www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA
Nr 16115
100 #

CĂPITANUL M. D. IONESCU
Membru al Societăţei Geografice Române

DOBROGIA

IN

PRAGUL VEACULUI AL XX-LEA

GEOGRAFIA MATEMATICĂ, FISICĂ, POLITICĂ, ECONOMICĂ ŞI MILITARĂ

«Societatea nóstră Geografică va avea misiunea de a scóte Ţara din regiunile necunoscutului».

(Discursul *M. S. Regelui Carol I* pronunţat la inaugurarea S. G. R.).

BIBLIOTECA AURELIA şi ŞTEFAN LĂPUŞAN

BUCUREŞTI
ATELIERELE GRAFICE **I. V. SOCECŬ,** STRADA BERZEĬ, 59
1904

Dei 1900
www.ziuaconstanta.ro

DOBROGIA

IN

PRAGUL VEACULUI AL XX-LEA

www.ziuaconstanta.ro

Proprietatea literară reservată.

Reproducerea pe ori-ce cale de publicitate, fără învoirea autorului, este oprită.

Exemplarele vor fi semnate de autor.

Capitan M. D. Ionescu

www.ziuaconstanta.ro

Inventar 1661
IX. 917
BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

PREFAȚĂ

Lucrarea, pe care o presint publiculuĭ cititor, este fructul a 13 anĭ de muncă, de la 1890, de când locuiesc în Dobrogia.

In acest interval de timp, însemnate îmbunătățirĭ s'aŭ făcut în provincia nóstră de dincóce de Dunăre; ast-fel, că o bună parte din cele coprinse în corpul scrierii mele, nu sunt numaĭ culese din cărțĭ, ci și multe notițe adunate de mine în cele 12 verĭ, cât am călătorit prin Dobrogia.

Cele ce citisem prin tratutele de geografie și dările de sémă ale călătorilor se potriviaŭ așa de puțin cu starea Dobrogieĭ din aniŭ 1891—1894, în cât, la început, am avut numaĭ intențiunea să verific prin mine însumĭ, dacă tóte ponósele ce se atribuiaŭ Dobrogieĭ sunt, saŭ nu, fondate și, cu bucurie am constatat de atuncĭ chiar, că ele eraŭ în mare parte nedrepte.

Maĭ târdiŭ, prin 1897, după ce adunasem o mulțime de date asupra Județuluĭ Constanța, îmĭ propusesem să fac o dare de sémă, în forma unuĭ dicționar, pe care să'l presint Societățiĭ nóstre Geografice; dar pe atuncĭ tocmaĭ, Domnul Gr. Dănescu îmĭ luase înainte cu dicționarul D-sale asupra aceluiașĭ județ.

A rămas dar să'mĭ complectez notele asupra întregului ținut românesc de dincóce de Dunăre, ca să presint o lucrare despre Dobrogia până în anul 1900, cu care se sfârșesce veacul al XIX-lea.

* * *

In vara anuluĭ 1891, fiind însărcinat să fac o ridicare topografică a frontieriĭ de Sud, am avut ocasia să străbat cu piciorul acéstă frontieră și m'am încredințat de desavantagiile ce ne presintă traseul eĭ, prin marele intrând dintre pietrele No. 9 și 23. Tot atuncĭ am cercetat și posițiunile întărite din jurul Silistreĭ.

Apoĭ, recensămintele făcute tinerilor din plășile Mangalia și Silistra-Nouă, mi-aŭ procurat ocasia să vizitez fie-care sat din Sudul Dobrogieĭ, de unde am cules multe și prețióse notițe asupra feluluĭ de traiŭ al populațiuneĭ, bogățiilor soluluĭ în cereale și vite, moduluĭ de cultura pământuluĭ; date și legende asupra localităților, bisericilor, giamiilor, etc.

Pentru prima óră am vizitat Cuzgunul și Monumentul de la Adam-Clissi.

Manevrele din 1894, 1895 și 1896, 'mĭ-aŭ făcut cunoscut centrul Dobrogieĭ, adică o parte din plășile Constanța și Babadag, și maĭ ales văile rîurilor Casâmcea și Slava.

Și în fine în vara anuluĭ 1898 am fost delegatul Divizieĭ, ca să însoțesc o comisiune de ingineri, însărcinată cu studiul traseuluĭ linieĭ ferate de la Constanța la Isaccea și Tulcea.

www.ziuaconstanta.ro

Am putut verifica, cu prilegiul acesta, teoria ce am emis maĭ în urmă asupra cursuluĭ unuĭ braț al Dunăriĭ prin văile «Largă» și «Adâncă», dintre Frecățeĭ și Monastirea Saonul.

In afară de aceste călătoriĭ făcute cu serviciŭ, n'am încetat d'a vizita în fie-care an, pe spesele mele, părțile pe carĭ nu le cunosceam; ast-fel:

In drumul de la Constanța la Mahmudia după inundațiile din anul 1897, am vizitat cetatea vechiă de la Casapchioĭ (Istropolis), cetatea Eraclea, tot Bugeacul dobrogian cu mulțimea luĭ de ruine; apoĭ localitățile și cele douĕ curióse pădurĭ ale Delteĭ (Letea și Caraormanul), cum și tótă valea Dunăriĭ de la Tulcea până la Cernavoda.

In vara anuluĭ următor am luat-o în sus pe rîul Taița, și, sat cu sat, am cercetat acéstă frumósă și bogată vale. Ajuns la pintenile Bugeaculuĭ, am vĕdut câmpul de luptă al Regimentelor rusescĭ No. 69 și 70, cum și mărețul obelisc ridicat aci.

Tótă culmea pădurósă a Isacceĭ am străbătut-o în luny și în lat, luând note din bogatele sate de pe ambele eĭ povîrnișurĭ. Am vizitat Monastirile Cocoșul și Cilicul.

Am cutreierat în luna Julie 1899, valea Casâmceĭ și amândouĕ plășile Măcin și Hârșova, abătêndu-mĕ pe valea Slaveĭ până la Monastirea Upsenia și satul lipovenesc, numit Slava rusă.

Luna August și o parte din Julie 1900 am consacrat-o uneĭ călătoriĭ prin plasa Medgidia și pe tótă valea Carasuluĭ. Am parcurs cu piciorul distanța de la Cernavoda la Constanța, cercetând valurile cele marĭ numite ale luĭ Traian.

Am verificat și posibilitatea teorieĭ ce emisesem, asupra curgeriĭ unuĭ braț al Dunăriĭ prin valea Carasu, la, saŭ lângă Constanța.

Acum staŭ luna luĭ August din fie-care an, la satul Nicolițel, de unde, în acești din urmă douĭ anĭ, am urmărit cu mult interes cercetările miniere ce se fac în regiunea Ortachioiuluĭ.

In luna Iunie 1902 am vizitat insula Șerpilor și tăieturile de rectificare făcute la cele douĕ bucle ale mareluĭ M.

Aceste sunt în trăsurĭ generale lungile călătoriĭ, pe care le-am făcut în cursul celor 13 anĭ, de când locuiesc în Dobrogia, afară de alte 7—8 de o maĭ scurtă durată și la puncte anumite.

Am cules note:

a) *De la primarĭ și notarĭ, carĭ 'mĭ-aŭ dat deslușirĭ asupra situațieĭ comunelor.*

b) *De la învĕțătorĭ și preoțĭ; aceștia m'aŭ pus la curent despre gradul de cultură al populațieĭ, data reînființăriĭ satelor, de unde sunt veniți locuitoriĭ și când; care sunt datinele, portul, obiceiurile și eresurile naționalităților conlocuitóre; legendele, povestirile și cântecele rĕmase în gura poporuluĭ.*

c) *Bĕtrâniĭ, și maĭ ales ceĭ din vechile sate românescĭ saŭ bulgărescĭ, 'mĭ-aŭ povestit suferințele și starea lor sub Turcĭ.*

Am adunat de la Românĭ și ceva material folkloristic, pe care am de gând a'l complecta și publica în viitor — dacă împrejurările nu'mĭ vor sta împotrivă.

Nu putem îndestul îndemna pe cercetătoriĭ cunoscĕtorĭ aĭ limbiĭ bulgare, de a se ocupa cu adunarea cântecelor și povestilor bulgărescĭ, carĭ coprind o mulțime de fapte istorice medievale — îmĭ spunea un învĕțător din Sariurt.

d) *In fine de la agricultorĭ, crescĕtorĭ de vite și pescarĭ am putut deduce bogăția de odinióră a Dobrogieĭ în vite, pescăriĭ și pădurĭ.*

Tóte aceste note le-am utilisat, dar ele se pierd în corpul scrieriĭ, întocmaĭ cum picăturile de plóie se amestecă cu apa unuĭ lac, pe suprafața căruia cad.

* * *

Cu adunarea isvórelor referitóre la Dobrogia am întâmpinat multe greutățĭ, căcĭ tóte scrierile trebuia să mi le procur din comerț, unele pe prețurĭ peste puterile mele de marĭ.

La Bucurescĭ s'aŭ într'un alt oraș, unde sunt bibliotecĭ publice saŭ particulare, aș fi putut împrumuta saŭ citi acolo uvragiele de care aveam nevoie, dar Constanța este săracă în aședĕminte de felul acesta și maĭ ales în sensul istorico-geografic.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Cine se ocupă cu adunarea scrierilor vechĭ, póte sci cât de mult sunt speculaţĭ de antiquarĭ.

Astă-ḑi mĕ găsesc în posesia a peste 300 volume, care mĕ costă 5—6.000 leĭ, pe câtă vreme la Bucurescĭ aşĭ fi fost scutit de o însemnată parte din acéstă sumă.

Afară de 3—4 volume ce 'mĭ-aŭ fost dăruite de autorĭ, încolo tóte scrierile coprinse în lista bibliografică sunt cumpĕrate de mine.

* * *

Am împărţit materia în cincĭ cărţĭ:

I. **Geografia matematică** { *Cap. I. Numirea Dobrogieĭ.* / *Cap. II. Situaţiunea şi dimensiunile eĭ.*

In acest al doilea capitol am insistat asupra studiuluĭ amănunţit al frontieriĭ nóstre de Sud, pentru care m'am servit de isvóre destul de ponderóse, ce cu multă bună-voinţă mi le-a pus la dispositie Domnul D. Sturdza.

II. **Geografia fisică,** *coprinde douĕ marĭ părţĭ* { *A. Supra şi sub-solul.* / *B. Suprafaţa soluluĭ.*

Partea A am împărţit'o în douĕ sub-diviziunĭ: a şi b.

a *tratéză despre atmosferă, şi ca corolar trebuia să vorbesc ceva despre starea sanitară a provincieĭ nóstre cis-dunărene, influenţată de diferite elemente climato-meteorologice. Ambele capitole dar (I, II) sunt în strînsă legătură.*

b *coprinde studiul sub-soluluĭ (cap. III) şi geologia aplicată (cap. IV, V şi VI).*

In partea B (suprafaţa soluluĭ) vorbesc despre hipsometrie (cap. I), orografie (cap. II), hidrografie (cap. III), delta (cap. IV) şi insula şerpilar (cap. VI).

Am creḑut nemerit să pun cap. V (Comisiunea Europénă Dunăréná) după descrierea Delteĭ; lucrările acesteĭ importantisime Comisiunĭ fiind făcute în Deltă.

Pentru multe şi preţióse detaliĭ ale acesteĭ părţĭ, Domnul D. Sturdza a bine-voit să-mĭ procure isvóre.

III. **Geografia politică** { *A. Etnografia, Administrativa, Politica.* / *B. Istoria, Eclesiastica.*

IV. **Geografia economică**
- *Căĭ de comunicaţie*
- *Agricultura*
- *Flora*
- *Pădurĭ*
- *Animale*
- *Minerale*
- *Industria*
- *Gospodăria rurală*
- *Comerţul*
- *Statistica*

V. **Geografia militară** *am împărţit-o în douĕ capitole.*

Ca conclusie am făcut o comparaţie între starea în care am găsit noĭ Dobrogia la 1878 şi aceia din 1900.

La sfîrşitul lucrăriĭ, cititorul va avea un index alfabetic, care 'l póte călăuzi în căutarea numelor propriĭ şi maĭ ales a celor topice scrise cu litere cursive.

Am însoţit acest index de o traducere în limba română a numirilor geografice streine, ajutat fiind de Domnul Sub-Locotenent Refik-Abdul-Kadîr şi de Negip Demirgian, profesor de limba turcă şi imam în Babadag, cărora mĕ simt dator a le aduce aci mulţumirile mele, pentru munca consciinciósă ce 'şĭ-aŭ depus.

Cu acéstă ocazie s'aŭ găsit, că parte din numirile geografice sunt estropiate, iar parte în aşa fel denaturate, în cât nu li se maĭ póte înţelege semnificarea.

* * *

www.ziuaconstanta.ro

Pe un canevas al meŭ am brodat diferite notiţe, parte culese de prin cărţi, parte adunate din statisticì şi din gura poporuluì.

Intru cât am rĕuşit, să fac o dare de sémă cât se póte de complectă asupra Dobrogieï, cititorul va aprecia.

Incheind, mĕ adresez criticeì prin cuvintele poetuluì popular, înţeleptul Anton Pann:

«Cela ce găsesce vină
«Şi-o vrea să facă maï bine,
«Nu staŭ cu el în pricină
«Slobod este de la mine.»

Constanţa, 1904 Ianuarie 1.

Căpitan M. D. Jonescu
Membru al Societăţiĭ Geografice Române

---

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOGRAFIE

Fórte puţinĭ sunt autorii, care s'aŭ ocupat în special cu studiul Dobrogieĭ; şi din aceştia numaĭ unul, Peters, se întinde maĭ mult asupra studiilor pur geografice.

Ast-fel a trebuit să consult 113 autorĭ, să citesc peste 250 volume, să culeg din tot atâtea dosare, cunoscinţele necesare pentru alcătuirea uneĭ geografiĭ a Dobrogieĭ — în accepţiunea largă a cuvêntuluĭ.

Dar în afară de aceste isvóre alimentate de o mulţime altele, am maĭ complectat lucrarea mea cu notiţe culese din călătoriile ce am făcut în fie-care an — din 1890 — cu informaţiunĭ adunate de la preoţĭ, învĕţătorĭ, agricultorĭ, economiştĭ de vite, agenţĭ de comerţ, silvicultorĭ, etc.

Recunosc, că am dat uvragiuluĭ meŭ o prea mare desvoltare, dar am ţinut că în el să se oglindéscă întréga stare a Dobrogieĭ, de la sfîrşitul secoluluĭ XIX-lea.

Iacă pentru ce nu am cruţat nicĭ un sacrificiŭ bănesc, nicĭ muncă, în a 'mĭ aduna şi consulta cât se póte maĭ multe scrierĭ, şi totuşĭ, pare-mi-se, nu sunt de ajuns:

a) Cărţi

1. **A. T.** *Adunare în scurt de eresurile lipovenilor, de Mitropolitul Rostovuluĭ, Dimitrie. Tipărită-a-doua-ôrà. Bucurescĭ, 1859. Imprimeria Mitropolituluĭ Nifon. O broşură.*

   După cum numele sĕŭ arată, acésta este o traducere pe scurt a scrieriĭ Mitropolituluĭ Dimitrie în potriva Lipovenilor.

   Traducerea e îndreptată contra Scopiţilor, care începuseră a găsi adepţĭ printre Românĭ.

   Pentru întâiaşĭ dată acéstă cărticică s'a tipărit în Monăstirea Némţuluĭ la 1837, Maiŭ 20 şi ne intereséză obiceiurile Lipovenilor şi Scopiţilor, secte care trăesc în Dobrogia.

   De aceia 'mĭ-a servit acéstă broşură ca complectare asupra unor eresurĭ lipovenescĭ, negăsite în alte scrierĭ.

2. **Allard Camille Dr.** *Mission médicale dans la Dobroutcha. Paris, 1864. Libr. Adrien le Clerc. Un volume.*

   La începutul luĭ Iunie 1885, Allard a fost numit medic al misiuniĭ franceze de poduri şi şosele în regiunea dunăreană.

   Cu acéstă ocazie a făcut darea de sémă asupra stăriĭ sanitare a Dobrogieĭ din acel an.

   Dar lucrarea de maĭ mare valóre este: «*La Bulgarie orientale*», în ea — după cum spune L'abbé A. Bayle, «Allard a publicat articole, carĭ aŭ făcut acéstă scriere una din cărţile cele maĭ curióse, ce s'ar putea consulta de ceĭ carĭ voesc a cunósce acéstă regiune necunoscută».

   ? În «La Bulgarie orientale» Allard vorbesce şi de Dobrogia, şi îmĭ pare rĕŭ, că după multe cercetărĭ, n'am putut găsi acéstă valorósă carte.

3. **Alimanişteano C.** *L'éxploitation des mines en Roumanie. Bucarest, 1897. Un volume.*

   Scurta, dar preţiósa lucrare a Directoruluĭ secţiuniĭ Minelor din Ministerul Domeniilor, 'mĭ-a servit la geografia minerală a Dobrogieĭ.

   Până la nouĭ cercetărĭ asupra sub-soluluĭ provincieĭ nóstre de dincóce de Dunăre [1]), scrierea D-luĭ Alimăneşteanu va rĕmâne singura în ceia ce privesce minereurile din Dobrogia.

4. **Amante Bruto.** *Ovidiŭ în exil. Traducere din limba italiană de Clelia Bruzzesi. Buc. 1885. Un volum.*

   Autorul vorbesce despre Ovidiŭ, de numele căruia se légă Constanţa de aţĭ, apoĭ despre părerile diferiţilor autorĭ asupra ubiquităţiĭ Tomis-uluĭ.

1) Intrebuinţez dicerea «dincóce de Dunăre» pentru că am scris uvragiul meŭ în oraşul Constanţa, unde locuesc de 13 anĭ, din 1890.

www.ziuaconstanta.ro

Cu ocasia visităriĭ Constanțeĭ, Bruto a mers și la insula ḑisă «a luĭ Ovidiŭ», pe care o descrie într'un stil elegant.

M'am servit de acéstă mică, dar interesantă broșură, când am vorbit de Constanța și de insula Ovidiŭ.

5. **Ami Boué.** *Récueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. Vienne, 1854. Deux volumes.*

Fórte puține note ne dă acest savant autor despre Dobrogia; nu găsim de cât un singur aliniat în vol. I, pag. 136.

L'am citat în întregime nu atît ca interesant, cât maĭ ales ca curiositate asupra spuselor luĭ Boué despre Dobrogia.

6. **Anastasiu Victor.** *Contribution à l'Etude Geologique de la Dobrogea. (Terrains secondaires). Paris, 1896. Un volume.*

Cestiunea terenurilor secundare din Dobrogia am extras-o din acéstă meritósă scriere.

Figurile carĭ represintă tăieturile de teren și harta geologică a lucrăriĭ mele sunt acelea din cartea Domnuluĭ Victor Anastasiu, căruia mĕ simt dator a-ĭ aduce mulțumirile mele pentru bunăvoința ce-mĭ a arătat dăruindu-mĭ prețiósa D-sale scriere.

7. **André Papadopoulo Vretos.** *La Bulgarie ancienne et moderne. Saint-Petersbourg. 1856. Un volume.*

In timpul șederiĭ sale la Varna ca consul al Grecieĭ, autorul a avut ocazie de a cunósce bine orașele de pe țĕrmul vestic al Mării Negre și le descrie amănunțit.

In prima parte a scrieriĭ ne vorbesce pe scurt despre istoria Bulgarilor, de la venirea lor în Europa, până la supunerea lor de Turcĭ.

Apoĭ istoria vechiuluĭ Tomis, pe care îl identifică cu Anadolchioĭ, un sat la 2 km. spre Nord de Constanța.

A doua parte e consacrată stăriĭ economice a Bulgarieĭ.

In fine în a treia, se ocupă cu descrierea orașelor maritime.

Acéstă importantă carte se găsesce fórte rar și regret că o am — după o căutare de 5 anĭ — tocmaĭ acum în urmă, așa că n'am putut profita îndestul de prima parte a eĭ.

Totuși am utilisat-o cu mult folos, la descrierea orașelor Constanța și Mangalia, la partea etnografică și la cea economică.

8. **Andronescu Virgil.** *Contribuțiunĭ istorice și numele de Dobrogia. Constanța, 1904. Tip. Ovidiu. Un volum*

«Numele Dobrogieĭ». Intrebarea a fost pusă de mine în scopul de a se face lumină asupra cestiuniĭ.

Rĕspunsul 'mi l'a dat prietenul meŭ prin scrierea de față, în care discută cu mult discernămînt și competință.

9. **Antipa Gr. Dr.** *Lacul Razim. Starea actuală a pescăriilor din el și mijlócele de îndreptare. Bucurescĭ, 1894. Impr. Statuluĭ. O broșură.*

Din îndemnul Ministeruluĭ Domeniilor, Domnul Dr. Antipa, Șeful serviciuluĭ pescăriilor, în urma studiilor amănunțite asupra acestuĭ important isvor de bogăție al țăriĭ, a făcut darea acésta de sémă, de care m'am servit la studiul hydrografic și la partea economică, capitolul «Pescăriĭ».

Am maĭ utilizat pentru acéstă din urmă parte și alte importante dărĭ de sémă, ale D-lor Antipa și Sclia, publicate în Buletinul Ministeruluĭ Domeniilor.

Se vor vedea citate în corpul scrieriĭ.

10. **Antonescu Remus.** *Portul Constanța și podul peste Dunăre. Bucurescĭ, 1889. Tip. Dor. P. Cucu.*

O broșură care mi-a folosit, când am vorbit despre istoricul acestor douĕ mărețe lucrărĭ, de care depinde starea economică a Dobrogieĭ.

11. **Avril (A d' . . .)** a) *La Bulgarie chrétienne. II-ème Edition. Paris, 1898. Libr. Leroux. Un volume.*

Lucrarea se reazimă pe isvóre autorizate; prima eĭ parte tratéză legăturile ce aveaŭ patriarchiile de Thesalonic, Ochrida și Tĕrnova cu Sf. Scaun.

De aceia în a doua parte autorul caută a demonstra, că Bulgariĭ sunt maĭ intim legațĭ de Roma de cât de Constantinopol, sub raportul bisericeĭ.

Scrierea are aceleașĭ tendințĭ cu cea de la No. 38.

Dobrogia, ca una ce a făcut parte din Imperiul Româno-Bulgar în vécul de mijloc, a trebuit să fi suferit de influența papală, de aceia 'mĭ-a fost de mult folos prima parte a acesteĭ importante scrierĭ, la capitolul «Biserica».

b) *Négotiations rélatives au traité du Berlin. Paris, 1886. Un volume.*

Nu puteam să mĕ întind mult asupra cestiuniĭ tratatuluĭ din Berlin, ci am citat numaĭ părțile privitóre la Dobrogia și Comisiunea europeană dunăreană.

12. **Armand Levy.** *La Roumanie et la liberté du Danube. Paris, 1883. Libr. du Luxembourg. Un volume.*

Autorul arată în acest volum drepturile nóstre asupra navigațiuniĭ pe Dunăre, și ia cestiunea de la genesa eĭ.

Vorbind despre Comisiunea europeană dunăreană am căutat să consult și scrierea D-luĭ Armand Lévy.

13. **Bălcescu N.** *Istoria Românilor sub Michaĭ Vitézul. Publ. în Revista Română. Anul I.*

Pentru gloriósa, dar scurta epocă a Domnieĭ luĭ Michaĭ Vitézul, scrierea de față, lucrată după isvóre demne de credință, 'mĭ-a fost de mare folos.

14. **Bazancourt. (Baron de . .).** *L'expédition de Crimée. Paris, 1856. Edit. Amyot. Deux volumes.*

Primul volum al acesteĭ scrierĭ numaĭ, intereséză Dobrogia pentru campania din 1854.

www.ziuaconstanta.ro

In el se vorbesce despre nenorocita expediție a divizieĭ franceze Espinasse și despre flagelul (holera) ce a isbit acest corp expediționar în lagărul de la Palaz.

15. **Bergier Nicolas** *Grands chemins de l'Empire Romain. Bruxelles, 1736. Deux volumes.*

Lucrare de o fórte mare însemnătate, dar care are puțină atingere cu subiectul meŭ și acolo unde am utilizat-o, se găsesce citată.

16. **Bibescu Gh. (Prinţul . . .).** *Istoria uneĭ frontierĭ. Trad. din franc. de Al. Em. Florescu. Bucurescĭ, 1883. Un volum.*

Coprinde douĕ părțĭ, una maĭ interesantă ca alta. Prima tratéză cestiunea delimităriĭ Dobrogieĭ, în urma congresuluĭ de la Berlin.

A doua vorbesce despre Comisiunea Europénă Dunăréně.

Ambele părțĭ aŭ fost utilizate în scrierea mea, în care le am copiat, aprópe.

17. **Brezoianu I.** *Vechile instituțiunĭ ale Românieĭ. Bucurescĭ, 1882. Un volum.*

Pentru acéstă seriósă lucrare, autorul s'a servit de isvóre temeinice; ea mi-a fost nu de puțin folos, când am vorbit de comerțul țĕriĭ nóstre pe Dunăre și Marea Négră.

18. **Brialmont, Général.** *Progrés de la défense des états. Bruxelles, 1898. Un volume avec atlas.*

Am găsit în bine cunoscutul autor militar multe și prețióse principiĭ, pe care le am aplicat la organisarea defensivă a Dobrogieĭ.

19. **Broglie. (M Albert de . . .).** *L'Eglise et l'empire romain au IV-ème siècle. Paris, 1879. Six volumes.*

Intemeierea Bisericeĭ creștine și Istoria pe larg a Imperiuluĭ Roman din vécul al IV-lea, sunt douĕ cestiunĭ tratate de autor, după isvóre de tótă ponderositatea.

De aceia, nu de puțin folos mi-a fost acéstă importantisimă lucrare la partea istorică a secoluluĭ al IV-lea și la întemeierea creștinismuluĭ.

20. **Cantemir Dimitrie (Prinţul...).** a) *Istoria Imperiuluĭ Otoman. Trad. după textul german de Ios. Hodoșiŭ. Bucurescĭ, 1876. Douĕ volume.*

b) *Idem. Textul francez de Jonquière. Paris, 1743. Deux volumes.*

Scrierea Prințuluĭ Dumitru Cantemir este plină cu importante notițe, din care cele corespundĕtóre timpuluĭ trăit de autor sunt maĭ prețióse și maĭ fondate.

Cele anterióre timpuluĭ sĕŭ, nu sunt tóte exacte.

M'am servit cu mult folos de acéstă lucrare, maĭ ales de părțile cunoscute de autor, iar nu compilate de dînsul.

c) *Descrierea Moldoveĭ. Trad. după originalul latinesc de Ios. Hodoșiŭ. Bucurescĭ. 1875. Un volum.*

Puțină atingere a avut cu scrierea mea acéstă a doua lucrare a Prințuluĭ Cantemir. Părțile utilizate se găsesc în note.

21. **Cârnu Munteanu și Corneliu Roman.** a) *Vinurile Românieĭ. Bucurescĭ, 1900. Tip. «Eminescu». Un volum.*

Viile din Dobrogia ar putea face obiectul uneĭ scrierĭ separate, fiind una din ramurile de bogăție ale provincieĭ.

Nemerita lucrare a acestor doĭ Domnĭ cunoscĕtorĭ, este póte la timp — ca să nu dic prea târdie — acum, când renumitele podgoriĭ ale Sariceĭ sunt amenințate de filoxeră și care de sigur vor fi micșorate considerabil, de nu se vor lua mĕsurĭ de îndreptare.

Studiul de față m'a călăuzit, ca să stabilesc o comparație între starea de acum a viilor și cea dintr'un trecut nu tocmaĭ depărtat, după datele ce mi le procură.

b) *Recherches sur les Céréales Roumains. (Blé, Maïs, Orge). Bucarest, 1900. Impr. «Eminescu». Un volume.*

Pentru partea economică, scrierea acésta mi-a servit ca compliment folositor al datelor statistice agricole culese de mine de la Prefecturile Județelor Constanța și Tulcea.

22. **Chotard Henry.** *Le périple de la Mer Noire par Arrien. Paris, 1860. Libr. Aug. Durand. Un vol.*

Importanta scriere a luĭ Arrian din timpul Impăratuluĭ Adrian a fost tradusă, comentată și confruntată cu părerile celor maĭ de sémă geografĭ vechĭ, în lucrarea de față, care mi-a servit la deslegarea multor cestiunĭ relative la forma Delteĭ Dunăriĭ și litoraluluĭ învecinat al Mării Negre, din vécul al II-lea.

23. **Christodorescu C.** *Comerțul Românieĭ. Buc. 1902. O fasciculă.* Utilisată la «instituțiunile de credit».

24. **Cioran Emilia D-ra.** *Călătoriile Patriarchuluĭ Macarie de Antiochia în Țĕrile Române. (1653—58). Bucurescĭ, 1900. Tipog. Socecŭ. Un volum.*

Bogățiile Țĕrilor Române aŭ atras, ca pe multe alte fețe bisericescĭ, și pe Patriarchul Macarie, care veni a aduna elemosină (milă) între aniĭ 1653—1658.

Traducerea părților ce ne privesc e făcută după textul englez apărut în 1836 și începe cu călătoria de la Galațĭ a Patriarchuluĭ, de și în trecerea sa, Macarie vizitase Constanța, pe la începutul anuluĭ 1653.

La întórcere, s'a îmbarcat la Galațĭ, de unde apoĭ pe Dunăre și pe brațul Chilie a eșit la Mare și s'a îndreptat către Constantinopol, în luna Octombrie 1658.

Aci se termină traducerea românéscă, care dacă s'ar fi întins și asupra călătorieĭ Patriarchuluĭ de la Constanța la Galațĭ, scrierea de față mi-ar fi fost de o maĭ mare valóre, căcĭ aș fi găsit în ea note despre starea Dobr[illegible] doua jumĕtate a secoluluĭ XVII-lea.

Totuși pentru [illegible] acéstă traducere mi-a adus serviciĭ importante.

25. **Colescu L.** *Statistic[illegible] România, (în anul 1900). Bucurescĭ, 1903. Un volum.*

www.ziuaconstanta.ro

Este o lucrare unică în felul seŭ în ţara nóstră. Tablourile diferitelor animale domestice sunt luate după scrierea D-luĭ Colescu şi îmĭ pare rĕŭ că n'am avut-o maĭ din 'nainte pentru a trage dintr'insa tóte folósele.

De aceia se va vedea că unele date ale mele nu se potrivesc cu acele ale D-luĭ Colescu. In tot casul nepotrivirile nu sunt marĭ.

26. **Contogiorgio.** *Ovidiu. Broşură tipărită în Constanţa cu ocasia ridicăriĭ monumentuluĭ poetuluĭ.*

Eruditul octogenar, afară de acéstă broşură, nu sciŭ să maĭ fi lásat în urmă-ĭ alte scrierĭ, de şi ar fi putut scri mult despre coloniile grecescĭ de pe ţĕrmul Mărĭĭ Negre, fiind fost un vechiŭ profesor şi cunoscĕtor al locurilòr acestea.

27. **Corréard I.** *Guide maritime et stratégique dans la Mer Noire. Paris, 1854. Libr. Corréard. Un volume.*

Un studiŭ amănunţit al întreguluĭ litoral maritim cu consideraţiunĭ asupra fie-căreĭ localităţĭ de pe cóstă.

Interesĕză scrierea mea în ceia ce privesce starea porturilor dobrogene de acum 50 de anĭ.

Uvragiul e însoţit de un atlas cu 39 planşe, care mi-a folosit şi maĭ mult. (A se vedea No. 1, Hărţĭ).

28. **Crăiniceanu G. Dr.** *Igiena ţĕranuluĭ român. Lucrare premiată de Academia Română. Bucurescĭ, 1893. Tip. Carol Göbl. Un volum.*

Asupra importanţeĭ ce presintă acéstă scriere, Academia Română a dis ultimul seŭ cuvênt.

Mi-a servit fórte mult la partea geografieĭ fisice. Când am vorbit despre locuinţa, hrana, etc., locuitoruluĭ din Dobrogia am fost călăuzit de scrierea eruditului meŭ prieten, căruia îĭ aduc mulţumirile mele.

29. **Crouse Franz.** *La péninsule Greco-Slave. Bruxelles, 1876. Libr. Spineux. Un volume.*

Interesanta lucrare a acestuĭ oficer de Stat-Major, mi-a servit pentru unele detaliĭ relative la organisarea Imperiuluĭ Otoman în ajunul ultimuluĭ rĕsboiŭ; de aceia se vede citată la partea geograficeĭ politice (administrativă).

30. **Cyrille.** a) *Voyage sentimentale dans les Pays Slaves. Paris, 1876. Libr. Victor Palmé. Un volume.*

Am consultat cu folos acéstă lucrare, când am vorbit de imigraţiunile Tătarilor şi Bulgarilor de la 1860 încòce.

b) *De Paris à l'île des Serpents. Paris, 1876. Libr. E. Leroux. Un volume.*

In descrierea sa de la Galaţĭ la Sulina (cap. 4—5), autorul atinge câte-va cestiunĭ relative la Comisiunea Europénă Dunăréná.

Maĭ coprinde câte-va notiţe etnografice, economice şi istorice, pe care le am întrebuinţat la locul lor.

31. **Dănescu Grigorie.** a) *Dicţionarul geografic al Jud. Tulcea. Bucurescĭ, 1896. Un volum.*

Acéstă meritorie lucrare a fost făcută după îndemnul Societăţiĭ Geografice Române; autorul şi-a pus tóte silinţele să corespundă aşteptărilor Societăţiĭ, şi a reuşit.

M'am servit de dicţionar la descrierea orografică şi hidrografică a Judeţuluĭ Tulcea, de aceia fac menţiune aci, nefiind citat în corpul scrieriĭ mele la partea respectivă.

Dicţionarul a fost controlat de mine cu harta Mareluĭ Stat-Major scala $^1/_{50.000}$, şi părţile, pe care autorul le a scăpat din vedere, sunt puse în lucrarea mea.

b) *Dicţionarul geografic al Jud. Constanţa. Bucurescĭ, 1897. Un volum.*

N'am de adăogat pe lângă cele spuse maĭ sus, de cât că acest dicţionar este maĭ complect ca precedentul.

Mĕ simt dator a aduce laudele mele autoruluĭ, pentru munca stăruitóre şi minuţiositatea ce a pus la întocmirea acestòr douĕ dicţionare.

32. **Danielescu N.** *Extras din schiţele geografice şi geologice ale Dobrogieĭ de K. F. Peters. Publ. în Revista Ştiinţifică română. Vol. XII.*

E un resumat al scrieriĭ geologuluĭ austriac (veḑĭ Peters) şi numaĭ din partea geologică, pentru câte-va localităţĭ din Dobrogia

Părţile utilisate de mine sunt arătate în corpul scrieriĭ.

33. **Decharmes P.** *Mythologie de la Grèce antique. Paris, 1886. Un volume.*

M'am servit de acéstă scriere pentru timpurile preistorice, care staŭ în legătură cu ţinutul dintre Dunăre şi Marea Négră.

34. **De la Jonquière.** *Histoire de l'Empire Ottoman. Paris, 1881. Un volume.*

Când am avut la îndemână marea lucrare a luĭ Hammer (veḑĭ No. 50), scrierea de faţă nu mi-a servit de cât în a stabili sub Impărăţia căruĭ Sultan s'a întâmplat cutare eveniment, căcĭ prin micimea eĭ, acéstă scriere a fost maĭ uşor de consultat.

35. **Direcţia Generală C. F. R.** *Dare de sémă statistică asupra exploatăriĭ Căilor Ferate Române, în anul 1899. Bucurescĭ 1900. Tip. C. Göbl. Un volum.*

Traficul de călătorĭ şi mărfurĭ în cursul anuluĭ 1899 în staţiunile linieĭ ferate de pe teritoriul Dobrogieĭ şi detaliĭ asupra serviciuluĭ maritim român, aŭ fost singurele note ce am extras din acéstă dare de sémă.

Pentru traseul linieĭ Constanţa-Cernavodă-Pod m'am se[illegible] anul secţiuniĭ Constanţa a C. F. R.

36. **Drăghiceanu Math. M.** *Les tremblements de terre de la Roumani[illegible] Un volume.*

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Scrierea de faţă m'a ajutat la studiul cutremurilor de pământ din Dobrogia, de când se fac observaţiunĭ regulate asupra fenomenelor seismice.

37. **Drăgicescu M. Lt.-Colonel.** *Dunărea de la Orşova la Mare şi cóstele Mării de la Varna la Odesa. Galaţi. Ediţia I. Tipogr. Bălăşescu. Un volum.*

E o prea scurtă, dar de prea mare valóre descrierea istorică a tuturor localităţilor de pe malul Dunăriĭ şi cósta Mării.

Când am vorbit de oraşele ţărmurene ale Dobrogieĭ m'am servit în multe locurĭ de scrierea regretatuluĭ oficer de flotilă.

In 1892 se începuse publicarea uneĭ ediţiĭ cu mult maĭ desvoltată de cât întâia.

Din nenorocire n'a apărut din acéstă a doua, de cât o fascicolă, în care se coprinde istoricul localităţilor de pe ţărmiĭ Dunăriĭ, de la gura Tiseĭ, până la Calafat inclusiv.

38. **Duchesne L. (L'abbé).** *Eglises séparées. Paris, 1896. Libr. Thorin. Un volume.*

Eruditul prelat arată în acéstă scriere causele desbinăriĭ între Biserica apusuluĭ de cea răsăriténă şi caută a demonstra întâietatea Sf. Scaun, faţă de Patriarchia Constantinopoluluĭ.

Lucrarea mi-a folosit la întocmirea istorieĭ Bisericeĭ de la vécul IV-lea până la schismă.

Tendinţa scrieriĭ abateluĭ Duchesne este de a atrage pe Bulgarĭ de partea Sf. Scaun.

39. **Durdent J. R.** *Beautés de l'histoire de Turquie. Paris, 1846. Libr. Alexis Eymery. Un volume.*

O istorie abreviată a Imperiuluĭ Otoman, însă care mi-a servit pentru unele detaliĭ, pe care nu le-am găsit în alte părţĭ.

40. **Duruy Victor.** *Histoire des Romains. Paris. Libr. Hachette. 1885. Sept volumes.*

Din acéstă preţióşă lucrare, m'am servit de cele patru din urmă volume, care conţin multe detaliĭ relative la cucerirea şi organisarea Dobrogieĭ de Romanĭ şi luptele petrecute aci cu Goţiĭ şi Huniĭ.

Planurile cetăţilor Troesmis şi Dinogeţia sunt reproduse din volumul V-lea.

41. **Enăceanu Ghenadie Arch.** *Creştinismul în Daciĭ şi creştirea Românilor. Publ. în Revista «Biserica ortodoxă Română». Anul I. (1875). No. 6, 7, 8. Anul II, No. 2, 3, 6, 7, 8, 9. Anul IV, 1, 2, 3, 4, 5, 6.*

Cu date istorice precise autorul stabilesce timpul creştinăriĭ Romanilor din amândouĕ Daciile.

Cu tóte că învĕţatul prelat cunósce opera luĭ Lequien, nu insistă asupra episcopatuluĭ din Tomis, despre care vorbesce numaĭ pentru anul 553, adică despre Valentiŭ cel din urmă episcop de aci, după lista luĭ Lequien.

Dacă în 1875 s'ar fi cunoscut, că Tomis este Kustendgé al Turcilor, şi că peste treĭ anĭ va deveni oraşul românesc Constanţa, de sigur că autorul articoluluĭ ar fi insistat maĭ mult asupra listeĭ luĭ Lequien şi cu puterea de discernament, cu care a scris acest articol, ar fi adus maĭ multă lumină asupra Creştinismuluĭ la Tomis.

Lucrarea aşa cum se presintă, 'mi-a fost de mult ajutor la alcătuirea capitoluluĭ «Biserica».

42. **Engelhardt Ed.** *Etudes sur les embouchures du Danube, Galatz, 1862. Typogr. Frédérich Theil. Un volume.*

Scrierea primuluĭ membru francez în Comisiunea Europénă Dunăréná, de şi mică, dar coprinde o mulţime de date relative la Deltă, cum: topografia, formarea, populaţiunea, localităţile, agricultura, pescăriile, clima şi lucrările de îmbunătăţire făcute de Comisiune.

Incheie cu consideraţiunĭ asupra comerţuluĭ ce se făcea pe gura Dunăriĭ, Sulina, şi progresele în viitor, născute din lucrările de la acéstă gură.

Printre alte multe isvóre ce am avut asupra Delteĭ şi Comisiuneĭ Dunărene, scrierea de faţă e dese orĭ citată la capitolele respective.

43. **Filip N.** *Les animaux domestiques de la Roumanie. (Chevaux, boefs, moutons et porcs). Bucarest, 1900. Typ. Soceců. Un volume.*

E singura lucrare la noĭ, în felul eĭ, tratéză despre cele patru principale speciĭ de animale domestice.

Când am scris geografia economică, uvragiul D-luĭ Filip 'mĭ-a fost de mare ajutor, căcĭ am găsit în el nu numaĭ cestiunĭ pur zootechnice, ci şi preţióse date istorice, maĭ ales asupra provenienţiĭ cailor dobrogenĭ, aşa de reputaţĭ odinióră.

Mĕ simt dator să aduc aci mulţumirile mele autoruluĭ.

44. **Frantz von Holtzendorff.** *Les droits rivérains de la Roumanie sur le Danube. Edit. française. Leipzic, 1884. Un volume.*

Scrierea a fost făcută din îndemnul Ministeruluĭ Afacerilor Streine, când s'a luat în discuţie cestiunea navigaţieĭ pe Dunărea de jos.

De mult folos 'mĭ-a fost acéstă lucrare, când am tratat capitolul «Comisiunea Europénă Dunăréná».

45. **Gărdescu I., Locot.-colonel.** *Rĕsboiul Ruso-Turc din 1877-78. Trad. după textul rusesc. Bucureşcĭ, 1902.*

Nică-ierĭ nu se găsesc maĭ exact şi maĭ amănunţit tratate operaţiunile corpuluĭ al XIV-lea rusesc, care a operat prin Dobrogea, ca în scrierea acésta.

La partea corespunţĕtóre timpuluĭ am utilisat-o — aprópe am copiat-o. Lucrarea nu e terminată. Ultimele operaţiunĭ ale corpuluĭ al XIV-lea sunt luate de mine după scrierea luĭ Tacticien. (A se vedea No. 103).

46. **Gheorghiu Elena D-ra.**

A ţinut în anul 1891 o conferinţă despre istoria oraşuluĭ Tomis. Maĭ în urmă acéstă conferinţă

www.ziuaconstanta.ro

a fost tipărită într'o broșură. Isvórele de care s'a servit conferențiara de și 'mĭ sunt cunoscute, totuși broșura nu e lipsită de interes, celuĭ care s'ar ocupa de trecutul, până maĭ deună-zĭ așa de înegurat — al orașuluĭ Constanța.

47. **Gheorghiu S.** *Podul de peste Dunăre. Publ. în Buletinul Societăţiĭ Politechnice din 1895.*

Autorul acestuĭ articol este unul din ingineriĭ noștri, care a fost însărcinat cu supravegherea lucrărilor de la podul de peste Dunăre.

D-sa a publicat acéstă prețiósă scurtă dare de sémă asupra monumentaleĭ lucrărĭ architectonice de la Cernavoda-Fetescĭ.

Articolul coprinde numaĭ în câte-va paginĭ tótă lucrarea în esența eĭ.

Am reprodus acest articol întocmaĭ.

Cititorul servindu-se de plan, care este o copie după cel al D-luĭ Gheorghiu, îșĭ póte da bine séma despre întréga lucrare, care légă liniile ferate din țară cu cea din Dobrogea.

48. **Ghica Ion.** *Dacia vechiă. Publ. în Rev. Română. Anul I.*

M'am folosit întru cât-va de acest articol în stabilirea datelor istorice al Dobrogieĭ, de pe la începutul Dominațiuniĭ Romane.

49. **Gibbon.** *Décadence de l'Empire Romain. Paris, 1858. Deux volumes.*

Multe părțĭ din capitolul «Istoria» sunt luate după acest savant autor; de aceia se vede dese orĭ citat în corpul scrieriĭ mele, maĭ ales pentru epoca Dominațiuniĭ Romane în Dobrogia.

Descrierea unor lupte, îmĭ pare, a fi de domeniul fantezieĭ, maĭ mult de cât al realităţiĭ.

50. **Hammer (J. de).** *Histoire de l'Empire Ottoman. Trad. de l'Allemand par J. J. Helert. Paris, 1835. Imprim. Henry Dupuy. Dix-huit volumes.*

Cea maĭ complectă și maĭ competentă istorie ce s'a scris asupra Impărăţieĭ Otomane m'a ajutat mult la partea istorică a uvragiuluĭ meŭ.

Insemnătatea lucrăriĭ luĭ Hammer se dovedesce din faptul, că se vede citată în orĭ-ce scriere de valóre asupra Turcieĭ.

Decĭ orĭ-ce comentariĭ sunt de prisos.

51. **Hasdĕŭ B. P.** a) *Negru-Vodă. Bucurescĭ, 1896. Tip. Socecŭ. Un volum (introducere la Tom. IV-lea din «Etymologicum Magnum Romaniae»).*

Eruditul nostru academician pătrunde, prin acéstă prețiósă lucrare, cu cercetările istorice asupra începuturilor Statuluĭ Țĕriĭ Românescĭ, un secol și jumătate în nóptea vremurilor, adică de la 1380 înainte până la 1230.

De cât folos 'mi-a fost scrierea D-luĭ Hasdĕŭ, se vede din citatele de la aprópe fie-care pagină din istoricul meŭ asupra Dobrogieĭ corespunḑĕtor cu timpul îmbrățișat de ea.

b) *La Valachie jusqu'à 1400. Bucarest, 1878. Un volume.*

Pentru legarea firuluĭ istoric din veacurile XIII și XIV, lucrarea de față țesută cu altele tot atât de valoróse, 'mĭ-a servit de călăuză indispensabilă.

c) *Istoria critică a Românilor. Bucurescĭ, 1873. Patru fascióre.*

Programul anunțat de bine cunoscutul nostru istoric, la tipărirea primeĭ fascicole din începutul monumentaleĭ D-sale opere n'a fost îndeplinit.

Totuși partea apărută aruncă luminĭ nouă asupra întunericuluĭ istorieĭ nóstre generale și a Dobrogieĭ în deosebĭ.

Nu pot preciza la ce anume părțĭ m'am servit de lucrarea D-luĭ Hasdĕŭ, saŭ maĭ bine, am întrebuințat-o pretutindenĭ în corpul scrieriĭ mele, căcĭ coprinde detaliĭ de orĭ-ce natură.

Am avut grija să citez părțile utilizate.

52. **Hemmer (L'abbé).** *Histoire de l'Eglise. Trad. de l'Allemand de M. le Dr. Funk. II-me edition. Paris, 1895. 2 vol.*

In douĕ volume e tratată pe scurt istoria bisericeĭ de la începutul creștinismuluĭ până în ḑilele nóstre.

De la schismă, uvragiul îmbrățișéză numaĭ istoria desvoltăriĭ catolicismuluĭ.

Datele și tabela cronologică a Papilor m'aŭ călăuzit a stabili unele fapte din istoria bisericeĭ în Dobrogia.

53. **Hepites S. C.** a) *Clima Brăileĭ. Bucurescĭ, 1900. Un volum.*

b) *Climatologie du littoral roumain de la Mer Noire. Bucurescĭ, 1899. Un volum.*

c) *Climatologia Romănieĭ. Bucurescĭ, 1900. Un volum.*

d) *Carte du régime pluviometrique. Bucurescĭ, 1899.*

e) *Album climatologique de Roumanie. Bucurescĭ, 1900.*

Bună-voința ce mi-a arătat autorul oferindu-mĭ aceste cincĭ neprețuite isvóre asupra climatuluĭ Țĕriĭ nóstre, mĕ obligă a-ĭ aduce mulțumirile mele, maĭ ales că sub raportul climatologic, afară de aceste dărĭ de sémă, alte isvóre nu aveam.

Harta pluviometrică din lucrarea mea este reprodusă după aceia a D-luĭ Hepites și multe părțĭ din capitolul «Clima» sunt luate după scrierile neobosituluĭ nostru meteorologist.

54. **Herodot.** *Histoires. Traduites en française par P. Giguet. Paris, 1886. Libr. Hachette. Un volume.*

Traducĕtorul nu s'a depărtat de originalul scrieriĭ «părintetuĭ istorieĭ».

Herodot conține multe detaliĭ asupra ținuturilor de la gurile Dunăriĭ.

De aceia l'am utilisat nu numaĭ la partea istorică (sec. V a. Chr.), ci și la altele, la care se va vedea citat.

www.ziuaconstanta.ro

55. **Heyd. W.** *Histoire du commerce du Levant au moyen-âge. Edit. française par Furcy Raynaud. Leipzig, 1885. Deux volumes.*

Numaĭ citind lista uvragiilor consultate de autor ne putem face ideie de greutatea acesteĭ scrierĭ, pe care am căutat-o cincĭ anĭ prin librăriĭ.

De cât folos 'mĭ-a fost, se póte vedea din citaţiunile ce fac la partea istorică şi comercială din evul mediŭ.

56. **Hogguer (Baron d').** *Reinseignements sur la Dobrodja. Bucarest, 1880.*

Acéstă importantă broşură conţine precióse date asupra stăriĭ sanitare, economice şi etnografice a Dobrogieĭ şi importantelor sale oraşe, din 'naintea şi din urma rĕsboiuluĭ din 1877—78.

Aşa că scrierea Baronuluĭ d'Hogguer 'mi-a servit pentru multe comparaţiunĭ ce am făcut între starea de atuncĭ şi cea de acum a Dobrogieĭ.

57. **Hüffel G.** *Rapórte privitóre la studiul sumar al pădurilor statuluĭ. Bucurescĭ. 1900. Un volum.*

Acest Domn cunoscĕtor a fost însărcinat de Ministerul Domeniilor cu studiul asupra pădurilor nóstre. Intre alte regiunĭ, D-sa a vizitat şi Dobrogia ale căreĭ păduri le-a cercetat şi asupra cărora 'şi-a dat părerea.

La partea privitóre pădurilor din Dobrogia m'am servit mult de scrierea D-luĭ Hüffel.

58. **Ilarian P. A.** *Tesaur de monumente istorice pentru România. Bucurescĭ, 1862—4. Treĭ volume.*

In acéstă importantă revistă s'aŭ publicat scrierĭ saŭ numaĭ bucăţĭ de scrierĭ din limbile: franceză, germană şi latină, cu traducerea în românesce.

Publicaţiunea se referă la istoria şi geografia Ţĕriĭ nóstre.

Multe din aceste fragmente stând în legătură cu subiectul meŭ, le-am citat acolo unde m'am servit de ele şi se vor vedea în corpul serieriĭ.

59. **Ionescu D. M. Locotenent.** *Cercetărĭ asupra oraşuluĭ Constanţa. Bucurescĭ, 1897. Un volum.*

Acéstă broşură este un început al lucrăriĭ mele de acum. De şi nu aveam pe atuncĭ isvóre aşa de multe pentru alcătuirea eĭ, totuşĭ scrierea a fost bine primită de Societatea Geografică Română, care 'mĭ-a făcut onórea a mĕ numĕra printre membril sĕĭ.

Am vĕdut citată, acéstă modestă a mea încercare de D-nul Kalinderu, Membru Academieĭ Române, în scrierea «August şi literaţiĭ Romanĭ».

60. **Ionescu G. I. (Gion).** *Istoria Bucurescilor. Tipogr. Socecŭ. 1900. Un volum.*

Din tótă acéstă valorósă operă n'am putut să mĕ servesc de cât de micĭ bucăţĭ din capitolul «Comerciul», unde este în atingere cu aceiaşĭ parte a lucrăriĭ mele.

61. **Ionesco I.** *Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja. Constantinople, 1851. Un volume avec une carte ethnographique.*

In acéstă fórte interesantă lucrare a unuĭ agronom român se oglindesce trecutul Dobrogieĭ de acum 50 anĭ; ea coprinde importante şi amănunţite date asupra stăriĭ economice, administrative şi etnografice a Dobrogieĭ.

Pentru Romanĭ presintă şi maĭ mult interes, căcĭ autorul a căutat să se ocupe maĭ ales de numĕrul şi ocupaţiunea conaţionalilor sĕĭ, fără a neglija însă şi pe cele-l'alte populaţiunĭ.

Găsindu-se fórte rar am reprodus multe bucăţĭ din acéstă scriere.

Harta arată pentru fie-care sat în parte felul naţionalităţilor locuitóre şi 'mĭ-a servit la ethnografie.

62. **Iorga N.** a) *Studiĭ istorice asupra Chilieĭ şi Cetăţiĭ-Albe. Bucurescĭ, 1899. Tipogr. Carol Göbl. Un volum.*

Autoruluĭ acesteĭ importantisime lucrărĭ, premiată de Academia Română, nu ĭ-a scăpat din vedere nicĭ unul din isvórele autoritare, în alcătuirea istoriculuĭ acestor douĕ oraşe «Cheile Moldoveĭ», din care unul cade pe teritoriul Dobrogieĭ.

Scrierea D-luĭ Iorga 'mĭ-a servit nu numaĭ la istoria oraşuluĭ Chilia, ci şi la istoria generală a Dobrogieĭ. E citată maĭ pretutindenĭ în corpul scrieriĭ mele.

b) *Relaţiunile comerciale ale Ţĕrilor nóstre cu Lembergul. Partea I-a. Bucurescĭ, 1900.*

In formă de cronică, începênd din vécul al XV-lea, acéstă broşură 'mĭ-a folosit la capitolul «Comerciul» şi regret că nu am avut la îndemână scrierea complectă.

63. **Judeţele Constanţa şi Tulcea.** *Expunerea situaţieĭ judeţuluĭ. Broşurĭ anuale. Pe maĭ mulţĭ anĭ.*

Din aceste dărĭ de sémă anuale, acele ale judeţuluĭ Tulcea pe 1897, 98 şi 99 sunt adevĕratele oglinde ale stăriĭ judeţuluĭ din tóte punctele de vedere.

De aceia am o mulţime de citate din ele în corpul scrieriĭ mele şi cititorul se va convinge de însemnătătea lor.

Tabelele statistice 'mĭ-aŭ fost nu de maĭ puţin ajutor în comparaţiunile ce am făcut asupra populaţieĭ.

64. **Kanitz F.** *La Bulgarie danubienne et le Balcan. Paris, 1882. Un volume.*

In urma voiajurilor făcute timp de 20 anĭ (1860-80), autorul face o descriere interesantă prin mulţimea detaliilor de tot felul asupra Bulgarieĭ Cis-Balcanice..

Lucrarea are stil atrăgător şi trecerea de la partea statistică la cea istorică, etc., e făcută cu multă pricepere, fără a obosi pe cititor.

Din nefericire, scrierea nu conţine pentru Dobrogia atât de multe detaliĭ ce întâlnim despre alte părţĭ din Bulgaria.

www.ziuaconstanta.ro

Causa este, că autorul n'a vizitat, de cât Sudul provincieĭ nóstre, și 'și-a întrerupt călătoria din causa bóleĭ.

65. **Kogălniceanu M.** *Schiță despre Țigani. Trad. de Ghibănescu. Iași, 1900. O broșură.*

E prea interesantă acéstă broșură, prin conținutul eĭ asupra: istorieĭ, moravurilor și limbeĭ Țiganilor.

'Mĭ-a folosit mult la partea etnografică, unde am citat-o.

66. **Lapparent (A. de.).** a) *Géologie. Paris, 1885. Un volume.*

b) *Leçons de Géographie physique. Paris, 1896. Un volume.*

c) *La structure et l'histoire des Balkans. Publ. dans la Revue générale des sciences. Juin, 1896. Paris.*

Câte trele aceste lucrărĭ de erudiție ale geologului frances 'mĭ-aŭ servit la istoria geologică a Dobrogieĭ.

67. **Lavisse E. et Rambaud A.** *Histoire générale. Paris. Trois volumes. (I, II, III).*

In unire cu altele, acéstă istorie generală 'mĭ-a complectat datele cronologice ale faptelor petrecute de la anul 395, până la ocuparea Dobrogieĭ de Turcĭ.

Am găsit multe părțĭ care 'mĭ-aŭ folosit la istoria Dobrogieĭ, maĭ ales organisarea Imperiuluĭ Roman, timpul petrecut de diferite popóre năvălitóre peste Dunăre, etc.

68. **Lejean G.** *Ethnographie de la Turquie d'Europe. Gotha: Justus Perthes. 1861. Un volume avec une carte ethnographique.*

In prețiósa lucrare a luĭ Lejean avem tóteațiunile conlocuitóre în Dobrogia, din a 6-a decenie a secoluluĭ XIX-lea, cu o schiță istorică asupra timpuluĭ stabilireĭ fie-căruia.

Scrierea acésta am utilizat-o cu mult profit la partea etnografică a studiuluĭ meŭ.

69. **Lelewel I.** *Géographie du moyen-âge. Bruxelles, 1857. Librarie Pilliet. Cinq volumes. Avec un atlas contenant 50 planches.*

E o lucrare de mare valóre, dar nu e în atingere cu subiectul meŭ, de cât la partea geografică a Dobrogieĭ de la 1154, descrierea luĭ Edrissi, pe care am utilisat-o.

70. **Licherdopol I. P.** *Excursiunĭ în Dobrogia. Bucurescĭ, 1900. Un volum.*

E o călătorie făcută de autor în Dobrogia, cu scopul de a studia malacologia provincieĭ.

In a doua parte se vorbesce despre clima, geologia, fauna și flora Dobrogieĭ.

«*Flora*» este extrasă din monumentala operă a *D-luĭ Brândză*: «*Vegetațiunea Dobrogieĭ*».

«*Fauna*» este luată după lucrarea *D-luĭ G. V. V. Almásy*, apărută în 1898.

In lipsă de lucrările originale am utilizat scrierea D-luĭ Licherdopol, pentru fauna și flora Dobrogieĭ.

71. **Mallouf N.** *Dictionnaire Turc-Français. Paris, 1863. Libr. Maisonneuve. Deux volumes.*

Pentru traducerea în românesce a multor numirĭ din Dobrogia, acest dicționar mi-a fost de folos.

72. **Mărtineanu Al.** *Cestiunea pescăriilor în România. Bucurescĭ, 1900. O broșură.*

Un studiŭ sumar mijlócelor propuse de autor pentru îmbunătățirea pescăriilor.

Pentru Dobrogia, cestiunea a fost deja tratată cu maĭ multă competință de Domniĭ Dr. Antipa și Sclia (vedĭ No. 9 și Buletinul Ministeruluĭ Domeniilor. No. 1—2 din anul 1901).

73. **Melchisedek (Episcopul Dunăriĭ de jos).** *Lipovenismul, adică schismaticiĭ seŭ rascolniciĭ și ereticiĭ rusescĭ. Bucurescĭ, 1871. Tipogr. C. N. Rădulescu. Un volum.*

Acéstă scriere de erudiție e mult căutată de Scopițĭ, pentru a o distruge, de aceia se găsesce fórte rar.

In ea învățatul nostru prelat arată, de la origină, eresurile secteĭ Lipovenilor și a tuturor schismaticilor Bisericeĭ rusescĭ, obiceiurile scopiților în viața lor ca și în religiune.

E de o netăgăduită valóre acéstă scriere, pentru orĭ-cine s'ar ocupa să cunóscă pe Lipovenĭ și multiplele lor secte, în cele maĭ minuțióse amănunte ale credinței lor religióse

La partea etnografică lucrarea fericituluĭ Melchisedek mi-a fost de mult folos și 'mĭ pare rĕŭ, că n'am dat acestuĭ capitol o desvoltare maĭ mare.

Tot în acéstă scriere am găsit și întemeierea monastireĭ Ciliculuĭ.

74. **Méry.** *Constantinople et la Mer Noire. Paris, 1855. Edit. Belin-Leprieur et Morizot. Un volume.*

In câte-va părțĭ mi-a servit acéstă scriere de mare însemnătate; ea are puțină atingere cu subiectul meŭ.

75. **Ministerul.** a) *Afacerilor strĕine. Mișcarea porturilor de la 1879—1897.* Broșurĭ anuale.

Pentru mișcarea porturilor din Dobrogia, acéstă lucrare mi-a fost de mult folos la partea comercială.

Pe 3 anĭ din urmă, lucrarea lipsind, n'am avut date.

Mișcarea portuluĭ Constanța am luat-o de la Căpitănie.

b) *Agriculturei, Industriei, Comerciului și Domeniilor. Buletine pe maĭ mulțĭ anĭ.*

De și n'am avut tóte acéste prețióse dărĭ de sémă oficiale, totuși am putut să mĕ servesc fórte bine, când am făcut o comparație între agricultură și crescerea vitelor din trecut și de acum.

Datele asupra agriculturiĭ pentru acestĭ din urmă cincĭ anĭ (96—900) le-am avut de la Prefecturile Județelor Constanța și Tulcea.

Ancheta Industrială din 1901—1902. Bucurescĭ, Tipogr. Carol Göbl. 1903.

Resultatele acesteĭ prețióse anchete făcută cu multă îngrijire de D-l L. Colescu, Șeful Statisticeĭ Geerale, din acest Minister, mi-aŭ servit la capitolul «Industrial».

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA * 19

Statistica Carierelor. Darea de sémă asupra carierelor din Dobrogia a fost copiată în textul meŭ.

Statistica Pădurilor. Este o dare de sémă asupra numireĭ, suprafeţiĭ şi felul fie-căruĭ trup de pădure. Partea privitóre la Dobrogia a fost copiată întocmaĭ în lucrarea mea.

c) *Financelor. Comerciul exterior în anul 1900.*

Am extras din acéstă lucrare oficială importul şi exportul în ceĭ din urmă 10 anĭ prin punctele vamale din Dobrogia; iar pentru 1900, şi felul mărfurilor importate saŭ exportate.

Aceste date pot servi a cunósce în viitor traficul de acum prin punctele vamale din Dobrogia.

Datele mi-aŭ servit acum, la multe comparaţiunĭ ce am făcut la capitolul «Comerţul», comparaţiunĭ — orĭ-cât de neînsemnate par — vor căpăta cu timpul o mare însemnătate.

d) *Interne. Dare de sémă asupra Poşteĭ şi Telegrafuluĭ între anii 1888—1894.* De la 1894 incóce, o ast-fel de dare de sémă nu am găsit; nu s'a făcut; starea telegrafelor şi poştelor în Dobrogia este luată de mine după acéstă scriere oficială, care cum vedem nu merge până în 1900. Totuşĭ, schimbărĭ ne-făcêndu-se în ceĭ şése anĭ (1894—1900), nu se comite nicĭ o greşélă de se va lua starea telegrafuluĭ şi poşteĭ din 1894 drept 1900.

e) *Lucrărilor Publice. Construcţia Portuluĭ Constanţa.* Partea privitóre la Construcţia portuluĭ ca şi planul din textul meŭ, o datoresc D-luĭ Inginer Zahariade, care încă de la început a condus acéstă importantă lucrare.

Iĭ aduc aci mulţumirile mele, pentru bună-voinţa ce mi-a arătat

Drumurile în România. Bucureşcĭ, 1900. Un volum.

E un studiŭ comparativ între starea drumurilor din trecut şi cea de astă-dĭ.

Pentru detaliĭ m'am servit de notele culese de mine de la Prefecturile celor două judeţe.

Comparaţia şoselelor dobrogene cu acele din Ţară am făcut-o după studiul *D-luĭ N. Urechia.* (Publ. în Buletinul Societăţiĭ Geografice Române din 1902).

76. **Missail G.** *Marea Négră (lac Moldovenesc). Publ. în cincĭ numere din «Revista literară» anul 1897. Bucureşcĭ.*

Articolul Domnuluĭ Missail mi-a procurat isvóre pentru alcătuirea părţiĭ «Comerţul pe Dunăre şi Marea Négră» până la finele evuluĭ mediŭ.

77. **Mrazec L. et Pascu R.** *Note sur la structure géologique des environs du village d'Ortakioĭ. Publ. în Buletinul Societăţiŭ de sciinţe fisice. Decembre 1896.*

La partea geologică am arătat şi părerea acestor doĭ Domnĭ competinţĭ, asupra terenurilor din prejurul satuluĭ Ortachioĭ.

78. **Moltke (Maréchal de . . .).** a) *Campagnes des Russes dans la Turquie d'Europe en 1828 et 1829. Traduit de l'Allemand par A. Demmler. Paris, 1854. Deux volumes.*

Nu puteam să nu utilisez acéstă importantă scriere, când am vorbit despre rĕsboiul din 1828—29.

b) *Lettres sur l'Orient. Traduites par A. Marchand. Paris. Deuxième édition. Un volume.*

Scrisorile XXXII şi LXVI din 1835 şi 39 vorbesc despre Dobrogia şi Dunăre.

Le-am utilisat pentru datele de sus.

79. **Mommsen et Marquardt.** *Organisation de l'Empire Romain. Paris, 1892. Trois volumes.*

Pentru starea Dobrogieĭ pe timpul Impărăţieĭ Romane, lucarea celebruluĭ archeolog şi istoric mi-a fost de mare ajutor.

80. **Nacian I. I.** a) *La Dobrudja économique et sociale. Paris, 1886. Librairie Guillaumin. Un volume.*

Scrierea coprinde două părţĭ: în prima, autorul face descrierea succintă a provincieĭ din tóte punctele de vedere.

In partea II arată piedicile, care se opun la desvoltarea economică a Dobrogieĭ şi mijlóce de întrebuinţat pentru îndreptare.

Mi-a fost de mare folos lucrarea D-luĭ Nacian, şi partea economică a uvragiuluĭ meŭ e lucrată după vederile D-sale.

b) *Dobrogia. Bucureşcĭ, 1891. O broşură.*

E o urmare a precedenteĭ.

81. **Napoleon Ath., Locotenent.** *Dobrogia şi Gurile Dunăriĭ. Bucureşcĭ, 1896. Tip. Socecu. Un volum cu hartă.*

E o scriere cu consideraţiunĭ asupra importanţeĭ militare a Dobrogieĭ.

Uvragiul este dedicat D-luĭ Locot.-colonel Iannescu, şi de sigur autorul a emis pe larg părerile eruditului sĕŭ profesor şi militar distins, sub auspiciile căruia, cred a fi fost lucrată acéstă scriere.

82. **Nenişescu Dimitrie.** *Dunărea în dreptul internaţional public. Bucureşcĭ, 1903. Un volum.*

E o scriere de tótă importanţa asupra cestiuniĭ Dunăriĭ de jos «care de maĭ bine de 50 de anĭ nu a părăsit nicĭ un moment orizontul politic».

Multe părţĭ, dar maĭ ales capitolul privitor la Comisiunea Européná Dunăréná, am utilisat-o cu folos în corpul scrieriĭ mele.

83. **Oficerĭ... (maĭ mulţĭ).** *Istoricul rĕsboiuluĭ 1877-78. Bucureşcĭ 1888-98. Două volume cu atlas.*

Am consultat acéstă lucrare numaĭ în ce privesce începutul operaţiunilor corpuluĭ XIV rusesc din Dobrogia în 1877-78.

Pentru acéstă parte m'am folosit maĭ mult de voluminósa scriere a luĭ Tacticien şi trad. D-luĭ Locot.-colonel Gärdescu. (A se vedea No. 45 şi 103).

84. **Officier supérieur turc.** *Les passages du Danube. Constantinople, 1898.*

www.ziuaconstanta.ro

O broșură, în care autorul studiază valórea militară a punctelor ce aŭ servit Rușilor de trecere peste fluviŭ în rĕsbóiele cu Turciĭ, de la 1828-77.

Am utilizat partea care vorbesce de trecerea Rușilor pe la Isaccea în 1828. E o reproducere după scrierea Mareșaluluĭ de Moltke (vedĭ No. 78[a]).

85. **Odobescu A. I.** *Documente privitóre la Istoria Românilor. Urmare la colecția luĭ* **E. Hurmuzachi.** *Supl. I. Vol. III. Bucurescĭ, 1887. Un volum.*

Pentru înodarea firuluĭ istorieĭ de la începutul secoluluĭ al XIX-lea, valorósa lucrare a luĭ Odobescu 'mĭ-a fost o netăgăduită călăuză.

Tot rĕsboiul din 1806-1812 este luat după acéstă scriere, care se va vedea citată acolo.

86. **Ovide.** *Oeuvres complètes. Par Nisard. Paris, 1881. Un volume.*

Din traducerea operilor luĭ Ovidiŭ am utilizat mult «Tristele și Ponticele», în care am găsit multe detaliĭ asupra Dobrogieĭ, din timpul relegațiuneĭ poetuluĭ la Tomis.

Părțile utilizate le-am citat la locul lor.

De biografia poetuluĭ, de la începutul volumuluĭ m'am servit — împreună cu alte scrierĭ — la alcătuirea notițeĭ biografice, pe care am introdus-o în istoricul Constanțeĭ, de care se légă numele poetuluĭ.

87. **Papadopol Alex. Calimach.** a) *Dunărea în literatură și tradițiunĭ. Bucurescĭ, 1896. Un volum.*

Când am vorbit despre Dunăre, 'mĭ-a fost de mare folos acéstă importantă lucrare.

b) *Notiță istorică despre Bêrlad. Ed. George Catzafany. Bêrlad, 1889. Un volum.*

Mulțimea autorilor citați în acéstă lucrare iĭ dă valórea ce merita.

E în atingere cu studiul meŭ la partea «comerțul» și acolo se va gasi citata.

c) *Sofia Paleologu și Domnița Olena. Estras din Analele Academieĭ Române. Seria II-a. Tom. XVII. Bucurescĭ, 1895. Un volum.*

Este o pagină a istorieĭ nóstre din gloriósa Domnie a luĭ Ștefan-cel-Mare.

Lucrare de mare valóre și care 'mĭ-a servit la partea istorică și comerciala a Dobrogieĭ.

88. **Peters K. F.** *Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha. Denkschriften der Math. Natur. Wissen. Cl. d. Kais. Akad. d. Wissensch. XXVII. Bd.*

Importantisima lucrare a eruditului geolog austriac a servit de bază tuturor cercetărilor ulterióre asupra Dobrogieĭ.

Scrierea coprinde douĕ parțĭ; prima se ocupă cu orografia, hidrografia, etnografia, clima, fauna moluscelor și localitățile antice din Dobrogia.

A doua e consacrată studiuluĭ geologic al provincieĭ și se întinde către Sud numaĭ până la linia Tuzla-Adamclissi.

M'am servit în lucrarea mea numaĭ de prima parte; căcĭ pentru geologie am avut la îndemână alte scrierĭ maĭ nouĕ, despre care am făcut mențiune în acéstă listă.

Lucrarea luĭ Peters este și va rĕmâne de tótă valórea, căcĭ pe lângă cercetările sale, autorul s'a maĭ servit și de alte 26 isvóre competinte.

E citată în orĭ-ce lucrare de erudiție, de aci însemnătatea scrieriĭ.

89. **Peyssonel.** *Traité sur le commerce de la Mer Noire. Paris, 1787. Libr. Cuchet. Deux volumes.*

Importanta lucrare a acestuĭ consul pe lângă curțile Turcieĭ și Tătarieĭ și care a voiajat mult prin aceste părțĭ 'mĭ-a servit orĭ și unde a fost nevoie de a cunósce starea Dobrogieĭ din a doua jumĕtate a secoluluĭ al XVIII-lea.

90. **Popescu N. D.** *Calendarul pentru toțĭ Românii pe anii 1894, 95, 96 și 97.*

Tratéză rĕsboiul al cincilea dintre Rușĭ și Turcĭ, din 1806—12, dupa documente oficiale.

Lucrarea luĭ Odobescu (vedĭ No. 85) a fost utilizată de autorul acestor calendare.

91. **Popovicĭ Evsevie.** *Istoria Bisericéscă. Traducere de Episcopii Athanasie și Gherasim. Bucurescĭ, 1901. Douĕ vol.*

A fost o ideie fericită a acestor douĭ învĕțațĭ prelațĭ, de a traduce în limba română cursul de istorie bisericească, profesat la Facultatea de Theologie din Cernăuțĭ.

In literatura nóstră theologică n'a existat o scriere maĭ de erudiție și maĭ complectă, ca cursul D-luĭ Profesor Popovicĭ.

Folósele ce am tras din acéstă valorósă lucrare mĕ obligă să aduc mulțumirĭ atât autoruluĭ, cât și traducĕtorilor.

92. **Reclus E.** a) *Nouvelle géographie universelle. Paris, 1876.*

Din acéstă colosală scriere m'am servit numaĭ de părerile autoruluĭ relative la câmpia Ungarieĭ și basinul inferior al Dunăriĭ (vol. I și III).

b) *La Terre Paris, 1867.*

Conține prețióse părerĭ asupra formăriĭ Delteĭ Dunăriĭ și numaĭ de acéstă parte m'am folosit în corpul scrieriĭ mele.

93. **Richard (A. de).** *La Roumanie (à vol d'oiseau). Bucarest, 1895. Un volume.*

In geografia fisică citez adese-orĭ importanta scriere a D-luĭ Richard, singura, pe care din fericire am avut'o al îndemână, relativă la analisa, felul apelor minerale din Dobrogia și alte cestiunĭ ce se vor vedea citate în scrierea mea.

Aduc aci mulțumirile mele autoruluĭ pentru folósele ce am tras din meritósa D-sale scriere.

94. **Rousset Camille.** *Histoire de la guerre de Crimée. Paris, 1894. Libr. Hachette. Deux volumes.*

www.ziuaconstanta.ro

Pentru o maĭ minuțióșă cercetare asupra operațiunilor corpuluĭ expediționar francez în Dobrogia, maĭ înainte de debarcarea trupelor în Crimeia, opera membruluĭ Academieĭ Francese, 'mĭ-a fost de mare ajutor pentru anul 1854.

95. **Scheletti P. C.** *Dobrogea. Tulcea, 1879. Tip. Română.*

O broșură prea interesantă pentru timpul când a fost scrisă. Coprinde un studiŭ amănunțit asupra orașuluĭ Tulcea, despre impositele sub Turcĭ, administrația, școla și biserica din primul an al ocupăriĭ nóstre. Fie-care parte am utilizat-o la locul eĭ.

96. **Ségur (Le Comte de).** *Histoire du Bas-Empire. Paris, 1858. Deux volumes.*

Acéstă lucrare începe cu istoria Imperiuluĭ de Orient (anul 312) și se termină cu ocuparea Constantinopoluluĭ de Turcĭ în 1453.

La capitolul «Istoria» din scrierea mea, m'am călăuzit pe lângă altele și de acest important uvragiŭ, aranjat pe anĭ și pe capitole.

Fie-care capitol îmbrățișéză faptele strictamente istorice din timpul unuĭ Impărat, fără a vorbi și despre artele, industria, comerciul, aședămintele, etc., din cele 11 secole de viață ale Împărățieĭ Bizantine.

97. **Șerbescu C. Locotenent.** *Bulgaria și Rumelia de Est din punctul de vedere politic și militar. Bucurescĭ, 1901. Un volum cu atlas.*

Pentru geografia militară a Dobrogieĭ meritósa lucrare a Domnuluĭ Locotenent Șerbescu 'mĭ-a fost de mult ajutor.

98. **Soutzo Mich.** *Coup d'oeil sur les monuments antiques de la Dobrodja. Publ. dans la Revue archéologique française. 1882.*

După ce eruditul nostru numismat face o introducere istorică asupra Dobrogieĭ, studiază apoĭ din punctul de vedere archeologic orașele vechĭ: Callatis, Tomis, Istropolis, Troemsis și Adam-Clissi.

M'am servit de întregul articol al D-luĭ Soutzo la partea istorică și la descrierea celor cincĭ localităţĭ vechĭ.

99. **Ștefănescu Gr.** *Curs elementar de geologie. Bucurescĭ, 1890. Tip. Socecŭ. Un volum.*

La partea geologică a Dobrogieĭ, cursul D-luĭ Stefănescu 'mĭ-a fost de o netăgăduită importanță și acésta se póte vedea din citatele părțiĭ respective.

100. **Stefănescu Sava.** *Nouĭ observațiunĭ geologice ale Dobrogieĭ. Publ. în Rev. sc. Rom. Vol. XII.*

Autorul a făcut cercetărĭ geologice în partea de Sud a Dobrogieĭ nestudiată de Peters.

Nu am uitat de a consemna în studiul meŭ și acest articol al D-luĭ Stefănescu.

101. **Sturdza Dim.** *Suprafața și populațiunea Regatuluĭ Românieĭ (extras din Bul. Soc. Geogr. Rom.) Bucurescĭ, 1900. Un volum.*

Planul și unele date ale D-luĭ Sturdza m'aŭ călăuzit la studiul părțiĭ statistice.

102. **Suess Ed.** *La face de la terre (Das Antlitz der Erde). Edit. française par Em. de Margerie. Tom. I. Paris, 1897.*

La istoria geologică a Dobrogieĭ valorósa lucrare a profesoruluĭ universitar din Viena am consultat-o cu mult folos și 'mĭ pare rĕŭ că n'am avut vol. II, care 'mĭ-ar fi servit maĭ mult asupra acesteĭ părțĭ a studiuluĭ meŭ.

103. **Tacticien.** *La guerre d'Orient en 1876—77. Paris, 1883. Libr. Dumaine. Douze volumes.*

Din acéstă lucrare m'am servit de partea privitóre la operațiunile corpuluĭ XIV rusesc în Dobrogia.

Am omis însă multe detaliĭ. Asupra rĕsboiuluĭ din 1877—78 m'am servit acum în urmă de traducerea **D-luĭ Colonel Gardescu,** *Rĕsboiul Ruso-Turc* (No. 45).

104. **Theodorescu C.** *Din trecutul Dobrogieĭ. Bucurescĭ, 1897. O broșură.*

Ca cunoscĕtor al Dobrogieĭ la începutul ocupăriĭ eĭ de Românĭ, autorul atinge multe puncte interesante relative la justiția, administrația, școla și biserica sub Turcĭ.

'Mĭ-a servit acéstă broșură pentru părțile arĕtate.

105. **Tocilescu Gr. G.** a) *Dacia înainte de Romanĭ. Bucurescĭ, 1880. Un volum.*

Lucrare de erudiție, care a adus marĭ serviciĭ celor care s'aŭ ocupat cu istoria Țărilor nóstre din 'naintea dominațiuniĭ romane.

Citată de tóte scrierile nóstre istorice de valóre, am căutat să mi-o procur, și în adevĕr călăuzit numaĭ de acéstă prețiósă faclă, am putut pătrunde prin întunecimea vécurilor.

Nu aduc laude, ci mulțumirĭ autoruluĭ, pentru folósele ce am tras în studiul meŭ din ponderósa D-sale lucrare.

Laudele mele ar fi nesemnificative pentru o scriere premiată de Academia Română.

b) *Fouilles et récherches archéologique en Roumanie. Bucarest, 1900. Un volume.*

Bine cunoscutuluĭ nostru archeolog, orĭ-ce laude 'i-aș aduce vor fi slabe pe lângă greutatea scrieriĭ de față.

Voiŭ spune numaĭ, că acest uvragiŭ mi-a servit la descrierea valurilor dintre Cerna-Voda și Constanța, la Cetatea și Mausoleul de la Adam-Clissi, cum și la identificarea cetăților vechĭ cu localitățile actuale din Dobrogia, luate după harta ce însoțesce scrierea.

c) *Monumentul de la Adam-Clissi. Viena, 1895. Un volum format mare.*

Maĭ trebuie óre ceva de adăogat la o scriere cunoscută de întréga lume savantă și de care se légă numele ilustruluĭ nostru epigrafist?

Cred că nu.

www.ziuaconstanta.ro

In descrierea ce am făcut asupra monumentuluĭ am căutat să resum voluminósa scriere a D-luĭ Tocilescu în câte-va notiţe.

Nu sciŭ dacă am reuşit pe deplin.

d) *Revista archeologică.*

Din acéstă preţiósă revistă am extras descrierea cetăţiĭ Troesmis şi Insuleĭ Şerpilor.

Planurile sunt după cele din revistă, însă reduse.

106. **Tott. (Baron de . . .).** *Mémoires sur les Turcs et les Tartares. Amsterdam, 1785. Trois volumes.*

Bine informatul autor al memoriilor asupra obiceiurilor Turcilor şi Tătarilor, trăitor la curţile Sultanilor şi Chanilor Tătărescĭ mi-a folosit la partea etnografică a scrieriĭ mele.

107. **Ubicini M. A.** *Lettres sur la Turquie. Paris, 1851. Libr. Guillaumin. Un volume.*

M'am servit de cunoscutul autor, când am vorbit despre organisarea, justiţia şi comerţul Dobrogieĭ sub Turcĭ.

108. **Urechia V. A.** *Istoria Romanilor. Bucurescĭ 1890—1900. Douĕ-spre-ḑece volume.*

Gigantica lucrare a regretatuluĭ nostru istoric începe cu pacea de la Kuciuk-Kainargi şi cele 12 volume abia îmbrăţişéză sfîrşitul véculuĭ al XVIII şi începutul celuĭ al XIX-lea, din pricina numeróselor documente.

Pentru istoria, comerţul şi Biserica Dobrogieĭ, aceste 12 volume mi-aŭ fost de mare folos.

109. **Vincens E.** *Histoire de la république de Gênes. Paris, 1842. Trois volumes.*

Dacă s'ar cerceta documentele relative la stăpânirea şi comerţul acesteĭ republice, numaĭ prin părţile Dobrogieĭ şi Dunăriĭ de jos, cred, că s'ar putea scri despre acest subiect maĭ multe volume.

Lucrarea de faţă fiind prea scurtă, abia a avut puţină atingere cu subiectul meŭ, totuşĭ am consultat-o cu mult folos, pentru istoria şi comerţul provincieĭ nóstre din secolele X—XIV-lea.

110. **Voisin Bey.** *Notice sur les travaux d'amélioration de l'embouchure du Danube, et du bras de Soulina (1857—1891). Paris, 1893. Un volume.*

In acéstă scriere se coprind pe scurt tóte studiile şi lucrările ce s'aŭ făcut de Comisiunea Europénă Dunăréná pe braţul şi la gura Sulineĭ în timp de 34 anĭ.

Despre Comisiunea Dunăréná, devenită aḑĭ un stat la gurile fluviuluĭ nostru, am consacrat un capitol al lucrăriĭ mele şi uvragiul D-luĭ Voisin Bey nu mi-a putut fi de cât folositor.

111. **Xenopol A. D.** a) *Istoria Romanilor. Ediţia Şaraga. Iaşĭ, 1896. Douĕ-spre-ḑece volume.*

Este sciut de câtă greutate se bucură acéstă valorósă scriere, care mi-a servit în tot momentul ca o călăuză indispensabilă a programuluĭ meŭ de lucru.

b) *Rĕsbóiele dintre Ruşĭ şi Turcĭ. Iaşĭ, 1880. Douĕ volume.*

Mi-a servit pentru a lega firul istoric de la ultimul volum al luĭ Hammer până în ḑilele nóstre.

Lucrarea D-luĭ Xenopol este plină de învĕţăminte, din care unele, crude adevĕrurĭ despre politica ruséscă faţă de Ţara nóstră.

c) *Les Roumains au moyen-âge. Paris, 1885. Un volume.*

Din acéstă lucrare am luat numaĭ câte-va părţĭ, care aŭ fost în atingere cu subiectul meŭ.

112. **Wiszniewski (Prince Adam).** *Histoire de la Banque de Saint-Georges de la République de Gênes. Paris, 1865. Un volume.*

Importanta instituţie economică medievală, care a lăsat urme despre numele sĕŭ în Dobrogia şi la Dunărea inferióră, a fost obiectul studiilor acestuĭ savant scriitor.

Regret, că nu am putut — când am vorbit de comerţ — să mĕ întind prea mult asupra organisăriĭ acesteĭ băncĭ.

Un studiŭ în adins ar găsi în acéstă scriere un isvor bogat de cunoscinţe.

Eŭ am făcut menţiune de ea şi nu o pot îndestul recomanda cercetătorilor.

113. **Zăhărescu Maria D-ra.** *Legiunile XIII Gemina şi V-a Macedonica. Bucurescĭ, 1883. Un volum.*

Partea II a scrieriĭ se ocupă cu istoria Municipiuluĭ Troesmis (Igliţa), şi este partea utilizată de mine.

Lucrarea este luată după articolul D-luĭ Tocilescu din Revista Archeologică (veḑĭ No. 105 d).

b) Hărţĭ, atlase, etc.

1. **Corréard I.** *Atlas du guide maritime dans la Mer Noire. 39 planches.*

Pentru curbele bathymetrice şi litoralul dobrogian al Mării Negre am utilizat planşele VII şi VIII; iar pentru braţul Sulina planşele IX, X, XI şi XII-a.

2. **Lelewel I.** *Atlas de géographie du moyen-âge. 50 planches.*

Am utilizat din acest atlas, pentru geografia medievală a Dobrogieĭ:

Portulanul charteĭ Catalane din 1375—1377; Harta luĭ André Benincasa din 1476; cum şi planşa XV-a, harta întocmită după Tabula Itineraria Edrisiana din 1154.

3. **Marele Stat-Major.** a) *Harta Dobrogieĭ. Scala 1/50.000. 60 foĭ.*

Acéstă detaliată ridicare topografică este o reducere după originalul 1/10.000 şi nu se găsesce în comerţ. Eŭ o am de la regretatul Al. Odobescu. M'am servit de ea la descrierea orografică şi hidrografică a Dobrogieĭ.

Căile de comunicaţie ne-maĭ corespunḑând acum cu starea lor din 1880—82, când s'a făcut ri-

www.ziuaconstanta.ro

dicarea, am intrebuințat la întocmirea hărțiĭ mele, hărțile căilor de comunicație ale Județelor Tulcea și Constanța din 1900.

b) *Aceiaşĭ hartă. Scala* $^1/_{200.000}$. *Patru foĭ.* Este o reducere după original.

Am copiat după harta $/_{50.000}$ curbele de nivel cu equidistanța 50 metri pe harta $^1/_{200.000}$, pe care reducînd-o la jumĕtate ($/_{400.000}$) am obținut harta lucrăriĭ mele.

Căile de comunicație sunt luate după hărțile județelor; iar localitățile vechĭ le am așeḑat după harta ce însoțesce lucrarea D-luĭ Tocilescu (veḑĭ No. 105 b).

4. **Schrader F.** *Atlas de géographie hitorique. 55 feuilles.*

M'am servit de acéstă lucrare importantă la găsirea localităților istorice.

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

ROMÂNIA
BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

CARTEA I-A

GEOGRAFIA MATEMATICA

71890

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL I

NUMIREA

Prima numire sub care a fost cunoscută, de geografiĭ și istoriciĭ antichităţiĭ, acéstă peninsulă coprinsă între Dunăre și Marea Négră, fu aceia de **Scythia minor** [1]) și **Scythia pontica** [2]).

Pe timpul dominaţiunii romane, după organisarea Imperiuluĭ sub Diocletian (284—305 d. Chr.), ea făcea parte din **prefectura pretoriului de orient, diocesis Thraciae** sub denumirea de **Scythia minor** și **Scythia pontica** [3]), avea de capitală **Tomis** [4]) și se despărţea la S. de **Moesia secunda (inferior)** printr'o linie dréptă între **Durostorum (Silistra)** și **Dionysopolis (Ekrene)** [5]).

In anul 400 d. Chr. Scythia minor era ridicată la rangul **Praeses Scythiae** [6]).

Din relaţiunile ce ne aŭ fost lăsate de Impăratul *Constantin Porphyrogenetul,* trăitor pe tronul Constantinopoluluĭ, între aniĭ 912—959, o parte a *Bulgarieĭ* se chema négră: μαύρη [7]). In căutarea acesteĭ părţĭ *Neumann* [8]) o reduce la Μαυροβουλγαρία, la Bulgaria strictamente istriană, adică la Dobrogia de astă-ḑĭ și teritoriul maĭ spre apus în direcţia Vidinuluĭ.

Călugărul *Nestor,* patriarchul cronicarilor Slavĭ, trăitor între 1056—1116 vorbind despre un act internaţional dintre Ruşĭ și Grecĭ [9]) din anul 945, confirmă că Μαυροβουλγαρία se întindea întru cât-va și asupra maluluĭ nordic al Dunăriĭ.

După combinaţia între textul luĭ Porphyrogenetul și documentul luĭ Nestor, *Domnul Hasdeŭ* conchide că, [10]) Μαυροβουλγαρία saŭ **Czerno-bolgaria** coprindea în Secolul X-lea întregul litoral maritim format prin întrunirea Dobrogeĭ cu ceva din Bugeac (partea de S. a Basarabieĭ).

Eacă decĭ un noŭ nume ce a purtat Dobrogea în Secolul X-lea.

In Secolul XII, geograful arab *Mohamed Edrissi,* trăitor la curtea luĭ *Roger,* regele Sicilieĭ (1101—1154), în descripţia sa, numesce „**Berdzan**", tot ţinutul coprins între Dunăre

---

[1]) *Strabon.* Géographie traduite du grec en français par M. M. De la Porte, Du Theil, Coray, Letronne. Tom. III, p. 65.

[2]) *Plinius.* Histoire naturelle. Traduite par Littré. Tom. I. Lib. IV. 25.

[3]) *Peyssonnel.* Observations historiques sur les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube. Paris 1765. pag. 3.

[4]) *Lavisse et Rambaud.* Histoire générale Tom. I, p. 43.

[5]) *F. Schrader.* Atlas historique. Carte 14. *Mommsen.* Organisation de l'Empire Romain. Tom. II, p. 202

[6]) Provincie în care administraţia încredinţată unuĭ *Praeses,* era separată de puterea militară, peste care era un *dux (dux Scythici limitis.* Vopisc. Aurel XIII și *dux limitis provinciae Scythiae* in Notit. Dignit. Or. XXXVI) in *Mommsen,* op. cit. tom. II. pag. 496 și 585 nota 5,

[7]) *De administrando Imperio.* Ed. Bekker. Bonnae 1840.

[8]) *Die Völker des südlichen Russland.* Leipzig. 1847, pag 106.

[9]) *Chronicon Nestoris* ed. Miklosich, 28.

[10]) *B. P. Hasdeu.* Istoria Critică a Românilor. Bucurescĭ. 1873, pag. 56—57.

www.ziuaconstanta.ro

(Danu) și Marea Négră *(Mare Nitasch)*. El îl arată ca întinḑêndu-se de la gurile fluviuluĭ, către Sud până la *Reknova* saŭ *Zakutra* (pag. 382, 397).

Ioachim Lelewel [1]) identifică *Reknova* analog cu *Rekran,* cu orășelul de maĭ târziŭ *Trakan, Tutrokan,* iar aḑĭ *Turtucaia.*

Ţinutul pe care *Edrissi* 'l numesce *Berdzan* se întindea dar până la *Turtucaia,* și cu multă dreptate dacă considerăm regiunea din punctul de vedere fisic; acésta este și părerea distinsuluĭ etnograf *Kanitz* [2]).

Asupra numireĭ **„Dobrogia“**, care se póte împinge cel mult până în secolul XIV-lea, părerile voiagiorilor și etnografilor sunt fórte împărţite.

Jirecek [3]), care a scris după isvóre autorizate [4]) derivă numele de la *Dobrotitz*, care prin 1370 stăpânea cóstele mărĭĭ spre S. de *gurile Dunăriĭ* până la *Varna* și avea două castele întărite la *Mesembria.* Luĭ *Dobrotitz* succedă fiul acestuia *Ivanko,* care nu domni de cât fórte puţin, de óre-ce vedem în 1387 pe *Mircea cel mare* intitulându-se: «Stăpânitor al ambelor laturĭ ale *Dunăriĭ* pretutindenĭ până la *Marea cea mare*» [5]).

In urma bătălieĭ de la *Cossovo* (1389), Dobrogia trecu în stăpânirea *Turcilor.*

Kanitz [6]) pe lângă isvórele istorice, maĭ aduce și probe filologice: «Chiar aḑĭ, Bulgarul numesce orĭ-ce teren sterp *„dobritcha“;* cum se găsesce unul aprópe de *Niș* de exemplu».

Ubicini, din contră pretinde că numirea Dobrogia însemnéză «ţéra bună» derivat de la slavonescul Dobro-bun, căcĭ acéstă ţară — argumentéză acest scriitor — este maĭ fertilă în raport cu părţile învecinate:

«Pentru *Rutenĭ*, veniţĭ din stepe, Dobrogia era un raiŭ; o parte din Delta aprópe de *Cara-Orman,* era supra-numită *Paradisul Cazacilor*» [7]).

Larousse [8]) arată că numele acesteĭ regiunĭ este cu totul noŭ: «Nicĭ un eveniment important nu arată existenţa Dobrogieĭ în timpul evuluĭ-mediŭ, se scie numaĭ, că *Genovezii* stabiliseră aci comptuare. *Larousse* maĭ afirmă «că numirea de Dobrogia nu este cunoscută de cât în urma resboiuluĭ *Crimeieĭ*» [9]).

Distinsul agronom *I. Ionescu* [10]), derivă numele Dobrogieĭ din limba turcă, și însémna «ţară fără pădurĭ», pe când cea l'altă parte (cea de Sud), unde sunt pădurĭ se numesc *Deli-Orman,* cuvênt turcesc, care însémnă ţéră acoperită cu pădurĭ marĭ.

---

[1]) *Joachim Lelewel.* Géographie du moyen-âge, pag. 124—127 Vol. III, IV și charta No. XI, XV din atlas.

[2]) *Kanitz.* La Bulgarie danubienne, pag. 541.

[3]) *Jirecek.* Gesch. der Bulgaren, pag. 12, 320.

[4]) *Laon. Chalcondylas*, pag. 326 ἡτοῦ Εὐξείνου παραλία Δοβροτικεως τοῦ Μοςοῦ χώρα.

[5]) *Jirecek*, op. cit. pag. 324, 345 și urm. apud. *W. Heyd.* Histoire du commerce du Levant au Moyen-Âge, pag. 532, nota 3, Vol. I și maĭ cu sémă Documentele Cozieĭ, legat. 40. Archiva statuluĭ apud. Hasdeŭ, op. cit, pag. 5, nota 21 și pag. 144, nota 482.

A se vedea și partea istorică corespunḑétóre anuluĭ.

[6]) *Kanitz*, op. cit., pag. 480.

[7]) *Revue de Géographie*, 1879.

[8]) *Grand Dictionnaire.* Le mot Dobroudja.

[9]) Este falșă acéstă părere; istoricul și Domnul Moldoveĭ, *Dumitru Cantemir* care a scris pe la 1711, istoria sa asupra Imperiuluĭ otoman, o cunósce sub acest nume. Nota 57, pag. 236. Vol. I, ed. franc.

[10]) *I. Ionescu.* Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja. Constantinople 1851, pag. 13.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

CAPITOLUL II

1. Situaţiune

Dobrogia este aşeḑată între al 24°, 57′, 16″ [1]) şi 27°, 22′, 59″ [2]) longitudine răsăriténă şi între al 43°, 45′, 15″ [3]) şi 45°, 28′, 47″ [4]) latitudine nordică.

2. Limite

Dobrogia este coprinsă între douĕ limite naturale: *Dunărea* la V. şi N., *Marea Négră* la E. şi o *limită convenţională*, la S.

A. Dunărea [5]) desparte Dobrogia de România de la *Punctul Terminus*, până la gura Prutuluĭ pe o lungime de 252.600^{m}; iar de aci fluviul cu unul din braţele sale forméză frontiera despre Rusia pe o lungime de 160.000 metri.

De la gura Prutuluĭ, frontiera urméză cursul fluviuluĭ până la 8 km. spre V. de oraşul Tulcea, în punctul de bifurcaţie numit *Ceatal Ismail* (mila 54), apoĭ urméză *braţul Kilia* pe la marginea nordică a ostróvelor *Tatarului mic, Daler I, Daler II* şi *Tatarul mare (Ivanescĭ Tatarski)*, carĭ rĕmân de partea Dobrogieĭ, trece prin faţa oraşuluĭ *Kilia Vechiă*, pe la marginea nordică a insulelor *Meslinul* şi *Ciornofca*, prin faţa satuluĭ *Periprava* şi în fine pe gura *Stari-Stambul*, până la Mare.

Distanţele între diferite puncte pe Dunăre sunt:

	m.
De la Punctul Terminus la gura Borciĭ . . .	2.200
» » Gura Borciĭ la Ostrov	6.000
» » Ostrov la Rasova	40.200
» » Rasova la Molul luĭ Theodosiŭ	6.600
» » Mol la Cerna-voda	7.000
» » Cerna-Voda la Hârşova	50.100
» » Hârşova la Durac (bifurcaţia Dunăriĭ) .	7.600
» » Durac la Gârlicĭ (Pe Dunărea vechiă) . .	27.000
» » Gârlicĭ la Dăenĭ	10.200
» » Dăenĭ la Ostrov	10.600
» » Ostrov la Picinéga	11.500
» » Picinéga la Turcóia	16.600
» » Turcóia la Igliţa	4.000
» » Igliţa la Carcaliu.	5.700
» » Carcaliu la Macin	10.000
» » Macin la Ghecet	13.000
» » Ghecet la Casarma Infanterieĭ	14.800
» » Casarma Infanterieĭ la Galaţĭ	3.000
» » Galaţĭ la Bădălan.	2.000
» » Bădălan la Cotul Pisica	2.000
» » Pisica la Gura Prutuluĭ	2.500
	252.600

[1]) Este meridianul *Punctuluĭ Terminus* al frontiereĭ, aşeḑat la 800 m. spre NE. de Silistra (Itch—Tchenguel-Tabiassi).

A se vedea Istoria uneĭ frontierĭ, pag. 263.

[2]) *Farul din Sulina. Corréard.* Guide maritime dans la Mer Noire, pag. 63.

[3]) *Movila Ilanlîk.* Istoria uneĭ frontierĭ, pag. 251.

[4]) *Picketul de la gura Prutuluĭ.* Harta mareluĭ stat major. Scala $^{1}/_{50.000}$ fóia E. 1.

[5]) Descrierea fluviuluĭ în partea hidrografică.

www.ziuaconstanta.ro

Frontiera:

	m.
Transport	252.600
De la Gura Prutuluĭ la Reni [1])	3.704
» » Reni la Isaccea	27.300
» » Isaccea la Ceatal Ismail	24.300
» » Ceatal la orașul Ismail	22.000
» » Ismail la Bugeak	11.750
» » Bugeak la Gura Șondăĭ	5.750
» » Gura Șondaĭ la Kilia nouă	25.700
» » Kilia nouă la Kilia vechiă	2.000
» » Kilia vechiă la Periprava	21.250
» » Periprava la Wilcov	3.750
» » Wilcov la ramificațiе Stari Stambul	7.500
Pe canal până la Mare	5.000
	412.604

B. Marea Négră [2]), udă cóstele Dobrogieĭ pe o lungime de 221.160 m, de la punctul No. 31 al frontieriĭ (Ilanlìc), până la gura Stari Stambul.

Distanțele între diferite puncte pe cóstă sunt:

	m.	
De la piatra No. 31 a frontieriĭ la Ilanlìc	1.330	
» » Ilanlìc la Mangalia	6.600	
» » Mangalia la Capul Tuzla	21.000	
» » Tuzla la Constanța (cap.)	23.400	
» » Constanța la Capul Midia	22.000	
» » Midia la Gura Boazuluĭ	7.800	
» » Gura Boazuluĭ la Piritésca (limita Jud. Tulcea)	27.000	
» » Gura Peritésca la Gura Portițe	8.600	
» » Gura Portița la farul Sf. Gheorghe	53.200	
» » Farul Sf. George la Capul Sf. George	5.000	
» » Capul Sf. George la Sulina	29.630	(16 mile)
» » Sulina la Capul Mosorali	12.400	
Lărgimea Guriĭ Baba-Hasan	2.200	
De la Insula Popina la Gura Stari Stambul	1.000	
	221.160	

C. O linie convențională desparte la S. Dobrogea de Bulgaria. Acéstă linie este trasată de *comisiunea européně de delimitare* (art. 11), conform art. 46 § 2 al tratatuluĭ de la Berlin, linie care se sprijină la apus pe Dunăre (la 800 m spre E. de fortul Silistreĭ *Itch-Tchenguel-Tabiassi),* iar la răsărit pe Marea Négră, la 1300 m spre S. de satul *Ilanlìc.*

Istoric. [3]) In urma ultimuluĭ rĕsboiŭ Ruso-Româno-Turc, în instrucțiunile relative la armistițiŭ, instrucțiunĭ pe care A. S. Principele Gorgiacow le comunică la 28 Ianuarie 1878 generaluluĭ Le Flô, Ambasadorul Franțeĭ la St. Petersburg, se prevedea că:

---

[1]) Părerea luĭ Paul de Aleppo, biograful patriarculuĭ Macarie, care a călătorit în Țĕrile Române pe timpul luĭ Vasile Lupu, era că Tomarova (Timărobo), Reniĭ ar fi vestitul oraș pe care Greciĭ îl numesc Errina (E. Cioran. Călătoriile luĭ Macarie, pag. 261—2).

[2]) A se vedea descrierea Mării Negre la parte hidrografică.

[3]) După Correspondence respecting the European Commissions appointed for the demarcation of frontiers under the treaty of Berlin. London. 1879. — Acelaș uvragiŭ din 1880 — Commission technique européenne formée en vertu d'un accord intervenu entre les puissances signataires du Traité de Berlin. 1879. Paris. — Diferite acte diplomatice emanate de la Ministerul nostru de Afaceri streine. Manuscris.

www.ziuaconstanta.ro

„Principatul Românieĭ se va declara independent și va primi o despăgubire teritorială“, iar în preliminările de pace subscrise la 19/31 Ianuarie 1878 la Adrianopolĭ, de către Server-Pașa și Namic-Pașa de o parte, Marele Duce Nicolae de alta, se stipuléză:

„Independența Românieĭ va fi recunoscută și-i se va asigura o despăgubire teritorială îndestulătóre.“

Prin art. V și XIX al tratatuluĭ preliminar de la San-Ștefano,[1]) din 3 Martie 1878, se spuse:

„Sublima Pórtă recunósce Independența Românieĭ, care'și va susține drepturile eĭ la o despăgubire ce se va desbate între ambele părțĭ“ (Art. V).

„Sangiacul Tulceĭ, adică districtele (Cazas) Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Küstendge, Medgidia, insulele Delteĭ și Insula Șerpilor, urméză a se da Românieĭ. Rusia își reservă dreptul a da Dobrogia Românieĭ, în schimbul părțiĭ din Basarabia primită de Moldova în 1856 și limitată la Sud cu talvegul brațuluĭ Chilia și gura Stari-Stambul“ (Art. XIX § 2).

Art. 46 § 2 al tratatuluĭ de pace de la Berlin, relativ la anexarea Dobrogieĭ la România, zice:

„Traseul frontieriĭ va fi hotărît la fața loculuĭ de Comisiunea Européně instituită conform art. 11 din acest tratat pentru delimitarea Bulgarieĭ.“

Comisiunea Européně de delimitare s'a întrunit la Constantinopol în ḑiua de 21 Octombrie 1878 și se compunea:

Pentru Germania: Colonelul Von Scherff, din al 29-lea Regiment de Infanterie.
Ajutor: Căpitanul Krahmer, din Statul Major.
Pentru Austro-Ungaria: Locotenentul-Colonel, Baron de Ripp.
Ajutor: Contele Wurmbrand, Căpitan în Statul-Major.
Pentru Franța: Lemoyne, Șef de Escadron, din Statul-Major.
Ajutor: Nicolas, Căpitan de Geniŭ.
Pentru Marea-Bretanie: R. Home, Colonel de Stat-Major.
Ajutor: Ardagh, Căpitan de Stat-Major.
Pentru Italia: Orero, Locotenent-Colonel de Stat-Major.
Ajutor: Tornaghi, Căpitan de Stat-Major.
Pentru Rusia: Bogolubow, Colonel de Stat-Major.
Pentru Turcia: Tahir-Pașa, General de Brigadă. El avu și prețedența.
Ajutor: Simon Efendi (Papasian), Secretar.
Șerafetin Efendi, Căpitan de Geniŭ (Protocol No. 1, pag. 49).

Comisiunea decide, ca prima lucrare de delimitare să fie aceia dintre Bulgaria și România; apoĭ admise să ia înțelegere și cu Ministerul Nostru de Afaceri Streine, în care scop dete următórea telegramă:

«Comisiunea de delimitarea Bulgarieĭ va fi Sâmbătă 2 Noembric la Silistra, pentru a începe lucrările pe frontiera Bulgaro-Română. Ar fi fericită, dacă guvernul Român va bine-voi să-ĭ trimétă câțĭ-va oficerĭ, care s'o însoțiască și să execute lucrările topografice socotite trebuincióse». (pag. 51).

Ministrul Nostru, Kogălniceanu, respunde prin telegrama de la 23 Octombrie, că pune la dispositiunea Comisiuniĭ pe delegațiĭ Românĭ: Coloneliĭ Slăniceanu, Arion și Fălcoianu și pe deputatul M. Ferechide, carĭ la 1 Noembric 1878 se aflară la Silistra, unde vine și Comisiunea, la 3 ale acesteĭ lunĭ.

De la început chiar, delegatul Rus avu tendința, ca punctul de pe Dunăre, de unde trebuia să începă frontiera, să fie în fața satuluĭ Dichisenĭ (din Jud. Ialomița).

Treĭ fură considerațiunile, pe care își întemeia colonelul Bogolubow propunerea sa:

a) Topografice. La Dichisenĭ — susținea el — ar fi punctul cel maĭ nemerit de a se

[1]) Acest tratat coprinde 29 articole; el pórtă următórele semnăturĭ: din partea Rusieĭ, Contele N. Ignatiev, Adjutant general M. S. Imperiale și Melidov, Șambelanul Curțiĭ Imperiale; pentru Turcia, Savfet-Pașa, Ministru Afacerilor Streine și Sadulah, Ambasadorul M. S. Sultanul pe lingă Curtea Imperială Germană.

www.ziuaconstanta.ro

stabili podul, despre care se face menţiune în tratatul de la Berlin şi care să lege teritoriul din noŭ anexat cu Romania.

b) Economice. Silistra fiind în strânse legăturĭ economice cu satele din prejur, până la 25—30 Km. depărtare, dacă s'ar da Românieĭ satele Adachioĭ (Ostrovul), Canlia, Garliţa şi Almalîu, ar priva oraşul de resursele sale economice; în plus că între Silistra şi Ostrov sunt o mulţime de viĭ, carĭ aparţin locuitorilor din Silistra.

c) Etnografice. Între Rasova şi Silistra, elementul românesc este maĭ compact numaĭ până la lacul Oltina (satele Oltina, Casla, Beilicul, Mârleanu, Aliman şi altele), pe când de la lacul Oltina spre Silistra, populaţiunea bulgară este maĭ numerósă (satele Garliţa, Canlia, Galiţa, Lipniţa şi Almalîu).

Tóte aceste consideraţiunĭ ale Colonelului Bogolubow, tindeaŭ să fixeze punctul de începere al frontieriĭ pe ţĕrmul drept al Dunăriĭ în vecinătatea satuluĭ Projovo (Parjóia), de unde frontiera ar fi trebuit să se îndrepte printre satele Coslugea (lăsat Românieĭ) şi Lipniţa (dat Bulgarieĭ).

Lemoyne rĕspunde, că protocolul No. 15 al Congresuluĭ din Berlin prevede, că limita spre Nord a Bulgarieĭ să fie o linie de la Silistra la Mangalia. Decĭ punctul pe Dunăre trebue ales aprópe de Silistra, maĭ ales că aci este nemerit a se construi şi un pod peste fluviŭ, unde în tóte timpurile s'a recunoscut, că un pod nu putea fi stabilit de cât la capul insulelor dintre Călăraşĭ şi Silistra.

Acéstă din urmă propunere a fost admisă de toţĭ delegaţiĭ Comisiuniĭ (afară de cel Rus).

In aceiaşĭ şedinţă, de la 3 Noembrie 1878, deputatul Ferechide şi Colonelul Fălcoianu, aŭ combătut părerea Colonelului Bogolubow, formulându-şĭ, după aceia, propunerile lor într'un memoriŭ, care s'a citit în şedinţa de la 5 Noembrie. (Protocol No. 4, pag. 70—75).

Consideraţiunile, pe care-şĭ bazaŭ delegaţiĭ românĭ alegerea punctuluĭ de pornire a frontieriĭ la câte-va sute de metri de la împrejmuirea Silistreĭ, eraŭ:

a) In dreptul acestuĭ oraş s'a menţinut în tot-d'a-una, din timpurile cele maĭ depărtate, comunicaţia între Călăraşĭ şi Silistra.

b) Braţul Dunăriĭ, Borcea, care se desparte din malul stâng în faţa Silistreĭ, între ea şi satul Chiciu, stabilesce şi determină chiar acéstă linie de comunicaţie în mod natural.

c) Podul de peste Dunăre [1]), despre care vorbesce protocolul al 15-lea al congresuluĭ din Berlin, póte fi maĭ cu înlesnire aşeḑat aci, de cât în punctul propus de delegatul rus, maĭ ales că protocolul sună curat: «în apropierea Silistreĭ» (Protocol No. 6, pag. 77—82).

In şedinţa de la 6 Noembrie 1878, comisiunea primesce o petiţiune de la locuitoriĭ din Silistra şi satele vecine, care cereaŭ să se împingă frontiera la 30—35 kil. spre rĕsărit de Silistra. Propunerea a fost respinsă.

Tot în acéstă ḑi s'a fixat, că punctul de pornire al frontieriĭ (punctul terminus) să fie la 800^{m} din jos de Silistra (Protocol No. 7, pag. 86).

---

[1]) Cestiunea poduluĭ de peste Dunăre a fost discutată în congresul de la Berlin la 8 Iulie 1878 (p. 168—171 ale congresuluĭ). Principele de Hohenlohe, representantul Germanieĭ, observă: «*că punctul de legare despre partea Silistreĭ trebue să fie un loc, unde un pod ar putea fi stabilit pe Dunăre, la E. de Silistra, şi care ar lega cele 2 ţĕrmurĭ române ale fluviuluĭ*».

In fine Baronul Haymerle, representantul Austro-Ungarieĭ, adaogă: «*că după avisul experţilor un singur punct în preajma Silistreĭ era priincios la construirea unuĭ pod*». Inalta adunare se învoesce cu aceste propunerĭ.

www.ziuaconstanta.ro

70;26;3;73;18;26;10;54,41,

1.337.751 lei

(ANEXA No. 2, pag. 123).

NOTIŢĂ

Care fixéză punctul de legătură al frontiereĭ Româno-Bulgară la Est de Silistra

Latitudine . . . . . 44°, 7′, 20″ Nord.
Longitudine . . . . . 27°, 17′, 30″ Est de la Greenwich.

Tabloŭ de unghiurile măsurate la 6 şi 7 Noembrie 1878 de D. D. Ardagh şi Chermside, oficerĭ aĭ statuluĭ-major Englez

PUNCTELE VIZATE	Din staţia după bastionul Itch-Tehenguel			Din punctul de plecare pe Dunăre		
	„	0	„	0	„	„
Nordul magnetic	0	0	0	0	0	0
Căminul la Vest de Călăraşĭ	35	11	„	30	29	20
Feréstra vest a bisericeĭ de la Călăraşĭ	37	15	„	32	63	30
Movila Nord, dincolo de insula Hopa	81	52	„	—	—	—
Casă (un post de pază) pe un deal	—	—	—	103	35	„
Partea Nord a colibeĭ cărămidărieĭ	104	„	„	167	„	„
Stâlp vecin de acéstă colibă	113	57	„	235	„	„
Prăjina pavilionuluĭ Yilanli-Tabia	154	„	„	181	38	„
Movilă dincolo de valea de la Sud	188	„	„	—	—	—
Moscheia cenuşie	193	45	„	233	18	20
Moscheia albă	202	14	„	245	35	„
Crucea bisericeĭ celeĭ marĭ	215	27	„	267	8	„
Altă moscheiă cenuşie	217	23	„	—	—	—
Feréstra bisericeĭ celeĭ marĭ	229	4	„	270	40	40
Clopotniţa moscheieĭ celeĭ marĭ	230	21	„	268	21	30
Altă moscheiă albă	236	3	„	—	—	—
Movile în sus de Dunăre	280	15	„	—	—	—
Vîrful planteĭ bastionuluĭ de la Itch-Tchenguel	6	—	„	279	43	30

Observaţiunĭ: 1. Distanţa din punctul de observaţiune pe bastionul Itch-Tchenguel, până la partea proeminentă a escarpeĭ de pe acelaş bastion este de 20 metri.

2. Distanţa din punctul de plecare pe Dunăre, la unghiul cel maĭ învecinat de coliba cărămidărieĭ este 50,7 metri.

3. Distanţa între partea proeminentă a bastionuluĭ Itch-Tchenguel şi punctul de plecare este de 800 metri.

4. Punctul de plecare era la 7 Noembrie 1878 la douĭ metri de marginea apeĭ şi la 10 centimetri maĭ sus de nivelul fluviuluĭ.

5. Noua fruntarie se îndreptéză către o direcţiune Sud-Vest 220° aprópe, ca să ajungă a puntea aşeḍată la îmbucătura văiĭ între Medjidie-Tabiassi şi Ordu-Tabiassi, ca la 1.650, metri din punctul de plecare.

6. Declinarea busoleĭ teodolituluĭ cu care s'a ridicat unghiurile la Silistra este de 4°,37′,0.

7. Declinarea la Mangalia este aprópe de 5°,30′ după harta de marină engleză.

8. Direcţiunea de mijloc a linieĭ trasă din punctul de plecare la Silistra până în punctul de sosire la Ilanlîc, este de 112°,52′,32″.

Comisiunea hotărasce apoĭ de a se face o recunóscere pe zona de frontieră dintre Silistra şi Mangalia în ḍilele de 7—15 Noembrie 1878.

Acéstă recunóscere a fost însoţită de oficeriĭ topografĭ însărcinaţĭ cu ridicarea planuluĭ frontieriĭ. Din partea nóstră a fost trimes căpitanul Culcer.

Se maĭ decise iarăşĭ, ca la 26 Noembrie, comisiunea de delimitare să-şĭ continue lucrările la Constantinopol.

In acéstă călătorie de recunóscere s'a decis ca punctul de sprijin al frontieriĭ pe Marea Négră să fie la o movilă situată, aprópe la 1200 metri spre Sud de móra din Ilanlîc între douĕ movile maĭ micĭ.

Tot atuncĭ s'a fixat şi punctele de pe frontieră (Protocol No. 8, pag. 87—95).

www.ziuaconstanta.ro

ANEXA No. 4 (p. 124—126)

Numărul pichetului	Numărul Pietrei	PUNTELE DE RECUNOSCERE ALE LINIEI-FRONTIERE: DENUMIRE și INDICAȚIUNE	Distanța în hectometri la puntul precedent	Unghiuri aproximative formate de direcția precedentă: Cu nordul magnetic	Cu noua direcție	PUNTELE ȘI LOCALITĂȚILE APROPIATE DE LINIE: DENUMIRE și INDICAȚIUNE	Unghiuri formate cu nordul magnetic de linia care le împreună cu punt. de recun.	OBSERVAȚIUNI și EXPLICAȚIUNI
			Ectom.	°	°		°	
1	1	Punt hotar pe Dunăre, la E. de Silistra, la 800m de Ith-Tchenguel Tabiassi . . .				Linia frontieră străbate Deirmen-Tabiassi . .	—	Posițiunea exactă a acestuĭ punt e fixată printr'o măsurătoare specială
2	2	Podul de la vărsătura talveguluĭ, care desparte întăririle pe care se ridică Medgidie-Tabiassi și Ordu-Tabiassi	17	220	—	— —	—	Este a doua punte mergând în susul gârleĭ
	3	Câmp cultivat la confluența celor două rovine ce forméză talvegul precedent	25	—	—	— —	—	Fruntaria urméză traseul curb al talveguluĭ între puntele No. 2 și 4
3	4	Grupul de 8 arborĭ la confluența uneĭ micĭ rovine ce se cobóră de la fortificația Ordu-Tabia	20			Piatra în vârful uneĭ movile de 1.400m . .	84	
4	5	Arbore în capul rovineĭ, care se prelungesce între Ordu-Tabia și Arab-Tabia d'alungul drumuluĭ vechiŭ al Silistreĭ la Varna și la bifurcarea drumurilor	17	122	—	— —	—	— —
5	6	Movilă isolată la Sud-Vest de Almaliŭ	15	120	178	Pod pe drumul cel mare în fundul văiĭ Kulhora la 1.050m	175	
	7	Arbore la Est de ambrașamentul căilor Almaliŭ-Caraorman și Almaliŭ-Esenchioĭ	3,75	115	175	— —		— —
6	8	Movila B la Est la móra de la Caraorman și la Nord de drumul cel mare	31	157	222	Movila dincolo de drumul cel mare la 1.550m Móra de la Caraorman la 2.000m	272	Semnul No. 8 aparține unuĭ grup de 2 movile; este cel maĭ la Sud din amândouă.
7 8	9	Movila C, vecină cu drumul de la Varna la Sud de móra de la Esechioĭ	40	152	175	Mica movilă spre Nord la 250m . . . . . . Movila la S.-V. de Esechioi la 3.600m . . . Móra de vênt de la Esechioi la 2.400m . . . Drumul cel mare de la Varna la 180m . . .	5	
9 10 11 12	10	Movila D cu semnul de triangulație la Est de Esechioĭ și la S. V. de Gârlița . . .	57,5	78	106	Móra de vênt de la Esechioi lă 4.150m . . . Hotar la jumătate drum de la Esechioĭ la Gârlița la confluența văilor la 3.300m	279 350	
13	11	Movila E. la Vest de Cranova și pe drumul de la Cranova la Buiuc-Carvan	104	104	206	Mica movilă la Nord de Cranova la 1.000m Cimitirul la împreunarea drumurilor la 600m	737 348	
14	12	Stânca pe linia dréptă dusă din movila E la locul cel maĭ central al stâncilor isolate, situate la 6 km. la N. de Cranova în valea care se cobóră la S N. de sat și aprópe de un cot care se 'ntórce spre Vest	48	48	113			Imediat dincolo de puntul de recunóscere No. 12, linia frontieră străbate valea Cranoveĭ și se 'nalță pe o colină.
15	13	Vârful învecinat de încrucișarea drumurilor Cranova-Calaigi, și Velikioi-Regep-Cuiusu	36	137	280	Móra cea maĭ aprópe de Calaigi la 2500m .	53	

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA

Numĕrul pĕchetului	Numĕrul pietreĭ	PUNTELE DE RECUNÓSCERE ALE LINIEI-FRONTIERE — DENUMIRE și INDICAȚIUNE	Distanța în hectometri la puntul precedent	Unghiurĭ aproximative formate de direcția precedentă — Cu nordul magnetic	Cu noua direcție	PUNTELE ȘI LOCALITĂȚILE APROPIATE DE LINIE — DENUMIRE și INDICAȚIUNE	Unghiurĭ formate cu nordul magnetic de linia care le împreună cu punt. derecun.	OBSERVAȚIUNI și EXPLICAȚIUNI
			Ectom.	»	»		»	
16								
17								
18	14	Vârful la un kilometru și jumătate la S.-V. de Tekederesi	66	175	118			Notițele relative la puntele de recunóscere No. 14—18 sunt datorite uneĭ cercetărĭ fórte repedĭ asupra terenuluĭ, făcută de oficeriĭ românĭ
19	15	Confluența rovineĭ Tekederesi și al văiĭ celeĭ marĭ, trecênd prin Tersconduru și Kecĭ-deresi	18	112	117			
20	16	Punt al văiĭ la două chilometri și jumătate aprópe, la Vest de Tersconduru	40	109	117			
21	17	Punt pe drumul de la Iucar-Mahale la Tersconduru, la jumătate drum între cele două sate	30	85	156			
22								
23	18	Incrucișarea drumurilor Iucar Mahale-Saricea și Checĭderesi-Hisarlic	52	85	180			
24								
25	19	Movila L cu un semnal de triangulație la jumătatea distanțeĭ între Enisemlia și Sevendic	61	61	256			
26	20	Semnal de triangulație spre S.- V.de Sevendic	36	145	210	Móra Sevendic la 1.750m	15	
27								
	21	Movila M la un km. spre S.-V. de Hasanchi	48	175	169			
28								
29	22	Movila N la Est de drumul Hasanki-Armutli, la șése km. de Hasanki și la 3 km. de Armutli	48	164	184			
30								
31	23	Arbore la Sud de satul Armutli	63,5	170	116	Móra Armutli la 3.100m	11	
32	24	Movila O la Vest de Docuzacĭ	20	106	193	Movila spre N.-V. de Docuzacĭ la 3.000 . .	54	
						Móra de vênt de la Docuzacĭ la 1.950m . . .	76	
33	25	Movila P cu semnal de triangulație la S.-E de Doguzacĭ	41	119	186	Móra de vênt de la Docuzacĭ la 2.700m . . .	331	
34	26	Movila ● la S.- Ede Derechioĭ-Cifut-Cuiusu	50	126	172	Móra de vênt de la Haisarlîc la 1.700m . . .	226	Puntul de recunóscere No. 26 este cel maĭ la Sud de cele 2 movile situate între Derechioi și Cifut-Cuiusu
35								
36	27	Movila R. la Sud de Canlı-Ciucur la Nord de Muraacĭ	100	117	171	Debușeul S al satuluĭ Canlı-Ciucur la 3.700m	45	
37						Casa cea maĭ aprópe		
38						de Muraacĭ la 2.900m	141	
39								
40	28	Un punt la jumătate distanța între Movila S la Est de Husein-Techekioi și movila T, (cea maĭ la Sud din cele două movile) la Vest de Hoscadin	94	108	180	La 1.200m de movilele S și T	8,188	Fruntaria taie drumul Husein la Tekekioi-Daulukioi, la 700m N. de cimitirul Husein-Tekekioi
41								
42	29	Movila U aprópe de un sat				Movilă la 2.700m . . .	49	Fruntaria trece la 900m

www.ziuaconstanta.ro

Numărul pichetului	PUNTELE DE RECUNÓSCERE ALE LINIEI-FRONTIERE					PUNTELE ŞI LOCALITĂŢILE APROPIATE DE LINIE		
	Numărul Pietreĭ	DENUMIRE şi INDICAŢIUNE	Distanţa în hectometri la punctul precedent	Unghiurĭ aproximative formate de direcţia precedentă: Cu nordul magnetic	Cu nouă direcţie	DENUMIRE şi INDICAŢIUNE	Unghiurĭ formate cu nordul magnetic de linia care le împreună cu punt. de recun.	OBSERVAŢIUNI şi EXPLICAŢIUNI
			Ectom.	»	»		»	
43		în ruină la Sud de satul ruinat Almali	78	1 08	161			Sud de móra S. de de la Kadikioi şi străbate o linie telegrafică între satul ruinat şi movila V.
44	30	Movila V la Nord de Karadjilar (cea maĭ la Nord din cele douĕ movile)	47	99	184	Linia telegraf. la 800m spre Vest Móra la Est de Caradjilar la 2.000m . . . . Movila vecină la 230m Movila cu semnul de triangulaţie la Vest de Caradjilar la 2.100m	10 323	Fruntaria la 3.100m de movila V. trece la 1 0m Nord de o altă movilă; la 4.600m aprópe, ea trece la o distanţă egală de movila cea nouă.
45	31	Movila X a 1330m de móra Ilanlic punct hotar pe Marea Négră	54	93	—	Altă movilă la 3.600m	332	Movila X este la 180m de o altă movilă maĭ mică situată la Sud Plagea este la 200m de movilă X

La 20 Aprilie 1879, Comisiunea se reîntruni la Constantinopol, ca era constituită astfel: Preşedinţa a fost luată de comisarul Franţeĭ, Lemoyne; comisarul Angliei a fost înlocuit prin Edward Bruce Stamley.

In acéstă a doua sesiune, opunerĭ nouĕ se făcură din partea delegatuluĭ rus, care atrase în partea sa şi pe al Austrieĭ.

Maĭ 'nainte ca lucrările comisiuniĭ să fie sancţionate de puterile cosemnătóre, trupele române ocupară poziţia de la Arab-Tabia, aceia ce era să complice cestiunea, maĭ ales că trupele rusescĭ nu deşertaseră încă Bulgaria.

Prin intervenirea Rusieĭ se obţinu uşor retragerea trupelor de pe Arab-Tabia, după câte-va ḑile de ocupare.

Acestea se petreceaŭ între 20 Aprilie şi 23 Septembrie 1879. La 27 Octombrie, Comisiunea se întrunesce din noŭ la Silistra şi se compunea: pentru Germania, din Majorul Heyde din geniŭ; pentru Austria, Colonelul Iaeger; pentru Franţa, inspectorul general de poduri, Lalanne; pentru Anglia, Căpitanul Sale şi Locot. Caillard; pentru Italia, din Majorul Sonzolli; pentru Rusia, inginerul Karischeff şi generalul Struwe; pentru Turcia, din generalul Yachia şi Gabriel Effendi Naradounghian. Preşedinte fu Lalanne, iar secretar Iaeger asistat de Caillard şi Naradounghian.

In şedinţele ce se urmară (4 la Silistra şi 3 la Bucurescĭ), *Comisiunea admise pe delegaţiĭ Românĭ (Colonelii Fălcoianu şi Arion şi inginerul Olănescu), să urmeze exploraţiunile pe teren, să asiste la deliberaţiunĭ şi să-şĭ dea părerea asupra punctelor în litigiŭ, fără voce deliberativă.*

De la a 3-a şedinţă, s'a admis şi comisiunea bulgară (Boris Antonovicĭ inginer şi M. Karamihailoff) să asiste la lucrărĭ cu voce consultativă.

Maĭ mulţĭ delegaţĭ, între care al Italieĭ, stăruiaŭ ca maĭ întâiŭ Comisiunea să se ocupe *de locul unde trebuia aşeḑat podul* şi numaĭ după resolvirea acesteĭ cestiunĭ să se trécă la studiul traseuluĭ frontieriĭ.

Acéstă propunere obţinu consimţămêntul tuturor membrilor; delegaţiĭ Ruşĭ citiră un memoriŭ coprinḑênd douĕ propunerĭ asupra loculuĭ aşeḑăriĭ poduluĭ, propunerĭ care aŭ fost criticate cu energie de delegaţiĭ românĭ; aceştia propuseră şi eĭ un proiect. Comisiunea decise să viziteze locurile celor 3 propunerĭ:

Comisariĭ Ruşĭ propuneaŭ a se aşeḑa podul la 21 saŭ 36 k. spre N.-E. de Silistra;

www.ziuaconstanta.ro

iar delegaţiĭ Românĭ găseaŭ ca punct maĭ nemerit la 800 m. spre E. de Silistra. In acéstă cestiune delegatul Italieĭ facu propunerea.

Comisarul Rus cere părerea celor-l'alţĭ membri, dacă locul poduluĭ trebue să fie în direcţia Canlia-Cioroĭ la 21 km. maĭ jos de Silistra, saŭ aprópe de lacul Oltina (Dichisenĭ-Pârjóia)? (Acéstă ultimă propunere se retrase).

Fie-care delegat trebuia să-şĭ formuleze părerea în scris, dacă construcţia poduluĭ era saŭ nu posibilă pe locul ales de comisarul Rus. Toţĭ delegaţiĭ respinseră acéstă propunere; iar în şedinţa de la 11 Noembrie 1879 se fixează că punctul terminus să fie acelaş ales de comisiunea anterióră.

Cu tóte opunerile delegatuluĭ Rus, se închiseră şedinţele comisiuniĭ de delimitare.

2. *Traseul frontieriĭ româno-bulgară, făcut de Comisiunea Europénă de delimitare. Descrierea topografică a acesteĭ frontierĭ.* (Actul din 17 Decembrie 1878, pag. 120—122. S'a modificat în urmă art. 6 şi 7, după cum se va arăta maĭ jos.)

In virtutea art. XLVI al tratatuluĭ încheiat la Berlin la 13 Iulie 1878, Principatul Românieĭ urmând a primi teritoriul situat la Sudul Dobrogieĭ, până la o linie avênd ca punct de plecare la Est de Silistra şi respunţênd la Marea Négră, spre Sud de Mangalia.

Traseul noueĭ frontierĭ trebuind a se fixa la faţa loculuĭ de Comisiunea Europénă întocmită conform art. 2 al ţisuluĭ tratat pentru delimitarea Bulgarieĭ:

M. M. L. L. Impăratul Germanieĭ, Impăratul Austro-Ungarieĭ, Domnul Preşedinte al Republiceĭ Franceze, M. M. L. L. Regina Mareĭ-Britaniĭ şi Irlandeĭ, Împărăteasa Indiilor, Regele Italieĭ, Impăratul tutulor Rusiilor şi Sultanul Impăratul Otomanilor aŭ numit pe Comisariĭ lor:

M. S. Impăratul Germanieĭ pe *Wilhelm-Frederic-Carol-Gustav Ion de Scherf,* Colonel Comandant din al 13-lea Regiment de Infanterie de la Rin No. 29.

M. S. Impăratul Austro-Ungarieĭ pe *Baronul Carol-Christian-Henric de Ripp,* Colonel de Stat-Major.

D. Preşedinte al Republiceĭ Franceze pe *Jules-Victor Lemoyne,* Şef de escadron de Stat-Major.

M. S. Regina Regatuluĭ Unit al Mareĭ Britaniĭ şi Irlandeĭ, Impĕrătésa Indiilor pe *Robert-Home,* major în corpul de geniŭ şi Colonel în armată.

M. S. Regele Italieĭ pe *Baltazar Alexandru Orero,* Locotenent-Colonel de Stat-Major.

M. S. Impăratul Rusieĭ pe *Andreĭ Bogolubow,* Colonel de Stat-Major, Adjutant al M. S. Impăratuluĭ.

M. S. Sultanul Impăratul Otomanilor pe *Mehemet-Tahir-Paşa,* General de Brigadă din Statul-Major.

Aceştia, după ce'şĭ aŭ depus actele de imputernicire, s'aŭ constituit la Constantinopol în comisiune de delimitare a Bulgarieĭ, la 23 Octombrie 1878.

Ţişiĭ Comisarĭ aĭ celor şépte puterĭ semnatare tratatuluĭ de la Berlin, după ce s'aŭ transportat la Silistra şi aŭ străbătut ţéra între Silistra şi Mangalia, ca să studieze localităţile şi să adune cunoscinţele necesariĭ; după ce aŭ ascultat esplicările ce li s'aŭ dat de delegaţiĭ numiţĭ pentru acest sfârşit de guvernul A. S. R. Principele Românieĭ.

Declar traseul frontiereĭ fixat după principiile şi în condiţiunile următóre:

Art. 1. *In conformitate cu intenţiunile puterilor semnătare ale tratatuluĭ de la Berlin şi spre a da Guvernuluĭ Român putinţa de a stabili o comunicaţiune între ambele ţermurĭ ale Dunăriĭ pe locul recunoscut cel maĭ potrivit în sus şi în apropiere de Silistra, punctul de plecare al noueĭ frontierĭ despre Est de Silistra, este fixat pe ţĕrmul drept al fluviuluĭ, în faţă de Diermen-Tabiasi, la 800 m. de bastionul N.-E., al oraşuluĭ (Itch-Tchenguel-Tabiasi).*

Art. 2. Locul exact al acestuĭ punct este dat într'un plan regulat pe scara $^1/_{3000}$ anexat la presentul act, cu o notiţă care fixéză latitudinea şi longitudinea sa, precum şi posiţiunea sa marcată pe puntele cele maĭ însemnate ale oraşuluĭ şi pe cele din prejurul sĕŭ.

Art. 3. Punctul de legătură al noueĭ frontierĭ pe Marea Négră, la Sud de Mangalia, este însemnat prin movila cea maĭ mare din cele treĭ situate la 1300m. aprópe, spre Sud de móra de la Ilanlik.

www.ziuaconstanta.ro

Art. 4. Latitudinea şi longitudinea acestuĭ punct aŭ fost luate precum maĭ jos se arată de pe harta de marină Engleză a Mării-Negre:

Latitudine 43°,45',15" Nord.

Longitudine 28°, 32', 20" Est de pe meridianul Greenwich.

Art. 5. Intre cele două puncte de legătură determinate în articolele precedente, traseul linieĭ frontierĭ este, în principiŭ, stabilit după accidentele naturale ale terenuluĭ, lesne de recunoscut şi abătându-se cât maĭ puţin de linia dréptă, care unesce cele douĕ puncte exreme.

Art. 6. Linia de demarcare este indicată pe un plan topografic pe scala $^1/_{30000}$ întocmit după planurile espediate şi esecutate la faţa loculuĭ şi este descrisă cu amănuntul într'un caiet, în care sunt specificate punctele ce s'aŭ marcat şi carĭ aŭ fost alese pe teren, Asemenea s'a făcut şi o schiţă pe aceiaşĭ scală, pe care sunt indicate numaĭ linia cu punctele sale marcate, talvegurile principale şi localităţile fruntarieĭ.

Art 7 [1]). Linia frontieră pornind de la Dunăre *(No. 1)*, se îndreptéză către S.-S.-V., traverséză reduta *Diermen-Tabiasi*, care va trebui să fie dărîmată, lasă la V. cimitirile oraşuluĭ şi merge să se împreune cu puntea aşeḍată la capul talveguluĭ, care desparte contra-forturile, pe carĭ se ridic întăririle de la *Medgidie* şi *Ordu-Tabiassi (No. 2, pichet No. 1)*.

Incepênd de la acest punct, ea urméză în direcţiunea S. talvegul maĭ sus indicat, pe valea *Iasî-Tepe-Ceair*, până la confluenţa unuĭ talveg secundar *(Cali-Petri-Ceair)* însemnat printr'un loc, pe care se cultivă zarzavaturĭ *(No. 3)*, se aplécă apoĭ spre S.-S.-V. şi urméză urcându-se în sus prin fundul văieĭ principale Iasî-Tepe-Ceair, până la o rovină, care se cobóră perpendicular de la contra-fortul Ordu-Tabiassi.

Din acest punct *(No. 4, pichetul No. 2)*, fruntaria se ridică în linie dréptă spre Est pe culmea dealuluĭ *Sîil-Olu-Sirtî*, şi se prelungesce până ce ajunge la punctul talveguluĭ, care se află între contra-forturile Ordu-Tabiassi şi Arab-Tabiassi, adică pe valea *Regene-Ceair (Pichet No. 3, piatra No. 5)*.

Prin modificaţiunile propuse de cabinetul Vienez în 1880, traseul frontieriĭ între punctele No. 1 şi 5 s'a fixat ast-fel:

De la *punctul terminus (No. 1)*, frontiera se îndreptéză către S.-S.-E., trecênd pe la 3000^m spre E. de *Diermen-Tabiassi (No. 2)*, urcă către S.-S.-V. panta déluluĭ *Icral-Ceaia-Bair*, trece printre forturile *Yelanlî-Tabiassi* (ce rĕmân în Bulgaria) şi *Arab-Tabiassi* (ce rĕmâne în Dobrogia); *piatra No. 3*, este aşeḍată la 500^m către S.-V. de Yelanlî-Tabiassi.

De la acest punct frontiera cobóră panta déluluĭ către S.-S.-V. până în valea *Regederessi-Ceair; piatra No. 4* este aşeḍată la 6 kil. spre S.-S.-V. de vârful înălţimeĭ cotată 102, pe care este aşeḍată Arab-Tabiassi.

De la piatra No. 4, frontiera urméză talvegul văeĭ Rege-Deressi, mergênd paralel cu şoséua Silistra-Bazargik (care rĕmâne de partea Bulgarieĭ), până la *piatra No. 5*, a căreĭ posiţiune era deja fixată de comisiunea de delimitare.[2])

---

[1]) Acest articol pe lângă coprinsul Comisiuneĭ de delimitare, maĭ conţine şi o descriere topografică amănunţită a frontiereĭ, făcută după harta Mareluĭ Stat-Major. Scala $^1/_{50000}$.

[2]) *Modificările aduse de Comisiunea de delimitare art. 6 şi 7 ale actuluĭ din 17 Decembrie 1878, care fixéză frontiera Româno-Bulgară:*

La art. 6 (după ultimul aliniat să se adaoge):

După o decisiune luată în urmă de către Puterĭ, modificându-se linia de demarcaţie de la Dunăre până la punctul de reper No. 5, Comisia a întocmit pentru acéstă parte a frontieriĭ un crochiŭ. (A se vedea crochiul No. 1).

La art. 7 (în locul aliniatelor 1, 2, 3 şi 4 să se scrie):

Linia frontieră plecând de la Dunăre în punctul arătat la art. 2, se îndréptă în curbă, uşor încovoiată către Sud, până la jumătatea panteĭ celuĭ de al doilea contra-fort al înălţimeĭ de la Arab-Tabia; apoĭ în unghiŭ drept cobóră acéstă pantă, taie valea, pentru a urca în linie dréptă primul contra-fort al acesteĭ înălţimĭ, lăsând Arab-Tabia de partea Românieĭ.

Frontiera continuă în direcţiunea aproximativ N.-S. şi merge a întâlni şoséua Cara-Orman la bifurcaţia drumuluĭ ce duce la satul Almalîu.

De la acéstă bifurcaţie până la punctul de reper No. 5 (indicat în caietul descriptiv şi însemnat prin-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

De la No. 5, frontiera ia direcţiunea S.-E., urcă culmea déluluĭ *Icral-Ceaia-Bair*, până la o mare movilă izolată, *Gabroviţa (No. 6, pichet No. 4)*, aflată între drumurile care duc de la Almalîu spre S. până în şoséua mare.

De la piatra No. 6, frontiera urméză culmea déluluĭ *Sarî-Mesea-Bair*, în direcţie S.-S.-E., paralel şi pe la N. şoseleĭ marĭ, până la cotul nordic ce acéstă şosea face la trecerea pârâuluĭ *Pampur-Ghiolghiu*.

Piatra No. 7 (pichet No. 5), este aşeḍată la 9 kil. spre N.-V., de podul peste pârâŭ. Incepênd de la No. 7, fruntaria urméză direcţiunea spre S.-E. între drumul ce merge de la *Caraorman (Bulgaria) la Esekioĭ* şi drumul cel mare, cobóră în valea pârâuluĭ Pampur-Ghiolghiu şi urcă pantele déluluĭ *Belezlichi-Sîrtî (piatra No. 8)*; de aci trece peste o vale care se cobóră de la S.-V. iezeruluĭ Gârliţa (numită *Curu-Canara)* şi ajunge la *o movilă (No. 9)*, situată la Nordul drumuluĭ, aprópe de colţul cel mare al acestuĭ drum şi la S. de Esekioĭ, după ce maĭ întâiŭ a suit panta déluluĭ *Hagi-Durac-Sîrtî (pichet No. 6)*, a tăiat pe la origină valea *Mahale-Orman-Ceair* şi a urcat panta déluluĭ *Mahale-Orman-Bair* (care este în Bulgaria).

Intre acéstă movilă (No. 9) şi semnul de triangulaţie *No. 10 (punctul Cuiugiuk)* pus la Est de Esekioĭ, frontiera se întórce spre Nord pe culmea déluluĭ *Saban-Bair*, cobóră valea *Saban-Ceair*, urcă délul *Pimirli-Bair (pichet 7)*, cobóră prin pădure valea *Punar-Orman-Ceair*, urcă puţin pantele nordice ale déluluĭ din Bulgaria *Tiumbet-Bair*, cobóră iarăşĭ în valea *Chilege-Ceair*, aprópe pe la bifurcaţia acesteia cu *Punar-Orman-Ceair*, de care am vorbit, după acésta urcă panta déluluĭ bulgar, *Beĭ-Orman-Bair (Pichet No. 8)*, şi în punctul cel maĭ înalt 171^{m} *(Cuiugiuk)* al déluluĭ *Tanas-Sîrtî*, pe unde trece drumul de la Gârliţa se află *piatra No. 10*, la bifurcaţia celor două déluri Tanas-Sîrtî la V. şi Versat-Sîrtî la E., ambele ramificaţiunĭ nordice ale déluluĭ bulgar *Beĭ-Orman-Bair*.

La Nord de partea frontieriĭ ast-fel trasă, despre partea Românieĭ, se află satele *Almalîŭ, Esekioĭ* şi *Gârliţa*; la S. şi despre partea Bulgarieĭ, satele: *Barceman, Cara-Orman-Ciatal-Orman, Ienikioĭ, Alifakilar, Kuciuk şi Biuiuk-Kainargi*.

Intre semnul de triangulaţiune arătat maĭ sus şi *o movilă (No. 11)*, situată la N.-V., de *Cranova*, direcţia este cu puţină diferenţă de la Vest la Est; linia trece peste valea *Cavac-Culu-Ceair (pichet No. 9)*, urcă délul *Regene-Bair*, unde taie drumul Gârliţa-Kiuciuk-Kainargi, cobóră apoĭ în valea *Cuiugiuc-Ceair*, urcă puţin pantele nordice ale déluluĭ din Bulgaria *Carvan-Bair (pichet No. 10)*, pe aci trece drumul de la Cuiugiuk la Kiuciuk-Kainargi, taie valea *Demecican-Cula-Ceair*, urcă délul păduros *Cara-Burun-Bair*, pe unde merge un alt drum, care vine de la Cuiugiuk şi trece frontiera pentru a duce la *Kiuciuk-Kainargi* şi *Zarnicĭ* (Bulgaria), cobóră apoĭ în valea satuluĭ *Carvan-mic* şi *Culac-Punar-Ceair (pichetul No. 11)*, pe unde trece drumul Carvan-Zarnicĭ, apoĭ prin pădurea *Barbotaşĭ-Orman*, taie valea satuluĭ Carvanul mare, pe unde trece drumul la *Kutuclia* şi în fine pe délul *Ciriagi-Iol-Bair* se află *piatra No. 11* şi *pichetul 12*. In acéstă întindere fruntaria lasă la Nord, Românieĭ, satele *Cuiugiuk, Kiuciuk* şi *Buiuk-Carvan*; la Sud, Bulgarieĭ satul *Kutuklia*.

In punctul de recunóscere (No. 11), linia de demarcaţiune se întórce repede spre Nord-Nord-Est, ca să se unéscă în linie dréptă cu o stâncă râpósă situată în faţa unuĭ talweg secundar în valea *Satikioĭ-Ceair*, prelungită spre S. cu *Canara-Ceair*, care servă de comunicaţie între *Satul Cranova* şi *lacul Oltina*.

De la piatra No. 11, frontiera trece prin pădurea *Saidi-Orman*, taie drumul de la *Velichioĭ la Cranova* prin valea de la Sudul satuluĭ Velichioĭ, apoĭ în pădurea *Cara-Ali-Corusu* se află pichetul *No. 13*; după ce ese din pădure, frontiera se îndréptă către N.-E. la *piatra No. 12 (pichet No. 14)*.

---

tr'un arbure ce se găsesce la origina talveguluĭ dintre contra-forturile Ordu şi Arab-Tabia) frontiera e formată de partea răsăriténă a şoseleĭ de la Cara-Orman, care va aparţine ast-fel în total Bulgarieĭ.

Din acest punct, frontiera se îndréptă către E. prin liniĭ drepte, care să unéscă arborele sus arătat cu un mare tumulus A (No. 6) şi de aci la un arbore vecin bifurcaţieĭ drumurilor de la Almalîu către Cara-Orman şi Esechioĭ (No. 7).

(După acte manuscrise, adunate de d-l D. Sturdza).

www.ziuaconstanta.ro

In acéstă porţiune lasă spre partea Românieĭ satul *Velichioĭ.*

Frontiera se îndréptă apoĭ către Est-Sud-Est, taie valea *Satichioĭ-Ceair,* urcă délul *Siran-Culac-Bair,* pe care se află *piatra No. 13* şi *pichetul No. 15,* urméză aprópe aceiaşĭ direcţiune, pe délul *Cara-Peretlic-Artassi (pichet No. 16)* şi *Aivalic-Bair,* paralel şi la E. de văile din Bulgaria *Canara-Ceair şi Sarp-Orman-Ceair;* cobóră apoĭ în valea *Regep-Cuiusu-Ceair (pichet No. 17),* unde taie drumul de la *Regep-Cuiusu* la *Cranova* şi *Cadichioĭ;* urcă ramificaţiunile vestice ale délului *Uzum-Bair,* cobóră în valea pădurósă de la N.-Vestul satuluĭ *Techederessi (pichet No. 18)* şi în fine urcă la movila *Tuzla-Iuk* la *piatra No. 14.*

Frontiera lasă ast-fel la S. Bulgarieĭ satele *Cranova* şi *Cadichioĭ,* la Est, Românieĭ, satele *Calaigi, Regep-Cuiusu* şi *Tekederessi.*

Incepênd de la vârful arătat maĭ sus (No. 14), linia frontieră se împreună la Est-Sud-Est prin valea *Terzhondu* cu confluenţa rovineĭ, care se scobóră de la *Techederessi (piatra No. 15* şi *pichetul No. 19);* aci taie drumul *Techederessi-Cadichioĭ* şi urméză talvegul rovineĭ până la 2½ kilometri spre V. de Terzhondu, pe valea acesteĭ rovine merg drumurile de la *Techederessi* la *Hardali* şi *Terzhondu;* lasă apoĭ valea *la piatra No. 16 (pichet No. 20),* ca să se întindă maĭ spre Nord *(pichetul No. 21)* şi să taie drumul de la *Terzhondu la Iucar-Mahale (Dobromir-Izir)* la jumătate distanţă între aceste două sate pe valea *Caralmus-Uzun-Culac* la V. de *piatra No. 17;* urmând aceiaşĭ direcţiune estică de la *pichetul No. 22,* urcă délul *Dermen-Sîrti,* taie drumul de la *Dobromir* la *Keci-Deressi,* urcă délul *Irasli-Bair* şi la încrucişarea drumurilor, care plécă de la *Techechioĭ şi Azarlîc,* pentru a trece peste frontieră, se află *piatra No. 18 (pichetul No. 23).*

La Sudul frontieriĭ, satele *Terzhondu* şi *Keci-Deressi* rămân ale Bulgarieĭ; la Nord, satul *Dobromir* al Românieĭ.

De la încrucişarea drumurilor indicate maĭ sus (No. 18), fruntaria îndreptându-se spre Est-Nord-Est trece în linie dréptă între *Azarlîc şi Enişemlia,* lăsate Românieĭ de o parte, şi *Deli-Iusuf-Kuiussu* de altă parte şi merge să se împreune cu un semnal de triangulaţie situat la 5 kilometri spre Nord de acest din urmă sat.

De la piatra No. 18, frontiera urcă délul *Azarlîc,* taie drumul de la *Azarlîc la Iukar-Mahale* în dreptul *pichetuluĭ No. 24,* cobóră în valea *Enişemlia,* unde taie drumul de la *Azarlîc la Deli-Iusuf-Kuiusu,* apoĭ în pădurea *Suleĭ-Orman,* drumul de la Azarlîc peste frontieră şi în fine la movila *Iarâm-Başa,* se află *pichetul No. 25* şi *piatra No. 19,* pe aci trece şi şoséua de la Enişemlia, pe care o taie către S.-E. în două puncte, după cum vom vedea şi duce la satul bulgar *Hasancea.*

Intre semnele de triangulaţie *No. 19 şi 25,* aşeḑate, unul între *Enişemli* şi *Sevendik,* cel-l'alt la S.-E. de *Docuzacĭ,* direcţia generală este Sud-Sud-Est, aprópe paralelă cu a căieĭ de la *Enişemli la Docuzacĭ,* pe care o lasă când la drépta când la stânga cu uşurele întreruperĭ între punctele de recunóscere intermediare; în acéstă întindere, linia se prelungesce pe un şes cu nisce slabe ondulaţiunĭ şi străbătut numaĭ de două mâncăturĭ peste care trece; cea d'ântêĭ la S. şi aprópe de satul în *ruină Armutli* şi cea d'a doua la 2000 metri spre S. de *Docuzacĭ;* ea taie calea *(la piatra No. 24, pichetul No. 32)* de la *Medjidia* la *Hagi-Oglu-Bazargic* prin *Musabeĭ* la 2000 metri Sud-Vest de *Docuzacĭ.*

La Nordul acesteĭ părţĭ a fruntarieĭ şi despre partea Românieĭ se află satele *Sevendik, Schender, Hairanchioĭ şi Docuzacĭ;* la S. şi despre partea Bulgarieĭ satele *Deli-Iusuf-Kuiusu, Hasancea (ruinat), Durasi, Ienige-Dzedid şi Poiraschioĭ (ruinat).*

De la *piatra No. 19* frontiera se îndréptă către S.-E. şi până la *piatra No. 20* merge paralelă cu şoséua, care am vĕḑut-o trecênd de la Enişemlia în Bulgaria. In acéstă porţiune între văile păduróse *Iarâm-Culac* şi *Cogea-Ceair,* pe care le taie pe la origină se află *pichetul No. 26.*

La S. de piatra No. 20, şoséua taie frontiera pentru a intra în Dobrogia şi duce la *Skender* şi *Bairam-Dede.* Aci se bifurcă, iar drumul care trece din noŭ frontiera în Bulgaria pe la *pichetul No. 27* duce la Hasamcea.

Intre *pietrele No. 20 şi 21* frontiera e trasată pe délul *Tiulia-Babalîc.* La N. de *piatra No. 21,* frontiera taie drumul *Hairamchioĭ-Hasancea. Piatra No. 21* este aşeḑată pe movila

www.ziuaconstanta.ro

Kalaigi (cotată 195) a dêluluĭ *Kalaigi*. Pe aci vine din Bulgaria drumul de la Hasancea, drum care merge paralel frontiereĭ și o taie la *piatra No. 22;* de unde frontiera urméză direcţiunea S.-E. și la *pichetul No. 28* taie valea *Hairamchioĭ,* pe unde trece drumul la satul *Hairamchioĭ* prin pădure, urcă apoĭ *délul Hairamchioĭ* la *piatra No. 22, pichetul No. 29,* unde drumul ce am vĕḑut că vine din Hasancea trece frontiera în Dobrogia pentru a duce la *Armutlia și Docuzacĭ.* Spre S. de piatra No. 22, taie valea *Armutlia* la punctul *Aţâ-Sadâk (pichetul No. 30),* urcă délul *Docuzacĭ (pichetul No. 31)* și la *piatra No. 23* 'și schimbă brusc direcţia de la S.-E. către E.-S.-E. pe la *piatra No. 24 (pichetul No. 32)* și de aci pe la 2 kilometri spre S. de Docuzacĭ, taie *valea Docuzacĭ* și urcă *délul Moreĭ* la *piatra No. 25* așeḑată pe *Movila-Mare* (cotată 200); aci se află și *pichetul No. 33.*

Plecând din semnalul de triangulaţie *No. 25,* linia de demarcaţie trece între *Derechioĭ* și *Haisarlic* peste o nouă crăpătură îndreptată de la Nord spre Sud și ajungênd la șesul înalt ale căreĭ ape aŭ făcut nisce săpăturĭ însemnate la Nord către rovina și spre portul *Mangalia,* la Sud către basinul *Araci* și lacul *Kartali,* ea se prelungesce din movilă în movilă, aprópe în linie dréptă și într'o direcţiune generală, de la V. spre E. până în punctul de hotar fixat pe Marea-Négră, la Sud de Ilanlîc.

In acéstă întindere ea lasă la Nord Românieĭ, satele *Derechioi, Karaomer, Kanli-Cicur, Dauluchioĭ, Valali, Hoscadin, Kadichioĭ, Hagilar și Ilanlic;* la Sud, Bulgarieĭ, satele: *Haisarlic, Cifut-Cuiusu, Mura-Aci, Husein-Cechioĭ și Karagilar.*

De la *piatra No. 25,* frontiera cobóră în valea *Cerchezchioĭ* și urcă apoĭ *délul Derechioĭ la piatra No. 26 (pichetul No. 34),* unde taie drumul *Derechioĭ* la *Haisarlîc;* merge pe acest dél, taie drumul *Caraomer* la *Ciufut-Cuiusu* la *pichetul No. 35,* cobóră în valea *Isvorului* la *pichetul No. 36,* taie drumul de la *Caraomer* și *Canliciucur* spre a duce la *Muraaci,* iar la *piatra No. 27 (pichetul No. 37)* taie drumul de la *Valali* la *Muraaci.*

De la *piatra No. 27,* frontiera ia direcţia generală de la V. la E. puţin înclinată către Sud, trece pe la *pichetul No. 38,* taie la *pichetul No. 39* drumurile carĭ venind de la *Dauluchioĭ, Valali* și *Hoscadin,* se întâlnesc pe frontieră, pentru a trece în Bulgaria la satul *Husein-Cechioĭ.*

Ajunsă la *piatra No. 28,* frontiera se îndréptă către E., taie drumul de la *Hoscadin* la *Buiuk-Caceamac* pe la *pichetul 40;* la *pichetul 41* cobóră în valea *Caceamac,* pe care se află *pichetul No. 42,* unde trece drumul care venind de la *Acbași* duce la cătunul *Caceamac,* unde trece frontiera.

Pe délul d'asupra și Estul satuluĭ *Caceamac* se află *piatra No. 29,* frontiera urméză apoĭ délul pe la *pichetul 43,* la E. de care cobóră în *valea Akangi;* iar la încrucișarea drumurilor carĭ vin din *Hagilar, Caracĭ-Cula* și *Mangalia,* pentru a trece la satul *Akangi* se află pe o movilă de 81^{m} înălţime *piatra No. 30,* la E. de care și *pichetul No. 44;* frontiera continuă către Est prin *valea Ilanlîc,* taie drumul *Ilanlîc-Akangi,* iar la cel care plécă din *Ilanlîc* pentru a duce peste frontieră la *Duranculu* în Bulgaria se află *pichetul No. 45,* la Est de care pe o movilă 'naltă de 34^{m}, așezată la ţĕrmul Mării, se află *piatra No. 31.*

Art. 8. Este lăsat în voia celor douĕ state limitrofe, că dacă vor crede de cuviinţă, să ridice un plan regulat și trigonometric al zoneĭ-frontiere, și să ia într'o comună înţelegere, orĭ-ce mĕsurĭ vor crede necesariĭ, ca să pună semne de hotar, conform traseuluĭ aprobat de comisiune.

Art. 9. Patru din cele cincĭ documente despre care se face menţiune la art. 2 și 6, adică: planul regulat și notiţa privitóre la punctul de legătură al frontiereĭ la E. de Silistra, schiţa $^{1}/_{30.000}$ și caietul descriptiv al punctelor de recunóscere pentru linia-frontieră, care sunt întocmite în șepte exemplare identice, câte unul de fie-care Putere representată în comisiunea de delimitare. Ele sunt învestite cu semnăturile comisarilor și anexate la presentul act, cu care aŭ aceiașĭ putere și valóre.

Douĕ copiĭ după planul original de $^{1}/_{30000}$ și după caietul descriptiv se vor înfiinţa prin îngrijirea secretariatuluĭ, spre a se transmite guvernuluĭ bulgar și guvernuluĭ român, după ce vor fi aprobate de Puterĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Art. 10. Actul de faţă coprinţênd ţece articole în şepte copiĭ, s'a subscris de toţĭ comisariĭ în virtutea puterilor cu care aŭ fost învestiţĭ.

El se va supune îndată la aprobarea guvernelor: Germanieĭ, Austro-Ungarieĭ, Franţeĭ, Mareĭ-Britaniĭ, Italieĭ, Rusieĭ şi Turcieĭ de către comisariĭ lor respectivĭ. Afară de acéstă aprobare, presentul act este declarat cu anexele despre care se vorbesce de la art. 9, singurul document autentic, privitor la noua fruntarie.

Făcut la Constantinopol, şepte-spre-ţece Septembrie, una-mie-opt-sute-şepte-zecĭ şi opt.

3. Distanţele între diferite puncte pe frontiera de Sud.

No. pichetului	NUMIREA	Distanţa	No. pietreĭ frontieră	Distanţa	OBSERVAŢIUNI
		m.		m.	
1	Trecĕtórea Ostrov	315	1	0	Distanţa 315 m. de la piatra No. 1 a frontiereĭ.
2	Arab-Tabia	1800	2	1700	
3	Gabroviţa	1290	3	2500	
4	Topcisol	1506	4	2000	
5	Móra de la Sălciĭ	2550	5	1700	
6	Essechioĭ	4700	6	1500	
7	Gârliţa	3100	7	375	
8	Valea Négră	3000	8	3100	
9	Cainargi	2750	9	4000	
10	Cuiungiuc	3800	10	5750	
11	Carvan	2750	11	10400	
12	Trecĕtórea Carvan	2650	12	4800	
13	Velichioĭ	2600	13	3600	
14	Canara	3000	14	6600	
15	Calaigi	3400	15	1800	
16	Cranova	1700	16	4000	
17	Regep Cuiusu	2400	17	3000	
18	Cadichioĭ	2200	18	5200	
19	Techederessi	2400	19	6100	
20	Valea Terzhondu	2400	20	3600	
21	Terzhondu	1400	21	4800	
22	Dobromir	2700	22	4800	
23	Tekekioĭ	4350	23	6350	
24	Azarlic	2760	24	2000	
25	Trecĕtórea Azarlic	2800	25	4100	
26	Sevendic	1700	26	5000	
27	Schender	3500	27	10000	
28	Hairamchioĭ	4600	28	9400	
29	Dimircea	3350	29	7800	
30	Armutlia	3300	30	4700	
31	Enigea	2000	31	5400	
32	Docuzacĭ	2730			
33	Cerkezchioĭ	4000			
34	Derechioĭ	4500			
35	Trecĕtórea Caraomer	3750			
36	Caraomer	3560			
37	Canli-Ciucur	4100			
38	Dauluchioĭ	3260			
39	Huseincekioĭ	2750			
40	Valali	3500			
41	Cadichioĭ	4075			
42	Caceamac	2300			
43	Hagilar	3550			
44	Acangi	2650			
45	Trecĕtórea Ilanlic	3875			
	Distanţa	131371	Distanţa	136075	

In urma modificărilor aduse apoĭ de Puterile semnatare, frontiera de S. a Dobrogieĭ s'a scurtat cu 4704^{m}, ast-fel că lungimea adevĕrată a acesteĭ frontierĭ este de 131.371 metri.

Comisiunea Européná de delimitare terminându-şĭ lucrările, guvernul Român ceru celuĭ Bulgar, ca în comun acord să instituiască o comisiune, care să fixeze, prin piramide

www.ziuaconstanta.ro

în zidăric construite în lungul frontierii, traseul eĭ, după actul din 17 Decembrie 1878 și modificările art. 6 și 7 ale acestuĭ act.

Comisiunea formată din: Colonelii Fălcoianu și Barozzi, cum și inginerul Duca pentru România, Zankoff, Prințul Hilkoff și Roquerbe pentru Bulgaria, a ținut 11 ședințe de la 31 Martie până la 28 Maiŭ 1884, din care 6 la Bucurescĭ și 5 la Silistra.

Delegațiĭ Bulgarĭ făcênd propunerĭ în afară de actele dresate de Comisiunea Europénă, delegațiĭ Românĭ s'aŭ opus. De aceia acéstă din urmă Comisiune n'a dat nicĭ o soluțiune afaceriĭ.

3. Formă, dimensiunĭ, suprafață

Dobrogia presintă aspectul uneĭ peninsule muntóse prelungită de la S. către N. și strînsă între Dunăre și Marea-Négră.

Forma sa este neregulată, însă dacă considerăm *cea maĭ mică a sa lățime, între Boasgic (pe Dunăre) și Cara-Coium (pe Marea Négră), care este de 44 kilometri,* împărțim peninsula în douĕ trapeze. Cel de la Nord cu vârfurile în Cara-Coium, Gura Stari-Stambul (pe M. Négră), Azaclaŭ, Boazgic (pe Dunăre); cel de la Sud cu vârfurile: Cara-Coium, Ilanlîc (pe M. Négră), Boazgic, Silistra (pe Dunăre).

Cea maĭ mare lungime a Dobrogieĭ în direcția N.-S., în linie dréptă ce ar fi dusă în sensul meridianuluĭ 26° între Rachel (pe Dunăre) și piatra frontieră No. 28, este de 174 kilometri.

Cea maĭ mare lățime Dobrogia o are la N., între gura Stari-Stambul și Ghecet, în sensul paralelului 45°20′ este de 118½ kilometri (1°40′).

La S. între Silistra și capul Tuzla, lățimea Dobrogieĭ este de 115 kilometri (1°20′).

Suprafața totală a Dobrogieĭ este de 15.600 k. p.[1]) *saŭ 3.120.000 pogóne, împărțită ast-fel: 7150 k. p. pentru Județul Constanța și 8450 k. p. pentru Județul Tulcea.* Aceste douĕ Județe sunt cele maĭ întinse din România.

Perimetrul Dobrogieĭ este de aprópe 768 kilometri; iar desvoltarea cóstelor de 221 kilometri

---

[1]) După evaluațiunea Creditului Funciar Rural suprafața Dobrogieĭ este:

862.600	hectare pentru	Jud. Tulcea
691.000	» » »	Constanța
1.553.600	Total.	

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

CARTEA II-A

GEOGRAFIA FISICA

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

CARTEA II-A

GEOGRAFIA FISICA

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

A

CAPITOLUL I

METEOROLOGIA ŞI CLIMATOLOGIA

E de netăgăduit, că dacă comparăm starea temperaturiĭ de aḑĭ, cu datele ce ne-aŭ fost lăsate de scriitoriĭ vechĭ asupra acestuĭ colţişor de pământ înfipt către Nord, ca o peninsulă a mareĭ peninsule balcanice, găsim o mare deosebire.

Chiar în mijlocul celeĭ maĭ riguróse iernĭ, dacă aḑĭ după nouĕ-spre-ḑece vécurĭ, Ovidiŭ ar învia din locul sĕŭ de odihnă, cu greŭ 'şĭ-ar putea da séma pe ce parte de lume se află.

Aşeḑată la marginele lumeĭ vechĭ, pe ţĕrmurile celeĭ maĭ furióse şi maĭ neospitaliere Mărĭ, locuită de popóre carĭ s'aŭ împărtăşit fórte târḑiŭ de cultura greco-română, Dobrogia de aḑĭ a fost descrisă cu colorile cele maĭ negre.

Herodot, care a vizitat aceste părţĭ, ne-a lăsat unele notiţe asupra ţinuturilor de la gurile Dunăriĭ şi de pe cóstele nordice ale Pontuluĭ, este pare-mi-se primul geograf, care face menţiune de climatologia şi meteorologia Dobrogieĭ.

«Iarna — ḑice «părintele istorieĭ» — este la culme în timp de opt lunĭ ale anuluĭ, iar restul de patru — care se póte numi vară — frigul este maĭ slab.

«Pe timpul iernii şi Marea înghiaţă, peste bosforul Cimeric, Sciţiĭ carĭ trăesc pe un ţĕrm trec cu carele pe ghiaţă, pentru a se lupta cu Sindiĭ, carĭ locuiesc de cea-l'altă parte.

«Din causa friguluĭ, boiĭ, sunt lipsiţĭ de córne, aşa că versul luĭ Homer din Odysea, pare adevĕrat:

«*In Libia, mieiĭ când se nasc aŭ córne* [1])».

Voind să arate marea cantitate de zăpadă, Herodot ne spune, «că 'ĭ-ar fi cuĭ-va greŭ de a vedea saŭ înainta în lăuntrul Scythieĭ, din cauza fulgilor de zăpadă» [2])

«Ploile în timpul veriĭ sunt continue, care unite cu zăpada ce acoperă câmpiile, fac ca volumul apelor Dunăriĭ să fie acelaş [3]), vara ca şi iarna.»

O particularitate asupra tunetuluĭ, considerat ca o minune în Scythia, pe când în alte părţĭ, de sigur e ceva obicĭnuit.

Tot ca minune este luat şi cutremurul de pământ atât iarna cât şi vara [4]).

Vara furtunile sunt dese şi îngrozitóre. Caiĭ pot suferi rigorile iernii, pe câtă vreme asiniĭ şi catâriĭ mor; lucru ce nu e tot ast-fel în climele maĭ dulcĭ.

Cu puţinele notiţe lăsate de «părintele istorieĭ» ne putem face o idee despre temperatura şi meteorologia ţinutuluĭ ce ne intereséză, în secolul al V-lea înaintea ereĭ creştine.

---

[1]) Cant. IV. vers. 65. apud Herodot cart. IV cap. 29.
[2]) Cartea IV, cap. 30.
[3]) Cartea IV, cap. 50.
[4]) Cartea IV, cap. 28.

www.ziuaconstanta.ro

Maĭ demne de încredere până la un óre-care punct și maĭ amănunțite date, se găsesc în elegiele 3 și 10-a din cartea III a Tristelor și epistola a 8-a din cartea III a Ponticelor nefericituluĭ poet Sulmonian, care a trăit la Tomi pe la începutul ereĭ nóstre.

Traducerea lor în versurĭ — fără a modifica întru nimic ideia poetuluĭ — se datoresce Domnuluĭ B. P. Hasdeŭ [1]).

D'ar fi să-și maĭ aducă aminte de Nasone
In Roma vr'o ființă, și dacă fără mine
A maĭ remas acolo ce-va din al meŭ nume,
Să scie dar că'n țara, în care-al mărĭĭ luciŭ
In vecĭ nu se'ntălnesce cu zodia 'nstelată,
Aicĭ îmĭ duc eŭ traiul în sînul barbarieĭ,
Cu fiarele Sarmate, cu Bessiĭ și cu Geții,
Nedemnĭ a le respunde un echo 'n versul meŭ!

Cât maĭ adiă vêntul rĕcoritor al vereĭ
Avem un zid de valurĭ, prin care ne scutesce
De cruda lor năvală curgênd la mijloc Istrul;
Vaĭ însă când sosesce posomorita iarnă
Rânjind grozava-ĭ buză, și când începe gleba
A cărunți cu 'ncetul sub marmora de ger!

Și crivețul pornesce, și néua umple nordul,
Și cade, cade, cade: nicĭ sórele, nicĭ ploia
N'o maĭ topesc acuma, căcĭ frigul o împietresce;
Și până să dispară un strat, s'așterne altul,
Și adesea 'n aste cuiburĭ de ghețurĭ îmdesate
Privescĭ într'o grămadă zăpeți din douĕ ernĭ!

S'atâta-ĭ de cumplită furtuna deslănțată,
In cât răpesce case, ducêndu-le departe,
Și turnurĭ maĭestóse în praf le risipesce
Și sguduit atuncia în temelie polul,
De spaimă se înfióră sĕlbatecele ginți.

Și barbarul îmbracă nădragĭ și picĭ informe,
Cât din a luĭ faptură d'abia se vĕd obrajiŭ,
Dar până și prin blană dă gerul în putere;
Și pulberea de ghiață pe barbă scânteiază;
Și te coprinde gróza, când stoiurĭ cristaline
Se 'nchiagă printre plete și se ciocnesc cu freamăt
L'a capuluĭ mișcare; și 'n vas înghiață vinul
De 'l scoțĭ în bolovane păstrând figura óleĭ,
Și 'n loc a sórbe spumă, mănîncĭ bucățĭ de vin!

Să maĭ descriŭ eŭ óre, cum rîurile tóte
In podurĭ le preface suflarea cruntĕĭ ierne?
Și-atuncĭ din obosélă de vreĭ să 'ți stâmperĭ setea
C'un strop de apă vie, spargĭ întărita ghiață
Săpând adânc o grópă în lacul cel căscat!

Chiar uriașul Istru pe care îl întrece
A Niluluĭ lărgime, *acuma se sbârcesce*
Sub viscoliĭ de crivețĭ, și albastrele-ĭ talazurĭ
Se fac o scórță tare, și pe furiș sub dînsa
Se scurge 'n toiul mărĭĭ prin cele multe gurĭ!

---

[1]) Istoria Critică a Românilor, pag. 225 și urm.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

Și p'unde maĭ deună-ḑi plutia corăbierul,
S'aluneca piciorul săltând fără sfială;
Și'a caluluĭ copită isbesce cu resunet
In lespeḑĭ făurite din colosale valurĭ;
Și boiĭ fără frică p'acéstă nouă punte,
Sub care staŭ închise prăpăstiĭ desfundate,
A-lene trag căruța nomaduluĭ Sarmat!

De necreḑut, și totuși eŭ am veḑut chiar marea,
Chiar marea 'ncătușată d'un bloc imens de ghiață:
Tăcută, neclintită sub testa-ĭ lunecósă;
Și n'o veḑusem numaĭ, dar am umblat eŭ singur
Pe culmile marine călcând ca pe țărînă . . .
De-aveaĭ și tu a trece asemenĭ mărĭ, Leandre,
Nu te 'nghițiа 'n vâltórea-ĭ un maĭ îngust abis!

Respins de ger, delfinul tot în deșert se 'ncércă
In aer sĕ tresalte p'a mării suprafață;
Și vîntul de la crivĕț, trântindu-se cu sgomot,
Turbéză făr' să pótă un val din loc să mișce;
Și vasele, cu 'n cercurĭ de marmoră coprinse
De ghiața ce le 'ncinge, staŭ țepene: vêslașul
Talazurile dure aḑĭ nu le maĭ despică;
Și 'n unda degerată, cu capete afară
Veḑĭ pesciĭ ce se 'ncrustă, și uniĭ maĭ trăesc!

Aluncia dar când Pontul și Dunărea spumâmlă
De iarnă 'mbrățișate prin pielițe de ghiață
P'a Istruluĭ luciósă și măturată cale
Călărĭ pe caĭ sălbateci vrăsmașiĭ vin încóce,
Vestind a lor sosire săgețile ce sbóră,
Și rămânênd drept urmă pământul despuiat!

Țăraniĭ fug departe lăsând câmpia pradă,
Și barbarul răpesce puțina-ĭ avuție,
Tot ce putu să strîngă sătenul prin sudóre
Și carele, și turme, și sărăcia tótă!
Apoĭ pe robĭ iĭ légă cu mâinile la spate . . .
Se duc, se duc sărmaniĭ, privind cu desperare
In urma lor ogóre ce n'o să le maĭ vadă,
Și focul ce se 'nalță din șubrede colibe,
Căcĭ barbarul aprinde, dobóră, mistuiesce
Tot ce nu póte duce, tot ce nu vrea să ducă,
Și stoluri de victime sucumbă sub săgeata
In vârf încârligată, al căruĭ fer subsese
Din erburĭ ucigașe un suc înveninat!

Aci și 'n timp de pace resboiul te 'ngrozesce;
De nu maĭ veḑĭ de barbarĭ, e spaima ce 'ți-o lasă;
Și nimenĭ nu cutéză pe câmp să tragă brazde;
Și țelină uitată, rămâne sterp pământul;
Nicĭ desfătatul strugur nu cresce 'n umbra vițeĭ;
Nicĭ fierbe mustul dulce în 'naltele basinurĭ;

Un pom nu se zăresce, pe care ca 'n vechime
Să scrie un Aconțiŭ cuvinte de iubire.
Pustiŭ, tristă, gólă, nicĭ arbore nicĭ frunză
Fugĭ, fugĭ d'acéstă țară tu omule ferice!
Și totuși din întréga nemărginită lume
Aice, ah! aice osânda m'a trimis!

www.ziuaconstanta.ro

Tot cam în acel timp, Ovidiŭ scria unuĭ amic:

M'am tot gândit, amice, din dunăréna téră
Ce 'ți-așĭ putea eŭ óre la Roma să trimet?
E căutat argintul, saŭ aurul maĭ bine,
Dar a'l primi nu-'ți place, deprins mereŭ a da;
Și-apoì în aste locurì nicĭ s'a visat comóre,
Abia putênd o brazdă să tragă bietul plug!

P'al tĕŭ vestmênt adesea purpura strălucesce:
Purpură strălucită așĭ vrea eŭ să-ți ofer:
Dar turmele sarmate daŭ lână grosolană,
Și n'ar putea s'o pingă [1]) o labă de Sarmat;
Nicĭ fetele nu țese, ci macină la grâne,
Saŭ umblă după apă cu doniță pe cap!

Aice blânda viță a strugurului dulce
Nu se 'mpletesce verde în jurul unuĭ ulm,
Nicĭ arborul nu 'și plécă mlădițele 'ncărcate
De fructe pârguite sub luminosul cer:
Pelinul singur numaĭ inform îmbracă șesul,
Și nu rodesce câmpul de cât amărăciunĭ!

Ovidiŭ în ultimiĭ anĭ aĭ vieții sale, bolnav fiind, trimetea soțieĭ sale la Roma, următórea scrisóre:

Gândește-te o clipă! Mĕ 'nconjură Sarmații
Și Geții mĕ 'mpresóră, și 'n mijloc între dênșiĭ
Mă sbuciumă durerea, eŭ cetățian al Romeĭ,
Aci 'n acéstă țară în care ceru-i sombru
Și apele sunt grele, ba până și țărîna
De ce? nu pot pricepe, dar simț că 'mĭ dă fiorĭ!

Nu-ĭ casă maĭ comodă, nicĭ hrană maĭ gustósă
Vr'un meșter să m'ajute cu ĭerburĭ descântate,
Saŭ un amic s'aducă vr'o dulce mângâiere
Și cu poveștĭ plăcute să 'mĭ maĭ scurteze timpul...
Ah, unde sunt acestea! și numaĭ suvenirea,
Ce-ĭ cu atât maĭ vie, cu cât sunt maĭ departe,
Îmĭ spune c'altă dată pe tóte le-am avut!

Și te-am avut pe tine, a tuturor regină!
Tu, care 'mĭ umpli pieptul, soție neuitată!
Și glasul meŭ te chiamă, de și te sciŭ aiurea;
Și'o nópte fără tine, o zi nu pot petrece;
Chiar în delir mi-aŭ spus-o aceĭ ce mĕ veghiază,
Cu mințile pierdute repet numele tĕŭ!

Aceia ce predomnesce în tóte imaginele danubiane ale luĭ Ovidiŭ, este extrema oróre a friguluĭ, despre care Herodot vorbesce abia în trécăt.

Inghiață barbele, înghiață vinul, inghiață Dunărea, înghiață însușĭ Pontul! strigă la tot pasul cu desperare molatecul poet născut în Sudul Italieĭ, și maĭ, maĭ s'ar crede că acéstă dură climă, nicĭ nu cunoscea măcar ce 'ĭ vara, dacă din fericire n'am avea semi-versul:

Dum tamen aura tepet!
(atât cât ține anotimpul zefirilor calḑĭ).
(Lib. III, eleg. X. vers. 7).

E lucru de mirare, că frigul despre care vorbesce Ovidiŭ și datele cronologice posterióre, adĭ nu maĭ există. In tot casul cred că e o exagerare.

---

[1]) S'o vopséscă.

www.ziuaconstanta.ro

După datele cronologice:

La anul 400 a îngheţat Marea Négră cu totul (Arago. Oeuvres. Tom. VIII, p. 246).

La anul 462 Goţiĭ trec Dunărea pe ghiaţă.

La anul 558, Marea Négră stă îngheţată în curs de 20 ḑile, şi tot atuncĭ Bulgariĭ trec Dunărea pe ghiaţă, făcênd o cumplită invasiune până aprópe de muriĭ Constantinopoluluĭ. (Arago, p. 246 şi 259).

La aniĭ 753 şi 755 Glycas şi Theophanus arată M. Négră acoperită cu ghiaţă [1]).

La anul 763 din Octombrie până în Februarie 764, o ghiaţă de 30 coţĭ grosime acoperă Marea Négră, până la 100 mile depărtare, ḑice Cedrenus.

La 822, căruţe încărcate trec Dunărea pe ghiaţă. (Arago, p. 246 şi 260).

La 1236, fluviul înghiaţă până în fund (Arago, p. 247).

La 1408, acelaş fenomen ca şi la 1460 [2]). Iarna a durat din *Noembrie până la finele luĭ Ianuarie*. (Arago, p. 248 [3]).

La 1 Ianuarie 1594, Mihaiŭ trece Dunărea pe ghiaţă la Hârşova; aci se încinse o luptă pe chiar ghiaţa fluviuluĭ [4]).

La 1597 luna Februarie, Albert Kyraly, trece Dunărea pe ghiaţă la Turtucaia [5]).

La 1595 Ianuarie, Mihaĭ trece Dunărea pe ghiaţă şi supune Silistra [6]).

Fenomenul îngheţăriĭ Dunăriĭ, aşa ca să se pótă trece de pe un ţĕrm pe cel-l'alt se vede şi aḑĭ, dar a crede, că fluviul a înghetat până la fund, saŭ că Marea Négră îngheţase până la 100 mile (185 km.) şi de 30 coţĭ grosime, saŭ că a îngheţat peste tot, este imposibil.

Prin situaţiunea eĭ pe cóstele Pontuluĭ neospitalier, expusă vênturilor ce vin de peste Uralĭ, din Siberia, în Dobrogia crivĕţul este maĭ mult simţit de cât orĭ unde pe valea formată de unghiul Balcano-Carpatin; ast-fel versurile luĭ Ovid:

«Ş'atâta-ĭ de cumplită furtuna deslanţată
In cât răpesce case, ducêndu-le departe,
Şi turnurĭ maiestóse în praf le risipesce».

de şi cam exagerate, li se póte da óre-care creḑĕmênt.

Natura maremática a Dobrogieĭ, face pe ilustrul exilat să se plângă în versurile:

«Aci 'n acéstă ţéră, în care ceru-ĭ sumbru
Şi apele sunt grele, ba până şi ţărîna
De ce? nu pot pricepe, dar simţ că 'mĭ dă fiorĭ!»

Aceste focare de miasmă în epoca luĭ Ovidiŭ, ca şi acum sunt o combinaţie de apă dulce cu apă sărată, de aci versul:

«Aequoreo bibitur cum sale mista palus».
Pont. III, 7 vers 74.

Să nu ne prindă dar mirarea, că Ovidiŭ venit din dulcea climă a Suduluĭ Italieĭ, pe cóstele Pontuluĭ neospitalier, ne-a lăsat un tabloŭ aşa de înfiorător despre clima Dobrogieĭ.

Departe de Roma luĭ iubită, Ţara Geţilor părea molateculuĭ poet un pământ pustiŭ [7]).

---

[1]) *M. P. Tchihatchef*. An. de la Société météorologique de la France. Tom. IV, p. 12—37.

[2]) *Boudin*. Traité de géographie médicale I. 233—36, apud Hasdeŭ, op. cit., pag. 228.

[3]) In Buletinul Societăţiĭ geografice (Anul III, 1882) se află un interesant studiŭ «*Epocele îngheţuluĭ Dunăriĭ*», pag. 62—79, datorit D-luĭ *St. C. Hepites*.

[4]) *Baltazar Walter*. Descrierea faptelor luĭ Mihaĭ Vitézul în Tesaur de monumente antice de *A. Papiu Ilarian*. Tom. I, p. 16.

[5]) După acelaş.

[6]) *Iacobi Augusti Thuani*. Historiarum sui temporis. (Lib. CXIV, 1595), în Ilarian. Tom. I, p. 203.

[7]) Quid melius Roma? Scythico quid litore pejus? (Pont. Lib. I. Ep. III). Ce-ĭ maĭ frumos ca Roma? Ce-ĭ maĭ urît ca ţĕrmurile Sciţilor?

www.ziuaconstanta.ro

Bergner[1]) și *Dr. Obedenaru*[2]) găsesc, că versurile luĭ Ovidiŭ sunt exagerate și că zăpeḑlĭ netopite de doĭ anĭ nu se găsesc nicĭ în văgăunile munților[3]).

Ubicini[4]) afirmă, ca în țara nóstră iernele pot rivaliza cu cele de la Moscua; dar dacă termometrul scade în timpul iernii pànă la 28°, avem însă verĭ carĭ pot rivalisa cu dulcéța climeĭ Suduluĭ Franțeĭ și platouluĭ Castilieĭ. Diferința de temperatură este de 64 grade.

Observațiunea ce face Allard[5]), că trecerea de la căldură la frig și vice-versa, se face aprópe brusc, este fórte adevĕrată, maĭ ales în Dobrogia.

«Posițiunea geografică a Dobrogieĭ exercitéză o mare influență asupra climeĭ sale. Vecinătatea Mareĭ Negre și Dunăriĭ întreține umiditatea, care temperéză căldurile veriĭ și frigul iernii. Primăverile de și scurte, vegetația atinge fórte repede gradul sĕŭ de desvoltare. Iernile sunt târḑiĭ și duréză puțin. Ploile, la sfârșitul veriĭ daŭ o vegetațiune de tómnă, tot așa de abondentă ca și primăvara. Din causa lipseĭ de brațe, însă fânețurile se usuc pe câmp. Aceste împrejurărĭ speciale în care se află Dobrogia aŭ dat o desvoltare fórte mare agriculturiĭ pastorale. Intreținerea animalelor în acéstă țară este favorisată de condițiunile speciale ale climatuluĭ. Pe când peste Dunăre, ca și în restul Europeĭ aprovizionarea de furagiŭ pentru iarnă e una din cele maĭ importante ocupațiunĭ ale cultivatoruluĭ, care trebue să strângă nutreț cel puțin pentru 5 lunĭ, aci peste Dunăre, iarna nu ține de càt 5 săptămânĭ, și chiar în acest timp, adese-orĭ se întâmplă, că vitele găsesc nutreț îndestulător.

«Aceste împrejurărĭ, aŭ contribuit fórte mult a aduce în toțĭ aniĭ în Dobrogia pe păstoriĭ strĕinĭ, carĭ vin din Transilvania de a ierna turmele lor în Dobrogia, acésta pe timpul dominațiuniĭ Otomane și în virtutea unor vechĭ tratate încheiate între Turcia și Austria.

«Suprafața Dobrogieĭ fiind descoperită, face climatul acesteĭ ţĕrĭ secetos în interior; pe marginĭ însă întinsele pădurĭ rĕcoresc clima și o fac maĭ umedă.

«Pe câtă vreme în regiunea pădurósă isvórele sunt abondente, iar ținutul este la adăpostul vênturilor marĭ, în partea descoperită însă, isvórele fiind secĭ și puțurile la adâncimĭ marĭ, lipsa de apă este fórte mult simțită.

«Un bĕtrân tătar făcea următórea observație climaterică fórte drĕptă: Țara nu era altă dată, cum e aḑĭ. In timpurile maĭ vechĭ se aflaŭ sate prin locurile în carĭ aḑĭ ar fi imposibil să se ridice.

«Acum satele nu sunt așeḑate de càt prin locurile unde se află isvóre; acésta a trebuit să fie în toțĭ timpiĭ și dacă satele aŭ dispărut, acésta este din pricina isvórelor carĭ aŭ secat din lipsa de pădurĭ. Distrugerea pădurilor dar a exercitat o influență fórte rea asupra climatuluĭ Dobrogieĭ.

«Pămêntul Dobrogieĭ lipsit de pădurĭ fiind nisipos atrage căldura, care influențéză fórte mult asupra vegetațieĭ, lucru contrariŭ se observă în regiunea pădurósă destul de favorabilă agricultureĭ.»

In trăsurĭ marĭ, ast-fel vorbesce distinsul agronom Ion Ionescu, despre climatologia și meteorologia Dobrogieĭ la începutul jumătăţiĭ a doua a secoluluĭ trecut[6]).

Pentru un vizitator venit de la Sud, pe cóstele Mariĭ Negre, Dobrogia, i se înfățișéză iarna ca întinsele câmpiĭ ale Siberieĭ, vara ca deșerturile Lybieĭ și după tóte descrierile ce s'aŭ făcut asupra acesteĭ asuprite ţĕrĭ — începênd cu Ovidiŭ și terminând cu Kanitz —, nu se vede de cât o notă caracteristică: pustietatea, causa este că nicĭ unul nu s'a suit către Nordul eĭ.

Fugĭ, fugĭ d'acéstă țară tu omule ferice!

---

[1]) Rumänien, pag. 261.
[2]) La Roumanie économique, p. 60.
[3]) *Dr. G. Crăiniceanu.* Higiena ţĕranuluĭ român, pag. 21.
[4]) La Roumanie, p. 7.
[5]) Mision médicale dans la Tartarie-Dobroutcha, p. 21.
[6]) *I. Ionesco.* Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja, pag. 69.

www.ziuaconstanta.ro

Acest vers al poetuluĭ, curma energia exploratoruluĭ, curagiul militaruluĭ; a fost ca o sentinţă condamnatóre purtată de vécurĭ de acest petic de pământ.

In urma nenorocireĭ divizieĭ Espinasse la începutul rĕsboiuluĭ Crimeeĭ, sentinţa luĭ Ovidiŭ a devenit o realitate.

Tot ce scim asupra climatuluĭ acesteĭ provinciĭ, este cules din scrierile diferiţilor călătorĭ, unele maĭ fantastice de cât altele. Ce temeiŭ se póte pune pe părerile luĭ Ovidiŭ de la începutul ereĭ nóstre, comparate cu acele ale scriitorilor expediţiuniĭ din Crimea?

După Ovidiŭ, Dobrogia ar fi o ţară excesiv de frigurósă; după Bazancourt, excesiv de căldurósă.

S'a schimbat óre climatul în decursul atâtor secolĭ? De sigur, că nicĭ pe ţĕrmul Mării Negre, precum nicĭ în vre-o altă parte a globuluĭ, clima n'a încercat vre-o schimbare apreciabilă.

Dobrogia este întâia parte din Ţara Românéscă, unde observaţiunile climatologice s'aŭ făcut cu maĭ multă regularitate.

In anul 1859, Comisiunea europénă dunăréně a organisat la Sulina o staţiune meteorologică, unde s'aŭ făcut observaţiunĭ neîntrerupte de către D-l *A. Purgia,* sub direcţia D-luĭ inginer reşedinte *Kühl.*

Ele aŭ fost publicate în cea maĭ mare parte de către Institutul meteorologic din Viena [1]) până în anul 1890, iar de atuncĭ în cóce în Analele Institutuluĭ Meteorologic al Românieĭ sub îngrijirea neobosituluĭ director al acestuĭ Institut, *Domnul St. C. Hepites* [2]).

Trebuie a face menţiune şi de tratatul Profesoruluĭ *C. W. Wutzer,* de la universitatea din Bonn [3]), care călătorind în Dobrogia şi Delta Dunăriĭ (pag. 242—294, Cap. 7 şi 8) ne-a lăsat óre-care notiţe asupra climatuluĭ părţilor vizitate.

Cu incorporarea Dobrogieĭ la România şi maĭ ales cu numirea D-luĭ St. Hepites în capul uneĭ instituţiunĭ atât de folositóre, observaţiunile meteorologice în provincia cis-dunăréně se făcură pe o scală maĭ întinsă; ast-fel în 1885 Iulie 1 se înfiinţă în Constanţa o staţiune de al 2-lea ordin.

Domnul Inginer *A. Gafencu,* pe atuncĭ directorul linieĭ ferate Cernavoda-Constanţa, s'a oferit a conduce observaţiunile. Acéstă staţiune funcţionéză şi adĭ.

Acum avem în fiinţă în Dobrogia 30 staţiunĭ, din care numaĭ Constanţa şi Sulina sunt de al II-lea ordin, iar restul sunt de al IV-lea ordin (udometrice), după cum se arată în tabloul de pe pagina următóre.

Observaţiunile ce s'aŭ făcut în interval de 13 anĭ la Sulina şi Constanţa, demonstréză că temperatura aeruluĭ în aceste două localităţĭ diferă fórte puţin atât în mersul diurn, cât şi în mersul sĕŭ anual.

Constanţa se găsesce aprópe pe acelaş paralel ca observatorul de la Mont-Ventoux (Vaucluse) şi cu câte-va minute maĭ la S. de Barcelonnette şi Bordeaux în Franţa, Bologna, Genova, Ravena şi Modena în Italia, ca Yalta şi Sevastopol în Crimea şi Northfield în Statele unite.

Altitudinea mijlocie a Constanţeĭ e de 20 metri d'asupra niveluluĭ mariĭ, iar aceia a Sulineĭ $1^{m},50$

Temperatura. Trebuind să ne mulţumim numaĭ cu observaţiunile făcute în cele douĕ staţiunĭ: Constanţa (14 anĭ, de la 1885—1898) şi Sulina (23 anĭ, de la 1876—1898), Dobrogia are o temperatură mijlocie anuală de 11^{0} C.

Comparată cu cele-l'alte ţĕrĭ, Dobrogia ar sta cam pe aceiaşĭ linie isotermă cu Nordul Insuleĭ Nippon (Japonia), Corea, Peching (China), Turchestan, Sudul Rusieĭ (Crimea), Centrul Europeĭ, Paris şi Nordul Franţeĭ şi centrul Statelor-Unite între Washington şi San-Francisco.

---

[1]) Jahrbücher der Meteorologie und Erdmagnetismus.

[2]) Imprumutăm acest studiŭ parte din Analele aceluĭ institut, parte din «*Climatologia litoralului român al Mariĭ Negre*» *de D-l St. C. Hepites.* Bucurescĭ 1900.

[3]) Reise in den Orient Europa's. 2 Volume. Elberfeld, 1860.

www.ziuaconstanta.ro

Tabloŭ de numele şi posiţiunea staţiunilor meteorologice din Dobrogia.

Numirea staţieĭ	Judeţul	Long. de Greenwich	Latitud. nord.	Inălţime metri	Durata observaţiilor	Basinul
Ostrov	Constanţa	27°, 23′	44°, 6′	100	1891—98	Dunărea
Oltina	»	27°, 41′	44°, 10′	120	—	Dunărea
Parachioĭ	»	27°, 43′	44°, 3′	110	1894—98	»
Cuzgun	»	27°, 48′	44°, 6′	130	1895—98	»
Caraomer	»	28°, 11′	43°, 50′	150	—	Marea Négră
Mangalia	»	28°, 37′	43°, 37′	32	1895—98	»
Gheringec	»	28°, 29′	43°, 57′	70	1895—98	»
Tusla	»	28°, 39′	44°, 1′	44	—	»
Osman-Facâ	»	28°, 13′	44°, 5′	100	—	»
Cerna-voda	»	28°, 2′	44°, 22′	24	—	Dunărea
Docuzol	»	28°, 2	44°, 17′	55	—	»
Constanţa	»	28°, 39′	44°, 11′	36	1885—98	Marea Négră
Cara-Harman	»	28°, 45′	44°, 26′	20	—	»
Cara-Murat	»	28°, 28′	44°, 21′	120	1895—98	»
Gargalîc-mic	»	28°, 42′	44°, 23′	20	1895—98	»
Hârşova	»	27°, 56′	44°, 42	20	—	Dunărea
Topolog	»	28°, 33′	44°, 53′	200	—	»
Medgidia	»	28°, 16′	44°, 15′	50	—	»
Cogilac	Tulcea	28°, 35′	44°, 34′	100	1894—98	Marea Négră
Jurilofca	»	28°, 53′	44°, 46′	35	—	»
Babadag	»	28°, 40′	44°, 53′	50	1889—98	»
Atmagea	»	28°, 27′	44°, 58′	350	1895—98	»
Casâmcea	»	28°, 23′	44°, 48′	155	—	»
Cerna	»	28°, 18′	45°, 4′	50	—	Dunărea
Sarichioĭ	»	28°, 52′	44°, 53	30	—	Marea Négră
Sulina	»	29°, 40′	45°, 9′	2	1884—98	»
Chilia	»	29°, 18′	45°, 25′	5	1894—98	Dunărea
Tulcea	»	28°, 49′	45°, 11′	50	1884—98	»
Isaccea	»	28°, 29′	45°, 16′	20	1889—98	»
Macin	»	28°, 8′	45°, 14′	15	1895—98	»

După *St. C. Hepites.* Album climatologique de Roumanie. Planche 25.

Dobrogia este aşeḑată pe linia isoteră 21°5, C. şi pe isochimena 0° C.; aşa dar avem aci verĭ tot aşa de căldurose ca şi cele din deşertul Gobi, din Platoul Castilieĭ saŭ din basinul Zambezuluĭ şi iernĭ grele ca în Islanda, la Vancuver saŭ în Insulele Aleutice.

Primă-vara în Dobrogia este fórte scurtă şi trecerea de la Iarnă la Vară se face brusc; din contra, Tómna se prelungesce dese-orĭ cu timp frumos până în primele ḑile ale luĭ Decembrie.

Temperatura medie a acestor douĕ anotimpurĭ este de 9°5, C., pentru primăvară şi de 12°5, C. pentru tómnă, la Constauţa şi Sulina.

Plóia. In general Dobrogia este partea cea maĭ puţin favorizată a Românieĭ, din punctul de vedere al precipitaţiunilor atmosferice, căcĭ pe când Oltenia are în mediŭ 752^{mm} cantitate de apă, Muntenia 616^{mm}, iar Moldova 554^{mm}, Dobrogia n'are de cât 508^{mm} şi se póte clasifica între ţinuturile cele maĭ puţin udate, ca Rusia, platoul Castilieĭ şi cea maĭ mare parte a Suedo-Norvegieĭ.

Natura terenuluĭ însă şi gradul destul de ridicat al umeḑeleĭ relative a aeruluĭ, influenţează considerabil în bine asupra fertilităţiĭ soluluĭ dobrogian, aşa de puţin favorizat de ploĭ.

Repartiţia ploiĭ în Dobrogia este aprópe uniformă, totuşĭ perióda de la Maiŭ până în Iulie inclusiv este cea maĭ abondentă.

Numĕrul ḑilelor de plóie variază între 57 şi 76. In mediŭ sunt cincĭ ḑile de plóie pe lună; iar în lunile August până în Octombrie inclusiv, acest numĕr cobóră până la treĭ.

Harta No. 1 arată lămurit repartiţia ploiĭ în Dobrogia; curbele isohiete trase din sută în sută mm., disting treĭ marĭ zone hietometrice.

Vêntul, starea cerului. Cu tótă latitudinea relativ meridională, Dobrogia, ca şi Ţara nóstră întrégă, este expusă vêntuluĭ de N.-E. ce bate din Rusia; acesta este *Crivĕţul* care

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

mătură tótă valea Dunăriĭ până în unghiul Balcano-Carpatin. El este rece și sec; bate iarna și câte odată chiar până la sfîrșitul luĭ Martie.

Austrul vine dinspre Vest și aduce plóia; bate maĭ ales primă-vara și tómna.

Cel de Sud este secetos; este vêntul veriĭ.

Se socotesce:

40% pentru vênturile de N. și E.
24% » » » S.
22% » » » V.

Restul sunt ḑile liniștite, carĭ sunt fórte puține (6%).

Din observațiunile făcute la Sulina, starea Mării Negre este:

53% ḑile cu mare liniștită.
33,4% » » » practicabilă.
13,6% » » » periculósă.

Cerul, în general se póte ḑice, că este senin pe litoralul Mării Negre; și maĭ mult către séră de cât în timpul ḑileĭ.

Din 100 ḑile, se pot socoti în mediŭ:

40 ḑile senine.
30 » noróse.
30 » acoperite.

Perióda de la Iulie până la finele luĭ Septembrie este cea maĭ puțin nourósă.

De la Maiŭ și până la Septembrie inclusiv, nu e în mijlociŭ nicĭ o ḑi fără sóre.

Conclusiune. Pentru a ne da socotélă despre climatul uneĭ ţĕrĭ, nu e de ajuns numaĭ posițiunea sa astronomică pe glob; s'a dovedit aḑĭ că gradele de latitudine către polĭ saŭ equator nu servesc pentru a determina frigul saŭ căldura cutăreĭ regiunĭ, așa după cum se făcea la ceĭ vechĭ. Grupul insulelor Fœröer este așeḑat pe aceiașĭ latitudine aprópe cu orașul Iakutsk și cu tóte acestea există între aceste douĕ puncte o diferință mijlocie de 50 grade temperatură.

Vecinătatea Mării, altitudinea regiuniĭ ce studiem, direcțiunea și intensitatea curenților de aer și a acelor marinĭ, gradul de umeḑélă care depinde de cantitatea de apă ce cade sub diferite forme de precipitațiunĭ atmosferice, la care putem adăoga ca corolar împădurirea regiuniĭ considerate, natura geologică a soluluĭ sunt atâția și atâția factorĭ multipli și sub-multipli, carĭ intră în equația climatologică a uneĭ regiunĭ.

In studiul ce cu destulă erudițiune și precisie face Domnul St. C. Hepites asupra climatuluĭ litoraluluĭ român al Mării Negre, s'aŭ luat douĕ puncte pe malul Mării departe unul de altul de 130 kil. și aprópe extreme pe litoralul nostru dobrogian.

Cred că cu puțină diferință aceste date climatologice se pot aplica întregeĭ nóstre provinciĭ cis-dunărene. Am ḑis cu óre-care diferință, pentru că în desele călătoriĭ ce-am făcut în curs de maĭ mulțĭ anĭ, m'am putut încredința, că în interiorul Dobrogieĭ doĭ factorĭ maĭ importanțĭ modifică mult climatul sĕŭ; aceștia sunt: natura geologică și pădurile.

Cu totul altă climă se intâlnesce în desfătătórea vale a Taiţeĭ și cu totul alta în câmpia lipsită de arborĭ a Caraomeruluĭ.

In jumĕtatea S.-Estică a Dobrogieĭ terenul aprópe uniform, înfățișază ochiuluĭ aspectul unuĭ deșert în timpul vereĭ. Arboriĭ sunt așa de rarĭ, ca ózele uneĭ pustiĭ. Nicăierĭ nu găsim o descriere maĭ justă și maĭ aprópe de realitate a acesteĭ regiunĭ, ca în importantul pasagiŭ dintr'o scriere a Domnuluĭ Gr. G. Tocilescu [1]:

«Regiunea la Sud de valurile luĭ Traian, compusă din calcar jurasic cu straturĭ suprapuse de argilă, are un relief uniform de 500-600 picióre d'asupra niveluluĭ Mării. Intr'o perindare monotonă alternéză lungĭ déluri ondulóse cu văĭ ca albia scobite, în fundul cărora une-orĭ se află piatră.

Dacă te urcĭ pe vârful unuĭ asemenea dél cu ușor suiș, veḑĭ cum se întinde în culorĭ palide o câmpie lucie fără marginĭ, în zarea căreia nu se arată nicĭ o casă, nicĭ un pom,

[1]) Monumentul de la Adam-Clissi, pag. 3-5.

www.ziuaconstanta.ro

nicĭ o stâncă, ci numaĭ mulţime de piticĭ movile, tainice ale trecutuluĭ, care par ca nisce mușuróie de cârtiță într'o livadă. Nicăierĭ ochiul nu zăresce un luciŭ saŭ o sclipitură de apă; nicĭ o verdéță nu destăinuesce șerpuitul vre-unuĭ pârâiaș bine-făcător.

Pământul este acoperit numaĭ de buruienĭ înalte și maĭ ales de pelin; iarbă uscată și fără nicĭ o flóre, care se clatină sub adierea vêntuluĭ departe, mult departe pe pământul cel secetos, pe când printr'ênsa mișuie un soiŭ de lăcuste fórte marĭ și mulțime nenumĕrată de șórecĭ de câmp și șopârle. In contrast cu acéstă priveliște măreță, cerul ți se pare maĭ albastru, cerul care la rĕsăritul și apusul sóreluĭ înfățișéză ochiuluĭ coloritul cel maĭ minunat.

Dacă te urcĭ pe o înălțime — drumurile se află maĭ tóte pe culmea délurilor, fiind-că văile sunt întrerupte prin bălțĭ — te găsescĭ așa de isolat, așa de părăsit, singurătatea așa de mult te înspăimântă, ca nicăierĭ în altă parte de lume. Credĭ că te afli în plină pustietate, în mijlocul stepelor, și te simțĭ ca poetul Ovidiŭ acum douĕ miĭ de anĭ la marginele lumeĭ:

Lassus in extremis jaceo populisque locisque. (Trist. lib. III. III).

Numaĭ dacă te uițĭ cu băgare de sémă, icĭ și colo câte un ogor lucrat, câte o turmă ce pasce împrăsciată, cârdurĭ de corbĭ care aŭ pândit vre-o pradă; rĕmâĭ în uimire când vedĭ un fir de telegraf, pe stâlpul căruia staŭ acuiațĭ vulturiĭ ceĭ pleșuvĭ și puternicĭ.

Iacă ce vine din depărtare în depărtare, să turbure singurătatea acesteĭ naturĭ, al căruĭ sóre de plumb pare că măresce monotonia mărețĕ a pustiuluĭ. Ast-fel ni se presintă natura astă-dĭ, și tot așa a trebuit să fie tot-d'auna acolo, căcĭ marele forțe ale natureĭ aŭ rĕmas neschimbate. Numaĭ norul de praf al uneĭ harabale, ce alérgă în fuga mare, te vestesce că trăiesc și prin acele locurĭ ómenĭ. Dar trebue să mergĭ césurĭ întregĭ până să daĭ de un sat. Locuințele sunt pitulate în văĭ, unde apa se scóte la mare adâncime din pământ și unde ómeniĭ pot fi la adăpostul vênturilor. Acestea suflă cu o violență puternică în tot timpul anuluĭ, și ridică pe drumurile late și croite în tóte sensurile norĭ uriașĭ de praf pentru chinul tuturor ființelor ce respiră. In fundul acestor văĭ apele de plóie neavênd scursóre, formézĕ din când în când mlaștine pricinuitóre de friguri. Singura vegetațiune a țĕreĭ cresce prielnic numaĭ prin văĭ: un tufiș pitic și rar și crângurĭ de mărăcinĭ din care sbóră sĕlbatecĭ șoimĭ și coțofene tot douĕ câte douĕ; icĭ și colo se vede câte un pom roditor saŭ câte un copac umbros.

Cu totul aprópe de aceste locurĭ bine-fĕcătóre se grupézĕ apoĭ sălașele, carĭ dacă numĕr câte-va decimĭ de case, apoĭ trec deja printre localitățile însemnate. Ómeniĭ maĭ săracĭ trăiesc în bordeie săpate pe jumĕtate în pământ, avênd coperișul oblu tot de pământ și coșurĭ de nuiele împletite. Ceĭ maĭ cu dare de mână aŭ căscióra de lut cu stuh acoperite, cu intrarea spre Sud și în față pridvor de lemn simplu, fără nicĭ o podóbă. Stogurĭ înalte de grîŭ, ariĭ deschise, oborurĭ de nuiele pentru vite și nisce pătule de formă particulară pentru porumb, alcătuiesc dependințele primitive ale curților maĭ marĭ, care după modul antic, sunt împrejmuite cu val și șanț. O casă nouă de piatră cu un singur etagiŭ, avênd două sălĭ de clasă pentru șcóla publică primară, face impresiunea unuĭ palat al localitățeĭ. Nu există biserică saŭ moscheie. Locurile sfinte ale satelor, unde toțĭ se duc în pelerinaj și toțĭ le îngrijesc ca averea cea maĭ prețiósă, sunt puțurile săpate la marĭ adâncimĭ cu fórte mare chêltuială.

O ideie despre adâncimea lor ne-o pot da frânghiile, cu care se scóte apa și care aŭ lungimea funiilor de ancoră; aceste frînghiĭ se înfășóră în jurul unuĭ vîrtej de lemn cu totul primitiv și asurditor prin scârțîitul săŭ; el e pus în mișcare prin caĭ saŭ boĭ, ce se 'nvârtesc în cerc jur împrejur. Alte măsurĭ de edilitate din partea administrațieĭ sunt necunoscute. Scheletele de animale asvârlite pretutindenĭ și stârvurĭ în putrejune desăvîrșesc o impresiune, ce de sigur nu 'ți o póte face maĭ plăcută, călătorule, când o haită de câinĭ ce sémănă a lupĭ te latră și se reped furiș asupră-ți.

De la Tristele luĭ Ovidiŭ și până astă-dĭ se pare, că nicĭ o îmbunătățire n'a încercat starea acésta de lucrurĭ, care pórtă pe dênsa pecetia unor nenorocirĭ seculare. Chiar faptul cum este compusă populațiunea, amestecul acela pestriț de tot soiul de némurĭ: tătarĭ,

www.ziuaconstanta.ro

turcĭ, grecĭ, ţiganĭ, bulgarĭ şi românĭ ardelenĭ, pe care istoria 'ĭ-a vênturat în aceste locurĭ ca pe un gunoiŭ al popórelor, ne dă o icónă a mizerieĭ staţionare în cursul schimbător al sórteĭ. De când însă Dobrogia face parte din têněrul Regat al Românieĭ, care se desvoltă cu nouă forţe pe tóte terenurile activităţiĭ publice, un viitor maĭ plin de speranţe zàmbesce şi acesteĭ provinciĭ, unde deja în timpiĭ din urmă s'aŭ adus multe îmbunătăţirĭ; dar va fi încă nevoie de temeinice sforţărĭ, până să se pótă desvolta într'ânsa începuturĭ prospere de cultură».

Dacă adăogăm la fondul acestuĭ tabloŭ, sórele arţător din timpul vereĭ saŭ vênturile violente de iarnă, ne-am putea face o ideie despre climatul regiuniĭ de la Sudul văieĭ Carasuluĭ, de la Dunăre până la Marea-Négră.

Afară de o bună bucată de pe frontiera de Sud, între Hairam-Chioĭ şi Ostrov, unde din causa pădurilor temperatura este maĭ îndulcită, pretutindenĭ în Sudul Dobrogieĭ nu găsim caracterul climatologic al cóstelor Pontuluĭ.

In zona pădurósă şi ploile sunt maĭ abondente şi cantitatea de apă provenită din precipitaţiunile atmosferice este maĭ mare; probă observaţiunile udometrice de la Parakioĭ şi Cuzgun [1]).

In trăsurĭ generale, de la Mangalia saŭ Constanţa cu cât înaintăm către V. în interiorul Suduluĭ Dobrogieĭ, cu atât simţim o crescere a temperatureĭ vara şi o scădere în timpul ierneĭ; litoralul mării aparţine unuĭ climat dulce şi egal; iar interiorul, climatuluĭ continental riguros şi variat.

Rĕmâne stabilit, de şi faptul nu este demonstrat prin observaţiunĭ precise, că platoul de S. al Dobrogieĭ, format din sfărîmăturĭ de pietre calcaróse, teren arid şi fără plantaţiĭ, străpuns de văĭ carĭ ca nisce făgaşe enorme se deschid parte spre Dunăre, parte către Mare, ţărmurite de stâncĭ prăpăstióse, aŭ infăţişarea unor vechĭ albiĭ de rîurĭ scurse cu desăvârşire; acest platoŭ de o constituţie aşa de variată, care ne reproduce pe o scală maĭ mică regiunea cavernósă a Carstuluĭ (Istria) şi cóstelor Dalmaţieĭ, are o climă excesivă vara ca şi iarna, datorită constituţiuniĭ geologice şi lipseĭ de plantaţiĭ.

Şi locuinţele sunt maĭ rarĭ în acéstă parte, regiunea maĭ sălbatică, populaţia maĭ puţin ospitalieră; fiind şi maĭ săracă, există aci o strînsă legătură între sol şi individ.

Cu totul altă climă se observă la Nordul văiĭ Carasu; temperatura e cu atât maĭ diferită de aceia a cóstelor, cu cât cine-va înaintéză prin mijlocul Dobrogieĭ Nordice, prin văile Casâmcea şi Taiţa [2]).

Indulcirea căldurilor marĭ de vară, ca şi a friguluĭ ierneĭ, se datoresce nu atât altitudineĭ regiuniĭ, care atinge maximul săŭ de 456 metri în Piscul 'nalt şi ţuţuiat, cât naturiĭ geologice a soluluĭ şi maĭ ales naturiĭ păduróse a munţilor sĕĭ.

Văĭ desfătătóre în care şerpuiesc rîurĭ, déluri acoperite cu o bogată vegetaţiune, munţiĭ stâncoşĭ ale căror creste, unele ascuţite, altele în formă de marĭ domurĭ, o natură pitoréscă de şi sĕlbatecă apropie fórte mult Nordul Dobrogieĭ de natura munţilor noştri.

In timpul căldurilor marĭ din vara anuluĭ 1897, nesuferite la Constanţa saŭ Sulina, mă aflam călătorind pe valea rîuluĭ Taiţeĭ, unde o răcóre plăcută chiar la miezul zileĭ scădea temperatura cu 2 grade.

Din causa pădurilor, ploile sunt maĭ frequente şi abondente în acéstă parte, satele maĭ bogate, agricultura şi crescerea vitelor maĭ prosperă, populaţia maĭ veselă şi maĭ primitóre.

Nimic din tabloul infiorător ce ni'l presintă călătoriĭ din a doua jumĕtate a secoluluĭ trecut, nimic din căldurile cele marĭ ale anuluĭ 1854, carĭ aŭ înspăimântat atât de mult pe Francezii acesteĭ expediţiunĭ. Babadagul de un timp încóce a devenit o staţiune clima-

---

[1]) *D-l St. C. Hepites* nu admite părerea, că pădurile atrag plóia. (Mijlóce de investigaţiune ale meteorologieĭ pag. 13).

D-l Marcel Dubois preconiséză părerea contrarie (Géographie économique. Paris 1903 pag. 728).

[2]) Intr'o călătorie făcută în Decembrie 1894 de D-l A. de Richard în valea rîuluĭ Slava Cerkezească la Atmagea, afirmă că clima în acéstă parte a Dobrogieĭ e puţin rigurósă (La Roumanie p. 408).

www.ziuaconstanta.ro

terică destul de populată în timpul vereĭ și dacă mijlócele de transport cum și acele de traiŭ ar fi maĭ înlesnicióse, valea Taiţeĭ și minunatele posiţiunĭ de la Mănăstirile Cocoșul, Cilicu, apele sulfuróse de la Atmagea ar fi vizitate fórte des.

Iarna, în regiunea muntósă a Dobrogieĭ, este maĭ puţin aspră de cât în sudul eĭ; iar vênturile maĭ puţin vijelióse.

Acésta e ţara de care se plânge Ovidiŭ în ceĭ opt anĭ de exil, despre care ḑice: «Marea neospitalieră nu merită nicĭ dênsa maĭ multe elogiĭ de cât pământul; în tot-d'auna lipsită de sóre, valurile sunt ridicate neîncetat de furia vênturilor». (Pontic. Lib. I. Let. III vers. 53—54.) și unde:

«Pe lângă aspectul întunecos al acesteĭ ţĕrĭ fără arborĭ saŭ verdéţă, iarna succede uneĭ alte iernĭ fără întrerupere. (Pont. Lib. I, Let. II vers. 26).

Acolo unde domnea întunerecul barbarieĭ și natura părea maĭ sombră, clima maĭ excesivă, ţara pustie; acum la razele civilizaţiuniĭ, natura e veselă, climatul dulce, iar pustiul de odinióră e transformat astă-zĭ în câmpiĭ cultivate și locuite de un popor, care a dat doveḑĭ de un puternic spirit de colonisare.

CAPITOLUL II.

STAREA SANITARĂ

1. Condiţiunĭ igienice

Condiţiunile de igienă ale uneĭ ţărĭ depinde numaĭ de gradul de civilizaţie a popórelor ce o locuiesc. Dobrogia locuită sub dominaţia turcéscă de popóre în mare parte nomade, altele dedate la prădăciunĭ, fără cea maĭ mică urmă de regulele igienice, era natural ca să se fi bucurat fórte multă vreme de o reputaţie de insalubritate de nepismuit.

In Iunie 1855, regretatul doctor Camille Allard, fu însărcinat de guvernul Francez cu o misiune medicală în Dobrogia. Este — cred — pentru prima óră, când Europa civilizată s'a gândit a da un ajutor medical acesteĭ nenorocite provinciĭ.

Mizeria în accepţiunea largă a cuvêntuluĭ, este starea în care găsi Allard Dobrogia în urma nenorociteĭ expediţiunĭ din anul 1854 [1]).

Lipsită de cel maĭ mic serviciŭ medical, acéstă suprafaţă considerabilă, străbătută de un mare fluviŭ, care aprópe de vărsătura sa se împarte în maĭ multe braţe și formézĭ bălţĭ, trebuia negreșit să dea nascere la numeróse casurĭ de paludism. Cu tóte acestea configuraţiunea specială ce are Delta Dunăriĭ [2]), traversată de o reţea inextricabilă de canale naturale și în mare parte artificiale, carĭ pun în legătură cu Marea și cu Dunărea nenumĕratele lacurĭ din Deltă, este causa că în nicĭ unul din lacurile după suprafaţa ocupată de ea, apa nu este stagnantă.

Se constată la fie-care moment al anuluĭ, după nivelul apelor Dunăriĭ, o scurgere către talvegul fluviuluĭ, saŭ către Mare. Majoritatea acestor lacurĭ și canale conţin apă de mare în cantităţĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin abondente. Doctorul I. Constantinescu, care a locuit mult la vărsătura acestuĭ mare fluviŭ, atribue tocmaĭ presenţeĭ apeĭ de Mare, precum și circulaţiuneĭ perpetue a apeĭ în lacurile și canalurile din Delta Dunăriĭ o influenţă salutară asupra stăriĭ higienice a acesteĭ regiunĭ [3]).

In urma ultimuluĭ resboiŭ Româno-Ruso-Turc, Baronul d'Hogguer ne face cunoscut starea sanitară a Dobrogieĭ în scrierea sa [4]):

---

[1]) Mission médicale dans la Dobroutcha, și Les echelles du Levant. Paris 1864.

[2]) Asupra delteĭ se va vorbi pe larg într'un capitol special.

[3]) Studiŭ asupra topografieĭ medicale a orașuluĭ Sulina. In Climatologia litoraluluĭ român al Mării Negre de D-l St. C. Hepites, pag. B. 24.

[4]) Renseignements sur la Dobrodja. 1879. Bucarest.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

«După părerea maĭ multor medicĭ, carĭ locuiesc aci de maĭ mulțĭ anĭ și cărora le am pus chestiunea, resultă că reputația de insalubră ce'ĭ s'a dat Dobrogieĭ, e puțin cam exagerată. Este adevĕrat, că în câte-va districte, maĭ ales pe litoralul Dunăriĭ, cum de exemplu de la Isakcea până la Dăenĭ și de la Topal până la Silistra, frigurile domnesc aprópe endemice, însă nicĭ o dată cu caracter periculos saŭ tifoid.

Causele principale a acestor friguri, se găsesc în tóte ţĕrile străbătute de un fluviŭ mare, care către îmbucătura sa, nu numaĭ că se împarte în maĭ multe brațe, dar formează la óre care epocĭ ale anuluĭ, din causa diferenţeĭ de nivel a terenuluĭ, mlăștinĭ vaste și un numĕr infinit de micĭ lacurĭ, cele maĭ multe avênd comunicaţiunea cu fluviul.

Dunărea pe timpul creșterilor marĭ revarsă imense cantităţĭ de apă peste câmpiile litoraluluĭ. Nivelul fluviuluĭ scăḑênd adesea cu o mare repeḑiciune, apele nu aŭ timpul de a se scurge în întregime și atuncĭ depun un numĕr considerabil de materiĭ organice, carĭ sub acțiunea căldureĭ și a pămêntuluĭ îmuiat desvoltă miasme palustre.

Trebuie a găsi în mare parte origina acestor miasme în nenumĕrata cantitate de gârle naturale și adese-orĭ artificiale, pe care pescariĭ le construiesc pentru a aduce apele fluviuluĭ în micele lacurĭ de pe litoral, în scopul de a atrage peștiĭ, carĭ la epoca ouatuluĭ depun aci ouele. Când apele se retrag, pescariĭ construiesc zăgazurĭ, pentru a 'mpedeca peștele să se ducă în fluviŭ și atuncĭ încep pescuitul.

Lacurile a căror scurgere naturală este ast-fel în parte oprită, sunt neîndoios isvorul celor maĭ funeste miasme palustre. Tóte satele pescarilor și chiar acele din interior, ignorează cu desăvârșire primele principiĭ de igienă.

Locuitoriĭ se culcă de obiceiŭ, cu fórte puține excepțiunĭ, pe rogojinĭ așternute pe pămênt umed și format adesea numaĭ de aluviunĭ; este decĭ inevitabil ca miasmele, carĭ se ridică în timpul somnuluĭ lor, să nu fie causa frigurilor care 'ĭ chinuesc.

Nutrimentul lasă de asemenea fórte mult de dorit, ca calitate. Peștele próspăt saŭ sărat, ceapă, cafeaua de rea calitate, ca și pâinea, formézā după anotimpĭ principala alimentare a populațieĭ. Lungile posturĭ contribuesc asemenea a mări acéstă tendință.

Partea cea maĭ bântuită de friguri este fără îndoială micul sat tătar Medgidia, a căreĭ populațiune a fost, acum câţĭ-va anĭ (înainte de 1879) decimată de bóle. Insalubritatea districtuluĭ Medgidia este, după medicii provincieĭ, atribuită situațiuniĭ chiar a satelor.

Medgidia de exemplu e construită în mare parte la piciórele uneĭ coline și pe marginile uneĭ mlaștinĭ pestilenţióse de o fórte mare întindere. La începutul tómneĭ aceste mlaștinĭ se usucă prin evaporațiunea apelor și formézā atuncĭ o imensă câmpie de noroĭ negru și puturos, unde se descompun la căldura razelor sóreluĭ o masă enormă de materiĭ organice, maĭ ales pescĭ, brósce, etc. și materiĭ vegetale, și așa miasmele palustre se degajază cu repeḑiciune.

De adăogat, că puțurile sunt tóte situate în partea cea maĭ jósă a terenuluĭ, aprópe de mlaștinĭ. Aceste ape deja necurate prin nivelul lor inferior mlaștinilor și prin tot felul de infiltrațiunĭ prin pămênt, sunt prin posițiunea lor chiar, maĭ necurate. Aceste puțurĭ sunt în general săpate în centrul planurilor înclinate între locuințe și mlaștinĭ. Resultatele sunt dar logice.

Cu ploile torențiale de tómnă, tóte murdăriile orașuluĭ și carĭ sunt de destule naturĭ, sunt târâte la piciórele colineĭ, străbat parte în puțurĭ și restul în mlaștină.

Tóte locuințele Medgidieĭ sunt construite cu pămênt saŭ cu noroĭ, acoperite cu trestie din baltă și adese orĭ nivelul camerilor este inferior aceluĭ al stradeĭ. Camerile sunt jóse și fără cea maĭ mică ventilație.

Intréga familie adesea, bărbat, femeie și cincĭ saŭ șése copiĭ, treĭ saŭ patru câinĭ, porcĭ, găinĭ, etc., se culcă amestecațĭ pe pămêntul umed într'una saŭ două camere, din carĭ se compune în cea maĭ mare parte locuințele din Medgidia; cea-l'altă este reservată proviziilor, bucătărieĭ, etc.

Fórte adesea staulul este lipit de casă și comunică cu ea printr'o ușă deschisă. Acestea nu sunt de cât fórte rar curățite și paiele putrede, etc., măresc miasmele, carĭ înécă gâtul voiajoruluĭ intrat în aceste bordeie, unde domnesc frigurile. Adăogațĭ că privățile, carĭ con-

www.ziuaconstanta.ro

staŭ din găurĭ în pămênt înconjurate de un zid mărunt sunt fórte aprópe de casă și va fi ușor de a înțelege pentru ce reputația Medgidieĭ și a satelor din acest district nu e de fel usurpată.

Ciața grósă a nopților e fórte periculósă în aceste locurĭ.

Frigurile sunt decĭ prea frequente, dar ca pretutindenĭ în Dobrogia, ele nu sunt periculóse.

Tratamentul empiric este fără îndoială una din causele mortalitățiĭ în districtul Medgidia, și acestuia se atribuie în cea maĭ mare parte calomnia ce s'a adus Dobrogieĭ. O măsură din cele maĭ necesare și importante ar fi, de a se pune un termen exercițiuluĭ ilegal al medicineĭ, organisând serviciul sanitar al districtelor într'un mod sever.

Dobrogia presintă o suprafață considerabilă. Terenul este aprópe peste tot bogat în humus (löss); însă adese orĭ lipsa de umedélă pe platourile maĭ înalte din interior, acolo unde elementul lichid lipsesce, face recoltele maĭ sărace.

Aceste terenurĭ nu servesc de cât la pășune. Va fi posibil, póte, de a da fecunditatea acestor pămênturĭ prin numeróse puțurĭ arteziene, care le-ar da elementul vital ce le lipsesce.

Un lucru tot așa de necesar ar fi reîmpădurirea parțială a acestor platourĭ.

Ploile ar fi maĭ desc, și recoltele s'ar găsi adăpostite de vênturile de Nord, care le sécă adesea înaintea încolțireĭ.

Acéstă țară despădurită în principalele sale părțĭ, predispune la tóte intoxicațiunile miasmatice.

Puțurile ce se întâlnesc acum aŭ o adâncime de 60—70 brasses (2 metri = 1½ brase) și scóterea apeĭ e fórte grea, maĭ ales când e vorba de adăpatul animalelor, adesea orĭ în câte-va puncte unde coborâșul soluluĭ favorizéză săparea puțurilor, apa este aprópe la suprafață și abondentă.

Temperatura este fórte variabilă în acéstă țéră, cu tóte că iernele nu sunt în general prea friguróse, probă numerósele turme ale Mocanilor Transilvănenĭ, carĭ de câte-va secole cobóră din munțiĭ lor și vin a ierna în imensele locurĭ de pășune ale Dobrogieĭ.

Primă-verile și tómnele sunt fórte scurte în acéstă țară. Se trece cu repedĭciune de la o temperatură prea friguróșă la căldurile veriĭ.

Epoca frigurilor începe către finele luĭ Aprilie, intensitatea lor este către mijlocul luĭ August.

Lemnele în multe puncte sunt prea departe, și materialele necesare construcțiuniĭ caselor, cerênd un transport prea costisitor, materialul întrebuințat în construcțiĭ este un fel de cărămidă făcută din pămênt amestecat cu bălegar, numit «kirpicĭ», pentru că în multe locurĭ piatra lipsesce.

Ar trebui în tot cazul a stabili satele în afară de locurile palustre. Acéstă provincie e de sigur maĭ bună de cât i s'a creat reputația; se póte privi în general ca sănătósă și dacă s'ar reîmpăduri parțial, fără îndoială că influența frigurilor ar fi considerabil micșorată.

Trebuie de notat un fapt de mare importanță, că de 30 de anĭ în Dobrogia nu a fost nicĭ o bólă epidemică de febră tifoidă.»

Pare-se că Baronul d'Hogguer anume a luat ca model de insalubritate și de miserie orașul așa de rĕŭ situat al luĭ Sayd-Pașa [1]).

Adevĕrul este, că sub dominațiunea otomană, cea maĭ mare parte din satele din Dobrogia se puteaŭ bucura de aceiașĭ reputație sub raportul igienic.

Indată însă ce Dobrogia a redevenit românéscă, serviciul medical și de igienă a fost organisat ca în patria-mumă. Fie-care centru populat posedă un spital unde toțĭ bolnaviĭ, fără distincțiune de naționalitate saŭ religiune, sunt îngrijițĭ în mod gratuit; medicĭĭ de plasă sunt obligațĭ a vizita la epoce fórte apropiate, tóte aglomerațiunile rurale.

---

[1]) Vedĭ Medgidie.

www.ziuaconstanta.ro

Lucrările importante, care aŭ fost întreprinse în scopul de a împăduri unele întinderĭ marĭ ale Dobrogieĭ și maĭ cu sémă desecarea a càtor-va miĭ de hectare, care vor fi redate cultureĭ, transformă pe ḑi ce merge condiţiunile igienice în Dobrogia. Aceste, bine înţeles, în locurile jóse din Deltă și din alte micĭ părţĭ.

In ceea ce privesce litoralul propriŭ ḑis, condiţiunile igienice nu lasă aprópe nimic de dorit [1]).

2. Locuinţe

După datele cele maĭ nouĕ, numărul locuinţelor rurale în Dobrogia este aprópe 30.000, împărţite ast-fel:

JUDEŢE	De zid	De lemn	De nuele saŭ pământ	Bordeie	TOTAL
Constanţa	1.546	2.038	11.087	1.277	15.948
Tulcea	5 133	5	8.409	316	13.863
Total . . .	6.679	2.043	19.496	1.593	29.811

Comparate aceste cifre cu acele din ţară ar părea la prima vedere, că Dobrogia nu stă rĕŭ, însă condiţiunile igienice sub care sunt construite locuinţele aci sunt departe de a equivala pe cele din ţara-mumă.

Maĭ ales casele Turcilor și Tătarilor sunt nisce adevĕrate cuiburĭ de infecţie.

Un studiŭ amănunţit îl găsim în importanta scriere a Domnuluĭ Doctor *Crăiniceanu* [2]): «Satele din Dobrogia maĭ de curênd creiate pot servi de model, așa de exemplu cele făcute de la 1879 încóce de Românii ardelenĭ. Satul românesc se cunósce de departe și se póte deosebi de cel tătăresc, după mulţimea arborilor. Românul e deprins maĭ 'nainte d'aș̆ĭ construi o casă să-'ș̆ĭ îngrijéscă de puţ a căreĭ furcă adese-orĭ servesce un arbore. Un sat românesc se maĭ póte distinge de departe după mulţimea cumpenelor, pe când Tătariĭ se mulţumesc cu un singur puţ, care deservesce întregul sat, fapt reprodus aprópe de toţĭ vizitatoriĭ Dobrogieĭ.

Unele sate sunt fără nicĭ o rânduială, cu locuinţe în starea cea maĭ primitivă, lipsite de plantaţiĭ și de pădurĭ.

In centrul Dobrogieĭ satele sunt la marĭ depărtărĭ unele de altele; maĭ apropiate sunt pe lângă ţĕrmul Dunăriĭ.

Ar trebui să se interḑică construcţia caselor cu chirpicĭ, iar statul să înlesnéscă locuitorilor lemne de construcţiunĭ din pădurile apropiate.

Emigrarea Tătarilor din plasa Mangalia a fost colosală și a rĕmas de la eĭ multă piatră ce servia la îngrădirea curţilor și ariilor; acéstă piatră s'ar putea întrebuinţa cu folos la construcţiĭ.

Tătarul 'ș̆ĭ construesce casa șubred, locuinţa 'ĭ este miserabilă, mică în raport cu numĕrul sufletelor ce o locuesc, feréstra e mică și nu se deschide nicĭ o dată. Sobele se deschid afară; Musulmaniĭ întrebuinţéză mangalul, isvor bogat de acid carbonic; maĭ întrebuinţéză tezic, care prin fumul ce rĕspândesce umple locuinţa de infecţie. Tavanul caselor tătărescĭ e fórte jos, paturile lipsesc saŭ sunt înlocuite cu rogojinĭ așternute pe jos, pe care se culcă amestecaţĭ cu păsările și animalele, adese-orĭ.

Curţile tătărescĭ sunt îngrădite cu piatră saŭ cărămidă nearsă (chirpicĭ), sunt murdare de bălegar pe care fórte arare orĭ are grija a'l curăţi.

Româniĭ, și maĭ ales Germaniĭ, aŭ case igienice óre-cum; spaţióse, bine aerisite, înconjurate de plantaţiĭ fie chiar salcâmĭ, carĭ maĭ domolesc arșiţa sóreluĭ.

---

[1]) *St. C. Hepites,* op. cit. pag. B. 25.

[2]) Higiena ţĕranuluĭ român. Scriere premiată de Academia Română. Bucurescĭ, 1895

www.ziuaconstanta.ro

Camerile sunt văruite. Patul cu aşternutul curat şi confortabil. Alăturĭ de casă, fără a fi lipit de ea, coşarul vitelor bine întreţinut şi curăţit. Curtea îngrădită cu nuiele saŭ cu piatră. Stradele sunt largĭ şi drepte; din causa lipseĭ de lemne în unele părţĭ, ca combustibil servesce tezichiul, însă în sobe maĭ sistematice ca ale Tătarilor.

In judeţul Constanţa e de notat: *Cara-Murat, Carol I, Făgăraşul noŭ sunt sate model înfiinţate din noŭ; Copadin şi Agemler ca sate murdare, Cochirleniĭ cu case lipite cu pământ şi nevăruite; Ghizdărescĭ cu case construite de chirpicĭ, cu plantaţie abondentă; Topal cu case de gard, curate; Boasgic cu case şi bordeie curate; Cerna-Voda, Satul noŭ şi Cilibikioĭ cu case higienice şi curate.*

Apoĭ case bune, văruite şi strade largĭ, drepte şi curate în Cara-Murat; case bune îngrădite cu chirpicĭ şi acoperite cu trestie Caracoium.

Comune cu strade curate sunt: Seimeniĭ-micĭ, Biul-biul, Amzacea, Tortoman, Taşpunar, Almalîu, Bugeac, Gherengik, Hârşova, Mangalia, Musurat, Rasova, Topraisari şi Tuzla.

In judeţul Tulcea: Cataloĭ, Caşla, Somova, Nicoliţel, Caranasuf, Hamamgi, Babadag, Enichioĭ, Rachel, Luncaviţa, Garvan şi Jijila.

Cu ocasia numeróselor călătoriĭ ce am făcut în Dobrogia, am locuit în casele diferitelor naţionalităţĭ de aci, în bordeiele tătărescĭ ca şi în locuinţele plăcute ale Germanilor. In genere satele de pe malul Dunăriĭ, locuite exclusivamente de Românĭ, aŭ case igienice: *Nicoliţelul, Luncaviţa în special lasă călătoruluĭ cea maĭ frumósă impresie. Judeţul Tulcea — dacă esceptăm Delta şi lagunele — are locuinţe maĭ solide, maĭ igienice şi maĭ spaţióse de cât Judeţul Constanţa.*

Emigraţiunile Tătarilor carĭ nicĭ acum n'aŭ încetat, daŭ loc populaţiuniĭ germane, care are locuinţe destul de bune sub tóte raporturile, aşa se presintă aprópe tot centrul Dobrogieĭ.

Afluenţa populaţiuneĭ românescĭ a maĭ încetat, totuşĭ sunt sate care se formézā parte în locul vechilor sate părăsite de Tătarĭ, parte în locurĭ nouĭ. *Peştera este un sat de formaţiune cu totul nouă. In mare parte Româniĭ vin din judeţele Brăila şi Ialomiţa, eĭ sunt numiţĭ Cojanĭ în oposiţie cu Mocaniĭ, vechiĭ locuitorĭ transilvănenĭ veniţĭ din timpurĭ cu oile la păşunat.*

Partea de Sud a Dobrogieĭ are sate ale căror locuinţe, dacă nu se asémănă sub raportul igienic cu Medgidia, apoĭ diferenţiază numaĭ sub raportul situaţiuniĭ topografice, acest oraş avênd nenorocirea a fi în centrul uneĭ regiunĭ mlăştinóse.

3. Alimentaţia

Ceĭ maĭ bine carĭ se hrănesc dintre locuitoriĭ Dobrogieĭ sunt *Germaniĭ*, în satele cărora afară de brutăriĭ, fie-care locuitor 'şĭ are cuptorul sĕŭ, unde 'şĭ cóce pâinea care este destul de albă. Une-orĭ o amestecă cu cartofĭ, nicĭ o dată însă cu mălaiŭ. Arare-orĭ Germanuluĭ 'ĭ lipseşte carnea; iar cei de pe lângă lacurĭ, peştele, care de alt-fel este alimentul principal al întregiĭ populaţiunĭ mărginaşe.

Românul, afară de pâine maĭ are mămăliga, aprópe necunoscută populaţiuniĭ musulmane înaintea ocupaţieĭ române.

Modul de hrană al *Românuluĭ şi Bulgaruluĭ*, este acelaş cu ceĭ din România Transdunăréná; nimic de adaogat.

Ruşiĭ se hrănesc cu pâine de secară, mămăligă, şi peşte próspăt saŭ sărat.

Tătariĭ se hrănesc excepţional de rĕŭ: pâine de orz, carne de óie şi chiar de caĭ morţĭ.

Cu privire la *apa de bĕut*, tot Judeţul Tulcea, udat de rîurĭ maĭ multe, este maĭ favorizat. Aci apa în multe părţĭ este bună de bĕut, afară de satele vecine Dunăriĭ şi ţĕrmuluĭ Mării Negre.

In Judeţul Constanţa apa se găsesce la marĭ adâncimĭ, e calcarósa, adese orĭ sălcie şi aceia chiar insuficientă.

Mi se spunea de un cioban, într'una din ţilele călduróse ale luĭ Iulie 1896, că oile sale n'aŭ trăit timp de 2 sĕptămânĭ de cât cu roua de pe câmp.

www.ziuaconstanta.ro

Vinul este maĭ abondent în judeţul Tulcea, de aceia este judeţul unde se bea maĭ puţin rachiŭ; afară de Ruşĭ, carĭ aŭ acest viciu înăscut, restul populaţieĭ este puţin alcoolic.

In satul Morughiol sosind într'o diminéţă, tótă populaţia satuluĭ era la cârciumă şi deja beată aşa de timpuriŭ.

Maĭ că n'am vĕdut sat locuit de Ruşĭ, unde să nu găsesc o sumă de ómenĭ beţĭ. Pentru a merge cu barca de la Morughiol la gura Sf. Gheorghe în ḑiua de 17 Iulie 1897, a trebuit să'mĭ aprovizionez lopătariĭ cu o bună cantitate de rachiŭ, căcĭ prin banĭ a fost imposibil a'ĭ face să mérgă!

Ciaiul maĭ servesce încă de bĕutură Lipovenilor. Nu mĕ pot opri a nu arĕta plăcerea cu care am bĕut ciaiul la un sat format din *scopiţĭ*, între Mangalia şi Ilanlîc. Aceştia nu cunosc altă bĕutură de cât ciaiul pe care'l servesc cu o adresă caracteristică lor: Un samovar de 5—6 litri fierbe încontinuŭ, zahărul e ţinut între dinţĭ, iar ciaiul trece prin el ca printr'un filtru.

Am admirat curăţenia lor în case, serviciŭ şi moravurĭ. E o populaţie de alt-fel şi muncitóre. Nu cunosc fumatul şi nicĭ vizitatorul nu are voie a fuma în casa lor.

Musulmaniĭ bĕŭ fórte multă cafea, de fórte próstă calitate şi adese-orĭ amară. Murdăria în preparatul cafeleĭ e de asemenea caracteristica rasei. *Tutunul* nu le lipsesce. Eĭ fac uz şi de opium, dar nu am vĕdut vre-un bĕutor de acest narcotic[1]).

Tóte oraşele şi satele de pe lângă Dunăre întrebuinţéză apa din ea, aşa cum este plină de tóte necurăţeniile, afară de o mică parte din locuitoriĭ oraşelor care o limpedesc cu piatră acră. In restul Judeţuluĭ Tulcea fântânele fiind rĕŭ construite şi maĭ rĕŭ întreţinute, iar pe lângă ghiolurile cu ape stagnante, întrebuinţându-se apa din acestea, populaţia suferă şi se stinge de paludism, de febră tifoidă şi alte bóle ce'şĭ aŭ sorgintea în apa plină de microbiĭ acestor bóle. Va trebui să se construiască puţurĭ prin comune, în condiţiunĭ bune, ca apa potabilă să fie abondentă în ele, să fie bine întreţinute şi sleite cât s'ar putea de des, căcĭ numaĭ aşa populaţia 'şĭ-ar putea îmbunătăţi sănătatea. O asemenea lucrare s'a şi început la Jurilofca, unde se construesc patru fântânĭ sistematice. In Turcóia şi în cele-l'alte comune acéstă lucrare bine-făcĕtóre s'a început.

La Sulina onor. direcţiune generală a serviciuluĭ sanitar face instalaţiunĭ pentru apă, care vor costa vre-o 600.000 leĭ din fondul taxeĭ sanitare de tonaj.

Un alt rĕŭ de care suferă o mare parte din populaţiune e alcoolismul.

De acest viciŭ sunt stăpânite maĭ mult populaţiunile rusă şi lipovénă a căror meserie principală e pescuitul, de unde se realiséză câştigurĭ bune şi ar câştiga şi maĭ mult, dacă banii agonisiţĭ în timp de 3—4 lunĭ nu 'ĭ-ar da cârciumaruluĭ în 3—4 ḑile. Aceştĭ pescarĭ vicioşĭ numaĭ după ce termină baniĭ, reîncep lucrul şi apoĭ iar bĕutură, din care causă se nasc certurĭ, bătăĭ şi chiar omorurĭ. Ceva maĭ mult, alcoolismul nu e numaĭ între bărbaţĭ, carĭ încep de tinerĭ, ci şi între femeĭ. La Sarichioi, Jurilofca, Carcaliu, Slava-Rusă şi Sf. Gheorghe şi prin alte părţĭ se găsesce cel maĭ mare contingent al acestor nenorociţĭ, carĭ de ar fi cu putinţa n'ar maĭ eşi nicĭ odată din stabilimentele de bĕuturĭ. Cele-l'alte naţionalităţĭ creştine, de şi nu sunt tocmaĭ cumpătate în bĕuturĭ, totuşĭ nu sunt dominate de viciul acesta şi decĭ alcooliciĭ sunt maĭ rarĭ.

Populaţia musulmană, săracă cum e, religia o maĭ opresce a întrebuinţa alcooluri, face uz de cafea (Situaţia Jud. Tulcea pe 1898, pag. 38—39).

4. Serviciul sanitar[2])

Cu tóte stăruinţele şi cheltuelile ce se fac de guvern, să nu ne facem tocmaĭ marĭ ilusiunĭ despre starea sanitară a acesteĭ provinciĭ; dacă comparăm datele statistice ale

[1]) Se va trata maĭ pe larg diferitele obiceiurĭ la popórele Dobrogieĭ, în partea etnografică.
[2]) Serviciul sanitar militar nu e coprins în acest capitol; a se vedea capitolul Divizia activă.

www.ziuaconstanta.ro

celor douĕ Judeţe cu cele ce se petrec în realitate, numaĭ atuncĭ ne putem da séma exact despre sănătatea locuitorilor.

Cred de datoria mea, care am vĕḑut starea deplorabilă a unor comune, să nu ascund nimic; căcĭ e maĭ bine a atrage atenţiunea autorităţilor asupra rĕuluĭ, de cât a'l acoperi cu cuvinte pompóse şi cu frase bombastice.

Dacă casurile ar fi numaĭ unul saŭ douĕ, am ḑice că e o excepţie, dar sunt multe la numĕr de diferite naturĭ şi în diferite puncte.

Mĕ aflam în tómna anuluĭ 1895 călătorind pe frontiera de Sud; cât de penibil am fost impresionat când în satul Cerchez-Kioĭ, un sat vârît într'o văgăună din care numaĭ de aprópe se putea vedea, nu unul, ci întréga populaţie suferia de bóle de ochĭ în cel maĭ mare grad.

Dar tusa măgăréscă din satul Adam-Klisi din primăvara anuluĭ 1896, frigurile de la Calica, râia de la Regep-Cuiusu? şi câte alte sate despre care am renunţat să'mĭ iaŭ note, crediḑnd că în general medicii plăşilor nicĭ n'aŭ vizitat vre-odată circomscripţia lor sanitară.

Nu semnalez de cât cazurĭ vĕḑute de mine în pripă — şi decĭ de care te împedecĭ fără să vreĭ, câte vor fi existând încă!

Să trecem la datele statistice:

Personalul sanitar al Judeţuluĭ Tulcea se compune din: 1 medic primar, 3 medicĭ de plăşĭ şi douĭ oficianţĭ sanitarĭ. Măcin şi Sulina aŭ medic propriŭ, Babadag şi Isaccea medicul spitaluluĭ şi acel al plăşiĭ face serviciŭ în schimbul uneĭ diurne. Maĭ sunt 6 agenţĭ sanitarĭ vaccinatorĭ, 16 móşe (6 de oraş şi 10 de comune rurale), douĭ agenţĭ sanitarĭ şi douĭ sub-chirurgĭ intendenţĭ la spitalele Isaccea şi Măcin.

In Judeţul Constanţa: 1 medic primar, cincĭ medicĭ de plăşĭ, treĭ medicĭ de oraş, un medic de spital şi anume: un medic propriŭ de oraş la Medgidia, un medic de oraş şi spital la Hârşova, un medic propriŭ de oraş la Ostrov, un medic de spital la Cerna-Voda însărcinat şi pentru oraş; douĭ-spre-ḑece agenţĭ sanitarĭ vaccinatorĭ, cincĭ agenţĭ sanitarĭ de oraşe, şese móşe de circomscripţiĭ, douĕ de oraşe (Cernavoda şi Hârşova), plus personalul medical al oraşelor Tulcea şi Constanţa.

Ajutor medical gratuit s'a dat la 13.453 bolnavĭ (12.350 cetăţenĭ românĭ şi 1193 streinĭ), medicamente gratuite la 7995 bolnavĭ în plus la 4000 de la comune, în Judeţul Tulcea şi la 9808 bolnavĭ, plus la 4377 din farmaciile comunale pentru Jud. Constanţa.

a) **Bólele** carĭ aŭ bântuit Dobrogia în cursul anuluĭ 1898 aŭ fost:

1. *Paludismul* ce se datoresce numeróselor bălţĭ cât şi moduluĭ de locuinţă. In raportul sĕŭ, Prefectul Judeţuluĭ Tulcea ḑice: Marea majoritate a satelor lasă fórte mult de dorit în ceea ce privesce sănătatea publică. Singure locuinţele, în mod general, ar fi bine de s'ar ţinea tot-d'auna curate şi s'ar lăsa rĕul obiceiŭ de a lua pămênt pentru construirea caseĭ din bătătură, rĕmânând gropĭ, care umplute cu bălegar şi apele pluviale, devin cause de paludism; maladie ce avem în abondenţă maĭ ales pe malurile Dunăriĭ şi ghiolurilor. Lipsa de aliniere şi plantaţie a satelor, precum şi lipsa de strade şoseluite, daŭ comunelor şi cătunelor un aspect urît, deosebit că sunt şi neigienice. Mocirlele din sate nu se astupă nicĭ odată, ci staŭ aşa până le usucă sórele saŭ le înghiaţă gerul, iar fântânele sunt în cea maĭ deplorabilă stare, în multe scurgêndu-se apele de afară şi în maĭ tóte putênd cădea orĭ-ce, căcĭ ghisdurile lor sunt insuficiente saŭ nu sunt de loc şi maĭ tóte fântânele neacoperite.

2. *Rugeola* în judeţul Tulcea la 32 comune cu 1886 bolnavĭ, din carĭ aŭ murit 260. Ea a fost adusă odată cu venirea lucrătorilor grădinarĭ din Bulgaria.

3. *Sifilisul* maĭ mult rĕspândit în oraşe, iar în comunele rurale s'a semnalat în plasa Hârşova, cele maĭ multe casurĭ.

4. *Desinteria* provenită din causa releĭ alimentaţiunĭ.

5. *Bóle epidemice* aŭ fost:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

JUDEȚELE	Febră tifoidă	Tuse convulsivă	Angina difterică	Rugeolă	Variolă	Scarlatină	Răie	Desinterie	DIN ACESTEA Vindecați	DIN ACESTEA Morți
Constanța	65	219	37	610	9	46	—	—	835	97
Tulcea	13	241	15	1886	—	28	498	170	1508	297
Total	78	460	52	2496	9	74	498	170	2343	394

6. *Pelagra* n'a fost de cât 8 cazurĭ (7 Constanța, 1 Tulcea).

7. *Lepra* a fost maĭ multă în județul Tulcea (24 cazurĭ), unde s'a luat disposiție a se creia o colonie separată la Capul Dolojman saŭ în insula Popina. In județul Constanța aŭ fost numaĭ douĕ cazurĭ (Carocoium și Geabac). Bolnaviĭ de lepră se trimet la ospiciul de la Răchitósa.

Cu privire la starea sanitară a orașelor, regretatul Prefect al județuluĭ Tulcea, Ion Nenițescu, în situația județuluĭ dice:

«Mahmudia și Chilia Veche, orașe dunărene sunt orașe numaĭ cu numele, iar celelalte, afară de Babadag, sunt de asemenea aședate pe malul Dunăriĭ, unde paludismul e destul de desvoltat. Dintre orașele de pe Dunăre Chilia-Veche, Isaccea și Măcin aŭ un personal sanitar propriŭ, în nicĭ unul însă și nicĭ chiar în Tulcea nu există un serviciŭ pentru golirea hasnalelor, iar latrinele maĭ peste tot locul sunt primitive, fără a vorbi de atâtea case unde s'a crednt că acestea sunt un lux și s'aŭ înlăturat de tot. Locurĭ virane sunt maĭ pretutindenĭ, din care numaĭ în Babadag 28 neîngrădite și tóte devenite focare de infecțiune, din causa depunerii pe ele a tuturor murdăriilor și gunóelor.

In general vorbind, la orașe nu s'a adus nicĭ o îmbunătățire igienică, afară de Sulina, unde se face asanarea cu fondurile acordate de direcțiunea generală a serviciuluĭ sanitar, din taxele de tonaj, ce se percep de la bastimentele intrate pe gurile Dunăriĭ și unde și comuna contribue pentru întreținerea căilor și materialuluĭ întrebuințat la lucrare, precum și pentru a se asana străḑile interióre și curțile locuitorilor sĕracĭ.

Desinfecțiunea și izolarea, atât de necesare în cazurĭ de bóle molipsitóre, nu se pot face în mod suficient din cauza lipseĭ de personal, de aparate speciale, saŭ maĭ lămurit din lipsa de banĭ, dar maĭ presus de acéstă cauză stă réua voință a locuitorilor, chiar a celor cu avere, care țipă ca din gura șarpeluĭ de câte orĭ sunt dațĭ judecățiĭ pentru contraveniri la legea sanitară. Eĭ cer să fie lăsațĭ să móră ca animalele. Așa aŭ făcut și în anul 1897 și chiar în Tulcea, când, după retragerea inundațiilor, li s'a impus să-șĭ îngrijéscă de propriile lor locuințe.

b) **Móşe.** După legea sanitară fie-care comună rurală trebue să aibă o móșă retribuită cu 30—60 leĭ pe lună. Din cauza insuficienții mijlócelor, acéstă salutară disposiție nu s'a putut aplica în totul. Sunt acum: 16 móșe (6 de oraș, 10 de comune rurale) în județul Tulcea, și 8 pentru județul Constanța (2 de oraș și 6 de comune rurale). Multe din ele însă sunt practicante, care în nepriceperea lor, nu odată aŭ cauzat mórtea noilor născuțĭ și a lehuzelor.

In cursul anuluĭ 1898, aŭ asistat la 1181 lehuze (455 în județul Constanța și 726 în județul Tulcea).

c) **Vaccinarea şi revaccinarea.** S'a făcut pe o scară mult maĭ întinsă în cursul anuluĭ 1898; comparat cu aniĭ trecuțĭ, în județul Tulcea activitatea este de 5 orĭ maĭ mare.

JUDEȚE	VACCINAȚI Cu succes	VACCINAȚI Fără succes	REVACCINAȚI Cu succes	REVACCINAȚI Fără succes
Constanța	9033	470	8646	2081
Tulcea	6523	587	6693	4827
Total	15556	1057	15339	6908

www.ziuaconstanta.ro

Singură populațiunea lipovană și maĭ cu sémă cea bespopovită, de care este puțină în județul Tulcea, numaĭ 3602 suflete, se opune cu îndărătnicie acesteĭ operațiunĭ, sub pretext că religiunea nu permite.

Totuși în cursul anuluĭ 1898 s'aŭ vaccinat mulțĭ și dintre acești lipovenĭ, uniĭ din eĭ însă aŭ preferat a se expatria, de cât a se supune vaccinăriĭ, de și acest pas nu l'aŭ făcut din proprie pornire, ci din îndemnul acelora carĭ voiaŭ să le ia pământurile. Cauza adevărată a resistențiĭ lipovenilor față de vaccinare nu este religiunea, după cum chiar Archiereul lipovean de la Slava-Rusă a declarat-o, ci dascăliĭ lor, carĭ cu orĭ-ce preț vor a-și menține prestigiul de apostolĭ și tâlcuitorĭ aĭ religiuniĭ între fanaticiĭ și orbițiĭ lor co-religionarĭ.

Un cas s'a petrecut cu dascălul bespopovit din Sarichioĭ, în anul 1897, care a dat pe sub ascuns la vaccinare doĭ copiĭ aĭ sĕĭ, de frica amenḑiĭ, iar pe de altă parte nu înceta să îndemne pe ceĭ-l'alțĭ lipovenĭ a nu se supune vaccinăriĭ.

Spre a pedepsi acéstă duplicitate a dascăluluĭ lor, lipoveniĭ l'aŭ desaprobat și huiduit de-a lungul satuluĭ [1]).

In fie-care comună se află la Primărie câte un dulap prevĕḑut cu medicamentele de prima necesitate, care trebue a se da locuitorilor bolnavĭ în mod gratuit.

Modul însă cum se practică lucrul cu aceste farmaciĭ comunale este departe de a atinge scopul pentru care sunt înființate.

De curiositate am deschis un asemenea dulap la o comună; medicamentele așeḑate fără nicĭ o ordine, învechite și decĭ fără a maĭ produce efectele pentru care se daŭ.

Mi s'a povestit de un medic de plasă un cas întêmplat în anul 1895 la comuna Agemler: un notar beat a dat unuĭ nenorocit de turc tinctură de iod în loc de picăturĭ anticholerice; norocul a fost că i s'a turnat numaĭ câte-va picăturĭ pe o bucată de zahăr.

Acestea sunt condițiunile igienice și starea sanitară a Dobrogieĭ; nu pot maĭ bine încheia acest capitol de cât reproducênd cele ce am ḑis la începutul luĭ: că condițiunile igienice ale uneĭ țĕrĭ depind în prima linie de starea de cultură a popórelor ce o locuiesc.

Ca adagio: avem în Dobrogia locurĭ muntóse, unele aride, de câmp, de bălțĭ, de mlaștinĭ, iar pe de asupra o populațiune eterodoxă, eteroglotă și decĭ eterogenă în obiceiurĭ și tradițiunĭ, fapt ce a fost și este o piedică nu mică în mersul regulat al igieniĭ și salubrității publice.

5. Spitale.

a) **Spitalul Comunal Constanța.** Construit în anul 1893. Așeḑat la bariera orașuluĭ, acest spital sistem pavilionar îndeplinesce tóte condițiunile și corespunde pe deplin cerințelor actuale ale orașuluĭ și portuluĭ, fiind destul de spațios.

Are 50 paturĭ și e deservit de un medic, o móșe și de 13 ajutóre.

Numĕrul bolnavilor ce se tratează în acest spital variază între 1200—1700 și costă pe comună întreținerea luĭ suma de 28.000 leĭ anual.

b) **Spitalul județian din Cerna-Vodă.** Inființat la 1 Ianuarie 1891, este întreținut de județ cu o subvenție anuală de 30.000 leĭ. Are 25 paturĭ,

Personalul spitaluluĭ se compune din: 1 medic, 1 sub-chirurg intendent, 1 preot, 4 infirmierĭ, 1 bucătar, o spălătoreasă, 1 rândaș, 1 portar și 1 sacagiŭ.

Numĕrul bolnavilor căutațĭ, de la 1 Septembrie 1896, până la 31 August 1897 a fost de 630 cu 8250 zile de cură.

Bólele predominante aŭ fost: intoxicația palustră (28 casurĭ) și siphilisul (141 casurĭ), cea d'êntâĭ dă un minus de 28, iar cea de a doua un plus de 78 casurĭ asupra anuluĭ trecut.

La consultațiunĭ aŭ fost tratațĭ 4099 bolnavĭ, cărora li s'a dat medicamentele trebui-

---

[1]) Situația județuluĭ Tulcea pe anul 1898, pag. 32-33.

www.ziuaconstanta.ro

tóre. Judeţul a cheltuit în anul 96/97 suma de 16.258 leĭ pentru întreţinerea acestuĭ spital fără plata personaluläĭ; iar de la 1 Aprilie până la 31 August 97 suma de 9537 leĭ.

c) **Spitalul rural Parachioĭ.** Infiinţat la 1 Octombrie 1895, este o clădire sistem pavilionar, aşezat între satele Parachioĭ şi Ghiuvegea.

Se întreţine din fondul de 30.000 leĭ anual acordat de Stat şi se administréză de judeţ; are 30 paturĭ [1]). Personalul spitaluluĭ se compune din: 1 medic, 1 intendent, 1 sub-chirurg, 1 preot, 1 hoge, 3 infirmierĭ şi 5 ómenĭ de serviciŭ.

S'a căutat în acest spital de la 1 Septembrie 1896 până la aceiaşĭ lună 1897 un numĕr de 591 bolnavĭ.

Bólele predominante aŭ fost reumatismul, bólele de piele şi impaludismul. La consultaţiunĭ gratuite s'aŭ presentat 2305 bolnavĭ.

După naţionalităţĭ s'aŭ bucurat de tratamentul acestuĭ spital: 1958 Românĭ, 576 Bulgarĭ, 256 Turcĭ, 29 Tătarĭ, 34 Armenĭ, 39 Grecĭ şi 5 alte naţiunĭ.

S'a cheltuit în cursul anuluĭ 1896/97 suma de 26,146 leĭ, iar de la 1 Aprilie până la finele luĭ August 1897, suma de 8.506 leĭ pentru întreţinere.

d) **Spitalul comunal Hârşova** funcţionéză de la 2 August 1898, are 15 paturĭ. Este instalat într'o clădire particulară destul de bună.

Personalul se compune din: 1 medic (acel al oraşuluĭ), un sub-chirurg intendent şi 6 ómenĭ de serviciŭ.

In cursul luneĭ August 1898 s'aŭ căutat în acest spital 31 bolnavĭ; iar la consultaţiĭ gratuite s'aŭ presentat 218 persóne.

e) **Sanatoriul Tekir-Ghiol.** La 15 km. spre S. de Constanţa se găsesce lacul sărat Tekir-ghiol saŭ Tuzla-Ghiol, cu o suprafaţă de aprópe 80 hectare, despărţit de Mare printr'o dună largă de 500—600 metri şi de abia un metru de 'naltă; aceea ce face că dese orĭ valurile Mărĭĭ să comunice cu lacul.

Apa sa nu e limpede, gustul din causa enormeĭ cantităţĭ de clorure de sodium, este fórte amară; presenţa hidrogenuluĭ sulfurat se simte la o mare distanţă.

După analisa D-lor chimisti Saligny, Georgescu şi Popovicĭ, apa laculuĭ conţine de 4 orĭ maĭ multă sare ca apa Mărĭĭ: 55 gr. pentru 1000. Sulfatul de magnesie se găsesce în proporţiunĭ cu mult maĭ marĭ ca în apa Mărĭĭ. Ast-fel pe când, după analisele luĭ Pisani şi alţiĭ, acest element este representat în apa Mărĭĭ Negre în proporţiune de 1,228, 1,470 şi 1,481 grame pentru 1000 de părţĭ apă, el se urcă la ţifra de 8.150 gr. în apa laculuĭ Tekir-ghiol. In ceia ce privesce bromura de magnesie, unul din principalele sărurĭ constitutive din apa laculuĭ, ea este de 22 orĭ maĭ multă ca în Marea Négră.

Pentru 1000 grame apă:

Clorure de sodiŭ	55.39722
» » potasa	2.00462
» » amonium	0.00366
» » magnesie	4.46890
Bromură » »	0.13574
Azotat de sodă	0.00523
Sulfat de magnesie	8.14978
» » calce	0.60013
Carbonat de magnesie	0.00287
Oxid de fier	0.02084
» de aluminium	0.00720
Anhidrită carbonică	0.28416
Hidrogen Sulfurat	urme
Substanţe organice	0.59600

[1]) Zece paturĭ s'aŭ dat Spitaluluĭ Comunal Hârşova în 1898.

www.ziuaconstanta.ro

Densitatea apeĭ la + 15° C., este de 1,05525, pe când a Mării Negre este de 1.01345.

Eforia spitalelor Civile a început deja plantaţiunĭ de stejarĭ, nucĭ, salcâmĭ şi pinĭ pe terenul (80 Hect) cumpărat pe marginea laculuĭ.

Un sanatoriŭ s'a construit după tóte regulele igienice; în vara anuluĭ 1899 deja a început să funcţioneze; copiĭ scrufuloşĭ aŭ fost trataţĭ cu tóte îngrijirile în acest institut de bine-facere.

Apa şi nămolul acestuĭ lac se póte întrebuinţa în contra reumatismelor articulare, Arthritelor, Scrofuleĭ, Limfatismuluĭ, Syfilisuluĭ învechit şi exemeĭ cronice [1]).

A fost vizitat în vara anuluĭ 1899 de peste 500 suferinţĭ.

Până acum aparatele pentru încălţit apa sunt insuficiente, iar băile rudimentare: nisce cabine de scânduri, cu uşile rĕŭ închise.

Se speră a se construi local de băĭ tot aşa de igienice ca şi sanatoriul.

f) **Spitalul comunal din Tulcea.** La ocuparea Dobrogieĭ de Românĭ, spitalul comunal de aci s'a instalat în vechiul local turcesc, care avea aceiaşĭ destinaţie. Era o construcţie veche, aşa că în 1899 fiind supusă dărâmăriĭ, spitalul s'a mutat într'un local închiriat de comună cu suma de leĭ 3.900 anual.

Medicul oraşuluĭ face şi serviciul la spital.

Alt personal este: un administrator, un sub-chirurg, doĭ infirmierĭ, o infirmieră, un bucătar, douĕ bucătărese şi un rândaş.

Comuna cheltuesce anual pentru întreţinerea acestuĭ spital (afară de chirie), cifra de 22.000 leĭ.

In cursul anuluĭ 1900 aŭ fost în cura acestuĭ spital 466 bolnavĭ, din care: 289 bărbaţĭ şi 177 femeĭ.

Bólele predominante aŭ fost în cursul acestuĭ an: febra intermitentă, sifilisul, bronchita, reumatisme, blenoragie, febra tifoidă, tuberculosa şi plăgĭ contuse.

Spitalul e înzestrat cu 30 paturĭ.

g) **Spitalul rural din Babadag.** Intreţinut de judeţ cu subvenţiunea de 30.000 leĭ ce dă Statul. E construcţie a Statuluĭ sistem pavilionar, terminată în anul 1895 şi a început a funcţiona de la 17 Decembrie acelaş an. Are 30 paturĭ. Dificultatea ce se întâmpină aci este provenită din lipsa de apă, de óre-ce la 50^{m} adâncime nu s'a găsit apă.

S'a căutat în cursul anuluĭ 1898 în acest spital: 711 bolnavĭ (355 Românĭ, 182 Bulgarĭ, 59 Lipovenĭ, 25 Italienĭ, 32 Germanĭ, 23 Ruşĭ, 23 Turcĭ, 6 Armenĭ şi 6 Grecĭ). Consultaţiunĭ gratuite s'aŭ dat la 1732 indivizĭ, ordonanţe gratuite la 99, medicamente la 908, consultaţiĭ fără medicamente la 267 şi în comptul bolnavilor la 367.

h) **Spitalul comunal din Isaccea.** Subvenţionat de judeţ cu 2.500 leĭ anual. E construit de judeţ, e insuficient, îĭ lipsesce mult din mobilier, lingerie şi chiar instrumente, din care causă nu se póte face nicĭ o operaţie chirurgicală. Totuşĭ în cursul anuluĭ 1898 a avut 431 bolnavĭ.

i) **Spitalul comunal din Măcin.** Subvenţionat de judeţ cu 3.000 leĭ. Se află în aceleaşĭ condiţiunĭ ca şi precedentul. Numĕrul bolnavilor căutaţĭ în acest spital în cursul anuluĭ 1898 a fost de 368.

j) **Spitalul din Sulina** se va trata în capitolul «Delta».

---

[1]) D-r. N. G. Chernbach. Lacul Tekir-ghiol saŭ Tuzla-ghiol şi Sanatoriul maritim pentru scrofuloşĭ de la Tekir-ghiol.

St. C. Hepites op. cit. pag. B 22—B 24.

A. de Richard. La Roumanie (à vol d'oiseaux) Bucurescĭ 1895 pag. 358—359.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

CAPITOLUL III

GEOLOGIA

Până la *Karl F. Peters*[1]), nicĭ un voiajor nu ne-a dat vre-o descriere maĭ amănunţită asupra constituţiuniĭ geologice a Dobrogieĭ.

Afară de comunicările *Căpitanuluĭ Englez Spratt,* relative la constituţiunea geologică a cóstelor Mării Negre, cum şi acele ale profesoruluĭ *Ios. Szábo* din Pesta, asupra situaţiuncĭ şi împrejurimile oraşuluĭ Tulcea, nimic maĭ interesant n'a precedat publicaţiuniĭ ilustruluĭ geolog austriac.

Nicĭ *Ami Boué*[2]), nicĭ vre-un alt geolog n'a vizitat acéstă ţară. Se scia numaĭ c'ar fi existând nisce munţĭ d'a lungul Dunăriĭ, începênd de la Hârsova saŭ Măcin, că se întind pe o distanţă considerabilă până la marginea Delteĭ şi că extremitatea Estică s'ar numi Beş-Tepe (cincĭ déluri). *Acéstă denumire generică s'a dat din eróre întregului masiv dobrogian.*

In schimb însă voiajoriĭ cunosceaŭ drumul Cerna-Voda-Constanţa, ca cel maĭ scurt între Dunăre şi Marea Négră. Incă de pe la 1840 acest drum era frequentat de călătoriĭ, carĭ mergeaŭ la Constantinopol venind de la Viena, oraşe între care de la acéstă dată exista un curs regulat de vapóre.

Percurgând acest drum, n'aŭ putut observa munţiĭ ceĭ 'nalţĭ şi de natură atât de variată din Nordul Dobrogieĭ. La început cursele între Cernavoda-Constanţa se făceaŭ cu trăsura, iar de la 1862 cu trenul.

Ast-fel privit acest platoŭ, care din maĭ multe punte de vedere, presintă caracterul stepelor nord-pontice, i s'a dat pe nedrept numirea de «*Stepele Dobrogieĭ*», numire ce s'a vulgarisat până într'atâta în Europa, în cât întreg teritoriul coprins între Marea Négră şi Dunăre, se credea a fi de aceiaşĭ natură cu câmpiile de la Sudul Rusieĭ, un platoŭ de stepe.

Inainte de 1850, valea Carasuluĭ a fost obiectul unor cercetărĭ geologice technice exacte, pentru că Turcia, sub îndemnul Austrieĭ, care da o mare importanţă creiăriĭ uneĭ comunicaţiunĭ pe apă şi a evita ast-fel Delta, s'a gândit asupra moduluĭ de-a scurta drumul la Constantinopol. Inginerul *Vinke,* oficer Prusian, trimis din partea Înalteĭ Porţĭ, a publicat în 1840 resultatele puţin satisfăcĕtóre ce a obţinut din studiile pentru proiectul unuĭ canal. Cât privesce partea septentrională a Dobrogieĭ, se scia numaĭ că un oraş — Babadagul — e ascuns în sînul unor munţĭ, carĭ coborând către Sud se pierd în câmpie.

Harta întocmită în 1829 de Austriacĭ — asupra Turcieĭ Europene — a fost luată după schiţele şi aprecierile necomplecte ale unuĭ inginer.

Pe charta generală geologică a Europeĭ alcătuită de *Dumont,* tótă regiunea muntósă e acoperită cu o singură culóre, acea a formaţiunilor cristaline, numaĭ la *Bogas-Kioi (Cerna-Voda)* e arătată formaţiunea cretacică.

Cercetările cu totul imperfecte ale voiajoruluĭ *Tchihatchef* la *Măcin,* ale luĭ *Szábo* şi *Zelebor* la *Tulcea* şi *Cerna-Voda* aŭ fost publicate de *Peters* în analele Institutuluĭ geologic Imperial, din Noembrie 1863.

In anul 1856—57 corpul inginerilor Austriacĭ, cu ocasia ridicăreĭ chărţiĭ Muntenieĭ aŭ stabilit pe Dunăre între Cerna-Voda şi Rasova o reţea de triunghiurĭ până la Marea Neagră. Cu conducerea acestor lucrărĭ a fost însărcinat *Feldmareşalul Fligely, Maiorul Ganahl* şi şeful secţiuneĭ *Schönhaber.*

Acéstă chartă precum şi aceia a Dobrogieĭ, executată cu acéstă ocasie, a fost singura

[1]) Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha. Denkschriften der Math. Naturwissen. Cl d. Kais. Akad. d. Wissensch., XXVII Bd.

[2]) Récueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. 2 Vol. Vienne 1854 şi La Turquie d'Europe. Paris 1840—4 Vol.

www.ziuaconstanta.ro

întrebuințată de vizitatorii și învățații, carĭ s'aŭ ocupat cu studiul cercetărilor de tot felul în Dobrogia.

Importante studiĭ asupra gurilor Dunăriĭ aŭ fost interprinse de Comisiunea Europeană Dunăréná; despre acestea vom vorbi maĭ pe larg la capitolul respectiv.

De și asupra Dobrogieĭ există o mulțime de scrierĭ, în care se vorbesce în general asupra Peninsuleĭ Balcanice din care ea face parte, multe saŭ aprópe tóte sunt de natură istorică, geografică, economică saŭ agricolă. K. F. Peters este singurul, care vizitând Dobrogia între 1863 și 1865 a publicat în 1867 importantisima sa monografie, care a servit ca bază tuturor cercetărilor ulterióre.

Vom face o scurtă recensiune a uvragiilor apărute înaintea publicațiuniĭ sale, se va vedea că aceĭ din autorĭ, carĭ în trécăt aŭ menționat de constituția geologică a ținutuluĭ, nicĭ unul nu a vizitat de cât țărmiĭ Dunăriĭ și cóstele Măriĭ, neglijând complect interiorul.

In 1837, *A. Boué,* a publicat o notiță geologică asupra Banatuluĭ și în particular asupra țărmurilor Dunăriĭ. [1]) Tot acesta în 1840 publică în patru volume scrierea sa «*La Turquie d'Euvope*»,[2]) care conține o schiță geologică destul de bună pentru acele timpurĭ; din nefericire însă Boué n'a vizitat Dobrogia, iar pe charta sa geologică însémnă munțiĭ de la Nordul Carasuluĭ cu colórea adoptată pentru terenurile cristaline.

Intr'o scriere maĭ nouă[3]) numaĭ un capitol (VIII, Vol. I, p. 136—137) prea scurt, este rezervat pentru Dobrogia. Autorul vorbesce despre drumul de la Măcin saŭ Tulcea la Burgas, pe care'l recomandă viitorilor călătorĭ, de óre-ce ceĭ carĭ l'aŭ parcurs n'aŭ publicat nicĭ o observațiune importantă.

Structura geologică și fisică a munților Beș-Tepe — așa numesce grupul muntos dintre Măcin, Isaccea, Tulcea și Babadag — nu era cunoscută, ca și constituțiunea insuleĭ Șerpilor.

«Stepa terțiară și aluvională a Dobrogieĭ — adaogă autorul — reclamă observațiĭ detaliate. Se scie numaĭ că terenul adese-orĭ arid, icĭ și colo se află destul de ridicat d'asupra niveluluĭ Măriĭ și se termină prin stâncĭ argilo-nisipóse, fie către Dunăre, ca la Hârșova, fie către Marea Négră, ca la Constanța. Apa lipsesce vara în multe părțĭ, iar populația este rară, maĭ ales de când Rușiĭ aŭ transportat pe locuitorĭ în Deltă. Se găsesc o mulțime de păstorĭ. Drumul de la Rasova la Constanța a fost adese orĭ descris.» *Verneuil*[4]), consideră masele stâncóse ale Măcinuluĭ ca terenurĭ de transiție, înconjurate de deposite terțiare.

Von Vinke, care după cum am vĕḑut, a fost însărcinat pentru studiarea unuĭ proiect de canal prin valea Carasu, face o descriere a geografieĭ Dobrogieĭ de Sud[5]), arătând între altele imposibilitatea realisăriĭ proiectuluĭ din causa terenuluĭ calcaros. Ca adaos, face o descriere exactă a valuluĭ luĭ Traian și o notiță asupra monumentuluĭ de la Adam-Klissi.

Charta văiĭ lucrată pe scala $^1/_{150000}$ e fórte exactă. *Îmĭ pare rĕŭ că n'o am, mi-ar servi pentru susținerea teorieĭ, că Dunărea a curs odată la Constanța.*

Mareșalul de Motke în istoria rĕzboiuluĭ dintre Rușĭ și Turcĭ din 1828—29[6]), face o scurtă dar exactă descriere a cursuluĭ Dunăriĭ, de la Porțile de fier până la Marea Négră. El studiază punctele de trecere peste fluviŭ precum și punctele întărite: Isaccea, Macin, Hârșova și Constanța (pag. 70—78) împreună cu planurile lor.

Maĭ importante 'mĭ par *voiajurile sale în Orient* în urma rĕsboiuluĭ, publicate sub formă de scrisorĭ,[7]) în care ilustrul strategian nu pierde din vedere a vorbi despre constituția geologică a Dobrogieĭ, pe care o numesce un ținut noŭ și interesant pentru el.

---

[1]) Note géologique sur le Banat et en particulier sur les bords du Danube. B. S. G. F., 1-ère série. Tom. VIII, p. 136.

[2]) La Turquie d'Europe, 4 Vol. Paris 1840.

[3]) Récueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. Vienne 1854, 2 Vol.

[4]) Remarques sur la note précédente, publicate în B. S G. F. Seria I. Tom. VIII. p. 148.

[5]) Das Karassu-Thal, cu o chartă și două planurĭ. Publicație în Buletinul societățiĭ geografice din Berlin. Anul 1840.

[6]) Der russisch-türkische Feldzug in der europaïschen Türkei 1828/9 Berlin 1845.

[7]) Lettres sur l'Orient. Traduites en française par Alfred Marchand. Paris.

www.ziuaconstanta.ro

In Noembrie 1837 a vizitat acéstă peninsulă dintre Dunăre și Mare, căreia îĭ consacră a 32-a scrisóre a sa (p. 130—137). Vorbesce despre natura calcarósă a munţilor Dobrogieĭ, acoperiţĭ până la óre-care înălţime cu aluviunĭ ale Dunăriĭ; despre restul ţăriĭ format din teren nisipos și văros, unde nu se găsesce nicĭ cea maĭ mică piatră și în fine despre stâncile, carĭ ţărmuresc văile cu atât maĭ pronunţate cu cât înaintéză către Nord. Grupul Măcinuluĭ de formaţiune alpină pe o scală maĭ mică, 'ĭ atrage în deosebĭ atenţiunea.

Valul luĭ Traian și monumentul de la Adam-Klissi sunt pomenite în scrisórea a 32-a a sa; vom vorbi maĭ pe larg la partea istorică despre aceste urme neperitóre ale gloriosuluĭ trecut strămoşesc.

In anul 1850, un agronom *I. Ionescu*, a făcut din ordinul Sultanuluĭ Abdul-Medjid o escursiune în Dobrogia, pe care a studiat'o sub raportul agronomic și economic. Importanta sa scriere [1]) însoţită de o hartă etnografică, conţine fórte puţine date geologice.

«Pe ţĕrmul Dunăriĭ, ca și pe cóstele Măriĭ — zice el — material pentru construcţia căilor există în fórte mare abondenţă în stâncile sistemuluĭ cambrien și silurien care compun solul Dobrogieĭ. In interiorul ţĕriĭ între stâncile terenuluĭ de transiţiune se găsesc stâncĭ plutonice. Granitul la Cocoş, micasistul și gneisul la Pazarlia, syenit la Kiorceşme și în general pretutindenĭ stâncile din Dobrogia aŭ ca element chimic carbonatul de calce, care ar putea furnisa un bogat material pentru construcţiunea podurilor, cum și piatra necesară» (pag. 58).

Vorbind despre movilele din Dobrogia, autorul scrieriĭ, le dă un caracter vulcanic: «In maĭ multe locurĭ și maĭ ales pe drumul de la Danachioi și Kiorceşme se găsesc o mulţime de monticulĭ, carĭ sunt formaţĭ de erupţiunĭ vulcanice. Din vèrful acestor movile, vederea se întinde fórte departe, cea ce permitea a le întrebuinţa ca mijlóce de observaţie; de aceia pe multe dintr'ênsele se găsesc urme de fortificaţiĭ (pag. 71—72).

A. Viquesnel, care a călătorit în Turcia Européná în aniĭ 1855, 1861 și 1863 a lăsat o scriere destul de importantă pentru partea vestică a Peninsuleĭ Balcanice [2]). Despre Dobrogia nu pomenesce de cât în fóia a 31-a a atlasuluĭ sĕŭ, fóie întocmită după recunóscerile oficerilor francezĭ între Varna, Raşova și Caranasuf, cu ocazia expediţiuniĭ nenorocite în Dobrogia la începutul rĕsboiuluĭ Crimeieĭ.

In scrierile carĭ tratéză despre rĕsboiul Crimeieĭ, cum aceia a *Baronului de Bazancourt* [3]) și a luĭ *Camille Rousset* [4]), puţine note asupra constituţiuniĭ geologice a Dobrogieĭ se pot culege. La partea istorică se va vedea maĭ pe larg părerile autorilor maĭ sus citaţĭ.

Tot în acéstă campanie, căpitanul de marină *Spratt* făcea pe Dunăre și Marea Négră serviciul de recunóscere. Cu acéstă ocasie el vorbesce de avantagiile ce le-ar presenta sub raportul militar golful Constanţa și împrejurimile [5]). Este primul care s'a ocupat de lacul cu apă dulce numit Canara, la Nord de Constanţa.

Intr'o altă scriere a sa [6]) demonstréză, că stâncile carĭ forméză Insula Şerpilor, sunt identice cu masivul muntos Beş-Tepe.

Dar cea maĭ importantă a sa scriere pentru relaţiunile geologice amănunţite sunt comunicările ce le-a făcut asupra litoraluluĭ vestic al Măriĭ Negre [7]).

Profilele pe care le comunică Spratt și care sunt ridicate de pe cósta Constanţeĭ (206—209), de la Tulcea (290), Beş-Tepe cu Insula Popina (291), sunt din punctul de vedere geologic de o importanţă netăgăduită. Pentru prima óră s'a găsit relaţiunile intime

---

[1]) Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja. Constantinopole 1851.

[2]) Voyage dans la Turquie d'Europe. Paris 1855—61. Avec atlas.

[3]) L'expedition de Crimée. Paris 1856. 2 volume.

[4]) Histoire de la guerre de Crimée. Paris 1894. 2 vol.

[5]) Route between Kustendje and the Danube. London. Geograph. Society. 1856.

[6]) Remarks on the Serpend Island. Geograph. Society. London 1857.

[7]) On the geology of the Northeastern parts of the Dobroutscha. Vol. XIV din Journ. Geol. Soc. (pag. 203—212) și On the Freshwater deposites of Bessarabia, Moldavia, Wallachia and Bulgaria, publicat în Journ. Geol. Soc. Vol XVI, pag. 281—292.

www.ziuaconstanta.ro

ce există între basinul mijlociŭ dunărén și depresiunea aralo-caspiană din perióda miocenică.

Taibout de Marigny [1]) tratéză hidrografia regiuniĭ pontice. Este important maĭ ales, că scrierea sa e apărută înaintea constituireĭ comisiuniĭ europene de la gurile Dunăreĭ. In atlasul ce însoțesce scrierea sa, autorul ne dă pe prima pagină harta Dobrogieĭ, pe fóia 7-a Mangalia și Constanța, pe fóia 8-a delta Dunăriĭ și insu'a Șerpilor, iar pe foile 9—12 tótă delta Dunăriĭ amănunțită, cu cele treĭ brațe ale sale.

Tratatul sĕŭ este de natură pur geografică și istorică, ocupându-se de la paginele 34—55 de geografia vechiă a cóstelor ost-pontice (Dobrogia cu Delta Dunăriĭ și Insula Șerpilor). De constituția geologică a acesteĭ cóste nu se atinge.

Maĭ interesante date asupra cóstelor Măriĭ, din puntul de vedere al naturiĭ terenuluĭ ni le dă *Corréard* [2]). Este important maĭ ales navigatorilor, pentru recunóscerea punctelor de pe țĕrm și detaliĭ asupra fie-căruĭ punct cu privire la acostarea vaselor. Textul sĕŭ consacră 4 foĭ asupra cóstelor Dobrogieĭ (pag. 58—66), iar atlasul 7 planșe (7—15). Dă o maĭ mare desvoltare brațuluĭ Sulina, unde Comisiunea dunăréná îșĭ începuse lucrările sale.

Păreri de natură geologică autorul nu emite, ci numaĭ înălțimea malurilor, natura funduluĭ măriĭ și adâncimea apeĭ.

Tot aceia ce profesorul *Josef Szabó* [3]) a scris despre împrejurimile orașuluĭ Tulcea (Tab. V) și formeĭ maluluĭ de la Cerna-Voda, nu e necunoscut eruditului geolog austriac *Karl F. Peters,* care voiajând în Dobrogia între aniĭ 1863—67 a scris în acest din urmă an cea maĭ interesantă dare de sémă asupra terenurilor, resumat al cercetărilor și publicațiunilor sale parțiale [4]), după care scriere [5]) s'a extras în Revista sciințifică o schiță de D-nul *N. R. Danielescu* în anul 1882.

In acelaș an și tot în aceeașĭ revistă, D-nul Sabba Ștefănescu a publicat: Nouĭ observațiunĭ geologice asupra Dobrogieĭ.

In timpiĭ din urmă terenul Dobrogieĭ a fost objectul unor importante explorațiunĭ din partea D-lor Gr. Ștefănescu [6]), Fr. Toula [7]), Mrazec și Pascu [8]) și maĭ ales a D-luĭ Victor Anastasiu, din 1896—98, când a publicat numeróse notițe asupra constituțiuniĭ geologice a Dobrogieĭ, asupra Triasuluĭ și cretaceuluĭ din Dobrogia; ultima D-sale scriere de o importanță netăgăduită, despre terenurile secundare din Dobrogia este însoțită de o chartă geologică, cea maĭ nouă asupra terenurilor nóstre cis-dunărene.

Aceste sunt operile — carĭ împreună cu studiile D-lor Suess și De Lapparent — 'mĭ-aŭ servit la alcătuirea părțiĭ geologice a acesteĭ destul de variate peninsule.

Dacă privim o chartă geologică a Dobrogieĭ, înfățișarea sa este fórte variata. Un fond de loess pe care staŭ semănate insule de terenurile cele maĭ diferite, începênd de la formațiunele străvechĭ și trecênd prin tótă seria geologică până la actualele dune.

In nicĭ o parte a Europeĭ nu se găsesce un teren, care pe o suprafață așa de mică să aibă o varietate maĭ bogată de formațiunĭ geologice [9]).

---

[1]) Hydrographie de la Mer Noire et de la Mer d'Azow Description topografique et archéologique de leurs côtes depuis le temps anciens jusqu'à nos jours. Trieste 1856. Atlas de la Mer Noire. Odesse 1850.

[2]) Guide Maritime et stratégique dans la Mer Noire. Paris 1854. Atlas contenant 39 planches

[3]) Egy continentális emelkedés és sulyedésröl Európa dél kéleti részen. Publicată în limba ungară în Bulet. Acad. din Buda-Pesta. 1862.

[4]) Geologie der Dobrutscha 1863; Vorläufiger Bericht über eine geologische Untersuchung der Dobrutscha 1864; Ueber die geographische Gliederung der unteren Donau. April 1865 și Reise-Briefe eines Oester. Naturforschers aus der Dobrudscha 1865.

[5]) Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha.

[6]) Curs de geologie. Bucurescĭ 1890.

[7]) Eine geologische Reise in der Dobrudscha. Wien 1893.

[8]) Note sur la structure géologique des environs du village d'Ortachioi. Bucurescĭ 1896

[9]) A se vedea harta geologică din text No. 2.

www.ziuaconstanta.ro

A. Grupa archaică

In timpul ereĭ archaice, Dobrogia, ca și întregul glob era acoperit cu apă. Către sfârșitul sĕŭ, primele emersiunĭ din fundul océnuluĭ, ridicară la suprafața apeĭ șișturile cristaline, care formézā și astă-ḑĭ crestele cele maĭ înalte și maĭ bizare ale munților dobrogenĭ.

Primele înălțimĭ ieșite din apă sunt cele din Nordul provincieĭ nóstre; ele sunt grupate în maĭ multe insule marĭ și micĭ:

a) Dealul Cărărilor, care se ridică în forma uneĭ cupole, a căreĭ cea maĭ mare înălțime este de 162^{m} între satele Garvan și Văcărenĭ, în stânga drumuluĭ de la Măcin la Luncaviță. Lungimea luĭ este de 8 km. de la N.-V. către S.-E. In majoritate acest dél e format din gneis cenușiŭ cu fibrele gróse, însușind o parte din proprietățile granituluĭ; în unele locurĭ se continuă cu feldspat ortoclas grăunțos și plăcĭ subțirĭ de feldspat clinoclas. Se maĭ vĕd urme de mică și quartz cu bobul mărunt.

b) Muntele de la Măcin, e format din lanțul dentelat al Pricopanuluĭ, începênd de la Orliga (110^{m}), înconjură pe la N.-E. orașul Măcin, pe la vârful Sulukulak (364^{m}), apoĭ pe la E. de satul Grecĭ, pe la puntul Grecĭ (426^{m}), pentru a se termina în dealul Daiaman-Bair, pe la puntul numit Crucea luĭ Ion Agian (370^{m}).

Văile Jijileĭ, Luncavițeĭ și Taițeĭ îl țărmuresc pe la N. și E., iar valea Slatina și pârâul Grecĭ pe la S. și S.-V. Forma luĭ este alungită, iar lungimea de 28 km. de la N.-V. către S.-E.

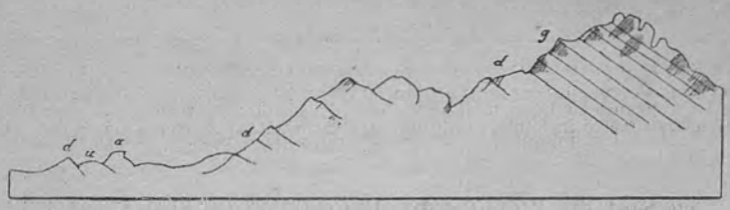

Fig. 1. — *Munții de la Măcin. Partea de mijloc.*

Are, din puntul de vedere al elementelor minerale, multă asemănare cu precedentul. Diferența este, că în cel d'întâiŭ, granitul de formațiune maĭ nouă (granititul) în loc să formeze grămeḑĭ rĕspândite, din contra constitue o bancă formidabilă ce ocupă tótă baza munteluĭ, ridicându-se la maĭ bine de jumătate din înălțimea sa. Gneisul de aci ca și ceĭ de la Garvan, presintă filóne feldspato-silicióse bogate în pistacit și aparțin acelorașĭ formațiunĭ, ca și cele ale ramuriĭ Carpaților de la Porțile de fier.

Din trupul principal al munteluĭ Măcinul se despart șișturile de diferite forme, ast-fel la stânga drumuluĭ de la Măcin la Jijila se află roce de gneis bogate în feldspat, mică și șișturĭ amfibolice. La drépta se găsesce un complex fórte variat de șișturĭ cristaline și anume: un gneis excelent cu fibre roșiĭ frumóse alternând cu noduri concreționate de mică albă saŭ grăunțe maĭ marĭ de feldspat ortoclas roșu. Acestea formézā întâiul pisc de lângă drum; urmézā apoĭ șișturĭ micacee bogate în quartz; apoĭ un gneis cenușiŭ cu grăuntele mărunt și în fine iarășĭ un strat de gneis bogat în feldspat, ortoclas, mică albă și verḑuie, puțin pistacit și prea puține plăcĭ de feldspat clinoclas. La partea superióră este un complex de straturĭ micacee și gneis cu grăuntele fin lamelar, acoperit de straturĭ alternative de șist miocen deschis cu șist amfibolic negru-verḑuĭ.

Elementul calcaros este atât de puțin representat în masa munteluĭ Măcin, în cât dispare în fața quartzituluĭ de diferite nuanțe, care se pare a-ĭ ține locul peste tot.

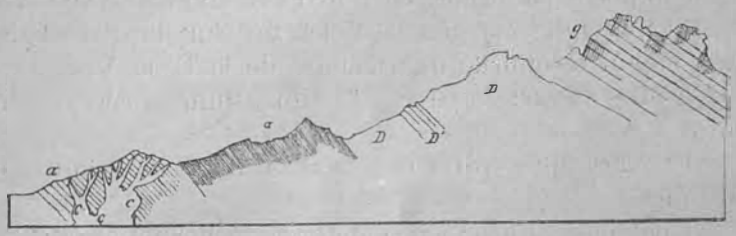

Fig 2. — *Scosătură sudică.*
a. cuarțit; *c.* granit; *g.* granit (cu ardesie). *D.* diorit schistos. Scala $^{1}/_{21000}$. Inălțimea = lungimea. (După K. F. Peters).

Partea munteluĭ despre Grecĭ se compune din granitite asemănătóre cu cele din munțiĭ Boemieĭ, apoĭ roce cu grăuntele aprópe uniform de feldspat ortoclas și quartz în cantitate însemnată. Pe unele locurĭ se vĕd și urme de emfibol.

www.ziuaconstanta.ro

Granitul forméză pe clina de Vest a Ţuţuiatuluĭ-Mare treĭ mase puternice, separate una de alta prin diorit şi şişturĭ dioritice.

La pólele munteluĭ, imediat d'asupra satuluĭ Grecĭ, se află o masă grósă de granit cu grăuntele fórte fin şi bogat în quartz, mică şi amfibolă aparentă sub formă de puncte.

Masa principală a clineĭ S.-V. a Ţuţuiatuluĭ-Mare e formată din roce granitóse, alternând la intervale fórte micĭ cu şişturĭ de quartzit, cu filite, psamită de feldspat, granituri cu grăunţele mărunte şi în formă de masive, diorite masive şi şiştóse.

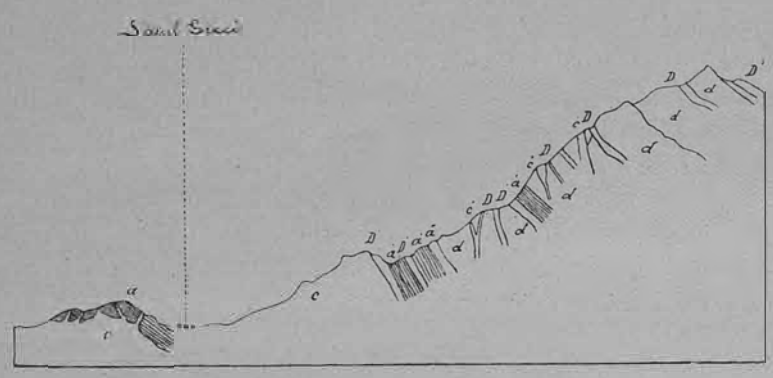

Fig. 3. — *Cásta S.-V. a munteluĭ Ţuţuiatu-mare (vîrful cel maĭ 'nalt).* *a.* ardesia de cuarţit; *a'.* filit; *a''.* un fel de schist de cuarţ cu mică (psamit de spat); *c.* granit cu bóbe micĭ; *c'.* Vênă de granit; *D.* trunchiósă; *D'.* diorit schistos; *d.* pietre în felul granituluĭ, care forméză masa principală. Scala $^1/_{21000}$. Lungimea = înălţimea. (După K. F. Peters).

c) Muntele de la Turcóia saŭ Iacob-Deal (336^m) este format din roce de semigranit cu feldspat ortoclas colorat saŭ cenuşiŭ, din quartz şi puţin amphibol negru. In localităţile din jurul acestuĭ deal se află atât la E. cât şi la N. şişturĭ argilóse, care pe malul de la Igliţa conţin şi deposite de pietre calcaróse negre saŭ cenuşiĭ şi cu vine albe.

In drumul ce merge de la Grecĭ la Cerna se află pe lângă calcarul cristalin şi şişturĭ cloristice şi filite sure.

La Sud de Turcóia, în drumul spre Satul-Noŭ, există un mic deal numit Piatra roşie (la apus de Cerna) separat, format numaĭ din semi-granit.

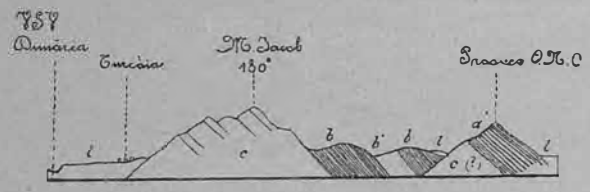

Fig. 4. — *b.* ardesie. *b'.* pietre de var. *c.* jumătate granit. *a'.* filit. l. löss. (După K. F. Peters).

d) Fórte analog, putem ḑice identic cu semi-granitul de la Muntele luĭ Iacob este roca ce forméză *muntele Sachar-Bair* (muntele de aur), care începe de la puntul Atmagea (400^m) şi se intinde către S.-E. pe o lungime de 9 km. până la isvorul rîuluĭ Slava rusă (puntul cotat 303^m). *Peters* considera semigranitul întinḑându-se la V. de Atmagea pe la puntul Cârjelar (cotat 377^m) până la satul Hasanlar; s'a dovedit în urmă că acéstă parte era formată din terenurĭ jurasice.

Presenţa pe piscul Atmagea a câtor-va filóne cam neregulat îndreptate de la N. spre S., în care se găsesc urme puţin abondente de fier oligist cu structură foióasă şi grăunţósă, a atras din vechime atenţiunea locuitorilor. Ruşiĭ în timpul ocupaţiuniĭ Dobrogieĭ din 1828—29 aŭ întreprins aci cercetărĭ, dar sondajele lor n'aŭ dat nicĭ un resultat satisfăcĕtor, iar maĭ târziŭ Turciĭ în 1862 [1]) aŭ continuat lucrările rusescĭ, dar şi aceştia n'aŭ obţinut nimic şi cadiul din Măcin fu nevoit să congedieze pe lucrătorĭ.

In mijlocul pădurilor, care acoperă munţiĭ se vĕd şi astă-ḑĭ urmele sondagiilor făcute:

Maĭ întâiŭ pe marginea şoseleĭ, un şanţ larg de 1^m.50, lung de 15^m şi adânc de 5^m; el taie numaĭ terenurile quarternare de la E., la V.

Un altul la 300^m spre E., de dimensiunĭ aprópe egale şi tăind aceleaşĭ felurĭ de terenurĭ.

Al treilea ajuns până la granit, arată prin oxidul de fier existenţa uneĭ vine de acest fel de metal.

Al patrulea şi al cincilea de câte 3^m lărgime, de 65 şi 200^m lungime de la N. la S. se întind până la vârful Atmagea.

In fine la 100^m către S.-V. de acesta din urmă s'a spart stânca de granit roşiatic

[1]) A. de Richard. La Roumanie à vol d'oiseau, p. 411 şi urm.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

prin ajutorul dinamiteĭ — lucrările aŭ fost decĭ serióse — însă a trebuit să se renunțe la asemenea cercetărĭ, care nu dădeaŭ nicĭ urmă de minerale.

Dacă coborâm de pe vârful Atmagea, 5 km. spre S., întâlnim vârful Arman-Cisme compus din quartzit și straturĭ de micasist, după cum e arătat în figură.

Tóte cercetările aŭ fost făcute în scopul de a se găsi vine de fier.

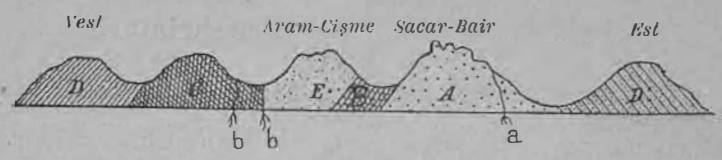

Fig. 5. — *Sacar-Bair și Aram-Cișme.*
A. granit; *b.* vine presupuse că conțin fier; *B.* șisturĭ silurice, gresie și cuarțite; devonian cu conglomerat cuarțos; *C.* șisturĭ argilóse; *D.* calcar cretacic; *D'.* calcar de aceiașĭ natură, alb, amestecat cu silice și cretă albă; *b.b.* vine de cuarț și spat calcar. (După A. Richard).

Pe valea Ghiobilche dintre Atmagea și Ortachioĭ se întâlnesce granitul tăiat icĭ și colo de quartz cristalin. Pe acéstă vale există și sursa sulfurósă datorită decomposițiuniĭ piritelor ce conține [1]).

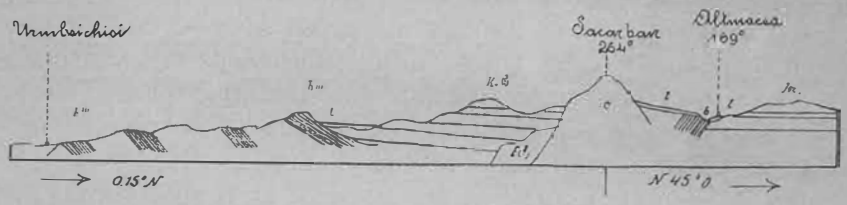

Fig. 6. — *b.* ardesie de argilă; *b'''.* ardesie verde și tuf de diabas; *f.* porfir; *Kr.* cretă de margă; *t.* humă. (După K. F. Peters).

e) Valea superióră a Taițeĭ până la muntele Cineli e compusă din formațiunĭ tot așa de vechĭ, din gneis roșiatic cu mică albă, gneis verdŭĭ, amphibolic, filite și quartzite diferite.

Granitul și granițitul taie aceste roce.

Gneisul forméză o bandă alungită de la Akpunar până aprópe de Taița. Apare în malul drept al rîuluĭ la Balabancea și la S. de Ortachioĭ.

Quartzitele și philitele însoțesc rocele precedente la Balabancea, ele forméză munțiĭ de la Giaferca-Hanciarca și Lozova-Boclogea. La E. de Ortachioĭ, aprópe de Dautcea ele apar din noŭ, pentru a dispare îndată sub gresia cretaciculuĭ.

Direcția generală a gneisuluĭ, quartzitelor și philitelor este de la N.-V. către S.-E.; acéstă disposițiune e caracteristică tuturor formațiuniler vechĭ din colțul Nord-Vestic al Dobrogieĭ.

Granitul și granițitul se întâlnesce pe versantul vestic al munților Geaferca, la Hancérca, Atmagea și Homurlar.

Culmile de la Meidanchioĭ sunt formate din gresie calcară.

In râpa formată de rîușorul Dautcea apare calcarul oolitic acoperit de gresie calcarósă cretacică.

Munțiĭ Balabancea-Carapcea, Carapelit și culmea Babair sunt formațĭ din gresie și șișturĭ argilóse roșiĭ amestecate cu quartzite și porfirite.

Aceste formațiunĭ numite gresie de Carapelit, se întind până în munțiĭ Cerneĭ. Mica insulă Blazova din fața Igliteĭ este formată din acest fel de roce.

Muntele Cineli saŭ Consul (332^{m}) are aspectul unuĭ mare dom porfiric așezat pe un strat de gresie calcară și calcar triasic.

In formațiunile porfirice se găsesce fier oligist, cupru și óre-care urme argintifere și aurifere [2]).

f) Muntele Nicolițeluluĭ. De la origina văiĭ Telița către N.-V. înconjurând mănăstirea Cocoșuluĭ se află grupul muntos format din ardesiĭ calcare sure, al Nicolițeluluĭ. Straturile de ardesie sunt străbătute pe unele locurĭ și de alte roce verdĭ și de deposite marĭ de diorite și semi-granit. Formațiunile se continuă în fragmente pe valea Luncavițeĭ până la Dunăre.

---

[1]) Vedĭ capitolul «Ape minerale».

[2]) Mrazec și Pascu. Note sur la structure géologique des environs du village d'Ortachioĭ. Publicată în Bulet. Societ. de sciințe. Anul V, No. 2, p. 285—6.

www.ziuaconstanta.ro

g) Valea superióră a rîului Bleidaut, de la Testemel până la Poturu, formată din terenurĭ aprópe identice cu cele de la Muntele luĭ Iacob.

B. Era primară

Depositele din timpul ereĭ primare nu sunt cu certitudine stabilite în constituţia soluluĭ Dobrogieĭ, de cât în douĕ punte de formaţiune permică.

Marea primară e posibil să fi acoperit Dobrogia — afară pe cele 7 grupurĭ archaice, — şi să se fi format stratele primare; însă în urmă printr'o depresiune şi maĭ mare, straturile formate de mările următóre să se fi întins mult maĭ departe de cât ţărmurile mărilĭ primare, pe care le-a mascat cu desăvîrşire.

a) Sistemul permic, compus din gresiĭ silicióse dure, conglomerate şi quartzite, se găsesce în pintenile de la Tulcea numit Hora-Tepe şi în Insula Şerpilor.

b) Sistemul carbonifer, compus din straturĭ de gresie siliciósă albă fórte tare, din gresiĭ vinete calcaróse şi din şişturĭ; el este străbătut de vine gróse de quartzit alb şi de mase de granit şi de porfir; maĭ presintă numeróse vinişóre de fier oligist.

Se presupune numaĭ, că acest sistem ar fi representat în Dobrogia prin masivul Daiman-Bair, de la satul Grecĭ până în munţiĭ care ţărmuresc pe drépta valea superióră a rîuluĭ Taiţa. Ne-coprindênd fosile, nu i se póte determina vârsta. Peters îl consideră cu nesigurantă ca fiind de vârstă carbonică.

c) Sistemul silurie, forméză în Dobrogia nordică o lungă fâşie, care începênd de la Picinéga se indréptă către S.-E. pe la origina văilor Sarai şi Casâmcea, pentru a se sfârşi la Caranasuf şi Duimgi, pe ţĕrmul laculuĭ Tuzla.

Maĭ sunt şi alte insuliţe d'alungul văiĭ Casâmcea, de o parte şi alta a rîuluĭ, pe ţĕrmul laculuĭ Taşaul, şi pe cósta Mărilĭ între gura Boazuluĭ şi capul Midia, cum şi pe clina sudică a masivuluĭ Alah-Bair.

Acest sistem este format dintr'o puternică succesiune de şişturĭ şi gresiĭ verdĭ, negricióse şi silicióse, pline cu frumóse şi marĭ cristale cubice de piatră şi străbătute de puternice vine de quartzit alb şi de mase de porfir; ele sunt cele maĭ vechĭ (din era primară) şi sunt fórte dislocate, une-orĭ aprópe verticale.

Din causa lipseĭ totale de fosile, este greŭ a le determina vârsta, totuşĭ avênd órecare analogie cu şişturile verdĭ silurice, se pot considera provizoriŭ, ca representând acéstă epocă [1]).

C. Terenurĭ secundare.

La sfîrşitul epoceĭ primare, Dobrogia (saŭ cel puţin partea sa septentrională) forma un platoŭ din sedimentele grupelor archaice şi paleozoice destul de bine aşedate.

Marea triasică, depuse în partea orientală a acestuĭ platoŭ primele sedimente secundare ale regiuneĭ şi în particular acele de la Başkioĭ şi Agighiol [2]).

După epoca triasică o mişcare de ridicare şi apoĭ de depresiune s'a produs. In jurasicul inferior, acéstă ţară era afară din apă, de oare-ce în nicĭ o parte a sa nu s'aŭ putut descoperi sedimentele acesteĭ etăţĭ. Din contra, în Jurasicul mijlociŭ a avut loc o scufundare parţială a platouluĭ dobrogian, de óre-ce sedimente Bajociane şi Bathoniane se vĕd depuse la Enisala la Est şi Cârjelarĭ la Vest.

In epoca Jurasiculuĭ superior s'a produs aci, ca şi în tótă Europa, o mare mişcare de transgresiune; sedimentele acesteĭ epocĭ aŭ rĕmas orizontale.

---

[1]) Gr. Ştefănescu. Geologia, p. 243—4.

[2]) V. Anastasiu. Étude géologique de la Dobrogia. pag. 127—128.

www.ziuaconstanta.ro

De la acéstă dată Dobrogia n'a incercat nicĭ o mişcare orogenică importantă; maĭ târdiŭ n'aŭ fost de cât simple oscilaţiunĭ.

Epoca Jurasiculuĭ superior este pentru Dobrogia linia de demarcaţie între asemănarea ce are cu Caucasul la tótă seria geologică maĭ vechie de cât acéstă epocă, şi între aceia cu peninsula Balcanică pentru stratele maĭ nouĭ (cretacic, precum şi tótă grupa terţiară şi quaternară).

Acéstă importantă linie de demarcaţie a definit-o maĭ întêiŭ Suess [1]) şi maĭ bine D-l V. Anastasiu [2]).

a) Triasul ocupă o mare întindere în partea orientală şi septentrională a Dobrogieĭ între Dunăre, Marea Négră la N. şi E. şi valea Taiţeĭ la V. şi S, netrecênd spre Sud de acéstă vale; stâncile din carĭ se compune sunt: conglomerate, şişturĭ argilóse, gresie maĭ mult saŭ maĭ puţin siliciósă, calcar de diferite colorĭ: gris, gris închis, roşiĭ, roşiatice, negricióse, etc.

El a fost cunoscut în Dobrogia pentru prima óră de Spratt, la masivul Beş-Tepe şi Tulcea: Maĭ târdiŭ Peters confirmă spusele luĭ Spratt. In 1873 Mojsisovics vede acelaş lucru, iar după D-l Gr. Stefănescu [3]), Triasul ocupă tótă partea răsăriteană a judeţulu Tulcea, între oraşul Tulcea, lacul Razelm, Malmudia şi Dunavĕţ, unde forméză numeróse insule, carĭ es d'asupra lösuluĭ quaternar, ce acoperă acéstă regiune; el este de tipul alpin şi se compune din gresiĭ, conglomerate şi calcare compacte roşiĭ, vinete, negricióse şi albicióse; la bază se compune din gresiĭ tarĭ, fine saŭ grosolane, divers colorate (gresie vargată), calcare compacte vinete şi negricióse, unele magnesiane (Muschelkalk) şi la partea superióră formând Keuperul, din calcare compacte roşiĭ, cenuşiĭ şi albicióse, fórte avute în fosile.

După acest autor resultă, că Triasul în Dobrogia e representat prin treĭ etage: Gresie vărgată, Muschelkalk şi Keuper.

In 1896 Mojsisovics atrage din noŭ atenţiunea asupra Triasuluĭ din Dobrogia, pe care 'l consideră ca alpin, după fosilele acesteĭ regiunĭ.

In fine acum de curând, Redlich face o descripţiune a triasuluĭ din Dobrogia, pe care 'l dă de tipul alpin.

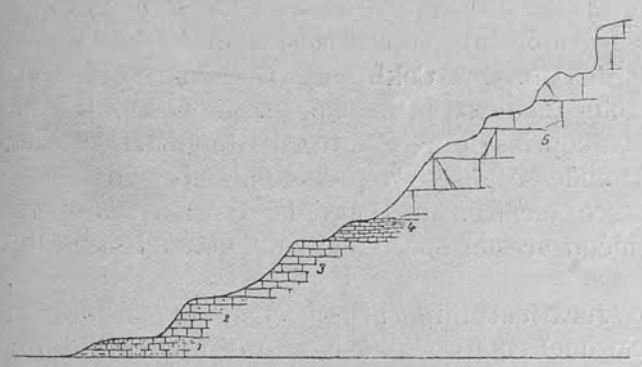

Fig. 7. — *Tăietură luată la S. V. de Agighiol, la Căuşul-mic.*
1. Calcar brun roşiatic; *2.* Calcar roş-gris; *3.* Calcar gris; *4.* Calcar negricios; *5.* Calcar trandafiriŭ. (După V. Anastasiu).

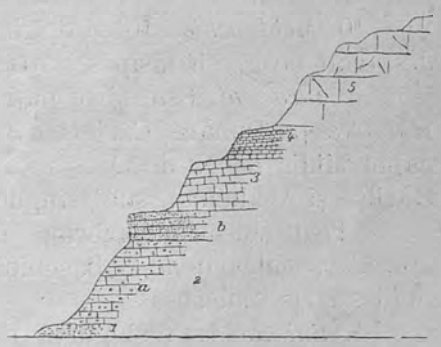

Fig. 8. — *Tăietură luată la S.S. V. de Satul Agighiol, la Lutul roşu.*
1. Calcar brun-roşiatic; *2.* calcar roşu; *3.* calcar gris; *4*, calcar negru; *5.* calcar trandafiriŭ. (După V. Anastasiu).

Localităţile în carĭ se găsesce Triasicul din Dobrogia, sunt:

1. *Insula Popina,* aşeţată în partea septentrională a laculuĭ Razelm. In mijlocul uneĭ scórţe gróse de löss şi aluviunĭ, apare la N. N. V. o stîncă abruptă, formată din strature înclinate către E, compuse din conglomerate calcare. După fosilele găsite, triasul insuleĭ se leagă de acel de la Agighiol.

---

[1]) La face de la terre, pag. 633.
[2]) Op. cit. p. 131.
[3]) Geologia p. 155.

www.ziuaconstanta.ro

2. *Agighiol* și în vecinătate la *Căușu mic* și *Lutu roșu*, ale căror secțiunĭ arată deslușit composiția stratelor.

3. *Bașchioĭ* la N-V. de orașul Babadag; se vĕd straturĭ formate din calcar; la Cheltepe succesiunea este: 1) calcar dolomitic, vînăt, marmorean la partea superióră, 2) Calcar brechoid de colóre vânătă; 3) calcar dur, marmorean, de colóre roșiatică.

4. *Zebil*, pe țĕrmul N. E. al laculuĭ Babadag se găsesce o bucată de teren triasic, dar greŭ de explorat din causa gróseĭ scorțĭ de löss ce'l acoperă.

5. *Movila Deniz-Tepe* este încă formată de teren triasic.

6. *Belledia (Tulcea)*; la S. E. de orașul Tulcea, eșind pe bariera Mahmudia se ridică o colină înaltă de 132^{m}, formată din calcar roșu fórte dur, marmorean, în straturĭ aprópe verticale.

Pe drumul către Agighiol, la km. 2 se găsesc șișturĭ calcare negre, alternând cu șișturĭ argilóse.

7. *Câșla*, se găsesc aci șișturĭ argilóse asemenĭ cu cele de la Tulcea.

8. *Dealul Beș-Tepe* a căruĭ secțiune deslusesce formațiunile stratelor:

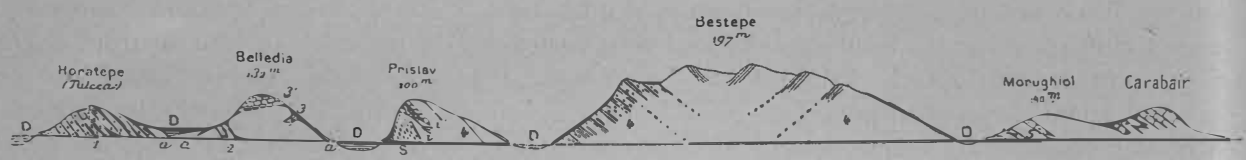

Fig. 9. — *Tăietura luată în lungul Dunării, de la Tulcea (Hora-Tepe), la Dunăre.*

D. Dunărea; *a.* aluviunĭ; *S.* șisturĭ vechĭ; *i.i'.* șisturĭ argilóse și marnóse; *1.* conglomerat și calcar Verrucano; *2.* calcar roșu marmorean; *3'.* calcar negru; *3.* Șisturĭ cu Halobies; *4.* Psamite; *5.* Calcar și Psamite; *6.* Calcar și gresie șistósă gălbuie; 7. Loess. (După V. Anastasiu).

9. *Cataloĭ și Frecățeĭ.* La S. V. de orașul Tulcea și pe malul stâng al Telițeĭ se găsesc satele Cataloĭ și Frecățeĭ așezate într'un basin de löss, în mijlocul căruia se ivesce o colină compusă din straturĭ de calcar maĭ mult saŭ maĭ puțin argilóse, alternând cu plăcĭ de calcar de colóre vânătă. Stratele sunt înclinate în direcțiune N-V. la S. E.

10. *Meidanchioĭ.* Intre originele rîurilor Taița și Telița se găsesce un strat destul de desvoltat de gresiĭ nisipóse, aparținênd Keuperuluĭ din grupa Triasică.

b) Jurasicul. Este fórte puțin desvoltat în Dobrogia. Cekirgéua (la Gizdărescĭ), Topal, Hârșova pe Dunăre, Cârjelarĭ în basinul rîuluĭ Picinéga, Enișala pe țĕrmul laculuĭ Razelm, capul Midia (la N. de Constanța) și regiunea coprinsă între Cokargea, Ghiolpunar, Poluccĭ, Gârlița și Vlahchioĭ, sunt singurele puncte unde se găsesc depositele acesteĭ etățĭ.

Liasul (Jurasicul inferior) nu se găsesce nicăierĭ în Dobrogia, cu tóte că Peters considera calcarul de la Bașchioĭ ca aparținênd acesteĭ epoce, ele sunt însă triasice, după cum s'a zis maĭ sus.

1. *Enișala* este singurul punct unde Jurasicul mijlociŭ s'a cunoscut cu óre-care certitudine. Pe o colină unde se află ruinele uneĭ cetățĭ, s'a găsit straturĭ aparținênd jurasiculuĭ mijlociŭ. Tăietură de maĭ jos explică:

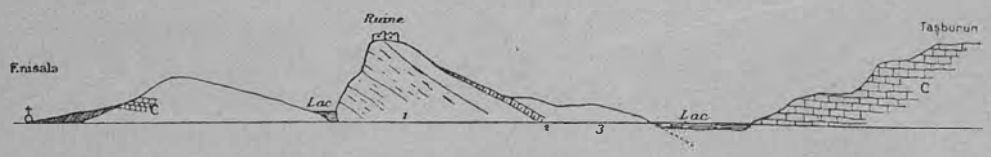

Fig. 10. — *Tăietură luată la Enisala.*

C. Calcar și gresie; *1.* Calcar grisâtre; *2.* Nivelul calcaruluĭ petri; *3.* Calcar trandafiriŭ-gălbuĭ dur și fără fosile; *l.* Loess. (După V. Anastasiu).

2. *Cârjelarĭ.* Un al doilea punct unde se găsesc óre-care straturĭ atribuite jurasiculuĭ mijlociŭ este în apropiere (la S.) de satul Cârjelarĭ, pe drumul de la Canat-calfa. Se vede apărînd din puternica masă de löss, un banc de calcar vînăt.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Tăetura este arătată în fig. 11.

Nică-ierĭ alt-unde-va nu se maĭ găsesc în Dobrogia depositele jurasiculuĭ mijlociŭ. Jurasicul superior e maĭ respândit de cât precedentul, atât pe ţermul Dunăriĭ, cât şi pe malul Măriĭ Negre.

3. *Hârşova.* La N.-V. acestuĭ oraş şi până în *Varoş* există o ridicătură, care înaintéză în Dunăre, unde se termină prin stâncĭ abrupte de 50^{m} înălţime, la pólele căreia domnesc formaţiunile aluviale.

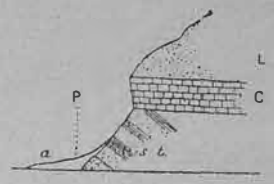

Fig. 11. — *Tăietură luată pe drumul de la Cărietarĭ la Canal-Calfa.*
p. Valea Pricinéga; *a*, aluviunĭ; *s.* Şisturĭ verdĭ; *t*, tuf verde; *c.* Calcar grisătre; *L.* Loess. (După V. Anastasiu).

Straturile acesteĭ coline coborâ uşor către Varoş, dincolo de care, în punctul Băroiŭ se ridică o stâncă în care se póte observa straturĭ de marnă argilósă vânătă saŭ gălbue.

Tótă stânca este pe din afară colorată cu oxid de fier, cea-ce o face roşie. In sus pe Dunăre, la *Celea Mare* sunt nisce cariere, unde se găsesce calcar alb, alternând cu straturĭ argilo-calcare; ele aparţin formaţiunilor de la Hârşova. Maĭ la Sud, aprópe de *Ghisdăresci* se găsesc încă straturĭ de calcar, carĭ după caracterele petrografice nu sunt de cât calcarul de la Băroiŭ.

4. *Cekirgeaua* la N.-V. de Topal, pe malul Dunăriĭ şi în faţa insuleĭ Veriga se găsesec o stâncă care termină colina numită Cekirgeaua. Ea e formată din calcar destul de orizontal; diferitele straturĭ sunt arătate în tăetură:

5. *Topalul.* Regiunea coprinsă între Topal şi Boasgic la Sud, forméză un mic platoŭ întretăiat de micĭ văĭ, pe malurile cărora ca şi pe acel al Dunăriĭ se pot vedea straturĭ de calcar dur, alb şi fără fosile.

Stâncile calcaroase la Sud de *Alvănescĭ* şi *Calachioĭ,* unde se găsesc numeróse cariere, după caracterele petrografice, sunt considerate ca făcând parte din grupul Topaluluĭ, ele fiind de aceiaşĭ etate.

6. *Carabair* la Est de satul Beibugeac, pînă în Dunavĕţ şi lacul Razelm, sub o pătură grósă de löss apar straturĭ de calcar galbuiŭ acoperite de gresie de asemenea gălbuie. Aceste strate sunt atribuite de Peters unuĭ jurasic maĭ vechiŭ celuĭ de pe malul Dunăriĭ, despre care am vorbit.

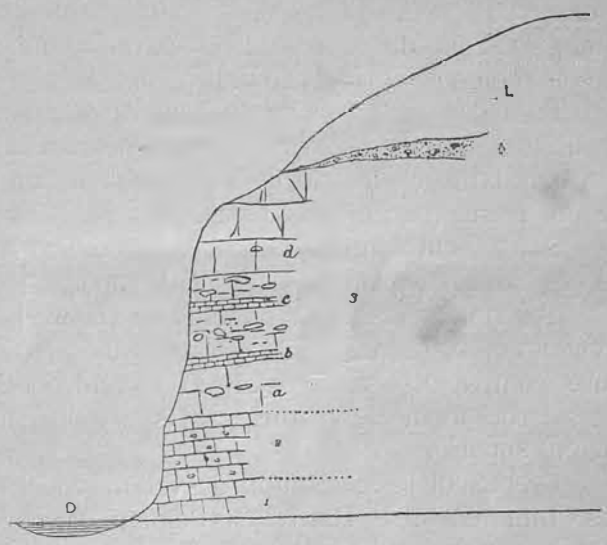

Fig. 12. — *Tăietură luată pe malul Dunăriĭ, la Cekirgea.*
D. Dunărea; *1*, calcar alb silicios; *2.* Calcar gălbinicios; *3*, calcar argilo-marnos; *t.* Pietriş feruginos; *L.* Loees. (După V. Anastasiu).

7. *Medgidia.* La vestul acestuĭ oraş se pot vedea micĭ coline formate din straturĭ de calcar alb saŭ galben, care după caracterele paleografice aparţin Jurasiculuĭ, iar după petrografia stratelor, Jurasiculuĭ superior.

8. *Regiunea Cokargea, Enigea, Poluccĭ, Ghiol-Punar, Essechioĭ.*

Stratele jurasice ale acesteĭ regiunĭ forméză un platoŭ stâncos, în care sunt săpate văĭ şi rîpe maĭ mult saŭ maĭ puţin adâncĭ. Aceste păturĭ sunt acoperite de deposite Sarmaţiene (miocen), saŭ cu desăvîrşire góle. Ele infăţişază peste tot strînse raporturĭ cu stratele de gresie de la Kioseler (cretaceŭ), care se interpun între ele şi sarmaticul, care forméză peste tot marginea superióră a văiĭ Borungea.

Stratele juasice sunt compuse din calcar alb, dur, care forméză micĭ grote. In valea Iortmak ele forméză micĭ bancurĭ, pe când în alte localităţĭ (Esechioi, Poluccĭ, etc.) constituesc păturĭ de maĭ mulţĭ metri înălţime, dispuse orizontal. Aceste straturĭ calcare sunt împărţite prin crăpăturĭ în numeróse fragmente cimentate cu löss, care le dă aspectul unor ziduri colosale; de aci legenda, că aceste păturĭ sunt ziduri ale unor vechĭ cetăţĭ dispărute. După fosilele găsite la Poluccĭ ele aparţin jurasiculuĭ.

9. *Taşaul.* Pe ţĕrmul Măriĭ Negre, la N. de oraşul Constanţa, între lacul Sütghiol la S.,

www.ziuaconstanta.ro

stâncile de la Caraharman la N., dar maĭ ales pe ţermul lacurilor Taşaul, Tuzla şi Sütghiol se vĕd straturĭ de calcar în păturĭ orizontale, aşezate pe şişturĭ verzĭ aprópe verticale (Caraharman, Midia.)

10. *Capul Midia,* unde se observă calcar gălbinicios, dur, asemenea celuĭ de la Topal.

Fig. 13. — *Tăietură luată în lungul Mării Negre, la capul Midia.*
Sch, şişturĭ verḑi şi conglomerate; *C1*. Calcar gălbuĭ dur; *C2*. Calcar marnos, cretos; *C3*. Calcar nisipos; *L*. Loess. (După V. Anastasiu).

11. Canara. La S. de capul Midia pe ţermul laculuĭ Sütghiol, se pot vedea coline cu păturĭ orizontale saŭ în formă de cute, diferit colorate; calcarul alb domină; se exploatéză pentru construcţiunea portuluĭ Constanţa.

In charta sa geologică, D-l Gr. Stefănescu pune în apropiere de oraşul Tulcea, douĕ insule micĭ de jurasic. Tot după acest autor, în partea occidentală a judeţuluĭ Tulcea ar fi existând numeróse micĭ insule de calcar jurasic.

c) Cretacicul. Terenurile cretacice jócă un rol considerabil în constituţiunea Dobrogieĭ; ele ocupă cea maĭ mare parte a regiuniĭ centrale şi meridionale, formând aci coline ondulate pline de o vegetaţie bogată (cum regiunea pădurósă de la Ciucurova, Slava, Babadag, etc.) aci un platoŭ slab ondulat înzestrat, maĭ ales în partea sa occidentală de a lungul Dunăriĭ, de depresiunĭ în care s'aŭ format numeróse lacurĭ; acest platoŭ constituesce regiunea agricolă a Dobrogieĭ.

Păturile cretacice sunt în general orizontale, dar contactul lor cu formaţiunile maĭ vechĭ sunt dificile de vĕḑut; cu tóte acestea acolo unde se póte observa, staŭ tot-d'a-una în discordanţă cu terenurile maĭ vechĭ, fie cu şişturile verḑĭ paleozoice (ca la Alah-Bair), fie cu triasul (regiunea Babadaguluĭ), fie cu Jurasicul superior (Canara).

Sarmaticul acoperă depositele cretacice în partea meridională a Dobrogieĭ. În locurile în care acesta lipsesce, lösul se superpune direct pe straturile cretatice.

Terenul cretacic din punctul de vedere petrografic, e format din marne, gresie, nisip, conglomerate, şişturĭ argilóse, cretă albă şi din calcare de natură fórte variabilă, când dure, compacte şi silicióse, argilóse, când oolitice saŭ pline de Foraminifere saŭ Crinoide. Aceste rocĭ formézā straturĭ, carĭ se rapórtă unele la cretacicul inferior şi altele la cretacicul superior.

Cretacicul inferior puţin desvoltat, coprinde stratele calcare şi gresóse, care ţĕrmuresc Dunărea între Rasova şi Seimenĭ şi carĭ formézā stâncĭ in general à pic; aceste stâncĭ se întind în interiorul ţĕriĭ, până la o linie ce ar trece prin Mircea-Vodă, Vlachchioĭ, Rasova.

In afară de păturile de a lungul Dunăriĭ, cretacicul inferior în Dobrogia e rar, fie din causa înclinăriĭ, fie din causa grosuluĭ strat de löss, care le acoperă şi le ascunde.

Cretacicul inferior (Neocomien) şi Barremien) se găsesce la Cernavoda, Cokirlenĭ, Rasova pe ţĕrmul Dunăriĭ. Maĭ există încă câte-va bucăţĭ în interior maĭ ales în valea Cernavoda (în lungul linieĭ Cernavoda-Constanţa); cel din urmă strat apare sub nisipul din faţa găriĭ Mircea-Vodă. Acel de la Cerna-Vodă e maĭ bogat în fosile şi presintă succesiunea cea maĭ variată şi decĭ cea maĭ interesantă. In adevĕr, în acéstă localitate se pot vedea douĕ stâncĭ tăiate à pic; una din ele, cea de la sudul oraşuluĭ suportă podul «Regele Carol I». Ambele aŭ d'asupra apelor mijlociĭ ale Dunăriĭ o înălţime de 50 metri, vârfurile lor sunt formate din löss maĭ mult de 10 metri.

Păturile cretacice constituesc un complex de sedimente argilo-calcare şi marne, studiate în detaliŭ de K. F. Peters [1]).

M. Michel [2]) considerase platoul Dobrogieĭ meridionale ca format de calcar şi gresie aparţinênd Neocomienuluĭ.

---

[1]) Op. cit. pag. 34.

[2]) Note géologique sur la Dobrogea entre Rasova et Küstendgé. B. S. G. F., 2 série. Tom. XIII 1856 pag. 539.

www.ziuaconstanta.ro

D-nul Gr. Ștefănescu [1]) arată presența unor păturĭ calcare de cretacic în judeţul Constanța, în care a găsit Rudisti, fără insă a indica precis localitatea.

D-nul Toula în lucrarea sa de geologie asupra Bulgarieĭ[2]) a însemnat pe charta ce o insoţesce, care coprinde și partea meridională a Dobrogieĭ, cu culórea ce indică cretacicul, *o regiune vecină orașuluĭ Medgidia,* iar marginea Dunăriĭ la *Cernavodă* o arată aparţinênd cretaciculuĭ inferior [3]).

O tăietură în stânca de la Sud de Cernavodă, e representată în fig. 14.

In stânca de la N. Cernavodeĭ în fața abatoriuluĭ, tăetura este (fig. 15):

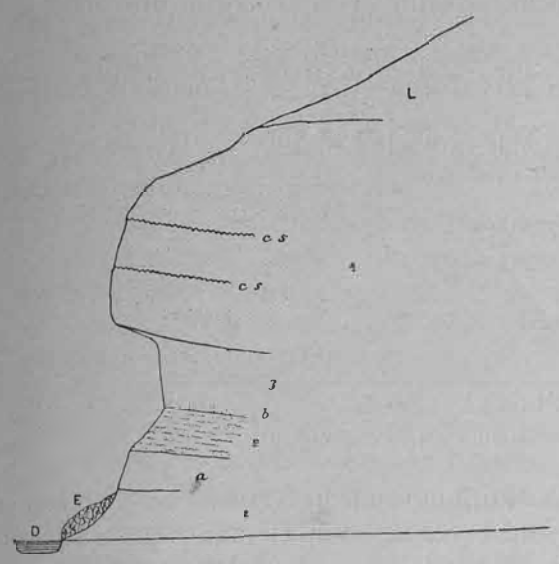

Fig. 14. — *Tăietură luată în stânca pe care se reazimă capul podului «Regele Carol», la Cernavoda.*

D. Dunărea; *E.* dărîmăturĭ; *L.* Loess; *1.* Calcar argilo-cretos albicios; *2.* Marnă galbenă; *3.* Calcar alb-gălbuĭ; *4.* Calcar dur; *cs* nisip maĭ mult saŭ maĭ puţin feruginos. (După V. Anastasiu).

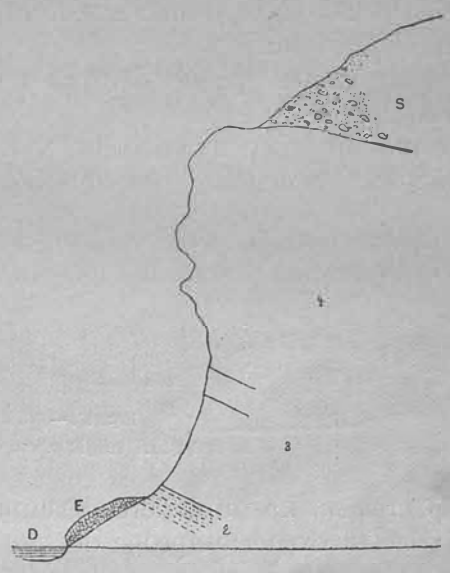

Fig. 15. — *Tăietură luată în stânca nordică a Cernavodeĭ.*

D. Dunărea; *E.* dărîmăturĭ; *S.* nisip și pietriș; *2.* Marne galbene; *3.* calcar alb-gălbuĭ; *4.* calcar dur gălbuĭ saŭ albicios. (După V. Anastasiu).

Straturĭ de asemenea natură există *pe ţĕrmul Dunăriĭ spre satul Rașova și la Cochirleni,* unde la S.-V. acestuĭ sat se póte vedea o stâncă formată la bază din calcar alb care suportă o succesiune de păturĭ de argilă și marnă. Vârful acesteĭ stâncĭ este acoperit cu löss și calcar oolitic aparţinênd sarmaticuluĭ.

Terenurĭ de felul celor descrise la Cerna-Voda se întâlnesc în maĭ multe puncte *pe valea Carasu,* până aprópe *în fața gării Mircea-Vodă.*

Tot de cretacicul inferior aparţine terenul *de la Hinogu* între Cerna-Voda și Cochirleni, precum și stâncile ce se ridic în fața gării Mircea-Vodă. Ele sunt din divisiunea Aptienă.

Pentru punctul *Hinogu* tăetura explică:

Pe valea Carasu între stațiunile Saligny și Mircea-Vodă se póte vedea pe partea dreaptă a căiĭ ferate o succesiune de stâncĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin escarpate, formate de nisipurĭ fine gălbuie-verḑuĭ. De alte părţĭ se vĕd stâncĭ (falaises) formate numaĭ din löss și nisipurĭ de un aspect perfect asemenea.

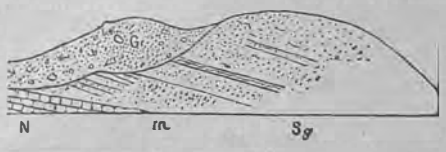

Fig. 16. — *Tăietură luată în lungul Dunăriĭ, la S. de Cernavoda la Hinogu.*

N. calcar galben marnos; *m.* marnă și argilă verḑuie; *Sg.* nisip și gresie; *G.* Nisip și pietriș. (După V. Anastasiu).

Cretacicul superior ocupă o suprafață maĭ considerabilă din teritoriul Dobrogieĭ; la

[1]) Curs de geologie, pag. 186.

[2]) Reisen und geologische Untersuchungen in Bulgarien. Verein nat. Kenntn. XXX, p. 436.

[3]) Toula. Eine geologische Resie in die *Dobrudscha.* Vorträge des Vereins zur Verbreitung naturwissensch. Kenntn. Wien, XXXIII. 1893.

www.ziuaconstanta.ro

Nordul eĭ se *întinde până în valea Taiţeĭ, iar la S. în valea Borungea până dincolo de Kiosseler.*

El e format din marne în plăcĭ, gresie, argilă, conglomerate, calcare, şi cretă albă asemenea aceleia din basinul Parisuluĭ.

Babadagul este aşeḍat într'o vale la piciórele munteluĭ cu acest nume, care formează o cupolă de calcar înclinat uşor în tóte direcţiile. La N.-E. oraşuluĭ într'o vălcea înapoia spitaluluĭ se pot vedea păturĭ calcare care formează muntele, acoperit de pădurĭ.

De-a lungul văiĭ Slava începênd de la Atmagia pe la Ciucurova, Caugagia se pot vedea escarpamente saŭ coline formate din straturĭ marno-calcare, ce se întind până la *capul Iancina şi Dolojman,* pentru a se continua în insula aşeḍată în faţa acestuĭ din urmă cap, numită *Bisericuţa.*

Caugagia. Pe partea dreaptă a văiĭ Slava sunt straturĭ de marnă alternând cu acele marno-gresóse.

Alahbair [1]), un monticul la N.-E. platouluĭ Topal; la pólele luĭ se află aşeḍat satul Băltăgescĭ. Formaţiunile luĭ sunt representate în tăietura:

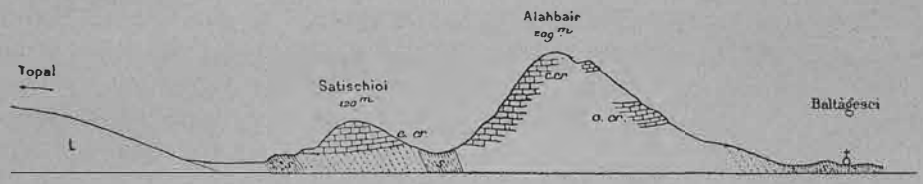

Fig. 17. — *Tăietură luată la N. satuluĭ Băltăgescĭ.*
s. şişturĭ verḍĭ; *c. cr.* calcar albicios (gălbuĭ). (După V. Anastasiu).

Turonien. La întretăierea drumurilor de la Mahmut Cuius la Ivrinez cu cel de la Medgidia la Ostrov, fórte aprópe de *satul Peştera,* se pot vedea coline formate din straturĭ orizontale, în care se disting la basă conglomerat greso-calcaros. (A se vedea fig. 18).

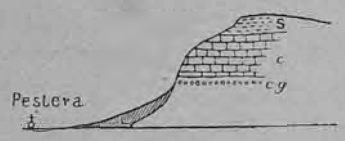

Fig. 18. — *Tăietură luată pe drumul de la Medgidia la Ostrov, între satele Peştera şi Amzalia.*
cg. Conglomerat greso-calcaros; *c.* calcar; *S.* sarmatic; *L.* Loess. (După V. Anastasiu).

Straturĭ de asemenea natură petrografică, dar fără fosile, se pot găsi în maĭ multe alte localităţĭ, *maĭ ales la V. de Medgidia,* precum şi la S. Dobrogieĭ pe ţĕrmul *laculuĭ Gârliţa la N. satuluĭ cu acelaş nume.*

Senonien. Se găsesce la N. oraşuluĭ Constanţa, pe ţĕrmul *laculuĭ Süt-Ghiol de la satul Palaz până la Omurcia şi Murfatlar, pe drumul de fier.*

E format la basă de argilă galbenă fără cremene, care suportă păturĭ de cretă albă identică cu aceia din basinul Parisuluĭ; tóte stratele sunt orizontale şi acoperite cu calcar sarmatic.

La Palaz se pot vedea stâncĭ formate la basă de argilă galbenă; d'asupra, straturĭ de cretă albă.

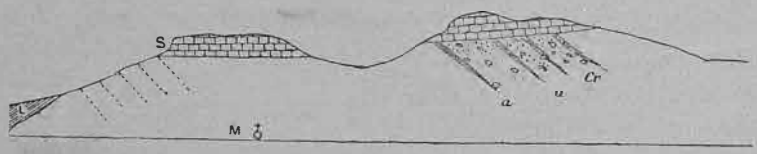

Fig. 19. — *Tăietură luată în faţa gării Murfatlar.*
s. Sarmatic; *cr.* cretă albă; *M.* gara. (După V. Anastasiu).

La Murfatlar în colinele din faţa gării se văd straturĭ destul de întinse de cretă albă fórte înclinate (V.-E.), alternând cu subţirĭ strate de argilă cenuşie. Aceste coline sunt acoperite cu sarmatic (fig. 19).

La Danachioĭ se găsesc de asemenea straturĭ destul de desvoltate de cretacic. Aci sunt şi cariere pentru exploatarea gresieĭ cretacice; *în regiunea Bekter-Kioseler* se póte distinge de desuptul sarmaticuluĭ (care formézā îmbrăcămintea platouluĭ acesteĭ regiunĭ,

---

[1]) Acest monticul este odată pe an locul de pelerinagiŭ populaţiuniĭ turcescĭ, care maĭ locuesce încă în aceste regiunĭ şi care vine a 'şĭ găsi un remediŭ divin în apele, cu îngrijire strînse, a uneĭ fântânĭ aşezate în marginea acesteĭ ridicăturĭ.

www.ziuaconstanta.ro

care se întinde către E. pentru a se ascunde sub Löss și a nu apare de cât în apropiere de Mangalia), o succesiune de straturĭ orizontale formate din gresie verdĭuie [1]).

D. Grupa Terţiară

Până la sfârșitul epociĭ cretacice, partea de Sud a Dobrogieĭ, de la valea Carasu, s'a aflat necontenit sub apă.

a) Sistemul eocenic. La finele epociĭ eocenice eșiră de sub apă două insule: *Asarlîc* și *Carran*, pe frontiera de sud a Dobrogieĭ. Aceste insule sunt compuse din calcar alb gălbuiŭ (numulitic), bun pentru a fi întrebuinţat la construcţiunĭ; are o îndoită calitate: aceia de a fi compact și de a nu fi resistent, așa că lesne póte primi orĭ ce formă.

Probabil acest fel de teren se întinde mult către S. și N.; póte că el stă în legătură cu eocenul de la Varna, studiat de Spratt; iar către Nord în interiorul Dobrogieĭ, el este acoperit cu deposite maĭ nouĕ.

Eocenul a fost observat de D-l Sabba Ștefănescu în pietrele ce formaŭ zidul de împrejmuire al uneĭ cismele din satul Azarlîk; maĭ departe a dat peste cariera de unde fuseseră ridicate acele pietre.

Valea pe care este așeḍat satul Azarlîk este adâncă. Calcarul numulitic formézǎ partea cea maĭ inferióră a păreţilor, póte că chiar fundul văiĭ să fie pe acest calcar.

b) Sistemul Miocenic, ocupa 1/3 din suprafaţa Dobrogieĭ sudice, *din valea Carasu, către S.-V. până la pîrîul Almalîu. Tótă valea Borungea până la Cavaclar și Sofular e compusă din miocen.*

La Constanţa, ţărmuresce tot litoralul Mării Negre până la Agigea. Promontoriul, pe care e construit orașul e de formaţiune miocenică și stâncile înaintéză până la marĭ depărtărĭ în apă, în dreptul Hotelului Carol. Aceste stâncĭ opun marĭ dificultăţĭ navigaţieĭ, vapórele trebuind să ocoléscă cu îngrijire la 300—500^{m} cósta.

La Mangalia, după ce înconjóră lacul, se continuă de-a lungul și la mică depărtare de cósta Mării, către Nord până la Tuzla.

Miocenul e format din calcar compact, în care se află intercalate bande fosilifere. In acest calcar se află scobită grota de unde isvorăsc apele sulfuróse din cósta nordică a laculuĭ Mangalia.

Maĭ în apropiere de oraș se află argil roșu, cu calcar și gips gălbuĭ în cristale [2]).

Lipsa de terenurĭ terţiare în Nordul Dobrogieĭ, resultă din faptul că acéstă parte eșise de sub apă la sfârșitul secundaruluĭ; decĭ avem în provincia nóstră de dincóce de Dunăre două părţĭ bine deosebite din punctul de vedere geologic, partea de Nord, de formaţiune precaucasică, iar partea de Sud ce ţine de regiunea prebalcanică [3]).

E. Grupa Quaternară

In epoca quaternară marile curgerĭ de apă aŭ acoperit restul Dobrogieĭ cu deposite de pietriș și nisip, compuse din fragmente de roce de diferite felurĭ și vîrste, rupte din munţĭ, tîrîte, tocite și rotunjite de ape, pietre care variază în natura lor, după regiunea de unde aŭ fost aduse.

Peste aceste pietrișurĭ s'a depus un fel de nămol fin (löss), maĭ mult saŭ maĭ puţin nisipos, resultat al potolireĭ impetuosităţiĭ curentelor de apă.

De formaţiune maĭ recentă, sub ochiĭ noștri chiar, sunt aluviunile și dunele.

Aluviunile sunt pe fundul văilor rîurilor, pe ţĕrmul Dunăriĭ, în Deltă și pe litoralul Mării Negre.

---

[1]) Estras din importanta scriere a D-luĭ Victor Anastasiu. Contribution a l'étude Géologique de la Dobrogea. Terrains secondaires.

[2]) Sabba Ștefănescu. Noĭ observaţiunĭ geologice în Dobrogia. Rev. Sciinţifică. Anul XII, 1882.

[3]) Suess. La face de la Terre. Vol. I, p. 633 și E. de Martonne. La Valachie. pag. 195-6.

www.ziuaconstanta.ro

Dunele se formézā sub acţiunea apelor şi vênturilor din nisipurile mobile, pe malul Mării între Ilanlîc şi Techirghiol, între Palaz şi Mamaia, în nisipurile ce despart lacul Razelm de Mare şi în regiunea dintre lacul Razelm, Dunavĕţ, braţul Sf. Gheorghe şi Mare.

CAPITOLUL IV

CUTREMURELE DE PĂMÊNT

Dobrogia, ca şi întréga scórţă a globuluĭ, a fost supusă influenţiĭ mişcărilor sismice, care s'aŭ trecut neobservate, însă al căror resultat a fost modificarea configuraţieĭ soluluĭ provincieĭ.

Ovidiŭ este cel d'întêĭ, care a făcut observaţiunĭ asupra fluctuaţiunilor mării şi modificărilor ce necontenit se produc pe suprafaţa globuluĭ, şi le-a descris aşa de bine în «metamorfosele» sale:

Ţĕrmiĭ mării aŭ suferit maĭ ales modificărĭ însemnate, ce se datoresc pe de o parte nisipurilor aruncate de valurĭ pe cóste, iar pe de alta cutremurilor de pământ.

Tchihatcheff observă, că în Crimeia lacurile sărate ce se găsesc astă-ḑĭ la marĭ depărtărĭ de ţĕrm sunt nisce vechĭ golfurĭ; acelaş lucru se póte ḑice despre lacurile: Mangalia, Tuzla, Sütghiol şi Razelm.

Pliniŭ ne povestesce, că la începutul ereĭ creştine, oraşele Heraclea şi Bizone de pe cósta Mării în Dobrogia, aŭ dispărut sub apă, probabil în urma unuĭ cutremur de pământ, care chiar în ḑilele nóstre scufundă în Mare litoralul Constanţeĭ, după cum s'a întâmplat în 1892 cu partea coprinsă între Biserica grécă şi Cazarma Infanterieĭ, porţiune scufundată cu 10 metri sub nivelul terenuluĭ alăturat.

Este fórte probabil, că braţul Dunăriĭ la Constanţa prin valea Carasu şi braţul al cincilea al Delteĭ să se fi astupat în urma unuĭ cutremur.

Tot unuĭ cutremur se datoresce schimbarea cursuluĭ Ialomiţeĭ de la Nord la Sud — prin valea Mostişteĭ — către răsărit până la Gura Ialomiţeĭ [1]).

E dar de mare interes a se aşeḑa la Constanţa un *sismograf*, care să înregistreze oscilaţiunile ţĕrmurilor, aşa ca să se pótă constata variaţiunile nivelurilor relative înainte, în timpul şi după cutremure.

In timpiĭ din urmă cutremurele de pământ în Dobrogia aŭ fost:

1. *Cel din Deltă* de la 14 Octombrie 1892. Acest cutremur a fost violent în Delta Dunăriĭ, maĭ ales la Sulina, Isaccea şi Tulcea. Primele sguduirĭ aŭ fost de la N. la Sud.

La început s'a auḑit un mare sgomot sub pământ. Dărâmarea càtor-va coşurĭ aŭ fost singurele luĭ consecinţe.

El s'a simţit destul de bine la Babadag şi Constanţa; în acest din urmă punct s'a scufundat 500^{m} de cóstă.

Pe valea Dunăriĭ, la Calafat, cutremurul a fost precedat de sgomot sub-pământ şi de un ciclon, care a durat 5 minute.

Epicentrul acestuĭ cutremur a fost Lacul Sinoe.

2. *Cutremurul de la Drăguşanĭ pe Prut* din 10 Septembrie 1893; el s'a simţit până în Delta Dunăriĭ, pe la Brăila, Isaccea şi Tulcea.

3. *Cutremurul de la Galaţĭ şi Buzĕŭ* din 31 August 1894, care a fost destul de violent la Babadag; el a avut *douĕ epicentre:* unul în *lacul Razelm* şi al doilea în regiunea *Buzĕuluĭ* [2]).

4. *Cutremurul de la Constanţa* din 18 Martie 1901, în douĕ rânduri: la orele 9,10' dimineaţa şi la 1 p. m.

---

[1]) Richard. La Roumanie à vol d'oiseaux, p. 68.

[2]) Math. Draghiceanu. Les tremblements de terre, p. 50 şi urm.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

CAPITOLUL V

GROTE

Solul Dobrogieĭ de Sud este de natură fórte curiósă, care reproduce pe o scală maĭ mică regiunea cavernósă a Istrieĭ.

Compus dintr'un substrat calcaros d'asupra căruĭa e aşternută o pătură relativ subţire de löss, acest platoŭ este tăiat de văĭ adâncĭ unele prăpăstióse chiar, care par a fi albiile unor scurse rîurĭ ce se vărsaŭ în Dunăre saŭ Mare.

In unele părţĭ piatra apare la suprafaţă pe întinderĭ marĭ, fie în blocurĭ uriaşe saŭ în sfărâmĕturĭ; acésta face ca solul să fie puţin fertil în unele părţĭ, maĭ ales în Plăşile Hârşova şi Mangalia.

Fundul văilor este umed, dovadă despre existenţa cursurilor de apă de odinióră; pe unele încă şerpuiesc micĭ isvóre care se pierd sub pământ; aşa sunt o mulţime de pârâiaşe isvorîte prin pădurile din Sud-Vestul frontieriĭ. In vara anuluĭ 1897 am urmărit unul din aceste micĭ cursurĭ de apă, care taie frontiera pe la Techederesi, pentru a se pierde puţin la Sud pe sub pământ şi care de sigur alimentează maĭ departe în Bulgaria pârîul Kainardji, care şi el se pierde prin văile din apropierea Bazargikuluĭ.

In Deliorman, aşa senu mesce regiunea din Sud-Vestul Dobrogieĭ, ca şi în munţiĭ Carstuluĭ, terenul însĕtoşat, suge necontenit apele ploilor fără ca măcar vre-o picătură să rĕmână la suprafaţă, pentru a se aduna pe talvegul văilor; puţurile în acéstă parte sunt la marĭ adâncimĭ.

Aci ca şi în Carst, pădurile de altă dată aŭ fost distruse din causa multor păşiunĭ.

Dar ceia ce apropie maĭ mult Deliormanul de configuraţia Istrieĭ, este natura calcarósă a grotelor sale, din care cunosc treĭ maĭ importante, prin natura lor curiósă şi prin lungimea lor; acestea sunt: *peşterea de la satul cu acelaş nume Peşterea, la S.-V. de Medgidia, aceia de la Hârşova şi cea de la Kecege.*

Vom descrie numaĭ pe cea din urmă, fiind cea maĭ lungă şi maĭ ramificată, ca un adevărat labirint sub-pământean. In faţa apelor sulfuróse de la Mangalia, pe ţĕrmul sudic al laculuĭ se află ruinele uneĭ localităţĭ părăsite din timpul ultimuluĭ rĕsboiŭ.

In apropiere de fostul sat Kecege şi pe cósta uneĭ văĭ scurte, care cobóră spre lac abia se póte observa o crăpătură îngustă a stâncii în care cu greŭ se póte strecura corpul omuluĭ.

In lăuntru nu se póte intra de cât cu mare greutate, pe brâncĭ şi într'o cóstă, aşa că fără un bun cunoscĕtor al loculuĭ, nimenĭ nu póte bănui, că aci este gura uneĭ grote marĭ, maĭ ales că chiar dacă un curios s'ar uita în lăuntru, ar zări la mică depărtare o stâncă calcarosă, un fel de fund aparent al caverneĭ. Din acéstă tindă a groteĭ trebue să te târăscĭ la drépta pe o lungime de cincĭ metri; de aci în colo se deschide în întunerecul din faţă, gura largă a groteĭ în care poţĭ umbla în bună voie.

In Iulie 1891 însoţit de cincĭ curioşĭ, toţĭ armaţĭ de teama animalelor sĕlbatice ce bănuiam că se vor fi adăpostind în peşteră, am explorat-o în lungul galerieĭ celeĭ maĭ principale. Fie-care aveam câte un felinar. O busolă ne-a servit a ne da direcţiunea urmată.

Prima grije ne-a fost, ca să fixăm la gura peşteriĭ capătul firuluĭ Ariadneĭ, ca călăuză pentru întórcere, căcĭ chiar de la gură se ramificaŭ 3 galeriĭ, care şi ele la rândul lor se sub-ramificaŭ într'o mulţime altele, aşa că fără acest fir conducĕtor am fi fost expuşĭ a rătăci ca într'un imens labirint. Firul l'am depănat pe 7853 metri lungime, fără ca să putem ajunge la fundul peşteriĭ, în care nu am avut neplăcerea de a ne rĕsboi cu fiarele sălbatice ce presupuneam la intrare, că vor fi existând aci.

Terenul în care e sepată peşterea naturală e un calcar móle, umed din causa filtraţiuniĭ apelor de ploĭ, care produc pe tavan nenumĕrate stalactite; înălţimea galerieĭ principale, în părţile cele maĭ jóse este de 5 metri, în multe părţĭ însă întrece acéstă

www.ziuaconstanta.ro

înălțime. Lărgimea nicăerĭ nu e maĭ mică de treĭ metri; la bifurcație este cu mult maĭ mare.

In unele părțĭ rĕmâĭ în mijlocul întunereculuĭ; aci te afli ca pe o piață din care se ramifică 5 saŭ 6 galeriĭ marĭ și micĭ.

Direcția galerieĭ marĭ este maĭ întâiŭ paralelă țĕrmuluĭ laculuĭ, adică de la rĕsărit la apus, după un mers de 350^{m} cotesce spre Sud-Sud-Vest; decĭ trece peste frontieră.

Intr'unul din pereții galerieĭ sunt săpate de mână omenéscă treĭ compartimente, nisce magaziĭ de 5—6 metri la gură; sunt despărțite între ele prin zidurĭ în teren natural, gróse de 3—4 metri. In ele se află depusă o însemnată cantitate de grîŭ, care din causa umidității și vechimiĭ, bóbele s'aŭ petrificat și lipit între ele; numaĭ când le ĭeĭ în mână și le examinezĭ maĭ de aprópe te convingĭ că este grâŭ petrificat de vremurĭ.

Aerul în peșteră este suportabil, de și miróse a mucigaiŭ, răcoros și umed, acea ce face ca pereții galeriilor să fie imbibațĭ cu apă, așa că se pot scobi fórte ușor chiar cu degetul.

Am săpat să vĕd până la ce adâncime subsistă umedéla și am găsit că de la 1 metru umedéla începea a descresce. Mi-a fost témă să continui săpătura, ca să nu se prăbușéscă perctele întreg.

Nicĭ o urmă de vieţuitóre n'am găsit în peșteră, după 12 ore de cercetare; numaĭ acele magasiĭ cu grîŭ petrificat probaŭ în de ajuns că grota a servit în timpul invaziilor de ascundătóre ómenilor.

Grota nu se află la mare adâncime, de óre-ce din când în când audiam d'asupră-ne uruitul trăsurilor.

Panta este ușor înclinată de afară în lăuntru.

Apele sulfuróse de pe țĕrmul laculuĭ îșĭ aŭ sorgintea la Cumarova, de unde pe sub pământ alimentéză un mic lac (Cicur) de culóre opalină verduie, situat la depărtare de 4 kilometri spre Nord de Mangalia; din acest lac apa a săpat un canal care înconjură pe sub pământ orașul, pentru a curge apoĭ în lacul Mangalia.

In resumat Dobrogia Sudică consistă dintr'un imens platoŭ calcaros acoperit de un strat subțire de löss, prin care apele se infiltréză fără a putea curge; de aci lipsa de rîurĭ în acéstă parte, lucru ce nu se observă la Nordul provincieĭ nóstre, unde *formațiunile geologice* sunt maĭ străvechĭ.

CAPITOLUL VI

APE MINERALE

Dacă în România abia acum câte-va deceniĭ s'aŭ luat măsurĭ serióse pentru îmbunătățirea stațiunilor balneare, Dobrogia a rĕmas sub acest raport fórte înapoiată, de și ea nu e tocmaĭ săracă în ape minerale destul de bune.

Afară de sanatoriul de la Tekir-Ghiol — despre care s'a vorbit la capitolul «Spitale» — nicĭ-o instalație nu s'a maĭ făcut.

Ar trebui, pentru apele sulfuróse, ca ele să fie captate în nisce basinurĭ, care să aibă cât se póte de puțin contact cu aerul, ce le micșorează proprietățile prin descompunere și evaporațiune.

A se opri transportul de nămol din lacurĭ, după cum s'a făcut la Techirghiol maĭ mulțĭ anĭ.

A se construi căĭ de comunicație lesnicióse și instalațiunĭ în care publicul să găséscă cele trebuincióse de hrană și locuință, și în fine, a se face plantațiunĭ, care să schimbe natura monotonă a ținutuluĭ, maĭ ales la Techirghiol și Mangalia, carĭ de sigur vor deveni stațiunĭ balneare fórte căutate.

In Dobrogia sunt treĭ felurĭ de ape propriĭ pentru băĭ:

www.ziuaconstanta.ro

1. Sulfuróse.

a) *Atmagea.* Pe drumul ce duce de la acest sat spre Ortachioĭ, pe valea Gebelke, ţîşnesc din pólele dealuluĭ Kîşla-Bair douĕ isvóre sulfuróse, care se unesc în talvegul văiĭ. De şi debitul de apă este mic, totuşĭ s'ar putea capta pe fundul văiĭ, în basinurĭ, care n'ar costa mult.

Aceste ape sunt aşedate în regiunea cea maĭ încântătóre, în munţiĭ Nord-Vesticĭ aĭ Dobrogieĭ acoperiţĭ cu pădurĭ; fiind departe de Măcin numaĭ la 3 ore cu trăsura pe şoseaua spre Ortachioĭ, s'ar face aci nu numaĭ o staţiune balneară ci şi climaterică.

Analisa acestor ape nu li s'a făcut, fiind puţin cunoscute; temperatura este de +12° C.

b) *Mangalia.* Este oraşul, care îndeplinesce cele maĭ bune condiţiunĭ ale uneĭ staţiunĭ balneare, în acceptiunea largă a cuvêntuluĭ.

De jur împrejur Mangalia e înconjurată de ape; la răsărit Marea, care în acéstă parte are cea maĭ frumósă plaje de pe tótă cósta Dobrogieĭ.

Către Nord, lacul de la Cumarova în care se varsă douĕ isvóre de apă sulfurósă; la N. V. lacul Negru saŭ lacul Ciukur, care alimentează pe sub pămênt printr'o vână de apă sulfurósă ce înconjură oraşul pe la apus, cele 7 isvóre ce ţîşnesc în malul stâncos al laculuĭ Mangalia.

Ne vom ocupa în altă parte despre băile de mare, aci vom arăta ceva numaĭ despre apele sulfuróse de pe ţĕrmul laculuĭ. Ele sunt departe la 3 km. de oraş. Temperatura variază între + 20° şi + 24° C. sub sol; la aer liber temperatura scade la + 17° C.

Debitul de apă a 5 isvóre este de 500 litri pe minut, debit care s'ar mări, dacă s'ar face lucrărĭ care să unească tóte izvórele într'un singur canal.

Colórea apeĭ este opalină, ea se pierde cu cât stă maĭ mult în contact cu aerul.

După analisa făcută de distinsul Dr. Bernard, aceste ape conţin:

Bicarbonat de calce şi oxid de fier	0.2150
Monocarbonat de calce şi magnesie	0.1060
Sulfat alcalin	0.0965
Clorure şi iodure alcaline	0.4790
Materiĭ organice	0.0835
Hidrogen sulfurat	0.0119
Total	0.9919

Comuna Mangalia a construit pe ţĕrmul laculuĭ o baracă cu douĕ compartimente pentru băĭ recĭ, plus treĭ cabine pentru băĭ calde [1]).

2. Băĭ de mare.

Despre acestea se va vorbi la partea hidrografică.

3. Băĭ de nămol.

a) Lacul Techirghiol (vedĭ sanatoriul).

b) Lacul Agighiol, adică lacul amar, e situat spre Sud-Est de Tulcea şi pe ţĕrmul nordic al Razelmuluĭ. Forma luĭ este lunguiată cu o lungime de 3½ km. şi lărgime medie de 800 metri. (Suprafaţa 250 Hectare).

In luna Iulie 1897 am vizitat acest lac pe ţĕrmul căruia stă ascuns satul cu acelaş nume; vechiŭ sat romànesc ca şi cele din prejur.

Lacul nu e vizitat de cât de Tulcenĭ, fiind puţin cunoscute efectele apelor sale şi maĭ

[1]) A. de Richard. La Roumanie p. 287—3 0.

www.ziuaconstanta.ro

ales ale nămoluluĭ. Am găsit 15 familiĭ, care se instalaseră în sat în case nehigienice; acĭ suferiaŭ lipsa de alimente, ce nu se găsiaŭ prin apropiere și eraŭ nevoite a se aprovisiona din Tulcea, cu multă greutate, din causa depărtăriĭ și a releĭ stărĭ a căilor de comunicaţie.

Nicĭ o analiză nu s'a făcut apelor acestuĭ lac, ale căruĭ efecte sunt miraculóse. Mi s'a povestit de un suferind, că după o cură de 3 anĭ cu băĭ calde de nămol, făcute cu mare greutate, se vindecase definitiv de un reumatism vechiŭ.

Nu putea îndestul recomanda și iarășĭ nu-șĭ putea stăpâni mâhnirea, că unor astfel de ape li se dă puţin interes.

Numaĭ dacă o șosea bună ar fi de la Tulcea, lacul Agi-ghiol ar fi maĭ mult vizitat.

Nămolul este tot așa de negru și unsuros ca și cel de la Techirghiol.

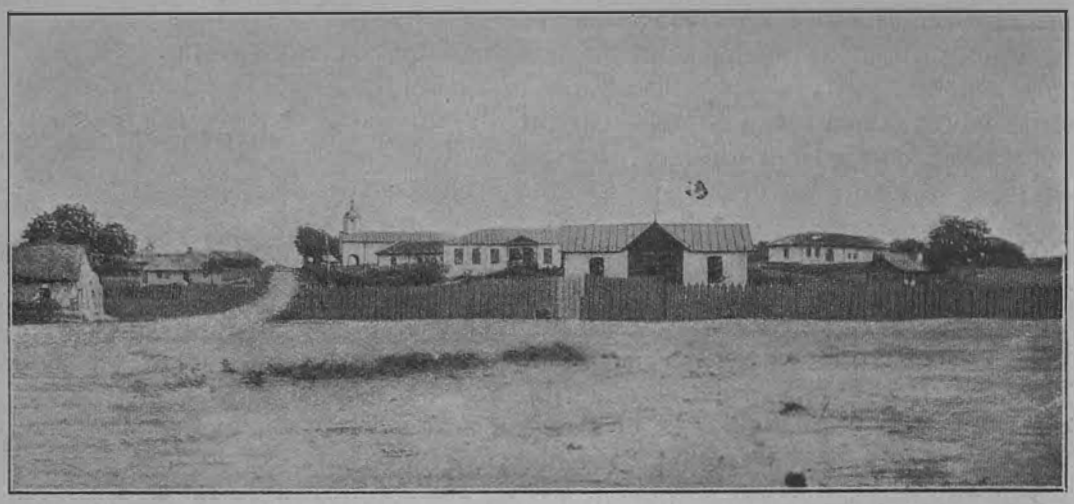

Fig. 20. — Agighiol. (După Licherdopol).

4. Lacurĭ sărate.

a) Tuzla, adică «lacul sărat», așeḑat pe ţĕrmul laculuĭ Sinoe, în dreapta șoseleĭ Constanţa-Tulcea, în dreptul satuluĭ Cogelak.

b) Agigea, adică «amara» un mic lac la Sud de Constanţa. Nu se cunósce nimic despre apa acestor douĕ lacurĭ sărate.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

B.

CAPITOLUL I

HIPSOMETRIE[1])

Dacă examinăm solul Dobrogieĭ pe chartă lucrată în curbe de nivel, vedem, că, sub raportul hipsometric, ea se compune din douĕ părţĭ bine deosebite între ele: *partea de la Sudul şi cea de la Nordul văiĭ Carasuluĭ.*

O limbă de teren fórte îngustă (de 4 km.) şi cu un relief ce nu trece de 70^{m}, face legătura între ambele părţĭ. Acest istm de legătură este tăiat de la răsărit la apus de calea ferată, pentru a trece din versantul Dunărean în acel al Mării Negre.

I. *Partea Sudică* are forma unuĭ trapez ale căruĭ laturĭ ar fi formate: cea nordică de valea Carasuluĭ; cea de Vest, de Dunăre; cea de Est, de Mare; iar cea de miază-zi de frontieră. *Acéstă parte este formată de ultimele ramificaţiunĭ nordice ale Balcanilor,* carĭ se sfîrşesc la Dunăre silind-o ast-fel a descrie marele cot dintre Silistra şi Cernavoda.

Aceste ramificaţiunĭ sunt despărţite între ele prin opt văĭ marĭ, carĭ se deschid la Dunăre ca nisce făgaşe enorme; din acestea, cincĭ (valea pârîuluĭ Pampur-Ghiolghiu, Gârliţa, Ceair-Canara, Beilicul şi Urluia) taie frontiera. Cea d'întêiŭ între pietrele 7—8, a doua între 10—11, a treia la 12, a patra la 19, şi a cincea în douĕ puncte: la 21 şi 26.

Cele-l'alte treĭ (Diordumgi-Orman, Caramancea şi Peştera) avênd direcţia înclinată către S.-E., ele se înfund în platoul dintre Copadin şi Endecarachioi.

Tóte aceste ramificaţiĭ balcanice se termin brusc spre Dunăre, prin înălţimĭ de 100^{m} fórte apropiate de albia fluviuluĭ; către răsărit şi miază-nópte însă, terenul cobóră în pante fórte dulcĭ spre Mare şi valea Carasuluĭ.

In acéstă a doua parte a reliefuluĭ Dobrogieĭ Sudice, o curmătură: *Borungea,* se prelungesce către răsărit prin secundarele Buiuc-Dere şi Sofular şi tinde a se împreuna cu corespondenta eĭ, *Valea Mangalieĭ* din versantul Mării, dacă nu li s'ar opune la Azaplar culmea déluluĭ Eschi-Iuiuk-Bair.

In trăsăturĭ generale, ast-fel se presintă relieful terenuluĭ din sudul Dobrogieĭ, a căreĭ pantă de la S. la N. este de 7$^{m}/_{m}$ pe metru, adică:

13$^{m}/_{m}$ pe metru la Vest între Ostrov şi frontieră.
7 » » » » Centru » Dunăre (Hozun-Ada) şi frontieră (piatra 19).
1 » » » » Est » Murfatlar şi frontieră (piatra 28).

De la Vest la Est, panta generală este de 2$^{m}/_{m}$ pe metru.

II. *Partea de la Nordul văiĭ Carasu.* De formă dreptunghiulară, rezemată cu douĕ din laturĭ pe Dunăre (la Nord şi Vest), cu cea de la Sud pe valea Carasu şi cu cea de răsărit pe Marea Négră (între Constanţa şi Gura Buazuluĭ) şi laguna Razelm, acéstă regiune diferă cu totul de precedenta, prin constituţiunea maĭ vechie a terenuluĭ, natura luĭ pietrósă, înălţimea luĭ, prin ramificaţiile multiple de déluri, carĭ radiază în tóte direcţiile de

[1]) Veţĭ harta generală.

www.ziuaconstanta.ro

la un *punct de origină* numit *Piscul 'nalt și Țuțuiat,* prin natura pădurósă și pitorésca a acesteĭ regiunĭ și prin mulțimea apelor curgătóre ce o brăzdéză și carĭ în partea de Sud lipsesc aprópe cu desăvîrșire.

Inchipuiască-șĭ cine-va, că un bloc colosal de piatră a căḑut din cer aprópe de Măcin și că s'a sfărîmat în bucățĭ mărunte carĭ s'aŭ năruit către răsărit și miază-zi, ar avea o ideie exactă de modul cum se prezintă pe o hartă partea Nordica a Dobrogieĭ.

Hipsometricesce, acéstă parte are înfățișarea uneĭ peninsule isolate cu munțiĭ și délurile eĭ propriĭ, legată prin istmul de la Constanța cu partea Sudică, lipsită de pădurĭ și de ape curgătóre.

Nodul orografic, așeḑat la N.-V. regiuneĭ pe teritoriul comuneĭ Grecĭ, are cea maĭ mare înălțime de 456^{m}.

Din el pornesc în tóte direcțiile ramificațiunile: către răsărit, *délul Teilor,* care la rându-ĭ se bifurcă trimițênd *o ramură* între Dunăre și Telița și *a doua* printre Telița și Taița.

Către miază-zi ramificațiile cobóră încet către Caramurat, sub-ramificându-se și ele în drumul lor: *una* apucă către S.-E. printre Taița și Slava până la capurile Iancina și Dolojman, *o a doua* între Slava și Beidaut, *a treia* între Beidaut și Casâmcea și în fine *a patra* între Casâmcea, Enisaraĭ și Boazgic, până în valea Carasuluĭ.

Nodul orografic maĭ trimete către Nord o ramificație scurtă, *délul Bugeaculuĭ,* ce se termină în formă de pintene în cotul Dunăriĭ din fața Galaților.

Panta generală a terenuluĭ este:

De la N. la S. de 0^{m}.0037 pe metru.
» » V. către E. pentru prima ramificație, de 0^{m}.0058.
» » » » » » a doua » » 0^{m}.0075.
» » » » » » a treia » » 0^{m}.01.

Așa dar în trăsăturĭ generale revine a ḑice, că terenul cobóră către Sud în pantă fórte dulce de 3^{m}|$_{m}$ (aprópe 4^{m}|$_{m}$) pe metru, iar către răsărit panta este repede de 12^{m}|$_{m}$ pe metru.

CAPITOLUL II

OROGRAFIA

Pentru studiul orografieĭ Dobrogieĭ, urmând curbele hipsometrice, vom împărți solul eĭ în douĕ:

A. Orografia părțiĭ de la Sudul văiĭ Carasu.

I. *Délurile coprinse între frontieră și pârîul Pampur-Ghiolgiu.* Din délul bulgar *Topcii-Sîrtî,* ce are o direcție paralelă cu frontiera, se desparte la capul de Est al văiĭ Regederesi-Ceair, délul:

1. *Icral-Ceaia-Bair,* care trecênd frontiera se întinde în forma unuĭ arc de cerc cu convexitatea către N.-V. între valea pârîuluĭ Almalîu numită Beilic-Ceair.

Inălțimea acestuĭ dél trece peste 100^{m}, căcĭ are douĕ puncte cu cota 134^{m} (la 1 km. spre N. de piatra No. 5) și 135^{m} (Punctul *Silistra*) la 2 km. spre N. de Almalîu.

Către S., valea Regederesi-Ceair, ce formează frontiera, desparte acest deal de *Sîlî-Olu-Sîrtî* (Bulgaria). El e traversat de douĕ drumurĭ: unul care plécă din Almaliŭ, trece pe la Amedia-Tabia și Arab-Tabia la Silistra; altul pornesce tot din Almaliu, către N. trece pe la punctul Silistra cotat 135 și dă în șoseaua Ostrov-Silistra. Din el se bifurcă în dreptul comuniĭ Almaliŭ *a) Délul Trâncoviția,* care se termină în valea Trâncoviția la Cișmeaua Ostrovenilor. Direcția acestuĭ dél este de la V. la E. între Valea Almaliŭ la Sud și Trâncoviția la N. Inălțimea luĭ este de 100^{m}. In viile de pe valea de la Vestul

www.ziuaconstanta.ro

Ostrovuluĭ, délul Icral-Ceaia-Bair se continuă paralel patuluĭ Dunăriĭ către E. sub numele de *Iapcea-Bair*, iar în dreptul Comuniĭ Bugeac, primesce numirea de *délul Bugeaculuĭ*. Inălţimea déluluĭ Iapcea-Bair este aceaşĭ cu a déluluĭ pe care 'l continuă numaĭ până la drumul Almaliu-Ostrov, iar de aci începe a coborî în pantă dulce către E. până în marginea Ezeruluĭ Gârliţa, unde se termină; cu tóte acestea la S. de comuna urbană Ostrovul se află o ridicătură isolată ce măsóră 102^{m}. De aci pornesce către S. în formă de arc de cerc întors către E: *b) Délul cărămizeĭ* cu o înălţime de 50^{m} mărginit de valea Bugeaculuĭ la E. şi Valea Trâncoviţeĭ la V. El se termină în Ezerul Gârliţa.

Drumurile carĭ urcă aceste déluri sunt: drumul Ostrov-Bugeac către E, şoseaua Ostrov-Cuzgun către S. şi în fine drumul de la Cişmeaua Ostrovenilor la Bugeac.

Délurile Icral-Ceea-Bair, Iapcea-Bair şi Bugeaculuĭ despart apele Dunăriĭ de acele ale pârîuluĭ Almaliu (numit şi valea Beilic) şi ale Ezeruluĭ Gârliţa, iar ramificaţiile lor: délul Trâncoviţa desparte valea Almaliuluĭ de valea Trâncoviţa; délul Cărămizeĭ desparte valea Trâncoviţa de valea Bugeaculuĭ. Lungimea culmeĭ principale este de 13½ km., din care 5 km. pentru délul Icral-Ceaia-Bair, 5 km. pentru Iapcea-Bair, şi 3½ pentru délul Bugeaculuĭ. Délul Trâncoviţa este lung de 4 km., iar al Cărămizeĭ de aceaşĭ lungime.

2. *Dealul Sarî-Mesea-Bair*, desparte apele pârîuluĭ Almaliu de acele ale afluenteluĭ săŭ Pampur-Ghiolgiu. Acest dél este o ramificaţie N. E. a déluluĭ *Topci-Iol* din Bulgaria. Direcţia acestuĭ dél este de la S. V. către N. E., înălţimea luĭ maximă este de 100^{m}, cu tóte că pe frontieră lângă piatra No. 6 se găsesce o movilă isolată numită *Gabroviţa*, ce are o cotă de 135^{m}. El cobóră în pantă dulce către N. E. până în valea pârîuluĭ Pampur-Ghiolgiu. Lungimea luĭ, de la movila Gabroviţa până la confluenţa Almaliuluĭ cu Pampur-Ghiolgiu, este de 6½ km. Intr'ênsul intră valea Iaguda-Ceair, care 'l desparte în *Sarî-Mesea Bair de V.* 'nalt de 100^{m} şi *Sarî-Mesea-Bair de E.* 'nalt de 50^{m}. El e străbătut de la N. V. către S. E. de şoseaua ce plécă din Almaliu, trece prin valea Iaguda, peste pârîul Pampur-Ghiolgiu şi dă în şoseaua Ostrov-Cuzgun în valea Curu-Canara.

II. *Délurile dintre Valea Pampur-Ghiolgiu şi Valea Gârliţeĭ (Nursus-Ceair).*

Intre valea Pampur-Ghiolgiu şi valea Curu-Canara se află délul alungit de la S. la N. anume:

3. *Belezliki-Sîrtî* o prelungire N. a déluluĭ din Bulgaria *Ceatal Orman*. Belezliki-Sîrtî trece frontiera la piatra N. 8, şi cobóră în pantă uşóră către N. până la vărsarea pârîuluĭ Almaliu în Ezerul Gârliţa. Inălţimea luĭ la frontieră de 75^{m}, se micşoréză cu cât se prelungesce către N. Lungimea luĭ de la frontieră este de 4 km. Este tăiat de şoseaua judeţiană Ostrov-Cuzgun, de şoseaua ce vine din Almaliu, se unesce cu precedenta în valea Curu-Canara şi de un drum paralel şi puţin la N. de frontieră, pe care o taie la pietrele No. 7 şi 9.

Intre valea Curu-Canara la V. şi Şaban-Ceair, care către N. se numesce valea Eschioĭ, se întind ramificaţiile Nordice ale déluluĭ Mahale-Orman-Bair.

4. *Délul Mahale-Orman-Bair* aparţine în mare parte Bulgarieĭ, numaĭ pe o mică întindere atinge frontiera la piatra No. 9, unde înălţimea luĭ este de 166^{m}; e acoperit pe frontieră cu pădurĭ.

Către N. el trimete o ramificaţie: *a) Şaban-Bair* cu o înălţime de peste 125^{m}, şi ocolesce pe la S. Comuna Esechioĭ, pentru a se întórce către N. pe la vestul satuluĭ sub numele de *Hagi-Durac-Sârtî*; e acoperit cu pădurĭ, are înălţimea cea maĭ mare la *punctul Esechioĭ* de 144^{m}; acest dél se termină către N. în ţărmul Ezeruluĭ Gârliţa prin *Burun-Sîrtî*, despărţind ast-fel Valea Kiuciuc-Chessen-Ceair (la V.) de Curu-Canara (la E). Acéstă ultimă ramificaţie este acoperită numaĭ în partea de V. cu pădurĭ.

Din Hagi-Durac-Sîrtî se desface la N. comuneĭ Esechioĭ délul: *a) Bone-Sîrtî*, ce se întinde de la S. V. către N. E. despărţind valea Kiuciuk-Chessen-Ceair (la V.) de Valea Esechioĭ (la E). Inălţimea maximă 125^{m}, cobóră în pantă dulce la comuna Gârliţa.

Lungimea déluluĭ Şaban-Bair cu prelungirile sale Hagi-Durac-Sîrtî şi Burun-Sîrtî este de 8 km. de la frontieră, iar acea a ramificaţieĭ Bone-Sîrtî de 5 km. până la Gârliţa.

Şoseaua judeţiană Ostrov-Cuzgun, urcă acest deal la 1 k. spre N. V. de Esechioĭ şi

www.ziuaconstanta.ro

urméză culmea pădurósă a déluluĭ Bone-Sîrtî, pe care o cobóră la 500^{m} spre S. de Gârlița în valea Esechioĭ.

Pe valea Curu-Canara se desparte din șoseaua județiană un drum, care urcă délul Hagi-Durac-Sîrtî pe la punctul Esechioĭ și cobóră în valea Kiuciuc-Chessen-Ceair, pentru a duce la Gârlița.

Pe la sudul Comuniĭ Esechioĭ urméză culmea déluluĭ Saban-bair, drumul care vine de la piatra frontieră No. 7 (la N. E) și duce paralel frontiereĭ la Piatra No. 9.

5. *Délul Pinirlic-Bair* prelungit către N. E. cu pădurosul dél, *Tiumbet-Bair,* desparte valea Saban-Ceair (către N. numită Valea Esechioĭ), de Kilege-Ceair (numită către N. Regene-Ceair).

Délul Pinirlic vine de peste frontieră pe la pichetul No. 7, unde are o înălțime de 150^{m}, cobóră prin Tiumbet-bair până la 75^{m} în valea Esechioĭ. Lungimea de la frontieră este de 4 km., direcția de la S. V. către N. E. Pe acest dél urcă drumul de la Esechioĭ și cobóră la frontieră în valea Punar-Orman-Ceair.

Délul Tiumbet nu atinge de cât fórte puțin frontiera, cea maĭ mare parte este în Bulgaria, unde desparte pădurósele văĭ Punar-Orman-Ceair (la V.) ce se unesce la frontieră cu Kilege-Ceair (de la E). Inălțimea maximă a acestuĭ dél este de 150^{m} și e străbătut de drumul de care am vorbit maĭ sus, ce urcă din valea Punar-Orman-Ceair și se unesce peste frontieră aprópe de satul Kogiular cu șoseaua ce vine din Silistra și se termină în acest sat.

Intre văile Kilege-Ceair, Regene-Ceair și Esechioi la V., Cavac-Culu-Ceair și Nursus-Ceair se intind prelungirile Nordice ale déluluĭ :

6. *Bei-Orman-Bair* numite *a) Tanas-Sîrtî* și *b) Versat-Sîrtî,* ambele aŭ ca punct de bifurcație *Punctul Cuiugiuk* (cotat 171), aședat pe frontieră chiar la piatra No. 10.

Délul Bei-Orman Bair atinge fórte puțin frontiera, el se intinde în Bulgaria; la piatra No. 10, are înălțimea arătată, prelungirile sale aŭ o direcție de la S.-E. către N.-V. și cobóră în pantă dulce, cea d'intâĭ în valea Esechioĭ, iar cea d'a doua la Gârlița, punctul de bifurcație al văilor Esechioĭ și Nursus-Ceair.

Lungimea de la frontieră până la Gârlița este de 5 km. Culmea déluluĭ Versat-Sîrtî este urmată de drumul ce vine de la Gârlița, trece frontiera pe la piatra No. 10 și duce pe culmea déluluĭ Beĭ-Orman-Bair la satul bulgăresc Kogiular.

La confluența văiĭ Cavac-Culu-Ceair cu valea Gârlița (Nursus-Ceair), se află délul rotund:

7. *Regene-Bair,* ce are o înălțime maximă de 164 m., cobóră repede în văile ce 'l înconjură. El este prelungirea N. a déluluĭ *Ceatal-Iolu-Bair,* care atinge frontiera la pichetul No. 9. Acest dél (Ceatal-Iolu-Bair) desparte în Bulgaria valea Cavac-Culu-Ceair (la V.) de Cuiugic-Ceair (la E.), pe care se află importantul sat Küciuk-Kainargi, unde se incheiă la 1774 tractatul de pace între Rusia și Turcia (Urechiă Vol. I. p. 5).

Pe culmea déluluĭ Regene-Bair și cel bulgar Ceatal-Iolu-Bair merge drumul de la Gârlita la Küciuk-Kainargi.

8. *Délul Carvan* nu atinge frontiera de cât fórte puțin, la pichetul No. 10, la confluența celor douĕ văĭ Cuiugic-Ceair (la V.) și Demecican-Cula-Ceair. Inălțimea luĭ este de 125^{m}, la *punctul Carvan* așezat chiar pe frontieră.

Pe el urcă drumul care venind de la Cuiugiuk merge la Küciuk-Kainargi.

III. *Délurile dintre Valea Gârliței (Nursus-Ceair) și Canara-Ceair* (numită Satichioĭ-Ceair și Dermen-Ceair).

9. *Délul Carvan-Bair,* a căruĭ culme principală se intinde în Bulgaria paralel frontiereĭ, trimite către N. douĕ ramurĭ pădurósе: una maĭ lungă la V. printre valea Demecican-Cula-Ceair, la V. și valea satuluĭ Carvanul mic la E.; acéstă ramură se prelungesce către N.-V. sub diferite numirĭ, după cum vom vedea indată; la frontieră ea se numesce: *a) Iuk-Mezarli,* și are o înălțime maximă de 168^{m}, *b)* cea d'a doua ramură la E. între Culac-Punar-Ceair la V. și valea Carvanuluĭ mare este scurtă, numaĭ 500^{m} trece frontiera, are 150^{m} înălțime și se termină la Carvanul Mare, este acoperită de pădurea *Berbotași Orman.*

www.ziuaconstanta.ro

Ramura Vestică numită *Iuk-Mezarli* acoperă tótă partea coprinsă între valea Nursus-Ceair la V. și valea Cuiu-Iuk-Uluĭ la E. (numită în prelungirea sa valea Carvan și valea Jailea-Ceair) prin ramificațiunile sale:

a') Délul Cara-Burum-Bair este prima ramificație ce nasce din Iuk-Mezarli, se îndréptă de la S. către N. printre văile Cuiugiuk-Ceair la V., valea Carvan la N. și Jailea-Ceair la E., printre satele Cuiugiuk (la V.) și Carvanul mic (la E.). Acest dél în partea S. este acoperit cu pădurĭ. Lungimea luĭ e de 5 km., merge coborând de la cota 168 către N. până în valea Carvan la cota 50.

b') Délul Cuiugiuk-Jolu-Bair este ramificația N.-V. a délului Iuk-Mezarli, el merge în lungul șoseleĭ Ostrov-Cuzgun spre Gârlița și desparte văile Nursus și Tasli Burun la V. de valea Cuiu-Iuk-Uluĭ la E., din dreptul Gârlițeĭ se prelungesce d'alungul maluluĭ Estic al Ezeruluĭ, sub numele de *délul Gârlița.*

Maxima înălțime a acestuĭ dél este în șoséua Ostrov-Cuzgun punctul numit *Cuiugiuk* cotat 130^{m}, către N.-V. cobóră în pantă lină, așa că délul Gârlița are cotele 122, 117 și 113. La țărmul laculuĭ, panta este fórte repede, chiar abruptă, de óre-ce cotele 117 și 113 se găsesc numaĭ la 500^{m} departe de lac.

Lungimea întregeĭ ramure vestice: Iuk-Mezarli, Cuiugiuk-Iolu-Bair și délul Gârlița este de 12 km. de la frontieră. Ea e tăiată de la V. la E. de șoséua Ostrov-Cuzgun pe la punctul Cuiugiuk; de drumul care vine din valea Tasli-Burun-Ceair la Cuiugiuk și e urmată la S. prin pădurĭ de drumul care pornesce din Cuiugiuk pe la punctul *Iuk-Mezarli,* taie frontiera între pichetele 10 și 11 și duce la satul bulgăresc Zarnicĭ.

Din punctul Cuiugiuk se ramifică ăcătre N. printre valea Caraghios-Ceair (la V.) și Carvan (la E.) *a') Délul Olucli* ce este lung numaĭ de 2½ km., are înălțimea maximă de 105^{m} și cobóră în valea Cuiu-Iuk-Uluĭ.

Intre valea Cuiu-Iuk-Uluĭ, Ezerul Gârlița la V., valea Canara-Ceair și Ezerul Oltina la E. de la frontieră și până în Dunăre îșĭ întinde ramificațiile sale marele dél Coslugea.

10. *Délul Coslugea* este ramificația N.-V. a délului *Ciriagi-Iol-Bair,* care intră în Dobrogia la piatra No. 11; între Carvan la V. și Velichioĭ la E.; acest dél este acoperit cu pădurile *Saidi-Orman, Iasi-Orman, Echerli-Orman* și *Chiresli-Orman.* Inălțimea délului Ciriagi Iol-Bair este de 150^{m}, se continuă către N. sub numirea de *Sirt-Iol-Bair,* ce are maximum de înălțime la *Movila-Velichioĭ* 145^{m}, apoĭ prin délul *Curdeli* (înălțimea maximă 132^{m} pe șoséua Ostrov-Cuzgun), din dreptul satuluĭ Coslugea; către N. se numesce *Délul Coslugea* până la Pârjoia, are o înălțime maximă de 139^{m} la *Movila Coslugea;* de la Pârjoia délul se întinde dealungul maluluĭ Dunăriĭ cu numirea de délul *la douĕ movile* și în fine sub numele de délul *de la Cetate,* se termină la vărsarea Ezeruluĭ Oltina. Lungimea délului ast-fel descris, de la frontieră până la Dunăre este de 30 km.; panta luĭ este dar de 0^{m},005 pe metru, cu tóte acestea la Dunăre se termină brusc. Acest dél a fost acoperit odinióră cu întinse pădurĭ ale căror urme se maĭ vĕd și astă-ḑĭ.

Ramificațiile sale sunt:

a) Délul dincolo de Siliștea, se ramifică din délul de la Cetate și se întinde către E. d'asupra Satuluĭ-Noŭ, până în țărmul escarpat al Ezeruluĭ Oltina. Lungimea luĭ este de 3½ km., iar înălțimea de 75^{m}.

b) Délul Ceatal-Orman între Pârjóia și Satul-Noŭ, el formézā legătura între marele dél Coslugea și continuarea sa către N.-E. numită délurile de la douĕ movile și de la Cetate. Inălțimea délului Ceatal-Orman merge de la 100^{m}, și cobóră lin către E. la Satul-Noŭ.

c) Din dreptul satuluĭ Canlia se ramifică către E. pe la N. satuluĭ Coslugea, délul *Uzum-Bair* ce se prelungesce prin *délul Pietreĭ,* până în țărmul laculuĭ Oltina. Ele despart valea Almalî-Culac la N. de valea Ghiol-Ceair la S. Lungimea acestuĭ dél este de 5 km. și pornesce de la cota 132^{m}. *Délul Pietreĭ* de și are numaĭ 50^{m} înălțime totușĭ malul Ezeruluĭ este escarpat.

In șoséua Ostrov-Cuzgun se află *movila Almalî-Cula* (cotată 133) a *délului Curdeli;* de la acéstă movilă se întinde către N. printre valea Almalikuluĭ la V. și Derea-Ceair la E. până la satul Coslugea.

www.ziuaconstanta.ro

d) Délul cu Movila Caragia ca punct cel maĭ 'nalt (149^{m}), cobóră către N. spre Coslugea până la cota 75^{m}. Lângă sat se află punctul numit *Coslugea moară,* ce are o înălțime de 119^{m}.

Movila Velichioĭ aflată la S. satuluĭ Lipnița, aparține déluluĭ Sîrt-Iol-Bair, și are cota 145^{m}, ea domină valea Ciali-Ceair, care desparte délul Sîrt-Iol-Bair de Dermen-Sîrt.

e) De la *movila Almalâcula,* se ramifică din délul Coslugea către N.-V. délul *Canli-Dere,* ce desparte valea Cuiu-Iuk-Uluĭ de valea Cânlia; acest dél merge până în Dunăre, formând un bot 'nalt de 122^{m} între valea Licina și valea Canlia,a re o lungime de 8 km., din el se ramifică către V:

a') Délul Scorci ce se termină la Galița și desparte valea Cuiu-Iuk-Uluĭ de văile Galițeĭ și Scorci, are o lungime de 4 km. și înălțimea maximă 122^{m}.

b') Délul Taplic la N. satuluĭ Galița, are 130^{m} maximum de înălțime, cobóră repede în țărmul N.-E. al laculuĭ Gârlița; în partea Sudică délul este păduros.

c') Délul Draka terminat la Dunăre, prin *délul Dervent,* ce are 125^{m} înălțime, se întinde printre gârla Dervent ce servesce de scurgerea laculuĭ Oltina (la V.) și valea Licina (la E.), e acoperit de câte-va fășiĭ de pădure.

Délul Coslugea este tăiat de șoséua Ostrov-Cuzgun, pe care se trece din valea Cuiu-Iuk-Uluĭ în valea Ezeruluĭ Oltina, la Lipnița.

Pe dél dă în acéstă șosea drumurile carĭ vin din Galița, Canlia, Pârjoia, Satul-Noŭ și Coslugea de la N.; către S. délul este urmat de un drum ce merge peste frontieră (pe care o taie la 1 km. spre E. de piatra No. 11), la Cranova.

11. Trebue menționat și délul care *de la Cranova* se îndréptă către N., trece frontiera în Dobrogia pe la pichetul No. 13 și desparte valea Ceali-Ceair, pe care se află cătunul Velichioĭ (la V.) de valea Satichioĭ-Ceair (la E.). Înălțimea maximă a acestuĭ dél este de 166^{m} la E. de Velichioĭ și este acoperit cu pădurile *Cara-Aci-Corusu* chiar pe frontieră; în mijlocul acesteĭ pădurĭ se află pichetul No. 13. Imprejurul Velichioiuluĭ se află pădurea *Saia Coru-Orman,* ce se întinde până în valea *Ceali-Ceair.* Acest dél numit *Dermen-Sîrt* are o lungime de la frontieră de 3 km.

IV. *Grupul de déluri coprinse între valea Canara Ceair la V. și valea Beilicu,* numită către S. Derinca-Ceair, Gheren-Ceair și Enișemli.

Valea Canara-Ceair, care între pietrile fronteriĭ 18—19, intră în Bulgaria, pentru a duce la Cranova, se continuă către S. paralel cu frontiera prin valea Sarp-Orman-Ceair, care în dreptul pichetuluĭ român No. 17 se întâlnesce cu valea Regep-Cuiusu-Ceair ce vine de la Sud din spre Cadichioĭ; la pichetul 17, valea Regep-Cuiusu-Ceair se îndóie brusc către E. spre satul Regep-Cuiusu și se continuă prin pădurĭ până la *délul Sînîr-Iol-Bair* cu numirea de *Biuiuk-Orman-Culac,* pe o lungime de la frontieră de 4 km. Pe acéstă vale merge drumul Dobromir, Regep-Cuiusu, peste frontieră pe la pichetul 17 la Cranova. Frontiera între piatra No. 13 și satul Regep-Cuiusu este trasată pe culmea unor déluri ramificațiile estice ale mareluĭ dél:

12. *Uzum-Bair* din Bulgaria; aceste déluri sunt:

a) Siran-Culac-Bair, (spre N.-V. de piatra 13).

b) Cara-Peretlik-Artasi și *c) Aivalik-Bair* către S.-E., despart văile Canara-Ceair și Sarp-Orman-Ceair (Bulgaria) de valea Ghiuvenli-Ceair ce merge prin Dobrogia pe la satele Ghiuvegea, Parachioĭ și Calaigi, până aprópe de Regep-Cuiusu. Lungimea acestor 3 déluri este de 6 km., înălțimea cea maĭ mare o are Aivalik-Bair de la S. (175^{m}), și merge descrescând până la 168^{m} către N. Délul Cara-Peretlik-Artasi (la pichetul 16) este acoperit cu *pădurea Chereslik-Orman,* ce se întinde până la Calaigi.

De la piatra No. 13 se întinde către N.-E. spre Parachioĭ:

d) Délul Macmora ('nalt de 168^{m}) acoperit cu petice de pădurĭ, el se continuă către N.-V. printre valea Dermen-Ceair (la V.) și Ghiuvenli-Ceair (la E.) cu numirea de *Capuschioĭ-Bair* și cobóră către N. în pantă dulce, până în Balta Iortmac. Pădurea *Buiuk-Orman* îl acoperă în întregime. Lungimea acestuĭ dél de la piatra No. 13 până la balta Iortmac este de 8 km., iar 'nălțimea maximă de 168^{m} la V. de satul Calaigi. Drumul de la Velichioĭ la Parachioĭ, urcă délul Capuschioĭ-Bair.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

De la satul bulgar Cadichioĭ, aşezat în unghiul eşind ce frontiera face către S. la piatra No. 14, pornesce din Bulgaria valea Techederesi, care după ce înconjóră pe la S. *movila Tuzla-luk*, cotată 182, pe care se află piatra 14, intră către N.-E. în Dobrogia la 1½ km. către E. pe la piatra No. 15 şi de aci către N. prin satul Techideresi, înconjurat pe la N.-E. de pădurea *Sarpali-Orman*. La piatra 15 converg în valea Techederesi alte 2 văĭ: una Ardali-Ceair, care vine de la S. din satul bulgar Ardali şi cea de a doua valea Tersconduru-Ceair, este urmată de frontieră către E. până la piatra 16, iar de aci se îndóie către S.-E. în Bulgaria către satul Terezkondu. Fie-care din aceste văĭ este urmată de câte un drum ce converg către Techederesi. Valea Tersconduru desparte pădurosul dél bulgar *Gheci-Orman-Bair* de délul din Dobrogia *Caralmus-Orman*.

De la *movila Tuzla-luk* (piatra 14), se întinde către N. délul ce desparte valea satuluĭ Techederesi, de aceea a Regep-Cuiusu-luĭ pe o lungime de 5 km., înălţimea luĭ maximă este de 192^{m} pe frontieră între pichetul 18 şi piatra 14. El e traversat de la N. la S. de drumul Regep-Cuiusu la Techederesi.

Printre valea Tersconduru-Ceair la V. şi Caralmus-Uzum-Culac la E., pătrunde din Bulgaria pe la pichetul 21, ramificaţia Nordică a déluluĭ 13) *Gheci-Orman-Bair*, ca se numesce *délul Caralmus-Orman*, a căreĭ înălţime maximă de 210^{m} se află la N. pichetuluĭ. Acest dél trimete către N. douĕ ramurĭ:

a) Echerli-Orman-Bair prelungită prin *Orta-Burun*, represintă ramura Estică pe care văile Iucari-Mahale-Ceair şi Caralmus-Uzum-Culac o desparte de délurile *Dermen-Sîrtî* şi *Gheorgheni-Orman-Bair* la E., către N. acéstă ramură se cobóră lin în valea Dobromiruluĭ, care o desparte de délul *Aslama-Sîrtî*.

Către V. aceiaşĭ vale desparte ramura E. de cea de V., representată prin délurile *Uzum-Bair*, ce se întinde pe la N.-V. satuluĭ Techederesi, până la valea Buiuk-Orman-Culac şi către N. délul *Sînîr-Iol-Bair* ce se légă pe la Sudul pădurii *Catana* cu délul *Aivalik-Bair*.

Aceste douĕ ramificaţiĭ sunt traversate de 3 drumurĭ ce duc din Dobromir către V. la Regep-Cuiusu şi Techederesi.

Culmea principală are o înălţime de 200^{m}. Lungimea de la S.-E.—N.-V. a déluluĭ Caralmus-Orman este de 2½ km., acea a ramuriĭ estice de 5 km. pe la V. satuluĭ Dobromir, iar a ramuriĭ V. de 6 km.

Prin délul Dobromirul-din-Vale, cotat 200^{m}, Sînîr-Iol-Bair se légă către N. cu délul *a') Sarî-Iol-Bair*, între care se întinde *pădurea Asadik-Orman*. Délul Sarî-Iol-Bair are o direcţie V.-E., între văile Babuci-Culac şi Cuiugiuk-Culac la N., Ghiuvenli-Ceair la V., Teche-Chioĭ-Ceair la S. şi Gheren-Ceair la E., ramificaţiile sale pórtă diferite numirĭ:

a") Uzum-Mesea-Sîrtî, e o ramură ce délul trimete către N.-V. în lungul văiĭ Cuiugiuk-Culac, până la Parachioĭ. Pădurea *Teugea-Orman* iĭ acoperă partea luĭ Sudică.

b") Ramura Aslama-Sîrtî este culmea principală ce conţine şi *délul Dobromirul-din-Vale* cu 200^{m} altitudine; către E. *c") Sînîr-Bair* face legătură între Sari-Iol-Bair şi *d") délul Bas-Punar-Sîrtî* la N.; *e") Kiuciuk-Hagi-Sîrtî* la N. satuluĭ Dobromirul-din-Vale; maĭ către E. *Mezarlîc-Bair* şi în fine paralel cu valea Gheren-Ceair délul *Taili-Sîrtî-Havale-Burun*, alungit de la N. la S. Lungimea întreguluĭ dél Sarî-Iol-Bair este de 12 km. între valea Ghiuvenli la V. şi Gheren-Ceair la E. Inălţimea maximă de 200^{m} la *punctul Dobromirul-din-Vale*, cobóră în pantă dulce până la cota 150^{m} în văile ce'l înconjóră. Pe o parte din culmea luĭ merge şoséua Lipniţa, Ghiuvegea, Parachioĭ, Techechioĭ, Enişemli.

Prin *Sînîr-Bair* se face legătura acestuĭ dél cu *b') Başpunar-Sîrtî* la punctul Calaigi cotat 196^{m}. Délul Başpunar-Sîrtî se întinde de la V. la E., între văile Ghiuvenli (la V.) şi Gheren-Ceair saŭ între Parachioĭ şi Bazarghian. Lungimea luĭ este de 10 km., iar înălţimea maximă o are în punctul Calaigi, 196^{m}, cobóră către E. fórte lin pe la punctul *Bazarghian* cotat 187^{m}, până la satul Bazarghian. Către E. e acoperit cu *pădurea Cojocarul*, la N. de care se légă cu *délul Distrail* la punctul cotat 167.

Délul Başpunar-Sîrtî trimete către N. între văile Cisme-Culac (satul Caranlîc) şi valea satuluĭ Ciucur-Chioĭ, *a") délul Arpalik* a căreĭ înălţime maximă e de 143^{m}, cobóră către N. în valea Derinea.

www.ziuaconstanta.ro

Délul Distrail continuă către N. délul Başpunar-Sîrtî. Acest dél cu o înălţime maximă de 172^{m} trimete două ramurĭ către N., despărţite între ele prin valea Beilic-Ceair:

Ramura Estică pórtă numirea de *b") Ceatal-Orman,* peste care trece şoséua Ostrov-Cuzgun, de unde începe a se numi către N. *Délul Hasan-Orman,* ce are maximum de înălţime la punctul *Caranlîc* cotat 136^{m}, cobóră către N.-E. până la comuna Beilic în pantă fórte dulce şi desparte valea Beilic la V. numită şi Curu-Orman, de valea Derinea (la E.).

Ramura de la Vestul văiĭ Beilicul se întinde pe la N. comuniĭ Ghiuvegea între acéstă comună şi Curu-Orman sub numele de *c") Mezarlîk-Bair,* are o înălţime de 143^{m}, pădurea *Muzaisi-Orman* iĭ acoperă partea Sudică; acest dél se întinde către N.-V. pe la *pădurea Duan-Chioĭ-Orman,* desparte valea bălţiĭ Iortmac de valea Câsla-Punar şi Ghenciu, iar la movila *Iortmac* cotată 140^{m} la S. satuluĭ Càsla, se întinde către N. de-alungul ţĕrmuluĭ Estic al laculuĭ Oltina la V. şi valea Curu-Orman la E., cu numirile de *délul deasupra Câsleĭ* cu înălţime de 147^{m} la *Movila Stanciu,* apoĭ délul *de la Merkez* cu *Movila Epuraş* (143^{m}), în comuna Oltina se légă la *Movila Oltina* (132^{m}) cu *délul Ciacal,* în fine, ramura ce limitéză albia Dunăreĭ numită *délul Macuc* (înalt de 140^{m}) la punctul Oltina, *délul Calburgina* (cu movila *Calburgina,* 126^{m}), iar prin délul *Tunu-Orman* se termină între Dunăre şi lacul Mârleanul.

Lungimea ramureĭ Estice este de 10 km., iar a celeĭ de V. de 24 km.

Maĭ face parte din grupul délurilor dintre Canara-Ceair şi Enişemli-Ceair, încă unele ramificaţiunĭ nordice ale délurilor bulgare, care 'şĭ găsesc sfârşitul în partea sudică a Dobrogieĭ, ast-fel:

14. *Dermen Sârtî* la E. văiĭ Caralmus-Uzum-Culac la E. de piatra 17; el se termină în formă ascuţită la S. satuluĭ Dobromir din dél; are o lungime în Dobrogia numaĭ de 2½ km. iar înălţimea de 175^{m}.

15. Ceva maĭ lung este délul *Irasli-Bair,* care către N. pórtă numirea de *Techechioĭ-Bair* şi în fine *Sitma-Bair;* el se întinde de la S. la N., desparte valea Iucari-Mahale-Ceair (la V) a comuniĭ Dobromir, de valea Macmedi-Culac (la E) a satuluĭ Techechioĭ; către N. se sfîrşesce în valea Teche-chioĭ, care 'l desparte de Mezarlîk-Bair. Lungimea întreguluĭ dél de la frontieră până în valea Techechioĭ este de 7 km., iar înălţimea maximă de 196^{m}, ramura ce trimete la V., între Dobromirul din vale şi cel din dél este pădurósă şi se numesce *Gheorgheni-Orman-Bair,* ţărmuresce la E. valea Iucarĭ-Mahale-Ceair.

16. Ca ultim dél pe frontieră în porţiunea ce ne preocupă, este cel coprins între valea Macmedi-Culac la V., Gheren-Ceair şi valea Enişemli la E, adică între Techechioĭ la V., Enişemli şi Azarlîk la E, se numesce *Délul Azarlîk,* are maximul înălţimeĭ la *punctul Azarlîk* II, 186^{m}, (la V. comuniĭ cu acest nume) cobóră lin către N. la confluenţa văilor Teche-Chioĭ-Ceair cu Gheren-Ceair la *Giumna-Cismea.* Délul e tăiat pe la N. de şoséua Techechioĭ-Enişemli pe la punctul Azarlîk I, cotat 171^{m}. Lungimea deluluĭ Azarlîk este de 5½ km.

V. *Grupul de délurĭ coprins între valea Beilicul şi valea Urluia.*

Cum acéstă vale în partea sudică taie frontiera în 3 puncte, vom sub-divide masivul deluros în 4 secţiunĭ, după cum sunt şi văile între care sunt coprinse.

a) Délurile de pe frontieră coprinse între Cerkez-Chioĭ la răsărit şi valea Armutlia la apus, acest grup este format de ramificaţiile Nordice ale unuĭ singur dél.

17. *Délul Docuzacĭ,* ce se întinde de la V. (Armutlia) către E. (Cerchez-Chioĭ) paralel cu frontiera; el este tăiat în două părţĭ aprópe egale de la N. la S., prin valea Docuzacĭ. In general înălţimea acestuĭ dél este coprinsă între 190—200^{m}, iar lungimea de aprópe 10 km.; ramura de E. ce acest dél trimete către N., şi care desparte valea Docuzacĭ de văile Sarapcea, Calfa şi Cerchez-Chioĭ se numesce *a) Délul Moriĭ,* cobóră încet către N. spre satul Cialmargea, unde se termină prin délul *Malcocĭ-Mezarlîk.*

Inălţimea maximă a acestuĭ dél este de 193^{m} între Calfa-Chioĭ şi Docuzacĭ, pe unde trece drumul ce unesce aceste două sate. Lungimea sa de la frontieră este de 10 km.

Ramura apusană ce délul Docuzacĭ trimete către N., între valea Docuzacĭ şi Armutlia se numesce *b) délul Demircea* şi se termină către N. V. în valea Demircea la satul cu acelaş nume; înălţimea luĭ este coprinsă între 193—171^{m}.

www.ziuaconstanta.ro

b) Délurile de pe frontieră între valea Armutlia și Hairam-Kioĭ.

18. *Délul Hairam-chioĭ,* care se întinde de la N.-V—S.-E în lungul frontiereĭ trasată chiar pe culmea acestuĭ dél, are înălțimea maximă de 196^{m} la S. V. de comuna Hairamchioĭ, el trimete o ramură acoperită în parte cu pădurĭ către N. E., numită *a) Coroclîk-Bair* ce se termină la E. de Hairamchioĭ prin înălțimĭ de 137^{m}. Lungimea déluluĭ Hairamchioĭ este de 7 km., înălțimea pe frontieră rămâne aprópe aceeașĭ, numaĭ către E. cobóră ușor în valea Armutlia și Demircea.

c) Délurile coprinse între văile Sevendiculuĭ, Skenderuluĭ, Demircea la E., Hairamchioĭ la S., Iarâm-Culac la N. și frontiera coprinsă între piatra 19 și valea Hairamchioĭ la V.

19. Din délul *Acciaslâc,* ce merge prin Bulgaria paralel cu frontiera de la N. V-S. E., între satul Hasancea (Bulgaria) și valea Hairamchioĭ, se ramifică la punctul Calaigi, cotat 195^{m}, unde se află și piatra 21, către E. *a) délul Calaigi,* care țărmuresce la S. valea Hairamchioĭ până la confluența eĭ cu Demircea. Din acest dél se întinde către N. V. în lungul frontiereĭ *a') délul Tiulia-Babalâc,* a căruĭ înălțime de 195^{m} la movila *Iarâm-Iuk* este egală cu acea a Calaigiuluĭ; ramificațiile acestuĭ dél se întind către N. spre satul Sevendic *purtând numele satuluĭ* și desparte valea Cogea-Ceair de valea Sevendiculuĭ, o ramură desparte valea Iarâm-Culac de valea Cogea-Ceair.

d) Délurile carĭ despart valea Beilicul de valea Urluia.

20. *Délul Ghiol-Punar* se întinde în forma unuĭ arc de cerc de la S. V. către N. E. între Azarlâk, Enișemli (valea Enișemli) și Nargilar (valea Urluia numită aci Ghiol-Punar). Maximumde înălțime a acestuĭ dél este la punctul *Iarâm-Bașa* 196^{m}, unde se află și piatra No. 19; către N. descresce, ast-fel la *punctul Câzâlmâ* este 192^{m} (la E. de Enișemli) la *Dermen-Iuiuk* 187^{m} (la N. de Enișemli), iar la *Eșil-Iuiuk* (spre V. de satul Ghiolpunar) 183^{m}, cobóră către E. între Nargilar și Ghiolpunar până la 100^{m}. Lungimea acestuĭ dél este de 7 km. Pădurea *Suleĭ-Orman* acoperă valea ce pornesce de la piatra 19 către V., spre Azarlîk. Către S. E., acest dél trimete ramura *a) Cora-Peletli,* iar spre N. V. ramura *b) Ghiol-Ghelic-Bair* ce se întinde până la N. de satul Nastradin, despărțind valea acestuĭ sat de valea Gheren-Ceair; ea are la punctul *Dermen-Iuiuk* înălțimea de 187^{m}, cobóră până la cota 150^{m} către N. V.

Ramura principală ce délul Ghiol-Punar trimete către N. este *c)* délul *Mulver-Acceuci,* care pornesce de la punctul *Esil-Iuiuk* (cotat 183^{m}). Acest dél se întinde către N. pe la *Movila Ismail-Iuk* (cotată 184) prin pădurea *Ceatal-Orman,* pe la movila *Buiuiciŭ* (cotată 183); de la punctul cotat 181, așezat pe șoséua Cuzgun-Medgidia délul către N. se numesce *Echiĭ-Iuiuk-Alceac,* iar la E. de satul Bak-cuiusu se continuă către N.-V. cu numirea de délul *Chior-Cuiusu,* de la Aliman se numesce *délul Mârleanu* și în fine de la comuna Mârleanu, *délul Zbreia* țărmuresce albia fluviuluĭ prin două ramificațiunĭ *Măgura Drăgaiciĭ* (cotată 106^{m}) la V. și *Movila Comora* (cotată 115^{m}) la E., se termină în fața ostrovuluĭ Hozun-Ada.

Pe clina apusană a acestuĭ dél sunt așezate satele Bazarghian, Cara-amat, Cuzgun (comună Urbană), Demircea, Bak-cuiusu și Mârleanu, iar pe cea resăriteană Kerim-Cuiusu, Urluia, Polukcĭ și Aliman.

Lungimea totală a acesteĭ ramurĭ de la punctul Esil-Iuiuk până la Dunăre este de 25 km., din care jumătate acoperită cu pădurea *Ceatal-Orman,* ce se întinde între Cara-amat și Urluia către N. până la Bak-cuiusu și Polukci. Panta generală de la S. la N. este de 0^{m},003 pe metru.

Ramurile ce acest dél trimite către V., sunt:

a') Délul Cara-amat Bair, desparte valea Nastradin și Gheren-Ceair la S., de valea Migeleti și Düdütlük-Cuci-ciu-alcea la N., se întinde până la satul Bazarghian în valea Derinea-Ceair. Maximum de înălțime îl are în punctul *Tașlî-Iuiuk,* 178^{m} (la N. Satuluĭ Nastradin).

b') Délul Cuzgun desparte văile Migeleti și Düdütlüc-Cuci-ciu-alcea la S. de Ceair-Orman și Iort-Culac la N.; délul lasă către N. satul Cara-amat, se îndréptă spre N.-V. până la comuna urbană Cuzgun. Are maximum de înălțime 188^{m} între Cara-amat și Cuzgun.

c') Délul Caraula între Cuzgun la S. și Demircea la N., se întinde către V. în formă

www.ziuaconstanta.ro

de triunghiŭ mărginit de văile Derinea la S.-V., Beilicul la N.-V., valea Demirceĭ la N. Are cea maĭ mare înălţime 173^{m} la *punctul Caraula* spre V. de Cuzgun şi Demircea.

d') Délul Demircea se întinde către N.-V între Cuzgun şi Bak-cuiusu, desparte valea Demircea de văile Bak-cuiusu şi Mârleanu; acest dél ţărmuresce la S.-E. lacul Mârleanul şi mica baltă Beilicul. Inălţimea scade de la 181^{m} până la 126^{m} în apropierea laculuĭ, către care cobóră în pantă dulce.

e') Délul Chior-cuiusu desparte valea Bak-cuiusu de valea Orman, el se sfârşesce către V. în valea Mârleanu, care îl desparte de *délul Demirceĭ.*

Intre valea satuluĭ Mârleanu şi valea ce se deschide la Dunăre, Carasan, se află *Măgura Drăgaicii* cu o înălţime de 108^{m}, cobóră în pante repedĭ în tóte direcţiunile afară de S.-E., unde se légă cu *délul Zbreia.*

Ramificaţiile Estice sunt:

f') Délul Curualceac-Bair, care desparte valea Cuuiu-Culac de valea satelor Nargilar şi Kerim-Cuiusu (în general Urluia), se întinde către N. până la satul Urluia, unde cobóră în pante dulcĭ. Inălţimea maximă este de 150^{m}.

g') Délul Caraaci-Alcea desparte valea Nastradin-Culac de Cara-Cialik-Culac, cobóră lin către N.-E în valea Baldarnac-Ceair către ruinele satuluĭ Dedebali.

Din pădurea de la E. satuluĭ Bak-cuiusu, se îndréptă de la S.-V. către N.-E printre văile Polukci la E. şi Tiutiuluk-Ceair la V:

h') Délul Uzun-Culac-Bair, care către N. se numesce *délul Polukci.* Pădurea *Iasi-Orman* îl acoperă; acest dél cobóră uşor către N. în balta Şarpu la S. de satul Aliman.

Ultima ramificaţie *i') délul Catiţa,* se întinde de la S.-V către N.-E. între satul Aliman la S. şi valea Catiţa la N., cobóră lin în ţărmul Vestic al laculuĭ Vederosa, iar către N.-V. *movila Comora* forméză un promontoriu între Dunăre şi lac.

Drumurile ce urcă aceste déluri, pentru a pune în comunicaţie satele din valea Beilicul cu acele din valea Urluia sunt:

Enişemli-Ghiolpunar.
Enişemli-Nargilar şi Kerim-cuiusu.
Nastradin-Kerim-cuiusu.
Nastradin-Urluia.
Bazarghian-Cara-amat-Urluia.
Şoséua Cuzgun-Medgidia.
Cuzgun şi Demircea la Bak-cuiusu-Polukci.
Mârleanu-Aliman şi
Mârleanu-Raşova.

Din studiul hipsometric al Suduluĭ Dobrogieĭ am văzut, că în partea S.-E. coprinsă între valea Urluia până la trecerea eĭ peste frontieră, prin secundara sa vale Cerchez-Kioĭ la V., Dunărea şi valea Carasu la N., Marea Négră la E. şi frontiera la S., diferitele ramificaţiunĭ ale délurilor ce vin din Bulgaria, nu urméză către N. fără întrerupere, aşa cum s'a văzut în partea până acum studiată, ci sunt curmate pe la jumătatea lor de o vale fórte mare, Borungea.

Pe de altă parte, dacă am ţine sémă de linia de despărţire a apelor, am vedea că pe versantul pontic, terenul nu ne înfăţişéză nisce déluri continue, ci maĭ mult o serie de movile, unele legate aparent între ele, iar altele fără nicĭ o legătură, cele maĭ multe din aceste movile sunt artificiale.

Aşa este tot litoralul Mariĭ între Constanţa şi Mangalia.

Pentru studiul raţional al terenuluĭ din Sud-Estul Dobrogieĭ şi ţinênd sémă de consideraţiunile hipsometrice, l'am impărţit pentru orografie în treĭ:

VI. *Partea coprinsă între frontieră şi curmătura Borungea;*

VII. *Délurile de la N. curmăturii Borungeĭ până la Dunăre şi Carasu,* şi

VIII. *Versantul Pontic de la linia despărţitóre a apelor până la ţărmul Mariĭ.*

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

VI. *Délurile de la Sudul văii Borungea* sunt ramificaţiunile Nordice ale Balcanuluĭ; ele se continuă către N. de acéstă vale spre Dunăre şi valea Carasu.

Intre valea Demircea, Schender şi Sevendic la V., valea prelungită Derechioĭ, Câsleĭ-Alibeĭ-chioĭ şi Afighinea, se întinde o culme de dél care începênd de la frontieră:

21. *Délul Derechioĭ*, ce trece peste frontieră înconjurând piatra No. 26; are maximum de înălţime la punctul *Bali-Iuk* 182^{m}; către N. E. acest dél se continuă prin *Bair-Iuiuk*.

Aceste douĕ délurĭ se prelungesc către N. V., despărţind cele douĕ văĭ Demircea de Afighinea prin *a) délul Alibichioĭ* la E, *b) Bair Mezarlîk* şi *c) Mamuzlî-Bair* la V. Inălţimea lor este de 187^{m} la E. de satul Cerkezchioĭ şi cobóră în pantă dulce către E. şi V. până la cota 150^{m}, în văile Calfa-Chioi şi Cerkez-Chioi la V., Câşla, Alibei-Chioi şi Derechioĭ la E. Către N, délul se numesce *Sarâ-Bair* cu o ramură vestică, *d) Mezarlîk-Bair* pe lângă satul Calfa-Chioi, *e) Coru-Bair* 'nalt de 168^{m} desparte valea Sarapcea de Afighinea. *Coru-Bair* la punctul *Taşlî-Iuiuk* (cotat 178^{m}) se bifurcă prin valea Crâcic-Ceair; ramura Vestică, se numesce *a') délul Schender*, desparte valea Schender la V. de Crâcic-Ceair la E., el se termină în valea Borungea prin *Turla-Bair* şi *Cara-Pelietic*, ce cobor până la cota 50^{m} cu o pantă fórte lină către N.

b') Ramura Estică se numesce *délul Bairam-dede*, desparte valea Crâcic-Ceair la V. de Afighinea la E. Maximum săŭ de înălţime este de 180^{m} la *Cogea-Iuiuk*, cobóră până la 176^{m} la *Movila Cialâ-Perde*, de unde începe a se numi *délul Cialâ-Perde* şi în fine prin douĕ délurĭ, unul către V. *a'') Turla-Mezarlâk-Bair*, cel d'al doilea către E, *b'') Cisme-Bair* cu *délul Topasler*, se termină între satele Borungea şi Bekter.

Lungimea întregeĭ ramificaţiunĭ de la frontieră până la valea Borungea este de 30 km. panta este de aprópe 0^{m},003 pe metru.

Drumurile carĭ urc culmea acesteĭ ramurĭ sunt: drumul Schender-Bairam-dede, drumurile Demircea şi Cial-Margea la Bairam-dede, Cial-Margea la Cazâlmurat, Calfa-Chioi la Kazîl-Murat, Mamuzli-Cavaclar, Cerkez-Chioĭ şi Derechioĭ la Caraomer.

22. *Délurile Caraomer* şi *Alibi-Chioi* continuă către N.-E. ramificaţiile Balcanuluĭ. Aceste délurĭ trimet către N:

a) Délul Mezarlîk ce desparte valea Afighinea la V. de Merdeven-Ceair la E. In dreptul satuluĭ Baş-Punar primesce *numele satuluĭ* şi se termină la Bekter. *Délul Başpunar* trimete către N.-E. ramura *a') Bairam-dede-Bair* între satele Terzi-Veli şi Kazâl-Murat.

Délurile Caraomer şi *Alibichioĭ* vin de peste frontieră. Ele aŭ o lungime de 9 km., iar de la ruinele satuluĭ Alibichioĭ începe a se numi *Délul Mezarlîk;* până la valea Borungea are o lungime de 17 km. şi cobóră în pantă fórte dulce către N. La Kazâl-Murat, converg drumurile ce urcă culmea acesteĭ ramurĭ, maĭ însemnat este drumul Bairam-dede la Ghiuvenli. Ca înălţime maximă este *punctul Kazâl-Murat* 165^{m}. Acéstă ramură de délurĭ se maĭ numesce şi *Ghiuvenli-Bair*.

b) Délul Merdevenli-Bair desparte valea Merdeven-Ceair de Mangaci-Ceair. Are maximum de înălţime 141^{m}, între Cavalclar şi Kazâl-Murat. Acest dél este ramificaţia Estică a celuĭ precedent.

Délul Caraomer a căruia înălţime la frontieră este de 180^{m}, descresee cu cât înaintéză către N.-E., ast-fel că la N. de comuna Caraomer găsim înălţimea de 152^{m} la punctul *Ghiuvenli II*, iar maĭ către Est la *Délul Cara-Iuiuk*, 131^{m}, la Azaplar 120^{m}; panta sub care cobóră este dar de 0^{m},003 pe metru; lungimea luĭ de la frontieră (pichetul 35) până la Azaplar fiind de 20 km.

Din délul Cara-Iuiuk se întinde către N.-V. între *Mangaci-Ceair* la V. şi *Buiuk-Dere* la E. *c) délul Bair-Carasuluk*, din care se ramifică, către N.-V. ramura *a') Culac-Bair* între Mangacĭ (la V.) şi Sofular (la E.); către N.-E, ramura *b') Dichil-Tasî* între Casâkci şi Enghez. Délul Carasuluk are 15 km. lungime şi cobóră de la S. la N. de la cota 130^{m} până la 100^{m}. Culmea acestuĭ dél este urcată de drumul Ghiuvenli-Mustafacâ la Azaplar. Intre Azaplar şi Carachioĭ, délul Caraomer se continuă prin *d) Arta-Burum*, care la punctul *Iasi-Iuk* are 117^{m} înălţime; ramificaţia ce acest dél trimete către N.-V. desparte valea Buiuk-Dere şi Enghez de valea Kiivan-Alceak şi Ccalik-Cum-Ceair.

www.ziuaconstanta.ro

Acéstă ramură se numesce *a')* délul *Tatar-Bair* și *b') Edilchioi-Tepe* la N.; pe clina sa apusană sunt satele: Mustafacâ, Erebiler, Enghez, Casâkci, Sofular; pe cea răsăriténă: Carachioĭ, Amzacea și Edilchioi. Acest dél se termină la Ciobanisa, Agemler și Osmancea la N.

Lungimea déluluĭ este de 13 km., iar înălțimea maximă de 125^{m} la *Ciatal-Iuk.*

c') Délul Cogea-Sârti-Bair represintă ultima ramificație răsăriténă a déluluĭ Arta-Burum spre E. de satul Carachioĭ. Inălțimea sa este de 100^{m} și trimet către N.-V. *a'') délul Amzacea* ce desparte valea Kiivan-Alceac de Sânâr-Dere și Amzacea-Dere. Pe culmea déluluĭ trece drumul Medgidie-Mangalia între Amzacea și Gheringik.

VII. *La Nordul văiĭ Borungea,* terenul se înfățișază ca un platoŭ întins până în valea Carasuluĭ, tăiat de la N.-V. către S.-E. de treĭ văĭ marĭ: Diordumgi-Orman, Caramancea și Peștera.

Centrul acestuĭ platoŭ, cu înclinare de la V. la E., este ocupat de douĕ sate importante: Büiuk-Biulbiul și Copadin, 2 puncte de încrucișare a drumurilor carĭ radiază de la Medgidia către Bairam-dede (S.-V.) și Mangalia (S.-E.). *Câmpiile Nalciac* și *Sulma-Patlagean* dintre Copadin și Büiuk-Biulbiul represintă partea cea maĭ plană a acestuĭ platoŭ.

Délurile carĭ despart cele 3 văĭ principale carĭ se deschid spre Dunăre sunt:

Intre valea Urluia la V., Enigea (Muuruazliki) și Kioseler la Est:

23. La N. satuluĭ Borungea se întinde *délul Mezarlîk-Borungea-Bair* cu o înălțime de 164^{m}, la movila *Borungea* îșĭ trimete ramificațiunile sale în patru direcțiĭ: *a)* Către E. *Cesme-Bair* între Cesme-Culac la N., valea Urluia la V. și Borungea la S., acéstă ramură silesce valea Urluia a descrie la satul Ghiol-Punar un arc către V.; pantele sale sunt acoperite cu pădurĭ; către S. *b) Havale-Canara-Bair* pe la V. de satul Borungea; el este o prelungire a ramificațieĭ sudice *Tusla-Bair.* Pantele sale răsăritene sunt acoperite cu pădurea *Borungea* ce se întinde până în sat. Către E. ramura *c) Muuruazliki-Bair,* continuă către E. șirul de délurĭ carĭ forméză pantele apusene ale platouluĭ de la Nalciac; către N. este ramura principală, care prin *a) Curu-Giugiuk-Bair* se légă cu *Adam-Clisetarîfî-Bair,* dél ce are 150^{m} înălțime, se întinde între Adam-Clise (la V.) și Enige (la E.). Aci ramura se bifurcă în ramura Estică între văile Enige-Alceak și Curu-Cula (la V.), Diordiungi-Orman și Arabagi (la E.). Acésta ramură pórtă numirea de *a") Coru-Bair, Giatri-Bair* și în fine délul *Arabagi* acoperit cu pădurĭ și tăiat de șoséua Cuzgun-Medgidia. Inălțimea ramureĭ estice cobóră de la 150^{m} la 136^{m} până la 100^{m} și se termină la satul Arabagi. *b")* Ramura Vestică pornesce din dreptul satuluĭ Adam-Clise *al căruĭ nume pórtă,* trece pe la monumentul făcut cunoscut lumiĭ aḑĭ de eruditul nostru archeolog, D-l Gr. G. Tocilescu, aci are înălțimea de 158^{m}.

Ajunsă la satul Iusufunar, împrumută *numele satuluĭ,* cobóră la 156^{m} înălțime, este traversată de șoséua Cuzgun-Medgidia; spre N. de Talașman se numesce *Talașman-Bair* ce are 155^{m} înălțime afară de movila isolată *Talașman,* unde înălțimea se ridică la 173^{m}. Către N. de movila Talașman, délul desparte apele laculuĭ Vederosa de acele ale Baciuluĭ, *délul Diuc* țărmuresce pe cel d'întîiŭ la E., iar délul păduros *Mustana* pe cel d'al doilea la V., ele se unesc la movila *Vlahchioĭ* (cotată 155^{m}), de unde se continuă către N. prin délul *Germeli* până în lacul Vederosa. Ramura Estică e lungă de 12 km., pe când cea de Apus de 20 km. Pe culmea acesteĭ din urmă ramurĭ merge drumul Vlahchioĭ-Talașman-Adam-Clise-Borungea, iar pe cea de E., drumul de la Arabagi la Borungea.

Délul *Muuruazliki-Bair,* continuă către E. după cum am vĕḑut, délul Borungea pe care 'l légă cu:

b') Délul Kiosseler, acest dél se întinde la N. satuluĭ cu acelaș nume, către N. și desparte valea Enigea la V. de Buiuceral-Ceair și Cinghinea-Orman-Ceair la E. Inălțimea déluluĭ la S. este de 158^{m} la punctul *Suat-Iuk,* de 159^{m} la *Movila Cherneĭ* și de 156^{m} la punctul *Kiosseler,* ramura *a") Erghinanlîk* o trimete către N.-E., iar *b") Chior-Cu-Bair* către N.; ea se continuă pe la E. satuluĭ Enigea și se termină în valea Diordiungi-Orman, *c')* Délul *Iomer-Bei-Iutlu* continuă către E. culmea de délurĭ de la N. văiĭ Borungea între Kiosseler și Caugagi; din el se ramifică la S. *a") Kiuciuk-Cesme-Bair* către satul Kiosseler, *b") Kezlen-Sîrtî* spre Carabacâ, *c") Canen-Gurse* spre Caugagi.

www.ziuaconstanta.ro

Tuslarescĭ (n. pr.), 402.
Tusu-dere (vale). 178, 237.
Tutova (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749 754, 871.
Tutrokan (oraș), 28.
Țuțuiatul mare (vârf). 74.
Tutzkow (general), 595.
Tuzla (cap), 30, 43, 83, 104, 141. 203, 208, 209.
Tuzla (com.), 54, 62, 103, 209, 210, 211, 445, 457, 458, 464, 467, 469, 470, 646, 650, 692, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 726, 728, 732, 735. 742, 769, 782, 787, 792, 795, 826, 853.
Tuzla (far), 209.
Tuzla (vale), 210, 211, 239.
Tuzla (mov. pe délul Dermen), 103, 104.
Tuzla (lac), 76, 79, 84, 88, 121, 140, 218, 222, 223, 357, 427, 873.
Tuzla (plantație), 222, 223, 763, 769.
Tuzla (pepinieră), 762.
Tuzla (vapor), 898.
Tuzla-Bair (deal), 100, 126.
Tuzla-Burum (satul Tuzla), 572.
Tuzla-Ghiol (v. Tekirghiol).
Tuzla-Iuk (deal), 211.
Tuzla-Iuk (movilă), 40, 95.
Tuzla-Iuk-Dere (vale), 179, 237.
Tuzla-Tepe (movilă), 103.
Tyras (Nistru), 309, 363.
Tyras (oraș), 317, 528.
Tyrangiṭae Sarmatae (popor), 515.
Tzetzes (n. pr.), 310.

Traducerea numirilor străine.

Tabia = fortăréță.
Tabiasi = fortăréța luĭ-.
Tai = mânz.
Tailĭ = mânzat.
Tailĭ-Havale-Sirtĭ-Burun = (trebue zis = Tailĭ-Oulĭ-Sirt-Burun). V. a. n.
Tana-Saia = (trebue zis Dana-Saiasĭ). V. aceste nume.
Tanai-Tiubessi = (trebue zis Dana-Tepessi). V. aceste nume.
Tanas-Ceair = (trebue zis Dana-Ceair). V. aceste nume.
Tahri-verdi = Dumnezeŭ a dat (în locŭ de Tari-verde).
Taoba-Tepe = (trebue zis Teiube-Tepessi). V. aceste nume.
Tariffĭ = în spre.
Tarla = loc arabil.
Târla = stână.
Taș = piatră.
Tasaul = curte cu zid de piatră.
Taslà = cu piatră.
Taslic = pietros.
Tatarlic = mahalaua Tătarilor.
Tatlà = dulce.
Tatlàgeac = dulceag.
Tauşan = epure.
Tazlĭ = chel.
Teche = țap.
Techir = n. pr.
Teiube = pocăit.
Tepe = movilă.
Tepessĭ = movila luĭ-.
Terscondu = pe dos.
Terzi = croitor.
Testemel = șervet.
Telchi = vulpe.
Teliță = (slav.) juncana.
Tetera = (treb. zis Tetere) scumpie.
Teugea = (trebue zis Chenge). V. acest nume.
Tirpan = cósă.
Tiumbet = (trebue zis Chimbet). V. a. nume.
Topal = schiop.
Topalar = pluralul de la topal.
Topaazler = (trebue zis Topalar),
Top ci = artilerie.
Topraisarĭ = (de la Toprac-Sarĭ). V. a. nume.
Toprac = pământ.
Topraclic = cu pământ.
Tortoman = puternic.
Toxof = (corupt din Docuz-Sofu). V. aceste nume.
Tugurlea = (trebue zis Tögörek) rotund.
Tulŭ = colilie.
Turbencea = ca tulpanul.
Tursun = voinic.
Tusu = (trebue zis Su-sus). V. aceste nume.
Tütülük = cu tutun.
Tuzla = (de la Tuz) = sare.

U

Ubicini (n. pr.), 28, 52, 348.
Uduamet-Bair (deal), 102, 127, 174 179.
Ufniarschi (general), 618, 621.
Ulala (movilă), 104.
Ulemale (la Turcĭ), 340.
Ulfila (n. pr.), 536, 629, 630.
Ulmilor (v.), 150, 187, 238, 358, 384.
Ulmului (pârîŭ), 115, 190, 238, 392.
Ulmului (vale), 115, 190 238.
Ungaria (țară), 344, 434, 544, 549, 550, 551, 552, 554, 555, 556, 558, 559, 560, 567, 600, 636, 756, 872, 874.
Ungern (general) 575.
Unguriĭ (popor), 260, 343, 347, 417, 418, 426, 446, 458, 471, 549, 551, 552. 553, 554, 556, 557, 558, 867, 868, 875.
Unkiar-Skelessi (tratatul de la-), 270, 599.
Unirea (soc. de asig.), 902.
Universala (soc. de asig.), 902.
Uralĭ (M-ți), 51, 581.
Urano (vapor), 899.
Urban V (Papă), 549.
Urechia V. A. (scriitor), 92, 475, 574, 577.
Urloĭ (carieră), 831.
Urluchioĭ (carieră), 826.
Urluchioĭ (movilă), 211.
Urluchioĭ (sat), 210, 211, 445, 458, 467, 469, 607, 692.
Urluchioĭ (vale), 211, 239.
Urluia (sat), 97, 98, 163, 166, 170, 471, 476.
Urluia (vale), 89, 96, 97. 98. 100, 126, 163, 236, 445, 452, 453, 472, 473, 476 478, 479, 691, 824.
Urumbeĭ (comună), 75, 118, 119, 187, 189, 358, 370, 384, 385, 417, 418, 419, 422 424, 425, 646, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 853.
Urumbeĭ (pădure), 768.
Urumbeĭ (vale), 118, 187, 238.
Ursul (Episc. Abariților), 633.
Uşakow (general), 331, 577, 598.
Uscudama (Adrianopoli), 432, 867.
Uspenia (mănăstire), 119, 120, 225, 226, 330, 331, 377, 378, 689.
Uspjeh (vapor), 901.
Ussubeĭ (sat părăsit), 350
Uwarow (general) 588, 591.
Uzlina (lac), 257, 809, 810.
Uzlina (sat), 256, 263, 268, 395, 669, 809, 818.
Uzlineț (lac), 257, 809.
Uzum-bair (carieră), 832, 842.
Uzum-bair (deal în Bulg.), 40, 94, 125, 161.
Uzum-bair (deal pl. Babad.), 117 130.
Uzum-bair (deal pl. Silistra ramif. dealuluĭ Coslugea), 93, 125, 160, 161, 162.
Uzum-bair (deal pl. Silistra. ramif. déluluĭ Gheci-Orman-Bair), 95, 125.
Uzum-bair (ram. luĭ Carada), 117, 130, 225, 226, 230, 365, 378.
Uzum-Culac sau Teche-chioĭ (vale), 163,
Uzum-Culac (vale sec. a Borungeĭ), 170, 236, 474.
Uzum-Culac-Bair (deal, ramif. din Ghiol Punar), 98, 126, 163, 166, 470.
Uzum-Culac-Bair (pădure), 769.
Uzum-Hasan (șahul), 554, 555, 556, 875.
Uzum-Mesea-Sirti (deal ramif. din délul Dobromir), 95, 125, 161.

www.ziuaconstanta.ro

Uzumlar (sat), 103, 167, 168, 169, 210, 458, 462, 467, 468, 469, 650.
Uzumlar Ceair sau dere (vale), 103, 168, 210, 236.
Uzum-Ada (pădure), 769.
Uzum-Amet (vale), 173, 174, 175, 237.
Uzum-Amet-Bair (deal ramif. luĭ Caraacic, pe la Tabia Franț), 102, 127, 173, 174.,
Uzum-Bair (ramif. dealuluĭ mare, orografia «Peuce»), 112, 129, 229, 233. 414.
Uzum-Bair (ramif. luĭ Muuruazliki-Bair), 102, 127, 167, 168.
Uzum-Ceair (vale), 101, 173, 237,
Uzumcea (vale), 180, 237.
Uzungea (pădure), 771.
Uzungiova (?), 880.
Uzum-Toma-Bozuc (n. pr.), 640.
Uzungeva (pădure), 770.

Traducerea numirilor străine.

Uba = (trebue zis oba), movilă.
Uluc = sghiab.
Uluclĭ = cu sghiab.
Urlu = (trebue zis urulu), v. a. nume.
Urt = proprietate.
Urulu = grópă pentru cereale.
Urum = Grec.
Usta = maistru.
Uzunlar = satul lungilor.
Uzun = lung.

V

Văcăreni (carieră), 106, 842.
Văcăreni (comună), 73, 152, 194, 195, 196, 197, 380, 381, 389, 390, 393, 394, 581, 582, 652, 685, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 778, 782, 784, 788, 794, 796, 802, 840, 842, 853, 933, 934.
Văcăreni (vale), 106, 197, 239.
Văcaru (lac). 254, 255.
Vădanii (gârlă), 254, 813, 818.
Vădanii (grind), 254, 259.
Vadul Oii, 146, 147, 149, 182, 183, 244, 421, 778, 921, 922, 935.
Vadul Oii (pichet), 147.
Vadul luĭ Isac (Isaccea), 919.
Vaillant (n. pr.), 607.
Vadul luĭ Isac (pe Prut), 893.
Valachĭ, 544, 868.
Valachisches Meer (M. - Négră), 875.
Vadul Morilor (?), 573.
Vaivasin-Bair (deal), 102, 127, 174, 175, 454.
Vaivasin-dere (v.), 102, 174, 175, 237.
Valalĭ (sat), 41, 103, 207, 208, 458, 460, 461, 462, 650.
Valachia (vezĭ Muntenia).
Valcanuluĭ (grind), 193.
Valcanuluĭ (vale), 191, 238.
Vâlcea (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 751, 754.
Valea Adâncă (carieră), 842.
Valea Adâncă 109, 151, 195, 199, 200, 233, 239, 251, 252, 682, 685, 687.
Valea Adâncă (pădure), 773.
Valea cu pietrile (v. Taslik-culac, vale secundară a Casâmceĭ.
Valea Ascunsă (vale), 106, 198, 239.
Valea Bisericeĭ (carieră), 827.
Valea Dealuluĭ Mare, 225, 240.
Valea Lungă (la Enisaraĭ), 186, 238.
Valea Lungă (Taița), 114, 229, 241.
Valea Lungă (Telița) 109, 110, 195, 199, 233, 241, 251, 252, 682.
Valea Lungă (Tibrinu), 179, 237.
Valea cu Mărăcinĭ 119, 184, 186, 238.
Valea Mare (la Cokirleni), 148, 175, 237.
Valea Mare (la Seimenĭ). 180, 237, 424. 455.
Valea Mare (Malcocĭ, jud. Tulcea), 110, 152, 195, 200, 239, 401.
Valea luĭ Moș Grigoraș, 200, 239.
Valea la Podul Bulgaruluĭ, 110, 151, 200, 239.
Valea Satuluĭ (podgorie), 752,
Valea Tătaruluĭ (carieră), 825, 838.
Valea Țiganuluĭ (pepinieră), 762
Valea Viilor (pârîŭ, pl. Măcin). 115, 190.
Valea Viilor (pârîul Eschisaraĭ), 186, 238.
Valea Viilor (pl. Mangalia). 103. 208, 239.
Valea Viilor de la Pânga 119. 150. 186, 238, 419.
Valeanu Ilie (n. pr.), 361.
Valens (Impĕrat), 536, 537, 629, 630.
Valentiu (Episcop), 632.
Valentinian (Episcop), 632.
Valentinian I (Impĕrat), 536.
Valul de la Nicolițel, 108, 113, 231, 232, 380, 382, 402.
Valul cel mic de pământ, 55, 70, 71, 102, 104, 108, 153, 175, 176, 421, 447, 924.
Valul cel mare de pământ, 124. 153. 175, 176.
Valul de piatră, 124, 153, 429, 451, 454, 538, 548, 583, 586, 587, 588, 590, 593, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 608, 620, 623, 630, 631, 821,
Valțuiul (braț), 182, 188.
Vancuver (oraș), 54.
Vărăria Tulcea-Veche (carieră) 842,
Varlanov (colonel), 622.
Varna (oraș), 28, 34, 71, 83, 242, 326, 420, 434, 513, 529, 542, 543, 547, 548, 549, 550, 554, 557, 561, 562, 563, 572, 575, 584, 585. 589, 590, 597, 599, 602, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 613, 620, 621, 622, 623, 626, 633, 635, 643, 869, 872, 879, 880, 881.
Varna (district-turcesc), 347.
Varoș (carieră), 822, 825, 838, 342,
Varoș (mahala), 79, 146, 183, 325, 421.
Varoș (p. trigon.), 149.
Varron (n. pr.), 249, 431.
Varșovia (oraș), 569, 578.
Vasile (grindul luĭ-), 258.
Vasile (Arch. Tĕrnoveĭ), 635, 636.
Vasile II (Arch. Tĕrnoveĭ), 636.
Vasile II Bulgaroctonul (Impĕr.), 543.
Vasils Gâscă (n. pr.), 640.
Vasile Lupu (Domn), 341, 563, 564, 565, 636.
Vasile Lupu (vapor), 900.
Vasile Macedonicul (Impăr.), 542.
Vasilache Constantin (herghelia luĭ-), 781.
Vasilică (Valea luĭ-), 194, 238.
Vasiliŭ Eugeniŭ (Sub-Lt.), 193, 616, 617.
Vasilescu Gh. (sculptor), 414.
Vasiliew (Maior), 582.
Vasluĭ (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 931.
Vasluisky (Archiep.), 331.
Vaucluse (depart.), 53.
Vederósa (lac), 98, 100, 148, 165, 166, 236, 237, 445, 453, 455, 470, 472, 480, 695.
Veli (fontâna luĭ-), 477.
Veli-Tepe-Bair (deal), 121, 132, 214, 216.
Velichioĭ (carieră), 838.
Velichioĭ (movilă), 93, 94.
Velichioĭ (sat), 34, 39, 40, 93, 94, 158, 160, 161, 471, 475, 478, 480, 481, 650, 828.
Velichoĭ-Bair (deal), 164.
Velicu Stoian (n. pr.), 824.
Veliki Merheĭ (lac), 255, 815.
Venceslas (Impĕr.), 546,
Veneția (oraș), 211, 548, 551, 553, 555, 556.
Venețianĭ (comerc.), 545, 552, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875.
Veneta (societate), 680.
Veniko (p. pe br. Sulina), 294. 295. 296.
Venus (vapor), 899.

www.ziuaconstanta.ro

Venzina (Măcin), 550.
Vèrciorova (stație), 143, 757.
Verefkin (general), 619.
Vèrful Verigei (car.), 838, 844. 845.
Veriga Topal (car.), 838, 844, 845.
Veriga (pădure la Canlia), 769.
Veriga de lângă Dunăre (gârlă), 188.
Veriga (gârlă), 165, 183, 422, 472.
Veriga (insulă), 79, 146, 155, 180.
Vernav Scarlat (Prefect), 905.
Verneuil (n. pr.), 70.
Versat-Sirti (deal), 39, 92, 125, 157, 158.
Vĕrsătura (carieră), 838.
Vertes (vapor), 901,
Vespasian (Impĕr.), 522.
Vesta (vapor), 624.
Vesta (vapor Lloyd), 899.
Viazensky (Prinț), 591.
Victor (general), 538.
Victoria (zeiță), 317.
Vicina (Măcin), 637.
Vid (rîŭ), 136.
Vidin (oraș), 27, 546, 547, 550, 551, 571, 593, 602, 872, 873, 876, 877, 879.
Viena (oraș), 69, 141, 144, 242, 266, 271, 340, 881, 884, 901.
Viile Ócheșe, 109, 404, 751.
Viilor (dèlul, ramif. luĭ Ramazan), 119, 131, 149, 150, 186, 419.
Viilor (prelungirea Carapelituluĭ), 119, 131, 149, 186.
Viilor (pârîŭ, pl. Hârșova), 186, 238.
Viilor (vale), 149, 150, 186, 238.
Viilor (haltă), 681, 682.
Viitorul (vapor), 898.
Vilcov (v. Wilkow).
Vilcov (vapor), 901.
Ville de Paris (vapor), 609,
Villeneuve (n. pr.). 434.
Vindibona (Vienu), 526.
Vindibona (vapor), 899.
Vinke Carl (Baron de-), 69, 70.
Vinetia de jos (sat in Trans.), 873.
Viquesnel (n. pr.), 71..
Virgiliu (poet), 431.
Virgiliŭ, (Papă) 632.
Visanov (Locot.), 617.
Visarion (archim.), 388, 640.
Viscovicĭ (n. pr.), 324, 342, 348, 413, 789, 936.
Visigoțiĭ (popor), 531, 536, 629.
Visterna (carieră), 830, 842.
Visterna (deal la Visterna), 118, 130, 224, 225, 364, 366.
Visterna (movilă), 227, 366.
Visterna (sat), 118, 227, 231, 325, 360, 366, 367, 369, 372, 374, 406, 651, 689.
Visterna (vale pl. Babadag), 118. 227, 682.
Visterna (vale sec. a Casâmceĭ). 123, 215, 216, 240, 428.
Visteri (sat părăsit), 350.
Vistula (fluviŭ), 531, 577.
Vitalien (șef got), 540, 541, 631.
Vitelaru (deal), 105, 128, 191.
Vitoș (M-te), 135.
Vizir-Tepe (mov.), 198, 389, 594.
Vlad (fiul luĭ Mircea), 549.
Vlad Călugĕrul (Domn), 557, 873,
Vlad Țepeș (Domn), 260, 556, 557, 875.
Vladislav (Rege Bulg.), 543.
Vladislav III (Rege Ung.). 554.
Vladislav (Domn), 546, 547, 548, 549, 873.
Vladimir (Țar), 543.
Vlah-bair (deal), 165.
Vlahchioĭ (movilă), 100.
Vlahchioĭ (pădure), 769.
Vlahchioĭ (sat), 78, 80, 100, 165, 446, 452, 455, 646, 693.
Vlașca (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Voinea Mare (vale), 164, 236.
Voinof (general), 578, 581, 582, 589, 593, 598.
Voisin-Bey (inginer), 661, 664, 666,
Volga (carieră), 838.
Volga (fluviŭ), 543, 545.
Volos (vapor), 898.
Voronez (vapor), 901.
Vorontzow (căpitan), 589.
Vorontzow (Prinț), 247, 249, 602,
Vorwärts (vapor), 899.
Vretos Papadopulos (n. pr.), 434, 436, 443, 464.
Vulturul (vapor), 900.
Vürtemberg (Stat), 271.

Traducerea numirilor străine.

Veli = n. pr.
Vlah = Român.
Virt = n. pr.

W

Waitzen, 142.
Waddington (n. pr.), 624.
Walachisches Meer (M.-Négră), 202.
Washington (oraș), 53
Weickum (n. pr.), 404, 413.
Warlanow (colonel), 618.
Weissmann (general), 411, 573, 574, 575, 576.
Wekerle Sándor (vapor), 901.
Westcott (comp. de vapor), 900.
Wilkow (oraș), 30, 137, 138, 246. 253, 259, 262, 610, 817, 900.
Wiszniewsky (Prinț), 869.
Wittgenstein (general), 593.
Wolf E. (n. pr.), 280.
Wurmbrandt (căpitan), 31.
Wutzer (n. pr.), 53
Wiegenheim (Baron de-), 281.

X

Xenia (vapor), 612.
Xenophon (n. pr.), 516.
Xenopol (istoric), 868.
Xerxe (Impĕr.), 516.

Y

Yachia (general), 36.
Yalta (oraș), 53.
Yelanli-Tabiassi (fort), 33, 38, 154,
Ypered (vapor), 901.

Z

Zabavjeski (Lt.), 617.
Zabara (gârlă), 255.
Zafir I. N. (n. pr.), 752.
Zagyva (vapor), 901.
Zaghen (lac), 200, 686.
Zagora (Impĕratul de- saŭ numai-), 547, 548, 552.
Zahariade (inginer), 668.
Zakatra (?), 28.
Zambezul (fluviŭ), 54.
Zamolxix (divinitate), 322.
Zankoff, 43.
Zandan-Bair (deal), 121, 132, 216,
Zapischy (societate), 306.
Zaporojenĭ (grind), 257.
Zaporojenĭ, 111, 328, 369, 403, 570, 595, 646.
Zarnescu (tarla luĭ-), 644.
Zarnicĭ (sat bulgăresc), 39, 93, 158, 475.
Zass (general), 262, 578, 579, 580, 581, 582, 585, 587, 588, 591.
Zatóca (gârla), 196.
Zatóca (grind), 196, 392, 612, 613, 615, 617.
Zatoca (movilă), 196.
Zatoca (la satul Azaclăŭ), 393.
Zatonul (pădure), 768.
Zatonul Hasan-Beĭ (gârlă), 182.
Zaval (carieră), 825, 838.
Zaval (sat părăsit), 350.
Zaval-mare (ostrov cu pădure), 768
Zavoiul gârliĭ Somova, 773.
Zavoiul (pădure), 768.
Zavol-Bair (deal), 122, 132, 149, 180, 181, 417, 424, 694.

www.ziuaconstanta.ro

Zavol (vale), 149, 181, 237.
Zawadowsky (amiral), 598.
Zbreia (deal), 97, 98, 126, 148, 162, 163, 165, 166, 472.
Zeadin Arif (a. pr.), 824.
Zebil (comună), 78, 112, 228, 234, 325, 356, 359, 360, 364, 372, 377, 379, 380, 397, 404, 652, 685, 686, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 784, 788, 793, 796, 830, 831, 840, 853.
Zebrienĭ (sat), 613.
Zelebor (n. pr.), 69.
Zetonul vechiŭ (lac), 258
Zevs (zeŭ), 510.
Zgamira-mare (grind), 191, 192, 194,
Zigani (Ţiganĭ), 343.
Zigeuner (Ţiganĭ), 343
Zimmermann (general), 193, 612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623.
Zimnicea (oraş), 277.
Zimlensky (n. pr.), 259.
Zingari (Ţigani), 343.
Zingriŭ (Ţiganĭ), 343.
Zinoview (n. pr.), 280, 281.
Zirax (n pr.), 519.
Zlati G. (n. pr.), 752.
Zmeica (gură), 223, 368.
Zmeica (lac), 121, 218, 223, 224, 368,
Zopyrion (n. pr.), 517.
Zukof (general), 615, 616, 617, 618, 621, 623.
Zulaf de Potemburg (cavaler), 281.

Traducerea numirilor străine.

Zindan = închisóre.
Zavol = plângere.
Zebil = (trebue zis Sebil), v. acest nume.

www.ziuaconstanta.ro

Venzina (Măcin), 550.
Vêrciorova (staţie), 143, 757.
Verefkin (general), 619.
Vêrful Verigeĭ (car.), 838, 844, 845.
Veriga Topal (car.), 838, 844, 845.
Veriga (pădure la Canlia), 769.
Veriga de lângă Dunăre (gârlă), 188.
Veriga (gârlă), 165, 183, 422, 472.
Veriga (insulă), 79, 146, 155, 180.
Vernav Scarlat (Prefect), 905.
Verneuil (n. pr.), 70.
Versat-Sirti (deal), 39, 92, 125, 157, 158.
Vêrsătura (carieră), 838.
Vertes (vapor), 901,
Vespasian (Impĕr.), 522.
Vesta (vapor), 624.
Vesta (vapor Lloyd), 899.
Viazensky (Prinţ), 591.
Victor (general), 538.
Victoria (zeiţă), 317.
Vicina (Măcin), 637.
Vid (rîŭ), 136.
Vidin (oraş), 27, 546, 547, 550, 551, 571, 593, 602, 872, 873, 876, 877, 879.
Viena (oraş), 69, 141, 144, 242, 266, 271, 340, 881, 884, 901.
Viile Ocheşe, 109, 404, 751.
Viilor (délul, ramif. luĭ Ramazan), 119, 131, 149, 150, 186, 419.
Viilor (prelungirea Carapelituluĭ), 119, 131, 149, 186.
Viilor (pâriŭ, pl. Hârşova), 186, 238.
Viilor (vale), 149, 150, 186, 238.
Viilor (haltă), 681, 682.
Viitorul (vapor), 898.
Vilcov (v. Wilkow).
Vilcov (vapor), 901.
Ville de Paris (vapor), 609,
Villeneuve (n. pr.). 434.
Vindibona (Vienu), 526.
Vindibona (vapor), 899.
Vinke Carl (Baron de-), 69, 70.
Vinetia de jos (sat în Trans.), 873.
Viquesnel (n. pr.), 71.
Virgiliu (poet), 431.
Virgiliŭ, (Papă) 632.
Visanov (Locot.), 617.
Visarion (archim.), 388, 640.
Viscovicĭ (n. pr.), 324, 342, 348, 413, 789, 936.
Visigoţiĭ (popor), 531, 536, 629.
Visterna (carieră), 830, 842.
Visterna (deal la Visterna), 118, 130, 224, 225, 364, 366.
Visterna (movilă), 227, 366.
Visterna (sat), 118, 227, 231, 325, 360, 366, 367, 369, 372, 374, 406, 651, 689.
Visterna (vale pl. Babadag), 118. 227, 682.
Visterna (vale sec. a Casâmceĭ). 123, 215, 216, 240, 428.
Visteri (sat părăsit), 350.
Vistula (fluviŭ), 531, 577.
Vitalien (şef got), 540, 541, 631.
Vitelaru (deal), 105, 128, 191.
Vitoş (M-te), 135.
Vizir-Tepe (mov.), 198, 389, 594.
Vlad (fiul luĭ Mircea), 549.
Vlad Călugĕrul (Domn), 557, 873,
Vlad Ţepeş (Domn), 260, 556, 557, 875.
Vladislav (Rege Bulg.), 543.
Vladislav III (Rege Ung.). 554.
Vladislav (Domn), 546, 547, 548, 549, 873.
Vladimir (Ţar), 543.
Vlah-bair (deal), 165.
Vlahchioĭ (movilă), 100.
Vlahchioĭ (pădure), 769.
Vlahchioĭ (sat), 78, 80, 100, 165, 446, 452, 455, 646, 693.
Vlaşca (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Voinea Mare (vale), 164, 236.
Voinof (general), 578, 581, 582, 589, 593, 598.
Voisin-Bey (inginer), 661, 664, 666,
Volga (carieră), 838.
Volga (fluviŭ), 543, 545.
Volos (vapor), 898.
Voronez (vapor), 901.
Vorontzow (căpitan), 589.
Vorontzow (Prinţ), 247, 249, 602,
Vorwärts (vapor), 899.
Vretos Papadopulos (n. pr.), 434, 436, 443, 464.
Vulturul (vapor), 900.
Vürtemberg (Stat), 271.

Traducerea numirilor străine.

Veli = n. pr.
Vlah = Român.
Vîrt = n. pr.

W

Waitzen, 142.
Waddington (n. pr.), 624.
Walachisches Meer (M.-Nĕgră), 202.
Washington (oraş), 53
Weickum (n. pr.), 404, 413.
Warlanow (colonel), 618.
Weissmann (general), 411, 573, 574, 575, 576.
Wekerle Sándor (vapor), 901.
Westcott (comp. de vapor), 900.
Wilkow (oraş), 30, 137, 138, 246. 253, 259, 262, 610, 817, 900.
Wiszniewsky (Prinţ), 869.
Wittgenstein (general), 593.
Wolf E. (n. pr.), 280.
Wurmbrandt (căpitan), 31.
Wutzer (n. pr.), 53
Wiegenheim (Baron de-), 281.

X

Xenia (vapor), 612.
Xenophon (n. pr.), 516.
Xenopol (istoric), 868.
Xerxe (Impĕr.), 516.

Y

Yachia (general), 36.
Yalta (oraş), 53.
Yelanli-Tabiassi (fort), 33, 38, 154,
Ypered (vapor), 901.

Z

Zabavjeski (Lt.), 617.
Zabara (gârlă), 255.
Zafir I. N. (n. pr.), 752.
Zagyva (vapor), 901.
Zaghen (lac), 200, 686.
Zagora (Impĕratul de- saŭ numai-), 547, 548, 552.
Zahariade (inginer), 668.
Zakatra (?), 28.
Zambezul (fluviŭ), 54.
Zamolxix (divinitate), 322.
Zankoff, 43.
Zandan-Bair (deal), 121, 132, 216,
Zapischy (societate), 306.
Zaporojenĭ (grind), 257.
Zaporojenĭ, 111, 328, 369, 403, 570, 595, 646.
Zarnescu (tarla luĭ-), 644.
Zarnicĭ (sat bulgăresc), 39, 93, 158, 475.
Zass (general), 262, 578, 579, 580, 581, 582, 585, 587, 588, 591.
Zatóca (gârla), 196.
Zatóca (grind), 196, 392, 612, 613, 615, 617.
Zatoca (movilă), 196.
Zatoca (la satul Azacläŭ), 393.
Zatonul (pădure), 768.
Zatonul Hasan-Beĭ (gârlă), 182.
Zaval (carieră), 825, 838.
Zaval (sat părăsit), 350.
Zaval-mare (ostrov cu pădure), 768
Zavoiul gârliĭ Somova, 773.
Zavoiul (pădure), 768.
Zavol-Bair (deal), 122, 132, 149, 180, 181, 417, 424, 694.

www.ziuaconstanta.ro

Zavol (vale), 149, 181, 237.
Zawadowsky (amiral), 598.
Zbreia (deal), 97, 98, 126, 148, 162, 163, 165, 166, 472.
Zeadin Arif (a. pr.), 824.
Zebil (comună), 78, 112, 228, 234, 325, 356, 359, 360, 364, 372, 377, 379, 380, 397, 404, 652, 685, 686, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 784, 788, 793, 796, 830, 831, 840, 853.
Zebrienĭ (sat), 613.
Zelebor (n. pr.), 69.
Zetonul vechiŭ (lac), 258
Zevs (zeŭ), 510.
Zgamira-mare (grind), 191, 192, 194,
Zigani (Ţiganĭ), 343.
Zigeuner (Ţiganĭ), 343
Zimmermann (general), 193, 612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623.
Zimnicea (oraş), 277.
Zimlensky (n. pr.), 259.
Zingari (Ţigani), 343.
Zingriŭ (Ţiganĭ), 343.
Zinoview (n. pr.), 280, 281.
Zirax (n pr.), 519.
Zlati G. (n. pr.), 752.
Zmeica (gură), 223, 368.
Zmeica (lac), 121, 218, 223, 224, 368,
Zopyrion (n. pr.), 517.
Zukof (general), 615, 616, 617, 618, 621, 623.
Zulaf de Potemburg (cavaler), 281.

Traducerea numirilor străine.

Zindan = închisóre.
Zavol = plângere.
Zebil = (trebue zis Sebil), v. acest nume.

www.ziuaconstanta.ro

ERRATA[1]

Pag.	11	rândul	24	în	loc	de	1885	să se citească	1855
»	97	»	26	»	»	»	Cora-Peletli	» » »	Cara-Peletli
»	99	»	15	»	»	»	Cara-Pelielic	» » »	Cara-Peleclic
»	101	»	2 (de jos)	»	»	»	Bair-Bülbül-Kiuciuk	» » »	Bavi-Bülbül-Kiuciuk
»	106	»	5	»	»	»	Dermen-Sîrtî	» » »	Dermen-Sîrt
»	»	»	9	»	»	»	Carcalin	» » »	Carcaliu
»	»	»	10	»	»	»	Șoseaua județeană	» » »	drumul
»	»	»	25	»	»	»	termin	» » »	termină
»	111	»	19	»	»	»	imprejurim le	» » »	împrejurimile
»	113	»	38	»	»	»	Tatar-Brir	» » »	Tatar-Bair
»	115	»	10	»	»	»	Pialta ascuțită	» » »	Piatra ascuțită
»	117	»	14	»	»	»	Urzum-Bair	» » »	Uzum-Bair
»	»	»	17	»	»	»	» »	» » »	» »
»	»	»	19	»	»	»	» »	» » »	» »
»	118	»	23	»	»	»	Cianurli de jos	» » »	Ciamurli de jos
»	»	»	48	»	»	»	Ghiolghik-Bair	» » »	Ghiolgik-Bair
»	123	»	29	»	»	»	Estez	» » »	Ester
»	»	»	34	»	»	»	Saracea	» » »	Saragea
»	124	»	11	»	»	»	Gherlingek	» » »	Ghelingek
»	124	»	52	»	»	»	Talî	» » »	Taslî
»	125	(coloana	tertiare)	»	»	»	a) Scorct	» » »	Scorci
»	129	(»	principiapale)	»	»	»	Caracil	» » »	Cairacil
»	132	(»	tertiare)	»	»	»	b) Alichulac-Bar	» » »	Alichulac-Bair
»	132	(»	primare)	»	»	»	Sulugean	» » »	Sulugeak
»	134	rândul	1	»	»	»	protiva	» » »	potrivă
»	148	»	5	»	»	»	Japacea	» » »	Japcea
»	163	»	1	»	»	»	tița	» » »	Catița
»	163	»	5	»	»	»	desciuse	» » »	descrise
»	177	»	25 și 31	»	»	»	Amut-Bair	» » »	Armut-Bair
»	201	»	7	»	»	»	Berli	» » »	Beily
»	207	»	33	»	»	»	Kosu Iuk	» » »	Hosa-Iuk
»	226	»	3 (de jos)	»	»	»	Matieva	» » »	Malieva
»	229	»	3	»	»	»	Stamuni	» » »	Slamuni
»	230	»	22	»	»	»	Bilar-Bair	» » »	Balar-Bair
»	231	«	11	»	»	»	Bata-Bair	» » »	Balta-Bair
»	231	»	11	»	»	»	Cula-Bair	» » »	Culac-Bair
»	231	»	11	»	»	»	Morfa-Bair	» » »	Molfa-Bair
»	231	»	14	»	»	»	» »	» » »	» »
»	232	»	14 de jos	»	»	»	Caraman-Bair	» » »	Carcaman-Bair
»	234	»	6 » »	»	»	»	Caracil	» » »	Cairacil
»	240	(coloana	I, j s)	»	»	»	Armutlu	» » »	Amutlu
»	241	(»	II, rândul 6)	»	»	»	Caugali	» » »	Caugagi
»	241	(col. II,	rând. 11 de jos)	»	»	»	Pâr. din V, Taițeĭ	» » »	Par. din V. Telițeĭ
»	250	rândul	de jos	»	»	»	Dunatuluĭ	» » »	Dunavĕțului
»	287	»	31	»	»	»	200	» » »	500
»	353	»	21 (de jos)	»	»	»	Chehainana	» » »	Chehaiaua
»	361	»	2 și 3	»	»	»	Stamuni	» » »	Slamuni
»	361	»	9 (de jos)	»	»	»	prin satele	» » »	printre satele
»	372	»	13	»	»	»	Dar	» » »	Lar
»	375	»	17	»	»	»	Basachioĭ	» » »	Baschioĭ
»	406	»	31	»	»	»	Sarighiol	» » »	Sarinasuf
»	412	figură		»	»	»	Fig. 64	» » »	Fig. 63
»	413	»		»	»	»	» 65	» » »	» 64
»	452	»		»	»	»	» 72	» » »	» 82
»	463	rândul	8 și 9	»	»	»	Kiuciuk-Enghez	» » »	Buiuk-Enghez
»	561	»	9 (de jos)	»	»	»	Osman I	» » »	Osman II
»	562	»	10 (de jos)	»	»	»	» »	» » »	» »
»	579	»	9	»	»	»	Brăteĭ	» » »	Brăileĭ
»	751	»	7 (după tabl.)	»	»	»	Râmnicul-Vâlciĭ	» » »	Vâlcea
»	762	»	10	»	»	»	Camarova	» » »	Cumarova
»	765	»	26	»	»	»	Cara-Osman	» » »	Cara-Orman
»	773	(col. II,	rândul 14)	»	»	»	Tulcea	» » »	Morughiol
»	874	rândul	3	»	»	»	Macarie de Alep	» » »	Macarie de Antiochia

[1]) Cu toată încordarea atențiuniĭ și silințele ce 'mĭ-am pus la facerea corecturilor, totuși s'aŭ strecurat greșeliĭ; îndreptând pe cele maĭ marĭ, rog pentru cele-l'alte pe bine-voitorul cititor să le îndrepte singur.

www.ziuaconstanta.ro

ROMÂNIA BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

TABELA ILUSTRAŢIUNILOR

HĂRŢI

Pag.

No. 1. Harta pluviometrică . . . . . folio
No. 2. » geologică . . . . . »
No. 3. » fisică, politică şi a căilor de comunicaţie . . . . . »
No. 4. » insulei Şerpilor . . . . . »
No. 5. » valurilor luĭ Traian . . . . . »

PLANŞE

No. 1. Gura Sulineĭ . . . . . folio
No. 2. Braţul Sulineĭ . . . . . »
No. 3. Cetatea Troesmis 526
No. 4. Trecerea Ruşilor în 1770 574
No. 5. Linia Feteştĭ-Cernavoda . . . . . folio
No. 6. Portul Constanţa înaintea începeriĭ lucrărilor 662

CROCHIURI

No. 1. Delimitarea frontierii româno-bulgară folio
No. 2. Posiţiunea de la Hârşova . . . . . »
No. 3. Posiţiunea de la Isaccea . . . . . »
No. 4. Posiţiunea de la Babadag . . . . . »
No. 5. Trecerea Ruşilor în 1877 . . . . . »

SCHIŢE

No. 1. Tulcea 151
No. 2. Civitas tropaeensium 525
No. 3. Restauraţia fortăreţeĭ Troesmis 527
No. 4. Fortăréţa Dinogetia 529
No. 5. Castru pe vallum 540
No. 6. Portul Constanţa după terminarea lucrărilor . . . . . folio

FIGURI

1. Munţiĭ Măcinuluĭ (Partea de mijloc) . . . 73
2. Munţiĭ Măcinuluĭ (Scosătura sudică) . . . 73
3. Ţuţuiatul-mare 74
4. Iacob-Deal (Carol I) 74
5. Sakar-Bair 75
6. Atmagea 75
7. Agi-ghiol (Căuşul-mic) 77
8. Agi-ghiol (Lutul roşu) 77
9. Tulcea (Hora-Tepe) 78
10. Enişala 78
11. Cârjelarĭ-Canat-Calfa 79
12. Cekirgea 79
13. Capul Midia (tăetură) 80
14. Stânca poduluĭ «Regele Carol» 81
15. Stânca de la Nordul Cernavodeĭ 81
16. Hinogu 81
17. Băltăgeştĭ 82
18 Pestera Amzali 82
19. Murfatlar 82
20. Agighiol 88
21. Munţiĭ Măcinuluĭ (vedere) 105
22. Culmea Isacceĭ 108
23. Beş-Tepe 111
24. Muntele Consul 117
25. Alah-Bair 123
26. Puţ cu manej 134
27. Capul poduluĭ «Regele Carol» 173
28. Dorobanţul de la podul «Regele Carol». . 174
29. Troesmis. (Vedere generală) 188
30. Capul Midia. (Vedere) 212
31. Cetatea Heraclea 218
32. Farul din Sulina 246
33. Hora-Tepe. (Vedere generală) 253
34. Chilia-Nouă 261
35. Gorgova 263
36. Biserica din Catirlez 264
37. Sulina. (Vedere) 266
38. Sulina—Palatul administrativ 267
39. Sulina—Palatul Comisiuniĭ Europene Dunărene 289
40. Sulina—Vederea Portuluĭ 299
41. Petrecere la Camber 328
42. Turc-Softa 337
43. Turcóice 338
44. Cântăreţe orientale 339
45. Locuinţă şi familie de Tătarĭ 342
46. Tătarĭ 343
47. Familie de Ţiganĭ 344
48. Ţigancă 344
49. Locuinţe de Ţiganĭ 345
50. Grecĭ 346
51. Primarĭ dobrogenĭ 358
52. Giamia din Babadag 364
53. Heraclea — Pórta principală 373
54. Jurilofca 374
55. Şcóla din Sarichioĭ 376
56. Cariera Iacob-Deal (Carol I) 386
57. Isaccea-Portul 387

www.ziuaconstanta.ro

	Pag.
58. Mănăstirea Cocoșul	387
59. Giamia din Măcin	391
60. Satul Malcocĭ	401
61. Mănăstirea Cilicul	407
62. Oteț Atanasiŭ	409
63. Vederea Tulceĭ	412
64 Monumentul reanexăreĭ Dobrogeĭ	413
65. Tulcea-Portul	414
66. Tulcea-Biserica și școalele bulgare	415
67. Tulcea - Biserica «Acoperămêntul Maiceĭ Domnuluĭ»	416
68. Hârșova	421
69. Constanța-Statuia luĭ Ovidiŭ	433
70. Constanța-Capul Bulevarduluĭ și Farul	437
71. Constanța-Catedrala	437
72. Constanța-Primăria	439
73. Constanța-Școala primară	439
74. Constanța-Giamia «Azizia»	440
75. Constanța-Cercul Militar	440
76. Constanța-Vederea portuluĭ	441
77. Constanța-Vedere din port	441
78. Murfatlar-Vedere generală	443
79. Cernavoda	449
80. Cernavoda-Biserica	450
81. Cernavoda-Giamia	451
82. Monumentul de la Adam-Klisi	452
83. Medgidia-Valul luĭ Traian	454
84. Giamie din țară	463
85. Mangalia-Giamia	466
86. Vaporul «Regele Carol»	506
87. Vaporul «Principesa Maria»	506
88. Crucișătorul «Elisabeta»	507
89. Bricul «Mircea»	508
90. Monumentul de la Adam-Klissi (în starea actuală	524
91. Monumentul de la Adam-Klissi (restaurație)	524
92. Monedele orașuluĭ Tomis	525
93. Monedă de la Tomis	531
94. Monedă de la Tomis	533
95. Monedă de la Tomis	533
96. Tunelul de la Constanța	664
97. Podul «Regele Carol»	680
98. Vederea generală a dăluluĭ Bugeacul	917
99. Monumentul de la Bugeac	919
100. Podul de la «Lățimea»	920

www.ziuaconstanta.ro

TABLA DE MATERIE

	Pag.
Prefaţa	7
Bibliografia	11
Cartea I. Geografia matematică	25
Cap. I. Numire	27
» II. Situaţie şi dimensiunĭ	29
Art. 1. Situaţie	29
» 2. Limite	29
A. *Dunărea*	29
B. *Marea Neagră*	30
C. *Linia convenţională*	30
1. Istoric	30
2. Traseŭ şi descriere	37
3. Distanţele între diferitele puncte pe frontiera de Sud	42
Art. 3. Formă, dimensiunĭ, suprafaţă	43
Cartea II. Geografia fizică	45
A	
Cap. I. Meteorologia şi climatologia	47
Art. 1. Istoric	47
» 2. Temperatura	53
» 3. Plóia	54
» 4. Vêntul, starea ceruluĭ	54
» 5. Conclusiune	55
Cap. II. Starea sanitară	58
Art. 1. Condiţiunĭ higienice	58
» 2. Locuinţe	61
» 3. Alimentaţia	62
» 4. Serviciul sanitar	63
a) Bóle	64
b) Móşe	65
c) Vaccinarea şi revaccinarea	65
Art. 5. Spitale	66
Cap. III. Geologia	69
A. *Grupa Arhaică*	73
B. *Era Primară*	76
a) Sistemul Permic	76
b) » Carbonic	76
c) » Siluric	76
C. *Terenurĭ Secundare*	76
a) Triasic	77
b) Jurasic	78
c) Cretacic	80
D. *Grupa Terţiară*	83
a) Eocen	83
b) Miocen	83
E. *Epoca Quaternară*	83
Cap. IV. Cutremure de pământ	84
» V. Grote	85
» VI. Ape minerale	86
Art. 1. Sulfuróse	87
» 2. Băĭ de mare	87
» 3. » » nămol	87
» 4. Lacurĭ sărate	88
B	
Cap. I. Hipsometrie	89
» II. Orografie	90
A. *Orografia de la Sudul văiĭ Carasu*	90
Art. 1. Délurile dintre frontieră şi pârîul Pampur-Ghiolgiu	90
Art. 2. Délurile dintre pârîul Pampur-Ghiolgiu şi valea Gârliţa	91
Art. 3. Délurile dintre văile Gârliţa şi Canara-Ceair	92
Art. 4. Délurile dintre văile Canara-Ceair şi Beilic	94
Art. 5. Dèlurile dintre văile Beilic şi Urluia	96
Art. 6. » de la Sudul văiĭ Borungea	99
Art. 7. » » Nordul » »	100
Art. 8. » din versantul Pontic	103
B. *Orografia de la Nordul văiĭ Carasu*	104
Art. 1. Nodul orografic	104
» 2. Culmea Măcinuluĭ	105
» 3. » Bugéculuĭ	106
» 4. » Isacceĭ	107
» 5. Dealul Mare	109
» 6. Quasi-peninsula «Peuce»	109
» 7. Délurile dintre Taiţa şi Teliţa	112
» 8. Culmea Cerna { *a)* culmea princip.	114
{ *b)* ramura Cerna	114
» 9. » principală dintre Cerna şi Ai-Orman	115
» 10. » Picinéga	116
» 11. » Babadag	116
» 12. Sultan-Bair	118
» 13. Culmea Ghiun-Ghiurmez	118
» 14. » Ramazan	119
» 15. » Ciucurova	119
» 16. Dealul Periclic	119
» 17. Platoul Dolama	120
» 18. Culmea Testemel	120
» 19. » Sarighiol	120
» 20. » Dulgherul	122

www.ziuaconstanta.ro

Înălţimea déluluĭ *Iomer-Beĭ-Iutlu,* este de 150^{m}, cobóră către S. până la cota 100^{m}, iar către E. în pantă maĭ dulce spre punctul *Copadin-Vest* (135^{m} cotat). Spre N. şi paralel cu Iomer-Bei-Iutlu se întinde délul puţin pronunţat *d') Sarî-Iuk-Bair,* care trimete către N. ramificaţiile ce despart între ele secundarele văiĭ Diordungi-Orman, acestea sunt: între valea Cinghinea-Orman-Ceair la V. şi Iasi-Ceair la E., délul *a") Suşustarîfî-Bair,* care în dreptul satuluĭ Cokargea se numesce *Dikilitas-Bair-Sîrtî* şi în fine *Délul Diordingi-Orman.* Maximum de înălţime a acesteĭ ramurĭ este de 142^{m} la Movila *Cokargea;* din Suşustarîfî-Bair se ramifică către N.-V. *a"') Cinghinea-Orman-Bair,* ce desparte valea Cinghinea-Orman-Ceair de Ceatîrîk-Ceair.

Intre valea Iasî-Ceair (la V) şi Curt-Culac (la E.) se întinde délul *e') Orta-Burun-Bair,* care către N. se îndóie pentru a înconjura valea satuluĭ Cokargea, şi pórtă numirea de *Buiuk-Mezarlîk-Bair.*

Intre valea Curt-Culac şi acea a satuluĭ Caceamac se întind douĕ déluri: *f') Caceamac-Orman-Bair* la V. şi *Iutluk-Bair* la E. Aŭ maximul de înălţime la movila *Cogea-Iuk* 147^{m}.

Spre N. de satul Caceamac, *g') délul Cara-dede-Bair* formézā pantele Nordice ale platouluĭ Nalciac.

Délul Cara-dede-Bair, desparte douĕ văĭ principale: Diordumgi-Ceair de valea Peşteriĭ; înălţimea luĭ este de 147^{m} maximum, iar direcţia de la S.-E. către N.-V.; o ramură a acestuĭ dél numită la movila Idriţa *a") Merea-Bair-Cara-Iuiuk,* se întinde către N. până la satul Idris-Cuiusu.

La Movila Idriţa, délul Cara-dede-Bair se bifurcă: ramura de N.-V. între văile Diordumgi şi Caramancea, iar cea N.-E. între Caramancea şi Valea Peşteriĭ.

*b") Ramura de N.-V. se numesce *délul Caramancea,* este urcat de şoséua Cuzgun-Medgidia, unde are maximum de înălţime 148^{m} la *Piribei-Iuiuk,* acest dél desparte valea principală a Caramanceĭ (la E.) de secundara acesteia Uzum-Ceair saŭ Kior-Curu-Ceair; înălţimea luĭ cobóră la 133^{m}, 100^{m} până la 50^{m}.

*c") Către N.-V., *Délul Piribeĭ* desparte valea Diordumgi-Orman de secundara sa Cesme-Culac şi Calfa, acest dél se întinde de la ruinele Sapunar, unde înălţimea luĭ este de 148^{m}, până la cota 100 la confluenţa văilor.

h') Délul Canlî (151^{m}) continuă către N.-V. culmea déluluĭ principal, din el se ramifică spre N. *a") Kireslik-Bair,* între văile Kireslik-Culac şi Kior-Curu-Ceair.

La N. satuluĭ Mulciova, *i') délul Cisme* în loc de a micşora în înălţime, din contra are la punctul *Mulciova-Ianâr-Iuiuk* 164^{m} înălţime. Pe aci îl taie şoséua Cuzgun-Medgidia.

Délul Cesme se ramifică spre N. în délul păduros numit *a") Ciocan* pe la satul Arabagi şi de-alungul ţĕrmuluĭ Estic al laculuĭ Baciŭ, se numesce *délul Baciuluĭ,* o ramură din *Movila Arnăutuluĭ* (cotată 137^{m}), ţărmuresce la V. valea Ciairu-din-mijloc până la Rasova, ea se numesce *b") délul Malagenilor* (133^{m}). Délurile Ciocan, Baciul şi Malagenilor despart valea Diordumgi de valea Ciocanuluĭ, care spre N. se numesce Ceairu-din-mijloc.

Ramura N.-E. a déluluĭ Cesme se numesce *c") délul Mamele şi Jocuj-Bair,* are 158^{m} înălţime şi trimete către N. două ramurĭ: *a"') délul Grindu-Mare* între valea Ceairu-din-mijloc şi valea Saianadoice; *b"') délul Ormanul-Lung* şi *Délul-Mare* ce se întind de la movila *Săpata* (cotată 154^{m}) până la Dunăre la Rasova. Aceste douĕ din urmă déluri despart valea Saianadoice (la V.) de Caramancea (la E.). *d") Ramura de E. între Caramancea şi Peştera se numesce *délul Peştera,* este tăiat de şoséua Cuzgun-Medgidia; acest dél ţărmuresce la V. lacul Cochirleni sub numirea de *Geam-Paşa.* Délul Peştera cobóră către N.-V. în pantă fórte lină până aprópe de Dunăre, unde se termină printr'o serie de movile isolate una de alta.

D'asupra satuluĭ Copadin, *j') délul Copadin* formézā pantele meridionale ale platouluĭ Nalciac. Délul Copadin are 134^{m} înălţime, el înconjură pe la E. ca un arc de cerc satul şi cresce în înălţime către S., unde se prelungesce prin délul *Arabi-Alciala* între văile Besaul la V. şi Arabi-Alciala la E. Inălţimea acestuĭ din urmă este 137^{m} la *punctul Copadin.*

*k') Intre Copadin şi Küciuk-Biulbiul se întinde délul *Bair-Biulbiul-Küciuk* cu înălţimea de 130^{m} la punctul *Küciuk-Biulbiul.* El trimite către S. *Bair-Ciobanisa* până la satul

www.ziuaconstanta.ro

Pag.

Art. 21. » Inșiratelor 122
» 22. » Dorobanțul 123
» 23. » Armut-Bair 124
» 24. » Délurile dintre Caramurat și Constanța 124
C) *Tabloŭ general orografic* 125
Cap. III. Hidrografie 134
Art. 1. Considerațiuni asupra sistemului hidrografic 135
Art. 2. Dunărea 141
Date asupra cursuluĭ Dunăriĭ 143
a) Lungime 143
b) Inclinarea albiei 143
c) Iuțeala curentuluĭ 143
d) Volumul apeĭ 143
e) Nivelul anual și pe ano-timpurĭ 143
f) Nivelul lunar 143
g) Inghețurile și desghețurile Dunăriĭ . . . 143
h) Lățimea albieĭ 146
i) Cursul navigabil al Dunăriĭ 146
j) Pichete pe malul drept 147
k) Natura maluluĭ drept 147
Linia despărțitoare a apelor 152
Descrierea cursuluĭ Dunăriĭ 153
A) *Basinul dintre Ostrov și Azaclăŭ* 153
a) Cursul dintre «punctul terminus» și délul Bugeac 153
b) Cursul dintre délurile Bugeac și Macuc 155
c) » » » Macuc și Măgura Drăgaiceĭ 162
d) Cursul dintre délul Măgura Drăgaiceĭ și Rasova 165
e) Cursul dintre Rasova și Boazgic 172
f) » » Boazgic și Ghizdărescĭ . . . 180
g) » » Ghizdărescĭ și Hârșova . . . 182
h) » » Hârșova și Movila Popeĭ . . 182
i) » » Movila Popeĭ și Movila Cazacilor 186
j) Cursul dintre Movila Cazacilor și Ghecet 187
k) » » Ghecet și Azaclăŭ 191
B) *Basinul dintre Azaclăŭ și Dunavăț* . . . 195
Linia despărțitoare a apelor 195
Descrierea hidrografică a acestuĭ basin . . 195
a) Dunărea între Azaclăŭ și Isaccea . . . 195
b) » » Isaccea și Ceatal 198
c) Dunărea între Ceatal și Prislav 200
d) » » Prislav și Cara-Suhat . . 200
e) » » Cara-Suhat și Mahmudia . 201
f) » » Mahmudia și Dunavăț . . 201
Art. 3. Marea Neagră 202
Starea de acum a Mării Negre 202
Curbe bathymetrice. Natura fundului. Atteragiul 203
Curenți 204
Apa Mării Negre 204
Descrierea hidrografică a basinului 206
a) Intre frontieră și délul Mamutusta . . . 206
b) » délul Mamutusta și Tuzla 208
c) » Tuzla și Constanța 209
d) » Constanța și capul Midia 211
e) » capul Midia și gura Buazuluĭ . . 217
f) Lagunele 217
Art. 4. Tabloŭ general hidrografic 235

Pag.

Cap. IV. Delta 242
Art. 1. Considerațiunĭ asupra cursuluĭ inferior al Dunăriĭ și formăreĭ Delteĭ . . . 242
Art. 2. Descrierea topografică 252
» 3. Pichete 259
» 4. Localități 259
» 5. Ideea d'a se colonisa Delta 267
Cap. V. Comisiunea européná dunăréná . . . 270
Art. 1. Istoric 270
» 2. Personal 280
» 3. Situația financiară a Comisiuneĭ . . 282
» 4. Studiiĭ și lucrărĭ preparatoriĭ . . . 282
» 5. Lucrările de la gura Sulina 285
» 6. Lucrărĭ fluviale 289
» 7. » diverse 296
» 8. Serviciĭ administrative 297
a) Farurĭ 297
b) Serviciul pilotagiuluĭ 298
c) » de scăpare 298
d) » sanitar 299
e) Poliția navigațiuneĭ 301
Art. 9. Materialul flotant al Comisiuneĭ . . 302
» 10. Drapelul Comisiuneĭ 303
» 11. Veniturile Comisiuneĭ. Tarife . . . 303
» 12. Efectele lucrărilor { Desvoltarea navigațieĭ 303; Exportul de cereale . 304; Reducerea cheltelilor navigațieĭ 304
Cap. VI. Insula Șerpilor 305
Art. 1. Situație și topografie 305
» 2. Determinarea posițiuneĭ insuleĭ . . 306
» 3. Tradițiunĭ 311
» 4. Templul luĭ Achille. Urme de construcțiunĭ găsite în insulă 315
Cartea III. Geografia politică 319

A

Cap. I. Etnografia 321
Art. 1. Etnografia veche 321
§ Geții 321
§ Romaniĭ 323
Art. 2. Etnografia actuală 323
§ 1. Românĭ 324
§ 2. Bulgarĭ 326
§ 3. Rușĭ 328
a) Cazacĭ 328
b) Lipovenĭ 329
a') Popiștĭ 331
b') Nepopiștĭ 332
c) Molocanĭ 332
d) Scopițĭ 333
§ 4. Turcĭ 334
§ 5. Tătarĭ 341
§ 6. Găgăuțĭ 343
§ 7. Arabĭ 343
§ 8. Țiganĭ 343
§ 9. Germanĭ 345
§ 10. Grecĭ 346
§ 11. Armenĭ 347
§ 12. Ovreĭ 347
§ 13. Alte naționalități 347
Cap. II. Administrativa 353
Art 1. Administrația sub Turcĭ 353

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALULUI CONSTANTA ROMANIA 1009

Pag.

Art. 2. Administrația sub Românĭ 357
A. *Județul Tulcea* 358
a) Plasa Babadag (25 comune) 358
b) » Măcin (15 comune) 380
c) » Sulina (6 comune) 394
d) » Tulcea (17 comune) 395
B. *Județul Constanța* 416
a) Plasa Hârșova (12 comune) 416
b) » Constanța (13 comune) 425
c) » Medgidia (15 comune) 445
d) » Mangalia (17 comune) 456
e) » Silistra-Nouă (23 comune) . . . 470
Cap. III. Politica 483
Art. 1. Gradul de instrucție 483
» 2. Situația financiară 485
» 3. Armata. Istoricul și organisarea Divizieĭ active 494
» 4. Culorile și marca 509

B

Cap. I. Istoria 510
Art. 1. Timpurile preistorice 510
» 2. Începutul timpurilor istorice . . . 514
» 3. Dominațiunea romană 518
» 4. Năvălirile barbarilor 531
» 5. Stăpânirea Bulgară. Imperiul Româno-Bulgar 541
» Venirea Turcilor. Dobrogea sub Turcĭ. 546
Cap. II. Biserica 625
Cartea IV. Geografia Economică 657
Considerațiunĭ generale 659
Cap. I. A) Căĭ de comunicațiune 660
Art. 1. Maritime 660
» 2. Fluviale 669
» 3. Ferate 670
» 4. Căĭ naturale, Șosele 683
B) *Poștă, Telegraf, Telefon* 699
Cap. II. A) Agricultura 701
Art. 1. Considerațiunĭ generale 701
Art. 2. Cereale 703
§ 1. Orzul 703
§ 2. Porumbul 707
§ 3. Grâul 710
§ 4. Meiul 713
§ 5. Ovězul 715
§ 6. Secara 718
Art. 3. Plante oleoginoase 723
§ 1. Inul 724
§ 2. Rapița 726
§ 3. Cânepa 729
Art. 4. Leguminoase și Tubercule 731
§ 1. Fasolea 731
§ 2. Cartofiĭ 734
§ 3. Mazărea, Bobul, Lintea 737
Art. 5. Plante industriale 739
§ 1. Tutunul 739
§ 2. Alte plante industriale 739
§ 3. Sfeclele pentru zahăr 740
Art. 6. Grădinăriĭ 740
» 7. Fânețe artificiale și naturale 741
B) *Viĭ și Livezĭ de pruni* 748
Art. 1. Viile 748
» 2. Livezile de pruni 753

Pag.

C) *Apicultura și Sericultura* 753
Art. 1. Albinele 753
» 2. Gândaciĭ de mătase 754
Cap. III. Flora. Regiunĭ botanice 756
Art. 1. Regiunea Septentrională 757
» 2. » Meridională 758
» 3. » Centrală 758
» 4. » Maritimă 758
» 5. » Aquatică 759
» 6. » Delteĭ 759
Cap. IV. Păduri 760
Art. 1. Istoric 760
» 2. Ocolurĭ silvice 766
§ 1. Județul Constanța 768
§ 2. » Tulcea 771
Cap. V. Animale 774
A) *Fauna* 774
§ *a)* Mamifere 774
§ *b)* Pașĕrĭ 774
§ *c) d)* Reptile și Amfibiĭ 775
§ *e)* Peștĭ 775
§ *f)* Insecte 775
§ *g)* Molusce 777
B) *Creșterea vitelor* 777
§ 1. Specia cavalină 778
§ 2. » bovină 785
§ 3. » ovină 789
§ 4. » porcină 795
Raporturĭ 796
Măsurĭ luate pentru îmbunătățirea animalelor domestice 798
Bogăția Dobrogeĭ în animale domestice . . 802
» » » culturĭ, viĭ și animale. 804
C) *Pescăriĭ* 804
Art. 1. Istoric și organisare 804
» 2. Imbunătățirĭ 806
§ 1. Hidrografia Delteĭ din punctul de vedere al pescăriilor 806
§ 2. Insula Sf. Gheorghe 809
§ 3. » Letea 812
§ 4. Regiunea centrală a Delteĭ 815
§ 5. Intreținerea lucrărilor 817
§ 6. Cherhanale 817
§ 7. Lucrărĭ de executat în Deltă 818
Art. 3. Veniturĭ 820
Cap. VI. Geografia minerală 821
Art 1. Istoric 821
» 2. Piatră, pietriș, nisip și var. Cariere. 824
» 3. Cantitatea și valoarea materialuluĭ extras prin permisurĭ 834
» 4. Cantitatea materialuluĭ și venitul carierelor arendate și concedate 844
» 5. Prețul mediŭ al pietriĭ, pietrișuluĭ și nisipuluĭ în Dobrogea 847
» 6. Analiza pietriĭ câtor-va cariere din Dobrogea 847
» 7. Minereurĭ 849
Cap. VII. Industria 851
A) *Industria mare* 851
B) *Industria mijlocie* 852
C) *Industria mică* 854
Stabilimente industriale 860
Cap. VIII. Gospodăria rurală 861

www.ziuaconstanta.ro

	Pag.
Cap. IX. Comerţ	866
Art. 1. Comerţul pe Dunăre şi Marea Neagră. (Istoric)	866
» 2. Vămĭ	886
§ 1. Import	886
§ 2. Export	886
Art. 3. Mişcarea porturilor	890
» 4. Consulate	897
» 5. Companiĭ de vapoare	898
» 6. Instituţiunĭ de credit	901
» 7. Societăţĭ	903
» 8. Târgurĭ şi bâlciurĭ	903
Cap. X. Statistica	905
Cartea V. Geografia militară	911
Cap. I. Paza frontierii de Sud a Dobrogeĭ	913
Cap. II. Importanţa militară a Dobrogeĭ	915
Art. 1. Apărarea frontier. formată de Dunăre	918
» 2. » Dunăriĭ între Ostrov şi Azaclăŭ	921
» 3. Apărarea litoraluluĭ maritim	922
» 4. » contra unuĭ atac venit de la Sud	923
Conclusiunĭ	925
Index alfabetic	941
Tabela gravurilor	1005
Tabela materiilor	1007

www.ziuaconstanta.ro

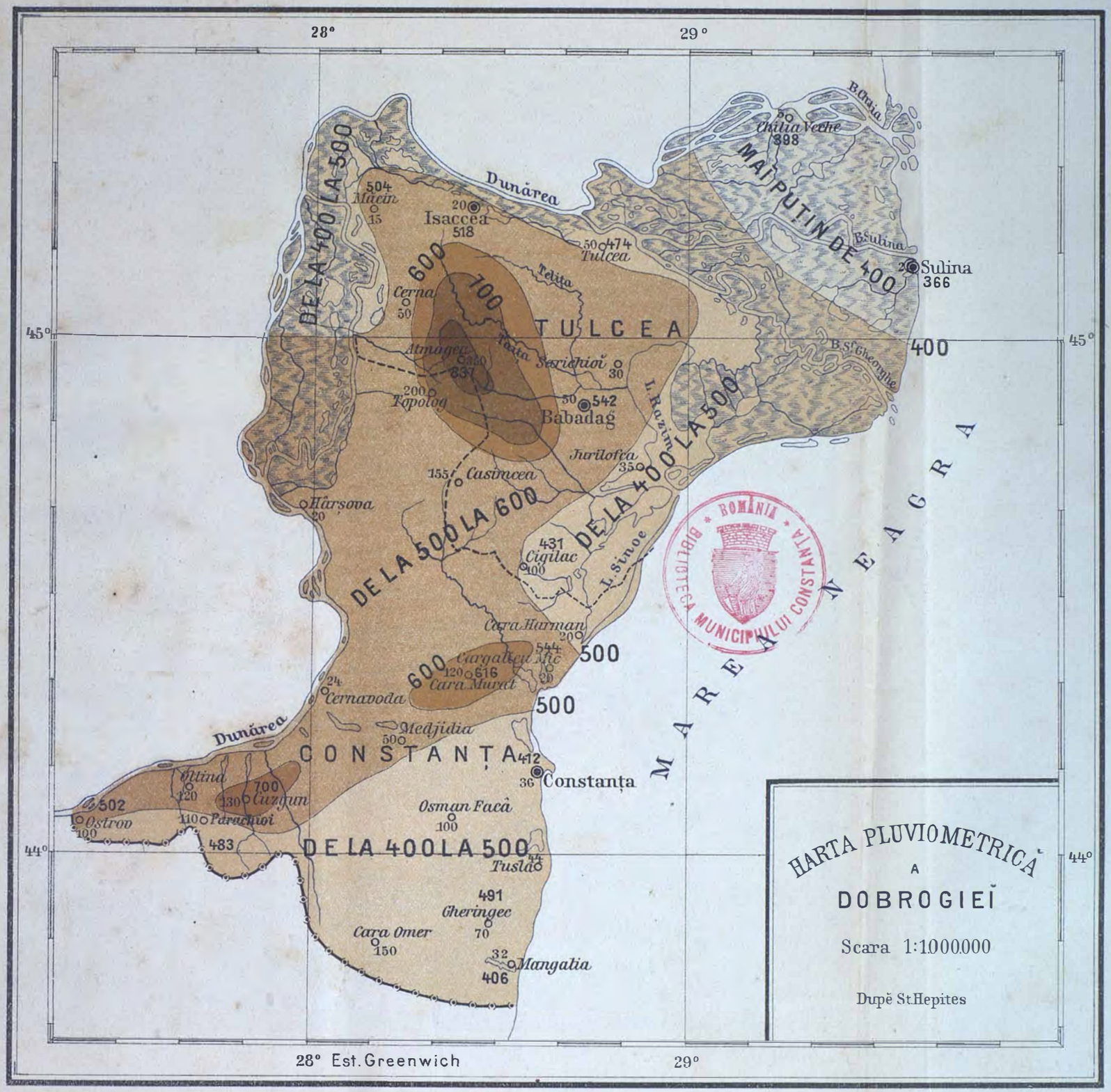

ATELIERELE I.V. SOCECŬ, BUCUREȘTI.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

ATELIERELE J.V. SÖCECŬ, BUCURESCI.

Scala : 1:4000

www.ziuaconstanta.ro

PLANȘA Iâ

GURA DUNĂREI LA SULINA

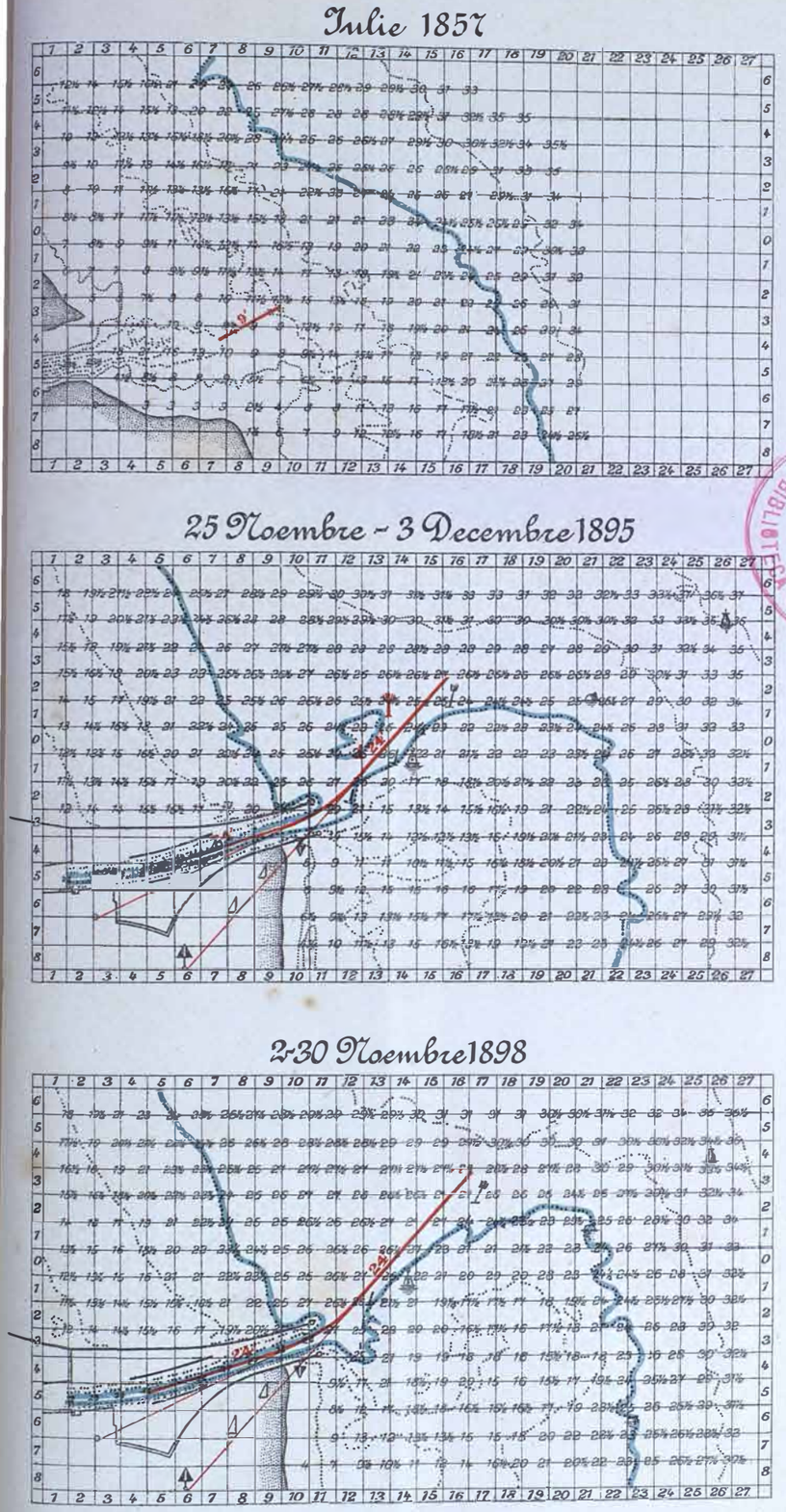

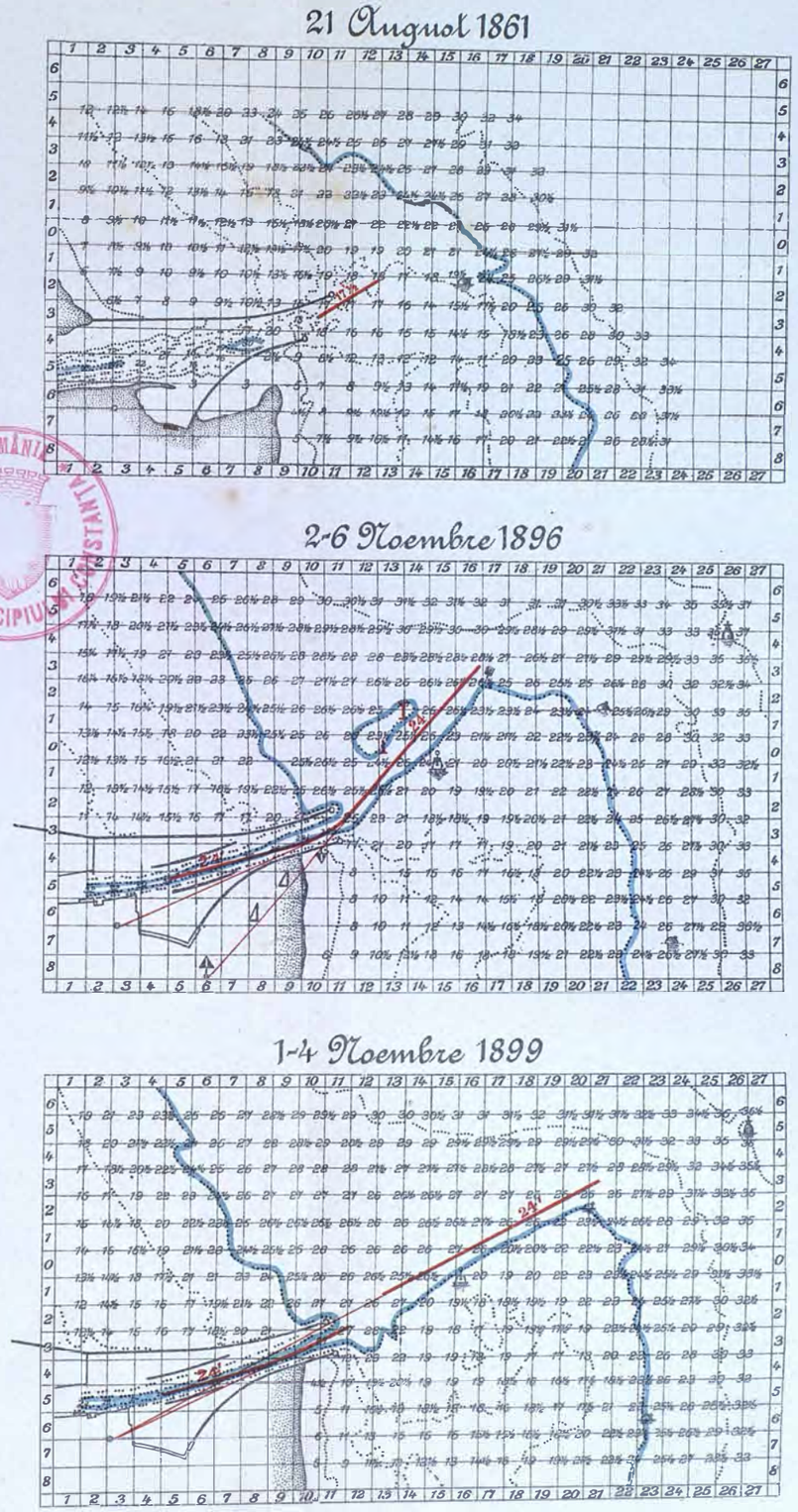

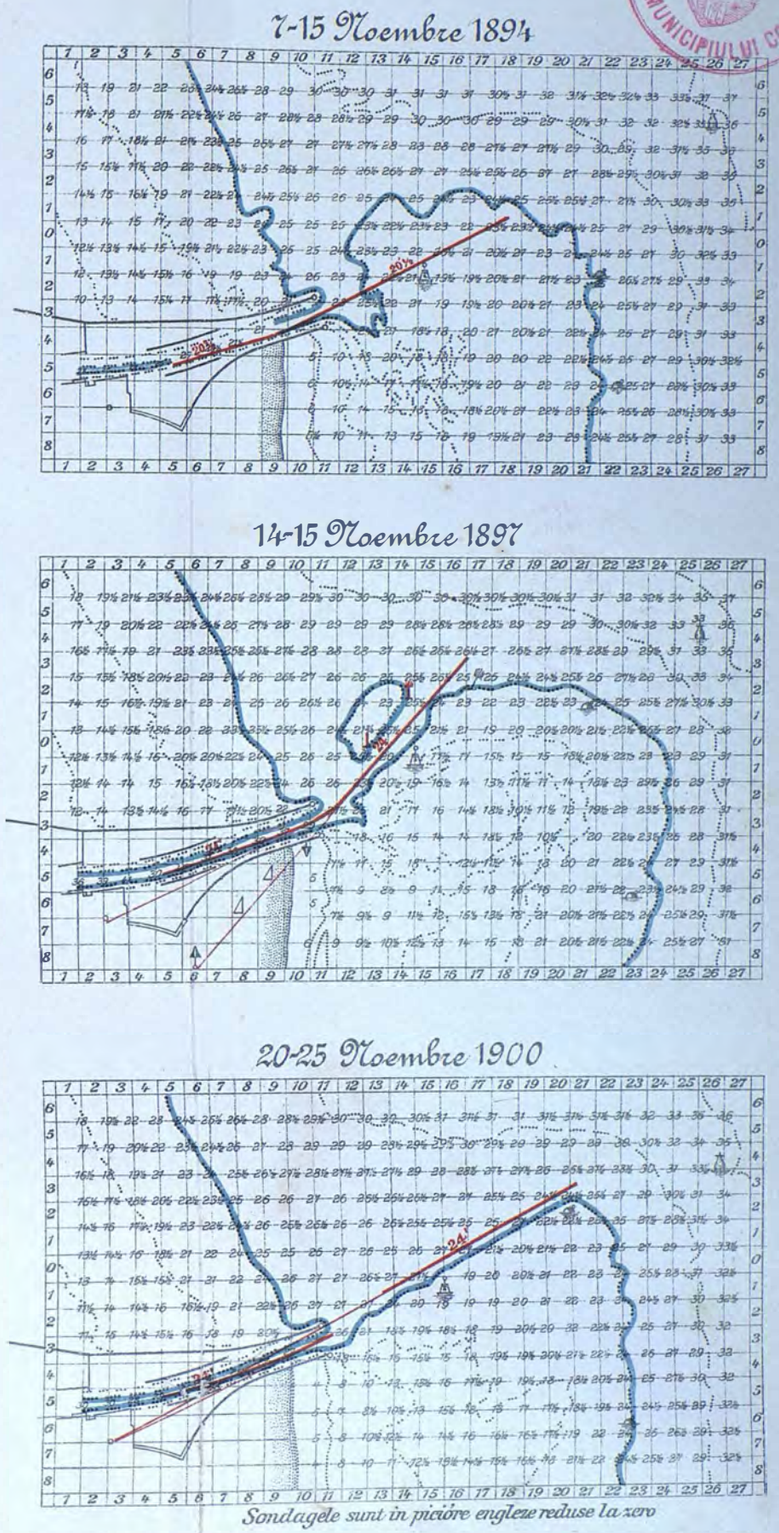

Sondagele sunt in picióre englese reduse la zero

CHARLES KÜHL

Inginerul-Sef al Comisiaunei Europene

au reședința in Sulina.

ATELIERUL GRAFIC I.V. SOCECŪ. BUCURESCÍ.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

www.ziuaconstanta.ro

ul M. D. IONESCU

LINIA FETESTI-CERNAVODA

PROFIL IN LUNG

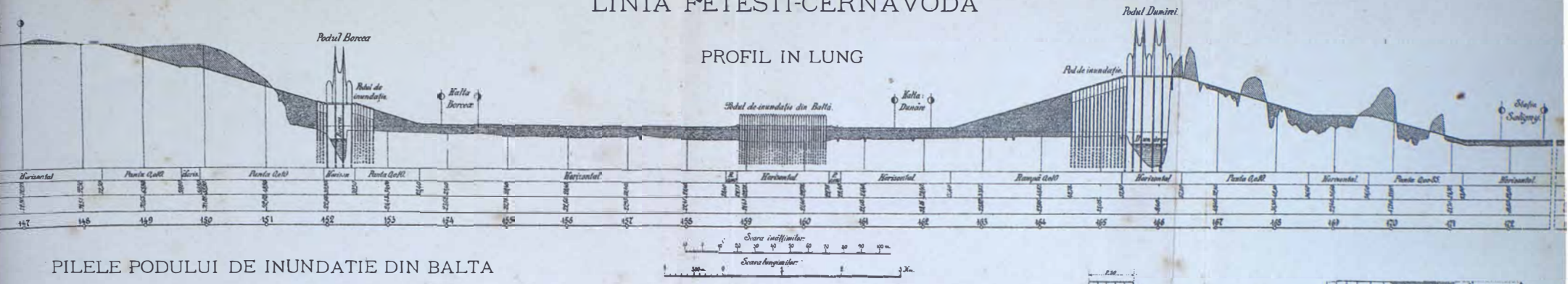

PILELE PODULUI DE INUNDATIE DIN BALTA

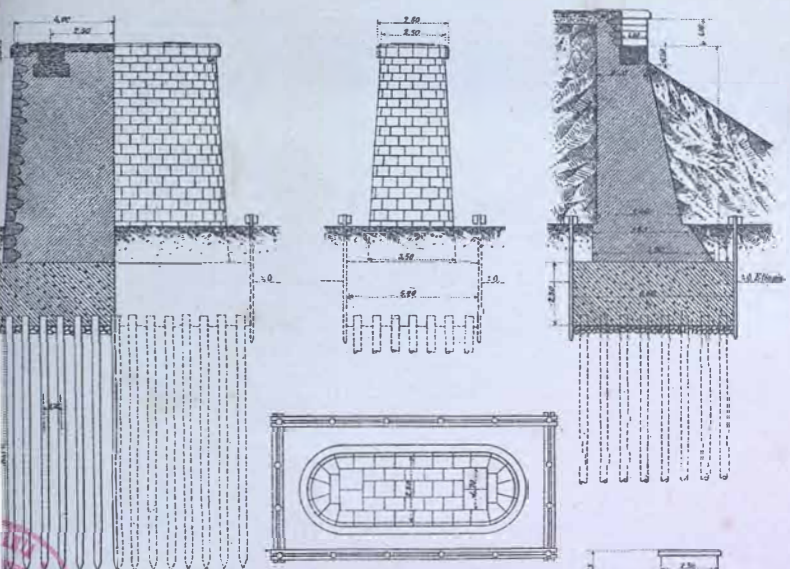

PILELE PODULUI DE INUNDATIE DE LANGA BORCEA

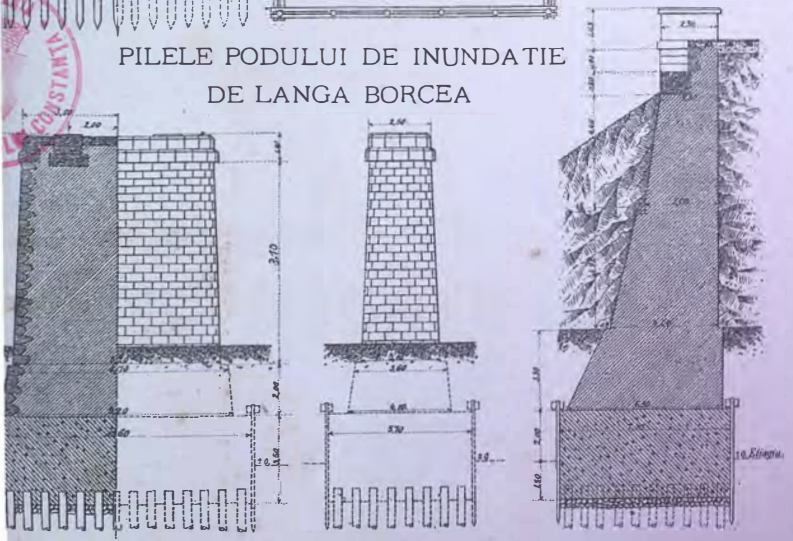

PILELE PODULUI DE INUNDATIE DE LANGA DUNARE

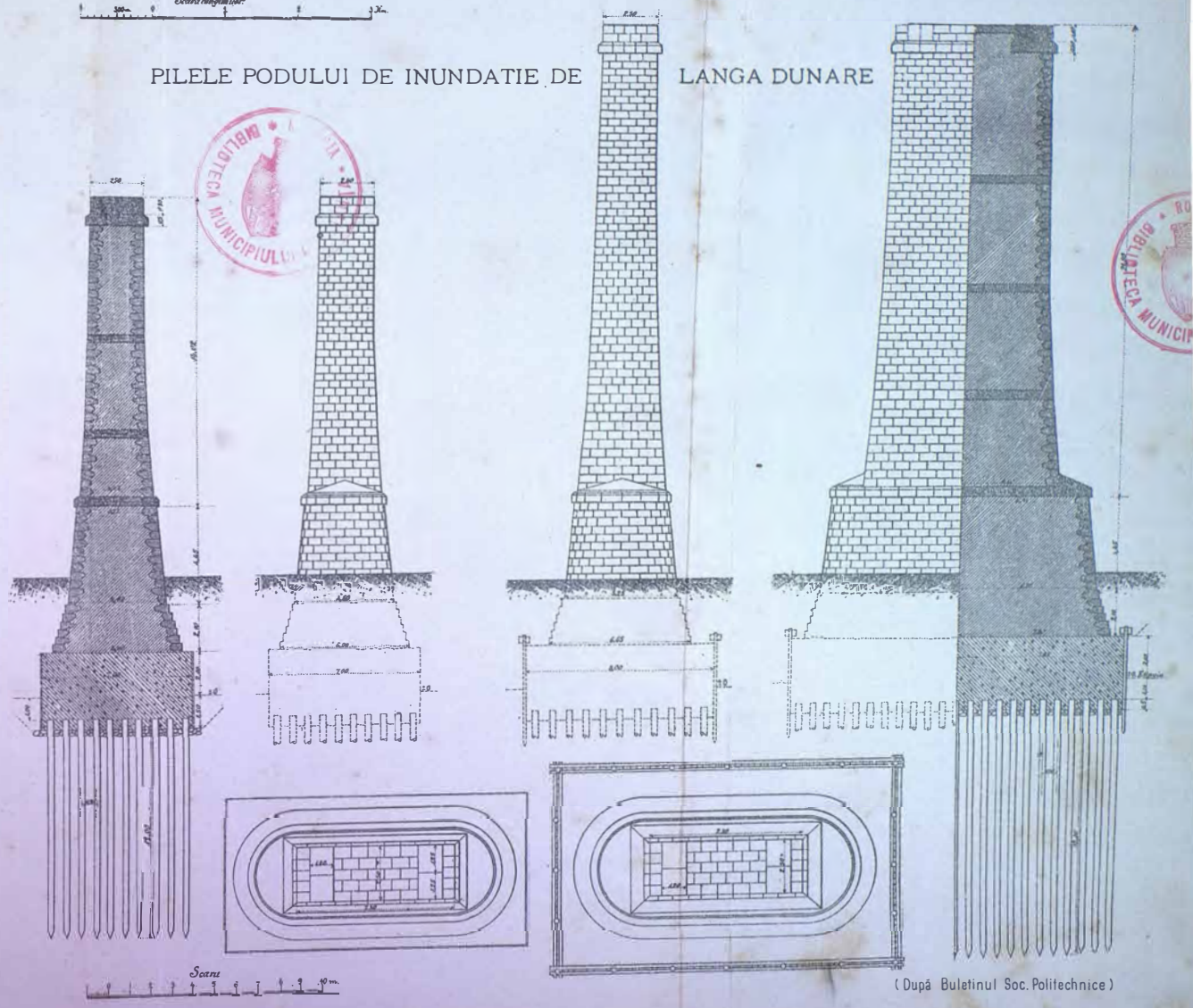

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI

(După Buletinul Soc. Politechnice)

IERUL GRAFIC I.V. SOCECŬ. BUCURESCI.

www.ziuaconstanta.ro

Ciobanisa, iar între acesta și Sofular, délul *Kedreanu, l')* către S.-V. *délul Arabi Iuk-Bair* (137^{m} la movila *Arabi-Iuiuk)* prelungit sub numele de *Uzun-Bair* (130^{m} la *Caugagĭ* E.) *Cara-Oba-Bair* (123^{m}), *Sirtî-Caia-Bair* (107^{m}) și *Cabula-Bair* (103^{m}) se termină în valea Borungea la satele Caugagi, Besaul și Merdevenli-Punar.

m') La N. de platoul Nalciac, *délul Tanai-Teiubesi* se întinde până la satul Mamut-Cuiusu; el desparte valea Cesme-Culac (la V.) de valea Derin-Alceac (la E.).

n') Délurile *Caradede-Bair, Acargea-Bair* (înălțime 155^{m} la *Acargea-Iuk), Ciacal-Bair* și *Peștera-Bair* se prelungesc de la S.-E. către N.-V. și despart văile Peștera, Chioi-Deresi, și Derin-Alceac (la V.) de văile Cazalgik-Dere, Ciacal-Dere, Akargea-Dere, Dautlar-Büiuk-Dere și Dikili-Tas-Dere (la E.) Acest dél se termină la gura Peșteriĭ, la satul noŭ format Peștera.

o') Délul *Beĭ-Aslan-Bair* (înalțime 127^{m} la movila *Küciuk-Biulbiul-Nord),* desparte văile secundare Dikili-Tasdere (la V.) de Bei-Aslan-Culac-Dautlar. Délul Bei-Aslan-Bair se prelungesce către N.-V. sub numele de *Acargea-Bair,* despărțind văile Ciacal-Dere, Acargea-Dere, Dautlar-Buiuk-dere și Bei-Aslan Culac-Dautlar (la V.) de văile Perdea-Dere, Vaivasin-dere, Dautlar-Dere și Odagi-Culac. Acest dél se întinde până la confluența celor douĕ văĭ Ciacal-Dere și Perdea-Dere.

p') Intre satele Küciuk-Biulbiul și Rosian, délul *Orcen-Bair* desparte platoul Nalciac de *Șulma-Patlagian.*

La N.-V. de Büiuk-Biulbiul se întinde *q')* délul *Büiuk-Biulbiul-Bair,* care se légă către N. cu délul de la *Murfat* (înalt 129^{m}).

a") Ramura *Orcen-Mezarlik* prelungită către N.-V. cu *Odagi-Bair* (înalt 127^{m} la *Idris-Kernos),* desparte văile Dautlar-Dere și Odagĭ-Culac la V. de văile Buiuk-Dere și Seid-Kurt-Culac (la E.).

Din délul de la Murfat pornesc către N.-V. douĕ ramurĭ:

b") Délul Carachioĭ-Bair (înalt de 127^{m} la *Ciatal-Tepe*) prelungit prin *Vaivasin-Bair,* desparte valea Vaivasin (la S.) de Ikiugi-Medgidie-Dere la N.

c") Ramura cea maĭ lungă desparte valea Peșteriĭ de valea Carasu. Acéstă ramură pornesce maĭ întâĭ către N. până la satul Ende-Carachioĭ (înalțimea de 132^{m} la *Endek-Tepe* și 131^{m} la *Cara-Tepe),* aci trimete către N.-E. délul *Caraacic-Bair* între valea Carasu și Cara-Suluc-derea, are 98^{m} înalțime la *Curt-Baba-Iuk,* cobóră spre Murfatlar și Alacap în pantă dulce până la cota 50^{m}.

De la Endecarachioĭ délul se bifurcă, o ramură merge pe la N. și desparte valea Biringi-Medgidie-Dere (la S.) de valea Carasu, la N. pe pantele acestuĭ dél numit *a''') Ali-Beĭ-Ceair-Bair* se află așezat orașul Medgidie. Inălțimea déluluĭ este de 91^{m} la *Tabia Rusésică,* 95^{m} la *Tabia Turcésică,* douĕ puncte așezate la E. și V. de oraș.

Ramura de la S. văiĭ Biringi-Medgie-Dere se numesce délul *b''') Tabia Franțuzésică,* (112^{m} înălțime la punctul *Endec-Carachioĭ*) și desparte acéstă vale de Ikingi-Medgidie-Dere, se prelungesce către V. prin *Congas-Bair* (116^{m}), *Perdea-Culac-Bair* (123^{m}), cu ramificația sa spre N: *a'''') Cara-Durac-Bair* ce țărmuresce la E. valea Ghiaur-Amzalî, iar către S. acest dél trimete ramurile: *Perdea-Bair* între văile Perdea-Dere la S.-E. și Iuuruk-Dere la N.-V.; Gheniz-Bair desparte valea Iuuruk-Dere de Demen-Culac. *Amzali-Bair* (127^{m} la *Kosu-Iuk), Uduamet-Bair, Uzum-Amet* cu ramificația sa spre N. *Armutlu-Bair,* și în fine délul se prelungesce descrescênd în înălțime (la Movila luĭ *Moș-Oprea* are 107^{m}) către N. V. între Dunăre și valea Carasu, unde se termină sub numirea de *Tetera-Bair* în ramificațiile căreia este săpată linia Cernavoda-Pod-Saligny. Către N. acest dél țărmuresce valea Carasu, unde pantele sunt escarpate și dentelate.

r') Spre N. de Büiuk-Biulbiul délul *Culuk-Bair* prelungit către N. prin *Küciuk-Murfat-Bair,* desparte valea Cara-Suluc-Derea la V. de Serpla-Culac și Tatar-Orman-Dere. Délul cobóră lin în valea Cara-Cuiusu-Dere printre satele Küciuk-Murfat și Murfatlar.

s') Intre Büiuk-Biulbiul și Osman-Facâ se întinde către N. délul *Mangala-Culac-Bair,* care este tăiat de valul luĭ Traian; acest dél desparte valea Serpla-Culac (la V.) de Mohametcea-Ceair-Dere (la E.); el se termină între Murfatlar și Omurcea prin 3 micĭ délurĭ: *a") Orman-Bair, b") Canara-Bair* și *c") Cisme-Culac-Bair.*

www.ziuaconstanta.ro

Căpitanul M. D. IONESCU

PORTUL CONSTANȚA

Scara 1/8000.

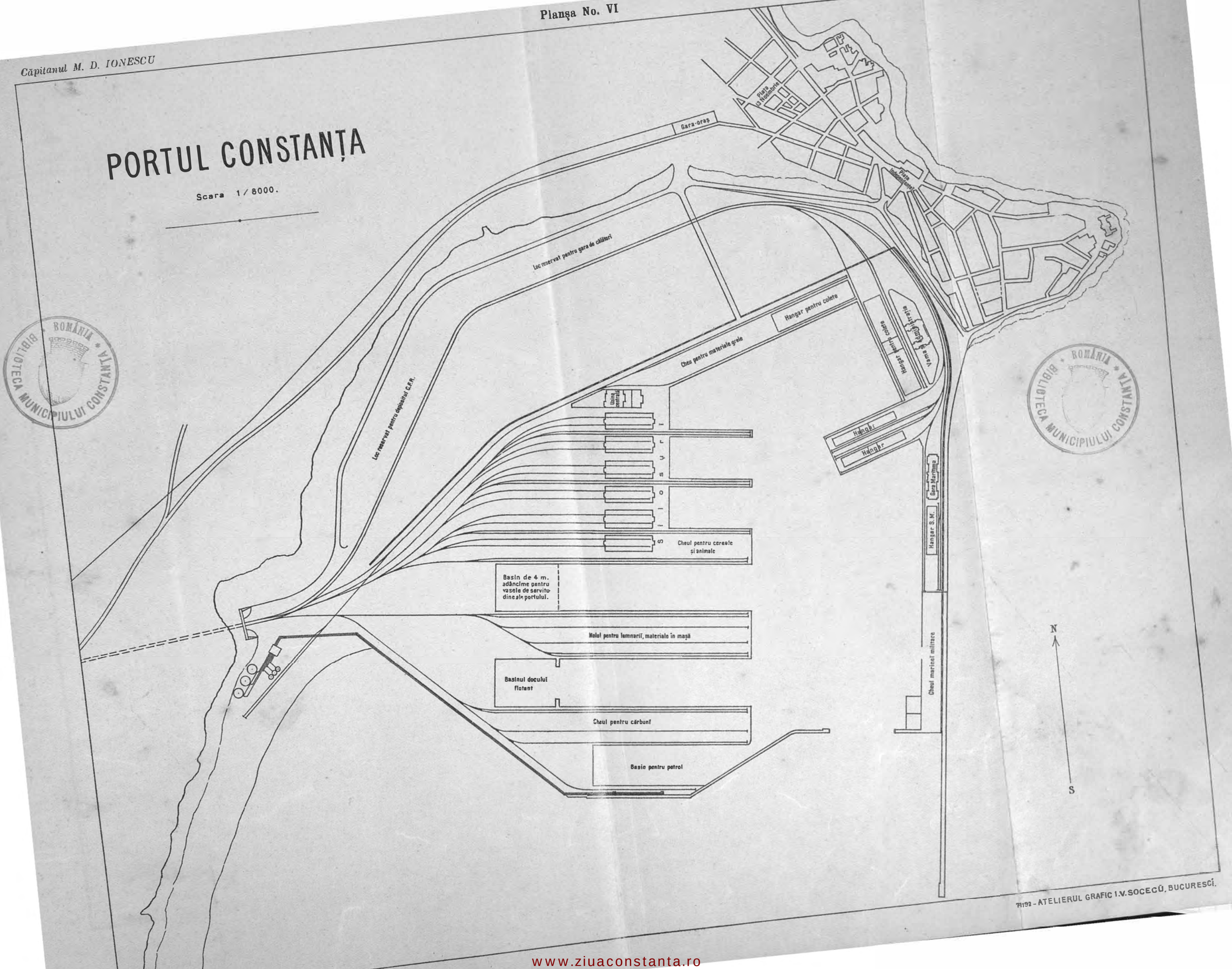

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

78192 - ATELIERUL GRAFIC I. V. SOCECŬ, BUCUREȘCI.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITANUL M.D.JONESCU

CROCHIUL Nº1

DOBROGIA

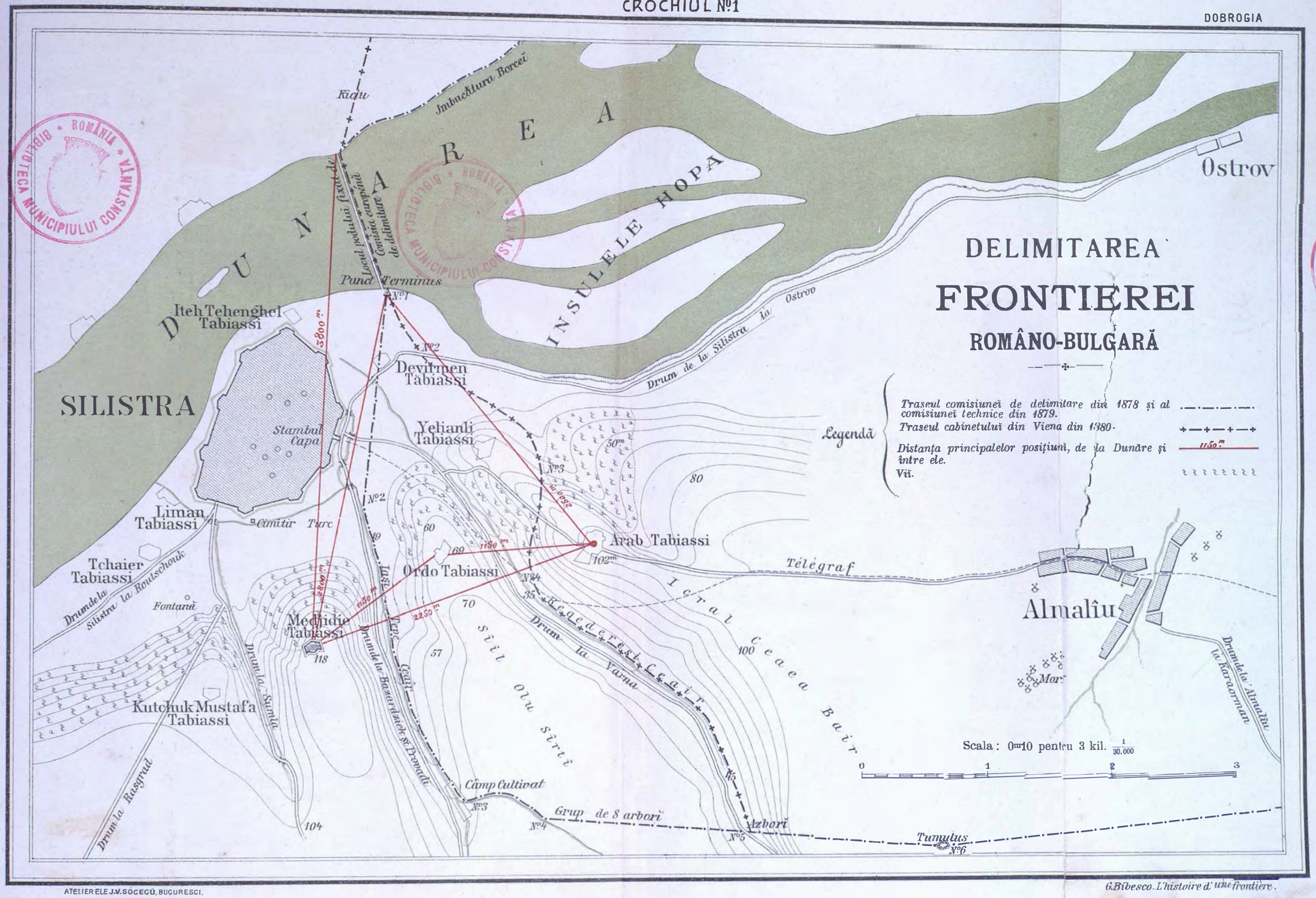

ATELIERELE J.V. SÖCECŬ, BUCURESCI.

G. Bibescu. L'histoire d'une frontière.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

www.ziuaconstanta.ro

POSITIUNEA DE LA HARSOVA

CAP. M. D. IONESCU — CROCHIU Nº2. — DOBROGEA

ROMÂNIA BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

SCARA 1/20.000 — 0 — ½ — 1 Km. — EQUIDISTANTA 10 m.

ATELIERELE J.V. SOCECU, BUCURESCI.

www.ziuaconstanta.ro

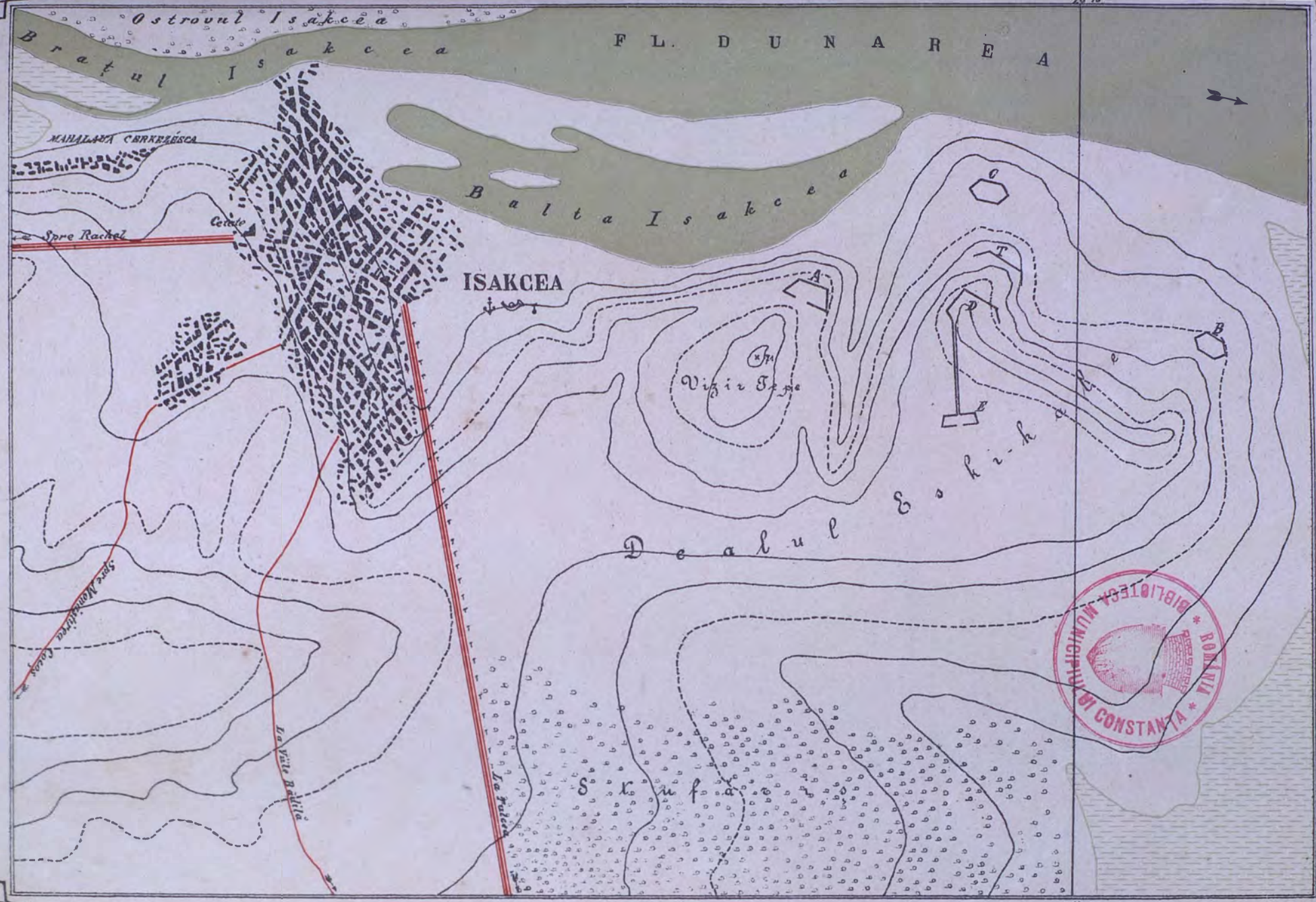

SCARA 1/20,000

0 ½ 1 Km.

EQUIDISTANŢA 10 m.

www.ziuaconstanta.ro

POSIŢIUNEA DE LA BABADAG

CAP. M. D. IONESCU — CROCHIU Nº 4. — DOBROGEA

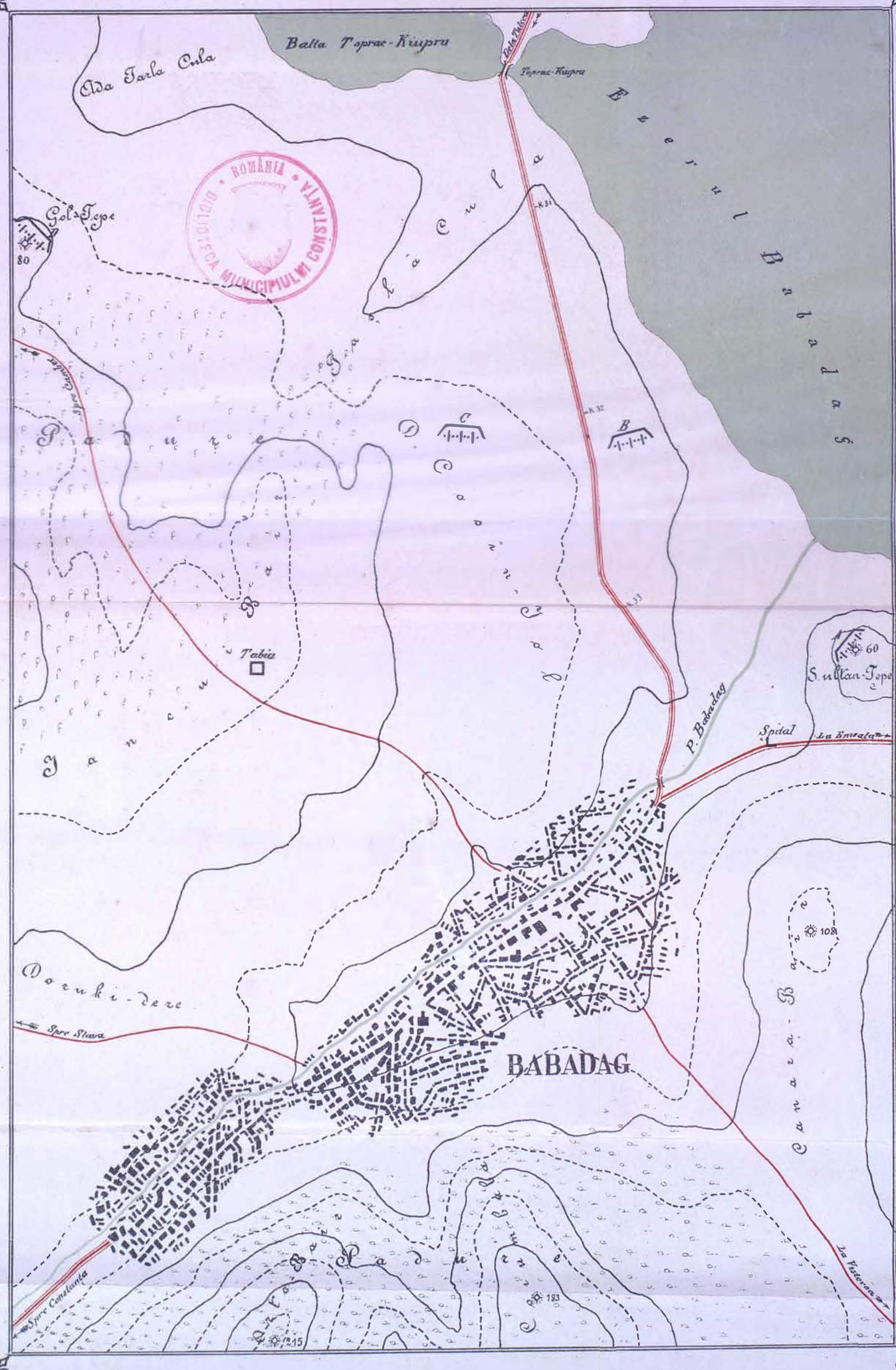

SCARA 1/20,000

EQUIDISTANTA 25 m.

ATELIERELE J.V. SOCECŬ, BUCUREŞCI.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA • ROMÂNIA
www.ziuaconstanta.ro

Crochiu No. 5.

Căpitanul M.D. Ionescu.

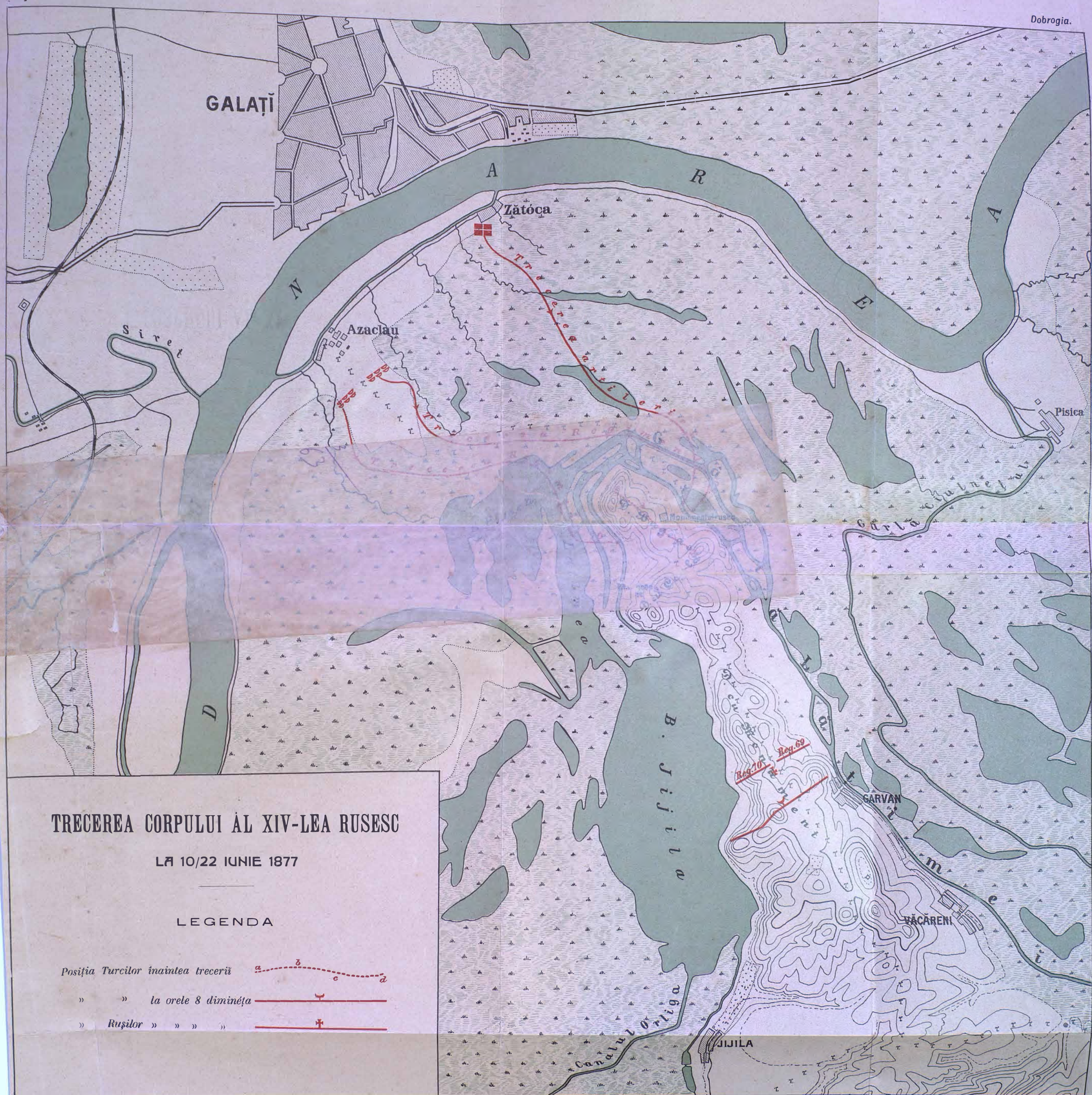

(După Lt.-Colonel I. Gărdescu).

Scara 1: 25 000.

1000m 500 0 1 2km

71880 - ATELIERELE I.V. SOCECŬ BUCURESCI

www.ziuaconstanta.ro

f') Spre S. de Osman-Facâ *délul Elibechioi-Bair* (înalt 108^{m} la movila *Elibechioi*) se prelungesce printre satele Elibechioĭ la V. și Enige-Mahale la E. până la Osmancea sub numele de *Osmancea-Bair*. Partea apusană a déluluĭ Elibechioĭ se maĭ numesce și *Curu-Bair*.

Délul Elibechioĭ desparte văile Canara-Dere, Sarpci-Dere la V. de Pașa-Conak-Dere, Osman-Facâ-Iol la E.

u') Délul Topraisarĭ la N. comuniĭ cu acest nume formézā linia despărțitóre a apelor basinuluĭ Pontic, împreună cu *Meragi-Bair* délul de la Sudul satuluĭ Topraisarĭ.

Aceste douĕ déluri sunt prelungirea Estică a délurilor *Iol-Carî-Bair* dintre Uzumlar și *Cerkez-Iuk-Bair* de la Est de Edilchioĭ. Inălțimea acestor déluri este mică, abia atinge 100^{m}.

Ele despart văile Uzumlar și Pașa-Conak-Dere la V. de Amzacea-Dere și Sânar-Dere la S. Direcția lor este de la S.-V. către N.-E. Sunt puțin pronunțate, maĭ mult o câmpie ce cobóră de la V. către E. spre Topraisarĭ.

VIII. *Versantul pontic* este format de ultimile ramificațiunĭ Estice ale délurilor carĭ formézā linia despărțitóre a apelor, ast-fel din délul *Caraormeruluĭ*, se lasă către E. *a) Mezarlik-Bair* a căruĭ înălțime maximă este de 158^{m} la rĕsăritul satuluĭ; acest dél trimite către S.-E. *a') Délul Murfatcea-Cairac*, între Canli-Ciucur și Dauluchioĭ și desparte valea Iurtluc de Cara-Dere. Inălțimea acestuia cobóră până la 109^{m}. Cea d'a doua ramură *b) Egi-Iuiuk* desparte valea Sîrtî de Tirpan-Dere, acest dél se termină între Valalî și Acargea prin *Mesarlâc-Sîrtî*, ce are 103^{m} înălțime și domină valea satelor.

c) Dintre satele Kiragi și Azaplar se lasă din délul *Coru-Sîrtî*, către S.-E. *Cara-Iuiuk* un dél de 130^{m} înălțime la punctul *Kiragi I* și cobóră între văile Tirpan-Dere și Casâmcea, până d'asupra satuluĭ Kiragi unde are 104^{m} înălțime.

d) Intre Azaplar și Gheringik se lasă din *Cogea-Sârtâ-Bair* délul *Kirigi-Iuk*, care prin ramura dintre valea Casâmcea și valea Viilor, cobóră către S.-E. prin înălțimĭ de 114^{m} la punctul *Copucci*, 96^{m} la *Asan-Oba-Tepe*, până d'asupra satelor Deleurusi-Nalbant, Sarighiol și Acbasi.

O ramură ce Kirizi-Iuk trimete către E. printre Copucci și Gheringik, desparte lacul Mangalia de Tatlageac. Acéstă ramură se prelungesce până la țĕrmul mării, formând o mulțime de movile isolate, din carĭ unele sunt naturale iar altele clădite de mâna omuluĭ pentru a servi ca morminte saŭ ca puncte de supraveghere, ast-fel avem, începênd de la V. spre E. *Movila Copucci* (82^{m}), la Estul satuluĭ, *Arpali-Iuk* (73) și *Coim-Iuk* (64) între Ascilar și Haidarchioĭ, *Cumarova*, (65) la E. de Ascilar, *Sira-Iuk* (63) și *Badalar* (67) la N.-V. de Mangalia, *Kiresli-Iuk* (43) pe țĕrmul laculuĭ sulfuros Ciucur și în fine lanțul de movile ce înconjură orașul Mangalia la N.-V. în formă de arc de cerc.

Intre lacurile Tatlageak și Tuzla *e) délul Taușan-Bair* le desparte, iar *Dermen-Bair* se întinde între satul Tuzla și Mare în formă de arc de cerc, care înconjură pe la Sud satul Tuzla.

Panta terenuluĭ între lacurile Tatlageac și Tuzla este de 0^{m},002 pe metru.

Vom nota de la V. la E. movilele isolate: *Gheringik* (92) la N.-V. satuluĭ, *Tasli-Iuk* (90), *Sarâ-Iukler* (74) spre N. de Perveli, *Cioban-Iuiuk* (66), *Tatlâgeak* (63) între Perveli și Büiuk-Tatlâgeak, *Iassi-Iuiuk* (47), *Sânâr-Tepe* (38^{m}), *Baldarân-Iuk* (70), *Tuzla-Tepe* (51^{m}); între Tatlâgeak și Tuzla, *Darâ-Iuiuk* (57) la V., *Meragi-Iuk* (28) la S. și punctul *Tuzla* (43^{m}) al déluluĭ Dermen, la E. de Tuzla.

In fine între valea laculuĭ Tuzla, acea a satuluĭ Mohametcea, Carasu, Constanța și țermul mării, terenul se lasă pe nesimțite de la S. la N. și de la V. la E.

Délurile: *f) Cara-Iuk-Tepe* (83^{m}), *g) Telegraf-Tepesi* (68^{m}) și *h) Denis-Jalasî-Bair* sunt cele maĭ de notat, restul terenuluĭ este acoperit din distanță în distanță cu movile isolate.

La Sudul văiĭ deschise de lacul Mangalia, vale care se prelungesce pe la Caceamak în Bulgaria sunt:

24. Délul *Hoscadin* (122^{m}) ce vine pe la piatra No. 28 și cobóră către N. între satele Valalî și Hoscadin, acest dél țĕrmuresce la V. valea Akargea-Hoscadin-Popucci.

25. *Délul Sarighiol* se întinde între Sarighiol și Cadichioĭ-Hoscadin, are ca înălțimĭ

www.ziuaconstanta.ro

movila *Sânâr-Tepe* (102^{m}); el se prelungesce către N.-V. prin délul *Kiragi,* până la satul Kiragi, țărmurind pe la S. valea Kiragi. Inălțimea acestuĭ dél ce cobóră de la S. la N. este de 106^{m} la S. în movila *Sânâr-Tepe-Cadichioĭ* și de 103^{m} la movila *Ulala* pe drumul dintre Sarighiol și Acargea.

26. *Délul Mamuttusta* se întinde dealungul țĕrmuluĭ Sudic al laculuĭ Mangalia de la valea Agilar până în Mare, el cobóră de la cota 100, (movila *Hagilar-Balcik-Iuk*), către E. până la 37^{m}, (movila *Mamuttusta-Iuk)* aflată între un grup de movile dintre Mangalia și Ilanlîk.

Frontiera prin valea Ilanlîk cobóră de la cota 81^{m} (pe movila cu piatră 30) până la cota 34^{m} (pe movila de pe țĕrmul Mării cu piatra 31 a frontiereĭ).

In general pe distanță de 55 km. dintre frontieră și valul luĭ Traian (la 5 km. spre V. de Constanța), terenul cobóră de la S. la N. cu o pantă fórte dulce de 0^{m}.002 pe metru.

In direcția V.-E., terenul între frontieră și Lacul Mangalia, cobóră către Mare cu o pantă de 0^{m}.007 pe metru.

Intre lacul Mangalia și Tatlageak terenul cobóră în pantă de 0^{m}.005 pe metru.

Intre lacul Tatlageak și Tuzla cu o pantă de 0^{m}.002 pe metru și în fine între Tuzla și valul Traian cu o pantă de 0^{m}.004 pe metru.

Cotele pe cósta Mării între frontieră și Constanța sunt:

34^{m} la Movila cu piatra 31 a frontiereĭ,
32^{m} la ½ distanță între Ilanlîc și Mangalia,
22^{m} la Cumarova;
31^{m} în dreptul Tatlageaculuĭ;
28^{m} la capul Tuzla;
43^{m} la Punctul *Tuzla*;
28^{m} la movila *Denis-Târâfâ-Tepe;* } între lacul Tuzla și Agige.
38^{m} la movila *Mezarlîk-Iuk*;
35^{m} la movila *Cuiu-Tepe*;
41^{m} pe délul *Denis-Jalasi-Bair* la E. de Lazmahale;
49^{m} pe movila *Sârâ-Iuk*;
34^{m} la capul sudic al viilor;
10^{m} la Constanța (Hotel-Carol).

B. Orografia Dobrogieĭ de la Nordul văiĭ Carasu.

La Nordul văiĭ Carasu, Dobrogia se întinde în formă de peninsulă strânsă la V. și N. de Dunăre, iar la E. de Marea-Négră.

Acéstă peninsulă se lărgesce cu cât înaintéză către N.; prin constituția eĭ geologică și prin direcția délurilor, ea este separată de partea de S., cu care se légă printr'un istm al căruĭ relief nu trece de 70^{m}, coprins între valea Constanța prelungită către V. până la 5 km. de bariera orașuluĭ și valea satuluĭ Hasancea, prelungită către E. de aceașĭ lungime.

Lărgimea acestuĭ istm nu trece de 3½ km., în lungul valuluĭ de N. al luĭ Traian.

I. **Modul orografic.** Inălțimea maximă a terenuluĭ părțiĭ peninsulare dobrogene este la cota 456^{m} a déluluĭ stâncos și acoperit cu pădurĭ numit *Piscul 'nalt și Țuțuiat;* de la dânsul terenul cobóră în pante maĭ mult saŭ maĭ puțin regulate în tóte direcțiunile.

Vom începe dar cu descrierea Pisculuĭ 'nalt și Țuțuiat, pe care 'l vom considera ca nodul orografic al peninsuleĭ dobrogene.

El este cel maĭ mare masiv stâncos, ce se întinde între valea Jijileĭ la N., până la valea Crucelarĭ spre S.

Către V. acestuĭ masiv valea Grecilor (afluentele apeĭ Calistreĭ), valea numită la Recca și valea Grecilor (afluentele Jijileĭ) îl desparte de un masiv tot așa de stâncos și prăpăstios, dar maĭ puțin înalt, numit *délul Pricopanului* prelungit către S. prin délul *Grecilor.*

www.ziuaconstanta.ro

TECA MUNICIPIULUI CONSTANTA 1405

Către N., Piscul 'nalt și Țuțuiat se prelungesce prin *délul Pietros*, până în valea Jijileĭ la V., și a Luncaviţeĭ la E.

Către E. îșĭ întinde ramificaţia numită *délul Gogonceĭ*, până în părîul Luncaviţa, iar *délul Teilor* desparte apele Luncaviţeĭ de acele ale rîuluĭ Taiţa.

Către S. se prelungesce prin délul *Coslug*, care la rându-i se ramifică pentru a despărţi apele Calistreĭ de ale Taiţeĭ. Piscul înalt și Țuțuiat are o direcţie de la N. V. către S. E; lungimea luĭ este de 6½ km. socotită de la drumul Luncaviţa-Grecĭ, până la origina văiĭ Crucelarĭ.

Către N. panta sa cobóră cu o înclinare de $0^m.06$ pe metru, către origina văiĭ Jijila, de unde începe a se prelungi délul *Pietros;* către S. panta este pe ½ repede ($0.^m03$ pe metru) către délul Coslug; panta délurilor Gogonceĭ și Teilor se va vedea la descrierea acestora; către V. délul este stâncos și prăpăstios, spre valea Grecilor unde văile ascuţite Rahova și Ditcov abia 'șĭ fac loc prin stâncĭ, panta este socotită $0^m.4$ pe metru. Délul este acoperit cu pădurĭ de teĭ și stejarĭ. Pe culmea déluluĭ merge drumul comunal de la Balabancea la Luncaviţa.

II. **Culmea Măcinuluĭ.** Paralel și la N. V. de Piscul 'nalt și Țuțuiat se întind:

Fig. 21. — Munţiĭ Măcinuluĭ. (După K. F. Peters).

1. Délurile *Pricopanuluĭ* legate cu precedentul prin mamelonul 'nalt de 275^m, ce desparte afluentele Jijileĭ, numit valea Grecilor de valea la Recea. Sub numirea de délurile Pricopanuluĭ se înţeleg masiviĭ stâncoșĭ coprinșĭ între părîul Jijila și valea Grecilor la N. și N E., valea la Recea și valea satuluĭ Grecĭ la E., apa Calistreĭ la S. și Dunărea la Vest.

Culmea principală pórtă numirea de maĭ sus, are maximum de 'nălţime în vârful *Suluk* (364^m), între valea Grecilor la E. și valea Suluku la V. Direcţiunea culmeĭ principale este de la N. V. către S. E., riguros paralelă cursuluĭ Jijileĭ și la E., de oraşul Măcin, din care causă se maĭ numesce și culmea Măcinuluĭ. Lungimea eĭ este de 6 km. Pantele sale Vestice cad prăpăstióse în valea Măcinuluĭ, iar spre N. V. *Piscul Dascăluluĭ* se cobóră către N. până în părîul Jijila, ţărmurind la V. valea Bostanelor. Către E., pantele sunt maĭ puţin repedĭ acoperite cu pădurĭ; pe aci se unesce cu Piscul 'nalt și Ţutuiat. Culmea e tăiată de 2 drumurĭ, carĭ vin din valea Jijileĭ în acea a Măcinuluĭ, pe la N. și Sud de piscul Suluku. Către N. V. și S. E. se prelungesce prin:

a) Délul Cheia către N. V. terminat la șoséua Măcin Jijila prin *délul Sărăria* (109^m); din délul Cheia se lasă către N. *a') Délul Stubeiuluĭ* până în Jijila, iar către S. *b') Délul Viţelaruluĭ* ce se termină în câmpia de la N. Măcinuluĭ.

2. Către V. de șoséua Măcin-Jijila, délul *Aganim* ţărmuresce gârliţa Coticeruluĭ. Acest dél se termină în formă de bot către V. prin Movila *Stâncósă Orliga* (110^m), ce domină

www.ziuaconstanta.ro

terenul mlăștinos al Dunăriĭ până la Brăila, către N., *délul Aganim,* coboră în pantă dulce pe la Movila *Lazăr Nadolénu* (45^{m}) și *Movila luĭ Moș Staicu* (30^{m}), țărmurind pe la V. valea Popeĭ.

3. Către S. E. délul Pricopanuluĭ (Culmea Măcinuluĭ) se prelungesce printre valea Grecilor la E., câmpia Slatina și Dermen-Sîrtî la V., până d'asupra satuluĭ Grecĭ prin *délul Grecilor.* Lungimea acestuĭ dél este de 5 km., pantele sale sunt dulcĭ către S. și E., iar în valea Slatina coboră în pantă repede. Inălțimea luĭ maximă este de 250^{m}.

4. Despărțit de délul Grecilor prin câmpia Slatina, *délul Carkaliu* (înalt de 90^{m} la *Movila Carkaliu)* este isolat în câmpie între bălțile Igliția la S. și Carcalin la V.; pe la pólele sale răsăritene trece șoséua județiană Măcin-Hârșova.

III. **Culmea dintre Jijila și Luncaviția saŭ culmea Bugeaculuĭ.** Piscul 'nalt și Țuțuiat se prelungesce către N. V. între Jijila, balta Jijila, balta Lățimeĭ și gârla Lățimeĭ la V. și între gârla Lățimeĭ, Gârla Mare și Ciulinețu la N. E., rîul Luncaviția și afluentele sĕŭ Luncăvicióra la E., prin *délurile Pietrosu* cu ramificația sa Estică *délul Oltoiu,* apoĭ *délul Sevatin, Milcoruluĭ, Cărărilor, délul cu Monument* și se termină prin *culmea Bugeacu* la privalul Lățimeĭ, acolo unde șoséua ce vine din Azaklaŭ, străbătînd mlaștinele, se împreună cu înălțimile Dobrogieĭ.

1. *Délul Pietrosu* se întinde în direcție de la S.-E., către N.-V., pe o lungime de 4 km. de la drumul Luncaviția-Grecĭ până la Movila *Kitlăŭ* (197^{m}), despărțind ast-fel valea Jijileĭ de secundarele sale: Puțu-Popeĭ, Stancheĭ și Codruluĭ. Inălțimea luĭ maximă este de 300^{m} către S.; coboră către N. V., spre movila Kitlăŭ cu o pantă de 0^{m}.02 pe metru; către V., coboră repede în valea Jijileĭ, iar către E., trimete 2 ramificațiunĭ: *a) délul Oltoiu* între valea Stupineĭ, Luncaviția și valea Ascunsă.

b) Piscul roșu între valea Stancheĭ și Codruluĭ, pantele sale în acéstă direcție sunt dulcĭ și se termin la S. și N., de balta Satuluĭ prin înălțimĭ de 47^{m} și 41^{m} la Movilele *Mucuca* și *Codruluĭ.* Délul Pietrosu și ramificațiile sale sunt acoperite cu pădurĭ; pólele cu pășunĭ. Pe crésta déluluĭ Oltoiu trece drumul Luncaviția-Grecĭ.

2. Din piscul Kitlăuluĭ se întinde către N., printre valea Gloduluĭ la V. și Nevestelnițeĭ la E, *délul Sevatin,* care coboră până în stufărișul gârliĭ Ciulinețul prin pante fórte dulcĭ. Lungimea luĭ este de 5 km., iar înălțimea maximă la S. de 88^{m}; o ramură ce acest dél trimete către N.-E. printre valea Nevestelnițeĭ și Puțul Popeĭ se termină d'asupra satuluĭ Luncaviția prin *movila Mare,* 'naltă de 82^{m}. Ca o movilă isolată délul *Milanu* se întinde către N., formând un promontoriŭ stâncos 'nalt de 48^{m} în gârla Ciulinețul între Luncaviția și puțul luĭ Moș Kiriac.

Acest promontoriŭ are o mare importanță militară, dominând tot terenul din prejur până la Galațĭ-Isaccea și peste balta Crapina și Dunăre până la Renĭ. S'a crezut cum că pe el ar fi existat un lagăr roman (Dinogetia ?), săpăturile făcute însă pentru a scóte piatră brută nu dovedesc nimic; locuitoriĭ spun că aci ar fi existat un cardon (pichet) turcesc; urmele de zidăriĭ ce s'aŭ găsit pe acest dél sunt moderne.

3. *Délul Milcoruluĭ* coprins între valea luĭ Bran, Jijila la S., valea satuluĭ Văcărenĭ și Gloduluĭ la N., are o direcție S. V-N. E., o lungime de 3½ km., maximum de înălțime la *Movila Fuseĭ* (108^{m}), coboră către Gârla Mare în pantă dulce până la 23^{m}. Pe culmea luĭ trece șoséua Jijila-Văcărenĭ. Este acoperit cu pășunĭ. Prin *movilele săpate* (102^{m}) se légă către N. V., cu *a) délul Cărărilor,* coprins între valea Nucilor și a satuluĭ Văcărenĭ la S., balta Jijileĭ la V. și Gârla Mare la N. E.; înălțimea luĭ cresce de la S. *(movilele săpate* 102^{m}) către N. *(Délul Pietros)* până la 162^{m} la răsăritul satuluĭ Garvan, unde se termină prin pante repedĭ în Gârla Mare. Natura stâncósă a acestuĭ dél a făcut a se numi délul Pietrosul. Drumurile Văcărenĭ-Jijila și Garvan-Jijița taie délul Cărărilor; pe la pólele N. E. trece șoséua Văcărenĭ-Garvan.

4. *Délul cu Monument* este continuarea N. V. a déluluĭ Cărărilor, începênd de la Garvan; acest dél se îngustéză între balta Jijileĭ și Gârla Lățimeĭ. Lungimea luĭ este de 5 km., iar înălțimea maximă de 87^{m} la V. satuluĭ Garvan; în fine ultima ramificație este *délul Bugeac* (86^{m} înălțime); el se întinde între Gârla Lățimeĭ până la punctul de debarcare al

www.ziuaconstanta.ro

corpuluĭ XIV rusesc în campania din 1877—78; peste privalul Lăţimeĭ se continuă grindul Lăţimeĭ însoţit de drumul ce duce la Azaclaŭ în faţa Galaţilor.

Délul Bugeaculuĭ are o mare importanţă militară [1]).

IV. **Culmea luĭ Isak saŭ Isakceĭ.** Sub denumirea generală de *Culmea-Isakceĭ* se înţelege şirul de déluri ce se întinde de la V. către E. prin pădurea Taiţeĭ, despărţind apele rîuluĭ Luncaviţa precum şi apele basinuluĭ Nord-Dunărean [2]) între Luncaviţa şi Isakcea, de acele ale rîuluĭ Taiţa.

Culmea principală se numesce: *délul Teilor, Cadiuluŭ, Cocoşuluŭ, Breazu, Piatra-roşie* şi *Nicoliţelu;* acéstă culme trimete către N. şi S. maĭ multe ramificaţiunĭ, după cum vom vedea.

1. *Délul Teilor* este ramificaţia Estică a Pisculuĭ 'nalt şi Ţuţuiat, el pornesce la origina văiĭ Ditcovuluĭ până la origina văilor Luncaviţa-Mare (către N.) şi Taiţa (către S.), şi e coprins între valea Luncaviţa-Mică şi Luncaviţa-Mare la N., valea Lupuluĭ, Ţigănceĭ şi Taiţa la S.; forma luĭ este acea a unuĭ arc de cerc puţin încovoiat către N. şi tăiat pe la mijloc de drumul ce duce din valea Taiţeĭ în acea a Luncaviţeĭ, din acest drum se ramifică chiar de pe culme către S.-E. în valea Cadiuluĭ un drum care se împreună către S. cu precedentul la Monastirea Taiţa.

Lungimea déluluĭ Teilor este 7 km., direcţiunea o are de la V. la E.

Inălţimea luĭ maximă este la V. de 350^{m}, cobóră până la cota 304^{m} către N.; pantele către N. sunt maĭ repedĭ, despart apele celor două Luncaviţe, pe când cele spre S. sunt maĭ puţin înclinate şi despart între ele văile Lupuluĭ, Ţigănceĭ şi Taiţeĭ; este acoperit cu pădure de teĭ carĭ 'ĭ-aŭ dat numele.

2. *Délul Cadiuluŭ.* La Estul văilor Luncaviţa-Mare şi Taiţa, délul Cadiuluĭ se întinde de la N. la S. pe o lungime de aprópe 9 km., despărţind la S. valea Taiţa-mică de valea Taiţa-Mare şi valea Cadiuluĭ, iar către N. ţărmurind malul drept al părîuluĭ Luncaviţa-Mare. El se légă către V. cu délul Teilor, iar către E. cu délul Cocoşuluĭ. Se întinde în formă de platoŭ 'nalt de 250^{m}, cu pantele Sudice prelungite printre cele douĕ Taiţe până d'asupra monastireĭ Taiţa şi între valea Cadiuluĭ şi Taiţa de E. Pe culmea acestuĭ dél merge drumul Ţiganca-Taiţa la Rakel.

Délul Cadiuluĭ este acoperit cu *pădurea Taiţeĭ.* Către N. douĕ ramurĭ îşĭ lasă pantele lor până în mlaştinele dintre Luncaviţa şi Isaccea.

a) Ramura N. Vestică numită *Galmele-înşirate* desparte valea Turiaculuĭ de acea a Luncaviţeĭ marĭ, îndreptându-se maĭ întâĭ de la E. către V. şi apoĭ către N. între valea Luncaviţeĭ şi Turiaculuĭ, sub numirea de délul *Galma-Mare* cobóră către N., prin pante puţin înclinate spre satul Luncaviţa pe la *Movila Cadiasa* (76^{m}) şi spre Rakel pe la *Movila luĭ Moş Toma* (92^{m}). Valea *Ceairuluĭ* desparte aceste douĕ movile, capetele a douĕ ramificaţiĭ neegale ale déluluĭ Galma-Mare.

Délul Galmele-înşirate este format din maĭ multe mamelóne, 'nalte de 200 metri, lănţuite de la E. către V., de aci şi numele déluluĭ acoperit cu pădurĭ ca şi délul Galma-Mare. Lungimea Galmelor-înşirate este de 4 km., ca şi a Galmeĭ-Marĭ.

Intre valea Turiaculuĭ şi valea Rece, Galmele-înşirate trimet o ramificaţie pe la monastirea Tikilescĭ. Valea Monastireĭ desparte acéstă ramură a déluluĭ în douĕ. Pantele cobor lin către N. şi sunt acoperite cu pădurĭ ce se întind până în mlaştinele de la S. laculuĭ Piatra-Călcată.

In fine o ultimă ramificaţie ce délul Galmele-înşirate trimete către E., între Dunăre şi valea Acik-dere, este délul numit *b) Muntele luĭ Asan,* coprins între valea Rece, mlaştinele Dunăriĭ la N. şi valea Acik-dere la S.

Direcţia principală a acestuĭ dél este de la S. E., către N. V. Inălţimea luĭ maximă este în punctele *Acik-Tepe* (201^{m}) şi *Isakcea* (197^{m}). Pantele sale Estice se prelungesc încet până la 10 km. unde formézā la E. de Isakcea importanta posiţiune de la *Eschi-Cale.*

---

[1]) A se vedea campania Ruşilor în Dobrogia în 1877—78 la partea istorică şi consideraţiunĭ militare.

[2]) Basinul Nord-Dunărean este coprins între Azaclaŭ şi Dunavăţ.

www.ziuaconstanta.ro

Délul până aprópe de Isakcea este acoperit cu păduri. Pe culmea Galmelor-înșirate și Galma-Mare merge drumul Țiganca-Taița la Rakel.

3. *Délul Cocoșului.* Din délul Cadiului cobóră către E. printre valea Acik-dere și acea a monastirei Cocoșul, *délul care împreună numele monăstirei.* El cobóră în pante repedĭ în valea Capaclia, de unde începe a deveni o câmpie tăiată de șoséua Tulcea-Isakcea. Către S. spre monastire pantele sunt și maĭ repedĭ, și une orĭ chiar abrupte. Cota 284 ce se află la 750^{m} spre V. de monastire, o domină cu 200^{m}. Văile Capaclia și Cocoșul sunt scobite în pantele răsăritene ale délului, pe culmea căruia șerpuesce drumul ce duce de la Monastire la Țiganca-Taița.

Délul Cocoșului este acoperit cu păduri, la pólele sale se întinde o frumósă câmpie, pe care se cultivă cu mult succes tutunul.

Către S. V. de monastire se lasă din délul Cocoșului printre valea Taița la V. și Pârlita la E. *a) délul Taița,* lung de 7 km. până d'asupra satului Țiganca-Taița. Panta sub care cobóră acest dél acoperit în întregime cu păduri, este de 0^{m}.02 pe metru. Drumul de la Țiganca-Taița la Cocoșu merge pe culmea délului; din acest drum se bifurcă chiar pe culme un altul care duce la móra Monastirei Cocoșul.

Délul Taița face legătură între délul Cocoșului și délul Breazul.

4. *Délul Breazu* acoperit cu păduri, se încovóie către N. printre valea Monastirei Cocoșul și acea a Viilor Bădila, pentru a înconjura pe la origină valea Pârlita, pe care le desparte. Inălțimea luĭ este de 275^{m}; pe pantele sale răsăritene se întind viile Bădila. Peste culmea luĭ trece drumul de la viile Bădila la Móra Monastirei Cocoșul.

5. *Délul Piatra Roșie* este o continuare către S. a délului Breazu. Acest dél acoperit cu păduri, desparte valea Pârlita-Mare de Pârlita-Mică. Valea viilor Bădila, (N), care corespunde văiĭ Pârlita-Mică (S.), desparte acest dél de *Délul Țugulea* și *Nicolițelului.* Inălțimea luĭ este de 300^{m}, pantele sale sunt repezĭ atât către N. cât și către S. Drumul de la Viile Bădila în valea Pârlita-Mică trece pe șéua de 275^{m} înălțime ce desparte Piatra Roșie de délul Țugulea. Aci se încrucișază cu un alt drum ce vine din Nicolițelu pentru a da în valea Pârlita-Mare. Lângă acest răscruciŭ de drumurĭ se află un castru dreptunghiular (350/200^{m}), căruia locuitoriĭ 'ĭ zic Cetate. Săpăturĭ nu s'aŭ făcut aci, pentru a se sci origina acestuĭ castru, pus la o trecere însemnată pe délurĭ din valea Dunăriĭ în a Taițeĭ. Din acest castru pornea un val *numit al luĭ Traian* (a nu se confunda cu valurile din valea Carasu), val care va fi descris la partea istorică. Póte castrul era sediul legiuneĭ II Herculea.

De la șéua despre care am vorbit pornesc către E. douĕ délurĭ: *Țugulea* către N. E. și *Nicolițelul* către S. E.

6. *Délul Țugulea* se întinde între valea Viilor-Bădila la V. și valea satuluĭ Nicolițelu la E.; către S. el este strâns între origina celor douĕ văĭ, se lărgesce din ce în ce către N. Inălțimea luĭ la acest gât este de 300^{m}, cobóră în pante repedĭ în câmpia Capaclia. El e acoperit cu păduri; pe la pólele sale apusene trece drumul prin viile Bădila, iar pe cómă trece drumul ce duce la Nicolițel.

Fig. 22. — Culmea Isacceĭ. (După K. F. Peters).

7. *Délul Nicolițelu* se întinde ca un platoŭ înalt de 300^{m}, acoperit cu păduri între valea Pârlita-Mică și valea Morilor la S., valea Nicolițelul și Cărbunarĭ la N.; către S. V., se continuă marea ramificație ce desparte apele rîurilor Taița și Telița:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

a) Délurile Pârlita și b) Isvorului fac parte din acéstă ramificaţie.

Către E., se continuă prin *Délul-Mare*, ramificaţia ce desparte apele Dunăriĭ de acele ale Teliţeĭ.

Drumul de la Nicoliţel prin valea Cărbunarĭ taie *platoul Nicoliţelului* pe la S. E., pentru a duce la Geaferca rusă. Către satul Nicoliţelul pantele déluluĭ cad repedĭ, pe când către N.-V., se légă cu délul Piatra-Roșie ce are aprópe aceașĭ înălţime, către S. V. cu délul Pârlita de aceașĭ înălţime, iar către E., cu délul Mare iarășĭ de aceașĭ înălţime.

V. **Délul Mare.** Intre valea Cărbunarĭ, Nicoliţeluluĭ, Viile-Ócheșe și viile Sarica la N., către Sud până în valea Teliţeĭ numită aci Valea Morilor, délul Mare se întinde de la V., către E., în forma unuĭ arc de cerc întors către N. pentru a ocoli valea Plopilor; acésta nu este de cât o ramificaţie răsăriténă a platouluĭ Nicoliţelu, a căruĭ înălţime de 300^{m} se menţine și în délul Mare pe o mică distanţă. Pe tótă lungimea sa de 10 km., înălţimea déluluĭ Mare nu scade sub 250^{m}, de cât la códa Estică spre răsărit de Teliţa înălţimea cobóră până la 219^{m}. *Punctul Teliţa* așeḑat între viile Sarica și valea Plopilor are 290^{m} înălţime, domină ambele văĭ și șoséua Tulcea-Isakcea. Délul mare se continuă spre S. E., de satul Teliţa prin *délul Armut Conac*, ce cobóră ușor în valea Teliţeĭ la Poșta și Frecăţeĭ până la 75^{m} înălţime.

Văile Lungă către S. E. și Adâncă spre N. V., ţărmuresc ramificaţiile carĭ despart Teliţa de Dunăre. Aceste 2 văĭ în prelungire despărţite printr'o șea de 2 km. lungime și 100^{m} altitudine a servit în timpĭ imemorialĭ de albie unuĭ braţ al Dunăriĭ, ce se scurgea în lacul Babadag. Pe la pólele Nordice ale déluluĭ Mare trece șoséua Tulcea-Isakcea, iar pe valea Teliţeĭ un drum comunal de la Cataloĭ la Frecăţeĭ, Poșta, Cilicu, Teliţa peste délurile Nicoliţel, Isvoruluĭ și Boclogea la Geaferca Rusă. Peste culmea déluluĭ de la S. la N. trec drumurile ce duc din valea Teliţeĭ, la Nicoliţel, la Viile-Ócheșe, prin valea Plopilor, la viile Sarica (cantonul 24 al șoseleĭ Tulcea-Isakcea), de la satul Teliţa la acelaș canton și în fine pe la pólele Estice, drumul de la Frecăţeĭ prin valea Lungă, valea Adâncă, la cantonul 20 al aceleiașĭ șosele.

Délu Mare este tot acoperit cu pădurĭ, afară de micul luminiș dinprejurul satuluĭ Teliţa. Délul Armut-Conac cu pășunĭ și arăturĭ.

VI. **Orografia peninsuleĭ „Peuce“.** Dacă observăm curbele ipsometrice carĭ închid valea rîuluĭ Teliţa până la N.-V. N., de satul Frecăţeĭ (valea Lungă), vedem că acéstă vale este ţărmurită pe drépta și stânga de înălţimĭ ce trec peste 100 și chiar 200 metri, pe când capătul văiĭ «Lungă» o șea numaĭ de 2 km. lungime o desparte de versantul Nord-Dunărean (Valea adâncă).

Condus de ideia, că probabil un braţ (Peuce?) a curs o dată pe aceste 2 văĭ (Adâncă și Lungă) în prelungire către S. E. în lacul Babadag, de acea denumesc Peuce tótă partea peninsulară de aḑĭ, de forma uneĭ nicovale înclinate de la N. V. către S. E., coprinsă între Valea Adâncă, Lungă, cursul rîuluĭ Teliţa la V., lacul Babadag la S. V., lacul Razelm la S. E. Dunavăţul la E., Dunărea și braţul Sf. Gheorghe la N.

In acéstă peninsulă trebue să distingem partea de la V. de cea de la Estul șoseleĭ Tulcea-Babadag. In partea Vestică culmea délurilor merge riguros paralelă cu bălţile de la Parcheș, Somova și Casla, și că ramificaţiile ce aceste déluri trimet către S. cobóră cu încetul către valea Teliţeĭ, pe când către N. din causa apropieriĭ culmeĭ principale, pantele cad maĭ repedĭ.

1. *Délul Comoriĭ* are o direcţie de la N. V-S. E., pe o lungime de 7 km. din faţa Monastireĭ Saonul, până la origina văiĭ Lunga, el e tăiat în douĕ de șoséua Tulcea-Isaccea între km. 16 și 19 și ţărmuresce pe la N. E. valea Adâncă. Inălţimea luĭ maximă este de 132^{m} la S. de Parkes, aci se desparte valea Ogurluĭ de Adânca, ramura ce trimete către N. V. se termină prin *movila Chiriaślik* (64^{m}) în faţa monastiriĭ Saonul; iar către N. E., între Parkes și Somova, despărţind valea Ogurluĭ de valea Somoveĭ se întinde ramificaţia *a)* numită *Stânca-Mare* (înălţime de 175^{m}) care cobóră spre gârla Samova prin *délul Stânca-Mică* (92^{m}), se termină chiar pe ţărmul drept al gârleĭ.

Délurile Comoriĭ și Stânca-Mare sunt acoperite cu pădurĭ, iar Stânca-Mică cu pășiunĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Afară de şoséua naţională maĭ sunt 3 drumurĭ carĭ urcă délurile Stânca-Mare şi Mică şi légă sătele Parkes şi Somova. Pe délul Comoriĭ merge drumul de la km. 18 la Parkes.

Délurile 2. *Pietrosu*, 3. *Cortel*, 4. *Coazıma* şi 5. *Casteĭ* nu sunt de cât culmea unuĭ singur dél între valea Somoveĭ şi valea la podul Bulgaruluĭ. Culmea se ţine riguros paralelă cu şoséua Somova-Càşla pe o lungime de 7 km.; direcţia acesteĭ culmĭ de la V. la E., fórte puţin înclinată către S., înălţimea maximă a culmeĭ este de 150^{m}, cobóră către N., în pante repedĭ spre şosea; către S., maĭ lin în valea Teliţeĭ.

a) Movila Săpată este o ramificaţie S. a déluluĭ Pietrosul, ea are 227^{m} înălţime şi cobóră către valea Lungă în pantă dulce (182^{m}). Délurile *a) Cartal Tepe* (157^{m}), *b) Tauşan-Tepe* (104^{m}), nu sunt de cât pantele Sudice ale culmeĭ principale. *Délul Casteĭ* care are 179^{m} înălţime, cobóră către S. E. şi se împreună cu délul Tauşan-Tepe, care trimete către Tulcea o ramură ce desparte valea la podul Bulgaruluĭ de Tauşan-Iol.

Pe délul Tauşan ale căruĭ pante se lasă până d'asupra Cataloiuluĭ, urcă şoséua ce vine de la Babadag prin valea Teliţeĭ şi Cardonuluĭ. La km. 7 acésta şosea urcă délul Mare şi apoĭ cobóră şerpuind pantele acestuĭ dél către oraşul Tulcea.

6. Tot între délurile de la Vestul şoseleĭ Tulcea-Babadag trebue citat şi *Délul Tulcea*, o ramură către N.-V. a déluluĭ Mare, ramură ce se întinde în formă de promontoriŭ la Vestul oraşuluĭ spre Dunăre în faţa Cétaluluĭ. Importanţa militară a acestuĭ dél ce n'are maĭ mult de 50^{m} înălţime, reiese din posiţiunea sa înaintată către N. şi din mulţimea uvrage'or de fortificaţie ce se găsesc pe dênsul [1]).

Spre E. de şoseaua Tulcea-Babadag sunt douĕ ramificaţiunĭ: una către E. formată din délurile: *Mare*, *Cairacil*, *Morughiol*, şi *délul cu cetate*. Acéstă ramură merge aprópe paralel braţuluĭ Sf. Gheorghe şi se termină în braţul Dunavĕţ; a doua către S., despărţind valea rîuluĭ Teliţa de valea Tulceĭ.

7. *Délul-Mare* începe de la Sudul oraşuluĭ Tulcea (la fort, cota 109^{m}) şi se îndréptă către Est suind treptat până la *punctul Tulcea*, unde are maximum de înălţime (204^{m}), apoĭ cobóră pe la punctul *Iacob-Mogh* (148^{m}); de la origina văiĭ Sarighiol se îndréptă către S.-E., coborând cu încetul către *Movila-Cerdaculuĭ* (130^{m}). Lungimea luĭ socotită de la fortul din sudul oraşuluĭ Tulcea (Bariera Babadag), până la Movila-Cerdaculuĭ este de 20 km. El desparte văile care pornesc către N. (Valea oraşuluĭ Tulcea, Valea-Mare, Sofular şi Curcusu-Mare) de cele ce se las către S. (Valea-Tulceĭ, Sarighiol-Nucarilor). Este traversat de numeróse drumurĭ ce unesc văile celor doĭ versanţĭ.

Délul trimete către N. ramificaţiile: *a) Délul Carieretĭ* între valea oraşuluĭ Tulcea şi Valea-Mare, acest dél se lasă către mlaştinele dintre Tulcea şi Malcocĭ în pante dulcĭ; către V. spre oraşul Tulcea, pantele sunt maĭ repedĭ, de óre-ce înălţimea e maĭ mare către acéstă parte (132^{m}) la E. de Bariera-Mahmudia.

b) Délul *Derven-Tepe* desparte Valea-Mare de Valea-Sofular-Curcusu-Mare, are maximum de înălţime 116^{m}, cobóră în pantă dulce între Malcocĭ şi Prislav.

c) Délul *Beily* desparte valea Curcusu-Mare de Valea-Turia între Pârlita şi Beştepe. Inălţimea luĭ maximă este de 197^{m}, (la S. de Pârlita), cobóră lin către N.-E. pe la punctele *Kiuciuk-Beily*, (114^{m}), până în gârla Dârnoiu. Inălţimea *Cara-Suhat* (45^{m}), este minimum acestuĭ dél.

De la Movila-Mogh-Iacob se lasă în pantă dulce până d'asupra satelor Agighiol şi Sarighiol, *d) délul Imalac* saŭ *Ceatal-Tepe*, şi desparte valea Tulcea de valea Sarighiol-Nucarilor. Inălţimea luĭ maximă este de 133^{m}, cobóră până la cota 6^{m} la V. de satul Calica.

e) De la Movila Cerdaculuĭ cobóră către S.-E. pe la movila *Tauşan-Tepe* (118^{m}), *délul Caliceĭ* în pante fórte dulcĭ între Sarighiol şi Caraibil. Minimum coteĭ este 13^{m}, la E. de satul Calica.

8. *Délul Cairacil* este continuarea rĕsăritĕnă a Déluluĭ-Mare între Movila Cérdaculuĭ

---

[1]) A se vedea valórea militară a déluluĭ Tulcea la geografia militară.

www.ziuaconstanta.ro

și *Hârtop*. Direcțiunea luĭ generală V.-E., lungimea de 9 km., este maĭ mult o serie de movile stâncóse inșiruite și diminuând în înălțime de la V. la E. Inălțimea celor maĭ multe din ele trece de 100^{m}.

De la *Movila Hârtop* (88^{m}), se continuă lanțul de movile stâncóse numite în general, 9. *délul Morughiol*. Inălțimea lor descresce de la V. la E. până la 41^{m} la sudul satuluĭ Morughiol.

Intre Morughiol și Dunavĕț terenul se urcă până la 52^{m}, maximum în *punctul Dunavĕț*, la N. satuluĭ; acéstă ridicătură treptată de la V. la E. se numesce *délul cu Cetate*, după numele a 3 cetățĭ construite de Zaporojenĭ.

Către S.-V. de Dunavĕț, seria de coline isolate primesce numirea de *délul Cara-Bair*, se înlănțuesc până în mlăștinele Nordice ale laculuĭ Razelm.

Inălțimea maximă a acestor coline este de 79^{m}.

Fig. 23. — Vederea grupuluĭ Beș-Tepe. (După K. F. Peters).

10. La Nord de délul Cairacil se întinde un masiv isolat și stâncos între Beș-Tepe și Mahmudia, *délul Beș-Tepe*, (cincĭ vîrfurĭ). Direcțiunea luĭ este de la apus către rĕsărit pe o lungime de 4$^{1}/_{2}$ km. A primit acéstă numire după cele 5 vêrfurĭ carĭ 'l domină: unul de 242^{m} la V., al doilea și al 3-lea de câte 225^{m}, al patrulea de 215 și al 5-lea de 180^{m}, înșirate pe culme de la V. la E. Pantele sale sunt repezĭ în tóte direcțiunile de 0^{m},1 pe metru. Forma luĭ este alungită. Natura terenuluĭ stâncósă. Délul e acoperit cu tufăriș.

Imprejurim le acestuĭ dél trebue să fi fost mult maĭ populate odinióră, la pólele sale Nordice pe marginea brațuluĭ Sf. Gheorghe se găsesc și aḑĭ urmele uneĭ cetățĭ numită Bisericuța a căreĭ vechime trece peste dominațiunea turcéscă.

In apropiere, urmele unuĭ fort de construcție pasageră, precum și o mulțime de alte uvrage maĭ micĭ legate între ele prin șanțurĭ. La pólele apusene s'a găsit de curând urmele unuĭ apeduct de olane, precum și o bucată de piatră cu inscripție romană:

(Pote ca e vechiul Salsovia ?)

Priveliscea ce se infățișază ochiuluĭ călĕtoruluĭ suit pe acest dél este din cele maĭ frumóse.

Către rĕsărit se vede arta în luptă cu natura, mărețul canal al Sulineĭ, lăudabila operă a comisiuniĭ Dunărene.

Ochiul alunecă pe întinsa câmpie a Delteĭ, acoperită cu stuf printre care șerpuesc cele 3 brațe ale Dunăriĭ ca nisce fășiĭ argintiĭ carĭ se desfac dintr'un punct, Cétal, întocmaĭ ca dintr'o pâlnie rĕsturnată.

Către miaḑă-ḑi la marĭ depărtărĭ un alt noian de apă, lacul Razelm, iar dacă privesce cine-va către apus vede natura în tótă măreția eĭ, culmea Babadaguluĭ acoperită cu pădurĭ bătrâne pe d'asupra cărora abia se póte distinge giamia orașuluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

De alt-fel délul este arid, la piciórele luĭ în drépta și stânga staŭ adăpostite satul Beș-Tepe și orașul Mahmudia.

Séra spre apusul sóreluĭ tabloul este și maĭ feeric, sunt ultimile raze ale sóreluĭ care daŭ farmecul acesteĭ regiunĭ morocănóse și sterpe.

Ramificația de S. între valea rîuluĭ Telița și valea Tulceĭ. De la km. 7 al șoseleĭ Tulcea-Babadag cobóră către S.-V. din Délul-Mare între văile Cardonuluĭ și Puturosuluĭ, 11) *délul Redi* a căruĭ înălțime maximă e de 200^{m} și în pantă ușóră se înclină până d'asupra Cataloiuluĭ.

Din vârful Tulcea al Déluluĭ-Mare cobóră către S. douĕ délurĭ: *Desli-Cairac*, riguros paralel văiĭ Tulcea și *Uzum-Bair* paralel văiĭ Teliţeĭ.

12. *Desli-Cairac* are o direcție de la N.-V.—S.-E.; înălțimea luĭ descresce cu cât cobóră către S. de la 200^{m} la 171, 167 și în fine 150^{m}, o ramură a acestuĭ dél este trimesă între bifurcațiile văiĭ Tulcea, iar culmea principală se continua către S.-E. până d'asupra satelor Sabangék și Sarichioĭ, sub numele de délul *Căușul-Mare, délul cu Cunună, délul Pietros* și în fine *délul cu Pomĭ* desparte valea Tulcea de Cazangia.

Acéstă culme are cea maĭ mare înălțime de 205^{m}, în délul cu Cunună la Vestul satuluĭ Agi-Ghiol. Pantele rĕsăritene cad repede către Agi-Ghiol, pe când cele de miadă-ḑi se prelungesc în pantă ușóră până în câmpia Cairaculuĭ dintre Zibil și Sarichioĭ.

Movila-Bursucu (31^{m}), isolată pe ţĕrmul laculuĭ Razelm la S. de Sarichioĭ este o continuare a acestuĭ dél.

Natura acesteĭ culmĭ este stâncósă la N. și acoperită cu *pădurile Sarichioĭ, Agi-Ghiol* și *Sabangeak* de pe Căușul-Mare și délul cu Cunună. Odinióră aceste pădurĭ eraŭ marĭ, prin tăierea lor nerațională aḑĭ nu maĭ există de cât tufăriș.

13. *Délul Uzum-Bair* (218^{m} înălțime maximă), se prelungesce către S. prin *Tauș-an-Tepe, Cazalgik-Bair, Ceatal-Bair, Orta-Bair, Taș-Bair, délul din fundul Găvanuluĭ* și *Tugarlea-Bair*, ţĕrmurind valea Teliţeĭ pe care o desparte de valea Cazangia.

Culmea e formată din mamelóne, ast-fel fie-care din denumirile de maĭ sus formézĕ câte un mamelon, carĭ sunt legate între ele.

Inălțimea lor descresce de la N. la S. necoborând însă sub 100^{m}. Pantele apusene cobor încet către valea Teliţeĭ. Tugarlea-Bair și délul din fundul Gavanuluĭ, silesc cursul Teliţeĭ la Congaz a face o încovoitură către V.

Tufărișurile Enichioĭ, Kongaz și Zibil acoperă Orta-Bair, așezat la origina văiĭ Cazangia.

VII. **Délurile dintre Teliţa și Taiţa**. Intre valea Pârlita la apus și Morilor (Isvorul Teliţeĭ), la rĕsărit se află un platoŭ 'nalt de 312^{m}, ale căruĭ pante se lasă către N. în valea Pârlita-Mică, către V. în valea Pârlita-Mare și Taiţa până d'asupra satuluĭ Geaferca-Rusă, către S.-E. în văile Holuclu, Boclogea și Stupineĭ. Acest platoŭ se numesce 1. *délul Pârlita*, este acoperit cu pădurĭ, și póte fi considerat ca nodul orografic al ramificațiilor ce se întind către S.-E. între Taiţa și Teliţa până în furca lacurilor Toprac Kiopru și Códa-Bălțiĭ.

2. Din acest nod oragrafic cobóră către S. între Taiţa și valea Boclogea, lungul dél *Boclogea* (12 km.), începe de la origina văilor Holuclu la V. și Boclogea la E., merge îngustându-se din ce în ce către S. și desparte valea Coslugea de Boclogea. Pantele sale meridionale cobor lin în câmpia de la N. Ortachioiuluĭ, pe când către E. și V. pantele sunt fórte repeḑĭ. Are o mulțime de vêrfurĭ stâncóse. Inălțimea luĭ maximă este de 350^{m}, cobóră până la cota 78^{m} în câmpie, cu o pantă de 0,02 pe metru. El trimetre către S.-V. *a) Délul Coslugea* ('nalt de 330^{m}), între valea Stipanuluĭ și Taiţa la V. și valea Coslugea la E.; acest dél se continuă către S. sub numirea de *delul Geaferca* și în fine *délul Pietros*, până în câmpia dintre Balabancea și Islam-Geaferca.

Lungimea acesteĭ întregĭ ramurĭ este de 7½ km., cobóră lin către S., pe când către V., în valea Taiţeĭ, pantele sunt maĭ repeḑĭ. Délurile sunt acoperite cu pădurĭ până la Islam-Geaferca. Pe o parte din culmea déluluĭ Boclogea este săpat *valul numit al luĭ Traian*, care începe a se cunósce numaĭ din délul Pârlita. La 3½ km. spre S.-E. acest val cotesce în unghiŭ drept către N.-E. pentru a tăia valea Boclogea pe la confluența cu valea Stuparĭ și apoĭ urcă culmea Isvórelor.

www.ziuaconstanta.ro

3. Din délul Pârlita pornesce către S.-E printre valea Stuparĭ şi valea Meidanchioĭ, *délul Isvórelor*. Acest dél acoperit cu păduri de stejarĭ are un vârf de 300^{m} care desparte valea Morilor de Stuparĭ, cobóră pe la *piscul Păruluĭ* (267^{m}) către S. în pantă dulce, până la confluenţa văilor Boclogea şi Meidanchioĭ. Lungimea acestuĭ dél este de 6 km.

Pe culmea luĭ urcă de la S.-V. la N.-E. valul luĭ Traian, care cobóră apoĭ în valea Meidanchioĭ pentru a urca:

4. *Délul Fundul Burţiĭ*, prelungirea Estică a déluluĭ Isvórelor; el ţĕrmuresce la S. Valea Morilor până la Monastirea Cilicul Mare; către S. se întinde până în valea Ciliculuĭ. Direcţia luĭ este de la V. la E. Inălţimea maximă o are la *copacul Selda* de 315^{m}, cobóră în tóte direcţiunile în pante dulcĭ. Lungimea luĭ este de 9 km. de la origina văiĭ Morilor, până la Monastirea Cilicul Mare. E acoperit cu păduri şi e tăiat de Valul luĭ Traian, care cobóră în valea Morilor pentru a urca culmea déluluĭ Mare şi duce la Nicoliţelu.

Din délul Fundul Burţiĭ se lasă către S., despărţind văile Medanchioĭ şi Boclogea la V. de Valea Cesmeleĭ şi pârâul Acadan la E., o culme de déluri numite: *a) Délul Bostănăriilor* (271^{m}) la E. de Meidanchioĭ, *b) délul Eni-Ormangic-Tepe* (259^{m}) şi în fine se termină prin délul *Eschi-Balâc*, pe care valea Eschi-Balâc îl împarte de la S. la N. în 2 ramurĭ egale, din care cea de E. este maĭ înaltă (280^{m}).

Lungimea întregiĭ ramurĭ ast-fel descrisă este de 10 km., acoperite cu păduri afară de délul Bostănăriilor. Drumurile Acadân-Meidanchioĭ şi Trestenik-Meidanchioĭ îl traversézǎ.

Pantele către V. şi E. cobóră repede în văile Boglocea şi pârâuluĭ Acadân. Către S. délul îşĭ menţine înălţimea până la 280^{m} şi apoĭ cobóră repede în valea Taiţeĭ între Lozova şi Alibeikioĭ.

c) Tot din délul Fundul Burţiĭ se maĭ lasă către S. o ramură, *délul Acadân* ce desparte valea Cismeleĭ de valea Chioserelik; acéstă ramură acoperită în partea de S. cu păduri, cobóră în pante repedĭ până d'asupra satuluĭ Acadân. Lungimea eĭ este de 6 km., iar maximum de înălţime pe care o are la N. este de 263^{m}.

5. *Délul Ciliculuĭ* continuă către S.-E. ramificaţia între Taiţa şi Teliţa.

El presintă forma unuĭ mamelon păduros triunghiular înalt de 342^{m} la S. monastireĭ Cilicul Mare; se întinde de la V. la E. de-alungul văiĭ Ciliculuĭ, iar din pantele luĭ Sudice nasc văile Chioserelic, Culac-Carlar şi Cărbunarilor. Acest dél trimete 2 ramurĭ: una către S. între pârâul Acadân şi Valea Cărbunarilor (pârâuluĭ Teliţa) şi alta către S.-E. între acestea din urmă şi rîul Teliţa.

a) Ramura de S. se numesce *Carcaman-Bair*, între satele Acadân şi Trestenic; acéstă culme trimete maĭ multe ramurĭ, ast-fel către S.-V. *a') Curu-Bair* (242^{m}) între satele Acadân şi Alibeichioĭ, *b') Canagic-Bair* (128^{m}) către S.-E. de Trestenic, *c') Slamuni-Culac* (228^{m}), *d') Tatar-Brir* (200^{m}) între Alibeichioĭ şi Başchioĭ şi în fine *e') Ghel-Tepe* (134^{m}), ultima ramificaţie către S.-E. între valea Ormangicula (la V.) şi pârâul Teliţa (la E.), se lasă uşor până d'asupra satuluĭ Armutlia

Natura terenuluĭ ce formézǎ acest dél este stâncósă către V. între Acadân şi Başchioĭ; către acéstă parte şi pantele sunt maĭ repedĭ. Lungimea luĭ totală de la origina văilor Culac-Carlar şi Cărbunarilor şi până la Armutlia este de 16 km.; e tăiat de numeróse drumurĭ ce pun în comunicaţie satele de pe versantul Estic (Trestenic şi Nalbant), cu cele Vestice şi S.-V. (Acadân, Alibeikioĭ, Cinelĭ, Başchioĭ şi Armutlia). Este acoperit cu petice de păduri, ceea-ce probézǎ că odinióră aceste păduri acoperiaŭ întregul dél.

b) Ramura ce délul Ciliculuĭ trimete către S.-E. între pârâul Teliţa şi rîul Teliţa, cobóră printre Poşta şi Trestenic; *Cogea-Cara-Bair* ar representa singura ramificaţie, ea cobóră în formă ascuţită, pornind din cota 259^{m} a déluluĭ Cilicul, până d'asupra Trestenicului; către S.-E. nu sunt de cât pantele déluluĭ Cilicul, pe carĭ se află movilele *Ghel-Tepe* (106^{m} la S. de Poşta), *Eşil-Tepe* (169^{m}), *Buiuk-Cara-Tepe* (171^{m}) şi *Kiuciuk-Cara-Tepe* (157^{m}), aceste pante cobor lin în valea Alceac-Culac-Punar.

6. *Délul Cataloĭ* formézǎ maĭ mult un mamelon înalt de 116^{m} *(Movila luĭ Dobre)*, care

www.ziuaconstanta.ro

îşĭ întinde pantele către Cataloĭ, coborând treptat prin *délul Ghiulele-Tepe* până la cota 20^{m} la E. de Hagilar.

7. *Délul Sarî-Tepe,* care ţărmuresce pe la E. valea Alceak-Punar, face legătură (cu un slab relief coprins între 79^{m} şi 54^{m}) între délul Ciliculuĭ (din movila *Coci-Tepe* 119^{m}) şi masivul stâncos isolat:

8. *Deniz-Tepe* este un mamelon isolat în mijlocul uneĭ câmpiĭ a căreĭ cotă este coprinsă între 54 şi 25 metri. E un masiv stâncos de formă ovală de la N. la S., avênd basa de 3 km. şi înălţimea de 266^{m}. Pantele sale cad repede în tóte direcţiunile către văile Hagilar, pârâul Teliţa şi râul Taiţa, pe care le domină până la marĭ depărtărĭ. Numele sĕŭ însémnă movila Mării, căcĭ în adevĕr Marea s'a întins odinióră prin lacul Razelm, Babadag şi uda pólele acesteĭ movile. S'a găsit pe vêrful eĭ o ancoră ce nu putea fi adusă aci de cât prin navigaţie. Se maĭ pretinde a se fi găsit nu de mult şi un cârlig de fier ce servia de legat corăbiile. Mi s'a povestit din bătrânĭ, că în adevĕr pe la 1860—65 s'aŭ făcut cercetărĭ pe culmea acestuĭ dél şi că cârligul de care e vorba a fost scos din stânca în care era încrustat.

Pe atuncĭ délul şi văile înconjurătóre eraŭ acoperite cu pădurĭ, unde se vânaŭ tot felul de animale sĕlbatice. Aceste pădurĭ sunt aţĭ distruse.

Posiţiunea, numirea şi maĭ ales constituţia geologică a acestuĭ mamelon deslégă întru cât-va punctul de întrebare, că Dunărea a curs prin valea Teliţeĭ şi că apele Mării scăldaŭ pólele luĭ.

VIII. **Délurile dintre Apa Calistreĭ şi Cerna.** *a) Culmea principală* a délurilor dintre Calistra şi Cerna este o prelungire Sud-Estică a Pisculuĭ înalt şi ţuţuiat, prelungire care pórtă numirile de *délul Coslug, Stubeilor, Negoiu* şi *Almalia.* Acéstă culme coprinsă între Valea Lupuluĭ la N., Valea Taiţeĭ la E. şi Sarp-dere la S., trimete către Vest ramificaţiunile carĭ ocupă tótă regiunea coprinsă între Calistra la N. şi Cerna la S.

1. *Délul Coşlug* este prelungirea S. a Pisculuĭ înalt şi ţuţuiat. Inălţimea luĭ maximă este de 426^{m} în *vârful Grecĭ,* cobóră în pante repeţĭ şi escarpate către V. în valea Lunca Plopilor; către S. o vale strâmtă îl desparte de *délul Secaru,* prin acéstă vale vine drumul de la Grecĭ şi se bifurcă chiar pe fundul vălceleĭ, un drum apucă spre V. pe panta orientală a Pisculuĭ înalt şi ţuţuiat şi unul peste délul Negoiu în valea Ţigănceĭ. Délul Coşlug este stâncos şi pleşuv la creştet şi pe pantele Vestice, numaĭ către E., unde panta se prelungesce lin (407^{m}) pentru a se uni cu Délul Ştubeilor, este acoperită cu pădurĭ.

2. *Délul Ştubeilor* se prelungesce de la V. la E. printre valea Lupuluĭ (la N.) şi valea Lungă (la E.) până la confluenţa lor; către S. se légă cu délul Negoiu. Este acoperit cu pădurĭ. Inălţimea maximă e de 407^{m}, pantele din Valea Lungă şi din vălcéua care îl desparte de Secaru, sunt repeţĭ.

3. *Délul Negoiu* şi 4. *Délul Almalia* prelungesc către Sud culmea principală, cel d'întâĭ se légă cu délul Ştubeilor, iar cel d'al doilea cu délul David. Aŭ direcţie de la N. la S. pe o lungime de 6 km. şi sunt acoperite cu pădurĭ. Inălţimea maximă este în délul Negoiŭ de 403^{m}, cobóră către S. până la cota 370^{m} în délul Almalia.

Din délul Negoiu se lasă către V. spre lunca Plopilor: *a) Délul Secaru* un mamelon aprópe isolat, fiind jur împrejur înconjurat de văĭ, prin carĭ merg drumurĭ închiţêndu-l de tóte părţile. Inălţimea luĭ maximă este de 303^{m}. Pantele ce cad repede în tóte părţile sunt acoperite cu pădurĭ. Către N.-V. *b) Délul Piatra Marieĭ* este o stâncă isolată în valea pădurósă numită Lunca Plopilor; el n'are maĭ mult de 100^{m} înălţime.

Din *délul Almalia* se lasă către N. între Taiţa şi Valea Lungă, *a) délul Ţigănceĭ* lung de 5 km. Inălţimea luĭ maximă este la N. de 309^{m}, cobóră uşor către S. (307^{m}), până se unesce cu Almalia. Pantele sale sunt dulcĭ maĭ ales către rîul Taiţa, unde formézā frumósa vale de la Ţiganca-Taiţa. Délul este acoperit cu pădurĭ.

b) Ramificaţiile dintre Calistra şi Cerna saŭ ramura Cerna. Din délul Almalia cobóră către Vest printre Cerna şi Calistra *délul Daiaman-Bair* şi *délul Megina,* care se continuă prin *Piatra Ascuţită, Priopcea, Curt-Bair* şi *Para-Bair.*

1. *Délul Daiaman-Bair* are 250^{m} înălţime maximă, o formă încovoiată ca o potcóvă,

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

acoperit cu păduri și cobóră în pantă ușóră către S. în valea Cerneĭ prin prelungirile sale: *a) Raman-Bair* (283^{m} înălțime maximă) și în fine *b) Saia-Cula* (256^{m}) până d'asupra satuluĭ Cerna, țărmurind pe la E. Valea Megina; *Orta-Derea* este un vârf al dăluluĭ Daiaman, care prin înălțimea de 177^{m} domină valea Cerneĭ la origină.

Văile opuse Megina și Calistra, limitéză la V. Délul Daiaman, către Vest de care se întinde: 2. *Délul Megina* cu o înălțime maximă de 300^{m}, jumĕtate e acoperit cu păduri. Cobóră către N. și Sud în pantă dulce, spre Est se légă cu délul Daiaman, iar către Vest cu un lanț de dăluri dispus de la N.-V. către S.-E. cu o direcție perpendiculară pe a celor d'întâĭ.

Délurile 3. *Piatra Ascuțită* (256^{m}), 4. *Priopcea* (402^{m}), 5. *Curt-Bair* (300^{m}) și 6. *Para-Bair* (158^{m}), formézǎ acest lanț pe la marginea de V., a cărora trece șoséua Cerna-Grecĭ, cobóră în tóte direcțiunile prin pante dulcĭ. Délurile externe Piatra-Ascuțită și Para-Bair aŭ câte un vârf ascuțit și stâncos.

Spre V. de șoséua Cerna-Grecĭ și ca o continuare a dăluluĭ Priopcea, sunt délurile: *a) Bujor, b) Caracicula* și *c) Piatra Roșie,* ocupă tótă regiunea coprinsă între șoséua Cerna-Grecĭ și drumul Satul Noŭ-Măcin. Tus-trele sunt nişte mamelóne stâncóse de câte 150, 200 și 163^{m} înălțime. *Piatra Roșie* are în punctul *Cerna* 163^{m}, acest vârf se întinde în formă alungită către S. și se ridică până la 202^{m}; este sterp și pietros.

7. In fine délul stâncos și isolat numit al luĭ *Iacob,* așezat la S. de satul Turcóia, are cea maĭ mare înălțime de 336^{m}, o formă circulară; către Sud de-alungul gârleĭ Turkóia, cobóră cu încetul prin: *a) Iglicióra Mare, b) Iglicióra Mică, c) Délul luĭ Manole,* și *d) Délul Gorgova* până în valea Ulmul.

8. Către N.-V., de cotul ce Dunărea face între Turcóia și Igliță, între acest cot și apa Calistreĭ, délul *Piatra-rîiósă* este isolat între apa Calistreĭ la N. și valea Viilor la S., are maximum de înălțime la *movila Piatra-rîiósă* de 96^{m}. Pe la pólele sale trec douĕ șosele; Cerna-Grecĭ și Satul-Noŭ-Măcin.

IX. **Culmea principală între Cerna și Aiormanul.** Délul Almalia se continuă către S. formând culmea principală, îngustându-se între origina văilor Cerna și Sarp-dere. Continuarea luĭ pórtă numirea de *délul luĭ David, délul Amzalăĭ, Carapcea, Ciubucluc-bair, Cale-bair, Sakar-bair* și *Taslik-bair.*

1. *Délul David* se încovóie către S., pentru a înconjura valea David, se unesce către N.-V. cu délul Almalia, iar către S.-E. cu délul Hancérca, între Taița și valea Alar-Kula. Inălțimea maximă a dăluluĭ David este de 300^{m}, e acoperit cu păduri, pantele sale N. cad repede în văile Sarp-dere și David; către S.-E. se prelungesce *prin a) délul Hancearca* (care are 346^{m} înălțime maximă la *vârful Hancearca),* în pantă ușóra până la confluența văiĭ Alar-Kula cu Taița; către E. se deschide frumósa vale a Taițeĭ. Délul Hancearca este și el acoperit cu păduri.

Tot din délul David cobóră către S.-V. pe țărmul stâng al Cerneĭ *b)* délul *Süt-Bair* până la 168^{m}. Printre acésta și Orta-Dere curge Cerna.

Délurile 2. *Amzalăĭ și Carapcea* sunt continuarea către S. a culmeĭ principale, până la șoséua Ortachioĭ-Akpunar. Lungimea cómeĭ este de 20 km. acoperită cu păduri. Délul Amzalăĭ are un vârf de 330^{m}, iar Carapcea de 249^{m} (punctul *Jaila Nord).* Din délul Amzalăĭ cobóră către S.-E. spre Balabancea *a) délul Carapcea-Balabancea* în pantă ușóră, până în valea Taițeĭ la S. de Balabancea, unde se deschide frumósa vale a satuluĭ.

3. *Délul Carapcea* se lasă către Akpunar, Jaila și Ortachioĭ; de asemenea prin pante dulcĭ se légă cu délul Amzalăĭ; trimete o ramură către S.-V. între Jaila și Cerna numit *a) délul Cerna,* tăiat de șoséua Akpunar-Cerna, e de natură stâncósă, are un vârf de 242^{m} lângă șosea; cobóră până în câmpia Satuluĭ-Noŭ prin mamelóne înșirate, din care *Cale-bair* este un mamelon isolat și stâncos de 55^{m} înălțime lângă Satul-Noŭ.

4. *Délul Ciubucluc-bair* formézǎ continuarea spre Sud a culmeĭ principale între Jaila și Homurlar. Movila *Orta-Cairac* îl légă cu Délul Carapcea la N., iar *Cale-Bair* cu *Sacar-Bair.* Inălțimea luĭ maximă este de 305^{m}. In partea de S. e acoperit cu păduri.

5. *Délul Cale-bair* așezat la E. satuluĭ Homurlar, face legătura între Ciubucluc-bair

www.ziuaconstanta.ro

și Sakar-bair. Are 350^m înălțime la vârf, se prelungesce către Vest printre pâraiele Homurlar la N. și Cârjelar la S., până la confluența acestor văĭ. Este acoperit cu pădurĭ până la Homurlar. Direcția luĭ de la E. la V. pe o lungime de 5 km.

6. Către S.-E. *Délul Sachar-bair* se înalță până la 400^m altitudine în *punctul Atmagea*, care póte fi considerat ca nodul orografic al centruluĭ Dobrogieĭ de nord, de óre-ce din el pornesc maĭ multe culmĭ principale. Délul Sakar-bair are o lungime de 6 km., în direcție de la N.-V. la S.-E. și desparte văile Arman-Cesme și Sakardere de valea Atmagea, între care cobóră lin până la confluența lor. Culmea este acoperită cu pădurĭ, iar pantele Estice, către Atmagea cu pășunĭ.

7. *Délul Taslic-bair* ce cobóră către V., din punctul *Atmagea* este continuarea culmeĭ principale. Inălțimea luĭ maximă este de 377^m în vârful Hagi-Tepe, cobóră până la 366^m spre S., chiar la limita județuluĭ Tulcea. Direcția luĭ este de la N.-V. la S.-E., pe o lungime de 5 km. și desparte valea Capreĭ-Cârjelarĭ-Aiorman (versantul Vest-Dunărean) de valea Sacar-dere-Arman-Cesme (din versantul M. Negre).

Din acest dél se lasă printre valea Aiormanuluĭ și secundara sa Cârjelarĭ *a) délul Borun-Bair*, ce se indréptă către V. și se termină la S. satuluĭ Hasanlar, ca un mamelon isolat acoperit cu pădurĭ pe culme, iar pantele Sudice carĭ cobóră lin în Aiorman, sunt acoperite cu semănăturĭ și pășunĭ.

Din culmea principală ce am descris se desfac douĕ ramurĭ: *Dijkadael-Bair* saŭ *culmea Picinéga* către V. și *Culmea Babadaguluĭ* către S.-E

X. **Culmea Picinéga.** Din *Movila Orta-Cairac* (saŭ *Jaila Sud* 285^m) a culmeĭ principale, despărțind valea Jaileĭ de acea a Homurlaruluĭ și Aiormanuluĭ cobóră: 1. Délul *Dijkadael-Bair*, terminat prin délul *Hasanlaruluĭ*. Direcțiunea acesteĭ culmĭ este de la răsărit la apus. Inălțimea merge crescênd de la *Orta-Cairac* (285^m) treptat către V., până la punctul trigonometric cotat 306 din vîrful déluluĭ, iar de aci cobóră treptat către Vest prin *délul Hasanlaruluĭ*, până la 204^m și se termină în câmpia de la răsărit de Satul-Noŭ. Délul e de natură stâncósă, către S. și N. pantele cobor lin; în întregime délul e acoperit cu semănăturĭ și pășunĭ. Intre Hasanlar și Homurlar o ramificație sudică a déluluĭ se numesce *Kiuciuk-Kara*. Lungimea culmiĭ este de 10 km.

XI. **Culmea Babadaguluĭ.** Din *délul Ciubucluc-bair*, care este ramificația Nordică a noduluĭ orografic Atmagea, pornesce către S.-E. importanta culme a Babadaguluĭ.

Așa s'ar putea numi délul ce se întinde de la N.V. către S.E., între rîurile Taița și Slava, lung de 56 km. până la *Capul Dolojman*.

Acest dél nu formézā o continuitate, ci maĭ multe grupurĭ de délurĭ strânse între diferitele văĭ secundare ale Taițeĭ și Slaveĭ, ast-fel începênd de la N.V. între satele Atmagea (pe Slava) și Ortachioĭ (pe Taița) avem:

1. *Ghiobilche-Bair*, care plécă din culmea Ciubucluc-Bair și se prelungește sub diferite numirĭ către E. printre văile Taița la N. și Ghiobilche, Canara-Ceair, Musafir-Culac, Bas-Kioĭ; numirea de Ghiobilche-Bair o pórtă délul numaĭ până la curmătura formată de pârâul Dautcea și valea Emir-Asan-Culac.

Délul în întregime e acoperit cu pădurĭ, are un vârf *Câzlar-Bair* la S. de Ortachioĭ cu 177^m înălțime.

Pe culmea déluluĭ trec drumurile ce vin de la Ortachioĭ și Dautcea, pentru a duce la Atmagea.

2. *Délul Dautcea* este prelungirea Estică a precedentuluĭ, până în valea Baschioĭ, unde pórtă numirea de *Câz-Bair* saŭ *délul Feteĭ*. El e acoperit cu pădurĭ; înălțimele cele maĭ marĭ sunt în partea de S. între 220 și 285^m, coborând către N. în pante dulcĭ spre șoseaua Bașchioi-Cineli-Ortachioĭ.

3. Ca o piramidă izolată de restul grupuluĭ deluros se ridică pe țărmul drept al Taițeĭ stâncosul dél *al Consululuĭ*, a căruĭ înălțime e de 332^m. El silesce rîul a descrie un mare arc de cerc către N. între Cineli și Dautcea; pe la S. trece șoseaua Baschioi-Ortachioĭ. De pe vîrful sĕŭ se pot vedea împrejurimile până la marĭ depărtărĭ, Dunărea și Marea.

www.ziuaconstanta.ro

Intre valea Atmagea, Dulgher, Arman-Cesme la S., Jidini la E., Ghiobilche, Canara-Ceair și Musafîr-Culac la N. se întind către E. douĕ dĕlurĭ: *Iasi-Orman* la N., *Bak-Ciaus* la S., despărțite prin valea Bac-Ciaus.

Fig. 24. — Muntele Consul. (După K. F. Peters).

4. *Iasi-Orman* este acoperit cu păduri, are 301^{m} înălțime; către N.V. pórtă numirea de *Canara-Ceiu,* se desparte prin valea Musafîr de délul Dautcea, iar către E. pórtă numirea de *Eskiliorman,* cobóră lin în valea Baschioĭ.

5. *Delul Bak-Ceaus* în parte acoperit cu păduri, are 236^{m} înălțime în vîrful *Sivri-Tepe,* valea Jidini îl desparte de délul cu acelaș nume.

Délurile 6. *Jidini* și 7. *Uzum-Bair.* Se numesce ast-fel grupul deluros coprins între valea Jidini la V., Slava la S., Dere-Iol-Cara și Orta-Burum la E. și rîul Taița la N. Are cea maĭ mare înălțime d'asupra satuluĭ Ciucurova de 371^{m}, descresce din ce în ce către N. spre punctul trigonometric *Jidini* 342^{m}, de unde începe a se numi *Délul Pelitu,* cobóră în valea Baschioĭ. Este peste tot acoperit cu păduri.

Urzum-Bair se numesce partea E. a grupuluĭ și se întinde de la S.E. din partea numită *Tazli-Bair* (258^{m}) către N.V., unde se termină la S. de Baschioĭ prin partea numită *Cuzu-mare* (189^{m} înălțime).

O ramură ce Urzum-bair trimete către N.E. spre Armutlia se numesce *a) délul Pietrosul,* iar o alta spre Camber se numesce *b) Balar-Bair.*

Peste culmea délurilor Jidini și Urzum-Bair trec două drumurĭ ce duc de la Armutlia, Camber la Slava-Cerchezéscă.

8. *Délul Carada* este prelungirea luĭ Uzum-Bair și se întide către S.E., până în șoséua Babadag. Este peste tot acoperit cu păduri, are cea maĭ mare înălțime la S.V. de 264^{m}. Ramificațiile sale pórtă diferite numirĭ:

a) Uzum-bair către S.V. între Dere-Iol-Carî și Malieva-Balca, are cea maĭ mare înălțime de 234^{m}.

b) Orman-Bair către S., până d'asupra satuluĭ Slava-Rusésca, printre văile Lasâ-Harî și Hribesio-Harî, are 250^{m} înălțime.

c) Camena este partea cea maĭ răsăriténa a déluluĭ Carada, se întinde la S. de șoséua Babadag-Slava-Rusésca și are 3 ramificațiĭ: *a') Sevaiova-Harâ, b') Pahotnikaĭ-Harâ* și *c') Délul Camena,* care cobóră până d'asupra satuluĭ Caugagi.

Către N. ramificațiile déluluĭ Carada sunt:

d) Caragidi-Bair prelungit către N.V. prin *a') Asmalar-Bair* și *b') Taș-Bair* între văile Orta-Burun și Sânâr-Dere, până la satul Camber, apoĭ *e) Jaila-Bair* între Sânâr-Dere și

www.ziuaconstanta.ro

Ada-Tarla-Cula, are 138^{m} înălţime şi în fine *f) Janchi-Bair,* care cobóră uşor către E., până la Babadag.

Délul *Carada-Bair* este străbătut de următórele drumurĭ: Babadag-Slava-Cerchezéscă pe la mijloc, Babadag-Satu-Noŭ pe la pólele Nord-Estice (şosea); Babadag (Podul-Duva)-Slava-Ruséscă (şosea), drumul ce plécă de la km. 40 al şoseleĭ la Slava-Rusă şi în fine drumul de la km. 41 la Caugagi.

La răsărit de şoséua Babadag *délurile-Visterna* şi *Orta-Bair* prelungesc culmea Babadaguluĭ până în lacul Razelm la *capurile Iancina şi Dolojman.*

9. *Délul Visterna* este coprins între şoséua Babadag la V.; văile Visterna şi Ceelinchioĭ la E. Culmea pórtă numirea de *délul Bairak,* care trimete către N. ramificaţiile: *a) Orta-Bair, b) Koium-Baba* şi *c) Balta-Bair* până d'asupra Babadaguluĭ, între oraş şi valea Nucilor, cu ramificaţia cea maĭ Nordică *d) Canara-Baba* ce se termină la Ezerul-Babadag prin înălţimea *Sultan-Tepe,* apoĭ între valea Nucilor şi Visterna *e) Délul Stuparii* prelungit cu *Culacula-Bair,* care prin délul *Molfa* şi *Calabalîk-Bair* cobóră către N., până în ţĕrmul laculuĭ Babadag.

Către S. *délul Bairak* cobóră uşor prin pantele sale către Ezerul-Golovița spre Ciamurli-de-Jos şi Canlî-Bugeak. *Akairac-Bair* légă délul Visterneĭ de Carada, pe pantele sale suie şoséua Constanţa-Babadag.

Délul Visterneĭ este acoperit cu pădurĭ; numaĭ pe pólele N. şi Sudice sunt păşunĭ şi arăturĭ, pantele sale sunt maĭ repeḑĭ către N., pe când către S. cobóră uşor spre Ezerul-Golovița.

Pe la Apus trece şoséua Babadag, pe la mijlocul luĭ e traversat de drumurile ce duc de la Ceanurli-de-Jos, Canlî-Bugeac şi Paşa-Casla la Babadag şi Visterna.

10. *Orta-Bair* este culmea délurilor ce se întind spre răsărit de Visterna. Inălţimea sa e de 216^{m} şi se légă de délul Visterna prin *Samaldar-Bair.*

Orta-Bair trimete către E. ramificaţiile *a) Golovar-Bair,* care prin *b) Délul-Iuk* şi *c) Casavet-Bair* se prelungesce până la capul Iancina şi insula Kazâl-Kum, *d) Taş-Burun* nu e de cât o prelungire către N., pe lângă ţĕrmul Razelmuluĭ, din délul Iuk.

Izolat pe ţĕrmul laculuĭ şi puţin maĭ la N. se ridică în formă de şea *e) délul Gras,* care domină până la marĭ depărtărĭ lacul Razelm; pe el se află ruinele vecheĭ cetăţuĭ Eraclea.

Din Orta-Bair cobóră către S. între văile Ceelinchioĭ şi Mil-Vel-Alciac, *f) délul Biuiuk-Orman-Bair,* care prin *g) délul Ac-Topraclac* se termină d'asupra satuluĭ Paşa-Casla; iar la E. de valea Mil-Vel-Alciac, *h) délul Caramanchioĭ,* se prelungesce către S.-E. prin *i) délul Dolojman,* până la capul Dolojman.

Pădurile acoper culmea déluluĭ Orta-Bair, pantele sunt acoperite cu păşunĭ şi arăturĭ.

Peste culmea déluluĭ Orta-Bair trec maĭ multe drumurĭ, ce duc de la Paşa-Casla, Jurilovca şi Caramanchioĭ la Enisala şi Visterna.

XII. **Sultan-Bair.** La origina văilor Aiormanul (către N.-V.), Eni-Sarai (S.-V.), Slava-Ruséscă şi Slava Cerchezéscă (spre S.-E.), délul Sultan-Bair, formézā spinarea délurilor Dobrogieĭ. Este de forma unuĭ triunghiŭ-isoscel, a căruĭ basă se află chiar pe limita celor 2 judeţe şi are 366^{m} înălţime. Peste culmea luĭ trece drumul Carjelar-Baş-Punar. E acoperit peste tot cu pădurĭ. Se póte considera ca nodul orografic al acesteĭ regiunĭ, căcĭ din el pornesc 3 ramificaţiunĭ principale: *Ghiolgic-Bair* şi *Ghiun-Ghiurmes-Bair* către N.-V., *Ramazan* către S.-V. şi *délul Ciucurova* către S.-E.

XIII. **Délul Ghiun-Ghiurmes saŭ ramura dintre Aiormanul şi Rosti.**

Din culmea déluluĭ Sultan-Bair pornesce către N.-V. printre riurile Aiormanul (N.) şi Rosti (S.) 1. délul Ghiun-Ghiurmes, căruia Ghiolghic-Bair 'ĭ servesce de legătură. *Ghiolgic-Bair,* este tot délul păduros de la capul văilor Urumbeĭ şi Topolog, până în valea Carjelar, are forma pătrată, aşezat chiar la limita judeţelor. Inălţimea luĭ maximă e de 325^{m}, spre N.-E. de satul Urumbeĭ. Pe culmea luĭ trece drumul Topolog-Carjelar cu o ramură la Urumbeĭ.

Délul Ghiun-Ghiurmes de natură stâncósă în multe părţĭ se prelungesce de la S.-E.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

către N.-V., maĭ aprópe de valea Aiormanuluĭ în spre care cobóră, în pante repeḑĭ. Lungimea culmeĭ este de 18 km. şi se termină la drumul Ostrov-Satul-Noŭ. Inălţimea maximă este de 321^{m} la S.-V. de satul Aiormanul. *a) Canat-Calfa* nu este de cât o ramificaţie între văile Canat-Calfa şi Carjelarĭ. Ramurile ce délul Ghiun-Ghiurmes trimete către Sud spre pîrîul Rosti sunt de puţină importanţă: *b) Eşil-Tepe, c) Camber-Tepesi, d) Baba-Bair*, între satele Urumbeĭ şi Koium-Punar, *e) Sânâr-Taş-Tepesi* d'asupra satuluĭ Coium-Punar şi în fine, *f)* délul *Coium-Punar* cobóră lin către V. până aprópe de comuna Ostrov. (Movila *Săpata* 50^{m}). Peste délul Ghiun-Ghiurmes trec maĭ multe drumurĭ ce unesc valea Rosti cu Aiormanul.

2. *Movila Cazacilor* se ridică pe malul Dunăriĭ la S. de Picineaga, până la 129^{m} înălţime; este isolată de restul déluluĭ; drumul Ostrov-Satul-Noŭ desparte Movila Cazacilor de Délul Ghiun-Ghiurmes. E de natură stâncósă şi de formă aprópe circulară.

XIV. **Délul Ramazan saŭ ramura dintre rîurile Rosti şi Eni-Sarai.**

Din *Ghiolgik-Bair*, cobóră către S.-V.: 1. *délul Ramazan* căruia *Kerchenes-Bair* îĭ servesce de legătură. Acest dél acoperă tótă partea coprinsă între Rosti şi Eschi-Saraĭ.

Lungimea acestuĭ dél este de 12 km., până la *Movila Kitu* (193^{m}), unde se bifurcă. Intre Făgăraşu-Noŭ şi Calfa, délul se maĭ numesce şi *Ceemşicu-Bair;* la *Movila luĭ Ahmet* (223^{m}), în dreptul Rahmanuluĭ se numesce *Hagi-Kapar-Tepe*, iar la bifurcaţie *Cara-Tepe*.

Spre V. de movila Kitu, délul trimete maĭ multe ramificaţiunĭ ast-fel: către N.-V., pe la *movila Căpitanuluĭ (Araclar* saŭ *Făgăraşului-Noŭ* 188^{m}) şi *Ghiolgic-Tepe, a) délul Rosti*, ţărmuresce la S. valea rîuluĭ Rosti pe la *Hasnale-Tepe* (198^{m}), *Movila Sapata* (96^{m}), *Movila Popii* (68^{m}) până la Dunăre.

Délurile: *a') Moşuluĭ* între valea Moşuluĭ şi a Viilor de la Pânga, *b') Caïrac*, numit către V. şi al *Mezetuluĭ*, între valea Viilor de la Pânga şi valea Topârsciŭ, nu sunt de cât ramurĭ Sudice ale déluluĭ Rosti.

Intre valea Topârsciu şi Bertescĭ, o ramură a déluluĭ Ramazan numită *b) délul Stanciu*, care către V. se maĭ numesce şi *délul Viilor*, cobóră fórte uşor până la Dunăre, iar între valea Bertescĭ şi Petrişuluĭ: *c) délul Nămoloscĭ*, se prelungesce până la satul Gârlicĭ, ce ia numirea déluluĭ din apropierea sa *(Délul Gârlicĭ), d) Délul Carapelit* între valea Petrişuluĭ şi rîul Enisaraĭ este ultima ramificaţie către S.-V. a déluluĭ Ramazan, pe lângă movila Kitu, se numesce şi *délul Elmelichi*. Carapelit-Bair cobóră fórte uşor către S.-V. pe lângă satele Carapelit, Balgiu, Enisaraĭ până la Eschisaraĭ, denumit după satele pe lângă care trece, aşa délul *Balgiuluĭ* la N. satuluĭ Balgiŭ, *Enisaraĭ*, şi puţin maĭ la N. *délul Cilibiuluĭ* şi în fine *délul Viilor* lângă Eschisaraĭ.

O ramură a Carapelituluĭ, numită *a')* délul la *Tarcă* desparte valea cu Mărăcinĭ de valea Petrişuluĭ.

Délul Ramazan cu ramificaţiile sale este străbătut în tóte direcţiunile de drumurĭ ce pun în legătură valea Enisaraĭ cu valea Rosti.

XV. **Délul Ciucurova saŭ ramura dintre cele douĕ Slave.** Ramura ce plécă din Sultan-Bair către S.-E. este 1. *délul Ciucurova*, care desparte văile celor douĕ Slave ce descriŭ un V. Lungimea acestuĭ dél acoperit aprópe peste tot cu pădurĭ, este de 18 km., şi la origina sa se numesce *délul Topologul şi Kirisliva*, din care se bifurcă o ramură numită *a) délul Baş-Punar*, care desparte valea Kirisliva de valea Baş-Punar.

Pantele sale sunt fórte repeḑĭ către N. şi S., prelungindu-se către unirea celor douĕ Slave în pante line prin *délul Ibrişioru*. Inălţimea luĭ maximă e de 375^{m} la S.-V. de satul Ciucurova; la pólele sale sunt satele Başpunar şi Monastirea Uspenia pe Slava-Rusă, Ciucurova şi Slava-Cerchezéscă.

Peste culmea acestuĭ dél trec 3 drumurĭ, carĭ unesc cele douĕ Slave, pornind tóte de la satul Başpunar.

XVI. **Délul Periclic** este continuarea spinăriĭ deluróse, ce se prelungesce către S.-E. din délul Sultan-Bair.

Are forma uneĭ piramide cu patru laturĭ, coprinsă între origina văiĭ Enisaraĭ (Topolog-derea) la V., Hagi-Omer-Derea la S., Periclic-Culac la S.-E. şi valea Baş-Punar la N.-E.

www.ziuaconstanta.ro

Către S. *platoul Dolama* îĭ servesce de prelungire. Lungimea luĭ este de 6 km., iar înălţimea maximă o are în punctul *Doeranĭ* saŭ *Er-Ghiobea-Tepe* de 392^{m}. Pantele sale N.-E. sunt repeḑĭ şi păduróse, iar către V. *a) Caramisea-Tepe* o ramură a sa cobóră uşor până la unirea văilor Topolog cu Hagi-Omer, *b) Bataclâ-Başa* se numesce panta Sudică, care cobóră din punctul Doeranĭ, până d'asupra satuluĭ Hagi-Omer. Peste culmea dêluluĭ Periclic trece drumul de la Hagi-Omer la Baş-Punar şi acel de la Topolog, pe lângă vârful *Păpuşa* (350^{m}) în valea Baş-Punar.

XVII. **Platoul Dolama.** La origina văilor Hagi-Omer, Casimcea (Aaslâ-Dere, Beidaut, Derasâ-Cairac la satul Testemel) şi Periclic-Culac, până în rîul Slava-ruséscă se întinde platoul Dolama, continuarea spinăriĭ orografice a Dobrogieĭ. Platoul are 150^{m} lungime, iar partea cea maĭ înaltă are 350^{m} înălţime. Este acoperit cu liveḑĭ de pruni; către S.-V. se prelungesce printre văile rîurilor Casâmcea şi Eni-Saraĭ cu délul *a) Coru-Bair*, prin pante uşor înclinate; către S. prin *b) délul Cairâc-Kairac* printre văile rîurilor Casâmcea şi Beidaut, către S.-E. prin Testemel-Bair, printre Beidaut şi Slava.

Numaĭ către N.-E. pantele sale cobor repede în rîul Slava-ruséscă, pe aci se întind şi păduri ce se continuă d'alungul rîuluĭ până la Caugagĭ. Peste el trece drumul Doeranĭ la Testemel.

XVIII. **Ramura dintre Beidaut şi Slava-Ruséscă saŭ délul Testemel.** Din platoul Dolama se prelungesce către S.-E. printre rîurile Beidaut şi Slava-rusă délul 1. *Ciamurli* saŭ *Testemel*. Lungimea sa este de 7 km., iar înălţimea maximă de 316^{m} în punctul *Ciamurli*. El trimete către S.-V. printre valea Cavaclac-Cairac şi Eschi-Baba ramura *a) Iurtluc-Bair*, acoperită cu păşunĭ, are 274^{m} înălţime, iar între Eschi-Baba şi Valea Dolojan, délul *b) Sari-Meselik*; către N. ramura *c) Sakar-Bair* (250^{m}) se întinde până în rîul Slava-rusă, pe care îl silesce a descrie cotul din dreptul satuluĭ cu acest nume.

Sakar-Bair este acoperit cu păduri, pantele sale nordice sunt repeḑĭ; din el se ramifică către S.-E. *a') Deolniuk-Bair* între valea pârâuluĭ Camena şi Slava-rusă.

La punctul Ciamurli aşeḑat la capul văiĭ satuluĭ, délul Ciamurli se bifurcă:

O ramură e coprinsă între valea satuluĭ şi pârâul Poturu la S.-V. şi Slava-rusă la N.-E.; iar a doua ramură între pârâul Poturu şi Beidaut.

Prima ramură se numesce *d) Kiuciuc-Bair*, are 226^{m} înălţime, cobóră lin către S.-E. prin *délurile Eniceri şi Cara-Burun*, până în câmpia de la E. a satuluĭ Hamamgi. Lungimea acesteĭ ramurĭ e de 5 km., pantele sale Nordice ce pórtă numirea de délul *Taş-Bair*, *Bal-Bair şi Taslâ-Bair*, cobóră repede în rîul Slava-rusă la satul Caugagĭ. Peste culmea dêluluĭ Ciamurli trece drumul Testemel-Monastirea-Uspenia, iar peste secundara sa drumul de la Ciamurli-de-Sus la Camena şi Caugagi.

Cea d'a doua ramură lungă de 10 km. ce se întinde între Beidaut şi Poturu se numesce délul *e) Dolojan şi Dalâclâ*, ce se prelungesce prin délul *Soluyean* şi *Movila-Verde*, până la satele Poturu şi Hamamgi. Pantele sale în general sunt dulcĭ, iar înălţimea maximă este de 217^{m}, este acoperit cu păşunĭ şi arăturĭ. Peste acéstă ramură trec drumurile: Eski-Baba la Ciamurli-de-Sus, Beidaut şi Poturu la Ciamurli-de-Sus. Una din pantele sale S.-V. d'asupra Beidautuluĭ se numesce *délul Durale*.

XIX. **Délurile dintre Casâmcea şi Beidaut saŭ Culmea Sarighioluluĭ.** Sub numirea generică de délul Sarighiol se înţeleg ramificaţiile, care pórtă diferite numirĭ între văile rîurilor Casâmcea şi Beidaut. Ast-fel din Dolama, care se póte considera ca un nod orografic al acesteĭ regiunĭ, cobóră către Sud printe văile Aaslâ-Dere (V.) şi Durasâ-Cairac (la E.) 1. *délul Cairâc-Kairac* ca o fâşie îngustă la început şi din ce în ce lăţindu-se către S., de unde începe a se numi *délul Carayea-Punar* şi în fine *délul Sarighiol*, până la satul cu acelaş nume. Din culmea ast-fel descrisă cobóră către Est şi Vest ramificaţiunĭ, care pórtă numirile: *a) Délul Cisme şi b) Caildere* printre văile Ciarâncĭ şi Caildere, până în rîul Beidaut, are 286^{m} înălţime, de natură pietrósă, acoperite cu păduri şi păşiunĭ, domină satul Eschibaba.

Intre văile Caildere şi Dulgea, ramura *c) Ghiurgeamrâc*, cobóră repede până în rîul Beidaut, pe care îl silesce să descrie un dublu cot. Délul e acoperit în parte cu păduri.

www.ziuaconstanta.ro

In *punctul Sarighiol* (273^{m}) pornesce către S.-E., din délul Sarighioluluĭ o ramură *d) Gogea-Bair,* de natură stâncósă, care cobóră până la satul Beidaut în pante repedĭ.

In general ramurile care cobor către E., sunt repedĭ şi stâncóse, acea ce face ca valea rîuluĭ Beidaut să fie strâmtă şi dentelată. Din contră, ramificaţiile ce se cobóră către V. sunt alungite, ast-fel *e) délul Alifacî,* păduros în mare parte, *f) délul Saxancairac, g) Sulugea şi h) Saxancula,* cobor până la satul Casâmcea în pante uşóre. O altă ramură este *i) Iucĭ-Tepe-Bair,* prelungită cu *Kiuciuk-Kioĭ-Bair,* între văile Râmnic şi Dichilitaş-Alceac, iar între acésta şi valea Sulugea *j) délul Taş-Tepe* se prelungesce până în dreptul Caciamaculuĭ. In tótă acéstă regiune délurile cobóră de la înălţimea de 300 până la 150 metri. Satul Sarighiol ocupă centru, de aci radiază diferite drumurĭ, care 'l pun în legătură cu satele aşeţate pe valea Casâmcea şi Beidaut, drumurĭ care taie délurile în tóte direcţiile. La Sudul Sarighioluluĭ délul se bifurcă în *k) délul Haidân,* între pârâul Duimgi şi Beidaut, şi *l) delul Râmnic* între Duimgi şi Casâmcea.

m) Délul Peclic e ultima ramificaţie S.-Estică ce délul Sarighiol trimete între valea Hagi-Avat-dere şi pârâul Beidaut, formând ca un pintene în dreptul satuluĭ Poturu, *n) Zundun-Bair* ultima ramificaţie S. Vestică a déluluĭ Sarighiol, între Sarighiol-dere şi Rîmnic-dere, cobóră până la satul Râmnic.

o) Délul Bair-Hagi-Avat, dintre văile Hagi-Avat-Dere şi pârâul Hagi-Avat, la capul văiĭ Inan-Dere, face legătura între délul *Sarighioluluĭ* şi *Haidân.*

Délul Haidân. Incepe de la Nordul satuluĭ Inan-Cisme şi se prelungesce către S.-E. în pante uşóre, prin *a') délul Caranasuf,* până în marginea laculuĭ Sinoie. Lungimea luĭ este de 14 km., natura în multe părţĭ stâncósă, e acoperit cu pădure numaĭ între satele Inan-Cişme şi Sariurt. E tăiat de numeróse drumurĭ, dar maĭ importantă e şoséua Tulcea-Constanţa, între Tariverde şi Hamamgi. Inălţimea luĭ maximă este de 195^{m} la capul văiĭ Inan-Dere, cobóră la *punctul Casapkioĭ* la 152^{m} (în marginea şoseleĭ), până la Caranasuf, unde *movila Coba-Iuk* are 56^{m} înălţime.

Pantele sale meridionale cobor către pârâul Duimgi, iar cele de Nord se prelungesc sub diferite numirĭ până în lacurile Smeica şi Goloviţa. Ast-fel: *a") délul Movila-Mare* în dreptul satuluĭ Poturu, are 116^{m} înălţime; lungul dél *b") Maadem-Bair* între Sariurt şi Hamamgi, este tăiat în lungul sĕŭ de şoséua Constanţa-Tulcea, care trece pe la punctul cel maĭ 'nalt, *Hamamgi* (104^{m}).

Către răsărit, între pârâul Sariurt şi Ezerul Goloviţa *b') délul Cara-Burun* (înălţime maximă la *movila Dravarschi* 83^{m}) şi *c') Acik-Suat,* ţărmuresc balta Smeica, *d') Délul Cale* e o movilă isolată ce are 31^{m} înălţime.

Pârâul Sariurt e ţărmurit la Sud de *e') délul Mormintelor* (124^{m}), *f') délul Coba-Iuk* şi *g') délul Amze-Saisî,* pantele nordice ale délurilor Haidàn şi Caranasuf.

Ramura Vestică a déluluĭ Sarighiol se numesce *Râmnic-bair,* ea începe între văile Inan-dere (la E) şi Sarighiol-dere (la V.), *délul Iarâm-Iuk* îĭ servesce de legătură (are 206^{m} înălţime maximă). Râmnic-Bair, cobóră către S.-V., printre văile Râmnic şi Cuiu-Culac; pantele sale sunt uşor înclinate în sensul direcţiuniĭ. El e ţărmurit de rîul Casâmcea prin *délul Taşlâ-Culac,* d'asupra satuluĭ Tocsof. O ramură ce Râmnic-Bair trimete către Inan-Cisme se numesce *a') Inan-Bair,* are 184^{m} înălţime maximă. Culmea principală a déluluĭ Râmnic-Bair se continuă către S. prin *délul Caskalâk-Bair,* ce are maximum de înălţime la movila *Buiuk-Cogealak-Tepe* de 195^{m}. O ramură S. Vestică este *b') délul Veli-Tepe-Bair,* cobóră către valea Casâmcea până la Satul Chirislik. Culmea principală desparte apele Casâmceĭ de Duimgi, are maximum de înălţime la *Pericli-Iol-Tepe* (la Sud de satul Cogealak) de 143 metri. Cobóră în pante uşóre printre Duimgi şi Peletlia (pârâŭ) până în malul laculuĭ Tuzla.

c') Alichulac-Bair e o ramură ce cobóră spre S.-V., între văile Alichulac-Derea şi Alciac-Derea, până în Casâmcea. La pólele sale se află satul Cavargic.

O altă ramură cobóră între Peletlia şi satul Palazul-mic în valea rîuluĭ Casâmcea la acest din urmă sat.

Ca o ultimă ramificaţie a acestuĭ lung dél al Râmniculuĭ este *d') délul Taşaul-Sârtî*

www.ziuaconstanta.ro

(106^{m}) şi *e') Taş-Culac*, care cobóră între valea Taşaul şi aceia a Gargalîculuĭ, ţărmuresc lacul Gargalîk. Către nord de satul Gargalîk numaĭ nisce movile forméză relieful terenuluĭ, movile separate, cum: *Cara-Iuk*, (140^{m}), *movila Beiului* (136^{m}), *movila din Târla* (119^{m}), *Erim-Iuk* (94^{m}), *Buiuk-Iuiuk* (102^{m}), *Ceatal-Iuiuk*, (67^{m}) şi *Gârgalîk-Buiuk-Iuiuk* (75^{m}). *f') Délul Movila Căldăriĭ* este extremitatea déluluĭ Râmnic şi cobóră spre Mare la *Capul Midia*.

Terenul între Casâmcea şi Duimgi este acoperit cu arături şi brăzdat în tóte sensurile de drumurĭ comunale, care aŭ ca puncte de convergenţă satele Peletlia la Sud şi Cogealac la Nord.

XX. **Délurile dintre rîurile Casâmcea şi Eni-Sarai saŭ ramura Dulgherul**. Din platoul Dolama pornesce către Sud-Vest printre rîurile Casâmcea şi Eni-Sarai, culmea 1. *déluluĭ Dulgherul*, căruia *Coru-Bair* îĭ face legătura între satele Hagi-Omer şi Curudgea. Pădurea *Tauşan-Orman* acoperă o parte din acest dél în apropierea Hagi-Omeruluĭ, iar opus, pe valea Casâmceĭ sunt pădurile de la Alifacĭ şi Ceauşchioĭ. Restul déluluĭ e acoperit cu păşunĭ şi arăturĭ. Pantele sunt repedĭ către Casâmcea, line spre Eni-Saraĭ, către care pórtă numirĭ diferite, aşa: *délul Meşelic-Bair* la S. de satul Doerani, între valea Hagi-Omeruluĭ şi Ciuciugea-Culac, *Sulugeak-Bair* în dreptul comuniĭ Calfa; iar către S. *Turbencea-Bair* şi *Mahometcea-Bair*, ţărmuresc valea Mahometcea. Inălţimea maximă a déluluĭ Coru-Bair este de 315^{m}, între Silistea şi Ceauş-Chioĭ. Lungimea luĭ de 10 km. Intre satele Curudgea şi Casâmcea, *délul Dulgherul* se strâmtéză pentru a se lărgi apoĭ şi a acoperi tótă regiunea coprinsă între Casâmcea la răsărit, Eni-Saraĭ la apus şi valea Cartal la miază-ḑi, până la confluenţa văiĭ Cartalul cu Casâmcea, la podul luĭ Gogea Amet, prin délul *Arman-Tepe*.

Inălţimea maximă a déluluĭ Dulgherul este de 252^{m} la *movila Turbencea*, între Curudgea şi Casâmcea. Lungimea de peste 17 km. Pe culmea acestuĭ dél se află limita celor douĕ judeţe, e tăiat în tóte sensurile de drumurĭ, care pun în comunicaţie satele aflate pe cele douĕ văĭ, pe care le desparte. E acoperit cu păşunĭ şi arăturĭ.

XXI. **Délurile dintre Eni-Saraĭ, Dunăre, Boazgik şi Cartal saŭ ramura Inşiratelor**. Intre valea Dulgherul (la V.) şi Cartalul (la E.), botul déluluĭ Dulgherul se prelungesce prin *délul Cartal*, a căreĭ înălţime nu trece peste 155 metri. El continuă osătura orografică, legând délul Dulgherul cu *délul Inşiratele*.

Acesta este un dél ce se întinde de la N.-V. către S.-E., de a lungul maluluĭ drept al pârâuluĭ Cartalul. Lungimea luĭ este de 14 km., iar înălţimea maximă o are la *movila Inşiratele* de 209 metri. Este numit ast-fel, pentru că pe coama luĭ sunt înlănţuite maĭ multe movile, cum *Taoba-Tepe* (164^{m}), *Cioncal-Tepe* (171^{m}) şi altele fără denumirĭ. El forméză nodul orografic al regiuneĭ ce se descrie. E acoperit cu păşunĭ şi arăturĭ şi tăiat de la E. la V. de numeróse drumurĭ, care unesc satele de pe valea Cartal cu cele de pe Dunăre. Tóte ramificaţiile acestuĭ dél aŭ direcţiunea de la Est către Vest, ast-fel: 1. ramura de Nord este *délul Cadi-Câsla*, ce se prelungesce până la Hârşova sub diferite numirĭ: *délul Capugiului* între valea Dulgherul (la E.), rîul Enisaraĭ (la N.) şi valea Cişmeleĭ, are 115^{m} înălţime; ramura de délurĭ *Hazarlîk* şi *Eschisarai* se prelungesce până la lacul Hazarlîk şi vĕrsarea rîuluĭ Enisaraĭ; ramificaţiile déluluĭ *Cadi-Câsla* sunt: *a) délul Treĭ-Movile*, care trimete o ramură spre Hârşova, *b) Délul Ciobanuluĭ* şi *c) délul la Caraula*, aceste douĕ forméză pintenele ce silesc Dunărea să descrie arcul de cerc de la Hârsova. Tot din *délul Treĭ-Movile* se lasă o ramură către S. între valea Cechirgea şi Caimacli-dere, este *a') movila Cerchirgeaua* ce are 87^{m} înălţime, domină Dunărea până la marĭ depărtărĭ, ca şi *b') délul Celea*, aşezat pe malul fluviuluĭ în drépta văiĭ Caimacli-Dere.

O a doua ramură a déluluĭ Inşiratelor este 2: *délul Erchesk*.

Sunt douĕ mamelone cu câte 189 şi 234 metri înălţime, aşezate la N. şi S. de satul cu acest nume, printre ele trece drumul de la Erkesek la Topal şi Băltăgescĭ. *Délul Capugiului* (165^{m}), servesce de legătură între Inşiratele şi Erkesek.

Délul Erkesek trimete şi el la rându-ĭ treĭ ramurĭ către Dunăre: *a) délul Topalul* ce se termină la *movila Drăgaica* (102^{m}), între valea Tătaruluĭ şi Cechirgea, *b) Délul Olaculuĭ* cu maximum de înălţime la *movila Olaculuĭ* (125^{m}), între valea Tătaruluĭ şi Stupineĭ şi *c) délul Zăvoluluĭ* cu 126^{m} înălţime maximă, între valea Stupineĭ şi valea Boazgic.

www.ziuaconstanta.ro

Tótă regiunea acoperită de délul Inşiratelor şi ramificaţiile sale, e brăzdată în diferite direcţiunĭ de numeróse drumurĭ, care tóte converg către comuna Şiriu, ce formézā centrul regiuniĭ. Maĭ însemnată este şoséua Constanţa-Hârşova, care venind de la Dorobanţul, suie culmea déluluĭ Inşiratelor, pe la Erkesek şi de aci peste délul Treĭ-Movile cobóră la Hârşova.

Terenul fiind fertil, regiunea este bogată, acoperită cu semănăturĭ şi fâneţe.

XXII. **Délul Dorobanţul.** De la drumul comunal Terzichioĭ-Satişchioĭ, până d'asupra Caramuratuluĭ, se întinde de la N.-V. către S.-E., pe o lungime de 25 km., paralel rîuluĭ Casâmcea, *délul Bilarlar saŭ Dorobanţul,* a căruĭ înălţime maximă o are la N. pe *délul Hagi-Bairam-Tepe* de 214^{m}, şi cobóră până la 177^{m}, la *movila Ester-Cara-Tepe.* Pe culmea acestuĭ dél sunt maĭ multe movile: *Koş-Tepe-Bair* (203^{m}), *Ghelingek-Tepe* (189^{m}), *Bilarlar-Tepesi* (187^{m}). Cóma sa formézā linia despărţitóre a apelor. Forma luĭ este alungită, lăţimea maximă nu trece de 2 km.

Centrul regiuniĭ acoperită de ramificaţiile acestuĭ dél îl ocupă satul Ghelingek, către care converg tóte drumurile.

De însemnat este şoséua Constanţa-Hârşova, care vine de la Caramurat, pe la Carol I şi Dorobanţul, după care urcă délul pentru a duce pe la Saragea şi Topolog.

Ramificaţiile acestuĭ dél sunt numeróse, atât către V., cât şi către E.

1. *Délul Man-Corman,* cobóră uşor de la *movila Hagi-Bairam-Tepe* către rĕsărit şi ocupă tótă partea coprinsă între văile Terzichioĭ şi Ceatalorman, până la confluenţa acesteĭ din urmă, cu valea rîuluĭ Casâmcea.

2. *Délul Tepe,* prelungit prin *Cara-Tepe-Bair,* între valea Ceatalorman, rîul Casâmcea şi valea Kirişlic, formézā ţărmul stâncos al Casâmceĭ, în dreptul satuluĭ Kirişlik.

De la *movila Ghelingek-Tepe* se lasă către S.-E., printre văile Odi-Culac, Kirişlik (la N.) şi valea Esteruluĭ: 3. *Délul Ghelingek-Bair,* care trimete o ramură: *a) Kirişlik-Bair* către N.-E., până la confluenţa văiĭ Kirişlik cu rîul Casâmcea, dominând asupra satuluĭ Kirişlik, (căcĭ are 137^{m} înălţime), iar o alta *b) Seremet-Bair,* până în cotul format de rîul Casâmcea, în dreptul satuluĭ Seremet şi confluenţa cu rîuşorul Apa-Visterna; are 134^{m} înălţime, e de natură pietrósă, de aceia şi malurile Casâmceĭ sunt stâncóse şi abrupte.

De la *movila Estez-Kara-Tepe* pornesce către rĕsărit: 4. *délul Caramurat* între Apa-Visterna, Casâmcea şi valea Palazu-Mic. Inălţimea de 145^{m}, pe care o atinge la movila *Beriş-Tepesi,* este maximă.

Către apus, *Bilarlar-Bair* trimete ramurile:

5. *Alah-Bair* e un mamelon stâncos isolat, aşeḑat la confluenţa văilor Boazgiculuĭ cu Saracea-Dere. Inălţimea luĭ este de 204^{m} şi domină tot terenul din prejur până la Dunăre. Natura curiósă a acestuĭ mamelon a făcut să i se dea numirea de Délul luĭ Dumnezeŭ, despre care există şi o legendă turcéscă. La pólele sale staŭ ascunse satele Satischioĭ şi Băltăgescĭ.

Fig. 25. — Alah-Bair. (După K. F. Peters).

6. *Délul Pânar-Bair* pornesce de la *Kos-Tepe-Bair,* printre văile Boazgiculuĭ şi Siliştea. Lungimea luĭ este de 20 km.; o ramună: *a) Saragea-Bair* (187^{m}), a acestuia ţĕrmuresce valea Saragea opus déluluĭ Alah-Bair. Inălţimea maximă a *déluluĭ Pânâr-Bair* este de 146^{m} la *movila Boazgik-Tepe; délurile b) la movila Greculuĭ şi c) Nadacu* sunt ultimele ramificaţiĭ ale luĭ *Pânâr-Bair* între Taşpunar şi Seimenĭ.

www.ziuaconstanta.ro

O altă ramură pornesce de la *movila Ghelingek-Tepe*, printre văile Siliştea şi Tibrinu, este: 7. *délul Mahomet-Bair*, care se prelungesce până la Dunăre sub diferite numiri. Lungimea acesteĭ ramure este de aprópe 30 km., iar înălţimea maximă de 129^{m} la *movila Bilarlar*. In dreptul satuluĭ Taşpunar, délul se numesce *Cable-Bair* şi cobóră la 114^{m}. O ramură ce trimete printre valea Tortoman şi Geabac-Ceair se numesce *a) Geabac-Bair* şi are 106^{m} înălţime la *movila Tortoman*. Către S.-V. de Taşpunar, délul se numesce *Karapat-Daga* şi în fine sub numirea de *délul din Izlaz* se termină la Dunăre în dreptul Seimenilor micĭ la 50^{m} înălţime.

De la *movila Mezarlik* (100^{m}) d'asupra satuluĭ Kior-Cesme: 8. *délul Mezarlik-Bair* cobóră între văile Pomana-Ceair şi Sali-Beĭ-Dere, până la confluenţa lor, la satul Taşpunar. Inălţimea luĭ maximă este la *movila Miulten-Tepe*, de 109 metri.

Tot din *movila Gherlingek-Tepe* a *délului Dorobanţul*, cobóră către S.-V., printre văile Taslâ-Iuk-Dere şi valea satuluĭ Bilarlar: 9. *délul Bilarlar*, ce domină satul cu acest nume, aşeḑat la pólele sale S.-Estice.

In fine o ultimă ramificaţie a *délului Dorobanţul*, pornesce din *movila Bilarlar-Tepesi*, este: 10. *délul Paşpala-Bair* cu înălţime maximă de 137^{m}. El e coprins între văile satelor Bilarlar şi Derechioĭ. Lungimea luĭ este de 16 km., până d'asupra satuluĭ Tortoman.

XXIII. **Délul Armut-Bair.** Este o continuare a déluluĭ Dorobanţul, între care *Ilanlâk-Bair* le servesce de legătură. *Armut-Bair* se întinde în formă de arc de cerc a căruĭ concavitate e ocupată de comuna Caramurat. Lungimea luĭ este de 17 km. şi cobóră de la cota 142^{m}, până la 103^{m}, în movila *Tepe-Caramurat*, cu o pantă de 0^{m},002 pe metru. E tăiat de maĭ multe drumurĭ, care converg către Caramurat, centrul regiuniĭ; maĭ importantă e şoséua Constanţa-Hârşova, care vine de la Canara, urcă délul pentru a coborî la Caramurat. Ramificaţiile sale Estice sunt douĕ:

1. *Délul Dolufacâ* între satul cu acest nume (ruinat) şi Cikrâkci, şi

2. *Délul Carachioĭ-Bair*, între Cikrâkci şi Cogea-Ali, ultimele pante ale acestor douĕ déluri ţărmuresc lacul Taşaul.

Ramurile, ce trimete către Vest sunt maĭ importante prin lungimea lor. Intre văile Tibrinul, Geabacula, Derechioĭ, până la satul Carol I, la N. şi N.-V., şi între Caramurat-Ceair, Hagi-Cabul-Ceair, Chiostel şi valea Carasuluĭ, se întinde o ramură de dél, care se prelungesce până la Cerna-Vodă sub diferite numirĭ, ast-fel:

3. *Murat-Bair* între satele Caramurat şi Carol I, are 130^{m} înălţime maximă, 4. *Délul Derechioĭ* şi 5. *Docuzol-Bair* între Derechioĭ şi Docuzol. Inălţimea maximă este de 108^{m} la *punctul Docuzol*.

6. *Cilibichioĭ-Bair* şi 7. *Devcea-Bair* în dreptul satelor cu acest nume, 8. *Oba-Bair* cu ramura ce trimete către satul Cilibichioĭ, numită *a) Ciokurak-Bair* şi pe care valea Oba-Culac o desparte de: 9. *délul Bekiraga-Bair*. *Délul Oba-Bair* are înălţime maximă de 126^{m} la *movila Maiacli-Oba* la S. de Devcea.

10. *Délul Turculuĭ*, 11. *délul Dermengiuluĭ* şi 12. *délul Cernavoda* sunt ultimele ramificaţiĭ ale acestuĭ lung dél, de peste 37 km. de la comuna Carol I până la Cernavoda.

O altă ramură, pe care délul Armut-Bair o trimete către S.V. este 13. *délul Hagi-Cabul*, între văile Hagi-Cabul şi Carataĭ, el se termină prin *délul Chiostel*, la rĕsăritul satuluĭ cu acest nume.

14. *délul Nazârcea* şi 15. *délul Carataĭ*, între văile Carataĭ şi Horoslar, sunt ultimele ramificaţiĭ ce délul Armut-Bair trimete către Sud, până la Valul luĭ Traian.

XXIV. **Délurile dintre Caramurat şi Constanţa.** Terenul între aceste douĕ puncte este puţin ondulat şi semănat din distanţă în distanţă cu movile isolate, ast-fel:

1. *Tepe-Bair* cu *movila îmbinată* (83^{m}), 2. *Duran-Bair* cu *Islam-Tepe* (91^{m}), la Vest de Canara şi Cogea-Ali, sunt de un relief puţin pronunţat faţă de terenul înconjurător.

Dintre satele Palazul-Mare şi Anadolchioĭ pornesce către Apus 3. *délul Horoslariol-Bair*, între valea Hasancea şi valea Horoslar. Relieful sĕŭ este destul de bine simţit între aceste douĕ văĭ. Maximum de înălţime îl are în *movila Tasli-Bair* de 85^{m}. Pantele sale se termină la satul Alacapu, sub numirea de *Gherme-Bair*.

Ciatal-Iuk (71^{m}), *Cunesi-Iuk* (71^{m}), *Talî-Iuk* (72^{m}), sunt movile isolate la Apus de Constanţa.

La bariera oraşuluĭ, *Avretük-Tepe* are 57^{m} înălţime, domină oraşul până la Mare.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Tabloŭ de orografia Dobrogieĭ.

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
A) Orografia de la Sudul văiĭ Carasu:			
I. Déluri între Dunăre și Pârîul Pampur-Ghiolgiu:			
1. Icral-Ceaia-Bair, saŭ Iapcea-Bair și D. Bugeaculuĭ.	a) Trâncovița.		
2. Sari-Mesea-Bair.	b) Cărămideĭ.		
II. Déluri între Pampur-Ghiolgiu și Valea Gârlița:			
3. Belezliki-Sîrt.	a) Saban-Bair, saŭ Hagi-Durac-Sîrt terminat prin Burun-Sîrt.	a') Bone-Sîrt.	
4. Mahale-Orman-Bair.			
5. Pinirlic-Bair, prelungit prin Tiumbet-Bair.			
6. Bei-Orman-Bair.	a) Tanas-Sîrt.		
7. Regene-Bair.	b) Versat-Sîrt.		
8. Carvan.			
III. Déluri între Văile Gârlița și Canara-Ceair:			
9. Carvan-Bair.	a) Iuk Mezarli.	a') Cara-Burun-Bair.	
	b) Délul pădurii Barbotași-Orman.	b') Ciugiuk-Iol-Bair saŭ Délul Gârlițeĭ.	a") D. Olucli.
10. Coslugea, numit la frontieră Cirigi-Iol-Bair, se continuă sub numele: Sîrt-Iol-Bair, Curdeli, Coslugea, la 2 movile și délul de la Cetate.	a) Délul dincolo de Siliste.		
	b) Délul Ceatal-Orman.		
	c) Délul Uzum-Bair, prelungit cu délul Petreĭ.		
	d) Délul cu movila Caragea.		
	c) D. Canli-Dere.	a') Scorct.	
		b') Taplic.	
		c') Draka, terminat cu D. Dervent.	
11. Dermen-Sîrt.			
V. Déluri între văile Canara și Beilicu:			
12. Uzum-Bair.	a) Siran-Culac-Bair.		
	b) Cara-Peretlik-Artasi.		
	c) Aivalik-Bair.		
	d) Macmora, prelungit cu Capuschioĭ-Bair.		
13. Gheci-Orman-Bair saŭ Caralmuș-Orman.	a) Echerli-Orman saŭ Orta-Burun.		a") Uzum-Mesea-Sîrt.
			b") Aslama-Sîrt și déiul Dobromir din vale.
			c") Sanâr-Bair.
	b) Uzum-Bair saŭ Sînîr-Iol-Bair.	a') Sari-Iol-Bair.	d") Baș-Punar-Sîrt.
			e") Chiuciuk-Hagi-Sîrt, Mezarlic-Bair, saŭ Taili-Sârt-Havele-Burun.

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
Idem.	Idem.	b') Baș-Punar-Sîrt, continuat prin Délul Distrail.	a") Arpalic. b") Ceatal - Orman, saŭ Hasan-Orman. c") Mezarlic - Bair, prelungit cu délul de d'asupra Câșleĭ, délul de la Merkez, Ciacal, Macuc, Calburgina și Tuna-Orman.
14. Dermen-Sîrt. 15. Irasli-Bairsaŭ Techechioĭ-Bair și Sitma-Bair. 16. Azarlîk.	a) Gheorghenĭ - Orman-Bair.		

V. Délurĭ între Văile Beilicu și Urluia:

17. D. Docuzacĭ.	a) D. Morĭĭ și Malcocĭ-Mezarlic. b) Demircea.		
18. Hairamchioĭ.	a) Coroclîk-B.		
19. Acciașlîk.	a) Kalaigi.	a') Tiulia - Babalîk, saŭ Sevendicul.	
20. Ghiol-Punar.	a) Cara-Peletli. b) Ghiol-Ghelgik-B. c) Mulver - Acceuci, saŭ Echii - Iuiuk - alceac, Chior - cuiusu, Mârleanu, Zbreiacu Măg. Drăgaiceĭ și Movila Comorĭĭ.	a') Cara-Amat-Bair. b') Cuzgun. c') Caraula. d') Demircea. e') Chior-Cuiusu. f') Curualceac. g') Caraaci-Alcea. h') Uzum-Culac-Bair saŭ D. Polucci. i') Catița.	

VI. Délurĭ la Sudul văĭĭ Borungea:

21. Derechioĭ saŭ Bair-Iuiuk saŭ Sarî-Bair.	a) Alibichioĭ. b) Bair Mezarlic. c) Mamuzli. d) Mezarlic-Bair. e) Coru-Bair.	a') Skender saŭ Turla-Bair și Cara-Pelieclic. b') Bairam - Dede saŭ Cialâ-Perde.	a") Tuzla-Mezarlîk-B. b") Cisme-Bair, cu délul Topasler.
22. D. Caraomer, Alibichioĭ, Mezarlic, Ghiuvenli și Cara-Iuiuk.	a) Mezarlic saŭ Bas-Punar. b) Merdevenli-Bair. c) Carasuluk-Bair. d) Arta-Burun.	a') Bairam-Dede-Bair. a') Culac-Bair. b') Dikil-Tasî. a') Tatar-Bair. b') Edilchioi-Tepe. c') Cogea-Sîrt-Bair.	a") Amzacea.

VII. Délurĭ la Nordul Văĭĭ Borungea.

	a) Cesme-Bair. b) Havale - Canara-Bair, saŭ Tuzla-Bair.		

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
23. Mezarlîk - Borungea-Bair.	c) Muuruazliki-Bair.	a') Coru - Giugiuk - B. și Adam-Clissetarîfî-B.	a'') Coru-Bair saŭ Giatri-Bair și D. Arabagi. b'') Adam - Clisse - Bair, saŭ Iusufunar, Talașman cu D. Diuc, Mustana și Germeli.
		b') Kiosseler.	a'') Erghinanlîk. b'') Chior-cu-Bair.
		c') Iomer-Bei-Iutlu.	a'') Kiuciuk-Cesme-Bair. b'') Kezlen-Sîrt. c'') Canen-gurse.
		d') Sarî-Iuk-Bair.	a'') Susustarîfî-Bair, saŭ Dikilitaș-Bair-Sîrt și Diordumgi - Orman cu ramificația: a''') Cinghinea-Orman-B.
		e') Orta-Burun-Bair, saŭ Buiuk-Mezarlîk-B.	
		f') Caceamac-Orman-B. și Iutluk-Bair.	
		g') Cara-Dede-Bair.	a'') Merea-Bair-Cara-Iuiuk. b'') Caramancea. c'') Piribeĭ.
		h') Canli.	a'') Kireslîk-Bair.
		i') Cesme.	a'') Ciocan saŭ Baciu. b'') Malageni. c'') Mamele saŭ Jocuj. d') Peștera și Geam-Pașa. a''') Grindu Mare. b''') Orman lung saŭ D. Mare.
		j') Copadin și Arabi-Alceala.	
		k') Bavi-Kiuciuk-Biulbiul terminat cu: Ciobanisa și Kedreanu.	
		l') Arabi - Iuk - Bair, saŭ Uzum - Bair, Cara-Oba-Bair, Sîrt-Caia-Bair și Cabula-Bair.	
		m') Tanai-Tiubessi.	
		n') Cara-dede sau Akargea, Ciacal și Peștera.	
		o') Bei - Aslan, prelungit cu Akargea.	
		p') Orcen-Bair.	
		q') Buiuk - Biulbiul, prelungit cu D. de la Murfat.	a'') Orcen-Mezarlic, prelungit cu Odagĭ-B. b'') Carachioĭ - Bair, prelungit cu Vaivasin; c'') Caraacic. a''') Alibeĭ. b''') Tabia Frant. prel. cu Congas, Perdea-Culac, Amzali, Uduamel, Uzum - Amet și Tetera-Bair. a'') Cara-Durac, Perde și Ghenis.
		r') Kuluk-Bair, prelungit cu Kiuciuk-Murfat-B.	
		s') Mangala- Culac-Bair.	a'') Orman-B. b'') Canara-B. c'') Cesme-Culac-B.

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
Idem.	Idem.	t') Elibechioi - Bair, saŭ Osmancea - Bair și Curu-Bair. u') Topraisari, cu Meragi-Bair.	Prelungirile délurilor: Iol-Cara-Bair și Cerkez-Iuk-Bair.
VIII. Déluri pe Versantul Pontic, la Sud de Valea Carasu:			
22. D. Caraomer.	a) Mezarlik-Bair. b) Egi-Iuiuk, saŭ Mesarlik-Sîrt. c) Coru-Sîrt, saŭ Cara-Iuiuk. d) Kirizi-Iuk. e) Tauşan-Bair şi Dermen-Bair. f) Cara-Iuk-Tepe. g) Telegraf-Tepessi. h) Denis-Ialasi-Bair.	a') Murfatcea-Cairac.	
24. Hoscadin.			
25. Sarighiol, prelungit cu D. Keragi.			
26. Mamutusta.			
B) Orografia la Nordul Văiĭ Carasu:			
I. Nodul Orografic:			
1. Piscul nalt şi Ţuţuiat.			
II. Culmea Măcinuluĭ:			
1. Pricopanuluĭ.	a) Cheia saŭ Sărăria.	a') Stubeiuluĭ. b') Viţelaruluĭ.	
2. Aganim.			
3. Grecĭ.			
4. Carkaliu.			
III. Culmea Bugeaculuĭ:			
1. Pietrosu.	a) Oltoiu. b) Piscu-roşu.		
2. Sevatin cu Mov. Milanu.			
3. Milcovuluĭ.	a) Cararilor.		
4. D. cu monument.			
5. D. Bugeaculuĭ.			
IV. Culmea Isakceĭ:			
1. D. Teilor.			
2. Cadiuluĭ.	a) Galmele înşirate şi Galma-mare. b) Muntele luĭ Asan.		
3. Cocoşul.	a) Taiţeĭ.		
4. Brézul.			
5. Piatra roşie.			
6. Ţugulea.			
7. Nicoliţelul.	a) Pârlita. b) Isvorul.		
V. Délul Mare:			
1. Délul Mare, continuat prin D. Armut-Conac.			

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
VI. Peninsula «Peuce»:			
1. Comóreĭ.	a) Stânca Mare și mică.		
2. Pietrosul.	a) Movila Săpată.		
3. Cortel.			
4. Coazima.			
5. Cașleĭ.	a) Cartal Tepe. b) Tauș an-Tepe.		
6. Tulceĭ.			
7. D. Mare.	a) Carieriĭ. b) Derven-Tepe. c) Beily. d) Imalac, saŭ Ceatal-Tepe. e) Calica.		
8. Caracil.			
9. Morughiol, cu Délul-cu-cetate și Cara-Bair.			
10. Beș-Tepe.			
11. Redi.			
12. Desli-Cairac, prelungit cu Căușul-Mare, Délul-cu-cunună, Pietros și Délul-cu-pomĭ.			
13. Uzum-Bair, prelungit cu Tausan-Tepe, Cazalgic, Ceatal, Orta, Taș-Bair, Délul-din-fundul-Găvanuluĭ și Tugurlea-Bair.			
VII. Délurile dintre Taița și Telița:			
1. Pârlita.			
2. Boclogea.	a) Coslugea, prelungit cu D. Geaferca și Pietrosul.		
3. Isvórelor.			
4. Délul Fundul Burțiĭ.	a) Bostănarilor. b) Eni-Ormangic-Tepe, prelungit cu Eschi-Balâc. c) Acadan.		
5. Ciliculuĭ.	a) Carcaman-Bair. b) Cogea-Bair.	a') Curu-Bair. b') Canagic. c') Slamuni-Culac. d') Tatar-Bair. e') Ghel-Tepe.	
6. Cataloĭ continuat cu Ghiulele-Tepe.			
7. Sarĭ-Tepe.			
8. Deniz-Tepe.			
VIII. Délurile dintre Calistra și Cerna:			
a) *Culmea principală:*			
1. Coslug.			
2. Stubeilor.			
3. Negoiu.	a) Secaru. b) Piatra Marieĭ.		
4. Almalia.	a) Țiganceĭ.		
b) *Ramura Cerna:*			
1. Daiaman.	a) Raman-Bair. b) Saia-Cula.		

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
2. Megina.			
3. Piatra-ascuțită.			
4. Priopcea.	a) Bujor. b) Caracicula. c) Piatra roșie.		
5. Curt-Bair.			
6. Para-Bair.			
7. D. Iacob.	a) Iglicióra mare. b) Iglicióra mică. c) Délul Manole. d) Délul Gorgova.		
8. Piatra-rîiósă.			
	IX. Délurile dintre Cerna și Aiorman:		
1. Délul David.	a) Hancearca. b) Süt-Bair.		
2. Amzalăĭ.	a) Carapcea-Balabancea.		
3. Carapcea.	a) Cerna.		
4. Ciubucluc-Bair.			
5. Cale-Bair.			
6. Sakar-Bair.			
7. Taşlic-Bair.	a) Borun-Bair.		
	X. Culmea Picinéga:		
1. Dijkadael terminat cu Hasanlar.	a) Kiuciuk-Kara.		
	XI. Culmea Babadaguluĭ:		
1. Gheobilche-B.			
2. Dautcea saŭ Cáz Bair (D. Fetiĭ).			
3. Consululuĭ.			
4. Iasi-Orman, numit și Canara-Ceiu saŭ Eskiliorman.			
5. Bac-Ceauș.			
6. Jidini saŭ Pelitu.			
7. Uzun-Bair, numit și Tazîî-Bair, terminat prin Cuzu-Mare.	a) Pietrosul. b) Balar-Bair.		
8. Carada.	a) Uzun-Bair. b) Orman-Bair. c) Camena. d) Caragidi-Bair. e) Jaila-Bair. f) Janchi-Bair.	a') Sevaiova-Harî. b') Pahotnikăi-Harî. c') Camena. a') Asmalar-Bair. b') Taş-Bair.	
9. Visterna saŭ Bairak și Acairac-Bair.	a) Orta-Bair. b) Koium-Baba. c) Balta-Bair. d) Canara-Baba. e) Stupari, prelungit cu Calacula B, Molfa și Calabalăk-Bair.		
10. Orta-Bair, legat prin Samaldar-Bair.	a) Golovar-Bair. b) Iuk-Bair. c) Casavet-Bair. d) Taș-Burun. e) Délul Gras. f) Buiuk-Orman. g) Ac-Topraclac. h) Caramankioĭ. i) Dolojman.		

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
XII. Sultan-Bair.			
XIII. Délurile dintre Aiorman și Rosti:			
1. Ghiun - Ghiurmes și Ghiolgik-Bair.	a) Canat-Calfa. b) Eșil-Tepe. c) Camber-Tepessi.		
2. Movila-Cazacilor.	d) Baba-Bair. e) Sânâr-Taș-Tepessi. f) Koium-Punar.		
XIV. Délurile dintre Rosti și Eni-Saraï:			
1. Ramazan, numit și Ceemsicu-B. cu Kerkenes-Bair și Hagi Kapar-Tepe, cu Cara-Tepe.	a) D. Rosti. b) Stanciŭ, numit și Délul Viilor. c) Nămolescĭ, numit și D. Gârliciŭ. d) Karapelit, numit și Elmeliki, Balgiul, Eni-Saraï, Cilibiul, Viilor.	a') Mosuluĭ. b') Cairac, numit și Mezet. a') Délul la Târcă.	
XV. Ramura dintre cele douĕ Slave:			
1. Ciucurova, numit și D. Topologuluĭ și Kirisliva.	a. D. Baș-Punar, numit și D. Ibrișioru.		
XVI. Délul Periclic:			
1. Periclic.	a) Cara-misea-Tepe. b) Bataclâ-Bașa.		
XVII. Platoul Dolama:			
1. Dolama.	a) Coru-Bair. b) Cairâk-Kairac.		
XVIII. Ramura dintre Beidaut și Slava:			
1. Ciamurli saŭ Testemel.	a) Iurtluc-Bair. b) Sari-Meselic. c) Sacar-Bair. d) Kiuciuk-Bair, cu Eniceri, Cara - Burun, Taș-Bair, Bal-Bair și Taslâ-Bair. e) Dolojan și Dalaclâ, prelungite prin Solugean, Movila Verde și Durale.	a') Deolniuk-Bair.	

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
XIX. Délurile dintre Casamcea şi Beidaul saŭ Culmea Sari-ghiol:			
1. Cairâc-Kairak, numit şi Caragea-Punar şi D. Sarighiol.	a) Cesme. b) Caildere. c) Ghiurgeamrîk. d) Gogea-Bair. e) Aliiacà. f) Saxancairac. g) Sulugean. h) Saxancula. i) Iucĭ - Tepe, prelungit cu Kiuciuk-kioi Bair. j) Taş-Tepe. k) Haidàn. l) Ràmnic, cu Iarăm-Iuk, tărmurit de D. Taşlâculac; continuat prin Caskalak-Bair. m) Peklic. n) Zandan-Bair. o) Hagi-Avat-Bair.	a') Caranasuf. b') Cara-Burun. c') Acik-Suat. d') Cale. e') Mormintelor. f') Coba-Iuk. g') Amze-Saisî. a') Inan-Bair. b') Veli-Tepe-Bair. c') Alichulac-Bar. d') Tasaul-Sîrtî. e') Taş-Culac. f') Movila-Căldăriĭ.	a'') Movila Mare. b'') Maadem-Bair.
XX. Délurile dintre Casâmcea şi Saraiŭ:			
1. Dulgherul, cu Coru-Bair, se maĭ numesce: Meselic-Bair, Solugean, Turbencea, Mahometcea şi Arman-Tepe.			
XXI. Délul Înşiratelor cu Cartal:			
1. Cadi-Casla, prelungit prin D. Capugiul, Hasarlîk şi Eski-Saraĭ.	a) Treĭ-Movile. b) Ciobanul. c) Caraula.	a') Mov. Cekirgea. b') Délul Celea.	
2. Erkesek.	a) Topal. b) Placul. c) Zavol.		
XXII. Délul Dorobanţul cu Hagi-Bairam-Tepe:			
1. Man-Corman. 2. Délul Tepe, prelungit prin Cara-Tepe-Bair.			
3. Ghelingek-Bair.	a) Kirislik-Bair. b) Seremet-Bair.		
4. Caramurat. 5. Alah-Bair.			
6. Pânar-Bair	a) Saragea-Bair. b) La Movila Greculuĭ. c) Nadacu.		
7. Mahomet-Bair, numit: Cable-Bair, Karapat-Daga şi Délul din Islaz.	a) Geabac-Bair.		
8. Mezarlîk-Bair. 9. Bilarlar. 10. Paspala-Bair.			

www.ziuaconstanta.ro

CULMI PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE
	XXIII. Armut-Bair cu Ilanlâc-Bair:		
1. Dolufacâ. 2. Carachioi-Bair. 3. Murat-Bair. 4. Derechioi. 5. Docuzol. 6. Cilibichioĭ. 7. Devcea. 8. Oba. 9. Bekiraga. 10. Turculuĭ. 11. Dermegiuluĭ. 12. Cerna-Voda. 13. Hagi-Cabul, terminat cu D. Chiostel. 14. Nazârcea. 15. Carataĭ.	*a)* Ciorkurak-Bair.		
	XXIV. Délurile dintre Caramurat şi Constanţa:		
1. Tepe-Bair. 2. Duran-Bair. 3. Horoslar-Iol-Bair cu Gherme-Bair.			

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL III.

HYDROGRAFIA

De și înconjurată de 3 părțĭ de apă, totuși Dobrogia nu este de o protivă udată pe tótă întinderea teritoriuluĭ eĭ.

Către Sud, până la valea Carasuluĭ, făgașurĭ enorme, probabil vechĭ albiĭ ale unor cursurĭ de apă dispărute acum, o brăzdează în tóte direcțiunile; ele se deschid fie către Dunăre, fie către Marea-Négă, în nicĭ unul din ele nu șierpuesce vre un rîușor; chiar și apa aci se găsesce la marĭ adâncimĭ în puțurĭ, din carĭ se scóte cu mare greutate prin ajutorul vârtejurilor cu manegiŭ.

Fig. 26. — Puț cu manej. (După Kanitz).

Către Nord de valea Carasuluĭ, rîurile sunt abondente în apă, însă din causa configurațieĭ soluluĭ a căruĭ spinare orografică este maĭ aprópe de Dunăre, rîurile sunt de acéstă parte scurte și repedĭ, contrariŭ de cea ce se observă în basinul Mării-Negre.

Dunărea și Marea sunt cele douĕ basinurĭ, carĭ adun apele Dobrogieĭ, direct saŭ prin intermediul lacurilor semănate la micĭ depărtărĭ pe țĕrmurile lor.

Este dar natural a împărți Dobrogia sub raportul hidrografic în douĕ basinurĭ marĭ: *acel al Dunăriĭ și acel al Mării-Negre.*

Dunărea însă, din causa direcțiuniĭ frânte în unghiŭ drept a cursuluĭ, are basinul săŭ împărțit în douĕ: *Vest și Nord dunărean.* Delta va ocupa un capitol separat în studiul nostru.

Văile am crediut maĭ nemerit a le clasa la capitolul acesta, de oare-ce ele formézĕ un sistem cu cursul rîurilor.

Văile ce iaŭ nascere pe frontiera de Sud și carĭ nu 'șĭ aŭ continuitatea pe teritoriul dobrogean, vor fi studiate separat.

Ast-fel dar am împărțit acest capitol în:

I. *Basinul Vest-dunărean*	*7250*	*kmp.*	(între Punctul Terminus și Azaclăŭ.)
II. *Basinul Nord-dunărean*	*2340*	»	(între Azaclaŭ și Dunavĕț.)
III. *Basinul Mării Negre*	*3320*	»	
IV. *Delta*	*2690*	»	
Total	*15.600*	*kmp.*	

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

I.

Considerațiunĭ asupra sistemuluĭ hidrografic.[1])

Dunărea are un caracter curios și este un fluviŭ, care pune în legătură douĕ basinurĭ. Chiar cursul eĭ inferior, socotit de la îmbucătura estică a Porților-de-Fier și care în vechime purta numele de «Ister», trece printr'un basin.

Considerat în general, conturul sudic al acestuĭ basin pornesce din grupurile muntóse cele maĭ înalte, trecênd peste Vitoș și pasurile de la Samakov, ca o linie complicată și fórte neregulată de separație a apelor, peste basele cristaline ale lanțurilor est-balcanice de la Șipca (între Târnova și Kazanlik); deviază, apoĭ imediat de la crésta munților, pentru a se îndrepta peste părțile deluróse ale Bulgarieĭ nord-estice, parcurgênd înălțimile de formațiune eocenică și cretacică de la nordul Șumleĭ și după ce înconjură depresiunea de la Bazargik, ajunge în înaltele platforme de pământ galben și pietre văróse miocenice, din care isvorăsc pârîiașele, care se varsă în Dunăre în dreptul Rașoveĭ, pentru a atinge în fine aprópe de Constanța, Marea.

De aci cotesce iarașĭ către N.-V., după ce atinge Alah-Bair (la S.-E. de Hârșova), trece transversal peste munțiĭ Babadaguluĭ, unde vârful granitic Sakarbair (264 stângenĭ d'asupra Mării) formézā punctul cel maĭ înalt la satul Atmagea, taie apoĭ — peste o șea de 145 stângenĭ — îngusta depresiune la Satul Akpunar, care desparte munțiĭ din care se compun complicatele mase ale Dobrogieĭ nordice, îșĭ continuă apoĭ drumul printre valea Taițeĭ și depresiunea dunăreană la Cerna în direcția Nord-Vestică, până 1½ milă departe de S.E. Măcinuluĭ, unde cotesce brusc către S.E. și îșĭ continuă drumul paralel cu cursul principal al Delteĭ și cu brațul Sf. Gheorghe, trecînd în acéstă parte peste culmĭ de déluri de 168—135 de stângenĭ, adese-orĭ numaĭ peste platourĭ de pământ galben de 70 stângenĭ d'asupra niveluluĭ Mariĭ, până ce cobóră la răsărit de lanțul munților Beș-Tepe, peste terasele argilóse și calcaróse, și în sfârșit este tăiat de brațul Dunavĕț.

Partea din urmă a acesteĭ liniĭ, de la Măcin în jos, nu maĭ trebue considerată ca delimitarea basinuluĭ Istruluĭ, ci ca margine abruptă a Delteĭ Dunăriĭ, care în înțeles maĭ restrâns, trebue luată ca un membru de sine stătător al fluviuluĭ și repartizat la basinul pontic.

O urmare a acesteĭ considerațiunĭ este, că numaĭ trebue socotit Prutul, ca făcênd parte din basinul Istruluĭ, ci ca limită despărțitóre nord-estică a acestuĭ basin, căcĭ în adevĕr el formézā spatele délurilor dintre Siret și Prut, care de fapt se înalță în mod simțitor d'asupra niveluluĭ teraselor de pământ galben de pe malul stâng al Dunăriĭ, de la Brăila.

Dar din cauza nestabilității limiteĭ sudice a bazinuluĭ, cum și a natureĭ curióse a limiteĭ Nord-Estice arătată maĭ sus, trebue să ne îndoim fórte mult chiar despre realitatea unuĭ basin Istrian.

Acésta este fórte greŭ de justificat numaĭ cu considerațiunĭ pur geografice; dar ipotezele nóstre se adeveresc, dacă pe de o parte vom lua în considerație constituțiunea regiuniĭ din punctul de vedere geologic, iar pe de alta cursul fluviuluĭ.

Sub acest raport relațiunile geologice ale Dobrogieĭ sunt destul de deslușite, căcĭ ele arată, că direcțiunea maselor muntóse — din care ținutul deluros dintre Măcin și lagunele din nordul Constanțeĭ reprezintă o rămășiță — este așa de bine îndreptată de la S.E. către N.V., în cât axa cómeĭ regiuniĭ dintre Siret și Prut corespunde întocmaĭ prelungiriĭ acestora. Aceleașĭ stâncĭ vechĭ pe care le sparge fluviul între Orșova și Gura-Văiĭ, formézā și aci pintenile pe care munțiĭ Dobrogieĭ îl îndréptă către Brăila și Galațĭ și către care tind masele cristaline ale Bucovineĭ și Moldoveĭ.

Afară de acestea, dacă ținem sémă, că lanțul sub-marin — pe care l'a făcut cunoscut marinariĭ englezĭ (Spratt) și care légă Balcanul estic de Crimeia (și că insula Fidonisi=

---

[1]) După K. F. Peters. Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha, publicat in Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Wien 1867, pag. 91—104.

www.ziuaconstanta.ro

Şerpilor), nu e alt-ceva de cât o bucată separată din cóma délurilor din nordul Dobrogieĭ (Beş-Tepe), atuncĭ vedem, că el împreună munţiĭ bulgaro-tracicĭ (Balcaniĭ) şi cu sistemul muntos sêrbo-transilvănean, forméză un sistem de bază geologic şi orografic, care înconjóră imensul spaţiŭ al basinuluĭ.

Şi chiar dacă nu ţinem sémă de cele arătate maĭ sus, ca nefiind destul de deslușite despre existența presentă a regiuneĭ, iar pe de altă parte abstracţie făcênd de rîul Camcic, Devno şi micele pârâiaşe de pe cóste ca ţinuturĭ de sine stătătóre, totuşĭ munţiĭ Dobrogieĭ par ca un considerabil punct însemnat în întinsa depresiune dintre capul Eminech şi munţiĭ transilvănenĭ.

Apele periódeĭ Driftuluĭ aŭ format prin depositările lor cóstele nordice şi cele de Vest ale ţinuturilor Pontuluĭ până la Balcanĭ.

Marele arc de cerc pe care îl descrie fluviul între Porţile-de-Fier şi Galaţĭ nu este ţĕrmurit nicĭ de sisteme muntóse rezistente, nicĭ nu este un drum întâmplător, pe care Dunărea îl parcurge în acéstă depresiune.

O depresiune în sensul propriŭ ḑis al cuvîntuluĭ există numaĭ pe partea stângă a fluviuluĭ, unde el împingêndu-se spre sud, din direcţia nord-vestică pe care o avea maĭ înainte, descrie cu încetul un arc de cerc, lăsând în urma sa suprafeţe aluviale de 6—8 mile.

In partea dréptă este ţĕrmurit de o terasă de humă driftică, înaltă de 100—400 picióre, care corespunde de cea-l'altă parte cu terasele şi colinele Munteniĭ.

O depresiune bulgară nu există de cât în văile rîurilor Isker, Vid, Iantra, etc., pe când în Muntenia ea se manifestă prin terasele succesive, care par a atinge nivelul maxim de 30—40 picióre d'asupra etiagiuluĭ fluviuluĭ, ele nu sunt formate din Löss, ci din aluviunĭ maĭ nouĭ de felul Siltuluĭ din basinul Dunăriĭ de mijloc. De partea Bulgarieĭ se observă pe alocurea rămăşiţe din vechile cursurĭ ale fluviuluĭ.

Fiind-că terasa dintre Siret şi Prut, cum şi marginea repede a Delteĭ Dunăriĭ din Basarabia este compusă tot din humă driftică (Löss), de aceia ea forméză împreună cu pintenile munţilor Dobrogieĭ o ultimă strâmtóre fluvială analógă cu aceia de la Porţile-de-Fier, aşa că partea din susul acesteĭ terase se póte considera ca un basin independent. *Iacă pentru ce s'a ḑis la începutul acestuĭ capitol, că cursul inferior al fluviuluĭ forméză un basin.*

Incontestabil, că partea cea maĭ importantă a Dunăriĭ-de-Jos este acea coprinsă între Silistra şi creştetul Delteĭ, la importantul oraş comercial Galaţĭ.

Aci cursul fluviuluĭ este aşa de adânc şi malul repede al Dobrogieĭ relativ aşa de înalt, în cât se observă sub löss nu numaĭ lungimĭ marĭ de formaţiune miocenică, ci şi straturĭ maĭ vechĭ, care jócă rolul unuĭ masiv fundamental faţă de întregul sistem deluros al Bulgarieĭ.

Intre Rasova şi Hârşova apar fórte des ca nisce mase stâncóse, care daŭ ţĕrmuluĭ un caracter fórte impozant.

De la Hârşova în jos, unde fluviul formând maĭ multe insule, se împarte în douĕ braţe, domină iar o terasă argilósă uniformă până la satul Picinéga, unde ajunge până la o înălţime 100—150 picióre.

Aprópe de acest sat înaintéză până în braţul Dunăriĭ un masiv de piatră verde până în malul fluviuluĭ, aci braţul este împins către vest de o depresiune mlăştinósă, mâncată de o gârlă mare numită Picinéga vechie, apoĭ atinge iarăşĭ malul repede îndată după ce se isprăvesc masele stâncóse la satul Turcóia; între aceste se póte observa de la marĭ depărtărĭ muntele luĭ Iacob înalt de 170 stînjenĭ.

O masă stâncósă de 100—150 picióre se ridică în mijlocul unuĭ izlaz mlăştinos, de aci încolo fluviul începe a curge regulat cu o lăţime de aproximativ 100 stînjenĭ.

Impiedicat de aluviunĭ brăzdate de pârîiaşe riverane mlăştinóse şi de mică proeminenţă stâncósă de la satul Camenka, fluviul isbesce d'abia la oraşul Măcin malul rezistent, care aci atinge înălţimea de 50 picióre cel mult, transformat parte prin culturĭ, parte prin aluviunĭ naturale într'o curbă uşóră.

www.ziuaconstanta.ro

Aceste motive fac ca uriaşul curs de apă să se îndrepte către oraşul român Brăila. Numaĭ o mică gârlă şerpuesce prin apropierea munteluĭ, pentru a alimenta maĭ întâiŭ lacul Tarban şi Ploşca şi tot şesul mlăştinos, care udă marginea uneĭ a doua proeminenţe muntóse mult maĭ puţin înaltă. Acéstă câmpie mlăştinósă e împărţită în douĕ printr'un depozit de nisip aluvial, înalt de 15 picióre, îndreptat către Galaţĭ.

Aci se formézā strâmtórea din dreptul Galaţilor, despre care am vorbit maĭ sus.

Braţul de est al fluviuluĭ, după ce a făcut o cotitură la Măcin, se îndréptă către Brăila pentru a se împreuna la acest oraş, zidit pe o terasă de silt de 35 picióre, cu braţul vestic.

Acest din urmă braţ nu e alimentat de atâta cantitate de apă ca să pótă fi navigabil, ca cel dintâiŭ, căruia iĭ dă de la satul Dăienĭ o însemnată ramură transversală.

El se desparte în 3—4 braţe, care coprind între ele insule acoperite cu stuf şi cu salcie.

Mersul vapórelor întrebuinţézā unul din aceste braţe, pentru a ajunge la importantele puncte comerciale Brăila şi Galaţĭ, pe drumul cel maĭ scurt şi d'abia câte unul din călătoriĭ din'naintea mea aŭ avut ocaziune de a observa ţĕrmul Dobrogieĭ dintre Hârşova şi Măcin.

Partea următóre a fluviuluĭ Dunărea, aşa numită a eĭ «Delta», se află în interiorul unuĭ triunghiŭ, ale căreĭ catete sunt formate din malurĭ repedĭ.

Marginea nordică e în multe părţĭ crestată de lacurĭ, care taie adânc platoul argilos al Basarabieĭ; cea de sud e formată de un munte tivit cu terase argilóse.

Terasele Dobrogieĭ corespund cu platformele basarabene în unele părţĭ, iar în altele ating înălţimĭ mult maĭ marĭ.

La capĕtul Estic, după ce la grupul de înălţimĭ Beş-Tepe, ajung la cel maĭ jos nivel cu 50 picióre d'asupra niveluluĭ Mării, aceste terase deviază şi lasă să se vadă un şir de stâncĭ de piatră vărósă fórte jóse şi bine curăţite, care în unele locurĭ ajung la o lărgime de câte-va sute de stânjenĭ şi împrejurul lor cresce stuful de baltă, propriŭ depresiunilor mlăştinóse.

In extremul rĕsărit însă argila reapare până la o înălţime de 150—200 picióre şi formézā cu baza sa de piatra vărósă, încă o scurtă proeminenţă îndreptată către Sud-Sud-Vest şi pe care o udă Dunavĕţul.

Acéstă proeminenţă formézā şi pórta Dunăriĭ spre Mare. Vis-à-vis de acésta se află situat pe o terasă de argilă oraşul Kilia, cel din urmă punct însemnat pe Dunăre de pe ţĕrmul basarabean.

Totuşĭ partea uscatuluĭ spre rĕsărit de linia Dunavĕţ-Kilia nu e peste tot un teren de aluviune noŭ, o formaţiune de deltă în sensul obicĭnuit al cuvêntuluĭ.

Uscatul dintre satul Vâlcov şi îmbucătura Stambul, aflat pe braţul Chilia, care după ce se separă în maĭ multe braţe, se strânge apoĭ într'o singură matcă, e la o înălţime de câte-va picióre d'asupra niveluluĭ Mării.

O pădure mare de o suprafaţă de $^5/_4$ mile pătrate, numită Leti, căreia la N.-E. de Dunavĕţ iĭ corespunde o a doua pădure puţin maĭ mică, numită Kara-Orman, întăresce baza depresiuniĭ dunărene de la gurile fluviuluĭ, dacă nu pentru tot-d'auna, cel puţin atât cât timp regimul apelor din ţinutul pontic nu va suferi o nouă schimbare adusă de transformaţiunĭ radicale ale apelor.

In creştetul acestuĭ triunghiŭ ast-fel descris, al căruĭ unghiŭ Vestic abia are 25 grade, este aşeţlat oraşul Galaţĭ, care deja de acum (1863) este un oraş important comercial şi căreia natura 'ĭ-a creiat un rol aşa de însemnat, pe care, fără îndoială, îl va juca, de îndată ce comerţul nu va consta numaĭ aprópe exclusiv din export de cereale, ci când în urma uneĭ stărĭ maĭ superióre culturale, grupul ţĕrilor româno-bulgare va primi o maĭ mare desvoltare.

Imediat în jos de Galaţĭ, fluviul este coprins între douĕ depresiunĭ vaste; pe cea de Nord în cea maĭ mare a eĭ parte o umple lacul Brateş, de care Prutul s'a despărţit deja în anul 1829, printr'o largă depositare aluvială de maĭ bine de 400 stânjenĭ lărgime,

www.ziuaconstanta.ro

pentru ca corespunḑĕtor cu legea fluvială a luĭ Baër să curgă brusc pe lângă terasa de löss de la Renĭ. Cea de Sud e formată din teren mlăştinos, care are maĭ multe etagiĭ, legate prin braţe înguste cu lacul Ploşca vis-à-vis de Galaţĭ, pentru a se uni maĭ târḑiŭ cu fluviul.

D'abia la oraşul Isaccea, care în actele conferinţeĭ din Paris figuréză ca creştetul şi punctul principal al Delteĭ Dunăriĭ, fluviul principal atinge malul sĕŭ resistent, împins fiind de lacul Kagul şi partea Sudică a Ialpuguluĭ şi adună în acéstă parte apele tuturor bălţilor de Sud.

Dar în curênd apare un noŭ teren mlăştinos, care coprinde întinsul spaţiŭ dintre malul stâncos de la Isaccea şi complicatele proeminenţe stâncóse de lângă Tulcea. Un braţ cam bogat în apă, numit Gârla de la Somova represintă, pe lângă malul repede, locul vechiuluĭ curs al fluviuluĭ.

Acum Dunărea apropiindu-se pentru a intra într'un întins semi-cerc, a căruĭ parte rĕsăriténă este ocupată de Tulcea, ea nu maĭ represintă fluviul întreg, ci numaĭ jumĕtate din el.

După măsurătorile inginerilor comisiuniĭ dunărene, braţul Tulcea nu conţine maĭ mult ca $^{10}/_{27}$ din întréga cantitate de apă, faţă de $^{17}/_{27}$, pe care o reduce braţul Chilieĭ şi care printr'o îndoită curbură isbesce malul repede de la Ismail în partea de Nord.

Causa despărţiriĭ fluviuluĭ la Ceatalul Ismail, se datoresce rĕmăşiţeĭ uneĭ depositărĭ de argilă împreună cu o bază stâncósă analógă cu piatra de Tulcea, ce s'a format fórte de timpuriŭ la bifurcaţie; argila a fost luată de apă, iar baza munteluĭ stâncos a fost acoperită de vegetaţiune.

La fund însă braţele care se despart în formă de furcă, păstréză neschimbat părţile fluviuluĭ.

Braţul Chilia nu dateréza cantitatea cea mare de apă atât lărgimeĭ sale, cât adâncimeĭ uniforme din apropierea Ceataluluĭ; din contră, fundul braţuluĭ Tulcea crescênd necontenit până maĭ jos de oraş, acest braţ primesce o maĭ puţină cantitate de apă.

Intr'o perióda fórte vechie, fluviul a întâmpinat un mare obstacol prin înaintarea proeminenţiĭ ce o fac masele stâncóse ale pietriĭ de Tulcea, aceia ce a contribuit mult la micşorarea lărgimeĭ sale [1]). După ce braţul Chilieĭ curge până la $1^1/_2$ milă în jos de oraşul Ismail şi riguros paralel cu marginea teraselor repeḑĭ de Sud, se întórce la monastirea de călugărĭ Sf. Niculae (Bugeak) sub un unghiŭ de 75 grade către Nord, când începe a perde regularitatea sa de maĭ înainte. Intre Sf. Niculae şi Chilia-Veche se desparte în maĭ multe braţe. După ce se reunesce într'o singură matcă, pentru a se despărţi din noŭ până la Vâlcov. De la Vâlcov braţul Chilieĭ se desparte în alte 5, care ajungênd împreună cu cele 12-13 îmbucăturĭ detaşate, plus vre-o câte-va micĭ lagune, la Mare, formézā o mică deltă; adică avem în delta cea mare (antică) o deltă secundară (modernă).

Din cele cincĭ gurĭ ale Chilieĭ, Oceacovul, după părerile luĭ Spratt, era să fie cea maĭ favorabilă pentru navigaţiune.

Braţul Tulcea după ce coprinde sus-numita piatră şi frumósa grupă de stâncĭ din care îşĭ are origina, face imediat loc uneĭ formaţiunĭ aluviale pe malul sĕŭ drept.

Un lac maĭ mare şi alte maĭ micĭ mlăştinĭ forţéză fluviul ca să se strâmbeze şi, maĭ înainte de a'şĭ lua cursul normal, se ramifică într'un alt braţ, căruia iĭ dă $^1/_5$ din întréga luĭ cantitate de apă, adică $^2/_{27}$ din apa fluviuluĭ.

Punctul de separaţiune aşeḑat la aprópe 0.8 mile germane de la Tulcea, se numesce Ceatal Sf. Gheorghe, iar noul braţ ramificat se numesce braţul (iar nu destul de bine numit canal) Sulina.

Acest braţ, a servit ca o cale provizorie pentru mersul vapórelor în ultimele decenii, fiind maĭ bine cunoscută îmbucătura sa cu Marea. Acésta a hotărît comisiunea dunăréná acum 8 anĭ (înainte de scrierea luĭ Peters), ca să termine lucrările pe braţ şi să-l sancţioneze definitiv printr'un act public.

---

[1]) Presupunerea luĭ Spratt, că fluviul s'ar fi vĕrsat odată între Isaccea şi Satul Noŭ în Mare, nu pare a fi fondată.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Acest braţ ale căruĭ maluri mlăştinóse sunt udate în timpul apelor marĭ şi de valurile formate de vapórele cu rótă, nu posedă pe lângă el nicĭ o altă locuinţă omenéscă, afară de localitatea Sulina, situată la îmbucătura braţuluĭ, exceptând construcţiile nouĕ ale celor 4 posturĭ de siguranţă şi un grup de bordeie mizerabile numit Gorgova, a căror existenţă provine din colonizarea ciobanilor transilvănenĭ (Mocanĭ).

Din acéstă cauză orientarea nu se face după localităţĭ, ci după distanţe (Tavlassi), denumirĭ din timpurĭ maĭ vechĭ. De când s'a regulat mersul vapórelor, acéstă cale fluvială s'a împărţit prin stâlpĭ miliarĭ.

Pe o suprafaţă întinsă de la pădurea Leti până aprópe de pădurea Caraorman, apa avea aci un joc mult maĭ liber de cât în orĭ-care altă parte a delteĭ; orĭ-ce înaintare a terenuluĭ aluvial putea să schimbe direcţia braţuluĭ; aşa se explică coturile cele multe, din care cel maĭ mare este aşa numit *M*, care în creştetul sĕŭ Vestic forméză un *m*.

Cu cât braţul Sulina se apropie de îmbucătură, cu atât cantitatea de apă cresce de cât descresce, datorită în mare parte apeĭ ce primeşte din Nord; aşa maĭ jos de Ismail, gârla Cionga, care trebue să fie o rĕmăşiţă a uneĭ anastomose, altă dată mult maĭ puternică şi a căreĭ direcţiune paralelă cu marginea muntósă este o probă maĭ mult, că legea fluvială a luĭ Baër îşĭ are valórea şi în partea de jos a Dunăriĭ.

Braţul Sf. Gheorghe, contrar celor-l'alte douĕ, îşĭ păstréză cursul în linie dréptă de alungul marginei abrupte a Dobrogieĭ, până dincolo de capĕtul luĭ Beş-Tepe, unde se află noul oraş Mahmudia, şi de unde începe sus-numitul teren băltos şi stâncos.

Aci de odată forméză o cotitură fórte repede şi chiar întórsă înapoĭ, începe apoĭ cursul Dunavĕţuluĭ, după care braţul prin cotiturĭ îşĭ continuă mersul.

Treĭ din aceste cotiturĭ: cele douĕ de la Calinova şi cea de a treia maĭ jos de mica localitate Ivancea, ar opune marĭ obstacole mersuluĭ vapórelor, dacă curentul n'ar fi destul de repede.

(Asupra adâncimiĭ Mării de-alungul cóstelor delteĭ, a se vedea capitolul «Marea Négră. Curbe bathymetrice»).

Braţul Sf. Gheorghe a servit ca drum al vapórelor până la începutul acestuĭ veac.

Din causa lipseĭ de mĕsurătorĭ, căcĭ tóte hărţile geografice sunt desemnate din ochĭ, crescerea delteĭ din timpurile istorice abia s'a putut aprecia. La Sulina adică, în centrul delteĭ, crescerea este remarcabilă. Vechiul far, care după hărţile rusescĭ din 1829 era situat imediat la marginea Mării şi care în 1842, fără a ĭ se schimba zidăria fondaţieĭ a fost înlocuit printr'o frumósă construcţie de piatră, a fost încă din 1857 departe de Mare printr'o bancă de nisip de o lărgime maĭ mult de 30 stânjenĭ.

In cele douĕ pădurĭ (Leti si Caraorman) predomină stejarul. Ele se asémănă cu pădurile insulelor din şesul Dunăriĭ de mijloc şi pot fi considerate ca pădurĭ seculare.

După Taibout de Marigny, partea sudică a pădurii Leti constă din plopĭ si teĭ; pare decĭ că în acéstă parte pădurile aŭ suferit o nouă formaţiune.

Pădurea Caraorman e apreciată la o înălţime de 5—6 picióre de Peters, iar după Taibout de Marigny, pădurea Leti e la 10 picióre de-asupra nivelului Mării.

Fiind-că nu este câtuşĭ de puţin probabil, ca vechile dune să fi format baza vegetaţiuniĭ acum existente, se póte considera că la fundul terenuluĭ nu e alt-ceva, de cât rĕmăşiţa unuĭ etagiŭ cu mult maĭ ridicat, pe care l'a avut fluviul altădată.

Inginerii şi invĕţaţiĭ Ruşĭ împart întréga deltă în treĭ secţiunĭ, şi anume: Dubla insulă Leti-Ceatal dintre braţul Chilia şi Sulina în susul şi în josul apeĭ Cionga, insula Sf. Gheorghe între braţul Sulina şi Sf. Gheorghe şi insula Dranov între acest din urmă, Dunavĕţ şi Laguna-Razelm.

(Peters vorbesce apoĭ de cultura în Deltă, descrisă la capitolul nostru respectiv).

Ţinutul lagunelor de la Sudul delteĭ stă în legăturĭ intime cu terenul dintre Sulina şi Sf. Gheorghe.

Dunavĕţul, care ia din braţul Sf. Gheorghe $^1/_{10}$ din cantitatea de apă, se varsă în marele lac de apă sălcie numit Razelm, despărţit de Mare numaĭ datorită enormeĭ cantităţĭ de aluviunĭ a fluviuluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

In orĭ-care punct ridicat din apropierea laculuĭ te-aĭ aşeda, fie el Kara-Bair la Dunavĕţ, fie pe délurile de piatră vărósă de la Agighiol, fie pe stânca de la Enişala din rĕsăritul Babadaguluĭ, saŭ pe capul Dolojman, orĭ şi unde ţi s'ar părea că te afli la capătul munţilor unuĭ sîn de Mare odinióră existentă, cu tóte că pe cele d'ĕntăĭ doue puncte te afli departe de Mare aproximativ la 3 mile.

Chiar micul lac Babadag, în care se varsă cele douĕ principale rîurĭ ale Dobrogieĭ nordice, posedă (în timpul veriĭ) un conţinut sărat, care se deosibesce cu fórte puţin de acel al Razelmuluĭ.

Pentru a da o ideie asupra conţinutuluĭ acestor ape, vom indica prin cifre greutăţile specifice din punctele următóre:

a) Largul Mării, o milă departe de digul nord de la Sulina; adâncimea 26 picióre, fundul cu nămol gris-albăstruĭ, fără urme de conchiliĭ; Marea cam liniştită, de şi cu o zi maĭ 'nainte bătuse un vînt aspru din Sud-Vest.

b) Balta dintre digul Sudic şi cóstă, în comunicaţie cu gura fluviuluĭ, şi despărţită de Mare printr'o largă bandă de nisip.

c) Laguna Razelm între Insula Popina şi cóstă, în dreptul satuluĭ Calica.

d) Lacul Babadag în apropiere de malul sudic, în mijlocul laculuĭ.

e) Micul lac la sudul satuluĭ Karanasuf, la rĕsărit de Duimgi (lacul Tuzla), suferă vara marĭ evaporaţiunĭ, decĭ înconjurat de deposite de sare.

f) Constanţa, Golful de nord între stâncĭ văróse, după ce marea era agitată.

g) Largul Mării, la 1 milă marină spre rĕsărit de portul Constanţa, Marea era liniştită.

Localitatea	TIMPUL OBSERVAŢIUNII	Adîncimea de la care s'a extras apa, în picióre vieneze	Temperatura apeĭ după Celsius	Greutatea specifică dată de un aerometru	Calculul conţinutuluĭ sării în sub-diviziunile greutăţilor
a	28 Maiŭ ora 11 a. m.	2	16.5	1. 009	11.09
b	29 « « 3 p. m.	1	16	15.0015	12.03
c¹	9 Iunie « 1 p. m.	1	22	1. 010	13.25
«²	« « « «	9½	26.5	1. 011	14.56
d	27 Iulie « 2 a. m.	1	25.5	1. 010	13.25
e	28 « « 4 p. m.	1	25	1. 019	26.00
f	3 August « 7 p. m.	1	24	1. 011	14.56
g¹	4 « « 10 a. m.	1	27	1. 011	14.56
«²	« « « «	8	27	1.0115	15.21
«³	« « « «	24	27	1. 014	18.57

Tótă regiunea ocupată astă-dĭ de laguna Razelm şi lacurile care daŭ în el, şi care pórtă diferite numirĭ, trebue să fi fost ocupată de un vechiŭ golf de apă sărată, pe care l'a astupat depunerile de nămol de la gurile fluviuluĭ.

Altă dată apa sărată, care trecea peste oraşul Babadag a fost respinsă şi restrânsă icĭ şi colo prin îngrămădirile enorme de pămênt.

Până către sfârşitul véculuĭ al XV-lea, se póte ca aluviunile să fi avut o regularitate maĭ mare, dar să fi fost maĭ puţin considerabile, căcĭ pe atuncĭ cea maĭ mare parte a teritoriuluĭ a fost acoperită cu pădurĭ.

Dar când dominaţiunea genoveză a fost înlocuită cu cea otomană, pădurile aŭ fost distruse până la délurile cele maĭ depărtate şi atuncĭ a încetat şi equilibrul ce exista între precipitările atmosferice şi róderea pământuluĭ.

In urma orĭ-căreĭ ploĭ torenţiale, o mare cantitate de humă din înaltele terase driftice eraŭ târâte şi duse de torent până la lagună, unde se depuneaŭ; ast-fel dar a trebuit ca apa sărată de odinióră să se retragă, şi aceste ţinuturĭ ale golfuluĭ, altă dată înfloritóre, aŭ devenit din ce în ce un deşert salin, care acum nu servesce de cât cel mult pentru crescerea cailor Bulgarilor şi ca pescărit al locuitorilor din marele sate rusescĭ Sarichioĭ şi Jurilovca.

Asemenea se explică şi faptul, cum frumósa ruină genoveză aşedată pe stâncile

www.ziuaconstanta.ro

văróse de la Ienișala, și pe care Spratt o însémnă ca un important punct geologic, este separată de mare printr'o largă bandă de teren mlăștinos; pe când acéstă cetate maritimă, care servia pentru apărarea coloniilor comerciale, trebuia neapărat să se fi ridicat pe marginea unuĭ golf bun pentru ancorare, cu acces liber și destul de adânc.

Tótă îngrămădirea de nămol și nisip, care a închis golful la gura sa, se datoresce vênturilor care bat în timp de 70 zile pe an din direcția Mării și care a format lunga bandă de nisip, care începe maĭ sus de capul Midia, pentru a se confunda vis-à-vis de capul Dolojman, cu delta Dunavĕțuluĭ.

O gură mică, numită Portița, asigură Mării intrarea în vechiul eĭ golf, în care acum se varsă Dunavĕțul, și cele douĕ pârîiașe sărace de apă din lacul Babadag (numite după văile lor originare Taița și Teliția), apoĭ gârlele Slava și Beidaut.

La capătul laguneĭ Sinoe, departe de 1½ milă geografică de capul Midia, se află satul Kara-Arman, care pe tóte hărțile geografice și în manuale este cunoscut sub diferite numirĭ ca Kara-Herman, Kara-Kermane, Karairmane, etc., și câte odată e considerat chiar ca oraș.

Se pretinde a avea o óre-care importanță ca punct de orientare vizibil dinspre Mare și ca punct insemnat istoric, după Taibout de Marigny.

Capul Midia este format de băncĭ de margă vărósă, care are superpus deposite de 4—5 stânjenĭ de humă gălbuie driftică.

Maĭ jos de capul Midia, cósta se recurbéză într'un mare arc și douĕ micĭ lacurĭ cu apă puțin sărată, din care cel maĭ mare este alimentat de o gârlă considerabilă, se numesce Tașaul.

Către Mare este o îngustă bandă acoperită cu dune de nisip.

Trecênd de satul Karacoium, ajungĭ la interensantul lac Kanara, care cu tóte că se află separat de Mare printr'o îngustă bancă de nisip, mulțumită însă abondențiĭ de isvóre, care iaŭ nascere pe malul săŭ repede, conține apă dulce.

Ajunșĭ în sfârșit la portul Constanța, situat pe o terasă de humă de 60 picióre înălțime d'asupra unor deposite de piatră vărósă terțiare, înaintéză în Mare maĭ mult de cât orĭ care din promontoriile muntóse, dintre Mesembria și peninsula Crimeieĭ.

Indiferent, dacă Constanța a fost în adevĕr saŭ nu colonia milesiană Tomi, în tot casul ne aflăm aci pe unul din punctele cele maĭ interesante ale cultureĭ pontice, care devenind important prin scurtarea căiĭ maritime dintre Dunărea de jos și Constantinopol, a atras asupră-șĭ de acum 30 de anĭ atențiunea atât a Austrieĭ cât și a Inalteĭ Porțĭ și care în urma calamităților din timpul ultimuluĭ rĕsboĭ oriental (1854), a parvenit să înflorésca din noŭ în zilele nóstre.

Ca punct de îmbarcare al voiajorilor din Viena spre Constantinopol, Constanța a fost mult descrisă și obiectul uneĭ deosebite desvoltărĭ de când este legat cu portul dunărean Cernavoda (Bogaskioi), printr'o cale ferată și de când șansele noueĭ posițiunĭ a portuluĭ ating multe interese private.

Mica bancă de nisip de la Tuzla se compune, după cum m'aŭ asigurat oficeriĭ austriacĭ însărcinațĭ în 1856 cu măsurarea nivelului mării, din aceiașĭ piatră vărósă, care înaintéză la Constanța brusc în Mare.

Acelaș lucru se póte ḑice despre stâncile de la Mangalia, pe care marinariĭ le consideră ca resturile unuĭ vechiŭ molo (Taibout de Marigny.)

II.

Dunărea.[1])

De atâtea orĭ cotit, maiestosul fluviŭ, Dunărea, după ce învinge stâncile uriașe de la Porțile-de-Fier, ce amenințaŭ să-ĭ curme drumul, îșĭ duce, obosit din acéstă luptă înverșunată, apele liniștite către răsărit.

---

[1]) Asupra numirilor Dunăriĭ, origineĭ numeluĭ și tradițiunilor despre Dunăre, a se vedea: *Dunărea în istorie și tradițiunĭ* de Al. Papadopol Calimach și *Note pentru a servi la istoricul principalelor puncte pe Dunăre, de la gura Tiseĭ până la Mare și pe cóstele Mării de la Varna la Odesa,* de Lt. Colonel Mih. Drăghicescu.

www.ziuaconstanta.ro

Dar până să atingă Marea alte piedicĭ i se opun, căcĭ abia ajuns la Silistra, fluviul isbindu-se de terasele dobrogene îl silesce a'şĭ recurba matca spre Maiză-Nópte şi pentru a evita orĭ-ce strădanie zădarnică, ocolesce cu grije stânca de la Hârşova, cotesce de câte-va orĭ între Dăienĭ şi Măcin, şi 'şĭ continuă drumul a lene până la Galaţĭ.

Aci pintenile Bugeaguluĭ din dreapta şi terasele dintre Siret şi Prut din stânga, gâtuie fluviul pentru cea din urmă óră.

Frântă în unghiŭ drept, Dunărea îndrumându-se către răsărit îşĭ rĕsfaţă apele în voie, maĭ 'nainte de a şi le împreuna cu Marea.

Aşa cum curge fluviul, pentru a încinge de douĕ părţĭ Dobrogia, abătêndu-se din drum şi încovoindu-se la cel maĭ mic obstacol, are ceva din cumińţenia unuĭ bătrîn istovit de puterĭ, după ce o viaţă întrégă a fost necontenit în lupta pentru existenţă.

Te mirĭ cum trufaşele valurĭ, carĭ aŭ spart stâncile prăpăstióse de la Pasau, Waitzen şi Orşova, trec acum sfióse prin faţa celor de la Hârşova, Movila-Cazacilor, Iacob-Dél şi Bugeac.

Ca o ultimă rĕsbunare contra uscatuluĭ par a fi mulţimea de lacurĭ, pe care fluviul le umple în cursul săŭ inferior prin revărsărĭ periodice.

Ceĭ vechĭ (Lydus, scriitor grec din secolul V), numiaŭ Danubius, partea inferióră a Dunăriĭ din jos de Mitroviţa (Sirmium), în sus de care se chiema Ister, aşa că cu drept cuvênt Ovidiŭ îĭ ḑice: «*binomis Ister*».

«Alma parens» era înainte fluviul nostru pentru popórele riverane, «mamă binefăcĕtóre» a rĕmas până astă-ḑĭ pentru noĭ; după filologia cuvêntuluĭ, Danubius ar însemna «dădător de norĭ» şi, prin acéstă numire, este simbolisată fertilitatea ţinuturilor străbătute de fluviŭ, care are grija de a le uda la vreme.

Şi dintre tóte neamurile de popóre, Românul singur a ştiut să păstreze acéstă simbolizare — ca un omagiŭ de recunoscinţă datorit fluviuluĭ ce îĭ udă ţara — printr'o legătură de cuvinte aşa de inteligent combinată, în cât să aibă aceiaşĭ semnificare, pe care o avusese fluviul în vechime; căcĭ în adevĕr vorba «Dunăre» nu e de cât o contracţiune din: duce, aduce, norĭ.

Orĭ-cât de nepărtinitorĭ am vroi să fim cu tradiţiunile ce se légă de acest măreţ fluviŭ, totuşĭ trebue să recunóscem, impreună cu scriitoriĭ antichităţiĭ, că legendele despre el se pierd în nóptea timpurilor şi că despre Dunăre s'a vorbit de la începutul lumiĭ; aşa cel puţin pretind părinţiĭ bisericeĭ, carĭ identifică Dunărea cu rîul ce curgea prin raiŭ, anume Phison.

Aşa se explică pentru ce Egiptieniĭ şi Fenicieniĭ o consideraŭ ca sfântă.

Credinţa acestora s'a transmis la locuitoriĭ ţĕrmurilor eĭ; jurămêntul ce-l făceaŭ Daciĭ, Geţiĭ şi Scyţiĭ pe undele Dunăriĭ, era tot aşa de sacru ca şi acel al Grecilor pe undele luĭ Styx.

Dunărea a rĕmas până astă-ḑĭ tot sfântă, cel puţin pentru noĭ, căcĭ Românul în blestemele sale întrebuinţéză expresia: «bată-te Dunărea» în înţelesul de: «bată-te Dumnezeŭ».

Viaţa, sórta poporuluĭ român este legată de maiestosul fluviŭ, care represintă ţara, bogăţia şi mândria nóstră naţională.

Dunărea a fost pentru noĭ trăsura de unire între pământul pe care îl locuim şi istoria poporuluĭ român; ea a luat parte cu noĭ la bucuriile şi durerile nóstre; Româniĭ se fălesc în baladele lor cu numirea de: «şerpĭ aĭ Dunăriĭ».

In fine antichitatea clasică elenă şi romană pusese partea fluviuluĭ nostru sub scutul a doĭ păzitorĭ, a douĕ geniĭ: unul al luĭ Hercules, la Cataracte (Thermae Herculanae, Mehadia) şi cel d'al doilea la gurĭ, în insula Şerpilor prin minunatul templu al luĭ Achille.

După douĕ-ḑecĭ de vécurĭ, în timpul glorióseĭ Domniŭ a primuluĭ Rege Român, Carol I, aceste geniĭ de mult adormite s'aŭ redeşteptat, dar nu sub forma lor vechiă, mistică, ci sub o formă nouă, aceia a geniilor moderne, născute din industrie.

'I-a fost dat M. S. Regeluĭ Carol I să salute renaşterea acestor douĕ geniĭ moderne representate: unul prin inaugurarea lucrărilor de la «Porţile-de-Fier» şi cel-l'alt prin măreţul pod de peste Dunăre, «Podul Regele Carol».

www.ziuaconstanta.ro

Date asupra cursuluĭ Dunăriĭ

a) Lungimea Dunăriĭ între Vêrciorova și Sulina este de 865 km.; iar de la Silistra până la Sulina sunt 377 km.

b) Inclinarea albieĭ fluviuluĭ între Severin și Sulina este de $0^m,036$ pe kilometru, de óre-ce depărtarea între aceste douĕ puncte este de 857 km., iar cota albieĭ la Severin este de *$33^m,107$*.

Inclinarea albieĭ Dunăriĭ între Silistra și Sulina e de *$0^m,0053$ pe kilometru,* iar între Brăila și Sulina de *$0^m,0056$ pe kilometru.*

c) Iuțéla măsurată pe firul apeĭ este de *$1^m,567$;* iuțéla medie este de *$1^m,3077$*, iuțéla la fund de *$1^m,0484$.*

d) Volumul apeĭ ce debitéză Dunărea la Turnu-Severin în timpul apelor micĭ, este de *$3,388^{m^3}$;* la apele marĭ, de *$10,307^{m.c.}$ pe secundă* [1]).

La Ceatal debitul apelor mijlociĭ este de *$9,180^{m.c.}$ pe secundă,* iar în timpul apelor marĭ se póte urca până la *$28,000^{m.c.}$ pe secundă.*

Din acestia în mediŭ: *$^{17}/_{27}$ merg pe brațul Kilieĭ ($5,780^{m.c.}$ pe secundă), $^{2}/_{27}$ pe brațul Sulineĭ ($800^{m.c.}$ pe secundă), $^{10}/_{27}$ pe brațul Sf. Gheorghe ($2,600^{m.c.}$ pe secundă)* [2]).

Debitul apeĭ Dunăriĭ la Ceatal e de $507,760,000^{m.c.}$ pe ți; din totalul de $^{10}/_{27}$ ce curge pe brațul Sf. Gheorghe, $^{1}/_{100\text{-}a}$ parte scapă pe brațul Dunavĕț, ($1.650.000^{m.c.}$ pe ți) [3]). *La Brăila debitul este de $8,900^{m.c.}$ pe secundă.*

e) Nivelul anual și pe anotimpurĭ. La Brăila unde etiagiul Dunăriĭ d'asupra niveluluĭ Măriĭ este de $1^m,07$, nivelul mijlociŭ al apelor Dunăriĭ în timp de 24 anĭ (1875—1898) a fost de $2^m,70$ d'asupra etiagiuluĭ, valorile extreme anuale ale niveluluĭ Dunăriĭ, sunt de $3^m,75$ în 1879 și $1^m,54$ în 1894.

Pe anotimpurĭ valorile mijlociĭ sunt:

Primă-vara	*3.54*
Vara	*3.22*
Tómna	*1.69*
Iarna	*2.39*

Primăvara și vara nivelul este cel maĭ ridicat; tómna, cel maĭ coborit. Diferența între primăvară și tómnă e de aprópe 2 metri.

f) Nivelul lunar. Apele cresc la începutul anuluĭ treptat până în Maĭ, când nivelul mijlociŭ de $4^m,02$ este cel maĭ ridicat; de aci apele scad până în Octombrie, când înălțimea mijlocie e cea maĭ coborîtă ($1^m,49$).

Cea maĭ înaltă mijlocie lunară a fost în Iunie 1897 de 5^m93, iar cea maĭ coborîtă în Octombrie 1898 de 0^m28.

Nivelul cel maĭ înalt a fost la 28 și 29 Iunie 1897, care a atins valórea de $6^m,93$ d'asupra etiagiuluĭ (1.07) s'aŭ 8^m d'asupra niveluluĭ Măriĭ. Cel maĭ coborît nivel a fost la $0^m,51$ de desubtul etiagiuluĭ, adică $0^m,56$ d'asupra niveluluĭ Măriĭ, la 20 Noembrie 1874. Cea maĭ mare oscilațiune decĭ în nivelul Dunăriĭ, a fost de $7^m,44$.

Inundațiile în Dobrogia se produc înainte ca apele să ajungă la 5 metri d'asupra etiagiuluĭ Brăileĭ.

In timpul apelor micĭ (0,56 d'asupra niveluluĭ Măriĭ), panta Dunăriĭ între Brăila și Sulina e de aprópe $3^m/_m$ pe kilometru; în timpul apelor marĭ (8^m d'asupra niveluluĭ Măriĭ) panta mijlocie a Dunăriĭ între Brăila și Sulina este de 4 centimetri pe kilometru.

Pentru nivelul mijlociŭ, panta mijlocie este de aprópe 2 centimetri pe kilometru.

g) Inghețul și desghețul Dunăriĭ. Din observațiile făcute în porturile Brăila și Galațĭ în timp de 60 anĭ, de la 1836/37—1895/96 s'a întocmit tabloul înghețuluĭ și desghețuluĭ Dunăriĭ în acest timp:

---

[1]) St. Hepites. Clima Brăileĭ, pag. 52 nota 1.
[2]) E. Reclus. Géographie, Vol. I, p. 255.
[3]) Mittheilungen der K. K. Geograph. Gesellschaft in Wien, 1868, in *Antipa*. Lacul Razelm. pag. 10.

www.ziuaconstanta.ro

Iarna anului	EPOCA		Zile de îngheț	OBSERVAȚIUNI
	Ingheț ului	Desgheț ului		
1836—37	7/II [1])	28/II	22	
37—38	29/XII	3/III	65	
38—39	24/XII	13/III	80	
39—40	12/I	2/II	22	
40—41	17/XII	21/III	95	
41—42	25/XII	9/III	74	
42—43	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
43—44	12/I	27/II	47	
44—45	28/XII	23/I	27	
45—46	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
46—47	15/I	13/II	30	
47—48	2/I	1/III	60	
48—49	1/I	22/II	53	
49—50	5/I	4/III	59	
50—51	1/II	25/II	26	
51—52	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
52—53	—	—	—	
53—54	—	—	—	
54—55	29/I 18/II	15/II 26/II	18 9	Dunărea a înghețat în douĕ rînduri 27 zile.
55—56	16/XII	27/I	43	
56—57	14/II	6/III	21	
57—58	5/I	15/III	70	
58—59	13/I	11/II	30	
59—60	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
60—61	11/I	27/II	47	
61—62	16/XII	17/III	92	
62—63	7/XII	3/II	59	
63—64	4/I	22/II	50	
64—65	27/XII 16/II	31/I 18/III	36 22	Dunărea a înghețat în douĕ rînduri 58 zile.
65—66	16/XII	18/I	34	
66—67	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
67—68	28/XII	1/III	65	
68—69	24/I	12/II	20	
69—70	5/II	1/III	25	
70—71	14/II	26/II	13	
71—72	23/XII	1/III	70	
72—73	—	—	—	Dunărea n'a înghețat.
73—74	1/I 4/III	23/II 12/III	54 9	Dunărea a înghețat în douĕ rînduri 63 zile.
74—75	12/I	30/III	78	
75—76	31/XII	28/II	59	
76—77	—	—	—	De la 5—7 Februarie aŭ curs multe gheţurĭ; la 8 Dunărea s'a limpedit; ea n'a fost înghețată.
77—78	9/I	23/II	46	La 3 Februarie ghiața pornise, însă s'a oprit în timpul nopțiĭ.
78—79	—	—	—	La 18 Ianuarie s'aŭ presintat cele d'întâĭ gheţurĭ carĭ aŭ curs până la 1 Februarie.
79—80	19/XII	25/III	96	Gheţurile și înghețul Dunăriĭ aŭ venit atât de repede în cât bastimente de Mare pornite din Brăila n'aŭ avut timpul să ajungă la Galați, maĭ multe de 4 aŭ fost prinse de înghețul Dunăriĭ pe drum, unde aŭ stat aprópe 100 ḑile.
80—81	—	—	—	La 19 Ianuarie 1881 sloiĭ aŭ început a curge și a ținut ast-fel în tot cursul luneĭ Februarie. La 12 Martie Dunărea era curățită între Brăila și Sulina și la 15 a sosit în Brăila primul bastiment de Mare.
81—82	9/II	20/II	12	La 27 Decembrie 1881 a început trecerea gheţurilor; la 31 a încetat navigațiunea. La 27 Ianuarie a reîncepuţ trecerea gheţurilor și la 9 Februarie a înghețat. Ómeniĭ treceaŭ dincolo pe ghiață însă cu sfială. La 23 Februarie a sosit primul vapor din Viena.
82—83	24/I	12/III	47	La 16 Ianuarie aŭ început sloiurĭ să curgă; eĭ eraŭ deșĭ la 18, la 24 la ora 10 diminéța ghiața s'a oprit.
83—84	4/I	5/II	32	Sloiĭ s'aŭ ivit la 31 Dec. În noaptea de 3—4 Ianuarie ghiața s'a prins destul de tare. La 5 Februarie s'a rupt ghiața care a pornit; sloiĭ aŭ curs până la 7, iar la 8 Febr. navigația a început.

[1]) Fracțiunile însémnă: numĕrătorul represintă ḑiua, numitorul (cifre latine), luna. Ast-fel 7/II, 7 Februarie, etc.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Iarna anului	EPOCA: Înghețului	EPOCA: Desghețului	Zile de înghet	OBSERVAȚIUNI
1884—85	31/I	21/II	23	Primiĭ sloĭ aŭ început a curge la 6 Decemb. séra și aŭ continuat până la 12 Decemb., când s'a limpedit. La 11 Ianuarie spre sérā sloiĭ aŭ reînceput să curgă până la 17, când eĭ eraŭ forte deșĭ; la 18 Dunărea era împănată cu gheţurĭ carĭ d'abia curgeaŭ. Ghiaţa s'a oprit până la căpitănia portuluĭ în noaptea de 20—21; la vale Dunărea era limpede. La 19 Febr. ghiaţa s'a rupt și a curs vre-o 10 minute, după care ea s'a oprit până la 21, când s'a rupt din noŭ. Sloiĭ curg până la 27, când s'a limpedit Dunărea și a început circularea vapórelor. La 4 Martie a sosit primul vapor de la Mare.
85—86	—	—	—	Dunărea n'a înghețat. Ceĭ d'întâĭ sloĭ curg în noaptea de 20-21 Decembrie, la 26 eĭ eraŭ fórte deșĭ, la 30 Dunărea limpedită. La 4 Ianuarie a reînceput să curgă sloĭ, la 12—13 eĭ eraŭ fórte deșĭ, la 18 Dunărea era împănată, dar s'a limpedit la 20 Ianuarie; La 19 Febr. a sosit primul vapor de Mare. La 24 sloiĭ reîncep a curge până la 30, când Dunărea s'a limpedit de tot.
86—87	17/II	6/III	18	Sloiĭ aŭ început a curge la 16 Ianuarie și aŭ continuat până la 31, când Dunărea s'a limpedit. La 13 Febr. sloiĭ reîncep; eĭ sunt fórte deșĭ la 15 și 16, iar în noaptea de 16—17 ghiaţa s'a oprit. La 6 Martie ea s'a rupt și sloiĭ curg până la 10 Martie, când a sosit primul vapor din Galaţĭ.
87—88	3/I	15/III	73	La 31 Dec. la ora 3 p. m. sloiĭ încep a curge rarĭ la început, deșĭ la ora 10 séra. La 1 Ian. Dunărea era împănată cu sloĭ; 10 vapóre marĭ și maĭ multe corăbiĭ și șlepurĭ s'aŭ prins de ghiaţă la marginea portuluĭ. La 3 Ian. gheţurile s'aŭ oprit la 10 seara. La 17 Mart. Dunărea s'a curăţit și la 22 navigaţia a început.
88—89	2/I	3/III	60	La 14 Dec. nóptea aŭ început sloiĭ carĭ aŭ curs până la 21; la 31 aŭ reînceput și la 9 Ian. la 9½ ore séra, Dunărea a înghețat. La 15 Febr. la 5 ore p. m. ghiaţa s'a mișcat vre-o 20 metri, de asemenea și la 28 Februarie cam vre-o 10 metri. La 1 Martie la orele 1, 3 și 5 ghiaţa s'a mișcat, însă imediat se opria; de asemenea la 2 Martie la ora 4.40 p. m. și s'a oprit la 5.40. In fine la 3 Martie la ora 4.10 ghiaţa s'a pornit și la 8 Martie a sosit primul vapor. Dunărea s'a limpedit de sloĭ la 14 Martie.
89—90	28/XII	16/III	79	Sloiĭ aŭ început a curge la 17 Decembrie și la 28 la ora 1.30 a. m. Dunărea a înghețat. La 4 Febr. ora 11.30 a. m. ghiaţa s'a pornit, dar s'a oprit după 18 metri, la 15 Martie ora 11 noaptea, ghiaţa a pornit însă s'a oprit la ora 10.3 dim. In aceiașĭ ḑi însă la prînz ghiaţa s'a pornit definitiv și la 31 diminéţa Dunărea era curăţită.
90—91	29/XII	15/III	77	La 17 Dec. până a doua ḑi aŭ curs sloĭ. La 24 eĭ aŭ reînceput și la 29 ghiaţa s'a oprit la ora 1.30 a. m. La 15 Martie la 9 ore a. m. ghiaţa s'a pornit însă s'a oprit la ora 10.30. In aceiașĭ ḑi însă la prînz ghiaţa s'a pornit definitiv și la 31 Martie diminéţa, Dunărea era curăţita.
91—92	28/XII 28/I	10/I 4/II	14 8 } 22	In acéstă iarnă Dunărea a înghețat în douĕ rîndurĭ pe o durată de 22 zile. Sloiĭ aŭ început maĭ întâĭ să curgă la 22 Dec. diminéţa și a ţinut ast-fel până la 28 când fluviul a înghețat. Ghiaţa s'a rupt la 10 Ian. diminéţa. La 20 Ian. ghiaţa curge iarășĭ și la 28 la ora 7.40 Dunărea a înghețat pentru a doua oară. La 4 Febr. la orele 2.50 a. m. ghiaţa s'a mișcat; ea n'a pornit însă decât la orele 3 p. m. La 10 Febr. 7 ore dim. Dunărea era limpedită.
92—93	31/XII	6/III	65	Sloiĭ încep a curge la 26 Dec. și la 31 ghiaţa se opresce. Dunărea e limpede și se póte trece cu bărcile. De la 28 Febr. până la 6 Martie ghiaţa pornesce în maĭ multe rîndurĭ, însă se opresce necontenit. La 6 Martie ora 8.30 p. m. ghiaţa pornesce definitiv. La 7—9 Martie curg sloĭ și se limpedesce.
93—94	3/I	12/II	41	La 12 Febr. ora 3 p. m. ghiaţa s'a mișcat, ea a pornit însă la 4.20 p. m., de la 13 la finele luniĭ curg sloĭ. La 1 Martie Dunărea este limpede.
94—95	—	—	—	N'a înghețat. La 5—6 Febr. s'a prins o posghiţă de ghiaţă; la 16—17 nóptea sloiĭ aŭ început a curge pe Dunăre; la 17 eĭ eraŭ deșĭ.
95—96	20/I	6/III	47	Sloiĭ aŭ început a curge de la 2 Ian. ora 10 p. m. In nóptea de 19—20 ghiaţa s'a oprit; Dunărea este pe alocurĭ liberă de gheţurĭ. La 1 Febr. ora 12.30 pâna la ora 4 p. m. fiind vênt mare s'a rupt ghiaţa pe la mijlocul fluviuluĭ. La 14 Febr. ora 6 p. m. ghiaţa a pornit dar s'a oprit; de asemenea și a doua ḑi. La 18—19 ghiaţa s'a rupt la mijloc. Din causa vêntuluĭ de la 24—27 Februarie s'a maĭ rupt din ghiaţă însă tot pe la mijlocul fluviuluĭ. La 6 Martie ghiaţa a pornit definitiv. Sloiĭ aŭ curs până la 10 Martie, când Dunărea era limpedită de gheţurĭ.

www.ziuaconstanta.ro

h) Lățimea Dunăriĭ în diferite puncte [1]).

	m.	
In dreptul frontieriĭ	1.400	
La E. de Ostrov	1.150	până la S. insuleĭ Tilchia.
In dreptul Bugeaculuĭ . . .	600	
» » dealuluĭ Dervent .	550	
» » Pârjóieĭ.	1.100	peste ost. Șoimul
» » scurgeriĭ lac. Oltina	1.750	peste ost. Pârlitul
» » déluluĭ Tuna-Orman	800	
La scurgerea lac. Mârlénu .	750	
In dreptul Măguriĭ Dagaĭ . .	500	
» » moriĭ Mamic . .	1.600	peste ost. Lung
» » Rașoviĭ	600	
» » Cochirlenilor. . .	500	
» » Ostrovuluĭ Hinogu.	1.500	
La podul peste Dunăre . . .	750	(fără podul de inund.)
La capătul N. al diguluĭ Cernavodă	650	
La scurgerea lac. Purcareț .	1.350	
La Seimeniĭ marĭ	1.150	
La capul N. al ostr. Boasgic.	550	
La N. de Kalachioĭ	400	
La Topal	1.000	
La Ghizdărescĭ	400	
La S. de Hârșova	600	
La Hârșova	500	
La códa S. a ostr. Kiciu . .	1.750	
La Vadul oiĭ.	550	
La cotul Grópa-Ciobanuluĭ. .	150	

	m.	
La Gârliciŭ	400	
La Dăienĭ	450	
La Movila-Popiĭ	200	
La Ostrov	200	
La Movila-Cazacilor	200	
La Picinéga	200	
La Turcóia	150	
La N. de Turcóia (Igliță) . .	200	
La Măcin	150	
La Ghecet	400	
La Gura-Siretuluĭ	800	
La Azaclăŭ	1.350	
La Galațĭ (mila 92)	520	
La cotul Pisica (mila 86—87).	500	
La gura Prutuluĭ	650	
La Renĭ (mila 80)	750	
La mila 79	400	
» » 77	1.100	
» » 72	1.000	
» códa V. a ostr. Isaccea .	1.250	(milele 67—68)
La Isaccea.	1.150	
La Eschi-Cale	700	(mila 65)
La Parkeș.	600	(mila 61)
La Somova	600	(mila 56)
La Ciatal	1.500	(mila 51)
La cotul Tulciĭ	300	(mila 49—50)
La bifurcația braț. Sulina . .	1.300	(mila 40)

i) Cursul navigabil al fluviului. Vapórele în cursele lor, trec:

Prin fața *Silistreĭ* (unde se află debarcader [2]), ocolesc pe la Nord *ostrovul Hopa,* trec printre el și *ostrovul Vechiŭ,* ține malul drept prin fața orășeluluĭ *Ostrov* (unde se află debarcader), apoĭ pe la Sudul *ostrovuluĭ Tilchia.*

Lasă în drépta *ostrovul Pacuiul luĭ Sóre,* trece printre *ostróvele Veriga (drépta) și Șoimul (stânga),* lasă în stânga *ostrovul Bimbașa,* apoĭ în drépta *ostróvele Pârlitul și Strâmbul,* iar în stânga *ostróvele Țĕriĭ, Puiul Strâmbul,* iar puțin maĭ la vale *Tulerul.*

Pe lângă malul drept, lasă în stânga *ostrovul de pietriș,* ține stânga până la *Rasova,* lăsând în drépta *ostróvele Hozun-Ada și Lung,* apoĭ prin mijloc, lasă în drépta *ostrovul Hinogu,* trece pe la *Cernavodă* (unde se află debarcader), ține apoĭ stânga lăsând în drépta *ostróvele Troina și Seimeniĭ-Micĭ,* apoĭ maĭ la N. cele două ostróve *Boazgic* (pe drépta), după care ținênd mijlocul apeĭ, lasă în stânga *ostr. Balaban,* apoĭ maĭ la vale *ostr. Atârnați.*

Către N. vapórele țin mijlocul până la *Hârșova* (unde se află debarcader).

De la Hârșova urméză cotul prin fața *Varoșuluĭ,* lasă în stânga *ostr. Kiciu* și *Gâsca-Mare,* trece prin fața *Vadul-Oiĭ* și prin fața *pădurii Ruginósa,* urméză înflexiunea cursuluĭ din dreptul *gropiĭ Ciobanuluĭ,* apoĭ spre N. prin dreptul *Gârliciuluĭ, Dăenilor, Ostrovuluĭ,* ținênd malul stâng și tot ast-fel prin dreptul *Picinegeĭ,* ocolesce cotul de la *Insula luĭ Moș-*

---

[1]) In timpul apelor mijlociĭ.

[2]) Intre Silistra și Călărași (pe Borcea), este un vapor care face curse între aceste două orașe.

Puncte periculóse pe Dunăre sunt: Oltina. Mârleanu, Balaban (aprópe de Topal) Gârla Vaporuluĭ (în jos de gura Ialomițeĭ) și la Țiglina (între Galațĭ și gura Siretuluĭ).

www.ziuaconstanta.ro

Dobre (care rĕmâne în drépta), prin dreptul *Turcóieĭ, Igliţeĭ, Carcaliuluĭ, Măcinuluĭ* (ac este debarcader), *Ghecetuluĭ, la Brăila* (se află debarcader).

Intre Brăila şi Măcin este un vapor local, ce face curse între aceste douĕ puncte.

De la Ghecet vaporul urméză firul apelor, trecând pe la *Galaţĭ* (unde se află debarcader), apoĭ prin *cotul Pisica.*

De la Galaţĭ în jos, cursul Dunăriĭ este măsurat de *Comisiunea danubiană* în mile marine (1 milă = 1852^{m}). La Galaţĭ se află mila 92. Milele sunt aşedate pe ţĕrmul stâng.

Cotul Pisica se află între milele 86—87, *Gura-Prutului* între 82—83.

Vaporul trece pe la *Reni*, între milele 80—81, acĭ se află debarcader, lasă în drepta *ostr. Isaccea,* trece pe la *Isaccea,* unde se află debarcader (între milele 66—67), către E. urméză firul apelor până la mila 54 *(Ceatalul Ismail).*

Din acest punct vapórele intră pe *braţul Tulceĭ,* urméză inflexiunile acestuĭ braţ, până la *bifurcaţia braţelor Sulina şi Sf. Gheorghe* (mila 44), după ce trece pe la *oraşul Tulcea* (între milele 49—50), unde se află debarcader.

Intre oraşele Tulcea şi Galaţĭ, vapóre locale fac curse şi între aceste douĕ puncte.

De la mila 44, *punct numit Agenţia,* vapórele urméză cursul braţuluĭ Sulina.

Intre milele 18 şi 8 s'a deschis canalul care scurtéză trajeul cu 4 mile. Numerotaţia însă a rămas cea vechie până la complectele modificărĭ ce se vor maĭ aduce braţuluĭ. [1])

Ast-fel vaporul parcurge intre punctele Agenţia şi gura Sulineĭ 40 mile.

Un vapor parcurge pe Dunăre între Silistra şi Sulina distanţa de 377.226^{m}.

j) Pichete pe Dunăre.

	Numirea	SITUAŢIUNE
1	Trenarĭ	Pichetul situat la E. oraşuluĭ Tulcea, la 1 km. Denumire după Esc. 3 Tren instalat odinióră în apropiere.
2	Carantină . . .	Aşezat la V. oraşuluĭ Tulcea la 1 km. depărtare.
3	Saonul	Aşezat în faţa monastiriĭ Saonul. Observă malul rus.
4	Eski-Cale . . .	Aşezat la 3.500 m. spre E. de Isaccea, Observă Satu-Noŭ din Rusia.
5	Isaccea	Post aşezat în Casarma oraşuluĭ. Observă Dunărea şi ţĕrmul.
6	Lacea	Piquet aşezat la V. de Isaccea între milele 68—69.
7	Piatra călcată .	Aşezat în dreptul cătunuluĭ Rakel. E numit după balta cu acest nume.
8	Pisica	Aşezat la 1 km. spre E. de satul Pisica, observă Reni.
9	Azaclaŭ	Aşezat în satul Azaclaŭ în faţa Galaţilor.
10	Ghecet	In faţa oraşuluĭ Brăila. Comunică cu Măcin prin şosea.
11	Măcin	Post la Casarma din Oraş.
12	Picineaga . . .	Aşezat la 2 km. departe de sat.
13	Vadul-Oeĭ . . .	Situat la trecerea cu acest nume la N. de Hârşova.
14	Hârşova	Post aşezat în cazarma oraşuluĭ, servesce pentru debarcader.
15	Cerna-Vodă . .	Idem.
16	Raşova	Pichet aşezat în ţĕrmul Dunăriĭ, în satul Rasova.

k) Natura maluluĭ drept al Dunăriĭ.

In genere malul drept al fluviuluĭ domină pe cel stâng pe porţiunea coprinsă între Silistra şi Gura Dunavĕţuluĭ, afară de posiţiunile de la Brăila, Galaţĭ şi Reni, carĭ se bucură de o dominaţiune relativă, din caura mlastinelor de pe ţĕrmul drept.

Cum délurile Dobrogieĭ vecine Dunăriĭ, nu tóte vin a se prelungi până în patul fluviuluĭ, spre a-ĭ înălţa ţĕrmul, ci multe din ele se opresc la depărtărĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin marĭ, iar altele forméză litoralul fluviuluĭ, cred necesar pentru cadrul acestuĭ articol a urmări curba ipsometrică 25^{m}, de vreme ce o înălţime de cel puţin 25^{m} metri este suficient dominantă asupra ţĕrmuluĭ stâng,

In acest studiŭ voiŭ urmări şi maximul înălţimiĭ délurilor vecinaşe maluluĭ drept; arătând şi la ce depărtare de ţĕrm se află aceste puncte culminante.

Studiul dominăriĭ unuĭ ţĕrm asupra celuĭ-l'alt capătă o importanţă escepţională sub raportul militar.

---

[1]) Acum este tăiată şi bucla vestică a luĭ M.; ast-fel că s'a scurtat şi maĭ mult distanţa pe braţ.

www.ziuaconstanta.ro

Pentru acésta voiŭ împărţi cursul fluviuluĭ în maĭ multe segmente:

I. **Segmentul Frontiera-Ezerul Gârliţa.** In acest segment coprins între frontieră şi ultimele ramificatiĭ ale déluluĭ Bugeacu (Jud. Constanţa spre deosebire de cel cu acelaş nume din Jud. Tulcea) pe o lungime de 13 km. 500 m. ţĕrmul drept al fluviuluĭ este mărginit de délurile *Icral-Ceea-Bair şi Iapacea-Bair* prelungit către E. prin *délul Buceaguluĭ. Délul Icral-Ceea-Bair* cu înălţime maximă de 135^{m}, la 1 km. spre S. de oraşul Ostrov cobóră către Dunăre cu o pantă de $^{1}/_{7}$.

Cósta este acoperită cu viĭ, iar valea largă în unele puncte până la 500^{m}.

Iapcea-Bair, are 102^{m} maximum la baziera de S. a Ostrovululuĭ, cobóră cu o pantă către Dunăre de $^{1}/_{6}$.

Cósta la V. de Ostrov este acoperită cu viĭ. Valea fórte strâmtă şi în unele locurĭ délul formézá insuşĭ ţĕrmul.

Délul Bugeaculuĭ de şi cu o înălţime numaĭ de 75^{m} formézá pe tótă lungimea luĭ ţĕrmul drept al fluviuluĭ.

Valea Ezeruluĭ Gârliţa. Intre *délul Bugeac* la V. şi *Dervent la* E., se deschide pe o lungime de 4250^{m} valea formată de revărsările laculuĭ Gârliţa, (asupra văilor în detaliŭ se va vorbi la hydrografie).

II. **Segmentul Gârliţa-Oltina**, coprins între *délul Dervent* la V. şi *délul de la Cetate* la E., se întinde pe o lungime de 14 km. 500^{m}.

Ţĕrmul e mărginit de la V. la E. de *délul Dervent*, înălţime 125^{m} (la 700^{m} de la ţĕrm), *délul Canlidere* 122^{m} (la aceaşĭ distanţă), *délul Pârjóia* 141^{m} (la aceaşĭ depărtare), *délul Movilelor* şi *délul de la Cetate,* cu înălţimĭ de 142—100^{m} (la 700^{m} de la ţĕrm).

Panta generală spre Dunăre în acest sector este de $^{1}/_{5}$, cóstele délurilor formézá chiar ţĕrmul fluviuluĭ.

In acest segment se deschid din acelaş punct douĕ văĭ: *Licina* la V. şi *Canlia* la E., ambele între Ezerul Gârliţa şi cătunul Pârjóia.

Valea Ezeruluĭ Oltina. Intre *délul de la Cetate* (la V.) şi *délul Macuc* (la E.), se deschide valea formată de revărsările *laculuĭ Oltina,* pe o distanţă de 4 km.

III. **Segmentul Oltina-Mârleanu,** lung de 6 km. 500^{m}, este ocupat de *délurile Macuc la* V. şi *Tuna-Orman la* E.

Inălţimea celuĭ d'ântîĭ 140^{m} la 450^{m}, iar a celuĭ d'al doilea 117^{m} la 300^{m} de la ţĕrm.

Panta terenuluĭ V.-E., iar către Dunăre fórte repede $^{1}/_{3}$, apele bat la pólele délurilor.

Valea laculuĭ Mârleanu. Intre *délurile Tuna-Orman* la V. şi *Măgura Drăgaiceĭ* la E., se deschide *valea laculuĭ Mârleanu,* largă de 2.250^{m} la gură.

IV. **Segmentul Mârleanu-Vederósa,** lung de 6 km., este ocupat de *délurile Măgura-Dragaiceĭ* la V. şi *Zbreia* la E.; între ele se află *Valea Carasan.* Inălţimea primuluĭ dél e de 108^{m} la 1200^{m}, iar a celuĭ d'al doilea 115^{m} la aceaşĭ distanţă; panta dar către Dunăre este de $^{1}/_{10}$, clina délurilor formând chiar malul fluviuluĭ.

Valea bălţilor Vederoasa şi Baciŭ; între *délurile Zbreia* la V. şi *Baciŭ* la E., se deschide valea acestor douĕ bălţĭ, largă la gură de peste 3 km.

V. **Segmentul Vederoasa-Cochirleni,** lung de 8 km., este ocupat de *Délul Mare* între *lacul Baciu* şi *valea Caramancea,* mijlocul ţĕrmuluĭ este ocupat de *Rasova.* Inălţimea déluluĭ Mare este de 133^{m} la 1750^{m}; panta către Dunăre de şi este de $^{1}/_{13}$, totuşĭ ţĕrmul este escarpat.

Intre valea Caramancea şi Cochirleni terenul este puţin ridicat, presentând maĭ multe movile isolate. Valea Dunăriĭ e largă în acéstă parte până la 500^{m}.

Valea laculuĭ Cochirleni largă la gură de 750^{m}.

VI. **Segmentul Cochirleni-Carasu,** lung de 7 km. 500^{m}, este ocupat douĕ délurĭ: *al Valuluĭ de S. şi al celuĭ de N.,* între care se află *valea mare,* largă la gură de 600^{m}. Terenul urcă de la S.V. către N.E., ajungând la cota 117^{m} maximă, şi la 900^{m} departe spre ţĕrm. Panta dar către Dunăre a terenuluĭ este de $^{1}/_{7}$.

Malul fluviuluĭ este înalt, maĭ ales la pod unde are cota 50^{m}.

Valea Carasuluĭ este largă la gură de 900^{m} şi este coprinsă între délurile *Tetera-Bair* la S. şi *Cerna-Vodă* la N.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

VII. **Segmentul Cerna-Vodă-Boazgic**, lung de 11 km., ocupat de:

a) Délul Cerna-Vodă cu înălţime maximă de 107^m, cade spre Dunăre cu o pantă de $^1/_6$, malul este abrupt; între el şi patul fluviuluĭ abia pe timpul scăderciĭ apelor rĕmîne o făşie de 50^m teren aluvional.

b) Valea deschisă a Seimenilor micĭ, largă la gură de 2 km. 500^m şi ocupată de lacurile *Purcăreţĭ* (S.) şi *Domnésca* (N.), între carĭ *délul In-Izlaz* se opresce la 1 km. departe de patul fluviuluĭ.

c) Délul Panar-Bair, coprins între văile *Silistea* la S. şi *Boazgik* la N., are o înălţime medie de 92^m la 600^m din patul fluviuluĭ, panta repede de $^1/_6$, malul este abrupt şi formézā chiar ţĕrmul.

d) Valea Boazgiculuĭ, largă la gură de 1 km. 500^m este coprinsă între délurile *Panar-Bair* la S. şi *Zavol-Bair* la N.

VIII. **Segmentul Boazgic-Tichilesci**, lung de 19 km., este ocupat de délurile *Zavol-Bair* la S. şi *Olacu* la N., despărţite prin *valea Stupineĭ.* Terenul merge în pantă uşor urcândă (de la cota 89 la 102), în direcţia curgeriĭ fluviuluĭ.

De şi panta terenuluĭ către ţărm este dulce, $^1/_{25}$, totuşĭ malurile sunt abrupte şi 'nalte.

Din distanţă, în distanţă, diferitele văĭ ce se deschid către Dunăre, daŭ acestuĭ segment aspectul uneĭ dantele cu 7 colţurĭ, formate de văile: *Zavoluluĭ, Canara, Calachioĭ,* (ambele aceste văĭ formézā către N.-E. valea Stupineĭ), *Olaculuĭ, Alvanescĭ* şi *Tataruluĭ.*

Inălţimea maximă a ambelor délurĭ Zavol şi Olacu este de 125^m, la 6 km. departe de ţĕrm.

Valea Tichilescilor, largă la gură de 3 km., este coprinsă între délurile *Olacu şi Caimaclia.*

IX. **Segmentul Tichilescĭ-Saraiŭ,** acest segment lung de 41 km., coprinde délurile *Caimaclia* şi *Cadi-Câşla,* prelungite către V. prin *délul Ciobanuluĭ,* care formézā *eşindul de la Hârşova,* silind ast-fel Dunărea a descrie acel mare cot, care începênd de la *Ghisdărescĭ* are punctul cel maĭ înaintat spre V. la *Vadul-Oiĭ* şi se termină în dreptul *Eschi-Saraiuluĭ.*

Délurile nu aŭ înălţimĭ marĭ, dar cum aceste înălţimĭ sunt pe lângă ţĕrmul fluviuluĭ (82^m la *délul Colcea,* 400^m de ţĕrm, *Varoş* 84^m chiar pe ţĕrm), fac ca malurile să fie abrupte, la Hârşova apa bate chiar în malul drept, scăldând necontenit cele douĕ stâncĭ jurasice, aflate la S. şi N. oraşuluĭ. Pretutindenĭ până la Hârşova avem cote marĭ chiar pe malul fluviuluĭ.

O singură vale se deschide spre Dunăre până la Hârşova: *Caimaclia* largă la gură de 1 km.

Hârşova şi cotul de la vadul Oiŭ sunt douĕ posiţiunĭ tactice însemnate, de aceia în toţĭ timpiĭ aŭ jucat un rol însemnat [1]).

La N. de Hârşova *gârla Băroiŭ* şi tótă regiunea mlăştinósă dintre el şi Dunăre, depărtézā înălţimile délurilor până la o distanţă ce variază între 8 şi 3 km.; cu tóte acestea nicĭ clinele de N. ale *délurilor Ciobanul şi Caraula,* nu aŭ înălţimĭ carĭ să trécă peste 50^m până la 1500^m de Băroĭ, ast-fel că panta aci este de $^1/_{300}$.

Văile *laculuĭ Hasarlîc* şi *pârîuluĭ Saraiŭ* se deschid spre N. pe o lărgime de 2 km. 500^m. Intre ele se află *délurile Hasarlîc (la V.) şi Eschi-Saraĭ (la E.)*

X. **Segmentul Sarai-Picineaga**. Acest segment lung de 30 km. pe coprinsul căruia sunt délurile: *Viilor, Gârliciuluĭ* despărţite prin *valea Pietrişuluĭ,* apoĭ *délul Viilor de la N. satuluĭ Gârliciŭ,* despărţit de *délul Gârliciul* prin *Valea Berteştĭ, délul Mezetuluĭ* (d'asupra Dăenilor) despărţit prin *valea Viilor* de délul Viilor, *délul Moşuluĭ, délul Coium-punar* şi în fine délul *Ghium-Ghiurmez.*

In tot acest segment malul este ţinut la distanţă până la maximum 4 km. spre Sud şi se apropie din ce în ce către N. de albia Dunăriĭ de către gârla Băroiŭ şi de revărsările şi mlaştinele ţĕrmuluĭ drept (cum sunt cele de la N. satuluĭ Ostrovul).

---

[1]) A se vedea crochiul No. 2, cum şi geografia istorică şi militară.

www.ziuaconstanta.ro

Numaĭ la S. de Picineaga, ramificaţiile vestice ale déluluĭ Ghiun-Ghiurmez merg până în Dunăre formând *Movila Cazacilor,* înaltă de 129^{m} la 1500^{m} de Dunăre, de aceia albia aci este fórte strâmtă (în unele locurĭ 200^{m}). Inălţimea maluluĭ drept merge crescênd de la S. către N. (de la 64^{m} la Gârlicĭ, la 129^{m} Movila Cazacilor).

Ţĕrmul pe tótă lungimea este abrupt, dentelat și nisipos, afară de Movila Cazacilor care e stâncósă.

Văile carĭ debușéză spre Dunăre în acest segment sunt:

a) Valea Viilor (către N. numită valea Pietrișuluĭ) între *délul Viilor* la S. și *Gârliciŭ* la N. este largă la gură până la 3 km.

b) Valea Berteștĭ între délul *Gârliciŭ* la S. și *Viilor* la N., e strâmtă.

e) Valea Viilor (numită la E. *Topârsciŭ)* între délul *Viilor* la S. și *Mezetuluĭ* la N., valea strâmtă la gură până la 200^{m}.

d) Valea Viilor de la Pârga între *délul Mezetuluĭ* la S. și *délul Moșuluĭ* la N., e strâmtă.

e) Valea scurtă numită *a Moșuluĭ.*

f) Valea Dereleĭ-Rosti între *délul Rosti* la S. și *Coium-punar* la N., râpósă spre S., deschisă la N.

g) Valea Ulmilor, scurtă.

h) Valea Hogiĭ de asemenea scurtă, în fine

i) Valea Aiormanuluĭ, abruptă către S. din cauza Movileĭ Cazacilor, către N. deschisă și inundabilă.

XI. **Segmentul Picineaga-Măcin** lung de 36 km. La N. de *Comuna Picineaga* încep terenurĭ inundabile pe o distanţă de 10 km., ast-fel că înălţimile maluluĭ drept sunt ţinute până la 6 km. depărtare de matca fluviuluĭ.

La S. de *Turcóia* se află stâncosul *dél numit al luĭ Iacob,* ţĕrmul aci este fórte înalt, 336^{m} maximum, iar apele fluviuluĭ scaldă baza déluluĭ; înălţimea ţĕrmuluĭ drept se continuă către N. până la cătunul Igliţa, unde se află cota 36^{m}, chiar pe ţĕrmul fluviuluĭ.

Intre Igliţa și Măcin valea se lărgește de la 4—5 km., totușĭ ţĕrmul drept domină.

Aci terenul este inundabil și ocupat de bălţile *Igliţa* și *Carcaliŭ,* ce depărtéză înălţimile de malul drept al fluviuluĭ.

XII. **Segmentul Măcin-Isaccea** lung de 74 km.

In acest segment fluviul descrie *arcul de cerc Măcin, Ghecet, Galaţĭ, Pisica, Reni, Isaccea.* Tot terenul de pe ţĕrmul drept este inundabil și acoperit cu bălţĭ, ceea ce depărtéză înălţimile până la maximum 10 km. (în dreptul comuneĭ Jijila).

Totușĭ sunt douĕ déluri carĭ înaintéză către V. și N.V. ca 2 piĭtenĭ printre inundaţiunĭ, aceștĭ doĭ pintenĭ, fórte importanţĭ, sunt *Punctul Orliga* cu înălţimea de 110^{m}, ce se apropie de Ghecet până la 8 km. și *délul Bugeaculuĭ* cu 61^{m} înălţime la extremitatea sa N.-Vestică, se prelungesce către N.V. apropiindu-se de Dunăre până la 6 km.; acesta din urmă a fost utilizat de Rușĭ în campania din 1877 [1]). Către E. délurile se apropie de ţĕrmul drept al fluviuluĭ, ast-fel că la Isaccea atinge chiar acest ţĕrm.

Poziţiile de la Brăila, Galaţĭ și Reni fiind înălţimĭ chiar pe ţĕrmul stâng, pot fi utilisate cu folos pentru a se executa trecerea fluviuluĭ în aceste puncte; ele scad însă când *punctele Orliga și Bugeacul* ar fi bine fortificate.

Văile acestuĭ segment sunt:

Valea Jijila largă la gură, se strâmtéză din ce în ce către E., corespunde la S.E. cu *Valea comuneĭ Grecĭ. Valea Luncaviţa* strâmtă de la gură chiar, se înfundă către S.

XIII. **Isaccea și Posiţia de la Eschi-Kale** [2]). La V. orașuluĭ Isaccea terenul inundabil de pe ţĕrmul drept al Dunăriĭ încetéză, pentru a da loc înălţimilor a se apropia din ce în ce de albia fluviuluĭ.

Prelungindu-se ca un promontoriŭ printre terenurile mlăștinóse, *Eschi-Kaleh* a fost în tóte timpurile, punct de trecere însemnat și fortificat; urme de întăririĭ vechĭ se găsesc

---

[1]) A se vedea partea istorică.

[2]) A se vedea crochiul No. 3 și la partea istorică, resboiul din 1828—29.

www.ziuaconstanta.ro

chiar azĭ. Numirea turcéscă «fortăréţa-veche», îĭ arată destul importanţa sa. Dunărea are aci 650^{m} lăţime, iar pe ţĕrmul stâng, posiţiunile rusescĭ de la Teraponti şi Kartal sunt departe de ţĕrm ca la 2 km.

XIV. **Segmentul Eski-Kaleh-Tulcea** lung de 27,765^{m}. La pólele înălţimilor de la Eschi-Kaleh începe terenul inundabil, acoperit cu bălţĭ şi gârle de pe ţĕrmul drept al Dunăriĭ, ceea ce face ca înălţimele din acest segment să se oprescă la depărtărĭ, variind între 2½—6 km. de ţĕrm.

Gârla Somoveĭ curge pe sub mal.

La V. de oraşul Tulcea, *délul Tulcea* [1]) înaintéză către ţĕrmul fluviuluĭ, apropiindu-se până la 2 km., iar în oraş înălţimile se ţin fórte aprópe de ţĕrm.

SCHIŢA No. 1. TULCEA. (După K. F. Peters).

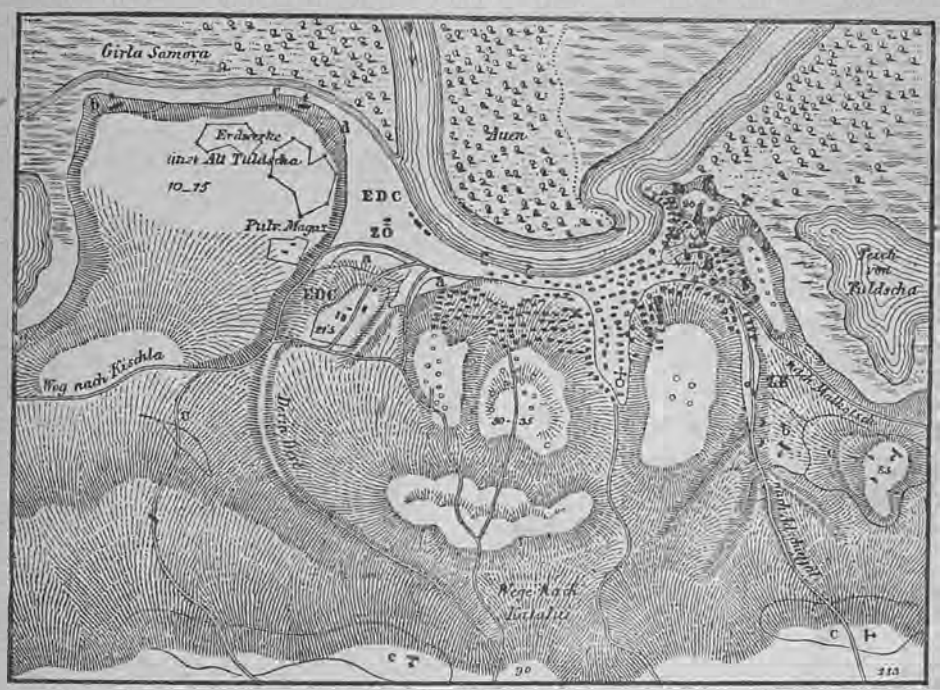

LEGENDA:

[ ] Löss.		- ı ˥ Case.	
[a] Silt vechiŭ.		ZB. Fântânĭ.	
[b] Piatră vărósă albă şi roşie.	Trias	⊓ Moscheia.	
[c] « închisă (cenuşie), var şi Mergelschiefer	Trias	⊤ Conacul Paşeĭ.	
[d] « nisipósă, quarţit şi conglomerat	Trias	Ö Biserica mare.	
f. pământ galben.		X Vice-consulatul austriac.	
p. porfir.		L Debarcaderul vapórelor austriace.	
oo Cariere.		EDC. Magaziĭ.	
oooo Morĭ de vênt.		ZÖ Biuroul Comisiuniĭ Europene Dunărene.	

Înălţimile d'asupra niveluluĭ mării sunt calculate în stânjenĭ vienezĭ.

SCALA $\frac{1}{70.000}$

Văile acestuĭ segment sunt:

Valea Adâncă, care debuşază în dreptul *mănăstiriĭ Saonul;*

Valea de la podul Bulgaruluĭ, la 4 km. spre V. de oraşul Tulcea, şi

Valea destul de largă pe care se află oraşul *Tulcea.*

XV. **Segmentul Tulcea-Dunăvĕţ** lung de 40 km., *dealungul braţuluĭ Sf. Gheorghe.* Înălţimile în acest segment nu ating fluviul de cât în 3 puncte: la *Prislav* pe o lungime de 1.600^{m} (între Tulcea-Prislav terenul inundabil ţine înălţimile la 3 km. departe de ţĕrm), la *Cara-*

[1]) A se vedea şi geografia militară.

www.ziuaconstanta.ro

Suhat pe 750^{m} lungime, cu tóte că între Prislav şi Cara-Suhat înălţimile de la Pârlita se ţin aprópe de fluviŭ (800^{m}) şi la *Mahmudia* pe 3 km. lungime.

Spre E. de Mahmudia terenul este iarăşĭ inundabil şi înălţimele de şi micĭ, se ţin paralel braţuluĭ până la gura Dunăvĕţuluĭ, exceptând cotul inundabil al braţuluĭ Sf. Gheorghe din dreptul comuniĭ *Morughiol.*

Ultimele ramificaţiunĭ Estice ale *dêluluĭ Dunăvĕţ* se opresc în gârla cu acest nume.

Văile în acest segment sunt:

Valea mare, care debuşază în dreptul laculuĭ Malcocĭ;

Valea Curcuzu-Mare între Prislav şi Pârlita şi Valea ramificată în douĕ spre S. de la *Comuna Beş-Tepe.*

III.

Linia de despărţire a apelor în basinul Vest-dunărean.

Fac parte din acest basin tóte rîurile, lacurile şi văile cu direcţia către Dunăre, pe tótă lungimea fluviuluĭ, coprinsă *între Azaclaŭ şi punctul terminus al frontieriĭ de Sud.*

Linia, care desparte apele ce se varsă în acest basin, are o direcţiune generală de la N.-V. către S.-E., până la 5 kilometri spre V. de Constanţa, iar de aci schimbă direcţia de la N.-E. către S.-V., până la piatra frontieră No. 26.

Acéstă linie începe de la extremitatea N.-Vestică a *dêluluĭ Bugeacul* (punctul cotat 61), cobóră către S.-E. pe cóma acestuĭ dél (pe la punctul cotat 83), apoĭ pe culmea *dêluluĭ cu Monument* (pe la punctele cotate 72 şi 87), înconjură pe la S. *Valea satuluĭ Garvan,* urméză culmea *dêluluĭ Pietrosul* (punctul cotat 162), continuă către S. pe cóma *dêluluĭ Cărările,* pe la N. de *Văcărenĭ,* pe la *movilele Săpate* (cota 102), *movila Fuseĭ* (108), de unde înconjurând pe la Sud *valea Glodului,* ia direcţia către Est până la *dêlul Sevatin,* a căreĭ cómă o urméză către S., trece pe la *movila Kitlău* (197), continuă către S.-E. culmea délurilor: *Pietrosul şi Piscul Ţuţuiat. Aci e punctul de unde pornesce către Est linia despărţitóre a apelor din basinul Nord-Dunărean.*

Din Piscul Inalt, după ce acéstă linie desparte *valea Luncaviţeĭ* de aceia *a Grecilor.* continuă către S. pe la *punctul trigonometric Grecĭ* (cotat 426), apoĭ se înclină puţin către E., trece prin punctul cotat 407, urméză către S.E. culmea *délurilor Ştubeilor, Negoiu* (cotat 403) şi *Almalia* (cotat 370).

După ce desparte *valea Cerneĭ* de aceia *a Taiţeĭ,* linia se continuă către S.-E. pe culmea *délurilor David, Hancearca* (pe la punctul cotat 346), se îndréptă către Vest pe culmea délurilor *Amzalăĭ* (pe la punctele cotate 330 şi 250) şi *Carapcea* (cotat 210), înconjură pe la E. *Valea Jaila,* pe care o desparte de aceia a *Taiţeĭ,* trece pe la *Orta Cairac* (cotat 285), se îndréptă către S.E. pe culmea *Sacar-Bair,* pe la *punctul Atmagea* (cotat 399), înconjură pe la N. *valea Arman-Ceşme,* urméză culmea *délurilor Sultan-Bair,* desparte *apele Saraiuluĭ* de acele ale *Slaveĭ,* apoĭ către S.E. pe culmea *dêluluĭ Periclic,* pe la *punctul Doeranĭ (Er-Ghiobea-Tepe,* cotat 392), pe la punctul cotat 369, desparte apoĭ *apele Topologuluĭ* de acele ale *Casâmceĭ,* trecênd pe culmea *dêluluĭ Coru-Bair* (pe la punctele cotate 304, 313, 307, 287 şi 227).

Se îndréptă apoĭ către S. pe culmea *dêluluĭ Dulgheru, pe la punctul Turbencea* (cota 252), urméză culmea acestuĭ dél până la punctul cotat 206, înconjură pe la N. *valea Cartal,* se îndreptéză apoĭ pe la Vestul acesteĭ văĭ pe *dêlul Cartal,* pe care îl urméză până la *dêlul Înşiratelor* la Estul *comuniĭ Şiriu,* trecênd pe la punctul 209, se îndréptă către S.E., pe la *Hagi-Bairam-Tepe* (cotat 214), apoĭ pe la punctele cotate 166, 163, 171, pe *dêlul Koş-Tepe-Bair* (cotat 203), pe *dêlul Bilarlar,* pe la punctul *Ghelangik-Tepe* (cotat 189), pe culmea *dêluluĭ Bilarlar-Bair,* pe la punctul numit *Cara-Tepe* (cotat 177).

Culmea acestuĭ dél o urméză pe la punctul cotat 142, apoĭ pe *dêlul Ilanlik-Bair* prin punctul cotat 125, până la *punctul Caramurat* (cotat 118^{m}), d'asupra satuluĭ, continuă către

www.ziuaconstanta.ro

S. culmea *déluluĭ Armut-Bair,* pe la punctul *Caramurat-Tepe* (cotat 108); de aci către S.-E., pe la punctul cotat 89, pe la Nordul *Văiĭ-Ciobanuluĭ,* se continuă către punctul *Islam-Tepe,* (cotat 91). pe la *Duran-Tepe,* la V. de *Canara,* către S. la punctul *Palaz* saŭ *Ciatal-Iuk* (cotat 71), pe la *Tazlî-Iuk* (cotat 72) și în fine pe la cota 60 aflată de 5 km. de *orașul Constanța* la încrucișarea celor 2 *Valurĭ numite ale luĭ Traian* și aprópe în punctul, unde linia ferată taie aceste valurĭ.

Către S. linia de despărțire a apelor este fórte puțin definită din causa terenuluĭ aprópe orizontal, totușĭ în trăsurĭ generale, acéstă linie se îndréptă către Vest, până la *movila Cara-Iuk* (cotată 88), de aci către S. pe la *movila Iuci-Iuk-Berichi* (cotată 81); după ce înconjură pe la E. *valea Mahometcea,* trece pe la *Eschi-Tepe* (cotat 91), apoĭ pe la V. de *Musurat,* pe la N. de *Topra-isari, pe délul cu acelaș nume,* se îndréptă către S. pe culmea *déluriłor Meragi-Bair,* lasă la V. valea *Sanâr-Dere,* se continuă pe culmea *déluluĭ Cogea-Sîrt-Bair* (pe la punctul cotat 100), lasă către E. *Valea Alceac-dere,* trece pe la movila *Iasi-Iuk* (la S. de *Cara-Kioĭ,* cotat 117) din délul *Arta-Burun,* se îndréptă printre *satele Azaplar și Mustafacâ,* până la délul *Cara-Iuk* (cotat 130); de aci îșĭ schimbă direcția către S.-V. pe culmea déluluĭ *Coru-Sarî,* până la movila *Ghiuvenli II* (cotată 152); după ce lasă către S.-E. *valea Daulu-chioĭ-culac,* urméză cóma *déluluĭ Alibi-Kioi,* până la N.-V. de *Caraomer,* lasă apoĭ către N. V. *Valea Alibi-Kioĭ, Dere-Kioĭ* și se îndréptă pe *délul Bair-Iuiuk,* trece pe la *punctul Bali-Iuk* (cotat 182) și urmând cóma *déluluĭ Dere-Kioĭ* ese din Dobrogia pe la *piatra frontieră No. 26.*

IV.

Cursul Dunăriĭ. Ostróve. Lacurĭ. Rîurĭ cu afluențiĭ lor, carĭ curg și văile carĭ se deschid la Dunăre.

A. Basinul Vest-dunărean.

a) Descrierea Dunăriĭ între punctul terminus și délul Bugeaculuĭ.

α) Dunărea începe a uda teritoriul Dobrogieĭ de la Punctul Terminus, așeḑat la 800^{m} spre Est de *bastionul Itsch-Tchenguel* al orașuluĭ Silistra [1]). Lărgimea albieĭ începe a se mări, căcĭ de unde în dreptul Silistreĭ era de 850^{m}, la frontieră acéstă lărgime este de 1500^{m}.

Lărgimea albieĭ crește cu cât fluviul înaintéză către Est, atingênd maximum la *comuna urbană Ostrov* (3200^{m}), pentru a lăsa loc la 4 ostróve marĭ și nouă maĭ micĭ semănate între frontieră și délul Bugeaculuĭ, unde brațul de la Nord, *numit Ploșca* se reunesce cu cursul navigabil al fluviuluĭ, reducêndu-se lărgimea la 550^{m}.

Intre frontieră și délul Bugeaculuĭ, Dunărea pe un parcurs de 9½ km. are direcția de la Vest la Est.

β) *Ostróvele* în acéstă porțiune sunt:

1. *Pastramagi* lângă și la Est de frontieră, depinde de *comuna Ostrov.* Este format din aluviunĭ de nisip și pietriș. Are forma lungăréță, ca o técă de fasole; lungimea sa este de 2 km., iar lărgimea medie de 700^{m}, cu o suprafață de 120 hectare.

Brațul de miază-zĭ, care desparte ostrovul de țărm, are o lărgime de 200^{m}, adâncimea de 4^{m}; cel de Nord, care 'l desparte de *ostrovul Hopa* e lat de 250^{m} și adânc de 4^{m}. Ambele aceste brațe sunt navigabile. Ostrovul este acoperit cu iarbă ce servă de pășunat; nu e locuit; are numaĭ treĭ colibe la marginea de Vest; cu timpul se va uni cu uscatul.

2. *Hopa,* așeḑat în față și la Nordul celuĭ precedent, cu care tinde a se uni, fiind de aceiașĭ formație ca și el. Ține de *comuna Ostrov.* Forma sa e lungăreață, terminându-se de o parte și de alta cu două capurĭ ascuțite. Lungimea luĭ e de 2½ km., lărgimea de

[1]) Posiția astronomică a acestuĭ punct este arătată la Geografia matematică.

www.ziuaconstanta.ro

750^m, iar suprafaţa de 150 hect. Este acoperit cu sălciĭ. Braţul de la N., care îl desparte de teritoriul *jud. Ialomiţa* este navigabil avênd 800^m lărgime şi 8—10^m adâncime. In faţa sa se deschide pe ţĕrmul stîng *canalul Borcea,* care curge pe teritoriul jud. Ialomiţa.

3. Lângă marginea Sud-Vestică a acestuĭ ostrov se află *alte douĕ maĭ micĭ,* ambele cu o suprafaţă de 20 hect.

4. *Ostrovul vechiŭ,* aşeḑat la Vestul ostrovuluĭ Hopa şi despărţit de el printr'un braţ navigabil de 150^m lărgime şi 12 adâncime. Este format din deposite aluviunare, argil amestecat cu pietriş şi nisip. Forma luĭ este lungăréţă, terminându-se la Vest cu un cap alungit. Lungimea luĭ e de 3½ km., iar lăţimea de 1500^m şi are o suprafaţă de 720 hect., din care 60 (la V.) acoperite cu sălciĭ, restul cu iarbă ce servesce de păşunat vitelor locuitorilor *comuniĭ Ostrov de care ţine.* Insula nu e locuită, numaĭ douĕ colibe de păstorĭ sunt la marginea de nord. Braţul ce o desparte de jud. Ialomiţa are 300^m lărgime şi 5 adâncime, acest braţ se îngustéză între Ostrovul vechiŭ şi

5. *Tilchia,* care aparţine *jud. Ialomiţa.* Lungimea acestuia este de 10.700^m, lărgimea de 1500^m, suprafaţa de 1600 hect. Forma sa este alungită, terminându-se cu un cap ascuţit la Vest; formaţiunea sa este ca a celor precedente. Braţul ce'l desparte de ţĕrmul stîng este lat de 300^m şi adânc de 5^m. Braţul navigabil trece pe la Sudul ostrovuluĭ Tilchia prin faţa *comunelor Ostrovul şi Bugeacul* este larg de 750^m şi adânc de 12^m. Insula este nelocuită şi acoperită cu pădurĭ de sălciĭ la estremitatea Vestică şi pe malul Nordic, în total pe o suprafaţă de 150 hect., restul e acoperit cu iarbă.

6. Lângă marginea Sud-Vestică în bratul ce o desparte de Ostrovul vechiŭ se află *o mică insulă* (supr. 40 hect.), iar aprópe de ţĕrmul stâng (jud. Ialomiţa) *sunt alte douĕ Ostróve micĭ* (20 şi 15 hect.) tóte acoperite cu sălciĭ.

7. In scobitura Sud-Vestică a Ostrovuluĭ Vechiŭ se află micul ostrov numit *Pacuiul mic,* ce are 750^m lungime şi 250^m lăţime (supr. 25 hect.); iar la Sud de acesta un altul maĭ mare: *Pacuiul mijlociŭ* de formă alungită cu 1000^m lungime şi 100^m lăţime (supraf. 40 hect.). Ambele sunt acoperite cu sălciĭ şi aparţin *comuniĭ Ostrov.* In fine *Pacuiul mare* situat în faţa *comuniĭ Ostrov,* de care depinde şi de care se desparte prin braţul navigabil al fluviuluĭ, larg de 300^m şi adânc de 10^m. Lungimea luĭ este de 1200^m, lărgimea de 80^m, suprafaţa de 80 hect.; forma sa este lungăreaţă. Tot ostrovul este acoperit cu arborĭ fructiferĭ. Cu timpul tóte aceste ostróve cu denumirea de Pacuiul se vor uni cu Ostrovul Vechiŭ.

Maĭ e de notat *micul Ostrov* aşeḑat aprópe de malul drept, chiar lângă *comuna Ostrov;* e de formă alungită cu 800^m lungime şi 80^m lărgime, suprafaţa de 30 hect., este acoperit cu liveḑi.

γ) *Văĭ.*

I. O singură vale se deschide spre Dunăre în tótă porţiunea coprinsă între frontieră şi délul Bugeaculuĭ. Acéstă vale este fórte importantă, pentru că maĭ mult de jumătate din ea forméză frontiera între Dobrogia şi Bulgaria.

Ea se numesce *Regederesi-Ceair* şi se află pe teritoriul comuniĭ Almalîu; ia nascere din bifurcaţia délurilor Icral-Ceia-Bair (din Dobrogia) şi Topci-Iol (Bulgaria), la piatra frontieră No. 5 şi la pichetul No. 3 (Gabroviţa); se îndréptă către N.-E., avênd direcţia generală S. S.E.-N. N.V. printre délurile Icral-Ceia-Bair, pe drépta (în Dobrogia), şi Siil-Olu-Sîrt pe stînga (Bulgaria). Pe valea sa, în dreptul fortuluĭ Arab-Tabia, se formézā o fântână numită *Ibraim-Paşa-Ceşme.*

Lungimea acesteĭ văĭ este de 6 km., dintre care numaĭ 3½ servesce de frontieră, adică între pietrele 4—5, căcĭ de la piatra 4, frontiera suie către Est clina déluluĭ Icral-Ceia-Bair, pe la Estul fortuluĭ Yelanlî-Tabiasi, care remâne în Bulgaria.

La Ordu-Tabia (Bulgaria), valea începe a se lărgi şi maĭ către Nord se întâlnesce cu valea Iasî-Tepe-Ceair (Bulgaria).

Pe valea Regederesi-Ceair merge calea naţională Silistra-Bazargik. Către Silistra, valea e largă şi acoperită cu viĭ, maĭ către S. E. începe a se strîmta. Nu e alimentată de cât de ape de ploĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

b) **Dunărea între Bugeac şi délul Macuc.**

α) De la délul Bugeaculuĭ, Dunărea are o direcţie S.V.-N.E. pe un parcurs de 18 km. până la délul Macuc, puntul trigonometric Oltina.

β) *Ostrovele* pe acéstă porţiune sunt:

8. *Pacuiul luĭ Sóre*, care ţine de comuna Gârliţa, cătunul Gârliţa. Este format din aluviunĭ, acoperit cu nisip şi pietriş; ostrovul este neproductiv. Forma luĭ este lungăréţă, are 2 km. lungime, 200^m lăţime şi 70 hect. suprafaţă. Braţul navigabil al fluviuluĭ trece pe la Nordul insuleĭ şi are 200^m lărgime şi 10^m adîncime.

9. *Veriga*, un mic ostrov, aşeḑat în faţa cătunuluĭ Pârjoaia de care deprinde, are 700^m lungime şi 30^m lăţime; suprafaţa de 20 hect. Ostrovul este neproductiv, fiind acoperit cu pietriş şi nisip. Braţul navigabil trece pe la Nordul insuleĭ, iar cel care îl desparte de ţĕrm are 20^m lărgime şi 3^m adîncime.

10. La N. şi aprópe de ţĕrmul stîng se află *Ostrovul Şoimul*, ce ţine tot de cătunul Pârjoaia, are 2½ km. lungime, 100^m lăţime şi 25 hectare suprafaţă. Este acoperit cu sălciĭ şi richite.

Braţul de Nord îl desparte de teritoriul jud. Ialomiţa, are 50^m lărgime şi 5^m adâncime; iar cel de la S., între el şi Veriga, este navigabil şi are 1017^m lărgime şi 15^m adâncime.

11. Micul Ostrov *Cali-George*, aprópe de ţĕrmul drept şi *Bim-başa*, aprópe de de ţĕrmul stîng, sunt aşeḑate maĭ jos pe Dunăre, ambele ţin de comuna Satu-Noŭ. Acesta din urmă are o suprafaţă de 415 hect., lungime de 2 km. şi lărgime de 400^m. Braţul navigabil al fluviuluĭ trece printre ele şi are 450^m lăţime şi 16^m adâncime. Ambele sunt acoperite cu sălciĭ şi richită. In faţa Ostrovuluĭ Bimbaşa se scurge în Dunăre, pe malul stîng, un braţ al Borceĭ.

12. *Pârlitu*, aşeḑat aprópe de ţĕrmul dobrogian în faţa Ezeruluĭ Oltina, depinde de comuna Satul-Noŭ. Formaţiunea sa este aluvională; în partea de E. este acoperit cu sălciĭ, iar la V. cu nisip şi pietriş. Forma luĭ este eliptică, lung de 2 km., larg de 1 km., are o suprafaţă de 120 hect. Braţul navigabil trece pe la Nordul Ostrovuluĭ, iar cel care îl desparte de ţĕrmul dobrogean are 60^m lărgime şi 3½^m adîncime.

13. *Strîmbu*, aşeḑat în faţa canaluluĭ de scurgere al Ezeruluĭ Oltina, depinde de comuna Oltina. Suprafaţa sa e de 200 hect. (lung 2½ km., larg 1 km.), este acoperit cu sălciĭ şi richită.

Braţul care'l desparte de Dobrogea are 700^m lărgime şi 6^m adâncime. Cel navigabil trece pe la Nord.

γ) *Lacurĭ, rîurĭ şi văĭ.*

II. **Ezerul Gârliţa.** Lac aşeḑat pe teritoriul a 3 comune: Gârliţa (pe ţĕrmul de E.), Bugeacul (pe ţĕrmul de N.V.) şi Almalîu (pe pârîul cu acelaş nume). Forma luĭ este ca aceia a unuĭ cimpoĭ. Se întinde de la S.V. către N.E. pe o suprafaţă de 8 km. p. şi are o lungime de 10 km. iar lăţimea medie de 2½ km., exceptând balta formată la N.E. (20. hect. supr.).

Lacul trebue să se fi format din revĕrsările fluviuluĭ, de care se desparte printr'o limbă de pămênt de 300^m şi înaltă de 2½^m. El comunică cu Dunărea prin gârla Dervent, de 2½ km. lungime, care îĭ varsă prisosul apelor în faţa insuleĭ Pacuiul-luĭ-Sóre şi peste care trece un drum comunal ce duce la Bugeac.

Malurile laculuĭ în partea Nord-Vestică, Sudică şi Sud-Estică sunt înalte şi stâncóse, din causa naturiĭ délurilor încunjurătóre. La N. délul Bugeaculuĭ şi Cărămiḑleĭ; la Vest, délul Belezlichi-Sîrtî; la Sud, délurile Burun-Sîrtî şi Bone-Sîrtî; la E. délurile Gârliţa, Galiţa, Scorcĭ, Taplic şi Draca.

Basinul sĕŭ coprinde 3.000 hectare, carea parţin comunelor Bugeac, Ostrov, Almalîu, Esechioĭ şi Gârliţa; el e coprins între délurile: Draca, Dervent, Canlidere, Curdeli, Carvan la Est; Cuiugiuk-Iolu-Bair, Taslî-Burun, Ceatal-Iol-Bair, Beĭ-Orman-Bair, Tiumbet-Bair şi Pinirlik-Bair, la Sud; Topci-Bair, Icral-Ceaea-Bair, la Vest; Iapce-Bair şi Bugeac la Nord.

www.ziuaconstanta.ro

Adâncimea laculuĭ este de 6^{m} maximum. Fiind alimentat de Dunăre, se găsesce în el tot felul de pesce în abondenţă şi de bună calitate; pescăritul face una din ocupaţiile locuitorilor din Gârliţa, Galiţa şi Bugeac, carĭ transportă peştele la Ostrov şi de aci la Călăraşĭ şi în satele de pe canalul Borceĭ.

Pâraiele şi văile ce se deschid în ezerul Gârliţa, sunt:

1. *Valea Bugeaculuĭ* la Nord, plécă din pólele estice ale déluluĭ Cărămiḑeĭ, se îndréptă către E. printre délurile Iapce-Bair şi Bugeac la N., Cărămiḑeĭ la V. şi S. Lungimea eĭ este de 2½ km.; malurile jóse, iar aprópe de gură sunt înalte şi stâncóse. Nu e alimentată de cât de apele de plóie. Se află pe teritoriul comuneĭ Bugeac şi tăiată de drumul comunal Almalîu-Bugeac.

2. *Pârîul Almalîu* la Nord, el udă teritoriile comunelor Almalîu, Ostrovul şi Esechioĭ. Isvorăsce din pólele Estice ale déluluĭ Topci-Iolu-Sîrtî, se îndréptă maĭ întâiŭ către N.E. până la Satul Almalîu, de aci către E. până la Cişmeaua Ostrovenilor, la 2 km. spre S. de urbea Ostrov, de unde se îndréptă continuu către N.E., până la vărsarea sa în partea Sud-Vestică a Ezeruluĭ Gârliţa.

Curge printre délurile: Icral-Ceaea-Bair, Trâncoviţa, Cărămiḑeĭ la Nord şi Sarî-Mesea-Bair la Sud. Lungimea sa este de 12 km.; avênd apă în continuu; malurile sunt înalte şi râpóse; valea sa se maĭ numesce şi Beilic-Ceair.

Basinul sĕŭ are o suprafaţă de 15 km. p., coprins între délurile: Sera-Ceaea-Bair, Iapce-Bair, Cărămiḑeĭ la N., Topci-Iolu-Sîrtî la V., Belezliki-Sîrtî la S. şi Ezerul Garliţa la Est. Pe valea sa merg drumurile comunale, care légă Ostrovul cu Almalîu şi Esechioĭ.

Afluenţiĭ acestuĭ pârîŭ, pe drépta, sunt:

a) Valea Gabroviţa, pe teritoriul comuneĭ Almalîu, nasce din pólele S.E. ale déluluĭ Icral-Ceaea-Bair, pe frontiera bulgară, lângă piatra No. 6, la movila Gabroviţa, se îndréptă de la S.V. către N.E. şi se deschide în valea pârîuluĭ Almalîu, la satul cu acelaş nume.

Este mărginită de délurile Icral-Ceaea-Bair la N.V. şi Sarî-Mesea-Bair la S.

Valea este strîmtă şi importantă din punctul de vedere militar, de óre-ce este urmată de drumul comunal, care duce de la Almalîu peste frontieră, unde se unesce cu şoseaua naţională Silistra-Bazargic (Bulgaria). Nu e alimentată de cât din apele de plóie; lungimea eĭ este de 2 km., până la comuna Almalîu.

b) Iaguda-Ceair, vale pe teritoriul comuniĭ Almalîŭ, se desface din pólele Estice ale déluluĭ Sarî-Mesea-Bair, se îndréptă către E. în direcţie generală S.V.-N.E., printre două prelungirĭ ale déluluĭ, care pórtă aceiaşĭ numire de Sarî-Mesea-Bair. Are lungime de 6 km., e strâmtă, debuşază în valea Almalîu, ceva maĭ jos de Cişmeaua Ostrovenilor. N'are nicĭ un drum prin ea, este alimentată numaĭ din apele de plóie.

c) Sarî-Mesea-Ceair, vale pe teritoriul comuniĭ Almalîu, se desface din délul cu acelaş nume şi corespunde cu piatra frontieră No. 7, se îndréptă către E. în direcţie generală S.V.-N.E. şi după o lungime de 5 km. se deschide în valea Beilic-Ceair. Valea este jósă, nu e alimentată de cât din apa ploilor şi e tăiată de drumul Almalîu-Esechioĭ.

d) Pampur-Ghiolgiu-Ceair, pârîŭ pe teritoriul comuniĭ Almalîu; ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Topci-Iol-Sîrtî, în Bulgaria, sub denumirea de *Topci-Iol;* are direcţie S.V.-N.E. până la frontieră, pe care o taie la egală distanţă între pietrile No. 7 şi 8. De la frontieră până la vărsarea în pârîul Almalîu (la 1 km. maĭ sus de vărsarea acestuia în lacul Gârliţa), pórtă numirea de *Pampur-Ghiolgiu-Ceair.* Curge printre délurile Sarî-Mesea-Bair la N. şi Belezliki-Sîrtî la S. Are un curs de 11 km.; malurile sunt jóse, este tăiat de drumul comunal Almalîu-Esechioĭ şi de altele maĭ micĭ. Are importanţă militară, de óre-ce străbate frontiera.

Pe stînga, pârîul Almalîu, primesce:

e) Valea Trâncoviţa, pe teritoriul comuniĭ urbane Ostrov, începe din pólele apusene ale déluluĭ Trâncoviţa, se îndréptă maĭ întâiŭ către E. şi apoĭ către S., cu direcţia generală N.V.-S.E., merge printre délurile Trâncoviţa la S., Iapce-Bair la N. şi délul Cărămiḑeĭ la E., se deschide la Cişmeaua Ostrovenilor. Valea nu e adâncă, malurile sunt jóse, e

www.ziuaconstanta.ro

alimentată numaĭ din ploĭ. Lungimea eĭ este de 4 km. și e tăiată de drumul comunal Ostrov-Almalîu și de cel județén Ostrov-Cuzgun.

3. *Valea Curu-Canara* la S.V., face hotar între comunele Almalîu și Esechioĭ. Se desface din pólele S.E. ale déluluĭ Belezliki-Sîrtî (în Bulgaria), taie frontiera la S.E. de piatra No. 8, între acésta și pichetul românesc No. 6. Pe prelungirea eĭ, în Bulgaria, se află valea *Hamazli-Ceair*, ce se bifurcă către Est cu numirea de *Mahale-Orman-Ceair*, însoțită și de un rîușor. Câte trele aceste văĭ sunt acoperite cu pădurĭ pe frontieră.

Intrând în Dobrogia, valea *Curu-Canara* se îndréptă către N. în direcție generală S.S.V.-N.N.E., printre délurile Belezliki-Sîrtî (la V.) și Hagi-Durac-Sîrtî (la E.); după o lungime de 3 km. de la frontieră, se deschide în Ezerul Gârlița. Malurile sunt pe alocurĭ pietróse și acoperite cu pădurĭ, valea strâmtă și urmată de drumul ce se desface din șoseaua Ostrov-Cuzgun la códa S. a laculuĭ Gârlița și merge către S., trece frontiera pentru a se uni cu șoseaua națională Silistra-Bazargik. E e de o fórte mare importanță militară, care reiese din drumul ce o străbate. Valea nu e alimentată de cât de apele de ploĭ.

4. *Kiuciuk-Kessen-Ceair* la S., pe teritoriul comuniĭ Esechioĭ. Ea se desface din pólele N.E. ale déluluĭ Hagi-Durac-Sîrtî, de lângă punctul trigonometric Esechioĭ, se îndréptă către N. în direcție generală S.V-N.E., printre délurile Burun-Sîrtî la V. și Bone-Sîrtî la E.; după o lungime de 4 km., se deschide în lacul Gârlița. Valea e strâmtă, malurile acoperite de tufiș, nu e alimentată de cât de ploĭ. E urmată de drumul Esechioĭ-Gârlița.

5. *Valea Esechioĭ* la S., pe teritoriul comuniĭ Esechioĭ; începe din pólele S.E. ale déluluĭ Hagi-Durac-Sîrtî; se îndréptă maĭ întâiŭ către E., printre délurile Hagi-Durac-Sîrtî, Bone-Sîrtî la V., Șaban-Bair, Tiumbet-Bair la E. La délul Tanas-Sîrtî (V.), schimbă direcția către N. pe lângă délul Versat-Sîrtî (V.) și după un mers de 11 km. se deschide în lacul Gârlița. Malurile sale sunt jóse. Pe ea merge drumul Gârlița-Esechioĭ. Este importantă atât din punctul de vedere al suprafețiĭ ce ocupă cu secundarele sale (4.500 hect.), cât și prin trecerile ce deschide peste frontieră. Teritoriul care aparține acesteĭ văĭ principale este coprins între délurile: Bone-Sîrtî și Hagi-Durac-Sîrtî la V., Mahale-Orman-Bair, Șaban-Bair, la S.-V., Pinirlic-Bair la S.-E., Tiumbet-Bair, Cuiugiuc, Versat-Sîrtî, Regene-Bair, Tasli-Burun, Olucli-Cuiugiuc-Bair și délul Gârlița la E.

Văile secundare, care se deschid în acéstă vale pe stânga sunt micĭ și fără însemnătate; cele de pe drépta sunt.:

a) Șaban-Ceair, pe teritoriul Comuniĭ Esechioĭ, se deschide de peste frontieră din pólele S.-E. ale déluluĭ Mahale-Orman-Bair, trece în Dobrogia între piatra No. 9 și pichetul românesc No. 7, se îndréptă către N., în direcție generală S.V.-N.E., printre délurile Șaban-Bair (la V.) și Pinirlic-Bair (la E.); după o lungime de 4 km., se deschide în prelungirea văiĭ Esechioĭ, chiar în mijlocul satuluĭ. Valea este strâmtă și acoperită cu fâneațe și pădurĭ. Prin ea se continuă drumul, care de la Esechioĭ, trece peste frontieră aprópe de pichetul No. 7 și merge a se uni cu șoseaua națională Silistra-Bazargic. Are o mare importanță militară. Valea nu e alimentată de cât de apele provenite din ploĭ.

b) Regene-Ceair pe teritorul comuniĭ Esechioĭ. Este formată din unirea a douĕ văĭ: *Punar-Orman-Ceair* (la V.) și *Kilege-Ceair* (la E.), care înconjură délul Tiumbet-Bair. Ambele aceste văĭ, formate pe teritoriul bulgar, aŭ o direcție către N., vin a se uni la frontieră între pietrele No. 9 și 10 (pichetele române No. 7 și 8), pentru a forma valea Regene-Ceair, care se îndréptă către N. în direcție generală S.V.-N.E. printre délurile Tiumbet-Bair (la V.) și Tanas-Sîrtî (la E.). După un parcurs de 6 km., se deschide în valea Esechioĭ la 2 km. maĭ jos de satul Gârlița.

Atât văile terțiare (Punar-Orman-Ceair, Kilege-Ceair), cât și cea secundară (Regene-Ceair) sunt strâmte. Cele douĕ d'ântiĭ sunt acoperite cu pădurĭ la frontieră, cea secundară e acoperită cu verdéță. Câte trele sunt alimentate de ploĭ. Prin valea Punar-Orman-Ceair trece drumul, care venind de la Esechioĭ, peste délul Pinirlic-Bair, taie valea Punar-Orman-Ceair, suie délul cu acelaș nume, trece peste frontieră pe délul Tiumbet-Bair, pentru a se uni cu șoseaua Silistra-Bazargik (Bulgaria).

www.ziuaconstanta.ro

c) Tanas-Ceair, pe teritoriul comuniĭ Gârliţa, e strânsă între délurile Versat-Sîrtî la E. şi Tanas-Sîrtî la V.; nasce aprópe de frontieră la piatra No. 10 în punctul Cuiugiuc; direcţia sa generală este de la S.-E., către N.-V., după o lungime de 3 km., se deschide în valea Esechioĭ. Este alimentată din ape de ploĭ şi n'are nicĭ o însemnătate.

d) Nursus-Ceair numită şi *Valea Gârliţa,* pe teritoriul comunelor Carvan şi Gârliţa. Este formată din două văĭ: *Cuiugiuc-Ceair,* care începe din pólele S.-E. ale déluluĭ Ceatal-Iolu-Bair (Bulgaria) şi *Demecican-Cula-Ceair,* ce se desface din pólele N. ale déluluĭ Carvan-Bair (Bulgaria).

Ambele aceste văĭ străbat frontiera între pietrele No. 9 şi 10 (la pichetul No. 10, ce se află la confluenţa lor) şi în Dobrogia formézǎ valea Nursus-Ceair, care îndreptându-se către V., cu direcţia generală S.E.-N.V., după ce face un mare înconjur, numit *Tasli-Burun-Ceair.* Parcursul văiĭ este de 12 km. (afară de cele douĕ terţiare, fie-care de câte 4 km.), şi se deschide aprópe de satul Gârliţa.

Valea e strâmtă, malurile pe lungime de 8 km. sunt acoperite cu pădurĭ în partea superióră, în cea inferióră cu tufiş şi păşiunĭ. Délurile între care se află acéstă vale sunt: Cuiugiuk-Iolu-Bair, Cara-Burun-Bair la E. Versat-Sîrtî, Regene-Bair, Ceatal-Iolu-Bair (la V.) şi Carvan Bair la S.

In valea Nursus-Ceair se deschide pe stînga valea terţiară *Cavac-Culac-Ceair,* care se desface din pólele Sud-Estice ale déluluĭ Bei-Orman-Bair (Bulgaria), se îndréptă către N. cu direcţia generală S.V.-N.E., străbate frontiera la V. de pichetul românesc No. 9, merge printre délurile Beĭ-Orman-Bair şi Versat-Sîrtî la V., Ceatal-Iol-Bair şi Regene-Bair la E. După o lungime totală de 8 km., valea, care este parcursă de drumul ce se bifurcă din Valea Nursus-Ceair pentru a duce la Kiuciuk-Kainargi, se deschide în valea Nursus-Ceair. Are o óre-care însemnătate militară.

Valea Gârliţeĭ e de o mare însemnătate militară, căcĭ pe fundul eĭ merge drumul de la Gârliţa la Kiuciuk-Kainargi, pe la pichetul No. 10, în Bulgaria. Afară de acest drum principal, la 4 km. spre S. de Gârliţa se bifurcă un altul, care urcă délul Regene-Bair şi trece frontiera pe la E. de pichetul No. 9; iar la impreunarea văilor Esechioĭ-Ceair şi Nursus-Ceair se bifurcă un alt drum, care urcând délul Versat-Sîrtî, trece frontiera pe la piatra No. 10, la punctul trigonometric numit Cuiugiuk.

Satul Gârliţa este punctul cel maĭ important al regiuneĭ din punctul de vedere militar, căcĭ la el se împreună 4 drumurĭ, carĭ radiază şi trec frontiera.

6. *Valea Cuiu-Iuc-Ului,* la E., pe teritoriul comunelor Gârliţa şi Carvan, este formată din alte 4 maĭ micĭ văĭ:

a) Cara-Culac, ce se desface din pólele Estice ale déluluĭ Carvan-Bair (Bulgaria), se îndréptă către N., cu direcţia generală S.E.-N.V., intră pe teritoriul Dobrogeĭ lângă piatra No. 11 (pichetul 12), trece prin satul Carvanul-Mare şi la eşire din el se unesce cu valea Culac-Punar-Ceair. Lungimea eĭ totală este de 7 km. şi malul stâng e acoperit cu pădurĭ. Valea e strâmtă şi urmată de un drum ce duce de la Carvan la Cranova (Bulgaria).

b) Culac-Punar-Ceair, ce vine din pólele N. ale déluluĭ Carvan-Bair (Bulgaria), se îndréptă către N. cu direcţia generală S.V.-N.E., trece frontiera la pichetul No. 11 şi maĭ la N. de Carvanul-Mare se împreună cu valea Cara-Culac. E de 3. km. lungime. Valea este strâmtă şi acoperită cu pădurĭ. Este urmată de drumul Carvan-Zarnicĭ (Bulgaria).

c) Cîrîl-Mîsîr-Ceair, pe teritoriul cătunuluĭ Cuiugiuk (comuna Carvan), se desface din pólele S.-V. ale déluluĭ Sîrt-Iol-Bair, nu departe de satul Carvanul-Mic, al căruĭ teritoriŭ îl desparte de cătunul Velichioĭ, se îndreptéză spre N., cu direcţia generală S.E.-NV., formând un arc de cerc; are o lungime de 3 km. şi e percursă de un drum ce duce de la Carvan la Lipniţa.

d) Cuiugiuc-Ceair, o mică vale pe teritoriul comuneĭ Carvan, (cătunul Cuiugiuk), se desface din pólele apusane ale déluluĭ Cara-Burun-Bair, se îndréptă de la S.S.-E. către N.N.-V., trece pe lângă satul Cuiugiuk şi după un parcurs de 4 km. se împreună cu cele 3 văĭ maĭ de sus, pentru a forma valea Cuiu-Iuk-Uluĭ. Acéstă mică vale este urmată de drumul judeţian Esechioĭ-Lipniţa şi de cel comunal Coslugea-Cuiugiuc-Carvan.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Tóte aceste văĭ se împreună maĭ jos de Carvan, în valea numită *Jailea-Ceair*, care îndreptându-se maĭ întâiŭ către N. cu direcția generală S.E.-N.V., maĭ la N. se unesce cu valea Carvan, iar de la pólele délului Olucli, primesce numirea de valea Cuiu-Iuk-Uluĭ.

Lungimea văiĭ este de 20 km. și se deschide în lacul Gârlița, la 2 km. spre N. de comuna cu acest nume.

Malurile sale sunt formate de délurile: Scorci, Curdeli, Sîrt-Iol-Bair, pe drépta; Gârlița, Olucli, Cara-Burun-Bair, pe stânga. Acéstă vale cu dependentele sale, ocupă o întindere de 4.000 hectare și e coprinsă între délurile: Gârlița la S.-V., Scorci la N.-E., Curdeli și Sârt-Iol-Bair la E., Cîrîagi-Iol-Bair la S.-E., Carvan-Bair (Bulgaria) la S., Cuiugiuk-Iol-Bair și Gârlița la V.

Văile care se deschid în ea pe stânga, sunt:

e) Caraghios-Ceair, pe teritoriul comuniĭ Gârlița, se desface din pólele apusane ale délului Cuiugiuk-Iol-Bair, lângă șoseaua județiană Esechioĭ-Lipnița, se îndréptă către N. în direcție generală S.-N., pe la pólele vestice ale délului Olucli, face hotarul între comunele Carvan și Gârlița și după un drum de 3 km. vine a debușa în valea Cuiu-Iuk-Uluĭ. Malurile sale sunt jóse și acoperite cu puține păduri.

f) Lamburlu-Culac, vale mică pe teritoriul comuneĭ Gârlița, se desface din pólele S.-E. ale délului Gârlița și se îndréptă de la S. către Nord., trece pe la pólele orientale ale délului Gârlița, taie drumul comunal Gârlița-Cuiugiuk și după un parcurs de 2½ km., debușază în valea Cuiu-Iuk-Uluĭ, ceva maĭ sus de deschiderea acesteia în lacul Gârlița. Malurile sale sunt acoperite cu tufiș, iar pe cel stâng se află și o mică pădure.

Valea Cuiu-Iuk-Uluĭ e tăiată de drumul județian Esechioĭ-Lipnița pe la mijlocul eĭ, iar în lung este străbătută de drumul Gârlița-Carvan, care se continuă peste frontieră, după cum s'a arătat maĭ sus.

7. *Valea Galițeĭ* la E., pe teritoriul satuluĭ Galița, se desface din pólele N. ale délului Scorci, sub numele de *Valea Scorci,* merge printre délurile Scorci (la S.) și Canli-Dere (la N.), făcênd întru cât-va hotarul între satele Galița și Canlia. Lângă satul Galița, ia numire de valea Galițeĭ și după o lungime de 7 km. se deschide în lacul Gârlița, la satul Galița. Valea e urmată de drumul Galița-Cuiugiuk

III. **Valea Licina** se deschide la Dunăre. Este aședată pe teritoriul comuneĭ Canlia; se desface din pólele N.-V. ale délului Canlî-dere, se îndréptă către N., în direcția generală S.E.-N.V. printre délurile Draka la S.-V. și o prelungire a délului Canlî-dere la N.-E. Lungimea eĭ este de 4 km, acoperite cu păduri și tufișuri, debușază la 2 km. maĭ jos de ostrovul Pacuiul luĭ Sóre. Valea este strâmtă, malurile râpóse din pricina délurilor mărginașe; e alimentată din apa provenită din ploĭ. Taie drumurile comunale Bugeac-Canlia și Galița-Canlia.

IV. **Valea Canlia,** pe teritoriul satuluĭ Canlia; ia nascere din pólele N.-E. ale délului Canlî-dere, sub numire de valea *Canlî-dere*, se îndréptă către N., în direcție generală S.E.-N.V., merge printre délurile: Coslugea la N.-E. și Canlî-Dere la S.-V.; de la satul Canlia începe a se numi valea Canlia, străbate acest sat, trece pe la pólele vestice ale délului Canlia, face un arc de cerc și după un drum de 10 km. se deschide la Dunăre, la 4 km. maĭ sus de cătunul Pârjoaia. Până la satul Canlia malurile sunt potrivit de înalte, iar de aci spre Dunăre ele sunt 'nalte și râpóse, valea strâmtă din causa apropieriĭ délurilor Coslugea pe drépta și Canli-dere pe stânga. Acéstă vale este alimentată numaĭ din apele ploilor.

Pe malul sĕŭ drept merge drumul de la Canlia la Dunăre.

In acéstă vale se deschide pe drépta:

1. *Canlia-Vechie,* o mică vale aflată pe teritoriul comuniĭ Canlia, nasce din pólele V. ale délului Coslugea, se îndréptă de la E. la V., face un arc de cerc, ocolind délul Canlia, trece pe la pólele movileĭ Coslugea și după un drum de 2½ km., se deschide în valea Canlia. Taie drumul comunal Canlia-Pârjóia.

V. **Ghivizlicu-mare,** o mică vale pe teritoriul comuniĭ Canlia; se desface din pólele Vestice ale délului Coslugea, se îndréptă în direcție generală de la E. la V., mergênd pe

www.ziuaconstanta.ro

la pólele movileĭ Pârjoaia. După un parcurs de 2 km., între ramificaţiunile déluluĭ Coslugea, se deschide la Dunăre, la 2½ km. maĭ sus de Pârjoaia. Valea este largă. Malurile aprópe de debuşare sunt 'nalte şi stâncóse; n'are de cât apă provenită din ploĭ. Pe acéstă vale merge drumul de la Bugeac şi Gârliţa la Pârjoia.

VI. **Lacul Oltina.** Se întinde pe teritoriul comunelor: Oltina, de la care 'şĭ a luat numele, aşeḑat pe ţĕrmul sĕŭ Estic, Satul-noŭ aşeḑat pe ţĕrmul de V. şi Lipniţa. Este format din revărsările anterióre ale fluviuluĭ. Forma sa este lunguiaţă, cam umflată către E., unde şi malurile sunt jóse; se termină către S. printr'un apendice mlăştinos şi acoperit cu stuf, numit *balta Ciamurlia saŭ Iortmac*, care are 1300^{m} lungime şi 800^{m} lăţime, cu o suprafaţă de 115 hectare; produce puţin peşte, ce se consumă prin comunele învecinate. Ţĕrmurile sale sunt acoperite cu păduri: Curt-Orman la V., Buiuk-Orman la S. şi Daurichioĭ-Orman la E.

Direcţia generală a laculuĭ este de la S.-E. către N.-V. Malurile Vestice şi Nord-Vestice sunt înalte şi răpóse, iar pe alocurea pietróse; cele de la N.-E, jóse şi acoperite cu stuf, ce se întinde până la Dunăre; la E. şi S.-E. malurile sunt puţin 'nalte, însă în unele părţĭ (în dreptul satelor Oltina şi Canlia) sunt râpóse.

Lacul comunică cu Dunărea prin douĕ braţe: unul se deschide la N. in dreptul Ostrovuluĭ Pârlitul, are 200^{m} lungime şi 1½^{m} adâncime, taie drumul Pârjoaia-Mârleanu; iar al doilea maĭ către Est de 2200^{m} lungime şi 0.50^{m} adâncime se varsă în faţa Ostrovuluĭ Strâmbu, lângă punctul trigonometric Oltina al déluluĭ Macuc.

Délurile care ţĕrmuresc acest lac sunt: la V. délul de la Cetate, délul de dincolo de Silişte, délul Pietriĭ şi Sîrt-Iol-Bair; la Est, délul de d'asupra Câşliĭ, délul de la Merchez, délul Ciacal şi Macuc.

Pe lac sunt câte-va micĭ insule plutitóre de stuf (coşcóve), carĭ 'şĭ schimbă posiţia duse de vênturĭ; ¾ din malurile sale sunt acoperite cu stuf.

Dimensiunile sale sunt: de la N. la S. 5 kilometri şi împreună cu prelungirea sa Iortmac, 10 kilometri; lărgimea maximă de 3½ km., adâncimea între 4-8^{m}, fiind maĭ adânc spre malul Vestic, unde panta e maĭ repede.

Malurile sale sunt acoperite: cea de la Vest cu iarbă, cea de la N.-E. cu stuf, între lac şi Dunăre; cea de E. cu fâneţe, semănăturĭ şi pe alocurĭ pădurĭ.

Basinul acestuĭ lac ocupă o suprafaţă de 700 km. p. şi aparţine comunelor: Satul-noŭ, Lipniţa, Oltina, Parachioĭ, Ghiuvegea, Regep-Cuius, Carvan (cătunul Veli-Chioĭ) şi Caranlîk (cătunul Curu-Orman); el e coprins între: Dunăre la N., délurile Coslugea, Canli-dere, Curdeli şi Sîrt-Iol-Bair la V.; frontieră la S.; délurile: Macuc, Ciacal, Merkez, Câsla, Mezarlîk-Bair, Ciatal-Orman, Distrail, Sînîr-Bair, Orta-Burun, Ekenli-Orman-Bair la V.

Lacul produce peşte în abondenţă şi de tot felul; parte se consumă de locuitorĭ, iar parte se exportă, producênd statuluĭ un venit de 80.000 leĭ anual.

Căile de comunicaţie din basinul acestuĭ lac, se vor descrie la văile ce se deschid în el. Aceste văĭ sunt:

1. *Valea Coslugea* pe teritoriul comunelor Satu-Noŭ şi Canlia; ia nascere din délul cu acelaş nume; este formată din împreunarea a patru văĭ secundare:

a) Valea luĭ Iroftie la N.-V., care nasce din pólele Estice ale déluluĭ Coslugea, se îndréptă către S.-E., pe la pólele déluluĭ Ciatal-Orman, avênd direcţia generală de la N.-V. către S.-E.; valea are 2½ km. lungime, malurile eĭ sunt jóse, printr'însa merge drumul comunal Pârjoaia-Coslugea.

b) Micul Orman vale de fórte puţină însemnătate, are direcţia de la V. la Est.

c) Tana-Saia, vale la S.-V. pe teritoriul cătunuluĭ Coslugea; se desface din pólele Estice ale déluluĭ Coslugea, se îndréptă către Est, cu direcţia generală S.V.-N.E., şi după un drum de 2½ km. lungime, se unesce cu cele precedente, pentru a forma valea Coslugea; malurile sale sunt jóse şi acoperite icĭ şi colea cu păduricĭ; prin ea merge drumul Canlia-Satul-noŭ.

d) Almalî-Culac, vale pe teritoriul cătunuluĭ Coslugea, se desface din pólele Estice ale déluluĭ Coslugea, se îndréptă către Est pe la pólele déluluĭ Uzum-Bair şi după un parcurs

www.ziuaconstanta.ro

de 4½ km., formézā valea Coslugea. Malurile sale sunt jóse și acoperite cu tufiș; prin ea merge drumul Coslugea-Satu-noŭ.

Tóte aceste văĭ se împreună la 2 km. spre S.-V. de comuna Satul-Noŭ și sub numele de valea Coslugea se îndréptă către E., în direcția V.-E., iar după un drum de 6 km. se deschide în lacul Oltina, la 1 km. spre Sud de comuna Satul-Noŭ.

Malurile văiĭ sunt jóse și acoperite cu verdéță. Ea este țărmurită de délurile: Coslugea la V., Ceatal-Orman la Nord, Uzum-Bair și délul Pietriĭ la S. Valea nu este alimentată de cât din apele provenite din ploĭ. Prin ea merge drumul comunal Canlia-Satul-Noŭ.

2. *Valea Ghiol-Ciair* numită și *Valea Almalîculuĭ* la S.-V., pe teritoriul cătunuluĭ Coslugea; nasce din pólele Sud-Estice ale déluluĭ Coslugea, lângă movila Almalî-Culac, sub numele de valea Almalîculuĭ, se îndréptă către Nord până la Coslugea, de unde ia numirea de Ghiol-Ciair, îndreptându-se către Est, în direcție S.V.-N.E., pe la pólele sudice ale délurilor Uzum-Bair și Pietriĭ și după 8 km. de drum se deschide în lacul Oltina.

Pe acéstă vale merge drumul Lipnița-Coslugea.

3. *Valea Derea-Ciair,* de mică importanță, ia nascere de la movila Caragia și se îndréptă către Nord; după un drum de 2 km. se deschide în lacul Oltina.

4. *Valea Ciali-Ciair,* pe teritoriul comunelor Carvan (cătunul Velichioĭ) și Lipnița. Nasce din împreunarea a două micĭ văĭ pe teritoriul bulgar; se îndréptă către Nord, trece frontiera la E. de piatra No. 11 pe la pichetul No. 13; după ce iese din cătunul Velichioĭ, se îndréptă către Est, cu direcția S.V.-N.E., merge printre délurile Sîrt-Iol-Bair (la V.) și Dermen-Sîrt (la Est), după un parcurs de 14 km. se deschidee în balta Ciamurlia, la Est de Lipnița.

Cursul eĭ superior este prin pădurile: Iasi-Orman pe stânga, Carapi-Corusu și Saia-Coru-Orman pe drépta; cel mijlociŭ și superior prin tufișurĭ. Malurile sale sunt înalte și deschise.

E de o fórte mare importanță militară, de óre-ce trece frontiera, urmată de drumul ce duce de la Lipnița la Velichioĭ și de aci la Cranova în Bulgaria.

5. *Valea Dermen-Ciair* la Sud, pe teritoriul comunelor Lipnița, Carvan (cătunul Velichioĭ) și Ghiuvegea. Nasce din două văĭ ale déluluĭ Uzum-Bair în Bulgaria, trece frontiera sub numele de *Canara-Ciair,* pe la piatra No. 12 (pichetul No. 14), de aci ia numirea de *Satichioĭ-Ciair,* până în dreptul comuniĭ Ghiuvegea, de unde începe a se numi *Dermen-Ciair,* până la deschidere în balta Iortmac, pe unde trece drumul județian Ostrov-Cuzgun. Are o lungime de 15 km.; malurile sale sunt înalte și stâncóse din causa délurilor apropiate, printre care trece și anume: Velichioĭ-Bair și Dermen-Sîrt la Vest, Siran-Culac-Bair și Capuskioi la E.

Pădurea Buiuk-Orman ocupă malurile sale Sudice. Acéstă vale este paralelă cu precedenta și prin ea merge drumul Lipnița-Cranova (Bulgaria), trecênd frontiera pe lângă (E.) piatra No. 12. Este tăiată la Nord de frontieră de drumul Velichioĭ-Parachioĭ.

Din descrierea sa, din faptul că e paralelă cu Valea Ciali-Ciair, că paralel cu frontiera există un drum ce unesce Parachioĭ cu Velichioĭ, reiese importanța sa militară.

6. *Valea Ghiuvenli-Ciair,* pe teritoriul comunelor Regep-Cuius, Parachioĭ și Ghiuvegea, este formată din împreunarea a două văĭ secundare:

a) Cuiugiuc-Culac la E., pe teritoriul comuneĭ Parachioĭ, se desface din pólele Vestice ale déluluĭ Aslama-Sîrtî, se îndréptă către Vest, cu direcția S.E.-N.V., merge printre délurile Baș-Punar pe drépta și Uzum-Meze-Sîrtî pe stînga, pe lângă pădurea Cojocaru și după un drum de 4 km., se deschide în valea Ghiuvegea saŭ Ghiuvenli-Ciair, chiar în Parachioĭ. Prin ea merge drumul județian Lipnița-Ghiuvegea-Enișemlia; este tăiată de maĭ multe drumurĭ comunale între care: Parachioĭ-Bazarghian și Calaigi-Caranlîk.

b) Calaigi-Ciair, vale ce se desface din pólele Nordice ale déluluĭ Aivalic-Bair, are direcția N.-V. și se unesce cu precedenta la Parachioĭ.

Ambele aceste văĭ unite iaŭ numirea de Ghiuvenli-Ciair, care trece prin comuna Ghiuvegea, are direcția generală N.-V., făcênd maĭ multe cotiturĭ și după un drum de aprópe 20 km., merge de se deschide în balta Iortmac, la șoseaua județénă Ostrov-Cuzgun.

www.ziuaconstanta.ro

Malurile sale sunt jóse și acoperite cu fâneţe; în pădurile Musaisi-Orman și Duanchioĭ-Orman, malurile sunt înalte și râpóse.

Este mărginită de délurile: Capuschioĭ-Bair, Macmora-Bair, Siran-Culac-Bair și Caraperetlic-Artasi la V.; Aivalic-Bair la S., Sînîr-Iol-Bair, Aslama-Sîrtì, Sînîr-Bair, Distrail-Bair și Mezarlic-Bair la E.

Valea sa este urmată de drumul ce plécă din șoseaua judeţiană Ostrov-Cuzgun, duce la Azarlîk și de aci peste frontieră în Bulgaria; de aceia acéstă vale capătă importanţă militară.

c) Dunărea între délul Macuc și Măgura Drăgaiceĭ.

α) De la délul Macuc (punctul trigonometric Oltina), până la Măgura Drăgaiceĭ (la E. de lacul Mârleanu), pe un parcurs de 7 km., Dunărea se îndréptă către N.-E.; albia sa se strâmtéză numaĭ în dreptul déluluĭ Tuna-Orman până la 350 metri. In sus și în josul acestuĭ dél albia este destul de largă.

β) Ostróvele pe acéstă porţiune sunt:

14. *Puiul Strîmbuluĭ* pendinte de comuna Oltina, are forma lunguiaţă cu 1200^m lungime și 100^m lăţime; suprafaţa sa totală este de 30 hectare. Este despărţit de Ostrovul Strâmbul, prin braţul navigabil ce are 80^m lărgime și 15^m adâncime. Este neproductiv și acoperit cu sălciĭ și richite.

La Nord, în faţa sa și despărţit printr'un braţ maĭ puţin adânc (4 – 5^m) se află:

15. *Teriul-Mare* (la Vest) și *Teriul-Mic* (la Est), douĕ ostróve împreunate printr'o limbă de pământ acoperită cu apă în timpul creșterilor; ambele depind de comuna Mârleanu

Teriul-Mare are 1100^m lungime, 300^m lărgime și 77 hect. suprafaţă; iar cel mic 42 hect. Sunt neproductive și acoperite cu sălciĭ și richite.

16. *Talerul,* un ostrov aprópe de ţĕrmul drept, aparţine comuniĭ Beilicu; e lung de 1 km. și lat de 100^m, suprafaţa sa este de 10 hectare.

Braţul ce-l desparte de Dobrogia are 100^m lărgime și 4^m adâncime, iar cel navigabil trece pe la Nordul insuleĭ, între ea și Teriul.

17. *Ostrovul de pietriș,* în faţa Măguriĭ Drăgaica, de care e despărţit prin braţul navigabil al fluviuluĭ; are 1500^m lungime, 800^m lăţime și 115 hect. suprafaţă. Ţine de comuna Mârleanu. Este neproductiv din causa naturiĭ terenuluĭ acoperit cu sălciĭ și richite.

γ) Văĭ și lacurĭ.

O singură vale se deschide la Dunăre pe acéstă porţiune; este valea formată de:

VII. **Lacul Mârleanu** situat pe teritoriul comunelor Mârleanu, de pe ţĕrmul săŭ Estic și Beilicu, așezat pe ţĕrmul de S.-V.

Este format din revărsările anterióre ale fluviuluĭ, cu care comunică aḑĭ printr'o gârlă puţin adâncă, lungă de 1 km. și largă de 20^m, peste care trece drumul comunal Beilic-Mârleanu, pe un pod construit la códa de Nord a laculuĭ.

La S. de acest lac se află mica *baltă Beilicu,* cu o suprafaţă de 80 hect., acoperită cu stuf. Limba de pământ ce desparte lacul de baltă este jósă, mlăștinósă și când apele sunt marĭ, inundată.

Forma laculuĭ Mârleanu este maĭ mult lunguiaţă. Conturul săŭ are 8 km. Direcţia sa generală de la S. la N. Lungimea de 3 km., lărgimea de 2½, suprafaţa totală de 360 hect. Malurile abia se cunosc din stuful înconjurător, ele fiind jóse, afară de 2 puncte la N. și S. de comuna Mârleanu, unde sunt 'nalte, râpóse și pietróse.

In el se termină ultimele ramificaţiĭ ale délurilor Tuna-Orman și Calburgina la V., Zbreia și Catiţa la Est.

Basinul săŭ ocupă o suprafaţă de 250 km. pătraţĭ, pe teritoriul comunelor: Beilicul, Mârleanu, Caranlîk, Cuzgun, Cara-Amat, Dobromir, Enișemlia și Azarlîk. Este coprins între délurile: Tuna-Orman, Calburgina, Macuc, Ciacal, Merchez, Câsla, Distrail, Baș-Punar, Sînîr-Bair, Aslama-Bair, Sînîr-Iol-Bair și Uzum-Bair la Vest, frontiera bulgară la Sud,

www.ziuaconstanta.ro

délurile: Ghiol-Punar, Mulver-Acceuci, Ismail-Iuk, Eki-Iuiuk-Alceak, tița și Zbreia la Est.

Produce pește în abondență și pescăritul face una din principalele ocupațiunĭ ale locuitorilor comunelor învecinate, venitul ce produce statuluĭ este de 65 miĭ leĭ anual.

Căile de comunicație din basinul acestuĭ lac, vor fi descinse odată cu văile:

1. *Valea Beilicul* I la S.-V. și S., basinul săŭ ocupă o suprafață de 68.000 hect., pe teritoriile comunelor: Beilic, Caranlîk, Cuzgun, Dobromir, Enișemlia și Azarlîk. Este coprinsă între délurile: Hasan-Orman, Distrail, Sînîr-Bair, Sînîr-Iol-Bair și Uzum-Bair la Vest; Ghiol-Punar, Mulver-Acceuci, Eki-Iuk-Orman și Demircea la Est.

Este formată din reunirea maĭ multor văĭ secundare:

a) Valea Demircea pe teritoriul comuniĭ Beilic, nasce din pólele Estice ale déluluĭ Demircea, se îndréptă maĭ întâiŭ către Nord, până la satul Demircea, cu direcția generală S.E.-N.V. și după un drum de 7 km., se deschide în valea Beilic, aprópe de balta cu acest nume. Malurile sale sunt pe alocurĭ 'nalte și pietróse; valea strâmtă și urmată de drumurile comunale Beilic-Demircea-Cuzgun și Mârleanu-Cuzgun.

b) Valea Derinea-Ciair, fórte lungă; pórtă diferite numirĭ.

Acéstă vale vine din Bulgaria de la satul Deli-Iusuf-Cuiusu și se numesce *valea Enișemlia*, până la comuna cu acest nume. Direcția eĭ este de la S.E. către N.V., trece frontiera printre pietrele No. 18—19, pe la pichetul No. 24.

Lungimea totală a văiĭ este de 5 km., din care numaĭ 1½ ne aparține. Este strâmtă și acoperită cu pădurĭ. Pe ea merge drumul de la Azarlîk la Deli-Iusuf-Cuiusu (în Bulgaria).

De la Enișemlia spre Nord, acéstă vale se numesce *Gheren-Ciair*, până la satul Bazarghian și are direcția S.E.-N.V. Drumul Azarlîk-Bazarghian o urméză. Pe acéstă vale la N.V. de satul Teche-Chioĭ, o cișmea numită *Giumna-Cesme*, alimentéză un mic curs de apă, care se scurge prin pădurĭ până la Azarlîk.

De la Bazarghian în sus, valea se numesce *Derinea*. Lungimea totală a văiĭ de la frontieră este de 48 km. Este tăiată de drumul: Beilic-Bazarghian-Azarlîk-Frontieră. De aci reiese marea eĭ importanță militară.

In ea daŭ maĭ multe văĭ terțiare.

Pe drépta:

a') Nastradin-Ciair, vale pe teritoriul comuniĭ Enișemlia (cătunul Nastradin); se desface pe délul Ghiol-Punar, se îndréptă către Vest, în direcție S.E.-N.V. printre délurile: Mulver-Acceuci și Cara-Amat-Bair la N., Ghiol-Ghelic-Bair și Nastradin-Bair la S., trece prin satul Nastradin și după un drum de 6 km., se deschide în valea Gheren-Ciair (Beilicul), lângă *cișmeaua Tasuluc*. Prin ea merge drumul Nastradin-Bazarghian.

b') Valea Migeleti numită în partea inferióră *Dădătlăc-Cucu-Cinalcea*. Este pe teritoriul comunelor: Cuzgun și Enișemlia. Se desface din pólele Vestice ale déluluĭ Ghide-Punar, se îndréptă către Vest printre délurile: Mulver-Acceuci, Cara-Amat pe drépta și o ramificație a Cara-Amatuluĭ pe stânga. Direcția sa generală este de la S.E. către N.V. și în dreptul satuluĭ Cara-Amat începe a se numi *valea Migeleti*. Taie drumurile: Cara-Amat-Bazarghian și Urluia-Nastradin. Valea acésta se deschide în Derinea între Cuzgun și Bazarghian. Tótă este acoperită cu pădurĭ.

c') Valea Cuzgun, care pórtă treĭ numirĭ: *Iort-Culac*, în partea superióră, se desface din délul Buiuciu, are direcție de la Sud către N.V. și după un drum de 2½ km., făcut prin pădurĭ, maĭ jos de satul Cara-Amat, pe lângă care trecênd, începe a se numi *Ciair-Orman*, care se îndréptă maĭ întâiŭ către Nord, apoĭ către Vest cu direcție S.E.-N.V. și după 10 km. drum la comuna Cuzgun se numesce *valea Cuzgun*, iar maĭ la Nord se deschide în valea Derinea, în acelaș punct în care dă și valea Migeleti. Pe acéstă vale merge drumul Cuzgun la Cara-Amat.

Pe stânga:

d') Valea Teche-Chioĭ, pe teritoriul comunelor Dobromir și Enișemlia. Ea vine din Bulgaria, trecênd frontiera pe la V. de piatra No. 17, sub numirea de *Uzum-Culac*. Are

www.ziuaconstanta.ro

direcţia către Nord până la satul Dobromir din dél, de unde începe a se numi *Iucari-Mahale-Ciair*, merge către N. printre pădurile Oltuk-Orman pe stânga, şi Gheorgheni-Orman pe drépta, până la satul Dobromir din vale, de unde începe a se numi valea Teche-Chioĭ. Se îndréptă apoĭ de la Vest către Est, trece prin satul Teche-Chioĭ şi după un mers de 14 km., se deschide în valea Gheren-Ciair, la punctul numit *Giumifa-Ceşme*. Pe ea merge drumul Enişemlia-Teche-Chioĭ-Dobromir-Frontieră; prin acésta capată o óre-care importanţă militară.

e') Babuci-Culac, vale pe teritoriul comunelor Dobromirul din vale şi Enişemlia (cătunul Bazarghian), se desface din pólele răsăritene ale délului Sînîr-Bair, merge către E. în direcţie generală S.V.-N.E. printre délurile Baş-Punar pe stânga şi Kiuciuk-Hagi-Sîrtî pe drépta şi după 6 km. drum, se deschide în valea Derinea la satul Bazarghian. Pe ea merge drumul Dobromir-Bazarghian.

f') Ciucur-Chioĭ, vale pe teritoriul cătunuluĭ cu acest nume, ia nascere din pólele délului Baş-Punar-Sîrtî, se îndréptă de la S. la N. prin pădurĭ şi tufişurĭ, printre délurile Ciucur-Chioĭ pe drépta şi Arpalîk pe stânga, trece prin cătunul Ciucur-Chioĭ şi după un parcurs de 5 km., se desface în valea Derinea, nu departe de orăşelul Cuzgun. Prin ea merge drumul Ciucur-Chioĭ la Teche-Chioĭ.

c) Valea Caranlîk numită şi *Cisme-Culac*, pe teritoriul comuniĭ cu acelaş nume, se desface din pólele Nordice ale délului Baş-Punar-Sîrtî, la punctul trigonometric Calaigi, se îndréptă de la S. la N., trece prin mijlocul satuluĭ Caranlîk, e ţărmurită de délurile Arpalîc pe drépta şi Distrail pe stînga şi după un drum de 8 km., se deschide în valea Beilic. Prin ea merge drumul de la Beilic la Caranlîk-Dobromir.

2. O a doua vale ce pórtă numirea de *valea Beilicul II*, este aceia ce nasce din pólele vestice ale délului Distrail, d'asupra satuluĭ Ghiuvegea. Acésta este deosebit de cea descrisă la No. 1. Ea se îndréptă de la S.V. către N.E., printre délurile Ciatal-Orman şi Hasan-Orman pe drépta, Mezarlîc-Bair, Câşla şi Merkez pe stânga. După un parcurs de 10 km., aparţinênd comunelor Ghiuvegea, Caranlîk şi Beilic, vine a se deschide în lacul Mârleanu pe cósta de S.V., la comuna Beilic.

Pe ea merge drumul ce plécă din Beilic, către Sud pentru a se uni cu şoseaua judeţiană Lipniţa-Cuzgun.

Acéstă vale primesce pe stânga:

a) Valea Câşla-Punar, de pe teritoriul cătunuluĭ Curu-Orman, ea se desface din pólele N.V. ale délului Mezarlîk-Bair, se îndréptă de la S.V. către N.E., trece prin cătunul Curu-Orman, taie drumul judeţian Ostrov-Cuzgun şi după un drum de 4½ km., se deschide în valea Beilic; malurile sale sunt 'nalte şi acoperite cu verdéţă; printr'însa merge drumul comunal de la Curu-Orman la Beilic.

Acéstă vale primesce la rîndul eĭ, pe stânga, valea terţiară:

a') numită a luĭ Ghenciu, de pe teritoriul cătunuluĭ Câşla. Ea se desface din pólele S.V. ale délului Câşla, se îndréptă în direcţie S.V.-N.E. şi după un drum de 3 km., făcut parte prin pădurĭ, parte prin teren arabil, merge a se deschide în valea Câşla-Punar, la Nordul cătunuluĭ Curu-Orman.

3. *Mica vale Voinea-mare*, nasce din délul Cuzgun, la puntul Caraula; direcţia sa este de la S.-E. către N.-V. Lungimea eĭ este de 2 km. şi aparţine comuniĭ Cuzgun. Confluează cu valea Beiliculuĭ în lacul Mârleanu. Valea e largă şi de nicĭ o însemnătate.

4. *Valea Mârleanu*, pe teritoriul comunelor Mârleanu, Aliman şi Beilic. Ea se desface din pólele vestice ale délului Eki-Iuiuk-Alceac, sub numele de *Bac-cuius-culac*. Se îndréptă de la S.V. către N.E., făcênd drumul prin pădurĭ până la cătunul Bac-cuiusu, de unde a împrumutat numele. Până aci are lungime de 3 km. Spre Nord se numesce valea Mârleanu, are direcţia generală S.E. către N.V., trece pe la pólele délului Chior-cuiusu şi după un parcurs de 12 km., se deschide în Ezerul Mârleanu, la 1½ km. spre Sud de satul cu acest nume. Pe valea sa merg drumurĭ ce duc de la Mârleanu la Aliman, Demircea şi Bac-cuiusu.

Primesce pe drépta:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

a) Valea Orman, pe teritoriul comunelor Aliman și Mârleanu. Se desface din pólele N. ale déluluĭ Chior-cuiusu, se îndréptă maĭ întâiŭ către N. și apoĭ către V., în direcție S.E.-N.V., merge printre délurile Catița (la N.) și Chior-Cuiusu (la S.). Are 4 km. lungime. Prin ea merge drumul comunal Mârleanu-Aliman.

d) Dunărea între Măgura Drăghaiceĭ și Rașova.

α) *Descriere.* De la Măgura Drăgaiceĭ, Dunărea se îndréptă către rĕsărit, pe o distanță de 10 kilometri, până la comuna Rașova.

β) *Ostróvele* pe acéstă porțiune sunt:

18. *Hozun-Ada,* ce ține de comunele Aliman și Mârleanu; este maĭ mult prelungirea vestică a ostrovuluĭ Lung, cu care este legat printr'o limbă îngustă de pământ; forma ostrovuluĭ este lunguiață. Lungimea sa este de 3½ km., lățimea de 800 m., iar suprafața de 108 hectare. Insula este neproductivă, fiind formată din aluviunĭ; este acoperită cu sălciĭ.

Brațul navigabil al fluviuluĭ trece pe la Nordul insuleĭ, iar *gârla Veriga* o desparte de țĕrmul dobrogian; acéstă gârlă are 11 km. lungime, se desface din Dunăre de lângă Măgura Drăgaiceĭ, se unesce cu fluviul spre Vest de Rașova. Adâncimea eĭ este de 2—3 metri și este nenavigabilă.

19. *Ostrovul Lung* ține de comuna Rașova, are formă lungăréță, unit cu precedentul. Lungimea luĭ este de 9 kilometri, lărgimea de 1½ km., suprafața de 400 hectare. Gârla Veriga îl desparte de țĕrmul drept. Terenul din care e format este provenit din aluviunĭ, e neproductiv; ostrovul e acoperit cu nisip la apus, iar la E. cu richite.

γ) *Văĭ și lacurĭ* pe acéstă porțiune sunt:

VIII. **Valea Carasan,** pe teritoriul comuniĭ Mârleanu, se desface din pólele apusane ale déluluĭ Zbreia, se îndréptă de la S.E. către N.V., printre Măgura Drăgaiceĭ la V. și délul Zbreia la Est, după 3 km. de drum se deschide la Dunăre, în fața ostrovuluĭ Hozun-Ada. Taie drumul comunal Mârleanu-Rașova.

IX. **Bălțile unite Vederósa (la Vest) și Baciu (la Est).** *Balta Vederósa,* așezată pe teritoriul comunelor Aliman și Rașova (cătunul Vlahchioĭ), începe de la pólele délurilor Polukci (la V.) și Diuc (la E.), sub denumirea de *Șarpu,* ale căruĭ malurĭ înalte sunt acoperite cu tufăriș, interiorul cu stuf, produce puțin pește.

In partea de mijloc pórtă numirea de *Limpedișul,* între délurile Aliman (la V.) și Vlah-Bair (la Est); pe malul sĕŭ vestic este așeḑată comuna Aliman, iar pe cel de Est cătunul Vlahchioĭ. Suprafața acesteĭ părțĭ, împreună cu Șarpu, este de 250 hectare, acoperită în cea maĭ mare parte cu stuf, produce puțin pește, care se consumă prin satele învecinate.

Partea de Nord, numaĭ, pórtă numirea de Vederósa și are o suprafață de 180 hect. Pe dînsa plutesc câte-va coșcóve, care 'șĭ schimbă dese orĭ posițiunea. E țărmurită la V. de délul Catița și movila Comora.

Balta Vederósa se unesce cu balta Baciu, luând amândouă forma unuĭ U întors. Intre țĕrmul acestor două lacurĭ și Dunăre se află o limbă de pământ de 300 m. lărgime, pe unde trece drumul Mârleanu-Rașova.

Balta Baciu, aflătóre pe teritoriul comuniĭ Rașova, se întinde de la móra Mamic până în dreptul ruinelor satuluĭ Ghiol-Rasca, printre délurile Germeli și Mustana la Vest, Baciul la Est.

Lungimea acesteĭ bălțĭ este de 6 kilometri, lărgimea de ½ km., suprafața sa de 1300 hectare, acoperită cu stuf.

Văile, carĭ se deschid în aceste douĕ bălțĭ, sunt:

In balta Vederósa, pe țĕrmul apusan:

1. *Valea Catița,* pe teritoriul comuniĭ Aliman, se desface din pólele S.V. ale déluluĭ Catița, se îndréptă de la S.V. către N.E., malurile sale sunt jóse, valea e deschisă și aco-

www.ziuaconstanta.ro

perită cu iarbă. Délurile care o ţărmuresc sunt: Zbreia la N. şi Catiţa la Sud. Are o lungime de 4 kilometri şi se termină în lacul Vederósa. Taie drumul Mârleanu-Aliman.

2. *Tiutiuluc-ciair,* vale pe teritoriul comuniĭ Aliman, nasce din pólele Nordice ale déluluĭ Eki-Iuiuk-Alceac; se îndréptă de la S. la Nord printre délurile Polukci, Uzum-Culac-Bair la răsărit şi Chior-Cuiusu la apus. Are 5 km. lungime şi se deschide în balta Şarpu, la comuna Aliman. Pe ea merge drumul comunal Aliman-Polukci.

3. Importanta vale *Urluia,* care în tot lungul eĭ pórtă diferite numirĭ. Acéstă vale nasce de pe teritoriul bulgar, trece frontiera la 2 km. spre Nord de piatra No. 23, printre pichetele 30 şi 31, la punctul numit Aţâ-Sadâc. Se îndréptă maĭ întâĭ de la S.V. către N.E., sub numele de valea *Armutlia,* după ruinele satuluĭ Armutlia, aşeḑat aprópe de frontieră. Délurile care o ţărmuresc sunt: Docuzacĭ şi Demircea la E., Hairamchioĭ la Vest. Acéstă numire o păstréză pe o lungime de 7 km. de la frontieră şi în drumul sĕŭ forméză maĭ multe cotiturĭ.

Către N. se numesce *Valea Demircea* şi păstréză aceiaşĭ direcţie, formând maĭ multe cotiturĭ pe o lungime de 8 km., ţărmurită de délurile: Skender la Est., Coroclîk-Bair şi Calaigi la Vest, până în dreptul satuluĭ Skender, de unde începe a se numi *Valea Skenderuluĭ.* Valea păstréză aceiaşĭ direcţie, mersul eĭ este sinuos pe o lungime de 4 km., iar délurile carĭ o ţĕrmuresc sunt: Cara-Peliclic la E., Tiulia-Babalik la V.

Valea Skenderuluĭ către N., pórtă numirea de *valea Sevendiculuĭ,* pe o lungime de 4½ km. până în dreptul déluluĭ Cisme-Bair, ţărmurită fiind la V. de délul Sevendiculuĭ şi la Est de Havale-Canara-Bair.

Valea ce am descris până aci este riguros paralelă frontieriĭ, de care se ţine depărtată către apus, până la 4 km. distanţă (între piatra No. 19 şi valea Sevendiculuĭ). Ea este strâmtă, malurile îĭ sunt înalte, prăpăstióse şi acoperite cu pădurĭ dese.

Către N. de Cesme-Bair, valea începe a se numi *Ghiol-Punar* şi apoĭ *Adam-Clissi-Ciair,* pe o lungime de 8 km. Ea merge printre délurile Ghiol-Punar la Vest, Mezarlîc-Borungea-Bair şi Adam-Clissi-Tarîfâ la Est.

Pe teritoriul comuniĭ Enige, pórtă numirea de *valea Urluia.* Direcţia o păstréză aceiaşĭ, merge printre cătunele Kerim-Cuiusu şi Adam-Clissi. Ea se maĭ numesce şi *Baldarâc-Ciair,* până la satul Polukci şi trece prin satul Urluia.

De la Polukci spre Nord se numesce *valea Polukci-Ciair* şi păstrează aceiaşĭ direcţie, până la códa Sudică a bălţiĭ Şarpu, în care se deschide. Este ţărmurită de délurile Polukci, Uzum-Culac-Bair pe stânga, Talaşman pe drépta. Malurile sale sunt pe alocurĭ înalte şi pietróse.

Lungimea totală a văiĭ este de 45 km. Aprópe în tot lungul eĭ este un drum carĭ légă satele: Aliman, Polukci, Iusufunar, Urluia, Adam-Clissi, Kerim-Cuiusu, Nargilar, Ghiol-Punar, Skender, Hairam-chioĭ şi Demircea. Este tăiată de numeróse drumurĭ, care pun în legătură satele aşeḑate la apus cu cele de la răsăritul eĭ.

Lungimea eĭ, direcţia paralelă frontieriĭ, drumul ce o urméză în tot lungul şi cele transversale, sunt atâtea consideraţiunĭ carĭ concură să dea acesteĭ văĭ o fórte mare importanţă militară, maĭ ales că în ea daŭ numeróse văĭ secundare, urmate de drumurĭ carĭ traverséză frontiera.

Văile carĭ se deschid în ea sunt, pe drépta:

a) Valea Demircea, care vine din Bulgaria cu numirea de *valea Docuzacĭ,* trece frontiera pe la punctul numit Movila-Mare, pichetul No. 33. Direcţia eĭ este de la S.E. către N.V., printre ramificaţiile déluluĭ Docuzacĭ. Pe acéstă vale se află cătunul Docuzacĭ. După o lungime de la frontieră de 8 km., ea începe a se numi valea Demircea, numire pe care o păstréză până la deschiderea eĭ în valea principală Demircea. Merge printre délurile: Demircea la Sud şi Bairam-dede la Nord.

Lungimea totală a acestor două văĭ în prelungire este de 12 km. Malurile sunt înalte, pietróse şi râpóse. Pe ele merge drumul, care desfăcêndu-se din valea principală, trece pe la satul Demircea, ce este aşeḑat chiar pe vale, apoĭ prin Docuzacĭ şi se unesce cu drumul paralel frontieriĭ, de la Armutlia la Cerkez-chioĭ.

www.ziuaconstanta.ro

O vale terţiară primesce pe drépta şi care pórtă diferite numiri:

a) Valea Cerchez-Chioĭ vine din Bulgaria, trece frontiera pe la 1½ km. către V. de piatra No. 26, lângă pichetul 34, se îndréptă de la S.E. către N.V., printre cătunele Derechioĭ, Cerkez-chioĭ şi Mamuzli, de la care începe a se numi *Valea Calfa.*

Délurile care o ţărmuresc până aci sunt: délul Moriĭ la V., Dere-chioĭ, Bair-Mezarlîc şi Mamuzli-Bair la Est.

Sub numirea de *valea Calfa,* trece prin satul Calfa-chioĭ, printre délurile Mezarlîc-Bair la Est şi Docuzacĭ la Vest. Direcţia eĭ este aceiaşĭ, iar la N. de satul Calfa-chioĭ direcţia se schimbă, după ce face un cot către Vest, merge de la E. la V. şi începe a se numi *valea Şarapcea,* trecênd prin satul Cial-Margea, la Vest de care se deschide în valea Demircea.

Lungimea totală a acesteĭ văĭ terţiare cu întreit nume, este de 15 km. Ea este urmată de drumul care plecând din valea Demircea, légă satele Cial-Margea, Calfa-chioĭ, Mamuzli, Cerchez-chioĭ şi Derechioĭ. Acest drum nu trece peste frontieră, cu tóte că valea este destul de largă, maĭ ales către Sud. Fiind alăturată cu valea principală şi paralelă cu valea secundară Docuzacĭ, capătă o óre care importanţă militară.

Ea este ultima vale care face comunicaţia între basinul Vest-Dunărean şi frontieră.

b) Mica vale a Skenderuluĭ, pe care se află satul cu acelaş nume. Este scurtă (2½ km.) şi de nicĭ o importanţă.

c) Valea Borungea, fórte importantă prin basinul ce ocupă (48.000 hectare). Ea se întinde de la Est la Vest sub diferite numirĭ. Nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Meragi-Bair sub numele de *Sânâr-dere,* se îndréptă către Vest printre délurile: Meragi-Bair la N. şi Amzacea-Bair la Sud, pe o lungime de 3½ km. Ea continuă apoĭ drumul către Vest cu numele de *valea Amzacea-dere,* printre délurile Cerkez-Iuk-Bair (la Nord.) şi Tatar-Bair (la Sud).

In dreptul acestuĭ din urmă dél, valea îşĭ schimbă direcţia de la S.E. către N.V. şi sub numirea *Cialic-cum-Ciair,* trece pe la satele Edilchioĭ, Osmancea, Agemler şi Ciobanisa, printre délurile Cerkez-Iuk-Bair, Meragi-Bair, Osmancea-Bair şi Ciobanisa (la N.), Tatar-Bair şi Edilchioĭ-Tepe la Sud.

Spre Sud-Vest de Agemler, valea începe a se numi *Sofular,* după numele satuluĭ aşeḑat pe ea, acéstă numire o păstréză până la satul Merdevenli-Punar. Directia sa în acéstă parte este de la N.E. către S.V., printre délurile Kedreanu, Uzum-Bair la N. şi Culac-Bair la Sud.

Până aci valea destul de largă, începe a se strâmta şi a'şĭ schimba direcţiunea de la S.E. către N.V, descriind un mare cot către N.E., la satul Beşaul.

De la Merdevenli-Punar, valea trece prin satele: Beşaul şi Caugagi, cu numirea de *valea Cultimes-Ciair,* printre délurile: Cabula-Bair şi Sîrt-Caia-Bair la E. Cultimes-Bair la Vest.

De la Caugagi, direcţiunea acesteĭ văĭ este de la Est la Vest, sub numirea de *valea Borungea,* trece prin satele: Carabacâ, Terzi-Veli, Ketic-Punar, Bekter, Kiosseler şi Borungea, printre délurile: Canen-Gurse, Kezlen-Sîrtî, Kiuciuk-cesme-Bair, Muuruazlîki-Bair, Havale-Canara-Bair la Nord, Bairam-dede-Bair, Baş-punar-Bair, Cisme-Bair, Topaasler, Turla-Mezarlîc-Bair, Turla-Bair şi Cara-Pelielic la Sud.

Confluiază cu valea Demircea, la 5 km. spre Est de satul Borungea.

Pe acéstă vale şi pe terţiarele sale sunt aşeḑate 33 de sate: Carachioĭ, Amzacea, Edilchioĭ, Uzunlar, Enige-Mahale, Osmancea, Agemler, Ciobanisa, Elibe-chioĭ, Sofular, Casâkci, Küciuk-Enghez, Buiuk-Enghez, Erebiler, Mustafacâ, Merdevenli-Punar, Cavaclar, Mangaci, Ghiuvenli, Kazâl-Murad, Beşaul, Caugagi, Carabacî, Terzi-Veli, Ketik-Punar, Bekter, Baş-Punar, Bairam-dede, Alibi-chioĭ, Kiosseler, Borungea, Şarapcea-Caraaci şi Malcocĭ.

Lungimea totală a văiĭ este de 50 km. şi aparţine la 4 plăşĭ: Constanţa, Mangalia, Medgidia şi Silistra-Nouă.

In tótă lungimea sa este străbătută de un drum, ce pune în comunicaţie diferitele

www.ziuaconstanta.ro

sate aflate pe ea; din acest drum se bifurcă în tóte direcţiunile, drumurĭ comunale, simple comunicaţiunĭ între sate.

Văile terţiare, carĭ se deschid în ea sunt, pe drépta (la Nord):

a') Paşa-Conak-Dere, formată din împreunarea văilor: *Osman-facâ-Iol,* (la V.) şi *Uzunlar-Ciair* (la E.).

a") Osman-facâ-Iol, vine din pólele sudice ale déluluĭ Elibichioĭ-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V, printre délurile: Osmancea-Bair (la V.) şi ramificaţiile Elibichioiuluĭ (la E.), după un drum de 2 km. confluiază în satul Enige-Mahale cu:

b") Valea-Uzunlar-Ciair, ce vine din pólele vestice ale déluluĭ Topraisarĭ, se îndréptă de la N.E. către S.V., printre ramificaţiile acestuĭ dél la S.E. şi ale déluluĭ Elibichioĭ la N.V. Are o lungime de 5 km.; pe ea se află satul Uzunlar, lângă şi la S.E. de Enige-Mahale. Este largă, se maĭ numesce şi *Uzunlar-dere.*

Ambele unite, continuă drumul de la N. E. către S.V., sub numirea de *Paşa-Conak-dere,* printre délurile: Osmancea la Vest, Meragi-Bair şi Iol-Carâ-Bair la Est. După o lungime de 5 km., între satele Enige-Mahale şi Edilchioĭ, se deschide în valea *Cialic-Cum-Ciair* (Borungea) la Edilchioĭ. Pe ea merge drumul: Edilchioĭ-Enige, Mahale-Uzunlar la Topraisarĭ, Osman-Facâ şi Bülbül.

b') Valea Canara-dere, numită către N. *Sarpci-dere,* nasce din pólele S.E. ale déluluĭ Culac-Bair, la S.E. de comuna Buiuk-Bülbül din împreunarea a 4 văĭ quaternare:

a") Ebechioĭ-ciair la N.V. ce vine din pólele S.E. ale déluluĭ Kiuciuk-Bülbül-Bair, se îndréptă de la N.V. către S.E. printre ramificaţiile acestuĭ dél. Are o lungime de 3 km.

b") Valea-Caraulac-alcea, se desface din pólele sudice ale déluluĭ Mangala-Culac-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V. Are 2 km. lungime.

c") Valea-Curu-Bair-alceac, nasce din pólele N.E. ale déluluĭ Elibichioĭ-Bair, la satul Elibichioĭ, se îndréptă în formă de arc de cerc de la S.E. către N.V. Are 3 km. lungime. Este ţărmurită de délurile: Elibichioĭ-Bair şi Curu-Bair.

d") Valea Ciobanisa-dere, nasce din pólele S.E. ale déluluĭ Kiuciuk-Bülbül-Bair. Are direcţia de la N.V. către S.E. şi 2½ km. lungime.

Tóte aceste văĭ confluiază pentru a forma valea Sarpci-dere, care din punctul de confluenţă începe a se numi *Canara-Dere;* se îndréptă către S.V.; e mărginită de délurile: Bair, Ciobanisa la V. şi Osmancea-Bair la E.

Lungimea totală a acesteĭ văĭ cu îndoit nume este 11 km. şi se deschide în valea Borungea (Cialic-cum-ciair) în faţa comuniĭ Agemler-Ciobanisa. E urmată de drumul de la Osmancea la Buiuk-Bülbül.

c') Mica vale Kiorciŭ se deschide în valea Sofular (Borungea) în faţa satuluĭ Sofular. Ea nasce din pólele S. ale déluluĭ Arabi-Iuk-Bair, merge printre délurile Uzun-Bair (la V.) şi Kedreanu (la E.). Are numaĭ 3 km. lungime şi e urmată de drumul Sofular-Copadin.

d') Valea-Colceak-Alcea, numită către N. *Arabi-Alceala,* vine din pólele E. ale déluluĭ Arabi-Alceala; de la punctul trigonometric Copadin (cotat 123), se îndréptă de la N.E. către S.V. printre délurile: Arabi-Alciala, Canen-Gurse la V.; Bair-Ciobanisa, Arabi-Iuk-Bair, Uzun-Bair, Caraoba şi Sârtĭ-Caia-Bair la E. Are lungime de 12 km., se deschide în valea Cultimes (Borungea) la satul Caugagi. E tăiată de maĭ multe drumurĭ, care unesc comuna Copadin (la N.) cu diferitele sate aflate pe valea Borungea şi secundarele sale.

In acéstă vale se deschide pe drépta o vale quaternară:

a") Valea Besaul-Dere, ce nasce din pólele S. ale déluluĭ Copadin, la S.V. de satul Copadin, are direcţia N.S. printre délurile Arabi-Alciala (la E.) şi Copadin (la V.). Lungimea eĭ este de 4 km. şi e urmată în parte de drumul Beşaul-Copadin.

e') Mica vale Capulan-Culac (lungă de 1 km.), se deschide în valea Borungea în faţa satuluĭ Ketic-Punar.

Pe stânga, în valea Borungea, se deschid văile terţiare:

f') Văile unite Kiivan-Alceac (de la S.) şi *g') Muratan* (de la E.). Prima vine din pólele Nordice ale déluluĭ Arta-Burun, de la satul Carachioĭ, se îndréptă de la S. la N. pe o lungime de 4 km., până la satul Amzacea; cea de a doua vine de la E. şi e despărţită

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

de văile Amzacea și Sânâr-dere prin délul Amzacea-Bair și ramificațiile sale. Are 3 km. lungime și unindu-se la Amzacea cu precedenta, se îndréptă către N. și după 1½ km. se deschide în valea Amzacea (Borungea). Este urmată de drumul Uzunlar-Amzacea-Carachioĭ.

h') Valea Cioroĭ-Ciair, care spre S. se numesce *Cadmular-Alcea,* are direcția de la S.E. către N.V., e mărginită de délul Edilchioĭ-Tepe la E. Lungimea eĭ este de 8 km. și se deschide în fața comuniĭ Agemler-Ciobanisa. Pe fundul acesteĭ văĭ încrucișéză maĭ multe drumurĭ ale satelor învecinate.

i') Valea Buiuk-dere, care nasce din pólele N.E. ale déluluĭ Cara-Iuiuk, începe de la satul Mustafacâ, se îndréptă de la S.E. către N.V. prin satele: Erebiler, Enghez-Buiuk, Enghez-Kiuciuk și Casâkci, printre délurile: Arta-Burun la E., Bair-Karasuluk, Dikili-Tasi la V. și se deschide în valea Sofular (Borungea) la satul cu acelaș nume, după ce s'a unit aci cu:

j') Mica vale Musur-Cuiuk, lungă de 1 kilometru.

Lungimea văiĭ Buiuk-dere este de 13 km.; prin ea merge drumul de la Sofular prin tóte satele de pe valea Sofular și duce la Azaplar.

Primesce pe stânga:

a") Valea-Ciair-Carasuluk, dintre ramificațiunile déluluĭ Bair-Carasuluk. Are direcția de la S.V. către N.E. Lungimea eĭ este de 1½ km. și se deschide printre satele Erebiler și Enghez.

Pe drépta:

b") Valea Kiuciuk-Enghez, care are direcția de la N. către S. paralelă cu valea Cioroiu. Are lungime de 4 km. și se deschide la satul Kiuciuk-Enghez.

k') Valea Mangaci-Ciair, care către S. pórtă numirea *Ghiuvenli-Ciair.* Vine din pólele N. ale déluluĭ Coru-Sârt, se îndréptă de la S. către N.V. prin satele Ghiuvenli, Mangaci și Cavaclar și printre délurile Bair-Carasuluk și Culac-Bair la răsărit, délul de la Ghiuvenli la apus. Are 12 km. lungime și se deschide în valea Cultimes-Ciair (Borungea), la satul Merdevenli-Punar. E urmată de drumul ce légă între ele diferitele sate așețate pe acéstă vale, pentru a duce de la Merdevenli-Punar la Daulukioi.

Ea primesce pe stânga:

a") Culac-Ciair, ce are direcție de la S.V. către N.E., lungă de 3 km.

b") Ialar-Ciair, ce are 1 km. lungime.

Ambele confluiază la satul Cavaclar-Mangacĭ.

l') Merdeven-Ciair, care spre sud se numesce *Caula-Ciair,* vine din pólele Nordice ale déluluĭ Mezarlîc-Bair, se îndréptă de la Sud cătră N., prin satul Kazîl-Murad și printre délurile Merdevenli-Punar, Cultimes-Bair la V., Kazîl-Murad-Bair și Bairam-dede-Bair la Est. Are 12 km. lungime și se deschide în valea Borungea. în fața satuluĭ Carabacâ. Este tăiată de maĭ multe drumurĭ carĭ radiază din Kazîl-Murad.

Primesce în stânga:

a") Valea Chiogherciu-Punar-Ciair, ce are direcție de la S.V. către N.E., după ce a coborît din pólele Estice ale déluluĭ Kazîl-Murad. Délurile care o țărmuresc sunt: Mezarlîc-Bair la N. și Kazîl-Murad la Sud; lungimea eĭ este de 3½ kilometri și confluiază cu valea terțiară la comuna Kazîl-Murad.

m') Mica vale Kazîl-Murad-Ciair, nasce din délul Mezarlîc-Bair, se îndréptă către N. prin satul Terzi-Veli și printre délurile Baș-Punar-Bair la Vest și Bairam-dede-Bair la Est. Lungimea eĭ este de 2½ km. Confluiază în valea secundară Borungea la cătunul Ketic-Punar.

n') Valea Afighinea, vine din pólele N. ale délululuĭ Bair-Iuiuk și N.V. ale déluluĭ Caraomer, direcția sa este maĭ întâiŭ către N. și pórtă numirea de *valea Derechioĭ,* apoĭ *valea Alibichioĭ, Câșla,* și în fine Afighinea. Trece prin satele Alibichioĭ, Câșla-Alibichioĭ, Bairam-dede și Baș-Punar. Délurile carĭ o țărmuresc sunt: Cesme-Bair, Turla-Mezarlîk-Bair, Cialâ-Perde, Bairam-dede, Curu-Bair, Sarî-Bair și Alibichioĭ la Vest, Baș-Punar-Bair, Mezarlîk-Bair la Est. Se deschide în valea secundară Borungea la satul Bekter.

www.ziuaconstanta.ro

Lungimea eĭ este de 24 km., și e urmată de drumul Bekter, Baș-Punar, Bairam-dede, Alibichioĭ și duce la Caraomer.

o') Crâcic-Ciair, vale care nasce din délul Bairam-dede, se îndréptă de la S.E. către N.V., trece prin satele Malcocĭ și Șarapcea-cara-aci. Délurile care o țĕrmuresc sunt: Turla-Mezarlîk-Bair, Cialâ-Perde, Bairam-dede la Est, Turla-Bair și Skender la Vest. Are lungime de 8 km., se deschide la satul Borungea. Pe ea merge drumul Borungea-Bairam-dede.

d) Mica vale Cesme-Culac, ce confluiază cu valea principală la Ghiol-Punar. Este tótă acoperită cu pădure și țĕrmurită de délurile: Cesme-Bair la S.V., Mezarlîk-Borungea-Bair la N.E. Lungimea eĭ este de 2 km., iar direcția de la S.E. către N.V.

e) Uzum-Culac, vale pe teritoriul comuniĭ Enigea (cătunul Urluia), se desface din pólele S.E. ale délului Iusufunar-Bair. Direcția sa este de la N.E. către S.V.

Taie drumul Rașova-Enige. Are lungime de 4 km. și se deschide în valea principală Bâldârnac-ciair (Urluia), la S. de cătunul Urluia. Valea este fórte plăcută, fiind acoperita de verdéță smălțată cu florĭ.

f) Valea Iusufunar-Ciar, pe teritoriul comuniĭ Enigea (cătunul Iusufunar), se desface din délul Iusufunar-Bair; direcția o are de la S.E. către N.V., trece prin cătunul Iusufunar. Are 3 km. lungime și se deschide în valea principală Urluia, pe la punctul de trecere al drumuluĭ județian Ostrov-Cuzgun. Este acoperită cu fânețe și câte-va pădurĭ.

Valea principală Urluia, primesce pe stânga următórele văĭ secundare:

g) Valea Hairam-chioĭ, ce vine de peste frontieră, pe care o taie la S. de piatra No. 21, lângă pichetul No. 28; merge printre délurile Hairam-chioĭ (care forméză frontiera) și Coroclâk-Bair la S., Acșiaslâk (în Bulgaria) și Calaigi la N.

Este acoperită numaĭ cu pădurĭ. De la frontieră și până la confluența eĭ cu valea principală la N.E. de Hairam-chioĭ, nu e maĭ mult de 2 km. Satul Hairam-chioĭ este așezat la Sud de acéstă vale. Valea e puțin accesibilă trăsurilor, de și e urmată pe fundul eĭ de un drum ce trece frontiera.

h) Văile unite Cogea-Ciair (la S.V.) și *i) Șarâm-Culac* (la N.-V.), nasc pe frontieră chiar, între pietrele No. 19 și 20. Intre ele se află pichetul 26, ambele converg către Est și confluind se îndréptă către N.E., pentru a se deschide în valea principală, în fața délului Cesme-Bair. Ele sunt acoperite cu pădurĭ dese.

Douĕ drumurĭ merg pe délurĭ urmând direcția văilor. Unul duce de la Ghiol-Punar către S.E., pe la Sevendic peste frontieră, pe la piatra No. 20, și altul tot de la Ghiol-Punar, însă spre S.V. și la 500^{m} către N. de piatra No. 19, se unesce cu drumul ce vine de la Enișemlia, drum care trece frontiera chiar prin vîrful unghiuluĭ intrând al eĭ (piatra No. 19) și după ce merge 4½ km. prin Bulgaria, trece iarășĭ frontiera în Dobrogia la 500^{m} spre Sud de piatra No. 20. Aceste sunt amănunte fórte importante din punctul de vedere militar.

j) Mica vale Cara-Peletli, lungă numaĭ de 2 km., nasce din délul Ghiol-Punar, are direcția V.-E., și se deschide în valea principală în fața satuluĭ Ghiol-Punar.

k) Valea Nastradin-Culac, pe teritoriul comuniĭ Cuzgun (cătunul Urluia), vine din pólele N.V. ale délului Cara-amat-Bair, sub numele de *valea Cuiuc-Culac,* se îndréptă de la S.V. către N.E., printre délurile Curu-Alceac-Bair, (la S.) și Cara-aci-Bair (la N.). Are 10 km lungime și se deschide în valea Urluia în dreptul satuluĭ Iusufunar. Prin ea merge drumul de la Nastradin la Iusufunar. E tăiată de douĕ drumurĭ: unul de la Cara-amat la Urluia și altul de la Nastradin la Kerim-Cuiusu.

l) Valea Cara-aci-alceac, pe teritoriul comuniĭ Cuzgun (cătunul Urluia), se desface din ramificațiile S.E. ale délului Eki-Iuiuk-Alceac. Direcția sa este de la S. la N. Are 7 km lungime. Confluiază în valea Urluia la ruinele satuluĭ Dedebali.

m) Valea Cara-Cialîc-culac, pe teritoriile comunelor Cuzgun și Enige. Vine din pólele S.E. ale délului Eki-Iuiuk-Alceac, se îndréptă de la S.V. către N.E. Lungimea eĭ este de km. prin posițiunĭ frumóse în pădurĭ. E tăiată de drumul județian Ostrov-Cuzgun. Prin ea merge drumul comunal de la Cara-amat la Talașman.

Văile care se deschid în lacul Baciu sunt douĕ:

www.ziuaconstanta.ro

4. *Lunga vale Diordumgi-Orman-Ciair,* care pórtă diferite numirĭ. Ea aparţine comunelor Mahmut-Cuius, Cocargea şi Enigea. La origină, din pólele N. ale délului Sarî-Iuk-Bair, pórtă numirea de *Curt-Culac,* şi aparţine comunelor Mahmut-Cuiusu şi Enigea; se îndréptă către N.V. printre délurile Orta-Burun-Bair, Buiuk-Mezarlîk-Bair la V. şi Caceamac-Orman-Bair la Est. După 4 km. lungime începe, de la ruinele satuluĭ Sapânar, a se numi Diordumgi-Orman-Ciair. Ea taie drumul de la Caceamac la Mahmut-Cuiusu.

Direcţia generală a văiĭ este de la S.E. către N.V. şi apoĭ către V. printre délurile Piribeĭ, Canlî, Cesme la N., Dikilitaş-Bair-Sîrtî, Diordumgi-Orman-Bair, Giatri-Bair şi Arabagi-Bair la Sud. Trece prin satul Mulciova, unde taie şoseaua Cuzgun-Medgidia, iar din dreptul satuluĭ Arabagi începe a se numi *Valea Arabagi,* şi se îndréptă de la S.E către N.V. până la lacul Baciu unde se deschide.

Lungimea totală a văiĭ este de 17 km. şi e urmată de drumul de la Raşova prin Arabagi, Mulciova, Cocargea.

Văile care confluiază într'însa, pe drépta, sunt:

a) Valea Calfa pe teritoriul satuluĭ Mulciova, nasce din pólele Vestice ale délului Canlî, se îndréptă de la N.E. către S.V., printre délurile Piribeĭ la Sud şi Canlî la N. Are 2½ km. lungime. Ea se maĭ numesce şi *Cişme-Cula* în partea superióră. Lungimea totală a văiĭ este de 5 km. Pe ea merge drumul Medgidia-Enigea.

Pe stânga:

b) Iai-Ciair, vale pe teritoriul comuniĭ Cocargea; nasce din pólele N. ale délului Sarî-Iuk-Bair, la N. de Ciflicul-Suşus-Ali-Bei. Direcţia sa este de la S.E. către N.V., trece prin satul Cocargea. Are 4½ km. lungime. Pe ea merge drumul de la Kioseler prin Cocargea, pentru a da în şoseaua judeţiană Ostrov-Cuzgun.

c) Buiuceral-Ciair, o vale lungă, care vine din pólele N. ale délului Kiuciuk-Cesme-Bair, se îndréptă către N. printre délurile Sarî-Iuk-Bair la Est şi Chiorcu-Bair la V. In partea superióră se numesce *Cinghene-Orman-Ciair* şi apoĭ *Ceatîrîk-Ciair.* Are 12 km. lungime printre délurile: Suşustarîfî-Bair, Cinghenea-Orman-Bair, Dikilitaş-Bair-Sârtâ, Diordumgi-Bair la Est, Coru-Bair şi Geatri-Bair la Vest. Se deschide în valea Diordumgi-Orman-Ciair, opus văiĭ Cişme-Culac.

Pe acéstă vale nu merge nicĭ un drum, este însă tăiată de maĭ multe drumurĭ, care pun în legătură satele învecinate.

Văile tertiare carĭ se deschid în ea pe drépta sunt:

a') Valea Iomer-Beĭ-Iutlu, pe teritoriul satelor Kioseler şi Carabacâ, se întinde de la Vîrful Copadin-Vest şi se deschide în valea secundară, în faţa movileĭ Cherneĭ. Ea merge paralel délului Sârî-Iuk-Bair de la N., iar la S. e ţărmurită de délul Kiuciuk-Cesme-Bair. Direcţia sa este de la Est la Vest; lungimea de 6½ km. E tăiată de drumurile comunale Kiosseler-Ciflicul-Alibeĭ şi Kiosseler-Copadin.

Pe stânga:

b') Kiosseler-Ciair, care în partea superióră se numesce *Muuruazliki-Alceac* până la movila Basa-Iuiuk. Merge printre délurile Chioru-Bair la Vest, Curu-Giugiuk-Bair şi Muuruazliki-Bair la Est. Ea se unesce la satul Enigea cu valea *c') Tatar-Ciair.* Ambele unite aŭ direcţia de la S. la N.

d) Valea Enigea, numită şi *Curu-Culac.* Ia nascere din pólele Vestice ale délului Adamclissitarîfî-Bair, se îndréptă către N. printre délurile Coru-Bair la Est şi Adamclissi-Bair la Vest.

De la monumentul Adamclissi, aşeţat la Vestul văiĭ, începe a se numi Curu-Culac şi se îndréptă de la S.E. către N.V. printre délurile: Giatrî-Bair la Est şi Iusufunar-Bair la Vest. Se află în întregime pe teritoriul comuniĭ Enigea (cătunele Mulciova şi Arabagi). Lungimea eĭ este de 10 km. şi se deschide în valea principală în faţa satuluĭ Arabagi. Malurile sale sunt 'nalte şi pe alocurea acoperite cu pădurĭ. Pe ea merge drumul comunal Enigea-Raşova şi e tăiată de calea judeţiană Cuzgun-Medgidia.

5. *Valea Celaclar-Ciair* pe teritoriul cătunuluĭ Talaşman, se desface din pólele V. ale movileĭ Talaşman. Direcţia sa este de la S.V. către N.E., trece pe la pólele Sudice ale

www.ziuaconstanta.ro

déluluĭ Mustana. Lungimea eĭ este de 2 km. Confluiază la códa Sudică al laculuĭ Baciu in acelaș punct cu valea Diordumgi-Orman-Ciair.

X. **Valea Ciairul din mijloc**, care către Sud pórtă numirea de *Valea Ciocanuluĭ*. Nasce din pólele N.V. ale déluluĭ Cesme; se îndréptă de la S.E. către N.V., printre délurile Ciocanul, Malagenilor la V., Mamele și Grindu-Mare la Est. Lungimea eĭ este de 12 km. și se deschide la Dunăre în comuna Rașova. Prin ea trece drumul de la Rașova la Mulciova.

Primesce pe drépta:

1. *Valea Saiana-Doice*, ce are direcția generală de la S.E. către N.V., printre délurile Ormanul lung (la Est) și Grindul-Mare (la Vest). Forma sa este aceia a unuĭ arc de cerc cu concavitatea către apus. Lungimea eĭ este de 4 km. și este acoperită peste tot cu pășiune.

e) Dunărea între Rașova și Boazgic.

α) *Descriere*. De la Rașova [1]), Dunărea ia direcția către N.E. pe o lungime de 25 km. trecênd pe la Cochirleni, Cerna-Vodă până la Boazgic.

β) *Ostróvele* pe acéstă porțiune sunt:

20. *Hinogu* între Cochirleni și Cerna-Vodă, aparține comuniĭ Cochirleni, are formă lunguiață și 70 hect. suprafață, acoperită jumătate cu pietriș și jumătate cu sălciĭ. Este despărțit de țărmul dobrogian printr'un braț îngust (200^{m}) și puțin adânc (4–5^{m}), pe când brațul navigabil trece pe la Vestul insuleĭ, între ea și o alta apropiată de țărmul stâng și care aparține județuluĭ Ialomița.

Când cine-va călătoresce cu vaporul pe Dunăre, și după ce a trecut în jos de cotul Rașoveĭ, privirea iĭ este atrasă în lungul fluviuluĭ și către apus peste sălciĭ de măreția unor gigantice construcțiuni, care semănate în treĭ puncte, nu par a fi făcute de mâna omenéscă.

Cu cât călătorul se apropie, cu atât maĭ mult curiositatea i se transformă în admirațiune, și, numaĭ după ce a trecut printre colónele de piatră, pe capetele cărora se sprijină podéla măiestrit țesută ca pânza păiagenuluĭ, numaĭ atuncĭ îșĭ dă séma cât de mic este omul pe lângă făpturile mâinilor sale.

Dacă, curios, călătorul s'ar coborî pentru cât-va timp din vapor și urcând cósta, ar căuta spre frontispiciul acestuĭ templu al architecturiĭ și industrieĭ, ar citi.

Podul Regele Carol I

Da. Este una din mulțimea operilor înțelepteĭ Domniĭ ale acestuĭ glorios Rege.

Doĭ dorobanțĭ staŭ de pază de-oparte și de alta a podului; cuĭ altuĭ 'ĭ ar fi încredințat Regele Carol, temeinicia stăpânireĭ nóstre peste Dunăre?

Maĭ departe, în dreptul comuniĭ Seimeniĭ-Marĭ se află pe Dunăre cele 3 ostróve in prelungire:

21. *Troiana*, ce aparține comuniĭ Seimeniĭ-Marĭ, are 120 hect. suprafață. Insula este nelocuită și acoperită cu sălciĭ. Imediat la vale și lângă dînsa:

22. *Seimeniĭ-Marĭ* cu 50 hect. suprafață, apoĭ:

23. *Ostrovul de la Vale* cu o suprafață de 60 hect. Ca și cel d'întâiŭ, aceste douĕ ostróve sunt acoperite cu sălciĭ.

---

[1]) Posițiunile astronomice:

Ale punctuluĭ terminus	24°,57',16'' long. estică 44°, 7',20'' lat. nordică
Rasova.	25°,36' long. estică 44°,15' lat nordică.

Inclinarea Dunăriĭ pe meridian între aceste douĕ puncte este de 12'' latitudine pe fie-care minut de longitudine.

www.ziuaconstanta.ro

Braţul navigabil al fluviuluĭ trece pe la vestul insulelor; ele sunt despărţite de malul dobrogian printr'un braţ îngust (100^{m}) şi puţin adânc (3—4^{m}).

24. *Cele douĕ insule Boazgicul* (de la dél şi de la vale), în faţa comuniĭ cu acest nume. Cel de la dél este maĭ mic (30 hect. suprafaţă), cel de la vale, maĭ mare (50 hect.); ambele sunt nelocuite şi acoperite cu sălciĭ.

Acésta este partea cea maĭ importantă a Dunăriĭ, atât din punctul de vedere al comunicaţieĭ ce se face între fluviŭ şi Mare, cât şi din punctul de vedere hidrografic, pentru că prin valea Carasu, Dobrogia se împarte în douĕ.

γ) Văile ce se deschid la Dunăre în partea coprinsă între Raşova şi Boazgic, sunt:

XI. **Valea Caramancea** pe teritoriul comunelor Enigea, Raşova şi Cochirleni. Sub numele de *Calfa-Dere*, se desface din apropierea movileĭ Idriţa, se îndréptă către Nord, printre délurile Merea-Bair-Cara-Iuiuk la răsărit şi Caramancea la Apus; de la drumul judeţian Ostrov-Medgidia, care o taie, începe a se numi *valea Caramancea*, mergênd printre délurile Ivrinez şi Geam-Paşa la Nord-Est, Caramancea şi Délul-Mare la S.V. şi după 15 km. lungime, se deschide la Dunăre puţin la Nord de Raşova.

Fig. 27. — Capul poduluĭ «Regele Carol I».

In mare parte drumul Raşova-Ivrinez-Mulciova merge pe ea.

Văile secundare ce se deschid în ea, sunt, pe stânga:

1. *Valea Uzun-Ciair*, care resultă din împreunarea a douĕ văĭ terţiare:

a) Valea Kior-Curu-Ciair (la Est) pe teritoriul cătunuluĭ Mulciova, se desface din délul Caramancea, se îndréptă maĭ întâĭ către Nord şi apoĭ către Vest, merge printre délurile Caramancea (la Est) şi Kireslic-Bair (la V.), are o lungime de 4½ km. şi se împreună cu:

b) Valea Kireslic-Culac (la Vest), pe teritoriul aceluiaşĭ cătun, se desface din délul Canlî, se îndréptă către Nord; merge printre délurile: Cisme (la V.) şi Kireslic-Bair (la E); are un parcurs de 3½ km. şi unindu-se cu cea de sus, formézā valea Uzun-Ciair, care se îndréptă către Nord, merge printre délurile Caramancea (la Est) şi Délul-Mare (la Vest) şi după un drum de 2 km., se deschide în valea Caramancea; pe la gura acesteĭ văĭ trece drumul Ivrinez-Mulciova.

XII. **Lacul Cochirleni**, situat pe teritoriul comuneĭ Cochirleni, aşeḍată pe ţĕrmul sĕŭ de Nord; forma laculuĭ este alungită, cu 4½ km. lungime şi 1 km. lăţime maximă în dreptul comuniĭ. Suprafaţa luĭ este de 60 hectare. Este ţărmurit de ramificaţiile déluluĭ Uzun-Amet la Nord şi Geam-Paşa la Sud; comunică la N.V. cu Dunărea printr'o gârlă de 1 km. lungime, iar către S.V. cu *Stuful Ivrinez*, care nu este de cât o prelungire a laculuĭ. Acéstă prelungire are 2½ km. lungime pe 500^{m} lăţime. Suprafaţa sa e acoperită cu stuf. La códa acesteĭ bălţĭ se află cătunul Ivrinez.

Văile ce se deschid în aceste douĕ lacurĭ în prelungire, se unesc tóte într'o vale principală numită: 1) *Uzun-Amet*.

Aceste văĭ sunt:

a) Peştera-Ciair, care e cea maĭ importantă; ea nasce din pólele nordice ale déluluĭ

www.ziuaconstanta.ro

Merea-Bair-Cara-Iuiuk, sub numele de *Peștera-Dere.* Este o vale largă, pe fundul căreia se află satul Idris-Cuiusu, ea se îndréptă maĭ întâĭ către Nord și maĭ sus de acest sat primesce numirea de *Peștera-Ciair.* Are o direcție de la S.E. către N.V., printre délurile Baarlik-Bair, Peștera-Bair, Gheniz-Bair, Amzalĭ-Bair, Uduamet-Bair și Uzun-Amet-Bair, care o țărmuresc la Nord, délul Ivrinezuluĭ o desparte la S.V. de valea Caramancea.

Fig. 28. — Dorobanțul de la Podul «Regele Carol I».

Lungimea văiĭ este de 12 km. și maĭ jos de satul Ivrinez se deschide în valea Uzun-Amet, care și acésta după o lungime de 3 km. se deschide în stuful Ivrinez.

Pe aceste văĭ merge drumul Ivrinez-Idris-Cuiusu-Enigea, încrucișând cu calea județiană Ostrov-Medgidia, la mijlocul distanțeĭ între cele douĕ sate Ivrinez și Idris-Cuiusu, aflătóre pe vale.

Văile carĭ se deschid pe drépta, sunt:

a') Chioĭ-Deresi, este o vale care provine din împreunarea altor douĕ văĭ:

a") Derin-Alceac la E., se desface din pólele S.V. ale déluluĭ Cara-Dede-Bair, se îndréptă către Nord, țărmurită de acest dél la Est și de Tanai-Tiubesi la Vest. Lungimea eĭ este de 6 km.

b") Cesme-Culac la Vest, nasce din pólele nordice ale déluluĭ Cara-Dede-Bair; se îndréptă către Nord prin comuna Mahmut-Cuiusu, printre délurile Tanai-Tiubesi la Est și ramificațiile vestice ale déluluĭ Cara-Dede-Bair. Lungimea eĭ este de 4 km. și se unesce cu precedenta, pentru a forma valea Chioĭ-Deresi. Acésta se îndréptă de la S.E. către N.V. printre délurile: Ciacal-Bair și Peștera-Bair la N.E., Baarlâk-Bair la S.-V. Sub acéstă numire valea are o lungime de 4 km. și vine a se deschide în valea Peștera-Ciair, puțin maĭ la Sud de drumul județian Ostrov-Medgidia. Pe ea merge drumul Ivrinez-Mahmut-Cuiusu-Caceamak.

b') Valea Cazalgic-Dere prelungită către Est sub numirea de *Perdea-Dere, Cozulgic-Dere* și *Ikingi-Medgidie-Dere.*

Acéstă vale lungă de 15 km., nasce din pólele nordice ale déluluĭ Carachioĭ-Bair, sub numele de *Ikingi-Medgidie-Dere,* se îndréptă către Vest printre délurile Carachioi-Bair, Vaivasin-Bair la Sud, délul Tabia Franțuzéscă la Nord; apoĭ tot în direcție vestică cu numele de *Cozulgic-Dere,* se continuă printre délurile Vaivasin-Bair la Sud și Congaz la Nord. In aceiașĭ direcție și sub numirea de *Perdea-Dere* se continuă printre délurile Perdea-Bair la Nord și Acargea-Bair la Sud și în fine sub numirea de *valea Cazalgic* se deschide în valea Peștera.

In lungul văiĭ merge drumul ce se desface din șoseaua județiană Ostrov-Medgidia, din valea Peștera și merge la Endec-Carachioi.

Acéstă vale cu 4 numirĭ primesce pe stînga:

a") Valea Vaivasin-Dere, formată din împreunarea altor douĕ văĭ:

a''') Buiuk-Dere-Seid-Curt-Culac la Est, nasce din pólele N.V. ale déluluĭ de la Murfat, se îndréptă de la S.E. către N.V., printre délurile Carachioi-Bair la N.E. și Odagi-Bair. Lungimea sa este de 4 km.

b''') Valea prelungită Dautlar-Dere cu *Odagi-Culac,* care nasce din pólele N.V. ale dé-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

luluĭ Orcen-Mezarlîc, se îndréptă de la S.E. către N.V., printre délurile Odagi-Bair la Est și Acargea-Bair la Vest. Lungimea eĭ este de 4 km.

Ambele aceste douĕ văĭ unite formézĕ valea *Vaivasin-Dere,* care îndreptându-se de la S.E. către N.V., printre délurile Vaivasin-Bair la E., și Acargea-Bair la Vest, vine, după un drum de 4 kilometri, a se deschide în valea Cozulgic-Dere.

b''') Văile prelungite: Ciacal-Dere, Acargea-Dere, Dautlar-Buiuk-Dere, sunt o singură vale, care către Sud se ramifică în:

a''') Bei-Aslan-Culac-Dautlar la Est, nasce din pólele N.V. ale déluluĭ Orcen-Bair; se îndréptă de la S.E. către N.V., printre ramificațiile déluluĭ Bei-Aslan-Bair de o parte și de alta. Are o lungime de 6 km. și vine să confluieze cu:

b''') Dikili-Tas-Dere ce se îndréptă de la S. către N., printre délurile Beĭ-Aslan-Bair la Est și Cara-Dede-Bair la Vest. Lungimea eĭ este de 6 km.

De la confluența acestor douĕ văĭ, direcțiunea este de la S.E. către N.V., printre délurile Acargea-Bair la Est și Ciacal-Bair la Vest, sub numirea de *Dautlar-Buiuk-Dere,* apoĭ *Acargea-Dere* și în fine *Ciacal-Dere,* pe o lungime de 6 km. și se deschide în valea Cazalgic-Dere.

Alte văĭ care daŭ în valea Peșterii, tot pe drépta sunt:

c') Iuuruk-Dere, ce nasce din délul Congaz-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V., printre délurile Perdea-Bair la S.E., Perdea-Culac-Bair și Ghenis-Bair la N.V.; ea se deschide după un drum de 7 km. în valea Peștera. E urmată în tot lungul eĭ de șoseaua Ostrov-Medgidia.

d') Valea Demen-Culac, nasce din pólele déluluĭ Perdea-Culac-Bair, îndreptându-se de la N.E. către S.V., merge printre délurile Amzalî-Bair la N.V și Ghenis-Bair la S.E. Are 4½ km. lungime.

Pe stânga în valea Peștera se deschide:

e') Iiri-Culac, vale care ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Ivrinez, la S. de movila Șarapci-Culac, se îndréptă de la S.V. către N.E. și după 3 km. drum se deschide în valea Peștera, în față cu gura văiĭ Iuuruc-Culac. Pe o parte din ea merge șoseaua județiană Ostrov-Medgidia.

b) Șarapci-Culac, o mică vale ce vine din délul Ivrinez; are direcția de la S.E. către N.V. și o lungime de 2 km. Ea se deschide în valea principală Uzum-Amet, opus cătunuluĭ Ivrinez.

2. Pe țĕrmul de N.E. al stufuluĭ Ivrinez, se deschide mica vale *Moș Dinu,* care nasce din Movila Mare pe valul luĭ Traian. Are direcția de la N.E. către S.V. și lungime de 1½ km.

XIII. **Valea Mare,** pe teritoriul comuniĭ Cochirlenĭ; se desface de la punctul numit Movila luĭ Moș Oprea, se îndréptă de la răsărit către apus, merge paralel și printre cele douĕ valurĭ numite ale luĭ Traian, pe la Nordul satuluĭ Cochirlenĭ și pe la sudul bălțiĭ Carasu. După un mers de 4 km., se deschide la Dunăre spre Nord de Cochirlenĭ. Ea este tăiată de douĕ drumurĭ, care duc de la Cernavoda la Cochirlenĭ și Ivrinez.

XIV. **Valea deschisă de lunga baltă Carasu.** Este cea maĭ importantă din tótă Dobrogia, căcĭ prin ea se face nu numaĭ comunicația între Dunăre și Marea-Négră, dar pe aci se légă orientul cu occidentul Europeĭ. Linia drumuluĭ de fier de la Cernavoda la Constanța servesce tuturor călătorilor, carĭ plecând de la Ostanda, trec prin Constanța la Constantinopol.

Balta Carasu a servit în timpĭ imemorialĭ de scurgere Dunăriĭ [1]). In 1862, o companie engleză construind linia drumuluĭ de fier, închise gârla de scurgere a acesteĭ bălțĭ printr'un dig.

Astă-ḑĭ balta Carasu e formată din douĕ bălțĭ în prelungire, gâtuite aprópe la Medgidia.

Dacă începem a observa acéstă vale de la Vest către Est, am putea vedea, că ea

---

[1]) A se vedea «Considerațiunĭ asupra cursuluĭ inferior al Dunăriĭ și formațiunea Delteĭ».

www.ziuaconstanta.ro

se prelungesce prin valea Hasancea, până la 3½ km. de basinul Mării-Negre, de care o limbă de pământ, ce nu are de cât 70m înălțime, o desparte.

Este dar fórte posibil, ca acéstă limbă de pământ să se fi format printr'un cutremur despre care vorbesce Pliniu și ast-fel gura Dunării să se fi închis.

De alt-fel Compania engleză, pentru motive economice a construit linia urmând riguros fundul văii, până la răsărit de Hasancea, urcând de la Omurcia pe o distanța de 7½ km., înălțime numaĭ de 25m, aceia ce revine la o pantă de 0m,003 pe metru.

Incepênd de la răsărit, *valea Carasu* se numesce *Valea Hasancea* și se întinde printre délurile Horoslar-Bair la Nord și Hasi-Dülük la Sud.

Are direcția de la Est la Vest și țărmurită de ambele părțĭ de valurile numite ale luĭ Traian, care trec, unul pe la Nord și cel-l'alt pe la Sudul văiĭ. In lungul eĭ merge calea ferată Cernavoda-Constanța și drumul comunal Hasancea-Constanța devenit acum șosea județiană. La satul Omurcia, după 9 km. lungime, începe a se numi *Cara-Cuiusudere,* urmând aceiașĭ direcție până la lacul Carasu, de unde se îndréptă de la S.E. către N.V., printre délurile Gherme-Bair, Taslâ-Bair, Sancal, Carataĭ și Chiostel la Nord; Mangala-Culac-Bair, Culuc-Bair și Murfat la Sud.

Lungimea acesteĭ părțĭ a văiĭ este de 13 km.; pe ea sunt așeḍate satele Omurcia, Murfatlar și Alacapu. Este urmată de valul luĭ Traian și de linia ferată, care merge pe fundul văiĭ.

Drumul de la Omurcia la Murfatlar, Alacapu și Chiostel merge tot pe fundul acesteĭ văi.

In dreptul și la S.V. de cătunul Chiostel începe *balta Carasu,* gâtuită printr'o limbă de pământ lungă de 1½ km. formată de ramificațiile Sudice ale délului Bekiraga-Bair, în dreptul fortăreții vechĭ Acsan-Demir-Tabiasi.

Balta Carasu de răsărit, care s'ar putea numi maĭ propriŭ *balta Medgidia,* de óre-ce acest oraș îĭ ocupă centrul, se întinde de la Est la Vest pe o lungime de 16 km. Lățimea eĭ variază, căcĭ merge îngustându-se de la Vest către Est (de la 1½ km. maximum la 200m minimum). Suprafața ocupată este aprópe de 1000 hectare, acoperite cu trestie.

Țĕrmul de Sud al acesteĭ bălțĭ este regulat, aprópe în linie dréptă de la răsărit către apus cu nesimțite inflexuositățĭ; țĕrmul de Nord însă este fórte neregulat, căcĭ presintă patru marĭ ghebosităţĭ: două în dreptul văiĭ Docuzol și două la délul Panaghir. Orașul Medgidia așeḍat pe țĕrmul sudic, se află în fața acestor patru marĭ gheboșituri, două la Vest și două la Estul orașuluĭ.

Délurile care mărginesc balta Medgidia sunt: Docuzol-Bair, Panaghir și Ciocurak-Bair la Nord; délul Tabia-Franțuzéscă, Congaz-Bair și Perdea-Culac-Bair la Sud.

Cu ocazia marilor inundațiĭ din primă-vara anuluĭ 1897, apele crescuseră până la 50cm. d'asupra linieĭ.

Acéstă baltă face ca întréga regiune să fie nesănătósă, din causa frigurilor ce o bântuesc maĭ în tóte anotimpurile, dar maĭ ales tómna.

Balta Carasu de apus, ce póte fi numită și *balta Cernavoda,* se întinde de la Est către Vest, de o formă maĭ regulată, pe o lungime de 8½ km. cu o lățime de 800—1500m. Ea are o suprafață de 850 hectare acoperite cu trestiĭ.

O gârlă servia de scurgere a apelor în Dunăre; cu ocasia construireĭ drumuluĭ de fier în 1862, ea a fost închisă printr'un dig de 1200m lungime și 3m grosime la créstă. Acésta în scopul de a opri apele marĭ ale fluviuluĭ, ca să umple valea.

Cu ocazia inundațiilor din primă-vara anuluĭ 1897, orașul Cernavoda 'șĭ a datorit scăparea de înec acesteĭ lucrărĭ artificiale de barare a apelor fluviuluĭ, lucrare care cu acest prilegiŭ a fost întărită prin stăruințele neobosituluĭ Șef al serviciuluĭ de geniŭ din Divizia activă, Căpitanul Balaban.

Astă-ḍĭ acest dig este în stare să resiste uneĭ creșterĭ orĭ cât de mare a apelor fluviuluĭ. Balta Cernavoda este mărginită la Nord de ramificațiile délului Bekiraga-Bair, iar la Sud de délurile Armut-Bair și Tetera-Bair situat între Dunăre și lac.

Linia drumuluĭ de fier urméză riguros țĕrmul de Nord al laculuĭ, iar gârla ce'ĭ servesce de scurgere este tăiată în șése puncte.

www.ziuaconstanta.ro

Construindu-se podul de peste Dunăre, traseul acesteĭ porţiunĭ a linieĭ s'a schimbat [1]).

Lungimea totală a văiĭ Carasu este de 53 km., socotită de la Dunăre până la origina văiĭ Hasancea; este destul de largă variind între 5 şi 2 km. Malurile sunt 'nalte şi prăpăstióse, până la V. de Medgidia, de unde încep a fi uşor înclinate.

Valea forméză gâtul cel maĭ strâmt din tótă peninsula dobrogiană, dintre Dunăre şi Marea-Négră.

Văile ce se deschid în ea, pe drépta, sunt:

1. *Horoslar Ciair*, pe teritoriul comuniĭ Palazu-Mare (cătunul Horoslar), se întinde printre délul Horoslar-Iol-Bair la S.E., Horoslar-Bair la N.V., Duran-Bair la N. Pe acéstă vale se află satul Horoslar, de la care a împrumutat numele. Are direcţia generală de la E. la V. şi 12 km. lungime; se deschide în valea principală la Alacapu. Pe ea merge drumul Alacapu-Horoslar-Palazu-Mare.

2. *Horoslar-Alceac*, pe teritoriul comuneĭ Omurcia (cătunul Nazarcea). Se desface din délul Cioban-Dere; se îndréptă de la N.E. către S.V. şi merge paralel cu precedenta. Pe ea se află cătunul Nazarcea. Are 6½ km. lungime şi se deschide la V. de Alacapu. Este urmată de drumul Alacapu-Nazarcea-Cikràcci. Ea se prelungesce că N.E. prin:

Ciobanisa-Dere, care vine din pólele S.V. ale déluluĭ Tepe-Bair; se îndréptă de la N.E. către S.V. printre délurile Nazarcea la V. şi Duran-Bair la E. Are 7 km. lungime, până la confluenţa sa cu Horoslar-Alceac.

3. *Valea Carataĭ-Alceac*, pe teritoriul comunelor Omurcia şi Alacapu; nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Nazarcea; are direcţia de la N.E. către S.V., printre délurile Nazarcea la Vest şi Carataĭ la Est. Lungimea eĭ este de 4 km. şi se deschide la N.V. de Alacapu. Pe ea merge drumul Alacapu-Carataĭ.

4. *Valea Carataĭ*, pe teritoriul comuneĭ cu acest nume. Nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Amut-Bair. Direcţia sa generală este de la N.E. către S.V. Pe ea se află aşeţlat satul Carataĭ. Délurile care o ţărmuresc sunt: Chiostel şi Hagi-Cabul la V., Carataĭ şi Nazarcea la Est. Pe ea merge drumul, ce se desface din valea Carasu, spre a merge la Carataĭ şi Caramurat. Lungimea eĭ este de 10 km.

5. *Văile în prelungire Caramurat-Ciair, Hagi-Cabul şi Chiostel*, vin din pólele Sudice ale déluluĭ Ilanlîc-Bair, sub numele de *Caramurat-Ciair*, se îndréptă către S.V. prin comuna Caramurat şi printre délurile Murat-Bair la Vest şi Amut-Bair la Est, apoĭ sub denumirea de *Hagi-Cabul-Ciair* continuă în aceiaşĭ direcţie, printre délurile Hagi-Cabul la Est şi Derechioĭ la Vest; şi în fine sub numirea de *valea Chiostel* se deschide în valea Carasu la cătunul Chiostel, după ce merge printre délurile Chiostel la Est şi Docuzol-Bair la Vest.

Lungimea totală a acesteĭ văĭ este de 17 km.; direcţia eĭ generală de la N.E. către S.V.; pe ea se află satele Caramurat, Hagi-Cabul şi Chiostel, legate printr'un drum care urméză valea.

6. *Docuzol-Ciair*, pe teritoriul comuniĭ Alacapu (cătunul Docuzol); se desface din pólele Estice ale déluluĭ Derechioĭ, îndreptându-se de la N.E. către S.V., printre ramificaţiile déluluĭ Docuzol-Bair, trece prin satul Docuzol şi după un mers de 6 kil., se deschide în valea Carasu. Prin acéstă vale curge pârîul *Docuzol*, care isvoresce de la Nordul satuluĭ cu acest nume, dintre Câşla luĭ Căciulă şi Câsla luĭ Manasie-Jecu, trece prin mijlocul satuluĭ şi după un curs de 3½ km. se varsă în balta Carasu. Malurile sale sunt mlăştinóse, maĭ ales spre cursul inferior.

Acéstă vale este urmată de drumul Medgidia-Docuzol-Danachioĭ (Carol I).

7. *Valea Cilibi-chioĭ*, nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Docuzol-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V. sub douĕ numirĭ şi se unesce d'asupra satuluĭ Cilibi-chioĭ. E ţărmurită de délurile Panaghirul la E., Devcea-Bair şi Ciocurac-Bair la Vest.

Lungimea eĭ este de 7 km. şi e urmată în partea de Sud de drumul, care plecând din valea Carasu, trece pe la Cilibi-chioĭ, pentru a duce la Tortoman.

---

[1]) A se vedea «Căĭ de comunicaţie».

www.ziuaconstanta.ro

8. *Valea Oba-Culac*, care spre Sud se maĭ numesce *Bechiraga-Culac;* nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Oba-Bair; are direcția de la N.E. către S.V., printre délurile Ciocurak-Bair la răsărit și Bechiraga-Bair la apus. Lungimea eĭ este de 4½ km. Se deschide în valea Carasu, la gâtul ce desparte balta Medgidieĭ de aceia a Cerna-vodeĭ, în punctul unde se află stația Mircea-Vodă a căieĭ ferate.

9. *Valea Cismelii,* formată din împreunarea a douĕ văĭ: *a) Bekiraga-Gilcazar,* care vine din délul Bekiraga-Bair, se îndréptă către V. pe la pólele S. ale déluluĭ Turculuĭ; are 3½ km. lungime, ea se unesce cu *b) Valea Turculuĭ,* ce vine din pólele N.V. ale déluluĭ Turculuĭ, se îndréptă de la E. către V., printre délurile Turcul la S. și Dermengiuluĭ la N. și are o lungime de 2½ km.

Valea Cismeliĭ ast-fel formată, se îndréptă de la N.E. către S.V., pe la pólele déluluĭ Sarĭ-burun, așeḑat pe partea de N. a văiĭ; după un mers de 3 km. se deschide în valea Carasu, la 2 km. spre E. de orașul Cernavoda. Pe ea merge drumul de la Cernavoda la Devcea.

Pe stînga (de la S.), în valea Carasu se deschid:

10. *Valea Mahometcea-ceair-dere,* formată din întrunirea văilor: *a) Abdulah-derasi I* de la S.E. pe teritoriul comunelor Hasancea și Osman-facâ (cătunele Mahometcea și Abdulah, de unde și numele eĭ). Are 6 km. lungime și *b) Valea Abdulah-derasi II* de la S.V., lungă de 4½ km. Ambele iaŭ nascere din délul de d'asupra Topraisaruluĭ, converg către N. și se împreună la cătunul Mahometcea. Intre ele se află délul Cuan-Derasi-Bair, care le desparte.

Pe Valea Abdulah-derasi de V. (II), se află cătunul Abdulah; pe fundul văiĭ merge drumul Omurcia, Mahometcea, Abdulah, Topraisari.

Valea Abdulah-derasi de E. (I), primesce pe drépta (de la E.):

a') Valea Cuan-derasi, ce nasce din délul de la V. de Hasi-Dülük, se îndréptă către V. printre délurile Abdulah-derasi-Bair, Cuan-derasi-bair la S. și Mahometcea la N.; are 4 km. lungime și se deschide în fața cătunuluĭ Mahometcea.

Câte trele văile unite la Mahometcea se îndréptă către N., sub numirea de Mahometcea-Ceair-dere și se deschide după un drum de 7 km. în valea Hasancea la comuna Omurcia. Pe drépta (la E.), acéstă vale e mărginită de délul Omurcia, iar la V. de délul Mangala-Culac-Bair. Este străbătută de drumul Omurcia-Mahometcea.

c) Valea Mangala Culac, de puțină importanță; are 3 km. lungime, e largă.

11. *Valea Serpla-Culac,* care către S. se numesce *Tatar-Orman-Dere,* nasce din pólele S.V. ale déluluĭ Mangala-Culac-Bair, se îndréptă maĭ întâiŭ de la E. la V., apoĭ de la S.V. către N.E., printre délurile Mangala-Culac și Orman-Bair la E., Küciuk-Murfat-Bair la V. și se deschide după un drum de 8½ km. în *valea Cara-cuiusu-dere* (Carasu), la comuna Murfatlar. Pe ea merge drumul de la Murfatlar la Buiuk-Bülbül.

Primesce în drépta mica vale:

a) Mezarlîc-Ceair, lungă numaĭ de 2 km., mărginită de délurile Canara-Bair la E. și Orman-Bair la V. Ea se deschide la satul Murfatlar, care e așeḑat chiar pe acéstă vale.

12. *Valea Cara-Sufu-derea,* nasce din pólele N. ale déluluĭ de la Murfat și se îndréptă către N.E. de la S.V., printre délurile Caraacic-Bair (la V.) și Küciuk-Murfat-Bair (la E); are 6 km. lungime și se deschide la N.V. de Murfatlar. Pe ea merge drumul de la Alacapu la Küciuk-Murfat (care e așeḑat pe acéstă vale) și de aci la Küciuk-Bülbül.

13. *Valea Biringi-Medgidie-dere,* e o vale ce merge paralel între délurile Tabia-Franțuzéscă la S. și Ali-Bei-Ceair-Bair la N., în direcție E. la V., pe la Sudul orașuluĭ Medgidie. Lungimea eĭ este de 22 km. Se deschide în valea Carasu la 5 km. spre V. de orașul Medgidia, după ce a primit pe stânga:

a) Mica vale Iucĭ-Culac, ce vine de la S.; e lungă de 1½ km. Valea Biringi-Medgidie-Dere e tăiată de 6 drumurĭ, care pun în legătură Medgidia cu comunele de la S. Cel maĭ important este drumul județian Medgidia-Ostrov, care taie valea pe la satul numit Alibeĭ-Ceair, așeḑat pe ea.

14. *Valea Tusu-dere,* lungă de 2 km. și 15. *Cara-Durac-Culac* (lung. 2½ km). Ambele paralele între ele, se deschid puțin maĭ la V. de precedenta în Valea Carasu.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

16. *Valea-Ghiaur-Amzalâ,* pe teritoriul cătunuluĭ Ivrinez. Se desface din pólele V. ale déluluĭ Perdea-Culac-Bair și se îndréptă de la S.E. către N.V. Merge printre délurile Amzalâ-Bair, Uduamet-Bair, Armut-Bair la V. și Cara-Durac-Bair la E. Are 3 km. lungime.

XV. **Valea Tibrinul**, deschisă de lacurile în prelungire: *Purcăreți, Ramazan* și *Tibrinu.*

a) Lacul Purcăreți, situat pe teritoriul comuniĭ Seimeniĭ (cătunul Seimeniĭ-Micĭ), între délul Cernavoda la S. și cătunul Seimeniĭ la N.; comunică cu lacul Ramazan printr'o mică gârlă, iar cu Dunărea de asemenea printr'un canal de scurgere, la códa de S. a ostrovuluĭ Troiana, în punctul numit Kerhana. Lacul are o suprafață de 60 hectare și produce mult pește, care face un adevĕrat venit locuitorilor din sat.

b) Lacul Ramazan, situat la 1 km. către Est, are forma uneĭ bĕșicĭ de pește, suprafața luĭ este aprópe aceiașĭ cu aceia a laculuĭ Purcăreți. Producțiunea luĭ în pește este tot așa de abondentă. Délul Dermengiuluĭ îl desparte la S. de valea Turculuĭ.

c) Micul lac Tibrinul, așezat la 1½ km. către E., are 15 hect. suprafață, acoperită în întregime cu stuf și trestie.

Valea Tibrinul pórtă diferite numirĭ; ea nasce din pólele S. ale déluluĭ Bilarlar-Bair, la E. de comuna Bilarlar (Dorobanțul), sub numele de *Valea Lungă,* se îndréptă către S. pe la comuna Carol I (Danakioĭ); apoĭ de la N.E. către S.V., sub numirea de *Valea Derechioĭ,* pe la cătunul Derechioĭ.

La comuna Tortoman se înclină maĭ mult către S.V. până la cătunul Devcea, de unde începe a se numi *Geabac-culac,* până la ruinele satuluĭ Geabac, iar de aci până la Dunăre se numesce valea Tibrinul.

Ea este mărginită de délurile: Bair-Paspala, Bilarlar, Tortoman, Geabac-Bair, Carapat-Daga și délul din Islaz la N., Îlanlik-Bair, Murat-Bair, Derechioĭ, Docuzol-Bair, Cilibichioĭ-Bair, Devcea-Bair, Oba-Bair, Dermengi și Cernavoda la S.

Lungimea totală a acesteĭ văĭ este de 35 km., este urmată de drumul ce vine de la Ester, Carol I, Tortoman, Devcea, Cernavoda.

In ea se deschid pe drépta (de la Nord):

1. *Mica vale a Hotaruluĭ,* ce nasce spre S.V. de comuna Carol I, din délul Paspala-Bair, sub numele de *Baș-Culac,* se îndréptă de la N.E. către S.V., sub numele de *valea Tortomanuluĭ,* printre délurile Bilarlar-Bair și Tortoman la S. Se deschide la comuna Tortoman. Are 12 km. lungime și primesce pe drépta văile unite:

a) Buiuk-dere, care către N. de satul Bilarlar se numesce *Mangalîc-dere,* vine din délul Bilarlar-Bair, trece prin satul Bilarlar. Are direcția N.E. la S.V. și o lungime de 12 km. Pe ea merge drumul de la Tortoman la Bilarlar, Pazarli.

b) Valea cu treĭ numirĭ: *Taslâ-Iuk-Dere, Buiuk-Bilarlar-Dere* și *Tuzla-Iuk-Dere,* dintre délurile Bilarlar (la S.E.) și Mahomed-Bair (la N.V.), are 8 km. lungime.

Ambele se unesc la comuna Tortoman.

2. *Valea Geabac-Ciair,* se deschide din pólele S. ale déluluĭ Cabla-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V., printre délurile: Geabac-Bair (la E.) și Carapat-Daga (la V.). Are 4½ km. lungime și sub numele de *Geabac-culac* se deschide în valea Tibrinu, la ruinele satuluĭ Geabac.

XVI. **Valea Siliștea** deschisă de lacurile:

a) Domnésca-Mare, pe teritoriul cătunuluĭ Seimeniĭ-Marĭ. Are aprópe 80 hect. suprafață. Comunică cu Dunărea printr'un mic braț, de asemenea și cu lacul Domnésca-Mică; produce pește destul de mult și bun.

b) Domnésca-Mică, la E. de precedentul; are aprópe 70 hectare suprafață, acoperită aprópe tótă cu stuf, produce puțin pește.

Valea Siliștea, ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Merzalîc-Bair, spre N.E. de cătunul Kior-Cesme, sub numele de *valea Hagi-Virt-Dere,* se îndréptă de la N.E. către S.V., trece prin cătunul Kior-Cesme și în dreptul déluluĭ Miulten-Tepe, începe a se numi *valea Pomana-Ciair,* până la comuna Tașpunar, păstrând aceiașĭ direcție; către S.V. de Tașpunar se numesce valea *Surec-Ciair,* și în fine valea Siliștea.

Lungimea eĭ totală este de 19½ km., délurile care o țărmuresc sunt: Cara-Tepe,

www.ziuaconstanta.ro

Pânar-Bair, délul la movila Greculuĭ și Nadacu, la N.V.; Mezarlîk-Bair, Miulten-Tepe, Cable-Bair, Carapat-Daga și délul În-Izlaz, la S.E. In tot lungul văiĭ merge drumul comunal Seimeniĭ-Tașpunar-Kior-Ceșme la Ghelingek.

Primesce în drépta:

1. *Valea Câșleĭ,* ce vine din movila Boazgik-Tepe, între délurile la Movila Greculuĭ și Pânar-Bair, se îndréptă de la N. la S. și se deschide la Tașpunar, după o lungime de 2 km., ea e urmată de drumul Tașpunar-Boazgik.

Pe stînga:

2. *Valea-Sali-Bei-Dere,* se desface din vîrful déluluĭ Mezarlîk-Bair, se îndréptă de la N.E. către Sud-Vest, printre délurile Mahomed-Bair și Cable-Bair la S.E., iar délul Mezarlîc-Bair o desparte de valea principală. Are o lungime de 10 km. și se deschide la comuna Tașpunar; este urmată de drumul de la Tașpunar la Dorobanțul și tăiată de drumul comunal Tortoman la Kior-Ceșme.

XVII. **Valea Mare,** se desface din ramificațiile N.V. ale déluluĭ Movila Greculuĭ, se îndréptă de la E. la V. și se deschide la Dunăre la 3½ km. spre N. de satul Seimeniĭ-Marĭ. Lungimea eĭ este de 2½ km. și e tăiată de drumul de la Seimenĭ la Topal.

XVIII. **Valea Boazgiculuĭ.** Nasce din pólele S.V. ale délurilor Inșiratele și Hagi-Bairam-Tepe, sub numele de *Satischioĭ-Dere,* se îndréptă de la N.E. către S.V., prin satele Satischioĭ Turc și Român, până la Băltăgescĭ, de unde începe a se numi *Boazgik-dere.*

Direcția generală a văiĭ este de la N.E. către S.V. Lungimea de 19 km. și se deschide la Dunăre, la satul Boazgik. Este țărmurită de délurile: Inșiratele, Erkesek, Zavol-Bair la N.V., Hagi-Bairam-Tepe, Alah-Bair, Cara-Tepe, Pânar-Bair și Movila Greculuĭ la S.E. Ea e urmată de drumul de la Boazgik-Băltăgescĭ-Satischioĭ, până la șoseaua județiană Hârșova-Constanța, care trece prin satul Satischioĭ.

Văile ce primesce, pe drépta, sunt:

1. *Valea Uzuncea,* care merge paralel și pe la N.E. déluluĭ Erkesek; are direcția generală de la N.V. către S.E. Lungimea eĭ e de 6 km. și ține de la vîrful Capugi, până la satul Satischioĭ, unde se deschide; e tăiată de drumul de la Satischioĭ la Tikilescĭ.

Pe stînga:

2. *Valea Saragea-dere,* nasce din pólele V. ale déluluĭ Hoș-Tepe-Bair; se îndréptă de la N.E. către S.V., pe la pólele déluluĭ Alah-bair, care o desparte de valea Satischioĭ. Are 7 km. lungime și se deschide în valea principală la Băltăgescĭ. E urmată de drumul de la Băltăgescĭ la Saragea și Ceatal-Orman, după ce a tăiat șoseaua județiană Hârșova-Constanța.

Valea Boazgiculuĭ, ca și secundarele sale sunt udate de micĭ cursurĭ de apă, care întrețin umiditatea văiĭ, făcêndu-o fertilă.

f) Dunărea între Boazgik și Ghizdăreștĭ.

α) *Descriere.* De la Boazgik, Dunărea, după ce face un mare arc de cerc cu convexitatea către apus, ocupat de ostróvele Alionte și Balaban, îșĭ îndréptă cursul către Nord, până la Ghizdărescĭ. Lungimea între aceste douĕ puncte este de 30 kilometri. Adâncimea 5—8 m. în timpul apelor mijlociĭ.

β) *Ostróve:*

25. *Ostrovul Balaban,* așeḑat în fața comuniĭ Topalu; lungimea luĭ este de 5 km., iar lățimea maximă de 2 km.; suprafața 150 hectare, acoperită cu sălciĭ; brațul navigabil al fluviuluĭ trece pe la Estul Ostrovuluĭ.

26. *Alionte,* la V. de precedentul, e despărțit de ostrovul Balaban printr'un mic braț, ca și de țărmul județuluĭ Ialomița, de care amândouĕ ostróvele țin.

Suprafața luĭ este de 30 hect., acoperită cu sălciĭ.

Intre aceste douĕ ostróve maĭ există un altul maĭ mic și de puțină însemnătate.

27. *Veriga,* e un ostrov aprópe de țărmul dobrogian, în fața Topaluluĭ, de care e despărțit printr'un braț lung de 5 km., pe la pólele movileĭ Drăgaica și care dă în Dunăre în fața văiĭ Cekirgeaua. Insula e acoperită cu sălciĭ.

www.ziuaconstanta.ro

28. *Atârnați*, depinde de comuna Ghizdărescĭ (cătunul Tikileștĭ), e așeḍat la 6 km. la vale de ostrovul Balaban, are o suprafață de 130 hectare, acoperită cu sălciĭ.

γ) *Văĭ:*

XIX. **Valea Zavoluluĭ**, pe teritoriul comuniĭ Topal (cătunul Boazgik), se deschide din pólele N.V. ale déluluĭ Zavol-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V., merge paralel și pe la N.V. déluluĭ Zavol; se deschide la Dunăre, după o lungime de 4 km., la 2½ km. spre N. de satul Boazgik. Acéstă vale este tăiată la gura sa de drumul Topal-Boazgik.

XX. **Mica vale Canara**, se desface din ramificațiile V. ale déluluĭ Erkesek, se îndréptă către S.V. și se deschide la 1 km. spre N. de precedenta; are o lungime de aprópe 3 km.; pe la gura sa trece drumul Boazgik-Topal.

XXI. **Valea Calakioĭ**, nasce din pólele V. ale déluluĭ Erkesek, se îndréptă către S.V. sub numele de *valea Stupinei;* are 9 km. lungime. Ramificațiile S.V. ale déluluĭ Erkesek o țermuresc de o parte și de alta. E tăiată la gură de drumul Boazgik-Topal și maĭ la N. de drumul Băltăgescĭ-Tikileștĭ; iar o ramură ce se desface chiar din acest drum, o apucă pe fundul văiĭ, pentru a merge la Topal. Malurile văiĭ sunt puțin înalte și acoperite în cea maĭ mare parte cu verdeață și fânețe.

XXII. **Valea Olaculuĭ**, paralelă și la 1½ km. spre N. de precedenta. Între gurile lor există ruinele satuluĭ Kalachioĭ. Ea nasce din pólele S.E. ale déluluĭ Olacul, merge paralel cu acest dél, are 6 km. lungime și e tăiată de drumurile Boazgik-Topal (la gură), Băltăgeștĭ-Topal și Băltăgeștĭ-Tikileștĭ.

XXIII. **Siliștea**, este un șes întins coprins între Dunăre la V., valea Alvănești la N., délul Olaculuĭ la E. și valea Olaculuĭ la S., aparține comuniĭ Topalu. Fiind acoperit cu pietriș, nu produce nimic. E tăiat de drumul de la Boazgik la Topal.

XXIV. **Valea Alvănescĭ**, se desface din pólele N.E. ale déluluĭ Olacu și după un drum de 5 km., cu direcția N.E. la S.V., se deschide la Dunăre, lângă și la S. de Topal.

E tăiată la gură de drumul Boazgik-Topal.

XXV. **Valea Tataruluĭ**, se deschide în comuna Topal, are 5 km. lungime; direcția N.E. la S.V.; e tăiată pe la gură de drumul Topal-Ghizdărești și parcursă în tot lungul eĭ de drumul, care plécă din Topal și dă în șoseaua județiană Hârșova-Constanța, pe care o taie, mergênd către N.E. la Erkesek și Capugi.

XXVI. **Valea Cekirgea**, ia nascere din pólele S. ale déluluĭ Cadi-Câșla, sub numele de valea *Muslu-Bei,* se îndréptă de la N.E. către S.V. prin cătunele Muslu și Muslu-Bei, iar de la Tikileștĭ, începe a se numi *valea Cekirgea.* Lungimea eĭ este de 13½ km. și e țermurită de délurile Muslu-Bei și Șiriu, délul Erkesek și ramificațiile déluluĭ Olacu la E.; ramificațiile S. ale déluluĭ Cadi-Câșla și Movila Cekirgea la V.

E tăiată la gură de drumul Topal-Ghizdărești și urmată de drumul de la Tikileștĭ la Muslu-Beĭ, Muslu și Saraĭ. E tăiată de maĭ multe drumurĭ, între care la S. de Muslu-Bei, trece șoseaua județiană Hârșova-Constanța.

Pe acéstă vale curge un mic pârîŭ, care sécă în timpul căldurilor marĭ.

Primesce pe drépta:

1. *Valea Dolașma-Culac,* care nasce din vîrful Treĭ-Movile, se îndréptă către S., mergênd paralel cu Dunărea în sens invers însă, se deschide după un drum de 5 km. la cătunul Tikileștĭ. Movila Cekirgeaua se află între acéstă vale și Dunăre. E urmată în partea Sudică de drumul Tikileștĭ-Ghizdărești.

Pe stînga:

2. *Valea Bataclî-dere,* ce nasce la V. satuluĭ Capugi, se îndréptă de la E. la V. pe o lungime de 5 km. și se deschide între Tikileștĭ și Muslu-Beĭ. La gura sa se află încrucișarea maĭ multor drumurĭ, care unesc comunele învecinate.

3. *Valea Tikileștĭ,* ia nascere din pólele N.V. ale déluluĭ Erkesek-Bair, la movila Erkesek, se îndréptă de la S.E. către N.V. și după o lungime de 5 km., se deschide la satul Tikileștĭ.

4. *Picioru Cekirgeliŭ,* e o mică vale de 1½ km. lungime, pe care Movila Drăgaica o

www.ziuaconstanta.ro

desparte de Dunăre, are direcţia de la S. la N. şi se deschide în valea principală, aprópe de gura acesteia.

g) Dunărea între Ghizdărescĭ şi Hârşova.

α) *Descriere.* De la Ghizdărescĭ la Hârşova, Dunărea îşĭ continuă arcul de cerc început la Raşova, şi pe o lungime de 8 km., are direcţia S.E.-N.V.

β) Singurul ostrov de însemnat pe acéstă porţiune este:

29. *Ostrovul* lângă şi la vale de comuna Ghizdărescĭ, are o suprafaţă de 70 hectare, acoperită numaĭ cu stufişurĭ de sălciĭ; este nelocuit. Braţul navigabil al fluviuluĭ trece pe la V. insuleĭ, care este despărţită de ţărmul drept pe o lungime de 2 km. de o mică gârlă.

γ) *Văi:*

XXVII. **Valea Caimaclĭ-dere,** este singură de notat. Se desface din vîrful *Treĭ-Movile,* îndreptându-se către V., trece pe la N. satuluĭ Ghizdărescĭ şi după un drum de 3 km. se deschide în faţa ostrovuluĭ Ghizdărescĭ. Este tăiată la gură de drumul Ghizdărescĭ-Hârşova, iar pe la E. săŭ trece drumul Hârşova-Muslu-Beĭ.

h) Dunărea între Hârşova şi Movila-Popii.

α) *Descriere.* La Hârşova fluviul îşĭ termină arcul de cerc lung de 63 km. început la Raşova. Aceste două puncte (Raşova şi Hârşova) sunt aşeḑate aprópe pe acelaşĭ longitudine (25°,36′). Latitudinea Raşoveĭ este de 44°,15′, iar acea a Hârşoveĭ de 44°,41′. Arcul acesta de cerc ce'l descrie fluviul are convexitatea întórsă către răsărit.

De la Hârşova, Dunărea începe a descrie un al doilea arc de cerc, maĭ strâns şi în sens invers precedentuluĭ, avênd decĭ convexitatea întórsă către apus. Lungimea cordeĭ acestuĭ al doilea arc între Hârşova şi Pădurea-Ruginósă este de 10 km., lungimea totală de la Hârşova la comuna Gârlicĭ este de 30 km. Iar de la Gârliciŭ până la Movila-Popiĭ 15 km.

Braţul Borcea, pe care l'am văḑut despărţindu-se din Dunăre la Punctul Terminus al frontiereĭ, vine a se uni cu fluviul la 4 km. maĭ jos de Hârşova.

β) *Ostróvele* între Hârşova şi Gârliciŭ sunt:

30. *Ostrovul Kiciu* la 1½ km. în jos de Hârşova; nu este de cât o prelungire a ostrovuluĭ Gâsca-Mare, aşeḑat la vale de dênsul, de care se desparte prin gârla Zatonul Hasan-Bey (lungă 1½ km.), când apele sunt marĭ. Ostrovul aparţine comuneĭ Hârşova, are o formă trapezoidală neregulată cu 2 km. lungime, 1½ km. lăţime, iar suprafaţa de 200 hect. neproductive, fiind acoperite cu pădurĭ întinse de sălciĭ. Braţul navigabil adânc de 12^{m} trece printre insulă şi Hârşova, iar cel care o desparte de ţĕrmul stâng (jud. Ialomiţa) de şi maĭ lat, dar impropriŭ navigaţiuniĭ.

31. *Ostrovul Gâsca-Mare,* aparţine judeţuluĭ Ialomiţa, este acoperit ca şi precedentul de sălciĭ şi are o suprafaţă de 450 hect. Braţul navigabil lasă insula la V.

32. Lângă punctul numit Conacul-luĭ-Manole, la deschiderea gârliĭ Privalul Buazuluĭ-Tair, se găsesce *mica insulă Puiul-Gâsciĭ,* are o lungime de 1 km. şi lărg. 100^{m}, suprafaţa 15 hect., este neproductivă, acoperită cu pietriş şi nisip; când apele scad, ea se unesce cu malul drept, fiind fórte apropiată de el.

In jos (la 2 km.) de punctul numit Cetatea saŭ Vadul-Oiĭ, care e aşeḑat în extremitatea V. a cotuluĭ ce Dunărea descrie aci, fluviul trimete către N.V. braţul *Cremenea,* iar la alţiĭ 2 km. maĭ jos de acest braţ, se îndréptă către N. *braţul Valţuiu.* Între braţul Cremenea şi cursul principal al Dunăreĭ vechĭ e coprinsă o regiune mlăştinósă, acoperită de gârle şi lacurĭ numită *Balta;* ea cade pe teritoriul judeţuluĭ Ialomiţa.

Punctul Vadul-Oiĭ, unde fluviul îşĭ adună apele diferitelor braţe în propia sa matcă,

www.ziuaconstanta.ro

capătă o mare însemnătate militară, fiind cel maĭ înlesnicios trecerĭ de pe un mal pe cel-l'alt al fluviuluĭ[1]).

Maĭ presintă importanță și sub raportul geologic: «Dunărea la Piua-Petrii, zice D-l Gr. G. Stefănescu,[2]) numaĭ de 30 anĭ, de la 1854—56, când s'a făcut planul topografic al ţeriĭ și până in 1886, când am studiat acéstă regiune, a mâncat din malul stâng peste 700^{m}; căcĭ la facerea hărţiĭ în 1856, Ialomița curgea paralel cu Dunărea până la gura Ialomiţeĭ, unde se vărsa, pe când astă-zĭ ea este unită cu Dunărea, și Piua-Petriĭ forméză un port, unde vapórele companieĭ dunărene îșĭ aŭ stațiunea lor». La 6 km. la vale de Vadul-Oiĭ, pe cursul principal numit *Dunărea-veche,* se află pădurea *Ruginósa* pe malul drept; are o lungime de 6 km., și o suprafață de 140 hect., acoperită cu sălciĭ și plopĭ micĭ, amestecaţĭ cu richită.

Iar maĭ la vale, tot terenul coprins în cotul de forma uneĭ potcóve, ce fluviul descrie către N., este acoperit cu pădurea de sălciĭ numită *Cluciu.*

Privalul Băroiu este o gârlă ce se desface din Dunăre la 1½ km. la vale de Hârșova (mahalaua Varoș), curge la pólele déluluĭ acoperit cu viĭ din fața punctelor Ceanac-cale și Tabia-Kiopru, se îndréptă de la S.V. către N.E., pe lângă satul Grópa-Ciobanuluĭ, până la balta numită Cioroiu și Hazarlîc, mergênd paralel cu Dunărea-veche, de unde se îndréptă către N. pe lângă comunele Gârliciŭ și Dăenĭ, pentru a se uni la 5 km. spre N. de acéstă din urmă comună cu Dunărea-veche, în fața punctuluĭ Movila-Popiĭ. Lungimea Băroiuluĭ este de 35 km., lărgimea medie coprinsă între 10—20^{m}, iar adâncimea 1 -6^{m}.

Terenul coprins între Dunărea-veche și Băroiu în suprafață de 16300 hect., este mlăștinos, acoperit cu gârle și lacurĭ; când apele sunt micĭ comunicația pe malul drept al fluviuluĭ se póte face pe un drum care plecând din Hârșova, duce pe la Conacu luĭ Manole și Cetatea-Oiĭ, urméză ţĕrmul pe lângă pădurea Ruginósa, până dreptul cotuluĭ de la pădurea Cluciu.

Privalul Tair-Buaz, este o mică gârlă, ce se desface din Dunăre la Conacul luĭ Manole, se îndréptă către E. cu direcţiune N.V.V.-S.E.E. și după un curs de 2½ km. primesce apele *bălţiĭ Puturósa,* formată din micĭ lacurĭ lunguieţe, ce se unesc între ele pe o suprafață de 40 hect. Acéstă baltă scade în timpul seceteĭ.

De la balta Puturósa către E. Tair-Buaz începe a se numi *Privalul-Rotundului,* pentru că servesce de scurgere laculuĭ Rotundul.

Lungimea ambelor Privalurĭ este de 6¼ km., apa este puţin adâncă și alimentată de peștele ce vine din Dunăre.

Lacul Rotundu alimentat de apele ce vin din Dunăre prin cele două privalurĭ descrise maĭ sus, are o suprafață de 100 hect., e înconjurat numaĭ cu stuf, produce puţin pește al căruĭ venit aparţine statuluĭ. Lângă și la V. de acesta se află:

Lacul Slateia ce are o suprafață de 80 hect., e înconjurat cu stuf, produce puţin pește.

Balta Grópa-Ciobanuluĭ, așeḑată pe ţĕrmul drept al Băroiuluĭ în fața satuluĭ Grópa-Ciobanuluĭ, are o suprafață de 150 hect. și se prelungesce către N.V. prin mica *baltă Gârluța.*

Produce pește, care servesce pentru consumația locală.

Lacul Belciugata, așeḑat la S. pădurii Ruginósa, are o formă curiósă ce sémănă a unuĭ ciocan și unit prin códa sa cu o nicovală, suprafața luĭ este de 25 hect. și produce puţin pește.

Lacul Ciungile, cu prelungirea sa de S.E. *Cernica,* este așeḑat la N. de lacul Grópa-Ciobanuluĭ, are o suprafață de 100 hect. și produce pește de calitate mediocră.

Gârla Veriga unesce Dunărea-veche cu privalul Băroiuluĭ, se desface din fluviŭ la *ostrovul Toţanarĭ* (supr. 10 hect.), se îndréptă către N.E. și se unesce cu Băroiu în dreptul punctuluĭ Movila-Popiĭ, după un curs de 6 km. Intre ea și Dunăre este o insulă acoperită cu sălciĭ.

---

[1]) A se vedea la partea istorică și geografia militară.

[2]) Curs de geologie. Bucurescĭ, 1890 pag. 70—71.

www.ziuaconstanta.ro

In lungul ţĕrmuluĭ drept al Privaluluĭ Băroiu, merge drumul Hârşova, Grópa-Ciobanuluĭ, Eschi-Saraĭ, Gârlicĭ, Dăenĭ, Ostrov.

γ) *Lacurile, rîurile şi văile* ce se deschid în Privalul Băroiu, sunt:

XXVIII. **Lacul Hazarlîk-Ghiol**, cu prelungirea sa N., *balta Cioroiu*, este alimentat printr'o gârlă de apele Privaluluĭ Băroiu, are o suprafaţă de 140 hect., şi o adâncime de 7m, aparţine comuniĭ Grópa-Ciobanuluĭ, produce peşte bun, care se consumă în localitate. Lacul este coprins între privalul Băroiu la N., délurile: Caraula la V., Cadi-Câsla la S. şi Hazarlîc la E., pe la marginea de S. a laculuĭ trece şoseaua Hârşova-Eschi-Saraĭ.

Văile şi rîurile carĭ se deschid în acest lac sunt, la S.:

1. *Valea Bentuluĭ* formată din împreunarea văilor *a) Câsla* (la V.) şi *b) Bălăceanul* (la S.)

Prima ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Cadi-Câsla, se îndréptă de la E. la V. pe la satul Cadi-Câsla şi după un mers de 3½ km., se unesce cu valea Bălăceanuluĭ. Ea este urmată de drumul Hârşova la Cadi-Câsla şi Eni-Saraĭ.

Valea Bălăceanuluĭ se desface puţin maĭ la E. de délul Treĭ-Movile, se îndréptă către N. cu direcţie S.E.-N.V. şi după un drum de 2½ km., se unesce cu valea Câsleĭ pentru a forma valea Bentuluĭ; pe cósta S.V. acesteĭ văĭ merge şoseaua judeţiană Hârşova-Constanţa.

Valea Bentuluĭ are o direcţie de la S. la N. printre délurile Caraula la V. şi Cadi-Câsla la E. şi după un drum de 5 km., se deschide în códa S. a laculuĭ Hazarlîc, ca este tăiată de drumul care merge de la Hârşova, pe la Cadi-Câsla la Casâmcea.

La S.V.:

2. *Valea Dovlecelului*, se desface din pólele E. ale déluluĭ Eschi-Saraĭ, se îndréptă către V. şi după un drum de 2½ km., printre délurile Hazarlîc şi Eschi-Saraĭ la N.E., Cadi-Câsla la S.V., se deschide în lacul Hazarlîc. Este tăiată de şoseaua judeţiană Hârşova-Eschi-Saraĭ.

La N.V.:

3. *Pârîul Eni-Saraĭ*, care pórtă diferite numirĭ, împrumutate de la satele pe lângă care trece.

Isvorăsce din pólele păduróse S.E. ale déluluĭ Ghiolgik-Bair, sub numele de *Topolog-Culac*, curge către S. printre délurile Ghiolgik-Bair la V. şi Sultan-Bair la E., până la comuna Topolog, de unde începe a se numi *Topolog-Dere*, se îndréptă de la N.E. către S.V. până la comuna Calfa, printre délurile Kerchenes-Bair, Ceemşicu-Bair la V., Pereclic, Cara-Mişa-Tepe, Meşelik-Bair la E.

De la Calfa începe a se numi *Kior-Derea*, nume ce 'l păstréză până la satul Rahman; are o direcţie de la N.E.-S.V., printre délurile Hagi-Kapar-Tepe la V., Sulugeak-Bair şi Coru-Bair la E.

De la Rahman în jos începe a se numi *Pârîul-Haidar*, până la satul Carapelit.

Direcţia o păstréză de la N.E. către S.V., printre délurile Elmelichi şi Carapelit-Bair la V., Coru-Bair, Mahometcea-Bair şi délul Dulgherul la E.; de la Carapelit, pârîul se îndréptă către V. pe la satele Balgiu şi Eni-Saraĭ, *purtând numirile satelor pe lângă care trece;* curge printre délul Balgiuluĭ şi şesul Porumbiştea la N., délul Capugiuluĭ la S.

Şesul Porumbiştea se întinde pe teritoriul comunelor Eni-Saraĭ şi Gârlicĭ, fiind închis de délul Carapelit-Bair la E. Câşla-la-Târcâ la N., valea cu Mărăcinĭ şi délul Cilibiuluĭ la V., Valea Mezarlîc, şi délul Balgiuluĭ la S. Acest şes cu o suprafaţă de peste 700 hect., este cu totul arid şi nu produce nimic, afară de mărăcinĭ care 'l acoper în întregime, alternând cu nisip şi pietriş, este tăiat în cruce de drumurile Gârlicĭ-Carapelit şi Eni-Saraĭ-Rahman.

De la Eni-Saraĭ la vale, pârîul curge printr'o vale mlăştinósă de la S.E. către N.V. şi se pierde prin papură şi rogoz, numaĭ o mică gârlă servesce de scurgere acesteĭ văĭ mlăştinóse în códa de N.E a laculuĭ Hazarlîc. Peste acéstă gârlă trece şoseaua judeţiană de la Hârşova la Saraĭ, Topolog, etc.

Lungimea pârîuluĭ Saraĭ ast-fel descrisă, este de 38 km. Valea ce deschide este strâmtă până la satul Haidar, de unde începe a se lărgi necontenit până la Eni-Saraĭ, unde se transformă în mlaştină pe o lungime de 5 km.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

De la Eni-Saraĭ, valea este urmată de drumul care venind de la Hârșova, trece prin satele Balgiu, Carapelit, Haidar, Rahman, Calfa, Topolog; la N. de care se unesce prin drumurĭ laterale cu drumul din valea Aiormanuluĭ.

Șoseaua județiană Hârșova-Topolog merge maĭ întâiŭ pe valea Saraĭ, până la satul Saraĭ și apoĭ urcă pe culmea délurilor Carapelit și Ramazan, pentru a duce pe la Topolog, Ciucurova, în valea Slaveĭ.

Valea deschisă de acest pâriŭ capătă prin acésta o fórte mare importanță militară.

Pârîul Saraĭ primesce pe stânga (de la E.):

a) Cesme-Culac, o mică vale ce nasce de la Păpușa-Tepe, are o direcție E.V. și o lungime de 2 km., se deschide la satul Topologul-Tătar, este tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ plecând din Topolog trec peste culmea pădurósă a déluluĭ Sultan-Bair și daŭ în valea rîuluĭ Slava-ruséscă.

b) Dalachessen-Bașa-Culac, nasce de la punctul Doeranĭ, se îndréptă către V. și după o lungime de 4 km., acoperită pe țărmul drept cu pădure, se deschide la Topologul-român; aprópe de deschidere este tăiată de drumul de la Topolog la Doeranĭ.

c) Hagi-Omer-Derea, ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Periclic în județul Tulcea, are o direcție generală de la E. la V. Trece prin satul Hagi-Omer (în județul Tulcea, unde primesce o mică vale de 1½ km. lungime ce vine de la S. din pădurea Taușan-Orman) și prin Doeranĭ (jud. Constanța), curge printre délurile Cara-Mesea-Tepe, Bataclâbașa la N., Meselic-Bair la S. și se deschide la 1½ km. spre N.E. de Calfa în Topolog-Derea.

Acéstă vale, prin care curge un pâriŭ, de și strâmtă, este urmată de drumul Calfa, Hagi-Omer la Baș-Punar în valea rîuluĭ Slava-ruséscă, unind ast-fel basinul Dunăriĭ cu acel al Mării-Negre. Lungimea acesteĭ văĭ este de 7 km.

d) Mica vale Ciuciugea-Culac, este despărțită de Hagi-Omer-Derea prin Meselik-Bair, are o direcție S.E.-N.V. și o lungime de 2 km., se deschide în acelaș punct cu valea Hagi-Omer-Dere.

e) Sulugeak-Dere, ia nascere din délul Coru-Bair la punctul Siliștea, are o direcție generală de la E. la V., curge printre délurile Sulugeak-Bair la N. și Coru-Bair la S., are o lungime de 7 km. și se deschide în Kior-Derea la ruinele satuluĭ Ramazan-Kioi. Valea este tăiată de drumurile ce merg de la Calfa la Mahometcea și Casâmcea.

f) Copadin-Derea, ia nascere din pólele N.V. ale déluluĭ Turbencea-Bair, se îndréptă de la N.E. către S.V., pe la pólele déluluĭ Mahometcea-Bair, ce o desparte de pârîul Mahometcea, are o lungime de 4 km., se deschide la un km. spre S. de satul Haidar și e urmată de drumul Haidar la Casâmcea.

g) Pârîul-Mahometcea, ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Turbencea-Bair, curge prin satul Curudgea, de unde se îndréptă de la E. la V., curge pe la satul Mahometcea la 1½ km. spre V. de care, se varsă pârîul Haidar; lungimea cursuluĭ este de 7 km., primesce pe stânga la Mahometcea un mic pâriŭ ce vine de la S. Délurile încunjurătóre sunt: Turbencea-Bair, Mahometcea-Bair la N., Dulgherul la E. și S.

Drumurile, carĭ unesc satele Mahometcea și Curudgea cu cele înconjurătóre, nu urméză riguros acéstă vale.

h) Pârîul Dulgheru, ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Dulgheru, se îndréptă către S.V. până la satul Dulgheru, avênd un curs paralel cu valea Cartalul (din basinul Mariĭ-Negre), de care e despărțit prin culmea délurilor Dulgheru și Cartalu; de la satul Dulgheru, pârîul se îndréptă de la S.E. către N.V. și se varsă în pârîul Haidar, la 1 km. spre N. de Carapelit. Lungimea întregiĭ văĭ este de 6 km., iar acea a pârîuluĭ numaĭ de 3 km. Drumul Carapelit-Dulgheru-Casâmcea merge aprópe pe acéstă vale.

i) Valea Cismeleĭ, opusă văiĭ Muslubeĭ, ia nascere din délul Cadi-Càsla, merge de la S.E. către N.V., printre movilele Panair la E. și Ploștita la V. și se deschide în mlaștinele de la Eni-Saraĭ la 1 km. spre V. de sat. Lungimea eĭ este de 2½ km., este largă și urmată de drumurile de la Eni-Saraĭ la Cadi-Càsla și Muslu. Pe la deschidere trece drumul Hârșova-Calfa-Babadag.

j) Culac-Sanâr, este o mică vale (lungă de aprópe 2 km.), se îndréptă de la S. la N.

www.ziuaconstanta.ro

printre délurile Cadi-Câsla la E. și Eschi-Saraĭ la V., este tăiată de șoseaua județiană Hârșova-Eni-Saraĭ.

Pe drépta:

k) Valea Mezarlâc, vine din șesul Porumbișteа, are direcție N.S., printre délurile Balgiŭ la E. și Eni-Saraĭ la V., se deschide la 1 km. spre N.E. de Eni-Saraĭ. Are o lungime de 3½ km., este urmată de drumul Eni-Saraĭ la Făgărașul-Noŭ.

l) Valea Lungă, nasce din pólele S. ale déluluĭ Cilibiuluĭ, se îndréptă de la N.E. către S.V., printre délurile Eni-Saraĭ la E. și Viilor la V. și după un mers de 2 km. se deschide în mlaștinele Saraĭ, în fața văiĭ Culac-Sanâr. Pe la N. săŭ trece drumul Eni-Saraĭ la Gârlicĭ.

XXIX. **Valea deschisă de pârîul Eschi-Saraĭ,** este lungă de 15 km. și pórtă diferite numirĭ. Ea este urmată de pârîul cu acelaș nume, ce n'are de cât jumătate din lungimea văiĭ și se varsă în privalul Băroiuluĭ la 2 km. spre V. de Eni-Saraĭ.

Valea ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Cara-Tepe, sub numele de *valea Nămolescĭ,* maĭ către S.V. se numesce *Valea Stânca-Sécă,* apoĭ *Valea Petrișuluĭ* și în fine *Valea Viilor.*

Direcția generală a acesteĭ văĭ este de la N.E. către S.V. printre délurile Stanciu, Nămolescĭ și Gârliciŭ la V., Cara-Tepe, La Târcă, Cilibiuluĭ, Viilor la E. și S.E.; este urmată în partea superioară de drumul Eni-Sarai la Dăenĭ; este tăiată la gură de drumul ce urméză Băroiu, apoĭ de diferite drumurĭ ce unesc Gârlicĭ și Dăenĭ (la V.) cu satele de pe valea Eschi-Saraĭ.

Primesce în stânga:

1. *Valea cu mărăcinĭ,* care începe la punctul numit Câsla luĭ Târcă, îndreptându-se către V., merge printre délul la Târcă (la N.), șesul Porumbișteа și délul Cilibiuluĭ (la S.) și după un drum de 3 km. se deschide în valea Pietrișuluĭ, puțin la N. de Movila Cinstituluĭ; este urmată de drumul Grópa-Ciobanuluĭ-Haidar și tăiată de drumul Gârlicĭ-Balgiŭ.

XXX. **Valea Berteşti,** plécă din partea E. a déluluĭ Stanciu, se îndréptă către V. printre délurile Viilor la N. și Gârliciuluĭ la S. și după un drum de aprópe 3 km. se deschide în privalul Băroiul la 1½ km. spre N. de comuna Gârlicĭ. Malurile sale sunt în general jóse. Este tăiată pe la gură de drumul Gârlicĭ-Dăenĭ.

XXXI. **Valea deschisă de pârîul Viilor,** este formată din împreunarea a douĕ văĭ: 1. *Mezetuluĭ* la N.E. și 2. *Stânceĭ* la E., între care se află movila Araclar, ambele unite forméză valea numită *Topârsciŭ* și în fine *Valea Viilor,* se deschide în privalul Băroiuluĭ la 2 km. spre S. de comuna Dăenĭ.

De și valea ast-fel descrisă este destul de lungă (12 km.), pârîul n'o urméză de cât pe o lungime de 9 km., până la întrunirea celor 2 văĭ secundare de care s'a vorbit. Direcția generală a acesteĭ văĭ este de la NE.. către S.V. și este coprinsă între délurile Cairac, Mezetuluĭ la N.V., Movila Căpitanuluĭ numită și Araclar la N.E., délul Stanciu o desparte de valea Nămolescĭ, iar délul Viilor, de valea Bertescĭ. Este tăiată la gură de drumul Gârlicĭ-Dăenĭ și în diferite puncte de drumurile, carĭ légă comuna Dăenĭ cu satele de pe valea Eschi-Saraĭ.

XXXII. **Valea viilor de la Pânga,** ia nascere din délul Cairac, se îndréptă de la E. la V. Délul Mezetuluĭ o desparte la S. de valea pârîuluĭ Viilor, iar Délul Moșuluĭ, de valea Moșuluĭ la N. Are o lungime de 4 km., urmată de un pârîŭ lung de 3 km. numaĭ, și este tăiată la gură de drumul Dăenĭ-Ostrov.

XXXIII. **Valea Moșuluĭ,** are o lungime de 2 km., direcția E.V.; délul Moșuluĭ la S. o desparte de valea Viilor de la Pânga; iar délul Rosti, la N., de valea Rosti. Pe la gura sa trece drumul Dăienĭ-Ostrov.

i) Dunărea între Movila-Popiĭ și Movila-Cazacilor

a) Descriere. De la Dăenĭ până la movila Popiĭ, punctul unde privalul Băroiu se unesce cu fluviul, Dunărea are un curs de la S. la N. de 5 km.

De la Movila-Popiĭ în jos, Dunărea îșĭ urméză cursul sĕŭ către N. pe o lungime de

www.ziuaconstanta.ro

9½ km., până la Movila-Cazacilor, țărmurită pe teritoriul dobrogian de o regiune mlăștinósă în suprafață de aprópe 1000 hectare. Acéstă regiune aparținênd județelor Constanța și Tulcea (limita județelor trecênd pe la 4 km. spre N. de comuna Ostrov), este acoperită cu stuf și păduri de sălcii, brăzdată de diferite gârle. Drumul Dăeni-Ostrov-Satu-Noŭ, urméză valea Dunării pe sub cóstă.

7) *Văile și pârîurile* cari se deschid pe acéstă porțiune sunt:

XXXIV. **Valea deschisă de pârîul Rosti.**

Pârîul Rosti ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Ghiolgic-bair, lângă comuna Urumbeĭ, sub numele de *Valea Urumbeilar,* are o direcție N.E.-S.V., până la satul Făgărașu-Noŭ unde se numesce *Pinga-dere.* Aci, după ce descrie un arc de cerc către S., se îndréptă spre N.V. cu numirea *Aigâr-Ahmet-dere,* merge ast-fel până la satul Aigâr-Ahmet, de unde începe a se numi *Dereaua Rosti,* se îndréptă către V. trecênd pe la S. Cifliculuĭ Taș-burun și pe la S. ruinelor Taș-burun, pe la pólele N. ale déluluĭ Rosti, și după un curs de 25 km. se varsă în mlaștina de la S. și lângă comuna Ostrov. Malurile sale sunt râpóse și fórte inalte din causa terenuluĭ móle, ros necontenit de pârîŭ. La comuna Urumbeĭ curge printr'o regiune pădurósă. La deschidere se află drumul Dăeni-Ostrov, și în diferite puncte este tăiată de drumurile, carĭ pun în legătură satele Aigâr-Ahmet, Făgărașu-Noŭ și Urumbeĭ, cu cele așeḑate la N. și S. văiĭ.

Pe la Făgărașu-Noŭ trece drumul, care venind la Eni-Saraĭ, merge la Urumbeĭ și de aci trecênd culmea déluluĭ Ghiolgik-bair, se unesce în pădure cu drumul ce vine de la Topolog, pentru a duce la comuna Atmagea (județul Tulcea) pe valea rîuluĭ Slava (basinul M.-Negre). Pârîul Rosti primesce pe drépta: 1. *Pârîul Coium-Punar,* care ia nascere din pólele S. ale culmeĭ Ghiun-Ghiurmes (județul Tulcea), se îndréptă către S. cu direcția generală N.E.-S.V., curge pe la pólele déluluĭ Baba-bair (la V.) și Camber-Tepesi (la E.), trece pe la E. de satul Koium-Punar, intră în județul Constanța și după un curs de 5 km. se varsă la 1 km. spre E. de satul Aigâr-Ahmet. Malurile sale sunt râpóse, valea sa este urmată de drumul Aigâr-Ahmet-Coium-Punar la Aiorman; primesce pe drépta *a) valea Ingi-dere,* care se desface din pólele S. ale déluluĭ Ghiun-Ghiurmes, se îndréptă către S. cu direcția N.S., merge pe la pólele déluluĭ Baba-bair la E. și după 5 km. prin pădurĭ, se deschide la limita județelor Constanța și Tulcea.

Pe stânga:

b) Pârîul Canâ-Mesea, care ia nascere din pólele S. ale déluluĭ Ghiun-Ghiurmes, se îndréptă către S. cu direcția N.E.-S.V., curge pe la pólele E. ale déluluĭ Camber-Tepesi, și după un curs de 4 km. prin pădure și printr'o vale frumósă, se varsă în pârîul Coium-Punar; valea sa este urmată de drumul comunal Aigâr-Ahmet-Cârjelarĭ (Tulcea).

XXXV. **Mica vale a Ulmilor,** are direcția E.V. și o lungime de 2 km., se deschide la 2½ km. spre N. de comuna Ostrov.

Paralel cu ea:

XXXVI. **Valea Hogiĭ,** ia nascere în județul Tulcea, din pólele V. ale déluluĭ Ghiun-Ghiurmes-Bair, sub numele de *Ghiun-Ghiurmes-dere,* se îndréptă prin pădurĭ de la N.E.-S.V., iar de la hotarul județuluĭ Constanța începe a se numi *valea Hogiĭ,* se lărgesce și se deschide lângă și la N. de movila Porculuĭ.

Lungimea eĭ este de 7 km., este tăiată la gură de drumul Ostrov-Satu-Noŭ și la E. de diferite alte drumurĭ, carĭ plécă din Picineaga și duc la Coium-Punar și Aigâr-Ahmet.

j) Dunărea între Movila-Cazacilor și Ghecet.

α). *Descriere.* De la Movila Cazacilor, Dunărea curge către N., până la *Insula luĭ Moș Dobre* (suprafață 58 hect.), de unde se îndréptă către E., până la pólele déluluĭ Iacob și după ce face un cot către N., se îndóie în dreptul comuniĭ Turcóia, către V. și ajunsă la Igliță, ocupată în vechime de cetatea romană Troesmis, în fața miceĭ *insule Blasova,* se îndréptă din noŭ către V., până la *Ostrovul Carcaliu,* apoĭ către N. până la Măcin și în

www.ziuaconstanta.ro

fine către V. până la punctul Ghecet, unde se unesce cu *braţul Valţuiu*, ce s'a despărţit din fluviŭ maĭ jos de Hârşova şi care trece prin faţa Brăileĭ.

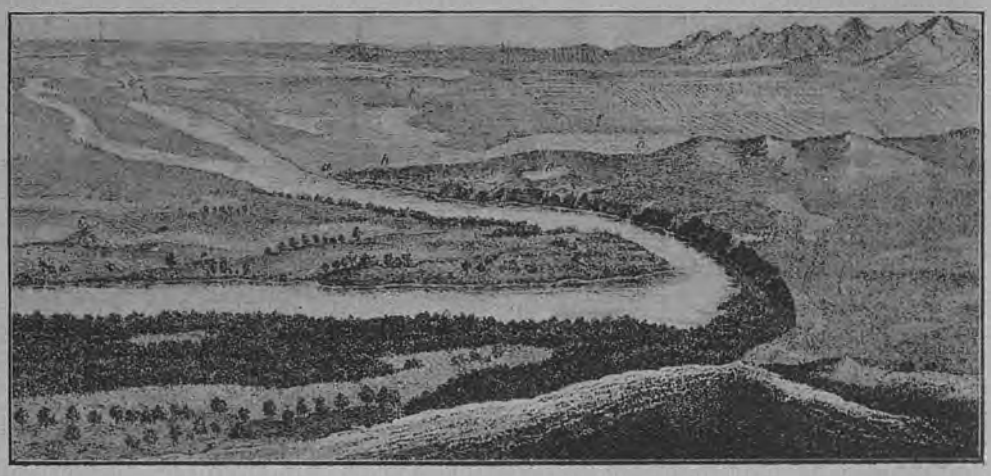

Fig. 29. — Troesmis. Vedere generală. (După K. F. Peters).

Lungimea totală a braţuluĭ numit Dunărea-veche, din punctul unde se bifurcă (picheţul Durac), până la Ghecet, este de 98 km.

Délul numit movila Cazacilor, ale căreĭ póle strâng patul Dunăriĭ, desparte regiunea mlăştinósă de la N. de Ostrov (pe care am descris-o maĭ sus), de regiunea mlăştinósă de la N. de Picineaga.

Puţin maĭ sus de satul Picineaga se desparte din Dunărebraţul numit *veriga de lângă Dunăre,* care se îndréptă către N., cu direcţia generală S.V.-N.E., trece pe la V. de comuna Picineaga, se desface în douĕ braţe, din care cel de la E. este tot-deauna sec şi carĭ apoĭ se unesc aprópe de vărsare, maĭ sus de Picineaga, după un curs de 3 km; gârla închide între braţele eĭ şi Dunăre *2 insule* (suprafaţă 200 hect.) acoperite cu pădurĭ de săleiĭ.

La N. comuniĭ Picineaga începe o regiune mlăştinósă, care se întinde către N. până la pólele movileĭ luĭ Iacob.

Are o suprafaţă de 1500 hect. şi este acoperită cu sălciĭ şi trestie, brăzdată de gârle şi sămănată cu lacurĭ:

a) Gârla-Noroiósă, se desface din Dunăre la 2 km. maĭ sus de *Ostrovul luĭ Moş Dobre,* se îndréptă către N. cu direcţia S.V.-N.E; şi după un curs de 4½ km., se deschide iarăşi în Dunăre la 1 km maĭ sus de comuna Turcoaia. El închide între el şi Dunăre *o insulă de 300 hectare suprafaţă,* acoperită cu pădurĭ pe jumĕtate exploatate

b) Redeluia, gârlă ce se desface din *Bălanul* la 1 km. maĭ jos de gura acesteia, se îndréptă către N. cu direcţia S.N., după un curs de 2½ km., se varsă în gârla Noroiósă, închiţînd între ele şi Dunăre *o insulă nisipósă* de 100 hect.

c) Bălanu, gârlă, se desface din Dunăre la N. de Picineaga, ia maĭ întâĭ direcţia către E. şi apoĭ făcênd un arc de cerc, merge de alimentéză, după un curs de 6 km. *Ezerul Turcoaia.* Ea comunică cu gârla Noroiósă prin Redeluia şi o altă scurgere se pierde în stuful, care o înconjóră de tóte părţile.

Printr'însa vin din Dunăre peştĭ în lacul Turcoaia.

d) Lacul Turcoaia are o suprafaţă de 140 hect., este înconjurat la V. cu stuf, comunică cu Dunărea prin gârla Bălanu, iar către N. se prelungeşte în formă de gârlă, pe o lungime de 6 km. şi se varsă în colţul ce Dunărea face la N. de Turcoaia. Produce peşte mult şi bun, care dă un însemnat venit Statuluĭ.

e) Intre Igliţa şi Carcaliu se întinde *balta Igliţa,* are o suprafaţă de 250 hect.; între lac şi Dunăre sunt mlaştine. Comunică cu Dunărea prin *gârla Carcaliu,* la S. comuniĭ cu acest nume. Balta produce mult peşte, care se consumă în Măcin, Carcaliu şi Turcoaia.

f) La N. se află *balta Carcaliu* cu o suprafaţă de 500 hect., conţine 2 insule acoperite

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

cu stuf, comunică în partea N. cu Dunărea printr'o gârlă ce duce la Măcin. Produce mult pește, care dă un bun venit Statului.

γ) *Rîurile carĭ se varsă și căile carĭ se deschid în brațul Dunărea-veche, între Movila Cazacilor și Măcin, sunt:*

XXXVII. **Valea Aiormanuluĭ**, ia nascere din pólele S.V. ale déluluĭ Taş̦lîc-Bair, sub numele de *Valea Capreĭ*, curge în mare parte prin pădurĭ de la N.E. către S.V., are malurile înalte și râpóse și un curs de 3 km., după care începe a se numi *Valea Cârjelarĭ*, se îndréptă de la S.E. către N.V., pe o lungime de 7 km., începênd apoĭ a se numi *Valea Aiormanuluĭ* saŭ *Valea Picineaga*, numire rĕmasă de la poporul Pecenegilor, carĭ aŭ stăpânit aceste locurĭ între aniĭ 950—1050 d. Chr. [1]), se îndréptă de la S.E. către N.V., trece pe lângă satul Aiorman, pe la 2 km. spre S.V. de cătunul Hasanlar, udă comuna Picineaga și se varsă în Dunăre, puțin maĭ la N. de acésta din urmă.

Valea este urmată de rîul cu acelaș nume, al căruĭ curs este de 25 km., este repede, aprópe de isvorul sĕŭ are $2^1/_2{}^m$ pe secundă, iar către satul Aiorman, cursul este maĭ încet (1^m pe secundă).

Valea trece prin pădurĭ, până la satul Aiorman și de aci până la vărsare prin câmpie întinsă; malurile sunt râpóse.

Basinul săŭ este coprins în partea despre N. și E. de culmea délurilor Bujor, Priopcea, Piatra-Ascuțită, Megina, Daiaman-Bair, Almalia, David, Amzalăi, Ciubucluc-Bair, Taş̦lîc-Bair și Topolog; la S. între délurile Ghiolgic-Bair, Canat-Calfa, Ghiun-Ghiurmes și Movila Cazacilor. Suprafața acestuĭ basin este de 220 km. p. și ocupă comunele: Picineaga, Coium-Punar, Cârjelarĭ, Cerna și Satul-Noŭ.

Valea este tăiată la 5 km. spre E. de Picineaga, de drumul Ostrov-Satu-Noŭ-Măcin.

Din basinul pârîuluĭ Picineaga se póte face comunicația între basinul Dunăriĭ și al Mărĭĭ-Negre (rîurile Taița și Slava), avênd drumurĭ carĭ plecând de la Picineaga, Satu-Noŭ și Cerna, duc peste culmile délurilor carĭ formézĕ linia de despărțire a apelor, între aceste douĕ basine, la satele Hancearca, Balabancea, Orta-Chioĭ, Atmagea și Ciucurova. Se légă pe de altă parte și cu basinul Saraiuluĭ, prin drumul ce plécă de la Topolog la Cârjelarĭ.

Pe valea rîuluĭ Picineaga, merge drumul de la Satul-Noŭ la Aiorman, iar de aci unul trece către S., culmea déluluĭ Ghiun-Ghiurmes la Coium-Punar, altul către S.E. pe la Canat-Calfa, trece culmea aceluiaș dél la Urumbeĭ; altul ducênd către Est se unesce cu drumul Topolog-Atmagea, după ce a trecut culmea déluluĭ Taş̦lîc-Bair; unul duce pe la comuna Cârjelarĭ pe valea pârîuluĭ cu acelaș nume în acelaș drum și în fine unul pe la satul Hasanlar pe valea Homurlar, pe la Homurlar, trece peste culmea déluluĭ Ciubucluc-Bair la Orta-Chioi.

Rîul Picineaga primesce pe stânga:

1. *Pârîul Canat-Calfa*, care ia nascere din pólele N. ale déluluĭ Ghiun-Ghiurmes, se îndréptă către N. cu direcție S.-N.V., cursul luĭ descrie un semi-cerc, trece prin cătunu Canat-Calfa și după un curs de 3 km. prin pădurile délurilor Canat-Calfa la E. și Ghiun-Ghiurmes la V., se varsă maĭ la E. de satul Aiorman.

Malurile sunt înalte și râpóse; pe valea sa merg drumurile Aiorman-Canat-Calfa și Cârjelarĭ-Canat-Calfa, carĭ se prelungesc pe la Coium-Punar și Aigâr-Ahmet de o parte și Urumbeĭ de alta.

Pe drépta:

2. *Valea Homurlar*, însoțită de pârîul cu acelaș nume, ce nasce din pólele V. ale déluluĭ Ciubucluc-Bair, se îndréptă către V., cu direcția E.V., trece prin satele Homurlar și Hasanlar, printre délurile Orta-Cairac și Kiuciuc-Cara la N., Cale-Bair și Borun-Bair acoperite cu pădurĭ la S. și după un curs de 6 km. se aruncă la 2 km. spre V. de Hasanlar. Malurile sunt înalte. Pe acéstă vale trece drumul Hasanlar-Homurlar la Orta-Chioĭ. Primesce în stânga:

a) Pârîul Cârjelarĭ, care isvorăsce din pólele N.V. ale déluluĭ Taş̦lic-Bair, le udă pe

[1]) Xenopol. Les Roumains au moyen-âge, p. 148.

www.ziuaconstanta.ro

o mare întindere, se îndréptă către V. cu direcţia S.E-N.V., trece prin comuna Càrjelar pe la pólele E. ale déluluĭ Borun-Bair şi după un curs de 7 km. se aruncă la satul Hasanlar; malurile iĭ sunt înalte şi ràpóse; pe valea luĭ merge drumul Hasanlar-Carjelar Atmagea (pe rìul Slava).

3. *Pârîul Cerna,* care isvorăsce din pólele S. ale déluluĭ David, dintre vìrfurile Orta-Dere şi Süt-Bair, se îndréptă către S. cu direcţia generală N.E.-S.V., trece prin mijlocul satelor Cerna şi Satu-Noŭ, se îndréptă către V. şi se varsă în rìul Picineaga. Are un curs de 18 km. Valea sa este coprinsă între délurile păduróse Orta-Dere, Amzalăĭ şi Cerna la S.E., Daiaman-Bair, Megina (ambele păduróse), Piatra-Ascuţită, Priopcea, Bujor şi Déluluĭ-Iacob, la N.V. Malurile sale de la isvor până la Satul-Noŭ sunt ràpóse; basinul seŭ are o întindere de 200 km. p., este coprins între délurile Piatra-Ascuţită, Priopcea, Caracicula, Gorgova, la V.; Megina, Almalia, Daiaman-Bair la N.; David, Amzalăĭ, Carapcea, la E.; Ciubucluc-Bair, Kiuciuk-Cara, Dijcadael şi Hasanlar, la S. Pe valea sa merge drumul Satul-Noŭ, Cerna, Hancearca, în basinul rìuluĭ Taiţa, după ce a trecut peste culmea déluluĭ David.

Primesce în drépta:

a) Pârîul din valea Megina, ia nascere din pólele V. ale déluluĭ Daiaman, curge către S., apoĭ către S.V. cu direcţia N.E.-S.V., udă pólele S. ale déluluĭ Megina şi după un curs de 4 km. se varsă la satul Cerna, după ce a mers printre délurile Daiaman-Bair şi Saia-Cula la E., Megina şi Piatra-ascuţită la N., Priopcea, Curt-Bair, Para-Bair la V. Pe valea sa merge drumul Cerna-Greci.

Pe stânga:

b) Pârîul Jaila, isvorăsce din pólele V. ale délurilor Ciubucluc-Bair şi Orta-Bair, se îndréptă maĭ întâĭ către N.V. şi apoĭ către V. cu direcţie E.-V., trece pe la N. satuluĭ Jaila, curge pe la pólele N. ale délurilor Orta-Cairac şi Hasanlar şi după un curs de 12 km., se varsă la Satul-Nou. Basinul săŭ coprinde o întindere de 2400 hect., între délurile Hasanlar, Dijkadael-Bair, Kiuciuc-Cara, Ortachioĭ la S., Carapcea şi Ac-Punar la N. Malurile sunt ràpóse până la confluenţa cu *Pârîul Domus-culac.* Pe valea luĭ merge drumul Satul-Nou la Jaila, unde se bifurcă, unul merge la Balabancea (spre N.E.), după ce a trecut délul Carapcea şi altul la Ortachioĭ (la S.V.), după ce a trecul délul Ciubucluc-Bair.

Pârîul Jaila primesce în drépta:

a') Ac-Punar-dere, isvorăsce din pólele V. ale déluluĭ Amzalăĭ, se îndréptă către S. cu direcţia N.E.-S.V., trece prin mijlocul satuluĭ Ac-Punar şi după un curs de 4 km. se varsă în faţa pârîuluĭ Domus-culac. Malurile sale sunt jóse, aprópe de vărsare formézà tufărişĭ de sălciĭ.

Iar pe stânga:

b') Domus-culac pârîŭ şi vale, ce vin din délul Dijkadael-Bair, se îndréptă către N. cu direcţia S.V.-N.E., are malurĭ 'nalte şi o lungime de 2 km., se varsă la 2 km. spre V. de com. Jaila.

XXXVIII. **Valea Ulmuluĭ,** însoţită de un pârîŭ, care isvorăsce din délul Piatra-Roşie, se îndréptă către S. cu direcţia N.E.-S.V., curge printre délurile Piatra-Roşie la E. şi Gorgova la V. Taie drumul Satu-Noŭ-Măcin şi după un curs de 3 km., se varsă în stuful ce înconjură ezerul Turcoaia, la 5 km. spre S. de Turcoaia.

XXXIX. **Pârîul din Valea Viilor,** isvorăsce din pólele V. ale déluluĭ Piatra-Ascuţită, se îndréptă către S. cu direcţia N.E.-S.V. şi după un curs de 3 km., se varsă în gârla ce servesce de scurgere laculuĭ Turcoaia; taie drumul Măcin-Cerna şi pe cel de la Satul-Noŭ la Măcin, pe valea sa merge drumul Turcoaia-Grecĭ.

XL. **Valea deschisă de pârîul Calistra.**

Acest pârîŭ ia nascere din pólele Nordice ale déluluĭ Daiaman-Bair, se îndréptă maĭ întâĭ către N.V., printre délurile Almalia, Secaru, Coşlug şi Piatra-Marieĭ pe drépta (la E.), Megina, Piatra-Ascuţită şi Piatra-Rîiósă la stânga (V.), purtând, până ese afară din pădurile cu carĭ sunt acoperite aceste déluri, numele de *lunca Plopilor,* iar de aci încolo *Apa Calistreĭ;* ceva maĭ la V. de satul Grecĭ se îndréptă spre S.V., taie drumul judeţian Măcin-

www.ziuaconstanta.ro

Cerna-Ortachioĭ-Babadag, pe la pólele movileĭ Piatra-Rîiósă și se varsă după un curs de 8 km. în balta Igliţa. Este urmată de drumul, care plecând de la Grecĭ către S.E., înconjură pe la S. délul Secaru și se îndréptă către N.V. înconjurând pe la E. masivul muntos Coslug, Piscul 'nalt și Ţuţuiat, cobóră délul Oltoĭ în valea Stupineĭ și duce la Luncaviţa în basinul Nord-Dunărean. Numaĭ pe drépta primesce văile:

1. *Crucelarĭ,* se desface din pólele V. ale déluluĭ Coslug, se îndréptă către S. cu direcţia N.E.-S.V., merge pe la pólele 'naltuluĭ vîrf Grecĭ și a stâncosuluĭ dél Piatra-Marieĭ, taie drumul comunal Grecĭ-Balabancea și după un drum de 4 km. se deschide lângă pădurea satuluĭ Grecĭ. Acéstă vale este închisă către E. de masivul muntos Piscul 'nalt și Ţuţuiat.

2. *Valea Ditcov,* vine din pólele apusane ale aceluiaş dél, se îndréptă către S. în direcţie N.E.-S.V., după un drum de 3 km., se deschide maĭ jos de satul Grecĭ; ca și precedenta, acéstă vale este închisă către E. De la capătul săŭ Estic pornesce către E. linia despărţitóre a apelor celor douĕ basinurĭ: Vest-Dunărean și Nord-Dunărean.

Dermut-Sîrtî, o câmpie între délurile Grecĭ și Piatra-Rîiósă, are o întindere de 200 hect., acoperite cu fîneţe și sămănăturĭ, este traversată de apa Calistreĭ.

3. *Valea și pârîul Grecilor,* isvorăsce din pólele E. ale culmiĭ Pricopanuluĭ, sub numele de *Recea,* nu departe și opus isvoruluĭ pârîuluĭ Grecilor, afluentul Jijileĭ, se îndréptă către S. în direcţie N.S., curge printre délurile Grecĭ la V., Piscul 'nalt și Ţuţuiat la E., trece prin mijlocul satuluĭ Grecĭ și după un curs de 8 km. se varsă în apa Calistreĭ la satul Grecĭ.

Pe valea sa merge drumul Grecĭ peste délul Pietrosu, cobóră délul Oltoĭ la Luncaviţa către E., un altul se desparte din acesta, urmează valea Jijileĭ și duce la Jijila.

El primesce pe stânga: *a)* pârîul torenţial din *valea Rahoveĭ,* care ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Piscul 'nalt și Ţuţuiat, se îndréptă către S. cu direcţia N.E. la S.V., curge printre pereţiĭ 'nalţĭ și stâncoşĭ, taie drumul comunal Grecĭ-Balabancea și după un curs de 3 km. se varsă maĭ sus de satul Grecĭ.

Câmpia Slatina are o suprafaţă de 500 hect., acoperită cu verdéţă și sămănăturĭ, este coprinsă între délurile Carcaliu la V. și Grecĭ la E. Pe lângă ea (la V.) trece drumul Turcoaia-Măcin.

XLI. **Valea Valcanuluĭ,** nasce din délul Sărăria, se îndréptă către S. cu direcţie N.S., pe la pólele délurilor Cheia și Vitelaru la E., trece pe la E. de oraşul Măcin, taie drumul Satu-Noŭ-Măcin și după un mers de 4 km. se deschide în gârla, prin care balta Carcaliu comunică cu Dunărea, la S. de oraşul Măcin. Acéstă vale este urmată și de un mic pârîŭ.

k) Dunărea între Ghecet și Azaclăŭ.

α) Descriere.

De la Ghecet, Dunărea curge către N. în direcţie generală de la S.V. către N.E., pe o lungime de 15 km., până la Azaclăŭ, sat pe ţĕrmul drept în faţa oraşuluĭ Galaţĭ.

Tot ţĕrmul drept între aceste douĕ puncte este mlăştinos, acoperit cu grindurĭ, gârle și lacurĭ, carĭ se întind către E. până la Măcin și délul Bugeaculuĭ.

Suprafaţa acésta de 15.000 hect. mărginită la V. de ţĕrmul drept al Dunăriĭ, către E. se întinde până la *Gârla Coticerului, balta Jijila* și *gârla Lăţimeĭ.*

β) Grindurile, gârlele și lacurile aflatóre pe acéstă suprafaţă de formă aprópe dreptunghiulară între Măcin, Ghecet, délul Bugeaculuĭ și Azaclăŭ sunt:

a) Gârliţa Coticerului, ese dintr'o mică baltă (5 hect. supr.), aşeḑată lângă și la N.V. de Măcin, se îndréptă către N.V., pe la pólele délurilor Orliga și Aganim, are un curs de 4 km., până la *balta Ilenilor,* căreia 'ĭ servesce de scurgere; de aci se continuă către N.E., printre grindurile *Coticeruluĭ* și *Zgamira-mare,* sub numele de *Privalul Coticeruluĭ,* pentru a se vărsa în partea sudică a laculuĭ Jijila, după 3 km. de curs.

In partea de S. gârla Coticeruluĭ limitéză la E.

b) Grindul Somova, ce are o suprafaţă de 600 hect., coprins între braţul Dunărea-

www.ziuaconstanta.ro

veche și balta Somova la V., are o formă triunghiulară. Pe dînsul merge șoseaua Măcin-Ghecet.

c) Balta Somova, așezată la V. grinduluĭ, are o suprafață de 60 hectare, produce puțin pește; se scurge în Dunărea veche prin:

d) Privalul Somova, care curge pe grindul Somova, după un curs de 1½ km. se unesce cu:

e) Gârla Piatra-Fetiĭ, care are o direcțic de la E. la V., un curs de 5 km.; pe malul sĕŭ nordic merge șoseaua Măcin-Ghecet. Ea se desface în douĕ gârle, una către N. duce de la Dunăre în balta Jijila, și alta se unesce cu Privalul Somova, cu care se scurge în Dunăre la Măcin.

f) Grindul Coticerului, de formă lunguiață, este traversat în tot lungul sĕŭ de gârla Coticerul, are o suprafață de 40 hectare.

g) Grindul Zgamira-mare, la E. de precedentul, se prelungesce până în malul S. al lacului Jijila de o parte și până la comuna Jijila la E. de altă parte, este străbătut de Privalul Coticeruluĭ; suprafața sa este de 70 hectare, necultivabile.

h) Balta Heniłor, în fața movileĭ Orliga, comunică prin gârla Coticeruluĭ cu Dunărea și prin gârla Piatra-Fetiĭ cu lacul Jijila, are o suprafață de 120 hect., este înconjurată de tóte părțile cu stuf; produce pește mult și bun. La V. de acéstă baltă se află:

i) Grindul alungit Otlogul, străbătut de gârlița Piatra-Fetiĭ, are o suprafață de 20 hect. este nisipos și neproductiv. Prin gârla ce curge pe acest grind se pune în comunicație cu Dunărea la S. și lacul Jijila la N.:

k) Balta Porcilor, ce are o suprafață de 90 Hectare, este înconjurată cu stuf și produce pește, nu însă în destulă cantitate. Lacul e așezat spre V. de balta Somova. Grindul Otloguluĭ și gârla Piatra-Fetiĭ le despart.

La V. și paralel de grindul Otlogul se află:

l) Grindul Clecea-mare, are o formă alungită de la N.E. către S.V., comunică la V. cu grindul Códa Spinăuluĭ, iar la N.E. cu grindurile Oiĭ și Pietroiuluĭ; pe la S. sĕŭ trece șoseaua Măcin-Ghecet, este străbătut în lungul sĕŭ de gârla care se scurge în balta Óieĭ, are o suprafață de 80 hect., este înconjurat de tóte părțile cu stuf, este neproductiv.

m) Grindul Oieĭ, așezat la V. de precedentul, cu care comunică în partea N., are o direcție N.V.-S.E., servesce de legătură între grindurile Clecea-Mare la E. și Baghieĭ la V.; are o suprafață neproductivă de 8 hect., este traversat în lung de gârla Oieĭ, care servesce de scurgere bălțiĭ Oieĭ.

n) Balta Oieĭ, așezată la N., are o suprafață de 80 hect., este înconjurată cu stuf, produce pește puțin.

o) Grindul Pietroiuluĭ, se desface din grindul Baghieĭ, se întinde de la S.V. către N.E. și se unesce cu grindurile Oieĭ și Clecea-Mare, are o suprafață neproductivă de 60 hectare.

p) Grindul Baghieĭ, se desface la S. din códa Spinăuluĭ, grind care merge la Ghecet, se întinde către N. cu direcția S.V.-N.E., are o formă lunguiață, cu o suprafață neproductivă de 80 hect., se unesce la V. cu grindul Spinăuluĭ, iar la E. cu grindurile Pietroiul și Oiĭ, este traversat la N. de gârla Spinăuluĭ, ce se unesce cu gârla luĭ Coea, pentru a face comunicație între balta Lățimeĭ și Dunărea.

q) Grindul Spinăuluĭ, la V., se desface din grindul care merge la Ghecet, sub numirea de Códa Spinăuluĭ, (care are o suprafață de 30 hectare neproductive și pe unde trece șoseaua Ghecet-Măcin), se întinde către N., are o formă lunguiață, se împreună la S. cu grindul Baghieĭ, are o suprafață neproductivă de 40 hectare, pe el merge drumul Azaclăĭ-Măcin. In partea luĭ Sudică, la 2½ km. spre E. de Ghecet se află *Câsla Spinăuluĭ.*

r) Privalul luĭ Coea, pornesce din Dunăre puțin maĭ jos de Ghecet, se îndréptă către N. cu direcția S.V.-N.E., trece prin stuf pe un grind ce 'l însoțesce în tot cursul sĕŭ și după 6 km. se unesce cu gârla Combreĭ, pentru a forma gârla luĭ Coea.

s) Balta luĭ Coea, la V. și lângă privalul cu acest nume, este isolată, înconjurată cu stuf, are o suprafață de 80 hectare, produce puțin pește.

t) Grindul Combreĭ la V., aprópe de Dunăre, se întinde paralel maluluĭ drept al flu-

www.ziuaconstanta.ro

viului, până la grindul Ólelor, pe o lungime de 8 km. și o lățime de 1 km., are o întindere de 600 Hectare, în parte acoperită cu *pădurea Golășeilor*, este străbătut de:

u) Gârla Combrei, are o lungime de 3½ km., comunică la N. cu Privalul Coea și gârla Coea, iar la S.V. cu Dunărea.

v) Gârla lui Coea, servesce de scurgere lacurilor Lățimei și Stanimir, comunică cu precedenta și are o lungime de 4 km. printre stuf.

x) Balta Stanimir, comunică cu gârla Coea, e înconjurată cu stuf, are 50 Hectare ca suprafață și produce puțin pește.

Spre N.V. de gârla lui Coea se află:

y) Balta Mocanului, care comunică spre N.E. cu balta Lățimei, iar spre S.V. cu Dunărea, are 112 Hect. ca suprafață.

z) Pe țărmul drept al Dunării la 3 km. spre S. de Azaclău este *Pădurea Golășeilor*, aparține Statului și are o suprafață de 200 hectare.

La N. sĕŭ se află:

a') Grindul Ólelor pe malul Dunării, are o formă lunguiață, stă în legătură la V. cu grindul Valcanului, are o suprafață de 40 hectare.

Pe la Sudul sĕŭ trece:

b') Gârla Combrei, iar la N.

c') Grindul Valcanului, cu o suprafață de 110 hectare, este tăiat la N. de:

d') Gârla lui Tănase, lungime de 3 km. și

e') Gârla lui Hileru, lungime de 3 km.; ele străbat și teritoriul satului Azaclău.

f') Balta Bălăsesci la N. de grindul Ólelor, acéstă baltă tinde a dispare micșorându-se pe fie-care an, acum are o suprafață de 50 hectare.

g') Balta Plosca aședată la Vest de grindul Ólelor; comunică cu bălțile Lățimea și Mocanul, este înconjurată cu stuf, are o suprafață de 140 hectare, produce pesce mult și bun.

h') Balta Lățimea aședată între bălțile Jijila la E. și Plosca la N.V., are o suprafață de 70 hectare.

i') Balta Jijila este cea mai mare din tótă acéstă regiune mlăștinósă, ca se mai numesce și *balta Garvan*, comunică cu Dunărea prin gârlele Coea și Combra, spre N. gârla Lățimei înconjură délul Bugeacului pe la N., pentru a se încovoia în partea N.E. a acestui dél; balta Jijila, care e mărginită la E. de délurile Bugeac și Cărărilor, are o suprafață de 1000 hectare. Produce pesce bun, care se exportă și dă un însemnat venit Statului.

j') Gârla Lățimei este cea descrisă odată cu lacul Jijila, are o lungime de 7 km. până la unirea ei cu Gârla-Mare de pe versantul N. Dunărean.

k') Intre Azaclău și délul Bugeacului se întinde *grindul numit al Lățimei*, suprafață 200 hectare, pe care se află drumul între aceste 2 puncte, drum care a fost utilizat de Ruși în campania din 1877-78, pentru a trece pe țărmul drept al Dunării.

In nóptea de 10/22 Iunie 1877, Generalul Zimmerman făcu trecerea corpului XIV rusesc în Dobrogia

La 1 km. spre S. de capul délului Bugeac, Rușii construiră în urmă un monument comemorativ. Monumentul este de piatră, înălțimea de 3m., formă piramidală cu baza pătrată. D'asupra pórtă o cruce de 50cm. înălțime, iar pe fața de V. o mică cruce incrustată în piatră.

Pe fața de răsărit e inscripția în limba rusă; ea însémnă:

Camarașii Regimentului Riazan.

Sub-Locotenentului Vasiliu Eugeniu și altor mai mici 10 grade, cei d'intâi căduți în résboiul rusesc, pe acest dél la 10 Iunie 1877.

Dómne, iartă-ne nouă sufletele nóstre de păcate, pentru acéstă cauză sfântă!

Și apoi:

À la mémoire de passage du Danube du Régiment de Riazan.

18 VI 10/22 77.

www.ziuaconstanta.ro

(Detaliĭ la partea istorică).

Aprópe de délul numit cu Monument, ramificaţia N.V. a déluluĭ Bugeaculuĭ, drumul descris trece peste vadul Lăţimea, ce servesce de scurgerea gârleĭ cu acest nume; în timpul creşteriĭ apelor acest vad n'are adâncime maĭ mare de 0.50cm.

Drumurile ce strĕbat acéstă regiune mlăştinósă, sunt:

Şoseaua Măcin-Ghecet, din ea se desface la punctul Piatra-Fetiĭ, drumul care duce către N.V., până la S. Grinduluĭ Clecea-Mare. Aci se bifurcă: unul merge către N.E. pe la S. bălţiĭ Porcilor, taie grindul Otloguluĭ, trece pe la N. laculuĭ Somova, apoĭ pe grindurile Coticerul şi Zgamira-Mare la Jijila; un alt drum se îndréptă către N.V. pe la Códa Spinăuluĭ, iar la Câşla-Spinăuluĭ, un drum ce merge la Ghecet, iar altul dirijindu-se către N. pe grindul Spinăuluĭ se unesce pe grindul Combreĭ cu drumul care vine de la Ghecet, urmând malul drept al Dunăriĭ, se îndréptă de aci către N. prin pădurea Golăşeilor la Azaclăŭ.

Intre Azaclăŭ şi délul Bugeaculuĭ este drumul de pe grindul Lăţimeĭ.

γ) Ultimele văĭ carĭ se deschid către Apus în basinul Vest-Dunărean sunt douĕ: Jijila şi Valea Nucilor.

XLII. **Valea rîuluĭ Jijila.** Rîul Jijila ia nascere din pólele N.V. ale déluluĭ Piscu Înalt şi Ţuţuiat, se îndréptă către N. cu direcţie S.E.-N.V. şi după un curs de 12 km. se varsă în partea răsăriténă a bălţiĭ Jijila, lângă satul Jijila; cursul sĕŭ este repede aprópe de isvor; el e la început prin păduriĭ între délurile Pietrosu, Sevatin, Milcov şi Délul Cărările la N.V., Piscul Înalt şi Ţuţuiat la S., Pricopanul, Cheia, Sărăria, Aganim şi Orliga la S. Basinul acestuĭ rîŭ are o suprafaţă de 14 km.p. Valea ce deschide este urmată de drumul Jijila-Grecĭ, e tăiată de şoseaua naţională Măcin-Isaccea, şi de drumurile comunale Jijila-Văcărenĭ, Jijila-Măcin şi Jijila-Luncaviţa.

Primesce în drépta:

1. *Valea luĭ Bran,* ia nascere din délul Cărărilor şi anume de la Movilele Săpate, se îndréptă către S. cu direcţia N.E.-S.V., trece pe la pólele déluluĭ Cărărilor, taie şoseaua naţională Măcin-Isaccea-Tulcea, intră în comuna Jijila. E coprinsă între Movila-Fuseĭ şi Délul Milcovuluĭ şi are o lungime de 3 km., se sfârşeşte la satul Jijila în faţa văiĭ Larga. Malurile sale sunt în general jóse.

Pe stânga:

2. *Valea Grecilor,* vine din pólele de E. ale déluluĭ Pricopanul, de la piciorul vîrfuluĭ Sulucu, se îndréptă către N. cu direcţia S.V.-N.E., şi are un mers prin păduriĭ de 3 km. Pe vale merge drumul Văcărenĭ-Carcaliu, o ramură duce la Grecĭ.

3. *Valea Bostanelor,* ia nascere din pólele E. ale déluluĭ Pricopanul, se îndréptă către N. cu direcţia S.V.-N.E., trece prin pădurea satuluĭ Jijila, pe la pólele déluluĭ Piscul Dascăluluĭ şi are o lungime de 4 km.

4. *Valea Vasilică,* vine din pólele N. ale déluluĭ Cheia, se îndréptă către N., cu direcţia S.V.-N.E., merge pe la pólele déluluĭ Ştubeiul, are un curs paralel cu valea următóre, şi o lungime de 3 km., pe vale merge drumul Măcin-Luncaviţa.

5. *Valea Largă,* nasce din pólele N. ale déluluĭ Cheia, se îndréptă către N., cu direcţia S.N., merge pe la pólele déluluĭ Sărăria, are o lungime de 2 km. Malurile sunt jóse.

XLIII. **Valea Nucilor** însoţită de pârîŭ, care isvorasce din pólele V. ale déluluĭ Cărărilor, se îndréptă către V. cu direcţia E.V., curge printre viĭ, are o lungime de 3 km. şi se varsă în balta Jijila la N. de satul Jijila, după ce maĭ întâĭ a scăldat piciórele *ruinelor Cetăţuieĭ Ghermea.* Pe valea deschisă de acest pârîŭ merge drumul Jijila-Văcărenĭ, şi e tăiată de drumul Jijila-Azaclăŭ.

---

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA 195

B

BASINUL NORD-DUNAREAN

Acest basin coprinde tóte apele, carĭ curg și văile carĭ se deschid în partea de N. a Dobrogieĭ spre Dunăre, coprinsă între Azaclăŭ și gârla Dunavĕțuluĭ.

1. *Linia despărțitóre a apelor* ce curg în acest basin, începe din partea N.V. a déluluĭ Bugeacul (punctul cotat 61^m), se scobóră către S.E. pe cóma acestuĭ dél, pe la punctul cotat 83^m, apoĭ pe culmea déluluĭ cu Monument (pe la punctele cotate 72^m și 87^m), înconjóră pe la S. valea satuluĭ Garvan, urméză culmea déluluĭ Pietrosul (punctul cotat 162^m), către S. cóma déluluĭ Cărărilor, pe la V. de satul Văcărenĭ, pe la movilele Săpate (cotat 102^m), movila Fuseĭ (108^m), de unde înconjurând pe la S. valea Gloduluĭ, ia direcția către E. până la délul Sevatin, a căruĭ cómă o urméză către S., trece pe la movila Kitlăŭ (197^m), continuă către S.E. cómele délurilor Pietrosul și Piscul Înalt și Țuțuiat, până în punctul unde ia nascere valea Ditcovul (care face parte din versantul Vest-Dunărean); de aci se îndréptă către E. pe culmea déluluĭ Teilor, desparte valea Luncavițeĭ de valea Taițeĭ, continuă a merge către S.E. pe culmele délurilor Cadiluluĭ, Breazuluĭ și Piatra-roșie prin pădurea Taițeĭ, apoĭ culmea déluluĭ Nicolițelul, despărțind valea Cărbunelor (către N.) de valea Morilor (către S.E.).

De aci se continuă către N.E. pe culmea Déluluĭ-Mare, înconjură pe la N. valea Plopilor (către S.), pe care o desparte de valea Viilor Sarica (către N.), cobóră către S.E. paralel între văile Morilor (la S.E), și Valea-Adâncă (la N.V.), înconjură pe la S. valea Adâncă care se desparte de valea Lungă, opusă eĭ spre versantul Mării-Negre numaĭ printr'o culme de 1½ km. dintre aceste douĕ văĭ, între care nu există de cât o șea de 100^m înălțime, pe unde se presupune a fi curs un braț al Dunăriĭ.

După ce desparte Valea-Adâncă de Valea-Lungă, linia de despărțire face o curbă către N., se îndréptă către S.E. pe la Movila Săpată (cotat 227^m), Cartal-Tepe (157^m), délul Tauș an-Tepe (104^m), de unde urcă către N.E., înconjură pe la N. valea Cardonuluĭ, se întórce către S.E. pe culmea déluluĭ Redi (cotat 200^m.).

De la délul Redi, linia de despărțire a apelor continuă către E., pe culmea Déluluĭ-Mare, trece pe la punctul Tulcea (cotat 204^m), se îndréptă către S.E. pe culmea délurilor Imalâk (cotat 113^m) și Ciatal-Tepe (133^m), înconjóră pe la N. valea Sarighiol (ce se îndréptă către S.E.), pe care o desparte de Valea-Mare (către N.V.), se cobóră către S.E. până la Movila-Cerdaculuĭ (cotat 130^m), urméză către S.E. culmea déluluĭ Cairacil și după ce înconjóră pe la E. valea Lutuluĭ-alb, suie către N.V. până la délul Beș-Tepe (cotat 242), a căruĭ culme o urméză către E., până aprópe de Mahmudia și coborând către S.E., urméză culmea déluluĭ Morughiol către S.-E., și în fine culmea Déluluĭ-cu-cetate până la punctul extrem estic numit Dunavĕț, cotat 52^m, pe țĕrmul de V. al gârleĭ Dunavĕțuluĭ.

După cum vedem, acest basin merge îngustându-se de la V. către E., pantele Nordice sunt fórte repezĭ, iar rîurile și văile carĭ se cobóră către Dunăre, din ce în ce maĭ scurte de la V. către E.

2. *Descrierea hidrografică a basinuluĭ Nord-Dunărean.*

a) Dunărea între Azaclăŭ și Isaccea.

α) *Descriere.* De la Azaclăŭ, Dunărea descrie către N. un dublu arc de cerc, care se unesc într'un cot, acel din dreptul comuniĭ Pisica; forma fluviuluĭ între Măcin și Isaccea este acea a literiĭ M deschisă.

De la Reni, fluviul se îndréptă către S.E. până la Isaccea.

Lungimea luĭ între Azaclăŭ și Isaccea este de 50 km.

www.ziuaconstanta.ro

Intre ţĕrmul drept al fluviuluĭ la N., *Grindul-Lăţimea* la V. şi ţĕrmul Dobrogieĭ la S. se închide o regiune mlăştinósă, acoperită în revĕrsările marĭ ale fluviuluĭ, cu apă.

Acéstă regiune în întindere de 23.400 hect., este brăzdată de gârle, sămănată de lacurĭ, grindurĭ şi pădurĭ.

β) *Insulele* fluviuluĭ între Azaclăŭ şi Isaccea, sunt:

a) Ostrovul Chiciŭ în faţa Azaclăuluĭ, are o formă lunguiaţă începând aprópe de Gura-Siretuluĭ, se îndréptă către N.E. până la Movila-Zătóca.

Este despărţit de ţĕrmul drept prin *gârla Zătóca saŭ Chiciŭ* (are o lungime de 5 km.) ostrovul are o suprafaţă de 40 hect. şi este acoperit cu tufăriş de sălciĭ.

b) Ostrovul Isaccea în faţa comuniĭ Isaccea, de care este despărţit prin *braţul Isaccea* braţul nu este destul de adânc, ca vapórele să pótă merge prin el. Ostrovul are o întindere de 100 hect., malurile sale sunt acoperite cu sălciĭ, iar în interior conţine iarbă pentru păşunat. Braţul navigabil al fluviuluĭ, însă trece pe la N. ostrovuluĭ.

γ) *Gârlele, grindurile şi lacurile* acesteĭ regiunĭ mlăştinóse, coprinsă între Azaclăŭ şi Isaccea sunt:

a) Gârla Lăţimeĭ, care trecênd de la *vadul Lăţimeĭ* (descris în versantul Vest-Dunarean), curge pe sub malul déluluĭ Bugeacul cu o direcţie de la N.V.-S.E. şi după o lungime de 7 km., până la satul Garvan, se varsă în:

b) Gârla-Mare, care are un curs paralel şi la N. de cea precedentă, taie grindul *Ciupitóieĭ,* în dreptul *Cetăţuieĭ Bisericuţa,* se îndréptă către S.E. pe o lungime de 7 km., până la unirea sa cu *Gârla Lăţimea* şi de aci către E. încă 5 km. şi se unesce cu *gârla Ciulneţu,* la 1 km. spre E. de Văcăreni.

c) Gârla Ciulneţul, se desface din Dunăre la cotul Pisica, movila Cardonuluĭ, se îndréptă în sens general de la N.V. către S.E., pe la comuna Pisica, curge pe grindul Pisica, apoĭ pe la S. laculuĭ Crapina, şi se varsă în Dunăre, între milele 70—71, după un curs de 28 km.

De la unirea sa cu Gârla-Mare, în tot lungul cursuluĭ sunt plantate sălciĭ, ast-fel că are aspectul uneĭ şosele. Acéstă gârlă adună apele lacurilor Popina şi Crapina.

Incepênd de la Azaclăŭ, în lungul ţĕrmuluĭ drept al Dunăriĭ, întâlnim:

d) Grindul Zatoca, de alungul gârliĭ Zatoca în faţa ostrovuluĭ Chiciu; e strĕbătut de drumul Azaclăŭ-Pisica. Are o suprafaţă de 130 Hectare cultivate de locuitoriĭ din Azaclăŭ.

e) De la Movila Zatoca, către E. se întinde *Grindul Gemeniĭ* pe care se află, urmând ţĕrmul Dunăriĭ *Pădurea Gemeniĭ.* Grindul are o suprafaţă de 240 hectare, din care 110 sunt acoperite cu pădure de sălciĭ, pe la sudul cărcia merge drumul Azaclăŭ-Pisica.

Acest grind se continuă către S.E., cu

f) Grindul Cluciuluĭ, care are o formă lunguiaţă, o lungime de 4 km. şi o suprafaţă de 20 hectare; la S. de care:

g) Grindul Galaţilor, cu o suprafaţă de 25 hectare.

Aceste douĕ grindurĭ pun în legătură grindul Gemeniĭ cu grindul Pisica.

h) Balta Cluciuluĭ, la N. de grindul cu acest nume, între el, grindul Pisica şi Dunărea, cu care comunică printr'o gârliţă; are o suprafaţă de 100 hect., produce peşte, care se consumă în satul Pisica.

i) Grindul Pisica, după numele comuneĭ aşezat pe el, începe din cotul Dunăriĭ, este strĕbătut în lung de gârla Ciulneţu, are o suprafaţă cultivabilă de 410 hectare. Spre S.V. stă în legătură cu ţĕrmul dobrogian prin:

k) Grindul Ciupitóieĭ, care e traversat în lat de Gârla-Mare şi a Lăţimeĭ; pe acest grind merge drumul de la Luncaviţa la Pisica. Are o suprafaţă de 30 hectare.

Spre N. de Pisica şi de-alungul ţĕrmuluĭ se întinde:

l) Pădurea Pisica, cu suprafaţă de 100 hectare acoperite cu sălciĭ.

m) Grindul Gogonceĭ, cu o suprafaţă de 400 hectare; cea maĭ mare parte (320 hect.) sunt acoperite cu *pădurea de la Reni.*

Spre E. de Pisica se întinde:

www.ziuaconstanta.ro

n) Grindul Brăileĭ, cu o lungime de 4 km. şi cu 40 hect. suprafaţă; este traversat în tot lungul sĕŭ de:

o) Gârla Brăileĭ, care îndreptându-se din Dunăre către E., adună apele lacurilor din colul Renilor, între carĭ maĭ mare este:

p) Balta Popineĭ, care se întinde pe o suprafaţă de 220 hectare, conţine în partea de N.V. insula *stâncósă a Popineĭ,* cu malurile abrupte, are o circonferinţă de 900^m, suprafaţă de 20 hectare şi o înălţime de 26^m d'asupra niveluluĭ apelor.

La V., între lacul Popina şi grindul Pisica, se află:

q) Mica pădure de 60 hectare, numită *pădurea Popineĭ.*

Drumul ce l'am vĕdut, că merge de la Azaclăŭ şi Luncaviţa la Pisica, se continuă pe grindul Gogonceĭ pe la S. *pădureĭ Reni,* pe ţĕrmul Dunăriĭ, până la *Kerhanana de la Lata,* locul de scurgere în fluviŭ al lacului Crapina.

r) Lacul Crapina, care după lacul Razelm, este cel maĭ mare lac al Dobrogieĭ. Are o suprafaţă de 16 km. p., adâncimea luĭ medie este 25^m, are forma unuĭ triunghiŭ cu multe intrărĭ şi eşiturĭ; în interiorul sĕŭ sunt treĭ insule pietróse: *Popina mare, Popina mică* şi *Popina Ascunsă.* Lacul este înconjurat cu stuf, se varsă în Dunăre prin douĕ gârliţe: *Lata şi Ghidriciu;* printr'o alta comunică cu gârla Ciulneţul. Pe malul sĕŭ sunt maĭ multe kerhanale. Peştele ce produce este de tot felul şi de calitate bună; venitul ce provine din pescărit în sumă de 60.000 leĭ aparţine Statuluĭ.

s) Ghidriciu, este gârla de scurgere a laculuĭ Crapina, curge pe *grindul cu acest nume,* acoperit cu pădure de sălciĭ, lungimea gârleĭ este de 2 km., iar suprafaţa pădureĭ de 80 hect.

Spre E. de lacul Crapina, se întinde:

t) Lacul Piatra Călcată, care se scurge în Dunăre prin 3 gârle: *gârla nouà,* lung. de 2 km., se varsă în faţa mileĭ 68, *gârla Cazaculuĭ,* lung. 5 km., care dând în lacul *Japsia-Rahova,* se continuă către E. prin *gârla Hambaruluĭ,* lung. de 2½ km., se varsă în braţul Isaccea. Are o suprafaţă de 300 hect., este înconjurat cu stuf de tóte părţile.

δ) *Văile şi rîurile* carĭ se deschid în versantul Nord-Dunărean între Azaclăŭ şi Isaccea, sunt:

I. **Valea Garvan,** care ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ cu Monument, se îndréptă către N. în direcţia S.-N., printre délul cu Monument la V. şi délul Pietros la E., după un mers de 2 km. se deschide la satul Garvan, aşeḑat pe acéstă vale. In lungul eĭ merge drumul Garvan-Jijila.

Pe la gura sa trece şoseaua ce vine de la Măcin şi duce la Isaccea.

II. **Valea Văcărenilor,** ia nascere din délul Cărărilor, între movilele Săpate la V. şi movila Fuseĭ la E., se îndréptă către N.E. şi se deschide la satul Văcărenĭ, după o lungime de 2 km.; este tăiată la gură de şoseaua Măcin-Isaccea.

III. **Valea Glodului,** vine din délul Sevatin, se îndréptă către N.E., are o lungime de 4 km. şi se deschide la 1 km. spre E. de precedenta. Pe la gura sa trece şoseaua Măcin-Isaccea.

IV. **Valea Nevestelniţeĭ,** despărţită de precedenta prin délul Sevatin, are o direcţie către N. şi o lungime de 3 km., este tăiată de şoseaua mare şi de drumul Jijila-Luncaviţa, peste délul Sevatin.

V. **Valea deschisă de pârîul Luncaviţa.**

Pârîul Luncaviţa nasce din împreunarea a douĕ pârîiaşe: *a) Luncaviţa-Mare,* care isvorăsce din délul Cadiuluĭ, opus văiĭ Cadiuluĭ (valea Taiţeĭ), curge către N.V., printre délurile Teilor (la S.) şi Galmele-Inşirate (la N.) Lungimea 5½ km.

b) Luncaviţa-Mică, isvorăsce din pólele N.V. ale déluluĭ Teilor, valea sa este opusă Văiĭ Rahoveĭ din basinul Apa Calistreĭ (Vest-dunărean), pârîul curge către N.E. printre délurile Gogonceĭ (la V.) şi Teilor la E. Lungimea 4 km.

Ambele aceste pârîurĭ se unesc la *Podul luĭ Trandafir,* se îndréptă către N. sub numele de *Isvorul Morilor,* trece pe lângă satul Luncaviţa aşezat pe ţĕrmul stâng, şi prin stuf merge de se varsă în gârla Ciulneţ. Cursul sĕŭ şi'l face jumătate prin pădurĭ de teĭ; posiţiunile ce străbate sunt sălbatice dar fermecătóre. Basinul sĕŭ are o suprafaţă de 15.000

www.ziuaconstanta.ro

hectare; valea ce deschide acest pârîŭ pune în comunicaţie basinul nord-dunărean cu basinul Mării-Negre, prin drumul ce plécă de la Luncaviţa, pe la podul luĭ Trandafir și trecênd délul Teilor prin pădurĭ, cobóră în valea Ţiganceĭ la satul Ţiganca-Taiţa.

Văile ce se deschid în el sunt numaĭ pe stânga:

1. *Valea Luncăvicioara*, care nasce din Piscul Înalt și Ţuţuiat, se îndréptă către N. în direcţie S.N., printre délurile Piscu Înalt și Ţuţuiat la V. și Gogoncea la E. și după un mers prin pădurĭ de 5 km., se deschide maĭ sus de podul luĭ Trandafir. Acéstă vale însoţită de pârîŭ primesce în stânga *a)* pârîul din *Valea ascunsă,* care are un curs de 3 km. Délul Oltoiu o desparte de:

2. *Valea Stupineĭ,* care se deschide din pólele N.V. ale déluluĭ Oltoiu, se îndréptă în direcţie S.V.-N.E., are un drum de 4 km., se deschide împreună cu văile ce urméză, în valea ocupată de *Balta Satuluĭ,* ce are o suprafaţă de 20 hectare. Pe acéstă vale merge drumul Luncaviţa, peste délul Oltoiu, în valea Grecilor.

3. *Valea Codruluĭ* se deschide din pólele E. ale déluluĭ Pietrosul, se îndréptă către N. în direcţie S.V.-N.E., și după un mers prin tufărișurile uneĭ vechĭ pădurĭ de fagĭ, se împreună cu precedenta. Are 4 km. lungime.

4. *Valea Stancheĭ* se desface din pólele N.E. ale déluluĭ Piscu-roșu, se îndréptă către E. în direcţie S.V.-N.E., pe lângă délul Piscu-roșu și are o lungime de 2 km., se împreună cu precedentele.

5. *Valea Puţu-Popiĭ,* care se desface din pólele E. ale déluluĭ Sevatin, se îndréptă către E. în direcţie S.V.-N.E., trece pe la pólele movileĭ Codruluĭ și după 5 km. se unesce cu cele 3 văĭ descrise maĭ sus, pentru a forma o vale largă ocupată de lacul Balta Satului și Luncaviţa. Pe la deschiderea Văiĭ Luncaviţa, trece șoseaua Măcin-Isaccea.

Intre satele Luncaviţa și Rakel:

VI. **Valea Ceairuluĭ** se deschide din pólele N.V. ale déluluĭ Galmele-Inșirate, se îndréptă către N. în direcţie S.V.-N.E. Délul Movileĭ Cadiasa o desparte de valea Luncaviţa la V., iar délul Galma-Mare de valea Turiaculuĭ. Are un drum de 5 km. și se deschide în șoseaua judeţiană Măcin-Isaccea la kilometru 51. Valea este însoţită de un pârîŭ, care se termină în stuful dintre satele Luncaviţa și Rakel.

VII. **Valea Turiaculuĭ** între Rakel și Monastirea Tikilescĭ; este însoţită de un pârîŭ, care ia nascere din pólele N. ale déluluĭ Galmele-Inșirate, se îndréptă de la S. la N. pe lângă délul Galma-Mare la V. și délul Monastireĭ Tikilescĭ la E. și are un curs de 5 km. numaĭ prin pădurĭ. Taie șoseaua și se varsă în extremitatea V. a laculuĭ Piatra-Călcată. In partea superióră, valea e tăiată de drumul, care plecând de la Rakel, urcă délurile Galmele-Inșirate și Cocoșuluĭ, prin pădurea Taiţeĭ și se bifurcă, o ramură merge în valea Taiţeĭ și cea-l'altă în șoseaua Isaccea-Monastirea-Cocoșuluĭ.

VIII. **Micile văĭ Tikilescĭ și Recea** sunt neînsemnate, ele se unesc la gură și se deschid puţin la E. de valea Turiaculuĭ. Valea Tichilescĭ este urmată de un drum care merge numaĭ până la Monastire (lungimea de 1½ km.).

b) Dunărea între Isaccea și Ceatal.

α) Descriere. De la Isaccea, Dunărea îșĭ continuă cursul către E., până la Ceatal (furca) Ismail, punctul extrem apusan al Delteĭ; lungimea între Isaccea și Ceatal este de 22k.250, neavênd nicĭ o insulă.

Prelungirea délurilor, de pe ţărmul dobrogian până în patul fluviuluĭ, cu numele de délul Vizirului pe o lungime de 4 km., formézā importanta posiţiune de la Eschi-cale, care a servit în tóte timpurile de trecere pe ţărmul drept.

β) Către E. de Eschi-cale se întinde până la Tulcea o regiune mlăștinósă, lată de 6½ km. și ocupă o suprafaţă de 12.000 hectare, sămănată cu *bălţĭ și traversată de o gârlă:*

a) Somova ce vine din *lacul Parkeș,* merge către E., cu direcţia generală V.E., trece pe lângă satele Parcheș și Somova și după un curs de 16 km. se varsă în Dunăre la 2 km. spre S. de Ceatal. Ea servesce de scurgere bălţilor *Saomul* și *Parkeș* și altor maĭ micĭ:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALULUI CONSTANTA

b) Balta rotundă este situată în unghiul de la S.E. posițiunii Eschi-cale; este departe de 1½ km. de albia fluviului, are o formă care 'i justifică numirea, suprafața sa este de 107 hectare, produce pește mult și bun, care se consumă în satele învecinate.

c) Balta Capaclia la V., forméză un golf în uscat, ea are forma unui dreptunghiu alungit, are o suprafață de 108 hectare și e înconjurată de stuf, către V. forméză o mlaștină.

d) Balta Saonul în fața monastirei cu acest nume, la E. de precedentele, are o suprafață de 120 hectare; peștele ce se prinde se consumă de călugări.

e) Balta Parkeș, situată în fața satului cu acest nume, este înconjurată cu stuf, are o suprafață de 15 hectare, pescele ce se prinde se consumă prin satele învecinate.

f) Pădurea cu sălcii, e așeḍată pe malul fluviului, are o formă alungită și o suprafață de 105 hect.

γ) Văile ce se deschid spre N. între Isaccea și Tulcea, sunt:

IX. **Valea Acik-dere** însoțită de un pârîu, ce isvorăsce din pólele N. ale déluluĭ Cocoșul, curge prin păduri către E. pe la pólele délurilor Hasan și Acik-Tepe (la N.), apoĭ prin câmpie și după un curs de 10 km. se varsă printr'o mlaștină în partea V. a bălțiĭ Capaclia. Valea este tăiată de drumurile Isaccea-Monastirea Cocoșul, Isaccea-valea Viilor-Bădila în valea Pârlita (basinul Taițeĭ) și de șoseaua Isaccea-Tulcea între km. 31 și 32.

X. **Valea Capaclia** însoțită de un pârîu, ce e format din unirea a 2 pârîiașe ce nasc din pólele E. ale déluluĭ Cocoșul, se îndréptă către E. cu direcția V.E., taie șoseaua județiană Isaccea-Tulcea la km. 31 și după un curs de 4 km. se aruncă în mlaștinele Vestice ale laculuĭ Capcalia.

In acéstă vale se deschide:

1. *Valea Viilor Bădila*, ce nasce din pólele V. ale déluluĭ Breazu, se îndréptă către N. în direcție S.V.-N.E. pe la viile Bădila printre délurile Breazul, Piatra-Roșie la V., Nicolițelu, Țugulea la E. și după un drum prin păduri, viĭ și câmpie de 4 km., se deschide aprópe de balta Capcalia.

La capătul săŭ S., care corespunde văiĭ Pârlita (valea Taițeĭ), se află un castru Roman; ea este urmată în lungul eĭ de drumul Isaccea-Valea-Pârlită.

XI. **Valea Adâncă**, ce se deschide în mlaștinele de la E. Monastireĭ Saonul, se prelungesce către S.E. pe o lungime de 7 km.; la capătul eĭ cota terenuluĭ este de 100^m, cea ce revine o pantă de 0^m,014 pe metru.

Dacă de la capătul eĭ S.E. continuăm drumul către Frecățeĭ, terenul se presintă pe o lungime de 2 km. în formă de șea, între délurile Armut-Conac la V. și ramificațiile déluluĭ Comoreĭ (la E.).

Drumul ce merge în lungul acesteĭ șeĭ se menține la aceașĭ cotă (100^m) pe o lungime de 2 km. de la capătul văiĭ Adânca.

Valea corespunde către S.E. văiĭ Lunga, care pe distanță de 5 km., până la Frecățeĭ (unde cota este 50^m), avem o pantă de 0^m,01 pe metru.

Aceste două văĭ (Adâncă și Lungă) una în prelungirea alteia, despărțite printr'o șea de 2 km. și la cota 100, a servit în timpĭ imemoriali de pat al unuĭ braț al Dunăriĭ și închidea pe la V. Insula Peuce. Acésta justifică zicerea luĭ Herodot (Cart. II, par. 33): «Istrul se aruncă în pontul Euxim la locul unde coloniile Miletuluĭ aŭ fondat Istria (Casapkioi[1]).»

Pe aceste 2 văĭ trecea drumul cel maĭ principal între Isaccea și Babadag în timpul dominațiuniĭ otomane[2]).

XII. **Valea Ogurluĭ**, însoțită de pârîu, care ia nascere din délul păduros al Comoreĭ, se îndréptă către N. în direcție S.V-NE., descrie un arc de cerc cu întorsătura spre satul Parkeș, cu maĭ multe cotituri, curge prin păduri și după ce trece pe la V. de satul Parkeș

---

[1]) A se vedea considerațiuni asupra cursuluĭ inferior al Dunăriĭ și formarea Delteĭ.

[2]) *I. Ionesco.* Excursion agricole dans la Dobrodja 1851.

www.ziuaconstanta.ro

se varsă în balta Parkeş, strĕbătênd un stuf mocirlos; cursul săŭ are o lungime de 3 km., malurile stâncóse acoperite cu muschiŭ şi păduri; către N. valea este largă şi strĕbătută de următórele drumuri: Parkeş-Nicoliţel; Parkeş-şoseaua judeţiană la km. 23, Parkeş—kil. 18 şi Parkeş-Somova. Délul Comoreĭ (movila Chiri-Glik) o desparte de valea Adâncă, iar délul Stânca-Mare de valea Somoveĭ.

XIII. **Valea Cucĭ** însoţită de pâriŭ, ce isvorăsce din délul Stânca-Mare, se îndréptă către E. în direcţie V.E. printre délurile Stânca-Mică la N. şi Pietrosul la S., trece prin satul Somova şi după un drum de 4 km. dă în gârla Somova. Valea este strĕbătută de drumul Parkeş-Somova, precum şi de şoseaua judeţiană Isaccea-Tulcea.

XIV. **Valea luĭ Moş Grigoraş**, se destace din délul Cortel, se îndréptă către E. pe la pólele déluluĭ Coazima, în direcţie S.V.-N.E., merge pe la pólele déluluĭ Câşla, are o lungime de 4 km. şi se deschide în gârla Somoveĭ la V. de satul Câşla; valea e însoţită de un pâriŭ; taie şoseaua Isaccea-Tulcea între km. 8—9.

XV. **Valea Podul-Bulgaruluĭ** însoţită de un pâriŭ, care isvorăsce din pólele N. ale déluluĭ Tauşan-Tepe, se îndréptă către N., în direcţie S.V.-N.E., trece pe la pólele déluluĭ Câşla, taie şoseaua naţională Isaccea-Tulcea între km. 5—6, şi după un curs de 6 km. se varsă în mlaştina formată de gârla Somoveĭ; pe valea sa trec drumurile comunale: Câşla-Cataloĭ şi Câşla-Frecăţeĭ.

XVI. **Valea Tauşan-Iol** nasce din pólele E. ale déluluĭ Tauşan-Tepe, se îndréptă către N.; taie şoseaua judeţiană Isaccea-Tulcea la km. 4; are o lungime de 4 km. se deschide la km. 4 al şoseleĭ judeţiene.

XVII. **Valea Tulceĭ**, pe care este aşeḑat oraşul, este largă şi coprinsă între ramificaţiile N. ale déluluĭ Mare şi cele V. ale déluluĭ Carierei. In acéstă vale converg tóte drumurile ce unesc oraşul cu Vestul, Sudul şi Estul Dobrogieĭ.

c) Dunărea între Ceatal şi Prislav.

α) De la Ceatal până la Tulcea pe o lungime de $7^{km},500$, Dunărea are o direcţie de la N.V.-S.E. pe braţul Tulceĭ.

De la Tulcea, braţul descrie un mare arc de cerc către N., iar după un curs de 11 km., în dreptul punctuluĭ numit *Agenţia* (mila 44) braţul se bifurcă, în Sulina către E. şi Sf. Gheorghe către S.E., acest din urmă după un curs de 4½ km. se isbesce de délul satuluĭ Prislav.

β) Intre Tulcea şi Prislav, există pe malul drept o regiune mlăştinósă cu o suprafaţă de 2000 hectare, pe care se află lacurile:

a) Balta Zaghen spre E. de oraşul Tulcea, este înconjurată cu stuf, n'are nicĭ o comunicaţie cu fluviul, are o suprafaţă de 125 hectare, produce puţin pesce, care se consumă în oraş.

b) Ghiolul Malcocĭ în faţă şi la N. de comuna Malcocĭ, are o formă dreptunghiulară şi o suprafaţă de 115 hectare înconjurată cu stuf, produce peşte puţin.

γ) O singură vale se deschide la Dunăre pe porţiunea dintre Tulcea şi Prislav:

XVIII. **Valea satuluĭ Malcocĭ**, este o vale largă coprinsă între délul Mare la apus şi Derven-Tepe la răsărit; ea se prelungesce către S. prin *valea Mare*, ce are o direcţie de la S.N. pe o lungime de 7 km., pe care merge drumul de la Malcocĭ la Agighiol; valea Malcocĭ este străbătută de la V. la E. de şoseaua Tulcea-Mahmudia; iar către S. plécă drumurile ce unesc comuna Malcocĭ cu Agighiol şi Sarighiol.

d) Dunărea între Prislav şi Cara-Suhat.

α) La Prislav délurile se opresc în ţĕrm pe o lungime de 1½ km., după care la E. începe o regiune mlăştinósă pe o lungime de 5 km., până la délul Cara-Suhat; acéstă regiune ocupă o suprafaţă de 500 hectare.

www.ziuaconstanta.ro

γ) Văile carĭ se deschid spre N. între Prislav și Cara-Suhat, sunt:

XIX. **Valea Sofular** ce se desface din pólele S. ale déluluĭ Derven-Tepe, se îndréptă către E. în directiunea S.V.-N.E., are o lungime de 2½ km. și se deschide în brațul Sf. Gheorghe între Prislav și Pârlita, este tăiată de drumul Malcocĭ-Pârlita; primesce în dreapta:

1. *Valea Curcusu-Mare,* care se desface din pólele N. ale déluluĭ Mare, se îndréptă către N. în direcție S.V.-N.E., pe la pólele déluluĭ Berli (la E.) și după un drum de peste 4 km. se deschide în valea Sofular la S.-V. de satul Pârlita; pe ea merg drumurile carĭ se desfac din șoseaua comunală Malcocĭ-Pârlita în valea Sofular și duc la Sarighiol (către S.) și Beș-Tepe (către E.).

e) Dunărea între Cara-Suhat și Mahmudia.

α) Délul Cara-Suhat se opresce în țărmul brațuluĭ pe 1.200m., la E. de care o regiune mlăștinósă se întinde cătră răsărit pe o distanță de 5 km., de la pólele déluluĭ Beș-Tepe până la V. de Mahmudia.

β) Suprafața acesteĭ mlaștine este de 750 hectare și este străbătută de la V. la E. de *gârla Dârnoiu,* care se desface din brațul Sf. Gheorghe la 1 km. spre E. de délul Cara-Suhat, se îndréptă către S., apoĭ către E. în direcție N.V.-S.E. și se varsă tot în braț spre V. de *cetatea Bisericuța.* Are o lungime de 4 km. și închide între ea și braț *Insula Latoca,* ce are o suprafață de 250 hectare acoperită cu stuf.

γ) Pe acéstă porțiune se deschide către N.:

XX. **Vălea Beș-Tepe,** formată din împreunarea a 3 văĭ:

1. *Valea Turia* de la V., nasce din pólele E. ale déluluĭ Buiuk-Beily, se îndréptă către E., trece pe la pólele déluluĭ Kiuciuk-Beily și se împreună în sat cu cele douĕ văĭ următóre; are o lungime de 3½ km., pe ea merge drumul Malcocĭ-Beș-Tepe.

2. *Valea Kior-Culac* de la S., nasce din pólele N. ale déluluĭ Cairacil, se îndréptă către N. și după o lungime de 6 km., se unesce cu precedenta și cu următórea în satul Beș-Tepe; pe ea merge drumul Beș-Tepe-Sarighiol.

3. *Valea Lutului alb* de la S.E., începe din pólele N. ale déluluĭ Cairacil, se îndréptă către N., în direcție S.E.-N..V, are malurile înalte de humă amestecată cu cretă, formate de délul Beș-Tepe, care o domină despre E. și o lungime de 2½ km.

Câte trele aceste văĭ se unesc în satul Beș-Tepe și se deschid în golful mlăștinos format de gârla Dârnoiu.

Pólele N. ale déluluĭ Beș-Tepe se opresc în țărmul brațuluĭ pe o lungime de 5 km., în centrul căruia se află orașul Mahmudia.

f) Dunărea între Mahmudia și Dunăvĕț.

α) Spre E. de Mahmudia, brațul Sf. Gheorghe, după ce descrie un mare arc de cerc către N., se îndréptă către S.E. până la vărsătura gârliĭ Dunăvĕțul; tot țărmul drept al brațuluĭ este acoperit cu mlaștine, limitate către S. prin délurile Morughiol și Délul cu Cetate.

β) Lacurile acesteĭ regiunĭ mlăștinóse sunt:

a) Lacul Mahmudia (150 hect.) acoperit cu stuf, formézǎ un golf în țărm, la E. de Mahmudia.

b) Lacul Morughiol lângă și la E. de comuna cu acest nume, comunică cu brațul prin *gârla Priboina,* are o suprafață de 200 hect., din care jumĕtate este acoperită de stuf, produce pește mult și bun, care se transportă în Mahmudia.

c) Lacurile Crugli-Mic (40 hect.) și *Mare* (84 hect.), aședate către E. de Morughiol, produc pește în mică cantitate.

Spre N. de aceste douĕ lacurĭ:

www.ziuaconstanta.ro

d) Gârla Liporenilor, ce se desface din braţul Sf. Gheorghe, are o lungime de 3½ km. şi se varsă în braţul Dunăvĕţul, spre N. de satul Dunăvĕţul de sus. Nicĭ o vale nu se deschide către Nord, între Mahmudia şi Dunăvĕţ.

III.

Marea Neagră [1]).

Din întregul circuit al Mării, numaĭ a 21ª parte aparţine Dobrogieĭ. Mulţimea de legende, ce se légă de acest mic petic de cóstă, sunt de natură a ne dovedi, că pe vremurĭ, când istoria omenireĭ abia 'şĭ-aduce aminte, aci relaţiunile comerciale craŭ — póte — cele maĭ întinse din tot Pontul Euxin.

Aşa: la gurile Dunăriĭ tradiţiunea spune, că trăia o cerbóică cu córnele de aur, iar maĭ jos, pe la Constanţa, Jason aduce de pe cóstele răsăritene lîna de aur a berbecelui colchidean.

Închis de tóte părţile, Pontul neospitalier (πόντος ἄξεινος) era învăluit într'un nepătruns şi îngrozitor mister; în el navigatoriĭ se aventuraŭ nu fără marĭ pericole.

Se pare, că ţeiĭ chiar, păziaŭ singura întrare spre Bosfor, unde aşeţaseră Symplegadele, carĭ ar fi sdrobit în miĭ de bucăţĭ corăbiile ce ar fi îndrăsnit să trécă printre ele.

Era dar firesc, ca bogăţiile, ce atingeaŭ cóstele răsăritene ale Pontuluĭ, neputênd pătrunde prin Bosfor, să se fi grămădit în vecinătatea gurilor Dunăriĭ, unde aşteptaŭ să fie duse maĭ departe către apus, până în inima Europeĭ.

Dar întunerecul legendelor se risipesce, Symplegadele dispar, ţeiĭ sunt maĭ blânţi, ar la apariţia primelor raze de lumină ale civilisaţieĭ, Marea Négră îşĭ schimbă şi ea numele în «Pontul ospitalier» (εὔξεινος); gurile Dunăriĭ sunt maĭ vizitate şi coloniile de pe cóstele apusane ale Mării, din ce în ce maĭ înfloritóre.

Năvălirile barbarilor şterg orĭ-ce urme ale trecutuluĭ, pare-se, până şi numele ce l'a purtat altă dată acéstă Mare şi a împrumutat numirea Negrilor Basarabĭ, stăpânitoriĭ, celor maĭ importante cóste, mărginaşe gurilor Dunăriĭ.

Numele familieĭ acestor Negri Basarabĭ s'a dat la începutul formăriĭ Statuluĭ românesc întreguluĭ ţinut din stânga Dunăriĭ, numit de Turcĭ ţara Kara Iflakilor, iar Mării de către acéstă parte: Kara-Denghiz saŭ Marea Negrilor, iar maĭ târziŭ Marea Négră, numire ce s'a generalizat.

O probă: Pe la 1390, Cavalerul Johann Schildberger, fiind prins de Turcĭ, a auţit de la eĭ numirea de Kara-Deniz dată acesteĭ Mărĭ şi în memoriile sale nobilul bavarez căutând a o traduce în limba sa, a numit-o Walachisches-Meer, adică «Marea Munteneşcă.»

Dominaţiunea nóstră la Marea Négră, de şi de scurtă durată, s'a nemurit prin numele ce-ĭ l'a lăsat acum şése vécurĭ, aşa că astă-ţĭ nu suntem ca strĕinĭ veniţĭ pe acéstă bucată de cóstă. *Ea a fost românéscă odinióră, şi românéscă a rĕmas.*

Starea de acum a Mării Negre.

Marea Négră este aşeţată între 41°, 5′, 30″ şi 46°, 38′ latitudine nordică şi între 25°, 8′ şi 39°, 26′ longitudine răsăriténă, după meridianul Parisuluĭ.

---

[1]) Asupra numeluĭ, origineĭ numeluĭ, tradiţiunilor şi cunoscinţelor celor vechĭ privitóre la Marea Négră, a se vedea: *Lt. Colonel Mih. Drăghicescu,* op. cit., pag. X şi urm.; *Hasdeŭ.* Istoria Critică; *Arrian* Periplus Ponti, trad. par H. Chotard; *P. Decharme.* Mythologie de la Grèce antique; *Corréard.* Guide de la Mer Noire, etc.

www.ziuaconstanta.ro

Cea maĭ mare a sa lărgime este de 612,681^{m} (331 mile; o milă este egală cu 1851^{m}), de la micul golf Penderaklia, până la Nipru (în sensul meridianuluĭ 29^{0}).

Lungimea de la Golful Burgas, la Poti (în sensul paralelului 42^{0},30′) este de 1.169.823^{m} (623 mile) [1]

Suprafața eĭ, după măsurătórea luĭ Strelbytzky, este de 423.939 km. p. [2]), adică este de 3,23 orĭ maĭ mare de cât suprafața Românieĭ, (care este de 131.020 km. p.).

Cea maĭ mare adâncime o are la mijloc și este de 2.618 metri [3]).

Curbe bathymetrice saŭ isobathe. Natura funduluĭ Mărĭĭ în lungul țărmuluĭ dobrogean. Atteragiul [4])

PUNCTE	CURBELE BATHYMETRICE DE:									NATURA FUNDULUI
	7^{m}	8^{m}	10^{m}	12^{m}	13^{m}	15^{m}	20^{m}	30^{m}	40^{m}	
	Sunt departe de țărm de:									
	m.	m.	m.	m.	m.	m.	m.	m.	m.	
Ilanlik	—	—	1300	—	—	—	3000	3900	4700	Nisipos.
Mangalia	—	—	1300	—	—	—	3500	5200	7000	«
Tatlageak	—	—	870	—	—	—	2100	4800	7000	«
Tuzla	—	—	650	—	—	—	1700	3500	5600	
Agigea	—	—	1300	—	—	—	3400	6500	9500	Nisipos.
Constanța (Viĭ)	670	970	1400	1650	2300	2700	—	—	—	La țărm nisip, de la 2 km. nisip și nămol.
« (Sala de cură)	176	205	323	617	882	1176	—	—	—	« « stâncos, în larg nămol.
« (Hotel Carol)	323	382	500	676	823	1039	—	—	—	Idem.
« (Cas. Infant.)	—	1088	—	1600	1872	2000	—	—	—	Nămol.
Capul Midia		—	4700	—	—	—	9000	13500	18200	Nisip și conchiliĭ, spre N. nămol și cochiliĭ
Portița	—	—	4600	—	—	—	13500	19700	33500	Nămol și conchiliĭ la țărm, în larg nisip. și conchiliĭ.
Sf. George	—	—	3700	—	—	—	4600	9000	12600	Idem.
Sulina	—	—	1600	—	—	—	10000	16800	41000	Nisipos și conchiliĭ.
Baba-Hasan	—	—	3300	—	—	—	12000	35300	44000	Nămol și conchiliĭ la țărm conchiliĭ în larg.

La Mangalia un vapor se póte apropia până la 1 milă de țărm (1851^{m}), unde adîncimea apeĭ este de 12^{m}, fundul nisipos. Până la 300^{m} (1½ encâblure) se află adîncimĭ de 8^{m}, însă pentru a înainta până la acéstă distanță, trebue a ocoli pe la capăt vechiul dig genovez.

Constanța e așeḑată pe un promontoriŭ, care apără rada de vênturile de la N. E. Trebue evitat a se apropia de cósta Nordică a acestuĭ oraș, care e înconjurată la 1½ mile (2776^{m}) spre larg, de stâncĭ. Alte grupe de stâncĭ de și maĭ depărtate de țărm, însă sunt maĭ puțin de temut, fiind sub apă la o adâncime de 25—30 picióre (10 metri, 3 picióre = 1 metru).

Capul Constanța e de asemenea garnisit de stâncĭ, până la aprópe 300 metri (1½ encâblure) către Est și Sud de bastionul meridional. Nu departe de aceste stâncĭ se găsesc adâncimĭ de 20—25 picióre (8^{m}).

Până la Sütghiol, cósta este mărginită de stâncĭ.

La Portița fundul este nămolos și cu conchiliĭ; adâncimea este de 12 metri la 2—3 mile de la țărm (5500 metri).

La gura Sf. Gheorghe, un banc de nisip se găsesce la 2½ mile (4600^{m}). Acum acest banc s'a făcut o insulă numită *Sacalin*.

---

[1]) *Corréard*, op. cit, pag. 17.
[2]) *Schrader*. Atlas Géographique. Pl. 34 Verso.
[3]) *A. de Richard*. La Roumanie, p. 68.
[4]) *Corréard*, op. cit., Atlas planches 7 et 8.

www.ziuaconstanta.ro

La 3 mile (5500^m) se găsesc adâncimĭ de 30 picióre (10^m) şi puţin maĭ departe, de 30—40^m (15—20 brasses. 1 brasse = 6 picióre = 2^m) [1]).

Din studiul tablouluĭ curbelor bathymetrice se vede, că atteragiul nu este accesibil vaselor marĭ în nicĭ o parte a ţĕrmuluĭ dobrogean, de cât în portul Constanţa, graţie îmbunătăţirilor ce se aduc pe fie-care zi [2]) şi la Sulina în urma lucrărilor Comisiuniĭ Dunărene [3]).

Curenţĭ [4])

In Marea-Négră nu există flux şi reflux, de aceea tóte fluviile ce se varsă intr'insa forméză la gurile lor delte; marea cantitate de nămol şi nisip ce fluviul Dunărea târăsce la gurile sale, se depune aci şi se forméză în deposite aluvionale. [5])

Curentul cel maĭ puternic ce există în Marea-Négră ese din Marea-Azow; datoresce originea sa vărsăriĭ Donuluĭ.

Eşit din strâmtórea Kertch, curentul se îndréptă către S.V., pe lângă cóstele meridionale ale Crimeieĭ, iar la capul Kersones se împarte în diferite direcţiunĭ, din care cel din spre N.V. e cel maĭ puternic.

După ce întâlnesce curentele ce nasc din vărsările Niprului, Buguluĭ şi Nistruluĭ, acestea îl silesc a'şĭ schimba direcţia către S., unde întâlnind formidabilul curent născut din vărsarea Dunăriĭ, cu tóte forméză un adevărat fluviŭ în Mare, care îşĭ are scurgerea către S., cu o iuţélă destul de simţită.

Partea cea maĭ considerabilă scapă pe Bosfor, iar prisosul îşĭ continuă drumul pe lângă cóstele Asieĭ-Micĭ, Georgieĭ şi Rusieĭ Meridionale, pentru a face din noŭ circuitul maĭ sus descris.

Acest curent este dese-orĭ modificat de influenţa vînturilor şi de circumstanţe locale.

Contra curenţĭ există pe cóstele Rumelieĭ şi Bulgarieĭ.

Apa Măriĭ Negre. Băile de mare.

Părerea cea maĭ acreditată asupra naturiĭ sărate a apeĭ Mărilor, este resultatul primeĭ acţiunĭ a apeĭ asupra scórţeĭ globuluĭ. [6])

Apa Măriĭ-Negre intră sub raportul therapeutic în categoria apelor clorate-sodice [7]), densitatea apeĭ acesteĭ Mărĭ este de 1,013 [8]); greutatea specifică la 20 mile în faţa Constanţeĭ este de 1.0128 (=138%) [9]).

După analisele făcute, apa Măriĭ-Negre conţine 17.666 la mie sărurĭ:

14.019	Clorur de	sodiŭ
0.189	» »	potasiŭ
1.304	» »	magnesiŭ
0.005	bromure	»
1.470	sulfat	»
0.405	»	calce
0.365	Carbonat	»
0.209	»	magnesie
17.666 [10])		

[1]) *Corréard*, op. cit., pag. 58—65.
[2]) Veḑĭ descrierea portuluĭ Constanţa
[3]) Veḑĭ lucrările Comisiuniĭ Dunărene.
[4]) *Corréard*, op. cit. pag. 18—19.
[5]) *A. Delapparent*. Géologie p. 236.
[6]) *Contejean*. Géologie p. 87.
[7]) *A. de Richard*. La Roumanie pag. 135 şi 360 apud Gobel.
[8]) *Contejean*, op. cit. pag. 87.
[9]) *Dr. Antipa*. Lacul Razelm pag. 6.
[10]) *Richard*, op. cit. p. 134.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA

Este de mare interes analiza ce s'a făcut planteĭ marine, ce se vede crescută pe lângă ţĕrm; ea începe a fi distinsă în luna Maiŭ, când presintă o colóre cărămizie-deschisă, iar ajungând la maturitate, pe la jumătatea luneĭ Septembrie, colórea eĭ este roşiatică-brună.

După culegere schimbă colórea în négră. Se numesce cystosira barbata, din clasa algelor.

S'a analizat acéstă plantă şi s'a găsit (cu tóte mijlócele neperfecte pentru obţinerea sărurilor), că conţine 3 la mie iod, iar săruri 52% grame:

Sulfat de potasă
» » magnesie
Clorul » potase
» » sodiŭ
Clorhydrat de amonium
Carbonat de sodiŭ
Acid fosforic
Iodure
Bromure

Nu s'a putut ajunge la analisa cantitativă. [1])

Băile de mare aŭ fost recunoscute şi vizitate încă din epoca Romanilor; între altele se scie, că legatul saŭ guvernatorul Moesieĭ inferióre, Caius Prastina Messalinus, pe timpul Impăratuluĭ Antonin Pius (138—161 d. Chr.) înălţă la Tomi, geniuluĭ loculuĭ (genio loci), un altar de marmoră, ca băile să-ĭ aducă sănătate [2]).

GENIO
LOCI
C. PRASTINA
MESSALLINUS
LEG. AUG. PR.

Băile se pot lua azĭ pretutindenĭ pe cósta Mării, unde există o plaje, cestiunea numaĭ, ca stabilimentele balneare maritime să satisfacă condiţiunilor higienice şi economice.

De şi instalaţiunĭ se află în treĭ puncte pe cósta mării: Mangalia, Constanţa şi Sulina, totuşĭ cele de la Mangalia neîndeplinind condiţiunile economice, sunt fórte puţin vizitate.

Sulina fiind înconjurată de mlaştinĭ, decĭ bântuită de frigurile palustre, băile sale nu sunt frequentate, de cât de populaţiunea locală.

Până azĭ, Constanţa a rĕmas singura staţiune balneară maritimă vizitată; e în legătură directă cu tóte punctele ţĕriĭ şi băile sale de mare sunt din an în an maĭ mult frequentate.

Instalaţiunea principală se află pe o plaje destul de întinsă la patru km. spre S.V. de oraşul Constanţa, iar transportul se face cu trenul, care circulă de maĭ multe orĭ pe zi, în timpul vereĭ.

Imbarcarea se face la 4 halte în oraş (Ovidiŭ, Thetis, Tomis şi a C. F. R.) şi la două halte la băĭ.

Din nenorocire, nu tot ast-fel stă Constanţa sub raportul higienic; după părerea celor maĭ competinţĭ higienistĭ, ea este considerată ca focarul paludismuluĭ, din causa miasmelor ce se degajază din mlaştinele ce o înconjóră.

Francezii, în urma nenorociteĭ expediţiunĭ din 1854, aŭ numit Constanţa «un cimitir întins».

Dacă Mangalia ar fi în condiţiunĭ economice tot ast-fel, ca şi sub raportul higienic, ea ar deveni fără îndoială staţiunea balneară maritimă cea maĭ frequentată; în adevĕr

[1]) *M. Mihăileanu.* Studiul plantelor marine din jurul Constanţeĭ.
[2]) *Gr. G. Tocilescu.* Mitheilungen aus Oestereich. Wien 1885.

www.ziuaconstanta.ro

Mangalia are pe lîngă o plaje minunată și isvórele sulfuróse ce o înconjóră, aprópe la o depărtare de 3 km. [1])

Dacă s'ar construi o linie ferată de la Constanța saŭ Medgidia, condițiunile economice ale Mangalieĭ s'ar îmbunătăți, iar băile sale ar căpăta importanța ce merită.

Descrierea hidrografică a basinuluĭ Mării-Negre.

Acest basin coprinde tóte lacurile și rîurile care curg în Mare, precum și văile ce se deschid către E., între Ilanlîc și brațul Sf. Gheorghe.

Lungimea acestuĭ basin este de 171 km.

a) Cósta Mării între frontieră și Mamutusta.

De la piatra frontieră No. 31, cósta Mării-Negre se îndréptă către N. până la Ilanlîk, pe o lungime de 4½ kil., până în valea deschisă de lacul Mangalia, cósta este înaltă și abruptă, cu înălțime de 32^{m} d'asupra nivelului Mării; apoĭ se continuă în aceiașĭ direcție însă este jósă, în formă de plaje pe lungime de 7 km. coprinsă între délul Mamutusta și lacul Mangalia.

Văile, carĭ se deschid pe acéstă porțiune până aci descrisă, sunt:

I. **Valea Ilanlîk** este largă și se deschide la satul cu acest nume; délurile care o țărmuresc sunt: Darî-Iuk, Balcik-Iuk și Tașli-Iuk la V., o despart de valea Hagilar; délul Mamutusta o desparte la N. de valea laculuĭ Mangalia.

Către S., valea se prelungesce peste frontieră pe la satul bulgar Akangi, sub numele de valea *Akangi*. Lungimea eĭ este de 14 km. de la E. la V. și merge urcând cu o pantă de 0^{m}005 pe metru; ea e sămănată de maĭ multe movile, din care douĕ maĭ importante fiind așeḑate pe frontieră; cea pe care se află piatra No. 30 are cota 81^{m}, iar cea cu piatra No. 31, chiar pe țărmul Mării are cota 33^{m}68.

D'alungul cósteĭ merge drumul care vine din Bulgaria, trece frontiera pe la pichetul No. 45, către N. prin Ilanlîk la Mangalia.

Valea e tăiată de drumurile Ilanlîk-Hagilar, Hagilar-Akangi, Caraci-Kulac la Akangi, care trece peste frontieră pe la E. de pichetul No. 44.

II. **Valea deschisă de lacul Mangalia**. *Lacul Mangalia* se întinde de la V. la E pe o lungime de 13 km., nu în linie dréptă, ci descriind maĭ multe sinuosităţĭ, carĭ fac să crésca valórea sa militară [2]). Odinioară acest lac a comunicat cu Marea printr'un canal, astăzi astupat de dune nisipóse, ast-fel că între lac și Mare acum există o limbă de pământ, lată numaĭ de 200^{m}, în care pescariĭ încă aŭ tăiat un șanț ce servesce de scurgere laculuĭ. Pe la capătul E. al laculuĭ trece șoseaua Mangalia-Ilanlîc, peste un pod cu piciórele de piatră.

Natura țărmuluĭ înconjurător al laculuĭ este stâncósă și abruptă, formată din calcar dolomitic, interpus printre straturile de calcar-grosier ale cretaciculuĭ, carĭ se țin fórte aprópe de țărm și la o înălțime ce variază între 20 și 30^{m} d'asupra nivelului apeĭ și formézā caverne maĭ mult saŭ maĭ puțin lungĭ.

Pe țărmul de N. al laculuĭ vine să se scurgă maĭ multe isvóre de apă sulfurósă, care înconjóră pe sub straturile de calcar, orașul Mangalia, până la 3-4 km. împrejur. [3])

La extremitatea V. lacul se termină prin stuf. El are și douĕ insule în dreptul ruinelor satuluĭ Baș-Punar.

La un sondaj ce l'am făcut în vara anuluĭ 1891, am găsit adâncimea laculuĭ, în drep-

---

[1]) A se vedea partea geologică.

[2]) Veḑĭ geografia militară.

[3]) A se vedea apele sulfuróse la partea II-a a geologieĭ.

www.ziuaconstanta.ro

tul băilor, de 20^{m}, care se póte considera ca maximum, căcĭ atât către V. cât și către E. acéstă ţifră se micșoréză treptat.

Natura funduluĭ laculuĭ este pietrósă pe cea maĭ mare parte din lungimea luĭ; numaĭ către extremităţĭ este nămolósă.

Pește produce în abondenţă și de tot felul, speciile maĭ principale sunt: somnul, crapul, ţiparul, scrumbiile și calcaniĭ, veniţĭ din mare saŭ póte chiar rĕmașĭ din timpurĭ, când canalul de scurgere era încă ne-năpădit.

Valea ce deschide acest lac este fórte lungă și sinuósă; ea vine din Bulgaria, taie frontiera la V. de piatra 29, între pichetele 41 și 42 și sub numele de *Valea Popucci*, se îndréptă către N. în direcţie S.E.-N.V., pe o lungime de 2½ km. de la frontieră, până la cătunul Popucci, după ce a trecut pe la ruinele satuluĭ Caceamak.

De la Popucci, valea ia numirea de *Acargea-Hoscadin* și se îndréptă de la S.E. către N.V., în formă sinuósă, pe o lungime de 12½ km., până la satul Acargea, după ce a trecut prin satele Cadichioĭ și Hoscadin.

De la Acargea valea începe a se numi *Keragi* și după ce face un cot pronunţat, se dirije în unghiŭ drept către E., la comuna Keragi, trece pe la satele Deleurusi, Nalbant, Sarighiol, Acbașĭ, la E. de care încep mlăștinele laculuĭ pe ţărmurile căruia sunt satele Baș-Punar, la N.; Caracĭ-Kulak și Kecege la S.

Lungimea totală a văiĭ împreună cu lacul este de 43 km. și este mărginită de délurile: Darĭ-Iuk, Kosu-Iuk, Murzak-Tepe, Sarighiol, Keragi, Mamuttusta, pe drépta; iar pe stânga délurile: Hoscadin, Mesarlâk-Sârtâ, Egi-Iuiuk, Cara-Iuiuk, Copucci, Kirizi-Iuk și Arpali-Iuk. Valea este adâncă, strâmtă și prăpăstiósă, abia atinge în unele locurĭ 500^{m} lărgime.

Pe ea merge drumul Popucci-Cadichioĭ-Hoscadin-Acargea și la Kiragi se unesce cu șoseaua care duce la Caraomer spre V., șoseaua urméză valea către E. pe la Deleurusi, iar la Nalbant suie cósta pe dél pentru a merge la Mangalia. (Șoseaua e în proiecţie).

Valea totușĭ e urmată de drumul, care se desface din șoseaua judeţiană la Nalbant, trece pe la Sarighiol și la Acbașĭ, se bifurcă între Hagilar, la S. și către N. în șosea.

De la Acbașĭ, valea fiind mlăștinósă, drumurile o părăsesc pe cósta de N. (șoseaua de care am vorbit), iar pe la S. drumul Hagilar vine la podul de la Mangalia.

In acéstă vale daŭ o mulţime de drumurĭ ale văilor secundare, descrise maĭ jos:

Pe drépta (la S.):

1. *Valea Hagilar*, nasce de la Movila Koșu-Iuk, se îndreaptă către N. în direcţie S.V.-N.E. printre délurile Balcik-Iuk, Taslî-Iuk, Mamuttusta la E. și délul Hagilar la V., trece prin satul Hagilar și după 5 km. de drum se deschide în faţa cătunuluĭ Baș-Punar. In lungul văiĭ nu merge nicĭ un drum, dar la Hagilar converg 6 drumurĭ, carĭ duc la Cadichioĭ (la S.V.), Acbașĭ (N.V.), Baș-Punar N., pe la códa laculuĭ; Podul Mangalia la E., Ilanlîc la S.E. și Akangi în Bulgaria, la S.; acest din urmă trece frontiera puţin maĭ la V. pe piatra No. 30.

Pe stânga de la V. și N.

2. *Lunga vale, paralelă frontieriĭ între Canlî-Cicur și Valalî*, ia nascere din pólele E. ale déluluĭ ce vine din Bulgaria, la piatra No. 29, la punctul cotat 151 și sub numele de *Valea Iurtluk*, se îndréptă spre Canlî-Cicur (grópa sângerósă), de la S.V. către N.E. și de aci către E. pe la Dauluchioĭ și Valali, unde se termină după o lungime de 10 km., între délurile ce vin de peste frontieră, la S. și Mezarlik-Bair, Egi-Iuiuk și Mezarlâk-Sârtâ la N. Este urmată de drumul ce vine din Bulgaria, pe la V. de piatra No. 29 și se unesce la Canlî-Cicur cu drumul de la Caraomer; drumul urméză către E. pe la Dauluchioĭ și Valalî, până la Akargea. In acéstă vale dă:

Pe drépta, la S:

a) Cara-Dere, prelungită către S.V. cu *Murfatcea-Cairac*, se deschide după un drum de 5½ km. la Valalî și e urmată de drumul Valalî-Bulgaria, trecênd frontiera chiar pe la piatra No. 27.

b) Kiuciuk-Dere-Culac, ce are o direcţie S.N., pe la pólele déluluĭ Hoscadin, așeţat la

www.ziuaconstanta.ro

E.; are un drum de 2½ km. și e urmată în parte de drumul Valalî-frontieră, între pichetul No. 39 (la V.) și piatra 28, unde se unesce cu drumul ce vine de la Hoscadin peste délul Hoscadin la frontieră.

Pe stînga (la N.):

c) Valea Sârtî, prelungită către N.V. cu larga *vale Dauluchioĭ-Culac*, până la pólele délului Coru-Sârtî. Are o lungime de 8½ km. și e urmată de drumul Dauluchioĭ (unde se deschide) la Ghiuvenli (în basinul V. Dunărean) și Dauluchioĭ-Mustafacâ (în acelaș basin); este tăiată de șoseaua Mangalia-Caraomer. Ea e mărginită de délurile Mezarlîc-bair și Caraomer-bair la V., Egi-Iuiuk și Mezarlîk-Sârtî la E.

3. *Tirpan-Dere*, ia nascere din pólele S.E. ale délului Cara-Iuiuk, se îndréptă către S.E. de la N.V., pe la pólele délului Egi-Iuiuk (așeḑat la V.) și se deschide după un drum de 4 km. la V. de Kiragi. Este tăiată de șoseaua Mangalia-Caraomer și urmată de drumul Kiragi-Ghiuvenli, peste délul Coru-Sârtî (în basinul V. Dunărean).

4. *Valea Casâmcea*, ia nascere din pólele S.V. ale délului Azaplar, se îndréptă către S. cu direcția S.V.-N.E., printre délurile Casâmcea la E., Cara-Iuiuk la V. și după un drum de 6½ km., se desface la Keragi, după ce a trecut pe la ruinele satului Casâmcea, unde malurile sunt 'nalte și rîpóse. Este tăiată de șosea și urmată de drumul Kiragi-Azaplar.

5) *Valea Acbași-Culac*, se desface de la Movila Asan-Oba-Tepe, îndreptându-se către S. în direcție N.S. și se deschide la satul Acbași, după un drum de 2½ km.; este tăiată de șosea și urmată de drumul Acbași-Azaplar.

6) *Valea Viilor*, ce se continuă către N.V. sub numele de *Alceak-dere*, corespunde lungeĭ văĭ Borungea (valea secundară Kiivan-Alceak, în basinul V. Dunărean), ia nascere din pólele V. ale délului Cogea-Sîrt-Bair, se îndréptă de la N.V.-S.E., printre délurile Arta-Burun și Azaplar la V., Cogea-Sîrt-Bair și Kirizi-Iuk la V. și după un drum de 13 km. în care trece pe la Copucci, se deschide la ruinele satului Baș-Punar.

Până către N.V. de Copucci valea este relativ strâmtă, iar de aci se lărgesce și se transformă în câmpie fórte puțin ondulată. Este tăiată la gură de șosea și urmată de drumul Baș-Punar-Copucci, unde converg 3 drumurĭ principale, unul de la Azaplar (de la N.V.), al doilea de la Carachioĭ (N.; versantul V. Dunărean) și al treilea de la Gheringik (la N.E.).

III. **Valea Mangalia.** Este o vale largă ce se întinde către N. orașuluĭ, până la Movila Cumarova; către V. este mărginită de délurile Koim-Iuiuk, Sira-Iuiuk și Badalar; către S. se confundă cu valea laculuĭ Mangalia. Lungimea S.-N, este de 6 km., iar lărgimea E.-V. de 3 km., este constituită din calcar dolomitic ale Cretaciculuĭ, care ascunde bogate ape sulfuróse, ca cele din *lacul Ciukur* la 1½ km. spre N.V. de oraș și cele de la *ezerul Mangalia*, situat pe cósta Mării spre N. de oraș, de care e despărțit prin viĭ.

Aceste ape înconjóră orașul de la N.E. către S.V. și merg a se vărsa la băile sulfuróse de pe țărmul laculuĭ maĭ sus descris [1]).

Pe valea Mangalia merge șoseaua Mangalia-Constanța, precum și drumurile spre Gheringik, Ascilar și Kiuciuk-Tatlageak.

b) Cósta Mării între Mamutusta și Tuzla.

De la Ezerul Mangalia, cósta Mariĭ, după ce formézā un cap către E., se îndrépta de la S.V.-N.E., până la capul Tuzla; cósta este 'naltă și escarpată pe acéstă lungime de 18 km., înălțimea variază între 22 și 40^{m}.

Către N. de *ezerul Mangalia*, supr. 150 hect., se află lacul acoperit cu stuf numit *Cumarova*, ce ocupă o suprafață de 60 hectare.

Văile carĭ se deschid sunt:

IV. **Valea laculuĭ și pârîuluĭ Tatlâgeak.**

a) Pârîul Tatlâgeak, ia nascere din douě fântânĭ marĭ în satul Gheringik, se îndréptă

[1]) A se vedea detaliat acésta, în partea geologică.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANȚA

către S. în direcția S.E., până la satul Ascilar, pe care udându-l se îndréptă către N.E. până la Küciuk-Tatlâgeak, spre E. de care formează *două tăculețe* și apoĭ după un curs de 8 km. se varsă în:

Lacul Tatlâgeak, ce are formă alungită de la E. la V., cu scobiturĭ marĭ și numeróse. Este acoperit maĭ mult de jumĕtate cu stuf și are o suprafață de 80 hectare. E despărțit de Mare printr'o limbă fórte îngustă 50^{m} de dune, pe care trece drumul Mangalia-Tuzla. Pe la extremitatea V. a laculuĭ trece șoseaua Mangalia-Constanța.

Valea deschisă de pârîŭ și lac este fórte largă, pe ea se află satele Gheringik, Ascilar, Küciuk și Büiuk-Tatlâgeak. Se mărginesce la N. cu délurile Dermen-Bair, Taușan-Bair, Sari-lukler, Taslâ-Iuk, care o despart de valea laculuĭ Tuzla, către V. délul Cogea Sîrtî-Bair o despart de valea corespunĕtóre din basinul V. Dunărean, numită Borungea (valea secundară Sanâr și Muratan-Dere), către S. délurile Kirizi-Iuk, Arpali-Iuiuk, Koim-luk și Cumarova, o desparte de valea laculuĭ Mangalia și valea Mangalieĭ, cu care se prelungesce în apropierea cósteĭ Mărĭĭ pe la Cumarova. Pe valea Tatlâgeak merge drumul Tatlâgeak-Gheringik și aci se bifurcă spre N.E. la Amzacea și Carachioĭ, ambele duc în versantul Vest-Dunărean. Este tăiată de drumurile Copucci-Gheringik-Muratan, Mangalia-Ascilar-Tatlâgeak-Perveli-Muratan și Karlichioĭ.

In valea laculuĭ Tatlâgeak se deschid douĕ văĭ pe stânga (la N.):

1. *Valea Tatlâgeak*, care se deschide la Buiuk-Tatlâgeak, e urmată de șosea.

2. *Buiuk-derea*, pe la pólele déluluĭ Baldaran-Iuk-Bair (așeĕat la E.), se deschide tot la Buiuk-Tatlâgeak și e urmată de drumul Buiuk-Tatlâgeak-Karli-chioĭ spre N.V. și Buiuk-Tatlâgeak-Tuzla spre N.E.

V. **Valea Mangea-Punar,** continuată către V. prin *Arnăut-Bostan-Derea,* este coprinsă între délul Dermen-Bair la N., care o desparte de valea laculuĭ Tuzla; către V., se întinde până la pólele délurilor Taușan-Bair și Baldaran-Iuk-Bair; către S. se confundă cu valea Tatlâgeak.

In acéstă vale se află micul lac *Mangea-Punar,* aprópe de țĕrmul Mărĭĭ.

De curînd s'a format douĕ cătune, ce pórtă acelaș nume, așeĕate pe drumul Mangalia-Tuzla, care taie acéstă vale.

Capul Tuzla, este format de ramificațiile E. ale déluluĭ Dermen-Bair.

Inclinarea cósteĭ Mărĭĭ-Negre pe meridian, în lungime de 29 km., coprinsă între Piatra No. 31 și capul Tuzla, este de 5' de la N.E. către S.V. (Longitudinea capuluĭ Tuzla este de 26°,20', iar aceia a punctuluĭ No. 31 al frontierĭĭ, este de 26°,15'). Este unul dintre cele 3 capurĭ ale Dobrogieĭ, și se află pe al 26°,20' longitudine orientală. De curând s'a construit pe cap *un far.*

c) Cósta între capurile Tuzla și Constanța.

Spre N. de capul Tuzla, cósta Mărĭĭ se îndréptă către N., descriind o mare curbură lungă de 23$^{km.}$ 400$^{m.}$ până la Constanța; acéstă curbură este întórsă către V.; la jumĕtate distanța se prelungesce în Mare micul *cap Agigea.*

Intre capul Tuzla și Constanța, cósta în general este înaltă și abruptă, afară de valea deschisă de lacul Tuzla care se prelungesce până la Mare, formând o plaje nisipósă.

Golful Constanța este acoperit cu nisipul adus de vênturĭ și curențĭ. Lucrările începute de câțĭ-va anĭ aŭ de scop de a transforma acest golf într'un port [1]).

Văile carĭ se deschid între Tuzla și Constanța, sunt:

VI. **Valea lacului Tuzla.** *Tuzla-Ghiol* este un lac ce se întinde în formă alungită de la S.V. către N.E., de la cătunul Ceatmalar până la Mare, de care 'l desparte o limbă de pământ lată de 200$^{m.}$, formată din dune, pe care trece șoseaua Tuzla-Constanța.

Intre satele Techirghiol (așeĕat pe cósta N.) și Tuzla (pe cea de S.), forma laculuĭ

[1]) A se vedea pe larg acéstă cestiune, la descrierea portuluĭ Constanța.

www.ziuaconstanta.ro

este alungită de la N. la S. Dacă nu ţinem sémă de numerósele luĭ sinuosităţĭ, lacul presintă forma unuĭ ciocan, ce ar avea códa către S.V. Lăţimea maximă de la N. la S. în dreptul satuluĭ Techirghiol, este de 4½ km., iar lungimea de 9 km. şi suprafaţa totală de 2540 hectare.

Intre ţĕrmul S. al laculuĭ şi satul Tuzla, se află un *mic lac* de formă dreptunghiulară cu o suprafaţă de 60 hect., iar pe ţĕrmul N.E. un altul şi *maĭ mic* cu 15 hect. suprafaţă.

Şoseaua Tuzla-Constanţa lasă acest al doilea lac către E. In códa mlăştinósă de S.V. a laculuĭ se varsă *pârîul Musurat,* care ia nascere din délul de la N. Musuratuluĭ, străbate comuna cu acelaş nume, curge către S. în direcţie N.V.-S.E., formând maĭ multe cotiturĭ, udă satul Urluchioĭ, la S. de care se varsă pe ţĕrmul N. al laculuĭ Tuzla. Lungimea pârîuluĭ este de 8 km.

Valea laculuĭ Tuzla corespunde la V. cu valea Borungea, iar la N.V. cu valea Mahometcea (ambele din versantul V. Dunărean); ea este coprinsă între délurile: la N. Mezarlâk-Iuk, Bozlutak-Iuk, care o desparte de Valea Agigea; la N.V. Telegraf-Tepesi-Bair şi délul Musurat, care o despart de valea Carasu (secundara sa Mohametcea-Ceair-Dere); la V. délurile Topraisarĭ-Bair şi Meragi-Bair o despart de valea Borungea (secundarele sale: Uzunlar-Dere şi Sânâr-Dere), la S. Taslî-Iuk, Sarâ-Iukler şi Tauşan-Bair o despart de valea Tatlâgeac, iar Dermen-Bair de valea Mangea-Punar.

Satele aflătóre pe valea acestuĭ lac sunt: Tuzla şi Ceatmalar la S., Karlichioĭ, Kiuciuk şi Buiuk-Muratan la V., Musurat, Urluchioĭ, Techirghiol la N.

Valea este tăiată pe la códa V. a laculuĭ de drumul Mangalia-Constanţa şi maĭ la V. de drumul Perveli-Muratan-Musurat, de unde trecênd culmea déluluĭ, duce la Abdulah în valea Carasu.

De la Tuzla merge către V. pe ţĕrmul sudic al laculuĭ, drumul la Ceatmalar, Karlichioĭ-Muratan-Topraisarĭ, de unde trecênd délul duce în valea Borungea la Amzacea, Edichioĭ, Uzumlar şi Inge-Mahale.

Lacul Tuzla peste curênd va deveni o importantă staţiune balneară, apa sa conţinênd în mare cantitate clorurĭ, bromurĭ şi sulfaţĭ [1]).

Văile carĭ se deschid în lacul Tuzla, sunt:

De la S.:

1. *Valea Tuzla,* coprinsă între délurile Dermen-Bair la E., o desparte de Mare, Kiuciuk-Tuzla-Bair (la V.), o desparte de valea Kiuciuk-Tuzla-Derea.

Valea se întinde către S., prin satul Tuzla până la Movila Meragi-Iuk, pe o lungime de 3½ km.; în ea se află lacul de formă dreptunghiulară descris maĭ sus. In Tuzla converg drumurile carĭ vin de la Karlichioĭ (la V.), Perveli (la S.V.), Büiuk-Tatlâgeac (la S.) şi drumul care merge paralel ţĕrmuluĭ Mărĭĭ la Mangalia.

2. *Valea Kiuciuk-Tuzla-Derea* la V., paralelă cu precedenta, de care e despărţită prin délul Kiuciuk-Tuzla-Bair, are o lungime numaĭ de 1½ km.

3. *Valea Ceatmalar,* corespondentă cu valea Tatlâgeac, se deschide la códa S.V. a laculuĭ, la cătunul Ceatmalar; pe ea merge drumul Mangalia-Constanţa.

De la V.:

4. *Valea Karlichioĭ,* prelungită către V. prin *Valea Muratan,* nasce din pólele S.E. ale déluluĭ Meragi-Bair, se îndréptă de la V. la E., pe la satele Muratan şi Karlichioĭ şi pe o lungime de 5 km.; pe ea merge drumul Ceatmalar-Karlichioĭ-Muratan-Topraisarĭ.

De la N.:

5. *Văile unite Kara-Iuk-Dere,* la V. şi *Cuba-Dere* între comunele Topraisarĭ şi Musurat, ambele se împreună la 2½ km. spre N. de Muratan, aŭ o direcţie N.S. şi o lungime de 6 km.; se deschid la satul Kiuciuk-Muratan. Pe valea Cuba-Dere merge drumul Muratan-Musurat.

6. *Valea pârîuluĭ Musurat,* urmată de drumul Urluchioĭ-Musurat-Abdulah.

7. *Valea deschisă Aitan-Dere,* este maĭ mult o prelungire Nordică a precedenteĭ şi se

[1]) Detaliat, a se vedea acésta în partea geologică.

www.ziuaconstanta.ro

confundă către N. cu platoul format de Ormancik-Bair spre culmea déluluĭ Musurat, care formézā linia despărțitóre a apelor între basinele Vest-Dunărean și Marea-Négră.

8. *Valea Urluchioĭ*, se deschide în valea pârîuluĭ Musurat la Urluchioĭ, după o lungime de 2 km., mărginită la E. de délul Ormancik-Bair și Movila Urluchioĭ. Pe ea merge drumul Urluchioĭ-Hasi-Dülük și e tăiată pe la gură de șoseaua Mangalia-Constanța. (In construcție).

VII. **Valea largă și ramificată, pe care se află lacul Agigea.**

Lacul Agigea are forma unuĭ triunghiŭ isoscel cu basa spre Mare, de care e despărțit printr'o limbă formată de dune, lată de 50—100^m, lungimea luĭ este de 1½ km., iar suprafața de 75 hectare.

In acéstă vale sunt așeḑate satele Agigea la S., Hasi-Dülük și Laz-Mahale la N.; este coprinsă între délurile: Mezarlâk-Iuk, Tuzla-Iuk și Telegraf-Tepesi-Bair; la S. o desparte de valea Tuzla, Pipiliga-Iuk și Iucĭ-Iuk-Berechi la V., o desparte de valea Carasu (secundara Mahometcea-Ceair-Dere). Către N.V. abia câte-va movile o desparte de valea Hasancea, iar către N. valea se deschide până la Constanța. Délul Denis-Ialasi-Bair dintre Agige și viile de la Constanța, cu direcție S.V., paralel țĕrmuluĭ Mărĭĭ, abia are o înălțime de 40^m.

Tóte văile secundare converg spre Agigea și sunt de puțină importanță.

1. *Cele 2 văĭ carĭ pórtă numele Iuncatan-Dere*, una are direcție către S. și e urmată de șoseaua Mangalia-Constanța; cea de a doua are direcția către V.

2. *Carsi-Dere*, pe care se află satele Hasi-Dülük și Laz-Mahale.

La Hasi-Dülük converg drumurile carĭ merg către: N.E. la Constanța și Anadolchioĭ, N. la Palaz, N.V. Hasancea, V. Mahometcea, S.V. Abdulah și Musurat, S. Urluchioĭ Techirghiol și în fine S.E. la Agigea.

Valea este tăiată de la S.V. către N.E. de șoseaua Mangalia-Constanța ce trece pe la Agige, unde se bifurcă spre Tuzla, trecênd pe la Sanatoriŭ și spre Techirghiol. Lungimea văiĭ se póte considera de la N. la S. (între Laz-Mahale și Agigea) este de 3½ km., iar lărgimea E.V. de 6 km.

d) Cósta între Constanța și Midia.

Capul Constanța, pe care este așezat orașul cu acelaș nume, închide pe la N.E. golful Constanța [1]). El este al doilea cap al Dobrogieĭ. Spre N. de orașul Constanța cósta Mărĭĭ este înaltă până la 40^m pe o lungime de 5 km., la punctul numit *Tăbăcăria*, la N. de care țĕrmul descrie un arc deschis de cerc cu concavitatea către V. până la *Capul Midia*, al 3-lea cap al Dobrogieĭ.

Distanța măsurată pe cóstă între capurile Constanța și Midia este de 22 km.

Spre N. de Tăbăcărie cósta este jósă și nisipósă, o limbă îngustă variind între 200—500^m formată din dune, desparte *lacul Sütghiol* de Mare, care câte odată se unesce cu lacul; pe acéstă fâșie nisipósă merge drumul Anadolchioĭ-Tăbăcaria-Mamaia.

Spre N. de Mamaia fâșia nisipósă începe a se lăți de la 300 până la 1500^m și continuă a țărmuri Marea până aprópe de capul Midia, pe ea merge drumul Mamaia-Gargalîc.

Capul Midia este format de ramificațiile S. ale déluluĭ Movila Căldăriĭ.

Valea ce se deschide spre N. de Constanța este largă cu puține ondulațiunĭ, carĭ abia pot primi numirea de déluri, e sămănată cu movilele Tașlî-Iuk, Ciatal-Iuk, délul Duran-Bair cu Movila Islam-Tepe; tóte aceste movile servesc de puncte ale linieĭ despărțitóre a apelor celor douĕ basine: Vest-Dunărean și M.-Négră.

In acéstă vale sunt lacurile:

VIII. **Tăbăcăria**, numit ast-fel de la douĕ fabricĭ de tăbăcărie așezate la E. de lac, este așezat la 3 km. spre N. de Constanța, lângă satul Anadolchioĭ, are o suprafață de aprópe 100 hectare. E înconjurat de stuf și produce pesce în mică cantitate.

---

[1]) Detaliat se va vorbi despre acest cap la descrierea orașuluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

El nu comunică cu Marea, de și este fórte aprópe de ea, de care se desparte prin dune, pe care trece drumul Anadolkioĭ-Mamaia.

Fig. 30. — Capul Midia. (După Peters).

IX. **Lacul Süt-ghiol** (lacul de lapte), ce se întinde lărginduse de la S. la N. de-alungul cóstei Mării, de care e despărțit prin fâșia nisipósă maĭ sus descrisă. Lărgimea de S. a laculuĭ este de 1½ km. și chiar maĭ îngustă, iar la N. de 4 km., lungimea luĭ de la N. la S. este de 8 km., iar suprafața de 20 km. p., se termină către N.V. printr'un golf mlăștinos și acoperit cu trestie, care se întinde până aprópe de satul Cogea-Ali. Pe țărmurile sale sunt așezate satele Palaz și Canara la V., Cogea-Ali și Mamaia la N.

La Canara (în turc. stâncă) lacul este țărmurit de terenurĭ calcaróse, carĭ se exploatéza pentru portul Constanța. O linie de drum de fier este construită anume în acest scop[1].

Lacul produce pește în abondență și de tot felul, pe țărmul sĕŭ vestic sunt și doue cherhanale între Palaz și Canara. Natura țărmuluĭ Vestic este pietrósă, spre N. și S. mlăștinósă; iar cel de E. este nisipos.

In lac, în fața satuluĭ Canara, departe de la țărm de 100^{m} se află mica *Insulă Ovidiŭ*, numire care după părerea D-luĭ Opreanu (fost prefect al județuluĭ Constanța), i s'ar fi fost dată de un Englez, pe când se făcea drumul de fier Cernavoda-Constanța. Se pare că chiar Mommsen atribuie unuĭ Englez acéstă denominațiune, care în orĭ și ce chip nu se póte atribui, de cât unor vremurĭ mult maĭ apropiate de noĭ.

Lacul are în multe puncte o adâncime destul de mare; marginele luĭ sunt lipsite de arborĭ, numaĭ la un loc se observă 7 salciĭ. Insula e înconjurată de trestie, și acoperită cu stejarĭ seculari, printre carĭ periĭ sălbaticĭ, fagiĭ și vița care dă róde micĭ, împreună cu cucuta daŭ insuleĭ un aspect fórte sălbatec. La mijlocul insuleĭ o grămadă mare de

[1]) A se vedea partea geologică, economică și descrierea portuluĭ Constanța.

www.ziuaconstanta.ro

pietre transportate acolo din trecut, probabil pentru vre-o construcţiune în perimetrul insuleĭ, care nu e maĭ mare de 1 km. p.

Populaţiunea insuleĭ, formată din sute de vulturĭ, de corbĭ şi porumbeĭ sălbateciĭ, trăesce nesupărată de puşca vînătoruluĭ, la cel maĭ mic sgomot se învârtesc împrejurul şi pe deasupra copacilor, umplând aerul cu glasul lor asurzitor, aşa că este imposibil a sta maĭ multă vreme pe insulă [1]).

De-a lungul cósteĭ V. a laculuĭ Süt-ghiol trece şoseaua Constanţa-Tulcea. Valea este străbătută de la E. la V. de drumurile carĭ duc de la Palaz la Hasancea şi Horoslar (basinul V. Danubian), de la Canara şi Cogea-Ali la Horoslar, Nazarcea şi Carataĭ (în acelaş basin).

Ramificaţiile S. ale déluluĭ Cara-kioĭ, desparte lacul Süt-ghiol de:

X. **Lacul Taşaul** înconjurat de délurile Taşaul la N.E., care 'l desparte de lacul Gargalik, délurile Cicrâkcĭ şi Carakioĭ-bair la S.V.

Forma sa póte fi asemănată cu a unuĭ triunghiŭ isoscel cu basa (4 km.) spre S.E., despărţită de Mare printr'o fâşie de dune lată de 1 km. şi cu vârful către N.V. (lungimea de 10 km.). Se termină către N.V. printr'o regiune mlăştinósă acoperită cu trestie, unde se varsă rîul Casâmcea. Adâncimea sa variază între 25 şi 40^{m}, iar suprafaţa de 1200 hect.

In partea Sud-Vestică, lacul conţine o mică insulă stâncósă *Kiuciuk-Ada*.

Lacul produce în abondenţă tot felul de peşte. Pescăritul forméză una din principalele ocupaţiunĭ ale locuitorilor satelor aşezate pe ţĕrmul săŭ: Caracoium, Cikrâkcĭ, la V., Taşaul la N., Şahman la E.

Malurile sunt în general jóse, afară de cele de la S.V. şi N.E., unde ramificaţiile délurilor Carakioĭ-Bair şi Taşaul, fac malurile 'nalte şi stâncóse.

De la Canara merge spre N. drumul care lasă în drépta Cogea-Ali, duce la Cikrâkcĭ, acest drum se continuă spre N. până în şoseaua Tulcea.

Tot de la Canara merge către N.V. la Caramurat (basinul V. Dunărean), şoseaua Constanţa-Hârşova. Acéstă şosea la jumĕtate distanţă este tăiată de drumul care vine de la Alacapu-Nazârcea, paralel văiĭ Cioban-dere (basinul V. Dunărean), duce la Cikrâkcĭ.

Pe ţĕrmul V. al laculuĭ merge drumul Mamaia-Cara-Koium-Cikrâkcĭ la Ester.

Pe ţĕrmul S. trece prin dune şoseaua Cicrâkcĭ-Cara-Koium-Gargalic, din care se destace la códa S.E. a laculuĭ, drumul care merge prin Şahman la Taşaul şi se unesce spre N.V. cu şoseaua Constanţa-Tulcea.

Pe ţĕrmul S.V. al laculuĭ se deschid douĕ văĭ:

1. *Valea Cikrâkcĭ*, însoţită de un mic pârîŭ, care izvorăsce din pólele S.E. ale déluluĭ Carakioĭ-Bair, se îndréptă spre N., are un curs de 1½ km. şi se varsă la 1½ spre S. de satul Cikrâkcĭ.

Valea deschisă de acest pârîŭ se întinde către N.-V. pe la sat şi are o lungime de 3½ km., o direcţie N.V.-S.E., corespunde văiĭ Caramurat. Pe ea merge şoseaua Cikrâkcĭ-Caramurat.

2. *Valea Dolufacâ*, care vine din pólele N.E. ale déluluĭ Ilanlâk-Bair, se îndréptă de la N.V.-S.E., are o lungime de 4 km. şi se deschide pe ţĕrmul N.V. al laculuĭ la satul părăsit Dolufacâ. Pe ea merge drumul Dolufacâ-Ester.

XI. **Rîul Casâmcea** de şi este un afluente al laculuĭ Taşaul, dar prin lungimea cursuluĭ săŭ (80 km.) şi prin basinul ce ocupă (600 km. p.), fiind pus în al doilea rang după Taiţa, între rîurile carĭ brăzdéză Dobrogia, udând teritoriile ambelor judeţe, basinul săŭ póte fi considerat separat.

Rîul Casâmcea (turc. sf. Dumitru), isvorăsce din două pârîiaşe din pólele S.E. ale déluluĭ Periclic, ambele numite *Aaslâ-dere*, se unesc pentru a curge de la N.V. către S.E. descriind prin pădurĭ un arc de cerc întors către E. Eşind din pădurĭ la N.E. satuluĭ Alifakâ, începe a se numi *pârîul Sulfaru*, străbate satul Alifakâ, la S.V. de care începe a se numi *pârîul Casâmcea*, se îndréptă în direcţie generală N.E.-S.V., până la comuna Ca-

[1]) După Amante Bruto. Ovidiŭ în exil. Traducere de Clelia Bruzzesi. Bucurescĭ, 1885, p. 57—61.

www.ziuaconstanta.ro

sâmcea, printre délurile: Alifakâ şi Saxancairac la E., care 'l despart de pârîul Beidaut. Délurile Coru-Bair şi Turbencea la V., 'l despart de rîul Enisaraĭ. (basinul V. Dunărean).

De la Casâmcea, rîul se îndréptă către S. pe la satele Caccamak şi Kiuciuk-Kioĭ, până la Móra Cocóneĭ (confluenţa sa cu pârîurile Terzekioĭ pe drépta şi Râmnic pe stânga), curge printre délurile: Sulugeac şi Kiuciuk-Kioi-Bair (acesta din urmă îl desparte de pârîul Râmnic) la E., délul Dulgherul la V. îl desparte de Enisaraĭ, iar délul Arman-Tepe îl desparte de pârîul afluentele săŭ, Terzekioĭ.

De la Móra Cocóneĭ, rîul Casâmcea, îşĭ schimbă direcţia de la N.E. către S.V., intra în judeţul Constanţa, prin care curge o lungime de 4 km., forméză apoĭ limita între judeţele Constanţa şi Tulcea pe o lungime de 2 km., până la confluenţa sa cu pârîul Tocsoff, de unde intră în judeţul Tulcea prin care curge o lungime sinuósă de 5½ km., udând satul Chirişlic, iar de la confluenţa sa cu pârîul Chirişlic, taie limita judeţelor, curge prin judeţul Constanţa, udă satele Seremet şi Palazu-mic, la 5 km. spre S.E. de care se arunca în partea N.V. a laculuĭ Taşaul, după ce a curs în partea inferióră printre délurile: Taşli-Culac, Veli-Tepe-Bair, Cascalâk-Bair (care 'l desparte de basinul rîuluĭ Duimgi), Cara-Tepe şi Cara-Oba la V.; délurile Manc-Orman, délul Tepe, Cara-Tepe-Bair, Chirişlik-Bair, Seremet-Bair şi Beriş-Tepesi la E.

Rîul Casâmcea se maĭ numesce *Taşaul-dere*, după numele laculuĭ.

Cursul săŭ este în privinţa lungimeĭ (80 km.), considerat ca cel d'întâĭ în Dobrogia; sub raportul debituluĭ de apă vine după Taiţa.

Iuţéla curentuluĭ în cursul superior este de 2^m pe secundă, în cursul inferior de 0.50.

Malurile sale, maĭ ales cel drept, este 'nalt şi stâncos, în cursul superior al rîuluĭ până la Kiuciuk-Kioĭ, iar în cel inferior numaĭ la Chirişlic şi Seremet.

In cursul săŭ, rîul forméză maĭ multe iazurĭ: La S. de satul Casâmcea, la S. de Caciamak, iazul numit Móra luĭ Hagi-Mamet, la satul Kiuciuk-Kioĭ, la Chirişlik, Seremet şi Palazu-Mic.

Basinul rîuluĭ Casâmcea ocupă al doilea rang în Dobrogia, are o suprafaţă de 600 km. p., şi este coprins între délurile:

Cara-Kioĭ-Bair, Beriş-Tepesi, Bilarlar-Bair, Koş-Tepe-Bair, Hagi-Bairam-Tepe, Inşiratele, Cartal, Dulgheru, Turbencea-Bair şi Tauşan-Orman la V., Ali-Fakî, Saxancula, Caragea-Punar, Iarîm-Meselik, Iarîm-Iuk, Inan-Bair şi Caskalâc-Bair la E.

Pe valea acestuĭ rîŭ merge drumul, care desfăcându-se din şoseaua Constanţa-Tulcea la N.V. de podul de piatră, trece pe la Palazul mic, Seremet, Chirişlik, Kiuciuk-Kioĭ, Caceamac, Casâmcea, Alifakâ, urcă culmea délurilor Periclic şi Dolama, cobóră în valea pădurósă Periclic-Culac la Başpunar pe valea rîuluĭ Slava-Ruséscă, după ce a tăiat şoseaua judeţéná pe la Casâmcea.

Rîul curge paralel cu Eni-Saraĭ, cu linia despărţitóre a apelor celor douĕ basine şi cu limita între judeţele Constanţa şi Tulcea. Afluenţiĭ şi văile acestuĭ rîŭ sunt:

Pe drépta, de la V.

1. *Saslî-Culac*, vale mică, are o direcţie N.E.-S.V., trece prin satul Ceauş-Chioĭ, are o lungime de 2 km.; se deschide maĭ către N. de satul Alifakî. Prin ea merge drumul Alifakî-Ceauşchioĭ la Başpunar, peste culmea déluluĭ Periclic. Este opusă văiĭ Hagi-Omer (din Versantul Vest-Dunărean).

2. *Curu-Derea*, vale mică însoţită de un pârîŭ, care isvorăsce din pólele S. ale déluluĭ Coru-Bair, se îndréptă către S. în direcţie N.V.-S.E., curge pe la pólele movileĭ Rosculeţ, aşezată la V. săŭ, după un curs prin câmpie de 3 km., se varsă în rîul Sulfaru (Casâmcea), la mijlocul distanţeĭ între Alifakî la N. şi Casâmcea la S. Pe valea sa merge drumul Casâmcea-Calfa în versantul Vest-Dunărean, după ce a trecut délul Coru-Bair. Valea corespunde văiĭ Sulugeak-Dere.

3. *Valea însoţită de pârîul Caciamak*, ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Dulgherul se îndréptă către S. în direcţie N.V.-S.E., şi după un curs de 2½ km. se deschide în satul Caciamak (Câşla Roşculeţ).

4. *Pârîul din văile în prelungire Cartal-Terzechioĭ. Valea Cartalul* ia nascere din pólele

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANȚA

S.V. ale dêluluĭ Dulgherul, se îndréptă în forma unuĭ arc de cerc întors către V., în direcţie N.V.-S.E., trece pe la satul Cartal-Seleuş, iar de la Terzechioĭ începe a se numi *valea Terzechioĭ*. Pârîul nu începe de cât de la satul Cartal-Seleuş şi se varsă la *Móra Cocóneĭ*, după ce a trecut pe la *Podul luĭ Gogea-Amet*. Lungimea totală a văilor prelungite, este de 20 km., din care rîul străbate numaĭ 12 km.

Délurile Dulgherul şi Arman-Tepe aşezate la E., desparte valea de aceia a rîuluĭ Casâmcea, iar délurile Cartal şi Inşiratele o desparte de valea Enisaraĭ, ele sunt aşezate la V.

Valea este urmată de drumul Móra-Cocóneĭ-Terzechioĭ-Cartal-Seleuş, trece peste linia despărţitóre a apelor pe délul Cartal şi duce în basinul V. Dunărean, la satul Dulgherul.

Ea primesce maĭ multe văĭ terţiare.

Pe drépta:

a) Taslâ-Dere, vale mică, însoţită de un pâriiaş, are direcţie S.V.-N.E., o lungime de 2 km. şi se deschide între Cartal-Seleuş şi Terzechioĭ.

b) Valea-cu-Pietrile (Taşlâc-Culac), vine din délul Inşiratele, are direcţie N.E.-S.V., o lungime de 3½ km. şi se deschide puţin la N. de satul Terzechioĭ.

Pe stânga:

c) Valea Mandalac-Dere, are direcţie N.E.-S.V., lungime de 2 km., se deschide în faţa văiĭ Taşlâ-Dere.

d) Micile văĭ întrunite Sasâc-Culac şi e) Sasâk-Coraĭ, aŭ o direcţie N.V.-S.E., se deschid în faţa văiĭ cu pietrile, după ce a lăsat către N.V. movila Memendeni-Tepe, care o desparte de precedenta.

5. *Valea Ceatal-Orman saŭ Pantelimon,* plécă din pólele S.E. ale dêluluĭ Hagi-Bairam-Bair, se îndréptă către E. printre délurile Man-Coru, pe stânga şi Tepe pe drépta, trece prin satul Ceatal-Orman (saŭ Pantelimon). Are o lungime de 7 km. Se deschide la 2 km. maĭ la S. de Móra-Cocóneĭ. Malurile sale sunt înalte şi râpóse. Valea este urmată de un pâriŭ cu apă maĭ tot timpul anuluĭ, precum şi de drumul Ceatal-Orman la Saragea, în valea Eni-Saraĭ.

6. *Valea Chirişlic,* ia nascere din pólele N. ale dêluluĭ Koş-Tepe-Bair, se îndréptă de la N.V.-S.E., printre délurile Tepe, Cara-Tepe-Bair la N.; Ghelingek-Bair şi Chirişlik-Bair la S. Are o lungime de 12 km., malurile în partea inferióră sunt înalte şi stâncóse, se deschide la 1 km. spre S. de satul Chirişlic şi primesce pe drépta:

a) Valea Odi-Culac, care nasce dintre Koş-Tepe-Bair la N. şi Ghelingek-Tepe la S., se îndréptă de la S.V.-N.E., pe la satul Ghelingek şi are o lungime de 4 km.

Ghelingek este un nod de drumurĭ, căcĭ afară de drumul Hârşova-Constanţa, converg către acest sat o mulţime de drumurĭ care'l légă către N.E. cu Chirişlic, N. cu Ceatal-Orman, S.V. cu Kior-Ceşme, S. cu Bilarlar (Dorobanţul), Danachioĭ (Carol I), la S.E. cu Pazarli şi Esterul.

7. *Mica vale Seremet-Culac,* are o direcţie S.V.-N.E., printre délurile Chirişlic-Bair, la N., care o desparte de valea Chirişlic, Seremet-Bair la S., o desparte de Visterna. Lungimea eĭ este de 2½ km., se deschide la 1 km. la S. de precedenta.

8. *Valea deschisă de Apa Visterna,* care isvorăsce din pólele S.E. ale dêluluĭ Bilarlar-Bair, la satul Ester, prin care curgând se îndréptă de la S.V. către N.E. şi se varsă la 2 km. spre S. de satul Seremet.

Valea deschisă de acest rîŭ se numesce *valea Esteru,* care ia nascere din Ghelingek-Tepe, se îndréptă către E., pe la satele Pazarlia şi Esterul, de unde însoţesce cursul pârîuluĭ Visterna.

Délurile Ghelingek şi Seremet o mărginesc la N., iar délurile Bilarlar, Caramurat şi Beris-Tepesi, o mărginesc la S.

Lungimea eĭ este de 11 km., din care pârîul parcurge numaĭ 5.

Pe ca merge drumul de la Dolufakî la Ester, Pazarli şi Ghelingek, este tăiată de maĭ multe alte drumurĭ, maĭ principal este drumul Hârşova-Constanţa.

9. *Valea Palazu-Mic,* ia nascere din délul Caramurat, se îndréptă de la V. la E. şi se deschide după un drum de 5 km. la Palazul-mic.

www.ziuaconstanta.ro

Valea e urmată de drumul Palazu-mic-Ester.

Pe stânga de la E., rîul Casâmcea primesce:

10. *Valea Sulugea,* nasce din délul păduros Caragea-Punar, sub numele de *Culakalcea,* se îndréptă de la N.E.-S.V., pe la pólele délurilor Saxancula și Sulugea, așezate pe partea dréptă (N.) și după un drum de 16½ km. se deschide la 2 km. spre S. de satul Casâmcea.

Este tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ pun în legătură valea Casâmcea cu satul Sarighiol.

11. *Dere-Dikili-Taș-Alceak,* este o vale care ia nascere din pólele V. ale délului Iucĭ-Tepe-Bair, se îndréptă de la N.E.-S.V., avênd pe stânga (la E.) délurile Iucĭ-Tepe-Bair și Kiuciuk-Kioĭ-Bair, care o despart de valea Râmnicu, iar la drépta Taș-Tepe-luk o desparte de valea Sulugea.

Lungimea cĭ este de 16 km., se deschide la Kiuciuk-Kioĭ și e tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ pun în legătură valea Casâmcea cu Râmnic.

12. *Valea deschisă de pârîul Râmnic. Pârîul Râmnic* ia nascere spre N. de satul Râmnicul-de-sus, curge prin acest sat și cel de jos. Are o direcție N.E.-S.V., curge prin satul Culelia, unde face un cot către V. și după un curs de 12 km., se varsă la *Móra-Cocónei,* în fața confluenței pârîuluĭ Terzechioĭ.

Valea acestuĭ pârîŭ până la Râmnicul-de-sus, se numesce *Râmnic-Dere.* Délurile Kiuciuk-Kioĭ-Bair și Iucĭ-Tepe-Bair o despart de valea Dikili-Taș-Alceac, la E. e mărginită de délurile Zandan-Bair, Râmnic-Bair și Tașlâ-Culac.

La Râmnicul-de-sus converg 3 văĭ:

a) Sarighiol-Vest-Dere paralelă cu:

b) Valea Curt-Balâc, ambele aŭ direcție N.S. și o lungime de 6 km. fie-care.

c) Curu-Dere, care ia nascere între Movila-de-Piatră (la V.) și Zandan-Bair (la E.), acesta o desparte de valea Sarighiol-Est. Are o direcție N.S., merge pe la Câșla-luĭ-Ion.

Prin aceste văĭ, carĭ nu sunt de cât continuarea Nordică a văiĭ Râmnic, merg diferite drumurĭ, carĭ unesc Râmnic cu Sarighiol (la N.E.) și Cail-Dere (sat la N.). Pe valea Râmnic merge drumul Râmnic-de-Sus-Râmnic-de-Jos-Culelia-Valea Casâmcea.

d) Sarighiol-Est-Derea, ia nascere dintre délurile Caragea-Punar la V. și Sarighiol la E., la satul Sarighiol prin care trece, se îndréptă de la N.E.-S.V. Se deschide la Râmnic-de-Jos, după o lungime de 12 km., în ea curge pârîiașul cu acelaș nume, care nu e mai lung de 2½ km.

Délul Zandan o desparte de Curt-Balâc și Curt-Derea, iar despăduritele délurĭ Sarighiol și Iarâm-Meșelic o despart de valea Beidaut; Râmnic-Bair o limitéză către E.; este tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ unesc valea Râmnic cu valea Beidaut; satul Sarighiol este punctul de convergență.

13. *Valea pârîuluĭ Tocsoff.*

Pârîul Tocsoff isvorăsce din ramificațiile déluluĭ Râmnic, valea ce străbate se numesce *Cuiu-Culac,* ea are o direcție N.V.-S.E., merge pe la Câșla Zaharia Tițeĭ și pe la satul Tocsoff, la Nord de care este însoțită de pârîŭ. Are o lungime de 17 km., din care pârîul parcurge numaĭ 6 km., se deschide la 2 km. spre N. de satul Chirișlic.

Primesce în drépta:

a) Taslâ-Culac, are o direcție N.S., lungime 3 km., se deschide la satul Tocsoff.

Délul Taslâ-Culac mărginesce valea la V., iar Veli-Tepe-Bair și Büiuk-Cogelak-Tepe la E.

Pe vale merge drumul Tocsoff-Inan-Ceșme.

14. *Valea Alichulac-Derea,* ia nascere din pólele S. ale déluluĭ Cașkalac-Bair, se îndréptă de la N.E.-S.V. Délul Alichulac-Bair o desparte la E. de valea Alciak-Derea. Are o lungime de 13 km., din carĭ numaĭ 2 sunt udate de un mic pârîŭ, numit *Apa Alichulac.* Se deschide la 1 km. spre S.E. de satul Seremet, aprópe în fața confluențiĭ apeĭ Visterna.

Valea e urmată de drumul ce duce la Cogealac de la Seremet.

15. *Valea Alciak-Derea* paralelă și la S.E. de precedenta, are o lungime de 5½ km., o direcție N.E.-S.V., merge pe la satul Cavargic, la S. de care se deschide. E urmată de drumul Cavargic-Cogealak și tăiată de drumul Palazul-Mic-Cogealak.

www.ziuaconstanta.ro

In lacul Taşaul se varsă pe marginea N.-Estică:

Pârîul Taşaul, care deschide valea cu acelaş nume, lungă de 6½ km., din care rîul nu parcurge de cât 3 km. Direcţia văiĭ este de la N.E.-S.V., merge pe la satul Taşaul, care este udat şi de pârîŭ şi se deschide la S. satuluĭ.

E mărginită la E. de délul Taşaul-Sârtî, iar la V. de movilele Mokan-Iuglun-Oba şi Cara-Oba.

Pe o parte a văiĭ merge şoseaua Constanţa-Tulcea, iar fundul e urmat de drumul Taşaul-Peletlia.

XII. **Lacul Gargalîk** despărţit de lacul Taşaul prin ramificaţiile sudice ale déluluĭ Taşaul numite Şahman, la E. este mărginit de délul Movila Căldăriĭ, care îl desparte de Mare; către Sud o fâşie de dune îl desparte de Mare; pe aceste dune merge drumul de la Cara-Koium la Cara-Harman.

Suprafaţa sa este de 200 hect., adâncimea de 10m. Forma sa sémănă cu o pară, cu códa spre N. Lacul produce peşte în abondenţă, pe malurile sale sunt maĭ multe kerhanale; venitul aparţine Statuluĭ.

Satul Şahman e aşezat între acest lac şi Taşaul, satul Gargalîcul-Mic e aşezat pe ţĕrmul N.E. al laculuĭ.

In el se varsă:

1. *Pârîul Gargalîc,* care deschide valea cu acelaş nume, care ia nascere împreună cu pârîul la N. de satul Gargalîcul-Mare pe care 'l udă, are o direcţie de la N. la S. şi o lungime de 5 km., el se varsă în códa N. a laculuĭ.

Valea e urmată de drumul Gargalîc-Peletlia.

Pe ţĕrmul N.V. al laculuĭ se deschide:

2. *Valea Taşcula,* ce vine din délul Taşaul-Sârtî, descrie un mare arc de cerc spre S. şi are o lungime de 7 km. şi direcţia generală N.V.-S.E.

Este tăiată de drumul Taşaul-Gargalîcul-Mare.

e) Cósta între Midia şi Gura Buazuluĭ.

Intre lacul Gargalîc şi capul Midia se află *Colţul Bumbac (numit şi Pamuc),* este o veche mlaştină, care înconjóră de tóte părţile capul Midia. Pare a fi rămăşiţele laculuĭ Sinoe, care probabil s'a întins până aci. Terenul ridicându-se treptat, acéstă mlaştină aprópe a dispărut şi tinde a dispare pe fie-care an, din causa evaporaţiuniĭ apeĭ.

De la capul Midia, cósta Mării are o direcţie generală de la S.V. către N.E., ea este jósă şi acoperită cu dune. La 7 km. 800m. de capul Midia se află *gura Buazuluĭ,* cea maĭ de către Sud scurgere a laculuĭ Razelm.

Gura Buazuluĭ nasce din împreunarea a douĕ gârle de scurgere: *Balta-Mare,* care începe de la códa S. a laculuĭ Sinoe, la 2 km. spre N.E. de satul Caraharman, udă acest sat, se îndréptă către S.V. şi are o lungime de 9 km., iar adâncimea de 2m. şi lărgimea de 15m., ea se unesce cu gârla *Balta de Mijloc,* cu care face către S. un unghiŭ fórte ascuţit, are 8 km. lungime. Amândouĕ se unesc la 1½ km. maĭ înainte de a se vărsa în Mare la gura Buazuluĭ. Regiunea ce străbat aceste douĕ gârle este nisipósă.

f) Lagunele.

XIII. De la gura Buazuluĭ se întinde către N. regiunea cunoscută sub numele de *Laguna Razelm,* pe o lungime aprópe 90 km., până la Sf. Gheorghe.

Sub numele generic de laguna Razelm se înţelege grupul celor 4 lacurĭ marĭ, înconjurate de alte 8 maĭ micĭ cu care staŭ în legătură, despărţite între ele şi de Mare prin fâşiĭ de mlaştine şi dune, regiune care ocupă tótă partea N.E. a Dobrogieĭ la S. Delteĭ, cu o suprafaţă de aprópe 1500 km. p.

Acéstă suprafaţă se împarte aprópe în douĕ părţĭ, uscat şi mlaştinĭ şi o parte lacurĭ,

www.ziuaconstanta.ro

ast-fel: *Lacul Razelm* 36.000 hect.; *lacul Golovița* 6.800 hect.; *lacul Zmeica* 5.600 hect; *lacul Sinoe* 16.400 hect., iar cele micĭ: *lacul Tuzla* 1.400 hect.; *Ezerul Golovița (numit și Bugeak)* 400; *Babadag* 2000; *Agighiol* 300; *Sarinasuf* 500; *Dranova* 2.200; *Malceano* 300; *Piritéska* 500 hect. Restul 96.600 hect. mlaștine și dune.

Prin origina lor, aceste lagune represintă un fórte mare golf al Mării-Negre (póte cel maĭ întins), care se întindea odată până d'asupra orașuluĭ Babadag. Acest golf a fost încă din stadiile cele maĭ timpuriĭ ale formațiuniĭ delteĭ Dunăriĭ separat de Mare, prin dunele formate de nisipurile aduse de fluviŭ la gura sa și transportate în urmă de valurile Mării în direcția S.V., normală vênturilor celor puternice, carĭ suflă aprópe 70 zile pe an în Marea-Négră.

Cóstele acestuĭ lac noŭ — de sigur destul de adânc pe atuncĭ — eraŭ formate de seria munților Babadag, fiind înalte și drepte.

Razelmul a servit mult timp ca unul dintre cele maĭ principale locurĭ de adăpost al corăbiilor ce veniaŭ în Marea-Négră, și era unul dintre cele maĭ însemnate porturĭ genoveze, după cum ne arată diferite ruine aflate pe malurile sale, cum Eraclea lângă Enișala, Cetatea Biscricuța în dreptul capuluĭ Dolojman, Cetatea veche în dreptul Caranasuf etc.

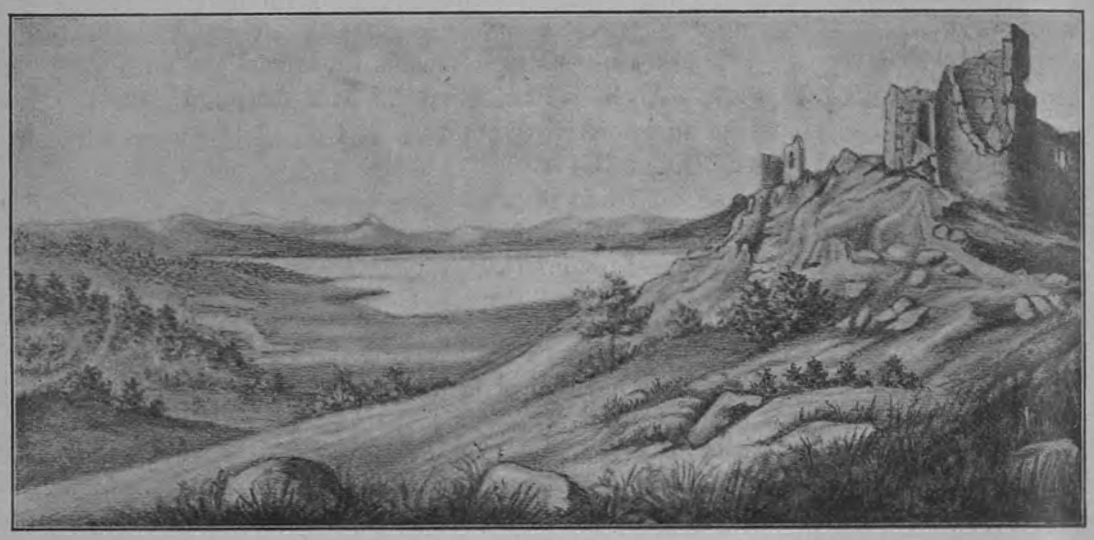

Fig. 31. — Vederea cetățiĭ Heraclea. (După K. F. Peters).

Nu sciŭ, dacă și astă-zĭ în urma unor studiĭ serióse, nu s'ar putea face Razelmul iarășĭ navigabil, atuncĭ ar deveni cu siguranță cel maĭ mare port al Mării-Negre.

De abia în timpurile din urmă, după Peters[1]), prin secolul XV, când în locul dominațiuniĭ genoveze a venit dominațiunea turcéscă și s'aŭ tăiat pădurile, care acoperiaŭ frumoșiĭ munțĭ înconjurătorĭ, ne maĭ fiind un equilibru între precipitațiunile atmosferice și erosiunea munților din prejur, cantitățĭ marĭ de materiĭ pămêntóse eraŭ purtate de curentele formate din plóie într'insul, așa că încetul cu încetul mare parte din laguna sa s'a mâlit, prefăcêndu-se în mlaștinĭ saŭ sărăturĭ nefertile.

Dar și nisipurile aduse de canalul Sf. Gheorghe, care pe atuncĭ se vărsa în Razelm prin 3 gurĭ corespunḑătóre actualelor *Dunarĕț*, *Turețș* și *Cerneț* și carĭ formaŭ între ele o mică deltă, ca cea a brațuluĭ Kilia, aŭ contribuit la umplerea uneĭ marĭ părțĭ din Razelm și aŭ separat o mare bucată din el, corespunḑătóre astă-zĭ laculuĭ Dranov.

Astă-zĭ tóte aceste lagune aŭ maĭ rĕmas numaĭ prin 3 deschiḑĕturĭ în legătură cu Marea: *Portița*, *Piritésca* și *Buazul*, din care prima este cea maĭ principală; ea are în timpurĭ normale, când apele cresc, o adêncime de 2½ picióre ($0^m,760$); prin ea se scurge

[1]) Karl F. Peters. «Grundlinien zur Geographie und Geologie der Dobrudscha».

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

prisosul de apă, care vine din Dunăre prin Dunavĕţ şi din rîurile ce primesce pe costa sa occidentală.

Cu puţin timp înainte, gura Portiţa era cu mult maĭ adêncă, aşa că corăbiĭ de un mic tonagiŭ puteaŭ eşi prin ea în Mare, oferind ast-fel locuitorilor din satele de pe lângă Razelm o deschidere, prin care să se pótă pune în legătură cu comerciul mare. De vre-o câţĭ-va anĭ în urmă apele descresc necontenit şi în anul 1894, Portiţa a fost cu totul închisă pe o distanţă de 850^{m}.

A doua comunicaţie principală a Razelmuluĭ este cu Dunărea (canalul Sf. Gheorghe), prin *canalul Dunavĕt*. Acest canal are o lărgime în tot lungul luĭ cam de vre-o 5^{m}, numaĭ la gurile sale póte să aibă 15^{m}. De şi are o mică distanţă de parcurs, totuşĭ, din causa mulţimeĭ de cotiturĭ ce le face (47 în total), are o lungime fórte mare de aprópe 45 km. Cu ciţĭ-va anĭ în urmă Dunavĕţul avea destulă apă, aşa că puteaŭ trece prin el bărcĭ marĭ, bine încărcate; pescariĭ, maĭ cu sémă de pe Razelm, îşĭ trimeteaŭ vânatul lor prin el la Sulina, Tulcea şi Galaţĭ, aşa că era de mare însemnătate pentru comerciul cu pescăriĭ. Astă-zĭ acest canal este în adevĕr în unele locurĭ destul de adânc încă, în multe locurĭ însă este aşa de mâlit, că nicĭ măcar o lotcă pescăréscă uşóră nu maĭ póte trece prin el; curentul despre Dunăre ne maĭ fiind acum de cât fórte slab, alimentarea Razelmuluĭ cu apă dulce prin Dunavĕţ a încetat aprópe cu desăvêrşire, şi prin acésta s'a dat cea maĭ mare lovitură pescărieĭ din Razelm; iar transportul peşteluĭ se face acum cu căruţele până la Tulcea saŭ Brăila.

Adâncimea Razelmuluĭ este în termen mediŭ între 2—2$^{1}/_{2}$^{m} la mijlocul laculuĭ; lacul Babadag e ceva maĭ adânc. Sondagele făcute pe liniile Jurilofca-Gura-Portiţeĭ şi Sarinasuf-Gura-Dunavĕţuluĭ, pe un timp când nivelul apelor era fórte mic, aşa că în timpĭ normalĭ trebuie să socotim încă 0.50 cm. maĭ mult. De alt-fel aceste adâncimĭ corespund cu adâncimele date în harta de navigaţiune fórte bună şi detaliată a căpitanuluĭ de flotilă engleză, Spratt[1]).

La Gura Dunavĕţuluĭ adâncimea e aşa de mică, în cât cu fórte mare greutate se póte trece din Razelm în el.

Gradul de salinitate, depinde ca în orĭ şi ce altă lagună în genere de cantitatea de apă dulce ce intră în el, şi de gradul de evaporaţiune. In anul 1894, evaporarea fiind din causa seceteĭ fórte marĭ şi cantitatea de apă dulce adusă prin Dunavĕţ, care e 'nămolit, fiind fórte mică, chiar aprópe nulă, gradul de sărătură e fórte mare. Din nenumĕratele analise făcute în vara anuluĭ 1893 în vre-o 30 puncte diferite ale M. Negre, comparate cu datele geologuluĭ rus Andrusoff şi ale Chimistuluĭ Libidius, pe de altă parte, pentru Razelm cercetările făcute şi comparate cu ale luĭ Peters ese, că în termen mediŭ apa laculuĭ Razelm are o greutate specifică de 1.011, lacul Babadag numaĭ 1.009—1.010, decĭ e mult maĭ dulce. Observaţiile luĭ Peters cât şi cele maĭ recente asupra determinăriĭ specifice a apeĭ laculuĭ Razelm, s'aŭ făcut în timpul vereĭ, când evaporaţiunea era la maximum şi cantitatea de apă dulce adusă prin Dunavĕţ minimă; de aceea se explică acéstă concentrare atât de mare, aprópe egală cu apa Mării-Negre.

In privinţa *temperaturiĭ* Razelmuluĭ nu s'a putut face nicĭ o observaţiune, se póte spune numaĭ, că în timpul ernelor friguróse póte îngheţa cu totul.

Fauna şi flora corespunde naturiĭ apeĭ, adică o faună salmastră. Printre plante se găsesce maĭ cu sémă Zosterina marina şi Uva lactuca, ca maĭ principale şi abondente.

Ca animale maĭ caracteristice sunt fórte multe conchiliĭ, diferite speciĭ de cardium, dreissena, polimorpha, etc.; un mic crustaceŭ, edotea emarginata, pe care pescariĭ ruşĭ îl numesc macrusa, şi le e mare duşman, căcĭ le mănâncă instrumentele de pescuit. Se maĭ găsesce Palaemon squilla (creveta) Polybius, etc. etc. Cea maĭ bine representată este grupa pescilor. Eĭ se divid în pescĭ carĭ vin din mare (pentru reproducţie), pescĭ carĭ vin din Dunăre şi pescĭ stabilĭ în lac.

---

[1]) Spratt. Cartea de navigaţiune a sa pe lacul Razelm, consultată cu mult folos de K. F. Peters în scrierea sa.

www.ziuaconstanta.ro

Speciile maĭ numeróse sunt: Cambula (Pleuronectes flessus), Guvidiele (Gobius niger, G. Bathracocephalus), Barbuniĭ (Mullus barbatus), Sardelele (Engraulis encrasicholus), Şalăul de Mare (Lucioperca volgensis), Şalăul de Dunăre (Luc. Sandra), Crapul (Cyprinus Carpio), Somn (Silurus glanis), Avat (Aspius rapax), Morunaş (Aspius clupeoides), Plătica (Blicca ergyroleuca), Cosac (Abrausis balerus), Băbuşca saŭ Taranc (Leuciscus rutilus) şi tot felul de pesce alb.

Din Marea-Négră intră în fie-care vară prin gura Portiţa pesciĭ migrătorĭ: Chefalul (Mugil Cephalus), sosesce pe la finele luĭ Iunie şi stă până la Septembrie; Scrumbiile de Dunăre (turc. Caraghioz, Clupea Pontica), Scrumbia de Mare (Scomber), Luferul (Teumodon saltator), etc.

In fine se maĭ prind, rar însă: morunul, nisetru, viza, păstruga. Când funcţiona Dunavĕţul bine, în Razelm se făcea o mare pescărie cu aceştĭ pescĭ. Se maĭ găsesce de curând un pesce Anguilla vulgaris, prăsit în Dunăre de la 1886, de către societatea Deutscher Fischerei-Verein, sub îngrijirea conteluĭ von Behr Schmoldow.

Pescăriile lacului. Incă din vechime, unul dintre locurile unde se făceaŭ cele maĭ marĭ pescăriĭ de pe cóstele Măriĭ-Negre, şi póte chiar, fără exagerare, cele maĭ marĭ din tótă Europa, este seria de lacurĭ şi lagune a laculuĭ Razelm. Acum 10—15 anĭ în urmă (prin 1880), numĕrul pescarilor de pe acest lac, se urca aprópe la 10.000. Pe lângă satele înconjurătóre, între carĭ sunt şi frumósele sate Jurilofca şi Sarichioĭ, a căror locuitorĭ se ocupaŭ aprópe exclusiv numaĭ cu pescăria, maĭ veneaŭ încă o mulţime de pescarĭ de prin satele apropiate, de prin Dunavĕţ, Mahmudia, din oraşul Tulcea şi chiar din Galaţĭ şi Brăila, carĭ cu toţĭ îşĭ găseaŭ aici o ocupaţiune fórte rentabilă.

Cantităţĭ enorme de crap, şalăŭ de Dunăre şi de Mare, scrumbiţe, scrumbiĭ şi chefal, ba chiar morunĭ şi nisetri, se prindeaŭ în el, întrecând prin productivitatea sa tóte celelalte pescăriĭ de lacurĭ din tótă Europa.

Date statistice ne lipsesc din nefericire cu totul, pentru a arăta cu cifre marea productivitate a acestor lagune, dar ca ideie se póte cita mărturisirea unuĭ bătrân pescar din Sarichioĭ, care spune că prin 1881, numaĭ într'o singură zi trăgând cu năvodul a scos 34.000 ocale vechĭ de pesce, care în majoritatea sa era şalăŭ de Mare.

In timpul vereĭ în lunile Iunie, Iulie şi August, cantităţĭ colosale de chefal străbăteaŭ prin gura Portiţa din Mare în aceste lacurĭ, de unde, fiind pescuiţĭ se exportaŭ próspeţĭ, săraţĭ saŭ afumaţĭ până pe pieţele Constantinopoluluĭ, Odeseĭ, etc.

De atuncĭ încóce pescăria acestor lacurĭ a început a scădea din ce în ce, aşa că productivitatea lor a ajuns astă-zĭ la maĭ puţin de o treime din cea ce era maĭ înainte; din nefericire, acéstă scădere merge progresând, aşa de repede, în cât suntem ameninţaţĭ chiar ca în scurt timp să le avem complect despopulate. Numărul cel mare al pescarilor, carĭ se hrăniaŭ din pescărie în aceste lacurĭ, a scăzut cu totul; iar locuitoriĭ satelor înconjurătóre, aprópe cu toţiĭ pescarĭ, sărăcesc necontenit ne maĭ remânându-le altă speranţă de cât că póte le va maĭ da Dumnezeŭ un an maĭ bun; mare parte dintr'înşiĭ aŭ început deja a se deda la alte ocupaţiunĭ maĭ rentabile, ca agricultura, crescerea vitelor, etc.

Marea productivitate a laculuĭ Razelm se datora maĭ cu sémă la douĕ speciĭ de pescĭ; ceĭ stabilĭ, carĭ se hrăneaŭ şi reproduceaŭ în el, ceĭ carĭ veniaŭ din afară (din Dunăre şi Marea-Négră) şi se pescuiaŭ aci în cantităţĭ colosale.

Despopulatiunea laculuĭ Razelm se datoresce la douĕ felurĭ de cause: moduluĭ barbar de exploatare şi acţiuniĭ agenţilor naturalĭ: Dunărea, Marea şi vînturile.

Statul, căruia aparţin veniturile produse de aceste lacurĭ, le arendează unor ómenĭ, carĭ nu sunt de meserie pescarĭ; acestora nepunêndu-li-se nicĭ o restricţiune asupra moduluĭ şi timpuluĭ de pescuire, întrebuinţéză sistemele cele maĭ barbare de prindere, cum reţele dese, prinţênd ast-fel până şi cel maĭ mic pesce, gardurile carĭ închid cumunicaţia lacurilor pe un anumit timp; prinderea în timpul reproducerĭĭ, când pesciĭ vin a'şĭ depune ouĕle, tóte aceste mijlóce aŭ secat unul din cele maĭ marĭ isvóre de bogăţie ale ţĕriĭ.

Lacul Babadag, care primesce câte-va rîurĭ, este după cum am arătat maĭ dulce de

www.ziuaconstanta.ro

cât Razelm, pescele atras de natura apeĭ vine a'şĭ depune ouĕle în acest lac; atuncĭ se închide gura de comunicaţie şi se prinde până şi cel maĭ mic pesce.

Comunicaţiile ce lacul avea cu Dunărea prin Dunavĕţ şi cu Marea prin Portiţa, astă-zĭ aprópe sunt închise.

Lacul Razelm, póte fi comparat în privinţa pescăriilor cu lagunele de la Comachio (lângă Veneţia) — dar acéstă comparaţie este fórte palidă.

Lagunele Comachio, din delta fluviuluĭ Padul, sunt aşezate între cele douĕ braţe ale acestuĭ fluviŭ: Po di Primaro şi Po di Volano, cu carĭ se pot pune în comunicaţie după voinţă; de asemenea ele comunică şi cu Marea Adriatică printr'un canal săpat anume în acest scop «canalul Palota». Pescăriile de la Comachio împreună cu cele de la Grado, de lângă Triest sunt considerate, ca cele maĭ marĭ şi maĭ sistematice pescăriĭ din Europa, fiind nisce adevĕrate stabilimente naturale de pisciculturĭ.

Razelmul prin posiţiunea sa lângă Mare şi gurile Dunăriĭ şi prin comunicaţia sa cu aceste douĕ, nu numaĭ că întrece cu mult lagunele de la Comachio prin calităţile superióre de pesce ce se prind în el, dar chiar şi prin faptul că suprafaţa sa este aprópe de douĕ orĭ maĭ mare ca acea a lagunelor din Comachio, carĭ aŭ 39,274 hectare; inainte producţiunea sa era cu mult superióră celeĭ de la Comachio.

Canalul Dunavĕţ avênd o lăţime de 5 – 6^{m}, lua o porţiune destul de considerabilă de apă din braţul Sf. Gheorghe, pe care o ducea în Razelm indulcindu-ĭ apa.

După Muszynsky [1]) trece în fie-care zi pe Dunăre, în termen mediŭ, la un punct înaintea Ceataluluĭ 507,760,000 m.c. de apă, din carĭ $^{1}/_{3}$ (165,000,000) intră pe braţul Sf. Gheorghe; din acestea, Dunavĕţul lua cel puţin $^{1}/_{100}$ parte, adică 1,650,000 m.c., pe care iĭ ducea în Razelm pe fie-care zi.

Din plusul de apă adus aci, se forma prin gura Portiţeĭ un curent continuu în spre Mare, restul de apă dulce fiind întrebuinţat pentru a înlocui evaporarea.

In Mare sunt anumite specii de pescĭ, carĭ îndată ce simţesc o apă maĭ dulce, pornesc în direcţia de unde vine acea apă, maĭ cu seamă în epoca reproducţiuniĭ, cautând loc sigur, unde să-şĭ depună ouĕle, ast-fel că cu toţiĭ veneaŭ în lacul Razelm, unde eraŭ prinşĭ în cantităţĭ colosale.

Prin Dunavĕţ intră fórte mult pesce din Dunăre, maĭ cu sémă în timpul apelor marĭ când pescele caută să se retragă prin ghioluri. Astă-zĭ atât Dunavĕţul, cât şi Portiţa s'aŭ închis cu totul nămolindu-se, şi pesciĭ din afară nu maĭ pot întra înăuntru, aşa că productivitatea laculuĭ, resultată din pescele de Dunăre şi Mare s'a micşorat. Ceva maĭ mult prin necomunicarea laculuĭ cu Dunărea, apa din el evaporându-se, gradul de salinitate cresce, ast-fel că pesciĭ ne maĭ putând suferi vor trebui să piară cu toţiĭ.

Potmolirea braţuluĭ Dunavĕţul se datoresce formeĭ sale generale, căcĭ pe un parcurs de 45 km. are 47 cotiturĭ; apoĭ nămolireĭ gureĭ sale de la Dunăre; pe timpul Turcilor exista un mic dig de lemn care împiedica acéstă nămolire, digul s'a rupt de apă şi nu s'a maĭ reparat; în lungul canaluluĭ există o mulţime de pribóie, carĭ se alimentéză din apa canaluluĭ; pescariĭ aŭ săpat gàrle carĭ conduc din canal în bălţĭ alăturate, absorbind ast-fel mica cantitate de apă dulce ce maĭ trecea pe Dunavĕţ, în fine una din causele principale a înămolireĭ Dunavĕţuluĭ sunt gardurile făcute de antreprenorĭ în latul canaluluĭ pentru a opri şi prinde pescele, cum este de pildă gardul situat la 1$^{1}/_{2}$ km. de la Gura Sulimanceĭ; ca ultimă causă este surparea malurilor canaluluĭ de vitele locuitorilor satuluĭ Dunavĕţ.

Portiţa, gura de scurgere a laculuĭ în Marea Négră, era aşa de adâncă acum cât va timp, că din harta luĭ Spratt se vede că prin acéstă gură corăbiĭ de mic tonaj puteaŭ întra pe ea. In aniĭ din urmă chiar, acéstă deschidere exista încă de şi fórte puţin adâncă (numaĭ douĕ picióre = 0,604). Pe fie-care an gura Portiţa s'a potmolit cu nisip, aşa că acum e cu desăvărşire închisă.

Astuparea guriĭ Portiţa depinde în prima linie astupăriĭ canaluluĭ Dunavĕţ, căcĭ ne-

---

[1]) Mittheilungen der K. K. Geograph. Gesellschaft in Wien, 1868.

www.ziuaconstanta.ro

formându-se în lac nicĭ un curent, depositele pământóse se aşéză şi nisipurile aduse de vênturĭ şi curenţĭ formează dune; apoĭ Marea Négră neavênd jocurĭ maree, carĭ să transporte materiile pământóse aduse de fluviĭ la gura lor în interior, ele se depun la gura chiar a fluviilor.

Dunărea care aduce zilnic 90.000 m.c. aluviunĭ, acestea sunt luate de curenţĭ şi vânturĭ în direcţia S.V. şi ast-fel s'a transformat tot litoralul Sud-Vestic într'o fâşie de dune, care desparte basinul celor 4 lacurĭ, de Mare.

Pentru îndreptarea acesteĭ stărĭ dăunătóre de lucrurĭ, ar trebui ca gura Dunavĕţuluĭ împreună cu canalul, să fie redeschise şi ast-fel formându-se un curent, ar forţa şi gura Portiţeĭ să se redĕschidă şi adâncéscă. Să se construiască digurĭ la N. guriĭ Portiţa, ca ast-fel să se împedice formarea aluviunilor, carĭ astupă acéstă gură [1]).

Tóte rîurile ce curg pe clina Estică a Dobrogieĭ spre N. de Caraharman, se varsă fie direct în basinul acestor 4 lacurĭ, fie în cele înconjurătóre:

1. *Apa Peletlia,* ce isvorăsce la V. de satul Peletlia, are o direcţie V.E., curge pe la satul Peletlia şi pe la Podul Draculuĭ Negru pe lângă şoseaua Gargalic-Caranasuf şi după un curs de 12 km., se varsă la códa S. a laculuĭ Tuzla. Valea sa e mărginită de délurile Duimgi la N. şi Movila din Târlă la S., este tăiată pe la capătul sĕŭ de V. de şoseaua Constanţa-Tulcea, precum şi de numeróse drumurĭ maĭ la Est, centrul fiind Peletlia.

2. *Lacul Tuzla,* care comunică cu lacul Sinoe printr'o gură ce se deschide între ultimele ramificaţiunĭ V. ale délului Caranasuf la N. şi Cetatea Veche la S.; el este despărţit de lacul Sinoe, printr'o fâşie de pământ nisipos ce se întinde către S. de Cetatea-Veche, până la satul Caraharman pe o lungime de 12 km. şi o lăţime maximă de 4 km., iar suprafaţa este de 3.000 hectare.

Lacul Tuzla cu o suprafaţă de 1400 hectare, conţine apă sărată, care producea sare prin captare; până în 1887 statul avea 5 deposite de sare pe ţĕrmul laculuĭ.

După inundaţiile din primăvara anuluĭ 1897, am vizitat acéstă peninsulă coprinsă între lacurile Tuzla şi Sinoe până la Cetatea-Veche; cu marĭ greutăţĭ şi cu ajutorul unuĭ om bine cunoscător al loculuĭ, abia am putut pătrunde printre inundaţiile carĭ acoperiseră tótă regiunea, unind ast-fel ambele lacurĭ până la Mare. Maĭ către N. terenul se ridică uşor, aşa că Cetatea se găsesce la o înălţime de 13^m, permite óre-carĭ culturĭ, servind şi de păşune vitelor locuitorilor din Caranasuf.

Am cercetat Cetatea, ale căreĭ ruine acum cu greŭ se maĭ pot distinge din nisipurile ce o înconjóră, se maĭ pot vedea câte-va părţĭ de zidărie ca un brâŭ întărit în partea despre uscat, de óre-ce fortăréţa e aşezată la promontoriul N.E. al peninsuleĭ, făcênd faţă gureĭ Piritésca.

Am rĕmas într'o adevĕrată contemplaţiune şi nedumerire! Cine scie, dacă sub ruinele de astă-zĭ nu zace Istropolis, frumósa colonie milesiană a secoluluĭ VII înainte de Christos. N'am nicĭ un drept a mĕ pronunţa cu siguranţă; rĕmâne ca archeologia să zică ultimul cuvênt.

Mi-am petrecut nóptea de 14 Iulie pe Cetate în coliba unor păstorĭ, unde am avut a mĕ lupta cu o mulţime de ţânţarĭ şi tăunĭ, carĭ 'mĭ aduceaŭ aminte de fabulósele lupte ale luĭ Alexandru cel Mare. Póte că şi fabula îşĭ are partea eĭ de adevĕr.

In dimineaţa zileĭ de 15 Iulie, încărcat de amintirile trecutuluĭ glorios de altă dată al Cetăţiĭ, 'mĭ am continuat drumul excursiuniĭ mele.

La Duimgi, pe ţĕrmul apusan a laculuĭ Tuzla, în locul vechilor saline ale statuluĭ, Ministerul Agriculturiĭ a avut frumósa ideie de a planta o pepinieră de salcâmĭ ce ocupă o suprafaţă de maĭ multe sute de hectare. Acum acéstă pepinieră a devenit o pădure deasă, bine aranjată, care înveselesce tótă regiunea lipsită de arborĭ, acéstă Sahară cum o numiaŭ armatele francese din 1854.

---

[1]) Acest studiŭ asupra laculuĭ Razelm îl datoresc memoriuluĭ D-luĭ Dr. Gr. Antipa, presentat Ministeruluĭ Domeniilor. Ediţie oficială. Bucurescĭ 1894.

www.ziuaconstanta.ro

Păduricea ţărmuresce la vărsarea sa *pârîul Duimgi-derea* [1]).

3. *Duimgi-Dere* isvorăsce sub numele de *Inan-dere* din pólele S. ale déluluĭ Hagi-Avat-Bair, se îndréptă maĭ întâiŭ către S. cu direcţie N.V.-S.E., trece prin satul Inan-ceşme, de unde eşind ia numirea de *Duimgi-dere,* trece prin satul Tariverde, unde taie şoseaua naţională Constanţa-Tulcea, de aci se îndréptă continuŭ către E., trece prin satul Duimgi, la E. de care se varsă în lacul Tuzla.

Cursul sĕŭ este de 22 km. şi are tot-deauna apă, malurile sunt jóse până la Inan-ceşme, iar de aci până la vărsare, înalte râpóse şi stâncóse. Basinul sĕŭ ocupă o suprafaţă de 12.000 hectare şi e coprins între délurile Inan-bair şi Caskalîc-bair la V., Haidân-bair la E. Pe valea sa merge drumul Inan-cesme-Tariverde-Duimgi.

Primesce în stânga *a) micul pârîŭ* ce vine din *fântâna Cainac,* puţin la N. de satul Tariverde; iar pe drépta *b) Pârîul Cogealak*, el deschide valea cu acelaş nume, care nasce din pólele N. ale déluluĭ Caşkalîc-bair; se îndréptă către E., în direcţie N.V.-S.E., curge pe la pólele déluluĭ Caşkalîc-bair aşezat pe drépta, trece prin mijlocul satuluĭ Cogealak; într'un curs de 6 km. face maĭ multe cotiturĭ şi se varsă la punctul de trecere al şoseleĭ Constanţa-Tulcea prin satul Tariverde; valea pârîuluĭ este la început deschisă apoĭ se strâmtează în cursul luĭ, formându-ĭ malurile înalte şi stâncóse, ea e tăiată de maĭ multe drumurĭ ce converg în Cogealak.

4. *Valea însoţită de pârîul Caranasuf*, care ia nascere din pólele S. ale déluluĭ cu acelaş nume, se îndréptă de la V. la E., pe la satul Caranasuf şi după un curs de 3 km., din care pârîul are numaĭ 2 km., se varsă în lacul Tuzla, saŭ maĭ bine în golful laculuĭ Sinoe, care unesce aceste douĕ lacurĭ.

5. *Lacul Sinoe* se întinde în formă alungită pe o suprafaţă de 16.400 hectare, între Caraharman şi gura Portiţeĭ. Comunică la S. cu Marea prin *Canalul Buazuluĭ.* O fâşie de dune numită *Kituk* cu o suprafaţă de 81 km. p. îl desparte de Mare, între gura-Buazuluĭ şi *gura Piriteaska,* ce are o lărgime de 1500^{m}, dar adâncimea este fórte mică (0.50 c. m.) Către N. o altă fâşie de dune alungite îl desparte de Mare, până la gura Portiţa. Lungimea acestor dune este de 9 km., iar în lăţime nu trece peste 800^{m}.

Lacul, după cum am arătat, comunică spre S.V. cu lacul Tuzla, iar către N. cu Zmeica şi Goloviţa.

De cel d'întâĭ se desparte prin *insula Curt-beĭ Vest, numită şi a lupilor,* ce are o direcţie S.V.-N.E., o lungime de 10 km., suprafaţa de 75 hect.; către S.V. un canal îngust o desparte de uscat (Délul Cale), iar la N.E. un alt canal o desparte de insula *Curt-beĭ Est,* ambele aceste canalurĭ pórtă numirea de *gura Sinoieĭ.*

Insula mlăştinósă Curt-beĭ Est, desparte lacul Sinoe de Goloviţa, gura Sinoeĭ aflată între acéstă din urmă insulă şi Portiţa, face să comunice cele douĕ lacurĭ Sinoe şi Goloviţa.

In lacul Sinoe se varsă:

a) Pârîul Casapchioĭ, ce isvorăsce din pólele N.E. ale déluluĭ Haidân, sub numele de *pârîul Sariurt,* curge printre délurile Madem-Bair la N., Mormintelor, Coba-Iuk şi Amze-Saisî la S.; de la isvor se îndréptă către E., trece prin satul Sariurt, apoĭ Casapchioĭ maĭ la E., de unde începe a se numi *Pârîul Casapchioĭ.* Are un curs de 12 km., malurile 'ĭ sunt înalte, râpóse şi stâncóse.

Valea e tăiată de maĭ multe drumurĭ ce converg spre Sariurt şi Casapchioĭ, e urmată de şoseaua Sariurt-Casapchioĭ. Şoseaua Constanţa-Tulcea taie de asemenea acéstă vale la V. de Sariurt.

6. *Balta Zmeica* se întinde în formă triunghiulară pe o suprafaţă de 5.600 hect. Baza triunghiuluĭ isoscel către uscat e formată de délurile Cara-Burun, Acik-Suat şi Cale, comunică spre S., după cum am arătat, cu lacul Sinoe, iar spre N. cu Goloviţa prin douĕ gurĭ numite *Zmeica.* O fâşie de teren mlăştinos şi acoperit cu stuf desparte Zmeica de Goloviţa.

---

[1]) Nu sciŭ din ce causă acéstă frumósă plantaţie a fost lăsată în părăsire, aşa că în vara anuluĭ 1902, nicĭ n'am maĭ cunoscut locul pe unde trecusem cu 5 anĭ maĭ înainte.

www.ziuaconstanta.ro

7. *Lacul Golovița* se întinde în formă de arc de cerc, la Nordul lacurilor Zmeica și Sinoe, pe o suprafață de 6.800 hect., comunică după cum am arătat cu aceste douĕ, cu Marea către E. prin *gura Portița,* iar cu lacul Razelm către N. prin *gura Bisericuța,* larga de 2½ km., între *capul Dolojman și punctul numit Bisericuța.*

Țĕrmul sĕŭ N.V. este acoperit cu stuf, care 'l desparte de *Ezerul Golovița,* numit și *lacul Bugeacului,* ce ocupă o suprafață de 400 hect. Forma acestuia este în unghiŭ drept, a căruĭ latură Nordică se prelungesce paralel țĕrmuluĭ laculuĭ Golovița, în formă de gârlă, pe la satele Canlà-Bugeak, Pașa-Càsla și Jurilovca, și se unesce la capul Dolojman cu gura Bisericuța. Intre țĕrmul Nordic al Ezeruluĭ și satele Ciamurli-de-Jos și Canlâ-Bugeac, se întinde un câmp fórte productiv în suprafață de 300 hect., acoperit cu iarbă și pășuni. El se numesce *Tatlâ-Suhat* adică *Pășune dulce.* In acéstă câmpie se deschide valea *Mil-Vel-Culac,* ce cobóră din délul Visterna, către S. coprinde satele Ciamurli-de-Jos și Canlâ-Bugeac.

Intre lacul Golovița și țĕrmul Mării se află lacul *Malceano,* de formă alungită cósteĭ, de care e despărțit printr'o fâșie de dune.

Ezerul Golovița primesce doĭ afluențĭ destul de importanțĭ prin lungimea cursuluĭ și prin basinul lor, de aceea 'ĭ vom considera separat de basinul celor 4 lacurĭ, aceste sunt rîurile Beidaut și Slava.

XIV. **Rîul Beidaut** este important nu atât prin lungimea cursuluĭ sĕŭ, care este de 20 km., cât prin basinul ce ocupă o suprafață de 35 km. p., și prin aceia că pe valea ce el deschide trec drumurĭ carĭ unesc basinul Mării-Negre cu acel al Dunăriĭ.

El e format din întrunirea a 3 pârîiașe ce isvorăsc din culmea păduróșă a délului Sabie: *Cavaclac-Cairac* de la N.E., lung de 3 km., *Testemel* de la N. lung de 2½ km., și *Durasâ-Cairac* de la N.V.

Tóte se întrunesc la Sud de satul Testemel, de aci curg către S.E., udă Beidaut, iar maĭ la S. unindu-se cu pârîul *Hagi-Avat,* se numesce Hagi-Avat, se îndréptă către N.E., udă Poturu, iar de la Hamamgi îșĭ schimbă direcția către S.E. și 'și varsă apele într'o mlaștină formată la 2½ km. de țĕrmul laculuĭ. Malurile sale până la Beidaut sunt râpóse și înalte, iar de aci până la vărsare curge prin câmpie. Délurile care 'l țĕrmuresc sunt: Iurtluk-Bair, Sarî-Meșelic, Durale, Movila Verde, Caraburun pe stânga (la N.); Ceșme, Cail-Dere, Ghiurgeamrâk, Cogea-Bair, Peclic, Movila-Mare și Maadem-Bair pe drépta (la S.).

Basinul sĕŭ este coprins între Platoul Dolama, délurile: Ceșme, Cairâc-Cairac, Caragea-Punar, Sarighiol, Hagi-Avat și Maadem spre V. care 'l despart de basinul Casâmcea la N. și de acel al pârîuluĭ Duimgi la S., iar délurile Testemel, Ciamurli, Kiuciuc-Bair, Eniceri, Cara-Burun la E., îl despart de basinul rîuluĭ Slava-rusă.

Rîul conține tot-d'auna apă; pe valea sa merge drumul Hamamgi-Poturu-Beidaut-Testemel, către N., peste platoul Dolama se unesce la Baș-Punar cu drumul ce vine din valea Calfa, pe la Hagi-Omer în valea Slava la Baș-Punar.

Valea este tăiată la Hamamgi de șoseaua Constanța-Tulcea.

Rîul primesce în drépta:

1. *Valea păduróșă Ciarâncĭ,* care are o direcție N.V.-S.E., o lungime de 4½ km., mărginită la S. de délul Ceșme, este tăiată spre N. de drumul Alifacâ-Baș-Punar, iar la deschidere de drumul Testemel-Cail-Dere.

2. *Valea Cail-Dere,* urmată de un pârîŭ ce merge numaĭ până la satul Cail-Dere, are o direcție V.E., printre délurile Cairâc-Cairac și Cail-Dere la N., Caragea-Punar și Giurgeamrâc la S., are o lungime de 5 km., din care numaĭ jumĕtate e udată de pârîŭ; pe ea merge drumul Cail-Dere la Alifacâ.

3. *Valea păduróșă numită Dulgea,* nasce din délul Caragea-Punar, are o direcție V.E. Délul Giurgeamrâc o desparte de valea Cail-Dere, iar Cogea-Bair de valea cu acelaș nume la S. Lungimea eĭ este de 3 km. și este tăiată pe la V. de drumul Sarighiol-Baș-Punar.

4. *Valea Cogea-Ceair* însoțită de *pârîul cu acelaș nume,* ia nascere din délul Sarighiol,

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

se îndréptă de la V. la E. pe o lungime de 4 km., și se deschide la Beidaut. Délurile Sarighiol și Peclic o despart la S. de văile Iurtlà și Hagi-Avat-Dere.

Valea e strâmtă și neurmată de nicĭ un drum; pe délul de la S. (Sarighiol) merge drumul Beidaut-Sarighiol.

5. *Pârîul Hagi-Avat,* ia nascere din délul Haidân, se îndréptă în direcție generală S.V.-N.E., udă ruinele Hagi-Avat, unde primesce în stânga *a) valea Hagi-Avat-Dere* prelungită cu *Valea Iurtlâ.*

La 1½ km. spre V. de Poturu, se varsă în pârîul Beidaut, de unde chiar acesta începe a se numi *pârîul Hagi-Avat.*

Lungimea cursuluĭ este de 5 km., iar aceia a văilor în prelungire ce primesce, de 3 km., valea este largă și tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ converg la Hagi-Avat.

6. *Valea Délului-Mare,* ia nascere din délul Movila-Mare, se îndréptă către N. și se deschide lângă și la V. de Poturu. Are o lungime de 2 km.

Pe stânga:

7. *Valea Eschi-Baba,* ia nascere din pólele délului Iurtluk-Bair, se îndréptă către S., pe la satul Eschi-Baba și se deschide după o lungime de 4 km.; este urmată de drumul ce merge din valea Beidaut la Eschi-Baba.

Délul Sârtà-Meșelik (la E.) o desparte de valea:

8. *Prelungită Calaigi-Dolojan,* ce ia nascere din pădurea délului Ceamurli, sub numirea de *valea Dolojan,* se îndréptă de la N.V.-S.E., pe o lungime de 6 km. și se deschide puțin la N.V. de Beidaut. Valea e tăiată de douĕ drumurĭ ce merg de la Beidaut la Eschi-Baba. Délurile Dolojan, Dalaclà, Solugean, Durale și Movila-Verde o despart la E. de:

9. *Valea Satuluĭ* udată de *pârîul Poturu* ce isvorăsce din délul Dolojan, se îndréptă de la N.V.-S.E., udă Ciamurli-de-sus, iar la satul Hamamgi se varsă în pârîul Beidaut, după un curs de 12 km. Valea este urmată de drumul Hamamgi-Ciamurli-de-sus, ce trece délul Kiuciuc-Bair și prin pădurĭ duce la Camena.

Délurile Ciamurli, Kiuciuc-Bair, Eniceri și Cara-Burun, despart valea pârîuluĭ Poturu de acea a rîuluĭ Slava.

XV. **Rîul Slava-Ruséscă** este opus basinuluĭ a douĕ marĭ rîurĭ de pe versantul Vest-Dunărean: Saraiu și Picineaga, cu care comunică prin numeróse drumurĭ din care maĭ important este drumul Hàrșova-Babadag. Basinul acestuĭ rîŭ ocupă o suprafață de 80.000 hect., din care ¾ părțĭ acoperite cu pădurĭ; Topolog, Bașpunar și Sultan-Bair, îl despart de valea Picineaga, Piriclic; Platoul Dolama, îl despart de Saraĭ; Délurile Ciamurli, Kiuciuc-Bair, Taș-Bair, Eniceri și Cara-Burun îl despart de basinul Beidautuluĭ; délurile Atmagea, Sacar-Bair, Bak-Ciauș, Uzun-Bair, Taslì-Bair, Carada-Bair și culmea Babadaguluĭ, îl despart de basinul Taițeĭ; Acairac-Bair și Visterna îl despart de valea Ceelinchioĭ. Lungimea cursuluĭ săŭ trece peste 70 km., făcut printre pădurĭ bătrâne și posițiĭ încântătóre. Pârîul isvorăsce din pólele Estice ale délului Periclic, sub numele de *Caĭ-Culac,* în care daŭ văile *Bașpunar,* ce vine de la N.E. către S.V., de la pólele délului Sultan-Bair, e mărginită de délul Bașpunar la Nord, are o lungime de 6 km., *și valea Amutlu-Culac* de la S.V. e scurtă (numaĭ de 2 km.), vine din délul Periclic, după primirea acestor văĭ pârîul curge de la N.V.-S.E., udă satul Baș-Punar, de unde începe a se numi *Slava-Ruséscă.*

La punctul numit Teche descrie un arc de cerc cu convexitatea către N., până la mănăstirea Uspenia, de unde se îndréptă către N.E., până la Slava-Ruséscă. De aci rîul se dirige către S.E., aprópe în linie dréptă, udă satul Caugagi și se varsă în ezerul Golovița lângă și la V. de Ceamurli-de-jos, unde formézā o mlaștină.

De la origină valea formată de acest rîŭ este urmată de drumul Hàrșova-Babadag, care de la Hagi-Omer, trecând culmea délului Periclic, dă în valea Slaveĭ la Baș-Punar și o urméză până la Slava-Ruséscă, iar de aci peste délul păduros Carada-Bair duce la Babadag.

Un alt drum de la Hagi-Omer, trece pe la sudul *Platoului Dolama,* pe la Testemel în valea Beidaut, de aci urcă spre N.E. culmea pădurósă a délului Ciamurli și dă în drumul precedent la mănăstirea Uspenia.

www.ziuaconstanta.ro

Acest drum este fórte important din punctul de vedere militar, şi satul Slava-Ruséscă capătă o excepţională însemnătate.

Afluenţiĭ acestuĭ rîŭ, sunt pe drépta:

1. *Mica vale pădurósă Ericlic-Culac,* vine de la S.V.-N.E., din platoul Dolama. Lungimea eĭ nu trece de 4 km. şi se deschide la Baş-Punar.

2. *Pârîul Camena,* care isvorăsce din pólele orientale ale déluluĭ Ciamurli, are o direcţie N.V. puţin înclinată către S.E., trece pe la satul Camena şi se varsă la 2 km. spre N. de Caugagi.

Are o lungime de 5 km., valea acestuĭ rîŭ este destul de largă şi urmată de drumul Caugagi-Camena-Mănăstirea Uspenia.

Délurile Sacar-Bair şi Deolniuk-Bair, aşeḍate pe ţĕrmul sĕŭ stâng, despart valea Camena de valea Slaveĭ; Kiuciuc-Bair, Eniceri şi Cara-Burun o despart de valea pârîului Poturu.

Pe stânga:

3. *Valea Kirişliva,* ce vine din unghiul format de bifurcaţia délurilor Başpunar şi Kirişliva, are o direcţie N.V.-S.E., o lungime de 7 km., se deschide la satul Baş-Punar; este tăiată de drumul din valea Başpunar la Ciucurova.

4. Cel maĭ mare afluent al Slaveĭ este pârîul *Slava-Cerkezéscă.*

Acest pârîŭ ia nascere din pólele orientale ale déluluĭ Sacar-Bair, nu departe spre V. de satul Atmagea şi sub numele de *valea Atmagea,* după ce udă acest sat, se îndréptă de la N.V.-S.E., până la piciórele păduróse ale déluluĭ Topolog, de unde începe a se numi *Aram-Dere-Cesme,* se îndréptă uşor către S.E., udă Ciucurova, de unde începe a se numi *valea Ciucurova,* până la *Slava-Cerkezéscă,* de unde începe a primi numele acestuĭ din urmă sat, descrie un mare arc de cerc către E., se îndréptă către S. printre délurile păduróse Ibrişoru pe drépta şi Uzun-Bair pe stânga şi se varsă la Slava-Ruséscă.

Cursul săŭ este paralel aceluĭ al Slaveĭ-Ruse, pe care délurile păduróse Kirişliva, Ciucurova şi Ibrişoru le despart.

Lungimea cursuluĭ este de 27 km., în mare parte prin pădurĭ. Pe vale sunt doŭĕ defileurĭ: Ciucurova şi Slava-Cerkezéscă. Ea e urmată de drumul Slava-Rusă-Slava-Cerkezéscă-Ciucurova-Atmagea, de unde se póte merge pe drumurĭ la Ortachioĭ în valea Taiţeĭ, saŭ în valea Picineaga la Cârjelarĭ saŭ Jaila.

Délurile păduróse Atmagea, Bak-Ceauş, Jidini, Taşlâ-Bair şi Carada-Bair, despart acéstă vale de aceĭa a Taiţeĭ.

La Atmagea se află un isvor de apă termală sulfurósă. [1]) Acéstă vale primesce şi ea la rândul eĭ pe drépta:

a) Valea Sakar-Dere, care nasce din culmea S.V. a pădurosuluĭ dél Sacar-Bair, lângă punctul Atmagea, se îndréptă de la N.V.-S.E., purtând aprópe de deschidere numirea *Arman-Cesme.* Lungimea eĭ nu e maĭ mare de 5 km. Se înfundă prin pădurĭ.

Pe stânga:

b) Mica vale Dulgherul (3 km.), are o direcţie N.S. şi e urmată de un drum, care duce din valea Slava-Cerkezéscă la Atmagea.

c) Valea Pădurósă, numită a Călugăruluĭ, nasce din délul Jidini, are o direcţie N.V.-S.E. şi o lungime de 3 km., se deschide între Ciucurova şi Slava-Cerkezéscă, este urmată de un drum care suind culmea délurilor, duce prin pădurĭ în valea Taiţeĭ la Armutlia.

d) Valea de asemenea pădurósă a Jidini, paralelă cu precedenta, se deschide după o lungime de 5 km. la Slava-Cerkezéscă. Ea e dominată la E. de vârful Jidini (341^{m}).

e) Valea Dere-Iol-Carî, tăiată de drumul Slava-Cerkezéscă-Babadag; are o lungime de 4 km., este corespondentă văiĭ Orta, care duce la Camber, în valea Taiţeĭ.

f) Valea Matieva-Bâlca, paralelă cu precedenta, între care se află délul păduros Uzun-Bair, se înfundă în pădurĭ, are 4 km. lungime. Peste culmea déluluĭ Carada-Bair, corespunde văiĭ Bataclâ-Alcea, care duce la Babadag.

---

[1]) Vezĭ geologia. Ape minerale.

www.ziuaconstanta.ro

g) Valea Lasâ-Harâ, paralelă cu precedenta. Are o lungime de 4 km. și se înfundă în pădurile délului Carada-Bair, iar către S. se deschide la N. satului Slava-Ruséscă.

5. *Valea Hribesio-Harâ*, între délul cu acelaș nume, la V. și Sevaiova-Harâ la E., are o direcție N.E.-S.V., lungime de 4 km., se deschide la S. satului Slava-Rusă; pe drumul din valea sa se póte merge prin păduri de la Slava-Rusă în șoseaua Constanța-Tulcea la km. 40 (4 km. spre S. de Babadag).

6. *Valea Caugagi*, are o direcție N.S., vine din pădurile délului Pahotnikaĭ-Harâ și se deschide la Caugagi, după 6 km. drum; pe ea merge drumul Caugagi și șoseaua Constanța-Tulcea între km. 40 și 41.

7. *Valea largă numită Geatlaĭ-Deresi*, are o direcție N.S., de la délul Acairac-Bair, unde se nasce până la Ciamurli-de-jos. Pe ea merge șoseaua Constanța-Tulcea, care trece rîul Slava, pe un pod, la km. 51.

In mlaștinele carĭ înconjóră pe la N. lacul Golovița se deschide între satele Canlâ-Bugeac și Pașa-Câșla:

XVI. **Lunga vale Ceelinchioĭ**, care ia nascere din délul Stupineĭ, se îndréptă de la N.V.-S.E. prin pădurĭ, de unde ese la Movila Visterna, ce o domină la V., iar în câmpie valea se lărgesce, transformându-se către S. într'un adevĕrat șes; délul Buiuk-Orman-Bair, o desparte de valea Mil-Vel-Alciac, iar délul Bairac de șoseaua Constanța-Tulcea, care de la km. 41 cobóră în valea Babadag. Lungimea acesteĭ văĭ este de 14 km., corespunde către N. la douĕ văĭ: Nucilor și Visterna. Pe ea merg maĭ multe drumurĭ de la Canlâ-Bugeac și Pașa-Câșla, care unindu-se, conduc la Babadag și Visterna.

XVII. **Valea Mil-Vel-Alciak**, ia nascere din Orta-Bair, are o direcție N.-V., ușor înclinată spre S.E.; délul Caramanchioĭ către E., își întinde pantele până în lacul Razelm. Valea e mărginită pe ambele laturĭ de pădurĭ; lungimea eĭ este de 10 km. și se deschide la Pașa-Câșla. Este urmată de drumurile, care plecând din Pașa-Câșla și Jurilofca se întrunesc pentru a merge la Visterna, urcând culmea pădurósă a délurilor Sevri-Bair și Buiuk-Orman-Bair. La N. de *capul Dolojman*, se întinde pe o suprafață de 36.000 hect., marele lac al Razelmuluĭ, țĕrmurit la V. de délurile Golovâr-Bair, care îșĭ prelungesce către E. ramificațiunile, formând *capul Iancina*.

E înconjurat de tóte părțile de mlaștinĭ, ast-fel la V., *mlaștinele Enișala*, se întind pe o lungime de 10 km., până în golful de scurgere al laculuĭ Babadag, către N.V. și N. *mlaștinele Sarichioĭ-Sabangeak* (unde se scurge lacul Agighiol[1]), *Calica, Caraibil și Sarinasuf*; spre țĕrmul de S.E. și E. dunele ce se întind de la gura Portițeĭ pe la *Punctele Pahani-Ilrani, Farul Englez* până la *grindul Perișor*, despart lacul Razelm de Marea-Négră. *Lacurile Piriteasca-Mică și Piriteasca-Mare* sunt așeḍate pe acéstă fâșie nisipósă.

Spre N. de gura *Dranovuluĭ* (gârla de scurgere a laculuĭ Dranov), lacul formézā marele *golf Holbina*, la extremitatea de N. a căruia se scurge *gârla Deveatca*, ce se desface din Dunavĕț la *Kerhanaua arsă*.

Lacul Razelm conține 2 insule:

a) Grădiștea, o mică insulă stâncósă, are o înălțime de 19^{m} d'asupra niveluluĭ apeĭ ce o înconjóră. Forma eĭ este lunguiață, este așeḍată în față și la N.E. de cetatea Eraclea aprópe de golful în care se scurge *lacul Babadag*. Lungimea eĭ este de 1100^{m}, iar suprafața de 20 hect.; este neproductivă.

b) Insula Popina. In escursiunea ce am făcut în vara anuluĭ 1897 am vizitat acéstă insulă.

Era o nópte frumósă de vară, nóptea de 18 Iulie, luna ne servia de conducĕtor, mie și unuĭ viguros pescar cu care am plecat din Agi-Ghiol la orele 10. Intr'o lotcă pescărésca ne-am îmbarcat la marginea laculuĭ Agi-Ghiol și în maĭ puțin de 1 oră ajunserăm la insulă.

Trebue arătat însă, că nu tot-deauna se póte străbate o distanță de 10 km. în așa scurt timp.

---

[1]) Asupra apeĭ laculuĭ Agi-Ghiol a se vedea partea geologică.

www.ziuaconstanta.ro

Insula nu e mare; o stâncă ce se ridică în mijlocul apeĭ pe o circonferinţă — aşa e forma insuleĭ — de 3½ km.

Privită din depărtare ea se înfăţişază ca o umbrelă colosală, are o suprafaţă de 140 hectare acoperite cu teren vegetal de óre-ce culturile nu lipsesc; pepenĭ destul de marĭ şi gustoşĭ cresc pe insulă.

Păzitorul gradinăriilor şi 2 ciobanĭ, formaŭ tótă populaţia insuleĭ; aceştia s'aŭ simţit fórte surprinşĭ de vizita nóstră. Coliba lor era aşeḑată pe vârful insuleĭ, ce domină cu 49m nivelul apeĭ. La ora 1 ne-am întors la comuna Sarichioĭ, aşeḑată pe ţĕrmul Vestic al lacului Razelm.

XVIII. **Lacul Babadag** póte fi considerat ca un Golf Vestic al Razelmuluĭ, cu care comunică printr'o gârlă ce forméză *Colul Sărăturile* la vărsare, în forma a douĕ micĭ golfuri prelungite către N.

Lacul are o formă lunguiaţă-eliptică de la N.V. spre S.E. Lungimea luĭ este de 11 km., iar lăţimea de 3; suprafaţa de 2000 hectare.

Către N.V. lacul se prelungesce prin douĕ băltĭ:

a) Toprac-Kiopru, formată la vărsarea rîuluĭ Taiţa, are o lungime de 6 km., şi o lăţime de 800m, iar suprafaţa 540 hectare, este acoperită cu stuf.

b) Códa Băltii formată de pârîul Isvorul Teliţa, are o lungime de 5 km. şi o lăţime de 600m, iar suprafaţa de 480 hectare.

Délurile carĭ îşĭ sfârşesc ramificaţiile lor pe ţĕrmiĭ laculuĭ sunt: Calabalîc-Bair, Kiuciuk-Suhat, Molfa, Canara-Baba, Sultan-Tepe, Cosiu-Sol, Ghel-Tepe, Iaila-Bair şi Taş-Bair către S., Denis-Tepe la N.V., Tugarlea-Bair şi délul din fundul Gavanuluĭ la N.

Malurile sale de N.V. şi N. sunt jóse; cele de S. sunt 'nalte şi râpóse; între Satul-Noŭ şi Zibil sunt mlăştinóse.

Basinul săŭ ocupă o suprafaţă de 800 km. p., pe marginea sa Vestică trece şoseaua Constanţa-Babadag-Tulcea, care taie balta Toprac-Kiopru la km. 30 şi de alungul ţĕrmuluĭ de V. al códeĭ băltiĭ, până la km. 25.

Are între alţĭ afluenţĭ, pe rîul Taiţa, cel maĭ mare din Dobrogia.

XIX. Sub orĭ-ce raport studiat acest rîŭ presintă importanţă: ca lungime a cursului este cel maĭ mare din tótă Dobrogia; ca basin, el ocupă o suprafaţa de 150.000 hectare; sub raportul economic, geologic şi militar încă presintă interes, după cum vom vedea.

Ne ocupăm acum de descrierea fisică.

Rîul isvorăsce din pólele păduróse ale déluluĭ Teilor, opus isvoruluĭ pârîuluĭ Luncaviţa Mare din basinul Nord-Dunărean, curge printr'o vale acoperită cu teĭ bătrânĭ în direcţie de la N.V. către S.E., până la mica mănăstire Taiţa.

Către S. valea începe a se lărgi, rîul udă satul Ţiganca-Taiţa, la 3 km. spre S. de care o fâşie mlăştinósă de 4 km. servesce de scurgere a rîuluĭ, udând pe drépta satul Hancearca, iar pe stânga în faţa sa Geaferca-rusă. Abia terminate mlaştinele, rîul se bifurcă şi închide între braţele sale o *insulă pădurósă* lungă de 2 km., braţele se reunesc la N. de Balabancea, pe care o udă rîul pe la E., spre S. de acest sat rîul curge iarăşi prin mlaştinĭ alungite pe ţĕrmul săŭ drept, pe o lungime de 5 km.

La Ortachioĭ, rîul îşĭ schimbă direcţia către E. şi apoĭ N.E., silit de délul Consul pe care 'l înconjură pe la Nord.

Trecut de acest dél, rîul după ce lasă la 1½ km. pe stânga satul Alibichioĭ, îşĭ îndréptă cursul de la N.V. către S.E., udă pe drépta Cineli, maĭ sus de care forméză între braţele sale *o insulă pădurósă.*

In jos de Cineli, rîul se împarte în douĕ braţe carĭ urméză valea aprópe paralel, închiḑând între ele *maĭ multe insule alungite,* udă pe stânga Baş-Kioĭ, iar de la Armutlia pe care o udă pe drépta, rîul forméză o mlaştină, care se restrânge la Camber, pe care o udă pe drépta.

La Satul-Noŭ, rîul se varsă în balta *Toprak-Chiopru* şi prin ea în lacul Babadag după ce a tăiat maĭ întâĭ şoseaua Constanţa-Babadag-Tulcea la km. 30.

Délurile carĭ ţărmuresc acest rîŭ pe drépta sunt: délul Teilor, Ţigancei, Almalia-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

David, Hancearca, Carapcea, Carlar-Bair, Ghiobilche-Bair, Dautcea, Consul, Cuzu-Mare, Pietros, Uzum-Bair, Balar-Bair, Taş-Bair; iar pe stânga: Cadiluŭ, Taiţa, Pârlita, Coslugea, Geaferca, Boclogea, Eschi-Balàk, Stamuni-Culac, Tatar-Bair, Gheltepe şi Deniz-Tepe.

Linia despărţitóre a apelor basinuluĭ Vest-Dunărean, de la capătul văiĭ Ditcovuluĭ până în dreptul satuluĭ Atmagea, desparte basinul acestuĭ rîŭ de acela al Igliţeĭ, Cerneĭ şi Picineaga; iar linia despărţitóre a basinuluĭ Nord-Dunărean până la délul Mare, îl desparte de apele ce curg în acest basin.

Către E. délurile Piscul-Păruluĭ, Fundul-Burţiĭ, Cilicul, Ghel-Tepe, Cataloĭ, Coci-Tepe, Sarà-Tepe şi Deniz-Tepe îl despart de basinul rîuluĭ Teliţa.

Pe valea acestuĭ rîŭ, merge şoseaua judeţiană, ce se desface din cea mare (Constanţa Tulcea) la km. 30. Trece prin Satul-Noŭ, Camber, Armutlia, Baş-Kioĭ, Cineli, înconjură pe la S. masivul Cineli, duce la Ortachioĭ şi de aci trecênd culmea déluluĭ Carapcea, coboră în valea Cerneĭ la Jaila şi Acpunar, pentru a duce la Măcin.

De la Ortachioĭ se desface din acéstă şosea un drum comunal, care urcă valea rîuluĭ pe la Balabancea, Hancearca, Geaferca-Rusă, Ţiganca-Taiţa, iar la mănăstirea Taiţa un drum urcă valea Ţiganceĭ, pentru a duce în valea Luncaviţeĭ către N.V., unul urcă către Nord pe valea Taiţeĭ şi culmele Cadiu-Galmele-înşirate şi Galma-mare, pentru a duce la Rakel, în fine un al 3-lea către N.E. peste délul Taiţa la mănăstirea Cocoş.

De la mănăstirea Taiţa aceste drumurĭ merg prin pădurĭ bătrâne de teĭ.

Afluenţiĭ Taiţeĭ pe drépta de la V. şi S. sunt:

1. *Valea Ţiganceĭ* ce nasce din délul Teilor, se îndréptă de la N.V.-S.E. prin pădurĭ şi se deschide la 2 km. spre N. de mănăstirea Taiţa. Lungimea eĭ este de 4 km. şi e urmată de un drum de la mănăstirea Taiţa peste délul Teilor, la Móra luĭ Trandafir în valea Luncaviţeĭ.

Acéstă vale la rândul eĭ primesce pe drépta, de la V.:

a) Valea Lupuluĭ, lungă de 4 km. şi urmată de drumul ce duce la Grecĭ în valea Igliţeĭ; acéstă vale e unită cu:

b) Valea Lungă de la S. la N. printre délurile Negoiu (la V.) şi Ţiganceĭ la E., lungimea eĭ de 5 km. e urmată în partea inferióră de drumul, care trecênd printre délurile Coslug şi Secaru, duce la Grecĭ.

Délul Stubeilor desparte valea Lupuluĭ de valea Lungă.

2. *Mica vale Cărbunăria* are o lungime de 2 km., se deschide la 1 km. spre S. de Ţiganca-Taiţa; pe ea merge drumul de la Ţiganca-Taiţa peste délul Almalia la Cerna în valea Cerneĭ.

3. *Sarp-derea* este un mic pârîŭ (lung de 3 km.), ce isvorăsce din délul Almalia, curge către E. şi se varsă în mlaştina formată de Taiţa la 1½ km. spre N. de Hancearca. Pe valea formată de acest rîŭ, merge drumul de la Hancearca peste délul David, se unesce cu acel al văiĭ precedente, pentru a duce la Cerna.

In acéstă vale se deschide de la S. scurta vale *a)* (1½ km. lung) *David*, înconjurată de délul cu acelaş nume.

4. *Valea Alar-Cula,* nasce din bifurcaţia délurilor Amzalăĭ la V. şi Hancearca la E., are o direcţie N.V.-S.E., o lungime de 5 km. prin pădurĭ între délurile Hancearca, care o despart de Taiţa la E. şi Amzalăĭ şi Carapcea la V., ea se deschide la 1½ km. spre N. de Balabancea.

5. *Pârîul Dautcea,* ia nascere din pólele N.V. ale déluluĭ Dautcea, se îndréptă de la S.V. către N.E., udă satul Dautcea şi pe la V. pólele masivuluĭ Consul, se varsă la 4 km. spre E. de Ortachioĭ la *Móra numită Nicolaŭ;* pe valea sa merge drumul Dautcea-Atmagea. Lungimea cursuluĭ de 5 km., ţérmuit pe drépta de délurile Dautcea şi Consul.

6. *Valea largă a Baschioiuluĭ.* Ia nascere din délul Jidini (Punctul Jidini), se îndréptă maĭ întâĭ prin pădurĭ de la S.V. către N.E., apoĭ eşind în câmpie se îndréptă către N.V. pe la pólele V. ale déluluĭ Cuzu-Mare şi se deschide la V. satuluĭ Başchioĭ. Are o lungime de 10 km. şi e urmată de drumul de la Başchioĭ peste délul Jidini, în valea Călugăruluĭ, la Slava-Cerkezéscă.

www.ziuaconstanta.ro

Délurile Jidini și Pelitu o despart de valea Jidini.

Ea primesce pe stânga de la V.:

a) Valea Musafir-Kulac, ce ia nascere din délul Atmagea, sub numele de *valea Ghiobilche,* e tăiată de drumurile Ortachioĭ-Atmagea și Dautcea-Atmagea, de unde începe a se numi *Canara-Ceair,* apoĭ maĭ către E. *Musafir-Kulac.* Valea are o direcție V.E. paralelă cu pârîul Slava-Cerkezéscă la S., de care e despărțită prin délurile Atmagea, Canara-Ceair și cu rîul Taița (între Ortachioĭ și Bașchioĭ), de care o despart délurile Ghiobilche-Bair și Dautcea. Lungimea eĭ este de 12 km., fiind în mare parte strâmtă; drumul Bașchioĭ-Atmagea urméză numaĭ porțiunea Musafir-Culac și înconjură pe la Sud Canara-Ceair.

Ea primesce pe stânga de la N. *a')* mica vale *Emir-Asan-Culac,* ce corespunde văiĭ pârîuluĭ Dautcea. Are o lungime de 2 km.

b) Valea Jidini, paralelă délurilor Jidini și Pelitu, care o țărmuresc pe la E., délul Bak-Ceauș o desparte de secundara sa Bak-Ceauș. Direcția o are S.V.-N.E., lungimea 7 km.; e urmată de drumul Bașchioĭ-Ciucurova (în basinul Slava-Cerkezéscă). Ea primesce în stânga de la V. *a') Valea Bak-Ceauș,* pe care délurile Iasi-orman și Eschili-orman o despart la N. de valea Musafir-Kulak; direcția eĭ V.E. și lungimea 3½ km.

7. *Valea Armutlia,* ia nascere din clina N. a déluluĭ Tașli-Bair, se îndréptă de la S.V.-N.E. printre délurile păduróse Uzum-Bair și Pietrosu la E., Cuzu-Mare la V. Are o lungime de 4 km., se deschide la satul Armutlia; este urmată în partea inferióră de drumul Armutlia-Slava-Cerkezéscă, după ce s'a unit cu drumul din valea Bașchioĭ.

8. *Intinsa vale a satuluĭ Camber* în care daŭ 3 văĭ: *a) Dere-Cula* de la N.-V., înconjură pe la E. délul Bilar-Bair; *b) Cara-Cealik* de la S. vine din délul Taslî-Bair și *c) Bataclâ-Alcea,* care către N. se numesce *Orta-burun,* nasce din délul Carada.

Cea d'întâĭ lungă de 5 km., e tăiată de drumul Armutlia-Slava-Cerkezéscă; pe cea de a doua lungă de 3 km. merge drumul Camber-Slava-Cerkezéscă; pe cea de a treia, lungă de 7 km., drumul de la Camber către S. se unesce cu drumul dintre Babadag și Slava-Cerkezéscă.

In balta Toprak-Kiopru, daŭ văile:

9. *Sânâr-Dere* este o vale mică, ce se deschide din délul Asmalar-Bair, se îndréptă printre Taș-Bair la V. și Jaila-Bair la E.; se deschide pe țărmul Sudic al bălțiĭ, în fața Satuluĭ-Noŭ. Lungimea eĭ de 3 km.

10. *Ada-Tarla-Cula* vine din délul Gol-Tepe, este fórte scurtă (1 km.)

11. *Tașlâ-Cula* vine din délul Janchi-Bair, are o direcție S.V.-N.E. și se deschide în șoseaua mare, între km. 30 și 31. Lungimea eĭ este de 2 km.

Pe țărmul de S. al laculuĭ Babadag se deschid văile:

1. *Valea deschisă de pârîul Babadag* este fórte importantă, căcĭ prin ea trece șoseaua Constanța-Tulcea.

Pârîul Babadag isvorăsce din délurile ce inconjură pe la S. orașul, dintr'o rîpă în dreptul km. 41; forma sa este acea a unuĭ arc de cerc întors către Vest, înconjurând délul Orta-bair, așeḑat la Estul șoseleĭ, udă in lungul săŭ orașul și merge de se varsă printre viĭ în lac.

Lungimea cursuluĭ săŭ este de 9 km. Malurile sunt ràpóse și acoperite de păduri în partea superióră; la Babadag valea este deschisă către N.E. spre lac.

Orașul capătă prin posițiunea sa în lăuntrul unuĭ defileŭ îngust la ambele capete, o importanță strategică de primul ordin[1]).

Valea pârîuluĭ merge către S. până aprópe de km. 42. Ea e urmată, după cum arătat de șoseaua Constanța-Tulcea, care urméză riguros cursul pârîuluĭ, coborând o înălțime de 100 m. între km. 42 și 33. Acésta este partea cea maĭ frumósă a întregeĭ șosele; este dominată de o parte și de alta de déluri acoperite cu păduri. In acéstă șosea debușază pe drépta de la E. drumul ce vine de la Ceamurli-de-jos, între km. 41 și 42 și drumu-

[1]) A se vedea Istoricul orașuluĭ, considerațiunile militare și crochiul corespunḑător No. 4.

www.ziuaconstanta.ro

rile ce vin din Canlâ-Bugeac, Pașa-Lasla, Jurilovca, Caramanchioĭ, tóte converg către Babadag și se unesc cu șoseaua ce vine de la Enișala, în care dă și drumul Visterneĭ maĭ nainte de a intra în oraș, iar de la V. drumul de la Caugagi între km. 40—41, drumul de la Slava-Rusésică la km. 40, șoseaua de le Slava-Rusésică, la podul Duva (km. 38); la km. 37, un alt drum ce vine tot de la Slava-Rusésică, dar înconjură pe la V. punctul 244 al dăluluĭ Carada; în oraș la km. 36, drumul de la Slava-Cerkezésică și în fine șoseaua care trece pe la capătul văilor Taslâ-Cula, Ada-Tarla-Cula, taie Sânâr-Dere, și se duce pe valea Taițeĭ la Orta-Kioĭ.

2. *Valea Nucilor* corespunde la S. văiĭ Ceelinchioĭ. Délul Canara-baba o desparte pe la N. de orașul Badabag; iar pe la sudul acestuĭ dél merge drumul de la Canlâ-Bugeac.

Délul Bata-Bair o țărmuresce la V., Cula-Bair și Morfa-Bair la E.

3. *Valea Ceairelor* corespunde văiĭ Ceelinchioĭ către S., ea nasce din délul Stupariĭ la satul Visterna, care e aședat pe acéstă vale, se îndréptă de la S. către N.E., în formă de cerc, țărmurită la V. de délurile Stuparĭ, Culacula-Bair, Morfa și Calabalâc-Bair, iar la E. de Samaldar-Bair. Are o lungime de 7 km. și se deschide la satul Enișala în mlaștinele laculuĭ Babadag. Ea e urmată de drumul Visterna-Enișala.

Acéstă vale, ca și următórea este tăiată de șoseaua ce plécă de la Babadag la Enisala, șosea care unesce tóte satele aședate pe țărmul V. al laculuĭ Razelm: Caramanchioĭ-Jurilovca-Pașa-Câsla-Canlâ-Bugeac-Ciamurli-de-jos și dă în șoseaua mare la Hamamgi.

Pe stânga, de la E., valea Taițeĭ primesce:

12. *Valea Taițeĭ de Est,* este un pârîŭ ce isvorăsce din clina Estică a dăluluĭ Cadiuluĭ, din pădurea Taițeĭ, se îndréptă maĭ întâĭ de la N. către S.V. și forțat de masivul Taița descrie un cot către N.V., lung de 2 km., după terminarea căruia se întórce către S.E. și se varsă în rîul Taița la mănăstirea Taița. Lungimea cursuluĭ este de 6 km. numaĭ prin pădurĭ. Délul Taița la E. desparte valea acestuĭ pârîŭ de valea Pârlita, délul Cadiuluĭ la V. desparte valea superióră de aceia a pârîuluĭ Cadiu, iar în cea inferióră ramificațiile dăluluĭ Teilor o desparte de valea principală a Taițeĭ de V.

In partea inferióră este urmată de drumul, care plécă de la mănăstirea Taița și pe culmea dăluluĭ Teilor se bifurcă: unul duce în drumul văiĭ Țigănciĭ, carĭ împreună merg la *Móra luĭ Trandafir* în valea Luncavițeĭ, iar altul pe délul Cocoșuluĭ se bifurcă; unul duce către V. prin valea Turiaculuĭ la Rakel, iar altul către E. prin valea Cocoșuluĭ la Isaccea.

Valea primesce pe drépta:

a) Pârîul Cadiuluĭ ce isvorăsce din délul Cadiuluĭ, curge de la N.V.-S.E. și după un curs de 3 km. se varsă în cotul format de precedentul.

13. *Valea Pârlita* nasce din délul Breazu, peste care se află valea mănăstireĭ Cocoșul, merge în direcție de la N.E. către S.V.; délul Taița o desparte la V. de valea Taițeĭ: délurile Breazu la N. și Piatra-roșie la N.E. de valea măn. Cocoșul și valea viilor Badila, délul Nicoliței de valea Nicoliței la E., și délul Pârlita de valea Holuclu la S.E.

Lungimea eĭ este de 10 km., în tot parcursul e udată de un pârîŭ, pe care se află Móra mănăstireĭ Cocoșul. Se varsă în mlaștinele Taițeĭ de la N. satuluĭ Geaferca-rusă.

Valea este urmată de drumul Geaferca la mănăstirea Cocoșul.

Primesce în stînga o vale maĭ mică (4 km.) numită tot *Pârlita*, dar care nasce din délul Nicoliței și are o direcție E.V., ca se deschide la 2 km. spre N. de Móra măn. Cocoșul; pe ea merge un drum, care duce la viile Badila și Nicoliței, trecând pe la un castru roman de formă pătrată. Urmele acesteĭ lucrărĭ de fortificație abia se maĭ cunosc în mijlocul pădurii de d'asupra Nicolițeluluĭ. Numaĭ un bun cunoscĕtor al locurilor póte conduce aci. In adevĕr că se găsesc cărămidĭ romane și tot felul de bucățĭ de óle prin apropiere. Săpăturĭ s'aŭ făcut de locuitorĭ căutând comorĭ, căcĭ ideia că aci se găsesc ascunșĭ banĭ, este fórte respândită în populația din prejur. Cred, că de s'ar face săpăturĭ s'ar da de ruinele uneĭ cetățĭ.

14. *Valea Holuclu*, ia nascere din délul Boclogea, la capătul V. al *valuluĭ numit*

www.ziuaconstanta.ro

Traian, se îndréptă de la N.E. către S.V. și se deschide după o lungime de 3 km. la Geaferca-rusă; pe ea merge drumul Geaferca-Nicolițel.

15. *Valea Stipanului* paralelă cu precedenta, are o lungime de 4 km., e țărmurită la S.E. de délul Coslugea; se deschide în códa mlaștinelor Taițeĭ, la S. de Geaferca-rusă.

16. *Valea Coslugea* formézā cu precedenta un unghiŭ ascuțit, avênd aprópe acelaşĭ punct de origină; délurile Coslugea și Geaferca o despart de valea Stipanuluĭ și de Taița, iar Boclogea de valea Boclogea; direcția eĭ generală de la N.E. către S.V. Satul Islam-Geaferca este așeḑat aprópe la eșirea văiĭ în câmpia ce se întinde pe valea Taițeĭ, de la Balabancea până la E. de Ortachioĭ. Lungimea acesteĭ văĭ este de 6 km., în care nu e coprinsă valea Ortachioĭ. Drumul Ortachioĭ-Islam-Geaferca se opresce la acest sat.

17. *Valea Boclogea*, ia nascere din clina N. a déluluĭ cu acest nume, pe care îl înconjóra pe la N. și E. Valea e urmată de un *pâriŭ*, ce curge de la N.V. ușor înclinat spre S.E. Trece pe la *Treĭ-Morĭ, móra luĭ Kiriac, móra luĭ Ali Izet, móra luĭ Duma George, móra luĭ Ivanciu Nicola, móra Călugărilor, móra luĭ Tudorache, móra luĭ Iordache*, cătunul Lozova pe drépta și *morile luĭ Rizu* și se varsă la 2 km. spre E. de Ortachioĭ. Acest pâriŭ conține totdeauna apă, care pune în mișcare atâtea morĭ pe o lungime de curs de 14 km. Basinul săŭ are o suprafață de 18 km. p., coprins între délurile Boclogea la V., Pârlita la N., Fundu-Burțiĭ, Eni-Ormangic-Tepe și Eschi-balâc la E. Pe valea sa merge drumul Ortachioĭ-Meidanchioĭ.

Primesce pe drépta:

a) Pârîul Stuparĭ, ce isvorăsce din pólele S. ale déluluĭ Pârlita, curge de la N.V.-S.E. prin pădurĭ și are un curs de 3 km.

Valul luĭ Traian, care a urmat culmea déluluĭ Boclogea de la N.V.-S.E., pe o lungime de 4 km. în unghiŭ drept, schimbă direcția către N.E., taie valea Boclogea la unirea ei cu Stuparĭ, apoĭ valea rîuluĭ Meidanchioĭ, pe la N. déluluĭ Fundul-Burțiĭ și se oprescе în pârîul din valea Morilor, opus deschideriĭ văĭ Plopilor.

b) Pârîul Meidanchioĭ, isvorăsce de la E. de Piscul Păruluĭ, curge de la N.E. către S.V., udă Meidanchioĭ, unde délul Bostănăriilor la E. îl desparte de valea Cișmeleĭ; se varsă la Treĭ-Morĭ, după un curs de 8 km.; pe valea sa merge drumul la Meidanchioĭ și către N. la Nicolițel.

18. *Scurta vale Eschi-balâk*, ia nascere din délul cu acelaşĭ nume, care o mărginesce pe la V., despărțind'o de valea pârîuluĭ precedent; are o direcție N.V.-S.E. și se deschide la móra luĭ Nicolaŭ, în fața confluențiĭ pârîuluĭ Dautcea.

19. *Pârîul Acadân*, isvorăsce sub numele de *Valea Cișmeleĭ* din clina meridională a déluluĭ Fundul-Burțiĭ, se îndréptă direct către S.; eșind din pădurĭ udă satul Acadân, de unde începe a lua numirea de pârîul *Acadân*, trece pe la *morile Stan Nedelcu* și *Hagi Gheorghe Dima* și se varsă puțin la S. de acésta din urmă în fața déluluĭ Consul. Basinul săŭ are o suprafață de 5.000 hect., e coprins între délurile Eschi-balâk, Eni-Ormangik-Tepe și Bostănăriile la V., Fundul-Burțiĭ la N., Cilicu și Caraman-Bair la E. Malurile sale sunt în general râpóse. Valea deschisă de acest pâriŭ este urmată de drumul Cineli-Acadân la Meidanchioĭ. Satul Ali-beĭ-kioĭ este așeḑat pe valea acestuĭ pâriŭ aprópe de confluență. Lungimea cursuluĭ este de 10 km., prin pădurĭ desfătătóre.

In valea sa se deschide pe drépta:

a) Valea Buiuk-Cartalâk, o vale scurtă, care se deschide la sudul satuluĭ Acadân; are 2 km. lungime.

Pe stânga:

b) Valea Chioserelik paralelă văiĭ Cișmeleĭ, are o lungime de 6 km. prin pădurĭ și se deschide la satul Acadân, după ce a primit pe stânga (de la E) *a')* mica vale *Culac-Carlar*, lungă de 3 km.

20. *Valea Ormangicula*, ia nascere din pólele S.E. ale déluluĭ Carcaman-Bair, se îndréptă spre S. în direcție N.V.-S.E., printre délurile Tatar-Bair (la V) și Ghel-Tepe (la E); are o lungime de 4 km. și se deschide între Bașchioĭ (la V) și Armutlia (la E.). Pe acéstă

www.ziuaconstanta.ro

vale merg drumurile Başchioĭ-Nalbant, Armutlia-Nalbant, Başchioĭ-Hagilar şi Armutlia-Başchioĭ.

Malurile sale sunt jóse şi acoperite cu verdéţă.

21. *Pârîul din valea Teliţa* isvorăsce din délul Cilicul, se îndréptă către S., în direcţie N.V.-S.E. sub numele de *Valea Cărbunarilor*, udă satele Trestenic şi Nalbant, de aci către S. începe a se numi valea *pârîuluĭ Teliţa,* trece pe la pólele délurilor Canagic-Bair şi Gheltepe, la V.; Ciliculuĭ, Cogea-Cara-Bair, Eşil-Tepe, délul Cataloĭ, Sarâ-Tepe şi Deniz-Tepe îl despart de valea Teliţeĭ. Lungimea cursuluĭ este de 20 km. şi este urmat de drumul de la Satul-Noŭ (la V. de care se varsă) la Nalbant-Trestenic şi de aci peste délul Ciliculuĭ la mânăstirea Cilicul.

Primesce pe stânga:

a) Valea Alceac-Culac-Punar lungă de 18 km., mărginită la V. de délurile Buiuk-Cara-Tepe, Kiuciuk-Kara-Tepe, care o despart de valea pârîuluĭ Teliţa, Coci-Tepe şi Sarâ-Tepe o desparte de valea Morilor şi Hagilar; e tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ plécă de la Trestenic şi Nalbant şi duc către E. la Poşta, Cataloĭ şi Hagilar.

XX. **Rîul Teliţa**, îl vom considera ca un basin separat, atât prin lungimea cursuluĭ, cât şi pentru importanţa ce are de a fi servit în timpĭ imemoriallĭ, în partea inferióră a cursuluĭ, de scurgere unuĭ braţ al Dunărîĭ. Rîul isvorăsce din délul Isvorului şi sub numele de *valea Morilor,* se îndréptă de la N.V. uşor înclinat către S.E. până la Cataloĭ. In acéstă parte, cursul săŭ este paralel cursuluĭ Dunărîĭ. De la Cataloĭ, rîul se îndréptă către S. şi se varsă în lacul *Códa bălţiĭ.* Lungimea luĭ este de 60 km. Teliţa, mănăstirile Cilicul, Poşta, Frecăţeĭ, Cataloĭ, Enichioĭ şi Congaz, sunt sate aşedate pe valea sa. In cursul sĕŭ alimentéză maĭ multe morĭ, cum: *Móra luĭ Petcu, la Frecăţeĭ, luĭ Nedelcu şi Hagi-Velicu* între Frecăţeĭ şi Cataloĭ. Rîul între Cilic şi Cataloĭ se maĭ numesce şi *Cilic-dere;* iar în jos de Cataloĭ *Isvorul Teliţa.* Délurile care îl ţĕrmuresc pe drépta sunt: Fundu-Burţiĭ, Selda-Kopak, Cilicul, Ghel-Tepe, Cataloĭ, Ghiulele-Tepe şi Deniz-Tepe, iar pe stânga: Délul-Mare, Armut-Conac, Cartal-Tepe, Tauşan-Tepe, Redi, Uzum-bair, Cazâlgik-Bair, Ceatal-Bair, délul din fundul Găvanuluĭ şi Tugarlea-Bair, care îl despart de valea Tulceĭ şi Cazangia.

Pe valea deschisă de acest rîŭ merge şoseaua Constanţa-Babadag-Tulcea, între km. 25 şi 11, până în dreptul Cataloiuluĭ, iar de aci un drum conduce către V. pe la Frecăţeĭ, Poşta, Cilicu, Teliţa, la Nicoliţel.

De la Códa Bălţiĭ şi până la Frecăţeĭ, acest rîŭ a servit de scurgere unuĭ braţ al Dunărîĭ, iar de aci către N.V. prin valea Lungă peste şeaua délului înalt de 100^{m}, braţul fluviuluĭ cobora în valea Adâncă, pentru a duce la Saonul.

Afluenţiĭ acestuĭ rîŭ, sunt pe drépta:

1. *Pârîul din valea Ciliculuĭ*, isvorăsce din délul Fundul-Burţiĭ, se îndréptă către E., în direcţie V.E., printre délurile Cilicul la S. şi Selda-kopak la N. Udă mănastirea Cilicul şi se varsă după un curs de 5 km., maĭ la V. puţin de a II-a mănastire Cilicul.

2. *Pârîul Isvorul* vine din ultimele ramificaţiunĭ S. ale déluluĭ Cataloĭ, servind de scurgere unuĭ mic lac, se îndrépta către S.; délul Ghiulele-Tepe (la E) îl desparte de valea Teliţeĭ; are o lungime de 11 km. şi se varsă în Teliţa aprópe de Códa Bălţiĭ. Pârîul e tăiat la km. 23 de şoseaua Constanţa-Tulcea. Primesce pe drépta *a) pârîul Hagilar,* care udă satul cu acest nume şi pólele orientale ale déluluĭ izolat Deniz-Tepe; are o lungime de 8 km. şi se varsă la km. 23 al şoseleĭ Constanţa-Tulcea.

Pe stânga:

3. *Valea Plopilor,* nasce din délul viilor Sarica, se îndréptă de la N. la S., are o lungime prin pădurĭ de 4 km., e urmată de drumul ce se desface din valea Teliţeĭ şi duce la viile Sarica.

4. *Importanta vale Lungă,* opusă văiĭ Adânca din basinul Nord-Dunărean, de care e despărţită printr'o şea pădurósă, lungă de 1 ½ km. şi la cota 100^{m}, nasce din délul Comoreĭ, se îndréptă de la N.V.-S.E., pe o lungime de 12 km. Délul Armut-Conac o desparte la S.V de valea Teliţeĭ, iar délurile Săpata şi Cartal-Tepe, de basinul N. Dunărean. Se deschide

www.ziuaconstanta.ro

la Frecăţeĭ şi e urmată de drumul, care trece pe la Frecăţeĭ şi dă în şoseaua Tulcea-Isaccea la km. 20.

5. *Valea Cardonului*, nasce din pólele V. ale délului Redi, se îndréptă de la N.E.-S.V. şi se deschide la Cataloĭ; pe ea merge şoseaua Constanţa-Tulcea de la km. 11 până la km. 8 Lungimea 3 km.

6. *Valea Puturosului*, ia nascere din pólele E. ale délului Redi şi converge către deschiderea văiĭ precedente; are aceaşĭ lungime ca ea.

XXI. La E. comuniĭ Zibil se găsesce **Câmpia Cairaculuĭ**, ce ocupă o suprafaţă de 600 hectare din délul Fundul-Burţiĭ până în lacul Babadag; către N. este puţin ondulată de ramificaţiile délului Mare, până la 68^{m} înălţime; este fertilă şi acoperită cu păşuni şi culturĭ.

XXII. La Estul sĕŭ se deschide **valea Cazangia**, care nasce din délul Orta-Bair, are o direcţie de la N. la S., printre délurile Ceatal-Bair şi Taş-bair la V.; Căuşul-Mare, délul cu Cunună, Pietros şi cu Pomĭ la E., o desparte de valea Tulceĭ. Ea se deschide în câmpia Cairaculuĭ între Zibil şi Sarichioĭ, are o lungime de 10 km.; este deschisă şi fórte fertilă. E tăiată de maĭ multe drumurĭ, carĭ unesc Satul-Noŭ şi Zibil cu Saban-geak şi Agi-ghiol; e urmată de un drum ce pornesce de la Sarichioĭ.

XXIII. **La Agi-ghiol** se deschide valea cu acest nume, care ia nascere din délul Mare, se îndréptă de la N.V. către S.E.; délul Ceatal-Tepe o desparte de valea Sarighiol. Are o lungime de 9 km. Este o vale fórte fertilă, acoperită cu culturĭ. Pe ea merge drumul Agi-Ghiol-Tulcea.

XXIV. **Valea Sarighiol**, care către S. se numesce *valea Nucarilor*, este paralelă şi la E. de precedenta, fertilă ca şi ea, are o lungime de 9 km. şi se deschide la satele Sarighiol şi Calica. Pe ea merg drumurĭ, carĭ duc la Mahmudia, Pàrlita şi Tulcea. Către E. délul Caliceĭ desparte acéstă vale de aceia a satelor Caraibil, Sarinasuf, Beibugeac până la Dunăre. Délurile Caracil şi Morughiol despart valea acestor sate de valea Mahmudieĭ şi Morughioluluĭ.

La Bei-Bugeak sunt *3 lacurĭ numite sărate*, care nu hrănesc pescĭ, din causa năturĭĭ apeĭ negricióse şi sărate, în care nu trăesc de cât viermişorĭ. N'aŭ comunicaţie, nicĭ între ele, nicĭ cu Razelm, nicĭ cu Dunărea.

Adâncimea lor nu e mare, abia atinge 4—5^{m}; în timpul căldurilor marĭ, două din ele sécă, depunênd pe fundul lor o crustă sărósă.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Tabloŭ de văile din Dobrogia.

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QU ATERNARE	DE AL VIea ORDIN
A) Basinul Vest-Dunărean:				
I. Regederesi-ceair (f.) [1].	1. V. Bugeaculuĭ.	*dr.* *a)* Gabrovița (f.).		
	2. Pâr. Almaliu, saŭ Beilic-ceair (f.).	*b)* Iaguda-Ceair. *c)* Sari-Mesea-Ceair. *d)* Pâr. Pampur saŭ V. Topci-iol (fr.). *st.* *e)* Trăncovița.		
	3. Val. Curu-Canara, saŭ Hamazli-ceair și Mahale-Orman-Ceair (f.).			
	4. Kiuciuk - Kessen - Ceair (f.).			
II. Lacul Gârlița.	5. Esechioĭ (f.).	*st.* câte-va micĭ. *dr.* *a)* Șaban-Ceair (f.).		
		b) Regene-Ceair (f.).	*a')* Punar-Ceair *b')* Kilege-Ceair } Bulg.	
		c) Tanas-Ceair.		
		d) Nursus, Gârlița saŭ Tașli - Burun (f.).	*a')* Cuiugiuk *b')* Demecian } Bulg. *st.* *c')* Cavac-Culac (f.).	
	6. Cuiu - Iuk - Ului, Jeailea saŭ Carvan (f.).	*a)* Cara-Culac (f.). *b)* Culac-Punar (f.). *c)* Cîrîl-Mîsî. *d)* Cuiugiuc-Ceair. *st.* *e)* Caraghios. *f)* Lamburlu.		
	7. Galița, Scorci.			
III. Licina.	*dr.* 1. Canlia-veche.			
IV. Canlia. V. Ghivizlicu-mare.				
VI. Lacul Oltina, cu balta Ciamurli saŭ Iortmac (f.).	1. Coslungea.	*a)* Iroftic. *b)* Mic-Orman. *c)* Tana-Saia. *d)* Almali-culac.		
	2. Ghiol - Ceair, saŭ Almaliculuĭ.			
	3. Derea-Ceair.			
	4. Ceaili-Ceair, (f.).			
	5. Dermen-Ceair, Canara saŭ Satichioĭ-Ceair (f.).			
	6. Ghiuvenli.	*a)* Cuiugiuc-culac. *b)* Calaigi.		
VII. L. Mârleanu, cu Balta Beilic (f.).	1. Beilicu I (f.).	*a)* Demircea.		
		b) Derinea, Enișemli saŭ Gheren-Ceair (f.).	*dr.* *a')* Nastradin. *b')* Migeleti saŭ Dudutlük. *c')* Cuzgun saŭ Iortculac și Ceair - Orman.	

[1]) Litera f aședată lângă saŭ sub o numire, însémnă că valea trece frontiera.

www.ziuaconstanta.ro

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL VIea ORDIN
VII. I.. Mârleanu cu Balta Beilic (f.).	1. Beilicu I (f.).	b) Derinea, Enișemli saŭ Gheren - Ceair (f.).	st. d') Teche - chioï, Uzum-culac, Iucari-Mahale (f.). e') Babuci-culac. f') Ciucur-chioï.	
		c) Caranlîk, Cesme-culac.		
	2. Beilicu II.	st. a) Câșla-Punar.	st. a') Ghenciu.	
	3. Voinea-Mare.			
	4. Mârleanu, Bac - cuiusu.	dr. a) Orman.		
VIII. Carașan.	1. Catița.			
	2. Tiutiuluc.			
	3. Urluia, Armutlia, Demircea, Skender, Sevendic, Ghiol-Punar, Adam-Clisi, Baldarac, Polucci (f).	dr. a) Demircea saŭ Docuzaci (f.). b) Skender.	dr. a') Cerkez - chioï, Calfa, Sarapcea (f.).	
			dr. a') Pașa-Conak.	a") Osman-Facà. b") Uzunlar.
			b') Canara - Dere, Sarpci.	a") Ebechioï. b") Caraulac-Alcea. c") Curu-B.-Alceac. d") Ciobanisa
			c') Kiorciu. d') Colceak, Arabi. e') Capulan.	a") Beșaul.
			st. f') Kiivan. g') Muratan. h') Cioroi, Cadmular.	
		c) Borungea, Sanârdere, Amzacea, Cealic - cum, Sofular, Cultimes.	i') Buiuk-dere.	st. a") Carasuluc, dr. b") Kiuciuc-Enghez
			j') Musur-Cuiuk.	
			k') Mangaci, Ghiu-venli.	st. a") Culac. b") Ialar.
IX. Bălțile Vederósa, Baciu cu Șarpu și Limpedișu (f.).			l') Merdeven, Caula.	st. a") Chiorghercin-Punar-Ceair.
			m') Kazil-Murat. n') Afighinea, Derechioï, Alibichioï, Câșla. o') Crâcic.	
		d) Cesme-Culac. e) Uzum-Culac. f) Iusufunar. st. g) Hairamchioï (f.). h) Cogea (f.). i) Șarâm (f.). j) Cara-Peletli. k) Nastradin saŭ Cuiuk-culac. l) Cara-aci. m) Cara-Cialic.		
	4. Diordumgi-Orman saŭ Curt-Culac și Arabagi.	dr. a) Calfa, Cesme-Culac. st. b) Iai-Ceair.		
		c) Buiuceral-Cinghene Orman, Ceatîrlik.	dr. a') Iomer-Bei. st. b') Kioseler, Muuruazliki. c') Tatar.	

www.ziuaconstanta.ro

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL VIea ORDIN
IX. Bălțile Vederósa, Baciu cu Șarpu și Limpedișu (f.).	4. Diordumgi-Orman saŭ Curt-Culac și Arabagi. 5. Celaclar-Ceiar	d) Enige, Curu-culac.		
X. Ceairul de mijloc saŭ V. Ciocanuluĭ.	*dr.* 1. Saiana-Doice.			
XI. Caramancea saŭ Calfa-dere.	1. Uzun-Ceair.	a) Kior-Curu-Ceair. b) Kireslic-culac.		
XII. Lac. Cochirleni și Stuf. Ivrincz.	1. Uzum-Amet. 2. Moș Dinu.	a) Peștera. b) Sarapci.	*dr.* a') Chioi-deresi. b') Cazalgic, Perde, Cozulgic saŭ Ikingi-Medgidie. c') Iuuruk-dere. d') Demen-Culac. *st.* e) Iiri-Culac.	a'') Derin-Alceac. b'') Ceșme-culac. b'') Valvasin: a''') Buiuc-dere-seid-curt-culac.; b''') Dautlar cu Odagi. b'') Ciacal: a''') Bei-Aslan-Culac-Dautlar.; b''') Dikili-Taș.
XIII. Valea Mare.	*dr.* 1. Horoslar-Ceair. 2. Horoslar - Alceac saŭ Ciobanisa. 3. Caratai-Alceac. 4. Valea Caratai. 5. Caramurat, saŭ Hagi-Cabul și Chiostel. 6. Docuzol. 7. Cilibi-chioĭ. 8. Oba-culac saŭ Bekiraga.			
XIV. Carasu, prelungită cu Valea Hasancea și Cara-Cuiusu.	9. *st.* 10. Mahometcea. 11. Serpla saŭ Tatar-Orman. 12. Cara-Sufu. 13. Biringi-Medgidie. 14. Tusu. 15. Cara-Durac. 16. Ghiaur-Amzali.	a) Bekiraga-Gilcazar. b) Turculuĭ. a) Abdulah I. b) Abdulah II. c) Mangala. *dr.* a) Mezarlik. a) Iuci-culac.	a') Cuan-deresi.	
XV. Tibriu (lac) cu Val. Lungă, Derechioĭ și Geabac.	1. V. Hotaruluĭ, Basculac și Tortoman. 2. Geabac-Ceair.	a) Buiuk-dere, Mangalik. b) Tasli - Iuk, Buiuk-Bilarlar, Tuzla-Iuk.		
XVI. Valea Siliștea, Hagi Virt, Pomana și Surec.	*dr.* 1. Valea Câșleĭ. *st.* 2. Sali-Bei.			
XVII. Valea Mare.	*dr.* 1. Uzuncea. *st.* 2. Saragea.			
XVIII. Boazgiculuĭ saŭ Satischioĭ.				
XIX. Zavoluluĭ.				
XX. Canara.				
XXI. Calachioĭ saŭ Stupineĭ.				
XXII. Olaculuĭ.				
XXIII. Siliștea.				

www.ziuaconstanta.ro

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL VIea ORDIN
XXIV. Alvănescĭ.				
XXV. Tătaruluĭ.				
XXVI. Cekirgea saŭ Muslu-bei.	*dr.* 1. Dolașma. *st.* 2. Batacli. 3. Tikilescĭ. 4. Piciorul Cekirgeleĭ.			
XXVII. Caimacli.				
XXVIII. L. Hazarlik și Balta-Cioroiu.	1. V. Bentuluĭ. 2. V. Dovleceluluĭ. 3. Pâr. Eni-Saraĭ, Topolog-culac, Topolog-dere și Pâr. Haidar.	*a)* Câșla. *b)* Bălăceanu. *st.* *a)* Cesme-culac. *b)* Dalakesen-bașa. *c)* Hagi-Omer. *d)* Ciuciugea. *e)* Solugeac. *f)* Copadin. *g)* Pâr. Mahometcea. *h)* » Dulgherul. *i)* Val. Cișmeleĭ. *j)* Culac-Sanâr. *dr.* *k)* Mezarlik. *l)* Valea Lungă.		
XXIX. Pâr. Eschi Sarai, V. Nâmolescĭ, Stânca-Sécă, Val. Pietrișuluĭ și Val. Viilor.	*st.* 1. Val. cu mărăcinĭ.			
XXX. Bertescĭ.				
XXXI. P. Viilor saŭ V. Topârșciĭ.	1. Mezetuluĭ. 2. Stânceĭ.			
XXXII. V. Viilor de la Pânga.				
XXXIII. V. Moșuluĭ.				
XXXIV. Pâr. Rosti saŭ Val. Urumbeĭ, Pânga-Dere și Aigâr-Ahmet.	1. Pâr. Koium-Punar.	*dr.* *a)* Ingi-dere. *st.* *b)* Pâr. Cană-Mesea.		
XXXV. V. Ulmilor.				
XXXVI. Hogiĭ saŭ Ghiun-Ghiurmes.				
XXXVII. Aiormanul Capreĭ, Cârjelari și Rîul Picineaga.	*st.* 1. Pâr. Canat-Calla. *dr.* 2. Pâr. Homurlar. 3. Pâriul Cerna.	*st.* *a)* Pâr. Cârjelarĭ. *dr.* *a)* P. din V. Megina. *st.* *b)* Pâr. Jaila.	*dr.* *a')* Pâr. Ac-Punar. *st.* *b')* Domuz-culac.	
XXXVIII. P. Ulmuluĭ				
XXXIX. P. V. Viilor.				
XL. P. Calistra saŭ Lunca Plopilor.	*dr.* 1. Crucelarĭ. 2. Ditcovul. 3. Pâriul Grecĭ saŭ Recea.	*st.* *a)* Pâr. Rahóveĭ.		
XLI. V. Valcanuluĭ.				
XLII. R. Jijila.	*dr.* 1. V. luĭ Bran. *st.* 2. V. Grecilor. 3. V. Bostanelor. 4. V. Vasilică. 5. V. Larga.			
XLIII. V. Nucilor.				

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL VIea ORDIN
B) Basinul Nord-Dunărean:				
XLIV. V. Garvan.				
XLV. V. Văcărenilor.				
XLVI. V. Glodului.				
XLVII. V. Nevesteln.				
XLVIII. Pâr. Luncavița formată din Lunc. Mareș și mică.	*st.* 1. V. Luncavicioreĭ. 2. V. Stupineĭ. 3. V. Codruluĭ. 4. V. Stancheĭ. 5. V. Puțul-Popiĭ.	*st.* *a)* V. Ascunsă.		
XLIX. V. Ceairuluĭ.				
L. V. Turiaculuĭ.				
LI. V. Tichilescĭ.				
LII. V. Recea.				
LIII. V. Acik-dere.				
LIV. V. Capaclia.	1. V. Viilor Bădila.			
LV. V. Adâncă.				
LVI. V. Ogurluĭ.				
LVII. V. Cucilor.				
LVIII. Val. luĭ Moș Grigoraș.				
LIX. V. Podul Bulgaruluĭ.				
LX. V. Tauș an-Iol.				
LXI. V. Tulceĭ.				
LXII. Val. Malcocĭ saŭ Mare.				
LXIII. V. Sofular.	*dr.* 1. Curcuzu-Mare.			
LXIV. Beș-Tepe.	1. Turia. 2. Kior-culac. 3. Lutul alb.			
C) Basinul Mării-Negre:				
LXV. V. Ilanlâc saŭ Akangi.				
LXVI. Lac. Mangalia cu văile: Popucci, Acargea-Hoscadin și Keragî (f.).	*dr.* 1. V. Hagilar. *st.* 2. Iurtluk (f.). 3. Tirpan. 4. Casâmcea. 5. Acbasi. 6. Viilor saŭ Alceak-dere.	*dr.* *a)* Cara - Dere saŭ Murfatcea (f.). *b)* Kiuciuk-dere (f.). *st.* *c)* Sirtî saŭ Daluchioĭ.		
LXVII. V. Mangalia.				
LXVIII. Lac și pârîul Tatlâgeak.	*st.* 1. Tatlâgeak. 2. Buiuk-dere.			
LXIX. Valea Mangea-Punar saŭ Arnăut-Bostan-dere.				
LXX. Lacul Tuzla cu Pâr. Musurat.	1. Tuzla. 2. Kiuciuk-Tuzla. 3. Ceatmalar. 4. Karlikioĭ saŭ Muratan. 5. Cara - Iuk - dere și Cuba-dere. 6. Pâr. Musu 7. Aitan-dere 8. Urluchioĭ. .			

www.ziuaconstanta.ro

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL Vlea ORD
LXXI. Lacul Agigea.	1. Iuntacan. 2. Carsi.			
LXXII. Val. deschisă de la N. Constanței.				
LXXIII. Lac. Tașaul.	1. V. și Pâr. Cikràcci. 2. Dolufacà.			
LXXIV. R. Casàmcea format din cele douĕ pârîurĭ Aaslà-dere. Se maĭ numesce Pâr. Sulfaru și Tașaul.	*dr.* 1. Saslà-Culac. 2. Pâr. Curu-Dere. 3. Pâr. Caciamac. 4. Pâr. Cartal-Terzechioĭ. 5. Ceatal-Orman saŭ Pantelimon. 6. Kirislik. 7. Seremet. 8. Visterna saŭ Val. Esteru. 9. Palazu-Mic. *st.* 10. Sulugea saŭ Culakalcea. 11. Dere-Dikili-Taș. 12. Pâr. Râmnic. 13. Pâr. Tocsof saŭ V. Cuiu-Culac. 14. V. Aliculac saŭ Pâr. Aliculac. 15. Alceac-dere.	*dr.* *a)* Taslà-dere. *b)* Taslàc-culac. *st.* *c)* Mandalac. *d)* Sasàc-culac. *e)* Sasàc-corai. *dr.* *a)* Odi-culac. *a)* Sarighiol Vest. *b)* Curt-Balàc. *c)* Curu-dere. *d)* Sarighiol Est. *dr.* *a)* Taslà-culac.		
LXXV. O altă vale numită Tașaul însoțită de un pârîŭ.				
LXXVI. L. Gargalik.	1. Pâr. Gargalik. 2. Val. Tașcula.			
LXXVII. Laguna.	1. Pârîul Peletlia. 2. Duimgi saŭ Inandere. 4. Pâr. Caranasuf. 5. Pâr. Casapkioĭ saŭ Sariurt. 6. V. Mil-Vel-Culac.	*st.* *a)* Pârîul Cainac. *dr.* *b)* Pârîul Cogelak.		
LXXVIII. P. Beidaut format din: Cavaclac-Ceairac, Testemel și Durasà-Cairac. El se maĭ numesce Hagi-Avat.	*dr.* 1. Ciaràncĭ. 2. Cail-dere. 3. Dulgea. 4. Cogea-ceair. 5. Pâr. Hagi-Avat. 6. Délul-Mare. *st.* 7. V. Eschi-baba. 8. Calaigi-Dolojan. 9. V. Satuluĭ cu Pâr. Poturu.	*a)* V. Hagi-Avat-Dere saŭ Iurtlà.		
LXXIX. Rîul Slavarusă saŭ Cai-culac format din: V. Baș-Punar și Armutluculac.	*dr.* 1. Ericlic-culac. 2. Pâr. Camena. *st.* 3. Kirișliva.			

www.ziuaconstanta.ro

PRINCIPALE	SECUNDARE	TERȚIARE	QUATERNARE	DE AL VIea ORDIN
LXXIX. Rîul Slava-rusă saŭ Cai-culac format din: V. Baș-Punar și Armutlu-culac.	4. Rîul Slava-cerkezéscă saŭ V. Atmagea, Aram-dere-Ceșme și Ciucurova.	*dr.* *a)* Sakar-dere saŭ Arman-ceșme. *st.* *b)* Dulgherul. *c)* Călugăruluĭ. *d)* Jidini. *e)* Dere-Iol-Carĭ. *f)* Matieva-Bâlca. *g)* Lasă-Hară.		
	5. Hribesio-Hară. 6. Cangali. 7. Geatlai-Deresi.			
LXXX. Ceelin-chioĭ LXXXI. Mil-Vel-Alceak.				
	dr. 1. V. Țigănciĭ.	*dr.* *a)* Lupuluĭ. *b)* Lungă.		
	2. Cărbunăria. 3. Sarp-dere. 4. Alar-cula. 5. Pâr. Dautcea.	*a)* V. luĭ David.		
	6. Baș-chioĭ.	*st.* *a)* Musafir-culac saŭ Gheobilche și Canara-ceair. *b)* Jidini.	*st.* *a')* Emir-Asan. *st.* *a')* Bac-ceauș	
	7. Armutlia.			
	8. Camber formată din:	*a)* Dere-culac. *b)* Cara-Cealic. *c)* Bataclà-Alcea saŭ Orta-burun.		
	9. Sânâr-Dere. 10. Ada-Tarla-Cula. 11. Tașlà-Cula.			
LXXXII. Rîul Taița.	*st.* 12. Pâr. Taița de Est.	*dr.* *a)* Pâr. Cadiul.		
	13. Pâr. Pârlita.	*st.* *a)* Pârlița.		
	14. Holuclu. 15. Stipanuluĭ. 16. Coslugea.			
	17. Pâr. Boclogea.	*dr.* *a)* Pâr. Stupărĭ. *b)* Pâr. Meidanchioĭ.		
	18. Eski-Balâk.			
	19. Pâr. Acadân saŭ Val. Cismeleĭ.	*dr.* *a)* Buiuk-Cartalâk. *st.* *b)* Chioserelik.	*st.* *a')* Culac-carlar.	
	20. Ormangicula.			
	21. Pâr. din V. Taițeĭ saŭ V. Cărbunarĭ.	*st.* *a)* Alceac-culac-punar.		
LXXXIII. L. Babadag.	1. Pâr. Babadag. 2. Valea Nucilor. 3. Valea Ceairelor.			
LXXXIV. R. Telița saŭ Val. Morilor, Cilic-dere și Isvorul Telița.	*dr.* 1. Pâr. Cilicul. 2. Pâr. Isvorul.	*dr.* *a)* Pâr. Hagilar.		
	st. 3. Valea Plopilor. 4. Valea Lungă. 5. Valea Cardon. 6. Valea Puturosul.			
LXXXV. Cazangia LXXXVI. Agi-ghiol LXXXII. Sari-ghiol.				

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL IV

DELTA

Considerațiunĭ asupra cursuluĭ inferior al Dunăriĭ și formarea Delteĭ.

Pe vremurĭ, cu mult maĭ bătrâne existenţeĭ omuluĭ pe scórța globuluĭ, care inca nu-șĭ luase forma definitivă, apele grămădite la spatele unghiuluĭ Balcano-Carpatin bateaŭ cu valurĭ furióse în stâncile străvechĭ dintre Baziaș și Orșova, căutând să-șĭ croiasca un drum către rĕsărit.

Căcĭ, la apus de Baziaș, peste tótă *Mesopotamia croată* și *Alföldul unguresc*, se întindeaŭ apele unuĭ imens lac, numit la autoriĭ vechĭ *Mare album* [1]; iar spre rĕsărit de Orșova, tótă câmpia româno-bulgară era acoperită de Marea *Aralo-Caspienă*, din care Marea-Négra forma un golf apusan [2].

Asemănările dintre fauna rĕmasă în depositele acestor douĕ foste lacurĭ — între care Dunărea a servit probabil la începutul epociĭ quaternare ca o trăsură de unire [3] — au îndemnat pe cercetătoriĭ de azĭ, să le coprindă într'o numire generică de *Marea sarmatică* (sub care se înțelege în geologie ultimul etagiŭ al epociĭ miocenice) despărțită în douĕ basinurĭ.

Barbot de Marny cel d'întâĭ a constatat acéstă asemănare, care în urmă a fost întărită de cercetările geologice ale D-lor *Suess* [4], *Androusoff* [5] și *Toula*.

Păturile sarmatice încep de la Viena, acoper tótă Panonia până în munțiĭ apusniaĭ Transilvanieĭ, pătrund către Sud până în golful de la Gratz, apoĭ pe la marginea nordică a munților Bosnieĭ și se termină în Banat.

Intrerupte de lanțul Balcano-Carpatin reîncep în Oltenia, pentru a acoperi Muntenia Moldova, Basarabia, tótă Rusia meridională și Bulgaria nordică.

In câmpia româno-bulgară ele sunt țărmurite de o parte din Carpațĭ, iar de alta de Balcanĭ, unde aŭ fost studiate de *Fr. Toula* [6].

Cercetările geologice ale luĭ *K. F. Peters* [7] și *Hochsteter* [8] aŭ constatat, că *între Basarabia și Constanța depositele sarmatice se continuă prin valea Carasu până la Mare*, pe când la nordul Dobrogieĭ formațiunĭ maĭ vechĭ le țărmuesc, iar către Sud se întind până în terasele secundare, care formézā platoul dintre Rusciuc și Varna.

După modul cum depositele Mării Sarmatice sunt distribuite în basinul inferior al Dunăriĭ și pe valea Carasu, din constituția geologică a Nordului și Suduluĭ Dobrogeĭ și din depositările de aluviunĭ, care acoperă tótă partea șésă a Munteniei, se deduce că:

La sfîrșitul epoceĭ miocenice, apele Mării Sarmatice retrăgêndu-se, spre a-și lua aproape configurația lor actuală, aŭ lăsat loc Dunăriĭ, care după ce a pătruns prin defileul Baziaș-Orșova a curs în linie dréptă pe la pólele délurilor Munteniei și că un braț al sĕŭ scăpa pe valea dintre Cerna-Voda și Constanța pentru a atinge aci, Marea.

Părerile și datele scriitorilor vechĭ sunt de acord cu cercetările geologice, ast-fel: *Tristele* și *Ponticele*, scrise de Ovidiŭ în ceĭ opt anĭ de exil la *Tomis*, ne daŭ multe detaliĭ prețióse asupra regiuneĭ ce ne intereséză, detaliĭ care confruntate între ele ne fac

---

[1]) *E. Reclus.* Nouvelle géographie universelle. Vol. III. pag. 315.
[2]) *A. de Lapparent.* Leçons de géographie physique pag. 362.
[3]) *A. de Lapparent*, op. cit. pag. 454—5.
[4]) La face de la Terre pag. 417 și următórele.
[5]) Mém. de l'Acad. de St. Petersb. 1893.
[6]) Grundlinien der Geologie des Westlichen Balkan 1881, pag. 39; *A. de Lapparent.* La structure et l'histoire de Balkans; in Revue générale des sciences. An. VII, No. 11, pag. 502—9.
[7]) Grundlinien der Geographie und Geologie der Dobrudscha, 1867, pag. 51—2.
[8]) Die Geologischen Verhältnisse des östlichen Theiles der europäischen Türkei, 1870.

www.ziuaconstanta.ro

să bănuim, că pe la începutul eriĭ creștine, un braț al Dunăriĭ curgea încă prin valea Carasu, la, saŭ în apropiere de Constanța.

Maĭ 'nainte de-a intra în comentariĭ, care pot arunca o rază de lumină asupra teorieĭ mele, trebue precizat locul unde a trăit și de unde 'și-a scris nefericitul poet «*Tristele* și *Ponticele*» sale.

Este maĭ mult de cât positiv stabilit, că *Tomis al luĭ Ovidiŭ este Constanța nóstră* [1]).

Din tot ce Ovidiŭ a scris în exil se întrezăresce idea, că în tot timpul el a stat în Tomis, «*pe țĕrmiĭ din stânga Pontuluĭ*» și nicăierĭ alt-undeva. Intr'un pasagiŭ vorbesce despre legenda fondăreĭ orașuluĭ [2]), în altă parte descrie traiul sĕŭ aci [3]).

Așa dar Constanța de azĭ este locul unde 'și-a petrecut relegatul poet, ultimiĭ opt anĭ aĭ vieţiĭ luĭ.

De aci el vorbesce despre *Dunărea cu multe gurĭ* [4]), în altă parte o numesce «*Dunărea cu 7 gurĭ*» [5]).

Apoĭ:

«*Sed dedimus poenas, Scythicique in finibus Istri*» [6])
(*Dar pe țĕrmurile Istrului Scythic îndur pedepsele*).

Intr'un pasagiŭ scris primă-véra vorbesce în acelaș timp de Mare și de Dunăre:

«*Nec mare concrescit glacie: nec, ut ante, per Istrum*
«*Stridula Sauromates plaustra bubuleus agit*» [7]).

(*Nicĭ marea nu maĭ este încatenată de ghiață, nicĭ văcarul Sarmat nu'și maĭ conduce ca până acum, pe Dunăre, carele scârțâitóre*).

Tristele sunt scrise în timpul călătorieĭ sale (prima carte) și la începutul ședereĭ sale în Tomis; în cele din urmă *Ponticele*, scrise chiar în Tomis, iată cum se adreséză luĭ Brutus și luĭ Graecinus:

Naso, Tomitanae jam non novus incola terrae [8])
(*Naso deja vechiŭ locuitor Tomitan*).

Și:

Tristis ab Euxeni, Naso salutat ... [9])
(*Naso, te salută cu întristare de pe țĕrmurile Euxinuluĭ*).

Cum se împacă aceste versurĭ cu cele adresate luĭ Atticus?

Accepi colloquium gelido Nasonis ab Istro [10])
(*Primesce acest bilet, pe care Nasone ți-l scrie de pe țĕrmurile înghețate ale Istruluĭ*).

Luĭ Brutus, poetul îĭ scrie din Tomis; luĭ Atticcus, de pe țĕrmurile Istruluĭ; luĭ Graecinus, de pe țĕrmurile Pontuluĭ Euxin.

Maĭ doveditóre sunt urmĕtórele versurĭ adresate luĭ Rufinus [11]):

Naso Tomitana mittit
(*Nasone 'ți trimete de la Tomi*).

Iar maĭ jos:

... *qui sum submotus ad Istrum*
(*care sunt exilat pe țĕrmurile Istruluĭ*).

---

[1]) *Domnul Mühlbach* a avut cel d'intâĭ onórea a stabili acest adevĕr (C. I. L. 765,770).
[2]) Trist. Lib. III. Eleg. IX.
[3]) Trist. Lib. IV. Eleg. I și X.
[4]) Trist. Lib. III. Eleg. IX.
[5]) Trist. Lib. II. Vers. 189.
[6]) Trist. Lib. V. Eleg. I vers. 21.
[7]) Trist. Lib. III. Eleg. XII.
[8]) Pont. Lib. I Scris. I.
[9]) Pont. Lib. II Scris. VI.
[10]) Pont. Lib. II Scris. IV.
[11]) Pont. Lib. V Scris. IV.

www.ziuaconstanta.ro

Era posibil ca în aceiaşĭ scrisóre să existe atâta nepotrivire, de cât numaĭ admiţênd că Dunărea a curs printr'un braţ al sĕŭ unde-va, la saŭ lîngă Constanţa? [1])

Las altora să neteḑiască cum vor crede acest argument, care vine în sprijinul teorieĭ mele.

Aşa se explică naraţiunea luĭ *Flavius Arrianus*, despre expediţiunea luĭ Alexandru cel mare contra Geţilor [2]).

Bine informatul istoric, *trăitor* în secolul I după Christos, pune peste Dunăre, pe unde marele cuceritor vroia să-ĭ atace, un grup de munţĭ păduroşĭ.

Se scie, că pe tot ţĕrmul stâng, Dunărea este lipsită de munţĭ (în partea inferióră), afară de grupul păduros al Babadaguluĭ, ale căruĭ ramurĭ se cobóră până în valea Carasu.

Lelewel [3]), compilatorul geografilor arabĭ şi italienĭ din vécul de mijloc, comentând descripţia ce ne-a fost lăsată de *Edrissi*, din a doua jumătate a secoluluĭ XI d. Chr. asupra Dobrogieĭ *(Berdzan)*, ḑice: *Cernavoda (apă négră) aşeḑată în punctul, de unde Dunărea în secole depărtate scăpa un braţ, care îşĭ vărsa apele sale în Pont, formând îmbucătura cea maĭ meridională a fluviuluĭ.*

Iar în atlasul sĕŭ, Lelewel însémnă [4]) în dreptul Constanţeĭ, ḑicerea:

Os Danubiĭ, gura Dunăriĭ.

Când se va fi astupat gura acestuĭ braţ al Dunăriĭ, nu sciŭ; ceea ce se scie însă este că acum 40 anĭ pe canalul Carasu (care avea 20^{m} lărgime şi 4 adâncime), vapóre micĭ stabiliaŭ comunicaţia între Dunăre şi Medgidia (Carasu) [5]) *în timpul apelor marĭ.*

Este de regretat, că eruditul geograf al secoluluĭ nostru, *E. Reclus*, nu insistă maĭ mult asupra cestiuneĭ cursuluĭ Dunăriĭ prin valea Carasu, totuşĭ o atinge în trécăt [6])

K. F. Peters, o afirmă cu tótă siguranţa în importantisima sa publicaţiune, din analele academieĭ Vieneze [7]); este tot ce s'a putut scrie maĭ complect asupra geografieĭ şi geologieĭ provincieĭ nóstre quasi-peninsulară trans-dunăreană.

Părerea autodidacticuluĭ locot.-colonel de flotilă, *Drăghicescu*, că un braţ al Dunăriĭ s'ar fi despărţit de la *Vadul-Oiĭ* (Hârşova), ar fi curs prin *lacul Saraiul*, prin *Ramundere*, iar de aci peste culmĭ s'ar fi unit la *Alifacĭ* cu pârîul *Taşaul*, ca apoĭ prin acesta să curgă în Mare la *capul Midia*, îmĭ pare puţin verosimilă şi nesprijinită [8]).

Este, bine înţeles, că cea maĭ insemnată parte a fluviuluĭ îndreptându-se către N. după ce scapă din gâtul format de pintenele munţilor Dobrogieĭ şi terasele dintre Siret şi Prut, schimbă brusc cursul pentru cea din urmă óră către răsărit.

Din tóte punctele de vedere, dar maĭ ales geologicesce vorbind, *basinul inferior al Dunăriĭ trebue considerat numaĭ între Porţile de Fier şi Galaţĭ, dincolo de care cursul fluviuluĭ aparţine basinuluĭ Pontic.*

Marele arc de cerc, pe care îl descrie Dunărea în cursul eĭ inferior nu este ţĕrmurit de masive muntóse resistente, nicĭ nu este un drum întêmplător, pe care îl parcurge fluviul în depresiunea româno-bulgară.

El este resultatul uneĭ acţiunĭ continue a apelor, care prin erosiunĭ şi depositărĭ în decursul maĭ multor deceniĭ de secole, a mutat necontenit albia fluviuluĭ către miază-zi.

O depresiune în înţelesul comun al cuvêntuluĭ nu există de cât pe partea stângă, unde depositărĭ de löss, care aŭ o grosime de 36^{m} [9]), acoperă şesul Munteniei până la marĭ depărtărĭ de albia actuală a fluviuluĭ.

---

[1]) De aceiaşĭ părere este şi Papadopoulos Vretos în «La Bulgarie» p. 188.
[2]) *Arrianus* par Chossard. 1802, 3 volumes.
[3]) Géographie du moyen-âge. Vol. 3—4, pag. 125 şi urm.
[4]) Planche XV.
[5]) *I. Ionesco.* Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja, 1851, pag. 38—9.
[6]) Nouvelle géographie. Vol. I. pag. 209.
[7]) Denkschr. K. Akad. Wiss. Wien XXII, Abth. 2 1867.
[8]) Dunărea de la Orşova la Mare, pag. 229.
[9]) *A. de Richard.* La Roumanie à vol. d'oiseau p. 23.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

Nu mult a contribuit la acésta, legea aşa de cunoscută a luĭ *Baër* [1]), care în nici o parte a Europeĭ n'a fost maĭ cu prisosinţă demonstrată, ca la fluviul nostru.

Sub ochiĭ noştriĭ chiar, Dunărea surpă necontenit malul sĕŭ drept, pentru ca, sub formă de aluviunĭ, să'l depună pe cel stâng.

Intre Galaţĭ şi Reni, Dunărea după ce descrie un dublu cot, lung de 22 km., în forma unuĭ M. deschis, intră în aşa numită a eĭ «*deltă*», un triunghiŭ vast, a căreĭ bază, lungă de 63 km., e sprijinită pe Mare, iar catetele aprópe egale sunt formate din maluri repedĭ.

Cea de N., e ţărmurită de ultimele ramificaţiĭ ale délurilor Basarabieĭ, în care lacurile şi gârlele aŭ săpat văĭ, ce ca nisce făgaşe uriaşe pătrund în inima teraselor argilóse, care le servesc de bază.

Latura de S. este ţărmurită de un munte dentelat acoperit cu terase de argilă, care domină terasele basarabene.

* * *

Inainte d'a vorbi despre numĕrul gurilor fluviuluĭ, trebue să înţelegem causele căror se datoresce formaţiunea delteĭ.

In dynamica externă a globuluĭ este stabilită legea:

Că atunci, când jocurile maree sunt puţin considerabile şi când Marea, în care se varsă un fluviŭ nu e brăzdată de curenţĭ de-a lungul cóstelor, materiile din apă ţinute în suspensiune să depun la îmbucătura fluviului şi forméză depozite aluvionale, în general de formă triunghiulară, cărora li s'a dat numirea de «deltă» [2]).

Orĭ, se scie că *Marea-Négră e lipsită de flux şi reflux; curent, de şi are unul destul de puternic* de la Nord la Sud, dar acţiunea luĭ este aşa de depărtată de cóste, în cât n'a putut influenţa asupra nămoluluĭ pe care fluviul îl aducea, în decursul atâtor vécurĭ, la gurile sale.

Dar despre acest curent, care a fost multă vreme o problemă nedeslegată de inginerii comisiuniĭ dunărene, vom reveni.

Trebue dar a porni de la ideia, că la începutul formăreĭ delteĭ, era la gurile fluviuluĭ nostru un golf, care cu timpul s'a astupat cu nămol, printre care apa 'şĭ-a săpat maĭ multe canale de scurgere, din care aŭ rĕmas gurile de azĭ [3]).

Despre existenţa acestuĭ golf ne vorbesce şi *Herodot* în *Melpomene* [4]).

Bine înţeles, că azĭ delta câştigă asupra Mării cu mult maĭ multă greutate, de cât în vechime; la începutul formăriĭ sale progresele delteĭ trebue să fi fost simţite şi acésta se datoresce la maĭ multe cause:

a) Suprafaţa, pe care se rĕspândeaŭ depositele aluvionare, era ceva limitat atuncĭ — un golf — pe când azĭ aceste deposite se pierd în largul Mării;

b) In fundul golfuluĭ adâncimea apeĭ fiind mică, umplerea luĭ era vădită; acéstă justifică temerea luĭ *Polybiŭ*, că cu timpul Pontul Euxin va fi umplut cu nămolul fluviilor ce se varsă în el, aşa după cum s'a întâmplat cu Palus Meotide (Marea Azow) [5]);

c) Cu cât delta înaintéză în Mare, cu atât ea atinge curentul de care am vorbit maĭ sus, care târăsce nămolul către Sud, nelăsându-l a se depune la gurile fluviuluĭ.

Studiile inginerilor comisiuneĭ europene dunărene şi actele conferinţeĭ din Paris, *aŭ stabilit că Isaccea este creştetul delteĭ* [6]); punctul de bifurcaţie al braţelor fluviuluĭ se scie că se află la Ceatal-Ismail, aşedat la 23 kilometri maĭ la vale de Isaccea [7]).

---

[1]) Rotaţiunea pămêntuluĭ silesce fluviele emisferiĭ septentrionale a bate necontenit în malul lor drept, orĭ care le-ar fi direcţiunea (a se vedea aplicarea acesteĭ legĭ la fluviul nostru în *K. F. Peters.* Reisebriefe eines österreichischen Naturforschers aus der Dobrudscha. Revista austriacă din 1866).

[2]) *A de Lapparent.* Géologie. Ed. 1885, pag 229.

[3]) A se vedea şi *E. Reclus,* op. cit., pag. 255.

[4]) Cap. 99.

[5]) IV. 40—41.

[6]) A se vedea şi părerea mea asupra celuĭ de-al cincilea braţ al Dunăriĭ.

[7]) *Ed. Engelhardt.* Les embouchures du Danube, pag. 24

www.ziuaconstanta.ro

Inălțimea triunghiului format de deltă este azi de 74 km., iar suprafața sa de 2690 km. p.

De la Ceatal, Dunărea curge cu o iuțélă de 1 m. 567; debitul de apă pe secundă fiind în acest punct de 9200 m. c. în timpul creșterilor mijlociu și de 28.000 m. c. în timpul creșterilor mari [1].

Apa Dunăreĭ conține 1.2400 materiĭ în suspensie, în timpul creșterilor ordinare [2]).

Pe fie-care an, Dunărea aduce la gurile sale aprópe 60 milióne metri cubicĭ de aluviuni și formézĕ aci un deposit de cel puțin 6 km. p. suprafață și de 10 m. adâncime [3]).

Pentru a stabili prin cifre și date certe progresele făcute de deltă, să luăm un punct de reper fix, de la care să pornim cu mĕsurătórea; insula Șerpilor, aflată azĭ la 45 km. departe de Sulina, póte servi pentru acest scop.

Strabo, bine informatul geograf trăitor la începutul secoluluĭ întâiŭ, așéză insula *Leuce* la 500 stadiĭ (1 stadiŭ = 185 metri) departe de țĕrm, adică insula Șerpilor se afla la 92 km. în largul Mării.

Ast-fel dar, delta în decurs de 19 sute de anĭ a înaintat în Mare cu 47½ km.

Orĭ-cât de exagerate am vroi să luăm datele luĭ Strabo, totuși suntem siliți a crede, că pe timpul sĕŭ delta fluviuluĭ nostru nu trecea dincolo de Kilia, Obretin, Calinova, *creșterea anuală fiind de 25 metri.*

Fig. 32. — Farul din Sulina.

E. Taibout de Marigny [4]), care s'a ocupat și a făcut studiĭ asupra creșteriĭ delteĭ, admite ca fórte probabilă părerea luĭ *Strabo*, ceva maĭ mult, dacă trebue să admitem părerea luĭ *Ed. Engelhardt,* primul delegat francez al comisiuneĭ dunărene, Marea s'a înfundat în vremurĭ nu tocmaĭ depărtate, până la piciórele grupuluĭ Beș-Tepe [5]).

Astă-zĭ chiar, crescerea delteĭ este destul de bine simțită; la Sulina, vechiul far, care după hărțile rusescĭ era în 1829 așeșat chiar pe țĕrmul Mării și care în 1842, fără a i se fi schimbat zidăria fundațieĭ a fost înlocuit printr'o frumósă construcție de piatră, departe de Mare, în 1857, de 60 metri, astă-zi se găsesce la cel puțin 2 km. în interiorul uscatuluĭ [6]).

S'ar putea dovedi cu cifre, că la Vâlcov și Sf. Gheorghe, crescerea delteĭ a fost în aceleașĭ proporțiunĭ.

Nămolul pe care îl aduce Dunărea la gurile sale este în cea maĭ mare parte luat de curentul Mării și transportat către miază-zi.

Ies din cadrul subiectuluĭ ce-mĭ propun, a detalia diferitele încercărĭ făcute de ingineriĭ comisiuneĭ dunărene asupra navigabilității brațuluĭ Sulina [7]), dar pentru că am promis maĭ sus a vorbi despre dificultățile comisiuneĭ în acéstă privință, voiŭ atinge în mod sumar cestiunea și numaĭ în părțile carĭ staŭ în legătură cu subiectul meŭ.

---

[1]) *De Lapparent.*
[2]) Idem, pag. 226.
[3]) *E. Reclus,* op. cit., pag. 225.
[4]) Hydrographie de la Mer Noire, Trieste, 1856.
[5]) *Ed. Engelhardt,* op. cit., pag. 25.
[6]) *K. F. Peters,* op. cit.
[7]) Aceste detaliĭ se pot vedea în *Ed. Engelhardt,* op. cit.

www.ziuaconstanta.ro

In urma studiilor hydrografice făcute la gurile fluviuluĭ, s'a constatat existenţa curentuluĭ, pomenit deja în treĭ rânduri, care putea fi utilizat să ducă la marĭ depărtărĭ către Sud nămolul braţuluĭ Sulina; însă cum acest curent nu trecea chiar pe lângă litoral, trebuia forţat fluviul să'şĭ împingă nămolul până în acţiunea curentuluĭ.

In acest scop s'aŭ construit digurile, carĭ strîmtând albia fluviuluĭ aŭ forţat apa să'şĭ transporte până la 20—30 kilometri materiile aluvionale, carĭ aci intră în acţiunea curentuluĭ şi sunt tărîte către Sud.

Aşa s'a resolvat problema desnămolireĭ braţuluĭ Sulina, care a avut de corolar formarea insuleĭ de la îmbucătura Sf. Gheorghe şi potmolirea gureĭ golfuluĭ Halmyris, devenit lacul Razelm de azĭ.

* * *

Asupra numĕruluĭ gurilor fluviuluĭ nostru, părerile ce resultă din datele scriitorilor vechĭ fiind diferite, voiŭ căuta să citez pe fie-care şi, pe cât cunoscinţele îmĭ permit, pe toţĭ; iar în paragraful din urmă voiŭ arăta cu care din gurile şi braţele de azĭ corespund numirile date de ceĭ vechĭ.

In *timpurile preistorice* se credea a fi fost *douĕ braţe* principale: unul care curgea către Apus în Adriatica, la peninsula Istria (de unde şi numele eĭ?), iar cel de al doilea, care se despărţia în alte douĕ secundare: *Kalon* şi *Arios,* ce se vĕrsaŭ în Pontul Euxin. Pe temeiul acesteĭ credinţe împrumutate şi de *Aristot,* ceĭ vechĭ conduceaŭ nava Argonauţilor — pentru a scăpa de urmăririle luĭ Aetes — pe primul braţ al fluviuluĭ.

Apollonius de la Rodos numĕra *treĭ gurĭ* ale fluviuluĭ [1]). *Eratosthene,* în scoliile luĭ Apollonius, vorbesce despre «*insula Peuce, în Dunăre, triunghiulară, mare cât Rodos*» [2]).

Pomponiu de Mela (an. 43 d. Chr.) scrie, că Dunărea are maĭ multe gurĭ, din carĭ *treĭ tenues,* iar restul navigabile; oraşe nu cunósce în acéstă regiune decât «*Istropolis pe mal lângă Dunăre;* d'intre insulele din deltă vorbesce numaĭ de «Peuce, cea maĭ cunoscută şi maĭ mare [3])».

Pe la 1835, guvernatorul Rusieĭ meridionale, *Prinţul Voromtzow,* însărcinéză *o comisiune specială* pentru a studia gurile Dunăriĭ.

Raportul eĭ constată numaĭ *treĭ* braţe originale, adică legate directamente cu trunchiul fluviuluĭ, împărţindu-se apoĭ fie-care din ele în maĭ multe gurĭ secundare, marĭ, mediĭ şi micĭ, diferind una de alta prin numirĭ locale; în cât peste tot s'ar putea discerne vre-o *şése-spre-zece* [4]).

Tabula Peutingeriană arată *patru gurĭ* [5]).

«*Părintele istorieĭ*» *Herodot,* vorbesce despre *cincĭ gurĭ* ale Istruluĭ [6]). Este interesant pentru cercetările nóstre, un pasagiŭ în care zice: «*Hister, după ce a străbătut tótă Europa, se aruncă în Pontul Euxin, la locul unde coloniĭ din Milet aŭ fondat Istria* [7]).

Pisandru [8]) numĕră iarăşĭ *cincĭ,* ca şi *Ephoros,* după care a luat şi scriitorul anonim al *descrieriĭ pămêntuluĭ,* probabil *Scymnus de Chios* (sec. I d. Chr.), care maĭ vorbesce despre: oraşul Istros fondat de o colonie de milesianĭ pe timpul mareĭ invasiunĭ a Scyţilor în Asia, *de insula Peuce, mare cam cât Rodos, între cele cincĭ gurĭ ale Dunăriĭ şi Mare* [9]), de Callatis, o colonie a Heracliei, care datéză de pe timpul domnieĭ luĭ Amyntas; Bizone, oraş distrus, a fost construit de locuitoriĭ Mesembrianĭ, etc. [10]).

---

[1]) *Hasdeu.* Istoria Critică a Românilor. pag. 221.
[2]) IV. p. 310. *Müller* I p. 228 nota. În *Iorga.* Kilia şi Cetatea Albă pag. 11 şi urm.
[3]) C II cap. 1—2—7. A se vedea maĭ jos părerea mea asupra celuĭ de al cincilea braţ al Dunăriĭ.
[4]) Troimitzhii. *Ustiu Dunaia* în ţiarul Odeskii Viestnik, 1835 No. 81—84. *Hasdeŭ* op. cit.
[5]) *Segmentul* VII.
[6]) Cartea IV, cap. 47.
[7]) Cartea II cap. 33. A se vedea maĭ jos «Cel de al cincilea braţ al Dunăriĭ».
[8]) Fragmenta, pag. 5
[9]) *Müller.* Geogr. Graec. min. I. pag. 226. În *Iorga* op. cit.
[10]) *Cholard.* Periplus Arriani, pag. 216.

www.ziuaconstanta.ro

Strabo (an. 20 d. Chr.) ne spune, că *Istrul se varsă în Pontul Euxin prin cincĭ gurĭ*, care forméză între ele insule, din care cea maĭ importantă e *Peuce, care a dat numele sĕŭ Bastarnilor Peucinĭ, locuitoriĭ eĭ.*

Cea maĭ mare e gura Hieron (Sfânta), care *se află la drépta celuĭ ce merge spre Mare*, iar restul spre Nord în trecere către Nistru. *Cea de a cincea e departe de 300 stadiĭ* (55½ kilometri [1]). De la Istru la Istria, Strabo mĕsóră 300 stadiĭ.

Isvorul cel maĭ autorisat din câte ni s'aŭ păstrat asupra Mării-Negre, este *Periplul luĭ Arrian*, un militar practic și cunoscĕtor al locurilor, trăitor pe timpul Impăratuluĭ Adrian, către care este adresată acéstă dare de sémă asupra circuituluĭ Pontuluĭ.

«Nu departe — zice el — de Odessus, se află balta Istrienilor la 250 stadiĭ, apoĭ vine balta (λίμνην) Isiacienilor la 50 stadiĭ.

«De aci la gura Istruluĭ numită Psilon sunt 1200 stadiĭ (o stadie phileteriană = 211 m.); tot acest spațiŭ este deșert și fără nume.

«*De la Psilon (subțirea), până la a II sunt 60 stadiĭ, de aci până la gura numită Kalon sunt 40 stadiĭ, de la Kalon la Naracon, a IV-a gură sunt 60 stadiĭ, de aci la a V-a sunt 120 stadiĭ, de la a V-a până la orașul Istria sunt 500 stadiĭ;* de la Istria la Tomi 300; de la Tomi la Callatis alte 300. Aci e un port bun pentru năvĭ [2]).

Geograful grec *Meletic* [3]), scriitórea bizantină *Anna Comneana* [4]), ca și istoricul și Domnul nostru, *Dumitru Cantemir* [5]), scriŭ că Dunărea *are cincĭ gurĭ.*

Pe la 1768, un comerciant german, *Kleeman*, scriind o notiță asupra petrecerii sale în Kilia, zice:

«Maĭ mulțĭ geografĭ și chiar Büsching susțin, că Dunărea intră în Marea-Négră prin șépte gurĭ; *eŭ însumĭ am verificat cu stăruință acest fapt și m'am convins că nu sunt de cât cincĭ;* căcĭ nu pot lua în consideraţie braţele cele micĭ, carĭ forméză insule și se unesc apoĭ cu braţele cele marĭ [6])».

Domnul Hasdeŭ, după ce discută cu multă erudiţie și competinţă părerile tutulor, nu admite a fi fost în vechime, nicĭ maĭ multe, nicĭ maĭ puţine *gurĭ de cât cincĭ.*

Regret, că Domnia-sa n'a tipărit încă *Istoria Critică a Românieĭ trans-dunărene*, în care promite a arunca multă lumină asupra hydrografieĭ antice a Dobrogeĭ [7]).

Pliniu cel bătrân, compilator din a doua jumătate a secoluluĭ întâiŭ, numĕră *șése gurĭ* ale Dunăriĭ, carĭ de la Nord la Sud le numea: *Spireostoma, Boreostoma, Pseudostoma, Calonstoma, Naracustoma*, cu insulele Peuce, Sarmatica și Conopon diabasis.

Sunt interesante pentru cercetările nóstre, detaliile ce ne dă asupra braţuluĭ *Peuce*: *Acest al șéselea braţ forméză d'asupra orașuluĭ Istropolis, lacul Halmyris* [8]).

Enumĕrând orașele de pe cóstă, Pliniu pune între Callatis și Bizone, un oraș Heraclea, care a fost distrus.

Ptolomeu (sec. II) împarte gurile în despărţirĭ, care se varsă în Mare prin părţĭ și gurĭ; *despărţirea de lângă Noviodunum are două părţĭ: cea de Sud, cuprinţênd insula Peuce se varsă prin gura Peuce saŭ Sfântă, cea de Nord formând balta Thiagola se varsă prin gura Thiagola saŭ Psilon.*

A doua despărţire coprinde o parte superióră ce se varsă prin gura *Boreion* și una inferióră ce se varsă prin gura *Inarakion;* o a treia probabil, se desparte în braţele și gurile *Pseudostomon* și *Calonstomon.*

In deltă, Ptolomeu citéză orașul *Istropolis.*

---

[1]) *Kiepert.* Lehrbuch der Alten Geographie pag. 7 și *Chotard*, op. cit. pag. 211.

[2]) *Chotard.* Op. cit. pag. 32—35.

[3]) *Ion Ghica.* Dacia vechiă. Rev. rom. Vol. I, pag. 406.

[4]) Ed. Bonn I. pag. 337.

[5]) Descriptio Moldaviae.

[6]) *Kleeman.* Voyage de Vienne à Belgrade et à Kilia Nova. Neufchâtel. 1780 pag. 34 în *Hasdeu* op. cit.

[7]) *Hasdeu.* Istoria critică a Românilor, pag. 223.

[8]) C. IV, cap. XXIV.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Dupe el, gurile Dunăriĭ de la N. la S. sunt: *Psilonstoma, Boreonstoma, Pseudostoma, Calonstoma, Naracustoma* și *Hieronstoma* saŭ *Peuce* [1]).

Fără a maĭ cita pe *Tacit* [2]) *Agrippa, Varron, Artemidor*, etc., voiŭ adăoga numaĭ, că *A. de Lapparent* [3]) zice: *acum 1800 anĭ, numĕrul gurilor Dunăriĭ eraŭ șése.*

Ovidiŭ [4]) și *Statius* [5]) vorbesc despre cele *șapte gurĭ* ale Dunăriĭ.

Ammian Marcelin, (un oficer la pensiune, fără multă învățătură), care s'a luptat prin aceste părțĭ, vorbesce despre *șépte* gurĭ ale Dunăriĭ pe carĭ le numesce însă fără ordine: *Peuce, Naracustoma, Calonstoma, Pseudostoma*, apoĭ douĕ maĭ micĭ: *Boreostoma*, și *Sthenostoma* și în fine a șéptea fórte mare și négră ca o baltă.

Ammian pomenesce de «*Histros, quondam potentissima civitas*».

Intre gurĭ locuesc *Troglodițiĭ, Peuciniĭ (Peuciĭ)* și alte popóre maĭ micĭ [6]).

Büsching [7]) contimporanul luĭ *Kleeman*, iar cu mult înaintea sa scriitorul sas *Reichersdorf* [8]), trăitor pe timpul luĭ Petru Rareș, daŭ Dunăriĭ *șépte* gurĭ.

Să simplificăm datele.

I. Numĕrul gurilor fluviuluĭ aŭ fost:

Douĕ

In timpurile preistorice
La Aristot

Treĭ

La Apollonius de la Rodos
Eratosthene
Pomponiŭ Mela
Comisia luĭ Vorontzow

Patru

In tabula Peutingeriană

Cincĭ

La Herodot
Pisandru
Ephoros
Scymnos de Chios
Meletie
Strabo
Arrianus
Anna Comnena
Cantemir
Kleeman
Hasdeu

Șése

La Pliniŭ cel bătrîn
Ptolomeŭ
Tacit și alțiĭ
A. de Lapparent

II. Numirile ler:

Iª

Psilon { Arrian, Ptolomeŭ }
Spireostoma la Pliniŭ
Fără nume { Strabo, Marcelin }

IIª

Boreostoma { Pliniŭ, Ptolomeŭ, Marcelin }
Fără nume la Arrian

IIIª

Pseudostoma { Pliniŭ, Ptolomeŭ, Marcelin }
Calon la Arrian

IVª

Calonstoma { Pliniŭ, Ptolomeŭ, Marcelin }
Naracon la Arrian

Vª

Naracon { Pliniŭ, Ptolomeŭ, Marcelin }
Fără nume la Arrian
Hieron la Strabo

---

[1]) C. III, cap. X. §§ I. 8—16.
[2]) German. I.
[3]) Géologie, pag. 236.
[4]) Trist. II. 189.
[5]) Silvarum. Lib. V. Carmen 2.
[6]) C. XXII. Cap. VIII §§ 41—2.
[7]) Erdbeschreibung in *Iorga* op. cit. pag. 13 și urm.
[8]) Chorographia Moldovæ în *Tesaur de monumente antice*. Vol. III.

www.ziuaconstanta.ro

Sépte		VI^a
La Ovidiŭ	Peuce	Pliniŭ
Statius		Ptolomeŭ[1])
Büsching		Marcelin
Reichersdorf		VII^a
		Sthenostoma numaĭ la Marcelin.

* * *

Variat'a numĕrul gurilor între douĕ şi şépte?

De sigur că nu.

N'aŭ fost numaĭ *douĕ,* cum credea Aristot, nicĭ *treĭ,* ca azĭ, dar nicĭ *şépte,* cum spune Ovidiŭ.

Ceĭ maĭ mulţĭ din autoriĭ, care aŭ scris asupra gurilor fluviului sunt compilatorii predecesorilor lor; dar chiar adevĕraţiĭ cercetătorĭ variază între dênşiĭ după felul lor de a vedea.

Mulţĭ aŭ confundat numĕrul gurilor Dunăriĭ cu braţele eĭ; de aci, cred, s'a născut încurcătura. Astă-zĭ chiar, Dunărea n'are de cât *treĭ braţe,* însă *câte gurĭ!*

Numaĭ braţul Kilieĭ are vre-o opt.

Kleeman avea fórte multă dreptate, când scria:

Büsching susţine că Dunărea intră în Marea-Négră prin şépte gurĭ. Eŭ însu-mĭ am verificat cu stăruinţă acest fapt şi m'am convins, că nu sunt de cât cincĭ.

Că cincĭ aŭ fost braţele şi gurile principale ale Dunăriĭ, ne-o spune *Strabo, Herodot* şi maĭ ales *Arrianus,* care a vizitat şi măsurat cu de-amănuntul ţĕrmiĭ Pontuluĭ.

Incepem cu cel maĭ de N. «*Psilon*» (subţire), este braţul de aţĭ «*Kilia*», care trebue să fi fost cu mult maĭ scurt pe timpul luĭ Arrian.

Că oraşul Kilia era la Mare chiar in secolul XII d. Chr. ne-o dovedesce următorul pasagiŭ din *Nicetas Choniates*[2]), care vorbind despre intrigele curţiĭ bizantine de pe timpu Impĕratuluĭ Andronic Comneanul (1183), ne spune: «că acesta trimise pe ginerele sĕŭ la «Chele» peste hotar. Orăşelul *e lângă Mare, fórte aprópe de gura Pontuluĭ*». Aci autorul înţelege «*la gura Dunăriĭ în Pont*».

In 1185 Andronic Comneanul — în urma uneĭ rescóle — vroind să fugă la Tauresciţĭ, ajunge la Χολὴν cu trirema sa; aci ceru o altă corabie să-şĭ urmeze drumul către N., la Tauresciţĭ, dar furtuna îl aruncă la mal[3]).

S'ar putea aduce o dovadă maĭ plausibilă?

De la Psilon la a doua gură, autorul periplului mĕsóră 60 stadiĭ, adică aprópe 13 km., ceea-ce coincide cu un punct (Sonda?) pe braţul Sulina, *la cotul luĭ M*; căcĭ orĭ unde maĭ spre răsărit nu corespunde acéstă distanţă.

A doua gură se numia *Boreion* după Ptolomeŭ.

A treia gură *Kalon* (după Arrian), este un punct óre-care pe braţul Sf. Gheorghe Şi dacă luăm mĕsurătórea luĭ Arrian (40 stadiĭ = 8440 m.) trebue să căutăm acest punct pe la Calinova, care pare a corespunde distanţeĭ. Azĭ între Sulina şi Sf. Gheorghe sunt 30 kilometri.

Pentru căutarea celor-l'alte douĕ braţe, trebuie de reamintit, că lacul Razelm forma în vechime un golf, care se vede figurând şi în portulanele medievale. El se numea *Halmyris* şi primia cele din urmă braţe ale fluviuluĭ.

Cel de al patrulea braţ (*Naracon* la Arrian, *Calonstoma* la ceĭ-l'alţĭ scriitorĭ), care se vărsa departe de al treilea la 60 stadiĭ, adică aprópe 13 km., trebue căutat gura sa într'un punct óre-care pe gârla *Dunăţuluĭ.*

---

[1]) Ptolomeŭ o maĭ numesce: Hieron saŭ Sacrum.

[2]) Pag. 401—2 în *Iorga* op. cit pag. 33.

[3]) *Nic. Chon.* pag. 453—4.

www.ziuaconstanta.ro

Trebue să previn, *că aceste puncte sunt numaĭ presupuse*, căcĭ cine póte preciza în câte felurĭ se va fi schimbat direcţia braţelor în cursul vremeĭ?

In tot cazul am arătat cu probe destul de ponderósc, că pe timpul luĭ Arrian, delta nu se putea întinde dincolo de oraşul Kilia.

Părerea, asupra cursuluĭ urmat de cel din urmă braţ al Dunăriĭ, e cu atât maĭ îndrăsnĕţă pentru mine, cu cât *nimenĭ înaintea mea n'a emis'o;* de aceia trebue să o sprijin pe date plausibile şi pe mĕsurătorĭ sigure.

Voiŭ stabili, ca punct de pornire, *ubiquitatea oraşuluĭ Istria, Istros, Istropolis,* aşa de multe orĭ citat de scriitoriĭ grecĭ şi romanĭ.

Eruditul nostru academician şi bine-cunoscĕtor al geograficĭ antice a Dobrogeĭ, *Domnul Gr. G. Tocilescu,* ne asigură că colonia milesiană de odinióră se afla în apropiere de satul *Kasapkioĭ* [1]).

Aşa dar: *Kasapkioĭ = Istropolis.*

Dar, *Istropolis nu este el oraşul Istruluĭ?*

Ce legătură putea să aibă numirea colonieĭ milesiane cu fluviul nostru, dacă nu era aşeţlată *la,* saŭ *aprópe de gura sa?*

Acéstă legătură ne o dă maĭ întâĭ «părintele istoriciĭ», când ţice: «*Hister, după ce a străbătut tótă Europa, se aruncă în Pont la locul, unde coloniĭ din Milet aŭ fondat Istria*» [2]).

Herodot vorbesce aci de o gură a fluviuluĭ, căcĭ tot el în altă parte [3]) zice *că Dunărea se varsă în Pont prin cincĭ gurĭ.*

Aşa dar unul din braţele fluviuluĭ trebue să fi curs în Mare nu aşa departe de Kasapkioĭ,

Maĭ precis de cât Herodot vorbesce Pomponiŭ Mela [4]), care *pune Istropolis pe mal lângă Dunăre,* vrând se înţelégă pe malul Mării.

Pliniŭ ne dă şi el óre-cărĭ lămurirĭ în pasagiul: «*braţul Peuce formézĕ d'asupra oraşuluĭ Istropolis, lacul Halmyris*»; că braţul Peuce nu se vărsa la Istropolis chiar, ci ceva maĭ la Nord, ne-o spune *Strabone;* el are grija a ne da şi acéstă depărtare (300 stadiĭ = 55 kilometri) de la oraş până la gura Peuce, «care e la drépta celuĭ ce merge spre Mare».

Orĭ, la cincĭ-zecĭ şi cincĭ kilometri spre Nord de Kasapkioĭ, mĕsuraţĭ pe lângă cósta Razelmuluĭ, este lacul Babadaguluĭ.

Nu mĕ sfiesc a spune acum, bazat pe date certe şi mĕsurătorĭ precise; *că lacul Babadag este gura Peuce, Hieron saŭ Sfântă.*

De unde se bifurca braţul care se scurgea aci?

Acésta ne-o spune Ptolomeŭ: «*Despărţirea de lângă Noviodunum (Isaccea) are douĕ părţĭ: cea de sud, coprinţênd insula Peuce, se varsă prin gura Peuce* [5]).

Mĕ resum dar:

Braţul Peuce se despărţia la Isaccea şi se vărsa în lacul Babadag.

Acest braţ închidea pe la Sud insula Peuce, mare cam cât Rodos.

Pe unde putea să fi curs acest al cincilea braţ?

Când ne sunt date douĕ puncte ca cunoscute, problema nu pare grea de deslegat unuĭ observator scrupulos al formelor terenuluĭ dintre Isaccea şi códa laculuĭ Babadag.

Acest braţ, care astă-zĭ nu maĭ există, se pote urmări pe valea nisipósă a riuleţuluĭ Teliţa, prin valea «lungă» pentru a se continua pe versantul de nord prin valea «adâncă», până la Mănăstirea Saonul.

---

[1]) C. I. G. No. 3048; *Mannert* I. pag. 241; *Eckhel*, P. I. Vol. II, pag. 14—5; *Convorbirĭ literare* XV 119—20

[2]) Cart. II. cap. 33.

[3]) Cart. IV. cap. 93.

[4]) C. II. Cap. 1, 2, 7.

[5]) Că un braţ al Dunăriĭ se despărţea la Isaccea, se dovedesce şi din Herodot (C. IV cap. 89, 93, 97) care naràind expediţia luĭ Dariu ţice: «că a construit un pod acolo unde Dunărea se împarte în maĭ multe braţe». Orĭ se scie că podul luĭ Dariu a fost la Isaccea.

www.ziuaconstanta.ro

Pe acéstă vale mergea până maĭ acum 30 de anĭ drumul cel maĭ important din Dobrogea, care unia Babadagul cu Isaccea, douĕ puncte militare importante [1]).

Insu-mĭ am verificat în douĕ rîndurĭ hipoteza mea și resultatele obţinute pe teren me împuternicesc a afirma cu tótă siguranţa, că pe aci Dunărea îșĭ ducea, în vremurĭ nu tocmaĭ depărtate, o parte din apele sale în Mare.

De la Mănăstirea Saonul pornesce către S.E. valea numită *adâncă,* care în tot lungul eĭ (7 km.) nu are o pantă maĭ mare de 14$^{m.m.}$ pe metru.

Cota la capătul acesteĭ văĭ este 100^{m}., iar pe drépta și pe stânga, o ţărmuresc déluri cu înălţimĭ ce trec peste 150^{m}.

O șea de 2 kilometri lungime 'ĭ servesce de legătură cu o altă vale de pe versantul sudic, *valea lungă,* care cobóră încet la satul Frecăţeĭ, în valea Telițeĭ.

Douĕ văĭ în prelungire strânse între douĕ déluri de piatră vărósă, iacă braţul Peuce al lui Ptolomeŭ, braţ care s'a astupat prin nu sciŭ ce împrăjurări orogenice.

Dacă s'ar pune în concordanţă datele istoricilor antichităţiĭ cu cercetările geologilor moderni, de sigur că s'ar vedea câtă dreptate a avut Ptolomeŭ să împartă braţele Dunăriĭ în despărţiri și gurĭ.

Prin insula Peuce, mare cam cât Rodos după cum spune *Scymnus de Chios* - trebue să se fi coprins tot triunghiul d'intre Isaccea, Babadag și Dunavĕţ.

Numaĭ așa se satisface și spusele bine informatuluĭ geograf *Strabo,* că insula Peuce era locuinţa *Bastarnilor Peucini.*

Putea trăi un popor în deltă, acum 19 vécurĭ, când în 1860, *Engelhardt* abia numera douĕ-spre-zece miĭ suflete?

Și care era întinderea delteĭ, consistenţa terenuluĭ și condiţiunile de traiŭ, ca să admitem că la începutul creĭ creștine, s'aŭ putut hrăni Bastarniĭ Peuciniĭ?

De sigur, că eĭ aŭ trăit nu prin bălţile delteĭ, ci în triunghiul coprins între Isaccea, Babadag și Mahmudia.

Descriere topografică.

Dunărea, îngroșată de numerósele rîurĭ ce primesce în cursul eĭ, ajunge în punctul Ceatal saŭ furca Ismail cu un debit de apă de 507.760.000 m. c. pe zi.

Aci se bifurcă în douĕ braţe principale: cel de la Nord, *Chilia,* prin care se scurge a 17/27ª parte din volumul apelor, adică 5780^{mc}. pe secundă; după un parcurs de peste 100 km., se varsă în Mare prin 10 gurĭ, carĭ începênd de la Nord spre Sud — sunt: *Belgarod, Ociacof, Racof, Ancodinof, Otnoino, Pesceanoi, Noul-Stambul, Cubanscoie, Stari-Stambul* și *Baba-Hasan.*

Din acestea, numaĭ cele douĕ din urmă ne aparţin, frontiera trecênd pe gura Stari-Stambul, ast-fel că la Mare avem douĕ insule: *Popina Mare și Mică.*

Pe drept, tóte gurile acesteĭ micĭ delte trebuiaŭ să rĕmână de partea Dobrogieĭ, începênd de la Ociacov, căcĭ pe aci trecea frontiera între Moldova și Turcia până la 1878 și decĭ cedându-se Rusieĭ cele 3 judeţe din Moldova, hotarul trebuia să fi rĕmas pe gura Ociacov.

De la Ceatal Ismail, braţul Chilieĭ se îndréptă 24 km. către Nord și până la orașul Ismail descrie douĕ coturĭ: Pătlăgeanca și Ceatalchioĭ; apoĭ o apucă către S.E., unde descrie cotul dintre Bugeac și Pardina, la Nord de care, braţul Chilia se împarte în maĭ multe alte braţe secundare, ce nu se unesc de cât la orașul Chilia-Vechie, după 22 km. de curs și după ce aŭ închis între ele opt insule, din carĭ numaĭ patru sunt ale nóstre: *Tătarul-Mic,* numit și *Cap de drac* (supr. 600 hectare), *Dalerul-Mic și Mare* (ambele 380 hectare suprafaţă) și *Tătarul-Mare saŭ Ivaneski-Tatarski* (suprafaţa 1500 hectare).

La aprópe 5 km. spre răsărit de Chilia-Vechie, braţul se ramifică din noŭ, pentru

[1]) K. F. Peters, op. cit. Charta.

www.ziuaconstanta.ro

a se reuni la Periprava. Patru ostróve sunt închise între aceste brațe, din carĭ numaĭ *Cernofca saŭ Meslinul* și *Babina saŭ Ciornoì* aparțin Dobrogieĭ.

Pentru cea din urmă óră, brațul se ramifică la orășelul Vilcov în cele 10 brațe despre carĭ am vorbit, formându-se ast-fel o deltă mică, a Chilieĭ, în marea Deltă a Dunăriĭ.

Nicĭ unul din cele 10 brațe nu era propriŭ navigațiuniĭ. Rușiĭ — cu tótă opunerea Comisiuniĭ Europene Dunărene — aŭ adâncit gura și brațul Ociacov, ast-fel că vapórele lor aŭ acum acces din Dunăre la Mare prin Canalul Ociacov.

Adâncimea brațuluĭ Chilia este coprinsă între 7—24 metri; iar lărgimea sa normală este de 300 metri.

Al doilea braț principal al Dunăriĭ este *acel al Tulceì,* care póte fi considerat ca o continuare către răsărit a fluviuluĭ și care conține a 10/27ª parte din volumul apelor.

Acest al doilea braț se recurbéză către S.E., până la orașul Tulcea; aci apa dând de masele stâncóse ale *Colniculuì Horiĭ,* ca amețită în cursul eĭ vertiginos se învârtesce în loc, maĭ înainte de a'șĭ continua drumul către N.E.

Din acéstă causă se formézā în fața orașuluĭ Tulcea un anafor, care opune marĭ piedicĭ navigațieĭ.

Brațul Tulceĭ n'are maĭ mult de 7 km. lungime, socotită de la Ceatal Ismail, până la bifurcația luĭ în alte douĕ brațe secundare la punctul *Ceatal Sf. Gheorghe.*

Brațul Sulina se numesce cel care curge către răsărit; el conține a 2/27ª parte din volumul apelor saŭ 800mc. pe secundă, are — în urma îmbunătățirilor și tăieturilor ce-ĭ s'a făcut — o lungime numaĭ de 63 km. și o adâncime în tot cursul luĭ de 7 metri. Este pus sub îngrijirea Comisiuniĭ Europene Dunărene, care i-a dat o direcție aprópe în linie dréptă, prin tăierea numeróselor coturĭ, transformându-l într'un canal cu taluzele căptușite. Lărgimea brațuluĭ Sulina nu e nică-ierĭ maĭ mică de 100 metri.

Fig. 33. — Colnicul «Hora Tepe» și Monumentul reanexăriĭ Dobrogieĭ. (Tulcea).

Sf. Gheorghe este brațul, care curge către S.E. și conține a 8/27ª parte din volumul apelor, saŭ 2600mc. pe secundă. Prin numerósele sale coturĭ, lungimea acestuĭ braț este de 105 km., iar lărgimea luĭ e coprinsă între 250—400m. Adâncimea medie 7 metri.

Gura sa este împărțită în douĕ prin insula *Ostrovoc*: gura principală și *Olinca,* în cursul căreia sunt treĭ insule; pe cea maĭ extremă se află instalat *un far.*

In fața guriĭ Sf. Gheorghe și la o milă depărtare, s'a format o insulă prin deposite aluvionale și care în 1854 era sub apă, astă-zĭ este vizibilă și opune marĭ piedicĭ navigabilității acesteĭ gurĭ. Insula se numesce *Sacalin.*

In fine ca o ultimă ramificație, se desface din brațul Sf. Gheorghe, *gârla Dunavețuluĭ,* care conține 1/100ª parte din debitul de apă al acestuĭ braț, saŭ 1.650.000m.c. pe ḑi.

Dunavețul curge în *lacul Razelm,* după ce a descris o mulțime de coturĭ carĭ iĭ măresc lungimea.

Strânsă între douĕ laturĭ de brațele Chilia și Sf. Gheorghe, Delta are aprópe forma unuĭ triunghiŭ isoscel cu baza la Mare (63 km.), iar cu vîrful la Ceatal-Ismail și a căruĭ suprafață este de 2690 km. p.; dacă socotim și *Insula Dranovuluĭ,* avem o suprafață de 3500 km. p.

www.ziuaconstanta.ro

Înălţimea Delteĭ d'asupra nivelului Mării este la Ceatal-Ismail de 6 metri, aşa că terenul cobóră în pantă de la Vest la Est cu 0.m08 pe kilometru.

Acéstă câmpie imensă de teren aluvional este acoperită în mare parte de mlaştinĭ şi lacurĭ în care creşte trestia. *Pădurile Letea şi Caraorman* maĭ întrerup monotonia regiuniĭ, care în decursul formaţiuniĭ sale, nisipurile mişcătóre s'aŭ imobilizat şi dat nascere numeróselor grindurĭ ce o brăzdéză în tóte sensurile.

Totuşĭ şi acum, nisipurile purtate de vênturĭ violente, ameninţă să acopere cele douĕ pădurĭ din Deltă; măsurile ce s'aŭ luat de serviciul silvic aŭ oprit întru cât-va progresele dunelor.

Tótă Delta póte fi împărţită în douĕ marĭ insule: *Leti şi Caraorman.*

Cea d'întâĭ este tăiată în douĕ de *Gârla Şondeĭ,* care se desface din braţul Chilieĭ la *cotul Aliostiĭ,* pentru a se împreuna cu braţul Sulina la *punctul Şonda,* între milele 24—25.

De acelaşĭ formaţiune cu Delta este şi insula Dranovuluĭ, pentru studiul căreia o vom incorpora la cea d'întâĭ; aşa că în definitiv avem la gurile Dunăriĭ, patru insule: *Ceatalul, Leti* şi *Caraormanul* în Deltă, *Dranovul* la Sud.

1. *Insula Ceatalul* este coprinsă între braţele: Chilia, Tulcea, Sulina şi gârla Şondeĭ; este cea maĭ mică, dar fórte bogată în lacurĭ şi maĭ săracă în grindurĭ.

Cele douĕ-zecĭ şi şépte de lacurĭ ocupă o suprafaţă de 3.138 hectare; maĭ principale sunt nouă: *Fortuna* (809 hectare) aşeḑat în colţul S.E. al insuleĭ; comunică cu braţul Sulina (la mila 32) şi cu Şonda prin *gârla Ciobanuluĭ; Honţul-Mic* (120 hectare) e în comunicaţie cu Şonda prin *gârla Cristicof; Honţul-Mare* (208 hectare), comunică cu braţul Chilia prin *gârla Aliostiĭ* în cotul Aliostiĭ, la apus de care: *Covaciul* (135 hectare), *Ghido* (100 hectare) şi *Siminoca* (148 hectare) în cotul de la Satul-Noŭ. Tóte comunică între ele prin gârle săpate de pescarĭ. Lacul Covaciul comunică şi cu braţul Chilia prin *gârla Covaciul.*

În fine lacurile: *Sideru* (70 hect.), *Savca* (83 hect.) şi *Roşu* (254 hect.) sunt aşeḑate de-a lungul *gârleĭ Vădana,* cu care comunică prin gârle.

Gârla Vădaneĭ este o comunicaţie a braţuluĭ Tulcea (mila 52) cu braţul Chilia la satul Ceatalchioĭ; ea parcurge de la S. la N. *grindul Vădaneĭ,* pe care se află drumul de la Tulcea la Ceatalchioĭ şi Satul-Noŭ, din faţa Ismailuluĭ.

La *podul Roşu,* dă gârla de scurgere a laculuĭ Roşu.

Gârla Păpădia se desface din braţul Sulina la *punctul Ilganiĭ-de-sus* (mila 41) şi se scurge tot în acest braţ la mila 32 (punctul numit *gârla Ciobanuluĭ).*

Afară de *grindul Vădaneĭ,* ce pornesce din faţa oraşuluĭ Tulcea şi se continuă pe la Ceatalchioĭ, Satul-Noŭ până la cotul Aliostiĭ şi maĭ departe, cele-l'alte grindurĭ sunt micĭ şi de puţină însemnătate: aşa avem pe braţul Chilia: *grindul Aliostiĭ,* la cotul Aliostiĭ; pe braţul Tulceĭ, *grindul Agenţieĭ,* între milele 45—48 şi *grindul Ciobanuluĭ* pe braţul Sulineĭ la mila 34.

Singurul drum de pe acéstă insulă este cel care pornesce din faţa Tulceĭ, pe grindul Vădaneĭ, pe la Ceatalchioĭ, Satul-Noŭ, Aliostiĭ şi se continuă maĭ departe pe ţĕrmul drept al braţuluĭ Chilia.

Insula are 4 sate: *Ceatalchioĭ, Pătlăgeanca* şi *Satul-Noŭ,* aşeḑate pe braţul Chilia şi *Ilganiĭ-de-sus,* pe braţul Sulina la mila 41.

Ea aparţine plăşiĭ Tulcea, sub raportul administrativ.

2. *Insula Leti,* coprinsă între gârla Şondeĭ şi braţele Chilia şi Sulina până la Mare. Este cea maĭ importantă prin mărimea grindurilor, cum şi prin numĕrul localităţilor aflătóre pe dênsa. Cea maĭ mare şi maĭ bogată în păşiunĭ şi pescăriĭ.

Pe dênsa se găsesce *satul Pardina* pe braţul Chilia; *orăşelul Chilia,* la capĕtul mareluĭ grind al Chilieĭ; *cătunul numit «la mila 23»* pe stânga braţuluĭ Sulina, cum şi câte-va locuinţe din faţa oraşuluĭ Sulina, apoĭ în interior, satele de curînd înfiinţate: *Principele Ferdinand* şi *Fântâna Dulce* pe grindul Stipoculuĭ, la movila Mare şi movila Rĕsboienĭ, aprópe de lacurile Liteanca şi Văcaru; iar pe grindul Letea, satele *Letea, Sfiştofca* şi *Satul-Noŭ.*

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Insula aparţine la douĕ plăşĭ: Tulcea şi Sulina. De cea d'întâĭ se ţin satele: Pardina. La mila 23, Principele Ferdinand şi Fântâna Dulce; restul, de Pl. Sulina.

Lacurile şi gârlele iaŭ o însemnată parte din întinderea acesteĭ insule: *Lacurile Costin* şi *Bacim*, (ambele 631 hect.) se întind către răsărit de satul Pardina; primul comunică cu braţul Chilia prin gârlele: *Jossan*, *Retca*, *Comarnischi* şi *Belibrof*, iar cel d'al doilea prin gârla *Iliboca-Suhatu* comunică spre răsărit cu *lacul Batacu* (137 hect.).

Gârla Batacu face să comunice lacul Batacul cu grupul lacurilor: *Babina*, *Matiţa*, *Velichi-Merhei*, *Jăpcile Saonul*, *Dovinca*, *Roşca şi Merheĭ* care depind de ele, prin gârle de legătură. Grupul acestor lacurĭ ocupă o suprafaţă de 2420 hect., comunică şi cu braţul Sulina între milele 23—24, prin *gârla Lopatna*.

La Sud de acest grup, în deschizătura Mareluĭ M se află grupul lacurilor: *Carcevat*, *Trioxorul*, *Cablovat* şi *Bogdaproste*, cu suprafaţă totală de 809 hect.; comunică între ele prin gârle săpate de pescarĭ, cum şi cu braţul Sulineĭ între milele 22—23.

La primul cot al Mareluĭ M sunt douĕ lacurĭ: *Liteanca şi Văcarul*, carĭ comunică cu braţul Sulina între milele 23—24 prin *gârla Liteanca*.

La al doilea cot al Mareluĭ M, *lacul Răducul*, comunică cu braţul Sulina, între milele 12—13, prin *gârla Răducu*.

Gârla Pardina, porneşce din punctul Pardina către răsărit, până la *grindul Chilieĭ* şi aci se întórce în unghiŭ drept pe marginea apusană a acestuĭ grind, curgênd către N. până la 1½ km. în sus de orăşelul Chilia-Vechie. Ea servesce de scurgere grupuluĭ de lacurĭ Babina, Matiţa, Velichi-Merheĭ, etc.

Lacul Tatanir cu o suprafaţă de 665 hect, e înconjurat de micile lacurĭ: *Pojareţ*, *Bisagi-mic*, *Bisagi-Lung* şi *Cărpănos*, tóte în suprafaţă de 238 hect.

Lacul Tatanir comunică cu braţul Tătarul al Chilieĭ prin *gârla Zabara* şi cu *Japca Slacomul* prin *gârla Ismailciuc* tot cu acest braţ.

Maĭ puţin însemnate sunt lacurile: *Fudulu*, *Maxinciu şi Baciu*, carĭ comunică între ele prin *gârla luĭ Chiriac* şi cu braţul Tătarul prin *gârla Fudulu*.

Gârla Sulimanca servesce de deversoriŭ grupuluĭ lacurilor: Babina, Matiţa, Velichi-Merhei, etc., în braţul Cernofca, la 3 km. în amonte de satul Periprava.

Cele treĭ grindurĭ marĭ ale insuleĭ Letea represintă o suprafaţă de peste 220 km. p.

Grindul Stipoca, începe din braţul Chilia, în apropiere de Pardina şi se întinde către răsărit pe maĭ bine de 20 km. lungime şi o lăţime ce variază între 1—2 km.; de o dată se lăţesce până la 4 km., pe o distanţă de 6 km., şi iarăşĭ se îngustează lângă lacul Batacu.

Pe partea cea maĭ lată a acestuĭ grind se găsesc douĕ movile: *movila Mare* şi *Rĕsboieni*. Pe cea d'întâĭ se află satul *Principele Ferdinand* şi puţin maĭ la apus, lângă o fântână cu apă potabilă, satul *Fântâna Dulce*. Movila Rĕsboienĭ a fost lăsată ca adăpost vitelor, în timpul crescerĭĭ apelor.

Spre răsărit de lacul Batacu, grindul se strîmtează numaĭ cât un drum, şi luând direcţia către Nord se împreună cu grindul Chilia

În tot lungul grinduluĭ Stipoc, un drum de căruţe face legătura între satele Pardinaĭ Principele Ferdinand, Fântâna Dulce cu orăşelul Chilia.

Grindul Chilia. Nică-ierĭ în deltă nu e o apariţiune maĭ curiósă ca acest grind. Pămêntul luĭ nu este ca cel din restul Delteĭ: un amestec de nisip cu scoicĭ, ci un lut consistent, ca în interiorul Dobrogieĭ. Între împrejurimile mlăştinóse de care e înconjurat, grindul Chilieĭ apare ca o insulă, iar pe marginile luĭ sunt numaĭ sărăturĭ, carĭ dacă nu sunt destul de bune pentru semănăturĭ, produc în schimb nisce păşunĭ excelente. Marginile alcătuite din sărăturĭ sunt ceva maĭ jóse; însuşĭ grindul, nu numaĭ că e destul de înalt, dar are pe dênsul şi treĭ movile, carĭ par a fi naturale.

Pe acest grind se face o bună agricultură şi în tótă întinderea luĭ este parcelat locuitorilor orăşeluluĭ Chilia.

Forma grinduluĭ este ca o pară cu vîrful în jos. Pe la apus curge *gârla Pardina*. Spre Nord se sprijină pe Dunăre la orăşelul Chilia-Vechie şi anume, parte pe braţul Tătarul, parte pe braţul Chilia.

www.ziuaconstanta.ro

În lungul acestuĭ grind se află drumul ce vine de pe grindul Stipoca și duce la Chilia.

La răsărit de el și dincolo de grupul lacurilor Matița, Babina, etc. și gârla Sulimanei se află cel d'al treilea *grind al Leteĭ*, care se întinde de la Periprava, de pe brațul Chilia, de-a curmezișul întregeĭ insule, până aprópe de brațul Sulina. Pe acest grind se găsesce și vestita *pădure Letea*, fórte întinsă, care odată era numaĭ de stejarĭ, dar care astă-zi e maĭ mult de plopĭ. Satele aflătóre pe acest mare grind sunt: *Periprava, Sfișofca, Satul-Noŭ și Letea.*

Pe tóte părțile împădurite ale acestuĭ grind se vĕd nenumĕrate movile de nisip, dintre care unele sunt deja fixate, prin iarba ce cresce pe ele; altele sunt însă mișcătóre. De la Letea în sus spre Periprava sunt nisce întinse câmpiĭ de sărăturĭ, ce daŭ o minunată pășune, de aceia crescerea vitelor pe marele grind al Leteĭ este destul de însemnată și ar putea fi făcută în maĭ marĭ măsurĭ, dacă populația ar fi maĭ deasă ca astă-zi.

În partea despre Mare a acestuĭ grind sunt de asemenea intinse pășunĭ de fórte bună calitate.

Drumurĭ numeróse pun în legătură Periprava cu satele de pe grind, iar către Sud sunt douĕ drumurĭ: unul la mila 23 și altul la Sulina.

Din el se ramifică o mulțime de alte grindurĭ maĭ micĭ: *grindul luĭ David, Caplevata, Mucinicul, Pocorăscilor, Calului, Comoreica, Răducu, Jidanului* și alte multe, tóte fórte rodnice în pășunĭ.

De-alungul cósteĭ Mării, spre N. de Sulina se află un grind strîmt, numaĭ cât ar merge o căruță, apoĭ începe a se lărgi de la *Cârciuma luĭ Gherasi* spre *capul Mosorali*, al patrulea cap din Dobrogia. Aci se află iarăș un grind excelent pentru crescerea vitelor.

În lungul brațuluĭ Chilia, un grind se continuă de la cotul Aliostiĭ pe la *Pardina, Coliba-Popiĭ, Tatanir, Fudulu,* până la Chilia. E strîmt, numaĭ cât merge o căruță și e străbătut de un drum. La Tatanir și Fudulul se prelungesce către Sud.

Prin rectificarea brațuluĭ Sulina între milele 8—27 a rĕmas de partea insuleĭ Letea douĕ micĭ insule. Canalul dintre milele 8—18 a tăiat capătul nordic al *grinduluĭ Caraorman*, așa c'a rĕmas în dreptul mileĭ 12 un noŭ grind în insula bucleĭ a doua a Mareluĭ M.

3. *Insula Caraormanuluĭ saŭ a Sf. Gheorghe*, coprinsă între brațele Sulina, Sf. Gheorghe și Mare, a fost modificată prin tăieturile aduse brațuluĭ Sulina; așa: prin tăietura dintre milele 40 41 a rĕmas insuleĭ Ceatal, insula de la satul Ilganiĭ de sus; prin tăietura făcută între milele 32-27, s'a dat aceleiașĭ insule teritoriul numit *Monodendri* și în fine prin cele douĕ canale în prelungire, carĭ aŭ scurtat cotul Mareluĭ M, între milele 8—27 a rĕmas de partea insuleĭ Letea tot terenul din cele douĕ bucle ale luĭ M.

Pe acéstă a treia insulă se află aședat *orașul Sulina* și nouă sate: *Ilganiĭ de jos* pe brațul Sf. Gheorghe în fața satuluĭ Prislav; *Principele Carol,* pe rectificarea brațuluĭ Sulina, între milele 41—42; *Uzlina,* pe cotul descris de brațul Sf. Gheorghe în fața satuluĭ Morughiol; *Gorgova* pe brațul Sulina, drept mila 29; *Carmen Silva și Floriile,* pe rectificarea bucleĭ a doua a Mareluĭ M., puțin la apus de care se află *frumosul obelisc* al inaugurăriĭ tăieturiĭ bucleĭ a doua a luĭ M; *Caraorman* în pădurea cu acest nume; *Litcov* maĭ la Sud pe grindul Caraormanuluĭ și *Sf. Gheorghe* la gura brațuluĭ.

Este tot așa de bogată în lacurĭ și gârle ca precedenta; are însă maĭ puține și maĭ micĭ grindurĭ de cât ea; de aceia este și maĭ săracă în pășunĭ. În schimb însă este bogată în pescăriĭ.

Lacul Gorgova, are o suprafață de 1200 hect.; la vestul luĭ sunt alte 3 maĭ micĭ ghioluri: *Paparnicul, Catinețul mare și mic;* câte trele aŭ 170 hect. suprafață și comunică cu lacul Gorgova prin gârle săpate de pescarĭ.

Lacul Gorgova comunică cu brațul Sulina, între milele 29—30 prin două micĭ gârle: *Grecef* și *Simion Iacob.*

Lacul Obretin în prima buclă a Mareluĭ M.; a fost tăiat în douĕ de canalul dintre milele 18—27, reducêndu-ĭ simțitor suprafața. Partea remasă spre S. comunică cu lacul Gorgova printr'o gârlă.

www.ziuaconstanta.ro

Pe la marginea de S. a laculuĭ Gorgova, trece *gârla Litcov* ce 'ĭ servesce de scurgere. Pare a fi o continuare a *gârleĭ Rusca* ce vine din braţul Sf. Gheorghe. Litcovul a fost probabil un vechiŭ braţ al Dunăriĭ; el merge către E. vre-o 12 km., apoĭ se întórce în unghiŭ drept către S., pentru ca după un curs de 18 km. să iasă în braţul Sf. Gheorghe la *punctul Pârvoloca.*

Spre apus el are comunicaţie şi cu braţul Sulina la milele 32 şi 27.

Grupul de lacurĭ Isacov-Uzlina are o suprafaţă de 1564 hect. şi coprinde lacurile: *Isăcelul, Isacov, Uzlina, Uzlineţ, Markel* şi altele maĭ micĭ.

Ele comunică de o parte prin Litcovul cu lacul Gorgova, iar pe de alta prin *gârla lui Iosef Pavlof*, cu braţul Sf. Gheorghe.

Lacul Gorgoştelul, are 60 hect. suprafaţă, comunică cu Litcovul printr'o gârlă.

Lacul Erenciuc, cu 287 hect. suprafaţă; are o formă încovoiată şi comunică cu braţul Sf. Gheorghe prin douĕ gârle.

Lacurile coprinse între grindul Caraorman şi Mare sunt: *Puiuleţ* (556 hect.) *Lumina* (259 hect.), *Puiu* (400 hect:), *Potcóva* (44 hect.), *Roşu* (1291 hect.) şi *Roşuleţ* (230 hect.). Ele comunică cu braţul Sulina prin douĕ gârle: *a luĭ Tudor Vătafu* (la mila 7) şi *Bursuca*, continuarea *gârleĭ Împuţita* (la mila 2).

Gârla Împuţită, comunică şi cu Marea prin douĕ ramificaţiunĭ: *gârla Bivolul* ese la mila 4 şi alta *gârla Impuţită* la mila 7.

Uscatul nu e tot aşa de bine represintat.

Cel maĭ mare dintre grindurĭ este *acel al Caraormanuluĭ*, care se întinde între amândouĕ braţele dunărene, de la *punctul Ciamurlia* (satele Carmen Silva şi Floriile), până la *Cherhanaua Ivancea* de pe braţul Sf. Gheorghe.

Pe acest fórte frumos grind se găsesc treĭ pădurĭ de stejarĭ amestecaţĭ cu plopĭ: *Caraormanul, Erenciuc şi Serecu;* acésta din urmă este ceva maĭ mică şi maĭ rară.

Locurĭ de arătură sunt destule, dar maĭ ales păşunĭ bune şi întinse, carĭ hrănesc cu prisosinţă numerósele vite de tot felul şi hergheliile de caĭ ale locuitorilor din cele douĕ sate: Letea şi Caraormanul.

În tus-trele pădurile se vĕd sume de movile de nisip; multe din ele sunt mişcătóre şi ameninţă a acoperi partea de S. a satuluĭ Caraorman.

Unele, şi maĭ ales cele din pădurea Serecu, sunt deja fixate prin iarba ce a crescut pe ele.

Din grindul Caraorman se ramifică o sumă de grindurĭ maĭ micĭ, cu excelente păşunĭ; cele maĭ de sémă sunt: *Lumina, Mahmudul, Mocanuluĭ, Plopiĭ, Solonţul, Puiul, Roşu, Ivancea, Erenciuc, Puiuleţul, Litcovul, Roşculeţ, Gorgoştelul, gura Lupuluĭ* şi încă vre-o câte-va, pe care să găsesc sărăturĭ destul de întinse, întrebuinţate pentru păşunarea vitelor, dar maĭ ales a oilor şi caprelor.

Un al doilea grind însemnat, insă maĭ puţin întins este *grindul Sărăturile*, de-a lungul Mării, la N. de satul Sf. Gheorghe.

Grindurĭ ramificate din el, cum şi altele vecine satuluĭ, sunt: *Purcelul, Cazacul, Nicoli, Comârzan, La plopi, Nica, Grinduşele, Zaporojenĭ, Sterpul, Cruglic, Moş Cazacul* şi altele.

Pe grindul Sărăturile sunt bogate şi întinse păşunĭ, carĭ hrănesc numeróse turme de oĭ şi capre.

Nisipurile mişcătóre de la răsăritul satuluĭ Sf. Gheorghe ameninţă să acopere satul, vechiul cimitir este deja acoperit.

Pe grind se află şi un *lac numit Sărăturile.* Vrednic de notat este faptul, că pe acest grind se găsesc câte-va fântânĭ cu excelentă apă de bĕut, de şi aprópe pe tótă întinderea luĭ este numaĭ sărătură.

Drumurile ce străbat acéstă insulă sunt: cel de pe grindul Caraorman, pornesce de pe braţul Sulina la satul Floriile, merge către S. prin Caraorman şi duce la *Cherhanaua Ivancea*, în faţa căreia se opresce drumul ce vine de la Dunavĕţ, de-a lungul maluluĭ drept al braţuluĭ Sf. Gheorghe.

De la Cherhanaua Ivancea e un alt drum către N.E., care duce la Mare, drept la mila 8.

www.ziuaconstanta.ro

In fine drumul de pe cósta Mării, de la Sf. Gheorghe la Sulina.

4. *Insula Dranovului*, coprinsă între brațul Sf. Gheorghe, Mare, lacul Razelm și gârla Dunavățului.

Nu are nicĭ un sat pe dênsa și aparține plășilor: Tulcea la apus, Sulina la rĕsărit.

Totuși insula nu este nelocuită. Are și ea grinduri nu așa de mari, ca cele precedente, însă tot atât de frumóse și productive; ast-fel, între cele mai întinse: *Crasnicola* și *Hudiul*, ceva mai mic *Belciugul; Cerneț-Florii*, cel mai mare din tótă insula, apoi altele mai micĭ dar productive: *Frasinul, Priboina, Cerneț-ul, Muscă, al lui Vasile, Olinca, Ciumacul, Perișorul, Cherhanaua-Arsă, al Grecului, Dranova, Clineț-ul, Gruhlia, Radului, Calinova, Dunavățul* și alte vre-o 10 mai mărunte.

Lacul cel mai însemnat al acestei insule este *lacul Dranova*, în comunicație cu 3 sau 4 ramificațiuni ale *gârlei Dunavățul* cu *gârla Cerneț-ul-Florii* și avênd ca vĕrsare în lacul Razelm, scurgerea ce se chiamă *gura Dranovului*,

Alte lacuri mai micĭ sunt: *Zetonul-Vechiu, Ciumacul, Gruhlia, Belciugul, Priboina* și alte opt sau zece, presărate paralel cu Marea pe grindurile și între grindurile enumĕrate mai sus.

Mai vrednic de luat aminte este faptul, că prin insula Dranov își face drum *Dunavățul* spre marele lac Razelm, pe care îl alimentéză cu apă dulce din Dunăre.

Gârla acésta se desface din Brațul Sf. Gheorghe și, făcênd o mulțime de curbe de la obîrșia ei, din dreptul satului Dunavățul-de-sus, trece pe sub póla crestei pe care se află acest sat și Dunavățul-de-jos și de aci se desparte in două: o gârlă, păstrându-și numele de Dunavățul, plécă la S.; iar o alta către apus pe sub *cetatea Zaporojenilor*, unde se întâlnesce cu o gârlă ce vine din lacul Sarinasuf, și după ce se unesc, plécă mai intâiu spre S.. apoi se inclină către apus și se varsă în Razelm, sub numele de *gârla Clineț-ul*. Mai la S. de *gura Clineț-ului* se varsă Dunavățul, tot în Razelm și tot cam în dreptul micei *insule Popina*, ca și Clineț-ul.

Încă mai la S. se varsă *gârla Deveatca* (o ramificație a Dunavățului) intr'un frumos golf al Razelmului, fórte stimat pe pescari și numit *golful Holbina*, iar mai la S.E. se află *gura Dranovului*. Decĭ prin aceste 4 gurĭ primesce Razelmul, de partea răsăriténă, apă dulce din Dunavĕț, Clineț și Cerneț prin lacul Dranova.

Dacă decĭ acéstă insulă a Dranovului are atâtea pășuni, atîtea bălți și gârle cu pește și pe de-asupra, Marea, Dunărea, și Razelmul, cum de a rĕmas nelocuită? Cum de nu sunt căutate atîtea avuții ce trebue să fi avênd?

Sate, pe insula Dranov, nu sunt; dar nicĭ nelocuită nu este, căcĭ cherhanalele pescărescĭ de către Mare, pe țĕrmurile gârlelor și lacurilor arătate sunt fórte numeróse, iar câșlele păzitorilor de vite de tot felul sunt abondent presărate pe tóte grindurile ce numirăm. Comunitatea Mănăstirei Cocoșul are aci, la Perișor, sute de vacĭ și iepe fătătóre. Însă cine le scie câte sunt acele cherhanale și câșle? De unde sunt veniți ómenii ce le locuiesc și unde se duc?

Nimic din tóte acestea nu se știe, de și, cu durere trebue constatat, că insula Dranovului este și nu este încă luată în stăpânire, de stăpânirea românéscă.

Se povestesce despre nisce pescarĭ eremiți, locuind pe insulele plutitóre din lacurĭ; acești a es la drumurĭ cu vînatul pescăresc la anume date, când nu'l vênd, ci îl schimbă pe mâncare și pe haine, temêndu-se că dacă ar avea banĭ ar fi asasinați de o mulțime de făcătorĭ de rele ascunșĭ prin cetele de pescarĭ.

Se mai povestesce despre rapturĭ de femeĭ, carĭ ar fi forțate să trăiască cu mai mulți pescarĭ; mai mult: se povestesce despre urĭ sĕlbatice, despre rĕsbunărĭ înfocate și despre omorurĭ între pescarĭ, ce nu aŭ fost descoperite nicĭ odată. Și din când în când se plimbă vorba, că între numerósele cete de pescarĭ ar fi ascunșĭ și unii agenți și chiar oficerĭ străinĭ. De sigur, că vor fi exagerate aceste povestirĭ, totuși, tóte aceste dovedesc, că insula Dranovului este necunoscută.

În anul 1897 a fost trimes în insula Dranovului sub-prefectul plășii Sulina însoțit de mai mulți jeandarmi, ca să exploreze acéstă regiune; după câte-va zile s'a întors cu

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

vestea, că a întâlnit o sumă de ómenĭ, carĭ aŭ luat-o la fugă, îndată ce aŭ dat cu ochiĭ de jeandarmĭ și că nu s'aŭ maĭ întors din stuhăriĭ nicĭ după repetate somațiunĭ, că alțiĭ aŭ sărit în lacurĭ și s'aŭ dus în not, iar aceĭ prinși — după multă trudă — nu știaŭ nicĭ un cuvînt românesc, nu 'și dedeaŭ seama pe pământul căreĭ țărĭ se găseaŭ și nu plătiseră nicĭ odată nicĭ un fel de dare, de și profitaŭ de anĭ întregĭ fără control de tóte bunurile câte le are Statul în Insula Dranovuluĭ.

Pentru încetarea acesteĭ stărĭ de lucrurĭ, va trebui să se coloniseze cât se póte de curînd insula Dranovuluĭ cu Românĭ [1]).

Pichete în Deltă.

No	Numirea	SITUAȚIUNEA ȘI DETALIĬ
1	Sf. Gheorghe .	Așeḑat la marginea S.E. a satuluĭ Sf. Gheorghe, lângă pescăriĭ. Bine construit în 1882. Vamă.
2	Sulina	Așeḑat în orașul Sulina in fața cheluĭ. Omeniĭ păzesc la debarcader. Identic ca cel de la Sf. Gheorghe.
3	Mosorali	Așeḑat la Capul Mosoralĭ. Construit în 1890. Omeniĭ păzesc gurile Chilieĭ.
4	Popina	Așeḑat în insula Popina din gura Chilieĭ. Casă de țară.
5	Periprava . .	Așeḑat în satul Periprava și in fața Vîlcovuluĭ. Construit în 1881.
6	Chilia-Veche. .	Așeḑat la marginea orașuluĭ. Construit în 1881. Punct vamal.
7	Dalerul	Așeḑat in insula Dalerul mare. Construit in 1881.
8	Pardina	Așeḑat în satul Pardina. Punct vamal.
9	Gura Aliostiĭ. .	Așeḑat în cotul Aliostiĭ, în fața Bugeaculuĭ.
10	Satul-Noŭ . . .	Așeḑat in Satul-Noŭ din fața Ismailuluĭ. Punct vamal.
11	Ceatal-chioĭ . .	Așeḑat în satul Ceatal-chioĭ. } construite în 1889.
12	Pătlăgénca . .	Așeḑat în satul Pătlăgeanca. } construite în 1889.
13	Ceatalul	Așeḑat la Ceatal-Ismail la mila 54. Construit în 1886.

Companiile de flotilă de la Chilia și Sulina sunt însărcinate: cea d'întâĭ cu paza maluluĭ Dunăriĭ, iar cea d'a doua cu litoralul Măriĭ.

Localităţĭ în Deltă.

În insula Ceatalul:

Pătlăgeanca, cătun ce aparține de comuna Satul-Noŭ; e așeḑat la 16 km. spre S.V. de acesta, pe grindul Vădaneĭ. Are o populație lipovenéscă de 28 familiĭ saŭ 137 suflete, locuind în 38 case și carĭ se ocupă cu pescăritul. Teritoriul cătunuluĭ ocupă o suprafață de 1800 hectare.

Ceatal-chioĭ, cătună pendinte de comuna Satul-Noŭ. E așeḑată pe grindul Vădaneĭ în cotul brațuluĭ Chilieĭ, la 7 km. spre sud de Satul-Noŭ și pe drumul ce vine din fața orașuluĭ Tulcea, trece pe la Pătlăgeanca și duce la Satul-Noŭ. Cătunul e locuit de o populație lipovenéscă de 342 suflete, locuind în 85 case si ocupându-se cu pescăritul. Teritoriul cătunuluĭ ocupă o suprafață de 880 hect. Are o biserică cu hramul Sf. Niculae, zidită în 1870 prin osârdia uneĭ văduve Domnica Belci-Cânci.

Satul-Noŭ, comună rurală, fondată în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia, de un lipovean numit Zimlenschi din Ismail; înainte se chema pe turcesce Ienichioĭ.

Comuna are o întindere de 1560 hect. Populația maĭ mult ruséscă, apoĭ Românĭ, Bulgarĭ și câți-va Ovreĭ, se compune din 271 suflete, locuind în 63 case și ocupându-se cu pescăritul, maĭ puțin cu agricultura și crescerea vitelor. N'are nicĭ scólă, nicĭ biserică. Un drum de care vine din fața Tulceĭ și duce la Chilia.

Ilganiĭ-de-sus, cătun pendinte de Comuna Malcocĭ; e așeḑat pe brațul Sulina, la mila 41. E locuit de 87 suflete ce trăiesc în 21 case și se ocupă cu pescăritul.

Alioștiĭ, punct pe brațul Chilieĭ la gura Sondeĭ, e nelocuit.

---

[1]) Expunerea situațieĭ județuluĭ Tulcea din 1899.

www.ziuaconstanta.ro

Gârla Ciobanului, punct pe braţul Sulinei la mila 34; e nelocuit.

In insula Letea:

Pardina, cătun pe braţul Chilia, la capul grinduluĭ Stipoc, aparţine comuniĭ Satul-Noŭ, de care e departe de 17 km. către răsărit şi legat prin drumul de pe malul Dunăriĭ cu Satul-Noŭ, iar cu cel de pe grindul Stipoc, cu satul Principele Ferdinand. Are o suprafaţă de 2200 hect. Populaţia se compune din 261 suflete, majoritate (169) Ruşĭ, locuind în 47 case şi ocupându-se cu pescăritul. Are o biserică clădită în 1860 de un anume Ştefan Belibov.

Coliba popiĭ din Chilia, e o locuinţă isolată pe malul braţuluĭ Chilia, în faţa Ostrovuluĭ Tătarul.

Tatanir o pescărie pe malul braţuluĭ Chilia, la gârla de scurgere a laculuĭ Tatanir.

Principele Ferdinand şi Fântâna Dulce, două cătune alăturate, înfiinţate la 1 August 1899 pe grindul Stipoc. Sunt locuite de 60 suflete, trăind în 16 case şi ocupându-se cu agricultura, creşterea vitelor şi pescăritul. Locuitoriĭ sunt Romănĭ. Cătunele depind de comuna Satul-Noŭ.

«*La mila 23*», e un mic cătun cu vre-o 2—3 case, în care locuesc 12 suflete ce se ocup cu pescăritul. Ţine de Satul-Noŭ.

Orăşelul Chilia-Vechie, care a avut un trecut fórte sbuciumat prin luptele date sub zidurile acesteĭ cetăţĭ, căcĭ tăcutul oraş de acum era fortificat înainte vreme.

Numele sĕŭ ne aduce aminte de eroul grecilor, Achille, al căruĭ cult — se zice — a fi fost fórte respândit aci, de unde şi numele *Achillea* şi maĭ târdiŭ *Chilia* dat acestuĭ oraş; uniĭ scriitorĭ pretind a se fi numit *Lycostomo*, aşa o numiaŭ genoveziĭ şi însemna «gura lupuluĭ».

La Chilia se afla un castel, care prin secolele XII şi XIII era sub stăpânirea Bizantinilor, după spusele scriitoruluĭ Nicetas Choniates şi era zidit de aceştia într'o insulă — probabil prin secolul al VI-lea.

Pe timpul năvălirilor Tătarilor, istoria Chilieĭ tace şi reapare pe la 1381 sub stăpânirea Genovezilor, care o cuceresc de la Bulgarĭ.

De la Genovezĭ, Chilia a fost cucerită de Mircea după 1403; iar maĭ apoĭ înainte de moartea luĭ Mircea, Alexandru reusesce să pună stăpânire pe ea, pe la 1412, nu se scie prin ce împrejurărĭ. E posibil ca Mircea să fi stăpânit Lycostomul, iar Moldoveniĭ, Chilia-Nouă.

Moldoveniĭ aŭ dat Chilia Ungurilor, «ca s'o apere contra Turcilor» adaogă cronica moldo-polonă; iar Unguriĭ, aliaţilor lor, Muntenĭ.

In timpul domnieĭ luĭ Vlad-Ţepeş, Turciĭ atăcară în 1462 cetatea. Chalkokondylas spune, că la acest atac aŭ participat şi Moldoveniĭ luĭ Ştefan-cel-Mare. Incercările aŭ fost infructuoase, iar Chilia a rĕmas tot a luĭ Vlad, până în timpul domnieĭ luĭ Radu-cel-Frumos şi într'o Sâmbătă, 26 Ianuarie 1465, cetatea căḑu în mâinile luĭ Ştefan.

Dominaţiunea moldovénă nu fu însă de lungă durată, căcĭ prin 1469 se rĕspândi sgomotul, că o flotă turcéscă se pregătesce să atace Chilia.

In cursul campanieĭ urmată între Ştefan şi Turcĭ, în 1475, Chilia a fost ocupată de aceştĭ din urmă, însă reluată de Domnul Moldoveĭ, după victoria de la Racova.

Mahomed II prepară o nouă expediţie pentru cucerirea Chilieĭ şi după căderea Caffeĭ, la 6 Iunie 1475, tótă flota turcéscă se îndreptă asupra cetăţiĭ moldovene, aci trebuia să se întrunéscă cu armata de uscat, ca să atace Chilia de două părţĭ. Moldoveniĭ însă dărâmară cetatea şi se retraseră.

Ştefan puse să se construiască o nouă cetate pe malul stâng al braţuluĭ.

Cronica de la Bistriţa zice, că construcţia a durat de la 22 Iunie, până la 16 Iulie 1479, iar în 1482 architectul italian Ion Provana, zidi în acéstă nouă Chilie biserica Sf. Nicolae, ce se vede şi astă-zĭ.

Dar şi acéstă cetate cade în mâinile Turcilor, Miercurĭ 14 Iulie 1484; acelaşĭ sórtă avu puţin maĭ târziŭ şi Cetatea-Albă, cheile-Moldoveĭ, două oraşe comerciale şi tarĭ, cari

www.ziuaconstanta.ro

încetul cu încetul se despărțiră și economicesce de Moldova, cu care eraŭ în strânse legăturĭ comerciale, până la 1538.

Portul înfloritor de odinióră al Chilieĭ nu maĭ servia de cât pentru mărfurile tătărescĭ saŭ Tătarilor, iar pescăriile cele marĭ de aci fură părăsite.

In tot restul secoluluĭ al XVI, Chilia merge spre decadență, iar în locul eĭ se ridică Brăila. Pescăriile începură a se maĭ ridica; ast-fel pe la 1599, Andreĭ Taranowski, trecênd pe aci, însémnă în descrierea călătorieĭ sale «Chilia și locul din Dunăre, la treĭ ciasurĭ de oraș, unde se prind morunii».

Fig. 34. — Vederea Chilieĭ (după Kleemann).

In cursul véculuĭ al XVII, Chilia devine oraș tătăresc administrat de Turcĭ. Archidiaconul Paul din Alep o descrie pe la 1659 ast-fel: «e o vestită cetate, cu un castel larg și măreț din vechiŭ, fórte puternic, cu construcțiunea cea maĭ solidă; bine înzestrat cu turnurĭ. Se zice că a fost zidită de Frânciĭ Genovezĭ, pe care Greciĭ i-aŭ chemat în ajutor, dându-le acest castel, care a rĕmas în màinile lor o bucată de vreme. Aci se face cercelare pentru corăbiĭ, echipagiŭ și mărfurĭ. E hotarul Dobrogieĭ și gura canaluluĭ Mării-Negre».

Maĭ vorbesce acest scriitor și despre pescăriile cele marĭ de la Chilia.

O a doua și maĭ prețiósă descriere, este a luĭ Petru Stanislavov, Episcopul latin din Nicopol. El vorbesce întâiŭ cu amănunte bogate și aflate din propria-ĭ experiență de Chilia zidită, cum se spune, de Genovezĭ.

«Cetatea are douĕ porțĭ de fier și douĕ punțĭ care se ridică, e locuită exclusiv de 1600 Turcĭ, în 300 case, cu 4 moscheie. Suburbiile sunt fórte întinse; în ele se coprind 500 case de Tătarĭ, saŭ 3000 de ómenĭ și 5 moscheie de lemn, 400 case de schismaticĭ de diferite națiunĭ saŭ 1600 ómenĭ, douĕ bisericĭ și 3 case de catolicĭ, plus 5 alte de Raguzanĭ, de toțĭ uniĭ și alțiĭ, 30 suflete».

www.ziuaconstanta.ro

In 1770, Ruşiĭ atacară Chilia, care s'a predat la 30 August şi o ţin în stăpânire până la tratatul de la Kiuciuk-Kainardgi, când o înapoiară.

La 23 Octombrie 1790, Potemkin ocupă Chilia cu pierderĭ însemnate. După terminarea rĕsboiuluĭ prin pacea de la Iaşĭ, la 1792, Turciĭ o redobândesc şi aŭ grije a o fortifica

In rĕsboiul din 1806, Chilia se predă fără nicĭ o resistenţă din partea luĭ Hagi-Husein-Aga, în mâinile generaluluĭ Zass.

Prin tratatul din 1812, Chilia-Nouă fu luată de Ruşĭ; iar cea veche rĕmasc a Turcilor, care stăteaŭ încă în castelul genovez de altă-dată, devenit un amestec sărăcăcios de case de pescarĭ. Turciĭ o ocupară militărescc.

La 2 Septembrie anul 1817, braţul Sulina devenind hotar între Ruşĭ şi Turcĭ, Chilia-Veche devine oraş rusesc.

Prin tratatul de la Adrianopoli din 1829, Rusia îşĭ întinse hotarele peste Deltă până la Tulcea.

Stăpânirea ruséscă asupra Chilieĭ-Vechĭ duréză până la tratatul de la Paris din 1856, de atuncĭ dându-se Moldoveĭ teritoriul din Sudul Basarabieĭ, Chilia-Nouă redevine românéscă, iar cea Veche cade în stăpânirea Turcilor [1]).

In fine tratatul de la Berlin, din 13 Iulie 1878, redă Rusieĭ partea cedată Moldoveĭ prin tratatul anterior; iar Chilia-Veche rĕmâne de partea Dobrogieĭ.

Dórme acum oraşul comercial de altă dată, cetatea sub zidurile cărcia s'a vărsat atâta sînge; din tot trecutul glorios, nu i-a rĕmas de cât amintirea.

Acum Chilia-Veche se întinde pe o suprafaţă de 30.000 hectare, din care numaĭ 150 sunt ocupate de vatra oraşuluĭ.

Populaţia luĭ este de 2414 suflete, majoritatea (1289) Ruşĭ, 259 Românĭ şi restul alte naţionalităţĭ. Sunt în oraş 475 case, 8 bordeie, 6 prăvăliĭ, 21 morĭ şi 59 fântânĭ. Are o şcólă mixtă, înfiinţată în 1879. Biericĭ sunt treĭ: una lipovenéscă, clădită în 1865; a doua tot lipovenéscă şi una ruséscă, cu hramul Sf. Voivoţĭ, clădită în 1854.

Budgetul oraşuluĭ se compune:

I. Budgetul ordinar:

la venitur̆ĭ 44.378 leĭ; la cheltuielĭ 41.482; rĕmâne un excedent de 2896 leĭ.

II. Budgetul drumurilor:

25.183 leĭ la venit şi 24.650 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 533 leĭ.

Sunt în acest oraş 524 contribuabilĭ.

Periprava, cătun aşeţat pe braţul Chilieĭ, ţine de comuna Sfistofca. Ocupă o suprafaţă de 3200 hectare, din carĭ 80 hect. vatra satuluĭ. Are o populaţie lipovenéscă de 344 suflete, locuind în 65 case şi ocupându-se cu pescăritul. Satul e în legătură prin drumurĭ ordinare cu Chilia şi cu satele aflătóre pe grindul Letea.

Sfistofca (lipovenesce fluerătură); e comună rurală aşeţată pe grindul Letea; ocupă 6.100 hect. suprafaţă (40 hect. vatra). Are o populaţie lipovenéscă de 697 suflete, locuind în 121 case şi ocupându-se cu pescuitul şi crescerea vitelor. Sunt douĕ şcolĭ şi 2 biericĭ popovite în comună. Ea a fost fondată în secolul trecut de lipoveniĭ fugiţĭ din Vîlcov.

In timpul rĕsboiuluĭ din Crimea, Divizia franco-sardică-turcă a suferit aci fórte mult de friguri, de unde şi numirea de «cuibul frigurilor» dată acestuĭ sat.

Budgetul comuniĭ se compune din:

I. Budgetul ordinar: 4972 leĭ la venit şi 4781 leĭ la cheltuielĭ.

II. Budgetul drumurilor: 250 leĭ la venit şi tot atât la cheltuielĭ. Contribuabilĭ 143.

Ahmudia e o locuinţă isolată pe drumul dintre Sfistofca şi Periprava.

Grădina luĭ Omer, e o grădină cu zarzavaturĭ aprópe de Sulimanca-Seacă.

Satul-Noŭ din plasa Sulina, e comună rurală. Satul datéză de pe la 1860 şi se zice a fi fost fondat de călugărul Sebastian şi un óre-care, Pocaca.

Suprafaţa satuluĭ este de 400 hect. (25 hect. vatra). E locuit de 432 suflete în mare

---

[1]) Maĭ amănunţit se pote vedea istoricul acestuĭ oraş în: «*Chilia şi Cetatea Albă*» de *Iorga*. Din acéstă valorósă scriere am extras.

www.ziuaconstanta.ro

parte Românĭ, ce se ocupă cu agricultura, crescerea vitelor și pescăria. Sunt în sat 196 case, 3 prăvălĭĭ, 6 morĭ și 38 fântânĭ. Are douĕ școlĭ mixte înființate în 1882 și douĕ bisericĭ: una cu hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ clădită în 1864; cea de a doua în Letea, clădită în 1897.

E în comunicație prin drumurile de pe grindul Letea, cu Chilia, Periprava și Sulina.

Budgetul comuniĭ se compune:

I. Budgetul ordinar are la veniturĭ 7776 leĭ, iar la cheltuielĭ 7538 leĭ.

II. Budgetul drumurilor are la veniturĭ 400 leĭ, iar la cheltuielĭ 350.

Contribuabilĭ sunt 188.

Letea (numită de Turcĭ Nedilchioĭ, de la un Pașă, guvernatorul Delteĭ; de Rușĭ se numesce Litca), e o cătună ce ține de Satul-Noŭ. Are 120 hect. suprafață și o populație lipovenéscă de 625 suflete, ce se ocupă cu pescăritul.

In fața Sulineĭ sunt câte-va locuințe, ce țin de orașul Sulina.

Mosoralĭ, o cherhana isolată, unde locuiesc câțĭ-va lipovenĭ din Letea. E așeḑată lângă capul Mosoralĭ.

In insula Sf. Gheorghe:

Ilganii-de-jos, cătun desvoltat din 1899, pe brațul Sf. Gheorghe în fața satuluĭ Prislav. E pendinte de comuna Malcocĭ. Are o populație de 79 suflete, trăind în 14 case și ocupându-se cu pescăritul.

Principele Carol, cătun pendinte de comuna Malcocĭ. A fost înființat la 26 Iulie 1899 pe tăietura de rectificare a brațuluĭ Sulina între milele 41—42, pe un platoŭ ceva maĭ înălțat prin pământul depus de dragă. E un sat curat românesc, locuit de 120 suflete, trăind în 29 case și ocupându-se cu agricultura, crescerea vitelor și ceva pescărit.

Uzlina, cătun pendinte de Caraorman. E așeḑat pe cotul ce face brațul Sf. Gheorghe în dreptul Morughioluluĭ. Are o populație de 78 suflete, majoritate lipovenĭ, ce se ocupă cu pescăritul. Case sunt 14. Inaintea rĕsboiuluĭ, satul era maĭ bine populat, ca acum.

Gorgova, cătun pendinte de orășelul Mahmudia. E așeḑat pe brațul Sulina la mila 29. Are o populație de 177 suflete, majoritate Rușĭ și Lipovenĭ, carĭ trăiesc în 49 case și se ocupă maĭ mult cu pescăritul.

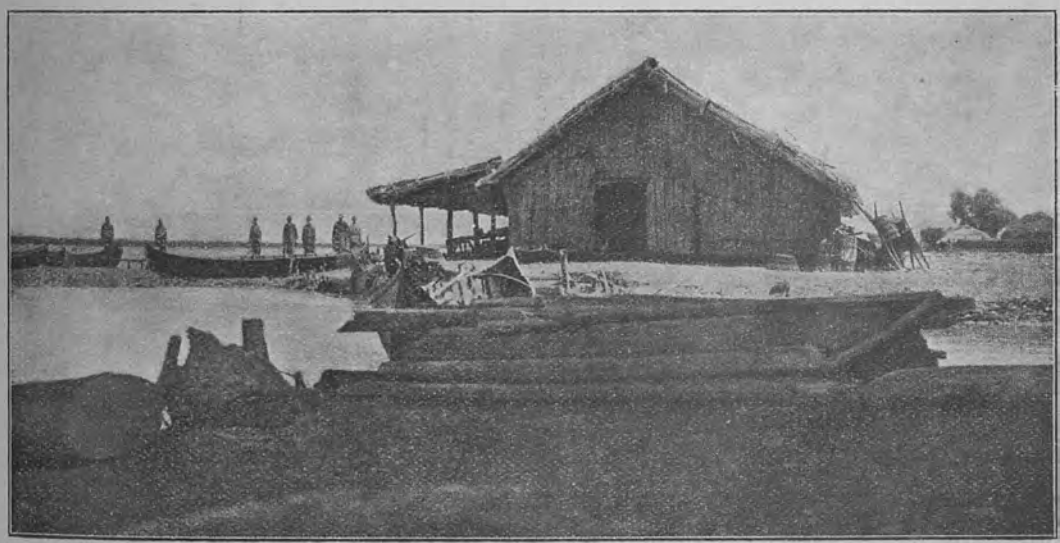

Fig. 35. — Cherhanaua Gorgova. (După Licherdopol).

Carmen Silva și *Floriile,* sunt douĕ sate pendinte de Caraorman, înființate în Aprilie 1900, la mila 12, nu departe de obeliscul pus de Comisiunea Dunăréná în amintirea tăieturiĭ bucleĭ a doua a luĭ M. Populația acestor douĕ sate compusă de Românĭ și în numĕr de vre-o 80 suflete, trăind în 24 case, a plecat acum aprópe tótă.

Caraorman, comună rurală așeḑată pe grindul cu acest nume. Satul a fost înființat

www.ziuaconstanta.ro

pe la începutul acestuĭ secol. Locuitoriĭ de aci, Cerkezĭ și Turcĭ, peste care maĭ veniră și Ruși, eraŭ înspăimântătorĭ prin pirateriile lor.

Comuna ocupă o întindere de 4000 hect., din care vatra satuluĭ are numaĭ 100 hect. Populația de 829 suflete, este majoritate rusă, locuiesce în 127 case și se ocupă cu crescerea vitelor și pescăritul. Are o școlă înființată în 1881 și o biserică zidită în 1875 cu hramul Sf. Dumitru.

Budgetul comuniĭ se compune din:

I. Budgetul ordinar, are la venituri 4460 leĭ și la cheltuelĭ 4533 leĭ.

II. Bugetul drumurilor are la venituri 1330 leĭ și la cheltuelĭ tot atât.

Contribuabilĭ sunt în comună 105.

Litcovul, un mic cătun situat tot pe grindul Caraorman, ține de comuna Caraorman, cu care e legat printr'un drum. Sunt în sat numaĭ 7 case, în care locuiesc 90 suflete, din care numaĭ copiĭ 72. Toțĭ locuitoriĭ sunt Ruși, carĭ se ocupă cu pescăritul și crescerea vitelor.

Sf. Gheorghe (în turcesce Kadîrlez). E un sat fondat în secolul al XVIII-lea de niște pescarĭ ruși, carĭ 'șĭ aŭ făcut și biserică. A împrumutat numele de la acel al brațuluĭ, care așa să numia din evul mediŭ — probabil de la Genovezĭ.

Satul acum e comună rurală și ocupă o suprafață de 52.000 hect., din care 72 hect. formézā vatra satuluĭ.

Are o populație de 829 suflete, majoritate Ruși. Case sunt 144 și 10 prăvălii.

Scólă și biserică sunt în sat. Biserica a fost reparată din temelie în 1880.

Cu câtă satisfacțiune și vădită cinste, spun locuitoriĭ, că cel maĭ mare sprijin la clădirea bisericeĭ l'a dat M. S. Regele.

Moravurile și felul patriarchal de traiŭ al populațiuniĭ muncitóre a Katîrlezuluĭ sunt fórte bine descrise de nuvelistul nostru Crăsescu, care a trăit maĭ mult timp între Ruș̆ĭ pescarĭ, pentru a-ĭ cunósce în de ajuns.

Tot satul e o pescărie al căruĭ stăpân este Iani Milan. Katîrlezul are forma unuĭ dreptunghiŭ cu strade drepte, largĭ și plantate pe de margine cu aninĭ. Casele sunt tóte de-o potrivă de 'nalte, simple și curate; peste tot domnesce ordinea și înfrățirea.

Fig. 36. — Biserica din satul Sf. Gheorghe (Katîrlez). (După Licherdopol).

De remarcat este luxul femeilor în acest sat. La marginea țerĭi, s'ar crede că aĭ de aface cu sălbatecĭ, dar nu este așa. Prin Sulina, femeile își comand îmbrăcămintea în străinătate.

Budgetul comuniĭ se compune, din:

I. Budgetul ordinar, care are 8589 leĭ la venit și tot atît la cheltuelĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

II. Budgetul drumurilor, care are 3606 leĭ la venit și 3000 leĭ la cheltuelĭ.

Sunt în comună 125 contribuabilĭ.

Orașul Sulina. Numele orașuluĭ, ca și existența luĭ nu e tocmaĭ nouă. In secolul al X, împăratul Constantin Porphyrogenitul în opera sa «Despre administrarea Imperiuluĭ», vorbind de cursele pe apă ale Rușilor la Constantinopol zice: «după ce eĭ aŭ coborât cele, șése cataracte ale Nipruluĭ, pot trece în Delta Dunăriĭ la Selinas. Până aci eĭ se tem de atacurile Pecenegilor, iar de la acéstă Selină, nu».

Avem probe despre existența acestuĭ oraș prin secolul XV. Pentru atacul Chilieĭ venise știrea, că în Iulie 1469, flota turcéscă se află la Saline, lângă Chilia.

Cu timpul, gura Dunăriĭ mălindu-se, orașul a început să decadă, așa că prin 1853 nu număra maĭ mult de 1000—1200 locuitorĭ, în cea maĭ mare parte Ionienĭ, Grecĭ și Malteżĭ. Câte-va barace de scânduri saŭ simple colibe de trestie, ridicate pe plaje, serviaŭ de adăpost acestor aventurierĭ, a căror ocupație consista în a despoia, pe o scală mare și prin asociațiunĭ, pe nenorociții căpitanĭ, obligațĭ, din causa obstacolelor ce întâlneaŭ în acest loc, de a recurge la serviciile lor.

Tâlhăria era organisată, și, în mijlocul învălmășeliĭ ce urmară după primele ostilitățĭ pe Dunăre, eĭ o practicaŭ nepedepsițĭ. Intrebuințarea forțată a șlepurilor înlesneaŭ cu deosebire întreprinderile acestor piraţĭ îndrăsneţĭ.

Bărcile lor aveaŭ de ordinar un fund îndoit, care absorbiaŭ o mare parte din grânele momentan extrase din vasele de Mare și restituiaŭ excedentul, când nu puteaŭ scăpa, cu tótă supravegherea căpitanilor.

Numaĭ ast-fel maĭ multe morĭ de vênt lucraŭ continuŭ la îmbucătură, adică pe un punct deșert al cósteĭ la marginea uneĭ câmpiĭ de trestie.

În primăvara anuluĭ 1854, un bastiment de rĕsbŏiŭ, comandat de fiul amiraluluĭ Parker, apăru la Sulina. El vroia să debarce în fața unor vechĭ redute, construite către extremitatea țĕrmuluĭ stâng al fluviuluĭ.

Trecênd, urmat de câțĭ-va ómenĭ înaintea acestuĭ uvragiŭ părăsit, o lovitură de pușcă trasă de la un pas îl omorî. Englezii se rĕsbunară de acest asasinat, bombardând satul, pe care îl prefăcură în cenușe.

Puțin în urmă, gurile Dunăriĭ fură declarate în stare de blocare și exportarea cerealelor din Principate fu întreruptă, până la începutul anuluĭ 1855.

Cu acéstă ocasie, o Divizie de vapóre engleze, care bloca intrarea Dunăriĭ, distruse câte-va uvrage ușor ridicate de armata rusésca aprópe de Sulina[1])

Puțin în urmă blocarea fu ridicată și comerțul Dunăriĭ luă un avênt extraordinar.

O nouă populație, compusă în mare parte din aceleașĭ elemente ca precedenta veni a se instala la Sulina și puțin după aceia, grație lipseĭ orĭ căreĭ autorităţĭ pe ţĕrmul fluviuluĭ, o bandă de piraţĭ de Mare se făcu de fapt stăpână pe intrarea Dunăriĭ. Îndrăsneala acestor banditĭ nu maĭ avu marginĭ. Înșelând confienția căpitanilor, cărora eĭ se presentaŭ ca piloţĭ, nu rare orĭ făceaŭ să se înămoliască în trecere, bastimentul căruia îĭ luase direcțiunea.

Lăsat adesea propriilor sale mijlóce, pentru scăparea vasuluĭ, căpitanul se convingea în fine, că tóte sforțările sale ar fi inutile și atuncĭ își abandona nava, din care piraţiĭ își făceaŭ îndată parte.

Acest brigandagiŭ ne-putênd dura, comandantul trupelor austriace din Principate trimese la Sulina un detașament de 60 soldaţĭ. Acéstă ocupațiune destinată înainte de tóte a îngriji de interesele supușilor austriacĭ, fu o bine-facere pentru comerțul european. In urma mĕsurilor severe luate de Austria, disciplina fu restabilită.

Pentru buna administrație a intereselor comerciale pe fluviŭ, se institui Comisiunea Europeană Dunăréná.

Astă-zĭ nu maĭ sunt obstacolele naturale, care împiedicaŭ navigabilitatea pe fluviŭ; ele aŭ dispărut cu desăvârșire. Dar dispositiunile regulamentare, care aŭ fost succesiv

---

[1]) *Ll. Colonel Drăghicescu.* Op. cit. pag. 234., după Revue maritime et coloniale p. 182 Vol. 68.

www.ziuaconstanta.ro

publicate de comisiunea însărcinată la gură, aŭ făcut să domnéscă în parcursul fluviuluĭ, frequentat de navigaţiunea maritimă, regimul ordineĭ, libertatea şi egalitatea, cărora congresele din Viena şi Paris le pusese începuturile.

Regenerată, moralizată, în contactul uneĭ autorităţĭ europene, ale căreĭ atribuţiunĭ eraŭ pe atât de excepţionale, pe cât starea regiuniĭ cerea activităţiĭ sale, Sulina luă desvoltărĭ repedĭ, care semănaŭ a o prepăra unuĭ rol important.

Cârciumile imprăsciate, care acoperiaŭ plaja şi carĭ serviaŭ de vizuinĭ celor d'intâĭ locuitorĭ aĭ sĕĭ, aŭ fost înlocuite cu construcţiunĭ solide şi regulate. Stabilimente marĭ se ridicară pentru serviciul administrativ. Edificiĭ religióse represint aci cele treĭ principale culte ale orientuluĭ. În timpul Turcilor era scaunul uneĭ căimăcămiĭ şi avea o garnisóna permanentă. Agenţiĭ consularĭ sunt acreditaţĭ şi vederea paviliónelor protectóre, asigura pe marinariĭ, pentru care aceste locurĭ eraŭ altă dată atît de neospitaliere[1]).

În nenumĕratele escursiunĭ ce am făcut în Dobrogia, am vizitat şi oraşul Sulina.

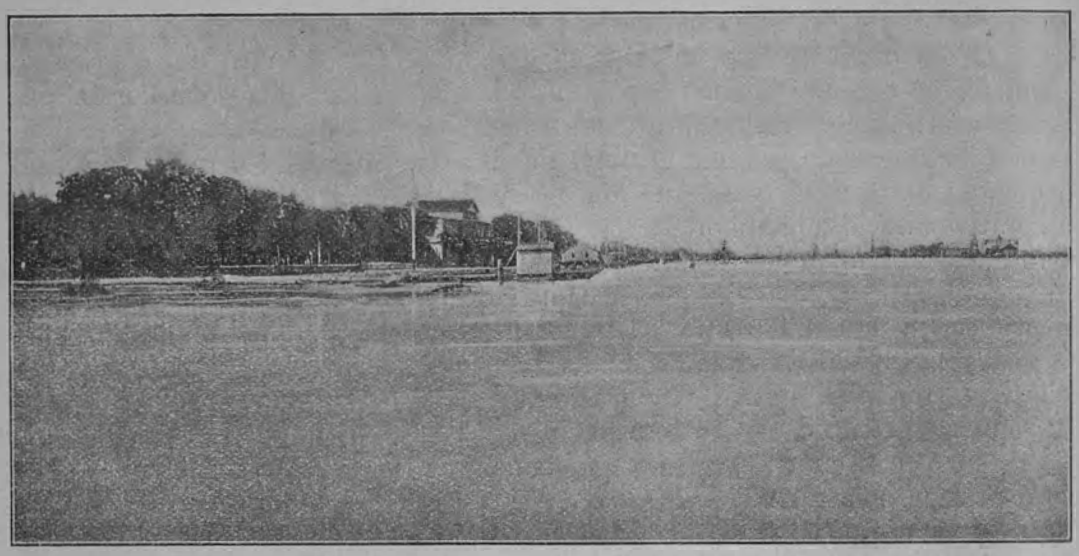

Fig. 37. — Sulina vĕdută de la Mare. (După Licherdopol).

El se întinde de drépta braţuluĭ; numaĭ atelierele Comisiuniĭ sunt pe partea stângă.

Aspectul ce-l presintă călĕtoruluĭ, venind despre Mare, este din cele maĭ măreţe; palatul Comisiuniĭ cu turnul faruluĭ vestesce, din depărtare că se apropie de un oraş mare şi comercial.

Intrând pe canal, oraşul pare a fi nesfârşit, de óre-ce întinderea luĭ este numaĭ în sensul lungimeĭ braţuluĭ (3 km.), lărgimea cea maĭ mare o are către răsărit (500^{m}), subţiindu-se din ce în ce către Apus.

Mlaştinele de la Sud îl opresc a se întinde către acéstă parte.

De la Palatul Comisiuniĭ, în lungul cheiuluĭ, strada principală străbate oraşul de la un cap la cel-l'alt; paralel şi la Sud cu ea sunt alte douĕ străd̦ĭ.

Două-spre-zece altele îl străbat în sensul lăţimeĭ.

Oraşul în partea de Vest este expus inundaţiilor, terenul fiind maĭ jos de către acéstă parte, pe când către Rĕsărit, unde terenul câştigă din Mare pe fie-care an, găsim cota de 2^{m}.8. Mlaştinele de la S. sunt un pericol permanent.

Periodicele revărsărĭ ale fluviuluĭ şi umflarea mlaştinelor de la Sud, daŭ Sulineĭ caracterul unuĭ oraş ce ne amintesce nordul Olandeĭ, unde omul se află continuŭ în luptă cu natura, disputênd terenul Mariĭ şi câştigându-l pas cu pas.

Cu tóte mlaştinele, clima Sulineĭ este sănătósă, graţie vènturilor Mariĭ.

Intinderea proprie a vetreĭ oraşuluĭ este de 82 hectare.

[1]) *Ed. Engelhardt*. Études sur les embouchures du Danube, pag. 52—57.

www.ziuaconstanta.ro

Populația este cosmopolită și flotantă; în timpul verii ajunge până la 7000 suflete. Populația stabilă este socotită la 4913 suflete (803 Romănĭ, 5 Găgăuțĭ, 268 Turcĭ, 22 Tătarĭ, 35 Bulgarĭ, 594 Rușĭ, 7 Lipovenĭ, 2056 Grecĭ, 444 Armenĭ, 173 Evreĭ, 49 Germanĭ, 45 Italienĭ, 117 Albanezĭ, 22 Muntenegrenĭ, 24 Englezĭ, 11 Francezĭ, 17 Polonĭ, 6 Danezĭ, 4 Persanĭ și 211 Austro-Ungarĭ).

Clădirile sunt marĭ și solide: 1186 case, un hotel, 154 prăvălĭĭ și 3 morĭ.

La țărmul Mărĭĭ sunt lazareturile Comisiunĭĭ și carantina; maĭ în interior, mărețul Palat și Spitalul lângă vechiul far, ambele înconjurate de un parc, frumos plantat și fórte bine întreținut; în lungul cheiuluĭ, Palatul Administrativ, agențiĭ consulare (vice-consulĭ Italieĭ, Anglieĭ, Olandeĭ, Suedo-Norvegieĭ și Austro-Ungarieĭ), apoĭ magasinurĭ și către mijlocul orașuluĭ se află piața.

Orașul este bine pavat, iluminat și întreținut; e alimentat cu apă.

Serviciul municipal se exercită maĭ mult de locuitorĭ, fie-care în dreptul proprietățiĭ luĭ.

Fig. 38. — Palatul administrativ din Sulina.

Limba intereselor comerciale este gréca; cu greŭ îțĭ vine a crede că te afli într'un oraș românesc.

Instrucția se predă în douĕ școlĭ primare române, douĕ elene, una germană și una ovreiască.

Bisericĭ sunt: douĕ bisericĭ grecescĭ, una cu hramul Sf. Nicolae și alta Sf. Dumitru, sunt construite între 1860-65; treĭ bisericĭ rusescĭ, una ovreiască, douĕ germane, una anglicană și douĕ giamiĭ; cea maĭ mare numită Hamidia, a fost construită în 1857.

Comerțul propriŭ al orașuluĭ este fórte mic în raport cu numeróscle vase ce trec pe braț. Este un oraș porto-franc. Importul se socotesce la cifra de 162.000 leĭ anual, iar exportul la 208.000 leĭ.

Budgetul orașuluĭ constă din:

I. Budgetul ordinar, are 144.000 leĭ la venit și 143.000 leĭ la cheltuelĭ.

II. » drumurilor » 28.000 » » » » tot atât la cheltuelĭ.

Sunt în oraș 1043 contribuabilĭ.

Ideia de a se colonisa Delta. Inceputurĭ de colonisare.

Numaĭ printr'un studiŭ amănunțit și în urma unor cercetărĭ minuțióse, s'a dovedit că Delta și Regiunea Dranovuluĭ, nu sunt nisce ținuturĭ acoperite peste tot cu stuhăriĭ și neproductive.

www.ziuaconstanta.ro

Din contră pe mulţimea grindurilor destul de bogate în păşunĭ şi pescăriĭ s'ar putea hrăni o populaţie cu mult maĭ numerósă ca azĭ.

Şi să nu se crédă, că tóte aceste bogăţiĭ rĕmâneaŭ neutilizate; din contră, ele erau exploatate de pescariĭ ruşĭ, carĭ fără nicĭ un control beneficiaŭ de tóte bunătăţile de la gurile fluviuluĭ nostru.

Regretatul Prefect Neniţescu, cât timp a stat în capul administraţieĭ judeţuluĭ Tulcea a înţeles, că fraude se săvêrşiaŭ în dauna Statuluĭ nostru şi avu cel d'întâĭ ideia fericita de a coloniza Delta şi Dranovul cu populaţie românéscă.

Prin mórtea prematură a acestuĭ bărbat cu vederĭ largĭ, se risipiră ca un fum inceputurile acestuĭ măreţ proiect, care prinsese rădăcinĭ în scurtul timp de doĭ anĭ.

Modestele colibe de pescarĭ: Ilganiĭ-de-sus, Ilganiĭ-de-jos, Uzlina, Gorgova şi Ciamurlia, Neniţescu stărui a le transforma în sate românescĭ.

Mări, de asemenea cu locuitorĭ aduşĭ din noŭ, populaţia satelor Pătlăgeanca, Ceatalchioĭ şi Pardina.

Infiinţă in Deltă sate nouă ca: Principele Ferdinand, Fântâna Dulce, Principele Carol, Carmen-Silva şi Floriile, înzestrându-le cu case şi cu tóte cele trebuitóre unuĭ traĭ statornic.

De un singur dor era inflăcărat acest apostol al românismuluĭ, vroia să ridice în Deltă un zid de carne vie românéscă, să pună stăpânire românéscă aci, unde elementul etnic era rusesc saŭ rusificat şi în sfârşit să dea agriculturiĭ rodnice a grindurilor, braţele ce-ĭ lipseaŭ.

Piedicĭ de tot felul se opuneaŭ acestuĭ proiect, de locuitoriĭ Ruşĭ din Deltă, carĭ vĕdênd, că li se vor lua din mână o parte din bunurile de care profitaŭ până acum, rĕspândiră printre nouiĭ coloniştĭ temerea, că casele şi gospodăriile lor vor fi înecate de revărsăturile Dunăriĭ.

Aceste sgomote rĕspândite în adins, pentru a speria pe Româniĭ nouĭ aşeḑaţĭ, maĭ craŭ susţinute şi de câţĭ-va rĕĭ-voitorĭ din Tulcea, carĭ calomniaŭ colonizarea Delteĭ cu Românĭ.

Până la un óre-care punct strigătele lor aŭ avut de efect, emigrarea a parte din Românĭ din satele nouĭ infiinţate.

Totuşĭ inceputurile de colonizare aŭ reuşit în cea maĭ mare parte, şi aşa s'a pus pentru un moment stavilă rusificăriĭ Delteĭ.

Cercetându-se grindurile din Deltă şi Insula Dranovuluĭ s'ar putea aşeḑa sate românescĭ în următórele puncte:

Pe grindul din faţa Tulceĭ, în incovoitura ce face fluviul în dreptul oraşuluĭ.

Pe grindul de la Gura Alioştiĭ, în cotul ce face braţul Chilia aci.

Pe acelaşĭ grind, maĭ jos pe gârla Şondeĭ, drept lacul Honţul-mic.

Pe grindul Agenţia, între milele 45-46.

Locuitoriĭ satelor de aci s'ar putea ocupa puţin cu agricultura, dar maĭ ales cu crescerea vitelor şi cu pescuitul în gârlele şi numerósele lacurĭ ale insuleĭ Ceatal.

De aşeḑat sate: pe grindul de la Nordul Sulineĭ, la punctul numit Cârciuma luĭ Gherasi, iar locuitoriĭ se pot ocupa cu pescăritul, crescerea vitelor, dar maĭ ales cu via.

La capul Mosoralĭ, unde se face un întins pescuit.

In insula Popina-Mare din gura Stari-Stambul, pescăria.

Pe grindul mare al Leteĭ până la Periprava ar fi destul loc, pentru a se aşeḑa un sat românesc; apoĭ pe grindul străbătut de gârla Sulimanca-seacă.

La punctul numit Tatanir şi puţin maĭ către Rĕsărit, la Fudulu, cum şi între acest punct şi Chilia-Veche, apoĭ între Chilia şi Periprava.

Grindul cel mare al Chilieĭ are destule locurĭ de arătură şi întinse păşunĭ, iar băltile încunjurătóre sunt bogate în peşte.

Tot cu pescăritul s'ar putea ocupa şi alte 2 sate, ce ar fi bine să se aşeḑe în cele douĕ bucle ale Mareluĭ M., pe pământul înălţat de dragă, în urma săpăturiĭ canalurilor.

Pe grindul cel mare al Caraormanuluĭ şi pe prelungirile luĭ, încă este bine a se

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

aşeḑa câte-va sate românescĭ, cum: în grindul Serecu şi pe grindul de la Cherhanaua Ivancea, unde locuitoriĭ s'ar putea ocupa cu pescăritul şi cu crescerea vitelor.

Grindul Sărăturilor are, cum am vĕḑut, întinse păşiunĭ şi nu la marĭ depărtărĭ e înconjurat de lacurĭ, avênd şi Marea fórte aprópe. Pe acest grind e nemerit a se aşeḑa un sat mare românesc, cum şi la mila 8 de pe ţĕrmul Mării. Locuitoriĭ se pot cu folos ocupa cu pescuitul şi cu crescerea vitelor.

Pe grindul de la Calinova de s'ar aşeḑa un sat, încă locuitoriĭ luĭ s'ar putea ocupa cu pescăritul în lacul Erenciuc şi pe braţul Sf. Gheorghe.

Alte douĕ sate românescĭ se pot înfiinţa: unul pe ridicătura formată prin tăierea braţuluĭ Sulina, între milele 31—37 şi altul pe grindul Rusca, la puntul numit *Târla luĭ Nenu*.

Şi în fine un ultim sat în insula Sf. Gheorghe póte fi aşeḑat pe stânga braţuluĭ Sf. Gheorghe, pe grindul ce se formează în faţa Morughioluluĭ şi se continuă până în dreptul Dunavĕţuluĭ-de-sus.

Insula Dranovuluĭ are, după cum am vĕḑut, grindurĭ bogate în păşiunĭ, gârle şi lacurĭ pline cu peşte şi cu tóte acestea nicĭ o locuinţă nu se găsesce pe dânsa, nicĭ un control nu se exercită printre fugariĭ şi sĕlbaticiĭ ruşĭ, carĭ staŭ ascunşĭ pe aci.

De aceia ar fi bine să se înfiinţeze un sat pe grindul Perişorul, unul pe grindul Ciumacul şi un al treĭlea pe grindul Olinca, iar locuitoriĭ şĭ-ar găsi în de-ajuns existenţa în crescerea vitelor şi pescărit.

Apoĭ la Calinova, pe dreapta braţuluĭ Sf. Gheorghe, încă n'ar fi rĕŭ să se aşeḑe un sat, aĭ căruĭ locuitorĭ se pot ocupa cu pescăritul în lacul Belciugul.

De s'ar aşeḑa un altul pe grindul de la Ivancea-veche, un al doilea pe grindul Raduluĭ saŭ Musca, locuitoriĭ ar avea să se ocupe cu pescuitul.

Şi în fine, douĕ marĭ sate se pot înfiinţa pe cele maĭ întinse şi maĭ bogate în păşiunĭ, grindul Cerneţul-Floriĭ şi Crasnicola cu prelungirea luĭ Hudiul. Crescerea vitelor este princiósă aci şi locuitoriĭ se maĭ pot ocupa şi cu pescăritul în lacul Dranovuluĭ.

Până acum Delta este locuită de aproximativ 13.000 suflete, decĭ avem astă-zĭ o densitate de un locuitor la 2 kilometri patraţĭ.

Aşeḑându-se în Deltă şi insula Dranovuluĭ coloniĭ în punctele arătate maĭ sus, cel puţin un numĕr de 7—9.000 locuitorĭ, carĭ s'ar putea hrăni în condiţiunĭ îndestulătóre, am face din acéstă regiune, neromânéscă acum din punctul de vedere etnic, un pământ cu adevĕrat românesc şi am opri tendinţele de rusificare ale locuitorilor.

Douĕ-zecĭ şi maĭ bine de anĭ sunt aprópe pierduţĭ, totuşĭ în alţĭ 5—6 anĭ de acum încolo, întrebuinţaţĭ într'o administraţie pricepută, colonisatóre şi românisatóre, s'ar putea recâştiga ceia-ce s'a pierdut, saŭ, maĭ bine zis, ceia-ce s'a întârziat [1]).

---

[1]) Expunerea situaţieĭ Jud. Tulcea din 1899, pag. 107—141.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL V.

COMISIUNEA EUROPEANĂ DUNĂREANĂ

1. Istoric.

Ideia creăriĭ uncĭ Comisiunĭ Europene la Dunărea de jos îşĭ are origina pe la începutul secoluluĭ XVIII, pentru a garanta navigaţiunea pe acéstă mare arteră de comunicaţie a Europeĭ, şi maĭ cu sémă pentru a pune stavilă pretenţiunilor rusescĭ asupra gurilor eĭ; comisiunea însă nu 'şĭ avu fiinţa de cât în urma tratatuluĭ de la Paris din 30 Martie 1856.

Cucerirea Azowuluĭ (1696) şi trecerea luĭ definitivă sub Ruşĭ, în urma tratatuluĭ de la 25 Iulie 1702, făcu pe Ruşĭ a-şĭ îndrepta atenţiunea asupra comerţuluĭ de pe Dunăre şi Marea Négră, pentru care scop îşĭ creiară o flotă de 14 corăbiĭ marĭ, 9 galere şi 40 brigantinĭ [1]).

Prin art. XI al tratatuluĭ de la Kiuciuk-Kainardgi (21 Iulie 1774), Ruşiĭ obţinură voia comerţuluĭ în tóte oraşele turceştĭ de pe Dunăre.

Pe de altă parte, Austria şi Republicele Italieĭ îşĭ aveaŭ fie-care interesele lor comerciale angajate la gurile fluviuluĭ [2]).

Prin tratatul de la Bucurescĭ din 28 Maiŭ 1812, Rusia deveni stăpână peste braţul Chilieĭ, iar prin cel de la Ackerman, din 6 Octombrie 1826, îşĭ împinge frontiera până la Sulina.

Pretenţiunile rusescĭ se măriră, şi, cea ce înspăimânta diplomaţia europeană, fu art. 3 al tratatuluĭ de la Adrianopol (2 Septembrie 1829), prin care se ceda Rusieĭ tótă Delta Dunăriĭ, până la braţul Sf. Gheorghe, cu îndatorire din partea Turcieĭ, ca o fâşie de teren cale de 2 ore de-a lungul maluluĭ drept să nu fie locuită, şi nicĭ stabilimente de orĭ-ce natură saŭ fortificaţiĭ să nu se construiască pe dânsa, afară de carantinele puse de Rusia.

Prin reaua întreţinere a braţuluĭ Sulina, singurul navigabil [3]), şi prin stabilirea acestor carantinĭ, Ruşiĭ loviaŭ în comerţul celor-l'ate naţiunĭ [4]).

Culmea pretenţiunilor ruseştĭ, fu tratatul încheiat la 26 Ianuarie 1833 la Unkiar-Skelessi, prin care Rusia impunea Turcieĭ închiderea Dardanelelor, pentru tóte vasele de rĕsboiŭ strĕine [5]).

Acesta fu germenele, care făcu să isbucnéscă rĕsboiul din 1855, terminat prin pacea de la Paris din 30 Martie 1856.

In ceia ce privesce articolele acestuĭ tratat, referitóre la navigaţiunea pe Dunăre,

---

[1]) Xenopol. Rĕsbóele dintre Ruşĭ şi Turcĭ. Vol. I, p. 13.

[2]) A se vedea «Comerţul la Dunărea de jos şi Marea Négră».

[3]) Braţul Sulina se potmolise cu nisip în douĕ locurĭ: la gură şi maĭ cu sémă în interiorul Mărĭi. A se vedea şi partea istorică din aniĭ 1836—39 şi Voisin Beĭ, op. cit., pag. 45, nota.

[4]) Corespondenţa ziaruluĭ Times din 2 Martie 1836.

[5]) Rosen. Geschichte der Türkei, I, p. 187.

www.ziuaconstanta.ro

s'a avut ca normă articolele 108—116 ale Congresuluĭ de la Viena, din 9 Iunie 1815, relative la drepturile speciale ale navigaţiuniĭ cursurilor marĭ de apă, zise internaţionale.

La acest congres, Turcia ca una ce nu făcea parte din concertul puterilor creştine europene, n'a luat parte; iar navigaţiunea pe Dunărea de jos, se regula prin convenţiunĭ speciale intre State.

In resumat, iată care eraŭ disposiţiile celor 6 articole ale congresuluĭ de la Viena privitóre la libera navigaţiune a fluviilor internaţionale:

I. Statele riverane unuĭ aceluiaşĭ curs de apă să fie obligate a nu face nimic pe ţermurile lor respective, care ar vătăma navigabilitatea acestor cursurĭ de apă comune tuturor statelor.

II. Din contra statele riverane prin delegaţĭ să se înţelégă asupra mĕsurilor şi lucrărilor, care ar asigura navigabilitatea comună.

III. Navigaţiunea să fie deschisă tuturor naţiunilor; taxele de transit ce s'ar percepe precum şi drepturile vamale să fie uniforme pentru tóte naţiunile.

Legislaţiunea asupra cursurilor de ape internaţionale, s'a aplicat şi asupra Dunăriĭ (art. 15—19), în tratatul de pace de la Paris în resumatul următor:

Gurile Dunăriĭ se vor pune sub regimul special al uneĭ autorităţĭ, care va reprezenta Inaltele Părţĭ Contractante, autoritate însărcinată a face tóte lucrările necesariĭ, începènd de la Isaccea, spre a curăţi braţele şi gurile Dunăriĭ, precum şi părţile de Mare apropiate de dinsele de nisipurile şi alte obstacole carĭ le astupaŭ.

Acéstă autoritate specială, este *Comisiunea Europeană,* compusă din delegaţiĭ: Austrieĭ, Franţieĭ, Anglieĭ, Prusieĭ, Rusieĭ, Sardinieĭ şi Turcieĭ [1])

Comisiunea Europeană trebuia să-'şĭ termine lucrările în curs de 2 anĭ, după care puterea sa trecea asupra uneĭ alte *comisiunĭ riverane,* (instituită conform art. 17 al tratatuluĭ de la Paris), compusă din representanţiĭ statelor riverane (Würtemberg, Bavaria, Austria şi Turcia) şi din delegaţiĭ principatelor dunărene (Serbia, Muntenia şi Moldova).

Acéstă comisiune riverană permanentă avea însărcinarea a elabora regulamentele de poliţie fluvială în acord cu convenţiunea de la Viena şi tratatul de la Paris, a executa şi întreţine lucrările necesariĭ asigurăriĭ navigaţiuniĭ pe Dunăre, de la Isaccea până la Mare.

Din acéstă comisiune riverană, Rusia fu exclusă, de óre-ce conform art. 20 şi 21 al acestuĭ tratat, partea de Sud a Basarabieĭ, fu retrocedată Moldoveĭ.

Cu tóte că art. 18 al tratatuluĭ de la Paris, da comisiuneĭ europene termen de 2 anĭ pentru a-'şĭ termina lucrările, de fapt însă, ea se afla funcţionând încă în 1865; iar comisiunea riverană nu 'şĭ arătă fiinţa de cât prin unicul act de la Viena din 7 Noembrie 1857; de óre-ce prin conferinţa internaţională ţinută la Paris, Maiŭ—August 1858, s'a prelungit durata comisiuniĭ dunărene până la sfirşitul lucrărilor [2]).

Puterile semnatare tratatuluĭ din 1856 în singura şedinţă ţinută la Paris în Martie—Iunie 1866, semnară *actul public* relativ la navigaţiunea gurilor Dunăriĭ, din 2 Noembrie 1865 de la Galaţĭ, compus din 112 articole cu anexe şi tabele [3]).

---

[1]) Libertatea navigaţiuniĭ pe Dunăre era pentru tóte paviliónele şi pe tot parcursul fluviuluĭ. A se vedea şi Notice sur les travaux d'amélioration de l'embouchure du Danube et du bras de Soulina 1857—1891, par Voisin Bey, p. 9 şi următórele; iar în extenso art. 15—19 ale tratatuluĭ din 1856, pag. 145—9.

[2]) Vedĭ Voisin Bey, op cit., p. 149—153.

[3]) Anexa protocoluluĭ No. 175. Prin acest act se specificaŭ drepturile şi îndatoririle părţilor interesate; se determină apoĭ, între altele, că îmbunătăţirile comisiuniĭ să fie la braţul Sulineĭ, amânându-se de-o cam dată îmbunătăţirea braţuluĭ Sf. Gheorghe; ţărmurile Dunăriĭ de la Isaccea la Marea-Négră să fie libere de orĭ-ce zidirĭ, la Sulina ţĕrmul stâng este reservat pentru comisiune, plecând de la digul de N. distanţă de 760 m. urcând fluviul, pe o lărgime de 150 m. de la ţĕrm; controlul îl face Inspectorul general şi Căpitanul portuluĭ Sulina; Inspectorul general este numit de Comisiune, iar Căpitanul portuluĭ Sulina de către Pórtă, dar revocabil după cererea comisiuniĭ. Primul tarif definitiv a fost hotărît de către comisiune la 25 Iulie 1860, apoĭ fu revizuit la 7 Martie 1863 şi 2 Noembrie 1865.

Art. 15 al Actuluĭ Public prevedea că la fie-care interval de 5 anĭ se va proceda la revizuirea tariflulŭ din 2 Noembrie 1865.

A se vedea în extenso acest act în Voisin-Bey, op. cit., p. 153—161, cum şi pag. 161—169 relative la conferinţa din 1866.

www.ziuaconstanta.ro

Nicĭ în acéstă ședință nu se reconstitui comisiunea riverană, ci din contra, după părerea emisă de Drouyn de Lhuys, comisiuniĭ europene i se maĭ prelungi puterea încă pe 5 anĭ, confirmând a i se întinde funcționarea până la Galațĭ.

Din protocolul acesteĭ ședințe se vede cât interes avea Rusia de a restrânge, dacă nu a face chiar să înceteze puterea comisiuniĭ europene de la Dunărea de jos, și cum Austria voia să facă din acéstă comisiune un lucru al sĕŭ propriŭ.

Franța, Anglia și Italia aveaŭ interese a asigura libertatea, neutralitatea și navigabilitatea Dunăriĭ.

Cu tóte că Rusia perdu prin acest tractat cuceririle sale de la Dunăre și Marea-Négră; în urma nefericituluĭ rĕsboiŭ pentru Franța, Rusia găsi momentul a face să se distrugă decisiunile luate contra eĭ în 1856.

Prințul Gorciacof 'șĭ ridică vocea în ḑiua de 30 Octombrie 1870 și prin îndemnările diplomațieĭ din St. Petersburg se încheiă la 13 Maiŭ 1871 tratatul de la Londra [1]), prin care:

Se puse capăt neutralitățiĭ Mării Negre. Austrieĭ i se confirmă misiunea de a executa lucrările din cursul Dunăriĭ din sus de Galațĭ.

Puterile comisiuniĭ europene se prelungiră încă pe 12 anĭ, cu începere de la 24 Aprilie 1871, până la aceașĭ dată 1883, termen care corespundea cu împlinirea amortisăriĭ imprumutuluĭ contractat de comisiune.

Cât despre reconstituirea comisiuniĭ riverane, nicĭ n'a fost vorbă.

Prin acest tratat Rusia a redobândit preponderanța la gurile Dunăriĭ, iar Austria, o pozițiune care 'ĭ oferia ocaziunea de a pretinde dominațiunea asupra fluviuluĭ.

Acéstă stare de lucrurĭ dură până la tratatul de la Berlin, după răsboiul Ruso-Româno-Turc, când în urma desbaterilor asupra propunerilor delegatuluĭ Austro-Ungar, cestiunea Dunăriĭ se resolvi în 6 articole, după cum urméză:

Art. 52. Spre a mări garanțiile asigurate libertățiĭ navigațiuniĭ Dunăriĭ, recunoscută ca de interes european, Inaltele Puterĭ contractante decid, ca tóte cetățile și fortificațiile ce se găsesc în parcursul fluviuluĭ de la Porțile de Fier [2]) până la gurile sale, se vor rade și nu se vor maĭ putea ridica altele nouă. Nicĭ un bastiment de rĕsboĭ nu va putea pluti pe Dunăre din jos de Porțile de Fier, cu excepțiunea bastimentelor ușóre, destinate pentru poliția fluvială și pentru serviciul vămilor. Cele staționare ale Puterilor, de la gurile Dunăriĭ, vor putea cu tóte acestea a se urca până la Galațĭ.

Art. 53. Comisiunea Européná a Dunăriĭ, în sânul căreia România va fi representată, e menținută în funcțiunile sale și le va exercita de acum înainte până la Galațĭ, cu o complectă independență de autoritatea teritorială. Tóte tratatele, învoirile, actele și deciziunile relative la drepturile sale, privilegiĭ, prerogative și obligațiunĭ, sunt confirmate.

Art. 54. Cu un an maĭ înainte de expirarea termenuluĭ fixat pentru durata Comisiuneĭ Europene, Puterile se vor înțelege asupra modificațiunilor ce vor crede necesariĭ de a i se aduce.

Art. 55. Regulamentele de poliție fluvială, de navigațiune și supra-veghere, de la Porțile de Fier până la Galațĭ, se vor elabora de Comisiunea Européná, asistată de delegațiĭ statelor riverane și puse în armonie cu acelea ce sunt saŭ vor fi edictate pentru parcursul din jos de Galațĭ.

Art. 56. Comisiunea Européná a Dunăriĭ se va înțelege cu cine se cuvine pentru asigurarea întreținereĭ faruluĭ pe Insula Șerpilor.

Art. 57. Executarea lucrărilor destinate a face să dispară obstacolele ce Porțile de Fier și cataractele opun navigațiuniĭ, este încredințată Austro-Ungarieĭ. Statele riverane ale acesteĭ părțĭ a fluviuluĭ vor da tóte înlesnirile ce li se vor putea cere în interesul lucrărilor.

Dispozițiunile art. VI al tratatuluĭ de la Londra, din 13 Martie 1871, relative la

---

[1]) Vețĭ Voisin Bey, pag. 169—170.

[2]) Prin art. 52 al acestuĭ tratat, partea Dunăriĭ din sus de Porțile de Fier este scósă de sub controlul European.

www.ziuaconstanta.ro

dreptul de a se percepe o taxă provizorie spre acoperirea cheltuelilor acestor lucrărĭ, sunt menţinute în favorul Austro-Ungarieĭ.

La 12 Maiŭ 1880, o sub-comisiune se institui la Galaţĭ, compusă din treĭ delegaţĭ (Italia, Germania şi Austria) aĭ Comisiuneĭ Dunărene, presintă proiectul de regulament prescris de art. 55 al tractatuluĭ din Berlin, proiect confirmat în urma interveniriĭ Austrieĭ prin circulara din 9 Februarie 1881.

In resumat iată carĭ eraŭ deciziunile acestuĭ proiect:

I. A se institui o comisiune mixtă, care ar avea aceleaşĭ puterĭ pe Dunăre, de la Galaţĭ până la Porţile de Fier, ca şi Comisiunea Europeană, de la Galaţĭ la Mare.

II. Austria, de şi neriverană, va face parte din acéstă comisiune şi va avea preşedenţia eĭ.

III. In caz de divergenţă, Austria să aibă voce preponderantă.

Acest proiect dete nascere unuĭ altuia modificat, acel al d-luĭ C. D. Barrère, delegatul Franţeĭ, prin care, pe lângă ceĭ 4 delegaţĭ aĭ comisiuneĭ mixte (austriac, sârb, român şi bulgar) să maĭ ia parte câte 6 lunĭ în acéstă comisiune şi câte un delegat din comisiunea Europeană, luat după ordinea alfabetică a Puterilor.

De alt-fel propunerea d-luĭ Barrère era în avantagiul Austrieĭ, căcĭ: venind rândul delegaţilor din Comisiunea Europeană în cea mixtă, maĭ întâiŭ al celuĭ German (Allemand) şi apoĭ al celuĭ Austriac. Austria avea tot timpul, în decurs de un an, a lua măsurĭ, pentru a'şĭ asigura dominaţiunea asupra Dunăriĭ.

Presintă mare interes pentru noĭ Româniĭ propunerea delegatuluĭ Francez şi opunerea energică a delegatuluĭ Român, colonel Pencovicĭ, de aceea găsesc nu fără folos a reproduce aci ambele propunerĭ cu adnotaţie în părţile admise la congresul de la Londra, din 10 Martie 1883:

Propunerea franceză.

Art. 97 devenit 96 în regulament.

Executarea regulamentuluĭ de faţă[1]), e pusă *sub autoritatea uneĭ comisiunĭ zisă mixtă a Dunăreĭ,* în care Austro-Ungaria, Bulgaria, România şi Serbia, *vor fi representate fie-care printr'un delegat.*

Preşedenţia acesteĭ comisiunĭ va aparţine delegatuluĭ Austro-Ungarieĭ.

Un membru al Comisiuniĭ Europene a Dunăriĭ, desemnat pentru o periódă de şése lunĭ, prin ordinea alfabetică a Puterilor, va lua parte la lucrările comisiuniĭ *mixte* şi se va bucura, în timpul acesteĭ participărĭ, de tóte drepturile ce aparţin membrilor *permanenţĭ.*

(Când ordinea alfabetică va indica pe *delegatul* uneia din Puterile representate în cele două comisiunĭ, puterea ast-fel desemnată va fi representată în comisiunea mixtă prin doĭ delegaţĭ, din care fie-care va dispune de un vot.

Acéstă parte este scósă din regulamentul de la 10 Martie 1883).

Propunerea română.

Art. 97.

Executarea regulamentuluĭ de faţă e pusă sub *supravegherea* uneĭ autorităţĭ fluviale zisă *comisiune de supraveghere, în care Comisiunea Europeană a Dunăriĭ va fi representată prin 2 delegaţĭ şi statele riverane,* adică Bulgaria, România şi Serbia, fie-care prin câte un delegat.

Ceĭ doĭ membri aĭ Comisiuneĭ Europene, carĭ vor trebui să ia parte la lucrările Comisiuniĭ de supraveghere, vor fi desemnaţĭ prin ordine alfabetică a Puterilor, pentru o perioadă de 6 lunĭ, şi se vor bucura de aceleaşĭ drepturĭ ca şi ceĭ-l'alţĭ membri aĭ ziseĭ comisiunĭ.

Când ordinea alfabetică va indica rândul *Românieĭ,* se va trece la Statul care vine imediat după dênsa, pentru ca ea să nu dispue de două voturĭ, în sînul Comisiuneĭ de supraveghere.

Preşedenţia, în fie-care sesiune, va aparţine unuia din delegaţiĭ Comisiuniĭ Europene, ales cu majoritate de voturĭ.

---

[1]) Regulamentul de navigaţiune, poliţie fluvială şi supraveghere, aplicat părţiĭ Dunăriĭ coprinsă între Porţile de Fier şi Brăila (Anexa tractatuluĭ de la Londra, din 10 Martie 1883).

www.ziuaconstanta.ro

Pentru ca membrul *Comisiuniĭ* Europene, desemnat prin ordine alfabetică, să fie în poziţiune de a lua parte la deliberările Comisiuniĭ *mixte*, acésta iĭ va comunica programa lucrărilor sale, cu o lună înainte de deschiderea fie-căreĭ sesiunĭ.

Comisiunea Europeană, când va crede folositor, va putea cere Comisiuniĭ mixte prin mijlocirea delegatuluĭ săŭ, informaţiunile de care va avea trebuinţă în privinţa acelor deciziunĭ, ale Comisiuniĭ mixte, care ar fi în legătură cu libertatea navigaţiuniĭ.

(Propunerea franceză, afară de partea din paranteză, devenită art. 96 al regulamentuluĭ).

Art. 98 (devenit 97 din regulament).

Puterile Comisiuniĭ *mixte,* vor avea o durată egală cu ale Comisiuneĭ Europene a Dunăriĭ şi acéstă Comisiune mixtă va fi supusă, dacă va fi trebuinţă, la modificările ce ar putea deveni necesariĭ de a se introduce pentru întocmirea şi în puterile sale, sub reserva coexistenţiĭ ambelor Comisiunĭ.

(Admisă în regulament).

Art. 99 (devenit 98 în regulament).

Comisiunea *mixtă,* va ţine în fie-care an două sesiunĭ ordinare, carĭ vor fi fixate ast-fel, în cât să se evite întrunirea simultaneă a Comisiuniĭ mixte şi a Comisiuniĭ Dunărene.

Pentru ca membriĭ Comisiuniĭ Europene, desemnaţĭ prin ordinea alfabetica, să fie în poziţiune de a lua parte la deliberările Comisiuniĭ de *supraveghere* şi de a primi instrucţiunile necesariĭ ale Comisiuniĭ Europene, cea d'întâĭ va comunica celeĭ din urmă programa lucrărilor sale, cu o lună înainte de deschiderea fie-căreĭ sesiunĭ.

Comisiunea Europeană, când va crede folositor, va putea cere Comisiuniĭ de *supraveghere,* prin *mijlocirea delegaţilor săĭ,* informaţiunile de carĭ va avea trebuinţa în privinţa acelor deciziunĭ ale Comisiuniĭ de supraveghere, care ar fi în legătura cu libertatea navigaţiuniĭ.

(Propunerea română neadmisă).

Art. 98.

Puterile comisiuniĭ de supraveghere vor avea o durată egală cu ale Comisiuniĭ Europene a Dunăriĭ.

(Neadmisă).

Art. 99.

Comisiunea de supraveghere are misiunea de a veghia la stricta observare a regulamentelor şi de a propune măsurile trebuincióse pentru îmbunătăţirea navigăriĭ rîuluĭ şi desvoltarea navigăriĭ.

In acest scop ea numesce pe inspectorîĭ dă instrucţiunĭ şi primesce rapórtele sale; culege elementele de natură de a o lumina asupra moduluĭ cum sunt executate regulamentele; ea redactéză dările de sémă periodice asupra mişcăriĭ şi stăriĭ navigaţiuniĭ; ea dă instrucţiunĭ prin mijlocirea delegatuluĭ statuluĭ riveran respectiv, tuturor agenţilor poliţieĭ fluviale, întru cât acţiunea lor se exercită asupra căeĭ fluviale; în sfârşit, ea judecă în apel tóte litigiile ce i se vor fi supus de partea interesată, conform regulamentuluĭ de faţă.

Comisiunea de *supraveghere,* va ţine în fie-care an două sesiunĭ ordinare, carĭ vor fi fixate ast-fel, în cât să se evite întrunirea simultaneă a celor două Comisiunĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

Deciziunile se vor lua cu majoritatea voturilor [1]).

Ea va hotărî însăşĭ regulamentul interior pentru ordinea lucrărilor sale, precum şi instrucţiunile speciale către agenţiĭ sĕĭ, în vederea aplicăriĭ regulamentuluĭ de faţă, afară de punctele asupra soluţiuniĭ cărora presintele regulament a statuat el însuşĭ.

Comisiunea va procede la cea d'întâĭ sesiune la numirea agenţilor desemnaţĭ de art. 100 sub numirile 1, 2 şi 4.

Cu tóte acestea, regulamentul interior şi instrucţiunile de un caracter general şi regulamentar, cum sunt cele despre care vorbesce art. 9 din actul public de la 2 Noembrie 1865 relativ la navigarea gurilor Dunăriĭ, vor fi comunicate maĭ întâĭ Comisiuniĭ Europene şi nu vor fi aplicate de cât după ce acéstă comisiune le va fi găsit conforme cu principiile ce aŭ servit de bază presentuluĭ regulament.

(Admisă în regulament).

Art. 100 (99 în regulament).

Cheltuelile de administraţie vor fi în sarcina statelor representate în comisiunea mixtă. Ele vor contribui în proporţia urmĕtóre:

Austro-Ungaria pentru 4 zecimĭ.

România pentru patru zecimĭ.

Serbia şi Bulgaria fie-care pentru o zecime.

La a doua întrunire ordinară a comisiuneĭ *mixte,* se va fixa bugetul eĭ pentru anul viitor.

Contribuţiunile Statelor vor fi făcute înainte pentru fie-care trimestru (semestru în regulament). Amendele percepute pentru contravenţiunĭ la regulamentul de faţă se vor vărsa în Casa Comisiuniĭ *mixte,* pentru a fi afectate la trebuinţele serviciuluĭ.

(Admisă în regulament).

Deciziunile se vor lua cu majoritatea voturilor, fără totuşĭ, ca Comisiunea de Supraveghere să pótă impune, prin deciziunile sale, unuĭ Stat riveran vre o obligaţie saŭ sarcină nouă la care el nu va fi consimţit de maĭ înainte.

Ea va hotărî însăşĭ regulamentul interior pentru ordinea lucrărilor sale, precum şi instrucţiunile speciale către agenţiĭ sĕĭ, *privitóre la exercitarea supraveghériĭ,* afară de punctele asupra cărora va fi statuat însuşĭ regulamentul de faţă.

Comisiunea va procede în cea d'întâĭ sesiune, la numirea agenţilor desemnaţĭ de art. 100 sub numerile 1 şi 4.

Regulamentul interior şi instrucţiunile de un caracter general şi regulamentar, cum sunt acele de care vorbesce art. 9 din actul public de la 2 Noembre 1865, relativ la navigaţiunea gurilor Dunăriĭ, vor fi comunicate maĭ întâĭ Comisiuniĭ Europene şi nu vor fi aplicate de cât după ce acésta le va găsi conforme cu principiele ce aŭ servit de bază presentuluĭ regulament.

(Neadmisă).

Art. 100.

Cheltuielile de administrare vor fi în sarcina esclusivă a statelor riverane. Ele vor fi purtate în proporţiunea următoare

4 şeptimĭ pentru România;
2 » » Bulgaria;
1 şeptime » Serbia.

La a doua întrunire ordinară, Comisiunea de *supraveghere* 'şĭ va fixa bugetul pentru anul viitor.

Contribuţiunile Statelor *riverane* se vor face de maĭ înainte pentru fie-care semestru. Amendele percepute pentru contravenţiunĭ la regulamentul de faţă, vor fi vĕrsate în casa Comisiuniĭ de *supraveghere,* pentru a fi afectate la trebuinţele serviciuluĭ şi vor *micşora* cu atât partea contributivă a Statelor riverane în cheltuielile de administrare.

(Neadmisă).

[1]) Acest paragraf este în contradicţiune flagrantă cu tractatul de la Berlin. La art. 55 al acestuĭ tractat se zice că: «Regulamentele se vor elabora de Comisiunea Europeană, pentru partea Dunăriĭ coprinsă între Galaţĭ şi Porţile de Fer, *trebuiesc puse în armonie* cu acelea ce sunt saŭ carĭ vor fi edictate pentru Dunărea din jos de Galaţĭ».

Dar regulamentul interior al Comisiuniĭ Europene coprinde că, decisiunile trebuiesc luate cu *unanimitate ca voturilor,* iar nicĭ cum cu *majoritate.*

www.ziuaconstanta.ro

Art. 101 (100 din regulament).

Agenţiĭ aci arătaţĭ vor funcţiona, fiecare în resortul ce'ĭ va fi desemnat, sub ordinile comisiuniĭ mixte, adică:

Un inspector.

Sub-inspectorĭ.

Căpitanĭ de port, întru cât acţiunea lor se va exercita pe calea fluvială.

Un secretar şi agenţĭ sub-alternĭ.

(Admisă în regulament).

Art. 101.

Agenţiĭ aci arătaţĭ vor funcţiona, fiecare în resortul ce'ĭ va fi desemnat, adica:

Un inspector;

Sub-inspectorĭ;

Căpitanĭ de porturĭ;

Un secretar şi agenţĭ sub-alternĭ.

(Neadmisă).

Art. 102 (101 din Regulament).

Agenţiĭ desemnaţĭ în articolul precedent vor fi aleşĭ dintre persónele competinţĭ; eĭ vor fi numiţĭ şi retribuiţĭ cum urméză:

Inspectorul, secretarul şi agenţiĭ subalternĭ vor fi numiţĭ şi retribuiţĭ de Comisiunea *mixtă*.

Sub-inspectoriĭ vor fi asemenea numiţĭ şi retribuiţĭ de comisiunea mixtă; eĭ vor fi aleşĭ de dânsa din 3 candidaţĭ ce i se vor presenta de fie care din Statele riverane, pentru secţiunile fluviale respective.

Căpitaniĭ de port vor fi numiţĭ şi retribuiţĭ de Statele riverane respective, carĭ vor comunica Comisiuniĭ mixte numirea acestor agenţĭ, saŭ înlocuirea lor.

Partea privitóre la Sub-inspectorĭ şi Căpitanĭ de port, este modificată în regulament după cum urmează:

Sub-inspectoriĭ şi căpitaniĭ de port vor fi numiţĭ şi retribuiţĭ de statele riverane respective, despre carĭ vor face cunoscut Comisiuniĭ *mixte* numirea acestor agenţĭ saŭ înlocuirea lor.

Agenţiĭ maĭ sus numiţĭ, afară de Sub-inspectorĭ şi căpitaniĭ de port, pot fi revocaţĭ de comisiunea mixtă.

Art. 102.

Agenţiĭ desemnaţĭ la articolul precedent vor fi aleşĭ dintre persónele competinţĭ; eĭ vor fi numiţĭ şi retribuiţĭ dupa cum urmează:

Inspectorele va fi numit şi retribuit de Comisiunea de *supraveghere*, precum şi secretarul şi agenţiĭ sub-alternĭ *şi eĭ vor funcţiona direct sub ordinele sale.*

Sub-inspectoriĭ şi căpitaniĭ de port vor *fi numiţĭ şi retribuiţĭ de statele riverane respective*, carĭ vor comunica comisiuniĭ de supraveghere numirea acestor agenţĭ saŭ înlocuirea lor.

(Admisă în parte în regulament).

Art. 103 (102 din regulament).

Inspectorul e chemat a veghea *pe cale administrativă* la stricta observare a dispoziţiunilor regulamentuluĭ de faţă şi a aduce uniformitate în aplicarea luĭ.

In acéstă privinţă el e considerat ca direct superior sub-inspectorilor şi căpitanilor de port.

(Admisă).

Art. 103.

Inspectorul este chemat a veghia la stricta observare a regulamentuluĭ de faţă şi a aduce uniformitate în aplicarea luĭ.

(Acéstă parte aprópe în acord cu prima parte a propuneriĭ franceze).

www.ziuaconstanta.ro

Art. 104 (103 în regulament).

Dunărea între Porțile de Fier și Galați va fi împărțită în patru secțiuni de inspecțiune:

Iª de la Porțile de Fier până la Gura-Timocului.

IIª de la Gura-Timocului la Nicopoli inclusiv.

IIIª de la Nicopoli la Silistra inclusiv.

IVª de la Silistra la Galați exclusiv.

(Neadmisă).

Secțiunile vor fi supraveghiate:

Cea d'intâi de un sub-inspector numit după propunerea Serbiei, a treia de un sub-inspector numit după propunerea Bulgariei.

A doua și a patra fie-care de cîte un sub-inspector numit după propunerea Romîniei.

(Neadmisă).

Reședința fie-căruia din acești agenți va fi ulterior fixată de *comisiunea mixtă.*

(Neadmisă).

Art. 105 (104 din regulament).

Statele riverane vor da comisiunii *mixte* și agenților săi concursul, de care ar putea avea trebuință, întru îndeplinirea misiunii sale.

(Admisă).

Art. 106. (105 din Regulament).

Porturile sau schelele situate pe parcursul fie-căreĭ secțiuni fluviale și pentru care Statele riverane vor institui Căpitani de port, conform dispoziţiunilor regulamen-

Art. 104.

Dunărea (între Porțile de Fier și Brăila) pe țărmul stâng va fi împărțită în 4 secțiuni:

Iª de la Porțile de Fier la Bechet inclusiv.

IIª de la Bechet la Zimnicea inclusiv.

IIIª de la Zimnicea la Călărași și Silistra.

IVª Pe amândoĭ țărmiĭ de la Călărași și Silistra până la Galați inclusiv (Brăila exclusiv).

Pe țărmul drept va fi împărțită în 3 secțiuni.

Iª de la Porțile de Fier până la Gura-Timocului.

IIª de la Timoc la Nicopoli inclusiv.

IIIª de la Nicopoli la Silistra (inclusiv).

(Admisă în regulament cu modificările din parenteze).

Fie-care secțiune se va întinde până la talveg.

Poliția fluvială în fie-care secțiune se va face de Sub-inspectori și de Căpitanii de porturi numiți de statele respective. Pentru a patra secțiune va fi un singur sub-inspector pe amândoĭ țărmiĭ, numit de România. Acești agenți vor avea a se conforma, întru îndeplinirea misiunilor, dispoziţiunilor din presentul regulament și instrucțiunilor ce le va da comisiunea prin mijlocirea delegatului Statului de care depind.

(Neadmisă acéstă parte în regulament).

Reședința fie-căruia din acești agenți va fi ulterior fixată *de Statele (riverane) respective, în înțelegere cu Comisiunea de supraveghere (mixtă).*

(Admisă acéstă parte cu modificările din parenteze).

Art. 105.

Statele riverane vor da comisiunii de *supraveghere* concursul de care ea va avea trebuință, întru îndeplinirea misiunii sale

(Neadmisă).

Art. 106.

Porturile sau schelele situate pe parcursul fie-căreĭ secțiuni fluviale și pentru care Statele riverane vor institui Căpitani de port, conform cu dispoziţiunile regula-

www.ziuaconstanta.ro

tuluĭ de faţă, nu vor fi coprinse în resortul sub-inspectoruluĭ secţiuneĭ.

Porturile saŭ schelele vor fi puse sub *supravegherea* Căpitanilor de port, carĭ vor depinde direct de inspector şi vor fi datorĭ a urma instrucţiunile sale, pentru tot ce va privi acţiunea lor pe calea fluvială.

Prin numirea de port, în sensul regulamentuluĭ de faţă, se înţelege tótă partea rìuluĭ coprinsă între două liniĭ drepte plecând perpendicular cu ţĕrmiĭ, de la marginele din sus şi din jos ale ziselor porturĭ saŭ schele şi prelungindu-se până la talveg.

Dacă ţĕrmul opus aparţine acelui aşĭ stat, portul coprinde şi partea rìuluĭ situată dincolo de talveg, între cele două liniĭ prelungite până la zisul ţĕrm, în aceleaşĭ ape, un port saŭ schelă avênd un Căpitan de port.

Bastimentele în curs de navigare şi carĭ trec prin apele unuĭ port, fără a se opri, nu sunt supuse la jurisdicţiunea Căpitanilor de port; inspectorul şi sub-inspectoriĭ sunt singurĭ competinţĭ de a lucra în privinţa acestor bastimente.

(Admisă).

Art. 107. (106 din regulament).

Atribuţiunile speciale ale poliţieĭ judecătorescĭ fluviale, vor fi esercitate de sub-inspectorĭ şi de căpitaniĭ de port, fie-care în domeniul sĕŭ de supraveghere,

iar apelurile vor fi duse înaintea comisiuniĭ mixte, care va judeca în cel din urmă resort.

(Admisă).

Regulamentul maĭ adaogă:

Dacă, în exerciţiul funcţiuniĭ lor, sub-inspectoriĭ ar semnala contravenţiunĭ comise în afară de resortul lor, eĭ vor constata aceste contravenţiunĭ şi le vor supune cunoscinţeĭ sub-inspectoruluĭ competinte.

mentuluĭ de faţă, nu vor fi coprinse în resortul sub-inspectoruluĭ secţiuniĭ.

Cu tóte acestea Căpitanul de port cel maĭ apropiat, va putea înlocui, la caz de trebuinţă, pe sub-inspector, dacă amândoĭ aparţin la aceaşĭ secţiune fluvială.

Porturile saŭ schelele vor fi puse sub *jurisdicţiunea* căpitanilor de porturĭ, carĭ *vor depinde direct* ca şi sub-inspectoriĭ, *de statul care 'ĭ va fi numit*. Eĭ vor urma *cu tóte acestea*, instrucţiunile inspectoruluĭ în tot ce va privi acţiunea lor pe calea fluvială.

Identică cu propunerea franceză.

Identică cu propunerea franceză.

Bastimentele în curs de navigare şi carĭ trec prin apele unuĭ port, *chiar* fără să se oprésca în el, sunt supuse la jurisdicţiunea căpitanilor de port.

(Neadmisă).

Art. 107.

Atribuţiunile speciale ale poliţieĭ judecătorescĭ fluviale, vor fi esercitate de sub-inspectorĭ şi de căpitaniĭ de porturĭ fie-care în domeniul resortuluĭ săŭ.

Aceştĭ agenţĭ vor judeca, în prima instanţă, contravenţiunile la regulamentul de faţă, şi vor aplica amenţile prevĕţute de zisul regulament. Sentinţele lor se vor da în numele suveranuluĭ ţĕriĭ ce 'ĭ va fi numit.

Apelurile în contra acestor sentinţe vor fi duse, după înţelegerea părţiĭ interesate, fie înaintea comisiuniĭ de supraveghere, fie înaintea curţiĭ de apel, în resortul căreia e coprinsă secţiunea al căruĭ sub-inspector a judecat în prima instanţă. Pe ţĕrmul stâng cea d'întâĭ secţiune e coprinsă în jurisdicţiunea curţiĭ de la Craiova, a doua şi a treia în jurisdicţiunea curţiĭ de la Bucurescĭ şi a patra în jurisdicţiunea curţiĭ de la Focşanĭ saŭ a Tribunaluluĭ de la Galaţĭ.

(Neadmisă).

www.ziuaconstanta.ro

Art. 108 (107 din regulament).

Comisiunea *mixtă* va avea reşedinţa la Giurgiu.

Art. 108.

Comisiunea de *supraveghere* va avea reşedinţa la Giurgiu.

Art. 108 din regulament.

Art. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10 [1]) precum şi art. 96—108 [2]) inclusiv din presentul regulament nu pot fi modificate de cât în urma unei înţelegeri între puterile interesate. Celelalte articole nu pot fi modificate de Comisiunea mixtă de cât cu concursul Comisiunii Europene a Dunării.

In resumat, iată ce resultă din cele două propuneri:

a) din propunerea franceză, Austro-Ungaria îşi însuseşte guvernământul Dunării-de-jos, exercitându-l cu asistenţa delegaţilor statelor riverane şi a unui delegat al Comisiunii Europene.

b) din propunerea română, Austria, ca una ce nu este un stat riveran, este cu totul eschisă din comisiunea de supraveghere a Dunării-de-jos, reservând dreptul de guvernământ asupra acestei părţi a fluviului delegaţilor statelor riverane cu asistenţa a doi delegaţi ai Comisiunii Europene.

In anul 1883, expirând termenul de 12 ani prevĕdut de art. 4 al tratatului din 1871, o nouă conferinţă se ţinu la Londra, compusă din representanţii puterilor semnatare tratatului de la Berlin.

Cu tótă insistenţa delegatului român, prinţul Ion Ghica, România nu fu admisă de cât ca învitată.

Acéstă conferinţă 'şi termină lucrările la 10 Martie 1883, elaborând tratatul de la Londra în coprinderea următóre:

Jurisdicţiunea Comisiunii Europene a Dunării va fi întinsă până la Brăila (art. 1).

Puterile Comisiunii vor fi prelungite pe o perióda de 21 ani, cu incepere de la 24 Aprilie 1883, după care Comisiunea va fi reînoită la fie-care 3 ani (art. 2).

Rusia şi România pot, sub controlul Comisiunei Dunărene, a executa lucrări pentru imbunătăţirea navigaţiunei braţului Kilia. Lucrările executate însă la Ciatalul Ismail, rĕmân în sarcina şi sub controlul Comisiunei Dunărene (art. 3-6).

Acest drept acordat Rusiei, implică şi pentru România facultatea de a deschide, sub aceleaşi condiţiuni, braţul Sf. Gheorghe.

Regulamentul de navigaţie şi poliţie fluvială din 2 Iunie 1882 de la Galaţi (nesemnat insă de Representantul României), va fi aplicabil şi pe Dunăre în tot cursul ei, coprins intre Porţile de Fier şi Brăila.

In fine prin art. 96 al acestui regulament (a se vedea mai sus), se menţinu constituirea comisiunei mixte.

---

[1]) Titlul I din Anexele Tractatului de la Londra 10 Martie 1883, relativ la Regimul general al Navigaţiunii.

[2]) Titlul III. Executarea şi supravegherea regulamentelor.

Notă. Titlul II: Poliţia navigaţiunii coprinde: Cap. I. Dispositiuni generale (art. 11-18); Cap. II. Regulĭ pentru bastimentele carĭ incrucişez saŭ carĭ se intrec (art. 19—27); Cap. III. Regulĭ pentru drumurile la edec (art. 28—30); Cap. IV. Regulĭ pentru navigaţiunea pe timpul nopţei saŭ pe timp de cĕţă (art. 31—33) Cap. V. Regulĭ pentru bastimentele în staţie (art. 34—39); Cap. VI. Regulĭ pentru înămolire saŭ naufragiŭ (art. 40—45); Cap. VII. Regulĭ pentru aruncarea lestuluĭ (art. 46—47); Cap. VIII. Operaţiunĭ la cabotagiŭ (art. 48); Cap. IX. Remorcagiŭ (art. 49-52); Cap. X. Poliţia porturilor (art. 53—65); Cap. XI. Serviciul pilotagiuluĭ in fluviŭ (art. 66—71); Cap. XII. Contravenţiunĭ (art. 72—95).

www.ziuaconstanta.ro

2. Personal [1])

In prima ședință a Comisiuneĭ (Galațĭ, 5 Martie 1856), delegațiĭ puterilor europene aŭ fost:

Becke (Austria).
Engelhardt (Franța).
Stokes (Marea Britanie).
Bitter (Prusia).
Baron d'Offenberg (Rusia).
Marquis d'Aste (Sardinia).
Omer Fevzi-Pașa (Turcia).

Prin regulamentul Comisiuniĭ votat la 29 Noembrie 1856, se conferi Turcieĭ onórea prețedențieĭ Comisiuneĭ, avêndu-se ca normă și faptul că eĭ 'ĭ aparțineaŭ pe atuncĭ gurile Dunăriĭ.

In primiĭ anĭ aĭ funcționăriĭ Comisiuniĭ, dificultățile navigațiuniĭ fiind marĭ și lucrările de executat multiple, delegațiĭ puterilor fură numițĭ dintre ómeniĭ competinți; numaĭ când nu se trimeteaŭ atarĭ persóne, delegațiunea trecea agenților diplomaticĭ și consulilor generalĭ din Principate.

Delegatul Turcieĭ era guvernatorul de la Tulcea. Delegațiĭ primeĭ ședințe aŭ funcționat până la 7 Septembrie 1860, când Marquisul d'Aste, căpitan de marină, fu înlocuit prin Cavalerul Strambio, consul al Italieĭ la Bucurescĭ.

Pentru lucrările technice fu însărcinat inginerul englez Sir Ch. A. Hartley, care, după executarea lucrărilor marĭ, fu înlocuit cu titlul de inginer asistent D. Kühl, care funcționéză și azĭ, iar Sir Ch. A. Hartley, se retrase la Londra cu titlul de inginer consultant.

Pentru serviciul administrațiuniĭ fu însărcinat francezul Edmond Mohler, ca secretar general (mort la Galațĭ în 1883), iar ca comptabil E. Wolf (mort la 15 Aprilie 1891).

Pentru controlul navigațiuniĭ și paza regulamentelor, Comisiunea înființă un post de inspector general de navigațiune de la Isaccea la Sulina (aci, controlul se exercita de căpitanul portuluĭ) și fu numit D. Drigalschy, care funcționă de la 9 Octombrie 1861 până în Noembrie 1878, când prin intervenirile delegatuluĭ rus, care 'ĭ imputa că în ultimul rĕsboiŭ Ruso-Turc, Comisiunea nu a avut caracterul de neutralitate, fu desărcinat din acéstă funcțiune, dându-i-se o gratificație de 10.000 leĭ.

La 9 Noembrie 1863, Delegatul Turcieĭ și Prețedintele Comisiuniĭ Omer-Pașa, fu înlocuit cu Rașid-Pașa.

După unirea Italieĭ (1860—61), delegatul Sardinieĭ luă numirea de delegatul Italieĭ; iar la 27 Aprilie 1860, delegatul Prusieĭ fu numit representant al Confederațiuniĭ germane de Nord.

La 30 Aprilie 1872, delegatul Mariĭ Britaniĭ, Stokes, fu înlocuit cu consulul Gordon, și cu puțin înainte (12 Martie), Rusia 'și înlocuise pe Baronul d'Offenberg prin D. Zinoview.

După proclamarea independențiĭ Românieĭ (14 Martie 1878), G. Rășcan, pe atuncĭ prefect de Covurluĭ, luă parte la ședința de la 7 Noembrie 1878, ca delegat din partea țĕriĭ nóstre; funcționă până la 27 Iunie 1879, când fu înlocuit prin Colonelul (pe atuncĭ, maĭ în urmă general și acum mort) Pencovicĭ, căruia 'ĭ succese Grigorie I. Ghica.

In fine pentru complectarea tuturor detaliilor acestuĭ articol, dăm tabloul următor, coprințènd numele tuturor delegaților, de la înființarea eĭ și până în 1900:

---

[1]) *Voisin Bey*. Op. cit.

www.ziuaconstanta.ro

	PRUSIA (GERMANIA)	AUSTRO-UNGARIA	FRANȚA	MAREA BRETANIE	SARDINIA (ITALIA)	ROMÂNIA	RUSIA	TURCIA
I	Bitter 4 Noembrie 1856	Becke 4 Noembrie 1856	Engelhardt 4 Noembrie 1856	I. Stokes 4 Noembrie 1856	Marchis d'Aste 4 Noembrie 1856	G. Răşcan 7 Noembrie 1888	Baron d'Offenberg 4 Noembrie 1856	Omer Fevzi Paşa 4 Noembrie 1856
II	De Saint-Pièrre 11 Noembrie 1860	Cavaler de Kremer 1 Noembrie 1862	Baron d'Avril 18 Aprilie 1867	C. G. Gordon 18 Aprilie 1872	A. de Strambio 26 August 1860	Colon. E. Pencovicĭ 21 Iunie 1879	I. Zinoview 1 Ianuarie 1872	Raşid Paşa 29 Iunie 1863
III	Contele Kayserling 11 Noembrie 1867	Cavaler Zulaf de Potemburg 17 Octombrie 1869	Herbette 23 Maiŭ 1877	H. T. Siborne 9 Aprilie 1874	Techio de Bajo 16 Decembre 1865	Gr. I. Ghica 10 Maiŭ 1886	Baron Stuart 6 Noembrie 1886	Sabri Paşa 2 Iulie 1864
IV	De Radovitz 5 Ianuarie 1870	Baron de Schlechta 23 Iulie 1871	Camille Barrère 29 Aprilie 1880	Percy Sanderson 29 Aprilie 1882	Comandor Romano Sussino 14 Martie 1867	A. Teriachiu 12 Noembrie 1887	A. Romanenco 24 Octombrie 1878	Ahmed Razim Paşa 19 Octombrie 1867
V	De Pfuel 22 Decembrie 1872	Cavaler de Gröller 9 Aprilie 1874	André Lavertujon 24 Octombrie 1883		Cavaler Berio 28 Septembrie 1868	I. Bălăceanu 12 Noembrie 1889	Lodygensky 1892	Suleyman Paşa 1867
VI	D'Alvensleben 4 Ianuarie 1876	Baron de Haan 12 Septembrie 1875	Marchis de Reverseaux 30 Octombrie 1885		Cavaler Cesar Durando 2 Iunie 1873	General Pencovicĭ 1890		Ismail Bey 1870
VII	Dr. Arendt 27 Octombrie 1878	Cavaler de Boleslawsky 3 August 1882	Comte d'Aubigny Cogordan 1891		Marchis Seysel d'Aix de Samariva 21 Aprilie 1877			Fahri Bey 1873
VIII	Fr. d'Aichemberg 14 Maiŭ 1886	Carol Gsiller 22 Februarie 1890			Cavaler M. Simondetti 9 Octombrie 1878			Madjid Bey şi Aali Bey 1876
IX	Baron de Wiegenheim 27 Octombrie 1889				Cavaler Nicolas Revest 24 Februarie 1881			Mehmed Said Paşa 1877
X	Raffauff 1891				I. P. de Riva 17 Aprilie 1887			C. St. Caratheodory 1878
XI					Pascal Corti 8 Iunie 1888			Artin Effendi 1886
XII					Chevalier Tesi 1890			Maxim Effendi 1887
XIII								Azarian Effendi 1890
XIV	De Lochr 1895		Sienkievicz 1895	Lt.-col. Trotter 1895				
XV		Baron Czikaun de Wahlborn 1896	Paillard Ducléré 1896					
XVI		Contele Logothetti 1897						
XVII		De Borhek 1900			Marchizul Pappalepore 1900			

www.ziuaconstanta.ro

3. Situaţia financiară a Comisiunii. [1])

Pentru primele cheltuelĭ, Turcia s'a angajat a împrumuta Comisiuniĭ suma de 3.739.500 leĭ, afară de lemnul şi materialele necesare, evaluate la 79.919 leĭ.

In urmă Turcia ne maĭ putênd împrumuta Comisiunea, lucrările păreaŭ că trebue să înceteze în 1860; în acest an Banca Otomană din Galaţĭ maĭ împrumută 750.000 leĭ; iar în 1862, Banca Germană din Hamburg, 800.000 leĭ.

Aceste împrumuturĭ trebuiaŭ să se amortisezе prin taxele ce se percepeaŭ vaselor intrate şi eşite, aşa că în 1865 întregul împrumut era aprópe rambursat.

In 1866, un noŭ împrumut s'a făcut în Londra la bancheriĭ Bischoffsheim şi Goldschmidt, de 3.375.000 leĭ cu 4%; el trebuia rambursat în 1882.

In fine, pentru complectarea acestor detaliurĭ, dăm maĭ jos tabloul veniturilor şi cheltuelilor Comisiuniĭ de la 1856 până la 1900 inclusiv:

ANĬ	VENITURĬ	CHELTUELĬ	ANĬ	VENITURĬ	CHELTUELĬ
De la 1856—1871	13.893.445	20.745.961	In 1886	1.703.700	1.423.148
In 1872	1.310.739	1.165.629	» 1887	2.007.904	1.602.129
» 1873	1.430.751	1.179.218	» 1888	2.174.938	1.653.879
» 1874	1.376.494	945.429	» 1889	1.462.619	1.860.711
» 1875	1.383.218	1.145.347	» 1890	2.232.357	2.250.774
» 1876	2.148.482	1.356.252	» 1891	2.231.746	2.453.407
» 1877	501.704	1.101.158	» 1892	2.185.274	1.990.245
» 1878	2.065.793	946 397	» 1893	3.275.884	2.409.933
» 1879	2.242.942	1.134.647	» 1894	2.416.700	3.875.878
» 1880	1.931.017	1.090.336	» 1895	2.285.149	1.959.569
» 1881	1.180.694	1.146.489	» 1896	2.645.008	2.202.389
» 1882	2.342 526	1.146.946	» 1897	2.006.809	2.435.027
» 1883	2.087.993	1.313.812	» 1898	2.101.768	2.359.745
» 1884	2.560.574	1.694.098	» 1899	1.433.046	1.892.566
» 1885	1.661.005	1.378.794	» 1900	1.728.845	1.531.129
		Totaluri		70.009.123	70 009.123

Tóte lucrările făcute de Comisiune, de la înfiinţarea eĭ, până la sfârşitul anuluĭ 1900, aŭ costat 70.009.123 leĭ.

Acéstă sumă se împarte:

Administraţia interióră, cheltuelĭ gen., dobânḑĭ şi cheltuelile împrumuturilor	11.448.321
Serviciul technic de lucrărĭ şi întreţinere, tăeturĭ şi liniĭ telegrafice . . .	39.178.700
Serviciul farurilor, pilotogiŭ la gură şi pe fluviŭ, clădirĭ şi spitale . . .	17.272.827
Fondul de reservă şi casa pensiilor	1.491.101
Sume cheltuite în compt curent şi p. cump. de materiale până la 31 Dec. 1900	221.321
In casă la 31 Decembrie 1900	396.850
Totalul cheltuelilor . .	70.009.123

4. Studiĭ şi lucrărĭ preparatoriĭ. [2])

Maĭ înainte d'a arăta motivele ce aŭ determinat Comisiunea Europeană a Dunăriĭ de a'şĭ alege şi a'şĭ concentra activitatea sa asupra braţuluĭ Sulineĭ, să arătăm starea în care se găsea Delta Dunăriĭ la 1856.

Vom lua întocmaĭ descrierea făcută de Locotenentul General Sir John Stokes, delegatul Angliei în Comisiune, de la 1856—1871.

---

[1]) După *Voisin Bey*, op. cit. şi *Dim. S. Neniţescu*. Dunărea în dreptul internaţional public, p. 240 şi urm.

[2]) *D. Neniţescu*. Op. cit. după *Voisin Bey*, op. cit.

www.ziuaconstanta.ro

Comisiunea Europeană, când s'a întrunit pentru întâia dată, la 1856, se găsea în acéstă situaţie: în ceea-ce privesce mijlócele financiare necesare, pentru a'şĭ putea îndeplini sarcina sa, ea depindea de Turcia, care se angajase a'ĭ procura mijlócele necesare, refuzând în acéstă privinţă intervenţia celor-l'alte Puterĭ.

Comisiunea nu avea alt mijloc de a învinge greutăţile şi primejdiile de tot felul, care stăteaŭ în faţa navigaţiuniĭ. Comerciul era împedicat de tot soiul de obstacole. Singurele vase care puteaŭ naviga, eraŭ numaĭ acele de 150—300 butóie marine (un butoĭ = 2000 livre saŭ 40 picióre cubice capacitate) şi chiar acestea nu puteaŭ tot-deauna trece peste numerósele bancurĭ de nisip, ce eraŭ pe fundul fluviuluĭ, şi peste banca de nisip din Mare, de la gura Sulineĭ, fără a fi nevoite să descarce, în parte, marfa lor, în alte vase maĭ micĭ saŭ în caice. Vasele maĭ marĭ, care nu pot naviga fără lest, ridicaŭ fórte încet cursul cotit al fluviuluĭ, împinse câte odată de vênt, trase, maĭ adese-orĭ, la edec cu mare greutate, maĭ cu sémă când vêntul le bătea din faţă, ceea-ce era aprópe inevitabil pe un fluviŭ atât de cotit. Pentru a ajunge la Galaţĭ saŭ Brăila, spre a se încărca cu cereale, le trebuia adese-orĭ, săptămânĭ întregĭ. Unele vase se remorcaŭ, de şi pe atuncĭ eraŭ puţine remorchere, şi cu un preţ fórte ridicat. Greutăţile la vale ale vaselor încărcate eraŭ încă şi maĭ marĭ, de cât când se duceaŭ la deal încărcate cu lest. Primăvara apele aveaŭ o adâncime convenabilă navigaţiuniĭ, tómna însă, apele fiind în general micĭ, vasele se înămoleaŭ, de obişnuit, în bancurile de nisip şi trebuiaŭ să stea acolo până ce veniaŭ alte vase şi le descărca în parte. Porturile Sulineĭ, Tulceĭ, Galaţilor şi Brăileĭ, conţineaŭ flote întregĭ de asemenea vase, stăpânite şi mânuite de o populaţie de mateloţĭ strĕinĭ, carĭ nu preţuiaŭ maĭ mult de cât piraţiĭ.

De îndată ce un vas se înisipa, trebuia să se recurgă la aceştĭ ómenĭ pentru a'l uşura. Eĭ îl uşuraŭ într'adevĕr, furându-ĭ o bună parte din grâul ce li se confia. Piloţiĭ eraŭ, de obişnuit, uniţĭ cu eĭ, şi le procuraŭ venituri, făcênd ca vasele, ce se încredinţaŭ conducerii lor, să se înisipească, chiar atuncĭ când le era posibil să evite înisipirea, dacă ar fi mânuit cârma în mod conştiincios.

Cele maĭ multe neorîndueli şi nenorocirĭ se întâmplaŭ la Sulina în gura fluviuluĭ şi la eşire în Mare. Ajuns la Sulina, un vas trebuia maĭ întâiŭ să se uşureze, descărcând o parte din cuprinsul sĕŭ în alt vas, aşa fel ca să nu se adâncéscă maĭ mult de $2^m,44$ în apă; trebuia apoĭ să aştepte un timp frumos pentru a eşi în radă împreună cu caicele, în care, în parte, se descărcase, pentru a se reîncărca. De îndată ce venia un vênt maĭ tare, caicele în care se făcuse descărcarea uşurătóre, nu maĭ puteaŭ fi ţinute în largul apeĭ, de óre-ce nu eraŭ, ca în port, legate de cheiŭ, ci trebuiaŭ, pentru a nu se înneca, de a fi iute aduse în fluviŭ, când fórte adese-orĭ se înnecaŭ cu marfă cu tot. Câte o-dată vasele din radă, care se aflaŭ sub ancoră eraŭ împinse de vênt către cóstă.

Cea maĭ mică nenorocire, ce putea să se întâmple unuĭ vas, era să nu plece din radă cu atâta grâŭ cu cât sosise; în afară de acestea, putea să i se întâmple orĭ-ce.

Braţul Sulina ales de Comisiune, era în 1859 plin de cotiturĭ. Acest braţ, după cum spune Sir Charles Hartley, are la apele marĭ 2/27 din volumul total al Dunăriĭ, şi când fluviul are $2^m,75$ d'asupra Măriĭ la Ceatalul Sf. Gheorghe, atuncĭ braţul Sulina are un debit de 680 m.c. pe secundă. Când apele sunt micĭ şi nivelul este de $0^m,30$ în acelaş punct, d'asupra Măriĭ, debitul braţuluĭ se reduce la 150 m.c. pe secundă. In timpul apelor marĭ extra-ordinare, când panta de scurgere a braţuluĭ Sulina este de $0^m,048$ pe kilometrul debitul braţuluĭ este de 2000 m.c., pe secundă. Debitul braţuluĭ Sulina variază în raportul de la 1 la 13, iar viteza curentuluĭ de la 800 m. la 7 km., 25 pe oră. Greutatea materiilor pămêntóse ţinute în suspensie variază între 27 gr. minimum, la 1 kgr. 925 gr. maximum, la 1 m.c. de apă, adică în raport de 1 la 70.

Mijlocia volumuluĭ anual de nămol transportat de braţul Sulina şi dus în Mare, este de 5 milióne tone anual. Când Comisiunea a ales braţul Sulineĭ, cursul acestuĭ braţ, în lungime de 84 km., avea o şerpuire de 11 curbe, avênd fie-care o rază de cel puţin 300 m. în afară de alte numeróse curbe de o rază maĭ mare. Fundul braţuluĭ avea 10 băncĭ de nisip, d'asupra cărora adâncimea apeĭ varia între $2^m,50$ până la 4 m. adâncime.

www.ziuaconstanta.ro

Lărgimea părțiĭ superióre varia de la 140 metri la 250 metri și lărgimea jumălății a doua varia de la 185 metri la 230 metri.

Primele proiecte privitóre stabiliriĭ uneĭ adâncimĭ minime de $4^{m},60$ pe tot brațul, au fost concepute în vederea strâmtăriĭ fluviuluĭ, la lărgimea pe care însăși natura părea să 'ĭ-o fi indicat ca îndestulătóre, pentru menținerea adâncimeĭ dorite.

Causele, care aŭ determinat pe Comisiunea Europeană Dunăreană să alégă brațul Sulina și nu brațul Chilia saŭ Sf. Gheorghe, sunt:

Brațul Chilia, dice memoriul din 1876 asupra lucrărilor de îmbunătățire executate la gurile Dunăriĭ, a fost îndepărtat, la început, ca printr'o înțelegere tacită, cu tóte avantagiele aparente, pe care le presenta, prin volumul apelor sale și prin înclinarea talveguluĭ seŭ.

Ceea-ce a pricinuit acéstă înțelegere a fost, faptul marelor potmoliri, care se aflaŭ în Marea-Négră, în fața celor 8 gurĭ, prin care se varsă în Mare, brațul Chilia; și fiind-ca configurația acestor opt gurĭ este fórte mișcătóre și Comisiunea s'a temut, că pentru a crea prin lucrărĭ artificiale, o stare permanentă de bună navigație, la orĭ-care din gurile acestuĭ braț, ar fi trebuit să facă cheltuelĭ enorme. Și știm, că situația financiară a comisiuniĭ nu era, la început, de loc regulată, maĭ cu sémă că Turcia se opusese la orĭ-ce punere de taxe, făgăduind că va procura mijlócele financiare, pe care maĭ târziŭ neputêndu-le procura, a admis principiul taxelor pe navigație.

Brațul Chilia fiind exclus, Comisiunea trebuia să alégă între brațul Sulina și St. Gheorghe. Brațul Sulina a atras atențiunea Comisiuniĭ prin faptul, că se varsă în Mare printr'o singură gură, și că, de rĕŭ, de bine, tot-deauna s'a navigat pe acest braț, și se credea că va fi destul de a face óre-care îmbunătățirĭ, pentru a obține resultate satisfăcătóre.

Brațul Sf. Gheorghe era recunoscut superior brațuluĭ Sulina. Cursul sĕŭ era maĭ drept, maĭ larg și maĭ adânc. Osebit de acésta, de la Constantinopol până la Galațĭ era maĭ scurt, pe acest braț, de cât pe cele-l'alte două.

In Octombrie 1857, delegațiĭ Mareĭ-Britaniĭ, Austrieĭ, Sardinieĭ și Turcieĭ se pronunțară în favórea brațuluĭ Sf. Gheorghe, iar aceĭ aĭ Franțeĭ, Prusieĭ și Rusieĭ, în favórea brațuluĭ Sulina.

Ce e drept, delegatul Rusieĭ de și s'a pronunțat pentru brațul Sulineĭ, a opiniat că ar fi maĭ bine să se alégă brațul Chilieĭ.

Discuțiunile continuară fără nicĭ un resultat până în 1858. Puterile semnatare ale tratatuluĭ din Paris, vĕdênd aceste lungĭ discuțiĭ, numiră, de comun acord, o comisiune *pur technică,* pentru a studia cestiunea. Acéstă comisiune s'a pronunțat în favórea brațuluĭ Sf. Gheorghe.

Inginerul șef al comisiuniĭ, atuncĭ Sir Charles Hartley, făcuse deja planurile, în ipoteza alegeriĭ brațuluĭ Sf. Gheorghe.

In acest scop el prevĕduse la acéstă gură douĕ cheurĭ aprópe paralele, până să ajungă la o adâncime convenabilă în apele Mării.

Comisiunea technică s'a pronunțat contra acestuĭ plan și a opiniat, că ar trebui să se facă un canal artificial cu ecluze. Pentru acest din urmă plan s'a pronunțat șése din guvernele interesate, din fericire însă, nu s'a putut obține unanimitatea Puterilor.

La 31 Ianuarie 1859, Sir Charles Hartley a presentat Comisiuniĭ planurile și devizele întocmite în vederea construireĭ unuĭ canal cu ecluze, care ar fi costat $17^{1}/_{2}$ milióne leĭ. Acéstă sumă părênd cam mare, iar pe de altă parte, cum tocmaĭ atuncĭ se pusese în circulație linia ferată Cernavoda-Constanța, Puterile hotărîră de a amâna provizoriŭ orĭ-ce lucrărĭ, până se va vedea ce concurență face acéstă cale ferată brațuluĭ Sulina, la gura căruia începuse deja, din 1858, a se face óre-care lucrărĭ, de și cu caracter provizoriŭ.

Incă din anul 1857, pe când Comisiunea discuta asupra căruĭ braț al Dunăriĭ să se concentreze, maĭ în special, atenția eĭ, se începuse a se face la gura Sulineĭ, nisce lucrărĭ provizoriĭ, maĭ bine zis, lucrărĭ de încercare, pentru a face un canal navigabil în Marea-Négră, tăind banca de nisip de la gura Sulineĭ, provenită din depunerile apelor Dunăriĭ. Aceste lucrărĭ fură începute la 21 Aprilie 1858 și sfîrșite la 30 Aprilie 1861.

Cheiul de Nord al portuluĭ Sulina trebuia să aibă 1412 m. lungime; iar cel de Sud.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANTA * ROMANIA *

915 metri. In timpul, când *Comisiunea technică internaţională,* de la Paris, cerceta planurile şi devizele pentru gura Sf. Gheorghe, i s'a supus şi planurile acestor lucrărĭ provizorii de la gura Sulineĭ.

Comisiunea technică le-a condamnat de la inceput, zicênd că aceste lucrărĭ să fie imediat părăsite, căcĭ se va cheltui fără a se obţine vre-un resultat pentru navigaţie.

In ast-fel de condiţiĭ s'aŭ inceput lucrările de la gura Sulineĭ, cu caracter provizoriŭ, remase maĭ târziŭ definitive, după ce s'a vĕdut resultatele la care s'a ajuns. A fost însă un moment, când se credea că totul va rĕmâne în părăsire, fiind-că Comisiunea nu se pronunţase, pe care braţ se vor face lucrările definitive, iar în potriva lucrărilor provizoriĭ de la gura Sulineĭ se urziaŭ tot felul de intrigĭ. Se scria guvernuluĭ din Anglia şi altor guverne, că de se va lucra după planurile Inginerului Hartley, vor lăsa a se arunca baniĭ în apă.

Unele puterĭ representate în Comisiune doreaŭ a nu ajunge la nicĭ un rezultat.

Maiorul John Stokes, pe atuncĭ, delegatul Angliei, de la 1866—1871, în Comisiunea Dunăreană, primise chiar ordine de la guvernul sĕŭ de a face să inceteze lucrările. Insă acest bărbat extra-ordinar, avênd incredere în sistemul lucrărilor inginerului Hartley, îl acoperi cu marea sa autoritate, continuând lucrările, chiar contra ordinuluĭ guvernuluĭ sĕŭ. Graţie acesteĭ increderĭ şi tenacităţiĭ apostolice a Maioruluĭ John Stokes, lucrările de la gura Sulineĭ aŭ înaintat aşa de mult, în cât în anul 1861 adâncimea canaluluĭ din Mare, de la gura Sulineĭ, printre cele douĕ cheurĭ, ajunsese la 17 picióre, adică $5^m,8$.

Adâncimea trecĕtoriĭ de la gura Sulineĭ a variat:

In 1862	între	$5^m,18$	şi	$4^m,80$
» 1863	»	$5^m,03$	»	$4^m,11$
» 1864	»	$5^m,18$	»	$4^m,42$
» 1865	»	$5^m,64$	»	$5^m,18$
» 1866	»	$5^m,41$	»	$4^m,27$
» 1867	»	$5^m,18$	»	$4^m,87$
» 1868	»	$5^m,48$	»	$5^m.03$
» 1869	»	$5^m,03$	»	$4^m,57$
» 1870	»	$5^m,94$	»	$5^m,03$
» 1871	»	$6^m,02$	»	$5^m,94$

Aceste două cheurĭ, de la gura Sulineĭ, aŭ fost transformate din provizoriĭ în definitive, incepênd de la 1866 şi s'a terminat în 1871.

Transformarea cheurilor provizoriĭ de la gura Sulineĭ în lucrărĭ permanente şi obţinerea adâncimeĭ de peste 6 metri în 1871, între aceste cheurĭ: «consecinţa naturală a acestor lucrărĭ, precum şi a prelungireĭ diguluĭ de Sud, a avut drept resultat părăsirea proiectuluĭ de îmbunătăţire a gureĭ Sf. Gheorghe. După atâtea sforţărĭ şi cheltuelĭ pentru a îmbunătăţi gura Sulineĭ, nu se maĭ putea relua chestia rectificăriĭ braţuluĭ Sf. Gheorghe».

Acéstă strălucită reuşită, a pus în evidenţă sistemul inginerului Hartley, care a susţinut de la inceput, că trebue lăsată liberă gura canaluluĭ ce se va alege, iar nu de a o închide prin ecluze. Sistemul Hartley a fost continuat şi îmbunătăţit de inginerul Ch. Kühl, atât la gura canaluluĭ, cât şi pe fluviŭ.

5. Lucrările de la gura Sulina.

(Planşa No. 1).

In timpul lungilor şi neterminabilelor discuţiĭ ce se urmară pentru alegerea guriĭ, asupra căreia să se concentreze tótă activitatea inginerilor Comisiuniĭ, navigaţiunea suferea.

Comercianţiĭ din Galaţĭ şi Brăila reclamaŭ continuŭ Comisiuniĭ de a face unele îmbunătăţirĭ braţuluĭ Sulina, singurul pe atuncĭ navigabil; eĭ cereaŭ ca cel puţin să se întrebuinţeze grapa de fier, cu care Turciĭ obţinuseră maĭ 'nainte resultate mulţumitóre, pentru adâncirea gureĭ Sulineĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Pentru a satisface acéstă cerere şi pentru a'şĭ da socotélă de adevĕrata valóre a unuĭ mijloc aşa de simplu şi puţin costisitor, Comisiunea în cursul anuluĭ 1857, nu numai că a plimbat vechia grapă turcéscă de 50 de orĭ pe zi peste bară, cu ajutorul unuĭ vapor, în timpul celor maĭ frumóse treĭ lunĭ din an, dar a maĭ întrebuinţat şi o dragă fórte puternică pentru a mişca materiile pămîntóse şi a permite ast-fel curentuluĭ care le ţinea în suspensiune, să le târască până în apele cele maĭ adâncĭ; dar curentul fiind fórte slab, aceste procedeurĭ n'aŭ produs nicĭ un efect simţitor, ast-fel că Comisiunea a trebuit în cele din urmă să renunţe la ele.

Cât timp aŭ durat încercările despre care am vorbit, Hartley, bănuind că Comisiunea ar fi putut să alégă definitiv braţul Sulina, a întocmit un proiect de lucrărĭ permanente pentru îmbunătăţirea gureĭ şi braţuluĭ şi în adevĕr, Comisiunea, care renunţase la adâncirea acestuĭ braţ prin ajutorul grapeĭ, în 1858 luă resoluţia de a îmbunătăţi gura Sulineĭ, prin ajutorul digurilor construite pe urmele lucrările permanente; însă în mod timporar. Comisiunea luând acéstă decisiune, a voit să vină în ajutorul navigaţieĭ cât maĭ curând şi cât maĭ ieftin, fără a aduce nicĭ un prejudiţiŭ asupra alegeriĭ guriĭ, ce s'ar fi făcut în urmă în mod definitiv.

Proiectul luĭ Hartley coprindea construcţiunea a două digurĭ, neegale în lungime: cel de N. care să plece chiar din cósta formată din malul stâng al fluviuluĭ şi care să aibă o lungime de 1783 metri, înaintând până la adâncimĭ de $5^m,50$, cel de Sud va pleca dintr'un punct înaintat al maluluĭ, situat la 335 metri în larg de la basa celuĭ de Nord şi va înainta o lungime de 1314 metri, până la adâncimĭ de 5 m.

Acésta din urmă era trasat în forma uneĭ curbe convexe, spre a se apropia ast-fel de cel de Nord, formând o pâlnie până la o distanţă de 183 m. egală cu lărgimea normală a braţuluĭ, iar de aci cele două digurĭ aveaŭ să mérgă paralel în direcţie E. ¼ şi jumătate N.E. Lungimea respectivă a celor două digurĭ era ast-fel determinată, în cât cel de Nord să întrécă pe cel de Sud cu 183 metri, lărgimea canaluluĭ între digurĭ. În sfârşit digurile trebuiaŭ formate pe o bază de anrocamente în piatră pierdută, pe care să se aşeze un zid solid, ridicat cu $1^m,80$ d'asupra niveluluĭ Mării.

Motivele acestor disposiţiunĭ eraŭ următórele:

S'a împins digul maĭ mult cel de nord, la adâncime de $5^m,50$, pentru ca canalul ce voia să'l facă peste bară să fie adâncit, prin acţiunea concentrată a curentuluĭ dintre digurile paralele şi în urmă să obţină un bun canal dincolo de digurĭ, fiind admis, ca atuncĭ când apele turburĭ ale rîuluĭ vor fi puse în contact cu curentul ţĕrmurilor şi încrucişate la capul digurilor, materiile rămase în suspensiune vor fi duse departe de intrare.

Paralelismul digurilor pe o lungime óre-care până la extremitatea canaluluĭ, distanţa lor unul de altul egală cu lungimea normală a fluviuluĭ şi aruncarea acestuia într'o Mare fără flux, cu numeróse materiĭ în suspensiune, făcea ca singura soluţiune să fie: gura fluviuluĭ în formă de pâlnie, care să oprésca în părţile largĭ cantitatea de nămol şi să lase ast-fel restul canaluluĭ liber şi navigabil, putându-se în urmă să se prelungéscă şi digurile.

Direcţiunea Estică ¼ şi jumătate N.E. a părţeĭ extreme a digurilor a fost adoptată maĭ cu preferinţă de cât direcţiunea Estică, pentru a permite corăbiilor să între în canal sub tóte vênturile din larg, adăpostind canalul contra vênturilor dominante. Hartley s'a maĭ servit şi de observaţiunea asupra cursuluĭ obişnuit din canalul cel maĭ adânc, care traversa bara înainte de lucrărĭ. Intr'adevĕr s'a constatat că canalul era tot-d'auna în direcţia N.E. şi că tot ast-fel se găsea şi la gura Chilieĭ.

Pe lângă acésta direcţiunea alésă, era perpendiculară pe aceia a cósteĭ şi prin urmare cea maĭ bună din punctul de vedere al navigaţiuneĭ pe intrarea canaluluĭ şi că era bine sub raportul adâncimeĭ bareĭ de a îndrepta digurile în direcţiunea vênturilor domnitoare şi a curentuluĭ ţĕrmuluĭ, spre a dirije apele fluviuluĭ în larg cât maĭ departe posibil în aceiaşĭ direcţiune, preservând ast-fel intrarea canaluluĭ contra tutulor depositelor; dar la Sulina pentru a realisa acésta, trebui să se curbeze extremitatea digurilor spre S.E. şi în cas de prelungire, acéstă curbă trebuind dirijată spre Sud s'ar fi mărit ast-fel, într'o enormă proporţie, greutăţile intrăreĭ navelor în timpul vênturilor.

www.ziuaconstanta.ro

In ceea ce privesce alegerea punctuluĭ de plecare a diguluĭ Sud se observă, că dacă amândouă digurile ar fi pornit de la acelaşĭ meridian, pentru a merge paralel pe o lungime de 183 m., cheltuiala lucrărilor ar fi crescut, şi că pe timpul vênturilor de E. se afla o mare agitaţie în port din causa valurilor îndreptate în interiorul portuluĭ, prin faţa concavă a diguluĭ de Sud, pe când prin disposiţiunea adoptată, valurile vin să se spargă pe plagea curbeĭ interióre formate de dig. Intr'adevĕr, la lărgimea bruscă a secţiuneĭ între ultimul stăvilar şi partea extremă a canaluluĭ ar putea da nascere la reducere de profunzime, dar un asemenea inconvenient se reducea uşor prin prelungirea continuă şi paralelă a digurilor cu lucrărĭ uşóre şi puţin costisitóre.

In fine promontoriul diguluĭ de Nord se justifica prin faptul, că dacă şi digul de Sud ar fi avut aceiaşĭ lungime, partea sa extremă ar fi creat o rocă ce putea, în unele casurĭ, deveni pericolósă vaselor ce intraŭ pe gură sub vênturĭ violente. Acéstă proeminenţă a diguluĭ de Nord era destinată să adăpostéscă corabiile ce eşiaŭ şi intraŭ, când vêntul bătea de la Nord şi N.E. şi îndată ce un vas parvenea ca să intre şi să se acopere de digul N. şi chiar când începea să simţă tăria curentuluĭ, digul îl apară de valurĭ şi'l feresce să-şĭ piardă calea în mijlocul periculóseĭ barĭ.

Hartley primind instrucţiunile Comisiuneĭ de a executa la Sulina nisce lucrărĭ timporare, proectă de a prelungi digurile la mare distanţă, cu cât maĭ puţine cheltuelĭ şi cât maĭ curând, spre a obţine ast-fel o adâncime de $0^m,60$ asupra bareĭ şi o soliditate destul de puternică pentru a resista fără avariĭ la loviturile Măreĭ, pentru o perióda de 6—8 anĭ, timp socotit necesar pentru luarea uneĭ decisiunĭ definitive.

Digurile provisoriĭ eraŭ constituite printr'un triplu rând de piloţĭ legaţĭ între eĭ d'asupra apeĭ cu traverse puternice şi care aŭ fost în urmă fortificaţĭ prin două rândurĭ de piloţĭ de apărare. In fie-care dig rândul exterior a fost format de o linie de stâlpĭ împreunaţĭ, de laturile cărora s'a aruncat pietre spre a forma un masiv solid cu basa largă, ridicându-se până la nivelul apeĭ.

Incepute în Aprilie 1858, cele 2 digurĭ provisoriĭ eraŭ terminate la finele luĭ Iulie 1861.

Digul Nord dus până la adâncimea de $4^m,57$, avea o lungime de 1412 m. şi se termina cu un cap, pe care s'a fixat un far de al 5-lea ordin cu un foc roşu.

Digul S. avea o lungime de 914 m.

Digul N. înainta ast-fel în larg cu aprópe 200 m., maĭ mult de cât cel S.

Crescerea continuă a adâncimeĭ de la $2^m,74$ din 1859 la $3^m,96$ în Aprilie 1860, se credea a se datori diguluĭ N., dar revĕrsările primăverelor următóre fiind aşa de numeróse aŭ îngrămădit enorme materiĭ nisipóse la gură, scăděnd ast-fel şi adâncimea minimă şi formându-se banca sub-marină, cunoscută sub numele de *banca de Sud;* atuncĭ s'a vĕdut nevoia de a se continua digul S. pe o întindere de 470 m. şi strângêndu-se ast-fel la gura sa o enormă masă de apă a putut să se cureţe canalul de aluviunile depuse şi să se obţină o adâncime maximă de $4^m,27$ în Februarie 1861. Vine apoĭ o mare revărsare în iarna anuluĭ următor, dar acum apele fiind bine orientate desfiinţéză bara, iar materiele luate se depun pe banca de S. şi se obţine o adâncime de $5^m,18$.

Dar adâncimea repede care întrecea tóte aşteptările, nu putea să servéscă de la început, prin faptul obstacolelor provenite din rămăşiţele corăbiilor ce se înecaŭ fórte des la intrare, şi care în urma observăreĭ aŭ trebuit să se extermineze cu dinamită.

De la terminarea lucrărilor şi până în Decembrie 1862, adâncimea se menţine la $5^m,18$, dar de la acéstă dată a început să descréscă prin faptul micşorăreĭ curentutuĭ, şi continuând acéstă stare de lucrurĭ, în tot timpul anuluĭ 1863 a ajutat la crescerea bănceĭ de S. în larg sub adăpostul diguluĭ N., ast-fel că şi adâncimea scăděu la $4^m,72$. In 1864, în urma unuĭ vênt violent, apele crescură şi spre a împedica pe viitor lucrurĭ de asemenea natură, s'a decis prelungirea diguluĭ S. aprópe de 150^m. Motivele expuse în susţinerea acesteĭ propunerĭ eraŭ următórele:

1. Experienţa a demonstrat, că între digurĭ, canalul se menţinea la adâncimea normală de $5^m,20$—$5^m,50$ prin acţiunea ordinară a curentuluĭ fluviuluĭ.

2. Ea a arătat deopotrivă că revĕrsările ordinare ale primăvereĭ, nu produc o ródere

www.ziuaconstanta.ro

îndestulătóre, pentru a ridica depositele formate în timpul apelor scăḑute dincolo de paralelismul digurilor.

3. Era cert, că acţiunea curenţilor marinĭ în timpul furtunilor, distrug băncile recent formate sub timpurĭ calme, aşa s'a întâmplat la 1861 cu banca care se întindea aprópe cu jumătate milă în larg de diguri.

4. Crescerea băncii de S. era atuncĭ atât de mare, în cât prelungirea diguluĭ S. cu 200 m. nu oferea aşa mare avantagiŭ navigaţieĭ.

5. Banca de S. se găsea sub drumul corăbiilor ce intraŭ şi eşaŭ în port şi se credea necesară construirea uneĭ liniĭ în pietre şi lemne, plecând de la digul S. până la un punct situat direct la extremitatea diguluĭ N., şi se spera, reducând cu 50 m. proeminenţa diguluĭ N., atuncĭ materiile şi băncile de curând formate găsindu-se sub acţiunea violentă a vênturilor s'ar distruge, lăsând ast-fel un canal navigabil ce se putea menţine încă câţĭ-va anĭ.

Aşa dar prelungirea diguluĭ S. a fost decisă. Vĕḑându-se menţinerea continuă a adâncimeĭ, care nu suferea de cât micĭ schimbărĭ sub revărsărĭ şi vênturĭ, s'a decis transformarea lucrărilor provisoriĭ în lucrărĭ definitive şi care s'aŭ terminat în 1871.

In 1863, 66, 69, nefiind revărsărĭ, imediat banca de S. a reapărut în faţa gurei, adâncimea a scăzut la $4^m,57$, şi lărgimea la 45 m., silind Comisiunea de a prelungi cât maĭ curând digul S. cu 140 m.

In primăvara următóre, prin transformarea în definitive a lucrărilor de la gura fluviuluĭ şi prin prelungirea recentă a digurilor, adîncimea se menţine la $5^m,94$ cu o lărgime de 105 m. Dar revărsarea anuluĭ 1871 mări spre E. banca de S. şi făcea circulaţia dificilă, pentru care Hartley, spre a împrăştia îndoiala, făcu o expunere într'un raport despre formaţiunea bănci ce se întinde spre S.

Iată principalele puncte ale acestuĭ raport:

Cu tóte că îmbunătăţirile obţinute aŭ întrecut orĭ-ce aşteptare, totuşĭ nu se putea crede a se menţine aceste ameliorărĭ şi de acea trebuia maĭ curând saŭ maĭ târḑiŭ prelungite digurile, cu cât înaintaŭ aluviunile.

In precedentul sĕŭ raport a făcut o observaţie, că causele care produc băncile la gurile Delteĭ continuaŭ să lucreze şi sub acţiunea lor lentă dar sigură, să înainteze pământul mereŭ spre Mare; pentru distrugerea lor s'a decis prelungirea diguluĭ Sud, care sub impulsiunea îngrămădită a apelor să împingă aterismentele spre larg, unde întâlnind curentul puternic al Măreĭ şi sub vênturile violente de la nord şi a *curentului litoralului să se distrugă,* conservând un canal navigabil pe timp de câţĭ-va anĭ.

O ridicare de plan hidrografic, făcută în Noembrie 1871, arată dispariţia completă a bănci de Sud.

In Maĭ 1872, adâncimea trecătóreĭ fu de $6^m,10$ şi în Maĭ anul următor, de $6^m,25$, care trebuia de aci înainte să fie adâncimea normală a gureĭ. Experienţa arată, că prelungirea diguluĭ Sud, nu era suficientă, prin faptul că în 1872 banca de Sud debordă capul diguluĭ Sud, formând o proeminenţă de 60 m., pe alinierea prelungită a acestuĭ dig; aceaşĭ stare de lucrurĭ în vara anuluĭ 1874; dar revĕrsarea din Aprilie 1875 ridică tóte aterismentele precum şi banca, avêndu-se în Iulie un canal larg şi pe deplin liber, atât în interiorul digurilor, cât şi afară.

Dar în ano-timpul seceteĭ reapăru banca, şi în Martie 1876, tótă lărgimea canaluluĭ se găsea afectată. Era reproducerea unor fenomene observate în 1867 şi 1869 înainte de prelungirea digurilor. Ca resultat, adâncimea canaluluĭ era redusă la $5^m,94$ în Martie 1876, dar din fericire forţa curentuluĭ din revărsarea luĭ Maĭ ridică banca şi readuce adâncimea la $6^m,25$.

Pentru a evita schimbarea adâncimilor maĭ sus arătate, s'a prelungit digul Sud cu 62 m., până în dreptul capuluĭ diguluĭ Nord. Acéstă lucrare a fost executată după tipul provisoriŭ din 1876—77. Dar maĭ târziŭ, în 1878—1886, ambele prelungirĭ ale diguluĭ Sud s'aŭ transformat în lucrărĭ definitive. Revărsările anilor 1876—1879 aŭ mărit profilul, lăsând să aducă marĭ volume de apă, mărind adâncimea la 3 m., acolo unde natura fun-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

duluĭ permitea. — In Iulie 1879 adâncimea canaluluĭ atinse maximul de $9^m,75$ la capul diguluĭ Sud și $8^m,40$ la capul diguluĭ Nord.

Dar în acelaşĭ timp apăru în mijlocul digurilor și pe o întindere de 90 m. în afară, un fund strimt, care avea o adâncime de $6^m,25$. Acest fund crescu repede prin suprapunerea anormală a aluviunilor aduse de revĕrsare, reducênd adâncimea la $5^m,87$. Adâncimea cea mare ce era la capetele digurilor și în deosebĭ la cel Sud, făcea să se debiteze un mare volum de apă și în apropiere, lăsând linia mediană împedecată de bancă.

Pentru a regula profilul și a opri reînoirea acestor fenomene, o basă de piatră a fost construită într'o adâncime de $7^m,60$ și pe $30^m,50$ lărgime între capetele digurilor gureĭ Sulina care a rĕuşit de minune, menţinênd în tóte fasele fluviuluĭ o adâncime normală de $6^m,25$.

Pentru a complecta descrierea generală a digurilor, trebue să menţionăm necesitatea de a prelungi digul Nord la spatele bareĭ sale, spre a menţine distrugerea luĭ de loviturile Măreĭ, precum și a întreţine comunicaţiunea cu uscatul; aceste prelungirĭ aŭ avut loc între anĭĭ 1867—1883 și aŭ fost de o lungime de 336 m.

Regimul normal al gureĭ de la terminarea definitivă a digurilor, se póte resuma ast-fel:

Când Dunărea se află în revĕrsare extraordinară, adâncimea canaluluĭ se măresce câte odată până la $7^m,60$ și suprafaţa profiluluĭ corespunde cu 1.300 m.p.

Intr'un seson lung de secetă, adâncimea scade la $6^m,25$ și profilul se micşoréză la 970 m.p.

Fig. 39. — Palatul Comisiuniĭ Europene Dunărene, de la Sulina.

Canalul navigabil, în afară de digurĭ, depinde de direcţiunea și adâncimea bănci de Sud. Ea se formézǎ și are o adâncime de $6^m,25$. Acéstă adâncime póte să créscă până la $6^m,45$ în timpul tómneĭ și erneĭ și să descréscă la $5^m,80$ pe timpul revĕrsăreĭ, dar în acest din urmă caz adâncimea canaluluĭ e de $6^m,25$, din causă că panta sub-marină a funduluĭ este fórte repede. Starea de acum a lucrărilor de la gură, comparată cu cea din trecut, este arătată în planșă.

6. Lucrărĭ fluviale.

(Planșa No. 2)

Pe lângă greutăţile ce avea navigaţia să sufere la intrarea în Dunăre, maĭ eraŭ în lungul canaluluĭ sĕŭ coturĭ periculóse și funduri care împedicaŭ circulaţia.

De acea Comisiunea aprobând proectul luĭ Hartley, a decis a întreprinde cât maĭ curând posibil îmbunătăţirea a 8 funduri, tăerea a 3 curbe zise a luĭ M, situate la a 23ª milă de la îmbucătură; în fine deschiderea uneĭ nouă intrărĭ la Ciatal Sf. Gheorghe.

www.ziuaconstanta.ro

Utilitatea acestor lucrărĭ era justificată de considerațiunile următóre:

1. Canalul navigabil al brațuluĭ Sulina, prin micul volum de apă ce debitéză, n'are de cât dimensiunĭ relativ fórte reduse, lărgimea sa nu întrece de cât 183 m. și acésta e aprópe pe jumĕtate practicabilă navigațieĭ.

Pe opt puncte se găseaŭ marĭ funduri jóse, datorite lărgimeĭ disproporționate a fluviuluĭ, față cu volumul de apă și d'asupra cărora adâncimea în timpul apelor micĭ era de $3^m,67$ și chiar de $2^m,44$. Necesitatea de a se stabili o uniformitate de adâncime asupra acestor puncte, care să corespundă cu resultatele obținute la intrarea guriĭ, se impunea, de aceea s'a decis a se creia și întreține în urmă un canal larg de la 30-120 m. cu o adâncime medie de $4^m,88$, în timpurile ordinare și de $4^m,27$ în timpurile de secetă.

2. Cele treĭ curbe ale luĭ M formaŭ coturĭ brusce, care constituiaŭ un obstacol și un pericol mare navigațieĭ, împiedecând vasele de un tonagiŭ mare, care veniaŭ la Sulina, să înainteze în susul apeĭ. O tăetură de 500 m. era de ajuns pentru a suprima aceste curbe periculóse, prescurtând tot-deodată parcursul cu 2 km. (Tăietura miculuĭ M).

3. Direcțiunea ce lua brațul Sulina, despărțindu-se de brațul Sf. Gheorghe, forma un unghiŭ ascuțit, ast-fel că apele eraŭ obligate să se întórcă înapoĭ, spre a pătrunde în braț; asemenea o bancă s'a format la intrare, maĭ aprópe de malul stâng, mărind pericolul cotuluĭ, de aceia necesitatea uneĭ deschiderĭ la Ciatalul Sf. Gheorghe, se impunea.

Totuși în raportul inginerului Hartley, lucrările trebuiaŭ executate cu precauțiune și succesiv, iar nu simultaneŭ, de óre-ce îmbunătățirile aduse unuĭ punct, putea să exercite asupra altor puncte o acțiune neprevĕdută și vătămătóre.

Nesiguranța ce a durat mult timp asupra alegereĭ brațuluĭ, precum și lipsa de finanțe, a făcut ca Comisiunea să urmeze sfatul inginerului și ast-fel în timpul perióde ĭ 1857—65, Comisiunea a trebuit să-și concentreze tóte forțele spre a îmbunătăți cele 2 funduri rele, precum și încă două funduri din Ciatalul Sf. Gheorghe, prin ajutorul dragajelor provisoriĭ.

Proectul adoptat pentru îmbunătățire consta din strâmtorarea lărgimeĭ fluviuluĭ, prin ajutorul stâlpilor sprijiniți pe unul din țărmurĭ saŭ pe digurĭ longitudinale, legate cu țărmul vecin printr'o lucrare transversală și cu învelirea țărmuluĭ opus. Lărgimea normală a profiluluĭ transversal era atuncĭ de 137 m. dar experiența a demonstrat că trebuia redusă la 122 m. Nu se așteptaŭ din aceste lucrărĭ la o acțiune puternică a curentuluĭ și de aceea s'a adăogat serviciŭ perpetuŭ de drage, care prin ajutorul strîmtorăriĭ albieĭ, prin digurĭ să dea curentuluĭ o putere maĭ mare și să mențină ast-fel adâncimea sa.

Materialul scos în urma dragagiuluĭ trebuia depus în colțurile digurilor, unde trebuia să se astupe și să solidifice terenul. La 2 Noembrie 1865, s'a luat decisiunea de a se alege brațul Sulina și a se transforma în definitive lucrările executate până atuncĭ în mod provisoriŭ. Scopul Comisiuneĭ era să execute un sistem de lucrărĭ fluviale, care să pună brațul Sulina într'o stare de navigabilitate identică cu acea obținută la gura sa.

Acest proiect, relativ la lucrările fluviale, cuprindea tăierea curbelor luĭ M, îmbunătățirea a patru funduri jóse vechĭ și în fine îmbunătățirea directă a Ciataluluĭ Sf. Gheorghe.

Suprimarea curbelor luĭ M, menționate ca fórte folositóre, se impuneaŭ, cu cât fluviul era maĭ frecuentat de vase de un tonagiŭ mare.

Imbunătățirea fundurilor jóse, era de a obține un canal navigabil de 61 m. lărgime și o adâncime minimă de $3^m,96$ în timpul apelor scăḑute.

In sfârșit s'a renunțat la ideea creăreĭ, la Ciatalul Sf. Gheorghe a uneĭ intrărĭ nouă, care ar fi costat 850,000 fr. și s'a continuat la îmbunătățirea intrăreĭ naturale a fluviuluĭ.

Noĭ funduri apărând pe timpul execuțiuneĭ proectelor din 1865, a trebuit din causa lipseĭ de fondurĭ, să se amâne lucrările privitóre la întărirea țărmurilor, care nu înfățișaŭ acelaș caracter de urgență ca îmbunătățirea fundurilor jóse.

In resumat, la finele anuluĭ 1871, afară de tăerea miculuĭ M, care a suprimat treĭ coturĭ din cele maĭ rele și a redus parcursul cu 1765 m. îmbunătățirile efectuate în brațul Sulina, eraŭ următórele:

1. Zece funduri jóse eraŭ îmbunătățite, oferind o adâncime medie de $4^m,57$, care la

www.ziuaconstanta.ro

1865 nu era de cât de $3^m,81$ și în 1857 de $3^m,67$, de unde o crescere totală de o adâncime medie de $0^m,90$.

2. Adâncimea minimă a brațuluĭ a ajuns la $3^m,96$, pe când în 1857 nu era de cât $2^m,44$, de unde o crescere totală de $1^m,52$.

In perióda 1872—1879, singura lucrare importantă executată în fluviŭ, a fost îmbunătățirea Ciataluluĭ Ismail, de la capul Delteĭ, adică prima bifurcație a Dunăreĭ, între brațele Chilia și Tulcea. Prin dragage continue și prin protecțiunea dată capuluĭ Delteĭ, prin digul longitudinal de 427 m., prin curba concavă și paralel cu direcțiunea curentuluĭ ce intră în brațul Tulcea, s'a putut în 1876 obține la Ciatal Ismail o adâncime constantă de $6^m,10$. Lucrările aŭ avut un succes complect. Dacă lucrările executate maĭ înainte la Ciatal Sf. Gheorghe n'aŭ reușit, causa este că: brațul Sulina forméză la plecare un unghiŭ ascuțit cu brațul principal, pe când din Ciatal Ismail, brațul Tulcea plécă în unghiŭ drept.

De alt-mintrea, lucrările întreprinse în acéstă perióda, n'aŭ fost de cât lucrărĭ de întreținere pentru menținerea adâncimeĭ minime de $3^m,96$ asupra fundurilor vechĭ și a readuce adâncimea fundurilor noĭ la acelașĭ resultat.

In anul 1880, grație mărireĭ fonduluĭ Comisiuneĭ, s'a început asupra brațuluĭ Sulina o eră de marĭ lucrărĭ, a căror scop era de a pune acest braț în tot parcursul sĕŭ într'o stare continuă de navigabilitate de o potrivă cu starea sa actuală.

De data asta era un minimum de adâncime de $4^m,57$ în timpul apelor scăḑute, realisând ast-fel o adâncime de 0.61, ce se cerea a se obține prin noĭ lucrărĭ de îmbunătățire asupra fundurilor jóse și prin tăerea a treĭ sinuosităţĭ din cele maĭ pronunțate ale fluviuluĭ, printre care cotul Ciataluluĭ Sf. Gheorghe existând între M și origina brațuluĭ.

Programul acestor lucrărĭ fu supus Comisiuneĭ de Charles Hartley, la 17 Februarie 1880 și fură terminate în 1886:

Aceste lucrărĭ aŭ fost următórele:

Până la finele anuluĭ 1871 s'aŭ îmbunătățit 10 funduri jóse și de la acéstă epocă până la 1886, șépte noĭ reapărute aŭ trebuit exterminate, continuându-se lucrărĭ de dragaje asupra celor 10 existente, ast-fel că de la origina lucrărilor și până la 1886 aŭ fost îmbunătățite 17 funduri. Pe lângă acésta, lărgimea normală a brațuluĭ în unele puncte, făcea să se vază reapariția noilor funduri prin maximul aluviunilor aduse de brațul Sulina și evaluate la 135.000 tone în 24 ore, cea ce impunea întreprinderea unor lucrărĭ de îmbunătățire prin strimtorarea lărgimeĭ sale și împedicarea erosiuneĭ malurilor, prin învelirea lor de digurĭ în coturĭ moderate, la punctele expuse maĭ mult lovitureĭ curentuluĭ. Se prevedea că îmbrăcarea malurilor trebuia efectuată pe marĭ întinderĭ.

Experiența câștigată prin executarea lucrărilor de până atuncĭ, a condus pe ingineri la conclusiunile următóre:

1. Strimtorarea brațuluĭ Sulina aprópe cu 120 m. în partea sa superióră și 150 m. în josul luĭ M, îndestulătoare pentru a garanta o adâncime constantă de $4^m,57$ în cele maĭ scăḑute ape, fără dragaje.

2. In locurile unde lărgimea brațuluĭ este maĭ mare de cât ţifrele sus menționate, dragagele nu constituiaŭ de cât un mijloc slab de adâncime.

3. Construcțiunea pentru îmbunătățirea trecătorilor celor rele, ale lucrărilor sub apă pe timpurile apelor marĭ, nu opresc reproducerea băncilor întinse în timpul revĕrsărilor.

4. In sfârșit ridicarea lucrărilor la nivelul rîuluĭ aŭ produs tot-dauna bune resultate și dacă ast-fel ridicate nu opresc a se forma ori-ce aluviune în canal, când delta este cu totul sub ape, sunt cu tóte acestea agenţĭ, care ajută la adâncimea ulterióră, când apele se retrag.

Pe timpul perióde celor 4 anĭ din urmă 1887—1890, întreținerea lucrărilor a luat un avênt maĭ mare ca în trecut și deschiderea noilor tăeturĭ în vecinătatea lucrărilor a produs schimbărĭ considerabile în direcțiunea și viteza curentuluĭ, și că resultă de aci perturbațiĭ inevitabile în albia fluviuluĭ, fiind necesare dragage asupra punctelor importante pentru a restabili regimul și pentru a îndulci intrarea tăeturilor.

In general, trebuiaŭ îndreptate malurile și digurile ce se acopereaŭ de ape în timpul

www.ziuaconstanta.ro

revĕrsărilor, precum și drumul între Ciatal Sf. Gheorghe și Sulina, ce servă ca să traga la edec corăbiile, trebuia curăţit de plante și trestiĭ și în sfârșit s'a înmulţit șamandurele pentru a servi bastimentelor de un mare tonagiŭ. In acéstă perióda a început era marilor lucrărĭ de îmbunătăţire.

Douĕ noĭ tăcturĭ aŭ fost executate, suprimând treĭ coturĭ și scurtând canalul cu 548 m.; în resumat, încă din anul 1880 cincĭ tăeturĭ aŭ fost executate, suprimând 10 coturĭ din cele maĭ grele, ce aŭ maĭ rămas în urma exterminăreĭ celor treĭ coturĭ ale luĭ M, lungimea totală a acestor cincĭ tăeturĭ este de 5.175 m., prescurtând brațul cu 3309 m. Adăogând acestei sume și 1764 m. câștigate prin tăerea miculuĭ M, se vede că resultatul total al celor 6 tăeturĭ executate de la începutul lucrărilor, până la finele anuluĭ 1890 a fost de 5.073 m., adică aprópe 2 mile 7, pe un percurs de 45 mile.

Tóte tăeturile sunt dragate până la adâncimea de $4^{m}.88$ în cele maĭ scăḑute ape și deschise pe o lărgime de 91m. Minimul razeĭ curbelor ce există în susul luĭ M, este de 488 m. și ast-fel de curbe nu împedeca de loc navigația pe Dunăre.

Afară de lucrările maĭ sus menţionate, s'a efectuat dragarea și suprimarea celor 17 puncte în relief, care prin configurațiunea lor neregulată abăteaŭ curentul, producând pagube canaluluĭ navigabil.

In sfârșit în Iunie 1890 s'a procedat la suprimarea uneĭ tăeturĭ din dreptul mileĭ 18 până la mila 8½.

Pentru îmbunătăţirea acesteĭ părţĭ a brațuluĭ Sulina, două proecte aŭ fost supuse comisiuneĭ de inginerul Hartley, care avea de scop îmbunătăţirea brațuluĭ în josul tăeturei luĭ M, în vedere de a obţine o crescere de adâncime de $0^{m}.61$ și a permite ast-fel vaselor de cel maĭ mare tonagiŭ a urca și coborà fluviul, fără să fie silite să descarce o parte din mărfurile lor pe alte vase micĭ.

Primul cuprindea execuţiunea a treĭ tăeturĭ parţiale, la mila 18, 12 și 9—8 și strimtorarea fluviuluĭ în josul luĭ M. Ele trebuiaŭ săpate până la adâncimea de $5^{m},48$ sub zero, cu o lărgime de 122 m., lungime de 3003 m. și producênd o scurtare de 1172 metri; costul acestor lucrărĭ s'a ridicat la cifra de 2.620.389 leĭ.

Al doilea proiect coprindea executarea uneĭ singure tăieturĭ dusă în linie dréptă între milele 8½ și 18, strâmtarea brațuluĭ în jos și în sus de acéstă tăietură.

Tăierea trebuia adâncită cu $5^{m},48$ sub zero, cu o lărgime de 107 metri numaĭ, iar lungimea eĭ de 9.708 metri, scurta brațul cu 7.827 metri saŭ 4 mile 23; în fine cheltuiala se ridica la 3.809.647 leĭ.

Cu tot excedentul celuĭ de-al doilea proiect, totuși a fost aprobat prin suprimarea celor treĭ curbe dificile de la milele 18, 12, 9—8 și prin marele avantagiŭ, că în timpul desghieţuluĭ, gheţoiĭ nu se maĭ opriaŭ ca până acum în curba de la mila 12; singurul desavantagiŭ era, că acest proiect nu putea fi pus în practică de cât după complecta sa terminare.

Cât despre viteza ce prescurtarea canaluluĭ putea să aibă asupra regimuluĭ fluviului, s'a calculat că acéstă viteză nu se măresce de cât cu 5,48 la 100, și prin urmare erosiunea periculósă a malurilor nu avea nimic a suferi, din constra putea să aibă un efect folositor asupra brațuluĭ.

Acest al doilea proiect, fiind aprobat de Comisiune, lucrările aŭ început în Iunie 1890 și s'aŭ terminat la finele luĭ Maiŭ 1894; iar inaugurarea nouluĭ canal s'a făcut la 2 Iunie în presenţa *M. S. Regeluĭ Carol I.* Cu acéstă ocasie s'a ridicat și un frumos obelisc comemorativ, așezat la mila 18.

A doua tăietură a bucleĭ apusane a Mareluĭ M., a fost începută în Octombrie 1898. Ea are o lărgime la fund de $97^{m},54$ și o adâncime de $6^{m},09$ la zero.

Prin acésta s'a eliminat bancurile dintre milele 18 și 27, între care este făcută tăietura, iar adâncimea brațuluĭ Sulina a câștigat cu $0^{m},65$.

Deschiderea acesteĭ a doua tăieturĭ s'a făcut la 19 Octombrie 1902, în presenţa *A.A. L.L. Principele și Principesa Românieĭ.*

Diferitele tăieturĭ făcute pe brațul Sulina, aŭ avut de resultat scurtarea acestuĭ braț cu

www.ziuaconstanta.ro

11 mile nautice, adică peste 20 kilometri (20,9 kilometri); așa că în loc de 45 mile (83 km.) între Ciatal Sf. Gheorghe și Sulina, avem acum numaĭ 34 mile (63 km.).

Până la definitiva complectare a lucrărilor de îndreptare a brațuluĭ Sulina, numĕrătórea a rĕmas cea veche și atuncĭ stâlpiĭ miliarĭ vor fi așezațĭ pe noul canal. Acum s'aŭ așezat noiĭ stâlpĭ miliarĭ.

Iată carĭ sunt în resumat diferitele lucrărĭ ce s'aŭ executat în lungul brațuluĭ Sulina, de la înființarea Comisiuniĭ Europene și până la sfîrșitul tăieturiĭ bucleĭ apusane a Mareluĭ M.

Ciatal Ismail, pl. 2. (M. 54).

Un proect de îmbunătățire s'a executat, consistând din întărirea maluluĭ stâng printr'un dig de 427 m. lungime, avênd o înălțime de $2^m,29$ d'asupra apeĭ și adâncimea medie de $4^m,27-5^m,49$. Cheltuiala lucrărilor s'a ridicat la 368.137 leĭ.

Ciatal Sf. Gheorghe. (M. 45—44).

Imbunătățirea acestuĭ Ciatal se impunea prin exterminarea fundurilor Argagn's și Batmich-Kavak, menținerea adâncimeĭ de la intrare la $3^m,66$, în timp de secetă, prin dragage continue, consolidarea țĕrmurilor prin îmbrăcarea lor cu diguri, pentru a fi ferite pe viitor de erosiune, prin neutralisarea curentuluĭ și distrugerea gheţeĭ ce se freca în cursul eĭ de țĕrm. Costul lucrărilor de îmbunătățire la Ciatalul Sf. Gheorghe se ridică la 285.629 leĭ.

Tăierea Ciatalului Sf. Gheorghe (M. 45—44).

In urma propuneriĭ din 16 Maiu 1880, s'a decis deschiderea uneĭ tăcturĭ din Ciatal Sf. Gheorghe în brațul Sulina, începută la 24 Iunie 1880 și terminată la 9 Decembre 1882.

Intrarea cea nouă este cu 914 m. în susul celeĭ vechĭ. Tăetura are o lungime de 994 m., cu o lărgime de 91 m. Cubul materiilor scóse se ridică la 67.330 m.c.; malul drept trebuia consolidat pe 854 m. lungime, costând 581.777 leĭ întréga tăere.

Fundul Barage (M. 43).

Acest fund scăzu la treĭ metri prin influența îngrămădireĭ vaselor rusești, care aveaŭ de scop de a opri trecerea floteĭ turcești, în timpul rĕsboiuluĭ 77, lărgimea luĭ era redusă la 137 m. prin îmbrăcarea maluluĭ drept, în fine malul stâng fu prelungit de 350 m. în sus. Costul lucrărilor se ridică la 48.389 leĭ.

Tăerea fundului Argagnis superior (M. 43—42).

Lungimea tăereĭ avea 1140 m. cu același profil transversal ca tăetura Sf. Gheorghe, avênd lungimea de 91 m., cu adâncimea de $4^m,88$, malul drept a fost protejat pe o întindere de 987 m., cheltuiala totală se ridică la 463.988 leĭ.

Tot aci s'a construit un dig longitudinal de 331 m. lung. și a costat 66.267 leĭ.

Argagnis (M. 41).

In primăvara anuluĭ 1857, adâncimea trecătóreĭ Argagnis fu de $2^m,44$, ast-fel că vasele încărcate nu puteaŭ trece acest fund, de cât după ce aŭ descărcat cea maĭ mare parte pe alte vase. Trebuia remediată acéstă stare de lucrurĭ și începură lucrările de dragage, consistând în a îmbrăca malul stâng, pentru a-l feri de acțiunea curentuluĭ, obținênd un canal de 61 metri lărgime și $3^m,66$ adâncime, aducênd canalul la aceiașĭ adâncime cu restul brațuluĭ, constând din 1189 m. de îmbrăcare a țĕrmuluĭ, dragarea a 28.697 m. c., costând 382.898 leĭ.

Intre cele douĕ Argagnis (M. 41—40).

O îmbrăcare de 610 m. lungime a fost construită pe malul stâng între Argagnis și micul Argagnis saŭ inferior; s'a întrebuințat 3.465 m. c. de piatră și a costat 25.561 leĭ.

Argagnis inferior zis și micul Argagnis și tăerea luĭ (M. 40 și 39).

Unele dragage s'aŭ efectuat asupra acestuĭ fund în 1864, apoĭ s'a întreprins o îmbunătățire seriósă de opt întăririĭ asupra maluluĭ stâng și o îmbrăcare de 213 m. lungime; s'a întrebuințat pentru acésta 979 m.c. de fascine, 3.668 m.c. de piatră și 1910 m.c. de dragaj, costând 39.100 leĭ; el a fost tăiat în linie drĕptă, formând tangentă la curba luĭ M și în susul luĭ M. Costul a fost de 429.173 leĭ.

Masurale (M. 39—38).

Acest fund datéză din 1872, lărgimea funduluĭ la acest punct a fost redusă la 122 m.

www.ziuaconstanta.ro

prin îmbrăcarea ţĕrmuluĭ pe o lungime de 515 m., adâncimea în timpul seceteĭ era de $4^m,85$; s'a întrebuinţat 7.109 m.c. de piatră şi 7.109 dragaj, costând 63.854 leĭ; prin tăerea luĭ s'a suprimat douĕ coturĭ ascuţite, prescurtând drumul cu 367 m.

Veniko (M. 37).

Acest fund s'a format în Octombrie 1872, avênd o lărgime de 137 m.; prin îmbrăcarea malurilor de 427 m., obţinênd o adâncime de $4^m,57$, execuţiunea lucrărilor a conţinut 131.927 m.c. dragaj, construcţiunea a 10 puncte şi protejarea ţĕrmuluĭ pe o lungime de 2.042 m., s'a întrebuinţat 4.788 m.c. fascine şi 11.718 m.c. de piatră; cheltuiala totală se ridică la 168.000 leĭ.

Tăerea Păpădieĭ (M. 36).

Acéstă tăere s'a efectuat în 1883, avênd o lungime de 890 m., o adâncime de $4^m,88$; prescurtând drumul cu 658 m., noroiul scos a fost de 622.813 m.c.; malul stâng a fost îmbrăcat pe o lungime de 731 m. şi malul drept pe o lungime de 488 m. şi a costat 353.322 leĭ.

Cioban-Gârla (M. 35).

Acest fund a apărut în 1872, avênd o adâncime de $3^m,81$; în urma lucrărilor întreprinse a ajuns la maximul de $5^m,18$, care se menţine prin continue dragage, prin construirea a 15 puncte asupra cărora s'a întrebuinţat 8,484 m.c. de piatră, 8454 m.c. dragage, costând 79,466 leĭ.

Monodendri (M. 34).

Acest fund s'a ridicat în 1867 şi îmbunătăţirea luĭ a consistat în 13,645 m.c. dragage, construirea a 8 piloţĭ înveliţĭ cu un dig longitudinal de 91 m. şi învelirea maluluĭ prin pietre pe o lungime de 884 m., s'a întrebuinţat 2,261 m.c. fascine şi 11,354 m.c. de piatră, costând 120,121 leĭ.

Kolo-Ayros (M. 32).

Afară de cele 16,937 m.c. de dragage întrebuinţate pentru menţinerea adâncimeĭ de $3^m,58$, s'a executat îmbrăcarea malurilor pe o lungime de 3,639 m., s'a întrebuinţat 4,344 m.c. de fascine, 13,514 m.c. piatră, costând 159,943 leĭ.

Gorgova (M. 31—28).

In 1862 s'a efectuat unele dragage cu scop de a menţine şi mări adâncimea acestuĭ fund la $4^m,57$, întinţându-se între M. 28 şi M. 31, necesitând pentru acésta prelungirea digurilor cu 724 m. şi îmbrăcarea lor pe o lungime de 3,475 m., 12,520 m.c. de fascine şi 60,438 m.c. de piatră, evaluându-se costul acestor lucrărĭ la 865,305 leĭ.

Intre Gorgova şi Austria. (M. 27—26).

La M. 27 construcţiunea a 11 épis şi îmbrăcarea maluluĭ pe o lungime de 1737 m., întrebuinţându-se 4,235 m.c. de fascine, 7836 m.c. de piatră, costând 58.117 leĭ. La M. 27—26 s'a executat 43.350 m.c. de dragage, îmbrăcarea ţĕrmuluĭ pe o întindere de 1,608 m. lungime, întrebuinţarea a 2,622 m.c. de piatră, costând 70,084 leĭ.

Austria-Tavola (M. 26).

Imbunătăţirea acestuĭ fund constă în adâncimea luĭ cu $5^m,18$, în îmbrăcarea ţĕrmuluĭ pe o lungime de 634 m., întrebuinţându-se 179 m.c. de fascine şi 5,712 m.c. de piatră, costând 48,423 leĭ.

Austria inferióră (M. 24).

Acest fund a apărut in Iulie 1873 prin lărgimea normală ce oferea braţul în acest punct; îmbunătăţirea luĭ constă în strâmtorarea albieĭ la 137 m., îmbrăcarea ţĕrmuluĭ pe o lungime de 1,381 m., s'a dragat 61,311 m.c. şi s'a utilisat 12,705 m.c. de piatră, costând 124.101 leĭ.

Tăierea curbelor miculuĭ M. (M. 24—23).

Imbunătăţirea acestor 3 coturĭ aŭ consistat prin definitiva lor suprimare, prescurtând drumul cu 1,765 m. şi adâncimea obţinută era suficientă pentru a permite vaselor de un tonagiŭ mare să manevreze uşor, prin dragarea a 392,067 m.c., prin îmbrăcarea ţĕrmuluĭ pe o lungime de 1.097 m., întrebuinţându-se 5,939 m.c. de piatră, costând 423.808 leĭ.

Batmich-Kavak superior (M. 22).

Un fund jos a apărut la M. 22 încă din 1867, pentru îmbunătăţirea căruia s'a draga

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALULUI CONSTANTA

31,500 m. c. în josul tăetureĭ luĭ M., construcţiunea 9 épis, îmbrăcarea malurilor pe o lungime de 1,835 metri, la care se adaogă 2,277 m.c. de fascine, 9,577 m.c. de piatră; costul total se ridică la 113,017 leĭ.

Batmich-Kavak (M. 21—20).

Afară de execuţiunea a 140,016 m.c. de dragage la mila 21—20, s'a construit 8 épis şi 1988 m. lungime, apoĭ îmbrăcarea malurilor la care s'a întrebuinţat 12,621 m.c. de fascine şi 15,449 m.c. de piatră, costând 163,970 leĭ.

Batmich Kavak. (M. 19).

Lucrările de îmbunătăţire ale funduluĭ de la mila 19 aŭ consistat din execuţiunea a 46,678 m.c. de dragage şi în construcţiunea a 17 épis, 2,361 m. îmbrăcarea malurilor, 4,914 m.c. de fascine, 13,719 m.c. de piatră, costând 279,871 leĭ.

Marea Tăetură (M. 18—8).

Aci s'aŭ propus două proiecte;

No. 1. Execuţiunea a treĭ tăeturĭ	1,420,389	leĭ.
Strâmtorarea fluviuluĭ în jos de M.	1,200,000	»
Total	2,620,389	»
No. 2. Execuţiunea tăereĭ	2,833,647	»
Procurarea uneĭ dragĭ	450,000	»
Strâmtorarea fluviuluĭ în sus şi în jos de tăiere	476,000	»
Total	3,759,647	»

Cu tóte că cel d'al 2-lea proect era maĭ mare, totuşĭ a fost adoptat, estrăgându-se prin ajutorul celor 2 drage, 657.892 m.c. de nămol, dintre care 379,312 m.c. cu preţul de 0,27 m.c. prima dragă, 278,580 m.c. cu preţul de 0,43 m.c. secunda dragă; în acéstă sumă se cuprinde şi transportul materieĭ în măune cu supape, s'a prelungit acoperirea malurilor aprópe cu 3,840 m.

Ciamurli. (M. 17, 16—12).

Lucrările executate la M. 17 asupra acestuĭ fund sunt: 12 épis, (pinteni), 762 m. îmbrăcarea malurilor, 4389 m.c. de fascine şi 7,742 m.c. piatră, costând 69,224 leĭ; iar la M. 16—12 s'a construit 11 puncte pentru a strâmtora fluviul la 152^{m}, întrebuinţându-se de îmbrăcat malul pe o lungime de 1688 m. s'aŭ scos 14,800 m.c. de dragage, 7,168 m.c. de fascine şi 12,758 m.c. de piatră, costând 131,216 leĭ.

Tramontana (M. 11).

Obţinerea uneĭ adâncimĭ de 4^{m}·88, s'a făcut 37.450 m.c. de dragage, 1.498 m.c. de piatră, costând 15.601 leĭ.

Cibucci (M. 8—7).

In 1890 pe malul stâng în josul mareĭ tăeturĭ s'a construit 5 puncte, întrebuinţându-se 1180 m.c. de piatră şi costând 10.378 leĭ.

Marea tăetură M. (milele 18—27), dragată pentru a avea un profil transversal de 6.886 picióre patrate saŭ 640 metri patraţĭ. Materialele întrebuinţate şi costul lucrărilor nu-l cunosc. *Tăeturile făcute pe braţul Sulina* de la 1880—1900 sunt arătate în tabloul următor:

Mile	NUMELE LOCALITAŢIĬ unde A FĂCUT TĂETURA	Data începeriĭ şi terminăriĭ lucrăriĭ	Lungimea în metri	Lărgimea fundului în metri	Adâncimea în metri	Materia scósă în metri cubĭ	Scurtările făcute în metri	No. coturilor suprimate
45—44	Ceatal Sf. Gheorghe	1880—1882	994	91.46	4.88	815.380	884	2
36	Păpădia	1883—1884	890	91.46	4.88	581.030	658	3
43—42	Argnagi-de-sus	1885—1886	1140	91.46	4.88	939.790	1219	3
40—39	» de-jos	1886—1887	792	91.46	4.88	650.755	181	3
38	Masurale	1888—1889	1359	91.46	4.88	950.733	238	2
18—8	Bucla II-a a mareluĭ M.	1890—1894	9708	106.68	5.49	5.926.136	1826	3
37—31	Gorgova-Veniko	1894—1897	6646	91.46	5.49	5.246.331	2530	4
42—40½	Argagni	1897—1898	1982	91.46	5.49	1.622.454	396	1
27—18	Bucla I-a a mareluĭ M.	1898—1902	10.427	91.46	5.49	nu cunosc	7096	3
	Total	—	33.938	—	—	16.732.609	21.028	24

www.ziuaconstanta.ro

Adâncimile actuale ale braţuluĭ Sulina, cum şi cele reduse la zero, pe diferite funduri micĭ, în Decembrie 1900, sunt arĕtate în tabloul următor :

Mile	FUNDURILE MICĬ	ADÂNCIMEA la 4 DECEMBRIE 1900	
		Actuale	Reduse la zero
		Metri	Metri
44	Maĭ jos de tăctura Ceatal	7.39	6.14
42	Argagni-de-sus	6.40	5.18
39	Masurale	7.39	6.22
37	Veniko	6.55	5.43
27—30	Gorgova	6.40	5.51
24—26	Austria	6.55	5.86
18—23	Batmich-Kavac	6.09	5.64
8—18	Bucla II-a a mareluĭ M.	6.47	6.09
	Mijlociĭ	6.65	5.76

Adâncimea navigabilă în braţul Sulina (minimum, lunar) e arătată în tabloul următor:

LUNILE	ANUL 1880 metri	ANUL 1890 metri	ANUL 1900 metri
Martie	4.49	5.41	5.64
Aprilie	5.03	5.33	5.48
Maĭ	4.11	5.48	6.25
Iunie	4.42	5.41	6.55
Iulie	4.26	5.48	6.09
August	3.88	5.48	5.86
Septembrie	3.66	5.48	5.79
Octombrie	4.42	5.03	5.41
Noembrie	4.65	5.33	5.56
Decembrie	4.57	5.79	6.09
Media	4.34	5.43	5.86

7. Lucrărĭ diverse.

Printre lucrările de al 2-lea ordin, întreprinse de comisiune, pentru a complecta opera de îmbunătăţire a braţuluĭ şi gureĭ Sulina, sunt:

In timpul primilor anĭ, 1857—1865 :

1. Suprimarea saŭ distrugerea unuĭ mare numĕr de bastimente naufragiate în fluviŭ, care devenea zilnic un obstacol navigaţieĭ.

2. Stabilirea unuĭ sistem complect de şamandure, pentru a arĕta vaselor canalul ce vor urma între Isaccea şi Mare, precum însemnarea punctelor periculóse între Isaccea şi Brăila, cerute şi executate de guvernul Principatelor Unite.

Aceste şamandure, care eraŭ din lemn s'aŭ schimbat în 1869 în altele de fier.

Notificarea cursuluĭ prin şamandure s'a complectat în urmă până la Galaţĭ.

3. Stabilirea de corpurĭ inerte şi fixe în portul Sulina, spre a acosta vasele şi face manevra maĭ uşóră.

4. Dregerea în tot lungul braţuluĭ Sulina a drumuluĭ de tragere la edec al vaselor şi punerea a 400 şamandure şi 50 semne miliare între Sulina şi Tulcea.

5. Construcţiunea pe malul drept al portuluĭ o îmbrăcare de lemne de 700 m. lungime, spre a servi de cheŭ pentru necesităţile lucrărilor şi pe malul stâng un cheŭ de 70 m. lungime, pentru a servi vapórelor.

6. Construcţiunea unuĭ far la gura Sf. Gheorghe, avênd mare însemnătate pentru vasele ce vin din Bosfor şi carĭ înainte de a intra în braţ, întâlneaŭ atât banca de nisip,

www.ziuaconstanta.ro

care se întindea departe și nu avea de cât o adâncime de $1^{m},80$, precum și prominența Mărei în direcțiunea N. $^{1}/_{4}$ N.E., care nu putea fi evitată prin mica sa înălțime ce are de mal.

De la 1868—1900:

7. Rectificarea și îmbrăcarea malurilor portului Sulina.

8. Construcțiunea la Sulina a unui local pentru instalațiunea definitivă a serviciilor administrative ale portului și biuroul de perceperea taxelor.

9. Reconstruirea spitalului fondat la Sulina pentru mateloții marinei comerciale.

10. Reconstruirea în 1871 a faruluĭ de pe digul N. și schimbarea luminei sale dintr'un foc roșu de al 5-lea ordin în al 4-lea ordin.

11. Stabilirea în 1882 a unei linii telegrafice între Sulina și Tulcea. Acéstă linie s'a executat într'un acord comun cu guvernul român, suportând chiar și a 3ª parte a cheltuelilor.

12. Reînoirea în 1897 a unei părți a cheului și construirea în susul acestuia a unui alt cheŭ de 9 m. lungime, servind ca cheŭ de îmbarcare.

13. Inlocuirea faruluĭ de pe digul de Nord, cu o lumină de al treilea ordin, vizibilă la 8 mile.

Ridicarea unuĭ alt far pe digul de Sud cu foc scânteietor și alternând cu verde și alb, sistem Lindberg.

Un al doilea foc verde, sistem Lyth, de al șéselea ordin s'a instalat într'o căsuță pe piloți.

Și în fine, o șamandură sonoră «Courtenay» cu fluer automatic, s'a instalat la 972 metri, puțin spre sud de alinierea focurilor fixe a farurilor și acela al Sulinei, arĕtând vaselor, în timpul ceților dese, apropierea țĕrmuluĭ [1]).

8. Servicii Administrative diverse.

a) Faruri. La 1856, navigațiunea era servită de douĕ farurĭ, unul la Sulina cu lumină albă, și altul în Insula Șerpilor. Ambele depindeaŭ de administrațiunea generală a farelor otomane. De la 1879, Martie 31, ambele farurĭ aŭ fost cumpĕrate de Comisiune. La 1859, Comisiunea a instalat la gura brațuluĭ Sf. Gheorghe, un far de prima mărime, pentru a putea fi vĕdut la o depărtare de 14 mile.

Apoĭ alte douĕ farurĭ de al treilea ordin aŭ fost instalate la Sulina, la capătul digurilor de Nord și Sud ale portuluĭ. In fine, între farul Sulina și cel de la capătul cheuluĭ de Sud, s'a așezat un al doilea foc verde fix, sistem Lyth, de al șéselea ordin, pentru a putea indica canalul între diguri.

In definitiv avem în Deltă, următórele farurĭ:

---

[1]) *Detalii.* Adâncimea paseĭ gureĭ e însemnata în picióre engleze pe turnul faruluĭ din Sulina, la țĕrmul drept, prin cifre carĭ pot fi citite din radă. Prundul care se întinde spre Mare în direcția prelungireĭ diguluĭ de Sud, e însemnat printr'o buelă cu clopot.

Trecerea e pe la Nordul acesteĭ buele.

Trecĕtórea dificilă a brațuluĭ Sulina e însemnată prin buele roșiĭ și negre. Roșiile însémnă că canalul trece între dînsele și țĕrmul drept; negrele, că trece între ele și țĕrmul stâng. Direcția treceriĭ este indicată, osebit de acestea, prin semnele stabilite pe țĕrmurĭ.

Stâlpiĭ, purtătorĭ de ancore rĕsturnate, însémnă locurile unde este oprit a arunca ancora saŭ a țĕrmui. Colónele miliare așezate pe țĕrmul stâng arată distanța în mile marine. Adâncimea prundurilor din brațul Sulina e afișată în picióre engleze la Sulina, pe un punct aparent al țĕrmuluĭ drept și la Tulcea, pe una din magaziile Comisiuniĭ, în susul Portuluĭ.

Pilotajul (adică conducerea vaselor de piloții comisiuniĭ) e facultativ pentru vasele cu maĭ puțin de 100 tone și pentru cele cu pînză maĭ mult de 100 tone, care urcă fluviul cu căpitanul lor pe bord; pilotajul e obligator, fie saŭ nu căpitanul pe bord, pentru orĭ ce vas cu pânze cu maĭ mult de 100 tone ce cobóră fluviul. Pilotagul maĭ e obligator, orĭ-care le-ar fi tonajul, vaselor cu aburĭ, atât la urcarea cât și la coborârea fluviuluĭ (A se vedea «Călăuza navigatoruluĭ pe Dunărea de jos.» pag. 84—88).

www.ziuaconstanta.ro

1. *Farul Sf. Gheorghe* (construit de Turcĭ în 1861), aşezat pe o mică insulă, în faţa vîrfuluĭ meridional al insuleĭ inferióre de la Olinka şi menit a lumina vasele, ca să evite o bancă de nisip formată la gura Sf. Gheorghe; farul e la 41°,51′,5″ latitudine şi 29°,36′,52″ longitudine rĕsăriténă, după meridianul Greenwich. Focul se întórce din minut în minut, cu luminĭ alternative roşiĭ şi albe cu eclipse totale; duce lumina la 14 mile; e de al 5-lea ordin, şi se póte deplasa uşor, spre a se aşeza definitiv în punctul cel maĭ favorabil în casul deschiderii braţuluĭ Sf. Gheorghe. Costă 50.000 leĭ.

2. *Farul din Insula Şerpilor,* aşezat la 45°,16′,17″ latitudine şi 50°,14′,23″ longitudine Greenwich, saŭ 45°,15′,31″ lat. şi 27°,56′,42″ long. Paris (Corréard. p. 65). El este aşezat pe un mic monticul ce are 129½ picióre d'asupra niveluluĭ Mării.

3. *Farul din Sulina,* aşezat pe ţĕrmul drept al guriĭ; latitud. 45°,9′,57″, long. 29°,40′,37″ Greenwich, saŭ 45°,9′,35″ latit., 27°,22′,59″ long. Paris. (Corréard. p. 63).

Foc alb fix; puterea lumineĭ 15 mile; e de al doilea ordin.

4. *Farul din capul digului de Nord,* de la gura Sulineĭ; foc roşu, vizibil la 8 mile; e de al treilea ordin.

5. *Farul din capul digului de Sud,* la gura Sulineĭ; foc scânteietor la fie-care secundă şi jumĕtate, alternativ verde şi alb.

6. Pentru călăuzirea vaselor, maĭ este *un al doilea foc «Lyth» Verde;* aşezat intr'o construcţie de lemn, pe o platformă de stâlpĭ la Est, pe alinierea corpurilor plute, care arată partea de Sud a canaluluĭ, între Port şi Mare. Acest foc servesce ca lumină de posiţiune, în legătură cu farul de la Sulina, pentru canal între diguri.

In rezumat, se póte zice, că astă-zĭ Portul Sulina, sub raportul sistemuluĭ de iluminat, póte echivala cu cele maĭ marĭ porturĭ din Occident, puse în aceleaşĭ condiţiunĭ.

b) Serviciul de pilotagiŭ. Pentru buna conducere a vaselor care intră şi es pe gură, funcţionéză la Sulina un corp special de piloţĭ brevetaţĭ, în urma unuĭ examen. Corpul piloţilor este pus sub comanda unuĭ şef-pilot şi a căpitanuluĭ Portuluĭ Sulina. Numĕrul piloţilor a variat mereŭ.

Serviciul pilotagiuluĭ de nópte a fost regulat în 1879. De la acéstă dată s'a stabilit o comunicaţie directă între farul Sulina şi corpul piloţilor. Serviciul faruluĭ celuĭ mare indică, prin nisce semnale convenţionale, vasele care se apropie, pentru a intra în port. La vederea acestuĭ semnal, un vaporaş numit *pilotină,* pleacă în întâmpinarea luĭ, ducêndu-i pilotul pentru a-l conduce la intrarea în port. Până la 1885 s'aŭ plătit taxe speciale pentru pilotagiŭ, dar de la acéstă dată încóce, taxele de pilotagiŭ aŭ fost asimilate taxelor de navigaţiune propriŭ-zise şi introduse în budgetul general al Comisiuniĭ.

Tot de la anul 1885, piloţiĭ de bară sunt plătiţĭ fix:

Capul piloţilor	8000 leĭ pe an
Sub capul piloţilor	6000 » » »
Pilotul	4000 » » »

De la 13 Noembrie 1887, s'a instituit fondul de retragere al piloţilor de bară, saŭ de la gura Sulineĭ, plătindu-se 5000 leĭ piloţilor, care aŭ servit 20 anĭ, 10.000 leĭ, capuluĭ piloţilor pentru 20 de anĭ serviţĭ.

Dacă însă înaintea acestuĭ termen un pilot devine impropriŭ serviciuluĭ din causa de accidente, saŭ bĕtrâneţe, după 10 anĭ de serviciŭ, se dă piloţilor o indemnisare de 2000 leĭ, capuluĭ piloţilor de douĕ orĭ atât, sub-capuluĭ piloţilor, odată şi jumĕtate.

Navigaţiunea ameliorându-se la gura Sulineĭ şi începênd să intre vase de un tonagiŭ maĭ mare, Comisiunea a trebuit să instituiască şi un corp de piloţĭ fluvialĭ, pus sub autoritatea inspectoruluĭ general al navigaţieĭ de la Dunărea de jos.

Aceştĭ piloţĭ sunt de douĕ clase: clasa Iª, pentru vasele cu vapor, clasa IIª, pentru vasele cu pânze. De la 1888, piloţiĭ fluvialĭ de cl. I sunt plătiţĭ 4000—3.500 leĭ anual, iar ceĭ de clasa IIª cu 2000—2500.

Prin regulamentul din 9 Martie acel an s'a instituit şi pentru eĭ un fond de retragere.

c) Serviciul de scăpare. La 1857, s'a instituit un serviciŭ pentru a veni în ajutorul vaselor şi oamenilor în caz de naufragiŭ (sauvetage), avênd un vaporaş cu tóte cele ne-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

cesare. Acest serviciŭ a fost reorganizat la 1 Ianuarie 1884, și se compune dintr'un căpitan pilot, un sub-cap, din piloţĭ de bară și din toţĭ mateloţiĭ vaselor comisiuniĭ. Acest serviciŭ funcţionează sub direcţia căpitanuluĭ portuluĭ Sulina. Tot în 1884, comisiunea a alcătuit regulamentul acestuĭ serviciŭ, complectat prin suplimentul de instrucţiĭ din 1890.

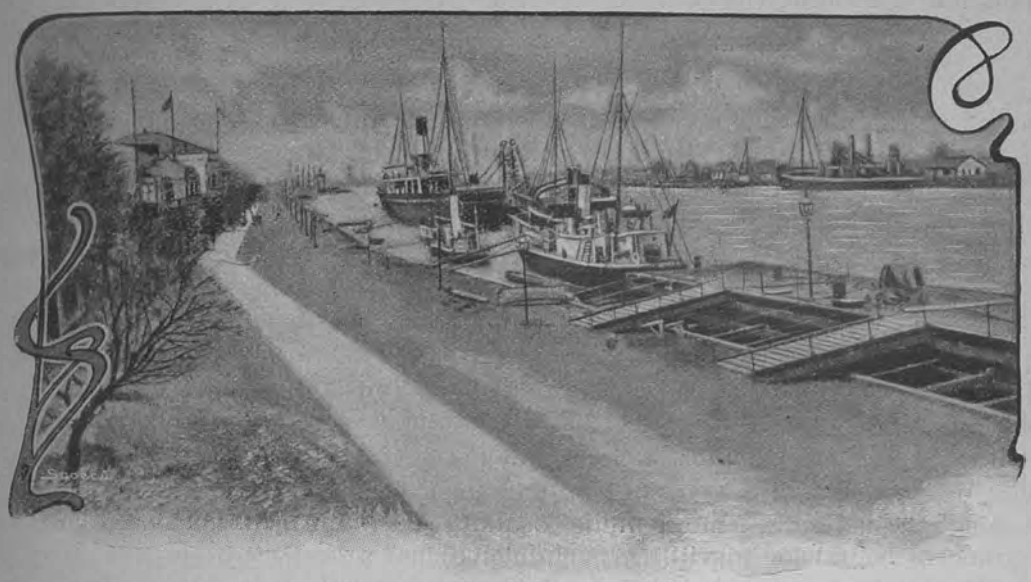

Fig. 40. — Vederea portuluĭ Sulina.

Potrivit acestuĭ regulament piloţiĭ bareĭ, precum și toţĭ marinariĭ pilotinelor cu vapor saŭ imbarcaţiunilor cu rame, trebuie să se imbarce imediat pe vaporul acestuĭ serviciŭ și să plece în Mare pentru a da ajutor naufragiaţilor de îndată ce primesc ordinul căpitanuluĭ de port. Pentru a se putea obișnui cu mișcările vaporuluĭ acestuĭ serviciŭ, personalul trebue să facă exerciţiĭ, cel puţin odată pe lună, în plină Mare, sub comanda capuluĭ piloţilor.

Vasul acestuĭ serviciŭ este în orĭ-ce moment gata de plecare. Piloţiĭ, carĭ se disting prin expunerea persóneĭ lor, sunt rĕsplătiţĭ de Comisiune, în raport cu curagiul și inteligenţa, de care aŭ dat probe.

Ceĭ care arată rea voinţă, saŭ nesupunere, sunt pedepsiţĭ cu suspendarea de la 15 zile până la 2 lunĭ, de către căpitanul portuluĭ. Aceĭ carĭ vor fi suspendaţĭ de maĭ mult de douĕ lunĭ în cursul unuĭ an, precum și aceĭ care fără motiv bine-cuvêntat aŭ lipsit la chemarea de a eși în Mare, fie pentru a face exerciţiĭ, fie pentru a merge în ajutor în cas de naufragiŭ, sunt destituiţĭ de Comisiunea Europeană.

d) Serviciul Sanitar. Construcţiunea Spitaluluĭ comisiuniĭ a fost începută în anul 1867 și terminată în anul 1869. Până în anul 1873 serviciul medical a fost îndeplinit de doĭ medicĭ. Cea maĭ mare parte a marinarilor îngrijiţĭ în spitalele Comisiuniĭ sunt de ceĭ de pe vasele cu pânze. Ceĭ de pe vapóre aŭ maĭ multă îngrijire pe vas. In aceste spitale se primesc pe lângă marinarĭ și locuitorĭ din Sulina.

In anul 1871 aŭ fost îngrijiţĭ în spitalul Comisiuniĭ 3 sulinoţĭ. Iar de la această dată până în 1885 s'aŭ îngrijit, anual, câte 60 locuitorĭ din Sulina, dându-li-se câte aprópe 1500 consultaţiunĭ gratuite.

In anul 1890 s'a căutat în spitalul marineĭ 411 bolnavĭ, adică:

Marinarĭ îngrijiţĭ cu plată	18
» » gratuit	90
Lucrătorĭ aĭ Comisiuneĭ	122
Locuitorĭ din Sulina îngrijiţĭ cu plată . . .	33
» » » » gratuit	188

www.ziuaconstanta.ro

Numĕrul zilelor de îngrijire în spital aŭ fost de 3375 în anul 1890. Dintre aceştĭ bolnavĭ aŭ murit 30, din care 14 de friguri tifoide, toţĭ făcênd parte din populaţia săracă a oraşuluĭ.

In 1891 aŭ fost îngrijiţĭ în spitalul marineĭ 546 bolnavĭ, din carĭ 18 aŭ rĕmas în căutarea spitalulnĭ şi în anul viitor.

Din aceştia s'aŭ vindecat 496
» » aŭ murit 23

Spitalul a primit 117 bolnavĭ maĭ mult de cât în anul trecut, iar consultaţiunile gratuite aŭ atins numĕrul de 6151, dublu de cât anul trecut.

In 1892, numĕrul bolnavilor îngrijiţĭ în spital a fost de 531, dintre care 27 eraŭ încă în căutare la finele anuluĭ 1891.

Din aceştia, s'aŭ vindecat saŭ ameliorat 476
Aŭ murit 35
Aŭ rĕmas în căutare la finele anuluĭ 20

Numĕrul bolnavilor a fost în acest an ceva maĭ mic de cât în anul trecut.

Bólele cele maĭ dese aŭ fost acele ale aparatuluĭ respirator: Bronco-pneumonia este în capul listeĭ, apoĭ vine pneumonia. Febra tifoidă a cauzat 3 morţĭ. Consultaţiile gratuite în spital şi oraş aŭ fost 5078.

In anul 1893, holera a bântuit multe localităţĭ pe malurile Dunăriĭ şi maĭ cu seamă Sulina. Numĕrul bolnavilor îngrijiţĭ în spitalul marineĭ a fost cu mult maĭ mare de cât în alţĭ anĭ. In total aŭ fost 641 bolnavĭ, dintre care 88 atinşĭ de holeră. Din aceştia aŭ murit 41; de febră tifoidă 12, de tuberculosă 6, de mizerie psihologică 5, de pneumonie 4. S'aŭ dat în acest an, 4811 consultaţiunĭ gratuite. Holera a apărut în Sulina la 3 August. După câte-va zile, spitalul a devenit neîndestulător. La 7 August s'aŭ înregistrat 27 cazurĭ, iar la 9 August, 39 casurĭ. In oraş, bóla coprinsese aprópe tóte cuartierele. Maĭ bine de 2000 ómenĭ aŭ părăsit Sulina. Vasele care încărcaŭ în port n'aŭ fost nicĭ ele scutite. Steamerul Englez «Munificent» a avut 7 bolnavi, din care 6 aŭ fost îngrijiţĭ la spital. Unul din aceştĭ bolnavĭ a fost isbit cu atâta violenţă de bólă, în cât marinariĭ n'aŭ avut vreme de a-l transporta la spital şi l'aŭ svârlit în Mare. Numĕrul oficial al holericilor, în tot timpul cât a durat epidemia, adică din August până în Decembrie, a fost 336.

La spitalul marineĭ aŭ fost îngrijiţĭ 88. Dintre aceştia, 54 aŭ fost vindecaţĭ, ceia ce face o mortalitate de 38,64%. Ceĭ-l'alţĭ 248 bolnavĭ aŭ fost îngrijiţĭ, saŭ la domiciliŭ, saŭ în baracele lazaretuluĭ. Dintre eĭ, 110 s'aŭ vindecat, 138 aŭ murit, ceia ce face o mortalitate de 55,64%.

Comparând acéstă din urmă ţifră cu ţifra mortalităţiĭ din spital, se constată o diferenţă fórte mare. Acéstă diferenţă se explică prin faptul, că instalaţia spitaluluĭ are un confort mult maĭ mare şi că îngrijirea bolnavilor a putut să fie maĭ susţinută.

In anul 1894, bolnavĭ în spital 485, morţĭ 22; consultaţiĭ gratuite 5102
» » 1895 » » » 429 » 35 » » 5102
» » 1896 » » » 436 » 26 » » 5376

Mateloţĭ 134
Lucrătorĭ C. E. D. . . . 183
Sulinoţĭ 119

In anul 1897, bolnavĭ în spital 424; morţĭ 19; consultaţiĭ gratuite . . . 4840

Mateloţĭ 91
Lucrătorĭ C. E. D. . . . 168
Sulinoţĭ 165

In anul 1898, bolnavĭ în spital 454; morţĭ 19; consultaţiĭ gratuite . . . 4724
» » 1899 » » » 416 » 14 » » . . . 5223
» » 1900 » » » 422 » 19 » » . . . 4496

www.ziuaconstanta.ro

Dintre care: marinarĭ de rĕsboiŭ și de comerț.. . . 127
Lucrătorĭ C. E. D.. 73
Sulinoțĭ . . . . . 229[1])

e) Poliția navigațieĭ [2]). Comisiunea supraveghiază executarea regulamentelor prin intermediul inspectoruluĭ navigațiuneĭ Dunăriĭ de jos și prin Căpitanul Portuluĭ Sulina.

Reședința inspectoruluĭ este la Tulcea, de unde nu póte lipsi tără voia Comisiuniĭ. Autoritatea inspectoruluĭ se întinde de la Galațĭ până la Sulina, afară de portul Sulina, care se află sub autoritatea căpitanuluĭ. Amândoĭ acești funcționarĭ sunt numițĭ de Comisiune, fără dinstincțiune de naționalitate. Ea singură îĭ póte revoca.

Inspectorul este asistat de 4 supraveghetorĭ pe 4 secțiunĭ:

I. Secțiunea dintre Isaccea și Ciatalul Sf. Gheorghe.

II. Secțiunea de la Ciatal, la gura Păpădieĭ inclusiv.

III. Secțiunea de la gura Păpădieĭ la Mila 18.

IV. Secțiunea până la limita în amonte a portuluĭ Sulina.

Supraveghietoriĭ secțiilor II și III, trebuie să locuiască în secțiile lor. Din personalul supraveghieriĭ maĭ face parte serviciul de pilotagiŭ, avênd un șef-pilot fluvial la Galațĭ și un sub-șef la Sulina.

Inspectoriĭ prin eĭ înșișĭ și ajutațĭ de asistențiĭ lor, trebue să țină la curent Comisiunea de tot ceia ce privesce serviciul navigațiuniĭ și să raporteze în fie-care săptămână Comisiuniĭ și șefuluĭ serviciuluĭ technic din Sulina starea adâncimeĭ Canaluluĭ.

Eĭ aŭ în sarcina lor, maĭ cu seamă, poliția fluvială.

Contravențiunile la regulamentul poliție fluviale, la poliția portuluĭ Tulcea, la serviciul de pilotagiŭ sunt judecate de inspector și de Căpitanul portuluĭ Sulina, fie-care în serviciul luĭ, în prima instanță, aplicând amendele potrivit regulamentelor în vigóre.

Eĭ însă nu pot judeca cestiile civile de daune interese. Pentru acésta, în afară de pedepsele ce pot fi date de inspectorĭ și asistențiĭ lor în numele Comisiuniĭ, saŭ de Comisiune însășĭ, părțile carĭ voiesc să obțină și reparațiunĭ civile, trebue potrivit art. 106 din Regulamentul din 2 Noembrie 1865, să se adreseze tribunalelor competinte. Părțile judecate de inspectorul fluvial și de căpitanul portuluĭ Sulina, pot face apel înaintea Comisiuniĭ Europene.

Conform art. 4 din regulamentul serviciuluĭ interior al Comisiuniĭ, Delegațiĭ care sunt presențĭ la Comisiune în numĕr de cel puțin treĭ, judecă ca tribunal de a doua și ultima instanță, apelurile făcute la Comisiune contra condamnațiunilor pronunțate de Inspector și Căpitanul portuluĭ Sulina în materie de poliție fluvială.

---

[1]) Serviciul de pilotagiŭ, de scăpare și sanitar, după *D. Nenițescu*, op. cit. p. 197—203.

[2]) După *D. Nenițescu* op. cit. pag. 194—196.

Comisiunea are în lungul brațuluĭ Sulina o linie telegrafică, cu oficiurile eĭ la Sulina Gorgova, Ciatalul Sf. Gheorghe și Tulcea.

www.ziuaconstanta.ro

9 Materialul flotant al Comisiunii.

Categoria	NUMELE ŞI DESCRIEREA MATERIALULUĬ	Dimensiunĭ: Lungime m.	Dimensiunĭ: Lărgime m.	Dimensiunĭ: Golul m.	Tonagiul met.	Puterea în caĭ: Nominală	Puterea în caĭ: Arătată	Când şi unde s'a construit	Viteza în nod.	Din ce e construit
A	Năvĭ cu vapor.									
	1. *Administraţia.*									
	Carolus Primus. Yacht cu helice	33.50	5.49	2.74 1.98	—	40	200	Linz-1884	10	Fier
	2. *Serviciul technic.*									
	Ister. Remorqueur cu helice	19.96	5.26	2.62	57.52	45	200	South-Shields—1884	8 1/2	»
	Flora. Canot à vapeur ouvert	11.99	2.64	1.07	—	8	27	Sulina-1883. Fostă barcă de piloţĭ	7 1/2	Lemn de stejar
	Angelus. » en partie ponté	15.24	2.74	—	7.80	8	50	Dertmuth—1890	9	» » teck.
	Sulina. Dragă cu vaporĭ	35.65	7.47	2.74	—	40	100	Triest—1863	—	Lemn.
	Delta, » » »	37.78	8.53	3.05	—	40	180	Barrow—1881	—	Fier
	Sir Charles Hartley. Idem	37.78	8.53	3.05	—	50	250	» —1891	—	Oţel.
	Delphin. Canot à vapeur ouvert	9.24	2.24	1.00	—	5	11	Londra—1880	6	Lemn de teck.
	Percy Sanderson. Dragă de Mare portativă cu dublu helice	67.00	12.19	5.23	1168.69 592.59	—	1250	Renfrew—1894	8	Oţel.
	3. *Inspectoratul navigaţiunii.*									
	Duna. Vapor cu aburĭ	20.34	3.28	1.98	—	20	50	Dresda—1868	8 1/2	Fier
	Moustique. » » ».	15.08	2.59	1.63	—	10	25	» 1866	7	»
	Concordia. Canot à vapeur ouvert	10.66	1.98	1.14	—	6	20	Neapoli—1890	7	Composit.
	Prinţul Ferdinand al Românieĭ. Yacht cu helice	29.86	4.90	2.95	85.76 15.20	50	300	South-Shields—1897	12	Oţel.
	4. *Căpitănia Portuluĭ.*									
	Petrel. Canot à vapeur ponté	17.37	4.01	1.98	—	15	40	Cowes—1869	8	Acajou
	Leti » » » en partie ponté	13.71	3.05	1.37	—	10	33	» 1868	7 1/2	»
	Samovar. » » » ouvert	8.63	2.21	0.95	—	4	10	» 1868	5	»
	Mouette. » » » ponté	18.28	4.11	1.37	—	40	180	» 1886	10	Oţel.
B	Navĭ cu pânză. Chaland, etc.									
	Serviciul technic.									
	Olinka. Cuter (Côtre) pentru serviciul hidrografic şi al buelor (bouées)	15.24	5.18	2.74	—	—	—	Tulcea—1866	—	Lemn.
	17 Chalands deschise p. transportul pietriĭ, 1—55, 8—45, 7—32 şi 1—30 tone	—	—	—	—	—	—	—	—	»
	Un ponton de ambarcare la Tulcea	—	—	—	—	—	—	—	—	»
	15 Ambarcărĭ diferite p. lucrărĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	»
	8 Chalands à clapets de 100 tone	—	—	—	—	—	—	—	—	Fier.
	2 » » » » 40 »	—	—	—	—	—	—	—	—	Fier.
	Căpitănia portuluĭ.									
	Embarcation complète de sauvetage avec chariot	8.68	1.98	—	—	—	—	Londra—1879	—	Lemn
	» » » » » »	10.36	2.51	—	—	—	—	» 1883	—	»
	Ponton à bigue de 10 tonnes	—	—	—	—	—	—	—	—	»

www.ziuaconstanta.ro

10. Drapelul Comisiuniĭ.

Este compus din cincĭ făşiĭ orizontale. Colorile de sus în jos sunt: roşu, alb, albastru, alb, roşu. Făşia albastră e de douĕ orĭ maĭ lată de cât cele-l'alte, care sunt de o potrivă. Ea pórtă iniţialele: C. E. D. (Commission européenne danubienne).

11. Veniturile Comisiuniĭ. Tarifele.

Veniturile Comisiuniĭ provin din perceperea următórelor taxe: după vechiul tarif, vasele maĭ marĭ de 300 tone-registru, care intraŭ în fluviŭ pentru a se încărca în vre-unul din porturile interióre, plăteaŭ pentru o tonă de registru net . . . . . Leĭ 3.40
în afară de acestea maĭ plăteaŭ o taxă de pilotagiŭ. . . . . » 0.45

Total . . » 3.75

Vasele care se încărcaŭ la Sulina, fără a naviga în susul fluviuluĭ, plăteaŭ 2 leĭ 80. Vaselor carĭ făceaŭ numaĭ cursele între Constantinopol şi Sulina, saŭ la vre-unul din porturile Dunăriĭ, li s'a făcut reduceri însemnate.

Tariful maxim actual este:

Vasele carĭ se încarcă în porturile Dunăriĭ plătesc împreună cu pilotajul fluvial . Leĭ 1.90
» » » » la Sulina » » » » » . » 1.25

Vasele maĭ micĭ de 200 tone nu plătesc nimic.

Vaselor carĭ fac maĭ multe călătoriĭ în acelaşĭ an, li se acordă o reducere de 15%, începênd de la a doua călătorie.

Vasele postale carĭ fac serviciŭ regulat periodic de pasagerĭ, se bucură de o reducere de 6%. Taxa de intrare a fost suprimată. [1])

12. Efectele lucrărilor.

Resultă din datele de maĭ jos:

a) Desvoltarea navigaţieĭ. La început vase micĭ de 200 tone registru nu puteaŭ intra saŭ eşi din portul Sulina, fără să fi fost în parte descărcate. Dorinţa cea maĭ mare a Comisiuniĭ era atuncĭ, de a se obţine o adâncime, care să permită vaselor de 500 tone registru să pótă intra în fluviŭ.

Azĭ, când la gura Sulineĭ s'a obţinut 24 picióre saŭ 7m,31 adâncime, pot intra vase de 3519 tone registru, adică ducênd o greutate de 6500 tone.

Desvoltarea navigaţieĭ se vede maĭ lămurit în tabloul următor:

ANIĬ	NUMĔRUL VASELOR	TONAGIUL NET	Cantităţĭ de cereale ce aŭ trebuit să descarce aceste vase, pentru a putea scoborĭ fluviul.	
			Quarters	Hectolitri
1887	1.387	860.336	537.074	1.562.885
1888	1.530	1.045.117	828.560	2.411.110
1889	1.568	1.099.098	605.700	1.762.587
1890	1.519	1.145.054	967.850	2.816.444
1891	1.416	1.128.612	579.800	1.687.218
1892	1.327	1.163.842	1.165.012	3.390.185
1893	1.577	1.578.781	1.828.667	5.321.421
1894	1.391	1.192.649	1.410.694	4.105.120
1895	1.368	1.214.658	1.378.076	4.010.201
1896	1.426	1.376.933	735.955	2.141.629
1897	1.016	962.753	477.303	1.388.952
1898	1.139	1.095.325	960.538	2.795.166
1899	834	774.542	337.609	982.442
1900	908	940.040	697.321	2.029.204
1901	1.074	1.289.675	1.079.735	3.142.029
1902	1.131	1.506.883	1.243.548	3.618.725

[1]) După *D. Neniţescu* op cit. p. 237.

www.ziuaconstanta.ro

b) Exportul de cereale de la anul 1867, până în anul 1902 inclusiv, a mers crescénd în următórele proporţiĭ:

In anul	1867	s'a exportat	prin	braţul	Sulina		2.300.000	Quarters,	saŭ	6.693.000	Hectolitri
» »	1876	»	»	»	»	»	5.488.664	»	»	15.972.012	»
» »	1887	»	»	»	»	»	8.203 290	»	»	23.871.574	»
» »	1893	»	»	»	»	»	14.392.340	»	»	41.881.709	»
» »	1897	»	»	»	»	»	9.691.468	»	»	28.202.172	»
» »	1898	»	»	»	»	»	10.605.003	»	»	30.837.227	»
» »	1899	»	»	»	»	»	6.228.649	»	»	18.111.662	»
» »	1900	»	»	»	»	»	8.022.623	»	»	23.328.179	»
» »	1901	»	»	»	»	»	12.892.921	»	»	37.490.028	»
» »	1902	»	»	»	»	»	17.545.070	»	»	51.017.555	»

c) Reducerea cheltuelilor de navigaţie. Preţul transportuluĭ uneĭ tone de la Galaţĭ saŭ Brăila, până în Anglia a scăḑut, pe măsură ce starea navigaţieĭ s'a îmbunătăţit la gura Sulineĭ şi pe fluviŭ.

De la anul	1856—1860,	la	tona	greutate	de	cereale		Leĭ	61.25
» » »	1861—1870,	»	»	»	»	»	»	»	52.50
» » »	1871—1880,	»	»	»	»	»	»	»	36.95
» » »	1881—1890,	»	»	»	»	»	»	»	23.32
» » »	1891—1897,	»	»	»	»	»	»	»	16.29
In anul	1898	»	»	»	»	»	»	»	14.20

Iată, deci, marile rezultate obţinute de Comisiunea Europeană a Dunăriĭ, prin eminentul sĕŭ personal, prin buna sa organizare şi prin admirabilele sale lucrărĭ.

Din ceea ce adâncimea fluviuluĭ, la gura Sulineĭ, era de *2m.74*, în 1858, astăzĭ este de *7m.31*.

Din ceea ce, în anul 1856, un vas de o capacitate de *200 tone de registru* nu putea intra saŭ eşi din Sulina, fără a'şĭ uşura saŭ descărca o parte din încărcătură, în anul 1900 a putut intra un vapor de o capacitate de *3519* net *tone de registru* saŭ *6500* tone greutate.

Din ceea ce în anul 1893, aprópe *336* vase nu puteaŭ încărca în porturile Dunăriĭ, ci se încărcaŭ în rada Sulineĭ, în anul 1900, numaĭ *7* vase s'aŭ aflat în acéstă situaţie.

Din ceea ce în anul 1867, s'aŭ exportat prin braţul Sulina numaĭ *2.300.000* quarters saŭ *6.693.000* hectolitri cereale, în anul 1902 s'aŭ exportat *17.545.071* quarters saŭ *51.017.555* hect. cereale.

Şi la acest imens progres al adâncimeĭ apeĭ din fluviŭ şi de la gura Sulina, la acest progres al tonagiuluĭ vaselor şi al cantităţilor transportate, corespunde o scădere uimitóre a preţuluĭ, saŭ a chirieĭ transportuluĭ şi a taxelor, pe care vasele le plătesc pentru navigarea pe fluviŭ.

In adevĕr transportul uneĭ tone de cereale de la Brăila saŭ Galaţĭ, până în Anglia, era în anul 1856 de *65 leĭ aur şi 25 cent.*, iar de la 1898, transportul uneĭ tone pe aceiaşĭ distanţă, a costat în mijlociŭ, *14 leĭ 20 cent.;* taxa de navigaţie şi pilotagiŭ ce percepea Comisiunea Europeană, era de *3 leĭ 75* în 1865, pentru o tonă de registru, astăzĭ s'a redus, la *1 leŭ 90,* pentru vasele carĭ încarcă în porturile Dunăriĭ şi numaĭ *1,25,* la tona registru, pentru acele care încarcă în portul Sulineĭ.

Intr'un cuvênt, de la 1867 şi până astăzĭ, s'a dobândit, la cota apelor mijlociĭ, 5½ picióre adâncime, şi cu fie-care picior saŭ 0,30c.m., cu care s'a adâncit gura şi braţul Sulineĭ, exportul cerealelor a crescut pe acest braţ cu aprópe 10 milióne hectolitri cereale.

Acesta este resultatul pe care comerţul lumeĭ întregĭ, dar maĭ cu sémă a statelor ţĕrmurene ale Dunăriĭ de mijloc şi de jos, îl datoresce lucrărilor Comisiuneĭ Europene Dunărene [1]).

---

[1]) După *D. Neniţescu.* Op. cit., pag. 237—248

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *
305

CAPITOLUL VI

INSULA ŞERPILOR [1])

ΛΕΥΚΗ

1. **Situaţiune şi topografie.** La o depărtare de patru ore de plutire cu vaporul din Sulina, se ridică în mijlocul valurilor furióse ale Mării, *albicióса* insulă a Pontului negru, şi ospitalieră în mijlocul celei mai *neospitaliere* Mări.

Marea-Négră este săracă în insule; câte-va pe lângă ţărm, mici şi neînsemnate. Intre acestea, ceva mai mare şi mai îndepărtată, este insula numită în antichitate Λευκή, Alba saŭ *Achillea*, — de unde fórte probabil numele de *Chilia* dat unui braţ al Dunării, iar astăzi *Phidonissi, Adassi-Ilan* saŭ *insula Şerpilor*.

Ea este situată în faţa braţului de mijloc al Dunării, la o distanţă de la Sulina de 44.814 metri şi aşezată sub 45',15',53" latitudine nordică şi 30°,14',41" longitudine răsăriténă [2]).

Insula Şerpilor e o stâncă compusă din gresii silicióse, dure, conglomerate şi cuarţite, făcênd parte din sistemul *Permic*, grupa primară [3]), şi avênd o suprafaţă de 17 hect. [4]). Circumferenţa insulei e de 1.973 metri [5]); neavênd însă o formă regulată, învĕţatul archeolog H. Köhler într'o importantă lucrare [6]), dă următórele măsurători: de la Sud la Nord lungimea luată la mijloc e de 440 m., lăţimea de 414 m., diametrul cel mai lung în direcţiunea de la Sud-Vest spre Nord-Est e de 662 m.

Inălţimea ţĕrmurilor se urcă pe alocurea până la 21 m., mai ales spre Sud şi Est, şi sunt în acéstă parte a insulei preţipişi şi prăpăstioşi. In partea Nordică şi Vestică stâncile de abia se ridică peste nivelul Mării. Nici apa în aceste părţi nu este adâncă. Pe când în cele-l'alte părţi Marea are o adâncime de 15 până la 20 şi chiar 25 metri, pe aci adâncimea ei nu e mai mare de 4 m. [7]).

In apă de jur împrejurul ostrovului se vĕd blocuri mari de piatră, care par a fi provenite din rostogolirea de pe insulă. Pe platoul ei, pe punctul cel mai culminant, se inalţă astăzi un far, inalt de 50 m. şi intreţinut de Comisiunea internaţională de navigaţiune pe Dunăre şi sub paza a patru gardieni, un sergent şi şése soldaţi. Atâţia eraŭ în 1891. El se află în corpul unei clădiri ce servesce de adăpost îngrijitorilor sĕi. Cu tóte că farul sfidând valurile ce nu-l pot atinge se inalţă impunător, totuşi nici cea mai ageră privire nu póte zări de pe inălţimea lui, ţĕrmurile continentului. Aceştia, după cum observaseră şi ceĭ vechĭ, sunt prea lăsaţĭ, ca să pótă fi vĕzuţĭ din acéstă relativ nu prea lungă depărtare. Un motiv acesta mai mult, ca navigatorii în vremuri de grea cumpănă, ne zărind limanul de scăpare, să bine-cuvinteze pe Zeul, care le-a scos în cale spre mântuire un loc de adăpost.

De şi Insula Şerpilor n'are nici un port, totuşi póte fi abordată pe trei diferite locuri. Corăbiile neputêndu-se apropia de ţĕrm din cauza stâncelor sub-marine, ancoréză la órecare distanţă, iar abordarea se face prin ajutorul bărcilor şi prin punctele A, B, C, însemnate pe charta împrumutată de la Köhler.

---

[1]) *G. Popa.* Revista archeologică. Vol. VII, fasc. II, anul 1894, pag. 390—416. Insula Şerpilor se numesce: Phidonissi în grecesce, Ilan-Adassi în turcesce, Zmenioi Ostrov în rusesce. Vezi Charta No 4.

[2]) *Corréard*, op. cit., pag. 65, dă situaţia insulei: 45°,15',31", long. şi 27°,56',42" lat.

[3]) *Gr. Ştefănescu* Curs elementar de Geologie, pag. 146.

[4]) *P. Oprea.* Geografia Judeţului Tulcea, pag. 42.

[5]) Punctul unde este aşezat farul, are după Taitbout de Marigny, 129½ picióre (43m.) d'asupra nivelului Mării.

[6]) *H. Köhler.* Mémoire sur les Iles et la Course consacrées à Achille dans le Pont-Euxin. în Mém. de l'Acad. de Pétersb. T. IX, pag. 531, a. 1825.

[7]) Marginele sale sunt stâncóse şi nu aŭ de cât două puncte de debarcare, către extremitatea N.E. S'a făcut de curênd în stânci o scară la S.V. Pe faţa N. la 59 m. de la ţĕrm, apa are o adâncime de 5—6 m., spre Vest 10—11 m. până la 16 m., spre Sud 13—23 m., spre E. 9—19 m. *(Corréard).*

www.ziuaconstanta.ro

Dintre aceste treĭ intrărĭ cea maĭ înlesniciósă este prin punctul C. Pe aci și vêntul este maĭ puţin puternic și stâncile sub-marine maĭ rarĭ și maĭ puţin periculóse. O a patra intrare, impracticabilă de alt-fel, este însemnată pe chartă cu litera D. Pe ţĕrmul Sud-Vestic lângă punctul A se zăresc urmele unuĭ drum.

In mijlocul platouluĭ se maĭ găsesc astăzĭ urmele unuĭ Templu, de o întindere neobicĭnuită. Pe lângă acestea și afară de rĕmășițele a treĭ zidurĭ și douĕ edificiĭ, despre care se va vorbi maĭ jos cu amĕnuntul, se maĭ pot vedea pe insulă treĭ puţurĭ în stâncă, dintre care unul la spatele templuluĭ, cu o adâncime de 15 picióre și cu o deschidere circulară de 6 picióre.

El servia probabil ca reservoriŭ pentru apă. Inaintea templuluĭ maĭ era pare-se, încă un puţ cu aceiașĭ destinaţie. Cele-l'alte douĕ puţurĭ, care s'aŭ descoperit pe insulă aŭ o deschidere patrată. Pe chartă sunt însemnate cu literile *d* și *c*. Apa din ele este dulce, confirmând ast-fel notiţa luĭ Ammian Marcellin, care vorbind despre Leuce, ne spune: *ibi et aquae sunt* [1]).

Evident, că istoricul roman, ne vorbesce aci despre apă dulce și bună de băut, iar nu de apă de Mare, căcĭ în acest al doilea caz notiţa n'ar maĭ fi fost la locul eĭ. Se găsesce de asemenea și o cisternă.

Pe lângă stâncile ce împrejmuesc insula, și carĭ se întind peste o mare parte a eĭ, se află în mijloc un platoŭ, a căruia suprafaţă e formată dintr'un strat de douĕ picióre adâncime, de pământ negru și fertil.

In timpul din urmă s'a semănat și secară, care rodesce.

In anul 1841, Societatea de Istorie și Antichităţĭ din Odessa hotărî să facă cercetărĭ în Insula Șerpilor. Cu acestea fu însărcinat vestitul archeolog rus N. Murzachevicĭ, care întovărășit și cu concursul luĭ A. D. Nordmann, profesor de știinţele naturale la liceul Richelieu, al pictoruluĭ Bassoli, al unuĭ căpitan, etc., făcură importante descoperirĭ și interesante explorărĭ. Ele fură făcute cunoscute în revista societăţiĭ *Zapiski* [2]).

Nordmann a constatat cu acéstă ocaziune treĭ-spre-zece felurĭ de plante anuale, pe carĭ însă Murzachevicĭ uită să le consemneze în studiul sĕŭ. Între acestea putem enumĕra *pirul* (triticum repens), *laba gâștiĭ* (chenopodium), *răgozul* (flava carex) și *timoftica* (phleum pratense) [3]). Plante mirositóre și florĭ nu se găsesc; de asemenea nicĭ arborĭ saŭ tufișurĭ, despre a căror existenţă ne povestesce Philostrat într'un pasagiŭ citat maĭ jos [4]).

Stăpânele ostrovuluĭ, se póte spune cu drept cuvênt, sunt pasările. Sunt nenumĕrate ca mulţime, cu tóte că nu sunt de cât numaĭ douĕ specii. *Larĭ* (larus cachinans), al căror ţipăt sémănă fórte mult cu râsul de copil și *cormoranĭ negri* (phalacrocorax), care iș fac cuiburile prin crăpăturĭ de stâncĭ. Lariĭ sunt albĭ și frumoșĭ, însă așa de răutăcioș, că nu lasă pe nicĭ o altă pasăre să se odihnéscă pe insulă. Urmăresc chiar și pe ómenĭ. Se nutresc cu peștĭ. In timpul clocituluĭ nu poţĭ face doĭ pașĭ, fără să daĭ peste cuiburile lor. Mulţimea lor, probabil, face ca insula să fie roditóre.

În afară de pasărĭ, insula mișună de *șerpĭ negri* (coluber hydrus) — de unde și numele eĭ de Insula Șerpilor — avênd capul mic, pântecele roșatic și o lungime de 4—5 picióre. Se nutresc cu pasărĭ și se ascund în stâncĭ. Sunt maĭ mult hidoșĭ de cât rĕĭ.

În fine ultima clasă de stăpânitorĭ aĭ insuleĭ și ceĭ maĭ primejdioșĭ în acelaș timp, sunt nisce insecte numite *scolopendrae cingulatae,* care în cea maĭ mare parte se ascund în pământ.[5])

Nordmann a observat în apă *racĭ* negri de patru felurĭ: cancer maenas, thalitrus, eriphia spinofrons și grapsus variegatus.

2. **Determinarea posiţiuniĭ insuleĭ.** Orĭ cât de imaginare și închipuite, orĭ cât de plăz-

---

[1]) *Ammiani Marcellini.* Res gestae XXII, 8.

[2]) Zapiski imperatorscago odesscago obscestva istorii i drevnostici I, pag. 594: Călătoria în insula Leuce saŭ Phidonissi.

[3]) *F. Ukert.* Geographie der Griechen und Römer. III pag. 448.

[4]) *Philostrati.* Heroica. pag. 244.

[5]) *Murzakevicĭ,* op. cit. pag. 550.

www.ziuaconstanta.ro

multe și fictive, am fi dispuși să socotim astă-zi în mintea nóstră rece și pozitivistă, nenumăratele notițe ce le găsim rěspândite în literatura greco-romană despre acéstă insulă celebră, totuși urmele și resturile ce aŭ rěmas neclintite, în cursul vécurilor și în mijlocul celeĭ maĭ turbate Mărĭ, cu tótă furia valurilor ce se încércă să le nimicéscă, ne silesc, fără voia nóstră chiar, să admitem, că tradițiunea clasică despre Leuce este, cel puțin în parte, adevĕrată și ne impune în acelaș timp să esaminăm, tot cu date sigure și cu monumente existente întru cât mărturiile celor vechĭ sunt vrednice de credință.

Nicĭ o altă parte a țărilor locuite azĭ de Românĭ n'a atras, atât de mult și așa de curând atențiunea și admirațiunea celor vechĭ, ca Insula Șerpilor. Situată într'o Mare de miracole, într'o Mare, care înainte de desvoltarea relațiunilor comerciale se credea ceea maĭ întinsă — de unde numirea de Mare prin excelență, Pontus — la nordul eĭ nemaĭ existând țĕrĭ, — insula Leuce a devenit și maĭ miraculósă prin faptul, că a fost atribuită celuĭ maĭ mare dintre vitejiĭ Grecilor, luĭ Achille, celebrul eroŭ al Iliadeĭ luĭ Homer. În general ceĭ vechĭ nu 'și aŭ putut forma nicĭ odată o ideie exactă despre Marea Négră și împrejurimile eĭ. Spre apus lumea se întindea până la Columnele luĭ Hercule, spre răsărit până la Borysthene (Dniepru) și bogatul în fasanĭ, Phasis. Cunoscințe maĭ sigure dobândiră însă, numaĭ după ce se stabiliră coloniile grece pe țĕrmuriĭ Pontuluĭ, în Istrus, Olbia, Callatis, Apollonia, etc., în secolele VII și VI înaintea ereĭ nóstre. Din aceste vremurĭ începênd, tradițiunea despre Insula luĭ Achille se respândesce din ce în ce maĭ mult, din acele vremurĭ Leuce e privită ca sanctuarul luĭ Achille, comun tuturor Grecilor de pe țĕrmuriĭ Pontuluĭ Euxin.

Cel d'întêiŭ scriitor, care înainte de Pindar ne pomenesce de Leuce, este Arctinus din Milet. Acest poet, pe la anul 777 în *Aethiopida* sa ne povestesce cum Thetis «duând de pe rug pe fiul sĕŭ, Achille, îl duse în insula albă»[1]). Din aceste cuvinte ale luĭ Arctinus resultă, că deja pe la anul 777 a. Chr. exista tradiția despre consacrarea Leuceĭ fiuluĭ luĭ Peleŭ și al Thetideĭ, cu tóte că o sută de anĭ maĭ târziŭ chiar, Ibycus din Rhegium și Simonide din Ceos și maĭ apoĭ poetul atenian Callistrat ne spune, că Achille petrece în câmpiile elisee împreună cu alțĭ ḑeĭ și semi-ḑeĭ[2]). Că Achille locuesce după mórte într'o insulă, nu este ceva noŭ, de óre-ce locașul de repaus al eroilor după părăsirea vieții pămêntescĭ, eraŭ insulele Oceanuluĭ. Ast-fel găsim bună-oară pe Menelaŭ locuind într'un ostrov al oceanuluĭ. Și pentru ceĭ vechĭ Ἤντος ἄξενος era tot un fel de ocean, dar maĭ primejdios.

Dacă însă Arctinus nu ne spune unde se află acea insulă albă, Pindar într'una din ode cântă: «în Pontus, Achillle are o insulă strălucitóre»[3]).

După Arctinus și Pindar, cel maĭ vechiŭ poet, care face mențiune de Leuce, este Euripide. Marele tragic pune pe Thetis să promită luĭ Peleŭ, că «va vedea pe Achille locuind în locașurile insulare, pe țĕrmul cel alb din mijlocul Pontuluĭ Euxin»[4]), iar în alt loc pomenesce despre țara bogată în pasĕrĭ, de țărmul cel alb, și frumósa cursă a luĭ Achille din Pontul Euxin[5]).

În acest ultim pasagiŭ al luĭ Euripide vedem pe lângă numirea insuleĭ de *alba*, amintindu-se și Cursa sau dromul luĭ Achille. In adevĕr eroul Grecilor era adorat de tóte coloniile elene din jurul Pontuluĭ-Euxin. Și de aceia nu trebue să ne mire împrejurarea, că în Marea Négră găsim închinate Peliduluĭ, și Leuce și Dromul.

Mica insulă din fața fluviului Borysthene (Dniepru) numită ἡ Βορυσθένης νῆσος, astă-zĭ Berezan, cu tóte afirmările luĭ Köhler, că a fost *consacrată tot luĭ Achille*, după tóte probabilitățile, n'are a face cu cultul acestuĭ eroŭ; pe lângă acestea toțĭ scriitoriĭ anticĭ, câțĭ ne vorbesc de Leuce, nu ne pomenesc nimic despre Insula luĭ Achille și vice-versa, ceĭ carĭ

---

[1]) *Photius*, cod. 239, la *C. Müller*, Geographi Graeci minores, I pag. 397.
[2]) *Köhler*, op. cit. pag. 533
[3]) *Pindari*. Nemea IV. 49.
[4]) *Euripidis*. Andromacha V. 1249.
[5]) *Euripidis*. Iphig. in Taur, V. 435 Cf. și *Ukert* loc. cit. pag. 443.

www.ziuaconstanta.ro

amintesc de acésta din urmă, trec cu vederea pe cea d'întâĭ. Marea rĕspândire a cultului fiuluĭ Thetideĭ în Leuce și Drom și maĭ ales în Istrus și Olbia, unde după mărturia lui Dione Chrysostom, se știa Iliada luĭ Homer de pe rost [1]), se datoresce faptuluĭ, că Achille era eroul național al Ionienilor.

Arctin, Pindar și Euripide vorbind de insula Leuce ne spun numaĭ, că ea se afla în Marea Négră, dar nu-ĭ determină situația. De óre-ce însă în literatura clasică, după cum vom vedea îndată, întâlnim acest nume dat și altor localităţĭ, ni să impune să cercetăm, care eraŭ părerile celor vechĭ despre situațiunea insuleĭ ce ne preocupă.

Am observat maĭ sus, că ceĭ vechĭ n'aŭ fost nicĭ o dată în stare să-și facă o ideie clară despre Marea Négră în general și despre situațiunea Leuceĭ în special. Pe acéstă din urmă, uniĭ o puneaŭ prea la Nord, în fața fluviuluĭ Borysthene, confundând'o de multe orĭ cu insula ce pórtă acelaș nume, alțiĭ, geografĭ vestițĭ ca Ptolomeŭ, o așezaŭ prea la S., lângă țĕrmuriĭ Moesieĭ Inferióre.

În *Heroica* sa, vorbind Philostrat despre Achille, ne spune că locuiesce în Leuce, o insulă «pe care ceĭ ce intră în Pont o aŭ la stânga» [2]).

Maĭ puțin precis chiar de cât Philostrat determină situațiunea insuleĭ gramaticiĭ Stephan din Byzantiŭ și Hesychiŭ. Cel d'întâĭ autor al dicționaruluĭ geografic *Ethnica*, vorbind pe la anul 610 d. Chr. de Ἀχιλλέως δρόμος, ne spune că «există și o insulă Achillea, pe care uniĭ o numesc Leuce»; cel d'al doilea, vestit gramatic Alexandrin de prin sec. III al erei nóstre, cu câte-va sute de anĭ prin urmare înaintea luĭ Stephan din Byzantiŭ, se exprimă aprópe în aceiașĭ termenĭ. La vorba Ἀχίλλειον Πλάκα ne spune, că ar fi identic cuvêntului «insula luĭ Achille, numită Leuce» [3]).

Istoricul roman, Ammian Marcellin greșește, când așéză insula nóstră în apropierea Taurideĭ. Căcĭ iată ce ne spune în scrierea-ĭ citată maĭ sus: «De acéstă Taurida (azi Crimeia) se ține și nelocuita insulă Leuce, consacrată luĭ Achille. Ceĭ care din întâmplare sunt aruncațĭ aci, după vizitarea urmelor antice, a templuluĭ și a ofrandelor, închinate aceluiașĭ eroŭ, plécă séra la nave, căcĭ se zice, că nu fără pericolul vieţiĭ înoptéză cine va aicĭ. Sunt și ape în insulă și pasĕrĭ albe, asemenea halcyonilor (pasĕrĭ marine) [4]).

Ceva maĭ precis, de cât scriitoriĭ citațĭ a determinat posițiunea Leuceĭ, poetul Alexandrin Lycophron, care vorbind despre Achille ne spune că: «locuiesce de mult timp pe stânca albă de spume de la gurile mlăștinóse ale fluviuluĭ Celtic (Istrul)» [5]).

Unul dintre ceĭ maĭ vechĭ geografĭ, Scylace, se exprimă în Periplul sĕŭ: «Drumul în linie dréptă de la Istru până la Criumetopon (Arietis frons, promontoriŭ în Chersoneza Tauric) e de treĭ zile și treĭ nopțĭ. Dacă ia însă cine-va țĕrmul, drumul e dublu, căcĭ acolo este un golf, în care se află o insulă, deșartă ce e drept, numită Leuce și consacrată luĭ Achille» [6]).

Scriitorul anonim al *„Descrieriĭ pămêntuluĭ“*, probabil Scymnus de Chios, după cum de obiceiŭ se crede, determină și maĭ precis depărtarea insuleĭ nóstre de continent. El vorbind despre Istru, care se varsă pe cincĭ gurĭ [7]) în Pont, zice între altele: «Peuce numesce după marea mulțime de pinĭ (πεύκη), ce cresc pe ea. Drept în față-ĭ este așezată în Mare insula luĭ Achille. Acésta are o mulțime de păsĕrĭ domestice și oferă un sfârșit

---

[1]) *Dionis Crysostomi* Oratio XXXVI. Borysthen, pag. 78 la *Köhler* op. cit. pag. 632.

[2]) *Philostrati. Heroica* pag. 244.

[3]) *Stephanus Byzant* și *Hesychius* la vorbele respective. Imitatorul luĭ *Homer, Quintus Smyrnaeus* (la vers. III, 671—779) și *Hermias,* scoliasticul luĭ *Platon* (Phaedr XIX), vorbesc despre Leuce, însă numai în trécăt *Cf. Köhler* op. cit. pag. 543.

[4]) *Ammiani Marcellini*, op. cit., XXII, 8.

[5]) *Lycophronis.* Cassandra, V. 186.

[6]) *Scylacis Caryandensis.* Periplus, 68.

[7]) In anticitate se cunosceaŭ maĭ multe brațe ale Dunăriĭ, saŭ ale fluviuluĭ Celtic, care isvorâsce la Rhin; *Ptolomeŭ* ne spune că avea ca și Nilul, șépte gurĭ. *Herodot* între alțiĭ ne spune, că avea numai cincĭ. In general se numĕraŭ următórele șése brațe, începênd de la Nord: Psillum, Boreum, Pseudostomum, Callum, Naracum și Sacrum (Hieron saŭ Peuce).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

spectacol celor care aci sosesc. De pe insulă nu se póte vedea nicăirea continentul, ců póte că acesta nu-ĭ maĭ departe de cât patru sute stadiĭ, după cum spune Demetriŭ» [1]).

Dionisiŭ Periegetul în scrierea sa *„Orbis Descriptio“*, așéză insula Leuce prea spre Nord, în fața fluviuluĭ Borysthene. Cităm pasagiul, căcĭ el este important și pentru alte cunoscințe ce aflăm în el:

«In partea stângă a Pontuluĭ Euxin, se găsesce în Mare o vestită insulă în fața luĭ Borysthene. Ea este închinată eroilor. Se numesce Leuce, fiind-că animalele, care trăesc acolo, sunt albe. Se spune că prin văile deșarte ale insuleĭ rătăcesce sufletul luĭ Achille și al altor eroĭ, căcĭ o ast-fel de recompensă s'a dat de Jupiter celor bunĭ pentru virtutea lor; virtutea atrage după sine onórea eternă [2]).»

In determinarea posițiuniĭ Leuceĭ, maĭ mult se apropie de exactitate geograful Strabone. Impărțind întregul Pont în douĕ jumĕtățĭ, așéză în partea vestică ἡ λευκὴ νῆσος. Maĭ apoĭ ne spune: «La cincĭ sute de stadiĭ departe de revĕrsatul fluviuluĭ (Tyras, Dniestru), se află în Mare insula Leuce, consacrată luĭ Achille [3])». Acéstă țifră de 500 stadiĭ, autorul Crestomațieĭ luĭ Strabone, din eróre o aplică distanțeĭ dintre Leuce și Peuce: «că insula Leuce se află în Mare la o distanță de cincĭ sute de stadiĭ spre rĕsărit de la Peuce și consacrată luĭ Achille» [4]).

S'a arătat maĭ sus, că în determinarea posițiunilor geografice, nicĭ o dată ceĭ vechĭ n'aŭ putut ajunge la precisiunea nóstră de astă-zĭ. Orĭ-cât de desvoltat a fost în anticitate comerciul maritim, totușĭ, navigațiunea neajungênd la perfecțiunea modernă, ceĭ care călătoriaŭ pe apă, rare orĭ se hazardaŭ să plutéscă pe întinsul Mării și maĭ ales în *Pontul neospitalier*. Peste tot ceĭ vechĭ aŭ rĕmas navigatorĭ de țĕrm. Direcțiunea nordică pentru cel care plécă din Bosforul Tracic este fluviul Borysthene. Istrul chiar, ca să se verse în Mare își îndréptă maĭ întâiŭ cursul spre miază-nópte. Strabone ne spune, că el nu se varsă departe de gurile luĭ Tyras și Borysthene. De aceia geograful roman Pomponiŭ Mela se exprimă: «Leuce, situată la revĕrsatul luĭ Borysthene, e fórte mică și pórtă numele de Achillea, fiind-că aci Achille a fost îngropat» [5]).

Trecênd peste inexactitatea, că Achille ar fi fost înmormântat în Leuce, când se știe, că cenușa sa a fost îngropată pe țĕrmuriĭ Troadeĭ, trebue să observăm, că aci nu este vorba de mica insulă Borysthene (Berezan), din fața fluviuluĭ cu acelaș nume, ci de Leuce, care una singură se află în întreg Pontul Euxin.

Aceiașĭ confusiune între insula Borysthene și Leuce se pare că face și Pliniŭ. Distanțele însă ce are grije să le dea marele naturalist, iĭ luminéză textul: «Apoĭ pe țĕrm portul Achilor; insula luĭ Achille, vestită pentru mormîntul acestuĭ eroŭ; la 125.000 pașĭ o peninsulă numită Cursa luĭ Achille» [6]). Și în paragraful următor din acciașĭ carte:

«In fața luĭ Borysthene, se află Achillea numită și Leuce și Macaron (Μακάρων, a fericiților)». Observațiunĭ din zilele nóstre o așéză la 140.000 de pașĭ de Borysthene, la 120.000 de Tyras și la 60.000 de Peuce. Circuitul îl are de 10.000 pașĭ.»

In vécul III d. Chr., C. Iuliŭ Solin, făcênd în scrierea-ĭ întitulată *Polyhistor*, niște extrase după Pliniŭ, vorbesce și de Leuce, fără ca să adaoge însă vre-o nouă ideie: «In fața luĭ Borysthene se află insula luĭ Achille cu un templu sacru, de care templu nicĭ o pasĕre nu se apropie și cele care din întâmplare ar fi sburat spre el, în grabă o iaŭ la fugă» [7]).

Aceiașĭ situațiune atribue ostrovuluĭ nostru și poetul și gramaticul Priscian în poema

---

[1]) *Anonymi* (vulgo *Scymni Chii*) Orbis Descriptio, 789—796, in Geographi Graeci minores. I, pag. 228. După cum se vede de aci, Scymnus citéză un fragment din scrierea perdută a luĭ *Demetrius din Callatis*.

[2]) *Dionysii*. Orbis Descriptio, 541—548. Aceiașĭ eróre face *Conon* în narațiunile sale. *Cononis*. Narrat XVIII, 257—258, la *Köhler*, op. cit., pag. 545.

[3]) *Strabonis*. Geographica, VII, 3, cf. *Ukert*, op. cit., pag. 444.

[4]) Chrestomathiae ex *Strabonis*, lib. VII, 19 în Colecțiunea Geograph. gr. II, pag. 568.

[5]) *Pomponii Melae*. De Situ Orbis, II, 7.

[6]) *C. Plinii Secundi*. Naturalis Historiae, IV, 26 și 27.

[7]) *C. Iulii Solini*. Polyhistor XIX, cf. și *Köhler*, op. cit., pag. 546.

www.ziuaconstanta.ro

sa *Periegesis,* tradusă liber după Dionysiŭ, citat maĭ sus: «In partea stângă a Pontuluĭ-Euxin și în fața fluviuluĭ Borysthene, se află o insulă, care se numesce Leuce, fiind-ci hrănesce pe ea multe păsărĭ albe ca zăpada. Se maĭ spune, că aci sufletele eroilor vestiți petrec în ticnă, frumósa recompensă a virtuțiĭ [1]).

Maĭ multe date asupra configurațiuniĭ insuleĭ Leuce ne dă Festu Rufu Avien în poema sa *„Descriptio orbis terrae“,* tradusă după opera luĭ Dionysiŭ: «Dacă de aci începe cine-va să taie în stânga apa de marmoră a Pontuluĭ-Euxin, pe unde fluviul Borysthene se arunca în Mare, va zări de departe culmile Leuceĭ. Leuce cu vîrfurile cele albe, Leuce reședința sufletelor; căcĭ după tradiție aci petrec sufletele pacĭnice ale eroilor, aci unde din causa golfuluĭ celuĭ întins, stâncile formézā peșterĭ găunóse, aci unde stâncile se desfac prin măcinarea pămêntuluĭ și bolta lor scobită atârnă d'asupra. Acestea sunt darurile celor pioșĭ, căcĭ Jupiter 'ĭ-a scos pe eĭ din adâncurile întunecate, căcĭ virtutea nu cunósce pe Ereb (Infernul) [2])».

Dacă autoriĭ citațĭ până aci aŭ fixat poziționea insuleĭ Leuce prea la Nord, Ptolomeŭ și imitatoriĭ sĕĭ o pun prea spre miază-zi. Marele geograf și astronom, în cartea a treia a *Geografieĭ* sale o admite lângă țĕrmul Moesieĭ Inferióre, împreună cu mica Insulă Borysthenis: «Lângă țĕrmul amintit al Moesieĭ Inferióre se află insula Borysthenis și Leuce a luĭ Achille» [3]).

Pe Ptolomeŭ îl urmează întocmaĭ Tzetzes, poet din secolul XII: «Lângă țĕrmul pontic al Moesieĭ se află douĕ insule; una e insula Leuce a luĭ Achille, cea de a doua insula Borysthenes» [4]).

Jornandès în *Istoria Goților,* menționând și insula Leuce, ne spune numaĭ, că se află înaintea Istruluĭ [5]).

Intr'un important pasagiŭ din *Laconica,* important maĭ ales din causa multelor informațiunĭ ce ne dă, Pausania ne spune: «La gura Istruluĭ se află în Pontul-Euxin o insulă, cu numele Leuce; periplul eĭ e de douĕ-zecĭ de stadiĭ, acoperită tótă de o pădure și plină de animale sĕlbatice și domestice, avênd un templu și o statuă. Leonim ne spune, că a vĕzut pe Achille, pe Ajace al luĭ Oileŭ și pe al luĭ Telamon, că se află împreună cu eĭ și Patroclu și Antiloc și că Elena trăesce împreună cu Achille» [6]).

Ca și Pausania, filosoful Maxim de Tyr așéză insula Leuce la gura Istruluĭ: «Achille locuesce în insula din dreptul Istruluĭ, în marea Pontică, templul luĭ Achille și altarele lui Achille; și de bună-voie nimenea nu călătoresce acolo, de cât ca să aducă jertfe; făcênd sacrificiĭ, intră în templu» [7]).

In fine spre a termina cu expunerea cunoscințelor celor vechĭ în privința determinarei posițiuniĭ insuleĭ Leuce, trebue să maĭ amintim că generalul luĭ Adrian, guvernatorul Capadocieĭ, la anul 134 d. Chr., Arrian, istoric și geograf distins, scriind după Menipp din Pergam — al căruĭ periplu e perdut — zice în Periplul săŭ: «Dacă cam din dreptul acestei gurĭ (Psilon) se plutesce drept spre largul Mării, cu vêntul de Nord, se întâlnesce o insulă pe care uniĭ o numesc insula luĭ Achille, alțiĭ Cursa luĭ Achille, alțiĭ în fine Leuce, din causa culoriĭ sale» [8]). El decĭ așéză insula Șerpilor înaintea guriĭ Psilon a Dunăriĭ, in loc s'o fixeze înaintea brațuluĭ Calonstoma.

In resumat, din pasagiile de până aci, citate din autorĭ Grecĭ și Romanĭ, s'a putut vedea că anticitatea greco-romană n'a avut o ideie clară despre posițiunea insuleĭ nóstre. Uniĭ ne spun numaĭ, că se află în Pontul Euxin, alțiĭ o pun prea la Nord, alțiĭ prea

---

[1]) *Prisciani.* Periegesis, V. 557—561, cf. *Dionysii.* Orb. Descript. citat.

[2]) *Rufi Festi Avieni.* Descriptio Orbis terrae, V. 720—729.

[3]) *Ptolomaei.* Geographia III. 10, la *Köhler* op. cit. pag. 546; în charta IX a lucrăriĭ sale, Ptolomeŭ o pune înaintea luĭ Borysthene

[4]) *I. Tzetzes.* Chiliad. XII. Hist. 396 v. 937—940 Cf. *Ukert* op. cit. pag. 445.

[5]) *Jornandès.* De Gestarum sive Gothorum origine et rebus gestis Cap. V.

[6]) *Pausaniae.* Lacon. XIX § 11.

[7]) *Maximi Tirii.* Dissertatio XV. 7.

[8]) *Henry Chotard.* Le périple de la Mer Noire par *Arrien,* pag. 32.

www.ziuaconstanta.ro

Sud, alţiĭ o confundă cu mica insulă Borysthene, alţiĭ în fine o aşéză la gurile Dunăriĭ, fără a-ĭ determina însă distanţa. Adese-orĭ greşelile şi afirmările unuia se găsesc neîndreptate şi necontrolate de altul, care 'l urmează. Circuitul insuleĭ, după măsurătorile exacte moderne, e de 10 stadiĭ, după Pausania de 20, după Philostrat de 30 şi după Pliniŭ de 80.

3. **Tradiţiune.** Dacă scriitoriĭ citaţĭ în paragraful precedent ne-aŭ lăsat fragmentare notiţe despre acest curios ostrov, legenda întreagă despre Leuce o găsim în Flaviŭ Arrian maĭ sus pomenit, pe care 'l cităm în întregime:

«De la portul Isiacienilor, la gura Istruluĭ, numită Psilon sunt 1200 stadiĭ; tótă acéstă distanţă este deşartă şi fără nume.

«Dacă, cam din dreptul acesteĭ gurĭ se plutesce drept spre largul Măriĭ, cu vêntul de Nord, se întâlnesce o insulă, pe care uniĭ o numesc insula luĭ Achille, alţiĭ Cursa luĭ Achille, alţiĭ în fine Leuce din causa coloriĭ sale. Se zice, că Thetis a scos'o din Mare pentru fiul eĭ, şi că Achille o locuesce. În adevĕr, că se şi găsesce în ea un templu al luĭ Achille şi o statuie de o lucrare vechie. Insula este deşartă; câte-va capre numaĭ pasc aci, şi se zice că aceia carĭ vin aci le aduc jertfă luĭ Achille. Maĭ sunt în acest templu şi multe alte darurĭ, fiole, inele, pietre preţióse; tóte aceste lucrurĭ aŭ fost oferite luĭ Achille în semn de recunoscinţă; şi inscripţiunile, unele în grecesce, altele în latinesce, în tot felul de metre, sunt laude luĭ Achille. Iar unele sunt şi pentru Patroclu; pentru că aceia carĭ doresc a place luĭ Achille cinstesc şi pe Patroclu împreună cu Achille. Numeróse pasărĭ trăesc în acéstă insulă, larĭ (gavia), găinuşĭ, lişiţe (mergus) de Mare, nenumĕrat de multe. Aceste pasărĭ aŭ grijă de templul luĭ Achille; în fie-care zi, dimineaţa, sbóră la Mare, apoĭ cu aripele înmuiate în apă, revin repede şi stropesc templul; când este în de ajuns stropit, ele atuncĭ mătură podeala cu aripele lor.

«Iacă încă ce se maĭ povestesce: dintre aceia carĭ cobóră pe insulă, uniĭ, veniţĭ într'adins, aduc pe corăbiĭ victime, pe care parte le jertfesc, iar parte le lasă libere pentru Achille; alţiĭ, de un numĕr óre-care, vin împinşĭ de furtună; şi aceştia împrumută de la insuşĭ zeul o victimă, întrebându-l, în privinţa victimeĭ, dacă nu e maĭ bine şi maĭ folositor de a-ĭ oferi pe aceia, pe care eĭ înşişĭ după chibzuinţa lor 'şi-aŭ ales-o, pe când păscea, şi pentru care depun în acelaş timp preţul ce li se pare lor potrivit. Dacă oracolul refuză (căcĭ se află şi oracole în acest templu), eĭ adaogă ceva la preţ; şi dacă refuză încă, eĭ maĭ adaogă; când oracolul primesce, eĭ sciŭ atuncĭ că preţul e de ajuns. Iacă atuncĭ victima stând de voia eĭ şi nu maĭ fuge. Şi ast-fel mulţĭ banĭ sunt dăruiţĭ crouluĭ drept preţ al victimilor.

«Se maĭ zice, că Achille se arată în vis celor ce se cobóră pe insulă, că el se arată în Mare, când cine-va se apropie de insulă şi că le arată care este partea cea maĭ bună pentru debarcat.

«Uniĭ maĭ zic, că Achille li se arată când sunt de pază, pe catart saŭ pe vârful anteneĭ, tot aşa ca şi Dioscuriĭ, cu deosebire numaĭ, că Achille maĭ puţin de cât Dioscuriĭ, că aceştia sunt vizibilĭ şi mântuesc prin arătarea lor în orĭ-ce loc s'ar naviga, pe când Achille nu se arată de cât celor carĭ se apropie de insulă. Se maĭ zice, că şi Patroclu li s'a arătat în vis. Cele ce le spunem despre insula luĭ Achille, le-am auzit de la ómeniĭ carĭ aŭ fost pe insulă, saŭ care şi eĭ le-a auzit de la alţiĭ; şi mie mi se pare că nu sunt vrednice de crezut. Căcĭ eŭ sunt convins, că Achille a fost un eroŭ — ca nimenĭ altul — judecând după nobleţa şi frumuseţea luĭ, după tăria-ĭ sufletéscă, după mórtea-ĭ prea timpuriĭ, după cum a fost cântat de Homer, şi după firea amorósă şi prietenósă, care l'a făcut să-şĭ dorească mórtea, după ce-ĭ a perdut» [1]).

Dintr'acest citat al luĭ Arrian, confirmat şi de alte mărturiĭ aduse maĭ sus, se vede care era mitul despre origina Insuleĭ Şerpilor şi care era tradiţiunea ce în anticitate se lega de numele acestuĭ ostrov. Neptun, puternicul zeŭ al apelor, ar fi scos la rugăciunele Thetideĭ, din valurile spumegânde ale Măriĭ, pentru fiul eĭ, insula, căreia 'ĭ s'a dat numele de λευκή, alba [2]).

---

[1]) *H. Cholard.* op. Cit. pag. 32—34.

[2]) In anticitate purtaŭ acelaş nume, dat după colórea albă, maĭ multe alte localităţĭ, dintre care enu-

www.ziuaconstanta.ro

Voia anume Thetis, ca fiul sĕŭ scăpându-se odată de tóte mizeriile lumeĭ acesteia, să-şĭ petreacă după mórte vecĭnicia în linişte şi ticnă, în îndepărtatele regiunĭ ale Norduluĭ. Pe lângă numele de *Leuce,* maĭ purta în vechime ostrovul nostru numele de: *Insula lui Achille, Achillea* şi *Macaron* (insula fericiţilor la Pliniŭ, în al căruĭ text, probabil, era scris cu caractere greceştĭ: Μακάρων).

Cele d'întâĭ treĭ numirĭ le are insula evident după stăpânul eĭ, Achille, care împreună cu sufletele fericiţilor eroĭ Patroclu, Ajace, Antiloc, etc., în loc să petrécă în câmpiile elisee, trăesc în mijlocul celeĭ maĭ periculóse Mărĭ. De unde însă numele de Λευκή, alba? Cestiunea n'a fost deslegată în antichitate şi nedeslegată rĕmâne şi în present. Cu tóte acestea nu este fără interes să se cunóscă diferitele părerĭ în acéstă privinţă. Uniĭ o numesc *albă* din causa spumelor ce forméză valurile isbindu-se de stâncile eĭ, de aceia Lycophron în pasagiul citat o numesce φαληριῶσαν σπῖλον, stâncă acoperită de spume; alţiĭ din causa coloriĭ albe, după cum ne spune Arrian; alţiĭ din causa ţĕrmurilor eĭ albĭ, după cum se vede în Euripide în cele douĕ pasagiĭ, despre care s'a vorbit maĭ sus, şi după cum resultă şi din Avien, Leuce cana jugum; alţiĭ din causa nenumĕratelor pasărĭ, care 'ĭ acoper ţermiĭ, după cum resultă din pasagiul tradus din Euripide, unde marele tragic o numesce πολυόρνιθος; alţiĭ în fine, şi acestia sunt ceĭ modernĭ, din causa construcţiunilor de marmoră albă, a căror urme se văd încă şi astă-zĭ pe insulă.

Populaţiunea de odinióră, a Leuceĭ se compunea din pasărĭ şi animale; despre şerpĭ, ceĭ vechĭ nu pomenesc nimic. Dintre cele treĭ felurĭ de pasărĭ maĭ trăesc şi astă-zĭ, după miĭ de anĭ, numaĭ lariĭ ceĭ albĭ şi frumoşĭ. Şi întocmaĭ, după cum la Hiperboreĭ, amorósele lebede scoborându-se în stolurĭ din munţiĭ Ripheĭ şi sburând împrejurul templuluĭ luĭ Apollone, îl măturaŭ cu aripele lor, tot ast-fel pasĕrile Leuceĭ, după ce îşĭ muiaŭ penele in undele Mării, dând ocol templuluĭ îl stropiaŭ şi îl măturaŭ. Nu îndrăsneaŭ însă să sbóre pe de-a-supra sanctuaruluĭ erouluĭ. Naturalistul Pliniŭ ne spune că: «În Beoţia prepeliţele nu pot să sbóre peste hotarele ţăriĭ şi în Pont, nicĭ o pasăre peste templul cel sacru din insula, în care este îngropat Achille [1]).

Pentru caprele aduse luĭ Achille jertfă saŭ dăruite şi liberate, pămêntul Leuceĭ putea oferi destulă păşiune. Că acestea saŭ alt-fel de animale aŭ trăit maĭ mult timp, saŭ chiar aŭ fost cultivate pe insulă, resultă din faptul, că s'aŭ găsit urme de staule, nisce construcţiunĭ, despre care se va vorbi maĭ jos.

Nu putem sci în afară de caprele luĭ Arrian ce fel de animale sălbatice saŭ domestice vor maĭ fi fost pe insulă, spune Pausania [2]). În afară de acest călător şi geograf, nimenea nu ne vorbesce, nicĭ despre ulmiĭ şi plopiĭ, aşezaţĭ pe rînd în jurul templuluĭ, şi despre care ne spune Philostrat: «În insulă cresc şi arborĭ, plopĭ şi ulmĭ, etc. [3]) după cum se întâmplă, carĭ sunt împrejurul templuluĭ şi cresc în şir». [4])

În insulă, Achille avea un templu. Mulţĭ scriitorĭ, chiar dintre ceĭ citaţĭ până aci, ne spun că Pelidul ar fi înmormântat în Leuce — şi Martianus Capella confundând Leuce cu Borysthenis, comite o îndoită eróre, punênd în acéstă din urmă *mormântul* luĭ Achille; în realitate însă se scie, că eroul luĭ Homer a fost îngropat pe ţĕrmul Troadeĭ.

Insula şi viaţa de pe insulă o aflăm amănunţit descrisă în opera citată a luĭ Philo-

---

mĕrăm aci câte-va, după *Köhler* op. cit. pag. 723: O peninsulă în Acarnania, numită Leucas, Leuce vis-à-vis de Cydonia din Creta; altă Leuce lângă promontoriul Itanum, tot din Creta; Albion, vechiul nume al Angliei; cincĭ insule lângă Lesbos, fie-care avênd numele de Leuce; o insulă puţin depărtată de ţĕrmul Arabieĭ; alta lângă ţĕrmul Lybieĭ şi maĭ multe în aceiaşĭ parte; ţĕrmĭ de mare: Laodicea, oraş al Siriei, odinióră Λευκὴ ἀκτή; ţĕrmul de lângă Halicarnas; două localităţĭ, unul pe ţĕrmul Lybieĭ, altul pe al Propontideĭ, etc; promontoriul Acarnanieĭ, Leucas; altul în Bosforul Tracic; alt promontoriŭ în Eubea, altul în Lybia, etc.; munţiĭ albĭ aĭ Creteĭ; oraşul Alba Longa, Leuce, oraş în Ionia, altul în Smirna, Λευκὴ ἀκτή, oraş grecesc în Propontida Λευκὴ κώμη, oraş în Arabia, etc.

[1]) *Plinii.* Naturae Historiae X. 41.

[2]) *Pausaniae* loc. cit. pag. 401.

[3]) τὰ μὲν ἄλλα.

[4]) *Heroica.* pag. 244.

www.ziuaconstanta.ro

strat. Vom urmări acest scriitor traducêndu-l, și pe alocurea resumându-l: «Cu tóte că amorul își are locuința în ochĭ, zice Philostrat, și de aceea poeţiĭ cântă amorul, totuși Achille și Elena înaintea tuturora, nevĕdêndu-se nicĭ-o-dată unul pe altul, unul fiind la Troia, cel-l'alt în Egipt, din auḑite numaĭ s'aŭ iubit cu infocare. Fiind destinaţĭ să trăiască impreună și, în jurul Troicĭ, ne-existând nicĭ o insulă potrivită, Thetis se rugă de Neptun să scóţă din Mare vre-o insulă pentru fiul eĭ. Stăpânul Mării o ascultă și îndreptându-și privirile pe întinsul Pontuluĭ și negăsind nicĭ o insulă a scos din valurile Mariĭ insula Leuce, pentru Achille și Elena de locuit, pentru corăbierĭ însă, ca loc de retragere.

«Neptun — continuă Philostrat maĭ departe — creiă insula Leuce din materialul adus din Sciția și depus pe fundul Mariĭ de rîurile Thermodonte, Borysthene și Istru. Aci se vaḑură și se îmbrăţișară maĭ întâiŭ Achille și Elena, aci veniră la nunta lor însușĭ Neptun și Amphitrite, tóte Nereidele, Furiile și Demoniĭ, toţĭ câţĭ se aflaŭ în Pont și Maeotida . . . Ómenilor, care se apropie de ţĕrm, insula li se pare sfântă, căcĭ ea este un liman ospitalier al navelor.

«De alt-fel nimenea nu póte să-și facă aci locuință, nicĭ Grecĭ și nicĭ Barbarĭ. Iar ceĭ carĭ vor fi debarcat în insulă, după sacrificiŭ, trebue să plece la apusul sóreluĭ și să nu înopteze aci, iar dacă un vènt contrariŭ iĭ opresce de a pluti pe Mare, să se repauseze în golf pe corăbiĭ. Seara se zice că Achille și Elena se ospătează împreună și'și cântă cântece unul altuia, celebrând chiar și pe Homer. Căcĭ Achille se fălesce că muza Calliope 'i-a dat luĭ darul poesieĭ».

Philostrat lăudând cântecele luĭ Achille, ne citează următórele:

«Tu renume, care de-alungul nenumĕratelor unde, locuescĭ ţĕrmuriĭ mareluĭ Pont, lira te cântă cu mâinile mele: Cântă-mĭ pe divul Homer, gloria ómenilor, gloria necazurilor mele, din causa căruia n'am murit, din causa căruia Patroclu al meŭ trăesce, din causa căruia iubitul meŭ Ajace este de-o-potrivă cu zeiĭ, din causa căruia cele învinse și celebrate sunt lăudate, din causa căruia n'a perit Troia» [1]).

Apoĭ Philostrat continuă:

«Cam ast-fel eraŭ cântecele; melodia lor însă, admirabilă și divină. Și așa de puternic străbătea peste valurile Mariĭ, în cât călătoriĭ în loc de admirațiune eraŭ coprinșĭ de un sentiment de gróză. Ceĭ carĭ aŭ fost purtaţĭ spre acéstă insulă, spun că aŭ auḑit și frémătul cailor și sgomotul armelor și strigătul de rĕsboiŭ. Iar dacă o corabie, mânată spre Leuce, căuta să ancoreze în partea de miază-nópte saŭ miază-zi a insuleĭ, apare la pupă Achille, arătându-le în ce parte să cârméscă luntrea.

«Și mulţĭ dintre ceĭ carĭ s'aŭ întors din Leuce ne spun, că îndată ce aŭ zărit insula și îndată ce s'aŭ abătut din nemărginita Mare, se îmbrăţișază unul pe altul și de bucurie varsă lacrimĭ. După ce aŭ salutat și aŭ debarcat în insulă, se îndréptă spre templul luĭ Achille, ca să-ĭ aducă rugăciunĭ și sacrificiĭ, iar animalul pentru jertfă vine de bună voe și se așéză înaintea altaruluĭ».

Am putut vedea din cele de până aci, că stăpânul insuleĭ era Achille, care împreună cu soţia sa, frumósa Elena — Achille era al cincilea bărbat al acesteia — și însoţiţĭ de eroiĭ Patroclu, ceĭ doĭ Ajax și de Antiloc, îșĭ duceaŭ viaţa după mórte în liniște și fericire.

Locuitorĭ nu se aflaŭ în Leuce, după mărturisirea tuturor scriitorilor citaţĭ. De aci însă nu resultă, după cum crede Köhler, că insula era deșartă de preoţĭ, care îngrijaŭ templul, vitele de jertfă și în fine tesaurul erouluĭ.

Cu tóte că nicĭ unuĭ muritor nu-ĭ era permis să petrécă nóptea pe insulă, totuși, ne spune că Achille, contrar obiceiurilor altor zeĭ, era prevenitor și ospitalier. Bună-voința și ospitalitatea luĭ se póte vedea din următórele douĕ povestirĭ, ce ne-aŭ procurat Maxim din Tyr și Philostrat în operile lor citate: «Un vizitator al Leuceĭ, obosit de drum, adormi fără voe și-l apucă nóptea pe insulă. Achille îl vĕḑu, îl deșteptă și-l duse în palatul sĕŭ,

[1]) *Philostrati* op. cit. pag. 250.

www.ziuaconstanta.ro

unde în presenţa Thetideĭ şi a altor zeităţĭ, îl ospătă, oferindu-ĭ mâncărĭ alese şi, în vreme ce Patroclu îĭ vărsa vin, Achille însuşĭ îĭ cânta cu lira» [1]).

«Un neguţător, care venea des pe la Leuce, şi pe care Achille îl primea tot-d'auna cu bună-voinţă, odată a fost însărcinat, se zice, de stăpânul insuleĭ să-ĭ aducă din Iliu, o tânără fată troiană, pe care 'ĭ-o indicase. Streinul mirându-se îl întrebă: Ce trebuinţă poţĭ avea de acéstă sclavă din Troia? Fiind-că e din familia luĭ Hector, rĕspunse Achille, şi odraslă din sângele luĭ Dardan şi Priam. Neguţătorul creḑând, că Achille e împins de amor pentru tênĕra fată, îĭ îndeplini cererea şi se întórse după cât-va timp cu juna troiană. Erouluĭ îĭ păru bine de acésta, îĭ mulţumi şi îĭ ordonă să o ţină în corabie, probabil, după cum credea neguţătorul, fiind-că era cu desăvârşire interzis orĭ-căreĭ femeĭ să calce pe insulă. Séra Achille invită pe strein în incinta templuluĭ, ca să se ospăteze împreună cu el şi cu Elena. Neguţătorul sosi la ora hotărîtă, mâncă, şi în urmă primind o însemnată sumă de banĭ, Achille îl declară tot de odată şi pentru tot-d'auna óspe al sĕŭ, asigurându-l, că va face bune afacerĭ cu negoţul ce-l pórtă şi că va avea o bună călătorie pe Mare.

«Când sosi ziua, Achille îĭ zise: Plécă acum, ia-ţĭ darurile şi lasă-mĭ pe ţĕrm feciora troiană. Abia se depărtă de un stadiŭ, când neguţătorul şi mateloţiĭ auḑiră vaetele şi strigătele îngrozitóre ale nefericiteĭ, pe care Achille o sfâşia într'o mie de bucăţĭ» [2]).

Tot Philostrat ne-a maĭ păstrat încă o interesantă povestire despre insula Leuce:

«Fiicele luĭ Marte, rĕsboinicele Amazóne — etimologia, Philostrat o reduce la α privativ μαξός = fără mamele — 'şĭ-aŭ găsit sfârşitul lor în lupta cu Achille pe insula Şerpilor». Dar să urmărim pe autorul *Heroiceĭ*:

«Nişte neguţătorĭ şi constructorĭ de corăbiĭ aŭ fost aruncaţĭ de o furtună pe ţĕrmurile ţinutuluĭ Amazónelor, dintre Phasis şi Thermodonte. Prinşĭ de ele, fură aruncaţĭ în lanţurĭ, pentru ca să pótă fi duşĭ apoĭ şi vênduţĭ Sciţilor antropofagĭ. Pe una dintre Amazóne coprinḑând'o mila de frumuseţea unuĭ tênĕr prisonier, şi din acésta născându-se apoĭ o dragoste, se rugă cu stăruinţă de regina, soru-sa, ca streiniĭ să nu fie vênduţĭ. Deslănţuiţĭ şi petrecând împreună cu Amazónele, eĭ începură să înveţe limba acestor femeĭ. În povestirile lor vorbindu-le despre furtunele de pe Mare, veni odată vorba şi despre bogăţiile templuluĭ (luĭ Achille), de care nu eraŭ departe în călătoria lor. Auḑind acésta, Amazónele se bucurară, că aŭ pus mâna pe nisce ómenĭ carĭ sciaŭ să plutéscă şi să facă şi corăbiĭ. Aceştĭ bărbaţĭ construiră din pădurile ce le oferiaŭ un bogat material, nave potrivite pentru a le transporta cu caiĭ lor cu tot, căcĭ Amazónele se deciseră acum să învingă pe Achille într'o luptă equestră (pe jos, Amazónele eraŭ simple femeĭ). După ce învĕţară, atuncĭ maĭ întâiŭ, arta navigaţiuniĭ, îmbarcându-se la gura Thermodonteluĭ pe cincĭ-zecĭ de corăbiĭ, ajunseră la Templul luĭ Achille, oprindu-se în Mare la o distanţă de 2000 paşĭ.

«De aci porunciră prisonierilor lor să taie arboriĭ ce împodobiaŭ de jur împrejur templul. Securile însă se întorceaŭ în spre capetele şi gâturile tăetorilor şi în scurt timp toţĭ căḑură morţĭ lângă arborĭ. Amazónele strigând, se repeḑiră cu furie asupra templuluĭ. Achille însă, crunt şi ameninţător, în tocmaĭ ca odinióră înaintea Scamandruluĭ şi a Iliuluĭ, uitându-se spre epele ce le purtaŭ, le îngrozi maĭ tare de cât ca să le pótă conduce cu frînele. Scuturându-se le trântesc jos, le calcă cu copitele, ca nisce leĭ turbaţĭ le sfâşie, le sfărâmă pepturile şi le smulg braţele, pe care le mănâncă. Sătule de carne omenéscă, pline de sânge şi nebune, alergaŭ pe insulă.

«Oprindu-se pe un promontoriŭ, uitându-se la întinsul Mării şi socotindu-l o vastă câmpie, se aruncă în Mare. Apoĭ navele Amazónelor isbindu-se între ele în urma unei gróznice furtunĭ se cufundară şi se înecară una câte una. Multe din cele naufragiate fură aruncate spre templu şi ómeniĭ pe jumĕtate viĭ fiind împrăştiaţĭ pe insulă, Achille făcu o

---

[1]) *Maxim din Tyr.* Diss. XV, pag. 173, la *Köhler*, op. cit.

[2]) *Philostrati*, op. cit., pag. 254-257.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

purificaţiune atrăgând apele Pontuluĭ, care trecênd peste ostrovul sĕŭ, îl lăsară nepătat şi purificat» [1]).

Ospitalitatea luĭ Achille se póte vedea şi din împrejurarea, că adese-orĭ veniaŭ în insulă ómenĭ, carĭ să viziteze anticităţile şi ofrandele aduse erouluĭ. Ammian Marcellin în pasagiul citat maĭ sus ne spune: «visis antiquitatis vestigiis, temploque et donariis eidem heroi consecratis».

Intre óspeţiĭ luĭ Achille se menţionéză eroul tesalian Protesilaŭ, care îşĭ trăia veciniciа în Chersonesul Tracic şi de unde adese-orĭ vizita pe Achille în Leuce. Tot în acéstă insulă Leonym, generalul Crotoniaţilor, vizitând într'una din zile pe Achille, întâlni şi pe Elena, care îl însărcină să spuie luĭ Stesichor, că dacă voesce să-şĭ redobândească vederea să compună o palinodie.

Nu arare-orĭ şi Achille îşĭ părăsea insula, fie ca să facă exerciţiĭ în *Cursa* sa, fie ca să ia parte în rĕsbóiele ce le purtaŭ Greciĭ.

4. **Templul luĭ Achille şi urme de construcţiunĭ găsite pe insulă.** Descoperirile întâmplătóre şi săpăturile intenţionate, făcute în secolul trecut de către Ruşĭ în Insula Şerpilor, aŭ dat la lumină resultate neaşteptate şi în acelaş timp de o mare importanţă. Tradiţiunea antică despre insula celebră, πολυώνυμος şi μεγαλώνυμος νῆσος, după cum spun ceĭ vechĭ, în faţa mărturiilor moderne, se pare astă-zĭ a fi fost adevĕrată.

In anul 1823, căpitanul Kritzky, din ordinul amiraluluĭ Grieg, comandantul suprem al floteĭ rusescĭ pe Marea-Négră, cercetând cu de-amănuntul Insula Şerpilor a dat de urmele vestituluĭ templu al luĭ Achille. Notiţele ce şi le-a culeş şi însemnat cu acéstă ocaziune, precum şi planul insuleĭ 'l-a împărtăşit Kritzky archeologuluĭ Köhler, care la rândul sĕŭ le publică în Mém. de l'Acad. de Petersb. Tom. X pag. 351 anul 1825.

Templul are o întindere extra-ordinar de mare — dovadă, póte, de marea veneraţiune ce o datoriaŭ Greciĭ erouluĭ lor naţional.

Forma luĭ este pătrată. Fie-care latură are o lungime nu maĭ mică de cât $29^m,87$. Un zid de la Nord spre Sud împarte templul în două părţĭ egale, dintre care jumătatea vestică e din noŭ împărţită în treĭ părţĭ, iarăşĭ între sine egale şi însemnate pe hartă cu litera *g*. Corpul principal, adecă jumătatea răsăriteană a templuluĭ are în partea sudică încă un despărţământ *(m)* şi asemenea celor-l'alte treĭ despre vest.

Cele treĭ despărţăminte (*g. g. g.*) aŭ o lungime — socotindu-se şi grosimea zidurilor de $14^m,93$, pe o lărgime de $11^m,93$. Despărţământul *m*, are o lungime numaĭ cu un metru maĭ mare, ca cele-l'alte treĭ, iar lărgimea este aceiaşĭ.

Căpitanul Kritzky a văḑut în unele părţĭ urmele zidurilor inalte de 36 c. m. peste pământ, în alte locurĭ, de-abia saŭ de loc, nu se puteaŭ distinge de suprafaţa terenuluĭ [2]). In partea răsăriteană a templuluĭ, în partea principală, se afla sanctuarul cu statuia luĭ Achille. Templul avea o posiţiune răsăriteană, după cum resultă din notiţa luĭ Philostrat: «templul este îndreptat spre Maeotida [3])» şi după cum resultă din urmele ce s'aŭ găsit. Evident însă, că astă-zĭ n'avem nicĭ o siguranţă în acéstă privinţă şi numaĭ bănuielĭ. Este fórte probabilă presupunerea luĭ Köhler, că disposiţiunea antică a templuluĭ a fost modificată în timpul atâtor miĭ de anĭ. S'ar fi putut chiar ca în antichitate, adoratoriĭ luĭ Achille vĕḑêndu-ĭ templul în dărăpănare să'l fi reconstruit, adăogându-ĭ póte elemente nouă; s'ar fi putut de asemenea, ca în cursul evuluĭ mediŭ, cultul erouluĭ Grecilor, căḑênd în desuetudine prin introducerea creştinismuluĭ, să se fi făcut óre-care modificărĭ nouă. Căcĭ cine póte şti, ce fel de ómenĭ îşĭ vor fi găsit refugiul în cursul vremilor în acéstă insulă retrasă. In orĭ-ce cas nu este inadmisibilă părerea, că planul dat aci, după indicaţiunile

---

[1]) *Philostrati*, op. cit., pag. 258-266. El ne spune tot de odată, că acéstă nenorocită expediţiune s'ar fi întâmplat la anul 168 după Christos.

[2]) Pe hartă, liniile gróse indică zidurile pe care le-a vĕḑut Kritzky, iar cele puntate, zidurile presupuse. Cu literile *d* şi *e* s'aŭ însemnat cele două puţurĭ, cu *x* cisterna din incinta templuluĭ şi cu *z*, stâncile ce par a fi provenit în Mare din năruirea de pe insulă.

[3]) *Philostrati* op. cit. pag. 244.

www.ziuaconstanta.ro

luĭ Kritzky de la începutul véculuĭ trecut, ar putea să nu fie întocmaĭ planul templuluĭ erouluĭ național al Grecilor, de pe timpul îndepărtateĭ cuceriri a Troicĭ.

Templul și construcțiunile Leuceĭ se reduc, pe cât se pare, la architectura primitivă a Grecilor, la una din epocile architectureĭ numite Ciclopeene. Acésta se constată din zidurile formate din blocurĭ marĭ de piatră prea puțin cioplite și din lipsa cimentuluĭ. Petrele sunt calcare și de obiceiŭ de colóre albă. Peste tot, templul seamănă fórte mult în privința construcțiuneĭ cu templele ciclopeene, ce în mare numĕr se găsesc în Thracia și Tesalia. Templul luĭ Achille impunător prin grandiositate, trebuia în acelaș timp să fie și o operă de artă; de sigur în dosul acestuĭ falnic monument, în opistodom, vor maĭ fi fost și camere reservate pentru oracol, pentru aurul, argintul și ofrandele erouluĭ, pentru preoțiĭ și paznicii insuleĭ. Templul era bogat impodobit cu marmoră albă, dovadă resturile ce s'aŭ descoperit în timpurile noastre.

In afară de urmele templuluĭ, pe care însă în anul 1841, nu le-a maĭ putut recunósce învĕțatul archeolog rus Murzachevicĭ, trimes de Societatea de Istorie și Antiquităţĭ din Odessa, ca să facă cercetărĭ, se maĭ pot vedea pe insulă și urmele unor construcțiunĭ, carĭ, sub raportul materialuluĭ, nu se deosebesc întru nimic de cele ale templuluĭ. Se vede că origina lor este aceĭașĭ.

In dosul templuluĭ, în partea despre apus a insuleĭ și de-a lungul țĕrmuluĭ, se póte bine distinge încă și astăḑĭ urmele a douĕ zidurĭ, puțin răsărite din pămênt și notate pe hartă cu literile *a a* și *b b*. Aceste zidurĭ, după opiniunea luĭ Kritzky, ar fi fost construite pentru a împedica năruirea de pe insulă, acésta fiind înclinată în partea apusană a sa; după părerea luĭ Köhler însă, pentru a preveni atacurile dușmanilor, care ar fi căutat să năvăléscă în ostrovul luĭ Achille și să garanteze în acelaș timp cele douĕ edificiĭ ce serviaŭ spre a închide vitele și spre a păstra bucatele aduse de călătorĭ luĭ Achille pentru jertfă, preoților și paznicilor pentru întreținere.

De părerea luĭ Köhler este și Murzachevicĭ, care în anul 1841 a putut încă vedea urmele acestor zidirĭ. Rândul al treilea de pietre, din colțul N.-Éstic al insuleĭ și însemnat în hartă cu literele *c c*, nu se știe încă ce destinațiune avea.

Pe lângă urmele templuluĭ și ale zidăriilor de maĭ sus, s'aŭ maĭ găsit și desgropat în jurul sanctuaruluĭ, și pe icĭ-colea pe insulă, multe și interesante resturĭ antice. Dar e de regretat, că nicĭ cel puțin solitara Leuce, din mijlocul Mării, n'a putut rĕmânea neatinsă de mâinile distrugătóre ale ignoranților veaculuĭ trecut, carĭ, tot în numele științeĭ, ridicând un far pentru orientarea vapórelor, aŭ prăpădit totul.

De ceia ce nu s'aŭ atins ceĭ vechĭ, din causa veneraţiuniĭ pentru Achille, de ceia ce nu s'aŭ atins ceĭ din evul de mijloc și modern, din causa temeriĭ de șerpĭ, pe care iĭ credeaŭ veninoșĭ, de acestea s'aŭ atins tocmaĭ, lucru curios, contimporaniĭ noștriĭ. Aceĭ pentru care fiul Thetideĭ nu maĭ apărea sfânt și insula luĭ sacră, vaporul bazat pe resultatele științeĭ asigurându-ĭ împotriva furieĭ luĭ Neptun; aceĭ pentru carĭ șerpiĭ ceĭ negriĭ, în urma resultatelor științeĭ zoologice, nu maĭ apăreaŭ veninoșĭ și vătămătorĭ, aceia tocmaĭ, neținênd sémă de trecutul insuleĭ, aŭ sfărimat și nimicit aprópe tóte resturile falniculuĭ monument. Constructoriĭ faruluĭ din 1837, în loc să-șĭ piardă vremea și să se obosésca cu transportarea pietrelor de la țĕrmul insuleĭ, aŭ găsit maĭ avantagios să desgrópe temeliile vechiuluĭ templu. De acea în 1841, Murzachevicĭ n'a maĭ găsit bazele templuluĭ, ci numaĭ sfărîmăturĭ de piatră așeazte în stânginĭ cubicĭ. Acest vandalism a făcut, ca să nu maĭ avem astă-zĭ, de cât numaĭ câte-va bucăţĭ, carĭ să ne grăiască de minunatul monument al Leuceĭ.

Iată-le:

In anul 1828 s'aŭ descoperit numeróse fragmente de marmoră și de piatră calcară, bucăţĭ dintr'o cornice frumos și cu îngrijire lucrată. Dar deja înainte de acéstă dată, la 1814, după cum ne spune Köhler în memoriŭ-ĭ de la 1825, căpitanul uneĭ corăbiĭ italiene a luat din Insula Șerpilor «des morceaux les plus considerables et un chapiteau de colonne aussi en marbre blanc».[1])

---

[1]) *Murzachevicĭ*, în Zapiski. Vol. II pag. 414.

www.ziuaconstanta.ro

În anul 1839, după decisiunea guvernatoruluĭ militar din Basarabia, P. I. Teodorov, învĕţatul P. V. Soloview, corespondent al Societăţiĭ de Istorie şi Archeologie din Odessa, făcênd cercetărĭ în insulă, a găsit multe urme vechĭ, blocurĭ de marmoră, între care o bucată de piatră cu inscripţie, câte-va bucăţĭ de cornice, monede şi alte obiecte mărunte.

Anul următor, Sideri, un comerciant din Ismail, aduse din Insula Şerpilor, câte-va table de marmoră şi diferite mărunţişurĭ.

În anul 1841, Murzachevicĭ, de la care sunt împrumutate aceste date, făcênd cercetărĭ amănunţite, a aflat câte-va bucăţĭ de marmoră, de piatră calcară albă întocmaĭ ca şi marmora, o inscripţie cu câte-va litere, carĭ nu ne pot da nicĭ-o frază, monede şi obiecte micĭ.

Inscripţiunĭ s'aŭ găsit treĭ, dintre care două se păstrează în Odessa şi una în muzĕul nostru din Bucurescĭ

Pe lângă aceste treĭ inscripţiunĭ, s'aŭ maĭ găsit pe insulă şi se află astăzĭ în muzeul din Odessa următórele resturĭ antice:

Un fragment dintr'un vas frumos, lucrat de Epictet, fiul luĭ Ikosthenos.

Alăturĭ cu acest fragment s'a maĭ descoperit o statuă mică de lut, reprezentând un copilaş şi câteva jucăriĭ tot de lut.

Maĭ multe inele de fier şi câte-va de bronz, dovedesc o lucrare ordinară. În inele aŭ fost puse pietre fără preţ şi chiar sticle colorate, avênd pe ele representate în relief zeităţĭ ca: Serapis, Jupiter, Diana, Pallas, Apolon, Marte, Mercur, Hygia, Victoria, etc., saŭ chiar animale, ca de pildă leĭ, ĭepurĭ, taurĭ, câinĭ, pasĕrĭ, etc.

S'aŭ maĭ descoperit pe lângă acestea încă 6 arşice, micĭ statuete representând ómenĭ, un cocoş, cuie de fier şi de bronz, petricele colorate pentru colier, agrafe, ace cu gămăliĭ, un olan semi-rotund de pe acoperişul templuluĭ, o amforă şi opt vase de diferite mărimĭ, tóte de o lucrare ordinară [1])

Tóte obiectele aŭ fost aduse în insulă, probabil în timpul când templul luĭ Achille era în splendóre.

Cercetările până la anul 1850 aŭ descoperit o mulţime de monede, peste 2000, dintre care vre-o 600 putând fi curăţite de rugină, aŭ fost citite [2]) Ele aŭ fost publicate de N. Murzachevicĭ [3]) şi sunt din:

Megara Sicilieĭ	2
Tyras	5
Callatis	5
Dionysopolis	3
Istros	3
Markianopolis	6
Nicopolis	2
Tomis	29
Anchial	3
Byzanţiu	5
Adrianopolis	1
Heraclea din Bithinia	3
Mesembria	1
Nicea	1
Odessus	4
Ferae	1
Pylos	1
Amastris	2
Nicomedia	2
Tios	6
Adramythium	1
Lampsac	2
Abydos	1
Efes	1
Heraclea din Ionia	1
Insula Chios	1
Prusia	1
Cyzic	4
Apollonia din Caria	1
Patara	1
Perga	1
D'ale luĭ: Lisimac	1
D'ale luĭ: Roemetalches (rege Odris)	2
D'ale luĭ: Inismeus (regele Callipizilor)	1
D'ale luĭ: Chanitus	3
D'ale luĭ: Ilios	1
D'ale luĭ: Kesmagaku	2

[1]) *Murzachevicĭ* op. cit. pag. 415.

[2]) Cele maĭ vechĭ aŭ fost descrise de *Mionnet* in *Description des médailles antiques grecques et romaines*, de *Blarambery* in *Choix de médailles antiques d'Olbiopolis* şi alţiĭ.

[3]) *Murzakevicĭ*. Zapiski, vol. III. fasc. 2 an. 1853.

www.ziuaconstanta.ro

Pe lângă aceste monede grecești, romane și callipidice (callipiziĭ se născură din amestecul Elenilor cu Sciții și Traciĭ în apropierea orașuluĭ Olbios), s'aŭ maĭ găsit încă câte-va tătare, turcescĭ și polone.

În resumat, descoperirile, ce s'aŭ făcut în veacul trecut în Insula Șerpilor, descoperirĭ în urma unor săpăturĭ în pripă și póte nu prea sistematice, aŭ dat la lumină un material anticaric fórte bogat. Când acest material, găsit aprópe la suprafața pământuluĭ îl comparăm cu cel desvălit în alte locurĭ, de pildă cu cel de la Tropaeum Trajani din Dobrogia, trebuie să ne uimescă marea diferință. Douĕ miĭ de monede în Insula Șerpilor și de-abia câte-va într'un oraș întreg! E fórte probabil, părerea ce o anunță Köhler, că în Insula Șerpilor n'aŭ fost stabilimente permanente saŭ de o lungă durată. De alt-fel nicĭ solul expus din tóte părțile intemperiilor, nu era suficient ca să producă destulă hrană pentru familiĭ. Dacă Insula Șerpilor ar fi devenit o locuință permanentă, de sigur s'ar fi distrus cu totul urmele antice, ca d. ex: vase, statuete, etc., și de bună sémă marea cantitate de monede greco-romane, ar fi dispărut prin cultivarea pământuluĭ. Teama de Achille odinióră, frica de șerpĭ maĭ apoĭ și sărăcia împreunată cu nesiguranța în totdeauna, aŭ împedecat pe ómenĭ să se stabiléscă cu locuințele în solitara insulă.

În fine, înainte de a termina aceste notițe asupra insuleĭ Șerpilor, să maĭ adăogăm încă câte-va cuvinte asupra istoriculuĭ eĭ. Cu trecerea vremeĭ și cu introducerea creștinismuluĭ pierind tradiția despre Achille, a pĭerit și tradiția despre Leuce. E adevĕrat, că în secolul X, Anonymul Ravennat amintesce de insula luĭ Achille de la Dunăre; acéstă cunoscință o are însă de la scriitoriĭ clasicĭ, iar nicĭ de cum din tradițiunea timpuluĭ săŭ. [1])

În evul mediŭ, Insula Șerpilor pórtă maĭ multe numirĭ, care de care maĭ arbitrare. Se spune că ea s'a numit *Selina* saŭ *Cacearia*, probabil Chazaria, numire luată de la némul Chazarilor, carĭ aŭ stăpânit-o, saŭ *Isola Rosia*, adecă rusă, saŭ *Nisi* saŭ *Rubra* și *Rubea*.

În harta luĭ Fredutius de Ancona din secolul al XV-lea, insula Leuce o găsim numită *Fidonixi*, vorbă coruptă din *Phidonisi* saŭ *Fidonisi* din νῆφις și νῆσος, Insula Șerpilor, saŭ cu numele turcesc *Ilan Adassi*. [2])

La anul 1856, Insula Șerpilor devine proprietate turcéscă, iar la 12 Aprilie 1879 e ocupată de Românĭ, fiind ministru de rĕsboiŭ, Dabija.

---

[1]) *Anonym. Raven.* VI. C. 19 in *Köhler* op. cit. p. 607.

[2]) Pe la anul 1740, un óre-care Hasan, căpitanul uneĭ corăbiĭ otomane, fu însărcinat cu o misiune în Crimea. La întórcere fu aruncat de o tempestă pe țĕrmiĭ insuleĭ Șerpilor, unde corabia este sfărâmată. El împreună cu alțĭ 24 îșĭ construesc aci din sfărâmăturile corăbieĭ o colibă și petrecură maĭ mult de un an, disputând viața cu elementele naturiĭ și cu nisce peștĭ marĭ ce le serviaŭ de nutriment. Numĕrul lor se reduse la patru; ceĭ l'alțĭ aŭ fost mâncațĭ de companionii lor. Eĭ aŭ fost scăpațĭ de o corabie ce trecea din întâmplare pe aprópe. Aduși în Constantinopol, Hasan își arăta semnele ce le avea pe corp, dintr'o luptă — spunea el — pe care o avusese cu un requin de 900 ocale. (*Hammer*. Histoire de l'Empire Ottoman. Vol. XV. p. 49–50).

www.ziuaconstanta.ro

CARTEA III-A

GEOGRAFIA POLITICA

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

A

CAPITOLUL I

ETNOGRAFIA

Cu greŭ s'ar putea numi poporul aborigen al Dobrogieĭ, care din negura vremurilor a fost drumul năvăliriĭ popórelor barbare — zice C. Allard [1]).

Din secolul al V-lea înaintea eriĭ nóstre — ca să nu împingem cercetările în întunericul timpurilor preistorice — de la Dariŭ Hystaspe, până în a doua jumătate a veaculuĭ al XIX-lea, Dobrogia a fost cutreierată nu maĭ puţin de 10 némurĭ de popóre ; unele venite pe aci cu dor de cucerire, altele cu ideĭ de stabilire şi în timpiĭ din urmă ca colonizatorĭ.

Aşa avem pe Geţĭ, în mijlocul căroṛa, ca oazele într'un deşert, eraŭ sămănate coloniĭ de Grecĭ; apoĭ Romaniĭ, peste care veniră Goţiĭ, Huniĭ, Pecenegh iĭ şi maĭ în urmă Bulgariĭ.

În fine Turciĭ, iar acum în urmă Tătariĭ şi Cazaciĭ, sunt atâtea popóre, despre care istoria ne spune, că s'aŭ aşezat maĭ mult saŭ maĭ puţin vremelnic pe acest petic de formă quasi-peninsulară, dintre Marea Neagră şi cotul Dunăriĭ în jos de Silistra.

I. Etnografia vechiă.

1. **Geţiĭ.** Sunt pomeniţĭ pentru prima óră de Herodot [2]) şi locuiaŭ în partea de Nord a Balcanilor (Hoemus), până către gurile Dunăriĭ. Aci iĭ găsesce Dariŭ, la anul 513 a. Chr. în expediţiunea sa contra Scythilor.

Acest popor era împărţit în maĭ multe triburĭ, care n'aveaŭ între dênsele nicĭ o demarcare etnică şi avênd fie-care câte un şef al sĕŭ.

De a-lungul cóstelor Mării eraŭ înşirate coloniile comerciale greceşti, la Callatis (Mangalia), Tomis (Constanţa) şi Istropolis (Kasapkioĭ).

Asupra originei Geţilor se va vorbi pe larg la capitolul Istoriei; voiŭ spune numaĭ că Herodot iĭ numesce «poporul cel maĭ curagios din triburile thracice» şi că era gata a muri în lupte.

Caracterul rĕsboinic al Geţilor se datoria credinţelor lor religióse: «că după mórte vor trăi o a doua viaţă maĭ fericită» [3]).

Ovidiŭ, care a trăit 8 anĭ între dinşiĭ, ni-ĭ arată aspri, *neumanĭ, sĕlbateci, maĭ cruḍĭ de cât orĭ-ce popor din lume,* maĭ în tot-de-una porniţĭ spre gâlceavă şi vĕrsare de sânge, făcêndu-şĭ singurĭ dreptate cu cuţitul, pe care îl purtaŭ nelipsit de la briŭ.

Necontenit năvălind şi jefuind oraşele pontice, coloniĭ greceştĭ, care de frica lor eraŭ înconjurate cu zid şi cu porţile închise.

---

[1]) La mission médicale dans la Dobroudja p. 17.
[2]) Cartea IV. Cap. 93—96.
[3]) *Pomponiŭ Mela* II, 2, 3 şi toţĭ scriitoriĭ vechĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Mândria lor se dovedesce din spusele luĭ Herodot, «că asvârliaŭ mânioșĭ cu săgeți contra fulgerelor și trăsnetelor»; cum și din răspunsul ce'l daŭ luĭ Alexandru cel mare «că nu se tem de cât numaĭ de cer» [1]).

Aveaŭ încă obiceiul de a se tatua, de a se ucide, de a îngropa împreună cu bărbatul mort pe femeia ce-ĭ fusese maĭ favorită [2]), de a sacrifica pe unul dintre dînșiĭ zeuluĭ Zamolxis [3]), și alte obiceiurĭ feroce isvorîte din credințele lor religióse.

Geții se ocupaŭ cu agricultura și cu crescerea vitelor, dar maĭ ales a cailor, care eraŭ de mare însemnătate la acest popor eminamente călăreț.

Casele lor — afară de Troglodyțĭ carĭ trăiaŭ în peșterĭ [4]) — eraŭ făcute din gard, lipite cu pământ și acoperite cu trestie; ele eraŭ depărtate una de alta, după întinderea terenuluĭ de cultură a fie-căruĭ locuitor. Construcțiile eraŭ vremelnice.

Totușĭ eĭ aveaŭ și orașe înconjurate cu palance de lemn. Unul din ele a fost dărîmat de Alexandru cel mare; al doilea, Hellis, al Regeluĭ Dromichete și în fine Genucla sau Istriana, pe care uniĭ o presupun a fi fost la orașul de maĭ apoĭ Istropolis.

Mobilierul locuințelor lor era simplu; cu tóte acestea Geții cunosceaŭ luxul, dovadă ospățul dat luĭ Lysimach.

Traiul lor era tot ast-fel, însă mâncările alese nu le eraŭ necunoscute; vasele lor eraŭ făcute de pământ, cum: óle, străchinĭ și un fel de lămpĭ (opaițe), în care ardeaŭ grăsimi cu fitil pentru luminat; de acest fel de olărie se găsesce pretutindenĭ în Dobrogia, ca și chiupurĭ de o mărime neobișnuită azĭ, ce serviaŭ pentru păstratul apeĭ.

Ovidiŭ ne spune, că femeile gete în loc de a tórce, se ocup cu măcinatul grîuluĭ; apa o aduc în óle purtate pe cap [5]).

Hrana Geților era mierea, legumele, laptele de óie și *de iapă*, cașiul, *iaurtul*, făina de grîŭ, meiŭ și *ovĕz*.

Carne consumaŭ puțină și unele triburĭ chiar de fel; vinul îl beaŭ amestecat cu apă, din cornurĭ marĭ de boŭ, pe care le treceaŭ din mână în mână.

Costumul lor era ca al Mezilor și se compunea din: nădragĭ, căciulă de óie răsfrântă pe spate în forma boneteĭ frigiane, haină scurtă, peste care petrecea o cingătóre de *piele*, sarică numită zeira, de piele de óie și opincĭ.

Părul și barba le lăsaŭ a cresce lungĭ.

Hainele Geților eraŭ murdare.

Divinitatea lor era Dyonisos Sabazius; Herodot ne spune, că Geții se credeaŭ nemuritorĭ. Eĭ aveaŭ convingerea că nu mor, ci se duc la Zamolxis, pe care uniĭ îl iaŭ drept Gebeleizis. Din cincĭ în cincĭ anĭ se trăgea la sorț, pe care dintre eĭ trebue să'l sacrifice zeuluĭ.

Sacrificiul se făcea ast-fel: uniĭ se pun la rând ținând în mână 3 suliți, iar alțiĭ apucă de mâinĭ și de picióre jertfa, pe care o aruncă în sus, ca să cadă pe suliți și în casul că móre, ofranda le e primită, iar de nu, o batjocoresc și se alege o alta.

Acest Zamolxis a fost sclav în Samos, robit de Pythagora. După liberare, se întórse în patria sa, unde trăi 3 anĭ într'o chilie sub pământ nesciut de nimenĭ și după ce ieșĭ, toțĭ Geții îl credeaŭ sfânt și ascultaŭ preceptele luĭ [6]).

Rĕsboiul și prada eraŭ ocupațiunile de predilecție ale Geților [7]).

---

[1]) *Arrian.* Exped. Alex. I 4.
[2]) *Mela* II, 2. 3.
[3]) *Herodot* IV. 94.
[4]) *Hasdeŭ.* Istoria Critică p. 243.
[5]) Pontica III. 8; vers. 8—12:

Vellera dura ferunt, et Palladis uti
Arte Tomitanae non didicere nurus
Femina prolana Cerealia munera frangit
Sub positoque gravem vertice portat aquam.

[6]) *Herodot* IV. 94, 95, 96.
[7]) *Ovid.* Pont. I, 5-6.

www.ziuaconstanta.ro

Armele lor eraŭ: arcul, lancea, sulița, măciuca, sabia, un cuțit întors numit sica și scutul.

Nu vom vorbi maĭ mult asupra organizăriĭ Geților, acésta găsindu-se în tratatele de istorie; de asemenea nicĭ de Macedoneni, care aŭ ocupat timporal Dobrogia și care n'aŭ avut spiritul de colonizatorĭ.

Până la cucerirea romană, nicĭ un alt popor n'a avut stabilitate aci.

2. **Romanii**. In timpul de mărire al Imperiuluĭ eraŭ în Dobrogia treĭ legiunĭ, carĭ păziaŭ țărmul Dunăriĭ de acéstă parte: Legiunea XI-a Claudia la Durostorum, a V-a Macedonica la Troesmis și a II-a Herculea la Noviodunum. Legionariĭ în termenul de 25 anĭ aĭ serviciuluĭ nu aveaŭ voia să se căsătoréscă, ci trăiaŭ în concubinagiŭ cu femeĭ numite *focaria*, cu care se căsătoreaŭ în urmă, în virtutea unuĭ *conubium* și obțineaŭ o indemnizare «*honesta misio*» și pământurĭ, maĭ adese-orĭ prin regiunea în care serviaŭ.

Aceștĭ legionarĭ se grupaŭ împrejurul *castrelor stative*, formând o populație de *Cives Romani* și așa castrul devenea *cannabae*, apoĭ *vicus* și în fine *municipium*.

Așa s'aŭ format cele 3 orașe romane, din care Troesmis (Igliția) îșĭ datoresce ființa sa numaĭ legionarilor din a V-a Macedonică.

După stârpirea Geților, Dobrogia a devenit provincie romană curat militară, unde pe lângă veteraniĭ legionarĭ se adunară o mulțime de coloniștĭ din tóte părțile Imperiuluĭ, care avea nevoe a-și întări frontiera Dunăriĭ cu elemente oțelite în rĕsbóie, ostașĭ devotațĭ și veteranĭ legațĭ de pământul, pentru care serviseră de la etatea de 17, până la 42 anĭ.

Starea provincieĭ Scythia minor (Dobrogia) sub Romani a fost înfloritóre, orașele pontice eraŭ vizitate de o mulțime de corăbiĭ, comerțul luase un mare avênt.

Pe uscat un drum roman, construit de legionarĭ, unea între dênsele tóte cetățile și opidele de pe țĕrmul drept al fluviuluĭ și orașele comerciale de pe marginea Pontuluĭ Euxin.

Mulțimea monedelor bătute de la Traian până la Constantin-cel-Mare, cum și construcțiunile, ale căror ruine acoper pretutindenĭ pământul Dobrogieĭ, sunt atâtea probe doveditóre ale trecutul eĭ glorios.

Cu năvălirile barbarilor, acéstă populație romană trebue să se fi retras și ascuns prin peșterĭ și văile munților Babadaguluĭ, până ce furia năvăliriĭ a trecut, ca maĭ în urmă să înființeze sate ale căror numirĭ curat românescĭ datéză — cred — din 'naintea invasiuniĭ Bulgarilor.

Un sâmbure românesc trebue să fi existat în Dobrogia, înaintea colonizăriĭ eĭ cu locuitorĭ Romănĭ, veniți din stânga Dunăriĭ.

Geții dar, și Romaniĭ, sunt douĕ popóre care aŭ dăinuit maĭ multă vreme în Dobrogia, douĕ substraturĭ peste care apoĭ s'aŭ suprapus — după curgerea puhoiuluĭ lumiĭ barbare — cele-l'alte naționalitățĭ, care formézā astă-zĭ populațiunea așa de mult împestrițată a provincieĭ nóstre trans-dunărene.

II. Etnografia actuală.

In sînul ospitalier al Dobrogieĭ s'aŭ refugiat atâtea persóne nenorocite, în cât aprópe tótă populația acesteĭ frumóse provinciĭ — ziceа distinsul agronom I. Ionescu în 1850 — se compune acum din ómenĭ lipsițĭ de patrie și de mijlócele de existență. Împinșĭ de nevoia de a-și găsi un locaș și o bucată de pâine, douĕ-spre-zece naționalitățĭ aŭ găsit în acéstă țară, nu numaĭ cele necesare unuĭ bun traiŭ, dar chiar mijlócele de a-și creia o avere însemnată.

Toțĭ locuitoriĭ, carĭ aŭ venit în Dobrogia n'aveaŭ alt scop de cât câștigul; eĭ de bună-voie și-aŭ părăsit patria, pentru a veni să colonizeze un teren deșert. Coloniile neputênd ocupa tot terenul liber, se vĕd încă zilnic familiĭ căutând a se stabili în Dobrogia.

Nu cred a fi mare diferență între cele scrise pe la începutul jumĕtățiĭ a doua a secoluluĭ al XIX-lea și între cele ce se petrec astăzĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Pământul Dobrogieĭ este încă lipsit de brațe care să-l cultive, acum ca și atunci, o populație flotantă emigréză și imigréză în fie-care an. Turciĭ și Tătariĭ se duc a-și caula o nouĕ patrie, un *noŭ «far niente»; Românii și Germanii vin a le lua locul.*

1. **Românii** formézĕ astăzĭ elementul cel maĭ numeros din Dobrogia.

In 1850, numĕrul lor se ridica la 3,656 familiĭ și eraŭ după Turcĭ al doilea element preponderent [1]).

Karl F. Peters găsesce în 1865 numĕrul lor de 12,000 suflete, numĕrătóre luată după Viskovicĭ, agent consular la Tulcea [2]).

Am vorbit maĭ sus, care era simburele elementuluĭ românesc în Dobrogia, încă de la dominațiunea romană.

Cu tóte invasiunile popórelor barbare, coloniile romane nu pieriră cu desăvîrșire, ci ele continuară a locui provincia, după deșertarea eĭ de barbarĭ.

Pe lângă acestĭ colonișt, *immigrațiunile din stânga Dunăriĭ sunt un fenomen continuu între al VI-lea și al XIV-lea secol* [3]), maĭ ales când Mircea cel Mare cuceri pentru câți-va anĭ Dobrogia.

Chiar după cucerirea eĭ de Turcĭ, Munteniĭ, cărora li se acordaŭ prin tocmelĭ de bună-voie, clausele cele maĭ ademenitóre — ne spune D. Cantemir — eraŭ atrașĭ a locui Dobrogia [4]).

Pe timpul domniilor vitrege a țĕrilor din stînga Dunăriĭ, din secolele al XVII și XVIII-lea, mulțĭ din locuitoriĭ nefericitelor Principate găsiră maĭ bine a trece în Dobrogia, unde eraŭ maĭ puțin despoiațĭ de produsul munciĭ lor, de cât în patria-mamă.

Tot țĕrmul Dunăriĭ de pe drépta se umplu de sate românescĭ, care de sigur trebuie să-și fi avut ființa cu mult maĭ înainte, căcĭ era firesc lucru, ca noiĭ veniți să se grupeze în aceleași sate cu con-naționaliĭ lor.

Acestia eraŭ *Cojenii* de acum, pentru părțile vecine Muntenicĭ, Moldoveniĭ pentru litoratul vecin Moldoveĭ și Bugeaculuĭ.

Năvălirea Tătarilor în Bugeak, nu puțin a contribuit la transplantarea populațiunii pe drépta Dunăriĭ, la Luncavița, Nicolițel, etc.

Româniĭ transilvănenĭ *(Mocanii)*, sunt veniți în Dobrogia *din vécul de mijloc.*

Prima revoltă întâmplată în Transilvania la 1477, provocă o emigrare a țĕranilor peste Carpați și peste Dunăre în Dobrogia, unde găseaŭ teren destul pentru cultură și maĭ ales pentru pășiunatul vitelor lor, ceĭ maĭ mulțĭ dintr'ênșiĭ fiind ciobanĭ.

Mișcările ce se urmară în 1514, 1785 și maĭ apoĭ în 1848, avură ca corolar aducerea în Dobrogia a unuĭ însemnat numĕr de transilvănenĭ.

Eĭ formaŭ adevĕrata bogăție a țĕriĭ; eĭ dădeaŭ Impărăției Otomane cel maĭ mare venit din Dobrogia, prin comerciul ce făceaŭ cu lâna, brânza și oile.

A se ocupa cine-va de Mocanĭ este a atinge una din cestiunile cele maĭ importante

---

[1]) *Ionesco.* Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja, pag. 81 dă următorul tabloŭ:

Pașalik	Casas (District)	No. Satelor	Bărbați	Femeĭ	Băieți	Fete	Flăcăĭ	Fete mari	Totalul sufletelor
Varna Silistra	Tulcea	7	1310	1349	1460	1580	421	222	6342
	Isaccea	6	360	377	556	580	139	178	2190
	Măcin	9	676	667	838	1014	196	225	3616
	Hârșova	8	561	581	845	962	256	301	3506
	Babadag	16	664	694	1409	2096	364	355	5582
	Silistra	20	815	838	1368	1602	303	368	5294
	Küstendje	5	217	226	303	120	120	95	1081
	Total	71	4603	4732	6779	7954	1799	1744	27611

[2]) *K. F. Peters.* Geographie und Geologie der Dobroudscha p 131.

[3]) *Hașdeŭ.* Ist. Critică p. 325.

[4]) Idem p. 235 apud *Kniga.* Systima ili sostoianie muhammedanskiia religii, p. 241.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

ale agriculturiĭ acesteĭ ţĕrĭ — zicea I. Ionesco în 1850. Este a vorbi de veniturile cele mărĭ, pe care le aduc statuluĭ otoman.

Industria Mocanilor este intim legată de sistemul economieĭ rurale a Dobrogeĭ; acéstă industrie dădea nascere la o mulţime de plângerĭ şi abusurĭ, pe care Turciĭ abia le puteaŭ curma.

Mocaniĭ din Sĕcele, Siliştea, Telecea, Galicea, Reşinaru, Poenarĭ, Redenĭ şi alte sate din Transilvania veniaŭ tómna în Dobrogia, pentru iernatul turmelor; iar primă-véra plecaŭ; uniĭ din eĭ însă închiriaŭ pămênturĭ şi pentru vară.

Din Săcele, Siliştea şi Poenarĭ sunt dintre ceĭ carĭ veniaŭ de maĭ multă vreme în Dobrogia; din aceştia, uniĭ intraŭ aci servitorĭ şi se însuraŭ cu fete de Românĭ, apoĭ renunţaŭ la protecţia austriacă devenind rayele turcescĭ, fără care obligaţiune, de a se fixa în Dobrogia, eĭ nu se puteaŭ însura, de óre-ce nicĭ părinţiĭ nu voiaŭ să-şĭ dea fetele, nicĭ acestea nu voiaŭ să se mărite cu tinerii, carĭ n'aveaŭ stabilitate.

Odată stabilit în sat, ciobanul devenia şi agricultor şi plătea dările către guvernul Otoman, aceia ce provocă o mulţime de plângerĭ din partea Austrieĭ.

Dările grele la care Mocaniĭ eraŭ supuşĭ în Dobrogia pentru păşunatul turmelor, i-aŭ forţat a trece de la starea nomadă la cea agricolă, stabilindu-se maĭ ales prin plasa Hârsova. Satul Varoş (lângă Hârsova) este o colonie curat transilvănénă ca şi Gârliciŭ şi Grópa Ciobanuluĭ.

La Varoş, Mocaniĭ aveaŭ şi un agent consular prin 1867, pe cel maĭ bogat dintre eĭ, Circa.

Colonizarea Dobrogieĭ cu Tătarĭ şi Cerkezĭ, popóre care trăiaŭ aprópe numaĭ din jafurĭ, a contribuit şi maĭ mult a schimba starea Mocanuluĭ, din nomad în agricultor.

In 1862, numaĭ în judeţul Tulcea eraŭ 50.000 oĭ; peste doĭ anĭ acest numĕr a fost redus la 10.000.

In timpul dominaţiuniĭ Otomane, Românii trăiaŭ pe tot ţĕrmul drept al Dunăriĭ, de la Ostrov până la Tulcea; apoĭ în interiorul Dobrogieĭ: la Sarinasuf (20 familiĭ), Caraibil, Sarighiol, Agighiol, Calica, Sabangeak, Zebil, Visterna, Ienişala, Paşa-Câşla, Satul-Noŭ (lângă Babadag), în Babadag, Cataloĭ, Hasanlar, Cincli, Nalbant, Cilic. Frecăţeĭ, Teliţa, Nicoliţel, Cocoş (monăstire fondată de Mocanĭ), Meidankioĭ, Trestenic, Ortachioĭ, Taiţa, Coium-Punar şi Camber.

Apoĭ la Sud, în Mahmud-Cuiusu, Iusufunar şi Adamclisi, pentru a nu enumera de cât satele, în care elementul românesc era maĭ mare.

Românii — zice Allard — locuesc aprópe numaĭ pe malurile fluviuluĭ; satele lor nu se deosebesc de acele tătăresci saŭ bulgăresci; şi unele cu şi cele-l'alte aŭ acelaşi aspect mizerabil. Sunt aşezate pe fundul văilor saŭ pe ţĕrmul lacurilor, cât se póte de aprópe de apă, aşa de necesară turmelor.

Condiţiunile hygienice sunt din cele maĭ rele. Maĭ tóte construcţiunile sunt după acelaşĭ sistem: nişte cutiĭ în paiente, ale căror găurĭ sunt astupate cu pămênt amestecat cu baligă, un fel de cărămidă nearsă, numită chirpiciŭ.

Piatra nu se întrebuinţéză de cât prin localităţile, unde se găsesc ruine grecescĭ, romane saŭ genoveze.

Invelişul este susţinut de căprioriĭ, carĭ în faţă se prelungesc în afară, formând o straşină lată; este prispa caseĭ.

In dreptul uşeĭ se află o galerie de intrare (tinda). Casele sunt acoperite cu trestie, pămênt şi fórte rar cu olane.

Interiorul caselor, care sunt numaĭ cu un etaj, se compune de obiceiŭ din treĭ părţĭ: tinda, vatra şi camera de locuit.

In fundul tindeĭ se găsesce bucătăria saŭ vatra, de la care un coş conduce d'asupra invelitoriĭ şi pe unde vântul saŭ zăpada pot pătrunde în voie, coşul nefiind acoperit.

In partea laterală a vetreĭ se află gura sobeĭ, care pătrunde în interiorul cameriĭ; aşa, când se prepară bucate pe vatră, se încălzesce şi locuinţa.

Streinul, la prima vedere ar crede că locuinţele acestea sunt solide şi higienice, judecând după aspectul lor exterior. Dar se înşală, când intră în lăuntru.

www.ziuaconstanta.ro

Sticla este aprópe necunoscută prin sate; o fóie de hârtie unsă și lipită de cercevele este de ajuns.

Mobilierul sémănă cu cel din casele turcescĭ. Icóne rusescĭ împodobesc păreţiĭ; iar zestrea fetelor, compusă din pânzeturĭ ţesute în casă, este atârnată de păreţĭ.

Bordeiele nu lipsesc în satele românescĭ de pe malul Dunăriĭ; în ele locuitoriĭ isĭ caută un adăpost contra căldurilĭ și friguluĭ.

Un fel de vestibul înclinat servesce de intrare în fundul acestor gropĭ, acoperite cu trestie, șovar saŭ chiar pământ.

Spre sfârșitul toamneĭ, satele încep să ia un aspect fórte animat: se fac pregătirile pentru iarnă, pe timpul căreia ómeniĭ staŭ inchișĭ ca șobolaniĭ în pământ, până primă-véra.

Vara ţăraniĭ se culcă pe bătătură, fiind goniţĭ din casă de insecte, care nu sunt puţine la numĕr.

Acéstă împrejurare explică ușurinţa, cu care bieţiĭ locuitorĭ cedează streinuluĭ locuinţa lor, în care nu póte sta de cât o nópte și preferă a dormi pe afară.

Casele sunt grupate în sate, fără nicĭ o regulă; se vede că ideia de străduĭ, fie ele ori cât de întortochiate, nu le-a trecut prin minte locuitorilor.

Româniĭ nu eraŭ tocmaĭ bine vĕduţĭ de Turcĭ; sub stăpânirea acestora, multele suferinţe la care de vécurĭ aŭ fost supușĭ, i-aŭ făcut tembelĭ și fără energia caracteristică raseĭ.

Astfel era starea Românuluĭ din Dobrogia, în a doua jumătate a secoluluĭ al XIX-lea, numaĭ cu câţĭ-va anĭ înaintea ocupăriĭ provincieĭ de noĭ.

Astăzĭ satele și locuinţele românescĭ din Dobrogia sunt curate și higienice.

Ţăranul român de aci nu maĭ locuesce în bordeie ca acum 50 anĭ, ci în case spaţióse și curate.

El nu'șĭ construesce casa, până maĭ întâiŭ n'are apa necesară pentru vite; vechile puţurĭ tătărescĭ cu burdufurĭ și manegiŭ sunt înlocuite cu găleţĭ și cumpene.

Imprejurul locuinţeĭ sale, Românul îșĭ are tótă gospodăria: de o parte coșarul vitelor, de alta pătulele cu bucate și jur împrejurul caseĭ, grădina de pomĭ roditorĭ.

Acestea aŭ schimbat aspectul trist și monoton de odinióră al Dobrogieĭ, într'o infățișare veselă.

Obiceiurile Românuluĭ dobrogian nu diferă de ale aceluia din patria mamă, de aceia nu le voiŭ maĭ arăta fiindu-ne cunoscute.

Româniĭ trăiesc astăzĭ pretutindenĭ pe pământul Dobrogieĭ, în maĭ mare numĕr însă pe malul Dunăriĭ. Expansiunea colonială se manifestă de la apus către răsăritul Dobrogieĭ [1]).

2. **Bulgariĭ**. Acest popor, care împreună cu Româniĭ din Dacia Aureliană aŭ avut un trecut așa de glorios, până la supunerea definitivă de către Turcĭ în 1396, aŭ ocupat centrul Peninsuleĭ Balcanice.

În tot unghiul Nord-Estic, format de Dobrogia, s'a stabilit poporul dominant, ca o insulă în mijlocul uneĭ mărĭ de Românĭ și Bulgarĭ.

Căcĭ în adevĕr, Turciĭ locuiaŭ centrul provincieĭ, înconjuraţĭ pe tot ţĕrmul Dunăriĭ de Românĭ, iar la Sud de Deli-Orman și în Varna, de Bulgarĭ.

---

[1]) Cifra populaţiuniĭ românescĭ trăitóre în Dobrogia, în anul 1900 era:

JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
Pl. Hârsova	Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total judeţ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Tulcea	Pl. Sulina	Total judeţ.	
22.409	9.004	17.771	8.370	17.238	74.792	9.246	17.858	15.993	2.126	45.223	120.015

www.ziuaconstanta.ro

Imigrarea Bulgarilor în Dobrogia veniţĭ din Sudul Balcanilor, este cu totul nouă.

După rĕsboiul din 1829, Rusia voind să coloniseze Bugeacul cu Bulgarĭ iĭ atrase în Basarabia Sudică. In emigrarea lor, o parte a rĕmas pe ţĕrmul laculuĭ Razelm, unde iĭ găsim în 1850 grupaţĭ în câte-va sate, cum: Caramanchioĭ, Caugagi, Hamamgi, Ciamurli, Sariurt, Casapchioĭ şi Gargalik [1]).

Numĕrul lor era de 1194 familiĭ, din care cele maĭ multe în Casa (districtul) Babadaguluĭ.

In 1864 eraŭ 25.000 suflete [2]).

De la stabilirea lor în Europa, Bulgariĭ aŭ avut ca ocupaţie de căpetenie agricultura şi crescerea vitelor.

George Acropolita, scriitor de pe timpul luĭ Isacciŭ Angel, ne vorbesce despre oile, porciĭ şi boiĭ, ce se găseaŭ în fórte mare numĕr la Bulgarĭ [3]).

Bulgarul este de constituţiune robustă; în general slab, faţa ovală, nasul maĭ mult drept de cât recurbat, ochiĭ micĭ, sprîncenile bine arcuite, părul blond şi móle.

Expresia feţiĭ arată pe omul cu inteligenţa maĭ mult de cât ordinară şi fórte seriósă.

Physionomia luĭ este liniştită şi dovedesce maĭ mult blândeţe de cât curagiŭ.

Femeile aŭ talia mijlocie; când sunt tinere aŭ trăsurĭ dragălaşe, frumóse chiar şi forme voluptóse. Din nenorocire, ele se trec repede, din causa munciĭ excesive în viaţa casnică.

Limba bulgară este o idiomă a limbelor slave, ca se apropie mult de cea rusésca.

Imbrăcămintea Bulgaruluĭ se compune din: ciubara (căciulă de óie), cămaşe cu mâneci largĭ, şalvarĭ aprópe ca ceĭ turceştĭ; el e încins cu briŭ, la care pórtă totdeuna un cuţit. Iarna se îmbracă cu suman şi o sarică de piele saŭ lână de óie, cu capişon; în picióre pórtă opincĭ.

Tótă îmbrăcămintea Bulgaruluĭ e produsul industrieĭ casnice.

Femeile îşĭ împletesc códele împrejurul capuluĭ, pe care îl împodobesc cu monede, cu florĭ şi cu panglicĭ. Numaĭ fetele sunt cu capul gol; femeile pórtă pe cap un testemel de diferite colorĭ, după etate. Cămăşile lor sunt largĭ şi deschise la pept, impodobite la guler, mânecĭ şi pe póle cu florĭ, bogat lucrate de mână.

Rochia este de lână grósă, ţesută cu multă maiestrie. Câte odată pórtă două şorţurĭ: unul în faţă şi altul la spate, peste cămaşe, şi atuncĭ rochia lipsesce.

La mijloc ele pórtă cordon cu paftale, la mâinĭ brăţărĭ şi inele. Cerceiĭ şi salba nu lipsesc.

Jocul favorit al Bulgaruluĭ este hora, un dans molatec înainte şi înapoĭ. Eĭ nu aŭ vioaele jocurĭ ale Românuluĭ ca: bătuta, chindia, resteul şi brâuleţul.

Indelungata servitudine le-a domolit caracterul rĕsboinic şi neastâmpărat din veacurile VI—XIII, totuşĭ Bulgarul este bun soldat, sobru şi deprins cu greutăţile marşuluĭ.

Trăitor într'o ţară accidentată şi fără căĭ de comunicaţie, Bulgarul maĭ nicĭ o dată nu'şĭ mână boiĭ din car, ci merge pe jos, când lângă boĭ, când în urma caruluĭ; se póte zice, că el face un drum îndoit, aci alergând ca să mâne boiĭ, aci rĕmânênd în urma caruluĭ. Acésta îl face neobosit, pilos şi resistent, calităţĭ ce nu lipsesc nicĭ ţĕranuluĭ nostru.

Cântecele Bulgarilor aŭ în ele ceva oriental şi lamentabil, datorit multelor suferinţe indurate sub Turcĭ. Aŭ maĭ mult cântece pastorale şi eroice.

Chiar instrumentele lor musicale sunt împrumutate de la Turcĭ.

Casele şi gospodăria lor interióră diferă după regiunĭ; cele din Dobrogia sunt cele maĭ sărăcăciose; câte-va scaune de lemn şi paturĭ comune compun tot mobilierul caseĭ Bulgaruluĭ.

In curte sunt coşarele vitelor şi pătulele, pe care le păzesc nóptea câiniĭ, de care nu se póte nimenĭ apropia, fiind aprópe sĕlbatecĭ.

---

[1]) *I. Ionesco.* Excursion dans la Dobrodja. Carte Ethnographique şi *Lejean.* Ethnographie de la Turquie d'Europe. Carte.

[2]) *K. F. Peters.* Grundlinien zur Geologie und Geographie der Dobroudscha, pag. 154.

[3]) Annales, Cap. XI.

www.ziuaconstanta.ro

Bulgarul este puţin ospitalier şi ursuz; iĭ place însă a'şĭ cultiva singur în grădina tóte cele necesare pentru hrană în timpul ĭerniĭ.

Murăturile, varza acrită şi slănina nu lipsesc nicĭ odată din casa, chiar acelui mai sărac Bulgar; malaiul, făina şi brânza de asemenĭ.

Fig. 41. — Petrecere la Camber. (După Licherdopol).

Credinţele şi superstiţiile religióse ale Bulgaruluĭ sunt împrumutate de la Român, cu care a convieţuit de atâta vreme; ast-fel: sorcova la anul noŭ; în diminéţa de Boboteză, mamele îşĭ frec copiiĭ cu zăpadă, pentru a fi sănătoşĭ tot anul, pomana din sâmbăta morţilor, etc.

Bulgariĭ postesc de 4 orĭ pe an, în plus Miercurea şi Vineria ale fie-căreĭ săptămâni. Ouĕle la Paştĭ nu lipsesc Bulgaruluĭ, ca şi Românuluĭ. La Sf. Gheorghe, Bulgarul înjunghie un miel gras şi alb, ca jertfă. La 1 Maiŭ femeile, carĭ nu fac copiĭ se tăvălesc pe iarba udată de rouă. In timpul secetiĭ sunt paparudele la eĭ, ca şi la noĭ. La Rusaliĭ femeile nu lucréză de témă duhurilor necurate. La Crăciun, colindele şi tóte obiceiurile, ca şi la nascere, botez şi nuntă, sunt împrumutate de la Românĭ, de aceia fiindu-ne cunoscute nu voiŭ insista asupra lor [1]).

Cifra populaţiuniĭ bulgăresci, trăitóre azĭ în Dobrogia este de 38,839 suflete, din care 12.665 în judeţul Constanţa şi 26.174 în jud. Tulcea:

Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Hârşova	Pl. Silistra-nouă	Total judeţul Constanţa	Pl. Babadag	Pl. Macin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total judeţul Tulcea	TOTAL DOBROGEA
3086	343	771	317	8.148	12.665	17.876	1.473	103	6.722	26.174	38.839

3. **Ruşii**. După provenienţa lor pot fi împărţiţĭ în două clase: Rutenii şi Moscoviţii saŭ Lipoveniĭ.

a) Ceĭ d'întâiŭ aparţin desfiinţatuluĭ Regat Polon. Eĭ aŭ imigrat în Turcia, în anul 1709, sub conducerea Zaporojenilor, ordin militar şi religios.

Aci încheiară un tratat cu Pórta, care le asigura independenţa şi le da terenurĭ, voia pescăritului pe malul drept al Dunăriĭ; în schimb eĭ se obligaŭ a da un contigent în ómenĭ şi caĭ, la cas de rĕsboiŭ.

Cazaciĭ Zaporojenĭ aŭ păstrat organisarea militărésca şi s'aŭ stabilit în sate saŭ maĭ bine în lagăre întărite, numite Secz[2]), unde era oprit femeilor de a intra; aci trăiaŭ sub ascultarea unuĭ Hatman al lor, ales cu consimţămêntul tuturor.

---

[1]) Estras după *I. Ionescó* op. cit., *Lejean* op. cit.; *A. Boué*. La Turquie d'Europe, Tom. II, pag. 63 107 şi 201; *Kanitz*. La Bulgarie danubienne pag. 27—46; *Papadopoulos Vretos* La Bulgarie pag. 175—181 şi din propriele-mĭ cercetărĭ.

[2]) Urmele acestor uvragiĭ de fortificaţie, construite din pământ se maĭ vĕd încă şi astăzĭ în unghiul coprins între braţul Sf. Gheorghe, lacul Razelm şi Dunavĕţ saŭ Bugeacul Dobrogean.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Aceĭ carĭ voiaŭ să se căsătorescă, trebuiaŭ să părăsescă lagărul și mergeaŭ a locui în sate, însă aveaŭ obligațiunea a rĕspunde în caz de rĕsboiŭ.

Acéstă stare de lucruri a durat până în 1828, când părăsesc Dobrogia și două regimente căzăcescĭ sub comanda Hatmanuluĭ Kladki, trădară cauza Porțiĭ și trecură în serviciul Rusieĭ, care le așéză împreună cu populațiunea emigrată, pe țĕrmurile Mării de Azow, unde iĭ găsesce campania din Crimeia.

Cazaciĭ rĕmașĭ în Dobrogia pierdură avantagiele tratatelor anterióre și devin rayale turcescĭ; pe lângă Cazaciĭ rĕmașĭ, veniră prin imigrațiunĭ parțiale maĭ multe familiĭ, chiar în urma rĕsboiuluĭ din 1855.

Rutenii sunt de religiune ortodoxă, fără nicĭ o subdiviziune, după cum vom vedea pe Lipovenĭ.

Principalele lor stabilimente prin 1862 eraŭ în Delta Dunăriĭ, unde aŭ fondat maĭ multe pescăriĭ.

La Prislav există o colonie de Rutenĭ retrașĭ din lagările distruse de Rușĭ în 1828.[1])

Numĕrul lor în 1850 era de 1092 familiĭ; de atuncĭ încóce statisticele iĭ numĕră la un loc cu Lipoveniĭ, de aceia nu se póte stabili câte suflete trăiaŭ în Dobrogea de Rutenĭ propriŭ zișĭ.

b) Lipoveniĭ saŭ Moscoviții sunt ereticiĭ religiuniĭ creștine ortodoxe și sunt de diferite secte.

După cum Biserica apusuluĭ a avut desbinărĭ lăuntrice, tot asemenea și Biserica răsărituluĭ; de aceia cred, nu fără folos a trata pe scurt cestiunea schismaticilor rusescĭ, eĭ trăind în multe părțĭ ale țĕreĭ Românescĭ și maĭ ales în Dobrogia, unde aŭ un Archiepiscop al lor.[2])

Inceputul doctrineĭ lipoveniste s'a ivit în 1419 la Pscow (Rusia) și în două secole și jumătate se rĕspândi așa de mult rătăcirile în clasa poporuluĭ ignorant, că produse în Rusia sguduirĭ puternice în Biserică, sguduirĭ care s'aŭ sfârșit printr'o schismă ce nu-și are perechie în istoria popórelor ortodoxe și care există și astăzĭ.

Din causa ignoranțiĭ claseĭ de jos, preoțiĭ introduseseră în cărțile bisericescĭ o mulțime de inovațiunĭ, de natură a schimba dogmele ortodoxieĭ; între altele eraŭ: opinia că trebue a se face crucea și a bine-cuvênta numaĭ cu două degete, iar nu cu treĭ, că este păcat a'și rade omul barba, că trebue a duplica cuvêntul «Aleluia» (zicere ebraică, care însemnéză «dăudațĭ pe Domnul»), că adevĕrata cruce este aceia care are opt extremitățĭ, iar nu patru, că trebue a se săvârși leturgia cu 7 prescurĭ, iar nu cu cincĭ, că trebue a face procesiunile împrejurul bisericeĭ de la stânga spre drépta (după sóre, zic Lipoveniĭ), iar nu de la drépta spre stânga, etc.

Patriarchul Nicon îndreptând cărțile bisericescĭ cu inovațiunile rătăcite, provócă o revoltă, care nicĭ la mórtea acestuĭ luminat prelat (1675), nu se putu curma.

Ereticiĭ cereaŭ, să se distrugă cărțile luĭ Nicon și să se revie la vechia credință (staraia viera). Acești vechĭ credincioșĭ *(Starowiertzy saŭ Starobratzy)* s'aŭ împărțit în două secte: *nepopiștii* (Bezpopovșcina), care nu admit preoția canonică, și din cele 7 mistere ale bisericeĭ ortodoxe aŭ păstrat numaĭ botezul și confesiunea, săvârșite de mirenĭ, bărbațĭ saŭ femeĭ. Eucharistia 'și-aŭ format-o după ideia sectanților; eĭ nu recunosc căsătoria religiósă, ci 'și-aŭ impus viața celibatară, trăind însă la un loc bărbațiĭ cu femeile; eĭ maĭ propagaŭ și impuneaŭ arderea de viŭ și mórtea prin fóme.

A doua sectă este aceia a *popiștilor* (Popovșcina), carĭ primiaŭ popĭ chirotoniți de Biserica rusească, pe care de și o numesc eretică, totuși pe tăcute recunosc puterea chirotonieĭ eĭ.

Desbinarea acestor două secte datéză din anul 1666.

Imigrațiunile Lipovenilor în Dobrogia încep de pe timpul luĭ Petru cel Mare și s'aŭ

---

[1]) După *Engelhardt*. Les embouchures du Danube pag. 15—21 și *I. Ionesco* op. cit.

[2]) Pe larg e tratată cestiunea de eruditul Episcop, prea fericitul *Melhisedek*, în scrierea sa «Lipovenismul», Bucurescĭ 1871, după care extrag.

www.ziuaconstanta.ro

continuat sub Caterina II-a; aceste imigraţiunĭ de și eraŭ individuale, totuși se găseaŭ în 1783 o mulţime de Lipovenĭ aci, când printr'o împrejurare, o parte dintr'ênșiĭ aŭ fost duși în Bucovina.

In rĕsboiul dintre Austria și Turcia, un general, ruda Impăratuluĭ Iosef al II-lea, căd prisonier în mâinile corsarilor Turcĭ pe Marea Neagră. Nava, pe care plutia acest înalt prisonier fu sdrobită de valurile Mării și generalul a fost scăpat cu viaţă de nisce pescarĭ lipovenĭ din Turcia.

Ca rĕsplată, Impăratul învoi Starovicrilor a se strămuta în Bucovina, scutindu-ĭ de recrutare, de obligaţiunea de a quartirui soldaţiĭ și dându-le dreptul de a avea ţinutul lor.

Aceștĭ Lipovenĭ s'aŭ stabilit la Fôntâna-Albă, unde 'și-aŭ construit o biserică. Acolo aŭ și un Mitropolit al lor.

Pe la 1850 eraŭ în Dobrogia 774 familiĭ și trăiaŭ maĭ mult în Camena, la Sarichioĭ numit de Lipovenĭ Seriavoco; aci eraŭ ca la 600 case; la Slava, alte 600 și în fine la Jurilofca 500.

Eĭ eraŭ de natură sĕlbatecă; în aniĭ 1843—4 aŭ ucis, cu ocazia unuĭ complot, o mulţime de Bulgarĭ și numaĭ oștirea din Babadag a putut pune frîŭ ferocităţiĭ lor.

In Dobrogia aŭ maĭ venit și alte familiĭ, emigrate pe vremurĭ din Rusia și s'aŭ stabilit maĭ întâiŭ în Tracia la gura fluviuluĭ Mariţa.

Eĭ aparţineaŭ secteĭ popiste și aveaŭ superstiţiunĭ, pe care le conservară până la fanatism și ferocitate; ast-fel sunt gata maĭ de graba a muri, de cât a li se tăia un fir de păr din barbă, saŭ de a permite să se adaoge la serviciul lor divin o închinăciune mai mult saŭ un «aleluia», de cât cele prevĕdute în dogmele lor.

După rĕsboiul din Crîm, aceștĭ Lipovenĭ aŭ venit și s'aŭ așezat în Tulcea, unde împreună cu un mare numĕr de nepopiștĭ 'și-aŭ clădit aci o biserică.

După fondarea Mitropolieĭ din Bucovina, se înfiinţă și o Archiepiscopie la monastirea Uspenia (Adormirea Maciĭ Domnuluĭ), iar la Tulcea, o episcopie; ambele depindeaŭ de Mitropolitul de la Fontâna-Albă. Iată în ce împrejurărĭ:

După revoluţia polonă din 1830, Ciaïkovschy, agentul polon din Turcia, îmbrăţișând Islamismul, sub numele de Achmet-Beĭ și maĭ apoĭ Sadik-Pașa, căută a câștiga pe Lipoveniĭ din Dobrogia, căroră le aducea marĭ serviciĭ la Pórtă.

El legă strânsă prietenie cu Osip Semenovicĭ Gonciarov, un lipovean din Sarichioĭ, om cu minte, înzestrat cu o bună memorie, îndrăzneţ și întreprinzător, care se bucura de mare încredere printre Lipovenĭ.

Prin intermediul luĭ Sadyk-Pașa, el obţinu înfiinţarea la Uspenia a uncĭ episcopiĭ, unde a chirotonit archiereŭ pe Arcadiŭ I.

In urma maĭ multor certe, Gonciarov prin influenţa sa la Constantinopol, obţinu de la guvernul turc recunóscerea luĭ Arcadiŭ de episcop al Lipovenilor din Dobrogia, împreună cu privilegiul excepţional de a nu plăti nimănuĭ nimic pentru episcopatul săŭ, după cum plătiaŭ Greciĭ.

Tot prin influenţa luĭ Gonciarov, episcopia de aci obţinu la 1851 un firman în puterea căruia se recunoscea libertatea credinţeĭ sub protecţia Sultanuluĭ și că nicĭ o altă biserica să nu aibă autoritate a se amesteca în afacerile lor bisericescĭ.

Acest firman a fost publicat prin tóte localităţile lipovenescĭ din Turcia. Copiĭ dupa dînsul s'aŭ trimes a se citi prin bisericile lipovenescĭ ale localităţilor principale din România, iar de aci s'a trimes la mitropolitul lor de la Fôntâna-Albă, numit Kiril, care a ridicat eparchia de la Slava la gradul de archiepiscopie și pe Arcadiŭ l'a numit «exarc al lipovenilor Necrasovĭ».

In anul 1853, Lipoveniĭ aŭ dat în acest resboiŭ contingentul lor Turcieĭ, iar Arcadiŭ a bine-cuvêntat pe oștenĭ cu rugăciune și apă sfinţită. Turciĭ neîncreţătorĭ, dete ordin înaintea trecerii Rușilor în Dobrogia, ca Lipoveniĭ să se retragă către Sud, ca să nu fie trădaţĭ ca de Cazacĭ în 1828.

Numaĭ un mic numĕr dintr'ênșiĭ s'a retras, iar ceĭ maĭ mulţĭ aŭ rĕmas la locurile lor. Celor retrașĭ, archiepiscopul a chirotonit pe un călugăr Arcadiŭ II, de archiereŭ cu

www.ziuaconstanta.ro

titlul de «episcop al creștinilor emigratorĭ», pentru a se duce cu ceĭ decișĭ a se retrage din Dobrogia

Archiepiscopul s'a sustrat de la emigrare prin ascundere cât-va timp. In curând Rușiĭ aŭ trecut Dunărea și aŭ ocupat Tulcea. După óre-care frică la început, Lipoveniĭ s'aŭ liniștit, nevĕdênd nicĭ un rĕŭ de la Rușĭ.

Arcadiŭ și un alt archiereŭ lipovenesc, Alimpiŭ, episcopul Tulceĭ, ședeaŭ retrașĭ la mănăstirea Slavasky (Uspenia), până ce li s'a spus, că uniĭ din căpeteniile rusescĭ ar dori să vadă serviciul archieresc lipovenesc.

Acésta iĭ încurajă, și în ḑiua de Paștĭ aŭ liturgisit în Tulcea, în presența generaluluĭ Ușacov și a o mulțime de oficerĭ. După liturgie s'aŭ dus cu pâine și sare la generalul, care nu ia primit, pretextând că e bolnav.

Acésta a neliniștit întru cât-va pe Arcadiŭ, totușĭ s'a întors în pace la mănăstire. Dar peste câte-va zile fură surprinșĭ aci de o companie de Cazacĭ, 'ĭ-a luat pe amândoĭ și 'ĭ-a dus la Isaccea, unde fură pușĭ într'o kibitcă întunecată și trimeșĭ la Kiev, iar de acolo la Sudzal, împreună cu un popă lipovenesc, Teodor, acuzat ca falșificator de monedă rusésca.

Neașteptata întâmplare a acestor doĭ archiereĭ a înspăimântat pe Lipoveniĭ din Dobrogia și 'ĭ-a întărîtat contra Rușilor, maĭ ales că acum pierduseră și încrederea Turcilor. Uniĭ din eĭ aŭ lăsat averile și punêndu-se în luntri cu familiile lor s'aŭ lăsat în voia valurilor Mărĭĭ, călătorind către confrațiĭ lor emigrațĭ. Popiĭ, diaconiĭ și monachiĭ s'aŭ ascuns prin pădurĭ și stufăriĭ. Frica acésta a străbătut până la Fòntâna-Albă.

Archiereiĭ exilațĭ fură trecuțĭ de Lipovenĭ în numĕrul răbdătorilor de chinurĭ, pentru credință și în onórea lor compuseră un imn. In locul lor, Mitropolitul de la Fòntâna-Albă a chirotonit pe Arcadiŭ al III-lea, cu titlul de archiepiscop Vasluisky.

Gonciarov și amiciĭ sĕĭ de la Constantinopol intervin pe lângă Pórtă, ca la încheierea păciĭ să se prevadă și eliberarea celor doĭ prelațĭ aĭ lor. Uniĭ dintr'ênșiĭ aŭ mers prin intervenirea Turcieĭ la Moscua și Petersburg, ca să afle de sórta exilaților, iar Gonciarov se duse la Paris, unde fu ascultat de Impăratul Napoleon al III-lea, căruia 'ĭ ceru să intervină pentru liberarea archiereilor luațĭ. Tóte încercările lor aŭ rĕmas zadarnice, căcĭ Rușiĭ pretindeaŭ, că aceștia fiind supușĭ rușĭ fugarĭ, aŭ dreptul a-ĭ reține.

După terminarea rĕsboiuluĭ, locul luĭ Arcadiŭ cel exilat, l'a ocupat Arcadiŭ al II-lea episcopul emigraților, care se aciuiase la o moșie a luĭ Sadic-Pașa.

El capătă de la Vizirul, teskeré pentru demnitatea sa de archiepiscop.

In locul luĭ Alimpiŭ la Tulcea fu chirotonit Justin ca episcop. Dar acesta în 1866, a lăsat postul împreună cu rătăcirile lipovenismuluĭ și s'a dus la Moscua, unde în 1868 fu unit de Mitropolitul Philaret cu biserica ortodoxă, împreună cu doĭ monachĭ din mănăstirea de la Uspenia.

După acéstă nenorocită întâmplare pentru Lipovenĭ, eĭ aŭ venit la ideia, că Tulcea este un loc nefavorabil pentru episcopie: «pe cel d'întâĭ episcop, Alimpiŭ, l'aŭ răpit Rușiĭ, cel d'al doilea s'a dus de bună voie la Rușĭ, de aceia s'aŭ lăsat de a maĭ pune episcop la Tulcea, ca să nu se maĭ întâmple vre un scandal, cu atât maĭ vârtos că în Tulcea, unde este un agent rusesc, episcopiĭ lor sunt espușĭ a fi ademeniți».

În tómna anuluĭ 1868 a murit și Arcadiŭ, iar în locu-ĭ, Mitropolitul de la Fòntâna-Albă le-a chirotonisit episcop pe un monach din mănăstirea Uspenia, anume Irinarch, om inferior întru tóte predecesoruluĭ sĕŭ; pe lângă altele nu avea nicĭ barbă, la care Lipoveniĭ țin mult, de aceia el nu avea vre-o importanță printre eĭ. Irinarch este și acum Archiepiscop lipovenesc la mănăstirea Uspenia.

Numirea de Lipovenĭ derivă de la secta philipiștilor, carĭ aŭ emigrat ceĭ d'întâĭ în Prusia, Polonia și Moldova, pe la jumĕtatea véculuĭ al 18-lea; acéstă numire s'a generalizat pentru toțĭ rascolniciĭ rusescĭ.

Sectele principale lipovenescĭ sunt: Popiștiĭ, Nepopiștiĭ, Scopițiĭ și Molocaniĭ.

a) Popiștiĭ. Bisericele acesteĭ secte aŭ un tip propriŭ, sunt maĭ mult construite de lemn. Cele de zid aŭ forma lungăréță, puțin înalte, de forma cruciĭ, cu intrărĭ din treĭ părțĭ; la mijloc aŭ cupolă și la capătul despre apus o clopotniță. La intrare aŭ un ibric

www.ziuaconstanta.ro

cu apă de spălat. Intrarea de spre apus este rezervată femeilor, bărbaţii n'aŭ voie a intra pe acolo.

Popiştilor le place ca la serviciul lor divin să asiste ortodoxĭ, maĭ ales când vizita bisericeĭ lor se face de autorităţĭ. In altar nu e permis a intra ortodoxiĭ, nicĭ preoţiĭ, ci li se deschide uşa, spre a privi de departe.

Interiorul este ca al bisericelor ortodoxe; icónele sunt de cea maĭ próstă pictură, numaĭ acestea cred eĭ că sunt pravoslavnice. Cărţile bisericescĭ sunt acele din 'naintea patriarchuluĭ Nicon, fără corecturĭ. Muzica religiósă e un fel de psaltikie vechie.

Bărbaţiĭ staŭ grupaţĭ deosebit de femeĭ şi copiĭ, fie-care aŭ grupul lor.

Copiiĭ, carĭ nu staŭ în rânduială sunt pălmuiţĭ şi daţĭ afară de bătrînĭ.

Dese-orĭ copiiĭ staŭ pe lângă cântăreţ la strană şi iĭ ţin isonul; cel care greşesce e lovit de dascăl în cap cu un baston. Cel care intră în biserică e dator maĭ întâiŭ să facă mătăniĭ la icóne şi apoĭ îşĭ ia locul.

Afară de sĕrbătorile ortodoxe, Lipoveniĭ aŭ pe ale lor propriĭ în memoria bărbaţilor, care aŭ murit în persecuţiunĭ, pentru devotamentul lor la doctrinele secteĭ.

Copiiĭ nu învaţă de cât Ceaslovul şi Psaltiria; alt-fel de învĕţăturĭ sunt considerate de Lipovenĭ ca anti-christice.

Serviciul lor divin diferă de ortodoxism în treĭ puncte principale:

1. La săvîrşirea proscomidieĭ, 2. la liturghia Sf. Ion Chrysostom şi a Marcluĭ Vasile, 3. la liturghia prosânţitelor.

Nu vom intra în detaliile acestea pur dogmatice, despre care se vorbesce pe larg în scrierea eruditului episcop Melhisedek, citată maĭ sus (pag. 218-226).

b) Nepopiştiĭ. Deosebirea între eĭ şi popiştiĭ constă în lipsa de ierarchie bisericéscă. Capul religios este dascălul (Nastavnic), care săvîrşeşte după tipic tóte rânduelile religióse, câte sunt permise unuĭ laic. Dintre mistere eĭ aŭ numaĭ botezul.

Între aceste douĕ secte este înrădăcinată o ură mare. Nepopiştiĭ se deosibesc şi prin óre-care prescripţiunĭ de o maĭ aspră înfrânare; aşa: eĭ aŭ asupră-le un pahar, căcĭ cred că se spurcă, dacă ar bea apă din acelaş pahar cu o persónă de altă lege; nu mănâncă zahăr, pentru că cred, că e făcut cu sânge şi cu óse de tot felul de animale.

Copiiĭ lor nu primesc de la alţiĭ vre-un obiect de mâncare, pentru a nu se pângări.

Dacă permit unuĭ eterodox a intra în casa lor de rugăciune, cer de a nu se închina, căcĭ s'ar spurca rugăciunea lor. Dacă un eterodox ar săruta vre-o icónă, atuncĭ trebue resfinţită; de aceia eĭ îşĭ fac rugăciunea şi cultul cu uşile închise. Cultul lor constă din acele părţĭ ale ortodoxismuluĭ, ce sunt permise orĭ-căruĭ creştin a le săvârşi, fără preot.

Uniĭ din eĭ admit nunta, alţiĭ nu; de aci împărţirea acesteĭ secte în douĕ sub-diviziunĭ: nupţialĭ şi anti-nupţialĭ; aceştia din urmă din causa oprireĭ relaţiunilor conjugalĭ dintre femee şi bărbat, comit o mulţime de pruncucideri, de óre-ce abstinenţa neputând-o ţine, îşĭ omor copiiĭ, pentru a nu fi aflaţĭ şi escomunicaţĭ.

c) Molocani. Intrând cine-va în casa unuĭ Molocan, totul merită o atenţiune deosebită. La intrare, spre drépta, e făcută o odăiţă separată, de maĭ multe orĭ cu o feréstră; în dreptul eĭ, la stânga este cuhnia, după aceia vine o odaie comună, la mulţĭ despărţită în douĕ. Odăiţa cea d'întâĭ din dreptul cuhnieĭ, este destinată pentru bătrânĭ: părinţĭ, moşĭ saŭ rude. Acolo eĭ vieţuesc deosebiţĭ de ceĭ-l'alţĭ, citesc rugăciunĭ, beaŭ ceaĭ şi primesc pe ceĭ-l'alţĭ membriĭ aĭ familieĭ, pentru sfătuirĭ şi povĕţuirĭ. Din acésta se vede deja respectul Molocanilor pentru bătrâneţe.

Şi la drept vorbind, bătrâniĭ Molocanilor merită acésta, pentru exemplara lor conduită: tipul bătrânuluĭ molocan este o excepţie în viaţa ţĕranuluĭ rus.

Molocaniĭ nu beaŭ nicĭ un fel de bĕutură spirtósă; de aceia la dênşiĭ nu veĭ găsi cârciume nicăierĭ; chiar vase de bĕuturĭ: clondire, garafe, pahare, etc., nu veĭ vedea în nicĭ o casă. Beţia se socóte la eĭ ca păcat, după cuvêntul scriptureĭ şi neconvenabilă pentru omul cel plăzmuit după tipul şi asemănarea luĭ Dumneţeŭ. De aceia eĭ sunt fórte bogaţĭ şi harnicĭ; mare şi mic lucréză cele şése zile ale sĕptămâneĭ, iar Duminica

www.ziuaconstanta.ro

de la orele 8 diminéța se adună la rugăciune, care ţine până la unu după amiazĭ. După aceia prânzesc și apoĭ în fie-care casă se deschide biblia și citesce vre-unul din ceĭ maĭ bĕtrânĭ, însă așa că toţĭ ceĭ din casă, marĭ și micĭ, sunt datorĭ a asculta biblia și explicarea, a învĕţa pe de rost regulele credinţeĭ și ale viţiĭ.

Nelucrarea (praznicul) este ridiculizată la Molocanĭ, care sunt deprinșĭ de micĭ cu munca.

Copiiĭ lor nu cunosc jocul, nu cântă, nu danséză; nicĭ chiar mâncarea alunelor saŭ seminţelor de flórea sóreluĭ nu le este permisă, pentru a nu-șĭ pierde timpul în zadar.

Jocul arșicelor le este de asemenea oprit, pentru ca maĭ în urmă să nu le vină pofta a juca pe banĭ.

S'ar crede, că aceste privaţiunĭ ar face pe copiĭ debilĭ; din contră, copiiĭ Molocanilor sunt grașĭ, rumenĭ și plinĭ de viață, căcĭ eĭ sunt ocupaţĭ tot-d'auna cu lucrările câmpenescĭ și casnice.

Fetele lor nu pórtă podóbe: cercеĭ saŭ brăţărĭ. Ele nu cunosc obiceiul de a-șĭ găuri urechile pentru cercеĭ. Sunt fórte evlavióse, bune gospodine, femeĭ credincióse, mame exemplare, sănătóse și bine educate.

Cartea este obligatorie la Molocanĭ. Tótă viața lor privată se bazéză pe preceptele Biblieĭ, s. ex.: dacă bărbatul îșĭ înșélă femeia saŭ vice-versa, saŭ dacă bărbatul îșĭ bate nevasta, arată greșala adunăriĭ bisericeștĭ, care decide pedépsa.

d) Scopiţii saŭ castraţii. Principalul fondator al acesteĭ secte a fost Selivanov, ce a trăit pe timpul Împărăteseĭ Ecaterina II-a (anul 1772). Cu tóte silinţele guvernuluĭ rus, sectariĭ se înmulţiaŭ pe fie-care an, așa că astăzĭ există scopiţĭ, nu numaĭ în tóte guvernămintele Rusieĭ, dar și în România.

Eĭ aŭ multe abaterĭ de la doctrina religiuniĭ ortodoxe; între acestea maĭ principală este «Treimea», care la eĭ constă din Selivanov-Tatăl, rescumpĕrătorul, fiul Tatăluĭ ceresc, fiul luĭ Dumnezeŭ, Dumnezeŭ peste zeĭ, prooroc peste proorocĭ, împĕrat peste împĕraţĭ: Șilov – iubitul fiŭ, premergĕtorul Domnuluĭ; Aculina Ivanovna — matușca bogorodița.

Scopiţiĭ în genere sunt înfrânaţĭ în mâncare și bĕutură; eĭ întrebuinţéză numaĭ ouĕ, lapte și pește; carne nu mănâncă nicĭ odată, nu beaŭ bĕuturĭ spirtóse, pentru ca să nu se aprindă corpul și să nu se deștepte pasiunea.

Doctrina luĭ Selivanov este contra amoruluĭ corporal, căcĭ este știut că scopirea nu exterminä năzuinţele naturalĭ; sunt dovezĭ sigure că și scopiţiĭ nu se pot în realitate făli, că nu bat la *ușa iaduluĭ* și după ce aŭ asvârlit de la sine *cheia luĭ* (expresiunea scopiţilor, cu care eĭ desémnă membriĭ genitalĭ).

Cu tóte acestea scopiţiĭ tot-d'auna se arată cu feţe postite, cu ochiĭ apăraţĭ de a vedea multe, cu modestie în vorbire, cu o evsevie fariseică, cu neîncetată rugăciune în gură. Cu un cuvênt pe din afară scopiţiĭ sunt askeţĭ și tot-d'auna monachiĭ; eĭ de-apururea se duc în biserica ortodoxă, se rógă cu zel, se comunică, către cler sunt cu respect și darnicĭ; tóte acestea nu sunt de cât numaĭ o ipocrisie, sub care se tăinuește secta.

Una din regulele lor morale glăsuesce: a nu descoperi taina nimănuĭ și la cercetărĭ a se scuza tot-d'auna cu nesciinţa, iar în traiŭ a păzi o sântitate aspră și de-apururĭ a vorbi de virtuţile învĕţătorilor și ale proorocilor lor, înjosind pe sine-șĭ.

Casele lor de rugăciune se fac cu maĭ multe intrărĭ și eșirĭ, pentru împrejurărĭ neprevĕdute. Casa scopituluĭ se împarte în douĕ: antreul și o odaia mare curată. In prima sunt lăviţĭ, în a doua icónele sfinţilor lor, cu următórele desenurĭ: tot-vĕdĕtorul ochiŭ, cu îngerĭ sburând împrejurul luĭ și Adam și Eva aplaudând, un sichastru rĕstignit, a căruĭ gură e închisă cu lacăt, în piept are inima deschisă, iar în mâinĭ un pahar cu flacărĭ, închipuirea abisuluĭ și a cheiĭ iaduluĭ (organele sexualĭ). Selivanov desenat în halat, ședênd în jeţ lângă o măsuţă, cu o basma în mâna stângă; Alexandru Ivanovicĭ Șilov, Aculina Ivanovna, Petru III Theodorovicĭ și alte celebrităţĭ ale eresieĭ scopiţilor. Înaintea tuturor acestor icóne se aprind multe lumânărĭ și se afumă cu tămâie.

In fie-care rogatoriŭ este o cruce cu un scopit rĕstignit. In fundul unuĭ rogatoriŭ se

www.ziuaconstanta.ro

face tot-d'auna o catacombă cu o uşe secretă; acolo se aşéză un trunchiŭ găurit, pe care se săvârşesce operaţia scopireĭ. Pe de lăturile rogatoruluĭ se pun băncĭ, iar înainte o masă saŭ un scaun. In ast-fel de rogatoriŭ saŭ *«corabie»* se săvârşesce cultul scopiţilor, numit *beseda* (voróvă) saŭ *radenie* saŭ *muncă estraordinară*.

Scopiţiĭ fac cultul lor în fie-care săptămână, nóptea spre Duminecă şi spre sărbătorile marĭ, ca Crăciunul, Paştele, Sf. Treime, etc. Scopiţiĭ ceĭ maĭ de pe aprópe se adună la dascălul lor şi petrec la el, une-orĭ câte-va zile.

Intrând în adunare, nóptea, bărbaţiĭ se îmbrac în cămeşĭ largĭ albe şi nisce haine largĭ; iar femeile peste cămeşĭ pun pestelce şi haine; toţĭ iaŭ în mâinĭ basmale numite *«pocrovcikĭ»* (acoperăminte) şi intrând în rogatoriŭ, bărbaţiĭ şed la drépta, iar femeile d'a stânga şi cântă o rugăciune a lor, crediind că atuncĭ se cobóră peste eĭ Duhul Sfânt.

Comunicarea scopiţilor constă din gustarea unor bucăţele de pâine pătrată albă saŭ négră cu închipuirea cruciĭ pe ele.

Eĭ maĭ aŭ şi botezul, iar cele-l'alte mistere ale Bisericeĭ ordoxe, le lépădă.

Botezul se săvârşesce prin scopire.

Operaţiunea scopireĭ se face tăindu-se testiculul cu briciul, după ce maĭ întâiŭ îl légă tare cu o aţă; alţiĭ merg maĭ departe: prin tăierea numaĭ a testicululuĭ nu nimiceşte concupiscenţa trupéscă, şi ceĭ tinerĭ nu perd facultatea împreunăriĭ, de şi acésta se produce fără ejacularea spermeĭ, de aceia îşĭ taie membrul viril, «cheia abizuluĭ», cum îl numesc eĭ.

De aci acéstă sectă împărţită în douĕ.

Pe femeĭ le scopesc la ţiţe şi la părţile genitalĭ. Ţiţele une-orĭ se taie cu totul, alte orĭ numaĭ sfârcurile.

La părţile genitalĭ se taie clitorisul, labia minoră şi câte odată parte din labia majoră.

In Dobrogia, scopiţiĭ sub administraţia turcéscă eraŭ prigoniţĭ, după afirmările luĭ Nadejdin în 1846:

«Ce se atinge de Scopeţĭ, eĭ maĭ înainte eraŭ mulţĭ în tótă Turcia européná, rĕmaşĭ acolo de când fuseseră oştile rusescĭ peste Dunăre în resboiul din 1828; dar fiind-că Turciĭ urăsc pe aceştĭ monştri mult maĭ tare de cât creştiniĭ, şi sufer numaĭ pe ceĭ întrebuinţaţi la paza haremurilor, eĭ s'aŭ retras de acolo în diferite alte locurĭ, în cât acum în tóta latura de peste Dunăre, numaĭ în Tulcea se află treĭ saŭ patru scopiţĭ».

Aceştĭ scopiţĭ neputênd trăi în Tulcea, aŭ trecut la Ismail:

Acéstă sectă a venit în Dobrogia după ocuparea eĭ de Romănĭ. In judeţul Tulcea se găsesc 19, la Sulina. În judeţul Constanţa e un sat anume 2 Maĭ, între Ilanlîk şi Mangalia, fondat de Mih. Cogălniccanu, numaĭ de scopiţĭ din Bucurescĭ, Galaţĭ şi Iaşĭ [1]).

4. **Turcii**, popor de rasă mongolică, numiţĭ Otomanĭ şi Osmanliĭ, aparţin astăzĭ maĭ mult raseĭ caucasiane, pierdiind prin încrusare, tipul primitiv.

---

[1]) Cifra populaţiuniĭ rusescĭ şi lipovenescĭ trăitóre în Dobrogea la 1900 era:

NAŢIUNĬ	JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârşova	Pl. Const.	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Jud. Const.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Jud. Tulcea	
Ruşĭ	21	93	7	98	3	222	978	1,374	3,692	7,431	13,475	14,197
Lipovenĭ / Popovĭ	843	399	3	—	—	1,245	3,918	1,908	1,387	736	7,949	9,194
Lipovenĭ \ Bezpopovĭ	—	—	—	173	—	173	1,971	34	99	1,706	3,810	3,983

Scopiţiĭ sunt socotiţĭ între bezpopovĭ. In plasa Măcin maĭ sunt 22 scopiţĭ.

Numĕrul Molocanilor nu se cunósce, căcĭ nu s'a făcut nicĭ o statistică asupra lor.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Origina lor trebue căutată în secolele cele maĭ depărtate; póte că eĭ sunt poporul Targitaos a luĭ Herodot [1]) saŭ Togharma [2]).

Numirea de Turc, este — după cum pretind eĭ — dată după numele primuluĭ lor şef care era fiul luĭ Jafet.

Pliniŭ şi Pomponiŭ Mela, iĭ cunosc sub numirea de Turcĭ, ca şi scriitoriĭ Bizantinĭ, ca şi Aeneas Sylvius, devenit în urmă Papa Piu II-lea, ca şi Paulo Giovio, istoricul luĭ Carol Quintul.

Cunoscutul autor al analelor otomane «Tagiut-tevarich», Saadi-Effendi (1193—1293), zice despre dênşiĭ:

«Acest nume (Turcĭ) se da locuitorilor din Chata saŭ Chaten (Kitahia saŭ Tataria mare), care locuiesc în şesurile Copciaculuĭ. Eĭ peste tot aŭ faţa albă, cu ochiĭ şi sprâncenile negre; de aci poeţiĭ persanĭ compară pe amoroşĭ şi pe voinicĭ cu aceştĭ ómenĭ, şi iĭ numesc Turcĭ».

Nicephor Gregoras înţelege sub numele de Turcĭ, poporul care pe timpul sĕŭ era supus luĭ Aladin, Sultanul Iconieĭ:

«Pe când Impĕratul (Theodor Lascaris), la 1255 era ocupat cu aceste lucrurĭ, 'i-a venit scrisóre din Niceia, în care iĭ spunea, că Paleologu a fugit la Turcĭ» [3]).

Numirea de Otomanĭ aŭ luat-o după Othman, fondatorul Imperiuluĭ Otoman, saŭ Oliothman.

Osmanliĭ se numesc de la Osman, nepotul luĭ Erdogrul şi succesorul luĭ Aladin, Sultanul Iconieĭ.

In Dobrogia este pentru prima óră, când Turciĭ pun piciorul în Europa, cu o sută de anĭ înaintea cucerireĭ Galipoluluĭ.

«In anul Egireĭ 662 (1263), după ce Mihail Paleologul găsi refugiŭ la curtea Seleucizilor şi după ce la întórcerea sa în Constantinopol puse de scóse ochiĭ luĭ Ioan Lascaris, urmaşul legitim la tronul Bizanţiuluĭ, o colonie de 10—12.000 Turcomanĭ, veni sub conducerea luĭ Saltukdedé, a se stabili pe cóstele occidentale ale Mărĭĭ Negre, în ţinutul numit astăzĭ Dobrogia.

Maĭ târziŭ acéstă colonie a fost transportată în Crimeia, de Berké-Khan, şeful Tătarilor din Kipciac [4]).

După Ewlia, istoriograful Imperiuluĭ Otoman — trăitor în secolul XVI-lea, Saltukdede era considerat ca sfânt şi că după mórtea sa ordonase discipolilor sĕĭ, de a-ĭ îngropa rĕmăşiţele în 7 oraşe depărtate din ţinuturile necredinciosilor, cu scopul, ca urmaşiĭ sĕĭ nesciind locul unde în adevĕr este îngropat, pelerinii musulmanĭ venind în fie-care din aceste locurĭ, ar îndemna ast-fel pe Turcĭ a încorpora cu Imperiul tóte provinciile, unde exista mormêntul luĭ Saltukdede. Urmând acéstă tradiţiune, el fusese îngropat între altele şi la Babadagh [5]).

Cu năvălirile ce se continuară în cursul secolelor XIV şi XV, numeróse coloniĭ otomane vin a se stabili în părţile cucerite, unde armata le sprijinea, pentru a se fusiona cu populaţia deja existândă.

Dobrogia a fost printre cele d'întâi provinciĭ ale desfiinţatuluĭ Imperiŭ Romano-Bulgar, care a fost populată de Turcĭ, atraşĭ aci de mormântul luĭ Saltukdede, pentru care aveaŭ multă veneraţie.

Apărarea frontierelor nouluĭ Imperiŭ Otoman în Europa, era o altă consideraţiune

---

[1]) Cartea IV. cap, 5.
[2]) Genesa X. 3. } in *Hammer*, op. cit, Vol. I, p. 1.

[3]) *Cantemir*. Istoria Imp. Otoman, Vol. I, p. 13—15.

[4]) *Lufti*. Histoire des Seldjoukides, in *Hammer*, op. cit., Vol. I, p. 165. A se vedea şi tradiţiunea despre Saltuk-Dede, din Babadag, la partea istorică a uvragiuluĭ.

[5]) *Hammer*, op. cit., vol. XVI, p. 247. Se scie că mormêntul turcesc ce se află şi astăzĭ în Babadag, unde se fac maĭ în toţĭ aniĭ pelerinagiĭ, este al luĭ Saltukdede. Cred, că seminarul din Babadag e înfiinţat aci în onórea acestuĭ sfânt al Turcilor.

www.ziuaconstanta.ro

pentru care Sultanii împingeau noii coliniști în valea Dunării de jos, așa că după cucerirea Dobrogiei de la Mircea, ea a devenit o provincie eminamente turcă.

In prima jumătate a secolului XIX-lea, Turcii formau populația cea mai numerósă din Dobrogia, care era etnograficesce împărțită ast-fel: Românii ocupau malul Dunării, Turcii cósta Mării, iar Tătarii mijlocul; așa că la anul 1850, numĕrul familiilor turcesci era de 2.268 [1]).

După o extimație aproximativă, în 1862, populația turcească în orașe era de 2.000 suflete, care se ocupa cu agricultura și crescerea vitelor; apoi organele politice, administrative și ale cultului, aproximativ 300 suflete, la care trebuia adăogat puterea militară, inclusiv marina și corpul Kavasilor la 4500 ómeni; cu totul 7000 numai în Tulcea, Constanța și Sulina.

Tot atâtea suflete și în Babadag.

Afară de populația turcească a orașelor sus arătate, mai trăia fórte multă la sate, cum: Greci, Cerna, Hasanlar, Rahman, Alifacà, Băltăgesci, Terzikioi, Satiskioi, Anadolkioi, Caracoium, Hasiduluk, amestecată cu Bulgari și Români.

Sate locuite exclusivamente numai de Turci eraŭ Canat-Calfa și Cârjelari [2]).

La Sudul văii Carasului, aprópe tótă populația era turcéscă, fórte rar amestecată cu alte naționalități.

Populația rurală se ocupa cu agricultura, care le da destule beneficii, cu crescerea vitelor, în special a cailor, de o rasă reputată în Dobrogia.

Prin orașe, Turcii se ocupau și cu comerțul.

Rĕul cel mare al acestei populațiuni tembele era, că multe din familii din causa nenorocirilor, își stricau casele și cădeau pe spinarea locuitorilor creștini, cu de-a sila.

Populațiunea turcească, care mai anii trecuți numĕra 11,270 suflete, 4040 jud. Tulcea, 7230 jud. Constanța (1897), acum o cred cu totul micșorată; în acești din urmă doi ani o mulțime de familii 'și-au vêndut pămênturile, pentru a emigra în Asia.

Baronul de Tott[3]) ne-a lăsat în memoriile sale fórte interesante note despre moravurile sociale și religióse asupra Turcilor și Tătarilor, în mijlocul cărora a trăit 23 de ani, pentru a-i cunósce în de ajuns.

Limba turcilor este un amestec de arabă și persană, din care 'și-au compus cinci alfabete, în care vocalele nu sunt representate de cât prin semne, ce nu intră în corpul scrierii.

Dificultățile scrierii și citirii au fost una din causa ignoranței poporului turc.

Imprimeria a fost multă vreme oprită în Turcia; pe la începutul secolului al XIX-lea, acéstă artă era puțin cunoscută și abia tolerată.

Artele liberale sunt oprite de Coran și declarate ca ceva nesuferit.

Coranul este cartea sfântă a Mahomedanilor; în el sunt concentrate tóte relațiunile vieței lor politice, civile și religióse, reglementate de la consciința individului, până la cele mai mici detalii ale vieții practice[4]).

Religiunea întemeiată pe basele Coranului s'a numit Islamismul, cuvênt care însémnă lăsarea în voia lui Dumnezeŭ.

---

[1]) *Ionescu*, op. cit., p. 81.

[2]) *Petres* op. cit., p. 133.

[3]) *Baronul de Tott*, militar și diplomat distins, a fost ambasador la Constantinopol de la 1757—1763, apoi consul în Crimeia la 1767. Chemat în urmă de Sultanul Mustafa III-lea, aduse servicii reale Turciei: creiă școla de artilerie și fonderia de tunuri, organisă artileria și corpul pontonierilor, apără Dardanelele contra floteĭ lui Orloff și deprinse armata turcéscă cu tactica timpului. De la el ne-a rĕmas trei volume «*Mémoires sur les Turcs et les Tartares*». 1785.

[4]) *Lavallé*. Histoire de Turquie. La anul 640, când califul Omar arse biblioteca din Alexandria, compusă din 6—700 mii volume, el punea următórea dilemă: «saŭ că cele scrise în cărțile bibliotecii sunt în acord cu coranul și atunci trebuesc arse, de óre-ce în coran sunt concentrate tóte cunoscințele; saŭ că nu e în acord, și în acest cas un motiv mai mult a le arde, ele fiind un pericol pentru cartea nóstră sfântă» (*Durdent*. Beautés de l'histoire de Turquie, p. 45—55 și 406—410).

www.ziuaconstanta.ro

Moscheiele sunt casele lor de rugăciunĭ, nisce construcţiunĭ maĭ mult saŭ maĭ puţin spaţióse, ornamentate înăuntru fórte simplu: patru tablourĭ pe care sunt scrise numele celor patru imamĭ, discipolĭ aĭ luĭ Mahomed: Abu-Hanifah, Malek, Chafei şi Ahmed, cum şi câte-va bucăţĭ din coran afipte prin diferite părţĭ, maĭ ales către tribuna, de unde se citesce cartea sfântă, constitue aprópe podóba interióră a uneĭ moscheie.

La unul din colţurile clădireĭ sunt construite minaretele, nisce turnurĭ înalte, în care printr'o scară lăuntrică se urcă Muezzinul; eşirea în galeria circulară exterióră trebue tot-deauna să fie îndreptată spre Meca.

De cincĭ orĭ pe zi Muezzinul chiamă pe credincioşĭ la rugăciune prin strigătul:

«Dumnezeŭ e mare, Dumnezeŭ e Dumnezeŭ. Nu e de cât un singur Dumnezeŭ. Alergaţĭ la fapte bune. Alergaţĭ la rugăciune. Dumnezeŭ e Dumnezeŭ şi Mahomed profetul săŭ».

Fig. 42. — Turc. Softa.

La fie-care rugăciune Turcul, trebue să se spele, credinţa luĭ fiind, că spălându-şĭ corpul îşĭ curăţă inima.

Imamiĭ sunt preoţiĭ, care citesc coranul, pe când poporul stând jos cu piciórele încolăcite, trebue să păstreze cea maĭ mare linişte.

Femeile sunt admise în moscheie, însă într'un loc cu totul separat de bărbaţĭ.

Lunile la Turcĭ sunt: Muharrem, Safer, Rebiul-ewel, Rebiul-achir, Jemaziul-ewel, Jemaziul-ochir, Regeb, Siaban, Remazan, Sieval, Silcade şi Silhige.

Turciĭ aŭ patru posturĭ pe an.

Ramazanul este a noua lună a anuluĭ (Maiŭ) turcesc; în acest post eĭ se abţin de la mâncare şi băutură de la răsăritul până la apusul sóreluĭ, iar când apare luna nouă următóre, începe Bairamul, care este timpul de festivităţĭ şi petreceri.

Mahomedaniĭ nu încep nicĭ Bairamul nicĭ Ramazanul, până când nu văd luna nouă; de aceia în tot anul se trimet din partea Sultanuluĭ persóne anume pe un munte înalt (Istrangiadaghi) din apropierea Constantinopoluluĭ, pentru a vedea apariţiunea luneĭ nouĕ şi îndată ce aŭ zărit-o, eĭ alérgă la Istambol Effendisi saŭ Judele Constantinopoluluĭ şi anunţă.

Adeverit răsăritul luneĭ nouă prin treĭ martorĭ, Istambol Effendesi anunţă în tot oraşul Ramazanul şi Bairamul.

Muezziniĭ anunţă din minarete prin strigătele lor. Dacă cerul este nouros se aştéptă douĕ zile, iar în a treia se anunţă poporuluĭ începerea postuluĭ, care duréză până la apariţiunea luneĭ nouă în Sieval, când se adeveresce şi se anunţă în acelaş mod.

Mahomedaniĭ servesc Vinerea ca Sfântă, acésta fiind ziua în care Mahomed a fugit din Mecca la Medina (în nóptea de Joĭ spre Vinerĭ 16 Iulie 622).

Anul 622 numit de Turcĭ Higeret, iar de noĭ Egira, este începutul eriĭ mahomedane.

Abstinenţa de vin este unul din preceptele sfinte ale mahomedanilor; un poet arab, zice:

«A bea vin şi a vedea faţa femeilor este pentru un Turc a păcătui de douĕ orĭ».

După o lege «Namekrem», femeilor le este interzis a'şĭ arăta faţa, de cât bărbaţilor lor; ast-fel că un Turc se însóră fără a vedea figura viitóreĭ sale soţiĭ, ci numaĭ din spusele altor femeĭ.

Căsătoria la Turcĭ este numaĭ un act civil săvârşit de Cadiŭ saŭ judecător în presenţa câtor-va martorĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Un Turc póte avea în căsătorie legitimă patru femeĭ (Nikialhus), nelegitime orĭ-câte póte întreţine, formând cu tótele un *harem*[1]).

Dota (mahr saŭ sodak) se inventariază într'un act (Nikiah), încheiat în faţa Cadiului.

Copiiĭ, născuţĭ legitim saŭ din concubinagiŭ, aŭ aceleaşĭ drepturĭ de moştenire.

O alt-fel de căsătorie la Turcĭ maĭ este, când ambele părţĭ contractează a trăi împreună un timp óre-care, după expirarea căruia, bărbatul îşĭ repudiază femeia.

Actul prin care se fac acest fel de căsătoriĭ se numesce Kapin.

Femeile mahomedane cunosc o cochetărie barbară, aşa: îşĭ vopsesc unghiile, daŭ pe faţă cu suliman, iar genele şi sprâncenile cu un fel de negréla, pentru a părea maĭ frumóse. Unele din ele îşĭ desemnéză pe corp diferite figurĭ cu împunsăturĭ de ac, care maĭ înainte de a se cicatriza le frécă cu iarbă de puşcă (tatuaj).

Dansurile turcescĭ, în care flexiunea corpuluĭ preponderéză asupra celor-lalte figuri, sunt molatece. Castagnetele, pe care dănţuitórele şi le pun la degetele mâinilor, urmeza ritmul muziceĭ.

Muzica orientală este dulce şi melancolică.

Fig. 43. — Turcóice.

Vióra cu treĭ córde avênd tonul drânguluĭ nostru, fluerul dervişuluĭ cu sunetul maĭ dulce ca al flautuluĭ, toba (tambura), un fel de mandolină cu gâtul lung şi cu córde de metal; daeréua, un fel de ciur negăurit cu clopoţeĭ de jur împrejur, iată instrumentele orchestreĭ turcescĭ.

În viaţa lor socială, coranul opresce pe bărbat a intra în societatea femeilor; chiar în propria sa casă îĭ este interzis a intra în harem, atuncĭ când o femeie streină e în vizită.

Poligamia exista şi înainte de Mahomed, el o reglementă condamnând pentru totdea-una femeia de a trăi în condiţiunĭ de servitudine morală şi intelectuală.

Vinderea sclavelor este ceva legal în Turcia, şi comerţul ce se făcea pe o scală destul de mare cu Georgienele şi Circasienele[2]), a adus în Turcia transformarea tipuluĭ mongol, apropiindu-l de rasa albă.

Aceste târgurĭ de carne omenéscă, în care Ovreiĭ serviaŭ adesea de mediatorĭ, deveniseră revoltătóre. Femeile craŭ furate de la părinţiĭ saŭ bărbaţiĭ lor şi chiar vêndute de ceĭ d'intâĭ.

---

[1]) Harem, apartamentul ocupat de femeĭ nu trebue confundat cu seraiul, care însémnă palat. Ori-ce Turc póte avea un harem, nu însă un seraiŭ; ambasadoriĭ puterilor aveaŭ un serail, nu şi un harem. Singur Sultanul are şi unul şi pe cel-lalt.

[2]) Vezĭ Capitolul «Comerţul».

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA ROMÂNIA

Cine din Românii generațieĭ de astăzĭ nu îșĭ aduce aminte de povestirile bătrânilor, despre răpirile femeilor?

O sclavă putea fi vêndută de stăpânul săŭ, ca orĭ-ce animal, cât timp nu devenea mamă, căcĭ numaĭ atuncĭ făcea parte din familie, cu tóte acestea în cestiune de drept ea nu putea servi de martoră, nicĭ pentru, nicĭ contra stăpânuluĭ săŭ.

Singura protecțiune ce le acordă legea, este ca să fie tratate cu bine și în cazul când stăpânul e nemulțumit de vre-una, o póte vinde.

Care póte fi educația femeiĭ în societatea turcă? zice Baronul de Tott. Fără vre-o ocupație de cât gelosia, ce o aŭ unele contra altora; expuse în băĭ calde la tóte inconvenientele uneĭ transpirațiunĭ forțate și adesea-orĭ repetate, spre a'șĭ păstra frăgezimea pieliĭ și grația formelor; nepăsătóre la mândrie, ocupațiunea lor nu e de cât a găsi mijlócele de a se face maĭ frumóse, pentru a plăcea stăpânilor lor; abia unele din ele știŭ a scri și citi coranul.

Fig. 44. — Cântărețe orientale.

Băile calde sunt fórte mult întrebuințate de femeile turce, unde staŭ 5—6 ore și adese-orĭ li se servesce dejunul aci.

După ce sunt frecate de băieșițe (Tellek) pe tot corpul cu un petic de lână, îșĭ spală capul cu săpun compus din argilă fină amestecată cu foĭ de trandafir. Părul, ast-fel curățit și parfumat, este împletit într'o mulțime de micĭ códe.

Aceste sunt în trăsurĭ generale condițiunile sub care trăesce femeia în Orient.

Lamartine ne zugrăvesce destul de bine rolul femeiĭ la Turcĭ, prin cuvintele:

«Femeia la Turcĭ nu e de cât un instrument de plăcere și rolul sĕŭ este redus la acel de mobilă a Haremuluĭ».

Coranul învață pe Turcĭ a crede într'un singur Dumnezeŭ și în nemurirea sufletuluĭ. Trinitatea este oprită prin coran:

«Acel ce susține trinitatea blesteamă pe Dumnezeŭ».

«Dumnezeŭ nu are fiŭ, el nu împarte imperiul cu un alt D-zeŭ».

«Dumnezeŭ guvernéză singur cerul și pământul».

Paradisul Mahomedanilor este de o concepție materialistă: «Ceĭ din paradis vor bea mult din cupa fericireĭ, culcațĭ pe paturĭ de mătase; lângă eĭ vor fi fecióre cu privirĭ rușinóse și cu ochĭ marĭ, negri».

Fanatismul religios și predestinațiunea sunt douĕ credințe, care fac pe soldatul mahomedan luptătorul curagios până la temeritate; în defensivă însă se debandează înainte

www.ziuaconstanta.ro

de a ti bătut, în ofensivă însă el este de o îndrăsneală până la ferocitate și nimic nu i se póte opune; aceste calităţĭ — care astăzĭ aŭ dispărut, aŭ făcut, ca oștirea turcéscă să pătrundă în inima Europeĭ, până sub zidurile Vieneĭ.

In rĕsboiul din 1769, infanteria turcéscă înainta ca nebună sub focul artilerieĭ ruseșcĭ.

Doliul, cunoscut la Tătarĭ, nu e în uz la Turcĭ.

Datorit superstiţiuniĭ ce aŭ, că până la îngropăciune, sufletul suferă chinurile celŭ maĭ îngrozitóre, Turciĭ îngrópă morţiĭ după 5—6 ore; s'a vĕzut adese-orĭ îngropându-se ómenĭ numaĭ leșinaţĭ.

Inmormântarea o fac câte-odată nóptea și fără nicĭ un ceremonial.

Coboram, pe o căldură năbușitóre de la miezul uneĭ zile a luĭ Iulie 1898, strada ce conduce la gară în Constanţa. Trecênd pe lângă o haraba, am fost lovit de un miros cadaveric și căutând să mĕ interesez de unde vine, mare mi-a fost mirarea, când mi s'a spus, că în acea căruţă era un Turc mort, pe care căruţașul nepăsător îl conducea la locașul de veci.

Cadavrul era infășurat într'o pânză de sac. Căruţa nu era urmată de nicĭ o persóna. Singur căruţașul — Turc și el — compunea întregul cortegiŭ al coreligionaruluĭ sĕŭ.

Turciĭ se îngrópă goĭ. Mortul se învelesce numaĭ cu o pânză nouă, care se légă la ambele capete. Grópa se căptușesce d'asupra mortuluĭ cu scândurĭ, peste care se aruncă pămênt. După îngropare, tótă lumea se retrage, iar imamul rĕmâne și chiamă pe mort din grópă; credinţa Turcilor este, că mortul răspunde imamuluĭ, de aceia acesta pune urechia d'asupra mormêntuluĭ și ascultă.

După Coran, Sultanul [1]) este și succesorul Califatuluĭ și șeful guvernămêntuluĭ militar. Puterea sa este absolută.

Interpretarea Coranuluĭ cade în sarcina Ulemalilor. Tot Imperiul Ottoman este considerat ca moșia Sultanuluĭ, care îșĭ împarte puterea sa în guvernăminte (Pașalicurĭ), districte (cazas), până la cele maĭ micĭ detaliurĭ administrative.

Funcţionariĭ ce compun acéstă ierarchie nu sunt de cât niște arendașĭ și sub-arendașĭ, carĭ cu toţiĭ exploatéză Imperiul în chipul cel maĭ arbitrar, percepênd îndoitul sumelor ce trebue să încaseze.

Unul din isvórele de bogăţie, eraŭ populaţiunile Creștine și Ovreiĭ, pe care Turciĭ îĭ asupreaŭ numaĭ în scopul de a-ĭ stórce de banĭ, cu carĭ se îmbogăţiaŭ funcţionariĭ administrativĭ, iar prisosul — destul de mare — se vărsa în cascta Sultanuluĭ. Nimic nu se întrebuinţéză pentru binele public. Sultanul are cunoscinţă despre tóte măsurile arbitrariĭ, însă nu ia nicĭ o măsură de îndreptare, de óre-ce mare parte din averile adunate curg în tesaurul sĕŭ.

Baronul de Tott ne-a lăsat un tabloŭ destul de complect — dar în acelaș timp înfiorător — asupra administraţieĭ turcescĭ din secolul XVIII-lea.

Taxele vamale de 10% atuncĭ ca și acum, se percep în natură. Orĭ-cine póte vedea rĕul ce decurge din acest mod de percepere, maĭ ales că ea se făcea după bunul plac al administraţieĭ, ast-fel: din 100 ocale de pește se luaŭ 10 în profitul statuluĭ, dar aceste 10 ocale eraŭ luate din peștele cel maĭ bun, care valora îndoitul celuĭ rĕmas negutătoruluĭ.

Apoĭ Sultanul, în virtutea dreptuluĭ «Icetirach» avea monopolul grâuluĭ tuturor provinciilor maritime, care în fie-care an eraŭ datóre a aprovisiona capitala cu o cantitate destul de considerabilă de grâŭ, pe care îl transportaŭ cu propriele lor cheltuelĭ.

O ast-fel de administraţie avu ca resultat a descuraja populaţia rurală, care se dete la tot felul de crime, ce se comiteaŭ chiar ziua pe stradele Constantinopoluluĭ.

Dobrogia [2]) devenise înspăimântătóre prin bandele de tâlharĭ, care se adăposteaŭ în pădurile ce altă-dată o acoperiaŭ maĭ în întregime.

---

[1]) Sultan nu e de cât un titlu de nascere, dat Prinţilor Otomanĭ născuţĭ pe tron și celor din familia Gingiscană. In Turcia ca și în Tataria, acest cuvînt nu are însemnătatea de suveran, care la Turcĭ se chiamă Padișah (rege mare), după cum la Tatarĭ se numesce Khan și la Perșĭ, Șah.

Actele emanate de la Padișah se chiamă Katti-Șerif (diplomă imperială), are puterea uneĭ legĭ și trebue executate fără replică.

[2]) Dobrogan (așa numesce Baronul de Tott, acéstă provincie) era renumită printr'o rasă de caĭ micĭ fórte estimaţĭ la Turcĭ, din causă că eraŭ buestrașĭ. (Mémoires, vol. II, pag. 211, nota 1).

www.ziuaconstanta.ro

Baronul de Tott în călătoria sa prin Dobrogia, venind din Tătaria, arată că acéstă provincie devenise un adevĕrat cuib de tâlhari.

Maĭ ales, că pe aci trecea drumul cel mare de la Bazargic-Medgidie-Babadag-Isaccea, care ducea în Moldova, Polonia, Rusia și Ţĕrile Tătărescĭ.

Baronul de Tott însuşĭ a fost atacat de o bandă de tâlharĭ.

De alt-fel hoţiĭ, numiţĭ haiducĭ, eraŭ puşĭ sub adăpostul legilor, întru cât nu eraŭ prinşi în flagrant delict, de óre-ce legiuitorul arab trebuia să prevadă acest lucru la o naţiune ce trăiesce prin jafurĭ.

O alt-fel de protecţiune de care se bucuraŭ hoţiĭ, era într'un mod indirect din partea administraţieĭ; aşa, dacă o crimă se comitea într'un sat, Cadiul [1]) nu se preocupa de a descoperi pe făptuitor, ci locuitoriĭ eraŭ obligaţĭ a plăti o sumă pentru rĕscumpărare, aşa că multe crime eraŭ ascunse de locuitorĭ de téma cadiuluĭ, care era maĭ periculos de cât cea maĭ nemilósă bandă de hoţĭ.

Criminaliĭ chiar, pot scăpa de pedépsa legiĭ, atuncĭ când rudele celuĭ mort cer graţiarea făptuitoruluĭ, afacere în care gâdele adese-orĭ face pe mediatorul.

Intre multele casurĭ citate de Baronul de Tott, voiŭ arăta numaĭ unul; din el reiese modul de aplicare al legilor la Turcĭ și beneficiile, pe care le trăgeaŭ judecătoriĭ din asemenea casurĭ.

Un turc ucisese pe fatăl sĕŭ, pentru a-ĭ mosceni o avere destul de mare; faptul era bine constatat și sentinţa dată. Un amic al parintucideluĭ intervine pe lângă judecător și acesta iĭ arată, că mijlocul de a scăpa pe omorîtor de pedépsă, consta în a aduce martorĭ carĭ să depună, că adevĕratul omorîtor nu este fiul, ci prietenul intervenitor, și astfel sentinţa se schimbă, rĕmânând a se condamna la mórte amicul omorîtoruluĭ. Parintucidele intervine și cere graţiarea omorîtoruluĭ tatăluĭ sĕŭ, și aşa amêndoĭ scăpară, iar crima rĕmase nepedepsită.

Principiul legislaţiuniĭ arabe este, că orĭ-cine trebue judecat după depunerile martorilor; ast-fel: o persónă reclamată că datoréză alteia o sumă óre-care de banĭ, dacă pretinsul creditor aduce martorĭ suficienţĭ în afacere, cel d'întêĭ rĕmâne bun dator cu suma pentru care e chemat la judecată.

Din asemenea afacerĭ, judecătorul câștiga 10%. Sub raportul justiţieĭ, Ovreiĭ și Creștiniĭ eraŭ puşĭ sub autoritatea șefilor lor, carĭ aŭ păstrat un fel de jurisdicţie eclesiastică, fără a fi scutiţĭ prin acésta a fi chemaţĭ înaintea tribunalelor mahometane în materie civilă.

5. Înrudiţĭ cu Turciĭ sunt **Tătariĭ**, carĭ apar în istorie pe la jumătatea véculuĭ al XIII. După ce cutreierĕ și pustiesc câmpia Dunăriĭ de jos, eĭ sunt respinşĭ în secolul următor de Domniĭ Ţĕriĭ Românescĭ peste Nistru. O parte trece Dunărea și se stabilesce în Dobrogia, sub conducerea a treĭ capi tătărescĭ: Kadlubeg, Dimitrie și Kaizibeg, pe la anul 1333, unde se amestecă cu populaţia românéscă de aci.

Greul poporuluĭ trăi în Sudul Rusieĭ și formă un stat, la început independent sub conducerea Khanuluĭ, apoĭ sub suzeranitatea Porţiĭ, până la cucerirea ruséscă.

Pe la începutul secoluluĭ XVII, khanatul tătăresc se întindea de la Dunăre până la Cuban și era împărţit în 4 horde.

In partea de jos a Basarabieĭ locuia horda Nogailor de Bugeak, care sub ascultarea unuĭ mârzak, ajunsese o putere de temut Domniilor luĭ Vasile Lupu și Mateĭ-Basarab.

In timpul șederiĭ lor în Bugeak, Tătariĭ aŭ trecut în Dobrogia, iar numĕrul lor este destul de mare prin 1655, căcĭ iĭ vedem întrebuinţaţĭ de Pașa de Silistra contra Cazacilor.

Imigrărĭ și emigrarĭ de Tătarĭ se continuară în tot cursul secoluluĭ XVIII, în, și din Dobrogia; ast-fel în 1784, când o mulţime de familiĭ fură transportate peste Nistru, o parte trece Dunărea și se așază în Dobrogia, pentru a emigra puţin maĭ târziŭ.

In 1805, Tătariĭ aŭ dispărut cu totul din Bugeak; după ocuparea Basarabieĭ de Ruşĭ în 1812, o colonie de Tătarĭ veni a se aşeza în Dobrogia.

---

[1]) Cadiul era șeful tribunaluluĭ numit Mehkeme; ca semn de distincţiune purta turbanul verde

www.ziuaconstanta.ro

In maĭ multe rînduri și în interval de 44 anĭ în urmă eĭ aŭ părăsit de 3 orĭ provincia.

In urma rĕsboiuluĭ din 1856, un numĕr de 2225 familiĭ tătărescĭ veniră să colonizeze Dobrogia, căreia îĭ deteră numele de «țara Tătarilor»; eĭ ocupară districtele cele mai fertile. Numĕrul populațiuniĭ tătărescĭ era în 1860 de 60.000 suflete, după Viskovich.

Tătariĭ s'aŭ bucurat în Dobrogia de o óre care independență și eraŭ sub ascultarea unuĭ Khan al lor, care locuia la început în satul Carasu, aprópe de Medgidia; distrus de Ruși în 1829, Khanul își strămută reședința la Ceatal-Orman, distrus și acesta în 1877—78. Khanul recunoscea autoritatea guvernuluĭ Otoman. *(Lejean* Ethnographie de la Turquie d'Europe p. 36.). La 1850 era Amurxa-bei.

Inaintea ocupăriĭ Dobrogieĭ de Românĭ, numĕrul populațieĭ tătare scăzu din causa bolilor și al rĕuluĭ nutriment.

Eĭ aŭ ocupat tot basinul rîuluĭ Casâmcea, până la capul Midia; tótă regiunea văiĭ Carasuluĭ până la Cara-Harman, unde se amestecaŭ cu Bulgariĭ.

Fig. 45. — Locuința și familie de Tătarĭ.

Către sud trăiaŭ maĭ mulțĭ la Mahmudkioĭ, până la Cocargea și Tatlageak.

Una din ocupațiunile principale ale populațiuniĭ tătare este pe lângă agricultura și crescerea cailor și aceia de cărăușĭ.

Tătariĭ vechĭ se ocupaŭ și cu comerțul, maĭ ales în Medgidia, oraș fondat de Sayd-Pașa, în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia și în onórea Sultanuluĭ Abdul-Medgid.

Tătariĭ noĭ veniți în urma resboiuluĭ din 1856, aŭ ocupat bordeiele de pe marginea orașuluĭ Medgidia și eraŭ o povară pentru vechiĭ locuitorĭ aĭ Dobrogieĭ, pe care îĭ jefuiaŭ și maĭ ales pe creștinĭ, în satele cărora se stabiliaŭ într'adins, pentru acest fel de ocupație.

Între satele din noŭ înființate de Tătarĭ în 1864 eraŭ Dunavĕțul, Beibugeac, Morughiol, Saraiul.

Femeile lor purtaŭ încă la acéstă dată inele de argint la nas.

Acum Tătariĭ emigrează pe fie-care zi spre Constantinopol; numĕrul lor destul de mic, descresce din ce în ce.

Cifra populațiuniĭ turcescĭ și tătărescĭ din Dobrogia, la 1909 a fost:

NAȚIUNĬ	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârșova	Pl. Const.	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Județ	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Tulcea	Pl. Sulina	Total Județ	
Turcĭ	1,143	1,561	748	1,867	2,601	7,910	1,968	1,749	410	269	4,396	12,306
Tătarĭ	1,466	7,352	6,461	8,848	1,704	25,831	962	265	1,240	22	2,489	28,320

www.ziuaconstanta.ro

6. **Găgăuţiĭ** sunt Grecĭ saŭ Bulgarĭ de origină, de religie creştină ortodoxă, însă vorbesc limba turcă. Sunt fórte puţin ospitalierĭ şi peste măsură avarĭ. Numĕrul lor pentru judeţul Constanţa nu l-am putut afla, de óre-ce statisticele oficiale i-aŭ socotit în cifra populaţiuniĭ grecescĭ saŭ bulgărescĭ. Pentru cătunul Ilanlîk, Găgăuţiĭ aŭ fost luaţĭ drept Romànĭ, de şi nicĭ unul din cĭ nu scia românesce în 1890, când am stat acolo.

Pentru judeţul Tulcea, numĕrul Găgăuţilor este:

Plasa	Babadag	1.977
«	Măcin	1.517
«	Sulina	5
«	Tulcea	333
	Total general	3.832

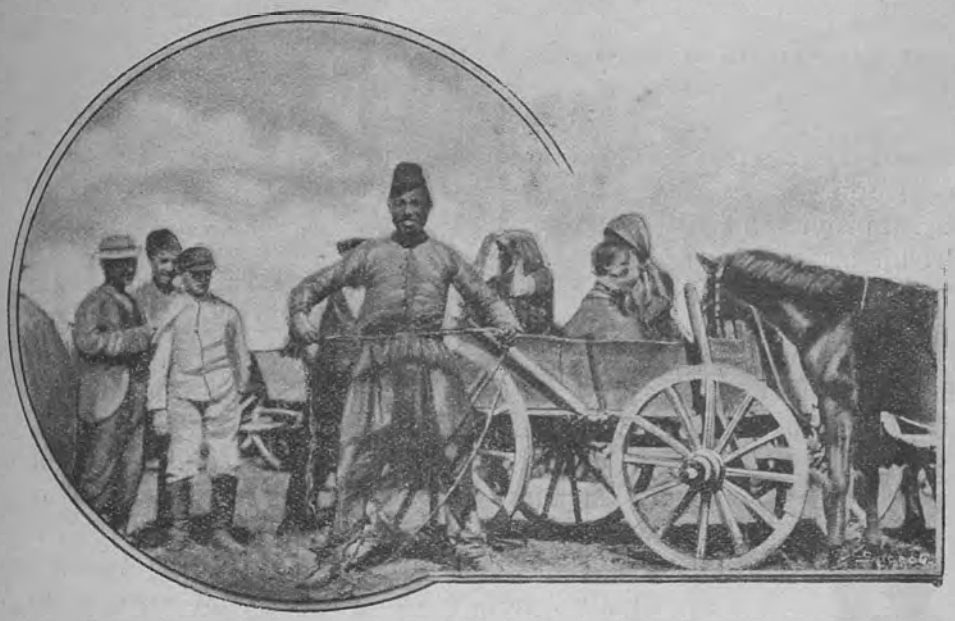

Fig. 46. — Tătarĭ

7. **Arabiĭ.** Douĕ-zecĭ de anĭ înaintea rĕsboiuluĭ din Crimeia, prin 1834, un Paşă, anume Hasan, aduse în Dobrogia 145 familiĭ de Arabĭ, popor ale căruĭ aptitudinĭ agricole sunt recunoscute; aceste familiĭ fură aşezate la Docuz-agacĭ (nouĕ arborĭ, astă-zĭ Docuzacĭ, probabil o greşală de numire prin elisiunea silabeĭ «*ag*») şi în cincĭ alte sate din prejur. Prin 1860, acéstă colonie era încă în Dobrogia şi prospera prin agricultură [1]).

Nu sciŭ, dacă şi astă-zĭ se maĭ găsesc Arabĭ pe la Docuzacĭ [2]).

8. **Ţiganiĭ**, numiţĭ de Francezĭ Bohémiens, fiind veniţĭ în Franţa din Boemia şi Cigains; de Englezĭ, Gypsies; de Germanĭ, Zigeuner; de Italienĭ, Zingari saŭ Zingrui; de Spaniolĭ, Gitanos; de Greciĭ modernĭ, Kaţiveloĭ; de Polonĭ, Ziganĭ; de Unguri, Farao-Nemzetség (rasa luĭ Faraon); de Ruşĭ, Ţiganes; de Turcĭ, Cinghene; de Olandezĭ, Heydens (păgânĭ); de Danezĭ şi Olandezĭ, Tartares; de Maurĭ şi Arabĭ, Haramĭ (rătăcitorĭ); iar de eĭ înşişĭ, Romnicel (fiul femeiĭ) saŭ Rom (ómenĭ).

Acest popor fără patrie ca şi Ovreiĭ, trăitorĭ ca şi dênşiĭ în tóte ţĕrile din Europa, după cum probéză fizicul, organizaţiunea lor în caste şi maĭ ales limba, o corupţiune din Sanscrită, amestecată cu cuvinte din ţĕrile pe unde locuesce, este de origină indică.

Prima lor apariţie în istorie — dacă ar trebui săĭ considerăm ca urmaşiĭ Syngini-

---

[1]) *Lejean*. Op. cit. p. 31.

[2]) *Papadopoulos*. Révue de géographie. 1879.

www.ziuaconstanta.ro

lor datéză cu mult înaintea luĭ Herodot, care ne spune că a aflat pe malurile Pontuluĭ Euxin, la Dunărea-de-jos, o colonie egipténă.

După spusele luĭ Herodot, uniĭ autorĭ cred că Aegyssus (Tulcea) ar fi o fondaţie ţigănéscă. In Argonautica (vers. 759), în Apollonius de la Rodos (IV, 320) şi în Strabo găsim acelcaşĭ părerĭ.

Impĕraţiĭ Constantinopoluluĭ, Constantin V Copronymul (741-755) şi Nicefor (803-811), aduse din Siria, Licaonia şi Phrygia o colonie de popóre, pe care o aşeză pe frontiera Thracieĭ, iar Ion Zimices strămută o bună parte a acesteĭ coloniĭ în Scythia Pontică, cu scopul de a fi exterminată de barbarĭ. (*Gibbon*, op. cit., vol. II, p. 564).

Fig. 47. — Familie de ţigani.

Din acéstă colonie, paresc, se trag Ţiganiĭ.

Fessler, împrumutând părerea luĭ Grellman, zice: «După ce Tamerlan în 1399, sub pretextul aboliriĭ idolilor, a supus noua Indie şi a săvârşit acele cruzimĭ marĭ, un popor Cinganiĭ, locuind pe la Guzerat şi Tatta, a fugit din India în numĕr de 500.000; bogaţiĭ se numiaŭ în limba din Guzerat, Rom (ómenĭ), iar din cauza pieliĭ lor smolite, Kola (negri)».

Fig. 48. — Ţigancă (Cinghene).

Se scie, că în 1417 sub Alexandru-cel-Bun, câte-va cete aŭ venit în Moldova, Ungaria şi Germania, pe la Marea-Négră.

Totuşĭ emigrarea lor în Europa, este şi va rĕmâne o enigmă; însă documental stabilit este, că în Muntenia şi Moldova apar pentru prima óră, venind din Moesia.

Tot în 1417, Ţiganiĭ apar în Germania, 1418 în Elveţia, în 1427 în Franţa, de unde aŭ emigrat şi în Spania.

In Moldova, Alexandru-cel-Bun le-a dat voc să rălacéscă. In Muntenia aŭ ajuns robĭ.

Regulamentul organic din 1835 vorbesce (Cap. I, § 27, Cap. II, § 158-162; 174-179) de Ţiganĭ.

Numĕrul lor era de 3.851 familiĭ în Moldova şi 33.000 în Valachia, şi se împărţiaŭ:

a) Rudariĭ saŭ *aurariĭ*, carĭ aveaŭ dreptul de a căuta aur în rîurĭ şi munţĭ; eĭ plăteaŭ Dómneĭ, 3-4 drame aur. Pe vremea luĭ Cantemir, Dómna primea ca tribut 1.600 drame de aur saŭ cam 4 ocale aur curat, iar Dómna luĭ Ştefan Racoviţă din Muntenia a primit în 1764, cantitatea de 1.254 drame de aur curat.

b) Ursariĭ jócă ursul, merg din oraş în oraş, din sat în sat cu urşiĭ, pe care 'ĭ-a prins de micĭ şi pe care 'ĭ-a învĕţat diferite jocurĭ.

c) Lingurariĭ fac linguri, coveţĭ, fuse şi chiar cărbunĭ; sunt ceĭ maĭ civilizaţĭ şi mulţĭ din eĭ aŭ locuinţe îmbelşugate.

d) Lăieşiĭ, ómenĭ fără meşteşug anume: sunt ceĭ maĭ rĕĭ Ţiganĭ. Eĭ trăcesc maĭ mult din jafurĭ şi tâlhăriĭ, de cât din meseria lor de căldărarĭ şi fierarĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Trăesc în corturĭ și umblă din loc în loc în căruțe, în care pun tótă familia, destul de numerósă, iar sub căruță îșĭ légă purceiĭ și câiniĭ.

Femeile lor ghicesc cu ghiocul și tălmăcesc visele.

Trăesc în triburĭ de 10-15 familiĭ (un sălaș), care staŭ sub ascultarea unuĭ maĭ mare ales dintre dênșiĭ.

Înfățișarea țiganilor e plină de expresiune, în figura lor se citesce un spirit vioiŭ și întreprinzător.

Țiganiĭ n'aŭ nicĭ o credință, saŭ maĭ bine sunt fetișiștĭ. In Europa aŭ împrumutat religia țĕriĭ unde s'aŭ stabilit, ceĭ din România sunt creștinĭ, ceĭ din Turcia, mahomedanĭ.

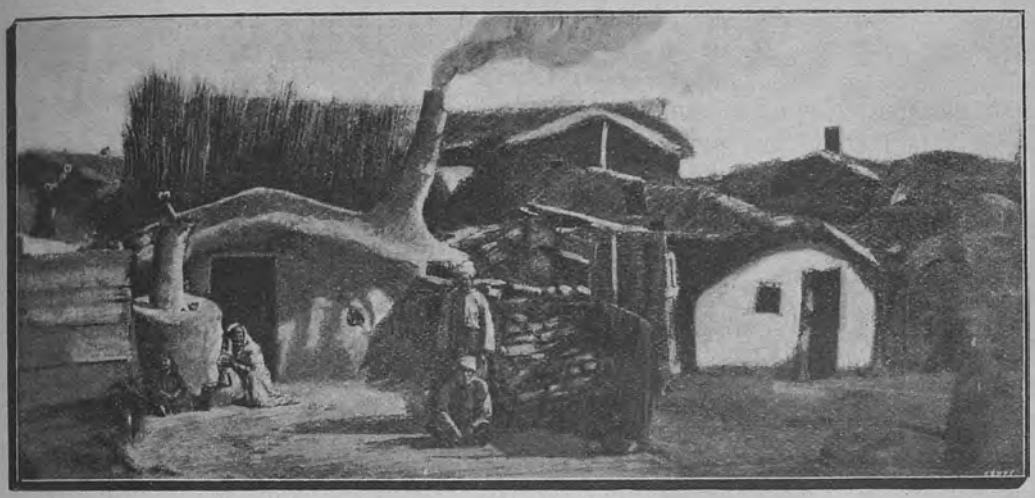

Fig. 49. — Locuințe de Țiganĭ.

Cifra populațiuniĭ țigănescĭ era în 1850 de 212 familiĭ.

Țiganiĭ trăitorĭ în Dobrogia la 1900, eraŭ:

FELUL	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					Totalul General
	Plasa Hârșova	Plasa Constanța	Plasa Medgidia	Plasa Mangalia	Plasa Silistra	Totalul Județuluĭ	Plasa Babadag	Plasa Măcin	Plasa Sulina	Plasa Tulcea	Totalul Județuluĭ	
Țiganĭ turciți . .	—	—	—	—	—	654	32	49	—	180	261	915
» creștinĭ .	—	—	—	—	—	136	227	441	—	649	1.317	1.453

9. **Germaniĭ.** Prima colonie de Germanĭ alsacienĭ a venit în Dobrogia între aniĭ 1848-50, în numĕr de 59 familiĭ din Odessa și s'aŭ stabilit în Malcocĭ (50 familiĭ) și Tikilescĭ (9 familiĭ). Eĭ se ocupaŭ în special cu creșterea vitelor și fabricarea untuluĭ [1]).

Prin 1860, cifra populațieĭ germane era de 1200 suflete [2]), iar în 1864 se aflaŭ: 30 familiĭ în Malcocĭ [3]), 20 familiĭ în Cataloĭ, 30 familiĭ în Ciukurova și 50 familiĭ în Atmagea; aci aveaŭ biserică și un popă.

Eĭ se ocupaŭ cu transportul, comerțul și tăierea pădurilor. Prin construcția digurilor din Sulina eĭ s'aŭ îmbogățit puțin.

În timpiĭ din urmă, imigrărĭ continue aduc din Rusia un numĕr însemnat de Germanĭ, un element colonizator, care pentru fericirea Dobrogieĭ, înlocuesce populațiunea din ce în ce descrescêndă a Musulmanilor.

---

[1]) *I. Ionesco*, op. cit. p. 81.

[2]) *Lejean*, op. cit. p. 12.

[3]) Póte că numirea acestuĭ sat se trage de la acel al unuĭ Comandant turc, în luptele cu Vlad-Țepeșĭ. (*Hammer*).

www.ziuaconstanta.ro

Germanii sunt muncitori și gospodari; ei se ocupă cu agricultura, creșterea vitelor și mai ales a vacilor și cailor.

Numărul populațiunii germane trăitóre azi în Dobrogia este:

NAȚIUNI	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârșova	Pl. Constanța	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Județ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Județ	
Germani	58	2.576	361	1.483	40	4.518	2.860	24	70	1.329	4.283	8.801

Ca o plagă în corpul acestei provincii, trăiesc trei némuri de popóre, fără patrie, ci deprinse a rătăci de vécuri prin țările, care le oferă cel mai bun câștig; ele se stabilesc acolo, unde sub adăpostul legilor pot să sugă de la sânul unei mame vitrege, căreia nu-i dau nimic în schimb.

Fig. 59. — Greci.

Ovreii, așa de bine cunoscuți; Grecii, cari din nenorocire sunt cei mai puțin civilizați, de cât coreligionarii lor și Armenii, pe care numai góna după câștig îi face a-și alege patria, acolo unde le convine.

Și numărul acestor parasite cresce, după cum dovedesc statisticele.

10. **Grecii.** Au trăit în totdeauna prin orașe, unde s'au ocupat cu comerțul. E de mirare, că o colonie de 29 familii venite din Basarabia, puțin înaintea rĕsboiului din Crimea, s'au stabilit la Alibeĭkioĭ (Tulcea), unde se ocupau cu agricultura[1].

Dar acéstă ocupație obositóre nu le-a convenit; azi nu se mai găsesc la Alibeĭkioĭ de cât 2 Greci care se ocupă cu comerțul.

În 1850 erau în Dobrogia 250 de familii grecesci, cele mai multe în Tulcea, 1500 suflete, apoi la Sulina 500, la Constanța 800, la Măcin și Babadag câte 50.

Astăzi toți Grecii se ocupă cu comerțul, la care au aptitudini deosebite.

În Constanța tot comerțul este în mâinile Grecilor, Armenilor și Ovreilor.

Grecul este țanțoș, speculant, cămătar, înșelător chiar, fără cea mai mică dragoste către țara în care locuiesce și exclusivist.

Cifra populațiunii grecesci trăitóre azi în Dobrogia, este:

POPOR	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârșova	Pl. Constanța	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Județ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Județ.	
Greci	192	3.383	339	318	125	4.357	171	350	2 214	1.513	4.248	8.605

[1]) Acestia erau Găgăuți, cari vorbiau grecește; de aceia au fost confundați cu Grecii, în statistici.

www.ziuaconstanta.ro

11. **Armenii** sunt veniţĭ prin imigraţiunĭ individuale, uniĭ din România, ceĭ maĭ mulţĭ din Turcia şi Asia-Mică. Eĭ se ocupă numaĭ cu comerţul.

În 1850 eraŭ numaĭ 76 familiĭ, cele maĭ multe în Tulcea şi Babadag.

Azĭ sunt 2.604 suflete:

POPOR	JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârşova	Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Judeţ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Judeţ.	
Armenĭ	18	1.146	96	70	114	1.444	303	105	447	305	1.160	2.604

12. **Ovreii** eraŭ în 1850 în numĕr de 119 familiĭ trăitóre în Tulcea (30 f.), Isaccea (20 f.) şi Babadag (69 f.). Azĭ trăiesc în Dobrogia un numĕr de 4315 suflete:

POPOR	JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârşova	Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Judeţ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Judeţ.	
Evreĭ	53	1.071	103	3	38	1.268	456	287	311	1.993	3.047	4.315

13. **Alte Naţionalităţĭ.** Maĭ trăiesc împrăştiate icĭ şi colo, printre populaţiile deja enumerate, şi următórele neamurĭ:

NEAMURI	JUDEŢE		NEAMURI	JUDEŢE		NEAMURI	JUDEŢE	
	Constanţa	Tulcea		Constanţa	Tulcea		Constanţa	Tulcea
Italienĭ . . .	549	842	Englezĭ . . .	41	25	Unguri . .	406	269
Serbĭ	58	—	Francezĭ . .	97	24	Danezĭ şi Norv.	6	6
Albanezĭ . .	12	564	Polonĭ . . .	98	29	Elveţienĭ . .	10	—
Muntenegrenĭ	31	73	Belgienĭ . . .	—	11	Indienĭ şi Perşĭ	1	4

De la 1850 incóce, de când am date statistice maĭ mult saŭ maĭ puţin precise, numĕrul populaţiunii Dobrogieĭ a fost: în 1850: [1])

Districte	No. Satelor	NUMELE PLAŞILOR (Cazas)	NUMĔRUL FAMILIILOR DIFERITELOR NAŢIĬ											Suma totală a familiilor
			Turcĭ	Tatarĭ	Românĭ	Bulgarĭ	Lipovenĭ	Cazacĭ	Grecĭ	Ţiganĭ	Germanĭ	Armenĭ	Ovre	
Silistra	9	Tulcea	105	—	1.290	200	250	787	200	20	50	30	30	2.962
	11	Isaccea	183	—	363	—	—	163	29	23	—	3	20	784
	18	Măcin	501	15	591	92	93	25	20	23	1	3	—	1.364
	33	Hârşova	165	688	496	—	—	—	—	6	8	—	—	1.363
Varna	71	Babadag	557	1.075	674	871	40	117	1	100	—	40	69	3.544
	37	Küstendgé . . .	352	442	242	26	364	—	—	—	—	—	—	1.426
	36	Mangalia . . .	405	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	415
	215	Totaluri . .	2.268	2.225	3.656	1.194	747	1.092	250	172	59	76	119	11.858

[1]) *I. Ionesco*, op. cit. p. 74.

www.ziuaconstanta.ro

Germanii sunt muncitori și gospodari; ei se ocupă cu agricultura, creșterea vitelor și mai ales a vacilor și cailor.

Numărul populațiunii germane trăitóre azi în Dobrogia este:

NAȚIUNI	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârșova	Pl. Constanța	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Județ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Județ	
Germani	58	2.576	361	1.483	40	4.518	2.860	24	70	1.329	4.283	8.801

Ca o plagă în corpul acestei provincii, trăiesc trei némuri de popóre, fără patrie, ci deprinse a rătăci de vécuri prin țările, care le oferă cel mai bun câștig; ele se stabilesc acolo, unde sub adăpostul legilor pot să sugă de la sânul unei mame vitrege, căreia nu-i dau nimic în schimb.

Fig. 50. — Greci.

Ovreii, așa de bine cunoscuți; Grecii, cari din nenorocire sunt ceĭ maĭ puțin civilizați, de cât coreligionarii lor și Armenii, pe care numaĭ góna după câștig îĭ face a-și alege patria, acolo unde le convine.

Și numărul acestor parasite cresce, după cum dovedesc statisticele.

10. **Grecii.** Aŭ trăit în totdeauna prin orașe, unde s'aŭ ocupat cu comerțul. E de mirare, că o colonie de 29 familii venite din Basarabia, puțin înaintea rĕsboiului din Crimea, s'aŭ stabilit la Alibeĭkioĭ (Tulcea), unde se ocupaŭ cu agricultura[1].

Dar acéstă ocupație obositóre nu le-a convenit; azi nu se maĭ găsesc la Alibeĭkioĭ de cât 2 Greci care se ocupă cu comerțul.

În 1850 eraŭ în Dobrogia 250 de familii grecesci, cele maĭ multe în Tulcea, 1500 suflete, apoĭ la Sulina 500, la Constanța 800, la Măcin și Babadag câte 50.

Astăzi toți Grecii se ocupă cu comerțul, la care aŭ aptitudini deosebite.

În Constanța tot comerțul este în mâinile Grecilor, Armenilor și Ovreilor.

Grecul este țanțoș, speculant, cămătar, înșelător chiar, fără cea maĭ mică dragoste către țara în care locuiesce și exclusivist.

Cifra populațiunii grecesci trăitóre azi în Dobrogia, este:

POPOR	JUDEȚUL CONSTANȚA						JUDEȚUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârșova	Pl. Constanța	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Județ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Județ.	
Greci	192	3.383	339	318	125	4.357	171	350	2 214	1.513	4.248	8.605

[1]) Acestia eraŭ Găgăuți, cari vorbiaŭ grecește; de aceia aŭ fost confundați cu Grecii, în statistici.

www.ziuaconstanta.ro

11. **Armenii** sunt veniţĭ prin imigraţiunĭ individuale, uniĭ din România, ceĭ maĭ mulţĭ din Turcia şi Asia-Mică. Eĭ se ocupă numaĭ cu comerţul.

În 1850 eraŭ numaĭ 76 familiĭ, cele maĭ multe în Tulcea şi Babadag.

Azĭ sunt 2.604 suflete:

POPOR	JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârşova	Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Judeţ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Judeţ.	
Armenĭ	18	1.146	96	70	114	1.444	303	105	447	305	1.160	2.604

12. **Ovreii** eraŭ în 1850 în numĕr de 119 familiĭ trăitóre în Tulcea (30 f.), Isaccea (20 f.) şi Babadag (69 f.). Azĭ trăiesc în Dobrogia un numĕr de 4315 suflete:

POPOR	JUDEŢUL CONSTANŢA						JUDEŢUL TULCEA					TOTAL GENERAL
	Pl. Hârşova	Pl. Constanţa	Pl. Medgidia	Pl. Mangalia	Pl. Silistra	Total Judeţ.	Pl. Babadag	Pl. Măcin	Pl. Sulina	Pl. Tulcea	Total Judeţ.	
Evreĭ	53	1.071	103	3	38	1.268	456	287	311	1.993	3.047	4.315

13. **Alte Naţionalităţĭ.** Maĭ trăiesc împrăştiate icĭ şi colo, printre populaţiile deja enumerate, şi următórele neamurĭ:

NEAMURI	JUDEŢE		NEAMURI	JUDEŢE		NEAMURI	JUDEŢE	
	Constanţa	Tulcea		Constanţa	Tulcea		Constanţa	Tulcea
Italienĭ . . .	549	842	Englezĭ . . .	41	25	Unguri . .	406	269
Serbĭ	58	—	Francezĭ . .	97	24	Danezĭ şi Norv.	6	6
Albanezĭ . .	12	564	Polonĭ . . .	98	29	Elveţienĭ . .	10	—
Muntenegrenĭ	31	73	Belgienĭ . . .	—	11	Indienĭ şi Perşĭ	1	4

De la 1850 încóce, de când am date statistice maĭ mult saŭ maĭ puţin precise, numĕrul populaţiuniĭ Dobrogieĭ a fost: în 1850: [1])

Districte	No. Satelor	NUMELE PLAŞILOR (Cazas)	NUMĂRUL FAMILIILOR DIFERITELOR NAŢIĬ											Suma totală a familiilor
			Turcĭ	Tatarĭ	Românĭ	Bulgarĭ	Lipovenĭ	Cazacĭ	Grecĭ	Ţiganĭ	Germanĭ	Armenĭ	Ovre	
Silistra	9	Tulcea	105	—	1.290	200	250	787	200	20	50	30	30	2.962
	11	Isaccea	183	—	363	—	—	163	29	23	—	3	20	784
	18	Măcin	501	15	591	92	93	25	20	23	1	3	—	1.364
	33	Hârşova	165	688	496	—	—	—	—	6	8	—	—	1.363
Varna	71	Babadag	557	1.075	674	871	40	117	1	100	—	40	69	3.544
	37	Küstendgé . . .	352	442	242	26	364	—	—	—	—	—	—	1.426
	36	Mangalia . . .	405	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	415
	215	Totaluri . .	2.268	2.225	3.656	1.194	747	1.092	250	172	59	76	119	11.858

[1]) *I. Ionesco*, op. cit. p. 74.

www.ziuaconstanta.ro

Dacă la aceste 11.858 familiĭ am socoti câte 5 persóne de fie-care familie, avem cifra de aprópe 60.000 locuitorĭ în Dobrogia, la începutul jumătăţiĭ a doua a véculuĭ al nouespre-zecelea.

In 1864, după o numĕrătóre a luĭ Viskovich, ţifra aproximativă a populaţiuniĭ Dobrogieĭ era socotită la 140.000 suflete, adică maĭ mult de cât îndoitul celeĭ din 1850.

Ubicini, care are pretenţiunea a cunósce acéstă provincie, socotesce populaţiunea eĭ în anul 1876, la cifra de 222.562 suflete:

PLASA (CASA)	ORAŞE, SATE şi CĂTUNE	MUSULMANĬ	NE-MUSULMANĬ	TOTAL
Tulcea	17	2838	15426	18264
Isaccea	10	68	5298	5366
Kilia	9	31412	30022	61434
Sulina	12	31900	602	32502
Mahmudia	10	12248	17868	30116
Babadag	58	24652	7344	31996
Măcin	26	24044	1818	25862
Küstendgé	34	2790	5196	7986
Hârşova	39	326	1700	2026
Medgidie	56	4384	2626	7010
Total	271	134662	87900	222562

La acéstă cifră Ubicini adăoga 20.000 locuitorĭ, care după el, era cifra populaţiunĭ de la Sud de Mangalia şi de la răsărit de Silistra.

Aşa dar ajungea la un total de 242.562 suflete [1]).

Acéstă cifră era cu mult exagerată. Dottain din contră dă pentru acelaş an cifra de 136.632.

Maĭ aprópe de adevĕr pare cifra dată de D-l Dumitru Sturdza, pentru acelaş an, de 150.295 locuitorĭ [2]).

In urma rĕsboiuluĭ din 1877-78, acéstă cifră s'a micşorat prin emigraţiunĭ, aşa Kolb în uvragiul sĕŭ [3]) evaluează pentru anul 1880, populaţiunea de 123.320 suflete:

Tulcea	43.000
Babadag	41.000
Kustendge	23.320
Măcin	8.000
Medgidia şi Cernavodă	8.000
Total	123.320

După Baronul d'Hogguer, care a cules datele statistice în 1880, cifra populaţieĭ Dobrogieĭ era:

DISTRICTE	Bulgarĭ	Romănĭ	Ruşĭ	Lipovenĭ	Grecĭ	Armenĭ	Ovreĭ	Recunosc biserica Bulgară	Recunosc biserica Grécă	Germanĭ	Tătarĭ	Ţiganĭ	Turcĭ	Diferiţĭ	TOTAL
Tulcea, oraş	3256	1668	1876	1736	324	160	304	3488	3636	—	224	—	300	976	17948
Tulcea, district	1117	6539	3360	298	67	6	175	1461	9622	603	464	—	520	—	24205
Babadag	13436	2047	1012	4073	246	256	163	14274	2467	1227	516	63	1192	10	41063
Küstendgé	1470	177	—	252	—	8	32	1470	177	—	4624	144	1388	—	9920
Cernavoda, Hârşova	440	6028	16	280	136	—	—	440	6180	—	180	—	264	—	13964
Măcin	2161	7264	376	1126	56	—	75	2161	7696	—	304	126	1052	—	22397
Sulina	36	444	896	796	608	8	32	36	1948	12	112	8	96	116	5148
Total	21916	24167	7546	8883	1437	438	781	23330	31726	1842	6424	341	4812	1102	134735

[1]) *Nacian.* Dobroudja, p. 40, apud. Revue de géographie, an. 1879.

[2]) *Nacian.* Dobroudja, p. 40, apud. Revue de géographie, an 1879.

[3]) The condition of nation social and political.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Districtul Mangalia, cum și o parte din plasa actuală Silistra-nouă, nu intră în cifra de 134.735 suflete.

In aceste douĕ districte numĕrul populaţieĭ era evaluat la 15.825 suflete; așa că populația totală era în 1880 de 150.560 locuitorĭ.

Densitatea populaţieĭ în Dobrogia este de aprópe 17 locuitorĭ pe 1 km. p.

Acéstă densitate împărţită pe judeţe, e de 16.28 pentru judeţul Constanța și 17.51 pentru judeţul Tulcea.

In raport cu cele-l'alte judeţe din România, Dobrogia are o densitate fórte slabă.

Intre condiţiunile indispensabile desvoltăriĭ provincieĭ nóstre cis-dunărene, de care depinde progresul sĕŭ economic și social este popularizarea eĭ, și, dacă considerăm raportul dintre sol și om, putem zice că grupările de populaţiunĭ aŭ trebuit să calce pe urmele unuĭ izvod dat de natură, așa: ţĕrile cu pleĭ rarĭ saŭ cu producţiunĭ rĕspândite, cum de ex.: stepele, aŭ făcut ca popórele ce le locuesc să fie nomade; câmpiile fertile formate din revĕrsările fluviilor aŭ creiat popórele sedentare, decĭ agricole; iar ţĕrile litorale și insulele aŭ favorizat comerţul.

Dobrogia reproduce pe o scală maĭ mică — bine înţeles — aceste treĭ moduri de viaţă a popórelor ce aŭ locuit-o; ast-fel dacă facem o privire înapoĭ asupra istorieĭ acesteĭ provincii din prima jumĕtate a secoluluĭ al XIX-lea, am vedea, că pe când Mocaniĭ, care cutreceraŭ Dobrogia în lung și în lat cu turmele lor pentru pășune, duceaŭ o viaţă nomadă, Românii, Turcii, Bulgariĭ și Tătariĭ, locuitoriĭ centruluĭ Dobrogieĭ se îndeletniceaŭ cu agricultura, iar populaţiunea ţĕrmuluĭ Dunăriĭ și maĭ ales aceia a litoraluluĭ Măriĭ Negre se ocupa cu comerţul.

Una din cauzele principale, care a împiedicat popularea Dobrogieĭ a fost, că ea fiind așezată în calea năvălirilor tuturor popórelor barbare, iar maĭ în urmă pe drumul obligat al tuturor rĕsbóelor dintre Românĭ, Polonĭ și Rușĭ cu Turcii, a suferit în numeróse rândurĭ devastările poporuluĭ năvălitor.

Orașele și satele eraŭ distruse; numaĭ cimitirele rĕmâneaŭ, ca singurul indiciŭ al numeróseĭ populaţiunĭ care altă dată locuia acéstă provincie.

In urma rĕsboiuluĭ din 1829 nu se maĭ găseaŭ de cât câte-va sate; pretutindenĭ nu se întâlniaŭ de cât ruine ale unor orașe altă dată destul de înfloritóre și care în 1850 nu maĭ numĕraŭ de cât câte-va case.

Din acéstă cauză, din 35 de sate ale districtuluĭ Küstendge nu se maĭ aflaŭ în 1850 de cât vre-o 12 și acestea cele maĭ multe deduse după cimitire, care de alt-fel și astă-zĭ nu sunt puţine la numĕr.

Numaĭ în timpul primilor 50 de ani aĭ veaculuĭ al XIX-lea, Dobrogia a fost de treĭ orĭ devastată și arsă. Locuitoriĭ aŭ părăsit-o în maĭ multe rândurĭ și aceĭ care s'aŭ reîntors aŭ înfiinţat sate nouĕ, după rĕsboiul din 1828.

Acéstă urmare de fapte, distrugerea și reconstruirea satelor aŭ lăsat pe suprafaţa provincieĭ un numĕr însemnat de cimitire, care conţin resturĭ de la diferitele popóre care aŭ locuit-o și numaĭ după numĕrul lor putem deduce pe acel al populaţiuneĭ odinióră existente a Dobrogieĭ, care pe suprafaţa sa, jumătate din aceia a Belgieĭ, póte hrăni un numĕr de până la un milion suflete.

Reproducem după distinsul agronom I. Ionescu tabloul satelor, care în 1850 nu maĭ figuraŭ pe hărţile de maĭ 'nainte [1]). Unele din ele sunt îngropate și astăzĭ sub ruinele lor și póte pentru tot-deauna.

---

[1]) *I. Ionesco.* Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja. p. 15,70 și urm.

www.ziuaconstanta.ro

No.	SATE DISPARUTE	No.	SATE DISPARUTE	No.	SATE DISPARUTE	No.	SATE DISPARUTE
1	Prislav.	18	Roseşti.	35	Erkesek.	52	Alibeĭ
2	Beş-tepe turc	19	Caladuka.	36	Ciauskioĭ.	53	Caradurat
3	« « român.	20	Rumbeca.	37	Cirini.	54	Nalbant.
4	Dunavĕţ.	21	Melodiţa.	38	Stâncele.	55	Ghiaur-Amsali.
5	Tort-Karaboni.	22	Gaidar.	39	Bataclĭ.	56	Turc-Amsali.
6	Cernasuf.	23	Karakla	40	Ussubeĭ.	57	Ivrinez.
7	Caraibil.	24	Canoski.	41	Visteri.	58	Peşterea.
8	Amofalki.	25	Cekirgé.	42	Hasaneşti.	59	Akargea.
9	Micomanti.	26	Topolog.	43	Cali-chioĭ.	60	Dautlar
10	Ciardac.	27	Cartal.	44	Taş-punar.	61	Caciamac-Mare.
11	Satu-nou.	28	Dulgerul.	45	Tortoman.	62	Caciamac-Mic.
12	Sgriţa.	29	Caciamac.	46	Mongol.	63	Ciacal.
13	Suiakli.	30	Cadicâsla.	47	Berdarĭ.	64	Dradaular.
14	Cerni-chioĭ.	31	Fental.	48	Cilibi-chioĭ.	65	Amet-Uzum.
15	Crucea.	32	Staja.	49	Kusteli		
16	Fântâna Nedeli.	33	Zaval	50	Caratai		
17	Mangina	34	Cheilbaseh	51	Carasu		

Pe lângă nesiguranţa proprietăţiĭ locuitoruluĭ dobrogian se mai adăoga nesiguranţa averiĭ şi a vieţiĭ în acéstă provincie, unde aplicarea legilor era lăsată, de Turcĭ, pe mâna unor funcţionarĭ veniţĭ numaĭ pentru a se îmbogăţi.

Tâlhăriile şi hoţiile eraŭ în Dobrogia maĭ dese, póte, de cât în orĭ care altă parte a Imperiuluĭ Otoman.

Baronul de Tott, a fost atacat în timpul zilei de o bandă de tâlharĭ, pe când traversa munţiĭ păduroşĭ aĭ Babadaguluĭ, în drumul de la Tulcea la Constanţa, de şi era înconjurat de o gardă [1]).

Până în ultima decenie a véculuĭ al XIX-lea, Dobrogia era reputată pentru bandele eĭ de tâlharĭ, pe care cu multă greutate a ajuns guvernul român a le stârpi.

Tâlhăriile luĭ Licinski, Deli-Ali, Asan-Pehlivan, pentru a nu enumĕra de câ' pe cele maĭ de sémă, băgaseră spaima în populaţiune.

Popularea Dobrogieĭ azĭ, când elementul musulman emigrează, când progresul economic depinde de numĕrul braţelor, este o problemă pentru guvernul nostru, care o póte resolvi în douĕ feluri, dat fiind că popularea prin sporirea locuitorilor din nascerĭ nu póte da un resultat repede şi mulţămitor.

Rĕmâne mijlocul prin colonisare, care se póte face cu Românĭ din patria-mamă şi în acest cas resultatul obţinut este negativ, pentru că popularea Dobrogieĭ ar fi în detrimentul Românieĭ trans-dunărene; cel maĭ bun mijloc ar fi saŭ a se coloniza provincia cu Românĭ din cele-l'alte părţĭ ale Dacieĭ, cu Românĭ din Macedonia, saŭ cu elemente de ginte latină, cum bună-óră italieniĭ, popor muncitor, industrios şi care s'ar asimila maĭ repede cu Româniĭ.

Numaĭ în casul de neajungere s'ar putea admite popóre germane, agricultorĭ, inteligenţĭ, muncitorĭ, industriaşĭ şi comercianţĭ îndemânateci, care departe de a fi un pericol pentru provincie — după cum crede D-l Nacian [2]) — ca neavênd stabilitate, din contră se vede la ceĭ care aŭ venit în urma rĕsboiuluĭ din 1877, că toţĭ s'aŭ stabilit aci.

Germanul nu are spiritul de exploatare al Bulgaruluĭ, care se îmbogăţesce vara în ţara nóstră şi iarna trece frontiera, saŭ baniĭ câştigaţĭ în Ţara Românéscă îĭ trimete în Bulgaria, cum vedem pe fie care zi exemple.

Apoĭ popularea satelor de pe frontiera de Sud cu elemente neo-latine, este o chestiune la care nicĭ o dată administraţia judeţuluĭ Constanţa nu s'a gândit. Dacă deslegarea acesteĭ chestiunĭ era atât de uşóră altă-dată, acum presintă multe dificultăţĭ, de óre ce Bulgariĭ locuitoriĭ satelor, cu greŭ ar maĭ putea fi transplantaţĭ în Nordul provincieĭ.

Avem pe frontiera de sud: Almaliu, Asarlik, Canlia, Carvan, Dobromirul din deal

[1]) Memoires sur les Turcs Vol. II. p. 211.

[2]) Dobroudja p. 105—6.

www.ziuaconstanta.ro

și din vale, Cuiugiuc, Esechioĭ, Galița, Gârlița și Lipnița, sate populate numaĭ de Bulgarĭ. Avem în plasa Silistra-nouă numaĭ o populație bulgărească îndoită numĕruluĭ întregiĭ populațiunĭ bulgărescĭ din cele-l'alte 4 plășĭ ale județuluĭ Constanța.

Cea maĭ sigură garanție pentru paza frontieriĭ de acéstă parte a Dobrogieĭ, ar fi popularea satelor mărginașe cu elementul românesc.

Să studiem — după D-l Nacian[1]) — mijlócele prin care s'ar putea ajunge la o bună colonisare în provincia nóstră cis-dunăreană, în care puțin s'a lucrat sub acest raport în ceĭ 25 anĭ de stăpânire.

Lucrările preparatoriĭ, scrie un mare economist francez Leroy-Beaulieu [2]), sunt treĭ: viabilitatea, măsurarea și delimitarea terenurilor, care, saŭ trebuesc concedate saŭ vêndute coloniștilor și în fine lucrările porturilor.

«Fără căĭ de comunicațiune, începuturile colonisăriĭ sunt grele și încete; cultura nu se póte întinde, din causa lipseĭ mijlócelor de transport și relațiunilor înlesnicióse; numaĭ prin construirĭ de drumurĭ se póte atrage o populație numerósă și da nascere la sate. Drumurile aŭ o mare putere de atracțiune și când ele sunt numeróse și în bună stare, nasc cultura și formézǎ orașele. O bună rețea de drumurĭ este decĭ primul interes al colonieĭ, condițiunea de căpetenie pentru progresul eĭ.»

Sub raportul căilor de comunicațiune, în Dobrogia s'aŭ făcut progrese însemnate, totuși nu s'a ajuns nicĭ la jumătatea acelora ce trebuiaŭ făcute, maĭ trebuesc căĭ ferate la Tulcea și Isaccea, la Mangalia și Ostrov; numaĭ așa s'ar putea exploata bogățiile de tot felul ale acesteĭ provinciĭ, cum pescăriile laculuĭ Razelm, vinurile de la Sarica, piatra de pe valea Casâmceĭ și aprópe de pe tot centrul Dobrogieĭ, grânele regiuniĭ din Sud-Vest, etc.

Câmpia nepopulată odinióră a Bărăganuluĭ, ne oferă un bun exemplu de influența ce pot avea căile de comunicație asupra populăriĭ uneĭ regiunĭ, de și Bărăganul nu are atâtea bogățiĭ și de tot felul, ca Dobrogia.

In al doilea rând vin lucrările de îmbunătățire ale porturilor, pentru care s'aŭ făcut și se fac sacrificiĭ, póte peste puterile țăriĭ nóstre.

Avem construirea poduluĭ de peste Dunăre, care stă în legătură intimă cu aceia a portuluĭ Constanța, a căreĭ desvoltare de 3.360 metri cheiurĭ, ar permite acostarea a 25-30 vapóre pe un singur rând [3]).

La terminarea lucrărilor, cerbóica cu córnele de aur, despre care povestea poetul Pindar, că trăia la Istropolis, va renasce la Constanța.

Maĭ trebuiesc însă lucrărĭ de îmbunătățire la portul Mangalia, care cu puține cheltuelĭ s'ar putea transforma într'un port, care să servéscă nu numaĭ exportuluĭ cerealelor din Sud-Estul Dobrogieĭ, dar și din Bulgaria mărginașe Mării Negre.

Cele două lucrărĭ preparatoriĭ trebuesc să mérgă mână în mână cu delimitarea și împărțirea pământurilor la noiĭ coloniștĭ, și acésta este cestiunea asupra căreia s'a pus maĭ puțin interes de cât celor-l'alte două.

S'ar putea împărți pământul Dobrogieĭ în parcele de câte 15 hectare de fie-care locuitor [4]).

Terenul parcelat se va distribui noilor coloniștĭ prin licitație, la care să nu concure de cât popórele de ginte latină, saŭ la neajungere, Germanĭ.

In nicĭ un cas nu se vor conceda terenurĭ gratuite; procedeul — după economistul francez sus citat — «n'are nicĭ o atracțiune asupra coloniștilor, ci din contră se vĕd acestia alergând în țările, unde terenurile se vênd.»

Apoĭ coloniștiĭ depinzênd de ordinele administrațieĭ, concesionarul se vede impus la dărĭ adese orĭ prea grele.

Colonistul e strâns în întreaga luĭ activitate și plătesce tot-d'auna concesiunea prin

---

[1]) La Dobroudja p. 109 și următórele.
[2]) De la colonisation chez les peuples modernes.
[3]) Vedĭ construirea portuluĭ Constanța.
[4]) A se vedea detaliat acéstă cestiune în conclusiunĭ.

www.ziuaconstanta.ro

numeróse umilirĭ, fie către administraţiune, fie către funcţionariĭ administraţieĭ, care ’şi iaŭ aiere de stăpânĭ, de óre ce trebue ca concesionarul să lucreze după ordincle sale.

Intr’un cuvênt, administraţiunea lucrează, pe când concesionarul e un automat, o maşină, care trebue să se conforme unor regulĭ, adese orĭ în opositie cu interesele lui.

Procedeul prin licitaţiĭ a dat resultate destul de satisfăcătóre, maĭ ales în Statele-Unite, în coloniile engleze şi Algeria.

Pentru terenurile din Dobrogia, s’ar fi putut combina aceste două procedeurĭ, din care ar fi resultat cumpărarea de terenurĭ plătibile într’un numĕr de rate egale anuale pe timp de două decenii.

Prin acest mijloc cred, coloniştiĭ s’ar fi legat maĭ bine de pământul cumpărat, pentru care trebuia să plătéscă cel puţin jumătate din preţ socotit din 1886. In plus statul ar fi fost în profit, de óre-ce dacă se socotea preţul unuĭ hectar la 90 leĭ, ar fi încasat pâna în 1900 suma de cel puţin 26 milióne leĭ anual, ceia ce n’ar fi fost imposibil unuĭ locuitor a plăti câte 4.50 leĭ de fie-care hectar anual, admiţênd că jumătate din populaţiunea azi existentă, avea proprietate de pe timpul dominaţiuniĭ Otomane.

De la început preparată şi apoĭ efectuată colonisarea Dobrogiĭ, maĭ rĕmâne de zis ceva în privinţa personaluluĭ însărcinat cu administraţia provincieĭ.

Aceştĭ funcţionarĭ nu trebuesc numiţĭ la întâmplare; eĭ trebue aleşĭ printre óameniĭ capabilĭ de a îndeplini diferitele însărcinărĭ grele şi delicate ale colonieĭ. Eĭ vor fi numiţĭ pe un termen maĭ lung, căcĭ numaĭ oferindu-le o garanţie de stabilitate, putem fi siguri a avea funcţionarĭ devotaţĭ şi desinteresaţĭ.

Aceştia vor fi luaţĭ de preferinţă dintre persónele originare ale colonieĭ [1])

Sub acest raport, iacă părerea unuĭ economist, Courcelle Seneuil:

«Primul personal al uneĭ coloniĭ trebue compus din ómenĭ în stare de a conduce agricultura, minele saŭ exploatarea pădurilor, după natura teritoriuluĭ, comercianţĭ care să importe cu cel maĭ mic preţ posibil mărfurile şi productele manufacturiere şi care să exporte în condiţiunĭ bune produsele colonieĭ.

Un mic personal al guvernuluĭ şi unul maĭ numeros, însărcinat cu instrucţia primară complectéză societatea nascêndă» [2]).

Numaĭ ast-fel se va putea ajunge a avea funcţionarĭ, carĭ să cunóscă bine mecanismul administraţieĭ; din contra, înlocuindu-ĭ continuŭ şi fără motiv, trebue să ne aşteptăm la consecinţe rele.

Sub guvernul nostru s’a pus tótă solicitudinea, pentru îndeplinirea a douĕ din punctele programuluĭ de lucru în Dobrogia.

S’aŭ îmbunătăţit şi înmulţit căile de comunicaţie, inlesnind în parte viabilitatea; s’aŭ luat măsurĭ pentru construirea portuluĭ Constanţa, debuşeul productelor nóstre agricole şi miniere.

In schimb, s’a cam negligeat colonisarea provincieĭ nóstre cis-dunărene; iar în locul populaţiuniĭ emigrate (în majoritate Turcĭ şi Tatarĭ), nu s’a căutat a se aduce elemente nouĕ.

Terenurile emigraţilor aŭ fost cumpărate aprópe pe nimic de un singur proprietar, aşa că în loc să avem terenul îmbucătăţit în parcele de câte 15 hectare, acum avem moşiĭ de sute de hectare în stăpânirea unuĭ singur proprietar.

S’a nimicit proprietatea mică, favorabilă cresceriĭ populaţieĭ şi s’a încurajat proprietatea mare, care nicĭ ea nu póte fi prosperă, din causa lipseĭ braţelor de muncă.

---

[1]) *Nacian*. La Dobroudja p. 142-3

[2]) Traité d’économie politique. Tom. II, p. 485—6.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL II

ADMINISTRATIVA

I. **Administraţia sub Turcĭ.** Imperiul Otoman, din punctul de vedere administrativ, se împărţia în guvernăminte, numite vilaieturĭ.

Vilaietul Silistreĭ coprindea Bulgaria actuală cu Dobrogia şi era administrat de un valiŭ cu reşedinţa în Rusciuk.

Vilaietul se împărţia în departamente, numite sangiacurĭ. Dobrogia forma un sangiac şi era administrat de un mutesarif, care îşĭ avea reşedinţa în Tulcea.

Sangiacul Dobrogieĭ, numit după oraşul de reşedinţă, sangiacul Tulceĭ, era împărţit în districte administrate de mudirĭ. Ele se numiaŭ cazas saŭ căimăcămiĭ şi eraŭ în numĕr de 9, pentru provincia ce ne interesează [1]).

No.	NUMIREA (Cazas)	No. SATELOR	No. FAMILIILOR	TOTAL
1	Tulcea	9	2962	2.962
2	Isaccea	11	786	786
3	Măcin	18	1.364	1.364
4	Hàrşova	33	1.404	1.404
5	Babadag	71	3.928	3.928
6	Küstendgé	37	1.068	1.068
7	Mangalia	36	415	415
8	Balcik	84	1.104	1 104
9	Bazargik	89	2.733	2.733
	Total	388	15.764	15.764

Fie-care comună rurală era administrată de un primar (muktar saŭ subaşa), numit de guvern; iar în comunele, unde populaţia era compusă din naţionalităţĭ diferite, se numiaŭ doĭ saŭ treĭ muktarĭ.

Cel din urmă slujbaş al satuluĭ era chehainua (vătăşelul).

Mutesariful sangiaculuĭ era ajutat în lucrările sale de un consiliŭ, numit medjlisi-idarei-liva, compus din representanţiĭ căimăcămiilor, de muftiul, cadiul, muhasebegiul (perceptor), takrirat-mudiri (secretar) şi archivar.

Mudirul, de medjlisi-idarei-caza, consiliŭ compus din delegaţiĭ cazalelor.

Un consiliŭ compus din bătrînĭ din sat, aleşĭ de locuitorĭ, ajuta pe muktar în administraţia comuneĭ.

Mutesariful era plătit anual cu 44.000 leĭ turcescĭ, plus 33.000 leĭ diurnă de la Comisiunea dunăreană, adică total 14.400 francĭ.

Un Caimacam, cu 7.200 leĭ salariŭ, plus 12.000 leĭ diurnă, adică 3.840 francĭ anual.

Muktariĭ se plătiaŭ de locuitoriĭ satuluĭ, după învoială.

Administraţia oraşelor marĭ, cum era Tulcea, se făcea de un Tabur-agasi (poliţaiŭ), iar în oraşele micĭ, de un Mufetiş (comisar).

La reşedinţa fie-căreĭ căimăcămiĭ se afla câte un iuz-başe (căpitan), care dispunea de maĭ multe Zaptiele (Jandarmĭ), pentru a păstra ordine în district [2]).

Prin hatti-humaiunul din 18 Februarie 1856, reînoit prin firmanul Imperial din 12 Decembrie 1875, toţĭ supuşiĭ Imperiuluĭ Otoman din tóte clasele, aveaŭ dreptul a alege eĭ insişĭ, fără intervenirea autorităţilor, pe membriĭ consiliuluĭ.

Eraŭ alegătorĭ toţĭ locuitori, carĭ aveaŭ etatea de 20 anĭ şi plătiaŭ o contribuţie statuluĭ, fără deosebire de naţionalitate.

Persóna alésă trebuia să îndeplinéscă următórele condiţiunĭ: *a)* să aibă cel puţin 25

[1]) *Ionescu*. op. cit., p. 13 şi 75.
[2]) *C. Teodorescu*. Din trecutul Dobrogieĭ, p. 8 şi urm.

www.ziuaconstanta.ro

ani, *b)* să nu fi fost condamnată, *c)* să nu fi supărat vre-o dată populaţiunea prin conduita sa.

Districtele eraŭ împărţite în colegiurĭ electorale. Fie-care colegiŭ era compus din douĕ sute familiĭ (Hané) cel puţin şi avea doĭ delegaţĭ, carĭ reuniţĭ la reşedinţa judeţuluĭ (caza) la conak, procedaŭ la alegerea membrilor tribunaluluĭ civil şi consiliuluĭ districtuluĭ.

Numĕrul membrilor era îndoit de cât ceĭ trebuincioşĭ şi mutesariful alegea.

Consilieriĭ unuĭ caza se reuniaŭ la reşedinţa Sangiaculuĭ, spre a alege pe ceĭ designaţĭ consiliuluĭ provincieĭ.

Lista întocmită în acelaş mod, ca şi la district, se supunea păreriĭ Valiuluĭ.

In acelaş mod se alegeaŭ şi membriĭ consiliuluĭ Vilaietuluĭ, care se supuneaŭ la sancţiunea Sultanuluĭ.

In orĭ-ce consiliŭ, numĕrul membrilor nemusulmanĭ era totdeuna egal musulmanilor [1]).

Cu tot sistemul acesta complicat de funcţionarĭ, cancelariile eraŭ în cea maĭ mare neregulă. Corespondenţa şi orĭ-ce alte acte se vîraŭ în sacĭ, carĭ eraŭ atârnaţĭ pe pereţĭ. Pe aceştĭ sacĭ era lipită o bandă de hârtie, care arăta numele autorităţiĭ, cu care se găsia în corespondenţă.

Dacă cine-va avea nevoie de vre-un act, trebuia să restórne sacul şi să caute cine scie cât, până să'l găsiască, dacă cumva se maĭ găsia actul trebuincios.

Cu tóte că atribuţiunile funcţionarilor administrativĭ eraŭ bine definite prin legĭ şi regulamente, totuşĭ hoţiile şi jafurile prin sate şi oraşe, tâlhăriile şi crimele ce se comiteaŭ pe drumurile marĭ, nu făceaŭ să se misce funcţionariĭ administrativĭ, care chiar eraŭ ocrotitoriĭ lor.

Pricina era, că tâlhariĭ fiind dintre credincioşiĭ profetuluĭ, în deosebĭ Cerkezĭ şi Tătarĭ, carĭ îşĭ exercitaŭ meseria numaĭ contra raialelor (supuşilor), administraţia nu voia să audă. Orĭ-ce persónă streină religieĭ luĭ Mahomed putea fi ucisă.

Dacă faptul se petrecea contrariŭ, era o curată nenorocire pentru streinĭ, care plăteaŭ adese-orĭ fórte scump îndrăsneala unuia din ei.

Siguranţa persónelor, maĭ ales streine, era dubiósă. In ajunul rĕsboiuluĭ din 1877 s'a întêmplat, că un creştin să omóre un turc în Constanţa. Bande întregĭ de Turcĭ armaţĭ cutreeraŭ stradele vociferând: Kesselim ghiaurlarîn başilari (să tăiem capetele ghiaurilor). Populaţia creştină a scăpat prin intervenţia consulilor şi prin energicele măsurĭ ale caimacamuluĭ.

Locuitoriĭ denunţaŭ de multe orĭ abuzurile, însă eraŭ expuşĭ persecuţiunilor, pierderiĭ averiĭ şi chiar a vieţiĭ.

Iată un cas petrecut în Dobrogia, pe când era mutaşerif la Tulcea Fahri-Bei, iar ca valiŭ Midhat-Paşa: Acesta primind o reclamaţie semnată de creştinĭ şi de Turcĭ, prin care i se aducea la cunoştinţă nisce abuzurĭ, Midhat o trimete luĭ Fahri, în contra căruia se făcuse reclamaţia. El pe dată înaintează sub escortă la Rusciuk pe toţĭ reclamanţiĭ, iar pe de alta silesce pe câţĭ-va locuiturĭ din Tulcea, a semna un act de protestare, prin care se lăuda administraţia sa. Reclamanţiĭ ajunşĭ la Rusciuk, vĕzênd că valiul le cere să dovedească abuzurile Mutaşerifuluĭ, aŭ cerut să se trimeţă o anchetă în localitate, care însă li s'a refuzat. Reclamanţiĭ, în neputinţă de a proba la Rusciuk faptele petrecute la Tulcea, aŭ fost condamnaţĭ la câte 5 anĭ închisóre şi trimeşĭ în diferite puncte ale imperiuluĭ.

Cu tótă buna administraţie a luĭ Midhat-Paşa, care se da ca amic al dreptăţiĭ şi reformator al provincieĭ, dreptatea se împărţia pe hatîr [2]).

Said-Paşa, valiul provincieĭ Rusciukuluĭ pe la 1850, aduse în Dobrogia o mulţime de

---

[1]) *F. Crousse.* La péninsule greco-slave, p. 220 şi urm.

[2]) *I. Teodorescu*, op. cit., p. 10 şi urm. Asupra activităţiĭ luĭ Midhat-Paşa a se vedea *Kanitz*, op. cit., pag. 21, 77, 94, 121, 122, 132, 133, 141, 161, 172, 181, 205, 208, 225, 231, 270, 286, 295, 299, 316, 334, 361, 364, 383, 401, 416, 437, 448, 477, 509, 513 şi 527.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

îmbunătățiri: construi drumul de la Silistra la Rașova-Mahmudchioi-Medgidia. La Mahmudchioi, unde avea moșia sa, puse a se construi, cu cheltuiala sa, fântâna satului, apoi podul de piatră de la Medgidia peste apa Carașului, înființă orașul căruia îi dete numele Sultanului Abdul-Medgid; înființă satul Saidia; fondă școli și giamii în tóte aceste sate, construi giamia de la Mahmud-chioi, încurajază agricultura și în sfârșit contribui fórte mult la desvoltarea sangiacului Tulcei, pentru care își atrase laudele agronomului I. Ionescu în scrierea sa [1]).

Sub raportul juridic, după reforma lui Mahmud al II-lea, exista la Silistra un tribunal prezidat de un mola, retribuit câte 350 aspri pe lună, iar la Babadag, Hârșova, Mangalia și Isaccea, câte o judecătorie [2]).

Acéstă împărțire se modifică în 9 Decembrie 1875.

Prima instanță judecătorească era la Tulcea, un tribunal (Medjilissi), presidat de un muftiu, retribuit cu 24.000 lei turcești pe an (4800 fr.).

In fie-care caza (district) era o judecătorie condusă de un cadiu, plătit cu 6200—1200 lei turcești anual, după grade.

Mola și cadiul erau însoțiți de judecători aleș dintre notabili musulmani și creștini, cărora nu li se pretindea cunoștința legilor.

In capitala Vilaetului, era un tribunal de apel presidat de un mola.

Mai exista un tribunal mixt de comerț, compus din 20 judecători (10 musulmani, 10 europeni), care resolva procesele comerciale; apoi consiliile de poliție corecțională compuse în acelaș mod și însărcinate cu urmărirea crimelor și delictelor comise de streini în prejudiciul indigenilor sau vice-versa.

Contestațiile dintre membrii unei comunități: creștine, ovreesci, etc., erau judecate de popi sau rabini; în cas de nemulțumiri, acestia recurgeau la autoritatea tribunalului otoman.

Coranul este baza legislațiunii turcești, deci personalul judecătoresc se alegea printre membrii clerului, din corpul ulemalelor, al căruĭ șef este Șeik-ul-Islam.

Judecătorul examinând afacerea punea următorul chestionar: olur? (se face) sau olmaz? (nu se face); după ce se răspunde întrebărilor, se ia majoritatea și la urmă se încheie cu zicerea: «Dumnezeu scie care este mai bine» [3]).

Prin Tanzimat (noua lege) de și se prevedea, ca creștinii să pótă lua parte ca martori în justiție, însă judecătorii Turci se conduceau după vechile obiceiuri, neprimind pe creștini ca martori, pentru că în fanatismul lor credeau, că nu s'ar face deosebire între raia și cuceritor.

Modul cum se făcea dreptatea a rămas o maximă în limbagiul Românului: «Judecată Turcească».

Ne-musulmanii nu aveau dreptul a fi militari, ci plătiau pentru acésta o dare numită «bedelul».

Schimbările dese în funcțiunile judecătoresci născeau bacșișurile, pe care personalul îl strângea pentru vremuri, când rămânea fără funcțiune.

Poporul era convins, că dreptatea era de partea celui care da bacșiș sau avea hatâr. Turcul mai bine calcă legea, de cât să strice hatârul.

Judecătorul turc, așezat a lene pe sofa, cu piciórele încrucișate și sorbind din cafea, împărția dreptatea aruncând'o cui voia.

Se zice, că un cadiu avea să judece un proces civil. Unul din împricinați venind cu câte-va zile mai 'nainte de înfățișare a dat o sumă de bani, pentru ca cumpăna dreptății să se aplece de partea sa. După acésta venind cel-l'alt împricinat a presentat și el o sumă de bani, cerând ca dreptatea să se dea lui. Cadiul însă refuzându-i suma, 'i-a zis: «N'am ce-ți face, dreptatea va fi a celui-l'alt, căci a venit mai 'nainte. Eu nu pot fi șarlatan să iau bani de la amândoi».

---

[1]) Op. cit., p. 99 și urm.

[2]) *Hammer*, op. cit., vol. 17, p. 16 și urm.

[3]) *Crousse*, op. cit., p. 245.

www.ziuaconstanta.ro

Câte crime și jefuirĭ nu se ocrotiaŭ, iar vinovațiĭ scăpaŭ nepedepsițĭ!

Poliția în Dobrogia era aprópe nulă; poliția rurală și forestieră nu exista. Pentru urmărirea vinovaților, comunele eraŭ rĕspunzătóre de crimele și delictele comise în raza circumscripțieĭ lor.

In orașe și capitalele districtelor, kaimacamiĭ aveaŭ pentru ordinea publică, trupe de poliție numite zaptie, care în timpiĭ din urmă maĭ eraŭ însărcinațĭ și cu strângerea impozitelor.

In aceste funcțiunĭ de încredere, prin firmanul din 12 Decembrie 1875, zaptielele eraŭ recrutațĭ în fie-care localitate, printre persónele cinstite și de încrederea locuitorilor.

Serviciul de pază nóptea în orașe era fórte ilusoriŭ, fie-care cetățian era obligat a umbla cu felinar; gardiștiĭ eraŭ armațĭ cu nisce ciomege marĭ, cu fier la unul din capete.

Serviciul municipal nu exista, fie-care locuitor avea obligațiune a face curățenie din 'naintea proprietățiĭ luĭ și acéstă obligațiune nu era strict păzită. Incendiĭ eraŭ dese și marĭ, sacagiĭ orașuluĭ făceaŭ cu rândul de serviciŭ la conak; de pompierĭ nicĭ vorbă nu era.

Exista în Dobrogia un fel de diligențe între Cernavoda-Constanța și Tulcea, apoĭ de la Silistra prin Cuzgun la Medgidia. Ele eraŭ înființate de Valiul de la Rusciuk, Midhat-Pașa.

Rețeua telegrafică se compunea dintr'o linie Tulcea-Constanța-Bazargik și Silistra-Medgidia la Hârșova.

Poșta aprópe nu exista. Vapórele de pe Dunăre ale companieĭ «Lloyd» făceaŭ și serviciul postal orașelor țĕrmurene.

Instrucția publică se resuma în cea religióșă, încredințată ulemalelor.

Limba turcéscă este un amestec de persană și arabă; alfabetul arab servesce de bază. Turciĭ întrebuințéză 27 semne, pentru a exprima 33 consune; pentru vocale n'aŭ semne. Scrisul turcesc nu e acelaș în tóte clasele sociale. Poporul de jos, comerciantul, omul învĕțat, legistul, întrebuințéză fie-care caractere particulare.

Iși póte cine-va închipuĭ dificultatea ce întâmpină un strein, pentru a 'nvăța limba Turcă, de aceia literatura lor e aprópe în întregime necunoscută Europenilor.

Turciĭ scriŭ de la dreapta spre stânga.

Prin ordonanța Imperială din August 1846, s'a pus baza învĕțămêntuluĭ în Turcia și coprindea: instrucția primară, secundară și superióră.

Instrucția primară era gratuită și obligatorie. Legea prescria fie-căruĭ părinte să-și înscrie în registrele mektebiuluĭ copiĭ de 6 anĭ. In fie-care sat exista pe lângă moskeie și câte o scólă primară.

Mektebi (scólele) eraŭ întreținute de stat. Instrucția superióră se da în Dobrogia numaĭ la Seminarul din Babadag, înființat în 1837 de Mahmud II-lea. Era întreținut prin veniturile sale propriĭ, căcĭ avea maĭ multe moșiĭ, între care Zebil. Acest seminar subsistă și azĭ. Moșia Zebil a fost a luĭ Ali-Pașa, fondatorul giamieĭ; acésta se întreținea cu veniturile moșieĭ dăruită de Ali-Pașa, al căruĭ mormênt se află și azĭ în curte. Veniturile eraŭ suficiente și pentru seminar maĭ în urmă.

Cele-l'alte naționalităților n'aveaŭ școle, ci numaĭ câte-va institute private.

Impositele la care eraŭ supușĭ locuitoriĭ Dobrogieĭ sub Turcĭ, aŭ fost: capitațiunea, ce se plătea numaĭ de către rayale; impositul direct și progresiv în proporție cu averea fie-căruĭ contribuabil și în fine dijma datorită Sultanuluĭ, care de drept este proprietarul pămêntuluĭ cucerit.

Capitațiunea e contribuția pe cap, ce fie-care raya era obligat să plătéscă. Acéstă contribuțiune se numia haraciŭ, fixat la 15 piastri minimum și 60 maximum; mijlocia era 30 piastri.

Clasificația se făcea, după averea fie-căreĭ raya, așa că cel maĭ sărac plătea 15, iar cel bogat 60 piastri pe an.

In Dobrogia 15 piastri equivala cu douĕ zile de muncă.

Autoritățile aveaŭ un registru, în care se înscriaŭ născuțiĭ de partea bărbătésca, acești ajunșĭ la etatea de 12-15 anĭ, începeaŭ părințiĭ a plăti haraciul, câte 15, 30 saŭ 60 piastri pe an, după avere.

www.ziuaconstanta.ro

Deci numai bărbații plăteau acest fel de dare.

Contribuțiunea directă era repartisată pe sate, după numărul căruțelor locuitorilor. Pentru fie-care căruță se plătea 500 piastri pe an, așa de exemplu: Rașova plătia ca contribuțiuni directe 4246 piastri; Çhochirleni 1700; Bogazkioi (Cernavoda) 2800 piastri; adică peste tot cifra de 8746 piastri. Acéstă cifră se repartiza pe numărul familiilor, care erau de 167, deci fie-care familie plătea pe an câte 54 piastri (un piastru = 0.20 bani).

Dijma era de două feluri: acea pe produsele agricole, care se numia *ușur* și cea pe animale numită *beylik*; acéstă din urmă dare privia numai oile și porcii; caii și vitele cornute erau scutite de beylik.

Dijma se lua în natură și în proporție de 10%. Cel mai mare profit îl trăgeau Turcii de la darea pe vite, căci Dobrogia din causa lipsei de brațe era fórte puțin căutată pentru agricultură.

Locuitorii se dedau mai mult creșterii vitelor și în special al oilor. Mocanii veniau în fie-care iarnă cu oile lor în Dobrogia; de la aceștia guvernul Otoman trăgea cel mai mare venit.

II. **Administrația sub Romani**. La începutul ocupării, Dobrogia a fost împărțită în trei districte: Küstendje, Tulcea și Silistra-Nouă.

Județul Tulcea era împărțit în patru plăși: Sulina, Măcin, Tulcea și Babadag.

Județul Constanța coprindea plășile: Constanța, Mangalia și Hârșova; iar județul Silistra-Nouă, a căreĭ reședință era la Rașova, coprindea două plăși: Medgidie și Silistra-Nouă. Plasa Medgidie era formată din vechiul caimacamlik de Medgidia și dintr'o parte a murdiclikului de Cernavoda. Reședința plășii era la Medgidia. Plasa Silistra-Nouă era formată dintr'o parte a vechiului sandjak Rusciuk, murdiclikul Rașoveĭ și câte-va sate așezate între frontieră și Rașova.

Județul Silistra-Nouă a funcționat fórte puțin, căci după raportul prefectului, Generalul Tobias Gherghel, acest județ fu alipit în 1880, la Constanța, formând două plăși: Medgidia și Silistra-Nouă, împărțire pe care Dobrogia o are și acum.

Limita între cele două județe: Tulcea și Constanța, începe de la gura Piritésca (comunicația lacului Sinoe cu Marea), se îndréptă către S.V. până la ruinele cetății Istropolis, înconjură pe la răsărit și miază-zi lacul Tuzla, trece pe la gura rîușorului Pelelia, urcă spre N. pe țărmul apusan al lacului o lungime de 2 km.

De aci se îndréptă către apus, pe la movila Duimgi, urcă pantele délului Cascalàc-Bair, până la movila Pericli-iol-tepe; de aci cobóră către S.V., paralel cu șoseaua Tulcea-Constanța, până în valea Alciac-dere, se îndréptă către N.V., până în dreptul și la N. satului Seremet, unde face o întorsătură către Nord, apucă către S.V., pe la movila lui Tóder, taie rîul Casàmcea la 2 km. spre N.V. de satul Seremet.

Cobóră către S., până la pólele délului Kirislic-bair, urcă și cobóră délul Seremet-bair, se îndréptă către apus, taie délul Kirislic-bair, urcă Ghelengik-bair, merge către N.V, până în vârful délului Cara-tepe-bair, de aci în linie dréptă către N.E., până în rîul Casàmcea la 1km.500 de satul Kirislik, în punctul de confluență al văii Curu-culac.

De aci urcând rîul Casàmcea, ajunge la confluența acestui rîu cu valea Ciatal-orman, de unde se îndréptă către Nord, face un arc de cerc pe muchia délului Taslà-culac, dă iarăși în rîul Casâmcea la confluența sa cu pârîul Ràmnic, în punctul numit podul lui Gogea Ahmet sau Móra Cucóneĭ. Urcă spre N. N.V. délul Arman-Tepe, trece pe la movilele Manka-tepe-dermen și Kiuciuk-kioĭ; în dreptul satului Kiuciuk-kioĭ se îndréptă către apus, iar de la capătul văii Mandalàc-dere o ia către N., pe la pólele délului Dulgherul, trece pe la movila Turbencea, printre satele Casâmcea (la E.) și Curugea (la V), urcă délul Turbencea, de unde o ia apoĭ către răsărit, până lângă satul Ciauskioĭ.

Se îndréptă apoĭ către N., până pe délul Mișelik-bair, de aci se îndréptă către N.E., taie pârîul Hagi-Omer și délurile Bataclà-Bașa, Periclic, se îndréptă către N. tăind valea Caĭ-culac, apoĭ valea Baș-punar sau Slava, merge pe muchia délului Baș-punar în direcțiune N.V., taie délul Kirisliva și se opresce în pădurosul dél al Topologului.

De aci hotarul se îndréptă către apus pe muchiile délurilor Sultan-Bair, Ghiolgik-Bair,

www.ziuaconstanta.ro

apoĭ către S.V., urcă și cobóră délurile Canat-Calfa și Ghiunghiurmez, până în dreptul satuluĭ Urumbeĭ, de unde pornesce către N.V. paralel cursuluĭ pârîuluĭ Aigăr-Ahmet, trecênd prin satele Coium-punar și Aigăr-Ahmet, taie délul Sânăr-taș-tepessi, merge pe la pólele sudice ale délului Ghiunghiurmez, pe care la capătul văiĭ Ulmilor o urcă și cobóră; taie valea Hogiĭ și în fine se îndréptă către apus, pentru a se termina la Dunăre, la 2 km. maĭ jos de satul Ostrov, la pólele sudice ale Movileĭ Cazacilor.

Impărțire administrativă. Dobrogia coprinde douĕ județe: Tulcea la Nord și Constanța la Sud.

A. **Judeţul Tulcea** ocupă o suprafață de 8626 km. p., din care 6143 km. p. este teren neproductiv (203 km. p. vetrele satelor și izlaz; 1748 km. p. drumurĭ, ape și stâncĭ, 1066 km. p. pădurĭ, 3.126 stuf); iar 2843 km. p. teren productiv.

Fig. 51. — Primarĭ dobrogenĭ.

Județul e coprins între 28°,06′ și 32°,10′ longitudine orientală (Ghecet, ins. Șerpilor) și între 44°,30′, 45°,40′ latitudine boreală (Kilia, Duimgi). El se împarte în patru plăși: Babadag, Măcin, Sulina și Tulcea. (Câte odată s'a împărțit în 6 plăși, care pe lângă aceste patru maĭ eraŭ plășile: Isaccea la Isaccea și Istrul la Cogelac).

a) **Plasa Babadag** ocupă tótă partea de Sud a jud. Tulcea.

Se mărginesce la S. cu plasa Constanța, jud. Constanța (vedĭ limita județelor, de la gura Piriteasca, până în vîrful déluluĭ Cara-Tepe-Bair). La apus se mărginesce cu pl. Hârșova, din vîrful déluluĭ Cara-Tepe-Bair, până în vârful déluluĭ Ghiolgik-Bair, (vedĭ limita județelor) și cu pl. Măcin (o linie aprópe dréptă, ce ar pleca către Nord, din vîrful déluluĭ Ghiolgik-Bair, până în punctul Jaila Nord).

Către Nord cu pl. Măcin (hotarul între aceste plăși, este de la punctul Jaila Nord către răsărit, o linie dréptă pe 4500^{m} lungime, până la Nordul satuluĭ Ortachioĭ).

Tot către N. și N.E. se mărginesce cu plasa Tulcea. Limita între aceste douĕ plăși este: de la N. satuluĭ Ortachioĭ, hotarul pornesce în linie dréptă către N.E. pe o lungime de 2½ km.; de aci urcă culmea déluluĭ Boclogea, către N. până aprópe de Meĭdanchioĭ, cotesce către răsărit 12 km., până la S. de satul Posta, de aci în linie dréptă către S.E., până la movila Coci-Tepe, apoĭ către E., până la capătul văiĭ Isvoruluĭ, merge către S.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

pe acéstă vale, până în dreptul movileĭ Deniz-Tepe; de aci cotesce către E. în linie dréptă, pe la N. satuluĭ Congaz, cobóră valea Cazangia, către S.; atinge către S.E. țărmul lacului Razelm, până la Mare în punctul Baliza Engleză

Suprafața plășiĭ este de aprópe 2699 km. p. (269.888 hect.); repartiția suprafețiĭ este:

COMUNI[1]	NEPRODUCTIV HECT.			PRODUCTIV HECT.		Suprafață Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumurĭ, ape, stuf și stâncĭ	Al locuitorilor	Al Statuluĭ și pădurĭ	
Alibeichioĭ	24	439	812	1796	3581	6652
Armutlia	38	191	1866	2955	851	5901
Atmagea	13	48	809	1288	6272	8430
Babadag	513	—	4756	2566	1623	9458
Bașchioĭ	57	1735	1451	4279	909	8431
Beidaut	51	379	613	8161	5017	14221
Canli Bugeac	44	220	6803	4771	865	12703
Caramanchioĭ	42	208	3635	2704	2419	9008
Caranasuf	41	443	4728	6726	837	12775
Casapchioĭ	59	295	5365	8767	1598	16084
Casâmcea	159	1022	812	11178	971	14142
Ciamurli-de-jos	7	34	3983	3917	618	8559
» » sus	77	611	618	4545	3983	9834
Ciucurova	31	473	971	3002	5365	9842
Cogelac	63	2206	1598	11950	4728	20545
Congaz	54	474	837	7103	6803	15271
Enișala	23	119	2419	1951	3635	8147
Jurilofca	59	296	5017	529	812	6713
Nalbant	35	462	865	3690	613	5665
Ortachioĭ	17	141	909	1245	1451	3763
Poturu	41	204	1623	6347	4756	12971
Sarichioĭ	92	240	6272	2540	809	9953
Slava-rusă	73	274	851	3141	1866	6205
Toxof	99	702	1351	15454	8973	26579
Zebil	30	152	3581	3461	812	8036
Total	1742	11368	62545	124066	70167	269888

Populația plășiĭ Babadag este de 42970 suflete; repartiția pe comunĭ, este:

SATE și COMUNE	Romănĭ	Găgăuțĭ	Turcĭ	Tatarĭ	Țiganĭ turc.	» creșt.	Bulgarĭ	Rușĭ	Lipov. popov.	» bespop.	Grecĭ	Armenĭ	Evreĭ	Germanĭ	Italienĭ	Albanezĭ	Bărbați	Femeĭ	Copilĭ	Capĭ de familie	Totalul sufletelor
Acadân	81	—	150	54	22	9	5	3	—	—	4	1	—	—	—	—	74	72	183	70	329
Alibichioĭ	21	618	—	4	—	8	7	—	—	—	10	—	—	—		—	129	132	407	131	668
Total	102	618	150	58	22	17	12	3	—	—	14	1	—	—	—	—	203	204	590	201	997
Armutli	259	—	22	44	—	—	316	10	—	—	—	—	—	—	—	—	134	127	390	138	651
Camber	58	20	10	—	—	—	384	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	87	297	90	474
Total	317	20	32	44	—	—	700	10	—	—	—	—	—	—	—	—	222	214	687	228	1123
Atmagea	9	—	—	—	—	—	—	—	—		—	4	5	466	—	—	91	93	300	103	484
Babadag	984	91	368	18	—	28	1108	104	—	—	103	236	258	24	1	22	715	754	1886	705	
Bașchioĭ	16	—	—	—	—	10	1375	—	—	—	—	—	5	—	—	—	253	222	931	284	1406
Cineli	29	—	—	—	—	—	312	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	72	198	71	341
Total	45	—	—	—	—	10	1687	—	—	—	—	—	5	—	—	—	324	294	1129	355	1747
Beidaut	13	1094	—	—	—	—	—	5	—	—	6	—	—	—	—	—	225	237	656	299	1118
Caildere	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	4	6
Sarighiol	35	65	—	—	—	—	587	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	143	400	129	687
Total	54	1159	—	—	—	—	587	5	—	—	6	—	—	—	—	—	374	380	1057	362	1811
Canli-Bugeac	286	—	—	—	—	8	357	157	—	—	—	—	10	13	—	—	171	169	491	180	831
Pașa-Câșla	372	—	—	—	—	9	243	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	135	348	147	624
Total	658	—	—	—	—	17	600	157	—	—	—	—	10	13	—	—	312	304	839	327	1455
Transport	2169	1888	518	120	22	72	3994	279	—	—	123	241	178	503	1	22	2241	2243	6488	2281	10962

[1]) Până la un cadastru regulat și o verificare rigurósă a stăriĭ proprietățiĭ rurale din Dobrogia, nicĭ autorul, nicĭ Prefecturele și nicĭ Administrația Domeniilor din Dobrogia, nu garantează exactitatea măsurătorilor; în orĭ-ce cas aceste cifre sunt apropiate de adevĕr, ele fiind date oficiale. Această notă servesce pentru tote plașile.

www.ziuaconstanta.ro

SATE și COMUNE	Romani	Găgăuți	Turci	Tătari	Țigani turc.	» creșt.	Bulgari	Ruși	Lipov. popov.	» bespop.	Greci	Armeni	Evrei	Germani	Italieni	Albanezi	Bărbați	Femei	Copii	Capi de familie	Totalul satelor
Transportat . .	2169	1888	518	120	22	72	3994	279	—	—	23	241	178	503	1	22	2241	2243	6488	2281	10962
Caramanchioĭ . .	43	—	7	—	—	9	1075	16	—	—	6	—	16	—	—	—	238	248	686	259	1172
Caranasuf	9	—	—	—	—	8	882	—	—	—	—	—	5	—	—	—	189	191	524	190	904
Duimgi	33	—	—	178	—	—	540	—	—	—	—	8	—	—	—	—	151	156	452	160	759
Total . .	42	—	—	178	—	8	1422	—	—	—	—	8	5	—	—	—	340	374	976	350	1663
Casapchioĭ . . .	32	2	—	—	5	—	1228	—	—	—	2	—	—	—	—	—	268	270	731	298	1269
Sariurt	21	3	—	—	—	2	795	—	—	—	2	—	—	—	—	—	164	171	588	172	823
Total . .	53	5	—	—	5	2	2023	—	—	—	4	—	—	—	—	—	432	441	1219	470	2092
Alifac	17	21	78	—	—	—	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	52	140	52	241
Caciamac	371	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	81	216	84	378
Casâmcea	810	15	—	—	—	11	245	—	—	—	1	5	—	1	—	—	218	227	643	232	1088
Ciauşchioĭ . . .	—	—	6	242	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	44	51	155	51	250
Chiuciuckioĭ . . .	512	—	—	87	—	—	4	—	—	—	—	4	—	—	—	—	131	126	350	123	607
Total . .	1710	36	84	329	—	11	381	—	—	—	1	11	—	1	—	—	523	537	1514	542	2564
Ciamurli-de-jos .	9	—	—	—	—	8	1047	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214	220	630	216	1064
Caugagi	143	—	—	—	—	—	165	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	62	186	61	308
Total . .	152	—	—	—	—	8	1212	—	—	—	—	—	—	—	—	—	274	282	816	277	1372
Ciamurli-de-sus .	17	10	—	—	5	—	977	—	—	—	—	—	4	—	—	—	225	249	539	234	1013
Camena	10	4	—	—	—	—	503	—	—	—	3	1	—	—	—	—	110	109	302	113	521
Eski-Baba . . .	100	—	—	—	—	—	260	—	—	—	—	6	—	—	—	—	68	76	222	71	366
Hagi-Omer . . .	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	38	42	108	40	188
Testemel	—	—	81	—	—	—	160	—	—	—	—		—	—	—	—	44	48	149	46	241
Total . .	315	14	81	—	5	—	1900	—	—	—	3	7	4	—	—	—	485	524	1310	504	2329
Ciucurova	41	—	16	135	—	2	5	222	—	—	1	—	13	464	—	—	176	178	545	182	899
Cogelac	143	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	4	25	811	—	—	177	190	653	177	1020
Tariverde	4	—	—	11	—	—	3	—	—	—	—	—	9	628	—	—	115	116	424	115	655
Inan-Cesme . . .	4	—	—	—	—	—	801	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	147	517	141	805
Total . .	151	—	—	48	—	—	804	—	—	—	—	4	34	1439	—	—	433	453	1594	433	2480
Congaz	12	—	—	—	—	34	865	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	181	552	177	911
Hagilar	7	—	—	—	—	6	812	—	—	—	—	—		—	—	—	173	172	480	167	825
Satul-Noŭ . . .	407	—	—	—	—	6	2	—	—	—	—	—	11	—	—	—	94	97	235	97	426
Total . .	426	—	—	—	—	46	1679	—	—	—	—	—	11	—	—	—	445	450	1267	441	2162
Enişala	858	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	162	169	534	169	865
Visterna	269	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	48	178	48	269
Total . .	1127	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	205	217	712	217	1134
Jurilofca . . .	61	—	5	—	—	—	17	—	1828	—	2	—	28	—		—	401	415	1125	421	1941
Nalbant	543	21	—	2	—	7	339	—	—	—	10	—	5	1	—	—	194	187	547	184	928
Trestenic	167	13	228	—	—	40	47	26	—	—	—	6	—	4	—	—	116	93	322	104	531
Total . .	710	34	228	2	—	47	386	26	—	—	10	6	5	5	—	—	310	280	862	288	1459
Dautcea	11	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	41	8	56
Ortakioĭ	269	—	204	—	—	—	1	8	—	—	2	4	—	142	—		130	135	365	130	630
Total . .	280	—	249	—	—	—	1	8	—	—	2	4	—	142	—	—	138	142	406	138	686
Hamamgi	30	—	—	—	—	—	604	—	—	—	7	—	—	—	—	—	109	107	425	109	641
Poturu	7	—	—	—	—	—	700	—	—	—	2	—	4	—	—	—	110	110	493	110	713
Total . .	37	—	—	—	—	—	1304	—	—	—	9	—	4	—	—	—	219	217	918	219	1354
Sarikioĭ	19	—	—	—	—	—	26	—	787	1456	7	—	16	—	—	—	515	319	1477	586	2311
Başpunar	169	—	—	—	—	—	17	399	—	—	—	—	4	—	—	—	124	113	352	119	589
Slava rusă . . .	12	—	—	—	—	10	2	—	899	222	1	—	20	—	—	—	264	276	629	288	1166
» cercheză .	20	—	—	—	—	4	4	—	404	293	—	1	4	—	—	2	153	163	416	173	732
Total . .	201	—	—	—	—	14	23	399	1303	515	1	1	28	—	—	2	541	552	1394	518	2487
Chireslic	37	—	—	150	—	—	78	—	—	—	2	—	—	—	—	—	64	62	141	64	267
Culeli	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	305	—	—	64	61	244	60	369
Râmnic-de-jos . .	261	—	7	—	—	—	458	—	—	—	—	8	—	1	—	—	152	146	437	153	735
» » sus .	186	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	68	195	62	330
Toxof	71	—	597	—	—	—	108	—	—	—	—	13	—	—	—	—	179	178	432	172	789
Moara cocóneĭ .	317	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	57	205	55	317
Total . .	936	—	748	150	—	—	644	—	—	—	2	21	—	306	—	—	581	572	1654	566	2807
Zebil	773	—	—	—	—	8	280	28	—	—	—	—	7	—	—	—	210	224	662	233	1096
Total pe plasă .	9246	1977	1968	962	32	227	17876	978	3918	1971	171	303	456	2860	1	24	8707	8641	25622	9017	42970

Densitatea populaţieĭ este de aprópe 19 locuitorĭ, pe un kilometru pătrat.

Reşedinţa sub-prefecturei este în oraşul Babadag; acésta plasă se compune dintr'o comună urbană (Babadagul) şi 24 comune rurale.

1. *Comuna Alibeĭ-Chioĭ* (chioĭ = sat, Alibeĭ = Alibeĭ, satul luĭ Ali-Beĭ) formată din satele *Alibeĭ-chioĭ* şi *Ac-cadân*. Comuna e aşezată în basinul rîuluĭ Taiţa (pe afluentele acestuia Ac-cadân), la 30 km. spre S.V. de oraşul Tulcea şi la 28 km. de Isaccea, în drépta şoseleĭ Babadag-Măcin.

www.ziuaconstanta.ro

Hotarul comunii incepe din vârful déluluĭ Consul, se îndréptă către răsărit, coboră délul, trece prin rîul Taița, nu departe de satul Alibeĭ-chioĭ, până la pólele déluluĭ Stamuniculac; de aci se îndréptă către miază-nópte, prin movila Pătrașcu, pe muchia déluluĭ Carcaman-Bair, până aprópe de origina văcĭ Carbunăria, în dreptul satuluĭ Meidanchioĭ, apoĭ se îndréptă către S.V., până în vârful déluluĭ Eni-Ormangik-Tepe, de unde apoĭ o cotesce către S. pe muchia déluluĭ Eschi-balâk, o ia apoĭ către apus până ajunge în rîul Taița, urmează către S.E. cursul rîuluĭ, până la confluența sa cu pârîul Dautcea. De aci urcă iar délul Consul. Lungimea perimetruluĭ comuneĭ este de aprópe 35 chilometri, iar forma sa aceia a unuĭ trapez neregulat.

Se mărginesce la Sud cu cătunele: Cineli (com. Bașkioĭ) și Dautcea (com. Ortachioĭ), de care se desparte prin rîul Taița și délul Consul; la E. cu comuna Nalbant și cătunul eĭ, Trestenic, de care se desparte prin délul Carcaman-Bair; la N. cu comunele Teliița și Meidanchioĭ, iar la V. cu comuna Balabancea, de care se desparte prin délurile Ormangik-Tepe și Eschi-Balâc. Suprafața și populația, sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ este în mediŭ de: 3656 leĭ venituri și 3543 leĭ la cheltuelĭ, dând un escedent mediŭ de 565 leĭ. Sunt în comună 203 contribuabilĭ.

Căĭ de comunicație sunt: Calea vicinală Babadag-Măcin, ce trece pe la Sud; apoĭ drumurile comunale ce duc din Alibeĭ-kioĭ la Cineli, Balabancea, Accadân-Meidankioĭ, Cocoș-Teliița, Trestenic-Frecățeĭ-Tulcea, Nalbant-Cataloĭ.

Comuna are o singură școlă fondată în 1882 de locuitorĭ, și costă 4.500 leĭ, are un învățător.

Numĕrul elevilor în 1894—95 a fost 58; are venit 10 hectare teren cultivabil.

Comuna are o biserică fondată în 1859 de locuitorĭ, e deservită de doĭ preoțĭ și un cântăreț; a fost reparată în 1894 și a costat 2.400 leĭ.

Satul a fost fondat în 1833 de locuitoriĭ: Burlacu Ștefan, Dumitru Ivanciŭ, Gumeĭ Ilie, Ivanciŭ Dobre, Niculae Peiciu, Panait Tanase, Stoian și Vălean Ilie. Se vorbesce aci mult limba greacă fiind un sat locuit de Găgăuțĭ; Românii sunt veniți de curând. In Accadân se află o giamie cu un imam.

Primăria este în Alibeĭ-chioĭ, de care depinde și cătunul Ac-cadân, așezat la 3 km. spre N.V. de reședința comuniĭ. (Ac = alb, cadân = nevastă). Primăria clădită în 1894 și costă 2.400 leĭ. Sunt în comună 154 case, 45 bordeie, 2 cârciumĭ și 12 morĭ. Numĕrul fântânilor este 16.

2. *Armutli.* (Armut = pĕr, satul cu perĭ), comună formată din satele *Armutli* și *Camber* (probabil: Haber = știre) așezate în basinul inferior al rîuluĭ Taița, la 10 km. spre N.V. de Babadag și 36 km. spre S.V. de Tulcea. Ambele sate sunt așezate pe șoseaua Babadag-Măcin.

Hotarul amănunțit al comuneĭ incepe din vârful Eșil-Tepe al déluluĭ Eșil-Tepe, se îndréptă către S.V., taie pârîul Teliița la confluența sa cu valea Alceac-punar, trece pe la pólele déluluĭ Ghel-Tepe, taie valea Ormangicula, rîul Taița și urcă pe vârful déluluĭ Curu-Bair, de unde se îndréptă puțin către miază-zi, până pe muchia déluluĭ Pietrosu, în urmă o ia către S.V. și ajunge în vârful déluluĭ Tașlâ-Bair; de aci se îndréptă către răsărit pe muchia acestuĭ dél, pe care îl părăsesce, luând o direcțiune către Est, taie drumul Camber-Slava și ajunge la vârful luĭ Caragidi-Bair, de unde o ia spre miază-nópte, pe la pólele déluluĭ Asmalar-Bair, printre délul Tașbair și Iaila-Bair, până ajunge în balta Toprac-Kiopru, pe care o ocolesce, trece prin satele Camber și Satul-Noŭ, taie rîul Taița, urcă puțin valea pâriuluĭ Teliița, pe care o părăsesce spre a merge în linie dréptă în délul Eșil-Tepe.

Forma sa este aceia a unuĭ dreptunghiŭ, lungimea sa este de 48 km., iar marginele sale sunt: la N. și V. comuna Baș-chioĭ; la S.V. cătunul Slava-cerkezéscă; la N. și E. teritoriul orașuluĭ Babadag; iar la E. cătunele Satul-Noŭ și Hagilar (ale comuneĭ Congaz).

Tradițiunea vorbesce despre movila Kislegic, că în interiorul eĭ s'ar afla ruinele uneĭ bisericĭ creștine acoperită cu pământ de Turcĭ, carĭ aŭ omorît pe călugărițele ce se aflaŭ aci. La 50 metri către răsărit se află un tunel zidit în piatră și var de bună cali-

www.ziuaconstanta.ro

tate, ce se zice că ar corespunde tocmaĭ la cetăţuia Eraclea de la Enişala; el s'a strica şi s'a astupat.

Locuitoriĭ spun, că în movilă s'ar găsi comorĭ; alţiĭ, că sunt îngropate arme. Despre acéstă comună se scie numaĭ, că a fost fondată în secolul trecut de către Tătarĭ, care înaintea resboiuluĭ din 1877—78 aŭ fugit maĭ toţĭ şi aŭ fost înlocuiţĭ în mare parte cu Romànĭ.

Suprafaţa şi populaţia, sunt arătate la plasă.

Bugetul comuniĭ este: 4622 leĭ la venituri şi 4178 leĭ la cheltuelĭ, dând un escedent în mediŭ de 2219 leĭ.—Sunt în comună 230 contribuabilĭ.

Case sunt 192, bordeie 15, cârciumĭ 3, morĭ 2.

Instrucţia se predă într'o scólă clădită în 1887 de locuitorĭ şi costă 2400 leĭ, cu 10 hectare teren ca venit (600 leĭ); are un învĕţător; elevĭ 54.

Biserică are una cu hramul Sf. Ilie, zidită de locuitorĭ pe timpul dominaţiuniĭ Otomane şi reparată în 1887 costând 2400 leĭ; are 10 hectare de pământ dat de Stat, e deservita de un preot şi un cântăreţ. In Camber este de asemenea o biserică, deservită de un preot.

Primăria este în Armutlia; a fost construită în 1887 şi a costat 2400 leĭ.

La Camber în fie-care an la 20 Iulie (Sf. Ilie) este sbor, la care se adună lume din satele învecinate. La sunetul răguşit al cimpoiuluĭ, flăcăiĭ şi fetele jócă hora monotonă. Satul este maĭ mult bulgăresc. Femeile pe aicĭ aŭ obiceiul a'şĭ văpsi părul cu càna, amestecată cu scumpie. Mişcările lor sunt stângace şi lipsite de orĭ ce graţie [1]).

Căĭ de comunicaţie sunt: şoseaua vecinală Babadag-Măcin şi drumurile naturale ce duc spre Baş-chioĭ, Slava-cerkezéscă, Hagilar, Satul-Noŭ şi Cataloĭ.

3. *Atmagea*. Comună aşezată în basinul superior al riuluĭ Slava-cerkezéscă, la 30 kilometri de oraşul Babadag spre N.V. şi la 45 km. spre S.V. de oraşul Tulcea.

Posiţiunea sa este una din cele maĭ pitorescĭ şi maĭ sănătóse din Dobrogia, în mijlocul pădurilor, la capătul văiĭ Slava şi la 300 m. înălţime d'asupra nivelului Mării.

Numirea satuluĭ însémnă şoim; satul a fost fundat în 1849 de Adam Kühn. Un firman împărătesc dat sub marele vizir Raşid Mustafa, iĭ hărăzia dreptul pe vecie de a stabili coloniĭ germane în acest sat şi a fi capul comuneĭ ce va înfiinţa (*Const. P. Scheleti*. Literatorul din 1883, No. 11 şi 12, pag. 655).

Hotarul comuniĭ, începând din vârful déluluĭ Topologul, la limita judeţuluĭ, porneşte către N.E., cobóră délul, taie valea Arman-ceşme (ape sulfuróse), văile Atmagea şi Dulgherul, până la 2 km. spre Sud-Est de sat; de aci se îndréptă către răsărit, pe muchia déluluĭ Bac-ceauş, până în vârful Sivri-tepe; se ridică spre Nord, cobóră în valea Bac-ceauş, urcă délul Iasi-Orman, cobóră iarăşĭ în valea Musafir-culac şi urcă apoĭ în vârful déluluĭ Dautcea; de aci se îndréptă spre apus pe muchia délurilor Dautcea şi Canara-bair, cobóră în valea Canara-ceair, merge în susul eĭ şi al văiĭ Ghiobilche, pe la pólele déluluĭ Ghiobilche, până în vârful Ciubucluc-Bair; cobóră apoĭ către miază-zi pe muchiile délurilor Ciubucluc-Bair, Cale-Bair, prin vârful Hagi-Tepe, Taşlic-Bair, isvorul pâriuluĭ Ai-Orman şi apoĭ la pólele déluluĭ Topolog, de unde urcă acest dél, până în vârful luĭ. Forma satuluĭ este aceia a unuĭ exagon neregulat, iar lungimea perimetruluĭ de 25 kilometri.

Se mărginesce către N. cu comuna Orta-chioĭ şi cătunul eĭ Dautcea, de care se desparte prin văile Ghiobilche şi Canara-ceair şi prin délurile Canara şi Dautcea; la E. cu comuna Baş-kioĭ; la S. cu Ciucurova, de care se desparte prin délul Bac-ceauş şi prin valea Dulgherul; la V. cu comuna Cârţelarĭ.

Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă:

Bugetul comuniĭ este 2.941 leĭ la venituri şi 2665 leĭ la cheltuelĭ; excedentul mediŭ de 1.381 leĭ. Sunt în comună 83 contribuabilĭ.

Case sunt 74, cârciumĭ 1, morĭ 3, fontânĭ 52.

Instrucţia publică se predă în douĕ şcolĭ: o grădină de copiĭ (fröbeliană), în care se

[1]) *Licherdopol*. Excursiunĭ în Dobrogia p. 39 şi urm.

www.ziuaconstanta.ro

învață numaĭ limba germană, cu local separat; și o școlă mixtă română, în care limba germană se predă de învĕțătorul comunitățiĭ, câte o oră pe zi; acésta din urmă e fundată de stat în 1883, și are ca venit 10 hectare teren, n'are local propriŭ; e frequentată de 64 copiĭ. Școla germană fondată în 1884 e frequentată de peste 20 copiĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una protestantă fondată în 1864 de comunitate; n'are venituri de cat 10 hectare date de stat, e deservită de un preot și un diacon; a doua este capela anabaptistă zidită în 1870, n'are nicĭ un fel de venit; e întreținută numaĭ de anabaptiștĭ, are un predicator care îndeplinesce acéstă funcțiune și la cele-l'alte capele din jud. Tulcea.

Serviciul religios se face de toțĭ coreligionariĭ, cântând în cor.

Căile de comunicație, care pun în legătură comuna cu satele învecinate sunt drumurile naturale: spre Baș-kioĭ, spre Ortachioĭ, spre Dautcea, la Măcin cu o ramificație la Cârjelarĭ, spre Topolog și cel de la Ciucurova, care este în maĭ bună stare. Spre Ciucurova și Cârjelarĭ se va construi o șosea vecinală din valea Slava și Ai-orman.

4. *Comuna urbană Babadag* (baba =tată, dagh =munte). Oraș însemnat pe timpul dominațiuniĭ Otomane și de atâtea ori citat în cursul scrieriĭ.

Vom complecta cu istoricul ce 'l face acestuĭ oraș, Dumitru Cantemir:

«Toțĭ Pașiĭ însărcinațĭ cu apărarea frontiereĭ de Nord a Imperiuluĭ Otoman, vecine Polonieĭ, se numesc în adevĕr Pașa de Silistra.

«Însă locul lor de reședință este la Babadag, oraș fórte aprópe de Pontul Euxin și în dreptul Isacceĭ, pe care ceĭ vechĭ o numiaŭ Obluciță. Zidurile acestor douĕ cetățĭ arată vechimea lor și după modul de construcție sémănă maĭ mult a Romane de cât Turcescĭ. De aci se póte deduce, că aŭ fost construite de Romanĭ, pentru a opri incursiunile barbarilor și maĭ ales ale Sciților. [1])

«Seraschierul de Babadag avea sub comanda sa tótă regiunea coprinsă între Haemus (Balcanĭ), Marea Négră, Dunăre și Tyras (Dnistru). Acest cuvènt de Babadag, după etimologie insémnă muntele tată, de óre-ce în fața orașuluĭ se înalță un munte maĭ 'nalt de cât ceĭ din prejur.

«Împrejur se găsesc vulturĭ, de o mărime care întrece pe tóte cele-l'alte păsĕrĭ; eĭ se numesc «Giujigien» la Turcĭ și la Tatarĭ. [2])»

Babadagul a servit ca lagăr oștirilor Turcescĭ în maĭ tóte rĕsbóiele contra Polonieĭ, Moldoveĭ și Rusieĭ, de aci desvoltarea sa merge fórte repede, ca și decadența. În secolul XVIII-lea era cel maĭ însemnat oraș la gurile Dunăriĭ și numĕra până la 100.000 suflete. În timpul din urmă a decăzut, așa că astă-zĭ n'a rĕmas din vechia luĭ splendóre, de cât giamia, proba trecutuluĭ glorios de odinióră al Babadaguluĭ, care a fost odată capitala provincieĭ. [3])

În 1867 orașul avea 1000 case, din care 1/3 în ruină; populația de 5000 suflete, ceĭ maĭ mulțĭ Turcĭ (600).

Posițiunea sa este incântătóre: înconjurat de treĭ părțĭ de munțĭ, acoperiți cu pădurĭ, de pe care se zăresce în depărtare Marea; către miază-nópte se deschide valea acoperită cu viĭ, ce se prelungesc până în ținutul laculuĭ. Numaĭ venind cine-va despre Tulcea póte vedea din depărtare Babadagul, din orĭ și care altă direcție, fie despre Enișala, Măcin saŭ Constanța, orașul este ascuns vederiĭ.

Văḑut din depărtare aĭ crede, că te apropiĭ de o localitate mare, cu strade largĭ, clădirĭ mărețe; numaĭ intrând veḑĭ cât de departe era realitatea: Strade strimte și intortochiate, pavate cu piatră de riŭ și nereparate de vremurĭ. E un chin a merge cu trăsura pe pavagiul Babadaguluĭ. Casele în mare parte ruinate, fórte puțin higienice. Abia de cât-va timp s'aŭ construit câte-va clădirĭ nouĕ. Totuși are înfățișarea unuĭ oraș turcesc.

---

[1]) Histoire de L'Empire Ottoman, vol. II, pag. 147.

[2]) Idem p. 160.

[3]) *K. F. Peters*, loc. cit. La Babadag, Ragusanĭ aveaŭ un stabiliment însemnat comercial și o parochie aĭ căreĭ preoțĭ aveaŭ un fel de autoritate eclesiastică asupra Isacceĭ, Tulciĭ și altor orașe, unde se aflaŭ populațiunĭ catolice (*Kanitz*. La Bulgarie danubienne p. 417-8)

www.ziuaconstanta.ro

Numaĭ construirea uneĭ căĭ ferate ar maĭ putea înlesni transformarea Babadaguluĭ, care sub raportul climatuluĭ nu lasă de dorit.

Dacă pornim de pe ţĕrmul N.-V. al bălţiĭ Toprak-kiopru, de lângă Satul-Noŭ şi ne îndreptăm către S.S-V., urcând valea Sânâr-Dere, pe la pólele délurilor Taş-Bair şi Asmalar-Bair; urcând apoĭ délul Caragidi-Bair spre apus pe muchia luĭ, până la pólele déluluĭ Taslà Bair; de aci către S., tăind valea Cari-iol-dere şi urcând délul Carada-Bair.

Dacă ne îndreptăm către răsărit pe muchia acestuĭ dél, apoĭ către S.E. tăind văile Hribesio-hará, Sevaiova-hará; iar de la pólele déluluĭ Camena, dacă pornim către E. şi tăiem şoseaua ce vine de la Constanţa pe la km. 47, apoĭ valea Geatlaĭ-deresi, ajungem la pólele déluluĭ Visterna. De aci către N. pe la pólele déluluĭ Bairac-Bair, printre délurile Balta-Bair şi Stuparu, ne întórcem către N.E., urcăm şi coborîm délul Culacula-Bair, tăiem valea Ceairelor şi în curmeziş délul Calabalâk-Bair, trecem pe la pólele moviloĭ Kiuciuk-Suhat şi ajungem la ţĕrmul laculuĭ Babadag, pe care dacă 'l trecem pe malul opus la Kerhanaua satuluĭ Zebil şi de aci ne îndreptăm către N.V.V., trecem înapoĭ lacul de a lungul, pe care îl părăsim apoĭ pentru a tăia şoseaua naţională la km. 30 şi în fine o luăm de a lungul maluluĭ sudic al Bălţiĭ Toprak-kiopru până la Satul-Noŭ, de unde am plecat, făcem înconjurul teritoriuluĭ oraşuluĭ.

Forma luĭ este aceia a unuĭ trapez neregulat. Lungimea perimetruluĭ este de 110 km.

Limitele sunt: la N. comunele Zebil şi Congaz, de care se desparte prin lacul Babadag şi balta Toprak-kiopru; la S. comunele Ciamurli de jos, Canli-Bugeac şi Jurilofca; la E. comuna Enişala; la V. comunele Slava-rusésca şi Armutlia.

Oraşul aparţine basinuluĭ laculuĭ Babadag, lângă care e aşezat şi se află la 31 km. departe de Tulcea.

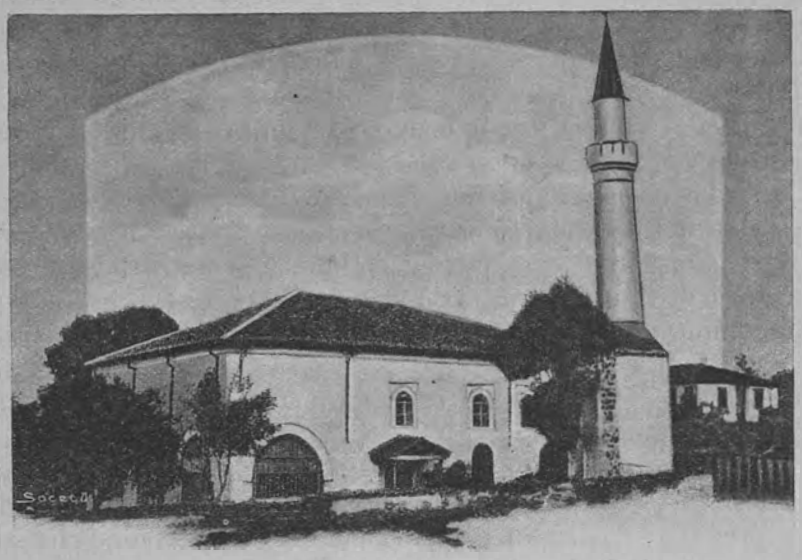

Fig. 52. — Giamia din Babadag.

Suprafaţa şi populaţia, sunt arătate la plasă.

Case sunt 765, bordeie 4, hanurĭ 10, băcăniĭ 21, morĭ 13, fântâniĭ 201. Primăria a fost clădită în 1882 şi a costat 20.000 leĭ. Instrucţiunea publică se dă în douĕ şcolĭ primare: una de băieţĭ şi una de fete, fie-care cu câte 2 institutorĭ. Şcóla n'are clădire proprie. Maĭ e şi seminarul mahomedan, o şcólă bulgară şi una arménă. Seminarul s'a mutat la Medgidia.

Sunt în Babadag: 1 biserică ortodoxă în construcţie şi va costa 80.000 leĭ; o giamie şi o sinagogă. Giamia, unde se afla seminarul, a fost construită de Ali-Paşa la 1622. Mormêntul luĭ se păstréză şi acum în curte.

Budgetul are în mediŭ: 64.690 leĭ la venituri şi 53.796 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 54.481 leĭ. Contribuabilĭ sunt 820.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Orașul este reședința sub-prefecturiĭ, cu local propriŭ, are o companie teritorială din Reg. Tulcea No. 33 cu local propriŭ, oficiŭ poștal și telegrafic, farmacie, douĕ hoteluri cu birt.

Serviciul polițienesc este aprópe nul; municipal de asemenea.

Căile de comunicaţie sunt: Șoseaua națională Constanța-Tulcea și șoselele vicinale, care duc la Măcin, Enișala-Jurilofca și Slava-rusésca; în plus 3 drumurĭ naturale prin pădurĭ, dar care sunt fórte puţin frequentate.

5. *Comuna Baș-Kioĭ.* Formată din douĕ cătune: *Baș-Kioĭ* și *Cineli*, este așezată în basinul mijlociŭ al rîuluĭ Taița, la 29 km. spre S.V. de orașul Tulcea și la 20 km. spre N.V. de Babadag. Numele sĕŭ însémnă satul din cap (baș=cap, kioi=sat). Ambele cătune sunt așezate pe șoseaua Babadag-Măcin; Baș-kioi pe stânga, Cineli pe drépta Taiţeĭ.

Hotarul amănunţit al comuneĭ este: plecând din vârful déluluĭ Consul, se către miază-zi, cobóră délul Consul, urcă și cobóră peste délul Dautcea, pentru a tăia valea Musafir-culac, trece peste muchia déluluĭ Iasi-Osman, taie valea Bac-ciauș, pentru a urca délul cu acelaşĭ nume și se opresce în vârful Sivri-Tepe; de aci se îndréptă către S.E., taie valea Jidini, urcă délul cu acest nume, de unde se îndréptă către E. oprindu-se într'un vârf al déluluĭ Tașlâ-Bair.

Din acest punct se îndréptă către N.E. pe la pólele délurilor Tașlâ-Bair și Uzum-Bair, până dă în drumul comunal Armutli-Ciucurova, pe care îl urmează puţin până la pólele déluluĭ Pietrosu, de unde se îndréptă către N. și dă în valea rîuluĭ Taița, lângă satul Baș-kioĭ; de aci se îndréptă către N. E., taie valea Ormangikulac, pe la pólele déluluĭ Ghel-tepe, taie valea pârîuluĭ Teliţa, la confluenţa sa cu valea Alceac-punar și urcă délul Sari-Tepe, până în vârful Eșil-Tepe; de aci se îndréptă către N. pe muchia déluluĭ Sarĭ-Tepe, până în vârful cu acelaș nume, de unde o ia către V., taie valea Alceac-punar, rîul Taița, urcă și cobóră délul Ghel-Tepe, urcă délul Stamuniculac, din vârful căruia se îndréptă către S.V., taie rîul Taița la confluența luĭ cu pârîul Ac-cadân și în fine urcă délul Consul.

Forma generală a conturuluĭ comuniĭ este aceia a unuĭ patrat, lungimea perimetruluĭ de 47 kilometri.

Marginele comuniĭ sunt: La N. comuna Nalbant; la N.V. comuna Alibeĭ-chioĭ; la V. cătunul Dautcea (comuna Ortachioĭ) și comuna Atmagea; la S. comuna Ciucurova și cătunul Slava-cerkezéscă (comuna Slava-rusă); la E. comuna Armutli și cătunul Hagilar (comuna Congaz).

Suprafaţa și populaţia, sunt arătate la plasă.

Case sunt 350, bordeie 3, cârciume 3, morĭ 10, fântânĭ 17.

Instrucţia se dă într'o școlă la Bas-kioĭ, fondată în 1899 de locuitarĭ, costă 34.237 leĭ, are 10 hect. pământ, 2 învăţătorĭ și 90 elevĭ.

In Baș-chioĭ se află o biserică, la care servesc doĭ preoţĭ și un cântăreţ; biserica din Baș-kioĭ a fost improvizată în 1844 de locuitorĭ, are ca venit 17 hectare teren. Acum se reconstruesce o biserică măreaţă, care va costa 27.000 leĭ. Primăria a fost construită în 1883 și a costat 8000 leĭ. La Cineli e o biserică, reparată în 1898, costă 1000 leĭ.

Satul Baș-kioĭ e din vechime bulgăresc, în Cineli trăiaŭ în 1850 fórte mulţĭ Românĭ, carĭ acum s'aŭ rĕspândit.

Din bătrînĭ se povestesce, că înfiinţătoriĭ comuniĭ sunt veniţĭ din Basarabia între aniĭ 1828 - 30 și că s'aŭ așezat printre Turciĭ acestuĭ sat. Aceștĭ din urmă vĕḑênd, că Bulgariĭ se înmulţesc, aŭ plecat în alte sate locuite de coreligionariĭ lor. Pe valea Bac-ceauș a fost odinióră un sat turcesc înfiinţat de o sémă de luptătorĭ contra creștinilor, eĭ primiră teren gratis de la guvernul Otoman. Satul în urmă a dispărut, din causa vre-uneĭ emigrărĭ, probabil.

Căile de comunicaţie sunt: șoseaua vicinală Babadag-Măcin, apoĭ drumurĭ naturale care duc la Alibeĭ-chioĭ, la Nalbant, la Armutli, la Ciucurova și Satul-Noŭ. Șoseaua este în fórte bună stare, drumurile sunt în teren natural.

Bugetul comuniĭ are în mediŭ 7.075 leĭ la primirĭ și 6893 leĭ la cheltuielĭ, cu un excedent de 1,109 leĭ. Sunt 335 contribuabilĭ.

www.ziuaconstanta.ro

6. *Comuna Beidaut* (Daut-beĭ) compusă din treĭ cătune: *Beidaut*, *Caildere* (nelocuit) și *Sarighiol*. Este așezată în basinul mijlociŭ al pârîuluĭ Beidaut, la 25 km. de Babadag, către S.V. și la 57 km. de Tulcea. Se mărginesce la N. cu comuna Ciamurli de sus, de care se desparte prin délul Solugean; la E. cu comuna Poturu; la V. cu comuna Casâmcea și la S. cu comunele Toxof și Cogelak.

In a doua jumătate a secoluluĭ XIX-lea cele douĕ cătune: Beidaut și Sarighiol erau locuite numaĭ de Bulgarĭ, iar Caildere de Turcĭ. Aceștia din urmă aŭ emigrat de câțĭ-va anĭ, așa că satul acum este nelocuit. Cail-dere e așezat pe valea cu acelaș nume, la 7 km. spre N.V. de Beidaut, iar Sarighiol la 5 km. spre V., pe valea Sarighiol-dere. Suprafața și populația, sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ este: 6415 leĭ la venit și 5.447 leĭ la cheltuelĭ; cu un excedent de 4.836 leĭ. Contribuabilĭ sunt 287.

Case sunt 277, bordeie 10, hanurĭ 6, cârciumĭ 1, morĭ 26, fontânĭ 67.

Invĕțămêntul se predă în douĕ școlĭ întreținute de stat, cu doĭ invĕțătorĭ și 92 elevĭ. N'aŭ local propriŭ. Primăria s'a clădit în 1883 și costă 10.000 leĭ.

Bisericĭ sunt treĭ: una în Beidaut cu hramul Aducerea Móștelor Sf. Niculaie, douĕ în Sarighiol cu hramul Sf. Haralambie; aŭ 10 hectare teren ca venit; fie-care are câte un preot și un cântăreț.

Drumurĭ: Șoseaua vicinală, ce se desparte din șoseaua Tulcea-Constanța la Hamamgi, trece prin Ciamurli-de-sus, Beidaut, prin Sarighiol pentru a duce spre Casâmcea și Toxof; cum și drumurile naturale la: Hamamgi, Ciamurli de sus și de jos, la Eschi-baba, Caildere, Casâmcea, Râmnic și Inan-Cisme.

Sari-ghiol insémnă lacul galben, pentru că în vecinătatea satuluĭ este un lac a cărei apă are colórea galbenă, din causa lutuluĭ ce conține.

7. *Comuna Canlî-Bugeac*. Asezată pe țĕrmul N.-V. al lacului Golovița, la 55 km. de orașul Tulcea spre S. și la 20 km. către S.-E. de orașul Babadag, e formată din douĕ sate: *Canlî-Bugeac* (canlî=sângeros, bugeac=colț) și *Pașa-câsla* (ferma Pașeĭ). Cel d'intâĭ sat a fost locuit numaĭ de Tătarĭ, care aŭ emigrat după rĕsboiul din 1855 și aŭ fost înlocuiți de Bulgarĭ; satul Pașa-câșla a fost fondat pe o moșie a Pașeĭ din Tulcea prin 1832. Era locuit de Turcĭ și Bulgarĭ. Turciĭ aŭ emigrat în 1862.

Hotarul amănunțit al comuniĭ: începênd de la poalele movileĭ Visterna, se îndréptă direct către S., taie délul Visterna, urmează valea Mil-Vel-alceac, trece printre satele Ciamurli-de-jos și Canlî-Bugeak, taie câmpia Tatlâ-Suhat, iezerul cel mic Golovița și stufful sĕŭ înconjurător, oprindu-se la pólele nordice ale déluluĭ Cara-Burun, de aci o ia direct către răsărit prin stuf, intră în marele iezer Golovița și după 8 km. lungime se îndréptă către N., tăind iezerul Golovița, trece printre satele Jurilofca și Pașa-câsla, de unde o ia către N.-V., taie valea Mil-Vel-Alciac, délul Buiuk-Orman-Bair, valea Ceelinchioĭ și de aci la movila Visterna.

Forma luĭ este a unuĭ patrat neregulat; lungimea perimetruluĭ este de 35 km.

Marginele comuniĭ sunt: la N. cătunul Visterna (comuna Enișala); la S. ezerul Golovița; la V. comuna Ciamurli-de-jos; la E. comuna Jurilofca.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 6.955 leĭ la venit și 6 506 la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 2.242 leĭ. Contribuabilĭ sunt 236.

Case sunt 262, bordeie 4, prăvăliĭ 5, morĭ 11, fontânĭ 169.

Instrucția publică se predă în douĕ școlĭ mixte fondate de locuitorĭ; cea din Canlî-Bugeac în 1880, a costat 5.000 leĭ; cea din Pașa-câsla reparată în 1898, a costat 1.000 leĭ; aŭ ca venit câte 10 hectare pământ; aŭ doĭ invĕțătorĭ și 120 elevĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una în cătunul Canlî-Bugeac, cu hramul Sf. Voievozĭ, clădită în 1882 de locuitorĭ, a costat 30.000 leĭ, are ca venit 10 hectare de pământ, deservită de un preot și un cântăreț; a doua în Pașa-Câșla, cu hramul Aducerea Móștelor Sf. Nicolae, e în bună stare, fondată de locuitorĭ în 1842; e deservită de un preot și un cântăreț.

Primăria din Canlî-Bugeac reparată în 1900, a costat 2.000 leĭ.

www.ziuaconstanta.ro

8. *Comuna Caraman-kioĭ* este aşeazătă pe ţĕrmul de Vest al laculuĭ Razelm, la 53 km. către S.-E. de oraşul Tulcea şi la 19 km. spre S.-E. de Babadag. Numele sĕŭ însémnă satul de la răsărit (caraman =răsărit, kioĭ =sat.) Probabil primiĭ coloniştĭ turcĭ stabiliţĭ aci eraŭ răsăritenĭ (caramanlâĭ).

Satul a fost odinioară port pe ţĕrmul Razelmuluĭ. Pe la 1850 era locuit în mare parte de Bulgarĭ şi câţĭ-va Turcĭ.

Hotarul amănunţit al comuniĭ: plecând din marginea Razelmuluĭ, la 1 km. spre rĕsărit de Jurilofca, se îndréptă către N.-V. pe la pólele délului Ivan-Bair, până în vârful Jurilofca; de aci se îndréptă puţin către N., până în dreptul satuluĭ Caraman-kioĭ pe culmea délului Caraman-kioĭ-Bair; apoĭ tăind culmea o ia către V., trece prin valea Mil-Vel-Alciac şi urcă în délul Buiuk Orman-Bair, de unde se îndréptă către N. pe muchia acestuĭ dél, până în vârful Sevri-Bair.

De aci se dirige către N.-E. pe culmile Orta-Bair, Pădurea mare şi Golovar-Bair, oprindu-se lângă vârful Enişala, de unde se îndréptă către E., taie valea Cesme-culac pe la pólele vârfuluĭ Iuk al délului Taş-Burun, trece peste délul Kasavet-Bair, intră în lacul Razelm, taie balta Piritésca şi se opresce pe marginea Mării, la locul numit Farul englez; de aci ţinênd malul Mării o ia către S.-V. până la locul numit Pahani-Hrani, de unde se îndréptă către N.-V., taie lacul Malceanu, intră în lacul Razelm şi apoĭ în linie dréptă prin el se dirige către apus până la ţĕrm, lângă Jurilofca.

Forma sa este a unuĭ poligon neregulat, al căruĭ perimetru este de 50 km.

Marginele sale sunt: la N. comuna Enişala, de care se desparte prin délurile Enişala, Golovar-Bair, Orta-Bair, Sevri-Bair; la V. cu cătunul Visterna (comuna Enişala), de care se desparte prin délul Buiuk-Orman-Bair şi cu comuna Canlî-Bugeac; la S. cu cătunul Paşa-câsla (comuna Canlî-Bugeac) şi cu comuna Jurilofca; la E. cu lacul Razelm şi cu Marea.

Suprafaţa şi populaţia, sunt arătate la plasă.

Afară de satul de reşedinţă, alte cătune n'are.

Budgetul comuniĭ are 4.319 leĭ la venit şi 4.045 leĭ la cheltuelĭ; dă un excedent mediŭ de 1.371 leĭ. Contribuabilĭ sunt 230.

Case sunt 211, bordeie 2, prăvăliĭ 2, morĭ 18, fontânĭ 126

Instrucţiunea se predă într'o şcólă mixtă fondată de locuitorĭ în 1887, are 10 hect. pămînt de cultură; e frecuentată de 76 elevĭ, are un învĕţător. Şcóla e în aceiaşĭ clădire cu primăria şi aŭ costat 11.000 leĭ.

Biserica este construită în 1845, e maĭ mult o casă de rugăciunĭ. Are hramul Sf. Gheorghe; deservită de un preot cu un cântăreţ. Ca venit are 10 hect. teren.

Căĭ de comunicaţie are: Şoseaua de la Babadag-Enişala-Caramanchioĭ-Jurilofca-Ciamurli-de-jos şi diferite drumurĭ naturale, care o pun în legătură cu comunele: Enişala, Jurilofca şi Canlî-Bugeac.

9. *Comuna Caranasuf*. E aşezată pe ţĕrmul apusan al laculuĭ Sinoe, la 47 km. de Constanţa şi la 36 km. de Babadag. Comuna se compune din douĕ sate: *Caranasuf* şi *Duimgi*, la 5 km. spre S.V., pe pârîul Duimgi.

Caranasuf însémnă Nasuf cel negru; iar Duimgi, nuntaşĭ. Cel d'întâĭ era locuit de Bulgarĭ în mare parte şi puţinĭ Turcĭ; Duimgi, de Tătarĭ, care acum aŭ emigrat.

Comuna se mărginesce la N. cu Kasap-kioĭ; la E. cu lacul Sinoe; la V. cu comuna Cogelak; iar la S. cu comuna Caraharman, din judeţul Constanţa. Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ are: 7519 leĭ la venit şi 6817 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 3,513 leĭ. Contribuabilĭ sunt 239.

Case sunt 242, hanurĭ 3, prăvăliĭ 3, morĭ 18, fontânĭ 162.

Instrucţia publică se predă în douĕ şcolĭ, câte una de fie-care sat; sunt înfiinţate de locuitorĭ; aŭ câte un învĕţător şi 82 elevĭ. Venitul a 10 hectare teren. Şcóla din Caranasuf clădită în 1881 a costat 3,300 leĭ; cea din Duimgi, în 1895, a costat 2,000 leĭ.

Primăria din Caranasuf construită în 1882 a costat 10,000 leĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Biserică sunt două: una în Caranasuf, zidită în 1873 de locuitorĭ, are hramul Sf. Metodiŭ și Ciril: ca venit are 10 hect. pămênt; e deservită de un preot și un cântăreț. Cea din Duimgi este clădită în 1870, are acelaș venit și personal ca și cea-laltă. Hramul este Buna-Vestire. La Duimgi e și o giamie cu un imam. Caranasuf este în legătură prin șoseaua vicinală cu Casapkioĭ și Peletlia; iar prin drumurĭ ordinare cu Caraharman, Tari-verde și Sariurt.

10. *Comuna Casapkioĭ*. E așezată la 6½ km. spre N. de precedenta, la 65 km. de orașul Tulcea și la 29½ de Babadag, pe cóstele apusane ale lacurilor Zmeica și Sinoe. E compusă din două sate: *Casap-kioĭ* (satul măcelarilor) și *Sariurt* (rîpă galbenă). Ambele sate aŭ fost locuite de Bulgarĭ pe la 1850.

Hotarul comuniĭ, începênd de la gura Portița, se îndréptă către V. prin lacul Razelm, prin lacul Golovița, trece prin gura Zmeica, intră în lacul Zmeica, până la pólele dêluluĭ Cara-burun; de aci se îndréptă către S.V., taie delurile Maadem-Bair și Movila-Mare, de la pólele căruia se îndréptă către S., taie délul Haidân și merge până în apropiere de satul Tari-verde; de aci se dirige către N.E., pe lângă drumul comunal Tari-Verde-Casapkioĭ, trece printre délurile Haidân și Caranasuf, de unde pe muchia celuĭ din urmă se îndréptă spre S.E., până în vârful Coba-Iuk, de aci o ia către E., taie lacul Zmeica, până la gura Pisitésca și apoĭ pe malul Mării până la Portița.

Forma sa este aceia a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lung de 55 km. Marginele sale sunt: la N. comunele Jurilofca, Canlì-Bugeac și Ceamurli-de-jos; la V. comunele Potur și Beidaut; la S. comunele Cogelac și Caranasuf; la E. Marea.

Ambele sate sunt așezate pe pârîul Sariurt.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ are 16,408 leĭ la venituri și 13,118 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 16,450 leĭ. Contribuabilĭ sunt 322.

Case sunt 295, bordeie 3, prăvăliĭ 3, morĭ 39, fontânĭ 171.

Instrucția publică se predă în două școlĭ, câte una de fie-care cătun, cu 20 hect. teren.

Aŭ doĭ învĕțătorĭ și 112 elevĭ. Școala din Casapkioĭ clădită în 1899 a costat 11,737 leĭ; cea din Sariurt n'are local propriŭ. Primăria a fost clădită în 1882 și a costat 8,000 leĭ.

Biserică sunt două: una în Casapkioĭ cu hramul Sf. Voievozĭ, clădită în 1875 și una în Sariurt cu hramul Sf. Dumitru clădită în 1884, a costat 22,000 leĭ; aŭ câte un preot și un cântăreț. Venit aŭ câte 10 hect. teren.

Drumurĭ sunt: șoseaua vicinală ce vine de la Sariurt la Casapkioĭ, pentru a duce la Caranasuf și drumurĭ naturale la Hamamgi, Sariurt, Tari-Verde și Caranasuf; alte două duc la țĕrmul lacurilor Sinoe și Zmeica.

11. *Comuna Casâmcea* (Sf. Dumitru, pe turcește), e așezată în basinul superior al râuluĭ Casâmcea și e formată din cătunele *Alifacî, Caciamac, Casâmcea, Ceauș-kioĭ* și *Chiuciuk-Kioĭ*. Depărtarea sa de Babadag este de 36 km. Se mărginesce la N. cu comuna Slava rusésca; la apus cu comunele Calfa și Dulgherul (jud. Constanța); la S. cu comuna Tocsof și la E. cu comunele Beidaut și Ciamurli-de-sus.

Ali-fac (Ali evlaviosul) e așezat la 5 km. spre N. de Casâmcea pe stânga rîuluĭ Casâmcea; Caciamac (fugar, iute la fugă) pe acelaș rîŭ, la 6 km. spre S. de Casâmcea, Ciauș-kioĭ (satul sergentuluĭ), la 1½ spre N. de Ali-facî, pe valea Saslî-cula, iar Chiuciuk-Kioĭ (satul mic), la 3 km. spre S. de Caciamac pe rîul Casâmcea. Așa dar cătunele sunt așezate în șir de la N. la S. pe valea superióră a Casâmceĭ.

Ciauș-kioĭ, Alifacî și Casâmcea eraŭ locuite numaĭ de Turcĭ în 1850, iar Ciauș-kioĭ și Chiuciuk-kioĭ, de Tatarĭ. Cea maĭ mare parte din populațiunile musulmane a emigrat.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ are la venituri 11,810 leĭ și la cheltuelĭ 11,285, cu un excedent mediŭ de 2,627 leĭ. Contribuabilĭ sunt 428.

Case sunt 439, bordeie 26, 7 cârciumĭ, 18 morĭ, 103 fontânĭ.

Invĕțămêntul se predă în 3 școlĭ: una în Casâmcea, fondată de locuitorĭ în 1886, la un loc cu Primăria și a costat 18,000 leĭ, una în Caciamac, care n'are local propriŭ și a

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

treia în Chinciuk-kioĭ, fondată de locuitorĭ în 1896, a costat 7,000 leĭ. Fie-care are 10 hectare teren ca venit; aŭ câte un învĕţător. Totalul elevilor este de 175.

Biserici sunt douĕ: una în Casâmcea cu hramul Sf. Dumitru, construită în 1900, costă 13,000 leĭ; a doua în Kiuciuk-kioĭ cu hramul Sf. Niculaie, construită în 1900, a costat 8,000 leĭ. Amândouĕ sunt zidite de locuitorĭ. Aŭ câte 10 hectare teren; sunt deservite de câte un preot şi un cântăreţ. In Kiuciuk-kioĭ este o giamie cu un hoge. Are 10 hectare pământ, ca venit.

Căile de comunicaţie, care pun în legătură comuna cu alte sate sunt: Şoseaua vicinală ce vine de la Hamamgi, Beidaut şi Sarighiol, apoĭ drumurile naturale care duc din cătunele Casâmceĭ spre Baş-Punar, Testemel, Eschi-baba, Caildere, Sarighiol, Râmnicul de sus şi de jos, Culelia, Ceatal-Orman, Terzichioĭ, Dulgherul, Curudgea şi Kalfa.

De acéstă comună aparţin şi satele dispărute: *Siliştea, Saxancula* şi *Turbencea,* aşezate la 1 km. spre N. de Casâmcea. Acestea aŭ fost distruse de incendiŭ, iar locuitoriĭ s'aŭ respândit.

12. *Ciamurli de jos.* Comună aşezată la vârsarea rîuluĭ Slava, la 18 km. spre S. de Babadag, în stânga şoseleĭ Babadag-Constanţa. Se compune din douĕ cătune: *Ciamurli* (Nămolósa) şi *Caugagi* (Bătăuş), acesta din urmă aşezat pe stânga rîuluĭ Slava, în sus la 8 km. de Ciamurli de jos.

Satul Ciamurli a fost locuit numaĭ de Bulgarĭ în 1850; Caugagi s'a format în urmă, cam pe la 1858.

Comuna se mărgineşte la N. cu oraşul Babadag, la V. cu Ciamurli de sus, la E. cu Canli-Bugeac, la S. cu lacul Goloviţa şi cu comuna Casapchioĭ.

Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ are 6,888 leĭ la venituri şi 6.065 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 4,116 leĭ. Contribuabilĭ sunt 250.

Case sunt 201, prăvăliĭ 1, morĭ 18, fontânĭ 159.

O singură şcoală este în satul Ciamurli de jos, fondată în 1897 de comună, a costat 10,000 leĭ, are ca venit 10 hectare de pământ; are un învĕţător şi 57 elevĭ. In Caugagi e o şcoală bulgară. Primăria a fost construită în 1882, a costat 10,000 leĭ.

Biserică, una în Ciamurli de jos, cu hramul Adormirea Maiciĭ Domnuluĭ; clădită în 1866, are 10 hectare teren ca venit; e deservită de doĭ preoţĭ şi un cântăreţ.

Căile de comunicaţie sunt: Şoseaua naţională Babadag-Constanţa; şoseaua vicinală ce vine de la Canlî-Bugeac, trece prin Ciamurli de jos şi duce în şoseaua mare; maĭ sunt 3 drumurĭ ordinare, care duc la Babadag şi Visterna; iar de la Caugagi e un drum care vine din şoseaua mare pe valea Slaveĭ, pentru a duce la satul Slava rusésca, alte 3 drumurĭ duc la Ciamurli de sus, Camena şi Babadag.

13. *Comuna Ciamurli de sus.* Coprinde tot terenul între rîul Slava-rusă la N.-E. şi pârîul Beidaut. Cătunul de reşedinţă *(Ciamurli de sus)* e aşezat aprópe de isvorul pârîuluĭ Poluru, la 19 km. către S.-V. de Babadag, în drépta şoseleĭ Babadag-Constanţa. El se numia înainte *Ieni-kazak* (Cazaciĭ-noĭ) şi era locuit de cazacĭ zaporojenĭ, carĭ aŭ emigrat înaintea rĕsboiuluĭ din 1855 şi aŭ fost înlocuiţĭ de Bulgarĭ. Afară de cătunul de reşedinţă, comuna maĭ cuprinde următórele 4 cătune: *Camena,* pe pârîul cu acelaş nume, afluent al rîuluĭ Slava, la 6½ km. spre N. de Ciamurli de sus, era locuit de Bulgarĭ şi puţinĭ Turcĭ în 1850; Turciĭ aŭ emigrat toţĭ; posiţia acestuĭ sat este încântătóre, înconjurat de pădurĭ. *Eschi-baba* (eschi = vechiŭ, baba = tată; tată bătrân) la 5 km. spre V. pe valea cu acelaş nume, era locuit odinioară numaĭ de Turcĭ, carĭ acum aŭ emigrat, lăsând loc Bulgarilor; *Hagi-Omer* la 15 km. spre N.-V. pe valea Hagi-Omer, pe drumul Babadag-Hârşova, la hotarul judeţuluĭ Tulcea, e înconjurat de pădurĭ şi viĭ, era locuit numaĭ de Turcĭ odată, acum aŭ emigrat şi în fine cătunul *Testemel,* la isvorul rîuluĭ Beidaut, la 7 km. spre N.-V., era locuit de Tătarĭ, acum emigraţĭ.

Comuna se mărginesce spre N. cu Slava-rusă, spre E. cu Ciamurli de jos, spre V. cu jud. Constanţa (comuna Calfa), iar spre S. cu comuna Beidaut.

Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuneĭ are 14.781 leĭ la venit și 13.925 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 4282 leĭ. Contribuabilĭ sunt 401.

Case sunt 385, bordeie 6, prăvăliĭ 4, morĭ 34, fôntânĭ 170.

Instrucția publică se predă în cincĭ școlĭ; câte una în fie-care cătun, ele sunt fondate de Stat, fie-care are venit câte 10 hectare teren.

Sunt cincĭ învĕțătorĭ și 189 elevĭ. Numaĭ școla din Ciamurli-de-sus are local propriu, clădit în 1898, a costa, 21.438 leĭ.

Primăria a fost clădită în 1883 și a costat 10.000 leĭ.

Bisericĭ sunt treĭ: una în Ciamurli-de-sus cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în anul 1875; una în Eschi-Baba, cu hramul Metodiŭ și Ciril și una în Camena cu hramul Sf. Mina. Aceste două din urmă sunt case de rugăciunĭ.

Fie-care are câte 10 hectare pământ, câte 1 preot și câte un cântăreț.

In Testemel se află o giamie cu un imam.

Afară de șoseaua vicinală, care vine de la Hamamgi și duce la Eschi-Baba, maĭ sunt și drumurĭ comunale ce duc la Slava, Caugagi și spre Hagi-Omer.

14. *Ciucurova.* Comună rurală așezată pe cursul superior al rîuluĭ Slava-cerkezéscă, la 16 km. spre N.V. de orașul Babadag. Nu are alte cătune.

A fost un sat vechiŭ rusesc; numele sĕŭ însémnă grópă și ar trebui zis: Cicurova = Gropenĭ. Are poziție fórte frumósă.

Hotarul amănunțit al comuneĭ este: Plecând din vârful Sivri-Tepe (al déaluluĭ Bac-ceauș), se îndréptă spre S.E. printre délurile Jidini și Pelitu, până la vârful Jidini; de aci apucă către S. pe la pólele déluluĭ Jidini, taie valea Jidini, urméză puțin valea Căluga-ruluĭ, pe care o părăsesce pentru a tăia rîul Slava-cerkezéscă, numită în acéstă parte valea Ciucurova, printre satele Ciucurova și Slava-cerkezéscă, urcă délul Ciucurova; urméză către V. muchia acestuĭ dél, până în dreptul satuluĭ Ciucurova; de aci o ia către S.V. pe drumul comunal Ciucurova-Topolog, taie valea Kirișliva, urcă délul Baș-Punar și dă la hotarul județuluĭ Constanța (comuna Topolog).

O ia apoĭ către N.V. pe muchia déluluĭ Baș-Punar, trece peste délul Kirișliva și se opresce în délul Topolog, de unde o ia către N.E. pe la pólele déluluĭ, taie pârîul Armanceșme (Slava-cerkezéscă), valea Atmagea, valea Dulgherul, până în dreptul satuluĭ Atmagea, de unde o ia către E. pe muchia déluluĭ Bac-ceauș, până în vârful Sivri-Tepe.

Forma hotaruluĭ este aceia a unuĭ trapez neregulat; lungimea perimetruluĭ de 44 km.

Marginele comuneĭ sunt: la N. și N.V. comuna Atmagea, de care se desparte prin délul Bac-ceauș, valea Dulgheruluĭ și délul Topolog; la V. comuna Topolog (jud. Constanța) despărțită prin délul Baș-punar; la S. și E. comuna Slava-rusă, despărțită prin délul Ciucurova și valea Călugăruluĭ; la N.E. comuna Baș-kioi despărțită prin délul Pelitu. Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Budgetul comuneĭ are 4277 leĭ la venituri și 4247 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 273 leĭ. Contribuabilĭ sunt 185.

Case sunt 156, bordeie 7, prăvăliĭ 2, morĭ 1, fôntânĭ n'are.

In comună se află o școlă fondată în 1881 de locuitorĭ, costă 3000 leĭ, are venit 10 hectare pământ. Are un învĕțător și 66 elevĭ. Primăria clădită în 1893, a costat 4.000 leĭ.

Biserica este de lemn, ortodoxă-ruséscă, e zidită în 1820 de un óre-care Naum. E deservită de 2 preoțĭ și 2 cântărețĭ. Are 10 hectare teren.

Comuna a fost fondată în 1765 de un óre-care Naum. La 1832 aŭ venit aci nisce familiĭ turcescĭ, care certându-se cu Rușiĭ deja existențĭ, Turciĭ aŭ fost mutațĭ în comuna Topolog din ordinul caimacamuluĭ din Babadag. In 1862 aŭ venit Germaniĭ, care căutară a goni pe Rușĭ, cearta lor s'a terminat în 1882. Germaniĭ aŭ aci o biserică a lor.

Tătariĭ aŭ o giamie cu un imam.

Căile de comunicație sunt în teren natural: drumul ce vine de la Topolog pentru a duce prin Baskioi la Tulcea, apoĭ drumul ce vine de la Urumbeĭ, de la Atmagea, de la Baș-punar, de la Slava-cerkezéscă, de la Slava-ruséscă și Camber. E în proiecție șoseaua de la Hârșova pe la Ciucurova spre Bașchioi.

www.ziuaconstanta.ro

15. *Comuna Cogelac* compusă din 3 cătune: *Cogelac*, *Inan-cesme* și *Tariverdi*. E aședată în basinul superior al pârîuluĭ Duimgi, la 78 km. de orașul Tulcea și la 46 km. de Babadag. Când se simția nevoie, județul Tulcea se împărția în 6 plășĭ, care pe lângă cele știute maĭ eraŭ încă două: Isaccea și plasa Istrul, a căreĭ reședință era la Cogelac și coprindea comunele Beidaut, Caranasuf, Casapkioi, Casâmcea, Ciamurli-de-sus, Cogelac, Potur și Toxof. Plasa Istrul s'a desființat, iar reședința s'a mutat la Babadag.

Satul Cogelac este aședat pe pârîul Cogelac, afluent al luĭ Duimgi; numele săŭ este tătăresc și vine probabil de la numele propriŭ «Gogi», pe care il purtaŭ Tătariĭ, care aŭ fondat satul acum 100 anĭ. Eĭ aŭ emigrat după rĕsboiul din Crimeia și aŭ fost înlocuiți cu Germanĭ.

Inan-Cisme (Inan = credință; Cișme = fôntână), a fost sat tătăresc întemeiat de Demir-Bey, tatăl luĭ Giura-Pașa, care a avut de fiŭ pe Ali-Beĭ. Acesta era unicul și cel maĭ mare proprietar de moșie din jud. Tulcea în 1879. La Inan-Cisme se afla la acéstă dată ruinele palatuluĭ luĭ Giura-Pașa și mormintele membrilor familieĭ Tribuluĭ tătăresc Cobailĭ, din care se trăgea și Ali-Bey. Mormintele luĭ Giura-Pașa și Demir-Bey aŭ fost de tótă frumusețea. Cu retragerea Turcilor și Tătarilor în rĕsboiul din 1877—78, Bulgariĭ aŭ sfărâmat piatra mormîntuluĭ luĭ Giura-Pașa, pe care era scris epitaful acestuĭ descendinte al mârzalelor Cobailĭ.

Tari-verdi (Tahri = a tot puternic, verdi = a dat), așezare tătăréscă tot din tribul Cobailĭ. Aicĭ era în 1879 reședința luĭ Ali-Bey și conacul luĭ. Acesta a fost ultimul descendinte Cobail, strănepotul luĭ Giura-Pașa și se iscălea Ali-Bey-Bini-Giura-Pașa (*Const. Scheletti*. Literatorul, anul 1883, No. 11 și 12, pag. 656).

După plecarea Tătarilor, satul Inan-Cișme a fost ocupat de Bulgarĭ, iar Tari-Verde de Germanĭ.

Satul Tari-verdi a urmat în totul sórta Cogelaculuĭ. El e aședat la 2 km. spre E. de Cogelak, pe șoseaua Babadag-Constanța. De Cogelac ține și localitatea isolată *Cainac-Baș* (cainac = isvor, baș = cap).

Hotarul amănunțit al comuneĭ este: Plecând de la pólele movileĭ Joc, situată pe o înălțime a déluluĭ Râmnic-Bair, se îndréptă către S. pe muchia déluluĭ Râmnic-Bair, taie délul Iarîm-Iuk, de unde o ia spre S.V., pe lângă drumul Inan-Cișme-Toxof, până aprópe de *câșla luĭ Țițeĭ;* de aci se îndréptă către S., trece prin vârful Buiuk-Cogelac-Tepe și ajunge la hotarul județuluĭ Constanța (Cavargik).

Urméză apoĭ acest hotar, taie văile Aliculac-Dere și Alciac-Dere, de unde se ridică spre N.E., paralel cu șoseaua națională Tulcea-Constanța, până pe muchia déluluĭ Cascalâk-Bair, urméză acéstă muchie spre S.E., iar de la un vârf al sĕŭ, cotat 115 m., se îndréptă către N., taie pârîul Duimgi printre satele Tari-verdi și Duimgi, dă în șoseaua națională Tulcea-Constanța, de unde o ia puțin către N.V., apoĭ către N.E., pe lângă drumul Tari-verdi-Potur, taie délul Haidân, până în dreptul satuluĭ Sariurt, de unde o ia spre V. pe la pólele déluluĭ Haidân și taie valea Hagi-Avat.

Forma generală a conturuluĭ este a unuĭ trapez lung de 50 km.

Marginele comuneĭ sunt: la N. comunele Beidaut și Poturu; la E. comunele Caranasuf și Casapkioĭ; la V. comuna Toxof și la S. jud. Constanța.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 437, prăvăliĭ 5, morĭ 10, fântânĭ 279.

Budgetul comuneĭ este de 14.614 leĭ la venituri și 10.855 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 18.791 leĭ în mediŭ. Contribuabilĭ sunt 881.

Instrucția publică se predă în 3 școlĭ: cea din Cogelac fondată în 1880, cea din Inan-Cișme în 1889, cea din Tari-verdi în 1892. Fie-care are 10 hectare teren ca venit, și câte un învățător. Școlarĭ sunt 148. Numaĭ la Cogelac, școla are clădire proprie, care s'a început a se reconstrui în 1900 și va costa 22.000 leĭ. Primăria clădită în 1883 și a costat 20.000 leĭ.

Biserică ortodoxă este numaĭ la Inan-Cișme, cu hramul Inălțarea Domnuluĭ, clădită în 1892, costă 16.000 leĭ, are un preot și un cântăreț; ca venit 10 hectare teren. In Co-

www.ziuaconstanta.ro

gelak și Tari-verdi sunt câte o casă de rugăciuni; germanii sunt protestanți. In Cogelac e și o giamie cu un imam.

Căile de comunicație sunt numeróse și strĕbat comuna în tóte sensurile. Maĭ intâiŭ este șoseaua națională Tulcea-Babadag-Constanța, apoĭ drumurile naturale ce duc la: Beidaut, Potur, Casap-kioĭ, Toxof, Seremet, Cavargic și Peletlia.

Maĭ e și șoseaua vicinală Tariverdi-Cogelac.

16. *Comuna Congaz* așezată pe rîul Telița, la 12 km. spre N. de Babadag, pe șoseaua Tulcea-Babadag, în dreptul movileĭ Deniz-Tepe; afară de satul de reședință maĭ coprinde alte douĕ cătune: *Hagilar* la 5 km. spre N.V. pe pârîul Hagilar, la pólele movileĭ Deniz-Tepe și *Satul-Noŭ* la 7 km. spre S.V., la vărsarea Taițeĭ în balta Toprac-Kiopru.

Congaz, al căruĭ nume însémnă satul gâștilor, era locuit de Tătarĭ prin 1850; eĭ au emigrat după rĕsboiul din Crimeia, ca și ceĭ din Hagilar, care se zice 'și-ar trage numele de la maĭ mulți Turcĭ Hagiĭ. Dar, în limba turcă, însémnă sat mic.

Satul-Noŭ a fost locuit de Românĭ, carĭ și astăzĭ se găsesc locuind.

Numele săŭ era Bedje, care însémnă cort.

Comuna se mărginesce la N. cu Cataloĭ; la E. cu Agi-ghiol și Sarikioĭ; la S. cu Zebil și Babadag; iar la V. cu Armutli și Nalbant.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 365, bordeie 3, prăvăliĭ 3, morĭ 16, fontânĭ 150.

Budgetul comuneĭ este de 9.531 leĭ la venit și 9.065 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent mediŭ de 2.330 leĭ. Contribuabilĭ sunt 560.

Școlĭ sunt treĭ, în fie-care sat câte una, fondate de comună, aŭ câte 10 hect. pământ, 3 învĕțătorĭ și 168 elevĭ. Numaĭ în Satul-Noŭ școla are local propriŭ, clădit în 1898 și a costat 16.000 leĭ.

Bisericĭ sunt 3: una în Congaz cu hramul Nașterea Maicii Domnuluĭ, a doua la Hagilar, zidită de locuitorĭ în 1858, are hramul Adormirea, acum se reconstruesce o biserică nouă, care va costa 27.000 leĭ, a treia în Satul-Noŭ cu hramul Intrarea în Biserică, a fost clădită în 1894 și a costat 9.000 leĭ. Fie-care are câte 10 hectare teren. Sunt deservite de treĭ preoți și tot atâția cântăreți.

Căile de comunicație sunt: Calea națională Tulcea-Babadag-Constanța.

Congaz este punctul de convergență al drumurilor comunale ce vin de la Zebil, Sarichioĭ, Sabangeak, Agi-ghiol, Eni-kioĭ, Frecățeĭ, Nalbant, Baș-kioĭ și Camber.

17. *Comuna Enișala* este așezată între lacurile Babadag și Razelm, la 6 km. spre răsărit de orașul Babadag, pe șoseaua vicinală ce vine de la Babadag, pe la Enișala, Caramanchioĭ, Jurilofca, Pașa-Câsla, Canlâ-Bugeac, Ciamurli-de-jos la Hamamgi.

Comuna coprinde douĕ cătune: *Enișala* (noul pământ sfânt), care ca și *Visterna* aŭ fost locuite de multă vreme de Românĭ; acesta din urmă este așezat la 4 km. spre S.V. de satul de reședință, pe valea Ceairelor.

Se mărginesce la N. cu Sarichioĭ și Zebil; la V. cu Babadag; la S. cu Caramanchioĭ și Jurilofca; iar la răsărit cu lacul Razelm.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 150, bordeie 1, prăvăliĭ 2, morĭ 7, fontânĭ 21.

Budgetul comuneĭ este de 3.457 leĭ la veniturĭ și 3.191 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent mediŭ 1.329 leĭ. Contribuabilĭ sunt 164.

Comuna are o singură școlă la Enișala, clădită la 1883, a costat 4.000 leĭ, are un învĕțător și 77 elevĭ; posedă venitul a 10 hectare teren. Localul primărieĭ se construesce și va costa 3.000 leĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una la Enișala, începută în 1897, va costa 30.000 leĭ, are hramul Sf. Treime și a doua în Visterna cu hramul Sf. Ion. Fie-care are câte un preot și un cântăreț; ca venit are 10 hectare pământ fie-care.

Comuna este așezată pe șoseaua vicinală ce vine de la Babadag, are drumuri naturale, care pun în legătură ambele sate cu Caramanchioĭ, Jurilofca, Pașa-Câsla, Canlâ-

www.ziuaconstanta.ro

Bugeac și Ceamurli-de-jos. Altele duc pe țărmul lacului Razelm la Insula Cazil-Cum și la Capul Iancina, cum și drumul ce duce la cetățuia Eraclea [1]).

[1]) La un km. spre răsărit de satul Enișala, pe vîrful unuĭ mamelon de piatră jurasică, staŭ și acum în picióre ruinele uneĭ vechĭ cetățuĭ, Heraclea.

Posițiunea sa, pe țèrmul lacului Razelm, în fața gurĭĭ Portița, arată că ea a fost construită ca apărare vechiului golf Halmyris, după cum e și părerea eruditului geolog K. F. Peters (loc. cit. p. 141).

Este fórte posibil, ca cetățuia să fi fost construită pe timpul împăratului Bizantin, Heraclius (610—641 d. Chr.), de la care a moștenit numele; totuși nicĭ un autor nu vorbesce despre ea.

După căderea Imperiului, Heraclea a fost ocupată de Genovezĭ, carĭ aŭ reconstruit-o; numirea s'a păstrat, cu tóte năvălirile barbare, chiar și sub Turcĭ, care în timpul stăpânirii lor aŭ schimbat aprópe tóte numirile.

In starea de astăzĭ, cetatea are forma unuĭ poligon cu 7 laturĭ neegale. Cea maĭ lungă este laturea de apus, unde zidul este de tot dărîmat; lungimea acesteĭ laturĭ este de 60 metri, grosimea ziduluĭ la temelie de 3 metri; a fost construită din piatră cu mortar. La jumătatea acesteĭ lature și în afară, se află un turn de pază, lat de 2 metri De acéstă parte, atacul cetățiĭ era imposibil, de óre ce la piciorul ziduluĭ stânca e tăiată natural drept în jos, până la 70 metri adâncime.

Latura de Nord privesce spre lacul Razelm, ale căruĭ ape băteaŭ odinióră la piciorul stâncii, pe care e construită acéstă latură; și pe aci decĭ atacul devenia imposibil, de óre ce înălțimea d'asupra nivelului apeĭ este de 115 metri.

Douĕ turnurĭ eraŭ de acéstă parte: unul la unghiul format de latura vestică cu cea de Nord, iar al doilea la jumătatea laturiĭ de nord, ce era lungă de 40 metri. Forma turnurilor era pătrată, de 5 pe 2½ metri de latură.

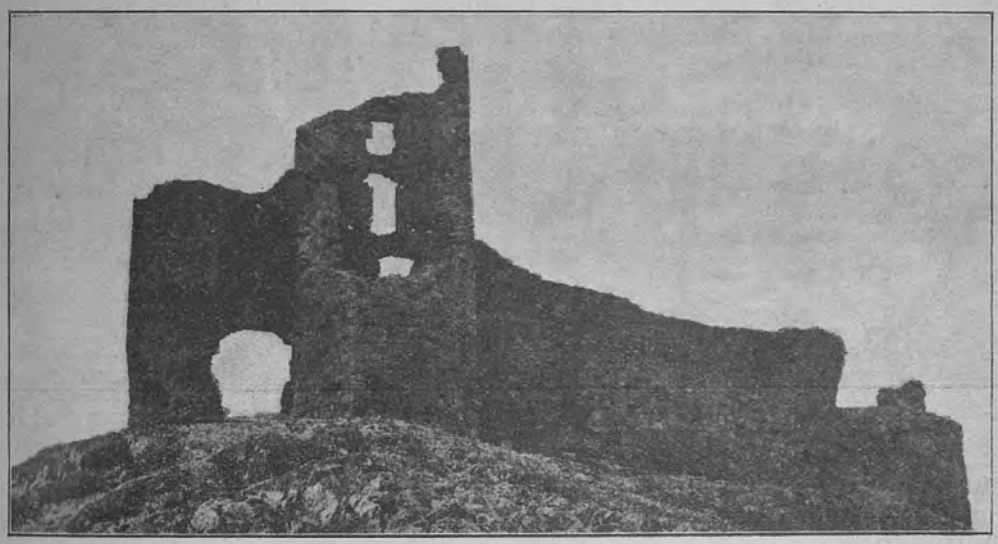

Fig. 53. — Ruinele de la Enișala. Vederea porții principale.

Intrarea în cetate se făcea pe două porțĭ: una la Nord și alta la Sud; una în prelungirea celeĭ-l'alte și în direcție paralelă laturiĭ de Vest la 5 metri depărtare.

Latura de Est, e compusă din treĭ părțĭ, fie-care de câte 10 metri, îmbinate între ele sub unghiurĭ de 160°. La fie-care colț și în afară era câte un turn de pază de forma unuĭ poligon cu 6 laturĭ, din care cea maĭ lungă (de 7 metri) făcea parte din încingătórea cetățuieĭ; cele-l'alte de câte 3 metri, frânte sub unghiurĭ de 150°—160°.

Zidul este ras până în temelie de partea răsăriténá. Accesul de către acéstă parte este maĭ înlesnicios; stânca coboră în pante line la o șea formată de povîrnișul unuĭ al doilea mamelon (dealul gras), la 300 metri departe de cel d'întâiŭ.

Cea maĭ bine păstrată este latura de miază-nópte, unde se află și poarta principală a cetățuieĭ, lângă care e un turn de pază de forma celor maĭ sus descrise.

Pórta are 3 m. lărgime, pe 4 m. înălțime; lângă ea se află turnul.

Intrarea în el se face pe o pórtă 'naltă de 7 metri și largă de 2 m.; ea este făcută în păretele încinteĭ, către interiorul cetățiĭ.

Inălțimea turnuluĭ este de 10 metri d'asupra ziduluĭ înconjurător, care era 'nalt de 5 metri. Totuși din turn lipsesce de la partea superióră, așa că nu se póte sci înălțimea luĭ de altă dată. Turnul are în

www.ziuaconstanta.ro

18. *Comuna Jurilofca.* Aşezată pe ţĕrmul N.V. al laculuĭ Golovița, la 20 km. departe de Babadag, se compune dintr'un singur sat, *Jurilofca*, locuit din vechime de Bulgarĭ, Tătarĭ şi câţĭ-va Ruşĭ. Tătariĭ aŭ emigrat şi aŭ fost înlocuiţĭ de Lipovenĭ. Numele seŭ se spune, că ar veni de la acela al înfiinţătoruluĭ, Jurilca.

Se mărginesce la N. cu comunele Enişala, Caramanchioĭ şi cu lacul Razelm; la apus cu Canlâ-Bugeac; la S. cu iezerul Golovița; iar la răsărit cu Marea-Négră. Suprafața şi populaţia sunt arătate la plasă.

Satul este fórte regulat şi are înfăţişarea unuĭ orăşel curat.

Are importante cherhanale, care altă dată se alimentaŭ cu peştele prins în Razelm şi lacul Golovița, chiar şi acum se maĭ prind Chefalĭ şi Cambule (o specie de Pleuronectes).

Chefaliĭ de Jurilofca se trimet şi la Bucurescĭ, sub numele de licurinĭ de Constantinopol.

La Jurilofca este şi un centru fórte însemnat de export al icrelor negre şi al peşteluĭ afumat; între altele, maĭ importantă este afumătoria luĭ Sava Zaharia [1]). Case sunt 416, prăvăliĭ 4, morĭ 15, fontânĭ 17.

Budgetul comuniĭ este de 11,936 leĭ venituri şi 10,638 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent în mediŭ de 6,490 leĭ. Contribuabilĭ sunt 440.

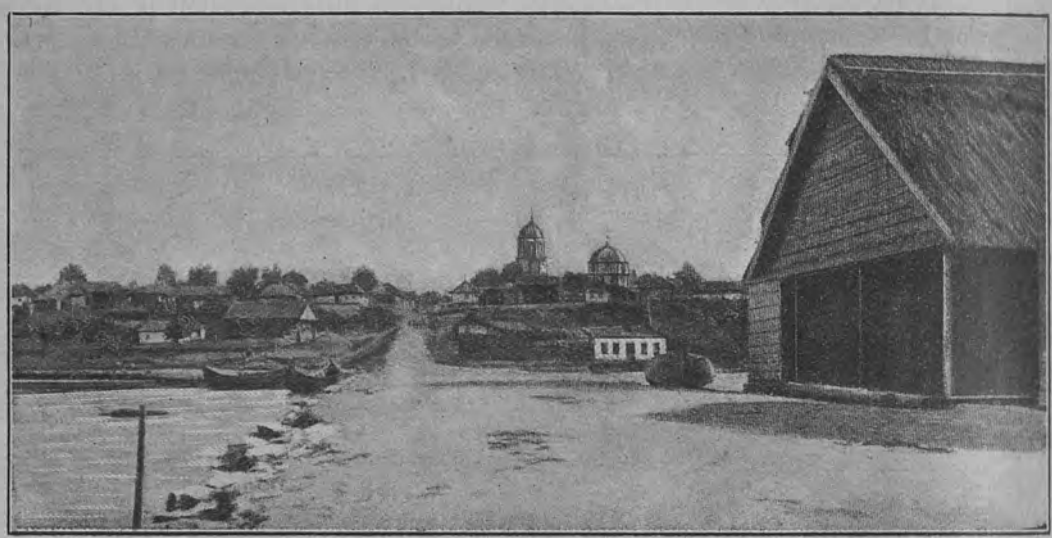

Fig. 54. — Jurilofca vĕzută de la Cherhanale. (După Licherdopol).

Jurilofca are o biserică lipovenéscă, clădită în 1871, are venit 10 hect. teren; e deservită de 2 preoţĭ, un diacon şi un cântăreţ; se oficiază rusesce. Are hramul Înălţarea Sf. Crucĭ (Rus. Pacro).

Lipoveniĭ aŭ o şcólă a lor.

Şcólă românéscă nu există. Primăria construită în 1883, a costat 10,000.

Comuna e aşezată pe şoseaua ce plécă de la Babadag, pe la Enişala, Caramanchioĭ, pentru a da în şoseaua mare naţională la Hamamgi. Afară de acésta, maĭ sunt diferite drumurĭ comunale, carĭ duc la Babadag, Visterna şi Enişala.

19. *Comuna Nalbant.* Se compune din douĕ sate: *Nalbant şi Trestenic.* E aşezată în

---

prelungirea uşiĭ de intrare, două ferestre: cea inferióră, 'naltă de 5 metri şi lată de 2 m., cea de d'asupra eĭ e pătrată de 0m,50 pe latură.

Lungimea feţeĭ interióre a turnuluĭ este de 10 metri; cele din afară aŭ câte 3 metri lungime. Grosimea zidărieĭ turnuluĭ este de 1m,50.

In fine pentru a termina descripţia acesteĭ bine aşezate şi bine fortificate cetăţĭ, lângă turnul porţiĭ de Sud, există în interior o grópă căptuşită cu piatră, care se zice că ar corespunde pe sub pământ cu o altă cetăţuie ce se zice a se fi aflat pe vârful Consul de lângă satul Armutlia, aceia ce este puţin de crezut.

[1]) *Licherdopol*, op. cit. p. 27.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Pasinul rîuluĭ Telița, la 20 km. spre N.V. de Babadag, iar la 3 km. în sus pe rîu este Trestenicul. Nalbant, pe turcește potcovarul, e un vechiŭ sat românesc, fondat de Mocanĭ și Moldovenĭ în secolul trecut. O parte din populație a format în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia și satul Trestenic, de óre-ce nu figuréză pe harta luĭ I. Ionescu din 1850.

Se mărginesce la N. cu comuna Telița; la S. cu comunele Armutlia și Baș-kioĭ; la V. cu comuna Alibeĭ-kioĭ; iar la E. cu Frecățeĭ și Congaz. Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 225, bordeie 34, cârciumĭ 2, fontânĭ 15, morĭ 5.

Budgetul comuniĭ este de 4,392 leĭ la venit și 3,801 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent în mediŭ de 1,956 leĭ. Contribuabilĭ sunt 267.

In comună e o singură școlă clădită de locuitorĭ în 1882, cu 1 învĕțător și 69 elevĭ; are ca venit 10 hect. pămênt. A costat 8,000 leĭ. Local de primărie n'are.

Biserică este una în Nalbant, clădită în 1890 de locuitorĭ și a costat 16,000 leĭ, are hramul Sf. Haralambie; e deservită de doĭ preoțĭ și 2 cântărețĭ. Are 10 hect. pământ.

In Nalbant e și o giamie cu un imam.

Comuna Nalbant e așezată la 6 km. spre N. de șoseaua vicinală Babadag-Başkioĭ și pe șoseaua Cataloĭ-Ortachiuĭ. Tot din Nalbant maĭ pornesce o șosea spre Basachioĭ și Ciucurova.

De acéstă comună ține și locuința isolată numită *Teke-Trestenic* (Teke înseamnă mănăstirea dervișilor, o sectă religiósă de călugărĭ otomanĭ, care se învârtesc în loc până cad jos în spasmurĭ). Probabil aci a fost o asemenea mănăstire saŭ maĭ bine o casă de rugăciune. E așezată la 2½ km. spre N.V. de Trestenic.

20. *Comuna Ortakioĭ*. Așezată în basinul de mijloc al Taițeĭ, în punctul unde rîul face un unghiŭ aprópe drept de la N.S. către V.E. și pe șoseaua ce duce de la Babadag la Măcin, la 26 km. spre N.V. de Babadag; comuna se compune din douĕ sate: *Orta-kioĭ* (orta = de mijloc, kioĭ = sat) și *Dautcea* (satul luĭ Daud). Amândouĕ aceste sate eraŭ locuite maĭ mult de Turcĭ prin 1850, în Orta-kioĭ eraŭ și Românĭ. Dautcea e așezat la 2 km. spre S.E. de Ortakioĭ, pe rîul Taița, la pólele munteluĭ Consul.

Se mărginesce la N. cu comuna Balabancea; la E. cu Alibeĭ-kioĭ; la V. cu Cârjelarĭ și la S. cu Atmagea.

Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 130, bordeie 22, cârciumĭ 2, morĭ 1, fontânĭ 37.

Budgetul comuniĭ este de 5,066 leĭ la venitur̆ 4,750 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 1,579 leĭ. Contribuabilĭ sunt 150.

Școlă are una în Ortakioĭ, (n'are local propriŭ), cu 10 hect., 1 învĕțător și 47 elevĭ. Primăria construită în 1899 a costat 9,600 leĭ.

Biserică, una în Ortakioĭ cu hramul Sf. Gheorghe, cu 10 hect., 1 preot și un cântăreț. Clădită de locuitorĭ; e maĭ mult o casă de rugăciune. În fie-care sat se află câte o giamie cu câte un imam.

Afară de șoseaua vecinală Babadag-Măcin, maĭ sunt drumurile comunale, care pun în legătură satele cu comunele învecinate: Balabancea, Meidanchioĭ, Ac-cadân, Alibeĭ-chioĭ, Atmagea și Homurlar.

21. *Comuna Potur*. Este așezată în basinul inferior al rîuluĭ Beidaut, aprópe de vărsarea luĭ în lacul Golovița, pe șoseaua Babadag-Constanța, la 21 km. spre Sud de Babadag. Comuna se compune din douĕ sate: *Hamamgi* (băiaș) și *Potur* (un fel de pantalonĭ turcești numițĭ și în românesce «poturĭ»). Ambele sate eraŭ locuite pe la 1850 de Bulgarĭ, ca și acum. Hamamgi e așezat 4 km. la Nord de Potur, la încrucișarea șoseleĭ naționale Babadag-Constanța, cu șoseaua vecinală de la Ciamurli de sus la Poturu.

Hamamgi se zice a fi fost fondată de locuitoriĭ Dumitru Exar, Cosguliŭ și moș Stoiu Dimitroĭ, la pólele celor 3 movile din apropierea satuluĭ și că maĭ pe urmă locuitoriĭ s'aŭ mutat în satul părăsit numit *Juciuucuzi*, căruia 'ĭ-a dat numele Hamamgi.

Se mărginesce la N. cu Ciamurli de sus și de jos, la V. cu comuna Beidaut; la S. cu comunele Casapkioĭ și Cogelak; iar la E. cu lacul Golovița. Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

www.ziuaconstanta.ro

Case sunt 219, prăvălii 3, morĭ 17, fontânĭ 17.

Budgetul comuniĭ este 7.336 leĭ la venituri și 6.768 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 2,840 leĭ. Contribuabilĭ sunt 197.

Școlĭ sunt douĕ: cea din Hamamgi fondată de locuitorĭ în 1890, costă 4.000 lei, cu zece hectare pământ, 1 învĕțător și 79 elevĭ. Cea din Potur are 10 hectare pământ 1 învĕțător și 43 elevĭ, a fost clădită în 1880, și a costat 5.000 leĭ.

Primăria a fost construită în 1883 și a costat 4.000 leĭ.

Biserici de asemenea douĕ: cea din Hamamgi cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, clădită în 1860 de locuitorĭ, are un preot și 2 cântăreți; ca venit, 10 hectare pământ; cea din Potur clădită în 1891 de locuitorĭ, și a costat 20.000 leĭ, are hramul Sf. Apostoli, are 1 preot, 1 cântăreț și 10 hectare teren.

Afară de șoselele de care am vorbit, sunt drumurĭ naturale care pun în legătura cele douĕ sate cu cele învecinate adică: Sariurl, Inan-cesme, Râmnicul de sus, Eschi-baba și Ciamurli.

De la Hamamgi maĭ plécă spre V. o șosea vecinală ce duce pe la Ceamurli de sus, Beidaut, Sarighiol spre Casâmcea.

De acéstă comună ține și ruinatul sat *Hagi-Avat,* locuit de Bulgarĭ prin 1850; póte că purta numele de *Turchiiciamila*, probabil *Ciamurli Turcesc.*

22. *Comuna Sarichioĭ.* Așezată pe țĕrmul apusan al laculuĭ Razelm, la 12 km. spre N.E. de Babadag și la 22 spre S.E. de Tulcea; comuna se compune numaĭ dintr'un sat,

Fig. 55. — Șcóla din Sarichioĭ. (După Licherdopol).

fórte frumos, curat și regulat construit. Primăria și șcóla din Sarichioĭ pot rivaliza cu multe primăriĭ și șcóle bune din unele orașe ale Românieĭ trans-danubiene.

Aci ca și la Jurilofca sunt viĭ vestite pentru strugurii lor, maĭ ales pentru mâncare, cu tóte că și vinul lor e fórte mult apreciat.

După o legendă, o corabie care pe lângă alte mărfurĭ avea și viță, s'a ĭmisipat în apropierea Jurilofceĭ. Locuitoriĭ acestuĭ sat, toțĭ pescarĭ, aŭ zărit acea corabie, al cărei echipaj vorbia o limbă necunoscută lor. Corabia stând în mare maĭ mult timp, Jurilofceniĭ duceaŭ ómenilor din echipaj d'ale mâncăriĭ, în schimbul cărora eĭ le da mărfurĭ, între care și viță, care s'a sădit în Jurilofca, de unde s'a rĕspândit în satele vecine [1]). Se zice, că ar fi viță de Bordeaux.

Numele Sarichioĭ însémnă satul galben. Hotarul amănunțit: plecând de la pólele movileĭ Toc-simiu se îndréptă spre S., până în valea Cazangia, o urméză cât-va timp o

[1]) *Licherdopol.* op. cit. p. 33.

www.ziuaconstanta.ro

părăsesce pentru a se opri în golful laculuĭ Razelm numit Cotu, de aci o ia direct către răsărit intrând în ezerul Razelm, până la o óre-care distanţă, de aci către N.V. până dă la fĕrm, trece printre satele Sabangi şi Sarichioĭ, pe la pólele déluluĭ cu pomĭ, taie «drumul pădurilĭ», valea Cazangia, până la movila Toc-simiu.

Forma este aceia a unuĭ triunghiŭ dreptunghiŭ; lungimea perimetruluĭ este de 85 km.

Se mărginesce la N. cu cătunul Sabangi (com. Agi-ghiol); la V. cu comunele Cataloĭ şi Congaz; la S. cu comuna Zibil şi la E. cu lacul Razelm. Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă.

E cel maĭ populat sat din Dobrogia.

Lipoveniĭ aŭ venit din Rusia, în urma persecuţiunilor religióse din secolul trecut şi s'aŭ aşezat în Sarichioĭ, unde se ocupă cu pescuitul, fórte puţin cu agricultura şi creşterea vitelor.

Cherhanaua de lângă lacul Babadag este a locuitorilor satuluĭ.

Case sunt 536, bordeie 1, cârciumĭ 3, morĭ 24, fontânĭ 111.

Budgetul comuniĭ este de 15.577 leĭ la venituri şi 14.745 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent in cincĭ anĭ (acest excedent este socotit pe 5 anĭ pentru tóte comunele) de 4.157 leĭ. Contribuabilĭ sunt 631.

E o şcólă mixtă lipovenéscă clădită în 1899, a costat 22000 leĭ, are 10 hect. pământ, 2 învĕţătorĭ şi 76 elevĭ. Primăria clădită în 1882 a costat 16.000 leĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una a popoveţilor, fondată de locuitorĭ în 1873, are hramul Adormirea şi alta a bespopoveţilor, clădită pe timpul dominaţiuniĭ Otomane. Fie-care are 10 hectare pământ, 1 preot şi 1 cântăreţ; sunt frumos zidite şi bine întreţinute.

Comuna este aşezată pe şoseaua ce vine de la Zibil, spre a duce la Sabangeak, Agighiol, etc. Maĭ sunt drumurĭ comunale, care duc la Congaz, Enichioĭ şi Agi-ghiol. Străzile satuluĭ sunt bine pavate, îngrijite şi curate. Din Sarichioĭ maĭ porneşte şi şoseaua spre Enişala.

23. *Comuna Slava-rusă.* Aşezată în basinul superior al rîuluĭ cu acelaş nume şi pe şoseaua Babadag-Slava-rusă, la 10 km. spre S.E. de Babadag; acéstă comună se compune din treĭ sate: *Baş-Punar* (baş=cap, punar=puţ), aşezat pe rîul Slava-rusă, aprópe de isvorul luĭ, la 13 km. spre apus de satul de reşedinţă, pe drumul Babadag-Hârşova; satul de reşedinţă *Slava-rusă,* la confluenţa celor douĕ Slave şi *Slava-cerkezéscă* pe rîul cu acelaş nume la 6 km. spre N.V. de precedentul.

Posiţiunea acesteĭ comune aşezată în munţĭ, este din cele maĭ frumóse şi sănătóse; adăpostită de tóte părţile de arşiţa sóreluĭ şi vînturile iernii, se bucură de o climă dulce şi curată.

Slava-rusă se numia până acum 50 anĭ *Kazîl-Sar* şi se zice a fi fost fondată acum vre-o sută anĭ de o fată (Kâz) numită *Eşara.* La 1754 aŭ venit aci lipoveniĭ bezpopoveţĭ, iar în 1804 ceĭ popovĭ, aflătorĭ şi acum în Slava-rusă.

Slava-cerkezéscă a fost fondată de un óre-care *Epsih Epsihof* şi a fost locuită de Cerkezĭ veniţĭ prin 1863 şi plecaţĭ înaintea rĕsboiuluĭ din 1877.

Baş-Punar a fost fondat de asemenea de Cerkezĭ în a doua jumătate a vĕculuĭ al XIX-lea, eĭ aŭ fugit în 1876, şi înlocuiţĭ cu Ruşĭ, în urma rĕsboiuluĭ din 1877. Aceştia sunt foştiĭ locuitorĭ aĭ desfiinţatuluĭ sat *Teke,* aşezat între Baş-Punar şi Slava-rusă. Numele Teke insémnă mănăstire de dervişĭ, o sectă religióşă mahometană, despre care am vorbit maĭ sus.

De comuna Slava-rusă ţine şi *mănăstirea Uspenia,* aşezată între Teke şi sat, la 3 km. spre V. de Slava-rusă.

Este cea maĭ frumósă biserică din tot judeţul (nu numaĭ dintre cele lipovenescĭ, ci şi creştine saŭ giamiĭ).

Este de călugărĭ (o alta de călugăriţe se află în sat).

Aci este reşedinţa episcopuluĭ lipovenesc, al secteĭ popovilor.

Din istoricul acesteĭ mănăstirĭ se scie, că pe la 1821 satul Slava-Rusă, care era fondat numaĭ cu câţĭ-va anĭ maĭ 'nainte — cam pe la 1802 — avea numaĭ vre-o 20 case şi 30 familiĭ; din acest sat plecară vre-o 20 credincioşĭ şi făcură maĭ sus de sat o bisericuţă de lemn, ce se póte vedea şi astăzĭ în curtea bisericeĭ celeĭ marĭ; plăcându-le posiţiunea

www.ziuaconstanta.ro

loculuĭ, rĕmaseră aci; încetul cu încetul numĕrul lor se ridică, aşa că pe la 1843 aŭ fost destul de numeroşĭ, pentru a cere Sultanuluĭ de atuncĭ, Abdul-Aziz, a li se acorda prin firman (ce se păstréză şi acum printre hârtiile mănăstireĭ) să li se dea diferite privilegii, a fi scutiţĭ de birurĭ, etc. Sultaniĭ următorĭ întăresc şi eĭ aceste privilegiĭ, lucru ce atrase şi pe alţĭ ómenĭ a se face călugărĭ, aşa că în 1877 eraŭ în Uspenia peste 200 călugărĭ; azĭ aŭ rĕmas abia 60. Guvernul român în virtutea vechilor acte a păstrat mănăstireĭ privilegiile obţinute sub Turcĭ. Biserica este fórte bogată şi are venituri însemnate. Este construită în zid, cu 2 turle; în cel d'întâĭ sunt 8 clopote a căror mărime merge succesiv; ele sunt trase de jos prin resorturĭ. Sunt aduse acum 12 anĭ.

Mănăstirea s'a reparat în ultimiĭ timpĭ, iar bisericuţa veche s'a păstrat.

Hramul eĭ este Adormirea Maiceĭ-Domnuluĭ, pe lipovenesce Uspenia.

Mulţimea averilor adunate a făcut ca Mănăstirea să fie în maĭ multe rânduri prădată de rĕĭ-făcĕtorĭ. Un ultim cas s'a întâmplat la 25 Iulie 1897 nóptea, când aŭ fost omorîţĭ doĭ călugărĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu comunele Armutlia şi Baş-kioĭ; la S. cu comunele Ciamurli-de-sus şi Beidaut; la V. cu comuna Ciucurova; iar la E. cu oraşul Babadag Suprafaţa şi populaţia sunt arătate la plasă.

Case sunt 492, bordeie 29, hanurĭ 6, prăvăliĭ 8, morĭ 9, fontânĭ 232.

Budgetul comuniĭ este de 18.253 leĭ la venituri şi 17.035 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 6.093 leĭ. Contribuabilĭ sunt 444.

Instrucţia publică se predă în următórele şcolĭ: în Baş-Punar o şcólă mixtă fondată în 1893 de locuitorĭ, are 10 hect. pământ, 1 învĕţător şi 24 elevĭ; n'are local propriŭ. In Slava-Ruséscă sunt 3 şcolĭ: una fondată de Stat în 1898, costă 31.888 leĭ, are 10 hect. pământ, 1 învĕţător şi 40 elevĭ, şi 2 lipovenescĭ cu câte un învĕţător.

Lipoveniĭ nu 'şĭ trimet copiiĭ la şcólă, ci cu învĕţătoriĭ lor citesc numaĭ psaltiria şi ceaslovul. In Slava-Cerkezească sunt 2 şcolĭ lipovenescĭ ale celor 2 secte. Una din şcolĭ construită în 1894 costă 3.000 leĭ. Primăria clădită în 1897, a costat 15.000 leĭ.

Biscricĭ sunt: una în Baş-Punar zidită în 1886 de locuitorĭ, n'are venituri; are preot român şi cântăreţ rus, e maĭ mult o casă de rugăciune; în Slava-Cerkezéscă sunt doue biscricĭ lipovenescĭ ale celor douĕ secte; cea a bes-popovilor zidită în 1881 are 500 leĭ venit, un preot şi un cântăreţ; cea a popovilor zidită în 1880 are 50 leĭ venit, 1 preot şi un cântăreţ.

Maĭ sunt şi cele douĕ mănăstirĭ: una de călugărĭ «Uspenia» şi alta de călugăriţe, aşezată în sat, zidită în 1804.

Am arătat maĭ sus, că comuna este aşezată pe şoseaua Babadag-Slava, şoseà care începe din şoseaua naţională la Sud de Babadag, în punctul numit podul Duva, trece prin pădurile dêluluĭ Carada, până la satul Slava-Rusă. Pe valea Slava-Cerkezéscă merge un drum natural, pe la satul Slava-Cerkezéscă, iar de aci la Ciucurova; tot din Slava-Cerkezéscă un drum urcă dêlul Uzum-Bair prin pădurĭ la Baş-kioĭ şi Armutlia.

Maĭ sunt şi alte drumurĭ comunale spre Testemel, Camena, Caugagi, pe valea Slava-Rusă, Babadag şi Camber.

24. *Comuna Toxof* aşezată în basinul de mijloc al rîuluĭ Casâmcea, la 43 km. de Babadag spre S.-Vest; la 10 km. spre apus de Cogelac şi la 43 km. spre N.E. de Constanţa; se compune afară de satul de reşedinţă, locuit pe la 1850 de Bulgarĭ, şi din următórele cătune: *Chirislik* (vărărie), numit ast-fel după o peşteră de piatră vărósă, ce se află în apropiere şi care a servit multă vreme la trebuinţele locuitorilor, e aşezat la 3 km. spre sud de Toxof, pe rîul Casâmcea, e un sat mizerabil, locuit altă dată de Tătarĭ (1850), carĭ aŭ emigrat în masă; *Culeli* (satul cu turnurĭ) aşezat pe stânga pârîuluĭ Râmnic-dere, la 6 km. spre N.V. de Toxof, sat de asemenea cu un aspect trist şi mizerabil, era locuit în 1850 de Turcĭ şi Romànĭ; *Râmnicul de sus şi de jos*, pe rîul Râmnic, la N. de Culeli, la 7 şi 8 km. de Toxof eraŭ numite: unul Râmnicul tătar (cel de jos) şi cel-Palt Râmnicul Turcesc, de şi în acest din urmă locuiaŭ în 1850 şi Romànĭ şi în fine *Móra Cocónei*, la confluenţa rîuluĭ Râmnic cu Casâmcea, aci se maĭ numesce şi *Podul lui Hogea-Ahmet*. Inainte

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

acest din urmă sat nu exista, ci s'a format în timpiĭ din urmă sub Românĭ și se numesce ast-fel de la o móră, posesia uneĭ Dómne ce avea moșie aci. Comuna ast-fel compusă din 6 cătune, din care unul de reședință, se mărginesce la N. cu comuna Beidaut; la V. cu comuna Casàmcea; la S. cu comuna Pazarli (jud. Constanța); iar la E. cu Cogelak. Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

Case sunt 499, bordeie 31, prăvăliĭ 5, morĭ 9, fontânĭ 116.

Budgetul comuniĭ este de 16.408 leĭ la veniturĭ și 9.806 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 19.499 leĭ. Contribuabilĭ sunt 581.

Comuna are treĭ școlĭ: una în Toxof, fondată de locuitorĭ în 18 4, costă 3.000 leĭ; alta în Râmnic-de-jos, fondată de comună și a treia la Móra Cocóneĭ; fie-care are câte un învățător și 10 hec. pământ. N'aŭ local propriŭ. Maĭ e o școlă germană în Culeli și una turcă în Toxof. Primăria clădită în 1882, costă 10.000 leĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una în Toxof cu hramul Sf. Paraschiva, clădită de comună în 1900, costă 12.000 leĭ; a doua în Râmnic-de-jos cu hramul Sf. Niculae, e casă de rugăciune; fie-care are câte un preot și un cântăreț. La Toxof și Chirișlic maĭ există și câte o giamie cu câte un hoge.

Comuna e așezată pe șoseaua ce vine de la Sarighiol, prin Râmnic, Toxof, Chirișlic la Pazarli.

Drumurĭ naturale sunt în tóte direcțiile.

25. *Comuna Zebil.* Așezată pe țărmul N. al laculuĭ Babadag, la 28 km. spre S. de orașul Tulcea și la 6 km. spre N. de Babadag; acéstă comună se compune dintr'un singur sat.

Din spusele bătrânilor, se zice, că satul a fost fondat de un Turc bogat, care a venit din Turcia de Asia cu maĭ mulțĭ ómenĭ aĭ luĭ, prin secolul al XVII-lea. El a dobândit un act de stăpânire asupra satuluĭ, iar locuitoriĭ plătiaŭ luĭ, dijmă. Fiind epitrop al giamieĭ celeĭ marĭ din Babadag, întrebuința cea maĭ mare parte din dijmă pentru întreținerea giamieĭ și de aci numele satuluĭ Zebil, care în limba arabă însémnă pomană.

Actul de stăpânire se zice, că există și azĭ la un urmaș al înființătoruluĭ satuluĭ și că mulțĭ din Turciĭ trăitorĭ azĭ zic, că aŭ vĕdut acel act, ce era întărit prin semnăturile a 7 sultanĭ.

Românii aŭ venit în sat cam de vre-o 160 anĭ, din Basarabia și din Moldova; în 1850 satul era românesc. Bulgariĭ sunt veniți în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia. Locuiaŭ și Turcĭ în sat; eĭ aŭ emigrat înaintea rĕsboiuluĭ din 1877.

In délul gura Smeului de lângă sat, există o peșteră; locuitoriĭ spun, că ar comunica cu Enișala și Beș-Tepe. Póte că acéstă peșteră era una din locuințele Troglodiților, popor al Dobrogieĭ cu mult înaintea cuceririĭ romane.

Lelewel identifică Zebilul cu vechiul Salsovia.

Hotarul amănunțit al comuniĭ este: din cósta răsăritĕnă a laculuĭ Babadag, se indréptă către N. pe lângă golful laculuĭ Razelm numit Cotu, ajunge în valea Cazangia, pe care o urcă puțin, apoĭ pe movila Toc-Simuiur, de unde se îndréptă cătră S.V. prin movila cu Socĭ, pe muchia délului din Fundul Găvanuluĭ, trece pe la V. de comuna Congaz, urcă în vârful délului Turgarlea-Bair.

De aci o ia către N.V. pe lângă pârîul Telița, până la confluența luĭ cu valea Isvorul urméză pârîul Telița, până la vărsarea sa în partea Códa Bălțiĭ a laculuĭ Babadag, apoĭ țărmul Sudic până la balta Toprac-kiopru, la km. 30 al șoseleĭ Tulcea-Babadag. De aci peste lacul Babadag, până la punctul numit Cherhana.

Forma hotaruluĭ este a unuĭ trapez neregulat, lungimea perimetruluĭ luĭ este de 30 km.

Marginele comuniĭ sunt: La N. comuna Congaz, de care se desparte prin movilele Toc-Simuiur, cu Socĭ și délurile Fundul Găvanuluĭ și Tugarlea-Bair; la S. cu Babadag și Enișala, despărțită prin lacul Babadag; la E. cu comuna Sarichioĭ, de care se desparte prin valea Cazangia; iar la V. cu cătunul Satul-Noŭ al comuniĭ Congaz, de care se desparte prin rîul Telița. Suprafața și populația sunt arătate la plasă.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuniĭ este de 3.693 leĭ la venituri și 3.641 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 260 leĭ. Contribuabilĭ sunt 172. Case sunt 165, bordeie 2, băcăniĭ 1, morĭ 19, fântânĭ 38.

Comuna are o școlă mixtă cu un învĕțător și o învĕțătóre, e construită de locuitori în 1880 și costă 10.000 leĭ, frequentată în mediŭ de 93 elevĭ. Local de Primărie, n'are.

Biserică există una, cu hramul Sf. Dumitru, fondată în 1874 de locuitorĭ; are ca venit 10 hectare pămènt și o vie; are doĭ preoțĭ și doĭ cântăreți.

E așezată pe șoseaua vicinală Congaz-Zebil-Sarichioĭ, etc.

Maĭ sunt și drumurĭ naturale spre Congaz, Agi-Ghiol și Sabangeak.

b) **Plasa Măcin**, ocupă tot colțul N.-Vestic al Dobrogieĭ. Se mărginesce la Sud cu plasa Hârșova, din județul Constanța, de la pólele sudice ale movileĭ Cazacilor, pe limita dintre județe până în punctul cel maĭ 'nalt al déluluĭ Ghiolgik-Bair, cotat 306; la răsărit se mărginesce cu plășile Babadag și Tulcea și anume: o linie aprópe drépta ce ar pleca spre N. din vârful déluluĭ Ghiolgic-Bair, până în punctul Jaila-Nord, iar de aci către răsărit pe o lungime de 4.500 m. până la N. satuluĭ Ortachioĭ formează limita între plășile Măcin și Babadag; din acest punct către N. pe délul Boclogea, pe urma valuluĭ lui Traian; pe lângă și la răsărit de mănăstirea Cocoșul, către N. până pe délul Teilor; pe valea Capaclia, către răsărit până la lacul Rotund și în fine către N. la Dunăre, la pólele déluluĭ pe care e posițiunea Eschi-Cale.

La V. se mărginesce cu jud. Ialomița, Brăila și Covurluĭ, de care se desparte prin Dunăre, de la Movila Cazacilor până la gura Prutuluĭ; iar la N. cu Rusia, de care fluviul o desparte de Basarabia.

Suprafața plășiĭ este de 1346 km. p. saŭ 134.669 hect., iar populația de 27.943 suflete. Repartiția pe comune și sate este:

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			PRODUCTIV HECT.		Suprafața Hect.
	Vatră	Islaz	Drumurĭ, ape, stuf și stâncĭ	Al locuitorilor	Al Statuluĭ și pădurĭ	
Balabancea	54	777	711	3158	2844	7544
Carcaliu	67	335	3815	1172	1902	7291
Cârjelarĭ	60	729	781	4179	3365	9114
Cerna	65	427	619	5127	1238	7476
Coium-punar	44	421	725	2860	8553	12603
Grecĭ	69	346	875	2807	1750	5847
Isaccea	341	—	3080	3397	1516	8334
Jijila	42	210	1451	2080	3398	7181
Luncaviița	64	658	1008	1841	16100	19671
Măcin	478	—	1815	3498	2452	8243
Picineaga	41	530	902	3014	2400	6887
Pisica	8	210	4115	1070	223	5626
Satul-Noŭ	27	132	2681	2735	3373	8948
Turcóia	36	180	1015	1857	5175	8263
Văcărenĭ	72	360	2619	3352	5238	11641
Total	1468	5315	26212	42147	59527	134669

Populația plășiĭ este de 27.943 suflete, repartizate pe comunĭ ast-fel:

www.ziuaconstanta.ro

SATE și COMUNE	Romănĭ	Găgăuzĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Tig. turcĭ	Tig. creștini	Bulgarĭ	Rușĭ	Lipov. popovĭ	Lip. bespop.	Grecĭ	Armenĭ	Evreĭ	Germanĭ	Italienĭ	Albanezĭ	Montenegrenĭ	Englezĭ	Francezĭ	Polonĭ	Belgianĭ	Scopsĭ	Austro-Ung.	Bărbați	Femeĭ	Copĭ	Capĭ de familie	Totalul sufletelor
Balabancea	230	—	113	—	—	11	—	153	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	111	280	129	508
Geaferca rusă	3	—	—	—	—	—	9	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	27	76	29	131
Hancearca	6	—	—	—	—	—	—	338	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	60	231	63	348
Islam Geaferca	330	—	—	—	—	22	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	72	211	80	359
Taița	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Țiganca	66	—	—	—	—	73	—	81	—	—	1	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	22	1	57	53	143	63	253
Total	635	—	113	—	—	106	16	691	—	—	1	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	22	1	335	323	941	364	1599
Carcaliu	105	—	—	—	—	—	—	—	1905	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	440	479	1106	469	2025
Ac-Punar	395	—	13	—	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	94	267	90	452
Cârjelarĭ	669	—	—	—	—	133	41	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	173	174	504	172	851
Hasanlar	138	—	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	51	99	49	200
Jaila	162	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	46	98	46	188
Omurlar	—	—	—	106	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	20	65	21	108
Total	1364	—	101	106	—	133	87	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	381	385	1033	378	1799
Piatra roșie	38	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	46	—	3	—	5	—	11	—	—	54	20	33	54	107
Cerna	239	1444	33	22	—	7	171	36	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	387	394	1188	410	1969
Total	277	1444	33	22	—	7	172	36	—	—	19	—	1	—	46	—	3	—	5	—	11	—	—	441	414	1221	464	2076
Ai-orman	558	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	126	118	320	126	564
Canat-calfa	287	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	59	171	59	287
Coium-punar	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	60	186	62	310
Total	1155	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	247	237	677	247	1161
Grecĭ	1365	—	168	11	—	14	82	19	—	—	10	6	1	—	111	19	—	—	—	—	—	—	—	383	401	1022	433	1806
Isaccea	1399	—	675	72	44	17	229	555	—	31	129	18	104	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	854	745	1688	886	3287
Cocoș	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	48
Total	1447	—	675	72	44	17	229	555	—	31	129	18	104	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	902	745	1688	886	3335
Jijila	1246	—	—	—	—	17	—	—	—	—	2	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	273	278	731	284	1282
Luncavița	1404	—	—	—	—	27	73	—	—	—	21	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	362	346	859	347	1567
Tichilescĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3
Rachel	406	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	95	232	103	419
Total	1810	—	—	—	—	27	86	—	—	3	21	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	457	441	1091	450	1989
Ghecet	61	—	11	—	—	—	8	—	—	—	62	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	29	71	52	148
Măcin	2615	9	645	54	5	32	395	5	1	—	88	26	107	4	6	47	—	—	—	11	—	—	14	877	1037	2150	980	4064
Total	2676	9	656	54	5	32	403	5	1	—	150	32	107	4	6	47	—	—	—	11	—	—	14	925	1066	2221	1032	4212
Picineaga	1341	—	—	—	—	22	33	—	—	—	4	—	14	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	297	306	812	331	1415
Azaclău	357	—	—	—	—	—	7	48	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	101	100	219	107	420
Pisica	465	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	102	103	266	109	471
Total	822	—	—	—	—	5	7	48	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	203	203	485	216	891
Satu-Noŭ	365	63	—	—	—	5	350	12	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175	177	448	165	800
Turcoia	1154	—	—	—	—	13	1	—	2	—	—	5	14	6	182	—	—	—	5	—	—	—	14	370	310	716	336	1396
Igliița	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	14	16	13	29	14	58
Total	1209	—	—	—		13	1	—	2	—	—	5	14	6	185	—	—	—	5	—	—	—	—	386	323	745	350	1454
Garvan	680	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	151	389	136	683
Văcărenĭ	1361	1	2	—	—	41	7	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	305	328	783	316	1416
Total	2041	1	3	—	—	43	7	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	448	479	1172	452	2099
Total pe plasa	17858	1517	1749	265	49	441	1473	1374	1908	34	350	105	287	24	348	70	3	1	13	12	11	22	29	6293	6257	15393	6521	27943

www.ziuaconstanta.ro

Densitatea populaţieĭ este de 20 locuitorĭ pe un kilometru patrat.

Acéstă plasă se compune din douĕ comune urbane şi 13 comune rurale.

Reşedinţa Sub-prefecturiĭ este în oraşul Măcin.

1. *Comuna Balabancea* ocupă tótă valea superióră a rîuluĭ Taiţa, e aşezată la 29 km. spre S.-E. de Măcin şi la 22 km. spre S. de oraşul Isaccea. Se compune din următórele cătune: *Balabancea* (corupţie din Balaban-kioĭ = satul luĭ Balaban), sat locuit numaĭ de Turcĭ prin 1850, acum aŭ emigrat în mare parte, e aşezat pe malul drept al Taiţeĭ, la pólele déluluĭ Carapcea, e satul de reşedinţă; *Giaferca rusă* (Giafer, nume propriŭ) pe valea Holuclu, la 6 km. spre N. de Balabancea, a fost fondată de Ruşĭ în urma rĕsboiului din Crimeia; *Hamcearca*, fostă mănăstire ruséscă aşezată pe drépta Taiţeĭ la 5 km. spre N. de Balabancea; *Islam-Giaferca* saŭ *Giaferca-Turcéscă* pe valea Coslugea la 3 km. spre E. de Balabancea, a fost odinióră locuit de Turcĭ, emigraţĭ acum cu toţiĭ; *Taiţa* locuită multă vreme de Ruşĭ, până la rĕsboiul din 1877, e aşezată pe valea Ţiganca în munţĭ; astă-zĭ cătunul este nelocuit şi face parte din cătunul mărginaş numit *Ţiganca*; este la depărtare de 9 km. spre N. de Balabancea; *Ţiganca* pe rîul Taiţa la 8 km. spre N. de Balabancea, a fost locuită de Ruşĭ prin 1850.

Tot de acéstă comună maĭ ţin: *mănăstirea Taiţa* la 1½ spre N. de Ţiganca, în sus pe cursul Taiţeĭ, a fost mănăstire românéscă prin 1850, acum nu maĭ are călugărĭ, ci în ea deservesce preotul din Hamcearca şi vin locuitoriĭ din Ţiganca. Nu se scie de cine şi când s'a fondat acéstă mănăstire; *móra mănăstireĭ Cocoşul*, aşezată pe valea Pârlita la 2 km. spre răsărit de Ţiganca peste dealurĭ, aparţine Mănăstireĭ Cocoşul e la 6 km. spre S. de Mănăstire; *Crucea luĭ Jon Agian* o locuinţă isolată pe délul Daiaman-Bair. Posiţiunea comuniĭ Balabancea este pitoréscă şi higienică, aerul curat; munţiĭ, care o înconjură acoperiţĭ de pădurĭ bătrâne de teĭ, îĭ îndulcesce clima atât vara cât şi iarna.

Hotarul amănunţit al comuniĭ: plecând din vârful déluluĭ Breazu, d'asupra mănăstireĭ Cocoşul, se îndréptă către N.-V., trece prin apropierea mănăstireĭ, pe la pólele déluluĭ Cocoşul, pe muchia déluluĭ Cadiul, până în vârful déluluĭ Galmele — înşirate; în tot acest parcurs a străbătut de a lungul pădurea Taiţeĭ. De la Galmele — înşirate se îndréptă către V., cobóră în valea rîuluĭ Luncaviţa, pe care o însoţesce până la confluenţa sa cu Luncavicioara, la locul numit *podul luĭ Trandafir*; se îndréptă puţin către S.-V. şi urcă în vârful déluluĭ Gogonceĭ; de aci aprópe în linie dréptă se dirige spre S.-V., taie valea Luncăvicioara, trece peste délul Feruluĭ, prin valea Lupuluĭ, pe la pólele déluluĭ Stubeilor şi urcă în délul Negoiŭ a căruĭ muchie o urméză până în vârful Almalia; de aci urmând aceiaşĭ direcţiune cu óre-care cotiturĭ, pe muchile délurilor David şi Amzălăĭ, pe la pólele déluluĭ Carapcea ajunge în rîul Taiţa la 2 km. maĭ jos de satul Balabancea. De aci urcă puţin spre N. pe lângă rîul Taiţa, până aprópe de satul Balabancea, se îndréptă către E., până la pólele déluluĭ Boclogea, d'asupra comuniĭ Orta-kioĭ, de unde apoĭ se îndréptă către N. pe muchia déluluĭ Boclogea, până la valul luĭ Traian, pe care îl urméză.

Urcă apoĭ délul Pârlita, cobóră în valea Pârlita, la Móra Mănăstireĭ Cocoşul; de aci se îndréptă către N.-E. urcând în susul văiĭ Pârlita, până în délul Breazul d'asupra viilor Bădila.

Forma perimetruluĭ comuniĭ este aceia a unuĭ exagon şi un pentagon împreunate pe una din laturĭ; lungimea perimetruluĭ este de aprópe 110 km., iar suprafaţa de peste 75 kmp., adică 7.544 hectare.

Marginele comuniĭ sunt: la N. Isaccea, de care se desparte prin délurile Breazu, Cadiul şi pădurea Taiţa; comuna Luncaviţa, de care se desparte prin valea Luncaviţeĭ şi délul Gogoncea; la S. comuna Ortachioĭ; la E. comunele Ali-beĭ-kioĭ, despărţită prin délul Boclogea; Meidanchioĭ de care se desparte prin Valul luĭ Traian şi cu comuna Nicoliţel, de care se desparte prin valea Pârlita şi délul Breazul; la V. cu comunele Grecĭ, despărţită prin délul Negoiŭ; cu Cerna despărţită prin délul luĭ David şi Amzălăĭ; cu cătunul Ac-punar (al comuniĭ Carjelarĭ), de care se desparte prin délurile Amzălăĭ şi Carapcea. Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 291, bordeie 23, cârciume 5, morĭ 2, fontânĭ 39.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuniĭ este de 6,278 leĭ la venituri și 5,497 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent mediŭ (pe cincĭ anĭ) de 3.908. Contribuabilĭ sunt 268.

In tótă comuna sunt douĕ șcóle mixte, în Balabancea și Islam-Giaferca înfiinţate de judeţ în 91 și 97, n'aŭ local propriŭ; aŭ ca venit în fie-care cătun câte 10 hectare pământ; aŭ doĭ învĕţătorĭ și 80 elevĭ. Primăria n'are local propriŭ.

Cultul religios este representat prin 4 biserici creștine și o giamie. O biserică este în cătunul Balabancea instalată într'o casă cerkezéscă, în urma rĕsboiuluĭ din 1877—78, are hramul Sf. Apostolĭ Petru și Pavel. In 1897 s'a construit biserică nouă, care a costat 12,000 lei; e deservită de un preot, care slujesce și la cătunul Islam-Giaferca și un cântăreţ; ca venit are 10 hectare pământ; o a doua Biserică e în cătunul Islam-Giaferca cu hramul Acoperămêntul Maciĭ Domnuluĭ, fondată în 1859 de o rusóică din satul Giaferca-rusă, are un cântăreţ; are 10 hectare teren; o a treia în cătunul Hamcearca cu hramul Adormirea Maciĭ Domnuluĭ; la acéstă Biserică vin și locuitoriĭ din cătunul Giaferca-rusă, care n'are Biserică; este fórte veche, la început a fost mănăstire călugăréscă, fondată nu se scie de cine și când.

Cătunul Ţiganca n'are biserică; locuitoriĭ din Ţiganca se duc la Mănăstirea Taiţa, la care servesce preotul din Hamcearca. Are 14 hectare teren ca venit. Nu se scie de cine a fost fondată.

Giamia din cătunul Balabancea, fondată după ultimul rĕsboiŭ, într'o casă veche cerkezéscă de către Turciĭ locuitorĭ din cătun; are un hoge și 10 hectare de pământ date de comună.

Comuna Balabancea se află la 2 km. departe de Ortachioĭ, pe unde trece șoseaua Babadag-Măcin.

Pe valea Taiţeĭ e o șosea vicinală, care légă între dènsele diferite cătune ale comuneĭ, așezate aprópe tóte pe vale.

Maĭ sunt și alte drumurĭ, care pun în legătură comuna Balabancea cu: Ac-Punar, Cerna, Grecĭ, Luncaviţa, Isaccea, Mănăstirea Cocoșul și Nicoliţel. Tóte drumurile duc peste dèlurĭ prin pădurĭ încântătóre de teĭ.

2. *Comuna Carcaliu*, (contras din cara-cale = fortăréţă négră) e așezată pe ţărmul Dunăriĭ, pe un bot de dél ce înaintéză către apus prin bălţile Carkaliŭ la N. și Igliţa la S., era odinióră locuită numaĭ de Ruși, care în naintea rĕsboiuluĭ din 1855 emigrară și veniră apoĭ în 1858. E departe la 8 km. spre S. de orașul Măcin.

Se zice, că acéstă comună a fost înfiinţată pe la începutul véculuĭ al XIX-lea de nisce pescarĭ Ruși și că purta la început numele de *Camena*. In 1825, satul era destul de mare, Turciĭ i-aŭ schimbat numele vechiŭ, în acela pe care îl pórtă astăzĭ.

Hotarul comuniĭ începênd de la Movila Carcaliŭ de pe délul cu acelaș nume, se îndréptă către S.E., cobóră délul și merge paralel cu drumul comunal Măcin-Turcóia, până la capătul răsăritén al bălţiĭ Igliţa; de aci se îndréptă către apus, urméză puţin malul bălţiĭ, o taie curmeziș și merge pe canalul eĭ de scurgere până la Dunăre, de unde îndreptându-se către N.V. urméză malul Dunăriĭ, coprinzênd și insula Carcaliŭ; la 2 km. spre N. hotarul părăsesce fluviul, spre a se îndrepta către E., taie pe din douĕ balta Carcaliŭ, urcă délul Carcaliŭ, până la movila cu acelaș nume. Forma sa este aceia a unuĭ trapez neregulat; lungimea perimetruluĭ de 117 km.

Limitele comuniĭ sunt: la N. Măcin; la E. comuna Grecĭ, de care se desparte prin délul Carcaliŭ; la S. cătunul Igliţa al comuneĭ Turcóia, de care se desparte prin balta Igliţa; la V. cu Dunărea, care o desparte de judeţul Brăila.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 397, prăvăliĭ 6, morĭ 10, fóntânĭ 5.

Budgetul comuniĭ este de 9.340 leĭ la venituri și de 7.631 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent mediŭ de 8.542 leĭ. Contribuabilĭ sunt 295.

Sunt în comună treĭ școlĭ: una română clădită de locuitorĭ în 1887, costă 3500 leĭ, are un învĕţător, 25 elevĭ; venit are 10 hectare teren; douĕ școlĭ lipovenescĭ cu doĭ învĕţătorĭ. Primăria clădită în 1883 a costat 3000 leĭ. Acum se reconstruesce.

www.ziuaconstanta.ro

Biserică e una lipovenéscă, fondată în 1874 de locuitorĭ, are hramul St. Treime, 10 hectare teren de la Stat, un preot, un diacon și un cântăreț.

Comuna este în legătură prin drumurĭ naturale cu: Măcin (la acest oraș există și șosea județiană), Grecĭ și Igliţa.

3. *Comuna Cârjelarĭ.* Așezată în basinul superior al rîuluĭ Picineaga, pe afluentul lui numit Cârjelarĭ, la 34 km. spre S.E. de Măcin; acéstă comună se compune din următórele sate: *Ak-Punar* (puț alb) așezat pe șoseaua Babadag-Măcin, între Ortachioĭ și Cerna, la 8 km. spre N. de Cârjelarĭ, era locuit numaĭ de Turcĭ în 1850, acum aŭ emigrat mai toțĭ și înlocuiţĭ cu Românĭ din Basarabia; *Cârjelarĭ*, satul de reședință (póte că numele sĕŭ vine de la Cârjaliĭ), era locuit de Turcĭ și Românĭ; Turciĭ aŭ emigrat toțĭ; *Hasanlar* la 2 km. spre apus de Cârjelarĭ, numele sĕŭ însémnă satul luĭ Hasan, probabil fondatorul luĭ, în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia; *Jaila,* sat eminaminte turcesc în 1850, așezat la 6 km. spre N. de Cârjelarĭ, aprópe de șoseaua Babadag-Măcin și *Homurlar*, așezat pe pâriul cu acelaș nume, la 3½ km. spre N.V. de Cârjelarĭ, într'o posițiune pitoréscă și sănătósă.

Comuna astfel compusă se mărginesce la N. cu comuna Cerna; la V. cu Coium-Punar; la E. cu Atmagea și Orta-kioĭ; iar la S. cu comuna Urumbeĭ, din județul Constanța.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ pe cătune este arătată la plasă.

Case sunt 287, bordeie 65, prăvăliĭ 4, fôntânĭ 24.

Budgetul comuniĭ este de leĭ 6.605 la venituri și de 6.061 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 2.722 leĭ în mediŭ. Contribuabilĭ sunt 286.

În comună sunt 2 școlĭ: în Ac-Punar și Cârjelarĭ; aŭ 3 învĕțătorĭ și 115 elevĭ. Cea din Cârjelarĭ clădită în 1898 costă 10.000 leĭ; cea din Ac-Punar în 1899 costă 4.500 leĭ. Primăria clădită în 1882, costă 4.600 leĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una în Cârjelarĭ, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, clădită în 1868 și alta în Ac-Punar cu hramul Întâmpinarea, clădită 1893, costă 12.000 leĭ. Fiecare are 10 hectare teren, câte un preot și un cântăreț. Sunt și 3 giamiĭ cu 3 imamĭ în Hasanlar, Jaila și Homurlar.

Comuna e așezată cu douĕ din satele sale (Jaila și Ac-Punar) pe șoseaua vicinală Babadag-Măcin. Maĭ sunt în coprinsul comuniĭ drumurĭ, care pun în legătură diferitele cătune între ele, cum și cu satele învecinate, ast-fel spre: Cerna, Balabancea, Ortachioĭ, Atmagea, Ciucurova, Urumbeĭ, Canat-Calfa, Coium-Punar, Aĭ-Orman și Satul-Noŭ.

4. *Comuna Cerna.* Este așezată pe riul Cerna și pe șoseaua Babadag-Măcin, la 25 km. spre S.E. de Măcin. Numele sĕŭ este slav și însémnă «négra», nu sciŭ prin ce împrejurare; era locuită în 1850 de Bulgarĭ și Turcĭ. Se compune din satul de reședință și un mic *cătun Piatra-roșie,* fondat în 1896 de coloniștĭ Italienĭ și alte naționalităţĭ, care se ocupă cu exploatarea pietriĭ din délul Piatra-roșie; satul e așezat la pólele délului Piatra-roșie, pe drumul Măcin-Hârșova.

Hotarul comuniĭ: plecând din vârful Almalia al délului Negoiŭ, se îndréptă către S.E. pe muchia délurilor David și Amzalâĭ, până în apropiere de Balabancea; de aci o ia către S.V., trece pe la pólele vârfuluĭ Cerna, taie valea Jaila și urcă délul Hasanlar, de unde se îndréptă către N.V., taie iarăși valea Jaila, apoĭ valea Cerneĭ, trece pe la N. comuneĭ Satul-Noŭ, de aci se îndréptă către N. pe lângă drumul Măcin-Hârșova, pe la pólele délului Piatra-roșie, taie valea Ulmuluĭ, trece printre délurile Priopcea, Caracicula și Bujor, o ia spre E. pe muchile délurilor Megina și Daiaman-Bair și în fine urcă în vârful Almalia.

Forma luĭ este aceia a unuĭ patrulater neregulat. Lungimea perimetruluĭ de 32 km.

Marginele comuniĭ sunt: la N. comuna Grecĭ, de care se desparte prin délurile Priopcea, Megina, și Daiaman-Bair; la E. comuna Balabancea, despărțită prin délul Amzalâĭ; la S.E. cătunul Ac-Punar (comuna Cârjelarĭ); la S.V. comuna Satul-Noŭ; la apus comuna Turkóia, de care se desparte prin drumul Măcin-Hârșova.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ pe cătune și naționalităţĭ este arătată la plasă.

Case sunt 366, bordeie 15, hanurĭ 3, prăvăliĭ 6, morĭ 6, fântânĭ 11.

Budgetul comuniĭ este de 9.519 leĭ la venituri și de 8.989 leĭ la cheltuelĭ, daŭ un excedent mediŭ de 2.647 leĭ. Contribuabilĭ sunt 294.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANȚA

În comună e o singură scóla, clădită de locuitorĭ în 1880-81; costă 22.000 leĭ, are 10 hectare teren, 2 învĕţătorĭ şi 176 elevĭ. Primăria clădită în 1886, costă 10.000 leĭ.

Biserică are: una, fondată de locuitorĭ în anul 1841, are hramul Sfinţiĭ Arhanghelĭ Mihail şi Gavril. Inscripţia e în limba bulgară. Are un preot şi un cântăreţ; ca venit are 17 hectare date cu tapiŭ şi 10 hectare de la Stat. Biserica reconstruită în 1897, a costat 74.000 leĭ.

Maĭ e în comună şi o giamie deservită de un hoge; are 10 hectare teren.

Prin comună trece şoseaua vicinală Babadag-Măcin şi drumul Măcin-Hârşova; maĭ sunt şi drumurĭ comunale, care o pun în legătură cu satele învecinate: Turcóia, Grecĭ, Ţiganca, Hamcearca, Balabancea, Ac-Punar, Hasanlar, Aĭ-Orman şi Satul-Noŭ.

5. *Comuna Coium-Punar.* În basinul superior al rîuluĭ Picinéga şi la pólele Sudice ale dăluluĭ Ghiun-Ghiurmez, la hotarul judeţuluĭ Tulcea, se află comuna Coium-Punar, la 36 km. spre S.E. de Măcin. Ea se compune din 3 sate: *Coium-Punar* (fântâna oiĭ), ca reşedinţă, pe valea cu acelaş nume; *Canat-Calfa* la 3 km. spre E., pe valea cu acelaşĭ nume şi *Aĭ-Orman* (pădurea ursuluĭ), la 4 km. spre N.E. de satul Coium-Punar, pe rîul Aĭ-Orman saŭ Picinéga.

Comuna nu datéză de cât de fórte puţin timp; tótă valea Aĭ-Ormanuluĭ era odinióră acoperită cu pădurĭ dese şi locuită de Tatarĭ din Crimeia; n'aveaŭ locuinţe stabile, ci se ocupaŭ cu brigandajul.

Peste acéstă populaţiune vin Românii basarabenĭ şi moldovenĭ, probabil între 1860-1877 şi fondară aceste 3 sate, care nu se vĕd figurând pe harta luĭ I. Ionescu din 1850.

În urma resboiuluĭ din 1877, Românii se adunară în maĭ mare numĕr şi ast-fel se populă valea Aĭ-Ormanuluĭ.

Comuna se mărginesce la N. cu Satul-Noŭ şi Picinéga; la V. cu Ostrovul; la S. cu Urumbeĭ şi la Est cu Cârjelarĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 207, bordeie 19, prăvăliĭ 4, morĭ 1, fontânĭ 11.

Budgetul comuniĭ este de 4.530 leĭ la venitur şi 4.417 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent în mediŭ (pe 5 anĭ) de 565 leĭ. Contribuabilĭ sunt 232.

In comună sunt 3 şcolĭ de ambele-sexe, în fie-care cătun câte una; aŭ venit 10 hect. teren, 3 învĕţătorĭ şi 143 elevĭ. Şcóla din Coium-punar clădită în 1898, costă 3.600 leĭ; cea din Ai-Orman în 1881, costă 600 leĭ; cea din Canat-Cala, în 1898 şi costă 3.200 leĭ. Primăria clădită în 1882, costă 8.000 leĭ. O biserică este în Coium-Punar, clădită de locuitorĭ în 1880, costă 2.000 leĭ, are 10 hect. pămênt dat de Stat, e deservită de doĭ preoţĭ şi 2 cântăreţĭ. Eraŭ şi douĕ geamiĭ în Coium-Punar şi Canat-Calfa, dar acum sunt părăsite. La Aĭ-Orman şi Canat-Calfa sunt douĕ case de rugăciunĭ.

Comuna n'are nicĭ o şosea, ci numaĭ drumurĭ ordinare, care pun în legătură între ele cele 3 cătune, cum şi comuna cu satele înconjurătóre; ast-fel sunt drumurĭ: spre Picinéga, Satul-Noŭ, Cerna, Hasanlar, Cârjelarĭ, Ciucurova, Urumbeĭ, Făgăraşu-Noŭ, Aigâr-Ahmet şi Ostrov.

6. *Comuna Grecĭ.* Aşezată la pólele celor maĭ 'nalţĭ masivĭ din Dobrogia, la 10 km. spre S.E. de Măcin, acéstă comună compusă dintr'un singur sat a fost locuită de Românĭ şi Turcĭ pe la 1850.

De la împrejurarea, că locuitoriĭ eĭ se ocupaŭ cu grădinăritul, Turciĭ îĭ maĭ ziceaŭ *Soanlâk* = cepăria. Nu se scie prin ce împrejurare pórtă numirea de azĭ. In unghiul munţilor la locul numit azĭ *Cuzluk*, se zice a fi fost un vechiŭ sat turcesc, aĭ căriĭ locuitorĭ s'aŭ retras la Grecĭ. Românii sunt veniţĭ de vre-o douĕ secole în sat, unde trăiaŭ în bună înţelegere cu Turciĭ, care azĭ aŭ rĕmas prea puţinĭ, în schimb sunt coloniştĭ Italienĭ, carĭ se ocupă cu exploatarea pietriĭ din muntele Iacob şi insula Blazova.

Hotarul amănunţit al comuniĭ: Plecând din vârful Sulucu al dăluluĭ Pricopanul către răsărit, cobóră acest dăl, trece pe la origina văiĭ Grecilor, pe la Isvorul Jijileĭ, urcă Piscul 'nalt şi Ţuţuiat şi după ce 'l cobóră taie valea Luncaviţa-mică şi urcă în dăl Gogoncea.

www.ziuaconstanta.ro

Din acest dél se îndréptă către S.E., îl cobóră, taie valea Luncăvicióra, trece peste délul Teilor, taie valea Lupuluĭ, trece pe la pólele déluluĭ Stubeilor și urcă în vârful déluluĭ Negoiu, pe care după ce'l cobóră spre vale, până în vârful Almalia, se îndrépta către V., trece peste délurile Daiaman-Bair, Megina, pe la pólele déluluĭ Piatra-ascuțită, pînă dă în drumul Măcin-Hârșova, pe care îl urméză spre N. pe la pólele déluluĭ Piatra-râiosă, până în dreptul movileĭ Râiósa; aci face o cotitură către V. și se îndréptă către N.V. paralel cu șoseaua, urcă délul Carcaliŭ în vârful Carcaliŭ; de aci o ia către E., până la pólele déluluĭ Grecilor, pe care îl urcă în direcție spre N., continuă pe muchia déluluĭ Pricopanuluĭ, până în vârful Sulucu.

Forma luĭ este a unuĭ patrulater neregulat; lungimea perimetruluĭ e de 57 km.

Marginele comuniĭ sunt: la N.V. comuna urbană Măcin, de care se desparte prin délul Pricopanuluĭ; la S. comuna Luncavița; la E. comuna Balabancea, de care se desparte prin délurile Gogoncea, Teilor, Negoiu și Almalia; la S. comuna Cerna, despărțită prin drumul Măcin-Hârșova și cu comuna Carcaliŭ. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Fig. 56. — Cariera «Iacob-Dél».

Case sunt 339, bordeie 3, hanurĭ 1, prăvăliĭ 8, morĭ 3, fontânĭ 31.

Budgetul comuniĭ este de 9.107 leĭ la venituri și 8.219 leĭ la cheltuelĭ, excedentul mediŭ (pe 5 anĭ) fiind de 4.442 leĭ. Contribuabilĭ sunt 330.

In comună este o școlă clădită de locuitorĭ în 1893, costă 12.500 leĭ, are 2 învățătorĭ și 68 elevĭ. Primăria clădită în 1889, costă 8.000 leĭ. Biserică e una cu hramul Sf. Haralambie, clădită de locuitorĭ în 1883, costă 16.000 leĭ, are un preot și doĭ cântăreți. Maĭ e și o giamie cu un imam.

Școla și Biserica aŭ fie-care câte 10 hectare teren ca venit.

Pe la marginea comuniĭ trece șoseaua Babadag-Măcin și drumul Măcin-Hârșova. Mai multe drumurĭ comunale pun în legătură satul Grecĭ cu cele înconjurătóre: Carcaliu, Măcin, Luncavița, Balabancea, Cerna, Turcóia și Igliță.

7. *Comuna urbană Isaccea.* Numită în antichitate Noviodunum, maĭ în urmă Obluciița (vedĭ aceste nume la partea istorică). Isaccea este așezată pe Dunăre între milele 66—67, la 35 km. de Tulcea. Numele sĕŭ a trebuit să fi fost Isak-Kioĭ = satul luĭ Isak, un pașă turcesc din secolul XVI-lea. Mormêntul luĭ se vede și astăzĭ între ruinele cetățiĭ, nu departe de casarmă, vechiul conac turcesc.

Pe lângă comuna urbană Isaccea, maĭ coprinde și *Mănăstirea Cocoșul.*

Hotarul orașuluĭ este: plecând de pe malul drept al Dunăriĭ, din dreptul mileĭ 71, de la gura Ciulnețul, se îndreaptă către S. prin stuf, taie lacul Piatra-călcată, se continuă pe lângă Valea-Rece, pe la pólele déluluĭ Galmele-înșirate, urcă délul Cadiuluĭ; de aci pe muchia luĭ prin Pădurea-Mare, se îndrépă către E., urcă și cobóră délul Breazuluĭ pe lângă Mănăstirea Cocoș și se opresce între délurile Tugurlea și Piatra-roșie, de aci o ia către N. E. pe lângă viile Bădila, pe valea Capaclia, până dă de balta Capaclia, urméză puțin malul eĭ și apoĭ îl părăsesce, trecênd pe lângă lacul Rotundu și se opresce la Dunăre în dreptul mileĭ 65.

www.ziuaconstanta.ro

Forma conturuluĭ este aceia a unuĭ trapez neregulat, lung de 70 km.

Se mărginesce la N. cu Basarabia, de care se desparte prin Dunăre; la S. cu comuna Balabancea, despărțită prin culmea Isacceĭ; la V. cu comuna Luncavița; iar la E. cu Nicolițelul.

Când județul Tulcea se împărția în șése plăși, orașul Isaccea era reședința sub-prefecturei plășiĭ Isaccea, care coprindea comunele: Isaccea, Alibeĭ-kioĭ, Balabancea, Frecățeĭ, Luncavița, Meidanchioĭ, Nicolițel, Parkeș, Somova și Telița.

Fig. 57. — Portul Isaccea.

Prin 1850 orașul era locuit de Bulgarĭ, Românĭ și Turcĭ.

In ziua de 22 Iulie 1897, am vizitat Mănastirea Cocoșul. Dacă plécă cine-va pe jos din Nicolițel, peste dél prin pădurĭ bătrâne de teĭ, face fără multă obosélă și pe rĕcóre, chiar la miezul-zileĭ luĭ Iulie, o oră până la Cocoș. Din vârful déluluĭ se zăresce mănăstirea în vale către apus, cu clopotnița cĭ roșie, e vârîtă într'un ungher al văiĭ și înconjurată de déluri acoperite cu pădurĭ.

Fig. 58. — Mănăstirea «Cocoșul».

Acest sfânt locaș este imprejmuit și cu clădirĭ, e ca o cetățuie în lăuntrul căreia se póte intra pe singura pórtă din față; d'asupra acesteĭ porțĭ, numai sub liniștita stăpânire a Românilor, aŭ maĭ îndrăsnit călugăriĭ a ridica o clopotniță înaltă de 20 metri, ce se póte vedea din depărtare. Până în 1883, mănăstirea nu se putea vedea, de cât numaĭ după ce

www.ziuaconstanta.ro

cine-va străbătând pădurea ajungea la pórta eĭ. Sciuse fondatorul eĭ s'o ascundă privirilor bănuitóre ale Turcilor.

La frontispiciul porţiĭ se citesce următórea inscripţie: «*Sub Domnia M. S. Regelui Românieĭ, Corol I, şi a Soţieĭ Sale, Regina Elisabeta,* sub episcopatul Prea-Sfântuluĭ Episcop Iosif al Dunăriĭ-de-jos, s'a zidit acéstă clopotniţă şi paraclis, cu hramul Adormirea Maicei Domnuluĭ, prin stăruinţa şi cheltuiala soboruluĭ Sfinteĭ Mănăstirĭ Cocoş, în timpul stăreţieĭ prea cuvioşieĭ sale Archim. Daicul, în anul al 23-lea al stăreţieĭ sale, in anul mântuireĭ 1883».

De şi acéstă clopotniţă a fost începută în 1864, ea nu s'a terminat de cât în 1883.

Interiorul mănăstireĭ este destul de spaţios, are cam la 5 pogóne suprafaţă.

Pe latura din fund a curţiĭ sunt chiliile călugărilor, ca vre-e 50 la numĕr, în mijloc se înalţă biserica cea nouă, pe frontispiciul căreia se citesce:

«Acéstă Sf. şi Dumnezeiască biserică s'a zidit în timpul stăreţieĭ prea cuvioşieĭ sale Visarion archimandritul, începătorul acestuĭ sfânt locaş; iar cu cheltuiala Dumnisale Hagi Nicolae Ghiţă Poenarul s'a zidit acéstă sfântă Biserică în aniĭ de la Hristos 1853». Interiorul bisericeĭ este fórte modest ornamentat: câte-va icóne, tâmpla, sfesnicele, iconostasul şi tronul episcopal, constituiesc tot mobilierul bisericeĭ, şi acesta dăruit de persónele pióse.

La intrare, în curte, este mormântul fondatoruluĭ bisericeĭ celeĭ nouĕ, Visarion.

In stânga bisericeĭ nouĕ, este cea veche; este maĭ mult o casă dreptunghiulară cu o cruce d'asupra şi acoperită cu olane.

Interiorul este împărţit în douĕ: la stânga sunt 4 camere micĭ, chiliile luĭ Visarion şi a celor patru călugărĭ, care aŭ fondat acéstă biserică în 1842, cu cheltuiala luĭ Ignatie Irodeanul, unul din călugărĭ; la drépta este biserica propriŭ zisă, curată, văruită şi cu câte-va icóne atârnate pe păreţĭ. Alăturĭ cu biserica este o cămăruţă, în care se păstrează craniile călugărilor morţĭ. In faţa bisericeĭ celeĭ nouĕ sunt camerile stareţuluĭ mănăstireĭ, ale administraţieĭ şi arhondăria.

Mi s'a arătat condica mănăstireĭ, în care am găsit scris: «1835. Visarion archimandritul, fondatorul mănăstireĭ, venit din Sf. Munte (era Transilvănean din Făgăraş), împreună cu doĭ ucenicĭ, Gherontie şi Isaia, aŭ cumpărat tarlaua de la o cadînă; iaci maĭ târziŭ (1842) aŭ pus fundamentul bisericuţiĭ vechĭ. Maĭ în urmă cu câţĭ-va anĭ vine de se călugăresce aci Niculae Hagi Ghiţă Poenarul (din Poiana, Transilvania), care aduse cu sine 15,000 galbenĭ, 500 oĭ şi 15 caĭ. Cu aceştĭ banĭ s'a construit biserica cea nouĕ în 1853».

Staritul mănăstireĭ maĭ povestesce, că biserica veche, care acum nu maĭ există, ar fi fost fondată de câţĭ-va din ceĭ 70 apostolĭ aĭ luĭ Antipa, fugiţĭ din Constantinopol din causa persecuţiunilor, că acea biserică avea d'asupra un cocoş, în amintirea celuĭ ce ĭ-a anunţat Sf. Petru lepădarea de Christos, şi că de aci ar veni numele mănăstireĭ şi a satuluĭ acum dispărut.

In spatele Mănăstireĭ este o cismea construită în anul 1875, de un óre-care Theodor Moruian.

Maĭ înainte mănăstirea avea o avere însemnată, ast-fel prin daniile călugărilor, care intraŭ în ea şi a altor persóne evlavióse, ea ajunsese să aibă 800 hect. pădurĭ, 416 hect. pământ cultivabil, herghelĭĭ, turme de oĭ, boĭ, capre şi porcĭ.

Statul, i-a intentat proces şi staritul de atuncĭ Cornilă Săbărénu, ne apărînd bine interesele mânăstireĭ a perdut tóte averile, lăsându-ĭ numaĭ 100 hectare pământ cultivabil, din care 20 hectare viĭ la Bădila, douĕ morĭ: una în valea Lozova şi alta la Pârlita.

Mănăstirea e prevĕdută în budget cu 10.000 leĭ anual. Acum sunt aci 48 călugărĭ, toţĭ sunt Românĭ, maĭ ales din Transilvania. Biserica cea nouĕ are hramul Sf. Treime; cea veche, Intrarea în Biserică.

Este murdară şi rĕŭ întreţinută, ea maĭ are nevoie de multe reparaţiunĭ; trapeza şi bucătăria e într'o stare de murdărie de nedescris; călugăriĭ sunt murdarĭ, neospitalerĭ şi rĕĭ. Acéstă mănăstire ar trebui pusă sub o administraţie maĭ severă.

Drumul la mănăstire este prin pădurĭ, prin care m'am întors; o oră 'mĭ-a trebuit să

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

străbat drumul din pădure, după care am eșit în câmpia de pe valea Capaclia, acoperită cu o frumósă cultură de tutun, apoĭ viile de la Bădila, care se țin lanț prin Gurgóia, până la Nicolițel, unde am ajuns la orele 7 séra, după un drum de treĭ ore pe jos.

In nóptea de 22 Iulie am rămas în Nicoliţel, iar a doua zi am pornit spre Isaccea, unde am vizitat importanta posiţiune de la Eschi-kale.

Orașul Isaccea este vechiŭ, rĕŭ întreţinut, cu strade strîmte. *E port la Dunăre* și debușeul produselor regiuniĭ, cum lemnărie, grîŭ și maĭ ales vinul din întinsele viĭ ale Sariceĭ. In fața orașuluĭ, fiind ostrovul cu acelaș nume, debarcaderul e așezat la 2 km. maĭ jos, în dreptul movileĭ Vizir-Tepe. Incingătórea fortificată se maĭ păstréză pe alocurea, de asemenea și maĭ multe magaziĭ de pulbere subterane. Era un însemnat punct militar.

Case sunt 618, bordeie 41, hanurĭ 1, prăvăliĭ 11, morĭ 10, fontânĭ 21. Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ sunt arătate la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 42.216 leĭ la venit și 39.062 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent mediŭ de 15.772 leĭ. Contribuabilĭ sunt 914.

Instrucţia publică se predă în douĕ școlĭ: una de băetĭ cu 3 institutorĭ și una de fete cu douĕ institutóre; ambele fondate în 1882, costă 18.000 leĭ; sunt 303 copiĭ înscrișĭ. Turciĭ aŭ o școlă alipită pe lângă giamie. Primăria clădită în 1886, costă 13.000 leĭ.

Biserici sunt douĕ vechĭ și în rea stare: una cu hramul Sf. Gheorghe și alta cu hramul Sfinţiĭ Voevozĭ; aŭ 2 preoţĭ și 3 cântăreţĭ. Maĭ este și o giamie fórte vechie, nu se scie de cine e clădită; e deservită de un hoge.

Orașul este așezat pe șoseaua naţională Tulcea-Măcin; maĭ sunt și șosele vicinale spre: Nicolițel, Cocoș și Teliţa.

In timpul véculuĭ de mijloc drumul principal militar era la Isaccea, el se despărţia la Congaz, trecea pe la Nalbant, Frecăţeĭ și Teliţa. Era drumul tuturor invaziunilor turcescĭ în Moldova, Tătaria, Polonia și Rusia [1]).

8. *Comuna Jijila,* coprinde tot basinul rîuluĭ Jijila, satul este așezat la vărsarea rîuluĭ, în mlaștinele de la S. laculuĭ Jijila, la 6 km. spre N. de Măcin, pe șoseaua naţională Măcin-Jijila, care de la acest sat se continuă spre Văcărenĭ-Lucaviţa la Isaccea.

Din bătrînĭ se povestesce, că satul a fost fondat de Tătariĭ din Crimeia goniţĭ de Rușĭ, acum vre-o 200 anĭ. Românii veniţĭ în sat sunt Basarabenĭ, care nu maĭ puteaŭ suferi dominaţiunea rusésca. Pe la 1850, satul era locuit numaĭ de Românĭ, carĭ goniseră pe Tătariĭ de altă dată.

Comuna n'are de-cât un singur sat, Jijila. Numirea e slavă. Hotarul amănunţit al comuniĭ: plecând din balta Oiĭ se îndréptă către S., taie balta, grindul Otloguluĭ, balta Ilenilor, până în balta Somova; de aci o ia către S.E. pe muchia délurilor Cheia și Pricopanuluĭ, prin vârful Sulucu; de aci către E. pe la origina văilor Grecĭ și Jijila, până în délul Piscul 'nalt și Ţuţuiat; se îndréptă apoĭ către N. pe muchia déluluĭ Petros, până în vârful Kitlăŭ, de unde o ia către S.V. până dă în valea Jijila, urméză cursul acestuĭ rîŭ cam 2½ km. și după ce îl părăsesce, urcă către N.V. pe délul Milcovuluĭ, taie valea luĭ Bran, trece nu departe de satul Jijila, urméză valea Nucilor, taie lacul Jijila și ajunge în balta Oiĭ.

Forma conturuluĭ este aceia a unuĭ dreptunghiŭ frânt, lung de 60 km.

Marginele comuniĭ sunt: la N. comuna Văcărenĭ; la S. și S.V. orașul Măcin, de care se desparte prin délurile Cheia și Pricopanul; la S.E. comuna Grecĭ; la E. comunele Balabancea și Luncaviţa, de care se desparte prin délurile: Piscul 'nalt și Ţuţuiat și Pietrosu.

Case sunt 249, bordeie 3, prăvăliĭ 1, fontânĭ 22. Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ se compune din 4.869 leĭ la venit și 4.442 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 2.135 leĭ. Contribuabilĭ sunt 223.

---

[1]) A se vedea harta ce însoţesce scrierea luĭ *I. Ionescu:* «Excursion dans la plaine de la Dobrodja», *Barom de Tott,* op. cit. vol. II, p. 213 și harta luĭ *K. F. Peters.*

www.ziuaconstanta.ro

Instrucţia publică se predă într'o şcólă mixtă, clădită în 1879 de locuitorĭ, costă 10.000 leĭ, are un învĕţător şi 95 elevĭ; ca venit, 10 hectare pământ.

Primăria clădită în 1888, costă 8.000 leĭ.

Biserică e una cu hramul Sf. Gheorghe şi Sf. Dumitru, zidită în 1859 de maiestrul Alexie cu părintele Mihaĭ şi cu locuitoriĭ; are un preot şi un cântăreţ; ca venit are 10 hectare pământ.

Afară de şoseaua de care am vorbit, maĭ sunt drumurĭ naturale către: Garvan, Văcărenĭ, Luncaviţa, Grecĭ şi Măcin.

9. *Comuna Luncaviţa,* coprinde tot basinul rîuluĭ Luncaviţa, se compune din 2 sate *(Luncaviţa şi Rakel)* şi *Mănăstirea Tikilescĭ.*

Satul de reşedinţă e aşezat pe drépta rîuluĭ Luncaviţa, aprópe de vărsarea luĭ în gârla Ciulneţul, e departe de Isaccea de 18 km., de Tulcea de 55 km., iar de Măcin de 17 km.

Satul a fost fondat de Românĭ din Basarabia, nu se scie când; a fost locuit numaĭ de Românĭ, carĭ aŭ suferit fórte mult din causa năvălirilor tătărescĭ din Bugeak.

Rakel aşezat la 3 km. spre răsărit de Luncaviţa, pe şoseaua Luncaviţa-Isaccea, aprópe de gârla Ciulneţul, e un sat de asemenea înfiinţat şi locuit de Românĭ basarabeni, cu mult înaintea jumĕtăţiĭ a doua a secoluluĭ al XIX-lea.

Mănăstirea Tikilescĭ, aşezată în fundul uneĭ văĭ scurte, spre Sud de cherhanaua Melentie, la ½ distanţă între Isaccea şi Rakel. E o mică bisericuţă, care altă dată avea maĭ mulţĭ călugărĭ lipovenĭ bespopovĭ, azĭ sunt 3 călugăriţe bespopove, plecate de la Cilicul, nemaĭ putênd trăi între călugăriţele rusóice.

Hotarul comuniĭ ast-fel compusă este: Incepênd de pe malul drept al Dunăriĭ, în faţa mileĭ 76, se îndréptă către V., trece pe lângă balta Crapina, taie în douĕ balta Popina şi merge până lângă insula Popina-mică şi dă pe grindul cel mare numit Pisica; de aci o ia către S.V. tot pe lângă balta Crapina, taie grindul Pisica şi gârla Ciulneţul, de unde apoĭ se dirige către S.E. pe lângă baltă, trece pe lângă insula Popina ascunsă.

De aci se îndréptă către S., taie gârla Ciulneţul, urcă valea Nevestelniţa, taie şoseaua naţională Isaccea-Măcin, valea Puţul-Popiĭ şi urcă în vârful Kitlis al dêluluĭ Pietrosu; de aci o ia către S.E. pe muchia dêluluĭ Pietrosu, până în vârful dêluluĭ Piscul 'nalt şi Ţuţuiat, de unde se îndréptă spre E., taie valea Luncăvicióra, urcă şi cobóră dêlul Gogoncea şi dă în valea Luncaviţa, la locul numit Móra luĭ Trandafir, de unde urméza cursul văiĭ Luncaviţa-mare, până în dêlul Galmele-înşirate; de aci o ia către N., trece pe lângă mănăstirea Tikilescĭ, taie şoseaua naţională Isaccea-Măcin, taie în douĕ balta Piatra-călcată şi se opresce la Dunăre, la gura gârleĭ Ciulneţul, în dreptul mileĭ 71.

Se mărginesce la N. cu Basarabia, de care se desparte prin Dunăre; la S. cu comuna Balabancea, despărţindu-se prin valea Luncaviţa-mare şi dealul Gogoncea şi cu comuna Grecĭ; la V. cu comuna Văcărenĭ; la N.V. cu comuna Pisica şi la E. cu Isaccea. Forma conturuluĭ comuniĭ este aceia a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lung de 78 k.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătata la plasă.

Case sunt 376, bordeie 38, prăvăliĭ 12, morĭ 15, fontânĭ 12.

Budgetul comuniĭ este de 10.965 leĭ la venituri şi 7.680 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 16.424 în curs de 5 anĭ. Contribuabilĭ sunt 561.

Instrucţia publică se predă în douĕ şcolĭ: una în Luncaviţa, clădită de locuitorĭ în 1890, costă 5.700 leĭ, are 10 hectare pământ, 110 copiĭ şi un învĕţător; a doua în Rakel, clădită de locuitorĭ în 1899, costă 11.582 leĭ, are un învĕţător, 34 elevĭ şi 10 hectare teren. Primăria clădită la 1880, costă 10.000 leĭ.

Bisericĭ sunt treĭ: una în Luncaviţa cu hramul Sf. Dumitru, e clădită de locuitorĭ în 1827, are un preot, doĭ cântăreţĭ şi ca venit 10 hectare teren; a doua în Rakel cu hramul Sf. Niculae, zidită în 1859 de locuitorĭ, are un preot şi un cântăreţ; ca venit 10 hectare pământ; a treia tot în Luncaviţa fondată în 1898, costă 45.000 leĭ.

Afară de şoseaua ce vine de la Isaccea, comuna maĭ e în legătură prin drumurĭ ordinare cu satele învecinate: Nicoliţel, Mănăstirea Cocoşul, Ţiganca, Taiţa, Grecĭ, cu oraşul Măcin, cu Jijila şi Garvan.

www.ziuaconstanta.ro

10. *Orașul Măcin* de care depinde *cătunul Ghecet,* așezat în fața Brăileĭ, la unirea brațuluĭ Dunărea-veche cu Dunărea-nouă.

Măcinul este așezat în cotul ce Dunărea-veche face către apus; e departe de orașul Tulcea de 60 kilometri. Trecutul acestuĭ oraș este arătat la partea istorică. In 1850 era locuit de Turcĭ și Romànĭ, iar în Ghecet eraŭ numaĭ Turcĭ. Numele acestuĭ din urmă insémnă trecere, propriŭ acestuĭ punt.

La ocuparea Dobrogieĭ de Romànĭ, orașul numěra 400 case și o populație de 2.000 suflete.

De și așezat pe un platoŭ 'nalt, ce domină Dunărea cu 50 metri, posițiunea luĭ este frumósă și sănătósă, totușĭ orașul e murdar, rĕŭ pavat și rĕŭ întreținut, strade strâmte și intortochiate, prăvăliĭ cu învelitorĭ late, ce se prelungesc în stradă, în fine totul are infățișarea unuĭ oraș oriental. Fórte puțin a progresat de la venirea Românilor și de sigur va rĕmâne multă vreme în acéstă stare. Lângă oraș sunt ruinele uneĭ vechĭ cetățĭ, probabil *Arubium*; nu se maĭ cunósce de cât fundația și șanțul, are forma unuĭ exagon stelat.

Hotarul orașuluĭ, începènd de pe malul Dunăriĭ, de la locul de scurgere al laculuĭ Mocanul, se îndréptă către S.V. până la Ghecet, de aci către E. pe brațul Dunărea-veche pe lângă oraș, o ia către S.-S.V., oprindu-se la 4 km. maĭ sus de oraș, de aci taie în linie dréptă către E. balta Carcaliu, urcă délul Carcaliu până în vârful săŭ numit movila Carcaliu, cobóră délul către N.E., taie drumul Măcin-Ostrov și se opresce la pólele déluluĭ Grecilor; de aci ocolesce acest dél, urcă muchia déluluĭ Pricopanuluĭ, din piscul Sulucu se îndréptă către N.V. pe muchia aceluiaș dél și pe aceia a déluluĭ Cheia; o ia către V., peste délul Sărăria, taie șoseaua Tulcea-Jijila, trece printre délurile Aganim și Orliga, taie gàrla Coticeruluĭ, până la balta Somova, lângă grindul cu acelaș nume; de aci în linie dréptă se dirige către N., tăind balta Ilenilor, grindul Otlogul, balta Oiĭ, grindul și gàrla Combreĭ și se opresce pe țĕrmul sudic al laculuĭ Lățimea, de unde se îndréptă către S.-V.-V., pe lângă balta Mocanuluĭ, prin pădurea Golășeilor și se opresce la Dunăre, la vărsarea bălții Mocanuluĭ.

Fig. 59. — Giamia din Măcin.

Se mărginesce la N. cu cătunul Azaclăŭ (com. Pisica) și cu com. Jijila; la S. cu com. Caracaliu; la S.E. cu com. Satul-Noŭ; la E. cu com. Grecĭ; iar la V. cu Dunărea, care îl desparte de jud. Brăila.

Forma luĭ este aceia a douĕ trapeze neregulate, unite între ele; lungimea perimetruluĭ este de 80 km.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 753, bordeie 27, hanurĭ 7, prăvăliĭ 34, morĭ 8, fontânĭ 22.

Budgetul comuniĭ este de 73.068 leĭ la venituri și 57.223 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent mijlocŭ pe cincĭ anĭ de 21.316 leĭ. Contribuabilĭ sunt 788.

www.ziuaconstanta.ro

Şcolĭ sunt douĕ: una de băieţĭ şi una de fete, cu doĭ institutorĭ şi două institutoare, ambele sunt fondate în anul 1879 de locuitorĭ. Acum se reclădesce un alt local.

Biserică ortodoxă e una, cu hramul Sf. Niculae, clădită în 1863; are un preot şi un cântăreţ; ca venit are 10 hect. teren de cultură.

Giamiĭ sunt douĕ: una este reconstruită în 1860, în locul alteia arsă în rĕsboiul din Crimeia; ea a fost construită de Berber Hagi Ahmet, la anul egireĭ 1177.

Pe inscripţia celeĭ de a doua se citesce: «Este făcută acéstă geamie de Mustan Aga, pentru binele obstesc şi să dea Dumnezeŭ să maĭ fac şi alte bunătăţĭ. La anul egireĭ 1163.» Turciĭ aŭ o şcólă de băieţĭ şi una de fete.

De la Măcin la Ghecet este o şosea naţională; între Ghecet şi Brăila e un vaporas ce face curse locale. Tot la Ghecet e şi cablu telegrafic în Dunăre.

Măcinul e aşezat pe şoseaua judeţiană ce merge la Isaccea.

Intre Jijila şi Luncaviţa, acéstă şosea se continuă spre Isaccea; maĭ sunt drumurĭ carĭ pun în legătură oraşul cu: punctul Orliga, Jijila, Luncaviţa, Grecĭ şi Carcaliu.

11. *Comuna Picineaga.* E aşezată la vărsarea rîuluĭ Aĭ-Ormanul saŭ Picineaga, la pólele Movileĭ Cazacilor; depărtarea sa de Măcin este de 26 km. spre miază-zi. Numele sĕŭ amintesce poporul Pecenegilor.

Prin secolul XVIII era un sat turco-tătar, distrus în 1775.

Posiţia sa era pe délul Carierelor şi era port la Dunăre, până la care era un drum aşternut cu piatră, numit drumul luĭ Justin (póte Justinian); urmele acestuĭ drum se ved şi astăzĭ.

Pe la 1828, un Moş Petru Pelin, din judeţul Brăila, a venit şi a făcut aci un bordeiŭ, apoĭ aŭ maĭ venit din Basarabia: Moş Crăciun, Simion, Ion Tulimeŭ şi aŭ format satul actual, care a păstrat numirea celuĭ vechiŭ. Tătariĭ veniţĭ din Bugeac aŭ fondat şi eĭ, probabil pe la 1838—40, un alt sat pe drépta rîuluĭ, aşa că la 1850 existaŭ douĕ sate cu numele Picineaga: unul român pe stânga, care e cel de azĭ, şi altul tătar pe drépta rîuluĭ; acesta din urmă a fost părăsit înaintea ultimuluĭ rĕsboiŭ.

Hotarul amănunţit al comuniĭ este: plecând de la confluenţa gârliĭ Bălanu cu Dunărea, se îndréptă către E., până dă în valea Ulmuluĭ; de aci o ia către S. pe vale, până la confluenţa eĭ cu Cerna, urcă spre răsărit cursul rîuluĭ, îl părăsesce şi se îndréptă către S., trecênd prin movila Breazuluĭ, taie rîul Aĭ-Orman, urcă şi cobóră délul Ghiun-Ghiurmes şi ajunge în hotarul judeţuluĭ la pólele déluluĭ; de aci o ia către V., taie drumul Ostrov-Satul-Noŭ, urmând hotarul judeţuluĭ, până la Dunăre, în locul unde se varsă viróga comuniĭ Ostrov; urméză cursul Dunăriĭ în jos, până în punctul de unde am plecat.

Forma conturuluĭ este a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lung de 37 km.

Se mărginesce la N. cu comuna Turcóia; la E. cu Satul-Noŭ; la S. cu com. Ostrov (jud. Constanţa) şi la V. cu Dunărea, care o desparte de judeţul Brăila.

Case sunt 264, bordeie 8, prăvăliĭ 4, morĭ 2, fontânĭ 5.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 6.201 leĭ la venituri şi 5.483 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 3.591 leĭ, în timp de cincĭ anĭ. Contribuabilĭ sunt 309.

Comuna are o şcólă, fondată în 1880 de locuitorĭ, costă 14.000 leĭ, are un învĕţător, o învĕţătóre şi 100 elevĭ; ca venit are 10 hect. teren.

Primăria fondată în 1881, costă 12.000 leĭ.

Biserică e una, fondată în 1900, costă 35.000 leĭ, cu hramul Sf. Voievozĭ; are un venit de 250 leĭ, 10 hect. de pămênt; e deservită de un preot şi un cântăreţ.

Comuna e aşezată în apropiere de drumul Măcin-Hârşova. Maĭ are şi drumurĭ comunale care o pun în legătură cu satele: Turcóia, Cerna, Ac-Punar, Jaila, Hasanlar, Aĭ-Orman, Coium-Punar, Aigăr-Ahmet şi Ostrov.

12. *Comuna Pisica.* Comuna este aşezată în mlaştinele Dunăriĭ, în cotul dintre Galaţi şi Reni şi se compune din douĕ sate: *Pisica,* sat vechiŭ românesc, fondat în secolul XVIII-lea de refugiaţiĭ din Basarabia şi Moldova, e aşezat chiar pe Dunăre în Cotul M, dintre Galaţi şi Reni, la 24 km. spre N. de Măcin şi *Azactăŭ* în faţa Galaţilor, pe grindul Zătóca, la

www.ziuaconstanta.ro

11 km. spre V. de precedentul; el se numia *Zătóca* și era locuit pe la 1850 de Românĭ și Bulgarĭ.

Hotarul amănunțit al comuniĭ este: plecând de pe malul Dunăriĭ în fața Brăileĭ, la scurgerea bălțiĭ Mocanul, se îndréptă către E., ocolesce balta Mocanuluĭ, până dă în balta Lățimea, de unde o ia către N. la Vadul Lățimea, apoĭ puțin către N.E. se întórce către S.E. prin stuf, taie grindul Pisica; de aci o ia către E., taie balta Popina și se opresce la Dunăre în fața mileĭ 76. Urméză malul drept al fluviuluĭ în sus, până în fața Brăileĭ.

Forma hotaruluĭ este a unuĭ poligon neregulat, ce sémănă cu douĕ romburĭ unite pe una din laturĭ; lungimea perimetruluĭ este de 112 km.

Se mărginesce la N. cu jud. Covurluĭ, de care se desparte prin Dunăre; la E. cu Basarabia, despărțită tot de fluviŭ; la S. cu comunele Văcărenĭ și Luncavița și la V. cu jud. Brăila.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 176, bordeie 2, prăvăliĭ 8, morĭ 2, fontânĭ 12.

Budgetul comuniĭ este de 8.519 leĭ la venitur și 7.799 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 3600 leĭ. Contribuabilĭ sunt 92.

In comună sunt douĕ școlĭ: una în cătunul Pisica, fondată în 1888 de locuitorĭ, costă 1500 leĭ, are un învĕțător și 40 elevĭ, ca venit are 10 hect. teren; o a doua în Azaclăŭ, fondată de locuitorĭ în 1898, costă 3500 leĭ, are o institutóre și 20 elevĭ. Local de primărie, comuna n'are.

Bisericĭ sunt douĕ: una în cătunul Pisica, cu hramul Sf. Niculae, fondată în 1881 de locuitorĭ pe ruinele alteia vechĭ, costă 5.000 leĭ, are 600 leĭ venit și 500 leĭ spese, e deservită de doĭ preoțĭ și doĭ cântărețĭ; o a doua biserică e în Azaclăŭ, zidită de locuitorĭ în 1834, are ca venit 230 leĭ și 10 hectare teren; e deservită de un preot și un cântăreț. Hramul bisericeĭ este Sf. Niculae.

Comuna este legată prin drumurĭ ordinare cu Cherhanaua de la Lata, de-a lungul maluluĭ Dunăriĭ, cu Azaclăŭ și Ghecet. De la Azaclăŭ e un drum ce vine la Garvan, de la Pisica un altul ce vine la Văcărenĭ. Maĭ are legăturĭ peste Dunăre cu barca, la Galațĭ.

13. *Comuna Satul-Noŭ.* La vărsarea rîuluĭ Cerna în mlaștinele de pe țĕrmul drept al Dunăriĭ se află așezată comuna Satul-Noŭ, compusă numaĭ dintr'un singur cătun, la 24 km. spre S. de Măcin, pe drumul Măcin-Hârșova. Nu e fondată de cât în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia, de Românĭ, veniți din Basarabia, împreună cu Bulgariĭ.

Se învecinesce la N. cu comuna Turcóia; la E. cu Cerna; la V. cu comuna Picineaga; iar la S. cu comunele Coium-Punar și Cârjelarĭ.

Câșla luĭ Teodorof, este o localitate isolată la N. de Satul-Noŭ; nu e locuită. Satul este abia în formație, de și datéză de maĭ bine de 45 anĭ; e curat și bine întreținut.

Case sunt 136, bordeie 6, prăvăliĭ 2, morĭ 4, fontânĭ 5. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 3.806 leĭ la venitur și 3.563 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 1.213 leĭ. Contribuabilĭ sunt 165.

In comună e o singură școlă, clădită de locuitorĭ în 1882, costă 6.000 leĭ, are un învĕțător și 42 elevĭ, are venitul a 10 hectare pămênt. Primăria construită în 1884, costă 10.000 leĭ.

De asemenea are o biserică cu hramul Nascerea Maicii Domnuluĭ, zidită de locuitorĭ în 1875, are venit 10 hectare pămênt; e deservită de un preot și un cântăreț.

Afară de drumul care pune satul în legătură cu Turcóia și Ostrov, maĭ sunt și drumurĭ comunale spre Cerna, Ak-Punar, Jaila, Homurlar, Hasanlar, Cârjelarĭ, Aĭ-Orman și Picineaga.

14. *Comuna Turcóia,* este așezată pe Dunăre, la pólele dêluluĭ Iacob, la 18 km. spre S. de Măcin. Ea se compune din douĕ sate: *Turcóia* și *Igliția,* la 6 km. spre N.V. de cea d'intâiŭ, pe Dunăre, lângă ruinele cetățiĭ romane Troesmis.

Turcóia e fondată pe la 1830 de Românii veniți de peste Dunăre, fugind de asupririle de pe atuncĭ. Se spune din bătrânĭ, că maĭ 'nainte prin aceste locurĭ eraŭ pădurĭ întinse și dese și pe la marginile lor se găsiaŭ bordeie locuite de Turcĭ și Tătarĭ; că satul nu era pe locul ce-'l ocupă azĭ, ci peste brațul Dunăriĭ vechĭ; că pe la 1834, Rușiĭ luând Brăila, locuitoriĭ din acest sat, ce aparțineaŭ domeniuluĭ Brăileĭ, aŭ trecut Dunărea și s'aŭ așezat în satul de azĭ, distrugênd colibele Turcilor și făcêndu-șĭ case chiar pe cimitirele lor. La 1850, Turcóia era locuit numaĭ de Românĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna se învecinesce la N. cu Măcin; la V. cu Dunărea-veche, care o desparte de jud. Brăila; la S. cu comuna Satul-Noŭ; iar la E. cu comunele Cerna și Grecĭ. In 1898 s'a înfiinţat un noŭ sat numit *Iacob-Deal*, la pólele munteluĭ cu acelaș nume, alcătuit din lucrătoriĭ, ce se ocup cu exploatarea granituluĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 276, bordeie 93, prăvăliĭ 4, fontânĭ 13.

Budgetul comuniĭ este de 13.888 leĭ la venituri și 10.525 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 16.786 leĭ, în timp de 5 anĭ. Contribuabilĭ sunt 290.

In comună e o singură șcólă mixtă, fondată la 1882 de locuitorĭ, costă 10.000 leĭ, are un învĕţător și 92 elevĭ; ca venit are 10 hectare teren. Primăria clădită în 1882, costă 6.000 leĭ.

Are o biserică cu hramul Sf. Niculae, clădită în 1862 de locuitorĭ; are ca venit 10 hectare teren; e deservită de doĭ preoţĭ și doĭ cântăreţĭ.

Comuna e așezată pe drumul Măcin-Hârșova. Maĭ sunt și drumurĭ comunale ce servesc de legătură între Turcóia și Carcaliu, Grecĭ și Cerna.

15. *Comuna Văcărenĭ*, e așezată pe pintenile muntos cel maĭ de miază-nópte-apusan al Dobrogieĭ, la 15 km. spre N. de Măcin și la 63 km. de Tulcea, pe șoseaua naţională Isaccea-Măcin. Ea se compune din douĕ sate: cel de reședinţă și *Garvan*, așezat la 1 km spre apus de Văcărenĭ.

Ambele aceste sate eraŭ locuite numaĭ de Românĭ și probabil aŭ fost fondate tot de eĭ, pe la începutul veaculuĭ trecut.

Se mărginesce la N. cu comuna Pisica; la S. cu comuna Jijila; la E. cu comuna Luncaviţa și la V. cu Măcinul și cu Pisica.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ pe sate și naţionalităţĭ este arătată la plasă.

Case sunt 419, bordeie 3, prăvăliĭ 7, morĭ 14, fontânĭ 21.

Budgetul comuniĭ este de 9,473 leĭ la venituri și 8,694 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent mediŭ de 3,894 leĭ în timp de 5 anĭ. Contribuabilĭ sunt 360.

Sunt în comună douĕ școlĭ, în fie-care cătun câte una; aŭ treĭ învĕţătorĭ și 108 elevĭ; ca venit aŭ câte 10 hect. pământ. Sunt fondate de locuitorĭ în 1884.

Sunt douĕ bisericĭ: una în Văcărenĭ cu hramul Sf. Niculae, zidită în 1826 de Alexandru I, Împăratul Rusieĭ; a doua în Garvan cu hramul Sf. Gheorghe, fondată de locuitorĭ în 1875. Fie-care are câte un preot și un cântăreţ. Ca venit aŭ 10 hect. teren, fie-care.

Comuna fiind așezată pe șoseaua naţională Isaccea-Măcin, e în legătură cu aceste douĕ orașe, între care e așezată. Maĭ sunt și drumurĭ comunale, care duc la: Azaclaŭ, Pisica, Luncaviţa, în valea Taiţeĭ, la Jijila și Măcin.

Pe drumul dintre Jijila și Garvan se află ruinele uneĭ cetăţuĭ numită *Ghermea*, despre care nu se scie nimic.

c) **Plasa Sulina** coprinde partea răsăriteană a Delteĭ și a ţinutuluĭ lagunelor. Ea se desparte de plasa Tulcea printr'o linie, care plecând de la Baliza Engleză pe Marea-Négră, se îndréptă până la ţĕrmul laculuĭ Razelm, pe care îl urméză până la gura Dranovuluĭ, apoĭ pe gârla Dranov și pe ţĕrmul S.E. al laculuĭ Dranov, până la gura Cerneţu.

De aci se continuă pe gârla Cerneţu-Florea, până la punctul trigonometric Cerneţu-Florea, de unde părăsind gârla se îndreaptă către braţul Sf. Gheorghe la Calinova, urméză în sus braţul Sf. Gheorghe, până la gura gârleĭ Litcov, apoĭ pe gârlă în sus până la colul despre vest, merge în linie dréptă pe ţĕrmul laculuĭ Obretin, până în braţul Sulina la mila 22, cobóră pe braţ până la mila 21 și de aci către N. până la gârla Lopatna, ia direcţia către V. pe grindul Stipoc, până la códa laculuĭ Bacin, de unde se îndréptă către N.V., până în braţul Chilia la códa de V. a ostrovuluĭ Tatar.

Se mărginesce la N. cu Basarabia, despărţită prin braţul Chilia; la V. cu plasa Tulcea; la S. și E. cu Marea-Négră.

Suprafaţa acesteĭ plășĭ este de 2.263 km. p. saŭ 226,369 hectare, iar populaţia de 11,161 suflete.

Repartiţia suprafeţiĭ pe comune și sate este:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			PRODUCTIV HECT.		Suprafață Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumuri, ape, stuf și stâncĭ	Al locuitorilor	Al Statuluĭ și păduri	
Caraorman	18	—	45000	—	5500	50514
Chilia-Veche	81	640	27000	1704	4507	33932
Satul-Noŭ	41	—	23800	—	8317	32158
Sf. Gheorghe	40	—	38045	—	1625	39710
Sfiștofca	33	—	35000	—	1590	36623
Sulina	57	—	32000	—	1375	33432
Total	266	640	200845	1704	22914	226369

Repartiția populațieĭ, pe comune, sate și naționalitățĭ, este:

COMUNE și SATE	Românĭ	Găgăuțĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Bulgarĭ	Ruș	Lipov. popovĭ	» bespop.	Grecĭ	Armenĭ	Evreĭ	Germanĭ	Italienĭ	Albanezĭ	Muntenegr.	Englezĭ	Polonĭ	Danemarcĭ	Francezĭ	Indienĭ	Austro-Ung.	Bărbați	Femeĭ	Copĭi	Capĭ de familie	Totalul sufletelor
Caraorman	104	—	—	—	—	632	7	55	19	—	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	156	170	503	161	829
Uzlina	17	—	—	—	—	16	—	44	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	13	52	14	78
Total	121	—	—	—	—	648	7	99	20	—	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	183	555	175	907
Chilia-Vechiă	580	—	1	—	42	1289	351	—	17	3	129	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	574	481	1359	513	2414
Letea	92	—	—	—	12	508	—	—	6	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	115	114	396	119	625
Satul-Noŭ	405	—	—	—	—	11	—	—	7	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	76	273	87	432
Total	497	—	—	—	12	519	—	—	13	—		9	—	—	7	—	—	—	—	—	—	198	190	669	206	1057
Sf. Gheorghe	102	—	—	—	14	592	4	—	108	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—		154	157	518	157	829
Periprava	11	—	—	—	—	—	333	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	63	215	85	344
Sfiștofca	12	—	—	—	—	—	685	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133	134	430	159	697
Total	23	—	—	—	—	—	1018	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	199	197	645	244	1041
Sulina	803	5	268	22	35	594	7	—	2056	444	173	49	45	117	22	24	17	6	11	4	211	1211	986	2716	1299	4913
Total pe plasă	2126	5	269	22	103	3642	1387	99	2214	447	311	70	45	117	31	24	17	6	11	4	211	2505	2194	6462	2594	11161

Din causa prea multor mlaștinĭ, bălțĭ, lacurĭ și gârle, densitatea populațieĭ este fórte slabă, de 4 locuitorĭ pe 1 km. p.

Reședința plășiĭ este în orașul Sulina. Coprinde 2 orașe și 4 comune rurale.

Tóte localitățile din plasa Sulina, aŭ fost descrise la Capitolul «Delta».

d) **Plasa Tulcea.** Ocupă partea de N. a jud. Tulcea. Se mărginesce la N. cu Basarabia, de care se desparte prin Dunăre și brațul Chilia; la V. cu plasa Măcin; la S. cu plasa Babadag; iar la răsărit cu plasa Sulina.

Suprafața acesteĭ plășĭ este de 2,316 km. p. saŭ 231,674 hectare.

Repartiția acesteĭ suprafețĭ pe comune și sate, este:

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			PRODUCTIV HECT.		Suprafață Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumuri, ape, stuf și stâncĭ	Al locuitorilor	Al Statuluĭ și păduri	
Agighiol	65	328	10805	6112	1506	18816
Beștepe	54	270	5528	4009	2039	11900
Câșla	31	150	8047	2198	492	10918
Cataloĭ	36	1412	3812	3856	1461	10577
Frecățeĭ	30	568	2815	3233	918	7564
Mahmudia	231	—	12709	2177	157	15274
Malcocĭ	41	486	10030	2347	1500	14674
Meidanchioĭ	34	208	2775	2135	4805	9957
Morughiol	62	310	10700	2330	830	14232
Nicolițel	197	140	2815	2268	3825	9255
Parkeș	22	112	6700	1048	1519	9401
Sarighiol	64	320	15080	5378	137	20979
Sarinasuf	60	361	9300	4176	3828	17725
Satul-Noŭ	24	—	19238	514	256	20032
Somova	44	220	6953	2253	2812	12282
Telița	40	140	2857	2284	1815	7136
Tulcea	738	—	2239	12678	5297	20952
Total	1773	5025	132673	58996	33207	231674

www.ziuaconstanta.ro

Populaţia plăşiĭ este de 41369 suflete; densitatea locuitorilor este de 21 pe km. p.
Repartiţia populaţieĭ pe naţionalităţĭ, comune şi sate, este:

COMUNE şi SATE	Românĭ	Găgăuţĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Tig. turcĭţĭ	» creştinĭ	Bulgarĭ	Ruşĭ	Lipov. popovĭ	» bespop.	Grecĭ	Armenĭ	Evreĭ	Germanĭ	Italienĭ	Albanezĭ	Muntenegr.	Austro-Ung.	Bărbaţĭ	Femeĭ	Copiĭ	Capĭ de familie	Totalul [illegible]
Agighiol	1091	300	—	—	—	29	10	18	—	—	7	—	10	—	—	—	—	—	283	289	893	314	1465
Sabangia	455	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	90	86	298	95	474
Total	1546	300	—	—	—	29	10	18	—	—	7	—	29	—	—	—	—	—	373	375	1191	409	1939
Beş-Tepe	815	—	—	14	—	16	254	8	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	231	221	665	241	117
Pârlita	41	—	—	—	—	—	35	286	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	76	199	90	[illegible]
Total	856	—	—	14	—	16	289	294	—	—	—	5	5	—	—	—	—	—	318	297	864	331	117[illegible]
Cataloĭ	356	7	2	—	—	—	213	49	—	—	—	—	9	332	431	—	—	—	294	280	825	328	1399
Enichioĭ	1	—	—	—	—	—	583	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	117	346	129	585
Total	357	7	2	—	—	—	796	50	—	—	—	—	9	332	431	—	—	—	416	397	1171	457	1984
Câşla	395	9	65	—	—	—	67	84	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	149	121	356	156	62[illegible]
Frecăţeĭ	156	3	154	—	—	4	549	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187	195	549	192	931
Mahmudia	516	1	—	120	—	—	80	213	93	328	12	—	71	2	—	1	—	—	322	307	808	366	14[illegible]
Carasuhat	25	—	—	—	—	—	—	122	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	44	35	78	46	157
Gorgova	20	—	—	—	—	—	—	95	—	55	6	—	—	—	1	—	—	—	45	33	99	46	177
Total	561	1	—	120	—	—	80	430	93	393	18	—	71	2	1	1	—	—	411	375	985	458	171[illegible]
Malcocĭ	4	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	656	1	—	—	—	113	126	446	124	685
Prislava	479	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	104	295	99	492
Romula	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	16	48	16	79
Ilgani-de-jos	16	—	—	—	—	—	—	53	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	14	14	51	15	79
» » sus	14	—	—	—	—	—	—	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	57	15	87
Principele Carol	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	29	63	29	120
Total	712	—	—	—	—	—	13	150	—	—	10	—	—	656	1	—	—	—	278	304	960	298	1512
Meidanchioĭ	717	—	3	—	—	353	109	13	—	—	1	—	8	—	—	—	—	—	261	247	696	290	1204
Morughiol	112	—	—	78	—	—	2	559	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	155	115	462	163	762
Danavĕţ-de-sus	56	—	—	—	—	—	—	276	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	64	196	73	332
» » jos	—	—	—	—	—	—	6	474	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	98	283	109	480
Total	168	—	—	78	—	—	8	1309	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	326	307	941	345	1574
Mon-Saon	1	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	—	32
Nicoliţel	1759	3	—	—	—	143	60	3	11	2	9	11	16	3	—	—	—	—	445	412	1163	495	2020
Total	1760	3	—	—	—	143	60	34	11	2	9	11	16	3	—	—	—	—	477	412	1163	495	2052
Parkeş	460	6	—	—	—	2	28	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	159	141	312	169	612
Sarighiol	942	—	—	—	—	—	130	65	—	—	—	—	11	2	—	—	—	—	244	251	655	269	1150
Calica	675	—	—	—	—	—	23	57	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	170	163	425	192	758
Total	1617	—	—	—	—	—	153	122	—	—	—	—	14	2	—	—	—	—	414	414	1080	461	1908
Sarinasuf	327	—	—	—	—	7	123	26	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	105	102	277	111	484
Caraibil	—	—	—	366	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	94	192	98	366
Beĭ-Bugeac	128	—	—	183	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	71	166	80	311
Total	455	—	—	549	—	7	123	26	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	259	267	635	289	1161
Satul-Noŭ	188	—	—	—	—	—	17	50	8	—	—	—	8	—	—	—	—	—	63	57	151	65	271
Ceatalchioĭ	101	—	—	—	—	—	—	237	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	61	57	224	64	342
Pardina	86	—	—	—	—	—	—	169	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	49	49	163	50	261
Pătlăgénca	—	—	—	—	—	—	—	57	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	27	85	27	137
Princ. Ferdinand	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	28	16	60
Total	435	—	—	—	—	—	17	513	88	—	4	—	14	—	—	—	—	—	214	206	651	222	1071
Somova	1018	4	—	—	—	19	33	102	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	252	262	663	276	1177
Teliţa	60	—	—	—	—	—	49	567	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	147	144	386	169	677
Poşta	145	—	—	—	—	—	2	325	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	87	295	95	472
Mon-Cilic	13	—	—	—	—	—	—	80	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	3	91	1	—	95
Sarica	18	—	—	—	—	—	60	34	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	52	23	38	54	113
Total	236	—	—	—	—	—	111	1006	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	292	345	720	318	1357
Tulcea	4544	—	186	479	180	76	4276	3102	544	1311	1403	289	1826	333	15	352	39	26	4569	4270	10142	4168	18839
Total general	15993	333	410	1240	180	649	6722	7431	736	1706	1513	305	1993	1329	448	353	39	29	9355	8935	38695	9334	41369

Reşedinţa plăşiĭ este în comuna Cataloĭ. Plasa coprinde douĕ comune urbane: (Mahmudia şi Tulcea) şi 15 comune rurale.

1. *Comuna Agi-Ghiol* e aşezată în basinul laculuĭ Agi-Ghiol, la 15 km. spre S.E. de oraşul Tulcea. Se compune din douĕ sate: *Agi-Ghiol* (agi = amar, ghiol = lac), la capătul de Nord al laculuĭ Agi-Ghiol, e reşedinţa comuniĭ şi *Sabangia* (sĕlbatec), aşezat pe ţĕrmul laculuĭ Razelm, la 5 km. spre S.V. de cel d'întâĭ.

Ambele aceste sate aŭ fost fondate de Turcĭ, prin secolul al XVIII-lea, însă cu ocazia rĕsboiuluĭ din 1829, Turciĭ aŭ părăsit satele şi aŭ fost înlocuiţĭ de Românĭ, pe care îi găsim locuindu-le la 1850.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna se mărginesce la N. cu orașul Tulcea; la S. cu lacul Razelm; la V. cu comunele Congaz și Cataloi; la E. cu comuna Sarighiol.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ comuniĭ este arătată la plasă.

Case sunt 348, prăvăliĭ 11, morĭ 20, fântânĭ 114.

Budgetul comuniĭ se compune din 6.441 leĭ la venituri și 5899 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 2.718 leĭ, în timp de cincĭ anĭ.

Sunt în comună 523 contribuabilĭ.

Comuna are 2 școlĭ: una mixtă în Agi-Ghiol fondată în 1892, costă 12.000 leĭ și una mixtă în Sabangia, fără local propriŭ; fie-care are câte un învĕțător. Totalul elevilor este 180. Venit are fie-care câte 10 hect. pămênt. Primăria fondată în 1892, costă suma de leĭ 9.400.

Biserici sunt douĕ: una în Agi-Ghiol cu hramul Sf. Voievozĭ, clădită în 1860; a doua în Sabangia cu acelaș hram. Fie-care are câte 10 hect. pămênt și sunt deservite de câte un preot și un cântăreț.

La Agi-Ghiol este o șosea nu tocmaĭ în bună stare, ce vine de la Tulcea și se continuă pe la Sabangia, Sarichioĭ, Zebil; maĭ sunt și drumurĭ comunale, care leagă cele douĕ sate cu comunele învecinate: Sarighiol, Sarichioĭ, Zebil, Congaz și Cataloĭ.

2. *Comuna Beș-Tepe* așezată la pólele apusene ale masivuluĭ muntos cu acelaș nume, care insémnă cincĭ movile, căcĭ în adevĕr masivul are cincĭ mamelóne înlănțuite de la V. către E.

Comuna coprinde afară de satul de reședință, așezat la 24 km. spre E. de Tulcea și la 5 km. spre V. de Mahmudia, pe șoseaua vicinală Tulcea-Mahmudia și satul *Pârlita*, de pe brațul Sf. Gheorghe, la 5 km. spre N.V. de Beș-Tepe.

Comuna a fost fondată în secolul al XVIII-lea de Turcĭ, ea se numia Beș-Tepe turcesc, în opoziție cu Beș-Tepe românesc, care maĭ în urmă s'a numit Mahmudia.

In rĕsboiul din 1828, satul a fost golit de locuitorĭ și dărîmat de Rușĭ, nu s'a restaurat de cât în 1856, de aceia nu'l vĕd figurând la 1850.

Hotarul amănunțit al comuniĭ este: Plecând din grindul Stipoc, se îndréptă spre S., taie gârla Șonda, apucă puțin către V. și apoĭ către S., taie gârla Ciobanul, de unde se îndréptă spre S.V., taie brațul Sulina la mila 40, trece printr'un mic lac, taie brațul Sf. Gheorghe la 2 km. maĭ jos de satul Prislav, ajunge în valea Sofular, pe care o urcă și după puțin drum o părăsesce, pentru a urca valea Curcusu-Mare și dă în calea vicinală Tulcea-Mahmudia.

De aci se îndréptă către S.E., pe lângă șosea, o părăsesce, pentru a se îndrepta spre S., ocolesce ramificațiile apusane ale déluluĭ Cairacil, oprindu-se la 3 km. spre E. de satul Sarighiol, de unde se îndréptă către E., apoĭ către N., taie délul Cairacil, o ia spre E., pe la pólele luĭ Nordice, se îndréptă către N., taie șoseaua vicinală Tulcea-Mahmudia, de unde se dirige către N.E., taie délul Beș-Tepe printre al treilea și al patrulea vârf, apoĭ taie brațul Sf. Gheorghe, la un km. spre V. de Mahmudia, pe la pólele ruinelor cetățuĭ Bisericuța, intră în stuf, lasă lacul Cara-Suhat la stânga, taie gârla Markel, gârla Litcov, urméză țĕrmul răsăritean al laculuĭ Fortuna, din capul nordic al căruia se îndréptă către N.E., taie gârla Șonda și ajunge la grindul Stipoc, în dreptul uneĭ târle; de aci o ia către V., pe lângă grind, până la lacul Bacin.

Lungimea acestuĭ hotar, care are forma unuĭ poligon neregulat, este de 85 km.

Marginele sale sunt: la N. comuna urbană Chilia-Veche, de care se desparte prin grindul Stipoc; la V. cătunul Prislav (com. Malcocĭ); la S.V. comuna Sarighiol, de care se desparte prin șoseaua vicinală, prin valea Curcusu-Mare și movila Cerdaculuĭ; la S. cătunul Caraibil (comuna Sarinasuf), de care se desparte prin o parte a déluluĭ Cairacil; la E. comuna urbană Mahmudia.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 275, prăvăliĭ 4, morĭ 15, fântânĭ 32.

Budgetul comuniĭ este de 4.421 leĭ la venituri și 4121 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 1.497 leĭ.

Sunt în comună 398 contribuabilĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Instrucţiunea publică se predă în douĕ şcolĭ mixte, una clădită în anul 1879 de locuitoriĭ de Beş-Tepe, a costat suma de 4.000 leĭ; are 20 hectare pămênt, care 'ĭ aduc un venit anual de 120 leĭ; este în bună stare; are un învеţător plătit de Stat; numărul elevilor este 84; a doua în Pârlita înfiinţată în 1897, are un învеţătoor şi 58 elevĭ; n'are local propriŭ.

Sunt în comun douĕ biericĭ ortodoxe: una în Beş-Tepe, cu hramul Sf. Dumitru, fondată de locuitorĭ în 1860; e de lemn; are un venit anual de 450 leĭ şi arenda a 10 hectare teren; e deservită de un preot, un paracliser şi un cântăreţ, acum se reconstruesce şi va costa 55.000 leĭ. A doua în Pârlita, cu hramul Sf. Voevozĭ, fondată de locuitorĭ în 1869; e în bună stare; are 520 leĭ anual venit, cum şi arenda de la 10 hectare teren; e deservită de un preot, un cântăreţ şi un paracliser.

Mahomedaniĭ aŭ o geamie în Beştepe, deservită de un hoge; e întreţinută de coreligionarĭ şi de Stat cu 60 leĭ anual.

Afară de şoseaua vicinală Tulcea-Mahmudia, maĭ sunt şi drumurĭ ordinare, care pun în legătură comuna cu Caraibil, Sarighiol, Agi-Ghiol şi cu şoseaua naţională Tulcea-Babadag.

3. *Comuna Câşla* este aşezată la apus de oraşul Tulcea şi se compune numaĭ din satul de reşedinţă, Câşla, care se zice că a fost întemeiat de un turc bogat Husein Efendi, ca loc de târlă de oĭ. Pe la 1844 vine Niculae Tololoiŭ, Român din Basarabia şi se stabilesce aci, împreună cu alţiĭ, deschide cârciumă şi clădesce biserică. Pe la 1850 satul era locuit de Turcĭ şi Românĭ.

Hotarul amănunţit al comuniĭ este: începênd de pe malul drept al Dunăriĭ, mila 55, se îndreaptă către S., taie prin stufăriĭ gârla Somova, apoĭ la uscat, şoseaua naţională Tulcea-Isaccea, între km. 9—10, urcă şi coboară délul Coazima, de la pólele caruia o ia puţin către V., până la délul Cortel, de lângă care face un mare arc de cerc, o ia către S.E., pe la N.E. de satul Frecăţeĭ, prin délurile Cartal-Tepe, Süt-Bair şi pe la pólele apusane ale déluluĭ Tauşan-Tepe, o ia către E., ocolind acest dél şi ajunge lângă şoseaua naţională Tulcea-Babadag, în dreptul km. 7, de unde se îndreaptă către N., urmând valea Tauşan-Iol, intră în stuf, taie lacul Câşla şi gârla Somova şi se opresce la Dunăre în punctul Ceatal-Ismail.

Forma hotaruluĭ este aceia a unuĭ trapez neregulat, lung de 32 km. Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Marginele sunt: la N. Basarabia; la S. comuna Frecăţeĭ, de care se desparte prin délurile Cartal-Tepe şi Süt-Bair; la V. comuna Somova; la E. oraşul Tulcea, despărţit prin valea Tauşan-Iol.

Case sunt 121, prăvăliĭ 1, morĭ 8, fântânĭ 4.

Budgetul comuniĭ este de 2.123 leĭ la venituri şi 1891 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 1.162 leĭ.

Sunt în comună 102 contribuabilĭ. Comuna are o şcólă mixtă fondată în 1883 de locuitorĭ, costă 4.600 leĭ; are 10 hectare teren dat de Stat, un învеţător şi 42 elevĭ. Primăria n'are local propriŭ.

Pe ruinele vechiĭ biericĭ din 1844, s'a reconstruit în 1880 o biserică nouă, de către locuitorĭ, a costat 30.000 leĭ; e în bună stare; are 10 hectare de pămênt de la Stat; e deservită de un preot, un diacon şi un paracliser. Terenul îĭ produce 380 leĭ venit anual, maĭ are 120 leĭ de la primărie; cheltuielĭ sunt 332 leĭ.

Afară de şoseaua naţională Tulcea-Isaccea, comuna maĭ e pusă în legătură prin drumurĭ ordinare cu satele învecinate: Cataloĭ, Frecăţeĭ, Poşta şi Teliţa.

4. *Comuna Cataloĭ* e aşezată în basinul mijlociŭ al rîuluĭ Teliţa, pe şoseaua Tulcea-Babadag, la 12 km. spre S.V. de oraşul Tulcea. Ea se compune din satele *Cataloĭ* şi *Eni-chioĭ* (Satul-Noŭ), aşezat maĭ la Sud de precedentul, pe aceiaşĭ şosea la 4 km. spre Sud.

Cataloĭ este un sat de tot noŭ, fondat în urma resboiuluĭ din Crimeia, de Românĭ şi Bulgarĭ, veniţĭ din Basarabia. Eni-chioĭ este maĭ vechiŭ şi a fost înfiinţat de Tătariĭ din Bugeac, eĭ aŭ emigrat în mare parte, înaintea resboiuluĭ din 1877-78.

Hotarul amănunţit al comuniĭ este: plecând de la pólele déluluĭ Süt-Bair, se îndreptă

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

către S., trece printre satele Cataloĭ și Frecăţeĭ, tăind rîul Telița, pe la móra luĭ Hagi-Velicu, urcă și coboră délul Cataloĭ, după care se îndréptă către S.E., până la pólele déluluĭ Ghiulele-Tepe, urmând puțin valea Isvorul, de unde se îndréptă către E., taie délul Ghiulele-Tepe și rîul Telița, printre satele Enichioĭ și Congaz, merge pe muchia déluluĭ Ceatal-Bair, oprindu-se în vîrful déluluĭ Orta-Bair; de aci se îndréptă către N., până într'un vîrf al déluluĭ Deșli-cairac, de unde o ia puțin spre V. pentru a se îndrepta iarășĭ spre N., printre délurile Redi și délul Mare; pornind apoĭ către N.V., taie valea Cardonuluĭ și șoseaua națională Tulcea-Babadag, si după câte-va cotiturĭ ajunge la pólele déluluĭ Süt-Bair.

Forma sa sémănă cu aceia a unuĭ patrulater neregulat; lungimea perimetruluĭ este de 54 kilometri.

Comuna se învecinesce către N. cu Câsla; la N.E. cu orașul Tulcea, de care se desparte prin délul Mare; la E. cu comuna Agighiol; la S. cu comuna Congaz, de care se desparte prin délul Ceatal-Bair; la V. cu comuna Frecăţeĭ și cătunul Hagilar (al comuniĭ Congaz), de care se desparte prin délul Ghiulele-Tepe și valea Isvoruluĭ. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

In comună sunt 306 case, 1 bordeĭ, 5 prăvăliĭ, 10 morĭ și 139 fântânĭ.

Budgetul comuniĭ se compune din 7,267 leĭ la venituri și 6,475 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 3,961 leĭ.

Sunt în comună 411 contribuabilĭ.

In Cataloĭ este o școlă mixtă cu doĭ învĕțătorĭ, e fondată în 1880, a costat 5000 leĭ. Numărul elevilor este 107. In Enichioĭ e de asemenea o școlă fondată în 1900, a costat 3000 leĭ, are un învĕțător și 59 elevĭ. Primăria a fost clădită în 1890 și a costat 3,500 leĭ.

Biserici sunt douĕ: una în Cataloĭ cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, fondată de locuitorĭ în 1874, acum se reconstruesce și va costa 45,000 leĭ; are 10 hect. teren arabil, un preot și un cântăreț; a doua în Enichioĭ cu hramul Sf. Treime, e zidită de locuitorĭ în 1869, are 10 hect. teren; are un preot și un cântăreț. Maĭ sunt în Cataloĭ 3 biserici rusescĭ.

Afară de șoseaua națională Tulcea-Babadag, pe care sunt așezate ambele sate, comuna maĭ e pusă în legătură prin drumurĭ ordinare cu: Malcocĭ, Beștepe, Mahmudia, Sarighiol, Agighiol, Sabangeak, Sarichioĭ, Congaz, Satul-Noŭ, Hagilar, Nalbant, Trestenic, Frecăţeĭ, Câsla și Tulcea. La Cataloĭ se află reședința plășiĭ Tulcea.

5. *Comuna Frecăţeĭ* e vecină despre apus a comuneĭ precedente, e așezată pe valea rîuluĭ Telița, la 14 km. spre S.V. de orașul Tulcea; se compune numaĭ din satul Frecăţeĭ, care pe la 1850 era locuit de Turcĭ și Românĭ.

Se învecinesce la răsărit cu comuna Cataloĭ; la V. cu Telița; la N. cu Câșla; iar la S. cu Nalbant.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 154, bordeie 20, prăvăliĭ 2, morĭ 7, fântânĭ 17.

Budgetul comuniĭ se compune din 3,242 leĭ la venituri și 2,838 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 2,021 leĭ, în timp de cincĭ anĭ.

Sunt în comună 154 contribuabilĭ.

Comuna are o școlă fondată în 1898, costă 600 leĭ, cu 10 hect. de la Stat, un învĕțător și 52 elevĭ. Primăria clădită în 1883, costă 10,000 leĭ.

Biserică e una, cu hramul Aducerea móștelor Sf. Nicolae, zidită în 1879 de locuitorĭ, cu 10 hect. de pământ date de Stat; are un preot și un cântăreț. Acum se reconstruesce o nouă biserică și va costa 35,000 leĭ.

Filiala acesteĭ biserici este cea din cătunul alăturat, Poșta. Biserica s'a construit în 1900 și a costat 40,000 leĭ.

De la Cataloĭ se desface din șoseaua națională, o șosea vicinală ce trece prin Nalbant, Ortachioĭ, Cerna, Măcin. O altă șosea e în proiecție pe valea Teliţeĭ la Telița. S'a lucrat numaĭ până la Cilic. Afară de acestea maĭ sunt și drumurĭ naturale spre: Poșta, Somova, Câsla, Tulcea, Enichioĭ, Hagilar, Nalbant și Trestenic.

6. *Comuna urbană Mahmudia* este așezată pe brațul Sf. Gheorghe, la pólele răsăritene ale déluluĭ Beș-Tepe, la 29 km. spre S.E. de orașul Tulcea.

www.ziuaconstanta.ro

Pare-se, că orașul de azĭ este zidit lângă ruinele vechiuluĭ Salsovia, din care n'aŭ maĭ rĕmas de cât temeliile cetățiĭ. Ea avea 125 metri lungime și tot atâta lățime. Are forma unuĭ exagon cu 6 laturĭ; așezată pe un platoŭ de pe brațul Sf. Gheorghe, pe care îl domină cu 50—70 metri.

In 1872, zidurile de piatră ale cetățiĭ aveaŭ în partea bine conservată, o înălțime de 3 metri și o lățime de 2. In afara zidurilor, de jur împrejurul cetățiĭ, se afla un șanț de pămênt, ce o înconjura ca o cingătóre; acest șanț avea pe la 1872 o adâncime — nu în tóte părțile păstrată — de 5—6 metri. In multe locurĭ șanțul astupându-se, s'a tranformat în val.

E posibil, ca acest șanț să fi fost opera Genovezilor, care aŭ stăpânit în vécul de mijloc pe aci. Cercetătoriĭ de comorĭ aŭ găsit în aceste ruine nisce vase de pâmênt colosal de marĭ, făcute din pămênt ars și îngropate la un stat de om. Ele eraŭ pe din lăuntru căptușite cu pânză și eraŭ pline cu mălaiŭ ars, cea ce însémnă că aŭ fost arse, de aci se deduce, că cetatea a fost distrusă printr'un grósnic incendiŭ, probabil în timpul năvălirilor barbare.

In rĕsboiul din 1828—29, o luptă, ale căreĭ detaliĭ sunt necunoscute, a avut loc în apropiere de Mahmudia.

Din timpĭ necunoscuțĭ, orașul a fost fondat de o colonie de Românĭ, care iĭ dete numirea de Beș-Tepe românesc, spre deosebire de cel turc.

Sultanul Mahmud II, pe la 1832, declară localitatea oraș și o numi Mahmudieh; aci fondă și o giamie, care s'a reconstruit de Abdul-Haziz. Tot cam în acest timp, o familie românească, numită Gâscă, a zidit biserica creștină. Mobilierul acesteĭ bisericĭ a trecut în urmă la Biserica Sf. Niculae din Tulcea, clădită în 1846 de aceiașĭ familie.

In ajunul resboiuluĭ din 1877—78, orașul a fost fortificat în partea sa apusană prin douĕ uvrage marĭ semi-permanente, dar care n'aŭ folosit la nimic.

Astăzĭ orașul are forma unuĭ dreptunghiŭ, cu basa cea mică rezemată pe brațul Sf. Gheorghe. Terenul e în pantă dulce spre braț.

Are o stradă principală prin mijloc și câte douĕ laterale paralele, în drépta și stânga acesteia; cele transversale sunt scurte, strâmte și neregulate.

Pe strada principală sunt așezate prăvăliile cu streșinĭ prelungite și sprijinite pe stâlpĭ, aŭ un aspect cu totul oriental.

Orașul este nepavat, murdar; iluminatul este ilusoriŭ, paza și serviciul municipal de asemenea.

În administrația orașuluĭ maĭ sunt coprinse și cătunele *Gorgova* (descrisă la Delta) și *Cara-Suhat,* așezat pe brațul Sf. Gheorghe la 3 km. spre Vest de oraș.

Hotarul amănunțit al orașuluĭ este: plecând din grindul Stipoc, se îndréptă către S. prin stuf, taie gârla Șonda, gârla Ciobanul și ajunge la brațul Sulina lângă mila 36, taie brațul, se îndréptă către S.V., taie grindul și gârla Rusca, gârla Markel, trece pe lângă lacul Cara-Suhat, taie brațul Sf. Gheorghe la 1½ km. maĭ sus de oraș, urcă délul Beș-Tepe, printre al 4-lea și al 5-lea vârf drept spre răsărit; de la pólele déluluĭ se îndréptă către S., până în vârful déluluĭ Cairacil; de aci se îndréptă către E., urmând muchia déluluĭ, oprindu-se în délul Morughiol, d'asupra laculuĭ Sărat, de unde o ia către N., până la brațul Sf. Gheorghe, apoĭ prin stuf către N.E., trece brațul la Kerhanale, taie gârlele Markel și Litcov, trece pe la răsărit de lacul Gorgova, până la lacul Obretin, urmărésce malul apusan al acestuĭ lac către N.V., până la brațul Sulina, pe care îl trece la mila 22, urméză către răsărit brațul până la mila 21, il părăsesce, se îndréptă către N. pe lângă lacul Triozor și dă în gârla Lopatna, urcă cursul acesteĭ gârle spre apus până la grindul Stipoc.

Lungimea perimetruluĭ este de 120 km. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 436, bordeie 3, prăvăliĭ 4, morĭ 10, fontânĭ 1.

Budgetul comuniĭ se compune din 15.520 leĭ la venituri și 14.731 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent, în timp de cincĭ anĭ de 3.944 leĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Sunt în comună 299 contribuabilĭ.

Instrucția publică se predă într'o școlă mixtă, cu doĭ învĕțătorĭ, fondată de locuitorĭ în 1883, costă 4.000 leĭ, are 10 hect. pămênt ca venit, e frequentată de 142 copiĭ.

Primăria n'are un bun local.

Biserici sunt: o biserică creștină, despre care am maĭ vorbit, ea a fost reedificată în 1864, s'a reconstruit în 1899 și a costat 35.000 leĭ; are filiale în Gorgova și Cara-Suhat; are un preot și un cântăreț; maĭ e o biserică a lipovenilor bespopoviți, una a lipovenilor nemoliacĭ și una a lipovenilor popovĭ; se maĭ află și o giamie despre care s'a vorbit, deservită de 3 hogĭ, cum și o sinagogă cu hahamul eĭ.

Orașul este așezat pe șoseaua vicinală ce vine de la Tulcea și se continuă până la Dunavĕț; maĭ sunt și alte drumurĭ comunale spre: Bei-bugeac, Sarinasuf, Caraibil, Sari-ghiol, Agi-ghiol și Cataloĭ.

7. *Comuna Malcocĭ,* întemeiată pe la începutul véculuĭ al XIX-lea, de o colonie de Germanĭ, sub ascultarea unuia, Ignatz Hoffart, ucis de Turcĭ în rĕsboiul de la 1855; crucea luĭ se póte vedea și astăzĭ, (*Comst. Scheleti.* Literatorul, anul 1883. No. 11 și 12 pag. 655), e așezată pe brațul Sf. Gheorghe, la 7 km. spre răsărit de Tulcea. In 1850 ca și azĭ satul a fost locuit de Germanĭ.

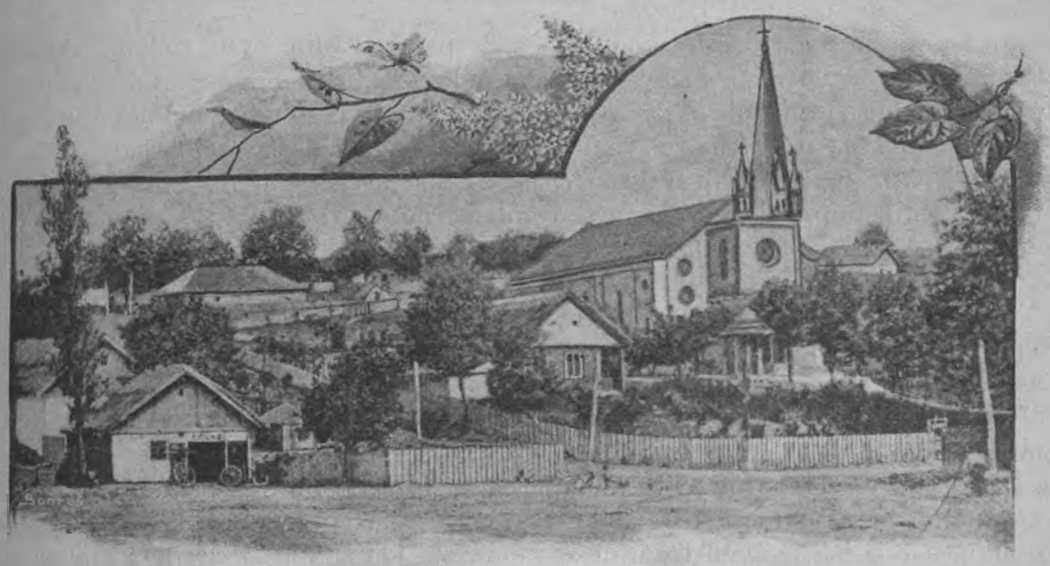

Fig. 60. — Satul Malcocĭ.

Pe lângă satul de reședință, comuna maĭ coprinde: *Prislav,* despre care se va vorbi la partea istorică; *Ilgani-de-sus, Ilgani-de-jos, Romula* și *Principele Carol;* aceste din urmă 4 sate de curând înființate în Deltă, de prefectul județuluĭ, reposatul Neniţescu.

Hotarul amănunțit al comuniĭ este: plecând de la pólele nordice ale déluluĭ Imalac, se îndréptă către E., taie valea Sarighiol și după maĭ multe cotiturĭ ajunge la origina văiĭ Curcusu-Mare, de unde se îndréptă spre N., pe lângă acéstă vale, dă în valea Sofular, pe care o urméză către N.E., până la brațul Sf. Gheórghe, taie brațul la 2 km. maĭ jos de Prislav, trece printr'un mic lac, taie brațul Sulina la Mila 40, o ia puțin către N. vre-o 4 km., apoĭ direct către V., taie brațul Tulcea la mila 46, ocolesce lacul Malcocĭ, o ia spre S.V. de-a lungul Văiĭ-Marĭ, până la pólele déluluĭ Imalac.

Forma sa este aceia a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lungimea de 48 km.

Se învecinesce la N. cu cătunul Pardina (al comuniĭ Satul-Noŭ); la V. cu orașul Tulcea; la S. cu comunele Agi-ghiol și Sari-ghiol; la E. cu cătunul Pârlita (al comuneĭ Beș-Tepe).

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 273, prăvăliĭ 3, morĭ 5, fontânĭ 52.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuneĭ se compune din 4.440 leĭ la venituri și 4.179 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent mediŭ de 1.308 leĭ.

Sunt 209 contribuabilĭ în comună.

Şcolĭ sunt douĕ: una privată în Malcocĭ, clădită de locuitorĭ în 1891, costă suma de 1.500 leĭ, are 10 hect. pămênt, un învĕţător și 60 elevĭ; una mixtă românéscă în Prislava, înfiinţată în 1879, are 10 hect. teren, un învĕţător și 40 elevĭ. N'are local propriŭ. Primăria clădită în 1883, costă 10.000 leĭ.

Bisericĭ sunt douĕ: una catolică, fondată de locuitorĭ în Malcocĭ la 1880, are 10 hect. teren și un preot, una ortodoxă în Prislav, zidită de locuitorĭ în 1859; are 10 hect. teren, e deservită de un preot și un cântăreţ. Tot la Prislav maĭ e o biserică ortodoxă construita în 1885 de locuitorĭ. Are Hramul Sf. Dumitru și e deservită de personalul precedenteĭ. Cea din 1880 se reconstruesce și va costa 35.000 leĭ.

Afară de șoseaua vicinală, maĭ sunt drumurile naturale spre: Sari-ghiol, Agighiol și Cataloĭ.

8. *Comuna Meidanchioĭ* (meidan=loc viran, chioĭ=sat) e așezată în basinul superior al rîuluĭ Taiţa, la 90 km. spre S.V. de orașul Tulcea și la 35 km. spre S. de Isaccea.

Nu coprinde de cât satul de reședinţă, înfiinţat cam pe la anul 1823 de familiile românescĭ, Tuslărescii, Sendrescii și Mutilescii. A fost tot-deauna un sat eminaminte românesc, chiar sub dominaţiunea Turcilor.

Hotarul amănunţit al acesteĭ comunĭ este: plecând din vîrful dêluluĭ Boclogea, se îndréptă către E., taie délul Isvorul și îndreptându-se către S.E., după maĭ multe cotiturĭ, ajunge la Valul luĭ Traian, de unde se dirige către S., pe muchia dêluluĭ Fundul-Burţii, până în vîrful Cilicul; o ia către S.V., taie valea Cișmeleĭ, urcă délul Ormangic-Tepe, de unde pornind către S., taie valea Boclogea și în fine urcă délul Boclogea.

Forma conturuluĭ este aceia a unuĭ romb neregulat, lung de 38 km.

Se mărginesce la N. cu comuna Nicoliţel, de care se desparte prin délul Isvorul; la E. cu comuna Teliţa; la S. cu comuna Ali-beĭ-kioĭ și cu cătunul Islam Geaferca; iar la V. cu comuna Balabancea, de care se desparte prin délul Boclogea.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 195, bordeie 34, prăvăliĭ 2, morĭ 10, fôntân' 10. Budgetul comuniĭ este de 6.210 leĭ la venituri și 6.140 la cheltuielĭ, dând un excedent în timp de 5 anĭ de 347 leĭ.

Sunt în comună 215 contribuabilĭ.

Instrucţia se predă într'o șcólă fondată în 1899 de locuitorĭ, costă 25.910 leĭ; are 10 hectare pămênt, un învĕţător și 67 elevĭ. Primăria construită în 1883, costă 4.000 leĭ.

Comuna are o biserică cu hramul Sf. Voevozĭ, fondată în 1844 de locuitorĭ; are 10 hectare teren; e deservită de un preot și un cântăreţ.

Comuna e legată prin șoseaua Nicoliţelul și prin drumurĭ ordinare cu satele învecinate: Nicoliţel, Teliţa, Cilicu, Poșta, Trestenic, Ac-cadân, Ortachioĭ, Balabancea, Islam-Geaferca, Geaferca-rusă, Hancearca și Ţiganca.

9. *Comuna Morughiol* ocupă tótă partea peninsulară, coprinsă între braţul Sf. Gheorghe, Dunăvĕţul și mlaștinele laculuĭ Razelm.

E așezată la 36 km. spre S.E. de orașul Tulcea și la 8 km. de Mahmudia.

Se compune din următórele sate: *Morughiol* (moru=albastru, ghiol=lac), așezat aprópe de braţul Sf. Gheorghe, pe cósta laculuĭ Morughiol; *Dunăvĕţul-de-sus* și *Dunăvĕţul-de-jos*, una la N. și cea-l'altă la S. pe gârla Dunăvĕţuluĭ, la 5 și 7 km. spre S.E. de Morughiol.

La Morughiol este așa numita *Cetăţuia*, formată dintr'un zid de piatră gros de 2-3 metri și cam 180—200 în perimetru.

În corpul acestuĭ zid, din distanţă în distanţă, se află urmele a 16—20 turnurĭ, depărtate între ele de 2—10 metri, avênd astăzĭ 1—2 metri d'asupra ziduluĭ. Zidul perimetruluĭ e acompaniat de un șanţ, care, cu tóte depunerile inundaţiunilor, a rĕmas suspendat în aer, căcĭ pămêntul de sub temelie a fost scos de căutătoriĭ de comorĭ. Zidul presintă o legătură neregulată de pietre calcaróse, lipite cu mortar de var amestecat cu cărămidă pisată.

www.ziuaconstanta.ro

Cercetările făcute până acum n'aŭ dat nicĭ un resultat.

In localitate pórtă numirea de Geneviz-Kaleh (cetatea genoveză) și este posibil, ca ea să fi fost o cetate zidită de Genovezĭ, în timpul mărireĭ lor la gurile Dunăriĭ, pe ruinele vre-unuĭ castru, cea din urmă santinelă de pe țĕrmul drept, la N.E. Imperiuluĭ, la punctul de întâlnire al maluluĭ drept al văiĭ Dunăriĭ-de-jos, cu acel al cóstelor apusene ale Mării-Negre.

La 2½ km. la E. și S.E de cetățuie, pe malul Dunăvĕțuluĭ, se află în apropiere de satul Dunăvĕțul-de-sus, între el și Dunăvĕțul-de-jos, o cingătoare de pămênt ridicată și de o încăpere considerabilă, inconjurată spre N.V. și Sud cu un șant de 5 m. lățime, iar spre Est, are malul Dunăvĕțuluĭ de 10-15 metri înalt. Nicĭ o urmă de pămênt ars saŭ de piatră.

Se credea, că acestea din urmă sunt construcțiunĭ preistorice [1]; ele insă sunt așa numitele lagăre ale Cazacilor zaporojenĭ, pe care eĭ le chiemaŭ Setch și despre care s'a vorbit la etnografie.

Satul Morughiol pare a fi fost de curênd înființat de către coloniștiĭ Tătarĭ, veniți din Bugeac, aceștia aŭ emigrat înaintea rĕsboiuluĭ din 1877-78 și înlocuiți de Rușĭ.

De comuna Morughiol maĭ aparține și *Cherhanalele* de pe brațul Sf. Gheorghe, de la *Cuciatna* și alte douĕ fără nume, apoĭ una pe țĕrmul laculuĭ Dranóv, douĕ pe țĕrmul laculuĭ Razelm, la gura Dranovuluĭ și gura Dunăvĕțuluĭ.

Hotarul amănunțit al comuniĭ este: plecând de pe malul Sudic al laculuĭ Obretin, se îndréptă puțin către V., apoĭ către S.V., taie o mică gârliță, trece pe lângă lacul Gorgova, taie gârlele Litcov și Markel, trece brațul Sf. Gheorghe pe la Kerhanale, urméză puțin malul drept al brațuluĭ, până la 4 km. maĭ jos de Mahmudia; de aci se îndréptă către S., taie maĭ multe gârle, urcă și cobóră délul Morughiol, trece pe la apus de lacul Sărat și se îndréptă spre S.E., până la pólele déluluĭ Cara-Bair, de unde o ia către S.V., intră în stufăriĭ, taie gârla Clineț, de lângă care se îndréptă puțin spre S., până dă de gârla Dunăvĕț, urméză acéstă gârlă, până la vărsarea sa în Razelm; apoĭ de la gârla Dranov urméză limita între plășile Tulcea și Sulina, până la Obretin.

Forma conturuluĭ este aceia a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lung de 180 km.

Se mărginesce la N.V. cu Mahmudia; la E. cu Cara-Orman, de care se desparte prin gârla Litcovuluĭ; la S. cu comuna Sf. Gheorghe, de care se desparte prin gârla Cernețu; iar la V. cu cătunul Bei-Bugeac al comuniĭ Sarinasuf.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 327, bordeĭ 1, prăvăliĭ 11, morĭ 8, fôntânĭ 2.

Budgetul comuniĭ este de 8.948 leĭ la venituri și 8.050 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 4.490 leĭ, în timp de cincĭ anĭ.

Sunt în comună 249 contribuabilĭ.

Instrucția publică se predă în douĕ scolĭ: una în Morughiol, înființată de locuitorĭ în 1884, are 10 hec. pămênt, un învĕțător și 58 elevĭ, n'are local propriŭ. A doua, e rusésca în Dunavĕțul-de-jos, la care vin și copiiĭ din Dunavĕțul-de-sus, fiind între cătune numaĭ 2 km. depărtare; e înființată în 1892 de locuitorĭ, cu 10 hectare pămênt, un învĕțător și 50 elevĭ; n'are local propriŭ.

Primăria a fost clădită în 1883, costă 10.000 leĭ.

Sunt în comună patru bisericĭ: una în Morughiol, cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în 1883 de locuitorĭ, a costat 22.000 leĭ, cu 10 hect. pămênt, un preot și un cântăreț; a doua în Dunavĕțul-de-sus, cu hramul Acoperămêntul Maciĭ Domnuluĭ, clădită în 1900 de locuitorĭ, costă 28.000 leĭ, cu 10 hec. pămênt, un preot și un cântăreț; douĕ în Dunavĕțul-de-jos, zidite în 1881 și 1895, acésta din urmă a costat 10.000 leĭ; aŭ câte 10 hec. pămênt, un preot și un cântăreț. Maĭ e și o giamie în Morughiol, cu un imam.

Șoseaua vicinală ce vine de la Tulcea-Mahmudia, trece prin Morughiol și duce la

---

[1]) *Drăghicescu*, op. cit., p. 201-2. Ediția 1885.

www.ziuaconstanta.ro

Dunavĕţul-de-jos, apoĭ o ia către V. prin Beĭ-Bugeac-Sarinasuf, Calica, Sabangiak, Sarichioĭ, Zebil, pentru a se uni cu şoseaua naţională Tulcea-Babadag la Códa Bălţiĭ.

Maĭ sunt şi drumurĭ comunale spre: Mahmudia, Beş-Tepe, Beĭ-Bugeac, Sarighiol şi Agi-Ghiol; către răsărit porneşte de la Dunavĕţul-de-sus un drum comunal, pe ţĕrmul drept al braţuluĭ Sf. Gheorghe, până la *Cherhanaua Ivancea,* iar de aci dacă trecem braţul, drumul se continuă până la mila 8, de pe ţĕrmul Mării-Negre.

Alte drumurĭ în regiunea mlăştinósă a Dranovuluĭ sunt, dar ele sunt expuse la inundaţiĭ.

10. *Comuna Nicoliţelul.* Se crede, după întinderea valurilor ce 'l înconjură, că satul Nicoliţelul e clădit pe locul vechiuluĭ Traianopolis. El era legat pe sub pămênt cu Noviodunum, ce era un punct înaintat al acestuia.

Satuluĭ i se atribuia nu de mult o populaţiune de 30.000 suflete. Astăzĭ se maĭ numesce *Fôntâna Nedelea, Satul Mănăstireĭ saŭ Nicoliţel.*

Intre Nicoliţel şi Mănăstirea Cilicul se găsesc o mulţime de zidurĭ antice: în pădurea, maĭ cu sémă, ce desparte aceste douĕ localităţĭ se găsesc multe fôntânĭ şi apeducte romane, şase sunt de pămênt ars, ca la 4 metri dimensiune, îngropate, d'asupra cărora aŭ crescut arborĭ.

În pădure pe munte, la V. satuluĭ, se află ruinele unuĭ mare lagăr roman de formă pătrată, avênd 150 m. de latură.

Printre lucrurile găsite aci, este de remarcat un vas desgropat de călugăriĭ mănăstireĭ, de sub rădăcinele unuĭ stejar, la o adâncime de doĭ metri. Acest vas era acoperit cu o placă de piatră, pe care crescuse arborele; vasul se crede a fi conţinut vin saŭ ereale.

Monede antice (romane, elene şi bizantine), precum şi ruine de tot felul, acoper maĭ tótă regiunea din jurul acestor mănăstirĭ. Asupra templuluĭ roman se va vorbi la partea istorică.

La Sudul satuluĭ se află un valum de pămênt, lung de 2½—3 km.; el încinge pe o mare depărtare Nicoliţelul. In el s'a găsit câte-va monede, ca de mărimea celor de 50 bani, dar maĭ grose şi după asigurarea luĭ Fr. Weickum, ele aveaŭ inscripţiune romană.

Tot aci s'a găsit şi o termă romană, care exista pe la 1857; era zidită în piatră cioplită şi cărămidă, sub pămênt la 2½ metri.

Pietrăria a fost scósă şi terenul nivelat; cu pietrele scóse se zidi biserica română din Nicoliţel.

Peters (după asigurarea luĭ F. Weickum), crede că aci a fost sediul uneia din legiunele II-a Herculea saŭ I-a Jovia, ce păziaŭ trecerea de la Noviodunum. In acest sat se făcea odată pe an târg la 2 Maiŭ, care atrăgea multă lume. In acéstă zi eşia dintr'un puţ apă căldăcică, căreia locuitoriĭ îĭ atribuiaŭ proprietăţĭ terapeutice. Se numesce azĭ Fôntâna Smeuluĭ.

Comuna de azĭ a fost din vechime locuită de Românĭ Basarabenĭ, carĭ aŭ şi fondat-o, se crede, pe la începutul veaculuĭ XVIII; se scie positiv că la 1850 satul era eminamente românesc.

Maĭ cuprinde sub a sa administraţiune şi *Mănăstirea Suonul,* clădită în urma rĕsboiuluĭ din 1877—78 de 3 călugărĭ ruşĭ veniţĭ de la mănăstirea Cilicul, eĭ înfiinţară maĭ întâiŭ o mică mănăstire de lemn; maĭ târziŭ aŭ reconstruit pe cea actuală în 1882, e locuită de 14 călugărĭ şi 6 fraţĭ. Mănăstirea se întreţine de Stat cu 1.000 leĭ; are 84 hect., din care 16 hect. viĭ.

Mănăstirea e murdară în general; biserica de asemenea; călugăriĭ sunt tot aşa de neospitalierĭ, murdarĭ şi răĭ, ca şi ceĭ de la Cocoş.

Comuna se învecinesce la N. cu comuna urbană Isaccea şi cu Dunărea; la Vest cu Balabancea; la S. cu Meidankioĭ şi la E. cu Parkeş şi Teliţa.

In apropiere se află renumitele viĭ de la Bădila, Gurgoaia, Sarica şi viile Oacheşe, care daŭ vin în abondenţă şi de fórte bună calitate, maĭ ales negru.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Case sunt 377, bordeie 19, hotel unul, prăvălii 3, morĭ 10, fântânĭ 19.

Budgetul comuniĭ se compune din 12.387 leĭ la venituri și 10.977 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 7.048 leĭ, în timp de cincĭ anĭ.

Sunt în comună 337 contribuabilĭ.

Instrucția publică se predă într'o școlă, clădită în 1881 de locuitorĭ, a costat 10.000 leĭ; are 10 hectare teren, 2 învĕţătorĭ și 170 elevĭ. Primăria clădită în 1884, costă 10.000 leĭ.

Biericĭ sunt două: una fórte vechie, clădită pe ruinele unuĭ templu roman, nu se scie când, ea a fost îngropată sub o movilă; legenda spune, că s'a deschis singură în ziua de Sf. Athanasie, a doua zidită de locuitorĭ în 1892, are hramul Sf. Paraschiva, a costat 39.000 leĭ; acum se restaurează, are 10 hectare teren, 2 preoţĭ și 2 cîntăreţĭ.

Șoseaua națională Tulcea-Isaccea trece pe la Nordul satuluĭ, care e legat cu ea printr'o șosea vicinală, la Podul Ghenciĭ; maĭ sunt alte drumurĭ ordinare, care duc spre: Geaferca-rusă și Ţiganca. Șosele vicinale o légă cu Cocoșul, Teliţa, Cilic și Meidankioĭ.

11. *Comuna Parkeș.* Este așezată pe gârla Somova, la 16 km. spre apus de orașul Tulcea, în dreapta șoseleĭ Tulcea-Isaccea.

Se învecinesce la N. cu Dunărea, care o desparte de Basarabia; la V. cu orașul Isaccea; la S. cu Nicoliţelul și Teliţa; iar la E. cu comuna Somova.

Comuna coprinde numaĭ *satul Parkeș,* fondat de Românii Basarabenĭ, pe la începutul veaculuĭ al XIX-lea și a fost totdeauna locuit numaĭ de Românĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 133, bordeie 3, prăvăliĭ 2, morĭ 2, fântânĭ 2.

Budgetul comuniĭ se compune din 2.519 leĭ la venituri și 2.506 la cheltuelĭ, dând un excedent de 64 leĭ.

Sunt în comună 105 contribuabilĭ.

O singură școală e în sat, zidită de locuitorĭ în 1899, a costat 600 leĭ, are 10 hectare, 1 învĕţător și 38 elevĭ.

Primăria clădită în 1897, a costat 1.000 leĭ.

Biserică este una, făcută de locuitorĭ în 1898, costă 21.700 leĭ, are hramul Sf. Apostolĭ, cu un preot și un cântăreţ.

Satul e în legătură printr'un drum comunal, pe marginea gârleĭ Somova, cu comuna Somova la E. și cu mănăstirea Saonul la Vest; de la mănăstire, drumul conduce în șoseaua judeţiană Tulcea-Isaccea.

Alte drumurĭ ordinare leagă satul Parkeș cu șoseaua maĭ sus arătată.

12. *Comuna Sarighiol.* Este așezată pe ţĕrmul nordic al laculuĭ Razelm, la 17 km. spre S.E. de orașul Tulcea. Ea se compune din douĕ sate vechĭ românescĭ: *Sarighiol* (sari = galben, ghiol = lac) și *Calica,* la 2 km. spre S. de precedentul. Hotarul amănunţit al comuniĭ este: plecând dintr'un vârf al déluluĭ Ceatal-Tepe, din N.V. comuniĭ, se îndréptă către S., de-alungul acestuĭ dél, face câte-va cotiturĭ, trece printre satele Agi-ghiol și Sari-ghiol, se opresce la V. de satul Calica; de aci o ia către V., până la lacul Agi-ghiol, pornesce către S. pe malul laculuĭ, până la comunicaţia luĭ cu Razelm; de aci o ia spre S.E, străbătând lacul până la hotarul plășiĭ, coprinde insula Popina, ese din lac, trece pe la apus de satul Caraibil, oprindu-se la pólele sudice ale déluluĭ Cairacil, apoĭ se îndréptă către N.V., pe la pólele déluluĭ Calica, până la pólele movileĭ Ceardaculuĭ, de unde o ia către N., până dă în șoseaua vicinală Tulcea-Mahmudia, pe care o urméză, apoĭ o părăsesce, spre a se îndrepta către S.V., taie valea Sarighiol și în fine se opresce în vîrful déluluĭ Ceatal-Tepe.

Lungimea perimetruluĭ ast-fel descris e de 35 km.

Se învecinesce la N. cu comuna Malcocĭ și cătunul Pârlita, de care se desparte prin șoseaua vicinală; la E. cu comuna Beș-Tepe și cătunul Caraibil al comuniĭ Sarinasuf și cu lacul Razelm; la S. cu acelaș lac, iar la apus cu comuna Agi-ghiol.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 370, prăvăliĭ 2, morĭ 2, fântânĭ 149.

Budgetul comuniĭ este de 4.946 leĭ la venituri și 4.486 leĭ la cheltuielĭ, dând un escedent de 2.301 leĭ, în timp de 5 anĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Sunt în comună 334 contribuabilĭ.

Instrucția publică se predă în douĕ școlĭ, câte una în fie-care sat, fie-care cu câte un învĕțător; ele aŭ fost construite de locuitorĭ. Sunt ajutate de comună cu 30 leĭ și cu venitul a câte 10 hectare teren. In ambele școlĭ sunt 125 elevĭ. Școala din Sarighiol, clădită în 1887, costă 8.000 leĭ; cea din Calica, clădită în 1880, costă 8000 leĭ.

Primăria clădită în 1880, costă 10.000 leĭ.

In comună sunt 3 biserici: două în Sarighiol, cu hramul Inălțarea Domnuluĭ și Sf. Nicolae, sunt construite de locuitorĭ, una în 1860 și a doua în 1898, a costat 28.000 leĭ; sunt deservite de 2 preoțĭ, un diacon și un cîntăreț; are venit 1967 leĭ anual, cum și 10 hectare teren; a treia este în Calica, e construită în 1860; acum se reconstruesce și va costa 27.000 leĭ, are hramul «Aducerea moaștelor Sf. Nicolae», are un preot, un diacon, un cîntăreț, 1571 leĭ venit, 408 leĭ cheltuielĭ anuale și 10 hectare pămênt de cultură.

Comuna e așezată pe șoseaua vicinală ce vine de la Dunavĕțul-de-jos, pentru a merge în șoseaua națională Tulcea-Babadag. Maĭ sunt și alte drumurĭc omunale, care légă cele douĕ sate cu: Morughiol, Caraibil, Agi-ghiol, Tulcea, Malcocĭ, Prislav, Pârlita, Beș-tepe și Mahmudia.

13. *Comuna Sarinasuf*, așezată la răsărit de precedenta, pe țĕrmul laculuĭ Razelm, se compune din următórele sate: *Sarinasuf* = Nasuf cel galben, pe șoseaua vicinală Dunavĕț-Códa-Bălțiĭ, la 35 km. spre S.E. de orașul Tulcea, *Bei-Bugeac* (colțul beiuluĭ), la 3 km. spre E. de precedentul, pe șosea între Dunavĕț și Sarinasuf, și al treilea *Caraibil*, la N.V., departe 3½ km. de Sarinasuf.

Comuna se mărginesce la N. cu Mahmudia; la V. și N.V. cu Beș-tepe; la S. cu lacul Razelm și la E. cu comuna Morughiol.

Ea a fost fondată în 1864 de locuitorĭ Românĭ și Bulgarĭ din satele Visterna și Beidaut, plecațĭ din causa lipseĭ de teren cultivabil și s'aŭ stabilit la pólele déluluĭ Cairacil; după dânșiĭ aŭ venit Tătariĭ.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 267, bordeie 1, prăvăliĭ 1, morĭ 15, fontânĭ 87.

Budgetul comuniĭ este de 3.400 leĭ la venituri și 3.338 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de leĭ 314. Contribuabilĭ 305.

Sunt în comună 3 școlĭ: una română în Sarighiol, fondată de locuitorĭ, cu 10 hectare pămênt, un învĕțător și 56 elevĭ; douĕ școlĭ private mahomedane, cu 2 învĕțătorĭ și 20 hectare teren; aceste din urmă sunt în Caraibil și Bei-bugeac.

Nicĭ-o șcólă n'are local propriŭ. Primăria construită în 1890, costă 1.000 leĭ.

Biserică e una ortodoxă, construită de locuitorĭ la 1874 în Bei-bugeac, are 10 hectare teren, un preot și un cântăreț. In Sarinasuf, biserica e construită în 1892, a costat 15.000 leĭ; e deservită de un preot și un cântăreț; în Caraibil și Bei-bugeac se află câte o giamie cu câte un imam.

Afară de șoseaua vicinală Dunavĕț-Códa-Bălțiĭ, maĭ sunt drumurĭ ordinare care pun în legătură cele 3 sate între ele, cum și cu cele învecinate: Calica, Sarighiol, Tulcea, Malcocĭ, Prislav, Pârlita, Beș-tepe, Mahmudia, Morughiol și cele douĕ Dunavețe.

14. *Comuna Satul-Noŭ*, compusă din cătunele *Ceatal-chioĭ, Pardina, Pătlăgeanca* și *Satul-Noŭ*, fiind tóte în Deltă s'a descris la acel capitol. De acéstă comună depinde și satul noŭ fondat, numit *Principele Ferdinand*.

15. *Comuna Somova*, compusă dintr'un singur sat, așezat pe gârla Somova, la 12 km. spre apus de Tulcea, pe șoseaua națională Tulcea-Isaccea, a fost înființat — se zice — de treĭ pescarĭ Românĭ-Basarabenĭ, acum vre-o 400 anĭ.

In 1850 satul era locuit numaĭ de Românĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu Dunărea, care o desparte de Basarabia; la E. cu comuna Câșla; la S. cu comuna Frecățeĭ și la V. cu comunele Parkeș și Telița. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

Case sunt 233, bordeie 3, prăvăliĭ 3, morĭ 6, fontânĭ 6.

Budgetul comuniĭ este de 4.518 leĭ la venituri și 4.296 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 1.110 leĭ în cincĭ anĭ. Contribuabilĭ sunt 282.

www.ziuaconstanta.ro

Şcóla din Somova este fondată de locuitorĭ în 1880, a costat 10.000 leĭ, are 10 hectare teren, doĭ învĕţătorĭ (fiind mixtă) şi 150 elevĭ. Biserică are una, clădită în 1880, costă 35.000 leĭ, cu un preot şi un cântăreţ. Primăria clădită în 1884, costă 20.000 leĭ.

Pe lângă şoseaua naţională Tulcea-Isaccea, maĭ sunt şi drumurile comunale spre: Parkes, Teliţa, Nicoliţel, Cilicul, Poşta, Frecăţeĭ, Cataloĭ şi şoseaua naţională Tulcea-Babadag.

16. *Comuna Teliţa.* E aşezată în basinul superior al rîuluĭ Teliţa, la 20 km. spre S.V. de Tulcea, se compune din următórele sate: *Teliţa,* înfiinţată de Românĭ, nu se scie când, ca era locuită de Ruşĭ şi Românĭ pe la 1850; *Poşta,* numită ast-fel, pentru că aci era un punct de schimbat caiĭ, în timpul când drumul cel mare de la Babadag spre Isaccea mergea pe valea Teliţeĭ, satul fiind la jumătatea drumuluĭ între aceste două oraşe importante altădată; e aşezat maĭ jos pe rîul Teliţa, la 7 km. spre răsărit de satul Teliţa; *Sarica,* de curând înfiinţat, în mijlocul uneĭ regiunĭ acoperite cu viĭ, întindere de 400 hectare; produce cel maĭ bun vin din Dobrogia şi cel maĭ mult. Satul e compus din maĭ multe chrame de păzitorĭ aĭ viilor, casele sunt rĕspândite între Teliţa şi Nicoliţel.

Cele două mănăstirĭ de maicĭ, *Cilicul,* aşezate pe valea Teliţeĭ, între Teliţa şi Poşta aparţin de Com. Teliţa.

Fig. 61. — Mănăstirea Cilicul.

Aceste mănăstirĭ aŭ fost înfiinţate de Archimandritul Oteţ Atanasiŭ originar din Chilia-Nouă, pe la anul 1843—45. Hramul este Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ.

In timpul rĕsboiuluĭ din 1854 s'a retras de aci, călugĕrul Atanasie cu 4 monachĭ şi 8 monahie şi apoĭ trecênd Dunărea s'aŭ stabilit la Ismail în mahalaua Matrosca, cu scopul de-a înfiinţa o chinovie mixtă de bărbaţĭ şi femeĭ la un loc.

Consistoriul român de pe atuncĭ, nu numaĭ că nu a permis, dar a obligat acéstă clică de derbedeĭ, ca: saŭ să se rĕspândéscă pe la diferitele mănăstirĭ din ţară, saŭ să se ducă de unde a venit. După maĭ multe uneltirĭ ale luĭ Oteţ, ca să pótă rămâne în Ismail şi după o tărăgănire de 10 anĭ, acest corupt monach trece cu ceata sa de desfrânaţĭ în Dobrogia, unde capătă învoire a se stabili din noŭ la locul Cilic-dere.

Aci Atanasiŭ a înfiinţat o chinovie după placul sĕŭ, compusă din bărbaţĭ şi femeĭ. Apoĭ trimese emisarĭ în Basarabia, ca să atragă adepţĭ.

Şi în adevĕr, femeĭ fanatisate îşĭ lăsaŭ bărbaţiĭ, copilele părinţiĭ, chiar familiĭ întregĭ îşĭ vindeaŭ avutul şi se duceaŭ a se stabili în raiul luĭ Oteţ Atanasiŭ, depuind averile în mâna luĭ şi supuindu-se cu totul ordinelor luĭ.

Cu modul acesta, în decurs de câţĭ-va anĭ s'a adunat la Cilic o populaţiune de 400 indivizĭ, de ambele sexe şi de tóte vârstele.

Atanasiŭ îşĭ alege o suită din femeile şi fetele cele maĭ tinere şi frumóse, cărora s'a silit a le procura tóte plăcerile putincióse, în cât ele să pótă crede că aŭ găsit raiul pe pământ, împreună cu dênsul; restul însă, bărbaţĭ şi femeĭ aŭ fost puşĭ la o muncă obositóre şi necontenită, spre a putea procura mijlóce îndestulătóre fericiţilor şi neavênd spre rĕsplată, de cât o hrană şi o îmbrăcăminte miserabilă.

www.ziuaconstanta.ro

Vestea traiuluĭ fericit al luĭ Atanasiŭ s'a rĕspândit în tóte împrejurimile; o mulţime de curioşĭ creştinĭ şi Turcĭ de prin oraşele dunărene, se ducea să vadă acéstă minune neauţită până acum în coprinsul bisericeĭ ortodoxe. Paşa de la Tulcea încă, o vizita adese-ori.

Intre acestea, partea cea nefericită a chinovieĭ, maĭ ales femeile, aŭ devenit gelóse, aŭ început a iscodi şi ghici secretele nouluĭ monachism şi s'aŭ desilusionat de raiul lui Oteţ Atanasiŭ şi în fine s'aŭ revoltat: Oteţ a devenit pentru ele diavolul împeliţat. Părăsind mănăstirea cea necurată, ele l'aŭ denunţat la tótă lumea. Maĭ nenorocite aŭ fost mamele ale căror fete căduseră în sórta fericireĭ, căcĭ nu le puteaŭ smulge de acolo. In acéstă învălmăşală, o mare parte din bărbaţĭ şi femeĭ s'aŭ adresat cu suplice la episcopia de Ismail, rugându-se a fi primite să se întórcă în România şi să li se dea voie a-şĭ forma aci mănăstire, unde să-şĭ petrécă viaţa. Neacordându-li-se de Minister acéstă cerere, multe din ele s'aŭ descălugărit. Câte-va aŭ cerut concursul guvernuluĭ român de a-şĭ putea scóte fetele şi baniĭ ce aŭ depus în mâinile luĭ Atanasiŭ, la care ocasie aŭ arătat în consistoriul episcopieĭ maĭ multe trăsurĭ din viaţa chinovială a acestuĭ impostor.

O femeie a arătat, că causa pentru care a părăsit mănăstirea luĭ Atanasiŭ, este convingerea de necuviinţele şi scandalele ce se fac acolo de către acest om; că el este fórte corupt moralicește; că are relaţiĭ neiertate cu unele din călugăriţe; că este de-apururea înconjurat de o suită din femeile şi fetele cele maĭ tinere, al căror traiŭ este îndulcit în tótă privirea, pe când ceĭ-l'alţĭ şi cele-l'alte sunt reduşĭ la strictul necesar şi supuşĭ la muncĭ grele; că chiar suplicanta, în calitate de iconómă, urmărită de brutala pasiune a aceluĭ individ n'a avut alt chip de scăpare, de cât depărtarea de acolo.

Alta a arătat, că a dat douĕ fete ale sale la acea mănăstire, dar convingêndu-se că acolo este un loc, nu de mântuire, ci de corupţiune, a voit să-şĭ ia copilele acasă, insă nu póte, fiind-că Oteţ Atanasiŭ, nicĭ nu-ĭ permite a se întâlni cu dênsele.

A treia suplicantă a arătat, că ea împreună cu bărbatul şi cu 5 copiĭ micĭ s'a dus să rĕmână pentru tot-deauna la mănăstirea luĭ Atanasiŭ, unde maĭ din'nainte dăduse o fiică a lor. Eĭ aŭ petrecut acolo numaĭ 4 săptămânĭ, dar vĕzênd scandalele, s'aŭ desgustat de mănăstirea aceia, 'şĭ-aŭ luat copiiĭ şi s'aŭ reinturnat în ţară. Nu pot însă scóte din mâinile luĭ Atanasiŭ pe fiica lor cea maĭ mare, care este sub aprópe pază a servitórelor mănăstireĭ. Despre conduita luĭ Atanasiŭ, ea a spus, că pentru dênsul şi ale luĭ se pregătesc în deosebĭ mâncărĭ de carne, pe când celor-l'alţĭ cu totul le opresce acésta; că el are în chilia sa petrecerĭ cu călugăriţele cele tinere, că vorbesce cu dênsele lucrurĭ neiertate, le îmbrăţişéză, séde între dênsele desbrăcat numaĭ în cămaşe, că el a sădit în ele nisce obiceiurĭ şi superstiţiunĭ înjositóre, s. ex.: a se socoti ca o apă sfinţită, apa cu care el îşĭ spală piciórele, precum şi cârpele cu care se şterge de sudóre, etc.

Tóte aŭ arătat încă următórele despre modul disciplinar şi administrativ al aceleĭ chinoviĭ: 1. de şi in acea mănăstire se ţine la arătare óre-care orânduială călugărésca şi bisericéscă, superiorul lor nu participă la acele orânduielĭ; 2. spre ajutor în administrare, Atanasiŭ a numit egumeniţă pe una din călugăriţe, care e a doua persóna după dênsul în mănăstire, că primesce instrucţiunĭ de la dênsul, este nedeslipită de el şi-ĭ se pretinde consideraţiune de mare sfinţenie, ca şi superioruluĭ; 3. că afară de acea egumeniţă pe lângă superior este o suită de 50 de tinere; 4. că pentru a popula acea mănăstire să trimet femeĭ şi un călugăr, care umblă prin satele de prin Basarabia, descriŭ cu culorĭ viĭ sfinţenia mănăstireĭ luĭ Atanasiŭ, îndemnând pe locuitorĭ, că dacă nu pot a se duce cu întregile lor familiĭ spre a se mântui acolo, să trimétă măcar pe una din fiicele lor. Ceĭ simpli fac ceea-ce făceaŭ creştiniĭ primitivĭ: vênd tot ce aŭ, preţul dobândit şi persónele lor propriĭ le depun la disposiţia luĭ Atanasiŭ, numaĭ să le mântuiască sufletele. Alţiĭ se duc eĭ maĭ întâiŭ spre vizitare şi încredinţare; călugăriţele propagandiste înştiinţéză pe Atanasiŭ de asemenea vizite şi în mănăstire se iaŭ mĕsurile necesare, pentru ca vizitatoriĭ să rĕmână pe deplin mulţumiţĭ cu mănăstirea.

Suplicantele acestea încheiaŭ, cerênd ajutor spre a-şĭ scóte fetele din legăturile corupţiuneĭ, precum şi baniĭ ce depuseseră în mâinile corupătoruluĭ-impostor — una 200 galbenĭ, alta 50.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Tóte acestea s'aŭ adus la cunoscinţa guvernuluĭ român; s'a cerut, ca să se ia măsurĭ prin administraţiunile judeţelor dunărene; a nu se permite în ţară bărbaţĭ şi femeĭ propagatorĭ de monachismul luĭ Atanasiŭ şi totdeodată să mijlocéscă la Patriarchia ecumenică, a ridica acest scandal de la cóstele Românieĭ şi se propusese: 1. ca pe Atanasiŭ să 'l trimétă la o mănăstire de la Sântul-Munte, unde după spusa luĭ s'ar fi călugărit; 2. femeile să se scótă din mănăstirea Ciliculuĭ şi care va voi să se consacre vieţiĭ monachicescĭ, să se aşeze într'o mănăstire deosebită, în depărtare cel puţin de 4 ore de Cilic, iar care n'ar voi a se deosebi de bărbaţĭ, să se trimétă la lume, de unde aŭ venit; 3. atât femeilor cât şi bărbaţilor ce ar rămâne la viaţa monachicéscă, să li se pună superior şi superióră, nisce persóne înzestrate cu adevĕrată cuviosie, care să pună pe calea cea drĕptă pe acele nenorocite, jertfe ale impostureĭ luĭ Atanasiŭ.

Guvernul român a luat în tótă seriositatea acéstă afacere. Pe de-o parte, a dat ordin la tóte administraţiile judeţelor dunărene, a nu tolera pe emisariĭ luĭ Atanasiŭ, să facă propagande prin comune şi pe care 'ĭ-ar prinde cu asemenea fapte, să-ĭ predea fără întârziere înaintea justiţieĭ, ca pe nisce impostorĭ, iar pe de alta a comunicat în copie adresa Episcopieĭ, Agentuluĭ ţĕriĭ la Constantinopol, spre a atrage seriósa luare aminte a autorităţilor bisericescĭ de acolo, asupra scandalelor arătate, contra canónelor şi a bunelor moravurĭ şi totdeodată a mijloci înapoierea ce se reclamă, cum şi a averilor depuse acolo de către persónele suplicante.

Patriachia s'a ocupat la început serios de acéstă afacere, a chemat pe Atanasiŭ la Constantinopol, unde l'a reţinut maĭ mult timp.

In fine l'a liberat cu hotărîre de a deosebi femeile de bărbaţĭ, destinîndu-le o altă locuinţă. Atanasiŭ s'a reînturnat de la Constantinopole, cu drept recunoscut de proprietar al mănăstireĭ, după legile Imperiuluĭ turcesc, şi ca inviolabil în acéstă calitate. El s'a aşezat la locul săŭ de maĭ 'nainte în mijlocul femeilor.

Fig. 62.—Oteţ Atanasiŭ.
Fondatorul Mănăstireĭ Cilicul.

Spre a arăta, că ţine cont de decisiunea Patriarchieĭ, de a deosebi călugăriţele de călugărĭ, a făcut pentru aceştĭ din urmă o deosebită locuinţă, la o mică depărtare de locuinţa femeilor, rămâind însă amândouă aceste locuinţe sub administraţia chinovială a aceluiaşĭ superior, Atanasiŭ. Nemulţumirea însă continuă şi între bărbaţĭ şi între femeĭ. Călugăriĭ între altele sunt neliniştiţĭ, că Atanasiŭ fiind recunoscut de proprietar al mănăstireĭ şi avutuluĭ eĭ, procurat de dânşiĭ prin banĭ depuşĭ în mâinile luĭ şi prin ostenelile lor, póte să-ĭ alunge de acolo, când va voi, saŭ póte a lăsa prin clironomie orĭ a vinde acel loc cuĭ va voi. O parte din călugăriţe nesuferind a maĭ fi conduse pe calea morală de Atanasiŭ, s'a dus în Rusia spre a se aşeza la mănăstirile de acolo. [1]) Călugăriĭ aŭ fost strămutaţĭ maĭ în urmă de la Cilicul mic, la o nouă mănăstire fondată în 1882, la Saonul.

Aşa s'a urmat la mănăstirea Cilicul, sub administraţia luĭ Atanasiŭ, protejat de Turcĭ.

[1]) *Melkisedek.* Lipovenismul p. 469—478.

www.ziuaconstanta.ro

El a murit la 1880 Noembrie 15, după cum se citesce pe piatra mormântală din stânga intrăriĭ în biserică.

Astăzĭ mănăstirea se află într'o curte mare de 9 pogóne, înconjurată cu gard de nuiele; în fața intrăriĭ este biserica de lemn, lângă care, clopotnița; în drépta, o clădire lungă, terminată cu o mică capelă, în fund altă clădire lungă, pentru locuințele călugăriților; la stânga în fund, grupurĭ de case, fie-care aparținênd uneĭ maicĭ, care este și proprietara caseĭ. In fața bisericeĭ alt grup.

In biserică, în stânga este epitaful, care se zice că costă 3.000 de galbenĭ și că a fost dăruit de un general rus, apoĭ tâmpla și icónele aurite aduse din Rusia. Sunt apoĭ 36 strane și scaunul stariţeĭ, tot de lemn.

Intrând în tinda bisericeĭ, avem în stânga locuința stariţeĭ mănăstireĭ.

Pretutindenĭ domnesce ordinea și maĭ ales o curățenie, ce póte servi de exemplu mănăstireĭ Cocoșul.

Am intrat prin chiliile și uneia și celeĭ-l'alte mănăstirĭ și sunt în măsură a spune de visu și fără nicĭ o exagerare, că amândouă pot servi de exemplu: Cocoșul pentru murdărie, Cilicul pentru curățenia sa.

Sala de mâncare de la Cilic servesce de paraclis.

Biserica este învelită cu tinichea vopsită verde; cele-l'alte clădirĭ cu tinichea négră.

Guvernul luase inițiativa a orîndui în mănăstire o învĕțătóre pentru limba romănă, însă puține róde a dat în timp de doĭ anĭ, cât a funcționat școla.

Călugărițele sunt fórte recalcitrante și nu voiesc a învăța limba română.

Oficiul divin și tótă slujba bisericească se face în limba rusă; preotul este rus; s'a maĭ numit și un diacon român, însă cu mare greutate póte sta în mănăstire, care numĕră astăzĭ vre-o sută călugărițe.

Lângă biserica cea mare se află o peșteră lungă de câte-va sute de metri; această peșteră a servit pentru morminte.

Acum călugărițele nu se maĭ îngrópă în peșteră, ci numaĭ capetele mórtelor se păstréză într'o ladă.

Intrarea în mănăstire se face pe un pod peste apa Ciliculuĭ.

La 2 km. maĭ jos, pe acelaș pârîŭ, se află *mănăstirea Cilicul filiala.*

Acésta a fost clădită pentru călugărĭ, care aŭ stat în ea până în 1885, când aŭ fost mutațĭ la Saonul, iar aci sunt astăzĭ tot călugărițe.

Mănăstirea filială este un singur corp de clădire, la capătul de răsărit al căreia se află paraclisul; restul servesce de locuințe călugărițelor, care maĭ aŭ și deosebit treĭ case în curtea mănăstireĭ.

Și aci ca și dincolo este ordine și curățenie. Posițiunea acesteĭ din urmă este sĕlbatecă, înconjurată de pădurĭ, din care nu se vede, de cât fórte de aprópe.

Prin situațiunea eĭ pe fundul văiĭ Cilicul, mănăstirea, maĭ ales cea mare, este deseorĭ supusă inundațiunilor provenite din apele délurilor ce o înconjóră.

De aceia din fondurile, de care mănăstirea dispune, din donațiunĭ și din strânsură, s'a proiectat a se clădi o altă mănăstire, pe un platoŭ situat lângă și la intrarea în mănăstirea cea mare.

După plan, construcțiunea este măreață, după fondațiunĭ, carĭ în anul acesta s'aŭ început (1901), acéstă nouă mănăstire e destul de spațiósă și solidă, fiind construită în piatră extrasă din nisce carierĭ din apropiere.

Se crede, că întréga clădire va costa, împreună cu chiliile, vre-o 200.000 leĭ. Biserica va fi cu două etage, unul în jumătate sub-sol și va servi de cavoŭ al osemintelor călugărițelor și ca biserică de oficiat earna, etajul de sus va servi pentru a se oficia vara.

Inălțimea bisericei d'asupra terenuluĭ va fi de 52 metri, iar adâncimea sub-solului 12 metri.

Mănăstirea are ca venit 150 hectare de pământ, din care 15 hect. viĭ, în plus că are subvenție de la Stat de 5.000 leĭ anual.

Maĭ are și treĭ morĭ pe apa Ciliculuĭ.

www.ziuaconstanta.ro

In comuna Telița sunt 347 case, bordeie 4, prăvălii 3, morĭ 7, fôntânĭ 17. Reparțiția suprafețiĭ și populațieĭ comuniĭ, este arătată la plasă.

Budgetul are 4.850 leĭ la venituri și 4.641 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 1.045 leĭ, în cincĭ anĭ.

Sunt în comună 191 contribuabilĭ.

In Telița e o biserică fondată în 1803 de Romànĭ; are hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ; are 10 hect. pământ, un preot și un cântăreț.

Școlă există una tot în satul Telița, înființată în 1879, are 10 hect. pământ, un învățător și 23 elevĭ. In Poșta este de asemenea o școlă, cu un învățător și 37 elevĭ. Nicĭ una din școlĭ n'aŭ local propriŭ. Primăria clădită în 1884, costă 9.000 leĭ.

17. *Comuna urbană Tulcea.* Orașul Tulcea e construit lângă ruinele vechiuluĭ castru roman Aegysus, care se va descrie la partea istorică. Trecutul orașuluĭ, înainte și după cucerirea otomană, se confundă cu acela al întregiĭ provinciĭ, numită sub administrația turcească «Pașalîcul de Tulcea», a căreĭ reședință era în orașul Tulcea.

Nu sciŭ, de unde își trage numirea pe care o pórtă astăzĭ. El a fost cucerit de Turcĭ în 1448, odată cu Isaccea, de către Sultanul Mahomed I-iŭ.

In secolul XVIII-lea, Tulcea a jucat un rol important în resbóiele dintre Rușĭ și Turcĭ. In 1770, Turciĭ aduseră pe la Sulina maĭ multe vase de rĕsboiŭ, pe care apoĭ le puseră sub adăpostul zidurilor cetățiĭ.

Rușiĭ, sub generaliĭ Weissman și Mecnop, trec Dunărea, pun mâna pe orașul și garnisóna Tulceĭ, apoĭ daŭ asalt cetățiĭ, ard vasele ce le găsesc în port, arunc tunurile cetățiĭ în Dunăre, apoĭ după ce fac un măcel îngrozitor, încărcațĭ de prăḑĭ trec Dunărea la Ismail, la 10 Decembrie.

In anul următor, la 12 Martie, generalul Weissman trece de la Ismail la Tulcea, cu 720 grenadirĭ și 30 artileriștĭ, bate pe Samsongi-Aga și Arnaut-Pașa, ce apăraŭ cetatea cu 500 ostașĭ.

In acelaș timp Turciĭ sunt bombardațĭ și de pe apă. Weissman se întórce biruitor la Ismail cu pradă de 29 tunurĭ și 51 prisonierĭ. Opt șlepurĭ turcescĭ aŭ fost arse, iar pe alte 15, Rușiĭ aŭ pus pe Moldovenĭ și pe Grecĭ, carĭ locuiaŭ aci și le-aŭ trecut în Ismail, la 13 Martie.

La 3 Aprilie, Weissman trece din noŭ Duuărea cu 1400 grenadirĭ, 40 artileriștĭ, 200 muschetarĭ și douĕ tunurĭ și se îndréptă spre Isaccea.

In luna Maiŭ, Rușiĭ trecĕnd Dunărea la Tulcea, sunt bătuțĭ de astă-dată și goniți după insula din fața orașuluĭ; de aci Rușiĭ împiedicaŭ trecerea Turcilor din Dunăre în Marea-Négră.

Weissman trecu din noŭ fluviul la Tulcea, bate 8000 de Turcĭ, arde casele și vasele lor. In acéstă luptă cad morțĭ 1000 Turcĭ și se fac 100 prisonierĭ.

Generalul rus trece din noŭ Dunărea, supune lagărul turcesc din fața cetățiĭ, bate tótă puterea turcéscă venită de la Vizirul din Isaccea.

După douĕ zile de luptă, Weissman se întórce la Ismail.

El maĭ bate, puțin maĭ în urmă, un alt corp, care venia de la Babadag.

La 7 Octombrie, Weissman plécă iarăși de la Ismail și se repede asupra Tulceĭ. Invinge oștirea turcéscă, pune mâna pe lagărul otoman, le ia tunurile, dă asalt și ia cetatea Tulceĭ, apoĭ punĕnd mine, o saltă cu totul în aer și distruge orașul, după ce a luat de aci maĭ tóte munițiunile, tunurile, lăḑile cu banĭ și pulbere și după ce a umplut cu pământ tóte șanțurile de prin prejur, făcute de Turcĭ.

După aceia repeḑĕndu-se spre Babadag, face minunĭ de bravură, bătĕnd pe Turcĭ în tóte părțile, în urmă se întórce la Tulcea și de acolo la Ismail, ducĕnd cu dĕnsul pe toțĭ creștiniĭ ce fugiaŭ de robia Turcilor.

La 24 Aprilie 1773, Potenkin trecŭ Dunărea la Tulcea, distruge un corp de 6000 Turcĭ, arde podurile, vasele, munițiunile și ia mulțĭ prisonierĭ.

In 1789 Tulcea fu luată cu asalt de către amiralul rus Ribas.

La 9 Iunie 1791, Rușiĭ, sub comanda luĭ Repnin, bătură crunt lângă acest oraș, pe Turcĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Vechiul oraș Tulcea, cum și cetatea așa de renumită în trecut a fost distrusă cu totul de Ruși, în rĕsboiul din 1828—29. Orașul actual s'a construit la răsăritul celuĭ vechiŭ, în urma acestuĭ rĕsboiŭ, pe o vale ce cobóră la Dunăre prin maĭ multe terase în forma unuĭ amfiteatru.

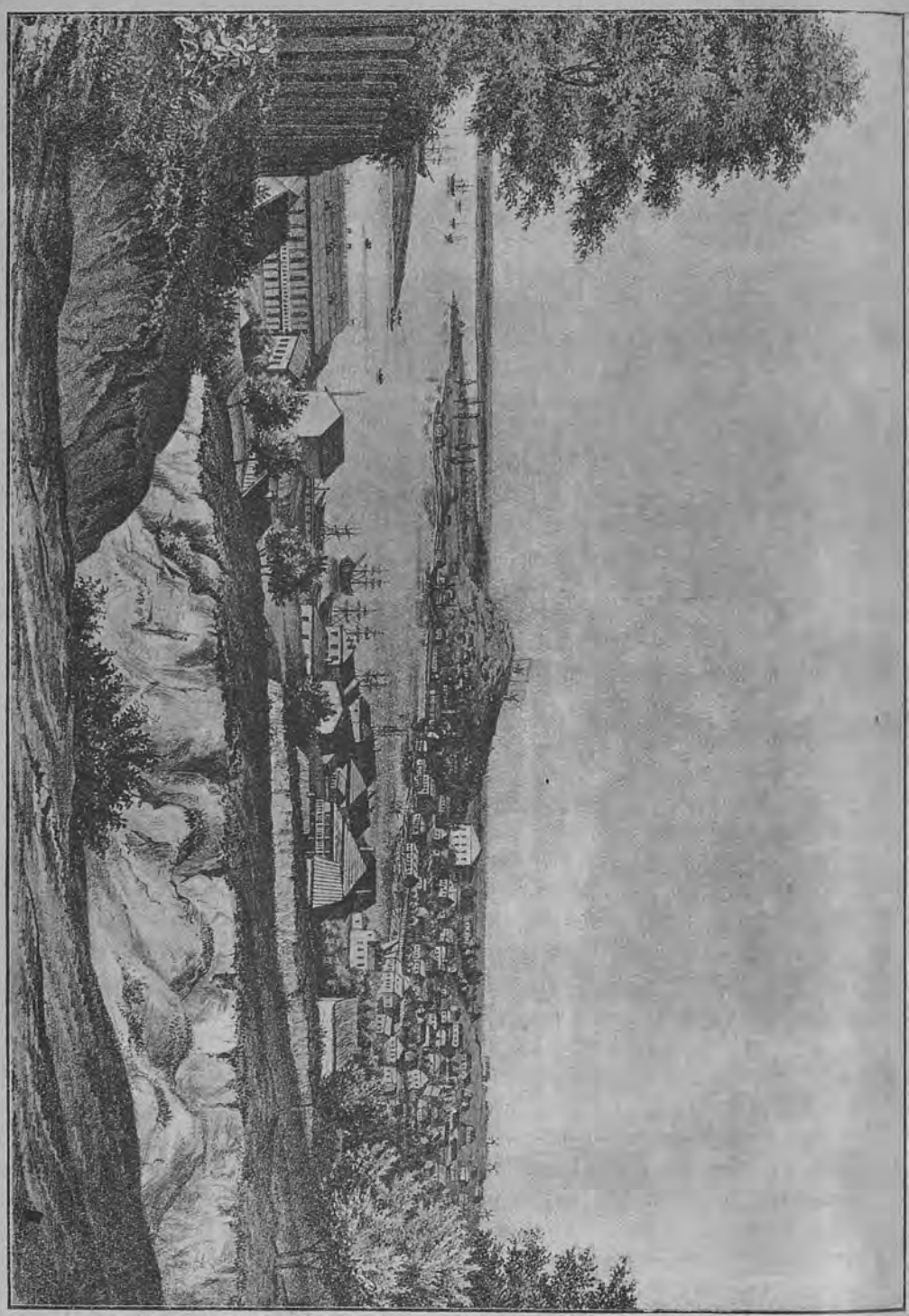

Fig. 64. — Vederea Tulcĭi. (După K. F. Peters).

Grație posițiuniĭ sale, noul oraș Tulcea se desvoltă fórte curând. Călătorul francez C. Allard, care l'a vizitat prin 1856, iată ce zice despre Tulcea: «Este cel maĭ mare oraș din acéstă regiune a Turcieĭ; construit în amfiteatru pe vĕrsantul N. al șiruluĭ muntos Beș-Tepe, Tulcea este situată într'o posițiune încântătóre, în fundul unuĭ golf format de fluviŭ. Portul sĕŭ este fórte frequentat și face un mare comerț. Populațiunea sa este una din cele maĭ

www.ziuaconstanta.ro

amestecate din orient. Turciĭ constituiesc colonia administrativă și militară; Bulgariĭ împreună cu Moscoviţiĭ și Rusniaciĭ formézǎ grosul populaţiuneĭ; se întâlnesc aci și mulţĭ Românĭ și Moldovenĭ. O sută de familiĭ germane locuiesc în împrejurimile orașuluĭ; aceștia sunt fugarĭ din coloniile germane, pe care Rușiĭ le-aŭ stabilit în Sudul Basarabiei și cărora guvernul le cerea imposite și soldaţĭ. Colonia comercială o formézǎ Ovreiĭ polonezĭ, Greciĭ și Armeniĭ; ea e destul de insemnată în Tulcea.»

După 8 anĭ un alt călător, eruditul geolog K. F. Peters, în de-atâtea orĭ citată importantisima sa lucrare, zice despre Tulcea:

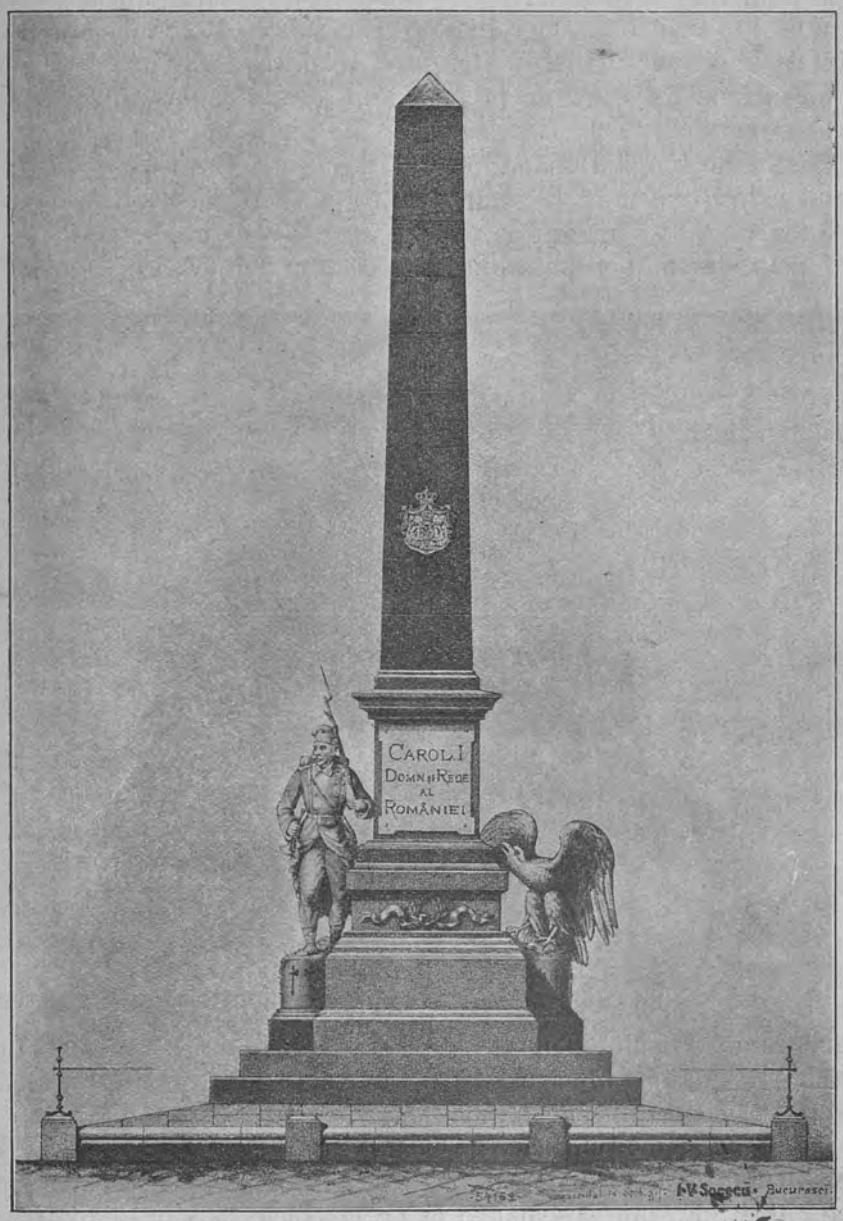

Fig. 65. — Monumentul reanexăriĭ Dobrogieĭ.

«Orașul are 2800—3000 case, și în afară de garnisónă, funcţionarĭ, consulate și funcţionariĭ Comisiuniĭ Dunărene, are o populaţie de 30.000 locuitorĭ, care în ordine descendentă se împarte în următórele naţionalităţĭ: Ceĭ maĭ mulţĭ și maĭ bogaţĭ sunt consideraţĭ Greciĭ, apoĭ Bulgariĭ. După eĭ vin Rușiĭ (fără deosebire de confesiune), Românii din Moldova, Ovreiĭ, Armeniĭ, Turciĭ și în sfârșit Tătariĭ.

După informaţiile guvernatoruluĭ, după spusele luĭ Weickum, domiciliat de maĭ mulţĭ anĭ în Tulcea, populaţia este cea de sus. După Viscovicĭ cifra este de 22.000 suflete.»

www.ziuaconstanta.ro

In ajunul rĕsboiuluĭ ultim, Ali-Pașa, Comandantul trupelor turcescĭ din Dobrogia, puse a se fortifica Tulcea cu maĭ multe uvragiĭ de pămênt; unele din ele exist și astăzi. După cum vom vedea la partea istorică, aceste fortificațiĭ n'aŭ ajutat întru nimic la ocuparea orașuluĭ de Rușĭ.

După luarea în stăpânire a provincieĭ de către Statul Român, sosesce în Tulcea cu vaporul Arpad, în ziua de 15 Octombrie 1879, *A. S. Regală Carol I,* însoțit de regretatul M. Kogălniceanu, Ministru de Interne, de doctorul Davila, de Colonel Leca, Ministru de Rĕsboiŭ și de P. S. Iosif, Episcopul Dunăriĭ-de-jos.

Călcând pe pămêntul dobrogean, *A. S. Regală,* dice: «Mulțumesc pentru frumósa întâmpinare ce'mĭ faceți; voiŭ iubi Dobrogia, precum iubesc România, din care astăzĭ face parte; tóte silințele mele vor fi îndreptate, spre a da acesteĭ provinciĭ desvoltarea cea maĭ întinsă și fericită, la care are drept prin importanța și posițiunea sa.»

Miercurĭ 17 Octombrie 1879, *A. S. Regală* pune piatra fundamentală a monumentuluĭ reanexăriĭ, pe stânca de lângă Dunăre, numită de atuncĭ Hora-Tepe, adică Colnicul horei.

Monumentul a fost executat de sculptorul român Gh. Vasilescu și costă împreună cu instalația 64.000 leĭ. El a fost naugurat în ziua de 14 Septembrie 1900, sub înțelépta administrațiune și prin stăruința reposatuluĭ prefect al județuluĭ, Ión Nenițescu.

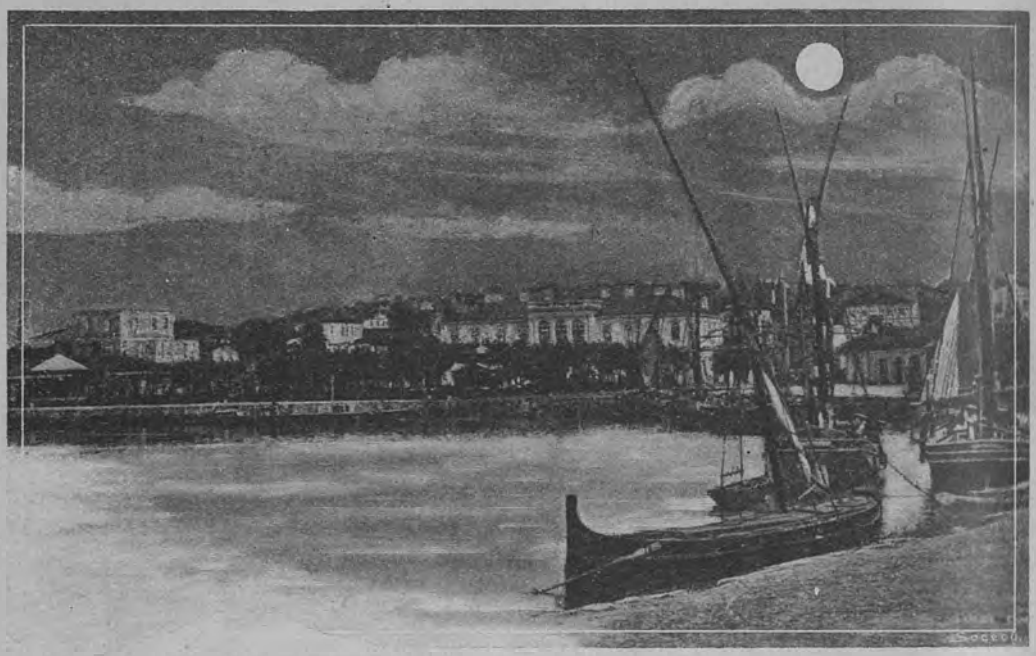

Fig. 65. — Portul Tulcea.

Cifra populațiuniĭ orașuluĭ Tulcea era în 1879, de 17.948 suflete, împărțită ast-fel: 6.744 Bulgarĭ, 5.304 Românĭ, 1.876 Rușĭ, 1.736 Lipovenĭ, 324 Grecĭ, 160 Armenĭ, 304 Israeliți, 224 Tătarĭ, 300 Turcĭ și 976 diferite naționalităților.

Hotarul amănunțit al orașuluĭ este: Plecând de la Ceatal, se îndréptă către S., trece pe la pólele déluluĭ Tulcea, urcă apoĭ pe valea Taușan-Iol, până la șoseaua Tulcea-Babadag; de aci pornesce către S.E., taie șoseaua, o ia pe la pólele déluluĭ Redi, apoĭ către S., pe la pólele déluluĭ Uzum-Bair, de unde se îndréptă spre E., taie valea Tulcea, trece pe la pólele délurilor Imalac, Ciatal-Tepe, taie valea Sarighiol, se îndréptă către N.; trece prin movila Iacob-Mog, urméză pe Valea-Mare, taie șoseaua vicinală Tulcea-Mahmudia, trece pe lângă satul Malcocĭ, taie brațul Tulcea la mila 46 și după óre-care distanță, o ia către V., prin lacul Roșu, apoĭ către S.V. la brațul Tulcea, mila 56 și apoĭ urméză în sus cursul brațuluĭ, până la Ceatal. Forma sa este aceia a unuĭ dreptunghiŭ neregulat, lung de 80 km.

Se mărginesce la N. cu Satul-Noŭ, la V. cu comuna Câșla, la S. cu comunele Enichioĭ și Cataloĭ, la E. cu Malcocĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Orașul se împarte în două colorĭ: galben la apus, roșu la răsărit.

Locuitoriĭ cunosc maĭ bine vechia sub-împărțire pe mahalale, ast-fel: mahalaua tătărescă la V.; turcéscă la E.; bulgăréscă, lipovenéscă, germană și ovreiască. Românii și Greciĭ sunt răspândițĭ peste tot orașul.

Administrația e în sarcina unuĭ primar și a 9 consilierĭ. Orașul numără 5.500 case și 80 strade.

Intre stradele maĭ principale sunt: Carol I, Elisabeta, Portuluĭ, Babadag, Isaccea, Mahmudia și Ștefan cel Mare. Are treĭ barierĭ spre orașele: Isaccea, Mahmudia și Babadag.

Privit de la Dunăre, orașul are aspectul unuĭ amfiteatru în evantaliŭ, ale căruĭ strade radiază către un punct central, portul, și tăiate transversal, dar într'un mod neregulat, de altele micĭ și strâmte.

De o parte și de alta a extremităților sale, semicercul se sprijină la Dunăre pe două movile de piatră: colnicul Horiĭ la răsărit și délul Tulciĭ, la apus.

Intinderea orașuluĭ este prea mare pentru numărul locuitorilor săĭ, iar casele sunt înconjurate de grădinĭ întinse, cu pomĭ roditorĭ, vie și legume.

Fig. 66. — Biserica și scólele bulgare din Tulcea.

Centrul, care este partea despre port a orașuluĭ, este bine întreținut, iluminat și pavat; aci este concentrată tótă activitatea și viața — sub tóte raporturile — a orașuluĭ.

Din causa prea mareĭ întinderĭ, edilitatea publică și serviciul municipal este greŭ de îndeplinit. Multe din strade sunt nepavate și răŭ iluminate; noroiul și praful domnesc pretutindenĭ prin mahalalele mărginașe și dacă orașul n'ar fi în pantă către Dunăre, ajutând ast-fel scurgerea apelor, acestea ar deveni nisce focare de miasme, prin stagnațiunea lor.

Plantația și grădinele ajut fórte mult la salubritate și daŭ mahalalelor orașuluĭ un aspect pitoresc.

Partea de jos este supusă inundațiunilor apelor Dunăriĭ, carĭ câte-o dată se revarsă până la 2 km. departe de matcă.

Tótă acéstă parte a orașuluĭ e formată din löss, care pătrunde în formă de golf pe valea stradeĭ Babadaguluĭ, până la Biserica Sf. Niculaie, care în 1864 era la bariera de S. a orașuluĭ.

Desvoltarea sa, orașul a luat-o în timpiĭ din urmă, căcĭ după un plan din 1864, giamia se afla la bariera despre Mahmudia, iar către apus clădirea Comisiuniĭ Dunărene era cu mult în afara orașuluĭ.

Sub administrațiunea noastră, Tulcea 'și-a schimbat aspectul oriental de altă dată, numeróse construcțiunĭ publice și particulare, înfrumusețéză orașul. Palatul administrativ

www.ziuaconstanta.ro

e o clădire măréță, în fața căreia s'a ridicat statuia gloriosuluĭ stăpânitor al Dobrogieĭ, Mircea cel bătrân, lângă parcul municipal, locul de distracție al orășenilor.

Apoĭ școalele de băieți și fete, spitalul comunal și militar, bisericele și construcțiuni ale particularilor, se întrec prin eleganța și curățenia lor. Orașul are acum 5.500 case, 35 bordeie, 10 hanurĭ, 71 prăvălиĭ, 54 morĭ și 165 fântânĭ.

Cazărmile ocup marginele orașuluĭ, pe délurile înconjurătóre. Sunt destul de încapătóre și higienice.

Piața satisface tóte trebuințele locuitorilor, carĭ duc o viață ieftină, grație îmbelșugăriĭ a tot felul de alimente. E de mare necesitate a se construi o hală.

In oraș este reședința autorităților administrative și judiciare ale județuluĭ Tulcea, a Regimentuluĭ No. 33; scaunul episcopatuluĭ grecesc, sediul protoiereuluĭ județuluĭ. Primăria orașuluĭ a fost construită în 1897 și a costat 32.000 leĭ. Consulatele existente în Tulcea sunt: Rusesc, Grec, Austro-Ungar și Turc.

Școlĭ sunt: un gimnasiŭ românesc înființat în 1889; un gimnasiŭ bulgăresc întreținut de comunitatea bulgară; șapte școlĭ primare, de băeți (No. 1 a fost fondată în 1872; No. 2 în 1876), 5 școlĭ primare de fete (No. 1, fondată în 1877), o școală mixtă; două școlĭ bulgare, una rusă, una greacă, patru ovreiescĭ și una turcéscă.

Școla primară a fost clădită în 1889 și a costat 80.000 leĭ.

Fig. 67. — Biserica «Acoperămêntul Maciĭ Domnuluĭ» din Tulcea.

In oraș sunt maĭ multe bisericĭ ale diferitelor naționalităților: Biserica catedală cu hramul Sf. Niculaie, zidita în 1846—47 de familia românéscă «Gâscă», are ca filiale, biserica elenă cu hramul Buna-Vestire și cea rusească cu acelaș hram; apoĭ biserica românească Acoperămêntul Maciĭ Domnuluĭ, biserica rusească cu hramul Schimbarea la față, biserica bulgărească cu hramul Sf. Gheorghe.

Maĭ sunt: o giamie fondată în 1847, treĭ sinagoge, o biserică a lipovenilor popovĭ, una a lipovenilor bespopoveți, una catolică, una luterană, o casă de rugăciune a nămoliacilor, una a anabaptiștilor, un schit lipovenesc de călugărițe și o biserică armeană.

Budgetul orașuluĭ este de 526.054 leĭ la veniturĭ și 479.955 leĭ la cheltuielĭ; dând un excedent de 46.099 leĭ.

Marca orașuluĭ este aceiașĭ cu a județuluĭ, doĭ delfinĭ.

B. Judeţul Constanţa ocupă o suprafață de 7150 km, pătrațĭ.

Județul e coprins între 24°,58′ și 26°,36′ longit. orientală (după Paris) și între 43°,44′ și 44°,58′ latitudine boreală.

Se mărginesce la N. cu județul Tulcea, la V. cu județele Brăila și Ialomița, de care se desparte prin Dunăre; la Sud cu Bulgaria, de care se desparte prin frontiera convențională și la E. cu Marea Négră, de la frontieră până la gura Piriteasca.

Marca județuluĭ este o corabie. Se împarte în cincĭ plășĭ: Constanța, Medgidia, Mangalia, Hârșova și Silistra-nouă.

(Câte odată s'a împărțit în 6 plășĭ, pe lângă cele de sus, maĭ era plasa Traian cu reședința la Enișemlia și coprindea o parte din comune de la plășile Mangalia și Silistra-nouă).

a. **Plasa Hârşova** ocupă tótă regiunea de N.V. a județuluĭ Constanța, în basinul

www.ziuaconstanta.ro

riului Saraiul, de a lungul Dunăriĭ de la Movila Cazacilor, până la satul Boazgic. Se mărginesce la N. cu plasa Măcin; la răsărit cu plasa Babadag; la miază-zi cu plășile Constanța și Medgidia; la V. cu Dunărea.

Limita despre Sud a acesteĭ plășĭ este: din hotarul județuluĭ, la movila cotată 170 la V. de satul Kirișlic, o linie aprópe dréptă către apus până la délul Zavol-Bair, pe drumul de la Băltăgescĭ la Capugi, lângă punctul Erkesek de sud; de aci către Sud-Vest pe culmea déluluĭ Zavol-Bair, până la punctul cotat 89 de pe linia telegrafică, apoi tăind valea Boazgiculuĭ, până în délul Panar-Bair și în fine către V. pe culmea acestuĭ dél, până la Dunăre, între ostróvele de la vale și Boazgik.

Suprafața plășiĭ este de 134786 Hect., repartizate ast-fel:

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			Păduri Hect.	PRODUCTIV HECT.		Suprafață Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumuri, ape, stuf și stâncĭ		Al locuitorilor	Al Statuluĭ	
Calfa	97	482	827	1400	9476	1782	14064
Ciobanu	48	241	2081	439	2605	4685	10039
Dăienĭ	55	275	591	81	5649	4547	11198
Gârliciŭ	34	171	382	295	3507	5261	9640
Ghizdărescĭ	41	153	101	50	3360	3740	7445
Hârșova	272	—	1197	354	2056	3274	7153
Ostrov	42	209	792	160	5952	3314	10469
Saraiŭ	79	468	322	—	9056	1315	11240
Șiriŭ	149	744	654	—	21104	3057	25708
Topal	59	295	420	538	8841	1763	11916
Topolog	28	142	241	1840	3382	2247	7880
Urumbeĭ	78	391	192	1210	3677	2486	8034
Total	982	3571	7740	6367	78665	37471	134786

Plasa Hârșova are o populație de 26748 suflete, carĭ repartizate pe comune și sate, sunt:

COMUNE și SATE	Romanĭ	Grecĭ	Bulgarĭ	Armenĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Serbĭ	Italienĭ	Francezĭ	Germanĭ	Ungurĭ	Rușĭ	Lipovenĭ	Ovreĭ	Alte naționĭ	Totalul sufletelor
Calfa	478	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	478
Curudgea	579	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	579
Haidar	331	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	331
Rahman	666	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	669
Ramazanchioĭ	208	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208
Mahometcea	192	—	—	—	—	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	306
Total	2454	2	—	—	—	114	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2571
Cioban	1481	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1481
Cadi-Câșla	135	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137
Total	1616	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1618
Dăienĭ	1716	1	48	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	51	1822
Gârliciŭ	1313	—	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1373
Ghizdărescĭ	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	843	—	—	865
Tichilescĭ	376	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	383
Total	398	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	843	—	—	1248
Hârșova	1640	177	216	14	638	224	—	29	—	13	32	16	—	44	45	3088
Ostrov	1013	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1026
Aigâr-Ahmet	465	—	—	—	114	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	593
Total	1478	4	3	—	115	14	—		—	—	—	—	—	5	—	1619
Balgiu	153	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153
Saraĭ	1027	—	—	—	—	74	—	—	—	15	—	—	—	—	—	1116
Carapelit	265	—	—	—	—	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	346
Dulgherul	816	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	816
Total	2261	—	—	—	—	155	—	—	—	15	—	—	—	—	—	2431
Cartal	1019	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1027
Capügi	476	—	—	—	—	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	620
Transport	14371	184	304	15	753	661	—	35	—	28	33	21	843	49	120	17417

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE și SATE	Romani	Greci	Bulgari	Armeni	Turci	Tătari	Serbi	Italieni	Francezi	Germani	Ungurĭ	Ruşĭ	Lipoveni	Ovreĭ	Alte naţii	Totalul sufletelor
Transportat	14371	184	304	15	753	661	—	35	—	28	33	21	843	49	120	17417
Erkesek	315	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	319
Muslu-Beĭ	489	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	489
Şiriŭ	67	—	—	—	99	358	—	—	—	—	—	—	—	—	—	524
Muslu	4	—	—	—	106	277	—	—	—	—	—	—	—	—	—	387
Pantelimon	799	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	807
Satişkioĭ	702	—	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	755
Terzikioĭ	388	—	—	—	—	107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	495
Total	4259	—	—	—	259	894	—	—	—	7	4	—	—	—	—	5423
Topal	1494	2	11	3	4	—	8	20	8	23	—	—	—	4	—	1577
Boazgic	844	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	846
Total	2338	2	13	3	4	—	8	20	8	23	—	—	—	4	—	2423
Topolog	1087	—	—	—	90	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1240
Doerani	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480
Total	1567	—	—	—	90	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1720
Urumbeĭ	543	6	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586
Făgăraş	826	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	826
Total	1369	6	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1412
Total pe plasă	22409	192	317	18	1143	1466	8	55	8	58	37	21	843	53	120	26748

Densitatea populaţieĭ este de 20 locuitorĭ pe un kilometru patrat.

Reşedinţa sub-prefecturiĭ este în oraşul Hârşova; acéstă plasă se compune din o comună urbană (Hârşova) şi 11 comune rurale.

1. *Comuna Calfa.* Este aşezată în basinul superior al rîuluĭ Saraiu, la 15 km. spre N.E. de Hârşova şi la 40 km. spre N.V. de Constanţa. Coprinde următórele cătune: *Calfa*, pe rîul Saraiŭ şi în drépta şoseleĭ Hârşova-Ciucurova, a fost multă vreme locuit de Tătariĭ veniţĭ din Bugeak; maĭ jos, pe cursul rîuluĭ, satul *Ramazan-Chioĭ*, (Ramazan = post, Kioĭ = sat), la 3 km. spre S.V., a fost odinióră fórte populat de Tătarĭ şi distrus de năvălirile Cerchezilor, acum a început a se reînfiinţa; apoĭ maĭ jos la 2½ km. pe cursul aceluiaş rîŭ, satul *Rahman* (cal), de asemenea tătăresc, pe la 1850, azĭ are un aspect mizerabil; la 6½ km. maĭ jos de Calfa, este satul *Haidar* (nume propriŭ), înfiinţat de Tătarĭ, în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia, acum este puţin populat; pe pârîul Mahometcea, afluent al Saraiuluĭ, alte douĕ sate: *Mahometcea*, la 12 km. spre S. de Calfa, a fost un sat tătăresc în 1850 şi distrus in rĕsboiul din 1855, acum a început să renască şi în fine *Curudgea* la origina văiĭ Mahometcea, pe malul stâng al pârîuluĭ, a fost înfiinţat de Tătariĭ Bugeceni, în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia, numele săŭ însémnă sec, adică fără apă, de la rîuşorul care adese orĭ sécă. De acéstă comună ţine şi satul distrus, numit *Osen-Beĭ*, pe vale, la răsărit de Ramazan-Kioĭ, astăzĭ se numesce Siliştea; satul nu s'a maĭ reînfiinţat de la 1855.

Comuna se învecinesce la N. cu Topolog şi Urumbeĭ; la E. cu Casîmcea (jud. Tulcea); la S. cu comuna Saraiŭ şi la V. cu comunele Dăienĭ şi Gârliciŭ.

Posiţiunea eĭ este fórte plăcută, terenul fertil, satele neregulate. Sunt în comună 636 case, din care 26 bordeie. Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ constă din 10.311 leĭ venituri şi 4.877 leĭ cheltuielĭ, ceea ce dă un excedent de 5.434 leĭ. Sunt 479 contribuabilĭ în comună.

Are treĭ şcolĭ, câte una în cătunele Calfa (local cu chirie), Curudgea, clădită în 1899 şi Rahman, clădită în 1885, fie-care are 10 hectare teren, dat de stat, câte un învĕţător şi totalul elevilor a fost 115 elevĭ. Localul primărieĭ a fost clădit în 1893.

Biserică este una în Calfa, cu hramul «Adormirea Maiciĭ Domnuluĭ», clădită în 1890, are 10 hectare teren, un preot şi un cântăreţ; în Mahometcea şi Rahman se află şi câte o giamie, cu câte un hoge.

Comuna este aşezată pe şoseaua Hârşova-Ciucurova şi pe valea Saraiuluĭ. Maĭ sunt şi alte drumurĭ ordinare spre: Topolog, Hagi-Omer, Ciauş-Kioĭ, Casâmcea, Dulgheru, Carapelit, Gârliciu, Dăenĭ şi Făgăraş.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

2. *Comuna Ciobanu* numită și *Grópa Ciobanului*, ocupă basinul inferior al rîului Saraiu, pe drépta gârliĭ Băroiŭ, între lacurile Ciobanul și Hasarlîk-Ghiol. E așezată pe șoseaua Hârșova-Ciobanul, la 8 km. spre N.E. de Hârșova și la 96 km. spre N.V. de Constanța. Se compune din douĕ sate: *Ciobanul*, vechiŭ sat românesc, pe țĕrmul de sud al laculuĭ cu acelaș nume și *Cadi-Câșla* (Câșla Cadiuluĭ), pe ambele malurĭ ale văiĭ cu acelaș nume, la răsărit de Hârșova, între șoselele Hârșova-Ciucurova și Hârșova-Constanța.

Acest din urmă sat nu s'a format, de cât sub stăpânirea românéscă, maĭ înainte nu era locuit.

Se mărginesce la N. cu jud. Brăila, de care se desparte prin Dunăre; la E. cu comunele Gârliciu și Saraiu, de care se desparte prin Băroiu, lacurile Cioroiu și Hazarlîk, șoselele Ostrov-Hârșova și Hârșova-Saraiu, prin drumul comunal de la Eschi-Saraĭ la Muslu și prin délul Cadi-Câșla; la S. cu comunele Șiriu și Ghizdărescĭ, de care se desparte prin délul Cadi-Câșla, délul la Treĭ Movile și valea Caimacli-Dere; la V. și S.V. cu Hârșova, de care se desparte prin valea Bentuluĭ, délurile Caraula și Ciobanul.

Conturul hotaruluĭ e lung de 54 kilometri. In comună sunt 371 case, din care 46 bordeie.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 3.222 leĭ la venituri și 2.816 leĭ la cheltuelĭ; excedent este de 406 leĭ; sunt 258 contribuabilĭ.

Școlă este una în Ciobanul, clădită în 1881, are un învĕțător, 10 hectare teren și 74 elevĭ.

Localul Primăriciĭ a fost construit în 1882

Biserică, una, cu hramul «Sf. Ion», zidită în 1886 și întreținută de locuitorĭ, are 10 hect. teren, un preot și 3 ómenĭ de serviciŭ.

Comuna este așezată între douĕ șosele județiene, care o pun în legătură cu Hârșova, Saraiŭ și Satischioĭ. Maĭ sunt și diferite drumurĭ comunale, care tóte daŭ în aceste douĕ șosele.

3. *Comuna Dăienĭ*. Este așezată pe gârla Băroiŭ, aprópe de vărsarea în Dunăre, ocupă ambele văĭ Topârscea și Pânga, între care e situată, la 26 km. spre N. de Hârșova și la 102 km. spre N.V. de Constanța.

Comuna nu coprinde de cât satul Dăienĭ, care la 1850 era populat numaĭ de Românĭ veniți de peste Dunăre.

Se mărginesce la N. cu Ostrovul, de care se desparte prin gârla Băroiu, valea Moșuluĭ și délul Cairac; la E. cu Urumbeĭ, de care se desparte prin valea Cairac, valea Mezetuluĭ și délul Stancheĭ; la S. cu Gârliciŭ, de care se desparte prin valea Bertescĭ; la V. cu Dunărea.

Lungimea perimetruluĭ hotaruluĭ este de 40 km. Sunt în comună 459 case, din care 64 bordeie.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Budgetul comuneĭ este de 11.911 leĭ la venituri și 5.306 la cheltuelĭ; excedent este de 6.605 leĭ; sunt 335 contribuabilĭ.

Comuna are o școlă mixtă, clădită în 1880; are douĭ învĕțătorĭ și 97 elevĭ. A fost clădită de locuitorĭ. Are 10 hect. teren de cultură. Primăria clădită în 1902.

Biserică este una, cu hramul «Sf. Paraschiva», are un preot, 2 cântăreți și 10 hect. teren. A fost construită de locuitorĭ, în 1873.

Afară de drumul Hârșova-Măcin, maĭ sunt drumurĭ comunale spre: Aigăr-Ahmet, Făgăraș, Calfa, Ramazanchioĭ, Rahman, Haidar, Carapelit și Balgiu.

4. *Comuna Gârliciu* este așezată pe gârla Băroiu, ocupă tótă valea Pietrișuluĭ. E departe la 21 km. spre N.E. de Hârșova și la 96 km. spre N.V. de Constanța, pe drumul Hârșova-Măcin.

Comuna se compune dintr'un singur sat, care în 1850 era românesc; ea se învecinesce la N. cu Dăienĭ, de care se desparte prin valea Bertescĭ; la E. și S. cu Eni-Saraiu, despărțită prin délurile Erkesek, Cilibiuluĭ, Viilor și privalul Băroiul; la V. cu comuna Ciobanul și cu Dunărea, care o desparte de jud. Brăila.

Forma hotaruluĭ este aceia a unuĭ trapez alungit, lungimea luĭ este de 43 km. Satul are 341 case, din care 27 bordeie. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuniĭ este de 3.811 leĭ la venituri și 3.314 leĭ la cheltuelĭ, excedentul fiind de 497 leĭ.

Sunt 253 contribuabilĭ.

Comuna are o școlă mixtă clădită în 1880, are un învĕțător și 79 elevĭ. Primăria clădită în 1882.

Biserică are una cu hramul Sf. Niculaie, zidită și întreținută de comună, cu 10 hect. teren date de Stat, are un preot și 3 cântăreți. Biserica a fost clădită în 1865.

Pe lângă drumul mare Hârșova-Măcin, maĭ sunt și drumurĭ comunale spre: Aigăr-Ahmet, Făgărașu-Noŭ, Calfa, Ramazanchioĭ, Rahman, Haidar, Carapelit, Balgiu și Eni-Saraiu.

5. *Comuna Ghizdărescĭ.* Așezată pe Dunăre la 9 km. spre S.E. de Hârșova; acéstă comună se compune din satele: *Ghizdărescĭ,* care pe la 1850 era locuit de Rușĭ și *Tikilescĭ,* la 6 km. spre S.E. de precedentul, pe rîul cu acelaș nume, a fost locuit de o colonie de Germanĭ, în 1850.

Se mărginesce la N. cu Hârșova, de care se desparte prin valea Caimacli-dere și cu comuna Ciobanul; la S. cu Șiriu, de care se desparte prin délurile Muslu și Erkesek; la S. cu Topalu, de care se desparte prin délul Olacu și valea Cekirgea; la V. cu Dunărea, care o desparte de jud. Ialomița.

Forma hotaruluĭ comuniĭ este aceia a unuĭ patrulater neregulat lung de 28 km. Ambele sate aŭ 338 case, din care 20 bordeie. Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Budgetul comuniĭ este de 4.423 leĭ la venituri, 2.381 leĭ la cheltuelĭ, excedentul fiind de 2.042 leĭ.

Sunt în comună 238 contribuabilĭ. Primăria n'are local propriŭ.

Are douĕ școlĭ, una în Ghizdărescĭ, clădită în 1882, are un învĕțător și 43 elevĭ.

În Tikilescĭ, școla are local cu chirie.

Biserică este una în Tikilescĭ, cu hramul Sf. Gheorghe, zidită în 1895 și întreținută de locuitorĭ, cu 10 hect. teren de la Stat, un preot și 5 ómenĭ de serviciŭ.

In Ghizdărescĭ se află o biserică lipovenéscă.

Satul Ghizdărescĭ este așezat pe drumul Hârșova-Cernavoda. In comună duc și drumurile vicinale de la Tikilescĭ și Ghizdărescĭ spre Cadi-Câșla, Muslu-beĭ, Șiriu, Capugi, Erkesek și Topalu.

Pe la nordul comuniĭ trece șoseaua Hârșova-Constanța, cu care e în legătură printr'o șosea comunală.

6. *Comuna urbană Hârșova.* Acéstă cetate vechie, așezată în punctul unde Dunărea îșĭ unifică brațele, pentru a se ramifica din noŭ, ocupă o posițiune strategică însemnată, de aceia sub dominațiunea turcéscă a fost teatrul maĭ multor lupte sângeróse între Turcĭ, Românĭ și Rușĭ.

Modul ocupăriĭ eĭ de Turcĭ este arătat în partea istorică. In timpul rĕsbóielor luĭ Mihaĭ-Vitézul, Albert Kiraly, după ce bate pe Turcĭ în douĕ bătăliĭ, pe uscat și pe Dunărea înghețată, desface un corp de soldațĭ ce'ĭ forma garnisóna, arde și pradă orașul, ia cu asalt cetatea, în ziua de Sf. Vasile 1594, și apoĭ se întórce triumfător în țară. Prăzile fură așa de marĭ, că Românii abia putură să le ducă cu eĭ.

In 1595, Mihaĭ trimete un detașament din armata sa, sub comanda Spătaruluĭ Preda-Buzescu și a Comisuluĭ Radu Calomfirescu, asupra Hârșoveĭ.

Turciĭ din acest oraș, aflând despre sosirea Românilor, le eșiră în întâmpinare, dar Românii îĭ bat, 'ĭ trec Dunărea, făcêndu-le mult rĕŭ, în góna ce le dete până la Hârșova, pe care o luară și arseră.

Cu acéstă ocasie Kiraly, prădă tóte orașele turcești până la Ismail și Varna.

In 1659, Rakotzi, prințul Transilvanieĭ, făcênd alianță, prin jurămênt, cu Mihnea al III-lea în contra Turcilor, începu a preda și jefui orașele turcești după marginea Dunăriĭ; trecênd fluviul în Dobrogia și ajungênd la Hârșova, Rakotzi fu încolțit așa de bine de Turcĭ, că abia scăpă din mâinele lor.

Până în 1771, istoria nu maĭ vorbesce nimic despre Hârșova.

www.ziuaconstanta.ro

In acest an, colonelul rus Dumașev, pus să păziască gura rîuluĭ Ialomița, se repede la Hârșova și pune mâna pe fortificațiile turcești și pe 8 tunurĭ; apoĭ atacă pe Turcĭ la baionetă. O bombă rusésca cade în cetate peste un deposit de praf, zidurile sar în aer, impreună cu comandantul turcesc.

Rușiĭ profitând de momentul favorabil, se reped asupra Turcilor zăpăciți, 'ĭ ucid fără milă și pun mâna pe întăririĭ; eĭ găsesc în cetate 70 tunurĭ și 2000 prisonierĭ.

Opresc pe séma lor tunurile ușóre din tabără, iar pe cele din cetate fiind prea grele, le cufund în Dunăre, apoĭ ard magasiile și bagajele turcești.

In 1773, Iunie 21, Romantzov trecênd Dunărea, este întâmpinat de o armată de 10.000 ómenĭ, sub comanda luĭ Osman-Pașa. După o luptă crâncenă, Rușiĭ rămân biruitorĭ, coprind Hârșova și după ce întăresc pe Potenkin aci, pun mâna pe tabăra turcéscă și se fac stăpânĭ pe 30 de tunurĭ.

In 1809, Rușiĭ pun mâna pe castelul, ce se ridică și astăzĭ în ruine în punctul, unde înălțimile Hârșoveĭ întâlnesc țărmul Dunăriĭ. Fortificară orașul, prin uvragiĭ de campanie, stabiliră un cap de pod și apoĭ retrecură Dunărea, către sfârșitul aceluiașĭ an.

La sfârșitul luĭ Maiŭ 1810, un corp de 60.000 Rușĭ, sub comanda generaluluĭ Kamensky, trece Dunărea la Hârșova, servindu-se de capul de pod, deja făcut.

Acéstă manevră deșteptă atențiunea Turcilor, carĭ ridicară aci în 1822, uvrage regulate.

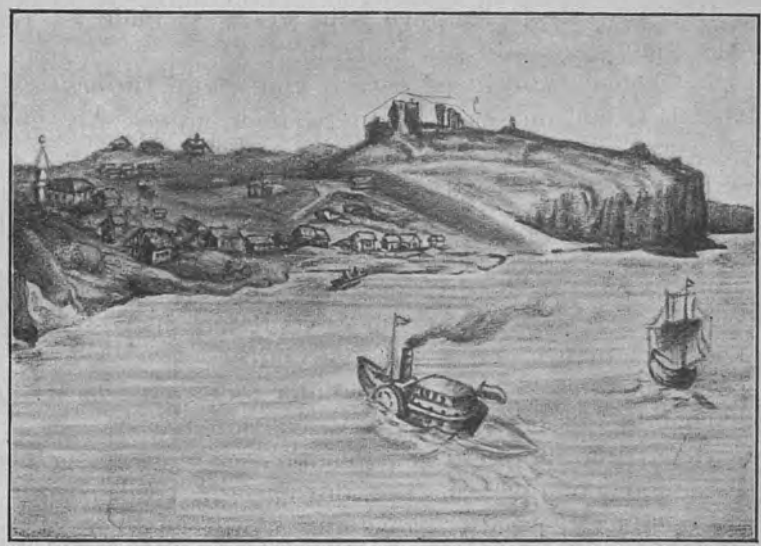

Fig. 68. — Hârșova. (După K. F. Peters).

In 1828, generalul Madatof, cu 4 batalióne și douĕ escadróne, fu destinat a lua Hârșova.

Orașul fu investit de Rușĭ, carĭ 'l bombardară, fără mult efect, cu câte-va baterii slabe, stabilite la mare distanță de cetate.

Cu tóte că uvragele sale nu fură distruse și că cetatea abunda în muniții și provizium, ea ceru a capitula de îndată ce auḑi de predarea Brăileĭ. Tot așa fu și cu Tulcea și Constanța.

La 5 Iulie, tóte cetățile la vale de Silistra, până la valul luĭ Traian, eraŭ în mâinile Rușilor.

Căderea acesteĭ cetățĭ fu atribuită, orĭ cât de tarĭ ar fi fost uvragele saŭ posițiunile Rușilor, causeĭ următóre: Pórta neputênd trimete multe trupe în ele, păzirea lor trebui a fi încredințată populațiuniĭ, care fiind slabă la numĕr, se emoționă ușor de scirile ce veniaŭ și perḑêndu-șĭ moralul se predă.

Din nenorocire, după luarea cetățiĭ de Rușĭ, în acest oraș isbucnesce ciuma.

Cu tóte acestea, el tot servi ca punct de trecere peste Dunăre și de comunicarea armateĭ cu Imperiul, în care scop statul-major ordonă construcțiunea peste fluviu a unuĭ pod, la începutul luĭ Maiŭ 1829. In 1850 orașul era populat de Turcĭ, numaĭ mahalaua Varoș era locuită de Românĭ Transilvănenĭ.

In 1854, Rușiĭ rĕușesc a trece Dunărea prin acest punct.

In vara anuluĭ 1877, Hârșova, Tulcea, Isaccea, etc. sunt ocupate succesiv de Rușĭ, fără vre-o opunere din partea Turcilor, care se retrăgeaŭ de bună-voie spre Sud, înapoia Valuluĭ.

In jos de Hârșova este punctul numit Vadul Oiĭ, despre care vom vorbi la partea istorică. Se numia ast-fel, pentru că pe aci treceaŭ oile, care veniaŭ pentru pășunat din Transilvania în Dobrogia.

www.ziuaconstanta.ro

Astăzĭ oraşul este lipsit de întărirĭ, ruinele zidurilor înconjurătóre şi a cetăţilor mărginaşe se maĭ věd încă. Oraşul a perdut caracterul oriental şi tinde din zi în zi a deveni maĭ românesc. Stradele sunt largĭ, binişor întreţinute şi iluminate. Pe malul Dunăriĭ există o grădină publică destul de bine aranjată.

Construcţiunile aŭ început a se ridica din noŭ pe ruinele fostelor bordeie turceşti. Totul reînviază în acest oraş.

Este aşezat pe o înălţime ce domină Dunărea, şi se află la 80 km. departe de Constanţa.

Se mărginesce la N. şi V. cu Dunărea; la S. cu comuna Ghizdăresci, de care se desparte prin valea Caimacli-dere; iar la E. cu comuna Ciobanu, despărţită prin délurile Ciobanul, Caraula şi Bentul.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Sunt în oraş 1073 case, din care 86 bordeie.

Budgetul se compuue din 90.294 leĭ la venituri şi 56.786 leĭ la cheltuielĭ, rămânênd un excedent de 33.462 leĭ. Sunt în oraş 561 contribuabilĭ.

Oraşul are: o şcólă primară de băeţĭ şi alta de fete, aŭ un institutor şi douĕ institutóre, sunt frequentate în mediŭ de 246 elevĭ. Maĭ sunt şi douĕ şcolĭ turcescĭ.

Biserica cu hramul Sf. Niculaie, a fost clădită de locuitorĭ în 1857, are un preot şi 3 ómenĭ de serviciŭ. Maĭ sunt şi douĕ giamiĭ, deservite de doi hogi.

Hârşova este în legătură prin şosele vicinale cu Ciucurova, Constanţa şi Medgidia, cum şi prin şosea cu satul Ciobanul.

7. *Comuna Ostrovul* pe care o vom numi *Ostrovul de jos*, spre deosebire de comuna urbană Ostrovul de sus, nu departe de frontieră. Acéstă comună ocupă tot basinul rîuluĭ Rosti, este aşezată pe gârla Veriga, la 35 km. spre N.E. de Hârşova. Se compune din douĕ sate: *Ostrovul* la vărsarea rîuluĭ Rosti, este sat vechiŭ românesc şi *Aigăr-Ahmet* (nume propriŭ de persónă), odinióră tătărăsc, aşezat pe rîul Rosti, la 6½ km. spre E. de Ostrov.

Intre ele se află ruinele satuluĭ tătăresc de altă dată *numit Taşburun* (nas de piatră). Aŭ maĭ existat în 1850 pe teritoriul comuniĭ Ostrov de azĭ, alte douĕ sate tătărescĭ: *Araklar* şi *Şeşmiler*, care aŭ fost cu desăvârşire distruse în resboiul din 1855 şi nu s'aŭ maĭ ridicat, nicĭ urmele lor nu se maĭ cunosc.

Se mărginesce la N. cu comuna Picineaga; la E. cu Coium-Punar; la S. cu comunele Urumbeĭ şi Dăienĭ; iar la V. cu Dunărea.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă.

Sunt în comună 386 case, din care 76 bordeie.

Bugetul este: 13.107 leĭ venituri, 4.101 leĭ cheltuielĭ, excedentul fiind de 9.006 leĭ; sunt 297 contribuabilĭ în comună. Primăria clădită la 1880. Şcolĭ sunt douĕ, câte una în fie-care sat, aŭ câte un învĕţător şi 116 elevĭ. Cea din Ostrov clădită în 1884. In Aigăr-Ahmet are localul cu chirie.

Bisericĭ sunt douĕ: una în Ostrov cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, clădită în 1896 şi alta în Aigăr-Ahmet, cu hramul Sf. Ghorghe, clădită în 1887; fie-care aŭ câte un preot şi un cântăreţ.

Comuna de reşedinţă e aşezată pe drumul Hârşova-Măcin, maĭ sunt şi drumurĭ comunale care légă cele douĕ sate ale comuniĭ cu: Picineaga, Ai-Orman, Coium-Punar, Urumbeĭ, Fagăraşul-Noŭ şi Dăienĭ.

8. *Comuna Saraiu* ocupă tot basinul inferior al rîuluĭ Saraiu; e aşezată la 18 km. spre N.E. de oraşul Hârşova şi la 86 km. spre N.V. de Constanţa. Se compune din următórele sate: *Eni-Saraĭ*, de reşedinţă, pe ambele malurĭ ale rîuluĭ Saraiŭ şi pe şoseaua Hârşova-Ciucurova, se deosebesce de *Eski-Saraĭ* (vechiul Saraiŭ), sat distrus de Ruşĭ în 1828, ruinele luĭ se věd pe ţĕrmul laculuĭ Hasarlîk. Eni-Saraiŭ era pe la 1850 locuit de Tătarĭ; *Balgiu*, pe malul drept al rîuluĭ şi la 3 km. maĭ sus de Eni-Saraĭ, sat de curând înfiinţat, în urma resboiuluĭ din 1855; apoĭ *Carapelit* maĭ în sus pe rîŭ, la 2 km. de precedentul, a fost locuit de Tătarĭ care l'aŭ înfiinţat prin 1842 şi în fine *Dulgherul* pe valea cu acelaş nume, la 3 km. spre S. de Carapelit; acest sat e fondat prin 1860 de Românĭ-Transilvănenĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna se învecinesce la N. cu Gârliciu și Dăienĭ; la E. cu Calfa; la S. cu Șiriu; iar la V. cu comuna Ciobanul.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă.

In câte patru satele sunt 524 case, din care 30 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă din 15.850 leĭ venituri și 5.718 leĭ cheltuielĭ, excedentul fiind de 10.132 leĭ; sunt 440 contribuabilĭ. Primăria n'are local propriŭ.

Sunt în comună douĕ școlĭ: una în Saraiŭ, clădită în 1902, are 10 hect. pământ, cu un învĕțător și 95 elevĭ; a doua în Dulgherul, cu un învĕțător și 80 elevĭ. A fost clădită în 1887.

Biscricĭ sunt iarăși douĕ: una în Saraiu cu hramul Sf. Gheorghe, e zidită de locuitorĭ prin 1888, are doĭ preoțĭ și 4 ómenĭ de serviciŭ; a doua în satul Dulgherul clădită în 1869, cu hramul Sf. Impărațĭ Constantin și Elena, deservită de un preot și doĭ cântăreți. In Carapelit se află o giamie, cu un hoge.

Comuna este în legătură cu Hârșova prin șoseaua din valea Saraiŭ; alte drumurĭ comunale maĭ sunt spre: Gârlicĭ, Dăienĭ, Făgărașul-Noŭ, Curudgea, Cartal-Seleușu, Muslu și Cadi-Câșla.

9. *Comuna Șiriu.* Pe o clină și pe alta a déluluĭ Inșiratelor și la 24 km. spre S.E. de Hârșova, în stânga șoseleĭ ce duce la Constanța, se întinde în formă alungită comuna Șiriu, care coprinde afară de satul de reședință, fondat de Mocanĭ prin 1858 și următórele alte opt sate de prin împrejurul acestuia și anume: la 3 km. spre S. satul *Capugí*, locuit de multă vreme de Tătarĭ, așezat într'o posițiune frumósă, pe valea Capugi (numele săŭ însémnă portar); *Cartal Seleuș*, pe valea pârîuluĭ Cartal, afluent al Casâmceĭ, la 5 k. spre răsărit de Șiriu, era locuit pe la 1850 de Tătarĭ; *Pantelimon*, sat înființat de Românĭ pe ruinele fostuluĭ sat tătăresc *Ceatal-Orman* (furca-pădurii), distrus cu desăvârșire în resboiul din 1855; aci era reședința Chanuluĭ Tătarilor dobrogenĭ, satul e la 14 km. spre S.E. de Șiriu, pe pârîul Ceatal-Orman, într'o pozițiune sălbatecă, care amintesce călătoruluĭ pustietatea de odinióră a Dobrogieĭ și pe fundul văiĭ, la răspântia maĭ multor drumurĭ, loc de adăpost al tâlharilor de altă-dată; *Erkesek* maĭ mult o grămadă de ruine printre care abia se zăresc câte-va locuințe mizerabile; satul este așezat pe délul Erkesek, la 8 km. spre S. de Șiriu; *Muslu*, sat la isvorul pârîuluĭ Tikilescĭ saŭ Muslu, la 4½ km. spre N.V. de Șiriu, într'o regiune fertilă în cereale, a început să renască; are case bune și higienice; *Muslu-beĭ*, maĭ jos pe valea Tikilescĭ, la 4 km. spre apus de Șiriu; *Satiskioĭ* compus din *Satiskioĭ Român* și *Tătar*, ambele fórte apropiate și la sorgintea rîuluĭ Boazgik, la 7 km. spre S de Șiriŭ, la pólele déluluĭ Alah-Bair, așa de mult venerat de Turcĭ și în fine satul *Terzi-kioĭ* pe valea pârîuluĭ Cartal, ceva maĭ jos de satul Cartal și la 6 km. spre S.E. pe Șiriu.

Ast-fel compusă, acéstă comună destul de mare, se învecinesce la N. cu Saraĭ; la V. cu comunele Ghizdărescĭ și Topalu; la E. cu comuna Casâmcea; iar la S. cu comunele Tașpunar și Pazarli.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Cele nouă sate aŭ 1196 case, din care 90 bordeie.

Budgetul comuniĭ conține: 48.175 leĭ venituri și 13.735 leĭ cheltuielĭ, dând un excedent de 34.340 leĭ; sunt în comună 867 contribuabilĭ.

Primăria a fost clădită în 1879.

Există acum șése școlĭ în satele: Capugi, clădită în 1899, Cartal, clădită în 1899, Pantelimon (cu chirie), Erkesek (cu chirie), Satiskioi clădită în 1899 și Terzikioĭ (cu chirie); fie-care cu câte 10 hectare pământ, cu un învĕțător și un total de 295 elevĭ. In Cartal maĭ e și o învĕțătóre.

In Muslu și Șiriŭ se află câte o școlă turcească.

Biscricĭ sunt: una în Cartal cu hramul Sf. Voevozĭ, clădită în 1890; una în Pantelimon, cu hramul Sf. Pantelimon, clădită în 1889; una în Satiskioĭ cu hramul Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ, clădită în 1880. In Erkesek și Musu-beĭ se află câte o casă de rugăciune; fie-care din ele are câte 10 hectare pământ de la Stat, câte un preot și 2 oamenĭ

www.ziuaconstanta.ro

de serviciŭ; maĭ sunt și 5 giamiĭ în: Capugi, Satiskioĭ, Șiriu, Muslu și Terzikioĭ, fie-care cu câte un hoge.

Comuna este așezată între cele douĕ șosele ce plécă de la Hârșova, una duce la Ciucurova și alta la Constanța; maĭ sunt și drumurĭ comunale care légă între ele satele comuniĭ, cum și comuna cu satele învecinate, ast-fel sunt drumurĭ spre: Cadi-Câșla, Saraiŭ, Dulgheru, Curudgea, Casàmcea, Caciamac, Kiuciuk-kioĭ, Toxof, Chireșlik, Ghelingek, Saragea, Băltăgescĭ, Boazgik, Calakioĭ, Topal, Tikilescĭ și Ghizdărescĭ.

10. *Comuna Topolog* este așezată în basinul superior al rîuluĭ Eni-Saraĭ, în mijlocul unei regiunĭ deluróse acoperită cu pădurĭ, la 44 km. spre N.E. de Hârșova și pe șoseaua Hârșova-Ciucurova.

Comuna se compune din douĕ sate: *Topolog* (care la rându-ĭ coprinde *Topologul tătar* la N., a fost locuit pe la 1850 numaĭ de Tătarĭ, și *Topologul român* la 300 m. maĭ jos pe rîul Topolog, a fost fondat de Românĭ, în urma rĕsboiuluĭ din 1855; azĭ ambele formézà acelaș sat), și *Doeranĭ* pe pârîul Hagi-Omer și pe drumul ce vine de la Hârșova prin valea Saraiŭ, pentru a duce la Babadag, la 4 km. spre S.E. de Topolog. Posițiunea acestuĭ din urmă sat este din cele maĭ pitorescĭ și maĭ plăcute din Dobrogia. Probabil el a fost înființat de Românĭ prin 1860.

Comuna se învecinesce la N. cu Atmagea; la E cu Ciucurova și Slava-rusă; la S. cu Calfa; iar la V. cu comuna Urumbeĭ.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arĕtată la plasă. Satele aŭ 446 case, din care 90 bordeie. Budgetul comuniĭ constă din: 9145 leĭ venituri și 4128 leĭ cheltuielĭ, rĕmânend un excedent de 5017 leĭ. Sunt 288 contribuabilĭ. Primăria clădită în 1899.

Instrucția publică se predă în douĕ școlĭ, câte una în fie-care sat, aŭ 2 învĕțătorĭ și 71 elevĭ. Cea din Doeranĭ clădită în 1883, iar cea din Topolog în 1884.

La Topolog maĭ e și o școlă turcéscă.

Bisericĭ sunt douĕ: una în Doeranĭ, cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în 1900, și una în Topolog cu hramul Sf. Impărațĭ Constantin și Elena, clădită în 1899, fie-care are câte un preot și 2 oamenĭ de serviciŭ; în Topolog se maĭ află și o giamie.

După cum am arĕtat, comuna se află pe șoseaua Hârșova-Ciucurova; afară de acéstă șosea maĭ sunt și drumurĭ comunale, care o pun în legătură cu satele: Urumbeĭ, Cârjelarĭ, Atmagea, Ciucurova, Baș-Punar, Hagi-Omer, Calfa și Făgărașul-Noŭ.

11. *Comuna Topalu* este așezată pe Dunăre în sus de Hârșova la 22 km. și pe drumul Hârșova-Cernavoda. Ea se compune din douĕ sate: *Topalu*, reședința comuniĭ, este un vechiŭ sat românesc, și *Boazgik*, sat tătăresc în 1850, maĭ sus pe Dunăre, la 10 km. de Topal și la vărsarea rîuluĭ Boazgik; între ele pe drum și aprópe la jumĕtate distanța se află ruinele de la *Cala-kioĭ*, care după vechimea lor par a fi resturĭ dintr'o construcțiune romană; săpăturĭ nu s'aŭ făcut de cât întâmplător, s'aŭ descoperit sarcofagiĭ și pietre cu inscripțiunĭ, unele romane, altele grecești.

Probabil aci sunt ruinele vechiĭ cetățĭ Capidava.

Comuna se învecinesce la N. cu comuna Ghizdărescĭ, de care se desparte prin văile Cekirgea și Tikilescĭ; la E. cu comunele Șiriu (de care se desparte prin délul Erkesek) și Tașpunar (despărțită prin délurile Zavol-Bair și Panar-Bair); la S. cu comuna Seimenimarĭ, de care se desparte prin délul la Movila Greculuĭ și prin Valea-Mare; iar la V. cu Dunărea, care o desparte de județul Ialomița.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arĕtată la plasă.

Sunt în ambele sate 657 case, din care 78 bordeie.

Budgetul comuniĭ se compune din 13.218 leĭ venituri și 6658 leĭ cheltuielĭ, rĕmânend un excedent de 6560 leĭ. Sunt în comună 460 contribuabilĭ. Primăria s'a clădit în 1880.

Școlĭ sunt douĕ, în fie-care sat câte una, ambele aŭ fost construite în 1880 și aŭ treĭ învĕțătorĭ și 71 elevĭ. La Boazgik se află și un maestru pentru lucrul manual.

Bisericĭ sunt douĕ: una în Boazgik, cu hramul Inălțarea Domnuluĭ, clădită în 1888, și una în Topalu, cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, clădită în 1865; fie-care are câte 10 hectare date de Stat; ambele aŭ 3 preoțĭ și 6 oamenĭ de serviciŭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Comuna e aşezată pe drumul Hârşova-Cernavoda, care merge d'alungul ţărmului Dunăriĭ; maĭ sunt şi alte drumurĭ comunale spre: Tikilescĭ, Capugi, Erkesek, Satiskioĭ, Băltăgeştĭ, Chiorceşme şi Taşpunar. De la Boazgik se ramifică din drumul Hârşova-Cernavoda, un altul, care duce prin Taşpunar şi Tortoman la Medgidie.

12. *Comuna Urumbeĭ.* La origina rîurilor Rosti şi Picineaga şi la pólele délurilor Ghiun-Ghiurmes şi Ghiolgik-Bair se află comuna Urumbeĭ saŭ Orumbeĭ (Orum=nume propriŭ, beĭ=titlu de nobleţe la Turcĭ).

Ea se află departe de Hârşova la 44 km. spre N.E. şi se compune din douĕ sate: *Urumbeĭ*, care prin 1850 era locuit de Turcĭ şi Romănĭ, e aşezat în mijlocul uneĭ regiunĭ păduróse şi sĕlbatece şi satul *Făgăraşul-Noŭ*, la origina văiĭ Rosti, la 3 km. spre S.V. de Urumbeĭ, e un sat de curênd fondat de Mocanĭ, care aŭ case destul de bune, aşezate pe o singură uliţă. Pe teritoriul comuniĭ şi pe valea Aigâr-Ahmet sunt ruinele vechiuluĭ sat *Şemşiler* distrus. Era tătăresc în 1850.

Comuna se învecinesce la N. cu Cârjelarĭ; la E. cu comuna Topolog; la S. cu comuna Calfa şi la V. cu comuna Ostrovul-de-jos.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Ambele sate aŭ: 369 case, din care 41 bordeie.

Budgetul eĭ constă din: 7018 leĭ venituri, 2872 leĭ cheltuielĭ, rĕmânênd un excecnt de 4146 leĭ. Sunt 271 contribuabilĭ. Primăria clădită în 1899.

Fie-care sat are câte o şcoală cu un învĕţător; totalul elevilor în mediŭ 110. Şcóla din Urumbeĭ clădită în 1880, iar cea din Făgăraş în 1891.

Comuna are douĕ biericĭ: una în Urumbeĭ, cu hramul Sf. Dumitru, clădită în 1886, deservită de un preot cu 2 cântăreţĭ şi a doua în Urumbeĭ, clădită în 1890. Are un preot şi un cântăreţ.

Pe teritoriul comuniĭ nu trece nicĭ o şosea, are însă drumurĭ comunale care o pune în legătură cu satele: Aigăr-Ahmet, Coium-Punar, Canat-Calfa, Cârjelarĭ, Atmagea, Ciucurova, Topologul, Calfa, Rahman, tótă valea Saraiuluĭ şi drumul de pe malul Dunăriĭ, de pe la Gârliciŭ, Dăienĭ şi Ostrovul-de-jos.

b) **Plasa Constanţa** ocupă tótă partea N.E. a judeţuluĭ Constanţa, pe litoralul Mării, între gura Priteasca şi lacul Tuzla-Ghiol, coprinde basinul inferior al rîuluĭ Casâmcea, basinul laculuĭ Süt-Ghiol, basinul răsăritean al Carasuluĭ şi acel de N. al laculuĭ Tuzla.

Se mărginesce la N. cu plăşile Babadag şi Hârşova (limita între plăşile Constanţa şi Babadag este descrisă la limita între cele douĕ judeţe, limita între plăşile Consanţa şi Hârşova este numaĭ de 6 km., socotite spre apus de la punctul cotat 170, de la V. de satul Chirişlic); la apus se mărginesce cu plasa Medgidia; iar la S. cu plasa Mangalia. Hotarul despre aceste douĕ din urmă plăşĭ începe de la 6 km. spre V. de movila cotată 170 (despre care am vorbit), către S. pe délul Dorobanţul, pe la movila Bilarlar, pe culmea délurilor Tortoman şi Paşpala-Bair, de aci se întórce către E., trece pe la movila Derekioĭ, taie valea Derekioĭ, urcă délul Carol I şi în linie aprópe dréptă către S.E., taie délul Hagi-Cabul şi cobóră în valea Ciobanuluĭ.

De aci se îndréptă către V. până la 1 km. spre S. de satul Caratai, înconjură pe la apus satul Nazârcea, taie valea Horoslar, face un arc de cer cu convexitatea către apus, trece pe la Eski-Duran-Iol-Tabiassi, dă la linia de drum de fier, la S. de Alacapo şi dupĕ ce taie valea Carasu se îndréptă către S. pe la răsărit de Kiuciuk-Murfat, şi în dreptul Bülbüluluĭ o ia către E. până la valea Omurcea, se îndréptă către S. printre Osman-facâ (la V.) şi Mahometcea (la E.).

Aprópe de satul Abdulah se îndréptă către E. şi după maĭ multe inflexuosităţĭ, dă de lacul Tuzla, pe care îl urméză până la Mare.

Maĭ coprinde afară de acésta teritoriul comuniĭ Copadin, depărtat de plasă şi coprins între plăşile Mangalia şi Medgidia. E o anomalie administrativă acéstă împărţire, ca un sat din teritoriul altor plăşĭ, să fie dat la plasa Constanţa, de care e departe ca la 10 km.

Suprafaţa plăşiĭ este de 133211 hect.:

www.ziuaconstanta.ro

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			Păduri Hect.	PRODUCTIV HECT.		Suprafata Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumuri, ape, stuf și stâncĭ		Al locuitorilor	Al Statuluĭ	
Caraharman	36	179	471	—	9666	6567	16919
Carol I	81	305	312	—	11379	3128	15205
Caramurat	40	200	253	—	7299	3413	11205
Cicràcci	125	416	2926	256	12732	2997	19452
Copadin	46	232	75	—	3362	1788	5503
Constanța	190	—	—	—	—	2138	2328
Gargalic	41	208	518	—	6031	857	7655
Hasancea	153	616	295	—	6295	1517	8876
Murfatlar	29	48	145	310	1837	2375	4744
Omurcea	30	152	263	—	4076	2259	6780
Palaz	56	223	2368	—	9019	1344	13010
Pazarlia	92	202	509	264	8449	498	10014
Techirghiol	54	291	627	—	10535	13	11520
Total	973	3072	8762	830	90680	28894	133211

Populatia plășiĭ este de 31159 suflete; repartitia pe naționalitățĭ și comune, este:

COMUNE și SATE	Romanĭ	Grecĭ	Bulgarĭ	Armenĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Serbĭ	Italienĭ	Francezĭ	Englezĭ	Germanĭ	Ungurĭ	Rușĭ	Lipovenĭ	Muntenegr.	Evreĭ	Alte nații	Totalul sufletelor
Caraharman	38	7	180	12	204	76	—	—	—	—	2	—	10	—	—	—	—	529
Peletlia	77	—	395	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	497
Traian	160	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	165
Total	275	7	578	12	229	76	—	—	—	—	2	—	12	—	—	—	—	1191
Caramurat	803	5	—	—	—	283	—	—	—	—	769	—	—	—	—	—	—	1860
Carol I	777	—	—	8	—	356	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	5	1149
Dorobanțul	573	—	1	—	—	159	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	733
Total	1350	—	1	8	—	515	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	5	1882
Caracoium	3	—	13	—	—	74	—	—	—	—	—	—	—	381	—	—	—	471
Covargic	243	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	246
Cogeali	31	—	7	—	—	272	—	—	—	—	350	—	12	—	—	—	—	672
Cicràcci	210	—	10	—	—	—	—	—	—	—	76	—	—	—	—	—	—	296
Mamaia	18	—	—	10	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93
Palaz-Mic	91	—	55	—	—	35	—	14	—	—	3	—	—	—	—	—	—	198
Tașaul	58	—	32	3	117	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	364
Dolufacà	N e p o p u l a t																	
Total	654	—	117	13	182	536	—	14	—	—	430	—	12	382	—	—	—	2340
Copadin	32	29	—	12	163	630	—	—	—	—	368	—	—	—	—	—	2	1236
Constanța	3536	3068	982	1008	107	1391	26	375	71	41	553	208	51	3	28	1070	528	13046
Gargalic-Mare	51	2	456	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	526
» Mic	17	3	540	1	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	576
Șahman	—	—	9	—	—	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183
Total	68	5	1005	1	1	205	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1285
Hasancea	91	11	12	4	6	594	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	29	756
Mahomedcea	19	2	30	—	—	252	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	64	395
Total	110	13	42	4	6	846	—	—	—	—	—	29	8	—	—	—	93	1151
Murfatlar	240	28	6	1	3	168	—	—	—	—	1	4	2	—	—	—	—	453
Nazarcea	207	—	—	—	—	221	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	434
Omurcea	41	—	—	—	—	455	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	496
Total	248	—	—	—	—	676	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	930
Anadolchioĭ	506	118	145	58	280	250	1	4	1	—	231	2	—	—	—	1	1	1598
Canara	236	40	65	3	6	256	—	11	—	—	15	—	8	—	—	—	—	640
Horoslar	10	—	2	—	—	37	—	—	—	—	115	—	—	—	—	—	—	164
Palaz	47	20	21	—	190	222	—	7	—	—	16	—	—	—	—	—	15	538
Total	799	178	233	61	476	765	1	22	1	—	377	2	8	—	—	1	16	2940
Ester	67	—	—	—	—	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136
Ghelengic	251	—	—	—	—	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	461
Pazarli	234	—	—	10	—	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	341
Șemeret	65	—	30	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175
Total	617	—	30	10	—	456	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1113
Agigea	9	7	14	—	—	302	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	334
Hasi-Duluc	159	15	3	—	253	35	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	471
Laz-Mahale	79	17	33	16	27	106	—	—	—	—	74	—	—	14	—	—	—	366
Techirghiol	25	11	42	—	114	362	—	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	561
Total	272	60	92	16	394	805	—	—	2	—	76	11	—	14	—	—	—	1732
Total pe plasă	9004	3383	3086	1146	1561	7352	27	411	74	41	2576	263	93	399	28	1071	644	32159

www.ziuaconstanta.ro

Densitatea populaţieĭ este de 23 locuitorĭ pe un kmp.

Reşedinţa sub-prefecturiĭ este în comuna Caramurat.

Acéstă plasă coprinde o comună urbană (Constanţa) şi 12 comune rurale.

1. *Comuna Caraharman.* La códa laculuĭ Sinoe, la gura Buazuluĭ se întinde comuna Caraharman (arie négră), la depărtare de 42 km. spre N. de Constanţa.

Ea coprinde tot basinul rîuluĭ Peletlia şi se compune din următórele sate: *Caraharman,* ca reşedinţă, era locuit prin 1850 de Turcĭ, *Peletlia,* pe rîul cu acelaş nume, la 6 km. spre N.V. de Caraharman, a fost locuit de Turcĭ şi Românĭ înainte vreme şi *Traian,* infiinţat în 1885 de Românĭ, la 4 km. spre S.V. de Caraharman. Se învecinesce la N. cu Caranasuf şi Cogelak, de care se desparte prin délurile Caşcalîk-Bair, Duimgi şi lacul Tuzla; la E. cu Marea; la S. cu comuna Gargalîk, de care se desparte prin délul Peletlia, iar la V. cu comuna Cicrâcci, de care se desparte prin movila Căldăriĭ, Ciacal-Bair şi délul Gargalîk.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă. Cele 3 sate aŭ 260 case, din care 22 bordeie.

Budgetul eĭ se compune din: 4,427 leĭ venituri şi 2,908 leĭ cheltuielĭ, dând un excedent de 1.519 leĭ; sunt 203 contribuabilĭ. Primăria n'are local propriŭ. Şcolĭ sunt douĕ rurale mixte: una în Caraharman, clădită în 1881 şi una în Peletlia; aŭ treĭ învĕţătorĭ şi 89 elevĭ.

Biserică este numaĭ o casă de rugăciune în Peletlia, cu hramul Acoperămèntul Maciĭ Domnuluĭ, are 10 hect. teren de la Stat, un preot şi un cântăreţ; în Peletlia şi Caraharman se află câte o giamie, fie-care cu câte un hoge.

Comuna este aşezată pe şoseaua ce vine de la Cogeali şi aprópe de Peletlia trece spre N., pentru a duce la Caranasuf. Maĭ sunt şi drumurĭ comunale spre: Duimgi, Tariverde, Cogelak, Seremet, Cavargik, Palaz-mic, Taşaul, Şahman şi Gargalîk.

2. *Comuna Caramurat.* La pólele déluluĭ Dorobanţul şi la încrucişarea maĭ multor drumurĭ importante, ce conduc de la Constanţa şi Medgidia la Hârşova şi Babadag, la 26 km. spre N.V. de oraşul Constanţa, este aşezată bogata comună Caramurat, compusă numai dintr'un singur sat, locuit odinióră numaĭ de Tătarĭ, care aŭ emigrat în timpiĭ din urmă şi înlocuit cu o harnică colonie de Germanĭ şi Românĭ, care a transformat cu totul starea saluluĭ, devenit azĭ aprópe un orăşel, bine aranjat cu case higienice şi solide, strade largĭ, drepte şi curate.

Se învecinesce la N. cu Pazarli, de care se desparte prin délurile Ilanlîk-Bair şi Dolufacà-bair; la S. cu comuna Carataĭ, de care se desparte prin délurile Hagi-Cabul şi Murat-Bair; la E. cu comuna Cicrâcci, de care se desparte prin délul Caramurat-Bair; la V. cu comuna Carol I, de care se desparte prin délul Carol I.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 439.

Budgetul comuniĭ este de 7,428 leĭ venituri, 4,973 leĭ cheltuielĭ, rĕmânênd un excedent de 2,455 leĭ; sunt în comună 445 contribuabilĭ. Primăria clădită în 1882.

Comuna are o şcólă clădită în 1895, cu patru învĕţătorĭ şi douĕ învĕţătóre, e frequentată de 120 elevĭ în mediŭ; maĭ are şi o scólă catolică.

Bisericĭ sunt: una ortodoxă cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în 1884, are un preot şi 2 cântăreţi şi una catolică, cu douĭ preoţĭ. Maĭ e şi o giamie.

Comuna e aşezată pe şoseaua Canara-Hârşova.

Prin drumurĭ comunale, Caramurat maĭ e în legătură cu: Carol I, Ester, Palazu-Mic, Dolufacà, Cicrâcci, Cogeali, Hagi-Cabul si Docuzol.

3. *Comuna Carol I.* La 6½ km. spre apus de precedenta şi la pólele sudice ale déluluĭ Dorobanţul, se întinde comuna Carol I, la 34 km. spre N.V. de Constanţa.

Ea se compune din douĕ sate: *Dorobanţul,* numire dată de Românĭ fostuluĭ sat exclusivamente tătăresc, *Bilarlar,* aşezat la 4 km. spre V. de Carol I, şi satul de reşedinţă, care era de asemenea locuit numaĭ de Tătarĭ prin 1850 şi se numia *Danakioĭ* (satul viţeilor).

Se mărginesce la N. cu comuna Pazarli, de care se desparte prin culmea déluluĭ Dorobanţul; la S. cu Tortoman şi Carataĭ; la E. cu comuna Caramurat, de care se desparte

www.ziuaconstanta.ro

prin délul Carol I (Danakioĭ); iar la V. cu com. Taşpunar, de care se desparte prin délul Mahomet-Bair.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă. Cele douĕ sate aŭ 447 case.

Budgetul cĭ conţine, 9,016 leĭ la venituri, 5,218 leĭ la cheltuielĭ şi rĕmâne un excedent de 3,798 leĭ; sunt 366 contribuabilĭ. Primăria cladită în 1882.

Fie-care sat are şcóla luĭ; sunt treĭ învĕţătorĭ şi 115 elevĭ. Şcóla din Carol I clădită în 1899; cea din Dorobanţul, în 1886. In ambele sate se află şi câte o şcólă turcéscă.

Bisericĭ sunt: una în Carol I, are hramul Sf. Voievozĭ; are 10 hect. teren dat de Stat, e deservită de un preot şi 2 cântăreţĭ. A fost clădită în 1888; cea din Dorobanţul are hramul Sf. Vasile, a fost clădită în 1885. Fie-care sat are şi câte o giamie.

Prin satul Carol I trece drumul Medgidia-Carol I-Ester-Seremet-Cogelak; iar la Dorobanţul încrucişéză 10 drumurĭ comunale; aşa dar comuna e în legătură cu: Taş-punar, Kior-ceşme, Saragea, Ghelingek, Pazarli, Ester, Caramurat, Hagi-Cabul, Kiostel, Docuzol, Medgidia şi Tortoman.

4. *Comuna Cicrâcci.* Este aşezată în basinul inferior al rîuluĭ Casâmcea, la vărsarea sa în lacul Taşaul; e la 26 km. departe de Constanţa, spre N.V.

Afară de satul de reşedinţă, *Cicrâcci,* locuit numaĭ de Tătarĭ în 1850 şi aşezat pe ţĕrmul apusan al laculuĭ Taşaul, comuna maĭ coprinde: satul *Caracoium* (se numia maĭ 'nainte *Memet),* e aprópe de Mare pe ţĕrmul sudic al laculuĭ Taşaul, la 5 km. spre S.E. de Cicrâcci, a fost locuit de Turcĭ; *Cavargic* pe stânga rîuluĭ Casâmcea, la 11 km. spre N. de Cicrâcci, a fost locuit de Tătarĭ odinióră; satul *Cogeali,* vechiŭ sat tătăresc, se numia *Süt-ghiol* prin 1850; e aşezat la 6 km. spre S. de Cicrâcci, aprópe de ţĕrmul de Nord al laculuĭ Süt-Ghiol, pe şoseaua Constanţa-Tulcea; puţin maĭ la răsărit, satul *Mamaia,* pe ţĕrmul Mării, la capul nordic al uneĭ limbĭ de nisip, care desparte lacul Süt-Ghiol de Mare; satul *Palazul-Mic,* care prin 1850 era locuit de Bulgarĭ, e aşezat pe stânga rîuluĭ Casâmcea, în stânga şosceleĭ Constanţa-Tulcea, e un sat mizerabil, departe de 8 km. spre N. de Cicrâcci, *Taşaul,* locuit odinióră de Turcĭ şi Bulgarĭ, azĭ abia póte merita numirea de sat, fiind maĭ mult o grupare de bordeie, fără nicĭ o regulă aşezate; se află pe ţĕrmul laculuĭ Taşaul la vărsarea rîuluĭ Casâmcea şi în fine satul părăsit *Dolufacâ* la 2 km. spre N. de Cicrâcci, era locuit o dată de Tătarĭ, care se ocupaŭ maĭ mult cu tălhăriile. Şi acum locuitorii vorbesc cu gróză de omorurile ce se făceaŭ pe valea Taşaul, la satul Dolufacâ.

Comuna se învecinesce la N. cu Cogelak, de care se desparte prin délul Caşcalâk-Bair; la S. cu satul Canara (com. Palazul-Mare), de care se desparte prin şoseaua Caramurat-Canara şi lacul Süt-Ghiol; la E. cu Gargalîk, despărţindu-se prin lacul Taşaul, valea Taş-culac şi délul Taşaul-Sîrtî, cu Marea-Négră, cu cătunul Peletlia (com. Caraharman), de care se desparte prin délul Peletlia; la V. cu Caramurat, de care se desparte prin délul Caramurat şi valea Dolufacâ şi cu cătunele Ester şi Seremet (com. Pazarli), despărţindu-se prin délul Dolufacâ, Beriş-Bair, apa Visterna şi valea Ali-culac-dere.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă. Comuna are în total 536 case, din care 14 bordeie.

Budgetul comuniĭ are 15.547 lei la venituri şi 6.213 la cheltuielĭ, excedentul fiind de 9.334 leĭ. Contribuabilĭ sunt în comună 458. Primăria clădită în 1881.

Şcolĭ sunt: una în Cavargic, clădită în 1902, are un învĕţător; una în Cicrâcci, clădită în 1902, are un învĕţător; în Caracoium e o şcólă lipovenéscă; în Caracoium şi Cogeali se află câte o şcólă turcéscă, iar în Taşaul sunt douĕ şcolĭ turcescĭ. Numĕrul copiilor ce frequentéză aceste şcolĭ, este de 212.

În Cogeali e o casă de rugăciunĭ protestantă; în Caracoium, o biserică lipovenéscă. Iar în Caracoium şi Cogeali se maĭ află şi câte o giamie; în Taşaul, douĕ giamiĭ.

Comuna este aşezată pe şoseaua naţională Constanţa-Tulcea, cum şi pe cea vicinală Cogeali-Sariurt. O şosea vicinală duce de la Cicrâcci la Caramurat. Drumurĭ naturale o pun în comunicaţie cu satele învecinate: Ester, Pazarlia, Seremet, Cogealac, Caraharman, Şahman, Horoslar şi Carataĭ.

5. *Comuna urbană Constanţa.* Oraşul şi portul maritim Constanţa este aşezat pe capul

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

cu acelaș nume, la 44°, 10′, 15″ latitudine nordică și 26°, 21′, 25″ longitudine rĕsăritĕnă, după meridianul Parisuluĭ.

Hotarul amănunțit al orașuluĭ, este: plecând de pe malul Mărĭĭ la miază-nópte de *Tabăcaria* vechie, la 5 km. spre N. de oraș, o ia maĭ întâiŭ către V., pe malul nordic al laculuĭ Anadolkioĭ, apoĭ înconjură acest lac pe malul sĕŭ apusan, pe la pólele rĕsăritene ale dĕluluĭ Anadolkioĭ, pe la rĕsărit de satul Anadolkioĭ și urcă pe movila Talina-tepe; de aci o ia către S.V. pe pantele răsăritene ale dĕluluĭ Constanța, până la locul de întretaiere al valuluĭ de zid, numit al luĭ Traian, cu calea ferată Constanța-Cernavoda; de aci în linie drĕptă se dirige spre S.E. către Mare, taie muchiile dĕlurilor Laz-Mahale și al Viilor, cum și șoseaua vicinală Constanța-Mangalia și se opresce pe malul Mărĭĭ la deschiderea văĭĭ Sara-iuk. Urmĕză apoĭ țĕrmul Mărĭĭ, până la Tabăcăria vechie.

Forma hotaruluĭ este aceia a unuĭ romb neregulat; lungimea totală este de 20 km., suprafața totală a teritoriuluĭ aparținând orașuluĭ este de 1.189 hectare.

Se mărginesce la N. cu cătunul Anadolkioĭ; la V. cu teritoriul aceluiaș cătun; iar la S. cu cătunul Laz-Mahale.

Vatra orașuluĭ se compune din douĕ părțĭ: cea peninsulară prelungită în Mare în direcțiunea S.-Estică, are forma unuĭ trapez cu baza cea mică (S.) la Mare (desvoltarea cóstei fiind de 700 m. de la Vamă la clădirea Institutuluĭ Geografic), iar cu baza cea mare (N.) se lĕgă cu partea continentală (pe o lungime de 950 m., o linie care ar pleca de la țĕrmul vestic, în dreptul Spitaluluĭ Militar, până la țĕrmul de est la 200 m. spre N. de biserica grĕcă.)

Cele-l'alte douĕ laturĭ (de E. și V.) sunt scăldate de Mare (cea de E. cu o desvoltare de 1050 m., iar cea de V. cu o desvoltare de 1500 m.).

Ambele aceste din urmă laturĭ presintă sinuositățĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin pronunțate. Cea de V. închide Golful și portul Constanța. Malul formĕză aci douĕ terase până la Mare, aceste terase aŭ fost tăiate în taluz de lucrările portuluĭ.

Cósta de sud este apĕrată contra rupturilor și dărîmărilor, de un postament de piatră ce înaintĕză în Mare pe o distanță de 450 m. și la o adâncime sub apă din 20—25 picióre.

Cósta de rĕsărit este maĭ abruptă și expusă adesc orĭ rupturilor causate de bătaia valurilor. Postamentul de piatră e puțin vizibil de acéstă parte, afară de douĕ promontoriĭ, la Biserica Arménă și cea Elenă, în colo pretutindenĭ acéstă cóstă se surpă neîncetat.

Partea peninsulară ast-fel încadrată, are o suprafață de 892.500 m.p.

A doua parte este cea continentală, tot de forma unuĭ trapez, în care numaĭ latura rĕsăritĕnă (lungă de 1.250 m.) este udată de Mare.

Acéstă parte ocupă o suprafață de 1.260.000 m.p.

Suprafața totală a vetreĭ orașuluĭ este aproximativ de 2.152.500 m.p. saŭ 215 hectare 2500 m.p., cu o desvoltare de cóste de aprópe 4.500 m., din care numaĭ 500 m. servesc de port.

Cota la colțul Bulevarduluĭ Elisabeta (spre Hotel Carol) fiind cea maĭ jósă, de 9 metri, iar aceia din vîrful movileĭ Avretük (lângă casarma Cavalerieĭ) fiind de 55 m., avem, pe o lungime de 2 km. distanță, ce separă aceste douĕ puncte, o diferență de nivel de 30—35 m. (socotit la pólele movileĭ); acésta revine a zice, că terenul cobóră de la N. la S. cu o pantă de $0^m,016$ pe metru; în direcția E.-V., panta este abia simțită.

Constanța datoresce existența sa, naturiĭ fericite a terenuluĭ pe care este clădită și care iĭ servesce de soclu.

Dacă observăm stratele de piatră regulat suprapuse ce o înconjură și care sunt destul de pronunțate în Mare, la Biserica Elenă, Bișerica Arménă, la Hotel Carol și pe tótă cósta sudică până la port, dacă asemenea constatăm mâncăturile și surpările ce se fac pe țĕrmul de E. chiar sub ochiĭ noștriĭ, ne vom asigura cât de mult se datoresce existența Constanțeĭ, numaĭ postamentuluĭ format în epoca terțiară din teren miocen.

De aci cred, că orașul în vremurĭ depărtate se întindea mult în Mare; ruine se vĕd și astăzĭ în aproprierea Hotelului Carol, la câțĭ-va metri în Mare.

Stratul acesta de lespezĭ supra-puse și destul de bine unite între ele, se întinde ori-

www.ziuaconstanta.ro

zontal pe sub oraș; sondagiĭ făcute aŭ dovedit că cu cât înaintăm către N., cu atât stratele de piatră sunt la maĭ marĭ adâncimĭ.

In partea continentală miocenul lipsesce și e înlocuit cu quaternar-diluvic, acésta însémnă că la sfîrșitul ereĭ terțiare, Constanța forma o insulă în mijlocul Mării.

De numele orașuluĭ Constanța [1]), de care se légă acel al poetuluĭ roman Ovidiŭ, de istoria și ubiquitatea acestuĭ oraș s'aŭ ocupat timp de maĭ multe vécurĭ ómenĭ eruditi, care n'aŭ putut deslega problema identificăriĭ Tomis-uluĭ cu Constanța, de cât în a doua jumătate a secoluluĭ al nouĕ-spre-zecelea.

Asupra numeluĭ, pe care l'a purtat orașul vechiŭ, sunt douĕ părerĭ; uniĭ numismaticĭ îl derivă de la un eroŭ eponim TOMOC, ce se dă ca fondatorul luĭ; alțiĭ, de la verbul τέμνω = a îmbucătăți, referindu-se saŭ la țĕrmul dentelat al orașuluĭ, saŭ la tradițiunea, că aci Medea a tăiat și aruncat membrele frateluĭ eĭ, Absyrthe, după cum povestesce Ovidiŭ:

«Inde Tomis dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui» [2].

(Acest loc fu numit apoĭ Tomis, fiind-că aci se zice, că o soră a tăiat membrele frateluĭ sĕŭ).

Sigur este, că Tomis a fost o colonie milesiană, fondată pe la 700 a. Chr., între Istros (la 250 stadiĭ) și Callatis (la 280 stadiĭ); așa ne spune Strabo, care arată că pe timpul săŭ (domnia luĭ Tiberiŭ), era un orășel [3]).

După cum probéză monedele, Tomis era independent și făcea parte din confederațiunea celor cincĭ orașe elene, de pe cóstele Pontuluĭ-Euxin [4]).

Tomis, ca și cele-l'alte orașe confederate a fost supus de Romanĭ, câțĭ-va anĭ înaintea căderiĭ republiceĭ.

Limba vorbită de Tomitanĭ era cea elenă, în care după spusele luĭ Ovidiŭ eraŭ amestecate multe cuvinte Getice [5]).

Nenorocitul poet se plângea acum 19 vécurĭ despre clima și maĭ ales despre lipsa apeĭ în oraș:

«Nu pot suporta clima, nicĭ să mĕ obișnuesc cu apa de aicĭ. Nu se găsesce în Tomis apă de bĕut, de cât aceia din lacurĭ, amestecată cu apă sărată de Mare».

Cât de mult simțită trebue să fi fost lipsa apeĭ în Constanța, de la începutul ereĭ nóstre, se vede din aceia, că plângerea sa, poetul o repetă în douĕ rînduri.

Din nefericire, nicĭ astăzĭ orașul nu stă maĭ bine sub raportul apeĭ (1900).

El trebue să fi fost întărit cu șanțurĭ și porțĭ pe timpul luĭ Ovidiŭ, de óre-ce în douĕ rînduri arată, că întăririle nu maĭ pot pune stavilă năvălirilor barbare.

Și pentru că e vorba de poetul, care a trăit 8 anĭ în orașul nostru, găsesc că nu ar fi de prisos a-ĭ schița biografia.

Publius Ovidius Naso s'a născut la Sulmo (azĭ Sulmona), în Abruzzĭ, la 13 ale Calendelor luĭ Aprilie (20 Martie) anul 711 A. U. C. (753 a. Chr.), adică 43 a. Chr., dintr'o veche familie equestră, care se bucura de o poziție onestă.

Porecla de Naso (năsosul) o moștenise de la un strămoș al sĕŭ, după cum Cicero, moștenise acéstă poreclă de la tatăl sĕŭ, care avea în vîrful nasuluĭ un neg de mărimea unuĭ năut (cicer = năut).

Ovidiŭ, ca și fratele sĕŭ maĭ mare, Luculus (mort în etate de 20 anĭ), și-a făcut edu-

---

[1]) După *Gr. G. Tocilescu*. Monumentul de la Adam-Klissi. — *A. Papadopoulos Vretos*. La Bulgarie ancienne et moderne. *Mich. Soutzo*. Coup d'oeil sur les monuments antiques de la Dobrodja. Publ. dans Révue archéol. Fr. 1881 p. 201—15. *Nissard*. Oeuvres d'Ovide. — *Duruy*. Histoire des Romains. — *Amante Brulo*. Ovidiŭ în exil. — *Lt. M. D. Ionescu*. Cercetărĭ asupra orașuluĭ Constanța.

[2]) Trist. Lib. I. Eleg. X.

[3]) Geograph. Lib. VII., Cap. VII.

[4]) *Mionnet*. Description des médailles antiques Greques et Romaines. Tom. I, p. 361—3. *Boëck*. X Section des inscriptions de la Macédoine et de la Thrace sous le No. 2056, p. 79.

[5]) Trist. Lib. V. Eleg. VII.

www.ziuaconstanta.ro

cația la Roma, unde, conform dorințelor tatăluĭ sĕŭ, s'a destinat advocaturiĭ, însă vocațiunea sa era poesia, căcĭ:

«Cuvintele — zice el — se așezaŭ în măsură și devenia vers orĭ-ce scriam.»

Tatăl sĕŭ se opunea tendințelor poetuluĭ, îl pedepsia chiar; Ovidiŭ cerea ertare părinteluĭ sĕŭ în versurĭ.

Maĭ toțĭ, carĭ aŭ scris despre biografia poetuluĭ, 'ĭ-aŭ dat ca profesorĭ pe Plotius Grippus, cel maĭ mare gramatic al timpuluĭ pentru elocință, pe Aurelius Fuscus pentru retorică și pe Portius Latro.

Întru târziŭ, Ovidiŭ se perfecționă în Athena, unde învĕță filosofia cu poetul Macer, ruda sa, cu care vizită apoĭ Grecia, Asia mică și Sicilia.

După o biografie găsită la începutul unuĭ manuscript din operile sale, Ovidiŭ pare a fi servit în armată, sub Varron în Asia, însă acéstă aserțiune nu se găsesce în nicĭ una din scrierile poetuluĭ, contrariŭ, în multe din poesiile sale vorbesce despre neexperiența sa în de-ale militărieĭ.

De și preocupațiunea poetuluĭ nu era magistratura, totușĭ el a ocupat funcțiunĭ însemnate și în această ramură, ca arbitru, judecător, triumvir, centumvir și în fine decemvir.

De și era laticlavius [1]), totușĭ nu luă parte în Senat.

«N'ascult — zicea el — de cât vocea muzelor, care mă povĕțuiesc la dolce far niente, căcĭ zilele îmĭ trec în lenevire, patul și lenea îmĭ slăbesc deja sufletul, pe când dorința de a plăcea uneĭ frumuseți tinere pune capăt rușinóseĭ mele nesimțirĭ».

Ovidiŭ s'a bucurat de amiciția ómenilor celor maĭ iluștri aĭ timpuluĭ sĕŭ, ca Virgiliŭ, Horatiŭ, Propertiu, Gallu și Tibul.

Cu acesta din urmă, Ovidiŭ era în fórte strînse legăturĭ, așa că la mórtea acestuia, poetul compuse la morminte amiculuĭ sĕŭ una din cele maĭ frumóse elegiĭ.

Eșit dintr'o familie ilustră, Ovidiŭ se maĭ bucura, de amiciția și protecția Împĕratuluĭ, care în ziua quinquinalelor cavalerilor romanĭ, August îĭ dăruĭ un cal și îl numĕră între cavalerĭ, prima distincțiune publică.

Acésta e viața luĭ Ovidiŭ, ca om public. Ca om de litere, Ovidiŭ a scris mult și de diferite genurĭ; luĭ i se atribuie și onórea — după uniĭ biografĭ — a fi fost întemeietorul tragedieĭ romane.

Casa sa din Capitoliŭ și vila dintre căile Claudiană și Flaminiană era deschisă tuturor bărbaților distinșĭ, printre care, afară de ceĭ maĭ de sus citațĭ: Varon (cel maĭ savant dintre Romanĭ), Hygin (mitograful și bibliotecarul palatuluĭ imperial), Celsius (Hippocratele latin), Carus (preceptor), M. Cotta (consul), Rufin (questor), Suillius, Sextus Pompeius, Brutus (póte fiul omorîtoruluĭ luĭ Cesar) și Maxima, ruda soțieĭ luĭ Ovidiŭ [2]).

Sunt multe și diferit comentate causele, care aŭ îndemnat pe August să trimétă în exil pe poet. Dacă trebuie să credem pe Sidonius Apollinaris, causa a fost relațiunile amoróse dintre Ovidiŭ și Julia, fiica luĭ August. Sidonius întrevede în «Corina», cântată de Ovidiŭ în poema sa «Amores», pe Iulia. Epitetele, pe care Ovidiŭ le atribue Corineĭ, se potrivesc în adevĕr cu caracterul desfrânateĭ fiice a luĭ August.

Părerea luĭ Sidonius este însă puțin fondată, de óre ce exilul Iulieĭ precedéză cu 11 anĭ pe acel al luĭ Ovidiŭ.

Dacă ar trebui să credem, că motivul exiluluĭ era, pentru că Ovidiŭ întreținea relațiunĭ amoróse cu Julia, fiica fiiceĭ luĭ August, pentru că acésta a fost exilată la mica insulă Tremurus, în acelaș an în care Ovidiŭ pleca la Tomis [3]); însă deosebirea de etate între Ovidiŭ și Iulia, face să cadă și acéstă părere.

---

[1]) Trist. X. 39. Laticlavius purta la mână o bandă de purpură, ca semn că e fiŭ de senator (*Gr. G. Tocilescu*. Rev. archeologică. Anul I. Vol. I. p. 119).

[2]) Dintre scrierile poetuluĭ rĕmase până la noĭ, sunt: Heroidele (21 cap.), Amorurile (3 cărțĭ), Arta iubireĭ (3 cântece), Vindecarea amoruluĭ, Cosmeticele, Haleuticele, Metamorfosele (15 cărțĭ), Fastele (6 cărțĭ), Tristele (5 cărțĭ), Ponticele (16 cărțĭ), Consolațiune Livieĭ Augusta, Ibis, Nucul și Epigramele.

[3]) Tacit. Min. IV. 71.

www.ziuaconstanta.ro

Maĭ lesne este a se crede, că conduita Iulieĭ, trădând moravurile sale stricate, ar fi deșteptat în August ideia greșită, aceia că óre care relațiunĭ amoróse ar fi existat între ea și Ovidiŭ.

Uniĭ scriitorĭ susțin, că amorul rușinos al luĭ Ovidiŭ cu Livia, soția luĭ August, ar fi causa exiluluĭ, saŭ că Ovidiŭ cunoscea incestul Împăratuluĭ cu fiica sa Iulia; destul numai că August luând de pretext licența poemuluĭ «Arsamandi» [1]), de și el fusese publicat cu 10 anĭ înaintea exiluluĭ, fără a-ĭ se face vre-un proces, ci numaĭ în virtutea unuĭ edict imperial, în anul 763 A. U. C. (10 d. Chr.), iar după alțiĭ, 761 A. U. C., se ordonă luĭ Ovidiŭ a pleca îndată la Tomis.

Poetul avea atuncĭ peste 50 anĭ [2]).

Exilul poetuluĭ era numaĭ o relegațiune, de aceia el nu'șĭ perdu speranța reîntoarceriĭ prin relegațiune nu 'șĭ perdea nicĭ dreptul de «cives romanus».

La plecare, poetul îșĭ exprimă desperarea într'o frumósă elegie.

Era în nóptea de 19 Noembrie [3]) anul 763 A. U. C. [4]) saŭ 8 d. Chr.; casa sa resuna de plânsetele amicilor rĕmașĭ credincioșĭ poetuluĭ; fiica sa, Perilla, se afla atuncĭ în Africa cu soțul eĭ, însărcinat cu óre-care afacerĭ. Desperarea soțieĭ poetuluĭ fu la culme. Ovidiŭ voĭ să se omóre, însă amiciĭ și femeia îl reținură; Celsius îl încredință, că nu trebue a pierde speranța reîntoarceriĭ.

În desperarea sa, poetul arse maĭ multe din scrierile sale, între care Metamorfosele; din fericire însă ele eraŭ rĕspândite și în public.

Cum, iarna fiind, navigațiunea era întreruptă, trebui dar puternica voință a luĭ August să siléscă pe Ovidiŭ a infrunta pericolele drumuluĭ.

El trebui să plece la Tomis în luna luĭ Decembrie, de aceia ne spune, că suferi fórte mult din causa furtunelor [5]).

El se imbarcă la Ancona saŭ Rimini [6]), pentru a trece în Grecia, însă furtuna îl aruncă din noŭ pe cósta Italieĭ, de care părea că nu se putea despărți.

Din noŭ traversând Marea Ionică a trecut Isthmul [7]); apoĭ pe la Samotrake, la Tempyra, ca să traverseze în fine țara feroșilor Bistonienĭ (Tracia), pe când corabia îșĭ urmă înainte drumul pe lângă litoral, la Tomis.

Drumul sĕŭ prin Tracia nu putea să'l facă de cât numaĭ prin frumósa vale a Ebruluĭ, până la Uscudama-Adrianopolis, de aci peste muntele Idrantscha (fie că era maĭ comod prin valea de alăturĭ a Tundjeĭ saŭ maĭ direct prin Sadama), la țĕrmul Pontuluĭ și pe urmă prin defileul litoral, peste ultima ramificație a Balcanuluĭ.

Acest drum era ca o córdă la arcul depărtat ce trebuia să descrie corabia sa, și 'l făcea să evite intemperiile călătorieĭ pe Mare în Pontul Euxin.

Pe timpul exiluluĭ poetuluĭ se afla prefect al Moesieĭ, Cecina Severus, iar ca rege al Geților, Cotys. (*Xenopol*. op. cit. vol, I. 101 și Ponticele, scrisoarea IX).

Traiul sĕŭ aci este bine descris de poet în Elegiile III și X din Tristele și Epistola VIII, din cartea III-a a Ponticelor, traduse în românesce de *D-l B. P. Hasdeŭ*.

El ne-a lăsat un tabloŭ viŭ și încărcat de natura imaginativă a unuĭ poet, despre clima și populațiunea țĕrilor de la gurile Dunăriĭ și litoralul învecinat al Măriĭ-Negre.

---

[1]) Causa exiluluĭ a rĕmas după 19 vécurĭ o problemă pentru ómeniĭ de litere, care s'aŭ ocupat cu biografia poetuluĭ, de óre-ce nicĭ el însușĭ — în speranța zadarnică a uneĭ iertărĭ din partea luĭ August saŭ a succesoruluĭ acestuia — nu o arată precis.

[2]) Trist. IV. 10 Vers. 93 -4.

[3]) Domnul Tocilescu susține, că plecarea luĭ Ovidiŭ s'a întâmplat în Decembrie. (Monumentul de la Adam-Klissi). Comp. Tr. I. 11-2.

. . . . . gelido tremerem cum mense Decembris.
Scribentem medias Adria vidit aquis:

[4]) *Duruy*. Vol. IV. p. 141 note 3.

[5]) Trist. I. 11. 1—4.

[6]) Iar nu la Brindisi, după cum pretind uniĭ autorĭ (*Tocilescu*. Adam-Klissi p. 144).

[7]) Trist. I. 4,3. 19, I. 11.5.

www.ziuaconstanta.ro

Poetul a murit la Tomis, în primiĭ anĭ aĭ domnieĭ luĭ Tiberiŭ, la anul 17 d. Chr., treĭ anĭ în urma morțiĭ luĭ August, întâmplată la 19 August, anul 14 [1]).

Eusebiŭ ne spune, că Geții îĭ făcură o înmormântare onorată, în castelul de la Tomis [2]).

Statuia ce s'a înălțat de Românĭ pe piața Constanțeĭ, este opera distinsuluĭ sculptor italian Ettore Ferari. Ea are înălțimea de 2.50, așezată pe un piedestal de marmoră albă. Pe fața piedestaluluĭ staŭ scrise patru versurĭ din elegia III-a a Tristelor (vers. 73-6). A fost ridicată în 1887.

Sub Caracalla, Tomis era Metropola Scythieĭ, Hierocles în Synocdemus și Tabula Peutimgeriană, îl arată ca unul din orașele marĭ.

Aci a fost și scaunul unuĭ episcopat numit al Tomisuluĭ [3]).

Cea din urmă mențiune despre orașul nostru o face Constantin Porphyrogenetul, în «De Thematibus» [4]).

Asupra distrugeriĭ Tomisuluĭ istoria tace, este sigur însă, că el a fost dărîmat de Bulgarĭ; când și cum, nu se scie.

Cele-l-alte detaliĭ asupra istorieĭ orașuluĭ se găsesc în istoria generală a Dobrogieĭ, a căreĭ sórtă a împărtășit-o.

De și se pierduseră orĭ-ce urme despre existența orașuluĭ, totuși numele sĕŭ rĕmăsese nepieritor, prin exilul și mórtea luĭ Ovidiŭ.

La începutul secoluluĭ XVI-lea, Caelius Calgagnini, egumen la catedrala din Ferara, unul din ómeniĭ eruditĭ aĭ timpuluĭ, vorbind despre Ovidiŭ, într'una din poemele sale asupra Sarmațieĭ, pe care o vizitase, zice că vechiul Tomis se numia de către locuitorĭ, Tomisvar.

Câțĭ-va anĭ în urmă, un alt om de litere Italian, Hercule Ciofano de Sulmone, într'o biografie, care însoțesce metamorfosele luĭ Ovidiŭ, arată că locul morțiĭ poetuluĭ este Tomis, «numit acum Kiew» și că locuitoriĭ numiaŭ un lac vecin Ovidevizero, adică lacul luĭ Ovidiŭ,

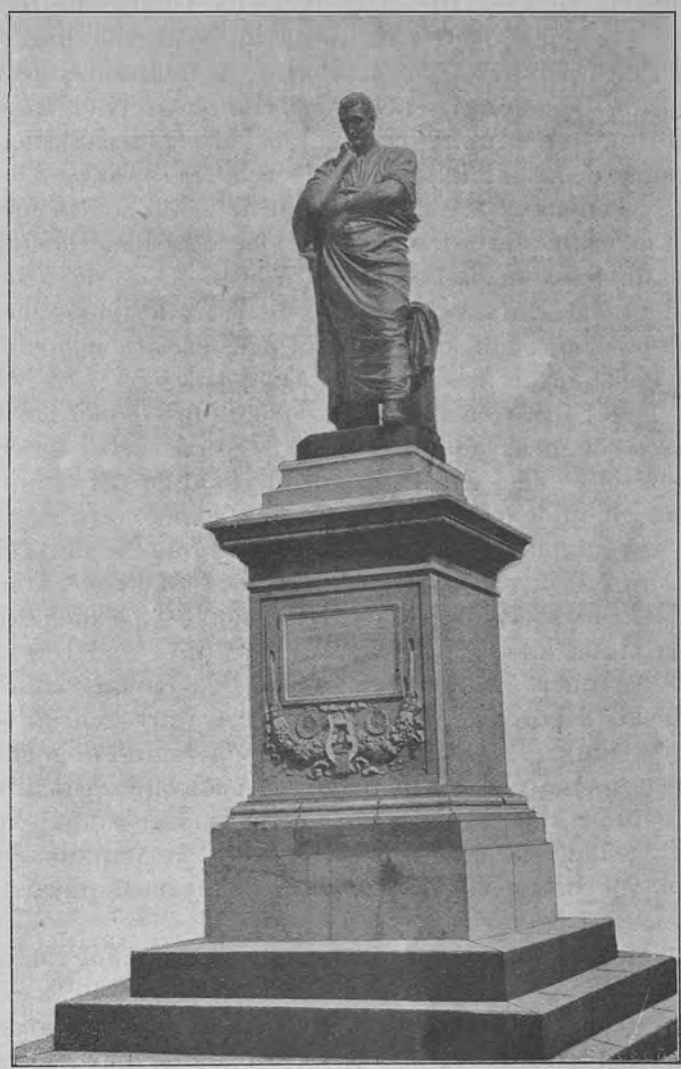

Fig. 69. — Statuia luĭ Ovidiŭ.

De atuncĭ și până astăzĭ, s'aŭ emis nenumĕrate păreri asupra orașuluĭ Tomis, unele maĭ nefondate ca altele. Ast-fel: Sarnicki (Sarnicius) ca și Cara, pun orașul la Cetatea-Albă; pe când Sultzer, la Tulcea [5])

Ortelius, în lucrarea sa de geografie [6]), luându-se după Gaspar Bruchius, afirmă că

---

[1]) *Duruy*. Histoire des Romains, Vol. IV, p. 145.
[2]) *A. Bruto*, op. cit., p. 22.
[3]) Vezĭ «Istoria eclesiastică».
[4]) Lib. II.
[5]) *Iorga*. Chilia și Cetatea Albă, p. 12—13.
[6]) Thesaurus Geographicus, 1596.

www.ziuaconstanta.ro

la 1508, acesta din urmă a găsit la Sabaria (azĭ Stein-am-Anger, Szombathely in Ungaria), în nisce săpăturĭ, mormântul luĭ Ovidiŭ și că pe piatră era scris un epitaf, ce se crede a fi fost al poetuluĭ.

Hofmann, în «Dicționarul Universal»[1]) adoptând părerea luĭ Burman, zice că vechiul Tomis, Turciĭ îl numesc Babba (Babadag).

«Tomos, Aelian et Strab.; Tomi. Ptole.; Tomis. Marcellino; Tomiswar, Caelio Calgagnino, Kiow, Ciofano... Nunc Babba Turcis; etiam nunc munita cum portu percapaci in Bulgaria regione. Hic lacus hodieque Ouvidoune-Jezeore.»

In dicționarul de Istorie al luĭ Moreri[2]) citim: «Tomi, Tomiswar, ville de la Turquie en Europe. Elle est sur la côte de la Bulgarie entre la ville de Varna et celle de Chiustenze. Quelques géographes prennent Tomiswar pour l'ancienne Tomis, Tomi, Tomara, Tomos, que l'exil et la mort du poëte Ovide rendirent célèbre, mais les autres mettent cette ancienne Tomi à Babba, située sur la même côte, au nord de Tomiswar».

Compilatorul Villeneuve, în articolul sĕŭ despre Ovidiŭ[3]), scrie: «In 1802, Monitorul și alte ziare din Paris anunță, că săpându-se la fondațiile uneĭ fortărețe la gura Dunăriĭ țĕraniĭ Rușĭ aŭ descoperit un mormânt, ce se crede a fi al luĭ Ovidiŭ, pentru că acolo a fost orașul Tomis, căcĭ aceste locurĭ eraŭ cunoscute de multă vreme sub numele de Laculi-Ovidoli, lacul luĭ Ovid. Tot aceste ziare adăogaŭ, că s'a găsit în mormânt un bust și că noua fortăreață s'a numit Ovidopol.

Maĭ în urmă (21 Martie 1803), un colonel german, fost în serviciul Rusieĭ, desminți știrea; numele laculuĭ despre care era vorba, nu era dat în memoria poetuluĭ, ci se numia lacul oilor, căcĭ aci se spălaŭ oile înainte d'a fi îmbarcate la Ackerman; acéstă numire data cu mult înaintea săpăturilor făcute».

Vechiuluĭ Tomis s'a maĭ dat și numele de Tritonice și Constanția, după Ortellius: «Tomis, Τόμις, Straboni; Tomi, Τομοι, Ptolomaeo; Tomeus, Τομεὺς, Stephano et Tomos, Plinio; Moesia inferioris oppidum Ovidii nobilis poetae exilio... Tritonicem apud Pomponium. Constantia apud Mare Nigrum vocatur.»

Mannert comite aceiașĭ eróre, ca Caelius, când zice că Tomis se numesce acum Tomisvar[4]), pe care Montraye îl așéză între Varna și Küstendge (vechia Constantia[5]), la S. de Mangalia «există un sat numit Iegni-Pangola saŭ Tomisvar», iar Bruzen la Martinière, în marele sĕŭ dicționar de geografie critică[6]), îl așéză chiar la orașul Temișoara, luându-se după Calgagnini, afirmă că aci a fost exilat Ovidiŭ.

Schaffarik în 1829, așéză Tomis la Mankalia. Ami Boué zice: «desne póte recunósce cine-va Histropolis în Karaharman, Constantinca în Konstendsche, Calatis în Mangalia, Bizone în Kavarna, etc.»[7])

Kepert în Atlasul Topografic al Pontuluĭ Euxin, planșa 17-a, așéză Constantia saŭ Constantiana între Istropolis și Tomis:

D. Papadopoulos Vretos, consul grecesc la Varna, descoperi în 1851 la Anadoikioĭ, o colónă de piatră, lungă de 3 picióre și lată de două, ce a servit ca piedestal uneĭ statuĭ ridicată în onórea luĭ Lucius Verrus. Inscripțiunea de pe colónă scrisă în grecește, zicea: «Noroculuĭ. Corporația armatorilor din Tomis, onoréză pe fiul Imperatoruluĭ Marcu Aureliŭ, pe Verrus Cesar cu statuia sa, ridicată prin îngrijirea luĭ Publius Titus cel tânăr, cu propria sa cheltuială».

Ilustrul archeolog, Th. Mommsen adoptând părerea D-luĭ P. Vretos, admite la inceput, că Tomis este la Anadolkioĭ[8]), până când d. de Mühlbach, după două inscripțiunĭ descoperite și copiate de dânsul[9]), identifică Tomis-ul cu Constanța de astăzĭ.

---

[1]) Lexicon Universale. Genevae, 1678, Vol. IV.
[2]) Paris, 1740, Tom. VI.
[3]) Bibliographie universelle. Tome XXXII, p. 306, Paris, 1822.
[4]) Geographie der Griechen und der Römer von Mannert. Tom. 8. 1822.
[5]) Voyages en Europe, Asie et Afrique. 1727. Tom. II. p. 208.
[6]) Venise. 1741. Tom. 10.
[7]) La Turquie d'Europe, 1843 Paris. Tom. II, p. 389.
[8]) *C. I. L.* p. 144.
[9]) *C. I. L.* III, 765, 770.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

D-niĭ Ch. Robert [1]), Jules Michel [2]), Ern. Desjardins [3]), G. Perot [4]) și Mich. C. Soutzo [5]) s'aŭ pronunţat cu drept cuvânt, pentru identitatea Constanţeĭ cu Tomis.

Situaţia acestuĭ oraș — zice d. Soutzo — a fost multă vreme discutată și s'a căutat fórte departe de locul adevărat. Acum tótă lumea erudită e de acord a'l așeza la Constanţa; căcĭ Anadolkioĭ este un sat în interior, aprópe de balta Sütghiol, unde se găsesc fórte puţine urme (probabil pietre cu inscripţiunĭ aduse de vremurĭ din Constanţa, nu însă fondaţiunĭ de zidărie).

Din contra la Constanţa, la fiecare construcţie nouă se scot pietre și monede antice, care pórtă adesea numele orașuluĭ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΠΟΝΤΟΥ ΤΟΜΕΩϹ.

Fondaţiile monumentelor vechĭ sunt încă vizibile în multe puncte; astfel aproape de Mare, în tranșeia drumuluĭ de fier s'a descoperit baza unor seriĭ de colóne ale căror sfărâmăturĭ s'aŭ găsit în apropiere.

Escelenta lucrare a sculptorilor indică un uvragiŭ din epoca Antonină, probabil un templu de ordine corintiană și de dimensiunĭ considerabile.

După spusele locuitorilor, s'aŭ găsit nu departe de aci statuĭ și inscripţiunĭ, care s'aŭ trimes în Anglia.

Resturile bizantine nu sunt maĭ puţin numeróse; se găsesc la fie-care pas fundaţiunĭ de zidărie în cărămidă din acéstă epocă și se știe, că la Tomis — Constanţa de azĭ — perióda bizantină s'a prelungit fórte târziŭ.

Chiar numele de Küstendje, după cum observă Desjardins, nu este de cât o corupţie turcă a cuvèntuluĭ Constanţia, ce orașul a purtat în secolul IV-lea.

Se póte dar considera posiţia Tomisuluĭ, ca definitiv fixată la Künstendgé.

In săpăturile ce s'aŭ făcut în port, pe ţărmul Mării, lângă spitalul militar, s'a dat în 1898 de ruinele uneĭ construcţiunĭ imense — dacă socotim după mărimea scărilor — este probabil un templu; este curios, că colónele ce s'aŭ găsit sunt pe jumătate cu sculpturile terminate, acésta însémnă, că construcţiunea nu era cu desăvîrșire terminată, când vre-o năvălire a barbarilor, s'aŭ vre-un cutremur de pământ a dărâmat-o.

In fine pentru a încheia acéstă parte asupra ubiquităţiĭ orașuluĭ, nu se póte maĭ bine de cât citând părerea luĭ Desjardins, din 1867:

«Supraveghiându-se tóte dărâmăturile și construcţiunile Küstendgé, după câţĭ-va anĭ ar putea cine-va să'șĭ facă un muzăŭ și un corpus de inscripţiunĭ locale».

«Un mare numĕr de monezĭ s'a găsit la Tomis din epoca imperială, de la August până la Filip; pe revers sunt variate și multe din ele aŭ conservat imaginea monumentelor orașuluĭ vechiŭ».

«De semnalat, un templu al luĭ Bachus, pe piesele din timpul luĭ Caracala și Geta; templul luĭ Jupiter, pe piesele luĭ Geta și Plautila».

«O monedă a luĭ Titus, reprezintă un alt templu».

Jupiter și Bachus par a fi fost de o veneraţie deosebită a orașuluĭ Tomis.

Muzeul din Bucurescĭ posedă câte-va piese de la Tomis.

Orașul a fost de maĭ multe orĭ distrus și reedificat; istoria luĭ se póte urmări în istoria generală, până în secolul al X-lea, când Bulgariĭ l'aŭ distrus cu desăvârșire.

Aprópe nicĭ o menţiune despre orașul nostru nu maĭ găsim în urmă; Turciĭ ocupând Dobrogia înfiinţéză pe ruinele Constanţieĭ, nume ce purta de la Constantin-cel-Mare, portul Küstendgé, care în 1787 era reședinţa șefuluĭ unuĭ departament comandat de un Aga; aci se încărca grâŭ pentru Constantinopol; portul sĕŭ era fórte nesigur [6]).

Nimic nu maĭ rĕmăsese din splendórea Tomis-uluĭ și Constanţicĭ, nicĭ urmele măreţelor construcţiunĭ, nicĭ numele.

---

[1]) Note sur les débris antiques récueillis en 1855 à Kustendjé p. 4.

[2]) Les travaux de défense des Roumains dans la Dobroudcha (Mém. des antiq. de Fr.) XXV 219-29.

[3]) Lettre à M. Henzen... publ. in Annalli dell' instituto, 1868 p. 271.

[4]) Mémoires d'archéologie, d'épigraphie et d'histoire, p. 182.

[5]) Coup d'oeil sur les monuments antiques de la Doborudja. Rev. arch. fr. 1881, XLII p. 287.

[6]) *Peyssonel.* Commerce de la Mer Noir, 1787, p. 159, vol. II.

www.ziuaconstanta.ro

In adevĕr, că prin vécurile XII-lea și XIII-lea Genoveziĭ făceaŭ un întins comerț aci, însă portul genovezilor, ca și orașul, fuseseră distruse. Urmele acestuĭ port se vedeaŭ până maĭ de-unăzĭ, în fundul golfuluĭ Constanța.

Turciĭ făcuseră aci o fortăréță, care nu le servi la nimic, în rĕsboiul din 1828; în 1850 întăririle eraŭ rase, portul era fórte puțin frecuentat din causa nesiguranțeĭ, abia 8—10 corăbiĭ veniaŭ pe an să încarce în Constanța grâŭ saŭ orz.

«Küstendjé — zice I. Ionescu — [1]) în 1850, a fost un vechiŭ oraș comercial, fondat de Genovezĭ. Portul avea cheiurĭ construite în piatră cioplită, însă a fost așa de neglijat; în cât astăzĭ vasele nu se pot apropia din causa dărâmăturilor; din acéstă causă este nesigur.

El a trebuit să fi fost fórte înfloritor altă dată, dacă s'ar judeca după mulțimea colónelor de granit, marmoră și ornamente, care forméză grămeḑĭ de pietre în ruină.

Küstendjé găsindu-se pe țĕrmul Mării, numaĭ la 10 ore departe de Dunăre, este chemat a juca un mare rol în comerțul dintre Orient și Occident.

Din nenorocire el nu este la adăpost natural, și pentru acésta trebue construit un dig de 150 metri în Mare, începênd din locul unde maĭ există încă fondațiunĭ vechĭ. Numaĭ cu arenda districtuluĭ, s'ar putea construi un port, care să adăpostéscă cel puțin 300 vase.

Acum importanța luĭ este așa de neînsemnată, în cât nu percepe nicĭ un drept de vamă asupra productelor ce se încarcă aci».

In 1859, starea orașuluĭ și portuluĭ nu era maĭ bună.

«Constantza, numită de Turcĭ Küstendgé — zice Papadopoulos Vretos [2]) — este un mic oraș, cu o populațiune ce nu trece de 3000 suflete, din care 500 sunt supușĭ grecĭ și se ocupă cu comerțul.

«Are un mic golf, unde vin câte-va corăbiĭ, care încarcă grâŭ și lână pentru Constantinopol.

«Iarna este aprópe tot-deauna furtunósă, de aceea se întêmplă aci numeróse naufragiĭ vaselor, care ar îndrăsni să părăséscă porturile dunărene, pentru a merge la Constantinopol.

«De și era în primele zile ale luĭ August, când am vizitat Constanța, totuși temperatura era rece și un vênt de Nord sufla cu putere. Aianul, care ședea de maĭ multă vreme aci, ne asigură că iarna e fórte aspră și lungă.

«Locuitoriĭ decĭ trebue să sufere mult, micile lor case fiind fórte rĕŭ construite și încălḑite cu balegă de vite. Acest mod de încălḑire e de alt-fel comun în Dobrogia, din causa lipseĭ de lemne și a mareĭ depărtărĭ a pădurilor.

«Aerul este sănătos, însă apa nu e nicĭ abondentă nicĭ sănătósă. Legumele sunt greŭ de găsit, grădinăriile lipsesc cu totul. Arboriĭ fructiferĭ sunt de asemenĭ puțin numeroși și tótă regiunea până la Cernavoda este stérpă.

«Numaĭ către sfârșitul primăveriĭ câmpiile devin maĭ vesele.

«Dintre tóte edificiile publice ale vechiĭ Constanța, n'a maĭ rĕmas astăzĭ de cât douĕ micĭ colóne de granit verde, căzute la pământ și la óre-care depărtare una de alta, spre țĕrmul Mării, sub o mică movilă și fórte aprópe de câte-va blocurĭ marĭ de piatră patrunghiulare, frumóse resturĭ ale ziduluĭ construit de Împĕrațiĭ bizantinĭ.

«In lăuntrul orașuluĭ se află de asemenea, înaintea porțiĭ uneĭ cârciumĭ, o lespede de marmoră cu un baso-relief din timpul Cruciadelor, iar vis-à-vis o bucată de marmoră albă, pe care sunt scrise câte-va litere și cifre grecesti, ce credem a fi făcênd parte dintr'o inscripție bizantină, sub domnia Imperatorilor latinĭ».

In anul 1850 orașul avea 80 case [3]).

In 1860, Constanța era cel maĭ neînsemnat sătuc turcesc; câte-va colibe de lemn

---

[1]) Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja, p. 34—35.

[2]) La Bulgarie ancienne et moderne, p. 186—188.

[3]) *Ionesco*. Op. cit., p. 18.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

Curăţitul stradelor şi serviciul incendiului se face de 20 pompierĭ şi sacagiĭ şi 40 măturătorĭ. Afară de iluminatul electric — destul de ilusoriŭ — oraşul se iluminéză cu 359 lămpĭ.

Sub raportul administrativ, oraşul se împarte în douĕ colorĭ: Galben şi Roşu. Tóte autorităţile sunt legate prin fir telefonic.

Alimentarea oraşuluĭ cu apă este ca pe timpul luĭ Ovidiŭ, cu tóte proiectele şi studiile ce s'aŭ făcut în acéstă privinţă, pentru care s'a cheltuit, numaĭ în cursul unuĭ an, suma de 81.000 leĭ.

Fig. 72. — Primăria din Constanţa. (azi P.T.T.)

In anul 1900 s'a împrejmuit terenul fosteĭ pieţĭ Belidie şi s'a transformat într'o frumósă grădină, numită grădina «Mircea cel Mare».

Lipsesce oraşuluĭ un abatoriŭ, o hală, un local de prefectură, unul pentru liceŭ. Lipsesce comuniĭ, apa.

Fig. 73. — Şcóla primară «Principele Ferdinand şi Principesa Maria», din Costanţa.

Budgetul comuniĭ este desechilibrat cu 20.753 leĭ, pe anul 1900.

Marca oraşuluĭ este o corabie cu pânze, lângă un far cu stég în vîrf.

Repartiţia populaţieĭ este arătată la plasă. Primăria a fost clădită în 1896.

www.ziuaconstanta.ro

Instrucția publică se predă în următórele școlĭ: un gimnaziŭ cu 4 clase, 2 școlĭ primare de băețĭ și 2 de fete; o școlă a comunității bulgare, una Elenă, una Armeană, una Mahomedană, și douĕ Ovreiescĭ. Școla Primară «*Principele Ferdinand și Principesa Maria*» a fost clădită în 1893. Școlele: bulgară, elenă, armeană și mahomedană, aŭ local propriŭ.

Fig. 74. — Giamia «Azizia», Constanța.

Sunt în oraș afară de Catedrală, următórele bisericĭ, sinagogĭ și giamiĭ: Biserica Elenă (din 1867), Biserica Bulgară, una Catolică, una protestantă, una Armeană, douĕ sinagogĭ și 7 giamiĭ, din care douĕ marĭ: Mahmudia (din 1822) și Azizia (din 1860).[1]

6. *Comuna Copadin.* Cu totul isolată de limitele plășiĭ, comuna Copadin e așezată pe un platoŭ înalt de 137 m. d'asupra nivelului Măriĭ, la încrucișarea maĭ multor drumurĭ importante din S. Estul Dobrogieĭ, departe de 45 k. spre S.V. de Constanța.

Se învecinesce la N. și V. cu comuna Mahmut-Cuiusu; la E. cu Bülbül; la S. cu comunele Carabacà și Agemler, tóte din plășile Medgidia (cele d'întâĭ 3) și Mangalia.

Comuna coprinde numaĭ satul Copadin, locuit altă dată de Turcĭ.

Repartiția suprafețiĭ și populatieĭ, este arătată la plasă. Satul are 244 case, din care 2 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă din 9.380 leĭ la veniturĭ și 3.038 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 6.342 leĭ. Sunt 287 contribuabilĭ. Primăria construită în 1882

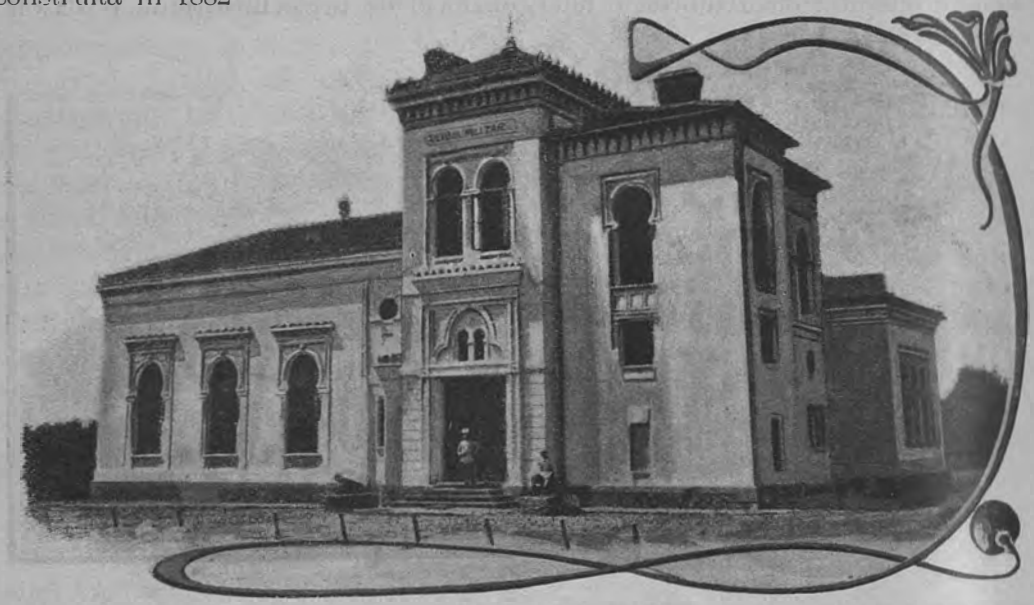

Fig. 75. — Cercul militar din Constanța

Comuna are o școlă, clădită in 1899, are un învățător și 95 elevĭ, sunt și 4 școlĭ turcescĭ. In sat e o casă de rugăciune protestantă și 6 geamiĭ.

[1]) Detaliĭ a se vedea: «Cercetărĭ asupra Orașuluĭ Constanța», 1897.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna e în legătură prin drumurĭ cu Cernavoda, Medgidia, Mangalia și Bairamdede, asemenea și cu: Caciamac, Mahmut-Cuiusu, Bülbül, Elibichioĭ, Enige-Mahale, Osmancea, Agemler, Sofular, Beșaul, Carabacă și tótă valea Borungea.

7. *Comuna Gargalik.* E așezată în basinul laculuĭ cu același nume și ocupă tot teritoriul, până la capul Midia.

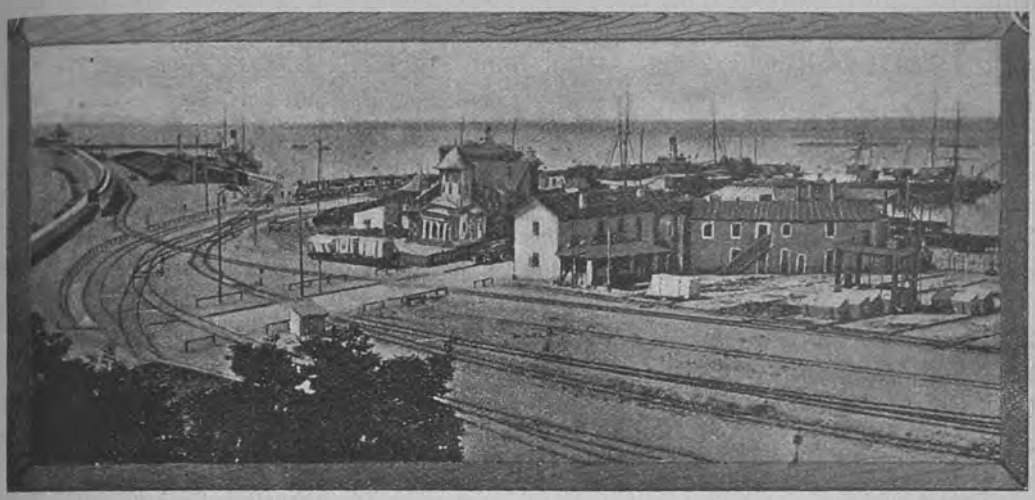

Fig. 76. — Vederea portuluĭ Constanța.

Se compune din următórele sate: *Gargalîcul-mic,* ca reședință, e așezat pe țărmul N. al laculuĭ cu același nume, la 28 km. spre N. de Constanța, a fost locuit în 1850 de Tălarĭ, *Gargalicul-mare*, la 2½ km. spre N. de precedentul, pe pârîul cu același nume și *Șahman*, între lacurile Tașaul și Gargalîk, la 4 km. spre S.V. de satul de reședință.

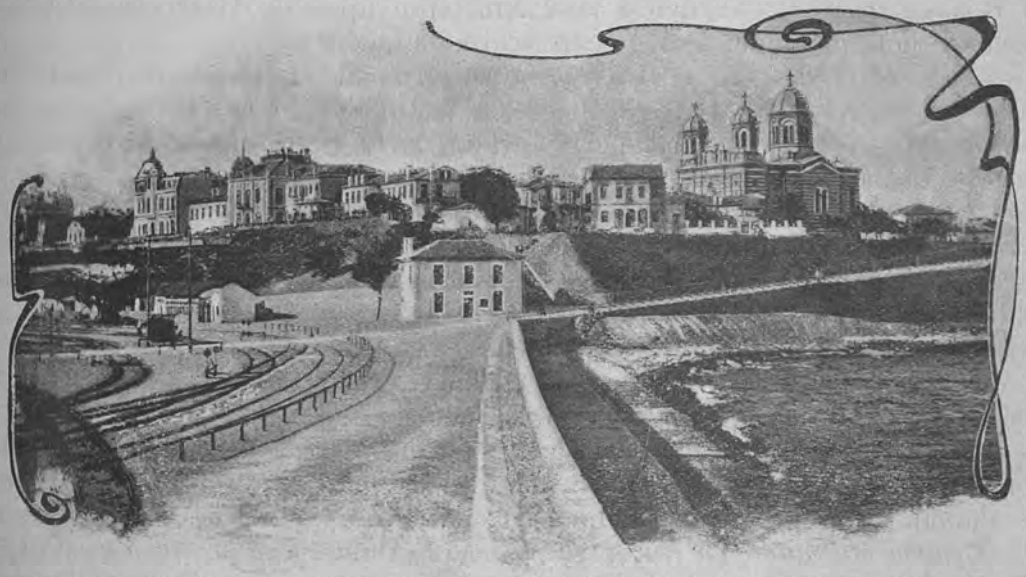

Fig. 77. — Constanța. Vedere din port.

Se mărginesce la N. și E. cu Caraharman, de care se desparte prin délurile Gargalik, Ciatal-bair și movila Căldărĭĭ; la V. și S. cu Cicrâcci, de care se desparte prin délul Tașaul-sîrtî, valea Taș-Culac, délul Șahman și lacul Tașaul; la S.E. cu Marea Négră, în care se prelungesce capul Midia.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 359.

Primăria e instalată în casă cu chirie.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul comuniĭ constă din 7.316 leĭ la venituri și 4.417 leĭ la cheltuielĭ, rămânând un excedent de 2.899 leĭ. Sunt 202 contribuabilĭ.

Școlĭ sunt douĕ: în Gargalîcul-mare, construită în 1885, și mic, construită în 1881, cu 2 învĕțătorĭ, un maestru și 90 elevĭ. In Șahman e o șcólă turcească.

Biserică există în Gargalîcul-mic, clădită în 1894, are hramul Înălțarea. La Șahman e o giamie.

Șoseaua, ce vine de la Cogeali prin Caracoium, trece prin comună, pentru a duce spre Peletlia și Caranasuf, șoseaua este în bună stare.

Maĭ sunt și căĭ ordinare spre Peletlia, Cavargic, Palazul-mic și Tașaul.

8. *Comuna Hasancea.* E așezată în extremitatea răsăriténă a văiĭ Carasu și se întinde către S., până la valea Omurcea; se află pe linia drumuluĭ de fier de la Constanța la Cernavoda, departe de 13 km. spre apus de Constanța.

Ea se compune din douĕ sate: *Hasancea* ca reședință, locuit pe vremurĭ de Tătarĭ și *Mahometcea* la 6 km. spre S., pe valea Omurcea, la confluența sa cu valea Mahometcea-ceair-dere, a fost locuit de asemenea de Tătarĭ, prin 1850.

Comuna se învecinesce la N. cu Palazu-Mare; la E. cu Tekirghiol; la S. cu Osman-facà și la V. cu Omurcea și Osman-facâ.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 259, din care 6 bordeie.

Lângă calea ferată, ce nu are aci stațiune, e așezată frumósa vilă a proprietarului moșieĭ, D-l Pariano, lângă o fântână pentru apă, sistem american. Acest Domn are și ferma din Mahometcea, unde întreține și se ocupă cu îmbunătățirea raseĭ cailor dobrogeni.

Primăria a fost construită în 1882. Budgetul comuniĭ are: 13.641 leĭ la venituri și 1.761 leĭ la cheltuielĭ; dă decĭ un excedent de 11.880 leĭ; are comuna 190 contribuabilĭ.

Biserică și șcólă nu există în comună, sunt 2 giamiĭ în Hasancea și una în Mahometcea.

Hasancea e eșezată pe șoseaua, care vine de la Constanța spre Murfatlar.

Afară de acésta maĭ sunt drumurile comunale, care duc spre: Alacap, Nazarcea, Horoslar, Palazu-Mare, Anadolkioĭ, Laz-Mahale, Hasi-Dülüc, Abdulah, Osman-facâ, Bülbül și Murfat.

9. *Comuna Omurcea.* Alăturĭ și la 2 km. spre apus de Hasancea se află comuna Omurcea, pe linia drumuluĭ de fier, care n'are stațiune aci.

Ea se compune din satele: *Omurcea* și *Nazarcea*, ambele locuite de Tătarĭ prin 1850. Nazarcea e așezat pe valea Horoslar-alceac, la 5 km. spre N. de. Omurcea.

Se mărginesce la N. cu Alacapu și Carataĭ; la E. cu Hasancea și Palazu; la S. cu Hasancea și Osman-facâ; la V. cu Murfatlar.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Sunt în comună 259 case.

Primăria a fost clădită în 1881.

Budgetul comuniĭ are: 11.824 leĭ la venituri și 2.742 leĭ la cheltuielĭ, decĭ dă un excedent de 9.062 leĭ. Sunt 190 contribuabilĭ.

Giamiĭ sunt 4 (2 în Omurcea, 2 în Nazarcea).

Șcólă este una mixtă, în Nazarcea, clădită în 1891, cu un învĕțător și 44 elevĭ. In Omurcea si Nazarcea se află și câte o scólă turcească.

Șoseaua, care vine de la Hasancea trece si prin Omurcea, pentru a duce la Murfatlar.

Drumurĭ comunale lĕgă cele douĕ sate ale comuniĭ cu: Carataĭ, Cogeali, Canara, Horoslar, Mahometcea, Osman-facâ, Bülbül, Kiuciuk-Murfat și Alacapu.

10. *Comuna Murfatlar.* La 5 km. spre apus de Omurcia și pe calea ferată Constanța-Cernavoda, ce are stațiune aci, se află comuna Murfatlar, compusă numaĭ dintr'un singur sat, locuit în 1850 de Turcĭ.

Se mărginesce la N. cu Alacap; la S. cu comuna Osman-facà; la E. cu Omurcea și la V. cu comuna Bülbül.

Satul a inceput a se transforma în timpiĭ din urmă, casele sunt higienice și solide, totuși așezate în mod neregulat, d'a lungul șoseleĭ ce vine de la Constanța. La capul satuluĭ este vila proprietaruluĭ moșieĭ, frumos construită în stil elvețian.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt în comună 233, din care 2 bordeie.

www.ziuaconstanta.ro

Primăria a fost clădită în 1881.

Budgetul comuniĭ constă din 8,667 leĭ la venituri și 4,628 leĭ la cheltuielĭ, excedentul fiind de 4,039 leĭ. Contribuabilĭ sunt 102.

Școlă are, și a fost construită în 1898, frequentată de 26 elevĭ, are un învĕțător. Biserică nu există în comună; este o giamie cu 2 hogĭ.

Murfatlar este așezat pe calea ferată la 20 km. de Constanța, pe șoseaua ce vine de la Constanța spre Ostrov.

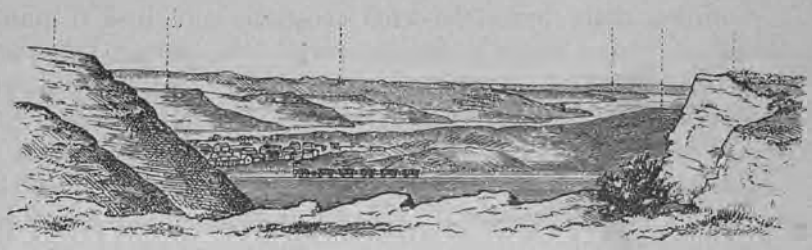

Fig. 78. — Valea Carasu, la Murfatlar. (După K. F. Peters).

Alte drumurĭ sunt cele comunale spre: Alacap, Horoslar, Osman-facâ, Bülbül, Kiuciuk-Murfat și Endec-Carachioĭ.

11. *Comuna Palazu-Mare.* Intre valea Ciobanuluĭ, valea Horoslar și ţĕrmul apusan al laculuĭ Süt-Ghiol, se întinde comuna Palazu, compusă din următórele sate: *Palazu*, pe ţĕrmul sud-vestic al laculuĭ, în drépta șoseleĭ naționale, ce vine de la Constanța, la 7 km. spre N. de acest oraș, era locuit de Turcĭ în 1850, *Canara*, satul de reședință, e așezat în drépta șoseleĭ, între ea și lacul Süt-Ghiol, a fost de asemenea locuit de Turcĭ, numele sĕŭ insémnă carieră și în adevĕr aci sunt cariere de piatră, ce servesc acum pentru construirea portuluĭ Constanța, cu care este legată printr'o linie de drum-de-fier, care dă în linia principală la *Halta Medea*. Acest braț de cale ferată servesce numaĭ pentru transportul pietriĭ.

In fața acestuĭ sat se află, în lacul Süt-Ghiol, *insula numită a luĭ Ovidiŭ*, ce n'are nimic face cu poetul roman; e o insulă cu 2 hect. suprafață înconjurată cu stuf, e departe de ţĕrmul din spre sat ca la 200 m., e plantată cu arborĭ seculari, ca stejarĭ, ulmĭ și aninĭ, printre care se cultivă tot felul de zarzavaturĭ. Coliba păzitoruluĭ grădinăriilor este singura locuință a insuleĭ. Acum e proprietatea luĭ Movilă, care o îngrijesce fórte rĕŭ.

Numele acestuĭ ostrov ar atrage mulţĭ curioșĭ de a'l vizita, și e de regretat starea în care se găsesce acum. Inainte se numea *Ibraim-Adassi*, după numele proprietaruluĭ insuleĭ.

Horoslar, e un alt sat ce depinde de comuna Palazu, e așezat pe valea Horoslar-ceair, a 4½ km. spre S.V. de Canara, are locuințe micĭ și mizerabile.

Anadolkioĭ. S'a crezut multă vreme, că acest sat ar fi fost vechiul Tomis, după o inscripție găsită aci de Papadopoulos Vretos [1]). Numele sĕŭ în turcesce însémnă satul oriental, căcĭ a fost fondat pe la începutul véculuĭ XIX-lea de Turciĭ veniţĭ din Anatolia. E așezat la 2 km. spre N. de Constanța, pe șoseaua ce duce la Tulcea.

Satul a crescut considerabil în ceĭ din urmă 10 anĭ (1890—1900) și tinde a se împreuna cu Constanța. S'a construit aci tĕrgul de vite, care până acum nu dă nicĭ un beneficiŭ, față de cheltuielile făcute de Stat.

Până la acest târg e un braț de linie ferată, ce plécă din gara Constanța. Aci se fac de douĕ orĭ pe an (dar maĭ ales tómna) alergărĭ de caĭ [2]).

La 2 km. spre N. de sat, pe șoseaua Constanța-Tulcea, este locul numit «*la Cișmele*»; în adevĕr se găsesce aci o cișmea destul de vechie, care alimentéză tot orașul Constanța cu apă adusă de sacagiĭ; de aci este vorba a se aduce apă în oraș. Studiĭ s'aŭ făcut de 20 anĭ și aŭ costat fórte mulţĭ banĭ, însă lucrările de aducerea apeĭ, nu sunt nicĭ începute.

Gara Constanța și tot personalul C. F. R. din oraș, se alimentéză cu apă adusă prin conducte de lângă lacul Anadolkioĭ, în care scop are instalată o mașină cu pompă în spatele târguluĭ de vite. Satul Anadolkioĭ are case destul de solide și higienice. In sat se maĭ află și o fabrică de bazalt, maĭ multe fabricĭ de cărămidă și de fabricațiunea varuluĭ, de óre-ce terenul dintre sat și lac este fórte propriŭ fabricațiuniĭ cărămizeĭ. și varuluĭ.

---

[1]) La Bulgarie ancienne p. 134, 140, 141.

[2]) Vezĭ «geografia economică».

www.ziuaconstanta.ro

Comuna ast-fel compusă se mărginesce la N. cu comunele Cicrâcci și Caramurat; la E. cu Marea-Négră și cu orașul Constanța; la S. cu comunele Tekirghiol, Hasancea și Omurcea; la V. cu comunele Carataĭ și Alacap. Repartiția suprafeţeĭ și populaţieĭ este arătată la plasă. Case sunt 1176, din care 66 bordeie.

Budgetul comuniĭ este de 12,019 leĭ la venituri și 7177 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 5,842 leĭ. Contribuabilĭ sunt 448. Primăria clădită în 1888.

Comuna n'are nicĭ o biserică creștină, sunt însă 6 giamiĭ în satele Anadalkioĭ (1), Canara (2), în Palaz (2) și în Horoslar (1); fie-care are câte un hoge.

Școlĭ sunt douĕ, în satele Canara (clădită în 1902) și Anadalkioĭ (clădită în 1902), cu 3 învĕţătorĭ și 176 elevĭ.

La Anadalkioĭ și Canara se află câte o șcólă turcéscă; la Palazul-Mare, douĕ.

Șoseaua națională ce plécă din Constanța, trece prin satele Anadalkioĭ și Canara; spre N. de acest sat plécă și șoseaua vicinală spre Caramurat și Hârșova. Maĭ e și șoseaua ce duce la Cogeali și care se desface din șoseaua mare.

Alte drumurĭ ordinare sunt spre Carataĭ, Horoslar, Hasancea, spre Hasi-Duluc și Mahometcea.

12. *Comuna Pazarli* este așezată pe délul Dorobanțul și în drépta șoseleĭ de la Constanța la Hârșova, la 43 km. de Constanța și la 10 de Caramurat, în direcția N.V.

Se compune din următórele sate: *Pazarli*, ca reședință, era locuit odinióră de Tătarĭ; *Ester* la 1½ km. spre S.E. de precedentul, cu care e legat printr'o șosea vicinală; *Ghelengik*, la 4 km. spre N.V. de Pazarli, pe drumul ce duce de la Caramurat la Hârșova, pe valea Odi-Culac și *Seremet*, pe rîul Casâmcea, la 5 km. spre N.E. de Pazarli.

Tóte aceste sate eraŭ locuite pe la jumătatea secolului XIX-lea de Tătarĭ, carĭ iș'aveaŭ Khanul lor în apropiere, la Ceatal-Orman.

Se mărginesce la N. cu comunele Toxof și Cogelac; la E. cu comuna Caraharman; la S. cu comunele Caramurat și Carol I; iar la V. cu comunele Tașpunar și Șiriu.

Repartiția suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Comuna are 361 case, din care 10 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1898.

Budgetul comuniĭ se compune din 7.372 leĭ la venituri și 2.423 leĭ la cheltuielĭ, avênd un excedent de 4.949 leĭ. Contribuabilĭ sunt 309.

Biserică creștină se află în Pazarlia și a fost clădită în 1902, are hramul Sf. Nicolae; sunt 4 giamiĭ în cele 4 sate, cu câte un hoge fie-care.

Instrucția publică se predă în douĕ școlĭ mixte: una în Ghelengik, clădită în 1898 și una în Pazarli, clădită în 1890, fie-care are câte un învĕţător. Totalul elevilor este 81. In Șeremet se află și o șcólă musulmană.

Comuna se află la încrucișarea maĭ multor drumurĭ ce duc spre Ceatal-Orman, Chireșlic, Toxof, Cavargik, Palazul-Mic, Cicrâcci, Caramurat, Carol I, Dorobanțul, Chior-Cesme, Băltăgescĭ, Saragea și Satischioĭ.

13. *Comuna Techirghiol* e așezată în basinul Mariĭ-Negre, între Constanța și lacul Tuzla-Ghiol saŭ Techir-Ghiol, la 17 km. spre S. de Constanța, pe șoseaua ce duce la Mangalia.

Comuna se compune din următórele sate: *Tekirghiol*, ca reședință, e așezată pe țărmul nordic al laculuĭ cu acelaș nume și pe șoseaua Constanța-Mangalia, are un aspect fórte trist, casele semănând maĭ mult a niște moșoroaie de pământ; *Agigea*, la códa apusană a laculuĭ Agigea (amara), la 1½ km. departe de țărmul Mariĭ, lângă o movilă numită Ordu-Tabia, fost lagăr turcesc în campania din 1854; satul se compune din câte-va căsuțe mizerabile; *Hasidăluk*, pe șoseaua ce duce către Osmanfacâ, la 5 km. spre N.V. de Techirghiol; aci se încrucișéză maĭ multe drumurĭ comunale; *Laz-mahale*, saŭ mahalaua Lazilor, un popor care n'avea nicĭ locuință, nicĭ ocupațiunĭ speciale, ci se îndeletnicea la început cu tăierea lemnelor din pădurile Babadaguluĭ și le vindea la Tulcea, Comisiunii Europene Dunărene; maĭ târziŭ ne maĭ având altă ocupație, se dădură la tâlhăriĭ. Eraŭ spaima vecinătăților Constanțeĭ. Pare a fi fost Turcĭ aduși din Asia-Mică, nu se scie când, de sigur prin emigrațiunĭ individuale. Aŭ dispărut aprópe cu totul astăzĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Satul are un aspect mizerabil, printre bordeie se înalță casa proprietarului moșiei domnul Alexiu, care se ocupă fórte mult cu agricultura, apicultura, creșterea vitelor, grădinăritul și arboricultura. Un noŭ sat este acum în formație între lacul Techirghiol și Mare; el se va numi *Carmen Silva*.

Comuna se învecinesce la E. cu Marea-Négră; la N. cu Constanța și cu Hasancea; la V. cu satele Mahometcea și Abdulah, ce aparțin comunelor Hasancea și Musurat; la S. cu comunele Musurat și Tuzla.

Tóte satele acesteĭ comune eraŭ locuite de Turcĭ pe la 1850, azĭ aŭ cam dispărut prin emigrare.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 417, din care 141 bordeie.

Primăria clădită în 1880. Budgetul comuniĭ este de 8.179 leĭ venituri și 1.193 leĭ cheltuelĭ, are un excedent de 6.125 leĭ. Sunt în comună 349 contribuabilĭ.

In tótă comuna nu e nicĭ o biserică, sunt 5 giamiĭ: 3 în Techirghiol, 1 în Lazmahale și 1 în Hasi-dülük, fie-care cu câte un hoge.

Există o școlă în Hasi-dülük; n'are local propriŭ, are un învĕțător și 24 elevĭ.

La Agigea, Hagi-dülük și Lazmahale se află câte o școlă turcéscă, iarĭ în Techir-ghiol, douĕ.

După cum am arătat, comuna este așezată pe șoseaua vicinală Constanța-Mangalia; maĭ sunt și drumurĭ ordinare către: Constanța, Anadolkioĭ, Palazul-Mare, Hasancea, Omurcea, Mahometcea, Abdulah, Musurat, Urluchioĭ și care converg tóte către un punct central, Hasi-dülük. De la Tekir-ghiol pe marginea laculuĭ, între el și Mare este șoseaua ce vine de la hanul din dreptul satuluĭ Agigea, trece pe la *Sanatoriul Techirghiol*, pentru a duce pe la Tuzla la Mangalia.

c) **Plasa Medgidia** este așezată în basinul Dunăriĭ, între Valea Boazgiculuĭ și Vederósa ocupă basinul văilor Siliștea, laculuĭ Purcăreți și valea ce se deschide aci, basinul apusan al văiĭ Carasu, valea Peștera cu secundarele sale, valea Caramancea, valea Diordumgi-Orman și valea Urluia.

Se mărginesce la N. cu plasa Hârșova (limita între aceste douĕ plășĭ e descrisă la plasa Hârșova); la E. cu plășile Constanța (vedĭ limita plășiĭ Constanța) și Mangalia (de la N.E. de Bülbül, limita pornesce către S.V., trece pe la punctul trigonometric Copadin, cotat 128, de pe drumul Copadin-Mangalia, înconjură pe la răsărit și miază-zi comuna Copadin, care e a plășiĭ Constanța, se îndréptă către S.V., aprópe în linie dréptă, până în valea Borungea la satul Beșaul, de aci se dirige către apus, până la 3 km. spre N.E. de Bairam-dede); la S. se mărginesce cu plasa Silistra-nouă, de care se desparte aprópe prin văile Borungea și lunga vale a Urluieĭ, ce se deschide în lacul Vederósa; la apus cu Dunărea, care o desparte de județul Ialomița.

Suprafața plășiĭ este de 160.910 hect.

COMUNĬ	NEPRODUCTIV HECT.			Pădurĭ Hect.	PRODUCTIV HECT.		Suprafața Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumurĭ, ape, stuf, stâncĭ		Al. locuitorilor	Al. Statuluĭ	
Alacapu	72	317	399	—	9.094	231	10.113
Bülbül	77	385	273	—	8.889	2.724	12.348
Carabacă	38	221	187	—	3.989	4.168	8.603
Caratai	28	137	167	—	4.944	1.065	6.341
Cernavoda	206	—	690	20	2.115	4.308	7.339
Chioseler	56	283	147	—	4.153	1.904	6.543
Cocargea	19	95	94	—	4.338	2.868	7.414
Cochirleni	47	231	819	—	4.440	1.314	6.851
Enigea	108	485	220	1.210	11.424	861	14.308
Mahmut-cuius	113	559	317	—	24.341	933	26.263
Medgidia	319	184	639	—	4.650	844	6.636
Rasova	61	308	1.777	2.190	3.680	2.301	10.317
Seimeni	39	196	584	165	3.944	2.786	7.714
Tașpunar	107	540	423	—	12.336	2.302	15.708
Tortoman	90	403	401	—	10.374	3.144	14.412
Total	1.380	4.344	7.137	3.585	112.711	31.753	160.910

www.ziuaconstanta.ro

Populația plășii este de 26.399 suflete, care repartizate pe naționalități, comune și sate, sunt:

COMUNE ȘI SATE	Romani	Greci	Bulgari	Armeni	Turci	Tătari	Sârbi	Italieni	Francezi	Germani	Ungurii	Ruși	Lipoveni	Munteneg.	Evrei	Alte nații	TOTAL
Alacap	80	—	7	—	—	204	—	7	—	6	—	7	—	—	—	—	151
Chiostel	325	1	—	—	—	177	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	304
Docuzol	814	1	3	2	—	85	10	—	—	—	2	—	—	—	—	—	917
Total	1219	2	10	2	—	466	10	7	—	7	2	7	—	—	—	—	1732
Bülbül-Mare	46	—	—	3	—	331	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	380
» Mic	484	—	—	5	—	535	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1024
Endecarachioĭ	100	—	—	—	—	247	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	347
Turc-Murfat	34	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69
Total	664	—	—	8	—	1148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1820
Beșaul	—	—	—	—	—	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	270
Carabacà	481	5	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	488
Caugagi	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
Chetic-Punar	4	—	—	—	—	219	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	223
Total	513	5	—	—	—	490	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1019
Carataĭ	20	—	—	—	—	549	—	—	—	12	2	—	—	—	—	—	583
Hagi-Cabul	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Total	20	—	2	—	—	549	—	—	—	12	2	—	—	—	—	—	585
Cernavoda	1334	146	110	24	455	40	—	65	1	33	20	—	3	—	26	—	2257
Chioseler	693	22	7	2	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	730
Borungea	46	31	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81
Total	739	53	10	2	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	811
Alibeĭ-Ceair	129	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129
Cocargea	270	—	3	—	45	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	336
Total	399	—	3	—	45	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	465
Cochirleni	770	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	770
Ivrinez	548	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	548
Total	1318	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1318
Adam-Clissi	455	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	467
Arabagi	207	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267
Enigea	371	—	5	—	66	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	445
Iusufunar	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94
Mulciova	342	—	—	9	42	224	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	617
Polucci	266	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266
Talașman	—	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32
Total	1735	—	5	9	212	227	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2188
Medgidia	995	130	129	35	—	1825	6	8	13	20	12	—	—	—	77	1	3251
Amzalia	25	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
Caciamac	485	—	—	6	—	326	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	818
Idris-Cuiusu	41	—	—	—	—	271	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	312
Mircea-Vodă	138	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	141
Peștera	813	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	817
Saidia	4	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39
Mahmut-Cuiusu	333	2	58	7	—	366	1	3	—	8	11	—	—	—	—	—	789
Total	1839	3	71	13	35	964	1	3	—	11	13	—	—	1	—	—	2954
Rasova	1535	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1539
Vlahchioĭ	439	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	439
Total	1974	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1978
Seimeniĭ-Mari	666	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	666
» Micĭ	615	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	615
Total	1281	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1281
Băltăgescĭ	344	—	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	351
Ciorcișme	698	—	—	—	—	234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	932
Saragea	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
Taș-Punar	374	—	—	—	—	202	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	576
Total	1816	—	3	—	—	440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2259
Azizia	214	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214
Celibichioĭ	496	—	—	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	540
Defcea	9	—	—	—	—	243	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	252
Derechioĭ	126	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126
Facria	31	—	—	—	—	—	—	—	—	278	—	—	—	—	—	—	309
Geabacu	172	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172
Satul-Noŭ	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	330
Tortoman	547	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	547
Total	1925	—	—	—	—	287	—	—	—	278	—	—	—	—	—	—	2490
Total pe plasă	17771	339	343	96	748	6461	17	83	14	361	50	7	3	1	103	2	26399

www.ziuaconstanta.ro

Densitatea populaţieĭ acesteĭ plăşĭ, este de 17 locuitorĭ pe un km. patrat.

Reşedinţa sub-prefecturiĭ este în oraşul Medgidia. Acéstă plasă coprinde 2 comune urbane (Cernavoda şi Medgidia) şi 13 comune rurale.

1. *Comuna Alacapu,* este aşezată în basinul mijlociŭ al văiĭ Carasu, la 12 km. spre răsărit de oraşul Medgidia şi la 24 km. de Constanţa, în drépta linieĭ drumuluĭ de fier Constanţa-Cernavoda. Se compune din următórele sate: *Alacapu,* de reşedinţă, aşezat în drépta şi fórte aprópe de linia ferată Constanţa-Cernavoda, care nu are staţiune aci; era locuit de Tătarĭ pe la 1850, numele sĕŭ însémnă uşa luĭ Dumnezeŭ; *Chiostel,* aşezat tot pe drépta linieĭ ferate şi la 3 km. departe de ea, între Medgidia şi Alacapu, la 6½ km. de acesta din urmă către N.-V.; acest sat se numia în 1850 *Borlak* şi era locuit de Tătarĭ; al treilea sat este *Docuziol* (docuz = nouĕ, iol = drum), adică nouĕ drumurĭ, căcĭ în adevĕr pe valea cu acelaş nume, pe care este aşezat satul se întâlnesc maĭ multe drumurĭ, carĭ duc la Medgidia, e departe la 6 km. de Medgidia către N.E.; ca şi precedentele, acest sat era locuit de Tătarĭ, odinióră.

Comuna ast-fel alcătuită se învecinesce la E. cu comuna Omurcia; la N. cu Carataĭ; la S. cu Murfatlar şi la V. cu oraşul Medgidia. Satul are 366 case.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă.

Primăria a fost clădită în 1881. Budgetul comuniĭ constă din 5.162 leĭ la venituri şi 3.989 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 1.175 leĭ. Sunt 310 contribuabilĭ.

Şcolĭ sunt: 2 la Docuziol, construite în 1892 şi 1899, aŭ 2 învĕţătorĭ şi 133 elevĭ; o şcólă in Chiostel, clădită în 1897, are un învĕţător şi 53 elevĭ.

Tot la Docuziol se află şi o biserică creştină cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în anul 1890, are 10 hect. teren de la Stat, un preot şi 2 cântăreţĭ; în fie-care din cele 3 sate se află câte o giamie, fie-care cu câte un hoge. In Alacapu este o casă de rugăciunĭ protestantă.

Calea ferată Constanţa-Cernavoda trece pe la sudul comuniĭ, n'are însă nicĭ o staţie pe teritoriul eĭ.

Comuna e legată prin drumurĭ cu: Panair, Tortoman, Derechioĭ, Hagi-Cabul, Carataĭ, Nazarcea, Horoslar, Murfatlar, Kiuciuk-Murfat, Endek-Carachioĭ şi Medgidia.

2. *Comuna Bülbül.* Ocupă tótă regiunea dêluluĭ Bülbül, la 16 km. spre S.E. de oraşul Medgidia şi la 34 km. spre S.V. de Constanţa, pe şoseaua de la Constanţa la Ostrov. (Şoseaua e în proiecţie).

Se compune din satele: *Buiuk Bülbül* (buiuk = mare, bülbül = privighetóre), ca reşedinţă, aşezat chiar pe şoseaua Constanţa-Ostrov, la 16 km. de cea d'întâiŭ; se numia pe la 1850 *Eski Bülbül* (eschi = vechiŭ) şi era locuit de Tătarĭ; *Kiuciuk Bülbül,* la 3 km. spre S.V. de precedentul; se numia maĭ nainte *Eni Bülbül* (kiuciuk = mic, eni = noŭ) şi era locuit de Tătarĭ; *Endek-Cara-chioĭ,* numirea acestuĭ sat se potrivesce fórte bine posiţiuniĭ sale, căcĭ Endek însémnă pe turcesce şanţ, satul fiind aşezat lângă valul cel mic de pământ, apoĭ Cara-chioĭ însémnă satul negru, probabil cuvêntul *cara* este o prescurtare din Carasu, aşa că în definitiv avem satul negru de lângă şanţ. Era odinióră locuit de Tătarĭ; *Rosian,* o târlă la 2½ km. spre N.V. de Kiuciuk-Bülbül, e locuită de 25 Romănĭ-Transilvănenĭ; *Turc-Murfat,* la 5 km. spre N. de reşedinţă. Ciobaniĭ de la Rosian sunt socotiţĭ în populaţia de la Buiuk-Bülbül, unde s'aŭ stabilit acum.

Comuna se învecinesce la N. cu Alacapu şi Medgidia; la S. cu comuna Osmancea; la E. cu Murfatlar şi Osmanfacă şi la V. cu comunele Mahmut-Cuiusu şi Copadin. Sunt în comună 451 case, din care 49 bordeie.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă.

Budgetul eĭ conţine 6.230 leĭ la venituri şi 3.590 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 2.640 leĭ. Comuna are 320 contribuabilĭ. Primăria e instalată în casă închiriată.

Este o şcólă în satul Kiuciuk-Bülbül, cu un învĕţător şi 44 elevĭ şi una în Buiuk-Bülbül, cu un învĕţător şi 28 elevĭ. N'aŭ local propriŭ. La Buiuk-Bülbül şi Endek-Carachioĭ se află câte o şcólă turcéscă; iar la Kiuciuk-Bülbül, douĕ şcolĭ turcescĭ.

Biserică n'are; sunt însă 2 case de rugăciunĭ la Endek-Cara-chioĭ şi Kiuciuk-Bülbül; giamiĭ sunt 6: câte douĕ în Buiuk-Bülbül, Endek-Cara-chioĭ şi Kiuciuk-Bülbül.

www.ziuaconstanta.ro

Şoseaua vicinală Constanţa-Ostrov va trece prin satele Kiuciuk-Bülbül şi Buiuk-Bülbül. Drumurĭ ordinare pun în comunicaţie cele 4 sate ale comuniĭ între ele, cum şi cu satele invecinate: Chiostel, Carataĭ, Alacapu, Murfatlar, Omurcea, Osmanfacà, Elibichioĭ, Osmancea, Copadin, Caceamak, Cocargea, Mulciova, Idris şi Mahmut-Cuiusu.

3. *Comuna Carabacâ.* Acéstă comună ocupă valea mijlocie a Borungeĭ, e departe de Medgidia la 30 km. Tóte satele sunt înşirate pe valea Borungea şi eraŭ locuite de Turcĭ în 1850. Aspectul acestor sate este miserabil, casele micĭ, bordeie, strade murdare, în fine totul e sălbatec în acéstă regiune, pe unde tâlhăriile se făceaŭ chiar ziua.

Satele comuniĭ începênd de la răsărit sunt: *Beşaul* (cincĭ curţĭ) în drépta şoseleĭ Constanţa-Kioseler, *Caugagı* (bătăuşĭ) la 2 km. spre apus de precedentul; *Carabacâ* (fórte probabil carabaşĭ = berbecĭ) e satul de reşedinţă, aşezat la 2 km. spre V. de Caugagi şi în fine *Chetik-Punar* (puţul ştirb), la 3 km. spre apus de Carabacà.

Se mărginesce la N. cu comuna Mahmut-cuiusu; la E. cu Copadin; la S. cu comunele Agemler, Cavaclar şi Cazîl-Murad.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 272.

Primăria a fost clădită în 1895. Budgetul comuneĭ conţine la venituri 5.813 leĭ, iar la cheltuielĭ 2.873 leĭ, dând un excedent de 2.940 leĭ. Sunt 295 contribuabilĭ în comună.

Comuna are o biserică cu hramul Sf. Niculae, clădită în 1898, are un preot; sunt 3 geamiĭ: 2 în Beşaul şi 1 în Ketic-Punar.

Şcólă este numaĭ în Carabacà, clădită în 1897, are un învĕţător şi 54 elevĭ.

Principala cale de comunicaţie este şoseaua comunală de la Constanţa la Ostrov; ea va trece pe la Sud de Beşaul, de unde un drum comunal pornesce pe valea Borungea, spre a lega cele 4 sate ale comuneĭ; maĭ sunt şi drumurĭ ordinare spre: Bekter, Kiosseler, Susus-Alibeĭ, Caceamac, Copadin, Agemler, Sofular, Merdevenli-Punar, Kazîl-Murat, Bairamdede, Baş-Punar şi Malcocĭ.

4. *Comuna Kiosseler.* Se întinde în valea superióră a Borungeĭ, până la gura eĭ, la apus de precedenta, departe la 34 km. spre S.V. de Medgidia.

Se compune din douĕ sate mizerabile, înşirate pe valea Borungea: *Kioseler* (satul din colţ), căcĭ în adevĕr aci valea face un cot, în care se află satul; *Borungea* corupţie din Derindgé, care însémnă adâncă, la 2½ K. spre V. de precedentul, care este şi satul de reşedinţă. Amândouĕ satele acestea eraŭ locuite de Turcĭ; în Kiosseler locuiaŭ şi câţĭ-va Bulgarĭ, pe la 1850.

Se mărginesce la N. cu comunele Enige şi Mahmut-Cuiusu; la E. cu Carabacâ; la V. cu comuna Asarlâk şi la S. cu comunele Cazâl-Murat şi Hairam-Kioi.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Comuna are 237 case, din care 17 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comuniĭ constă din 3.168 leĭ la venituri şi 2.025 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 1.143 leĭ; sunt 151 contribuabilĭ în comună.

Nu există nicĭ o biserică, nicĭ geamie; în Kioseler este o şcólă clădită în 1882, are 1 învĕţător şi 63 elevĭ.

Comuna se află pe şoseaua Constanţa-Ostrov; are şi drumurĭ comunale, care o pun în legătură cu: Ghiol-Punar, Enigea, Cocargea, Susus-Alibeĭ, Caceamac, Copadin, cu tóte satele de pe valea Borungea, cu Bekter, cu Şarapcea-Caraaci şi cu Sevendic.

5. *Comuna Cocargea.* Tótă regiunea coprinsă între văile Diordumgi-Orman şi Cinghinea, e ocupată de comuna Cocargea, departe de Medgidia la 28 km., spre S.V. Ea se compune din treĭ sate: *Cocargea*, ca reşedinţă, pe valea cu acelaş nume, a fost locuit de Turcĭ în 1850 şi *Susus-Alibeĭ* (su=apă, sus=fără), a fost moşia unuĭ Ali-Beĭ, acum e un cătun cu câte-va case, la 5 km. spre S. E. de precedentul. La N. de Cocargea pe valea Diordumgi-Orman se află ruinele satuluĭ Turc de odinióră numit *Spapunar* (de sigur cuvêntul «Spa» e greşit scris pe hartă, căcĭ punar însemnând puţ, ar fi trebuit ca ambele să aibă o óre-care semnificaţie; maĭ lesne cred a se fi numit Sahpunar = puţul din drépta). *Alibeĭ-ceair*, un sat noŭ format, în drépta şoseleĭ Medgidia-Ghiuvegea:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Comuna se mărginesce la N. și E. cu Mahmut-Cuiusu; la S. cu Kiosseler; la V. și N.V. cu Enige.

Repartiția suprafeții și populației este arătată la plasă. Sunt în comună 166 case, din care 50 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comunii constă din 2.405 lei la venituri și 2.228 lei la cheltueli, cu un plus de 277 lei. Sunt 88 contribuabili în comună.

Școlă este în Cocargea, clădită în 1882, are un învățător și 36 elevi; biserica are ca hram Sfânta Treime în satul Cocargea, are un preot și doi cântăreți. A fost clădită în 1856.

Nici o șosea nu trece prin comună; sunt însă drumuri ordinare, care o pun în legătură cu satele: Enige, Adam-Klissi, Iusufunar, Mulciova, (unde trece șoseaua Medgidie-Cuzgun), Mahmut-Cuiusu, Caceamac, și tóte satele de pe valea Borungea și valea Skenderului.

6. Comuna Carataĭ. Ocupă tótă regiunea din stânga văii Carasu acoperită de délul Hagi-Cabul, până în valea Ciobanului, departe către resărit de 9 km. de orașul Medgidia; se compune din două sate: *Carataĭ*, de reședință, pe ambele maluri ale văii Carataĭ și *Hagi-Cabul*, la 5 km. spre N.V. de precedentul, este aprópe nelocuit, fiind părăsit din 1877.

Ambele aŭ înfățișarea sălbatecă, case mici și bordeie grupate împrejurul maĭ multor fântâni, din care odinióră se scotea apa cu burduful. Satele eraŭ locuite de Tătari.

Se învecinesce la N. cu comunele Carol I și Caramurat; iar la E. cu Cicrâcci; la S. cu cătunul Nazarcea (al comunii Omurcea) și la V. cu comunele Alacapu și Tortoman.

Repartiția suprafeții și populației, este arătată la plasă. Case sunt 152.

Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comunii constă din 4.185 lei la venituri și 1.874 cheltuieli, rămânând un excedent de 2.311 lei. Sunt în comună 89 contribuabili.

Biserică și școlă nu are comuna; sunt 3 giamii în Carataĭ, unde se află și o școlă turcéscă. Calea ferată Constanța-Cernavoda trece pe la 4 km. spre S. de sat și n'are stație aci.

Drumuri ordinare, care pun în legătură comuna cu alte sate învecinate sunt, spre: Medgidia, Panair, Tortoman, Dorobanțul, Carol I, Caramurat, Cicrâcci, Cogeali, Canara Nazarcea, Alacapu și Endec-Carachioĭ.

7. Comuna urbană Cernavoda. Este așezată în locul, unde valea Carasu se varsă în Dunăre; e departe de Medgidia la 32 km.

Fig. 79. — Cernavoda. După K. F. Peters).

Numele orașului prin vécul al XII pare a fi fost *Mighali Thermae* și era o cetate înconjurată cu ziduri [1]).

Sub dominațiunea turcéscă, orașul se numia *Bogaz-Kioĭ* (bogaz = gură. Kioi = sat) din causa pozițiuni sale la gura lacului Carasu și era în vechime fórte populat, «dacă am judeca după întinderea viilor și grădinelor ce aparțin locuitorilor». [2]) Maĭ în urmă, saŭ póte

[1]) *Lelewel.* op. cit. Vol. III-IV, p. 124 și urm.

[2]) *Ionesco.* op. cit. p. 38.

www.ziuaconstanta.ro

în acelaş timp s'a numit slavonește Cernavoda, adică apă négră, după numirea turcă Cara-su a laculuĭ.

«Lacul Carasu, adaogă agronomul I. Ionescu, comunică cu Dunărea printr'un canal natural de 20 metri lărgime şi 4 adâncime. Acest canal şierpuesce într'o vale frumósă, formată de douĕ lanţurĭ de munţĭ paralele, care porncsc de la Dunăre şi formézĕ valea, în fundul căreia se găsesce canalul, având o lungime de o oră de la Dunăre, până la Carasu. Când apele fluviuluĭ sunt marĭ, trec prin acest canal în lacul Carasu, care se umple cu apă şi se întinde până la satul Bulbular (?).

«Când apele Dunăriĭ descresc, se scurg din lac în fluviŭ, până când li se stabilesce nivelul şi atuncĭ adâncimea canaluluĭ rĕmâne de 4 metri, ceia ce e suficient a lăsa să trécă micĭ vapóre, care stabilesc comunicaţia între Dunăre şi Carasu, al doilea centru (primul fiind Bazargik) de schimb, unde de douĕ orĭ pe an se ţin douĕ din cele mai importante târgurĭ din Dobrogea.» In 1850, Cernavoda nu numĕra maĭ mult de 40 case.[1]

De la construcţia căiĭ ferate Constanţa-Cernavoda, de Englezĭ, în 1858-60, importanţa oraşuluĭ a început a cresce din an în an; deposite şi magaziĭ de grâne se construesc pe malul Dunăriĭ; populaţiunea Turcă din 1850 începe a se împestriţa cu Englezĭ, Greci, Armenĭ şi Românĭ; oraşul este vizitat de 2 orĭ pe săptămână de vapórele companieĭ Lloyd, care îşĭ stabilesce debarcader aci.

Fig. 80. — Biserica din Cernavoda.

Cea maĭ mare şi maĭ repede desvoltare a luat-o Cernavoda de la 1880 până în 1896 de óre ce pe aci făcându-se aprópe tótă legătura Dobrogieĭ cu ţara-mamă, era punctul obligat de trecere de la Fetescĭ pe ţĕrmul drept al Dunăriĭ. Maĭ ales în timpul construireĭ poduluĭ de peste Dunăre, oraşul a fost în apogeul măririĭ luĭ, numeróse construcţiunĭ publice şi private îl înfrumuseţézĕ; între acestea sunt Biserica, Şcóla, Spitalul frumos situat pe un platou ce domină oraşul, apoĭ Cazărmile încăpătóre unuĭ batalion, diferite fabricĭ, între care una de ciment, etc.

Stradele sunt regulate, bine pavate, întreţinute şi luminate.

Acum importanţa oraşuluĭ stagnézĕ şi probabil va descresce, de când cu construirea liniĭ de drum de fier dintre staţia Saligny şi podul de peste Dunăre, totuşĭ vechiul braţ de linie dintre Cernavoda şi Saligny a rĕmas, servind numaĭ pentru interes aprópe local.

---

[1]) *Ionesco*, op. cit. p. 18.

www.ziuaconstanta.ro

Orașul se mărginesce la N. cu Seimenii, de care se desparte prin lacurile Purcăreți, Ramadan, Tibrinu, prin valea Tibrinu și prin délul Carapat-daga; la E. cu Tortoman, despărțindu-se prin valea Geabac-culac, délul Geabac-bair, délul Oba-bair și văile Oba-culac și Bekiraga-culac; la S. cu Cochirleni, de care se desparte prin muchiile délurilor Cara-Durac-Bair, Armut-Bair, Carasu, malul sudic al bălții Carasu și valul luĭ Traian; la V. cu Dunărea, care 'l desparte de jud. Ialomița.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Sunt în oraș 687 case, din care 193 bordeie.

Budgetul constă din 68.228 leĭ la venituri și 47.589 leĭ la cheltuielĭ, cu un excedent în plus de 20.638 leĭ; sunt în oraș 422 contribuabilĭ.

Instrucția publică se predă în douĕ școlĭ: una de băieți și una de fete, cu un institutor și 3 institutóre; e frequentată în mediŭ de 147 elevĭ. Maĭ este și o școlă mahomedană. Localul școleĭ românescĭ a fost clădit în 1882.

Biserica cu hramul Sfinții Impărați Constantin și Elena, e construită de Stat în 1894 și întreținută de comună, are 2 preoți și 3 ómenĭ de serviciŭ.

Giamie este una, cu doĭ hogĭ.

Orașul este legat prin stația Saligny cu linia Cernavoda-Pod la Constanța.

O șosea vicinală duce spre Rasova-Aliman-Cuzgun și o alta spre Seimenĭ. Aceste căĭ importante de comunicație sunt de ajuns pentru orașul și portul fluvial Cernavoda.

8. *Comuna Cochirleni.* Se întinde între lacul Cochirlenĭ, balta Carasu, până la Dunăre; e departe de 23 km. spre S.V. de orașul Medgidia și la 6 km. spre S. de Cernavoda.

Se compune din douĕ sate: *Cochirleni*, reședința comuniĭ, e așezat la códa N. Vestică a bălții Cochirlenĭ, între ea și Dunăre; e un sat eminaminte românesc, frumușel, cu case solide și higienice; *Ivrinezul mare și mic* la códa de S.E. a laculuĭ Ivrinez, o prelungire a laculuĭ Cochirlenĭ, a fost distrus în 1877 și s'a reconstruit în timpiĭ din urmă. E așezat la 6 km. spre S.E. de precedentul.

Fig. 81. — Giamia din Cernavoda.

Ivrinezul-vechiŭ era așezat pe valea Caramancea.

Comuna se mărginesce la N. cu Cernavoda; la E. cu Mahmud-Cuiusu; la S. cu comuna Enige; iar la V. cu comuna Rasova și cu Dunărea.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 314, din care 87 bordeie. Primăria clădită în 1882.

Budgetul eĭ constă din 9.370 leĭ la venituri și 7.005 leĭ la cheltuielĭ, rĕmânênd un excedent de 2.365 leĭ. Sunt 210 contribuabilĭ.

Biserica din Cochirlenĭ a fost construită de locuitorĭ în 1899, are hramul Sf. Dumitru și e deservită de un preot și 2 cântăreți.

Școlă este una mixtă, cu un învĕțător și frequentată de 56 elevĭ. A fost clădită în 1882. La Ivrinez e o școlă în local închiriat, are un învĕțător și 49 elevĭ.

Satul Cochirlenĭ e așezat pe șoseaua județiană Cernavoda-Rașova, iar Ivrinez pe

www.ziuaconstanta.ro

drumul Cochirleni la Mahmut-Cuiusu. Alte drumuri, care pun în legătură acéstă comună cu satele învecinate, sunt spre: Ivrinezul-vechiŭ și Rasova, la Mulciova, la Mahmut-Cuiusu și pe tótă partea apusană a văii Carasu.

9. *Comuna Enige.* Tótă regiunea coprinsă între partea mijlocie a văilor Diordumgi-Orman și Urluia, e ocupată de comuna Enige, așezată la 28 km. spre S.V. de Medgidia și compusă din următórele sate:

Enige ca reședință, pe valea Enige-dere, într'o posițiune sălbatecă dar pitorésca. *Adam-Klissi* pe délul cu acelaș nume, la 3 km. spre V. de precedentul și la 2 km. spre S. de monumentul «Tropaeum-Trajani»; apoi mai la N. satul *Ius-Fanar, Iusuf-Fanar* saŭ mai bine, cred, *Iusuf-Punar* (puțul lui Iusuf), pe valea Urluia, la 8 km. de satul Enige, *Talașman* și *Mulciova*, două sate pe șoseaua Medgidia-Cuzgun, la 9 km. de Enige, spre N. și la 3 km. departe unul de altul; spre N.V. de Talașman, pe valea Urluia, satul *Polm*, la depărtare de 12 km. de Enige, iar la N. de Mulciova, pe valea Diordumgi-Orman în jos, satul *Arabagi* la 13 km. de Enige. *Dedebali* sunt ruinele unui sat părăsit, pe șosea, între Talașman și Cuzgun.

Fig. 72. — Monumentul de la Adam-Clissi, în 1867. (După K. F. Peters).

Tóte satele acestei comune eraŭ locuite de Turci prin 1850; acești s'aŭ cam rărit și înlocuit cu Romani.

Aspectul lor general, pe văi împădurite cu arbuști, este sălbatec dar plăcut; casele în general încăpătóre și higienice; din causa lipsei de apă, care se găsesce la mari adâncimi, aceste sate nu sunt tocmai bine populate.

Se mărginesce la N. cu comuna Rașova; la E. cu Cochirleni, Mahmut-Cuiusu și Cocargea; la V. cu Asarlâk, Cocargea, Beilic și Aliman; iar la S. cu Kiosseler. Repartiția suprafeții și populației, este arătată la plasă. Comuna are 533 case, din care 133 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comunii constă din 7710 lei la venituri și 3,272 lei la cheltuieli, rămânând un excedent în plus de 4440 lei. Sunt în comună 334 contribuabili.

Biserică comuna n'are; acum s'a construit o biserică la Adam-clissi; sunt 2 giamii la Mulciova, cu câte un hoge. Școli sunt: la Enige, clădită în 1882, are un învățător și 42 elevi; a doua în Mulciova, clădită în 1901, are un învățător și 73 elevi.

După cum am arătat, calea vicinală Medgidia-Cuzgun trece pe la satele Mulciova și Talașman; drumuri comunale sunt destule, care légă satele comunii între ele, cum și cu cele învecinate, așa avem spre: Aliman, Vlahchioi, Rașova, Ivrinez, Mahmut-Cuiusu, Cocargea, Copadin și tótă valea Borungea și Urluia. De acéstă comună depinde și satul părăsit *Ghiol-Bascu*, de la códa S.E. a lacului Baciu.

10. *Comuna Mahmut-Cuiusu.* Tótă valea superióră a Peșterii cu secundarele sale este ocupată de acéstă comună, ce se întinde până în balta Carasu. E departe la 14 km. spre S. de Medgidia și se compune din următórele sate: *Mahmut-Cuiusu*, ca reședință, în stânga șoseleĭ de la Medgidia la Cuzgun, în valea Cesme-Culac; a fost proprietatea lui Sayd-Pașa, care construi aci o fântână și o giamie. *Idris-Cuiusu* la 2½ km. spre V. de precedentul; *Caciamac*, fórte aprópe de Copadin (la 2½ km. spre V.) și la 7 km. spre S.E. de satul de reședință, pe valea Caciamac-dere; *Mircea-Vodă*, sat de curînd înființat pe valea Acargea-Dere, la 6 km. spre N. de satul de reședință; *Peștera*, pe valea cu acelaș nume și în stânga șoseleĭ de la Medgidia la Cuzgun, e de asemenea de curînd înființat; se numesce ast-fel, pentru că aci se află gura unei mari subterane naturale saŭ peșteră; *Saidia*, după numele unui pașă, Sayd, ce avea moșie aci, pe la anul 1857, e așezat pe valea Peștera, lângă satul Peștera, la 6 km. spre N.V. de satul de reședință; *Caradurat* este nelocuit, o târlă în

www.ziuaconstanta.ro

fața gării Mircea-Vodă; *Ghiaur-Amzali* pe délul Amzali, la 3 km. spre S. de Acsan-demir-Tabiasi.

Se mărginesce la N. cu Medgidia, Tortoman și Cernavoda; la E. cu comuna Bülbül și cu Copadin; la S. cu Carabacà și Kioseler; iar la V. cu comunele Cocargea, Enige și Cochirleni.

Satele acestei comune erau locuite în 1850 de Turci; aspectul lor este ca al unor oaze în mijlocul unei pustii, mai ales în timpul verii; nici un arbore nu umbresce pe căi în acéstă regiune, afară de câți-va salcàmi ai satelor. Nu se póte mai caracteristic zugrăvi acéstă regiune, de càt cu cuvintele «o Sahară fără nisip». Abia în timpii din urmă casele mai sémănă a locuințe omenesci; odinióră te credeai în țara Troglodyților.

Repartiția suprafeții și populației, este arătată la plasă, Comuna are 659 case, din care 73 bordeie.

Primăria a fost clădită la 1883.

Budgetul acestei comunii constă din 13,371 lei la venituri și 7,863 lei cheltuieli, dând un excedent de 5,508 lei; are 435 contribuabili.

Comuna are câte o biserică la Caciamac și Peștera, clădite în 1902; sunt și 5 giamii: două în Mahmut-Cuiusu, două în Caciamac și una în Idris-Cuiusu.

Școli sunt două mixte: una în Mahmut-Cuiusu, clădită la 1883 și alta în Peștera, clădită la 1899; fie-care are câte un învățător; numărul elevilor este în mediu 56. Școli turcești sunt: 2 la Caciamac, 1 la Idris-Cuiusu și 1 la Mahmut-Cuiusu.

Șoseaua Medgidie-Cuzgun trece pe la apusul comunii, prin satul Peștera; iar drumul Cernavoda-Copadin trece pe la Mahmut-Cuiusu; numeróse drumuri comunale pun în legătură între dènsele satele comunii, cum și cu cele învecinate, ast-fel sunt drumuri spre: Ivrinez, Cernavoda, Cilibichioi, Medgidia, Endec-Carachioi, Kiuciuk-Murfat, Bülbül, Copadin, Kiosseler, Carabacà și tótă valea Borungei, spre Cocargea și pe tótă valea Urluia și în fine pe tótă valea Dunării, între bălțile Vederósa și Cochirleni.

11. *Comuna urbană Medgidia.* Prin posițiunea sa în centrul Dobrogiei, localitatea a jucat în timp de două vécuri un mare rol comercial.

«In interiorul Dobrogiei, zice I. Ionesco [1]), nu sunt de càt două târguri, care servesc ca debușeu productelor provinciei: Bazargic și Carasu, acestuia din urmă nu 'i-a rămas de càt numele, căci nici o casă nu se găsesce aci».

Abia fondat de Tătari, satul Carasu, a fost distrus de Ruși în rĕsboiul din 1828—29. In urma rĕsboiului din 1855, guvernatorul provinciei, Sayd-Pașa, avu ideia să strângă la olaltă mai multe familii de Tătari refugiate din Crimeia și fondă în apropiere de ruinele vechiului sat Cara-su, un noŭ oraș, pe care îl numi Medgidia în onórea Sultanului Abdul-Medgid. Acest Pașă construi peste balta Carasu, podul de piatră în ființă și astăzi, numit podul lui Sayd-Pașa. Cu tótă situațiunea lui nesănătósă, orașul prosperă fórte iute; câte-va luni numai de la intemeierea lui numĕra mai bine de o mie de case, avènd 15—20000 suflete [2]). Intre edificiile publice era măreața moscheie, cea mai frumósă și mai mare din Dobrogia, cum și băile publice lucrate în interior numai în marmoră. Giamia a rĕmas, iar băile s'aŭ părăsit și ruinat cu desĕvîrșire.

In 1874, populația orașului era de 20-25.000 suflete, din care cei mai mulți Tătari, apoi Bulgari, Greci, Ovrei, etc.

Puțini ani în urmă, frigurile și typhusul decimară acéstă populație și în 1876 nu mai rĕmăseseră de càt 7000 suflete, iar înaintea rĕsboiului din 1877, prin emigrarea Tătarilor, numĕrul a fost redus la 3000.

Orașul datoresce existența sa drumului de fier de la Dunăre la Mare; așa după cum portul Constanța, tot așa și Medgidia, putem zice, e o creațiune a căii ferate.

Așezată la jumătatea drumului între Constanța și Cernavoda, compania drumului de fier a stabilit aci o gară, pentru a înlesni transportul cerealelor din regiunea învecinată, la Kustendge.

---

[1]) Excursion agricole p. 18.

[2]) *Gr. G. Tocilescu.* Monumentul de la Adam-Clissi, p. 16.

www.ziuaconstanta.ro

Guvernul turc construise pe colina din fața orașuluĭ un mare numĕr de magasinurĭ, un fel de Bazar, ce servia de târg, care se făcea de douĕ orĭ pe an, primăvara și tómna și care dura 15 zile fie-care (este Panairul de astăzĭ).

Aci se făceaŭ transacțiunĭ comerciale considerabile; negețătoriĭ și locuitoriĭ din cele maĭ depărtate sate ale Dobrogieĭ, veniaŭ aci; chiar tribunalele de comerț din Constanța și Tulcea, pe timpul cât dura têrgul, se stabiliaŭ aci.

Din nenorocire, transacțiunile acestuĭ têrg nu le avem, căcĭ tóte documentele aŭ fost luate de autoritățile turcescĭ, la părăsirea Dobrogieĭ [1]).

In 1880, orașul abia numĕra 1500 locuitorĭ și acestia în mare parte mocanĭ, casele eraŭ reduse la 2-300, din causa frigurilor, locuitoriĭ abia maĭ puteaŭ sta.

Astăzĭ orașul 'și-a schimbat cu totul aspectul, transformându-se radical. Are clădiri destul de marĭ și higienice, strade curate și pe alocurea pavate și iluminate; numaĭ printr'o continuă îngrijire, bólele aŭ dispărut, mortalitatea a încetat și populațiunea cresce din an în an.

Fig. 83. Valul luĭ Traian la Medgidia. (După K. F. Peters).

Comuna se învecinesce la N. și N.V. cu Tortoman, de care se desparte prin délurile Docuziol-bair, Panaghir și valea Celebichioĭ; la S. cu comunele Bülbül și Mahmut-Cuiusu, despărțindu-se prin délurile Vaivasin-bair și Tabia franțuzéscă, și prin délul Congaz-bair; la V. cu cătunul Alibeĭ-Kioĭ al comuneĭ Cocargea, de care se desparte prin délul Alibeĭ-Ceair-Bair; iar la E. cu Alacapu, despărțindu-se prin délurile Docuziol-Bair și Medgidia-Bair.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt în oraș 879, din care 15 bordeie.

Budgetul comuniĭ are la venituri 71.200 leĭ, iar la cheltuelĭ 53.636 leĭ, rĕmânĕnd un excedent în plus de 17.564 leĭ. Contribuabilĭ sunt 736.

Biserica creștină de curînd ridicată, pe ruinele unuĭ castru roman al valului luĭ Traian, într'o posițiune frumósă, e deservită de un preot și 2 cântăreți. Are hramul Sfinților Apostolĭ Petru și Pavel. A fost clădită la 1890.

Giamiĭ sunt 6, din care aceia a Sultanuluĭ Abdul-Medgid e cea maĭ mare din tótă Dobrogia; sunt deservite de câte un hoge și aŭ fie-care câte o școlă mahometană.

Instrucția publică se predă în 2 școlĭ: una de băețĭ și una de fete, aŭ douĕ institutóre și 2 institutorĭ; numĕrul elevilor carĭ frequentează aceste școlĭ este în mediŭ de 126. Clădirea s'a făcut în 1880. Sunt și cincĭ școlĭ turcescĭ.

[1]) *D'Hoggner*, op. cit. pag. 41-2.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Orașul este așezat la încrucișarea tuturor drumurilor, care vin din tóte părțile Dobrogiei, de aci importanța comercială de odinióră a lui; acum a cam decăḑut. Maĭ intâiŭ are stația drumuluĭ de fier, departe numaĭ la 1 km. spre N. de oraș, dincolo de podul Savd-Pașa, peste balta Carasu; apoĭ sunt șosele de la: Hârșova, Tașpunar și Tortoman; șoseaua de la Medgidia la Ghiuvegea, prin Cuzgun.

12. *Comuna Rașova.* In punctul, unde Dunărea descrie marele săŭ arc de cerc către N. este așezată comuna Rașova (care în turcesce însémnă loc, unde se îngrópă vitele mórte), ca se întinde pe malul drept al Dunăriĭ, între balta Vederósa și valea Caramancea; se compune din următórele douĕ sate: *Rașova,* eminaminte românesc, așezat pe drépta Dunăriĭ în formă de amfiteatru, format de pantele déluluĭ Mare; are case frumóse, bine construite și îngrijite; înconjurate de grădinĭ și viĭ, e departe de 28 km. de Medgidia; *Vlah-Kioĭ* (satul românesc) pe ţĕrmul apusan al bălţiĭ Vederósa, la 12 km. de precedentul, este un sat de asemenea cu înfățișare plăcută, case bune și curate.

Se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu Cochirleni; la S. cu comuna Enige; la V. cu Aliman.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 521, din care 63 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă din 7.827 leĭ la venituri și 6.080 leĭ la cheltuielĭ, excedentul fiind de 1.747 leĭ. Sunt 362 contribuabilĭ.

La Vlahchioĭ e o casă de rugăciunĭ.

Școlĭ sunt câte una în fie-care sat, cu 3 învĕţătorĭ și 141 elevĭ; sunt întreţinute și înființate de Stat. Cea din Rașova clădită în 1898; cea din Vlahchioĭ în 1882.

Șoseaua Cernavoda-Cuzgun trece prin Rașova; alte drumurĭ comunale sunt spre: Ivrinez, Mahmut-Cuiusu, Mulciova, Talașman, Arabagi, Polucci și Aliman.

13. *Comuna Seimeniĭ.* La 7 km. spre N. de Cernavoda, pe malul drept al Dunăriĭ și pe șoseaua Cernavoda-Seimenĭ, se află așezată comuna Seimeniĭ, în valea inferióră a Siliștei; se compune din satele: *Seimeniĭ-Mari,* care ședință, iar maĭ la Sud pe Dunăre în sus, *Seimeniĭ-Micĭ,* la 2 km. de precedentul. Ambele sunt sate vechĭ românescĭ, cu aspect plăcut, cu case bune și curate.

Comuna se învecinesce la N. cu Topalu, de care se desparte prin valea Mare și délul la Movila Greculuĭ; la E. cu Tașpunar, despărţită prin délul Carapat-daga; la S. cu Cernavoda, de care se desparte prin délul Carapat-daga, valea Tibrinu și lacurile Tibrinu, Ramadan și Purcăreţĭ; iar la V. cu Dunărea.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 356, din care 67 bordeie. Primăria a fost clădită în 1881.

Budgetul comuniĭ constă din 6.263 leĭ la venituri și 4.461 leĭ la cheltuelĭ, cu un excedent de 1.802 leĭ; sunt 220 contribuabilĭ.

Biserică e în Seimeniĭ micĭ, clădită în 1902, cu hramul Sf. Dumitru, are un preot și 3 ómenĭ de serviciŭ.

Școlĭ sunt douĕ, în fie-care sat câte una; fie-care are câte un învĕţător; ambele sunt frequentate în mijlociŭ de 90 elevĭ. Ambele sunt clădite în 1880.

Șoseaua Cerna-Voda-Seimenĭ se termină aci; maĭ sunt și drumurĭ comunale spre Boazgic, Tașpunar și Tortoman.

14. *Comuna Taș-Punar.* Intre valea de mijloc a rîuluĭ Boazgik și cea superióră a văiĭ Siliștea, se întinde comuna Taș-Punar (taș = piatră, punar = puţ), locuită odinióră de populațiune tătară, care acum a cam dispărut.

Comuna se compune din următórele sate: *Taș-Punar,* ca reședință, pe valea Siliștea, la 19 km. spre N.V. de Medgidie, pe șoseaua Medgidie-Hârșova, așezat la confluența a douĕ văĭ, satul are un aspect frumos, cu case bune; pe aceiașĭ vale, la 5 km. spre N.E. de precedentul se află satul *Kior-Cesme* român, lângă care (500 m. departe) *Chior-Cesme-tătar,* douĕ sate cu case micĭ, așezate în mod neregulat, maĭ ales acele ale Tătarilor; *Băltăgești,* la confluența Boazgikuluĭ cu pârîul Saragea, la pólele déluluĭ Alah-Bair, a fost locuit de Turcĭ prin 1850, are case micĭ, dar bine îngrijite; în fine pe valea Saragea în

www.ziuaconstanta.ro

sus, satul *Saragea*, părăsit multă vreme după rĕsboiul din 1877, de câţĭ-va anĭ a început a renasce; totuşĭ are 84 case; posiţiunea luĭ este fórte plăcută.

Comuna se învecinesce la N. cu Şiriu; la E. cu comunele Pazarli şi Carol I; la S. cu Tortoman şi la V. cu Seimenĭ şi Topal.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 510, din care 27 bordeie. Primăria n'are local propriŭ.

Budgetul conţine 10.955 leĭ la venituri şi 5.545 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânênd un excedent în plus de 5.410 leĭ; sunt în comună 360 contribuabilĭ.

Biericĭ sunt treĭ: una în Saragea, cu hramul Inălţarea Domnuluĭ, clădită în 1897; una în Taspunar cu hramul Sfântul Ilie, clădită în 1888; a treia în Chior-Cesme, cu hramul Sf. Treime, clădită în 1899, fie-care are câte un preot şi 2 ómenĭ de serviciŭ; în Chior-Cesme-tătar şi în Taş-Punar se află câte o giamie.

Şcolĭ sunt treĭ rurale mixte: în Chior-Cesme, român clădită în 1899, una în Băltăgesci şi una în Taş-Punar, clădite în 1902, fie-care cu câte un învĕţător; numĕrul elevilor în mediŭ 190.

Calea vicinală Hârşova-Medgidia trece prin Taş-Punar; diferite alte drumurĭ ordinare pun în legătură între ele cele 5 sate ale comuneĭ, cum şi cu satele învecinate; astfel sunt drumurĭ spre: Boazgik, Topal, Erkesek, Satiskioĭ, Ghelengic, Dorobanţul, Carol I, Tortoman, Defcea, Geabacu şi Seimenĭ.

15. *Comuna Tortoman.* E coprinsă între valea Siliştea la N. şi Carasu la S., în regiunea văiĭ Geabacu şi a secundarelor sale, la N. de Medgidia, de care e departe de 12 km.

Se compune din următórele sate: *Tortoman,* ca reşedinţă, pe valea Tortoman şi pe şoseaua Medgidie-Hârşova, e un sat regulat, dar de o înfăţişare tristă, fiind în centrul uneĭ regiunĭ lipsită cu totul de arborĭ şi grădinĭ; maĭ la răsărit la 5 km. de reşedinţă este satul *Derechioĭ* saŭ *Deerinchioĭ,* pe valea cu acelaş nume (dere = vale, kioĭ = sat); apoĭ spre apus la 4 km. de Tortoman este satul *Devcea; Azizie,* nume împrumutat după acel al Sultanuluĭ Abdul-Aziz, pe timpul căruia s'a fundat; apoĭ *Geabacu,* maĭ la răsărit; *Cilibichioĭ* la 3 km. de staţia Mircea-Vodă spre N.E. *Facria* la 13 km. spre S.V. de Tortoman, lângă staţia Saligny şi în fine *Satul-Noŭ* la N. de Medgidia în stânga şoscleĭ ce duce la Tortoman şi pe valea Cilibichioĭ. Tortoman, Devcea, Derechioĭ, Geabacu şi Cilibichioĭ aŭ fost locuite de Tătarĭ, care aŭ emigrat înaintea rĕsboiuluĭ din 1877. Derechioĭ şi Geabacu eraŭ pustii şi numaĭ de câţĭ-va anĭ s'aŭ reînfiinţat. Azizie începuse a'şĭ lua fiinţa cu puţin înaintea rĕsboiuluĭ din 1877, iar Facrie este fondat, ca şi Satul-Noŭ în urmă pe la 1880—1884.

Comuna ast-fel alcătuită din 8 sate, ocupând o regiune tristă, lipsită de arborĭ şi apă, se învecinesce la N. cu comunele Taş-Punar şi Carol I; la E. cu Carataĭ şi Alacapu; la S. cu Medgidia şi Cochirlenĭ; iar la V. cu Seimenĭ şi Cernavoda.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 497. Primăria a fost clădită în 1902.

Budgetul comuniĭ constă din 10.041 leĭ la venituri şi 6.252 leĭ la cheltuielĭ, rămânênd un excedent de 3.789 leĭ; comuna are 407 contribuabilĭ.

Biericĭ sunt: în satul Tortoman, cu hramul Sf. Paraschiva, clădită în 1893 şi e deservită de un preot şi un cântăreţ; a doua la Azizie, cu hramul Sf. Ştefan, clădită la 1898; în Devcea se află o giamie cu un hoge; iar în Facria, o casă de rugăciunĭ protestantă, pe lângă care funcţionéză o şcólă.

Şcolĭ rurale mixte sunt douĕ: una în Cilibichioĭ şi alta în Tortoman, cu 2 învĕţătorĭ şi 90 elevĭ.

Prin comună trece şoseaua Medgedie-Hârşova, pe la Tortoman; maĭ sunt şi diferite drumurĭ ordinare, care légă între dênsele cele 8 sate ale comuniĭ, cum şi cu satele învecinate, ca: Taş-Punar, Kior-Ceşme, Dorobanţul, Carol I, Docuziol, Valea Carasuluĭ, Cernavoda, Seimenĭ şi Boazgic.

d) **Plasa Mangalia** este aşezată în basinul Mării-Negre, de la lacul Tuzla, până la frontiera bulgară. E partea cea maĭ sĕlbatecă şi aridă a Dobrogieĭ, lipsită cu desăvârşire de arborĭ şi ape; chiar fôntânile sunt rarĭ şi adâncĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Se mărginesce la N. cu plasa Constanţa; la apus cu plăsile Medgidia şi Silistra-Nouĕ, la Sud cu Bulgaria, de la piatra frontieră No. 23 până la Mare; la răsărit o ţĕrmuresce Marea-Négră.

Suprafaţa acesteĭ plăşĭ este de 142.105 hectare.

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			Păduri Hect.	PRODUCTIV HECT.		Suprafaţă Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumurĭ, ape, stuf, stâncĭ		Al locuitorilor	Al Statuluĭ	
Agemler	33	165	259	—	2720	733	3910
Azaplar	70	340	118	—	7274	1348	9150
Caraomer	205	994	611	—	21832	698	24340
Cavaclar	29	145	295	—	4346	1232	6047
Cazil-Murat	63	259	250	—	4499	1033	6104
Chiragi	77	386	250	—	4948	3684	9345
Edilchioĭ	46	231	153	—	5934	1520	7884
Enghez	34	170	158	—	3735	649	4746
Ghelengik	64	323	838	—	11884	880	13989
Mangalia	97	—	1843	330	1792	142	4204
Musurat	41	202	216	—	6610	902	7971
Osmancea	30	199	156	—	2858	1176	4419
Osmanfacă	41	207	171	—	6550	444	7413
Sarighiol	63	329	949	—	7993	34	9368
Tatlageac	32	161	246	—	6363	357	7159
Topraisari	61	304	106	—	4377	1541	6389
Tuzla	31	153	196	120	7601	1566	9667
Total	1017	4568	6815	450	111316	17939	142105

Populaţia plăşiĭ este de 22.064 suflete, după cum se póte vedea în tabloul de maĭ jos Densitatea populaţieĭ este de 16 locuitorĭ pe un km. p.

Reşedinţa sub-prefecturiĭ este în orăşelul Mangalia. Acéstă plasă se compune din comuna urbană Mangalia şi 16 comune rurale.

1. *Comuna Agemler*. Ascunsă în cotul uneĭ văĭ stâncóse, acéstă comună e cea maĭ sĕlbatecă din Dobrogia; departe de o cale de comunicaţie maĭ importantă, în mijlocul celeĭ maĭ aride regiunĭ, te crezĭ aci isolat de restul lumeĭ. Din orĭ-care parte ar veni călătorul, nu póte vedea satul, de cât apropiindu-se de dênsul, până la 200 metri; numaĭ după morile de vînt te poţĭ orienta, că pe aci trebue să fie locuinţĭ omenescĭ.

Cu greŭ îţĭ vine a crede, că te afli în ţara românéscă, când după o călătorie lungă şi obositóre de la Mangalia, Constanţa saŭ Medgidia, coborând într'o vale aprópe prăpăstiósă, zărescĭ d'asupra uneĭ case maĭ de sémă, tricolorul românesc; aci este primăria, la mică depărtare de care sunt şoprónele, magaziile şi conacul D-luĭ Mandrea, proprietarul moşieĭ.

Singurul om cu care te poţĭ înţelege este vechilul, căcĭ notarul era, pe timpul când am vizitat comuna, un beţiv, care de diminéţă duhnea a rachiŭ.

Vechilul moşieĭ era un austriac din Tirol; el se ocupa fórte mult cu creşterea păsărilor, cu care făcea o bună afacere. Şunca de gâscă era preparată cu deosebire şi câştiga pe fie-care an, numaĭ din acest comerţ, până la 3000 leĭ. Dacă locuitoriĭ acesteĭ regiunĭ — 'mĭ-am zis — s'ar ocupa cu creşterea şi comerţul păsărilor, n'ar trăi în mizeria în care 'ĭ-am găsit.

Reşedinţa comuniĭ este în *Agemler*, departe de 35 km. de cele 3 oraşe sus citate, lângă Agemler este satul *Ciobanisa*, nu maĭ puţin miserabil ca el, al treilea sate est, *Sofular*, la vre-o 4 km. spre S.V.

Casele sunt într'o miserie de nedescris, murdăria satelor de asemenea.

Nicĭ arborĭ, nicĭ apă nu se găsesc în acéstă parte cu adevĕrat sĕlbatecă, unde locuitoriĭ se hrănesc cu pâine de orz.

Aci crezĭ, că te afli cel puţin pe la începutul véculuĭ al XIX-lea, sub administraţia nepăsătóre a Turcilor. Bólele şi mizeria trăiesc nesupărate de medicĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Tabloŭ arătând populaţia plăşeĭ Mangalia, repartizată pe sate şi naţionalităţĭ:

COMUNA	CĂTUNUL	Romănĭ	Greci	Bulgarĭ	Armenĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Germanĭ	Unguri	Polonĭ	Rusĭ	Scopiţĭ	Ovreĭ	Albanezĭ	Ţiganĭ turc.	Capĭ de familie: Bărbaţĭ	Capĭ de familie: Femeĭ	Suflete: Bărbaţĭ	Suflete: Femeĭ	TOTAL
Agemler	Agemler	2	—	2	5	—	252	—	—	—	—	—	—	—	—	52	2	127	134	261
	Ciobanisa	6	—	4	—	—	73	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	51	32	83
	Sofular	—	—	—	—	—	—	121	—	—	—	—	—	—	—	19	1	62	59	121
Azaplar	Azaplar	12	—	2	13	—	498	—	—	—	—	—	—	—	—	110	15	258	267	525
	Carachioĭ	20	1	—	—	122	106	10	—	—	—	—	—	—	—	51	2	130	129	259
	Erebiler	—	—	—	—	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	48	39	87
	Mustafa-aci	170	—	11	—	86	8	—	—	—	—	—	—	—	—	64	3	136	139	275
Caraomer	Alibichioĭ	19	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	17	19	36
	Calfachioĭ	358	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	4	188	170	358
	Canli-cicur	—	—	—	—	—	275	—	—	—	—	—	—	—	—	46	4	142	133	275
	Caraomer	489	—	—	11	—	220	—	—	—	—	—	—	—	—	156	3	395	325	720
	Cerkez-chioĭ	467	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	96	3	265	210	475
	Dauluchioĭ	414	—	—	—	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	1	292	268	560
	Docuzaci	212	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	1	141	116	257
	Ghiuvenli	722		—	1	224	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185	4	508	439	947
	Mamuslu	—	—	—	—	—	—	187	—	—	—	—	—	—	—	36	—	98	89	187
Cavaclar	Cavaclar / Mangaci	571	4	—	3	—	299	6	1	—	—	—	—	—	—	188	7	466	418	884
Cazil-Mur.	Becter	—	—	—	—	—	94	—	—	—	—	—	—	—	—	19	5	52	42	94
	Cazil-Murad	435	—	—	8	—	195	—	—	—	—	—	—	—	—	131	13	339	299	638
	Merdev.-Punar	—	—	—	—	—	97	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1	54	43	97
	Terzi-Veli	—	—	—	—	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1	38	32	70
Kiragi	Acargea	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2
	Cadichioĭ	11	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	32	29	61
	Casîmcea	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	10	5	15
	Kiragi	297	—	14	—	—	283	—	—	—	—	—	—	—	—	123	7	308	286	594
	Deli-Oruci	—	—	3	—	—	141	35	—	—	—	—	—	—	—	33	2	100	79	179
	Hoscadin	—	—	—	—	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	30	36	66
	Nalbant	N e p o p u l a t																		
	Popucci	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5	5	10
	Valalà	414	10	1		44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	2	247	222	469
Edilchioĭ	Amzacea	—	6	3	—	136	104	—	—	—	—	—	—	—	—	52	3	129	120	249
	Edilchioĭ	15	—	1	—	2	211	—	—	—	—	—	—	—	—	46	3	106	123	229
	Enge-Mahale	176	5	—	—	24	160	—	—	—	—	—	—	—	—	74	—	199	166	365
	Uzumlar	36	—	—	—	2	173	—	—	—	—	—	—	—	—	46	2	110	101	211
Enghez	Casîcci	101	—	8	—	—	113	1	7	—	—	—	—	—	—	49	1	119	111	230
	Kiuciuk-Engez	228	5	13	6	30	203	13	—	—	—	—	—	—	—	97	5	259	239	498
	Enghez	N e p o p u l a t																		
Gheringec	Ascilar	2	—	—	—	—	192	—	—	—	—	—	—	—	—	36	4	97	97	194
	Başpunar	N e p o p u l a t																		
	Copucci	—	—	251	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	5	124	127	251
	Gheringek	786	—	—	—	—	470	—	—	—	—	—	—	—	—	241	20	641	615	1256
Mangalia C. U.	Haidarchioĭ / Comarova	N e p o p u l a t e																		
	Două Maĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	173	—	—	—	74	—	93	80	173
	Mangalia	301	221	124	17	342	190	141	15	7	96	—	3	2	—	336	29	811	648	1459
Musurat	Buiuk-Muratan	—	—	—	—	—	124	—	—	—	—	—	—	—	—	24	2	65	59	124
	Carlichioĭ	10	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	6	11
	Kiuciuk-Murat.	7	—	—	—	—	212	—	—	—	—	—	—	—	—	39	10	98	121	219
	Ciatmalar	N e p o p u l a t																		
	Musurat	206	—	—	—	15	461	—	—	—	—	—	—	—	—	120	14	342	340	682
	Urluchioĭ	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	4	9
Osmancea		197	1	7	—	—	488	100	—	—	—	—	—	—	—	143	14	409	384	793
Osmanfacà	Abdulah	93	2	10	—	4	133	—	—	—	—	—	—	—	5	47	2	142	125	
	Ebechioĭ	2	11	—	6	177	163	17	—	—	—	—	—	—	8	77	2	204	180	384
	Osmanfacà	390	—	1	—	7	294	178	10	—	—	—	—	—	—	171	3	403	417	880
Sarighiol	Acbasi	1	—	6	—	—	208	8	—	—	—	—	—	—	—	42	2	120	103	223
	Hagilar	2	—	16	—	32	306	—	—	—	—	—	—	—	—	71	7	193	163	356
	Caracicula	602	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	2	330	292	622
	Cecige	N e p o p u l a t																		
	Ilanlik	120	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1	63	65	128
	Mustegep	N e l o c u i t																		
	Sarighiol	32	—	5	—	—	190	306	—	—	—	—	—	—	—	91	6	267	266	533
Tatlâgeak	Tatlâgeak-Mare	78	5	—	—	75	140	—	—	—	2	—	—	—	—	65	1	158	142	300
	» mic	3	—	—	—	29	423	—	—	—	—	—	—	—	—	95	5	238	217	455
Topraisarĭ	Mangea-Punar	10	—	—	—	—	—	128	—	—	—	—	—	—	—	23	—	85	53	138
	Topraisarĭ	290	—	—	—	—	575	—	—	—	—	—	—	—	—	169	6	459	406	865
Tuzla	Mangea-Punar	—	—	—	—	—	—	232	—	—	—	—	—	—	—	41	1	124	108	232
	Perveli	12	7	—	—	—	547	—	—	—	—	—	—	—	—	109	5	312	254	566
	Tuzla	42	40	252	—	116	86	—	—	—	—	—	—	—	—	109	1	275	261	536
	Total	8370	318	771	70	1867	8848	1483	41	7	98	173	3	2	13	4382	238	11614	10450	22064

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Nimic bun nu s'a introdus în acéstă nenorocită comună, lăsată uitării de oameni și de Dumnezeŭ.

Tótă comuna nu numĕră maĭ mult de 80 case (saŭ maĭ bine mușuróie de cârtițe).

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arĕtată la plasă.

Primăria a fost clădită la 1882.

Comuna se învecinesce la N. cu Copadin și Bülbül; la S. cu comuna Enghez; la E. cu Osmancea; iar la V. cu Cazîl-Murat și Carabacâ.

Scólă și biserică n'are; sunt 2 giamiĭ, în Ciobanisa și Agemler, aŭ 2 hogĭ.

La Sofular e o casă de rugăciunĭ protestantă.

Budgetul abia se urcă la suma de 2761 leĭ la venituri, din care se cheltuiesc 1358 leĭ, rĕmânênd un excedent de 1403 leĭ.

Sunt 137 contribuabilĭ.

Șoseaua vicinală Constanța-Cavaclar trece pe la 5 km. spre S. de Agemler; drumurĭ comunale sunt maĭ multe, atât între satele comuniĭ, cât și de legătură cu cele învecinate, cum: Copadin, Osmancea, Edilkioĭ, Amzaci, Enghez, Casàcci, Merdevenli-Punar și Bașaul.

2. *Comuna Azaplar*. Pe un podiș înalt și puțin ondulat, în drépta șoseleĭ Caraomer-Topraisarĭ se află așezat satul *Azaplar*, reședința comuniĭ cu acest nume, care maĭ coprinde încă și satele: *Mustafa-aci*, pe șosea, la 3 km. spre apus de precedentul, în valea cu acelaș nume; lângă el la 1½ pe aceeaș vale, *Erebiler*. Mai isolat de reședință este satul *Carachioi*, între cele douĕ șosele ce pornesc din Mangalia și Caraomer, pentru a se întâlni la Topraisarĭ.

Satele aŭ fost părăsite de locuitorĭ și ruinate în rĕsboiul ultim; abia de cât-va timp aŭ inceput a renasce din vechile dărîmăturĭ, totuși nimic nu atrage în acéstă parte, fără arborĭ și apă, o populație maĭ numerósă. Casele sunt așezate grupurĭ-grupurĭ, fără nicĭ o rânduială; din cauza vênturilor violente și arșițeĭ sufocante, maĭ tóte locuințele sunt nisce bordeie, construite de pământ și acoperite cu lipitură de balegă. Fântânele aŭ marĭ adâncimĭ, de aceia sunt 5 în tótă comuna; producția soluluĭ este nesigură, din causa lipseĭ de ploĭ; populația se hrănesce prost.

Comuna se învecinesce la N. cu Edilkioĭ; la E. cu Topraisarĭ; la S. cu Sarighiol și Kiragi; iar la V. cu Caraomer și Enghez. Case sunt 333.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Primăria a fost clădită în 1880.

Scólă nu există, de asemenea nicĭ biserică. Sunt 4 giamiĭ: 2 în Azaplar și câte una in Erebiler și Carachioĭ; pe lângă cea din Azaplar funcționéză o scólă mahometană.

Budgetul are la venituri 4918 leĭ și la cheltuelĭ 2176 leĭ, rĕmânênd un excedent de 2742 leĭ. In comună sunt 135 contribuabilĭ.

Afară de șoseaua vicinală Constanța-Caraomer, care trece pe lângă Azaplar, maĭ sunt și drumurĭ ordinare spre: Ghiuvenli, Mangacĭ, Enghez, Amzaci, Gheringek, Copucci, Deleuruci, Keragi și Caraomer.

3. *Comuna Caraomer*. La 30 km. spre apus de Mangalia, aprópe de frontieră, se găsesce comuna Caraomer, a căreĭ desvoltare se datoresce posițiuniĭ sale, ca punct de pază din partea armateĭ, care are aci o cazarmă încăpătóre pentru douĕ companiĭ; aci se află și vama, avênd pe frontieră o clădire destul de mărĕță, se maĭ află și o stațiune de telegraf și poștă.

Pe lângă satul de reședință, *Caraomer*, departe de frontieră ca la 5 km., în dreptul pietreĭ No. 27, comuna maĭ coprinde următórele sate: *Docuzacĭ*, pe fundul uneĭ văĭ ce se deschide în Bulgaria, în dreptul pietriĭ 24, departe la 12 km. spre apus la Caraomer, e un sătuc mizerabil, care din cauza bandelor de hoțĭ ce-l prădéză dese-orĭ, locuitoriĭ trăiesc cu frică; apoĭ pe valea Cerkez-kioĭ, la 10 km. spre apus de Caraomer, staŭ înșirate micile cătune de la N. la S.: *Calfachioi*, *Mamuzli*, *Cerkez-kioi* și *Dere-kioi*. Acest din urmă este părăsit. Valea este adâncă, pietrósă și prăpăstiósă, călătorul chiar în mijlocul zileĭ trebuia se mérgă cu grijă, de téma bandelor de tâlharĭ, care înspăimântaseră popu-

www.ziuaconstanta.ro

laţiunea acestor locurĭ pustiĭ şi sĕlbatice, pe unde domnesce tăcerea, cucuvaia şi vulturii peste mĕsură de marĭ, ce staŭ agăţaţĭ în stolurĭ pe stâncĭ. Tabloul este înfiorător acum, ce putea fi câte-va deceniĭ în urmă?

Iată pentru ce satele acestea aŭ progresat fórte puţin, de la stăpânirea nóstră.

Maĭ către răsărit, ruinele unuĭ alt sat: *Ali-bei-kioĭ*, care abia de câţĭ-va anĭ s'a repopulat cu Românĭ şi Turcĭ, e departe de 5 km. către N.V. de Caraomer; apoĭ *Ghiuvenli* un cătun maĭ mare, aşezat pe şoseaua vicinală de la Cavaclar la Caraomer, a început a lua un aspect maĭ românesc, cu case bune şi încăpătóre; la răsărit de Caraomer, alte douĕ cătune: *Canlî-cicur* şi *Dauluchioĭ*, pe o vale întortochiată, aŭ case micĭ grupate împrejurul a douĕ puţurĭ, ce par ca nisce obiecte sfinte în acéstă parte, unde apa e asa de rară, de aceia locuitoriĭ le îngrijesc ca pe nisce móşte.

Afară de Caraomer şi Ghiuvenli, totul e sĕlbătăcie şi pustietate, ierburile cresc în voie nesupărate de plugul agricultoruluĭ; caiĭ pasc în hergheliĭ, disputând cu oile nutreţul. Séra până târziŭ abia aŭ rândul să se adape la fântânĭ.

Comuna ast-fel alcătuită din nouă sate, se mărginesce la N. cu Cavaclar şi Enghez; la S. cu Bulgaria; la E. cu comunele Azaplar şi Sarighiol şi în fine la V. cu Bairamdede şi Hairamkioĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arĕtată la plasă. Case sunt 1058, din care 186 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă din 16.115 leĭ la venituri şi 5349 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent în plus de 10.706 leĭ. Sunt 851 de contribuabilĭ.

Numaĭ în Ghiuvenli se află o şcólă clădită în 1899, are un învĕţător şi 95 elevĭ. In Caraomer şi Canlî-cicur se află câte o şcólă turcéscă.

In Caraomer se află o casă de rugăciune românéscă; iar în Mamuzli, una protestantă. Acum se construesce la Ghiuvenli o biserică frumósă. Giamiĭ sunt: una în Caraomer, una în Canlî-cicur, una în Dauluchioĭ, una în Docuzacĭ şi una în Ghiuvenli.

Comuna este străbătută de 3 şosele: cea de la Mangalia, cea de la Topraisarĭ şi cea de la Cavaclar. Drumurĭ naturale duc spre: Canlî-cicur, Valalî, Frontieră, Cerkez-kioĭ, Mamuzli, Calfa-chioĭ şi Bairamdede.

Tótă populaţia plăşiĭ Mangalia era în 1850 compusă numaĭ de Turcĭ, care aŭ emigrat în urma rĕsboiuluĭ din 1877—78 şi emigréză încă, lăsând loc Românilor şi Germanilor, ce vin pe fie-care an a popula acéstă regiune aridă şi morocănósă.

4. *Comuna Cavaclar*. La bifurcaţia mai multor văĭ ţĕrmurite de stâncĭ sălbatice şi prăpăstióse, pe şoseaua ce vine de la Constanţa, departe de satul Ghiuvenli la 10 km., iar de Mangalia la 35 km., stă ascuns satul *Cavaclar*, lângă care *Mangaci* forméză ca o mahala; numaĭ morile de pe dĕlurĭ trădéză călătoruluĭ, că pe aci se află locuinţe omenescĭ, cum de alt-fel pretutindenĭ în judeţul Constanţa, maĭ ales morile de vânt sunt nedesligite de sate.

Ambele aceste douĕ sate forméză comuna Cavaclar, în care nu maĭ puţin ca în surorile cĭ, sălbătăcia şi mizeria domnesc; casele sunt de acciaşĭ făptură: bordeie sau clădirĭ micĭ de pământ amestecat cu balegă, fórte întrebuinţat ca material de construcţie în acéstă regiune, care nu ştie ce însémnă cărămida.

Nóptea într'un asemenea sat te cuprinde urîtul şi frica de cântecul cobitor al cucuvaielor, care se întrec cu lătratul câinilor, tot aşa de sălbaticĭ şi neprietinoşĭ, ca şi localitatea.

Comuna Cavaclar se învecineşte spre N. şi V. cu Cazîl-Murat; la E. cu Enghez; iar la S. cu Caraomer.

Primăria clădită în 1880.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Sunt 284 case, din care 34 bordeie.

Şcóla clădită în 1882, are 1 învĕţător şi 69 de elevĭ. In ambele sate se află câte o şcólă turcéscă.

Biserică în comună, nu e: în fie-care sat se află câte o giamie.

Budgetul acesteĭ comunĭ coprinde 2.311 leĭ la venituri şi 1941 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânând un excedent de 390 leĭ; are 120 contribuabilĭ.

www.ziuaconstanta.ro

E în legătură cu Cazâl-Murat, Merdevenli-Punar, Sofular, Casâcci, Enghez, Erebiler, Ghiuvenli si Bairamdede, prin drumurĭ naturale, afară de șoselele: Constanța-Cavaclar și Cavaclar-Caraomer, încă neexecutate.

5. *Comuna Cazîl-Murad.* Lângă și la N.V. de Cavaclar, pe valea Borungea și pe șoseaua vecinală Constanța-Kioseler, se află reședința comuniĭ Cazâl-Murad, departe de Mangalia la 43 km. către V. și compusă pe lângă satul *Cazîl-Murad* și din următórele 3 cătune: *Bekter*, un cătun de 53 case, așezat la 6 km. spre N.V. ,pe valea Borungea la confluența sa cu Borungea; *Merdevenli-Punar* la 2 km. spre răsărit de reședință, *Terziveli*, cătun de 8 case, așezat pe valea Cazâl-Murad, la 4 km. spre NV. de reședință.

Case micĭ, bordeie înșirate în lungul drumuluĭ, fără alte strade, iată tot aspectul satelor ce compun comuna, ce se mărginesc la N. cu Kiosseler și Carabacâ; la E. cu Agemler; la S. cu Cavaclar; iar la V. cu Bairamdede și Hairamchioi. Primăria a fost construită în 1882.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Case sunt 174, din care 19 bordeie.

Biserică, comuna n'are; sunt 4 giamiĭ, în fie-care sat câte una. La Cazâl-Murat e o scólă, cu local închiriat; are un învĕțător și 40 elevĭ.

Budgetul comuniĭ constă din 4.749 leĭ la venituri și 2.037 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de plus 2.712 leĭ; are 146 contribuabilĭ.

După cum am arătat, șoseaua vicinală Constanța-Kiosseler trece prin Cazâl-Murad; ce'e 4 sate sunt legate între ele prin drumurĭ ordinare, care merg și la satele invecinate, ast-fel spre: Kioseler, Ketic-Punar, Carabacâ, Caugagi, Beșaul, Sofular, Enghez, Cavaclar, Ghiuvenli, Cialma-Argea, Bairamdede și Baș-Punar.

6. *Comuna Keragi.* Pe tótă valea superióră întortochiată, prăpăstiósă și sĕlbatică, ce se prelungește către apus din lacul Mangalia, sunt așezate tóte cătunele ce compun comuna Keragi și care sunt: *Keragi*, ca reședință, pe șoseaua Mangalia-Caraomer, la 18 km. spre V. de Mangalia, apoĭ către răsărit de reședință, pe șosea: *Deleuruci* la 2 km., cătun înșirat de a lungul șoseleĭ; *Nalbant*, lângă și la 1 km. de precedentul, a fost din 1877 părăsit, locul sĕŭ se cunóște prin pietrele cimitiruluĭ turcesc; *Casâmcea*, la 3 km. spre N.E. de Keragi, a stat multă vreme părăsit, de vre-o 4 anĭ câte-va familiĭ s'aŭ stabilit aci reînființând satul în fundul uneĭ prăpăstiĭ, prin care nu există nicĭ un drum; apoĭ pe vale la Sud de Cheragi: *Acargea* la 6 km., *Valalî* la 4 km. de precedentul, *Hoscadin* la acceiașĭ depărtare de Acargea; *Cadichioi* și *Popucci*, pe drumul ce vine de la Mangalia, pentru a trece frontiera la piatra 28.

Un necunăscĕtor al loculuĭ, odată intrat de la Sud pe valea Popucci, cu greŭ 'ĭ ar fi să maĭ iasă pe dél; în vara anuluĭ 1890 am rătăcit 4 ore cu trăsura, de la Popucci la Keragi.

Câte-va pietre de cimitir maĭ însémnă locul fostuluĭ sat turcesc, Popucci, care acum 10 anĭ nu era locuit de cele douĕ familiĭ bulgărești, ca acum; era o séră rĕcorósă după plóie, în luna August

In drépta și în stânga, stâncĭ ascuțite îșĭ arătaŭ din distanță în distanță colțiĭ, pe care staŭ în liniște o sumedenie de vulturĭ de o mărime neobicinuită; trec prin Cadichioi și apucând pe vale înainte, mĕ înfund într'o vâlcea din care cu greŭ am putut să mă întorc înapoĭ; se înoptase bine și întunerecul făcea tabloul sĕlbatec de o înfățișare înfiorătóre: icĭ un colț de stâncă albă ce părea că se prăbușește, maĭ dincolo o mătăhală négră: un puț părăsit. Nicĭ o ființă omenéscă, care să ne îndrepte; atât eŭ cât și vizitiul — un oltean puternic și curagios—am fost coprinșĭ de fiorĭ, maĭ ales că pe acele vremurĭ, de și nu tocmaĭ depărtate, valea Cheragi era reputată ca adăpost al bandelor de tâlharĭ. Orĭ în-cotro ne îndreptam, vale, stâncĭ, prăpastie și pustie. Nicĭ un lătrat de câine, nicĭ o licărire de lumină nu ne da vre-un semn, că suntem pe lume.

Valea este așa de întortortochiată, în cât nu maĭ știĭ pe unde să apucĭ; de aceea după multă horbocăială prin întunerec, am urcat pe un povârniș maĭ dulce în dél, de unde zăresc în depărtare lumina unuĭ foc, spre care mĕ îndrept.

www.ziuaconstanta.ro

Eraŭ orele 12 nóptea, când am ajuns la o târlă, lângă care încă maĭ ardeaŭ câte-va gâteje de lemne.

Am fost întâmpinaţĭ de o haită de câinĭ rĕĭ şi sĕlbaticĭ, că numaĭ prin intervenirea câtor-va ciobanĭ am putut să ne apropiem.

Cu ajutorul unuĭ păstor ce ne-a servit de călăuză, abia la ora 1 nóptea am ajuns în Keragi, unde am rĕmas.

Nu se póte ceva maĭ sălbatec şi înfiorător, ca valea Keragi; numaĭ a doua zi'nĭ-am continuat drumul spre Mangalia.

Comuna alcătuită din cele 9 sate, se învecinesce la N. cu Azaplar; la E. cu Sarighioĭ; la S. cu Bulgaria; iar la V. cu Caraomer.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 355.

Casele sunt micĭ, fórte multe bordeie, nehigienice şi murdare; stradele satelor reŭ întreţinute; populaţiunea se hrănesce fórte rĕŭ. Primăria s'a clădit în 1882.

Comuna n'are biserică; Turciĭ şi Tătariĭ aŭ câte o giamie în Cadichioĭ, Keragi, Delioruci şi Valalà. Giamiile de ţară se compun dintr'o singură clădire adesc-orĭ pătrată, avênd la unul din unghiurĭ un foişor de lemn şi fórte rar de piatră, ce servesce de minaret. Interiorul e tot ce póte fi maĭ simplu: într'un colţ un tron în forma unĕĭ platforme, de pe care hogea face predica şi rugăciunea.

Fig. 84. — Giamie de ţară.

Cine nu e obişnuit, nu cred să pótă suferi duhórea dintr'o giamie de ţară pe timpul serviciuluĭ; pe un spaţiŭ fórte restrâns se adună toţĭ credincioşiĭ luĭ Mahomed, cu picióre le încrucişate şi góle; eĭ sunt de o murdărie, care exală un miros insuportabil. Prin părţile pe unde apa e aşa de rară, numaĭ la îmbăiat nu se gândesce Turcul s'o consume.

In Chiragi e o şcólă clădită în 1901, are un învĕţător şi 83 elevĭ. Tot aci e şi o şcólă turcéscă.

Budgetul comuniĭ are un venit de 5.569 leĭ, din care cheltuesce 1.745, rĕmânênd un excedent de 3.824 leĭ; sunt 257 contribuabilĭ.

Şoseaua vicinală de la Mangalia trece pe la Nalbant, Delioruci şi Keragi, pentru a duce la Caraomer.

Satele din comună sunt legate între ele prin drumurĭ fórte rele şi impracticabile; cu cele l'alte sate, ca: Copucci, Azaplar, Erebiler, Caraomer, Canlîcicur şi Dauluchioĭ, sunt legate tot prin drum de căruţe.

7. *Comuna Edilchioĭ.* Departe la 28 km. spre N.V. de Mangalia, pe şoseaua ce duce la Cavaclar, se află comuna Edilchioĭ, compusă din următórele patru sate: *Edilchioĭ*, ca reşedinţă, *Amzacea*, pe şoseaua Constanţa-Caraomer, la 5 km. departe de precedentul către S.E.; *Uzumlar* şi *Enge-Mahale*, la 5 km. spre N. de satul de reşedinţă.

www.ziuaconstanta.ro

Aspectul acestor sate nu se deosebesce de al celor-l'alte din plasă, mizeria domnesce și aci în tóte casele; primăria sémănă maĭ mult a un grajd de cât a clădire publică, cel puțin așa am găsit-o în 1894, tómna.

Maĭ de sémă este casa proprietaruluĭ moșieĭ, D-nul Colonel Candiano.

Noróiele întrerup aprópe cu desăvîrșire comunicația; arborĭ nu se găsesc prin sat saŭ împrejurimĭ, până la depărtărĭ de mile; de cât-va timp a început a se planta salcâmĭ, dar se pare că locuitoriĭ nedeprinșĭ și ignorenți, nu numaĭ că nu 'șĭ plantéză pe lângă locuințele lor, dar și pe ceĭ aĭ comuniĭ îĭ rup, fără ca funcționariĭ să oprésică acest rĕŭ.

Pretutindenĭ domnesce nepăsarea și desgustul de tot ce este higienic, frumos, dar puțin costisitor, din acéstă pricină pe aci e o climă excesivă iarna ca și vara, lipsă de ploĭ, lipsă de apă și diferite maladiĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu Osmanfacà; la E. cu Topraisari; la S. cu Gheringek și Azaplar; iar la V. cu Enghez și Osmancea.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 231.

Primăria construită în 1880.

Biserică și școlă nu există în comună; sunt 6 geamiĭ: 2 în Amzacea, 2 în Enge-Mahale și câte una în cele-l'alte cătune.

Budgetul comuniĭ are la veniturĭ 3.215 leĭ și la cheltuielĭ 1.558, rĕmânênd un excedent de 1.757 leĭ; sunt 160 contribuabilĭ.

Afară de șoseaua Constanța-Cavaclar, maĭ sunt și drumurĭ ordinare, atât între satele comuniĭ, cât și de legătură cu satele învecinate, cum: Elibikioĭ, Abdulah, Musurat, Topraisarĭ, Muratan, Perveli, Gheringek, Carachioĭ, Enghez, Casâcci, Sofular, Agemler, Osmancea și Copadin.

8. *Comuna Enghez.* Pe șoseaua Constanța-Cavaclar se află comuna Enghez; șoseaua neflind executată, drumul este fórte rĕŭ și pe timp de plóie întrebuințezĭ 8 ciasurĭ din Mangalia, ca să ajungĭ în comună, care este așezată pe cósta nordică a văiĭ. Nu poțĭ defini care sunt stradele satuluĭ, de óre-ce casele sunt grupate câte 4—5 la un loc, par a fi făcute dintr'un singur corp de clădire, despărțite în atâtea compartimente, câte familiĭ sunt; tóte casele sunt aprópe la fel; primăria numaĭ, stă isolată în mijlocul unuĭ maidan și compusă din 2 camere și un antreŭ; era clădirea cea maĭ de sémă a satuluĭ, în Octombrie 1894, căcĭ localul e construit din 1882.

Nóptea am fost găzduit de primar, o namilă de tătar, de vre-o 35—40 anĭ. Fiind cu suprefectul plășiĭ, am fost bine tratațĭ: la masă ni s'a adus pilaf preparat cu carne și seŭ de óie, un puiŭ fript și pâine de secară, négră ca pământul; din acest ospeț n'am putut suferi nicĭ măcar mirosul și spre îndestulare am sorbit tótă nóptea cafea, pe care o făceam singur pe o vatră, în care vecĭnic ard tăciunĭ acoperiți cu cenușe, pentru a nu se stinge.

In odaia ce ni s'a dat pentru dormit, eraŭ de jur împrejurul pereților nisce prispe de pământ, peste care eraŭ așternute velințe; pe pereți atârnate diferite arme turcescĭ: pistóle, iatagane și puscĭ vechĭ.

Casa primaruluĭ era construită jumătate sub-sol; tavanul era așa de jos, în cât nu puteaĭ sta în picióre. Nicĭ un mobilier altul de cât prispele, care serviaŭ și ca paturĭ și ca scaune. In colț era un cotlon de pământ, unde am făcut cafelele. Un singur ochiŭ de geam dedea tótă lumina camerii. De urît n'am dormit tótă nóptea; diminéța am plecat buimăcit de neodihnă.

Afară de satul de reședință: *Enghez*, comuna maĭ coprinde alte douĕ sate: *Kiuciuk-Enghez*, părăsit de locuitorĭ, ruinat și *Casâcci*, maĭ la N.V. la 2½ km.

Depărtarea acesteĭ comune de Mangalia este la 28 km. și se mărginesce la N. cu Osmancea și Agemler; la E. cu Edilkioĭ; la S. cu Azaplar și Caraomer; iar la V. cu Cazâl-Murat.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 192.

Nicĭ școla, nicĭ biserică nu se află prin acéstă sălbătăcime; Germaniĭ aŭ o casă de rugăciune, iar musulmaniĭ 4 giamiĭ: 2 în Enghez și douĕ în Casâcci. La Casâcci e o școlă turcéscă, iar la Enghez, douĕ.

www.ziuaconstanta.ro

Budgetul constă din 3.215 leĭ la venituri și 1.558 leĭ la cheltuielĭ, cu un excedent în plus de 1657 leĭ; sunt 166 contribuabilĭ.

Căĭ importante de comunicaţie nu sunt; drumurĭ ordinare duc către: Soffular, Agemler, Osmancea, Edilchioĭ, Amzacea, Carachioĭ, Azaplar, Eribiler, Ghiuvenli, Cavaclar și Beșaul.

9. *Gheringek*. Maĭ îngrijită, cu case marĭ, higienice este comuna Gheringek, așezată numaĭ la 14 km. spre N.V. de Mangalia, pe șoseaua ce duce la Topraisarĭ. Pe aci și apa este maĭ abundentă, locurile maĭ puţin sălbatice, populaţiunea maĭ ospitalieră și maĭ aprópe de civilizaţie. Comuna se compune din satele: *Gheringek*, ca reședinţă, bine situat la isvorul rîușoruluĭ Tatlageak, cu puţurĭ multe, apă bună, case maĭ omenescĭ, primărie și local pentru șcólă, maĭ presentabile; *Ascilar* sat tătăresc, murdar și urît, pe șosea spre Mangalia, la 3 km. spre S.E. de Gheringek; *Haidarchioĭ*, e un sat părăsit de mult de locuitorĭ, nu se maĭ cunósce de cât cimitirul, după pietrele pe care musulmanii le pun pe mormintele morţilor; e așezat la 2½ km. spre S. de Ascilar, într'o vale; apoĭ pe șoseaua de la Mangalia la Caraomer, satul părăsit *Baspunar*, pe ţărmul de N. al laculuĭ și la 7 km. spre apus de orașul Mangalia; la Baș-Punar se bifurcă, un drum spre Azaplar; pe el se află frumosul cătun Copucci, la 12 km. spre V. de Mangalia. In mijlocul uneĭ câmpiĭ fără arborĭ și sterpe, satul acesta sémănă cu o oază; locuitoriĭ aŭ plantat salcâmĭ de jur împrejurul satuluĭ; iar în lăuntru arborĭ fructiferĭ, în mijlocul cărora casele staŭ adăpostite de vênturile iernii și temperate de arsița veriĭ. Satul are o biserică, de și mică dar frumósă și bine întreţinută. Casele nu sunt maĭ multe de 50, dar tóte de o curăţenie, ce póte servi de exemplu prin prejur. Populaţia e bulgărească.

Comuna se învecinesce la N. cu Topraisarĭ și Tuzla; la E. cu Tatlâgeac și Mangalia; la S. cu Sarighiol și la V. cu Cheragi și Azaplar.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 530. Primăria clădită la 1880.

In Copucci există o biserică cu un preot și 2 ómenĭ de serviciŭ; are hramul Sf Voevozĭ. La Ascilar, e o giamie.

Șcólă este în Gheringek clădită în 1894, cu un învĕţător și 87 elevĭ. La Aschilar și Gheringek se află câte o șcólă turcească.

Comuna este destul de bogată, avênd un venit de 11.230 leĭ, din care se cheltuesc 8.209 leĭ, rĕmâind un excedent de 3.021 leĭ; sunt 331 contribuabilĭ.

Prin comună trec douĕ șosele, carĭ duc spre Topraisarĭ și Agigea. Ambele nu sunt încă executate.

Drumurĭ ordinare sunt spre satele: Amzaci, Topraisarĭ, Muratan, Perveli, Tatlâgeak, Comarova, pe tótă valea laculuĭ Mangalia, apoĭ la Casàmcea, Azaplar și Carachioi.

10. *Comuna urbană Mangalia*. Strabo [1]) așéză orașul Callatis (azĭ Mangalia) la 280 stadiĭ de Tomis; el era o colonie a Heracleienilor. Distanţa nu pare exagerată, căcĭ astăzĭ între Constanţa și Mangalia sunt 43 km. în linie dréptă, pe când Strabo măsóră 51.800 metri. Numele sĕŭ se găsesce încă în itinerarul luĭ Antonin, Hieroclès și în scrierea lui Constantin Porphyrogenetul «de Thematibus».

Ammian Marcelin [2]) îl scria cu un singur l, pe când Ptolomeŭ, Procopiŭ, Tabula Peutingeriană și pe inscripţiunĭ se găsesce scris ΚΑΛΛΑΤΙΑΝΩΝ.

Scymnus de Chios pune data fondăriĭ orașuluĭ pe timpul domnieĭ regeluĭ Macedonieĭ, Amyntas, pe la anul 507 a. Chr.

Schaffarich greșesce, când pune Mangalia în locul Tomisuluĭ, asemenea — zice Papadopoulos Vretos [3]) — greșeste și geograful grec Meletius, ca și Coray și Grosselin, când zic, că s'a maĭ numit Pangallia.

După o monedă rĕmasă de pe timpul luĭ Caracala, se vede că orașul a fost fortificat

---

[1]) Lib. VII. Cap. VII.
[2]) Lib. XXVII. Cap. V.
[3]) Op. cit. p. 189.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALULUI CONSTANȚA

și cu porțĭ, ceea ce însémnă, că sub Romanĭ era destul de mare și că portul sĕŭ era vizitat de o mulțime de vase.

Genoveziĭ în vécul de mijloc, făcuseră din Mangalia un port destul de mare, dacă judecăm după lungimea cheuluĭ, ale căruĭ ruine se vĕd și astăzĭ și nu e de necrezut, că cifra populațiuniĭ să fi fost prin vécurile XII și XIII de 30.000 suflete. [1])

Urmele întăririlor ce aŭ înconjurat orașul se pot vedea încă și sunt destul de pronunțate, maĭ ales în partea de Nord, lângă cazarma infanterieĭ. [2])

In 1850, orașul Mangalia era reședința districtuluĭ cu acest nume și nu numĕra maĭ mult de 80 case, locuite de 75 Turcĭ și 5 rayale (Bulgarĭ), în total cam vre-o mie suflete. [3]) Acéstă populațiune se ocupa maĭ mult cu pirateria, de cât cu comerțul grânelor.

Portul expus vênturilor de Nord, naufragiile eraŭ dese vara, și maĭ cu sémă iarna, din causa ceţeĭ și vaĭ de nenorociţiĭ navigatorĭ, carĭ cădeaŭ în cursele Mangalienilor, renumiţĭ prin hoţiile lor pe Mare.

Aga din Mangalia avea sub jurisdicțiunea sa maĭ multe sate locuite de Turcĭ, care se ocupaŭ cu agricultura. Caza coprindea 35 sate locuite de 393 familiĭ Turcĭ și 5 Bulgarĭ, producea până la 40.000 kile grâŭ, din care nu se exporta anual de cât 7—8 năvĭ.

In 1829, orașul a fost distrus; ciuma se încinsese; se crede că a fost adusă aci cu muniția luată de la ómenĭ, care muriseră de acéstă bólă, în alte părţĭ ale teatruluĭ de operațiunĭ. [4])

Hagi-Mehmet-Aga, un bătrîn de 80 anĭ, afirma în 1850, că bunicul sĕŭ a vĕdut digul, care apăra altă dată vasele din port, contra vênturilor. Acest zid avea o lățime așa de mare, că douĕ căruţe puteaŭ merge alăturĭ pe el.

Din bătrînĭ, bunicul luĭ Mehmet scia, că acel dig era ornat d'asupra cu statuĭ de marmoră.

Constructia diguluĭ — adaogă I. Ionescu — se urcă la o vechime înaintată, acum (1850) e la 2 picióre sub apă, și când Marea e liniștită, se zăresce în câte-va părţĭ. Incepe din partea orașuluĭ numită Kisle-Buroa (azĭ este biserica greacă) și merge în Mare, până la o depărtare de 80 metri, lăsând între zid și ţĕrm un loc gol (portul).

Intrarea năvilor în port se prelungesce până aprópe de lacul Mangalia, care comunică cu Marea (1850).

Pe una din pietre găsite în Mare — se zice — că un armean ar fi citit o inscripţie în limba armeană, cum că portul a fost construit de Armenĭ. Turciĭ însă nu cred spusele luĭ. [5])

In rĕzboiul din 1877, Mangalia de 3 orĭ devastată și arsă de başĭ-buzucĭ, a fost redusă la o grămadă de ruine, iar populațiunea fugise în masă.

Numaĭ după venirea Rușilor, câte-va familiĭ încep a se reîntórce și s'a putut evalua populația orașuluĭ la 1600 suflete aprópe [6])

Astăzĭ orașul rĕsare din ruine; are câte-va strade curate, case marĭ; vechiul conak turcesc s'a prefăcut din 1890, într'o mărĕță clădire încăpătóre sub-prefecturiĭ și judecătoriĭ; totuși orașuluĭ îĭ maĭ trebue mult, ca să iasă din starea mizerabilă, în care a zăcut în decursul véculuĭ al XIX-lea.

Se crede, că Mangalia va deveni un port maritim de óre-care importanță, de aceea se construise un solid pod de lemn lung de 150 metri în Mare (capătul de la ţĕrm începea de la Primărie); dar în urmă vĕzĕndu-se că nu aduce nicĭ un folos, s'a lăsat în părăsire, iar acum nu maĭ există.

In timpul veriĭ, orașul este vizitat de câte-va familiĭ, pentru băile de Mare și cele sulfuróse. Pretutindenĭ în Dobrogea, Marea nu are o plaje maĭ întinsă și maĭ frumósă ca

---

[1]) *Drăghicescu,* op. cit. p. 210 apud *D'Hogguer,* op. cit. p. 38—39.
[2]) O descriere amănunțită e făcută de autor în «Buletinul publicațiilor militare» din 1892
[3]) *Papadopoulos,* op. cit p. 189 și *Ionesco,* op. cit. pag. 32.
[4]) *Moltke,* Campagnes des Russes en 1829 Vol. II.
[5]) *I. Ionesco,* op. cit. p. 32—33
[6]) *D'Hogguer,* op. cit p. 39

www.ziuaconstanta.ro

la Mangalia la închizătura laculuĭ, apoĭ apele sulfuróse ne-avênd instalaţiunĭ, sunt fórte puţin căutate.

Numaĭ făcêndu-se o linie ferată de la Constanţa saŭ Medgidia, Mangalia ar putea căpăta importanţa ce merită. Lacul sĕŭ ar oferi un excelent adăpost marineĭ nóstre de rĕsboiŭ şi portul Mangalia cu puţine cheltuĭelĭ, reparându-i-se digul genovezilor, ar putea să fie frequentat de vapóre. De sórta oraşuluĭ ar depinde acea a întregiĭ plăşĭ Mangalia, căcĭ comerţul fiind maĭ activ în port, populaţiunea ar eşi din starea de acum înapoiată, agricultura şi crescerea vitelor ar lua un maĭ mare avênt.

Ca construcţiunĭ, oraşul ar putea fi împărţit în douĕ: partea de pe cósta Mării până la Conak, are case maĭ marĭ, spaţióse şi higienice, strade largĭ, drepte, curate şi pavate; a doua este mahalaua tătărescă cu case micĭ, pe alocurea bordeie, strade strâmte, intortochiate şi murdare.

Ruinele daŭ un aspect trist, care unit cu cântecul cobitor al cucuvaieĭ, fac călătoruluĭ impresia unuĭ cimitir locuit.

De administraţia Mangalieĭ depinde şi cătunul *Douĕ Maĭ*, la 4 km. spre S. de oraş, pe drumul ce duce la Ilanlîk; e un sat compus din scopiţĭ aduşĭ din Bucurescĭ, Iaşĭ şi Galaţĭ şi stabiliţĭ aci de Mih. Cogălniceanu, fondatorul satuluĭ; apoĭ la Nord de Mangalia, câte-va colibe de grădinarĭ compun satul *Cumarova*, la 4 km. spre N. de oraş, între şosea şi Mare.

Fig 85. — Giamia din Mangalia.

Spre Cumarova sunt viile oraşuluĭ, care produc strugurĭ de próstă calitate; despre aceştĭ strugurĭ vorbia Peyssonnel [1]) în 1787; aşa dar aceste viĭ sunt fórte vechĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu Tatlageac; la V. cu Gheringek; la S. cu Sarighiol şi la rĕsărit cu Marea.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 461.

Budgetul are 31.291 leĭ la venitur şi 26.948 leĭ la cheltuielĭ, remânênd un excedent în plus de 4.343 leĭ; sunt 342 contribuabilĭ.

Oraşul are douĕ scolĭ: una de fete şi una de băieţĭ, cu 2 învĕţătorĭ şi 95 elevĭ.

Biserici sunt douĕ: una grecească foarte vechie, are hramul Sf. Niculae şi una românească, cu hramul Sf. Gheorghe, clădită în 1884; fie-care are preotul eĭ şi câte 2 cântăreţĭ. Protestanţiĭ aŭ o casă de rugăciune. Giamiĭ sunt douĕ cu treĭ hogĭ; pe lângă douĕ din ele e câte o şcólă.

[1]) Traité sur le commerce de la Mer Noire, Vol. I, p. 93.

www.ziuaconstanta.ro

La Mangalia converg 3 şosele: de la Constanţa, Topraisarĭ şi Caraomer.

11. *Comuna Musurat.* Aşezată în basinul laculuĭ Tuzla, comuna Musurat este maĭ aprópe de Constanţa (23 km.), de cât de Mangalia (28 km.) Ea se compune din următórele sate: *Musurat*, ca reşedinţă, la isvorul rîuşoruluĭ cu acelaş nume, e maĭ bine îngrijit ca celelalte din plasă, graţie stăruinţelor proprietaruluĭ moşieĭ, D-luĭ Hagi Pandele, care posedă în sat o fórte frumósă vilă. Ar trebui să se dea maĭ mare impuls populaţiuniĭ ca şĭ planteze salcâmĭ şi arborĭ fructiferĭ. Pe rîŭ maĭ jos, satul *Urluchioĭ*, multă vreme părăsit, a căḑut în ruină; acum e locuit de o familie; la 2 km. de el spre Sud, pe şoseaua Constanţa-Mangalia, satele *Ceatmalar* şi *Carli-kioĭ*, în drépta şi stânga şoseleĭ. Ceatmalar e părăsit din vremea ultimuluĭ rĕsboiŭ şi nu se maĭ cunósce de cât cimitirul.

Carli-kioĭ a început de câţĭ-va anĭ a fi locuit de Românĭ. La 2 km. spre apus de Carli-kioĭ, sunt alte douĕ sate: *Buiuk şi Kiuciuk Muratan*, formate din bordeie tătărescĭ, grupate unul lângă altul împrejurul a douĕ giamiĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu Osman-facâ şi Tekirghiol; la E. cu Tuzla; la S. cu Tatlageac; iar la V. cu Gheringek.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 244. Primăria clădită la 1880.

Budgetul are 5.470 leĭ la venituri şi 2.449 leĭ la cheltuelĭ, remânênd un excedent în plus 3.191 leĭ; sunt în comuna 271 contribuabilĭ.

Are o şcólă în satul Musurat, cu un învĕţător şi 37 elevĭ. Sunt 4 giamiĭ: douĕ în Musurat şi câte una în cele douĕ Muratan. Pe lângă fie-care giamie se află câte o şcólă.

Prin comună trece şoseaua: Constanţa-Topraisarĭ-Cavaclar, apoĭ maĭ sunt drumurĭ ordinare spre: Topraisarĭ, Uzumular, Elibichioĭ, Osman-facâ, Abdulah, Hasiduluc, Tekirghiol, Tuzla şi Perveli.

12. *Comuna Osmancea* e formată numaĭ dintr'un singur sat, *Osmancea*, aşezat în pantă pe cósta uneĭ văĭ ce se prelungesce spre Agemler, în drépta şoseleĭ Constanţa-Cavaclar; satul e departe de 33 km. către N.V. de reşedinţa plăşiĭ.

Satul n'are nimic deosebit de celel'alte, case micĭ, lipsă de apă şi plantaţiĭ, daŭ înfăţişarea sălbatecă întregiĭ văĭ, pe care se maĭ află Agemler şi Edilkioĭ.

Numaĭ primăria Osmanceĭ nu sémănă cu a vecinelor sale; aci avem un local maĭ presentabil, construit în piatră şi învelit cu olane, pe când casele sunt învelite cu pământ saŭ şovar. A fost clădită în 1882.

Se învecinesce la N. cu Bülbül; la E. cu Edilchioĭ; la S. cu Enghez şi la V. cu Agemler.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este, arătată la plasă. Case sunt 177. Sunt in sat 3 giamiĭ. Şcóla e clădită în 1896, are un învĕţător şi 29 elevĭ. Maĭ sunt şi douĕ şcolĭ turcescĭ.

Budgetul eĭ constă din 1.775 leĭ la venituri şi 939 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânênd un excedent de plus 835 leĭ; contribuabilĭ sunt 150.

Şoseaua vicinală pune în legătură comuna cu Musurat şi Cavaclar; drumurĭ ordinare sunt spre: Agemler, Copadin, Bülbül, Uzumlar, Topraisarĭ, Edilchioĭ, Enghez, Casâcci şi Sofular.

13. *Comuna Osman-facâ.* Pe platoul monoton al Topraisaruluĭ, pe şoseaua ce vine de la Hasidüluk şi la 21 km. spre S.E. de Constanţa, se află comuna Osmanfacâ, compusă din satele: *Osman-facâ*, un grup de case şi bordeie dogorite de arsiţa sóreluĭ şi bătute de vênturile iernii, fără adăpost şi fără plantaţiĭ; *Ebechio* la 4 km. spre S.V. de reşedinţă, e un sat tătăresc, miserabil, ca şi *Abdulah*, aşezat la 5 m. spre S.E. de Osman-facâ.

Se învecinesce la N. cu Murfatlar şi Omurcea; la V. cu Bülbül; la S. cu Edilchioĭ şi Topraisarĭ; iar la E. cu Tekirghiol.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 312.

Budgetul comuniĭ constă din 12105 leĭ la venituri şi 7823 le la cheltuelĭ, rĕmâind un excedent în plus de 4382 leĭ; sunt 362 contribuabilĭ.

In satul de reşedinţă se află o biserică cu hramul Sf. Impăraţĭ Constantin şi Elena, clădită în 1890, are un preot şi 2 cântăreţĭ; maĭ sunt şi 5 giamiĭ: treĭ în Osman-facâ şi

www.ziuaconstanta.ro

câte una în cele-l'alte douĕ sate; sunt deservite de 5 hogĭ. In Osman-facâ este și o casă de rugăciunĭ protestantă.

Șcólă românească, nu este; în cele 3 sate se află câte o șcólă mahomedană, condusă de hogĭ.

La Osman-facâ se încrucișéză maĭ multe drumurĭ ordinare, ce vin de la: Bülbül Kiuciuk-Murfat, Murfatlar, Omurcea, Hasancea, Mahometcea, Hasi-duluk, Tekirghiol, Musurat, Toprąisarĭ, Uzumlar, Edilkioĭ, Osmancea, Agemler și Copadin. Are și șoseaua spre Hasi-Dülük.

Pe la *Elibeichioĭ saŭ Ebechioĭ*, mai trece și drumul Mangalia-Copadin.

14. *Comuna Sarighiol*. Tot colțul S.-Estic al Dobrogieĭ, între lacul Mangalia și porțiunea de frontieră de la Mare până la ruinele satuluĭ *Caceamac*, în dreptul pietriĭ No. 29, e ocupat de comuna Sarighiol, care coprinde: *Sarighiol*, satul de reședință, pe valea prelungita a laculuĭ Mangalia, la 17 km. spre apus de oraș, e clădit pe panta văiĭ, are case micĭ și bordeie din care miseria și murdăria 'și a făcut cuib la o laltă cu populația; maĭ la rĕsărit, tot pe vale, un grup de câte-va bordeie, pórtă numirea de satul *Acbasi*; un alt sat la respântia drumurilor acesteĭ regiunĭ este *Hagilar*, la 4 km. spre S.E. de reședință; pe țĕrmul de sud al laculuĭ, cam în fața băilor sulfuróse, se zăresce satul *Caracicula*, cu case maĭ binișor îngrijite; lângă el spre rĕsărit se află ruinele a douĕ sate *Mustegep* și *Cecige*, locuite vara de câte-va târle de oĭ; între ele se află o peșteră fórte lungă și curióșa (vezi partea geologică); *Caceamac* e de asemenea un fost sat părăsit, din care n'a rĕmas de cât cimitirul, care să-ĭ pórte numele; în fine la frontieră, satul *Ilanlîk*, saŭ maĭ bine un grup de vre-o 38-40 case și bordeie, locuite de cea maĭ puțin ospitalieră populație a Dobrogieĭ, de Găgăuțĭ.

Am stat în acest punct al frontieriĭ douĕ lunĭ, în care timp am suferit îngrozitor de lipsa de alimente, pe care trebuiam să mi le procur din Mangalia; nicĭ lemne, nicĭ apă nu poți găsi cu înlesnire; populația se servesce iarna cu turte de balegă și cu bălăriĭ uscate, iar vara nu 'ĭ-am vĕdut făcênd foc, ci se hrănesc cu brânză.

Un singur puț e în tot satul și apa se scóte cu vârtejul de la marĭ adâncimĭ; în timpul zileĭ numaĭ câniĭ rĕmân în sat, tótă populația plécă la muncă; terenul este pietros și abia póte să dea existența nenorocitelor suflete ale Ilanlîkuluĭ. E greșită statistica, ce numesce Românĭ, pe locuitoriĭ neospitalierĭ aĭ acestuĭ sat.

Se învecinesce la N. cu Mangalia și Gheringek; la V. cu Keragi; la S. cu Bulgaria; iar la răsărit cu Marea-Négră.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Case sunt 437, din care 27 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comuniĭ consistă din 8093 leĭ venitur și 2603 leĭ cheltuielĭ, rĕmânênd un excedent de 5490 leĭ; sunt 316 contribuabilĭ

Bisericĭ ortodoxe, nu sunt. Acum s'a construit o biserică la Caracicula.

In Sarighiol e o casă de rugăciunĭ protestantă. Sunt și 3 giamiĭ, în Acbasi, Hagilar și Sarighiol.

Șcólă este una în Caracicula (fără local propriŭ), cu 29 elevĭ și 1 învĕțător. La Hagilar e șcólă turcă.

Pe la Nordul comuniĭ trece șoseaua Mangalia-Caraomer, din care se ramifică douĕ drumurĭ comunale spre Sarighiol și Acbasi.

Diagonal de la Mangalia spre Copuci trece un drum pe la Hagilar, unde se încrucișéză drumurile venind dinspre Ilanlîk, Caracicula, Acbasi, Sarighiol, Acargea și Hoscadin. Peste frontieră este drumul Mangalia-Douĕ Maiŭ-Ilanlîk și drumurile de la Akargea (trece pe la piatra No. 30) și Caceamac.

15. *Comuna Tatlageak*. E așezată în basinul laculuĭ cu acest nume, călare pe șoseaua Constanța-Mangalia, la depărtare de 13 km. spre N. de cel din urmă oraș.

Comuna se compune din: *Tatlageacul-Mare* (în drépta șoseleĭ, venind de la Mangalia) și *Tatlageacul-Mic* (în stânga), la 3 km. departe unul de altul. Casele sunt micĭ

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

grupate împrejurul giamiilor; satele sunt maĭ mult tătărescĭ, de cât-va timp s'aŭ stabilit câte-va familiĭ de Românĭ.

Se învecinesce la N. cu Tuzla și Musurat; la E. cu Marea; la S. cu Mangalia; iar la V. cu Gheringek și Tuzla.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 217, din care 38 bordeie.

Primăria a fost construită în 1881.

Budgetul comuniĭ are 3705 leĭ la venituri și 1716 leĭ la cheltuielĭ, rămânênd un excedent de 1989 leĭ; sunt în comună 206 contribuabilĭ.

Școlă și biserică, comuna n'are. Sunt 4 giamiĭ, câte 2 în fie-care sat.

În fie-care sat se află câte o școlă turcéscă.

După cum am arătat, șoseaua Constanța-Mangalia trece printre cele douĕ sate, care se maĭ leagă prin drumurĭ comunale cu satele învecinate: Ascilar, Gheringek, Perveli, Mangea-Punar și Tuzla.

16. *Comuna Topraisarĭ.* La pólele de miază-zi ale déluluĭ Topraisarĭ și pe șoseaua Constanța-Amzaci, la depărtare de 23 km. spre S.V. de Constanța, dăm peste satul *Topraisarĭ*, reședința comuniĭ. Se cunósce din depărtare de 10 km. venind din orĭ-care parte, după vârfurile a doĭ stejarĭ seculari, singuriĭ în tótă plasa Mangalia. Presența lor aci denotă, că pe vremurĭ de demult regiunea sterpă și monotonă a suduluĭ Dobrogieĭ era acoperită de pădurĭ întinse de stejarĭ, pe care numaĭ tăierea fără control a Turcilor le-a distrus cu desăvârșire.

Satul este o excepțiune fericită de restul plășiĭ; are case marĭ, strade regulate ce cad perpendiculare pe șosea; lipsa de apă e și pe aci fórte mult simțită.

Pendinte de comună maĭ e și satul *Mangea Punar al Topraisaruluĭ*, înființat de curînd de o colonie germană, muncitóre și cu o viață ce póte servi de exemplu populațieĭ mărginașe; are case frumóse, sănătóse și curate.

Comuna se mărginesce la N. cu Osman-facà; la E. cu Musurat; la S. cu Gheringek și la V. cu Edilkioĭ.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 219. Primăria are local închiriat.

Budgetul comuniĭ numĕră la venituri 2630 leĭ și la cheltuielĭ 2513 leĭ, avênd un excedent de 117 leĭ; sunt 209 coutribuabilĭ.

Comuna are o casă de rugăciune; giamiĭ sunt treĭ.

Școla există în comună, clădită la 1892, e condusă de un învĕțător și frequentată de 35 elevĭ. Germaniĭ aŭ o școlă a lor.

Șoseaua județiană trece prin Tropaisarĭ, care se lĕgă prin drumurĭ ordinare cu satele: Uzumlar, Osman-facà, Abdulah, Musurat, Urlukioĭ, Karli-kioĭ, Muratan, Amzaci și Edilkioĭ.

17. *Comuna Tuzla.* Tot litoralul Mării, între lacurile Tuzla și Tatlageak, e ocupat de comuna Tuzla, compusă din 3 sate: *Tuzla*, pe șoseaua vicinală de pe lângă țĕrmul Mării, la 22 km. de Mangalia și la 24 de Constanța, în apropiere de vechiul Stratonikia, pe ruinele căruia s'a ridicat azĭ frumosul far, cu lumină ce apare o secundă, după 15 secunde.

Satul se află pe șosea, e neregulat, constând din maĭ multe grupurĭ de case înșirate pe șosea și vre-o 5 strade laterale. Pe șosea se află Primăria cu local bun, lângă ea școlă higienică și spațiósă; în fața lor douĕ hanurĭ marĭ, care de când s'a construit noua șosea prin Tekirghiol și Urlukioĭ, aŭ cam decăzut; *Perveli* la 10 km. spre S.V. de reședință, e un sat format dintr'un grup de case micĭ. Pe drumul Tuzla-Cumarova, la 6 km. spre sud de reședință, s'a înființat de vre-o 10 anĭ satul german *Mangea-Punar al Tuzleĭ*, tot așa ca al Topraisaruluĭ. Locuitoriĭ aŭ transformat cu totul acéstă regiune. Comuna se mărginesce la N. cu Tekirghiol; la E. cu Marea; la S. cu Tatlageac și la V. cu Musurat.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 330, din care 7 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă din 6,002 leĭ la venituri și 2,527 leĭ la cheltuielĭ, remânênd un excedent de 3,457 leĭ; sunt 295 contribuabilĭ. Primăria reparată în 1900.

In Tuzla e o biserică cu hramul Sf. Ecaterina, clădită în 1887, are un preot și 2 cân-

www.ziuaconstanta.ro

tăreţĭ. Tot aci se mai află și douĕ giamiĭ și una în Perveli. Germaniĭ aŭ o casă de rugăciune în Mangea-Punar.

Șcóla are un învĕţător și 36 elevĭ. A fost clădită în 1892. Sunt și 2 școlĭ turcescĭ în Tuzla și Perveli.

Șoseaua Agigea-Mangalia trece prin Perveli; iar cea vicinală trece pe la Tuzla; alte drumurĭ ordinare sunt spre: Gheringek, Amzaci, Muratan, Topraisarĭ și Musural.

e) **Plasa Silistra-Nouă.** Acésta e regiunea de transiţie între Dobrogia și Delĭ-Orman. Acoperită de pădurĭ întinse, prin care șerpuiesc micĭ pârâiașe cu apă cristalină, plasa Silistra Nouĕ diferă sub tóte raporturile de plășile Medgidia și maĭ ales Mangalia.

Aci avem o populaţiune maĭ bogată și maĭ ospitalieră; satele aŭ înfăţișarea unor locuinţe omenescĭ, cu case marĭ, spaţióse și curate; hrana diferită de a Tătarilor; apa este maĭ abondentă și la maĭ micĭ adâncimĭ, precipitaţiunile atmosferice, maĭ dese din causa pădurilor.

Pe aci însă hoţiile și tâlhăriile să făceaŭ chiar la mijlocul zileĭ și la adăpostul pădurilor, ce se ţin lanţ până dincolo de frontieră.

Desele prădăciunĭ ce se făceaŭ la drumurile marĭ, aŭ obligat administraţiunea în multe rânduri să înfiinţeze la Enisemlia o sub-prefecură, numită «*Traian*», care dura până când tâlhăriile se stârpiaŭ. Potere nenumărate aŭ cutreierat anĭ întregĭ pădurile Dobrogieĭ de sud, care ne avênd o limită naturală spre Bulgaria, banditiĭ treceaŭ frontiera printre pichete, saŭ se adăposteaŭ prin pădurĭ. Acum s'a stricat cu desăvârșire cuiburile acestor tâlharĭ, deveniţĭ spaima Dobrogieĭ, până maĭ acum câţĭ-va anĭ.

Pârîiașele ce nasc din fântânĭ, după un curs de câţĭ-va chilometri, se pierd pe sub pământ, ne-având nicĭ o scurgere spre Dunăre.

Posiţiunile sunt sĕlbatice dar încântătóre; văile, de și fără nicĭ un curs de apă, totuși ţĕrmurite pe drépta și stânga cu tufărișurĭ și pădurĭ, daŭ tablouluĭ un farmec deosebit, călătoruluĭ o priveliște frumósă, locuitorilor adăpost contra intemperiilor și întregiĭ regiuni bogăţia din Nordul provincieĭ.

Se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu plășile Medgidia și Mangalia, de care se desparte prin lacul Vederósa, valea Polucci, délurile Polucci, Uzum-culac-Bair, valea Baldârnac-ceair, iar la S. cu Bulgaria.

Suprafaţa plășiĭ este de 119,988 hect.

COMUNI	NEPRODUCTIV HECT.			Pădurĭ Hect.	PRODOCTIV HECT.		Suprafaţa Hect.
	Vatră	Izlaz	Drumurĭ, ape, stuf și stâncĭ		Al locuitorilor	Al Statuluĭ	
Almalîu	87	415	61	—	2062	1399	4024
Aliman	21	105	84	—	1739	1093	3042
Asarlîc	52	257	159	1440	3523	942	6373
Bugeac	21	107	1113	67	481	625	2414
Bairamdede	70	349	325	—	4263	1839	6846
Beilic	49	241	394	60	3995	1194	5933
Canlia	28	142	135	10	2239	1080	3634
Caranlîc	37	183	364	720	2506	2182	5992
Carvan	15	75	77	840	2073	2208	5378
Cuzgun	35	178	122	2630	2531	300	5796
Dobromir	56	213	181	1030	3464	414	5358
Esechioĭ	54	272	118	357	3505	1124	5430
Enișemlia	74	367	247	1015	3574	205	5482
Gârlița	49	245	122	—	3436	1388	5240
Ghiuvegea	26	129	59	—	2343	1027	3584
Hairamchioĭ	101	507	195	4540	8100	423	13866
Lipnița	54	261	585	139	3777	851	5667
Mârleanu	25	126	1000	—	2016	723	3890
Oltina	62	230	2404	492	2393	329	5910
Ostrov	120	—	1569	1228	1300	132	4349
Parachioi	30	147	72	1680	1673	224	3826
Regep-Cuius	28	142	36	1180	1753	1259	4398
Satul-Noŭ	26	127	84	243	2064	1012	3556
Total	1120	4918	9506	17671	64810	21963	119988

www.ziuaconstanta.ro

Populaţia este de 30.163 suflete, carĭ repartizate pe comune şi naţionalităţĭ, sunt:

COMUNE şi SATE	Romănĭ	Grecĭ	Bulgarĭ	Armenĭ	Turcĭ	Tătarĭ	Sârbĭ	Francezĭ	Germanĭ	Unguri	Ruşĭ	Munteneg.	Evreĭ	Alte naţiĭ	TOTAL
Almaliu	11	—	1664	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1678
Aliman	608	7	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	635
Asarlic	31	9	424	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	468
Cherim-Cuiusu	406	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	410
Ghiol-Punar	286	—	301	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	587
Total	723	9	727	4	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1465
Bugeac	329	—	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415
Bairamdede	402	6	5	3	—	708	—	—	10	2	—	—	—	—	1136
Cialmargea	—	—	—	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	—	38
Total	402	6	5	3	—	746	—	—	10	2	—	—	—	—	1174
Bac-Cuiusu	N e p o p u l a t														
Beilic	1048	2	4	5	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1070
Demircea	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120
Total	1168	2	4	5	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1190
Canlia	23	—	1031	—	29	—	—	—	—	5	—	—	—	—	1088
Carvan-Mare	21	—	143	—	35	20	—	—	—	—	—	—	—	15	234
» Mic	106	—	144	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	10	285
Velichioĭ	270	—	—	—	139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	409
Total	397	—	287	—	199	20	—	—	—	—	—	—	—	25	928
Caranlic	496	—	4	8	52	26	—	—	—	—	—	—	—	—	586
Curu-Orman	143	—	3	—	168	34	—	—	—	—	—	—	—	—	348
Total	639	—	7	8	220	60	—	—	—	—	—	—	—	—	934
Caraamat	336	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	336
Cuzgun	659	2	2	15	4	—	—	—	—	—	—	—	1	10	693
Urluia	323	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	323
Total	1318	2	2	15	4	—	—	—	—	—	—	—	1	10	1352
Dobromir-din-dél	117	6	230	6	96	21	—	—	—	—	—	—	—	—	476
» » vale	12	—	514	—	120	6	—	—	—	—	—	—	—	34	686
Total	129	6	744	6	216	27	—	—	—	—	—	—	—	34	1162
Cuiugiuc	4	5	573	—	182	—	—	—	—	—	—	—	—	—	764
Esechioĭ	13	—	576	—	177	183	—	—	—	—	—	—	—	—	949
Total	17	5	1149	—	359	183	—	—	—	—	—	—	—	—	1713
Bazarghian	274	—	9	2	88	78	—	—	—	—	—	—	—	—	451
Ciucurchioĭ	1	—	—	—	110	91	—	—	—	—	—	—	—	—	202
Enişemlia	66	—	90	—	90	2	—	—	—	—	—	—	—	—	248
Nastradin	187	16	68	—	48	22	3	—	—	—	—	—	—	—	344
Techechioĭ	286	—	2	2	118	46	—	—	—	—	—	—	—	—	454
Total	814	16	169	4	454	239	3	—	—	—	—	—	—	—	1699
Galiţa	2	—	421	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	423
Gârliţa	24	—	1004	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1029
Total	26	—	1425	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1452
Calaigi	10	—	—	—	278	98	—	—	—	—	—	—	—	—	386
Ghiuvegea	270	—	1	—	31	17	1	—	—	—	—	—	—	27	347
Total	280	—	1	—	309	115	1	—	—	—	—	—	—	27	733
Başpunar	35	—	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215
Caraaci	342	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	417
Demircea	286	—	—	—	—	67	—	—	—	—	—	—	—	—	353
Hairamchioĭ	514	4	3	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	551
Malcocĭ	N e p o p u l a t														
Sevendic	N e p o p u l a t														
Skender	—	—	—	—	37	57	—	—	—	—	—	—	—	—	94
Total	1177	4	3	—	322	124	—	—	—	—	—	—	—	—	1630
Coslugea	676	—	4	—	11	—	—	—	2	—	—	—	—	—	693
Lipniţa	13	—	748	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	761
Total	689	—	752	—	11	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1454
Mârleanu	1100	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1102
Câşla	137	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137
Oltina	1392	1	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1403
Total	1529	1	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1540
Ostrov	2805	57	69	46	27	—	—	1	24	5	3	2	37	21	3097
Parachioĭ	916	4	14	4	11	—	1	—	1	3	—	—	—	10	964
Regep-Cuiusu	3	—	5	—	246	154	—	—	—	—	—	—	—	—	408
Techederesi	140	—	3	—	172	36	—	—	—	—	—	—	—	—	351
Total	143	—	8	—	418	190	—	—	—	—	—	—	—	—	759
Pârjóia	200	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202
Satul-Noŭ	709	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	711
Total	909	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	913
Total pe plasă	17238	125	8148	114	2601	1704	6	1	40	15	3	2	38	129	30163

www.ziuaconstanta.ro

Densitatea populaţieĭ este de 25 locuitorĭ pe kilometru patrat.

Reşedinţa plăşiĭ este în orăşelul Ostrov.

Coprinde douĕ comune urbane (Cuzgun şi Ostrov) şi 21 comune rurale.

1. *Comuna Aliman.* Pe ţĕrmul apusan al laculuĭ Vederósa, la 6 km. departe de Dunăre şi la 46 km. spre N.E. de Ostrov, se întinde frumósa comună *Aliman,* compusă numaĭ dintr'un singur sat, aşezat în amfiteatru pe clina déluluĭ ce cobóră în lac; are case spaţióse, higienice şi curate, înconjurate maĭ tóte de grădinĭ cu arborĭ fructiferĭ şi legume.

Se învecineşte la N. cu Raşova, de care se desparte prin gârla Veriga; la E. tot cu acéstă comună, despărţită prin bălţile Vederósa, Limpezişul şi Şarpu şi prin valea Polucci; la S. cu Beilicu, de care se desparte prin délul Kiorcuiusu; la V. cu comuna Mârlénu, despărţindu-le délul Zbreia.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 167, din care 9 bordeie.

Primăria a fost clădită în 1883.

Budgetul se compune din venituri de 2.077 leĭ şi cheltuelile sunt de 1.595 leĭ, rĕmanênd decĭ un excedent de 482 leĭ; sunt în comună 103 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, e clădită de locuitorĭ şi întreţinută de comună, are un preot şi 2 cântăreţĭ. A fost clădită în 1880.

Şcóla este rurală mixtă, condusă de un învĕţător şi frequentată de 96 elevĭ.

Comuna se găseşte la depărtare de 7 km. spre N. de şoseaua vicinală Medgidia-Cuzgun-Ostrov.

Pe malul drept al Dunăriĭ vine de la Raşova o şosea vicinală pe lângă lacul Vederósa, până la Cuzgun; în acéstă şosea duc de la Aliman treĭ drumurĭ. Şoseaua nu e încă executată. Aliman maĭ e în legătură prin drumurĭ naturale cu Arabagi, Mulciova, Polucci, Dedebali, Bac-cuiusu, Demircea şi Mârlénu.

2. *Comuna Almalîu.* Intre délurĭ acoperite cu viĭ, carĭ daŭ un vin negru fórte bun, stă ascunsă comuna *Almalîu,* compusă numaĭ dintr'un sat, departe la 5 km. spre S.V. de Ostrov, pe rîuşorul Almalîu. E locuită de Bulgarĭ; are case frumóse înconjurate de grădinĭ cu arborĭ, strade drepte şi curate; aspectul satuluĭ în general e din cele maĭ plăcute şi reproduce întru cât-va pe acel al satelor din Nordul Dobrogieĭ.

Se învecineşte la N. cu Ostrov, de care se desparte prin délurile Icral-ceaia-Bair, Trăncoviţa şi Cărămida; la E. cu Gârliţa, de care se desparte prin ezerul Gârliţa; la S. cu Bulgaria, despărţită prin valea Regederesi-ceair şi cu comuna Esechioi, de care se desparte prin valea Canara-Ceair.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 385.

Primăria a fost clădită în 1880.

Budgetul eĭ este de 6.366 leĭ la venituri şi 3.518 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânênd un excedent de 2.847 leĭ; sunt în comună 357 contribuabilĭ.

Biserica comuniĭ are hramul Inălţarea Domnuluĭ şi e deservită de 2 preoţĭ şi 2 cântăreţĭ. A fost clădită în anul 1828.

Şcóla rurală mixtă e întreţinută de Stat, are un învĕţător şi o învĕţătóre; frequentată de 68 elevĭ. Localul clădit în 1881.

De la Ostrov duce la Almalîu o şosea vicinală, nu tocmaĭ în bună stare. Ea a fost construită sub Turcĭ; maĭ sunt şi drumurĭ ordinare spre Ostrov, Bugeac şi peste frontieră.

3. *Comuna Asarlîk.* De la piatra frontieră No. 19 spre Nord, până în valea Urluia, se întinde în formă alungită comuna Asarlîk, departe la 43 km. spre S.E. de Ostrov.

Se compune din satele: *Asarlîk,* pe fundul uneĭ văĭ păduróse ce vine din Bulgaria; aci se află un însemnat punct de pază cu cazarmă pentru o companie; în faţa cazărmiĭ s'a ridicat in 1881, biserica, prin stăruinţele şi aprópe cu cheltuiala căpitanuluĭ Lerescu. Satul are câte-va case maĭ marĭ, brutărie, maĭ multe cârciumĭ; bordeiele şi căsuţele nu lipsesc, totuşĭ înfăţişarea satuluĭ este plăcută. Lângă cazarmă se află o cismea ce dă naştere unuĭ mic curs de apă, care udând satul se duce a se pierde prin pădurĭ.

Ceea ce face şi maĭ plăcută posiţia satuluĭ, sunt pădurile care ţĕrmuresc valea şi se întind lanţ pe frontieră; văile secundare sunt aşa de întortochiate, în cât adese orĭ te

www.ziuaconstanta.ro

poţĭ rătăci prin ele. Drumurile sunt cotite ca și frontiera, așa că de o dată te vezĭ pe teritoriul bulgar, fără să știĭ. Din vârful unuĭ dél pleșuv un tabloŭ încântător se desfășóră în tóte părţile. Pe aci sĕlbăticia este unită cu frumosul.

Asarlik este satul de reședinţă; la N. de el pe valea lungă a Urluieĭ și la 6 km. departe, se află satul *Ghiol-Punar* și lângă el la 2½ km. spre N., satul *Nargilar* in cotul văiĭ, de care trecând maĭ la Nord la 3 km. se află satul *Kerim-Cuiusu*. Numaĭ valea împădurită pe cóste dă acestor cătune un aspect plăcut prin posiţia lor; interiorul este mizerabil, cu case micĭ și bordeie.

Comuna ast-fel alcătuită se învecinește la N. cu orășelul Cuzgun; la E. cu comuna Enige; la V. cu Enișemlia; iar la S. cu Bulgaria și cu comuna Hairamchioĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ este arătată la plasă. Case sunt 369, din care 71 bordeie. Nargilar este părăsit.

Primăria clădită în 1893.

Budgetul comuniĭ constă în 4332 leĭ la venituri și 3440 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânênd un excedent de 791 leĭ; sunt 208 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ și e deservită de un preot și un cântăreţ.

Șcóla rurală mixtă a fost clădită la 1884, e condusă de un învĕţător și frequentată de 56 elevĭ.

Satul de reședinţă e așezat în apropiere de șoseaua Constanţa-Ostrov, din care se bifurcă o șosea, de la Enișemli la Asarlic. Din Asarlik e un drum care duce spre satele cele-l'alte ale comuniĭ, cum și maĭ multe altele care duc peste frontieră și spre satele: Dobromir, Teke-kioi, Nastradin, tótă valea Urluia, pe valea Borungea, la Sevendic și Hairamchioi.

4. *Comuna Bugeak*. Unghiul coprins între lacul Gârliţa și Dunăre este ocupat de comuna Bugeac, compusă numaĭ din satul *Bugeac*, așezat pe ţĕrmul nordic al laculuĭ, la 6 km. spre răsărit de Ostrov. Satul are aspect plăcut, cu case bine zidite, higienice și înconjurate de grădinĭ.

Se învecinește la N. cu Dunărea; la E. și S. cu comuna Gârliţa, de care se desparte prin lacul Gârliţa și gârla Dervent; la V. cu Almalîu și cu orașul Ostrov, de care se desparte prin délul Cărămideĭ și délul Bugeaculuĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 111.

Primăria clădită în 1880.

Budgetul are 2632 lei la venituri și 2593 leĭ la cheltuielĭ, rĕmânênd un mic excedende 39 lei; sunt 90 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Sf. Atanasie, a fost construită în 1862 și e întreţinută de comună; are un preot și un cântăreţ.

Comuna are o șcólă rurală mixtă, cu un învĕţător și 43 elevĭ. Clădită în 1880.

Prin Bugeac trece șoseaua Ostrov-Medgidia. Satul maĭ e în legătură prin drumurĭ naturale cu satele învecinate.

5. *Comuna Bairamdede*. La încrucișarea maĭ multor drumrrĭ ce vin de la Medgidia și Mangalia, departe de 60 km. spre S.E. de Ostrov se întinde comuna Bairamdede, compusă din următórele două sate: *Bairamdede*, trist, lipsit de arborĭ și apă, are case micĭ rĕspândite fără nici o regulă; *Cialma-Argea* saŭ *Cialmargea*, pe valea ce vine de la Calfachioĭ; e un grup de vre-o opt case așezate în fundul acesteĭ văĭ sĕlbatice.

Se învecinește la N. cu satul Bekter; la V. cu comuna Hairamchioĭ; la S. cu comuna Caraomer și la E. cu Cazâl-Murad.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 299, din care 26 bordeie.

Primăria clădită în anul 1882.

Budgetul eĭ constă în 5843 leĭ la venituri și 3423 leĭ la cheltuielĭ, rĕmânênd un excedent de 2420 leĭ; comuna are 318 contribuabilĭ.

Șcóla are 46 elevĭ. Maĭ e și o șcólă turcéscă.

www.ziuaconstanta.ro

Biserică nu e; sunt cincĭ giamiĭ: 4 în Bairamdede și 1 în Cealmargea.

Afară de șoseaua Cazâl-Murat-Cavaclar-Constanța, maĭ sunt drumurĭ comunale spre: Cazâl-Murat, tóte satele de pe valea Borungea, Baș-Punar, Skender, Hairamchioĭ, Demircea, Armutlia, Docuzacĭ, Calfachioĭ, Ghiuvenli și Cavaclar.

6. *Comuna Beilicul.* In drépta șoseleĭ Cuzgun-Ostrov, pe țĕrmul sudic al laculuĭ Mârleanu și tótă valea ce se deschide spre lac, este ocupată de comuna Beilic, la 38 km. spre N.-E. de Ostrov.

Ea se compune din satele: *Beilic*, așezat pe țĕrmul apusan al laculuĭ Beilicul, care este o prelungire a laculuĭ Mârleanu; satul are înfățișarea unuĭ amfiteatru, pe clina déluluĭ, casele sunt frumóse, marĭ și înconjurate cu grădinĭ; *Demircea*, la 4 km. spre N. de Cuzgun, lângă șoseaua ce plécă de la acest orășel spre N. pe malul drept al Dunăriĭ la Rașova, e un grup de case frumușele înconjurate de viĭ; maĭ la apus de Demircea la 3 km. peste dél se află satul părăsit *Bac-Cuiusu*, chiar pe șoseaua Cuzgun-Rașova-Cochirleni.

Comuna se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu Mârleanu, Aliman și Enige, de care se desparte prin lacul Mârleanu, délurile Kior-Cuiusu, Polucci, prin văile Uzum-Culac-Ceair și Ekii-Iuiuk-Alceac; la E. cu Cuzgun și Caranlîk; la V. cu Oltina, despărțită prin délurile Oltina, Calburgina și Tuna-Orman.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 299.

Budgetul comuniĭ constă din 4375 leĭ la venituri și 3035 leĭ la cheltuelĭ, rĕmânĕnd un excedent de 1340 leĭ; sunt 391 contribuabilĭ.

Primăria clădită în 1882.

Comuna are douĕ biserici: una în Beilic, cu hramul Sf. Haralambie, clădită la 1856, și a doua în Demircea clădită la 1874, cu hramul Sf. Treime.

Sunt clădite de locuitorĭ și întreținute de comună. Aŭ doĭ preoțĭ și 3 ómenĭ de servicin.

Școlă este una rurală mixtă, cu un învĕțător și o învĕțătóre; a fost clădită în 1880; e frecuentată în mediŭ de 125 elevĭ.

Șoseaua Ostrov-Cuzgun, trece pe la Sudul Comuniĭ. De la Cuzgun se ramifică spre N. o altă șosea vicinală, ce trece prin Bac-Cuiusu, pentru a o duce spre Rașova.

Drumurĭ naturale pun comuna în legătură cu satele învecinate.

7. *Comuna Canlia.* In fundul văiĭ Canlia și pe șoseaua Ostrov-Cuzgun, între lacurile Gârlița și Oltina, la 12 km. spre E. de Ostrov, se află comuna Canlia, compusă din singurul sat, *Canlia*, destul de mare, cu case bine construite pe strade regulate.

Posiția luĭ este fórte frumósă; e înconjurat de viĭ și fie-care casă are grădina eĭ cu pomĭ roditorĭ și legume.

Se mărginesce la N. cu Satul-Noŭ; la E. cu Lipnița; la S. cu Gârlița și la N.V. cu Dunărea.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă.

Case sunt 221.

Veniturile comuniĭ sunt de 5.651 leĭ, iar cheltuelile de 2.281, rĕmânĕnd un excedent de 3.370 leĭ; sunt 185 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Sf. Voevozĭ, a fost zidită de comună în 1862 și întreținută tot de ea; un preot și 2 cântărețĭ o deservesc.

Școla are un învĕțător și e frequentată în mediŭ de 70 elevĭ. Clădită în 1881.

Prin drumurĭ comunale, Canlia e legată cu satele: Lipnița (aci trece șoseaua Cuzgun-Ostrov), Coslugea, Satul-Noŭ, Pârjóia, Bugeac, Galița și Gârlița. Prin Canlia trece șoseaua Ostrov-Medgidia.

8. *Comuna Caranlîk.* Pe șoseaua Cuzgun-Ostrov, la 4 km. numaĭ de Cuzgun spre apus se deschide o vale frumoasă acoperită cu pădurĭ, ce se țin lanț până la frontieră. Acésta este valea Beiliculuĭ.

Dacă urmăm șoseaua către S.-V. pe vale, dăm, după 2 km. de drum, de satul *Caranlîk*, reședința comuniĭ cu acest nume. De jur împrejur délurile acoperite cu pădurĭ, daŭ satuluĭ un aspect pitoresc, de și interiorul nu corespunde posițiuniĭ, de óre-ce are case

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

mici, pe alocurea bordeie. Maĭ bine ingrijit, de și maĭ mic, este satul *Curu-Orman*, aşezat nu departe de códa laculuĭ Oltina.

De la Cuzgun la Curu-Orman sunt 12 km. Acest sat a fost multă vreme spaima călătorilor, jefuiţĭ chiar la miezul-zileĭ. Códa laculuĭ se numesce *«la Móra Paşeĭ»*; aci s'aŭ copis, până maĭ aniĭ trecuţĭ, jafurĭ și chiar omorurĭ de Ţiganiĭ din Curu-Orman.

In vara anuluĭ 1895 am însoţit în călătorie pe regretatul nostru unchiaş, V. A. Urechia. Am fost la Adam-Clissi și veniam spre Parakioĭ, unde trebuia să mânem nóptea. Nu mare ne-a fost témă, când am traversat satul Caranlik, pentru ca apoĭ pe un drum prin pădure să ne îndreptăm spre Parachioĭ. Se inserase bine și fără nicĭ o armă ne-am expus prin intunerecul nopţiĭ, cu tóte că ni se spusese, că cu câte-va zile maĭ 'nainte se făcuse o tălhărie la drumul mare. De la Caranlik la Parakioĭ sunt 3 ore de drum; n'am avut nicĭ un pericol. La ajungere am fost întâmpinaţĭ de Sub-prefectul plăşiĭ, care nu mult s'a minunat de îndrăsnéla nóstră de a traversa o pădure dese-orĭ călcată de hoţĭ și în timpul nopţiĭ.

Prin 1899 am maĭ trecut pe la Móra Paşeĭ; era stricată și mutată spre Lipniţa; mi s'a spus că prin Martie, morarul a fost prădat și omorît de hoţĭ.

Aci, la Mora Paşeĭ se înfiinţéză, când sunt călcărĭ de bandiţĭ, un post de soldaţĭ pentru paza drumuluĭ.

Comuna Caranlik formată ast-fel din douĕ sate, se învecinesce la N. cu comunele Beilicu și Oltina; la E. cu oraşul Cuzgun și cu Enisemlia; la S. cu Parakioĭ și la V. cu Ghiuvegea.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ este arătată la plasă. Case sunt 189, din care 41 bordeie. Primăria clădită la 1880.

Veniturile ating ţifra de 3.481 leĭ, iar cheltuielile 2.281. Contribuabilĭ sunt 132.

In Caranlik se află o giamie și în Curu-Orman, alta.

Şcóla e condusă de un învĕţător și frequentată de 56 elevĭ. Clădită în 1881.

Comuna e aşezată pe şoseaua Medgidia-Cuzgun-Ostrov.

Maĭ sunt și drumurĭ comunale prin pădure spre: Cicur-chioĭ, Bazarghian, Parakioĭ, Ghiuvegea și Curu-Orman.

9. *Comuna Carvan.* Tótă zona pădurósă a frontieriĭ între văile Gârliţa și Canara-ceair e ocupată de comuna Carvan, ce e departe de Ostrov la 25 km. către S.E., la piatra frontieră No. 10. Ea se compune din treĭ sate: *Carvan-Mare* și *Carvan-Mic*, amândouĕ fórte apropiate, sunt aşezate pe valea cu acelaş nume, înconjurate de pădurĭ ce se continuă până peste frontieră; casele nu sunt tocmaĭ presentabile, micĭ și rĕŭ întreţinute ca și stradele. Aci se află și un punct însemnat pe frontieră, în cazarmă se află o companie însărcinată cu paza graniţeĭ; la 5 km. maĭ spre N.E., satul *Velikioĭ* compus din câte-va case, are împre urimĭ frumóse, casele însă sunt mizerabile.

Se învecinesce la N. cu Lipniţa, de care se desparte prin délurile Scorci și Sîrt-iolbair; la E. cu Parakioĭ despărţindu-se prin valea Satikioĭ; la S. cu Bulgaria; iar la V. cu Gârliţa, despărţită prin văile Regene-Ceair și Caraghios-culac.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 222, din care 52 bordeie.

Budgetul are la venituri 3481 leĭ, iar la cheltuielĭ 2991; contribuabilĭ sunt 215. Comuna n'are biserică; sunt douĕ giamiĭ cu 2 hogĭ. (Carvan-Mare și Velikioĭ).

Şcóla este rurală mixtă cu un învĕţător și 47 elevĭ. E la Carvan-Mic; localul e închiriat.

Numaĭ prin drumurĭ ordinare cele 3 sate sunt în legătură cu: Lipniţa, Parakioĭ, Calaigi, Regep-Cuiusu, Cuiugiuc și Gârliţa. De la Carvan până la şoseaua Lipniţa-Ostrov sunt 5—6 km.

Peste frontieră sunt drumurĭ la: Cranova, Kutuclu, Zarnicĭ și Kiuciuk-Kainardgi.

10. *Comuna urbană Cuzgun.* In Călătoria sa din 1840, Ami-Boué numeră *Cuzgunul* printre cele 16 târgurĭ ale Dobrogieĭ[1]), astăzĭ nimic n'a rĕmas din măreţia acestuĭ important

[1]) Récueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe. Tom. I. p. 107 (Cuzgun, Rasova, Kustendgé, Mangalia, Hârşova, Măcin, Isaccea, Tulcea, Babadag și alte 7 care aparţin Bulgarieĭ: Eski-Stambul, Koslagik Misivri, Ieni-Bazargik, Cainardji, Kavarna și Balcik).

www.ziuaconstanta.ro

oraş turcesc, care după tradiţiunile locale era pe la începutul véculuĭ trecut, pavat, iluminat şi fórte bine întreţinut.

Cât de însemnat a fost acest punct de încrucişare al maĭ multor drumurĭ ce veniaŭ din Silistra şi Bazargik, se dovedesce din resturile de fortificaţie ce înconjuraŭ oraşul, care avea forma unuĭ dreptunghiŭ cu latura cea mare de 700 şi cea mică de 450 metri; la fie-care din cele patru unghiurĭ se afla câte un uvragiŭ de fortificaţie, numite cele 4 labiĭ.

Tóte lucrările eraŭ făcute de pământ şi piatră grămădită fără legătură.

Parapetul a rĕmas astăzĭ încă destul de gros (10 metri) şi şanţul din afară de 7 m. lărgime.

Strada principală (ázĭ numită str. Cogălniceanu) se zice, că era un adevĕrat bazar de prăvăliĭ, din care astăzĭ n'aŭ maĭ rĕmas de cât patru cârciumĭ.

Acum oraşul are 17 strade, rĕŭ pavate şi maĭ rĕŭ întreţinute.

Afară de oraşul Cuzgun, maĭ aparţine comuniĭ alte douĕ sate; *Caraamat* pe valea împăduritá a Ciair-ormanuluĭ, la 4 km. spre S.E. de Cuzgun; e compus din 29 case miserabile; *Urluia*, pe valea cu acelaş nume, la 7 km spre S.E. de Cuzgun, are 39 case, posiţiunile sunt încântătóre, văile fertile şi apa abondentă.

De la Ostrov la Cuzgun sunt 38 km.

Se mărginesce la N. cu Beilicu, de care se desparte prin délul Cuzgun şi pădurea Bac-Cuiusu; cu comuna Enige, de care se desparte prin valea Cara-aci-alcea şi prin şoseaua judeţiană Ostrov-Medgidia; la E. cu Enige despărţită prin délul Baldârnac-ceair şi délul Adam-Clissi-bair; la S. cu Asarlâk şi cu Enişemlia; iar la V. cu Caranlîk.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţiuneĭ, este arătată la plasă. Case sunt 367, din care 45 bordeie.

Budgetul comuniĭ are la venituri 19.357 leĭ, iar la cheltuielĭ 4617 leĭ, cu un excedent de 14.740; sunt 131 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Sf. Gheorghe şi a fost clădită în 1881, e deservită de un preot şi 2 cântăreţĭ.

Şcóla a fost clădită în 1882, are un local încăpător şi solid; e condusă de un invĕţător şi frequentată de 127 de elevĭ. Cea din Urluia, clădită în 1899, are un invĕţător şi 49 elevĭ.

Oraşul este aşezat pe şoseaua Ostrov-Megidia, aprópe la jumĕtatea distanţeĭ; cele-l'alte douĕ sate (Caraamat şi Urluia) sunt legate prin drumurĭ ordinare cu şoseaua, cu Cuzgunul şi cu satele învecinate: Iusufpunar, Dedebali, Bac-Cuiusu, Demircea, Cicur-Chioĭ, Bazarghian, Nastradin, Kerim-Cuiusu şi Ghiol-punar.

11. *Comuna Dobromir*. In stânga şoseleĭ Azarlâk-Móra Paşeĭ, se întinde comuna Dobromir, până la frontieră între pietrele 16 şi 18. De şi posiţiunea este pitoréscă între douĕ délurĭ împădurite, totuşĭ interiorul este neîngrijit. Se compune din douĕ sate: *Dobromirul din vale*, ca reşedinţă, e departe de Ostrov la 35 km. spre rĕsărit, are case bune înconjurate de grădinĭ, stradele însă sunt murdare; *Dobromirul din dél*, la 3 km. spre S. de precedentul, are poziţiune şi maĭ frumósă, dar tot murdar în interior.

Cuvântul e slavon şi însémnă: dobro=bună, mir=veste.

Se învecinesce la N. cu Caranlîc, de care se desparte prin délurile Aslama-sirti şi Sinir-Bair; la E. cu Enişemlia, despărţită prin délurile Başpunar-Sîrtî, Kiugiuk-Hagi-Sirti, Mezarlik-Bair şi Tekekioĭ-Bair, cum şi cu Azarlîk; la S. cu Bulgaria; iar la V. cu Regep-Cuiusu.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 329, din care 124 bordeie. Primăria clădită în 1894.

Budgetul comuniĭ este de 6038 leĭ la venituri şi 3187 leĭ la cheltuelĭ, dând un excedent de 2851 leĭ; contribuabilĭ sunt 223.

Comuna are o casă de rugăciunĭ la Dobromirul din vale.

Şcóla este în Dobromirul din vale, are local bun şi încăpător, clădit în 1901; e condusă de un invĕţător şi frequentată de 158 elevĭ.

Afară de şoseaua judeţénă Azarlîk-Móra Paşiĭ, care trece prin Dobromirul din vale,

www.ziuaconstanta.ro

pe celelalte drumurĭ se póte compta fórte puţin, ele nefiind permanente ci făcute după bunul plac al locuitorilor; în vara anuluĭ 1898 am rătăcit 3 ore prin pădurea dintre Bazarghian şi Tekederesi; de unde acest drum se póte face în 3 ore prin pădurĭ şi luminişurĭ, eŭ pierzèndu'l din causa arăturilor, pe care locuitoriĭ le fac nerespectând drumurile, am înoptat prin pădure. Dificultatea era şi maĭ mare, maĭ ales că venind o ploaie torenţială, văile se transformă în nisce adevărate riurĭ, pe care cu mare greutate le poţĭ traversa; graţie numaĭ unuĭ bun cunoscător al locurilor, am putut ajunge la Dobromirul din vale şi de acolo la Tekederesi. La intórcere 'mĭ-am dat séma, cât de greŭ se póte face comunicaţia prin aceste regiunĭ acoperite cu pădurĭ, prin care din distanţă în distanţă fântânĭ fórte vechĭ şi bine îngrijite daŭ o apă cristalină. Pe aci fântânile sunt de o îngrijire deosebită şi pórtă fie-care numele celuĭ care a clădit-o, aşa am întîlnit în cale: fântâna luĭ Veli, al luĭ Ahmed, Taşceşme, Berechet-su-ceşme, etc.

Posiţiile sunt admirabile şi pitorescĭ, văile rĕcoróse chiar la mijlocul uneĭ zile din Iulie.

Din Dobromir duc prin pădurĭ drumurĭ spre: Asarlîk, Enişemlia, Tekekioĭ, Bazarghian, Calaigi, Regep-cuiusu şi Tekederesi, iar peste frontieră drumurile pe la pietrele No. 17 şi 18, cum şi pe la jumătatea distanţeĭ între aceste douĕ.

12. *Comuna Esechioĭ.* La 10 km. spre răsărit de Ostrov, din valea Esechioĭ până în valea Gârliţa se întinde frumósa comună Esechioĭ (esek = măgar, kioĭ = sat), important punct pe frontieră, între pietrele No. 9—10; aci se află o cazarmă în care e instalată o companie, ce păzesce frontiera până la piatra No. 12.

Comuna se compune din satele: *Esechioĭ,* frumos aşezat între douĕ déluri împădurite, are case bune şi curate, cu grădinĭ de arborĭ fructiferĭ; *Cuiugiuk,* dincolo (spre E.) de valea Gârliţa, la 5 km. spre N. S. de Esechioĭ, satul de reşedinţă; ambele sunt bogate şi frumóse.

Comuna se învecinesce cu Gârliţa la N; la S. cu Bulgaria; la V. cu Almaliu şi la E. cu Carvan.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 378, din care 48 bordeie. Primăria clădită în 1892.

Budgetul are la venituri 3772 leĭ şi la cheltuelĭ 3445. Contribuabilĭ sunt 248.

In fie-care sat se află câte o casă de rugăciune, cu câte un preot.

Maĭ sunt şi douĕ giamiĭ, câte una în fie-care sat.

Fie-care cătun are şcóla sa, cu câte un învĕtător şi aŭ fost frequentate în 1898 de 137 elevĭ. Cea din Esechioi clădită la 1868, iar cea din Cuiugiuk la 1898. La Cuiugiuk maĭ e şi o şcólă turcéscă.

Dacă de la códa laculuĭ Gârliţa mergem către E.S. 3 kilometri, coborâm *la Móra de la Sălciĭ,* unde un drum de căruţă duce în comuna Esechioi.

Satul Cuiugiuk, e aşezat pe drumul ce suie délul Gârliţa, cobóră în valea Cuiugiuk.

Din Esechioi, un drum duce pe vale la Gârliţa, iar din Cuiugiuk, la Galiţa.

Spre sud sunt patru drumurĭ prin pădurĭ peste frontieră, în dreptul fie-căruia se află câte un pichet.

Văile sunt destul de întortochiate şi acoperite cu pădurĭ, care daŭ acesteĭ regiunĭ un aspect pitoresc.

13. *Comuna Enişemlia.* Lângă şi la N. de Azarlîk, pe şoseaua ce duce spre Ghiuvegea, se întinde către Miază-nópte comuna Enişemlia, compusă din următórele sate: *Enişemlia,* ca reşedinţă, la 43 km. spre S.E. de Ostrov, e aşezat în valea cu acelaş nume; are case nu tocmaĭ bune, aci se află casa şefuluĭ ocoluluĭ silvic, o vilă frumósă înconjurată de arborĭ. In Enişemlia a fost în câte-va rândurĭ reşedinţa sub-prefectureĭ plăşiĭ Traian. Posiţiunea este pitoréscă; pe şosea înainte întâlnim satul *Teke-kioĭ* la 4 km. spre apus de reşedinţă, e un grup de 25 case curate cu grădinile lor; în apropiere se află *Cişmeaua luĭ Ibraim,* care alimentéză un mic fir de apă ce se pierde prin pădurĭ; de la Teke-kioĭ, pe un drum care apucă spre Cuzgun se află satul *Bazarghian,* nu tocmaĭ presentabil, dar posiţiunea luĭ e încântătóre în apropierea pădurilor seculare, e departe de Enişemlia la 9 km. spre Nord; lângă el şi la 2 km. spre N.V., satul *Ciucur-kioĭ,* între Caranlîk şi Bazarghian, e un grup

www.ziuaconstanta.ro

de case aşezate pe o vale împădurită şi frumósă; *Nastradin*, un alt sat în mijlocul păduriĭ, prin care duce drumul de legătură cu Enişemlia, care e departe la 8 km. spre S.; lângă Nastradin se află frumósa *Cişmea Taş-Uluc*.

Comuna Enişemlia ast-fel alcătuită din 5 sate se învecinesce la N. cu Cuzgun; la E. şi S. cu Azarlîk; la V. cu Dobromir şi Caranlîk.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 436, din care 104 bordeie. Primăria a fost clădită în 1882.

Budgetul comuniĭ este de 9154 leĭ la venituri şi 5746 la cheltuielĭ, cu un excedent de 3408 leĭ; sunt 234 contribuabilĭ.

Biserică şi şcólă nu există în Enişemlia; sunt 5 giamiĭ, în fie-care sat câte una.

Comuna e aşezată pe şoseaua vicinală Constanţa-Ostrov; maĭ sunt şi drumurĭ ordinare între diferitele sate ale comuniĭ, cum şi de legătură cu cele din prejur, cum: Caranlîk, Cuzgun, Caraamat, tótă valea Urluia, spre Sevendic, Dobromir, Calaigi, Parachioi şi Kuru-Orman.

14. *Comuna Gârliţa* este aşezată pe ţărmul de răsărit al laculuĭ cu acelaş nume; se compune din douĕ sate: *Gârliţa* ca reşedinţă, în stânga şoseleĭ Cuzgun-Ostrov, la 15 km. de Ostrov, pe ţărmul laculuĭ şi la debuşeul văiĭ Gârliţa; are casele marĭ, solide, înconjurate de grădinĭ cu pomĭ şi legume: *Galiţa* la 3½ km. maĭ la Nord, tot pe ţărmul răsăritean al laculuĭ Gârliţa, e maĭ mic, dar tot aşa de frumos ca precedentul.

Comuna se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu Canlia, Lipniţa şi Carvan; la S. cu Bulgaria; la V. cu Bugeac, Almaliu şi Esechioĭ.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 265.

Budgetul comuniĭ este de 4335 leĭ la venituri şi 3710 leĭ la cheltuielĭ, dând un excedent de 625 leĭ; sunt 420 contribuabilĭ.

Biserica cu hramul Sf. Dumitru din Gârliţa, e construită de locuitorĭ în anul 1866 şi întreţinută de comună, e deservită de un preot şi 2 cântăreţĭ. În Galiţa e o casă de rugăciunĭ.

Fie-care cătun are şcóla luĭ, cu câte un învĕţător; numĕrul elevilor în mediŭ 130. Ambele sunt clădite în anul 1885.

Afară de şoseaua vicinală Ostrov-Cuzgun, maĭ sunt şi drumurĭ comunale spre Canlia, Pârjóia, Bugeac, Almaliu şi Esechioĭ.

15. *Comuna Ghiuvegea*. Pe şoseaua Ostrov-Cuzgun, este aşezată Ghiuvegea, comună ce se prelungesce către Sud, până la frontieră la piatra No. 13 şi se compune din satele: *Ghiuvegea*, ca reşedinţă, bogat, cu case marĭ, higienice, aşezate pe o vale încântătóre ţărmurilă de pădurĭ, din Ghiuvegea se desparte către Sud pe vale un drum ordinar, care duce în satul *Calaigi*, un grup de 23 case aşezate la capătul văiĭ împădurite.

Posiţiunĭ sĕlbatice, dar frumóse şi bogate în tot felul de cereale, sunt în tot coprinsul comuniĭ Ghiuvegea, ce e departe la 27 km. spre E. de Ostrov, iar Calaigi la 4 km. de reşedinţă spre S.

Se învecinesce la N. şi E. cu Caranlîk; la S. cu Parachioĭ; iar la V. cu Lipniţa şi Carvan.

Repartiţia suprafeţiĭ şi populaţieĭ este arătată la plasă. Case sunt 145.

Budgetul comuniĭ are la venituri 2667 leĭ, iar la cheltuielĭ 1655; contribuabilĭ sunt 124.

E de regretat că nu există nicĭ şcólă nicĭ biserică în acéstă frumósă comună; se află numaĭ 1 giamie cu 1 hoge, la Calaigi.

Afară de şoseaua de la Móra Paşiĭ spre Azarlîk şi care trece prin Ghiuvegea, maĭ sunt şi drumurĭ comunale prin pădurĭ spre: Curu-Orman, Caranlîk, Cicur-Kioĭ, Regep-Cuiusu, Velichioĭ şi Lipniţa.

Intre Ghiuvegea şi Parachioĭ se află frumosul spital «Parachioĭ».

16. *Comuna Hairamchioĭ*. Plecând din Azarlîk spre Bairamdede pe un drum ce taie de douĕ orĭ frontiera la pietrele No. 19 şi 20, după ce trecem de piatra No. 20, dăm la 4 km. spre rĕsărit de o vale adâncă, prăpăstiósă, sĕlbatecă, cu pădurĭ dese şi fórte întortochiată.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Pe fundul acesteĭ văĭ se află drumul ce duce la comuna Hairam-chioĭ, ce se întinde către Sud, până la cotul ce face frontiera la piatra No. 23; către N. atinge valea Borungea.

Tótă acéstă regiune, cu văile și pădurile eĭ, în care te pierzĭ ca într'un labirint, a fost multă vreme cuibul bandiților, ce înspăimântaseră până acum câțĭ-va anĭ populațiunea Sudului Dobrogieĭ.

Comuna coprinde următórele sate: *Hairamchioĭ*, pe valea cu acelaș nume, în dreptul și la 2 km. spre răsărit de piatra frontieră No. 21, e numaĭ un grup de 55 case micĭ, carĭ abia se vĕd printre pădurĭ pe fundul văiĭ, e departe la 58 km. de Ostrov și la 45 km. de Mangalia; apoĭ către S. drumul se continuă pe la *Demircea*, un grup de 12 case, la 2½ km. spre S.E. de reședință, pe valea cu acelaș nume, iar pe valea Armutlia douĕ sate, acum părăsite, *Armutlia* și *Ațâ-Sadâc*, locuite odinióră de Cerkezĭ sĕlbatecĭ și ferocĭ, care stăpâneaŭ prin hoțiile lor tóte satele din prejur; mi s'a povestit de localnicĭ, că din causa acestor bandițĭ, locuitoriĭ satelor eraŭ ziua și maĭ ales nóptea în gardă și vaĭ de nenorociții ce cădeaŭ în mâinile lor, după ce'ĭ mutilaŭ, tăindu-le urechile saŭ nasul, iĭ lăsaŭ liberĭ pentru a duce veste în sat, că de nu va da o contribuție ce se cerea de șeful bandeĭ, satul trebuia să fie expus călcărilor.

Am fost față în tómna anuluĭ 1894, după ce o bandă de hoțĭ a atacat satul Docuzacĭ; toți locuitoriĭ eraŭ adunațĭ la cafenea: bărbațiĭ într'o cameră, iar femeile într'alta. Bandițiĭ înconjurară casa și ridicară pe cel maĭ de sémă dintre locuitorĭ, pe turcul Hagi-Talip, pe care după ce'l legară, l'aŭ dus acasă la el; aci hoțiĭ torturéză pe douĕ femeĭ, taie urechia luĭ Hagi-Talip, fură ce găsesc și iaŭ împreună cu eĭ pe victimă, lăsând rĕspuns rudelor, că nu o vor înapoia, de cât cu un preț de rescumpărare.

Acest procedeŭ era cel maĭ întrebuințat de bandițiĭ Dobrogieĭ; astăzĭ mulțumită armateĭ și administrațieĭ, tóte tâlhăriile sunt cu desăvârșire stârpite.

Spre N. de reședință sunt satele: *Skender*, câte-va case înșirate pe drumul ce vine de la Bairam-dede, la 5 km. spre apus de acesta; maĭ la N., de la Bairam-dede un drum care duce la *Baș-Punar*, 2½ km. spre N. e un grup de case miserabile așezate într'o vale fără apă; la N. de Skender se află ruinele satuluĭ *Malcoci*, lângă care micul cătun *Sarapcea Caraaci* și în fine mergênd pe drum spre apus, dăm la 1 km. spre N. de piatra frontieră No. 20 în pădurĭ, peste ruinele satuluĭ *Sevendic*.

Comuna acésta, așa de mare, ce se întinde de-a lungul frontieriĭ de la piatra No. 19 la 23, se învecinesce la N. cu Asarlîk și Kioseler; la E. cu Bairamdede, Caraomer; iar la V. și S. cu Bulgaria.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Case sunt 422, din care 129 bordeie.

Primăria clădită în 1882.

Budgetul comuniĭ e de 5113 leĭ la venitur și 2742 leĭ la cheltuielĭ; contribuabilĭ sunt 175.

Biserică comuna, n'are; sunt numaĭ 2 case de rugăciune la Demircea și Hairamchioĭ; maĭ sunt și cincĭ giamiĭ cu hogiĭ lor.

Șcólă este în Hairamchioĭ, clădită în 1882; la Caraaci, șcóla are local închiriat. Sunt 2 învĕțătorĭ și 75 elevĭ.

Rețeaua drumurilor e fórte încurcată; maĭ întâiŭ e șoseaua de la Cazîl-Murat la Hairamchioĭ (în proecție), de aci se continuă în drum ordinar, către N. și S., cum și peste frontieră.

Satele comuniĭ Hairamkioĭ sunt legate cu satele vecine prin drumurĭ ordinare, așa sunt drumurĭ spre: Cialma-Argea, Bairamdede, Cazâl-Murad, tótă valea Borungea și valea Urluia.

17. *Comuna Lipnița*. Pe șoseaua Ostrov-Cuzgun, la 20 km. de Ostrov și la sudul laculuĭ Oltina, întâlnim pe vale comuna Lipnița, compusă din douĕ sate: *Lipnița*, sat mare, cu case bune, spațióse, populațiune bogată, apă în abondență și înfățișare plăcută; din șosea un drum duce către N. și la 3 km. întâlnim satul *Coslugea*, important odinióră, acum decăzut, totuși are case bune înconjurate de grădinĭ; locuitoriĭ bogațĭ. Aci se afla moșia și conacul luĭ Ali-pașa, în prima jumătate a secoluluĭ XIX-lea.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna se învecinesce la N. cu Satul-Noŭ; la E. cu Oltina, Caranlâc și Ghiuvegea; la S. cu Carvan; iar la V. cu Gârliţa și Canlia.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 384, din care 32 bordeie.

Budgetul eĭ numĕră 5673 leĭ la venituri și 4484 la cheltuielĭ, dând un excedent de 1189 leĭ; sunt 469 contribuabilĭ.

Fie-care sat are biserică, cea din Lipniţa are hramul Sfinţiĭ Impĕraţĭ, iar cea din Coslugea, Sfânta Treime; fie-care are preotul eĭ și câte douĭ ómenĭ de serviciŭ. Ambele reconstruite în 1903.

Șcóle sunt iarășĭ douĕ, fie-care cu câte 2 învĕţătorĭ și 2 învĕtătóre; numĕrul elevilor în mediŭ este 100. Cea din Coslugea clădită la 1880, iar cea din Lipniţa în 1882.

Șoseaua vicinală légă acéstă frumósă și bogată comună cu Ostrovul și Medgidia, cu Asarlîcul și Mangalia; prin drumurĭ ordinare se légă cu: Satul-Noŭ, Pârjóia, Canlia, Galiţa, Gârliţa, Cuiugiuk, Carvan, Velikioĭ și Calaigi.

18. *Comuna Mârleanu.* Tótă regiunea coprinsă între lacurile Mârleanu (la V.), Vederósa (la E.) și Dunărea, e ocupată de frumósa și bogata comună românéscă *Mârleanu,* care coprinde numaĭ satul Mârleanu, așezat pe panta déluluĭ Mârleanu și pe ţĕrmul N.E. al laculuĭ. E departe la 37 km. spre N. E. de Ostrov. Satul are o înfăţișare plăcută, cu case marĭ, strade curate, grădinĭ de pomĭ și legume, locuitoriĭ bogaţĭ și ospitalierĭ.

Se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu comuna Aliman; la S. cu Beilicu și la V. cu lacul Mârleanu, care o desparte de comuna Beilicu.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 259.

Budgetul comuniĭ are la venituri 2718 lei și la cheltuielĭ 2397; contribuabilĭ sunt 237. Primăria clădită în 1880.

Biserica are hramul Sf. Dumitru, e fondată de locuitorĭ în 1881 și întreţinută de comună; e deservită de un preot și 2 cântăreţĭ.

Șcóla e condusă de un învĕţător și frequentată în mediŭ de 50 copiĭ.

Din șosoaua Rașova-Cuzgun se desparte la ruinele satuluĭ Muzait, o șosea pe malul Dunăriĭ și care duce la Mârleanu. Satul maĭ e în legătură prin drumurĭ ordinare și cu satele: Aliman, Polucci, Baccuiusu și cu tótă șoseaua Cuzgun-Ostrov.

19. *Comuna Oltina.* Din șoseaua Cuzgun-Ostrov se desparte un drum de la Móra-Pașeĭ spre N., pentru a duce în comuna Oltina, de pe ţĕrmul răsăritén al laculuĭ cu acelaș nume, și compusă din douĕ sate: *Oltina* la 28 km. departe de Ostrov; e sat mare, frumos, bogat, bine întreţinut și cu case solide sănătóse și așezate pe panta déluluĭ spre lacul Oltina; maĭ spre S. la 4 km. satul *Câșla* la códa laculuĭ, e înconjurat de viĭ și grădinĭ cu arborĭ fructiferĭ, case mediocre, dar curate și bine îngrijite.

Comuna se mărginesce la N. cu Dunărea; la S. cu comuna Caranlâc; la E. cu Beilicu; iar la V. cu Lipniţa și Satu-Noŭ.

Repartiţia suprafeţiĭ și populaţieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 390.

Budgetul comuniĭ este de 3484 leĭ la venituri și 3187 la cheltuielĭ; sunt 337 contribuabilĭ. Primăria clădită în 1882.

Biserica din Oltina are hramul Sf. Gheorghe; e clădită de locuitorĭ în 1852 și întreţinută de comună, e deservită de un preot și 2 cântăreţĭ.

Cea din Câsla clădită în 1870, e deservită de un preot. Are hramul Sf. Nicolae.

Șcóla este de asemenea numaĭ în Oltina, are un învĕţător și o învĕţătóre, e frequentată în mediŭ de 115 copiĭ. A fost clădită la 1880.

Șoseaua Cuzgun-Ostrov trece pe la 6 km. spre S. de reședinţă și la 4 km. spre S. de Câșla. Ambele sate sunt legate între ele printr'un drum comunal pe ţĕrmul laculuĭ Oltina; tot prin asemenea căĭ, comuna e legată cu satele: Mârleanu, Beilicu și cu tótă șoseaua Cuzgun-Ostrov. De la Oltina la malul Dunăriĭ e o șosea comunală pentru schela de aci.

20. *Comuna Urbană Ostrov,* pe care o vom numi *Ostrovul-de-sus,* spre deosebire de cel de jos, din plasa Hârșova.

www.ziuaconstanta.ro

Nimic n'a contribuit maĭ mult la înflorirea acestuĭ orășel, ca armata. De la 1880—1891 a stat continuu aci un regiment de infanterie de linie, iar de la 1891 încóce numaĭ câte un batalion, în cazarma numită «Traian». Aceste trupe aŭ lăsat în Ostrov, banĭ, de care Ostroveniĭ aŭ știut să profite. O mulțime de soldațĭ, după terminarea armateĭ aŭ rămas în Ostrov, unde s'aŭ însurat cu fetele orășenilor, înrădăcinând ast-fel, aci peste Dunăre, sentimentul și modul de traiŭ vesel al Românuluĭ.

Chiar înfățișarea orășeluluĭ este veselă, cu casele luĭ micĭ dar spațióse, curate, îngrijite și avênd fie-care grădiniță cu florĭ și pomĭ.

Vĕdut de la malul fluviuluĭ se presintă în forma unuĭ amfiteatru pe cósta déluluĭ; are strada principală paralelă cu fluviul, e lungă de 3 km. și tăiată perpendicular de alte 14 strade.

In interior, orașul este destul de curat, din firea sa Românul îșĭ mătură din 'naintea caseĭ sale, până la mijlocul stradeĭ; pe lângă grija locuitorilor, maĭ e și serviciul municipal, care de și mic, totușĭ satisface trebuințele orașuluĭ. Imprejurimile sunt și maĭ frumóse, pe tot drumul ce duce la Silistra sunt înlănțuite viile, carĭ daŭ un vin bun și în destulă cantitate. Din Ostrov până la Silistra sunt 5 km. Un vapor local face zilnic curse între aceste douĕ orașe și Călărașĭ.

Comuna se învecinesce la N. cu Dunărea; la E. cu comuna Bugeac; la S. cu Almaliu și la V. cu orașul Silistra.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Case sunt 752.

Budgetul are 65.407 leĭ la venituri și 44931 leĭ la cheltuelĭ. Contribuabilĭ sunt 650. Biserica are hramul Sf. Niculaie și e deservită de 2 preoțĭ și 3 cântărețĭ. A fost clădită la 1861.

Instrucția se predă în douĕ școlĭ: una de băieți și una de fete; aŭ 3 institutorĭ și douĕ institutóre. Numĕrul copiilor în mediŭ este de 320.

La Ostrov vine șoseaua de la Medgidia-Cuzgun și se continuă până la Silistra. Maĭ sunt și alte drumurĭ comunale ce duc la Bugeac, Almaliu și peste frontieră în Bulgaria. Ostrovul este reședința Sub-prefecturiĭ Silistra-Nouă.

21. *Comuna Parachioĭ.* Pe șoseaua ce cotesce la Móra Pașiĭ, pentru a duce la Asarlîk, după ce trecem de Ghiuvegea, la 2 km. întâlnim bogatul sat *Parachioĭ,* în vale; are casele frumóse, solide și higienice, înconjurate cu grădinĭ. El singur formézā comuna, ce se învecinesce la N. cu Ghiuvegea; la V. cu Carvan; la S. cu frontiera și cu Regep-Cuiusu; iar la răsărit cu Caranlîk.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ este arătată la plasă. Case sunt 198, din care 16 bordeie.

Budgetul comuniĭ constă în 2793 leĭ la venituri și 2154 leĭ la cheltuelĭ; sunt 175 contribuabilĭ.

Biserica are hramul Adormirea Maiciĭ Domnuluĭ, e deservită de un preot și 2 cântărețĭ. A fost clădită în 1857.

Școla e condusă de un învĕțător și o învĕțătóre, fiind mixtă; are 150 elevĭ. Clădită în 1881.

Afară de șoseaua despre care am vorbit, maĭ sunt drumurĭ comunale spre satele: Calaigi, Dobromir, Bazarghian, Cicur-kioĭ, Caranlîk, Curu-orman, la Velichioĭ și Lipnița.

22. *Comuna Regep-cuiusu.* In regiunea pădurósă de pe frontieră, în dreptul pietrelor No. 13, 14, 15, 16 și 17, pe drumurĭ ce conduc prin pădurĭ și văĭ, spre S. de Parachioĭ, se întinde comuna Regep-Cuiusu, compusă din douĕ sate: *Regep-cuiusu,* ca reședință, la 29 km. spre S.E. de Ostrov, un grup de 106 case micĭ, tătărescĭ; posițiunea este încântătóre pe fundul uneĭ văĭ înconjurate de pădurĭ; *Tekederesi,* fost timp de 15 anĭ punct însemnat militar pe frontieră; aci se află o cazarmă pentru o companie; acum e în părăsire; satul este nu departe de unghiul format de frontieră, la piatra No. 14; drumul până la sat e prin pădurĭ, văĭ râpóse sĕlbatice, dar fórte pitorescĭ. In fața cazărmiĭ se află douĕ fontânĭ, care daŭ nascere unuĭ mic fir de apă, care după ce alimentéză móra uneĭ grădinăriĭ, se pierde pe valea ce duce în Bulgaria. Cât timp armata sta la Tekederesi, satul începuse a se desvolta, acum e în decădere.

www.ziuaconstanta.ro

Comuna se învecinesce la N. cu Ghiuvegea; la E. cu Dobromir; la S. și V. cu frontiera.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 142, din care 11 bordeie.

Budgetul numĕră la venituri 1846 leĭ și la cheltuielĭ 1406 leĭ. Sunt 137 contribuabilĭ.

Comuna n'are nicĭ șcólă nicĭ biserică; sunt 2 giamiĭ și 2 hogĭ. Sunt două scolĭ turcescĭ.

Cele două sate sunt lângă frontieră și departe la 6 km. de șoseaua Asarlik-Móra Pașiĭ, cu care e în legătură prin maĭ multe drumurĭ comunale, ast-fel: din Techederesi, două drumurĭ duc prin pădurĭ la Dobromir și un altul la Regep-cuiusu, de aci un drum duce la Dobromir și Calaigi.

Peste frontieră sunt 3 drumurĭ: unul de la Regep-cuiusu și două de la Techederesi.

23. *Comuna Satu-Noŭ.* Tot unghiul coprins între cotul Dunăriĭ și țĕrmul apusan al laculuĭ Oltina, departe la 20 km. spre N.E. de Ostrov și la 6 km. spre N. de Lipnița, se întinde comuna Satul-Noŭ, compusă din două sate: *Satul-Noŭ,* pe țĕrmul V. al laculuĭ Oltina, are case micĭ dar curate și înconjurate de grădinĭ, populația bogată; *Pârjóia* spre apus, la 4 km. pe malul Dunăriĭ în fața ostrovuluĭ Șoimu. Are case sărăcăcióse, micĭ și neregulat așezate.

Se învecinesce la N. și V. cu Dunărea; la E. cu Oltina; la S. cu Lipnița și Canlia.

Repartiția suprafețiĭ și populațieĭ, este arătată la plasă. Case sunt 245.

Budgetul eĭ constă din venturĭ 3545 leĭ și 2995 leĭ la cheltuielĭ. Sunt în comună 183 contribuabiiĭ. Primăria clădită în 1881.

Bisericĭ sunt două: cea din Satu-Noŭ are hramul Înălțarea Domnuluĭ, iar cea din Pârjóia, Sfințiĭ Apostolĭ; aŭ doĭ preoțĭ și 5 ómenĭ de serviciŭ. Cea din Pârjóia e clădită în 1859; iar cea din Satu-Noŭ în 1860.

In Satul-Noŭ e șcólă clădită în 1882, are un învĕțător și 127 elevĭ.

Căĭ marĭ de comunicație nu sunt prin comună; din Canlia și Coslugea sunt drumurĭ ordinare spre Satu-Noŭ și Pârjóia; pe malul Dunăriĭ e un drum, care vine de la Oltina și duce la Bugeac.

Notă. 1. De óre ce la descrierea comunelor, n'am avut o dare de seamă a căilor de comunicație din Dobrogia, m'am servit de harta Statuluĭ Major din 1887, în care drumurile marĭ și micĭ sunt greșit arătate; de aceia cititorul se va orienta pentru căile marĭ de comunicație de capitolul «Căĭ de comunicație» din uvragiŭ, cum și de hartă, care e pusă la curent. Pe cât 'mĭ-a fost posibil, am rectificat greșala relativă la căile de comunicație dintre comune.

2. De asemenea privitor la diferitele bisericĭ și giamiĭ, se va vedea maĭ detaliat la capitolul «Biserica».

3. Pentru distanțele de la o comună la alta, a se vedea depărtările exacte, în tablourile de la capitolul «Căĭ de comunicație»

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL III

POLITICĂ

Nu voiŭ intra în detaliile legiĭ de organisare a Dobrogieĭ, votată la 9 Martie 1880 și modificată la 30 Martie 1886; de asemenea nu voiŭ vorbi despre regularea proprietăţeĭ imobiliare, prin legea din 3 Aprilie 1882, modificată în 1884, 1885, 1889 și 1893.

Acestea se pot citi în Monitórele oficiale corespunzĕtóre datelor.

Voiŭ atinge numaĭ câte-va puncte ne-arătate prin lege și carĭ îmĭ par de un interes general, pentru cunóscerea provincieĭ nóstre de dincóce de Dunăre.

a) Gradul de instrucţie.

Este arătat în tabloul de jos, întocmit după recensămîntul făcut în luna Decembrie 1899; cifrele sunt luate după Buletinul Ministeruluĭ Agriculturiĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ și Domeniilor, din anul 1900 (No. 1—2 pag. 68 și urm.).

JUDEŢE	ALFABEŢI						ANALFABEŢI					
	Bărbaţĭ		Femeĭ		Total		Bărbaţĭ		Femeĭ		Total	
	Clasificare[1]	Numĕrul	Clasificare	Numĕrul	Clasificare	Numĕrul	Clasificare	Numĕrul	Clasificare	Numĕrul	Clasificare	Numĕrul
Constanţa . . .	21	17487	12	6407	16	23894	21	53535	25	57621	23	111156
Tulcea	22	17472	7	7297	15	24769	26	45653	28	52770	26	98423
Total . .	—	24959	—	13704	—	48663	—	99188	—	110391	—	209579

Repartiţia pe felul populaţieĭ, este:

JUDEŢE	ORAŞE	POPULAŢIE URBANĂ						POPULAŢIE RURALĂ					
		Alfabeţĭ			Analfabeţĭ			Alfabeţĭ			Analfabeţĭ		
		Bărbaţĭ	Femeĭ	Total	Bărbaţĭ	Femeĭ	Total	Bărbaţĭ	Femeĭ	Total	Bărbaţĭ	Femeĭ	Total
CONSTANŢA	Cernavoda . . .	382	152	534	866	859	1725						
	Constanţa . . .	3735	1869	5604	3558	3563	7121						
	Cuzgun	189	63	252	516	584	1100	11016	3472	14488	44888	48443	93331
	Hârşova . . .	625	297	922	969	1197	2166						
	Mangalia . . .	348	140	488	463	508	971						
	Medgidia . . .	537	186	723	1173	1355	2528						
	Ostrov	655	228	883	1102	1112	2214						
	Total . .	6471	2935	9403	8647	9178	17825	11016	3472	14488	44888	48443	93331
TULCEA	Kilia-Vechie . .	116	24	140	1226	1199	2425						
	Isaccea	459	228	687	1309	1339	2648						
	Măcin	687	336	1023	1352	1688	3040	9316	2670	11986	33446	38096	71542
	Mahmudia . . .	196	62	258	737	839	1576						
	Babadag . . .	757	521	1278	949	1149	2098						
	Sulina	1634	1062	2696	1267	1648	2915						
	Tulcea	4307	2394	6701	5367	6812	12179						
	Total	8156	4627	12783	12207	14674	26881	9316	2670	11986	33446	38096	71542
	Total general .	14627	7562	22186	20854	23852	44706	20332	6142	26474	78334	86539	164873

[1]) Clasificare între cele 32 judeţe ale Ţĕriĭ.

www.ziuaconstanta.ro

b. Situaţia financiară a celor două judeţe

I. Fondul

Judeţe	Anĭ	SITUAŢIA DUPĂ BUDGETE			SITUAŢIA DUPĂ CONTURĬ				SITUAŢIA	
		Venituri	Cheltuelĭ	Excedent	Drepturĭ constatate la venituri	Drepturĭ constatate la cheltuielĭ	Resultatul: Excedent	Resultatul: Deficit	Incasărĭ efectuate	Plăţĭ efectuate
Constanţa	1897	614382,59	586526,90	27855,69	380158,34	248412,19	131746,15	—	299170,84	232949,54
	1898	608625,53	596298,65	12326,88	364560,27	231996,60	132563,67	—	293095,77	231883,60
	1899	754392,65	695029,—	59363,65	512692,48	365832,73	146859,75	—	423943,45	365790,22
	1900	470383.52	454939,—	15444,52	496177,92	329655,49	166522,43	—	350174,31	329617,80
Total		2447784,29	2332793,55	114990,74	1753589,01	1175897,01	577692,—	—	1366384,37	1160250,26
Tulcea	1897	186098,22	179870,40	6227,82	226209,17	184309,93	41899,24	—	217115,78	184250,90
	1898	177565,06	170055,06	7510,—	189784,03	172376,53	17407,50	—	187735,59	172366,53
	1899	224355,85	222890,40	1465,45	227145,09	212716,10	14428,99	—	223138,75	212716,10
	1900	219369,06	219369,06	—	223638,26	205583,34	18054,92	—	204385,45	205557,41
Total		807388,19	792184,92	15203,27	866776,55	774985,90	91790,65	—	832375,57	774900,—
Dobrogia		3255172,48	3124978,47	130194,01	2620365,56	1950882,91	669482,65	—	2198759,94	1935150,26

II. Fondul

Judeţe	Anĭ	SITUAŢIA DUPĂ BUDGET			SITUAŢIA DUPĂ CONTURĬ				SITUAŢIA	
		Venituri	Cheltuelĭ	Excedent	Drepturĭ constatate la venituri	Drepturĭ constatate la cheltuelĭ	Excedent	Deficit	Incasărĭ efectuate	Plăţĭ efectuate
Constanţa	1897	441902,30	301540,—	140362,30	203082,34	163618,25	39464,09	—	189357,—	163618,25
	1898	480983,06	330250,—	150733,06	551545,28	191000,23	360545,05	—	537389,10	191000,23
	1899	398178,75	314640,—	83538,75	260219,81	248174,97	12044,84	—	245014,31	248174,97
	1900	396845,81	347940,—	48905,81	479947,26	396697,—	83250,26	—	454998,54	396697,—
Total		1717909,92	1294370,—	423539,92	1494794,69	999490,45	495304,24	—	1426758,95	
Tulcea	1897	146500,—	128680,—	17820,—	172222,30	83907,55	88314,75	—	161335,89	83907,55
	1898	136500,—	133140,—	3360,—	127797,24	103312,40	24484,84	—	121695,65	102872,40
	1899	205928,34	199094,66	6833,68	207428,04	157497,45	49930,59	—	201[illegible]45,26	157497,45
	1900	135823,25	135823,25	—	153909,83	116998,20	36911,63	—	142028,02	116998,20
Total		624751,59	596737,91	28013,68	661357,41	461715,60	199641,81	—	626534,82	461275,60
Dobrogia		2342661,51	1891107,91	451553,60	2156152,10	1461206,05	694946,05	—	2053293,77	1460766,05

[1]) Situaţa financiară a judeţelor de la 1897—1900 inclusiv, de Ministerul de interne, 1903.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

dobrogene resultă din tablourile [1]):

zecimilor.

BĂNEASCĂ		DREPTURI IN FAVÓREA JUDEȚULUI			DREPTURĬ IN FAVÓREA CREDITORILOR			Observațiĭ
Resultatul								
Excedent	Deficit	Drepturĭ constatate la veniturĭ	Incasàrĭ efectuate	Rămas a se încasa	Drepturĭ constatate la cheltuelĭ	Plăți efectuate	Rĕmas de plată	
66221,30	—	380158,34	299170,84	80987,50	248412,19	232949,54	15462,65	
61212,17	—	364560,27	293095,77	71464,50	231996,60	231883,60	113,—	
58144,22	—	512692.48	423943,45	88749,03	365832,73	365799,23	33,50	
20556,42	—	496177,92	350174,31	146003,61	329655,49	329617,89	37,60	
206134,11	—	1753589,01	1366384,37	387204,64	1175897,01	1160250,26	15646,75	
32855,85	—	226209,17	217115,78	9093,39	184809,93	184259,93	50	
15369,06	—	189784,03	187735,59	2048,44	172376,53	172366,53	10	
10422,65	—	227145,09	223138,75	4006,34	212716,10	212716,10	—	
—	1171,99	223638,26	204385,45	19252,81	205583,34	205557,44	25,90	
58647,56	1171,99	866776,55	832375,57	34400,98	774985,90	774900,—	85,90	
264781,67	1171,99	2620365,56	2198759,94	421605,62	1950882,91	1935150,26	15732,65	

drumurilor.

BANEASCA		DREPTURĬ IN FAVÓREA JUDEȚELOR			DREPTURĬ IN FAVÓREA CREDITORILOR			Observațiĭ.
Resultatul								
Excedent	Deficit	Drepturĭ constatate la veniturĭ	Incasărĭ efectuate	Rămas a se încasa	Drepturĭ constatate la cheltuelĭ	Plăți efectuate	Rĕmas a se plăti	
25738,75	—	203082,34	189357,—	13725,34	163618,25	163618,25	—	Intrĭ la veniturĭ și leĭ 3890 3,06 capital.
346388,87	—	551545,28	537389,10	14156,18	191000,23	191000,23	—	
—	3160,66	260219,81	245014,31	15205,50	248174,97	248174,97	—	
58301,54	—	479947,26	454998,54	24948,72	396697,—	396697,—	—	Intră și leĭ 246,500 capital.
430429,16	3160,66	1494794,69	1426758,95	68035,74	999490,45	999490,45	—	
77428,34	—	172222,30	161335,89	10886,41	83907,55	83907,55	—	
18823,25	—	127797,24	121695,65	6101,59	103312,40	102872,40	440,—	
43977,81	—	207428,04	201475,26	5952,78	157497,45	157497,45	—	
25029,82	—	153909,83	142028,02	11881,81	116998,20	116998,20	—	
165259,22	—	661357,41	626534,82	34822,59	461715,60	461275,60	440,—	
395688.38	3160,66	2156152,10	2053293,77	102858,33	1461206,05	1460766,05	440,—	

www.ziuaconstanta.ro

III. Fondul ca

Judeţe	Anĭ	SITUAŢIA DUPA BUDGET			SITUAŢIA DUPĂ CONTURĬ				SITUAŢIA	
		Venitурĭ	Cheltuelĭ	Excedent	Drepturĭ constatate la Venituri	Drepturĭ constatate la Cheltuelĭ	Resultat Excedent	Resultat Deficit	Incasărĭ	Plăţĭ
Constanţa	1897	9686,—	3100,—	6586,—	13238,39	193,95	13044,44	—	13238,39	193,95
	1898	10500,—	3100,—	7400,—	10075,01	124,79	9950,22	—	10075,01	124,79
	1899	24294,44	3100,—	21194,44	25212,58	103,—	25109,58	—	25212,58	103,—
	1900	11850,—	3100,—	8750,—	19314,07	125,43	19188,64	—	19314,07	125,43
Total		56330,44	12400,—	43930,44	67840,05	547,17	67292,88	—	67840,05	547,17
Tulcea	1897	12668,—	9300,—	3368,—	5773,05	953,90	4819.15	—	5773,05	953,90
	1898	9080,—	4500,—	4580,—	5602,65	390,—	5212,65	—	5602,65	390,—
	1899	6674,45	3700,—	2974,45	5804,25	200,—	5604,25	—	5804,25	200,—
	1900	18802,16	11250,—	7552,16	18203,65	10249,50	7954,15	—	18203,65	10249,50
Total		47224,61	28750,—	18474,61	35383,60	11793,40	23590,20	—	35383,60	11793,40
Dobrogia		103555,05	41150,—	62405,05	103223,65	12340,57	90883,08	—	103223,65	12340,57

IV. Fondul Spita

Judeţe	Anĭ	SITUAŢIA DUPA BUDGET			SITUAŢIA DUPĂ CONTURĬ				SITUAŢIA	
		Venituri	Cheltuelĭ	Excedent	Drepturĭ constatate la Venituri	Drepturĭ constatate la Cheltuelĭ	Resultat Excedent	Resultat Deficit	Incasărĭ	Plăţĭ
Constanţa	1897	30000,—	30000,—	—	32310,57	26146,44	6164,13	—	32310,57	26146,44
	1898	32310,57	32310,57	—	30018,—	28594,39	1423,61	—	30018,—	28594,39
	1899	31164,13	31164,13	—	31214.85	31057,37	157,48	—	31214,85	31057,37
	1900	26423,61	26423,61	—	26423,61	26320,25	103,36	—	26423,61	26320,25
Total		119898,31	119898,31	—	119967,03	112118,45	7848,58	—	119967,03	112118,45
Tulcea	1897	30000,—	30000,—	—	30027,82	28992,20	1035,62	—	30027,82	28992,20
	1898	33865,35	33865,35	—	33809.40	33865,35	—	55,95	33809,40	33865,35
	1899	31035,62	31035,62	—	31065,62	30888,67	176,95	—	31065,62	30888,67
	1900	30000,—	30000,—	—	30155,10	29089,35	1065,75	—	30155,10	29089,35
Total		124900,97	124900,97	—	125057,94	122836,57	2278,32	55,95	125057,94	122836,57
Dobrogia		244798,28	244798,28	—	244024,97	234955,02	10126,90	55,95	244024,97	234955,02

www.ziuaconstanta.ro

seĭ pensiilor.

BANEASCĂ		DREPTURĬ IN FAVÓREA JUDEȚELOR			DREPTURĬ IN FAVOREA CREDITORILOR			Observațiĭ
Resultat								
Excedent	Deficit	Drepturĭ constatate la Venit	Incasărĭ	Rĕmas a se încasa	Drepturĭ constatate la cheltuelĭ	Plăți	Rĕmas de plată	
13044,44	—	13238.39	13238,39	—	193,95	193,95	—	
9950,22	—	10075,01	10075,01	—	124,79	124,79	—	
25109,58	—	25212,58	25212,58	—	103,—	103,—	—	
19188,64	—	19314,07	19314,07	—	125,43	125,43	—	
67292,88	—	67840,05	67840,05	—	547,17	547,17	—	
4819,15	—	5773,05	5773,05	—	953,90	953,90	—	
5212,65	—	5602,65	5602,65	—	390,—	390,—	—	
5604,25	—	5804,25	5804,25	—	200,—	200,—	—	
7954,15	—	18203,65	18203,65	—	10249,50	10249,50	—	
23590,20	—	35383,60	35383,60	—	11793,40	11793,40	—	
90883,08	—	103223,65	103223,65	—	12340,57	12340,57	—	

lelor rurale.

BANEASCA		DREPTURĬ IN FAVÓREA JUDEȚELOR			DREPTURĬ IN FAVÓREA CREDITORILOR			Observațiĭ
Resultat								
Excedent	Deficit	Drepturĭ constatate la Venit	Incasărĭ	Rĕmas a se încasa	Drepturĭ constatate la cheltuelĭ	Plăți	Rĕmas de plată	
6164,13	—	32310,57	32310,57	—	26146,44	26146,44	—	
1423,62	—	30018,—	30018,—	—	28594,39	28594,39	—	
157,48	—	31214,85	31214,85	—	31057,37	31057,37	—	
103,36	—	26423,61	26423,61	—	26320,25	26320,25	—	
7848,58	—	119967,03	119967,03	—	112118,45	112118,45	—	
1035,62	—	30027,82	30027,82	—	28992,20	28992,20	—	
—	55,95	33809,40	33809,40	—	33865,35	33865,35	—	
176,95	—	31065,62	31065,62	—	30888,67	30888,67	—	
1065,75	—	30155,10	30155,10	—	29089,35	29089,35	—	
2278,32	55,95	125057,94	125057,94	—	122836,57	122836,57	—	
10126,90	55,95	244024,97	244024,97	—	234995,02	234995,02	—	

www.ziuaconstanta.ro

Zecimi

JUDEȚE	ANI	BUDGETUL ZECIMILOR				
		No. zecimilor	Prevĕdute in budget	Constatate prin compt	Incasate	Rĕmase a se incasa
Constanța	1897	3	140000	192961,37	185631,16	7330,21
	1898	3	140000	200084,46	193105,14	6979,32
	1899	3	175000	208300,19	199967,58	8332,61
	1900	3	190000	195860,46	177090,57	18769,89
Total		3	645000	797206,48	754793,45	41412,03
Tulcea	1897	3	150000	168547,71	168020,50	527,21
	1898	3	160000	167540,93	167540,93	—
	1899	3	165000	170122,55	170122,55	—
	1900	3	165000	159735,78	159735,78	—
Total		3	640000	665946,97	695419,76	527,21
Dobrogia		3	1485000	1463153,45	1450213,21	527,21

TAB

Desvoltarea budgetului (venituri)

JUDEȚE	VENITURI									PROPORȚIA VENITURI		
	ORDINARE			EXTRAORDINARE						Zecimi adițion.		
	Zecimi adiționale	Cotisația comunelor	Totalul veniturilor ord.	Excedente bănesci	Capitaluri	Împrumuturi	Rămășițe de venituri diferite	Totalul veniturilor extraordinare	Totalul general	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.
Constanța	197691,75	38542,50	236234,25	58144,22	50173,17	299995,05	83757,89	492070,63	728304,88	27,14	1,44	28,61
Tulcea	163854,26	19456,40	183310,66	10422,65	98500,—	30000,—	10550,94	149473,59	332784,25	49,24	1,31	19,—

TAB

Desvoltarea budgetului (cheltueli)

JUDEȚE	CHELTUIELI OBLIGATE									
	PERSONALUL					MATE				
	Administrația centrală	Serviciul sanitar	Serviciul penitenciar	Serviciul telegrafo-poștal și telefonic	TOTAL	Administrația centrală	Serviciul sanitar	Serviciul penitenciar	Serviciul telegrafo poștal și telefonic	Instrucția publica și culte
Constanța	25170,—	81356,—	5760,—	1834,—	114120,—	21856,35	31596,66	5315,42	36061,90	2220,—
Tulcea	24465,45	55313,30	7740,—	—	87548,75	13594,55	13138,95	7541,50	24931,80	5449,10

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

adiționale.

BUDGETUL DRUMURILOR			
No. zecimilor	Prevĕdute în budget	Constatate prin compt	Incasate	Rĕmase a se încasa
2	65000	105666,43	101784,35	3882,08
2	65000	110684,07	106250,69	4433,38
2	65000	114370,46	110394,69	3975,77
2	70000	111267,70	102509,84	8757,86
2	265000	441976,66	420939,77	21049,09
2	90000	100403,17	99953,35	449,82
2	90000	100142,50	100142,50	—
2	100000	100559,50	100559,50	—
2	100000	94381,99	94381,90	—
2	380000	395488,66	395037,25	449,82
2	645000	837465,32	415977,02	449,82

L O U

zecimilor judeţiene pe anul 1901.

IN RAPORT CU TOTALUL VENITURILOR, PE CAP DE POPULAȚIE ȘI PE KILOMETRU PATRAT																						
ORDINARE						VENITURI EXTRAORDINARE																
Cotis. comun.			Total			Exced. bănesc			Capitaluri			Imprumuturi			Rĕmas de dif. ven.			Total			Total gen.	
La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	Pe cap.	Pe km. p.
5,29	0,28	5,58	32,42	1,72	34,19	7,98	0,42	8,41	6,89	0,36	7,26	41,19	2,18	43,41	11,50	0,61	12,12	67,56	3,58	71,21	5,29	105,40
5,84	0,16	2,26	55,08	1,54	21,25	3,13	0,08	1,21	29,59	0,79	11,42	9,01	0,24	3,48	3,18	0,09	1,22	44,91	1,11	17,33	2,66	38,58

L O U

zecimilor judeţiene pe anul 1901.

TORII EFECTUATE										
R I A L										
Armata teritorială	Geandarmeria rurală	TOTAL	Alte cheltuelĭ generale	Anuitatea pentru plata datorĭilor	Creanțe rĕmase de plată	Cheltuelĭ de percepere	Credite extraordinare	Cheltuelĭ facultative	Total general	Observațiĭ
7150,—	13862,86	118063,19	400370,51	33169,63	59,85	9447,32	3779,47	1480,—	680489,97	—
7357,95	4984,65	76998,50	98500,—	9120,40	—	5091,20	34699,05	3905,—	315832,90	—

www.ziuaconstanta.ro

TAB

Desvoltarea cheltuelilor budgetului
Proporţiuni în raport cu totalul cheltuelilor

JUDEŢE	PERSONAL															MATE											
	Admin. centrală			Servic. sanitar			Servic. penitenc.			Serv. teleg. post. telef.			TOTAL			Admin. centrală			Servic. sanitar			Servic. penitenc.			Serv. teleg. post. telef.		
	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.
Constanţa .	3,70	0,18	3,64	11,96	0.59	11,77	0,85	0,04	0,83	0,27	0,01	0,27	16,77	0,83	16,51	3,21	0,16	3,16	4,61	0,23	4,57	0,78	0,04	0,77	5,30	0,27	5,22
Tulcea . .	7,75	0,19	2,84	17,51	0,44	6,41	2,45	0,06	0,89	—	—	—	27,71	0,70	10,15	4,30	0,11	1,5	4,16	0,10	1,52	2,39	0,06	0,87	7,89	0,20	2,89

TAB

Desvoltarea veniturilor budgetului

JUDEŢE	VENITURI ORDINARE			VENITURI EXTRAORDINARE			TOTAL GENERAL
	Zecimi adiţionale	Cotisaţia comunelor	TOTAL	Excedente bănesci	Rămăşiţe şi diferite venituri	TOTAL	
Constanţa . . .	113507,03	12935,20	126442,23	—	22720,91	22720,91	149163,14
Tulcea	96664,93	7800,20	104465,13	13997,81	1629,28	15627,09	120092,22

TAB

Desvoltarea cheltuelilor budgetului

JUDEŢE	Personal	MATERIAL			Cheltuelĭ de percepere	Credite extra-ordin.	Diferite alte cheltuelĭ	TOTAL GENERAL	PRO PERSONAL		
		De administr.	De întreţinere, de construirea şoselelor, etc.	TOTAL					La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.
Constanţa . .	85,240	6300,20	7188,97	13489,17	5364,89	11250,36	3160,66	118505,08	71,93	0,62	12,34
Tulcea	75057,25	2482,65	7166,60	9649,25	3013,25	—	38,70	87758,45	85,53	0,60	8,70

TAB

De situaţia şoselelor judeţiene şi vici

JUDEŢE	KILOMETRI DE ŞOSELE JUDEŢENE				Cheltuelĭ făcute cu întreţinerea şoselelor jud.	Cât s'a cheltuit pe 1 km.	KILOMETRI DE ŞOSELE VICINALE			
	Şoseluite	In curs de executare	Ne-şoseluite	TOTAL			Şoseluite	In curs de executare	Ne-şoseluite	TOTAL
Constanţa .	—	—	—	—	—	—	294,571	77,344	337,065	708,980
Tulcea	—	—	—	—	—	—	306,711	18,690	357,186	682,587

www.ziuaconstanta.ro

L O U

zecimilor judeţiene, pe anul 1901.

pe cap de populaţie şi pe km. patrat.

R I A L												Alte cheltuelĭ gener.			Anuitatea pentru plata datoriei			Creanţe de plată			Cheltuelĭ de percep.			Credite extraord.			Credite facult.			Total general	
instr. publ. şi culte			Armata teritor.			Geandarm. rurală			TOTAL																						
La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	Pe cap	Pe km. p.
0,33	0,02	0,32	1,05	0,05	1,03	2,04	0,10	2,01	17,35	0,86	17,09	58,84	2,91	57,94	4,87	0,24	4,80	—	—	—	1,39	0,07	1,37	0,56	0,03	0,55	0,22	0,01	0,21	4,95	98,48
1,72	0,04	0,63	2,33	0,06	0,85	1,58	0,04	0,58	24,38	0,61	8,93	31,19	0,79	11,42	2,89	0,07	1,06	—	—	—	1,61	0,04	0,59	10,99	0,28	4,02	1,24	0,03	0,45	2,52	36,61

L O U

drumurilor judeţelor pe anul 1901.

PROPORŢIUNI IN RAPORT CU TOTALUL VENITURILOR, POPULAŢIEI ŞI SUPRAFEŢII																						OBSERVAŢII
VENITURI ORDINARE									VENITURI EXTRAORDINARE									TOTAL GENERAL		
Zecimĭ adiţionale			Cotisaţia comunelor			TOTAL			Excedente bănescĭ			Rămăşiţe şi dif. venituri			TOTAL					
La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. venit.	Pe cap	Pe km. p.	Pe cap	Pe km. p.	
76,10	0,82	16,43	8,67	0,09	1,87	84,77	0,92	18,30	—	—	—	15,23	0,17	3,29	15,23	0,17	3,29	1,08	21,59	
80,49	0,77	11,20	6,49	0,06	0,90	86,99	0,83	12,21	11,66	0,11	1,62	1,36	0,01	0,19	13,01	0,12	1,81	0,96	12,76	

L O U

drumurilor judeţelor, pe anul 1901.

PORŢIUNI IN RAPORT CU TOTALUL CHELTUELILOR, POPULAŢIEI ŞI SUPRAFEŢII																				OBSERVAŢII
M A T E R I A L									Cheltuelĭ de percepere			Credite extraordin.			Diferite alte cheltuelĭ			TOTAL GENERAL		
De administraţie			De întreţinere			TOTAL														
La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	La % din tot. chelt.	Pe cap	Pe km. p.	Pe cap	Pe km. p.	
5,32	0,05	0,91	6,07	0,05	1,04	11,38	0,10	1,95	4,53	0,04	0,78	9,49	0,08	1,63	2,67	0,02	0,47	0,86	17,15	
2,83	0,02	0,29	8,17	0,06	0,83	11,00	0,08	1,12	3,43	0,02	0,35	—	—	—	0,04	—	—	0,70	10,17	

L O U

nale întreţinute de judeţe pe anul 1901.

Cheltuelĭ făcute cu întreţinerea şoselelor vicinale	Cât s'a cheltuit pentru un km.	Totalul sumelor	NUMĂRUL ZILELOR DE PRESTAŢIE DATORITE				Valoarea în banĭ	Observaţiĭ
			Cu braţele	Cu 2 vite	Cu 4 vite	Cu 6 vite		
5587,88	7,88	5587,88	31425	25020	15700	11750	259,460	
7162,60	10,56	7162,60	33605	19070	2275	560	213,735	

www.ziuaconstanta.ro

TABLOU RE

Veniturile şi cheltuelile judeţelor pe anul

JUDEŢE	Populaţia	Suprafaţa k. p.	VENITURILE INCASATE In bloc	Pe cap
Constanţa	137592	6910	877468,02	6,38
Tulcea	125221	8620	452876,47	3,40

Tabloŭ de situaţia domeniului privat

JUDEŢE	BUNURI IMOBILIARE — Imobile aflate la servicii publice: Prefecturi, sub-prefecturi, tribunale, etc. — Numele fie-căruĭ imobil	Valórea aprox.	Imobile neafectate — Numele fie-căruĭ bun	Valórea aproxim.	Venit anual
Constanţa	Sub-prefectura Mangalia	45000			
	« Hârşova	40000			
	« Medgidia	25000			
	Spitalul din Cernavoda	50000			
	Arestul preventiv	40000			
	18 cantóne judeţiene	58122			
	9 puţurĭ	18262			
			Loc viran al fosteĭ prefecturĭ	60000	
Total		276384		60000	
Tulcea	Palatul administrativ	223000			
	Sub-prefectura din Babadag	40000			
	Sub-pref. şi oficiul poştal Tulcea	8000			
	« Măcin	40000			
	Cazarma călăraşilor Tulcea	110000			
	« infanterie Tulcea	110000			
	« « Babadag	50000			
	Grajdul cailor călăraşĭ Măcin	200			
	Cazarma geandarmiĭ Babadag	6000			
	« « Cataloi	4000			
	Serv. technic judeţian	25000			
	Arestul preventiv	160000			
	33 cantóne judeţiene	108000			
	—				
	—				
	—		Loc viran în Tulcea	1800	
Total		884200		1800	

Datoria publică a ju

JUDEŢE	Cifra împrumuturilor contractate — In parte	In total	Suma realisată din împrumuturĭ contractate repartisată pe fonduri — Comptul asupra fondului zecimilor — In parte	In total	Comptul asupra fondului drumurilor — In parte	In total	Actul prin care s'a autorizat contractarea împrumutului	Data cind s'a efectuat împrumutul	Instituţia de unde s'a contractat împrumutul	Termen. contractărĭ. Ani
Constanţa	300000	—	300000	—	—	—	Legea publicată în Mon. Ofic No. 39 din 1892.	1893 15 Noemb.	Casa depunerĭ	15
Tulcea	110000	—	110000	—	—	—	Inalt Decret No. 1137 din 1887 Apr. 1.	1891 Sept. 1	Idem	20

Tabloŭ de numĕrul personaluluĭ administraţieĭ

JUDEŢE	Secret. cons. judeţ	Ingineri	Medicĭ	Veterinarĭ	Architectĭ	Conductorĭ	Comptabilĭ	Şefĭ de biurou	Directorĭ de arest	Impieg. ajut. la serv.	Desenatorĭ	Secret. serv. tehnic	» sanitar	Impiegaţĭ statisticĭ	Registratorĭ	Archivarĭ	Mecan şi şefĭ constr.	Copişti şi autogr.	Sub-chirurgĭ	Agenţĭ sanitarĭ	Greffierĭ-comptabilĭ	Moşe de circoscrip.	» la spitale	Intend. la pal. adm.	Preoţĭ	Pichetĭ	Şefĭ Cantonerĭ	Cantonerĭ	Gardienĭ la sr. prev.	Fondaţĭ
Constanţa	1	1	7	1	1	3	1	1	1	1	—	1	1	—	1	1	3	3	1	12	1	6	1	—	3	19	2	28	2	2
Tulcea	1	1	4	1	—	3	1	—	1	1	1	—	1	1	1	1	—	3	—	6	1	10	—	1	1	8	3	50	4	1

www.ziuaconstanta.ro

CAPITULATIV

1901, în raport cu populaţia şi suprafaţa.

DE JUDEŢ	CHELTUELILE FĂCUTE DE JUDEŢ		
Pe k. p.	In bloc	Pe cap	Pe k. p.
126,98	798995,05	5,81	115.62
52,50	403591,35	3,22	46,78

al judeţelor la 1 Aprilie 1901.

BUNURI MOBILIARE					OBSERVAŢII
	Rente şi capitaluri				
	Avênd destinaţie specială				
	Donaţiuni				
Mobilier şi material afectat la serv. public	Capital	Venit	Fondul caseĭ pensiilor judeţiene	Neavênd destinaţie specială	
80000					Mobilier la tóte autorităţile.
80000					
20000					
2000					
15000					
2000					
—					
2000					La sub-prefectura Sulina.
2000					La compania geandarmĭ.
			9548,90		In numĕrar consemnaţiĭ.
				28840,70	« « din fodul drumurilor.
43000			9548,90	28840,70	

deţelor pe anul 1901.

Scopul pentru care s'a făcut împrumutul	Anuitatea ce se plătesce		Capital amortizat până la 1 Apr. 1901		Capital rămas de amortizat până la 1 Apr. 1901		Total gen. al venit. încasate	Cât revine pe cap	Cât la sută asupra veniturilor	OBSERVAŢII
	In parte pentru fie-care împrum.	In total	In parte	In total	In parte	In total	In parte			
Constr. p. adm. şi arest prev.	31609	—	114688	—	185312	—	877468	2,18	3,60	185312 s'a convertit în Iunie 1902, în 234100 cu care s'a cumpărat orz p. ţĕranĭ. S'a rambursat 189197.
Constr. cazărm. călăraşilor	8970	—	26689	—	73310	—	452876	0,80	1,98	—

judeţelor, salariat din fondurile judeţiene, pe 1901.

Infirmieri la spit.	Portari	Camerişi	Bucătari la spitale	Spălătorese	Bărbieri	Vizitiĭ	Sacagiĭ	Răndaşi	Total	Personal după quantumul retribuţieĭ: Funcţionarĭ retribuiţĭ mensual: De la 250 leĭ în sus	De la 150—250 leĭ	Până la 150 leĭ	Total	Personal de întreţinere şi oameni de serviciŭ: Personal de întreţinere	Oameni de serviciŭ	Total	OBSERVAŢII
3	1	2	1	1	—	—	1	1	116	14	5	31	50	56	10	66	
—	—	3	—	—	1	1	—	1	111	11	4	24	39	66	6	72	

www.ziuaconstanta.ro

c) Armata. Istoricul Divizieĭ Active.

Divizia activă, aşa s'a numit comandamentul însărcinat a ocupa milităresce Dobrogia ĭşĭ avu fiinţa în ziua de 5 August 1878, la Pitescĭ şi se compunea din:

Batalionul 4 Vènătorĭ,
Regimentul 4 Linie,
» 5 »
» 7 »
» 2 Roşiorĭ,
» 1 Artilerie,
Compania II Geniŭ,
Escadronul II Tren,
O secţie de infirmerie şi
Ambulanţa Divizionară.

Ast-fel constituită, Divizia a fost pusă sub comanda Generaluluĭ Anghelescu Gh. st. după ce ia parte în ziua de 8 Octombre 1878, la intrarea triumfală a armateĭ în Bucurescĭ, se îndruméză către Brăila, unde ajunge la 24 Octombrie.

Aci, Divizia a fost trecută in revistă de *A. S. R. Principele Carol I*, care recomandă trupeĭ şi oficerilor răbdare, prudenţă şi maĭ ales blândeţe, faţă de populaţiunea dobrogiană.

La 14 Noembrie, Divizia pornesce de la Brăila în 3 colóne, destinate a ocupa cele 3 puncte importante ale provincieĭ: Babadagul, Constanţa şi Tulcea.

Deosebit de trupele acestor treĭ colóne, se maĭ formă o a patra, pentru ocuparea frontieriĭ de Sud a Dobrogieĭ.

Acéstă colónă comandată de Colonelul Mărculescu, era compusă din:

Regimentul de Călăraşĭ din noŭ înfiinţat,
Regimentul 2 Linie, şi
Batalionul I Vènătorĭ.

Ea trebuia să trécă Dunărea, pe la Călăraşĭ la Ostrov.

Maĭ 'nainte de a descri starea miserabilă, în care găsiră Dobrogia trupele nóstre de ocupare şi vicisitudinile cu care aŭ avut ele de luptat, din causa releĭ stărĭ a drumurilor, lipseĭ de proviziunĭ, locuinţe şi chiar apă în multe părţĭ, să arătăm în scurt mersul fiecăreĭ colóne şi modul cum acestea aŭ ocupat punctele de destinaţie.

Colóna I, însărcinată a ocupa Babadagul, era pusă sub comanda Colonelului Borănescu şi coprindea:

Regimentul 5 Linie,
Un escadron din Regimentul 2 Roşiorĭ,
Douĕ bateriĭ din Regimentul 1 Artilerie,
O secţie de ambulanţă divizionară şi
Trenul regimentar al trupelor.

Acéstă colónă trece Dunărea pe la Ghecet şi ajunge la Măcin, în séra de 14 Noembrie, unde cartiruesce, iar a doua zi, după ce lasă aci o companie, îşĭ continuă marşul pe la Ortachioi (unde lasă o companie şi douĕ plotóne de roşiorĭ, pentru urmărirea tâlharilor), pe la Başchioi şi Armutlia şi ajunge la Babadag în ziua de 17 Noembrie 1878.

Populaţiunea primesce armata nóstră în strigăte de bucurie; autorităţile comunale întâmpinară trupele la podul Toprak-Kiopru, urându-le bună venire.

Tricolorul românesc pentru prima óră fâlfăia în vestitul oraş al Babadaguluĭ, unul din stâlpiĭ stăpâniriĭ otomane, scaunul saraschieratuluĭ de la Dunăre, de a căruĭ putere s'aŭ temut, timp de atâtea veacurĭ, Ţariĭ, Regiĭ Polonieĭ şi Khaniĭ Tătarilor din Crimeia.

Acolo unde oştirea românească a luĭ Mihaĭ intrase pentru pradă şi vrăjmăşie, acum armata *A. S. R. Principeluĭ Carol I*, este primită cu încredere către un viitor pacinic şi civilizator.

Acéstă colónă detaşéză o companie la Sarichioĭ şi un post la gura Portiţeĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Colóna II, cu destinaţia pentru Constanţa, era pusă sub comanda Colonelului Gorjan şi coprindea:

Regimentul 4 Linie,
Batalionul 4 Vênătorĭ,
Douĕ Escadróne din Regimentul 2 Roşiorĭ,
Douĕ Baterĭĭ din Regimentul 1 Artilerie,
O secţie de ambulanţă divizionară şi
Trenul regimentar al trupelor.

Acéstă colónă se îmbarcă în diminéţa de 15 Noembrie, la Brăila pe 4 şlepurĭ şi 2 remorchere şi la 5 ore séra ajunge la Hârşova, unde lasă o companie şi un escadron. Restul, se îndruméză pe jos spre Topal (16) şi ajunge la Seimenĭ şi Cernavoda în ziua de 17.

Regimentul 4 Linie opresce aci Statul sĕŭ Major şi 3 companiĭ, iar un Batalion îl trimete cu trenul la Medgidia, unde o companie se detaşéză spre Cocargea, pentru urmărirea hoţilor. Tot la Cernavoda maĭ rĕmâne şi una din baterĭĭ.

Cu drumul de fier este trimes la Constanţa, Batalionul 4 Vênătorĭ şi o baterie, care ajung la 23 Noembrie, iar maĭ în urmă (1 Decembrie), vine la Constanţa din Tulcea un escadron şi Stat-Majorul Regimentuluĭ 2 Roşiorĭ. Din Batalionul 4 Vênătorĭ se detaşéză o companie la Mangalia.

Pretutindenĭ trupele nóstre aŭ fost primite cu urale de bucurie. Comandantul detaşamentuluĭ arată, că la Constanţa 'ĭ s'a făcut o primire entusiastă din partea locuitorilor. Oraşul era împodobit cu tricolorul românesc; în port, sute de drapele ale diferitelor state fâlfâiaŭ pe catartele vapórelor, peste 5000 persóne aŭ luat parte la acéstă sĕrbătóre [1]).

Colóna III, cu destinaţie pentru Tulcea coprindea:

Stat-Majorul Divizieĭ, cu serviciile sale,
Regimentul 7 Linie,
Un escadron din Regimentul 2 Roşiorĭ,
O baterie din Regimentul 1 Artilerie,
Escadronul II Tren,
Compania II Geniŭ şi
Ambulanţa Divizionară.

Generalul comandant însoţia acéstă colónă, pusă sub ordinele Colonelului Cantili. Fa porni din Brăila în diminéţa de 17 Noembrie, îmbarcată pe 3 vapóre şi 4 şlepurĭ şi ajunse la Tulcea séra, la orele 5.

Primirea ce s'a făcut acesteĭ colóne a fost o adevĕrată sĕrbătóre. Sosind, Comandantul Divizieĭ, este întâmpinat la vapor de autorităţile provincieĭ, care îĭ uréză bună venire pe un fost pământ românesc.

Oraşul era peste tot împodobit cu steagurĭ românescĭ. Generalul Anghelescu, însoţit de guvernatorul rus şi de comisariĭ românĭ, însărcinaţĭ a lua în primire autorităţile provincieĭ, aŭ mers la Catedrala oraşuluĭ, unde s'a oficiat un Te-deum, pentru buna sosire a noilor stăpânitorĭ. Apoĭ în sala Palatuluĭ Administrativ, Comandantul Divizieĭ primesce tótă notabilitatea oraşuluĭ şi pe fruntaşiĭ diferitelor religiunĭ, care depuseră jurămênt de credinţă şi supunere guvernuluĭ român.

Intrarea triumfală a armateĭ s'a făcut a doua zi la orele 11 diminéţa, cu mare pompă, după un Te-deum oficiat în faţa trupeĭ.

Capitala Sangiaculuĭ, Tulcea, devine în ziua de 18 Noembrie 1878, reşedinţa militară a provincieĭ Dobrogia, până la 22 Maiŭ 1883, când Comandamentul Divizieĭ a fost mutat la Constanţa, acolo unde începuse să graviteze interesele economice ale Ţĕriĭ nóstre.

Din trupele acesteĭ a treia colóne s'a trimes: un pluton din Regimentul 7 Linie la Satul-Noŭ, din faţa Ismailuluĭ şi câte o companie la Isaccea, Sulina şi Chilia.

---

[1]) Telegrama Colonelului Gorjan, No. 28/78.

www.ziuaconstanta.ro

Colóna IV, trece Dunărea la Ostrov, numaĭ cu Regimentul 2 Linie și cu Batalionul I Vênătorĭ, iar Regimentul de Călărașĭ este trimes la Cernavoda.

Regimentul de Linie ocupă punctele de pe frontiera de Sud, care nu era încă trasată, iar Batalionul de Vênătorĭ a fost împrăștiat în urmărirea bandelor de tâlharĭ, care bântuiaŭ satele părțiĭ de Sud a Dobrogieĭ.

Comisiunea de delimitare a frontieriĭ începêndu-șĭ lucrările, Regimentul 4 Linie a fost chemat la Cuzgun cu Statul sĕŭ Major, ca împreună cu Regim. 2 Linie, Batalionul I Vênători și cu Regimentul de Călărașĭ, să-șĭ împartă frontiera, pentru pază, în treĭ zone:

1-a de la Mare până la Docuzacĭ, a fost ocupată de Batalionul I Vênătorĭ.

2-a până la drumul de la Gârlița la Kiuciuk-Kainardgi, de Regim. 4 Linie.

3-a până la Dunăre, ocupată de Regim. 2 Linie; iar Regimentul de Călărașĭ servia de legătură și pentru patrulare.

Pichete nu eraŭ nică-ĭerĭ în Dobrogia și maĭ ales pe frontiera de Sud, care încă nu se știa pe unde are să fie trasată.

Ast-fel s'a pus temelia stăpânireĭ românescĭ dincóce de Dunăre, dar până să se cimenteze, a trebuit să trécă maĭ mulțĭ anĭ de muncă și de sacrificiĭ bănescĭ.

Cuvintele rostite de *A. S. Regală* în ajunul treceriĭ trupelor în Dobrogia, forma lozinca armateĭ nóstre de ocupare, era o profeție de privațiunile ce ea trebuia să înfrunte, de obstacolele ce avea de învins; sfaturĭ pentru răbdarea, cu care urma să se înarmeze și maĭ presus de tóte, de blândețea, cu care trebuia să trateze pe noiĭ noștri supușĭ.

Ocuparea Dobrogieĭ nu trebuia să aibă caracterul de cotropire.

Chiar de la început, trupele se isbiră de douĕ piedicĭ, pe care numaĭ datorită prudențiĭ șefilor și disciplineĭ aŭ putut să le ocolească, fără conflicte serióse: era armata rusă, care punea dificultățĭ autoritățiĭ militare la darea în primire a cazărmilor, din care nu vroia să iasă; maĭ era și populațiunea bulgăréscă neprimitóre și în unele părțĭ, rebelă chiar.

În douĕ rândurĭ, Primul Ministru Brătianu, telegrafiază Comandantuluĭ Divizieĭ, că certurile se întîmplaŭ cu oficeriĭ Rușĭ, să se aplaneze în mod pacînic, pentru a nu da nascere la conflicte maĭ grave. [1])

În Medgidia și Sulina, Rușiĭ deveniseră agresivĭ, eĭ refusaŭ să evacueze cazărmile, sub cuvênt că n'aŭ instrucțiĭ de a preda autoritățile militare, ci numaĭ pe cele civile. [2])

Populațiunea bulgară din Dobrogia privia cu ochĭ rĕĭ stăpânirea nóstră, de aceia în centrele marĭ bulgărescĭ, nu numaĭ că nu se da cartiere trupelor, dar în câte-va locurĭ a fost nevoie de intervenirea armateĭ, spre a stâmpăra pe rĕsvrătitorĭ contra autorităților civile. Casurĭ maĭ serióse s'aŭ întâmplat în plășile Babadag și Silistra-Nouă [3])

Tâlhariĭ cutreieraŭ în bande Dobrogia și nu puține osteneli aŭ pricinuit primele nóstre trupe de ocupare. Am vĕzut cum de la început chiar, Regimentele se îmbucătățiaŭ pentru a trimete în tóte direcțiunile detașamente în urmărirea tâlharilor.

Dar prădăciunile și omorurile abia eraŭ stârpite într'o parte, ca să se ivéscă aiurea cu maĭ mare furie.

Siguranța publică era periclitată chiar în orașe; drumurile marĭ eraŭ tot-deauna expuse călcărilor bandiților; aceștia aŭ atacat într'un rând poșta, de aceia prin telegrama No. 20.909, Domnul C. F. Robescu, cere ca deligențele să fie escortate de trupe călărĭ.

Ar fi să citez 12 casurĭ de călcărĭ petrecute numaĭ în scurtul timp de o lună și jumătate, ca să arăt câtă muncă a pus armata pentru stârpirea bandelor de tâlharĭ. [4])

Sate întregĭ fuseseră distruse în rĕsboiul trecut. Se trimeteaŭ escadróne în recunóscerea localităților însemnate pe hărțĭ, dar nu se găsiaŭ de cât ruine; așa că pe gerul

---

[1]) Telegrama dată de la Bucurescĭ în urma rapórtelor ce se primiseră din Constanța în douĕ rândurĭ. (Telegr. No. 760 și 775 din 1878).

[2]) Telegr. No. 24 și 320 din 1878.

[3]) Telegr. No. 132 și 617 din 1878.

[4]) Telegr. No. 199, 275, 157, 76, 77, 75, 67, 44, 15, 17, 37 și nota Prefectuluĭ *Remus Opran* către *Gen. Angelescu*.

www.ziuaconstanta.ro

iernei, nenorociții călăreți erau nevoiți să facă marșuri lungi și obositóre, fără ca să știe de vor da peste un loc de adăpost. [1])

Majoritatea satelor nu coprindeau de cât câte-va bordeie miserabile, cari nu puteau găzdui trupe așa de numeróse, ca cele ce se trimeteau pentru paza frontierii de la Sud, sau pentru urmăriri. Soldații, ca și oficerii, rebegiți de frig, scurși de obosélă și lihniți de foame, dese ori erau nevoiți să se culce nemâncați, fără căldură și erau mulțumiți, dacă găsiau o colibă, unde să se pótă adăposti, pentru ca a doua zi să nu scie de vor trăi mai bine.

Numeróse raporturi și telegrame glăsuiesc dureros, de suferințele îndurate de armata nóstră, în primul an de ocupare al Dobrogiei, din causa lipsei de locuințe, hrană, lemne și furagiu.

Rația de hrană a unui soldat era de 75 bani pe zi, iar aceia a unui cal de 1,20, și totuși cu fórte mare greutate se puteau aproviziona alimentele, [2]) așa că Ministerul trimetea de la Bucuresci pesmeți. [3])

Starea drumurilor era neînchipuit de rea, ne-existând șosele, comunicația se făcea pe șleahuri, dar și aceste erau desfundate de ploi, deteriorate din rĕsboiul trecut, așa că acum transportul era cu desăvîrșire anevoios, dacă nu imposibil. [4])

Și pe deasupra tuturor acestor privațiuni și greutăți, trebue să socotim și apa, din a căreĭ lipsă, trupa și caii au suferit amarnic.

Cu sacrificii morale și materiale, cu dureri trupesci și sufletesci, am putut închega începutul stăpânireĭ nóstre dincóce de Dunăre.

Armata póte fi mândră azi, că numai sub ocrotirea și prin suferințele ei, provincia nóstră câștigată cu sacrificii de sânge a renăscut în acești douĕ zeci și unul ani de stăpânire românéscă.

Lucrări de amenajamente în cursul anului 1878, nu s'au făcut. Ómenii erau cartiruiți pe la locuitori și la neajungere de case, se săpau bordeie.

Tóte clădirile militare foste ale guvernului otoman, erau ocupate de Ruși, așa că pentru instalare de spitale, Divizia a fost nevoită să închirieze clădiri.

Prin Inaltul Decret No. 2721 din 21 Decembrie 1878, s'a prevĕzut ca Divizia activă să depindă de Divizia III.

Acéstă dependență duréză până la 22 Februarie 1879, când prin Inaltul Decret No. 373, Divizia activă avu un comandament separat și independent.

Iată cum erau repărțite trupele în Dobrogia la începutul anului 1879 și dislocările făcute în cursul anului:

Corpuri de Trupă	PUNCTE OCUPATE	Data dislocării și localitatea unde s'a dus corpul
Batal. I Vênăt.	Stat Majorul și 2 Companii la Mangalia și câte una la Cadichioi și Caraomer.	La Bucuresci, 22 Februari.
» IV »	» » 3 Comp. și un ploton la Constanța, un ploton la Medgidia.	Inlocuesce Bat. I Vênători.
Regim. II Linie	» » 6 Comp. la Ostrov și câte o companie la Almaliu și Esekioi.	Plécă la Galați, la 6 Martie.
» IV »	» » 2 » » Galița și câte una la Cernavoda, Asarlic, Cadichioi, Carvan și douĕ la Cuzgun.	Inlocuesce Regim. II Linie.
» V »	Stat Majorul 5 Comp. la Babadag și câte una la Măcin, Jurilofca și Mahmudia.	Ocupă locul Bat. IV, care plécă la Bucuresci, la 6 Sept.
» VII »	Stat Majorul 5 » » Tulcea și câte una la Isaccea, Chilia și Sulina.	—
» II Roșiori	» » 1 escadron la Constanța și câte unul la Mangalia, lucări-Mahale și Gârlița.	Plécă la Bucur. la 8 Noembrie; inlocuit cu 1 divizion din Reg. I Roș.
»Călărași per.	Stat Majorul 2 escadróne la Tulcea și câte unul la Constanța și Cernavoda.	—
» I Artilerie	» » 1 baterie » » » » una la Măcin, Babadag, Constanța, Cokirleni.	—
Comp. II Geniu	La Tulcea.	—
Escadr. II Tren	» Măcin.	—

[1]) Telegr. No. 76 și 2128 din 18, 78.
[2]) Telegr. No. 1228/78.
[3]) Telegr. No. 16.872/78.
[4]) Telegr. No. 49, 55 și 114/78.

www.ziuaconstanta.ro

În cursul luneĭ Aprilie 1879, trupele rusescĭ evacuéză cazarmele, care rĕmân la disposiţiunea armateĭ nóstre, dar într'o stare deplorabilă. Pentru a putea fi locuite, localurile aveaŭ nevoie de reparaţiunĭ marĭ; ast-fel în Tulcea: cazarma «Marina otomană», o clădire numită «arestul femeilor», magasia de sare şi şcóla musulmană. Acésta din urmă avea numaĭ pereţiĭ exteriorĭ, iar cele-l'alte ruinate. S'aŭ maĭ construit din noŭ aci o cazarmă, pentru artilerie cu douĕ grajdurĭ şi douĕ remize.

La Sulina, cazarma turcéscă s'a reparat radical, fiind desvelită şi ruinată; s'a luat în primire şi reparat spitalul marineĭ otomane, cazarma de pe stânga braţuluĭ Sulina, arestul turcesc, cum şi douĕ case ale Căpităniei Portuluĭ.

La Măcin, s'a reparat vechia cazarmă turcéscă şi s'a construit un grajd de scânduri.

La Cernavoda, s'a reparat radical fosta căpităniе a portuluĭ.

La Constanţa, s'a luat în primire şi reparat douĕ cazărmĭ turceştĭ.

În fine s'aŭ construit pe frontiera de Sud 28 bordeie, pentru pichetele de pază.

Localurile din punctele arătate maĭ sus aŭ fost ocupate de trupe, iar în cele-l'alte ómeniĭ eraŭ cartiruiţĭ pe la locuitorĭ.

Hrana, lemnele, furagiul şi în unele părţĭ, apa se procuraŭ cu mare greutate.

Paza drumurilor forma ocupaţia de căpetenie a armateĭ; bandele de tâlharĭ aŭ durat până târziŭ încóce; cu tótă stăruinţa armateĭ ele n'aŭ putut fi stârpite.

Populaţia bulgară nu începuse a se convinge, că frământările eĭ rĕmân zadarnice.

Şi anul 1879 se încheiă cu suferinţĭ din partea armateĭ, totuşĭ acum aveaŭ cel puţin câte-va localurĭ, pe care de bine de rĕŭ le-a ocupat.

Repartiţia trupelor la începutul anuluĭ 1880 şi schimbările de trupe făcute în Dobrogia în cursul anuluĭ:

Corpurĭ de trupă	Aflate — Puncte ocupate	Corpurĭ de trupă	Dislocărĭ — Data dislocării. Garnisóna unde plécă. Inloc ŭrĭ.
R. 4 Linie	Cu 3 Comp. la Ostrov şi câte una la Asarlic, Cadichioĭ, Carvan, Esechioĭ şi Almalia.	Reg. 4 Linie	Inlocuesce R. 4 Linie în Aprilie, plécă la Bucurescĭ.
» 5 »	Cu 3 Comp. la Constanţa şi câte una la Babadag, Mangalia, Ilanlic, Caraomer şi Cernavoda.	Reg. 6 Linie	Inlocuesce în Maĭ R. 5 Linie, care plécă la Galaţĭ.
» 7 »	Cu 4 Comp. la Tulcea şi câte una la Măcin, Isaccea, Sulina, Kilia	Reg. 3 Linie	Inlocuesce în Martie Regim. 7 Linie, care plécă la Iaşĭ.
» 12 Călăr.	Cu 1 esc. la Constanţa şi câte unul la Ostrov şi Tulcea.	—	—
Div. 1 Roşiorĭ	Cu 1 esc. la Dauluchioĭ şi unul la Incarĭ-Mahale.	Reg. 1 Roş.	Vine la 31 Maĭ în Dobrogia, cu Stat Major şi 2 esc. la Constanţa.
Bat. 3 Artil.	La Tulcea.	Bat. 2 Art.	Este trimésă la Mangalia.
Esc. II Tren	La Tulcea.	—	—

Grămădirea acésta de trupe dincóce de Dunăre, unde condiţiunile de traiŭ eraŭ aşa de grele, iar cheltuielile fórte marĭ, a fost necesară pentru a scóte noua nóstră stăpânire din starea de barbarie, în care o adusese împrejurările şi administraţiunea turcéscă.

S'aŭ construit în cursul anuluĭ 1880, douĕ pavilióne pentru douĕ companiĭ şi douĕ escadróne, cum şi un grajd în Constanţa. De asemenea Cazarma «Traian» din Ostrov.

Prin cele-l'alte puncte, unde nu existaŭ cazărmĭ, trupa stătea în localurĭ închiriate cu preţurĭ enorme. Pe frontiera de Sud ómeniĭ eraŭ cartiruiţĭ.

Starea de lucrurĭ începuse a se maĭ îmbunătăţi, populaţia devine maĭ ospitalieră; însă drumurile fiind tot rele, comunicaţiile se făceaŭ cu greŭ. Se simţia în unele părţĭ lipsa alimentelor, cu tot preţul lor scump şi a combustibiluluĭ.

Posiţiunile trupelor la începutul anuluĭ 1881 şi schimbările făcute în cursul anuluĭ, aŭ fost:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

AFLATE	DISLOCATE
R. 1 L. la Ostrov cu 3 Companiĭ și câte 1 la Hârsova, Cadkioĭ, Carvan, Eselkioĭ și Almaliu.	—
R. 3 L. la Tulcea cu 4 Companiĭ și câte 1 la Isaccea, Măcin, Sulina, Kilia.	—
» 6 L. la Constanța 2 » » » 1 » Babadag, Cernavoda, Ilanlic, 2 Mangalia și 1 la Caraomer.	—
» 12 Călărași la Constanța cu 1 escadron și câte unul la Ostrov și Tulcea.	—
» 1 Roșiori la » » 2 escadróne » » » la Carvan și Dobromir.	—
0 baterie din Reg. 2 Artilerie la Mangalia.	Regim. 5 Artilerie vine la 1 Aprilie la Tulcea
» » » 8 » » Tulcea și Esc. II. Tren.	—

Generalul Anghelescu, este înlocuit pe ziua de 1 Aprilie, prin Generalul Racoviță, care stă până la 3 August 1881.

Pentru paza frontieriĭ de Nord se construesc, în cursul acestuĭ an, șése pichete în punctele: Ceatalchioĭ, Satul-Noŭ, Pardina, Daler, Kilia-Veche și Periprava.

Se maĭ fac câte-va adăogirĭ Cazărmilor din Tulcea și reparațiĭ la Cazarma din Str. Elenă din Constanța; vechiul conac turcesc din Isaccea, se ocupă provizoriŭ de trupe.

Cu concursul administrațieĭ, starea trupelor din Dobrogia s'a îmbunătățit, totuși hrana se procura prin marĭ sacrificiĭ bănescĭ, maĭ ales că trupele eraŭ rĕspândite, pentru urmărirea bandiților, prin localităţĭ lipsite de resurse și chiar de locuințe.

Proclamarea Regatuluĭ s'a sărbătorit în Dobrogia cu mare entusiasm.

Posițiunile ocupate de trupe la începutul anuluĭ 1882 și dislocările făcute în acest an aŭ fost:

AFLATE	DISLOCARI
Regim. 1 Linie ca și în anul trecut.	La 18 Apr. Reg. 5 Linie înlocuesce Reg. 1, care plécă la Bucurescĭ.
» 3 » tot ast-fel.	La 8 Apr. Reg. 8 Linie înlocuesce Reg. 3, care plécă la Bucurescĭ.
» 6 » tot ast-fel.	La 28 Apr. » 2 » » » 6, care plécă la Iași
Reg. de Geandarmĭ (fost 12 Călărași). La Const. cu 2 esc., 1 Tulcea, 1 Mangalia.	—
Regim. 1 Roșiorĭ, ca în anul trecut.	Reg. 2 Roșiorĭ înlocuesce la 22 Apr. R. 1 R., care plécă la Bucurescĭ.
Regim. 5 Artilerie la Tulcea.	La 18 Maĭ 2 baterii sunt trimese la Slobozia, la 12 Oct. o baterie la Brăila.
Escadronul II Tren la Tulcea.	La 1 Aprilie Esc. 3 Tren Focșanĭ) vine la Tulcea. Al II-lea Bucurescĭ.

S'aŭ construit în cursul acestuĭ an cincĭ pichete în punctele: Ostrov (oraș), Ghecet Sulina, Sf. Gheorghe și Jurilofca. La Cernavoda și Caraomer s'aŭ construit 2 cazărmĭ, fie-care încăpătóre pentru 2 companiĭ. S'a maĭ clădit o infirmerie la Tulcea, cum și câte-va dependințe la Cazărmile din Constanța și Ostrov.

Starea trupelor în Dobrogia se îmbunătățesce treptat; cheltuielile de întreținerea armateĭ se maĭ micșoréză; totuși în câte-va puncte de pe frontiera de Sud, din causa lipseĭ căilor de comunicație și a hraneĭ, trupele se aprovizionaŭ cu greŭ; clădirile eraŭ în rea stare și combustibilul lipsea.

Aprovizionarea cu lemne se făcea în douĕ puncte: la Mangalia și Ostrov, de unde trebuiaŭ transportate cu greŭ, pe drumurĭ rele și accidentate.

Companiile detașate pe frontieră îșĭ făceaŭ singure pâinea.

Anul 1883 aduce schimbărĭ marĭ armateĭ din Dobrogia. Comandamentul Divizieĭ se mută la Constanța; în acest scop, Direcția căilor ferate, cedéză armateĭ următóarele clădirĭ cu terenul înconjurător:

www.ziuaconstanta.ro

Casa Haris No. 1, fosta locuinţă a Direcţieĭ Companieĭ Engleze de drum de fier, este destinată pentru localul Comandamentuluĭ şi locuinţa Generaluluĭ Comandant; în aceiaşi curte, Casa Blundt, fosta şcólă a Companieĭ Engleze, este ocupată de Serviciul de Genii; iar capela, de Consiliul de Rĕsboiŭ.

Casa Haris No. 2, fost Hotel al Companieĭ Engleze, servi pentru instalarea Spitaluluĭ Militar.

Pe ziua de 16 Martie, se numesce Comandant al Divizieĭ, Generalul Barozzi.

De la 3 August 1881, Divizia a fost comandată de Colonelĭ.

Lucrărĭ însemnate de amenajare a cazărmilor, nu s'aŭ făcut.

Repartiţia trupelor şi dislocările în cursul anuluĭ, aŭ fost:

AFLATE	DISLOCĂRĬ
Regim 8 Linie, ca în anul 1882.	La 26 Aprilie Regim. 4 Linie înlocuesce R. 8 L., care pléca la Bucurescĭ.
« 5 Linie tot ast-fel	—
« 2 « idem	—
Regimentul de Geandarmĭ tot ast-fel	—
« 2 Roşiorĭ idem	—
Regim. 5 Artilerie cu o baterie la Tulcea	O baterie din R. 4 Art. şi 1 R. 8 A. vin la 18 Maiu a în locui R. 5 A. plecat la Târgovişte.
Escadronul 3 Tren la Tulcea.	Vine la Constanţa.

Prin mutarea Comandamentuluĭ la Constanţa s'a lăsat paza garnizóniĭ Tulcea, unui Regiment de infanterie, care avea aci 4 companiĭ.

Noul local ocupat este destul de încăpător pentru serviciul armateĭ, Spitalul de asemenea a fost aşezat în partea cea maĭ higienică a oraşuluĭ, pe malul Mărĭĭ.

De la mutarea Comandamentuluĭ aci, depindea fórte mult înflorirea Constanţeĭ, care în câţĭ-va anĭ luă o desvoltare neînchipuită.

In anul 1884 se pune în aplicare cap. VII din legea organizăriĭ Dobrogieĭ, relativ la armată, şi prin Inaltul Decret No. 963 din 20 Martie, se înfiinţéză un batalion de dorobanţĭ şi douĕ escadróne de călăraşĭ, recrutate din locuitorĭ dobrogenĭ.

Batalionul avea reşedinţa în Constanţa, împreună cu o companie; iar celel'alte treĭ la Cernavoda, Babadag şi Tulcea; escadrónele eraŭ: unul la Constanţa şi al doilea la Tulcea.

Nicĭ-o lucrare importantă nu s'a făcut cazărmilor în cursul anuluĭ acestuia.

Repartiţia trupelor pe teritoriul Dobrogieĭ şi dislocările din cursul anuluĭ, aŭ fost:

AFLATE	DISLOCĂRĬ
Regim. 4 Linie aflat din anul trecut la Tulcea	La 3 Maĭ e înlocuit de Reg. 7 Linie. El pléca la Bucurescĭ.
« 2 « aflat la Constanţa	E înlocuit la 9 Maĭ de Reg. 6 Linie. El pléca la Craiova.
« 5 « aflat la Ostrov	E înlocuit la 12 Maĭ de Reg. 3 Linie. El pléca la Galaţĭ.
Regim. de Geandarmĭ aflat la Constanţa	E înlocuit la 21 Maĭ de Reg. 1 Roşiorĭ. El pléca la Bucurescĭ.
Regim. 1 Roşiorĭ trimete douĕ escadróne la Tulcea, iar alte douĕ rĕmân la Constanţa cu Regimentul.	
Regim. 2 Roşiorĭ din Constanţa îşĭ aduce escadronul de la Tulcea, iar pe cel de la Dobromir la Mangalia.	
Bateria Regim. 8 Artilerie e trimésă la 11 lunie de la Tulcea la Mangalia.	

Prin creiarea Batalionuluĭ de Dorobanţĭ şi celor douĕ escadróne de Călăraşĭ, se tindea la înfiinţarea a douĕ Regimente de infanterie şi un Regiment de Cavalerie dobrogene şi a se înceta prin acésta dislocările destul de costisitóre ale corpurilor de trupă din ţară, pentru paza provincieĭ şi pentru buna ordine administrativă.

Incepuse a se construi căĭ de comunicaţie, aşa că transporturile deveniră maĭ înlesnicióse, aprovizionările, hrana trupeĭ şi cailor, maĭ puţin costisitóre ca maĭ 'nainte.

Populaţiunea era maĭ pătrunsă de respectul legilor; bandele de tâlharĭ se maĭ im-

www.ziuaconstanta.ro

puţinară. Cu un cuvênt ostenelele şi privaţiunile armateĭ dădeaŭ acum róde, pe care administraţia sciu să le utiliseze pentru fericirea Dobrogieĭ.

Ridicările topografice, făcute de Institutul geografic al armateĭ, eraŭ terminate. Provincia nóstră de dincóce de Dunăre, nu maĭ era ţinutul necunoscut de până acum.

Anul 1884 se încheie sub bune auspiciĭ, marea lucrare de peste Dunăre, podul ce trebuia să unéscă Dobrogia cu Ţara-Mamă, se recunoscuse ca trebuitóre şi linia Bucureşcĭ-Cernavoda era în lucru.

Inceputurĭ realisate într'un timp uimitor de scurt aveaŭ să desăvârşéscă opera armateĭ.

Repartiţia şi dislocările de trupe în cursul anuluĭ 1885 aŭ fost:

TRUPE AFLATE	DISLOCARI
Regim. 3 Linie aflat la Ostrov	E înlocuit la 17 Apr. prin Reg. 1 Linie. El plécă la Bucurescĭ.
« 6 « « « Constanţa	« « « 18 « « Bat. 1 Vênăt. El plécă la Focşanĭ.
« 7 « « « Tulcea	« « 22 « « Reg. 8 Linie. El plécă la Iaşĭ.
« 6 « } sunt trimese în Deltă, pentru stârpirea lăcustelor, de la 22 Maiŭ până la 1 Iulie.	
« 5 « }	
Bateriile Regim. 4 şi 8 Artilerie aflate la Tulcea sunt inlocuite la 3 Maiŭ prin 2 baterii Reg. 3 Artilerie.	
Cele 2 Baterii ale Reg. 3 Artilerie sunt trimese la Medgidia la 4 Noembrie şi sunt inlocuite prin 2 Bat. ale Reg. 7 Art.	
Regimentul 1 Roşiorĭ } rămân în garnisónele din anul trecut.	
« 2 « }	

La 20 Aprilie acest an se numesce comandant al Divizieĭ, Generalul Dunca Iulius. Ivindu-se conflictul Bulgaro-Sêrb, Divizia este întărită cu trupe. La Panairul de la Medgidia aŭ fost trimese douĕ Baterii ale Regim. 3 Artilerie, care s'aŭ instalat în baracele târguluĭ, amenajându-se pentru locuinţa trupeĭ şi cailor. Pe vreme de iarnă, ómeniĭ aŭ avut să sufere fórte mult, din causa friguluĭ.

Tot în acest an se născu conflictul pe frontiera Dobrogieĭ de Sud. Comisiunea de delimitare terminându-şĭ lucrările, Bulgariĭ aveaŭ veleităţĭ asupra fortuluĭ de pe înălţimea Arab-Tabia. Colonelul Cruţescu ocupă fortul cu un post întărit, unde aşéză şi un oficiŭ telegrafic, pentru a comunica mişcările trupelor bulgare, în cas de agresiune. Intregul Regim. 1 Linie se afla gata să respingă pe usurpatorĭ. Conflictul s'a aplanat însă, după intervenire diplomatică.

Lucrărĭ de amenajament căzărmilor, nu s'aŭ făcut, de cât micĭ reparaţiunĭ.

Starea provincieĭ se îmbunătăţia vădit şi cu dênsa, bunul traĭ al trupelor. Bandele de tâlharĭ maĭ continuară câtă-va vreme. Se simţia însă nevoie de cazărmĭ pe frontiera de Sud, în punctele ocupate de companiĭ, maĭ ales acum când traseul frontieriĭ era definitiv stabilit. In maĭ multe părţĭ, armata ocupa localurĭ închiriate. Aprovizionările se făceaŭ cu óre-care greutate.

Anul 1886 este maĭ bogat în construcţiunĭ de tot felul, ast-fel: la Constanţa se clădesce un pavilion pentru trupele de infanterie, unul pentru cavalerie, cazarma artilerieĭ cu douĕ grajdurĭ şi o remiză, închisórea militară şi manutanţa, cu localul trupeĭ şi magazia.

La Sulina s'a ridicat un pavilion pentru o companie. La Carvan, o cazarmă cu dependinţele eĭ, pentru o companie, cum şi maĭ multe reparaţiunĭ, maĭ ales la Medgidia în baracele ocupate anul trecut de artilerie.

Comunicaţia Dobrogieĭ cu restul ţĕriĭ se putea face maĭ înlesnicios pe linia ferată Bucurescĭ-Fetescĭ, terminată în anul acesta.

O schimbare radicală în bine se făcea pe fie-care an. Locuitoriĭ din stânga Dunăriĭ vin să populeze satele deşerte de Tătarĭ şi Turcĭ. Cheltuelile de întreţinerea trupeĭ se micşorară, în fine stăpânirea nóstră dincóce de Dunăre, devenia maĭ temeinică.

Repartiţia trupelor şi dislocările survenite în cursul anuluĭ, aŭ fost:

www.ziuaconstanta.ro

TRUPE AFLATE	DISLOCARĬ
Regim. 8 Linie aflat la Tulcea	E înlocuit la 18 Aprilie prin Reg. 5 Linie. El plécă la Iaşĭ
» 2 » » » Ostrov	» » » 2 Maĭ » » 2 » » » la Craiova
» 6 » vine in Deltă pentru stârpirea lăcustelor şi stă până la 12 Iunie, de la 10 April.	
Bat. I Vênătorĭ aflat la Constanţa.	E înlocuit la 7 Maĭ de Reg. 4 Linie. El plécă la Craiova.
Reg. 2 Roşiorĭ aflat la Constanţa.	E înlocuit la 30 Maĭ cu Reg. 3 Roşiorĭ. El plécă la Bucureşcĭ.
» 1 » » » »	Pornesce la 13 Iunie la Slobozia.
Divisionul 7 Art. de la Tulcea plécă la Brăila, iar Divionul 3 Artilerie se duce la Tulcea de la Medgidia.	
O baterie Reg. 3 Artilerie } vin la Constanţa, la 8 Octombrie.	
» » » 7 » }	

In anul 1887, revoltele din Principatul Bulgarieĭ încep să neliniştéscă frontiera nóstra de Sud, de aceea se trimet trupe pentru supra-întărirea acesteĭ părţĭ din graniţă; ast-fel douĕ Companiĭ din Regim. 4 Linie aflat la Constanţa, douĕ escadróne de Roşiorĭ din Mangalia şi Constanţa, Compania de Dorobanţĭ din Cernavoda şi o secţie de artilerie din Regimentul 3.

Aceste forţe aŭ stat la Ostrov şi prin punctele apropiate, de la 18—23 Februarie, cand liniştea restabilindu-se, trupele s'aŭ întors la garnisónele lor.

Trupele de pe frontiera de Sud se instaléză în noile Cazărmĭ, ce s'aŭ construit în cursul acestuĭ an, la Esekioĭ şi Asarlĭk. In punctele Ostrov, Silistra şi la Asarlĭk se construiesc douĕ pichete în formă de blokhaus; cele 45 pichete de pe frontiera de Sud se repară, saŭ se ridic din noŭ. Ast-fel acum trupele de pază aŭ adăposturĭ atât la Companie, cât şi în pichete.

La Babadag se construesce de Administraţie o cazarmă, pentru compania de Dorobanţĭ de aci.

Repartiţia şi dislocările trupelor în cursul anuluĭ aŭ fost:

REPARTIŢIE	DISLOCARĬ
Regim. 5 Linie de la Tulcea.	
Compania de Dorobanţĭ din Tulcea } Trimese la lăcuste in deltă. Sunt inlocuite cu câte un Bat. din Reg. 6 şi 7. Aŭ stat in	
» » » » Babadag } Deltă de la 16 Aprilie până la finele luĭ Iulie. Fie-care trupă şi-a reluat garnisóna.	
Regim. 4 Linie aflat in Constanţa.	E inlocuit la 17 Maĭ cu Reg. 3 Linie. El plécă la Bucureşcĭ.
» 2 » » » Ostrov.	E inlocuit prin Bat. II Vênătorĭ la 19 Maiu. El plécă la Bucureşcĭ.

In anul următor (1888), Batalionul de Dorobanţĭ din Dobrogia este mărit şi devine la 1 Aprilie, Regimentul de Dorobanţĭ; el avea reşedinţă în Constanţa; fiind cu schimbul, trupa nu avea nevoie de localurĭ marĭ, de aceia Regimentul se instaléză în case inchiriate, iar concentrările se făceaŭ în tabără, la Anadolkioĭ.

Se construesce la Mangalia o cazarmă încăpetóre pentru o Companie; la Cazărmile de Cavalerie din Constanţa, grajdurile.

In vara acestuĭ an se construesce şi curiósa cupolă de pe Movila Avretük-Tepe din Constanţa. Din acest punct s'aŭ făcut în 1882, observaţiĭ astronomice de Lt. Colonel Căpităneanu, pentru determinarea azimutuluĭ şi longitudineĭ acestuĭ punct geodezic.

Observaţiunile astronomice eraŭ necesare pentru determinarea directă, iar nu prin calcul, a situaţieĭ movileĭ Avretük.

Pentru ca acest punct să nu se piardă, s'a construit, d'asupra pilastruluĭ de baza observaţiilor, cupola de acum, din ordinul D-luĭ general Barozzi. (Scrisórea D-sale din 5 Maiŭ 1903).

Vedem, că din an în an dislocările trupelor sunt maĭ puţine, dovadă că Dobrogia se îndrumase pe calea progresuluĭ şi a civilizaţieĭ, aşa avem pentru anul acesta:

www.ziuaconstanta.ro

AFLATE	DISLOCĂRĬ
Regim. 3 Linie la Constanța Batalion din Reg. 6 Linie la Tulcea » » » 7 » » » Batalionul 2 Vênătorĭ la Ostrov.	La 16 Maiŭ Regim. 4 Linie înlocuesce la Constanța Regim. 3 Linie, care plécă la Bucurescĭ. Din Regim. 4 Linie se trimete un Batalion la Tulcea, unde sé înlocuéscă Bat. 6 și 7 Linie. E înlocuit cu Regim. 8 Linie la 18 Maĭ, Batalionul plécă la Bucurescĭ.

Douĕ evenimente, unul maĭ important ca altul, se întâmplă în cursul anuluĭ 1889: *Pentru prima óră se trimete din Dobrogia o companie de musulmanĭ, ca să ia parte la paradă de la 10 Maiŭ, în Bucurescĭ.*

Pentru prima óră M. S. Regele vine în Constanța; pentru a doua óră Dobrogia, primesce pe iubitul eĭ stăpânitor.

Zilele de 15 Octombrie 1879 și 10 Septembrie 1889, vor rĕmâne niște amintirĭ scumpe dobrogenilor. Suveranul vine la început să vadă starea noiĭ sale stăpânirĭ, vine peste 10 anĭ, să constate progresele ce s'aŭ făcut de administrație, sub ocrotirea armateĭ.

Pentru acéstă a doua óră, *M. S. Regele* stă până la 13 Septembrie, interesându-se în 3 zile de starea Constanțeĭ și de oportunitatea desvoltăriĭ portuluĭ, ce avea să jóce un rol de insemnat rol economic, în viitorul țăriĭ nóstre.

Lucrărĭ de amenajare pe la cazărmĭ s'aŭ făcut și în anul acesta; s'aŭ maĭ construit douĕ pichete la Pătlăgeanca și Ceatalchioi.

Dislocărĭ de trupe s'aŭ făcut fórte puține: numaĭ Regimentul 5 Linie înlocuește la Ostrov și pe tótă frontiera de Sud, Regimentul 8 Linie, care la 16 Aprilie plécă la Focșanĭ. Asemenea și o baterie din Regimentul 3 Artilerie, vine de la Tulcea la Constanța.

In 10 anĭ de stăpânire românéscă, Dobrogia se transformase uimitor; starea de sălbătăcie încetă, prin introducerea elementuluĭ românesc dincóce de Dunăre. Căile de comunicație se înmulțesc. Se lucra la podul de peste Dunăre cu mare stăruință. Bunul traiŭ al trupelor era asigurat prin aprovizionărĭ ieftine și prin cazărmĭ construite în punctele cele maĭ importante de pază.

Anul 1890 aduce puține schimbărĭ militare în Dobrogia. Intre clădirĭ, menționăm ca maĭ importantă, baia și etuva de la Spitalul militar din Constanța.

Trupele eraŭ repartizate și s'aŭ dislocat în chipul următor:

TRUPE AFLATE	DISLOCARĬ
Compania de infanterie din Sulina. » » « » Chilia.	Sunt înlocuite prin două companiĭ de flotilă.
Regimentul 4 Linie de la Constanța și Tulcea.	E înlocuit la 10 Apr. prin Reg. 1 Linie. El plécă la București.
» 3 » » » Ostrov.	» » » 14 » » » 5 » » » » Galați.
» 3 Roșiorĭ de la Constanța și Tulcea.	» » » 12 » » » 1 Roș. » » » Bucureștĭ.

Anul 1891 aduce marĭ schimbărĭ în armată, decĭ și la trupele din Dobrogia.

Regimentul de Dorobanțĭ din Constanța se mută la Tulcea, la 1 Maiŭ, iar la 1 Iulie se mărește efectivul, adăogându-ĭ un batalion. Pe aceiașĭ zi se înființéză la Constanța compania 5 Subsistență.

O companie de musulmanĭ dobrogenĭ ia parte în Bucureștĭ, la jubileul de 25 anĭ al Domnieĭ *M. S. Regeluĭ Carol I.*

Regimentele 1 și 3 de Linie schimbă între dânsele garnisóna.

In luna August se face fusionarea infanterieĭ. Cele douĕ Regimente de Linie se duc la Severin și Tèrgoviște, pentru a se fusiona cu Regimentele Diviziilor I-a și III-a.

Frontiera de Sud e ocupată de un Batalion din Regimentul Ràmnicul-Sărat No. 9 (care ocupă Techederesi, Asarlik, Caraomer și Mangalia) și de Batalionul cu schimbul al Regim. Tulcea No. 33 (la Ostrov, Esechioĭ și Carvan).

www.ziuaconstanta.ro

Batalionul 2 Vênătorĭ înlocueşte la Constanţa Regimentul 3 Linie şi trimete o companie la Cernavoda; maĭ târziŭ acest Batalion înlocueşte la Ostrov, Carvan şi Esechioi, Batalionul Regimentuluĭ Tulcea No. 33.

Cavalerie se află, afară de cele douĕ escadróne dobrogene, şi Regimentul 1 Roşiorĭ la Constanţa, cu un divizion la Tulcea.

Artilerie: 2 baterii din Regimentul 7 Artilerie la Constanţa şi una din Regimentul 3 Artilerie la Tulcea.

Către sfârşitul anuluĭ (la 1 Decembrie), Generalul Dunca este înlocuit prin Generalul Ipatescu.

Construcţiunĭ aŭ fost în cursul acestuĭ an de mare importanţă: Manutanţa şi depositul de furagiŭ din Tulcea, depositul de furagiŭ din Constanţa şi fântâna «Griviţa», la Inchisórea Militară din Constanţa.

Anul ce urmă nu aduse aprópe nicĭ o schimbare de trupe, Batalionul 2 Vênătorĭ a ocupat garnisónele Regimentuluĭ Râmnic-Sărat No. 9 şi vice-versa.

Construcţiunĭ aŭ fost douĕ maĭ importante: Cazarma de la Techederesi şi acceia a Călăraşilor din Tulcea, apoĭ un pichet la punctul Pisica, cum şi micĭ adăogirĭ pe la localurile deja existente.

Vara anuluĭ 1893 dete mult de lucru armateĭ. Bande de tâlharĭ bântuiaŭ pădurile Babadaguluĭ şi Sudul Dobrogieĭ. Renumitul bandit Licinschi speriase Nordul, pe când Deli-Ali, Sudul provincieĭ nóstre.

In urmărirea acestuĭ din urmă se trimete un Batalion din Regimentul Ialomiţa No. 23 şi un escadron din Regimentul 3 Roşiorĭ. Până tómna, banditiĭ aŭ fost prinşĭ, cuiburile lor sparte.

Ceĭ de la Nord aŭ fost împrăştiaţĭ de asemenea de trupele din Tulcea, capul bandeĭ prins.

Schimbările de trupe aŭ fost: Un batalion din Regimentul No. 28, înlocueşte pe frontiera de la Sud batalionul din Regimentul 9; iar Batalionul 3 Vênătorĭ, pe Batalionul 2 Vênătorĭ.

Regimentul 3 Roşiorĭ înlocueşte Regimentul 1 Roşiorĭ, la Constanţa.

S'aŭ construit în acest an douĕ pichete: la Crapina şi la Mila 78, cum şi maĭ multe adăogirĭ la cele douĕ Manutanţe, depositului de furagiŭ din Tulcea şi la cazarma Cavalerieĭ din Constanţa.

La 21 Aprilie 1894, Generalul Ipatescu se retrage din armată şi este înlocuit prin Generalul Cantili, la 5 Maiŭ.

Se creiază în acest an un regiment de Infanterie la Constanţa, recrutat din regiunea judeţuluĭ, rĕmânênd judeţul Tulcea pentru recrutarea Regimentuluĭ Tulcea. Cele douĕ escadróne cu schimbul sunt permanentisate.

In luna Aprilie, un Batalion din Regimentul No. 22 înlocueşte pe frontiera de Sud Batalionul Regimentuluĭ No. 28; iar la 25 August, Regimentul 3 Roşiorĭ plécă la Tecucĭ.

S'aŭ construit în acest an patru pichete: Saonul, Eschi-Cale, Lata şi Piatra Călcată; de asemenea şi câte-va adăogirĭ la cazarma Cavalerieĭ din Constanţa şi Manutanţa Tulcea.

Generalul Cantili se retrage din armată la 10 Maiŭ 1895, şi până la numirea Generaluluĭ Pilat (30 Iulie 1895), Divizia este comandată de Colonelĭ. Generalul Pilat comandă până la 4 Octombrie 1895, şi este înlocuit prin Generalul Poenaru.

Se înfiinţéză la 1 Aprilie acest an (1895) Regimentul 9 Călăraşĭ, recrutat de pe intreg teritoriul Dobrogieĭ şi compus din 3 escadróne permanente şi unul cu schimbul.

In luna Aprilie, Bateria de Artilerie din Tulcea se duce la Focşanĭ; iar în Noembrie, o baterie din Regimentul 11 Artilerie vine la Tulcea.

Tot în Aprile, Batalionul 3 Vênătorĭ părăseşte Constanţa, pentru a merge la Bucureşti, iar Batalionul I înlocueşte la Ostrov şi pe frontiera de Sud, Batalionul Regimentuluĭ Dâmboviţa No. 22.

S'aŭ construit în acest an un pichet la Măcin şi unul în faţa oraşuluĭ rusesc Reni.

Localurile militare din Constanţa aŭ fost împrejmuite cu gard.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *
505

Dar evenimentul cel maĭ important din acest an, a fost vizita făcută la Constanța de Augustii Noștri Suverani, insoțiți de A.A. L.L. R.R. Principele și Principesa Românieĭ.

Se terminaseră lucrările de la Cernavoda și, cu ocazia inaugurăriĭ poduluĭ de peste Dunăre, Familia Regală vine și la Constanța, unde stă în zilele de 15 și 16 Septembrie 1895.

De acum vizitele Suveranilor sunt din ce în ce maĭ dese la Constanța, dovadă de solicitudinea ce purtaŭ, pentru desvoltarea acestuĭ debușeŭ economic al Țăriĭ nóstre.

În tómna anuluĭ 1896 (1 Octombrie) se înfiinţéză Bataliónele 5 și 6 Vênători, recrutate din Țară. Cel d'întâĭ se instaléză în cazărmile construite în cursul anuluĭ la Cernavoda, pentru acest scop; iar cel d'al doilea în cazărmile construite la Constanța.

Se maĭ înfiinţéză și douĕ companiĭ de flotilă: una la Constanța și a doua la Isaccea.

De la 26 Maiŭ, până la sfârșitul luĭ August, Bataliónele permanente ale Regimentelor Constanța și Tulcea aŭ fost trimise în Deltă, pentru stârpirea lăcustelor.

Alte dislocărĭ de trupe, nu s'aŭ făcut.

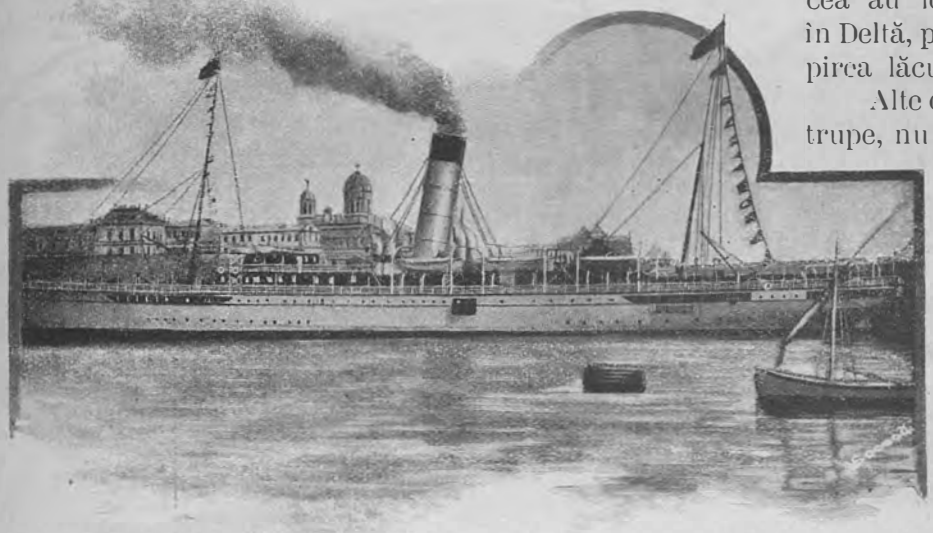

Fig. 86. — Vaporul «Regele Carol I».

Afară de cazărmile Vênătorilor de la Cernavoda și Constanța, alte construcțiunĭ marĭ nu s'aŭ făcut în acest an.

O nouă vizită avu fericire Constanța să primésca la 16 Octombrie din partea M.M. L.L. Regele și Regina, însoțiți de A.A. L.L. R.R. Principele și Principesa Românieĭ.

Veniaŭ acum să pună piatra fundamentală la lucrările portuluĭ, începute din primăvara anuluĭ 1896.

Anul următor începe sub auspiciĭ rele; ploile continue umflaseră apele Dunăriĭ, așa că amenințaŭ să inundeze nu numaĭ cazărmile de la Cernavoda, dar și întregul oraș; scăparea se datoresce armateĭ. Serviciul de geniŭ îngróșe și înalță digul de la Cernavoda, oprind cu modul acesta revărsarea apelor nemaĭ pomenite de marĭ.

Bóla *A. S. R. Principele Ferdinand* respândise grija și tristețea în inimele tuturor Românilor.

Telegramele oficiale afipte în tóte unghiurile Țăriĭ, țineaŭ la curent populațiunea, despre starea sănătățiĭ Moștenitoruluĭ Tronuluĭ.

Generalul Poenaru este înlocuit în Comanda Divizieĭ, la 1 Aprilie, prin Generalul Popescu Mihail.

Dislocărĭ micĭ de trupe s'aŭ făcut în cursul anuluĭ 1897. Batalionul Regim. No. 23 înlocuesce pe frontiera de Sud Batalionul I Vênătorĭ, care vine la Constanța; iar Batalionul permanent al Regim. 34 plécă la Bucurescĭ.

Construcțiunĭ aŭ fost de mică importanță: Cazarma flotileĭ din Sulina, treĭ pichete pe frontiera de Sud, în punctele Ilanlic, Caraomer și Docuzacĭ.

S'aŭ maĭ făcut pe icĭ pe colo micĭ reparațiunĭ, adăogirĭ și transformărĭ.

www.ziuaconstanta.ro

In anul 1898, Constanța avu onórea a primi vizita a douĕ capete încoronate: *Suveranii Noștriĭ, însoțiți de A.A. L.L. R.R. Principele și Principesa României, asistară la botezul vapórelor de pasageri «Regele Carol» și «Principesa Maria» și la inaugurarea Serviciului Maritim Român, în ziua de 1 Iulie.*

A.A. L.L. Principele și Principesa Bulgarieĭ trec pe aci, în ziua de 27 Iunie.

La 1 Maiŭ 1898, Generalul Popescu Mihail este înlocuit în comandamentul Divizieĭ prin Generalul Jak Lahovari.

La 1 Iulie se creiază la Constanța Comandamentul Divizieĭ de Mare.

Dislocările făcute în cursul anuluĭ aŭ fost: Batalionul I Vênătorĭ pléca la Craiova, Batalionul VI Vênătorĭ la Bucurescĭ; Batalionul permanent al Regim. 34 vine la Constanța, Batalionul V Vênătorĭ vine la Constanța, iar în Cernavoda e înlocuit prin Batalionul permanent al Regim. Rovine No. 26. Aceste mutărĭ se fac între 1—15 Aprilie.

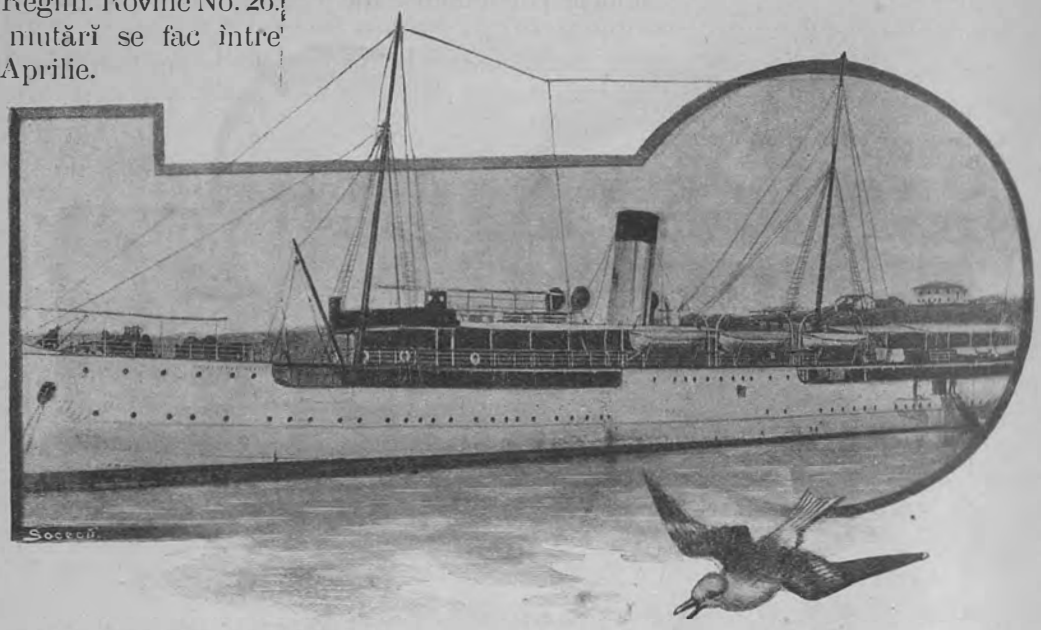

Fig. 87. — Vaporul «Principesa Maria».

La 7 Octombrie, Escadronul 3 Tren părăsesce Constanța, pentru a se duce la Focșan și în fine la 25 Octombrie, Batalionul Regim. Buzăŭ 8, înlocuesce pe frontiera de Sud Batalionul Regim. Ialomița No. 23.

S'aŭ construit în acest an mărețele cazărmĭ ale Regimentuluĭ Constanța No. 34 și s'aŭ făcut alte clădirĭ maĭ puțin importante, între care o baracă pentru soldațiĭ bolnavĭ trimeșĭ la Techirghiol.

Anul 1899 n'are de semnalat nicĭ o construcție, în schimb este fórte bogat în dislocărĭ și excesiv de sărac în ploĭ.

Pe ziua de 1 Aprilie, vine Comandant al acesteĭ Diviziĭ Generalul Al. Candiano Popescu.

Tot atuncĭ se înființéză Escadronul V de Tren, la Constanța.

In luna Aprilie: Batalionul V Vênătorĭ pléca la Bucurescĭ, Batalionul permanent al Regim. Tulcea la Bêrlad, Batalionul permanent al Regim. Rovine No. 26 pléca la Craiova, Batalionul II Vênătorĭ vine la Constanța, Batalionul permanent al Regim. Prahova No. 7 vine la Constanța, Batalionul permanent al Regim. Cantemir No. 12 vine la Tulcea și în fine Batal. Regim. Dolj. No. 1 vine la Cernavoda.

În Octombrie alte dislocărĭ: Batalionul permanent al Regim. Constanța No. 34 este trimis de la Ploiescĭ la Ostrov, Batal. Regim. Prahova este trimis la Ploiescĭ, Batalionul Regim. Tulcea vine la Tulcea, Batal. Regim. Cantemir pléca la Bêrlad și în fine Batalionul permanent al Regim. Buzĕŭ No. 8 se duce la Buzĕŭ.

În schimb anul următor (1900) încheie istoricul Divizieĭ cu fórte puține dislocărĭ și nicĭ o construcție de cazărmi.

www.ziuaconstanta.ro

Batalionul permanent din Regim. Constanţa No. 34 este înlocuit pe frontiera de Sud şi la Ostrov, de Batalionul permanent al Regim. Gorj No. 18, care vine de la Tîrgul-Jiŭ. Batalionul de Constanţa vine la Regiment.

Principatul vecin devenind agresiv şi temerĭ de atac fiind din spre Sud, se dete ordin trupelor de pe frontieră să păstreze prudenţa, dar în acelaş timp să fie gata a respinge orĭ-ce atrupamente de turburătorĭ saŭ bande armate.

S'aŭ maĭ luat serióse măsurĭ de paza poduluĭ «Regele Carol», în acest scop o companie din Batalionul 2 Vênătorĭ patrula ziua şi maĭ ales nóptea pe tot parcursul dintre Cernavoda şi Fetescĭ.

Santinele păziaŭ în permanenţă capetele poduluĭ.

Dacă am sta să facem bilanţul activităţiĭ armateĭ în Dobrogia, în aceştĭ 21 anĭ de la ocupare, ar trebui cu nepărtinire constata:

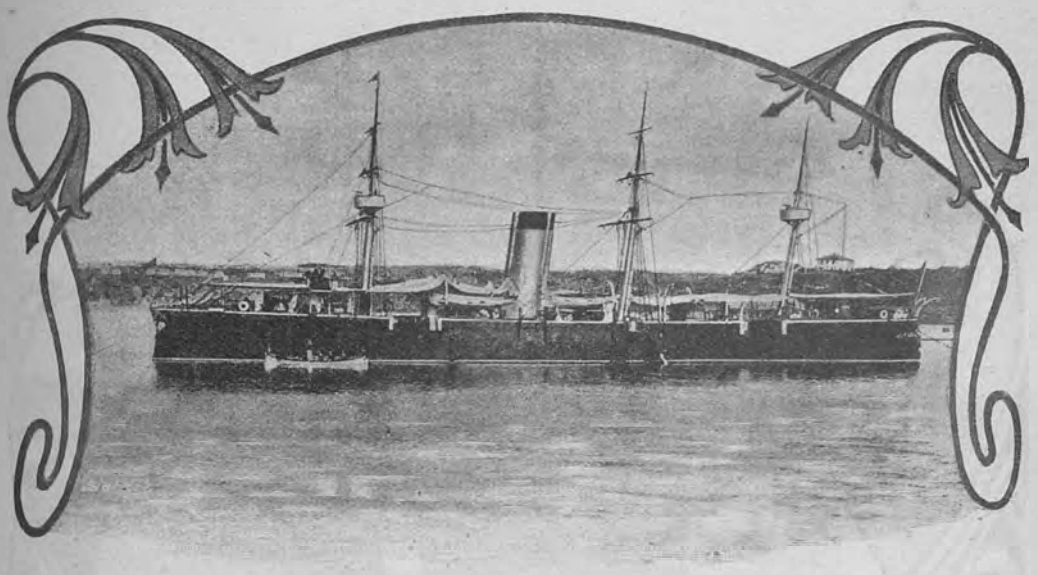

Fig. 88. — Crucişătorul «Elisabeta».

1. Că de unde în 1878, trupele ocupaŭ locuinţe mizerabile şi în multe părţĭ aŭ trăit prin bordeie, avênd ca aşternut câte-va braţe de paie, dacă şi acestea le puteaŭ găsi prin apropiere, astăzĭ fără exagerare se póte zice, că soldatul locuesce în palate, căcĭ cu ce se pot compara măreţele cazărmĭ din Dobrogia, înzestrate cu salóne spaţióse, curate, higienice şi bine încălzite, prevĕzute cu tóte necesarele unuĭ traiŭ comod şi sănătos?

2. Hrana şi furagiul, aşa de greŭ de găsit într'o provincie scursă de o administraţiune vitregă, prădată de tâlharĭ şi pustiită de rĕsboiul trecut, acum se aprovisionéză înlesnicios şi cu preţurĭ neînsemnate, comparându-le cu cele de altă dată.

3. Prin creiarea Regimentelor dobrogene, s'a pus capăt dislocărilor atât de dese şi costisitóre de odinióră şi de unde la început, pentru paza Dobrogieĭ trebuia să se recurgă la trupe aduse din Ţară, acum propriele-ĭ forţe sunt o garanţie, pentru buna ordine şi siguranţa publică.

4. Graţie armateĭ, liniscea şi respectul legilor domnesce pretutindenĭ aci peste Dunăre. Bandele de tâlharĭ, spaima locuitorilor, aŭ fost stârpite cu desăvîrşire. Drumurile sunt tot aşa de sigure, ziua ca şi nóptea.

5. Cu ajutorul armateĭ s'a curmat maĭ mulţĭ anĭ flagelul ce ar fi putut aduce lăcustele din Deltă; ele aŭ fost localizate şi în mare parte distruse.

În rezumat, armateĭ se datoresce repedile transformărĭ aduse provincieĭ nóstre cisdunărene, care a eşit în scurtă vreme din starea de barbarie, în care am găsit-o şi s'a îndrumat spre civilizaţie.

Dobrogia se póte cu drept cuvênt numi astăzi: «provincia militară a Românieĭ».

Actualmente Divizia activă are reşedinţa în Constanţa şi coprinde următórele ser-

www.ziuaconstanta.ro

viciĭ: Stat-Major, Intendenţa, Artileria, Sanitar şi Geniŭ. Consiliul de rĕsboiŭ face parte integrantă din Comandamentul Divizieĭ.

Teritoriul Dobrogieĭ este împărţit militărescе între cele douĕ Regimente de Infanterie. Regimentul Constanţa No. 4, compus din douĕ batalióne permanente (ambele în Constanţa) şi un batalion teritorial, avênd cele 4 companiĭ la Medgidia, Caraomer, Asarlìk şi Cogelac.

Regimentul Tulcea No. 33, constituit ca şi cel de sus. Companiile sale teritoriale sunt la Mahmudia, Isaccea, Cerna şi Babadag.

Osebit de aceste douĕ Regimente de infanterie, maĭ sunt următórele trupe dobrogene:

Regimentul 9 Călăraşĭ cu reşedinţa la Constanţa, are 3 escadróne aci (2 permanente şi unul cu schimbul), cum şi unul teritorial la Tulcea.

Compania 5 subsistenţă la Constanţa, cu o secţie la Tulcea; secţia Sanitară şi Esc. V Tren, la Constanţa.

Fig. 89. — Bricul «Mircea».

Corpurĭ de trupă ce nu aparţin Divizieĭ active, ci sunt trimise din Ţară:

Un batalion de Vênătorĭ la Constanţa; un batalion de Vênătorĭ saŭ de Infanterie la Cernavoda şi un batalion la Ostrov.

Apoĭ: Comandamentul Divizieĭ de Mare, cu douĕ vapóre de rĕsboiŭ: Crucişătorul «Elisabeta» şi bricul «Mircea». Companiile de flotilă de la Constanţa, Isaccea, Chilia şi Sulina.

Paza frontieriĭ de Nord se face de Companiile flotileĭ din Sulina, Chilia şi Isaccea; de Regimentul Tulcea, pentru garnisóna Tulcea şi de Compania teritorială din Isaccea.

Pe frontiera de Sud: Batalionul de la Ostrov are douĕ companiĭ aci şi câte una în punctele Asarlìc şi Carvan; apoĭ cele douĕ companiĭ teritoriale de la Caraomer şi Asarlic, aŭ fie-care pentru pază o zonă de frontieră.

La Mangalia şi Caraomer se maĭ trimet şi douĕ Companiĭ de la Batalionul din Cernavoda (însărcinat cu paza poduluĭ). Aceste douĕ Companiĭ îşĭ împart între ele zona de frontieră, dintre punctele arătate.

Ca trupe complimentariĭ, pentru paza drumurilor şi buna ordine interióră, sunt cele douĕ Companiĭ de Geandarmĭ ruralĭ.

Compania de Constanţa are 9 secţiĭ, în următórele puncte: Constanţa, Hasi-dilìc, Mangalia, Ostrov, Hârşova, Caramurat, Medgidia, Enişemlia şi Topolog.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

Compania din Tulcea are de asemenea 9 secţiĭ, în următórele puncte: Tulcea, Cataloĭ, Telița, Morughiol, Babadag, Cogelac, Măcin, Sulina și Periprava.

Strânsă de tóte părţile într'un cordon militar, cutreierată în tóte sensurile de trupe, liniștea domnesce pretutindenĭ în Dobrogia, aci unde acum 25 de anĭ locuitorul nu era sigur de viața luĭ, chiar în timpul zileĭ și la drumul mare.

d) Colorile și mărcile judeţelor

Colorile Dobrogieĭ sunt acele ale Regatuluĭ Românieĭ (art. 69).

Marca Dobrogieĭ, ca și aceia a judeţuluĭ Tulcea, este un scut, purtând doĭ delfinĭ cu trupul ridicat.

Marca judeţuluĭ Constanța este scutul, purtând o galeră romană (art. 70).

---

www.ziuaconstanta.ro

B.

CAPITOLUL I

ISTORIA

A. Timpurile preistorice.

Legenda este începutul istorieĭ popórelor. Din lungul şir al legendelor grece, aceia de care se légă începutul primelor coloniĭ feniciane [1]), de pe cóstele vestice ale Pontuluĭ, este «Expediţia argonauţilor» (Πασιφέλουσα) presentul amintireĭ tuturora» al luĭ Homerĭ Hesiod, Orfeŭ şi alţĭ poeţĭ; scopul acesteĭ expediţiunĭ era de a căuta şi aduce în Grecia lâna de aur a berbeceluĭ luĭ Phryxus.

Începutul acesteĭ legende se pierde în nóptea timpurilor şi aşa cum ne-a fost păstrată de autoriĭ vechĭ [2]) în întregul eĭ este:

Un fiŭ al luĭ Æolos, numit Athamas, regele Mynienilor, din Orchomenos (Beoţia) se căsătorise cu zeiţa Nepheles, cu care a avut doĭ copiĭ: pe Phryxus şi pe Helles.

După câţĭ-va anĭ, Athamas abandonând prima sa soţie se recăsători cu fiica luĭ Cadmos, anume Ino, care căuta cu orĭ-ce preţ a se scăpa de copiiĭ luĭ Athamas din prima căsătorie. Ocasia nu întârziă de a veni, căcĭ o secetă ivindu-se în Orchomenos, Regele trimise o deputaţiune, care să consulte oracolul delphic, asupra causelor eĭ şi mijlócelor de îndreptare; la întórcere, deputaţiunea, după îndemnul Ineĭ, denaturând răspunsul oracoluluĭ, spuse Regeluĭ că trebuie să sacrifice pe ceĭ doĭ copiĭ zeuluĭ Jupiter.

Nepheles, înţelegând intriga vitrigeĭ mame, răpi misterios copiiĭ, în ziua sacrificiuluĭ şi'ĭ încălecă pe berbecele vorbitor cu lâna de aur, pe care îl avea în dar de la Mercur (Hermes). Berbecele era fiul luĭ Neptun şi al Theophaneĭ.

În călătoria lor, Helles căzù în Dardanele (de atuncĭ Hellespontus), iar Phryxus ajuns la Æa [3]), reşedinţa luĭ Æetes [4]) (în Colchida, Mingrelia), sacrifică berbecele luĭ Zevs φύξιος (protectorul fugarilor), iar pielea o dărui luĭ Æetes, care o atârnă într'un copac din pădurea consacrată luĭ Ares, unde o păzia un balaur neadormit.

---

[1]) Că Fenicianiĭ aŭ fost primiĭ coloniştĭ pe cóstele Pontuluĭ, se dovedesce din următorul pasagiŭ al luĭ Ammianus Marcellinus: «Civitas Tyros (Tyras), Colonia Phoenicum, quam praestringit fluvius Tyras» XXII, 8.41. Tyros este de sigur o eróre, în loc de Tyras, şi nu póte fi vorba de oraşul Fenician, ci de colonia de la gura fluviuluĭ cu acelaş nume.

A se vedea *Scymnus Cihus* fr. 55. *Movers*. Die Phönizier, III, pag. 306—307; *G. Eichwald*, pag. 53—93. În *Gr. G. Tocilescu*: Dacia înainte de Romanĭ, pag. 26, nota 2. *Iorga*: Kilia, pag. 12.

[2]) *Pind.*, Pyth. IV passim. *Apollod.* I, 9, 1, *Apollon* Rh. 120—128 II, 1144. Hyg. Fab. 3 şi 188. Vedĭ *Decharme*: Mithologie de la Grèce antique. Paris, 1886, pag. 606.

[3]) Pe malurile oceanuluĭ, acolo unde razele sóreluĭ staŭ închise într'o cameră de aur (*Mimnerme* fr. 11).

[4]) Fiul luĭ Helios şi al Perseis.

www.ziuaconstanta.ro

Phryxus luă în căsătorie pe Chalciope, fiica regeluĭ [1]).

Pe la anul 1351 a. Chr. (?), domnea în partea de Nord a Thesalieĭ, la Iolcos, un fiŭ al luĭ Chreteus, numit Pelias, care usurpase tronul frateluĭ sĕŭ, Æson.

Pelias îngrijat de fiul luĭ Æson, numit Iason, pe de o parte îl dete în îngrijirea centauruluĭ Chiron (educatorul luĭ Achille), iar pe de alta consultă oracolul delphic, care 'ĭ prezise, că va fi rĕsturnat de un om încălțat numaĭ cu un singur pantof (τοῦ μονοσάνδαλον). Profetisarea se împlini, când Iason ajunse la vârsta de 20 anĭ, căcĭ (după Apollodor [2]), acesta vroind să trécă rîul Anauros, scăpă un pantof în apă [3]). Pelias amintindu-șĭ prezicerile oracoluluĭ, puse luĭ Iason întrebarea: «Ce-aĭ face, dacă cine-va ți-ar spune, că veĭ muri ucis de unul dintr'aĭ tĕĭ?»

— «Du-te trimete să caute lâna de aur», rĕspunse Iason, inspirat de zeița Hera. Convențiunea se făcŭ: Pelias să abdice în favórea luĭ Iason, numaĭ după ce acesta va aduce pielea berbeceluĭ luĭ Phryxus.

Iason în scopul călătorieĭ ce avea să întreprindă, chemă la sine pe toțĭ eroiĭ grecĭ aĭ timpuluĭ [4]), carĭ primiră a lua parte la cutezătórea «expedițiune argonautică», numită ast-fel, fie după cuvêntul ἀργός (repede), fie după numele constructoruluĭ, Argos, fiul luĭ Phryxus.

Athena (înțelepciunea) ajută la construirea naveĭ, punêndu-ĭ o cârmă de stejar din pădurile Dodoneĭ.

După o lungă și plină de întâmplărĭ călătorie pe Marea Ægea, Propontide și Pontul Euxin [5]) Argonauțiĭ urcară rîul Phasis și ajunseră la Æa, reședința luĭ Ætes.

Acesta fu fórte ingrijit de visita unor ast-fel de óspețĭ necunoscuțĭ și maĭ cu sémă când află, că scopul călătorieĭ lor era de a lua lâna de aur a berbeceluĭ năsdrăvan, pentru care impuse ca condițiune luĭ Iason, să are câmpul luĭ Ares cu doĭ taurĭ cu piciórele de aramă și cu nărĭ de foc.

Câmpul trebuia semănat cu dințiĭ balauruluĭ luĭ Cadmus.

Înamorată de Iason, Medea, fiica regeluĭ Ætes, îl ajută a îmblânzi tauriĭ, iar dințiĭ semănațĭ deteră nascere la ómenĭ noĭ [6]).

Tot prin îndemnul Medeieĭ, Iason aruncă o piatră în mijlocul acestor giganțĭ (inamiciĭ sĕĭ), strămută departe de el lupta ce trebuia să aibă cu eĭ și o aprinde între dênșiĭ.

Acești frațĭ ieșițĭ din pământ se omorîră mutualmente între dênșiĭ, printr'o luptă nelegiuită [7]).

---

[1]) Se găsesce sub o altă formă acéstă legendă, într'o mulțime de basme la Românĭ, Grecĭ, Rușĭ și Maghiarĭ. (A se vedea «Tipul Phryxus». Basmele Românilor de d-l *L. Șeineanu*, Bucurescĭ, 1895, pag. 740—749.

[2]) I, 9.16 *Apollon*; Rh. I, 5—15.

[3]) Sémănă cu «Tipul Cenușerésa» *L. Șeineanu*, op. cit. pag. 724.

[4]) Griech. Myth. § 681 dă lista complectă a tuturor eroilor, carĭ aŭ luat parte la acéstă expedițiune.

[5]) La ins. Lemnos, în Hellespont, la ins. Cyzicos, etc. La intrarea în Bosphor, Argonauțiĭ avură a întâmpina marĭ greutățĭ, căcĭ era de temut ciocnirea Symplegadelor, carĭ se isbiaŭ în mijlocul valurilor spumegânde:

« . . . . . timuit concursibus Argo
«Undarum sparsas Symplegadas elisarum»
(*Ovid.* Metam. Cart. XV, vers. 336—337).

Homer încă scrie: «Pe acolo dar nicĭ o corabie de ómenĭ, care ar ajunge la ele n'a scăpat până acum, căcĭ valurile Mării și valvârtejurile foculuĭ dărîmător, duc totdeodată scândurile corăbiilor și trupurile ómenilor. In adevĕr, singura corabie călătóre pe Mare, care trecu pe lângă ele, fu aceia Argo, de care toțĭ se interesaŭ, când plutea la Ætes. Și pe ea póte ar fi isbit-o stîncile cele marĭ, dar Hera o petrecu pe din'aintea lor, pentru că Iason îĭ era prietin (Odys. X, 37—142).

[6]) . . . . . fiunt sati nova corpora dentes (*Ovid.* Met. Lib. VII, vers. 124).

[7]) Ille, gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pareunt per mutua vulnera fratres,
(*Ovid.* Metam. Lib. VII, vers. 139—141).

www.ziuaconstanta.ro

Ætes, cu tóte acestea, refuzând a'ĭ da comóra, Iason cu ajutorul Medeieĭ, adormi balaurul păzitor, fură lâna de aur [1]) și fugi însoțit de Medea și de fratele acesteia, Absyrthe.

Ætes urmărindu-ĭ, Medea îndemnă pe Iason a tăia în bucățĭ pe Absyrthe și a-ĭ înșira membrele pe țĕrmul Mării [2]), și numaĭ ast-fel, Ætes oprindu-se a aduna membrele fiuluĭ sĕŭ, Argonauțiĭ putură scăpa de furia Regeluĭ [3]).

Justin afirmă, că Colchiĭ carĭ urmăriră pe Medea fură ceĭ d'întâĭ coloniștĭ în Scythia Pontică [4]).

Corabia se adăposti în îmbucătura unuĭ fluviŭ, pe care Greciĭ nu'l maĭ vĕzuseră până atuncĭ. Acesta era Istru, ce se vărsa în Mare prin 5 gurĭ [5]).

Argonauțiĭ suiră cursul fluviuluĭ, pentru a se întórce în Thessalia.

Acéstă ultimă parte a călătorieĭ Argonauților e descrisă de autoriĭ vechĭ în raport cu progresele cunoscințelor geografice; ast-fel Pindar [6]) (an. 462 a. chr.) duce nava argonauților din Pontul Euxin în Marea Erithrea și în lacul Tritonis, în fundul Sirtelor, pe când urmașiĭ sĕĭ, pe temeiul uneĭ vechĭ credințe, împrumutată și de Aristot, că un braț al Dunăriĭ ar comunica cu Adriatica (probabil Sava; de aci numirea peninsuleĭ Istria, de la Istru), conduc nava Argonauților pe acest braț al fluviuluĭ.

Justin afirmă, că după ce Colchiĭ urcară Dunărea și Sava, purtară nava pe umerĭ până la Aquilea, unde fondară o colonie, Istria, și maĭ în urmă republica Polensis saŭ a exilaților, căcĭ Pola în limba scitică însémnă exilat [7]). Scymnus de Chios împarte Dunărea în douĕ brațe, din care unul curge în Adriatica; pe acest braț scapă Iason de urmărirea luĭ Ætes.

Acéstă legendă conține óre-care elemente curat feniciene, înțelegèndu-se prin ficțiunea aparentă a lâneĭ de aur, bogățiile țĕrilor aurifere din jurul Phasuluĭ, bogățiĭ despre care Greciĭ nu puteaŭ avea sciință de cât prin Sidonianĭ [8]); este fórte probabil dar că primele coloniĭ de pe țĕrmurile Pontuluĭ să fi fost ale Fenicianilor, popor comercial și întreprinzător, «principiĭ Mării și aĭ pămèntuluĭ», după cum iĭ numesc profețiĭ Ebreĭ [9]).

Homer (sec. X a. Chr.) avea cunoscințe fórte mărginite asupra popórelor, carĭ aŭ locuit pe timpul sĕŭ cóstele vestice ale Pontuluĭ (Πόντος ἐυξεινος). El le enumeră numaĭ, fără a indica regiunea ce aŭ ocupat, ast-fel zice:

«Maĭ la Nord de Peonieniĭ și Ciconiĭ, douĕ triburĭ Thrace venite ca ajutóre la rĕs-

---

[1]) Somnus in ignotos oculos advenit, et auro
Heros Æsonius potitur; . . . . . .
(*Ovid.* Met. Lib. VII, vers. 55, 56).

[2]) *Arrianus*, (anul 134 d. Chr.) crede, că membrele luĭ Absyrthe aŭ fost înșirate pe țĕrmul Estic al Pontuluĭ, aprópe de vărsarea rîuluĭ Apsarus (azĭ Adjara), că zice autorul periplului: «acest rîŭ se numia altă dată Absyrthus, după numele frateluĭ Medeieĭ, pe care 'l omorî aci». *Arriani*, Periplus. traduit par *Henry Chotard*. Paris 1860, pag. 19).

[3]) «Inde Tomis dictus locus hic, quia fertur in illo.
Membra soror fratris consecuisse sui
(*Ovid.* Trist. Eleg. 9 vers. ultime).

Acest loc fu numit decĭ Tomis, pentru că aci se zice, că o soră tăie membrele frateluĭ sĕŭ. Tomis de la cuvêntul τέμνω = a îmbucătăți.

[4]) *Peyssonel*. Observations historiques sur les peuples barbares, qui ont habités les bords de la Mer Noire, pag. 165.

[5]) *Pisandri fragmenta*. Edit. Dübner. Paris 1840, pag. 5.

[6]) *Pith. IV*, vers. 447—448 și 58.

[7]) *Spon*. Lib. II după poetul Calimach (*Peyssonnel* op. cit. pag. 15). Navigațiunea Argonauților pe Istru o consacră *Apollonius de la Rodos* în poema sa scrisă pe la 220 a. Chr. (Lib. IV, vers. 282), iar după el *Valerius Flacus*. A se vedea și nota 104 din Istoria Critică de D-nul *Hasdeŭ* p. 203: «anticitatea credea, că un braț al Dunăriĭ se vĕrsa în Marea Adriatică.» Asemenea și *E. Reclus*, Géographie, vol. III, pag, 253.

[8]) *Ukert*, pag. 321. — *Ch. Levêsque*, tom. V, pag. 4. — *O. Müller*, vol. I, pag. 425. *Vivien de St. Martin*, pag. 42 și *Gr. G. Tocilescu*. Dacia înainte de Romanĭ, pag. 27.

[9]) *Isaia* XXIII, 8. *Ezekiel* XXVI, 16.

www.ziuaconstanta.ro

boiul Troieĭ [1]), locuiesc Hippemolgiĭ și Abieniĭ, iar Cimeriĭ ocupă locuința nopțiĭ veșnice și a întunerecului [2])».

Hesiod (sec. IX a. Chr.) este primul care face mențiune de fluviul Istru [3]); istoricul maĭ vorbesce și despre alt rîŭ numit Ardeskos, fără a indica țéra prin care curge. Halling [4]) și Schuller [5]) îl identifică cu Argeșul, pe când Domnul Tocilescu [6]) cu drept cuvênt de părere, că Ardeskos al luĭ Hesiod nu póte fi altul de cât 'Αρτισκός al luĭ Herodot astăzĭ Tundja), ce curgea prin țéra Odryssilor, de la Sudul Dunăriĭ [7]).

Între popóre, Hesiod menționéză de Scythiĭ «mulgătorĭ de epe» și Ætiopĭ, prin carĭ trebuie să se înțelégă Assyrieniĭ, carĭ până în Secolul VII a. Chr. aŭ fost puternicĭ pe ţărmurile Pontuluĭ.

Reproducênd pe Homer, Strabon [8]) arată, că înaintea secoluluĭ X-lea al eriĭ nóstre, tot versantul septentrional al Balcanilor, până la Dunăre (decĭ și Dobrogia) era ocupat de triburĭ tracice, care vorbiaŭ o limbă comună [9]).

După începutul secoluluĭ VII, relațiunile comerciale fiind maĭ întinse, decĭ și cunoștințele geografice, Pontul neospitalier deveni prin eufemism Euxinos [10]).

De a lungul cóstelor Pontuluĭ și în mijlocul acestor popóre barbare, divisate în maĭ multe triburĭ, avênd fie-care câte un șef saŭ rege al lor și ducênd o viață pastorală și resboinică [11]), Milesianiĭ, înlocuind pe Fenicianiĭ de altă-dată, aveaŭ nenumărate și puternice colonii: Odessos (Varna), Callatis (Mangalia), Tomis (Constanța), Istropolis (azĭ dispărut), Olbia, etc. [12]).

Eraŭ stațiunĭ comerciale fondate de Elenĭ, pentru a înlesni traficul cu populațiunile indigene, cărora le aducea produsele uneĭ industriĭ înaintate și luaŭ de la dênșiĭ în schimb materiile brute și grânele regiuniĭ; comerciŭ care se asémănă aceluia, pe care marile Țărĭ manufacturiere ale occidentuluĭ îl fac încă și astăzĭ în aceste porturĭ, în care popórele navigatóre ale evuluĭ-mediŭ, Genoveziĭ și Pisaniĭ, l'aŭ practicat un lung șir de anĭ [13]).

Aceste coloniĭ eraŭ locurĭ întărite, pentru a putea resista loviturilor barbarilor ce le înconjuraŭ; ele plătiaŭ un tribut șefilor celor maĭ puternice triburĭ, care să le apere contra celor-l'alte; numaĭ așa se explică existența lor un șir atât de lung de secole [14]).

Aceste triburĭ Thracice, carĭ locuiaŭ la N. Balcanilor eraŭ maĭ sĕlbatice și maĭ feroce

---

[1]) Iliada II, vers. 844.

[2]) Odyssea 11, 14.

[3]) Theogonia, 339.

[4]) Geschichte der Deutschen I. 67.

[5]) Siebenbürgen von Herodot.

[6]) Dacia înainte de Romanĭ, pag. 28. nota 18.

[7]) *Herodot*, IV, 92. Rîul Artiskos, care curge δία Οδρυσέων, traversézā țéra Odryssilor. (A se vedea maĭ la vale expediția luĭ Dariŭ în Scythia).

[8]) Lib. VII, cap. III, 2.

[9]) Lib. VII, cap. III 10 și 13 în *M. Soutzo*. Coup d'oeil sur les monuments antiques de la Dobroudja. Revue archélogique française 1881, Octob. et Novemb., p. 205—215.

[10]) *Eratostenes*: ἔυξεινος πόντος.

[11]) *Herodot*. Lib. IV.

[12]) *Scymnus Chius*. V. 747 și 804—807, citat de *Forbiger* pag. 41 nota 56.

Ovidiŭ zice:

«Hunc quoque Mileto missi vencre coloni,
«Inque Getis Graias constituere domos.
«Sed vetus hic nomen, positaque antiquius urbe,
«Constat ab Absyrthi caede fuisse loco.
Tristia. Eleg. IX vers. 3—6.

O colonie a Miletuluĭ a venit până aci și a fondat un stabiliment Grec în mijlocul Geților. Insă numele loculuĭ este fórte vechiŭ și anterior fondăriĭ orașuluĭ (Tomis), se urcă urmând tradițiunea autentică (?), până la mórtea luĭ Absyrthe).

[13]) *M. Soutzo*. loc. cit.

[14]) Conversațiunea luĭ Heraclid de Maronea cu trimișiĭ luĭ Parium (*Xenophon*. Anabas) ne arată natura raporturilor coloniilor grecescĭ cu șefiĭ Thracĭ. Asemenea a se vedea *Thucydide* Lib. II, XCVII.

www.ziuaconstanta.ro

de cât cele de la Sud, care împrumutaseră ceva din cultura elenă. Ceĭ d'întâĭ în luptele continue cu Scythiĭ de pe stânga Dunăriĭ adoptaseră de la eĭ îmbrăcămintea, armele, modul de luptă și chiar apucăturile lor sălbatice[1]).

Odryssiĭ era cel maĭ puternic trib dintre Thraciĭ superiorĭ, iar Tribaliĭ și Geții, ceĭ maĭ tarĭ dintre popórele de la gurile Dunăriĭ[2]). Acestora le plătiră tribut coloniile pontice în schimbul protecțiuniĭ ce le da.

Poetul Arktinos din Milet, trăitor între aniĭ 760—708 a. Chr., cânta insula Leuce[3]), ca fiind patria luĭ Achille și a ceteĭ sale de eroĭ[4]).

B. Inceputul timpurilor istorice.

Istoricul, care ne de știrĭ maĭ precise asupra ținutuluĭ ce ne interesézǎ, acéla care ne trece de la legendă la adevĕr, este fără îndoială Herodot din Halicarnas (născut intre 490 saŭ 480, mort după anul 408 a. Chr.)

Multă vreme acest mare istoric era poreclit «părintele minciunilor», în urmă însă controlându-se datele luĭ cu scrupulositate, i s'a recunoscut meritele de «părintele istoriei».

In descrierile ce face, Herodot deosebesce datele controlate de dênsul, saŭ țările pe care singur le-a vizitat, de acele pe care le scrie din spusele altora; și tocmaĭ că regiunea ce se întinde spre N. de Balcanĭ, ca o peninsulă strînsă între Dunăre și Marea-Négră, sămănată cu coloniĭ grecescĭ, este una din cele vizitate de istoric, care a călătorit și mai departe spre Miază-nópte, până la Boristene (Dnipru).

Să cercetăm dar cu tot interesul cartea IV a istorieĭ luĭ Herodot, consacrată în cea maĭ mare parte (143 paragrafe), espediției luĭ Dariŭ contra Scythilor, și numaĭ controlând datele geografice, vom găsi numirea regiuneĭ și a poporuluĭ ce locuia pe la anul 513 a. Chr., Dobrogia de azĭ[5]).

«Thracia — zice Herodot[6]) — ce se ține de Pontul Euxin este înaintea Scythieĭ (să se țină sémă, că el scria ca fiind în Asia Mică), care nu începe de cât în punctul, unde se sfârșesce golful dependinte de Thracia și că decĭ Istrul trece prin Scythia, pentru a merge în Mare». Prin urmare limita Scythieĭ spre Sud, era cam pe la munțiĭ Balcanĭ (Golful Burgas).

Rĕmâne până la un punct nesigur, dacă trebuia să se fi numit partea de la Sudul Dunăriĭ până la Balcanĭ, Scythia nouă, care pe timpul luĭ Strabon se numia Scythia minor (pe la anul 50 d. Chr.), în opoziție cu ἀρχαίη Σκυθική (Scythia vechie), cu care pare a se fi denumit țara de la Nordul acestuĭ fluviŭ[7]).

Poporul ce locuia acéstă parte a Scythieĭ (Dobrogia) îl găsim iarăși în Herodot, la descrierea drumuluĭ urmat de Darius:

«După ce străbate Thracia, Darius ajunge la un rîŭ ce se numesce Artiscos, el traversézǎ țara Odryssilor». Maĭ departe:

«Inainte de a trece Istrul, Darius supune maĭ întâĭ pe Geții ce se cred nemuritorĭ»[8]).

---

[1]) *Thucydide*. Lib. II, XCVI.

[2]) *Mich. Soutzo*, op. cit.

[3]) A se vedea: Insula Șerpilor.

[4]) Legenda despre acest eroŭ se află pe larg descrisă în *Decharme*: Mythologie de la Grèce antique, pag. 603 și urm. 597, 604, 431, 500 și 662.

[5]) Histoire d'Herodote. Trad. par *P. Giguet*. I. 105, II. 103, IV. 5, 7, 8, 16, 27, 46, 58, 60, 67, 70, 74, 75, 81, 82, 92, 93, 95, 100, 110

[6]) IV. 99 și *Xenopol*. Istoria Românilor. Ediția Saraga. Vol. I, p. 22.

[7]) D. *Tocilescu* (Dacia înainte de Romanĭ pag. 54), nu găsesce denumită Dobrogia până la Strabon cu numele de Scythia nouă saŭ minor. D. *Xenopol* (op. cit. p. 22) însă este de părere, că până pe timpul Romanilor, în vechime, Dobrogia purta numele de Scythia minor.

Strabo o numesce Scythia minor (VII 5 § 5 și 12). *Pliniŭ cel bătrân* scrie pe la începutul creĭ creștine, ca Dobrogia era ocupată de Scythiĭ plugarĭ (Hist. Natur. IV, 18) în *Hasdeŭ*. Istoria critică pag. 212.

[8]) IV. 92, 93, 98 (*Hasdeŭ* op. cit. pag. 203 nota 102).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Geţiĭ dar era poporul, care locuia părţile de azĭ ale Dobrogeĭ, până aprópe probabil de Balcanĭ, la Sudul cărora locuiaŭ Odryssiĭ, a căror ţară (Rumelia de azĭ) era străbătută de rîul Artiscos (Tundja) [1]).

Acéstă părere e împuternicită şi de alte isvóre tot aşa de vrednice de credinţă [2]): aşa Thucidyde (471—400 a Chr.), în istoria Peloponesuluĭ ne spune [3]):

«Sitalces plecând din ţara Odryssilor ridică maĭ întâiŭ pe Thracĭ din muntele Hemul şi Rodop, peste care domnea el, până la Pontul Euxin şi Hellespont, apoĭ pe Geţĭ de dincolo de Hemus şi alte naţiunĭ, carĭ locuiaŭ maĭ ales dincóce de Istru, pe lângă Pontul Euxin.

Aceştia sunt Geţiĭ şi alte popóre vecine cu aceştia, care aŭ acelaş nume şi toţĭ trag cu arcul pe caĭ».

Dio Cassius — de şi posterior — arată de asemenea, că în vechime: «Myssiĭ cu Geţiĭ locuiaŭ în tótă acea regiune, care se aşterne între Hemus şi Istru» [4]).

Poporul Geţilor, se învecinea la S.V. cu:

Tribaliĭ, în partea S.Vestică pe lângă Dunăre, pe la rîul Oescus (Iskerul), care se numia şi Oescus al Tribalilor [5]) şi Crobyziĭ pe la sorgintea Iantreĭ, în Balcaniĭ răsăritenĭ.

Maĭ locuiaŭ Troglodyţiĭ, popor din familia Scythică [6]) la centru Dobrogieĭ [7]).

Peuciniĭ, popor din familia Thracică, în Delta Dunăriĭ [8]).

Geţiĭ veniră în Europa goniţĭ de Bastarnĭ, după malurile rîuluĭ Oxus (după Haernius), [9]) pe la anul 1200 a Chr. şi ocupară ţara unde-ĭ găsim pe timpul luĭ Herodot; aci eraŭ guvernaţĭ de regiĭ Thracieĭ, căcĭ Homer face menţiune de Teleph, care luă parte la rĕsboiul Troieĭ [10]).

Sunt două părerĭ în privinţa origineĭ Geţilor: aceia a luĭ Pliniŭ cel bătrîn (23—81 d. Chr.), care îĭ numesce Tyrangitae Sarmatae; şi cea maĭ vrednică de crezut, aceia a luĭ Herodot, care le dă origină Thracică: «Geţiĭ sunt priviţĭ ca ceĭ maĭ oneştĭ şi maĭ vitejĭ dintre Thracĭ» [11]).

Geţiĭ fiind de aceiaşĭ origină cu Daciĭ, care locuiaŭ în Rodop, [12]) uniĭ scriitorĭ latinĭ amestecă pe Geţĭ cu Dacĭ [13]).

Strabo însă face deosebire între aceste două popóre:

«Geţiĭ sunt aceia ce se înclină către Pont şi răsărit. Daciĭ, aceĭ ce vin către Germania şi isvórele Istruluĭ. Partea superióră a fluviuluĭ, care stă către isvórele luĭ, până

---

[1]) D. *Tocilescu* (op. cit. pag. 150) pune pe Geţĭ ca locuind între Athrys (Osma), Oschios ?), Dunăre şi Balcanĭ.

[2]) Cu tóte că *Epharos* (posterior cu 50 de anĭ luĭ Herodot) aşéză aci tot pe Scythĭ (*Toc.* op. cit. pag. 54)

[3]) Lib. IV. C. I.

[4]) *Xenopol* op cit. vol. I. pag. 45.

[5]) *Ion Ghica*. Dacia vechiă. Revista Română anul 1861, pag. 386 şi Rev. Tin. Rom. vol. II 1899 p. 189—90.

[6]) *Pliniu cel bătrîn*, IV. 25. — *Strabo* (VII 5. § 12) aşéză pe Troglodyţĭ ca locuind pe lângă Tomis şi jur împrejur, între Pont şi Dunăre; eĭ locuiaŭ în bordeie, după deducerea D-luĭ *Hasdeŭ* (Ist. critică p. 243), formată după două pasage ale luĭ Strabo.

[7]) *Gr. G. Tocilescu* op. cit. pag. 64 şi charta. — *Strabo* (VII. 5. § 12) cunósce pe Troglodyţĭ locuind în Dobrogea, pe lângă Tomis, Callatis şi Istros (*Tocilescu* op. cit. pag. 281 nota 56).

[8]) *Ion Ghica* op. cit. pag. 401. — *Tocilescu* op. cit. pag. 64. — *Ammian. Marc.* zice (XXII. 8): «Peuce promitet insula, quam circumlocunt Troglodytae et Peuci, minoresque aliae Gentes; et Histros quondam potentissima civitas, et Tomis, et Apollonia, et Anchialos et Odyssos.»

[9]) *Strabon, Eustathie, Meletic* şi după dînşiĭ *Stephan Bizantinul*, îĭ arată ca veniţĭ din Margiana, şi din pustiile Biguluĭ maĭ la S. de Oxus; *Lazius*, dintre M. Caspică şi Golful Persic (*I. Ghica* op. cit. p. 389).

[10]) Iliada. II. V. 844.

[11]) Lib. IV. 93.

[12]) *Thucydide* îĭ numesce Diĭ, iar *Strabo* explicând zice: «Cred, că Daciĭ aŭ fost numiţĭ Daĭ, în vechime».

[13]) *Dio Cassius*. — D. *Xenopol* (op. cit. vol. I. pag. 52) zice: «ast-fel că numirile de Geţĭ şi Dacĭ sunt pentru el sinonime». Aşa fiind, regiĭ Dacilor sunt aceiaşĭ cu aĭ Geţilor (*Ovidiŭ*). «Cu tóte că Geţiĭ şi Daciĭ aŭ putut fi două triburĭ deosebite, ele eraŭ atât de asemănătóre, în cât eraŭ în de comun amestecate unul cu altul» (*Xenopol*. op. cit. vol. I. pag. 53 şi 61).

www.ziuaconstanta.ro

la cataracte, se numesce Danubius și trece maĭ ales pe lîngă Dacĭ; partea inferióră până la Pont, de care sunt vecinĭ Geții, se numesce Ister [1]).

După ce am stabilit, care era poporul cel maĭ de sémă ce locuia Dobrogia, pe la finele secoluluĭ VI a. Chr., precum și origina luĭ, să reluăm firul istoric al expediţiunii luĭ Dariŭ:

După ce regiĭ Persieĭ cuceriseră Assyria, Phenicia, Lydia, Egyptul și coloniile grecescĭ ale Ionieĭ, încercară a supune și Europa. Dariŭ, în fruntea uneĭ armate și cu o flotă puternică feniciană și greacă, năvăli în Thracia, la anul 513 a. Chr.

Tóte popórele ce întâlni în calea sa 'ĭ se supuseră; Odryssiĭ și coloniile grecesci de pe cóstele Pontuluĭ avură aceiașĭ sórtă; numaĭ Geții locuitorĭ în Dobrogia opuseră o resistenţă energică, însă în cele din urmă fură învinșĭ, iar dominația Perșilor se întinse de-a lungul cóstelor pontice, până la gurile Dunăriĭ [2]).

După nenorocita espediţiune contra Scythilor, de pe ţărmul stâng al fluviuluĭ, Dariŭ fu nevoit a trece în grabă înapoĭ pe podul ce'l făcuse în sus de insula Peuce (zice Strabo) [3]), acolo unde fluviul se împarte în maĭ multe brațe [4]).

Regele Perșilor lăsă pe Megabysse cu o armată destul de puternică, pentru a supune tóte popórele de pe malul drept al Dunăriĭ.

In cuceririle lor, Perșiĭ — ca și Turciĭ maĭ târziŭ — se mulţumiaŭ numaĭ cu tributul și cu suzeranitatea ce impuneaŭ popórelor subjugate, fără a le asimila; de aceia stăpânirea lor pe cóstele Pontuluĭ și pe malul Istruluĭ, fu de scurtă durată.

Înfrângerile suferite de Xerxe la Salamina (486 a. Chr.) și Mycale (479 a. Chr.), determină emanciparea coloniilor pontice și popórelor balcanice de sub jugul Perșilor.

Odryssiĭ fură ceĭ d'întâĭ, carĭ aruncară jugul și sub conducerea regilor lor, Teres și Sitalces (478—422 a. Chr.), ajunseră a reînfiinţa un puternic stat, care supunând pe Geţĭ, regatul lor se întindea de la Abder (în faţa ins. Tasos), până la gurile Dunăriĭ, coprinzând decĭ și Dobrogia de azĭ [5]). Coloniile pontice urmându-șĭ politica lor de maĭ 'nainte, îșĭ aveaŭ o independenţă relativă, în schimbul unuĭ tribut pe care 'l plătiaŭ regilor Odryssĭ.

Acéstă supremaţie a Odryssilor asupra popórelor tracice nu se obţinu fără o resistenţă din partea acestora; ast-fel Trybaliĭ, carĭ după cum am vĕzut, formaŭ un puternic trib pe ţĕrmul drept al Dunăriĭ, îșĭ păstrară multă vreme independenţa, iar Sytalcés, cu tóte forţele de 150.000 ómenĭ, fu învins și muri într'una din bătăliile ce avu cu acest popor doritor de independenţă [6]).

Geţiĭ, după ce opuseră rezistenţă, fură bătuţĭ și supușĭ [7]).

Istoria regatuluĭ Odryssilor e puţin cunoscută, saŭ aprópe de loc; se scie numaĭ, că regatul fu îmbucătăţit în maĭ multe rânduri și că triburile supuse se resculară dese-orĭ. Așa Xenophon [8]) ne arată pe Seuthès, moștenitorul mareluĭ Sytalcés, redus a face un rĕsboiŭ de partisanĭ în chiar centrul statelor ereditare. Acesta avea în ajutor mercenarĭ Grecĭ și reuși a se restabili pe tron. Geţiĭ, care scăpaseră de sub dominaţiunea odryssică, fură din noŭ supușĭ de el, saŭ de succesoriĭ luĭ și rĕmaseră ast-fel, chiar după slăbirea puteriĭ odryssice, sub loviturile macedonenilor și până în timpul Romanilor. Aceștia sunt Geţiĭ trăitorĭ pe drépta Dunăriĭ.

---

[1]) *Xenopol.* op. cit. vol I. pag. 48. Alţĭ autorĭ numiaŭ contrariŭ: Danubius partea inferióră, Ister pe cea superióră.

[2]) *Herodot* Lib. IV. V.

[3]) Acest punct este vadul de la Obluciţa, numit de Turcĭ Isaccea (*Cantemir.* Cronic. Román. Tom I pag. 323; în *Hasdeŭ* Istoria Critică Tom. I. pag. 210—212).

[4]) *Herodot.* Lib. IV. 89, 93, 97.

[5]) *Thucydide* Lib. II. XCVII.

[6]) *Thucydide* Lib. IV. C. I.

[7]) Istoria nu ne-a păstrat nimic despre aceste lupte — zice *D-l Mih. Soutzo* (loc. cit.), dar un monument considerabil ridicat la 20 km. de Rasova și cunoscut sub numirea de Adam-Klissi este probabil unul din martoriĭ marilor victoriĭ ale Odryssilor contra Geţilor și Trybalilor. Monumentul e descris în Rev. arch. franc. Novembre 1881, pag. 286—296. — Vezĭ Monumentul de la Adam-Klissi, maĭ jos.

[8]) *Anabas.*

www.ziuaconstanta.ro

Filip II-lea, Regele Macedonieĭ,—(359—336 a. Chr.), avênd a intra în luptă cu Odryssiĭ, caută alianţa poporuluĭ Get, care pe atuncĭ se întindea pe lângă gurile Dunăriĭ, avênd stăpânire şi asupra coloniilor grecescĭ Tomis şi Odessos. Pentru întărirea acesteĭ alianţe, Filip luă în căsătorie pe Medopa, fiica regeluĭ Get, Cotelas [1]).

Puterea macedoniană, sub regele Filip se întinsese până la Dunăre, pe partea stângă a Tracia, Geţiĭ fondaseră un stat puternic, sub regele lor Sarmis, fondatorul Sarmisagetusiĭ [2]).

Aci ĭ găsesce Alexandru cel mare, în 336 a. Chr., (336—301 a. Chr.), când cu ajutorul Trybalilor pe care ĭ supusese, trece Dunărea pe un pod aşezat pe burdufe.

Geţiĭ aveaŭ un oraş întărit, o parasangă (1/2—3/4 mile geografice) departe de Dunăre; Macedonieniĭ coprinzêndu-l îl dărâmară şi se întórseră peste Dunăre [3]).

Pe când Alexandru repurta victoriĭ în Asia, Zopyrion, un loc-ţiitor al sĕŭ, vroi să întindă marginele imperiuluĭ peste Dunăre, însă pieri cu tótă armata sa sub loviturile Geţilor [4]).

După mórtea mareluĭ cuceritor, imperiul se împărţi între generaliĭ sĕĭ. Lysimach (301—281 a. Chr.), care domnea peste Thracia, până la Dunăre, spre a pedepsi şi pe Geţi, carĭ aŭ ajutat pe Thracĭ într'o revoltă contra regeluĭ, trimese cu oştire pe fiul sĕŭ în contra luĭ Dromichete, regele Geţilor. Fiul luĭ Lysimach fu prins şi nu 'i se dete drumul, de cât după ce Dromichete luă în căsătorie pe sora regeluĭ Macedonian.

După câţĭ-va anĭ (cam pe la 295 a. Chr.), rĕsboiul isbucni din noŭ. Lysimach trecu Dunărea şi fu prins de Dromichete, care în loc d'a 'l trata rĕŭ îl ospătéză la oraşul Eli (?) cu mâncările cele maĭ alese şi în vase preţióse, pe când regele Get era servit cu mâncărĭ ordinare în vase de lemn, dând ast-fel a înţelege cumnatuluĭ sĕŭ, că Geţiĭ sunt un popor, care cunosc luxul, dar le place sobrietatea [5]).

Coloniile pontice din Dobrogea, de şi făcură parte din regatul Macedonian, ele, ca şi sub Odryssĭ, îşĭ păstrară o óre-care independenţă, după cum o probéză monedele de aur bătute şi carĭ purtaŭ efigia luĭ Lysimach şi cu iniţialele TO pentru Tomis, KAA pentru Callatis, IΣ pentru Istros.

Privilegiul de a bate monedă o aveaŭ numaĭ oraşele, ce'şĭ conservaseră autonomia, fără vre-un semn de vasalitate [6]).

Pe la 280 a. Chr. noĭ mişcărĭ se agitară în lumea barbară; bande galice, după ce

---

[1]) *Xenopol.* op. cit. Vol. I. pag. 45.

[2]) *Ion Ghica* op cit. pag. 406—407. — Stabilirea Geţilor pe stânga fluviuluĭ, are loc în urma distrugeriĭ statuluĭ Get al luĭ Atheas (*Tocilescu* op. cit. pag. 150).

[3]) Posiţiunea acestuĭ oraş, cum şi punctul pe unde Alexandru a trecut Dunărea, nu se póte determina cu siguranţă. Este probabil însă, că trecerea a avut loc cam pe la Silistra, căcĭ punctul convine şi cu prealabila înţelegere ce avusesc Alexandru cu escadra byzantină, de a veni să înlesnêscă trecerea. Orĭ-ce punct maĭ la apus de Silistra e de respins; căcĭ nu se póte concepe, cum acéstă escadră era să vină până la Nicopoli şi încă maĭ în susul Dunăriĭ, cum pretinde *Bessel*, care aşază trecerea pe la Porţile de Fier (Arn. Schaefer.)

Niebuhr, I, 376 se îndoesce, chiar dacă Byzantiniĭ, vor fi navigat pe Dunăre maĭ sus de Galaţĭ. In altă parte (II, 429) *Niebuhr* pune însă trecerea luĭ Alexandru maĭ departe de Silistra. Oraşul Get ar urma după acesta, să'l căutăm la o mică distanţă de oraşul Călăraşĭ. *Barbier Bocage*, pune satul Cornăţel, iar locul unde a 'nălţat Alexandru altarele, pe lângă canalul Borcea. Comp. *Van de Chys.*, comentariĭ geographici in Arrianum. 1828. pag. 5.

(*Tocilescu* op. cit. pag. 56 nota 13.)

Domnul Xenopol, însă pare a pune teatrul luptelor pe la gurile Dunăriĭ, saŭ în apropiere: «In luna Maiŭ 335 (?), el plecă din Amphipolis, trece prin pasurile munteluĭ Haemus şi atacă pe Trybalĭ, carĭ fug sub regele lor Sirmus în insula Peuce, dintre gurile Dunăriĭ. Alexandru după ce atacă fără izbândă insula, cu ajutorul unor corăbiĭ ce veniaŭ din Byzant, trece Istrul pe malul stâng, pentru a lovi pe Geţĭ, care surprinşĭ sunt bătuţĭ şi fugăriţĭ, până la un oraş al lor de lemn, care este luat şi ars de Alexandru. (Istoria Românilor. Vol. I. pag. 46). Că greul statuluĭ Get se afla la Nordul Dunăriĭ, ne-o spune şi *Arrianus* (De expeditione Alexandri I. 2—4.) şi *Justin* (XI. 1).

[4]) *Justin* Lib. XII. II.

[5]) *Strabo.* Lib. VII. cap. III. 8, 14.

[6]) *Mich. Soutzo*, op. cit.

www.ziuaconstanta.ro

devastaseră Grecia și Macedonia, ating malul Dunăriĭ. Geţiĭ și Trybaliĭ încercară in zadar a se apăra; striviţĭ intr'o mare bătălie [1]) fură siliţĭ a lăsa ţara lor inamiculuĭ. Aceste lupte de apărare sângerósă, precum și atacurile popórelor ilirice (Auriates) [2]) determinară emigrarea unuĭ mare numĕr de Geţĭ pe malul stâng al Dunăriĭ, unde se uniră cu fraţiĭ lor de maĭ mulţ timp stabiliţĭ aci.

Ast-fel strămutarea poporuluĭ Get, de pe malul drept pe cel stâng al Dunăriĭ, deveni tot maĭ deplină, în urma năvăliriĭ popórelor celtice [3]).

Câmpiile Dunăriĭ eraŭ prea sărace, pentru a reţine multă vreme bandele jefuitóre de Galĭ; eĭ le abandonară repede și 'și continuară drumul devastator către orient.

Regatul Macedonian reconstituit, după plecarea Celţilor, era încă o putere destul de preponderentă, care parvenise prin politica sa a ţine sub stăpânire regatul Odryssilor, devenit un stat de al II-lea ordin, iar diferitele triburĭ tracice a le ţine desbinate.

Atât uniĭ, cât și alţiĭ (Odryssiĭ și Thraciĭ) serviaŭ ca auxiliarĭ în armata macedoniană [4]).

Daco-Geţiĭ din stânga Dunăriĭ eraŭ încă aliaţiĭ regilor macedonianĭ, în timpul luptelor lor cu Romaniĭ [5]). Rholu și maĭ în urmă Ozol, regiĭ Daco-Geţilor, ajut pe Perseŭ, ultimul rege macedonian (186—178), in bătălia de la Pydna, în contra luĭ Paul Emilian, general roman. În acéstă luptă, Perseŭ este luat prizonier, pierde bătălia și regatul [6]) la anul 168 a Chr.

Puternica republică introduse aci influenţa sa asupra Macedonieĭ, devenită de la 146 a. Chr. provincie romană, căreia ştiură a face să 'ĭ se respecte frontierile de triburile jefuitóre din peninsula balcanică (Thracĭ, Ilirienĭ, Scordiscĭ, Odryssĭ), cum și de Geto-Daciĭ de pe stânga Dunăriĭ. La 110 Scordisciĭ fură striviţĭ; maĭ mulţĭ generalĭ romanĭ: bidiŭ Marcu, Liviŭ Drusu, încercară fără succes a ţine în respect pe Geţĭ; proconsulul Macedonieĭ [7]), C. Scribonius Curio, în anul 75 ajunse până la Dunăre [8]); atuncĭ fu primul contact al Romanilor cu Moesia.

C. Dominaţiunea Romană.

La anul 71 a. Chr., după o luptă sângerósă în contra Bessilor și Odryssilor, Lucullus supune nu numaĭ regiunea de la Nordul Balcanilor și regatul Odryssiac, care deveni tributar, dar chiar anexarea orașelor pontice: Callatis, Tomis și Istros, datéză de la acéstă epocă [9]).

Aceste orașe primiră cu bucurie dominaţiunea romană, protectóre maĭ sigură de cât regiĭ barbarĭ și care acorda elinismuluĭ o maĭ mare favóre. Ele se bucurară sub dominaţiunea romană de cea maĭ largă autonomie și monedele bătute atuncĭ nu arată nicĭ un semn de vasalitate.

De și învinse, rĕsboinicele triburĭ thracice, încercară adese-orĭ a se scăpa de sub jugul roman și Mithridate parvenise a le uni cu sine, când atacă republica; sórta lor urmă pe aceia a luĭ Mithridate.

---

[1]) *Justin*, XXV. I.

[2]) *Strabo*, Lib. VII cap. V.

[3]) *Xenopol*, op. cit. pag. 48 Vol. I.

[4]) *Titus Livius*, citează rĕsboiul luĭ Filip și Perseŭ contra Romanilor.

[5]) *Titus Livius*. XXXIX, 35. XL și XLI.

[6]) *Ion Ghica* op. cit. pag. 393.

[7]) Proconsuliĭ guvernaŭ provinciile ce puteaŭ fi încă teatrul luptelor; acele provinciĭ pentru care Romaniĭ întrebuinţaŭ forţe spre a le păstra. (*Mommsen*. Organisation de l'Empire Romain Vol. II. p. 534 și nota 2).

[8]) *Eutrop*. VI. 2, Oros. V. 23. — *Tit. Liv*. Ep. XCII. *Rufus Brev*. VII. — D. *Xenopol* op. cit. vol. I. pag. 98 arată anul 89.

[9]) *Mommsen*. Histoire romaine Lib. V. Cap. II.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Victoriile luĭ Sila, Luculus, Pompeĭ asupra luĭ Mithridate asigurară definitiva domi-națiune romană pe drépta Dunăriĭ.

Thracia dunăréná și cóstele Măriĭ-Negre, vecine gurilor fluviuluĭ, formară o provincie separată, împărțită maĭ târziŭ în douĕ. Dobrogia făcu parte din Moesia inferióră.

Regatul Odryssilor subsistă ca stat aliat Romanilor și nu fu încorporat cu Imperiul, de cât sub Claudiŭ [1]).

Am vĕzut cum, încetul cu încetul Romaniĭ îșĭ întinseseră dominațiunea lor până la Dunăre [2]), pe stânga căreia puterea Daco-Geților devenise îngrijitóre, sub Boerebiste, pe la anul 50 a. Chr.

Iuliŭ Cesar proiectase a domoli furia acestor popóre rĕsboinice, care invadaŭ provinciile Imperiuluĭ, mórtea însă îl răpi (44 a. Chr)., maĭ 'nainte d'a 'șĭ îndeplini planurile sale de cucerire pes'e Dunăre; nu mult după el muri și Boerebiste.

Mórtea luĭ Boerebiste, fu semnalul unor lupte lăuntrice, care avură de resultat desbinarea puteriĭ Daco-Geților, între ceĭ treĭ șefĭ aĭ lor: Rholu (Oroles), Dapyx și Zirax.

Dar nicĭ Imperiul roman nu fu maĭ fericit, din causa luptelor dintre Antoniŭ și Octavian, in care Oroles căutând alianța luĭ Octavian, acesta îĭ trimese în ajutor pe Marcus Licinius Crassus [3]), cu care supune maĭ întâĭ pe Dapyx și'l închide într'o cetate, unde capitulĕză, prin trădarea unuĭ Grec; iar pe Zirax îl bate chiar în capitala tribuluĭ sĕŭ, Genucla, un oraș nu departe de gurile Dunăriĭ (?), la anul 39 saŭ 30 a. Chr. [4]).

Definitiva supunere a Moesieĭ se datoresce luĭ Licinius Crassus, la anul 29 a. Chr. [5]); iar doĭ anĭ maĭ în urmă [6]), August preface Moesia în provincie romană.

Ovidiŭ, care a trăit în exil la Tomis, opt anĭ (9 - 17 d. Chr.) ne-a lăsat un tabloŭ viŭ și încărcat cu natura imaginativă a unuĭ poet, despre clima și populațiunile țĕrilor de la gurile Dunăriĭ [7]) și Marea-Négră.

Frigul extrem, care face să îngheațe tóte rîurile, Dunărea, chiar Pontul Euxin; bipedele împietrite de frig; zăpezile care staŭ netopite câte douĕ iernĭ; furtuna teribilă, care desvelesce case, turnurĭ; pustietatea lipsită de arborĭ; câmpiile sterpe acoperite numaĭ cu pelin; bălțile și miasmele lacurilor din prejur; barbaria locuitorilor, acestea formĕză obiectul continuŭ al plângerilor nefericituluĭ exilat [8]).

Luĭ i se pare a fi la capĕtul lumiĭ, în sînul munților barbarĭ aĭ Scythieĭ și Sarmațieĭ [9]), la țĕrmurile Geților [10]) saŭ Sarmațieĭ [11]), la cele 7 gurĭ ale Danubiuluĭ [12]), dincolo de care nu maĭ sunt de cât gheațurĭ și inamic și Mărĭ ce înghiață de frig [13]), printre Besi și Geți [14])

Numele regiunilor și națiunilor de la Marea-Négră, ce se află în Ovidiŭ sunt: Pontul

---

[1]) *Mich. Soutzo.* op. cit. A se vedea anul 46 d. Chr., supunerea Thracieĭ.

[2]) Primul contact al Romanilor cu Moesia fu la anul 75 a. Chr., când Proconsulul Macedonieĭ, C. Scribonius Curio, pătrunse până la Dunăre (Eutr. VI 2., Oros. V. 23; Tit. Liv. Epit. XCII; Refus Brev. VII. In *Mommsen.* Org. de L'Empire romain Vol. II p. 534 și nota 2).

[3]) *Dio Cassius.* LI. 25—27.

[4]) *Xenopol* op cit. pag. 98—100 vol. I. *Papadopol Callimach* (Dunărea în literatură, nota 3 pag. 20) zice: «Cetatea Geților, Genucla, Greciĭ o numiaŭ Istria, Istropolis și Istros, după numele fluviuluĭ Istru *Erod.* II 33. IV. 78. — *Pliniu* Lib. IV cap. 24. — *Anonymi.* Periplus Ponti Euxini Cap. 70 in Geographi Graeci minores Tom. I. pag. 420. — *Dio Cassius* Hist. Rom. Lib. LI cap. 26 Tom. VII, pag. 194. Rev. Tin. Rom. Vol. II 1899 p. 191).

[5]) *Tit. Liv.* Epit. CXXXIV. CXXXV. *Dio Cas.* LI. 25—27. *Florus* II. 26.

[6]) *Dio Cas.* LXXX, 7 și 12.

[7]) Prefect al Moesieĭ se afla la Cecina Severus (*Xenopol.* Vol. I. pag. 101), iar rege al Geților, Cotys, (Pontic. Scris. IX.), pe timpul exiluluĭ luĭ Ovidiŭ.

[8]) Trist. III. X. VI. XII, 14, 16. Pont. III. 8. I. 8. IV. 10.

[9]) Trist. V. 12. Vers. 10. I. 8 Vers. 40.

[10]) Trist. I. X. Vers. 14.

[11]) Trist. IV. El. 8. Vers. 16. IV. 10. Vers. 10.

[12]) Trist. II. Vers. 189.

[13]) Trist. II. Vers. 195, 196 comp. Trist. III. 4 Vers 47—51.

[14]) Trist. IV. I. 67.

www.ziuaconstanta.ro

Euxin; popórele în general ale Moesieĭ și Thracieĭ: Scythiĭ, Sarmațiĭ, Geți, Colchiĭ (imaginariĭ), Metereĭ, Iazigiĭ, Bastarniĭ, Besiĭ, Corallĭ, Heniochiĭ, Tauriĭ.

Nicĭ-o-dată însă nu găsim vre-o demarcație ethnică, intre aceste diferite elemente[1]. Numele scythic nu'l dă nicĭ odată vre-unuĭ popor, ci numaĭ regiuniĭ, Măriĭ, ceruluĭ, etc., este adică geografic, iar nu ethnografic.

Prin Scythia se înțelege partea superióră de la gurile Dunăriĭ[2]), către răsărit și nord. Ovidiŭ numesce într'un loc[3]), Dobrogia «Cimmerium litus», țĕrm cimeric.

Numele Sarmatic îl întrebuințéză în sensul general, pentru maĭ multe triburĭ, nu însă ca nume propiŭ de țară[4]).

Sarmațiĭ par — după Ovidiŭ — a fi fost cu Geți nu numaĭ vecinĭ, dar și în legăturĭ strînse[5]).

Geți sunt maĭ ades pomeniți de el și maĭ tot-de-una însoțiți de un epitet, vorbind despre eĭ, ca de un popor în sânul căruia trăesce[6]).

El deosebesce pe Geți ceĭ din colonia Tomis (împrejurul orașuluĭ), amestecațĭ cu Greciĭ de Geți nomazĭ de pe ambele malurĭ ale Dunăriĭ[7]).

Ovidiŭ numesce pe Thracĭ la ripa dréptă a Dunăriĭ, numind pe Besi deosebit, tot aci; iar malul stîng al rîuluĭ îl atribuie maĭ cu sémă Sarmaților, numițĭ maĭ tot-d'auna alaturea cu Geții.

Numele Dacĭ nu ne întîmpină în Ovidiŭ, iar Dunăriĭ îĭ zice Ister și Danubius, fără deosebire[8]).

Scrisorile luĭ «Ex Ponto» din Tomis, aruncă o rază de lumină peste întunericul istorieĭ Dobrogieĭ[9]), pe la începutul eriĭ creștine.

Într'o epistolă a sa, scrisă la Tomis și adresată luĭ C. Pomponius Graecinus, care fusese designat consul, după ce'l felicită pentru numirea sa la o dregătorie așa de inaltă[10]) și pentru fericirea, că după eșirea sa din consulat la finele luĭ Decembrie, va urma în locu-i fratele sĕŭ Flacus, deplânge sórta tristă, care l'a osândit să trăiască sub clima Scythieĭ, în mijlocul barbarilor Geți, care înmóie vârful săgeților lor ușóre în fiere de șarpe și jertfesc pe altare victime omenescĭ, și'ĭ zice să întrebe pe fratele sĕŭ Flacus, despre tot ce Ovidiŭ îndură, despre greul traiŭ al zilelor sale de nenorociri, în nisce locurĭ, unde silnicia brutală a armelor are maĭ multă putere, de cât legile; căcĭ Flacus a guvernat odată în aceste locurĭ și sub stăpânirea sa, malurile sĕlbatice ale Istruluĭ eraŭ liniștite. El a știut tot-deauna să țină sub ascultare și sub liniște tóte némurile Moesieĭ și sabia sa făcuse pe Geți, ceĭ prea mult încrezătorĭ în puterea armelor lor, să tremure. Prin vârtoșia sa invăpăiată a luat înapoĭ Troesmis, care căzuse în mâinile inamiculuĭ și a roșit Istrul cu sângele barbarilor[11]).

Acest eveniment s'a petrecut la anul Romeĭ 769 (16 d. Chr.), înainte de consulatul luĭ C. Pomponius Graecinus[12]) și decĭ fratele sĕŭ, Pomponius Flacus, consul ordinar în anul

---

[1]) *Hasdeu*. Ist. Critica pag. 352.

[2]) Trist. I. III. Vers. 61. III. XII. 55 comp. Trist. IV. IX, 17.

[3]) Pont. IV. 10.

[4]) Trist. III. X. 5. 34. IV. I. 94.

[5]) Trist. V. 7 Vers. 12—13.

[6]) Trist. V. 10. Vers. 38. V. I. 46. V. III. 22. III. XIV. 42. VI. VII, 11. V. X. 38. Solus in extremos jussus abire Getas (Aci între Geți exilat singur la extremitățile lumiĭ. Trist. V. 12).

[7]) Trist. V. 10. 11—12. V. 10. 27. II. 191. III. 14. Vers. 41—42.

[8]) Trist. II. 189, 192, 203. III. X. 29. III. XII. 29. În *Tocilescu*. Dacia înainte de Romanĭ, pag. 61—63

[9]) Dobrogia făcea parte din Moesia inferióră, până la Diocleția; iar de la acéstă dată s'a denumit oficial Scythia minoră (*Ammian* 27. 4. 12. 13. Notitia Dignitatum partibus Orientis p. 10. 11 și 134. Rev. arch. Vol. I. an. I. p. 97).

[10]) Pont. 4—9, 1—4.

[11]) Ex. Ponto IV. 9.75 seq.

[12]) *C. I. L.* Vol. I pag. 475. In Fastele de la Antium, sub anul 769 e scris: C. POMPEIVS GRÆCINA care e de sigur pentru Pomponius Graecinus, așa cum figuréză în Ovidiŭ (Pont. I. 7; II. 6; IV 9; amor II. 10. Cf. *Borghesi* Oeuvres complètes IV. 485. II. 26 nota).

www.ziuaconstanta.ro

următor 770 [1]), era, nu guvernator al Moesieĭ (legatus Augusti), ci ca comandant de legiune și însărcinat cu apărarea maluluĭ drept al Dunăriĭ, reluase cetatea Troesmis din mâinile Geților.

C. Pomponius Graecinus intrase în legăturĭ amicale cu Rhescuporis, regele Thracilor, căcĭ Thracia era în acest timp independentă, ea nu a fost supusă dominațiuniĭ romane — după cum am arătat — de cât sub Claudiŭ, la anul 46 d. Chr., după mórtea regeluĭ Rhoemtalkes II, ucis de femeia sa [2]).

Ca să termin cu citațiile luĭ Ovidiŭ — cu dreptul însă d'a reveni maĭ pe larg la istoria orașuluĭ Constanța — voĭ adăoga numaĭ, că poetul a murit 3 anĭ în urma luĭ August, adică la anul 17 d. Chr. [3]).

Strabo, trăitor cam în acelaș timp cu Ovidiŭ (anul 20 d. Chr.), ne-a transmis prin Geografia sa, date destul de importante asupra istorieĭ, religiunĭ și culturiĭ Geților.

Fluviul Dunărea până la cataracte, Strabon îl numesce Danubius; iar pe locuitorĭ, Dacĭ; de la cataracte în jos, Istru; iar pe locuitorĭ, Geți [4]).

Istrul, după Strabo, se varsă în Pontul Euxin prin cincĭ gurĭ, care formézā între ele insule, din care cea maĭ importantă este Peuce, care a dat numele sĕŭ locuitorilor Delteĭ.

Gura Sacrum (Sfântă), cea maĭ considerabilă conduce la acéstă insulă, e cea maĭ despre miază-zi; cea de la Nord nu e departe de cât aprópe 300 stadiĭ, adică 55.500 metri.

De la Callatis către Sud, Strabo citézā Bizone, pe care un cutremur de pământ l'a distrus.

Afară de Peucinĭ, Strabo maĭ pomenesce de următórele popóre, locuind pe lângă Dunăre, până la Balcanĭ: Tryballi, Troglodyțiĭ și Crobyziĭ [5]).

Naturalistul Pliniŭ cel bătrân (28—81 d. Chr.) e în desacord cu Strabo. El dă Dunăriĭ șése gurĭ. Cea d'întâĭ, Peuce, lângă insula cu acelașĭ nume. Acest braț formézā d'asupra orașuluĭ Istropolis, lacul Halmyris; cea d'a doua gură se chiamă Naracustoma; a 3-a, Calonstoma; a 4-a, Pseudostoma; Boreostoma și Spireostoma, sunt cele din urmă.

Maĭ complect de cât Strabo, Pliniŭ așézā între Callatis [6]) și Bizone un oraș, Heraclea, care a fost distrus de asemenea prin cutremure.

Să reluăm firul istoric.

Am vĕzut cum puterea romană atinsese malul Dunăriĭ, pe stânga căreia trăiaŭ Geții și Daciĭ.

De aci, eĭ făceaŭ dese incursiunĭ în Moesia, provincie romană [7]) — apărată de legiunile IV Scytică și V-a Macedonică [8]). Aceste incursiunĭ silesc pe Romanĭ a întreprinde maĭ multe expedițiunĭ în contra Daco-geților; cea d'întâĭ fu sub August, când generalul Aelius Catus

---

[1]) C. I. L. I. p. 475. Fastele de la Antium sub anul 770 e scris: C. CÆLIVS L. POMPONIVS FLACCVS.

[2]) *Schrader* Atlas historique. Carte 12. *Duruy*. Histoire des Romains Vol. IV. p. 114.

[3]) *Duruy*. op. cit. vol. IV pag. 145

[4]) *Strabo* VII. cap. 305.

[5]) *Strabo*, VII, cap. 12, 15, 17.

[6]) Numit maĭ înainte Acervetis (Hist. Natur. IV, 18. in *Hasdeŭ*. Ist. Crit. p. 232).

[7]) Moesia fu guvernată la început de un legatus consularis; de la 15—44 d. Chr., Moesia împreună cu Macedonia și Achaia fură puse sub autoritatea unuĭ legatus Augusti. Sub Domițian, Moesia conservă o administrație particulară și fu impărțită în Moesia superióră și inferióră, despărțite prin Ciabarno. De Moesia inferióră ținea și Dobrogia. Fie-care din aceste provinciĭ primiră un legatus consularis (*Tacit*. Hist. II. 86) și un procurator (*Spartian*. Hadr. II, III). Guvernatoriĭ Moesieĭ inferióre aŭ fost: anul 99, Q. Pomponius Rufus; 106, A. Caecilius Faustinus; 112, P. Calpurnius Macer; 113, Q. Roscius Pompeius Falco; după 127, L. Minicius Natalis; 134, Iulius Major; după 133, Antonius Hibernus; după 138, T. Vitrassius Pollio; între 161—172, M. Servilius Fabianus; după 195, A. Pollenius Auspex; anul 201, L. Ovinius Tertullus; sub Eliogabal (218-222) T. Fl. Novius Rufus; anul 238—240, Tullius Menophilus; după monedele de la Marcianopolis (Pravadi).

Fără indicația timpuluĭ: T. Flavius Longinus; M. Pontius Aelianus; P. Vigellius Raius Saturninus; L. Iunius Faustinianus; L. Annius Italicus Honoratus (sub Caracalla).

Guvernatoriĭ Moesieĭ inferióre eraŭ și proteguitoriĭ directĭ aĭ coloniilor grecescĭ de pe cóstele nordice ale Pontuluĭ. (*Mommsen* și *Marquardt*. Org. de l'Empire romain, Vol. II, p. 180—189).

[8]) *Schrader*. Atlas hist. Cart. 12.

www.ziuaconstanta.ro

strămută vre-o 50.000 Geţĭ pe drépta fluviuluĭ [1]); a doua (dovedită printr'o inscripţiune), sub Nero, de către propretorul Moesieĭ, M. Plautius Silvanus Aelianus, care aduse în drépta Dunăriĭ 100.000 Geţĭ [2]). El avu grija nu numaĭ a popula drépta fluviuluĭ, dar a împărţi pe barbarĭ prin oraşe, unde amestecaţĭ cu colonişţiĭ romanĭ, se obişnuiră cu artele păciĭ. Prosperitatea acestor regiunĭ — adaogă Duruy — fu într'un secol şi jumătate forţa Imperiuluĭ, care părea a se transporta aci [3]).

Sub Vespasian (69—79), Rubrius Gallus, după ce respinse pe Daco-Geţĭ, carĭ făcură incursiune pe drépta Dunăriĭ, fortifică malul fluviuluĭ [4]).

Sub Decebal [5]), puterea Daco-Geţilor ajunse înspăimântătóre, maĭ ales că pe tronul imperial se afla Domiţian.

Decebal, după ce puse capăt luptelor lăuntrice, reuni pe Daco-Geţĭ într'un singur popor şi la anul 86 trecu în Moesia. P. Oppius Sabinus, guvernatorul Moesieĭ [6]), fu bătut şi ucis; aceiaşĭ sórtă avu şi prefectul pretoriuluĭ, Cornelius Fuscus [7]), care după mărturisirea luĭ Juvenal [8]), fu îngropat într'o pădure [9]) la anul 87 d. Chr.

Sórta armelor păru maĭ fericită Romanilor sub conducerea luĭ Calpurnius Iulianus [10]), în urmă însă tot Daciĭ — printr'o stratagemă a luĭ Decebal — învinseră.

Domiţian punêndu-se în relaţiunĭ hostile cu poporul Quazilor şi Marcomanilor, fu nevoit în cele din urmă a încheia o pace ruşinósă, cu condiţiune ca Romaniĭ să plătéscă tribut câte douĕ oból de fie-care Roman [11]). Pacea ţinu 12 anĭ, până la suirea pe tronul Imperiuluĭ, a luĭ Traian.

Este de mare interes, pentru regiunea ce cade în cadrul studiuluĭ nostru, expediţiunea Impĕratuluĭ în al doilea rĕsboiŭ dacic [12]).

Anul 105, când fraţiĭ Arvali se adunaŭ la începutul luĭ Iunie: «ad vota suscripti-[enda pro it] u et reditu [imp. C]aesa[ri]s Nervac Trai[ani]» este pus ca începutul celuĭ d'al doilea rĕsboiŭ dacic [13]).

În scopul acesteĭ expediţiunĭ, Traian îşĭ îmbarcă armata la Ancona, care încă din Sec. II a. Chr. servia marineĭ romane ca bază de operaţiune [14]) şi luând drumul către Orient, traversézā istmul Corint între Lechaion şi Kenchreaĭ (după scenele representate pe baso-reliefurile 2—4 ale monumentuluĭ).

După ce străbate Archipelagul şi Propontidea, Traian debarcă armata la Traianopolis, de unde suind cursul Ebruluĭ, ajunse la Adrianopolis [15]).

---

[1]) *Strabo* VII, 3, § 10.

[2]) *Orelli* No. 750.

[3]) *Duruy*. Op. cit. Vol. IV, pag. 492.

[4]) *Duruy*. Op. cit. Vol. IV, pag. 641 apud. *Tacit*. Hist. III. 46

[5]) *Martial*. Epist. IX, § 93. *Dio Cassius* L. LXVII, 6.

[6]) *Jornandes*, de res get. C. XIII.

[7]) *Petrus Patricius*, Frag. histor. Graec. IV, 185, fr. 14.

[8]) C. III, c. 4, 12 şi 13.

[9]) *Duruy* IV, 708.

[10]) *Dio Cassius* LXVII—10. «Legiunea V-a Macedonică era comandată de Calpurnius Iulianus, guvernatorul Moesieĭ». Din acéstă menţiune a luĭ Dio Cassius, se deduce că pe timpul rĕsboiuluĭ luĭ Domiţian cu Daciĭ, Moesia forma o singură provincie; împărţirea eĭ a avut loc către finele domnieĭ acestuĭ imperator în Moesia superióră şi inferióră, stabilindu-se ca limită rîul Kibros (Zibru). Vezĭ *M. Zaharescu*: Leg. XIII gemină şi V-a Maced. pag. 180.

[11]) *Martial*, C. V, c. 3.

[12]) Se datoresce acéstă mare descoperire istorică, care dărîmă tóte teoriile relative de până acum, *Domnuluĭ Gr. G. Tocilescu*, în cercetarea causelor, care aŭ dat nascere ridicăriĭ Monumentuluĭ de la Adam-Klissi, pag. 134 şi urm.

[13]) *Guil Henzen*. Acta Fratrum Arvalium p. CXLVII, 40—43; p. 117.

[14]) *Th. Mommsen*. C. I. L. IX. p. 572.

[15]) În acest al doilea rĕsboiŭ, Traian nu maĭ atacă pe Dacĭ direct în ţara lor — după cum facuse în primul rĕsboiŭ — ci prin Thracia şi cursul inferior al Dunăriĭ, acolo unde presenţa Impĕratuluĭ era necesară, pentru a stîmpăra revoltele ce se iscaseră la popórele din Peninsula Balcanică, căcĭ în primă-vara anuluĭ 105, Barbariĭ din Moldova, trecênd fluviul nu departe de Mare, îndémnă la rĕscólă triburile thracice.

www.ziuaconstanta.ro

Aci locuiaŭ Odryziĭ, aĭ căror principĭ, încă de multă vreme staŭ în legătură de vasalitate cu Roma [1]).

Maĭ 'nainte de a trece Balcaniĭ, Traian îșĭ împarte armata în douĕ: infanteria de gardă sub comanda, póte, a luĭ Adrian [2]), străbate pasurile Balcanilor și înfrânge pe barbarĭ în câmpiile Moesieĭ, unde în onórea bătălieĭ câștigate se fondéză în urmă orașul Nicopolis ad Istrum [3]), iar cea d'a doua colónă compusă din cavaleria gardeĭ, sub comanda Împăratuluĭ, avênd pe Lucius Quintus Maurus [4]), după ce urméză calea cea maĭ comodă pe lângă țĕrm, către Marcianopolis (Ekrene), întâmpină și bate pe barbarĭ în părțile de Sud ale Dobrogieĭ, unde în onórea victorieĭ repurtate, se ridică puțin maĭ în urmă (108—109), falnicul monument, cunoscut astăzĭ sub numirea de «Tropaeum Trajani [5]).

---

[1]) *Th. Mommsen.* Römische Geschichte. V. 21 seq; 192 seq, 276 seq.

[2]) *Ion Ghica.* Dacia vechie. Rev. Română. Anul I, p. 397.

[3]) Victoria repurtată de Traian contra Dacilor, despre care vorbesce *Ammian* (Anchialos capta et tempore eodem Nicopolis, quam indicum victoriae contra Dacos Trajanus condidit imperator. XXXI, 5, 14) și găsesce pentru prima óră explicația aci; tot ast-fel se explică și fondarea orașuluĭ, despre care menționeză *Jornandes* (M. Nicopolim accedit, quae iuxta Iatrum fluvius est constituta notissima; quam devictis Sarmatis Trajanus et fabricavit et appellavit victoriae civitatem. Getica. c. 18, p. 83, 26).

Domnul Xenopol (op. cit. vol. I, p. 131) încă vorbesce despre fondarea acestuĭ oraș.

Ruinele orașuluĭ se găsesc azĭ la 25 km. spre N. de Tîrnova, pe rîușorul Rușița, afluent din stânga al Iantreĭ, la pólele ultimelor ramificațiunĭ ale Balcanilor.

Eruditul etnograf *Kanitz*, în scrierea sa: «La Bulgarie danubienne» p. 153—7, face ast-fel descrierea ruinelor orașuluĭ, aflătóre la satul Eski-Nikŭp:

«Nicĭ odată n'am întâlnit, în numeróscle călătoriĭ ce am făcut în Țĕrile locuite odinióră de Romanĭ, urmele unuĭ așezămênt așa de măreț. Pretutindenĭ bucățĭ de architectură, sămănate la întâmplare pe câmp, ne spun gloria trecută. Am întrebuințat peste o oră, ca să fac călare, circuitul linieĭ de circumvalație. Cel maĭ mare diametru al orașuluĭ a trebuit să fi fost de la E. la V. Stradele desemnaŭ paralelograme regulate; direcția lor primitivă era în de-ajuns arătată prin hățișurile și scaieții ce le acopereaŭ. Câte odată chiar înfățișarea câtor-va construcțiunĭ marĭ era lesne de distins. Continuând cercetările, vĕzuĭ pe marginele de N. și S. ale cingătoriĭ, resturile a douĕ porțĭ, care corespund una cu alta; ele trebuiaŭ să fi fost la capătul uneĭ strade marĭ. În partea de Vest, pilastriĭ uneĭ a treia porțĭ se ridicaŭ măreț în albastrul ceruluĭ; aci găsiĭ zidurile miculuĭ propugnaculum, în curtea căruia trebuia să se fi deschis pórta exterióră. Fuseĭ condus a crede — la vederea acestuĭ însemnat uvragiŭ — că mĕ aflam aci pe ruinele praetorium-uluĭ saŭ cetățuieĭ orașuluĭ.

Prin acéstă ieșire ajunseĭ la necropolă, dominată de un vast sarcofagiŭ.

Ca pretutindenĭ, pofta barbarilor se inverșunase asupra acestor locurĭ de pietate. Exemplul dat de ei a fost urmat de Bulgarĭ și Turcĭ, carĭ nu maĭ puțin sunt avizĭ de comorĭ. Pămêntul era săpat prin prejur, în unele locurĭ chiar ridicat.

În direcția Estică, cingătórea oferea la fie-care pas sfărîmăturĭ nouă. Aprópe de pórta Vestică, ruinele uneĭ construcțiunĭ importante îmĭ atraseră atențiunea. Avea 22 pașĭ lungime; zidurile exterióre se ridicaŭ în unele părțĭ la o înălțime considerabilă și tótă lărgimea sub-teraneĭ era străbătută de micĭ bolțĭ paralele, strîmte și în formă de canaluri. Plăcile enorme, carĭ formaŭ căptușala interióră a ziduluĭ de E., aveaŭ, la înălțimea unuĭ om, o linie orizontală de micĭ găurĭ așezate la distanțe regulate una de alta, prin care probabil treceaŭ altă dată țevĭ de metal. Aci, fără îndoială, a fost un stabiliment de băĭ măreț împodobit.

Aprópe la jumĕtatea spațiuluĭ acoperit cu sfărîmăturĭ de colóne, plăcĭ, bucățĭ de friză, am descoperit, căutând inscripțiunĭ și cărămizĭ stampate, capătul uneĭ cornișe ieșite din pămênt, la care se distingeaŭ primele litere ale uneĭ inscripțiunĭ pe maĭ multe liniĭ. A trebuit cu mare greutate să curăț pămêntul ce astupa inscripția, a o spăla și a o avea întrégă pe 14 rînduri. Ultimele douĕ rînduri 'mĭ arătaŭ data din anul 203 d. Chr. Numele orașuluĭ se putea citi fórte bine, era *Nicopolis ad Istrum*, fondat de Traian, în amintirea victorieĭ sale contra Sarmaților.

Acest oraș nu trebue confundat, nicĭ cu Nicopoli, zidit de același Împĕrat pe Nestus (Kara-su), nicĭ cu Nicopoli, zidit pe marginea Dunăriĭ.

Acéstă inscripție pune capăt discuțiilor asupra situațiuniĭ orașuluĭ Nicopolis ad Istrum.

Resultă cu siguranță, că acest nume, ce se citesce asemenea și pe monede, nu trebue luat ad-litteram, el arată, cred, că orașul și-a tras supra-numele de «Ister», limita provincieĭ nicopolitană, a căreĭ capitală era.

(A se vedea și *Al. Papad. Callimach.* Domnița Olena, pag. 12).

[4]) *Ion Ghica,* op. cit. pag. 397.

[5]) Monumentul în starea luĭ actuală are forma unuĭ turn circular masiv, de piatră și ciment, cu un diametru de 27 metri și înălțime de 10.

Nu se scie prin ce împrejurărĭ, monumentul a fost desbrăcat de acoperămêntul și îmbrăcămintea luĭ

www.ziuaconstanta.ro

După distrugerea puteriĭ Dacilor, liniștea teritoriuluĭ fu asigurată, orașele pontice luară o mare desvoltare; Tomis maĭ ales se îmbogățesce printr'un comerț întins, populația sa se mări și importante monumente se ridicară pe zidurile sale; orașul era fortificat

---

făcută din blocurĭ de piatră, care parte a fost transportate de locuitoriĭ satelor de prin prejur, iar o forte bună parte s'a năruit la pólele clădiriĭ. Cu timpul, pământul adus de vânturĭ formase o movilă împrejurul monumentuluĭ, iar d'asupra acesteia crescuse tufiș, așa era prin 1882.

E curios, că nicĭ unul din scriitoriĭ vechĭ nu pomenesce de acéstă măréță construcție; până pe la începutul veaculuĭ al nouĕ-spre-zecelea, istoria ca și călĕtoriĭ tac.

Pentru prima óră, doĭ oficerĭ prusienĭ, *Carol Baron de Vincke* și *Mareșalul* de maĭ târziŭ *Moltke*, vorbesc despre monumentul nostru. Cel d'întâiŭ într'o publicație a sa din 1840, al doilea în a 32-a a sa scrisóre din 2 Noembrie 1837. Amândoĭ daŭ monumentuluĭ caracterul unuĭ mansoleŭ, construit în onórea vre-unuĭ Impĕrat saŭ general.

Fig. 90. — Monumentul de la Adam-Clissi, în starea actuală.

Puțin maĭ târziŭ, *Lalanne*, în scrierea sa: «Les travaux de défense des Romains dans la Dobroudcha» pe lângă părerile celor de sus, maĭ atribuia monumentuluĭ și însemnătate militară, ca turn de observație al cetățiĭ din vale.

Profesorul Wutzer, credea că monumentul a fost ridicat de pe timpul expediției luĭ Dariu.

Eruditul Geolog *K. F. Peters* îl numesce un monument funerar.

Domnul Remus Opran, fără să fi cunoscut scrierea luĭ Wutzer, era de aceiașĭ părere cu el și în fine savantul nostru numismat, *Domnul Michail Soutzo*, atribuia construcția monumentuluĭ tribuluĭ Odryssilor. Eruditorul nostru archeolog, *Domnul Gr. G. Tocilescu*, printr'o muncă neobosită de cercetărĭ continue în timp de 8—10 anĭ, face cunoscut lumeĭ trecutul glorios al acesteĭ construcțiunĭ mărețe, care părea acoperită pentru vecinicie de țărâna ignoranțeĭ.

Starea monumentuluĭ înnaintea cercetărilor, aceia de acum și restaurarea luĭ, sunt arătate în figurile No. 82 No. 90 și No. 91.

Restaurat, monumentul trebue să fie avut 34 metri diametru și 32 înălțime.

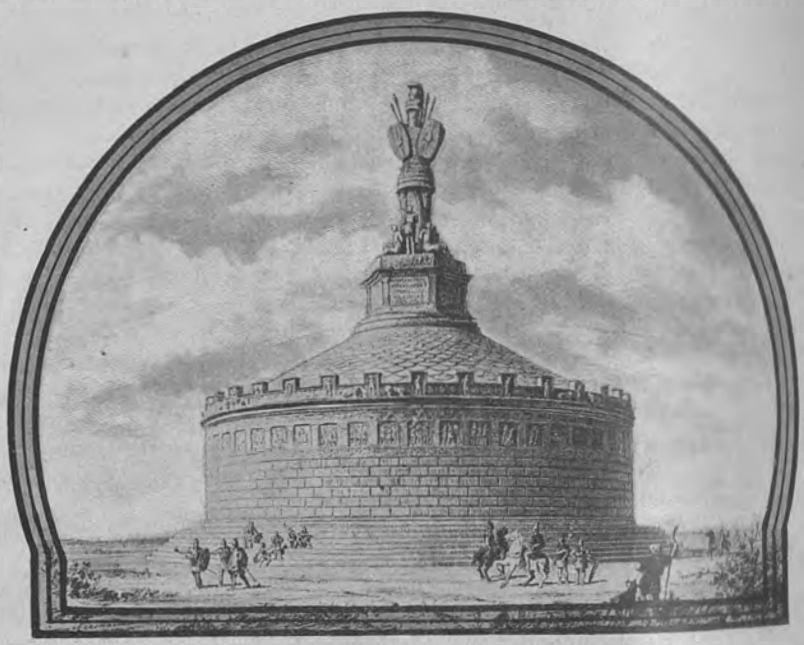

Fig. 91. — Monumentul de la Adam-Clissi restaurat.

Incepênd de la bază spre virf, clădirea în întregul eĭ, avea:

a) fundația în sub-sol, peste 1^{m},50 grosime beton, d'asupra căreia douĕ rînduri de pietre regulat ciopite, formézā postamentul;

b) șépte scărĭ de piatră, tóte 'nalte de 2^{m},40, serviaŭ de urcat pe platformă;

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

și deveni unul din cele maĭ prospere de pe cóstele Mărĭĭ-Negre, «Metropola Pontuluĭ», ș sa se intitula pe monumente și monedĭ.

Moneda orașuluĭ Tómis, cu trofeul monumentuluĭ de la Adam-Klissi. (După «Revista Archeologică».

Simbolul fecundităţiĭ, epis, divinitate purtând cornul abondenţeĭ, este adesea găsită pe medaliile cetăţilor pontice, și mărturisesce prosperitatea lor.

Numeróse centre de populaţie se forméză în provincie:

Tomis (Constanţa), Callatis (Mangalia), Troesmis (Igliţa) vechiŭ oraș get, a devenit municipiŭ roman important, Durostorum (Silistra), Noviodunum (Isac-[illegible], Eski-kale), Arrubium (Măcin), Cius (Hisarlik ?), Carsium (Hârșova), Sucidava (?), Capidava (Calachioĭ ?) Istropolis (Casapkioĭ) și Civitas Tropaeensium (Cetatea monumentuluĭ) [1] —

e) platforma lată de 1m,75, puţin înclinată în afară;

d) soclul 'nalt de 0m,56, cu profilul eșind;

e) îmbrăcămintea clădireĭ, formată din șese rînduri de lespezĭ de piatră. Inălţimea eĭ este de 3m,56;

f) friza 'naltă de 0m60;

g) 53 pilastri, carĭ despărţiaŭ 54 metópe. Primele 27 metópe representaŭ întâiul rĕsboĭ dacic; a 28-a, pe Impératul Victorios, iar restul, al doilea rĕsboiŭ. Fața monumentuluĭ (adică latura cu inscripţia) fiind [illegible]tre nord spre cetatea din vale, șirul metópelor începea de acéstă parte, și prin orientarea lor făcea pe [illegible]lator să ocoléscă monumentul spre drépta. Inălţimea metópelor și pilastrilor a fost de 1m,49.

h) d'asupra sistemuluĭ de pilastriĭ și metópe, era architrava, 'naltă de 0m,65;

i) cornicea înaltă de 0m,67. Ea susţinea:

j) parapetul crenelat. Crenelurile aveaŭ 1m,48 înălţime și 0m,85 lăţime. Pe fie-care era sculptat un [illegible]ubar în picióre. Parapetul între crenelurĭ, nalt de 0m,9, deschiderea între crenelurĭ de 1m,61; în dreptul fie-căreĭ deschiderĭ se afla câte un leŭ culcat cu gura deschisă, prin care o ţévă, probabil de metal, servia de scurgere apelor de ploĭ de pe coperișul clădireĭ. Numĕrul crenelurilor pare a fi fost 39.

Odată cu îmbrăcămintea se ridica și miezul clădireĭ;

k) Invelișul de d'asupra era făcut din lespezĭ de piatră dispuse în formă de solzĭ;

l) soclul circular;

m) construcţia exagonală, înaltă de 4m,53. Lungimea uneĭ laturĭ a exagonuluĭ era de 3m54. Pe una din feţe era inscripţia care dovedesce, că monumentul a fost ridicat în onórea zeuluĭ Marte rĕsbunătorul, pe timpul Impĕratuluĭ Traian, între aniĭ 106—109;

n) trofeul așezat pe un postament d'asupra construcţiuniĭ exagonale, era lucrat de o potrivă în faţă ca și în dos; el se compunea dintr'o lorică, o tunică, 4 perechĭ de scuturĭ și douĕ perechĭ de pulpare, fixate pe trunchiŭ. In fine în vîrful trofeuluĭ trebue să fi existat coiful.

(Extras după lucrarea *D-luĭ Gr. G. Tocilescu.* Monumentul de la Adam-klissi. Viena, 1895).

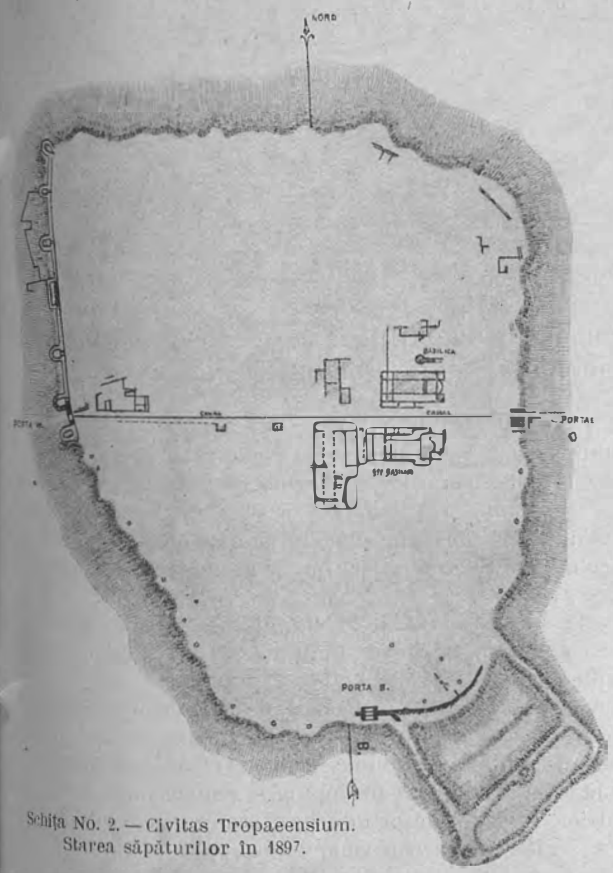

Schița No. 2. — Civitas Tropaeensium. Starea săpăturilor în 1897.

[1]) La câţĭ-va chilometri spre S.V. de Tropaeum, pe un bot de dél, se găsesc ruinele uneĭ cetăţĭ, zidită de Traian sub numirea de Municipium Tropaeum Trajani. Constantin-cel-Mare o rezidesce, la 316 d. Chr. și îĭ dă numirea de Civitas Tropaeensium După săpăturile făcute până acum, s'aŭ descoperit 3 porţĭ: cele de la răsărit și apus, se aflaŭ la capătul via principalis și porta de miază-zi. In interior se vĕd resturĭ de zidărie bine conservate.

Pe incinta de Vest s'aŭ păstrat fondaţiile a cincĭ turnurĭ exterióre.

In lăuntru, orașul care avea 12 hectare suprafaţă, coprindea numeróse edificiĭ, ale căror ruine se

www.ziuaconstanta.ro

pentru a nu vorbi de cât de punctele a căror posiţiune modernă s'a fixat — eraŭ cu mult maĭ înfloritóre în epoca romană, de cât astăzĭ [1]).

Pentru paza frontierii formată de Dunăre eraŭ opt legiunĭ, de la Vindibona până la Troesmis [2]).

Pe Marea-Négră plutiaŭ 40 corăbiĭ cu 3.000 soldaţĭ, care apăraŭ cóstele [3]).

In decursul domnieĭ Antoninilor, prosperitatea Dobrogieĭ crescu, acésta fu epoca de aur a oraşelor pontice şi monumentele cele maĭ importante construite de Romanĭ, aparţin acestor timpurĭ şi acelor ce urmară imediat [4]).

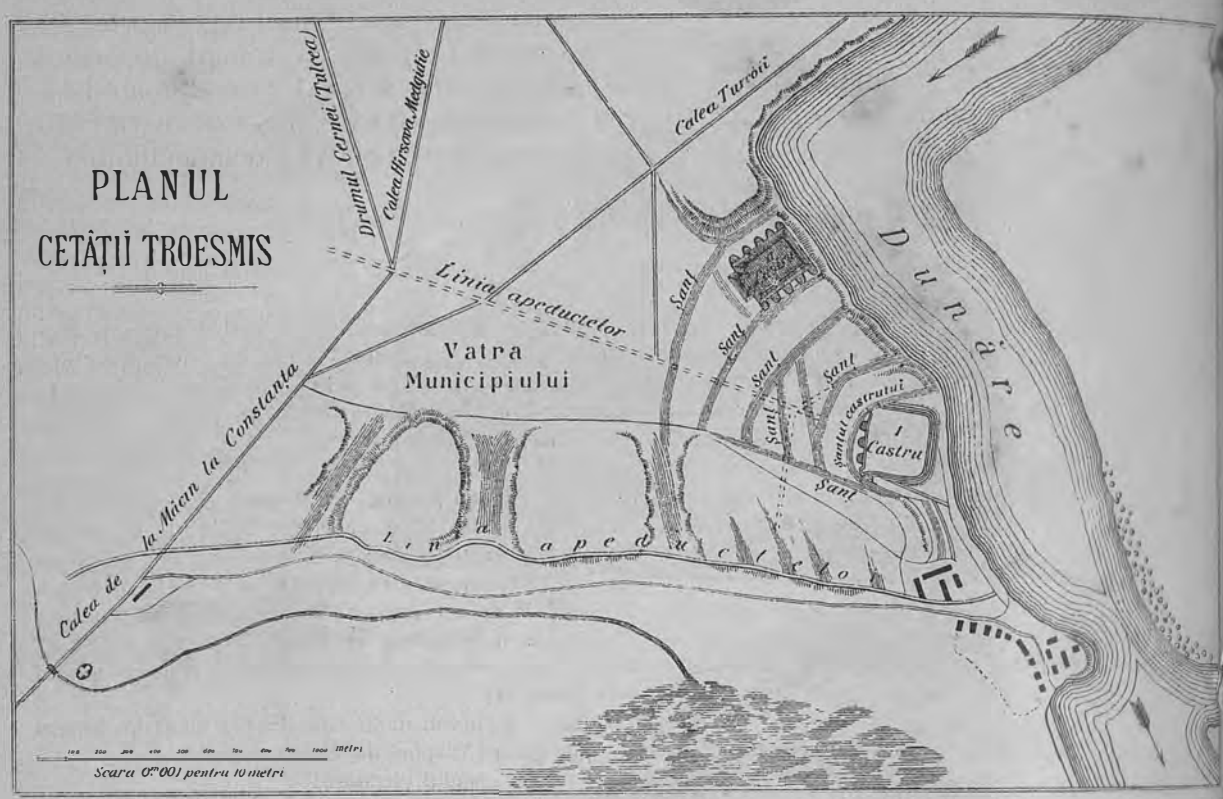

Planşa No. 3.

Dar dominaţiunea Romanilor nu se mărgini numaĭ până la gurile Dunăriĭ, ci acţiunea lor politică se întinse şi pe cóstele septentrionale ale Pontuluĭ Euxin.

---

găsesc astăzĭ şi între care treĭ basilice: una byzantină cu cryptă, în care se póte scoborĭ pe o scară cu 12 trepte; a doua maĭ vechiă (basilica forensis), are 28 m. lungime şi 9m,38 lărgime, în faţă se găsea un portic cu 5 scărĭ şi de fie-care parte, camere; a treia (care datéză probabil de la Traian), are 56 m. lung. şi 23 m. lăţime, e împărţită în treĭ tinḑĭ prin douĕ aliniamente formate fie-care de câte 18 socluri bine conservate. Douĕ porţĭ, una la E. şi alta la N., cu lărgime ce variază între 2 m. 2,m22. In fine basilica cimitirialis. (A se vedea schita No. 2).

La 200 m. către răsărit de Tropaeum se află un Tumulus de 2m,50 înălţime şi de un diametru de 20 m. In lăuntru s'a găsit o construcţie pătrată. Fie-care zid are 6 m. înălţime, 11m,67 lungime şi de fie-care parte se póte cineva sui pe o scară cu 6 trepte.

Partea de răsărit trebuia să fi fost faţada principală. Pe lânga bucăţĭ de architectură: architrave, frise, socluri şi pilastri sfărîmaţĭ, s'aŭ maĭ găsit pe treptele scăriĭ patru plăcĭ de calcare, pe care stă scris: «Imperatorele Cesar, fiul divuluĭ Nerva, Nerva Traian, August, Germanic, Dacic, Tribun pentru a 13-a óra, consul pentru a cincea óră, tatăl patrieĭ, a construit acest monument în onórea şi pentru memoria bravilor soldaţĭ, care în rĕsboiul dacic aŭ murit pentru patrie». Iar sub acéstă inscripţie eraŭ numele ostaşilor morţĭ în acéstă bătălie (După *Gr. G. Tocilescu.* Fouilles et récherches archéologiques pag. 63—78, 89—91.)

[1]) *Mich. Soutzo.* Loc. cit. din Révue archéolog. franc. 1881, pag. 205—215.

[2]) *Duruy.* Hist. des Romains, vol. IV, pag. 705.

[3]) *Gibbon.* Décadence de l'Empire Romain, vol. I, pag. 11.

[4]) *Mich. Soutzo,* op. cit. pag. 205—15

www.ziuaconstanta.ro

Schița No. 3. — Fortărița Troesmis. (Restaurație de A. Baudry).
(După V. Duruy).

www.ziuaconstanta.ro

La nord de gurile fluviuluĭ, între Siret și Nistru, pe unde încercară Roxolaniĭ să trécă, făcea parte, sub autoritatea unuĭ procurator, de guvernămêntul Moesieĭ inferióre. Acéstă stăpânire le era fórte necesară, cu tóte că nicĭ odată Imperiul nu și-a hazardat coloniĭ prin aceste părțĭ, de óre-ce trupele așezate în tot lungul Dunăriĭ puteaŭ ține în respect lumea barbară.

Așa legiunea V-a macedonică, stabilită la Troesmis (Iglitza), nu departe de delta Dunăriĭ, servia ca o santinelă între Brăila și Isaccea, maĭ ales acest punct de o mare importanță militară, care a servit în tóte timpurile, ca trecĕtóre peste fluviŭ.

Printre numerósele inscripțiĭ găsite la Troesmis, una, din timpul luĭ Adrian, ne arată pe viitorul oraș în stare de formație (vicus), constând din barace. Prin posițiunea sa pe un promontoriŭ, care domina Dunărea cu 100 de picióre, era propriŭ pentru trecerea ca și pentru apărarea ţĕrmuluĭ. La cel maĭ mic sgomot de invazie, legiunea trecênd dincolo fluviul înapoia Siretuluĭ, se punea în calea năvălitorilor, saŭ îĭ amenința de a le tăia retragerea [1]).

Vechia și bogata colonie milesiană de la gura Nistruluĭ, Tyras (Akerman), încă de pe timpul luĭ Neron (56-57 d. Chr.), fu ataşată la Moesia inferióră, de către înțeleptul guvernator al acesteĭ provinciĭ, Plautius Helianus [2]). Ea depinse de Imperiŭ până la 237, când Maximus o dete barbarilor.

Un al doilea punct de sprijin în afară, Romaniĭ îl aveaŭ în Chersonesul Tauric (Cri-

---

[1]) Cetatea Troesmis se află pe locul numit azĭ Iglița, între satele Grecĭ și Turcóia. Primele cercetărĭ s'aŭ făcut aci de către *Désiré More* în 1861; ele atraseră pe archeologĭ și pe turiștĭ: *Ed. Engelhardt*, *Dr. Déthier*, *L. Renier*, *Baudry*, *Boissière*, *E. Desjardins* și în fine D. *Gr. G. Tocilescu*, de la care împrumutam acéstă notiță.

Prima mențiune despre Troesmis o găsim în Ovidiŭ (Pont IV. 9).

De la Ponticele luĭ Ovidiŭ și până la Ptolomeŭ nu maĭ găsim nicĭ o mențiune despre acest municipiŭ, pe care în urmă îl arată Tabula Peutingeriană, Itinerarul Antonin, Notitia Dignitatum și Procopiŭ

Planșa No. 3 și schița No. 3 arată în de ajuns situația și restaurația cetățiĭ.

Când s'aŭ stabilit aceste castre, nu se póte sci exact. Rénier crede, că lagărul de nord a fost ridicat de Pomponius Flacus, după ce a luat cetatea din mâinile Geților și că a așezat aci leg. V Macedonică.

Sub Adrian și Antonin (117—161), Troesmis era canabele legiuniĭ V Macedonice, cu 2 magistri și un edil; iar locuitoriĭ se numiaŭ «*Veterani et cives Romani consistentes ad Canabas legionis quintae Macedoniae*».

La sfîrșitul secoluluĭ al III-lea, Troesmis devine municipium, cu senatul saŭ, duoviri, quastores, pontifices și augustales.

Probabil, după rĕsboiul marcomanic, Marcu Aureliŭ mutând Leg. V. Macedonică la Potaisa (Turda) în Dacia, canabele legiuniĭ de la Troesmis aŭ căpătat dreptul de municipium și aŭ devenit scaunul oficial al sacerdoteluĭ provincieĭ Moesia Inferióră cu excepțiunea Hexapoleĭ.

Epoca stabiliriĭ acestor castre stative și a prefacerilor suferite în cursul vremiĭ, este de presupus:

a) Că la început, în timpul luĭ Ovidiŭ, exista numaĭ lagărul apusan, pe care póte însuși L. Pomponius Flaccus, ca legat legionar, îl va fi ridicat după luarea cetățiĭ din mâinile Geților, spre a'l lăsa în mâna Odryssilor, care trăiaŭ în legătură de clientelă cu Romaniĭ;

b) In timpul luĭ Domițian se formă un al doilea castru, la sud de cel d'întâiŭ, pentru legiunea V Macedonică, care stete aci până la rĕsboiul cu Marcomaniĭ;

c) In secolul IV, după ce (între aniĭ 337—340 d. Chr.) Troesmis se întăresce prin construcțiunea uneĭ lucrărĭ de apărare, este apoĭ distrus de Goțĭ, carĭ îĭ deteră foc de tóte părțile. Ast-fel se explică stratele gróse de cenuşe și alte urme vizibile aci ale unuĭ incendiŭ îngrozitor;

d) Impĕratul Justinian reconstrui cetatea, reînălță cele douĕ castre, transformându-le în fortărețe gigantice, cu turnurĭ și cu câte 3 șirurĭ de întăririĭ, întrebuințând ca materiale de construcțiune, monumentele romane, luate în grabă după întîmplare și sub amenințarea unuĭ mare pericol: morminte, monumente honorariĭ, altare, fragmente architectonice, basso-reliefurĭ și altele, care s'aŭ scos și se scot la lumină numaĭ dărîmând zidurile; probă învederată că lagărele în forma lor actuală, nu datéză de cât din epoca luĭ Justinian și că ele s'aŭ înălțat pe, și din ruinele vechilor lagăre legionare și ale municipiuluĭ;

e) In fine, după dărîmarea castruluĭ ostic și a cetățiĭ justiniane, rĕmâne un singur post militar la castrul apusan, care este apărat de douĕ valurĭ paralele, vizibile până în ziua de astăzĭ.

(Extras după: Revista pentru Archeologie Vol. I, p. 97—132, 293—330, și Vol. II p. 248—282 de *Gr. G. Tocilescu*; Revista Tinerimea Română de acelaș Vol. II p. 67—82, 1899; *M. Zăhărescu*. Legiunile XIII Gemina și V. Macedonică, Bucurescĭ 1883).

[2]) *Ptolomaeus III*, 8—10. *Mommsen* op. cit. Vol. II, p. 187.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

mea), la Panticapea (Kertch). O staţiune militară aveaŭ la Heraclea Kersonesus (aprópe de Sevastopol); iar maĭ către apus, Olbia (Ociacovul) la gura Borysthenelui (Nipru), oraşul cel maĭ comercial al regiuniĭ.

Flota Pontuluĭ Euxin lega aceste oraşe cu cele din Moesia, Tomis, şi Odessus (Varna).

Adrian (117—130), fost tribun legionar pe timpul luĭ Domiţian în legiunea V Macedonică [1]), înţelese maĭ mult de cât predecesoriĭ sĕĭ necesitatea fortificăriĭ acesteĭ părţĭ a Dunăriĭ, cea maĭ vulnerabilă a Imperiuluĭ. În anul 117—118, el vizită frontiera formată de cursul inferior al fluviuluĭ, şi pe care o întări, trimeţênd în Moesia inferióră: Leg. I Italică la Durostorum, iar maĭ în urmă şi pe a XI-a Claudia; Leg. V Macedonică era la Troesmis şi în fine la Noviodunum trimese Leg. II Herculea, saŭ — după alte isvóre — Leg. I Jovia.

Legionariĭ, carĭ păzeaŭ frontiera de acéstă parte, eraŭ dintre ceĭ maĭ bravĭ şi maĭ disciplinaţĭ; în lupta dintre Licinius şi Maxim (1 Maiŭ 313), cel d'întâiŭ îşĭ avea armata compusă din legionarĭ dunărenĭ, cărora atacurile barbarilor le întreţinea disciplina şi le întăria curagiul.

Pe malul drept al Dunăriĭ, de la Durostorum până la gurile eĭ, Romaniĭ construiseră un drum, care la Aegyssus (Tulcea) se întâlnia cu un altul, ce venia de pe cósta Măriĭ, de la Callatis.

Acest drum militar sămănat cu castella şi oppida, se numia *limes Scythicus.*

Punctele întărite eraŭ: Sagadava (Ostrovul ?), [2]) Sucidava (?), [3]) Axiopolis, [4]) Capidava (Calachioĭ ?), [5]) Carsium (Hârşova), [6]) Cius (Hizarlik ?), [7]) Beroë (?), [8]) Troesmis (Igliţa), Arru-

---

[1]) *Spartian*, Hadr. 2 şi *C. I. L.* Tom. III. No. 765.

[2]) Harta peutingeriană aşéză acéstă cetate la 12 mile (M. P = mille passus = 1481m,75) saŭ 17.781, metri de la Durostorum (Silistra). De şi distanţa e prea mare arătata; *Sagadava* cred, că póte fi indentificată cu orăşelul Ostrov, unde pe fie-care zi se găsesc monede romane. Posiţiunea acesteĭ cetăţĭ chiar, este problematică azĭ, nefăcêndu-se nicĭ o cercetare asupra eĭ.

[3]) *Sucidava* este aşezată de Ptolomeŭ la 18 mile spre S.V. de Axiopolis, care astăzĭ se scie a fi în dreptul Ostrovuluĭ Hinogul. Decĭ Sucidava la 26,858 metri în susul Dunăriĭ, trebue căutată unde-va între lacurile Gârliţa şi Oltina (póte Satul-Noŭ saŭ Pârjóia). Aci uniĭ autorĭ pun sediul legiuniĭ VII şi lagărul leg. V-a.

[4]) *Axiopolis.* Posiţiunea acesteĭ cetăţĭ este definitiv stabilită azĭ, prin săpăturile făcute. Pe ea s'a sprijinit maĭ târziŭ capătul de la Dunăre al valuluĭ celuĭ mare de piatră (a se vedea maĭ jos descrierea valuluĭ).

[5]) *Capidava*, uniĭ autorĭ o aşéză greşit la Cernavoda. După măsurătórea din Tabula Peutingeriană, ea se află departe de precedenta la 18 mile (aprópe 27 km.). Distanţa ar corespunde cu ruinele de la Calachioĭ.

[6]) *Carsium* departe de 25 mile (adică 37 km.). Depărtarea e cam mare de la Calachioĭ la Hârşova, care positiv era vechiul Carsium şi unde aŭ rămas până astăzĭ resturĭ de zidărie romană. Cetatea a fost înconjurată de un vallum larg de 20 metri, cu escarpa şi contra escarpa de zid gros de 2 m. Capetele acestuĭ vallum se sprijineaŭ pe Dunăre şi eraŭ apărate de două castre în acéstă parte. Forma incinteĭ era aceia a unuĭ trapez cu o desvoltare de 3 km. Castrul de la Sud e maĭ bine păstrat; el are forma pătrată şi una din laturĭ este formată de ţĕrmul stâncos şi escarpat al Dunăriĭ. Zidirea are 5 m. grosime la bază.

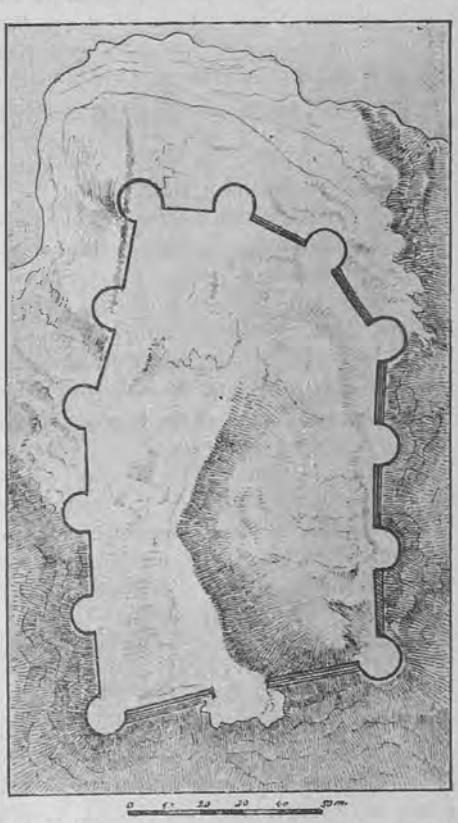

Schiţa No. 1. — Fortăreţa Dinogetia. (După Duruy).

[7]) *Cius* pare a se fi găsit pe ţĕrmul laculuĭ Hizarlik-Ghiol, unde se găsesc ruine de construcţie romană. Kiepert aşéză Cius, la Vadul Oiĭ. Aci — zice Teofilact — pe la 590 d. Chr., Priscu eşind din Durostorum, merse contra Slavilor de la Ialomiţa, după ce trece Dunărea, armata s'a încurcat în aşa fel, în cât ar fi pierit, dacă tribunul Alecsandru nu reuşia s'o scótă din aceste locurĭ băltóse. Peste câţĭ-va anĭ, trece din noŭ Dunărea maĭ la Apus de vadul Oiĭ. De astă dată, armata nemeresce peste nişte locurĭ fără apă, rătăcind vre-o treĭ zile (*Hasdeŭ.* Istoria critică p. 269).

[8]) *Beroë* e aşezat pe Tabula Peutingeriană la 21 mile (31 km.) departe de precedentul. Distanţa ar corespunde ruinelor aflate între Ostrov şi Dăienĭ, maĭ aprópe de cel d'întâiŭ.

www.ziuaconstanta.ro

bium (Măcin), [1]) Dinogetia (?), [2]) Noviodunum (Eski-Kale), [3]) Aegyssus (Tulcea), [4]) Salsovia (Mahmudia ?), [5]) Ad Stoma (?) [6]).

Cu apărarea cóstelor, Adrian însărcină pe omul sĕŭ de încredere, generalul Flavius Arrianus din Nicomedia, care ne-a lăsat în importanta sa scriere: Periplus Ponti Euxini, o recunóscere asupra cóstele Mării Negre.

Arrian nu se mulţumi numaĭ cu studiul cóstelor, ci exercitéză garnisónele oraşelor pentru apărare, el punea să manevreze legionariĭ în vederea unuĭ atac al inamiculuĭ.

Am zis maĭ sus, că sub domnia Antoninilor fu epoca de aur a oraşelor pontice, judecând după mulţimea monedelor ce s'aŭ bătut în acest timp; prin unele se celebréză venirea luĭ Adrian în Moesia la anul 117 [7]), iar pe altele este representat Impĕratul ţinênd o harangă legionarilor.

Metropola Pontuluĭ, Tomis, bătu o monedă, cea maĭ vechie ce s'a găsit până acum

---

[1]) *Arrubium* este identificat cu cetatea de lângă Măcin, de şi distanţa din Tabula Peutingeriană, de la Troesmis, este cam mare (26 mile = 38.500 m.).

Acest oraş era renumit în vechime prin cultul special al luĭ Jupiter Arrubianus. D-l *Tocilescu* îl identifică cu oraşul medieval Vecina, unde era un episcopat (Rev. Tinerimea Română Vol. II/99 pag 68).

D. *Iorga* nu admite acéstă identificare, de óre-ce pe portulanele medievale, oraşul Vicina este pus între Isaccea şi Tulcea (Chilia şi Cetatea-Albă, pag. 47 nota 5).

[2]) *Dinogetia* nu se găsesce în Tabula Peutingeriană; dar după măsurătórea dată în Itinerariul lui Antonin, acéstă cetate se găsea la 20 mile (30 km.) în sus de Noviodunum. Distanţa corespunde cu cetăţnia Bisericuţa, unde în 1865 Ed. Engelhardt a găsit ruinele acesteĭ cetăţĭ romane pe un platoŭ isolat. Suprafaţa eĭ era de 7.800 m. p. şi avea 12 turnurĭ depărtate între ele de 27 metri.

(Schiţa No. 4 este luată după *Duruy*, op. cit Vol. V, copiat după *Engelhard*).

[3]) *Noviodunum. Ptolomeŭ* este primul scriitor, care ne-a păstrat numele cetăţiĭ Noviodunum, adică Satul-Noŭ (*Hasdeŭ*. Istoria Critică pag. 21.) După măsurătórea luĭ, ea era aşezată la 26 mile romane departe de Arrubium şi la 41 mile de Salsovia. Itinerariul luĭ Antonin pune la Noviodunum sediul Legiunei II-a Herculea, în primiĭ anĭ aĭ Impĕrăţieĭ luĭ Diocletian şi Maxim; însă după Notitia Dignitatum, aci era sediul Leg. I Jovia, iar Leg. II Herculea se afla la Troesmis. Ori-cum, Noviodunum era un punct important de pază al Imperiuluĭ Roman.

Noviodunum nu se afla, tocmaĭ pe posiţiunea ocupată azĭ de Isaccea (*Hasdeŭ*, op. cit. pag. 315), ci ceva maĭ la vale, la pólele déluluĭ Eski-Kale, unde se găsesc urme de construcţiunĭ vechĭ. Chiar numele localităţiĭ înseamnă «fortăréţa vechiă».

Intre aniĭ 367—9, Impĕratul Valens, voind să isbéscă pe Goţĭ în propria lor ţară, face un pod peste Dunăre lângă Noviodunum. *Ammian Marcelin* spune, că podul era făcut pe bărcĭ şi pe pontóne (XXVII, 5).

In legătură cu posiţia de la Noviodunum era póte *castrul roman aflător astăzĭ la Nicoliţel*, pe délul de la Sud-Vestul satuluĭ, *cum şi cu Vallum*, care înconjură Nicoliţelul de tóte părţile. Castrul este de o mărime neobişnuită, dovadă de însemnătatea luĭ.

[4]) *Aegyssus* corespunde, după măsurătórea din Itinerarul luĭ Antonin (24 mile, 35½ km.), cu pintenile stâncos de la apusul Tulceĭ, unde se găsesc numeróse urme de zidărie veche.

Prima menţiune despre Aegyssus o găsim în *Ovidiŭ* (Pont. I, 8) «Lângă ţĕrmurile Istruluĭ cel cu douĕ nume se află un oraş vechiŭ, care prin posiţiunea şi zidurile sale este aprópe inexpugnabil. Dacă este să credem pe locuitoriĭ sĕĭ, fondatorul acestuĭ oraş a fost Caspianul Aegyssus, care îĭ dete numele sĕŭ».

Geţiĭ îl ocupaseră prin surprindere de la Odryssĭ, pe care îĭ măcelăresc. Pare-se, că Geţiĭ oraşuluĭ Aegyssus trăiaŭ independenţĭ şi de aci îşĭ îndreptaŭ atacurile contra Regeluĭ Cotyso. Acesta îĭ înconjură cu o armată numerósă şi nu se retrase, de cât după ce se scăldă în sîngele lor.

Tot Ovidiŭ (Pont. IV, 7) ne spune despre ocuparea oraşuluĭ de Vestalis, pe la începutul creĭ creştine. *Mommert* aşéză Aegyssus pe locul Tulceĭ. *Spruner*, după care a luat şi *Peters*, îl aşéză la *Pristav*.

Cetatea vechiă era pe locul ocupat de Tulcea până în 1828, oraşul a fost cu desăvîrşire distrus de Ruşĭ în rĕsboiul din acest an. Pe timpul luĭ D. Cantemir castelul roman exista (Hist. Imp. Otom. Vol. I, 79).

[5]) *Salsovia*. După măsurătórea luĭ Ptolomeŭ (41 mile romane de la Noviodunum, adică 60½ k.), am putea aşeza acéstă cetate vechiă, la pólele munţilor Beş-Tepe, lângă Mahmudia. Urme de zidărie se găsesc şi astăzĭ. Săpăturĭ nu s'aŭ făcut, dar pe fie-care zi se găsesc monede şi obiecte vechĭ în cetatea de formă exagonală.

[6]) *Ad Stoma*. Tabula Peutingeriană aşéză acest oraş vechiŭ, la 9 Mile romane departe de Salsovia, adică la aprópe 14 km., cam pe la Morughiolul de azĭ.

Pe aci *Peters*, a găsit în 1864 resturĭ din zidăriĭ vechĭ, «care formaŭ un patrat bine profilat, cu feţele aproximativ 60 stingenĭ». (Geologie und Geogr. der Dobroudscha p. 140).

[7]) Medalie mare de bronz. Cohen No. 622 cu inscripţia: ADVENTUI AUG. MOESIÆ.

www.ziuaconstanta.ro

cu inscripţie latină, purtând data 129 şi «Senatus populusque Tomitanorum» [1]). Pe altele din acelaş timp stă scris ΜΗΤΡΟ ΠΟΝ (του) ΤΟΜΕΩΣ (Tomi, metropola Pontuluĭ).

Septimiŭ Sever vizită garnisónele de la Dunăre, iar succesorul acestuia, Caracalla, — arată Herodian —, după ce reorganiséză armata frontierelor, făcu numeróse regulamente pentru cetăţĭ.

Nu ne-a rămas despre viaţa politică, militară, socială şi religiósă a acesteĭ provinciĭ, sub domnia Antoninilor, a Impăraţilor Africanĭ şi Sirienĭ, a celor din timpul anarchieĭ militare şi Impăraţilor Ilirici, în timp de două secole (96—305), de cât fórte puţine notiţe răspândite prin diferiţĭ autorĭ aĭ timpuluĭ; aceştia se limitaŭ la partea dominatóre, la Senatul roman şi arare orĭ se îndreptaŭ asupra Italieĭ cel mult.

Fig. 93. — Monedă de la Tomi. Monedă de bronz. Jupiter şedênd. (Duruy, Vol. V).

De cele petrecute în provinciĭ, afară de evenimentele marĭ, ca invaziile carĭ ameninţaŭ frontierele, autoriĭ latinĭ nu s'aŭ preocupat.

Fîntânele epigrafice aŭ rămas astăzĭ singurele luminĭ ale timpuluĭ, ele ne întroduc în mijlocul vieţiĭ zilnice, politice, militare, sociale şi religióse ale cetăţenilor şi supuşilor romanĭ.

Ba ele de multe orĭ ne arată, că chiar sub Impăraţiĭ ceĭ maĭ răĭ, provinciile înfloreaŭ sub scutul legilor şi că dacă Roma avea să sufere de tirania şi estravaganţa Impăraţilor, provinciile eraŭ administrate cu înţelepciune şi tărie [2]).

D. Năvălirea barbarilor.

Goţiĭ apar pentru prima óră în istoria romană la anul 215; coborîtorĭ din peninsula scandinavică, unde 'şĭ-aŭ lăsat numele, la o epocă necunoscută. Ptolomeŭ iĭ citéză ca locuind, pe timpul Antoninilor, ţărmurile Vistuleĭ. Aci se împart: Visigoţiĭ, după ce supuseră pe Alanĭ şi Herulĭ, se aşezară de-a stînga cursuluĭ inferior al Dunăriĭ, până la gurile fluviuluĭ.

Regatul Bosphoric, care până la jumătatea secoluluĭ al III-lea se bucura de protecţiunea romană, fu supus de barbarĭ. Olbia dispăru din acest moment din istorie. Pe Marea-Négră, comerţul oraşelor încetéză, şi înlocuit cu pirateria.

În zadar Romaniĭ căutară să 'şĭ apere marginele Imperiuluĭ, barbariĭ trec Dunărea pe la Noviodunum, pe timpul Impăratuluĭ Maxim, la anul 238; oraşul Istropolis [3]), unul

---

[1]) *C. I. L.* Tom. III No. 765.

[2]) *Gr. G. Tocilescu.* Revista pentru archeologie vol. I. pag. 98.

In Moesia inferióră, în special aci în Dobrogea, eraŭ douĕ organisaţiunĭ separate, corespunḑătóre celor douĕ elemente etnice saŭ maĭ bine zis, celor douĕ culturĭ existente: romanismul şi elinismul.

Coloniile şi municipiile romane îşĭ aŭ dieta lor separată şi sacerdotele imperial la Troesmis; pe când Pentapolea (Tomis, Istrus, Odessus, Mesembria şi Callatis, (acesta din urmă înlocuind pe Apollonia) şi maĭ în urmă Hexapolea (pe lângă cele 5 de maĭ sus intră Dionysopolis, maĭ probabil de cât Marcianopolis) îşĭ are dieta eĭ proprie şi sacerdotele la Tomi. Preşedintele dietiĭ şi pontificele suprem al cultuluĭ imperial la Troesmis (se numesce Sacerdos provinciae), la Tomis (se numesce Pontarhis); adunarea la Troesmis se numesce Conventus; la Tomi se numia τό μοινόν τῆς Ἑξαπόλεος τοῦ εὐωνύμου Πόντου; una nu exclude pe cea l'altă, ci ambele sunt organisaţiunĭ separate, ale uneia şi aceliaşĭ provincie romană (*Tocilescu.* Rev. Tin. rom. vol. II. 1899.pag. 68).

[3]) *Duruy.* Op. cit. vol. VI pag. 359 şi 339 nota 4. Nicĭ un oraş modern nu s'a ridicat pe locul anticeĭ coloniĭ milesiane; locul pe care îl ocupa odinióră nu era încă sigur fixat.

Desjardin a crezut, că se găsesce aprópe de Gargalic, unde s'a observat urme de zidărie. Dar după distanţa dată de *Sirabo*, trebue a aşeza oraşul Istros maĭ sus (de la Tomis la Istros, Strabo numéra 270 stadiĭ = peste 46 km.; pe când depărtarea Gargaliculuĭ de Constanţa este de 25 kilometri.)

D. *Mich. Soutzo* (Révue arch. Franc. 1881 p. 302) crede, după o inscripţie grecéscă, că Istros ar corespunde cu Caraharman. La Istros era un templu ridicat de oraş în onórea luĭ Apollon Aristagoras, fiul

www.ziuaconstanta.ro

din cele maĭ bogate din orașele pontice, a fost distrus; aceiașĭ sórtă avură și cele-l'alte, căcĭ Alanii pătrunseră până în valea Ebruluĭ, unde bat la Philipopolĭ un corp roman [1]) și prădară 4 anĭ.

Gordian III, bătu și goni peste Dunăre pe jefuitorĭ în anul 241, de aceia pe mormêntul acestuĭ Impĕrat era săpată inscripția: «Victor Gothorum», zice Capitolin.

Sub Filip Arabul, Carpiĭ, popor Getic, ce locuia între Prut și Dunăre, prădéză Moesia. Impĕratul îĭ respinge peste Dunăre, în douĕ campaniĭ (245 și 246) [2]).

Iornandés, în istoria Goților, povestesce că Regele Ostrogotha trecu Dunărea cu 30.000 barbarĭ — probabil pe la Giurgiu — pentru a jefui Moesia. Alțĭ barbarĭ se uniră cu el chiar legionariĭ romanĭ luară parte cu bandele de jefuitorĭ, iar populațiunea peninsulei balcanice le servea de călăuză. Marele și bogatul oraș, Marcianopolis (Pravadi) scapă de măcelul jefuitorilor, dându-le însemnate sume de banĭ. [3])

Invazia a fost așa de dezastrósă pentru Moesia, că seria monetară a orașelor pontice se opresce la Filip Arabul.

Sub Deciŭ (249—51), Kniva, succesorul luĭ Ostrogotha făcu o invazie și maĭ mare; el îșĭ imparte forțele în douĕ: una, pradă Moesia părăsită de armata romană, care se concentrase prin orașele întărite, iar o a doua parte (70.000) atacă Ad-Novas (Rusciuc), oraș important la vĕrsarea luĭ Janthrus. Respinsă de Gallus, guvernatorul Moesieĭ (viitorul Impĕrat), acéstă parte se îndréptă către Nicopolis ad Istrum [4]), unde armata romană se adunase sub Deciŭ.

Neputênd resista forțelor romane, Kniva lasă pe Impĕrat la Nicopoli, iar el se îndréptă către Balcanĭ, ale căror trecĕtorĭ nefiind păzite, coborî în valea Hebruluĭ la Philipopoli, fără a se nelinişti, dacă retragerea sa va fi tăiată.

Deciŭ îl urmări, și la Beroë (Eschi-Zagra) crezêndu-se destul de departe de barbarĭ, Kniva căzu asupra-ĭ, făcênd un mare măcel, iar Impĕratul abia avu timpul a fugi peste Balcanĭ. Barbariĭ apoĭ ocupară Philipopoli în înțelegere cu guvernatorul Macedonieĭ, Priscus.

Pe când Kniva se retrăgea spre Dunăre, întâlni pe drum pe Deciŭ, care voind a se

---

luĭ Apaturius, pentru serviciile aduse acestuĭ oraș, cu ocazia înconjurăriĭ luĭ de barbarĭ. Templul de sigur aparținea epociĭ de autonomie a orașuluĭ.

D. Gr. G. Tocilescu a crezut la început, că Istropolis s'ar găsi la Caraharman. In urmă descoperindu-se între Caranasuf și Casapkioĭ ruinele orașuluĭ, ubiquitatea luĭ a rĕmas în afară de orĭ-ce îndoiala (a se vedea hidrografia).

Primul scriitor, care face mențiune despre Istropolis este *Herodot* (II, 33). Tóte părerile autorilor vechĭ sunt citate la capitolul Delta. Uniĭ cred a fi unul și acelaș oraș cu cetatea Genucla.

Peters o așéză fórte bine pe promontoriul ce înaintéză în lacul Sinoe.

Colonia milesiană a fost fondată în secolul VII înaintea ereĭ creștine,

Scylax de Caryandra scrie, că pe timpul sĕŭ (510 a. Chr.), Istropolis făcea cel maĭ întins comerț din Pontul Euxin. Ca alegorie al nenumĕratelor bogățiĭ adunate aci, tradițiunea spune, că în Istria traia o cerboică cu córnele de aur, dăruită de nimfa Taigeta și pe care a cucerit-o Theseŭ.

Geograful Memnon, ne spune că a fost un mare rĕsboiŭ între Byzantinĭ de o parte, Istrienĭ și Callatienĭ de alta, pentru comerciul Tomisuluĭ, peste care Callatieniĭ voiaŭ să facă un monopol (*Al. Pop. Callimach.* In Columna luĭ Traian. An. IV No. 2).

Era un timp, când Istropolis făcea parte din confederațiunea «Pentapolis» și maĭ în urmă «Exapolis».

Istoria sa, și a celor-l'alte orașe pontice, se légă de istoria generală

Orașul a fost cu mult maĭ bogat de cât surorile sale și a bătut monede cu mult maĭ vechĭ.

Pe recto al uneia din monede sunt două capete de bărbați așezate în sens invers; pe verso, un vultur atacând un delfin și inscripția «Istris».

Ca și Tomis și Callatis, orașul a bătut monede de aur luĭ Lysimach, cu efigia Regeluĭ și cu inscripția «Is».

In timpul Romanilor, orașul a bătut monede de bronz, însă maĭ puține de cât Tomis și Callatis; ceia ce însémnă, că prosperitatea sa scăzuse în cele din urmă.

[1]) *Capitolin*, XVI.

[2]) *Duruy*. op. cit. vol. VI pag. 346

[3]) Post longam obsidionem, accepto paemio ditatus Gota recersit. (Vedi *Xenopol*. Vol. I pag. 220). Marcianopolis fusese construit de Traian, în numele surorii sale și era acum capitala Moesieĭ secunde. (*Jornandès*. Cap. XVI în *Gibbon* op. cit. vol. I. pag. 150 nota 1).

[4]) *Xenopol*. vol. I pag. 220. Nicopolis de pe Iantra. (*D'Anville*. Géographie ancienne. Tom. I pag. 307).

www.ziuaconstanta.ro

răsbună, se decise a'l ataca sub zidurile unei cetăţi în Moesia, anume Forum Terebronii (?). Armata Goţilor era aşezată pe trei linii şi, saŭ din întîmplare, saŭ dintr'o înţeléptă dispoziţie, o mlaştină acoperia linia a treia. La începutul acţiunii, fiul luĭ Deciŭ, căḑu străpuns de o săgétă, iar tatăl sĕŭ căuta a încuraja pe soldaţĭ. Şocul fu teribil, era lupta desperăriĭ contra dureriĭ. Prima linie a Goţilor fu învinsă, a doua avu aceiaşĭ sórtă, a treia însă rĕmânea neatinsă şi dispusă a opri Romanilor trecerea prin bălţĭ. Aceştia făcură imprudenţa de a forţa acéstă trecere. Norocul se schimbă; după infructuóse eforturĭ, armata romană fu grămădită în bălţĭ, din care nu s'a maĭ putut cunósce corpul Impĕratuluĭ. Acéstă bătălie s'a întâmplat în Noembric 251 [1]). Succesul Goţilor se datoresce trădăriĭ luĭ Gallus, care devenind Impĕrat, permise barbarilor a trece Dunărea cu prăzĭ şi captivĭ şi în schimbul unuĭ tribut anual datorit de Romanĭ.

Invadată de barbarĭ, oraşele sale distruse, Scythia minor, sub Impĕratul Gallien (268), îndea a se despărţi de Imperiul Roman.

In iarna anuluĭ 268, Goţiĭ se preparară pentru o mare invazie; eĭ construiră zece mii bărcĭ [2]) şi în primăvara anuluĭ următor, o hordă de 320.000 combatanţĭ, fără femeĭ, copiĭ şi sclavĭ, trecu Dunărea şi înaintéză până la Tomi.

Oraşul însă era bine fortificat, încă de pe timpul luĭ Ovidiŭ, se puse în stare de apărare, închise porţile, iar locuitoriĭ păziaŭ zidurile, în care Goţiĭ nu fură în stare, cu tóte uneltele pe uscat şi pe apă, a face breşe.

Aceiaşĭ resistenţă întâmpină şi din partea oraşuluĭ Marcianopolis.

După ce Goţiĭ prădaseră doĭ anĭ Peninsula Balcanică, Claudiŭ II, supranumit Goticul, întâmpină pe barbarĭ în câmpiile rîuluĭ Margus (Morava), pe când aceştia căutaŭ să se retragă, şi în bătălia de la Naissus (Niş), omorî 50.000 din eĭ. Restul fură decimaţĭ de foame şi frig în strâmtorile Balcanilor. Ceĭ carĭ scăpară aŭ fost făcuţĭ sclavĭ, saŭ înrolaţĭ în legiunile romane, iar femeile lor luate în căsătorie de legionarĭ [3]).

Acéstă campanie care dură doĭ anĭ (269—70) asigură pentru un secol liniştea Moesieĭ [4]).

Fig. 95. — Monedă de la Tomi. TOMEI TΩN. Moneda de bronz, representând pe Jupiter în picióre. (Duruy, Vol. VII).

Aurelian (270—75), retrase după cum se scie, legiunile din Dacia, pe care o lăsă în prada barbarilor, iar Dunărea deveni limita Imperiuluĭ de acéstă parte.

Goţiĭ încercară a se rescula, pe timpul Impĕratuluĭ Probus (278), însă aceste revolte fură îndată sufocate de legiunile din Moesia.

Fig. 94. — Monedă de la Tomi. Bustul luĭ Tomus. Pe revers: TOMI TIMO şi o aquilă intr'o coróna de stejar. Moneda de bronz. (Duruy, Vol. VI).

Sub Diocletian, Imperiul Roman se împărţĭ în douĕ: în Occident, Maximian; în Orient, Diocletian.

Diarchia ţinu 9 anĭ (284—293), iar la 1 Martie 293 ceĭ doĭ Cesarĭ, Constantiŭ Clorul şi Galeriŭ, împărţiră cu ceĭ doĭ Augustĭ, puterea romană şi aşa luă nascere Tetrarchia.

Scythia, care avea de capitală Tomi, aparţinea dioceseĭ Thracieĭ, una din cele cincĭ diocese ale Prefecturiĭ Orientuluĭ, ce avea de capitală Nicomedia.

Provincia Scythia corespunde azĭ Dobrogieĭ, însă către Sud limita sa era o linie dréptă ce pornia de la Durostorum la Dionysopolis (Ekrene).

Impĕratul vizita fórte dese orĭ frontiera Dunăriĭ şi, dacă am crede pe Idacius, o mulţime de turnurĭ întărite de pe ţĕrmul stâng al fluviuluĭ, se datoresce luĭ Diocletian.

Eumene în discursurile sale «pro restaurandis scholis», vorbesce despre fortificarea frontierelor, între care şi cea dunărénă.

---

[1]) *Gibbon* Vol. I, p. 152 apud *Iornandès* C. 18. *Zosime* L. I p. 22 — *Zonar* L. XII p. 627 şi *Aur. Victor.*

[2]) *Zosim* I. 42.

[3]) *Dexippus.* (Excerpta legat. p. 12) Aurelian căsători pe generalul Bonosus cu Hunilla, o Gotă (*Gibbon* Vol. I p. 178 nota 1).

[4]) *A. Marcellin* XXXI. 5.

www.ziuaconstanta.ro

Dupĕ Notitia se numĕră 103 pieţe întărite saŭ posturĭ fortificate, numaĭ în Imperiul de Orient.

Numaĭ ast-fel a sciut Diocletian a ţine în respect pe barbarĭ, carĭ băteaŭ la porţile Imperiuluĭ, în care intrară după puţin timp.

De la 305—332, Constantin-cel-Mare se ocupă cu unificarea Imperiuluĭ, cu organisarea luĭ interióră şi cu certurile religióse [1]).

Dupĕ cum am arătat, Imperiul era împărţit între ceĭ patru Împĕraţĭ; la 23 Octombrie 312, Constantin în bătălia decisivă de la Pons Milvius (la porţile Romeĭ), învinge pe Maxentiu şi ast-fel unifică occidentul cu centrul Imperiuluĭ.

Un an în urmă, Licinius, dupĕ ce ocupase partea luĭ Maximin Daia, unifică Orientul.

Timp de 10 anĭ, Imperiul fu guvernat de doĭ Augusti: Constantin-cel-Mare în Occident şi cumnatul sĕŭ (Constantia, sora luĭ Constantin, era nevasta luĭ Licinius) în Orient.

In bătăliile de la 3 Iulie şi 10 Septembrie 323, Constantin învinse pe cumnatul saŭ şi unifică tot Imperiul Roman [2]).

În acelaş an, Constantin respinse pe Sarmaţĭ, care sub regele lor Rausimond trecuseră Dunărea. La atacul uneĭ cetăţĭ (?) Rausimond căḑu prizonier [3]).

Creştinismul de treĭ secole persecutat, îşĭ găsi sub acest Impĕrat un demn apărator, pentru care Biserica îl numĕră între sfinţĭ.

La ocuparea tronuluĭ (în Nicomedia), lupta în contra Arianismuluĭ era deja încinsă; Constantin convócă la Nicea în 325 un consiliŭ ecumenic, la care luară parte 318 episcopĭ, care fură însărcinaţĭ să statueze asupra doctrineĭ luĭ Arius şi consubstanţialităţiĭ Sf. Treimĭ.

Lupta însă nu se opri aci [4]).

După ce certele religióse se maĭ potoliră, Constantin, pentru motive strategice, strămută scaunul Imperial în Constantinopole [5]), la 11 Maĭ 330.

Goţiĭ, pe care Romaniĭ îĭ credeaŭ pentru tot-deauna supuşĭ de Claudiŭ II, trăind, cea maĭ mare parte dintr'ênşiĭ în bande rătăcitóre, se resculară şi după ce atacară pe Sarmaţĭ, înconjură la 332, Marcianopolis.

Constantin trimise pe fiul sĕŭ Crispus la Dunărea de jos. Acesta îĭ astàmpără, fără multă greutate. După Eusebiŭ [6]), Constantin subjugă tótă Scythia, ţară imensă, împărţită în atâtea naţiunĭ aşa de diferite şi cu moravurĭ aşa de sĕlbatice. Marginele monarchieĭ romane fură duse până la marginele Septentrionuluĭ [7]).

Cu ocasia acestuĭ rĕsboiŭ, Constantin creştină o mulţime de Goţĭ, cu lóte că în Scythia minoră, încă de câţĭ-va anĭ exista un episcopat la Tomi [8]).

Cu locuitoriĭ Chersonesuluĭ, Impĕratul încheiă un tratat de comerţ, prin care se des-

---

[1]) Asupra certurilor religióse a se vedea la Cap. «Biserica».

[2]) *A. de Broglie.* L'église et l'Empire Romain au 4-me siècle, vol. I, p. 326 apud chronique Alexandrine ed. Migne. Tom. XCII 702; conf. *Tillemont.* Histoire des Empereurs (Constantin p. 194; *Clinton.* Fasti Romani vol. I, p. 375-6.

[3]) *Broglie,* op. cit. vol. I, p. 318 apud *Zosime* II 21.

[4]) Detaliat se va vedea acéstă cestiune la Cap. «Biserica».

[5]) Asupra dateĭ precise a fondăriĭ Constantinopoluluĭ sunt păreri diferite: *Tillemont* (notes sur C-tin LX), *Ducange* (Constantinopolis christiana I, 2), *Socrat* şi *Sosomen* pun ca dată anul 325; de acciaşĭ părere este şi *Theophan* (p. 17). Cronica pascală a Alexandrieĭ pune anul 334; *Philostorge* (III, 9), anul 331 saŭ 332. *Condinus* (orig. Const.) zice asupra fondăriĭ oraşuluĭ: «Anul lumeĭ 5837, la 26 Septembrie, sórele fiind în zodia segetătoruluĭ, în primul an din a 265-a olimpiadă». Aceste indicaţiunĭ însă ale luĭ Codinus nu se potrivesc: primul an din a 265-a olimpiadă corespunde cu 281 d. Chr., pe când 5837 corespunde cu 329 Segetătorul corespunde luĭ Noembrie, iar nu luĭ Septembrie. După cronologia coduluĭ Theodosian, p. 27 ajungem la data luĭ Codinus cea maĭ apropiată 328 saŭ 329. Acésta e data începeriĭ transformăriĭ Bizantiuluĭ în Constantinopol. Data terminăriĭ, după cronica Alexandrină este: primele ide ale luĭ Maĭ 330 (*Tillemon,* Tom. IV. *Ducange,* pag. 26—27. *Clinton,* vol. I, p. 384. Vezĭ *Broglie,* op. cit., vol. II, p. 444—5.)

[6]) *Vita Constant.* Lib. I, cap. 8.

[7]) *Gibbon* op. cit., vol. I, p. 253 şi nota 3.

[8]) Vezĭ Cap. «Biserica».

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

chidea acestora trecerea Bosforului, asigurându-le o mare desvoltare comercială ce făceau cu griŭ, uleĭ și fier [1]).

Constantin-cel-Mare se ocupă fórte mult cu organisarea acesteĭ provinciĭ și cu reconstruirea cetăților devastate sub predecesoriĭ seĭ.

Impĕratul dete o organisație separată Scythieĭ pontice, formând o provincie deosebită de Moesia secunda și stabili aci pe Goțiĭ rătăcitorĭ [2]).

Metropola Scythieĭ pontice, Tomis, luă numirea de Constantiana, după numele sororiĭ Impĕratuluĭ [3]). Aci era și scaunul unuĭ episcop numit al Goților.

---

[1]) *Zosime*, II, 31.

[2]) *Peyssonnel*. Observations historiques sur les peuples barbares, qui ont habité les bords du Pont-Euxin, p. 34—5.

[3]) *Părerea lui Chousserie asupra numelui Constanții*. Numele Küstendje, dat de către Turcĭ și Constanța, dat de Românĭ capitaleĭ Dobrogieĭ, îmĭ pare o eróre, ce trebue semnalată azĭ, când numeróse descoperirĭ archeologice aŭ probat până la evidență, că acest oraș nu este altul de cât vechia *metropolă a Pontului*, Tomis

Denumirile cele false de maĭ sus, aŭ fost datorite acesteĭ credințe, că orașul Constantiana, fondat sau rezidit de către Constantin-cel-Mare, în onórea sororiĭ sale, se ridică tocmaĭ pe locul actual al Constanțiĭ.

Ast-fel italianul *Mario Niger* și învĕțatul archiepiscop grec *Meletios*, a căruĭ geografie a fost publicata in Veneția, în anul 1728 și retipărită în 1807, fac confusie între Tomis și Constanța.

Hellert, în charta generală a Bulgarieĭ și Românieĭ, apărută în 1839, scrise în paranteze numele Constanța sub Kustendgé.

Boué, care a vizitat cu cea maĭ mare băgare de sémă Turcia Européná, cade în aceiașĭ eróre, când zice: Ușor recunósce cine-va pe Istropolis în Cara-Harman, Constanța în Kustendgé, Callatis în Mangalia.

Bouillet, în dicționarul universal de istoric și geografie, zice: Kustendgé saŭ Constanța.

Larousse, în marele dicționar universal al secoluluĭ XIX, scrie vorbind despre Tomis: «Maĭ târziŭ, orașul ia numele de Constantia, după numele sororiĭ luĭ Constantin-cel-Mare».

Kiepert încércă de a abate acéstă credință în atlasul topografic al Pontuluĭ Euxin, ce publică în Berlin 1846; el așéză Constantia între Istropolis și Tomis, dar adoptând iar opinia comună, întruni în a doua a sa ediție, aceste douĕ orașe într'unul singur.

Și totușĭ Tomis și Constantia eraŭ deosebite, după mărturisirea luĭ Ieroclès, care scria pe la sfârșitul secoluluĭ al IV, sub domnia Impĕraților Arcadiŭ și Onoriŭ, o notiță asupra provinciilor și orașelor de căpetenie ale Imperiuluĭ de Orient.

După acest scriitor, Constantia era un oraș în Scythia, provincia VI a Imperiuluĭ, a căreĭ capitală era Tomis.

Constantin Porphirogenetul, care domnea la Constantinopol pe la începutul secoluluĭ X, stabilesce aceiașĭ deosebire între cele douĕ orașe ale sale, în opul sĕŭ «De Thematibus».

Cele douĕ opere sus menționate pot fi regăsite în «Imperium Orientale», publicat în 1711 la Paris, de către *Anselmo Banduri*, călugăr din Ragusa, devenit membru al Academieĭ inscripțiunilor și bibliotecar al Duceluĭ de Orleans.

O chartă venețiană, lucrată în secolul XIII, ce o putem vedea în palatul Dogilor, arată Tomis pe locul unde se află Constanța azĭ, iar orașul Constantia maĭ la Sud.

Formaleoni în «Istoria fisiologică și politică a comerțuluĭ, navigațiuniĭ și coloniilor celor vechĭ la Marea-Négră» pare a fi moștenit de la Venețianĭ date certe asupra localităților din evul mediŭ. El face deosebirea între Tomis și Constantia și așéză acest oraș în posiția, în care îl arată charta de maĭ sus.

Călugărul Nestor, cel maĭ vechiŭ istoric rus, în lucrarea sa principală, o cronică de la 862—1106, care este isvorul cel maĭ bogat al Istorieĭ primitive a Slavilor, nu întrunesce Tomis cu Constantia, ci din contră, el citéză aceste douĕ orașe într'un mod deosebit.

Acéstă cronică publicată în Petersburg în 1867, după un manuscris găsit în 1716 de Petru-cel-Mare la Königsberg, a fost tradusă la Paris de către Louis, în 1834.

Butkow, în apărarea «croniceĭ luĭ Nestor» menține aceiașĭ deosebire între cele douĕ orașe.

Macariŭ, episcopul Venețieĭ, în opul sĕŭ intitulat «Istoria creștinilor în Rusia» publicată în 1864, scrie următórele, vorbind de eparchia Scythieĭ și capitala eĭ: «Tomis nu trebue a fi confundat cu Constantia, fondată de Constantin-cel-Mare, aceste douĕ orașe aŭ trăit până în al X-lea secol, ca orașe deosebite».

Tomis al luĭ Ovidiŭ și Constantia a luĭ Constantin s'aŭ prefăcut óre într'un oraș? Când și cum? Istoria stă mută în privința acesteĭ alipirĭ suspecte, din contră le arată trăind amândouĕ cu traiul lor propriŭ, până la dărîmarea lor de Bulgarĭ.

Probabil, că Genoveziĭ, după ce pe la sfârșitul secoluluĭ XIII, contribuiseră puternic a restabili pe Impĕrațiĭ Grecĭ pe tronul Constantinopoluluĭ, stabiliră comptuare pe malurile Mării-Negre, eĭ se așezară pe locul unde se află azĭ Constanța, probă, portul lor situat la 300 metri spre V. de portul noŭ și găsind

www.ziuaconstanta.ro

Tóte orașele pontice reînviară, iar cele de pe țĕrmul drept al Dunăriĭ, carĭ ca și maĭ 'nainte serviaŭ ca puncte de reazim armatelor romane ce apăraŭ fluviul, fură reconstruite.

Civitas Tropaeensium fu reconstruit. Intr'un cuvènt epoca de aur a provinciei, de sub Impĕrațiĭ Antoninĭ, renăscu.

Prosperitatea provincieĭ nu ținu de cât fórte puțin, căcĭ după mórtea luĭ Constantin-cel-Mare, la anul 337, puterea Goților devenise amenințătóre Imperiuluĭ.

Dacă trebue să admitem arătările istoriculuĭ got Jornandès — care câte o dată trebuiesc puse la bănuială — sub regele lor Hermanaric, Goțiĭ ocupaŭ tótă Europa răsăriténa între Baltica și Dunăre. El era supranumit Alexandru Norduluĭ.

Înflorirea statuluĭ Got sub Hermanaric se datoresce în mare parte episcopuluĭ lor, Ulfilas [1]).

Cât timp trăi Hermanaric, Goțiĭ stătură în bune relațiunĭ cu Romaniĭ și o mulțime din cĭ se înrolaŭ ca legionarĭ [2]); dar după mórtea acestuia, regatul se desbină: Ostrogoții, cu greul statuluĭ între Prut și Pontul Euxin, sub regele lor Fritigern, ca aliat al Romanilor și Visigoțiĭ sub Athanaric, vrășmașul acestora [3]).

Imperiul Roman se împărți în 364 între Valentinian I, care guverna lumea latina saŭ occidentul și fratele sĕŭ Valens, peste lumea Grécă saŭ orientul.

La 367, Goțiĭ invadéză Imperiul luĭ Valente, însă sunt respinșĭ. Valente după ce iernéză la Marcianopolis, trece apoĭ Dunărea pe un pod de vase la Noviodunum și bate tribul Got al Getruzilor [4]).

Athanaric, într'o intrevedere ce avu cu Impĕratul pe un vas în mijlocul Dunăriĭ, ceru pacea.

La întórcere, Valente exilă pe Bretannion, episcopul din Tomis [5]).

Forțațĭ de năvălirea Hunilor, Goțiĭ cerură, prin episcopul lor Ulfilas, voia de a se stabili în Imperiul Roman.

In tómna anuluĭ 376, un milion bărbațĭ (fără a socoti copiiĭ și femeile) — din care 200.000 luptătorĭ, trec Dunărea și se stabilesc în Scythia și Moesia [6]) sub șefiĭ lor Alavivus și Fritigern.

Modul cum eraŭ tratațĭ în Imperiul Roman, nu întârziă a porni pe Goțĭ la revoltă. Din causa mulțimeĭ, cele necesare traiuluĭ lipsindu-le, oficeriĭ romanĭ iĭ vindeaŭ ca sclavĭ.

Lupicinius, guvernatorul Moesieĭ, învită pe șefiĭ Goților la o superbă serbare în Marcianopolis.

O cértă se ivi între barbarĭ și legionarĭ, acésta fu scânteia care aprinse focul ureĭ și rĕsbunăriĭ, mult timp înăbușit.

Ca prin miracol Fritigern scapă pe porțile cetățiĭ; afară în câmp, armata gotă se adunase la 9 km. departe de oraș; Lupicinius nu avu timpul a'șĭ aduna forțele, așa că un singur atac puse pe gónă pe general și legionariĭ sĕĭ.

Acéstă înfrângere — zice istoricul got Jornandès — e pusă ca începutul câștigăriĭ drepturilor de cetățenĭ a Goților în Imperiul Roman. De aci încolo cĭ fură considerațĭ, ca stăpânĭ absoluțĭ în provinciile mărginite de Dunăre.

Drept rĕsbunare, barbariĭ prădară provinciile ocupate, incendiară orașele, masacrară populația și vêndură sclave pe femeĭ.

---

câteva ruine, saŭ maĭ bine negăsind nicĭ-o urmă vechiă, uitând cu totul pe Ovidiŭ și readucêndu-și maĭ bine aminte de Constantin, al căruĭ Imperiŭ îl scăpaseră, eĭ reînviază vechiul nume Constantia, pe care Turciĭ îl schimbară în Kustendgé, după cucerire, pe care Romăniĭ 'l-aŭ prefăcut iar în Constanța, în urma anexăriĭ Dobrogieĭ.

[1]) *Broglie*, op. cit., p. 8—9 din Vol. IV. Vezĭ Cap. «Biserica».

[2]) *Broglie*, op. cit., Vol. V, pag. 317.

[3]) *Peyssonnel*, op. cit., p. 36. *Hemmer*, Vol. I, p 184. *Broglie*, op. cit., Vol. V, p. 319.

[4]) *Xenopol*, Vol. II, pag. 6.

[5]) A se vedea Cap. «Biserica».

[6]) *Eunap*, Fragm. 42

www.ziuaconstanta.ro

Victoria Goţilor se rĕspândi îndată. Valens prin imprudenţa sa porni spre revoltă o colonie trăitóre, cu mult înaintea mareĭ migraţiunĭ, în Balcanĭ şi ast-fel mări numĕrul armateĭ luĭ Fritigern.

Acéstă colonie se afla în lagăr, condusă de Suerit şi Colias, sub muriĭ Adrianopoluluĭ. Valens temându-se a nu se uni cu Fritigern, care înainta, dete ordin luĭ Suerid să se retragă către Sud şi să treacă în Asia.

Acesta se supuse şi ceru o întârziere de 2 zile, pentru a se pregăti de drum; guvernatorul Adrianopoluluĭ nu-ĭ acordă, ci armând contra Goţilor pe cetăţenĭ, iĭ forţă a pleca.

Fiind maltrataţĭ de populaţie, iar răbdarea Goţilor trecênd peste marginĭ, eĭ se năpustiră asupra mulţimeĭ, măcelărind o mare parte.

Colias şi Suerid se uniră apoĭ cu Fridigern, care nu întârziă a se apropia. Adrianopoli fu atacat şi luat de barbarĭ, cu care se uniră şi lucrătoriĭ minelor de aur din Thracia.

Valente ceru ajutor nepotuluĭ sĕŭ Gratian, care dispunea de tóte forţele din orient. Comanda armatelor imperiale fu încredinţată la doĭ generalĭ slabĭ şi incapabilĭ, Trajan şi Profuturus. Intr'un consiliŭ de rĕsboiŭ, se decise să atace pe Goţĭ, retraşĭ în lagărul lor, la Ad-Salices, localitate aflată aprópe de cea maĭ meridională gură a Dunăriĭ [1]).

Bivuacul lor era înconjurat cu căruţe şi în acéstă incintă, eĭ se bucuraŭ în tótă liniştea de fructul deprădaţiuniĭ lor. In mijlocul petrecerilor, Fridigern observa mişcările inamiculuĭ. El vedea, că numĕrul Romanilor se măria şi că aceştia aveaŭ de gând să'ĭ atace trupele puse de pază. In timpul nopţiĭ, barbariĭ eraŭ decişĭ a'şĭ ridica tabăra; la lumina torţelor trupele lor se adunară. Bătălia părea eminentă şi decisă pentru a doua zi. Goţiĭ cerură prin strigătele lor sălbatice, bătălia chiar în acea nópte, iar prin cântece celebraŭ succesele strămoşilor lor. Romaniĭ le rĕspunseră prin strigăte militare. Fritigern ocupă o înălţime vecină. Cele douĕ armate îşĭ arătară deopotrivă valórea. Legiunile din Armenia cu tot eroismul lor, fură sfărîmate de numĕr. Barbariĭ înfrânseră stînga Romanilor şi acoperiră câmpul cu morţĭ şi răniţĭ. Acéstă înfrângere fu compensată cu victoria la ceal'altă aripă. Lupta ţinu din zorĭ-de ziuă până séra. Intunericul făcu să înceteze masacru de o parte şi de alta; ambiĭ luptătorĭ se retraseră în lagăre, fără ca vre-unul să aibă onórea victorieĭ. Perderile însă fură maĭ marĭ de partea Romanilor; dar şi barbariĭ fură aşa de intimidaţĭ, în cât nu eşiră şapte zile din lagărul lor. Se îngropară principaliĭ oficerĭ, atât pe cât mijlócele permiteaŭ. Corpurile soldaţilor rĕmaseră întinse pe câmpul de luptă, iar osemintele lor acoperiră multă vreme câmpiile, înfăţişând ochilor luĭ Ammian — general roman — un tabloŭ înspăimântător, despre bătălia de la Salices [2]).

Acésta s'a întâmplat în tómna anuluĭ 377.

Progresele Goţilor s'aŭ stavilit, iar armata romană împuţinêndu-se prin pierderĭ, se retrase sub muriĭ Marcianopoluluĭ, cu intenţiunea d'a se reconstitui şi strânge pe barbarĭ între Dunăre şi Mare, până când prin fómete le vor slei puterile şi curagiul. Acest plan pus în executare de generalul Saturnin, reuşi în parte, căcĭ de peste Dunăre un noŭ grup de barbarĭ, sub conducerea luĭ Alatheu şi Saphrax, vin în ajutorul coreligionarilor lor. Maĭ veniră în ajutor Tafaliĭ şi Sarmaţiĭ şi cu toţiĭ se puseră sub comanda luĭ Fridigern.

Romaniĭ încurcaţĭ cu rĕsboiul în contra Germanilor, nu putură resista năvălitorilor, ci se retraseră sub muriĭ Adrianopoluluĭ, sub conducerea generaluluĭ Sebastian.

Valente luă însuşĭ comanda armateĭ, la 9 August 378 şi după ce lasă o gardă pentru paza bagajelor, plecă pentru a întîmpina pe Goţĭ, care tăbărîseră la 12 km. departe de celate. Cavaleria ce se afla la drépta era în atingere cu barbariĭ, pe când stînga era încă departe. Cu tótă căldura, soldaţiĭ grăbiră pasul, pentru a se forma în linie, însă cu mare confuzie.

Cavaleria fiind cea d'întâĭ gata, Fridigern alergă la o stratagemă şi trimese solĭ de pace, cu scop de a întârzia şi ţine în arşiţa sóreluĭ pe legionariĭ deja obosiţĭ, până când

[1]) Itinerarul luĭ Antonin (p. 226, 227), însemnă acéstă localitate aprópe la 60 mile spre N. de Tomis.
[2]) Indicant nunc usque albentes ossibus campi. (*Ammian*, XXXI. 7).

www.ziuaconstanta.ro

cavaleria luĭ Saphrax și Alatheŭ, adăpostită îșĭ termină mișcarea învăluitóre asupra stângiĭ romane. Infanteria atacată fără veste, fu măcelărită, iar cavaleria din spate și din față lovită de barbarĭ, abia putu resista. Impĕratul căzu rănit, iar corpul luĭ nu maĭ putu fi găsit dintre mulțimea cadavrelor. In acéstă dezastruósă bătălie căzură și generaliĭ Victor, Traian și Profuturus [1]).

In urma acesteĭ victoriĭ, Goțiĭ prădară peninsula Balcanică până în Grecia. Grațian și Theodosiŭ isbutesc a curăți peninsula de năvălitorĭ, aceștia primiră a rĕmâne definitiv stabiliți în Dobrogia, între Dunăre și valul numit azĭ al luĭ Traian, construit anume ca hotar despărțitor. Aci Goțiĭ se stabiliră și aŭ format coloniĭ agricole.

In anul 380, eĭ încercară a jefui Tomis, unde se afla ca episcop Gerontius, care când voi să gonéscă pe năvălitorĭ, soldațiĭ înspăimântațĭ refusară a'l urma. Pentru a'ĭ îmbărbăta, Gerontius se aruncă în mijlocul inamicilor, aprópe singur și ast-fel mări curagiul armateĭ, care puse pe gónă pe năvălitorĭ.

Insă în loc de a-l recompensa, Theodosiŭ îl condamnă la mórte, și nu putu scăpa, de cât lăsându-și tótă averea în mâinile eunucilor palatuluĭ [3]).

Protecția de care se bucuraŭ Goțiĭ în Imperiŭ, aduse repede ruina luĭ, căcĭ cea maĭ mare parte din legionarĭ, carĭ păziaŭ frontiera Dunăriĭ eraŭ recrutațĭ dintre Goțĭ.

Impărțirea Imperiuluĭ la mórtea luĭ Theodosiŭ (395) nu schimbă situațiunea.

Orașele Scythieĭ minore îndată ce se bucuraŭ de liniște, prosperaŭ prin comerț care le procura averĭ.

Un noŭ popor maĭ barbar de cât Goțiĭ amenința Imperiul; aceștia eraŭ Huniĭ, care fondaseră în stânga Dunăriĭ un puternic stat, sub conducerea luĭ Atilla. Bogățiile de pe drépta fluviuluĭ atraseră pofta de jaf a acestor noĭ barbarĭ. La anul 447, șepte-zecĭ de orașe, între care și metropola pontuluĭ, Constantia, fură distruse [3]).

Mórtea luĭ Atilla (453) lasă óre-care repaus Imperiuluĭ de Orient; însă prin politica bizantină se încuraja stabilirea multor barbarĭ în Moesia; ast-fel Hernak, fiul luĭ Atilla și aliatul luĭ Alain Condax, obținu pentru poporul hun pămênturĭ în Dobrogia [4]) și o parte din eĭ aŭ fost întrebuințațĭ în special cu apărarea valurilor luĭ Traian, devenită atuncĭ frontiera Imperiuluĭ; eĭ primesc numirea de *Fosaticĭ* [5]).

---

[1]) *Gibbon.* Vol. I, p. 626-644.

[2]) *Zosim.* IV, 40 în *Duruy,* op. cit., Vol. VII, p. 446.

[3]) *Lebeau.* Histoire du Bas-Empire. XXXII, LVII. Constantia. Prosper Tiro «Septuaginta civitates depraedatione vastatae».

[4]) *Gibbon.* Op. cit., Vol. I, p. 838. *Thierry* Histoire d'Atilla, II, cap. I. *Jornandès.* Res Goth. 49 și 50.

[5]) *Valurile dintre Cernavoda și Constanța.* Când cine-va pornesce cu trenul din Constanța, daca prin dreptul depositului de gaz «Steaua Română», își aruncă privirea pe partea stângă a linieĭ, va vedea două marĭ tranșeie aprópe paralele, îndreptate către apus. Puțin maĭ încolo, șanțurile se desunesc: unul rĕmâne pe stânga și altul pe drépta linieĭ. Acest din urmă se vede crestat din distanță în distanță și se póte urmari cu privirea până în dreptul Hasanceĭ; iar cel din stânga, nu se pierde din vedere până la stația Saligny, ci se desemnéză pe teren ca o dungă albiciósă, din cauza sfărâmăturilor de pietre și mortar, vizibile pe tot parcursul.

Acestea sunt lucrările de fortificație, numite în limba populară «Valurile luĭ Traian» și care se întind între Constanța și Cernavoda, pe o lungime de 60—70 km.

Observate pe teren, se disting treĭ liniĭ de întăriri: un vallum mic de pămênt, construit de un popor barbar; un vallum maĭ mare de pămênt (saŭ maĭ bine un lanț de castella de pămênt, legate cu șanț) și în fine un al treilea rind de castella de piatră, legate printr'un zid de asemenea de piatră. Aceste două din urmă valurĭ, aŭ fost construite pe timpul Impĕraților Romanĭ, pentru apărarea frontieriĭ Imperiuluĭ de acéstă parte.

Aceste lucrărĭ militare de apărare, aŭ atras de multă vreme atențiunea călĕtorilor și ómenilor de sciință; așa *Moltke* le pomenesce în trécăt în scrierea sa: «Lettres sur l'Orient» la pag 135; un alt ofițer prusian, *Vinke,* vorbesce maĭ mult în lucrarea sa: «asupra văiĭ Carasu»; inginerul francez, *Jules Michel,* doctorul *C. Allard,* geologul *Peters,* Domnul *Mich. Soutzo,* și în sfârșit doctorul *Schuchardt* s'aŭ ocupat de ele.

Jules Michel, participând într'o misiune franceză din 1855, care a trasat și deschis primul drum dintre Rasova și Constanța, a urmat traseul valurilor. Michel crede, că cele 3 șanțurĭ formaŭ un sistem complect și unic de apărare, că ele aŭ fost executate odată, pe timpul luĭ Justinian, saŭ cel maĭ târziŭ sub succesorul acestuia.

Allard atribuie construcția valurilor, generaluluĭ Traian, de pe timpul Impĕratuluĭ Valens. Domnul Soutzo

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

La acéstă epocă Scythia mică părea a avea maĭ ales pentru Imperiŭ, o mare importanță militară.

---

crede, că ele aŭ fost construite de Impĕratul Theodosiŭ I; în fine Doctorul Schuchard descrie maĭ amănunțit valurile cu aprópe tóte lagările.

Domnul *Gr. G. Tocilescu*, ajutat de inginerul *Polonic*, aŭ urmărit valurile după Harta Statuluĭ-Major român. D-sa le descrie cât se póte de detaliat.

Vallum cel mic de pământ are un parapet cu înălțime ce variază între 0,50 și 3 m.; grosimea la bază de 4-10 m. și un șanț înapoĭ (la Sud) adânc de 0.50m.—2.00, larg la gură de 5—6 m. și care trebue să fi fost cu mult maĭ larg înainte; din dispositivul șanțuluĭ se vede, că vallum acesta avea de scop apărarea contra unuĭ atac de la sud. Probabil el a fost construit de un popor barbar ce locuia Nordul Dobrogieĭ, contra Romanilor. In tot lungul luĭ, vallum este lipsit de lagăre, castella, turnurĭ saŭ alte lucrărĭ de fortificație. Movilele aflătóre astăzĭ pe el e posibil să fi fost construite ca puncte de observație înainte. Principalele tumulus sunt: Kara-Iuk-Tepe (30 m. larg și 5 m. înalt) aprópe de un alt tumulus maĭ mic; apoĭ în lungul valuluĭ, către Dunăre, Endek-Tepe (nalt de 6 m.) sémănă a fi fost legat cu o serie de alte tumulus așezate maĭ la Nord; Kara-Tepe; douĕ alte tumulus înalte de 2.50 în fața satuluĭ Endek-Karakioĭ; Karaciku saŭ Medgidia cu un grup de moșoróie maĭ micĭ; Tabia franțuzéscă (un uvragiŭ de apărare de formă rotundă, ridicat de francezĭ la 1854, pe un Tumulus înalt, de 50 m. diametru), tumulus aprópe de Hosa-Iuk și Ivrinez, tumulus numit movila luĭ Moș Oprea, etc.

Acest vallum, care este și cel maĭ vechiŭ și maĭ simplu, începe aprópe de Constanța, se îndréptă maĭ întâiu către S.E. pe déluri, unde este tăiat de cele-l'alte douĕ valurĭ. Capătul sĕŭ la Constanța s'a astupat de numerósele construcțiunĭ nouă, care 'ĭ-aŭ șters urma; ast-fel la Sud de oraș, este un crâmpeiŭ de vallum de 150 m. lungime, dar el este maĭ noŭ, după cum probéză săpăturile. In câmpie acest vallum se vede maĭ bine la bifurcația șoselelor spre Mangalia cu cea spre Hasancea, el merge până în gardul depositului de gaz «Steaua Română», unde se întretaie cu calea ferată și cu cele douĕ valurĭ: cel mare de pămînt și cel de piatră, carĭ trec pe de-asupra, ceea ce probéză, că ele sunt de o construcție maĭ nouĕ.

Micul vallum trece apoĭ prin micul sat de pe moșia generaluluĭ Doctor Georgescu. Acum cu greŭ se maĭ póte urmări din cauza tăieturiĭ făcută pentru accesul la Port; din dreptul unuĭ castru de piatră, vallum urcă pe dél, străbate văile Omurcea și Mahometcea-Dere, urcă délul Mangala-Culac-Bair și se îndréptă către Cara-Murfat și Endek-Karakioĭ. Une orĭ abia se cunósce din arăturĭ. La cimitirile părăsite de la Ebeça-Mezarlik și Erghiven-Mezarlik este maĭ pronunțat. De la Endek-Karakioĭ, vallum este trasat pe panta unor déluri, de pe care vederea este liberă către Sud. El e întrerupt acum de la valea Medgidie-Dere până la Tabia-Franțuzéscă, de sigur fiind astupat de arăturĭ și de vremurĭ. De aci vallum se îndréptă pe la Movila mare și la Movila luĭ Moș Oprea își schimbă direcția, coborînd în vale. La 2 km. de aci el se confundă cu vallum cel mare de pămînt, care e construit d'asupra celuĭ d'întâiŭ, cu care se confundă până la Dunăre, unde se termină la cetatea Pătululuĭ. Lungimea luĭ este de 60¾ km. Șanțul aprópe pretutindenĭ cu acelaș profil.

Vallum cel mare de pămînt. Are un relief maĭ mare și douĕ șanțurĭ: unul înaintea (adânc. 3 m., larg la gură 10 m.) și unul înapoia (2 m. adânc.) parapetuluĭ (gros de 7—12 m., nalt de 4 m.). De sigur acest vallum s'a construit săpând în acelaș timp cele 2 șanțurĭ, iar pămîntul a fost aruncat la mijloc.

El pornesce de la Dunăre (cetatea Pătululuĭ), la 1 km. spre N. de lacul Cokirleni, după 7½ km. parcurs dispare la gura Ghermeli, la 12½ km. până la Piatra. De aci până la pólele déluluĭ Kiostel, acest vallum merge paralel celuĭ de piatră. La Medgidia este întrerupt; apoĭ maĭ departe se încrucișéză cu vallum de piatră și în linie dréptă se sfârșesce la Constanța.

Are o lungime totală de 41 km., și dacă s'ar socoti întreruperea, 54 km. E cel maĭ scurt, dar cel maĭ bine așezat.

Din distanță în distanță, la intervale regulate aprópe de 1 km., vallum are înapoĭ și în comunicație cu el, castella de pămînt și castella manipulare de formă pătrată. Aprópe de Constanța, vallum ca și castella aŭ pierit sub construcțiunile și tăieturile făcute. In resumat sunt pe acest vallum 25 castella de pămînt marĭ, un castellum de piatră la Dunăre și 26 castella manipulare și dacă am adăoga pe porțiunea distrusă de la Constanța, încă 5 castella marĭ și 5 manipulare, avem peste tot 62 castella, plus două castella marĭ în dreptul satuluĭ Alacap, de o parte și de alta a valuluĭ, pe cóstele văiĭ pentru apărarea Constanțeĭ de un atac venind din bălțile Medgidieĭ. Maĭ este de remarcat, că pe măsură ce ne apropiem spre Constanța, lagările devin maĭ numeróse; în fine vallum este maĭ bine conservat de cât lagările, care tind a dispare sub arăturĭ, din distanță în distanță acest vallum este tăiat de numeróse drumurĭ.

Vallum saŭ zidul de piatră este format dintr'un zid de pietre, cu o banchetă înainte și cu șanț înapoĭ.

S'a început a se construi vallum din'nainte, săpând un șanț, de apărare de 10 m. lărgime și 3 adâncime; înapoĭ la o distanță de 10 m. s'a săpat un alt șanț, pentru a scóte pămîntul necesar la construcția valuluĭ; acest din urmă s'ar putea numi «șanțul pentru material».

Aprópe peste tot, zidul e dărîmat, în câte-va locurĭ n'a rĕmas de cât fondațiile. Pe tóte lungimea valuluĭ se póte observa și acum locul fundațieĭ ziduluĭ. La Hasancea, zidul a fost relativ maĭ bine păstrat; fondația are aci 25 cm. înălțime și 2—2,10 m. grosime, e compusă din pietre maĭ micĭ. Zidul propriŭ zis are 1,70—1,80 grosime. La Medgidia grosimea luĭ a fost de 1,55 m.

www.ziuaconstanta.ro

Sub Impĕratul Anastasie (491—518), discordia între călugăriĭ din Scythia mică și Timotheŭ, Patriarchul Constanţinopoluluĭ, dete nascere uneĭ revolte religióse degenerată în lupta Vitalien, fiul luĭ Aspar, se puse în fruntea uneĭ armate de nemulţumiţĭ, revoltaţi de

---

In general, după resturile existente, trebue admis că zidul nu era peste tot compus din pietre tăiate regulat. Orĭ-ce fel de pietre aŭ servit la construirea luĭ; cum d. ex.: la Constanţa s'aŭ întrebuinţat sfărimăturĭ provenite din dărîmarea monumentelor vechĭ scóse din clădirile vechiuluĭ Tomis. Acésta însémna, că pe timpul construcţieĭ acestuĭ vallum, Constanţa întrégă, saŭ cel puţin principalele sale edificiĭ, eraŭ în ruină.

La Medgidia nu se maĭ vede de cât baza ziduluĭ, înaintea căreia se constată aci presenţa uneĭ banchete largă de 2,96 m Lungimea acestuĭ vallum era de 61 km. aprópe. Porţĭ pe tótă lungimea valuluĭ nu s'aŭ găsit, asemenea nicĭ turnurile de pază dintre castella.

Acest ultim vallum începe de la Dunăre, la 3 ½ km. spre S. de Cernavoda. Capătul de aci era sprijinit pe cetatea Axiopolis, menţionată în itinerarile vechĭ, în Ptolomeŭ, Hieroclès, Constantin Porphyrogenitul și alţiĭ. Vallum începea de la Sudul cetăţiĭ, se urca pe délul Cernavodeĭ și cobora în valea Carasu. Urcă apoĭ și iarăș cobóră la gura Ghermeli, unde se întâlnesce cu vallum cel mare de pămênt. Vallum de zid urcă apoĭ délul Cara-Durac-Bair și scoborînd lin spre vale, întâlnim în faţa gării Mircea-Vodă cetatea *Axiademir-Tabiassi*, unde se póte distinge via principali, câte-va strade laterale, porţile de la S. și E. cu turnurile lor.

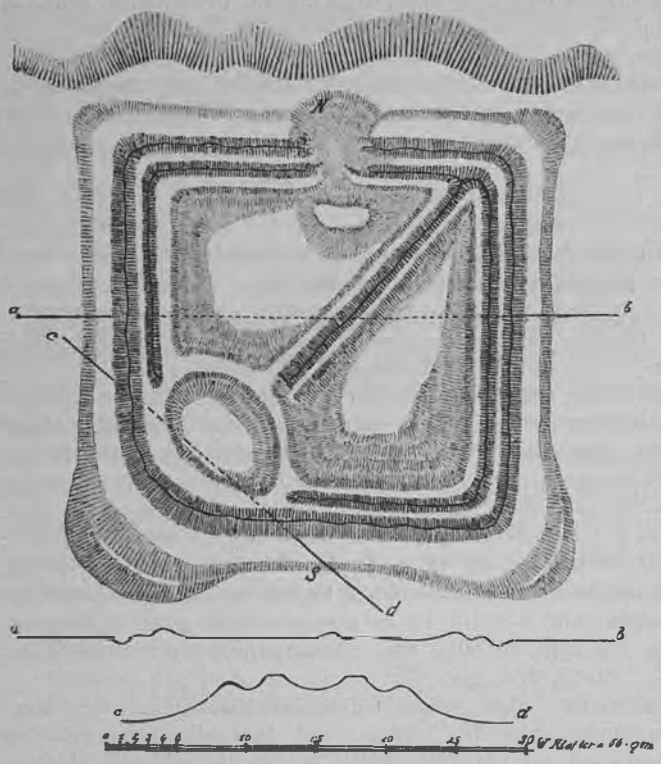

Schiţa No. 5. — Un castru de pe vallum; la Medgidia. (După K. F. Peters).

Probabil aci sunt ruinele vechiĭ cetăţi *Zalpedda*. Vallum se continuă pe la gura vailor Cara-Durac-Cula și Alibeĭ-Ceair. La localitatea Piatra se întâlnesce cu vallum cel mare de pămênt, paralel cu care merge pâna aprópe de Alacap. La Medgidia vallum este distrus; pe locul Bisericeĭ era un castella. In dreptul Kiosteluluĭ urcă panta déluluĭ Kiostel și aci se încrucișéză cu vallum cel mare de pămênt, care trece pe la N., pentru a-și continua traseul aprópe în linie dréptă spre Constanţa, pe când zidul remâne la Sud, paralel drumuluĭ de fier.

De la drumul Alacap-Endek-Karakioĭ, vallum urcă délul Taşli-Bair, apoĭ cobóra puţin în vale, face repede un cot, ia direcţia paralela cu vallum cel mare de pămênt, fără a se confunda cu el și amândouă se sfârșesc la Mare, 1½ km spre sud de Constanţa.

In tot parcursul sĕŭ, acest vallum are un numĕr de 26 lagăre întărite cu piatră, cele maĭ multe avênd formă pătrată și construite aprópe de vallum.

(Extras din Revista «Tinerimea Română». Vol. V. pag. 14—54. A se vedea și charta No. 5).

Tumuli. Mulţimea movilelor din Dobrogia atrage privirea orĭ-căruĭ călător. *Profesorul Szabó* din Pesta crede că ele sunt resultatul deluviilor. *Agronomul I. Ionescu* le atribue origină vulcanică. *Baronul de Toll* este maĭ aprópe de adevĕr. In Vol. II-a al Memoriilor sale, e de părere că aceste movile aŭ servit ca morminte generalilor antiquităţiĭ, saŭ maĭ bine, că ele eraŭ jalóne barbarilor în ţĕrile necunoscute lor.

Că unele din aceste movile (turcesce «Tepe») aŭ servit de morminte, se dovedesce din săpăturile făcute într'un tumulus de lângă monumentul de la Adam-Klissi. La Mangalia, săpându-se unul, s'a găsit un sarcofagiu.

Cele maĭ multe serviaŭ ca jalóne și ca puncte de observaţie. Am vĕdut, că pe vallum cel mic sunt o mulţime de aceste movile.

Spre nord de valluri, între Hârșova și Razelm, movilele sunt dispuse pe douĕ rînduri; rîndul al doilea în dreptul intervalelor celor din întâiul rînd. O a doua linie se află puţin la Nordul văiĭ Carasu. Acésta dispositie mĕ face să presupun, că linia Hârșova-Casapkioĭ servea ca posturĭ înaintate de pază și observaţie apărăriĭ organisate înapoia valurilor din valea Carasuluĭ

Imprejurul orașelor antice marĭ, cum: la Isaccea, Hârșova, Casapkioĭ, Constanţa și Mangalia, movilele sunt dispuse în semicerc, la depărtare de 3 - 5 km. de oraș; ele serviaŭ ca pază și ca puncte de observaţie, pentru apĕrarea punctelor tarĭ.

Inălţimea acestor movile variază între 3—10 metri d'asupra terenuluĭ din prejur; adese orĭ cele marĭ sunt înconjurate de alte movile maĭ micĭ.

(De aceiașĭ părere este și *A. Bruto* în scrierea sa «Ovidiu în Exil» pag. 43 nota 1).

www.ziuaconstanta.ro

opresiunile guvernuluĭ și coprinse la anul 510 Moesia, Thracia și ajunse până sub muriĭ Constantinopoluluĭ, după ce învinse o armată imperială de 60.000 ómenĭ [1]).

Succesele luĭ Vitalien, obligară pe Anastasie să cumpere pacea (514), promițându-ĭ a rechema pe prelațiĭ exilațĭ și a așeza pe scaunul patriarchal, pe Macedonius.

Numaĭ ast-fel Vitalien depuse armele, cu tóte că Împĕratul nu'și îndeplini promisiunea.

Justin, succesorul luĭ Anastasie, chemă pe Vitalien ca consul la Constantinopol, unde l omorì la 7 Martie 520 prin meșteșugirile luĭ Justinian, nepotul Împĕratuluĭ, pentru a se scăpa de el ca de un inamic periculos iubit de popor, către care se bucura de mare reputație și de o încredere fără marginĭ, împărțind cu Împĕratul tótă autoritatea.

Domnia luĭ Justinian (527—565) fu însemnată printr'o reacțiune puternică a Imperiuluĭ contra barbarilor vecinĭ; partea drĕptă a Dunăriĭ fu curățită de barbarĭ și fluviul redeveni frontiera romană.

Stabilimente numeróse se refăcură în Dobrogia, orașele reieșiră din cenușa lor și fură înconjurate cu înalte zidurĭ [2]).

Marele Împĕrat încercă a înlocui slăbiciunea Romanilor, prin formidabile apărărĭ; puternicele întărirĭ de la Troesmis, ale căror ruine domină încă cotul Dunăriĭ, datéză din acéstă epocă.

Procopiŭ ne-a păstrat în uvragiul sĕŭ, lista construcțiunilor militare ale luĭ Justinian, din care cele maĭ multe aparțin acesteĭ provinciĭ; de la Sava până la gurile Dunăriĭ erau 89 cetățĭ [3]). Însă aceste fortăreațe nu reușiră de cât imperfect a apăra Imperiul contra invasiunilor barbare, ce se succedară fără întrerupere în timpiĭ din urmă [4]).

Avariĭ, popor de ginte hunică, trec Dunărea în Dobrogia, pe la 557 și voind a se stabili aci, cerură pămênturĭ de la Justinian. Acesta neacordându-le, se întórseră către N. până pe malurile Elbeĭ, sub conducerea luĭ Boian; aci intrară în alianță cu Sigebert, succesorul luĭ Clotar (561) [5]).

E. Stăpânirea Bulgară și Imperiul Româno-Bulgar.

Timp de un secol, Scythia pontică pare a fi trăit în liniște, până la 679, când Bulgariĭ ocupară Dacia și țĕrmiĭ Pontuluĭ Euxin, stabilindu-se în stânga Dunăriĭ, sub regele lor Cubrat [6]); cu tóte că eĭ apăruseră de maĭ 'nainte la Dunăre și la 559 aŭ devastat Scythia pontică și Moesia, bat armata ce Justinian trimisese contra lor și ajunseră la zidurile Constantinopoluluĭ [7]). Belisariŭ îĭ bătu, Bulgariĭ pierd 40.000 ómenĭ și se retrag în Kersones, unde trăiesc până la 626.

Asparuch, unul din fiiĭ luĭ Cubrat, ce'și avea reședința, pe la 681 aprópe de gurile Dunăriĭ [8]), trece fluviul și cuceresce tótă partea orientală a peninsuleĭ balcanice.

Orașele pontice fură prădate și devastate de acești barbarĭ pentru ultima óră; armatele luĭ Constantin IV-lea Pogonatul sunt învinse și Împĕratul este nevoit a rescumpăra pacea, plătind tribut și dând Bulgarilor pămênturĭ în Scythia pontică și Moesia, până la Balcanĭ.

Asparuch întemeiă statul bulgar în Moesia la 689, când își mută reședința la Ternobum (Tîrnova), care deveni capitala regatuluĭ [9]).

---

[1]) *Ségur*. Histoire du Bas-Empire, Vol. I, p. 366.
[2]) *Peyssonnel*, op. cit. p. 48.
[3]) *Gibbon*. Vol. II, p. 50.
[4]) *Mich. Soutzo*. Rev. arch. fr. 1881, Octob. et Nov. p. 205—15.
[5]) *Xenopol*. Vol. I, p. 39.
[6]) *Ségur*. Vol. I, p. 557.
[7]) *Rambaud*. Histoire générale, Vol. I, p. 182. — *P. Vretos*. La Bulgarie, p. 15.
[8]) *Ségur*. Vol. II, p. 558; detaliĭ asupra luptei luĭ Constantin Pogonat, vedĭ *Vretos*, op. cit. p. 18—19.
[9]) *Rambaud*. Vol. I, p. 730.

www.ziuaconstanta.ro

În scurtă vreme Bulgarii ajunseră fórte puternicĭ, de óre-ce vedem în 706 pe împĕratul Constantinopoluluĭ, detronatul Justin II, venind din Kazaria — și după ce infruntă pericolul unuĭ naufragiŭ la gurile Dunăriĭ — căuta azil la curtea luĭ Terbeliŭ, cu ajutorul căruia reușesce a reocupa tronul Imperial [1]), de la Apsimar, care domnea sub numele de Tiberiŭ.

Atacat pe la Sud de Sarasinĭ, Imperiul Bizantin cu ajutorul Bulgarilor, despresură Constantinopolul la 718. După Terbelius urméză la 749, Cormesius.

La 757, Leon IV intră în luptă cu Bulgariĭ, pe care'ĭ bate; iar la 763, aceștia cerura pace la Anchialos, la 30 Iunie. Bulgariĭ eraŭ sub comanda luĭ Teletzis, succesorul luĭ Cormesius [2]).

Sub Împĕrațiĭ carĭ urmară, luptele între Bizantinĭ și Bulgarĭ aŭ continuat; ast-fel Constantin VI Porphyrogenitul I, fu bătut de Cardam, în anul 792 la Pravadi; iar Crum, după ce învinse pe Nicefor, la anul 811, îĭ taie capul, din care făcu o cupă.

E de semnalat colonisarea frontierelor Thracieĭ, pentru pază, cu un noŭném de popóre trăitor în Siria, Lycaonia și Phrigia, adus în Europa de Împĕrațiĭ Constantin V Copronymul (741—755) și Nicefor (803—811).

Aceste némurĭ eraŭ de religiune Paulienĭ; eĭ sunt strămoșiĭ Țiganilor, carĭ trăiesc azĭ în cea maĭ mare parte în bande rătăcitóre prin România.

Ion Zimices strămută mulțĭ dintr'inșiĭ în Scythia pontică, cu scop de a fi exterminațĭ de barbarĭ; aci eĭ obținură toleranța religiósă [3]).

Crum, regele Bulgarilor, ocupă Mesembria și Andrianopolĭ de la Mihail Rhangabé (811—813), dar este omorît mișelesce de Leon V Arménul (813—821) și prin acésta întărîtă furia Bulgarilor, carĭ jefuiesc Thracia. Istoriciĭ nu sunt de acord asupra morțiĭ luĭ Crum.

Bulgariĭ se creștinéză sub regele lor Bogoris, contimporan cu Impĕratul Bizantin Mihail III zis și Bețivul (842—867), în anul 864 saŭ 865. Eĭ impuseră limba lor populațiunilor subjugate și le asimilară [4]).

Pe când Bulgariĭ pătrunseseră în inima Imperiuluĭ Bizantin, pe țĕrmiĭ nordicĭ aĭ Mării-Negre, Kazariĭ intraseră în relațiunĭ amicale cu Mihail II (821—829) și cu fiul sĕŭ Teophil (829—842), Impĕrațiĭ Constantinopoluluĭ. Acesta din urmă le trimese pe Petronas, care le ajută la construirea orașuluĭ Kerson.

Relațiunile amicale se strică și la 863 Rușiĭ cu bărcĭ ușóre ajunseră până la Constantinopol, unde aŭ făcut mult jaf și de unde aduseră în țara lor pe un episcop grec, primul care le introduce creștinismul [5]).

Pe timpul Impĕratuluĭ Vasile Macedonicul (867—886), Bulgariĭ făceaŭ parte din Imperiŭ; Bogoris trimese la conciliul de la Constantinopol, episcopĭ carĭ cerură ca și sub raportul bisericesc, eĭ să depindă de Patriarchie.

De aci se iscă numeróse certurĭ între Papĭ și Patriarchĭ.

Sub țarul Simeon (888—932), regatul Bulgarilor se întindea spre Nord, de la gurile Dunăriĭ, până la Varna.

Un pasagiŭ din opera Impĕratuluĭ bizantin Constantin VII Porphyrogenetul «Despre administrarea Imperiuluĭ», ne dă importante lămuririĭ asupra ținuturilor de la Nordul și Sudul gurilor fluviuluĭ.

Constantin vorbesce de cursele pe apă ale Rușilor la Constantinopol și descrie calea ce o urméză barbariĭ.

«Eĭ cobóră Niprul, și se ciocnesc cu Pecenegiĭ, care stăpânesc regiunea Niprului și Nistruluĭ, și sunt urmăriți până la Sulina, în delta Dunăriĭ.

---

[1]) *Peyssonnel*, p. 81. *Gibbon*, Vol. II, p. 312. *Vretos*, op. cit. p. 20.
[2]) *Rambaud*. Vol. I, p. 629—30. — *Pap. Vretos*, p. 23.
[3]) *Gibbon*. Vol. II, p. 564.
[4]) *Rambaud*, Vol. I, p. 643 și 731.
[5]) *Ségur*, Vol. II, p. 83.

www.ziuaconstanta.ro

«De aci eĭ nu se maĭ tem de atacurile Pecenegilor, ci cobóră în linişte prin ţara Bulgarieĭ, pe la Conopa, Kostantia şi rìul Varna, tóte aflătóre în Bulgaria şi daŭ în sfârşit de regiunea Mesembrieĭ» [1]).

Aşa dar Dobrogia de azĭ, până la gurile Dunăriĭ făcea parte din regatul Bulgarilor, a căruĭ capitală Samuel o strămută la Presba.

Acest prim stat [2]), cunoscut în istorie sub numirea de primul Imperiŭ bulgar, ţinu până în 1014 în continue lupte cu Bizantiniĭ şi cu Pecenegiĭ. El fu distrus de Impĕratul Vasile II Bulgaroctonul, care bate pe Samuel. Data căderiĭ se socotesce în 1018, când móre Vladislav, cel de pe urmă rege Bulgar, a căruĭ soţie se retrage la Constantinopol împreună cu copiiĭ sĕĭ [3]). Vasile II întinse marginele Imperiuluĭ Bizantin până la Dunăre, strămutând o mulţime de Bulgarĭ în Armenia şi aducând aci coloniĭ grece şi armene.

Sub Bizantinĭ sórta Dobrogieĭ nu fu maĭ fericită, de óre-ce necontenit era devastată de Pecenegĭ şi Ruşĭ, pe când imperiul se clătina sub loviturile Turcilor şi ale Cruciaţilor.

Pecenegiĭ, popor de rasă Turcă, venit pe la sfârşitul secoluluĭ IX-lea la Nordul Dunăriĭ, trec fluviul şi coprind Dobrogia, unde de şi nu formézĕ o dominaţiune durabilă, totuşĭ trăesc aci din jafurĭ aprópe timp de douĕ secole. Numele lor a rĕmas până astăzĭ, dat rìuluĭ Picinéga.

La 1036 îĭ vedem făcênd causă comună cu Ruşiĭ, prădând Thracia şi Macedonia. Bătuţĭ în 1048, în aniĭ următorĭ dădură mult de lucru Impĕraţilor Bizantinĭ până în 1088, când învingu armata luĭ Alexis Comneanu la Dristra (Silistra). Eĭ durézĕ în istorie până în secolul XII-lea, când se stabilesc şi contopesc cu popórele peninsuleĭ Balcanice [4]).

Ruşiĭ veniţĭ de pe ţĕrmurile Volgiĭ, ocupară frumóscle şi bogatele oraşe de pe litoralul nordic al Mării-Negre: Olbia, Panticapea, Phanagoria şi Tanais; prin secolul IX-lea eĭ eraŭ în relaţiunĭ cu Constantinopolul, pe care l'aŭ atacat în 865, 907 şi 941.

In 967, Nicefor Phocas în luptele sale cu Bulgariĭ ceru ajutor luĭ Sviatoslav, care în urmă devastézĕ Imperiul. Ion Zimices încheie cu Ruşiĭ un tratat, al căruĭ text ne-a fost păstrat de cronicarul Nestor.

Vladimir, fiul luĭ Sviatoslav, ocupă la 988 Chersonul, avant-garda civilizaţiuniĭ Bizantine pe cóstele Nordice ale Pontuluĭ, şi obligă pe Vasile II de a-ĭ da pe sora sa în căsătorie; prin intermediul soţieĭ sale, Vladimir se botézĕ şi ast-fel se pun bazele creştinismuluĭ în Rusia.

Cruciaţiĭ. Bande eteroglote şi fără nicĭ o organisare cutreierând Europa, veniră parte pe uscat, parte pe Mare, sub conducerea luĭ Raymond IV, Godefroy de Bouillon, Boémond de Tarent şi Hugue, pentru a se uni la Constantinopol în anul 1096, şi a merge la Ierusalim.

Impĕratul Alexis Comneanu, crezu un moment ca cu ele să pótă ţine în respect pe Turcĭ, însă când simţi speranţa ce cruciaţiĭ aveaŭ, de a înfiinţa un imperiŭ la Byzanţiŭ, Alexis căută a se scăpa cât maĭ repede de nisce ast-fel de óspeţĭ şi îĭ trecu în Asia-Mică.

Ana Comneana, cronicara timpuluĭ, fiica Impĕratuluĭ, descrie cu culorile cele maĭ negre conduita acestor bande de jefuitorĭ, carĭ se făliaŭ că aŭ a lupta pentru, şi sub egida cruciĭ.

A două cruciadă (1147) devastă Thracia până la Constantinopol. Impĕratul Emanuil Comneanu reuşi prin înşelăciune a se scăpa de dênşiĭ.

A treia, a luĭ Frederic Barbarossa (1190) atacă Constantinopolul, dar obţinênd vase trecu în Asia-Mică.

Atacat necontenit de cruciaţĭ, Imperiul Byzantin cade la 1203; el fu organizat de cu-

---

[1]) *N. Iorga,* Kilia şi Cetatea albă, p. 24.

[2]) Comerţul ţăriĭ era în mâinele Grecilor, carĭ serviaŭ ca intermediarĭ în oraşele maritime ale Pontuluĭ, cum Mesembria şi Anchialos (*Theophanes,* ed. Bonn. I, p. 775).

Intrigele acestor negustorĭ făcu să se nască un rĕsboiŭ între regele Simeon şi Impĕratul Leon VI (Vezĭ *Heyd.,* op. cit, Vol. I, p. 81).

[3]) Vezĭ *Papad. Vretos,* op. cit., p. 68, detaliĭ asupra supuneriĭ regatuluĭ bulgar

[4]) *Rambaud,* op cit., Vol. I, p. 645.

www.ziuaconstanta.ro

ceritorĭ, cu numirea de Imperiul Latin, sub Bauduin I; iar Imperiul Grec se strămută la Nicea.

Imperiul latin dură de la 1204—1261, când Mihail Paleologu ocupă Constantinopolul, gonesce pe usurpatorĭ și restabilesce Imperiul Byzantin; de astă-dată însă numaĭ coprindea de cât Thracia și Macedonia, căcĭ în timpul luptelor dintre Latinĭ și Bizantinĭ, se întemeiază între Dunăre și Balcanĭ, pe la începutul secoluluĭ XIII, un al doilea Imperiŭ Bulgaro-Român, sub familia Asanizilor.

Dobrogia, după ce scapă de ocupațiunea Pecenegilor, face parte din Imperiul noŭ întemeiat și a urmat sórta luĭ, până la cucerirea sa de către Turcĭ.

La 1200, Imperiul Româno-Bulgar era în flóre, sub gloriósa domnie a lui Ioan Asan I, care stabili capitala în Târnova.

El intră în luptă cu Impĕratul Latin Bauduin, la 1205. Armata sa compusă din Bulgarĭ, Valachĭ și 14.000 Cumanĭ (aceștia trăiaŭ în stânga Dunăriĭ și aŭ trecut fluviul pe la Calafat) se întâlni cu armata Imperialilor, la Adrianopoli, unde se dete lupta în care aŭ căzut Louis, contele de Blois, Étiènne, contele de Perche, Renaud de Montmirail, Mathieu de Valaincourt, Pièrre, Episcopul de Bethléem și 300 cavalerĭ. Chiar Bauduin fu prins.

In urma acesteĭ victoriĭ, Ioniță devastă Imperiul latin, peste care domnia acum Henric de Flandra.

Ioniță a fost ucis în 1207, iar tronul usurpat de un nepot al sĕŭ, Phlorilas, care a fost bătut de Henric de Flandra, la Filipopoli în anul 1208.

Ion Asan II-lea, fiul luĭ Asan I, era mic la mórtea tatăluĭ sĕŭ, de aceia tronul fusese usurpat de vĕrul săŭ; în 1220 însă, cu ajutorul Rușilor înconjură Târnova, prinde pe Phlorilas căruia iĭ scóte ochiĭ, și ocupă tronul [1]).

El este cel maĭ strălucit representant al dinastieĭ Asanizilor. Pe timpul sĕŭ, Imperiul se întindea de la Dunăre până la Adriatica și dincolo de Balcanĭ; coprindea tótă Moesia, parte din Serbia cu Belgradul și Niș, Thracia cu Dimoticul și Adrianopoli, Macedonia întrégă și tótă țara Albanezilor, până la Durazzo [2]).

Se intituléză singur și primesce de la vecinii sĕĭ titlul de domn al Vlaho-Bulgarilor. Domnia sa fu blândă și omenósă, în cât lăsă întipărită în memoria ómenilor, pe lângă amintirea uneĭ înalte măreţiĭ și pe aceia a uneĭ figurĭ dulce și bună, care atrase binecuvântarea contimporanilor și părerile de rĕŭ ale posterităţiĭ. Acropolit (1220—1282), ne spune despre dênsul, că «nu vărsa sânge și nu întrebuința sabia în statul sĕŭ». Supușiĭ nu'l numiaŭ de cât mare și pios [3]). El construi mănăstirĭ și le înfrumuseță cu darurĭ.

Asan II se căsători cu Maria, fiica luĭ Andreĭ II-lea, regele Ungarieĭ. Pe fiica sa, Elena o mărită după fiul luĭ Ion Duca Batațe, Impĕratul grecesc de la Nicea, cu care apoĭ se légă a ataca Imperiul Latin, care maĭ ducea o existență efemeră la Constantinopol [4]).

Papa Grigorie IX escomunică pe Asan II (1236), pentru că nu introduse catolicismul în statul sĕŭ; el îndemnă chiar pe Bella IV, regele Ungarieĭ să pornéscă o cruciadă contra luĭ Ion Asan, însă a fost împiedecat de năvălirea Tătarilor.

Alianța între Caloianes și Batațe se strică, din causa pretențiunilor, ce fie-care din eĭ aveaŭ asupra Constantinopoluluĭ.

Imperiul Româno-Bulgarilor pierdu prin mórtea luĭ Asan II-lea (1241), nu numaĭ un bun organisator, dar și un apărator al frontierelor statuluĭ sĕŭ, tocmaĭ în timpul când năvălirea Tătarilor amenința marginele Imperiuluĭ.

Trebue a intrerupe firul istorieĭ, pentru a vorbi despre acest noŭ soiŭ de pópore barbare, ce veniseră în contact pe la gurile Dunăriĭ cu Dobrogia, cu care în nenumerate rînduri a avut lupte, colonisărĭ și relațiunĭ de comerț, până la desființarea statuluĭ lor de către Rușĭ, după cum se va vedea.

---

[1]) *Rambaud*, op. cit., Vol. II, p. 331—3.
[2]) *Xenopol*, op. cit., Vol. III, p. 213.
[3]) *Rambaud*, op. cit., Vol. II, p. 861.
[4]) *Xenopol*, Vol. III, p. 213

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Tătarii veniți din Mongolia, sunt înrudiți cu Turcii. Ei sunt aduși pe malurile Volgei de Khanul lor Gengis, la 1227. Succesorul acestuia, Batu, pustiesce Moscua și Kievul. După cronicarul Fazel-ullah-Rașid, în primăvara anului 1241, Tătarii înaintéză prin valea Dunării, sub conducerea a patru șefi: Cadan, Buri, Bugek și Orda, care intrară în luptă cu Radu Negru Basarab, ce domnia în partea apusană a Munteniei [1]). Îi vom urmări și pe ei, în părțile care sunt în atingere cu istoria Dobrogiei.

Cruciatele dădură un mare avênt comerțului în Orient; de atunci Venețianii, Pisanii, Raguzanii și mai în urmă *Genovezii*, făceau un comerț întins în porturile Imperiului Byzantin. Aceștia din urmă ajutară pe Mihail VIII Paleologu a goni pe Latini din Constantinopol și a restabili aci Imperiul Byzantin. Genovezii adunară fructele acestor succese, căci înlocuiesc pe Venețiani în comerțul pe Marea-Négră, pe cóstele cărcia își stabilesc comptuare comerciale. Mai întâiu li se designă Galata, ca prim așezămênt al coloniilor lor. Încetul cu încetul ei devin o putere în Imperiu, căci Grecii leneși și fără marină nu erau aprovizionați de cât de Genovezi. Ei singuri făceau traficul între cóstele nordice ale Mării-Negre și Capitală.

Prin alianța lor cu Paleologu pretinseră acestuia de a goni pe Venețiani, și au reușit. Ast-fel stăpânii Mării, favorizați de privilegiile ce li se acordau, Genovezii, întrebuințară cu dibăcie aceste avantagii. Chiar pe cele mai riguróse ierni, vasele lor înfruntau cu curaj pericolele, și cóstele Mării erau în ori-ce timp vizitate de Genovezi, care au intrat în legături comerciale cu tóte țările mărginașe Pontului, până în Tătaria, unde au fondat Caffa, între 1256 --1266, după cum ne spune Stella, istoric din secolul XIV-lea [2]).

Despre rarele atingeri, ce ni s'au păstrat de cronicari și istorici, ale Genovezilor cu Dobrogia, trebuesce a vorbi acolo, unde acestea au avut loc.

Rămâne ca la capitolul «Comerțul» să se trateze mai în extenso cestiunea.

Să înodăm firul istoric, întrerupt prin apariționea *Tătarilor* și legăturile de comerț ale *Genovezilor*.

Lui Ion Asan II îi succese fiul său mai mare, Căliman, care móre în 1246 și îi urméză fratele acestuia Mihail, care este omorît în 1247 de către vărul său, Căliman al II-lea. Acesta, pentru a'și legitima dreptul la tron, vroi să ia în căsătorie pe soția lui Mihail, fiica regelui Serbiei, Ștefan Uroș (mort în 1272). Uroș îl ucise, și cu dênsul se stinse familia glorjósă a Asanizilor, în 1250.

Tronul rămânênd vacant, a fost ales ca Impărat al Romano-Bulgarilor, Constantin, descendinte din familia Nemania, întemeietórea statului sêrbesc și pentru a'și întări dreptul la coróna, se căsătoresce cu o nepóta a lui Ion Asan, luând numele de Constantin Asan.

Dobrogia continuă a face parte din Imperiul Romano-Bulgar, a cărui capitală era tot la Têrnova.

Constantin Asan domnesce până în anul 1258 și murind îi urméză Constantin Tech, care intră în legături de prietenie cu Lascaris II, Impératul Grecesc de la Nicea, căruia îi luă pe fiica sa în căsătorie [3]).

Relațiunile între Impărații Bulgari și Greci se rupseră cu Mihail VIII Paleologu, care cucerind Constantinopolul de la Latini își stabilise capitala Imperiului aci.

Prin intervenirea Sultanului Alaedin din Iconium, Tătarii din Kipciak și Crimeia, sub comanda lui Berke-Khan, un urmaș al lui Gengis Khan, dau ajutor lui Constantin Tech. Favorizați de o iarnă frigurósă, Tătarii trec Dunărea pe ghiață și înaintéză până sub zidurile Constantinopolului, de unde liberéză pe Azeddin, prinț Seleukid, pretendent la tronul Imperiului Byzantin. Paleologu neavênd timp a se apăra, își îngropă averea, pe care în urmă o ridică, o transportă cu flota sa, și fuge.

Azeddin, în drumul spre Crimea aduse cu sine o colonie Turcă de 10—12 mii suflete, care sub Saltukdede se stabili pe țărmurile apusane ale Mării-Negre, în Dobrogia [4]).

---

[1]) *Hasdeu*. Negru-Vodă p. 103.

[2]) *E. Vincens*. Histoire de la république de Gènes. pag. 328 — 35.

[3]) *Ségur*. op. cit. Vol. 2 p. 365.

[4]) *Hammer*. Histoire de l'Empire Ottoman. Vol. I. pag. 46 și 164. Puțin timp în urmă, acéstă colonie emigréză în Crimeia. p. 165.

www.ziuaconstanta.ro

Acésta, pe la anul 1270; Constantin Tech móre la anul 1277, iar soția sa Maria luă însăși frânele guvernuluĭ, după ce maĭ întâiŭ omorîse pe Venceslas, o rudă a bărbatuluĭ sĕŭ, care domni puțină vreme.

Maria perde coróna, în urmă uneĭ revolte, și un porcar anume Lacanas ocupă pentru puțin timp scaunul Imperiuluĭ, în anul 1278; și acesta a fost omorît de Ion Asan al III-lea, ginerile Impĕratuluĭ Byzantin, Mihail Paleologu.

Cu ajutor tătăresc, Asan III ocupă tronul timporar, căcĭ este gonit în 1278 de un óre-care George Terter. Acesta amenință pe Impĕratul Byzantin, Andronic II, care ceru pace în condițiunile impuse de Bulgarĭ, în 1282 [1]).

Terter este isgonit în 1293 și doĭ pretedenți la tronul Bulgar se presintă: unul, Sfendislav, ce era ajutat de Tătariĭ Khanuluĭ Nogaya și de Dan Vodă, domnul Țĕriĭ Munteneștĭ și altul, Mihail, un fiŭ aĭ luĭ Constantin Asan [2]), care avea de sprijin pe Byzantinĭ.

Cu ajutorul tătăresc, Sfendislav ocupă tronul și acéstă împrejurare favoriză stabilirea Tătarilor în Bulgaria orientală și în Dobrogia. Este pentru prima óră, când acest popor colonisézǎ Dobrogia, la 1293 [3]).

Sfendislav era în legătură cu regele Serbieĭ, Stefan Milutin, care după mărturisirea lui Nicéfor Gregoras, ținea în căsătorie pe o fiică a Impĕratuluĭ Bulgar [4]). Sfentislav domnesce până în anul 1323.

Tronul rămânênd vacant, îl apucă Mihail, susținut de Alexandru Vodă, Domnul Munteniei, care i-a trimes o însemnată óste de Românĭ și de Cumanĭ, scrie cu acéstă ocazie contimporanul Cantacuzen.

Nepotul și urmașul luĭ Mihail [5]), Alexandru, primi la 1331 un puternic ajutor de la Românĭ, în lupta luĭ contra Imperiuluĭ Byzantin.

Alexandru, Impĕratul Bulgarilor, domni numaĭ peste partea orientală, la Tĕrnova, pe când la Vidin, găsim în 1356 pe Strasimir, care luase în căsătorie pe o fiică a Domnuluĭ Munteniei. La Tĕrnova, Alexandru e gonit de fiul sĕŭ, Șisman, în anul 1365 [6]), iar el fuge în Muntenia la Vladislav, care 'ĭ dă să trăiască din venitul Muscelului.

F. Starea ţĕrilor de la Dunărea de jos, pe timpul năvăliriĭ Turcilor în Europa. Dobrogia sub Turcĭ.

Popórele peninsuleĭ Balcanice nu eraŭ pregătite — în a doua jumĕtate a secoluluĭ al patru-spre-zecelea — din causa desbinărilor lăuntrice și al luptelor d ntre ele — să opună resistență năvăliriĭ Turcilor.

Imperiul Byzantin, din care nu maĭ remăsese de cât Thracia, era sfâșiat de luptele dintre tînĕrul Ioan Paleologul și fostul sĕŭ regent, Cantacuzen, care chiamă în ajutor pe Orkhan și ast-fel dădu ocasie Turcilor a se amesteca în afacerile Imperiuluĭ.

În anul 1356, un cutremur devastéză orașele de pe cóstele Thracieĭ; Turciĭ găsesc în elementele naturiĭ un puternic auxiliar și crezênd că Dumnezeŭ chiar, le vine în ajutorul îndeplinirii proectuluĭ lor [7]), Suleiman, fiul luĭ Orkhan, ordonă luĭ Adjebeg și Gazi-Fezil să ocupe Galipoli, cheia Helespontuluĭ [8]). Aci se vĕd încă și astăzĭ mormintele acestor doĭ generalĭ Otomanĭ, vizitate de o mulțime de pelerinĭ musulmanĭ, pentru respectul ce aŭ către primiĭ cuceritorĭ în Europa [9]).

---

[1]) *Ségur*, op. cit. Vol. II p. 381 — 2.
[2]) *Pachymeres.*
[3]) *Hasdĕu.* Negru-Vodă p. 152 — 3 și op. cit. pag. 174.
[4]) *Xenopol* op cit. Vol. III. p. 57.
[5]) Mort în lupta contra luĭ Ștefan Dușan, regele Sĕrbilor, la 1330.
[6]) *Hasdĕu*, op. cit. p. 275
[7]) *Cantacuzen.* C. IV cap. 34 p. 845 Tom. III.
[8]) *Seadeddin* in Bratutti p. 63.
[9]) *Hammer*, op. cit. p. 197. Tom. I.

www.ziuaconstanta.ro

Cucerirea Galipoleĭ, deschise Turcilor porțile Imperiuluĭ Grec și a întregiĭ Europe.

Sultanul Murad saŭ Amurat I, continuă opera începută de tatăl sĕŭ, o nouă serie de cuceriri în Europa, începênd cu valea rîuluĭ Marița. Adrianopoli și Filipopoli aŭ fost ocupate de Beglerbegul (prințul prinților) Lalașahin; în Adrianopoli, Murad puse să se construiască o giamie, care există și astăzĭ, sub numirea de Muradie [1]). Aci se strămută capitala Sultanilor (1365).

Să lăsâm pe Turcĭ, cu spiritul lor de cucerire, la Adrianopoli și să ne aruncăm privirea peste Dunăre, la un popor abia renăscênd, Românii, apărătoriĭ creștinătățiĭ, contra Turcilor, în interval de maĭ multe vécurĭ în urmă.

Muntenia. De atâtea orĭ citat, Domnul Hasdeŭ, sfărâmând tradițiunea despre descălicatul unuĭ Radu Negru, venit din Făgăraș la Câmpu-Lung, ne demonstréză că sâmburele națiuniĭ românescĭ a încolțit în partea cea maĭ apusană a Oltenieĭ, în Mehedinți, și că după plecarea Cumanilor la 1239, puterea banilor de Severin coprinsese tótă Oltenia, după ce se unise între ele diferitele voivodate din drépta Oltuluĭ. 1239

Gonirea Tătarilor a fost treptată de la apus către răsărit, așa că în lunga domnie, de o jumătate de secol, a luĭ Alexandru Basarab (1310—1363), Muntenia coprindea și partea de Sud a Moldoveĭ, din jos de Bârlad. Ne oprim la anul 1364, cu domnia luĭ Vladislav-Basarab.

Moldova. Se întemeiază în 1358, de către Bogdan venit din Maramureș, el era coborîtor din vechia familie a Basarabilor din Oltenia. Cu Moldova ajungem la domnia luĭ Petru Mușat, în anul 1380. 1358

Tătarii goniți de Alexandru Basarab, iĭ găsim trăind pe la 1320 spre răsărit de Nistru; eĭ stăpâniaŭ Cetatea Albă. De aci făceaŭ dese încursiunĭ în Thracia și Podolia. Olgerd, Marele-Duce al Lituanieĭ, iĭ bătu în 1333 la gura Nistruluĭ; treĭ șefĭ numiți de Sarnicki: Kadlubeg, Dimitrie și Kaizibeg se refugiară în Dobrogia [2]). In drépta Dunăriĭ:

Bulgaria. După mórtea tzaruluĭ Alexandru, Bulgaria merge spre decadență. El este cel din urmă, care merită să pórte numele de tzar al Bulgarilor, pe care scriitoriĭ occidentalĭ îl numesc Imperator de Zagora [3]).

După mórtea luĭ, Bulgaria se împărți în 3 principate independente unul de altul.

La Vidin domnea Strașimir, cumnatul luĭ Vladislav Basarab; el fu bătut de Turcĭ și țara supusă, la 1398.

La Târnova domnea fratele vitreg al luĭ Strașimir, anume Șisman, a căruĭ sórtă o vom descrie maĭ în urmă.

Cel care ne intereséză maĭ mult a fost Dobrotitz, care încă de pe timpul tzaruluĭ Alexandru stăpânea regiunea cóstelor și avea douĕ castele întărite la Mesembria [4]). Domnia luĭ se întindea și prin Dobrogia, căreia iĭ lăsă numele sĕŭ.

Persóna și istoria luĭ Dobrotitz sunt fórte rĕŭ cunoscute, din lipsa de isvóre; el îșĭ formă despotatul în împrejurărĭ necunoscute.

Despre acest despot vorbesc treĭ isvóre: Schiltberger, care a cunoscut prin sine pe seniorul din Kalliakra (Kallacekra); Chalkokondylas, care povestind espediționea de la Varna, descrie itinerarul luĭ Vladislav peste Dunăre «în țara Impĕratuluĭ», «pe la malul Mărĭĭ-Negre, prin țara Bulgaruluĭ Dobrotikes, către Kalliakra și Varna» și în fine după isvóre turcescĭ, Leunclavius, care afirmă, că fiul luĭ Dobrotitz, Ivanco, Dobrițaogli pe turcesce, domni peste «Varna și regiunea vecină, zisă Dobritze». Kalliacra medievală este și astăzĭ numele unuĭ cap, la Nord de Varna.

Genoveziĭ. Intre 1373—74, Genoveziĭ intrară în lupte cu Dobrotitz. Consulul din Caffa, Aimone de Grimaldi, trimese contra Bulgarilor o corabie sub Martin de Mare. Rĕsboiul

---

[1]) *Cantemir.* Istoria Imperiuluĭ Otoman Vol. I. p. 48.
[2]) *Iorga.* Kilia p. 38, apud *Sarnicki.* Annales pag. 1134.
[3]) *Heyd.* Commerce du Levant au moyen-âge Vol. I. p. 531, apud *Sanuto.* Istoria del regno di Romania.
[4]) *Heyd,* op. cit. vol. I. p. 532.

www.ziuaconstanta.ro

dură maĭ mult, căcĭ o socotélă din 1375 vorbesce de corabia luĭ Paul de Reza, armată «ocazione guerre Dobritze». La 13 Martie 1375, o galeră se armă contra luĭ Dobrotitz [1].

In 1383, Giovani Muazzo, guvernator de Tenedos, se rescólă, ajutat în taină de Veneția, care nu voia să îndeplinéscă pentru acéstă insulă prescripțiunile tratatuluĭ din Turin. Silită însă fiind să ia măsurĭ contra luĭ, Muazzo capituléză și «fuge pe o corabie la Dobrotitza, Domn de Zagora», pe care îl ațiță contra Genovezilor. E prins însă în 1384 și Dobrotitza, care începuse lupta, se împacă cu Genoveziĭ în 1385.

Murind între 1385 și 1387, Dobrotitz, îĭ urméză fiul sĕŭ Ivanko. El ne este cunoscut prin tratatul sĕŭ cu Genoveziĭ, din Maiŭ 1387.

Silvestre de Sacy [2]), care a publicat acest tratat, ne spune că Ivanco dorea să atraga pe Genovezĭ în statul sĕŭ și pentru a exprima acéstă ideie, redactorul tratatuluĭ a împrumutat cuvintele profetuluĭ Ezekiel: «Dințiĭ copiilor se strepezesc de agurida, pe care aŭ mâncat-o părințiĭ lor» [3]), căcĭ Genoveziĭ trăiseră în relațiunĭ ostile cu Dobrotitz.

O conferință se reuni la Pera, în palatul podestateluĭ Giovanni de Mezzano; ea se compunea din doĭ trimeșĭ aĭ luĭ Ivanko, Costa și Jolpani, podestatele însușĭ și doĭ delegațĭ aĭ Genueĭ, Gentile de Grimaldi și Giannone del Bosco; cu ajutorul unuĭ interpret ajunsera a se înțelege asupra redacțiuniĭ tratatuluĭ, al căruĭ conținut în resumat, era: cele douĕ părțĭ îșĭ promiteaŭ mutual a uita trecutul. Supușiĭ luĭ Ivanko vor fi tratațĭ bine și teritoriul luĭ nu va fi atacat de «Corăbiĭ Genoveze saŭ trimese din Genua», ceia ce însémnă că el păstrase litorarul Mării. Ivanko póte adăposti Genoveziĭ fugarĭ, dar va restitui lucrurile saŭ mărfurile aduse de aceștia; tot așa și pentru supușiĭ sĕĭ retrașĭ în teritoriul genovez, decĭ eĭ eraŭ la hotar. Domnul bulgar promite să protégă pe Genovezĭ «pe uscat și pe apă». Va primi «în țara sa un consul Genovez, care să dea dreptate Genovezilor» în cause civile, criminale și mixte, dacă pârîtul e Genovez. Consulul póte decreta condițiunea de Genovez a cui-va. Ivanko va trata bine «pe orĭ-ce consul genovez ce ar fi pe teritoriul sĕŭ». Se va da loc pentru loggia (deposit) și biserică. Nu va fi responsabilitate colectivă: martoriĭ ce vor depune contra Genovezilor — «Grecĭ, Bulgarĭ, saŭ alțiĭ orĭ care» — vor jura întâiŭ. În caz de rĕsboiŭ cu Genua, Ivanko nu va răpi averile supușilor eĭ, ci le va da corăbiĭ, pentru a'șĭ scóte «ducrurile și mărfurile mărunte» într'o lună; sarea și corabiile vor fi scóse în șése.

Exportul Genovezilor din țara sa va fi liber, grânele putênd fi reținute numaĭ în timp de fómete, și încă dacă nicĭ un alt strein nu va exporta. Ivanko va libera prinșiĭ. Se va plăti vamă 1% la intrare, și tot atât la eșire, dar vor fi scutite: aurul, argintul, mărgăritarele, giuvaerele, corăbiile și mărfurile de transit. Genoveziĭ nu vor fi supușĭ la dărĭ. Tratatul va fi confirmat într'o lună și cine îl va călca va plăti o amendă de 100.000 de perperĭ [4]).

Maĭ 'nainte de a vorbi despre cucerirea Dobrogieĭ de Turcĭ, trebue descurcată cestiunea stăpânireĭ Muntenieĭ asupra acesteĭ provinciĭ. Cestiunea a fost discutată de doĭ eruditĭ scriitorĭ Românĭ, Domniĭ Hasdĕŭ și Iorga.

După D-nul Hasdeŭ [5]), Vladislav-Basarab în rĕsboiul ce avu cu Șisman și Turciĭ, înainte de 1372, a cucerit Dobrogia «maĭ corect zicênd gurile Dunăriĭ, fără regiunea Varneĭ, căcĭ și ea se numia Dobrogia».

După un crisov din 1379 [6]), D-sa atribue luĭ Radu, tatăl luĭ Mircea «stăpânirea pe ambele laturĭ ale Dunăriĭ, până la Marea-cea-Mare (Mare Maius) și stăpân al Silistreĭ».

Maĭ 'nainte, într'o lucrare a D-sale [7]), zice: «după crisovul din 1379, acéstă provincie

---

[1]) *Iorga*. Revue de l'Orient latin, IV p. 34—5 și *Heyd*. op. cit. p. 532. Tom. I, nota 2.

[2]) Memoires de l'Acad. des inscript. et belles-lettres. Tom. VII p. 292 și urm.

[3]) *E. Vincens*, op. cit. p. 378 nota 1.

[4]) A se vedea și «Comerciul».

[5]) Negru-Vodă, p. 220 și 275.

[6]) Idem p. 261.

[7]) La Valachie jusqu'en 1400, p. 114—5.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANTA ROMANIA

(Dobrogia) coprindea Silistra și de aci tótă regiunea până la Mare, adică până la capătul valuluĭ luĭ Traian la Kustengia, de óre-ce nu ese din nicĭ un text, că partea despre Varna a aparţinut vre-odată Românilor.»

«In jos de Kustengia începea o altă provincie, unde domniaŭ vasaliĭ tzaruluĭ Șisman, între alţiĭ «dominus Ivanchus filius domini Dobrodize», care a încheiat în 1387 un tratat de comerţ cu Genoveziĭ».

Contra acesteĭ teoriĭ, Domnul N. Iorga [1]) opune spusele Bavarezuluĭ Schiltberger, despre existenţa Bulgarieĭ maritime, care se întindea «unde Dunărea se varsă în Mare», în 1372.

Apoĭ în titlul, pe care îl pórtă Vladislav într'un document, care menţionéză chiar succesul contra luĭ Șisman, nu se vorbește de stăpânirea până la Mare și a cetăţiĭ Silistra [2]).

Discuţiunile între acești doĭ corifeĭ aĭ istorieĭ nóstre, îmĭ aduce aminte de un pasagiŭ al Domnuluĭ Hasdĕŭ:

«Eŭ unul, dacă aș sci că Romániĭ sunt ţiganĭ, saŭ că Ungurii aŭ descoperit America, 'mĭ-ar părea rĕŭ, fórte rĕŭ, din punctul de vedere al simpatiilor și antipatiilor mele personale; totuș nu m'aș sfii o singură clipă de a spune adevĕrul în faţa tuturora [3]).

Cu tótă antipatia personală pe care un istoric ar avea-o contra Bulgarilor, documentele și isvórele timpuluĭ ne dovedesc, că Muntenia sub Vladislav și Radu-Negru Basarab n'a stăpânit Dobrogia, ci după 1386, sub domnia luĭ Mircea.

Douĕ documente din anul 1387, daŭ Domnuluĭ Ţăriĭ Românescĭ stăpânirea «peste ambele malurĭ ale Dunăriĭ, până la Marea-cea-Mare și cetăţiĭ Silistra» [4]).

Treĭ anĭ maĭ târziŭ, într'un act latin, din 20 Ianuarie 1390, încheiat cu Polonia, titlul luĭ Mircea este «Despot al ţĕrilor luĭ Dobrotitz și Domn al Silistreĭ»,[5]) de și Ivanko trăia la acéstă dată.

Că stăpânirea luĭ Mircea asupra Silistreĭ era efectivă, ne o dovedesce unul din documentele din 1387, care coprindea ordinul dat căpitanilor din Durostor, să respecte dania făcută de el mânăstireĭ Nucetul [6]).

La 6 Iulie 1390, o confirmare a tratatuluĭ din 1387, coprinde tóte titlurile de maĭ sus, care nu se maĭ văd în documentele de la 27 Decembrie 1392 și din 1395; ele reapar în documentele din 1406, din 23 Noembrie 1406 și 1409.

In fine o scrisóre, din Giurgiŭ, fără an, din 10 August, către Regele Polonieĭ, coprinde o formă nouă «de stăpân al maĭ multor orașe turcești».

Pentru a înţelege de ce în unele documente dintre 1387 și 1418 lipsesce în titulatura Domnilor Munteniei stăpânirea asupra Dobrogieĭ și cetăţiĭ Silistra, trebue știut că în 1392 Mircea a fost ţinut de Turcĭ la Brusa și înlocuit în scaun prin fiul sĕŭ Mihail; iar în 1395, fiul sĕŭ Vlad avu un moment ideia de a se declara domn al Munteniei.

Ast-fel dar, o parte din ţĕrmul Bulgarieĭ Târnovene și o parte din moștenirea luĭ Dobrotitz, a trecut în stăpânirea luĭ Mircea, după mórtea saŭ slăbirea Despotuluĭ de Kalliakra și póte după lupta de la Plocnik, în care Turciĭ aŭ fost învinș de o coaliţiune balcanică [7]).

Cuceririle acestea aŭ fost luate Munteniei de Turcĭ în 1392, redobândite nu se póte ști în câtă întindere și pentru câtă vreme de Mircea, după restabilirea luĭ. In sfârșit orașele turcești stăpânite de Mircea, în a doua perióda a vieţiĭ sale, le ţinea póte, nu fiind-că le cucerise, ci fiind-că fuseseră date de Turcĭ vasaluluĭ lor.

După cucerirea Adrianopoluluĭ, Papa Urban V chemă creștinătatea la o cruciadă, la care luară parte regiĭ Bosnieĭ, Serbieĭ, Ungarieĭ și Domnul Ţăriĭ Românescĭ, Vladislav.

---

[1]) *Iorga*. Studiĭ istorice asupra Chilieĭ și Cetăţiĭ Albe, p. 60 și urm.
[2]) *Hurmuzaki*. Documente privitóre la Istoria Românilor. I² p. 144—5.
[3]) Strat și substrat în Rev. nouă. Anul V (1892), p. 5.
[4]) *Ciparîu*. Archiva pentru filologie și istorie, (Blaj 1867) p. 77—8. *Hasdeŭ*. Istoria critică, p. 5.
[5]) *Hurmuzaki* op. cit. I², p. 322.
[6]) *Xenopol*. op. cit. vol. 3, p. 70.
[7]) *Jirecek*. Gesch. der Bulgaren, p. 340.

www.ziuaconstanta.ro

Armata fiind rĕŭ păzită, este surprinsă nóptea de un corp de akingiĭ aĭ luĭ Hagi-Ilbeki, generalul luĭ Lalașahin.

«Surprinșĭ ca animalele sălbatice în văgăuna lor — zice Seadeddin — alergară către Mariţa și pieriră în valurile rîuluĭ». Câmpul acestuĭ măcel nocturn se chiamă și astăzi Sirf-Sindughi, adică «Înfrîngerea Sèrbilor» (1363) [1]).

Până în 1371, Amurad ocupă tótă valea rîuluĭ Mariţa și afluentuluĭ sĕŭ Tundza, iar în acest an bate în câmpia Ciamurlu, aprópe de Samakov, pe tzarul Serbieĭ, Lazăr, unit cu principele Șisman al Bulgarieĭ; în 1375 îĭ bate din noŭ la Nișĭ, unde atacul ţinu 25 de zile.

Serbia se supune la plata unuĭ tribut de 50 ocale aur — după Nesri [2]), iar Șisman lasă pe fiica sa în mâinile învingătoruluĭ.

Însă în 1387, Bulgaria nevoind să dea contingentul sĕŭ militar Turcilor, Amurad I trimise pe Ali-Pașa, ca să năvăléscă în teritoriile luĭ Șisman și Ivanko. După Nesri, șeful Turcilor, ocupă Venzina [3]); încércă în zadar să ia Varna, care era a fiuluĭ luĭ Dobrotitz, și se grăbesce a alerga în întâmpinarea Sultanuluĭ, care, prin singura prezența sa, aduce închinarea luĭ Șisman. Acesta vine la Iamboli și oferă luĭ Murad, «Silistra, cea maĭ însemnată dintre cetăţile și orașele sale și ca mărime și ca alte însușirĭ, precum strălucirea clădirilor, mulţimea locuitorilor și chiar întăriturile eĭ».

Șisman nesupunêndu-se, se închide în Nicopoli «cel maĭ tare oraș de la Dunăre»; aci fu asediat de Ali-Pașa; se predă și plăti sultanuluĭ restul tributuluĭ, maĭ promise Turcilor, Silistra.

După Seadeddin și Leunclavius, tzarul Bulgar, în loc s'o predea, începu s'o fortifice. Ali porni din noŭ în potrivă-ĭ, luă fortul Drigiasa (?) și Hârșova [4]), apoĭ se îndréptă către Nicopoli, pe care îl înconjóră.

Strâns de tóte părţile și văzênd că orĭ-ce resistenţă ar fi fără folos, Șisman se supuse împreună cu tótă familia sa. Sultanul îl iertă și îĭ asigură un venit potrivit rangului sĕŭ, însă îĭ luă ţara și dependinţele sale, la anul 1390.

Nesri dă și lista orașelor cucerite de Ali-Pașa, între care număra și Silistra; apoĭ vorbesce «de castelele și cetăţile de la Dunăre, acelea pe care altă-dată le ocupase Munteniĭ în Bulgaria [5]).

Ast-fel s'a ocupat Dobrogia de Turciĭ luĭ Ali-Pașa în anul 1390. Silistra a maĭ fost vremelnică a Românilor, sub domnia luĭ Mircea, după cum s'a arătat maĭ sus.

În 1397, teritoriul tzaruluĭ de la Vidin, Strasimir, a fost ocupat de Sultanul Baiazid și ast-fel în maĭ puţin de o jumătate de véc, Turciĭ ocupă peninsula Balcanică, până la Dunăre, afară de Constantinopol.

După cum știm, Sultanul Amurad I móre în bătălia de la Kossovo (1389), ucis de Miloș Obilicĭ și îĭ urméză fiul sĕŭ Baiazid, supranumit Ildirim, adică fulgerul. Acesta trimese un corp peste Dunăre, bate și prinde pe Mircea în 1391 și ţara devine tributară Turcilor din acest an [6]). Mircea este ţinut la Brusa, până în anul 1392.

Repezile izbânzi ale Turcilor treziră creștinătatea. Sigismund, Regele Ungarieĭ, trimese o misiune în apusul Europeĭ, îndemnând'o la o nouă cruciadă. Până la venirea ajutórelor, încheiă cu Mircea un tratat de alianţă împotriva necredincioșilor și trece în Maiŭ 1395 pe la Bran, îndreptându-se d'a lungul Oltuluĭ, către gura luĭ.

Aci Turciĭ, aveaŭ pe stânga Dunăriĭ, posiţiunĭ întărite cu ziduri, din care fură scoșĭ și aruncaţĭ peste fluviŭ.

Insă încurcăturile din Ungaria împedecară pe Sigismund a maĭ continua campania,

---

[1]) *Hammer*, op. cit., p. 227, vol. I, și *Xenopol*, op. cit., vol. III, p. 69.

[2]) III, p. 438, din Muradjea d'Ohsson.

[3]) Care după uniĭ autorĭ pare a fi Măcinul.

[4]) *Hammer*, op. cit., p. 276, apud *Bratulti*, p. 138.

[5]) *Hammer*, op. cit., și *Iorga*, op. cit., p. 64.

[6]) *Muradjea d'Ohsson*. Tableau de l'empire ottoman, col. tom. III, p. 438 după Rauzalul-ebrar din 793 (1391).

www.ziuaconstanta.ro

până ce Regele nu 'și regulă afacerile din lăuntrul statuluĭ, cu gând a o reîncepe maĭ târziŭ și când iĭ vor sosi, ajutóre maĭ însemnate din apus [1]).

Soliĭ trimișĭ de Sigismund la curtea Regeluĭ Franțeĭ, Carol VI, ca să céră ajutor cavalerilor și baronilor francezĭ în contra Turcilor spuneaŭ în discursul lor, că Sultanul despreţuesce cavaleria creștină. La aceste cuvinte, vitejiĭ francezĭ se aprind de mânie și toţĭ, formaţĭ la școla luĭ Duguesclin, iaŭ armele și pornesc contra păgânilor. Acéstă armată de 1,400 cavalerĭ și 1,400 écuyers, plus 6000 simbriașĭ călărĭ și pedeștri, se pun sub conducerea unuĭ tânăr îndrăsneţ de 24 anĭ, Ion Comite de Nevers, fiul Duceluĭ de Burgundia, Ion de Nevers; pentru îndrăznéla și vitejia sa în lupte, fu numit Ion-fără-frică. Intre ceĭ-lalţĭ șefĭ francezĭ se deosebiaŭ, în acéstă expediţiune: Comitele de La Marche, Henri și Philippe de Bar, rudă cu Regele Franciei; Philippe d'Artois, conetabil al Regatuluĭ, Jean de Vienne, le Sire de Coucy, Guy de la Trimouille și mareșalul de Boucicaut, un vechiŭ luptător de la Kosova și al căruĭ nume se aude în istoria tuturor rĕsbóielor epoceĭ.

Aceștia îșĭ jertfiră averile, ca să facă pregătirile expediţieĭ lor și ca să uimescă Orientul prin strălucirea lor. La pornirea acestor vitejĭ, lumea sta în admirare: nicĭ se credea, în Franţa, că Turciĭ vor îndrăsni să le stea împotrivă.

Armata franceză pornită prin Aprilie de la Dijon și ajunsă la Ratisbona se întâlnesce cu trupele germane, conduse de Ruprecht, palatinul Rinului și de Frederic VI, Comite de Zollern. Când ajunseră pe malurile Dunăriĭ, la Buda găsiră tótă nobleţa Ungarieĭ și Boemieĭ în picióre. Aci veniră a se uni și forţele trimese din Anglia, Italia, Boemia și Stiria; în vreme ce Franţa și Veneţia trimeteau vasele lor în Marea-Négră, spre a urmări, pe la gurile Dunării, sorţii rĕsboiului. Óstea ungurésca, tare de 70.000 luptători trecu Dunărea pe la Porţile de Fier, înconjură Vidinul și Rahova, care se predară după mai multe zile de lupte crâncene și înaintă, până la 12 Septembrie, înăuntrul Bulgarieĭ, la cetatea Nicopolea-Veche (Stari-Nikiup), lângă Balcanĭ. Aci se împreună cu armata muntenéscă și moldovenéscă, comandată de Mircea-Voevod. Comanda supremă a armateĭ întregĭ de 130.000 de ómenĭ, o luă regele Sigismund, om lipsit de pricepere de a comanda o oștire așa de mare și așa de amestecată.

El înconjură cetatea Nicopole, al căreĭ comandant, Toghanbeg, susţinu atacul 15 zile, până când veni Baiazid cu 200.000 ómenĭ.

Francezii mândri și încrezându-se în superioritatea lor, se deteră la beţiĭ și tot felul de petrecerĭ cu curtisanele ce 'ĭ însoţiaŭ; eĭ despreţuiaŭ pe Baiazid, pe care 'l credeaŭ, că nicĭ nu va trece Bosforul. Eraŭ așa de rĕŭ păziţĭ, că nu avură știre de apropierea Turcilor, de cât când acești a aflaŭ la 6 mile departe. Mareșalul Boucicaut totuși nu credea, ci amenință cavaleria de pază, că 'ĭ va tăia urechile, pentru știrile greșite ce aduce.

Când primiĭ azabĭ turcescĭ se arătară, coalisaţiĭ alergară la arme. Comitele de Nevers ceru, ca să lase cavalerieĭ franceze onórea de a începe lupta.

Sigismund, care știa modul de a combate al Turcilor, observă că e maĭ bine să păstreze cavaleria contra ianicerilor și spahiilor Turcescĭ; iar lupta s'o deschidă Mircea cu oștirea luĭ.

Ordinea de bătaie a fost următórea: pe linia întâia cavaleriĭ francezĭ și burgunzĭ; pe linia a doua Boemiĭ și Bosniaciĭ; pe a treia, Germaniĭ, Ungariĭ și alţiĭ, sub comanda Palatinuluĭ Ruprecht și a Comiteluĭ de Zollern. La aripa dréptă, Mircea cu Româniĭ, la stânga, Ștefan Lascovicĭ cu Croaţiĭ.

In seara de 27 Septembrie, armata luĭ Baiazid se afla întrunită într'o mare tabără, la 7 km. de Nicopoli. A doua zi ea era gata de luptă. Sultanul era la centru cu 20-30.000 ieniceri, adăpostiţĭ prin palancĭ și 30.000 spahiĭ; în dosul délurilor stăteaŭ ascunșĭ încă 25.000 călăreţĭ, într'o pădure.

Bătălia se începe (28 Septembrie 1396), avantgarda și prima linie a infanterieĭ turcescĭ este respinsă; 10,000 Turcĭ rĕmân pe câmpul de luptă. Și a doua linie era în dezordine, încă 5.000 Turcĭ cad. Îmbărbătaţĭ de acéstă isbândă, Francezii descalecă, după obiceiul

[1]) «Nicopole». Cuvântare rostită în Academia Română de **M. S. Regele Carol I**, la 21 Martie 1904. Pag. 7—8.

www.ziuaconstanta.ro

lor, înaintéză pe jos, daŭ palancele la pământ, pun pe fugă ienicerii și călărimea turcéscă. Coucy și Jean de Vienne consiliară pe aliați, să nu urmăréscă pe Turcĭ, care începuseră a se retrage, până ce nu se va apropia infanteria unguréscă.

Francezii însă, în loc să se întórcă înapoĭ și să încalece, merg orbesce înainte și se depărtéză în urmărire, până pe vârful uneĭ coline și când credeaŭ să nimicéscă pe dușman, de odată se vĕd atacați de ceĭ 25,000 călăreți, flórea oștireĭ luĭ Baiazid, ascunșĭ într'o pădure.

Fu atuncĭ un adevĕrat măcel: Jean de Vienne, căzu în luptă; ceĭ-lalți șefĭ francezĭ aŭ fost luați prisonierĭ. Armata luĭ Mircea susținu retragerea, însă fu aruncată în Istru; 20.000 coalisați rĕmân pe câmpul lupteĭ. În învălmășala lupteĭ, călăreții dușmanĭ pătrund până aprópe de Sigismund, căruia iĭ scapă viața Comitele de Zollern, apărându-l cu trupul sĕŭ. Sigismund și Friderich Comite de Zollern fug pe o corabie muntenéscă, sub o ploie de săgețĭ, pe Dunăre în jos, până la gurile eĭ; aci se pun sub scutul uneĭ flote venețiane, cu care trec în Dalmația și apoĭ în Ungaria.

Cruzimele Turcilor, după victoria lor de la Nicopole, aŭ fost descrise de un nobil bavarez, Iohann Schiltberger, care stete sclav 34 anĭ.

Dintre prisonierĭ, numaĭ Comiteluĭ de Nevers și altor 24 principalĭ cavalerĭ le dete drumul.

Schiltberger a scăpat ca prin minune; fiind prea tînăr, atrase atențiunea fiuluĭ luĭ Baiazid; căcĭ era în uz la Turcĭ de a nu omorî prisonieriĭ, care n'aŭ vârsta de 20 de anĭ [1]).

Ceea ce ridică iarășĭ situațiunea luĭ Mircea, iĭ restitui póte ceva din teritoriul de la Sudul Dunăriĭ și iĭ dădu, de sigur, Chilia, fu catastrofa din 1402 a luĭ Baiazid, înfrângerea de la Angora și prinderea luĭ de Tătarĭ.

In anul următor, după bătălie chiar, la 16 Septembrie 1403, Mircea dă o diplomă «din orașul nostru Giurgiŭ». Se știe, că dintre fiiĭ Sultanuluĭ prins, Soliman, ocupă întâiŭ «Romania», adică Turcia européná.

Prin 1409, un concurent i se ridică în persóna fratelui săŭ, Muza.

Acesta, care se găsea la curtea emiruluĭ de Castamuni, Isfendiar, se îmbarcă la Sinope pe o corabie a acestuia și e dus în «Țara Românéscă peste Marea-Négră, saŭ Pontul Euxin», la «Mircea Iflak, bărbat fórte puternic și ager». Acesta îl primesce și iĭ dă mijlóce să trécă Dunărea, pentru a începe lupta. După o versiune maĭ bogată, care explică și o confusiune de formă, ce se întâmpină în cea dintâiŭ povestire turcéscă, Mircea chemă însușĭ pe Muza, trimețênd la el un sol, care 'ĭ făgădui pe fata Domnuluĭ și jumătate din țară ca zestre.

Bătut de Soliman, în August 1410, Muza se refugiă iarășĭ la Mircea, de unde întreprinse o a doua expediațiune, care fu norocósă.

Doĭ anĭ, Mircea avu în Turcia un prieten, sub care, dacă nu i s'aŭ dat feude — orașele turcescĭ — el a păstrat malul Mării, pe unde venise Muza în 1409.

Un alt fapt, destul de interesant pentru istoria Dobrogieĭ, este și cel povestit de Seadeddin, care l'a împrumutat de sigur din Idris:

«Odată cu Muza, veni la Dunărea de jos, un alt protejat al luĭ Mircea, fostul judecător militar (cadi-asker), Bedreddin, care «plecă nóptea peste Marea-Négră în Țara Românéscă». și suind Dunărea până la «Silistra, se refugiază în nemărginita pădure Deli-Orman», [2]) ca să agite Zagora (Bulgaria).

In anul egireĭ 819 (Martie 1416—Ianuarie 1417), spune Leunclavius, [3]) Sultanul Mahomed cu ajutóre asiatice, ar fi făcut la Dunăre «Sagzim (Isaccea) și Ieni-Suben (Sale), care apoĭ s'a zis Sule-Nouă» (póte Sulina).

După Seadeddin [4]) «Sultanul Mahomed pune să se drégă fortărețele Isaccea și Ieni-Sale»,

---

[1]) După: Cuvîntarea **M. S. Regeluĭ Carol** I., «Nicopole», pag. 8—12. - *Hammer*, op. cit, Vol. I, p. 329 și urm. și *Al. Papadopol Callimach*. Sofia Paloplogu și Domnița Olena, pag. 11-13.

[2]) D. *Iorga* op. cit. p. 69 crede a fi Teleorman; după espunerea împrejurărilor, în care s'aŭ petrecut faptele, maĭ lesne s'ar lua Deliorman din Dobrogia.

[3]) Hist. col. 463—4. și *Nesri* 157 (*Hammer* op. cit. vol. II. p. 176).

[4]) p. 343—5. Cred maĭ nemerit a se identifica Ieni-Sale cu actuala poziție Eni-Kale.

www.ziuaconstanta.ro

Din aceste relaţiunĭ se vede, că în 1417 dominaţiunea Muntenieĭ asupra Dobrogieĭ era redusă numaĭ la stăpânirea gurilor Dunăriĭ [1]).

S'a crezut, că Unguriĭ stăpâniaŭ Chilia în 1408, şi că decĭ stăpânirea luĭ Mircea asupra Delteĭ, încetase. Un italian, Guilelm de Prata, venise la Veneţia din partea luĭ Sigismund, care cerea între altele încheiarea uneĭ ligĭ în contra Turcilor şi se ruga: «să-l ajute cu câteva corăbiĭ marĭ, pentru a ridica şi duce de la Licostom la Galipoli, trupele sale. El se rugă nu numaĭ de Veneţia, dar şi de alţĭ principĭ creştinĭ, decĭ se adresă şi luĭ Mircea, care era duşmanul Turcilor [2]).

Se maĭ adeveresce stăpânirea munténă asupra Delteĭ într'o scrisóre raguzană din 1410, în care se spune că Muza bătut de Soliman, este dus de corăbiĭ grecescĭ la gurile Dunăriĭ, unde Mircea îl primesce bine şi îl petrece până la Golubac.

După atâtea probe documentate, Domnul N. Iorga afirmă, că pe timpul domnieĭ luĭ Mircea, graniţa turcéscă se întindea până la Isaccea şi că Delta, dominată de castelul din ostrovul Leti, Kilia, era în stăpânirea Muntenieĭ.

După cum am vĕzut, Baiazid este prins în bătălia de la Angora, din 20 Iulie 1402 şi móre în captivitate peste un an.

Împĕrăţia turcéscă e disputată de ceĭ patru fiĭ: Iza, care móre peste puţin timp, Soliman ocupă posesiunile din Europa, iar Mahomed pe cele din Asia. Muza, am vĕzut că cere ajutorul luĭ Mircea contra luĭ Soliman, care e ucis de fratele sĕŭ, în 1410 la Dugundgi [3]). Muza este prins şi ucis de Mahomed în 1413.

Am vĕzut maĭ sus, care era stăpânirea Muntenieĭ în Dobrogia de la 1402, până la 1413.

Am vĕzut de asemenĭ, că Mahomed I puse să se construéscă în Dobrogia cetăţile Isaccea şi Ieni-Sale, care deveniră nisce cuiburĭ, de unde ar putea maĭ bine să prade Muntenia, aceia ce se întâmplă în 1417, când akingiĭ aduc o mulţime de robĭ şi roabe din Muntenia.

Mircea se obligă pentru a doua óră să plătéscă tribut Turcilor şi să trimétă pe fiul sĕŭ ca ostatic [4]).

La 1412 eraŭ douĕ Chiliĭ — zice Domnul Iorga — Licostomo, era împreună cu tótă Delta, a luĭ Mircea, care o luase de la Genovezĭ, nu se ştie cum, şi cea din stânga braţuluĭ, Chilia-nouă, care era a Moldovenilor.

Mohamed I móre în 1421 şi îĭ urméză fiul sĕŭ Amurad II; în 1424, sub domnia luĭ Dan II, Chilia era tot a Muntenieĭ, după istoricul Phrantzes [5]).

Dan este atacat de Turcĭ în 1425, eĭ aduceaŭ contra luĭ pe Radu Prasnaglava şi în 1426, Radu sprijinit de Turcĭ rĕmase domn al Ţĕriĭ Românescĭ, până în Aprilie 1427, când Dan e restabilit de Unguri. In acest an, Dan atacă Silistra.

In 1429 gura Chilieĭ era sub ascultarea Domnilor Moldoveĭ, căcĭ în acest an Sigismund, regele Ungurilor, puse să se construéscă o palisadă «ad Danubium, ubi mare intrat», pentru ca corăbiile să nu se maĭ pótă sui pe Dunăre» [6]).

Din 1427, Alexandru cel bun ocupase de la Muntenĭ ţinutul Chilieĭ, care fu prădat de Dan în 1429, cu scop de a'l recupera, dar nu reuşesce.

Aşa dar din 1427, Moldoveniĭ devin stăpânĭ pe gurile Dunăriĭ, la Sud de care stăpânesc Turciĭ, cu care vin în contact.

După mórtea luĭ Alexandru cel bun (1433), Ilie dă la 1 Septembrie 1435 frateluĭ sĕŭ Ştefan «Chilia cu vama şi bălţile ce se ţin de dénsa» (delta) împreună cu alte moşiĭ, pentru întreţinere.

Locurile date luĭ Ştefan nu constituiaŭ un Principat deosebit, căcĭ amândoĭ fraţiĭ

---

[1]) *Iorga*, op. cit. pag. 70—71.

[2]) *Iorga*, op. cit., p. 71.

[3]) *Hammer*, op. cit., Vol. II, p. 143 apud *Ducas* XIX şi *Kalkok*. Cartea IV.

[4]) *Chalcon*, IV, p. 58 şi *Lutfi*, p. 40, a se vedea *Hammer*, op. cit., Vol. II, p. 175. *Cantemir* (Ist. Imp. otoman, Vol. I, p. 98, nota 9) presupune, că cetatea Ieni-Sale (căreia 'ĭ zice Cale), ar fi Tulcea.

[5]) P. 118—9; în *Iorga*, op. cit., p. 84.

[6]) *Iorga*, p. 86.

www.ziuaconstanta.ro

eraŭ Domnĭ aĭ Moldoveĭ, până la 29 Maiŭ 1444, când Iliaș este orbit de fratele sĕŭ, care rĕmâne singur Domn peste tótă țara Moldoveĭ [1]).

La 10 Noembrie 1444, se dete la Varna o bătălie tot așa de sângerósă între creștini și Turcĭ, ca și cea de la Nicopoli.

Amurat II își adăuse armata pe malul Mării Negre. Ajunsă la rîul Kamcik, puse a se construéscă 28 năvĭ, destinate a intra în Marea-Négră și a urca cursul Dunării. Acéstă flotă fu arsă pe Dunăre [2]).

Regele Ungarieĭ Ladislas (Vladislav) III) și Ioan Corvin de Hunyade, străbătând Bulgaria ocupară Balcik, Cavarna și Constanța, însă sunt învinșĭ; Regele rĕmase mort, iar armata abia putu trece în desordine Dunărea. In acéstă memorabilă bătălie móre și Iulian Cesarini, legatul Papeĭ Eugeniŭ al IV, sfătuitorul acesteĭ cruciade nefericite.

In 1448, Petru, Domnul Moldoveĭ, așezat în scaun de Unguri, pentru a se menține, înstrĕinase Chilia acestora; cronica moldo-polonă adaogă explicația, că a făcut acésta, «ca s'o apere impotriva Turcilor» [3]).

Chilia de fapt n'a fost dată Ungurilor, ci Domnilor Munteni [4]).

La 17 Octombrie 1448, Hunyade este învins din noŭ la Cosova, de Amurad II.

Bătălia ținu treĭ zile și fu un adevărat măcel.

Treĭ anĭ în urma acesteĭ victoriĭ, Sultanul Amurat II móre la Adrianopoli, de un atac de apoplexie (5 Februarie 1451).

Când Mahomed II ocupă tronul, nu avea de cât 21 anĭ.

În ziua de 29 Maiŭ 1453, Sultanul Mahomed II tipărea palma sa de sînge pe pĕretele Sfinteĭ Sofia, și dus prin valurĭ de sînge, în mărețul și strălucitul palat al luĭ Constantin-cel-Mare, improvisa, gânditor, aceste versurĭ, în limba persană:

Pàianjenul țese pânza în palatul Cesarilor
Bufna țipă jalnic pe turnurile de la Efrasiiap [5]).

Prin aceste versurĭ, Mahomed înțelegea palatul Romeĭ vechĭ și al Romeĭ noŭ, și palatul Persan, ținta cuceririlor sale. Perșiĭ eraŭ priviți și eĭ de Turcĭ ca dușmanĭ și ereticĭ, maĭ ales că acum șahul lor, Uzum-Hasan, era aliat și înrudit cu Împĕrațiĭ Constantinopoluluĭ și Trapezunteĭ.

În mijlocul risipurilor și al măcelurilor, Mahomed cugetă să fărâme sub piciórele sale, Imperiul Byzantin, Vechea și Noua Romă, să cucerésca Asia și Europa intrégă. Pentru sufletul sĕŭ vitejesc, pentru mintea și vrednicia sa, pentru fanatismul și pornirea viteze sale oștirĭ, totul se putea; «De órece în cer nu e de cât un Dumnezeŭ și de cât un Prooroc, — pe pământ să nu maĭ fie de cât un stăpân, Padișahul Otomanilor». Acesta era manifestul luĭ Mahomed II [6]).

La auzirea căderiĭ Constantinopoluluĭ — Mama lumiĭ, Europa, increméni.

De ar fi sărit atuncĭ Europa creștină, de ar fi sărit într'o unire Spania, Anglia, Germania, Franța, Polonia, Ungaria, Italia, Moscova [7]), Mahomed II n'ar fi hălăduit aci. Dar nicĭ silințele papilor, nicĭ stăruințele unora din republicele Italieĭ, nicĭ acele ale luĭ Stefan-cel-Mare al Moldoveĭ și ale vitejilor Skenderbei și Uzum-Hasan, pentru a pune în mișcare, a întocmi o ligă obștéscă a puterilor creștine contra Turcilor și a-ĭ goni din Constantinopole și din Europa, n'aŭ putut isbuti.

Numaĭ câteva cuiburĭ vitejescĭ aŭ îndrăznit, în acele zile întru început de batjocură

---

[1]) *Iorga*, op. cit, p. 100.

[2]) *Engel*. Geschichte von Ungarn, III, p. 79.

[3]) *Iorga*, op. cit., p. 102.

[4]) *Iorga*, op. cit, pag. 103.

[5]) *Cantemir*. Istoria Imp. Otoman, Vol. I, p. 141 (Efrasiiap, este palatul regilor persani). *Hammer*, op. cit., pag. 1, Vol. III.

[6]) *Felix Julien*. Papes et Sultans, p. 73, 94.

[7]) Starea Europeĭ în a doua jumĕtate a secoluluĭ XV e arătată de D-nul *Xenopol* (Ist. Rom., Vol. IV, p. 44—8).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

și de peire, să-și pue pepturile impotriva potopului turcesc: Românii din Moldova și din Muntenia, Voevodul Transilvanieĭ, Ioan Corvin Huniade, Român deném și de nascere, pe care Turciĭ îl numiaŭ cu spaimă și cu înfricoșare; iar Europa cu admirare: Cavalerul cel alb al Valachieĭ, Vodă Huniade; Arnăuțiĭ luĭ Skenderbeĭ, poreclit de Turcĭ, Dracul cel alb al Valahieĭ, Uzum Hasan, Șahul Persieĭ, Papa și Veneția. Dar și acestia nu tot-deauna s'aŭ luptat uniți în acelaș timp. Mahomed II jură pe Alah, că va face din acești împotrivitorĭ praf și cenușe, și repezi hangerul luĭ spre eĭ. Lupta a fost cràncenă, îndelungată: Europa avu timp să se descepte. Mahomed — zice Gibbon — n'a putut trece nicĭ Eufratul, nicĭ Marea Adriatică, pentru că Huniade, Skenderbeĭ, Cavaleriĭ de la Rodos și Șahul Persieĭ, Uzum-Hasan, s'aŭ pus stavilă înaintăriĭ sale[1]). El uită să pomenéscă lămurit în primul loc pe Românii din Moldova și din Muntenia, căcĭ istoria nóstră cu arhivele Venețieĭ, ale Romeĭ și ale Polonieĭ, eraŭ prea necunoscute.

În acele zile, marĭ eraŭ vitejiile Românilor, sabia și mintea luĭ Ștefan-cel-Mare, și mare era numele sĕŭ în lume. Moldova a fost un stăvilar puternic contra valurilor turbate ale Turcilor.

Soliĭ Prințuluĭ Lituanieĭ, trimeșĭ la Moscova, la Țarul Ión al III-lea, în 1499, ziceaŭ din partea Domnuluĭ lor: «După sfatul tĕŭ, noĭ am încheiat tratat de iubire și de prietenie cu Ștefan, Voevodul Moldoveĭ. — Intra masoneria — - -

«Aflăm că Sultanul se înarméză cu tóte puterile sale contra luĭ, ca să cucerésca Moldova. Frații meĭ, Regiĭ Ungarieĭ, Boemieĭ, Polonieĭ și cŭ, voim s'o apărăm. Fiĭ și tu cu noĭ contra obștesculuĭ făcĕtor de rele, care acum a pus stăpânire pe maĭ multe țĕrĭ creștine. Moldova luĭ Stefan este apărare pentru noĭ toțĭ; dacă Sultanul o va supune, va fi de o potrivă rĕŭ și pentru țĕrile nóstre și pentru țara ta[2])».

Baiazid II scria în 1502, Hanuluĭ Tătarilor, îndemnându-l să năvăléscă cu tóte urdiile sale asupra Moldoveĭ, ca s'o supuie; căcĭ «dacă tu veĭ avea în mână Moldova, drumul ne va fi deschis în tóte părțile lumiĭ»[3]).

Cu greŭ s'a desceptat apusul... Paganel[4]) scrie: «L'Occident, qui avait laissé briser le rempart de la Chrétienneté, ne fut pas longtemps sans reconnaître son irréparable faute; pendant plus d'un siècle, l'Italie, la Hongrie, l'Allemagne même, frémirent à l'idée de dévenir bientôt des pachaliks».

Vorbe late, banchete simbolistice, deșanțate, se făceaŭ multe, dar când venia tréba la fapte, Turciĭ rĕmâneaŭ nesupĕrațĭ. Olivier de la Marche, poet și cronicar contimporan francez, ne-a lăsat tabloul acestor îngânfărĭ, descriind ca martor ocular, banchetul dat la Lille, în Flandra, de Ducele Burgundieĭ, Philippe le Bon, câte-va lunĭ după căderea Constantinopoluluĭ, noblețeĭ din statele sale, jurând acolo cu toțiĭ, după riturile cavalerismuluĭ «pe Sfânta Cruce, pe Maica Domnuluĭ, pe damele frumóse și pe fazanĭ», «că vor porni cu toțiĭ în contra Turcilor, că nu se vor opri, până ce nu vor prinde pe Sultanul Mahomed viŭ saŭ mort, afurisindu-se că la din contra, să n'aibă parte de spada lor, să nu șédă Marțea la masă, și jurându-se că nu se vor întórce de la rĕsboiŭ, până când nu vor svârli pe Turcĭ cu piciórele în aer».

Dar nicĭ Ducele Burgundieĭ, nicĭ Regele Franțeĭ n'aŭ plecat la rĕsboiŭ: unire nu era, nimenĭ n'a plecat, nimenĭ nu gândise serios să plece!

Cincĭ stincĭ neurnite întîmpină Mahomed în calea pornireĭ sale sĕlbatice: Pe Ioan Vodă Huniade, Voevodul Transilvanieĭ; pe Moldovenĭ și pe Muntenĭ; pe cavaleriĭ din Rodos, pe Skenderbeĭ și pe Uzum-Hasan, Șahul Persieĭ, ginerile Împĕratuluĭ Trapezundeĭ, Ioan Comnen Caloianes și înrudit cu Ștefan-cel-Mare al Moldoveĭ.

Papa, Veneția, ațineaŭ calea năvălitoruluĭ pe Mare, dar despre acéstă parte, Mahomed se mângâia zicând: «Alah a dăruit apele ghiaurilor, pămêntul otomanilor. Cine se

---

[1]) *Gibbon*, op. cit, T. II, p 871

[2]) *Karamzin*, Ist. Rusieĭ, Tom. VI, pag. 179.

[3]) *Hurmuzaki*. Documente Tom. II, partea II, p 492.

[4]) Turcs et Chrétiens au XV siècle, p. 227.

www.ziuaconstanta.ro

póte împotrivi darurilor luĭ Alah?» și el se silea ca prin Moldova, prin Valachia, prin Transilvania și prin Ungaria, să străbată în inima Europeĭ, să calce Germania și Italia cu Enicerii, cu Timarioţii și cu Spahiĭ săĭ, și să mature tot. De aceea Papiĭ, Veneția, Ștefan-cel-Mare și Uzum-Hasan, puneaŭ tóte silinţele lor pentru o ligă a marilor Puterĭ de uscat contra Turcilor.

Pe uscat acéstă ligă, pe apă Puterile maritime, l'ar fi strâns pe Mahomed II ca într'un cerc de fier, l'ar fi svârlit din Constantinopol și din Europa, și l'ar fi îngrămădit în fundul Asieĭ, bătut și ameţit. Dar acéstă ligă mântuitóre pentru creștinătate și pentru civilisaţiune, nu s'a putut întocmi nicĭ odată, din causa luptelor, a neunireĭ și a neașezăriĭ statelor creștine.

Românii (Moldoveniĭ și Munteniĭ) aŭ stat scut și apărare creștinătăţiĭ din capul locului, cu ţările, cu sângele lor [1]).

După căderea Constantinopoluluĭ, Mahomed II în primul moment de beţie se gândi la o lovitură analógă la Nordul Mării-Negre, căcĭ cósta apusană era de mult a lor. Aci două puterĭ i se opuneaŭ; Moldoveniĭ și Genovezii, care stăpâniaŭ, ceĭ d'intâiŭ Chilia și gurile Dunăriĭ, iar ceĭ d'al doilea, Cafa.

Turciĭ pentru a împiedica trecerea vaselor genoveze în Marea-Négră, așezase în Bosfor 16 bombarde, așa că de la Decembrie 1455, scrie solul milanez din Neapole, «acuma se póte privi ca perdută tótă Marea-Négră și însușĭ Cafa, Tana și cele-lalte cetăţĭ, pentru că nicĭ o corabie n'ar maĭ îndrăzni să înfrunte atâtea tunurĭ [2])».

Dar nicĭ între Moldovenĭ și Genovezĭ nu exista unire, căcĭ în nechibzuita Domnie a luĭ Petru III Aron, locuitoriĭ din Cetatea-Albă ocupară castelul Lerici de la gura Nipruluĭ ce era stăpânit de Genovezĭ, și pe care îl găsim la 3 Septembrie 1455 «întărit în numele luĭ Petru Voevod, Domnul Moldoveĭ și Moncastruluĭ, care nu vrea să'l restitue».

Castelul nu putu fi luat, «ci să vĕ prefaceţĭ maĭ bine — scria oficerilor din Cafa, guvernul genovez — și să zăboviţĭ până vor veni timpurĭ maĭ bune și starea lor vĕ va îndemna, să vĕ gândiţĭ la redobândirea localităţiĭ Lerici» [3]). Asemenea împrejurărĭ bune nu veniră, căcĭ în 1475 Cafa căzu în puterea Turcilor. Chilia și gurile Dunăriĭ avură aceiași sórtă, după 9 anĭ, cum vom vedea.

Mahomed II înfuriat de ofensele ce aduse solilor sĕĭ, Vlad Vodă Ţepeș, numit de Turcĭ, Kazîklü-Vodă, porni din Constantinopol la 26 Aprilie 1462, după ce maĭ întâiŭ prădase orașele de pe Dunăre și din Deltă, până aprópe de Chilia în 1461 [4]).

Am vĕdut, cum Petru dase Chilia în 1448 Ungurilor, iar aceștia, Ţĕriĭ Românesceĭ. Ungurii însă aveaŭ aci armata lor, de óre-ce în cronica putneană se vede, că la 22 Iulie 1462, Ștefan este rănit la picior de Ungurĭ [5]).

In Maiŭ 1462, Vlad Ţepeș știa că o flotă turcéscă se îndréptă spre gurile Dunăriĭ. Prin Iunie, flota atacă Chilia pe apă; iar Ștefan-cel-Mare, aliatul lor, pe uscat. Resultatul luptelor de sub muriĭ acesteĭ cetăţĭ a fost negativ [6]). E destul a arăta că acest atac nu isbutesce. Restul campanieĭ din 1462 nu ne interesézā. Vlad Ţepeș biruit fuge în Ungaria și e înlocuit cu Radu IV cel Frumos (1462—1471), de la care Ștefan-cel-Mare ocupă Chilia, în 1465.

Turciĭ aŭ fost rugaţĭ de Radu a pregăti o expediţiune contra Moldoveĭ, dar vĕţênd Sultanul, că Ștefan pusese în picióre ţara întrégă, renunţă se vede, de óre-ce nicĭ un isvor italian nu pomenesce acésta [7]).

Pe la 25 Martie 1475, Mahomed dă ordin Mareluĭ Vizir de a porni din Constantinopol

---

[1]) A. *Papadopol Callimach*. Sofia Paleologu și Domnița Olena, pag. 1—18.
[2]) *Makuscew*. Monum. Slavorum meridionalium I, p. 153.
[3]) *Vigna*. I, p. 490—1.
[4]) După cum reiese din scrisórea publicată de D. *Bogdan*, în Vlad-Ţepeș, p. 71 și urm.
[5]) *Xenopol*. Vol. IV, p. 11.
[6]) *Hammer* op. cit. p. 88, vol. III.
[7]) Numaĭ un document ardelian pomenesce, la 28 Septembrie 1466.

www.ziuaconstanta.ro

cu o flotă contra Cafeĭ, care nu se ascepta. Keduk-Ahmed-Pașa debarcă la 1 Iunie cu 40.000 ómenĭ și după patru ḑile de asediŭ, ia Cafa din mâinile Genovezilor. Cafesiĭ fură transportaţĭ la Constantinopol, pentru a popula orașul [1]). O mie cincĭ sute de tinerĭ genovezĭ reușiră să scape cu un vas și debarcară în Chilia, unde sunt primiţĭ cu bucurie de locuitorĭ [2]).

In timpul campanieĭ din 1475, Chilia a fost luată de Turcĭ, în urma victorieĭ luĭ Ștefan de la Podul-nalt saŭ Racova, ea a fost reluată de Moldovenĭ, după cum afirmă cronicarul polon Dlugosz [3]).

După campania din Crimeia, Mahomed supărat de ospitalitatea pe care Chilieniĭ o dase Genovezilor, la luarea Cafeĭ, îșĭ îndreptă flota către Chilia; aci găsi orașul ruinat, căcĭ îl ruinaseră Moldoveniĭ.

Vlad Ţepeș renunţase la pretenţiunile sale asupra Chilieĭ, care rămase a luĭ Ștefan.

In vederea luptelor ce se urmară în anul 1476, Ștefan se adresă nu numaĭ vecinilor seĭ Polonĭ și Unguri, dar și Papeĭ Sixt IV, care dăruesce ertarea păcatelor tutulor acelor ce vor vizita cele douĕ bisericĭ catedrale din Moncastro și vor da ajutor luĭ Ștefan, Voevodul Moldoveĭ, contra Turcilor, fiind-că acesta, zice Papa, ca un adevĕrat luptător al credinţeĭ creștine, este gata a se bate contra lor.

Sixt IV califică pe Ștefan al Moldoveĭ: «dilectus filius nobilis vir, Stephanus Wayvoda Dux Moldaviae eiusque dominia, verus cristianae fidei athleta». Și tot în acel an, Papa Sixt IV dăruesce ertarea păcatelor luĭ Ștefan, Voevodul Moldoveĭ, și tuturor locuitorilor carĭ vor vizita biserica cea mare a Moldoveĭ și vor depune darurĭ în lada bisericiĭ; iar baniĭ ce se vor aduna, Pontifele autorizā, ca să-ĭ intrebuinţeze Ștefan Voevodul Moldoveĭ, pentru rĕsbóiele sale contra Turcilor [4]).

In primă-vara anuluĭ 1476, armata otomană era în marș la Varna, pe când o flotă se îndrepta pe Marea-Négră asupra Chilieĭ. Pretenţiunile luĭ Mahomed eraŭ, ca Ștefan să plătéscă tributul din urmă (de la 1455); Petru Aron este primul Domn Moldovean, care plătia tribut Turcilor [5]). Să'l plătéscă și de acum înainte și să restituie prinșiĭ și orașul Chilia, care se ţinea de Ţara Romànéscă.

La refusul luĭ Ștefan, óstea înaintă împreună cu flota și podurile fură aruncate peste Dunărea de jos. Atacul Turcilor nu reuși. 500 Ieniceri fură toţĭ prinșĭ. Ștefan aflând, că un ciambur tătăresc a trecut Prutul pe la Ștefănescĭ, se retrase către Suciava și dete lupta din 26 Iulie de la Rĕsboienĭ, în care marele luptător al creștinătăţiĭ este învins.

Turciĭ pradă ţara până în August, când vestea apropieriĭ luĭ Ștefan, cu ajutor de la Polonĭ, iĭ făcu să se retragă peste Dunăre, fără a maĭ ataca Chilia, după cum se aștepta Ștefan, care îșĭ redobândi împreună cu teritoriul călcat de Turcĭ și cetatea, unde înecă în Dunăre 8000 de Turcĭ «veniţĭ cu corăbiĭ și galere, pentru a dobândi o cetate ce făcea Ștefan la Dunăre» [6]).

El întăresce cetatea, până în 1482 [7]).

Mahomed II, móre la 3 Maiŭ 1481, în etate de 52 anĭ și îĭ urméză la tron fiul sĕŭ, Baiazid II.

In 1484, Baiazid II trimite artileria de asediŭ pe Marea-Négră, la gurile Dunăriĭ, la Chilia. Orașul este învestit, căzu într'o Miercurĭ, la 14 Iulie [8]).

Armata trecu Dunărea la Isaccea, unde se uni cu Munteniĭ luĭ Vlad-Vodă Călugărul, la 27 Iunie 1484 [9]).

---

[1]) *Hammer* op. cit., vol. III, p. 195—7 și *E. Vincens*, op. cit. 287—8.
[2]) *Hammer* op. cit. Vol. III, pag. 202 apud *Ubertus Folieta* XI. p. 627—8.
[3]) Ediţia II, vol. XIV, p. 621.
[4]) *Pap. Callimach* op. cit., pag 49—50 apud *Hurmuzaki*. Documente, vol. II², p. 237—243.
[5]) *Iorga*, op. cit., p. 108.
[6]) Col. Traian, VII, p. 380. *Iorga*. Acte și fragmente II², p. 90, 98.
[7]) *Iorga*, op cit.
[8]) Idem.
[9]) *Hammer*, op. cit. p 12, Vol IV.

www.ziuaconstanta.ro

După luarea Ackermanuluĭ — Hammer, spune la 24 Iulie — Baiazid II revine la Chilia, pe acelaș drum pe care se dusese, adică prin Tataria Dobrogiană, unde înainte de fondarea Imperiuluĭ Otoman, Saltukdédé stabilise o colonie de Turcĭ seleucizĭ [1]).

De la 14 Iulie 1484, întréga Dobrogie; împreună cu gurile Dunăriĭ, a fost supusă Imperiuluĭ Otoman.

In iarna anuluĭ 1486, Turciĭ stăpânĭ pe Chilia, trec Dunărea în contra luĭ Ștefan-cel Mare, voind să pună în scaun pe Hronet-Hruet-Hromot; dar sunt bătuțĭ la Scheia, în ziua de 6 Martie 1487. Ștefan taie capul pretendentuluĭ [2]).

In 1492, Ștefan-cel-Mare, care timp de un pătrar de véc, luptă singur contra Turcilor, este obligat a plăti tribut acestora.

Ungurii și Poloniĭ se deșteptară tocmaĭ în 1499 și încheiă un tratat cu Ștefan, ca să trécă Dunărea contra Turcilor, prin vadul de la Obluciță (Isaccea) saŭ aiurea. Insă în urmă se stricară legăturile între eĭ și Domnul Moldoveĭ.

In cursul anuluĭ 1498, Balibeg-Malcociogli, guvernatorul Silistreĭ, făcu douĕ expediţiunĭ peste Dunăre în Moldova; una primăvara și cea de a doua tómna. In cea d'întâiŭ trecênd Dunărea cu 60000 ómenĭ, aduse 10000 prisonierĭ; în cea de a doua trece Nistru în Polonia, devastéză totul până la Halitz și ar fi mers și maĭ departe, dacă frigul nu'l împiedica. El se întórse apoĭ la Chilia și Ackerman.

Baiazid II abdică la 25 Aprilie 1512, în favórea fiuluĭ sĕŭ Selim I, iar el voind a se retrage la Dymotica, móre pe drum la 26 Maiŭ.

Până să ocupe tronul tatăluĭ sĕŭ, care voia să'l dea unuĭ alt fiŭ, Achmet, Selim avu să lupte mult. Teatrul acțiuniĭ sale a fost Chilia [3]).

In tot timpul domnieĭ sale, Selim a făcut cuceririĭ în Asia și Egipt; ast-fel că nimic nu s'a petrecut important în Dobrogia și la gurile Dunăriĭ.

El móre la 22 Septembrie 1520 și îĭ urméză fiul sĕŭ Soliman [4]).

In 1521—22, frica de Turcĭ reapare în Moldova. Soliman avea óste gata la Chilia și Cetatea-Albă, pentru a ataca Moldova și a prăda marginile regatuluĭ Polonieĭ.

Sangiacul din Silistra, care avea paza Dunăriĭ, supărat pe Ștefăniță-Vodă (1517—1527), ocupă partea de jos a Moldoveĭ, pe care Domnul trebui s'o rescumpere, corupênd pe trimesul luĭ Soliman [5]).

La 1523, póte ca mĕsură de apărare, găsim pe Carabăț, căpitan al Moldoveĭ de jos.

In anul următor, un șef Turc «Thasule», adună trupe în Chilia și Cetatea-Albă, contra Polonilor [6]).

In 1526, pe când Turciĭ se pregătiaŭ să dea Ungarieĭ lovitura, se svonise că eĭ vor ataca Ardélul, prin Moldova. In Martie, se vorbia că aŭ făcut pod la Obluciță; apoĭ se află, că treĭ podurĭ aŭ fost aruncate la Nicopoli; în fine, de la însușĭ Domnul Munteniei, că aŭ sfărâmat acestea și materialul l'aŭ dus la Dunărea de jos, unde fac pod la Chilia [7]).

Vom spune numaĭ în trécăt, că Suleiman ocupă Ungaria în campania din 1526 și 1531.

In 1538, Petru Rareș, lovi Chilia și îĭ arse marginile [8]). Cantemir ne dă și causele acestuĭ atac. Tătariĭ din Bugeak veniră împreună cu nouĭ coloniștĭ turcești, ca să taie lemne dintr'o pădure. S'a iscat cértă între eĭ și locuitoriĭ din Kiegeci, care aŭ alungat pe Turcĭ din pădure; aceștia se întorc a doua óră, iar locuitoriĭ îĭ pun iarăși pe fugă și îĭ urmăresc până la Chilia, căreia îĭ daŭ foc.

Acesta fu pretextul invocat de Suleiman, care porni de la Constantinopolĭ o expediție formidabilă pe Mare și pe uscat, în potriva necredinciosuluĭ Moldovean.

---

[1]) *Seadeddin*, III, 477. *Lufti Pasclia*, pune venirea seleucizilor în Dobrogia, la 1263

[2]) Cron. de la Bistrița, p. 58 în *Iorga*, op. cit., p. 169.

[3]) *Hammer*, op. cit, Vol. IV, pag. 123 și preced *Iorga*, op. cit., p. 181.

[4]) *Hammer*, op. cit, Vol. IV, pag. 357.

[5]) *Hurmuzaki*, III³, p. 715-6.

[6]) Idem, II³, p. 724.

[7]) *Iorga*, op. cit., p. 183-4

[8]) *Cantemir*, Descriptio Moldaviae, p. 42 și Ist. Imp. Otoman, Vol. I, p. 296, nota 87.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

El traversă Dobrogia, la Babadag vizită mormântul luĭ Saltukdédé, care de pe timpul sultanilor seleuciziĭ, veni cu o colonie de Turcĭ și se stabili în Dobrogia [1]).

De aci puse să se construiască un pod la Obluciţa, iar nu la Silistra saŭ Chilia, cum cred uniĭ [2]). După ce gonesce pe Rareș, puse în scaun pe Ștefan Lăcustă. Soliman trecu Dunărea înapoĭ, spre a petrece iarna la Adrianopoli. Ștefan se obligă să plătéscă globă, pentru necredinţa luĭ Petru; apoĭ tótă laturea de la Nordul Dunăriĭ, trecu sub stăpânirea turcéscă. Maiacul, Ciubărciul și Căușaniĭ devin proprietate turcéscă. Pârcălăbia moldovenéscă strămutată în 1484 de la Chilia la Ciubărciŭ, se mută în 1538 la Soroca. Tot atuncĭ se anexéză și Tighina, raieleĭ formată de Turcĭ în acest an [3]). Soliman puse să se reconstruiască Chilia, distrusă de Moldovenĭ, și fiind că pădurĭ nu eraŭ în aceste parţĭ, dărui lemnăria poduluĭ ce se construise pe Dunăre [4]). Sangiacul fu încredinţat luĭ Hasanbeg.

Intâlnim ca Sangiac al Chilieĭ în 1541, pe Malcocĭ-Oglu. Suburbiile orașuluĭ aŭ fost arse de Alexandru III Cornea, Domnul Moldoveĭ [5]).

Infrângerea luĭ Rareș a fost anunţată în tóte provinciile Imperiuluĭ Otoman, prin trimeșiĭ lor, ce veniseră la Isaccea [6])

In campania din Ungaria, de la 1551, Tătariĭ din Dobrogia, luară parte sub comanda luĭ Mohammedbeg, sangiacul de la Nicopoli [7]).

Pe când Soliman era ocupat cu rĕsboiul din Asia, în anul 1555, apare în Dobrogia, un pretendent la Tron, un fals Sultan, cu numele Mustafa, care adunênd o bandă de vre-o patru-zecĭ ómenĭ depravaţĭ, începu să devasteze în modul cel maĭ crud, nu numaĭ Dobrogia, ci și tóte provinciile învecinate. Baiazid, un fiŭ al Sultanuluĭ, printr'o stratagemă, puse mâna pe Mustafa și îl trimese luĭ Soliman, care avea de gând să triméta din Asia pe Mehmed-Pașa, ca să'l prindă [8]).

Soliman, supranumit Magnificul, móre la 13 Safer 1566, la atacul Sigetuluĭ. El este cel maĭ mare dintre Sultanĭ; «în timpul sĕŭ, Imperiul Otoman, nu numaĭ că atinsese maximum de extensiune teritorială, dar și cea maĭ mare desvoltare sub raportul artelor, legislaţiuniĭ și literilor».

Tronul a fost ocupat de fiul sĕŭ Selim II-lea, supranumit beţivul, în timpul domnieĭ căruia, Turciĭ trec pe la Isaccea în contra luĭ Ion Vodă, Domnul Moldoveĭ, în 1574 [9]). Selim II móre în 1575 și îĭ urméză fiul sĕŭ, Murad III.

---

[1]) *Hammer*, op. cit. Tom. V. p 290 apud *Ali*. Rumelia de Hagi-Kalfa, p. 27-30.

Tradiţiunea spune, că locul unde fusese îngropat Saltukdédé, nu se maĭ cunoștea și în cercetarea mormântuluĭ, Sultanul Soliman găsesce un cioban bătrîn, care păzia oile prin împrejurimile orașuluĭ.

Acesta întrebat, îĭ rĕspunde că nu știe unde aŭ fost îngropate rămășitele eroului Turcilor, Saltukdédé; dar a observat la oile sale un fapt curios, că există un loc lângă oraș, unde oile ajungênd îl înconjură și numaĭ după ce trec de el, ele se readună, ferindu-se ast-fel a trece peste acel petic de pământ.

Verificat acest fapt, de însuși Sultanul, a dedus că locul pe care oile îl înconjuraŭ, trebue să fie loc sfânt și că acolo trebue să fie îngropate rămășițele luĭ Saltukdédé.

In acel loc, puse Soliman a se construi un monument funerar, în onórea primuluĭ colonizator al Dobrogieĭ, din vécul al XIII-lea, luĭ Saltukdédé, care e și un sfânt al Turcilor. Acest mormînt se vede și astăzĭ lângă șosea, aprópe de bariera de Sud a orașuluĭ.

Lângă mormînt, Soliman construi o giamie, care azĭ e în ruină.

Munteluĭ din faţa mormîntuluĭ luĭ Saltukdédé, îĭ dete numirea de muntele Koium-Baba, adică tatăl oilor, după numele ciobanuluĭ; acéstă numire s'a păstrat până azĭ.

[2]) *Theiner*. Mon. Slavor. merid. I, p. 643.

[3]) *Iorga*, op. cit., p. 187-8.

[4]) *Cantemir*. Istoria Imperiuluĭ Otoman. Vol. I, p. 297. Istoricul crede că podul a fost construit la Chilia

[5]) *Iorga*, op. cit., p. 190, apud *Hurmuzaki*, II[1], p. 215.

[6]) *Hammer*, op. cit, Vol. V, p. 292.

[7]) *Hammer*, op. cit., Vol. VI, p. 20.

[8]) *Cantemir*. Ist. Imp. Otoman, Vol. I, p. 309-10. Cu acéstă ocasie, istoricul face descripţia Dobrogieĭ (nota 123), pomenesce de pădurea Deli-Orman și despre locuitoriĭ, pe carĭ îĭ numesce Citaki, de origină turcă.

[9]) *L. Gorecii*. Descriptio belli Juoniae Voivodae; anno MDLXXIV, în Tesaur de monum. antice, Vol. III, p. 236 și urm.

www.ziuaconstanta.ro

În 1576, Murad III încheie cu Bathóry, regele Polonieĭ, un tratat, prin care Turcia se obliga a da ordin beguluĭ de Silistra și Ackerman, ca să oprésică pe Tătariĭ din Dobrogia a face incursiunĭ prin Moldova în Polonia [1]).

Totuși prădăciunile Tătarilor nu încetară, ci s'aŭ continuat și în aniĭ următorĭ.

Sfârșitul domnieĭ luĭ Amurat III corespunde timpurilor de glorie ale Munteniei, sub Mihaĭ-Bravul.

Murat III móre în 1594 și îĭ succede fiul sĕŭ, Mahomed III-lea.

Starea Europeĭ în timpul luĭ Mihaĭ-Vitézul era următórea: Succesele Turcilor pusesră pe gândurĭ lumea creștină. Rudolf II, Împĕratul Germanieĭ, ieșind din toropiala, în care îl adusese viclenile uneltirĭ ale Jesuiților, convócă o adunare generală la Ratisbona. Papa Clement VIII trimite nunciĭ la Filip II, la Moscua, la Sigismund-Bathóri, Prințul Transilvanieĭ și Aron, Domnul Moldoveĭ, în contra Turcilor. Era a 40-a cruciadă a Puterilor creștine contra Semi-luneĭ.

La 15 Iunie 1593, Turciĭ suferiră o mare înfrângere la Sissek. Anul acesteĭ înfrângerĭ se chiamă în istoria otomană, anul peireĭ; de la acéstă dată începe decadența Imperiuluĭ.

Domnia luĭ Mihaĭ fu o lovitură nouă dată oștirilor turcescĭ ale luĭ Sinan Pașa, care câștigase maĭ multe victoriĭ în Asia și Ungaria.

Mihaĭ, împreună cu oștirea Ardéluluĭ, comandată de Albert Király, atacă la 10 Decembre 1594, orașul de Flocĭ, pe care'l rase din temelie; apoĭ trecu Dunărea pe ghiața și la 1 Ianuarie 1595 se apropiă de Hârșova. Aci îĭ iese înainte o óste de 7000 Turcĭ, alcătuită din garnisóna cetățiĭ și din alțĭ Turcĭ din Dobrogia. Pe ghiața Dunăriĭ se dete o bătălie sângerósă, pentru ambele părțĭ, în care Turciĭ fură sdrobițĭ și împrăștiațĭ.

Românii biruitorĭ se suiră pe scărĭ, săriră în cetatea Hârșova, o arseră și o prădară. Prada făcută în acest oraș fu așa de mare, în cât Românii trebuiră să tréca Dunărea, spre a'și duce în țara lor avuțiile ce'ĭ împovăraseră; după ce'și maĭ întări puterile slăbite de frig, Mihaĭ cu ostașiĭ sĕĭ, la 6 Ianuarie, trecu iarăși Dunărea și se îndreptă spre Silistra, oraș mare și frumos, locuit de negutătorĭ bogațĭ, carĭ trăiaŭ fără grije, bizuindu-se pe puterea cetățiĭ. După un atac gróznic, în care asediațiĭ nu luptară maĭ puțin vitejesce de cât asediatoriĭ, Românii o coprinseră și o deteră in foc și pradă. Românii găsiră atâta pradă în acest oraș, în cât își dobândiră veștminte pentru vecie, zice contimporanul scriitor, Montreux [2]).

Românii sunt respinșĭ de Mustata, sangiacul Silistreĭ, care le causă o pierdere de 4.000 ómenĭ [3]).

Pe când Mihaĭ ataca pe Turci în Dobrogia de Sud, în anul 1594 și începutul luĭ 1595, pe la Nord un corp de Cazacĭ aĭ luĭ Komulovicĭ merse spre «gurile Dunăriĭ și Nistru pentru pradă». Un om trimis prin Aprilie pentru stafete, de palatinul din Kiew, aduse vestea «că eĭ sunt la Marea-Négră, așteptând vre-un prilej să intre în gurile Dunăriĭ; carĭ nu sunt nicĭ 2.000 de ómenĭ».

Prin luna Iulie veniră sub zidurile Chilieĭ și alțĭ Cazacĭ de la Nipru. Un alt corp de 8.000 cazacĭ bate pe Aron Vodă, Domnul Moldoveĭ, și îĭ ia tunurile, «cu care aveaŭ a se îndrepta asupra Moncastruluĭ, Chilieĭ și altor cetățĭ ale Sultanuluĭ».

Aron se împacă cu Cazaciĭ, cu care în iarna anuluĭ 1595 începu o campanie de recuperare a Basarabieĭ Sudice, cuceresce Tighina și Moncastro și ajunge până la Dunăre.

În Martie atacă Ismailul, Andreĭ Barcsaĭ, un comandant al trupelor transilvănene și la 22 îl ocupă [4]).

În acest timp Mihaĭ porni din noŭ pe Banul Mihalcea spre Silistra, pe care o arse

---

[1]) *Hammer*, op. cit. Vol. VII, p. 45.

[2]) *Bălcescu*. Istoria luĭ Mihaĭ-Vitézul Rev. Română, anul I, p. 287 și *Baltazar Valter*. Descrierea faptelor luĭ Mihaĭ. În Tesaur de monumente antice, Vol. I, p. 16.

[3]) *Hammer*, op. cit. Vol. VII, p. 299.

[4]) *Iorga*, op. cit. 209—10.

www.ziuaconstanta.ro

și o pustii. Mihalcea apoĭ se întórse de asediă Brăila. Asediațiĭ găsiră mijloc de a scri luĭ Muza, ciauș din Dobrogia, cerêndu-ĭ ajutor. Muza strânse vre-o 4.000 de ómenĭ și trecênd Dunărea pe ghiață, isbi tabăra românéscă și omorîndu-le — după mărturia Turcilor — 10.000 de ómenĭ, iĭ sili a ridica împresurarea.

Mihaĭ trimise pe Spătarul Preda și pe comisul Radu, asupra Hârșoviĭ. Turciĭ din acest oraș, aflând de sosirea Românilor, se grăbiră a trece Dunărea și le ieșiră în întâmpinare; dar Româniĭ iĭ bat și iĭ trec Dunărea, făcêndu-le maĭ mult rĕŭ în góna ce le dete până la Hârșova, pe care o și dădură pradă foculuĭ.

Vitézul Albert Király, cu o iuțime neauzită, cu foc și cu fier prădând și pustiind, își rotesce armele fulgerând prin tótă Bulgaria și Dobrogia, unde ocupă Cernavoda, Babadagul și Obluciița. El îșĭ împinse pustiirile până la Marea Négră, de la gurile Dunăriĭ până la Varna și înaintă până aprópe de Constantinopol [1]).

Mihaĭ unindu-se cu Aron Vodă, acesta ocupă Măcinul și alte cetățĭ, rĕscólă tótă Dobrogia, aĭ căreĭ locuitorĭ urând tirania Turcilor, se ridicară cu toțiĭ și curățiră țara lor de dênșiĭ; douĕ escadróne de Moldovenĭ, bat în douĕ rîndurĭ douĕ cete însemnate de Turcĭ și le iaŭ douĕ stindarde. Apoĭ Moldoveniĭ se împreună cu Dobrogeniĭ revoltațĭ, iaŭ Chilia și Benderul, unde taie în bucățĭ pe Beiul cu 600 de Turcĭ, apoĭ aŭ mers asupra Ackermanuluĭ, de unde Tiafel abia putu scăpa, lăsând în mâinele Moldovenilor maĭ multe trofeie.

Mihaĭ termină campania din iarna anuluĭ 1595 din Dobrogia, înainte de a se desgheța Dunărea, pe care o trecu pe ghiață, după cum afirmă De Thou [2]).

Brăila este luată cu asalt, în ziua de 10 Aprilie 1595, iar Turciĭ abia putură scăpa cu corăbiile pe Dunăre de mânia cuceritorilor.

Marele Vizir Sinan-Pașa, însărcinatul Sultanuluĭ cu expediția în Muntenia, îșĭ aduse armata pe la Sudul Dobrogieĭ; se afla pe la începutul luĭ August 1595 în Rasgrad, venind de la Adrianopoli prin pasul Cialicavak. La 13 August 1595, într'o Miercurĭ, se dete memorabila bătălie de la Călugărenĭ, în care Sinan abia fu scos dintr'o baltă, în care căzuse [3]).

Șépte galere cu munițiunĭ de artilerie suia Dunărea pe la gurile eĭ, până la Rusciuk.

Pe când la Constantinopol se discuta despre sórta Moldoveĭ, pe care Turciĭ vroiaŭ s'o împartă în douĕ, o parte Tătarilor și alta sangiaculuĭ de Tighina.

Pe când Poloniĭ aveaŭ témă pentru ocuparea Moldoveĭ de Turcĭ și Tătarĭ, de óre-ce speraŭ s'o aibă pentru eĭ, Mihaĭ-Vitézul gonesce în 1600 pe Ieremia Movilă și întrupéză Moldova la coróna sa, după cum făcuse și cu Ardélul în acelașĭ an [4]).

Mihaĭ este omorît mișelesce în anul 1601; peste doĭ anĭ móre și Mahomet III, la 22 Decembrie 1603.

Între 1603 și 1622, se succede la tronul Sultanilor: Ahmed I, Mustafa I și Osman I. În timpul acestora, necontenitele campaniĭ tătărescĭ contra Cazacilor, Munteniei și Ardéluluĭ, aduseră așezarea Tătarilor în Bugeac. Încă de pe la începutul secoluluĭ XVII iĭ vom găsi fixațĭ în acéstă provincie, fixațĭ până la un óre-care punct, până la exprimarea de plângerĭ maĭ energice din partea Polonilor, până la stăruințe maĭ dibace și maĭ bine întovărășite de darurĭ din partea Domnilor moldovenĭ, înspăimântațĭ de o asemenea vecinătate. Primițĭ să se așeze la Dunărea de jos, fără o autorizare limpede, ci eraŭ scoșĭ solemn din noua lor țară la asemenea împrejurărĭ. Tatariĭ bugecenĭ se înțelegeaŭ însă în totdeauna cu ceĭ carĭ primiaŭ însărcinarea de a'ĭ goni și știaŭ să facă ast-fel, în cât

---

[1]) *Bălcescu*, loc. cit. p. 374—5, apud *Campana*, *Istvanfi*, *Walter*. În Tes. mon. Vol. I, p. 22.

[2]) Tom. XII, p. 514. Între orașele cucerite de Mihaĭ figuréză, în Dobrogia: Isaccea, Hârșova, Măcinul, Chilia, Babadagul; Babadagul este descris de Iacob August de Thou (Tesaur de monumente antice, Vol. I, p. 219) ca oraș negustoresc și avut, Cernavoda; iar la Sud: Rasgradul și Dobricea. Despre aceste orașe vorbesce și Vistierul Stavrinos (Tes. de mon. ant. Vol. I, p. 292).

[3]) *Hammer*, op. cit. Vol. VII, p. 304.

[4]) *Iorga*, op. cit. p. 212—15.

www.ziuaconstanta.ro

evacuarea să fie o satisfacțiune maĭ mult formală. De altmintrelea, și ceĭ goniți se întorceaŭ ușor înapoĭ, trecênd simplu Nistru din «câmpiile bialogrodene», saŭ rĕmâind la intorsul din vre-o expediţiune. Fertilitatea nouĕlor aşezărĭ îĭ atrăgea, și ea îĭ influenţase într'atâta, în cât părăsise vechiul obiceiŭ mongolic de a trăi din produsul turmelor mânate tot înainte pe stepă și începură a lucra minunatul pămênt moldovenesc. Basarabia săvârși acéstă minune: făcu din vecinii drumeţĭ și din păstoriĭ exclusivĭ, nisce locuitorĭ în sate și nisce plugarĭ.

Afară de funcționariĭ turcĭ, corupţĭ, prin bacșișurĭ, pentru a se face, că uită pe Tătarĭ în teritoriul, de unde trebuiaŭ să'ĭ scótă, statul turcesc însușĭ, Imperiul Otoman, avea nevoie de Tătarĭ în Bugeac. Apoĭ, óstea de pradă turcă putea spiona în fie-care clipă și respinge orĭ când óstea de pradă polonă. Pentru a avea hotarele pacinice și cetăţile de graniţă asigurate, nu folosia nicĭ un tratat: Tătarul trebuia să se găsésca în faţa Cazaculuĭ, pentru a'l opri, saŭ pentru a rĕsbuna imediat asupra patronuluĭ acestuia, năvălirea făcută.

Și nicĭ odată Cazaciĭ nu arĕtară atâta îndrăsnélă, ca pe vremea când populaţia tătară începu a pătrunde în pâlcurĭ, pâlcurĭ în pustiile basarabene. In 1601, eĭ măcelăresc pe locuitoriĭ din Soroca; în 1602 eĭ pradă Constanţa și cetăţile basarabene; în 1603 se aștéptă o năvălire a lor în Moldova, pe lângă cea din Crimeia; eĭ veniră într'adevĕr spre Dunăre și făcură cenuşe Ismail și Obluciţa; în 1606, prădăciunĭ în Basarabia, în 1612, șésse-zecĭ de șeicĭ de ale lor prădară Babadagul, arzênd, de a lungul Mării, până la Varna și Mesembria; în 1614, eĭ jefuesc Sinope, pradă în Moldova și spre Marea-Négră, unde bat pe Turcĭ; în 1616 eĭ se înfăţișéză iarăș la Nistru, dar sunt respinșĭ de Moldovenĭ și de Tătarĭ; în acelașĭ an o flotă întrégă porni contra lor sub Cigalazade; în 1617 eșiră de lângă Ociacov 80 de șeicĭ și prădară.

Cu tóte tratatele încheiate între Polonĭ și Turcĭ, Cazaciĭ nu încetară a prăda gurile Dunăriĭ și Marea-Négră; promisiunile Turcilor de a goni pe Tătarĭ din Bugeac rĕmaseră cuvinte góle.

Tătariĭ din Bugeac sunt menţionaţĭ chiar de la începutul secoluluĭ XVII; un raport veneţian din Constantinopolĭ spune, că la 15 Iullie 1601 s'a dat ordin Sangiacilor din Silistra, Ackerman și Bender și Tătarilor ce locuesc acolo, să trécă în Muntenia.

In Maiŭ 1602, Poloniĭ aveaŭ pretenţiunĭ asupra a douĕ saŭ treĭ cetăţĭ de la gurile Dunăriĭ: Chilia, Akermanul, Ismail și după unele versiunĭ, Benderul.

După un raport din Praga către Archiducele Maximilian, Turciĭ eraŭ dispușĭ să dea Hanuluĭ tătăresc pe tótă viaţa, Principatele cu tótă ţara de la Nicopole până la Chilia, dacă acesta va supune Ţara Românéscă.

Tătariĭ durară în decursul vécurilor 16, 17 și 18 în Bugeac, unde îĭ vedem în nenumĕrate rânduri.

La 1620, Tătariĭ din Bugeac sub Mirzea Cantemir, deveniseră o putere de temut, de care tremuraŭ Regiĭ Polonieĭ.

Cronicarul nostru, Miron Costin, ni'l arată ca un mic Suveran independent [1]). El e confirmat în urmă de Pórtă, ca Pașă și guvernator al cóstelor Mării-Negre, în spre gurile Dunăriĭ [2]).

In campania din 1621 a Sultanuluĭ Osman I contra Polonilor, Tătariĭ luĭ Mirza Cantemir sunt întrebuinţaţĭ ca eclerorĭ. Turciĭ aŭ parcurs Dobrogia, iar la Isaccea aŭ trebuit să stea opt zile, pentru construirea poduluĭ pe care voiaŭ să trécă (de la 12—20 Iulie). In acest interval de timp, Huscin, beglerbegul Ociacovuluĭ, prinse 18 caice căzăcescĭ, care prădaŭ cóstele, iar Kalil-Pașa luase prisonierĭ 200 Cazacĭ, care fură lăsaţĭ pradă oștiriĭ turcescĭ.

Sunt prea interesante pentru istoria provinciei nóstre, detaliile ce ni le-a lăsat Hammer asupra acesteĭ campanlĭ, pentru a fi trecute cu vederea.

Aci Sultanul trecea adese-orĭ Dunărea în bărcĭ micĭ, pentru a inspecta ţĕrmul opus; într'o zi el trase cu arcul pe ţĕrmul stîng și în locul unde a căzut săgeata, puse să se construiască o colónă de piatră.

---

[1]) Magasinul istoric I. p. 293—5.

[2]) *Hurmuzaki-Bogdan*, I. p. 194.

www.ziuaconstanta.ro

La Isaccea, Osman ordonă de a se clădi un castel noŭ, care — spune Hammer — exită și astăzĭ (1837)[1]. Restul campanieĭ la care a luat parte Ștefan Tomșa, Domnul Moldoveĭ și Radu Șerban, Domnul Munteniei, nu ne intereséză.

Sultanul Murad IV se sue pe tronul Imperiuluĭ Otoman la 10 Septemhrie 1623. In 1624, Șahin, Hanul Tătarilor din Crimeia, prădéză țĕrmiĭ Dunăriĭ, începênd de la Chilia prin Ismail. Pe când se prepara să atace Babadagul, Mirza Cantemir cu 3000 Tătarĭ din Dobrogia, fugăresce pe Tătariĭ luĭ Șahin.

Măcelul fu îngrozitor, în cât apele Dunăriĭ fură roșiĭ de sângele lor, iar Hanul abia putu scăpa pe o barcă peste fluviŭ[2].

El apără Dobrogia de incursiunile Cazacilor din 1630, pe când Kenaan-Pașa apără óstele Mării-Negre, dintre Varna și gurile Dunăriĭ, de devastările lor[3].

Acésta fu perióda cea maĭ gloriósă din viața puterniculuĭ Tătar: prăda când voia și unde voia. In maĭ multe rânduri, provinciile vecine ale Polonieĭ, fură devastate de el însuși, saŭ de fiul săŭ, în fruntea unor oștĭ numeróse. Față de țĕrile vecine ale Moldoveĭ și Munteniei, el juca un rol de protector saŭ stăpân de temut. El aduse cu o óste de bugeceni, firmanul de mazîlirea luĭ Moise Movilă în întâia domnie; tot el puse în lanțurĭ, atuncĭ la 1632, pe acelaș Domn, care se credea, că are să fugă.

Poloniĭ gândiaŭ să 'l oprésca printr'un tratat, încheiat în 1633; el prevedea că mârzacul cu aĭ săĭ «vor părăsi țara Bugeaculuĭ, pentru a pune capăt năvălirilor ce făceaŭ în Polonia. Și dacă eĭ n'ar vrea să plece, Turciĭ și Hanul să 'șĭ unéscă puterile pentru a'ĭ goni». Natural că în schimb, să făgăduia liniște din partea Cazacilor[4].

Ordine de plecare s'ar fi dat luĭ Cantemir, încă din Noembrie 1634, după ambasadorul francez la Constantinopol. In 1636, un sol polon veni la Pórtă, anume pentru a cere pedeapsa și strămutarea de fapt al luĭ Cantemir.

Dar Sultanul trimise cam pe aceiașĭ vreme o sabie și un caftan temutuluĭ Tătar «cu un firman care îl întărea în guvernul săŭ de la gurile Dunăriĭ». Toțĭ eraŭ convinșĭ că solul polon stăruise de géba, ca toțĭ predecesoriĭ sĕĭ în acéstă privință; pe lângă folósele celel'alte pe care le aducea, Cantemir putea servi la întâmplare contra Hanuluĭ, căruia îĭ era dușman vechiŭ și neîmpăcat. Caimacanul rĕspunse trimisuluĭ, că lucrul nu se póte așa în grabă, dar că se gândesce fórte serios să depărteze pe mârzac «unde-va dincolo de mare» și acésta cât maĭ iute. Când Polonul plecă în August, îl întovărășia și un ciaus turc, care trebuia să învite pe Cantemir a nu maĭ prăda în Polonia.

Așa de tare era situația guvernatoruluĭ «gurilor Dunăriĭ» în 1636. Totușĭ căderea sa se apropia și zilele bătrînuluĭ șef Tătar eraŭ numĕrate. Prădăciunile sale îĭ creiaŭ dușmanĭ pretutindenĭ și eĭ găsiră mijloc să se facă ascultațĭ de Pórtă. Poloniĭ, care nu îl puteaŭ ierta nicĭ odată, nu sciaŭ, ce e dreptul, să vorbească cu Turciĭ. Sciu însă Hanul, și maĭ bine de cât dînsul, Domnul Moldoveĭ, pe atuncĭ Vasile Lupu, care insinuă la Turcĭ, că prea multă óste se adună în Bugeac, că prea mulțĭ supușĭ tătarĭ se răpesc Impăratuluĭ și că póte aceste silințe de întărire ale luĭ Cantemir aŭ scopurĭ dușmănescĭ față cu Pórta: odată, mârzacul refuzase a se supune la un ordin de pornire în rĕsboĭ; ce ar fi acum, când se simte așa de tare și de sigur?[5]. Din partea luĭ, Hanul expunea cauzele sale de nemulțumire, cu scopul sĕŭ revoltat și lăsă afacerea la aprecierea Sultanuluĭ.

Acesta era decis să facă liniște între Tătarĭ, suprimând și pe Cantemir și pe rivalul săŭ, Hanul. Cel d'întâĭ fu chemat la Pórtă, pentru a se îndreptăți, dar el trimese numaĭ pe fiul săŭ, care fu ucis.

In Aprilie, după somațiunĭ nouĕ, Cantemir însușĭ veni, ca să'șĭ plece capul înaintea Impĕratuluĭ[6]. Șahin Ghiraĭ fu adus din Rodos și afacerile mârzaculuĭ păreaŭ că merg

---

[1]) *Hammer*, op. cit. Vol. VIII, p. 276—7.
[2]) *Hammer*, op. cit. Vol. IX, p. 54.
[3]) Idem op. cit. Vol. IX, p. 162—3.
[4]) *Bissaccioni*, în Sansovino fol. 433. Vedi *Iorga* op. cit. p. 226.
[5]) *Bandini* p. 203.
[6]) Familia o lasă în Chilia. *Hammer* Vol. IX p. 300.

www.ziuaconstanta.ro

bine, căcĭ se vorbia să fie trimes în Persia. Sultanul lovi cu pietre în cadavrele celor doĭ frațĭ aĭ Hanuluĭ, ucișĭ la vânat de un nepot al luĭ Cantemir, și puse să le arunce în apă. Șahin fu proclamat apoĭ, și vechiul Han, care veni supus la Constantinopol, fu gâtuit. Cantemir plecase spre guvernul săŭ asiatic, când trimisul împărătesc îl ajunse. Adus înapoĭ la Constantinopole, i se tăie gâtul înaintea Sultanuluĭ, care se găsia la o petrecere [1]).

Așa rĕsplată avu Cantemir, care timp de 18 anĭ apără Dobrogia și Gurile Dunării, în contra năvălirilor căzăcești.

Tătariĭ din Bugeac trebuiră să afle, cu o adâncă durere, mórtea tragică a aceluĭ, care dusese pe copiiĭ stepeĭ în Canaanul Bugeaculuĭ. Eĭ se grămădiră împrejurul fraților luĭ Cantemir, anume Selman și Orak [2]), în numĕr de 6000 de familiĭ de Nogaĭ, cu care ridicară stégul revoluțieĭ.

Sultanul era însă decis să mântuie cu nesupușiĭ de la Dunăre. Un fost Mare-Vizir, Mehmed-Pașa, căpătă porunca să vie în aceste părțĭ, pentru a sfărîma rĕscóla, care putea da nașcere la complicațiunĭ periculóse. Sosit «la gurile Dunăriĭ» în Octombrie, Mehmed putu să anunțe în curînd, că șépte șefĭ aŭ primit să părăsésică țara, pentru a trece, ca supușĭ aĭ nouluĭ Han, în vechia patrie, Crimeia, și la Don. Treĭ aliațĭ fugiră, probabil, în Polonia. Pornirea populațiuniĭ tătare din Bugeac începu fără zăbavă.

Pe drum, o cétă se oferi Polonilor, cerêndu-le, cu «crucea de lemn pe piept, ca semn de închinăciune» pămênturĭ roditóre, și eĭ fură așezațĭ la Nipru. Alțiĭ îșĭ găsiră sălașĭ pe aceiașĭ apă, maĭ în jos, și petrecură acolo iarna; dar în primă-vară, Pașiĭ și Domniĭ Românĭ fură convocațĭ la Cetatea-Albă, pentru a-i goni. Insă, luațĭ cu binișorul de Han, ei se îndemnară a pleca. Șefiĭ lor de odinióră, Cantemirescĭ [3]), fuseseră ucișĭ toțĭ, afară de unul, și generalul polon, care asista la hotare, în fruntea uneĭ armate, la strămutarea Tătarilor, avea dreptate să mulțumésică luĭ Mehmed, «pentru că a scos din cuibul lor de la graniță, pe aceĭ care altă dată prădaseră atât de sălbatic Polonia» [4]).

Sfrămutarea Tătarilor din Bugeac și de la gurile Dunărĭ s'a întâmplat în Ianuarie 1638, după nisce sciri din Ardeal [5]).

Sultanul Amurad IV móre la 9 Februarie 1640 și fu înlocuit cu fratele sĕŭ, Ibraim.

În 1642, Mehemed-Pașa de la Silistra, pornesce cu armată pe uscat contra Azovului, care se afla în stăpânirea Cazacilor, pe când Piale-Pașa se îndrepta cu o flotă contra aceluiaș punct, pe care îl ocupară. Cucerirea Azovuluĭ este descrisă de călătorul muezin Ewlia [6]).

La 1644 întâlnim pe un Murad-Pașa «sangiac și paznic al malurilor Dunăriĭ». Paza luĭ și a succesorilor ce va fi avut póte, era însă fórte puțin efectivă. Câțĭ-va anĭ trecură abia, și Bugeacul se umplu iarășĭ de Tătarĭ, atrașĭ de dorul sămănăturilor mănóse, pe care nu le maĭ găsiaŭ aiurea. «După cât-va timp de pace senină» scrie Bandini, care vizită aceste părțĭ tocmaĭ pe atuncĭ, «Tătariĭ veniră iarășĭ în Bugeac, Dumnezeŭ știe de ce, de sigur că nu pentru binele, ci pentru peirea țĕrilor creștine și, în întâiul rând al vecineĭ Moldove» [7]).

În 1645, Regele Polonieĭ se plângea Porțiĭ de prădăciunile Tătarilor, pe când Cazaciĭ făceaŭ călcărĭ pe teritoriul turcesc, pentru care Vasile Lupul avea ordine de la Marele Vizir să păziască frontierele [8]).

In 1648—9 «Bugeceniĭ» pradă iarășĭ ca în timpurile luĭ Cantemir, în Polonia și Moldova, și Vasile-Vodă se rescumpĕră, îndatorindu-se a plăti vecinilor sĕĭ un dar anual,

---

[1]) *Iorga* op. cit. p. 226—7 și *Hammer* op. cit. Vol. IV p 299 și urm.

[2]) *Hammer* op. cit. Vol. IX p. 300.

[3]) După *Naima* p. 521 (citat de *Hammer* op. cit. Vol. IX p. 300 nota 1), familia luĭ Cantemir se compunea din: Selman, Orak, Welișah, Nebrid, Kotlugșah, Inaietșah, Alibeg, Aitimur și Kelimbeg.

[4]) *Iorga* op. cit. p. 228. *Cantemir* Ist. Imp. ot. p. 539 nota 98, arată că din unul din acești Cantemirescĭ se trage familia istoriculuĭ și Domnuluĭ Moldoveĭ de maĭ târziŭ.

[5]) *Hurmuzaki* IV[1], p. 639 No. 566.

[6]) *Hammer* op. cit. pag. 20—1 Vol. X.

[7]) *Iorga* op. cit. p. 229 apud *Bandini* pag. 203.

[8]) *Hammer*, op. cit Vol. X p 119—120.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

balcibeșlicul [1]). Pe acel timp, se înfățișă într'o dietă polonă o scrisóre de la un Tohaï-Beï mirzac, care se intitula «Principe al Tătarilor din Bugeac».

Macarie, Patriarchul de Alep, găsi tot locul între Soroca și granița Bugeaculuï ars de năvălirile Tàtarilor, de sub Vasile Lupu.

Turciï nicï nu se maï gândiaŭ să-ï gonéscă, maï ales acum când svonurile despre intențiunile Polonilor și Rușilor asupra Ackermanuluï, Benderuluï și Ociacovuluï îï făceaŭ necesarï Imperiuluï Otoman.

Tătariï din Bugeac apăraŭ confiniile turcescï contra năvălirilor rusescï; într'o plângere a Rușilor, Ibraim le trimete prin Hanul tătăresc rĕspuns «că de óre-ce și eï aŭ ocupat două fortărețe în Anatolia, nu vor fi lăsațï în pace, căcï dacă în acest an Tătariï s'ar liniști, Rușiï ar supune Ackermanul și tótă Moldova» [2]).

Sultanul Ibraim este omorât în palatul săŭ, în ziua de 18 August 1648 și ocupă tronul fiul săŭ, Mahomed IV-lea.

In Maiŭ 1649, găsim ca beglerbeg al Silistreï și guvernator al Dobrogieï pe Derviș-Pașa [3]), iar în 1654 pe Siavuș-Pașa [4]).

În 1655, Tătariï din Crimeia, Dobrogia și Bugeac sunt întrebuințațï de Pașa din Silistra, contra Cazacilor [5]).

În 1656, fostul Marele Vizir, Melek-Ahmed-Pașa, este numit guvernator la Silistra [6]). Seraschierul de la Silistra avea obligațiune a apăra Babadagul, unde îșï avea reședința și marginele Imperiuluï Otoman despre Nord [7]).

În 1657, Tătariï sprijină pe Polonï, contra Domnilor coalizațï a celor 3 principate.

În 1658 era seraschier la Silistra, Fazli-Pașa, care primind ordin a intra în Muntenia să mazàlească pe Constantin Șerban, el întârziază fiind cumpărat, ca să-ï dea timp acestuia să fugă în Transilvania. Pentru acésta fu decapitat la Adrianopoli.

In acelaș an, Tătariï din Dobrogea însoțesc pe seraschierul Silistreï în campania contra luï Rakotzi, Domnul Transilvanieï, unde așéză pe Barcsay Acat [8]).

După o informație, eï eraŭ în numĕr de 25.000 de ómenï armațï [9]).

Apoï 50.000 Tătari din Bugeac ajută sub Calga, Hanul din Crimeia, pe Domnul Moldoveï, bătrînul Gheorghe Ghica [10]).

În 1659 este numit Seraschier la Silistra, Mohamedbeg [11]), iar în 1661, Mustafa [12]), care e înlocuit în acelaș an cu Suleiman-Pașa [13]).

Expediţiunï tătărescï, poruncite de Turcï, se întâmpină în 1661, 1663 și 1664 [14]).

În 1661, guvernator al Silistreï se găsesce Ali-Pașa [15]).

În 1664, într'o scrisóre din 24 Decembrie, Gheorghe Ștefan reveléză tratatul, pe care îl încheiase ca Domn al Moldoveï cu Marele Duce al Moscoveï. Acesta se obliga a nu cere ţĕriï nicï un tribut și a reuni cu dînsa, Bugeacul. «Locurile, teritoriile și cetățile pe care Turcul le-a desbinat de Moldova, precum sunt Cetatea Albă, Chilia, Tighina și provincia bugeciană, le va recupera Marele Duce cu arma și le va înapoia Principatuluï Moldoveï pentru tot-deauna [16]). Aceste promisiunï însă nu 'șï-aŭ avut ființă.

---

[1]) *Hurmuzaki*, IV², p. 569, în *Iorga* op. cit. p. 229.
[2]) *Hammer*, op. cit. Vol. X p. 161.
[3]) Idem, p. 218.
[4]) Idem, p. 337.
[5]) *Hurmuzaki*, V² p. 19 No. 28, în *Iorga* op. cit. p. 229.
[6]) *Hammer*, Vol. X p. 396.
[7]) *Cantemir*, Ist. Imp. Otoman p. 427 nota 16 și 444 nota 27.
[8]) *Hammer*, op. cit. Vol. XI p. 38.
[9]) *Kraus*, I 367, în *Iorga* op. cit. p. 230.
[10]) *Kraus*, I 369, în *Iorga*.
[11]) [12]) [13]) *Hammer*, op. cit. Vol. XI p. 79, 107, și 108.
[14]) *Kraus*, II p. 152.
[15]) *Hammer* op. cit. Vol. XI. p. 119.
[16]) *Hurmuzaki*. IX¹ p. 217, în *Iorga* op. cit. p. 230.

www.ziuaconstanta.ro

În 1666, Hanul Tătarilor din Crimeia, Mohamed Ghiraĭ este destituit de Turcĭ, pentru că supărase pe Nogai din Bugeac și înlocuit cu Aadil Ghirai.

Satele Hănescĭ din Bugeac, redobândite nu sciŭ cum și când, de către Tătarĭ, fură scóse de sub administrațiunea Hanuluĭ noŭ și prefăcute într'un voivodat turc, arendat Nogailor [1]). Aceștia, pe când stăteaŭ rĕŭ cu «Crâmleniĭ», se gândiseră să facă o ligă cu Cazaciĭ, și eĭ împăcațĭ acum cu Turciĭ, și să-ĭ ajute a ocupa în primă-vara anuluĭ 1666 nisce cetățĭ turcescĭ de la hotarele Moldoveĭ» [2]).

Într'un tratat cu Poloniĭ din 1667, Hanul ia îndatorirea de a înfrîna «pe Nogaĭ din Bugeac și din Cetatea Albă, turburătorĭ îndrăznețĭ aĭ păciĭ și aĭ țĕrilor Republiceĭ» [3]).

Hammer însă arată, că în acelaș tratat prin articolul 4 se prevedea, că «Polonia nu se va maĭ îngriji de Tătăriĭ Nogaĭ din Bugeac și Ackerman, carĭ eraŭ sub ascultarea Hanuluĭ Crimeeĭ» [4]).

În 1668, Pașa din Silistra, autoritate turcéscă supremă la nordul Dunăriĭ, scóse cu ordin Imperial, din Moldova, o hortă de 2000 de Nogaĭ, care să așezase dincolo de hotarele Bugeaculuĭ [5]).

In tot decursul secoluluĭ XVII-lea, Bugeacul și gurile Dunăriĭ era o provincie tatărésca, sub autoritatea Sultanilor (în special a Seraschieruluĭ Silistreĭ).

În anul 1670, Tătariĭ ar fi fost scoșĭ din Bugeac, de un trimes special al Sultanuluĭ, ceaușul Saribec-Mohamed-Aga și că o nouă descălicătóre s'ar fi făcut, numaĭ pe la sfârșitul secoluluĭ, sub un noŭ Cantemir, prădalnicul Gazi-Ghiraĭ, fratele Hanuluĭ Devlet, spune Hammer [6]), dar, adaogă D-l Iorga, nicĭ o altă mărturisire nu întăresce acéstă afirmațiune, basată, fără îndoială, pe interpretarea vre unor confuse isvóre Otomane, dovadă este că în acelaș an Tătariĭ din Bugeac prădară în Polonia [7]).

La începutul anuluĭ 1672, boieriĭ moldovenĭ, în cap cu Hîncu și Durac se resculară contra luĭ Grigore Duca. Acesta fuge la Turcĭ, care se aflaŭ cu óstea în Dobrogia la Carasu, avênd a merge în contra Polonilor [8]).

Duca cu ajutorul luĭ Kalil-Pașa, seraschierul Babadaguluĭ și a luĭ Ialiga saŭ inspector al țĕrmurilor fluviuluĭ și cóstelor Mării-Negre din Dobrogia și Basarabia, bate pe Hâncul și se restabilesce în scaunul Moldoveĭ. El e detronat în cursul acestuĭ an.

La începutul campanieĭ Turcilor contra Polonieĭ, Ștefan Petriceicu, Domnul Moldoveĭ, adresa Regeluĭ Polon, Mihail, în numele sĕŭ și al vecinuluĭ sĕŭ, Grigore Ghica din Muntenia, o scrisóre, în care vedem apărînd iarăși dorința de a avea Bugeacul. «Dar cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ» — scrie Domnul — ar trebui chiar acum iarna să adunațĭ oștĭ la Dunăre, așezêndu-le în orașul dunărean Reni și de acolo în sus de-a lungul Prutuluĭ, înconjurat tot cu orașe și sate avute, unde armata se póte menține în tótă mulțumirea, avênd pâine multă și destulă hrană pentru caĭ.

Pe dată s'ar putea coprinde tóte orașele : Cetatea-Albă, Tighina, Ismail, și apoĭ desghețându-se Dunărea, óstea fără pericol, cu sabia în mână, ar înainta până la Constantinopol; iar dacă Sêrbiĭ ar afla despre trecerea Dunăriĭ și eĭ încă s'ar rescula contra Turcilor» [9]).

Pe la începutul luĭ Iunie 1672, Sultanul Mahomed IV-lea se afla cu óstea la Babadag; la Isaccea puse a se construi un pod pe bărcĭ și trecu Dunărea contra Polonilor, iar paza poduluĭ o încredințéză luĭ Mohamed-Pașa [10]).

---

[1]) *Hammer* op. cit. vol. XI. p. 252—3 și *Iorga* op. cit. p. 230. *Sudbel* explică denominațiunea cuvêntuluĭ Bugeac, care însemnă unghiŭ. (*Hammer* loc. cit. nota 2).

[2]) *Hurmuzaki* IX[1] p. 236 în *Iorga* p. 230.

[3]) *Zaluski*, Epistolae I. p. 10, 14, în *Iorga* p. 231.

[4]) *Hammer* op. cit. vol. XI. p. 257.

[5]) *Hurmuzaki*. Fragmente III. p 271 în *Iorga* p. 231.

[6]) Gesch. der Krim p. 150—1, 176, în *Iorga* op. cit. p. 229.

[7]) *Zaluski* I p. 243, în *Iorga* p. 231.

[8]) *Xenopol* op. cit. Vol. VII. p. 228 și *Hammer* op. cit. vol. XI p. 367.

[9]) Arch. Istorică I. p. 25—6, în *Iorga* op. cit. p. 231, care pune data scrisoriĭ la 1673.

[10]) *Hammer* Vol. XI. p. 381.

www.ziuaconstanta.ro

La Chilia, Turciĭ grămădiseră o flotă importantă de 29 galere [1]). Aci vine și sangeacul de Kangri cu artileria [2]).

Turciĭ merg asupra Cameniţeĭ, care capituléză. Poloniĭ cer pace.

Dar abia terminată campania din 1672 și Turciĭ se retrăseseră la Adrianopoli (21 Octombrie), un noŭ rĕsboiŭ trebuia să începă în anul următor contra Polonieĭ, care nu voia să plătéscă contribuţiunile de rĕsboĭ, și în contra Rusieĭ. Armata se întórse la Isaccea pe la începutul luneĭ Octombrie 1673; aci se aduce scirea, că Azovul cucerit de Cazacĭ fusese luat din mâinile lor. Tot atuncĭ Marele Vizir trimese la Polonĭ pe muteferica Huseĭn cu o scrisóre din partea Sultanuluĭ, prin care îĭ anunţa, că dacă nu vor plăti ceĭ 120.000 ducaţĭ, rĕsboiul va reîncepe în primăvara anuluĭ următor și că armata stă la Dunăre, gata a năvăli în Polonia.

Turciĭ stăturā 61 zile la Isaccea, în care timp Sultanul se afla la Babadag. Petriceicu, Domnul Moldoveĭ, se dete de partea Polonieĭ și fuge la Hotin, unde se afla oștirea luĭ Sobieski. El e înlocuit cu Dumitraşcu Cantacuzino.

Pașă al Silistreĭ se afla Huseĭn. Marele Vizir, Ahmed Koeprilü, înaintéză până la Hotin, dar este bătut la 11 Noembrie 1673. Măcelul a fost îngrozitor; Koeprilü abia putu scăpa cu puţinĭ din aĭ sĕĭ și a trece Dunărea la Isaccea și de aci veni la Babadag, unde Mahomed IV aștepta resultatul campanieĭ [3]).

Polonia scapă de tributul de 220,000 galbenĭ, pe care 'l plătea până atuncĭ Porţiĭ.

Marele Vizir stete la Babadag, unde îșĭ pregătesce armata pentru noua campanie, care trebuia să începă în primă-vara anuluĭ 1674, aci primesce pe Siekierzinski, internunciul nouluĭ Rege Polon, Sobieski, cu scrisorĭ de scuze din partea acestuia.

Către mijlocul luĭ Iunie, Sultanul plécă din tabăra de la Hagioglu-Bazargic și vine la Babadag. [4]) Fie-care cazan (familie) a Tătarilor din Crimeia și Bugeac era obligat să dea câte douĭ ostașĭ (numaĭ în Crimeia eraŭ 70,000 cazane) [5]).

Pe când Turciĭ eraŭ la Isaccea, Poloniĭ înconjuraseră Cameniţa; contra lor, Turciĭ alergară în grabă și în câte-va zile se aflaŭ la Hotin, pe care il ocup. La Cameniţa, Sultanul lasă pe Șișman (grasul) Ibraim-Pașa, iar el se întórce la Adrianopoli cu grosul armateĭ, [6]) la 18 Septembrie 1674. [7]) Șișman e ucis de Polonĭ, iar Șeitan-Ibraim-Pașa încheie pace, prin tratatul de maĭ târziu, din 1679.

Prin articolul 17 al tratatuluĭ, se prevedea că Tătariĭ din Dobrogia nu vor maĭ prăda teritoriul polon [8]).

Rĕsboiul isbucnesce din noŭ între Turcia și Rusia, de astă-dată în 1678. La 15 Aprilie armata Sultanuluĭ se concentréză iarășĭ în Dobrogia, pentru a trece Dunărea pe la Isaccea. Cuartierul luĭ Mahomed s'a stabilit la Silistra, unde se afla Seraschier Șeitan-Ibraim-Pașa, căruia i se încredinţéză comanda.

Prima isbire fu nenorocósă Turcilor, carĭ se retrag la Dunăre. In a doua parte a campanieĭ Cara-Mustafa-Pașa, Marele Vizir, avu comanda.

Obosită și lipsită de proviziunĭ, armata Vizirului se întórce la Adrianopol [9]).

Ast-fel se termină lunga campanie contra Polonilor și Rușilor, în care timp Dobrogia a servit de lagăr armatelor turcescĭ, de la 1672—1679.

In tómna anuluĭ 1683, Bugeacul era gol de Tătarĭ, dintre care ceĭ maĭ mulţĭ sub Hanul Murad-Ghirai, însoţesc pe Turcĭ în campania din Ungaria [10]).

---

[1]) *Hurmuzaki*. Supl. I[1] p. 257, în *Iorga* p. 231.
[2]) *Hammer* op. cit. vol. XI 382.
[3]) *Hammer* op. cit. vol. XI p. 391—95.
[4]) *Hammer* op. cit. vol. XI. p. 398.
[5]) *Cantemir*. Ist. Imp. Otom. p. 421 nota 10.
[6]) Idem p. 425.
[7]) *Hammer* op. cit. vol. XI. p. 403.
[8]) *Cantemir* op. cit. p. 434.
[9]) Idem p. 443 și urm.
[10]) *Miron Costin* p. 25, în *Iorga* p. 235.

www.ziuaconstanta.ro

O expediţiune combinată, moldovenéscă şi căzăcéscă, fu pusă la cale de Poloni. Pribegiĭ, cu Petriceicu şi boeriĭ săĭ, Ilie Moţoc şi Savin Smucilă, între alţiĭ, eraŭ în number de 10,000 de călărĭ şi 1000 pedestri. Eĭ se găséŭ, la 28 Noembrie la Chiperescĭ, de unde înştiinţaŭ pe Cantemir, viitorul Domn, şi alţĭ tovarăşĭ de exil, să încalece şi să vie cu ai lor «să fărîmăm păgânul, să ne rĕscumpărăm pămêntul nostru, care dintr'ênsa ne streinaseră păgânii» [1]).

Kunicki, şeful suprem al cazacilor, veni prin Basarabia cu 6.000 de ómenĭ, pe cand un alt corp, sub polcovnicul Tirasco — 21,000 de cazacĭ cu 28 de tunurĭ — se cobora pe malul stâng al Nistruluĭ. La Chişinĕŭ, cele douĕ nĕmurĭ se înfrăţiră; prădând, óstea comună înaintă spre Bugeac. In grabă «comandantul Ţĕrmuluĭ», Iali-Agasi, Şeful tătar din Bugeac, strânse la 30,000 Turcĭ şi Tătărĭ şi ieşi înaintea năvălitorilor, la un sat cu numele «Tilgrotin».

Creştiniĭ învinseră: prinşĭ de viscol, Tătariĭ bătuţĭ nu putură fugi. Iali-Agasi căzu, şi împreună cu el, Aza-Bei de Tighina şi Aga spahiilor, apoĭ zece mârzacĭ.

Tighina fu arsă şi scăpă numaĭ castelul, în care se refugiară 1000 de ieniceri. Cazacii şi Moldoveniĭ străbătură apoĭ până la marginele Bugeaculuĭ, pe care îl găsiră de o admirabilă fertilitate: «plin peste măsură de grîŭ, orz şi meiŭ, cu adevărat rivalul Egiptuluĭ şi grânarul Constantinopoluluĭ».

Caiĭ fură luaţĭ, robilor li se dete drumul, familiile tătărescĭ duse în locul lor; bătrâniĭ şi bolnaviĭ, ucişĭ. Óstea creştină se presintă sub zidurile Cetăţiĭ-Albe, unde se refugiaseră ómeniĭ cu averile, şi avea de gând să atace apoĭ Ismailul şi Chilia şi să se loviască chiar cu Hanul, care alergase în pripă, dar trebuise să se oprésca, obosit de drum, la Giurgiŭ [2]).

Rĕsbunarea Tătarilor fu grabnică, Hanul se ciocni cu Kunicki la Tobac şi acesta, nemulţumit de auxiliariĭ săĭ Moldovenĭ, se întórse înapoĭ, de şi Petriceicu îl îndemnă la o nouă expediţie contra Bugeaculuĭ. 10,000 de Tătarĭ intrară în Moldova, pe când Hanul ierna la Chilia, goniră pe Domnul pus de Polonĭ, până la Dorohoĭ şi Suceava, în Aprilie 1684, şi ocupară Iaşiĭ. Dar, în tómnă, Regele Polonieĭ se decise a veni în persónă pentru a ataca Bugeacul, legătura dintre Turcĭ şi Tătarĭ, a-l goli de Musulmanĭ şi a-l alipi la Moldova, reservată pentru anexare la Regatul săŭ. El veni în Septembre la Nistru, avu câte-va lupte uşóre cu Tătariĭ şi Turciĭ, în tabăra cărora veni apoĭ şi Hanul, dar fu silit să se retragă în Octombrie, din cauza ploiĭ continue, bolilor şi lipseĭ de provisiunĭ. Nicĭ Nistru nu fusese trecut, de şi Sobiescki visa să ajungă la Cetatea-Albă. A doua campanie de recuperare a Basarabieĭ se mântuie maĭ rĕŭ de cât întâia, care fusese măcar însemnată prin victoriĭ [3]).

In 1685, Soliman-Paşa era Seraschier la Babadag [4]). In acest an, de şi se scia, că Regele Polonieĭ n'a renunţat la planurile sale asupra Bugeaculuĭ, nu întâlnim de cât ciocniri de Turco-Tătarĭ în Moldova, aşa de prădată de aceştia, în cât, de la hotarele Pocuţieĭ până la Iaşĭ, Dupont, un om al luĭ Sobieski, nu găsi nicĭ un locuitor [5]).

Seraschierul Babadaguluĭ, Suleiman Paşa, informat de apropierea Polonilor, îşĭ strânge óstea şi trece Dunărea pe la Isaccea în Moldova, contra lor. Dar vĕzând că Poloniĭ nu vin, Suleiman după ce aşéză în scaunul Moldoveĭ pe Constantin Cantemir, se retrage [6]).

---

[1]) *Tanoviceanu*. Arch. Soc. Stiint. şi Lit. din Iaşĭ VIII p. 715 6. In *Iorga* op cit. p. 236.

[2]) Arch. Istorică I. part. II p. 28. In *Iorga* p. 2.6.

[3]) *Hurmuzaki* VIII p. 311—2, în *Iorga* p. 237.

[4]) Babadagul. Reşedinţa Paşeĭ din Silistra, care era insărcinat cu apĕrarea provinciilor septentrionale ale Imperiuluĭ; sub jurisdicţiunea luĭ staŭ tóte ţările dintre Balcani, Dunăre, Marea Négră şi Nistru. Cuvêntul însémnă «tatăl munţilor» şi acéstă localitate se numesce aşa, din cauză că în partea opusă a celăţiĭ este un munte, care este maĭ înalt de cât toţĭ ceĭ-l'alţĭ; Seraschierul de Silistra séde la Babadag, fiind maĭ aprópe de Dunăre (numaĭ douĕ ore de la Isaccea). Cantemir afirmă, că după vechimea zidurilor, Babadagul, ca şi Silistra, ar fi de origine romană maĭ mult de cât turcéscă (Ist. Imp. Otom. p. 444 nota 27 şi 506 nota 72).

[5]) *Dupont* p. 197—8, 204; *Hurmuzaki* V[1] p. 109 şi urm., în *Iorga* p. 237.

[6]) *Cantemir* op. cit. p. 506—8.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

In anul următor 1686, se făcură marĭ pregătirĭ. Tătariĭ se adunară în mare numĕr, din Bugeac și din alte provinciĭ ale Hanuluĭ, sub Nureddin Sultan.

Sobieski din parte-ĭ, manifesta intenţiunea «de a năvăli asupra Tătarilor din cetatea Albă și Chilia, pentru a se stabili la Marea-Négră». Se credea, că Poloniĭ ar putea să câștige «cel puţin» hotarul Dunăriĭ. O năvălire a Cazacilor de la Don în Crimeia era proiectată [1]).

Rĕŭ aprovizionată, o óste polonă, sub conducerea personală a Regeluĭ, porni încet prin Iulie, ridicând întăririĭ în calea eĭ. La 9 August, Sobieski era la Iașĭ, pe care îl fortifică. In Septembrie, óstea ajungea la hotarele Bugeaculuĭ, pe care se pregătea să 'l prade. Tătariĭ se retrăseseră din 'naintea năvălitorilor, care se găsiră cu totul lipsiţĭ de hrană. O secetă de 3 anĭ, scrie Regele luĭ Teleki, la 16 ale luniĭ, golise rîurile și făcuse sterpe câmpiile. Cercetașiĭ care înaintară până la Dunăre, găsiră un pământ gol, dogorit de sóre «prefăcut în cenușe și cărbunĭ». Localniciĭ eraŭ morţĭ de fóme și mâncaŭ crud grâul, pe care li se întîmpla să 'l descopere. Poloniĭ muriră ceĭ maĭ mulţĭ: infanteria fu perdută tótă. Prin Octombrie, Regele mântui nenorocósa campanie, întorcându-se spre Lemberg. Vina neisbândeĭ o aruncă asupra climeĭ și lipseĭ de sprijin serios și sincer din partea Domnilor din Principate [2]).

In 1687, Tătariĭ, deveniţĭ îndrăsneţĭ, apărură, sub Nureddin, la Nistru, pe la Cameniţa, și Poloniĭ trebuiră să ia măsurĭ de apărare [3]). La o nouă tentativă în Bugeac, după ce le merse așa de rĕŭ în expediţiunile precedente, nu se maĭ gândeaŭ Poloniĭ. Domnul Moldoveĭ se adresă în zadar Regeluĭ în 1688, oferindu-ĭ concursul sĕŭ «pentru a goni pe Tătariĭ din Bugeac [4]). Sobieski se convinsese, că eĭ nu se pot scóte de dânsul singur cu armele. Cantemir însușĭ făcea propunerea, fiind-că scia că nu va fi primită; în fond era convins, și o și spuse luĭ Șerban Cantacuzino, că nicĭ o expediţiune până la Balcanĭ n'ar fi în stare să scótă pe Tătarĭ din așezările lor dunărene [5]).

In vara anuluĭ 1689, iesuitul misionar francez, Ph. Avril, în scopul uneĭ călătoriĭ în China, venia de la Varșovia pe la Iașĭ, pentru a merge la Constantinopol. In cartea a cincea a scrieriĭ sale, iesuitul arată că sosit la Galaţĭ, găsesce o barcă cu care cobóră pe Dunăre, cale de 5 ore și vine la Seraschierul Soliman, care se afla în lagărul săŭ așezat pe malul fluviuluĭ (probabil Isaccea) [6]).

Tóte intervenirile, făcute în 1689 pe lângă Leopold al Germanieĭ și Papă, de către Sobieski, de a se da ajutóre pentru a goni pe Tătarĭ din Bugeac, remaseră fără nicĭ un resultat.

In acest an se încep negocierile de pace. Regele Polonieĭ cerea restituirea Cameniţeĭ și Podolieĭ ocupate de Turcĭ, Moldova (saŭ în locul eĭ, Muntenia) și Bugeacul; la nevoie, consimţia, ca, în ceea ce privesce acéstă provincie, Tătariĭ să fie numaĭ goniţĭ dintr'însa. Din partea sa, Impĕratul cerea ca Bugeacul, evacuat de Tătarĭ, să fie dat Moldoveĭ, care 'și ar fi redobândit vechile hotare, dar se scia că Bugeacul ar fi cedat Polonilor, care eraŭ consideraţĭ ca avênd drepturĭ asupra luĭ, numaĭ Muntenia să remâie Turcilor [7]).

Mahomed IV-lea este detronat în 1687 și înlocuit cu fratele săŭ Soliman II-lea, care împĕrăţesce până în 1691, când móre, iar Ahmed II-lea fratele sĕŭ îĭ ia locul.

Acesta móre la 6 Februarie 1695 și Mustafa II-lea, fiul luĭ Mahomed IV-lea ocupă tronul.

Petru cel Mare, Țarul rusesc în expediţiunea din 1696 cuceresce Azovul.

Prin tratatul de la Karlovitz, din 26 Ianuarie 1699, se prevedea ca Tătariĭ, care în timpul resbóielor ce s'aŭ ținut șir din 1683, cu Poloniĭ, se așezaseră în diferite puncte din

---

[1]) *Zuluki*, I partea II p. 962, 988, în *Iorga* p. 237.
[2]) *Coyer*. Histoire de *Jean Sobieski* III, în *Iorga* p. 238.
[3]) *Iorga*. Acte și fragmente I. p 302 nota I.
[4]) *Hurmuzaki* IX [1] p. 340 No. 482.
[5]) *D. Cantemir*. *Vita Constantini Cantemirii*. p. 46, în *Iorga* p. 238.
[6]) *Papiu Ilarian*. Tesaur de monum. antice vol. III p. 192.
[7]) *Iorga* op. cit. p. 239.

www.ziuaconstanta.ro

Moldova, să le părăsésică și să viețuésică în pace, fără a maĭ face vre-o supărare, în locurile lor de origină [1]).

Poloniĭ credeaŭ, că prin acest tratat Tătariĭ din Bugeac vor fi mutațĭ în Crimeia, pentru acésta se plânseră la Pórta în 1700, că Tătariĭ, încă n'aŭ părăsit Bugeacul.

Bugeacul fu locuit de Tătarĭ, aprópe în tot decursul secoluluĭ XVIII. Eĭ nu părăsiră așezările lor, de cât atuncĭ, când provincia nu maĭ fu supusă unuĭ potentat musulman și trecu în stăpânirea Rusieĭ. Locuitoriĭ statornicĭ aĭ vechiĭ Basarabiĭ, Bugecenii, nu maĭ avură însă, ca în secolul XVII-lea, o existență aprópe independentă, sub mârzacĭ, care nu dădeaŭ socotélă nimĕnuĭ de faptele lor. Țara pe care o locuiaŭ, vecinătățile acesteia, noua ocupațiune agricolă pe care o îmbrățișară sălbaticiĭ vênătorĭ de robĭ iĭ domolră, iĭ civilizară, dar le slăbiră în aceiașĭ vreme nota rĕzboinică și revoltată. Tătariĭ din Bugeac sunt, după începutul secoluluĭ al XVIII-lea, în directa atârnare a Hanilor; acești, care intraŭ altă dată în provincie numaĭ în fruntea uneĭ oștirĭ de Crâmlenĭ, căpătară atâta putere, în cât pronunțaŭ și îndepliniaŭ ordine de strămutare față cu supușiĭ lor basarabenĭ, fără nicĭ un pericol. Așa, numaĭ puțin de 800 familiĭ fură trimese peste Nistru în 1701, în urma uneĭ scurte revolte. Capiĭ mișcăriĭ fură dușĭ la Ordie. Ienicériĭ iernară în Bugeac, spre pedépsa Tătarilor, «rizându-șĭ aevea de femeile și de fetele lor». Cu acésta însă, mĕsura era întrecută: o nouă rĕscólă, condusă de fratele unuĭ Han mazîl, isbucni în 1701; «olatul» Chilieĭ fu prădat, Reni arșĭ și Seraschierul din Silistra trebui să se închidă în Ismail înaintea barbarilor indignațĭ. Apoĭ lucrurile se potoliră fără vre-o strașnică vărsare de sânge [2]).

O nouă rĕscólă a Tătarilor din Bugeac pradă Ismailul și Chilia în 1703. O comisiune compusă din mola și muftiul din Babadag, din judecătoriĭ orașelor Chilia, Ismail și Ackerman, se institue pentru a da înapoĭ proprietarilor terenurile călcate de Tătarĭ [3]).

Mustafa II móre, iar Ahmed III, fiul luĭ Mahomed IV ocupă tronul, la 22 August 1703.

In vederea rĕsboiuluĭ ce avea să urmeze între Turcĭ și Rușĭ în 1711, Dumitru Cantemir, Domnul Moldoveĭ, se dete de partea acestor din urmă, cu care încheie un tratat în anul 1710.

In articolul I se prevedea, ca să i se dea Moldoveĭ, Bugeacul până la Dunăre, cu condițiune ca până la înființarea oștiriĭ moldovenescĭ, țara să fie ocupată de muscalĭ. O danie maĭ mesteșugită, nicĭ nu se póte.

Incă din 1709 Hatmanul Mazepa emigréză din Rusia cu o ciată de cazacĭ zaporogĭ și vine a se stabili în Dobrogia, unde încheiă cu Seraschierul Babadaguluĭ, Iusuf-Pașa, un tratat prin care îi se asigura independența și li se da pămênturĭ și pescăriĭ. In schimb cazaciĭ craŭ obligațĭ să dea un contigent de armată Turcilor, în cas de rĕsboiŭ [4]). Eĭ perd privilegiul acesta în 1828, când aŭ trădat causa Turcieĭ.

In campania din 1711, Țarul era sfătuit de uniĭ să atace Ociacovul, iar de acolo să se îndrepte asupra Cetățiĭ-Albe, orĭ să suie Nistrul contra Tighineĭ. Carol XII, care ațiașe expediționea turcéscă, se retrase la Chilia, iar familiile tătărescĭ fugiră «tocmaĭ la ghioluri, după Cetatea-Albă, despre Marea-Négră» [5]).

Rușiĭ trec Prutul și sunt bătuțĭ de Vizirul Baltagi-Mohamed la Stănilescĭ, unde Petru-cel-Mare pierduse orĭ-ce speranțe de scăpare.

Vizirul este corupt prin câte-va pungĭ de banĭ, pe care însușĭ Impĕrătésa Caterina le adusese în cortul sĕŭ și, cu tótă opunerea luĭ Carol XII-lea, pacea se încheie la Hușĭ în ziua de 21 Iulie 1711 [6]). Azovul rĕmâne al Rușilor, carĭ se obligară a nu se maĭ amesteca în trebile Cazacilor, nicĭ Tătarilor.

---

[1]) *Hurmuzaki* V[1] p. 226, în *Iorga* op. cit. p. 242.

[2]) *Neculce* p. 271—2; *Costin Nec.*, p. 47—8, în *Iorga* p. 243—4.

[3]) *Hammer*, op. cit. Vol. XIII, p. 93.

[4]) *Hammer*, op. cit., Vol. XIII, p. 214 și *Ed. Engelhardt*, Les embouchures du Danube, p. 37. Cazacii zaporojenĭ din Dobrogia sunt intrebuințațĭ de Nazîrul din Brăila contra luĭ Pasvantoglu, în anul 1801 (*Urechia*. Istor. Rom., Vol. VIII, p. 166).

[5]) *Costin Nic.*, p. 98 - 9. *Neculce*, p. 305, în *Iorga*, p. 245.

[6]) *Xenopol*, Rĕsbóiele între Rușĭ și Turcĭ, Vol. I, p. 38

www.ziuaconstanta.ro

In 1713, Tătarii din Bugeac pretextară că nu pot încăpea în hotarele vechĭ dintre Dunăre și «hotarul Halil-Pașa» (probabil cel fixat în 1700). Eĭ arătară că satele vecine ale Moldoveĭ sunt pustiĭ și că n'ar supĕra decĭ pe nimenĭ asezèndu-se acolo. Geaun-Mârza, care locuise și el când-va în locurile pustiite peste hotar, iar acum beiŭ de Oceacov și de Tighina, un a-tot-puternic funcționar otoman în aceste părtĭ, le dădu sprijinul sĕŭ și granița fu ast-fel călcată. Sub Mihail Racoviță, acéstă lățire a Bugeaculuĭ fu recunoscută în chip solemn: Tătariĭ căpĕtaŭ, pentru cultură și pășunat, bucata «de la hotarul luĭ Halil-Pașa și până la Nistru», o fâșie de teritoriŭ moldovean, lungă de 32 ciasurĭ și lată de douĕ [1]); pentru a da un caracter provizoriŭ cesiuniĭ, Domnul dobândi de la încălcătorĭ dijma bucatelor și o dare anume pentru pășune: alàmul.

Urmă apoĭ rĕsboiul terminat prin pacea de la Pasarovicĭ. Prin tratatul de la 1718, Germaniĭ căpătaŭ voia de a naviga pe Dunăre, dar corăbiile lor trebuiaŭ să se oprésca la Vidin, Rusciuc, etc., și nu puteaŭ trece în Marea-Négră în nicĭ un chip. Neguțătoriĭ creștinĭ, puteaŭ însă face comerț cu Crimeia, Trapezunt, Sinope și alte porturĭ ale acesteĭ Mărĭ, dar pe imbarcațiunĭ turcescĭ, care trebuiaŭ naulisate la Brăila, Isaccea, Chilia «și alte porturĭ» [2]). Comerțul creștin pe Dunăre începu, serios, de la acéstă dată [3]).

Sub Domnul Moldoveĭ Grigorie Ghica, Tătariĭ Bugecenĭ maĭ câștigară o bucată din Moldova, între 1727—1729 [4]). Boeriĭ Moldovenĭ oferiaŭ Hanuluĭ în 1730 tótă țara de la Prut încolo, care va fi de aicĭ înainte «doc tătăresc» — zice Niculcea — numaĭ dacă Hanul ar consimți să-ĭ sprijine, a-și alege Domn dintre dènșiĭ. In acest an, Ahmed III abdică în favórea nepotuluĭ sĕŭ Mahmud I.

Inaintea rĕsboiuluĭ ce avea să isbucnéscă între Austria și Rusia, cu Turciĭ, un congres se ținu la Nimirov, în care se decidea: ca Tătariĭ să trécă sub stăpânirea ruséscă, Principatele să fie neatêrnate sub protecția Rusieĭ însă, și libera navigație pe Dunăre și Marea-Négră.

Congresul se disolvă în Noembrie 1736, fără nicĭ un resultat, rĕmase ca armele să hotărască.

Incă din Iulie, Marele Vizir se afla la Babadag [5]). Rușiĭ sub ordinele Feld-Mareșaluluĭ Münich eraŭ din Maiŭ pe Nipru; eĭ pătrund în Crimeia, unde ocupară maĭ multe orașe. Un congres se adună la Soroca, pentru pace în 1737. Marele Vizir își transportă quartierul de la Babadag la Isaccea [6]). După terminarea congresuluĭ din Soroca, pe la 25 Maiŭ, ambasadoriĭ puterilor maritime sunt primițĭ în audiență la Babadag, unde se retrăsese Marele Vizir.

Resultatul acesteĭ campaniĭ a fost cucerirea Crimeeĭ și Azovuluĭ.

Feld-Mareșalul Münich se cobóră până în Bugeac; dar nu atacă cetățile, de și se auzise că va asedia Ackermanul.

Prin tratatul de la Belgrad, din 3 Octombrie 1739, se prevedea dărâmarea Azovuluĭ, interzicerea Rusieĭ de a avea flotă pe Marea-Négră și Marea Azov. Rușiĭ pot face comerț pe Marea Négră, însă numaĭ cât pe corăbiĭ turcescĭ, etc. Privitor la Bugeac: cele «douĕ césurĭ» rĕmaseră în stăpânirea Tătarilor; ușurgiiĭ continuară să percépă pe pământurile cultivate, dijma și pâinea domnéscă [7]).

Intre 1750 și 1753, Peysonnel este trimes ca consul al Franțeĭ în Crimeia, la Hanul Tătarilor. El face o descriere amănunțită a Dobrogieĭ și maĭ ales a Tataricĭ și Bugeaculuĭ. Termină scrierea sa în 1762.

---

[1]) *Amiras*, p. 138—9, în *Iorga*, p 247.
[2]) *Sturza*, I[1], p. 42, în *Iorga*, p. 247.
[3]) *Xenopol*, Rĕsbóiele dintre Rușĭ și Turcĭ, Vol. I, p. 55.
[4]) *Hammer*, op. cit., Vol. XIV, p. 172.
[5]) *Hammer*, op. cit., Vol. XIV, p. 358.
[6]) Idem, p. 373.
[7]) *Hammer*, op. cit., p. 467 și preced. *Xenopol*, Rĕsbóiele dintre Rușĭ și Turcĭ, Vol. I, p. 48—63. *Ghibănescu*, în Arch. soc. sc. și lit., Iașĭ, VIII. p 360 și urm. *N. Iorga*, op. cit., p. 249.

www.ziuaconstanta.ro

Tătariĭ Nogaĭ locuiaŭ încă în Bugeac, coprins între Dunăre, Nistru, Marea-Négră și hotarele Moldoveĭ.

Iată ce zice Peysonnel în scrierea sa, despre orașele maritime ale Dobrogieĭ:

«Mangalia e un oraș mare, are un târg public și un mare numĕr de magazine de grâŭ; portul e destul de spațios și póte primi vase orĭ cât de marĭ, însă este nesigur în timpul iernii. Importă maĭ puține articole ca Varna. Exportă grâŭ, orz, secară, meiŭ, brânză și strugurĭ, carĭ sunt în mare abondență, însă nu sunt bunĭ de mâncat, ci se întrebuințéză la fabricarea țuiceĭ [1])».

«Tuzla-Burum, între Mangalia și Küstendjé; e un loc deșert, unde există o radă descoperită și nesigură».

«Küstendjé, e un oraș mare comandat de un Aga, care e însărcinat în acelaș timp cu transportarea grâuluĭ, ce se adună în marĭ cantitățĭ, la Constantinopol. Portul este nesigur. Importul și exportul este aprópe acelaș cu al localităţiĭ, de care voĭ vorbi maĭ jos (cred că Karaharman)».

«Süd-Ghiol e un loc deșert, care are o radă rea, unde vasele vin câte odată vara, iarna însă nu».

«Caraharman e un destul de mare oraș, în care se află maĭ multe magazine de grâŭ. Aci se încarcă multe cereale».

«Principalele orașe ale Dobrogieĭ sunt: Silistra, Babadag, Tulcea, Isaccea și Timar-Ows (?)».

Vorbind de Moldova, autorul arată că vasele care vin pe Dunăre nu iernéză la Galațĭ, ci vin la Sunié, una din gurile Dunăriĭ, pe care chărțile o numesc Sulina și unde se află un bun port [2]).

Sultanul Mahmud I, móre la 13 Decembrie 1754 și în locul sĕŭ se numi Osman III-lea, fratele acestuia, care domnesce până în 1757, când murind, este înlocuit cu Mustafa III, fiul luĭ Ahmed III, la 30 Octombrie 1757.

In acest an, móre Seraschierul din Bugeac, Hagi Ghiraĭ. Succesorul sĕŭ, Seadet-Ghiraĭ se revoltă contra Turcilor, este bătut și respins la Bender, de ieniceri, și stă la Chilia ascuns, până la mazâlirea tatăluĭ sĕŭ, Alâm-Ghiraĭ. Sultan Nureddin administră provincia până la venirea nouluĭ Han, Crim-Ghiraĭ și el fost Seraschier al Bugeaculuĭ. Acesta prădă ținuturile vecine ale Moldoveĭ și Munteniei. [3]).

In Octombrie 1768, Marele Vizir Hamza Pașa, declară rĕsboiŭ Rusieĭ și în iarna acestuĭ an Tătariĭ pradă Rusia.

În Maiŭ 1769, Ali Pașa, acum mare vizir se afla la Babadag; îșĭ strămută lagărul la Isaccea, unde întârzie 20 zile, pentru a'șĭ complecta materialul necesar de rĕsboiŭ. Turciĭ trec Dunărea de la Isaccea la Cartal pe la 27 Maiŭ [4]) și se îndréptă spre Hotin; cĭ sunt bătuțĭ la 17 și 18 Septembrie, ast-fel că numaĭ puținĭ dintr'înșiĭ putură scăpa cu viață. Armata se întórse în mare desordine la Isaccea și de aci la Babadag.

Daghistan Ali-Aga, intendentul armateĭ, rĕmăsese la Isaccea, el este atacat de Rușĭ.

Marele Vizir este înlocuit la 12 Decembrie 1769, cu Kalil-Pașa. Rușiĭ ocupaseră Principatele.

Noul Vizir chemă în lagărul săŭ de la Babadag pe dervișul Kalveti, spre a excita fanatismul soldaților, aci unde legenda pune unul din cele 6 saŭ 7 morminte ale luĭ Saltukdédé, primul seleucid venit în Europa la 1263 [5]).

In vara anuluĭ 1770, Rușiĭ trecuseră Prutul la Fălciŭ; Romantzov atacă și gonesce un corp de Turcĭ, care trecuse Dunărea la Cartal-Isaccea. Grosul compus de 30.000

---

[1]) Traité sur le commercee de la Mer Noire, Vol. I, p. 93

[2]) Idem, Vol. II, p. 58, 59, 69 și 195. Asupra comerțuluĭ a se vedea capitolul respectiv.

[3]) Idem, Vol. II, p. 341—374.

[4]) *Hammer*. Vol. XVI, p. 219.

[5]) Idem p. 247. Tradițiunea spune că Saltukdédé lasă, ca după mórtea-ĭ să fie îngropat în șépte din orașele cele maĭ depărtate ale necredincioșilor, așa că nesciind în care parte e îngropat, Turciĭ se vor sili să le ocupe pe tóte, pentru a avea în Imperiul otoman osemintele strămoșuluĭ lor.

www.ziuaconstanta.ro

ómenĭ, abia atuncĭ trecuse fluviul, pentru a primi sfărămăturile avant-gardeĭ (la 26 Iulie 1770).

Romantzov, cu tóte că avea în faţă pe Marele Vizir, iar la spate pe hanul cu 100.000 de ómenĭ, atacă cu 3 diviziĭ pe Turcĭ şi iĭ pune pe fugă, luându-le 140 tunurĭ, la Cahul.

O resistenţă maĭ încercară la Cartal, însă sunt respinşĭ peste Dunăre (1 August).

La 6 August, Principele Repnin se îndréptă asupra Chilieĭ cu 13 batalióne de infanterie, douĕ escadróne de carabinierĭ, 3 regimente de huzarĭ şi unul de Cazacĭ, în total 15.000 ómenĭ. Cetatea era apărată de beglerbegul Mustafa-Paşa cu 20.000 ómenĭ. La 6 Septembrie cetatea se predă şi Repnin puse mâna pe 91 tunurĭ, 400 de butóie cu praf de puşcă şi alte muhematurĭ şi zaherele. Garnisóna fu petrecută până la Tulcea, conform capitulaţiuniĭ şi predată muhasebegiuluĭ Anatolieĭ, care era însărcinat a dirige lucrările de fortificaţie, şi a se încredinţa de locuitoriĭ oraşuluĭ, ameninţat de Ruşĭ [1]),

În urma acestor înfrângerĭ, Vizirul adună un consiliŭ de rĕsboiŭ, în care între altele se deliberă cestiunea apărăriĭ gurilor Dunăriĭ, pe care le încredinţéză luĭ Eyub Ahmet. Acesta anunţă, că gura Sulina e înămolită şi i se dete ordin să ocupe un retranşament construit aci, până la venirea trupelor luĭ Abdi-Paşa de la Tulcea.

Ruşiĭ încercară a lua Ociacovul, însă sunt respinşĭ de Hanul Crimeieĭ, cu un corp de armată format din rĕmăşiţele de la Cartal.

Răniţilor din bătălia de la Cartal, care se aflaŭ în spitale la Isaccea, Marele Vizir le împărţi recompense bănescĭ de 10.000 piastri.

Turciĭ se înarmară din noŭ: un hatişerif imperial prescrise Rumelieĭ, să trimétă la Isaccea pe toţĭ ómeniĭ în stare de a purta armele.

Daghistan Ali-Aga, care susţinuse lupta de la Isaccea, primi distincţiunea de Vizir al acestuĭ oraş, cu însărcinarea de a păzi ţĕrmul Dunăriĭ şi magazinele ce aveaŭ instalate aci. Pe Abdi-Paşa îl însărcinéză cu paza Măcinuluĭ; iar pe Abaza-Paşa, cu aceia a Hârşoveĭ.

Sarim-Ibraim-Paşa din Silistra murise de anginą, care se manifestéză şi la Bender, unde făcu ravage însemnate. Ruşiĭ ocupară oraşul.

Ocupate Benderul şi Chilia, maĭ le rĕmăsese Brăila, care primia ajutóre de la Abdi-Paşa din Măcin; el ridicase aci douĕ redute, pentru a bate stânga Dunăriĭ. După un atac viguros, oraşul capituléză, la 5 Noembrie 1770.

Pesta ce se încinsese la Ackerman, Bender, Chilia, Ismail şi Brăila, puse capăt primeĭ părţĭ a acesteĭ desastróse campaniĭ; micul numĕr de trupe ce maĭ rĕmăseseră la Isaccea, eraŭ lipsite de hrană. Marele Vizir îşĭ retrase quartierul sĕŭ la Babadag, în 22 Noembrie 1770. Ajungênd aci, avu satisfacerea, că nouă fântânĭ din oraş şi din împrejurimĭ, construite de Halil Efendi cu 30 de anĭ maĭ 'nainte şi care de cât-va timp secaseră, aŭ fost aduse în stare a reda apă, pentru care se cheltuise 1.000 de piastri.

Aceste fântânĭ secară din noŭ în 1806, după cum afirmă Hammer, care a vizitat oraşul Babadag [2]).

Într'un consiliŭ de rĕsboiŭ, ţinut la Babadag, se decise ca trupele să ierneze aci, aducênd şi pe Hanul, care luă cuartir la Camber, la 24 Decembrie 1770. Pe Mare, patru-zecĭ de corăbiĭ transportă 10.000 ianicerĭ, destinaţĭ a păzi gurile Sulina şi Porţita, în a doua parte a campanieĭ, care trebuia să urmeze în primăvara anuluĭ următor.

Generalul Weissmann, vine la 1 Martie cu 7550 ómenĭ la Vadul Morilor, în apropiere de Tulcea şi care era păzit de beglerbegul Firaşelizade Mohamed-Aga şi samsungibaşa Kalilaga. După o luptă «în care 300 necredincioşĭ fură trimeşĭ în infern», cetatea deschise porţile inamiculuĭ (4 Aprilie). Weissmann se îndréptă asupra Isacceĭ cu 1.600 ómenĭ, arde magazinele şi luă cetatea, la 25 ale aceleiaşĭ lunĭ.

Apoĭ atacă cu şépte batalióne şi 6 tunurĭ de calibru mare, Tulcea, apărată de 8.000 de ómenĭ. La Beş-Tepe o colonie de 100 de Cazacĭ de Don, tributară Porţiĭ, este gonită

---

[1]) *Hammer*, op. cit. Vol. XVI, p. 257—262 şi *Iorga*, op. cit. p. 250.

[2]) Histoire de l'Empire Ottoman. Vol. XV, Cartea LXXIII.

www.ziuaconstanta.ro

Explicația atacului Generalului Weissmann, contra Turcilor, la Tulcea și Babadag

A. Trecerea corpului Generalului Weissmann peste Dunăre, spre Tulcea.
B. Intăririle turcesci atacate de Maiorul Mecknow.
C. Ordinea de bătaie a Generalului Weissmann asupra Tulceĭ.
D. Intăririle și tabăra turcească de la Tulcea.
E. Retragerea Turcilor spre Babadag.
F. Ordinea de bătae a Generalului Weissmann.
G. Lagărul Turcilor și diferite înălțimĭ la Babadag.
H. Retragerea Turcilor.
I. Marșul Generalului Weissmann la atacul Isacceĭ.
K. Intăririle turcescĭ de la Isaccea.

Planșa No. 4. (După V. A. Urechia).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

de Ruşĭ. Din trupele Mareluĭ Vizir, aflate la Babadag, desertaseră în cea maĭ mare parte. In zadar fură tóte măsurile luate de a le opri fuga.

In tómna anuluĭ 1771, generalul Miloradovicĭ ocupă Măcinul, apărat de o divizie de 7.000 ómenĭ, iar generalul Weissmann, Tulcea.

Ast-fel se termină campania de la Dunăre. Selim-Ghirai plécă de la Babadag, pentru a se imbarca şi duce la Bacceserai, vechia reşedinţă a Hanilor.

Marele Vizir se retrase la Hagioglu-Bazargic şi dă ordin luĭ Abdi-Paşa de la Măcin, să se retragă la Carasu şi luĭ Daghistan-Ali-Paşa, de la Isaccea la Küstengé, la 11 Decembrie 1771.

Marele Vizir este înlocuit cu Muhsinzade, care căutând se menţină disciplina trupelor, pedepsi sever pe soldaţiĭ care fugiseră din Babadag, iar oficeriĭ fură decapitaţĭ. Babadagul este ocupat de Ruşĭ la 16 Ianuarie 1772.

După congresul de pace de la Focşanĭ, congres care nu avu nicĭ un resultat, oştilităţile reîncep în primăvara anuluĭ 1773. Cu tóte ordinele Seraschierilor Osman-Paşa, Abdi-Paşa şi beglerbeguluĭ Cerkez-Paşa, de a ţine în respect pe Ruşĭ, aceştia înaintară până la Carasu. Oştirea turcéscă fugea în masă spre Bazargic, la apropierea Ruşilor; Bakt-Ghiraĭ, care petrecuse iarna la Carasu se retrase la Bazargic.

Ruşiĭ pun să dărâme fortificaţiile de la Caraharman şi prădéză tótă Dobrogia. De la Isaccea până la Bazargic nu se vedeaŭ de cât case arse şi câmpiĭ devastate.

La Carasu, generalul Weissmann respinsese pe Turcĭ comandaţĭ de Bakt-Ghirai, Abdulah-Paşa şi Cerkez-Paşa, care sunt respinşĭ până la Bazargic, la 7 Iunie 1773.

Weissmann se îndréptă apoĭ către Silistra, pentru a ajuta pe feld-mareşalul Romantzov, care trecuse Dunărea pe la Gurobala (32 km. de Silistra). Aripa dréptă a Ruşilor era comandată de generalul Stupischin, stânga de Potemkin, iar centrul de însuşĭ Romantzov. Avant-garda luĭ Weissmann este atacă de Osman-Paşa, care fiind bătut se retrase la Silistra.

Acest oraş aşezat pe o înălţime, era înconjurat de şanţurĭ adâncĭ. In urma maĭ multor atacurĭ, Ruşiĭ sunt respinşĭ cu pierderĭ de 9.000 ómenĭ şi nevoiţĭ a se retrage, forţaţĭ de Osman-Paşa, numit cu acéstă ocazie Gazi.

Nuuman-Paşa se îndréptă către Kainardgi, pentru a tăia retragerea Ruşilor şi a-ĭ împiedica de a trece Dunărea pe ţĕrmul stâng. Contra luĭ a fost trimes generalul Weissmann. In lupta de la Kainardgi, Turciĭ sunt bătuţĭ, însă acéstă victorie costă pe Ruşĭ o mulţime de pierderĭ, între care şi aceia a luĭ Weissmann, care căzu rănit de mórte de un glonţ.

In acest timp (21 Iulie 1773), Ruşiĭ sunt învinşĭ la Rusciuc. Nuuman-Paşa se îndréptă de la Kainardgi, către Nord spre Carasu, împreună cu 3000 voluntarĭ aĭ luĭ Elhagi-Isperaga, cu gând de a lua Hârşova din mâinile Ruşilor. Planul săŭ însă este dejucat de generalul Suvarof.

Pentru a termina campania, Romantzov dete ordin prinţuluĭ Dolgoruki să trécă Dunărea la Hârşova, iar generaluluĭ Ungern să înainteze de la Babadag, către Carasu. Ambiĭ se întâlnesc la Caramurat, atacă pe Daghistan-Ali-Paşa care fuge la Bazargic, lăsând în mâna învingătoruluĭ lagărul de la Carasu, împreună cu muniţiile şi aprovizionările de aci.

Ruşiĭ urmăresc cu o divizie, ocupă Bazargicul, a căruĭ populaţie suferi un masacru îngrozitor.

Dolgoruki se îndréptă spre Varna, iar Ungern către Şumla, unde Marele-Vizir sta nemişcat.

Intr'un consiliŭ de rĕsboiŭ, fu însărcinat energicul Abdurizak, ca să se opună înaintăreĭ Ruşilor; acesta le respinge avant-posturile la Coslige şi mergând asupra Bazargiculuĭ, surprinde pe Ruşĭ, pe când aceştia îşĭ făceaŭ mâncarea.

De la Bazargic, Abdurizak se ia pe urma luĭ Ungern, care se îndrepta către Varna în ajutorul luĭ Dolgoruki. După mai multe atacurĭ, Ruşiĭ sunt respinşĭ cu pierderĭ de 1.500 morţĭ, la 24 Octombrie 1773.

Dolgoruki se retrase spre Carasu şi Babadag, iar Ungern urmând cósta Măriĭ pe la Balcic, Cavarna şi Mangalia.

www.ziuaconstanta.ro

Sultanul Mustafa III, móre la 24 Decembrie 1773; tronul fu ocupat de fratele său Abdul-Hamid I, om fără nicĭ o calitate.

In anul 1774, norocul favorizéză pe Rușĭ, care bat pe Abdurizak; apoĭ Suvarof unit cu Kaminski atacă lagărul turcesc de la Coslige, apărat de 25.000 ómenĭ, împrăștie pe Turcĭ și pun mâna pe o mulțime de arme și muniționĭ. Turciĭ sunt fugăriți. Rușiĭ ajunseră în Balcanĭ, pe carĭ îĭ trec în vara anuluĭ 1774 și pe când se îndreptaŭ către Adrianopoli, plenipotențiariĭ turcescĭ vin în lagărul luĭ Romantzov de la Kainardgi cu propuneri de pace. In memoria morțiĭ generaluluĭ Weissmann în lupta de la Kainardgi, Romantzov înadins alese acest mic sat pentru încheierea tratatuluĭ, compus din 28 articole, din 21 Iulie 1774.

Prin articolul 3 al acestuĭ tratat, Tătariĭ deveniră independenți; prin art. 11, Rușiĭ obținură libera navigație pe Dunăre și Marea-Négră.

Articolul 16 sună: Împĕrătésa Rusieĭ dă înapoĭ Porțiĭ, Basarabia tótă, cu orașele Cetatea Albă, Chilia, Ismailul și cu târgurile și satele și tot ceea-ce coprinde acéstă provincie, precum și cetatea Bender. De asemenea se restitue Porțiĭ și Principatele române. Vama Galaților va fi percepută de agențiĭ Domnuluĭ, iar nu, ca până acum, și de ghiumrucgiiĭ nazîruluĭ din Chilia și șefuluĭ turc din Isaccea [1]).

Teritoriul bugecian revenia decĭ Porțiĭ, dar Tătariĭ dispăruseră, în cea maĭ mare parte, dintr'însul. La 6 August 1770, 26 mârzacĭ, delegațĭ de Tătariĭ din Bugeac, se închinară, la Tighina, luĭ Repnin, cu condițiunea că se vor păstra națiuniĭ vechile sale privilegiĭ. Eĭ oferiaŭ să supuie Împĕrătesiĭ și pe conaționaliĭ lor din Crimeia. Pe când eĭ lăsaŭ ostaticĭ și trimeteaŭ o deputațiune la Petersburg, Rușiĭ se ocupaŭ de trimiterea lor peste Nistru, ceea-ce se și făcu, pentru mulțĭ, de sigur [2]).

După încheierea păciĭ de la Cainargi, boeriĭ Muntenieĭ, cereaŭ de la Pórtă revenirea țĕriĭ la vechile sale drepturĭ. Eĭ redactară douĕ arzurĭ coprinzătóre de tóte păsurile; între altele cereaŭ ca «venirea vitelor ogeaculuĭ de bostangiĭ spre văratec de la Mangalia, în țară să nu maĭ fie» [3]).

Cu aceste arzurĭ fură însărcinațĭ Slugerul Cocorăscu și Medelniceru Dumitrache, a le duce Mareluĭ Vizir, Izet-Mehmed-Pașa, împuterniciți fiind de o carte de recomandațiunĭ a luĭ Romantzov.

Cererile deputațiuniĭ muntenescĭ se îndeplniră; ele fură aprobate prin firman.

În 1777, Martie 21, Alexandru Ipsilante dăruesce la douĕ bisericĭ creștine din Babadag și Cernavoda, câte 25 talerĭ pe an, din venitul vămilor [4]).

Prin intrigile urzite de agențiĭ muscălescĭ aĭ Caterineĭ II, se provócă în Crimeia o revoltă, care avu de consecință anexarea acesteĭ peninsule la Imperiul rusesc, în 1784.

Într'o întrevedere pe care Caterina II o avu cu Iosef II, se decise de sórta Imperiuluĭ Otoman, de a fi împărțit între Austria și Rusia, aceia ce provócă un noŭ rĕsboiŭ, declarat la 13 August 1787. Austria invadéză Muntenia, iar Rusia luptă pe cósta de Nord a Măriĭ-Negre și la gurile Dunăriĭ. Suvarof atacă Kilburnul, Romantzow coprinde Hotinul, iar Potenkim asediază Ociacovul.

Turciĭ, carĭ îșĭ împărțiseră forțele, trimet pe Kapudanul Hasan-Pașa de a veni în ajutorul Oceacovuluĭ. Escadra este atrasă într'o luptă la gurile Dunăriĭ, de Rușĭ, care o bat, distrugêndu-ĭ 15 vase și'ĭ omóră 11.000 de ómenĭ [5]).

Acéstă victorie a Rușilor decise de sórta Ociacovuluĭ, care este luat la 17 Decembrie 1788 [6]); 25.000 locuitorĭ fură spânzurațĭ.

Acéstă înfrângere causéză mórtea Sultanuluĭ Abdul Hamid, la 7 Aprilie 1789.

Rĕsboiul continuă sub Selim III-lea. În primă-vara anuluĭ 1790, pe când Rușiĭ, carĭ

---

[1]) *Iorga,* op. cit. p. 251.

[2]) *Ienăke Kogălniceanu,* p 265—6, în *Iorga,* p. 251.

[3]) *V. A. Urechia,* Istoria Românilor. Vol. I, p. 17.

[4]) Idem p. 61.

[5]) *Jonquière.* Istoire de l'Empire Ottoman, p. 387.

[6]) *Xenopol.* Rĕsbóiele Rușilor cu Turciĭ. Vol. I, p. 166.

www.ziuaconstanta.ro

după ce ocupaseră Ackermanul (în August 1789) se pregătiaŭ să atace Chilia, flota turcéscă se afla la gurile Dunăriĭ, la 19 Iulie; 36 vase fură bătute de contra-amiralul rus Uschakow și nu putură scăpa în parte la Sinope, de cât fugind, favorizate de întunerecul nopţiĭ. Lupta nu fu decisivă, dar forţele turcescĭ nu se maĭ încercară la luptă mult timp [1]).

Potemkin ocupă Cetatea Albă, în August 1790; fu ocupată apoĭ Chilia, la 33 Octombrie [2]) de generalul Gudovicĭ.

La 1 Noembrie, Rușiĭ intrară în Tulcea; de și era apărată de 6.000 cavalerie turcă, 400 de muscalĭ temerarĭ intrară în oraș și Turciĭ speriaţĭ, fugiră fără de a încerca să lupte.

O parte a armateĭ rusescĭ trece Dunărea și se îndréptă către Babadag, care era ocupat de un numĕr însemnat de Tătarĭ. Aceștia luară fuga către Șumla, unde Marele Vizir sta nemișcat.

La 12 Noembrie, flota rusésca străbate Dunărea până la Isaccea, pe care o ocupă fără luptă; aci Rușiĭ aflară 48 de tunurĭ și multe muniţiunĭ și proviziunĭ de rĕsboiŭ, ca și la Tulcea.

De la Isaccea, flotila merse de organiză asediul Ismailuluĭ, după ce susţinu o harţă pe Dunăre cu flota turcă, care se retrase sub bătaia foculuĭ din Ismail, ale căruĭ fortificaţiĭ eraŭ făcute după îndemnul Domnuluĭ Moldoveĭ, Moruzi. Orașul este luat în nóptea de 10 spre 11 Noembrie și Rușiĭ trecură prin fierul spadeĭ 2.700 ostașĭ turcĭ aĭ garnisóneĭ.

Fratele Hanuluĭ tătăresc și doĭ Pașĭ pieriră ceĭ d'întâĭ [3]).

Cu luarea Măcinuluĭ, apărat de Seraschierul Iusuf Pașa, la 19 Iulie 1791 [4]), se puse capĕt celuĭ de al patrulea rĕsboiŭ dintre Rușĭ și Turcĭ, care dură de la 1784 până la 9 Ianuarie 1792.

Rusia câștigă prin tratatul de la Iașĭ, Crimeia, îșĭ întinde hotarele până la Nistru și dobândesce cetatea Ociacovuluĭ. Austria, libertatea de navigaţiune și comerţ pe Dunăre și Marea-Négră și pe tóte mările, fluviile, porturile, scalele și radele turcescĭ [5]).

Este de semnalat înfiinţarea flotileĭ de comerţ a Muntenieĭ pe Dunăre, în anul 1793, Noembrie 23; de și deja sub Alexandru Ipsilante, Ţara avea un galion pe Dunăre. In 1793 — zice Urechiă — drapelul Ţĕriĭ Muntenescĭ flutura pe tot cursul Dunăriĭ, de la Rușava la Galaţĭ, cu destul timp înainte de organisarea Lloyduluĭ Austriac [6]).

Celor douĕ bisericĭ creștine, din care una la Babadag (hramul Sf. Dumitru), iar cea de a doua la Cernavoda (Boazuchioĭ) cu hramul Sf. Niculae, Domnul Muntenieĭ, Alexandru Moruzi, le ridică dania la 50 talerĭ pe an din venitul vămilor, în anul 1793 Iunie 16 [7]).

Aceste douĕ bisericĭ ţineaŭ de Mitropolia din Dărstorul (Silistra).

Rĕsboiul din 1806 surprinse pe Turcia cu totul nepreparată: ieniceriĭ se revoltaseră contra Sultanuluĭ Selim, cetăţile de pe malul Dunăriĭ eraŭ ruinate și cele maĭ multe din ele căzuse în mâinele unor briganzĭ resculaţĭ [8]).

Cetăţile Hotin, Ackerman, Bender și Chilia, depun armele fără nicĭ o împotrivire. La Ismail, unde se află banda de tâlharĭ a luĭ Pehlivan, un cap de banditĭ, lucrurile nu

---

[1]) *Becatini*, VIII, pag. 140, în *Urechia* Istoria Românilor, Vol. III, p. 315, nota 2.

[2]) Idem.

[3]) *Urechia*, op. cit. Vol. III, p. 323-4.

[4]) *Urechia*, op. cit. Vol. III, p. 437, zice: Principele Galiţin, sub comanda luĭ Repnin, cu 25.000 Rușĭ maĭ bătu pe Turcĭ, la Maiŭ în 17, în anul 1791. Aci Rușiĭ luară 500 de corturĭ, 26 tunurĭ, 5 stégurĭ, 26 bandiere și alte trofeie și numeroșĭ prisonierĭ. Repnin amenință Varna.

[5]) Vezĭ acest tratat în *Urechia*, Vol. IV, p. 429-33.

[6]) *V. A. Urechia*. Vol. V, p. 96 dă Hrisovul — inedit până acum — pentru corăbiile Ţĕriĭ ce sunt a umbla pe Dunăre. A se vedea și «Comerţul».

[7]) *Urechia*. Vol. VI, p. 245.

[8]) *N. D. Popescu*. Calendarul pentru toţĭ Românii pe anul 1893, p. 94.

www.ziuaconstanta.ro

se petrecură aşa de uşor, căcĭ aceştia se fortificară în cetate, unde aŭ resistat trei anĭ, causând Ruşilor marĭ pagube [1]).

Ocuparea Principatelor de Ruşĭ, trezi pe Turcia din toropéla eĭ, şi dete ordin de concentrarea armateĭ în Quadrilater. Rĕsboiul fu declarat la 12 Decembrie 1806.

Dar nicĭ Rusia nu trimesese la Dunăre, de cât armata de a doua mână; căcĭ partea aleasă era concentrată pe Vistula, pentru a face faţă Francezilor, carĭ ocupaseră Polonia, iar Napoleon îşĭ stabilise quartierul la Varşovia, de unde la 1 Ianuarie 1807 adresă Sultanuluĭ Selim, o scrisóre de felicitare, pentru că a declarat rĕsboiŭ Ruşilor [2]).

În Basarabia de jos, corpul generaluluĭ Maiendorf, ajunsese în primele zile ale luĭ Decembrie 1806, cu avant-garda comandată de generalul Zass până la Ismail, unde am vĕzut că se închisese Pehlivan, aianul Silistreĭ, cu banda de tâlharĭ, toţĭ veniţĭ din Dobrogia cu puţin înaintea venireĭ Ruşilor.

Nu vom urmări desele ciocnirĭ ale luĭ Pehlivan cu Ruşiĭ în Basarabia de jos, vom spune numaĭ că Ruşiĭ, prin Martie 1807, voiră să atace Ismailul pe uscat şi pe apă; de aceia Maiendorf îşĭ împărţi armata de uscat în treĭ colóne: Zass la stânga, Rottlhoff la drépta şi Voinof la centru, iar pe Generalul Langeron îl trimese la Chilia, ca de acolo să vină pe braţ în faţa Ismailuluĭ.

Încercările acestea nu reuşesc, iar Langeron se gândi a ocupa Sulina şi maĭ ales Tulcea, pe unde Pehlivan primea ajutor în ómenĭ şi provizĭĭ din Dobrogia.

Sulina, care nu dispunea de o garnisónă numerósă, se predă fără luptă în ziua de 28 Martie.

La Tulcea însă, lucrurile nu merseră aşa de lesne, căcĭ aci Pehlivan construise un fort puternic, care domina Dunărea şi aşezase în el 3.000 ómenĭ şi în oraş alte 2.000.

Langeron nu putu lua Tulcea, ci se retrase şi se întări la Sulina, de unde cere forţe îndestulătóre din Odessa, pentru a merge din noŭ contra Tulceĭ.

Generalul şef Michelson, ce se afla la Bucurescĭ, văzênd întârzierea ce se punea în luarea Ismailuluĭ, veni însuşĭ să pună capăt operaţiunilor de aci şi să silésca pe Pehlivan, saŭ să se predea, saŭ să trécă Dunărea.

Langeron primesce şi el forţe din Odessa şi înaintéză spre Tulcea, unde încercă să ocupe în insula Ceatalul o posiţiune în faţa oraşuluĭ.

El dădu ordin floteĭ ce venise cu el să începă bombardarea cetăţiĭ Tulcea, pe când câte-va bărcĭ canoniere se vor încerca să trécă pe sub zidurile cetăţiĭ, ocupată cu răspunsul la bombardare, să urce cursul fluviuluĭ şi să debarce oştire în insula Ceatalul, în partea eĭ apusană, care nu era păzită de Turcĭ.

Cetatea însă îşĭîndreptă focurile şi asupra bărcilor rusescĭ; comandantul cetăţiĭ Tulcea garnisi malul drept al fluviuluĭ cu colóne dese de puşcaşĭ, cât şi Bosniac-aga, locotenentul luĭ Pehlivan, care era instalat în insula Ceatal şi care fiind vestit de împuşcăturile despre Tulcea, împănase şi el stânga fluviuluĭ cu puscaşĭ.

Apucaţĭ între douĕ focurĭ, Ruşiĭ aŭ avut pierderĭ simţitóre, în ziua de Duminecă 21 Aprilie 1807. Cincĭ sute de soldaţĭ aŭ rĕmas morţĭ, mulţĭ se înecară, 22 salupe fură scufundate, saŭ luate de Turcĭ.

Langeron în urma acesteĭ înfrîngerĭ se întórce la Sulina.

Pe cell'alt teatru de operaţiunĭ, pe Vistula, Ruşiĭ sufereaŭ întrîngerĭ marĭ şi în tratatul de pace de la Tilsit, din 27 Iunie 1807, Napoleon impunea între alte condiţiunĭ Ţaruluĭ Alexandru, şi pe aceia ca Ruşiĭ să evacueze Principatele.

Sosită scirea la Ismail, la 29 Iulie, Michelson însciinţéză pe Aianul Pehlivan despre acésta, însărcinéză pe Langeron să încheie armistiţiul provizoriŭ cu Turcul, chemă pe Maiendorf, ce plecase la Iaşĭ să vină a'şĭ relua comanda trupelor, iar el plécă spre Bucurescĭ, în ziua de 10 August 1807 [3]). Armistiţiul încheiat la 24 August 1807 pe timp de şase lunĭ.

---

[1]) *N. D. Popescu.* Calendarul pentru toţĭ Romănii pe anul 1893, p. 99.

[2]) *Hurmuzaki.* Supl. I. Vol. II. Scrisórea DXV, p. 372; în *N. D. Popescu.* Calendar pe 1894, p. 55.

[3]) *N. D. Popescu.* Calendarul pentru toţĭ Romănii pe anul 1894 pag. 63 – 7.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

În revolta ienicerilor din acest an, Sultanul Selim III este omorît chiar în palatul seŭ, pe Sultanul Mustafa îl arestéză Bairactar, care proclamă padişah pe Mahmud al II-lea, la 28 Ianuarie 1808 [1]).

O urmare a campanieĭ din 1807 a fost părăsirea Bugeaculuĭ pentru totdeauna de Tătarĭ. Mulţĭ din eĭ trecură în Dobrogia [2]).

Generalul comandant al armatelor rusescĭ din Principate, Michelson, este înlocuit la 21 Octombrie 1807, prin Principele Prozorowsky, care îşĭ imparte armata în maĭ multe corpurĭ: unul la Craiova (Isaiev), al doilea la Bucurescĭ (Miloradovici), unul la Buzeu (Platov), unul împrejurul Brăteĭ (Kamensky), un detaşament la Călăraşĭ (Zass), un detaşament în Basarabia de jos, împrejurul Ismailuluĭ, sub generalul Conte de Langeron şi era compus din 12 batalióne de infanterie, 12 tunurĭ şi 3 regimente de Cazacĭ

Langeron avea cuartierul la Frumósa.

Un detaşament la gurile Dunăriĭ sub comanda Generaluĭ Rothoff, compus din 9 batalióne infanterie, o companie de pionierĭ, 5 escadróne de cavalerie şi un Regiment de Cazacĭ, cu quartierul la Chilia [3]).

Aceste douĕ din urmă detaşamente ne intereséză maĭ mult în operaţiunile lor.

Pehlivan îşĭ înmulţi forţele şi repară intăririle Ismailuluĭ, în iarna anuluĭ 1807 şi în tot cursul anuluĭ 1808.

Forţele de care dispuneaŭ Turciĭ în Dobrogia eraŭ: 8000 armată regulată, şi vre-o 12.000 neregulaţĭ, maĭ toţĭ foştĭ banditĭ, păziaŭ latura Dunăriĭ de la Rahova până la Tulcea. Cetatea Brăileĭ dispunea pe 12.000 ómenĭ, apăraţĭ de întăririĭ puternice şi comandaţĭ de Nazirul Ibraim.

Se maĭ găseaŭ la Isaccea 1.500 omenĭ comandanţĭ de Hassan-Ali-Paşa şi în sfârşit la Ismail se afla Pehlivan cu 4000 de luptătorĭ hotărîţĭ.

Avem dar 80.000 Ruşĭ, contra 30.000 Turcĭ, din care majoritatea armată neregulată compusă din foştĭ banditĭ [4]). Şi de o parte ca şi de alta se mări în cursul anuluĭ 1808 numĕrul forţelor, totuşĭ Ruşiĭ întreceaŭ cu mult pe adeversariĭ lor.

Armistiţiul încheiat la Slobozia în 1807, se prelungi tacit până în anul 1809. De o parte şi de alta se făceaŭ înarmărĭ pe teatrul operaţiunilor, ceea ce făcea să se intrevadă că acest armistiţiŭ nu va aduce pace. Şi în adevĕr rĕsboiul se declară din noŭ la 13 Martie 1809.

Pe la începutul luĭ Aprilie, un noŭ corp de armată rusesc vine în Principate, sub comanda generaluluĭ Kutuzoff. Cu aceste trupe şi cu corpul deja existent al luĭ Kamensky, Prozorowsky se decide a asedia Brăila. In acest scop construesce un pod peste Siret la Barboşĭ, ia disposiţiunĭ ca trupele din Basarabia să se apropie de Galaţĭ şi să ocupe terenul smârcos dintre acest oraş, care nu era păzit de Turcĭ, şi Brăila; iar armata de investire o împărţi în 3 corpurĭ: la stânga între Brăila şi Galaţĭ aşeză corpul generaluluĭ Essen III, la centru corpul luĭ Kutuzoff, care avea ca locotenent-general pe Platov şi unde se instalase şi cuartierul general, iar la drépta până la Dunăre, în apropiere de gura Ialomiţeĭ, corpul locotenentuluĭ-general Sergiŭ Kamensky.

Forţele rusescĭ de împresurarea Brăileĭ eraŭ: 38 batalióne, 20 escadróne, 10 bateriĭ, pionierĭ şi cazacĭ, în totul aprópe 34.000 omenĭ.

Turciĭ nu puteaŭ opune de cât 15.000; însă întăririle cetăţiĭ îndoia numĕrul şi valórea luptătorilor [5]).

Nu ne vom ocupa de atacurile neisbutite ce Ruşiĭ îndreptară contra Brăileĭ, care după cum scim, era comandată de Nazirul Ahmet Efendi. Acestea es din cadrul subiectuluĭ.

Prozorowsky se decide a înconjura Brăila şi despre partea dréptă a Dunăriĭ, de aceia chemă de la Galaţĭ pe Generalul Zass, cu 3 batalióne şi 'l însărcină să treacă fluviul

---

[1]) *N. D. Popescu.* Calendarul pentru toţĭ Românii pe anul 1894 p. 108—111 şi *Jonquiere* op. cit. pag. 406.

[2]) *Iorga,* op. cit. pag. 254—5.

[3]) *N. D. Popescu.* Calendaru pentru toţĭ Românii pe anul 1895 pag. 25—26.

[4]) Idem pag. 52—3.

[5]) *N. D. Popescu.* Calendarul pentru toţĭ Românii pe anul 1896 pag. 31.

www.ziuaconstanta.ro

ceva maĭ jos de aripa stângă a corpuluĭ luĭ Essen, să înainteze numaĭ până la Măcin și să-l ocupe.

In fața Brăileĭ se află o mare insulă, jósă, mlăștinósă, acoperită cu trestie și brăzdată de maĭ multe canaluri, când apele sunt jóse, inundată peste tot în timpul apelor mari.

Acéstă câmpie, spune Langeron[1]), se numia Kutzephane, este insula mlăștinósa dintre brațul Dunăriĭ, numit Dunărea veche și fluviul propriŭ zis. Dincóce, pe malul drept al Dunăriĭ, se află orașul Măcin așezat pe o înălțime fórte ridicată. De aci începe un lanț de munțĭ înalțĭ ce se întinde până la Hârșova și maĭ departe. Până la Măcin nu se póte duce cine-va, de cât pe canalul cel fórte strâmt, care se desparte de cursul principal al fluviuluĭ, la o mică depărtare de cetatea Brăileĭ, în cât trecerea prin el era pe atunci expusă nu numaĭ focului artilerieĭ citadeleĭ, ci și al puscilor. Acest canal lung aprópe de 10 kil. ocolesce tótă partea de sud a Ghecetuluĭ.

Orașul Măcin era destul de bine fortificat, în cât nu se putea lua prin surprindere, dar Rușiĭ nu'l credeaŭ apărat, ci maĭ mult că nu e ocupat.

De acéstă credință fu animat generalul Zass, când plecă spre Măcin să facă recunóscerea și, de-ĭ va fi posibil, chiar să-l ocupe. Cu toată îndrăsnéla sa, întreprinderea nu era posibilă numaĭ cu o mână de ómenĭ ce i se dase.

La 17 Aprilie, Zass trecu Dunărea sub focul citadeliĭ Brăileĭ, care nu-ĭ cauză un prea mare rĕŭ, coborî rîul pe partea dreaptă, împroșcat fiind într'una de tunurile inamice, debarcă în băltace și merse până la 2 kilometri departe de Măcin. Mersul sĕŭ pe o plóie torențială și printr'un noroĭ adânc până la genuchĭ, fu cât se póte de penibil, dar maĭ mult nu putu să înainteze, pentru că în curînd se convinse că Măcinul era apărat, și bine apărat, prin plóia de obuze ce începu să cadă. In adevăr acest oraș întărit era apărat de un brigand, de Giuge-Aga, ginerile Naziruluĭ Brăileĭ și avea sub ordinele sale 800 de ómenĭ aleșĭ; treĭ sute i-ar fi fost de ajuns.

Văzîndu-se atacat cu atâta violență și într'un loc anevoios de circulat, generalul Zass, comunică printr'un curier Principeluĭ Prozorowsky posițiunea în care se găsea și ĭ ceru ordin de urmare; comandantul șef iĭ dădu ordin să se întórcă înapoĭ și să lase pentru altă dată luarea Măcinuluĭ, pe care s'o îndeplinéscă cu maĭ multă șansă de reușită.

Zass se retrase în ziua de 21 Aprilie și trece Dunărea pe malul eĭ stâng, fără să aibă vre-o pierdere de cât pe Prințul Galitzin, șeful de stat-major care fu rănit.

Flotila, comandată de Iakimow, tare de 22 bastimente, era așezată aprópe de Brăila, pe care o bombarda neîncetat. Se trimese cincĭ micĭ bastimente pe canalul Kutzephane și pătrunse până la Măcin[2]).

Asediul Brăileĭ costă pe Rușĭ 200 oficerĭ și 5000 soldațĭ; acele ale Turcilor nesemnificative.

Pehlivan din Ismail avênd nevoie de banĭ, pentru a'și întreține ostașiĭ, de órece de la Constantinopol nu primea nicĭ un ajutor, nicĭ în ómenĭ, nicĭ banĭ, se decise în Noembrie 1808 să calce casa aianuluĭ din Babadag — așa după cum era deprins în viața sa — și a'l stórce de banĭ. Aianul din Babadag, pentru a se scăpa de un mosafir așa de periculos, iĭ dete o însemnată sumă de banĭ și ĭ maĭ făgădui încă pe atât peste o lună.

După trecerea termenuluĭ, Pehlivan ne-primind nicĭ un rĕspuns, se duse din noŭ la Babadag și în ziua de 10 Ianuarie 1809, taie fără nicĭ-o vorbă capul aianuluĭ de aci, iar orașul fu dat jafuluĭ și flacărilor de către ómeniĭ sĕĭ, pe care iĭ scim că în majoritate eraŭ foștĭ banditĭ.

In lipsa luĭ Pehlivan din Ismail, Celebi Mustafa iĭ ocupă locul și când acesta se întórse de la Babadag încărcat de provizionĭ și banĭ, garnizóna iĭ închise porțile cetățiĭ. Pehlivan se întórse la Babadag, se declară de aianul acestuĭ oraș și se decise a tăia din Dobrogia orĭ-ce aprovizionare a Ismailuluĭ.

Luĭ Mustafa însă iĭ veni aprovizionărĭ pe bărcĭ pe brațul Sf. Gheorghe. Langeron pentru a forța pe Celebi Mustafa să se predea, strânge lanțul de împresurare al orașuluĭ,

---

[1]) *Hurmuzaki*, Supl. I, Vol. III, pag. 167.

[2]) Idem, pag. 168.

www.ziuaconstanta.ro

dete ordin flotileĭ aflată la gura Sulinii să urce cursul braţuluĭ şi să ocupe Ciatalul printr'un post tare de infanterie, artilerie şi cazacĭ. La Cartal (în faţa Isacceĭ), Rușiĭ construiră o redută, pe care după ce o armară bine cu tunurĭ, o deteră în paza a 3 batalióne şi uneĭ sotniĭ de cazacĭ de Ural, puse sub comanda Locotenentuluĭ-Colonel Stegeman. Turciĭ din Ismail se mărginesc a trimete numaĭ câte-va cete de başi-buzucĭ, care să nelinişteáscă stabilirea anteposturilor rusescĭ.

Însă dincóce de Dunăre, Pehlivan, care se stabilise în Tulcea şi prin împrejurimĭ trece fluviul la Cartal, dar este respins. Pehlivan îşĭ îndreptă atuncĭ trupele la Reni, dar şi aci este respins peste Dunăre de Regimentul Colonelului Abdulin.

Aceste mişcărĭ ale luĭ Pehlivan în alte direcţiunĭ, de cât spre Ismail aveaŭ de scop să atragă atenţiunea Rușilor aiurea, şi a-ĭ împiedica să profite de împrejurările petrecute în Ismail, unde ar fi putut pune mâna pe cetate. Orĭ planul luĭ Pehlivan era de a prinde pe Mustafa, căruia să-ĭ dea lecţia ce merita şi să devină iarăşĭ apărătorul cetăţiĭ. Căcĭ la Ismail se întâmplase o revoltă; partizaniĭ luĭ Pehlivan reuşiră a arunca în închisóre pe Mustafa. Revolta se curmă, Celebiştiĭ învingpe Pehlivaniştĭ şi după 24 ore de fierbere, lucrurile se liniştesc, în favórea luĭ Celebi Mustafa.

Incercările Rușilor rămaseră fără succes, generalul Langeron este trimes la Fălciŭ ca să ia comanda corpuluĭ luĭ Essen I retras la pensie, iar ca comandant al trupelor de investirea Ismailuluĭ fu numit generalul Voinof. Nicĭ Pehlivan nu maĭ putu pune mâna pe vechia sa comandă.

Prozorowsky îşĭ îndréptă atenţiunea în altă parte şi anume să trécă Dunărea pe la Galaţĭ-Azaclăŭ-Văcărenĭ. De aceia dete ordin flotileĭ din Sulina să urce cursul fluviuluĭ cu cele o sută şi maĭ bine de pontóne ce lucrase şi să vină la punctul ales pentru trecere. Pontónele fură aduse într'o nópte şi ascunse vederiĭ Turcilor din Văcărenĭ, printre sălciile din mal.

In a doua nópte, generalul Harting, însărcinat cu construirea poduluĭ, începu să înşire pontónele, să aşeze traversele şi platforma şi până la ziuă reuşi să ajungă la cel-l'alt mal, să-ĭ lege solid capetele cu malul şi să întăréscă ambele intrărĭ ale poduluĭ cu fascine şi redute apărate de maĭ multe bateriĭ, fără ca pe înălţimile Văcărenilor să se simtă cea maĭ mică mişcare. Se vede că Turciĭ părăsiseră de mult înălţimile, fără ca Rușiĭ să scie acésta. Podul fu terminat în nóptea de 25 spre 26 Iulie 1809.

Primul detaşament rusesc, care trece Dunărea în ziua de 27 Iulie, fu acela al generaluluĭ Zass; al doilea la 28, fu detaşamentul generaluluĭ Bulatov şi în fine la 29 trec şi trupele generaluluĭ Platov. Câte trele detaşamentele se întâlnesc la 29 Iulie pe platoul Văcărenilor, de unde se îndreptară: primul spre Ciatal Ismail, al doilea spre Tulcea şi al treilea spre Babadag.

Să urmărim colóna luĭ Zass, care acum devenise şi comandantul trupelor de investirea Ismailuluĭ de pe stânga fluviuluĭ, în locul luĭ Voinof retras la Tecucĭ, fiind bolnav. După ce Zass se asigură de împresurarea cetăţiĭ despre uscat, încă de la 20 Iulie, înaintă cu detaşamentul sĕŭ pe drépta fluviuluĭ şi la 3 August ajunse în faţa Ismailuluĭ, goni bandele de tâlharĭ ale luĭ Pehlivan, care jefuiaŭ localităţile dintre Babadag, Tulcea şi Ismail şi complectă investirea cetăţiĭ şi despre partea Dunăriĭ.

Colóna luĭ Bulatov înainta spre Tulcea; la 2 August ajungènd în dreptul Isacceĭ se pregăti s'o bombardeze, dar aflând de la nisce Bulgarĭ, că Turciĭ aŭ părăsit-o de câte-va zile şi aŭ fugit, uniĭ pe uscat spre Babadag şi alţiĭ pe apă spre Ismail, Bulatow intră într'ènsa şi o ocupă milităresce. Aci găsi 7 tunurĭ şi o mare cantitate de muniţiunĭ şi provisiunĭ abandonate de Turcĭ. Isaccea era pretutindenĭ înconjurată de un zid înalt, prevĕzut cu şanţurĭ adâncĭ şi în mijloc avea un castel mare de piatră, vechiŭ, dar în stare bună de a susţine o apărare îndelungată. Acest oraş este situat pe malul drept al Dunăriĭ într'o poziţiune încântătóre; el se ridică în amfiteatru începènd de la Dunăre şi era pe atuncĭ înconjurat de pădure, de grădinĭ şi de viĭ. Aspectul sĕŭ e plăcut la vedere; despre apă e deschis [1]).

---

[1]) *Hurmuzaki*, Supl. I, Vol. III, fasc. I, p. 176.

www.ziuaconstanta.ro

La câţi-va kilometri de Isaccea se află mănăstirea Cocoşul [1]), Ruşii o ocupară pe dată şi găsiră închişi în ea de frica Turcilor peste 1.200 Bulgari, pe care Ruşii i-au trimes în Basarabia.

De la Isaccea, Bulatov plecă la 3 August spre Tulcea, pe care o găsi pustie, căci garnizóna fugise la Babadag. Aci Ruşii găsiră 18 tunuri şi o imensă cantitate de provizíuni şi muniţiuni. Aflând, că mai bine de 1.500 Bulgari sunt fugăriţi de başibuzuci spre Babadag, cu vitele lor, se luă după ei şi ajungêndu-i, în loc de a-i scăpa şi urmări pe prigonitori, Ruşii din contră îi consideră ca prizonieri de rĕzboiŭ şi îi trimet împreună cu turmele lor în Basarabia.

La 3 August, generalul Platov ocupă Babadagul, pe care îl părăsise de curînd Pehlivan, care se retrăsese spre Hârşova. Ruşii găsesc aci 10 tunuri şi puţine proviziuni. Babadagul situat la 40 verste de Isaccea şi la 10, de marele lac Razelm, care comunică cu Marea prin trei canaluri. Era un oraş destul de mare, bogat şi fórte comercial. In 1791, Kutuzof ocupându-l îl dărîmă, însă Turcii l'aŭ reconstruit; acum era din noŭ în ruină [2]).

Platov ajuns la Babadag îşi împărţi cavaleria în trei; o parte o porni spre Hârşova, o parte spre Sulina şi a treia spre Constanţa, ca să curete provincia de tâlharii lui Pehlivan. Infanteria şi artileria o trimese spre Ismail, ca să se unéscă cu colóna lui Zass, căruia i se încredinţase comanda generală a operaţiunilor din jurul Ismailului.

Voinof primesce ordin să vină cu artileria la Ismail şi să înconjure oraşul, cu cele 12 tunuri de asediŭ ce avea, despre partea stângă a fluviului, în acelaş timp Prozorowsky dete ordin căpitanului Papadopol, şeful flotilei ce staţiona la Sulina, să vină la Tulcea şi să blocheze Ismailul. Flota Rusă puse pe gónă câteva vase turcesci, împiedică lucrătorii unui uvragiŭ, ce Turcii începuseră să construiască în insula Ceatal. Astfel la 6 August, Ismailul era blocat şi pe apă despre partea rĕsăriténă.

Flota rusă de la Galaţi, a lui Iachimov, primesce ordin să cobóre fluviul, după ce va descheia şi încheia podul de la Azaclâŭ şi să se aşeze în punctul, unde Dunărea se desparte în mai multe braţe. Lucrările s'aŭ terminat la 8 August, după ce prinse doŭĕ vase de rĕsboiŭ turcesci. Flota de la Kilia urcă fluviul până la gârla Şonda.

Pentru sucesul operaţiunilor, se mai trimese peste Dunăre detaşamentul generalului Markoff, în ajutorul lui Zass, care fu însărcinat cu comanda superióră a blocării Ismailului, iar lui Voinof, doŭĕ Regimente de Infanterie. Prozorowsky trecu însuşi Dunărea la 6 August, la Văcăreni. In ziua de 7 trecu în revistă trupele lui Markoff, care mergea spre Tulcea, iar la 8 August, căzu greŭ bolnav la pat, din care nu se mai sculă, căci muri la 9 August, ora 5 séra, la satul Protoc (?) [3]) probabil Jijila, nu departe de Măcin. Cadavrul a fost dus în Rusia.

Zass, stabilit în Tulcea, trecu cea mai mare parte din armată în insula Ceatalul, rase tóte întăririle făcute de Turci, goni dintr'insa câteva detaşamente şi se apucă să întindă un pod peste Dunăre, adică peste braţul Chilia, la vre-o 6 km. mai jos de Ismail. Un alt pod fu aruncat peste braţul Sulina şi fie-care cap de pod îl întări cu câte o redută, armată cu 4 tunuri. Aprópe de cetate, ca la 150 metri, Zass puse să se construiască o redută, pe care o armă în grabă; Turcii o atacară la 10 August, însă Ruşii, comandaţi de Maiorul Vasilev, o apărară cu multă bravură.

Acéstă baterie aruncă un foc omorător în oraş, la 12 August şi forţă pe Celebi Mustafa, să ridice stégul alb. Cetatea capituléză, iar luptătorii desarmaţi, fură lăsaţi a se duce unde vor voi.

Actul de capitulare fu subscris la 13 August, Ruşii găsesc în cetate 221 tunuri, 9 corăbii, armate cu tunuri mici, 21 drapele şi o mare cantitate de muniţiuni. Din cetate eşiră 4500 armată regulată, 2700 locuitori armaţi. Nesupărată de Ruşi, garnisóna trece Dunărea

---

[1]) *Langeron* n'o numesce, fiind-că pe atunci nu purta o denumire, de cât în urmă prin 1843.

[2]) *Descripţia lui Langeron*, op. cit., p. 176.

[3]) *N. D. Popescu*, Calendarul pentru toţi Românii, pe anul 1896, p. 55.

www.ziuaconstanta.ro

în Dobrogia și se îndréptă spre Hârșova, nevătămată. Celebi Mustafa se duse la Constantinopol, unde drept răsplată energiceĭ sale apărărĭ, fu exilat.

În locul luĭ Prozorowsky este numit comandant șef Prințul Bagration.

La 11 August 1809, generalul Platov, porni din Babadag spre Hârșova, ca să taie linia de comunicație a acestuĭ oraș cu Măcinul și trimese maĭ multe detașamente de antegardă, până la Valul luĭ Traĭan, astfel că peste câteva zile, Cazaciĭ începură să furnice pretutindenĭ împrejur și Turciĭ să fugă în tóte părțile.

Apoĭ Platov, trimese detașamente suficiente care să ocupe Cernavoda, orășel deschis și părăsit de locuitorĭ. După aceia Cazaciĭ încep a se rĕspândi în cete marĭ de-alungul Dunăriĭ, atât pe drumul Hârșoveĭ și al Silistreĭ, cât și pe al Măcinuluĭ și începură a colinda ziua și nóptea tóte drumurile, ca să oprésca orĭ-ce ajutor ar merge spre Măcin, pe uscat saŭ pe apă.

În ziua de 16 August, el stabili o comunicație cu Markof, care se apropiase de Măcin și așezase bateriĭ pe marginea Dunăriĭ, atât în sus cât și în jos de oraș și începuse a se apropia de zidurile orașuluĭ. Tóte aceste mișcărĭ le terminase la 14 August. Turciĭ cum il văzură că se apropie atât de mult, dădură foc mahalalelor și se retraseră în întăririle castelului.

Măcinul avea un bun castel de piatră, înconjurat cu ziduri puternice și șanțurĭ adâncĭ; maĭ avea încă și treĭ șalupe canoniere, trase în brațul Dunăriĭ vechĭ, din naintea orașuluĭ și care nu puteaŭ înainta maĭ departe, fiind apele micĭ, dar care puteaŭ servi de minune drept bateriĭ flotante, contra orĭ-căruĭ atac, venit despre apă saŭ despre Ghecet. Unul din aceste vase fu luat de dragoniĭ și cazaciĭ luĭ Markov, care il surprinseră într'o nópte pe când Turciĭ dormiaŭ. Acest vas fu dus în triumf pe canal, la Galațĭ și dat în primirea flotileĭ rusescĭ.

Generalul Harting, puse să se sape în ostrovul Ghecet șanțurĭ de apărare cu fascine pe marginea Dunăriĭ, paralel cu orașul și le armă cu tunurĭ de câmp, care băteaŭ până la castel. Aceste bateriĭ deschid focul în ziua de 15 August și demontară treĭ tunurĭ turcescĭ, făcură óre-care stricăciunĭ unuĭ bastion și deteră foc uneĭ micĭ magasiĭ cu pulbere. Vĕzênd pericolul în care se găsea Măcinul, Nazirul Brăileĭ se încercă să trimétă pe apă ajutóre celor înconjurațĭ, dar o baterie așezată de-alungul Dunăriĭ, doĭ km. maĭ jos de Măcin, le împiedică de a înainta și de a trece în canal, orĭ de a debarca în Ghecet.

Rușiĭ strânseră cât se putu de mult linia de înconjurare, bombardară cetatea ziua și nóptea. Bagration conducea în persónă acest asediŭ.

Garnizóna Măcin, constrânsă de bombele ce cădeaŭ ca grindina asupra eĭ, fu silită să se predea la 18 August, după 4 zile de asediŭ; ea fu făcută prisonieră de rĕsboiŭ și trimésă în Basarabia. Numĕrul luptătorilor era: 28 oficerĭ și 300 de soldațĭ; populațiunea orașuluĭ, de și fusese armată și luase parte la apărare, nu fu făcută prisonieră, ci lăsată liberă. In cetate, Rușiĭ găsiră 13 tunurĭ, 500 puscĭ, 600 perechĭ pistóle, 80000 cartușe și proviziĭ îndestulătóre.

Ginge-Aga, Aianul Măcinuluĭ și ginerile Nazirului Brăileĭ, nu se predă, ci fugi nóptea prin bălțile Dunăriĭ, după ce subscrise capitulațiunea, și se refugiă la Hârșova. Langeron spune, că Ginge-Aga primise în maĭ multe rândurĭ banĭ de la Rușĭ, promițêndu-le a ataca pe Pehlivan și a da ajutor acestora la luarea Ismailuluĭ și că nu-șĭ îndeplinise făgăduiala [1]).

Luarea Măcinuluĭ costă pe Rușĭ numaĭ 20 morțĭ și rănițĭ. Brăila fu astfel cu desăvârșire blocată și luarea sa asigurată.

Bagration adresă apoĭ o proclamațiune populațiuniĭ bulgare din Dobrogia, asigura pe locuitorĭ să stea liniștițĭ pe la casele lor și le garanta, că nimic din avutul lor nu va fi atins. Vorbe și promisiunĭ! Numaĭ câteva zile în urma acesteĭ proclamațiunĭ, Cazaciĭ luĭ Platov, se năpustiră ca nisce lupĭ flămînzĭ asupra pradeĭ lor, așa și Muscaliĭ asupra populațiuniĭ; devastară și pustiiră întréga Dobrogie, deteră foc la o mulțime de sate, în-

---

[1]) *Hurmuzaki*. Supl. I, Vol. III, fasc. 1, pag. 178.

www.ziuaconstanta.ro

destul de bogate, care ar fi putut hrăni armata năvălitóre maĭ multe lunĭ; luară peste 50000 capete de vite, pe care oficeriĭ superiorĭ le împărţiră între eĭ, ca jaf de rĕsboiŭ şi le trimese în Rusia ca averea lor proprie. Aceste jafurĭ sunt descrise de însuşĭ Langeron.

Platov, după ce ocupă Cernavoda, împrăscie, în juru-ĭ în tóte părţile detaşamente puternice, scoborî spre Hârşova, pentru a se pune în legătură cu ceĭ care înconjuraŭ Măcinul şi ajungênd, în ziua de 16 August, în dreptul acestuĭ oraş întărit (Hârşova), a doua zi îl înconjură de tóte părţile şi începu să sape şanţurĭ. In ziua de 18 August aşeză mai multe bateriĭ şi începe a bombarda Hârşova; Turciĭ rĕspund fórte slab, pentru că eĭ isi păstraŭ muniţia, pentru casurĭ de asalt.

In ziua de 19, Ruşiĭ deschid o nouă baterie maĭ în apropiere de cetăţuia asediată şi somară garnisóna ca să se predea. Turciĭ consimt, dar cu condiţiune de a se retrage spre Silistra cu arme şi bagaje. Platov raportéză luĭ Bagration aceste condiţiunĭ; el nu primesce.

Hârşova este un oraş situat pe marginea Dunăriĭ, ca la vre-o 40 km. maĭ sus de Măcin şi cam la 45 maĭ jos de Silistra. Douĕ stâncĭ enorme domină o mică esplanada, pe care e aşezat oraşul, maĭ la nivelul Dunăriĭ. Pe una dintr'însele se află construit un castel mare de piatră în stil gotic şi pe cea-l'altă, care e maĭ puţin înaltă, se afla pe atuncĭ un turn de piatră. Acest turn era dominat de o înălţime vecină cu oraşul, pe care Ruşiĭ se grăbiră a aşeza o baterie la adăpostul resturilor de întăririĭ, construite acolo la 1773, de către Mareşalul Romantzov şi rĕmăseseră încă în fiinţă. (A se vedea crochiul posiţiuniĭ Hârşova).

Vĕzêndu-se astfel strânşĭ din tóte părţile, Turciĭ ne-avênd în cotro, se predară ca prisonierĭ de rĕsboiŭ, în ziua de 22 August. Un comandant, 15 oficerĭ, 330 soldaţĭ şi 800 locuitorĭ armaţĭ, precum şi 3 mortiere şi 27 tunurĭ, acestea fură prada de rĕsboiŭ găsită în Hârşova. De astă-dată fură consideraţĭ ca prisonierĭ şi locuitoriĭ şi fură trimeşĭ în Rusia. Numaĭ bătrîniĭ, femeile şi copiiĭ fură lăsaţĭ în pace şi îngăduiţĭ să rĕmână la casele lor.

Luată Hârşova, Bagration dădu ordin Divanuluĭ Ţĕriĭ Românescĭ, să construiască un al doilea pod la 6 km. maĭ jos de Hârşova, în dreptul gureĭ Ialomiţeĭ. Ruşiĭ îşĭ strămutară centrul aprovizionăriĭ lor de la Buzĕŭ la Slobozia, ca astfel să fie la egală distanţă, între Brăila şi Silistra, unde comanda un cap de banditĭ de temut, Elik-Oglu.

Bagration, după ce lăsă la Hârşova o garnisónă îndestulătóre, cum şi cea maĭ mare parte din echipagele sale, îşĭ împărţi armata de care dispunea, în treĭ detaşamente şi porni către Constanţa. Aceste treĭ colóne aŭ fost încredinţate: prima generaluluĭ Markov. a doua generaluluĭ Sergiŭ Kamensky şi a treia generaluluĭ Platov. Acésta din urmă compusă maĭ numaĭ din Cazacĭ, merse maĭ iute ca tóte şi ajunse în dreptul Constanţeĭ în ziua de 30 August. Cum o zări, Comandantul garnisóneĭ trimise parlamentarĭ şi propuse Ruşilor predarea oraşuluĭ cu întăririĭ, arme şi proviziunĭ şi iĭ ceru în schimb numaĭ voia de a se retrage în interiorul Bulgarieĭ, împreună cu ceĭ 2000 briganzĭ aĭ sĕĭ. Platov primi propunerea, cu condiţiune ca aianul Constanţeĭ şi cu briganziĭ sĕĭ să făgăduiască a nu maĭ lupta contra Ruşilor, timp de un an. Turciĭ primesc şi se retrag din Constanţa spre Varna.

Constanţa, pe atuncĭ ocupa numaĭ stânca care înaintéză în mare şi forma o peninsulă, care se ţinea de uscat — ca şi acum — numaĭ printr'o limbă de pămênt lată de vre-o 200 metri. (Este gâtul din piaţa Independenţa, de la Hotel Terasă, până la podul drumuluĭ de fier).

Ea avea aşezată pe limba de pămênt o fortăréţă înconjurată de un zid tare şi de un şanţ larg, iar în colo nicĭ castel, nicĭ fort, nicĭ un turn, nimic care s'o apere cu eficacitate despre uscat, de tunurile inamice. După ce se retraseră ceĭ 2000 briganzĭ, Ruşiĭ dădură foc fortăreţiĭ şi întreguluĭ oraş, dărîmară şi risipiră ce maĭ rĕmăsese în viaţă, şi după ce jefuiră pe locuitorĭ şi iĭ lăsară fără adăposturĭ, fără bucate, fără nimic, iĭ năpustiră în voia sórteĭ, şi'şĭ urmară drumul, fără să lase vre-o garnisónă, ne-avênd trupe îndestulătóre. Când sosi colóna de aprovisionare, care însoţia armata, găsi Constanţa pustiită; iar colóna luĭ Platov, în diminéţa de 31 August părăsise oraşul, pentru a se îndrepta spre Bazargic.

Bagration, care se oprise la Carasu (Medgidia) şi care avea nevoie ca trupele sale să nu se risipéscă pe o întindere prea mare, trimese ordin luĭ Platov să se îndrepte către

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA ROMANIA

Silistra. Platov, care ocupase împrejurimile Bazargiculuĭ și băgase spaima în Turcĭ, până la Varna se înapoie către Silistra și ocupă satul Kiuciuk-Kainardgi, pe drumul Silistra-Șumla și vestit prin tratatul incheiat aci, în 1774.

Markov, după luarea Măcinuluĭ, cutreieră Dobrogia în lung și lat, puse mâna fără luptă pe tóte satele dintre Dunăre și Mare și ajunse până la malul Mării maĭ sus de Constanța, fără să întâmpine cea maĭ mică resistență. El primesce ordin de la Bagration să se îndrepte către Cuzgun și Silistra. Mult regretă Markov, că nu putu să prădeze satele bogate de pescarĭ de pe malul Mării, totuși trimese spre Galațĭ peste 3000 Bulgarĭ și Lipovenĭ, iar pe ceĭ rămașĭ liberĭ în Dobrogia îĭ puse pe gónă, le confiscă avutul pe séma tesauruluĭ Imperial și însărcină pe un grec anume Komeli, consilier de Stat și funcționar la Ministerul afacerilor streine din St. Petersburg, cu strângerea tuturor productelor de pe câmp și cu depunerea lor în magasiile Impărătescĭ. Komeli se instală la Cuzgun, aduse din Tara Românéscă locuitorĭ luațĭ de beilic, care îĭ secerară și'ĭ treierară bucatele fără plată, iar când fu la depunerea lor în magasiĭ, intrară în punga luĭ Komeli, Markof, Platov și alțĭ generalĭ, carĭ jefuiră fără mustrare de cuget aceia ce cruțase bandițiĭ lui Pehlivan și alțiĭ ca eĭ.

Bagration aflând de acéstă hoție pe față voi să deschidă o anchetă, dar Bezac, care își băgase și el mâinile până în cóte la acest furtișag, stărui a face lucrurile mușama.

La 9 Septembrie, Rușiĭ ocup Derventul și la 10 înaintară până la aprópe 4 kilometri de Silistra.

Kamensky ocupat cu distrugerea și jefuirea orașelor, scăpate de colónele precedente, saŭ maĭ bine complectase aceia ce nu putură face ele, primesce ordin a se îndrepta cât maĭ iute spre Constanța.

Kamensky de témă ca cele 17 bastimente turcescĭ aflate pe Mare să nu debarce la Constanța trupe, ceru ajutor luĭ Bagration, iar acesta îĭ rĕspunse că nu-ĭ trimete ajutóre, ci să vină cu trupele de care dispunea. Ajungênd la Constanța o găsi jefuită și pustiită de predecesoriĭ sĕĭ; el dete o raită pe la Mangalia, care scăpase téfără până acum și numaĭ după ce o prefăcu în ruină, numaĭ atuncĭ se îndréptă către Silistra și ocupă partea de apus și miază-zi a cetățiĭ.

Cercul de investire al Silistreĭ era complect in prima jumătate a luĭ Septembrie 1809.

Pehlivan, fostul aian al Ismailuluĭ, pierzênd orĭ-ce speranță de recăpătarea comendiĭ, se retrăsese treptat cu invazia Rușilor în cadrilaterul bulgar, unde Marele vizir îl însărcinéză cu un corp de armată, să facă încercare de a pătrunde în Silistra, ca să dea ajutor garnisóniĭ cetățiĭ.

La 20 Septembrie, după ce trecuse pe la Turtucaia nesupărat de Rușĭ, Pehlivan ajunse la Popina, 40 kilometri departe de Silistra și la 21 se apropie și maĭ mult de cetate, unde făcu o mișcare spre drépta armateĭ luĭ Platov, printr'o recunóscere executată chiar de dênsul și de locotenentul sĕŭ Mahmud Tiranul, în fruntea a vre-o 4000 călărețĭ. La 23, Rușiĭ îĭ resping până în lagărul turcesc, așezat cam la 20 kilometri înapoĭ, le omorĭ aprópe 1000 ómenĭ, puseră mâna pe 108 prisonierĭ, între care și pe Mahmud și 38 oficerĭ.

Turciĭ din Silistra nu sciaŭ de afacerea luĭ Pehlivan, și pe dată ce aflară, făcură o nouă eșire, la 26 Septembrie, însă fără reusită.

La 27, Bagration se hotărî să ia dispositiunĭ pentru bombardarea Silistreĭ; pentru acest scop trimese în insula Chiciu, din dreptul Călărașilor, care e înconjurată de apele Dunăriĭ și ale Borciĭ, pe generalul major Prințul de Meclemburg-Strelitz, cu dragoniĭ sĕĭ și șase tunurĭ. Așeză în împrejurimile Călărașilor și pe marginele Borciĭ în bateriile construite la 1807, tunurĭ marĭ de asediŭ și la 1 Octombrie 1809 începu a bombarda Silistra,

Acest bombardament nu produse, din causa depărtăriĭ până la cetate, nicĭ un rĕŭ Turcilor și nu strică de cât câte-va morĭ din prejurul orașuluĭ.

Rușiĭ se aflaŭ puținĭ în fața Silistreĭ și maĭ aveaŭ în spatele lor pe Pehlivan, de care nu puțin se temeaŭ, de aceia Bagration dete ordin luĭ Zass, care sta prin Dobrogia fără nicĭ un scop și luĭ Kamensky, care păzia litoralul Mării, între Constanța, Mangalia și Cavarna, să se îndrepte către Silistra.

www.ziuaconstanta.ro

La 3 Octombrie, Markov puse să se construiască în dreptul sĕŭ o redută, care este atacată cu tótă furia de Turcĭ și numaĭ grație bravuriĭ Colonelului Papadopol, Turciĭ sunt respinșĭ cu pierderĭ de 500 morțĭ. Rușiĭ avură și eĭ 200 morțĭ, după mărturisirile luĭ Langeron [1]).

In acest timp, Turciĭ se concentraŭ mereŭ la Popina și se înmulțiaŭ prin ajutóre ce veneaŭ zilnic de la Rusciuc. La 9 Octombrie, Rușiĭ aflară că Turciĭ de la Popina aŭ inceput să se misce spre Caracli și Tatarița, pentru ca să pună între douĕ focurĭ trupele luĭ Platov, departe numaĭ de vre-o 8 km. și ale luĭ Bagration, care se aflaŭ numaĭ la o depărtare de 15 km. Pehlivan se apropiase la opt km. de Silistra, cu 20.000 luptătorĭ de tóte armele, regulațĭ și neregulațĭ. El se afla la Tatarița, unde se intărise.

Tatarița — zice Langeron — este situat pe o câmpie, ce se întinde de-a lungul Dunăriĭ de la Silistra în sus și e situat la o depărtare de 1½ verstă de fluviŭ. Acésta câmpie lungă cam de 20—25 verste, nu e maĭ largă de cât de 1—2 verste și între Tatarița și Aidemir, situat cam la 2 verste maĭ jos, se află câte-va băltacurĭ.

Cam la 2 verste de la Dunăre, acéstă câmpie este mărginită de munțĭ, care domina malul și sunt cam repezĭ. Délul dintre rîulețul Calipetro și Tatarița, și care se numesce al Aidemiruluĭ (délul pe care sunt așezate forturile Medgidie-Tabia și Kiuciuc-Mustafa-Tabia de azĭ, iar nu Arab-Tabia, după cum afirmă D-nul N. D. Popescu în calendarul pe 1897 pag. 22), este prea inalt și acoperit cu mărăcinĭ; o vale rîpósă mărginesce délul la stânga, paralel cu Dunărea (este valea Calipetrovo), iar dincolo de acea vale se află un dél acoperit iarășĭ cu mărăcinĭ fórte deșĭ și cu pădure. (Este délul pe care s'aŭ construit maĭ în urmă forturile Ordu-Tabia, Arab-Tabia și Ilan-Tabia. A se vedea crochiul frontieriĭ nóstre dintre Silistra și Almaliu). El este maĭ eșit afară ca cel-Palt și are înaintea sa douĕ văĭ largĭ, din care una e continuarea celeĭ descrise maĭ sus și alta se îndréptă perpendicular pe Dunăre (probabil una din văile Iasi-Tepe-Ceair saŭ Regederesi-Ceair. A se vedea crochiul No. 1).

Aceste văĭ sunt fórte adâncĭ și se termină printr'un lac mare, ce se găsesce la spatele déluluĭ Tatarițeĭ.

Acest dél se ridică în formă de amfiteatru; la piciorul sĕŭ a construit Pehlivan într'o nópte un șanț care adăpostea și satul. El maĭ făcu și o redută d'asupra déluluĭ, de care am vorbit maĭ sus.

Pehlivan dispunea de 17-18.000 ómenĭ cu 18 tunurĭ și aștepta pe Muctar Pașa, fiul luĭ Ali-Pașa din Ianina, care-ĭ aducea 4—5.000 arnăuțĭ.

O încercare de eșire a trupelor din Silistra în legătură cu cele ale luĭ Pehlivan, avu loc la 9 Octombrie, dar fără nicĭ un succes.

La 10 Octombrie, Rușiĭ suferă o înfrângere, pe cât de rușinósă pe atât de păgubitóre, care de și trecută fórte repede în descrierea luĭ Langeron, reiese din alte scrierĭ contimporane demne de tótă increderea [2]).

Rușiĭ care pierd 2000 ómenĭ se retrag în dosul déluluĭ de la Kalipetrovo, iar Pehlivan ocupând posițiunĭ maĭ în apropiere de Silistra, le intări și aștepta sosirea Mareluĭ Vizir, care ĭ promisese printr'un curier special, că va sosi în fórte scurt timp în fruntea a 30.000 ómenĭ.

De și Bagration primise ordin de la St. Petersburg să'șĭ mențină posițiunile ocupate în Dobrogia, într'un consiliŭ ținut la 13 Octombrie, decise din causa asprimeĭ timpuluĭ și îngreunarea mijlócelor de comunicație — drumurile fiind desfundate — să trécă în Muntenia, pentru a ocupa cuartiere de iarnă și să mențină paza numaĭ a poduluĭ de la Hârșova, iar Turcilor să le céră un armistitiŭ pentru timpul ierneĭ.

Până la punerea în executare a acestuĭ plan, Bagration maĭ era decis să se oprésca înapoia valurilor luĭ Traian și aci să dea o bătălie decisivă Mareluĭ Vizir, în casul când,

---

[1]) *Hurmuzaki*. Supl. I. vol. III fasc. I. pag 210.

[2]) *Hurmuzaki*, op. cit. Vol. I. Supl. II pag. 555 și Istoria Dacieĭ de *Fotino*. trad. *Sion* Vol. II. p. 264, în *N. D. Popescu*, Calendar pe anul 1897 pag 22-23.

www.ziuaconstanta.ro

acesta ar veni să-l atace. Se maĭ ascepta dintr'o zi într'alta, ca generalul Essen să pună mâna pe Brăila, pe care, credeaŭ Rușiĭ, o va constrânge prin fóme.

La 14 Octombrie 1809, Rușiĭ se pun în mișcare spre Hârșova. Turciĭ fac o nouă eșire în direcția Turtucaieĭ, unde se afla corpul luĭ Platov, dar sunt respinșĭ.

Greutățile întâmpinate de Rușĭ în retragerea lor spre Hârșova fură marĭ, drumurile desfundate, localitățile părăsite.

Dacă Bagration ar fi așezat aprópe de Silistra — zice Langeron — podul de la Hârșova, trupele ar fi putut trece maĭ repede în Muntenia, așa că la 16 Octombrie am fi putut lua cuartierele de iarnă, iar trupele nu ar maĭ fi fost supuse la osteneli.

Dar se vede, că Langeron uitase, că o zi maĭ nainte, tot el aprobase părerea luĭ Bragation, ca să se retragă spre Hârșova, pentru ca eventual să ocupe posiție pe valul luĭ Traian, în casul când ar fi atacațĭ de Marele Vizir.

La 14 Octombrie, Bagration trimise regimentul de Slusselburg în insula Chiciŭ, ca să protégă retragerea tunurilor de asediŭ spre Călărașĭ. La 9 ore séra, Langeron retrase tóte tunurile, puse să se distrugă lucrările, să se astupe șanțurile și la 12 ore nóptea, infanteria de câmp și cavaleria plecară spre Hârșova; iar artileria de cetate rămase până despre ziuă pe partea stângă a Dunăriĭ, pe care n'o părăsise.

După ce merse aprópe vre-o 40 km. fără să se oprésca, Bagration poposi trupele sale în dreptul satuluĭ Oltina, Platov bivuacă la 18 km. maĭ la vale.

Despre ziuă artileria de cetate porni de la Călărașĭ spre Râmnic.

Turciĭ, care nu sciaŭ de retragerea Rușilor, a doua zi diminéța trimeseră câte-va iscóde, ca să afle situațiunea inamiculuĭ și rămaseră fórte uimițĭ găsind câmpiile góle de Rușĭ. Abia când apucară să cerceteze ostrovul din față, dădură peste un convoĭ de care pline cu răniți, care nu apucase să trécă Dunărea și să grăbiră să-l atace, dar fură respinșĭ de focul artilerieĭ flotileĭ, care proteja retragerea convoiuluĭ, ce pierdu numaĭ câte-va care.

Rușiĭ merseră spre Rașova, unde aŭ ajuns la 18 și aŭ rămas până la 19 Octombrie, iar la 20 se opresc la Cernavoda, în urma valurilor luĭ Traian, ocupă înălțimele ce dominéză orașul, care pe atuncĭ era un sat miserabil, dincolo de rîulețul mlăștinos Carasu, peste care Rușiĭ aŭ aruncat un podeț greŭ de apărat.

Platov ocupă valul luĭ Traian și așéză în diferite puncte posturĭ înaintate, iar Zass, care abia acum ajunsese trupele luĭ Bagration, ocupă posiție la Carasu (Medgidia) din centrul valuluĭ. Kamensky, cu tóte că era așteptat să ia în pază podul de trecere de la Hârșova, ocupă Constanța și stete aci maĭ multe săptămânĭ.

Posițiunea ocupată de Rușĭ nu era rea, avênd valurile luĭ Traian în față, iar în spate balta Carusu, ce se ținea lanț de la Cervavoda până la Murfatlar, aprópe. Zass era tăbărît la o distanță cam la 20 km. de Cernavoda, pe o înălțime ce descinde în pantă dulce spre balta Carasu (probabil Medgidia) și avea înaintea luĭ un pod lung și strâmt, prin care inamicul n'ar fi cutezat să se strecóre. Distanța dintre Cernavoda și Constanța, lungă de vre-o 60 km., era ocupată de 23,000 ómenĭ cu 130 tunurĭ.

Turciĭ nu făcură nicĭ o urmărire, fu numaĭ vorba a trimete pe aianul Silistreĭ, Elik-Oglu, care făcuse o primire rece Mareluĭ Vizir și luĭ Pehlivan, sà'l trimétă cu 20,000 călărețĭ în urmărirea Rușilor, până la Hârșova; dar Pehlivan sciind că inamicul este apărat înapoia valuluĭ luĭ Traian, înduplecă pe Marele Vizir a nu expune armata la oboselĭ zadarnice.

La 18 Octombrie, Platov puse să distrugă Cuzgunul, reședința luĭ Pehlivan și nu lăsă în picióre nicĭ o casă, fără numaĭ giamia, ca să arate Turcilor, că și Rușiĭ respectaŭ templele religiuniĭ lor, ast-fel că Pehlivan nu găsi când veni acolo din mărețul luĭ palat și din frumósele luĭ sate, nimic alt de cât un mușoroĭ de cenușe.

Óre Pehlivan ar fi făcut maĭ bine, dacă ar fi intrat în Rusia? zice Langeron.

De la 20 Octombrie timpul se înăspri maĭ rĕŭ, frigul se făcu fórte simțitor, și cu tóte că nu înghieță, pe la 1-iŭ Noembrie începu să cadă o zăpadă atât de mare, în cât drumurile deveniră cu totul nepracticabile și viața în corturĭ cu totul imposibilă. Pe

www.ziuaconstanta.ro

lângă aceste, proviziunile și nutrețul începuseră să se împuțineze și ómeniĭ și caiĭ începură să sufere în mod oribil. Din causa zăpeziĭ celeĭ marĭ, care cădea într'una fără a îngheța, căcĭ nu dase gerul, și a neprecurmatelor strapațurĭ, drumurile care nu eraŭ soseluite (pe atuncĭ nu era nicĭ pomenélă de șosea), se desfundară și convoiurile soseaŭ cu multă greutate. Din acéstă causă vitele de povară luate de beilic din țĕrile Române, căderaŭ pe drumurĭ cu totul obosite și mureaŭ cu sutele, atât de obosélă, cât și de molima ce se încinsese în ele, din causa cadavrelor neîngropate.

Acum se convinse Bagration de enorma greșală ce făcuse, lăsând pe Cazacĭ în trecerea lor spre S. să pustiască Dobrogia, căcĭ parte din locuitoriĭ ce scăpaseră de faptul năvălirilor, emigraseră cu averĭ și vite în Bulgaria.

Reaua stare în care se aflaŭ Rușiĭ îndemnă pe Bragation să ordone deșertarea Dobrogieĭ și să trécă Dunărea, ceea ce se și făcu, căcĭ la 14 Noembrie Rușiĭ părăsesc valul luĭ Traian, iar la 15 se aflaŭ la Hârșova.

In ajunul treceriĭ, un vênt violent rupse podul, așa că trecerea fixată pentru 14 Noembrie, devine imposibilă. Abia după douĕ săptămânĭ de muncă pe vreme de iarnă, podul putu fi reparat, așa că tocmaĭ la 21 Decembrie, Bragation putu să-șĭ strecóre armata pe țĕrmul stâng. Langeron, lăsat cu paza poduluĭ, nu putu pleca din Hârșova de cât la 4 Ianuarie 1810, după ce veni Kamensky din Constanța.

Norocul fu pentru Rușĭ capitularea Brăileĭ în 21 Octombrie 1809, ca să maĭ acopere puțin nesuccesele ce avură în acest an. Generalul Kamensky este înlocuit la apărarea poduluĭ de la Hârșova prin generalul Țițirew, fost comandant al pieţiĭ la Bucurescĭ, Zass înlocuesce ca comandant al corpuluĭ de armată de la Bucurescĭ, pe Miloradovicĭ; iar în locul luĭ Bragation ca comandant șef fu numit la 12 Martie 1809, Contele Nicolae Mihailovicĭ Kamensky, frate maĭ mic al luĭ Sergiŭ, dar maĭ mare în grad, căcĭ era general de corp, pe când Sergiŭ, general de divizie. Platov, care era maĭ vechiŭ fu trimes la Don.

Iată care era situațiunea armateĭ rusescĭ din Dobrogia la sfârșitul campanieĭ din 1809:

Sergiŭ Kamensky se afla la Hârșova și avea 15 batalióne: 6 la Hârșova, 2 la Măcin, 4 la Cernavoda și 3 la pod.

Flotila era împărțită: 26 bastimente la Sulina, 6 la Kilia (aci maĭ eraŭ și 2 batalióne de reservă), 5 la Isaccea, 5 la Ismail (cu 5 batalióne de reservă), 12 la Măcin, 22 la Galațĭ, 26 la Hârșova, 13 la Brăila.

Forțele rusescĭ, carĭ trebuiaŭ să opereze în Dobrogia în campania din 1810, eraŭ: Corpul locotenentuluĭ-general Conte de Langeron la Obilescĭ, compus din 4 regimente de infanterie, douĕ batalióne de vênătorĭ, douĕ de dragonĭ, douĕ de Cazacĭ, șase batalióne de reservă, 12 tunurĭ de 12, tot atâtea tunurĭ câmp și cincĭ companiĭ de asediŭ; în total 18 batalióne, 10 escadróne, 2 regimente de cazacĭ, 46 tunurĭ, fără a socoti artileria de asediŭ. Acest corp avea însărcinarea a supraveghia și apoĭ a bombarda Silistra, de pe malul stâng al Dunăriĭ.

Corpul Locotenentuluĭ-general Conte Sergiŭ Kamensky I, la Hârșova și era compus din: 8 regimente de infanterie, treĭ batalióne de vênătorĭ, un regiment de Ulanĭ, unul de Dragonĭ, unul de Grenadierĭ, 4 de Cazacĭ, 6 tunurĭ de 12 și douĕ bateriĭ de artilerie călărețĕ cu câte 12 tunurĭ; în total 24 batalióne, 15 escadróne, 4 regimente de Cazacĭ, 54 tunurĭ. Acest corp avea însărcinarea de-a păzi podul de peste Dunăre și de a apăra valurile luĭ Traian.

Aceste douĕ corpurĭ serviaŭ maĭ mult ca trupe de pază, mareĭ armate puse sub ordinele directe ale luĭ Niculae Kamensky, generalul șef, care de o cam dată îșĭ stabili cuartierul la Slobozia și care avea adevĕrata misiune a opera în Dobrogea contra armateĭ turcescĭ. Marea armată se compunea dintr'o avant-gardă și 4 corpurĭ:

Avant-gardă sub ordinele generaluluĭ Uvarof fu compusă din: 5 escadróne de huzarĭ, 7 regimente de Cazacĭ, un batalion de vênătorĭ călărĭ și douĕ bateriĭ artilerie călărețĕ. Maĭ era alipit și detașamentul generaluluĭ Kulniev, compus din: 3 regimente de Cazacĭ, un batalion de vênătorĭ și o baterie călărețĕ cu 6 tunurĭ. Totalul avant-gardeĭ era: 4 batalióne, 5 escadróne, 11 regimente de Cazacĭ și 30 tunurĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Corpul I, sub ordinele locotenentuluĭ-general Markov, compus din: 2 regimente de infanterie, 2 regimente de dragonĭ, 2 de grenadierĭ și 2 baterĭĭ de artilerie călăréță, cu 12 tunurĭ și 16 de câmp; adică în total 8 batalióne, 10 escadróne și 28 tunurĭ.

Corpul II-lea, sub ordinele locotenentuluĭ-general Essen III-lea se compunea din: 4 regimente de infanterie, 2 de dragonĭ, 2 de cazacĭ, douĕ batalióne de vênătorĭ călărĭ cu 12 tunurĭ și 16 tunurĭ de câmp; adică în total: 8 batalióne, 10 escadróne și 28 tunurĭ.

Corpul III-lea, comandat de locotenentul-general Raiewsky era compus: din 4 regimente de infanterie, 2 de dragonĭ, 2 de cazacĭ, douĕ batalióne de vênătorĭ, 2 baterĭĭ de artilerie călăréță cu 12 tunurĭ, plus 12 tunurĭ de câmp. În total: 8 batalióne, 10 escadróne și 24 tunurĭ.

Corpul IV comandat de locotenentul-general Lewis, era compus din: 4 regimente de infanterie, unul de dragonĭ, unul de huzarĭ, unul de grenadierĭ, un batalion de vênătorĭ călărĭ, 4 regimente de cazacĭ, 12 tunurĭ de 12, alte 12 de artilerie călăréță și 16 de câmp; în total: 8 batalióne, 15 escadróne și 40 tunurĭ.

In fine reserva. sub ordinele locotenentuluĭ-general Olsufiew și se compunea din: 23 batalióne de reservă, un batalion de garnisónă, 3 regimente de Cazacĭ, 34 tunurĭ, plus flotila.

Totalul mareĭ armate era: 36 batalióne, 50 escadróne, 11 regimente de Cazacĭ, 24 tunurĭ de 12, artileria călăréță 66 tunurĭ și 60 tunurĭ de câmp (150 tunurĭ).

Rușiĭ aŭ avut în acéstă campanie 125.000 ómenĭ. Nicĭ o dată — zice Langeron — n'aŭ înarmat Rușiĭ atâtea forțe contra Turcilor.

Campania din 1810 începu la 15 Aprilie, printr'un serviciŭ divin oficiat în tabăra de la Obilești. Aprovizionările însă mergeaŭ greŭ, din causa desfundăriĭ drumurilor și umflăriĭ riurilor de ploĭ; din acéstă causă se amână trecerea armateĭ peste Dunăre în luna Maĭ

Elik-Oglu din Silistra, trimise comandantuluĭ șef al armateĭ rusescĭ la Slobozia, o scrisóre prin care îl felicită de comanda ce-ĭ se încredințase și îl rugă să nu atace Silistra, căcĭ și Elik nu are gând a face vre-un rĕŭ Rușilor, ci să se îndrepte contra Mareluĭ Vizir la Șumla. Kamensky primesce deputațiunea turcéscă și rĕspunse printr'o scrisóre, cât se póte de echivocă asupra planurilor Rușilor relative la Silistra. Scrisóre fu încredințată delegaților turcĭ, care sunt conduși înapoĭ la Silistra, însoțiți de căpitanul de vênătorĭ Vorontzov, care cunoscea limba turcă. El avu ast-fel ocazia să viziteze orașul și să raporteze la întórcere, că nu era apărat de un numĕr mare de oștire.

O recunóscere îndreptată în direcțiunea Varneĭ, și condusă de generaliĭ Voinof, Anselin și Prințul Dolgoruky, nu avu alt resultat de cât, că Anselin pătrunse până la Cavarna și făcu câți-va prisonierĭ.

La 3 Maĭ 1810, Marea Armată de la Slobozia se puse în marș spre Hârșova și la 5 Maĭ trecu fluviul peste podul construit în anul trecut, iar séra bivuacă pe platoul ce domină orașul, unde deja de maĭ 'nainte se afla tăbăruit corpul generaluluĭ Sergiŭ.

Podul de peste Dunăre, care fusese stricat de furtună la începutul ierneĭ, fusese întins din noŭ și legat bine, șlep de șlep prin otgóne gróse de cânepă și lanțurĭ de fer, ast-fel că putuse resista tuturor furtunelor ce bătuseră în cursul ierneĭ, cum și gerurilor cumplite, care transformaseră apele fluviuluĭ într'un mare sloiŭ de ghiață, ba încă și isbiturilor sloilor ce începură să curgă primă-vara la topitul ghieților. Numaĭ când se împrimăvără, desghețul și apele marĭ din primele zile ale primă-vereĭ aruncaseră încetul cu încetul umpluturile de pământ ale șoseleĭ din ambele capete ale poduluĭ, luaseră șoseaua cu totul pe distanță de maĭ mulți metri și formară în locul eĭ nișce băltacurĭ adâncĭ și impracticabile. Aceste stricăciunĭ, de și marĭ, fură iute reparate de colonelul Berlie, ajutat de maiorul de pontonierĭ Magnenco. El puse să se arunce în băltace fascine de nucle umplute cu pietre; peste fascine aruncară nuiele verzĭ de salcie, peste nuiele, bolovanĭ de pietre și în fine pământ, pe care puse să-l bată bine cu maiul.

Apoĭ așternu pietriș și nisip și ast-fel reuși, ca în câte-va zile să formeze o șosea resistentă, pe care trecu întréga armată cu tunurĭ, convoiurĭ de aprovisionare și munițiunĭ, fără ca acea șosea să se maĭ strice.

www.ziuaconstanta.ro

La 17 Maiŭ, armata înaintéză de la Hârşova până la valul luĭ Traian, unde se întări; iar la 19, generalul-şef dădu ordin frateluĭ sĕŭ să plece împreună cu corpul luĭ şi cu al generaluluĭ Markov, în direcţiunea Bazargiculuĭ şi Varneĭ şi să ocupe maĭ intâiŭ satul Betirkiŭ (cred că Bekter), localitate ce era aşezată cam la vre-o 30 kilometri spre Sud de valul luĭ Traian. Satul nefiind apărat de Turcĭ, Sergiŭ îl ocupă la 20 Maiŭ, iar a doua diminéţă se îndreptă, dar încet şi cu tóte măsurile de pază, spre Bazargic, unde sosesce la 21 Maiŭ.

La 18 Maiŭ, comandantul-şef, după ce lasă la Hârşova şi pe valul luĭ Traian câte-va detaşamente, porni cu marea armată spre Silistra. El nu urmă drumul din drépta Dunăriĭ, temêndu-se de revărsăturile fluviuluĭ, ci se îndreptă pe drumul ce trece prin Cuzgun, spre Kainardgi şi Şumla.

Drumul acesta era fórte rĕŭ, gloduros, noroios, fórte accidentat, strîmt, în fine aprópe impracticabil; cu tóte acestea, armata rusă deprinsă cu oboselile marĭ, învinse tóte dificultăţile şi la 21 Maiŭ se găsi la 6 kilometri maĭ jos de Silistra (probabil la Ostrov şi satele învecinate). La 22 Maiŭ vine şi comandantul-şef, care după ce'şĭ întări bine posiţiunea (probabil pe délurile de la Sud-Vestul Ostrovuluĭ), luă disposiţiunĭ de a face o recunóscere spre Silistra şi plecă el însuşĭ către cetate, într'o trăsură trasă de doĭ caĭ precedat de o numerósă avant-gardă de cavalerie.

«Acéstă recunóscere — zice Langeron [1]) — nu era de fel necesară, pentru că tot ce privea asediul acesteĭ cetăţĭ, era cunoscut până la cele din urmă detaliĭ; cu tóte acestea, voiŭ spune ceva despre ea, deşi nu meritĕ să mĕ ocup de dînsa, numaĭ pentru a zugrăvi în culorĭ cât se póte de viĭ, mirarea tuturor acelor ce nu cunosceaŭ slăbiciunea luĭ Kamensky.

«El plecă într'o droşcă în fruntea a douĕ regimente de vênătorĭ călărĭ, a o mulţime de cazacĭ şi a uneĭ negure de voluntarĭ şi de oficerĭ de ordonanţă. În acest scop trecuĭ şi eŭ Dunărea de la Călăraşĭ, unde sosisem de maĭ multe zile, şi mĕ apropiaiŭ de cetate împreună cu generaliĭ Harting, Resvory şi Papadopulo, ca să vedem unde trebuia să ne aşezăm redutele nóstre, la o depărtare de 300 stânjenĭ.

«Nicĭ un turc nu ieşi din cetate şi nu găsirăm în drumul nostru pe nimenĭ, fără numaĭ pe un turc bătrîn, care 'şĭ cultiva via (decĭ viile de la Ostrov eraŭ în 1810). De odată vĕzurăm, că la o verstă în urma nóstră era o mare mişcare în trupele şi lumea care înconjura pe Kamensky şi care nu'l părăsi. Mirat de acéstă mişcare, de care nu puteam să'mĭ daŭ séma, căcĭ nu-ĭ ghiciam causa, mĕ apropiaiŭ de conte: îl găsiĭ palid, coprins de spaimă mare şi în acelaşĭ timp în prada uneĭ furiĭ cu anevoie de descris, care era pe atât de ridicolă, pe cât era lipsită de motiv.

«Se restea la tótă lumea, certa pe toţĭ, maltrata pe orĭ-cine se apropia de dînsul şi adresa cuvinte grosolane respectabiluluĭ general Paul Hovaitzky, pentru că cazaciĭ sĕĭ nu înaintaŭ prea repede. În fine, îl vĕzuĭ refugiindu-se cu droşca sa într'un careŭ de vênătorĭ. Îl întrebaĭ de causa acestuĭ sgomot şi el îmĭ rĕspunse: — Cum? nu sciĭ că cavaleria turcă a ieşit din cetate? Nu vreaŭ să am o bătălie în astă diminéţă.

«Unul din voluntarĭ, nu sciŭ care, a vĕzut saŭ a crezut că vede 4 saŭ 5 cavalerĭ Turcĭ, carĭ s'ar fi arătat pe o înălţime şi acest june Petersburgez a luat pe aceĭ 4 saŭ 5 Turcĭ drept o armată.

«Îl asiguraĭ pe conte, că n'a ieşit din cetate un singur om şi că chiar dacă 10.000 ar fi venit să ne atace, cu forţele de care dispunem noĭ, puteam să-ĭ batem, maĭ ales că aveam maĭ mult de 50.000 apărătorĭ la 4 verste. El îmĭ rĕspunse: — Chiar aşa să fie, eŭ nu vreaŭ luptă azĭ. Renunţă a'şĭ termina recunóscerea şi se reînturnă în tabără, mergênd tot în mijlocul careuluĭ sĕŭ, ca cum ar fi fost înconjurat de inamicĭ.

«Acéstă scenă e cu anevoe de crezut şi totuşĭ este adevĕrată; sunt martorĭ 20 de generalĭ, precum şi 4-5000 soldaţĭ. Prin nimic nu se póte descri uimirea ce ne cauză.

---

[1]) *Hurmuzaki*. Supl. I. Vol. III. Fasc. I, p. 236—237.

www.ziuaconstanta.ro

Fie-care se uita la vecinul sĕŭ și în ochiĭ fie-căruia se citea explicațiunea acestuĭ fenomen. Creaturile Conteluĭ, roșiaŭ.

«Acest mic episod din viața sa militară, îl desconsideră în mod absolut în ochiĭ tuturor și ne făcu să aflăm aceia ce nimenĭ n'ar fi putut crede».

Înainte d'a asedia Silistra, Kamensky dete ordin generaluluĭ Zass de la Copăcenĭ, să încerce a arunca un pod între Olteniția și Turtucaia, să tréca o divizie pe drépta fluviuluĭ și să coopereze la asediŭ, tăind comunicația forțelor ce Turciĭ ar voi să trimétă din Rusciuc.

Luĭ Langeron iĭ ordonă să tréca grosul trupelor sale și artileria de asediŭ în insula din fața Călărașilor și să se instaleze în uvrage puternice, din care să bată cetatea Silistra, iar el cu o divizie să tréca cu bastimentele în drépta fluviuluĭ și să ocupe malul în partea de rĕsărit a Silistreĭ, pe drumul Silistra-Hârșova (probabil de la Ostrov în jos); pod să nu facă în acéstă parte, de témă a nu fi sfărîmat de artileria cetățiĭ.

Langeron trecu Borcea în dreptul Ostrovuluĭ, ocupă insula cea mare din dreptul acestuĭ orășel (probabil Ostrovul vechiŭ saŭ Tilchia) și cele douĕ ostróve din dreptnl Silistreĭ (Pastramagiul și Hopa), unde stabili tunurile de asediŭ, le întări bine cu șanțurĭ și lăsă aci și la Călărașĭ o divizie sub comanda generaluluĭ Stetter, care respinse peste câte-va zile un detașament turcesc, ce voia să stabilésca în dreptul Ostrovuluĭ cel mare, pe malul drept al fluviuluĭ, o redută, care ar fi făcut mult rĕŭ Rușilor.

Langeron trecu Dunărea la Ostrov, ocupă orașul și împrejurimile sale și așeză printre viĭ în baterie cele 36 de tunurĭ de 12 ce avea, ca cu ele să bată forturile de la Arab-Tabia și Medgidie-Tabia. Tóte aceste mișcărĭ și întăririĭ, fură executate nóptea la adăpostul sălciilor, fără ca Turciĭ din Silistra să afle, căcĭ póte ar fi făcut ieșirĭ carĭ ar fi întârziat lucrările. Când Kamensky sosi la Ostrov, Langeron era de treĭ zile instalat aci, iar comunicația cu țĕrmul stâng se făcea pe un pod stătător peste Borcea, la Socariciŭ; prin baltă se construise o șosea, iar Dunărea se trecea cu bastimentele flotileĭ.

Zass cu marĭ greutățĭ, abia putu trece o divizie pe malul stâng al fluviuluĭ, maĭ jos de Turtucaia, dar cu șlepurile, nu pe pod, pe care nu'l putu construi din causa bombardamentuluĭ Turcilor din Turtucaia, care căzu după cât-va timp.

Langeron, după ce primi în ajutor corpul luĭ Raiewsky, înconjură Silistra la 23 Maiŭ. Patru colóne, comandate de Raiewsky, care avea sub ordinele sale pe generaliĭ Bakmentiew, Prințul Mih. Viazemsky, Papadopol și Hamper, plecară din patru puncte deosebite și se îndreptară asupra cetățiĭ, pe care o învestiră complect. Treĭ din colóne nu întâmpinară nicĭ o resistență; aceia a luĭ Viazemsky avu o mică ciocnire cu Turciĭ în nisce grădinăriĭ din apropierea Silistreĭ; Rușiĭ pierd 50 ómenĭ; Turciĭ s'aŭ luptat molatec, căcĭ de ar fi fost maĭ energicĭ, ar fi repurtat o victorie ca aceia pe care Pehlivan o avusese în anul trecut, în acelașĭ loc.

Comandantul-șef remăsese la 6 kilom. înapoĭ, generalul Levis lua posițiune pe drumul Rasgraduluĭ, Zass pe al Rusciuculuĭ și Uvarof cu Cazaciĭ, pe al Șumleĭ.

Forțele rusescĭ împrejurul Silistreĭ eraŭ de 20.000 ómenĭ; el le împărți în douĕ corpurĭ și 7 detașamente, ast-fel: M. Viazemsky, la Sudul cetățiĭ despre Dunăre; spre stânga până la drumul ce mergea la Hârșova, lângă el de la drumul Hârșoveĭ până în al Șumleĭ, Papadopol; Hampel cu spatele spre drumul Șumleĭ. Aceste colóne formaŭ un corp, sub ordinele luĭ Langeron, care 'șĭ stabilise cuartierul la mijloc, între drumul Hârșoveĭ și al Șumleĭ. Venea apoĭ Bekmetiev, între drumul Șumleĭ și al Rasgraduluĭ; contele Paul Strogonof, între drumul Rasgraduluĭ și acel al Turtucaieĭ și în fine Crușov pe câmpia dintre drumul Turtucaieĭ și malul Dunăriĭ. Aceste treĭ colóne eraŭ puse sub ordinele generaluluĭ Raiewsky, care 'șĭ avea cuartierul la mijloc, între drumul Rasgraduluĭ și acel al Turtucaieĭ. Generalul Stetter forma a șéptea colónă, care ocupa insulele și malul stâng al Dunăriĭ și care lucra independent.

Luarea Silistreĭ iese din cadrul subiectuluĭ meŭ; este descrisă în memoriile luĭ Langeron, publicate în «Documentele luĭ Eudoxiu Hurmuzaki», de *A. I. Odobescu*, în volumul III-lea, suplimentul I, fascióra I, la p. 238—243. Cetatea s'a predat la 30 Maiŭ 1810, la orele 6 după amiazĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Cu puţin maĭ 'nainte, Sergiŭ Kamensky luase cu asalt (la 24 Maiŭ) Bazargicul și făcuse prisonier pe vestitul Pehlivan, speranța Turcilor din Silistra, de a'ĭ despresura.

Operaţiunile ce se continuară spre Sud de frontiera actuală a Dobrogieĭ, nu ne privesc.

Acest rĕsboiŭ, care a durat șépte anĭ, se termină prin pacea de la Bucurescĭ, din 28 Maiŭ 1812, în coprinderea următóre:

Art. I stabilesce, ca hotarul Moldoveĭ despre Rusia să fie Prutul, iar nu Nistru, ca până acum.

Art. IV sună: Prin hotărârile art. I s'a așezat hotar între aceste douĕ puterĭ apa Prut, de unde intră în ţinutul Moldoveĭ și până unde dă în Dunăre și de acolo malurile cele maĭ de sus numite gârlĭ, până la Chilia și până unde intră în Marea-Négră și ostróvele cele micĭ ale Dunăriĭ, care până la începerea rĕsboiuluĭ eraŭ nelocuite și încep dincolo de Ismail și se împreună la Chilia, aceste rĕmân la Rusia, căcĭ sunt cu maĭ multă apropiere de marginea din stînga, dar nu se vor ocârmui de nicĭ o stăpânire, nicĭ trebuie să se întemeieze saŭ cu ziduri; saŭ să se împresóre cu nicĭ un mijloc, ci să rĕmână pustiĭ. Iar supușiĭ acestor douĕ puterĭ, aŭ voie de a pescui și de a tăia lemne; cum și ostróvele cele prea marĭ, ce sunt împotriva Ismailuluĭ și Chilieĭ, începêndu-se cu depărtare de un ceas de cel maĭ aprópe mal al Dunăriĭ, rĕmân și acestea pustiĭ, pentru care maĭ în urmă se va hotărî și maĭ bine se va însemna. Iar cele-l'alte cetăţĭ, care și înaintea rĕsboiuluĭ eraŭ sub stăpânirea rusésca, cum Chilia cea vechie, nu se cuprind în acéstă linie a hotarelor, iar cel-l'alt loc al acestuĭ cap de învoire, îl lasă Pórta sub stăpînirea prea puterniceĭ Rusiĭ tot, care este despre mâna stângă a Prutuluĭ, dinpreună și cu tóte cetăţile, orașele și cu tóte locuinţele ce se vor afla pe acest loc; aşijderea lasă și Prutul jumătate, care hotărăsc aceste împĕrăţiĭ. Corăbiile cele negustorescĭ ale amêndoror puterĭ să luntreze și în sus și în jos pe limba Dunăriĭ, ce este către Chilia și pe tótă Dunărea. Iar corăbiile rusescĭ cele ostășescĭ pot să luntreze suindu-se pe Dunăre, numaĭ până unde dă Prutul în Dunăre [1]).

De și prin tratatul de la 1812, braţul Chilieĭ se fixéză ca margine între cele douĕ Imperiĭ, totuși Turciĭ stătură în Chilia-Vechie, în castelul genovez de altă dată, devenit un amestec sărăcăcios de case de pescarĭ, și nicĭ o protestare nu se ivi contra presenţeĭ lor aci, până în 1817.

O comisiune de hotare, în care Turcia era representată printr'un funcţionar ignorant, fu numită pentru stabilirea definitivă a hotarelor.

In 1817, ambasadorul rus din Constantinopol, Strogonov, ceru Turcilor o parte din Deltă. El se oferia să dovedéscă, împreună cu colonelul rus, care ridicase charta localităţilor de la noul hotar, că braţul Chilieĭ «îșĭ schimbă une-orĭ cursul și face decĭ graniţa nesigură». Divanul refuză cu indignare acéstă cerere nouă a uneĭ diplomaţiĭ insaţiabile; totuși, ca tot-deauna, Turciĭ cedară. Intêiŭ se admise ideia uneĭ conferinţe, decĭ se recunoscu implicit utilitatea unor negocierĭ în acéstă privinţă, declarând totuși sus și tare că o cesiune de teritoriŭ otoman e «cu totul imposibilă»; pentru a se îndeplini însă litera tratatuluĭ, Reis-Efendi, propune strămutarea locuitorilor din Chilia-Vechie la o distanţă, de la mal, prevĕzută de pace.

Dar nu trecu o lună, și la 2 Septembrie, Pórta primia ca hotar, cum voia Curtea din Petersburg, braţul Sulina [2]). Convenţiunea de la Ackerman din 1826, întăria decisiunile conferinţeĭ din 1817 [3]).

Caragea-Vodă, prin hrisovul din 15 Iulie 1814, reînoiesce dania făcută de Alexandru-Vodă-Moruzi în 1793, câte 50 talerĭ pe an, fie-căreia din bisericile din Cernavodă și Babadag [4]).

Rusia, sub pretextul că apară interesele Grecilor din Imperiul Otoman, declară Tur-

---

[1]) *Urechia*, Vol. IX, p. 711.
[2]) *Iorga*, op. cit. p. 255-6.
[3]) Idem.
[4]) *V. A. Urechia*. Istoria Românilor. Vol. X^A. pag. 237.

www.ziuaconstanta.ro

cieĭ al şéselea rĕsboiŭ, care ca şi în trecut găsesce pe Turcĭ nepreparaţĭ, acum când Sultanul Mahmud îşĭ da tóte silinţele să transforme armata şi s'o organizeze după modelul celorl'alte puterĭ europene.

La declararea rĕsboiuluĭ, în 28 Aprilie 1828, forţele turcescĭ aflătóre în Dobrogia şi în apropiere, eraŭ: 25,000 în cetăţile întărite de pe Dunăre şi în Dobrogia, iar 'napoĭ la Şumla alţĭ 25,000 luptătorĭ în reservă şi 30,000 la Adrianopoli. Flota turcéscă de pe Dunăre, era compusă din 32 Şalupe, la Brăila; iar cea de Mare nu avea de cât 3 bastimente şi 4 fregate.

Ruşiĭ mobiliséză în Basarabia treĭ corpurĭ de armată, pe care le pune sub comanda Feldmareşaluluĭ Witgenstein, avênd ca şef de Stat-Major pe Generalul Kisseleff.

Corpul III comandat de generalul Rudjewicĭ se compunea din: 4 diviziĭ de infanterie, 2 de cavalerie, plus o divizie de vênătorĭ călărĭ şi a 10-a divizie de infanterie, adică 30,000 ómenĭ.

Corpul al IV-lea, de sub comanda generaluluĭ Roth, era compus din: 2 diviziĭ de cavalerie, 2 de infanterie şi una de dragonĭ, saŭ 20,000 luptătorĭ.

Corpul VII-lea, comandat de generalul Voinov, se compunea dintr'o divizie de cavalerie şi douĕ de infanterie, în total 15,000 ómenĭ.

Brigadele de artilerie eraŭ afectate pe lângă fie-care corp de armată; câte una la fie-care divizie de infanterie saŭ cavalerie.

In reservă, Ruşiĭ maĭ aveaŭ gata corpul II cu 32,000 ómenĭ.

In total eĭ dispuneaŭ la începutul ostilităţilor de 96 battalióne, 88 escadróne şi 31 bateriĭ, saŭ un efectiv de 65,000 combatanţĭ.

Dobrogia n'avusese încă timpul, să-şĭ vindece rănile suferite cu 16 anĭ maĭ înainte într'un rĕsboiŭ care dură 7 anĭ pe teritoriul sĕŭ, aşa că Moltke o găsesce pustiită şi o descrie cu culorile cele maĭ negre, dar reale:

«In Dobrogia — zice Mareşalul[1]) — se găsesc şi maĭ puţine resurse (de cât în Muntenia). E un adevĕrat deşert, de care cine-va se mură că'l întâlnesce în mijlocul Europeĭ. Socotind populaţiunea sa din oraşe, nu e maĭ multă ca 300 locuitorĭ pe o milă patrată. Acéstă stare de lucrurĭ există maĭ ales, de când Tătariĭ din Crimeia, carĭ se refugiaseră altă-dată aci, aŭ fost trimeşĭ înapoĭ de Ruşĭ, după rĕsboiul din 1828. (Descrierea e făcută în urma rĕsboiuluĭ). Prin natura sa însăşĭ solul opune marĭ dificultăţĭ marşuluĭ uneĭ armate. Partea de Nord a Dobrogieĭ este acoperită de munţiĭ prăpăstioşĭ aĭ Măcinuluĭ, Beştepe saŭ cincĭ munţĭ şi aĭ Babadaguluĭ. Insă pe măsură ce înaintéză către S., regiunea presintă o câmpie ondulată, acoperită de nisip fin, în care apele se filtréză şi trec chiar prin pătura calcară inferióră. Ast-fel în zadar ar căuta cine-va rîurĭ saŭ isvóre pe văĭ; în sate, care sunt fórte departe unele de altele, apa se scóte cu găleţile din puţurĭ adâncĭ de 80—100 picióre. Cu o asemenea lipsă de apă şi cu o populaţie fórte împrăştiată, agricultura este prin forţa lucrurilor puţin înfloritóre şi nu există provisiunĭ de grâne nicĭ de furage. Iarba se usucă de cu primă-vara şi trebue atuncĭ ca turmele de oĭ şi bivolĭ să fie duse la păscut în valea şi pe insulele Dunăriĭ. Nică-ierĭ, chiar în sate nu sunt nicĭ arborĭ, nicĭ tufăriş. Ţinutul aşezat între valul luĭ Traian şi Bazargic este, de se póte, încă şi maĭ pustiŭ şi maĭ sărac. O colónă inamică traversând regiunea pe drumul central, trebue să se pregătéscă a lupta aci, pe o lungime de 50 mile, contra lipseĭ celeĭ maĭ marĭ a mijlócelor de subsistenţă».

Planul de campanie al Ruşilor era: Corpul VI să trécă în Principate şi să se îndrepte spre Calafat, pentru a se opune trecerĭĭ Turcilor din Vidin. Operaţiunile acestuĭ corp nu ne intereséză.

Corpul VII avea să trécă Prutul pe la Vadul luĭ Isac şi să se îndrepte asupra Brăileĭ, unde ajunse la 19 Maiŭ 1828 şi o înconjură. Operaţiunile acestuĭ corp ne intereséză numaĭ în partea, care e în atingere cu subiectul nostru.

---

[1]) Campagnes des Russes en 1828—29 pag. 36—37. Tótă campania din 1828 este tratată după acéstă scriere, volumul I.

www.ziuaconstanta.ro

Cele maĭ interesante pentru noĭ sunt operaţiunile corpului III, pe care le vom urmări, atât cât scrierea Mareşaluluĭ de Moltke ni le dă.

Pe la începutul luĭ Iunie, acest corp era concentrat în Basarabia de jos, în aşteptarea complectăriĭ lucrărilor pentru trecerea Dunăriĭ. Satul-Noŭ, punctul ales pentru acest scop, este aşezat între douĕ lacurĭ Cahul şi Cartal (maĭ propriŭ Kogurluĭ saŭ Ialpug şi Cartal), pe o limbă de pămênt ţĕrmurită de câmpiĭ băltóse şi acoperite cu apă, care se apropie puţin de malul stâng al Dunăriĭ. Din acest punct până la ţĕrm e o depărtare de o milă şi cea din urmă jumĕtate de drum trece printr'o baltă acoperită cu trestie. Dincolo de fluviŭ, ţĕrmul este format din câmpiĭ maĭ înalte, icĭ şi colo băltóse şi acoperite cu tufiş, însă în multe părţĭ accesibile trecerii infanterieĭ.

Ţĕrmul drept domină cu 60 –70 metri nivelul fluviuluĭ, iar în punctul de trecere înălţimile înaintéză până în albie chiar; ele se termină către rĕsărit prin pante dulcĭ în băltile mănăstireĭ de Ruşĭ, numită Saonul. Pantele de acéstă parte sunt acoperite cu tufăriş.

De la mănăstirea Teraponti, clădită chiar la botul déluluĭ de pe ţĕrmul stâng [1]), Ruşiĭ trebuiră să construéscă o şosea prin baltă, lungă de 5200 metri, până la ţĕrmul fluviuluĭ.

După cum vedem, acéstă trecere era fórte defavorabilă Ruşilor, maĭ ales că Turciĭ, cu tóte sgomotele ce se rĕspândiră, că trecerea se va face pe la Isaccea, puseseră în stare de apărare délul de la Eski-cale şi construiseră pe el o serie de uvrage de fortificaţie.

Uvragele construite corespundeaŭ scopuluĭ ce 'şĭ propuseră; ast-fel: [2])

a şi *d* eraŭ destinate de a bate ţĕrmul opus, *b* şi *c*, de a acoperi cu focurĭ trecerea fluviuluĭ. Reduta *a* avea forma unuĭ patrat cu focurĭ etajate; etajul inferior prevĕzut cu ambrasure, era destinat artilerieĭ, cel superior format dintr'un parapet de pămênt de 8 picióre înălţime şi de 6 grosime, era destinat pentru infanterie, care trăgea prin ambrasurĭ.

Escarpele eraŭ drepte şi căptuşite cu gratiĭ. Şanţul avea 4 metri lărgime la gură, talusele eraŭ ţinute sub înclinarea $^1/_{10}$, prin însăşĭ consistenţa terenuluĭ argilos.

Reduta *d*, era destinată pentru tirul în barbetă. Faţa anterióră avea 30 metri lungime, cele laterale câte 20 metri; grosimea parapetuluĭ era 2 metri la vîrf, şanţul avea 5 metri la gură. Ea bătea direct posiţiunea de la Teraponti.

Redutele *b* şi *c*, situate pe cósta înălţimeĭ, eraŭ destinate pentru infanterie şi artilerie, care bătea peste matca fluviuluĭ şi pe ţĕrmul opus, în uvragiul ce Ruşiĭ voiaŭ să construiască aci.

Pe înălţimea Vizir-Tepe, care comandă cu 71 metri albia Dunăriĭ, se afla aşezat un mortier de calibru mare, iar în uvragiul *t*, douĕ obuziere, plus 12 tunurĭ în cele-l'alte patru redute.

Tóte uvragele eraŭ legate între ele prin şanţurĭ adăpost, în care era aşezată infanteria, care putea comunica de la un uvraj la altul.

Inapoia înălţimilor, douĕ adăposturĭ eraŭ ocupate de reserva infanterieĭ, care comunica cu redutele prin şanţurĭ. In fine maĭ înapoĭ eraŭ adăposturile pentru caĭ şi atelage.

După cum vedem, posiţiunea Turcilor era aprópe inexpugnabilă.

Tótă plóia de obuze ce aruncaŭ Turciĭ de pe posiţiunea de la Eski-kale, nu împiedică pe Ruşĭ, ca să'şĭ construiască la capĕtul şoseleĭ ce făcură şi chiar pe malul apeĭ, o baterie, în care aşezară 12 piese de 24 (de şi cu multe sacrificiĭ şi oboselĭ), care rĕspunseră cu succes focurilor inamiculuĭ [3]).

---

[1]) Acéstă Mănăstire a fost construită de Ruşĭ în urma rĕsboiuluĭ din 1828. Un obuz turcesc căzu în cortul Impĕratuluĭ Nicolae I şi în amintirea acesteĭ împrejurărĭ, în care viaţa Impĕratuluĭ a fost în pericol, s'a ridicat acest sfânt locaş, care chiar pe timpul cedăriĭ Moldoveĭ a părţiĭ de S. din Basarabia, rĕmase mănăstire rusescă; călugăriĭ de aci depindeaŭ de episcopul din Kerson. (*Cyrille*. De Paris à l'île des Serpents pag. 52—53).

[2]) Descrierea e făcută după lucrarea: «Passages du Danube». Par un officièr supérieur Turc, cum şi după o ridicare făcută de autor. (A se vedea şi crochiul No. 3, al posiţiuniĭ de la Isaccea).

[3]) Pe locul unde a fost construită acéstă baterie, Ruşiĭ ridicară maĭ în urmă un frumos monument, în forma uneĭ piramide, care astăzĭ se vede printre sălciĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

Cele douĕ diviziĭ de infanterie, îndreptate spre Satul-Noŭ, sub ordinele generaluluĭ Rudjewicĭ, eraŭ destinate a forța trecerea. La 7 Iunie, Impĕratul se afla aci.

O parte din flota de pe Dunăre, însărcinată cu materialul poduluĭ, părăsi Ismailul, aducênd în acelaș timp o brigadă de Vênătorĭ, destinată a întări corpul de atac. Acesteĭ brigade i se alipi Cazaciĭ Zaporojenĭ, emigrațĭ în Dobrogia, din timpul certurilor religióse ce isbucniră sub domnia Impĕrăteseĭ Caterina. Acești Cazacĭ, locuiaŭ Dobrogia prin prejurul gurilor Dunăriĭ; eĭ se ocupaŭ cu pescăritul și dăduseră până acum Turcieĭ mult ajutor în tóte rĕsbóiele contra Rușilor; hatmanul lor se bucura, sub dominațiunea otomană, de rangul de Pașă, a douĕ triburĭ. Cu tóte acestea eĭ continuaŭ a practica religiunea ortodoxă și a vorbi limba rusă. Acum îmbrățișară causa vechilor lor stăpânĭ.

Hatmanul Gladky și întregul luĭ trib, aduse la Ismail, la 27 Maĭ, declarație de supunere Rusieĭ, împrejurare destul de favorabilă și care se datoresce silințelor inteligente ale generaluluĭ Tutzkow, guvernatorul orașuluĭ, care a sciut să câștige acéstă populație prin relațiunĭ amicale.

Cooperațiunea Cazacilor Zaporojenĭ, la trecerea fluviuluĭ, a fost de cea maĭ mare importanță. La 8 Iunie diminéța, ascunșĭ prin flotilă de vederile inamiculuĭ, transportară cu bărcile lor ușóre brigada de vênătorĭ, venită din Ismail și debarcă pe malul drept al Dunăriĭ, înapoia unuĭ tufĕriș. Turciĭ, care nu recunoscuseră acest mărăcinis (de lângă mănăstirea de acum Saonul), zăriră fórte târziŭ debarcarea Rușilor și nu opuseră nicĭ o rezistență vigurósă, ca să împiedice formarea lor pe malul drept. De aci Rușiĭ se îndreptară contra reduteĭ *c*, pe care o luară cu pierdere de 50 ómenĭ, din care 15-20 aŭ fost omorîțĭ de fugasele așezate chiar în parapet.

Acest resultat neașteptat, aruncă în trupele Turcilor (în numĕr de 10—12000 ómenĭ, cea maĭ mare parte cavalerie), o astfel de teróre, în cât părăsesc și cele-lalte redute, fără cea maĭ mică resistență; o parte fugi spre Bazargic, iar restul se închise în Isaccea.

La orele 11 diminéța, după o luptă scurtă, Rușiĭ eraŭ stăpânĭ pe întréga posițiune, pe care Turciĭ o apărară cu puțină pricepere și bravură. La 3 ore diminéța se începu construcțiunea poduluĭ peste Dunăre și la 2 ore după amiazĭ, fu terminat. Era format din 63 bărcĭ, largĭ de 12 picióre și lungĭ de 36, rotunjite de o parte și ascuțite de alta. S'aŭ maĭ întrebuințat 12 pontóne, pentru a trece de pe un țĕrm pe cel-lalt al fluviuluĭ, larg în acest loc de cel puțin 900 pașĭ. Podul a fost executat de maĭ multe batalióne de pontonierĭ, sub ordinele generaluluĭ Ruppert, care imediat stabili douĕ redute pe țĕrmul drept și un cap de pod, pentru apărarea acesteĭ trecerĭ importante.

Cetățile întărite din Dobrogia eraŭ: *Isaccea*, așezată pe o colină, aprópe de Dunăre; douĕ văĭ ce nu se pot descoperi din fortăréță, o înconjóră la o bătaie de pușcă; uvragele eraŭ rĕŭ adaptate terenuluĭ. Șanțul avea o adâncime de 10 picióre, căptușit pe cele douĕ escarpe, cu pietre de calcar, însă pe frontul de nord lipsea acéstă căptușire. Palisadele din șanț eraŭ prea scurte și rĕŭ așezate. Ca de ordinar, asemenea și la Turcĭ, nu existaŭ uvrage exterióre, nicĭ drumurĭ acoperite; nu era de cât o potecă îngustă înapoia glacisuluĭ, înalt de 3 picióre. Drumul de rondă, al parapetuluĭ (le chemin de rond du rempart), era așa de strîmt, că nu se putea așeza tunurĭ de cât în bastióne, de alt-fel destul de spațióse. Talusul interior al acestuĭ drum era aprópe perpendicular și căptușit cu fascine. Talusul interior al parapetuluĭ, era în parte prevĕzut cu palisade; iar în bastióne, talusul exterior și ambrasurile, căptușite cu gabióne.

Pământul argilos și tare permitea a se săpa sub drumul de rondă, escavațiunĭ, care puneaŭ la adăpost garnisóna.

Pulberea se păstra în pivnițele caselor particularilor și într'un șopron de lemn, în rele condițiunĭ, care servia de arsenal.

O insulă, așezată numaĭ la 200 pașĭ înaintea fortuluĭ, nu era ocupată și pentru a păzi fluviul, se stabilise în bastionul de nord un cavalier, care rĕspundea așa de puțin scopuluĭ (de a bate Dunărea pe de-asupra insuleĭ), în cât o parte din flota rusă putuse chiar înainte de efectuarea treceriĭ pe la Satul-Noŭ, să urce Dunărea, pentru a sprijini atacul Brăileĭ.

Frontul de atac se află pe cele douĕ laturĭ de nord ale poligonuluĭ, care pot fi am-

www.ziuaconstanta.ro

filate în tótă lungimea lor, de pe înălțimile de la S. cetățiĭ. Fără alte lucrărĭ de înconjurare, era posibil a se stabili o baterie la 5—600 pașĭ, fórte aprópe de marginea fluviuluĭ. Acéstă baterie, acoperită și apĕrată de un corp de trupă, lesne putea face o spartura (brèche), în zidul încunjurător, care după cum am spus, nu are șanț de acéstă parte. De și nu se aștepta la o resistență vigurósă din partea Isacceĭ, nu se presupunea însă că chiar în ziua trecerii Rușilor pe la Satul-Noŭ, garnisóna coprinsă de panică, să se predea.

Afară de o mare cantitate de săbiĭ, puscĭ și pulbere, Rușiĭ găsiră în Isaccea 85 tunurĭ, cele maĭ multe de calibru mare, montate cu afete și roțĭ.

Măcinul, o altă piață întărită, avea o mare importanță, pentru că forma un cap de pod al Brăileĭ, cu care se ajuta mutual, maĭ ales când comunicația între ele se făcea pe Dunăre, cu flota.

Pe atuncĭ Măcinul numĕra 1000—1500 locuitorĭ; era așezat pe o colină înaintată în Dunăre și avênd o pantă fórte repede, bălțile se întindeaŭ până la frontul de apus. Munțiĭ înalțĭ, care se întind spre Sud-estul orașuluĭ, sunt prea departe pentru a face vre-un rĕu apĕrăriĭ. Terenul între acești munțĭ și Măcin, se înclină în pantă dulce spre Măcin și se termină în câmpie. Fortificațiunile eraŭ construite, în forma unuĭ poligon cu șapte laturĭ fórte scurte, pe care eraŭ șapte bastióne strîmte. Șanțul era sec, escarpa căptușită, iar contra-escarpa, numaĭ o parte. Pe o colină înaltă, formată dintr'un bloc de granit, era citadela, ale căreĭ focurĭ comandaŭ tot terenul înainte și insulele din Dunăre. Acéstă citadelă nu avea șanț, însă relieful sĕŭ fórte înalt, de 40-50 picióre, întrecea încingătórea orașuluĭ cu 20-25 picióre, acest fapt iĭ dădea o fórte mare tărie. Orașul ne-avênd de cât o prea mică întindere, era decĭ pretutindenĭ expus împușcăturilor de pe parapet, chiar al puscilor ordinare, astfel că atacătorul nu se putea adăposti în oraș înainte de a lua și citadela; pe de altă parte citadela nu putea fi luată, până ce atacătorul nu devenia stăpân pe încingătórea orașuluĭ. Dacă citadela era apărată cu vigóre, un simplu bombardament, nu putea forța cetatea să se predea.

Hârșova, așezată în punctul cel maĭ favorabil de trecere a Dunăriĭ, este, pentru a zice ast-fel, un cap de pod stabilit de natură contra Turcilor. Orașul, care coprindea pe atuncĭ aprópe 4000 locuitorĭ, are forma unuĭ patrulater neregulat, închis de treĭ părțĭ de înălțimĭ, a căror parte exterióră cade în stâncĭ abrupte și care spre oraș se înclină în pante dulcĭ; cea de a patra latura este închisă de Dunăre.

In punctul, unde aceste înălțimĭ se unesc cu fluviul, era un castel vechiŭ întărit, pe care l'aŭ ocupat Rușiĭ în 1809. Eĭ fortificară atuncĭ orașul prin uvrage de campanie, stabiliră un cap de pod și trec Dunărea la sfârșitul acestui an. In 1810 se serviră de acelaș pod, pentru trecerea armateĭ. Acéstă manevră deștéptă atențiunea Turcilor, care ridicară în 1822 uvrage regulate. Incingĕtórea era formată de cincĭ fronturĭ bastiónate fórte scurte, fără uvragiĭ exterióre. Șanțul era sec, escarpa și contra-escarpa căptușite și avea o adâncime de 14 picióre; fie-care bastion era armat cu 10 piese; talusul interior prevăzut în parte cu palisade.

Însă maĭ multe împrejurărĭ contribuiră pentru a slăbi acéstă cetate, ast-fel cum era construită de Turcĭ. Incingĕtórea nu era destul de aprópe de panta care forméză un glacis natural, așa că la piciorul acesteĭ pante era un spațiŭ destul de mare, la adăpostul focurilor cetățiĭ.

Drumul de rondă nu era defilat contra înălțimilor vecine, de și se căutase a se remedia acest defect, fără a reuși, prin traverse înalte de 40 picióre. Insula din fața cetății nu aveanicĭ un uvragiŭ. În adevăr, tunurile din castelul întărit și din bastionul apropiat de Dunăre, puteaŭ atinge prin focul lor insula, însă brațul opus al fluviuluĭ nu era comandat și flotila rusă putea sui cursul fluviuluĭ până la Silistra. Rușiĭ stabilindu-se în insulă puteaŭ reduce în cenușe întregul orașul, care de acéstă parte nu era apărat, pe o lungime de 700 pașĭ de cât printr'un parapet de pământ, prevăzut numaĭ cu 10 tunurĭ și cu un șanț mic. Despre uscat, Hârșova putea opune o resistență vigurósă.

Cetățile *Tulcea* și *Küstendgé* eraŭ așezate pe flancul stâng al armateĭ de invazie. Tulcea formase altă-dată capul de pod de la Ismail. După pierderea Isacceĭ, fortul Tulceĭ procura

www.ziuaconstanta.ro

Turcilor avantagiul de a impedica pe adversarĭ să trimétă un equipagiŭ de pod pe brațul principal al Dunăriĭ, maĭ nainte ca acești a să fi coprins Tulcea.

Acéstă cetate se găsesce așezată pe un platoŭ destul de larg, care cade brusc în Dunăre, de care se desparte prin nisce bălțĭ de aprópe 400 picióre lărgime. Din partea apusană terenul se înclină în pantă dulce spre oraș. Încingĕtórea forméză un exagon, care nu e peste tot regulat; n'are uvragiĭ exterióre. Lungimea laturilor poligonuluĭ es'e de 360 pașĭ, iar profilul se asémănă cu acel descris la cele-lalte cetățĭ. Bastionul occidental, o parte a curtineĭ vecine și rampartul de aci, care era închis despre partea orașuluĭ, formaŭ un fel de citadelă.

Despre nord se putea apropia de citadelă până la 400 pașĭ, fără a fi expus focurilor directe. Se vĕd pe o colină isolată urmele unuĭ uvragiŭ detașat. Acum (în 1840), vechiul oraș este cu desăvîrșire părăsit; Rușiĭ aŭ dărîmat uvragele și spațiul din interiorul incinteĭ e acoperit cu dărîmăturĭ. Noul oraș Tulcea a fost construit la 4 mile în josul Dunăriĭ, într'un loc propriŭ a comanda navigațiunea spre Sulina, care nu e de cât la 400 pașĭ. Intinderea actuală a Tulciĭ (în 1840) se opune fortificăriĭ orașuluĭ, insă sacrificând partea de miază-zi, s'ar putea transforma într'un fort, care n'ar cere de cât o mică garnisóně acéia care este la nord, între Dunăre, o mlaștină, o baltă și o colină dominantă. Totuși ar trebui pentru acésta să se stabiléscă un uvragiŭ în partea de sud a insuleĭ din Dunăre care, ca și tótă acéstă parte, a fost cedată Rusieĭ în urma tratatuluĭ de pace, după rĕsboiul din 1828—29.

Küstendgé este așezat pe un promontoriŭ al Mării-Negre, așa că orașul e înconjurat de treĭ părțĭ de Mare și de stâncĭ abrupte de 100 picióre înălțime și nu este accesibil de cât pe la Vest. Portul Küstendgeĭ, de și puțin sigur, ca tóte de pe cósta apusană a Mării-Negre, are totuși destulă importanță pentru o armată, care ar opera contra Varneĭ. Acest port n'are de cât 7 picióre de apă și este în intregime expus vèntuluĭ de sud. N'are de cât un numĕr de bastimente maĭ puține, de cât ar putea să ancoreze în el, și vasele de rĕsboiŭ nu puteaŭ să se apropie până la bătaia tunuluĭ, fără pericol.

Orașul, ale căruĭ numaĭ 40 de case, sunt locuite astăzĭ (în 1840), număra în rĕsboiul din 1828 aprópe 2000 suflete. Turciĭ îl închiseseră despre uscat pe o lungime de 500 pașĭ cu treĭ bastióne, legate între ele prin micĭ curtine. Șanțul era căptușit cu zid [1]). De aci zidul din valul luĭ Traian atingea Marea și resturile acestuĭ zid forméză un adapost contra orașuluĭ, *care pentru a nu fi dominat de terenul înconjurător, ar trebui să intre în sistemul fortificațiilor sale cele 3 coline așezate la Nord* [2]).

Se stabilise în adevĕr pe una din ele un uragiŭ deschis la gât, dar care nu putea fi susținut de focurile din cetate.

Rușiĭ trecènd Dunărea pe la Satul-Noŭ-Eski-kale, aveaŭ douĕ drumurĭ de urmat către Bazargic: saŭ pe malul Dunăriĭ prin Cuzgun, căcĭ pe aci aveaŭ locuințe, apă și furage, insă trebuiaŭ să întâlnéscă cetățile Măcin și Hârșova, cum și posițiunea de la Cernavoda, înapoĭ mlaștinile și bălțile Carasuluĭ, care eraŭ lesne de apărat și pe care Rușiĭ nu le puteaŭ

---

[1]) Din informațiunile luate de la bătrânĭ, care la venirea lor în Constanța aŭ văzut acest șanț, el începea de la Mare, cam de la Biserica grécă și se sprijinea cu cel-lalt flanc pe Mare, maĭ jos de gară și avea 3 bastióne: unul în dreptul stradeĭ Mircea, unul în strada Carol, cam unde este Primăria și al treilea în strada Traian, cam unde sunt acum pompieriĭ. Aci se aflaŭ și stâlpiĭ lateralĭ a uneĭ marĭ porțĭ, probabil resturĭ din fortificațiunile romane. Intrarea în oraș nu se putea face, de cât în cele 3 puncte, unde se aflaŭ bastiónele, pe nisce poduri de lemn. Șanțul avea traseul în cremalieră, era adânc de 5 m. și larg de 20 metri la gură, căptușit cu zid în escarpă și contra escarpă. Aci era limita orașuluĭ, până la venirea companieĭ engleze, care construesce în afara incinteĭ clădirile pentru locuința personaluluĭ, gara, localul de acum al Divizieĭ și tot quartierul de lângă spitalul militar de azĭ.

[2]) Din aceste 3 coline, despre care vorbesce Moltke, n'a maĭ rĕmas de cât movila Avretük-Tepe, de lângă Cazarma Cavalerieĭ; cele-lalte douĕ s'aŭ dărîmat prin întinderea ce a luat orașul; bătrâniĭ spun, că una era așezată pe locul unde acum se află grădina Mircea-Vodă (fosta Belidie), iar cea-laltă unde-va prin cuartierul noŭ format, spre nord de strada Mangalia, probabil cam pe la casele Căpitanuluĭ Nicolescu, saŭ prin apropiere. După cum vedem, aceste movile eșalonate imprejurul orașuluĭ, formaŭ nisce excelente puncte de apĕrare.

www.ziuaconstanta.ro

întórce, de cât făcênd un ocol de 4 mile geografice. Un alt drum ar fi fost pe lângă malul Mării, ca să fie în legătură cu flotila care să le servéscă de aprovizionare, însă pentru a merge pe aci, trebuiaŭ întâiŭ să ocupe porturile Küstendgé, Mangalia, Kavarna și Balcik.

In ast-fel de imprejurări, era inevitabil ca Rușii să traverseze centrul Dobrogiei prin valea Casâmciĭ și Carasu [1]), pentru acésta trebuiaŭ să proporționeze forța corpurilor în așa fel, ca să fie destul de slabă în cât să se pótă cu înlesnire hrăni, însă pe de altă parte să fie destul de tare, ca să pótă ataca o armată inamică, care ar ocupa nordul Bulgariciĭ.

Armata rusă care a trecut Dunărea, plus prima divizie de vênătorĭ, numĕra 48 batalióne, 32 escadróne, 2 regimente de Cazacĭ și 128 tunurĭ de câmp, adică 30.000 ómenĭ, din care 24.000 infanterie și 6000 cavalerie.

Din ea s'a detașat: douĕ batalióne ca garnisóna Isacceĭ; contra Tulceĭ sub generalul Ușakov, 4 batalióne și 2 escadróne; contra Măcinuluĭ, pe colonelul Bagofski cu 2 batalióne; asupra Hârșoveĭ pe generalul Prinț Madatof, cu 4 batalióne și douĕ escadróne; în potriva Küstendgeĭ, pe generalul Rudiger, cu 4 batalióne, 8 escadróne și 30 tunurĭ; asupra Bazargiculuĭ ca avant-gardă, 4 batalióne și 7 escadróne, în total 20 batalióne, 19 escadróne și 30 tunurĭ, saŭ aprópe 14.000 ómenĭ.

Grosul armateĭ, cu care era și Impĕratul, înainta spre Carataĭ; era întărit cu câte-va escadróne de lăncierĭ de Bug, ast-fel că nu avea maĭ mult de 16.000 ómenĭ, iar micile detașamente trimese contra pieţelor întărite nu se bizuiaŭ atât de mult pe succesul intreprinderiĭ lor, căcĭ nu aveaŭ de cât artilerie de câmp; singurul parc de asediŭ al Rușilor se afla încă angajat la Brăila, înconjurată de Corpul VII, sub ordinele generaluluĭ Voinov și sub direcția superióră a Mareluĭ Duce Mihail.

In ceea ce privesc operațiunile din jurul Brăileĭ, nu vom intra în detaliĭ descriptive, nicĭ asupra fortificațiunilor cetățiĭ, nicĭ asupra mijlócelor de atac întrebuințate de Rușĭ. Vom arăta numaĭ câte-va părțĭ, carĭ staŭ în legătură cu operațiunile Rușilor de pe malul drept al Dunăriĭ.

Brăila era comandată de Soliman-Pașa și era înconjurată pe uscat de un cerc de investire; iar despre apă, flotila rusă, comandată de vice-amiralul Zawadowsky, urcase cursul Dunăriĭ și atacă cu 18 șalupe, în nópte de 8—9 Iunie, flotila turcéscă de 38 șalupe canoniere, care baraŭ fluviul și brațul ce duce la Măcin. Flota turcă, după ce pierdu 13 șalupe, se retrase cu restul spre Silistra.

Puțin în urmă (probabil la 9 saŭ 10 Iunie) cetatea Măcinuluĭ se predă, vĕzênd atacul viguros îndreptat asupra Brăileĭ și nemaĭ sperând nicĭ un ajutor de aci.

La 17 Iunie, Soliman se decise a preda cetatea Rușilor, cu condițiunea de a fi lăsată garnisóna să se retragă spre Silistra cu arme și muniţiunĭ. Acéstă cerere le fu acordată, ba încă Turciĭ retrașĭ din Brăila puteaŭ lupta și altă dată contra Rușilor.

In cetate s'a găsit 17.000 pudurĭ de pulbere și 300 tunurĭ, iar garnisóna compusă din 4 generalĭ, 18 oficerĭ superiorĭ, maĭ mult de 100 oficerĭ inferiorĭ și 2500 soldațĭ, fu lăsată liberă a se retrage spre Silistra.

Căderea Brăileĭ atrase după sine și pe a celor-lalte cetățĭ dobrogene; Hârșova, Tulcea și Kustendgé se predară Rușilor, carĭ la 5 Iulie devin stăpânĭ pe tótă partea de Nord a Dobrogieĭ, până la Valul luĭ Traian.

Flotila rusă care aducea din Odessa proviziunĭ în 26 corabiĭ cu pânză, ancoră în portul Küstendgé, de curînd ocupat de Rușĭ.

---

[1]) Asupra acesteĭ importante văĭ, Moltke adaogă în nota sa (pag. 80): «S'a crezut și se crede încă, cum că aceste lacurĭ sunt un vechiŭ braț al Dunăriĭ, și pe acéstă părere se crede a fi posibil stabilirea unui Canal, până la Küstendgé. Nivelmentul făcut de maiorul Winke, din Statul-Major Prusian în 1837, a stabilit că nivelul cel maĭ jos aprópe de Küstendgé, asemenea și origina văiĭ Carasu se găsesce la 164 picioare d'asupra nivelului Mării Negre. Decĭ, cum pe aceste înălțimĭ nu se găsesce cel maĭ mic curs de apă ca să alimenteze canalul, ar trebui să se sape așa de adânc într'o stîncă calcară, pe o lungime de maĭ bine de 2 mile»

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

La 11 Iunie, tot corpul III trece Dunărea și la 25 el se afla la micul sat Carasu, înapoia valurilor luĭ Traian. Aci îșĭ stabilesc basa operațiunilor lor către Sud; însă cetatea Silistra nu era până acum nicĭ învestită; corpul VI nu 'șĭ efectuase trecerea pe la Turtucaia, iar al VII încă nu părăsise Brăila, așa că corpul III nu se putea aventura către Sud, avênd în cóstă cetățile Silistra, Rusciuc și Șumla.

La 7 Iulie, Rușiĭ încep a se mișca spre Sud, pentru acésta trimeseră înainte spre Cuzgun pe generalul Benkendorff cu 4 batalióne și câțĭ-va lancierĭ, iar Prințul Madatof porni de la Hârșova cu 4 batalióne și 2 escadróne. La Bazargic, Rușiĭ găsesc orașul deșert de locuitorĭ; aci se dete o bătălie în câmp.

Pe când Rudiger înainta cu 12 escadróne de husarĭ, 200 Cazacĭ și 4 batalióne pe la stânga spre Küstendgé și Mangalia, avant-garda generaluluĭ Akinfief, compusă din 4 escadróne husarĭ, 3 escadróne lăncierĭ, 4 batalióne și 100 Cazacĭ, se îndréptă de la Carasu spre Bazargic. Seraskierul Hussein-Pașa, care detașase spre Bazargic 8000 ómenĭ, cea maĭ mare parte cavalerie, sub ordinele luĭ Iusuf-Aga, la apropierea Rușilor se retrase din oraș. Lupta de aci nu ne intereséză, Rușiĭ sunt învinșĭ.

Corpul VII, după ce termină cu învestirea și predarea Brăileĭ, trece Dunărea pe la Hârșova și se îndréptă spre Silistra la 11 Iulie, aci veni și generalul Benkendorff cu Prințul Madatof. Parcul de asediŭ nu sosise încă.

Operațiunele îndreptate spre Sud, către Coslugea (altă localitate de cât cea din Dobrogia) și Varna, nu ne intereséză [1]).

Rĕsboiul se termină prin tratatul de pace de la Adrianopoli, din 2 Septembrie 1829, care a fost o confirmare a tratatelor anterióre (de la Kuciuk-Kainardgi și Bucurescĭ).

Între alte condițiunĭ impuse Turcieĭ prin acest tratat, ea cedéză Rusieĭ gurile Dunăriĭ, de la vărsarea Prutuluĭ până la gura Sf. George, îndatorindu-se pe lângă acésta Turciĭ, a lăsa nelocuită o întindere de pământ, cale de 2 ore spre Sud de brațul citat.

Corăbiile rusescĭ, precum și acele ale tuturor națiunilor, ce sunt în pace cu Pórta, vor putea face negoț în tótă libertatea în Marea-Négră și vor putea trece prin Bosfor și Dardanele [2]).

Cu ocasia revolteĭ luĭ Mehemet-Ali, Pașa Egiptuluĭ, Rusia știe așa de bine să învârtéscă șurupul diplomațieĭ, în cât prin tratatul de alianță dintre ea și Turcia, din 26 Iunie 1833, de la Unkiar-Skelessi [3]) obligă pe Pórtă a închide Dardanelele, tuturor corăbiilor de rĕsboiŭ streine [4]).

Prin acésta, Marea-Négră devenia un lac rusesc; iar Sultanul, portarul Împărățieĭ moscovite.

Stăpână pe Marea-Négră, Rusia căuta să isbéscă în comerțul celor-lalte puterĭ europene și pe uscat; ast-fel, ea impune taxe mărfurilor franceze importate în Principate, iar la gurile Dunăriĭ lăsase a se înămoli brațul Sulina, pentra a închide navigațiunea în folosul porturilor rusescĭ de pe Marea-Négră [5]).

Opt anĭ în urma rĕsboiuluĭ, Mareșalul Moltke visitéză, în 1837, Dobrogia, pe care o găsesce într'o stare deplorabilă. Rĕsboiul și frigurile, transformaseră acéstă provincie într'un pustiŭ; satele nu maĭ eraŭ de cât nisce grămezĭ de ruine. Portul Constanța nu maĭ avea de cât vre-o patru-zecĭ de locuitorĭ. De la Silistra, Mareșalul însoțit de guvernatorul Said-Pașa, vizită la Rașova o fermă a luĭ Said; cu acéstă ocazie vizitéză și monumentul de la Adam-Klissi.

«Dobrogia — zice Moltke — e un ținut noŭ și interesant pentru mine. Sistemul oro-

---

[1]) Descrierea cetățiĭ Silistra și învestirea eĭ de Rușĭ în 1828 ese din cadrul scrieriĭ.

Cetatea cade la 21 Iulie 1828; era apărată de 22.000 ómenĭ, sub comanda luĭ Achmet-Pașa și 270 tunurĭ.

[2]) *Xenopol*, Resbóiele Rușilor cu Turciĭ. Vol. II p. 36—7.

[3]) Un mic orășel pe Bosfor (cósta Asieĭ, în fața Terapieĭ).

[4]) *Rosen*, Geschichte der Türkei I p. 187, în *Xenopol*, op. cit. vol. II p. 66.

[5]) *Regnault*, Histoire politique et sociale p. 218, în *Xenopol*, II 94.

www.ziuaconstanta.ro

grafic este format din pietre calcaróse, acoperite până la óre-care înălţime de aluviunile Dunăriĭ. Pretutindenĭ pământul înfăţişéză aspectul unei mase de nisip şi calcar, care forméză deja în Ungaria ţĕrmurile fluviuluĭ şi pe întinderĭ de câte-va leghe nu se găsesce nicĭ cea maĭ mică piatră, de mărimea uneĭ lentile, măcar; în schimb însă către Nord, la Măcin, stâncile forméză o serie de munţĭ, de formaţiune alpină, pe o scară maĭ mică.

«Tot ţinutul, în suprafaţă de 200 leghe pătrate, dintre Mare şi fluviul navigabil, forméză un deşert posomorît şi trist, care nu cred să aibă 20.000 locuitorĭ. Până la marĭ depărtărĭ, privirea nu întâlnesce nicĭ un arbore, nicĭ un tufiş; délurile sunt acoperite cu iarbă îngălbenită de sóre, ondulând sub adierea vêntuluĭ. Leghe întregĭ străbaţĭ în acéstă singurătate monotonă, până să întâlnescĭ vre-un sat miserabil, fără arborĭ, nicĭ grădinĭ, aşezat pe fundul uneĭ văĭ lipsită de apă.

«Ultimul rĕsboiŭ (1829), a lăsat urme neşterse în Dobrogia; Hârşova nu coprinde de cât 30 de case, o treime din satele care figuréză în hărţĭ nu maĭ există. Cazaciĭ rarĭ locuiaŭ altă dată ţinutul, aŭ emigrat în Rusia; nu a rĕmas de cât o populaţie amestecată de Tătarĭ, Moldovenĭ, Bulgarĭ şi câţĭ-va Turcĭ.

«Omul gonind pe om, ţinutul a rĕmas în stăpânirea animalelor. Nicăierĭ n'am vĕzut vulturĭ aşa de marĭ şi aşa de puternicĭ ca aci; eĭ sunt aşa de îndrăzneţĭ, în cât aprópe eram să-ĭ ating cu biciul, etc.»

Autorul scrisorilor din Orient, pomenesce şi de valurile dintre Cernavoda şi Constanţa, care pe timpul sĕŭ aveaŭ 8—10 picióre înălţime, cum şi de castrele sămănate din distanţă în distanţă pe ele.

«Şanţul care înconjura Constanţa exista încă; resturĭ de colóne şi de pietre artistic tăiate, zac rĕspândite şi ruinele oraşuluĭ roman sunt maĭ marĭ de cât acelea ale orăşeluluĭ turcesc [1]).

La 1 Iulie 1839, Sultanul Mahmud móre subit şi îĭ urméză fiul sĕŭ Abdul Medgid.

În 1839, Mareşalul Moltke vizitéză din noŭ Dobrogia, de astă-dată cu vaporul. Vorbesce despre cele treĭ gurĭ ale Dunăriĭ: Kedrileh-Bogaz, Sulina-Bogaz şi Kili-Bogaz. «Braţul Sulina, singurul navigabil, e larg de 150—200 paşĭ şi forméză la gura sa un banc de nisip, acoperit abia cu 10 picióre apă. Vapórele carĭ vin de pe Mare, aŭ nevoie de cel puţin opt picióre apă, aşa că maĭ micşorându-se încă cu douĕ picióre apa de la gura Sulineĭ, ar face imposibilă intrarea vaselor şi acésta ar face un mare rĕŭ comerţuluĭ».

«Maĭ este şi un alt motiv, care impune ca un noŭ debuşeŭ să fie deschis pe Marea-Négră».

«Pacea din Adrianopol dete Ruşilor braţul de Nord al Dunăriĭ şi braţul de Sud Turcilor, iar regiunea între cele douĕ braţe, insulele băltóse, aşezate de o parte şi de alta a Sulineĭ, trebuia să rĕmână nelocuită».

«Găsirăm cu tótĕ acestea, cordónele carantineĭ rusescĭ până pe ţĕrmul stâng al braţuluĭ Sf. Gheorghe şi aprópe de vărsarea luĭ chiar, pe ţĕrmul din drépta, un mic sat rusesc, care de sigur se va desvolta şi maĭ repede, de óre-ce o mulţime de vase ancoréză aci».

«Nu găsirăm nicĭ o urmă a vre-unuĭ far, menţionat în ziarele oficiale, însă vĕzurăm douĕ şalupe canoniere şi câte-va piese la ţĕrm. Comandantul rus al punctuluĭ, a încercat de maĭ multe orĭ să supună vapórele austriace unuĭ fel de vizită, dar acestea aŭ refuzat. De fapt, Ruşiĭ sunt stăpânĭ pe gura acesteĭ importante artere a Germanieĭ. Atât cât pacea va dura în Europa, navigaţiunea pe Dunăre nu va fi împiedecată; însă dacă un rĕsboiŭ ar isbucni, comerţul austriac va fi complect în mâinile Ruşilor, şi ar fi greŭ de a'ĭ respinge cu armele din posiţiunea lor, de óre-ce cósta jósă fiind, împiedică vasele de rĕsboiŭ de a se apropia pe Mare, iar accesul pe căile de uscat e închis prin bălţĭ impracticabile».

---

[1]) Lettres sur l'Orient, p. 130—7.

www.ziuaconstanta.ro

«Dunărea, începênd de la Silistra, formézĕ un vast cerc către Nord. La Cernavoda, care nu e departe de Kustendjé de cât la 7 leghe; pe Mare însă, cu vaporul, acest parcurs este de 70 leghe. La Cernavoda începe o serie de lacurĭ, care se întind până aprópe de Kustendjé, de aci veni ideia de a o străbate printr'un canal. Din acest punct de vedere am examinat terenul; înălţimea la Kustendjé nu e considerabilă, însă nu se găsesce apă care să alimenteze acest canal. Ar trebui decĭ de a tăia acest canal până la nivelul Dunăriĭ, aprópe de Cernavoda, însă pentru a căra pământul, care e în masă aşa de mare, în cât o întreprindere ar fi imposibilă. Un drum de fier chiar, ar întâlni aceleaşĭ dificultăţĭ destul de considerabile. Dacă s'ar mulţumi cu o şosea, transportul pe uscat ar fi încă mai costisitor, de cât înconjurul pe apă; afară de acestea, s'ar pierde comunicaţia cu Brăila şi Galaţĭ, debuşeurile Moldoveĭ şi Munteniei, a căror importanţă cresce din zi în zi; pe lângă acestea, reîncărcările la Kustendjé ar avea marĭ inconveniente. Micul port strâmt şi aprópe în întregime umplut cu lestul aruncat aci de secole de către vasele turcescĭ; rada este deschisă vênturilor, oraşul însuşĭ a fost distrus din temelie de Ruşĭ, aşa că 40—50 ómenĭ abia maĭ locuesc vechile ruine romane şi nouile ruine turcescĭ. Totul este de refăcut în acest punct. Afară de acestea, trebue ţinut în sémă, că dacă tratatele n'aŭ putut reţine pe Ruşĭ înapoia braţuluĭ Sulina, valul luĭ Traian nu-ĭ va ţine de acum înainte în respect; cestiunea este strâns legată de complicaţiunile orientale, care aştéptă de multă vreme soluţia».

«Piedicĭ, din contra, se opun navigaţiuniĭ pe Sulina. Lărgimea piediceĭ din 'naintea guriĭ nu întrece 100—150 paşĭ şi acest braţ n'are de cât pe o mică întindere adâncimea de 10—14 picióre; într'un loc, în jos de Tulcea, se află un alt banc de nisip, unde curentul păstréză, cu tóte acestea, o adâncime de 14 picióre; acest braţ ar fi decĭ practicabil şi dacă s'ar strânge la gură cu diguri, curentul ar fi de ajuns să menţină liberă intrarea».

«Repeziciunea apeĭ fluviuluĭ e încă destul de mare, pentru ca vapórele să nu pótă parcurge maĭ mult de cincĭ mile pe oră în sus, pe când ele parcurg patru-spre-zece în josul apeĭ. Când apele sunt micĭ, repeziciunea este redusă la jumătate, însă este destulă pentru a ţine deschisă gura fluviuluĭ; tótă cestiunea se reduce în a se sci cine se va însărcina cu intreprinderea. Guvernul turcesc nu s'a gândit asupra acesteĭ afacerĭ, nicĭ când situaţiunea sa era maĭ bună de cât acum; Rusia ar avea maĭ mult interesul să închidă gura Sulineĭ, de cât să o deschidă; Austria, care represintă aci şi interesele întregiĭ Germaniĭ, ar fi în casul de a executa lucrările de la gurile Dunăriĭ, un teren care, cu drept vorbind, e greŭ de a se stabili cuĭ aparţine» [1]).

Aşa era starea lucrurilor la îmbucătura acesteĭ marĭ artere fluviale a Europeĭ, ca şi a întregeĭ Dobroge, în prima jumătate a secoluluĭ al XIX-lea.

În 1853, al şéptelea rĕsboiŭ isbucnesce între Rusia şi Turcia, declarat de Turcĭ la 4 Octombrie 1853. Anglia şi Franţa înţelegênd, că prin politica lor, Ruşiĭ caută a deveni stăpânĭ pe orientul Europeĭ, unde aceste douĕ puterĭ aveaŭ interese comerciale, se unesc cu Turcia şi declară rĕsboiŭ la 27 Martie 1854. Austria, care şi ea urzia planul să ocupe Principatele şi a goni pe Ruşĭ dintr'ènsele, încheie cu Pórta la 14 Iunie acelaşi an, un tratat în condiţiunile de maĭ sus, cu obligaţiune însă a da înapoĭ Turcieĭ, Principatele, după ce vor goni pe Ruşĭ dintr'ènsele.

De la începutul ostilităţilor, Muşirul Omer-Paşa, (Croatul Michail Lattas, vechiŭ cadet în regimentul austriac de Uglin), generalul-şef al forţelor turcescĭ, îşĭ organizéză la

---

[1]) *Moltke*. Lettres sur l'Orient, p. 323—6. Rusia punênd stăpânire pe gurile Dunăriĭ, se folosise de acéstă împrejurare, pentru a îngreuia tot maĭ tare plutirea pe acest fluviŭ. Ea nu îngrijise pentru curăţirea braţuluĭ Sulina, înfiinţase o carantină la gurile fluviuluĭ şi supunea tóte corăbiile ce treceaŭ prin ele, la nisce orînduirĭ fórte împovărătóre, în cât comerţul ce Austria îl făcea prin artera Dunăriĭ, ameninţa să decadă din ce în ce maĭ tare. Comerţul Austrieĭ cu Turcia în 1850 era de 70 milióne francĭ, şi dacă Rusia ameninţa să desfiinţeze Imperiul Otoman, acest comerţ scădea (*Xenopol*. Rĕsbóiele Ruşilor cu Turciĭ, Vol. II, p. 208).

www.ziuaconstanta.ro

Adrianopoli o armată de 90—100,000 ómenĭ, cu carĭ ocupă ţĕrmul drept al Dunăriĭ la Vidin, Rahova, Nicopoli, Şistovul, Rusciuc, Turtucaia, Silistra şi Raşova, cu micĭ detaşamente în Dobrogia, la Hârşova, Măcin, Isaccea, Tulcea şi Babadag, surveghiând ceĭ 70.000 Ruşĭ aĭ Principeluĭ Gorciacof, de pe stânga fluviuluĭ.

Douĕ reserve tarĭ se aflaŭ înapoĭ la Sofia şi Şumla, pentru a sprijini drépta şi stânga armateĭ.

La 25 Octombrie 1853, flotila rusésca, compusă din douĕ vapóre şi opt canoniere, care urcaŭ Dunărea de la Ismail la Galaţĭ, este atacată de bateriile turcescĭ de la Isaccea şi pierdu câţĭ-va ómenĭ [1]).

Fără a ne ocupa de cele petrecute în alte părţĭ ale teatruluĭ de operaţiune din Europa, vom arăta numaĭ care era situaţia Ruşilor şi Turcilor în Dobrogia, în primăvara anuluĭ 1854.

Ruşiĭ luând ofensiva, trec Dunărea prin treĭ puncte: Galaţĭ, Brăila şi Ismail.

La 23 Martie, ocup cetăţile Măcin, Isaccea şi Tulcea. Un corp de observaţie lăsat în nordul Dobrogieĭ de Omer-Paşa, sub comanda luĭ Mustafa-Paşa este gonit spre Babadag, de unde se retrage înapoia valurilor luĭ Traian, după care Ruşiĭ ocup Hârşova [2]). Ast-fel eĭ ocupă zona septentrională a acestuĭ cadrilater neregulat, mărginit la vest şi nord cu Dunărea, la est cu Marea, iar către miază-zi cu valurile zise ale luĭ Traian; acéstă regiune numită Dobrogia tătărească e formată din teren aluvionar de o bogăţie admirabilă, dacă ar fi lucrată, în mod inteligent. Din nenorocire, din causa releĭ administraţiunĭ turcescĭ, Dobrogia era în 1854 un ţinut nesănătos, necultivat, aprópe deşert, fără locuinţe şi fără drumurĭ. Dacă vom adăoga pe lângă acéstă stare sărăcăciósă şi prădăciunile cazacilor muscălescĭ, ne putem face o ideie de regiunea, pe care eraŭ destinate armatele unite franţuzescĭ şi turcescĭ să opereze.

In luna Aprilie, Comandamentul armateĭ rusescĭ a fost încredinţat Prinţuluĭ de Varşovia, Paskievicĭ, care înlocuiesce pe Gorciakov.

Acesta concentréză tóte trupele la nordul valurilor luĭ Traian, cu stânga sprijinită la Küstendgé, iar drépta la Raşova; câţĭ-va eclerorĭ cazacĭ înaintéză până la 5 leghe de Silistra [3]).

Ruşiĭ înaintară asupra Silistreĭ, la 11 Maiŭ; aci la 16 ale acesteĭ lunĭ, un noŭ corp de armată trece Dunărea pe un pod la Călăraşĭ, aşa că 45.000 ómenĭ înconjură cetatea apărată de 18.000 de Turcĭ.

Teatrul de operaţie din Peninsula Balcanică se limitase în luna Maiŭ 1854 în cadrilaterul Rusciuc, Silistra, Şumla, Varna; Omer-Paşa îşĭ stabilise cuartierul sĕŭ la Şumla.

In acest timp armata franceză şi engleză, sub comanda luĭ Saint-Arnaud şi Lord Raglan, ajunseseră la Scutari şi Galipoli.

Intr'un consiliŭ ţinut la Varna, după ce Omer-Paşa expune situaţia armateĭ sale de la Dunăre, precum şi forţele rusescĭ din prejurul Silistreĭ, se ia decisia ca o divizie franceză şi una engleză să vină a ocupa posiţiunĭ la Varna şi Devna (aşezată la 7 ore de marş de cea dântiĭ), de unde se vor îndrepta către Silistra şi Şumla, ast-fel ca să forţeze pe Ruşĭ a despresura pe cea d'intâĭ.

La 20 şi 21 Maiŭ, douĕ atacurĭ rusescĭ asupra Silistreĭ sunt respinse cu marĭ pierderĭ din partea acestora, de către Turcĭ.

In diminéţa zileĭ de 25 spre 26 Maiŭ, Ruşiĭ atacară din noŭ, uvragele exterióre de la Silistra [4]), dar sunt şi de astă-dată respinşĭ cu pierderĭ.

---

[1]) *C. Rousset.* La guerre de Crimée, Vol. I, p. 51.

[2]) *Roussel*, op. cit. Vol. I, p. 81 şi 85.

[3]) *Baron* de *Bazancourt.* L'expédition de Crimée. Vol. I, p. 19—20.

[4]) *Descrierea Silistreĭ şi posiţiunilor sale dinprejur.* Când cine-va ajunge pe Dunăre în faţa Silistreĭ, póte cuprinde cu vederea piaţa şi linia imposantă a délurilor ce o dominéză şi al căror cel din urma contra-fort, servă de strat Silistreĭ, maĭ 'nainte de a merge să se piardă pe ţĕrmul fluviuluĭ,

Silistra posedă întăriri, care ar putea cu inlesnire să fie puse în stare bună; piatra ce forma îmbră-

www.ziuaconstanta.ro

In nóptea de 29 la orele 1½, atacară cu mase de infanterie uvragele Arab-Tabia și Gulanti-Tabia (numită de atuncĭ Medgidia-Tabia, după numele Sultanuluĭ); sub un foc

cănintea șanțurilor s'a ridicat în urma uneĭ ordonanțe a municipalităţiĭ, dar șanțurile nu s'aŭ astupat; și, în condițiunile în care se află, Silistra este chemată să jóce un rol important, prin posițiunea sa eminamente strategică.

După ce traversézā cine-va orașul și iese dintr'ênsul pe la Stambul-Capu, dacă se întórce cu fața spre sud, vede înaintea sa cincĭ posițiunĭ, dintre care treĭ se vĕd maĭ înaintate; aceste sunt posițiunile Arab-Tabia la stînga, Ordu-Tabia la mijloc și Medjidia-Tabia la drépta.

Arab-Tabia. Este o posițiune militară de o importanță incontestabilă, pe cât ea nu va înceta însă, de a face parte din sistemul de apărare creiat împrejurul Silistreĭ.

Dacă numele Arab-Tabieĭ sună la urechie cu óre-care sgomot, și dacă s'a format împrejurul eĭ o legendă, acésta este pentru că, la fie-care năpădire a Rușilor pe teritoriul turcesc, acéstă posițiune a fost teatrul unor lupte sîngeróse și a unor crude decepțiunĭ pentru armatele năpăditóre. Asediul eĭ în 1854 a imortalizat-o.

În timpul campanieĭ din 1828, colonelul rus Schilders, șeful geniuluĭ armateĭ însărcinată cu asediul Silistreĭ, se așéză pe posițiunea Arab, pe care-ĭ se părea maĭ bună, spre a dirige atacurile sale în contra orașuluĭ.

Nu numaĭ că acéstă posițiune era în apropiere de flotila ce se concentrase la Călărașĭ, dar avea și avantagiul de a permite trupelor rusescĭ să protégă cu eficacitate podul pe vase, ce se începuse în sus de Silistra. Totușĭ resultatul acesteĭ ocupațiunĭ fu negativ.

In 1829, Silistra fu iarășĭ înconjurată; se reocupă iarășĭ Arab-Tabia; se urméză execuțiunea aceluiașĭ plan din anul precedent, de acelaș colonel Schilders, și tot aceiașĭ decepțiune ca în anul 1828. Dar o acțiune norocită făcènd să cadă Medjidia în mâna Rușilor, aceștia silirā orașul a capitula.

In 1854, generalul Schilders, acum inspector general al geniuluĭ, decide pe Prințul Paskievicĭ să cerce luarea Arab-Tabieĭ, pe care Turciĭ o fortificaseră în urma luptelor din 1828 și 1829 și care de atuncĭ, n'a încetat de a purta acest nume. Atacul nu isbutesce; colóna de asalt lasă un numĕr însemnat de morțĭ pe teren; și prințul Orlof, e rănit la cap, în fruntea regimentuluĭ sĕŭ, după o luptă plină de vitejiĭ. Prințul pătrunsese în întăririle Turcilor. De la acéstă epocă datéză maĭ cu sémă și renumele legendar al Arab-Tabieĭ.

Astăzĭ abia s'ar maĭ putea reconstitui pe teren, ast-fel precum trebuia să fi existat, profilurile lucrărilor de pămênt, pe care un sistem de șanțurĭ le lega între dênsele și tot-de-o-dată cu orașul.

Se póte ghici, cu tóte acestea, că cea d'întâĭ lucrare, în formă pentagonală s'a ridicat pe partea dominantă a șesuluĭ, și că maĭ târziŭ i s'a complectat apărarea prin alte lucrărĭ de fortificațiune pasagera.

Se maĭ găsesce încă, un șanț destul de adinc, care desparte pentagonul de lucrările săvîrșite în urmă. La est precum și la vest, terenul presintă avantagiĭ pentru o bună apărare. Pe curmătura care leagă Silistra de Arab-Tabia se vĕd urme de maĭ multe întărirĭ.

În fine, pe șes, se zăresc spre nord și nord-est, douĕ micĭ forturĭ a căror construcțiune se urcă, după tótă aparența, la un timp scurt înaintea rĕsboiuluĭ din 1877.

Șesul Arab-Tabieĭ se află la 74 metri maĭ sus de nivelul porțiĭ numită Stambul. Partea eĭ cea dominantă se găsesce la o distanță de 2200 metri de bastionul nord-est al cetățiĭ și la 2500 de posițiunea poduluĭ prciectat (vezĭ istoricul poduluĭ de la Fetescĭ). Posițiunea Arab-Tabieĭ este străbătută de drumul ce leagă Silistra cu Almalîu. Ea dominézā calea ce duce de la Silistra la Caraorman, și care trece pe lângă pantele sale de vest, și o desparte de Ordu-Tabia.

Ordu-Tabia. De la Arab-Tabia la Ordu-Tabia e o distanță ca de 1150 metri. Coborîndu-se cine-va pe valea despre vest de Arab-Tabia, trecènd peste drumul cel mare al Silistreĭ și urcând délul spre est de posițiunea Ordu-Tabieĭ, dă peste un drum adânc și strâmt, care duce la fort.

Acest fort pătrat, care trebuie să se fi clădit în acelaș timp cu fortul Medgidia-Tabia, se află într'o stare de conservațiune indestul de bună, afară de adăpostul din centrul luĭ și de cele patru blockhause de piatră, astăzĭ dărîmate, și care se află în mijlocul unuĭ șanț larg de 7 metri.

Platformele clădite pentru tirul cu barbetă în unghiurile cadrilateruluĭ și taluzele ce duc spre ele, nu sunt stricate.

Fața despre sud e apărată printr'o lucrare de forma unuĭ potcap.

Ordu-Tabia, zidită pe un deluș or scos înainte și situat maĭ la o distanță egală de Arab și Medgidia-Tabia, era chemată în sistemul general de apărare, să jóce un rol important. Ea putea să bată cu eficacitate văile despre Vest ale Arab-Tabieĭ și cele despre est ale Medgidieĭ-Tabia.

Cota Ordu-Tabieĭ este de 69 metri, adică maĭ jos cu 33 metri de cota Arab-Tabieĭ. Acéstă posițiune dominézā la est, drumul Silistreĭ spre Caraorman, la Vest, drumul ce trece chiar pe la pólele fortăreţiĭ și care conduce la Pravadi, la Bazargik, la Varna. Acésta din urmă desparte Ordu de Medgidia-Tabia.

Medgidia-Tabia. La vest de Ordu-Tabia între drumurile Șumleĭ și Rasgraduluĭ se ridică Medgidia-Tabia un adevărat fort, despre care nu vorbesce nimenĭ. El dominézā peste tóte délurile din prejur. Turciĭ aŭ început să clădéscă acest fort în 1669; eĭ nu-'l isprăviră de cât în 1876.

Medgidia-Tabia este un exagon coprinzènd treĭ magaziĭ de muniţiunĭ, din care unul a fost distrus

www.ziuaconstanta.ro

viŭ Rușiĭ parveniră a ocupa șanțul, un mare numĕr dintre eĭ escaladéză parapetul și pătrund chiar prin ambrazurĭ în interiorul uvragiuluĭ. Insă garnisóna luptă corp la corp cu atăcătoriĭ, pe care iĭ respinse cu marĭ perderĭ.

La începutul luneĭ Iunie, Varna devenise lagărul armatelor aliate franceze și engleze.

La 4 Iunie, o brigadă din Divizia generaluluĭ Canrobert, debarcă aci.

Cele-lalte diviziĭ eraŭ pe drum, și la sfârșitul luĭ Iunie 1854, ajunseră la Varna, unde 30.000 francezĭ și 20.000 englezĭ se concentréză.

Starea sanitară a trupelor era destul de bună, la începutul luneĭ Iunie.

---

printr'un accident (după rèsboiul din 1877, pe timpul deșertăriĭ fortărețiĭ de către Rușĭ, magasinul din mijloc a sărit în aer prin explosiunea unuĭ depozit de obuze), casemate, o cisternă și cu fața spre nord, un adăpost în formă de semi-lună. Bastiónele aŭ plat-formă pentru tirul în barbetă.

De jur împrejurul acestor lucrărĭ, se ridică un zid cu metereze, solid, zidit cu piatră, măsurând 8 metri de înălțime d'asupra șanțuluĭ, și în grosime de un metru. Treĭ blockhause forméză întăririĭ scóse afară, destinate a bate piciórele ziduluĭ pe tot lungul luĭ. Șanțul are o lărgime de 10 metri. Maĭ sunt și alte lucrărĭ detașate care protejéză fortăréța.

Ajunge cine-va la Medgidia-Tabia pe un drum în pantă repede, un fel de drum acoperit; o poartă de fier masivă iĭ închide întrarea.

Medgidia-Tabia nu are într'însa nicĭ infanterie, nicĭ artilerie; un singur bulgar se află acolo de pază, dar la piciórele acesteĭ îngrozitóre fortăreațe, Silistra stă destéptă. Trupele eĭ exercitate prin bunĭ instructori Rușĭ, (în 1882) tunurile și munițiunile eĭ, iată prețiosul depoŭ al Medgidieĭ-Tabia.

Medgidia-Tabia are o înălțime de 118 metri, adică o dominare de 59 metri, în raport cu Ordu-Tabia și 16 metri în raport cu Arab-Tabia.

Distanța de la Medgidia-Tabia până la Silistra este de . . . . . 1150 m.
« « « « « Arab-Tabia, de . . . . . 2250 m.
De la Medgidia-Tabia până la extremitatea poduluĭ proiectat (rîpa drèptă) . . . . . 2680 m.
« « « « « « « (rîpa stîngă) . . . . . 3800 m.

Intre Medgidia-Tabia și Arab-Tabia, precum și între Medgidia-Tabia și pod, nicĭ un obstacol pentru tirul artilerieĭ.

Este óre de trebuință a maĭ adăoga ceva la eloquența acestor cifre? Nu sare în ochi óre, ca prin predominarea și prin distanța sa, Medgidia-Tabia nimicesce pe Arab-Tabia, și că ea e stăpână de a opri construcțiunea poduluĭ saŭ de a'l distruge, la un moment dat, dacă România s'ar supune ispitei de a'l clădi?

Iată care aŭ fost considerațiunile militare, care opriaŭ a se construi podul, despre care tratéză congresul de la Berlin (vezĭ istoricul poduluĭ de la Cernavoda).

Trebuie ore să amintim că, în campania din 1828, Rușiĭ n'aŭ putut să devie stăpânĭ pe cetatea Silistreĭ, pentru că nu ocupaseră posițiunea Medgidia-Tabieĭ, și că eĭ n'aŭ luat cu asalt acéstă piață în 1829, de cât numaĭ după ce s'aŭ așezat pe șesul Medgidieĭ-Tabia?

In 1828, colonelul rus Schilders, comandant șef al armateĭ însărcinată cu asediarea Silistreĭ, după ce s'a stabilit pe posițiunea Arab-Tabieĭ, și a susținut în curs de o lună o serie de lupte inutile, se gândi a întinde linia sa de înconjurare despre partea de Vest, către Medgidia-Tabia, ca să pótă stringe Silistra maĭ de aprópe. Dar el lăsase să trécă momentul favorabil: timpul rĕŭ sosi și Rușiĭ fură siliți să ridice asediul Silistreĭ.

În anul următor, acelaș colonel, Schilders, reocupă aceleașĭ posițiunĭ ca în anul 1828 și în van bombardéză Silistra în curs de 18 zile, când colonelul Berg, respingênd o eșire a Turcilor, până în posițiunea dominantă de la Medgidia-Tabia, recunoscu profitul ce se putea trage din posesiunea acestuĭ șes; el se întări acolo și urcă cu sine maĭ multe bateriĭ. Sub îndemânatica sa direcțiune, atacul se îndreptă din acest punt și noă zile după acéstă căzu în mâinele sale. În 1854, Rușiĭ nu putură lua nicĭ măcar Arab-Tabia. In 1878 posițiunile Silistreĭ nu se putură lua cu asalt; ele nu căzură în puterea Rușilor, de cât după ce căzu și Porta.

Conclusiunile ce se pot trage din aceste treĭ campaniĭ, este că Medgidia-Tabia, formézā cheia tuturor posițiunilor din prejurul Silistreĭ.

În van ni s'ar obiecta, că posițiunea Arab-Tabieĭ este demnă de sacrificiĭ, că s'ar putea clădi acolo un uvragiŭ important, că i s'ar putea adăoga întăririĭ puternice și a se face dintr'ênsa rivala Medgidiei-Tabia: un fort cu un comandament de 16 metri.

Apoĭ art. 52 al Tratatuluĭ din Berlin opresce a se ridica orĭ-ce fortificațiunĭ nouă, în tot parcursul fluviuluĭ, de la Porțile de Fier, până la gurile sale.

Cu tóte că articolele 11 și 52 coprind, că cetățile vechĭ se vor rade, totuși vecinii noștri n'aŭ distrus zidurile Silistreĭ, nicĭ fortul Medgidia.

Dar chiar distrugându-se acest fort, totuși posițiunea eĭ militară, situațiunea eĭ topografică și apropierea de Silistra iĭ dă o putere inexpugnabilă. In maĭ puțin de jumătate de oră, trupele din oraș ar putea să ocupe Medgidia-Tabia și o singură nópte le-ar fi de ajuns a o pune în stare de apărare.

(După Istoria uneĭ frontierĭ, de *Prințul Gh. Bibescu* p. 111 și urm. A se vedea și crochiul No. 1).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

În nóptea de 22 spre 23 Iunie, Rușiĭ ridicaseră asediul, dărîmaseră bateriile, arseseră baracele, părăsiseră posițiunile și trecuseră pe țĕrmul stîng al Dunăriĭ. Îndată fu înscințat, Omer Pașa, însoțit de Colonelul Dieu, alérgă la Silistra. Prin acésta se putu dobândi în curînd amănunte asupra unuĭ șir de evenimente care, până aci, nu se cunoscuseră de cât după sgomote și informațiunĭ puțin sigure.

Fortificațiunile Silistreĭ, fiind vechĭ, prețuiaŭ prea puțin prin ele însele; la 1829, ele nu ținură în loc pe Rușĭ mult timp; nu mult maĭ puțin însă, de cât cele de la Varna dar la 1853 se adăogase un lanț de forturĭ separate, din care cel maĭ de căpetenie ocupa posițiunea, de unde contele Diebicĭ bătuse și făcuse să capituleze cetatea (fortul de la Medgidia-Tabia). Garnisóna se compunea dintr'un regiment din gardă, un regiment egiptean, din o altă infanterie, dintr'un regiment de sapierĭ, din 1200 de tunurĭ, saŭ în total 11-12.000 de ómenĭ.

Îndată ce se vĕzu, că acéstă garnisónă era să fie atacată, unul dintre oficeriĭ turcĭ ceĭ maĭ distinșĭ, comandantul artilerieĭ, Muza-Pașa, veni să se puie în fruntea eĭ. Maĭ întâiŭ blocată, pe la finele luĭ Aprilie, apoĭ împresurată în regulă, cetatea a fost bombardată prin șalupe-canoniere și bateriĭ așezate în insule și pe țĕrmul stîng al Dunăriĭ. Dar ea resistând acesteĭ somațiunĭ maĭ mult sgomotósă de cât îngrozitóre, Principele Paskievicĭ fu silit să o atace după regulĭ, începênd a face întăririĭ înaintate. Douĕ diviziĭ formară corpul asedieriĭ; prisosul celor 45.000 de ómenĭ adunațĭ în acest punct, formă corpul de observațiune. Direcțiunea lucrărilor de apropiere fu dată generaluluĭ Schilders.

Lucrările începură la 29 Maiŭ, înaintea a douĕ forturĭ: Arab-Tabia și Plane-Tabia; Rușiĭ aveaŭ maĭ mult pe cel d'întâĭ ca objectiv.

Aceste întăririĭ de pămênt, avênd numaĭ profilurĭ de fortificație pasageră, eraŭ legate între dênsele și cu cetatea printr'un sistem de șanțurĭ. Bateriile Rușilor, afară de acele ce aveaŭ pe Dunăre, eraŭ armate cu 34 tunurĭ de asediŭ și de un maĭ mare numĕr încă de tunurĭ de câmp. La focul lor rĕspundea cu o fórte mare activitate acela al Turcilor, sub iscusita direcțiune a luĭ Muza-Pașa. In tóte nopțile eraŭ isbirĭ la capetele săpăturilor. În séra de 28 Maiŭ, la sfârșitul uneia din aceste micĭ lupte, Rușiĭ voiră să profite de retragerea inamicilor, ca să se arunce după dânșiĭ în interiorul fortuluĭ Arab-Tabia și să-l ia printr'o isbire neașteptată. Douĕ din bataliónele lor intrară în adevĕr prin surprindere; respinșĭ maĭ întâiŭ, Rușiĭ se întórseră și maĭ numeroșĭ; ținuțĭ în loc printr'o apărare crâncenă din partea Turcilor, respinșĭ cu totul și de astă-dată și luațĭ în gónă la rîndul lor, eĭ lăsară pe câmp, în șanțurĭ și pe glacisurĭ, după cum singurĭ aŭ mărturisit, maĭ mult de 700 de cadavre. În nóptea de 2 spre 3 Iunie se maĭ făcŭ un noŭ atac important și glorios pentru asediațĭ. A doua zi, din nenorocire, Muza-Pașa pieri lovit de o spărtură de obuz. Colonelul de geniŭ Mehemed-Bey îĭ succede în comandă despre partea apărăriĭ; o mie opt sute de ómenĭ de infanterie, trimeșĭ de Omer-Pașa, isbutiră a trece prin linia de înconjurare, și intrară în cetate. Pe lângă acțiunea bateriilor lor, Rușiĭ adăogaseră și lucrărĭ de mine. Exploziunea furnalelor așezate de dânșiĭ până sub parapetele Arab-Tabieĭ îĭ dărîmase pămêntul din prejur. Pe când se petreceaŭ acestea, Mareșalul Paskievicĭ, care suferia de urmările uneĭ contusiunĭ, părăsi armata a căreĭ comandă 'i-o încredință Principeluĭ Gorciacof. Nicĭ acesta nu fu maĭ norocit; încercările sale de atac din 13 și 19 Iunie nu isbutiră; el pregătea, după cum se zicea, altele maĭ serióse pentru una din nopțile viitóre, când primi, printr'un curier al Mareșaluluĭ, ordin de a ridica asediul și a trece în partea stîngă a Dunăriĭ.

La 23 diminéța, numaĭ rĕmânea împrejurul Silistreĭ, drept amintirĭ ale acestuĭ asediŭ memorabil, de cât urmele trecĕtóre ale lucrărilor de pămênt sfărîmate și semnele neșterse ale acelor șanțurĭ, în care zăceaŭ grămadă cadavrele a 2500 Rușĭ.

Pierderile Turcilor eraŭ tot așa de marĭ, dar eĭ aveaŭ cel puțin onórea și mângâierea succesuluĭ [1]).

---

[1]) *C. Roussel*. op. cit. vol. I. p. 107—9.

www.ziuaconstanta.ro

Austria, care pescuia în apă turbure, sta cu armata la frontiera Transilvanieĭ, gata a ocupa Principatele, îndată după retragerea Rușilor, de aceia ea încheie cu Turcia tratatul de la 14 Iunie 1854.

In scopul de a ocupa Principatele, Austria avea cât se póte de mult interes de a depărta armatele aliate de granițele sale [1]), de aceea prin diplomația sa strămută teatrul operațiunilor de la Dunărea de jos în Crimeia, în care scop Mareșalul Saint-Arnaud primesce la 1 Iulie însciințarea că chiar dacă asediul Silistreĭ este ridicat, armatele să nu cobóre Dunărea, ci să stea la Varna gata a fi îmbarcată pe flotă [2]).

Insă către sfârșitul luneĭ Iunie, medicul șef al spitaluluĭ din Varna, constată primul caz de holeră, un al doilea la 3 Iulie. Indată se primi scirea, că la Marsilia și Tulon molima era înspăimântătóre. Un batalion îmbarcat pentru rĕsboiul din orient avusese 7 ómenĭ morțĭ, că la Pireŭ, Galipoli, Constantinopol și Adrianopoli, casurĭ din ce în ce maĭ multe se semnalaŭ. Ducele d'Elchingen e atins și móre la 14 Iulie, la 17 generalul Carbucia și în fine la 19 treĭ-zecĭ de casurĭ bine constatate la Varna, afară de alte multe la Galipoli și Pireŭ.

Acésta decide pe Mareșalul Saint-Arnaud a trimete în Dobrogia corpul espediționar al Generaluluĭ Espinasse, pentru a mișca trupele din locurile infectate de holeră.

Expedițiunea maĭ avea și scop militar, căcĭ în recunóscerile făcute de colonelul Desaint se constatase în Dobrogia forțe rusescĭ; zece miĭ infanterie între Măcin, Tulcea și Babadag, cavaleria (2 regimente și 1000—1200 Cazacĭ) se găseaŭ împrejurul Babadaguluĭ, la Constanța și lacul Südghiol [3]).

Prin aceste demonstrațiĭ făcute în Dobrogia, aliațiĭ voiaŭ să atragă atențiunea Rușilor de acéstă parte, pentru a putea debarca cu grosul forțelor în Crimea.

Apoĭ Mareșalul maĭ voia să încerce o nouă trupă creată de el, sub numirea de *spahiĭ de Orient*, bași-buzucĭ turcescĭ inregimentațĭ și disciplinațĭ, în numĕr de 2427 călărețĭ, pușĭ sub comanda generaluluĭ Jusuf, chemat de francezĭ din Alger, anume pentru acest scop.

La 19 Iulie, Mareșalul încredințéză generaluluĭ Jusuf scopul expedițiuniĭ sale în Dobrogia, adică de a masca debarcarea în Crimea a grosuluĭ trupelor.

«Înainte de a încerca acéstă mare operațiune, veți merge cu cavaleria contra Rușilor, carĭ se găsesc la Babadag. În acéstă mișcare veți fi urmat de 3 diviziĭ eșalonate, iar la Küstendje veți găsi douĕ batalióne de zuavĭ aĭ colonelului Bourbaki. Veți aranja ca la 4 August să vĕ întórceți la Varna, de unde vĕ veți imbarca în ziua de 5 pentru Crimea».

Jusuf plecă din Varna la 22 Iunie [4]) și trebuia să fie la Constanța la 26.

Treĭ diviziĭ de infanterie trebuia să urmeze cavaleria luĭ Jusuf. Ele se pun în marș la 21 până la 23 Iunie.

Divizia I comandată de generalul Espinasse (acesta înlocuia pe generalul Canrobert trimes în recunóscere la Sevastopol; în locul luĭ Espinasse comanda brigada I-a colonelul Bourbaki), trebuia să se pună în marș la 21, însoțită de primul escadron de huzarĭ; la Mangalia va ocupa posițiunĭ, iar treĭ batalióne din brigada I-a vor merge eșalonate până la Constanța. Aci trebuia să se întâlnéscă cu primul regiment de zuavĭ trimeșĭ pe mare, împreună cu tótă subsistența Divizieĭ I-a; regimentul trebuia să susțină mișcările luĭ Jusuf.

Acéstă divizie se pune în marș la 21 Iunie orele 4½ diminéța.

La 22, orele 4 diminéța se pune în marș diviza II-a, comandată de generalul Bosquet. In douĕ zile trebuia să se găséscă la Bazargic, de unde cu batalióne detașate să observe drumurile de la Mangalia, Rașova și Silistra.

---

[1]) De la conduite de la Guerre d'Orient par officier général. Berlin 1855 p. 18 — *I. C. Bratianu*. Mémoire sur l'Empire d'Autriche dans la question d'orient p 22 în *Xenopol* vol. II. p. 230.

[2]) *C. Rousset*, op. cit. vol. I. p. 112.

[3]) *Bazancourt*. op. cit. vol I. p. 121

[4]) Repeziciunea cu care trebuia să se facă acéstă mișcare, nu îngăduia a stabili deposite intermediare; de acea până la Constanța, ómeniĭ aveaŭ 4 rațiĭ de pesmețĭ și 3 rațiĭ de orz. Aci eraŭ trimese pe Mare subsistențele necesare socotite pentru 4000 ómenĭ și tot atâția caĭ pe timp de 12 zile, cât va ține expediția.

www.ziuaconstanta.ro

A treia Divizie sub comanda A. S. I. prinţul Napoleon, plécă de la Varna la 23; ea trebuia să ocupe Coslugea. (Nu e vorba de satul din Dobrogia).

Un escadron de huzarĭ cu un convoĭ de harabale, trase de boĭ saŭ bivolĭ, urma cele treĭ diviziĭ.

Divizia IV-a nu s'a pus în marş, ci rĕmase a-'şĭ strânge bolnaviĭ.

Din ordinul pe care Mareşalul îl dă generalilor Espinasse şi Jusuf, se vede că caracterul repede al acestor recunósceri era de natură demonstrativă, pentru a ameninţa retragerea Ruşilor din Principate[1]).

Divizia I trebuia să se îndrepteze către Constanţa, a II-a de la Bazargic la Mangalia, a III-a de la Bazargic la Coslugea.

În acest timp holera făcea ravage însemnate la Constantinopol, Pireŭ şi maĭ ales la Galipoli; de la 16—22 Iulie, 696 de holericĭ, din care 276 morţĭ. La Varna, numaĭ în ziua de 27, aŭ fost 14 cazurĭ.

Într'o scrisóre pe care Mareşalul Saint-Arnaud o adreséză la 29 Iulie ministruluĭ de rĕsboiŭ, Vaillant, îĭ face cunoscut că starea sanitară a trupelor trimese în Dobrogia este bună şi că se felicită de ideia ce a avut de-a trimete trupele într'o primblare militară[2]). Lucrurile nu se petreceaŭ ast-fel.

Să urmărim mişcările divizieĭ I-a, cea maĭ crud secerată.

De la Varna către nord, aprópe pe 45 kil. distanţă, colóna traverséză prin pădurĭ. Ea avea un efectiv de 10.590 ómenĭ. De la Balcik tabloul se schimbă îndată, terenul coboră încet, nicĭ un arbore, nicĭ un rĭuşor; cel mult din distanţă în distanţă, bălţĭ sărate, puţurĭ părăsite, sate miserabile, nisce adevĕrate muşuróie şi acestea părăsite. Erburile uscate ajungeaŭ până la talia soldatuluĭ, aceia ce-i împiedica marşul, acestea eraŭ singurele vegetaţiĭ ale uneĭ câmpiĭ fără marginĭ, arse de sórele luneĭ luĭ Iulie. În mijlocul acesteĭ stepe dór tumuliĭ, sămănaţĭ la distanţe micĭ, maĭ rĕmăsese ca singurele semne aprópe şterse a uneĭ vieţĭ care însufleţia odinióră aceste ţinuturĭ, acum deşarte şi tăcute.

Îndată ce trecu de Kavarna, unde divizia îşĭ stabilise cuartierul în ziua de 24, satele devenite şi maĭ rarĭ se compuneaŭ din câte-va colibe de piatră, unde se adăposteaŭ familiĭ bulgare, care fugiră la apropierea colóneĭ, luând cu dînsele în braţe saŭ în harabale, pe jumătate stricate, tot ce aveaŭ. Familia întrégă se grupa împrejurul tatăluĭ, care abia maĭ îndrăsnea să-şĭ întórcă capul, spre a privi cu spaimă tabăra franceză.

La 25, colóna ajunge la Mangalia, după ce traversase câte-va câmpiĭ cu seceriş, apoĭ pustiurĭ acoperite cu ierburĭ 'nalte, prin care colóna îşĭ lăsase urmele.

Până în acéstă zi eraŭ numaĭ patru casurĭ de holeră, pe care le lăsase la prima etapă. Colóna găsi Mangalia pustie şi ruinată. Câte-va case ce maĭ rămăseseră în picióre eraŭ deşerte; populaţiunea speriată, fugise.

Infanteria bivuachează la drépta spahiilor şi a regimentuluĭ de lancierĭ turcĭ. Aci Jusuf aştepta colóna generaluluĭ Espinasse.

Din Mangalia pornesce în ziua de 26, la orele 4 séra, pe o căldură sufocantă.

Împrejurul oraşuluĭ grămeḑĭ de ruine, bucăţĭ de colóne antice, cimitire ale căror pietre albe împrăştiate icĭ şi colea, semănaŭ cu nisce fantome ale uneĭ vieţĭ trecute. Vulturiĭ se primblaŭ în tótă libertatea, saŭ stăteaŭ tăcuţĭ pe vârful a câte uneia din movilele cele maĭ 'nalte.

În ziua de 27, trupele îşĭ aşază bivuacul la pólele a douĕ movile lângă Urlukioĭ, la códa laculuĭ Tuzla pe rĭuşorul Musurat. Drumul care duce pe lângă ţĕrmul Mărĭĭ are acelaş aspect; ierburĭ dese, pietre, case formând câte odată un sărăcăcios cătun, ape stătătóre, hăţişurĭ 'nalte. Câte-va hergheliĭ de caĭ sălbatecĭ şi cârdurĭ de gâşte, care se ridicaŭ de pe lacurĭ cu strigăte asurzitóre, sunt singurele fiinţe care afirmă, că viaţa e posibilă şi în aceste triste regiunĭ. Apoĭ ici-colea, sate distruse, arse, devastate de inamic. Locul caselor îl maĭ arătaŭ grămeḑile de pietre; grădinele şi drumurile dispăruseră sub o

---

[1]) *Bazancourt*. op. cit vol. I. p. 124.
[2]) *Rousset* op. cit. vol. I. p. 127—8.

www.ziuaconstanta.ro

vegetație sălbatică; rarele puțurĭ erau dărîmate sau infectate cu cadavre de ómenĭ aruncate, amestecate cu cele de animale, de Ruși și de bandele de Cerkezĭ.

Aprópe de valul luĭ Traian, o furtună violentă se ridică îndată, cerul se întunecă, aducênd în aceste pustietățĭ, nópte, pe care numaĭ fulgerile o luminaŭ; apoĭ acestĭ norĭ greĭ, siniștri, se sparg îndată și o plóie torentială căzu.

În acest ținut nelocuit, în mijlocul acestuĭ vast deșert, care nu maĭ avea decât aspectul ruineĭ și uitărĭĭ, acéstă furtună avea ceva fioros.

La 28 Iulie ora 3½ colóna trece de Constanța și bivuachează la Palaz, pe țărmul laculuĭ Sütghiol.

Constanța, ca tóte orașele turcescĭ, nu e de cât o grămadă de ruine recente, pe care Cazaciĭ le-aŭ lăsat în urma lor; totul este nimicit, confuz, devastat, stricat.

Aci holera se declară, 27 ómenĭ sunt atinșĭ. Regimentul I de zuavĭ, care sosise în ziua de 25 pe Mare la Constanța avu un holeric, la 26 și 27 avu 8, iar la 28 peste 50 bolnavĭ.

Pe când divizia bivuachează la Palaz, avant-garda generaluluĭ Jusuf se găsesce în fața cavalerieĭ rusescĭ; o luptă fără mare importanță avu loc, inamicul se retrage lăsând pe câmp 20 de morțĭ. În acéstă luptă căpitanul Preuil cu 30 basĭ-buzucĭ, e înconjurat de un escadron de lăncierĭ Rușĭ. Lăsat de restul avant-gardeĭ sale, căpitanul șarjéză și abia putu goni pe inamic; el avu calul mort, el însușĭ primi nouă lovitурĭ de lance.

Acéstă luptă, care se dete la Gargalîk, este prima a trupelor generaluluĭ Jusuf, la 28 Iulie 1854.

Forțele rusescĭ eraŭ împărțite în diferite puncte, de aceia Jusuf scrie generaluluĭ Espinasse: «avant-garda mea are înaintea sa Cazacĭ; treĭ regimente rusescĭ sunt în imprejurimĭ, voiŭ merge ca să le întâlnesc cu 1200 Zuavĭ, patru tunurĭ și cavaleria și vĕ rog de a-mĭ veni în ajutor cu divizia».

Espinasse decise ca divizia să înainteze, pentru a fi maĭ; aprópe de cavaleria angajată spre a o ajuta, dacă forțe superióre s'ar găsi prin apropiere.

La 29 generalul Jusuf ajunge între Duimgi și Karanasuf, colóna la Gargalîk. Avant-garda dete o luptă scurtă dar seriósă; douĕ regimente de Basi-buzucĭ luptară contra Cazacilor, care nu se retraseră de cât pas cu pas.

«De astă-dată sunt mulțumit de conduita Basi-buzucilor meĭ; comandantul Magnan și căpitanul Sérionne, abia aŭ putut să-ĭ împedice a urmări pe inamic, care se retrăgea către Babadag».

Măcelul ce făcu printre Cazacĭ, era desgustător; a trebuit să intervină Zuaviĭ francezĭ, pentru a-ĭ pune capăt.

La orele 6 séra o plóie torențială udă până la piele trupele pline de sudórea din timpul zileĭ și holera reîncepu.

«Epidemia are un caracter de nedescris — comunică Jusuf — ómeniĭ cad ca trăsniți, maĭ înainte de a li se putea da cele maĭ micĭ îngrijirĭ».

Intórcerea fu încétă și durerósă, harabalele ce le găsiră din întâmplare în Gargalîk, nu ajungeaŭ de a aduna victimile; era nevoie a le duce pe brațe până la ambulanță. De o dată muriră 80 ómenĭ, pe care iĭ îngropară în câmp.

Pe când generalul Espinasse se pregătea, ca printr'un marș de nópte să cadă asupra grosuluĭ forțelor rusești la Babadag, 500 ómenĭ rĕmaseră întinșĭ la pământ, fără a se maĭ putea scula. Ca fulgerul, holera se abătu asupra colóneĭ expediționare. La orele 8 séra eraŭ 150 morțĭ și 350 în agonie.

Acésta fu fatala nópte de 30 Iulie. A doua zi, tótă divizia se retrage la Constanța, lăsând lagărul de la Palaz în paza unuĭ batalion, iar alte douĕ pentru ambulanță.

Generalul Canrobert, sosise cu vaporul «le Cacique» și dă ordin ca întréga divizie să fie adusă la Constanța. In acea nópte și în diminéța de 31 Iulie, 800 bolnavĭ sunt aduși în harabale și trăsurile de artilerie, care nu maĭ puteaŭ prididi transporturile. Mulți morțĭ fură îngropațĭ pe câmp, însă din causa miceĭ adâncimĭ infectaŭ aerul; acest rĕŭ mări flagelul. La 1 August, la orele 6,15′ séra, tot lagărul de la Palaz este adus la Constanța, unde vaporul «Pluton» transporta bolnaviĭ la Varna. Mulțĭ însă rĕmaseră morțĭ pe cósta

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA ROMÂNIA 609

Mării; osemintele lor aŭ fost găsite în 1894, cu ocazia unor săpăturĭ făcute pe locul unde se află acum sala de cură a orașuluĭ. Ele aŭ fost adunate și puse într'un cavoŭ din cimitirul de la Constanța, unde s'a ridicat un monument cu inscripția:

LA FRANCE
à ses
SOLDATS MORTS
pour
LA PATRIE
1854 - 1855

La inaugurarea acestuĭ monument (9 Maiŭ 1894) a asistat d-nul De Coutouly, din partea Franțeĭ.

Restul divizieĭ, sub comanda luĭ Canrobert (Espinasse era și el atins de holeră), părăsesce Constanța, la 1 August, după ce lăsase aci 1.130 bolnavĭ, peste douĕ zile avu alțĭ 900. In ziua de 6, flagelul fu și maĭ teribil, la Mangalia; pe când se transportaŭ holericiĭ pe bordul corăbieĭ Calypso, un uragan se ivesce de o dată; treĭ-zecĭ și unul din acești nenorociți muriră chiar pe plage, douĕ-zecĭ și cincĭ eraŭ morțĭ pe bord înainte de a se întinde pânzele. Până la Varna puținĭ din ceĭ transportațĭ pe Mare maĭ putură scăpa.

Divizia III-a se întórse la Varna, la 4 August, a II-a la 9, iar I-a la 18. Acésta din urmă avea 2.568 bolnavĭ, 1.186 muriseră. Cele-l'alte douĕ diviziĭ aŭ fost maĭ puțin încercate.

Din totalul trupelor trimese în acéstă nenorocită expediție, eraŭ 3.400 bolnavĭ și 2.475 morțĭ. Englezii avură numaĭ 350 de victime. Dintre marinarĭ pieriră 105, de pe vaporul Britannia, 143 de pe Ville-de-Paris și 200 de pe Montebello.

Spahiĭ luĭ Jusuf, din 2.500 câțĭ plecaseră din Varna se întorc acum 300, însă mulțĭ din aceștia dezertaseră. La 15 August, acest corp este desființat [1]).

Ast-fel se termină expedițiunea de tristă memorie a Francezilor în Dobrogia. Armatele aliate se gândesc a strĕmuta teatrul operațiunilor în Crimea. Planul acesteĭ nouă expedițiunĭ fusese urzit la Paris, se zice, sub inspirația directă a luĭ Napoleon III. Planul fu fórte bine primit de Englezĭ, care așteptaŭ de la dênsul ruinarea floteĭ rusești în Marea-Négră.

Fu însă cea maĭ mare greșală a rĕsboiuluĭ. Atacul cel maĭ serios al aliaților prin valea Dunăriĭ, pe unde puteaŭ fi sprijiniți de o populațiune plină de simpatiĭ, Românii, care ar fi pus la îndemână armateĭ aliate, pe lângă bogățiile firescĭ ale țĕriĭ lor și un ajutor armat de cel puțin 80.000 de ómenĭ, pe unde aliațiĭ apropiindu-se apoĭ de hotarele Polonicĭ, puteaŭ să neliniștéscă pe Rușĭ prin frica uneĭ revoluțiunĭ, pe unde în sfârșit eraŭ sprijinite armatele lor de un șir de cetățĭ, cea maĭ puternică bază de operațiune; acel atac este înlocuit printr'unul împotriva Crimeeĭ, apărată prin așezarea eĭ firéscă, precum și printr'o cetate din cele maĭ tarĭ, unde nu se putea ajunge de cât pe Mare și unde tóte ajutórele și îndemânările ce le înfățișa valea Dunăriĭ, eraŭ înlocuite cu greutățĭ și primejdiĭ [2]).

Armatele aliate părăsesc Varna la 2, iar la 14 debarchéză pe cóstele Crimeeĭ 62.000 ómenĭ, din care 28.000 Francezĭ, 26.000 Englezĭ și 8.000 de Turcĭ.

Restul campanieĭ nu ne intereséză.

Pacea se încheie prin tratatul de la Paris, din 30 Martie 1856. Articolele ce privesc Dunărea de jos și Marea-Négră sunt:

Marea-Négră este deschisă tuturor vaselor de comerț a orĭ-căreĭ națiunĭ; va fi închisă numaĭ pentru tóte vasele de rĕsboiŭ (art. 11). Se desfiinţéză tóte așezămintele militare rusescĭ și turcescĭ de pe cóstele acesteĭ Mărĭ (art. 13). Plutirea pe Dunăre nu va fi supusă nicĭ uneĭ piedicĭ saŭ dărĭ, afară de cele prevĕzute în tratat. Se așéză o comisiune, alcătuită din delegațiĭ tuturor puterilor semnatare, care va priveghia a se executa lucrările necesare pentru ușurarea plutireĭ pe fluviŭ și o a doua comisiune a unor delegațĭ ale

[1]) *C. Rousset*, op. cit., Vol. I, Cap. IV. — *Bazancourt*, op. cit., Vol. I, Cap. VII și VIII.

[2]) De la Conduite de la guerre d'Orient, p. 28. — *I. C. Bratiano*. Mémoires sur l'Empire d'Autriche, p. 23, în *Xenopol*, op. cit., Vol. II, p. 231..

www.ziuaconstanta.ro

puterilor mărginașe, pentru lucrarea regulamentelor de navigație și de poliție (art. 15, 16, 17[1]).

Prin art. 21 se alipia la Moldova tot teritoriul deslipit de la Rusia. Orĭ prin tratatul de la Adrianopol, din 1829, am vĕzut că se dase Rusieĭ și Delta Dunăriĭ, până la brațul Sfîntuluĭ Gheorghe. Urma dar ca în 1856, Delta să aparțină Moldoveĭ, împreună cu cele treĭ județe (Cahul, Bolgrad și Ismail). Diplomația européná, crezu că este maĭ bine, ca paza gurilor fluviuluĭ, să fie încredințată Turcieĭ.

Ceva maĭ mult, în conferința explicatóre a tratatuluĭ, se hotărî a se lăsa Moldoveĭ ca hotar, brațul Chilieĭ numaĭ până la Vîlcov, unde acest braț se ramifică în opt. De aci înainte, noul teritoriŭ moldovean se întindea numaĭ până la gârla Gâsceĭ saŭ Gheșova și avea numaĭ proprietatea asupra apelor acesteĭ gârle.

Acésta însemna, că se dădeaŭ Moldoveĭ orașe riverane, fără apele spre care mergea comerțul acestora, orașe vestite prin pescăriĭ fără locurile unde se prindea pescele, punctele care dominaŭ Dunărea de jos, fără cursul însușĭ al acestuĭ rĭŭ. Pentru a vedea cât de artificială și ridicolă era despărțirea, ajunge să spunem că pescariĭ din Chilia-Nouă nu puteaŭ exercita meseria care-ĭ făcea să trăiască, căcĭ pescăriile orașuluĭ eraŭ turcescĭ, ca și Chilia-Veche din față și Pórta le arendase, după sistemul sĕŭ din 'naintea anuluĭ 1812, unuĭ armean. Iar pescariĭ din Vâlcov nu se puteaŭ întórce de cât prin gârla Ociacov, turcéscă și acésta, unde îĭ așteptaŭ vameșiĭ Sultanuluĭ, de câte orĭ veneaŭ cu productul osteneliĭ lor.

Constantin Hurmuzaki făcu raportul în acéstă cestiune la Divanul ad-hoc. El invoca pentru a cere «îndreptarea hotarelor de o comisiune européná», drepturile pe care Principatele le aŭ avut tot-deauna asupra maluluĭ Dunăriĭ, chiar și după capitulațiunĭ, faptul că Basarabia (în sensul noŭ al cuvêntuluĭ) «cu ţinuturile Bugeaculuĭ, Ismailuluĭ, Ackermanuluĭ și Chilieĭ» formézĕ «a treia parte din Moldova» și că prin urmare și Delta fluviuluĭ «a fost proprietatea necontestată a Principatuluĭ Moldoveĭ».

Argumentele nu eraŭ nediscutabile și când Cogălniceanu adaose unul noŭ, în ședința urmĕtóre: anume că matca Dunăriĭ — Ana-Duna — ar fi, după hatul din 1774 chiar, hotarul dintre Turcia propriŭ-zisă și Principatul vasal al Moldoveĭ, el schimbă, póte cu știință, înțelesul pasagiuluĭ invocat, căcĭ acesta fixa granița între Muntenia și pașalâcul Silistreĭ. Cauza era însă o cauză dréptă, din tóte punctele de vedere. Divanul adoptă în unanimitate propunerea de a protesta solemn, pe lîngă Puterĭ, contra luăreĭ înapoĭ a unuĭ dar, care era, cel puțin cât privia insula Letti, o restituțiune, o satisfacțiune.

Protestul celor slabĭ nu fu auzit și darul din 1857 al Europeĭ, rĕmase un dar necomplect, care nu era făcut mărinimos și din tótă inima. Desvoltarea economică a provincieĭ alipite iarăși la Moldova, fu împiedicată prin restricțiunile acestea, iar deșteptarea uneĭ consciinţe naţionale, prin diversitatea, produsă în chip artificial, a naționalităților ce îĭ locuiaŭ pămêntul[2]).

In anul 1860, pe lângă Tătariĭ Nogaĭ, ce de vremurĭ se stabiliseră în Dobrogia, Pórta aduse o nouă colonie de 60.000 Nogaĭ Ruși, care compromișĭ în rĕsboiul din Crimea, căutară a se expatria. Eĭ veniră în Dobrogia, unde guvernatorul provincieĭ Sayd-Pașa le dete locurĭ; pe mulțĭ dintr'ênșiĭ îĭ grupă și fondă Medgidia, în onórea Sultanuluĭ Abdul Medgid.

Populațiunea bulgăréscă, speriată de invasiunea Tătarilor Nogaĭ, fugi în județele retrocedate de Rusia, Moldoveĭ.

Tot ca și Nogaiĭ, veniră și Cerkeziĭ, în anul 1865, în numĕr de peste 300.000, în Turcia, care îĭ împărți în diferite provinciĭ; din aceștia mulțĭ se stabiliră în Dobrogia[3]), unde aŭ locuit până la ultimul rĕsboiŭ (1877).

---

[1]) *Xenopol*. Rĕsbóiele dintre Ruși și Turcĭ, Vol. II, p. 240-1.

[2]) *Iorga*, op. cit., p. 267-8.

[3]) *Alphonse d'Avril*. Traité de Berlin, p. 127 și *Franz Crousse*. La péninsule Gréco-Slave, p. 168. La stabilirea Cerkezilor în Dobrogia, aceștia obligară populația țĕriĭ a le da vestminte, căruțe și vite; cincĭ familiĭ dobrogiene, eraŭ obligate a construi o casă pentru una cerkezéscă și a-ĭ sămăna câmpul.

In așa mod populația acesteĭ nefericite provinciĭ ajunsese róbă a noilor veniţĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Ocupația lor era agricultura și creșterea maĭ ales a cailor, însă când ocasia li se presinta, nu puteaŭ fi opriți de a jefui. Vaĭ de nenorocitul călător, care ar fi îndrăsnit să mérgă singur pe văile întortochiate din sudul Dobrogieĭ! Pe fundul acestor văĭ, și acum înfricoșătóre, se maĭ věd încă urmele satelor părăsite de Cerkezĭ.

In anul 1861, la 25 Iunie, móre Sultanul Abdul Medgid, iar fratele sĕŭ, Abdul Aziz, ocupă tronul. El este al 32-lea Sultan.

Guvernul acestuia se remarcă prin mulțimea măcelurilor și prin grelele dărĭ ce puse pe spinarea locuitorilor, pentru a satisface nenumĕratele cheltuelĭ ale Curțiĭ.

In 1870, Franța sdrobită, Rusia se sprijină pe ajutorul Germanieĭ și cere violarea articoluluĭ privitor la neutralitatea Mărĭĭ-Negre, care cu tóte protestările Turcieĭ obține, la 13 Maiŭ 1871, stăpânirea pe acéstă Mare.

De atuncĭ încep uneltirile sale în Peninsula Balcanică și pe la începutul luĭ Iunie 1875, rĕscólă pe Herțegovinenĭ, ajutațĭ pe sub ascuns de Sêrbĭ, Muntenegrenĭ și Bulgarĭ. Aceștia din urmă se rĕscólă în August acelaș an, ceea ce provócă măcelurile de la Sulmki, Otlukioĭ și Strielitza. Cerkeziĭ și Bași-buzuciĭ servesc ca instrumente pentru stingerea revoltelor și vaĭ de nenorocitele sate, unde interveniaŭ aceste fiare sĕlbatice.

O revoltă de palat, în cap cu Marele Vizir Mehmed-Rusdi-Pașa, forță pe Abdul-Aziz în nóptea de 29—30 Maiŭ 1876 să abdice, în favórea luĭ Murad V-lea, nepotul sĕŭ (fiul luĭ Abdul Medgid), Abdul-Azis este omorît.

Acesta nu împărățesce de cât până în August acelaș an, și tronul este cedat frateluĭ sĕŭ, Abdul Hamid II-lea, al treĭ-zecĭ și patrulea Sultan, care domnesce și astăzĭ.

Rusia care 'șĭ urmăria planurile sale în orient, intervine în favórea Bulgarilor și din Noembrie 1876 concentréză în Basarabia șése corpurĭ de armată. La 12/24 Aprilie 1877, declară rĕsboiŭ Turcieĭ; România, provocată de bombardările de pe țĕrmul drept al Dunăriĭ, declară și ea rĕsboiŭ Turcieĭ, la 14 Maiŭ acelaș an.

Din tot teatrul operațiilor din Europa nu ne vom ocupa de cât de partea ce ne privesce.

La începutul ostilităților, Turciĭ dispuneaŭ în Dobrogia de 20 batalióne, 4 escadróne și 12 bateriĭ (18.000 ómenĭ), în punctele Hârșova, Măcin și Tulcea cu o reservă la Babadag, sub comanda luĭ Ali-Pașa [1]).

Flota de pe Dunăre era împărțită între 20—24 Aprilie 1877: 4 fregate cuirasate și 2 corvete la Sulina, vasul «Rethymo» cu Hobart-Pașa la Galațĭ, un monitor la Brăila și 1 fregată cuirasată la Tulcea.

Contra acestor vase turcescĭ avea să se opună mica flotilă română, adăpostită pe Prut și care se compunea dintr'un monitor, 2 vapóre, 2 corăbiĭ cu pînză și un torpilor.

Rușiĭ ne dispunênd pe Dunăre de nicĭ un vapor al lor, cerură de la Guvernul român, care le dete 4 vase: Ștefan-cel-Mare, România, Fulgerul și Rândunica, fără echipagiŭ. Comandantul flotileĭ, maiorul Murgescu, fu alăturat pe lângă comandamentul rus. Osebit de aceste 4 vase, Rușiĭ maĭ închiriază și câte-va vapóre de lemn particulare și aduseră cu drumul de fier maĭ multe șalupe și un numĕr însemnat de torpile.

Cu aceste ajutóre, pe la începutul luniĭ Maiŭ, Rușiĭ isbutiră a arunca torpile la Reni și Brăila și a despărți ast-fel flotila turcéscă de Mare, de cea de Dunăre.

De altă parte, vase rusescĭ din Odessa atacară patru monitóre turcescĭ, ce staționaŭ la gurile Dunăriĭ și după ce le isgoniră, maĭ aduseră de la Odesa încă câte-va vapóre și șalupe pentru torpile. Cu ajutorul acestora se făcură cu desăvârșire stăpânĭ pe Dunăre, de la Reni, până la gurile eĭ, împiedecând comunicația prin torpile și vase înnecate.

Flotila turcéscă de pe Dunăre concentră atuncĭ spre Brăila treĭ canoniere cuirasate și douĕ monitóre din regiunea Gura-Ialomițeĭ-Galațĭ, precum și douĕ canoniere de lemn

---

[1]) 6 batal., 2 esc., 2 bat. la Tulcea; 5 batal. și 1 bat. la Isaccea; 6 batal., 4 escadr. și 3 bat. la Măcin; 2 batal., 2 escadr. la Babadag; 3 batal., 2 esc. 1 bat. la Hârșova; 1 bat. și 2 escadr. la Cernavoda; și 1 bat. la Constanța.

www.ziuaconstanta.ro

de la Cernavoda [1]) și la 20 Aprilie (2 Maiŭ) se arătară pe brațul Dunăriĭ de la Măcin, în fața Brăileĭ, de unde începură a arunca obuze în oraș.

La 21 Aprilie, cele douĕ monitóre încercând a se apropia de Brăila, fură întâmpinate de douĕ tunurĭ, așezate pe înălțimea din fața Ghecetuluĭ. Canonada a durat douĕ ore. Coșul unuĭa din monitóre a fost abătut, iar cel-lalt a suferit óre-care vătămărĭ. Ambele monitóre aŭ fost silite să se retragă.

La 27 Aprilie, pe la orele 2½ d. a., când trenul din Galațĭ sosia la Brăila cu Marele Duce Nicolae, un bastiment cuirasat din brațul Măcinuluĭ începu a trage asupra gării și bateriilor în construcțiune, fără a face vre-o stricăciune.

La 28, bateriile fiind terminate, la 29 traseră asupra cuirasatuluĭ Lufti-Djelil [2]) pe care se afla amiralul Buiuk-Pașa. La orele 2.10 d. a. un obuz rusesc căzu pe cuirasat, îl distruge și cade la fundul apeĭ.

In urma acesteĭ pierderĭ, cele-lalte bastimente turcescĭ se retraseră în brațul Măcinuluĭ, la o depărtare de 10 km. de bateriile rusescĭ.

Acéstă temere îndemnă pe Rușĭ a se lua pe urma bastimentelor turcescĭ; Maiorul Murgescu participă. Acéstă urmărire avu de resultat asvârlirea în aer a celuĭ-lalt cuirasat, Havzi-Rahman, în nóptea de 13 spre 14 Maiŭ 1877, prin aruncarea sub el în timpul nopțiĭ a douĕ torpile, duse de șalupele rusescĭ «Țarevicĭ», sub comanda Locotenentuluĭ de marină Dubasoff și «Xenia» sub comanda Locotenentuluĭ Chestakoff.

In urma explosieĭ primeĭ torpile, Maiorul Murgescu, care se afla pe șalupa Țarevicĭ, vĕzênd'o în pericol, alergă în ajutorul mecaniculuĭ și ast-fel nu se întâmplă nicĭ o nenorocire.

Acéstă nouă victorie obligă flotila turcéscă să se retragă în porturĭ, unde rĕmase în defensivă, iar Rușiĭ putură să 'șĭ execute trecerea Dunăriĭ.

Din Isaccea, Turciĭ bombardéză în ziua de 4 Maĭ st. n. mănăstirea de la Teraponti, așa de scumpă Rușilor, de óre-ce aci se afla cuartierul Impĕratuluĭ Niculae în rĕsboiul din 1828.

Rușiĭ devenind stăpânĭ pe Dunăre, proiectară a trece corpul al XIV-lea în Dobrogia.

Acéstă trecere fu numaĭ o demonstrație, pentru trecerea principală ce avea să se execute pe la Șistov, de accia ea se făcu cu mare sgomot.

In plus, generalul Zimmermann trebuia să sprijine stânga armateĭ rusescĭ.

Pare-se, că Turciĭ renunțaseră la apărarea fluviuluĭ de acéstă parte și lăsaseră aci puține trupe ușóre, așa că Rușiĭ aŭ putut fără multă greutate și împotrivire din partea inamiculuĭ, să așeze un pod la Brăila.

In urma uneĭ recunóscerĭ făcută personal de Zimmermann, comunică șefuluĭ de Stat-Major al armateĭ printr'o scrisóre din 6 Iunie st. v. următórele [3]):

«Malurile jóse după drépta Dunăriĭ, de la Galațĭ la Bugeac și de la Brăila la Măcin, sunt inundate și acoperite cu apă pe adâncimĭ, care variază de la 0m.30 la 4 m. Insuficient, în unele părțĭ, pentru plutirea uneĭ bărcĭ; navigațiunea e jenată de papură. Podurile între Galațĭ și Zatoc (maĭ mult de 800 m.) și între Brăila și Ghecet (aprópe 800 m.), pot să fie construite de acuma, fără îndoială, dar maĭ departe e imposibil de a stabili comunicațiunĭ pentru trăsurĭ. O trecere în barcă, la Bugeac, ar fi o operațiune prea riscată, căcĭ ar fi primită cu focurĭ de la distanță 1.200—1.400 m. Douĕ saŭ treĭ sute de Turcĭ, așezațĭ în spatele stîncilor, în trestie saŭ în tranșeie, pot causa cele maĭ marĭ perderĭ trupelor îmbarcate, cărora le pot omorî lopătariĭ și cârmaciĭ. E imposibil de a trece de odată maĭ mult de 2.000 ómenĭ.

Generalul Zimmermann semnală în detaliĭ tóte dificultățile, pe carĭ le constatase prin recunóscerile luĭ personale.

---

[1]) Cuirasatele Lufti-Djelil, Havzi-Raman și Fet-iul-Islam; monitórele Zeifi și Hezber, canonierele Ackia și Arkadi (Istoricul rĕsboiuluĭ din 1877—78, de maĭ mulțĭ ofițerĭ, vol. I p. 160 și urm.).

[2]) Luft-i-Djelil = Grație luĭ Dumnezeŭ.

[3]) După relațiile Statuluĭ Major Rus. Vezi Rĕzboiul Ruso-Turc. Trad. de *Lt. Colonel Gârdescu*. Vol. II, pag. 48—58.

www.ziuaconstanta.ro

Faţă de obstacolele ce presenta trecerea imprejur de Galaţĭ şi Brăila, Generalul Zimmermann propuse de a trece între Satul-Noŭ şi Isaccea, făcênd reservele sale, că nu se făcuse nicĭ o operaraţie pentru o asemenea întreprindere. Ca conclusie termina:

«Primul nostru pas dincolo de Dunăre trebue să fie însoţit de tóte garanţiile de succes, un prim eşec ar putea aduce consecinţe dezastróse».

La acest raport, cuartierul general rĕspunse prin instrucţiile trimese la 12 Iunie, destinate a defini rolul operaţiunilor corpuluĭ după Dunăre de jos:

«Alteţa Sa Imperială, comandantul de căpetenie al armateĭ, a bine-voit a vĕ informa, că Corpul Dunăriĭ de jos confiat Excelenţeĭ-Vóstre, e destinat a asigura comunicaţiile armateĭ cu Imperiul. Pentru îndeplinirea acesteĭ misiunĭ, Comandantul de Căpetenie dă ordinul, ca să treceţĭ Dunărea cu Corpul D-vóstră imprejur de Galaţĭ şi Brăila, de a pune stăpânire pe punctele principale ale Dobrogieĭ, în particular Tulcea şi Isaccea, şi de a vĕ întinde până la Cernavoda-Constanţa. Aceste operaţiunĭ vĕ vor face să atingeţĭ ţinta desemnată maĭ sus, maĭ bine de cât orĭ şi care alta. In acelaşĭ timp veţĭ atrage asupra D-vóstră atenţiunea adversaruluĭ, ceia ce va micşora cu atâta forţele sale contra grosuluĭ armateĭ. Un marş al corpuluĭ D-vóstră dincolo de linia Cernavoda-Constanţa, nu trebue să fie întreprins, afară de circumstanţe cu deosebire favorabile, de cât numaĭ după ce grosul armateĭ va fi obţinut avantage decisive şi când o parte din aceste forţe principale vor fi putut să înainteze spre Şumla; până atuncĭ trebue să vĕ limitaţĭ la detaşamente de ante-gardă, destinate a observa mişcările inamiculuĭ şi a cerceta căile de comunicaţie între fortăreţele Silistra, Varna şi Şumla».

La primirea acestuĭ ordin, corpul Dunăriĭ de jos, compus din 31½ batalióne, 37 escadróne şi sotniĭ, 15 baterii pedestre şi 4 călărĭ, saŭ aprópe 22.000 baionete, 4.000 săbiĭ şi 130 tunurĭ, ocupa partea după malul stâng al Dunăriĭ, de la Gura Ialomiţeĭ până la Marea-Négră, pe o întindere de 225 km.

Cea maĭ mare parte din forţe se instală între Ialomiţa şi Prut, sub comanda Generaluluĭ Zimmermann; cele-l'alte fracţiunĭ se aşezară la Brăila şi la Gura Ialomiţeĭ.

Cele dintre Prut şi Marca-Négră luară posiţie: la Renĭ, Bolgrad, Satul-Noŭ, Cartal, Ismail, Chilia, Zebrienĭ, Nicolaevschi şi Gătilescĭ.

Partea Dunăriĭ destinată pentru trecere, între Galaţĭ şi Brăila, avea 20 km. lungime şi lărgimea sa mijlocie era de aprópe 800 m. La acéstă epocă, din causa creşteriĭ apelor, satele după malul drept: Zatoc (acesta era un grind pe care se aflaŭ câte-va colibe de pescarĭ. Nota autoruluĭ), Azaclăŭ şi Ghecet eraŭ nisce adevĕrate insule şi în spatele lor se întindea pe 10 km. un teren acoperit de apă şi de trestie. In mijlocul acesteĭ întinderĭ inundate se ridica înălţimea peninsuleĭ de la Bugeac, a căreĭ extremitate Nord era depărtată de Zatoc şi de Azaclăŭ, în faţă de Galaţĭ, de 4 km.

La satul Ghecet (aprópe în faţa Brăileĭ), braţul Măcinuluĭ se desparte de principalul canal al Dunăriĭ.

Drumul între Ghecet şi Măcin era inundat la acea epocă, pe o întindere de 14 km. Informaţiile privitóre la Turcĭ, şi comunicate de Statul Major al campanieĭ, generaluluĭ Zimmermann, eraŭ următórele:

Efectivele trupelor turcescĭ regulate şi neregulate, în Dobrogia, se ridicaŭ la 10 Iunie, la 11.500 ómenĭ, dintre care se găseaŭ, pentru apărarea imediată a Dunăriĭ: aprópe 1.500 la Măcin, 950 la Isaccea, 2.250 la Hârşova, şi 750 Tulcea. Aceste informaţiunĭ fură confirmate de către Bulgariĭ, ce fugiseră după malul turcesc.

Colonelul de Torcy, aprecia trupele turcescĭ din Dobrogia, pe la 8 Iunie, la 8330 ómenĭ, în carĭ nu intraŭ Cerkeziĭ şi Başibuzuciĭ.

In ceea ce privesce în particular, sectorul opus porţiuniĭ Galaţĭ-Brăila, numĕrul de Turcĭ corespunzător se ridicase la 4.000 de ómenĭ, pe la 15 Iunie. Cea maĭ mare parte ocupa Măcinul, iar o fracţiune se găsea la Bugeac.

La primirea instrucţiunilor, datate de la 12 Iunie şi adresate de Cuartierul general, privitóre la executarea trecériĭ de intreprins imprejur de Galaţĭ şi Brăila, Lt.-General Zimmermann stabili planul sĕŭ de operaţie ast-fel:

www.ziuaconstanta.ro

Inainte de tóte, să arunce un pod pe braţul principal al Dunăriĭ, între Brăila şi Ghecet. Apoĭ, cum capătul acestuĭ pod, la Ghecet, se rezema pe o largă inundaţie a Dunăriĭ, era bine să facă să trécă o fracţiune de ante-gardă pe malul drept, cu câte-va bărcĭ de transport. Pentru acésta, înainte de trecerea poduluĭ, trupele plecate în barca de la Galaţĭ, trebuiaŭ să debarce la peninsula Bugeac şi după ce vor goni ante-garda turcéscă, care ocupa acest punt, să taie comunicaţiile între Măcin şi Isaccea. In séra aceleiaşĭ zile, un detaşament în bărcĭ trebuia să se urce de la Brăila până la braţul Măcinuluĭ, să repare drumul inundat de la Ghecet la Măcin şi după ce va stabili podul, aşa ca să suporte trăsurile, să facă să trécă grosul forţelor corpuluĭ Dunăriĭ de jos pe podul de la Brăila, pe cel-l'alt mal al Dunăriĭ.

Pentru executarea acestuĭ plan, generalul Zimmermann ordonă transportul de la Galaţĭ la Brăila a diverselor părţĭ ale trupelor sale, eşalonându-le de la 12—17 Iunie. Ast-fel la 18 Iunie eraŭ concentrate la Brăila 14 batalióne, 24 sotniĭ şi 66 tunurĭ de munte; la Galaţĭ rĕmânca încă sub comanda Lt.-general Narbut, Comandantul Divizieĭ a 18-a de infanterie, 9 batalióne, 4 sotniĭ şi 38 tunurĭ.

In ceea ce privesce mijlócele de trecere şi materialul poduluĭ, cea maĭ mare parte din preparative fuseseră terminate pe la 15 Iunie. Lucrările se efectuară sub supravegherea Lt.-Colonel de geniŭ Klimenko, cu batalionul al 5-lea de săpătorĭ. Afară de acésta, la Galaţĭ, eraŭ gata 15 plute, pentru transportul artilerieĭ.

Lopătarĭ experimentaţĭ, aleşĭ printre Cazacĭ, trebuiaŭ să conducă luntrile încărcate de trupe: 200 vîslaşĭ la Brăila şi 160 la Galaţĭ, la care veniră să se adaoge, la 16 Iunie, 72 vîslaşĭ voluntarĭ, veniţĭ de la Ismail.

Un detaşament al floteĭ Mării-Negre, cu 3 transporturĭ cu aburĭ, 1 vapor de rĕsboĭ (Marele Duce Niculae) şi 2 şalupe cu abur, fură însărcinate să escorteze materialul poduluĭ. Locul de aruncare al poduluĭ, lângă Brăila, fu ales în faţa satuluĭ Ghecet, la 1.500 m. în sus de punctul, unde s'a efectuat trecerea trupelor rusescĭ, în timpul rĕsboiuluĭ de la 1855—56. Aci, malul stâng al Dunăriĭ, ridicat de $1^m.50$—$2^m.10$ d'asupra nivelului apeĭ, cade vertical şi e despărţit de rîŭ printr'o bandă de 200—700 m. de lărgime, bandă atuncĭ inundată.

Punctul ales presenta avantagiele următóre:

1. In acest punct exista o rampă pentru trăsurĭ, carĭ se scobora spre fluviŭ.

2. Se putea profita de ramificarea drumuluĭ de fier, care se îndrepta perpendicular spre Dunăre şi lărgind platforma căeĭ, a se micşora lungimea poduluĭ.

3. Casele, pe jumătate ruinate, de la Ghecet, procuraŭ pe malul drept materialele necesare pentru repararea drumuluĭ spre Măcin. Lucrările poduluĭ fură întreprinse la 13 Iunie şi trebui să se procédă, în acelaşĭ timp, la protecţiunea rambleuluĭ drumuluĭ de fier, ruinat de inundaţie pe o lungime de 200 m. Construcţia pe 227 m. de lungime a uneĭ părţĭ a poduluĭ, pe parĭ şi călușĭ, fu întreprinsă în aceiaşĭ zi pe porţiunea de rambleŭ inundată. In acelaşĭ timp vapórele remorcaŭ de la Galaţĭ tot materialul corespondent părţiĭ de pod, care trebuia să fie făcut pe plute. Apoĭ, de la 18 Iunie, începu cu ajutorul vapórelor de remorcă lansarea plutelor, aşa că la 5 ore séra, la 21 Iunie, podul era gata, socotind pe lungimea sa totală 226 m. de pod de plute.

In timpul lucruluĭ, satul Ghecet fu ocupat de o companie, întărită de douĕ altele. In timpul nopţiĭ posturile de voluntarĭ aşezate pe plute le lega cu malul stâng.

In fine pentru a depărta, dinspre Galaţĭ şi Brăila, atenţiunea Turcilor, generalul Zimmermann ordonă trupelor, dispuse în faţa Tulceĭ, Isacceĭ şi Hârşoveĭ, de a face demonstraţiĭ la 20, 21 şi 22 Iunie.

Apoĭ generalul Zimmermann hotărî să opereze o debarcare, de la Galaţĭ la Bugeac, în diminéţa zileĭ de 22 Iunie şi în séra aceleiaşĭ zile, o alta de la Brăila la Măcin, aşa, că aceste douĕ forţe întrunite să pótă atăca Măcinul la 23 Iunie. Aceste dispoziţiunĭ fură comunicate Şefuluĭ de Stat Major al Armateĭ. De la 20 Iunie, generalul Zimmermann temându-se de o întârziere în execuţiunea poduluĭ, telegrafiă generaluluĭ Nepokoicinski, că debarcarea la Bugeac se va efectua numaĭ la 23 saŭ 24 Iunie şi aceia de la Măcin cu o zi maĭ târziŭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ ROMÂNIA CONSTANȚA

Ca rĕspuns la acéstă telegramă primi o alta de la Comandantul de Căpetenie, ast-fel: «Debarcarea și atacul de la Măcin trebuesc efectuate cum ați spus-o erĭ, adică, Sâmbătă, în diminéța zileĭ de 23 Iunie. Am puternice motive pentru a nu schimba nimic asupra acestuĭ punct. Impĕratul, după aceste date, trebue să plece la 22 séra și să fie Vineri, la 3 ore diminéța la Brăila; cât pentru a întârzia trecerea, este absolut imposibil».

La primirea acestuĭ ordin, generalul Zimmermann se grăbi să se ducă la Galațĭ, pentru a accelera preparativele de debarcare în peninsula Bugeac și dete ordin Locotenentuluĭ Dubasov de a opera, în nóptea de 21—22 Iunie, o demonstrație navală de la Brăila, asupra Măcinuluĭ. Peninsula Bugeac pe care se proiectase să se facă debarcarea, e limitata: la V. de rîușorul Orlig și lacurile Balta Jijileĭ, Podu (cred că Lățimea) și Plosca. La Nord de canalul Furdogador (Gârla Lățimeĭ). La Est de aceiașĭ gârlă și de gârla Ciulneț. Tótă peninsula e fórte accidentată [1]).

In partea sa de nord se ridică la o înălțime de 104 m., muntele stâncos al Bugeaculuĭ, ale căreĭ pante Nordice sunt repezĭ și câte o dată chiar escarpate, iar pantele de S. și Est cobor în terase. La piciórele S. a munteluĭ Bugeac se găsesce partea cea maĭ îngustă a peninsuleĭ, care abia ajunge la 500 m. lărgime. De la acest punct, spre S., lărgimea se măresce, puțin câte puțin, și atinge maĭ mult de 2 km. lângă satul Garvan. Terenul în acest punct presintă o serie de înălțimĭ favorabile, pentru a primi inamicul ce ar veni de la Nord.

Comandamentul detașamentuluĭ de debarcare fu încredințat Comandantuluĭ Brigăziĭ I-a din Divizia 18-a Infanterie, Maioruluĭ-General Zukoff.

Mijlócele de transport preparate pentru trupe (2 Regim. de Inf. și 4 Tunurĭ), fură: 15 plute pentru artilerie și 25 de pontóne, conținênd fie-care 42 ómenĭ și 80 bărcĭ de diferite dimensiunĭ. In primul transport trebuia să se tréca 4 tunurĭ și 10 companiĭ de infanterie, din care 7 companiĭ de tiraliorĭ ale Regim. Riazan și Riaze.

Se dete ordin de a lăsa mantalele și răniițele în trăsurile regimentare, de a lua 96 cartușe de om și 4 zile de hrană. Recunóscerile făcute de către colonelii regimentelor, arătaseră, că punctul cel maĭ favorabil pentru debarcare era pe malul N.-Estic al peninsuleĭ, lângă baracele pescarilor.

Grosul trupelor fu îndreptat către acest punct (companiile Regimentuluĭ Riazan și artileria).

Pentru a împedica pe Turcĭ de a ocupa o puternică posițiune pe muntele Bugeac, de unde puteaŭ opri debarcarea trupelor, companiile Regimentuluĭ Riazan trebuiaŭ să debarce înapoia grosuluĭ, pe malul Vest al peninsuleĭ, în partea eĭ cea maĭ îngustă. Trupele de debarcare se adunară:

Infanteria în satul Azaclaŭ și artileria în Zatoc. De aci ele trebuiaŭ în séra de 21 Iunie să se îndrepte spre câte-va colibe din marginea laculuĭ Plosca, unde aveaŭ să rămâie în trestie, până la apusul luneĭ. Apoĭ, ajutațĭ de întunerec, trebuiaŭ să se îndrepte spre locurile de debarcare, să înainteze până la mal și în zorĭ să atace pe Turcĭ.

După ce ar fi pus mâna pe Bugeac, trupele celuĭ d'întâiŭ transport trebuiaŭ să se instaleze și să aștepte ca luntrile să aducă transportul al doilea, apoĭ concentrându-se 20 companiĭ, ele trebuiaŭ să înainteze, pentru a ocupa înălțimile de la Garvan. Acestea fură disposițiile luate înainte de trecere.

Pe la 7 ore séra, bărcile încărcate de infanterie se depărtară de Azaclăŭ. Generalul Zukoff, după ce ordonase colonelului Sulgin din Regimentul Riazan și colonelului Selcovnicoff din Regimentul Riaze, de a se îndrepta spre lacul Plosca și de a adăsta acolo sosirea luĭ, se duse el însuși la Zatoc, pentru a supraveghia îmbarcarea artilerieĭ pe plute. La 10 ore séra, tóte bărcile de infanterie eraŭ adunate în trestie lângă lacul Plosca. Pe la miezul nopțiĭ luna începu să se ascundă și să se facă întuneric. Momentul de a opera se apropia și minutele eraŭ socotite, căcĭ la 4 ore diminéța e deja zi, în luna Iunie; generalul Zukoff nu sosise încă. Comandanțiĭ Regimentelor se întrunirĕ în consiliŭ. Colonelul

[1]) Vezĭ crochiul No. 5.

www.ziuaconstanta.ro

Sulgin fu de părere, ca îndată după apusul luneĭ, să se îndrepteze spre peninsulă și să debarce la punctul indicat; colonelul Selcovnicoff hotărî să aștepte sosirea generaluluĭ Zukoff.

Pe la 2 ore, nóptea fiind fórte adâncă, ómeniĭ Regimentuluĭ Riazan (Colonelul Sulgin) se puseră în marș, călăuzindu-se de stâlpiĭ telegraficĭ, spre locul de debarcare, lângă colibele pescarilor. Bărcile eraŭ maĭ întâiŭ ascunse de trestie, dar, la debușarea lor într'un loc descoperit fură zărite de Turcĭ. Pe la orele 3 diminéța, liseria N. a capuluĭ Bugeac, se lumină de focul împușcăturilor îndreptate spre bărcĭ. Devenea dar imposibil de a opera o debarcare pe neașteptate. Conturnând Bugeacul, bărcile intrară în trestiile care jenaŭ mișcările lor. Sosirea aurorii permise, din fericire, colonelului Sulgin de a restabili puțin ordinea.

In acel moment se vedea, că trăgătoriĭ Turcĭ ocupă pantele muntéluĭ și aŭ întors cel-lalt punct desemnat pentru debarcare.

Cu tótă violența împușcăturilor, ómeniĭ debarcară repede, precedațĭ de Locotenentul Elzener, sub-locotenentul de marină Suscoff, sub-locotenențiĭ Vasilief și Otrașkovicĭ, din care Vasilieff fu omorît, iar Elzener și Otrașkovicĭ răniți. Companiile de debarcare înaintară, încercând să depărteze pe Turcĭ de flancul lor stîng. Turciĭ amenințațĭ de Regimentul Riaze debarcat, care se apropia în acest timp, venind din spre V. peninsuleĭ, se grăbiră să evacueze posiția și îșĭ începură retragerea în direcția Garvan. S'a văzut maĭ sus, că vasele încărcate de companiĭ ale Regimentuluĭ Riaze (No. 69) rămăsese pe loc, adăstând pe generalul Zukoff. Văzând pe la 3 ciasurĭ, că nu sosesce, colonelul Șelcovnico, hotărî să nu maĭ aștepte, ci să urmeze drumul ce'ĭ fusese trasat dinnainte. Ómeniĭ Regimentuluĭ Riaze nu făcuseră un kilometru, când fură ajunșĭ de generalul Zukoff, care se rătăcise prin trestie și care nu putu să se orienteze, de cât prin focul deschis de Turcĭ contra Regimentuluĭ Riazan (No. 70). De témă că acest Regiment să nu fi fost respins, Zucoff, îndată ce ajunse, dete ordin Regim. Riaze de a relua prima direcție și de a se îndrepta spre mal, pe drumul cel maĭ scurt. După debarcarea lor, ómeniĭ regimentuluĭ Riaze se legară cu flancul lor stâng de flancul drept al Regimentuluĭ Riazan, apoĭ, înaintând în spatele Turcilor, tot detașamentul (10 companiĭ) merse spre Sud, în linie desfășurată.

Generalul Zukoff, conform dispositiunilor hotărîte în principiŭ, voia să oprésca marșul, să se întăréscă pe muntele Bugeac și să stea aci, până la sosirea artilerieĭ ce era în întârziere (4 tunurĭ) și a celuĭ d'al doilea transport de debarcare (10 companiĭ). In lipsă de călărețĭ, ordinul sĕŭ nu putu sosi la timp. Ómeniĭ primuluĭ transport continuară cu iuțélă marșul lor spre Sud. Flancurile lor fiind rezemate pe malurĭ și peninsula lărgindu-se spre Sud, lanțul primeĭ liniĭ de luptă deveni din ce în ce maĭ întins, așa că pentru a umple golurile, trebui puțin câte puțin să se trimétă fracțiunĭ de reservă.

In acest timp detașamentul turc, care părăsise muntele Bugeac, întărit de trupele trimese în grabă de la Măcin, se opri pe înălțimile de la Garvan și se fortifică.

Forțele Turcilor, după generalul Zukoff, eraŭ 3.000 infanterie și 3—400 călărețĭ neregulațĭ, cu 2 tunurĭ. Pe la 9 ore diminéța fu deschis focul de artilerie, de pe posiționea turcéscă, după care apoĭ Turciĭ porniră înainte. Pentru a-ĭ primi, detașamentul generaluluĭ Zukoff, se dispuse ast-fel: drépta era ocupată de Regimentul Riazan (No. 70) de la lacul Jijila până la linia stâlpilor telegraficĭ, Regimentul Riaze (No. 69) la stânga, până în gârla Lățimea.

Tótă linia de bătae ocupa un front de 1.500 m. Lupta începu prin atacul infanterieĭ turcescĭ, contra flanculuĭ drept; acest prim atac fu respins. Apoĭ Cerkeziĭ și Bașbuzuciĭ atacară cele douĕ flancurĭ ale linieĭ rusescĭ, dar fură din noŭ respinșĭ.

Profitând de desordinea pe care aceste douĕ atacurĭ respinse o adusese la Turcĭ, compania 3-a de tilariorĭ, din Regim. Riazan, ocupă satul Garvan. Infanteria turcă nu întârziă însă de a se reculege și înaintă contra centruluĭ linieĭ rusescĭ, format din 2 companiĭ ale Regim. Riaze.

Lanțul era fórte slăbit și nu maĭ avea nicĭ o reservă, cartușele eraŭ tóte consumate. Locot.-Colonel Achinfief reuși însă să adune vre-o 40 de ómenĭ, pe care Locotenentul Jermolof îĭ conduse cu îndrăsnélă la un atac cu baioneta contra inamiculuĭ, care fu respins.

www.ziuaconstanta.ro

Acésta era starea lucrurilor, când pe la amiazĭ, infanteria rusă fu întărită cu un tun adus de căpitanul Lipinski.

Cum s'a vĕzut maĭ sus, artileria destinată detaşamentuluĭ de dabarcare, fusese transportată la timp la Zatoc. De aci la 21 Iunie, de şi cam târziŭ, fu adusă pe peninsula Bugeac de 9 plute, remorcate de luntri cu lopeţĭ. Mişcarea era cam încétă, în mijlocul tresĭcĭ dese, apoĭ de multe orĭ plutele intrară în nisip. Pe la 8 ore diminéţa, tunurile fură aduse până aprópe de punctul de debarcare al Regimentuluĭ Riaze (No. 69), adică lângă colibele pescarilor, imposibil de a le transporta, din causa lipseĭ de caĭ, carĭ eraŭ pe plutele ce nu abordaseră încă. In fine pe la 10 ore dim. sosi o plută cu 10 caĭ. Un singur tun putu să fie înhămat şi urcat cu multă greutate pe mal, apoĭ tras până la locul de luptă. Apariţiunea luĭ schimbă faţa lucrurilor, căcĭ la vederea luĭ, Turciĭ îşĭ începură retragerea spre Măcin.

Ast-fel se termină lupta pe posiţia de la Garvăn. Generalul Zukoff nu urmărĭ pe inamic, căcĭ pe de o parte scopul operaţiunilor detaşamentuluĭ sĕŭ, ocuparea înălţimilor de la Garvan, era atins, şi apoĭ, trupele sale, după o nópte fără somn şi 8 ore de luptă, eraŭ sdrobite de obosélă.

Perderile Ruşilor fură de 7 ofiţerĭ (afară de ceĭ 3 despre care s'a vorbit maĭ sus, Regimentul de Riazan a maĭ avut scoşĭ din serviciŭ pe Locotenentul Zabavjeski şi pe Sub-Locotenentul Vissanov; iar Regimentul Riaze a avut morţĭ pe Sub-Locotenentul Nicolski II şi pe Locotenentul Vasiliev) şi 132 ómenĭ, din carĭ 68% aparţineaŭ Regim. Riaze. După luptă, trupele luĭ Zukoff petrecură nóptea lângă Garvan şi atuncĭ numaĭ le sosiră tunurile, proectilele şi cartuşele. Cum s'a vĕzut maĭ sus, pentru a depărta atenţia inamiculuĭ de peninsula Bugeac, Locotenentul Dubasoff primise ordin de a face o demonstraţie de la Brăila spre Măcin. Pentru acésta el luă vapòrul «Petru-cel-Mare» şi douĕ şalupe torpilóre; ajuns spre Măcin, angajă focul artilerieĭ cu o baterie turcéscă ce era în acest punct, apoĭ reveni la Brăila. Cu tot succesul debarcăriĭ din peninsula Bugeac, Lt. general Zimmermann, care urmărise mersul lupteĭ dintr'o şalupă de lângă Zatoc, hotărî să renunţe la partea a doua a planuluĭ sĕŭ, adică la debarcarea de la Măcin.

El explică motivele într'o scrisóre trimésă în aceiaşĭ zi, 22 Iunie, Şefuluĭ de Stat Major al armateĭ.

«E de neîndoit, că Turciĭ aŭ primit întăririĭ la Măcin şi de aceia dispositiunile precedente, basate pe forţa inamiculuĭ de la Măcin, nu-şĭ maĭ aŭ locul. O regulă nestrămutată a rĕsboiuluĭ este, după cum se ştie, de a opera după circumstanţe. Apoĭ ocuparea Dobrogieĭ, maĭ curînd saŭ maĭ târziŭ, nu maĭ are o importanţă reală, căcĭ nu se póte trece dincolo de Măcin, de cât atuncĭ când se va stabili un drum de trăsurĭ între Brăila şi Măcin. Nivelul apeĭ a crescut, câte-va zile de răbdare şi apele vor scădea de 50 cm. Atuncĭ se va putea merge contra Măcinuluĭ. Până atuncĭ voĭ putea îndrepta o puternică artilerie contra Măcinuluĭ, pe când acuma un atac făcut cu vapóre şi bărcĭ, ar fi fórte riscat. Generalul Zucoff, pe drum de la Bugeac spre Măcin e pe puntul de a trece crésta dintre satul Jijila şi Măcin, pe care Turciĭ l'aŭ fortificat. Cel maĭ grav însă e, că nu s'a găsit până acum un punct pe lângă Măcin, pentru debarcarea infanterieĭ din luntrele cu lopeţĭ.

«Locotenentul Niconof, care s'a strecurat până la malul Măcinuluĭ, a găsit un mijloc, şi, acesta e, de a duce cu mâinile bărcile din apă pe mal, operaţiune care necesită tăierĭ de arborĭ în apă. O asemenea operaţie nu póte reuşi sub focul artilerieĭ. Am aflat, că torpile aŭ fost aşezate în braţul Măcinuluĭ. Luăm mĕsurĭ pentru reaprovisionarea luĭ Zucoff şi a face detaşamentul luĭ independent. In acest scop, iĭ trimetem bărcĭ încărcate cu ómenĭ, cu cartuşe şi hrană. El va avea brigada sa, un batalion din Regimentul Moscova, şi 4 tunurĭ de 4».

După ocuparea de Ruşĭ a peninsuleĭ Bugeaculuĭ, Turciĭ nu maĭ crezură posibil de a ţine Măcinul şi în acciaşĭ zi, 22 Iunie, îl evacuară; la 23 Iunie fu rândul Isaccei, iar la 24 acel al Hârşoveĭ şi Tulceĭ. Detaşamentele ce ocupaŭ aceste puncte se retraseră pe linia Cernavoda-Constanţa. Noutatea evacuăriĭ Măcinuluĭ fu adusă la Brăila în séra de

www.ziuaconstanta.ro

22 Iunie, de către Bulgarii ce trecuseră Dunărea. In aceiaşĭ nópte, Măcinul fu ocupat de Locotenentul Niconof cu un grup de voluntarĭ.

Hârşova şi Isaccea fură de asemenea ocupate de voluntarĭ, carĭ proveniaŭ din posturile de observaţie după malul stâng al Dunăriĭ.

La 23 Iunie sosi la Galaţĭ Impăratul Alexandru, care — după o vizită a podului şi bateriilor de la Brăila — se reîntórse în aceiaşĭ zi la Ploescĭ.

In aceiaşĭ zi, Regimentul gărziĭ de Borodino şi o baterie fură transportate pe plute remorcate de vapóre, la Măcin, unde, la 24 Iunie, sosi de la Garvan detaşamentul generaluluĭ Zucoff.

In zilele de 24, 25 şi 26 Iunie, Divizia I de cazacĭ de Don cu artileria eĭ trecu Dunărea.

Regimentele de cazacĭ trecură podul de la Brăila şi urmară drumul Ghecet-Măcin. Artileria fu transportată pe plute. Drumul Ghecet-Măcin erà desfundat prin inundaţie ceia ce provócă pierderea a 16 caĭ, punêndu-se 12 ore pentru a se parcura 14 km.

Corpul de la Dunărea de jos (XIV-lea) se compunea:

Comandant: Lt. General Zimmermann.
Şef de Stat Major: Colonel Akimof.
Comand. Artilerieĭ: General-Major Klevetzki.

Divizia 17 Infanterie:

Comandant: General-Major Porocovnicov.
Şef de Stat Major: Colonel Dennet.
Brigada I: General Major Ufniarski.
Regimentul 65 infanterie Moscova: Colonel Primo . . . 3 Batalióne.
» 66 » Butirsk: Colonel de Möves . . . 3 »
Brigada II: General Major Brant III.
Regimentul 67 infanterie Tarutino: Colonel Ieletz . . . . 3 Batalióne.
» 68 » Borodino: Colonel-Adjutant Maclacov 3 »

Divizia 18-a infanterie:

Comandant: Lt. General Narbut.
Şef de Stat Major: Colonel Micheiev.
Brigada I: General Major Zukov.
Regimentul 69 infanterie Riazan: Colonel Şulgin . . . . 3 batalióne.
» 70 » Riajsk: Colonel Şelkovnicov . . 3 »
Brigada II: General Major Donaurov.
Regimentul 71 infanterie Bielev: Colonel Borgström . . . 3 Batalióne.
» 72 » Tula: Colonel Seĭuca . . . . . 3 »

Divizia I de cazacĭ de Don:

Comandant: General Adjutant, Lt. General Şamşef.
Şef de Stat Major: Colonel Ivanov.
Brigada I General Major Ianof III:
Regimentul 15 de Cazacĭ de Don: Colonel Golubincev . . . 6 Sotniĭ.
» 16 » » Colonel Slugariev . . . . 6 »
Brigada II General Major Adrianov:
Regimentul 17 de Cazacĭ de Don: Colonel Warlanov . . . . 6 Sotniĭ.
» 18 » » Colonel Ismailov . . . . 6 »
Brigada 17 de Artilerie: General Major Friede . . . . . 48 Piese.
» 18 » » » Bogdanov . . . . . 48 »
Bateria 11 de Cazacĭ de Don: Lt. Colonel de Cazacĭ Ledkov . 6 »
» 16 » » » » Rudakov 6 »
» 17 » » » » Markov . 6 »
Parcurile volante de Artilerie No. 18 şi 24 . . . . . 2 Parcurĭ
» mobile » » 18 şi 24 . . . . . 2 »
18 Secţiunĭ din parcul volant de cavalerie . . . . . 1 secţie parc
Total: 24 Batalióne, 24 sotniĭ, 114 tunurĭ, 4 parcurĭ şi 1 secţiune de parc.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA 619

Imediat după trecerea cavalerieĭ, Generalul Zimmermann trimese douĕ detaşamente: cel dintâiŭ spre Isaccea şi Tulcea, sub comanda Generaluluĭ-Major Ianov şi cel-l'alt spre Babadag, sub ordinele Şefuluĭ Divizieĭ de cazacĭ, Adjutant-General Şamşef. Aceste detaşamente, pe lângă ocuparea punctelor indicate, avea ordinul să dezarmeze populaţiunea cerkeză din regiunea părăsită de inamic, precum şi de a verifica unele informaţiunĭ confuse, comunicate Statuluĭ Major al Corpuluĭ de armată, privitor la efectivul şi la direcţia de retragere a inamiculuĭ.

Detaşamentul luĭ Ivanov, tare de 8 sotniĭ şi 4 tunurĭ de artilerie călăréţă, după ce părăsise Măcinul, în diminéţa zileĭ de 26 Iunie, ajunse la Isaccea la 2 ore după amiazĭ şi de aci continuă spre Tulcea, unde ajunse la 10 ore séra, primit cu bucurie, pe tot drumul sĕŭ, de populaţiunea creştină. Retragerea precipitată a Turcilor scăpase ţara de ruină. Numaĭ satele cerkeze fură singure părăsite de locuitoriĭ lor, carĭ fugiră spre Sud. La 28 Iunie, Generalul Ianov se întórse la Măcin, după ce lăsase 2 sotniĭ la Isaccea şi Tulcea, pentru menţinerea ordineĭ.

Detaşamentul Generaluluĭ Şamşef, tare de 10 sotniĭ şi 6 tunurĭ de artilerie călăréţă, plecă de la Măcin în diminéţa zileĭ de 27 Iunie; pe la mijlocul zileĭ de 28, ocupă Babadagul.

După informaţiunile dobândite în acest oraş, tóte trupele turcescĭ se retrăseseră spre Sud. Detaşamentele de cazacĭ trimese înainte de Generalul Şamşef nu întâlniră de cât micĭ grupurĭ de Cerkezĭ, ocupate cu jafurĭ.

Apele Dunăriĭ scăzând, la 4 Iulie, drumul de la Gheeet la Măcin era reparat. Mişcarea de trecere a trupelor fu accelerată şi la 7 Iulie tóte fracţiunile corpuluĭ XIV se găseaŭ pe malul drept. Chiar înaintea treceriĭ, Generalul Zimmerman se preparase a înainta corpul sĕŭ spre Sud. Inainte de intrare în Dobrogia, el îşĭ concentrase Divizia 18 de infanterie cu artileria eĭ între satele Muslu şi Cadi-Câşla; iar Divizia I de cazacĭ de Don cu artileria sa, lângă satul Cartal.

După ce luase dispositiunĭ pentru trimeterea din timp de aprovizionamente la Hârşova, unde trebuia să se construiască o magazie de intendenţă, Generalul Zimmermann se ocupă de a asigura comunicaţiile pe Dunăre, contra orĭ-căreĭ tentative a flotileĭ turcescĭ. Pentru a proteja accesul dinspre Silistra, se construi la Hârşova [1]) o baterie armată cu 2 tunurĭ de 24, aduse pe apă de la Brăila; apoĭ în punctul cel maĭ îngust după braţul Sulineĭ, aprópe de întrunirea sa cu braţul Sf. Gheorghe, se înecară câte-va vase pline cu nisip.

La 8 Iulie, comandantul Corpuluĭ al XIV-lea, cu statul sĕŭ major, sosi la Hârşova, unde, în acelaş timp, debarcase de la Gura Ialomiţeĭ, batalionul din Regimentul de Tula cu o baterie.

Regimentul de cazacĭ de Don No. 40, care rămăsese la Gura Ialomiţeĭ, fu îndreptat spre Călăraşĭ, unde trebuia să închidă intervalul dintre trupele Corpuluĭ XIV-lea şi detaşamentul ce ocupa Oltenița.

In séra de 9 Iulie, cea maĭ mare parte din Corpul XIV-lea ocupa linia frântă Cadi-Câsla, Muslu, Dulgherul, Cartal, cu cavaleria înainte, pe linia Muslu-Bei, Deerin-kioĭ, Chiuciuk-Kioĭ.

După plecarea Corpuluĭ al XIV, detaşamentul Lt. General Verefkin, ocupă Ackerman.

---

[1]) Hârşova – spune Mareşalul de Moltke — este un cap de pod favorizat de natură în contra adversarilor Turcieĭ. Oraşul aşezat pe un platoŭ rectangular, se ridică în amfiteatru de forma uneĭ semi-redute, mărginită de 3 părţĭ de Dunăre. E înconjurată de 3 părţĭ de o cingătóre bastionată, compusă din 5 fronturĭ destul de scurte fără eşindurĭ şi presentând îndoitul defect de a lăsa în unghiŭ mort piciorul înălţimeĭ şi de a fi cu totul comandată de colinele vecine.

Incingătórea care datéză din 1823 se termină la Dunăre (în susul apeĭ) printr'un castel vechiu ridicat, cum sunt castelele medievale, pe marginea uneĭ stâncĭ de 25 m. înălţime. Oraşul este închis despre Dunăre printr'un epolment de pămênt de aprópe 500 m. lungime, precedat de un şanţ puţin adânc şi destinat a primi piese de artilerie.

Aşa era Hârşova în 1840; aşa a fost în 1877, ca şi azĭ, numaĭ că parapetele sunt cu totul ruinate.

La început Turciĭ începuseră óre-care lucrărĭ de fortificaţie, pe care le lăsară neterminate; la venirea garnisóneĭ din Măcin, batalionele din Hârşova plecară împreună cu ea spre Sud.

www.ziuaconstanta.ro

El fu înlocuit cu trupe din Corpul IV, comandate de Maiorul General Alexandrof, care fu pus sub ordinele Generaluluĭ Zimmermann.

La 9 Iulie, trupele Corpuluĭ XIV erau grupate în douĕ mase:

Grupul din drépta: 3 Regimente din Divizia 18 Infanterie, cu 2 Bateriĭ și cele douĕ Regimente de Cazacĭ de Don No. 15 și 17, cu o baterie călăréță, sub comanda generaluluĭ Narbut, la Cadi-Càsla și Muslu.

Grupul din stânga: 3 Regimente din Divizia 17 Infanterie, cu 6 Bateriĭ pedestre și cele treĭ Regimente No. 16, 18 și 29 de Cazacĭ de Don, cu 3 bateriĭ călărețe, sub comanda generaluluĭ Adjutant Șamșef, la Dulgheru și Cartal.

Cele-l'alte trupe ale Corpuluĭ erau parte înapoĭ, parte trimese în recunóscere spre Cadi-Càșla și Cartal; ele se întâlniră cu cele douĕ grupurĭ de maĭ sus, când avură loc operațiunile ulterióre, din spre Sud.

Dupĕ informațiunile spionilor și ale recunóscerilor anterióre, generalul Zimmermann estima efectivul trupelor turcescĭ, carĭ se retrăseseră înapoia valuluĭ luĭ Traian, la 20 până la 22.000 ómenĭ și aștepta să întâlnéscă o resistență seriósă pe linia Cernavoda-Constanța, cu atât maĭ mult, că cunoscea lucrările de fortificație executate de Turcĭ pe posițiunile ce ocupaŭ. Ultimile informațiunĭ primite, în momentul când se începu marșul, micșora fórte mult cifrele de maĭ sus și se potriviaŭ în a spune, că Cernavoda și Constanța nu eraŭ ocupate de cât de 1 saŭ 2 batalióne, iar la Medjidia era un detașament maĭ puternic de 7-8.000 de ómenĭ, pe o posițiune fortificată lângă oraș. Aceste informațiunĭ eraŭ fórte apropiate de adevĕr, ast-fel după cum se scie astăzĭ după notele colonelului Artamonof.

La Medjidia eraŭ 6 escadróne, 4 Batalióne saŭ 8.800 ómenĭ.
La Constanța « 2 « și 1 batalion saŭ 850 ómenĭ.
La Cernavoda era 1 batalion saŭ 650 ómenĭ

Inapoia acestor trupe, în linia II, în cadrilater, se găseaŭ:

La Silistra: 16.800 ómenĭ.
La Hagi-Oglu-Bazargic: 650 ómenĭ.
La Varna: 11.200 ómenĭ.

Turciĭ, fórte bine informațĭ asupra efectivuluĭ Corpuluĭ luĭ Zimmermann, recunosceaŭ, că era imposibil de a resista serios pe linia Cernavoda-Constanța, în casul înaintăriĭ forțelor rusescĭ, mult superióre; avéŭ intențiunea să atragă Detașamentul de la Cernavoda la Medjidia, de unde trupele avéŭ să-și continue retragerea pe drumul ce trece prin Bazargic spre Varna saŭ Șumla, pe când detașamentul de la Constanța ar fi fost dus la Varna, cu vapórele.

După aceste date, generalul Zimmermann își îndreptă tóte forțele spre Medjidia.

In séra de 12 Iulie ele eraŭ concentrate în cele douĕ puncte următoare:

1. In apropiere de Tortoman, detașamentul Lt.-general Narbut:
   Divizia 18 de Infanterie (maĭ puțin douĕ Batalióne din Regim. de Tula).
   2 Bateriĭ din Brigada 17 de Artilerie.
   3 « « « 18 « «
   Regimentul No. 17 de Cazacĭ de Don.
   Total: 10 batalióne, 6 sotniĭ și 39 tunurĭ.
2. La Bilarlar, detașamentul generaluluĭ Șamșef:
   Divizia 17 de infanterie (12 batalióne).
   4 Bateriĭ din Brigada 17 de artilerie.
   3 « « « 18 « «
   5 Sotniĭ din Regimentul 15 de Cazacĭ de Don.
   4 « « « 16 « « « «
   Regimentul 18 și 29 de Cazacĭ de Don, 10 sotniĭ.
   7 Bateriĭ de Cazacĭ de Don.
   In total: 12 Batalióne, 19 sotniĭ, 56 tunurĭ pedestre, 22 călărĭ.

In aceiașĭ zi, 12 Iulie, Comandantul Corpuluĭ, cu o sotnie de Cazacĭ, se duse să recunóscă posiția de la Medgidia. El constată, că Turciĭ, dispușĭ în 3 tabere despărțite, ocupaŭ

www.ziuaconstanta.ro

o înălțime dominantă la vestul orașuluĭ. Forța lor era de 8—10 tabóre de infanterie 600 de călăreți și 8 tunurĭ.

Cum avea intențiunea, ca a doua zi să-șĭ continue mișcarea și să atace pe Turcĭ, generalul Zimmermann luă disposițiunile următóre:

Detașamentul generaluluĭ Șamșef trebuia să părăséscă Bilarlarul, în diminéța de 13 Iulie, și să se îndrepte spre frontul inamiculuĭ, în acelașĭ timp să întórcă și drépta poziționiĭ turcescĭ; detașamentul generaluluĭ Narbut va pleca maĭ târziŭ de la Tortoman, pentru a da timp celuĭ d'întâiŭ să ajungă la aceiașĭ înălțime cu el și va merge d'a dreptul asupra Medgidieĭ.

La 3 ore diminéța, in ziua de 13 Iulie, detașamentul Șamșef părăsi bivuacul și merse asupra Medgidieĭ în 3 colóne:

Colóna din drépta (brigada I din divizia 17 infanterie și 3 bateriĭ), sub comanda Maioruluĭ-general Ufniarski, pe drum, de-a dreptul, de la Bilarlar la Medgidia.

Colóna din centru (2 brigăzĭ din divizia 17 infanterie și 4 bateriĭ), sub comanda Maioruluĭ-general Brant, pe drumul spre Docuziol.

Colóna din stânga (4 Regimente de Cazacĭ de Don și 4 bateriĭ de Don), sub comanda Maioruluĭ-general Andrianof, peste câmp, la stânga colóneĭ din centru.

Colóna din drépta angajată pe drumul ce-ĭ fusese indicat, după ce înaintase 3 kilometri înainte de Bilarlar, fu forțată să apuce peste câmp, căcĭ drumul era arat și nevizibil. Perzându-șĭ direcțiunea, acéstă colónă înclină prea mult la drépta și se găsi la códa detașamentuluĭ generaluluĭ Narbut. Cele-l'alte douĕ colóne (de la centru și de la stânga), după ce făcură vre-o 10½ km. se oprirĕ la satul Docuziol, pentru ca să aștepte sosirea la înălțimea lor a colóneĭ din drépta; vĕzînd că nu maĭ sosesce, ele îșĭ luară formațiunea de luptă și-șĭ continuară mișcarea. Ziua se anunța caldă și chiar arzătóre. După un marș de 5 km. în acéstă formație de luptă, ceea ce întârzie fórte mult mișcarea, cele douĕ colóne, pe la 10 ore diminéța, ajunseră în apropiere de Medgidia.

In acel moment, în spre Nord-Vest, apăru detașamentul generaluluĭ Narbut, care plecase din bivuac la 7 ore diminéța. Față cu sosirea celor douĕ detașamente înaintea Medgidieĭ, generalul Zimmermann ordonă: Maioruluĭ-general Zucoff, cu brigada I din Divizia 18 infanterie și douĕ bateriĭ, de a se îndrepta asupra satuluĭ Alibeĭ-Ceair, pentru a întórce flancul stâng al Turcilor, iar generaluluĭ Șamșef cu Divizia de Cazacĭ, de a întórce flancul drept.

Turciĭ, care după înălțimile ce ocupaŭ, vedéŭ fórte bine ceea-ce se petrecea și ce forțe imposante se desfășura înaintea lor, nu așteptară atacul și începură să bată în retragere spre Bazargic.

Generalul Zimmermann nu'ĭ urmări.

Dupĕ ce bivuacă trupele sale împrejurul Medgidieĭ, se prepară să ocupe Cernavoda și Constanța. Asupra Cernavodeĭ îndreptă, la 14 Iulie, un detașament de 2 Batalióne de infanterie, din Regim. Moscova, Bateria I din Brigada 17 de artilerie și 3 sotniĭ de Cazacĭ din Regim. 18 de Don, sub comanda Adjutantuluĭ M. S., Colonelul Rajevski. Acest detașament nu întâlni în drumul sĕŭ, de cât grupurĭ micĭ de Cerkezĭ și ajunse séra la Cernavoda, pe care o ocupă fără resistență; trupele turcescĭ de aci părăsiseră orașul din ajun și se retrăseseră pe drumul ce duce la Silistra.

Pentru ocuparea Constanțeĭ, la 15 Iulie, la 6 ore diminéța, fu trimes Regimentul No. 29 de Cazacĭ de Don, cu bateria 4-a de Don, sub comanda Adjutantuluĭ M. S., Colonelul Conte Orlof Denisof, care fără să fi întâlnit pe inamic, ocupă în acelașĭ zi orașul, după ce maĭ întâiŭ distrusese telegraful spre Sulina, Varna și Constantinopol. Locuitoriĭ orașuluĭ declarară, că detașamentul turcesc, care ocupa Constanța, fusese îmbarcat pe vapóre, în nóptea de 13 spre 14 Iulie și îndreptat spre Varna.

După ocuparea linieĭ Cernavoda-Constanța, trupele corpuluĭ de Dunăre fură dispuse, pe la 20 Iulie, în modul următor:

La Sud de Cernavoda: Divizia 17 de infanterie, cu artileria eĭ.

Lângă satul Burlac (azĭ Chiostel), Brigada I din Divizia 18 infanterie, cu 3 bateriĭ pedestre.

www.ziuaconstanta.ro

In Constanța, Regimentul 29 de Cazacĭ de Don, cu Bateria 4 de Don. Aceste trupe eraŭ acoperite înainte de Brigada I din Divizia de Cazacĭ de Don, cu douĕ bateriĭ călăreţe, la Mulciova și Brigada 2 din aceiașĭ Divizie, cu o baterie călăréță la Mahmul-Cuiusu.

In timpul ocupăriĭ, cavaleria dete patrule volante; aceste patrule fură trimise la 16 km. înainte, în direcţia Silistreĭ, Bazargiculuĭ și Mangalieĭ. Aceste patrule nu întâlniră de cât micĭ grupurĭ de bașĭ-buzucĭ.

Ocupând Dobrogia, până la linia Cernavoda-Constanța, generalul Zimmermann îndeplinise misiunea ce-ĭ încredinţase Comandantul de căpetenie și hotărî să rĕmână în posiţiunea ce ocupa, până la sosirea de noĭ ordine.

Până la sfârșitul luneĭ August, corpul rusesc de la Dunărea de jos, rĕmase la valurĭ observând pe inamic, ce se concentrase în quadrilater și căutând ocazia de a se uni cu armata de Est, care opera în valea Lomuluĭ.

Am vĕzut care era rolul corpuluĭ XIV-lea, de a opera la drépta armateĭ turcescĭ, de a ţine în loc cât se póte de multe forţe ale acestora către Silistra și Varna, care puteaŭ nelinişti marșul peste Balcanĭ a armateĭ rusescĭ din centru.

In faţa luĭ Zimmermann se aflaŭ 25.000 Turcĭ (10.000 la Bazargic și 15.000 la Silistra), care fiind așezaţĭ în douĕ puncte destul de depărtate unul de altul, nu'șĭ puteaŭ da nicĭ un ajutor reciproc; lesne puteaŭ dar Rușiĭ să se introducă între aceste douĕ posiţiunĭ naturale tarĭ.

De aceia cavaleria înaintând către Sud ocupă posiţiunĭ la: Ivrinez (Reg. 15-lea), Peștera (Reg. 16-lea), Bülbül (Reg. 17-lea), Mahometcea (Reg. 18-lea) și Hasi-Dülüc (Reg. 7-lea Huzarĭ și al 7-lea dragonĭ), cu douĕ bateriĭ călăreţe la Bülbül.

Infanteria se afla la Cernavoda, Medgidia și Constanța.

Prima recunóscere făcută la 11 Iulie, până la Mangalia și Musaitbeĭ (peste frontiera actuală în faţa satuluĭ Docuzacĭ), aduse scirea că inamicul n'a fost întâlnit nică-ierĭ, dar că drumurile presintaŭ dificultăţĭ, lipsa de apă și de provisiunĭ ar face fórte grea înaintarea uneĭ armate în sudul Dobrogieĭ.

O nouĕ recunóscere făcută la 21 Iulie, de o jumătate sotnie de Cazacĭ, sub comanda Maioruluĭ Klitka, în direcţia Îlanlìculuĭ, descoperi un detașament de 30 Cerkezĭ, pe valea de la Keragi. Intr'o mică hărţuială, Rușiĭ luară 5 prizionierĭ și omorîră 7 Cerkezĭ.

Pe la începutul luĭ August se auzi, că garnisóna de la Bazargic va lua ofensiva și că trupe turcescĭ vin pe Mare a debarca la Constanța. Atuncĭ Rușiĭ fortifică orașul cu lucrărĭ de campanie (ale căror urme s'aŭ cunoscut până la tăierea maluluĭ pentru lucrările portuluĭ), de asemenea și Medgidia, pe cósta déluluĭ cu acest nume, în partea de miază-zi a orașuluĭ.

In acelaș timp, trupe din Silistra, vin după pradă până la Mârleanu, Cuzgun și Rașova; contra lor e trimésă o parte a Reg. 15-lea de cazacĭ de Don, la 13 August, sub comanda generaluluĭ Ianow, care îndreptându-se de la Ivrinez prin Mulciova și Cuzgun, unde ajunge la 14 și află că un detașament de călăreţĭ venise a lua din sat furagiŭ. Zece din eĭ fug, iar pe ceĭ-l'alţĭ îĭ prind.

O altă recunóscere e trimésă în ziua de 14 August, sub comanda colonelului Varlanow în direcţia Bazargiculuĭ. Ea se compunea din cincĭ sotniĭ ale Reg. 15, una a Reg. 16 și douĕ bateriĭ călăreţe. Acéstă recunóscere respinge un detașament inamic compus din 60 Arabĭ, 250 Cerkezĭ, 80 Turcĭ și 30 Tătarĭ la Asarlĭk, după ce le ia o mulţime de pradă ce făcuseră.

In diferitele recunóscerĭ ce făcură, Rușiĭ găsesc pe nenorociţiĭ locuitorĭ jefuiţĭ și omorîţĭ de bandele de bași-buzucĭ și chiar de armata regulată turcéscă, pe care cavaleria rusă o urmări până la Cavarna-Bazargic-Silistra, în tot cursul iernii anuluĭ 1877.

Comandantul Divizieĭ de cazacĭ, Generalul Schamchef fu însărcinat la 8 Septembrie a face o recunóscere ofensivă în direcţia Silistreĭ, însă din causa drumuluĭ rĕŭ, nu putu înainta, de cât până la Cuzgun.

Generalul Mansei cu regimentele 7 de dragonĭ, 7 de huzarĭ, 18-lea de cazacĭ, 8 tunurĭ

www.ziuaconstanta.ro

din bateriile călărețe, 3 batalióne de infanterie și o baterie, este trimes în direcția Bazargiculuĭ, în ziua de 13 Septembrie.

El înaintă în treĭ colóne: la Musaitbeĭ, Cerkezkioĭ și Alibeikioĭ, unde ajunge a doua zi; infanteria și bateria montată se opresce la Ghiuvenli.

Impingênd recunóscerile maĭ departe, îșĭ adună colóna la Orman-Cuiusu și Cioban-Cuiusu (peste frontiera actuală, în fața Caraomeruluĭ), unde întâlnesce forțe turcescĭ, pe care după o scurtă luptă, le respinge spre Sud, după ce le produce o pierdere de 50 ómenĭ.

Mansei bivuacă trupele la Orman-Cuiusu, în nóptea de 14 Septembrie, și se pregăti pentru a doua zi a înainta asupra Bazargiculuĭ.

In adevĕr la 15 Septembrie, cavaleria rusésca se apropie până la 5 km. de oraș, insă este respinsă; în retragere Rușiĭ sunt atacațĭ de o colónă de 300 Cerkezĭ ce le căzu în spate, însă arier-garda îĭ respinge.

Colóna revine la Orman-Cuiusu, iar de aci se retrage în lagările de la Mahometcea și Hasi-Dülük, în séra de 16.

Recunóscerea contra Silistreĭ, fu din noŭ ordonată, la începutul luneĭ Octombrie; acéstă recunóscere puse mâna între Mârleanu și Beilic pe 100 care cu grâŭ, escortate de 150 soldațĭ infanterie și 100 cavalerie turcéscă, care fu pusă pe gónă până la Gârlița, făcêndu-ĭ 30 prizionerĭ.

La 7 Octombrie acest detașament ajuns la Lipnița, trimete recunóscerĭ spre Coslugea, Galița și Gârlița, avênd înapoĭ infanteria la Curuorman. Colonelul Slugarew, comandantul a patru sotniĭ de cazacĭ, înaintéză până la Gârlița, unde prinde o herghelie de 300 caĭ.

Către Canlia și Galița, patrulele rusescĭ gonesc câțĭ-va călărețĭ turcĭ.

Pe când Rușiĭ înaintaŭ către Silistra, forțe turcescĭ de la Bazargic se aflaŭ la Alibichioĭ; ele sunt respinse de un detașament din cavaleria generaluluĭ Mansei, sub comanda colonelulŭĭ Launitz.

Asemenea recunóscerĭ ofensive se făcură în tot cursul iernii; ele avură de resultat a ține pe inamic la depărtărĭ de 70—80 km. spre Sud de linia valurilor luĭ Traian, a curăți tot sudul Dobrogieĭ de bandele de jefuitorĭ și în fine a imobiliza la Silistra și Bazargic trupe, care ar fi putut să fie întrebuințate în alte părțĭ ale teatruluĭ de operație, unde se simția fórte multă nevoie.

Rușiĭ aveaŭ în Dobrogia pe la începutul luneĭ Decembrie 20.000 infanterie, 4.000 cavalerie și 124 tunurĭ.

După căderea Plevneĭ și înaintarea armateĭ rusescĭ de centru peste Balcanĭ, generalul Zimmermann primi ordin a înainta către Sud și a se uni cu corpul XI, ce opera prin valea Lomuluĭ, la Slivno. Pentru acésta trebuia să ocupe Bazargicul posiție naturală, tare, ocupată de 15.000 Turcĭ, sub comanda luĭ Reșid-Pașa. Un detașament trebuia trimes la drépta, pentru a observa Silistra; flancul stâng era apărat de divizia 36-a din corpul al VII-lea, care păzia gurile Dunăriĭ; la Constanța fură lăsate 2 batalióne din divizia 18-a (reg. 72) cu 8 piese și se maĭ trimese aci, la 7 și 9 Ianuarie 1878, regimentele No. 142 și 144, cu patru baterii din divizia 36-a.

Ast-fel apărate flancurile și spatele, corpul XIV pornesce în treĭ colóne:

Stânga: generalul Jukov.	Centrul: generalul Narbut.	Drépta: gener. Donasubow.
Divizia 17-a și 5 baterii.	I-a brig din div. 18-a și 3 baterii.	II-a brig. din div. 18-a și 2 baterii.

Cele treĭ colóne plecând de la Cernavoda, Medgidia și Constanța, trebuiaŭ să se îndrepte către Cioban-Cuiusu, Orman-Cuiusu și Karagios-Cuiusu (treĭ sate alăturate spre Sud de Caraomer), precedate de cazaciĭ luĭ Schamchet și de dragoniĭ luĭ Mansei.

De aci colónele se îndreptară asupra Bazargiculuĭ, unde ajung la 14 Ianuarie și îl atacă, ar la 15, Reșid-Pașa se retrage spre Varna, după ce lasă în mâna învingĕtoruluĭ un mare numĕr de arme, munițiunĭ și proviziĭ.

După ocuparea acestuĭ punct, Rușiĭ trimet detașamente, care taie linia drumuluĭ de fier Rusciuc-Varna, iar generalul Ivanow ocupă micul port Balcik; aci se opresc operațiunile corpuluĭ XIV, în ajunul preliminărilor de pace de la San-Stefano.

www.ziuaconstanta.ro

Pe Mare flotele celor douĕ puterĭ beligerante avură lupte:

La 9 Iunie vaporul rus «Constantin», însoţit de douĕ torpilóre şi patru şalupe, plecă la orele 1 după amiazĭ din Odessa şi se îndréptă spre Sulina, unde se aflaŭ torpilórele Feth-i-Bulend, Makadem-i-Hair, Assar-i-Tevfik şi Idialich.

Torpilorul rus No. 1, Tornycroft, comandat de Locotenentul Puskin şi şalupa Cesma se îndréptă asupra luĭ Feth-i-Bulend, căruia iĭ cauzéză câte-va stricăciunĭ.

Acéstă luptă navală se petrecu la 5 mile în largul Mării, la Sulina.

In ziua de 23 Iulie, o altă luptă avu loc la 35 mile departe de Constanţa; bastimentul rusesc Vesta puse afară din serviciŭ vasul Feth-i-Bulend.

La 9 Octombrie, flotila rusă se îndreptă către Sulina, unde în urma uneĭ scurte lupte făcu să sară în aer canoniera turcéscă Süne.

Flota turcéscă se retrage în braţul Sulina unde e bombardată, ca şi întregul oraş până séra.

Oraşul era gol, comisiunea européná ce'şĭ avea sediul aci evacuase de asemenea clădirile. Garnisóna era compusă din 2.500 mustafizi cu 5 baterii de campanie. Turcii se bizuiaŭ maĭ mult în flotila lor de a apăra Sulina.

La finele luĭ Octombrie, flota turcéscă fu redusă numaĭ la douĕ vase, Kartal şi Suneh de lemn şi 4 cuirasate.

Suneh fu svârlit în aer de un baraj de torpile, aşezate de Ruşĭ în faţa braţuluĭ.

Sulina nu suferi marĭ deteriorărĭ în timpul acesteĭ campaniĭ, câte-va ziduri de case fură numaĭ sfărîmate. La 28 Februarie 1878, Turciĭ evacuară oraşul, care a fost ocupat de Ruşĭ [1]).

Invinsă pretutindenĭ, Turcia la 31 Ianuarie 1878, încheie la Adrianopoli un armistiţiŭ, în virtutea căruia Ruşiĭ veniră pe Marea Marmara şi încheiară saŭ maĭ bine, dictară Turcieĭ preliminările tratatuluĭ de pace de la San-Stefano [2]), încheiat la 3 Martie, semnat de contele Ignatiew şi Nelidov din partea Rusieĭ, Savfet-Paşa şi Sadulah-Beĭ, din partea Turcieĭ.

Articolele acestuĭ tratat, pentru partea ce ne intereséză, sunt:

Independenţa Românieĭ (art. 5). Retrocedarea părţiĭ din Basarabia, dată prin tratatul din 1856, în schimbul Dobrogieĭ de la Rasova la Constanţa, care se dă Românieĭ, (art. 19). Fortăreţele de pe Dunăre să fie dărâmate (art. 12). Drepturile Comisiuniĭ Dunărene să rĕmână întacte (art. 13). Articolul 19 prevede o despăgubire de rĕsboiŭ de 1.410.000.000 ruble, pe care Turcia din cauza încurcăturilor financiare neputând s'o plătéscă, dă Dobrogia cu Delta şi Insula Şerpilor, Românieĭ, precum şi teritoriĭ în Asia, Rusieĭ.

Acest tratat tindea la desfiinţarea Imperiuluĭ Otoman în Europa, nelăsându-ĭ de câtu un mic teritoriŭ în unghiul din prejurul Constantinopoluluĭ.

In a 9-a şedinţă a congresuluĭ de la Berlin se discută afacerea frontiereĭ Dobrogieĭ [3]). Cu tótă opoziţia delegatuluĭ Rusieĭ, Contele Şuvalov, care uitase telegrama adresată la Poiana M. Sale; «Treci Dunărea sub orĭ-ce condiţiuniĭ veĭ voi», fură primiţĭ şi trimeşiĭ românĭ, Brătianu şi Cogălniceanu, care protestară contra retrocedăriĭ Basarabieĭ şi pe cestiunĭ de drept, cerură congresuluĭ ca graniţa de Sud a Dobrogieĭ să fie trasată între Silistra inclusiv şi Mangalia.

Propunerile asupra frontieriĭ aŭ fost susţinute şi de Waddington, Andrassy şi Corti, delegaţiĭ Anglieĭ, Austrieĭ şi Italieĭ.

Prinţul Gorciacof se opune, spunênd că o mărire de teritoriŭ acordată Românieĭ ar fi spre paguba Bulgarieĭ, deja considerabil redusă şi că România are Delta.

Contele Şuvalof adaogă, că Rusia a făcut sacrificiĭ dându-ne Dobrogia, care întrece cu 3.500 km. p. porţiunea de teritoriŭ din Basarabia, în plus ne dă 150 km. din ţĕrmurile Dunăriĭ şi un litoral important pe Marea-Négră.

---

[1]) *Tacticien.* La guerre d'Orient en 1877—78, Vol. 1—12 şi *L-t Colonel Gardescu* op. cit.

[2]) *Alphonse d'Avril.* Traité de Berlin p. 205.

[3]) Articolul 45.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA ROMÂNIA

In cele din urmă consimte, ca frontiera să pornéscă din Rașova către Silistra, însă la Marea-Négră să nu tréca de Mangalia. [1])

Articolele 52—57 vorbesc despre Comisiunea Europeană Dunăreană.

Cu ocazia discuțiilor, a fost vorba și despre punctul de construire al poduluĭ peste Dunăre. [2])

Articolul 46 sună: insulele care forméză Delta Dunăriĭ (până la talvegul brațuluĭ Kilia și gureĭ Stari-Stambul, din art. 45) precum și insula Șerpilor, Sangeacul Tulceĭ, coprinzênd districtele (cazas) Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Medjidia, Küstendge, vor fi date Românieĭ, care va primi pe lângă acestea, teritoriul situat la Sudul Dobrogieĭ, până la o linie care va pleca de la rĕsărit de Silistra și va ajunge la Sud de Mangalia, pe Marea Négră.

Traseul frontiereĭ se va fixa la fața loculuĭ de o comisiune europeană, instituită pentru delimitarea Bulgarieĭ.

Tratatul de la Berlin pórtă data de 13 Iulie 1878.

CAPITOLUL II

BISERICA

Primele învĕțăturĭ ale Creștinismuluĭ prin părțile Scythieĭ aŭ fost rĕspândite de Apostolul Andreĭ.

Tertulian din Cartagina (mort la a. 240 d. Chr.) în Cap. 8 al operiĭ sale «Adversus Judaeos» scria, «că Creștinismul e rĕspândit nu numaĭ în Palestina, Egipt, Libia, Africa, Siria, Asia-mică, Macedonia, Grecia și Italia, ci și în Galia, Getulia, Mauritania, Spania, Britania, Germania, **Dacia, Sarmatia, Scythia** și chiar în țărĭ necunoscute Romanilor.»

«Getulorum varietates, et Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini et Galliarum diversæ nationes, et Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita, et Sarmatorum et Dacorum et Scytharum et abditarum multarum gentium; et provinciarum et insularum multarum nobis ignotarum quæ enumerare non possumus: in quibus omnibus locis Christi nomen, qui iam venit, regnat.» [3])

Maĭ precis de cât Tertulian, este Origen, scrierile căruia s'aŭ păstrat de «Părintele Istorieĭ Bisericescĭ» Eusebiŭ, Episcopul Cesarieĭ din Palestina, trăitor pe timpul luĭ Constantin cel Mare.

Origen (începutul secoluluĭ al III), spune, că Apostolul Andreĭ, fratele luĭ Petru, a predicat în Scythia.

După sinodul apostolic (ținut între aniĭ 50 - 52 d. Chr.), ucenicii luĭ Isus să rĕspândesc în tóte părțile lumiĭ, pentru a propaga cuvêntul și învĕțăturile luĭ. Sórta căzu pe Apostolul Andreĭ, ca să vină prin părțile Dobrogieĭ de azĭ.

În călătoria sa pe aci, pe timpul Împĕratuluĭ Neron, Andreĭ propagă în limba grécă, creștină fórte multă lume și numesce la Tomis un Episcop, al căruĭ nume nu ni s'a păstrat, dar care sciu atât de bine să înrădăcineze în popor doctrina luĭ Christos, în cât mulți inșĭ suferiră martirul, din timpul persecuțiunilor Imperatorilor Romanĭ. [4])

Întorcêndu-se prin Thracia, Apostolul Andreĭ întemeiază Biserica din Byzantiŭ, unde se pretinde — după o listă a Episcopilor de aci, întocmiiă prin secolul VI — că a lăsat pe

---

[1]) A se vedea istoricul frontieriĭ.

[2]) « « « podul de la Cernavoda.

[3]) *Hammer*. Histoire de l'Eglise. Vol. I, p. 57 note 2.

[4]) *Le Quien*. Oriens Christianus. Vol. I: «Atque Scythiae hujus caput et primaria civitas fuit quam Plinius, et alii Tomos vocant, quaeque prioribus Christianæ legis saeculis Martyrum complurium sanguine rubuit, quorum frequens est in Martyrologiis mentio.» Vezi și Eusebiŭ. Cartea III, Cap. I.

www.ziuaconstanta.ro

discipolul sĕŭ Stachys,[1]) după cum ne încredinţéză Patriarhul Constantinopoluluĭ Nicephor, care a arhipăstorit între aniĭ 805—815 d. Chr.

După o tradiţie fórte vechie, Andreĭ a suferit la Patras mórtea pe cruce, ca şi fratele sĕŭ Petru la Roma, dar pe o cruce piezişe, cruce grecéscă în forma literiĭ X [2]).

Noua doctrină întemeiată de Christos era respinsă de Iudeĭ, care aşteptaŭ în Mesia pe liberatorul lor, declarară pe Isus Christos de profet fals şi învĕţura luĭ smintélă.

Păgâniĭ nu numaĭ c'o respinseră, dar o persecutaŭ; pentru că Statul roman crescuse împreună cu păgânismul roman, se credea că creştinismul săpa indirect puterea romana.

Dacă în inima Imperiuluĭ persecuţiunile se opuseră la repedea propagare a creştinismuluĭ în primele treĭ vécurĭ, la marginele Imperiuluĭ prinse rădăcinĭ adâncĭ, chiar de la început; de aceia când Ermon, Patriarhul Ierusalimuluĭ trimese la Tomis predicatorĭ la anul 139, eĭ găsesc aci o populaţiune de multă vreme creştinată [3]). Sfîntul Eustatie Plakida legionar roman şi soţia sa Tatiana, aŭ trăit în Dacia şi Scythia, pe timpul luĭ Traian. Aŭ primit martirul sub Adrian la 117 d. Christos.

Episcopul de la Tomis era pentru tótă naţiunea Scythilor şi avea o fórte mare influenţă asupra lor [4]).

El era afară de acestea independent în jurisdicţiunea Dioceseĭ sale şi se bucura de maĭ multe privilegiĭ, între altele gestiunea eclesiastică asupra tuturor celor-lalte oraşe ale Scythieĭ, al căror numĕr era destul de considerabil.

Ca dovadă următorul pasagiŭ din dreptul canonic al luĭ Photius [5]):

« . . . . . Cu tóte acestea este scutit (de obligaţiunile celor-lalţĭ), Episcopul de la Tomis, oraş în Scythia, care are de asemenea gestiunea şi a celor-lalte oraşe».

În fine Episcopiĭ Tomitanĭ, ca şi ceĭ de la Odessus (Varna) se maĭ bucuraŭ de privilegiul de a putea vinde averile imobiliare ale bisericelor lor, pentru rescumpĕrarea prisonierilor [6]).

Graţie unuĭ studiŭ aprofundat al isvórelor istorico-statistice şi geografice relative la Biserica orientală, Le Quien, un monah dominican romano-catolic, ne-a păstrat în opera sa «Oriens Christianus» lista celor 13 Episcopĭ din Tomis, de la începutul secoluluĭ IV-lea până în a doua jumătate a véculuĭ al VI-lea [7]).

În Dobrogia, Creştinismul a maĭ fost favorizat şi de împrejurărĭ politice.

Goţiĭ maĭ 'nainte de a trece peste marginile Imperiuluĭ Roman, care scim că sub Aurelian era Dunărea, trăiseră pe ţĕrmiĭ nordicĭ aĭ Mării-Negre, de unde făceaŭ incursiunĭ în Asia-mică şi se întorceaŭ din aceste expediţiunĭ cu numeroşĭ captivĭ.

În Asia-mică, Creştinismul era fórte rĕspândit, de aceea veniră în ţara Goţilor mulţĭ creştinĭ captivĭ clericĭ şi laicĭ, care rĕspândiră în populaţiunea dominătóre, Creştinismul, aşa că la începutul véculuĭ al IV-lea, Goţiĭ aveaŭ episcopĭ [8]).

Când Claudiŭ II-lea învinge la 269—70 şi stabilesce în Imperiŭ o colonie de Goţĭ, un noŭ factor de Creştinare se introduce, pe lângă cel existent.

Cât de rĕspândit era Creştinismul în Dobrogia, pe la începutul véculuĭ al IV-lea, se vede din aceia, că la Sinodul I ecumenic de la Nicea, ţinut la anul 325, ia parte între alţiĭ şi Theophil, Episcop al cetăţiĭ Goţilor (Constanţia) [9]).

Se scie cu siguranţă, că pe timpul Impĕratuluĭ Diocletian (284—305) exista la Tomis

---

[1]) A se vedea şi importanta scriere a luĭ *Manuel Gédéon:* Πατριαρχικοὶ Πίνακες. Constantinople 1886.

[2]) *Eusevie Popovici.* Istoria bisericéscă. Vol. I p. 143.

[3]) *Dosithei,* Patriarhul Ierusalimuluĭ, în opera sa: «Istoria Patriarhilor Ierusalimuluĭ». Cart. II cap. V. § 10. Viaţa Sf. Eustatie Plakida la 20. Septembrie. Vezĭ viaţa Sfinţilor.

[4]) *Baillet.* Topographie des Scythes. p. 489.

[5]) Bibliothecae Juris Canonici veteris. Paris 1661. Tom. II p. 1345.

[6]) Idem.

[7]) *Le Quien.* Oriens Christianus. Treĭ tomurĭ marĭ în folio. Paris 1740

[8]) *Ev. Popovici.* Istoria bisericéscă. Vol. I. p. 185 şi *Peyssonnel* op cit. p 34—5.

[9]) *Ev. Popovici* op. cit. p. 185 vol. I *Broglie.* l'Eglise et l'Empire romain au IV siècle, vol. II. p. 20 şi *Peyssonnel* op cit pag. 34—35.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

o episcopie, unde archipăstorea Evangelius saŭ Evangelico, primul Episcop al cărui nume s'a cunoscut până astăzĭ [1]).

Cu tóte persecuţiunile, Creştinismul ajunsese în decurs de 3 vécurĭ aşa de puternic, în cât chiar la curtea luĭ Diocletian se aflaŭ în serviciŭ creştinĭ, iar în capitala acestuia, Nicomedia, o prea frumósă biserică creştină.

Coregentul sĕŭ, Galeriŭ, care avea o ură neîmpăcată contra Creştinilor, rĕuşi a obţine de la Diocletian patru edicte contra tuturor acelor care nu se vor închina zeilor păgânĭ şi torturile cele maĭ neînchipuite, reîncepură.

Unul dintre martiriĭ ultimilor anĭ de domnie a luĭ Diocletian este şi Episcopul de la Tomis, Felix saŭ Philus, care după ce suferi îngrozitóre torturĭ, fu aruncat în Mare [2]).

În Apus persecuţiunile contra Creştinilor aŭ încetat prin edictul din anul 311, iar în Orient s'aŭ continuat, de şi nu cu atâta furie, până la 322, când Constantin cel Mare «salvatorul Credinţeĭ Creştine» învinge pe cumnatul sĕŭ Licinius şi rĕmânênd singur stăpânitor al întregiĭ lumĭ romane, puse pentru tot-d'auna capăt persecuţiunilor şi basele întemcierii oficiale ale Bisericeĭ creştine.

Evsevie în scrierea sa «Viaţa luĭ Constantin», ne istorisesce întâmplarea care a întărit pe Împĕrat în credinţa Creştină, după mărturisirile luĭ Constantin, asigurându-l cu jurământ, că pornind rĕsboiŭ contra luĭ Maxenţiŭ, competitorul sĕŭ la tron, în anul 312, se îngrijea fórte mult, căcĭ adversarul era cu mult maĭ puternic de cât el.

Într'o zi la amiazĭ, Constantin vede d'asupra sóreluĭ o cruce strălucitóre cu inscripţia «τουτῳ νικα», adică «cu acésta biruesce», iar în nóptea următóre 'i s'a arătat Christos în vis şi l'a învĕţat să facă acest semn ceresc, ca semn de rĕsboiŭ.

Împĕratul îndată porunci să facă un stég, pe vârful căruia fu fixată o cruce şi d'asupra eĭ o coróná cu monograma luĭ Christos; iar pe coiful şi scutul sĕŭ şi al soldaţilor sĕĭ a se săpa acest semn.

Ajutat de cruce, Constantin bate pe Maxentie la Pons Milvius, în 23 Octombrie 312 [3]).

Prin edictul din Milan (313), Constantin acordă religieĭ Creştine deplină libertate şi porunci să se ristitue Creştinilor averile ce li se răpiseră maĭ 'nainte.

În timp de 10 anĭ, Imperiul fu guvernat de doĭ Augustĭ: Constantin în occident (Milan) şi cumnatul sĕŭ Licinius în Orient (Nicomedia).

Din causa persecuţiilor creştinilor de către Licinius, ivindu-se cértă între ceĭ doĭ Împĕraţĭ, Constantin învinge pe cumnatul sĕŭ şi Imperiul se unifică în 323.

Creştinismul a fost înălţat la religiune domnitóre şi înviolabilă în Stat; dar lasă şi păgânilor libertatea cultuluĭ lor, însă prin favorul ce Împĕratul acorda creştinilor, păgânismul a trebuit să decadă din ce în ce.

Abia scăpat de persecuţiunĭ, Creştinismul avu să sufere de desbinărĭ lăuntrice.

Autorul primeĭ dispute religióse a fost Arie, presbiter din Alexandria Egiptuluĭ; acesta începu a'şĭ desvolta doctrina sa încă din anul 319 şi învĕţa, că Fiul n'a fost din vecĭ, ci Tatăl l'a creiat în timp şi că decĭ este deosebit de Tatăl şi subordinat luĭ.

Acéstă doctrină numită maĭ în urmă «Arianism», a fost combătută la început, în anul 321, de Episcopul Alexandrieĭ, Alexandru, care o declară ca erezie, iar pe Arie îl caterisi şi escomunică.

Arie fugind din Egipt călători prin Asia-mică, unde rĕspândi erezia sa prin scrierĭ (cea maĭ principală, Thalia) şi reuşind a'şĭ dobîndi mulţĭ adepţĭ, aţâţă o mare discordie în Biserică.

Constantin, ca protector al Creştinismuluĭ, încercă a stabili pacea, însă neputând prin interveniri, decise a convoca la Nicea în Bitinia, la anul 325, un sinod ecumenic, la care invită pe Episcopiĭ din tótă lumea, chemaţĭ a resolva pe lângă cestiunea doctrineĭ luĭ Arie şi deosebirea ce exista între Creştinĭ pentru serbarea Paştelor, care nu era pretutindenĭ în aceiaşĭ zi.

---

[1]) Episcopus Scythorum Diocletiano imperatore, fuise fertur.

[2]) *A. Bruto.* Ovidiŭ în exil. p. 50 apud *Moroni.*. Dictionario eclesiastica

[3]) *Broglie* op. cit. Vol. I. p. 214 apud *Eusebius.* Vita Const. I 27. *Ev. Popovicĭ* op. cit. vol. I. p. 383.

www.ziuaconstanta.ro

Ast-fel în cea maĭ mare parte a Bisericeĭ, sărbătórea era fixată în Dumineca ce urma ziua de 14 Nizan (Aprilie), Mântuitorul inviind în prima zi a săptămâniĭ ce urma luĭ 14 Nizan.

În Asia, Paştele se serba cu Ovreiĭ, la 14 Nizan, saŭ în a 14-a zi a luneĭ Aprilie, orĭ care ar fi fost ea ziua săptămâniĭ [1]).

Aŭ luat parte la acest Conciliŭ (I-iul), 320 Episcopĭ, printre care şi Theophil «Episcopul Goţilor de la Tomis» [2]). El este al III-lea Episcop cunoscut de la Tomis.

Despre acest Theophil citim în viaţa Sf. Nichita, ce se serbéză la 15 Septembrie: «Că Sfântul Nichita a primit botezul de la Theophil, păstorul cel bun al Goţilor». «Că Nichita a povĕţuit cu faclia buneĭ credinţe pe popórele Goţilor» şi în fine «că acesta a fost pe vremea Impĕrăţieĭ Mareluĭ Constantin; el era născut şi crescut în ţara barbarilor celor numiţĭ Goţĭ, cărora scriitorilor greceştĭ le este peste Dunăre, care ţară pe acele vremurĭ o ocupaseră Goţiĭ şi se chema Gotia.

«Decĭ fiind că acest sfânt (Nichita), n'a voit a urma păgânătatea barbarilor, ci precum era de ném luminat şi bogat, aşa era şi creştin bun, a fost prins şi muncit de Atanarik, stăpânitorul Goţilor, pentru credinţa luĭ Christos, maĭ pe urmă prin foc s'a săvîrşit» [3]).

Se vede din acest citat, că Creştinismul pătrunsese nu numaĭ între Goţiĭ stabiliţĭ în drépta Dunăriĭ, ci şi între aceĭ rĕmaşĭ pe stânga fluviuluĭ.

La sinodul I Niceian se ilustréză prin erudiţia sa teologică, elocinţa şi agerimea sa, Athanasie, diaconul archiepiscopieĭ Alexandrine, iar dovezile luĭ avură un resultat decisiv că la urmă toţĭ, afară de 17 Episcopĭ, se declarară pentru întréga difiniţie a luĭ Alexandru şi a diaconuluĭ sĕŭ, anume că Fiul este Dumnezeŭ adevĕrat, născut din vecĭ din Tatăl din fiinţa sa şi decĭ este de-o fiinţă cu Tatăl, de o putere şi de o mărime.

În fine părinţiĭ se înţeleseră şi hotărîră a aşterne învĕţătura formulată ast-fel într'un simbol, care este «Crezul» de astăzĭ, dar numaĭ până la cuvintele: «şi într'un Duh sfânt», după care urmaŭ anateme contra celor care învaţă saŭ cred dinpotrivă.

Dar şi partea din simbol de la: «Cred», până la: «şi întru Duhul sfânt» nu era încă stilizată la sinodul I ecumenic cu totul precis, aşa cum este astăzĭ.

Tocmaĭ la sinodul II ecumenic, saŭ maĭ corect în întrebuinţarea ce făcu Biserica de simbol în intervalul dintre aceste douĕ sinóde, precum s'a adaus partea finală a simboluluĭ nostru de astăzĭ, ce urméză după cuvintele «şi întru Duhul sfânt», ast-fel s'aŭ formulat şi unele locurĭ ale părţiĭ luĭ de la Nicea, ce precedă acestor cuvinte.

Arie, ca turburător al liniştеĭ Bisericeĭ, a fost exilat în Ilyria.

Cu referire la discuţiunea pascală, sinodul a hotărît, ca de acum tóte Bisericile să serbeze Paştele odată, şi anume, să serbeze învierea în Dumineca întâia ce urméză după I-a lună plină a echinopţiuluĭ de primă-vară.

Tot de odată episcopul din Alexandria, unde era pe atuncĭ sediul principal al astronomieĭ, primi însărcinarea de a calcula pe viitor, pentru întréga Biserică, în ce timp cade serbarea Paştelor şi a face cunoscut acésta, maĭ din 'nainte, tuturor Bisericilor prin intermediul scaunuluĭ din Roma, care avea primatul de onóre.

Sinodul de la Nicea căută să pună capăt disputeĭ ariane, dar nu reuşi, căcĭ imediat isbucni cu o mai mare furie.

Arie móre la anul 338 şi după un an şi Constantin cel mare, aĭ căruĭ urmaşĭ împart Imperiul în douĕ: orientul arian, căcĭ acceptase doctrina luĭ Arie şi occidentul ortodox.

Constantie, fiul luĭ Constantin, dorind să întindă arianismul şi în occident (căcĭ după mórtea frateluĭ săŭ, Constant (350, rĕmase singur Impĕrat) şi maĭ ales să'l confirme printr'un sinod, pe care îl convócă la anul 359.

---

[1]) *Duchesne.* La question de la Pâque au concile de Nicée. 1880. Extraits de la Révue des questions historiques. Tom. XXVIII. p. 5—42,

[2]) *Le Quien.* Oriens Christianus. In lista Episcopilor de la Tomis şi *Ev. Popovicĭ* op. cit. Vol. I. pag. 398 şi 459.

[3]) *Ierod. Ghenadie Enăceanu.* Creştinismul in Daciĭ. Publicat in Rev. Biserica ortodoxă română Anul I (1875) No. VII. p. 508—9

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Insă de témă a aduna la un loc orientul şi occidentul, crezu maĭ nemerit a convoca acest sinod în douĕ locurĭ şi anume: pe orientalĭ la Seleucia din Isauria, iar pe occidentalĭ la Ariminum (Rimini) în Italia [1]).

De partea apusană s'aŭ adunat 600 Episcopĭ: «din Elada, Macedonia, Thracia şi de la Dacĭ, în oraşul Arimin», ne spune prea fericitul Dositheĭ[2]). La acest sinod trebue să fi luat parte şi Episcopul Tomisuluĭ, Gotthicus, al IV-lea din lista luĭ Le Quien.

De aci se vede, că Dobrogia făcea parte sub raportul eclesiastic din circumscripţia apusuluĭ, adică de ortodoxĭ, după cum afirmă şi Sf. Sa Ierod. Ghenadie Enăceanu pentru Românii din stânga Dunăriĭ [3]).

Acésta se explică şi prin faptul, că următorul luĭ Gotthicus, Bretanion, interzice împĕratuluĭ Valens, care era arian, intrarea în biserica din Tomis.

Dar greul statuluĭ Got, care se afla pe stânga Dunăriĭ, până pe la Palus Mocotide, îmbrăţişase arianismul, pe care l'a primit de la propovăduitoriĭ veniţĭ din Asia-mică.

Audius, laic din Mesopotamia, arătându-se schismatic canónelor de la Nicea, a fost exilat de Constantin cel mare în Scythia; de aci trecu la Goţĭ, unde converti la creştinism şi călugări mulţi dintr'ênşĭ înfiinţând şi mănăstirĭ.

Secta Audienilor, care s'a stins în vécul al V-lea, se distingea de arianĭ prin aceia, că'şĭ representa pe Dumnezeŭ cu totul antropomorfic, saŭ ca pe ómenĭ, compus din trup şi suflet şi serba Paştele împreună cu Iudeiĭ la 14 Nizan [4]).

Socrat, scriitor bisericesc din vécul al V-lea, pretinde că Goţiĭ s'aŭ creştinat pe timpul luĭ Constantin cel mare, zicênd: «Constantin în rĕsboiul ce l'a avut contra Goţilor, care invadaŭ Imperiul, îĭ învinse împingându-ĭ peste Dunastru; Impĕratul sperând în stégul cruceĭ, care este semnul creştinătăţiĭ, Goţiĭ răpiţĭ de mirare pentru învingerea cea necrezută, aŭ primit religiunea creştină, cu al căreĭ ajutor Constantin eşise nevătămat[5]).

Theodor Anagnostul (scriitor din vécul al VI-lea) spune: de aci se începe creştinarea Goţilor în mod serios»[6]).

Adevĕratul întemeietor al Creştinismuluĭ la Goţĭ a fost Ulfila, care de şi născut între dênşiĭ, dar era descedintele unuĭ captiv roman crescut în Imperiŭ.

Ulfila studiase la Constantinopol, unde a fost hirotonit la anul 341 saŭ 343 de Archiepiscopul Eudoxie.

El luase parte la desbaterile conciliuluĭ de la Constantinopol, şi Eudoxie cu Acacie îl covinsesc, că «diferinţa între arianism şi credinţa de la Nicea este o dispută deşértă».

Intorcêndu-se în patria sa, când Statul Got era în flóre sub Hermanaric; cu tóte persecuţiunile şi pericolele la care se expunea, maĭ cu sémă că Regele era păgân, Ulfila reuşi în timp de 30 anĭ a converti la creştinismul arian jumĕtate din compatrioţiĭ sĕĭ.

Traduse în limba gotică, Sfânta Scriptură, pentru care inventă însuşĭ caracterele sunetelor neîntroduse până atuncĭ în limbă.

Ulfila a stat tot-deauna în relaţiunĭ amicale cu papiĭ Romeĭ: Jules I (337—52), Libère (352—66) şi Damasc I (366-84), care îl onoraŭ, ca pe un apostol al Goţilor.

Sub Hermanaric, Goţiĭ aŭ stat în bune relaţiunĭ cu Romaniĭ şi mulţĭ dintr'înşiĭ se înrolară ca legionarĭ.

Dar după mórtea acestuia, Regatul Got se împărţi: în Ostrogoţĭ, care sub Regele Fritigern a continuat politica predecesoruluĭ sĕŭ şi Visigoţiĭ sub Athanaric, vrăjmaş al Romanilor.

Provocat, Valens trece Dunărea în 376 pe la Noviodunum şi bate pe Getruzi, un trib Got.

---

[1]) *Ev. Popovici*, op. cit. Vol. I. p. 463-8.
[2]) Istoria Patriarhilor Ierusalimuluĭ. Cartea II. cap. X § 1.
[3]) Istoria Bisericéscă, Anul I (1875) No. VI pag. 411 nota 3.
[4]) *Peyssonnel* op. cit. p. 34-5; *Hammer*, op. cit. Vol. I p. 217 şi *Ev. Popovici* op. cit. Vol. I p. 482.
[5]) Hist. ecles. lib. I cap. 2.
[6]) Cart. II cap. XXI.

www.ziuaconstanta.ro

Pe atuncĭ archipăstorea la Tomis, care începuse a se numi Constantia, după numele surorii luĭ Constantin cel mare, un Episcop, Bretannion (Vetranion, Berthanion), al cincilea din lista luĭ Le Quien[1]); acesta era un erudit și nu împărtășia eresiele arianismuluĭ; era în corespondență amicală cu Dionisie, Episcopul Corinthuluĭ la 368[2]).

Valens, pe lângă că era protector fanatic al Arianismuluĭ, maĭ era înconjurat și de o mulțime de consilierĭ propagandiștĭ, chiar în rĕsboiŭ.

Impĕratul se încercă a converti și pe Bretannion, dar acesta nu numaĭ că refuză, ci nu vroi a'l primi nicĭ în Biserică, nicĭ a comunica cu arianiștĭ luĭ Valens și se refugiă într'o altă biserică urmat de tot poporul.

Valens înfuriat, îl arestéză și'l trimete în exil; însă numaĭ decât l'a rechemat, temându-se de o revoltă a Scythilor, care murmuraŭ în contra persecuțiunĭ Episcopuluĭ lor[3]).

Cât de mult stiuse Bretannion a înrădăcina creștinismul între aĭ sĕĭ, se dovedesce și din aceia, că pe timpul sĕŭ, Sfântul Sava fiind martirizat și corpul aruncat de Goți în Dunăre, Junius Sauranus, ce era pe atuncĭ Guvernatorul (Dux Scythici limitis) Scythieĭ minore, luă corpul Sfântuluĭ și îl transportă în Capadocia, patria martiruluĭ[4]).

Goțiĭ din stînga Dunăriĭ, forțațĭ de năvălirea Hunilor, cerură din îndemnul luĭ Ulfila, permisiunea de a trece fluviul, spre a se stabili în Scythia și Moesia.

Valens le acordă cererea în anul 376, cu condițiune de a se creștina.

Dar fiind maltratațĭ în Imperiu, Goțiĭ nu întârziară de a se revolta și, sub șefiĭ lor Fridigern și Alavivus învingîn douĕ rândurĭ armatele romane: la Ad Salices (377) și maĭ ales la Adrianopol (378) unde însușĭ Impĕratul pieri.

In urma acestor victoriĭ provinciile Peninsuleĭ Balcanice aŭ rĕmas prada barbarilor.

«Pămêntul era acoperit cu cadavre și roșu de sânge» scrie Sf. Grigore de Nazianza.

«Episcopiĭ luațĭ captivĭ, preoțiĭ sugrumațĭ și bisericile distruse» scrie puțin maĭ în urmă Sf. Jérôme [5]).

Theodosiŭ reuși a curăți Peninsula Balcanică de barbarĭ, iar ceĭ rĕmașĭ se stabilesc în Dobrogia, între Dunăre și Valul numit al luĭ Traian.

Goțiĭ încercară a jefui în anul 380 orașul Constantia, care fu salvat numaĭ prin curajul ce inspiră soldaților, Episcopul de aci, Gerontius, al VI-lea din lista luĭ Le Quien[6]).

In urmă Goțiĭ devin un popor supus, se îndeletnicesc cu agricultura și mulțĭ dintr'înșiĭ deveniră stabilĭ. Eĭ aŭ continuat a rĕmâne în erezia Arianismuluĭ până la anul 400, pe timpul Sfîntuluĭ Chrysostom, «care și-a îndreptat privirile sale nu numaĭ asupra păgânilor, dar chiar și asupra ereticilor» — Goților.

Un rest de Goțĭ a continuat a rĕmâne în Arianism, până în timpul luĭ Justinian I, când, după mărturisirea luĭ Procopiŭ, a cerut de la acesta, archiereŭ orthodox [7]).

O nouă dispută se ivise în Biserică, anume: că Duhul Sfînt, nu numaĭ că este maĭ mic de cât Tatăl și Fiul, ci este chiar o creatură a Fiuluĭ și slujitorul Tatăluĭ și Fiuluĭ.

Acéstă doctrină nouă, numită Macedonianismul saŭ Maratonianism, provocă cel d'al doilea sinod ecumenic, convocat în anul 381 de Impĕratul Theodosie la Constantinopol și participă la el 186 Episcopĭ aĭ Orientuluĭ, între care și Ulfila, al Goților și probabil și Gerontiu din Constantia.

Intre cele 7 canóne ale acestuĭ sinod s'a complectat și simbolul de la Nicea, până la sfîrșitul sĕŭ de acum, recunoscêndu-se întregile decisiunĭ sinodale și de episcopiĭ apusuluĭ, care nu luaseră parte.

In anul 381 móre Ulfila, Episcopul Goților; aceștia cerură un noŭ Episcop, după cum

---

[1]) Sub Valente Imp. Ariano cui fortiter restituit, în eclesia floruit.

[2]) *Dositheĭ*, op. cit. cart. II. cap. V § 10.

[3]) *Sozomen* (scriitor în vécul al IV-lea.) Historia ecclesiastica. Lib. VII cap. XXI.

[4]) *Peyssonnel*, op. cit. p. 37 și *Fleury*. Hist. eccles. Vol. I, p. 680-81.

[5]) *Duruy*, op. cit. Vol. VII, p. 437 apud St. Grégoire de Naz. Disc. XXII, S-t. Jérôme Oeuvres. Ed. Bâle 1553. Tom. I, p. 26.

[6]) A se vedea partea istorică.

[7]) *Dositheĭ*. Op. cit. Cartea III. Cap. X, § 1. A se vedea: Bis. Ortodoxă, An. I, No. VII, p. 509 nota 1.

www.ziuaconstanta.ro

resultă din a 44-a scrisóre a Sf. Ion Chrisostom, Patriarhul Constantinopoluluĭ, între aniĭ 398—401 [1]).

Cât timp va fi arhipăstorit Gerontius, nu scim; dar la anul 393 întîlnim ca Episcop la Constantia pe Theotimus I, al VII-lea din lista luĭ Le Quien [2]).

Moroni îl numesce Testimo I [3]).

Nestor, Patriarhul Constantinopoluluĭ desvoltă o nouă erezie în Biserică, zicênd: «cu totul alt-ceva este fiul luĭ Dumnezeŭ și cu totul alta este omul Christos; eĭ sunt uniţĭ numaĭ printr'o unitate morală; între cele douĕ firĭ se află numaĭ un contact intim, o legătură morală, un fel de sălăşluire a luĭ Dumnezeŭ în om».

«De aceia Maria nu trebue să se numéscă născătóre de Dumnezeŭ, pentru că ea a născut un om, ci ἀνθρωποτόκος, iar pentru a o cinsti după vrednicie, ar trebui să se numéscă maĭ bine χριστοτόκος».

Disputa ajunse aşa de acută, că Theodosie al II-lea, saŭ cel tânăr, convocă la Efes, în anul 431, al III-lea sinod ecumenic, la care aŭ luat parte peste 200 Episcopĭ, între care și cel de la Tomis, numit Thimotheus, al VIII-lea din lista luĭ Le Quien.

Sinodul dădu 8 canóne, din care maĭ important este al VII-lea, ce prevedea pedépsa, cea maĭ mare aceluĭ care va face și va învăţa alt simbol de cât acel de la Nicea [4]).

Prin năvălirea Hunilor, Biserica din Scythia minoră avu să sufere, căcĭ barbariĭ aŭ distrus maĭ multe oraşe, între care și Metropola Pontuluĭ, Constantia, la anul 447; [5]) însă acésta fu de scurtă durată, căcĭ treĭ anĭ maĭ în urmă Atila îșĭ îndreptă privirile spre occident și muri în Panonia la anul 453.

Ceĭ rĕmaşĭ în Dobrogia sub Hernakh, eraŭ întrebuinţaţĭ la apărarea Valurilor și se numiaŭ fosaticĭ.

Sunt scriitorĭ carĭ afirmă, că Sfîntul Ion Chrisostom (344—407), a propagat creştinismul la Hunĭ, în Scythia și în ţinuturile mărginaşe Dunăriĭ de jos [6]).

Nu scim la ce date vor fi ocupat scaunul episcopal de la Tomis, al IX-lea și al X-lea din Episcopiĭ de aci, arătaţĭ în lista luĭ Le Quien, anume Ioannes și Alexander; dar de sigur în scurtul timp de 20 de anĭ ce desparte Sinodul al III-lea, unde am vĕdut că a luat parte Timotheus, de Sinodul IV-lea ţinut la 451, la care participă Theotimus al II-lea, după cum vom vedea; saŭ maĭ bine până la 447, când Tomis a fost distrus de Hunĭ.

Sinodul IV-lea convocat la Calcedon, de Impĕratul Macrian, se póte considera ca începutul schismeĭ între Biserica orientuluĭ, de Sf. Scaun.

Nu ne vom ocupa de cât de canonul al 28-lea, care intereséză maĭ mult subiectul nostru.

Prin acest canon se confirmă Episcopuluĭ de Constantinopol, ca al reşedinţeĭ a doua a Impĕrăţieĭ, al doilea rang între Patriarchĭ și jurisdicţiunea peste treĭ diocese, unde avea dreptul a aşeza Mitropoliţĭ, în Thracia, Asia și Pont [7]).

Diocesa Thracieĭ scim că era împărţită în şése provinciĭ, între care Moesia II (partea orientală a Bulgarieĭ de astăzĭ) și Scythia (Dobrogia) [8]).

In Moesia II, după un catalog întocmit de Dositheiŭ [9]), era un exarcat cu şése episcopiĭ, între care se găsesce archipăstorind în Scythia pe Theotim II.

Acesta este al 11-lea Episcop al Tomisuluĭ, după lista luĭ Le Quien.

Decĭ de la 451, Dobrogia începe a depinde, sub raportul eclesiastic de Patriarchul din Constantinopol.

---

[1]) *Ev Popovici*, op. cit. Vol. I, p. 398, 476—9, *Peyssonnel*, op. cit. p, 42.

[2]) *Sozomenus*, op. cit. Cartea VII, Cap. CXXVI «Theotimus Tomis et Scythiae Ecclesiam administravit, vir philosophia enutritus cujus virtutem Huni Istri accola suspicientes, Romanorum Deum illum appellabat».

[3]) Dictionar de Istorie eclesiastică; vezĭ «Ovidiŭ în exil» de *A. Bruto*, p. 50.

[4]) *Ev. Popovici*, op. cit. Vol. I, p. 492—7.

[5]) *Lebeau*. Histoire du Bas-Empire XXXII, LVII.

[6]) *Theodoret*. Lib. V. Cap. 31 și *Photius*, p. 1517.

[7]) *Ev. Popovici*, op. cit. p. 500 Vol. I și *Hammer*, op. cit. Vol. I, p. 266—7.

[8]) *Rambaud*, op. cit. Vol. I, p. 43.

[9]) Op. cit. Cartea IV, cap. VII § 2 în Bis. ortodoxă romană anul I, fasc. VIII, p. 590.

www.ziuaconstanta.ro

În a doua jumătate a secoluluĭ V-lea și începutul celuĭ al VI-lea, Scythia mică începe a se manifesta în viața religiósă. Călugăriĭ de aci deteră nascere uneĭ revolte religióse, degenerată în luptă, sub conducerea luĭ Vitalien, care în fruntea uneĭ armate de nemulțumițĭ din Scythia, Thracia și Misia, merse asupra Constantinopoluluĭ în douĕ rànduri: la 513 și 518 și învinge pe Impĕratul Anastasie.

Între condițiunile păciĭ Vitalien cerea, ca toțĭ episcopiĭ ortodoxĭ exilațĭ de Anastasie să fie rechemațĭ.

Vitalien convocă apoĭ la Eraclea, 200 episcopĭ, în fața cărora s'aŭ justificat ceĭ exilațĭ de Anastasie; iar în locul Patriarhuluĭ din Constantinopol, Thimoteiŭ, care fusese causa revolteĭ, a fost așezat Mitropolitul Tesaloniculuĭ, Macedonius.

La sinodul de la Eraclea, pare-se, a participat și Paternus, Episcopul de la Tomis, al XII-lea din lista luĭ Le Quien.

Vitalien este omorît la Constantinopol în anul 520, de partidul politic, numit «vênă», condus de Justinian I.

Justinian, născut în Ochrida (Uesküb), pentru a da o mare strălucire patrieĭ sale, ridică pe Episcopul de aci, Catellianus, la rangul de Arhiepiscop independent de orĭ ce scaun și decĭ de Biserică autocefală.

Papa Virgiliŭ consimți la acésta în 541. [1])

Arhiepiscopul din Ochrida, după nuvela 131-a a luĭ Justinian, avea jurisdicțiune eclesiastică și dreptul de a chirotoni pe Episcopiĭ din eparhiile: Dacieĭ ripense, Dacieĭ Mediteranee, Tribalieĭ, Dardanieĭ, Misieĭ de sus și Panonieĭ. [2]) Diocesa de Ochrida se numia Justinianea prima.

Patriarhul din Constantinopol avea Jurisdicțiune eclesiastică asupra Moesieĭ de jos (secunda), Thracieĭ și Rodop. In eparhia Moesieĭ secunda era coprinsă și Scythia minor saŭ Dobrogea de azĭ. [3])

Găsim ca Episcop la Tomis, pentru epoca ce ne intereséză (549 — 556) pe Valențiŭ, către care Papa Virgiliŭ (537 - 55) scrie o epistolă invitându-l, să condamne și el coprinderea «celor treĭ capitole» [4]) ale Origeniștilor.

Cele 3 capitole, pentru care Justinian convocă la 553 al cincilea Sinod ecumenic de la Constantinopol, eraŭ: 1. Scrierile luĭ Teodorit din Cyr, 2. Epistola luĭ Ibas din Edesa, ambele contra sinoduluĭ din Efes și 3. Scrierile luĭ Teodor de Mopsuestia. [5])

Aŭ luat parte la acest sinod 165 Episcopĭ, între care și Valentinianus de la Tomis, al 13-lea și cel din urmă din lista luĭ Le Quien.

Timp de maĭ bine de un véc Biserica în Dobrogea a fost liniștită, până la năvălirea Bulgarilor, saŭ maĭ nemerit până la trecerea și stabilirea lor peste Dunăre, dată care nu e precisată, ci coprinsă între 668 saŭ 689.

La trecerea în Moesia, Bulgariĭ de și distruseră și predară bisericile, iar pe preoțĭ iĭ ucideaŭ, crezêndu-ĭ agențĭ politicĭ aĭ Byzantinilor, totuși nu puteaŭ stinge cu desăvîrșire viața religiósă a țĕrilor cucerite, locuite în mare parte de Românĭ.

De atâtea orĭ citatul Patriarh Dositheĭ ne păstréză un exemplu de continuarea vieții religióse în mijlocul poporuluĭ cotropitor [6]):

De prin secolul al V-lea papistașiĭ aveaŭ deprinderea de a ajuna Sîmbăta, și în virtutea pretențiunilor de jurisdicțiune eclesiastică ce aveaŭ asupra popórelor din Nordul peninsuleĭ Balcanice, propagaŭ ajunarea Sâmbetiĭ și aci.

Acest fapt este afirmat și de Patriarhul Photie, (trăitor pe timpul luĭ Crum și începutul creștinăriĭ Bulgarilor), care combătea pe Latinĭ pentru postul Sâmbeteĭ, propagat de mult în Bulgaria.

---

[1]) *Le Quien*. Oriens Christianus Tom. II, p. 18.

[2]) *Dosith*. Cart. V-a cap. XIX § 1.

[3]) A se vedea Bis. ortodoxă română, fasc. II, anul II. p. 89 și *Duchesne*. Eglises séparées pag. 229.

[4]) *Dosith*. Cart. V, Cap. XV § 4.

[5]) Detaliĭ asupra acestui sinod, a se vedea *Ev. Popovici* op. cit. Vol. I. p. 512—6.

[6]) Cartea VI cap. XVI § 17.

www.ziuaconstanta.ro

Cum acest post neprivind pe Bulgarĭ, de óre-ce eĭ nu îmbrăţişaseră creştinismul, se referia deci la Românii, conlocuitorii lor.

Acéstă expresie «de mult în Bulgaria» a luĭ Photie (anul 865 plus-minus), o vedem întinsă până la anul 692; căcĭ în adevĕr la conciliul de la Trula (Constantinopol), ţinut sub Impĕratul Justinian II Rhinotmetos (cu nasul tăiat), se condamnă prin canonul 55-lea Biserica Romeĭ, ca culpabilă de propagarea acesteĭ crezii în Bulgaria, maĭ positiv la Românii de aci.

Vedem dar, că în timpul furieĭ năvăliriĭ barbarilor chiar, viaţa politică a Românilor de şi încetă, nu fu sfărimată însă viaţa lor religiósă [1]).

Barbariĭ de odinióră încep a se împărtăşi de lumina civilisaţieĭ Imperiuluĭ Byzantin, cu care se aflaŭ în contact; poporul cucerit începe a se grupa în comunităţĭ cu caracter religios şi ast-fel după un secol, găsim participând la sinodul VII ecumenic din 787, pe Episcopul Abariţilor din Moesia inferióră, anume Ursu, care, după cum ne spune Le Quien, era de origină latină.

Avem dar prin părţile vecine Dobrogieĭ de astăzĭ o episcopie, pe când la Thesalonic era vechia Arhiepiscopie, care şi ca trimese la conciliul din 787 pe Ion al Thesaloniculuĭ — ne spune Dositheĭ [2]).

Ambiĭ păstorĭ biscricescĭ eraŭ aĭ Românilor convieţuitorĭ cu Bulgariĭ necreştinaţĭ, Românĭ care începuseră a'şĭ manifesta viaţa lor religiósă maĭ pe larg, pentru că maĭ în urmă să-ĭ vedem conlucrând cu Bulgariĭ în fondarea unuĭ stat puternic la Dunărea de jos.

Sub domnia luĭ Crum avem maĭ multe dovezĭ de existenţa creştinilor prin Bulgaria orientală.

Sfintul Theofan ne spune, cum căpetenia Bulgarilor, Crum, atacă Develtum [3]) şi pe locuitorĭ împreună cu Episcopul 'ĭ-a strămutat [4]).

Şi apoĭ: în luna Februarie doĭ creştinĭ din Bulgaria fugind, aŭ anunţat Imperatoreluĭ, că Crum caută a năvăli în grămadă, ca să prindă pe locuitoriĭ din Thracia [5]).

De şi distrusă Biserica din Tomis, iar Episcopia desfiinţată, póte, de óre-ce nicĭ un scriitor saŭ cronicar nu ne maĭ pomenesce de ea, creştiniĭ nu dispăruseră de aci, ca şi din intregul regat Româno-Bulgar.

În anul 814, Crum luând Adrianopolul, strămută din Thracia până la 50.000 locuitorĭ impreună cu Episcopul de aci, Manuel [6]), care suferă martirul impreună cu George al Develtuluĭ, Leon al Niceeĭ din Thracia şi un óre-care Petru, cum şi alţĭ 377 creştinĭ [7]).

Sub fiul luĭ Crum, Mortagon, suferă martirul maĭ mulţĭ creştinĭ din Tiberiopol (Varna). Intre acestĭ martirĭ se află un tênăr, Cinamon din Adrianopol; acesta fiind luat captiv a exercitat atâta influenţă asupra unuia din fiiĭ luĭ Mortagon, Eurabota, că l'a creştinat.

Atât Cinamon, cât şi Eurabota aŭ murit din mâinele luĭ Molomir, succesorul la tron al luĭ Mortagon [8]).

Asupra începutuluĭ creştinăriĭ Bulgarilor părerile scriitorilor vechĭ sunt fórte împărţite, şi cum acest eveniment e de o mare însemnătate, merită o maĭ amănunţită cercetare.

În timpul regenţeĭ împărăteseĭ Theodora, pe la anul 845, într'un rĕsboiŭ pe care Byzantiniĭ l'aŭ avut cu Bulgariĭ, sora Regeluĭ Boris, al căruĭ nume nu ni s'a păstrat, a fost făcută prisonieră şi dusă la Constantinopol, unde a fost tratată cu tóte onorurile ce-ĭ se cuvenia; locuind în palatul Imperial, ea fu crescută şi iniţiată în învăţăturile religiuneĭ creştine, pentru care avu o deosebită dragoste în scurtă vreme.

---

[1]) Oriens christianus Tom. I p. 1221.

[2]) Op. cit Cartea VII cap. I § 17.

[3]) După uniĭ (Geograful *Meletie* pag. 439 a operiĭ sale) este Zagora; după alţiĭ (*Dositheĭ*, în Τόμος χαρᾶς pag. 35 şi *P. Vretos*. La Bulgarie p. 233) este oraşul Burgas.

[4]) *Theoph.* Chronographia (ed. Bon. 1839) Tom. I p. 722.

[5]) *Theoph.* Chronographia (ed. Bon. 4839) Tom. I pag. 779.

[6]) Mem. pop. II 543, 54 , 561. Acest sfânt este serbat de ortodoxĭ la 22 Ianuarie.

[7]) *Dosith.* cart VII cap. VII § 1.

[8]) Historia Martyrii XV martirum § 29 sq. Patrolog. *Migne* T. CXXIV p 191. In Bis. ortod An. II No. VII p. 447.

www.ziuaconstanta.ro

Pe de altă parte trăia captiv la curtea luĭ Boris un călugăr grec, anume Theodosie Kuphara, om instruit și cunoscător în afacerile politice.

Prin înțelepciunea și meritele sale, Kuphara devenise ministrul Regeluĭ și profitând de increderea ce-ĭ inspira, începu să insufle Regeluĭ și curtenilor, preceptele religiunĭ creștine [1]).

Când Boris ceru pe sora sa captivă, Byzantiniĭ drept preț de rescumpărare cerură și eĭ pe Kuphara, acela ce se făcu.

Reîntórsă în patrie, Principesa crescută în dogmele religiunĭ creștine, continuă a cultiva primele semințe ale acesteĭ religiunĭ sădite de Kuphara în sufletul luĭ Boris, care totuși nu voi să renunțe la idolatria strămoșilor săĭ.

Dar în anul 864, întâmplându-se în Bulgaria o fómete îngrozitóre, Boris, care vedea mizeria ce 'ĭ amenința poporul, invocă în ajutor pe Dumnezeul creștinilor și în urma rugăciunilor, fómetea încetă.

Acésta decide pe Boris a se creștina, cerând de la Constantinopol un Episcop [2]).

Un alt fapt nu maĭ puțin important a contribuit — după uniĭ istoricĭ — la creștinarea luĭ Boris.

Călugăriĭ Methodiŭ și Cyril, întorcându-se din Moravia, trec prin Bulgaria.

Methodiŭ, care se pricepea în ale picturei, este invitat de Boris la noul palat, ce-și construise la Nicopoli și'l rógă să-ĭ zugrăvéscă într'una din camere un tabloŭ, care să represinte cea maĭ înfiorătóre scenă ce 'și-ar închipui.

Methodiŭ zugrăvesce judecata din urmă, representând pe Christos înconjurat de cheruvimĭ, avênd la drépta pe ceĭ drepțĭ, iar la stânga pe păcătoșĭ, în flacările iaduluĭ chinuițĭ de demonĭ.

Tabloul a avut atâta influență asupra luĭ Boris, că acesta a cerut să se boteze cu numele de Michail [3]).

Uniĭ istoricĭ zic, că Boris s'a botezat de un episcop trimes de la Constantinopol, alțiĭ, că chiar de însușĭ Methodiŭ.

Botezul s'a făcut nóptea; poporul revoltat înconjură palatul, din care Regele ieși urmat de câțĭ-va credincioșĭ aĭ sĕĭ, armat numaĭ cu Sf. Cruce.

Curagiul luĭ Boris făcu pe revoltațĭ a lua fuga, iar vre-o 40 protivnicĭ aŭ fost trecuțĭ prin sabie.

Data creștinăriĭ luĭ Boris nu e certă, ci e coprinsă între 860 – 865; ast-fel:

Autorul Byzantin Simeon Magistru pune anul creștinăriĭ luĭ Boris în al patrulea aĭ Impĕrățieĭ luĭ Michail III, când acesta a întreprins o înarmare contra Bulgarilor, adică 860 saŭ cel mult 861 [4]).

Nicita Paphlagonianul în biografia Patriarhuluĭ Ignatie, vorbind despra cutremurul cel mare din Constantinopol, zice, că Boris a primit creștinismul îndată după cutremur, saŭ la finele anuluĭ 861, orĭ în 862 [5]).

Patriarhul Photie contimporan faptelor, lasă a se înțelege, că creștinismu s'a introdus în Bulgaria pe la finele anuluĭ 864, saŭ începutul luĭ 865 [6]).

Tot Photie maĭ afirmă, că creștinismul la Bulgarĭ s'a ivit de odată și în mod curios.

Cronicariĭ germanĭ spun, că în tómna anuluĭ 864 Boris era încă păgân [7]).

Chiar după atestările cronicarilor slavĭ, se vede că creștinarea luĭ Boris, ci nu a Bulgarilor s'a petrecut între aniĭ 863—864.

Cu referință la locul creștinăriĭ luĭ Boris, autoriĭ încă diferă: așa Leon gramaticul, prezentând creștinarea Bulgarilor ca un act necesitat din partea luĭ Mihail III-lea, zice:

---

[1]) Histoire de Photius XV, pag 129; *P. Vretos.* La Bulgarie p. 41.

[2]) *Assemani.* Kalendaria ecclesiae universae. Tom. II p 374 in *Aeril.* La Bulgarie cretienne p 7

[3]) *Assemani* op. cit. Tom. III p. 24 in *Aeril.* op. cit. pag. 7 și *P. Vretos* op. cit. pag. 43.

[4]) *Theophan.* Continuatus. (Ed. Bon. 1837) pag. 665.

[5]) Acta Sanct. *Boiland.* T. X cap. IV, § 29. Calendaria Assemani III 34.

[6]) *Photii* Encycl. Epistol. ed. Montacut. p. 49.

[7]) Patrol. *Migne* T. CXXV pag. 1218.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Iar Impĕratul botezând pe acest boier, și fiindu-ĭ naș 'i-a pus numele sĕŭ; el a botezat și pe magistrațiĭ luĭ, introducându-ĭ în oraș (Constantinopol) [1]).

Decĭ modul cum a început Creștinismul la Bulgarĭ, diferă după părerile autorilor. Biserica rĕsăritului ca și Sf. Scaun, fie-care îșĭ asumă dreptul de primiĭ creștinatorĭ aĭ Bulgarilor.

Noĭ vom lua numaĭ expresia unuĭ contiporan, a Patriarhuluĭ Photie, care zice: că faptul creștinăriĭ Bulgarilor și chiar al luĭ Boris s'a efectuat în mod curios, adică fără predicatorĭ specialĭ, veniţĭ de la Roma saŭ Constantinopol [2]).

La patru anĭ după creștinarea luĭ Boris, adică la 869, acesta cere papeĭ Adrian II, ca să numéscă Arhiepiscop, pe un diacon anume Marin, care după nume nu putea fi decât Român [3]).

Acum se resolvă cestiunea creștinăriĭ Bulgarilor «în mod curios», după spusele Patriarhuluĭ Photie.

De vreme ce Boris cerea ca pe Marin să'l numéscă Arhiepiscop, urméză că la 869 existaŭ în Bulgaria preoţĭ și chiar episcopĭ, carĭ nu puteaŭ fi decât dintre Românii creștinĭ convicţuitorĭ cu Bulgariĭ.

Decĭ Bulgariĭ s'aŭ creștinat treptat și prin contactul lor cu Românii.

După puţin timp saŭ chiar în anul 869, Bulgariĭ desgustaţĭ de latinĭ se puseră sub jurisdicţiunea Patriarhilor, care între aniĭ 869—878 le trimeseră doĭ Arhiepiscopĭ: pe Iosif și pe Georgie.

Reședinţa Arhiepiscopatuluĭ era la Ochrida și avea sub jurisdicţiunea sa treĭ-zecĭ de Eparchiĭ.

Dintre tóte Episcopiile, ne interesézā maĭ mult pentru istoria bisericeĭ din Dobrogia, aceia a Oiţelor, pe care Greciĭ o numiaŭ Προβάτου saŭ Προβάτων. Acest oraș este Pravadi de astăzĭ, așezat între Varna și Șumla, unde se maĭ vĕd încă ruinele unuĭ castel vechiŭ [4]).

La sinodul ţinut la 879 în Constatinopol, se vede că a luat parte și Episcopul Provatonuluĭ, anume Emanuel [5]).

Acéstă populaţiune creștină, care avea un Episcop numaĭ la câţĭ-va anĭ după convertirea Bulgarilor, de la un oraș nu departe de Constantia, nu puteaŭ fi decât Românii locuitoriĭ Dobrogiĭ.

Succesorul luĭ Boris, Țarul Simeon, supune Biserica Bulgarieĭ scaunuluĭ din Roma. Papa Formosus iĭ dete coróna de Rege. Acéstă supunere duréză pe tot timpul domnieĭ acestuia (893—927), iar urmașul sĕŭ Petru, intrând în rudire cu curtea Byzantină alipesce din noŭ arhiepiscopia Bulgarieĭ de Patriarhĭ.

Prin supunerea primuluĭ regat Romăno-Bulgar, nu se atinse nimic din autocefalia bisericeĭ (declarată de autocefală de la 932), însă Bulgaria de Nord trecu sub jurisdicţiunea patriarhieĭ de Constantinopol, de la cucerirea eĭ de Impĕratul Ión Tzimiskes [6]).

În anul 1185, treĭ fraţĭ Românĭ deném, înfiinţéză al doilea regat Romăno-Bulgar, sub conducerea luĭ Petru, Asan și Ioniţă.

Asan scăpând ţara de jugul Byzantinilor, îșĭ stabilesce capitala nouluĭ Regat în Târnova, unde strămută și scaunul Arhiepiscopal.

În scrisórea Papeĭ Inocentiŭ III-lea din 1203, găsim ca Arhiepiscop al Târnoveĭ pe Vasile, care arhipăstorea în Regat de 18 anĭ înainte, adică de la reîntemeierea Statuluĭ Romăno-Bulgar [7]).

---

[1]) Leonis Gramatici chronographia (Ed. Bon) p. 238. El e în contrazicere cu Theophan (Continuat. pag. 164) și cu rĕspunsul Papeĭ Nicolae, care spune că boieriĭ aŭ vrut să omóre pe Boris, ca să pună în locu-ĭ un păgân.

[2]) Revista Biserica Ortodoxă Română. Anul II, No. VII, p. 451

[3]) *Baronii.* Annales an. 869 No X. Vita Adriani (*Migne* T. CXXVIII pag. 1394.

[4]) *Kanitz.* La Bulgarie pag. 415

[5]) *Dosith.* Τόμος χάρας pag. 35.

[6]) *Ec. Popoviciĭ.* op. cit. Vol. I. pag. 621 și 641.

[7]) Patrolog. *Migne* Tom. CCXV pag. 288.

www.ziuaconstanta.ro

În luptă cu Byzantinii, era natural ca și Biserica să fie independentă de Patriarhat; de aceia Vasile se numesce pe sine Arhiepiscop al Romàno-Bulgarilor, tinzênd, după cum vom vedea, a deveni însuși Patriarh.

De acéstă Arhiepiscopie depindeaŭ 12 Episcopi, între care la Preslav în 1203 găsim pe Sava [1]).

Prin intervenirea Papei Inocentiŭ II, Biserica Romàno-Bulgară trecu sub jurisdicțiunea Sfântului Scaun, Arhiepiscopul Vasile primi de la Papa semnul puterii oficiului pontifical, palium (o bucată de stofă presărată cu cruci, care se trimete de Papi, ca semn al jurisdicțiunii eclesiastice), iar Ioniță, coróna de Rege la anul 1204 Noembrie 8 [2]).

După trei-zeci ani de la data acestui fapt, adică la 1234 în timpul lui Ion Asan II-lea, când și pe scaunul arhiepiscopal din Tàrnova se afla Ióchim I, în Biserica Romàno-Bulgară s'a petrecut un fapt, care transformă Primatul acestei Biserici în Patriarhie independentă, cu consimțimêntul celor din Antiochia, Ierusalim și Alexandria.

Proclamarea de Patriarh al lui Ióchim I s'a făcut în urma sinodului ținut la Lampsac [3]).

După mórtea lui Ióchim I la 1237, se urcă pe tronul Patriarhiei Vasile II, despre care se scie că a adus în Tàrnova móștele Sfinței Parashive, care mai în urmă, pe timpul lui Vasile Lupu, aŭ fost aduse la Mănăstirea Sfinții Trei Ierachi la Iași.

După Vasile II-lea urméză Patriarhul Ióchim II-lea.

Acéstă independență a Bisericei din statul lui Ion Asan II, provocă pe Papa Grigorie IX în contra Bulgarilor. În special rugă pe Baldouin, noul Impĕrat latin din Constantinopol și pe Bela IV-lea Regele Ungariei, să mérgă contra lui Ion Asan II.

Pe cel d'intâi, Ion Asan îl bate la Andrianopol și 'l omóră, iar Béla înrudindu-se cu Regele Bulgarilor, refuză propunerea Papei, căruia spre a-'i domoli furia 'i spune: «cred că Asan II se va reîntórce la Biserica Romei» [4]).

Papii vĕzênd, că Ion Asan este neînvins în hotărîrile sale, așteptară până la mórtea acestuia la 1245, când Papa Inocenţiŭ IV-lea trimete lui Căliman o scrisóre, prin care îl învită să consimță la unirea Bisericei Romàno-Bulgare cu Sf. Scaun.

Căliman móre însă în acelaș an 1245, și încercările Papei rĕmân infructuóse [5]).

Despre Ióchim II-lea, Patriarhul Tàrnovei, istoria nu cunósce nimic, de asemenea nu se scie cine 'i a urmat, dar găsim pe o evanghelie cu data de 1273, pe unul Ignatie, ca Patriarh, căruia îi urméză Macarie.

Ióchim III-lea arhipăstoresce la 1283; către acesta Papa Nicolaŭ al IV intervine, fără folos, la unificarea Bisericilor.

El este omorît la 1294 de către Țarul Sfentislav Terter, ca bănuit că trădéză Statul la Tătari.

După Ióchim III istoria ne-a mai păstrat numele a patru Patriarhi din Tàrnova. Dorotheĭ, Roman, Theodosiŭ I și Ionichie I, fără însă să cunóscem ceva din viața lor.

Simeon, urmașul lui Ionichie încoronéză la 1346 pe Regele Serbiei, pe Ștefan Dușan.

Theodosiŭ al II-lea, pe timpul căruia, saŭ póte chiar după insistența lui, s'a adunat în Tàrnova, cam pe la anul 1352 un Sinod contra Iudeilor și Bogomililor, care turburaŭ creștinătatea în Regatul Romàno-Bulgar.

Acest Theodosiŭ s'a retras la 1356, pentru a face loc lui Ionichie al II-lea și în fine ultimul Patriarh, Eftimie, cunoscut prin lucrările sale de știință.

La ocuparea Tàrnovei de Baiazid I în 1393, exiléză după un an pe Patriarhul Eftimie, după ce ocupase tronul timp de 18 ani, adică de 1376.

Rĕmân în negura vremurilor episcopatele din Dobrogia pe timpul măririei Regatului Romàno-Bulgar, despre care vorbesce Le Quien.

---

[1]) Patrolog. *Migne*. Tom. CCXV, pag. 289.

[2]) Idem pag. 287.

[3]) *Golubinski*. Privire scurtă asupra istoriei bisericilor ortodoxe Bulgara, Sèrbă și Română (în rusesce) pag. 280—81.

[4]) *Reynaldus* ad anum 1238 § 7.

[5]) *Reynauld*. Annales Eccles. ad. an. 1245 No. 11.

www.ziuaconstanta.ro

Aşa acest scriitor ne spune, că la Axiopolis exista pe la 1347 un Episcop, Cyrillus; iar la Sugdae (vechiul Sucidava), un Episcopat, unde aŭ păstorit: Stephanus, Constantinus, Arsenius, Theodorus, Eusebius şi Theophanus, până la 1484.

Acest din urmă Episcopat, pretinde Le Quien, datéză de pe la 1102, pentru care dată citéză un Episcop şi un altul la 1158 [1]).

Domnul Gr. G. Tocilescu de asemenea pretinde, că un alt Episcopat se afla la vechiul Arrubium, Viţina saŭ Măcin [2]).

În ce timp nu sciŭ, dar probabil tot prin vécurile X—XIII.

După exilul luĭ Eftimie, Patriarhia de Tàrnova a fost degradată în Mitropolie, unde prin intervenirea Grecilor din Byzanţiŭ, Baiazid I trimese în August 1394 ca Mitropolit pe Ieremia, care n'a fost primit în Moldova [3]).

Nu pot precisa, când şi cum s'a format la Silistra o Episcopie, care după cum vom vedea, este înălţată la rangul de Mitropolie şi coprindea tótă Dobrogia.

La Durostum arhipăstorea, pe timpul Impĕratuluĭ Diocleţian, episcopul Dasius; iar maĭ în urmă, un altul, Iacobus, ia parte la conciliul din Efes (431). Monophilus, este după lista luĭ Le Quien, al treilea episcop de la Durostorum. Cu năvălirea Bulgarilor istoria episcopatuluĭ din Silistra tace:

«După ce Bulgariĭ coprinseră Daciile şi Moesia de jos, nu se află să maĭ fi fost episcopĭ în ele, până la creştinarea lor; şi chiar de ar fi fost, nu puteaŭ sta în legătură cu ceĭ-lalţĭ creştinĭ, de frica Bulgarilor; de aceia nicĭ numele lor nu se maĭ pomenesce la sobóre», — zice Le Quien. Tocmaĭ târziŭ în urmă găsim pe Leon, care ia parte la conciliul ţinut la Constantinopol în 1147.

Apoĭ în 1387, un alt Episcop anume Callistus. El a luat parte în 1339 la soborul din Florenţa [4]).

Probabil prin năvălirea şi ocuparea Dobrogieĭ de Turcĭ, creştiniĭ de aci aŭ avut să sufere. Bisericile fură distruse, iar Episcopia desfiinţată.

Le Quien maĭ citéză Episcopatul de la Sucidava, care duréză până în 1484.

Şi în fine la 1638, saŭ ceva maĭ 'nainte, găsim iarăşĭ ca Episcopĭ la Silistra (Dărstorul) pe Parthenius (1564), Antonius (1638), Macarius (1672), Athanasius (1710), Hierotheus (1719) şi Seraphimus (1720) cel din urmă din lista luĭ Le Quien.

Ast-fel dar, cu tótă lipsa datelor positive, totuşĭ întrezărim prin întunerecul vremurilor, că chiar în epoca de glorie a mahomedanismuluĭ, aci în Dobrogia — pământul sfânt în care eraŭ îngropate rĕmăşiţele unuĭ profet al Turcilor, Saltukdédé — creştiniĭ aveaŭ şi eĭ un păstor al lor, la Silistra, a căruĭ jurisdicţiune eclesiastică se întindea asupra întregiĭ provinciĭ.

Acéstă mitropolie era intreţinută de România din stânga Dunăriĭ, ca şi multe din Bisericile din eparhia sa, după cum vom dovedi cu date autentice, începând din a doua jumătate a secoluluĭ al XVIII-lea.

Alexandru-Vodă-Ipsilante (1774-82) face danie mitropolieĭ Dărstoruluĭ, 500 bolovanĭ de sare din ocnele Slăniculuĭ, pe fie-care an.

Documentul este prea interesant ca să nu'l cităm aprópe în întregime:

«Chrisovul Sfinteĭ Mitropoliĭ de la cetatea Drăstorul de peste Dunăre».

. . . Socotim Domnia mea şi pentru Sfânta şi Dumnezeiasca Mitropolie din cetatea Dărstoruluĭ de peste Dunăre, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul tăeriĭ cinstituluĭ cap al Sântuluĭ slăvituluĭ prooroc înainte mergătoruluĭ şi botezătoruluĭ Ion, fiind că acéstă Sfântă Mitropolie a fost zidită şi înălţată de reposatul Ghica Grigorie Vodă cel d'ântâiŭ, după putinţa vremilor de atuncĭ, apoĭ după vremĭ s'a fost surpat zidirea curţiĭ de jur împrejur, cât remăsese islaz şi biserica se dărăpănă, necutezând a drege cineva şi întru

---

[1]) *Le Quien.* Oriens Christ. pag 1228 în *V. Andronescu.* Contr. istorice p. 114

[2]) *Revista. Tinerimea Romană* Vol. II (1899) pag. 68.

[3]) Acta Patriach. Constant. *Miklosich* Tom. II. pag. 233.

[4]) *Le Quien.* Oriens christianus. Pag. 1228.

www.ziuaconstanta.ro

acéstă stare aŭ mers până întru a douĕ Domnie a reposatuluĭ Grigore Ghica Vodă al doilea, când Domnia sa, cu hărnicie, mijlocind către puternica stăpânire aŭ scos fir man Impĕrătesc, prin care'ĭ s'a dat voie cu neoprită pozvolenie, și așa prin ajutorul Domnieĭ-Sale și prin osàrdia Mitropolituluĭ ce aŭ fost atuncĭ, de iznóvă s'aŭ zidit și s'aŭ înălțat curtea de jur împrejur și s'aŭ dres și biserica, și s'aŭ făcut și case, dar cu multă cheltuială și datorie; drept aceia și Domnia mea îndemnàndu-mĕ, ca prin óre-care ajutor de milă, din venitul Domnesc a ne face noĭ ctitorĭ, printr'acest cinstit hrisov al Domnieĭ mele dăm și orànduim milă acesteĭ Sfinte Mitropoliĭ, să aibă a lua pe tot anul 500 bolovanĭ sare de la ocna Slănic, bolovanĭ marĭ aleșĭ, care la vreme să fie volnic trimisul fără de nicĭ o zăticnélă a o ridica, și aŭ să o vànză, aŭ să o ducă unde or vrea, și nicĭ vameșiĭ, nicĭ cămărășiĭ să nu-ĭ supere de nimic, ca să fie mila acésta a acesteĭ Sfinte Mitropoliĭ de ajutor și de întărire, iar Domnieĭ-mele și reposaților părinților, moșilor și strămoșilor Domnieĭ-mele veșnică pomenire, pentru că mila acéstă o aŭ avut Sfânta Mitropolie și de la alțĭ frațĭ Domnĭ, precum ne-am adeverit Domnia-mea, atàt din chrisóvele Domnieĭ sale fratelui Gregorie Ghica Vodă . . . . Așijderea înoim și Domnia mea mila acésta, precum arată maĭ sus; . . . . Dat în orașul Bucurescĭ în luna Martie 21, la lét. 7285[1]).

Acest prețios chrisov ne dovedesce, că Biserica Mitropolitană, cu hramul tăcerea capuluĭ Sf. Ion a fost zidită de Grigorie Ghica Vodă cel d'ântàiiŭ, care domnesce între aniĭ 1660—64.

Mitropolitul de atuncĭ, de și chrisovul nu ni-l arată, dar noĭ scim din alte isvóre[2]), că pe la 1672 era Macarius, care probabil trebue să fi fost și pe timpul luĭ Grigorie Ghica I-iŭ.

Inaintea luĭ Macarius era Mitropolit la Silistra, Antonius pe la 1638. Cu óre care probabilitate dar, reconstituim lista Mitropoliților Silistreĭ, cam de pe la începutul secoluluĭ al XVII-lea.

La 1710 arhipăstorea la Silistra și peste tótă Dobrogia, Athanasius, căruia iĭ urmă pe la 1721, plus-minus, Hierotheus.

Seraphimus se interpune între Hierotheus și un alt Mitropolit, Parthenius, despre care vorbesce un document (pe care îl vom cita de îndată) din timpul luĭ Alexandru Ipsilante.

După ce am vĕḑut numele Mitropoliților ce s'aŭ urmat la Silistra în vécurile XVII și XVIII, să revenim la Biserica Mitropolitană.

Documentul ne spune, că de la Grigorie Ghica I-iul (1660—64), până la a doua domnie a luĭ Grigorie Ghica al II-lea (1748—52), adică aprópe 100 anĭ, Biserica începuse a se dărăpăna, iar zidirea curțiĭ de jur împrejur, se surpase.

Grigore Ghica II-lea a zidit de isnóvă (din temelie) și a înălțat curtea, a dres biserica și a construit case, dar cu multă cheltuială și datorie, pentru care maĭ în urmă Ipsilante dăruia anual câte 500 bulgărĭ marĭ de sare de la Slănic, danie pe care Mitropolia a avut-o și maĭ 'nainte de la predecesoriĭ luĭ Ipsilante.

Dar nu numaĭ Mitropolia primia din Muntenia asemenea darurĭ, ci Domniĭ noștri maĭ ajutaŭ și alte douĕ bisericĭ din Dobrogia, care aparțineaŭ de eparhia Silistreĭ; aceste douĕ bisericĭ eraŭ: cea din Babadag și cea din Cernavoda.

Iată documentul referitor:

« . . . . drept aceia dară și Domnia mea însciințându-mĕ pentru douĕ sfinte bisericĭ, ce se află în Eparhia Sfinția sale Părinteluĭ Mitropolituluĭ Drăstor, chir Partenie, însă una în Babadag, la care se cinstesce și se prăznuesce hramul sfàntuluĭ slăvituluĭ mareluĭ mucenic Dimitrie și alta în Cernavoda, la Bogaz-chioĭ, la care se prăznuesce hramul sfàntuluĭ părinteluĭ nostru Nicolae, arhiepiscop Mirelor de la Lichia, făcătorul de minunĭ, și încă socotind Domnia mea, că pe lângă alte laude și prinóse ce se aduc luĭ Dumnezeŭ în sfintele bisericĭ de pravoslavniciĭ creștinĭ, este bine primit și mirézma tămâieriĭ candelelor și a făcliilor, fiind-că și acestea sunt spre lauda luĭ Dumnezeŭ și spre podóba și cinstea bisericeĭ, și îndemnătóre spre evlavia pravoslavnicilor creștinĭ, bine voim Domnia

---

[1]) V. A. *Urechiă*, Istoria Românilor, Vol. I, p. 60—61.

[2]) *Le Quien*. Oriens christianus.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ROMÂNIA CONSTANȚA

mea de miluim aceste două biserici, orînduim ca să aibă a lua în toți anii câte 50 taleri pe an din vama Domnéscă, și fie pentru tămâie, unt-de-lemn, și făcliĭ, însă Epitropul de la Biserica Sfîntuluĭ Dumitrie să iae acești taleri, 25 la ziua Sf. Dimitrie, iar cel de la biserica Sf. Nicolae să iae taleri 25 la ziua Sf. Gheorghe, ca să fie acestor Sfinte biserici de ajutor și de întărire . . . . . fiind-că acéstă milă o aŭ fost avut și de maĭ 'nainte vreme, precum ne-am adeverit Domnia mea, atât din hrisóvele altor frați Domnĭ, cât și din chrisovul Domnieĭ sale fratelui Grigorie Ghica Voevodul, ot leat 1769 . . . .

Dat în Bucurescĭ în luna Martie 21 leat 7285 [1]).

Constantin Vodă Moruzi, prin chrisovul de la 16 Iunie 1793, dăruesce acesteĭ Mitropoliĭ pe fie care an șése-sute-cincĭ bolovanĭ marĭ aleșĭ de sare din ocna Slăniculuĭ și tot în acelaș an Iunie 8, întăresce dania predecesorilor sĕĭ, ca Mitropolia să aibă voie a ține în județul Ilfov odaia cu dobitóce (cred că un suhat de vite) și a i se da din vistierie câte 10 taleri pe an.

De asemenea prin chrisovul din 16 Iunie 1793, Moruzi sporesce dania celor două biserici din Babadag și Cernavoda, de la 25 la 50 taleri de fie-care pe an [2]).

În fine prin chrisovul din 15 Iulie 1814, Vodă Caragea întăresce dania făcută de predecesoriĭ sĕĭ celor două biserici (din Cernavoda și Babadag) din Dobrogia, care depindeaŭ de mitropolia din Silistra [3]).

Documentele ne arată, că Românii aveaŭ încă de prin secolul XVIII-lea cel puțin două biserici în Dobrogia, la Cernavoda și Babadag; ele eraŭ póte singurele biserici creștine de aci, de óre ce alte populațiunĭ creștine nu maĭ conlocuiaŭ cu Românii în vremurĭ așa de depărtate.

Nu sciŭ dacă Românii maĭ aveaŭ și alte biserici, cel puțin documentele nu ne arată acésta, de și eĭ, pentru epoca ce ne intereséză, locuiaŭ în mare numĕr pe ţĕrmul Dunăriĭ, pe valea Taițeĭ și în unghiul format de brațul Sfîntul-Gheorghe și lacul Razelm.

Rĕsboiul din 1828—29 aduse o schimbare mare în sórta Bisericeĭ din Dobrogia, prin desființarea Mitropolieĭ din Silistra.

Tot acest rĕsboiŭ distrusese orașul Tulcea, care maĭ 'nainte era pe locul unde se află astăzĭ carantina; el fu rezidit în apropiere de Colnicul Horeĭ, adică pe locul actual.

Guvernul otoman ca să împiedice contactul Rușilor (care acum se întinseseră cu stăpânirea până la bratul Sf. George), cu populațiunea creștină de prin satele dintre braț și lacul Razelm, adună pe locuitoriĭ din Beștepe și Prislav în orașul din noŭ înființat, Tulcea, și le destinară celor d'întâĭ partea de apus (mahalaua Beștepenilor de azĭ), iar pe ceĭ din Prislav iĭ așezară către rĕsărit, formând mahalaua Prislăvenilor.

Acești locuitorĭ, după îndemnul luĭ Nedelcu Gâscă, un Român pios, aŭ adus icónele bisericescĭ române din satul Beștepe, și le-aŭ așezat într'o bisericuță de scândurĭ, făcută în pripă, pe terenul unde se află astăzĭ Biserica catedrală Sf. Niculae, păstrându-i-sĕ tot patronul Sf. Nicolae, pe care îl avea și la Beștepe.

Bisericuța acésta a fost cea d'întâĭ din Tulcea și singura creștinéscă; ea servia nu numaĭ Românilor ci și tuturor creștinilor din oraș.

Bulgariĭ în emigrarea lor spre Bugeac, după rĕsboiul din 1828, mulțĭ din eĭ aŭ rĕmas în Dobrogia nordică, decĭ și în Tulcea. Aci veni a se stabili Mitropolia desființată de la Silistra.

Mitropolitul ca ortodox avea jurisdicțiune eclesiastică asupra tuturor creștinilor din provincie; aceștia plăteaŭ o dare anuală către Mitropolit, numită jitia (în sumă de 6 leĭ).

Mitropolitul, prin influența sa, provoca Românilor o mulțime de nemulțumirĭ, între altele le pretindea ca să se oficieze în Biserica lor în limba bulgară, pe care voia s'o introducă și în școlĭ.

După trecere de cât-va timp, biserica învechindu-se, s'a hotarît a clădi o altă de zid lângă cea de scândurĭ.

---

[1]) *V. A. Urechia*, op. cit. vol. I. pag. 61—2.
[2]) *V. A. Urechia*, op. cit. vol. VI pag. 243—246.
[3]) Idem, vol. X, pag. 237.

www.ziuaconstanta.ro

Toţĭ Românii, uniţĭ la olaltă, avênd în frunte pe Vasile Gâscă, fiul luĭ Nedelcu Gâscă, Costache-Dumitriu-Boambă, Mich. Petrescu, Fraţiĭ Sotirescu, Em. Popovicĭ, Gh. Uzum-Toma-Bozuc, Gr. Burghelea, I. Lungu, Preoţiĭ Alexandru şi Ion Negru şi alţiĭ, aŭ cerut autorităţilor turcescĭ să li sĭ permită a clădi biserica cu treĭ turnurĭ, ceia ce s'a şi făcut prin firman Impĕrătesc, dânduli-se voe a o construi cu treĭ turnurĭ, favóre ce nu s'a acordat în urmă nimănuĭ, căcĭ Turciĭ ţineaŭ ca bisericile crestinescĭ să nu întreacă minaretele giamiilor.

In scurt timp Româniĭ aŭ adunat 37,000 leĭ turceştĭ de pe la toţĭ creştiniĭ, fără deosebire de naţionalitate şi aŭ început clădirea, care a durat 3 anĭ.

Totalul cheltuelilor făcute a fost de 280,000 leĭ turcescĭ saŭ 56,000 francĭ, fără să se fi tencuit, în care stare a şi fost găsită de Românĭ la ocuparea Dobrogieĭ [1]).

Cazaciĭ şi Lipoveniĭ veniţĭ în Dobrogia de pe începutul secoluluĭ XVIII-lea nu avură, până la rĕsboiul din 1828, biserică.

Prin stăruinţele luĭ Gonciarov s'a fondat la Slava-rusă biserica de aci, care maĭ în urmă s'a ridicat la rangul de Episcopie prin 1830, saŭ maĭ încóce, şi în fine Arhiepiscopie la 1851.

Doĭ anĭ maĭ în urmă Alimpiŭ a fost chirotonit de Episcop al Tulceĭ. Acéstă Episcopie dură până la 1860, căcĭ Justin, următorul luĭ Alimpiŭ, a plecat în Rusia şi s'a lepădat de rătăcirile Lipovenilor, care aŭ renunţat pentru totdeauna a maĭ înfiinţa o Episcopie la Tulcea, ci aŭ rĕmas numaĭ cu Arhiepiscopia de la Slavă, unde, după Arcadiŭ II-lea, urmă Irinarch, care se află şi astăzĭ.

Lipoveniĭ fondară după rĕsboiul din 1854—56 o nouĕ mănăstire de călugăriţe în satul Slava-rusă, rĕmânênd vechia mănăstire de călugărĭ şi ca scaun al Arhipiscopatuluĭ Lipovenesc; acésta din urmă e aşezată la 3 km. spre N.V. de sat, în sus pe cursul rîuluĭ Slava [2]).

Tot după rĕsboiul din 1856 s'aŭ construit şi bisericile lipovenescĭ din Camena, Sarikioĭ, Carcaliŭ, cele douĕ din Tulcea, cea ruséscă şi cea scapetă tot de aci, cum şi cea din Isaccea.

Una dintre bisericele vechĭ românescĭ ale Dobrogieĭ, este şi cea din satul eminamente românesc Nicoliţel. O cred cea maĭ vechie, de cel puţin 300 anĭ. Tradiţia spune, că acest locaş de rugăciune, a stat multă vreme sub o movilă de pământ, făcută de creştinĭ pentru a le acoperi biserica de frica Turcilor; că era ascunsă în mijlocul pădurilor, carĭ odinióră acoperiaŭ tot ţinutul dinprejur.

Nisce vênătorĭ — se zice — urmărind o căprióră ce se ascunsese la scorbura unuĭ stejar, aŭ băgat de sémă, că movila de lângă stejar suna a ceva pustiŭ.

Făcêndu-se săpăturĭ s'a dat peste bisericuţă, a căreĭ intrare era astupată cu pământ, iar în interior tóte icónele şi podóbele rĕmăseseră neatinse.

Căprióra pe care o urmăreaŭ, ţâşnind din 'nântru o luă la fugă şi se ascunse în crăpătura uneĭ stâncĭ, la câte-va sute de metri maĭ departe.

Din acel loc a isvorît apă, care după credinţele poporuluĭ, are darul de a tămădui bólele; acéstă fôntână azĭ se numesce «a zmeuluĭ».

In orĭ-ce cas, bisericuţa din Nicoliţel datéză înaintea rĕsboiuluĭ din 1828, căcĭ aci se află îngropat un general rusesc mort în acest rĕsboiŭ.

Tot din 'naintea rĕsboiuluĭ din Crimeia datéză fondarea Mănăstirilor Cocoşul de călugărĭ Românĭ şi Cilicul de călugăriţe rusescĭ.

Mănăstirea românéscă de călugărĭ a fost fondată la 1842 de arhimandritul Visarion, de loc din Transilvania şi venit în Dobrogia la 1835; a fost refăcută în anul 1853 şi în fine în 1883 reparată şi i s'a adaos clopotniţa [3]).

O chinovie care depindea de mănăstirea Cocoşul, a fost şi Taiţa, mica mănăstire de pe cursul superior al rîuluĭ cu acest nume; astăzĭ abia maĭ există.

---

[1]) *C. Theodorescu.* Din trecutul Dobrogieĭ.

[2]) *Melchisedek.* Lipovenismul, pag. 166—175.

[3]) A se vede Mănăstirea «Cocoşul», cum şi rĕsboiul din 1806.

www.ziuaconstanta.ro

Apoĭ Tichilescĭ, care aprópe e lăsată în părăsire. Aceste douĕ chinoviĭ serviaŭ maĭ mult ca adăpost tâlharilor, de cât ca locaș de rugăciune.

Mănăstirea ruséscă de maicĭ, Cilicul, a fost fondată în 1848 de arhimandritul Athanasiŭ, ale căruĭ scandalurĭ le-am descris când am vorbit despre acéstă mănăstire [1]).

Rĕsboiul din 1856 găsesce în orașul Tulcea o mitropolie bulgară, o episcopie greacă (stabilită numaĭ de câțĭ-va anĭ) și o episcopie lipoveană.

Bulgariĭ prin influența lor, îșĭ asum dreptul asupra bisericeĭ din Babadag, pe care am vĕzut-o că de vremurĭ, când nicĭ un Bulgar nu se afla prin Dobrogia, acéstă biserică era întreținută de Românĭ [2]) — pun mâna pe administrația eĭ și impun a se oficia în limba bulgară.

Acéstă stare de lucrurĭ a durat din 1866, până la ocuparea Dobrogieĭ de Românĭ, care pe baza drepturilor ab antiquo, gonesc pe usurpatorĭ de la administrația bisericeĭ, al căreĭ venit anual se suia la câte-va sute de galbenĭ.

Dar în 1866 se începu cérta între Mitropolitul bulgar Grigorie și Dionise, Episcopul grec din Tulcea, căcĭ fie-care din eĭ vroia să aibă de partea sa pe Românĭ, spre a le încasa jitia.

Acéstă dare se percepea de preoțĭ însoțițĭ de forța armată și vaĭ de nenorocitul locuitor, care nu putea plăti! I se lua și ceaonul de mămăligă.

O dată un preot încasator, neputênd percepe jitia de la un locuitor, a voit să-ĭ ia un ceaon atârnat de strĕșina caseĭ și agățîndu-se ca să-l tragă în jos, ceaonul ce era plin cu borș fierbinte, s'a rĕsturnat și a opărit fórte rĕŭ cinstita față a Sf. Sale [3]).

Cérta între înalțiĭ prelațĭ aĭ Tulceĭ, a avut de efect împărțirea Românilor în douĕ partide: notabiliĭ eraŭ de partea Mitropolituluĭ, iar restul de partea Episcopuluĭ.

Consecința a fost închiderea bisericeĭ Sf. Niculae, după stăruințele Mitr. Grigorie și a unuĭ bulgar D. Teodorof, până la venirea Rușilor în 1877.

Românii căutară a construi o altă biserică, din colectă publică, în mahalaua Prislăvenilor și cu multe străduințe aŭ reușit numaĭ a o ridica din roșu și a o înveli. Biserica pórtă hramul Sf. Impĕraţĭ Constantin și Elena.

De și neisprăvită, preoțiĭ oficiară într'insa, până la rĕsboiul din 1877; in acéstă stare am găsit-o și noĭ Românii la ocuparea Dobrogieĭ.

---

[1]) Vezĭ Mănăstirea Cilicul.

[2]) O scriere a D-luĭ *C. P. Scheleti* (Dobrogia p. 35) susține că Biserica din Babagag a fost construită de Românĭ în 1828 și rezidită tot de eĭ în 1856; orĭ noĭ am vĕzut maĭ sus că acéstă biserică era maĭ vechie. Că a fost reconstruită în douĕ rênduri de Românĭ, da.

[3]) *C. Theodorescu*, op. cit. pag. 18.

www.ziuaconstanta.ro

Bisericile din Judeţul Constanţa.

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
		a) Ortodoxe.
Adam-Clissi.	Sf. Gheorghe.	Satul e reînfiinţat în 1880. Are o casă de rugăciune. Biserica a început a se construi în 1900, nu e terminată. Are un preot.
Aliman.	Adormirea.	Din spusele bătrînilor, satul datéză de pe la sfârşitul véculuĭ al XVIII-lea. Biserica a fost construită în 1859 din gard; reconstruită de zid în 1880. E deservită de un preot.
Aigàr-Ahmet.	Sf. Gheorghe.	Are biserică construită pe la 1881; e deservită de un preot.
Asarlik.	Adormirea.	Numele satuluĭ însémnă «spânzurătóre», căcĭ aicĭ, spun bătrâniĭ, se afla o spânzurătóre la cetatea de lângă sat şi unde eraŭ spânzuraţĭ tâlharĭĭ. Furcile eĭ le-aŭ vĕzut bătrâniĭ, sunt acum 60—70 anĭ. Biserica a fost construita din noŭ în 1881, prin osârdia Căpitanuluĭ Lerescu, din Reg. I Linie. Biserica e deservită de un preot.
Azizia.	Sf. Ştefan.	Biserica construită în 1898. E deservită de un preot.
Almalîu.	Inălţarea.	Satul este fórte vechiŭ. Biserica clădită pe la 1828, acum se reconstruesce. E deservită de douĭ preoţĭ.
Bŭtbŭl-Kinciuk.	Sf. Niculae.	Satul are o casă de rugăciune, deservită de un preot.
Beilic.	Sf. Haralambie.	Nu se scie data fondăriĭ satuluĭ, care e fórte vechiŭ. Pe ţărmul stâng al Dunăriĭ sunt sate cu numirile: Beilicul, Mărleanu, Oltina, etc., şi de sigur înfiinţătoriĭ satelor dobrogene cu acelaş nume, sunt locuitorĭ veniţĭ din stânga Dunăriĭ. Pe timpul resbóielor, locuitoriĭ dobrogenĭ treceaŭ Dunărea în satele surorĭ. Biserica a fost construită în 1856 şi e deservită acum de un preot.
Bugeac.	Sf. Atanasie.	Biserica construită pe la 1862. E deservită de un preot.
Boazgic.	Inălţarea.	Biserica construită în 1888. Are un preot.
Constanţa.	Sf. Apostolĭ.	*a)* Catedrala, măréţă construcţiune în stil bizantin, se află lângă Mare. A fost inaugurată la 1895. E deservită de patru preoţĭ.
	Schimb. la faţă.	*b)* Biserica comunităţiĭ elene, construită între 1863—67. E deservită de doĭ preoţĭ.
	Sf. Metodiu şi Ciril.	*c)* Biserica comunităţiĭ bulgare. E maĭ mult o casă de rugăciune. S'a pus fundamentul uneĭ noĭ bisericĭ. E deservita de un preot.
	Adormirea.	*d)* Biserica comunităţiĭ armene; a fost construită în 1880. E deservită de un preot.
Carol I. (Banachioĭ).	Sf. Voievozĭ.	Biserica a fost construită în 1888 şi e deservită de un preot.
Caramurat.	Sf. Gheorghe.	Biserica clădită în 1884. E deservită de un preot.
Copucci.	Sf. Voievozĭ.	Biserica clădită în 1882. E deservită de preotul de la Ghelengic.
Caraomer.	—	Are o casă de rugăciune, în care nu se oficiază leturghie.
Cara-ci-cula.	—	Idem.
Cazil-Murat.	—	Idem.
Căşla.	Sf. Niculae.	Clădită în 1870, şi deservită de un preot.
Cernavoda.	Sf. Impĕraţĭ.	Din informaţiunile culese de la un Român, care se află de 76 anĭ în Cernavoda, am aflat că biserica de care vorbesc documentele, a fost dărîmată de Turcĭ, după rĕsboiul din 1829. Maĭ exista şi o biserică grecească, din jos de spitalul comunal de astăzĭ, dar care a fost lăsată în părăsire şi ruinele fondaţiunilor se maĭ vĕd încă.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
Cernavoda.	Sf. Impĕraţĭ.	Pe la 1848, 'mĭ spune bătrânul, obştia locuitorilor a clădit o biserică de gard învălită cu olane, şi o mică clopotniţă, dar fiind o construcţiune şubredă s'a dărâmat cu desăvârşire în 1879, iar icónele aŭ fost duse în biserica actuală, începută în 1882 şi inaugurată la 1894. E construcţie solidă de piatră în stil bizantin, deservită de doĭ preoţĭ.
Cochirleni.	Sf. Dumitru.	Satul se zice a fi înfiinţat în a doua jumătate a secoluluĭ XVIII-lea. N'a avut biserică până la cea actuală, clădită în 1890, ci numaĭ o casă de rugăciune. Are un preot.
Chior-cesme.	Sf. Treime.	Satul a fost reînfiinţat în 1886, iar biserica construită în 1899. Are un preot.
Cocargea.	Sf. Treime.	Satul a avut biserică şi pe timpul Turcilor, care aŭ ars-o înaintea resboiuluĭ din 1877, iar icónele aŭ fost sfărâmate în bucăţĭ; a scăpat una singură, dar şi acésta sgâriată de sabie şi represintă pe Sf. Archangheli. Biserica a fost clădită în 1856 şi acum e în bună stare. E deservită de un preot.
Caceamac.	—	Biserica este terminată, dar nesfinţită.
Carabacà.	Sf. Niculae.	Biserica a fost construită în 1898 şi are un preot.
Canlia.	Sf. Voievozĭ.	Satul datéză de pe la începutul veaculuĭ XIX-lea şi a fost înfiinţat de Bulgarĭ veniţĭ din Varna. Numele săŭ însémnă sânge. Biserica a fost construită în 1862 şi e deservită de un preot.
Coslugea.	Sf. Treime.	Satul se zice a fi fost infiinţat de Romănĭ, după resboiul din Crimeia. Biserica a fost clădită în 1862; fiind veche, locuitoriĭ aŭ început construcţia alteia nouă. Are un preot.
Cuzgun.	Sf. Gheorghe.	Orăşelul se zice a fi fost înfiinţat în al 4-lea patrar din veacul XVIII-lea. Datorită posiţiuniĭ sale la încrucişarea maĭ multor drumurĭ naturale din sudul Dobrogieĭ, Cuzgunul se mări fórte repede şi, pe la începutul secoluluĭ trecut, el număra peste 30.000 suflete In resboiul din 1806—1812, Pehlivan retrăgéndu-se din Ismail (a se vedea la partea istorică) la Cuzgun, pe care îl întări de jur împrejur cu şanţ şi parapet pe délurile înconjurătóre, construind şi 9 redute pentru infanterie şi artilerie. Urmele acestor fortificaţiunĭ se vĕd şi astăzĭ. In săpăturile ce s'aŭ făcut acum de curînd s'aŭ găsit o mulţime de ghiulele. In lăuntrul cetăţii se închisese Pehlivan, care avea aci palatul sĕŭ pe un deluşor în partea de rĕsărit a oraşuluĭ, palatul înconjurat cu zid ale căruĭ urme se maĭ vĕd încă. Bătrîniĭ povestesc, că la pórta cetăţueĭ luĭ Pehlivan se înălţa un turn prevăzut cu un ciasornic mare. Pe locul Primărieĭ de astăzĭ se înălţa o mărĕţă giamie (pe care Ruşiĭ n'aŭ distrus-o în 1809). In partea de N.V. se află o clădire mare situată pe un deluşor; ea servia ca punct de observaţie de acéstă parte. Aci se aflaŭ magasiile cu muniţiunĭ şi provizii şi cazarma bandelor luĭ Pehlivan. In Cuzgun eraŭ şi magaziile Impĕrăţieĭ Otomane, unde se aduna dijma productelor regiuniĭ. Strada cea mare, care se cheamă astăzĭ strada Cogălniceanu era pe o parte şi pe alta mărginită de prăvăliĭ, era frumos pavată, bine întreţinută, iar pe de-asupra acoperită cu geamurĭ. Nimic n'a maĭ rămas din splendórea de odinióră a acestuĭ oraş, care chiar înaintea ultimuluĭ resboiŭ numĕra maĭ bine de 8.000 locuitorĭ. Desele invaziunĭ şi distrugerĭ aŭ redus oraşul Cuzgun într'un miserabil sat, care abia acum a început a reinvia. Prin 1850 obştia locuitorilor a clădit o biserică, care a fost distrusă de Turcĭ înaintea resboiuluĭ. Cea actuală e construită în 1881 şi e deservită de un preot.
Ciobanul.	Sf. Ion g. de aur.	Satul se zice a fi fost fondat de transilvănenĭ, între 1770—1780. Biserica a fost clădită în 1836 şi reconstruită în 1886. Are un preot.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
Calfa.	Adormirea.	Satul a fost înfiinţat de Mocanĭ, nu se ştie când. Inainte nu era aci de cât o casă de rugăciune. In 1890 s'a construit biserica, deservită de un preot.
Cartal.	Sf. Voievozi.	Satul s'a reînfiinţat în 1883. Biserica construită în 1890. Are un preot.
Caranlîc.	Sf. Dumitru.	In 1857 locuitoriĭ aŭ clădit o casă de rugăciune, la care servia preotul de la Cuzgun. Satul n'are acum biserică.
Cuiugiuc.	—	O casă de rugăciune cu un preot.
Dorobanţul. (Bilarlar).	Sf. Vasile.	Satul era locuit de Tătarĭ, carĭ aŭ fugit în 1877. El se numia Bilarlar. Tocmaĭ prin 1881 Româniĭ aŭ reînfiinţat satul, căruia îĭ deteră numirea de astăzĭ. Acelaş lucru s'a întâmplat la Danachioĭ, astăzĭ numit Carol I. Biserica de la Dorobanţul a fost clădită în 1885. Are un preot.
Docuzol.	Sf. Gheorghe.	Inaintea resboiuluĭ din Crimeia, satul era aşezat maĭ sus pe vale, în locul unde se află târla luĭ Zărnescu. După resboiul din 1877, Tătariĭ fugiţĭ s'aŭ întors şi fondat satul pe locul de acum, pe la 1885. Pe lângă eĭ s'aŭ stabilit şi Romănĭ, carĭ aŭ fondat biserica în 1890. Are un preot.
Dobromir.	—	Are o casă de rugăciune, în care nu se oficiază leturghie.
Demircea.	—	Casă de rugăciune deservită de un preot.
Dăienĭ.	Sf. Paraschiva.	Satul a fost fondat în ultimul patrar al veaculuĭ XVIII şi era locuit de Romănĭ, Armenĭ şi Turcĭ. Aceştia din urmă aŭ plecat înaintea resboiuluĭ din 1877 şi aŭ remas numaĭ Româniĭ, care formaŭ şi maĭ nainte elementul cel maĭ numeros. Biserica a fost clădită în 1832 şi reconstruită în 1873. Şi atuncĭ, ca şi acum are un preot.
Dulgherul.	Sf. Impĕraţĭ Constantin şi Elena.	Biserica de aci a fost clădită în 1869. Are un preot, care servesce şi în satul Carapelit, care ca şi Dulgherul sunt vechĭ sate tătărescĭ. Elementul tătar a fost înlocuit cu Romănĭ.
Docranĭ.	Sf. Gheorghe.	Biserica construită în 1900. E deservită de un preot.
Endec-arachioĭ.	Sf. Haralambie.	Are numaĭ o casă de rugăciune, deservită de un preot.
Esechioĭ.	Adormirea.	Are numaĭ o casă de rugăciune, deservită de un preot.
Erkesek.	Sf. Treime.	Casă de rugăciune, deservită de un preot.
Făgăraş-noŭ.	Sf. Voivozĭ.	Satul reînfiinţat de Transilvănenĭ în 1883. Biserica a fost clădită în 1890. E deservită de un preot
Gargalîcul-mic.	Inălţarea	Numaĭ în satul Gargalîcul-mic există biserică. Acest sat a fost înfiinţat în 1852 de două familiĭ de Bulgarĭ, venite din judeţul Tulcea cu oile. Până în 1861 nu maĭ eraŭ alţĭ locuitorĭ. Intre 1861—64 aŭ venit maĭ multe familiĭ şi s'aŭ stabilit aci. Locuitoriĭ 'şĭ-aŭ construit o mică casă de rugăciune din scândurĭ şi slujia preotul de la Caranasuf, iar în 1871 'şĭ-aŭ adus un preot al satuluĭ, când aŭ construit şi o mică biserică, arsă de Turcĭ în 1876, iar icónele sfărîmate. In 1879 locuitoriĭ construesc o altă biserică şi în 1894 pe cea actuală, deservită de un preot. Satul Gargalîcul-mare era locuit de Tătarĭ, care emigrând înaintea resboiuluĭ din 1877, satul a fost ruinat şi reînfiinţat de locuitoriĭ din Gargalicul-mic în 1878-79. Aci n'a fost şi nu e biserică.
Ghiuvenlia.	—	Biserica e în construcţie. Satul însă are preot.
Gârliţa.	Sf. Dumitru.	Satul era la început fondat pe cósta déluluĭ Cişme-Doloi şi din lipsă de apă s'a reconstruit pe vale, în locul actual, după 1828, când vechiul sat a fost dărîmat. Biserica a fost construită în 1866 şi e deservită de un preot.
Galiţa.	—	Casă de rugăciune cu un preot.
Ghiol-Punar.	—	Satul n'are biserică; are însă preot.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ȘI BISERICEI
Gârliciu.	Sf. Niculae.	Satul a fost înființat pe la 1830 de locuitorĭ veniți din Jud. Ialomița, de la localitatea numită «la Plopĭ» așezată în Baltă, în fața satuluĭ de acum. In urmă aŭ maĭ venit și alte familiĭ. Biserica a fost clădită în 1865 și e deservită de un preot.
Hairamchioĭ.	—	Biserică nu e, satul are o casă de rugăciune cu un preot.
Hârșova.	Sf. Niculae.	Biserica a fost clădită în 1857 și e deservită de un preot.
Lipnița.	Sf. Impĕrați.	Numele satuluĭ însemnă în l. bulgară «Teișanca». Se zice a fi fost înființat (nu se scie când) de o colonie de Bulgarĭ venită de pe țărmul Mării Adriatice. Biserica a fost veche. S'a început construirea uneĭ alte nouă. E deservită de un preot.
Mangalia.	Sf. Gheorghe.	*a)* Biserica română construită în 1884.
	Sf. Niculae.	*b)* Biserica elenă, e forte rĕŭ întreținută. A fost construită în 1832. Fie-care are câte un preot.
Medgidia.	Sf. Apostolĭ.	Inaintea resboiuluĭ din 1877 se afla aci numaĭ o casă de rugăciune cu un preot. In 1890 s'a construit biserica actuală, frumósă și solidă. Are un preot.
Mârleanu.	Sf. Dumitru.	Satul a fost înființat pe la începutul secoluluĭ al XVIII-lea de Românĭ veniți din stânga Dunăriĭ. Aci se afla biserica, care a fost arsă de Turcĭ înaintea rĕsboiuluĭ din 1877 și reconstruită în 1881. Inainte ca și acum satul are preot.
Muslu-beĭ.	Sf. Treime.	Casă de rugăciune, deservită de un preot.
Ostrov. (Oraș).	Sf. Niculae.	Ostrovul este fondat în urma rĕsboiuluĭ din 1828, cam pe la 1830—32. De la 1878 deveni oraș. Biserica de aci a fost clădită în 1861 și e deservită de doĭ preoți.
Oltina.	Sf. Gheorghe.	Satul este forte vechiŭ (din spusele bătrânilor, cam vre-o 400 anĭ). Biserica este de asemenea veche; ea a fost reconstruită în 1852 și e deservită de un preot.
Ostrov.	Adormirea.	Biserica a fost clădită pe la 1865 și reconstruită în 1896. E deservită de un preot.
Osman-facă.	Sf. Impĕrați.	Satul reînființat în 1886. Biserica construită în 1890. Are un preot.
Pazarlia.	Sf. Niculae.	Biserica e construită la 1902 și are un preot.
Peletlia.	Acoperămêntul M. Domnuluĭ.	Aci se află o bisericuță de gard lipită cu pămênt. Preot este.
Peștera.	Nașcerea luĭ Isus Christos.	Satul a fost părăsit prin 1870 și reînființat prin 1893, iar biserica construită în 1902. Are preot.
Pârjóia.	Sf. Niculae.	Inaintea rĕsboiuluĭ din 1877 satul era locuit de Rușĭ, care s'aŭ retras în jud. Tulcea. Biserica a fost clădită în 1859 și deservită de un preot.
Parachioĭ.	Adormirea.	Nu se scie cu precisie data înființăriĭ satuluĭ; dar, din spusele bătrânilor, locuia aci un Turc bogat, numit Para-Gicláŭ, pe la 1809. Acesta plecând, a dăruit pământul unuĭ servitor al sĕu credincios, care făcu aci casă de locuit și prisacă cu albine. Venind și alte familiĭ reînființéză satul, căruia 'ĭ deteră numele luĭ Para-Gicláŭ, Para-Kioiul, de unde Para-Kioĭ. Pentru întâia dată, biserica a fost construită în 1867 de nuiele, apoĭ reconstruită în piatră la 1857. E deservită de un preot.
Pantelimon.	Sf. Pantelimon.	Biserica e fondată în anul 1889. Are un preot.
Rasova.	Sf. Niculae.	Are biserică veche (din 1859), care se reconstruesce acum. Satul n'are preot.
Saragea.	Inălțarea.	Biserica reconstruită în 1897 pe ruinele alteia vechĭ (1855). E deservită de un preot.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ȘI BISERICEI
Seimeni-Micĭ.	Sf. Dumitru.	Satul a fost înfiinţat în a doua jumĕtate a secoluluĭ XVIII-lea de Zaporojeni veniţĭ din Rusia. Biserica a fost clădită în 1875 și acum se reconstruesce. Are un preot.
Satul-Noŭ.	Inălţarea.	Satul e înfiinţat prin a doua jumĕtate a vĕculuĭ XVIII-lea de Românĭ veniţĭ din stânga Dunăriĭ. Biserica e clădită din 1860 și deservită de un preot.
Saraiŭ.	Sf. Gheorghe.	Biserica e clădită în 1888 și are doĭ preoţĭ.
Satischioĭ.	Nascerea Maiceĭ Domnuluĭ.	Satul fiind părăsit de Tătarĭ, veniră prin 1884 vre-o 40 familiĭ din satul Făcăenĭ (jud. Ialomiţa) și s'aŭ stabilit aci; în urmă aŭ maĭ venit Românĭ din judeţele Ialomiţa, Brăila, R. Sărat și Transilvania. Biserica e construită în 1880 și are un preot.
Tuzla.	Sf. Ecaterina.	Din informaţiunile ce am de la bătrânĭ, acest sat prin 1822 era locuit de vre-o 30 familiĭ de Găgăuţĭ, care avĕŭ o biserică, ale căreĭ ruine se maĭ vĕd încă. In 1854, eĭ aŭ fugit în Basarabia și aŭ fondat satul Tuzla. Aci aŭ venit să locuiască Turciĭ. La 1882 aŭ început să vină Bulgarĭ din Plasa Babadag și în 1887 aŭ construit biserica actuală deservită de un preot.
Tortoman.	Sf. Paraschiva.	Biserica de aci a fost clădită în 1893. Are un preot.
Tașpunar.	Sf. Ilie.	Biserica clădită la 1888. Are preot.
Topolog.	Sf. Impĕraţĭ.	Satul era până în 1877 locuit de Tătarĭ și Cerkezĭ, care traiaŭ fie-care separat, de unde și numirea de Topolog Tatar și Topolog Cerkez. Acum n'a maĭ rĕmas de cât câte-va familiĭ tătărescĭ. Românii veniţĭ a se stabili aci în urma rĕsboiuluĭ din 1877, sunt din jud. Râmnic-Sărat și Brăila, cum și Transilvănenĭ din satele Sâmbata de sus, cea de jos și Bran. Biserica e clădită în 1899 și are un preot.
Tichilescu.	Sf. Gheorghe.	Biserica e clădită în 1895 și are un preot.
Topal.	Adormirea.	Biserica clădită în 1865. Are douĭ preoţĭ.
Urumbeĭ.	Sf. Dumitru.	Are o biserică construită în 1886 cu un preot.
Vlahchioĭ.	Sf. Voievozĭ.	Satul e înfiinţat cam între 1770—1780. Satul are o casa de rugăciune, deservită de un preot.
	Anul fondăriĭ	**b) Lipovene**
Ghizdărescĭ.	1880.	Satul e de mult locuit de lipovenĭ, care avĕŭ înainte o casă de rugăciunĭ.
Caracoium.	1872.	Lipoveniĭ 'și-aŭ clădit aci o frumósă biserică.
		c) Catolice
Constanţa.	1860.	Depinde de Archiepiscopia din Bucurescĭ.
Caramurat	1882.	» » » » »
		d) Protestante
Constanţa.	1896.	Biserică.
Cogeali.	1897.	Casă de rugăciune.
Copadin.	1890.	» » »
Facrie.	1898.	» » »
Sofular.	1899.	» » »
Mamuzli.	1899.	» » »
Mangalia.	1900.	» » »
Mangea-Punar.	1893.	» » »
Osman-facă.	1895.	» » »
Sarighiol.	1897.	» » »

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află sinagogă sau giamie	Anul fondării	DETALII ASUPRA SATULUI, SINAGOGEI SAU GIAMIEI
		e) Sinagogi
Constanța.	1872.	Sinagogă pentru ovreii numiți «deșesci».
»	1866.	» » » » «Spanioli».
		f) Giamii
Alacap.	1867.	Intreținută de locuitorĭ mahomedanĭ. Deservita de un hoge și un hatip.
Agemler.	1862.	Intreținută de locuitorĭ mahomedanĭ. Are un imam și un muezin.
Azaplar.	1860, 72.	Are douĕ giamiĭ intreținute de locuitorĭ mahomedanĭ. Aŭ treĭ imamĭ, treĭ muezinĭ și doĭ hatipĭ.
Amza-aci.	1860, 75.	Douĕ giamiĭ întreținute de locuitorĭ mahomedanĭ. Aŭ doĭ muezinĭ, un imam, un hatip.
Ascilar.	1872.	O giamie intreținută de locuitorĭ mahomedanĭ. Deservită de un hatip.
Abdulah.	1865.	O giamie » » » » Are un hatip și un muezin.
Acbasi.	1862.	O giamie intreținută de locuitorĭ mohomedanĭ. Are trei hogĭ.
Anadolchioĭ.	1884.	» » » » » » un »
Bülbül-mic.	1858, 1867.	Are douĕ giamiĭ intreținute de mahomedanĭ. Sunt deservite de treĭ muezinĭ.
Bülbül-mare.	1869, 1872.	Are douĕ giamiĭ » » » » » de treĭ muezinĭ.
Beșaul.	1859, 1866.	Are douĕ giamiĭ întreținute de mahomedanĭ. Aŭ treĭ imamĭ, un muezin, un hatip.
Becler.	1884.	Are o giamie intreținută » Are un imam.
Bairamdede.	1850, 56, 69, 74.	» patru » » » » patru hogĭ.
Bazarghian.	1885.	» o » » » cu un hoge.
Bașpunar.	1862.	» o » » » » » »
Constanța.	1822.	Numita «Mahmudia». E intreținuta de mahomedanĭ. Are un hoge, doĭ imamĭ.
»	1860.	Numită «Azizia» Intreținuta de Stat. Are treĭ imamĭ, un hatip, un muezin.
»	1868.	Giamie tătărească. Intreținută de tătarĭ. Are doĭ muezinĭ, un hatip.
»	1879, 1890, 1893.	Treĭ giamiĭ (case de rugăciunĭ). Fie-care cu câte un hoge.
»	1882.	O giamie mică pe Str. Mangalia. Are doĭ muezinĭ, un hatip.
Cernavoda.	1852.	E intreținută de Stat. Deservită de un imam, un hatip, un muezin.
Chiostel.	1865.	Intreținută de mahomedanĭ. Are un imam, un hatip, un muezin.
Chetic-punar.	1872.	» » » » » » »
Carataĭ.	1852, 60, 66.	Sunt treĭ giamiĭ. Intreținute de mahomedanĭ. Aŭ doĭ hogĭ, treĭ muezinĭ, doĭ imamĭ, un hatip.
Caciamac.	1872, 73.	Sunt două giamiĭ. Intreținute de mahomedanĭ. Au doĭ hogĭ și un imam.
Chior-cesme.	1866.	Are o giamie. Intreținută de mahomedanĭ. Cu un hoge.
Ciobanisa.	1873.	» » » » Are un imam și un hatip.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află giamie	Anul fondării	DETALII ASUPRA GIAMIEI
Chiragi.	1861.	Are o giamie. Intreţinută de mahomedani. Cu doi hogi.
Cadichioi.	1873.	» o » » » Cu un hatip.
Carachioi.	1861.	Este o giamie. Intreţinută de mahomedani. Are doi imami.
Caraomer.	1871.	E o giamie. Intreţinută de mahomedani. Are un hoge.
Canli-cicur.	1861.	» » » » » » »
Cavaclar.	1850.	» » » » » » »
Cazil-Murat.	1862.	O giamie. » » Are doi imami
Casâcci.	1860, 1873.	Sunt douë geamii. » » Cu doi imami
Caraharman.	1869.	O giamie » » Cu un hoge.
Carol I.	1865.	O giamie » » Cu doi hogi
Caracoium.	1868.	O giamie. » » Cu un hoge
Cogeali.	1865.	» » » Cu doi hogi
Copadin.	1851,58,61,63,71,74.	Sunt sése giamii. » » Cu sése hogi.
Canara.	1865, 74.	» douë » » » Cu doi hogi.
Carapelit.	1850.	Are o giamie. » » Cu un hoge
Capugi.	1859.	» » » » Cu un imam.
Caranlic.	1851.	» » » » Cu un hoge.
Cialmargea.	1872.	» » » » Cu un hoge.
Curu-orman.	1862.	» » » » Cu un hoge.
Cuiugiuc.	1863.	» » » » Cu un hoge.
Carvan-mare.	1851.	» » » » Cu un hoge.
Cicur-chioi.	1871.	» » » » Cu un hoge.
Calaigi.	1859.	» » » » Cu un hoge.
Caraaci.	1863.	» » » » Cu un hoge.
Caramurat.	1863.	» » » » Cu un hoge.
Docuzol.	1871.	» » » » Cu un hoge.
Defcea.	1874.	» » » » Cu doi imami şi un muezin.
Deli-urucĭ.	1861.	Are o giamie. » » Cu un hatip, un imam, un muezin.
Docuzacĭ.	1853.	Are o giamie. » » Cu un hatip.
Dauluchioi.	1850.	» » » » Cu un hoge.
Dorobanţul.	1875.	» » » » Cu un hoge.
Demircea.	1850.	» » » » Cu un hoge.
Ende-carachioi.	1864,	Are douë giamii. » » Cu doi muezini.
Erebiler.	1853.	Are o » » » Cu un hatip şi un muezin.
Edilchioi.	1863.	» » » » Cu un hatip, un imam, un muezin.
Enge-Mahale.	1851, 1864.	Douë geamii. » » Aŭ doi muezini, doi imami, un hatip
Enghez.	1858, 1866.	Douë giamii. » » Aŭ doi imami, un hatip.
Ebechioi.	1862.	O giamie. » » Are un hatip, un muezin.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Localitatea unde se află giamie	Anul fondăriĭ	DETALII ASUPRA GIAMIEI
Ester.	1873.	O giamie, întreţinută de mahomedanĭ Are un hoge
Esechioĭ.	1861.	» » » Are un hoge.
Enişemlia.	1868.	» » » Are un hoge.
Ghiuvenlia.	1863.	» » » Cu un hoge şi un hatip.
Ghelengic.	1851.	» » » Cu un hoge.
Hârşova.	1832.	Giamia întreţinută de Stat. Are un imam şi un muezin.
»	1867.	O giamie » » mahomedanĭ. Are un hatip.
Hagilar.	1865.	» » » » Are doĭ hogĭ şi un muezin.
Hasancea.	1869, 1885.	Sunt douĕ giamiĭ, întreţinute de mahomedanĭ. Aŭ cincĭ hogĭ.
Horoslar.	1873.	Are o giamie » » Are un hoge.
Hasiduluc.	1861.	» » » » » un hoge.
Hairamchioĭ.	1851.	» » » » » un hoge.
Idris-cuiusu.	1863.	» » » » Cu un hoge şi un hatip.
Laz-mahalc.	1860.	Are o giamie » » Cu un hoge.
Mulciova.	1850, 1858.	Are douĕ giamiĭ, întreţinute de mahomedanĭ. Aŭ douĭ imamĭ un muezin şi un hatip.
Mahmut-cuius.	1859, 1866.	Are douĕ giamiĭ, întreţinute de mahomedanĭ. Aŭ douĭ hogĭ şi un hatip.
Medgidia.	1865.	Giamie întreţinută de Stat. Are un imam, un hatip şi un muezin.
»	1867, 69, 70, 72, 72.	Cincĭ giamiĭ întreţinute de locuitorĭ. Aŭ cincĭ hogĭ şi un muezin.
Manga-aci.	1866.	Are o giamie, » » Are douĭ imamĭ şi un hatip.
Merdevenli-punar.	1872.	Are o giamie, » » Cu un hoge.
Mangalia.	1713.	Giamie întreţinută de Stat. Are un hatip, un imam şi un muezin.
»	1823.	Giamie » locuitorĭ. Are un hoge şi un muezin.
Musurat.	1850, 1862.	Douĕ giamiĭ » » Aŭ patru hogĭ.
Muratan-mic.	1867.	O giamie » » Are un hoge.
» mare.	1860.	» » » » » douĭ hogĭ.
Mahometcea.	1858.	» » » » » treĭ »
Murfatlar.	1841.	» » » » » doĭ »
Muslu.	1851.	» » » » Are un hoge.
Nazarcea.	1858, 1866.	Douĕ giamii, întreţinute de locuitorĭ. Au douĭ hogĭ.
Nastradin.	1874.	O giamie » » Are un hoge.
Osmancea.	1859, 64, 72.	Treĭ giamiĭ » » Aŭ un hatip, un imam, şi un muezin.
Osmanfacà.	1841, 1862, 75.	Treĭ » » » Aŭ doĭ imamĭ şi un hatip
Omurcia.	1858, 66.	Douĕ » » » Aŭ patru hogĭ.
Perveli.	1866.	O giamie » » Are doĭ hogĭ.
Palaz.	1858, 1863.	» » » » » doĭ »
Pazarlia.	1869.	» » » » » un »

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află giamie	Anul fondării	DETALII ASUPRA GIAMIEILOR
Peletlia.	1873.	O giamie, întreţinută de locuitorĭ. Are un hoge.
Regep-cuius.	1842.	» » » » » » »
Sarighiol.	1859.	O giamie, întreţinută de locuitorĭ. Are un hoge şi un muezin.
Şahman.	1862.	» » » » » douĭ hogĭ.
Şeremet.	1868.	» » » » » un hoge.
Şiriu.	1859.	O giamie întreţinută de » Are un hoge.
Satischioĭ.	1862.	O giamie, întreţinută de locuitorĭ. Are un imam.
Schender.	1858.	» » » » » » hoge.
Taşpunar.	1857.	O giamie, întreţinută de locuitorĭ. Are un hoge.
Terzichioĭ.	1873.	» » » » » » »
Terziveli.	1862.	» » » » Are un imam
Tuzla.	1851, 1868.	Douĕ giamiĭ, întreţinute de locuitorĭ. Aŭ douĭ imamĭ.
Tatlageac mic.	1864, 1872.	Douĕ giamiĭ, întreţinute de locuitorĭ. Aŭ doĭ imamĭ, doĭ muezinĭ şi un hatip.
» mare.	1852, 1861.	Douĕ giamiĭ, întreţinute de locuitorĭ. Aŭ douĭ imamĭ.
Topraisarĭ.	1850, 63, 72.	Treĭ » » » » treĭ hogĭ, doĭ muezinĭ, douĭ hatipĭ şi douĭ imamĭ.
Taşaul.	1860, 1871.	Douĕ giamiĭ, întreţinute de mahomedanĭ. Aŭ doĭ hogĭ.
Techirghiol.	1853, 1866, 1874.	Treĭ » » » » treĭ »
Topolog.	1842.	O giamie întreţinută de mahomedanĭ. Are un hoge.
Techederesi.	1831.	» » » » » » »
Techechioĭ.	1844.	» » » » » » »
Uzumlar.	1859.	» » » » Are un hatip, un imam şi un muezin.
Valală.	1862.	O giamie întreţinută de » » » hatip.
Velichioĭ.	1860.	» » » » » » hoge.

Faţă de acéstă mulţime de giamiĭ, s'ar crede că populaţia mahomedană e fórte désă în Dobrogia, ceea-ce e contrariŭ, căcĭ în unele sate abia aŭ maĭ rĕmas 4—6 familiĭ tălărescĭ saŭ turcescĭ, care abia pot întreţine o miserabilă giamie..

Bisericile din Judeţul Tulcea.

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
		a) Ortodoxe.
		Mănăstirĭ.
Cocoşul.	Adormirea.	Sunt douĕ bisericĭ. A se vedea istoricul la partea administrativă. Sunt 73 călugărĭ.
Sauna.	Sf. Treime.	O biserică. A se vedea la partea administrativă, satul Nicoliţel. Are 20 călugărĭ

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se allă biserica	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
Cilicul.	Adormirea.	A se vedea la partea administrativă.
» filială.	»	A se vedea istoricul mănăstireĭ la partea administrativă.
Tichilescĭ.	Inălţarea.	A se vedea la partea administrativă, satul Luncaviţa. Are treĭ călugăriţe.
		Biserici.
Alibichioĭ.	Sf. Gheorghe.	Vezi numirea satuluĭ.
Armutlia.	Sf. Ilie.	Vezi acest nume. Biserica fondată în 1878. Reparată în 1887.
Camber.	Nascerea I. I. Chr.	» » » » » » 1874.
Babadag.	Sf. Dumitru.	Vezĭ maĭ sus, capitolul «Biserica», şi oraşul Babadag. Biserica e aproape în ruină.
Başchioĭ.	Sf. Ion.	Vezĭ acest nume.
Cineli	Sf. Treime.	» » »
Beidaut.	Ad. móşt. sf. Nicul.	Vezĭ numele satuluĭ. Biserica fondată în 1872.
Sarighiol.	Sf. Haralambie.	» » » » » » 1863.
»	Sf. Theodor.	» » » a doua biserică fondată în 1868.
Canli-bugeac.	Sf. Voievozĭ.	» » » Biserica fondată în 1882.
Paşa-càsla.	Sf. Nicolae.	» » » » » » 1842.
Cincurova.	Sf. Dumitru.	» » » » » » 1820. Rusésca.
Caramanchioĭ.	Sf. George.	» » » » » » 1845.
Caranasuf.	Sf. Metodiŭ şi Ciril.	» » » » » » 1873.
Duimgi.	Buna vestire.	» » » » » » 1870.
Casapchioĭ.	Sf. Voievozĭ.	» » » » » » 1875.
Sariurt.	Sf. Dumitru.	» » » » » » 1884.
Casâmcea.	» »	» » » » » » 1900
Cuciuc-chioĭ.	Sf. Niculae.	» » » » » » 1930.
Ciamurli-de-jos.	Adormirea.	» » » » » » 1866.
Ciamurli-de-sus.	Sf. Gheorghe.	» » » » » » 1875.
Camena.	Sf. Mina	» » » » » » 1882. } Case de
Eschi-baba.	Sf. Metodiŭ şi Ciril.	» » » » » » 1897. } rugăciunĭ.
Inan-cişme.	Inălţarea.	Vezĭ acest sat. Biserica a fost construită la 1848. S'a reconstruit în 1892.
Congaz.	Nasc. M. Domn.	Vezĭ acest sat. Biserica a fost construită la 1862
Hagilar.	Adormirea.	» » » » » » » 1858. Se reconstr.
Satu-Noŭ.	Intrarea în Bis.	» » » » » » » 1894.
Enisala.	Sf. Treime.	» » » » zidită în 1897.
Visterna.	Sf. Ion.	» » » » » » 1841.
Nalbant.	Sf. Haralambie.	» » » » » » 1899.
Orlachioi.	Sf. Gheorghe.	» » » » » » 1872. (Casă de rugăciunĭ)
Hamamgi.	Adormirea.	» » » » » » 1860.
Poturu.	Sf. Apostolĭ.	» » » » » » 1891.
Başpunar.	Sf. Gheorghe.	» » » » » » 1886. » »
Rămnic-de-jos.	Sf. Niculae.	» » » » » » 1884. » »
Toxof.	Sf. Paraschiva.	» » » » » » 1930.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA SATULUI ŞI BISERICEI
Zebil.	Sf. Dumitru.	Vezĭ acest sat. Biserica zidită în 1874.
Balabancea.	Sf. Apostolĭ.	» » » » » » 1897.
Hamcérca.	Adormirea.	Vezi acest nume.
Islam-Giaferca.	Acoperăm. M. D.	» » » 1859.
Ţiganca.	Inălţarea.	Este o mică bisericuţă, fostă mănăstire. Vezĭ acest nume.
Ac-punar.	Intâmpinarea.	Vezĭ acest nume. A fost fondată în 1893.
Cârjelarĭ.	Adormirea.	» » » » » » 1868.
Cerna.	Sf. Archangheli.	» » » » » » 1841. Reconstruita în 1897.
Coium-Punar.	Sf. Paraschiva	» » » » » » 1880.
Ai-Orman.	Sf. Dumitru.	» » » » » » 1879. (Casă de rugaciuni).
Canat-Calfa.	Sf. Ion	» » » » » » 1880. » » »
Grecĭ.	Sf. Haralambie.	» » » » » » 1883.
Isaccea.	Sf. Gheorghe.	» » » » » » 1862.
»	Sf. Voievozĭ.	Biserică rusésca clădită în 1874. Are 2 preoţĭ.
Jijila.	Sf. Gh. şi Sf. Dum.	Clădită în 1859.
Luncaviţa.	Sf. Dumitru.	» » 1827.
»	Sf. Teodor.	» » 1898.
Rakel.	Sf. Niculae.	» » 1859.
Măcin.	» »	» » 1863.
Picinéga.	Sf. Voievozĭ.	» » 1900.
Azaclău.	Sf. Niculae.	» » 1834.
Pisica.	» »	» » 1881. Pe locul uneĭ alte vechĭ.
Satu-Noŭ.	Nascerea M. D.	» » 1875.
Turcóia.	Sf. Niculae.	» » 1862.
Garvan.	Sf. Gheorghe.	» » 1875.
Văcărenĭ.	Sf. Niculae.	» » 1826.
Ceatalchioĭ.	» »	» » 1870. Vezĭ Cap. Delta.
Caraorman.	Sf. Dumitru.	» » 1875. » » »
Pardina.	Sf. Ştefan	» » 1860. » » »
Chilia Veche.	Sf. Voievozĭ.	» » 1854. » » »
Letea.	Sf. Niculae.	» » 1897. » » »
Satu-Noŭ.	Nascerea M. D.	» » 1864. » » »
Sf. Gheorghe.	Sf. Gheorghe.	» » 1880. Pe locul alteia vechĭ.
Gorgova.	—	Casă de rugăciunĭ.
Sulina.	Sf. Dum. şi Sf. Nic.	Una clădită în 1862, e grécă; a doua Română în 1865.
Agi-ghiol.	Sf. Voievozĭ.	Clădită în 1860. Vezĭ acest nume.
Sabangia.	»	» » 1872. » »
Beş Tepe.	Sf. Dumitru.	» » 1860. » »
Pârlita.	Sf. Voievozĭ.	» » 1869. » »
Cataloi.	Adormirea.	» » 1874. » » (Maĭ sunt şi treĭ case de rugăciunĭ rusescĭ).
Enichioĭ.	Sf. Treime.	» » 1869. » »

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA BISERICEI
Căşla.	Sf. Ilie.	Clădită în 1882. Construită pe locul alteia din 1844.
Frecăţeĭ.	Ad. móşt. Sf. Nicul.	» » 1879.
Mahmudia.	Sf. Niculae.	» » 1864. A se vedea descrierea oraşuluĭ.
Cara-Suhat.	—	Casă de rugăciunĭ.
Prislav.	Sf. Dumitru.	Clădită în 1859. S'a reconstruit în 1885.
Morughiol.	Sf. Gheorghe.	» » 1883.
Meidanchioĭ.	Sf. Voievozĭ.	Clădită în 1844.
Dunăvĕţul de sus.	Acop. M. Domn.	» » 1900.
» » jos.	Inălţarea.	» » 1881. Reclădită în 1895.
Nicoliţel.	Sf. Atanasie.	Fórte veche.
»	Sf. Paraschiva.	Clădită în 1892.
Parcheş.	Sf. Apostolĭ.	» » 1898.
Sarighiol.	Inălţarea.	» » 1860.
»	Sf. Niculae.	» » 1898.
Calica.	Ad. most. Sf. Nicul	» » 1860.
Sarinasuf.	Sf. Treime.	» » 1892.
Beibugeac.	Sf. Ilie.	» » 1874.
Somova.	Sf. Dumitru.	» » 1880.
Teliţa.	Nasc. M. Domn.	» » 1803.
Posta.	Adormirea.	» » 1900.
Tulcea.	Sf. Niculae.	Catedrala, construită în 1846—47.
»	Buna-vestire.	A comunităţiĭ elene; clădită în 1852.
»	» »	Ruséscă. Clădità în 1838
»	Acoperăm. M. D.	Clădită în 1882. Română.
»	Schimb. la faţă.	Ruséscă. Clădită la 1866.
»	Sf. Gheorghe.	Bulgăréscă. Clădită la 1849.
		b) Lipovenescĭ.
Slava Rusă.	Uspenia.	Mănăstire de călugărĭ lipovenescĭ. Are 72 călugărĭ. Vezĭ acest nume.
» »	»	Mănăstire de călugăriţe lipovenescĭ. Are 97 călugăriţe. Vezĭ acest nume.
Jurilofca.	Inălţarea Sf. Crucĭ	Biserica popovită. Clădită la 1871.
Sarichioĭ	Sf. Maria Mare.	» » » » 1873.
»	» » Mică.	» bespopovă » » 1850.
Slava cerkez.	Sf. Treime.	» popovită » » 1880.
» »	Inălţarea.	» bespopovă » » 1881.
Carcaliu.	Sf. Treime.	Lipovenéscă popovită. Clădită la 1874.
Chilia-Veche.	Sf. Gheorghe.	» » » » 1865.
» »	Adormirea.	» bespopov. » » 1889.
Periprava.	Rusaliile.	» popovită. » » 1882.
Sfistofca.	Sf. Dumitru.	» » » » 1889.
»	Sf. Treime.	» » » » 1893.

www.ziuaconstanta.ro

Localitatea unde se află biserică saŭ giamie	Hramul bisericeĭ	DETALII ASUPRA BISERICEI SAU GIAMIEI
Mahmudia.	Sf. Gheorghe.	Lipovenéscă popovită. Clădită în 1883.
»	Inălțarea.	» » » » 1884.
»	»	» nemoliacă. » » 1887.
Tulcea.	Sf. Maria Mare.	» popovită. » » 1862.
»	» » Mică.	» bespopov. » » 1879.
Sulina.	» » Mare.	» popovită. » » 1887.
»	» » Mică.	» bespopov. » » 1893.
»	Sf. Teodor.	» nemoliacă. » » 1884.
Tulcea.	Inălțarea.	» » Casă de rugăciune.
»	»	Schit lipovenesc.
	Anu fondăriĭ	c) **Catolice, protestante şi anabaptiste**
Atmagea.	1864.	Biserică protestantă.
»	1870.	» anabaptistă.
Ciucurova.	1874.	» catolică.
Cogelac. / Tariverde.	1880.	Protestante.
Ortachioĭ.	1894.	Catolică. (Casă de rugăciune).
Culeli.	1897.	» » » »
Sulina.	1863.	»
»	1874.	Protestantă.
»	1875.	Anglicană.
Cataloĭ.	1892.	Catolică.
»	1896.	Protestantă.
Malcocĭ.	1880.	Catolică.
Tulcea.	1882.	»
»	1897.	Luterană.
»	1898.	Anabaptistă.
		d) **Armene.**
Babadag.		Casă de rugăciune.
Sulina.		» » »
Tulcea.		Biserică construită în 1889.
		e) **Sinagoge.**
Babadag.		
Chilia.		
Sulina.		
Mahmudia.		
Tulcea.		
		f) **Giamii.**
Ac-cadàn.	1832.	E deservită de un imam.
Babadag.	1622.	Clădită de Ali-Pașa. Are și un seminar turc.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Localitatea unde se află giamie	Anul fondării	DETALII ASUPRA GIAMIEI
Duimgii.	1845.	Deservită de un imam.
Cuciuc-Kioi.	1839.	» » » »
Testemel.	1859.	» » » »
Cucurova.	1838.	» » » »
Cogelac.	1849.	» » » »
Nalbant.	1819.	» » » »
Dantcea.	1837.	» » » »
Ortachioi.	1802.	Deservită de un imam.
Chireșlic.	1845.	» » » »
Toxof.	1863.	» » » »
Balabancea.	1882.	» » » »
Hasanlar.	1842.	» » » »
Jaila.	1831.	» » » »
Hommrlar.	1832.	» » » »
Cerna.	1869.	» » » »
Grecĭ.	1853.	» » » »
Isaccea.	—	Fórte veche.
Măcin.	1860.	Vezĭ acest nume.
»	1856.	» » »
Sulina.	1857.	» » »
»	1832.	» » »
Bestepe.	1841.	» » »
Mahmudia.	1832.	» » »
Morughiol.	1849.	» » »
Caraibil.	1861.	» » »
Bei-bugeac.	1866.	» » »
Tulcea.	1847.	» » »

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

CARTEA IV

GEOGRAFIA ECONOMICA

71896

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

CONSIDERAȚIUNI GENERALE

Starea economică a uneĭ țĕrĭ depinde de maĭ mulțĭ factorĭ, carĭ se pot reduce la doĭ importanțĭ: Omul și Terenul.

Relativ la om putem considera: densitatea populațieĭ și gradul eĭ de civilizație, caracterul național, garanția socială și siguranța individuală, etc.

In ce privesce terenul, avem a ține în sémă: natura, bogățiile soluluĭ și subsoluluĭ, apoĭ situațiunea geografică in general, raportul între sol și starea atmosferică: climatul, cantitatea precipitațiunilor atmosferice, de care depinde productivitatea în animale și vegetale, rîurele care udă regiunea, etc.

Raportul între om și teren, încă ne dă o sumă de factorĭ derivațĭ, cum: viabilitatea regiuniĭ considerate, debușeurile produselor soluluĭ, capitalurile, industria maĭ mult saŭ puțin înaintată, etc.

Ca teren, Dobrogia îndeplinesce tóte condițiunile de desvoltare a stăriĭ sale economice și numaĭ omul s'a opus acesteĭ desvoltărĭ, după cum vom vedea.

In adevĕr, ca posițiune astronomică, Dobrogia este așezată într'o regiune temperată, priinciósă aclimatizăriĭ omuluĭ, animalelor și plantelor din climele cele maĭ călduróse; așa am vĕzut la capitolul etnografic, că odinióră o colonie de Arabĭ locuia sudul provincieĭ nóstre.

Cămilele trăiesc póte tot așa de bine în Dobrogia, ca și în Nordul Africeĭ.

Posițiunea geografică a Dobrogieĭ este din cele maĭ fericite. Așezată la gurile unuĭ mare fluviŭ, care o înconjură de douĕ părțĭ și pe țĕrmul Mării, Dobrogia ar fi putut servi în totdeauna ca legătură între Apusul Europeĭ și Extremul Orient.

Numaĭ printr'o exploatare barbară a pădurilor, s'a adus sudul Dobrogieĭ într'o stare miserabilă, din causa lipseĭ de apă.

Spre Sud de rîurile Boazgik și Casâmcea, nu întîlnim până la frontieră, măcar un rîușor; văile destul de adâncĭ ce se deschid către Dunăre sunt lipsite cu totul de apă, ce probabil le alimenta odinióră.

Pe platoul din sudul Dobrogieĭ, al căruĭ centru e ocupat de satul Copadin, puțurile sunt la adîncimĭ maĭ marĭ de 25 metri, și apa se scóte prin ajutorul manegiurilor învârtite de caĭ.

Costul unuĭ puț trece de 1500 leĭ.

Acésta este partea cea maĭ puțin populată, maĭ secetósă și cu totul lipsită de arborĭ.

Poțĭ merge de la frontieră prin Copadin până la Tortoman, fără să întâlnescĭ măcar un arbore, de și în vremurĭ nu tocmaĭ depărtate pădurĭ întinse se țineaŭ lanț de la Dunăre până la Mare.

Lipsa pădurilor micșoréză cantitatea de apă asupra regiuneĭ, sub orĭ-ce forme de precipitațiunĭ atmosferice.

Solul și subsolul Dobrogieĭ oferă locuitorilor eĭ un nesecat isvor de bogățiĭ; din nenorocire, cel d'întâiŭ nu este exploatat rațional și în tótă întregimea luĭ; subsolul, afară de câte-va cariere de var din valea Carasuluĭ și în unele părțĭ din județul Tulcea, unde se

www.ziuaconstanta.ro

extrage piatră brută, nică-iri alt-unde-va terenurile aşa de bogate, nu se exploatéză din causa lipseĭ de căĭ ferate şi a capitalurilor însemnate de întreprinderĭ.

Care a fost piedica desvoltăriĭ stăriĭ economice a Dobrogieĭ? Omul, locuitorul acesteĭ mănóse ţĕrĭ; omul care abia în a doua jumĕtate a véculuĭ al XIX-lea a trecut de la viaţa nomadă, pastorală, la cea sedentară, agricolă.

Din acéstă causă şi densitatea populaţieĭ era slabă, gradul de civilizaţie aprópe nul.

Am arĕtat la partea administrativă, care era garanţia socială şi siguranţa individului sub guvernul Otoman, sub Turcĭ, popor de caracter rĕsboinic, cuceritor, nu insă colonizator şi civilizator.

De aci decurge, că raporturile dintre teren şi omul ce 'l locuia eraŭ înapoiate; de aci, în fine, starea mizerabilă în care am găsit Dobrogia acum 20 anĭ, lipsită de căĭ de comunicaţie, fără porturĭ, cu o populaţie semi-nomadă, cu agricultura primitivă şi fără nicĭ o ideie de industrie.

S'a lucrat în Dobrogia timp de 20 anĭ, din 1880; s'aŭ adus îmbunătăţirĭ sub tóte raporturile şi totuşĭ pare-se că suntem abia la începutul lucrăriĭ.

Printre mijlócele întrebuinţate pentru desvoltarea economică a uneĭ ţĕrĭ, în prima linie, sunt căile de comunicaţie de tot felul.

CAPITOLUL I

A. CĂILE DE COMUNICAŢIE

Căile de comunicaţie în Dobrogia sunt de 4 felurĭ: Maritime, Fluviale, Căĭ ferate şi Căĭ ordinare.

I. Căĭ maritime.

Marea-Négră udă Dobrogia în partea despre rĕsărit, pe o lungime de 221 Kilometri.

In tótă acéstă desvoltare de cóste, nu avem de cât un singur port, Constanţa, către care sunt îndreptate tóte silinţele Statuluĭ nostru.

Tot pe cósta Mării şi spre Sud de Constanţa se află Mangalia, infloritorul port al Romanilor şi Genovezilor, dar care acum e lăsat uitării şi va trebui să trécă mult, până când să fie scos din amorţéla, în care lângezesce din vécul al XIV-lea.

La gurile fluviuluĭ nostru avem Sulina, în stăpinirea Comisiuniĭ Europene, despre care am vorbit la capitolul respectiv.

1. *Mangalia* ca port maritim oferă un îndoit avantagiŭ: molul genovez, care închide între el şi cóstă un basin de aprópe un kilometru pătrat.

Acest mol vizibil de la ţĕrm, când apele sunt liniştite, ar putea cu cheltuieli relativ minime să fie reparat, interiorul portuluĭ curăţit, ceea ce n'ar presenta marĭ dificultăţĭ, de óre-ce fundul este peste tot nisipos, apoĭ construindu-se un dig spre sud de canalul de scurgere al laculuĭ Mangalia şi care să înainteze în Mare, în direcţia moluluĭ genovez, s'ar putea amenaja o gură pentru intrarea vaporelor.

Al doilea avantagiŭ este, că la depărtare de un kilometru numaĭ, spre miază-zi, lacul Mangalia póte servi ca adăpost unuĭ mare numĕr de vase.

Lacul are lungime de 8 kilometri şi o lărgime ce variază între 150—200 metri. Adâncimea măsurată în dreptul băilor sulfuróse trece de 20 metri, şi cred că se menţine până la 5 şi chiar 6 km. spre apus.

Ţĕrmurile sunt formate din stâncĭ, în multe părţĭ abrupte şi 'nalte de 20—30 metri.

Forma laculuĭ nu e o linie dréptă, ci cu multe cotiturĭ, aşa că e ferit de un bombardament venit de la Mare.

Valurile aŭ depus la cóstă un banc de nisip, care a închis gura laculuĭ pe un spaţiŭ de 200 metri. Se póte ridica acéstă potmolire, iar digul, despre care am vorbit, oprind

www.ziuaconstanta.ro

intr'un bloc de beton și acoperit cu o lespede de marmoră cu inscripția: 16 Octombrie 1896.

Partea adăpostită a portului este hotărîtă prin:

Digul despre larg, lung de 1378 metri.

Digul de intrare, lung de 120 metri.

Digul despre Sud, lung de 640 metri.

Intréga acéstă suprafață adăpostită, de o întindere de 78 hectare, prin construcțiunea moluluĭ vechiŭ și a moluluĭ noŭ, este împărțită în 3 basine interióre, și anume:

1. Ante-basinul, avênd o suprafață de apă, de 38,17 hectare și cu 620 metri lungime de cheŭ.

2. Basinul vechiŭ, de o suprafață de 21,6 hectare și cu 1680 metri lungime de cheŭ.

3. Basinul noŭ, de o suprafață de 12,4 hectare și cu 1060 metri lungime de cheŭ.

Lungimea totală a cheurilor de 7.000 metri ar permite să acosteze, de o dată și numaĭ pe un singur rînd, 60 vapóre de marĭ dimensiunĭ, cum sunt acele care fac actualmente serviciul pe Marea-Négră.

O parte din cheurile basinuluĭ vechiŭ, pe 590 metri lungime, va fi destinată în special pentru traficul mărfurilor colete, fie de importațiune, fie de exportațiune.

Treĭ magasine-hangare pentru mărfurĭ colete, după trebuință, vor putea fi construite de-alungul cheuluĭ, care va fi înzestrat cu aparatele mecanice necesare pentru descărcarea și încărcarea mărfurilor din vagóne și din magasine în vase și vice-versa.

O altă parte din cheurile basinuluĭ vechiŭ, de 600 metri lungime, în lungul platformeĭ și de 300 metri, în lungul moluluĭ noŭ, precum și 3 estacade, înaintând în apă de 145 metri fie-care, vor servi exclusiv pentru exportațiunea cerealelor.

Una saŭ maĭ multe perechĭ de magasine-silosurĭ, avênd fie-care o capacitate de rot. 30.000 tone, se vor așeza în dreptul estacadelor pe platformă în locul indicat.

Prin curele, așezate în parte subterane și sub silosurĭ, în parte superficiale și pe estacade, se va putea face: 1. înmagasinarea cerealelor din vagóne în silosurĭ, 2. încărcarea cerealelor din silosurĭ în bastimente, și 3. descărcarea cerealelor de-adreptul din vagóne în bastimente.

Pe molul noŭ, se vor înființa asemenea magasine saŭ hangare pentru cereale, după trebuințele și sistemele de trafic, carĭ vor prevala în comerciul cerealelor; se vor face aicĭ instalațiunĭ care să permită descărcarea cerealelor din vagóne în vase, fie imediat, fie după o depositare provisorie în magasine saŭ hangare.

Basinul noŭ va fi destinat în special pentru comerțul lemnelor, pietrelor și a cărbunilor, pentru descărcarea acestor din urmă, se va reserva molul alipit de digul despre Sud și se va înzestra cu aparatele necesare.

Când comerciul de petroleŭ se va desvolta ast-fel, ca să reclame instalațiunĭ speciale, se vor construi pe partea interióră a diguluĭ despre Sud, una saŭ maĭ multe estacade, care vor permite bastimentelor-reservoare de petroleŭ să acosteze. Un sistem de pompe și conducte, așezate de-a lungul diguluĭ și plecând de la reservoarele ce vor fi stabilite pe mal, într'un loc adăpostit și ferit, vor conduce și descărca petroleŭ la bastimentele-reservóre.

Un plan înclinat și un basin de radoub, aŭ locul lor desemnat la extremitatea basinuluĭ vechiŭ, în partea maĭ ferită lângă molul noŭ.

---

care va duce peste Mărĭ numele Românilor și va înlesni în tóte vremurile, transportul bogățiilor acesteĭ țerĭ.

Spre amintire, am subscris acest document în îndoit exemplar, din care unul se va așeza în piatra de temelie, iar altul se va păstra în archiva Statuluĭ.

Actul a fost semnat de: M.M. L.L. Regele și Regina, A.A. L.L. Principele Ferdinand și Principesa Maria, Marele Duce Boris Vladimirovicĭ; D-niĭ Miniștri: D. Sturza, E. Stătescu, A. Stolojan, P. Poni, General C. Budișteanu, C. I. Stoicescu și de D-niĭ: P. S. Aurelian, C. Schina, G. Lahovari, G. Filiti, P. Țĕrușianu, A. Saligny, I. B. Cantacuzino și P. S. S. Parthenie al Dunăriĭ de jos.

Cu acéstă ocazie s'a bătut și o medalie comemorativă.

www.ziuaconstanta.ro

Maĭ tàrziŭ, càndu necesităţile ulterióre ale traficuluĭ vor cere, se vor putea construi alte cheurĭ şi molurĭ, pe părţile interióre ale digurilor, formându-se ast-fel încă o nouă serie de basine interioare.

In fine prelungindu-se pe de-oparte digul despre larg în linie dréptă, cam paralel cu cósta şi în adàncimĭ aprópe uniforme de 10 metri şi pe de altă parte împlinirile platformeĭ, se va putea, după trebuinţă, spori întinderea portuluĭ, formându-se alte nouă basinurĭ, etc.

Accesul actual cu calea ferată în port, prin coborire în zig-zag de pe platoul Constanţeĭ, se va înlocui printr'o linie de acces, care prin ajutorul unuĭ tunel de 490 m. lungime, va lega direct portul cu linia Cernavoda-Constanţa; acest tunel împreună cu tăietura care 'l continuă, a costat vre-o 4.000.000 leĭ.

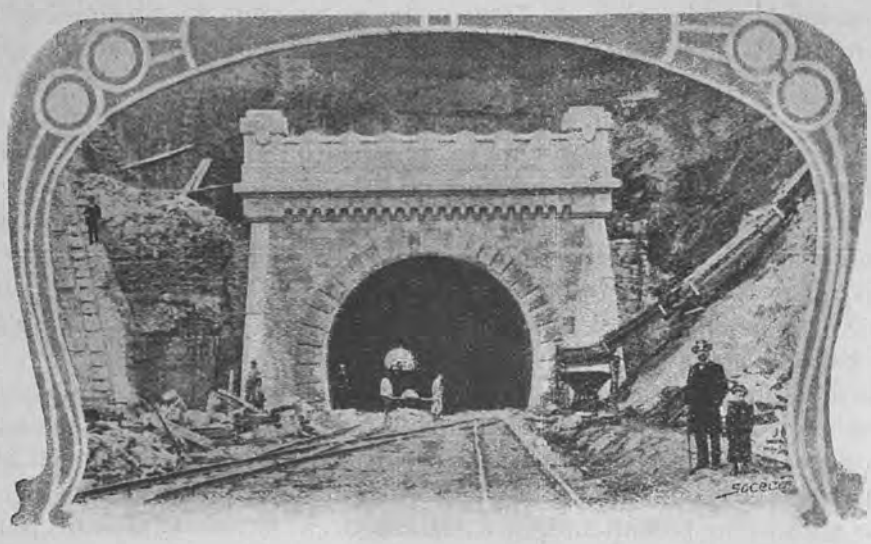

Fig. 96. — Tunelul de la Constanţa.

Proiectul definitiv de şi se deosebesce de cele anterióre, totuşĭ, ca principiŭ, se apropie maĭ mult de acel al d-luĭ Hartley.

Ca şi în acel proiect s'a adăpostit şi închis portul atàt despre larg, càt şi despre S.

Posiţiunile digurilor de incintă diferă puţin de acele proiectate de Sir Hartley, direcţiunile lor curbe însă, aŭ fost înlocuite prin liniĭ drepte, înainte de tóte pentru că direcţia dréptă dă posibilitatea de a realisa orĭ-ce prelungire şi mărire, carĭ ar deveni necesare cu timpul.

Digul despre larg constitue dar o singură linie dréptă, deviind puţin de la direcţia N.S. Pe tótă lungimea are o secţiune uniformă, variind numaĭ înălţimea infrastructureĭ de anrocamente, după adàncimea funduluĭ. Numaĭ la extremitate i s'a dat o supra-lărgire şi supra-înălţare, pentru a forma o platformă, pe care să se pótă instala farul şi să pótă staţiona ómeniĭ de serviciŭ, în anume casurĭ.

Nu s'a suprimat digul despre Sud, pentru că în condiţiunile în carĭ se află litoralul de la Constanţa, fără un asemenea dig, nu s'ar putea avea o linişte nicĭ chiar relativă în port, fie din causa agitaţiuneĭ provenind directamente de la larg, fie din causa agitaţiuneĭ indirecte provenind din reflexiunea valurilor.

Vènturile de la Sud şi Sud-Est sunt cele maĭ frequente, tot atàt de frequente ca şi cele de la Nord şi Nord-Est, adică 26%, după cum resultă din observaţiunile meteorologice, şi în timpul ierneĭ maĭ ales devin adesea adevĕrate tempeste de o violenţă extremă; şi d. Voisin-Bey a recunoscut: şi din acéstă causă, ca consecinţă a suprimăriĭ digluĭ despre Sud, propusese suprimarea cheurilor pe tótă partea Nord-Vestică a portuluĭ.

Dacă, prin urmare, motivul adăpostireĭ portuluĭ impune construirea digluĭ despre

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Sud, pe de o parte necesitatea de a împedica mișcarea nisipurilor și aluviunilor în interiorul portului, impune și maĭ mult înființarea acestuĭ dig.

De și mișcarea nisipuluĭ de-a lungul litoraluluĭ despre Sud nu pare a avea importanță mare, precum dovedesc sondagiile cele nouĕ făcute în 1890, totușĭ trebue luată în sémă.

Orĭ digul despre Sud va opri de sigur acéstă mișcare, nisipurile venite despre Sud ca și cele despre Nord, după ce vor fi trecut de extremitatea diguluĭ despre larg, vor avea tendința de a se depune în unghiul format de digul despre Sud cu malul natural și acolo ele nu pot fi de cât folositóre, fiind-că într'un viitor maĭ depărtat, când va fi trebuință a se mări încă portul Constanța, platforma portuluĭ se va întinde peste acel unghiŭ, și, prin urmare, depositele de nisipurĭ vor fi contribuit naturalmente la formarea umpluturilor ulterior necesare[1]).

Iată cum se exprimă d. Inginer Guérard în acéstă privință:

«La comparaison des côtes de sondages marquées sur les cartes hydrographiques établies d'après les opérations des officiers du Spitfive en 1854 et de Mr. Hartley en 1881, n'accuse dans la configuration générale du lit de la Mer en dehors du port actuel aucun changement appréciable; les nouveaux rélevés montrent, que la stabilité de la côte existe réellement. La forme du lit se trouve ainsi dans un état d'équilibre stable particuliérement rassurant pour l'avenir du port.

«Mais cet état d'équilibre répond à l'état actuel des lieux, caracterisés par le promontoire rocheux sur lequel est bâtie la ville de Constantza, et par la baie en arrière.

«Les ouvrages projétés occasionneront très probablement des modifications, dont les principales seront: un approfondissement le long et dans le prolongement de la jetée du large, un exhaussement du fond et la formation d'une plage étendue dans l'angle formé par la jetée du Sud et par le rivage au Sud.

«Tout indique que les sables qui peuvent venir du Nord, en cheminant le long du rivage, n'ont pas d'importance; les sables et la vase que la Mer rejette dans le port actuel viennent de la côte dans la baie de Constantza et de la côte du Sud.

«Même dans les coups de vent de N.E; les lames pivotent autour du cap de Constantza et donnent dans le fond de la baie suivant une direction qui diffère peu de celle de l'E.-S.-E.

«Sans insister davantage sur cette question du mouvement des sables et vases, question, qui offre pourtant un très grand intérêt, j'éstime que le port, tel qu'il parait devoir être établi, n'a rien à redouter de l'envahissement des sables».

Digul de intrare perpendicular pe digul despre larg, în dreptul diguluĭ despre Sud, nu are alt scop de cât acel de a complecta încinta portuluĭ și a forma, cu extremitatea diguluĭ despre Sud, gura de intrare a portuluĭ, care are o lărgime de 160 metri.

Prin asemenea așezare a capetelor digurilor, intrarea în port este determinată prin linia care unesce extremitatea diguluĭ despre larg, cu extremitatea diguluĭ despre Sud. Precum se vede, acéstă linie de intrare este bine acoperită în contra vênturilor de S. E. și de S.S. E. D-nul inginer Guérard spune în acéstă privință:

«Les Mers du large, les grosses Mers, viennent suivant les directions comprises entre le N.E et le S.S.E.

«D'après les temoignages des nombreux marins et pilotes, le N. E. est de beaucoup le plus fréquent et le plus fort, et celui qui dure le plus longtemps; c'est celui qui est le plus à craindre. L'Est est moins fréquent la côte renvoie comme disent les marins, et le vent d'Est passe au N. E.

«Le Sud-Est bat en plein la côte de Constantza, mais il est très rare (9%). Les Mers venant du Sud (17%) ne sont pas à redouter.

«Les marins practiques de la région, capitaines de bateaux à voiles et à vapeur, pilotes grecs navigant à bord de tous les bateaux des messageries maritimes, estiment qu'il est indispensable que l'entrée du port soit couverte du côté du large jusq'au S.E.

. . . . . .

[1]) Basinurile portuluĭ s'aŭ adâncit de 8—9 metri. S'aŭ construit și 3 farurĭ ce indică intrarea în port.

www.ziuaconstanta.ro

«Une largeur de 100 m. sera très suffisante pour la passe d'entrée, quand un mur de quai sera construit sur chacun de ses côtes.

«En laissant entre les deux musoirs des jetées, une largeur de 160 m., ce sera suffisant pour que plus tard on puisse construire les deux murs, qui formeront les bajoyers de la passe, sans être gené par les anrochements des jetées»

Dacă, în principiŭ de adăpostire a portuluĭ, nu e de acord cu Sir Hartley, deosebesce în ce privesce disposiţiunea generală a lucrărilor în interior, şi anume:

Pe când Hartley şi maĭ ales Voisin-Bey, propun ca cheurile şi basinurile să fie aşezate de-a lungul digului despre larg, şi, prin urmare, trebuia a se da acestuĭ dig dimensiunĭ însemnate, după proectul definitiv s'a construit ca o simplă apărare şi adăpostire şi, deci, în demensiunĭ maĭ reduse.

Scopul adăpostireĭ şi închideriĭ portuluĭ este ast-fel îndeplinit, cu un minimum de cheltuială, pe când în proectele primitive acéstă cheltuială era cu atât maĭ mare, că lucrarea era prevĕzută a se construi în cele maĭ marĭ adâncimĭ de apă.

Aşa dar, basinurile şi cheurile sunt aşezate pe partea despre mal în întreitul scop:

1. De a se reduce cheltuielile, provenind din lărgimea cea mare ce ar fi trebuit dată digului, tocmaĭ în părţile unde adâncimele de apă sunt maĭ marĭ.

2. De a se înlesni accesul de pe uscat a acestor basinurĭ şi cheurĭ.

3. De a avea o platformă cât de întinsă la spatele lor.

In adevĕr, accesul cheurilor aşezate de a lungul digului despre larg, nu se putea obţine de cât printr'o linie formând un circuit lung cu curbe micĭ, care urma să ocolésca întregul port. In asemenea condiţiunĭ, exploatarea nu putea fi de cât anevoióşă.

Din contra, cheurile şi molurile aşezate pe partea despre uscat aŭ un acces imediat şi direct şi se póte da orĭ ce desvoltare căilor de manevre, graţie platformeĭ intinse ce se află în acea parte a portuluĭ.

Pe când Voisin-Bey propunea a se suprima cu desăvârşire cheurile şi molurile de acéstă parte a portuluĭ, Hartley tot maĭ prevedea lucrărĭ şi în acea parte.

Dar, din causă că D-sa le proectase pe o direcţiune perpendiculară pe cheul existent, ajungea curând pe locurile unde fundul stâncos este la o adâncime maĭ mică, ast-fel că era silit să se oprésca cam la jumătatea distanţeĭ, pentru a nu se expune la cheltuielĭ însemnate ce ar fi necesitat depărtarea stânceĭ.

In proectul definitiv, s'a deviat de la direcţiunea rectangulară şi ast-fel s'a obţinu un îndoit folos: depărtarea pe cât posibil de stâncă, reducênd cheltuielile pentru distrugerea eĭ şi s'a câştigat o mare suprafaţă de platformă, atât de folositóre, şi de rentabilă într'un port de comerciŭ.

Liniile ferate sunt dispuse ast-fel, că plecând de la linia comună la extremitatea, sudică a platformeĭ portuluĭ, se ramifică în aşa mod, că fie-care cheŭ să aibă liniĭ separate şi acces independent.

Căile de manevre necesare în faţa silosurilor şi a estacadelor, adică cele privitóre exclusiv la manipulaţiunile cerealelor, formézā un complex deosebit şi în cele maĭ bune condiţiunĭ.

S'a adoptat ca mod de construcţiune sistemul pretutindenĭ obicĭnuit, de alt-fel propus şi de Sir Hartley, adică un masiv compus din blocurĭ artificiale, aşezate pe anrocamente de piatră naturală.

Pentru partea exterióră a digurilor, care este expusă la loviturile directe ale valurilor, s'a admis în principiŭ complectarea saŭ apărarea propusă şi de Voisin-Bey, prin blocurĭ artificiale.

S'a dat preferinţă sistemuluĭ de a aşeza aceste blocurĭ în asize regulate, ca oferind o maĭ mare resistenţă şi soliditate, de cât cel obicĭnuit, maĭ ales în Franţa, cu blocurĭ aruncate nerĕgulat.

Numaĭ la capete s'a recurs la acest sistem, neputându-se obţine un «apparcillage» bun al blocurilor aşezate regulat, fără a întrebuinţa forme şi blocurĭ speciale.

www.ziuaconstanta.ro

Inginerul Guérard se exprimă ast-fel în privinţa sistemelor de a aşeza blocurile în asize regulate, saŭ de a le arunca neregulat:

«Les deux systèmes sont bons quand ils sont judicieusement appliqués. À Marseille, le premier système (pele-mêle) a donné d'excelents resultats; le second a bien reussi à Gênes et à Cette.

Le premier a sur le second l'avantage de mieux briser la Mer et d'être plus économique; le nombre des blocs coûte moins cher. Le second système a une stabilité, une resistance beaucoup plus grande».

Nivelul curonamentuluĭ, atât al cheurilor şi platformelor, cât şi al digurilor este prevăzut la cota $+2^{m}.50$.

Singur digul despre larg va primi o supra-înălţare parţială (mur d'abri).

De-ocamdată se prevede un asemenea zid ridicat până la cota +7 m. numai la începutul diguluĭ, spre a apăra platforma.

În decursul construcţiuniĭ, constatările ce se vor face, vor arăta dacă urmèză să se prelungiască acest zid pe tótă lugimea diguluĭ şi pe întréga înălţime, saŭ numaĭ pe o înălţime redusă (5 m).

Pentru a ne da óre-cum sémă de importanţa mişcăriĭ comerciale a viitoruluĭ port Constanţa, s'a luat ca punt de plecare starea comercială de astăzĭ a ţĕriĭ, în ceea-ce privesce exportul şi importul pe Mare, din porturile actuale ale ţĕriĭ.

După statistice comerciale oficiale, importul pe calea de apă este în cifră rotundă de 300.000 tone pe an, pentru mărfurile de orĭ-ce categorie.

Din acestea, cam $^{1}/_{3}$ parte sunt mărfurĭ depuse în magasine şi restul de 200.000 tone mărfurĭ depuse la aer liber. Din acéstă din urmă, cărbuniĭ represintă maĭ bine de jumătate.

Admiţênd, că întréga acéstă cantitate de 300.000 tone, să trécă tóte prin singurul port Constanţa şi făcând abstracţiune de cărbunĭ, pentru care dispunem de un cheŭ deosebit am avea în cifră rotundă 200.000 tone mărfurĭ de import de manipulat pe an.

Cheurile destinate acestuĭ fel de trafic în basinul vechiŭ, avênd o lungime de 590 metri, nu am avea de manipulat pe dênsul de cât 300—400 tone pe metru curent şi pe an, pe când un cheŭ bine înzestrat cu tóte aparatele necesare, póte uşor da loc la o manipulaţie de 600—700 tone pe metru curent şi pe an; cheurile în cestiune vor fi dar suficiente pentru un trafic îndoit de acel ce se face astăzĭ prin Dunăre.

Maĭ este încă de observat că, în realitate, acest trafic nu se va face numaĭ pe aceste cheurĭ a basinuluĭ vechiŭ, ci se va repartisa în parte şi pe cheurile basinuluĭ noŭ.

În privinţa importuluĭ, lucrările de mărire vor fi indestulătóre încă pentru un viitor destul de depărtat.

Din cantitatea totală de maĭ sus a mărfurilor de import, cam $^{1}/_{3}$ parte, adică 100.000 tone, sunt mărfurĭ carĭ cer a fi depuse în magazine.

Pentru acest scop s'a prevăzut afară de magazinele de intreposit, treĭ magasine-hangare, de o capacitate totală de 6000 tone (socotindu-se numaĭ cu un singur rînd şi o tonă pe metru pătrat).

Acéstă capacitate ar represinta o înmagasinare saŭ alternanţa de aprópe o lună.

În ce privesce exportul Românieĭ pe cale de apă, cerealele ocup locul cel d'întâĭ, dacă nu cel unic.

În anul 1881, când Hartley a alcătuit proiectul sĕŭ pentru portul Constanţa, exportul total al cerealelor pe la Sulina, nu ajungea încă la cifra de un milion tone. Înainte de a se adânci canalul de la Sulina, adică înainte de 1861, exportaţiunea nu întrecea 500.000 tone; în timp de 20 anĭ dar, exportaţiunea se sporise cu 100%.

Hartley admitea că, cu tóte înlesnirile de transport ce s'ar presinta într'o altă direcţiune, adică prin construcţiunea poduluĭ peste Dunăre şi a portuluĭ Constanţa, totuşi o proporţiune de 50% a exportaţiuneĭ totale spre Mare va urma a lua drumul Dunăriĭ, afară numaĭ de lunile de iarnă.

Cu tóte aceste, pentru a ţine compt de sporirea în viitor a producţiuneĭ agricole din

www.ziuaconstanta.ro

ţară, credea că exportaţiunea anuală de cereale prin Constanţa, odată lucrările de pod şi port executate, să equivaleze cu întréga cantitate exportată atuncĭ pe la Sulina, adică cu tot un milion tone pe an, equivalând de altminterlea şi cu exportaţiunea de atuncĭ a portuluĭ Odesa.

Or, cum exportaţiunea prin Odesa s'a îndoit de atuncĭ, asemenea şi pentru România totalul exportaţiuneĭ de cereale pe cale de apă s'a îndoit, ajungênd la cifra de douĕ milione tone în anĭ 1888—89.

Admitênd şi noĭ, că din totalul exportaţiuneĭ pe cale de apă, vechiul drum al Dunăriĭ va urma să atragă o proporţiune de 25%, dar că în acelaş timp producţiunea şi prin urmare şi exportaţiunea cerealelor se va spori iarăşĭ cu 100%, am avea, pentru portul Constanţa, un export de treĭ milione tone pe an în cifră rotundă.

Cheurile destinate după proectul definitiv pentru traficul cerealelor exclusiv, avênd o lungime de 1090 metri şi cele 3 estacade presintând o lungime acostabilă de 900 m., am dispune de 2000 m. lungime; şi putênd compta pe o manipulaţiune de 2000 tone de cereale pe metru curent şi pe an, vom avea putinţa de a exporta pe an până la 4 milióne tone cereale.

Instalaţiunile proectate vor putea dar satisface cu prisosinţă trebuinţele exportaţiuniĭ de cereale a unuĭ viitor depărtat.

Afară de cereale, ca articole de exportaţiune, maĭ sunt lemne şi petroleul, carĭ pot fi luate în consideraţie; orĭ, pentru aceste produse sunt cheurĭ şi locurĭ anume destinate în basinul noĭ.

De altminterlea, orĭ cât ne-am sili cu instalaţiunile ce proectăm acum, sĭ ţinem sémă de scopurile ulterióre ale comerţuluĭ, tot nu putem da o soluţiune maĭ bună acestuĭ problem de viitor, de cât lăsând o latitudine cât maĭ mare pentru mărirea şi estinderea ulterióră a portuluĭ.

In acéstă ordine de idei, s'a dispus liniile digurilor, ast-fel ca să fie cu putinţă, când trebuinţa va fi, să se prelungéscă pe de o parte digul despre larg, şi pe de alta cheurile şi platforma despre mal, în direcţiunile arătate pe plan, şi paralel cu malul, rĕmâind tot în acelaşĭ adâncimĭ de apă; cu alte cuvinte, s'a lăsat posibilitatea de a se construi, pe lângă portul acum proiectat, un al doilea port saŭ o a douĕ serie de basine, în condiţiĭ identice cu cel de acum.

Executarea proiectuluĭ, în întregul sĕŭ, va necesita o durată de 7 anĭ de lucru.

După estimaţiunile proectuluĭ, lucrările hidraulice propriŭ zise, al cărora început s'a sărbătorit în ziua de 16 Octombrie 1896, sunt de 25 milióne leĭ; iar instalaţiunile şi utilagiul de 12 milióne leĭ, la carĭ trebue adăogat încă 5 mil. pentru basine saŭ forme de radoub, etc.; ast-fel că costul total al portuluĭ va fi de 42 milióne, din carĭ s'aŭ cheltuit 23.000.000 leĭ (12 milióne date antreprenoruluĭ Hallier, care a lucrat din 1895—1899, iar restul s'a cheltuit pentru lucrările în regie).

În fine ultima modificare adusă planuluĭ portuluĭ, după părerea D-lor Saligny şi Zahariade este:

I. Cheul de la fundul portuluĭ (pentru materiale grele) s'a împins maĭ în Mare cu 50 metri, iar cheul silosurilor cu 150 metri; acésta pentru a se evita stâncile aflate pe fundul Mărĭĭ în dreptul lor, ceea-ce ar fi ocazionat cheltuielĭ prea marĭ.

II. Basinul de petrol s'a scos în afara portuluĭ.

III. Cheurile de la ţĕrm s'aŭ dispus paralele diguluĭ dinspre larg, pentru ca intr'o viitóre desvoltare a portuluĭ să se pută prelungi aceste cheurĭ în linie drĕptă, ca şi digul dinspre larg[1]).

3. *Lacul Razelm.* Ideia de a se deschide o comunicaţie vapórelor prin lacul Razelm nu este nouĕ; prin 1850, adică înainte de a fi vorba despre creiarea uneĭ comisiunĭ Europene

---

[1]) După *P. S. Antonescu-Remus.* Portul Constanţa p. 5—10; Analele ministeruluĭ lucrărilor publice Vol. IV. Fasc. 3 (Ianuarie 1897) p. 128—35 şi relaţiile căpătate de la *D-nul Zahariade*, inginerul şef al lucrărilor portuluĭ, a se vedea planul No 6.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

la gurile Dunăriĭ, s'aŭ făcut studiĭ de către Compania austriacă Lloyd din Triest, în scopul de a face navigabil Dunavĕţul, ca apoĭ prin Razelm vapórele să iasă în Mare pe gura Portiţa.

Acéstă cale ar fi scurtat drumul cu cel puţin 30 mile, comparat cu trajeul pe care îl fac azĭ vapórele pe la Sulina[1]).

Eu cred, că făcêndu-se la nordul guriĭ Portiţa un dig de maximum 10 kilometri, nu însă atît de costisitor ca cel de la Constanţa, tóte nisipurile şi aluviunile ce vin din gurile Dunăriĭ către Sud, s'ar opri în acel dig şi cu timpul s'ar ajunge ca prin depunerĭ succesive, să se umple spatele digului.

Ast-fel că s'ar putea, servindu-ne de aceste apărărĭ, să săpăm imediat la sudul lor un canal cu draga, pentru intrare în lacul Golovița a căruĭ adâncime este suficientă, ca să pótă servi vapórele de Mare. Din lacul Golovița, pe la capul Dolojman, vapórele vor intra în marele lac al Razelmuluĭ.

In loc de a se adânci şi îndrepta multele cotiturĭ ale Dunăvĕţuluĭ, s'ar putea cu aceleaşĭ cheltuielĭ să se unéscă între ele cele 3—4 lacurĭ, dintre Morughiol şi Beibugeac, printr'un canal lung de 6 kilometri.

Prin acest canal nu numaĭ că s'ar scurta simţitor drumul pe Dunăvĕţ, dar încă s'ar evita cotul de la Uzlina al Braţuluĭ Sf. Gheorghe.

Pe drumul ce propun s'ar reduce trajeul vapórelor la jumătate; cunoscut este că pe la Sulina vapórele parcurg 160 km. din dreptul gureĭ Portiţa până la Ceatal Sf. Gheorghe, orĭ prin lacul Razelm, prin canalul Beibugeac-Morughiol şi prin braţul Sf. Gheorghe acéstă distanţă e de 81 km.

Apoĭ vapórele în drumul lor nu deservesc până la Tulcea nicĭ una din localităţile Dobrogieĭ afară de Sulina, pe când pe ţĕrmul apusan al laculuĭ Razelm se află aşezate 14—17 sate din cele maĭ bogate în pescărĭĭ, cereale, vite şi vinurĭ.

4. *Sulina* e port maritim la gura cu acelaş nume a Dunăriĭ.

Despre el s'a vorbit în detaliŭ la capitolul «Comisiunea Europénă Dunăréna».

Constanţa rĕmâne astăzĭ singurul port maritim al Dobrogieĭ şi al întregiĭ ţĕrĭ.

II. Căĭ fluviale.

Dunărea încinge de douĕ părţĭ Dobrogia pe o lungime de 200 kilometri, de la punctul terminus al frontieriĭ, până la Tulcea.

Cursul navigabil al fluviuluĭ este tot de partea Dobrogieĭ, care are ca porturĭ:

1. *Ostrovul*, ce servesce ca punct de încărcare a productelor Dobrogieĭ din Sud-Vest; are un debarcader flotant (ponton) pentru vapórele ce fac curse pe Dunăre; în plus un vaporaş local face curse între Ostrov, Silistra şi Călăraşĭ, unde se légă cu calea ferată ce duce la Ciulniţa. In timpul îngheţuluĭ comunicaţia e întreruptă pe apă.

2. *Cernavoda*. Insemnătatea sa ca port fluvial a descrescut de la construirea poduluĭ peste Dunăre, totuşĭ are treĭ debarcadere-flotante (pontóne), pentru pasagerĭ şi cerealele ce se încarcă din regiunea învecinată. Portul e în legătură prin cale ferată cu staţia Saligny (a se vedea căile ferate din Dobrogia).

3. *Hârşova* are douĕ debarcadere flotante (pontóne) pentru pasagerĭ şi mărfurĭ (cereale şi oĭ). Aci se încarcă nu numaĭ productele regiuneĭ centrale ale Dobrogieĭ, ci şi ale satelor din judeţul Ialomiţa de pe malul Dunăriĭ.

4. *Măcin* are douĕ debarcadere flotante (pontóne) şi este debuşeul producţiuniĭ din unghiul Nord-Vestic al Dobrogieĭ.

Un vaporaş face curse locale între Brăila şi Ghecet, iar de aci la Măcin.

5. *Isaccea* are un debarcader flotant (ponton) la 3 km. în josul Dunăriĭ, la Eschi-cale, din cauză că în dreptul oraşuluĭ se află o insulă, iar cursul navigabil al fluviuluĭ trece pe la Nordul eĭ. Căile de comunicaţie la debarcader lipsind, fórte puţin servesce pentru încărcarea producţiuniĭ acesteĭ bogate regiunĭ a Dobrogieĭ.

1. *Ionescu*. Excursion agricole dans la plaine de la Dobrodja p. 59—62.

www.ziuaconstanta.ro

6. *Tulcea* are cheŭ de piatră solid; aci se încarcă productele regiuneĭ din Nordul Dobrogieĭ. Din nenorocire navigaţiunea e periculósă; délul stâncos numit colnicul Horeĭ se prelungesce pe sub albia fluviuluĭ până la aprópe jumĕtate din lărgimea luĭ. Stânca este destul de înaltă, aşa că apa bătând în ea este silită a se învîrti în loc, formând aci un mare cerc, numit anafor, a căruĭ putere se exercită până aprópe de port.

Trebue, ca vapórele ce circulă pe Dunăre, să aibă un bun cunoscător al loculuĭ, pentru a feri vaporul de a nu fi atras în anafor, din care cu mare greutate ese; maĭ adese-orĭ este lovit de stâncă.

Din acéstă causă portul Tulcea este nesigur, iar cerealele se incarcă maĭ în susul apeĭ, unde şlepurile es din acţiunea anaforuluĭ.

Afară de debarcaderele din punctele de maĭ sus arătate, cerealele se maĭ încarcă în şlepurĭ acostate la Pârjóia, Dervent, Mârleanu, Raşova, Boazgik, Topal, Dăienĭ, Ostrovul de jos, Picineaga, Igliţa, în cotul Pisica, la Isaccea, Prislav, Mahmudia şi Morughiol.

După încărcare, şlepurile sunt grupate şi duse de vapóre spre Sulina.

III. Căĭ ferate.

Linia Cernavoda-Constanţa. Pentru prima óră Sultanul Mahmud al II-lea avu ideia de a însărcina cu studiul văiĭ Carasu, în 1837, o misiune de patru oficerĭ prusianĭ, în scopul de a deschide între Dunăre şi Mare un canal navigabil.

Din acéstă misiune numaĭ căpitanul de stat major Carol Baron de Winke-Olbendorf ne-a lăsat o descriere amănunţită a acesteĭ văĭ [1]). El a fost de părere că nivelmentul cum şi baza de piatră vărósă se opun la deschiderea unuĭ canal între Cernavoda şi Constanţa.

Proiectul a fost de atuncĭ părăsit şi transportul între aceste douĕ puncte se făcu o bună bucată de vreme cu trăsurile, însă din cauza nesiguranţeĭ drumuluĭ bântuit de hoţĭ, şi acest mijloc a fost părăsit.

De a lungul drumuluĭ tóte satele eraŭ părăsite, fiind prădate, aşa că din 1845 acéstă cale era fórte puţin frequentată. Ea pleca din Constanţa, trecea prin Anadolchioĭ, o apuca apoĭ către apus pe la cimitirele satelor Carataĭ, Chiostel, Carasu, Cilibichioĭ, până la Bogazchioĭ saŭ Cernavoda [2]).

In 1858, o companie engleză obţinu de la guvernul otoman concesiunea construireĭ unei liniĭ de drum de fier între Cernavoda şi Constanţa şi o termină în 1860.

Acésta este linia actuală cumpărată de guvernul român în 1884. Traseul eĭ cu adăogirile ce i s'aŭ făcut în urmă, este:

Pornind din Constanţa (cota 31,52. Staţia aşezată în stânga), linia urcă până la km. 1 (cota 38.79) panta de $+7^m,27$ şi avem în acest parcurs: canton la 200 m., pasaj de nivel la 500 m., (este drumul din dreptul spitaluluĭ militar la chiristigiĭ) şi un pod boltit de 0.80, la 800 m.

Până la km. 2 linia cobóră la cota 37,06, cu o pantă de $1^m,73$ total. Intre H. 6—7 avem: un schimbător de cale la Tîrgul de vite de la Anadolchioĭ, un pasaj de nivel al şoseleĭ Constanţa-Mangalia, un canton şi schimbătorul de cale la viĭ.

La km. 3 avem cota 37.80, decĭ o pantă generală de + 0.74. Aci se află un canton, iar la H. 7 un podeţ.

La km. 3.100 este un pasaj de nivel (drum la Laz-Mahale), 250 m. maĭ departe, un podeţ, lângă care la 100 m. un canal; aci lasă în drépta depositul de gaz «Stéua Română». Maĭ departe la km. 3.850 este *Halta Medeia* pe drépta; acéstă haltă este construită în 1896 pentru linia ferată ce plécă de aci spre Canara, pentru transportul pietriĭ necesară por-

---

[1]) Das Karassu-Thal zwischen der Donau unterhalb Rassowa, und dem Schwarzen Meere bei Küstendschi, in Monatsberichte über die Verhandlungen der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin, I. Jahrgang, Berlin 1840, p. 179—86.

[2]) *I. Ionesco.* op. cit. p. 36—7.

www.ziuaconstanta.ro

TABLOU

De călătorii sosiți și plecați în traficul local, direct și militar, pe clase și felul trenurilor; de cătimea mărfurilor de mică iuțélă la stațiunile din Dobrogia, pe anul 1899.

a) Călători.

STAȚIUNI	Felul trenurilor	Călători Plecați	Călători Sosiți	Numărul călătorilor plecați în — Traficul local — Clasa I (Persóne)	Traficul local — Clasa II (Persóne)	Traficul local — Clasa III (Persóne)	Traficul local — Totalul	Direct — Clasa I (Persóne)	Direct — Clasa II (Persóne)	Direct — Clasa III (Persóne)	Direct — Totalul	Militar — Clasa I (Persóne)	Militar — Clasa II (Persóne)	Militar — Clasa III (Persóne)	Militar — Totalul	Total general al călătorilor	Venituri provenite din — Trafic local — Clasa I (Leĭ)	Trafic local — Clasa II (Leĭ)	Trafic local — Clasa III (Leĭ)	Trafic local — Totalul	Direct — Clasa I (Leĭ)	Direct — Clasa II (Leĭ)	Direct — Clasa III (Leĭ)	Direct — Totalul	Militar — Clasa I (Leĭ)	Militar — Clasa II (Leĭ)	Militar — Clasa III (Leĭ)	Militar — Totalul	Total general al veniturilor
Cernav.-Pod	Accel.	26108	24572	47	606	5619	6272	—	—	—	—	10	7	3	20	6292	452	3499	14697	18648	—	—	—	—	45	21	13	79	18727
	Pers.			128	1543	17669	19340	—	—	—	—	16	68	392	476	19816	1924	5672	31179	38845	—	—	—	—	67	250	1305	1622	40467
Saligny	Accel.	3616	2891	8	32	855	895	—	—	—	—	—	—	—	—	895	86	127	1457	1670	—	—	—	—	—	—	—	—	1670
	Pers.			3	86	2630	2719	—	—	—	—	—	1	1	2	2721	25	280	3745	4050	—	—	—	—	—	6	1	7	4057
Cernavoda	»	—	685	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mircea-vodă	»	2654	2816	10	45	2599	2654	—	—	—	—	—	—	—	—	2654	110	163	3721	3994	—	—	—	—	—	—	—	—	3994
Medgidia	Accel.	31839	31349	81	763	7774	8618	—	—	—	—	—	—	—	—	8618	504	3192	16966	20664	—	—	—	—	—	—	—	—	20664
	Pers.			144	1426	21613	23183	—	—	—	—	2	11	25	38	23221	852	5297	39293	45442	—	—	—	—	15	9	81	105	45547
Murfatlar	Accel.	14744	13876	53	267	4404	4724	—	—	—	—	—	—	—	—	4724	260	1170	4922	6352	—	—	—	—	—	—	—	—	6352
	Pers.			80	617	9288	9985	—	—	—	—	4	16	11	35	10020	579	1573	9807	11959	—	—	—	—	25	43	33	101	12060
Constanța	Accel.	93576	97553	647	2985	10986	14618	163	330	6	499	35	32	15	78	15195	12946	36461	58668	108075	2724	3989	97	6810	344	204	70	618	115503
	Pers.			1419	25928	49065	76412	—	—	46	46	88	340	1495	1923	78381	19482	59242	124978	203702	—	—	299	299	825	2391	6433	9649	213650
Constanța-băĭ	»	34458	34458	—	19175	15283	34458	—	—	—	—	—	—	—	—	34458	—	4908	3141	8049	—	—	—	—	—	—	—	—	8049
Constan.-Port	Accel.	2104	1554	—	—	—	—	607	681	258	1546	—	—	—	—	1546	—	—	—	—	18316	14899	3900	37115	—	—	—	—	37115
	Pers.			—	—	—	—	103	253	202	558	—	—	—	—	558	—	—	—	—	1576	2872	1807	6255	—	—	—	—	6255

b) Mărfuri.

STAȚIUNI	Cereale	Oleaginóse	Leguminóse	Măcinate	Cărbuni	Petrol	Lemne const.	Lemne foc	Ciment	Pietre	Rămășițe	Sare	Fier vag.	Fân	Diferite	Fier colete	Sticlă	Apă miner.	Unsóre	But. góle	Embalaj	Vin	Spirt	Mașini agr.	Zahăr	Hârtie	Lână	Tutun	Piei	Peste sărat	Marf. colete	Cătime — Caĭ	Cornute	Porcĭ	Dif. anim.	Expediate în — Vagóne compl.	Colete	Animale	Totalul toneloř
C.-voda port	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	17	—	—	103	6	—	10	—	2	—	—	32	—	1	—	—	1	—	63	—	—	—	—	52	218	—	270
Saligny	—	—	—	—	—	—	135	—	—	19	790	—	90	—	—	21	—	—	—	62	—	1	2	—	—	—	23	—	4	2	46	—	1152	30	4350	1025	161	586	1772
C.-voda	2045	—	—	205	—	30	1595	210	—	16700	—	—	—	35	20	13	6	3	3	52	1	31	38	16	—	—	102	—	2	23	197	7	—	50	—	20840	487	10	21337
Mircea-voda	40	—	—	—	—	—	873	—	—	2080	—	—	810	—	—	78	—	—	—	23	—	—	8	—	1	—	10	—	28	—	26	—	—	—	—	3803	169	—	3972
Medgidie	8705	10	—	20	—	20	70	20	10	9200	10	—	20	10	—	25	—	—	2	73	—	11	9	22	—	—	87	—	64	—	176	17	757	—	13350	18095	469	581	19143
Murfatlar	3975	—	—	40	—	—	70	—	—	15805	—	—	—	70	—	45	—	—	—	15	1	2	8	22	1	—	20	—	2	1	47	5	—	—	400	19970	164	19	20153
Constanța	29210	358	250	125	5085	9279	710	—	—	1860	80	500	90	30	330	666	19	8	78	322	210	13	6	68	30	2	508	7	126	11	1264	8	6	—	750	47934	3248	41	51223
Const. port fr.	12	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	8	—	232	4	—	—	17	—	23	9	—	—	—	—	5	—	45	72	2074	—	—	—	—	264	2249	—	2513
Const. port	5355	—	—	110	39650	405	100	360	—	1578	—	265	1015	10	145	1933	61	92	361	6	119	27	2	111	1	13	10	526	236	123	3245	—	—	—	—	48985	6866	—	55851

www.ziuaconstanta.ro

tului Constanța. Paralel liniei ferate vechi, pleacă tot din halta Medeia o altă linie, care vine în port.

Lângă haltă se află un canton, un pasaj de nivel (drum la Laz-Mahale), și un podeț.

Ajunși la km. 4, găsim cota 50m,20, deci o pantă generală pe km. de + 12m,40.

La km. 4.100 e un canal, iar ajunși la km. 5 avem cea mai mare cotă din întregul traseu al acestei linii; e de 56.65. Către apus linia începe a coborî în valea Carasu.

Ast-fel dar linia urcă pe distanță de 5 km. cu o pantă +5m/m pe metru. De la km. 5 începe să cobóre, așa că avem la km, 6, o cotă de 54m,21 după ce mai întâiu am trecut la km. 5.720 peste un pasaj de nivel (este drumul la Hasi-Dülüc), lângă care e un canton. Panta pe un km. este de —2m,44.

Linia merge coborând, întâlnim la km. 6.800 un pasaj de nivel (drumul de la Hasi-Dülük la Palaz), mai departe la 120 m. un canal și la km. 7 găsim cota 51m.95; panta este —2m,26 pe un kilometru.

Până la km. 8 nu mai întâlnim nici o lucrare de artă; aci găsim cota 48m.11, deci o pantă de —3m.84.

La 8½ km. întâlnim un pasaj de nivel (al drumului Hasi-Dülük la Horoslar), lângă care un canton. Cota la km. 9 este 45m.68; panta e deci —2m.43.

La jumătate distanța între km. 9 și 10 găsim un canton, lângă care un pasaj de nivel (drumul de la Hasi-Dülük la Horoslar) și un canal.

Intre km. 8—9 linia lasă în stânga satul de curînd format pe moșia, proprietatea D-lui General Dr. Georgescu.

La km. 10 avem cota 41m.97 și deci o pantă de — 3m.71.

Intre km. 10 și 11 se află la ½ distanță un canal. Cota la km. 11 este 39m.83, panta deci —2m.14.

Pornind mai departe întâlnim la 200 m. un canal, între 500—600 m. un podeț, lângă care un canal, iar la km. 12 un alt podeț și cota 36m.87; așa dar o pantă de —2m.96.

Lângă și la 100 m. mai spre răsărit de km. 13 întâlnim un podeț. Cota la km. 13 este 34m.40; panta —2m.47.

Dincolo de km. 13, la 200. m. e un pasaj de nivel (drumul Mahometcea-Horoslar), mai departe la 100 m. două podețe, apoi la alte 200 m. un canton și în fine la alte 300 m. un canal.

Cota la km. 14 este 32m.22, panta între aceste două km. este de —2m.18.

Spre apus continuând, dăm după 100 m. parcurs de un dublu canal, la altă sută de metri un pasaj (drumul Hasi-Dülük la Hasancea), lângă care un canton, la 200 m. mai departe un pasaj (drum de la Mahometcea la Hasancea), lângă care un podeț și în fine lângă km. 15, un alt podeț.

Intre aceste două kilometre linia ferată lasă in drépta satul Hasancea, iar în stânga vila D-lui Pariano.

La km. 15 în dreptul satului Hasancea găsim cota 28m.83; panta este dar —3m.41.

Intre km. 15 și 16 avem o mulțime lucrări de artă, ast-fel: lângă km. 15 un podeț, la 100 m. un canal, mai departe 100 m. un pasaj (drumul de la Mahometcea la Nazarcea); apoi la 150 m. două podețe și în fine înșirate la aprópe câte 100 m. patru podețe de diferite mărimi, variând între 0m.65 și 0m.75 deschidere.

Cota la km. 16 este 27m.09, panta între aceste două este de —1m.74.

Intre km, 16 și 17 sunt 3 podețe: primul la H. 200, al II-lea la H. 600 și al III-lea lângă km. 17, a căruĭ cotă este 24m.34, ast-fel că panta între aceste două este de —2m.75

De la km. 17 la 18 nu întâlnim de cât pasagiul de nivel de lângă acesta din urmă (drumul de la Mahometcea la Omurcea).

In dreptul km. 18 linia lasă în drépta satul Omurcea. Cota la km. 18 este 20m.61; panta este —3m.73, între aceste două puncte.

Intre km. 18 și 20, linia descrie o curbă cu convexitatea către Nord.

Lucrările de artă între km. 18 și 19 sunt: la H. 200 un podeț, la H. 300 două podețe, lângă ele un canton și pasagiul de nivel (drum de la Mahometcea la Omurcea), mai de-

www.ziuaconstanta.ro

parte la 250 metri un alt pasagiŭ (drumul de la Mahometcea la Alacap), iar la depărtare de alte 200 m., douĕ podeţe distanţate între ele de 100 m., cel din urmă tot la 100 m. departe de km. 19, a căruĭ cotă este de $19^m.26$; panta este $-1^m.35$.

De la km. 19 întâlnim la 100 m. douĕ podeţe depărtate de 50 m.; de la cel din urmă şi la alte 200 m., alte douĕ podeţe depărtate între ele de 50 m. şi în fine aprópe de km. 20 alte douĕ podeţe la acceiaşĭ distanţă unul de altul ca şi cele precedente; de la ultimul podeţ până la km. 20 sunt 150 m. Cota km. 20 este $19^m.18$; panta dar este de $-0^m.08$.

In dreptul km. 20 linia lasă în drépta satul Murfatlar; gara Murfatlar e pe drépta şi la km. $20.^{280}$. Ea este construită în 1860 de compania engleză; clădirea e mică şi abia încăpătóre personaluluĭ. Servesce pentru mărfurĭ şi călătorĭ. Magasiĭ saŭ dependinţe n'are.

In gara Murfatlar se găsesce apă fórte bună de bĕut şi gara Constanţa, cum şi toţĭ funcţionariĭ C. F. R. locuitorĭ în oraş se alimentéză cu apă de la Murfatlar, în care scop apa se aduce cu trenul în nisce vagóne-reservóre de formă cubică.

Direcţiunea generală a linieĭ între Constanţa şi Marfatlar este aprópe dréptă şi de la Rĕsărit la Apus.

De la Murfatlar urmând riguros fundul văiĭ Carasu, linia, după ce înconjură pe la Sud satul, se îndréptă de la S.E. către N.V. pe o lungime de 11 km., de unde, printr'un cot descris în dreptul satuluĭ Kiostel, se îndréptă iarăşĭ către apus.

Din gara Murfatlar urmând traseul linieĭ, găsim la depărtare de 200 m. treĭ podeţe şi un pasagiŭ de nivel (al şoseleĭ Constanţa-Ostrov), apoĭ aprópe de km. $21.^{250}$ un podeţ. La km. 21 este cota $17^m.08$, decĭ panta între aceste 2 km. este de $-2^m.10$.

De la km. 21, departe la 200 m. e un pasaj, la altă sută un al doilea pasaj, lângă care un podeţ şi ceva maĭ la N. un canton (cele douĕ drumurĭ vin de la Kiuciuk-Murfat şi duc la Murfatlar); la 200 m. departe de canton e un podeţ şi la km. 22 un alt podeţ.

Cota la km. 22 este $16^m.34$, iar panta între aceste douĕ km. de $-0^m.74$.

Dincolo de km. 22 la 300 m., sunt douĕ canalurĭ şi alăturea un pasagiŭ de nivel (al drumuluĭ Kiuciuk-Murfat la Alacap).

Cota la km. 23 este $15^m.16$ şi panta $-1^m.18$.

Intre km. 23 şi 24 nicĭ o lucrare de artă. Cota km. 24 este $13^m.84$, panta $-1^m.32$.

La 200 m. de km. 25 sunt douĕ canale şi un pasagiŭ (drumul Endec-Carachioĭ la Alacap), iar la 100 m. un canal.

Km. 25 are cota $13^m.69$; panta $-0^m.15$. La km. 25 linia lasă la 1 km. în drépta satul Alacap.

Dincolo de km. 25 întâlnim la 200 m. un canal, de la care la 300 m. un pasaj şi un canton (drumul Medgidia-Alacap). La 300 m. departe de canton se află un altul.

Cota km. 26 este $12^m.41$; panta $-1^m.23$.

Intre km. 26 şi 27 găsim la H. 300 un canton. Cota km. 27 este $11^m.63$, panta $-0^m.78$.

Nicĭ o lucrare de artă nu se află între km. 27 şi 28. Cota acestuĭ din urmă este $11^m.58$, panta $-0^m.05$.

Intre km. 28 şi 29 de asemenĭ. La acesta din urmă se află un pasagiŭ (drumul Medgidia-Caratai), canton şi un pod de 3 m. deschidere. Cota la km. 29 este $11^m.49$, panta $-0^m.09$.

Intre km. 29 şi 30, nicĭ o lucrare de artă. Cota la km. 30 este $10^m.91$ panta $-0^m.58$.

Aprópe de km. 31 întâlnim un pasagiŭ de nivel (drumul de la Endec-Carachioĭ la Kiostel).

La km. 31 cota este $10^m.95$, panta între cele douĕ km. este de $+0^m.04$. La acest km., linia după ce lasă în drépta la 1 km. satul Kiostel descrie un cot şi ia direcţia de la rĕsărit către apus.

Departe de 200 m. întâlnim un pod cu douĕ deschiderĭ, dincolo de care la 600 m. un canton şi un pasagiŭ de nivel (drumul de la Endec-Carachioĭ la Docuzol). Cota la km. 32 este $10^m.93$, panta de $-0^m.02$. Trebue arătat că de la km. 30 până la km. 39 tótă linia e construită prin balta Carasu, de aceia este dese-orĭ supusă inundaţiunilor şi întreruperiĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Intre km. 32 și 33 nu întâlnim altă lucrare, de cât un pod cu douĕ deschideri la 800 m. Cota la km. 33 este $10^m.93$, decĭ linia orizontală.

La 100 m. departe de km. 33 se află un canal; iar la km. 34 un pasagiŭ de nivel (drumul Endec-Carachioĭ la Docuziol). Cota la km. 34 este $10^m.99$, panta $0+^m.06$.

Maĭ departe la câte 100 m. întâlnim douĕ cantóne, iar la km. 35 găsim cota $11^m.06$, panta $+0^m.07$.

La 200 m. se află maĭ departe un canton No. 18, lângă care un pasaj de nivel (drumul de la Endec-Carachioĭ la Panaghir), apoĭ la câte 200 m. douĕ canale. Cota la km. 36 este $10^m.80$, panta $-0^m.26$.

Linia este orizontală între km. 36 și 37, fără nicĭ o lucrare de artă.

De la km. 37, la depărtare de 400 m. întâlnim un canal. Cota la km. 38 este $12^m.50$ (este platforma pe care se află instalată gara Medgidia), panta e $+1^m.70$.

Gara Medgidia e în drépta linieĭ la km. 38.350, după ce maĭ întâiŭ întâlnim un canton și un pasagiŭ de nivel al șoseleĭ ce vine din orașul Medgidia așezat în stânga linieĭ.

«După configurația topografică a Dobrogieĭ — zice I. Ionescu[1]) — centrele căilor de comunicațiune nu sunt datorite întâmplăriĭ. Natura și o mulțime de împrejurărĭ independente de voința omuluĭ concur a le fixa. Observêndu-le se vede, că tóte ținuturile despre partea Balcanilor vecinĭ Dobrogieĭ, se concentréză către Bazargik, iar acele de la Dunăre aŭ ca centru de comunicație Carasu».

Aceste considerațiunĭ aŭ călăuzit pe Sayd-Pașa, guvernatorul Vilaietuluĭ, ca în urma rĕsboiuluĭ din Crimeia să înființeze aprópe de ruinele satuluĭ tătăresc Carasu, orașul de maĭ târziŭ Medgidia.

Aci, de pe la începutul véculuĭ al XIX-lea se făceaŭ la localitatea Panaghir, în fie-care an douĕ tîrgurĭ (primă-vara și tómna).

«Lacul Carasu — zice iarăș cunoscutul agronom în 1850[2]) — comunică cu Dunărea printr'un canal natural de 20 metri lărgime și de 4 metri adâncime.

«Canalul șerpuesce în frumósa vale formată de douĕ lanțurĭ paralele de munțĭ, care pornesc de la Dunăre și țĕrmuresc valea, în fundul căreia se află canalul, avênd o întindere de o oră de la Dunăre până la Carasu. Când apele Dunăriĭ sunt marĭ trec prin acest canal în lacul Carasu, care se umple cu apă și se întinde până la Bulbular (?).

«Când apele Dunăriĭ descresc, ele se scurg din lac în fluviŭ, până ce li se stabilesce nivelul și atuncĭ adâncimea canaluluĭ rĕmâne 4 metri, îndeajuns pentru a lăsa să trécă micĭ vapóre, care stabilesc o comunicație continuă între Dunăre și Carasu, al doilea centru de schimb (primul, autorul numesce Bazargikul), unde se țin de douĕ orĭ pe an, douĕ din cele maĭ importante târgurĭ ale Dobrogieĭ».

Era natural ca în 1858, compania engleză să construiască la Medgidia o gară și magasinele de cereale ce se vĕd și astăzĭ.

Imĭ povestea un bătrân Român din Medgidia; el luase parte la construirea drumuluĭ de fier, că timp de douĭ anĭ, cât a durat construcția, tótă populația satelor de la Hârșova până la Rasova a fost chemată a lucra la terasamente, cu familia, cu carul, cu animalele de muncă și cu mâinele chiar. «Nu sciam, zicea el, nicĭ de casă, nicĭ de câmp, ci iarna și vara necontenit am muncit la umplerea cu pămênt a bălților, prin care trece acum drumul de fier».

Numaĭ ast-fel se póte explica, cum linia s'a terminat în așa scurtă vreme, ținênd socotélă că jumătate din traseŭ s'a făcut prin baltă.

Așa scia Sayd-Pașa să administreze provincia, atât de mult lăudatul Sayd al scrierĭ d-luĭ I. Ionescu.

Dincolo de gara Medgidia la 150 m. întâlnim un canal, de aci la 300 m., douĕ podețe distanțate între ele de 100 m.; de la cel din urmă podeț până la km. 39 sunt 100 metri. Km. 39 are cota $9^m.88$; panta între km. 58 și 39 este de $-2^m.62$.

---

[1]) Excursion dans la plaine de la Dobrodja, p. 51.

[2]) Idem p. 38—39.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

De la km. 39 spre apus întâlnim: la 150 m. un podeţ, la 400 m. douĕ podeţe şi la 800 m. un pasagiŭ de nivel (drum de la Medgidia la Panaghir). La km. 40 se află cota 9m.97, panta este de +0m.09. Intre km. 39—40 calea ferată e în săpătură pe la pólele déluluĭ Panaghir-Iuk. De la km. 40 până la Dunăre linia ferată urméză fundul văiĭ.

De la km. 40 întâlnim la o sută metri un podeţ, la altă sută de metri un alt podeţ şi în fine la 300 m. al treilea podeţ. Km. 41 are cota 11m.19; panta este +1m.32.

La mijlocul distanţeĭ între km. 41—42 întâlnim treĭ podeţe. Km. 42 are cota 8m.82, panta între ele este —2m.37.

La 200 m. departe de km. 42 se află 5 podeţe; departe de cel din urmă la 400 m., un canton, lângă care pasagiŭ de nivel (fără drum). Km. 43 are cota 8m.64; panta este —0m.18.

Intre km. 43—44 găsim: la 300 m. un podeţ, la 490 m. un al doilea şi în fine la 700 m. un al treilea. Intre aceste douĕ kilometre linia face o curbă cu convexitatea spre Nord, forţată fiind de pantele déluluĭ de la Sud. La km. 44 se află cota 8m.39, panta este dar —0m.25.

De la km. 44 întâlnim la 400 m. un podeţ, la alte 200 m. un al doilea şi în fine la alte 300 m. un al treilea podeţ. Cota km. 45 este 8m.35; panta între ele de —0m.04.

Intre km. 45—46 nu întâlnim de cât la 200 m. un podeţ. Cota km. 46 este 8m.17, iar panta între ele de —0m.18.

Intre km. 46 şi 47 linia e orizontală şi fără nicĭ o lucrare de artă.

De la km. 47 traseul linieĭ ese din baltă şi până la km. 48½ (halta Mircea-Vodă) trece pe terenul ce desparte balta Carasu de V. de cea de Est.

La 100 m. de la km. 47 e un pod şi la aceiaşĭ depărtare un al doilea pod.

Cota la km. 48 este 8m.50; panta între aceste douĕ km. este +0m.33.

La 300 m. de km. 48 e un pasaj de nivel (drum de la Ivrinez la Cilibichioĭ). *Halta Mircea-Vodă* se află la km. 48½ pe drépta, ea e construită în 1886 pentru călĕtorĭ şi mărfurĭ; n'are nicĭ o dependinţă. De la Haltă linia e trasată pe sub malul de Nord, între el şi baltă.

Dincolo de Halta Mircea-Vodă la 300 m. se află un canton, lângă care un pasagiŭ de nivel (fără drum). Ajunşĭ la km. 49 avem cota 8m.40, iar panta —0m.10.

Intre km. 49—50 sunt următórele douĕ podeţe: unul la 300 m. de km. 49 şi al doilea la 200 m. de km. 50; aci avem cota 8m.28; panta —0m.12.

La 800 m. de km. 50 e un canal şi pasagiŭ de nivel (fără drum). Cota la km. 51 este 8m.36; panta +0m.08.

Dincolo de km. 51 la 800 m. sunt 3 podeţe; km. 52 are cota 8m.24; panta —0m.12.

Intre km. 52 şi 53 nicĭ o lucrare de artă nu întâlnim. Cota la acest din urmă km. este 7m.97; panta —0m.27.

La 450 m. de km. 53 e un canton şi un pasagiŭ de nivel (fără drum), iar la 450 m. de aci un canal.

La km. 54 este cota 7m.70, cea maĭ jósă a linieĭ Cernavoda-Constanţa.

De la km. 5 cu cota cea maĭ 'naltă şi până la km. 54, linia cobóră cu o pantă de aprópe 0m.001 pe metru.

Lângă km. 54, la 100 m. se află un canal, de aci la 250 m., un pasagiŭ de nivel (fără drum) şi alăturĭ douĕ canale.

La km. 54.478 linia cea veche Cernavoda-Constanţa se racordéză cu linia nouă, ce duce la Cernavoda-Pod.

De la racordament până în staţia Saligny, aceste douĕ liniĭ merg alăturate, iar din staţie se bifurcă; cea la Cernavoda spre drépta, iar cea la pod înainte.

Până la bifurcaţie sunt douĕ mĕsurătorĭ: una pe drépta este kilometragiul de la Constanţa, iar pe stânga kilometragiul de la Bucurescĭ.

Vom urma traseul linieĭ vechĭ; la km. 55 avem cota 8m.80; panta între cele douĕ kilometre este +1m.10.

Intre km. 55 şi 56 nicĭ o lucrare de artă; pe acest parcurs linia este orizontală.

www.ziuaconstanta.ro

La 600 m. dincolo de km. 56 se află în drépta staţia Saligny cu douĕ etage; ea a fost construită în 1896 cu ocazia deschiderii noueĭ liniĭ de la «Podul Regele Carol I».

In staţie se află un depoŭ de maşinĭ, rezervor pentru apă, o magazie şi o placă învârtitóre.

La km. 57 se află un canton, alăturĭ e un pasaj de nivel.

Linia între km. 56 şi 57 este orizontală.

La 100 m. de la km. 57 se află un pod de 2 m. deschidere. Până la km. 58 linia este orizontală. Lângă km. 58 la 100 m. se află un canton şi la o altă sută metri, un pod.

Cota la km. 59 este $9^m.43$, panta este $+ 0^m.63$.

La 400 m. de la km. 59 se află un canton, lângă un pasagiŭ de nivel.

Cota la km. 60 este $9^m.19$; panta între km. 59—60 este $- 0^m.24$.

Intre km. 60 şi 61 întâlnim la 400 m. un canal; cota la km. 61 este $9^m.85$, panta între ele de $+ 0^m.66$.

Intre km. 61—62 nicĭ o lucrare de artă nu există; cota la acest din urmă km. este $10^m.33$; panta de $+ 0^m.38$.

La 100 m. de la km. 62 întâlnim un canton alăturĭ de un pasaj de nivel (drumul la Cernavoda), iar la km. 62.700 în stânga, se află gara Cernavoda.

Linia se continuă până la Dunăre, la km. 63 ce are cota $11^m.71$. Ast-fel dar de la km. 54, linia urcă cu o pantă de $0^m.0004$ pe metru.

In gara Cernavoda se află o reţea complectă de liniĭ de garagiŭ, precum şi maĭ multe magaziĭ de cereale.

Ramificaţiĭ. 1. *Linia Cernavoda-Pod până la km. 174 şi 800 m.* Trenul care vine din Bucurescĭ, după ce a trecut măreţul «Pod Regele Carol», se opresce la halta Cernavoda-pod, aşezată pe stânga şi la 50 m. depărtare.

a) *Istoric.* Cestiunea construiriĭ poduluĭ de peste Dunăre s'a născut din art. 46 § 2 al Tratatuluĭ de la Berlin: *„Linia despărţitóre între Bulgaria şi România să se facă de o comisiune europeană de delimitare, care va avea în vedere, că punctul de plecare pe Dunăre să fie ales ast-fel, ca acolo să se pótă construi un pod“.*

Din motive tehnice, economice şi strategice podul nu se putea construi acolo, unde era fixat prin art. 46 § 2 al Congresuluĭ de la Berlin.

In scrisórea pe care Ministrul nostru de externe, Boerescu, o adresă la 12 Ianuarie 1880, D-luĭ de Hoyos, Ministrul Austrieĭ în România, se arătaŭ inconvenientele, ce ar fi presentat construirea poduluĭ la Silistra, din cauza inundaţiilor.

Cele-l'alte condiţiunĭ sunt lesne de înţeles, de aceia se propuse a se face o comunicaţie între un ţĕrm şi cel-lalt al Dunăriĭ în prelungirea linieĭ Cernavoda-Constanţa, pe care s'o unéscă cu cea de la Feteştĭ-Bucurescĭ, construită în 1886.

Guvernul prin legea din Iunie 1882 a obţinut în principiŭ de la Corpurile Leguitóre, odată cu votarea liniĭ Bucurescĭ-Feteştĭ şi construirea poduluĭ peste Dunăre.

In 1885, construirea poduluĭ peste Dunăre şi reconstruirea portuluĭ Constanţa, aŭ fost declarate de utilitate publică şi guvernul autorizat a face o emisiune de rentă de 35 mil.

Cu tóte licitaţiile ţinute în 1884 şi 1887, diferiţiĭ constructorĭ, nefiind în condiţiunile caietuluĭ de sarcine, Ministerul prin jurnalul din 27 Septembre 1887 a dispozat să se înfiinţeze un serviciŭ special, care să se ocupe cu studiul şi elaborarea proiectelor definitive.

Lucrările aŭ început în tómna anuluĭ 1890, iar piatra fundamentală s'a pus la 9 Octombrie acest an [1]).

---

[1]) Documentul pietriĭ fundamentale coprinde:

«NOI CAROL I

Prin graţia luĭ Dumnezeŭ şi voinţa naţională, Rege al Românieĭ.

Aducem la sciinţa tuturora cele ce urmézĕ:

Rĕsboiul purtat în aniĭ de la 1877 până la 1878, de vitejiĭ Românieĭ pe câmpiile Bulgarieĭ, întinse hotarele ţĕriĭ nóstre peste ţĕrmul drept al Dunăriĭ şi făcut-a Regatul Românieĭ stăpân la Marea-Négră, întrupându-ĭ Dobrogia. De atuncĭ necontenit pironită Ne-a fost gândirea la acéstă provincie, însă măreţul

www.ziuaconstanta.ro

b) *Descrierea liniei ferate de la staţiunea Feteşti, până la racordarea cu vechia linie Cernavoda-Constanţa (staţiunea Saligny)* [1].

Linia Feteşti-Cernavoda este construită pentru e lega reţeaua căilor ferate romàne cu Constanţa şi deci cu Marea-Négră. Acéstă linie începe din staţiunea Feteşti, trece peste Borcea, care este un braţ al Dunăriĭ, traversézā Balta, care este o insulă intre Borcea şi Dunăre şi se racordéză cu linia Cernavoda-Constanţa, între staţiunile Cernavoda şi Mircea-Vodă la Saligny. Lungimea acesteĭ liniĭ este de 27^{km}.3, iar distanţa între Bucureşcĭ şi Constanţa va fi de 228^{km}.8.

Lucrările principale ale linieĭ Feteşti-Cernavoda sunt:

I. *O Tranşeiă* între staţiunea Feteşti şi malul Borceĭ, avênd o lungime de 4.028 m. şi o adâncime maximă de 12 metri.

Pământul scos din tăietură s'a transportat la o distanţă de 2 km., pentru a forma rambleul de racordare cu podul peste Borcea.

Acest rambleŭ are o lungime de 710 metri şi o înălţime variind între 12 şi 16 metri.

Profilul în lung al acesteĭ tranşeiă presintă pante de 1 100, pentru a racorda calea din staţiunea Feteşti cu calea pe podul Borcea, între care există o diferinţă de nivel de 33^{m}.20; aceiaşĭ pantă continuă şi pe rambleŭ.

Platforma linieĭ din tranşeiă are o lăţime de 10 metri, în care se coprinde un şanţ pavat de fie-care parte a linieĭ, pentru scurgerea apelor.

S'a dat rambleuluĭ o platformă de 8 metri lăţime din causa înălţimeĭ. Cubul săpăturii a fost de 395.000 metri cubicĭ.

Acéstă lucrare s'a executat de intreprinderea *Rottenberg şi Comp.*

II. *Podul peste Borcea* are o lungime de 420 metri împărţită în 3 deschideri egale de câte 140 metri fie-care.

Inălţimea liberă de la apele marĭ, până la suprastructura poduluĭ, s'a fixat la 12 m. Pilele sunt de zidărie cu mortar de ciment şi s'a fundat la o adâncime de 28 metri sub etiagiŭ (scăderea cea maĭ mare a apelor fluviuluĭ).

Suprastructura metalică e formată dintr'o grindă consolă, avênd o parte centrală de 140 metri şi douĕ console de 50 metri, precum şi din douĕ grinzĭ semiparabolice de 90 metri lungime fie-care.

Dimensiunile şi forma suprastructuriĭ sunt identice cu ale poduluĭ peste Dunăre.

Podul peste Borcea se racordéză cu rambleul de pe malul stâng, printr'un pod de inundaţie de 150 metri lungime, împărţită în 3 deschideri egale, iar cu rambleul din Baltă se racordéză printr'un pod de inundaţie de 400 metri lungime împărţită în 7 deschideri.

Debitul Borceĭ se póte evalua la 6000 m. c. în timpul creşterilor de ape extraordi-

Danubiu, Ne-a oprit şi Ne opresce sa dăm litoraluluĭ Mării-Negre şi porturilor luĭ viaţa şi desvoltarea trebuinciósă pentru prosperitatea economică a ţĕriĭ.

Numaĭ construcţiunea unuĭ pod peste Dunăre înlăturéză aceste piedicĭ. Corpurile Nóstre legiuitóre incalzite de focul nestins al iubireĭ de ţară, aŭ hotărît în anul 1883, clădirea acestuĭ pod şi Noĭ am sancţionat în acelaş an patriotica lor hotarîre. Azĭ inginerii romànĭ clădesc podul.

Nu vor trece de cât câţĭ-va anĭ şi săvîrşită va fi o grandiósă lucrare, un monument care va transmite urmaşilor noştri şi generaţiunilor viitóre, dovadă de puterea de viaţă, patriotismul şi hărnicia Romànieĭ actuale. Fie ca acéstă mărĕţă lucrare să sporéscă prosperitatea şi gloria scumpeĭ Nóstre ţĕrĭ, fie ca prin ea să se strângă legăturile, care unesc Dobrogia de patria-mumă, fie ca porturile eĭ să ajungă la o splendóre vrednică de solicitudinea ce le pórtă ţara.

Preţuind aşa valórea poduluĭ peste Dunăre la Cernavoda, hotărît-am să se aşeze în presenţa Mea, a Principeluĭ Ferdinand, Moştenitorul presumptiv al Coróneĭ, a Miniştrilor care se află la cârma ţĕriĭ, piatra fundamentală în zidăria care formézā cel d'intâiŭ picior pe ţĕrmul stâng al Dunăriĭ.

Acest Document comemorativ s'a semnat de Noĭ în douĕ exemplare, care s'aŭ investit cu sigiliul statului. Un exemplar însoţit de monedele curente se va îngropa de Noĭ în piatra fundamentală în ziua de noua a luniĭ Octombrie; cel d'al doilea exemplar se va păstra în archiva statuluĭ.»

Acest act s'a iscălit de M. S. Regele, A. S. R. Principele, I. P. S. S. Mitropolitul, ceĭ 7 Miniştriĭ, Directorul general al C. F. R., Duca şi de inginerul Saligny. (Vezĭ M. Of. No. 156 din 12 Oct. 1890).

[1] A se vedea planşa No. 5.

www.ziuaconstanta.ro

nare. Lungimea de 970 metri dată poduluĭ peste Borcea și podurilor de inundație este suficientă, pentru scurgerea acestuĭ volum de apă.

Mărimea deschideriĭ poduluĭ de inundație s'a fixat la 50 metri, pentru a se realiza minimum de cost pentru infrastructura poduluĭ.

Suprastructura metalică se compune din grinzĭ independente cu membrurile paralele, avènd calea la partea superióră.

Inălțimea grinzeĭ e de 6 metri, iar ecarmentul între grinzĭ de 4 metri.

Podul peste Borcea a fost executat de casele *Gaertner și Creusot.*

La podul de inundație de lângă Borcea fondațiile aŭ fost executate de D. *F. K. Ozinga*, zidăriile de D. *Gratzoski,* iar suprastructura metalică, de societatea *John Cockerill* din Belgia.

III. *Podul de inundație din Baltă.* Brațul Dunăriĭ, Borcea, ia nascere în amonte de Călărași și se unesce cu Dunărea între Hârșova și Gura-Ialomițeĭ.

Pe acéstă distanță între Dunăre și Borcea există o insulă numită Balta, care are o lățime de 13 kilometri între Fetescĭ și Cernavoda.

Malurile Dunăriĭ și ale Borceĭ aŭ o înălțime de 5.50—6 metri d'asupra etiagiuluĭ.

In mijlocul Bălțiĭ, cota terenuluĭ e numaĭ de 2 metri d'asupra etiagiuluĭ.

Apele marĭ de inundație ridicându-se până la cota de 7 metri peste etiagiul Dunăriĭ, ele acoperă Balta, până la o adâncime de 1—5 metri și se scurg, nu numaĭ prin albiile Dunăriĭ și Borciĭ, dar și prin mijlocul Bălțiĭ, cu o iuțélă maĭ mică, dar pe o intindere maĭ mare.

Debitul apelor marĭ, ce curg prin Baltă, se póte ridica până la 6.000 m.c. pe secundă. Pentru a da scurgere acestuĭ volum de apă, s'a construit în mijlocul Bălțiĭ un pod de inundație, având 34 deschiderĭ de $42^{m}.80$, iar în total o lungime de $1455^{m}.20$.

O pilă costă 37.000 leĭ, saŭ 860 leĭ pe metru curent de pod; supra structura costă 940 leĭ metru curent. In total acest pod costă 1.800 leĭ metru curent, calea pe pod nefiind cuprinsă în acéstă sumă.

Inălțimea liberă de la apele marĭ până la suprastructură e de $2^{m}.80$.

Suprastructura metalică e făcută din grinzĭ Schwedler, având lungime de 42 metri, înălțimea de $5^{m}.60$, iar distanța între grinzĭ de 5 metri.

Fundațiile acestuĭ pod aŭ fost executate de D. *F. K. Ozinga,* zidăriile de D. inginer *Dimitrie C. Iarca,* iar suprastructura de Societatea *Cockerill.*

IV. *Podul de inundație de lângă Dunăre.* Este construit pentru a permite scurgerea apelor, ce Dunărea revarsă peste malul stâng la epoca inundațiilor.

Când apele marĭ ating înălțimea de 7 metri d'asupra etiagiuluĭ, debitul Dunăriĭ se póte evalua la 14.000 m.c., iar volumul apelor marĭ ce curg pe sub podul de inundație de lângă Dunăre se póte ridica până la 1.200 m.c.

La determinarea lungimeĭ acestuĭ pod de inundație, s'a ținut cont nu numaĭ de acest debușeŭ, dar și de condițiunea de a nu avea o înălțime prea mare de rambleŭ la extremitatea poduluĭ.

Un rambleŭ prea înalt lângă culee, presintă o mare nesiguranță din cauza terasamentelor, ce continuă a se produce în timp de câțĭ-va anĭ chiar, după deschiderea linieĭ și care tind a forma la spatele culeieĭ un prag, pentru a căruĭ evitare va trebui a se complecta cu balast și a se ridica continuu linia în acéstă parte. Intreținerea unuĭ rambleŭ înalt este mult maĭ costisitóre de cât a unuĭ pod.

Ținând cont de aceste considerațiunĭ, s'a dat poduluĭ de inundație de lângă Dunăre o lungime de $912^{m}.75$, împărțită în 15 deschiderĭ de $60^{m}.85$ fie-care.

La podurile de inundație dintre Dunăre și Borcea s'aŭ admis fundațiile pe piloți, pentru motivele următóre:

Terenul Bălțiĭ format de depositele lăsate de apele de inundațiĭ, e de o natură variabilă; în general se găsesce o argilă nisipósă, ce oferă puțină resistență, pentru a suporta marĭ greutățĭ, fără a se comprima.

Terenul resistent, pe care s'ar fi putut funda direct, se află la o adâncime de 25 metri sub etiagiŭ. Spre a se funda la acéstă adâncime, sistemul cel maĭ sigur și maĭ

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA ROMÂNIA 679 JUDEȚULUI CONSTANȚA

practic, ar fi fost fondațiile cu aer comprimat, ca și la podul peste Dunăre. Înălțimea totală a uneĭ pile ar fi fost de 50 metri, prin urmare dimensiunile și costul eĭ ar fi motivat deschideri maĭ marĭ, ceea-ce ar fi făcut să crésca și valórea supra-structureĭ.

Dacă ne raportăm la podul peste Dunăre al căruĭ cost pe metru liniar e de 12.000 leĭ și al Borceĭ care e de 10.000 leĭ, am fi ajuns de sigur, pentru podul de inundație de lângă Dunăre la un cost aprópe de 8.000 leĭ pe metru curent.

La podurile de inundație din Baltă și de lângă Borcea, a căror înălțime e mult maĭ mică, fundațiunile pneumatice la marĭ adâncimĭ, ar fi fost și maĭ puțin justificate, ele ar fi ocasionat deschideri marĭ și un cost exagerat față cu natura și scopul lucrăriĭ.

Afară de acestea, apele marĭ curgênd în Baltă un timp scurt și numaĭ la epocele rarĭ ale creșterilor marĭ, iar iuțéla apelor fiind mică, nu póte fi nicĭ o temere de afluimente, care să pótă motiva o adâncime mare de fundație.

Pentru aceste considerațiunĭ, s'a admis pentru podurile de inundație fundațiile pe piloți.

Piloțiĭ bătuțĭ pe tótă lungimea lor de 10 și 12 m. comprimă terenul de fundație și suportă greutatea poduluĭ, interesând un strat de pământ pe o adâncime egală cu lungimea piloților.

Pentru podul de inundație de lângă Dunăre, deschiderea de 60 m. s'a găsit maĭ avantagióșă sub punctul de vedere al costuluĭ lucrăriĭ. O pilă costă în mediŭ 104.000 leĭ, ceea-ce dă 1.700 leĭ pe metru curent de pod. Supra-structura costă 1.500 leĭ pe metru curent; ast-fel că în total podul de inundație de lângă Dunăre costă 3.200 leĭ pe metru curent, în care sumă nu intră valórea traverselor, trotuarelor și șinelor.

Supra-structura metalică se compune din grinzĭ independente cu membrurile paralele, avênd calea la partea superióră, spre-a reduce din înălțimea și lățimea pilelor.

Fundațiile poduluĭ de inundație lângă Dunăre aŭ fost exacutate de întreprinderea *F. K. Oxinga*, zidăriile de întreprinderea *Rottenberg & Comp.*, iar supra-structura de societatea *I. Cockerill.*

V. *Terasamentele din Baltă.* Intre podurile de inundație de la Borcea și din Baltă s'a executat un rambleŭ de 6.082 metre lungime, iar între podul din Baltă și de lângă Dunăre rambleul executat are o lungime de 4.133 metri.

In traversarea Bălțiĭ, platforma rambleuluĭ s'a stabilit la 9 m. d'asupra etiagiuluĭ Dunăriĭ, s'aŭ la 2 m. d'asupra celor maĭ marĭ ape de inundațiĭ; în acéstă parte înălțimea medie a rambleuluĭ d'asupra terenuluĭ natural e de 6 metri.

Racordarea rambleuluĭ cu podurile de inundație s'a realizat prin rampe de 1/100, ast-fel că înălțimea rambleuluĭ lângă culeiele podurilor de inundație este de 11 metri la Borcea, de 8 m. la podul din Baltă și de 24 metri la podul de inundație de lângă Dunăre.

Lățimea platformeĭ este de:

6 metri	pentru	6—10	înălțime	de	rambleŭ.
7 »	»	10—15	»	»	»
8 »	»	15—24	»	»	»

S'a dat taluzelor o înclinare de 1—1 ½.

In timpul creșterilor extra-ordinare a apelor Dunăriĭ, apele de inundație avênd în Baltă o adâncime de 1.50—5 metri, pentru a apăra rambleul contra valurilor causate de apele marĭ, s'a executat pe ambele părțĭ ale rambleuluĭ, un pereŭ de zidărie de piatră cu var hidraulic, până la înălțimea de un metru d'asupra apelor marĭ. Acest pereŭ continuă sub terenul natural pe o adâncime de 1—1.50 m. în planul taluzuluĭ rambleuluĭ.

Terasamentele și apărările între Borcea și podul din Baltă aŭ fost executate de întreprinderea *Rottenberg și Comp.*, iar terasamentele și apărările între podul din Baltă și între podul de lângă Dunăre, aŭ fost executate de *Societatea Română de Construcții.*

VI. *Podul peste Dunăre* are o lungime de 750 metri, presentând 5 deschideri, din care una centrală de 190 metri și câte douĕ deschideri laterale de 140 metri fie-care.

Pentru a permite trecerea liberă pe sub pod a vaselor celor maĭ marĭ, ce circulă

www.ziuaconstanta.ro

Fig. 97. — Podul «Regele Carol I».

pe Dunăre, s'a dat supra-structurii o înălțime liberă de 30 metri, de la nivelul apelor mari, saŭ 35 metri de la suprafața apelor mijlociĭ.

Pilele sunt de zidărie cu mortar de ciment. Fundațiile executate cu aer comprimat, s'aŭ stabilit la o adâncime de $28^{m}.50$ sub etiagiŭ.

Supra-structura e formată din doue grinzĭ console de 240 m. lungime, avend o parte centrală de 140 m. și doue console de 50 metri, precum și din 3 grinzi semi-parabolice de 90 metri lungime fie-care.

Inălțimea grinzilor console e de:

32 metri la montanțĭ în dreptul pilelor.

17 « « mijlocul grinzeĭ.

9 « « extremit. consolelor.

Inălțimea grinzilor semi-parabolice e de:

13 metri la mijlocul grinzilor.

9 « « extremitățile lor.

Distanța între grinzĭ variază între 6.50 și 9 metri.

Calea e la partea inferióră a supra-structureĭ.

Supra-structura grinzilor console s'a montat maĭ întâĭ pe un pod de serviciŭ la o înălțime de câțĭ-va metri d'asupra apelor marĭ, apoĭ s'a ridicat cu prese hidraulice treptat cu înaintarea zidărieĭ pilelor.

Fundațiile, zidăriile și supra-structura podului peste Dunăre s'aŭ executat de *Compania Fives-Lille.*

VII. *Terasamente.* Intre podul Dunăriĭ și racordarea cu linia Cernavoda-Constanța, sunt desvoltate pe o lungime de 7 km.

Lucrarea consistă în 5 tranșeie, a căror înălțime maximă variază între 9 și 18 m.

Pământul scos din aceste tranșeie s'a transportat și depus la ramblarea părților jóse dintre aceste tranșeie.

Douĕ pante de $0^{m}.010$ și $0^{m}.085$ pe metru, permit racordarea căiĭ de pe podul Dunăriĭ cu calea linieĭ Cernavoda-Constanța, între care există o diferență de nivel de $34^{m}.30$.

Aceste terasamente sunt executate de *Societatea Veneta.*

VIII. *Stațiuni.* Linia Feteștĭ-Cernavoda este cu o singură cale și are pe dânsa următórele stațiunĭ:

a) Halta Borcea, situată în Baltă la $7^{km}.6$ de stațiunea Feteștĭ.

b) Halta Dunărea, construită tot în Baltă la o distanță de $6^{km}.6$ de halta Borcea

c) Halta Cernavoda-Pod construită la distanță de 50 metri de capătul țĕrmuluĭ drept al poduluĭ, e la 4.500 m. departe de Halta «Dunărea».

d) Stațiunea Saligny la racordarea cu linia Cernavoda-Constanța. E departe de precedenta la 6 km.

Clădirile sunt executate de *Societatea română de Construcții* [1]).

[1]) Extragem acest articol din darea de sémă a d-luĭ inginer S. Gheorghiu, publicat în «Buletinul societățiĭ Politechnice» anul XI, No. 1, 1895.

www.ziuaconstanta.ro

Lucrările acesteĭ liniĭ s'aŭ terminat la 14 Septembrie 1895 [1]).

De la Bucurescĭ până la Halta Cernavoda-Pod sunt 166^{km}.200; cota la Haltă este de 61^{m}.60. Construcţia se află pe un platoŭ, de pe care se desfăşóră privireĭ frumósa panoramă a oraşuluĭ Cernavoda.

Pe distanţă de 1 km., linia e în săpătură şi la adâncime de 12^{m}.15, în acest parcurs sunt treĭ podeţe.

La km. 167, linia cobóră la cota 49^{m}.93. Lângă, şi la 120 m. de km. 167, după ce linia ese din defileŭ, întâlnim un pod cu pasagiŭ inferior de 3 m. deschidere; lângă el şi la 180 m., un podeţ, iar la 100 m. maĭ departe, un altul; de aci, la 500 m., un pasagiŭ cu 3 bolţĭ de câte 4^{m}.50 fie-care; iar la km. 168 linia cobóră la cota 36^{m}.32.

Continuându-şĭ drumul, linia trece peste 5 podeţe între km. 168 şi 169 şi cobóră la cota 29^{m}.46.

Dincóce de km. 169 şi la 200 m., se află un podeţ, iar de aci, la 250 m., cantonul 91 (numĕrătórea cantónelor ca şi kilometragiul se socotesce din gara Bucurescĭ); ajunsă la km. 170, linia cobóră la cota 27^{m}.19.

Lângă, şi la 100 m. de km. 170 se află un pasagiŭ inferior de 4^{m}.50 deschidere şi maĭ departe la 400 m., un pod.

Linia merge coborând, iar la km. 171 găsim cota 21^{m}.73. De la km. 171 înainte, întâlnim la 700 m. un podeţ, lângă el, la 100 m., un pasagiŭ şi cantonul 92.

Kilometru 172 are cota 19^{m}.55. Lângă şi la 200 m. de el se află staţia *Saligny*. De aci încolo, linia nouă merge paralel cu cea veche şi pe lângă ea încă 2.100 metri şi se racordéză la km. 174 al noueĭ liniĭ.

Aşa dar lungimea acesteĭ ramificaţiunĭ (de la Pod până la racordare) este de 8^{km}.300.

2. *Linia Canara*. Din Halta *Medea* se bifurcă linia către Canara; ea servesce numaĭ pentru transportul pietriĭ necesare portuluĭ. N'are nicĭ un canton şi fórte puţine podeţe. Lungimea eĭ este de 15 km.

3. *Linia accesuluĭ noŭ din Port*. Pornesce tot din Halta Medea, merge paralel cu linia principală pe 2 km. distanţă, taie apoĭ şoseaua Constanţa-Mangalia, la *Halta Viilor* şi cobóră în Port.

Este provizorie, căcĭ terminându-se tunelul de acces, linia portuluĭ va trece prin el.

---

[1]) Inaugurarea linieĭ şi Poduluĭ s'a făcut în ziua de 14 Septembrie 1895, în presenţa M. S. Regeluĭ şi persónelor coprinse în documentul următor:

NOI CAROL I,

Prin graţia luĭ Dumnezeŭ şi voinţa naţională, Rege al Românieĭ.

In anul mântuireĭ 1890 am pus piatra fundamentală a poduluĭ, menit să împreuneze cele doue malurĭ ale Dunăriĭ între Feteştĭ şi Cernavoda.

După cincĭ anĭ de muncă statornică, Dumnezeŭ hărăzind Ţĕriĭ, linisce şi îndestulare, astăzĭ în a 14-a zi a luniĭ Septembrie din anul mântuireĭ 1895 şi al 30-lea al Domnieĭ-Mele, mulţumită râvneĭ şi măiestrieĭ inginerilor Românĭ, am trecut pe deasupra valurilor celor doue braţe ale Dunăriĭ mărețe şi am bătut cel din urmă cuĭ, carĭ aŭ încheiat şi sfârşit aceste falnice lucrărĭ, faţă fiind M. S. Regina, Alteţele Lor Regale, Principele şi Principesa Romanieĭ, Iubitul Meŭ frate, Principele Leopold de Hohenzollern, nepotul Meŭ, A. S. Principele Ereditar de Hohenzollern, A. S. Principele Ereditar de Meiningen şi A. S. Regală, Principesa Ereditară de Saxa-Meiningen, Inaltul Cler, Miniştriĭ Meĭ, Preşedinţiĭ şi Membriĭ Biurourilor Corpurilor Legiuitóre, trimişiĭ Puterilor streine acreditaţĭ pe lângă Mine, fruntaşiĭ Oştiriĭ Mele, Inalţiĭ Demnitarĭ aĭ Statuluĭ şi Corpul technic.

De astăzĭ înainte nimic nu maĭ desparte România din stânga Dunăriĭ de Dobrogia, pe care prin vitejia ostaşilor Noştriĭ din rĕsboiul de la 1877 am împreunat-o din noŭ cu Patria-Mamă. Ast-fel vom putea da acesteĭ provinciĭ şi Porturilor eĭ de pe ţĕrmul Măriĭ tótă îngrijirea Nóstră, spre a lor desvoltare şi propăşire.

Mândri, împreună cu Ţara întrégă, că am ridicat un noŭ monument, care face fală Nĕmuluĭ Românesc şi care va fi purtarea îndemn puternic pentru urmaşiĭ Noştri, spre a purcede tot maĭ departe pe calea munciĭ, a civilizaţieĭ şi a măririĭ, Am semnat acest document de vecĭnică amintire.

Am chibzuit dar, ca după sfinţirea Poduluĭ, făcută de I. P. S. S. Archiepiscopul şi Mitropolitul Primat, un exemplar să fie aşezat în zidăria de pe malul drept al Dunăriĭ, împreună cu copia documentuluĭ ce am pus în zidăria picioruluĭ de pe ţĕrmul stâng, iar cel d'al doilea să se păstreze în archivele Statuluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Lungimea actuală a acesteĭ ramurĭ este de 6 km.

4. *Linia Târgului de vite de la Anadolkioĭ.* De la km. 1.500 se bifurcă ramura care duce la Anadolkioĭ. Are numaĭ câte-va podețe și 3—4 pasage de nivel, din care maĭ important este acel al șoseleĭ Constanța-Tulcea. Lungimea eĭ este de 5 km.

5. *Linia la Magazinele de Cereale.* Tot de la bifurcația precedenteĭ pornesce la magasiile de cereale din Constanța (Obor) o ramură de linie, care se bifurcă la rându-ĭ în maĭ multe alte ramificațiĭ, pentru a deservi depozitele.

Acéstă linie scurtă taie, ca și cea de la Anadolkioĭ, șoseaua Constanța-Mangalia.

6. Paralel cu linia principală și pe distanță de 1500 m., din dreptul cantonuluĭ No. 1, merge linia *la băĭ* de la Cantonul No. 2 (pasagiul șoseleĭ Constanța-Mangalia); acésta din urmă se îndréptă la stânga și după ce taie șoseaua Constanța-Mangalia din noŭ, precum și linia cea nouă de acces în port, la Halta viilor, merge paralel cu șoséua dintre viĭ și se opresce în dreptul parculuĭ pentru coborît la băile de Mare.

Acéstă linie lungă numaĭ de 3 km servesce în timpul veriĭ pentru transportul pasagerilor la băile de Mare.

Pe ea sunt douĕ debarcadere de scândurĭ (la berărie și la parc).

7. In sens invers cu linia băilor, este *linia veche de acces în port.*

De la cantonul No. 1 și paralel linieĭ principale, pornesce către port o ramificație, care după puțin părăsind linia principală, taie șoseaua Constanța-Mangalia în dreptul unuĭ Canton, nu departe de care se află pe drépta un debarcader de scândurĭ.

Linia apoĭ coborând intră într'o tăetură, din care după 150 m., eșind, întâlnim nu mult maĭ departe și pe stânga Halta Thetis (pentru imbarcarea călătorilor numaĭ pentru băĭ).

După acésta trece pe un pod de fier, de desubtul căruia e pasagiŭ la Atelierul C. F., lasă în stânga Halta Tomis și se sfârșesce la Halta Ovidiŭ (ambele aceste halte aŭ aceiașĭ destinație ca și Thetis).

Un schimbător de cale la pod servesce pentru a conduce la o altă linie ce cobóră în port, de óre-ce diferința de nivel între stația Constanța și Port fiind de 31 metri, trenurile nu se pot coborî de cât pe o linie în zig-zag.

In Port e o rețea fórte complicată de ramificațiunĭ de liniĭ, care cu refacerea noului port ele se vor schimba complectamente.

Căĭ ferate în proiecție. Necesitatea fórte mult simțită de a se construi o linie ferată, care să lege orașul Tulcea, încă nu e satisfăcută, cu tóte rapórtele ce s'aŭ făcut de Prefectura județuluĭ Tulcea. Acéstă linie ar fi de mare importanță economică și strategică.

Studiĭ în acest sens s'aŭ făcut, la care am fost chemat să-'mĭ daŭ avizul asupra traseuluĭ și considerațiunilor militare și am însoțit comisiunea însărcinată în 1898 cu studiile preliminariĭ.

Calea ferată proiectată va porni din Tulcea de la bariera Babadaguluĭ; printr'un tunel va trece în valea Derindere și atinge satul Cataloĭ. Aci se va construi o gară de bifurcație pentru un braț de linie, care urcând valea Telițeĭ pe la Frecățeĭ, apoĭ pe valea «lungă», de unde va trece în valea «adâncă», pentru a duce la Isaccea.

Linia principală va urma către Sud valea Telițeĭ, pe la Enichioĭ și Congaz, va trece pe la Códa bălțiĭ, pe țărmul sudic al laculuĭ Babadag, prin spatele Spitaluluĭ Comunal.

De aci urcând valea Visterneĭ, va coborà prin valea Celinchioĭ la Ceamurli-de-jos, continuând către sud prin Sariurt, Duimgi, Peletlia, Tașaul, unde tăind valea riuluĭ Casâmcea, se va îndrepta la Caramurat. Aci va fi o gară de bifurcație, de unde un braț va merge la Constanța, iar altul la Medgidia.

Maĭ e proiectat a se construi o linie ferată de la Constanța saŭ Medgidia, pe la Techirghiol-Copadin-Mangalia.

www.ziuaconstanta.ro

IV. Căĭ naturale.

Starea drumurilor din Dobrogea sub Turcĭ, o găsim fórte bine descrisă de distinsul agronom român Ion Ionescu [1]:

«Căile de comunicaţie acum existente în Dobrogia (1850) nu merită acéstă numire, căcĭ locuitorĭĭ acesteĭ ţĕrĭ le-aŭ trasat de a parcurge maĭ curând distanţele între diferitele localităţĭ, de cât pentru înlesnirea transportuluĭ productelor la târgurĭ.

Nicĭ o lucrare de acest fel n'a fost făcută până acum; de asemenea nicĭ mijlócele de transport nu sunt în armonie cu drumurile. Căruţe (harabale) fără cea maĭ mică bucată de fier şi, care nu costă de cât 60 - 80 piastri una, circulă pe pământul Dobrogieĭ trasând ast-fel în parcursul lor un drum.

Starea acestor comunicaţiunĭ atârnă de la căldură, humiditate şi de toţĭ agenţiĭ atmosfericĭ. Când pământul e îmuiat cu apă, drumul devine impracticabil şi cultivatorul aştéptă timpul frumos, căldura şi vêntul, care usucă pământul şi face calea practicabilă. Acéstă stare de lucrurĭ e păgubitóre intereselor economice».

Ne putem face o ideie aprópe exactă, de starea drumurilor pe atuncĭ, dacă vom socoti timpul ce se întrebuinţa de a parcurge distanţele de la un oraş la altul; ast-fel:

Drumul	de	la	Carasul (Medgidia)	la	Babadag	se	făcea în	16 ore.
»	»	»	»	»	» Constanţa	»	» 8	»
»	»	»	»	»	» Mangalia	»	» 12	»
»	»	»	»	»	» Tulcea	»	» 22	»
»	»	»	»	»	» Isaccea	»	» 24	»
»	»	»	»	»	» Măcin	»	» 24	»
»	»	»	»	»	» Hârşova	»	» 16	»
»	»	»	»	»	» Cernavoda	»	» 4	»
»	»	»	»	»	» Raşova	»	» 6	»
»	»	»	»	»	» Ostrov	»	» 16	»
»	»	»	Tulcea	»	» Babadag	»	» 6	»
»	»	»	Babadag	»	» Isaccea	»	» 8	»
»	»	»	»	»	» Măcin	»	» 12	»
»	»	»	»	»	» Hârşova	»	» 22	»
»	»	»	Constanţa	»	» Măcin	»	» 30	»
»	»	»	»	»	» Hârşova	»	» 28	»
»	»	»	»	»	» Cernavoda	»	» 11	»
»	»	»	»	»	» Raşova	»	» 14	»
»	»	»	»	»	» Ostrov	»	» 22	»
»	»	»	Mangalia	»	» Hârşova	»	» 24	»
»	»	»	»	»	» Cernavoda	»	» 13	»
»	»	»	»	»	» Raşova	»	» 15	»
»	»	»	»	»	» Ostrov	»	» 24	»
»	»	»	Ostrov	»	» Raşova	»	» 12	»
»	»	»	Raşova	»	» Hârşova	»	» 12	»
»	»	»	Hârşova	»	» Măcin	»	» 12	»
»	»	»	Măcin	»	» Azaclăŭ	»	» 6	»
»	»	»	Azaclăŭ	»	» Isaccea	»	» 12	»
»	»	»	Isaccea	»	» Tulcea	»	» 6	»

De alt-fel drumurile naturale eraŭ aşa de numeróse, că eşind dintr'un oraş saŭ sat, stătea călĕtoruluĭ înainte un mănuchiŭ de drumurĭ şi nu scia pe care din ele să apuce în direcţia dorită; ele eraŭ trasate după capriciul locuitorilor.

[1]) Excursion agricole dans la Dobrodja p. 49 - 62.

www.ziuaconstanta.ro

Şi totuşi natura a înzestrat acest petic de pământ cu tot materialul, de care omul are nevoie la construcţiunea drumurilor.

«In multe părţĭ drumul este făcut de natură; nu se cer de cât lucrările necesare de nivelare al stâncilor ce aŭ eşit la suprafaţa pământuluĭ.»

«Pe marginea Dunăriĭ ca şi pe ţĕrmul Măriĭ-Negre, materialul pentru construcţiunea drumurilor e fórte abondent în stâncile sistemuluĭ siluric şi cambrian, care compun natura minerală a soluluĭ. In interiorul ţĕriĭ, între stâncile terenuluĭ de transiţie, se găsesc roce plutonice. Granituri la Cocoş, micaşist şi gneis la Pazarli, syenit la Chiorceşme. In general aprópe peste tot stâncĭ, care aŭ ca elemente chimice carbonatul de calce, aparţinênd la tóte epocile formaţiuneĭ pământuluĭ şi care în tóte punctele Dobrogieĭ se póte întrebuinţa la construcţiunea podurilor, atât varul cât şi piatra cioplită.

«Apoĭ relieful terenuluĭ, direcţia délurilor şi văilor indică drumul ce trebue să urmeze o cale de comunicaţie în Dobrogia; constructorul nu e nevoit a face săpăturĭ saŭ umpluturĭ marĭ».

La începutul ocupăriĭ Dobrogieĭ de către Romànĭ, nu exista de cât numaĭ un început de sosele către Canara (începênd din Constanţa), un crâmpeĭ de la Tariverde spre Sariurt, de la Babadag la Tulcea şi în fine de la Tulcea la Isaccea. Dar acestea eraŭ executate în mod primitiv, neîmpietruite suficient şi fără nicĭ o lucrare de artă pe ele. Singurul pod existent în tótă provincia era acel de la Códa laculuĭ Babadag, numit podul de pământ «Toprac-Chiopru», construit în 1869. Maĭ eraŭ óre-care începuturĭ de şosele pornind din oraşele marĭ, cum: Măcin, Hârşova, Medgidia, etc., dar numaĭ pe câţĭ-va kilometri lungime. La Medgidia, gara era unită cu oraşul prin şoseaua ce se vede şi astăzĭ, care trece peste podul «Said-Paşa», construit de acest guvernator peste balta Carasu.

Alte lucrărĭ saŭ comunicaţiunĭ lipseaŭ.

Imediat după venirea Românilor s'aŭ complectat cele douĕ marĭ şosele naţionale de la Constanţa la Tulcea şi de aci la Măcin şi Ghecet.

După 1882, punêndu-se în aplicare legea drumurilor în Dobrogia, s'a lucrat cu stăruinţă şoselele în tóte direcţiunile şi la sfârşitul anuluĭ 1900 se găsesc: douĕ căĭ naţionale: Constanţa-Babadag-Tulcea şi Tulcea-Ghecet, un numĕr de 41 şosele vicinale şi 9 şosele comunale.

1. *Şoseaua Naţională Constanţa-Babadag-Tulcea.*

Lungimea între Tulcea şi Constanţa este de 125 km. Este complectă [1]).

Pornind din Contanţa, şoseaua ese pe bariera de lângă Casarmele Cavalerieĭ, trece prin satul Anadolchioĭ (km. 119, numĕrătórea este de la Tulcea) şi peste pasagiul de nivel al linieĭ ferate a tîrguluĭ de vite; lasă în drépta lacul Süt-ghiol şi satul Palaz (km. 115, la care duce o şosea comunală care se bifurcă la acest kilometru) şi puţin maĭ la Nord de pasagiul de nivel al linieĭ ferate (km. 112), ce duce la carierele de la Canara, ajunge la satul Canara (km. 110).

După ce străbate satul, lasă la stânga (km. 109) şoseaua vicinală Caramurat-Hârşova; în drépta, carierele de piatră şi la km. 106 satul Cogeali pe drépta. La km. 106 vine a da pe drépta şoseaua vicinală Cogeali-Gargalik-Caranasuf-Casapchioĭ-Sariurt.

De la km. 106 urcă puţin délul Caramuratuluĭ, iar la km. 99 e traversată de şoseaua vicinală Cicrâcci (sat care rĕmâne la drépta) la Caramurat. După ce lasă în drépta lacul Taşaul (km. 96), trece peste un pod de piatră rîul Casâmcea (km. 93) şi urcând uşor délul, lasă în stânga satele Palaz (km. 90) şi Cavargic (km. 86).

Coborând délul Cogealaculuĭ, şoseaua trece pe un pod de piatră rîul Duimgi (km. 76), alăturĭ de care taie şoseaua vicinală de la Duimgi la Tariverde.

In dreptul km. 75 rĕmâne la drépta satul Duimgi, iar la stânga satul Tariverde.

Apoĭ urcă délul Haidân (km. 68) şi cobóră în valea rîuşoruluĭ Sariurt, pe care îl trece pe un pod de piatră (km. 65). Aci se unesce în drépta cu şoseaua ce am vĕzut că vine de la Cogeali-Gargalik-Sariurt. Satul Sariurt rĕmâne puţin la drépta.

---

[1]) Pentru caile de comunicaţie a se vedea Harta No. 3.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA *

Urcând din noŭ délul (km. 60), şoseaua cobóră (km. 56) în valea rîuluĭ Poturu, pe care îl trece pe un pod de piatră, unde lasă la stânga satul Hamamgi; de aci urcând délul, cobóră apoĭ în valea rîuluĭ Slava-rusésca, pe care îl trece pe un pod de piatră (km. 51), unde se incrucişéză cu şoseaua vicinală Babadag-Jurilofca-Casàmcea.

De aci începe a urca délul Babadaguluĭ, lasă în stânga satul Caugagi şi apoĭ printr'un lung defileu cotit, ajunge pe culme (km. 40), de unde cobóră printre déluri 'nalte, acoperite cu păduri şi cu posiţiunĭ pitorescĭ, în oraşul Babadag (km. 35), după ce la km. 38 se unesce cu şoseaua vicinală ce vine de la satul Slava-rusésca, iar la km. 37 trece peste pârîul Babadag pe un pod de piatră.

Ieşind din Babadag, şoseaua trece peste un pod de piatră rîuşorul Babadag la km. 34 şi ajunge la Códa bălţiĭ (vărsarea Taiţeĭ în lacul Babadag), pe care o trece la km. 31. Imediat lângă podul numit Toprak-Kiopru, pornesce către stânga şoseaua din valea Taiţeĭ spre a duce la Măcin.

Şoseaua naţională continuând către Nord, paralel rîuluĭ Teliţa (pe drépta) şi movileĭ Deniz-Tepe, la km. 26 pornesce către drépta şoseaua vicinală Zebil-Sarichioĭ-Agighiol-Tulcea şi la km. 23 trece pe un pod pârîiaşul ce vine de la Hagilar. De departe se póte cunósce acest punct, de óre-ce aci şoseaua e în umplutură, ţărmurită pe ambele laturĭ de o aleie de sălciĭ. La drépta rămâne satul Congaz şi la km. 19 trece prin satul Enichioĭ, iar maĭ departe, la km. 14, şoseaua trece pe un pod de piatră peste rîul Teliţa şi lasă în stânga satul Cataloĭ.

La km. 13 începe şoseaua ce duce la stânga către Cataloĭ, Nalbant şi Alibichioĭ, unde se unesce cu şoseaua din valea Taiţeĭ.

De la km. 13 şoseaua începe a urca délul Tauşan-Bair până la km. 8, de unde cobóră prin maĭ multe cotiturĭ pantele repezĭ ale acestuĭ dél către Tulcea, în care intră pe bariera Babadaguluĭ.

Acéstă şosea lungă de 125 km. e întreţinută în perfectă stare; e accesibilă în tóte timpurile şi are a urca numaĭ douĕ déluri marĭ: acel al Babadaguluĭ şi acel al Tulceĭ.

In tot lungul eĭ sunt 10 poduri solide, avênd piciórele de piatră, unele cu tablierul de lemn, iar altele boltite.

2. *Şoseaua naţională Tulcea-Isaccea-Măcin-Ghecet.* Acéstă şosea are o lungime de 89.333 m.

Pornesce din Tulcea, de la bariera numită a Isacceĭ, taie délul Tulceĭ, trecênd pe lângă tabăra Regimentuluĭ 33 şi la km. 7 ajunge la satul Càşla, pe care îl traverséză. Urcă apoĭ délul Somova, avênd în stânga munţiĭ pietroşĭ şi păduroşĭ, iar pe drépta Dunărea, până la satul Somova (km. 12); de aci cobóră délul Comoreĭ, până în valea Adâncă, la km. 18 în direcţie către S.V.

Din valea Adâncă şoseaua se continuă pe la pólele nordice ale déluluĭ acoperit cu viĭ, Sarica, şi la km. 19 şi 20 vin a cădea perpendicular pe ea, în stânga, douĕ micĭ şosele vicinale, care o légă cu şoseaua Nicoliţel-Teliţa.

In dreptul km. 24 lasă la drépta Mănăstirea Saonul, iar la km. 26 trece pe un pod de lemn peste rîuşorul Nicoliţel, lângă care se începe pe stânga şoseaua vicinală spre Nicoliţel şi Meidanchioĭ.

De aci începe a urca délul şi cobóră la km. 30 în valea Capaclia, pe care o trece peste un pod de lemn şi urcând délul Acic-Tepe intră în Isaccea la km. 34.

Din Isaccea eşind prin mahalaua tătăréscă, se îndréptă către Vest pe marginea mlaştinelor până la Rakel (km. 47), după ce a lăsat în stânga la km. 43 Mănăstirea Tikilescĭ.

De la Isaccea până la Rakel şoseaua urcă în pantă uşóră prin posiţiunĭ uimitor de frumóse; în stânga se înalţă munţĭ păduroşĭ, iar în drépta privirea se pierde până peste Dunăre la marĭ depărtărĭ.

Intre Rakel şi Luncaviţa şoseaua cobóră în valea Luncaviţeĭ (km. 50), pe care o trece pe un pod de lemn.

După ce iese din sat, tot pe lângă baltă, şoseaua se îndréptă către N.V. până la satul Garvan (km. 61), după ce a trecut la km. 59 prin Văcărenĭ.

www.ziuaconstanta.ro

La Garvan pornesce înainte şoseaua vicinală spre Azaclăŭ, iar şoseaua naţională printr'un cot, în formă de unghiŭ drept, schimbă brusc direcţia către S., lasă în drépta mlaştinele şi balta Jijila, iar la satul Jijila (km. 65) trece rîul cu acelaş nume pe un pod de lemn şi urcând délul Pricopanuluĭ ajunge la Măcin (km. 70).

Din Măcin şoseaua este în umplutură pe malul drept al Dunăriĭ şi în direcţia E.-V. până la Ghecet (km. 89.333).

Acéstă şosea nu are lucrărĭ însemnate de artă, de cât câte-va poduri, din care mai însemnat este cel de la Luncaviţa.

Nu are de urcat déluri marĭ de cât cel de la Somova. Este întreţinută în perfectă stare, de aceia este accesibilă în tóte anotimpurile.

1. *Şoseaua vicinală Tulcea-Dunavĕţ-Agighiol.* Acéstă importantă şosea lungă de 74 km. va fi destinată a lega între ele punctele: Tulcea, Malcocĭ, Beş-Tepe, Mahmudia, Morughiol, Dunăvĕţul-de-sus şi de-jos, Sarinasuf, Caraebil, Sarighiol şi Agighiol.

Din întregul eĭ nu e complect terminat, de cât 11.040 metri, de la Tulcea spre Malcocĭ şi 4500 m. între Agighiol şi Sarighiol.

Ea pornesce din Tulcea pe la Bariera Mahmudia, şi la 1½ km. se desface către drépta şoseaua vicinală ce duce direct la Agighiol. Până la satul Malcocĭ (km. 9), e trasată pe marginea mlaştinelor Zaghen; de aci se maĭ continuă încă 2 km. către Beş-tepe şi rĕmâne a se executa în viitor.

Pe de altă parte de la Agighiol s'a făcut şoseaua până la Sarighiol.

In tot parcursul eĭ, acéstă şosea are 13 poduri până acum. Lucrarea s'a început în anul 1883. Partea terminată costă 51.961 leĭ.

2. *Şoseaua vicinală Tulcea-Agighiol-Sarichioĭ-Zebil-Calea Naţională km. 26.* Lunginea eĭ va fi de 39km.280, dar nu e complect terminată, între Agighiol şi Sabangia (pe distanţă de 6 km.), şi între Sarichioĭ şi Zebil (4680 metri).

Se bifurcă de la km. 1½ al şoseleĭ Tulcea-Dunăvĕţ, apucă către S.E., urcă délul Imalac (km. 12) şi cobóră în vale la satul Agighiol (km. 16). De aci se îndréptă către S. pe ţĕrmul laculuĭ Agighiol şi la km. 18 se întrerupe pentru a începe la km. 24, după ce în partea întreruptă trece prin Sabangia (km. 22).

De la km. 24 merge prin satul Sarichioĭ (km. 26), de unde traseul se întrerupe iarăşĭ către Zebil, până la km. 29m.320.

Trece apoĭ prin Zebil (km. 32) şi se termină în şoseaua Naţională Babadag-Tulcea la km. 26, după un parcurs de km. 39.280, din care numaĭ km. 28.600 e terminată.

De la satul Sarichioĭ acéstă şosea se unesce cu cea care duce la Enişala.

Este întreţinută în bună stare. Pante marĭ nu urcă. Are 3 cantóne şi 20 poduri. Lucrarea s'a început în anul 1889 şi costă până acum 1.844 leĭ.

3. *Şoseaua vicinală Sarichioĭ-Enişala.* Se bifurcă din precedenta la satul Sarichioĭ, se îndréptă către Sud pe lângă ţĕrmul laculuĭ Razelm. De la km. 3 intră în mlastinele dintre Razelm şi lacul Babadag, de aceia e în umplutură taluzată cu pietre. La km. 6 trece peste canalul de scurgere al laculuĭ Babadag pe un pod solid de lemn şi ajunge la Enişala, după un parcurs de 7.786 metri, din care aprópe jumĕtate prin terenurĭ mlăstinóse şi supuse inundaţieĭ.

Acéstă cale este o lucrare de artă, care aduce multe laude serviciuluĭ technic al judeţuluĭ Tulcea. Este bine întreţinută şi accesibilă în tóte anotimpurile. S'a început în 1897. E terminată şi are 4 poduri.

La Enişala se unesce cu şoseaua Babadag-Jurilofca-Casîmcea.

4. *Şoseaua vicinală care plécă de la km. 27 al şoseleĭ Naţionale Tulcea-Isaccea şi duce prin Nicoliţel-Meidanchioi-Alibichioi-Babadag.*

E una din cele maĭ frumóse căĭ prin peisagele ce înfăţişază ochiuluĭ maĭ la fie-care pas, trecând prin pădurĭ bătrâne şi sălbatece.

Lungimea acesteĭ şosele va fi de km. 44.960, dar pe distanţa Meidanchioĭ-Alibichioĭ nu e construită pe lungime de km. 7.380, aşa că e redusă numaĭ la km. 37.580.

De la km. 27 al şoseleĭ naţionale Tulcea-Isaccea, pornesce către Sud, prin bogata

www.ziuaconstanta.ro

vale a Nicoliţeluluĭ, şoseaua vicinală, care până la sat pe o distanţă de 3 km. străbate o câmpie mănósă şi, aprópe de sat, acoperită cu viĭ. La Nicoliţel se încrucişază cu şoseaua ce apucă la drépta către Mănăstirea Cocoş şi puţin maĭ la dél, în răspântia satuluĭ, cu cea care o ia la stânga, pentru ca pe délul Sarica să ducă către Teliţa.

In Nicoliţel, după ce trece pe lângă 5 fântânĭ cu apă cristalină şi bogată, şoseaua urcă délul descriind un arc de cerc cu douĕ coturĭ destul de pronunţate, pentru a evita pântele marĭ.

Dacă la cel din urmă cot, călĕtorul obosit, căutând către drépta, ar vedea printre copaciĭ bătrânĭ o scară ce cobóră puţin la fântâna Cerbuluĭ, cu apă limpede ce şerpuesce spre vale ca un fir argintiŭ abia întrezărit printre muschĭ.

Scara de la fântâna Cerbuluĭ e la km. 6, de unde şoseaua maĭ urcând cât-va délul începe a coborî în valea Morilor, după 3 km. de drum.

De aci se deschide frumósa vale a Meidanchioiuluĭ, între douĕ pârîiaşe ce se unesc în sat, care e aşezat la km. 15.

De la Meidanchioĭ către Sud şoseaua lipsesce, dar de sigur va fi trasată pe valea riuşoruluĭ Ac-cadan (km. 22), prin satul cu acest nume, până în şoseaua de la Alibichioĭ (km. 25).

Aci se încrucişază cu şoseaua vicinală Cataloĭ-Cerna-Măcin.

După ce lasă satul la stânga, şoseaua apucă către S.E., pe ţĕrmul stâng al rîuluĭ Taiţa, pe care îl însoţesce până la vărsare.

La km. 25 rămâne în drépta frumosul dél Consul de formă conică, ce se vede din depărtare; apoĭ puţin maĭ la vale (km. 27) micul sat Cineli, ce stă adăpostit la pólele déluluĭ

Până la Başchioĭ (km. 31) şoseaua urméză riguros ţĕrmul stâng al Taiţeĭ, iar de aci pe un pod boltit de piatră trece pe ţĕrmul drept şi la km. 34 traverséză satul Armutlia.

La km. 38, după ce lasă în drépta satul Camber, părăsesce ţĕrmul drept, pentru a trece pe un pod de piatră pe ţĕrmul stâng al Taiţeĭ la Satu-Noŭ (km. 41) şi în fine dă în şoseaua naţională Babadag-Tulcea la km. 30 al acesteia, după un parcurs de km. 44.960.

La Baş-chioĭ se încrucişază cu şoseaua Nalbant-Baschioĭ-Ciucurova.

Şoseaua este fórte bine întreţinută.

Pante marĭ afară de cea de la Nicoliţel nu suie. Este arare-orĭ expusă înundaţiunilor Taiţeĭ, care nicĭ nu-ĭ causéză marĭ stricăciunĭ, de aceia este accesibilă în tot timpul anuluĭ. Şoseaua a fost începută în 1884, are 3 cantóne, 32 poduri şi 3 puţurĭ. Costă 36.560 leĭ.

5. *Şoseaua Nicoliţel-Teliţa-Ciliţ-Frecăţeĭ-Cataloĭ.* Lungimea eĭ va fi de km. 21.150, din care numaĭ km. 8.439, este terminată, rĕmânênd a se complecta încă km. 12.711.

Pornesce din satul Nicoliţel direct către rĕsărit şi după ce trece rîul Nicoliţel pe un pod boltit de piatră, urcă pe cósta déluluĭ Sarica traversând o regiune bogată în vinurĭ. La km. 5 cobóră spre stânga o şosea de legătură cu calea naţională Tulcea-Isaccea, în care dă aprópe la km. 21. Lungimea acesteĭ şosele de legătură este un kilometru.

La km. 6 duce către drépta o mică şosea la cesmeaua Ulucelor; lungimea eĭ este de un kilometru.

Puţin maĭ departe cobóră către stânga în calea naţională Tulcea-Isaccea o şosea de legătură în valea Adâncă la km. 19; lungimea eĭ este de un kilometru.

Incă de la km. 5 şoseaua vicinală descrie un arc de cerc cu convexitatea către Nord şi după ce urcă délul Teliţeĭ, cobóră la satul Teliţa, unde se termină. De aci va lua în lung valea Teliţeĭ pe la Mănăstirea Cilicul, pe la Poşta, Frecăţeĭ până la Cataloi. E bine întreţinută. Panta de la Teliţa e accesibilă.

Lucrarea începută în 1886. Pe şosea sunt 4 poduri.

6. *Şoseaua de la Nicoliţel la Mănăstirea Cocoş.* Trece prin viile de la Gurgóia şi Bădila, pe la pólele délurilor, conduce la Mănăstirea Cocoş.

In tot parcursul eĭ de km. 16.419 trece prin posiţiunĭ frumóse acoperite cu viĭ şi prin pădurĭ de teĭ. E complect terminată şi bine întreţinută. Pante însemnate n'are.

A fost începută în 1886 şi terminată în 1896. Costă 18.280 leĭ.

Are 2 cantóne şi 17 poduri şi podeţe.

www.ziuaconstanta.ro

7. *Şoseaua vicinală Garvan-Azaclău.* Acéstă cale e de o mare însemnătate economică, fiind că printr'însa se stabilesce comunicaţia judeţuluĭ Tulcea cu Galaţiĭ, pe timpul îngheţuluĭ Dunăriĭ. când vapórele incetéză a maĭ circula.

Lungimea eĭ va fi de 14 km. din care s'a lucrat numaĭ 6½ km. cum şi un pod plutitor peste balta Lăţimea şi care a costat 1093 leĭ. Are 8 poduri.

Ea pornesce din Garvan pe délul Bugéculuĭ, până la balta Lăţimea, pe care o trece pe podul plutitor în grindul Lăţimea şi de aci se va continua pe acest grind, până la satul Azaclău în faţa Galaţilor. E neterminată la mijloc pe 7½ km. distanţă.

Taluzile de şi sunt căptuşite cu piatră, totuşĭ şoseaua va fi supusă inundaţiunilor şi stricăciuniĭ, ceia ce necesită o necontenită întreţinere. S'a început în 1892 şi costă până acum 5.596 leĭ.

8. *Şoseaua vicinală Cataloĭ-Nalbant-Cerna-Măcin.* Importantă prin lungimea eĭ (km. 65.379), cât şi prin comunicaţiunea ce stabilesce între Dunăre şi centrul Dobrogieĭ Nordice, Babadagul, căcĭ de la Alibeichioĭ putem da pe valea Taiţeĭ către S.E. pe şoseaua ce merge direct la podul Toprac-Kiopru.

Incepe din şoseaua naţională Babadag-Tulcea, la km. 13 şi merge la Cataloĭ (km. 2); aci trecênd peste un pod de piatră, rîul Teliţa, urcă délul Nalbantuluĭ, pentru a coborî apoĭ în valea pârîuluĭ Teliţa la satul Nalbant (km. 13).

Aci se află un pod de piatră cu 2 deschideri, construit în 1895 şi a costat 35.480 leĭ.

Din acest sat pornesce către sud şoseaua către Başchioĭ şi Ciucurova.

De la Nalbant, şoseaua spre Cerna, ia direcţia vestică şi după ce suie délul Alibichioĭ, cobóră în valea Taiţeĭ la satul Alibichioĭ (km. 19). Puţin maĭ departe se încrucişază cu şoseaua ce pornesce către sud prin valea inferióră a Taiţeĭ spre Babadag.

Din Alibichioĭ, şoseaua merge 6 km. pe valea Taiţeĭ, trecênd pe la drépta minunatuluĭ masiv Consul şi ajunge la Ortachioĭ (km. 25).

După ce trece Taiţa în sat pe un pod de piatră, calea părăsesce rîul, o ia în direcţie către apus şi după ce la km. 31 descrie un arc de cerc, lăsând în stânga Jaila, urcă délul Ak-punar şi cobóră în vale la satul Ak-punar (km. 35).

De la Ak-punar urcă délul Amzalăĭ şi apoĭ cobóră în valea Cerneĭ, la satul cu acest nume (km. 41). Trece rîul Cerna pe un pod de piatră construit în 1893 şi care a costat 21.408 leĭ; apoĭ merge pe la pólele déluluĭ Priopcea, după ce lasă în stânga satele noĭ înfiinţate Piatra Roşie (km. 43) şi Iacob Deal (km. 47), trece la «Podul pe piatră» rîuşorul Grecĭ (km. 53), având în drépta Movila Râiósă.

De aci către N. prin câmpia Slatina şi, după ce lasă în stânga movila şi satul Carcaliu (km. 56), trece pe lângă balta Carcaliu (km. 56), şi intră în oraşul Măcin la km. 65.

Are pe dênsa 13 cantóne, 29 poduri şi podeţe şi 8 puţuri, urcă patru pante maĭ; totuşĭ fiind bine întreţinută este accesibilă în tot timpul anuluĭ.

Din puntul de vedere economic stă în al doilea rînd, după şosueaa naţională Babadag-Tulcea. Lucrarea s'a început în anul 1885 şi s'a terminat în 1898. Costă 120.846 leĭ.

9. *Şoseaua vicinală Nalbant-Baschioĭ-Ciucurova.* Stabilesce comunicaţiunĭ transversale, între văile Teliţeĭ, Taiţeĭ şi Slaveĭ. Are lungime de 24 km., din care sunt lucrate numaĭ 10km.291, iar spre sud de satul Başchioĭ rămâne a se complecta pe 13km.709 până la Ciucurova.

Pornesce din satul Nalbant, unde este în legătură cu şoseaua Cataloĭ-Cerna, urcă délul Başchioiuluĭ şi cobóră în valea Taiţeĭ la satul Başchioĭ (km. 6) Aci, după ce se încrucişéză cu şoseaua din valea inferióră a Taiţeĭ, se continuă către S.V., pentru a urca délul Jidini. Numaĭ până pe cósta déluluĭ e lucrată, restul are numaĭ terasamentele făcute, gata a se impietrui. Lucrarea începută în 1895. Pe şosea sunt 4 poduri.

De la Ciucurova, şoseaua se va continua pe valea Slaveĭ, apoĭ peste culmea Ghiolgik-Bair, pentru a se uni cu şoseaua Hârşova-Topolog din Jud. Constanţa (Vezĭ No. 26).

10. *O altă şosea importantă este aceia din valea rîuluĭ Slava,* care va stabili legătura între Dunăre şi km. 51 al căiĭ naţionale Babadag-Constanţa. S'a început a se lucra la acéstă şosea in 1883. Are până acum 3 poduri.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Lungimea eĭ va fi de 59km.300. Nu s'a lucrat până acum de cât o porțiune de 7.270 metri, de la Cârjelarĭ la satul Ai-Orman și de aci până la rîul Ai-Ormanul, în puntul numit Melfa, iar restul de 52km.030 nu are de cât în unele puncte terasamentele făcute.

Ea va porni de la km. 51 al căiĭ naționale Babadag-Constanța, la punctul de încrucișare al acesteĭ căĭ cu șoseaua Babadag-Jurilofca-Casâmcea și la podul peste rîul Slava ruséscă.

Apoĭ urcând valea rîuluĭ, va trece prin: Caugagi, Slava-rusă, Slava-cerchezéscă, Ciucurova, și, peste culmea muntósă de la Atmagea, va coborî în valea Picineaga la Cârjelarĭ, va trece prin Ai-Orman ducênd la Picineaga pe malul Dunăriĭ. Va avea atingere la Slava-ruséscă cu șoseaua Babadag-Slava și la Ciucurova cu șoseaua Nalbant-Ciucurova.

11. *Șoseaua vicinală Babadag-Slava-ruséscă.* Eșind din Babadag, după un drum de 2 km. spre sud, întâlnim la km. 38 un pod numit «Duva», de la care începe spre drépta și urcă pe culmea déluluĭ Carada șoseaua șerpuită, care duce la satul Slava-ruséscă în valea cu acelaș nume. Lungimea eĭ este de 8 km. și n'are de cât o importanță locală. Lucrarea a fost începută în 1898 și terminată în 1900. Patru podurĭ sunt pe acéstă cale.

Satul Slava-ruséscă e locuit numaĭ de Lipovenĭ; aci se află și mănăstirea de călugărițe lipovence; e spațiósă, frumósă și bine întreținută.

Departe la 4 km. în sus pe cursul rîuluĭ printre păduri se zăresce mănăstirea de călugărĭ «Uspenia», sediul Archiepiscopatuluĭ lipovenesc din Dobrogia. Archiepiscopul Irinarch de acum depinde de Mitropolitul de la Fântâna-Albă (Bucovina). Mănăstirea are o poziție admirabil de frumósă, înconjurată de păduri și de douĕ părțĭ de rîul Slava-rusă, care trece prin fața și pe o laturе a bisericeĭ. In față sunt casele fórte curate ce servesc de locuință Archiepiscopuluĭ și călugărilor.

Biserica e bogat ornamentată și bine întreținută. La intrare se află un aparat de care sunt legate sîrmele, pentru tras clopotele, așezate în clopotniță la înălțime de 15 m. Sunt 12 clopote de diferite mărimĭ, ale căror sunete combinate între ele dau o armonie religiósă.

Biserica este fórte bogată și se întreține din darurĭ trimese de Lipovenĭ, nu numaĭ din Dobrogia, dar și din Rusia.

A fost atacată de tâlharĭ în nóptea de 25 Iulie 1897, și cu acéstă tristă ocasie aŭ fost omorîțĭ doĭ călugărĭ lipovenĭ popovițĭ, iar biserica prădată.

Are peste 60 călugărĭ lipovenĭ.

12. *Șoseaua vicinală Babadag-Jurilofca-Casâmcea.* Din Babadag pornesce către răsărit pe la pólele délurilor acoperite cu viĭ și arborĭ fructiferĭ, șoseaua, care lăsând în drépta satul Visterna (km. 4), ajunge la km. 8 în satul Enișala, unde se împreună cu șoseaua Sarichioĭ-Enișala, care vine de la Nord.

De aci, pe lângă pólele déluluĭ Gras, pe care se află ruinele cetățuieĭ Eraclea, se îndréptă către S.E. spre Caramanchioĭ, unde ajunge la km. 20 și, înconjurând délul Caramanchioĭ, trece prin Jurilofca (km. 26).

Printr'un cot în unghiŭ drept pornesce către apus, trece prin satele Pașa-Câșla (km. 29), Canlî-Bugeac (km. 34) și Ciamurli-de-jos (km. 39).

Urcând apoĭ pe stânga rîul Slava, taie calea națională Babadag-Constanța la podul acesteia peste rîul Slava (km. 51).

Din valea Slaveĭ urcă délul și cobóră în valea rîuluĭ Poturu, la satul Ciamurli-de-sus (km. 50), apoĭ peste délul Solugean în valea rîuluĭ Beidaut, în satul Beidaut (km. 56).

La Caimurli-de-sus lasă în drépta șoseaua ce urcă valea rîuluĭ Poturu, la Eschi-Baba.

Din Beidaut, urcând délul Sarighiol, descrie un cot pentru a evita pantele marĭ, trece prin satul Sarighiol (km. 64), unde lasă în stânga șoseaua ce merge la Toxof, și în fine urcând délul Iuci-Tepe-Bair, cobóră în valea rîuluĭ Casâmcea la satul Casâmcea, după un parcurs de 74km.565.

Șoseaua s'a început în 1883 și a fost complect terminată în 1898; se află în fórte bună stare și accesibilă în tot cursul anuluĭ; pante marĭ nu urcă; lucrărĭ de artă sunt 11 cantóne, 49 podurĭ și podețe și 2 puțurĭ. A costat 107.597 leĭ.

www.ziuaconstanta.ro

13. *Șoseaua Ceamurli-de-sus la Eschi-Baba.* Prin valea rîuluĭ Poturu merge de la Ceamurli-de-sus o șosea vicinală la Eschi-Baba; lungimea eĭ este de 3 km. complect terminată. De la Ceamurli se va continua în jos pe valea Poturuluĭ, după ce va tăia șoseaua Jurilofca-Casâmcea, până la satul Hamamgi (km. 57 al șoseleĭ naționale Babadag-Tulcea) și apoĭ în sus pe valea Beidautuluĭ până la satul Poturu. Partea în proiecție e lungă de 14 km., așa că lungimea totală a acesteĭ șosele va fi de 17 kilometri.

Până acum are un pod.

14. *Șoseaua vicinală Sarighiol-Toxof-Chireșlic-Pazarlia.* Din șoseaua Jurilofca-Casâmcea, pornesce către sud din satul Sarighiol o șosea neterminată complect. Ea va trece prin Râmnic-de-sus (km. 6), prin Râmnic-de-jos (km. 9), va lăsa în drépta satul Culeli (în dreptul km. 12).

Până la acest punct șoseaua e numaĭ în proecție, iar către Sud e terminată până dincolo de Toxof (pe 6km.350 distanță, șosea făcută în 1899). Va trece apoĭ prin Chireșlic (în valea Casâmceĭ), de unde urcând délul se va îndrepta către Pazarlia.

Lungimea acesteĭ șosele de la Sarighiol va fi de 18.050 m. Până acum n'are pe dînsa de cât un pod.

15. *Șoseaua vicinală Duimgi-Tariverde-Cogealac-Casâmcea.* De la km. 30 al șoseleĭ Cogeali-Sariurt pornesce prin valea Duimgi, o șosea vicinală, care trece prin satul Duimgi (km. 3), iar la km. 6 încrucișéză cu șoseaua națională Constanța-Tulcea (la km. 76 al acesteia) și la km. 6+700 intră în satul Tariverde.

Intre Tariverde și Cogealac, șoseaua dintre aceste douĕ sate continuă către apus pe cea care va duce către Casâmcea. Până la Cogealac, șoseaua este complect terminată pe 10km.600 și are pe ea douĕ podurĭ între Tariverde și Cogealac.

Lucrarea s'a început în 1891. Către apus de Cogealac, șoseaua e numaĭ în stare de proecție, va urca délul Râmnic, va încrucișa cu șoseaua Sarighiol-Toxof-Chireșlic-Pazarlia, va coborî valea Râmnic la Culelia, de unde urcând délul Iuci-Tepe-Bair, va coborî la Kiuciuk-chioĭ în valea Casâmceĭ, pe care o va urca pe la Caciamac până la satul Casâmcea, unde se va uni cu șoseaua ce duce către Sarighiol-Beidaut-Ciamurli-de-sus-Jurilofca.

Lungimea totală a acesteĭ șosele va fi de 45 + 600, din care s'a executat numaĭ 10km.+600 și rĕmâne a se executa pe o distanță de 35 kilometri.

16. *Șoseaua Sariurt-Caranasuf-Traian-Cogeali.* De la km. 13 + 500 al șoseleĭ naționale Constanța-Tulcea, pornesce către rĕsărit o șosea vicinală ce trece prin satele: Cogeali (km. 1), Caracoium (km. 5+500), printre lacul Tașaul și Mare, lasă în drépta la km. 11 capul Midia, iar în stânga satul Șahman, cotesce către Nord între km. 11—12; la km. 12 + 170, trece peste un pod mixt construit în 1891, continuă pe lângă țĕrmul răsăritean al laculuĭ Gargalîk, prin satele Gargalîcul-mic (km. 15) și Gargalîcul-mare (km. 18), lasă între km. 25—26 satele Traian pe drépta și Peletlia pe stânga, trece limita județelor la km. 28 + 500, apoĭ pe un pod, pârîul Duimgi (km. 30), dincolo de care începe șoseaua Duimgi-Casâmcea.

Apoĭ maĭ la Nord prin satul Caranasuf (km. 36), iar la Casapchioĭ se frânge aprópe în unghiŭ drept (km. 43 + 500) pentru a apuca pe valea Sariurt și la satul Sariurt, dă în șoseaua națională Constanța-Tulcea, la km. 88.

Lungimea acesteĭ șosele este de 47km. + 746, din carĭ 18km. + 746 în județul Tulcea, care a terminat-o complect între 1890—98 și a costat pe județ 31.033 leĭ, avênd 8 podurĭ și un canton. Iar în județul Constanța șoseaua e terminată numaĭ pe 6km. + 200 între Caracoium și lacul Gargalîk. Rĕmâne a se executa de acest județ pe distanța de 22km. + 800.

17. *Șoseaua Canara-Hârșova.* Pornesce de la km. 12 + 500 al șoseleĭ naționale Constanța-Tulcea și kilometragiul eĭ se socotesce de la Constanța, așa că zero, corespunde cu 12km. + 500. Chiar la bifurcație are un apeduct construit în 1897; urcând délul Caramuratuluĭ și maĭ 'nainte d'a ajunge la satul Caramurat (km. 25 + 500), unde se unesce cu șoseaua de la Cicrâcci, are pe dînsa 5 apeducte dalate, construite în 1897 pentru șcurgerea apelor din ploĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Intre Caramurat și Carol I, (km. 32 + 500) șoseaua urcă și cobóră délul Carol I, pe care parcurs are 3 apeducte dalate, pentru scurgerea apelor de ploĭ, construite în 1897.

Spre N.V. de Carol I, șoseaua urcă délul Dorobanțul la satul Dorobanțul (km. 37 + 800), după care cobóră la Saragea (km. 48 + 300), trece pe la pólele déluluĭ Alah-Bair, și coborênd în valea Satischioĭ, trece rîul la km. 52 + 378 pe un pod boltit lung de 15 metri, construit în 1899. Aci se află și satul Satischioĭ.

Intre Satischioĭ și Erkesek (km. 59 + 200) șoseaua trece la km. 55 + 168 un afluent al văiĭ Satischioĭ, peste un podeț dalat construit în 1901 și valea Erkesek (km. 55 + 500), pe un pod de 24m.50 lungime construit în 1901. La Erkesek vine șoseaua de la Medgidia.

Dincolo de acest sat, șoseaua trece un podeț (km. 62 + 100), construit în 1901 pentru apele de ploĭ și coborênd în valea Tichilescĭ, trece pe un pod cu 3 deschiderĭ pârîul Tichilescĭ, podul are 24 m. lungime și a fost construit în 1897. La km. 82 + 500 se ramifică șoseaua care merge pe la Saraĭ-Topolog-Ciucurova.

In fine la km. 69 + 210 și 77 + 800, șoseaua are un apeduct dalat (pentru apele de ploĭ) și un podeț boltit, pentru un pârîŭ ce nasce din scurgerea apelor. Ambele aŭ fost construite în 1897. La km. 84 intră în Hârșova.

Lungimea acesteĭ șosele este de 71km. + 915, din carĭ maĭ trebuesc șoseluițĭ 6km. + 300 (intre km. 40—46 + 500).

Are pe dînsa 16 podurĭ și podețe, 5 cantóne (km. 17 + 500, 25 + 000, 67 + 234, 77 + 800 și 81 + 000) și 4 puțurĭ.

Cobóră și urcă 11 pante și rampe între 0.45 și 0.03 pe metru. Pe ambele laturĭ sunt plantațĭ pomĭ, parte dintr'înșiĭ aŭ fost distrușĭ.

Este o șosea de fórte mare importanță economică și strategică.

18. *Șoseaua Constanța-Ostrov.* Pornesce de la bariera Mangalieĭ (orașul Constanța) și traversând sudul Dobrogieĭ de la Dunăre la Mare, devine prin acésta de o excepțională însemnătate economică. De la Constanța se dirige aprópe în linie dréptă către Hasancea (km. 13), Omurcea (km. 16) și Murfatlar (km. 19), tăiată de maĭ multe orĭ de calea ferată.

Intre km. 19 și 20, șoseaua este tăiată pentru cea din urmă óră, căcĭ se îndréptă spre S.V. și pe lungime de 21 kilometri are 14 apeducte dalate, ce servesc scurgeriĭ apelor de ploĭ; ele aŭ fost construite între 1896 și 1899.

Spre S. de Murfatlar, șoseaua este numaĭ în proiecție și se va îndrepta prin Bülbül-mare (km. 27 + 500), Bülbül-mic (km. 31 + 500), Copadin (km. 38, in stânga șoseleĭ), va strebate tot platoul Nalciac și délul puțin ridicat Omer-Beĭ-Bair, iar la km. 53 + 500 se va uni cu șoseaua Cavaclar-Cazîl-Murat-Kioseler.

După ce va tăia valea Borungea la confluența eĭ cu Urluia (km. 59—60) se va îndrepta către Enișemlia (km. 67).

Intre Enișemlia și Dobromirul-din-vale (km. 76), șoseaua e terminată și trece prin Tekechioĭ (km. 71 + 300), peste valea Tekechioĭ pe un podeț boltit de 8 m. lungime, construit în 1897.

De la Dobromirul-din-vale, șoseaua în proiecție acum, va trece prin Parachioĭ (km. 84), Ghiuvegea (km. 85 + 500); aci se va uni cu șoseaua Medgidia-Mulciova-Ghiuvegea.

Intre Ghiuvegea și Lipnița (km. 93 + 500) șoseaua este executată și trece la km. 86 + 800, valea Chiuciuc-Cesme peste un pod boltit de 2 m. lung și 6 m. lat. construit în 1902, iar la Móra-Pașiĭ peste un pod de 7 8, construit în 1897.

Intre Lipnița și Canlia (km. 101 + 500), șoseaua nu este executată. De la Canlia, apucă printre lacul Gârlița și Dunăre, trece gârla Dervent peste un pod de piatră, ce are 32 m. lung. și 8 m. lărgime, construit în 1900, la km. 106 + 200; iar la km. 108 + 446 se află un apeduct dalat construit în 1897 și la km. 109 + 500, un podeț boltit de 7m.50/8m.00, construit în 1897. Satul Bugeac se află la km. 110, iar între el și Ostrov sunt 6 apeducte dalate pentru scurgerea apelor din ploĭ și aŭ fost construite în 1897.

Lungimea acesteĭ șosele va fi de 114km. + 486, din care s'a construit numaĭ 48km. + 469, rămânênd a se construi 66km. + 017, între km. 18 + 639 — km. 66, km. 75 + 725 — 86 + 487, km. 93 + 149 — 101 + 343.

www.ziuaconstanta.ro

Ea are pante și rampe între $0^m.07$ — $0^m.04$ pe metru. Pe alocurĭ, șoseaua este plantată. Pe dînsa sunt: 26 podurĭ și podețe, 4 cantóne, km. 3, 8, 16 și 105 și 3 puțurĭ.

Părțile executate sunt în bună stare de întreținere. Între km. 106 — 109, șoseaua este în umplutură (între 0.50 — 8 m. înălțime), iar taluzele căptușite cu piatră.

19. *Șoseaua Constanța-Mangalia.* De mare importanță este și șoseaua ce urméză aprópe riguros malul Mării și légă Constanța cu viitorul port dobrogian, Mangalia. Acéstă șosea are ca punct de bifurcație bariera Mangalia (Constanța) și după ce se desface de precedenta, trece peste linia drumuluĭ de fier, pentru a se uni cu șoseaua de la viile orașuluĭ.

După puțin, șoseaua apucă pe lângă viĭ, și din dreptul tăieturiĭ de acces în port la km. 3, se bifurcă: una către drépta (este șoseaua Constanța-Cavaclar) și cea de la stânga pe la marginea viilor.

Acésta din urmă se continuă spre Laz-Mahale (km. 9). Pe tot parcursul de la Constanța până dincolo de Laz-Mahale se află pe șosea 5 podețe boltite, construite între 1897—1900, pentru scurgerea apelor din ploĭ, iar la km. 11, un podeț de lemn.

La Agigea (km. 11 + 500) se bifurcă la stânga șoseaua Agigea-Techirghiol-Gheringik.

Maĭ către Sud, șoseaua Mangalieĭ trece pe lângă frumósa construcție a Sanatoriuluĭ de la Techirghiol (km. 13 + 500) și se continuă pe fâșia de dune ce desparte lacul de Mare (14—18), pe lângă stabilimentul de băĭ «Movilă», unde se află și satul noŭ inființat «Carmen-Silva», până la satul Tuzla (km. 21 + 500).

In dreptul km. 27 - 28, șoseaua lasă în stânga cele douĕ sate de curând formate, anume Mangea-Punar (ambele cu aceiașĭ numire), iar la km. 31 + 500, trece valea Tatlageac pe un podeț boltit de 3.50/8.00 construit în 1897, și chiar aci traversézǎ satul Buiuk-Tatlageac.

La km. 39 lasă în stânga satul Cumarova și la km. 40 + 300 se află un podeț boltit, pentru scurgerea apelor din ploĭ, construit în 1900.

Șoseaua intră în orașul Mangalia pe lângă Cazarma Infanterieĭ, lângă care taie șanțul ce înconjura în vechime acest oraș.

Lungimea acesteĭ șosele complect impietruită este de 44 km. + 200. Este plantată în tot lungul eĭ, iar la Tuzla și Tatlageac se află câte o pepinieră.

Ca lucrărĭ de artă are 8 podețe, 5 cantóne (km. 7 + 700, 11 + 500, 22,31 + 500 și 40 + 500) și treĭ puțurĭ. Pante marĭ, nu sunt. E bine întreținută și accesibilă pe orĭ-ce anotimp.

20. *Șoseaua Agigea-Techirghiol-Gheringik.* Pornesce de la km. 11 + 500 al șoseleĭ Constanța-Mangalia și numĕrătórea se începe de aci, așa că zero corespunde cu km. 11 + 500. Se îndréptă pe la satul Techirghiol (km. 15 + 500), lasă puțin la drépta satul Urluchioĭ (km. 20 + 700), iar la km. 23 + 700 lasă pe stânga satul Ceatmalar, în dreptul căruia se află pe drépta satul Carlichioĭ. Face apoĭ un cot la km. 30 și străbate Perveli la km. 31 + 500, după care se unesce la Gheringik (km. 36 + 500) cu șoseaua Mangalia-Topraisarĭ, la km. 12 + 200 al acesteia.

Lungimea acesteĭ șosele va fi de 12 km. + 500, din care nu s'a făcut până acum de cât 3 km. + 797 între Agigea și Techirghiol. N'are pe ea nicĭ o lucrare de artă și nicĭ plantațiĭ.

21. *Șoseaua Cernavoda-Rașova-Cuzgun.* Merge pe lângă Dunăre până la punctul numit «Móra luĭ Mamic», iar de aci pe țĕrmul rĕsăritén al laculuĭ Baciu, până la Cuzgun.

Șoseaua pornesce din Cernavoda, trece la km. 1 + 500 pe sub linia drumuluĭ de fier iar la km. 6 înconjură vîrful Cernavoda, dincolo de care se află un apeduct dalat pentru scurgerea apelor din ploĭ, construit în 1896. La km. 7 + 135 trece pe un podeț boltit de 2.20/12.58, construit în 1896 pentru scurgerea apelor din ploĭ, iar la 200 m. maĭ departe se află încă un apeduct dalat, făcut în 1896; la alte 400 m. un alt apeduct și la km. 8 + 900 un altul; ambele sunt construite în 1896.

La km. 9 intră în satul Cochirleni, în care se află două apeducte dalate, construite în 1896; iar la km. 10 + 382 trece lacul Cochirleni peste un podeț mixt de 2.20/5.00 construit în 1896 (nu e tocmaĭ în stare bună).

www.ziuaconstanta.ro

In tot parcursul kilometruluĭ 11, se află un pod de lemn și douĕ apeducte, iar la km. 12+517 un alt apeduct.

La km. 19 intră în satul Rașova; iar la Móra-Mamic trece peste balta Baciu pe un pod de lemn de 7.00/3.00, construit în 1896. Numaĭ până la Rașova șoseaua este terminată. De la km. 21 se bifurcă șoseaua ce merge la Mârleanu.

Șoseaua va trece apoĭ prin Vlahchioĭ (km. 26), unde se află un podeț mixt de 2.20 4.00, în rea stare. Maĭ 'nainte d'a ajunge la Aliman (km. 29), trece balta Limpezișul pe un podeț mixt de 4.00/4.00 construit în 1895.

De la Aliman, șoseaua se va îndrepta pe la Baccuiusu (km, 34) și de aci la Cuzgun (km. 38), unde va da în șoseaua Medgidia-Mulciova-Ghiuvegea, la km. 40 al acesteia.

Lungimea șoseleĭ va fi de 38 km.+200, din care s'a executat numaĭ 18 km.+825, de la Cernavoda până la Rasova. Are 3 pante coprinse între 0.05—0.07 pe metru.

In mare parte este construită în rambleŭ cu taluzele căptușite în dreptul laculuĭ Cochirleni. Este plantată cu salcâmĭ și sălciĭ. Are pe dênsa 16 podurĭ și podețe, cum și un canton la km. 9, construit în 1899. Partea executată este bine întreținută.

22. *Șoseaua Cernavoda-Seimeni*, construită pe malul Dunăriĭ între aceste douĕ puncte; pornesc din Cernavoda și la 500^{m} se află un podeț de lemn de 3.70/8.00; trece peste gârla laculuĭ Purcăreți la km. 3+237 pe un pod mixt de 11.00/4.20 construit în 1893 și la km. 4 intră în Seimeniĭ micĭ. La km. 5 trece peste gârla de scurgere a laculuĭ Domnésca pe un pod de lemn de 11.00 4.50 construit în 1897, iar la km. 5+824 peste valea Bursuc pe un podeț boltit de 2.50/18.50 construit în 1896. Se termină la Seimeniĭ-Marĭ.

Lungimea eĭ este de 6 km.+962, din care s'a executat 6 km.+079 până aprópe de Seimeniĭ-Marĭ. Are o pantă coprinsă între 0.06—0.03 pe metru. E construită în rambleŭ și debleŭ, cu taluzele captușite (la rambleŭ). Are pe dênsa 4 podurĭ și podețe, cum și un canton (km. 3+700) și un puț. Pe o parte și pe alta sunt plantațĭ salcâmĭ.

Șoseaua este în bună stare de întreținere.

23. *Șoseaua Constanța-Cavaclar*. De la km. 3 al șoseleĭ Constanța-Mangalia se bifurcă spre drépta șoseaua ce va trece prin Hasi-dülük (km. 11). De aci se bifurcă la drépta șoseaua către Osman-facă. De la Hasi-dülük, șoseaua se va îndrepta prin Musurat (km. 19+500), iar la km. 23 se va uni pe stânga cu șoseaua Topraisarĭ-Caraomer. De la acest punct de bifurcație, șoseaua se va îndrepta către Edilkioĭ (km. 33) și Buiuk-Enghez (km. 40).

Intre Buiuk-Enghez și Cavaclar, șoseaua este terminată. De la Cavaclar (km. 49+250) se continuă către Cazâl-Murat șoseaua ce va merge la Kioseler, pentru a se uni puțin maĭ la Nord cu șoseaua Constanța-Ostrov, la km. 53+500 al acesteia; tot de la Cavaclar va porni către S. șoseaua ce va duce prin Ghiuvenli la Cara-omer. Pe acéstă șosea se află la km. 10+630 un podeț boltit construit în 1888; la Musurat, douĕ podețe mixte; la km. 47 și 49, douĕ podețe construite între 1896—1900. La acest din urmă kilometru se află și un canton clădit în 1897 și un puț. Chilometragiul începe din șoseaua Constanța-Mangalia; așa ca zero va corespunde cu km. 3. Lungimea ei va fi de 49 km.+250, din care s'a executat numaĭ 13+128. E prevĕdută cu plantațiĭ pe partea executată. La cantonul Cavaclar se află și o pepinieră cu arborĭ. Este întreținută în bună stare.

24. *Șoseaua Topraisari-Caraomer*. Se desface din precedenta la km. 23 al acesteia, așa ca kilometragiul se continuă de la No. 23 către Caraomer. La km. 24+500 va trece prin Topraisari (unde se va uni cu șoseaua Mangalia-Topraisarĭ. Vedĭ No. 31), la km 32 prin Amzacea, la km. 41 prin Mustafacâ, după ce a lăsat în apropiere satul Erebiler (km. 40) pe drépta și în fine urcând délul Caraomeruluĭ, duce la Caraomer (km. 53), unde se află și un pod de lemn clădit în 1900.

Lungimea acesteĭ șosele va fi de 30 km.+200, din care s'a executat numaĭ 14 km.+688, de la Caraomer către Amzacea. Lucrărĭ de artă, n'are; plantațiĭ, de asemenea.

25. *Șoseaua Asarlik-Enișemlia*. Légă aceste douĕ sate și dă în șoseaua Constanța-Ostrov la Enișemlia (km. 66). Are 1850^{m} lungime, complect executată, și un canton la Enișemlia. Plantațiĭ și pante, n'are. Podurĭ, de asemenea.

26. *Șoseaua Hârșova-Topolog-Ciucurova*. La 1 km.+500 de la Hârșova și din șoseaua ce

www.ziuaconstanta.ro

merge către Constanța se ramifică șoseaua ce urcă délul Cadi-Câșla și este destinată a trece prin Saraĭ (k. 17), va urca délurile Carapelit și Ramazan, trece pe lângă satul Topolog (k. 41+500) și peste délul Ghiolgik-Bair, pentru a coborî în valea Slaveĭ și duce la Ciucurova.

Kilometragiul acesteĭ șosele începe de la km. 82+500 al șoseleĭ Hârșova-Constanța, la 1+500 spre rĕsărit de Hârșova.

Lungimea acesteĭ șosele este de 48 km., din care s'a executat 23.415 (între km. 0 și km. 5+225; km. 29+810 - km. 48).

Are o singură pantă mare între km. 7 - 45 de 0,06. Între km. 44—48, șoseaua e trasată prin pădurĭ.

Are pe dênsa douĕ podețe de lemn în rea stare. Județul Constanța a maĭ executat pe acéstă șosea o porțiune de 2km.+500 în județul Tulcea, în scopul ca acesta din urmă să continue lucrarea spre Ciucurova.

27. *Șoseaua Medgidia-Erkesek.* Pornesce din orașul Medgidia, trece balta Medgidia peste podul Sayd-Pașa și taie linia drumuluĭ de fier lângă gara Medgidia. La km. 2 (în dreptul Panairuluĭ) se află un podeț de lemn de 1.20/17.50, construit în 1900 pentru apele din ploĭ. Urcă apoĭ délul Docuzol și coborînd în valea Derechioĭ (km. 9+500) trece pe un podeț mixt de 3.40/5.00 construit în 1900. La km. 10+500 trece prin satul Tortoman (unde sunt 2 apeducte), după care urcă délul Tortoman și cobóră în valea Silișlea la Tașpunar (km. 18).

Urcă după acésta délul Panar-Bair și cobóră în valea Boazgic, la Băltăgescĭ (km. 27), și în fine urcând délul Zavol-Bair se unesce la satul Erkesek cu șoseaua Constanța-Hârșova, la km. 59+200 al acesteia.

Lungimea șoseleĭ va fi de 36km.800, din care s'a executat 15km.370 (de la km. 1—15+370, aprópe de Tașpunar). Pante sunt între km. 14—15, de 0.06. Are câte-va rambleurĭ și debleurĭ. Pe ea sunt 4 podețe; nu e plantată. Porțiunea executată este fórte bine întreținută.

28. *Șoseaua Hasi-dülük-Osman-facâ.* Se bifurcă din șoseaua Constanța-Cavaclar la km. 11 al acesteia (din satul Hasi-dülük). Se îndréptă către apus pe la Mahometcea (km. 9), lângă care trece valea Omurcea pe un pod mixt de 10.00/8.00, construit în 1899. Maĭ departe (km. 10+209 și 11+400) sunt douĕ podurĭ, din care cel din urmă peste valea Mahometcea și are 10.00/8.00; sunt construite în 1898 și 1899. Șoseaua se opresce dincolo de Osman-facâ (km. 13) la km. 13+688.

Lungimea eĭ este de 13+688, din care s'a executat numaĭ 5 km+558 (între km. 8+130—13+688), între Mahometcea și Osman-facâ. N'are pante marĭ și nicĭ plantațiĭ. Șoseaua e lucrată în rambleurĭ și debleurĭ. Are pe ea 2 podurĭ și un podeț. Este bine întreținută.

29. *Șoseaua Anadolkioĭ-Constanța.* Incepe din șoseaua națională la km. 122, trece prin cătunul Anadolkioĭ și ajunge la noul obor de cereale din Constanța.

Servesce pentru transportul cerealelor locuitorilor, carĭ venind din Nordul Dobrogieĭ, în loc de a înconjura prin Constanța se îndréptă direct de la Anadolkioĭ la Obor. Lungimea eĭ este de 1km,+920, din care s'a executat numaĭ 0km.734, de la Constanța spre Anadolkioĭ. Lucrărĭ de artă n'are.

30. *Șoseaua Medgidia-Mulciova-Ghiuvegea.* Pornesce din orașul Medgidia către S.V., trece pe lângă cătunul Ali-bei-Ceair (km. 6), se va continua pe la Saidia (km. 12 + 500), Mulciova (km. 26 + 500), Talașman (km. 31), Cuzgun (km. 40; aci se unesce cu șoseaua de la Cernavoda-Rașova), Caranlâk (km. 46 + 500), iar la Ghiuvegea se va uni cu șoseaua Constanța-Ostrov, la km. 85 + 500 al acesteia.

Șoseaua va lua d'a curmezișul tóte văile ce se deschid la Dunăre, așa că vor trebui construite o mulțime de podurĭ peste aceste văĭ. Este chemată a deveni de o excepțională însemnătate economică și strategică.

Lungimea acesteĭ șosele este de 53km.+250, din care nu s'a executat de cât 5 km., de la Medgidia spre Sud. Are pe dênsa un pod boltit construit în 1893. Nu e plantată.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Are o pantă de 0.06 la km. 0+200. Debleurĭ și rambleurĭ, n'are. Partea executată, este bine întreţinută.

31. *Șoseaua Mangalia-Topraisarĭ.* La bariera pe care intră în Mangalia șoseaua ce vine de la Constanţa, se bifurcă spre stânga șoseaua Topraisaruluĭ. Ea va trece prin Haidarkioĭ (km. 6), Ascilar (km. 9+250), Gheringek (km. 12+200; aci se va uni cu șoseaua ce vine de la Agigea). De la Gheringek, șoseaua va urca délul Sàrt-Bair și va duce la Topraisarĭ (km. 25+500), unde se va uni cu șoseaua Topraisarĭ-Caraomer (veḑi No. 24).

Lungimea acesteĭ șosele este de 25^{km}.+500, din care s'a executat 2^{km}.+110, de la Mangalia spre Haidarchioĭ. N'are nicĭ lucrărĭ de artă, nicĭ pante, nicĭ plantaţie.

32. *Șoseaua Mangalia-Caraomer* destinată a trece prin satele: Baș-Punar (km. 7), Acbași (km. 11+500), Sarighiol (km. 12+500), Deleurușĭ (km. 17), Kiragi (km. 20), până la Caraomer (km. 31), unde se va uni cu șoseaua Topraisarĭ-Caraomer și Cavaclar-Caraomer

Lungimea acesteĭ șosele este de 31 km., din care s'a lucrat numaĭ 600 metri de la Mangalia. Pe dênsa e un podeţ boltit la km. 0+300, construit în 1896, servesce la scurgerea apelor din ploĭ. Plantaţiĭ și pante, n'are.

33. *Șoseaua Hârșova-Ciobanu.* Légă orașul Hârșova cu comuna Ciobanul. Este rĕŭ întreţinută. Lungimea eĭ este de 4^{km}.+500 din care s'a executat 1^{km}.+500, de la Ciobanul către Sud. Alte lucrărĭ pe ea, nu sunt.

34. *Șoseaua Caramurat-Cicrâcci.* Pornesce din satul Caramurat, de la km. 25+500 al șoseleĭ Canara-Hârșova și se îndréptă către rĕsărit. După ce traverséză șoseaua naţională Constanţa-Tulcea la km. 4+750, merge la Cicrâcci.

Lungimea eĭ este de 7^{km}.+200, din care s'a executat 6^{km}.440 (de la km. 0—6+440). Are pe dênsa douĕ podeţe de lemn. Pante și plantaţiĭ, nu sunt.

35. *Șoseaua Ostrov-Almalîu.* Construită în anul 1888. Are pante fórte repezi (de 0.09 pe m.) Are pe dênsa un pod boltit construit pe vremea Turcilor (1870). Este în cea maĭ rea stare de întreţinere. N'are plantaţiĭ. Lungimea eĭ este de 5 km. împietruiţĭ.

36. *Șoseaua Cavaclar-Cazîl-Murat-Kioseler.* Pornesce din satul Cavaclar, de la km. 49+250 al șoseleĭ Constanţa-Cavaclar (veḑĭ No. 23), suie délul Ghiuvenli, duce la Cazîl-Murat (km. 54. Kilometragiul se continuă din șoseaua de la No. 23). Va merge apoĭ prin Baș-Punar (km. 61), pe la Bekter (km. 63) și Kioseler (km. 65+500) pe valea Borungea și la N. de Kioseler se va uni cu șoseaua Constanţa-Ostrov, la km. 53+500 al acesteia (veḑĭ No. 18). De la km. 56 se bifurcă la stânga șoseaua Bairamdede-Hairamkioĭ (No. 39).

Lungimea acesteĭ șosele este de 17+750, din care s'a executat numaĭ 700 metri de la Cavaclar spre Cazîl-Murat. Are pe dênsa douĕ podeţe de piatră la 0+200 și 0+500, construite în 1898, pentru scurgerea apelor de ploĭ. Are o pantă de 0.05 pe m. Porţiunea executată este bine întreţinută și plantată cu pomĭ.

37. *Șoseaua Ostrov-Silistra.* Merge printre viile ce se înlănţuesc între Ostrov și frontieră. Are lungime de 7^{km}.+604 din care s'a executat 6^{km}.416 de la frontieră către Ostrov. Alte lucrărĭ pe dênsa, nu sunt.

38 *Șoseaua Cavaclar-Caraomer* ce va stabili legătura între aceste douĕ sate. Ea începe de la satul Cavaclar, din șoseaua Constanţa-Cavaclar (km. 53+500, No. 23), va urca délul Ghiuvenli, pe la satul Ghiuvenli (km. 6) și va duce la Caraomer (km. 15+300), unde converg șoselele Topraisarĭ-Caraomer (No. 24) și Mangalia-Caraomer (No. 32).

Lungimea acesteĭ șosele va fi de 15+300, din care nu s'a executat de cât 460 m., între Cavaclar și Mangacĭ și pe care porţiune sunt: la km. 0, un podeţ de piatră construit în 1897, pentru scurgerea apelor de ploĭ, la km. 0+330, un pod mixt de 2.50 8.00 peste valea Ghiuvenlia, construit în 1897. Porţiunea executată este plantată și bine întreţinută.

39. *Șoseaua Bairamdede-Hairamchioĭ.* Din Hairamchioĭ va porni o șosea, care urcând délul Skender, va trece pe la Bairamdede (km. 9+500) și va da în șoseaua Cavaclar-Cazîl-Murat-Kioseler la km. 56 al acesteia (No. 36). Nu s'aŭ lucrat de cât terasamente la acéstă șosea lungă de 9^{km}.500. Lucrărĭ de artă, n'are.

40. *Șoseaua Mârleanu-Rașova.* De la km. 21 al șoseleĭ Cernavoda-Rașova-Cuzgun (No. 21) pornesce pe malul Dunăriĭ, între ea și lacul Vederósa, o șosea ce duce la Mârleanul. Din

www.ziuaconstanta.ro

acéstă şosea nu s'a executat de cât 850 m. la punctul numit «ruinele Muzait», îndreptându-se vechiul drum ce trecea pe o vale lungă, strâmtă şi impracticabilă. De aci spre «Móra Mamic» se va executa în viitor, pentru a uni acéstă şosea cu cea de la Raşova-Cuzgun, cum şi peste culmea déluluĭ Mârleanu, la satul Mârleanu. Porţiunea executată are o pantă de 0.04 pe metru. Lungimea totală a şoseleĭ va fi de 11^{km}.500. Până acum, lucrărĭ de artă, n'are.

41. *Şoseaua Constanţa-Mamaia.* Este numaĭ în stare de proiect şi va fi trasată pe dunele ce despart lacul Süt-Ghiol de Mare, pentru a uni Mamaia cu Constanţa. Lungimea eĭ va fi de 12 km.

Şosele comunale sunt: 10^{km}.520 în tótă Dobrogia. Repartiţia lor pe judeţe se póte vedea în tabloul căilor de comunicaţie.

În resumat, sunt în Dobrogia 847 kilometri şosele de tot felul.

In raport cu cele-lalte judeţe, cele din Dobrogia staŭ ast-fel:

No. de ordine	JUDEŢE	Suprafaţa în km. p.	Lungimea şoselelor în metri	Câţĭ m. de şosea vin la 1 km. p. suprafaţă	No. de ordine	JUDEŢE	Suprafaţa în km. p.	Lungimea şoselelor în metri	Câţĭ m. de şosea vin la 1 km. p. suprafaţă
1	Dâmboviţa . .	3.450	1.540.234	446	17	Teleorman . . .	4.760	895.366	188
2	Vâlcea	2.170	933.946	429	18	Râmnicu-Sărat .	3.340	598.440	179
3	Roman	1.870	673.818	360	19	Vlaşca	4.440	794.406	178
4	Argeş	4 510	1.434.080	318	20	Botoşanĭ	2.950	485.295	164
5	Mehedinţĭ . . .	5.380	1.692.281	314	21	Sucéva	3.410	498.878	146,38
6	Gorj	4.780	1.422.918	297	22	Iaşĭ	3.110	455.206	146,36
7	Muscel	2.970	870.956	293	23	Buzëŭ	4.900	656.024	133
8	Olt	2.870	840.565	292	24	Tutova . . .	2.480	325.482	131
9	Prahova . . .	4.650	1.312 501	282	25	Dorohoĭ	2.980	364.105	122
10	Tecuciŭ	3.410	603.018	278	26	Fălciŭ	2.120	217.719	102
11	Romanaţĭ . . .	3.780	1 034.059	273	27	Covurluĭ	2.800	272.956	97
12	Putna	3.310	881.952	269	*28*	*Tulcea*	*8.450*	*504.680*	*58*
13	Neamţ	4.180	995.655	238	*29*	*Constanţa* . . .	*7.450*	*345.320*	*50*
14	Dolj	6.780	1.605.905	236	30	Vasluĭ	4.230	168.386	39
15	Ilfov	5 200	1.217.446	234	31	Brăila	4.310	133.503	31
16	Bacăŭ	4.020	892 034	221	32	Ialomiţa	7.040	126.634	17

Felul şoselelor din Dobrogia se póte vedea în tabloul următor:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *
699

B. POȘTA, TELEGRAFUL ȘI TELEFONUL.

Puține și necomplecte date avem asupra moduluĭ de organisare al telegrafelor și poștelor în Dobrogia, sub dominațiunea otomană.

Singura linie telegrafică a guvernuluĭ turcesc era între Constanța și Tulcea, unde erau și douĕ biurourĭ telegrafice,

Prin venirea Comisiuniĭ Europene Dunărene se înființă linia de la Sulina la Tulcea, iar de aci la Galațĭ; Comisiunea avea oficiurile: Sulina, Gorgova, Agenție (bifurcațiunea brațelor Sulina și Sf. Gheorghe) și Tulcea.

Compania engleză, care exploata linia de drum de fier, avea oficiurĭ în Cernavoda, Medgidia, Murfatlar și Constanța.

Aceste 3 liniĭ telegrafice le-am găsit în Dobrogia la venirea nóstră (1879).

Serviciul poștal era și maĭ ne-complect și aparținea poșteĭ austriace, care prin vapórele pe Dunăre, deservia și punctele de pe țĕrm (debarcaderele), iar de la Cernavoda se aducea poșta cu trenul în Constanța.

Colete poștale saŭ grupurĭ, în afară de punctele de pe malul Dunăriĭ, saŭ la Constanța, nu se puteaŭ trimete.

Corespondența oficială se trimetea la diferite orașe prin curierĭ călărĭ, care distribuiaŭ și scrisorile particulare, însă nu garanta nimenĭ dacă o scrisóre ajungea, saŭ nu, la destinație.

Grupurĭ oficiale se trimeteaŭ cu mare pază, căcĭ curieriĭ eraŭ dese orĭ atacațĭ pe drum de bandițĭ.

Pe Mare se aducea corespondența cu vapórele Companielor Lloyd și Messageries Maritimes (francesă). Compania Lloyd avea ca agent în Constanța pe Licen, iar cea-laltă pe Sénac.

Diligențe n'aŭ existat nicĭ odată; căcĭ drumurile eraŭ fórte puțin sigure.

Cel care călătorea cu banĭ asupră-și îșĭ expunea viața.

Când bandele de tâlharĭ eraŭ pretutindenĭ și pe orĭ ce vreme, iar căile de comunicație lipsiaŭ, este bine înțeles, că un serviciŭ de poștă în interiorul Dobrogieĭ, nu 'și putea avea ființă.

Poșta

Biurourile poștale existente acum în Dobrogia sunt:

Numirea oficiuluĭ	Felul serviciuluĭ	Numirea oficiuluĭ	Felul serviciuluĭ	Numirea oficiuluĭ	Felul serviciuluĭ
Babadag	Mes. și p. ușóră	Mangalia	Mes. și p. ușóră	Canara	Poștă ușóră
Cernavoda	« «	Medgidia	« «	Cara-omer	« «
Constanța	« «	Ostrov	« «	Enișemlia	« «
Chilia-Veche	« «	Sulina	« «	Gorgova	« «
Hârșova	« «	Tulcea	« «	Sf. Gheorghe	« «
Isaccea	« «	Ceatal	Poștă ușóră	Murfatlar	Stațiune C.F.R.
Măcin	« «	Cogelac	« «		

Biurourile situate pe trajeul drumuluĭ de fier (Constanța, Murfatlar, Medgidia și Cernavoda) aŭ curse poștale de 4 orĭ pe zi. Cele-lalte, aŭ după cum urméză:

I. Cu diligența:

Constanța-Mangalia de treĭ orĭ pe sĕptămână.

Constanța-Tulcea, zilnic.

Tulcea-Babadag, zilnic.

Tulcea-Mahmudia, de douĕ orĭ pe sĕptămână.

Tulcea-Isaccea-Măcin, de 3 orĭ pe sĕptămână (numaĭ iarna; vara cu vapórele dunărene).

www.ziuaconstanta.ro

Hârşova-Cernavoda, de douĕ orĭ pe sĕptămână (idem)
Mahmudia-Sulina, de 3 orĭ pe sĕptămână (numaĭ iarna).
II. Cu cariole şi trăsurĭ:
Tulcea-Chilia-Veche, o dată pe sĕptămână.
Sf. Gheorghe-Sulina (idem).
III. Cu bărcĭ:
Ostrov-Călăraşĭ, de 3 orĭ pe sĕptămână vara; de 6 orĭ iarna.
IV. Cu vapóre:
Galaţĭ-Isaccea-Tulcea, de 6 orĭ pe sĕptămână cu vapórele de pe Dunăre.
Tulcea-Sulina, de 5 orĭ pe sĕptămână.
V. Curse la debarcader:
Tulcea.
Isaccea.
Ostrov.
Cernavoda.

Poşta rurală prin legea din 1892 a fost organizată ast-fel, că factoriĭ ruralĭ călărĭ saŭ cu cariola cutreieră judeţele în tóte sensurile, distribuesc şi primesc corespondenţa de 3 orĭ pe sĕptămână in comunele rurale, iar la comunele reşedinţe de sub-prefecturĭ, saŭ la cele din drumul sub-prefecturilor de 6 orĭ pe sĕptămână.

In comunele rurale notarul îndeplinsce şi funcţiunea de agent poştal şi are la disposiţia sa tóte cele trebuincióse unuĭ biuroŭ poştal, precum: timbre, imprimate, ştampile, cumpene, cutiĭ de scrisorĭ, în cât orĭ cine póte depune în comună: fie la notar, fie factorilor ruralĭ, în trecerea acestora, căcĭ şi eĭ sunt aprovizionaţĭ cu timbre şi tot felul de corespondenţe de poştă uşóră.

Numĕrul factorilor ruralĭ şi al agenţilor poştalĭ este:

Judeţul Constanţa:	27 factorĭ şi	71 agenţĭ.		
» Tulcea	27 »	» 54	»	

Poşta rurală costă anual:

Judeţul Constanţa	28.880 leĭ daţĭ de Judeţ şi	10.000 leĭ de Stat		
» Tulcea	28.040 » » »	»	» 10.000 »	» »

Biurourile telegrafo-poştale din Medgidia, Hârşova şi Sulina sunt instalate în localurile statuluĭ (foste conace), cele-lalte, în localurĭ închiriate.

Afară de vapórele de pe Dunăre, care fac şi serviciul de schimb al corespondenţiĭ, maĭ avem între Călăraşĭ-Ostrov şi Măcin-Brăila vaporaşe locale, care sunt insărcinate şi cu curse poştale între aceste puncte.

După cum vedem, cu tótă insuficienţa căilor marĭ de comunicaţie, Dobrogia este destul de bine înzestrată cu serviciŭ poştal, în plus între Ostrov şi Silistra suntem în comunicaţie poştală cu Bulgaria, iar prin Constanţa şi prin vapórele de pe Dunăre cu intregul Orient.

Telegraful.

Biurourile telegrafice din Dobrogia sunt:

BIUROURI		BIUROURI		BIUROURI	
Constanţa	Serv. perman.	Ciamurli	Serv. limit. (pe br. Sul.)	Medgidia	Serv. limitat
Sulina	» »	Chilia-Veche	» »	Ostrov	» »
Tulcea	» »	Enişemlia	» »	Sf. Gheorghe	» »
Cernavoda	» compl.	Gorgova	» »	Cernavodă-pod e staţie	C. F. R.
Babadag	» limit.	Hârşova	» »	Saligny	» »
Canara	» »	Isaccea	» »	Mircea-Vodă	» »
Caraomer	» »	Mahmudia	» »	Murfatlar	» »
Ceatal	» »	Măcin	» »		
Cogelac	» »	Mangalia	» »		

www.ziuaconstanta.ro

Telefonul.

Fie-care din staţiunile telegrafice are şi un biroŭ telefonic, în plus tóte comunele rurale şi urbane sunt legate între ele prin telefon, aşa că pentru afacerile de serviciŭ se póte întrebuinţa în orĭ-ce moment telefonul.

Pentru afacerĭ personale se póte corespunde prin telefon plătind taxa legiuită, de asemenea se póte transmite prin telefon până la cea maĭ apropiată staţie telegrafică, depeşile, pentru orĭ şi care depărtare.

Veniturile provenite din poştă şi telegraf de la oficiile din Dobrogia, în anul 1894, sunt:

BIUROURI	Din telegraf	Din poştă	TOTAL	BIUROURI	Din telegraf	Din poştă	TOTAL	BIUROURI	Din telegraf	Din poştă	TOTAL
	Lei				Lei				Lei		
Constanţa . .	47.248	55.638	102.887	Ceatal . . .	Pentru Comis. Dunărĭĭ			Isaccea . . .	2.132	2.323	4.455
Sulina . . .	64.534	23.988	88.522	Cogelac . .	445	592	1.037	Mahmudia .	499	531	1.030
Tulcea . . .	26.776	30.623	57.399	Ciamurli . .	Pentru Comis. Dunărĭĭ			Măcin . . .	3.334	5.693	9 027
Cernavoda .	10 020	11.213	21.233	Chilia Veche .	1.112	678	1.790	Mangalia . .	2.880	3.093	5.973
Babadag . .	2.652	4.401	7.053	Enişemlia . .	729	742	1.471	Medgidia . .	3.770	5.245	9.015
Canara . . .	222	422	644	Gorgova . .	Pentru Comis. Dunărĭĭ			Ostrov . . .	5.222	6.105	11.327
Caraomer . .	334	182	516	Hârşova . .	6.597	8.429	15.026	Sf. Gheorghe .	2.196	333	2.529

CAPITOLUL II

A. AGRICULTURA

I. Consideraţiunĭ generale.

Dacă ne uităm pe o hartă geologică, vedem că $^2/_3$ din suprafaţa Dobrogieĭ e acoperită cu un strat de löss, care în multe părţĭ e destul de adânc, şi cu aluviunĭ.

Aceste păturĭ de teren sunt acoperite cu un strat subţire de pământ negru, analog cu cernoziomul quaternaruluĭ rusesc; acesta dă regiuniĭ fertilitatea sa, caracterul eminamente agricol şi propriŭ crescerĭĭ vitelor.

Cu tótă productivitatea soluluĭ Dobrogieĭ, agricultura a progresat încet. Acéstă ramură de bogăţie a ţĕriĭ nu s'a desvoltat pe atât cât trebuia aci, unde pământul produce în belşug şi condiţiunile climaterice favorisézā orĭ-ce fel de cultură.

La maĭ multe cauze se datoresce nedesvoltarea agriculturiĭ; raportată la întinderea terenuluĭ: lipsa de braţe, de instrumente agricole perfecţionate, a capitalurilor şi a uneĭ agriculturĭ raţionale.

Cu o populaţie ce abia atinge 17 locuitorĭ pe un km. patrat, nu se póte da agriculturiĭ tótă desvoltarea posibilă, aşa că din cauza lipseĭ de braţe, o mare parte din solul mănos al Dobrogieĭ rĕmâne necultivat.

Maĭ în toţĭ aniĭ, pentru satisfacerea trebuinţelor agricole se recurge la armată, fără care semănăturile ar rămâne fórte târziŭ neculese.

Mijlócele întrebuinţate în cultivarea terenuluĭ sunt insuficiente şi primitive, ast-fel «că producţiunea nu este nicĭ a jumĕtatea parte din ceia-ce ar trebui să fie» [1]).

In cele maĭ multe părţĭ numaĭ se sgârie pământul, în care se aruncă sămânţă de próstă calitate.

[1]) Expunerea situaţieĭ jud. Tulcea pe 1899, p. 51.

www.ziuaconstanta.ro

Instrumentele agricole sunt aprópe acele întrebuințate acum 50 anĭ; abia în timpiĭ din urmă se maĭ vĕd pe ici pe colo mașinĭ și instrumente perfecționate.

Pentru o maĭ bună dare de sémă a populațiuniĭ agricole și instrumentelor de cultura întrebuințate în Dobrogia, dăm tabloul următor:

Județe	PLAȘI	Agricultorĭ	UNELTE AGRICOLE: Pluguri de fier cu o brazdă	Pluguri de fier cu doue brazde	Pluguri de fier cu maĭ multe br.	Pluguri de lemn	Mașinĭ de secer. și legat	Mașinĭ numaĭ de secerat	Mașinĭ de cosit	Mașinĭ de bătut porumb	Vânturătorĭ	Grape și borone de fier	Grape de lemn	Maș. de sĕmănat	Triol pentru ales griul	Mașinĭ p. sdrobit coceni de por.	Rariță	Cultivatóre (turmucĭ)	Mașinĭ de tăiat paiele	CARE ȘI TRĂSURI: Care marĭ (car-vagon)	Care obișnuite	Trăsurĭ de lux	Căruțe cu osiĭ de fier	Căruțe cu osiĭ de lemn	Maș. de sfărimat bolovanĭ	Batoze	Observațiune
Tulcea	Babadag . .	NU SUNT DATE																									4.144 care sau cărțe cu boĭ, 6.483 care sau cărțe cu cĭ.
	Măcin																										
	Sulina																										
	Tulcea . . .																										
To tal.		25.486	10.972				—	1.630	—	266	420	2.439	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
Constanța	Co nstanța. .	2.484	1.284	937	42	1	65	881	48	218	387	812	606	8	1	—	4	11	8	272	269	110	2.044	339	1	32	
	Hârșo va . .	4.259	2.152	1.012	—	99	—	684	4	161	71	512	1.671	1	—	—	3	5	—	115	952	17	2.814	492	—	9	
	Mangalia . .	2.828	2.011	807	30	53	38	727	33	284	158	712	1.132	6	1	1	39	103	—	150	827	24	1.951	779	—	11	
	Medgidia . .	3.856	1.652	1.420	7	17	48	762	190	370	205	807	1.044	—	1	—	346	21	—	650	301	34	2.596	819	—	25	
	Silistra . . .	4.292	2.620	63	—	—	4	68	—	82	113	194	1.532	1	—	—	34	—	—	10	948	17	2.321	834	—	10	
To tal.		17.419	9.719	4.239	79	161	155	3.122	275	1.115	934	3.037	5.985	16	3	1	426	140	8	1.197	3.297	202	11.726	3.263	1	87	
Total general .		42.909	25.270				155	4.752	275	1.381	1.350	5.476	5.985	19	6	1	426	140	8	1.197	3.297	202	11.726	3.263	1	97	Plus trăsuri jud. Tulcea

Lipsa de capitalurĭ a fost fórte mult simțită, maĭ ales în cursul anilor 1897, 1898 și 1899, când în primiĭ doĭ anĭ am avut o recoltă mediocră, iar în cel din urmă s'a produs abia jumĕtate din sămînța întrebuințată; agricultorul ajunsese în trista stare, că nu maĭ avea cu ce cumpĕra sămînța pentru aniĭ viitorĭ și dacă nu ar fi intervenit Statul, de sigur acéstă stare de lucrurĭ n'ar fi încetat așa de curînd.

Din cauza lipseĭ de banĭ, țĕranul este nevoit chiar în anĭ bunĭ să 'șĭ vînză bucatele pe un preț derisoriŭ, lăsându-se ast-fel prada speculanților streinĭ, comercianțĭ de grâne.

Agricultura rațională nu e cunoscută în Dobrogia; terenurile de cultură sunt întrebuințate fără întrerupere, fără îngrășĕminte și fără vre-o variațiune, așa c'a ajuns a nu maĭ produce ca altă dată.

Intréga suprafață a Dobrogieĭ se póte repartiza ast-fel, pe anul 1900:

PLAȘĬ și JUDEȚE	Suprafață hect.	NEPRODUCTIV HECT.: Vatră	Izlaz	Drumurĭ, ape, stufș, stâncĭ, etc.	Pădurĭ	Total	PRODUCTIV AL LOCUITORILOR: Recunoscut și proprict. absol.	Vândut la 1886—87	Vândut la 1889—90	Vândut la 1893—96	Total hect.	Din care: Cu culturĭ	Cu vii și livezĭ	Necultivat	Felul pro prieț: De la 1—10 hect.	De la 10—100 hect.	De la 100 hect. în sus	Terenul Statului: Pentru școlă și cult	Proprietatea Statului	Total hect.
Co nstanța. .	133211	973	3072	8762	830	13637	21487	51556	9069	8568	90680	60084	394	30202	33337	32587	24756	479	28424	28891
Hârșova . .	134786	982	3571	7740	6367	18660	12006	49772	7358	9529	78665	68257	479	9929	53611	18623	6431	490	36981	37471
Mangalia . .	142105	1017	4568	6815	450	12850	36594	14811	21083	38828	111316	77225	57	34034	29242	36272	45802	790	17169	17959
Medgidia . .	160910	1380	4344	7137	3585	16446	13763	51663	45850	31435	112711	78101	62	34548	52476	20824	39411	620	31133	31753
Silistra-No uă	119988	1120	4918	9506	17671	33215	12653	28924	4105	19128	64810	45542	1365	17903	37681	21806	5323	780	21183	21963
Jud. Co nst.	691000	5472	20473	39960	28903	94808	96503	196726	57465	107488	458182	329209	2357	126616	206347	130112	121723	3150	134870	138020
Babadag . .	269888	1742	11368	62545	56108	131763	36976	66183	10599	10308	124066	74378	1781	47908	76807	10284	36975	856	13173	14029
Măcin	134669	1468	5315	26212	30794	63789	17812	18567	—	5768	42147	34359	2050	5738	23219	1036	17812	379	28354	28733
Sulina	226369	266	640	200845	3959	205710	4	1700	—	—	1704	4054	100	2450[1]	1704	—	—	—	18955	18955
Tu lcea . . .	231674	1773	5025	132673	15778	155249	16122	30053	6104	6717	58996	19543	1990	7463	35115	7757	16124	406	17023	17429
Jud. Tu lcea	862600	5249	22348	422275	106639	556511	70914	116503	16703	22793	226913	162340	5921	64109	136925	19077	70914	1641	77505	79146
Dobro gia	1553600	10721	42821	462235	135542	651349	167417	313229	74168	130281	685095	491549	8278	187725	343272	149189	192634	4791	212375	217166

[1]) In plasa Sulina, locuitorii aŭ închiriat de la Stat 2.450 hect. pentru culturĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Acest tabloŭ ne va servi de bază la toate considerațiunile ce vom face asupra agriculturiĭ din Dobrogia. Cifrele vorbesc, și orĭ-ce comentariĭ le găsesc de prisos.

Din întreaga suprafață a Dobrogieĭ de 1.553.600 hect.: 491.549 hect. aŭ fost ocupate cu culturĭ, adică 31.50%, iar 3.278 hect. cu viĭ și livezĭ de prunĭ.

Cele 491.549 hect. se sub-împart:

418.326	hect.,	adică	85.07%	din	totalul	culturilor	aŭ	fost	sămănate	cu	cereale.
19.197	»	»	3.90%	»	»	»	»	»	»	»	plante oleaginóse.
3.867	»	»	0.78%	»	»	»	»	»	»	»	legume și tubercule.
418	»	»	0.08%	»	»	»	»	»	»	»	plante industriale.
2.740	»	»	0.55%	»	»	»	»	»	»	»	grădinăriĭ.
47.001	»	»	9.56%	»	»	»	»	»	»	»	fânețe.

Viile și livezile de prunĭ aŭ ocupat o suprafață de 8.278 hect., repartizate ast-fel:

5.894	hect.	în	județul	Tulcea	viĭ.
2.355	»	»	»	Constanța	viĭ.
27	»	»	»	Tulcea	livezile de prunĭ.
2	»	»	»	Constanța	livezile de prunĭ.

In tabloul de la pag. 704 se arată amănunțit numĕrul hectarelor ocupate de fie-care plantă, recoltele obținute în hectolitri, media producțieĭ la un hectar și proporțiile la sută; în raport, atât cu întinderea totală a culturilor, cât și cu suprafața teritorială a Dobrogieĭ, pentru recolta anuluĭ 1900.

II. Cereale.

Cerealele aŭ ocupat în 1900 o suprafață de 418.326 hect., adică 83,68% din întinderea culturilor (împreună cu viile și livezile de prunĭ) și 27,45% din suprafața totală a Dobrogieĭ.

Cultura cerealelor, repartizată pe județe, stă ast-fel:

281.121 hect., adică 84.80% din întinderea culturilor saŭ 39,31% în raport cu suprafața, în județul Constanța, și

137,205 hect., adică 85,13% din întinderea culturilor, saŭ 16,03% în raport cu suprafața, în județul Tulcea.

In raport cu suprafața cultivată, cerealele ocupă ordinea următóre:

Orzul întâiul rând
Porumbul al doilea rând
Grâul al treilea «
Meiul al patrulea «
Ovĕzul « cincilea «
Secara « șéselea «

Și în acéstă ordine le vom studia pe fie-care.

1. Orzul.

Acest fel de cereale a fost și este una din culturile cele maĭ de sémă din Dobrogia.

In 1900 cultura orzuluĭ a ocupat o suprafață de 143.842 hect., adică 28,76% din întinderea culturilor și 9,27% din suprafața Dobrogieĭ.

Repartizată pe județe cultura orzuluĭ se împarte:

96.111 hect., adică 28,98% din întinderea culturilor, saŭ 13,44% din suprafață, în județul Constanța.

47.731 hect., adică 28,37% din întinderea culturilor, saŭ 5,64% din suprafață, în județul Tulcea.

www.ziuaconstanta.ro

CLASIFICAȚIA [1]	PLANTE	JUDEȚUL CONSTANȚA: Intinderea culturilor (Hect.)	Producțiunea: Capacitate Totală (Hectolitri)	Producțiunea: Capacitate Media la hect. (Hectolitri)	Producțiunea: Greutate Totală (Cântare m.)	Producțiunea: Greutate Media la hect. (Cântare m.)	Proporția la % In raport cu intinderea culturilor	Proporția la % In raport cu suprafața județului	CLASIFICAȚIA [1]	JUDEȚUL TULCEA: Intinderea culturilor (Hect.)	Producțiunea: Capacitate Totală (Hectolitri)	Producțiunea: Capacitate Media la hect. (Hectolitri)	Producțiunea: Greutate Totală (Cântare m.)	Producțiunea: Greutate Media la hect. (Cântare m.)	Proporția la % In raport cu intinderea culturilor	Proporția la % In raport cu suprafața județului	DOBROGIA: Intinderea culturilor (Hect.)	Producțiunea: Capacitate Totală (Hectolitri)	Producțiunea: Capacitate Media la hect. (Hectolitri)	Producțiunea: Greutate Totală (Cântare m.)	Producțiunea: Greutate Media la hect. (Cântare m.)	Proporția la % In raport cu intinderea culturilor	Proporția la % In raport cu suprafața Dobrogiei
21	Grâu	47202	589600	12.5	—	—	14.23	6.60	23	32007	356900	11.2	—	—	19.02	3.80	79209	946500	11.9	—	—	15.84	5.07
21	Secară	5336	58400	10.9	—	—	1.52	0.74	17	12925	172800	13.4	—	—	7.68	1.55	18261	231200	12.7	—	—	3.65	1.17
19	Orz	96111	1095600	11.4	—	—	28.98	13.44	4	47731	686500	14.4	—	—	28.37	5.64	143842	1782100	12.4	—	—	28.76	9.27
6	Ovăz	21761	346650	15.9	—	—	6.56	3.04	11	4157	45700	11.1	—	—	2.47	0.49	25918	392350	13.5	—	—	5.20	1.66
28	Porumb	55495	535500	9.6	—	—	16.74	7.76	32	29439	192600	6.5	—	—	17.50	3.48	84934	728100	8.5	—	—	17.01	4.44
29	Meiŭ	55216	153540	2.8	—	—	16.66	7.72	32	10946	20950	1.9	—	—	6.50	1.29	66162	174490	2.6	—	—	13.23	4.31
	Totalul cerealelor	281121	—	—	—	—	84.80	39.31	—	137205	—	—	—	—	85.13	16.03	418326	—	—	—	—	83.68	27.45
21	Rapiță	7228	74230	10.3	—	—	2.18	1.01	32	47	60	1.3	—	—	0.02	—	7275	74290	5.8	—	—	1.45	0.46
8	In sămânță	8412	62930	7.5	—	—	—	—	16	3445	18600	5.4	—	—	—	—	11857	81530	6.9	—	—	—	—
32	In fuior		—	—	30	—	2.52	1.17	21		—	—	275	0.1	2.04	0.40		—	—	305	0.2	2.37	0.76
31	Cânepă sămânță	65	20	0.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	20	0.3	—	—	—	—
—	» fuior		—	—	—	—	0.01	—	—		—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—
	Totalul plantelor oleaginose	15705	—	—	—	—	4.73	2.19	—	3492	—	—	—	—	2.07	0.41	19197	—	—	—	—	3.86	1.23
22	Fasole sămânată în ogor	1691	8490	5.0	—	—	0.51	0.23	24	1285	6020	4.7	—	—	0.76	0.15	2976	14510	4.9	—	—	0.58	0.19
—	» recoltată în porumb	—	2930	—	—	—	—	—	—	—	440	—	—	—	—	—	—	3370	—	—	—	—	—
18	Mazăre, bob, linte	87	620	7.1	—	—	0.02	0.01	10	57	640	11.2	—	—	0.03	—	144	1260	8.8	—	—	0·02	—
26	Cartofi recoltați în ogor	117	—	—	2040	17.6	0.03	0.01	28	630	—	—	9110	14.5	0.37	0.07	747	—	—	11150	14.9	0.14	0.04
—	» » » porumb	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—
	Totalul legumelor și tubercule	1895	—	—	—	—	0.57	0.26	—	1972	—	—	—	—	1.17	0.23	3867	—	—	—	—	0.77	0.24
—	Sfecle	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
—	Tutun	—	—	—	—	—	—	—	8	343	—	—	2686	7.8	—	0.04	343	—	—	2686	7.8	—	0.01
—	Alte plante industriale	10	—	—	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—	0.03	—	74	—	—	—	—	0.01	—
	Totalul plantelor industriale	11	—	—	—	—	—	—	—	407	—	—	—	—	0.24	0.04	418	—	—	—	—	0.08	0.01
6	Grădinării	1128	—	—	—	—	0.34	0.15	2	1612	—	—	—	—	0.95	0.19	2740	—	—	—	—	0.55	0.17
31	Fânețe artificiale	11551	—	—	75170	6.5	3.48	1.61	30	12383	—	—	89300	7.2	7.36	1.48	23934	—	—	164470	6.9	4.78	1.53
17	» naturale	17798	—	—	321040	18.0	5.07	2.48	32	5269	—	—	55730	10.5	3.13	0.06	23067	—	—	376770	16.3	4.61	1.49
	Totalul fânețelor	29349	—	—	—	—	8.85	4.10	—	17652	—	—	—	—	10.47	2.08	47001	—	—	—	—	9.40	3.01
20	Vii	2355	21270	9.0	—	—	0.71	0.30	2	5894	305800	51.9	—	—	3.50	0.69	8249	327070	39.6	—	—	1.65	0.52
—	Livezi de prunĭ	2	—	—	—	—	—	—	19	27	1200	44.4	—	—	0.01	—	29	1200	44.4	—	—	—	—
	Totalul viilor și livezilor de pr.	2357	—	—	—	—	0.71	0.30	—	5921	—	—	—	—	3.51	0.70	8278	—	—	—	—	1.65	0.53
	Totalul general	331566	—	—	—	—	66.34	46.35	—	168261	—	—	—	—	33.66	19.91	499827	—	—	—	—	8.55	32.04

[1]) Clasificația județelor Tulcea și Constanța în raport cu cele 32 județe ale țerii. Clasificația e făcută după media producțiunii la hectar, pentru fie-care plantă.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI ROMA

Iată și tabloul comparativ între cultura orzului în Dobrogia și cele-lalte județe ale țării, în 1900:

	JUDEȚE	Intindere semănată	Producția Totală	Producția Medie		JUDEȚE	Intindere semănată	Producția Totală	Producția Medie		JUDEȚE	Intindere semănată	Producția Totală	Producția Medie
Șesul Siretului și Prutului	Dorohoĭ . .	15.935	257.800	16.2	C. Mold.	Sucéva . .	6.176	81.270	13.2	Carp.	Gorj . . .	377	3.570	9.5
	Botoșanĭ .	18.720	296.600	15.8		Neamț . .	4.367	60.300	13.8		Mehedinți .	1.424	10.240	7.2
	Iași	11.203	140.340	12.5		Bacăŭ . .	4.008	27.650	6.9		Dolj	4.256	49.380	11.6
	Roman . .	6.537	75.350	11.5		Putna . . .	5.029	35.700	7.1	Șesul Dunării	Romanați .	2.810	48.100	17.1
	Vasluĭ . .	14.312	168.440	11 8	Muntenieĭ	Buzĕŭ . . .	13.376	86.440	6.4		Olt . . .	2 538	19.720	7.8
	Fălciŭ . . .	8.513	117.400	13.8		Prahova . .	1.433	13.000	9.1		Teleorman .	1.624	20.000	12.3
	Tutova . .	14.261	177.500	12.4		Dâmbovița .	647	6.280	9.7		Vlașca . .	2.483	32.040	12.9
	Covurluĭ .	20.278	239.650	11.6		Muscel . .	12	140	11.7		Ilĭov	4.070	33 500	8.2
	Tecucĭ . .	12.954	103.500	8.0		Argeș . . .	2.489	16.400	6.6		Ialomița . .	45.050	525.900	11.7
	Râmnic S. .	23.041	176.190	7.6		Vâlcea . .	480	2.720	5.7		Brăila . . .	46.570	544.000	11.7

Din datele acestuĭ tabloŭ se dovedesce, că:

a) In raport cu suprafața cultivată cu orz, județul Constanța ocupă primul rând, iar județul Tulcea al doilea; că în Dobrogia s'a cultivat orz pe o suprafață aprópe egală cu cele 10 județe din șesurile Siretuluĭ și Prutuluĭ.

b) In raport cu producțiunea totală, tot județele din Dobrogia sunt cele d'întâĭ și că în cele douĕ județe de aci se produce mai mult orz, de cât în orĭ care alt grup de județe, în care e împărțită țara, din punctul de vedere agricol.

c) In raport cu mijlocia producțieĭ la hectar, Dobrogia stă maĭ bine ca orĭ-care altă parte a țĕriĭ; căcĭ aci avem o medie de 12,4 hectolitri la hectar, pe când în nicĭ un grup altul nu se găsesce acéstă producțiune, cea maĭ mare fiind în grupul «șesurile Siretuluĭ și Prutuluĭ» de 12.

Producțiunea orzuluĭ în județele dobrogene, pentru aniĭ 1892, 1896, 1897, 1898 și 1899 este representată în tabloul:

PLAȘI	1892 Cultură hect.	1892 Producția Totală hl.	1892 Producția Media la hect.	1896 Cultură hect.	1896 Producția Totală hl.	1896 Producția Media	1897 Cultură hect.	1897 Producția Totală hl.	1897 Producția Media	1898 Cultură hect.	1898 Producția Totală hl.	1898 Producția Media	1899 Cultură hect.	1899 Producția Totală hl.	1899 Producția Media
stanța . .	Nu sunt date			26.391	413.424	15.70	30.199	298.911	9.93	27.005	459.363	17.—	34.926	2.062	0.06
ova . . .				14.921	244.905	16.41	31.225	296.518	9.50	32.455	439.116	13.53	34.774	24.190	0.69
galia. .				26.455	386.434	14.65	33.937	392.769	11.58	37.849	610.126	16.12	45.229	20.864	0.46
gidia . . .				27.977	508.433	18.16	36.294	473.052	13.06	38.942	644.490	16.55	34.692	7.034	0.20
ra-Nouă .				8.216	143.719	17.49	8.173	71.931	8.88	11.973	225.810	18.86	11.286	31.206	2.76
Jud. Const.	84.049	1.296.479	19.4	103.960	1.696.915	16.32	139.828	1.533.181	10.10	148.224	2.377.520	16.04	160.912	85.356	0.53
dag . .	Nu sunt date			38.917	574.661	14.7	39.836	476.341	11.9	38.356	465.272	12.1	41.828	10.132	0.2
ăna				9.757	166.701	16.9	10.457	214.983	20.5	11.546	116.096	10.—	12.076	2.410	0.2
ina				1.736	11.298	6.5	645	15.435	23.9	1.249	15.007	12.—	1.536	6.355	4.1
ișa				17.180	283.616	16.2	23.247	313.420	13.4	15.739	86.765	5.5	14.659	3.876	0.2
Jud. Tulcea	52.129	475.434	9.12	67.590	1.036.276	15.3	74.184	1.020.179	13.8	66.890	683.140	10.—	70.099	22.773	0.3
Dobrogia	136.178	1.771.913	14.26	171.550	2.733.191	15.8	214.012	2.553.560	11.85	215.114	3.060.660	13.—	230.911	108.129	0.4

Cultura orzuluĭ pe anul 1900 este arătată în tabloul următor alcătuit pe comune, plăși și județe:

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Medie
Caraharman	1.161	17.415	15.83
Caramurat	1.788	28.608	16.—
Carol I	2.696	16.610	6.16
Cicrâcci	2.232	25.940	11.63
Copadin	936	8.743	9.30
Constanța	—	—	—
Gargalic	991	16.773	16.93
Hasancea	737	11.141	15.86
Murfatlar	1 248	6.229	5.18
Omurcea	747	8.382	11.22
Palaz	1.597	15.499	9.70
Pazarlia	1.552	19.960	12.86
Techirghiol	1.743	34.860	20.—
Pl. Constanța	17.428	210.160	12.07
Alacap	1.838	39.150	21.15
Bülbül	1.583	23.586	15.—
Carabacă	1.284	9.498	7.40
Carataĭ	720	6.206	8.61
Cernavoda	988	4.268	4.74
Chioseler	600	4.860	8.10
Cocargea	689	11.440	16.75
Cochirleni	825	10.540	12.77
Enige	1.221	18.136	14.85
Mahmut-cuiusu	4.088	51.362	12.56
Medgidie	1.060	16.200	15.30
Rașova	1.485	26.275	18.20
Seimeni	9.029	10.985	11.82
Tașpunar	4.302	60.140	13.97
Tortoman	3.581	55.248	15.42
Pl. Medgidia	25.193	347.882	13.86
Balabancea	560	6.395	11.4
Carcaliu	160	1.760	11.0
Cârjelarĭ	1.066	13.858	13.0
Cerna	725	8.550	11.7
Coium-punar	855	10.040	11.7
Grecĭ	580	3.088	5.3
Isaccea	404	5.900	14.6
Jijila	362	8.435	23.3
Luncavița	1.000	10.800	10.8
Măcin	726	11.940	16.3
Picineaga	800	9.600	12.0
Pișica	—	—	—
Satu-Noŭ	580	8.700	15.0
Turcóia	605	4.675	7.7
Văcărenĭ	800	9.345	11.6
Pl. Măcin	9.223	113.080	12.3

COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Medie
Calfa	2.553	13.518	5.33
Ciobanu	374	480	1.33
Dăenĭ	932	13.592	14.58
Gârliciŭ	448	800	1.78
Ghizdărescĭ	1.072	2.904	2.90
Hârșova	690	8.670	12.56
Ostrov	624	1.872	3.—
Saraiŭ	1.564	7.817	5.—
Șiriu	5.935	38.671	6.55
Topal	1.365	2.730	2.—
Topolog	770	6.340	8.23
Urumbeĭ	733	1.833	2.32
Pl. Hârșova	17.060	99.227	5.83
Almaliu	300	5.220	17.4
Aliman	250	1.200	4.8
Azarlĭk	597	6.018	10.—
Bugeac	822	1.754	2.19
Bairamdede	815	8.260	10.—
Beilic	380	5.952	10.56
Canlia	290	5.785	19.95
Caranlîc	472	7.186	15.70
Carvan	217	3.555	16.38
Cuzgun	567	12.306	21.70
Dobromir	620	7.024	11.33
Esechioĭ	287	5.453	19.—
Enișemlia	535	7.410	14.—
Gârlița	383	6.414	16.28
Ghiuvegea	380	5.700	15.—
Hairamchioĭ	1.280	16.510	12.90
Lipnița	429	10.296	24.—
Mârleanu	377	2.982	7.87
Oltina	464	9.360	20.—
Ostrov	71	2.130	30.—
Parachioĭ	315	5.040	16.—
Regep-cŭiusu	183	4.495	24 56
Satul-Noŭ	247	3.104	12.06
Pl. Silistra	10.245	143.234	14.04
Caraorman	10	48	4.8
Chilia	1.162	7.959	6.9
Satu-Noŭ	24	168	7.0
Sf. Gheorghe	3	45	15.—
Sfistofca	10	150	15.—
Sulina	—	—	—
Pl. Sulina	1.209	8.370	6.9
Recapitulație: Pl. Constanța	17.428	210.160	12.07
» Mangalia	26.185	295.097	11.30
» Medgidia	25 193	347.882	13.86
» Hârșova	17.060	99.227	5.83
» Silistra-N.	10.245	143.234	14.04
Total	96.111	1 095 600	11.4
» Babadag	23.105	306.060	12.8
» Măcin	9.223	113.080	12.3
» Sulina	1.209	8.370	6.9
» Tulcea	14.194	258.990	18.3
Total	47.731	686.500	14.4
Total gen.	143.842	1 782.100	12.4

COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Medie
Agemler	507	3.214	6.37
Azaplar	2.007	33.316	16.60
Caraomer	3.407	31.782	9.30
Cavaclar	687	3.401	4.95
Cazilmurat	794	7.926	9.98
Chiragi	1.500	13.035	8.60
Edilchioĭ	1.530	13.044	8.52
Enghez	1.666	6.972	4.35
Gheringec	3.375	41.450	12.56
Mangalia	909	18.545	20.40
Musurat	2.150	26.590	12.—
Osmancea	898	7.832	8.—
Osmanfacâ	1.574	18.698	11.88
Sarighiol	2.042	24.878	12.18
Tatlageac	861	12.915	15.—
Topraisarĭ	1.215	22.090	18.18
Tuzla	1.603	9.399	8.84
Pl. Mangalia	26.185	295097	11.30
Alibichioĭ	386	1.604	4.4
Armutlia	700	4.510	6.3
Atmagea	161	1.846	9.2
Babadag	850	6.700	7.9
Bașchioĭ	868	5.208	6.0
Beidaut	1.002	7.020	7.0
Canlibugeac	1.750	18.810	10.7
Caramanchioĭ	550	11.250	20.4
Caranasuf	803	16.906	21.0
Casapchioĭ	2.183	57.088	26.1
Casâmcea	2.207	31.542	14.2
Ciamurli-d.-j.	868	19.010	22.0
» d.-s.	778	10.512	13.5
Ciucurova	188	2.292	12.2
Cogelac	1.549	15.490	10.0
Congaz	1.489	8.265	5.5
Enișala	408	2.547	6.2
Jurilofca	500	8.800	17.6
Nalbant	614	6.787	11.0
Ortachioĭ	343	2.829	8.2
Poturu	1.211	24.220	20.0
Sarichioĭ	634	8.386	13.2
Slava-rusă	395	5.635	14.2
Toxof	2.224	21.648	9.7
Zebil	694	7.160	10.3
Pl. Babadag	23.105	306.060	12.8
Agighiol	2.510	55.221	22.0
Beștepe	930	13.110	15.4
Cataloĭ	474	5.570	11.8
Câsla	1.570	24.200	15.4
Frecățeĭ	734	9.286	12.6
Mahmudia	304	2.113	6.9
Malcocĭ	688	16.408	23.8
Meidanchioĭ	160	1.410	8.7
Morughiol	454	6.810	15.0
Nicolițel	272	3.432	12.9
Parches	172	3.582	20.9
Sarighiol	1.625	29.238	18.2
Sarinasuf	1.079	8.469	7.8
Satu-Noŭ	140	264	18.9
Somova	387	15.480	40.0
Telița	465	11.625	25.0
Tulcea	2.230	53.040	23.5
Pl. Tulcea	14194	258.990	18.3

www.ziuaconstanta.ro

După ce am stabilit producţia orzuluĭ în şése anĭ, în care recolta a fost bună şi fórte rea, să vedem media acestor anĭ în tabloul ce urméză:

PLĂŞI	Media culturilor în 6 anĭ	PRODUCŢIA Media totală	PRODUCŢIA Media la hect.	PLĂŞI	Media culturilor în 6 anĭ	PRODUCŢIA Media totală	PRODUCŢIA Media la hect.
	hect.	hl.			hect.	hl.	
Constanţa	27.790	274.984	9.92	Babadag	36.408	366.493	10.60
Hârşova	26.087	320.795	8.49	Măcin	10.612	122.654	11.56
Mangalia	33.931	341.058	10.06	Sulina	1.275	11.293	8.87
Medgidia	32.619	396.176	12.15	Tulcea	17.004	189.333	11.13
Silistra-Nouă . . .	9.978	123.180	12.44				
Total jud. Const. [1]) .	122.180	1.347.507	11.03	Total jud. Tulcea [1]) .	63.104	654.050	10.4

De şi orzul se cultivă în Dobrogia pe o scală fórte întinsă, în anul 1899 orzul ocupa o suprafaţă de 230.911 hect., (adică maĭ mult de jumĕtate din cultura orzuluĭ întregiĭ ţĕrĭ), din nenorocire, calitatea orzuluĭ este maĭ inferióră, de cât în orĭ-care parte a ţĕriĭ.

Comunele, care aŭ dat cel maĭ bun randament aŭ fost: Somova, Telița, Casapchioĭ, etc., iar cel maĭ slab Ciobanul.

In mijlociŭ orzul se cultivă în Dobrogia anual 185.284 hect., carĭ daŭ peste douĕ milióne hectolitri, adecă 11 hectolitri la un hectar.

2. Porumbul

Ocupă al doilea rând în cultura cerealelor din Dobrogia.

Suprafaţa ocupată cu cultura porumbuluĭ în 1900 a fost de 84.934 hectare, adecă 17.01% din întinderea culturilor, saŭ 5.44% din întréga suprafaţă a Dobrogieĭ.

Pe judeţe cultura porumbuluĭ se împarte în:

55.495 hect., adică 16,74% din întinderea culturilor, saŭ 7.76% din întréga suprafaţă a judeţuluĭ Constanţa.

29.439 hect., adică 17.50% din întinderea culturilor, saŭ 3.48% din întréga suprafaţă a judeţuluĭ Tulcea.

Dăm în tabloul de jos comparaţia între cultura porumbuluĭ în judeţele din ţéră şi judeţele Dobrogene:

	JUDEŢE	Suprafaţa cultiv.	Producţia Totală	Producţia Media		JUDEŢE	Suprafaţa cultiv.	Producţia Totală	Producţia Media		JUDEŢE	Suprafaţa cultiv.	Producţia Totală	Producţia Media
Şesurile Prutului şi Siretului	Dorohoĭ . .	55.653	942.300	16.9	Carp. Mold.	Suceava .	27.669	436.200	15.8	Şesurile Dunărĭ Carp.	Gorj . . .	56.761	509.000	9.—
	Botoşanĭ	54.610	931.800	17.1		Neamţ . .	35.113	604.800	17.2		Mehedinţĭ	92.782	1.159.400	12.5
	Iaşĭ	53.854	1.025.000	19.0		Bacăŭ . .	57.373	681.100	11.9		Dolj . . .	158.045	2.442.100	15.5
	Roman . .	36.650	607.800	16.5		Putna . .	34.808	440.200	12.6		Romanaţĭ .	91.922	1.518.100	16.5
	Vasluĭ . .	40 034	794.600	19.8	Muntenieĭ	Buzĕŭ . .	76.766	950.400	12.5		Olt	70.386	855.800	12.2
	Fălciŭ . . .	37.440	643.200	17.2		Prahova .	68.053	1.124.100	16.5		Teleorman	122.121	2.306.700	18.9
	Tutova . .	46.353	732.900	15.8		Dâmbovița	57.902	782.900	13.5		Vlașca . .	100.155	1.805.100	18.0
	Covurluĭ .	50.411	435.300	8.6		Muscel . .	17.380	188.000	10.8		. . .	106.854	1.896.800	17.8
	Tecucĭ . .	50.936	696.300	13.7		Argeș. . .	56.717	482.600	8.5		Ialomița .	121.520	1.965.000	16.2
	R.-Sărat .	59.969	790.600	13.2		Vâlcea . .	53.561	581.300	10.9		Brăila . .	58.536	912.000	15.6

[1]) Totalurile nu corespund cu suma producţiunĭ plăşilor, pentru care avem date pe 5 anĭ, iar pentru judeţe pe 6 anĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Acéstă comparaţie ne dovedesce, că din orĭ-care punct de vedere luate, judeţele Dobrogene sunt inferióre judeţelor din România şi acésta pentru că cultura porumbuluĭ în Dobrogia a luat o maĭ mare desvoltare sub Românĭ, căcĭ Turciĭ şi Tătariĭ se ocupaŭ fórte puţin cu acest fel de cereale; acestia mănâncă maĭ mult pâine de secară, de orz şi fórte rar de grîŭ.

Tabloul următor pentru cultura porumbuluĭ pe aniĭ 1892, 1896, 1897, 1898 şi 1899, ne dovedesce cele arătate maĭ sus:

PLĂŞI	1892			1896			1897			1898			1899		
	Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia	
		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.
Constanţa . .				5.432	19.873	3.16	3.821	66.138	17.30	5.136	37.236	7.25	3.300	1.837	0.54
Hârşova . . .				10.076	8.870	7.83	11.448	225.656	19.78	12.345	77.279	6.27	18.470	20.190	1.19
Mangalia . .	Nu sunt date			5.490	43.569	7.94	5.048	78.247	15.50	7.265	46.786	6.44	7.462	33.374	4.47
Medgidia . .				9.077	35.139	3.87	7.278	132.557	18.54	11.744	90.663	7.72	13.903	13.783	0.99
Silistra-Nouă .				3.398	20.246	5.96	3.425	59.757	17.44	6.877	136.164	19.80	8.460	30.973	3.66
Jud. Const. .	24.694	321.446	13.02	33.473	197.697	5.91	31.199	562.355	18.02	34.367	387.700	8.94	51.685	100.157	1.93
Babadag . . .				8.166	64.709	8.1	7.295	79.800	10.9	6.172	35.435	5.7	7.559	5.034	0.6
Măcin	Nu sunt date			6.959	60.867	8.7	6.383	103.151	16.1	9.164	82.765	6.8	8.237	5.842	0.7
Sulina				65	715	10.9	—	—	—	90	504	5.6	98	1.092	11.1
Tulcea				4.290	36.809	8.5	3.399	48.149	14.1	3.2 2	37.871	11.7	3.432	4.630	1.3
Jud. Tulcea .	16.486	190.152	11.53	19.480	163.100	8.4	17.077	231.100	13.5	18.647	156.575	8.4	19.326	16.598	0.9
Dobrogia. . .	41.180	511.598	12.27	52.953	360.797	7.25	48.276	793.455	15.7	62.014	544.275	8.65	71.011	116.755	1.4

Cultura porumbuluĭ în opt anĭ s'a întreit în Dobrogia, şi acéstă crescere este simţitóre în judeţul Constanţa, unde în acest interval de timp trece peste îndoitul cultureĭ.

Cea maĭ bună mijlocie la hectar îl dă plasa Silistra-Nouă, de 12.60 hl., cea maĭ mică o dă plasa Babadag, maĭ puţin din jumĕtatea plăşiĭ Silistra-Nouă, adecă de 6.20

Dăm în tablourile de jos cultura porumbuluĭ în anul 1900, pe comune, plăşĭ şi judeţe:

COMUNE	Cultură hect.	Producţia		COMUNE	Cultură hect.	Producţia		COMUNE	Cultură hect.	Producţia	
		Totală hl.	Medie			Totală hl.	Medie			Totală hl.	Medie
Caraharman .	556	3.892	7.—	Calfa	2.405	10.481	4.36	Agemler . . .	114	228	2.—
Caramurat . .	1.031	8.924	8.65	Ciobanu . . .	604	906	1.50	Azaplar . . .	205	1.435	7.—
Carol I. . . .	1.260	15.120	12.—	Dăenĭ	1.075	8.340	7.77	Caraomer . .	2.886	37.994	13.15
Cicrâcci . . .	953	4.982	5.02	Gârliciu . . .	600	600	1.—	Cavaclar . . .	844	5.908	7.—
Copadin . . .	401	3.004	7.49	Ghizdărescĭ .	360	1.820	5.—	Cazîlmurat . .	751	6.022	8.—
Constanţa . .	201	5.818	28.09	Hârşova . . .	341	1.705	5.—	Chiragi . .	1.160	6.580	5.67
Gargalic . . .	291	2.910	10.—	Ostrov	1.051	2.102	2.—	Edilchioĭ . . .	252	2.422	9.
Hasancea . .	298	5.060	16.29	Saraiu	1.214	3.642	3.—	Enghez	576	4.947	8.59
Murfatlar . .	188	1.556	8.04	Şiriu	3.975	8.081	2.12	Gheringec . .	911	28.241	31.—
Omurcea . . .	204	1.632	8.—	Ţopal	1.221	3.252	2.66	Mangalia . .	105	1.015	9.—
Palaz	582	6.898	11.80	Topolog . . .	610	6.840	11.21	Musurat . .	250	1.725	6.90
Pazarlia . . .	963	13.482	14.—	Urumbeĭ . . .	1.075	1.720	1.60	Osmancea .	326	1.238	3.80
Techirghiol .	239	1.062	5.—					Osmanfacă . .	686	2.174	3.17
								Sarighiol . . .	880	7.040	8.-
								Tatlageac . .	298	3.874	13.—
								Topraisarĭ . .	319	957	3.—
								Tuzla	382	2.396	6.—
Pl. Constanţa .	7.167	74.370	10.48	Pl. Hârşova .	14.351	49.489	3.44	Pl. Mangalia .	10.945	85.978	7.85

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA * ROMÂNIA *

COMUNE	Cultură hect	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultură hect.	Producția totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultura hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Alacap	937	9.862	10.50	Almaliu	497	10.811	21.07	Alibichioĭ	402	1.307	3.7
Bülbül	895	5.370	6.—	Aliman	250	1.200	4.80	Armutlia	381	2.286	6.5
Carabacà	1.101	10.593	9.62	Azarlic	790	9.735	12.03	Atmagea	169	1.476	9.2
Caratăĭ	80	480	6.—	Bugeac	100	1.200	12.—	Babadag	300	1.110	3.8
Cernavoda	160	2.840	17.75	Bairamdede	420	4.440	10.57	Başchioĭ	399	1.596	4.3
Chioseler	890	9.740	10.94	Beilic	218	4.142	19.—	Beidaut	748	2.992	4.5
Cocargea	385	3.755	9.75	Canlia	280	6.720	24.—	Canli-bugeac	375	1.180	3.5
Cochirleni	1.205	18.230	15.12	Caranlic	378	6.270	16.06	Caramanchioĭ	170	187	1.2
Enige	1.441	21.292	14.77	Carvan	185	2.775	15.—	Caranasuf	258	3.070	14.0
Mahmut-cuius	2.518	40.934	16.25	Cuzgun	456	8.654	19.—	Casapchioĭ	357	2.481	7.2
Medgidie	158	1.378	11.—	Dobromir	448	6.428	14.35	Casâmcea	1.863	7.452	5.3
Rașova	600	9.000	15.—	Esechioĭ	171	2.565	15.—	Ciamurli d. j.	323	2.584	8.7
Seimeni	708	5.664	8.—	Enișemlia	557	11.697	21.—	» de sus	615	3.075	5.3
Tașpunar	319	18.460	13.99	Gârlița	321	4.700	15.—	Ciucurova	222	1.638	7.4
Tortoman	1.714	24.003	14.—	Ghiuvegea	214	3.638	17.—	Cogelac	1.112	5.560	5.3
				Hairamchioĭ	1.618	31.196	19.28	Congaz	574	2.231	4.8
				Lipnița	282	9.024	12.—	Enișala	170	1.300	9.5
				Mârleanu	392	3.620	9.92	Jurilofca	10	116	10.5
				Oltina	500	6.500	13.—	Nalbant	415	4.000	9.8
				Ostrov	103	1.070	10.38	Ortachioĭ	353	1.372	3.9
				Parachioĭ	330	2.410	7.10	Poturu	548	8.384	16.3
				Regep-cuius	150	1.075	7.17	Sarichioĭ	123	524	4.7
				Satu-Nou	262	4.192	15.—	Slava-rusă	310	4.030	13.5
								Toxof	1.306	8.800	7.6
								Zebil	321	1.602	5.8
Pl. Medgidia	14.111	181.601	12.86	Pl. Silistra N.	8.921	144.062	16.14	Pl. Babadag	11.818	69.873	6.0
Balabancea	512	3.774	7.5	Caracerman	16	112	9.3	Agighiol	1.043	2.343	2.5
Carcaliu	169	614	5.3	Chilia	33	356	10.0	Beștepe	426	5.755	14.2
Cârjelarĭ	1.109	5.918	4.9	Satu-Noŭ	—	—	—	Cataloĭ	226	3.220	15.2
Cerna	550	1.100	2.3	Sf. Gheorghe	—	—	—	Càsla	860	11.220	13.2
Coium-punar	872	2.616	3.2	Șfiștofca	—	—	—	Frecățeĭ	267	2.135	10.5
Grecĭ	679	1.222	1.8	Sulina	—	—	—	Mahmudia	186	680	4.3
Isaccea	389	4.367	13.5	Pl. Sulina	49	468	9.6	Malcocĭ	364	2.184	6.5
Jijila	502	5.431	12.3					Meidanchioĭ	500	5.050	10.—
Luncaviță	2.100	4.730	2.7	Recapitulație: Pl. Constanța	7.167	74.370	10.48	Morughiol	301	3.913	13.—
Măcin	595	3.591	6.3	» Mangalia	10.945	85.978	7.85	Nicolițel	324	3.524	11.3
Picincaga	350	1.755	5.2	» Medgidia	14.111	181.601	12.86	Parches	215	3.010	14.1
Pisica	—	—	—	» Hârșova	14.351	49.489	3.44	Sarighiol	479	2.910	6.3
Satu-Noŭ	384	1.532	4.3	» Silistra-N.	8.921	144.062	16.14	Sarinasuf	200	700	3.5
Turcoia	410	760	1.3	Jud. Constanța	55.495	535.500	9.6	Satu-Noŭ	64	—	—
Vacărenĭ	900	4.678	5.2	Pl. Măcin	9.521	42.088	4.4	Somova	295	3.880	16.2
				» Babadag	11.818	69.873	6.0	Telița	68	204	3.2
				» Sulina	49	468	9.6	Tulcea	2.500	32.200	15.5
				» Tulcea	8.051	80.208	10.0				
				Jud. Tulcea	29.439	192.600	6.5				
Pl. Măcin	9.521	42.088	4.4	Dobrogea	84.934	728.100	8.5	Pl. Tulcea	8.051	80.208	10.0

Ca și pentru orz, să vedem în tabloul ce urméză media producțieĭ anuale a porumbuluĭ în timp de 6 anĭ, din care uniĭ cu fórte bună recoltă, iar alțiĭ cu fórte rea:

PLAȘI	Media cult. hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media hect.	PLAȘI	Media cult. hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media hect.
Constanța	4.989	39.891	7.74	Babadag	8.202	50.970	6.2
Hârșova	13.338	90.297	7.70	Măcin	8.053	58.942	7.3
Mangalia	7.245	57.591	8.44	Sulina	75	695	9.3
Medgidia	11.222	90.748	8.79	Tulcea	4.479	41.533	9.2
Silistra-Nouă	6.516	78.240	12.60				
Jud. Constanța	39.985	350.809	9.58	Jud. Tulcea	20.073	158.354	7.8

www.ziuaconstanta.ro

In mediŭ se cultivă porumb în Dobrogia pe o întindere de 60.000 hectare, care dań 500.000 hectolitri, adică 8 hectolitri la hectar.

3. Grîul.

Cultura grîuluĭ a ocupat în 1900 o suprafaţă de 79.209 hectare, ceea ce represintă 15.84% din totalul culturilor, saŭ 5,07% din întinderea provincieĭ.

Repartizată pe judeţe, acéstă cultură se împarte:

47.202 hectare, saŭ 14.23% din suprafaţa culturilor, saŭ 6.60% din întinderea judeţuluĭ Constanţa

32.007 hectare, saŭ 19.02% din întinderea culturilor, saŭ 3.80% din suprafaţa totală a judeţuluĭ Tulcea.

Din tabloul de jos reese cultura grîuluĭ în Dobrogia faţă de cele-lalte judeţe ale ţĕrĭĭ:

	JUDEŢE	Sămănăturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Medie		JUDEŢE	Sămănăturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media		JUDEŢE	Sămănăturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Şesur. Siretuluĭ şi Prutuluĭ	Dorohoĭ . .	23.516	178.900	20.4	C. Mold.	Sucéva . .	5.115	88.600	17.3	Carp.	Gorj	10.526	68.900	6.5
	Botoşanĭ . .	22.712	461.900	20.3		Neamţ . .	7.288	155.900	21.4		Mehedinţĭ .	82.256	578.100	7.0
	Iaşĭ . . .	20.014	431.400	21.6		Bacăŭ . . .	11.679	137.900	11.8	Şesurile Dunărĭĭ	Dolj	169.732	1.403.800	8.2
	Roman . .	13.213	275.000	20.8		Putna . . .	10.723	220.500	20.6		Romanaţĭ .	114.44	3976.400	8.5
	Vasluĭ . . .	17.894	314.300	17.6	Munteniei	Buzĕŭ . .	56.772	807.700	14.2		Olt	68.476	433.300	6.3
	Fălciu . . .	14.039	293.800	20.9		Prahova . .	33.918	508.700	15.0		Teleorman .	157.778	1.516.700	9.6
	Tutova . .	27.143	615.150	22.7		Dâmboviţa .	27.028	477.600	12.9		Vlaşca . . .	125.728	1.259.000	10.0
	Covurluĭ . .	18.695	374.300	20.0		Muscel . . .	1.780	18.300	10.3		Ilfov	132.464	1.866.200	14.1
	Tecucĭ . . .	29.224	611.900	20.9		Argeş . . .	30.917	211.900	6.9		Ialomiţa . .	150.313	2.531.500	15.0
	R.-Sărat . .	43.814	814.900	18.6		Vâlcea. . .	10.998	62.000	5.6		Brăila . . .	62.085	1.206.800	19.4

Din datele acestuĭ tabloŭ se dovedesce, că pămêntul Dobrogieĭ dă o producţie destul de bună şi, că dacă grîul s'ar cultiva pe o întindere maĭ mare, ar fi un principal isvor de bogăţie al provincieĭ, dat fiind că greutatea unuĭ hectolitru de grîŭ este superióră greutăţiĭ orĭ căruia din cereale, afară de porumb şi că preţul grîuluĭ întrece cu de 2-3 orĭ preţul orĭ căruia din cereale.

Producţia grîuluĭ în Dobrogia pentru aniĭ 1892, 1896, 1897, 1898, 1899 a fost:

PLAŞĬ	1892 Sămăn. hect.	1892 Producţia Totală hl.	1892 Producţia Media	1896 Sămăn. hect.	1896 Producţia Totală hl.	1896 Producţia Media	1897 Sămăn. hect.	1897 Producţia Totală hl.	1897 Producţia Media	1898 Sămăn. hect.	1898 Producţia Totală hl.	1898 Producţia Media	1899 Sămăn. hect.	1899 Producţia Totală hl.	1899 Producţia Media
Constanţa . .	Nu sunt date			8.968	122.955	13.71	9.296	57.702	6.27	8.274	104.170	12.59	12.542	2.156	0.17
Hârşova . .				6.119	66.341	10.84	8.984	72.742	8.16	7.102	67.114	9.45	11.219	4.968	0.47
Mangalia . . .				6.499	81.839	12.59	7.375	62.257	8.52	4.737	52.486	11.08	6.712	2.910	0.43
Medgidia . . .				10.687	195.576	18.30	12.279	86.739	7.10	8.193	105.361	12.86	16.448	13.369	0.81
Silistra-Nouă .				15.320	203.177	13.26	16.770	85.350	5.11	13.954	166.471	11.93	18 187	69.824	3.84
Jud. Constanţa	38.421	495.723	12.47	47.593	669.882	14.—	54.704	364.790	6.66	42.260	495.287	11.72	65.108	90.227	1.39
Babadag . . .	Nu sunt date			31.391	297.599	9.4	32.661	192.104	6.5	30.317	219.265	7.	33.936	15.048	0.4
Măcin				7.730	102.042	13.2	9.967	115.449	11.2	10.512	82.153	7.3	11.132	1.539	0.1
Sulina				500	2.000	4.0	208	2.080	10.0	500	3.500	7.—	883	3.096	3.2
Tulcea				12.419	141.259	11.3	12.200	79.787	6.3	9.645	37.041	3.8	9.923	5.258	0.5
Jud. Tulcea	43.357	221.996	5.92	52.040	542.900	10.4	55.036	389.420	7.1	50.974	341.959	6.7	55.874	24.941	0.4
Dobrogia	81.778	717.719	9.28	99.633	1.212.782	12.2	99.740	754.210	7.5	93.234	837.246	7.7	120.982	115.168	0.9

www.ziuaconstanta.ro

In opt anĭ cultura grîuluĭ a rĕmas aprópe staţionară, dacă nu chiar a descrescut, după cum arată datele statistice.

Plasa în care se cultivă cel maĭ mult grîŭ este Babadag; cel maĭ bun randament însă, îl dă plasa Medgidia şi plasa Silistra-Nouă.

Cea maĭ bună producţie de grîŭ se face în comunele Somova, Teliţa, Tulcea, Bülbül şi Tatlageac.

Producţia grîuluĭ în anul 1900 este arătată în tabloul de jos aranjat pe comune, plăşĭ şi judeţe.

COMUNE	Cultură hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Cultură hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Cultură hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Caraharman	1.299	16.874	12.99	Calfa	263	626	2.38	Agemler	196	980	5.—
Caramurat	627	8.778	14.—	Ciobanu	38	111	2.33	Azaplar	449	5.437	12.11
Carol I.	217	1.613	7.43	Dăienĭ	604	2.528	4.18	Caraomer	687	4.884	7.1
Cicràcci	1.193	12.164	9.18	Gârliciu	235	80	0.34	Cavaclar	767	10.470	13.65
Copadin	279	2.790	10.—	Ghizdărescĭ	60	270	4.50	Cazilmurat	710	10.592	14.91
Constanţa	—	—	—	Hârşova	368	4.308	11.—	Chiragi	105	1.370	13.4
Gargalic	1.317	21.125	16.25	Ostrov	367	836	2.28	Edilchioĭ	400	3.200	8.—
Hasancea	765	8.475	11.60	Saraiu	196	588	3.—	Enghez	56	176	3.—
Murfatlar	341	3.410	10.—	Siriu	660	4.000	6.40	Gheringec	677	7.308	10.79
Omurcea	174	1.920	11.34	Ţopal	528	528	1.—	Mangalia	486	6.576	13.53
Palaz	1.720	23.384	13.58	Topolog	460	2.580	5.60	Musurat	250	2.250	9.—
Pazarlia	520	5.360	11.30	Urumbeĭ	130	230	1.76	Osmancea	75	525	7.—
Techirghiol	580	8.640	15.—					Osmanfacà	446	4.562	10.23
								Sarighiol	817	5.752	7.04
								Tatlageac	879	16.880	19.1
								Topraisarĭ	99	1.074	10 85
								Tuzla	772	9.728	12.60
Pl. Constanţa	9.032	117.959	14.21	Pl. Hârşova	4.409	16.685	3.55	Pl. Mangalia	7.871	92.764	11.78
Alacap	124	1.888	15.4	Almaliu	1.185	13.364	11.98	Alibichioĭ	360	720	2.—
Bülbül	1.075	19.500	18.—	Aliman	260	260	1. -	Armutlia	213	1.371	6.5
Carabacà	119	1.071	9.—	Azarlic	378	4.560	12.03	Almagea	658	6.990	11.5
Carataĭ	56	370	6.66	Bugeac	218	3.161	14.—	Babadag	450	4.100	10.2
Cernavoda	72	1.118	15.52	Bairamdede	166	1.546	9.—	Başchioĭ	827	5.789	7.1
Chioseler	66	528	8.—	Beilic	550	5.720	10.40	Beidaut	555	1.730	3.7
Cocargea	666	10.120	14.50	Canlia	940	10.340	11.—	Canlĭ-bugeac	500	8.200	16.3
Cochirleni	355	5.595	15.76	Caranlic	502	5.260	10.24	Caramanchioi	460	4.040	10.—
Enigea	390	5.140	13.17	Carvan	442	5.704	12.90	Caranasuf	1.319	21.104	12.—
Mahmut-cuius	2.009	24.451	12.17	Cuzgun	942	15.024	15.95	Casapchioĭ	2.003	38.011	14.—
Medgidie	66	660	10.—	Dobromir	1.380	14.255	10.33	Casâmcea	657	5.835	8.3
Raşova	2.000	26.640	13.32	Esechioĭ	1.540	27.720	18.—	Ciamurli d. j.	610	6.450	10.5
Seimeni	461	6.069	13.76	Enişemlia	615	6.435	11.—	» de sus	686	7.716	12.4
Taşpunar	1.304	19.886	15.25	Gârliţa	1.174	17.684	15.27	Ciucurova	525	5.272	10.7
Tortoman	716	11.464	16.—	Ghiuvegea	890	12.540	14.09	Cogelac	1.058	5.290	5.3
				Hairamchioi	666	9.928	14.90	Congaz	1.069	4.905	4.7
				Lipniţa	1.184	23.048	19.—	Enişala	237	1.015	4.8
				Mârleanu	486	3.390	6.87	Jurilofca	120	1.320	10.5
				Oltina	820	13.120	16.—	Nalbant	413	3.152	7.3
				Parachioĭ	1.050	21.850	20.51	Ortachioĭ	267	2.136	10.5
				Regep-Cuiusu	320	4.240	13.25	Poturu	1.169	10.791	10.7
				Satu-Noŭ	455	4.655	10.23	Sarichioĭ	408	3.462	8.5
				Ostrov	324	3.888	12.—	Slava-rusă	707	9.548	13.5
								Toxof	168	1.008	9.5
								Zebil	937	6.668	7.3
Pl. Medgidia	9.473	134.500	14.19	Pl. Silistra N.	16.417	227.692	13.86	Pl. Babadag	15.870	166.675	10.2

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Cultura hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultura hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultura hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Balabancea .	726	10.897	15.3	Caraorman . . .	—	—	—	Agighiol . .	1.24 5	17.430	15 .9
Carcaliu . .	27	216	10.—	Chilia	542	2.298	4.2	Beştepe . . .	718	7 .744	10.8
Cârjelarĭ . .	410	3.198	7.8	Satu-Noŭ . . .	—	—	—	Cataloĭ . . .	447	3.858	8.5
Cerna	897	4 994	5.7	Sf. Gheorghe . .	—	—	—	Câsla	1.620	19 .35	16.5
Coium-Punar	24 3	936	4.5	Şfistofca	—	—	—	Frecăţeĭ . . .	390	4.590	13.7
Grecĭ	400	84	0 .20	Sulina	—	—	—	Mahmudia .	176	672	4 .7
Isaccea . .	428	6.168	15.3	Pl. Sulina . . .	542	2.298	4.2	Malcocĭ . . .	495	5.930	14.3
Jijila . . .	504	6.739	13.2	Pl. Constanța .	9.032	117.959	14.21	Meidanchioĭ .	165	1.810	15.—
Luncaviţa . .	300	1.840	6.—	» Hârşova .	4.409	16.685	3.55	Morughiol . .	115	1.150	10.—
Măcin	230	1.772	7.9	» Mangalia .	7.871	92.764	11.78	Nicolițel . .	243	4.37	16.5
Picineaga . .	500	4.000	8.—	» Medgidia .	9.473	134.500	14.10	Parcheş . . .	35	775	25 .—
Pisica	—	—	—	» Silistra . .	16.417	227.692	13.86	Sarighiol . .	671	6.039	9.8
Satu-Noŭ .	243	2.430	10.—	Jud. Constanța	47.202	589.600	12.5	Sarinasuf . .	549	2.890	5.3
Turcóia . . .	153	702	4.8	Babadag . .	15.870	166.675	10.2	Satu-Noŭ . .	218	246	1.3
Văcărenĭ . .	210	1.557	7.9	Măcin	4.911	4 533	9.3	Somova . . .	305	7.375	24.—
				Sulina . . .	542	2.298	4.2	Telița	516	9.804	19.—
				Tulcea . . .	10.684	142.394	13.4	Tulcea .	2.760	48.600	18.—
				Jud. Tulcea .	32.007	356.900	11.2				
Pl. Măcin . .	4.911	45.533	9.3	Dobrogia	79.209	946.500	11.9	Pl. Tulcea .	10.684	142.394	13.4

Producția medie anuală, întinderea sămănată și mijlocia la hectar, sunt arătate în tabloul de jos, întocmit pentru ceĭ 6 anĭ:

PLAŞI	Cultura hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media la hect.	PLAŞI	Cultura hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media la hect.
Constanța	9.620	80.988	9.39	Babadag	28.835	178.138	6.1
Hârşova	7.666	44.970	6.49	Măcin	8.770	69.343	7 .8
Mangalia	6.639	58.451	8.88	Sulina	527	2.595	4.9
Medgidia	11.616	107.109	10.63	Tulcea	10.974	81.148	7.3
Silistra-N.	16.129	154.503	9.60				
Jud. Constanța . . .	52.900	468.721	11.62	Jud. Tulcea	48.198	313.019	6.4

Se cultivă în Dobrogia o speță de grîŭ de primă-vară, cunoscut sub numele de Arnăut (Triticum durum, grîŭ tare). Bobul este alungit și ascuțit.

E fórte căutat în comerț pentru fabricarea pastelor alimentare făinóse, care aŭ un preț maĭ ridicat, de cât pastele fabricate din orĭ-ce alt-fel de făină.

Are inconvenientul, că fiind un grîŭ de primă-vară, e puțin productiv în clima nóstră.

Altă speță, care se maĭ cultivă de câțĭ-va anĭ în Dobrogia, este o varietate de grîŭ primăvăratic cu spicul fără țepĭ; e introdusă din Rusia, sub numele de Ulca.

Asemenea și o altă varietate de grîŭ rusesc «Sandomirca», tot primăvăratec, însă care se cultivă pe o scară maĭ mică [1]).

Nu vom intra în detaliile analiseĭ fisice și chimice al acestuĭ fel de cereale; acésta ese din cadrul subiectuluĭ.

---

[1]) *Munteanu* și *Roman*. Les céréales roumaines, pag. 19.

www.ziuaconstanta.ro

4. Meiul.

S'a sĕmănat cu meiŭ în 1900 o întindere de 66.162 hect., ceia ce represintă 13.23% din întinderea culturilor, sau 4.31% din suprafața întregiĭ Dobrogiĭ.

Cultura meiuluĭ repartizată pe județe este:

55.216 hect., adică 7.72% din suprafața totală, saŭ 16.66% din întinderea culturilor, în județul Constanța, și

10.946 hect., adică 1.29% din suprafața totală, saŭ 6.50% din întinderea județuluĭ Tulcea.

Dăm în tabloul de jos comparația între cultura meiuluĭ în țéră, față cu județele Dobrogene:

JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Sesul Siretuluĭ și Prut: Dorohoĭ	23	140	6.10	Carp. M.: Sucéva	3	50	16.7	Carp.: Gorj	25	80	3.2
Botoșanĭ	30	310	10.30	Neamț	13	60	4.6	Mehedinți	41	670	16.3
Iașĭ	231	3.070	13.20	Bacăŭ	36	190	5.2	Dolj	636	4.930	7.8
Roman	44	420	9.50	Putna	168	1.030	6.1	Romanatĭ	2.572	31.100	12.1
Vasluĭ	197	1.780	9.00	Muntenieĭ: Buzĕŭ	10.675	30.420	2.9	Olt	494	5.400	10.9
Fălciŭ	879	10.400	11.80	Prahova	2.075	20.700	10.0	Teleorman	882	12.460	14.1
Tutova	442	3.200	7.30	Dâmbovița	194	880	4.5	Vlașca	1.205	14.900	12.4
Covurluĭ	483	3.050	2.10	Muscel	24	60	2 5	Sesul Dunăriĭ: Ilfov	11.234	109.300	9.8
Tecucĭ	373	1.350	3.60	Argeș	573	4.000	7.0	Ialomița	39.676	219.820	5.5
R.-Sărat	5.136	20.740	4.—	Vâlcea	3	12	4.0	Brăila	21.002	85.200	4.1

Din datele acestuĭ tabloŭ reiese, că de și meiul se cultivă în Dobrogia pe întinderĭ fórte marĭ (în județul Constanța s'a cultivat maĭ mult ca îndoit suprafața pe care s'a sămănat în tóte județele Moldoveĭ, plus cele de munte ale Munteniei), din nenorocire producția este cea maĭ mică, abia de 2.6 hectolitri la un hectar.

Cred, c'ar fi mai nemerit ca aceste 66.162 hectare, în loc de a fi sămănate cu meĭ, ar produce cu mult maĭ mult, décă s'ar sĕmăna cu grîŭ.

Producția meiuluĭ în Dobrogia pe aniĭ 1892, 1896, 1897 1898 și 1899, a fost:

PLAȘI	1892 Culturĭ hect.	1892 Producția Totală hl.	1892 Producția Media	1896 Culturĭ hect.	1896 Producția Totală hl.	1896 Producția Media	1897 Culturĭ hect.	1897 Producția Totală hl.	1897 Producția Media	1898 Culturĭ hect.	1898 Producția Totală hl.	1898 Producția Media	1899 Culturĭ hect.	1899 Producția Totală hl.	1899 Producția Media
Constanța	Nu sunt date			2.299	10.203	4.44	2.716	52.827	19.45	4.742	34.758	7.33	3.984	12.791	3.19
Hârșova				9.488	54.330	5.73	11.147	236.566	21.22	9.007	52.600	5.84	16.764	24.534	1.46
Mangalia				3.099	16.740	5.40	2.778	44.082	15.86	3.440	19.814	5.76	5.572	32.949	5.91
Medgidia				5.828	10.341	1.77	5.780	115.908	20.42	11.266	65.455	5.81	12.014	10.595	0.88
Silistra-N				584	2.953	5.60	732	12.583	18.53	1.781	21.514	12.08	3.007	4.771	1.58
Jud. Const.	31.449	503.649	16.01	21.298	94.567	4.44	23.153	461.966	20.09	30.236	194.115	6.42	41.321	85.580	2.07
Babadag	Nu sunt date			1.660	16.006	9.6	2.505	27.410	12.9	1.523	9.085	6.0	3.224	4.026	1.32
Măcin				889	4.096	4.6	717	12.695	12.0	1.395	13.703	10.0	2.905	4.489	1.2
Sulina				40	200	5.0		—	—	49	684	13.9	120	792	6.5
Tulcea				501	2.898	5.8	360	6.365	19.0	363	7.928	21.0	1.546	3.053	2.0
Jud. Tulcea	4.765	41.733	8.76	3.090	23.200	7.5	3.582	46.470	13.—	3.330	31.400	9.4	7.795	12.360	1.6
Dobrogia	36.214	545.382	12.29	24.388	117.767	5.8	26.735	508.436	12.5	33.566	225.515	7.7	49.116	97.940	1.8

Cultura meiuluĭ s'a îndoit aprópe în ceĭ opt anĭ, de la 1892—900, și acésta mai mult în județul Constanța.

In tabloul de jos se arată cultura meiului pe comune, plășĭ și județele dobrogene, în anul 1900:

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Caraharman	407	610	1.50	Calfa	2.156	—	—	Agemler	172	172	1.—
Caramurat	1.595	5.376	3.58	Ciobanu	1.061	106	0.10	Azaplar	423	—	—
Carol I	1.210	1.210	1.—	Dăienĭ	1.069	—	—	Caraomer	1.433	11.698	8.16
Cicrâcci	234	—	—	Gârliciu	904	—	—	Cavaclar	446	223	0.50
Copadin	304	304	1.—	Ghizdărescĭ	600	606	1.—	Cazil-murat	520	1.664	3.20
Constanța	330	—	—	Hârșova	489	—	—	Chiragi	693	3.179	4.58
Gargalic	214	—	—	Ostrov	858	262	0.30	Edilchioĭ	463	463	1.—
Hasancea	379	—	—	Saraiŭ	1.661	1.661	1.—	Enghez	487	—	—
Murtfatlar	165	165	1.—	Șiriŭ	7.024	7.024	1.—	Gheringec	1.718	—	—
Omurcea	382	382	1.—	Topal	2.691	12.255	4.47	Mangalia	85	85	1.—
Palaz	731	4.868	6.66	Topolog	324	648	2.—	Musurat	700	—	—
Pazarlia	1.283	7.698	6.—	Urumbeĭ	646	—	—	Osmancea	202	—	—
Techirghiol	565	—	—					Osmanfacă	754	194	0.27
								Sarighiol	335	—	—
								Tatlageac	182	450	2.46
								Topraisarĭ	492	—	—
								Tuzla	308	—	—
Pl. Constanța	7.799	20.613	2.52	Pl. Hârșova	19.483	22.554	1.16	Pl. Mangalia	9.413	18.413	1.99
Alacap	1.606	2.761	1.72	Almaliŭ	30	720	26.—	Alibichioĭ	81	—	—
Bulbul	923	—	—	Aliman	100	200	2.—	Armutlia	189	189	1.—
Carabacă	723	3.286	4.54	Asarlic	247	4.163	16.19	Atmagea	9	—	—
Caratai	600	1.800	3.25	Bugeac	8	80	10.—	Babadag	80	3[illegible]5	4.2
Cernavoda	168	621	3.70	Bairamdede	443	1.326	2.99	Baschioĭ	87	—	—
Chioseler	420	3.480	8.28	Beilic	57	342	6.—	Beidaut	463	—	—
Cocargea	404	2.616	6.47	Canlia	3	48	16.—	Canli-bugeac	163	—	—
Cochirlenĭ	803	6.712	8.35	Caranlic	155	1.240	8.—	Caramanchioĭ	30	—	—
Enigea	618	4.590	7.42	Carvan	46	644	14.—	Caranasuf	268	—	—
Mahmut-cuius	2.176	10.162	4.62	Cuzgun	139	1.251	9.—	Casapchioĭ	370	2.560	6.8
Medgidie	390	1.628	4.—	Dobromir	106	1.104	10.42	Casâmcea	1.864	—	—
Rașova	100	720	7.20	Esechioĭ	60	900	15.—	Ciamurli-de-j.	156	155	1.—
Seimenĭ	620	186	0.30	Enișemlia	241	1.446	6.—	Ciamurli-de-s.	198	—	—
Tașpunar	3.131	6.075	1.94	Gărlița	48	672	14.—	Ciucurova	22	—	—
Tortoman	2.539	10.234	4.03	Ghiuvegea	53	318	6.—	Cogelac	368	—	—
				Hairamchioĭ	466	7.466	16.—	Congaz	305	2.700	9.—
				Lipnița	28	448	16.—	Enișala	96	—	—
				Mârleanu	122	1.336	10.82	Jurilofca	15	—	—
				Oltina	64	448	7.—	Nalbant	210	—	—
				Ostrov	650	—	—	Ortachioĭ	121	—	—
				Parachioĭ	31	124	4.—	Potur	216	432	2.—
				Regep-cuiusu	75	1.500	20.—	Sarichioĭ	16	32	2.—
				Satu-Noŭ	126	630	5.—	Slava-rusă	82	—	—
								Toxof	1.413	—	—
								Zebil	99	—	—
Pl. Medgidia	15.221	54.871	3.60	Pl. Silistra	3.300	26.466	8.—	Pl. Babadag	6.921	4.613	0.6
Balabancea	116	198	1.5	Caraorman	9	70	7 9	Agighiol	150	150	1.—
Carcaliu	34	68	2.—	Chilia	48	504	12.0	Beștepe	94	188	2.—
Cârjelarĭ	366	366	1.—	Satu-Noŭ	8	56	7.0	Cataloi	42	—	—
Cerna	162	972	6.—	Sf. Gheorghe	—	—	—	Câsla	160	—	—
Coium-Punar.	377	—	—	Șfistofca	—	—	—	Frecățeĭ	99	396	4.—
Grecĭ	181	—	—	Sulina	—	—	—	Mahmudia	33	33	1.—
Isaccea	30	150	5 —	Pl. Sulina	65	603	9 7	Malcocĭ	43	172	4.—
Jijila	45	452	10.—					Meidanchioĭ	20	56	2 5
Luncavița	200	—	—	Recapitulație: Pl. Constanța	7.799	20.613	2.52	Morughiol	112	672	6.5
Măcin	41	287	7.—	« Hârșova	19.483	22.554	1.16	Nicolițel	29	232	11.5
Picineaga	450	—	—	« Mangalia	9.413	18.428	1.99	Parcheș	34	136	4.—
Pisica	91	1.272	14.—	« Medgidia	15.221	54.871	3.60	Sarighiol	188	466	3.—
Satul-Noŭ	203	203	1.—	« Silistra N.	3.300	26.466	8.—	Sarinasuf	110	720	6.—
Turcóia	109	49	0.4	Jud. Const.	55.216	153.540	2.8	Satu-Noŭ	3	—	—
Văcărenĭ	75	445	7.—	Pl. Babadag	6.921	4.613	0.9	Somova	78	1.488	19.—
				« Măcin	2.480	4.298	1.8	Telița	2	14	7.—
				« Sulina	65	630	9.7	Tulcea	265	4.780	19.—
				« Tulcea	1.480	11.409	6.4				
				Jud. Tulcea	10.946	20.950	1.9				
Pl. Măcin	2.480	4.298	1.8	Dobrogia	66.162	174.490	2.—	Pl. Tulcea	1.480	11.409	6.4

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

In timpul celor 6 anĭ, pentru care avem date, producția medie anuală, mijlocia la hectar și suprafața cultivată cu meiŭ, pe an a fost:

PLAȘI	Cultura hect.	Producția: Media totală hl.	Producția: Media la hect.	PLAȘI	Cultura hect.	Producția: Media totală hl.	Producția: Media la hect.
Constanța	4.382	30.238	7.03	Babadag	3.167	12.228	3.8
Hârșova	13.212	78.113	7.14	Măcin	1.677	7.156	6.6
Mangalia	4.795	22.402	6.98	Sulina	70	580	8.3
Medgidia	10.051	51.434	6.59	Tulcea	850	6.330	7.4
Silistra-N.	1.754	13.657	9.52				
Jud. Constanța	33.779	248.903	7.38	Jud. Tulcea	5.585	30.000	5.3

Plășile, în care se cultivă cel maĭ mult meiŭ, sunt: Hârșova și Medgidia, dar cel maĭ bun randament îl dă plasa Silistra-Nouă și anume comunele Regep-Cuiusu, Asarlîk, Hairamchioĭ și Lipnița.

5. Ovĕzul.

Ovĕzul s'a cultivat în Dobrogia în anul 1900 pe o suprafață de 25.918 hectare, acea ce însémnă 5.30% din întinderea culturilor, saŭ 1.66% din suprafața totală a provincieĭ.

Pe județe, cultura ovĕzuluĭ se împarte în:

21,761 hectare, adică 6.56% din întinderea culturilor, saŭ 3.04% din suprafața județuluĭ Constanța și

4.157 hectare, adică 2.47% din întinderea culturilor, saŭ 0.49% din suprafața județuluĭ Tulcea.

Iată și cultura ovĕzuluĭ în județele din țară:

	JUDEȚE	Cultură hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media		JUDEȚE	Cultură hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media		JUDEȚE	Cultură hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media
Șesul Siretului și Prutului	Botoșanĭ	11.797	210.630	17.9	C. Mo'd.	Sucéva	16.488	189.700	11.5	Carp.	Gorj	178	740	4.2
	Dorohoĭ	17.924	363.000	20.3		Neamț	14.833	245.200	16.5		Mehedinți	2.934	16.570	5.7
	Iașĭ	5.791	79.780	13.8		Bacău	9.487	76 330	8.0		Dolj	3.538	9.920	2.8
	Roman	9.491	126.300	13.3		Putna	1.750	9.030	5.2		Romanațĭ	2.626	9.700	3.7
	Vasluĭ	5.584	58.240	10.4	Muntenie	Buzĕŭ	3.102	20.240	6.5		Olt	5.984	28.500	4.8
	Fălciŭ	2.474	39.950	16.1		Prahova	11.730	118.500	10.1	Șesul Dunărĭi	Teleorman	2.852	29.630	10.4
	Tutova	4.811	63.050	13.1		Dâmbovița	12.661	75.580	6.0		Vlașca	3.220	28.890	9.0
	Covurluĭ	7.796	65.200	8.4		Muscel	285	1.660	5.8		Ilfov	16.314	219.700	13.5
	Tecucĭ	12.363	99.000	8.0		Argeș	12.512	47.700	3.8		Ialomița	16.072	285.100	17.7
	R.-Sărat	2.023	30.500	10.1		Vâlcea	465	1.510	3.2		Brăila	11.270	125.100	11.1

Din datele acestuĭ tabloŭ comparate cu producția ovĕzuluĭ din Dobrogia reiese, că aci sĕmănăturile aŭ dat cea maĭ mare medie la hectar (15,1) față de tóte județele din țară, unde grupurile agricole n'aŭ dat de cât cel mult 14 hectolitri la hectar (șesul Siretuluĭ și Prutuluĭ).

Producțiunea ovĕzuluĭ în Dobrogia pe aniĭ 1892, 1896, 1897. 1898 și 1899 este arătată în tabloul următor:

www.ziuaconstanta.ro

PLAŞI	1892			1896			1897			1898			1899		
	Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia		Cultură hect.	Producţia	
		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.		Totală hl.	Media la hect.
Constanta	Nu sunt date			4.033	60.569	15.01	3.874	50.513	13.29	11.338	220.864	1948	9 275	188	0.02
Hârşova				9.878	173.290	17.55	15.007	147.085	9.83	11.559	148.533	12.85	20.006	5.385	0.26
Mangalia				2.858	45.525	15.92	3.075	40.511	13.54	3.330	54.179	16.27	5.090	1.331	0.26
Medgidia				6.017	107.398	17.84	6.907	80.668	11.03	6.102	116.984	19.17	7.058	2.315	0.32
Silistra-Nouă				1.518	28.403	18.71	1.496	15.189	10.84	3.063	60.187	19.65	2 981	6.906	2.3
Jud. Constanţa	15 681	229.346	14.62	29.300	415.185	14.16	30.359	333.966	11.12	35.392	600.610	16.97	44 410	16.125	0.3
Babadag	Nu sunt date			4.868	72.040	16.5	6.442	85.299	13.2	7.470	17.598	2.3	7.312	732	0.1
Măcin				1.607	28.595	17.8	1.861	41.812	22.4	2.610	34.924	13.2	2.875	205	0.1
Sulina				10	50	5.0	—	—	—	25	200	8.0	—	—	—
Tulcea				1.515	23.136	15.2	1.388	17.730	12.2	1.723	11.540	15.9	1.288	77	0.1
Jud. Tulcea	5.697	59.707	10.48	8.000	123.821	15.6	9.691	144.841	14.9	11.828	154.262	13.0	11.475	1.014	0.1
Dobrogia	21.378	289.053	12.55	37.300	539.006	14.5	40.050	478.807	13.4	47.220	754.872	15.0	55.885	17.139	0.3

Cultura ovĕzuluĭ ajunsese a trece în 1899 peste îndoitul culturiĭ din 1892; anul 1900 însă a redus cultura ovĕzuluĭ la vechia eĭ întindere, de óre-ce nu s'a semănat de cât 25,918 hectare.

Dăm în tabloul de jos cultura ovĕzuluĭ pe 1900, întocmită pe comune, plăşĭ şi judeţe:

COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia		COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia		COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia	
		Totală hl.	Media hl.			Totală hl.	Media hl.			Totală hl.	Media hl.
Caraharman	156	2.496	16.—	Calfa	1.064	12.970	12.18	Agemler	117	1.404	12.—
Caramurat	372	7.400	20.—	Ciobanu	306	1.696	5.66	Azaplar	178	4.450	25.—
Carol I	712	5.296	7.43	Dăienĭ	631	11.065	17.53	Caraomer	233	3.288	14.10
Cicrâcci	594	8.158	13.74	Gârliciŭ	391	1.800	4.60	Cavaclar	15	300	20.—
Copadin	315	6.310	20.—	Ghizdărescĭ	300	2.400	8.—	Cazilmurat	32	522	16.25
Constanţa	31	—	—	Hârşova	735	13.700	18.66	Chiragi	13	93	7.10
Gargalic	255	5.320	20.87	Ostrov	288	2.925	14.62	Edilchioĭ	474	758	1.59
Hasancea	259	4.490	17.87	Saraiu	1.319	8.347	6.33	Enghez	46	576	12.—
Murfatlar	154	2.310	15.—	Şiriu	1.063	18.175	17.05	Gheringec	177	2.942	16.62
Omurcea	143	2.860	20.—	Topal	1.035	6.218	6.—	Mangalia	122	1.464	12.—
Palaz	451	5.103	11.30	Topolog	64	896	4.—	Musurat	200	2.325	11.62
Pazarlia	442	6.632	15.—	Urumbeĭ	327	1.207	3.69	Osmancea	351	3.561	11.—
Techirghiol	294	7.350	25.—					Osman-ţacă	328	7.780	23.72
								Sarighiol	111	1.470	13.24
								Tatlageac	104	2.184	20.—
								Topraisarĭ	217	4.672	21.53
								Tuzla	237	1.659	7.—
Pl. Constanţa	4.178	63.425	15.28	Pl. Hârşova	7.523	8 1091	10.81	Pl. Mangalia	2.955	39.748	13.45

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Alacap	64	1.872	29.4	Almaliu	30	432	14.40	Alibichioĭ	87	174	2.0
Bălbul	232	4.712	20.—	Aliman	130	760	5.84	Armutlia	5	25	5.0
Carabacà	81	1.944	24.—	Asarlic	73	1.168	16.—	Atmagea	74	1.249	13.5
Carataĭ	100	1.500	15.—	Bugeac	8	128	16.—	Babadag	50	308	6.0
Cernavoda	13	360	27.69	Bairamdede	160	4.980	31.—	Baschioĭ	118	826	7.5
Chioseler	66	1.320	20.—	Beilic	204	16.972	41.60	Beidaut	57	479	8.3
Cocargea	202	5.252	26.	Canlia	—	—	—	Canli-bugeac	50	410	8.0
Cochirleni	208	4.736	22.76	Caranlic	79	1.264	16.—	Caramanchioĭ	20	336	16.5
Enige	171	2.798	16.38	Carvan	33	792	24.—	Caranasuf	148	2.960	18.5
Mahmut-cuius	846	12.634	14.93	Cuzgun	75	1.725	23.—	Casapchioĭ	270	2.590	10.3
Medgidia	305	10.370	34.—	Dobromir	185	2.527	13.66	Casàmcea	134	2.278	19.2
Rașova	300	4.600	15.33	Esechioĭ	63	945	15.—	Ciamurli-d.-jos	28	520	19.2
Seimeni	132	2.112	16.—	Enișemlia	132	1.980	15.—	» de-sus	68	884	12.0
Tașpunar	1.024	17.235	16.83	Gàrlița	150	3.600	20.—	Ciucurova	63	609	10.2
Torlomac	1.258	40.256	32.—	Ghiuvegea	35	525	15.—	Cogelac	375	4.500	14.0
				Hairamchioĭ	67	1.405	20.97	Congaz	27	50	1.8
				Lipnița	87	2.175	25.—	Enișala	1	—	—
				Màrleanu	141	1.149	7.95	Jurilofca	—	—	—
				Oltina	123	3.075	25.—	Nalbant	75	910	11.2
				Ostrov	11	330	30.—	Ortachioĭ	10	180	18.0
				Parachioĭ	72	1.368	19.—	Potur	85	1.870	22.0
				Regep-cuius	48	1.220	25.42	Sarichioĭ	110	1.980	19.2
				Satu-Noŭ	167	2.764	16.55	Slava-rusă	68	1.112	18.7
								Toxof	273	546	2.0
								Zebil	125	1.650	13.4
Pl. Medgidia	5.002	111.701	22.33	Pl. Silistra-N.	2.103	50.685	24.10	Pl. Babadag	2.321	26.446	11.4

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media hl.	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media hl.	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media hl.
Balabancea	15	255	16.6	Caraorman	—	—	—	Agighiol	50	1200	24.0
Carcaliu	19	228	12.5	Chilia	—	—	—	Beștepe	39	741	19.0
Cârjelarĭ	92	881	12.0	Satu-Noŭ	N'are			Cataloĭ	10	102	10.0
Cerna	248	3.454	15.2	Sf. Gheorghe				Cășla	5	48	9.2
Coium-Punar	19	380	20.0	Șfișlofca	—	—	—	Frecăteĭ	4	15	3.9
Grecĭ	22	210	9.5	Sulina	—	—	—	Mahmudia	40	68	1.5
Isaccea	28	266	9.5	Pl. Sulina	—	—	—	Malcocĭ	4	60	25.0
Jijila	7	155	22.1					Meidanchioĭ	10	42	4.2
Luncavița	220	100	0.2	Recapitulație: Pl. Constanța	4.178	63.425	15.28	Morughiol	12	120	10.0
Măcin	50	1.189	23.0	» Hârșova	7.523	81.091	10.81	Nicolițel	8	180	22.5
Picineaga	300	1.800	5.0	» Mangalia	2.955	39.748	13.45	Parcheș	4	104	10.4
Pisica	—	—	—	» Medgidia	5.002	111.701	22.33	Sarighiol	12	120	10.0
Satu-Noŭ	69	1.035	16.5	» Silistra-N.	2.103	50.685	24.10	Sarinasuf	34	246	7.5
Turcòia	60	240	4.0	Jud. Constanța	21.761	346.650	15.9	Satu-Noŭ	—	—	—
Văcărenĭ	130	1.430	10.2					Somova	12	540	4.7
				Pl. Babadag	2.321	26.446	11.4	Telița	13	182	15.2
				» Măcin	1.279	11.610	9.1	Tulcea	300	3.875	10.8
				» Sulina	—	—	—				
				» Tulcea	557	7.644	13.7				
				Jud. Tulcea	4.157	45.700	11.1				
Pl. Măcin	1279	11.610	9.1	Dobrogia	25.918	392.350	13.5	Pl. Tulcea	557	7.644	13.7

Media anuală a producțiunei, suprafețeĭ și mijlocieĭ la hectar, pentru ceĭ 6 anĭ este arătată în tabloul:

www.ziuaconstanta.ro

PLAȘI	Media culturilor hect.	Producția: Media totală hl.	Producția: Media la h. a.	PLAȘI	Media culturilor hect.	Producția: Media totală hl.	Producția: Media la h. a.
Constanța	6.342	79.112	14.41	Babadag	5.685	40.823	7.2
Hârșova	12.794	111.077	10.26	Măcin	2.006	23.429	11.6
Mangalia	3.461	36.259	11.89	Sulina	18	125	6.9
Medgidia	6.217	83.813	14.14	Tulcea	1.294	12.025	9.2
Silistra-Nouă. . . .	2.232	32.274	15.12				
Jud. Constanța	29.417	323.647	11.—	Jud. Tulcea.	8.475	88.224	10.4

Plasa în care se cultivă cel maĭ mult ovĕz este Hârșova, iar cea maĭ bună mijlocie la hectar o dă plasa Silistra-Nouă.

Sunt comune, carĭ daŭ un excelent randament, cum Beilicul și orașul Ostrov.

In general ovĕzul se cultivă în Dobrogia anual, o suprafață de 37.892 hectare, care daŭ 411.871 hectolitri, aceea ce revin 10.7 hectolitri la un hectar.

6. Secara.

In anul 1900 s'a cultivat secara pe o suprafață de 18.261 hect., aceia ce represintă 3.65% din întinderea culturilor, saŭ 1.17% din suprafața Dobrogieĭ.

Repartisată pe județe cultura secareĭ se împarte:

5.336 hect., adică 1.52% din întinderea culturilor, saŭ 0.74% din suprafața județuluĭ Constanța și

12.925 hect., adică 7.78% din suprafața culturilor, saŭ 1.55% din întinderea județuluĭ Tulcea.

Iată și tabloul comparativ între cultura secareĭ în Dobrogia și cele-lalte 30 județe ale țĕriĭ:

JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media la hect.	JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media la hect.	JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media la hect.
Șesul Siretuluĭ și Prutuluĭ: Dorohoĭ .	2.705	37.300	13.8	Carp. Mold.: Sucéva . . .	1.187	17.370	14.6	Carp.: Gorj . . .	472	2.830	6.0
Botoșanĭ .	1.377	21.400	15.5	Neamț . . .	724	9.900	13.7	Mehedinți.	12.132	91.120	7.5
Iașĭ . . .	492	9.700	19.7	Bacăŭ . . .	1.156	13.110	11.3	Dolj . . .	10.892	68.670	6.3
Roman .	312	5.650	18.1	Putna . . .	1.114	17.100	15.3	Romanațĭ.	1.962	12.600	6.4
Vasluĭ . .	4.388	63.120	14.4	Muntenieĭ: Buzĕŭ . . .	7.993	120.800	15.1	Olt . . .	151	940	6.2
Fălciŭ . .	16.263	231.440	14.2	Prahova . .	2.339	27.500	11.8	Teleorman	—	—	—
Tutova .	14.354	203.700	14.2	Dâmbovița .	268	3.050	11.4	Vlașca . .	6	60	10.0
Covurluĭ .	38.644	513.600	13.3	Muscel . . .	69	600	8.7	Ilfov . . .	129	2.600	20.2
Tecucĭ . .	7.905	131.800	16.7	Argeș . . .	2.785	29.900	10.7	Ialomița .	4.218	79.680	18.9
R.-Sărat .	7.575	112.560	14.9	Vâlcea . . .	22	40	1.8	Brăila . .	4.372	51.450	11.8

Producțiunea secareĭ în Dobrogia este superióră judeților din șesul Dunăriĭ și Carpaților Muntenieĭ, și inferióră Moldoveĭ.

Așa dar o producție mijlocie.

Producția secareĭ în Dobrogia pe aniĭ 1892, 96, 97, 98, 99 este arătată în tabloul:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANȚA * ROMÂNIA *

PLAȘI	1892			1896			1897			1898			1899		
	Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția	
		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media
Constanța	Nu sunt date			4.699	66.584	14.17	4.382	18.655	4.32	1.151	24.079	20.92	1.479	12	0.01
Hârșova				261	3.754	14.36	234	1.260	6.30	8	88	11.—	414	nimic	—
Mangalia				5.432	67.819	12.48	5.930	55.642	9.43	3.175	34.332	10.81	2.967	433	0.14
Medgidia				3.674	61.656	16.78	4.077	28.505	7.12	1.231	16.034	13.02	1.729	386	0.22
Silistra-Nouă				582	9.684	16.60	579	3.267	6.53	144	1.684	11.70	182	122	0.67
Jud. Constanța	10.768	161.150	13.84	14648	209.497	14.30	15.202	107.329	7.06	5.710	76.178	13.34	6.771	953	0.44
Babadag	Nu sunt date			2.128	22.234	10.4	2.445	22.579	9.2	3.915	37.116	9.4	5.887	5.220	0.9
Măcin				520	6.976	13.3	552	11.746	21.1	1.064	8.905	8.3	1.055	294	0.2
Sulina				203	2.282	11.2	79	781	9.7	167	1.695	10.1	371	1.577	4.2
Tulcea				2.699	34.908	12.9	2.957	31.806	10.8	5.248	24.060	4.5	5.217	6.447	1.2
Jud. Tulcea	1.519	12.066	13.03	5.550	66.400	12.0	6.033	66.912	11.1	10.394	75.576	7.1	12.530	13.541	1.1
Dobrogia	12.287	173.216	13.44	20.198	275.897	13.2	21.235	174.241	9.2	16.104	151.754	10.2	19.401	14.494	0.7

Cultura secareĭ a rĕmas aprópe pe loc, în intervalul de timp de la 1892—1900, căcĭ nu s'a urcat de cât cu $^1/_3$.

In județul Constanța cultura secareĭ s'a redus la jumĕtate de ceia ce era în 1892.

Din contră în județul Tulcea a crescut cu $8^1/_2$ din ceia-ce era în 1892.

Cultura secareĭ pe anul 1900 este arătată în tabloul de jos, întocmit pe comune, plășĭ și județe:

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția		COMUNE	Culturĭ hect.	Producția		COMUNE	Culturĭ hect.	Producția	
		Totală hl.	Media			Totală hl.	Media			Totală hl.	Media
Caraharman	80	1.200	15.—	Calfa	—	—	—	Agemler	83	415	5.—
Caramurat	69	828	12.—	Ciobanu	—	—	—	Azaplar	93	1.488	16.—
Carol I	13	234	18.—	Dăienĭ	16	52	5.20	Caraomer	458	5.488	11.9
Cicràcci	312	5.696	17.8	Gârliciŭ	6	15	2.50	Cavaclar	—	—	—
Copadin	114	984	8.6	Ghizdărescĭ	—	—	—	Cazilmurat	44	350	7.95
Constanța	.....	—	—	Hârșova	—	—	—	Chiragĭ	63	549	8.7
Gargalik	12	150	15.—	Ostrov	—	—	—	Edilchioĭ		732	6.—
Hasancea	163	1.474	9.7	Saraiu	2	6	3.0	Enghez		608	6.—
Murfatlar	107	1.655	15.—	Șiriŭ	—	—	—	Gheringec	178	2.391	13.44
Omurcea	87	1.044	12.—	Topal	1	1	1.—	Mangàlia	172	1.720	10.—
Palaz	21	316	15.4	Topolog	30	260	8.66	Musurat	300	3.650	12.—
Pazarlia	67	603	9.—	Urumbĕĭ	2	2	1.0	Osmancea	204	1.632	8.—
Techirghiol	247	1.682	7.—					Osmanfacà	164	1.704	10.39
								Sarighiol	124	963	7.76
								Tatlageac	261	2.088	8.—
								Topraisari	205	3.258	16.30
								Tuzla	79	1.106	14.—
Pl. Constanța	1.302	15.846	12.21	Pl. Hârșova	71	350	5.—	Pl. Mangalia	2.646	28.140	10.67

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Alacap	28	518	18.8	Almaliŭ	—	—	—	Alibichioĭ	265	1.625	7.5
Bülbül	131	2.538	19.—	Aliman	—	—	—	Armutlia	390	2.922	8.2
Carabacâ	44	396	9.—	Asarlic	1	14	14	Atmagea	4	64	13.—
Caratai	150	1.050	7.—	Bugeac	—	—	—	Babadag	120	1.040	9.5
Cernavoda	—	—	—	Bairamdedc	156	1560	10.—	Başchioĭ	299	4.186	13.—
Chioseler	—	—	—	Beilic	—	—	—	Beidaut	142	1.170	9.7
Cocargea	8	120	15.—	Canlia	—	—	—	Canlĭ-bugeac	130	990	6.—
Cochirleni	—	—	—	Caranlik	—	—	—	Caramanchioĭ	200	2.800	24.—
Enigea	—	—	—	Carvan	—	—	—	Caranasuf	8	152	19.—
Mahmut C.	595	5.170	8.68	Cuzgun	3	51	17.—	Casapchioĭ	—	—	—
Medgidia	50	450	9.—	Dobromir	—	—	—	Casâmcea	49	588	13.—
Raşova	—	—	—	Esechioĭ	—	—	—	Ceamurli-de-j.	170	3.175	15.2
Seimeni	—	—	—	Enişemlia	4	56	14.—	» de-sus	348	5.230	13.—
Taşpunar	—	—	—	Gârlița	—	—	—	Ciucurova	40	460	10.4
Tortoman	—	—	—	Ghiuvegea	—	—	—	Cogelac	144	1.152	9.7
				Parachioĭ	—	—	—	Congaz	646	2.319	3.7
				Lipnița	—	—	—	Enişala	208	2.080	10.—
				Mârleanu	—	—	—	Jurilofca	30	305	10.—
				Oltina	—	—	—	Nalbant	150	920	6.—
				Ostrov	—	—	—	Ortachioĭ	251	2.570	10.—
				Hairamchioĭ	13	429	19.15	Potur	89	1.780	20.—
				Regep-cuius	—	—	—	Sarichioĭ	214	3.436	16.—
				Satul-Noŭ	—	—	—	Slava-rusă	502	7.205	10.—
								Toxof	22	132	6.—
								Zebil	160	2.000	12.—
Pl. Medgidie	1.120	12.066	10.77	Pl. Silistra-N.	197	1.948	9.88	Pl. Babadag	4.581	48.497	10.5
Balabancea	120	2.089	19.5	Caraorman	32	139	4.6	Agighiol	522	8.352	16.2
Carcaliu	10	160	16.—	Chilia	132	396	2.5	Beştepe	418	6.998	17.2
Cârjelari	161	1.883	10.8	Satu-Noŭ	184	1.472	8.5	Cataloĭ	117	1.302	11.5
Cerna	97	781	8.—	Sf. Gheorghe	—	—	—	Cașla	703	9.624	135
Coium-punar	11	132	11.2	Sfistofca	32	550	1.7	Frecăţeĭ	177	2.188	12.3
Grecĭ	6	10	1.6	Sulina	—	—	—	Mahmudia	57	170	3.5
Isaccea	197	4.352	22 —	Pl. Sulina	380	2.557	6.1	Malcocĭ	107	1.550	11.2
Jijila	6	86	12.4	Recapitulație: Pl. Constanța	1.302	15.846	12.21	Meidanchioĭ	40	436	10.8
Luncavița	80	710	8.8	» Hârşova	71	350	5.—	Morughiol	305	3.355	10.9
Măcin	85	913	11.—	» Mangalia	2.646	28.440	10.67	Nicolițel	122	3.390	20.5
Picineaga	—	—	—	» Medgidia	1.120	12.066	0.77	Parkeş	31	650	21.5
Pisica	—	—	—	» Silistra-N.	197	1.948	9.88	Sarighiol	583	10.201	18.5
Satu-Noŭ	3	30	10.—	Jud. Constanța	5.336	58.400	10.9	Sarinasuf	325	1.950	6.9
Turcóia	2	13	6.2	Pl. Babadag	4.581	48.497	10.5	Satu-Noŭ	85	245	2.7
Văcăreni	50	400	8.—	» Măcin	828	11.559	14.—	Somova	109	4.360	3.5
				» Sulina	380	2.557	6.1	Telița	65	1.300	20.—
				» Tulcea	7.136	110.187	15.5	Tulcea	3.370	54.230	16.7
				Jud. Tulcea	12.925	172.800	13.4				
Pl. Măcin	828	11.559	14.—	Dobrogia	18.261	231.200	12.7	Pl. Tulcea	7.136	110.146	15.5

Pentru ceĭ şease anĭ, producția medie anuală, suprafața cultivată cu secară şi mijlocia la hectar, sunt reprezentate în tabloul:

PLAŞI	Media cult. hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media la hect.	PLAŞI	Media cult. hect.	Producția Media totală hl.	Producția Media la hect.
Constanța	2.602	25.035	10.32	Babadag	3.791	27.128	7.1
Hârşova	197	1.090	7.33	Măcin	804	7.896	9.8
Mangalia	4.030	37.333	8.70	Sulina	240	1.778	7.3
Medgidia	2.366	23.719	7.58	Tulcea	4.651	41.481	9.3
Silistra-Nouă	337	3.341	9.05				
Jud. Constanța	9.739	12.234	12.61	Jud Tulcea	17.914	170.134	9.5

www.ziuaconstanta.ro

Plăşile în care se cultivă maĭ multă secară sunt: Tulcea şi Mangalia, iar cel maĭ bun andament îl daŭ plăşile Constanţa, Măcin, Tulcea şi Silistra-Nouă.

In definitiv secara se cultivă în Dobrogia anual pe o suprafaţă de 27.653 hectare, are daŭ 182.368 hectolitri, adică 6.5 hectolitri la hectar.

Greutatea unuĭ hectolitru de fie-care din cereale este în mijlociŭ:

JUDEŢE	Orz	Porumb	Grâŭ	Meiŭ	Ovĕz	Secară
	Kilograme					
Constanţa	62.3	75.4	73.—	71.6	40.—	68.6
Tulcea	62.5	75.9	74.1	70.9	36.7	67.—
Dobrogia	62.4	75.6	73.5	71.2	38.3	67.8

In respectul greutăţiĭ unuĭ hectolitru de cereale, Dobrogia stă ast-fel:

1. Orzul are greutate superióră medieĭ generale (60.6)
2. Porumbul » » inferióră » » (76.2)
3. Grâul » » » » » (73.3)
4. Meiul » » » » » (71.4)
5. Ovĕz » » » » » (39.6)
6. Secara » » » » » (69.3)

Calitatea cerealelor în Dobrogia este, în termenĭ generalĭ, inferióră celeĭ a cerealelor în ţară. Valórea medie a cerealelor anual, este representată în tabloul:

PLAŞI	Orz leĭ 6.70 hl.	Porumb leĭ 7.20 hl.	Grâŭ leĭ 10.61 hl.	Meiŭ leĭ 7.- hl.	Ovĕz leĭ 5.— hl.	Secară leĭ 7.78 hl.
Constanţa	1.842.392 leĭ	287.215 leĭ	859.282 leĭ	211.366 leĭ	395.510 leĭ	194.772 leĭ
Hârşova	1.479.326 »	650.138 »	477.131 »	546.791 »	555.375 »	5.840 »
Mangalia	2.285.088 »	413.955 »	615.165 »	156.814 »	181.295 »	290.450 »
Medgidia	2.654.379 »	643.385 »	1.136.426 »	360.038 »	419.065 »	184.533 »
Silistra-Nouă	825.306 »	563.328 »	1.639.296 »	95.599 »	161.370 »	25.992 »
Jud. Constanţa	8.988.296 »	3.065.824 »	4.973.129 »	1.742.321 »	1.619.435 »	95.180 »
Babadag	2.455.503 »	366.984 »	1.890.044 »	84.596 »	204.115 »	211.056 »
Măcin	821.781 »	424.662 »	735.929 »	50.092 »	117.145 »	61.431 »
Sulina	75.663 »	5.004 »	27.533 »	4.060 »	725 »	13.833 »
Tulcea	1.268.531 »	289.037 »	860.980 »	44.310 »	60.125 »	322.722 »
Jud. Tulcea	4.382.135 »	1.140.149 »	3.321.132 »	210.000 »	441.120 »	1.323.642 »
Dobrogia	13.370.431 »	4.205.973 »	8.294.261 »	1.952.321 »	2.060.555 »	1.418.822 »

Un hectar cultivat cu cereale produce brut anual în mediŭ:

PLAŞI	Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor Leĭ	Produce brut un hect. Leĭ	PLAŞI	Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor Leĭ	Produce brut un hect. Leĭ
Constanţa	55.734	3.790.837	68.—	Babadag	86.088	5.212.298	60.—
Hârşova	73.294	3.714.601	50.—	Măcin	31.922	2.211.040	69.—
Mangalia	60.101	3.942.767	65.—	Sulina	2.205	126.818	57.—
Medgidia	74.091	5.398.826	72.—	Tulcea	39.252	2.845.705	72.—
Silistra-Nouă	36.946	3.310.891	89.—				
Jud. Constanţa	288.000	20.484.185	71.—	Jud. Tulcea	163.429	10.818.178	66.—
Dobrogia	451.429	31.302.363	69.—				

www.ziuaconstanta.ro

Raportul culturiĭ cerealelor cu exploatațiunea mijlocie a unuĭ cultivator este arălată în tabloul:

PLAȘI	Orz	Porumb	Grâŭ	Meiŭ	Ovĕz	Secară	TOTAL
	Câte hectare vin de cultivator						
Constanța . . .	9.	1.6	3.1	1.4	2.0	0.8	17.2
Hârșova	6.1	3.1	1.7	3.0	3.0	—	17.1
Mangalia . . .	9.	1.9	1.7	1.2	0.9	1.0	14.9
Medgidia . . .	8.8	3.0	3.1	2.7	1.6	0.6	19.3
Silistra-Nouă .	1.8	1.2	3.0	0.3	0.4	—	6.9
Jud. Constanța .	6.0	1.8	2.6	1.6	1.4	0.4	14.4
Babadag	5.7	1.5	4.5	0.4	0.9	0.5	13.5
Măcin	2.6	2.0	2.1	0.4	0.5	2.0	7.8
Sulina	2.6	0.1	1.0	0.1	—	0.5	4.7
Tulcea	3.5	0.9	2.2	0.1	0.2	0.9	8.0
Jud. Tulcea . .	4.0	1.2	3.0	0.3	0.5	1.1	10.3
Dobrogia	5.1	1.3	2.8	2.4	1.5	1.7	12.5

Acest tabloŭ ne dovedesce, că un agricultor în Dobrogia are de cultivat un numer îndoit de hectare de cât în țară, unde mijlocia este 6.5.

De aceea agricultura aci este fórte slabă în raport cu restul țĕriĭ.

Pentru ca un agricultor să cultive 12.5 hect. anual, iĭ trebuesce instrumente, brațe și maĭ ales capital, ceea ce în Dobrogia lipsesc.

Recapitulația cultureĭ cerealelor

Iată mijlocia culturiĭ cerealelor în timpul celor șease anĭ:

PLĂȘI	Orz			Porumb			Grîŭ			Meiŭ			Ovĕz			Secară			Total	
	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.	Producție Media	Culturĭ hect.	Producție Totală hl.
Constanța . .	27 790	274.984	9.9	4.989	39.891	7.8	9.620	80.988	9.3	4.382	30.238	7.0	6.342	79.112	14.4	2.602	25.035	10.3	55.734	530.3[illegible]
Hârșova . .	26.086	220.795	8.5	13.338	90.297	7.8	7.666	44.970	6.5	13.212	78.113	7.1	12.794	111.077	10.2	197	1.090	7.3	73.294	547.1[illegible]
Mangalia . .	33.931	341.058	10 0	7.245	57.591	8.4	6.639	58.451	8.9	4.795	22.402	7.0	3.461	36.259	11.9	4.030	37.333	8.8	50.101	553.0[illegible]
Medgidia . .	32.619	396.176	12.1	11.222	90.748	8.8	11.616	107.109	10.6	10.051	51.434	6.6	6.217	83.813	14.1	2.366	23.719	7.6	74.091	753.0[illegible]
Silistra-Nouă	9.978	123.180	12.4	6.516	78.240	12.6	16.129	154.503	9.6	1.754	13.657	9.5	2.232	32.274	15.1	337	3.341	9.0	36.946	406.1[illegible]
Jud. Const. .	122.180	1.347.507	11.0	39.985	350.809	9.6	52.900	468.721	11 6	33.779	248.903	7.4	29.417	323.647	11.0	9.739	12.234	12.7	288.000	2.751.5[illegible]
Babadag . .	36.408	366.493	10.6	8.202	50.970	6.2	28.835	178.138	6.1	3.167	12.228	3.8	5.685	40.823	7.2	3.791	27.128	7.1	86.038	[illegible]
Măcin	10.612	122.654	11.6	8.053	58.942	7.3	8.770	69.343	7.8	1.677	7.156	6.6	2.006	23.429	11.6	804	7.896	9.8	31.922	[illegible]
Sulina	1.275	11.293	8.8	75	695	9.3	527	2.595	4.9	70	580	8.3	18	125	6.9	240	1.778	7.3	2.205	[illegible]
Tulcea . . .	17.004	189.333	11.1	4.479	41.533	9.2	10.974	81.148	7.3	850	6.330	7.4	1.294	12.025	9.2	4.651	41.481	9.3	39.252	371.8[illegible]
Jud. Tulcea .	63.104	654.050	10.4	20.073	158.354	7.8	48.198	313.019	6.4	5.585	30.000	5.3	8.475	88.224	10.4	17.914	170.134	9.5	163.429	1.413.7[illegible]
Dobrogia . .	185.284	2.001.557	10.7	60.058	509.163	8.7	101.098	981.740	9.0	39.364	278.903	6.3	37.892	411.871	10.7	27.653	182.368	11.1	451.429	4.365.6[illegible]

www.ziuaconstanta.ro

Iată considerațiunile ce putem face:

Cultura cerealelor este proprie în Sudul și Nordul Dobrogieĭ, căcĭ plășile Silistra-Nouă, Medgidia, Mangalia și Constanța daŭ cel maĭ mare randament în județul Constanța, iar în județul Tulcea, plășile Tulcea și Măcin.

Partea centrală (plășile Babadag și Hârșova) dă cel maĭ mic randament de cereale; dacă excludem cu desăvârșire plasa Sulina, unde disproporția e mare între terenul de cultură și numĕrul populațieĭ.

Impărțită Dobrogia în doĭ versanțĭ, vedem că cel maĭ bun versant pentru cultura cerealelor este cel Dunărean.

In raport cu numĕrul hectarelor ce revin unuĭ cultivator, am vedea că plășile Silistra-Nouă, Măcin și Tulcea daŭ cel maĭ mare randament; fac excepție plășile Medgidia și Constanța.

Fertilitatea soluluĭ maĭ depinde și de întinderea pădurilor, ast-fel: plasa Silistra-nouă, unde pădurile ocup a 11% parte din suprafața totală a plășiĭ, cultura cerealelor dă un randament fórte mare; acelaș lucru putem zice și despre plășile Măcin și Tulcea, în care pădurile ocup respectiv 21.99% parte și 8.09% parte din suprafețele lor.

S'ar părea că plasa Babadag, în care pădurile ocup 24.39% parte din suprafața totală, desminte acéstă regulă; însă trebue sciut că în acéstă plasă numaĭ bălțile ocupă a 20% parte din suprafața eĭ, decĭ se reduce simțitor din întinderea eĭ.

Constituția soluluĭ jócă un rol important, și póte cel maĭ mare în productivitatea cerealelor; așa, dacă observăm o hartă geologică, vedem că Sudul și Nordul Dobrogieĭ este acoperit cu un strat de löss, care dă pământuluĭ fertilitatea, pe care cifrele statistice o confirmă.

Plasa Silistra-Nouă, dă un randament superior celor-l-alte plășĭ, pentru orĭ-ce fel de cereale.

Plasa Sulina, cu micĭ excepțiunĭ, dă cel maĭ mic randament.

Orzul dă o producție fórte bună în S.V. și N.V. Dobrogieĭ, slabă pe versantul Mării-Negre.

Porumbul se produce bine în tot Sudul și Nordul Dobrogieĭ, slab la centru.

Grâul e maĭ bun în versantul dunărean și fórte slab la centru.

Meiul cel maĭ bun e la Sudul Dobrogieĭ, pe ambele versante și prin excepție în plasa Tulcea.

Ovĕzul dă cel maĭ mare randament în jumĕtatea sudică a Dobrogieĭ și maĭ ales pe versantul dunărean, întinzêndu-se până în plasa Măcin.

Secara e maĭ bună în Sudul și Nordul provincieĭ și maĭ slabă la centru.

In definitiv centrul Dobrogieĭ produce cea maĭ slabă cantitate de cereale, pe când extremitățile și maĭ ales Sudul, dă cel maĭ bun randament.

III. **Plante oleoginóse.**

Plantele oleoginóse aŭ ocupat în 1900 o suprafață 19.197 Hectare, ceea ce represintă 3.86% din întinderea culturilor, saŭ 1.23% din întreaga suprafață a Dobrogieĭ

Cultura plantelor oleoginóse repartizată pe cele douĕ județe, se împarte:

15.705 hect., adică 4.73% din totalul culturilor, saŭ 2.19% din suprafața județuluĭ Constanța.

3.492 hect., adică 2.07% din întinderea culturilor, saŭ 0.41% din suprafața județuluĭ Tulcea.

In raport cu suprafața cultivată, plantele oleoginóse ocupă ordinea următóre:

Inul întâiul rând.

Rapița al doilea rând.

Cânepa al treilea »

www.ziuaconstanta.ro

1. Inul.

S'a sămănat cu in o suprafaţă de 11.857 Hectare în anul 1900, adică 2.37% din întinderea culturilor, saŭ 0.76% din suprafaţa întregeĭ Dobrogiĭ.

Cultura inuluĭ repartizată pe judeţe stă ast-fel:

8.412 hect. adică 2.52% din suprafaţa culturilor, saŭ 1.17% din întinderea totală a judeţuluĭ Constanţa, şi

3.445 hect., adică 2.04% din întinderea culturilor, saŭ 0.40% din suprafaţa judeţuluĭ Tulcea.

Cultura inuluĭ ca plantă textilă este fórte negligeată în Dobrogia; nu s'a produs în anul 1900 aci, de cât 30.500 kilograme fuior, din care 3000 kilograme în judeţul Constanţa şi 27.500 kg. în judeţul Tulcea.

Ca sămînţă, inul se cultivă în Dobrogia maĭ mult ca în orĭ-care parte a Ţĕriĭ.

Tabloul următor ne arată producţia inuluĭ în Ţéră:

JUDEŢE	Culturĭ hect.	Sămânţă: Media	Sămânţă: Producţia hl.	Fuior: Media	Fuior: Cânt. metrice	JUDEŢE	Culturĭ hect.	Sămânţă: Media	Sămânţă: Producţia hl.	Fuior: Media	Fuior: Cânt. metrice	JUDEŢE	Cultură hect.	Sămânţă: Media	Sămânţă: Producţia hl.	Fuior: Media	Fuior: Cânt. metrice
Şesul Siretuluĭ şi Prutuluĭ: Dorohoĭ	26	8.1	210	1.—	26	Moldova: Sucéva	42	9.9	420	2.9	120	Carp.: Gorj	13	0.8	10	1.1	14
Botoşanĭ	3	4.3	13	2.—	6	Neamţ	1	3.0	3	—	—	Mehedinţĭ	4	3.0	12	—	—
Iaşĭ	3	4.0	12	—	—	Bacăŭ	6	6.7	40	1.1	7	Dolj	55	7.0	390	7.0	380
Roman	—	—	—	—	—	Putna	25	3.6	90	0.9	22	Şesul Dunărĭĭ: Romanaţĭ	15	5.0	75	—	—
Vaslui	34	10.3	350	0.9	30	Muntenieĭ: Buzĕŭ	19	3.2	60	0.5	9	Olt	3	—	—	1.0	3
Fălciŭ	2	7.0	14	—	—	Prahova	9	1.1	10	0.4	4	Teleorman	37	9.6	360	0.5	20
Tutova	3	6.0	18	4.7	14	Dêmbov	31	2.7	83	0.5	17	Vlaşca	235	8.4	1.970	0.2	50
Covurluĭ	50	5.4	270	—	—	Muscel	16	4.4	70	0.1	2	Ilfov	189	5.5	1.030	4.2	800
Tecucĭ	12	2.8	34	1.7	20	Argeş	36	3.8	140	0.4	16	Ialomiţa	309	8.8	2.720	2.9	880
R.-Sărat	180	7.4	1.330	—	13	Vâlcea	8	1.4	11	0.9	7	Brăila	30	10.3	310	—	—

Din datele acestuĭ tabloŭ se dovedesce, că cultura inuluĭ (sămânţă) în Dobrogia e de opt orĭ maĭ mare, de cât în tóte judeţele Trans-dunărene la un loc şi că mijlocia la hectar nu e cu mult inferióră celor 30 judeţe.

Inul fuior se cultivă maĭ mult în Dobrogia de cât în tóte judeţele la un loc din şesul Siretuluĭ şi Prutuluĭ, din Carpaţiĭ Moldoveĭ şi Munteniei; cultura este însă inferióră numaĭ la 3 judeţe (Dolj, Ialomiţa şi Brăila).

Cultura inuluĭ în 1892, 1896, 97, 98 şi 99 este arătată în tabloul:

PLAŞI	1892: Culturĭ hect.	1892: Producţia Totală hl.	1892: Producţia Media	1896: Culturĭ hect.	1896: Producţia Totală hl.	1896: Producţia Media	1897: Culturĭ hect.	1897: Producţia Totală hl.	1897: Producţia Media	1898: Culturĭ hect.	1898: Producţia Totală hl.	1898: Producţia Media	1899: Culturĭ hect.	1899: Producţia Totală hl.	1899: Producţia Media
Constanţa	Nu sunt date			5.440	38.495	7.08	4.028	28.029	7.0	3.771	31.265	8.29	4.288	nimic	
Hârşova				195	1.008	5.17	330	3.440	11.4	6	96	16.—	245	«	
Mangalia				5.580	59.004	10.57	7.459	95.786	12.9	8.532	40.527	4.75	5.955	342	0.06
Medgidia				1.044	8.776	8.40	1.085	7.544	7.0	580	3.648	6.29	208	nimic	
Si listra-Nouă				225	3.255	14.02	256	2.602	10.0	45	369	8.—	80	«	
Jud. Constanţa	31.935	69.891	2.19	12.484	110.535	8.86	13.158	137.401	10.4	12.934	75.796	8.86	10.776	342	0.03
Babadag	Nu sunt date			3.829	23.034	6.0	3.497	21.104	7.2	3.574	20.656	6.3	3.822	1.400	3.5
Măcin				7	2	0.3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sulina				10	60	6.0	—	—	—	—	—	—	11	10	0.1
Tulcea				1.484	9.227	6.3	1.756	10,471	5.3	1.522	5.564	3.7	1,190	66	0.1
Jud. Tulcea	9.507	21.754	2.29	5.330	32.323	6.0	5.253	31.575	6.2	5.096	26.220	5.1	5.023	1.476	0.3
Dobrogia	41.442	91.645	2.24	17.614	142.758	7.4	18.411	168.976	8.3	18.030	102.016	6.5	15.799	1.818	0.1

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Plăşile Silistra-Nouă, Mangalia şi Hârşova produc cel maĭ mult in.
Dăm maĭ jos cultura inuluĭ pe comune, plăşĭ şi judeţe, pentru anul 1900:

TABLOU

de

Cultura inuluĭ pe comune, plăşĭ şi judeţe, pentru anul 1900

COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Caraharman	303	2.424	8.—	Calfa	—	—	—	Agemler	42	210	5.—
Caramurat	—	—	—	Ciobanu	—	—	—	Azaplar	786	6.924	8.81
Carol I	—	—	—	Dăenĭ	—	—	—	Caraomer	—	—	—
Cicràci	115	510	4.43	Gârliciu	4	12	3.—	Cavaclar	17	68	4.—
Copadin	27	162	6.—	Ghizdărescĭ	—	—	—	Cazilmurat	3	15	5.—
Constanţa	-	—	—	Hârşova	—	—	—	Chiragi	217	3.003	13.8
Gargalic	644	3.326	5.17	Ostrov	—	—	—	Edilchioĭ	386	1.724	4.46
Hasancea	351	4.968	14.54	Saraiu	—	—	—	Enghez	94	494	5.—
Murfatlar	35	280	8.—	Şiriu	476	3.808	8.—	Gheringec	1.652	10.646	6.44
Omurcea	27	324	12.—	Topal	1	n'a rodit		Mangalia	105	1.125	9.1
Palaz	80	875	9.72	Topolog	—	—	—	Musurat	150	1.040	6.—
Pazarli	40	200	5.—	Urumbeĭ	—	—	—	Osmancea	185	1.366	7.—
Techirghiol	451	3.600	8.—					Osmanfacà	155	690	4.45
								Sarighiol	756	5.892	7.79
								Tatlageac	395	1.185	3.—
								Topraisarĭ	251	1.550	6.—
								Tuzla	412	3.566	8.63
Pl Constanţa	2,082	16.677	8.01	Pl. Hârşova	481	3.820	7.99	Pl. Mangalia	5.606	39.483	7.—
Alacap	8	64	8.—	Almaliu	—	—	—	Alibichioĭ	—	—	—
Bülbül	140	2.410	17.—	Aliman	—	—	—	Armutlia	27	101	3.5
Carabacà	—	—	—	Asarlîc	—	—	—	Atmagea	—	—	—
Carataĭ	20	140	7.—	Bugeac	—	—	—	Babadag	—	—	—
Cernavodă	—	—	—	Bairamdede	40	160	4.—	Başchioĭ	—	—	—
Chioseler	—	—	—	Beilic	—	—	—	Beidaut	19	57	3.0
Cocargea	—	—	—	Canlia	—	—	—	Canli-bugeac	30	105	3.0
Cochirleni	—	—	—	Caranlîc	—	—	—	Caramanchioĭ.	10	—	—
Enige	—	—	—	Carvan	—	—	—	Caranasuf	968	5.952	6.0
Mahmut-Cuius.	13	56	4.30	Cuzgun	—	—	—	Casapchioĭ	830	3.750	4.5
Medgidie	—	—	—	Dobromir	—	—	—	Casâmcea	—	—	—
Raşova	—	—	—	Esechioĭ	—	—	—	Ciamurli-de-jos	57	272	4.7
Seimenĭ	—	—	—	Enişemlia	—	—	—	« de-sus.	3	9	3.0
Taşpunar	—	—	—	Gârliţa	—	—	—	Ciucurova	—	—	—
Tortoman	—	—	—	Ghiuvegea	—	—	—	Cogelac	—	—	—
				Hairamchioĭ.	22	120	5.—	Congaz	11	21	2.1
				Lipniţa	—	—	—	Enişala	11	33	2.1
				Mârleanu	—	—	—	Jurilofca	—	—	—
				Oltina	—	—	—	Nalbant	—	—	—
				Ostrov	—	—	—	Ortachioĭ	—	—	—
				Parachioĭ	—	—	—	Poturu	92	736	7.5
				Regep-cuius		—	—	Sarichioĭ	16	129	8.7
				Satu-Noŭ	—	—	—	Slava-Rusă	—	—	—
								Toxof	6	6	1.0
								Zebil	13	26	2.0
Pl. Medgidia	181	2.670	14.75	Pl. Silistra N.	62	280	6.—	Pl. Babadag	2.093	11.197	5.3

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	COMUNE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Balabancea. .	Nu s'a pus			Caraorman . . .	1	2	2	Agighiol . . .	400	2.400	6.0
Carcaliu . . .				Chilia.	1	3	3	Beştepe. . . .	172	1.166	6.5
Cârjelarĭ . . .				Satu-Noŭ. . . .	—	—	—	Cataloĭ	8	30	2.7
Cerna				Sf. Gheorghe . .	—	—	—	Càsla.	10	60	6.0
Coium-Punar				Şfistofca	—	—	—	Frecăţeĭ . .	—	—	—
Grecĭ.				Sulina	—	—	—	Mahmudia . .	77	129	1.6
Isaccea. . .				Pl. Sulina . . .	2	5	2.5	Malcocĭ. . . .	155	690	4.7
Jijila								Meidanchioĭ .	—	—	—
Luncaviţa . .				Recapitulaţie: Pl. Constanţa	2.082	16.677	8.01	Morughiol . .	7	21	3.0
Măcin				» Hârşova .	481	3. 820	7 99	Nicoliţel . .	—	—	—
Picineaga . .				» Mangalia .	5.606	39 .483	7.—	Parches . . .	—	—	—
Pisica				» Medgidia .	181	2.670	14 .75	Sarighiol . . .	167	835	5.4
Satu-Noŭ. .				» Silistra-N.	62	280	6.—	Sarinasuf. . .	94	377	3.7
Turcóia. . . .				Jud. Constanţa	8.412	62.930	7.3	Satu-Noŭ. . .	—	—	—
Văcărenĭ . . .				Pl. Babadag .	2.093	11.19 7	5 3	Somova . . .	—	—	—
				» Măcin. . .	—	—	—	Teliţa.	—	—	—
				» Sulina . .	2	5	2.5	Tulcea	300	1 200	4.0
				» Tulcea . .	1 35 0	7.39 8	5 .5				
				Jud. Tulcea. .	3 4 5	18.600	5.4				
Pl. Măcin . .				Dobrogia . . .	11.857	81 530	6.9	Pl. Tulcea . .	1.350	7.398	5.5

Producţia medie anuală, suprafaţa cultivată cu in şi mijlocia la hectar, pentru cĭ şése anĭ se vĕd în tabloul :

PLĂŞĬ	Media culturilor hect.	Producţia Media totală hl.	Producţia Media la hect.	PLĂŞI	Media culturilor hect.	Producţia Media totală hl.	Producţia Media la hect.
Constanţa	3.9 14	22.89 3	5 89	Babadag	3.363	15.4 78	4.6
Hârşova	251	1.673	8.36	Măcin	7	2	0.3
Mangalia	6.626	4 7.028	7.12	Sulina	23	75	3.0
Medgidia	619	4.5 27	7.54	Tulcea	1.460	6.545	3.8
Silistra-Nouă	133	1 .239	10.—				
Jud Constanţa	11.5 33	9 1379	7.9 4	Jud Tulcea	5 .6 09	21.9 19	3.9

Comunele în care inul se produce cel maĭ mult sunt:

Bülbül, Hasancea, Chiragi, Palaz, Alacap, Caraharman, Azaplar şi Tuzla.

In mediŭ se cultivă inul anual pe o suprafaţă de 17.142 hectare, care daŭ 113.370 hectolitri, adică un randament de 6,6 hectolitri la un hectar.

2. Rapiţa.

Acéstă plantă se cultivă pe o scală fórte restrânsă, maĭ ales în judeţul Tulcea.

In anul 1900 s'a sămănat cu rapiţă 7.275 hect. în tótă Dobrogia, adică 1.45% din întinderea culturilor, saŭ 0.46% din suprafaţa totală. Pe judeţe cultura se împarte: 7228

www.ziuaconstanta.ro

hect., adică 2.18% din întinderea culturilor, saŭ 1.01% din suprafaţa jud. Constanţa şi 47 h. a, ţifră aprópe nesemnificativă, în jud. Tulcea.

Producţiunea rapiţeĭ în cele 30 judeţe din ţară, în anul 1900 a fost:

JUDEŢE	Cultura hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	JUDEŢE	Cultura hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	JUDEŢE	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Sesul Siretului şi Prutului: Dorohoĭ	2.194	14.230	6.5	Carp. Mold.: Sucéva	393	4.240	10.8	Carp.: Gorj	158	860	5.4
Botoşanĭ	4.982	38.280	7.7	Neamţ	512	8.100	15.8	Mehedinţĭ	656	5.430	8.2
Iaşĭ	2.368	37.760	14.3	Bacăŭ	587	9.380	16.0	Sesul Dunărĭĭ: Dolj	6.110	7.200	12.0
Roman	1.179	18.800	15.9	Putna	474	3.060	6.5	Romanaţĭ	15.261	168.000	11.0
Vasluĭ	530	8.500	16.0	Muntenieĭ: Buzĕŭ	5.669	78.330	13.8	Olt	14.912	155.760	10.4
Fălciŭ	459	8.000	17.4	Prahova	4.597	59.750	13.0	Teleorman	43.342	478.900	11.0
Tutova	1.370	26.100	19.1	Dâmboviţa	8.469	86.170	10.2	Vlaşca	39.373	375.560	9.5
Covurluĭ	1.015	11.200	11.0	Muscel	152	590	3.9	Ilfov	39.155	439.400	11.2
Tecucĭ	2.820	44.300	15.7	Argeş	6.065	61.600	10.1	Ialomiţa	26.115	278.800	10.7
R.-Sărat	6.076	83.000	13.7	Vâlcea	146	920	6.3	Brăila	6.219	68.700	11.0

Cultura rapiţeĭ este cea maĭ restrânsă în judeţul Tulcea, din tóte judeţele ţĕriĭ şi mijlocia la hectar este fórte slabă.

In judeţul Constanţa însă producţia este maĭ bună, de aceea se cultivă pe o suprafaţă maĭ întinsă.

Şi trebue sciut, că anul 1900 a fost cel maĭ bogat în cultura rapiţeĭ.

Iată şi tabloul de producţiunea rapiţeĭ în Dobrogia pe aniĭ 1892, 1896, 1897, 1898 şi 1899:

PLĂŞI	1892 Culturĭ hect.	1892 Producţia Totală hl.	1892 Producţia Media	1896 Culturĭ hect.	1896 Producţia Totală hl.	1896 Producţia Media	1897 Culturĭ hect.	1897 Producţia Totală hl.	1897 Producţia Media	1898 Culturĭ hect.	1898 Producţia Totală hl.	1898 Producţia Media	1899 Culturĭ hect.	1899 Producţia Totală hl.	1899 Producţia Media
Constanţa	Nu sunt date			911	6.036	6.63	595	380	0.76	404	3.417	8.46	337	N'a rodit	
Hârşova				—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mangalia				788	12.941	16.01	160	2.240	14.5	94	505	5.38	484	161	0.33
Medgidia				171	Degerată		7	21	3.—	5	60	12.-	25	N'a rodit	
Silistra-Nouă				—						14	168	12.—	14	»	»
Jud. Constanţa	580	7.069	12.07	1.876	8 697	9.96	762	2.641	10.—	517	4.146	8.02	860	161	0.18
Babadag	Nu sunt date														
Măcin															
Sulina															
Tulcea				10	60	6.0	7	54	7.7	7	41	7.—	3	—	—
Jud. Tulcea	—	—	—	10	60	6.0	7	54	7.7	7	41	7.—	3	—	—
Dobrogia	580	7.069	12.07	1.886	18.757	7.5	769	2.695	8.3	524	4.187	7.5	863	161	0.1

In judeţul Tulcea cultura rapiţeĭ este aprópe nulă.

In judeţul Constanţa rapiţa se cultivă maĭ mult în plasa Mangalia, unde produce şi bine.

Dăm maĭ jos cultura rapiţeĭ în 1900 pe comune, plăşĭ şi judeţe:

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Media	COMUNE	Cultură hect.	Producția Totală hl.	Producția Media
Caraharman	79	237	3.—	Calfa	—	—	—	Agemler	29	290	10.—
Caramurat	197	788	4.—	Ciobanu	—	—	—	Azaplar	92	1.780	19.34
Carol I.	—	—	—	Dăenĭ	—	—	—	Caraomer	679	6.440	9.48
Cicrâcci	236	1.797	7.61	Gârliciu	—	—	—	Cavaclar	126	1.722	13.66
Copadin	—	—	—	Ghizdărescĭ	—	—	—	Cazilmurat	265	3.830	14.45
Constanța	—	—	—	Hârșova	—		—	Chiragi	10	120	12.—
Gargalic	5	30	6.—	Ostrov	—	—	—	Edilchioĭ	44	4.05	9.20
Hasancea	403	3.669	9.10	Saraiu	—	—	—	Enghez	80	4.32	5.40
Murfatlar	300	2.250	7.50	Șiriu	80	480	6.—	Gheringec	63	639	10.14
Omurcea	61	549	9.—	Topal	2	8	4.—	Mangalia	52	424	8.15
Palaz	768	8.442	10.99	Topolog	—	—	—	Musurat	—	—	—
Pazarli	272	degerată		Urumbeĭ	—	—	—	Osmancea	40	230	5.55
Techirghiol	319	2.520	8.—					Osmanfacă	304	3.365	11.60
								Sarighiol	134	900	6.79
								Tatlăgeac	140	2.050	14.64
								Topraisari	151	2.114	14.—
								Tuzla	104	3.080	29.61
Pl. Constanța	2.633	20.282	7.70	Pl. Hârșova	82	488	5.95	Pl. Mangalia	2.313	27.821	12.09
Alacâp	34	191	5.61	Almalîu	—	—	—	Alibichioĭ	—	—	—
Bülbül	645	10.450	16.18	Aliman	—	—	—	Armutlia	—	—	—
Carabacă	117	1.170	10.—	Asarlîc	—	—	—	Atmagea	—	—	—
Caratai	15	150	10.—	Bugeac	—	—	—	Babadag	—	—	—
Cernavoda	—	—	—	Bairamdede	376	4.860	12.92	Bașchioĭ	—	—	—
Chioseler	69	530	7.68	Beilic	—	—	—	Beidaut	—	—	—
Cocargea	35	175	5.—	Canlia	—	—	—	Canli-bugeac	—	—	—
Cochirlenĭ	—	—	—	Caranlîc	1½	21	14.—	Caramanchioĭ	—	—	—
Enigea	12	96	8.—	Carvan	—	—	—	Caranasuf	—	—	—
Mahmut-C.	284	4.020	14.15	Cuzgun	—	—	—	Casapchioĭ	—	—	—
Medgidia	60	720	12.—	Dobromir	—	—	—	Casâmcea	—	—	—
Rașova	—	—	—	Esechioĭ	—	—	—	Ciamurli-d.-j.	—	—	—
Seimenĭ	—	—	—	Enișemlia	2	12	6.—	Ciamurli-d.-s.	14	—	—
Tașpunar	356	509	1.43	Gârlița	—	—	—	Ciucurova	—	—	—
Tortoman	19	285	15.—	Ghiuvegea	—	—	—	Cogelac	—	—	—
				Hairamchioĭ	130	2.000	15.30	Congaz	—	—	—
				Lipnița	4.5	4.50	10.—	Enișala	—	—	—
				Mârleanu	—	—	—	Jurilofca	—	—	—
				Oltina	—	—	—	Nalbant	—	—	—
				Ostrov	—	—	—	Ortachioĭ	—	—	—
				Parachioĭ	—	—	—	Poturu	—	—	—
				Regep-Cuius	—	—	—	Sarichioĭ	—	—	—
				Satu-Noŭ	—	—	—	Slava-rusă	2	—	—
								Toxof	6	60	10
								Zebil			
Pl. Medgidia	1.646	18.296	11.12	Pl. Silistra-Nouă	554	7.343	13.25	Pl. Babadag	22	60	2.7
Balabancea	Nu s'a pus			Caraorman	Nu s'a pus			Agighiol	—	—	—
Carcaliu				Chilia				Beștepe	—	—	—
Cârjelarĭ				Satu-Noŭ				Cataloĭ	—	—	—
Cerna				Sf. Gheorghe				Câșla	—	—	—
Coium-Punar				Șfistofca				Frecățeĭ	—	—	—
Grecĭ				Sulina				Mahmudia	—	—	—
Isaccea				Pl. Sulina				Malcocĭ	19	—	—
Jijila								Meidanchioĭ	—	—	—
Luncavița								Morughiol	—	—	—
Măcin				Recapitulație: Pl. Constanța	2.633	20.282	7.70	Nicolițel	—	—	—
Picineaga				» Hârșova	82	488	5.95	Parcheș	—	—	—
Pisica				» Mangalia	2.313	27.821	12.09	Sarighiol	—	—	—
Satu-Noŭ				» Medgidia	1.646	18.296	11.12	Sarinasuf	6	—	—
Turcóia				» Silistra-N.	554	7.343	13.25	Satu-Noŭ	—	—	—
Văcărenĭ				Jud. Constanța	7.228	74.230	10.3	Somova	—	—	—
								Telița	—	—	—
				Pl. Babadag	22	60	2.7	Tulcea	—	—	—
				» Măcin	—	—	—				
				» Sulina	—	—	—				
				» Tulcea	25	—	—				
				Jud. Tulcea	47	60	1.3				
Pl. Măcin				Dobrogia	7.275	74.290	10.1	Pl. Tulcea	25	—	—

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

Producţia medie anuală, suprafaţa cultivată cu rapiţă şi mijlocia la hectar, pentru ceĭ 6 anĭ se arată în tabloul:

PLĂŞI	Media Culturilor hect.	Producţia Media totală hl.	Producţia Media la hect.	PLĂŞI	Media Culturilor hect.	Producţia Media totală hl.	Producţia Media la hect.
Constanţa	976	6.023	6.69	Babadag	22	60	2.7
Hârşova	12	89	7.42	Măcin	—	—	—
Mangalia	576	8.673	17.34	Sulina	—	—	—
Medgidia	370	3.675	12.27	Tulcea	15	37	2.5
Silistra-Nouă . . .	116	1.502	13.—				
Jud. Constanţa . .	1.887	17.284	9.9.—	Jud. Tulcea	37	97	2.5

Comunele care daŭ cea maĭ bună rapiţă sunt: Azaplar, Cazîl-Murat, Tatlageac şi Bülbül.

In mediu anual, rapiţa se samănă pe o întindere de 1.924 hectare, care daŭ 17.921 hectolitri, adică un randament de 9.3 hectolitri la un hectar.

3. Cânepa

Se cultivă fórte puţin în Dobrogia şi numaĭ în judeţul Constanţa; cânepa ca plantă textilă (fuior) nu se cultivă, ci numaĭ pentru sămânţă.

În anul 1898 s'a sămănat cu cânepă douĕ hectare, care aŭ dat 32 hectolitri, adică 16 hl. la hectar.

S'a cultivat în satele Cicrâcci, Copadin şi Palaz din plasa Constanţa; Cuzgun, Lipniţa şi Parachioĭ din plasa Silistra-Nouă.

În 1899 s'a sămănat douĕ hectare cu cânepă în Dăienĭ, Siriu, Topal şi Topolog şi s'a produs 4 hl., saŭ 2 hl. la hectar.

Iată şi producţiunea cânepeĭ în anul 1900:

Pl. HÂRŞOVA	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media	Pl. SILISTRA-N.	Culturĭ hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media
Urumbeĭ	5	15	3	Azarlîc	7	5	0.71
				Bairamdede . .	12	N'a rodit	
				Caranlîc	10	»	
				Dobromir. . . .	15	»	
				Gârliţa	5	»	
				Hairamchioĭ . .	5	»	
				Parachioĭ. . . .	6	»	
Total	5	15	3	Total	60	5	0. 71

Se vede dar, că cultura cânepeĭ se reduce numaĭ la plasa Silistra-Nouă din tótă Dobrogia. Greutatea unuĭ hectolitru din fie-care plantă oleoginósă e în mediŭ:

JUDEŢE	In	Rapiţă	Cânepă
Constanţa . .	66 kilogr.	65 kilogr.	53.5 kilogr.
Tulcea. . . .	66 »	65 »	—
Dobrogia . .	66 kilogr.	65 kilogr.	53.5 kilogr.

www.ziuaconstanta.ro

Greutatea unuĭ hl. din plantele oleoginóse, în kg., este aceiaşĭ cu a judeţelor din ţară. Decĭ acest fel de plante este în Dobrogia de aceiaşĭ calitate ca şi în restul ţĕrĭĭ; din nenorocire, cultura lor aci se face pe o maĭ mică întindere ca în judeţele transdunărene. Valórea medie a plantelor oleoginóse în Dobrogia, e arătată în tabloul:

PLĂŞI	In leĭ 19.72 Hl.	Rapiţă leĭ 15.25 hl.	Cânepă leĭ 16 hl.
Constanţa . . .	Leĭ 455.439	Leĭ 91.850	Leĭ —
Hârşova	» 31.791	» 1.359	» 240
Mangalia	» 927.392	» 132.263	» —
Medgidia	» 49.272	» 56.043	» —
Silistra-Nouă . . .	» 24.433	» 22.905	» 80
Jud. Constanţa . .	1.799.393	271.816	320
Babadag	305.156	915	—
Măcin	39	—	—
Sulina	1.479	—	—
Tulcea	129.067	564	—
Jud. Tulcea	433.662	1.479	—
Dobrogea	2.235.656	283.295	320

Un hectar cultivat cu plante oleoginóse produce brut anual:

PLĂŞI	Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor Leĭ	Produce brut un hect.	PLĂŞI	Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor Leĭ	Produce brut un hect.		Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor Leĭ	Produce brut un hect.
Constanţa . .	4.890	547.289	112	Babadag . . .	3.385	306.071	90	Dobrogia	19.131	2.506.650	136
Hârşova. . .	268	33.390	124	Măcin	7	39	5				
Mangalia . .	7.202	1.059.655	147	Sulina . . .	23	1.479	68				
Medgidia .	989	105.315	106	Tulcea	1.475	129.631	87				
Silistra-Nouă.	309	47.418	153								
Jud. Const. .	13.485	2.071.509	153	Jud. Tulcea .	5.646	435.141	77				

Recapitulaţia cultureĭ plantelor oleoginóse

PLĂŞI	In			Rapiţă			Cânepă			Total		
	Culturĭ hect.	Producţie Totală hl.	Producţie Media	Culturĭ hect.	Producţie Totală hl.	Producţie Media	Culturĭ hect.	Producţie Totală hl.	Producţie Media	Culturĭ hect.	Producţie Totală hl.	Producţie Media
Constanţa . . .	3.914	22.893	5.9	976	6.023	6.7	—	—	—	4.890	28.916	6.0
Hârşova	251	1.673	8.3	12	89	7.4	5	15	3.0	268	1.777	8.8
Mangalia	6.626	47.028	7.1	576	8.673	17.3	—	—	—	7.202	55.701	7.8
Medgidia	619	4.527	7.5	370	3.675	12.2	—	—	—	989	8.202	9.1
Silistra-Nouă .	133	1.239	10	116	1.502	13.0	60	5	0.71	309	2.746	9.1
Jud. Constanţa .	11.533	91.379	8.0	1.887	17.824	10	65	20	0.3	13.485	109.223	8.1
Babadag	3.363	15.470	4.6	22	60	2.7	—	—	—	3.385	15.530	3.5
Măcin	7	2	0.3	—	—	—	—	—	—	7	2	0.3
Sulina	23	75	3.0	—	—	—	—	—	—	23	75	3.0
Tulcea	1.460	6.545	3.8	15	37	2.5	—	—	—	1.475	6.582	3.2
Jud. Tulcea . . .	5.609	21.991	3.9	37	97	2.5	—	—	—	5.646	22.088	3.2
Dobrogia	17.142	113.370	6.0	1.924	17.921	6.2	—	—	—	19.131	131.311	5.6

www.ziuaconstanta.ro

Iată considerațiunile ce putem face.

Cultura plantelor oleoginóse se face aprópe numaĭ în județul Constanța.

Plășile din versantul Dunărean sunt cele care daŭ cea maĭ bună cultură și în ordine de la Sud către Nord.

Apoĭ tot în aceiașĭ ordine vin plășile din versantul Mării-Negre.

Acéstă regulă o urméză strictamente cultura inuluĭ.

Cultura cea maĭ bună a rapițeĭ se face spre Sud de valea Carasu, până la frontieră.

Cânepa abia a început a se cultiva în timpiĭ din urmă.

IV. Leguminóse și Tubercule

Leguminósele și tuberculele aŭ ocupat în 1900 o suprafață de 3.867 hect., ceea ce represintă 0.24% din suprafața Dobrogieĭ, saŭ 0.77% din întinderea totală a culturilor.

Repartizată pe județe, cultura tuberculelor și leguminóselor se împarte:

1895 hect., adică 0.57% din întinderea culturilor, saŭ 0.26% din suprafața județuluĭ Constanța.

1972 hect., adică 1.17% din întinderea culturilor, saŭ 0.23% din suprafața județuluĭ Tulcea.

In respectul întinderiĭ culturilor aceste plante se clasifică:

Fasolea în primul rînd.

Cartofiĭ în al doilea rînd.

Mazărea, bobul, lintea în al treilea rînd.

1. Fasolea

Fasolea se cultivă saŭ în ogor, saŭ printre porumburĭ.

S'a sămănat în ogor 1691 hect. în județul Constanța și 1285 în județul Tulcea, adică în total 2.976 hect., ceea ce represintă 0.58% din întinderea culturilor, saŭ 0.19% din suprafața Dobrogieĭ.

Dăm tabloul recolteĭ fasoleĭ în 1900 a județelor din țară, ca comparație:

	JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Total hl.	Producția Media	Producția Recolt. în porumb. hl.		JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Total hl.	Producția Media	Producția Recolt. în porumb. hl.		JUDEȚE	Culturĭ hect.	Producția Total hl.	Producția Media	Producția Recolt. în porumb. hl.
Șesul Siretului și Prutului	Dorohoĭ	389	5.580	14.5	8.100	Carp. Mold.	Suceava	331	4.870	14.7	7.160	Carp.	Gorj	149	740	5.0	7.280
	Botoșanĭ	308	3.020	9.8	9.150		Neamț	573	4.630	8.1	25.600		Mehedinți	388	2.540	6.5	12.000
	Iașĭ	369	5.050	13.7	24.170		Bacăŭ	284	3.930	13.8	15.620	Șesul Dunării	Dolj	280	2.380	8.5	14.660
	Roman	188	2.920	15.5	8.600		Putna	225	540	2.4	12.200		Romanați	32	210	6.6	9.800
	Vasluĭ	325	4.800	14.8	14.330	Munteniei	Buzăŭ	393	1.180	3.1	11 780		Olt	88	330	3.8	6.190
	Fălciŭ	224	1.070	4.8	1.480		Prahova	207	1.780	8.6	20.370		Teleorman	177	1.180	6.6	1.280
	Tutova	312	2.760	8.8	7.800		Dîmbovița	131	750	5.7	29.940		Vlașca	130	2.610	20.1	8.500
	Covurluĭ	264	1.080	4.1	2.800		Muscel	173	1.510	8.7	14.700		Ilfov	3.358	33.900	10.1	16.100
	Tecucĭ	368	1.430	3.9	13.530		Argeș	172	730	4.2	13.800		Ialomița	12.465	85.140	6.8	40
	R.-Sărat	321	2.350	7.3	8.000		Vâlcea	213	1.290	6.0	22.070		Brăila	384	1.130	2.9	380

Recolta fasoleĭ în Dobrogia este maĭ slabă decât în orĭ-care altă parte a țăriĭ, ținând séma de întinderea cea mare a culturiĭ aci, față de județele transdunărene.

Cred maĭ nemerit a se cultiva acéstă plantă printre porumburĭ, căcĭ ar da ast-fel terenul o producțiune îndoită: porumb și fasole.

Iată și tabloul producțiuniĭ fasoleĭ în aniĭ 1892, 96, 97, 98 și 1899.

www.ziuaconstanta.ro

PLĂȘI	1892			1896			1897			1898			1899		
	Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția		Culturĭ hect.	Producția	
		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media		Totală hl.	Media
Constanța	Nu sunt date			448	2.215	4.9	735	8.749	11.9	223	1.378	6.1	232	178	0.76
Hârșova				30	143	4.8	144	1.137	7.8	41	322	7.8	83	15	0.18
Mangalia				183	1.449	7.9	244	2.250	9.2	573	4.406	7.7	611	1 639	2.68
Medgidia				114	1.035	9.6	258	4.888	21.0	508	3.876	7.6	524	242	0.76
Silistra-Nouă				212	671	3.1	485	5.797	12.0	662	8.308	12.5	503	455	0.90
Jud. Constanța	—	—	—	987	5.514	5.6	1.866	22.821	12.4	2.007	18.288	9.1	1.953	2.529	1.29
Babadag	Nu sunt date			181	1.039	5.5	400	3.846	9.6	274	2.422	9.7	192	230	1.2
Măcin				127	551	4 4	167	946	5.7	501	4.788	9.0	168	24	0.1
Sulina				15	50	3 3	—	—	—	15	73	4.7	23	53	2.3
Tulcea				667	3.260	4.9	695	15.348	22.0	1.620	13.317	8.2	868	286	0 3
Jud. Tulcea	—	—	—	990	4.900	4.9	1.262	20.149	16.0	2.410	20.600	8.5	1.251	593	0.5
Dobrogia	—	—	—	1.977	10 414	5.3	3.128	42.961	18 2	4 417	38.888	8.8	3.204	3.122	0.9

Fasolea se cultivă pretutindenĭ în Dobrogia, dar maĭ bine se produce în plășile Tulcea, Medgidia, Silistra-Nouă și Constanța.

Dăm maĭ jos cultura fasoleĭ pe anul 1900 pe comune, plășĭ și județe, atât pentru cea recoltată în ogor, cât și printre porumburĭ:

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția			
		Recoltată în ogor hl.	Media	Recoltată în porumb. hl.	Total
Pl. Constanța					
Caraharman	—	—	—	105	105
Caramurat	—	—	—	14	14
Carol I	20	20	1.—	—	20
Cicrâcci	32	96	3.—	—	96
Copadin	—	—	—	25	25
Constanța	—	—	—	38	38
Gargalik	—	—	—	79	79
Hasancea	6	18	3.—	—	18
Murfatlar	—	—	—	129	129
Omurcea	6	30	5.—	—	30
Palaz	40	480	12.—	—	480
Pazarlia	24	48	2.—	—	48
Techirghiol	60	300	5.—	40	340
Total	188	992	5.2	430	1.422
Pl. Hârșova					
Calfa	—	—	—	127	127
Ciobanu	—	—	—	68	68
Dăenĭ	—	—	—	105	105
Gârliciu	—	—	—	78	78
Ghizdărescĭ	1	8	8.—	115	123
Hârșova	—	—	—	49	49
Ostrov	—	—	—	50	50
Saraiu	10	30	3.—	30	60

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția			
		Recoltată în ogor hl.	Media	Recoltata în porumb. hl.	Total
Siriu	—	—	—	60	60
Topal	—	—	—	10	10
Topolog	52	104	2.—	—	104
Urumbeĭ	6	—		50	50
Total	69	142	2.05	742	884
Pl. Mangalia					
Ageimler	4	8	2.—	72	80
Azaplar	60	240	4.—	15	255
Caraomer	125	625	5.	56	681
Cavaclar	8	8	1.—	104	112
Cazil Murat	25	30	1.20	15	45
Chiragi	9	36	4.—	78	114
Edilchioĭ	17	136	8.—	45	181
Enghez	21	63	3.—	—	63
Gheringec	6	36	6.—	51	87
Mangalia	8	72	9.—	—	72
Musurat	30	210	7.—	25	235
Osmancea	6	2	0.4	—	2
Osmanfacà	—	—	—	60	60
Sarighiol	30	30	1.—	—	30
Tatlageac	26	104	4.—	—	104
Topraisarĭ	—	—	—	40	40
Tuzla	12	36	3.—	25	61
Total	387	1.636	4,22	586	2.222

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recoltată în porumb. hl.	Producția: Total hl.
Pl. Medgidie					
Alacap	3	33	11.—	—	33
Bülbül	19	—	—	109	109
Carabacà	7	35	5.—	50	85
Carataĭ	26	156	6.—	—	156
Cernavoda	1	4	4.—	87	91
Chioseler	138	1.050	7.6	—	1.050
Cocargea	4	20	5.—	—	20
Cochirlenĭ	12	72	6.—	40	112
Enigea	69	207	3.—	—	207
Mahmut C.	138	828	6.—	—	828
Medgidia	20	120	6.—	—	120
Rașova	10	50	5.—	—	50
Seimenĭ	—	—	—	115	115
Tașpunar	—	—	—	35	35
Tortoman	28	228	8.—	—	228
Total	475	2.803	5.9	436	3.239
Pl. Silistra-Nouă					
Almaliu	50	250	5.—	105	355
Aliman	—	—	—	—	—
Asarlic	7	56	8.—	—	56
Bugeac	3	15	5.—	109	124
Bairamdede	15	30	2.—	—	30
Beilicu	25	125	5.—	50	175
Canlia	—	—	—	—	—
Caranlic	11	132	12.—	59	191
Carvan	17	68	4.—	—	68
Cuzgun	9	108	12.—	40	148
Dobromir	62	124	2.—	—	124
Esechioĭ	19	152	8.—	87	239
Enișemlia	—	—	—	—	—
Gârlița	60	480	8.—	50	530
Ghiuvegea	—	—	—	36	36
Hairamchioĭ	50	175	3.5	—	175
Lipnița	14	168	12.—	—	168
Mârleanu	17	102	6.—	98	200
Oltina	36	540	15.—	—	540
Ostrov	—	—	—	—	—
Parachioĭ	15	90	6.—	42	132
Regepcuius	20	200	10.—	—	200
Satu-Nou	142	102	0.71	60	162
Total	572	2.917	5.8	736	3.653
Pl. Babadag					
Alibichioĭ	23	23	1.—	—	23
Armutlia	10	30	3.—	—	30
Atmagea	—	—	—	—	—
Babadag	70	52	0.7	—	52
Bașchioĭ	—	—	—	—	—
Beidaut	4	8	2.—	—	8
Canli-bugeac	—	—	—	80	80
Caramanchioĭ	—	—	—	30	30
Caranasuf	17	102	6.—	18	120
Casapchioĭ	20	120	6.—	—	120
Casâmcea	5	10	2.—	—	10
Ciamurli-de-jos	6	30	5.—	—	30
» de-sus	5	15	3.—	—	15
Ciucurova	6	28	6.6	—	28
Cogelac	—	—	—	—	—
Congaz	4	24	6.—	—	24
Enișala	3	3	1.—	—	3

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recoltată în porumb. hl.	Producția: Total hl.
Jurilofca	—	—	—	8	8
Nalbant	20	40	2.—	—	40
Ortachioĭ	7	14	2.—	—	14
Potur	12	96	6.—	—	96
Sarichioĭ	5	15	3.—	—	15
Slava-rusă	16	224	14.—	—	224
Toxof	7	37	5.2	10	47
Zebil	2	10	5.—	—	10
Total	242	881	3.6	146	1.027
Pl. Măcin					
Balabancea	20	100	5.—	—	100
Carcaliu	—	—	—	—	—
Cârjelarĭ	8	8	1.—	—	8
Cerna	—	—	—	100	100
Coium-Punar	—	—	—	—	—
Grecĭ	7	6	0.9	—	6
Isaccea	40	240	6.—	—	240
Jijila	—	—	—	—	—
Luncavița	30	240	8.—	—	240
Măcin	7	12	1.7	—	12
Picinéga	—	—	—	—	—
Pisica	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	2	15	7.5	—	15
Turcóia	—	—	—	2	2
Văcărenĭ	—	—	—	2	4
Total	114	626	5.4	104	730
Pl. Sulina					
Caraorman	13	39	2.3	—	39
Chilia	4	60	15.—	—	60
Satu-Noŭ	—	—	—	—	—
Sf. Gheorghe	—	—	—	—	—
Sfistofca	—	—	—	—	—
Sulina	—	—	—	—	—
Total	17	99	5.8	—	99
Pl. Tulcea					
Agighiol	211	422	2.—	—	422
Beș-tepe	248	991	3.—	—	991
Cataloĭ	34	600	17.—	—	600
Casla	18	54	3.—	—	54
Frecățeĭ	5	5	1.—	—	5
Mahmudia	66	86	1.3	—	86
Malcocĭ	72	432	6.—	—	432
Meidanchioĭ	7	42	6.—	8	50
Morughiol	74	444	6.—	—	444
Nicolițel	10	80	8.—	40	120
Parches	6	6	1.—	—	6
Sarighiol	49	392	8.—	—	392
Sarinasuf	54	324	6.—	—	324
Satu-Noŭ	—	—	—	—	—
Samova	15	—	—	—	—
Telița	3	15	5.—	2	17
Tulcea	40	520	13.—	140	660
Total	912	4.414	4.8	190	4.604

www.ziuaconstanta.ro

RECAPITULAȚIE

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recoltată în porumb. hl.	Producția: Total hl.	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recoltată în porumb. hl.	Producția: Total hl.
Jud. Constanța						*Jud. Tulcea*					
Pl. Constanța . .	188	992	5.2	430	1.422	Pl. Babadag . .	242	881	3.6	146	1.027
» Hârșova . . .	69	142	2.05	742	884	» Măcin	114	626	5.4	104	730
» Mangalia . .	387	1.636	4.2	586	2.222	» Sulina	17	99	5.8	—	99
» Medgidia . .	475	2.803	5.9	436	3.239	» Tulcea . . .	912	4.414	4.8	190	4.604
» Silistra-Nouă.	572	2.917	5.8	736	3.653	Total . .	1.285	6.020	4.7	4 40	6.460
Total . .	1.691	8.490	5.—	2.930	11.420	*Dobrogia* . .	2.976	14.510	4.9	3.370	17.880

Producția medie anuală, suprafața cultivată, fasolea recoltată în porumburĭ și mijlocia la hectar pentru cincĭ anĭ 1896—1900, se arată în tabloul:

PLĂȘI	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumburĭ hl.	Producția: Total hl.	PLĂȘI	Culturĭ hect.	Producția: Recoltată în ogor hl.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumburĭ hl.	Producția: Total hl.
Constanța . .	365	2.702	9.0	430	3.132	Babadag . .	258	1.684	6.5	146	1.830
Hârșova . .	73	352	4.8	742	1.094	Măcin . . .	215	1.387	6.4	104	1.491
Mangalia . .	399	2.276	7.5	586	2.862	Sulina . . .	18	70	3.8	—	70
Medgidia . .	376	2.579	8 5	436	3.015	Tulcea . . .	952	15.325	17.0	190	15.515
Silistra-Nouă	487	3.629	9.0	736	4.365						
Jud. Const. .	1.700	11.538	6.7	2.930	14.468	Jud. Tulcea	1.443	18.466	7.2	440	18.916

Plășile care daŭ cea maĭ multă fasole am vĕḑut că sunt: Tulcea, Silistra-Nouă, Constanța și Medgidia, iar comunele sunt: Cataloĭ, Tulcea, Oltina, Caranlîc, Lipnița, Alacap, Tortoman și Palaz.

In mediŭ fasolea se cultivă anual în ogor pe o suprafață de 3.139 hect., care produc 21.988 hectolitri, ceea ce dă 7 hectolitri la un hectar.

Pentru 1900 s'a ținut socotélă și de fasolea recoltată în porumburĭ și a fost în Dobrogia 3.370 hectolitri.

2. Cartofĭ

Cartofiĭ de și se cultivă pe o scală destul de mare, producția este fórte rea, abia atinge 15 cântare metrice (un cântar metric=100 kil.) la hectar, pe când în țéră producția se urcă la 42, 60, 87 și 89 càntare metrice la un hectar.

Cultura cartofilor printre porumburĭ e fórte puțin întrebuințată în Dobrogia, unde a dat în anul 1900 cantitatea de 130 cântare metrice, pe câtă vreme în țară s'a produs între 7.000 și 39.640 càntare metrice de cartofĭ recoltațĭ printre porumburĭ.

S'a cultivat cartofĭ în anul 1900 pe o suprafață de 747 hectare, ceea ce represintă 0.14% din întinderea culturilor, saŭ 0,04% din suprafața Dobrogeĭ.

Repartisată pe județe cultura cartofilor se împarte în:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

117 hectare, adică 0.03% din întinderea culturilor, saŭ 0,01% din suprafața județuluĭ Constanța și

630 hectare, adică 0,37% din întinderea culturilor, saŭ 0,07% din suprafața județuluĭ Tulcea.

Cultura cartofilor în aniĭ 1896, 1897, 1898, 1899 e arătată în tabloul:

PLĂȘI	1896			1897			1898			1899		
	Culturĭ hect.	Producția Totală C.M.	Producția Media	Culturĭ hect.	Producția Totală C.M.	Producția Media	Culturĭ hect.	Producția Totală C.M.	Producția Media	Culturĭ hect.	Producția Totală C.M.	Producția Media
Constanța	Nu sunt date			87	1.303	14.9	65	2.413	36.8	65	152	2.3
Hârșova				12	161	13.4	65	751	11.4	93	281	3.0
Mangalia				13	118	9.0	70	359	5.1	6	18	3.0
Medgidia				14	250	17.9	36	301	8.4	14	400	2.8
Silistra-Nouă				12	54	4.5	20	588	29.4	7	103	13.0
Jud. Constanța	—	—	—	138	1.886	13.7	256	4.412	17.1	185	954	5.1
Babadag	Nu sunt date			425	4.889	11.5	492	4.536	9.2	471	3.141	6.6
Măcin				482	23.814	49.6	578	53.040	93.0	146	2.974	20.3
Sulina				—	—	—	34	692	20.3	41	735	18.0
Tulcea				197	5.050	25.6	635	11.513	18.1	288	2.795	9.3
Jud. Tulcea	—	—	—	1.104	33.750	30.6	1.739	69.800	36.3	916	9.645	10.5
Dobrogia	—	—	—	1.242	35.636	28.7	1.995	74.412	36.3	1.101	10.599	9.5

Cultura cartofilor în 1900 pe comune și pe plăși e arătată în tabloul:

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Recolt. în ogor C.M.	Producția Media	Producția Recolt. în porumb. C.M.	Producția Total C.M.
Pl. Constanța					
Caraharman	1	8	8.0	—	8
Caramurat	—	—	—	—	—
Carol I.	—	—	—	—	—
Cicrâcci	6	240	40	—	240
Copadin	8	150	20	—	150
Constanța	—	—	—	—	—
Gargalic	—	—	—	—	—
Hasancea	—	—	—	—	—
Murfatlar	—	—	—	—	—
Omurcea	—	—	—	10	10
Palaz	—	—	—	—	—
Pazarli	—	—	—	—	—
Techirghiol	—	—	—	10	10
Total	15	398	28	20	418
Pl. Hârșova					
Calfa	—	—	—	—	—
Ciobanu	—	—	—	—	—
Dăenĭ	—	—	—	—	—
Gârliciu	—	—	—	—	—
Ghizdărescĭ	2	33	16	—	33
Hârșova	—	—	—	—	—
Ostrov	—	—	—	—	—
Saraiu	7	490	70	—	490

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția Recolt. în ogor C.M.	Producția Media	Producția Recolt. în porumb. C.M.	Producția Total C.M.
Siriu	—	—	—	—	—
Topal	—	—	—	—	—
Topolog	5	20	4	—	20
Urumbeĭ	4	—	—	—	—
Total	18	543	30	—	543
Pl. Mangalia					
Agemler	—	—	—	—	—
Azaplar	—	—	—	—	—
Caraomer	—	—	—	—	—
Cavaclar	3	30	10	—	—
Cazil Murat	—	—	—	—	—
Chiragi	—	—	—	—	—
Edilchioĭ	—	—	—	—	—
Enghez	—	—	—	—	—
Gheringec	1	6	6	—	—
Mangalia	5	75	15	—	—
Musurat	10	50	5	—	—
Osmancea	—	—	—	—	—
Osmanfacâ	—	—	—	—	—
Sarighiol	—	—	—	—	—
Tatlageac	—	—	—	—	—
Topraisarĭ	—	—	—	—	—
Tuzla	5	30	6	—	—
Total	24	191	8	—	—

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C.M.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumb. C.M.	Producția: Total C.M.
Pl. Medgidia					
Alacap	1	4	4.0	—	—
Bülbül	—	—	—	—	—
Carabacâ	—	—	—	—	—
Carataĭ	—	—	—	—	—
Cernavoda	1	120	120	—	—
Chioseler	—	—	—	—	—
Cocargea	—	—	—	—	—
Cochirlenĭ	—	—	—	—	—
Enigea	—	—	—	—	—
Mahmut-cuiusu	15	75	5.0	—	—
Medgidia	—	—	—	—	—
Rașova	2	200	100	—	—
Seimenĭ	—	—	—	—	—
Taspunar	3	54	18.0	—	—
Tortoman	2	80	40.0	—	—
Total	24	533	22.2	—	—
Pl. Silistra-Nouă					
Almaliu	20	100	5.0	—	—
Aliman	—	—	—	—	—
Asarlic	1	16	16.0	—	—
Bugeac	—	—	—	—	—
Bairamdede	—	—	—	—	—
Beilic	—	—	—	—	—
Canlia	—	—	—	—	—
Caranlic	—	—	—	—	—
Carvan	—	—	—	—	—
Cuzgun	—	—	—	—	—
Dobromir	3	75	25.0	—	—
Esechioĭ	8	40	5.0	—	—
Enișemlia	1	6.4	64	—	—
Gârlița	—	—	—	—	—
Ghiuvegea	—	—	—	—	—
Hairamchioĭ	—	—	—	—	—
Lipnița	—	—	—	—	—
Mârleanu	—	—	—	—	—
Oltina	1	10	10	—	—
Ostrov	—	—	—	—	—
Parachioĭ	—	—	—	—	—
Regep-cuiusu	2	70	35	—	—
Satu-Noŭ	—	—	—	—	—
Total	35	375	10.7	—	—
Pl. Babadag					
Alibichioĭ	6	12	2.0	—	12
Armutlia	3	13	4.2	—	13
Atmagea	10	90	9.0	—	90
Babadag	20	600	30.0	—	600
Bașchioĭ	47	180	4.5	—	180
Beidaut	2	30	3.0	—	30
Canli-bugeac	—	—	—	—	—
Caramanchioĭ	—	—	—	—	—
Caranasuf	5	50	10.0	—	50
Casapchioĭ	10	200	20.0	—	200
Casâmcea	4	100	25.0	—	100
Ciamurli-de-jos	5	39	8.0	—	39
» -de-sus	1	5	5.0	—	5
Ciucurova	28	58	2.0	—	58
Cogelac	—	—	—	—	—
Congaz	48	384	9.0	—	384

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C.M.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumb. C.M.	Producția: Total C.M.
Enișala	—	—	—	—	—
Jurilofca	—	—	—	—	—
Nalbant	10	200	20.0	—	200
Ortachioĭ	11	264	24.0	—	264
Poturu	3	30	10.0	—	30
Sarichioĭ	3	30	10.0	—	30
Slava-rusă	42	42	1.0	—	42
Toxof	—	—	—	—	—
Zebil	1	100	10.0	—	100
Total	258	2.427	9.4	—	2.427
Pl. Măcin					
Balabancea	40	2.000	50.0	—	2.000
Carcaliu	—	—	—	—	—
Cârjelarĭ	2	6	3.0	—	6
Cerna	12	24	2.0	—	24
Coium-punar	—	—	—	—	—
Grecĭ	6	90	15.0	—	90
Isaccea	9	450	50.0	—	450
Jijila	5	26	5.1	—	26
Luncavița	10	100	10.0	—	100
Măcin	7	300	47.0	—	300
Picinéga	—	—	—	—	—
Pisica	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	3	40	13.0	—	40
Turcóia	—	—	—	—	—
Văcărenĭ	—	—	—	5	5
Total	94	3.632	32.3	5	3.037
Pl. Sulina					
Caraorman	19	171	9.0	—	171
Chilia	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	10	50	4.0	—	40
Sf. Gheorghe	—	—	—	—	—
Sfistofca	—	—	—	—	—
Sulina	—	—	—	—	—
Total	29	221	7.3	—	211
Pl. Tulcea					
Agighiol	108	54	0.5	5	59
Beștepe	10	100	10.0	—	100
Cataloĭ	4	10	2.5	—	10
Câșla	7	490	7,0	—	490
Frecățeĭ	2	5	2.5	—	5
Mahmudia	5	75	25.0	—	75
Malcocĭ	39	390	10.0	—	390
Meidanchioĭ	12	324	27.0	—	324
Morunghiol	2	100	50.0	—	100
Nicolițel	15	600	30.0	100	700
Parchęș	19	190	10.0	—	190
Sarighiol	—	—	—	—	—
Sarinasuf	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	—	—	—	—	—
Somova	3	—	—	—	—
Telița	8	46	6.0	—	46
Tulcea	15	1.050	7.0	—	1.050
Total	249	3.430	13.8	105	3.535

www.ziuaconstanta.ro

RECAPITULAȚIE

COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C.M.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumb. C.M.	Producția: Total C.M.	COMUNE	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C.M.	Producția: Media	Producția: Recolt. în porumb. C.M.	Producția: Total C.M.
Jud. Constanța						*Jud Tulcea*					
Pl. Constanța .	15	398	28.0	20	418	Pl. Babadag . .	258	2 427	9 4	—	2 427
» Hârșova . . .	18	543	30 0	—	543	» Măcin . . .	94	3.032	32 3	5	3 037
» Mangalia .	24	191	8.0	—	191	» Sulina . .	29	221	7 3	—	221
» Medgidia . .	24	533	22.0	—	533	» Tulcea . . .	249	3.430	13 8	105	3.535
» Silistra-Nouă	36	375	10.7	—	375	Total	630	9 110	14 5	110	9 220
Total	117	2.040	17 6	20	2 060	*Dobrogia* . .	747	11 150	14.9	130	11 280

Producția medie în ceĭ 4 anĭ (97—900), cultura și mijlocia la hectar a cartofilor în Dobrogia, se vĕd în tabloul ce urmĕză:

PLĂȘI	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C. M.	Producția: Media	Producția: In porumb C. M.	Producția: TOTAL C. M.	PLĂȘI	Culturĭ hect.	Producția: Recolt. în ogor C. M.	Producția: Media	Producția: In porumb C. M.	Producția: TOTAL C. M.
Constanța	77	1066	13.8	20	1086	Babadag	461	3.748	8.1	—	3.748
Hârșova	47	387	8.2	—	387	Măcin	325	20.715	63.7	5	20.720
Mangalia	28	171	6.1	—	171	Sulina	28	549	19.5	—	549
Medgidia	22	371	16.7	—	371	Tulcea.	342	5.697	16.6	105	5.802
Silistra-Nouă .	18	280	15.5		280						
Jud. Constanța . .	192	2.275	11.7	20	2.295	Jud. Tulcea . . .	1.097	30.576	27.1	110	30.686

Cea maĭ bună cultură de cartofĭ se face în plasa Măcin, care dă 63 cântare metrice la hectar; apoĭ plășile: Sulina, Tulcea, Medgidia și Silistra-Nouă.

In resumat cartofiĭ se cultivă anual în Dobrogia pe o suprafață de 1.289 hectare care daŭ 32.851 cântare metrice, adică 171 cântare metrice la un hectar.

3. Mazăre, bob, linte

Asupra acestuĭ fel de leguminóse nu s'aŭ ținut date statistice în trecut, iar pentru 1900, găsesc în «Buletinul Ministeruluĭ agricultureĭ» numaĭ aceste date:

Județul Constanța			Județul Tulcea		
Intinderea cultivată, hect.	Producțiune: Totală hl.	Producțiune: Media	Intinderea cultivată, hect.	Producțiune: Totală hl.	Producțiune: Media
87	620	7.1	57	640	11.2
144	1260	8.8	Pentru Dobrogia		

Valórea mijlocie a plantelor leguminóse și tubercule în Dobrogia, este:

www.ziuaconstanta.ro

PLĂȘI	Fasole leĭ 11.54 hl.	Cartofĭ 5 leĭ suta de kg.	Mazăre, bob, linte leĭ 11.54 hl.
Constanța	36.148 leĭ	5.430 leĭ	7.154
Hârșova	12.624 »	1.935 »	
Mangalia	33.027 »	855 »	
Medgidia	34.797 »	1.855 »	
Silistra-Nouă . .	50.372 »	1.400 »	
Jud. Constanța .	166.968 »	11.475 »	7.154
Babadag	21.118 »	18.740 »	7.325
Măcin	17.206 »	103.600 »	
Sulina	808 »	2.745 »	
Tulcea	179.043 »	29.010 »	
Jud. Tulcea . . .	125.670 »	153.340 »	7.325
Dobrogia	292.361 »	164.905 »	14.479

Recapitulația cultureĭ leguminóselor și tuberculelor

PLĂȘI	Fasole. Producția					Cartofĭ. Producția					Mazăre, bob, linte Producția			Culturĭ hect.	Producția totală		
	Culturĭ hect.	Recoltată în ogor	Media	Recolta în porumb.	Totală	Culturĭ hect.	Recoltată în ogor	Media	Recolta în porumb.	Totală	Culturĭ hect.	Totală Hl.	Media		Media productivă Hl.	Media productivă CM.	Media la hect.
		Hectolitri					Cânt. metri										
Constanța . .	356	2.702	9.0	430	3.132	77	1.066	13.8	20	1.086	19	124	—	461	3.256	1.086	12.0
Hârșova. . .	73	352	4.8	742	1.094	47	387	8.2	—	387	17	124	—	137	1.218	387	6.5
Mangalia . .	399	2.276	7.5	586	2.862	28	171	6.1	—	171	17	124	—	444	2.986	171	7.0
Medgidia . .	376	2.579	8.5	436	3.015	22	371	16.7	—	371	17	124	—	415	3.139	371	12.5
Silistra-Nouă	487	3.629	9.0	736	4.365	18	280	15.5	—	280	17	124	—	522	4.489	280	12.3
Jud. Constanța	1.700	11.538	6.7	2.930	14.468	192	2.275	11.7	20	2.295	87	620	7.1	1.979	15.088	2.295	9.5
Babadag. . .	258	1.684	6.5	146	1.830	461	3.748	8.1	—	3.748	15	160	—	734	1.990	3.748	7.8
Măcin	215	1.387	6.4	104	1.491	325	20.715	63.7	5	20.720	14	160	—	554	1.651	20.720	40.4
Sulina. . . .	18	70	3.8	—	70	28	549	19.5	—	549	14	160	—	60	230	549	14.0
Tulcea. . . .	952	15.325	17.0	190	15.515	342	5.697	16.6	105	5.802	14	160	—	1.308	15.675	5.802	16.4
Jud. Tulcea .	1.439	10.450	7.2	440	10.890	1.097	30.576	27.1	110	30.686	57	640	11.2	2.647	11.530	30.686	15.9
Dobrogia . .	3.139	21.988	6.8	3.370	25.058	1.289	32.851	19.4	130	32.981	144	1.260	8.8	4.572	26.318	32.981	12.9

Iată considerațiunile ce se pot face:

Un hectar cultivat cu leguminóse și tubercule produce anual brut:

PLĂȘI	Suprafața cultivată Hect.	Valórea producte-lor Leĭ	Produce brut un hect.	PLĂȘI	Suprafața cultivată Hect.	Valórea producte-lor Leĭ	Produce brut un hect.		Suprafața cultivată Hect.	Valórea producte-lor Leĭ	Produce brut un hect.
Constanța . .	461	43.012	93	Babadag. .	734	41.525	57	Dobrogia	4.572	471.745	104
Hârșova. . .	137	15.989	116	Măcin . .	554	122.473	221				
Mangalia . .	444	35.312	80	Sulina. . .	60	5.220	87				
Medgidia . .	415	38.082	91	Tulcea. . .	1.308	209.720	160				
Silistra-Nouă	522	53.202	102								
Jud. Constanța	1.979	188.597	96	Jud. Tulcea	2.647	286.335	108	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Cea maĭ bună cultură a leguminóselor și tuberculelor se face în plășile Măcin, Tulcea, Sulina, Hârșova, Medgidia și Silistra-Nouă, adică în basinul dunărean.

V. Plante industriale

Plantele industriale s'aŭ cultivat în 1900 pe o suprafață de 418 hectare, ceea-ce reprezintă 0.08% din întinderea culturilor, saŭ 0.01% din suprafața Dobrogieĭ.

Repartizată pe județe cultura plantelor industriale se împarte:

11 hectare, cifră nesemnificativă, în județul Constanța;

407 hectare, adică 0.24% din întinderea culturilor, saŭ 0.04% din suprafața județuluĭ Tulcea.

In ordinea suprafețeĭ cultivate:

Tutunul ocupă primul rînd.

Alte plante industriale (hameĭ, anison, mac, cicóre și bumbac) al doilea rînd.

Sfeclele al treilea.

1. Tutunul

Numaĭ în județul Tulcea se cultivă acéstă plantă.

Sub Turcĭ cultura tutunuluĭ era cu mult maĭ întinsă. Maĭ în fie-care sat din plasa Măcin, până la Isaccea se găseaŭ câte-va hectare sămănate cu tutun[1]).

In anul 1897, într'o călătorie ce am făcut la Isaccea, am vĕḑut tótă valea Capaclia până aprópe de Mănăstirea Cocoșul, acoperită cu o frumósă recoltă de tutun.

In orașul Isaccea există magasiile regieĭ și ateliere pentru conservatul și împachetatul tutunuluĭ.

In 1892 cultura tutunuluĭ în județul Tulcea acoperia o suprafață de 620 hectare și s'a produs 5.273 cântare metrice, ceea-ce da 8.51 cântare metrice la hectar.

In 1900 cultura tutunuluĭ nu se întindea de cât pe 343 hectare, care aŭ dat 2.686 cântare metrice, adică 7.8 cântare m. la hectar.

In 1901 frumósa vale Capaclia am vĕḑut-o acoperită cu porumb, afară de fórte micĭ parcele, în care tutunul a eșit slab.

De sigur că cultura tutunuluĭ în Dobrogia va fi părăsită cu totul.

Satele, care s'aŭ ocupat cu cultura tutunuluĭ în 1900, sunt:

COMUNE	Culturi Ht.	Producția Totală Cant. m.	Producția Media
Grecĭ	49	223	4.5
Isaccea	112	1007	9.0
Luncavița	170	1260	7.4
Măcin	12	196	16.0
Jud. Tulcea	343	2686	7.8

2. Alte plante industriale

Nu sunt date complecte asupra culturiĭ celor-l-alte plante industriale, cum: anison, hameiŭ, mac și cicóre. Bumbac s'a cultivat douĕ hectare în plasa Tulcea și n'a rodit.

[1]) *Baron d'Hogguer*, op. cit., pag. 27.

www.ziuaconstanta.ro

Se scie, că în anul 1900 s'aŭ cultivat:
10 hectare în judeţul Constanţa şi
64 » » » Tulcea, cu plante industriale.
Producţiunea nu s'a putut sci, de óre-ce aceste plante servesc maĭ mult la trebuinţele locale.

3. Sfecle

S'a cultivat în 1900 numaĭ un hectar în judeţul Constanţa.
Valórea plantelor industriale nu se póte stabili, de cât pentru tutun, a căruĭ producţiune se cunósce; ea este de 139,403 leĭ, socotit a 51.90 leĭ cântarul metric.

Recapitulaţia cultureĭ plantelor industriale

Fiind dată cultura, producţia şi mijlocia plantelor industriale în tabloul:

PLĂŞI	Tutun			Alte plante industr.	Sfecle
	Culturĭ hect.	Producţia Totală cânt. m.	Producţia Media	Culturĭ hect.	Culturĭ hect.
Constanţa	Nu se cultivă			Nu sunt date	
Hârşova					
Mangalia					
Medgidia					
Silistra-Nouă					
Jud. Constanţa . . .				10	1
Babadag	—	—	—	Nu sunt date	Nu se cultivă
Măcin	343	2.686	7.8		
Sulina	—	—	—		
Tulcea	—		—		
Jud. Tulcea	343	2.686	7.8	64	1
Dobrogia	343	2.686	7.8	74	1

Iată consideraţiunile ce putem face:
Tutunul se cultivă numaĭ în plasa Măcin; pentru anul 1900 s'a cultivat 343 hectare, care aŭ dat 2686 cântare. Preţul unuĭ cântar metric fiind 52 leĭ, valórea este 149.672 leĭ, ceea ce revine, că un hectar cultivat cu tutun a produs brut 436 leĭ.
Cele-l-alte plante industriale s'aŭ produs fórte puţin, aşa că cantitatea lor nu se cunósce.

VI. Grădinăriĭ

Grădinăriile aŭ ocupat în 1900 o întindere de 2.740 hectare, ceea ce represintă 0.55 % din suprafaţa culturilor, saŭ 0.17 % din întinderea întregiĭ Dobrogiĭ.
Intinderea grădinăriilor repartizată pe judeţe stă ast-fel:
1128 hectare, adică 0.34% din întinderea culturilor, saŭ 0.15% din suprafaţa judeţului Constanţa şi
1612 hectare, adică 0.95% din întinderea culturilor, saŭ 0.19% din suprafaţa judeţuluĭ Tulcea.

www.ziuaconstanta.ro

Datele asupra producţiuniĭ grădinăriilor fiind necxacte, după cum observă Ministerul Agriculturiĭ în Buletinul din Iunie şi Iulie 1901, pag. 144, ne vom mulţumi numaĭ cu întinderile grădinăriilor pe plăşĭ:

PLĂŞI	Intindere hect.	PLĂŞI	Intindere hect.
Constanţa	190	Babadag	671
Hàrşova	267	Măcin	384
Mangalia	110	Sulina	76
Medgidia	130	Tulcea	481
Silistra-Nouă	431		—
Jud. Constanţa . .	1.128	Jud. Tulcea	1.612

VII. Fîneţe

In 1900 fîneţele aŭ ocupat o întindere de 29.349 hectare, ceea ce represintă 8.85% din intinderea culturilor, saŭ 4.10% din suprafaţa Dobrogieĭ.

Repartizate pe judeţe, fîneţele aŭ ocupat:

17.625 hectare, adică 10.47% din intinderea sămănăturilor, 2.08% din suprafaţa judeţuluĭ Constanţa şi

47.001 hectare, adică 9.40% din intinderea sămănăturilor, saŭ 3.91% din suprafaţa judeţuluĭ Tulcea.

Fîneţele sunt de douĕ felurĭ:

a) Naturale

Acestea în 1900 aŭ ocupat o întindere de 23.067 hectare, adică 4.61% din intinderea culturilor, saŭ 1.49% din suprafaţa Dobrogieĭ.

Repartizate pe judeţe, fîneţele naturale aŭ ocupat:

17.798 hectare, adică 5.07% din intinderea culturilor, saŭ 2.48% din suprafaţa judeţuluĭ Constanţa şi:

5.269 hectare, adică 3.13% din suprafaţa culturilor, saŭ 0.06% din intinderea judeţuluĭ Tulcea.

b) Artificiale

Fîneţele artificiale s'aŭ cultivat pe o intindere de 23.934 hectare, adică 4.78% din intinderea culturilor, saŭ 1.53% din suprafaţa Dobrogieĭ.

Repartizate pe judeţe, fîneţele artificiale se impart:

11.551 hectare, adică 3.48% din intinderea culturilor, saŭ 1.61% din suprafaţa judeţuluĭ Constanţa şi

12.383 hectare, adică 7.36% din intinderea culturilor, saŭ 1.48% din suprafaţa judeţuluĭ Tulcea.

Iată şi cultura fîneţelor pe judeţe, plăşĭ şi comune, în 1900:

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Artificiale			Naturale			Totalul fînețelor		
	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie
Caraharman	241	265	1.0	20	16	0.8	261	281	1.0
Caramurat	280	307	1.0	479	7 512	16.0	759	7.819	10·3
Carol I	202	222	1.0	450	5.400	12.0	652	5.622	9.4
Cicrâcci	455	—	—	704	10.980	16.0	1.159	10.980	10.0
Copadin	146	1.650	11.0	124	3.720	30.0	270	5.370	19.8
Constanța	—	—	—	114	9.408	8.0	114	9.408	8.2
Gargalik	185	370	2.0	198	1.980	10.0	383	2 350	7.8
Hasancea	167	4.522	27.0	1.235	62.070	50.0	1 402	66.592	47.6
Murfatlar	100	500	5 0	—	—	—	100	500	5.0
Omurcea	115	1.400	12.0	350	6.300	18.0	465	7.700	19.2
Palaz	389	5.523	14.0	106	2.590	24.0	495	8.113	20.3
Pazarlia	154	924	6.0	165	825	5.0	319	1.749	6.0
Techirghiol	185	755	5.0	1.476	12.332	8.0	1.661	13.087	8.2
Pl. Constanța	2.619	16.438	6.3	5.421	123.133	22.8	8.040	139.571	17.3
Agemler	123	116	0.9	—	—	—	112	116	0.9
Azaplar	120	—	—	850	7.650	9.0	970	7.650	8.5
Caraomer	428	10.919	27.0	1·660	49.800	30.0	2.088	60.719	30.3
Cavaclar	58	174	3.6	400	8.000	20.0	458	8.174	20.4
Cazîlmurat	51	920	18	388	3.880	10.0	439	4.800	12.0
Chiragi	120	113	0.9	8	62	7.7	128	175	1.2
Edilchioĭ	102	816	8.0	141	2.820	20.0	243	3.636	18.1
Enghez	216	1.296	6.0	111	1.110	10.0	327	2.406	8.0
Gheringec	67	130	1.9	700	10.500	15.9	767	10.630	15.1
Mangalia	120	113	0.9	300	4.840	16.0	420	4.953	12.3
Musurat	30	900	3.0	300	6.100	20.0	330	7.000	23.3
Osmancea	120	113	0.9	5	150	3.0	125	263	2.1
Osmanfacâ	253	705	2.8	112	4.319	38.0	365	5.024	17.0
Sarighiol	84	113	1.3	500	5.085	10.0	584	5.198	10.4
Tatlageac	89	1.335	15.0	417	8.340	20.0	506	9.675	19.3
Topraisarĭ	80	113	1.3	339	5.085	15.0	419	532	1.2
Tuzla	160	113	0.8	291	905	3.0	451	564	1.2
Pl. Mangalia	2.221	17.989	8.1	6.532	118.646	18.1	8.753	136.635	15.7

COMUNE	Artificiale			Naturale			Total fînețe		
	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie	Culturĭ hect.	Producție Totală C.M.	Producție Medie
Calfa	183	116	0.8	697	1.179	2.0	880	1.295	1.2
Ciobanu	180	113	0.8	163	407	2.0	343	520	1.7
Dăenĭ	392	113	0.5	16	1.175	0.7	408	1.288	3.0
Garliciu	159	113	0.8	16	1.175	0.7	175	1.288	7.3
Ghizdărescĭ	210	42	0.2	16	1.175	0.7	226	1.217	5.5
Hârșova	177	3.540	3.0	16	1.175	0.7	193	4.715	2.4
Ostrov	180	113	0.8	31	140	1.0	211	253	1.0
Saraiù	180	113	0.8	16	1.175	0.7	196	1.288	6.6
Șiriu	438	876	2.0	100	300	3.0	538	1.176	2.5
Topal	379	4.314	14	16	1.175	0.7	395	5.489	1.6
Topolog	38	152	5.0	200	1.600	8.0	238	1.752	7.5
Urumbeĭ	352	113	0.3	266	1.175	5.8	618	1.288	2.0
Pl. Hârșova	2.868	9.718	3.4	1.553	11.851	8.0	4.421	21.569	4.9
Alacap	121	2.212	18.0	475	950	2.0	596	3.162	6.3
Bülbül	138	1.380	10.0	224	360	1.5	362	1.740	1.6
Carabacà	149	1.261	8.0	200	600	1.8	349	1.861	1.6
Carataĭ	50	500	10.0	38	2.136	5.7	88	2.636	3.4
Cernavoda	33	660	20.0	45	900	20.0	78	1.560	2.0
Chioseler	90	2.300	25.0	154	3.080	20.0	244	5.380	22.0
Cocargea	183	200	1.0	850	3.700	4.5	1.033	3.900	3.9
Cochirlenĭ	180	198	1.0	405	2.310	5.7	585	2.508	5.0
Enigea	180	198	1.0	37	3.134	10.0	217	3.332	16.0
Mahmut C.	442	1.457	32.0	543	2.358	4.7	985	3.815	4.2
Medgidia	93	510	5.6	38	760	20.0	131	1.270	9.0
Rașova	10	100	10.0	80	640	8.0	90	740	0.8
Seimenĭ	98	5	0.05	37	134	10.0	135	139	1.0
Tașpunar	180	198	1.0	120	960	8.0	300	1.158	3.8
Tortoman	221	3.094	14.0	94	846	9.0	315	3.940	13.0
Pl. Medgidia	2.168	14.274	6.7	3.340	22.868	6.7	5.508	37.142	6.7

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Artificiale			Naturale			Total fîneţe		
	Culturĭ hect.	Producţia		Culturĭ hect.	Producţia		Culturĭ hect.	Producţia	
		Totală C.M	Media		Totală C.M	Media		Totală C.M	Media
Almaliu	97	90	1.0	6	556	9.2	103	646	6.0
Aliman	50	50	1.0	6	553	9.2	56	603	1.2
Asarlĭk	61	976	16.0	6	553	9.2	67	1.529	25
Bugeac	80	88	1.0	6	553	9.2	86	541	6.5
Bairamdede	79	1.283	16.0	156	2.04 2	13.0	235	3 325	11.0
Beilicu	80	88	1.0	124	496	4.0	204	584	2 5
Canlia	70	530	7.6	6	553	9.2	76	1.083	15.0
Caranlĭk	59	2.360	40.0	6	553	9.2	65	2.913	4.5
Carvan	7	84	12.0	6	553	9.2	13	637	5.9
Cuzgun	66	3.300	50.0	6	553	9.2	72	3.853	54
Dobromir	85	1.220	14.0	6	553	9.2	91	1.773	22
Esechioĭ	188	1.128	6	160	800	5.—	348	1.928	6
Enişemlia	80	88	1	340	30.600	98.0	420	30.688	77
Gârliţa	25	125	5	6	553	9.2	31	678	33
Ghiuvegea	80	88	1	6	553	9.2	86	641	8
Hairamchioĭ	30	670	22	50	900	12.0	80	1 570	16
Lipniţa	75	1.950	27	6	553	9.2	81	2.503	31
Mârleanu	80	88	1	6	553	9.2	86	641	8
Oltina	104	1.560	15	6	553	9.2	110	2.113	20
Ostrov	39	720	18	6	553	9.2	45	1.273	3.0
Parachioĭ	80	88	1	6	553	9.2	86	641	8
Regep-cuius	80	88	1	20	300	15.0	100	388	3.0
Satu-Noŭ	80	89	1	6	553	9 .2	86	642	8.0
Pl. Silistra	1.675	16.751	10.4	952	44.542	46.8	2.627	61.293	23.5
Balabancea	344	240	0.8	50	510	10.0	394	750	5 .4
Carcaliu	95	95	1.0	34 3	1.372	4.0	438	1.467	2.5
Cârjelarĭ	371	556	1.9	250	125	0.5	621	681	1.2
Cerna	405	810	2.0	—	—	—	405	810	2.0
Coium-punar	177	1.062	9.5	220	1.319	6.0	397	2.381	7.5
Grecĭ	148	292	2.0	45	705	14.0	193	997	8.0
Isaccea	187	6.860	31.5	32	255	8.0	219	7.115	20 0
Jijila	91	—	—	—	—	—	91	—	—
Luncaviţa	420	—	—	—	—	—	420	—	—
Măcin	140	1 656	12.0	350	1.740	5.0	490	3.396	8.5
Picinéga	50	—	—	4 0	800	2.0	450	800	2.0
Pisica	—	—	—	489	2.822	6 .0	489	2.822	6.0
Satu-Noŭ	169	422	2.5	30	150	3.0	199	572	2.7
Turcóia	144	450	3.5	60	210	4 .0	204	690	3.7
Văcărenĭ	150	1.880	12.0	—	—	—	150	1.880	12.0
Pl. Măcin	2.891	14.326	5.0	2.269	32.998	4.4	5.160	47.324	5.0

COMUNE	Artificiale			Naturale			Total fîneţe		
	Culturĭ hect.	Producţia		Culturĭ hect.	Producţia		Culturĭ hect.	Producţia	
		Totală C.M	Media		Totală C.M	Media		Totală C.M	Media
Alibichioĭ	114	—	—	—	—	—	114	—	—
Armutlia	103	3.090	3.5	134	1.236	9.5	237	4.326	6.5
Atmagea	141	704	4.3	—	—	—	141	704	4.3
Babadag	200	640	3.3	25	450	1.9	225	1.090	2.5
Başchioĭ	329	1.316	4.5	91	455	5.0	784	1.771	5.0
Beĭ daut	293	—	—	—	—	—	293	—	—
Canlĭ-bugeac	275	—	—	—	—	—	275	—	—
Caramanchioĭ	100	—	—	20	—	—	120	—	—
Caranasuf	243	—	—	—	—	—	243	—	—
Casapchioĭ	349	7.970	15.0	—	—	—	349	7.970	15.0
Casâmcea	648	—	—	—	—	—	648	—	—
Cĭamurlĭ d. j	112	169	1.7	10	120	12.0	122	289	6.5
« de sus	168	—	—	—	—	—	168	—	—
Ciucurova	117	37	0.2	—	—	—	117	37	0.2
Cogelac	—	—	—	80	2.000	25.0	80	2.000	25.0
Congaz	334	1 944	6.5	50	366	7.5	384	2.310	7.0
Enişala	68	—	—	—	—	—	68	—	—
Juriloĭca	60	300	5.0	—	—	—	60	300	5.0
Nalbant	209	1.300	6.0	—	—	—	209	1.300	6.0
Ortachioĭ	159	1.268	9.8	—	—	—	159	1.268	9.8
Poturu	228	454	2.0	116	774	6.0	344	1.228	4.0
Sarichioĭ	108	864	8.2	—	—	—	108	864	8.2
Slava-rusă	320	160	0.5	—	—	—	320	160	0.5
Toxof	980	—	—	50	350	7.0	1.030	350	7.0
Zebil	207	621	3.0	—	—	—	207	621	3.0
Pl Babadag	5.865	20.834	3.6	576	5.750	9.9	6.4 41	26 584	4.1
Agighiol	215	430	2.0	—	—	—	215	430	2.0
Beştepe	162	810	5.0	—	—	—	162	810	5.0
Cataloĭ	200	450	2.5	47	141	3.0	247	591	2.5
Câşla	290	1.930	6.0	—	—	—	290	1 .930	6.0
Frecăţeĭ	159	418	2.5	72	169	2.0	231	587	2.2
Mahmudia	89	420	4.0	—	—	—	89	420	4.0
Malcocĭ	191	775	4.0	—	—	—	191	775	4.0
Meidanchioĭ	300	534	1.7	—	—	—	300	534	1.7
Morughiol	168	3.360	20.0	293	5.860	23.0	461	9.220	21.5
Nicolităl	200	4.500	20.0	—	—	—	200	4.500	20.0
Parcheş	22	120	5.0	—	—	—	2 2	120	5.0
Sarighiol	170	2.050	12.0	—	—	—	170	2.050	12.0
Sarinasuf	60	45	0.7	—	—	—	60	45	0.7
Satu-Noŭ	—	—	—	300	—	—	300	—	—
Somova	110	—	—	—	—	—	110	—	—
Teliţa	46	690	21.0	10	—	—	56	600	21.0
Tulcea	1.500	37.500	20.0	42	462	10.0	1.542	37.962	15.0
Pl. Tulcea	3.612	54.030	15.0	754	6.632	7.9	4.366	60.662	13.0

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Fîn. artif. Culturĭ hect.	Fîn. artif. Prod. Total C. M.	Fîn. artif. Prod. Media	Fîn. natur. Culturĭ hect.	Fîn. natur. Producţ. Total C. M.	Fîn. natur. Producţ. Media	Tot. fineţe Culturĭ hect.	Tot. fineţe Producţ. Total C. M.	Tot. fineţe Producţ. Media
Caraorman	7	112	16.0	500	6 500	13.0	507	6.612	15.0
Chilia	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Satul-Nou	8	—	—	1.000	1.200	0.12	1008	1.200	0.12
Sf. Gheorghe	—	—	—	170	2.650	15.6	170	2.650	15.6
Stistofca	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sulina	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pl. Sulina	15	110	7.5	1.670	10.350	6.2	1.685	10.462	7.0

RECAPITULAŢIA pe PLĂŞI	Fîn. artific. Culturĭ hect.	Fîn. artific. Producţ. Total C. M.	Fîn. artific. Producţ. Media	Fîn. natur. Culturĭ hect.	Fîn. natur. Producţ. Total C. M.	Fîn. natur. Producţ. Media	Tot. fineţe Culturĭ hect.	Tot. fineţe Producţ. Total C. M.	Tot. fineţe Producţ. Media
Constanţa	2.619	16.438	6.3	5.424	123.133	22.8	8.040	139.571	17.3
Hârşova	2.868	9.718	3.4	1.553	11 851	8.0	4.421	21.569	4.9
Mangalia	2.221	17.989	8.1	6.532	118.646	18.1	8.753	136.635	15.7
Medgidia	2.168	14.274	6.7	3.340	22.868	6.7	5.508	37.142	6.7
Silistra-Nouă	1.675	16.751	10.4	952	44.542	49.5	2.627	61.293	23.5
Jud. Constanţa	11.551	75.170	6.5	17.798	321.040	18.0	29.349	396.210	14.7
Babadag	5.865	20.834	3.6	576	5.750	9.9	6.441	26.584	4.1
Măcin	2.891	14.326	5.0	2.269	32.998	4.4	5.160	47.324	9.1
Sulina	15	110	7.5	1.670	10.350	6.2	1.685	10.460	6.2
Tulcea	3.612	54.030	15.0	754	6.632	7.9	4.366	60.662	13.9
Jud. Tulcea	12.383	89.300	7.2	5.269	55.730	10.6	17.65	145.030	8.2
Dobrogia	23.934	164.170	6.9	23.067	376.770	16.3	47.001	541.240	11.5

Un hectar de grădinăriĭ şi cultivat cu fineţe produce anual brut:

PLĂŞI	GRĂDINĂRII Suprafaţa cultivată hect.	GRĂDINĂRII Valóre 600 leĭ un hect.	GRĂDINĂRII Produce brut un hect.	AMBELE FÎNEŢE Suprafaţa cultivată hect.	AMBELE FÎNEŢE Producţie C. Metr.	AMBELE FÎNEŢE Valóre 4 leĭ un C. M.	AMBELE FÎNEŢE Produce brut un hect.	Grăd. şi Fîn. Produce brut un hect.
Constanţa	190	114.000	600	8.040	139.571	558.284	62	81
Hârşova	267	160.200	600	4.421	21.569	86.276	14	53
Mangalia	110	66.000	600	8.753	136.635	546.540	63	70
Medgidia	130	78.000	600	5.508	37.142	148.568	27	41
Silistra	431	258.600	600	2.627	61.293	245.172	93	165
Jud. Constanţa	1.128	676.800	600	29.349	396.210	1.584.840	54	87
Babadag	671	402.600	600	6.441	26.584	106.336	17	70
Măcin	384	230.400	600	5.160	47.324		37	75
Sulina	76	45.600	600	1.685	10.460	41.840	25	50
Tulcea	481	288.600	600	4.366	60.662	242.648	56	110
Jud. Tulcea	1.612	967.200	600	17.652	145.030	580.120	33	80
Dobrogia	2.740	1.644.000	600	47.001	541.240	2.164.960	46	76

Recapitulaţia culturilor

PLAŞI	CEREALE Supr. hect.	CEREALE Valóre Leĭ	CEREALE Un hect.	OLEOGINOASE Supr. hect.	OLEOGINOASE Valóre Leĭ	OLEOGINOASE Un hect.	LEG. ŞI TUB. Supr. hect.	LEG. ŞI TUB. Valóre Leĭ	LEG. ŞI TUB. Un hect.
Constanţa	55.734	3.790.837	68	4.890	547.239	112	461	43.012	93
Hârşova	73.294	3.714.601	50	268	33.390	124	137	15.989	116
Mangalia	60.101	3.942.767	65	7.202	1.059.655	147	444	35.312	80
Medgidia	74.091	5.398.826	72	989	105.315	106	415	38.082	91
Silistra-Nouă	36.946	3.310.891	89	309	47.418	153	522	53.202	102
Jud. Constanţa	288.000	20.484.185	71	13.485	2.071.509	153	1.979	188.597	96
Babadag	86.088	5.212.298	60	3.385	306.071	90	734	41.525	57
Măcin	31.922	2.211.040	69	7	39	5	554	122.473	221
Sulina	2.205	126.818	57	23	1.479	63	60	5.220	87
Tulcea	39.252	2.845.705	72	1.475	129.631	87	1.308	209.720	160
Jud. Tulcea	163.429	10.818.178	66	5.646	435.141	77	2.647	286.335	108
Dobrogia	451.429	31.302.363	69	19.131	2.506.650	136	4.572	471.745	104

PLAŞI	INDUSTRIALE Supr. hect.	INDUSTRIALE Valóre Leĭ	INDUSTRIALE Un hect.	GRĂD. ŞI FÎN. Supr. hect.	GRĂD. ŞI FÎN. Valóre Leĭ	GRĂD. ŞI FÎN. Un hect.	TOTAL Supr. hect.	TOTAL Valóre Leĭ	TOTAL Un hect.
Constanţa	—	—	—	8.230	672.284	81	69.315	5.053.422	73
Hârşova	—	—	—	4.688	246.476	53	78.387	4.010.456	51
Mangalia	—	—	—	8.863	612.540	70	76.610	5.650.274	74
Medgidia	—	—	—	5.638	226.568	41	81.133	5.768.791	71
Silistra-Nouă	—	—	—	3.058	503.772	165	40.835	3.915.683	96
Jud. Constanţa	11	—	—	30.477	2.261.640	87	333.952	25.005.931	72
Babadag	—	—	—	7.312	508.936	70	97.519	6.068.030	63
Măcin	343	2686	436	5.544	419.646	75	38.370	2.755.884	72
Sulina	—	—	—	1.761	87.440	50	4.049	220.757	54
Tulcea	—	—	—	4.847	531.218	110	46.882	3.716.304	80
Jud. Tulcea	107	2686	436	19 264	1.547.320	80	191.393	13.089.660	68
Dobrogia	418	2686	436	49.741	3.808.960	76	525.291	38.092.404	72

Pentru o maĭ apropiată de adevĕr statistică, am intocmit tabloul de sus a producţiuniĭ agricole pe şése anĭ, pentru judeţe şi Dobrogia, iar pentru plăşĭ pe cincĭ anĭ.

In acest interval am avut în Dobrogia anĭ destul de bunĭ şi fórte rĕĭ.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Din acest tabloŭ reese, că un hectar aci, produce în mediŭ 72 leĭ anual, adică 72 leĭ în Judeţul Constanţa şi 68 leĭ în Judeţul Tulcea.

Dăm în tabloul de jos suprafaţa cultivată, valórea productelor şi produsul brut al unuĭ hect. pe 1900 în fie-care din judeţele ţĕriĭ, pentru a se putea face comparaţia între ele:

Grupe	JUDEŢE	Suprafaţa cultivată hect.	Valórea productelor leĭ	Val. brută a unuĭ hect.	Clasificaţia
Şesul Siret. şi Prut.	Dorohoĭ	144.160	20.460.570	142	3
	Botoşaní	140.589	19.444.949	138	4
	Iaşĭ	131.481	18.075.226	137	5
	Roman	84.301	12.909.450	153	1
	Vasluĭ	100.155	13.576.789	135	7
	Fălciŭ	94.616	12.297.204	130	8
	Tutova	125.984	17.104.560	136	6
	Covurluĭ	151.397	14.222.468	95	24
	Tecuciŭ	127.483	16.025.179	126	11
	Râmnic-Sărat	166.548	20.443.755	123	13
Carp. Mold.	Suceava	94.004	11.943.143	127	10
	Neamţu	97.434	9.657.039	99	22
	Bacăŭ	116.907	11.275.587	97	23
	Putna	81.077	9.146.452	112	16
Carp. Munteniei	Buzĕŭ	200.430	20.597.270	103	20
	Prahova	160.537	18.764.002	111	17
	Dâmboviţa	135.286	14.578.478	107	19
	Muscel	48.311	4.042.805	84	26
	Argeş	135.208	8.957.660	66	31
	Vâlcea	91.558	7.169.386	78	29
	Gorj	99.776	6.890.607	65	32
	Mehedinţĭ	211.837	17.010.530	80	28
	Dolj	375.562	37.480.302	100	21
Şesul Dunăriĭ	Romanaţĭ	240.106	26.058.928	110	18
	Olt	168.605	14.072.701	83	27
	Teleorman	338.069	42.029.913	124	12
	Vlaşca	284.669	34.516.200	122	14
	Ilfov	341.578	48.587.100	143	2
	Ialomiţa	432.222	53.641.491	128	9
	Brăila	221.485	26.933.153	121	15
Dobrogia	Tulcea	162.340	13.687.471	85	25
	Constanţa	329.209	25.486.342	77	30
	România	5.632.924	627.086.700	111.33	—

Vedem dar, că judeţele din Dobrogia sunt dintre cele din urmă ale Ţĕriĭ Românescĭ, în privinţa culturilor.

Acum dăm şi tabloul tuturor culturilor din Dobrogia pe anul 1900 pe plăşĭ:

www.ziuaconstanta.ro

Județe	Culturĭ	Constanța hect.	Hârșova hect.	Mangalia hect.	Medgidia hect.	Silistra Nouă hect.	Total hect.
CONSTANȚA	Orz	17.428	17.060	26.185	25.193	10.245	96.111
	Porumb	7.167	14.351	10.945	14.111	8.921	55.495
	Grâŭ	9.032	4.409	7.871	9.473	16.417	47.202
	Meiŭ	7.799	19.483	9.413	15.221	3.300	55.216
	Ovĕz	4.178	7.523	2.955	5.002	2.103	21.761
	Secară	1.302	71	2.646	1.120	197	5.336
	In	2.082	481	5.606	181	62	8.412
	Rapiță	2.633	82	2.313	1.646	554	7.228
	Cânepă	—	5	—	—	60	65
	Fasole	188	69	387	475	572	1.691
	Cartofĭ	15	18	24	24	36	117
	Mazăre	19	17	17	17	17	87
	Plante industriale	—	—	—	—	—	10
	Sfecle	—	—	—	—	—	1
	Grădinării	190	267	110	130	431	1.128
	Fîn artificial	2.619	2.868	2.221	2.168	1.675	11.551
	» natural	5.421	1.553	6.532	3.340	952	17.798
	Total	60.073	68.257	77.225	78.101	45.542	329.209
	Cât vine de agricultor	19	16	22	21	9	16
	Culturĭ	Babadag	Măcin	Sulina	Tulcea		Total
TULCEA	Grâŭ	15.870	4.911	542	10.684	—	32.007
	Secară	4.581	828	380	7.186	—	12.925
	Orz	23.105	9.223	1.209	14.194	—	47.731
	Ovĕz	2.321	1.279	—	557	—	4.157
	Porumb	11.818	9.521	49	8.051	—	29.439
	Meiŭ	6.921	2.480	65	1.480	—	10.946
	Rapiță	22	—	—	25	—	47
	In	2.093	—	2	1.350	—	3.445
	Fasole	242	114	17	912	—	1.285
	Mazăre	11	8	—	38	—	57
	Cartofĭ	258	94	29	249	—	630
	Tutun	—	327	—	16	—	343
	Plante industriale	—	—	—	—	—	64
	Grădinării	671	384	76	481	—	1.612
	Fîn artificial	5.865	2.891	15	3.612	—	12.383
	» natural	576	2.269	1.670	754	—	5.269
	Total	74.354	34.329	4.054	49.539	—	162.340
	Cât vine de agricultor	12	8	9	12	—	10
	Total general	—	—	—	—	—	491.549
						Câte hectare vin de cultivator	14

Fiindu-ne cunoscut numĕrul vitelor de muncă (caĭ, epe, boĭ și bivolĭ) putem întocmi pe plășĭ numĕrul de hectare, ce are de făcut o vită de plug într'un an, cel puțin pentru anul 1900:

Detalii	Plasa Constanța	Plasa Hârșova	Plasa Mangalia	Plasa Medgidia	Plasa Silistra-Nouă	Total Județul Constanța	Plasa Babadag	Plasa Măcin	Plasa Sulina	Plasa Tulcea	Total Jud. Tulcea	Total Dobrogia
Hect. cultivate	60.073	68.257	77.225	78.101	45.542	329.209	74.354	34.329	4.054	49.539	162.340	491.549
No. vitelor agr.	12.354	16.261	18.351	17.554	15.859	80.370	21.755	12.427	3.890	10.268	48.340	128.710
Câte hect. vin de vită	4.8	4.2	4.3	4.4	2.8	4.—	3.4	2.7	1.—	4.8	3.3	3.8

www.ziuaconstanta.ro

In termen mediŭ dar în Dobrogia, un cultivator are 14 hectare de lucrat.

Se scie că un plug cu 4 boĭ póte face o muncă agricolă în bune condiţiunĭ, aràndu zilnic 35 ariĭ [1]).

La noĭ în genere se lucréză 80 zile pe an.

Aşa dar un plug póte ara până la 28—30 hectare anual, acea ce pentru o singură vită revin câte 7 hectare pe an.

In Dobrogia însă, din cauza releĭ întreţinerĭ a vitelor, abia se póte ajunge la 3.80[2]) hectare de vită, adică pentru un plug cu 4 boĭ vin 15 hectare.

Decĭ există o proporţie generală între numĕrul vitelor de muncă şi întinderea culturilor în Dobrogea, unde fie-care cultivator are de lucrat câte 14 hectare pe an.

Acesta fiind un factor care influenţéză asupra agriculturiĭ în Dobrogia, să'l raportăm la plăşĭ; ast-fel găsim:

In plasa	Constanţa	un	plug	ară	19.20	hectare,	un	cultivator	posedă	19	hectare.
»	Hârşova	»	»	»	16.80	»	»	»	»	16	»
»	Mangalia	»	»	»	17.20	»	»	»	»	22	»
»	Medgidia	»	»	»	17.60	»	»	»	»	21	»
»	Silistra-Nouă	»	»	»	11.20	»	»	»	»	9	»
In jud.	Constanţa	un	»	»	16.00	»	»	»	»	16	»
In plasa	Babadag	»	»	»	13.60	»	»	»	»	12	»
»	Măcin	»	»	»	10.80	»	»	»	»	8	»
»	Sulina	»	»	»	4.00	»	»	»	»	9	»
»	Tulcea	»	»	»	19.20	»	»	»	»	12	»
In jud.	Tulcea	»	»	»	10.20	»	»	»	»	10	»

Dacă voim să tragem conclusiunĭ generale din tóte cifrele stabilite şi împărţind Dobrogia în sensul paralelor avem:

Partea de Sud, cu plăşile Silistra-Nouă, Mangalia şi Constanţa, terenul produce bine.

Cu cât înaintăm spre Nord de valea Carasu, terenul produce din ce în ce maĭ slab (plăşile Medgidia, Babadag şi Hârşova).

Coborând pantele nordice ale culmeĭ Babadaguluĭ, pămêntul reîncepe a produce iarăşĭ bine.

Aşa dar, avem un centru fórte rĕŭ (basinurile rîurilor Saraiŭ, Casâmcea superióră şi cele douĕ Slave).

Cu cât ne depărtăm către Nord şi Sud de acest centru, cu atât avem un pămênt maĭ rodnic, care atinge maximum la cele douĕ extremităţĭ (plăşile Silistra-Nouă şi Tulcea).

Impărţind Dobrogia în versanţĭ (afară de plăşile Hârşova şi Babadag, carĭ am arătat că sunt fórte rele) avem:

Versantul Dunărean e cel maĭ productiv (plăşile Silistra şi Tulcea cele maĭ bune, plăşile Medgidia şi Măcin maĭ puţin).

Versantul Mării-Negre (plăşile Mangalia şi Constanţa) tot aşa de productive ca plăşile Medgidia şi Măcin.

In trăsurĭ generale:

Centrul slab (plăşile Hârşova şi Babadag), douĕ extremităţĭ fórte productive, însă maĭ bună partea de sud (pl. Silistra) ca cea de Nord (pl. Tulcea); între centru şi extremităţĭ, douĕ zone de o potrivă de productive.

Din aceste consideraţiunĭ am exclus plasa Sulina, care sub tóte raporturile dă o producţie fórte rea.

---

[1]) *Barral et Sagnier*. «Dictionnaire d'Agriculture», Tom. II, pag. 202.

[2]) *D-l Colescu* dă media 4.13 hect. la o vită de plug în Dobrogia, iar pentru ţéra întrégă 2.95.

www.ziuaconstanta.ro

B. VIILE ŞI LIVEȚILE DE PRUNI

1. Viĭ.

Dobrogia a fost maĭ renumită odinióră în producțiunea vinuluĭ, de cât acum. Nu vom merge cu cercetările până la «Tristele» luĭ Ovidiu, care ne spune:

« . . . . . şi 'n vas înghiață vinul»
«De 'l scoțĭ în bolovane păstrând figura óleĭ».
«Şi 'n loc a sórbe spumă, mănâncĭ bucățĭ de vin» [1]).

Vom cita numaĭ la întâmplare cele ce ne spune Peyssonel, în vol. al II-lea al cărțiĭ sale, fiind date maĭ precise şi maĭ apropiate de noĭ, scrierea fiind tipărită în 1787.

Peyssonel vorbind despre mărfurile ce se exportaŭ din Mangalia, menționează şi «despre strugurĭĭ ce se produceaŭ aci în destul de mare abondență».

In altă parte vorbesce despre vinurile din Dobrogia, «unde se producea o destul de mare cantitate de vin roşu, însă de calitate mediocră, la Isaccea, Tulcea şi Măcin. In fie-care an veneaŭ din Rusia şi din Polonia 5—6000 căruțe pentru a încărca vinurĭ, carĭ costaŭ pe loc 50 de parale quintalul, socotind prețul unul peste altul» [2]).

Dacă am voi acum să ştim ce cantitate de vin se exporta din viile Dobrogieĭ, trebue să cunóscem, că un quintal era egal cu 225 ocale turcescĭ, saŭ 268 kilograme.

Decĭ, dacă socotim, că o căruță putea încărca până la 5 quintale, ceea ce nu era mult, ca o căruță venită din Rusia să încarce 1340 kilograme, ajungem la colosala cifră de 8.040.000 kil. vin, pentru cele 6000 căruțe încărcate cu vin ce se exporta în Rusia şi Polonia.

Este bine înțeles, că valórea a 50 parale nu era ca acum 25 banĭ.

Cea maĭ mare cantitate de vin exportată de țéra nóstră întrégă, a fost în 1888, de 9 milióne kilograme; decĭ, ne putem face o idee de productivitatea în vinurĭ a Dobrogieĭ în veacul XVIII.

Cifrele confirmă zicătórea rămasă până astăzĭ în gura locuitorilor din Nicolițel, că «podgoriile Sariceĭ eraŭ pivnițele Împărăteseĭ Caterina II-a a Rusieĭ».

* * *

La ocuparea Dobrogieĭ, baronul d'Hogguer ne-a lăsat o notiță fórte sumară despre vinurile de aci, când zice: «via se cultivă în micĭ cantitățĭ, maĭ ales în împrejurimile Isacceĭ şi Măcinuluĭ. Vinul ce se produce e de calitate de tot inferióră şi se consumă în țéră, afară de o mică cantitate, care de la Măcin se exportă în lungul Dunăriĭ» [3]).

Să controlăm spusele luĭ d'Hoggueur prin date statistice exacte, şi pentru o bună comparație dăm maĭ jos tabloul culturiĭ vițeĭ şi producțiuniĭ vinuluĭ din aniĭ 1892 şi 1900:

Ani	CONSTANȚA					TULCEA					DOBROGIA				
	VIĬ	VIN				VIĬ	VIN				VIĬ	VIN			
	Suprafaț. hect.	Producț. hl.	Media la hect.	Valóre Leĭ	Prețul unuĭ hl.	Suprafaț. hect.	Producț. hl.	Media la hect.	Valóre Leĭ	Prețul unuĭ hl.	Suprafaț. hect.	Producț. hl.	Media la hect.	Valóre Leĭ	Prețul unuĭ hl.
1.892	1.010	20.091	19.89	367.063	18.27	4.570	107.939	23.62	1.548.777	14.35	5.580	128.030	21.75	1.915.840	16.30
1.900	2.355	21.270	9.—	334.900	15.75	5.894	305.800	51.90	3.843.900	12.57	8.249	327.070	39.60	4.178.800	12.78
Plus	1.345	1.179	—	—	—	1.324	197.861	28.28	2.295.123	—	2.669	199.040	17.85	2.263.960	—
Minus	—	—	10.89	32.163	7.48	—	—	—	—	1.78	—	—	—	—	3.52

[1]) Trist., Lib. III, Eleg. X, vers. 20-22.
[2]) «Traité sur le Commerce de la Mer-Noire». Vol. II, pag. 158-159 şi 172.
[3]) «Renseignements sur la Dobrodja», pag. 18.

16.495

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Din acest tabloŭ reiese că:

a) Suprafaţa terenuluĭ cultivat cu vie a crescut în 8 anĭ cu 2.669 hect.

b) Producţia vinuluĭ a crescut în opt anĭ cu 199.040 hectolitri.

c) Media la hectar în aceştĭ opt anĭ a crescut cu 17.85 hl. la hectar.

d) Valórea vinuluĭ în total a dat un plus de 2.262.960 leĭ, în aceştĭ opt anĭ.

e) Preţul unuĭ hectolitru a scăzut cu 3 leĭ 52 banĭ.

Scăzând cheltuelile culturiĭ unuĭ hectar de vie, care pentru judeţul Constanţa sunt 86 leĭ, iar pentru jud. Tulcea 94 leĭ, putem întocmi tabloul de cât produce net un hectar, saŭ tóte viile din Dobrogia pentru anul 1900:

CONSTANŢA				TULCEA				DOBROGIA			
		Produce net				Produce net				Produce net	
Supraf. hect.	Valóre Leĭ	Tóte viile Leĭ	Un hect.	Supraf. hect.	Valóre Leĭ	Tóte viile Leĭ	Un hect.	Supraf. hect.	Valóre Leĭ	Tóte viile Leĭ	Un hect.
2.355	334.900	132.370	56.60	5.894	3.843.900	3.289.864	558	8.249	4.178.800	3.436.390	416.50

Raportul în care staŭ judeţele dobrogene, din punctul de vedere al viilor, faţă cu cele din ţéră este arătat în tabloul:

JUDEŢE	Suprafaţa hect.	Producţiune				Cultura unuĭ hect. costă	Produce net un hect.	JUDEŢE	Suprafaţa hect.	Producţiune				Cultura unuĭ hect. costă	Produce net un hect.
		Totală hl.	Media la hect.	Preţul la un hl.	Valórea					Totală hl.	Media la hect.	Preţul la un hl.	Valórea		
			hl.	Leĭ							hl.	Leĭ			
Dorohoĭ . .	525	3.250	6.2	13.51	44.000	95	16.90	Dâmboviţa .	246	2.200	8.9	24.68	54.300	185	35.70
Botoşanĭ . .	891	9.400	10.5	18 53	174.100	102	93.30	Muscel . .	162	2.800	17.3	36.38	73.900	—	456.10
Iaşĭ	4.478	138.000	30.8	10.47	1.445.000	82	240.90	Argeş . . .	1.026	10.950	10.7	16.51	180.800	159	16.90
Roman . .	740	17.400	23.5	9.68	168.500	60	167.70	Vâlcea . .	8.115	52.840	6.5	23.26	1.228.800	110	48.80
Vasluĭ . .	3.718	114.100	32.5	6.38	728.400	55	140.90	Gorj . . .	7.190	39.900	5.4	23.18	901.600	75	50.40
Fălciŭ . . .	6.773	243.150	35.9	5.85	1.422.900	134	76.00	Mehedinţĭ .	3.750	15.200	4.1	12.14	196.700	80	27.50
Tutova . .	6.328	267.300	42.2	4.85	1.395.800	81	139.50	Dolj	11.346	56.530	5.0	13.92	787.800	91	21.50
Covurluĭ .	6.561	163.800	25.0	5.11	837.300	136	8.30	Romanaţĭ .	8.354	32.500	3.9	13.81	448.700	118	64.20
Tecucĭ . .	7.722	369.500	47.9	7.46	2.758.200	106	251.10	Olt	3.633	26.700	7.3	16.50	440.500	133	11.70
R.-Săraţ .	9.573	240.040	25.1	9.95	2.387.400	220	29.30	Telcorman .	10.284	91.100	8.9	17.79	1.620.700	148	9.60
Sucéva . .	382	1.400	3.7	13.57	19.000	83	33.20	Vlaşca . .	6.491	85.800	13.2	14.58	1.250.800	130	62.70
Neamţu . .	89	200	2.2	8.—	1.600	58	40.00	Ilfov . . .	4.305	91.000	21.1	19.60	1.783.900	141	273.30
Bacăŭ . .	5.300	220.020	41.5	5.77	1.270.400	74	165.70	Ialomiţa . .	898	7.660	8.5	18.05	138.300	140	14.00
Putna . . .	14.936	792.200	53.0	7.30	5.786.900	134	253.40	Brăila . .	619	20.100	32.5	11.04	221.900	266	92.40
Buzĕŭ . . .	1.960	33.020	16.8	18.45	609.200	96	214.80	*Tulcea . . .*	*5. 94*	*305.800*	*51.9*	*12.57*	*3.843.900*	*94*	*558 00*
Prahova .	968	23.520	24.3	21.01	494.100	137	373.50	*Constanţa .*	*2.355*	*21.270*	*9.0*	*15.75*	*334.900*	*86*	*56.60*

Acest tabloŭ ne dovedesce, că judeţul Tulcea vine în al doilea rând, după jud. Putna în privinţa medieĭ producţieĭ la hect., de asemenea şi sub raportul valoriĭ vinuluĭ produs.

Un hect. de vie din judeţul Tulcea produce maĭ mult de cât orĭ-care judeţ.

Dăm tabloul culturiĭ viţeĭ şi producţiuniĭ vinuluĭ pe comune, plăşĭ şi judeţe pentru anul 1900:

www.ziuaconstanta.ro

a) Judeţul Constanţa

COMUNE	Suprafaţa hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media la hect.	Producţia Valórea Leĭ	Producţia Preţul unuĭ h. l.
Caraharman	12	24	2.—	192	8.—
Caramurat	10	500	50.—	2.250	4.50
Cicràcci	16	452	28.04	9.040	20.—
Constanţa	325	1300	4.—	10.400	8.—
Gargalîc	29	248	8.55	3.968	16.—
Omurcea	2	—	—	—	—
Pl. Constanţa	394	2.524	6.30	25.850	10.25
Agemler	3	15	5.—	150	10.—
Cavaclar	2	20	10.—	500	25.—
Gheringec	9	245	5.—	720	16.—
Mangalia	28	48	8.85	6.200	15.—
Musurat	10	53	5.30	848	16.—
Osmanfacà	5	5	1.—	55	11.—
Pl. Mangalia	57	386	6.70	8.473	21.95
Alacap	7	98	14.—	1.568	16.—
Cernavodă	12	180	15.—	2.700	15.—
Chioseler	4	—	—	—	—
Cochirleni	7	49	7.—	686	14.—
Raşova	5	50	10.—	1.000	20.—
Seimeni	22	264	12.—	3.960	15.—
Taşpunar	5	35	7.—	560	16.—
Pl. Medgidia	62	676	14.37	10.474	15.45

COMUNE	Suprafaţa hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media la hect.	Producţia Valórea Leĭ	Producţia Preţul unuĭ h. l.
Calfa	12	—	—	—	—
Ciobanu	3	20	6.66	300	15.—
Dăeni	16	255	16.01	3.825	15.—
Gàrliciu	95	95	1.—	1.425	15.—
Ghizdăresci	53	1.560	29.04	12.480	8.—
Hârşova	125	1.570	12.70	23.550	15.—
Ostrov	36	842	23.39	10.104	12.—
Saraiŭ	30	300	10.—	4.500	15.—
Siriu	40	1.500	37.—	22.500	15.—
Topal	45	350	7.77	5.250	15.—
Topolog	16	364	22.07	7.280	20.—
Urumbeĭ	6	42	7.—	294	7.—
Pl. Hârşova	477	6.898	14.40	91.508	13.25
Almanliu	164	1.032	6.20	18.576	18.—
Asarlîk	15	38	2.25	760	20.—
Bugeac	35	70	2.—	1.470	21.—
Beilic	65	500	7.65	11.500	23.—
Canlia	58	23	0.35	345	15.—
Caranlîc	2	24	12.—	480	20.—
Carvan	12	48	4.—	1.440	30.—
Cuzgun	13	156	12.—	3.120	20.—
Dobromir	27	216	8.—	2.593	12.—
Gàrliţa	127	635	5.—	12.700	20.—
Lipniţa	117	280	2.40	4.480	16.—
Mârlénu	47	187	3.97	3.366	18.—
Oltina	63	378	6.—	3.780	16.—
Ostrov	555	7.000	12.65	129.525	18.50
Parachioĭ	24	96	4.—	2.400	25.—
Satu-Noŭ	41	103	2.50	2.060	20.—
Pl. Silistra-N.	1365	10.786	7.80	198.595	18.35

b) Judeţul Tulcea

COMUNE	Suprafaţa hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media la hect.	Producţia Valórea Leĭ	Producţia Preţul unuĭ h. l.
Alibichioĭ	—	—	—	—	—
Armutlia	2	16	8.—	256	16.—
Atmagea	52	728	14.—	11.220	15.40
Babadag	23	1.058	46.—	15.870	14.50
Başchioĭ	26	5.476	210.90	82.140	15.50
Beidaut	75	8.560	114.—	119.680	13.90
Canli-bugeac	55	5.062	92.—	74.968	14.80
Caramanchioĭ	78	400	5.10	4.000	10.—
Caranasuf	40	3.372	86.30	43.840	13.—
Casapchioĭ	48	1.160	24.20	17.400	10.40
Casàmcea	20	335	16.75	5.025	15.—
Ciamurli-de-jos	1	25	25.—	250	10.—
» -de-sus	58	3.480	60.—	41.760	12.—
Ciucurova	131	4.000	30.50	72.000	18.—
Cogelac	24	1.820	75.70	10.920	6.—
Congaz	95	1.190	12.50	28.870	24.20
Enişala	100	2.710	27.10	37.660	13.90
Jurilofca	200	12.200	61.—	137.000	30.—
Nalbant	112	4.775	42.60	27.000	5.25
Ortachioĭ	59	3,910	66.25	32.100	8.20
Poturu	72	1.612	22.30	19.344	12.—
Sarichioĭ	150	5.400	36.—	97.200	18.—
Slava-rusă	26	50	2.—	500	10.—
Toxof	5	50	10.—	500	10.—
Zebil	317	6.563	20.60	77.407	11.80
Pl. Babadag	1.769	74.952	45.60	956.910	12.75

COMUNE	Suprafaţa hect.	Producţia Totală hl.	Producţia Media la hect.	Producţia Valórea Leĭ	Producţia Preţul unuĭ h. l.
Balabancea	35	450	12.80	6.750	15.—
Carcaliu	136	2.420	17.80	24.200	10.—
Càrjelarĭ	27	100	3.50	1.400	14.—
Cerna	12	12.380	102.—	193.200	15.60
Coium-punar	3	—	—	—	—
Grecĭ	182	1.654	9.—	14.886	9.—
Isaccea	477	28.040	58.50	448.640	16.—
Jijila	169	3.860	22.90	30.880	8.—
Luncaviţa	342	19.390	56.70	193.900	10.—
Măcin	156	11.160	71.50	89.280	8.—
Picinéga	32	640	20.—	7.680	11.80
Pisica	17	1.500	9.80	13.470	9.—
Satu-Noŭ	98	1.063	10.90	10.304	9.—
Turcóia	359	37.878	105.—	296.060	8.—
Văcăreni	—	—	—	—	—
Pl. Măcin	2.045	120.535	57.20	1.330.650	11.5
Caraorman	1	5	5.—	50	10.—
Chilia-Veche	89	2.025	22.80	20.300	10.—
Satu-Noŭ	10	150	10.—	3.000	20.—
Sf. Gheorghe	—	—	—	—	—
Sfiştofca	—	—	—	—	—
Sulina	—	—	—	—	—
Pl. Sulina	100	2.180	10.70	23.440	15.50

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	Suprafață hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media la hect.	Producția: Valórea Totală Leĭ	Producția: Prețul unuĭ hl.	PL ĂȘI	Suprafață hect.	Producția: Totală hl.	Producția: Media la hect.	Producția: Valórea Totală Leĭ	Producția: Prețul unuĭ hl.
Agighiol	94	10.810	115.—	108.100	10.—	Constanța	394	2.524	6.30	25.850	10.25
Beș-tepe	160	5.200	32.5	52.010	10.—	Hârș ova	477	6.898	14.40	91.508	13.25
Càsla	27	2.700	100.—	18.900	8.—	Mangalia	57	386	6.70	8.473	21.95
Frecățeĭ	16	134	9.—	161	1.50	Medgidia	62	676	14.37	10.474	15.45
Mahmudia	60	1.550	25.8	18.600	12.—	Silistra-Nouă	1.365	10.786	7.80	198.595	18.35
Malcocĭ	45	2.550	56.6	39.250	12.—	Jud Constanța	2.355	21.270	15.75	334.900	15.65
Meidanchioĭ	37	963	26.—	10.785	12.—						
Morughiol	1	28	28.—	420	18.—						
Nicolițel	627	44.580	70.1	731.112	16.50	Babadag	1.769	74.952	45.6	956.910	12.75
Parches	69	430	6.3	5.160	12.—	Măcin	2.045	120.535	57.2	1.330.650	11.50
Sarighiol	47	3.400	72.3	34.000	10.—	Sulina	100	2.180	10.7	23.440	15 50
Somova	135	8.910	66.—	17.820	19.—	Tulcea	1.980	108.133	64.5	1.532.900	13.10
Telița	374	16.180	45.—	318.880	16.—	Jud. Tulcea	5.894	305.800	52.57	3.843.900	12.50
Tulcea	288	10.498	36.5	177.802	16.50						
Pl. Tulcea	1980	108.133	64.5	1.532.900	13.10	Dobrogia	8.249	327.070	39.6	4.178.800	12.30

Județul Tulcea produce dar fórte mult și fórte bun vin. Renumitele podgoriĭ: Bădila, Gurgóia, viile óchișe și Sarica se țin lanț și acoper tótă clima nordică a culmeĭ Isaccea, de la Mănăstirea Cocoșul până la satul Telița, centrul fiind Nicolițelul.

Numaĭ din cauza lipseĭ mijlócelor de transport, prețurile sunt așa de micĭ, căcĭ după analisa făcută de doĭ cunoscătorĭ, D-niĭ Càrnu-Munteanu și Corneliu Roman [1]), resultă că cantitatea medie de alcool ce conțin vinurile Tulceĭ este 10.39%, vinurile albe (decĭ în al patrulea rând din județele țĕriĭ, după Ràmnicul-Vâlcea, Dolj și Dorohoĭ) și 9.75% pentru vinurile roșiĭ (adică al 13 rând).

Județul Constanța are vinurĭ, dar nu tot așa de bune. Cele maĭ însemnate podgoriĭ sunt acele dinprejurul orașuluĭ Ostrov.

Cantitatea de alcool ce conține vinul acestuĭ județ este: 8.27% pentru vinurile albe (în al 22 rând) și 9.47% pentru vinurile roșiĭ (în al 17 rând).

Dăm, tot după acești doĭ D-nĭ cunoscătorĭ, tabloŭ de composiția medie a vinurilor din Dobrogia:

JUDEȚE	Vin	DENSITATE Min.	DENSITATE Med.	DENSITATE Max.	ALCOOL Min.	ALCOOL Med.	ALCOOL Max.	EXTRACTUL Min.	EXTRACTUL Med.	EXTRACTUL Max.	CENUȘA Min.	CENUȘA Med.	CENUȘA Max.	ACIDITATEA Min.	ACIDITATEA Med.	ACIDITATEA Max.	Vin anal. Alb	Vin anal. Roșu
Constanța	alb	0.9961	0.9961	0.9961	8.27	8.27	8.27	17.70	17.70	17.70	1.14	1.14	1.14	8.58	8.58	8.58	1	10
	roșu	0.9910	0.9948	0.9960	7.32	9.47	11.61	12.01	16.29	20.28	1.28	1.71	2 03	5.30	6.73	7.95		
Tulcea	alb	0.9910	0.9930	0.9940	8.10	10.39	11.61	13.80	15.19	16.08	1.10	1.39	1.74	5.39	5.89	6 52	9	6
	roș	0.9930	0.9942	0.9952	8.36	9.75	11.44	14.98	18.52	24.82	1.30	1.77	2.64	6.18	7.04	7.75		

Iată și analiza făcută la câte-va vinurĭ din Dobrogia [2]):

[1]) «Vinurile Românieĭ», pag. 245.
[2]) «Vinurile Românieĭ», pag. 200—1 și 232—33.

www.ziuaconstanta.ro

a) Jud. Constanța

COMUNA	Podgoria	Plasa	Posiția viei	Numele proprietarului	Anul	Prețul (Lei)	Colórea	Gustul	Aroma	Calitatea	Densitatea la 15° C.	Alcool în % volum	Alcool în % gravom	Un litru de vin conține grame: Extract	Cenușe	Acciditate	Quocientul: Extractului	Acidității	Vinul este
Almaliu . . .	Gabrovița	Silistra-Nouă	pe deal	G. Zlati	—	3.50 dec.	roșie închisă	—	—	—	0.9934	7.32	5.87	14.74	1.56	7.74	3.9	7.5	greŭ
» . . .	»		»	Ilie Stoian	—	3.50	roșie	potr.	potr.	bună	0.9950	8.27	6.64	17.58	1.58	5.81	3.7	11.4	»
» . . .	Sarà-Meșe		»	—	—	4.50	profir	f. bun	desvolt.	f. bună	0.9958	9.56	7.67	19.54	1.54	5.77	3.9	13.2	»
Beilicu . . .	Satu-Noŭ		délul Morilor	Ion Sivriu	1888	1.60 vadra	galb.	acriș.	p. desv.	mijl.	0.9961	8.27	6.64	17.70	1.14	8.58	3.7	7.7	»
Constanța . .	—		pe malul Mării, șes	N. Ganciu	»	4.00 dec.	profir	»	»	»	0.9960	7.32	5.87	14.14	1.88	6.84	4.1	8.5	ușor
Ostrov . . .	—		pe deal	D. Triandafil	—	3.20	roșie	—	—	—	0.9949	10.03	8.07	12.01	2.03	7.07	6.7	11.4	»
» . . .	—		»	F. Florescu	—	3.60	»	—	—	—	0.9960	10.73	8.64	14.17	1.88	7.95	6.0	10.8	»
» . . .	—		»	N. Boboc.	—	3.50	»	—	—	—	0.9948	10.21	8.21	18.35	1.81	7.88	4.4	10.4	»
» . . .	—		»	I. Călinescu	—	3.70	»	—	—	—	0.9960	9.78	7.87	19.56	2.00	6.36	4.0	12.3	»
» . . .	—		»	Dimcea	1888	3.00	»	—	—	—	0.9951	9.95	8.00	20.28	1.61	5.30	3.9	15.0	greŭ
Satu-Noŭ . .	Satu-Noŭ		»	M. Lăzăr.	»	3.50	roș des.	f. bun	frumoșă	bună	0.9915	11.61	9.36	12.56	1.28	6.61	7.4	14.1	ușor

b) Jud. Tulcea

COMUNA	Podgoria	Plasa	Posiția viei	Numele proprietarului	Anul	Prețul (Lei)	Colórea	Gustul	Aroma	Calitatea	Densitatea la 15° C.	Alcool în % volum	Alcool în % gravom	Un litru de vin conține grame: Extract	Cenușe	Acciditate	Quocientul: Extractului	Acidității	Vinul este
Enișala . . .	—	Babad.	pe deal	P. N. Avram	1888	2.00 dec.	galben	bun	potr.	bună	0.9940	9.45	7.60	14.78	1.38	5.92	5.1	12.8	u șo
Grecĭ	Morus	Măcin	pe vale	Gr. Ghiacenco	»	1.50	roș înch.	—	»	mijl.	0.9941	10.30	8.29	17.35	2.05	6.18	4.7	13.4	»
Isaccea . .	Bădila	»	pe deal	Iuliŭ Cristu	»	2.00	«	bun	»	f. bună	0.9946	9.78	7.87	19.82	1.30	6.99	3.9	11.2	greŭ
» . . .	»	Tulcea	»	St. Teodorof	»	2.00	«	plăcut astrig	»	»	0.9952	11.44	9.21	24.82	1.72	7.75	3.7	11.8	»
Jijila . . .	Vatra-Satuluĭ	Măcin	pe vale	Marin Petcu	»	0.80	gălbue	plăcut	plăc.	mijl.	0.9937	8.10	6.50	—	1.22	6.51	—	9.9	—
Luncavița . .	—	»	pe deal	En. Stroia	»	2.50	roș înch.	—	—	—	0.9941	9.45	7.60	16.12	1.41	7.36	4.7	10.3	ușor
Măcin . . .	Valea-Nucilor	»	pe șes	Ț one Nicul.	»	2-3.00	roș	potr.	potr.	—	0.9946	9.21	7.40	14.98	2.64	7.14	4.1	10.3	»
Nicolițel . .	Sarica	Tulcea	pe cóstă	I. N. Zafir	1886	4.00 vadra	gălbue	bun	bun	bună	0.9930	10.35	8.33	13.80	1.40	6.52	6.0	12.8	»
» . .	»	»	»	»	»	»	«	acriș. plăcut	plăc.	super.	0.9925	11.10	8.94	15.50	1.10	6.36	5.7	14.0	»
» . .	»	»	pe deal	»	1887	»	»	plăcut	frum.	»	0.9931	10.70	8.61	15.76	1.58	5.46	5.4	15.8	»
» . .	»	»	»	»	»	»	»	bun	plăcut	»	0.9927	11.15	8.98	15.78	1.74	5.39	5.7	16.6	»
» . .	»	»	pe cóstă	»	1885	5.00	»	f bun	»	»	0.9938	10.25	8.24	15.68	1.58	5.39	5.7	16.8	»
» . .	»	»	»	»	1888	2.00	»	plăcut	»	bună	0.9933	10.80	8.70	16.08	1.22	5.92	5.4	14.7	»
Telița	»	»	pe deal	St. Rastarof	»	3.00 dec.	roș	—	—	—	0.9930	8.36	6.71	18.08	1.52	6.83	3 7	9.82	greŭ
»	»	»	»	M. Midanschi	1887	4.00	gălbue	bun	frum.	bună	0.9910	11.61	9.36	14.18	1.30	5.61	6.6	16.6	ușor

www.ziuaconstanta.ro

Viile în Dobrogia formézā dar unul din principalele isvóre de bogăţie ale provincieĭ, tot atât de important ca agricultura, crescerea vitelor, pescăria şi carierele.

Insă din causa lipseĭ căilor de comunicaţie, vinul aci este puţin cunoscut, rĕŭ apreciat.

Dacă se va deschide o cale ferată de la Constanţa la Tulcea cu ramificaţiĭ spre Jurilofca, Isaccea şi Măcin, de sigur multe din numerósele bogăţiĭ în vinurĭ, cariere şi pescăriĭ ar dobândi însemnătatea ce merită.

Atuncĭ plăşile Babadag şi Hârşova, cele maĭ sărace acum, însă propriĭ culturiĭ viţeĭ, ar îndemna pe locuitorĭ a se ocupa maĭ serios de viticultură.

II. Livedile de pruni.

Cultura prunilor este fórte negligeată maĭ ales în judeţul Constanţa, şi ca dovadă este, că în 1892 eraŭ în acest judeţ 6 hectare cu livedĭ de prunĭ, în Plăşile Hârşova şi Silistra-Nouă, iar în 1900 n'aŭ rĕmas de cât 2 hectare în plasa Hârşova şi unde producţia a fost nulă.

In judeţul Tulcea, acéstă cultură a luat o mică desvoltare, de óre-ce în 1892 eraŭ numaĭ şése hectare cu prunĭ şi acum avem 27 hectare.

Am vĕdut în 1900 frumósele livedĭ de prunĭ ale mănăstirilor Cocoşul şi Cilicul şi am admirat productivitatea lor. In schimb am vizitat aceste monastirĭ şi în 1901. N'am vĕzut măcar o singură prună în livadă.

Cum vedem productivitatea livedilor cu prunĭ este extrem de capriciósă, şi acésta e una din causele principale pentru care locuitoriĭ nu se prea ocupă cu cultura prunilor, maĭ cu sémă în judeţul Tulcea, care în tótă partea luĭ Nordică până la culmea Babadaguluĭ sémănă cu o frumósă grădină.

Să dăm şi tabloul de cultura prunilor şi productivitatea lor, pe 1900; cunoscênd că din tot jud. Constanţa, numaĭ plasa Hârşova a avut 2 hectare cu livedĭ de prunĭ, care n'aŭ produs nimic:

COMUNE	Intindere hect.	No. pomilor	Producţia: Totală hl.	Media la hect.	Valórea Leĭ	Preţul unu hl.	COMUNE	Intindere hect.	No. pomilor	Producţia: Totală hl.	Media la hect.	Valórea Leĭ	Preţul unu hl.	COMUNE	Intindere hect.	No. pomilor	Producţia: Totală hl.	Media la hect.	Valórea Leĭ	Preţul unuĭ hl.
Armutlia . .	1.00	600	N'a produs				Grecĭ . . .	2.1	1.160	12	6.0	48	4.0	Căşla . . .	0.35	120	—	—	—	—
Casapchioĭ . .	7.50	5.020					Isaccea . .	2.9	1.500	273	94.0	13.50	5.0	Nicoliţel. .	4.80	2.600	150	3.1	900	6.00
Ciamurli-de-j.	1.50	1.050												Sarighiol .	0.40	215	15	3.7	102	6.8
» de-sus .	0.75	480												Teliţa . . .	4.15	2.540	750	168	4.500	6.0
Pótura	1.25	850																		
Pl. Babadag	12	8.000					Pl. Măcin .	5.0	2.660	285	57.0	1.398	4.25	Pl. Tulcea .	10.0	5.475	915	91.5	5.502	6.0

C. APICULTURA ŞI SERICULTURA

Aceste două ramurĭ de bogăţie naţională degeneréză pe fie-care an.

Maĭ ales în Dobrogia descrescerea e simţitóre şi redusă la maĭ puţin de cât a 10-a parte, după cum vom vedea.

I. Crescerea albinelor.

Crescerea albinelor este redusă în timp de 8 anĭ (de la 1892—900) la 1/3 şi dacă am avea date statistice maĭ vechĭ, am vedea descrescerea enormă a acesteĭ producţiunĭ, care nu cere nicĭ cheltuială, nicĭ îngrijire multă.

www.ziuaconstanta.ro

In 1892 numaĭ judeţele Ilfov și Sucéva întreceaŭ judeţul Tulcea, în privinţa producţiuniĭ miereĭ și cereĭ; iar acum întréga Dobrogie produce abia pe jumĕtate din cât producea numaĭ judeţul Tulcea acum opt anĭ.

Ca probă vom da tabloul apiculturiĭ din 1892 al întregiĭ ţĕrĭ:

JUDEŢE	No. Stupilor	MIERE		CIARĂ		Valórea Totală Leĭ
		Cantitate kgr.	Valóre Leĭ	Cantitate kgr.	Valóre Leĭ	
Argeș	6.478	3.751	4.317	1.425	6.170	81.487
Bacăŭ	10.350	9.462	8.989	2.293	8.851	17.040
Botoșanĭ	10.758	9.460	8.230	2.698	8.795	17.026
Brăila	1.882	2.930	2.637	294	1.349	3.686
Buzăŭ	4.750	2.710	2.710	1.154	5.505	8.215
Constanța	*4.334*	*7.801*	*6.553*	*536*	*2.246*	*8.799*
Covurluĭ	3.661	2.221	2.265	511	1.952	4.217
Dâmbovița	10.220	4.673	6.028	1.253	6.177	12.205
Dolj	5.564	4.180	3.386	646	3.340	6.726
Dorohoĭ	7.949	6.367	6.240	1.417	5.583	11.823
Fălciŭ	5.974	3.119	2.869	796	3.415	6.284
Gorj	8.200	3.591	5.279	1.964	8.229	13.508
Ialomița	8.127	10.128	10.128	1.229	5.653	15.781
Iașĭ	11.667	10.439	9.395	2.701	9.859	19.254
Ilfov	14.499	25.416	20.841	3.037	13.636	31.477
Mehedinţĭ	9.927	13.929	12.954	1.973	8.642	21.596
Muscel	8.550	6.202	6.822		8.550	15.372
Neamţu	9.918	11.070	10.738		8.686	19.424
Oltul	2.890	2.261	2.555	729	3.718	6.273
Prahova	7.180	4.493	4.987	1.361	5.771	10.758
Putna	5.552	5.725	5.095	1.369	5.736	10.831
R.-Sărat	3.180	2.989	2.899	613	2.605	5.505
Roman	9.913	10.247	8.198	2.489	9.408	17.606
Romanaţĭ	2.885	2.041	2.449	852	4.286	6.735
Suceava	12.116	21.936	21.936	3.048	11.918	33.854
Tecucĭ	7.434	4.546	4.410	1.533	6.163	10.572
Teleorman	5.100	6.644	5.249	634	3.943	9.192
Tulcea	*9.453*	*14.682*	*13.361*	*2.187*	*9.273*	*22.634*
Tutova	8.238	4.124	3.712	1.075	3.806	7.517
Vasluĭ	11.372	6.811	5.994	1.969	8.230	14.224
Vâlcea	5.475	3.031	4.971	1.538	6.567	11.538
Vlașca	7.263	8.918	8.383	1.186	6.072	14.455

Descrescerea culturiĭ albinelor se datoresce maĭ multor cause: *a)* întinderiĭ terenurilor de cultură și decĭ împuţinăriĭ florilor, *b)* apoĭ taxelor exorbitant de marĭ ce s'aŭ pretins crescătorilor de albine, *c)* agenţilor domenialĭ carĭ aŭ alungat stupăriile din luminișurile pădurilor.

Prin mijlócele propuse de mine la capitolul «gospodăria rurală», cred, că se va îndrepta mult starea de lucrurĭ în traiul ţĕranuluĭ dobrogian.

Cultura albinelor în anul 1900 se póte vedea în tabloul alăturat (pag. 755).

Judeţele Tulcea și Constanţa sunt clasificate cele din urmă din Ţéră (Constanţa al 30-lea, Tulcea al 31-lea) în privinţa produselor apiculturiĭ.

In Dobrogia, stupurĭ sistematice nu sunt de cât la Ţiganca-Taiţeĭ și Nicoliţel.

II. Sericultura.

In Dobrogia, ţĕranca se ocupă fórte puţin cu crescerea gândacilor de mătase, de și Statul îșĭ dă tóte silinţele pentru încurajarea și desvoltarea acesteĭ ramurĭ de industrie, trimeţênd gratuit sămînţă de gândacĭ, celor care ar dori să se ocupe cu sericultura.

De alt-fel nicĭ statistice regulate nu se fac în fie-care an.

www.ziuaconstanta.ro

Pl. Hârşova				Pl. Constanţa				Pl. Medgidia				Pl. Mangalia				Pl. Silistra-Nouă			
COMUNE	Stupĭ	Kg. Miere	Kg. Ceară	COMUNE	Stupĭ	Kg. Miere	Kg. Ceară	COMUNE	Stupĭ	Kg. Miere	Kg. Ceară	COMUNE	Stupĭ	Kg. Miere	Kg. Ceară	COMUNE	Stupĭ	Kg. Miere	Kg. Ceară
Ciobanu .	46	32	15	Pazarli . .	1	8	2	Alacap .	3	29	14	Azaplar .	67	114	21	Almalîu .	2	4	1
Dăienĭ . .	186	191	42					Enigea .	16	51	18	Caraomer .	127	250	33	Asarlîc . .	65	297	25
Gârliciu .	20	9	2					Mahmut C.	26	68	19	Chiragi . .	31	42	12	Bugeac . .	55	237	37
Ghizdărescĭ	64	53	11					Seimenĭ .	21	67	27	Edilchioĭ .	30	64	19	Beilic . .	62	223	18
Ostrov . .	88	82	14									Osman-facă	2	5	2	Canlia . .	2	17	1
Topal . .	75	66	15									Mangalia .	88	106	21	Caranlîc .	27	79	12
Topolog .	26	15	3													Carvan . .	9	12	3
Urumbeĭ .	162	298	57													Dobromir .	94	311	49
																Esechioĭ .	14	38	5
																Enişemlia .	107	281	55
																Ghiuvegea.	9	38	3
																Hairamch.	200	617	38
																Lipniţa . .	8	19	2
																Oltina . .	35	72	21
																Parachioĭ .	11	21	4
																Regep-Cuius	33	45	19
																Cuzgun .	10	21	3
																Ostrov . .	259	672	43
Pl. Babad .	667	730	159	Total . . .	1	8	2	Total . . .	66	215	78	Total . . .	345	581	108	Total . . .	1.002	3.004	330
Armutli .	5	2	2	Balabancea	965	211	24	Meidanch.	46	21	9								
Atmagea .	6	2	2	Carcaliu .	685	113	29	Nicolîţel .	648	287	41								
Başchioĭ .	86	25	5	Cârjelarĭ .	17	—	—	Morughiol.	5	—	—	Total pentru Dobrogia							
Ciamur. d. s.	75	22	8	Cerna . .	81	—	—	Somova .	30	5	2	Jud. Const.	2.081	4.538	677				
Nalbant. .	40	15	3	Coium-pun.	20	—	—	Telîţa . .	65	15	7	« Tulcea	5.983	1.386	291				
Slava-Rusă	153	109	11	Grecĭ . . .	26	—	—					Total . . .	8.064	5.924	968				
				Isaccea . .	413	308	42												
				Jijila . . .	202	75	12												
				Luncaviţa.	107	39	5												
				Picinéga .	576	121	33												
				Turcóia .	417	102	29												
				Văcărenĭ .	1.315	314	27												
Pl. Babad.	365	175	31	Pl. Măcin.	4.824	1.283	201	Pl. Tulcea.	794	328	59								

Valórea mieriĭ şi cereĭ este:

JUDEŢE	No. stupilor	Miere: Kilograme	Miere: Preţul unui kg.	Miere: Total	Ceară: Kilograme	Ceară: Preţul unui kg.	Ceară: Total	Valórea totală
Constanţa	2.081	4.538	0.90	4.084,20	677	4.40	2.978,80	7.063,00
Tulcea	5.983	1.386	1.00	1.386,00	291	4.80	1.416,80	2.802,80
Total	8.064	5.924	0.95	5.470.20	968	4.60	4.395.60	9.865.80

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANŢA * ROMÂNIA * 155

www.ziuaconstanta.ro

După cele maĭ recente dărĭ de sémă, iacă tabloul comunelor care cultivă gândacĭ de mătase:

Jud. Constanța						Jud. Tulcea						Dobrogia					
COMUNE	No. crescĕt.	No. duḑilor	Kg. gogoşĭ	Kg. borangic[1]	Volórea. Leĭ	COMUNE	No. crescĕt.	No. duḑilor	Kg. gogoşĭ	Kg. borangic	Valórea. Leĭ	PLĂŞI	No. crescĕt.	No. duḑilor	Kg. gogoşĭ	Kg. borangic	Valorea. Leĭ
Ciobanu .	60	150	60	6	60.—	Alibichioĭ	5	85	6	0.500	5.—	Hârşova .	66	310	116	15	150.—
Dă ienĭ. .	3	50	16	3	30.—	Babadag .	12	141	54	4.500	85.—	Silistra-N.	354	1.926	1.048	139	1.390.—
Ostrov . .	2	50	30	3	30.—	Pl. Babad.	17	226	60	5.—	90.—	Jud. Const.	420	2.236	1.164	154	1.540.—
Şirin . .	1	60	10	3	30.—	Isaccea .	5	115	5	0.500	5.—	Babadag .	17	226	60	5	50.—
Pl. Hârşova	66	310	116	15	150	Măcin . .	40	220	424	34.500	345.—	Măcin . .	45	335	429	35	350.—
						Pl. Măcin	45	335	429	35.—	350.	Sulina . .	4	115	13	1.250	12.50
Almaliu .	100	800	500	40	400.—	Chilia-V. .	4	115	13	1.250	12.50	Tulcea . .	5	41	25	2.100	21.—
Cuzgun .	20	86	60	16	160.—	Pl. Sulina	4	115	13	1.250	12.50	Jud. Tulcea	71	717	527	3.390	433.50
Dobromir	22	28	64	18	180.—	Nicolițel .	5	41	25	2.100	21.—						
Gârlița .	12	450	24	4	40.—	Pl. Tulcea	5	41	25	2.100	21.—						
Oltina . .	140	300	200	20	200.—												
Ostrov . .	30	112	70	21	210.—												
Parachioĭ	20	90	60	16	160.—												
Reg.-Cuius	10	60	50	4	40.—												
Pl. Silistra	354	1.926	1.048	139	1.390.—							Dobrogia .	491	2.953	1.691	157.390	1.973.50

Mijlócele întrebuințate pentru extragerea borangiculuĭ sunt rudimentare, de aceea gogoşile nu daŭ tot ce ar putea da.

CAPITOLUL III

FLORA DOBROGIEĬ[2])

Grație posițiuniĭ sale geografice, vecinătățiĭ Mărĭĭ, constituțiuniĭ geologice variate şi accidentelor topografice ce presintă solul eĭ, Dobrogia are o floră variată şi bogată.

Doctorul Brândza numĕră 1186 specii de plante, afară de varietățĭ, repartizate ast-fel:

Dicotiledone:	77	familiĭ cu	386	genurĭ,	coprinzènd	969	specii.
Monocotiledone	16	» »	87	»	»	201.	»
Cript. vascul	3	» »	9	»	»	16	»
Total	96	» »	482	»	»	1186	»

Acéstă floră se presintă cu caractere curióse şi excepționale şi face din Dobrogia unul din cele maĭ interesante teritoriĭ botanice de transițiune.

Flora Dobrogieĭ este analógă cu a Ungarieĭ, a Banatuluĭ şi a Transilvanieĭ; se deosebesce însă de acestea prin numerósele amestecăturĭ ce presintă pe de o parte cu unele specii curat mediteraneene, iar pe de alța cu alte specii proprii, aprópe cu totul, Crimeieĭ şi Rusieĭ meridionale.

Printre speciile mediteraneene, cresc în Dobrogia:

Medicago marina L.; Coronilla scorpioides K., Trifolium purpureum Lois, Trigonella monspeliaca L., Periploca graeca L.

---

[1]) Intr'un kg. intra 3—400 gogoşĭ; 5-6 kg. daŭ ½ kg. mătase bună şi rămăşițĭ carĭ se pot întrebuința. (*I. Ghica* şi *D. A. Sturdza*. «Ajutorul comerciantuluĭ şi industriaşuluĭ», p. 199).

[2]) După «Excursiunĭ în Dobrogia» de *I. Licherdopol*, p. 87—100.

www.ziuaconstanta.ro

Iar printre speciile maĭ mult numeróse, dintre care unele cresc şi în regiunea mediteraneenă a Europeĭ, dar care sunt comune Dobrogieĭ, Crimeieĭ şi Rusieĭ meridionale: Zygophyllum Fabago L., Alyssum obtussifolium Stev., Leontice altaica Pall. varian. odessana Stev., Silene supina M. Bieb., Gypsophila glomerata Pall., Gypsophila trichomata Wender; Dianthus leptopetalus W., Dianthus pseudarmeria M. Bieb., Genista albida W., Astragalus ponticus Pall., Astragalus hamosus L., Pirus eloeagnifolius Pall., Potentilla bifurca L., Paronychia cephalotes Stev., Achillea compacta W., Jurinea stœchadifolia D. C., Jurinea arachnoidea Bge; Centaurea Besseriana D. C., Mulgedium tataricum D.C., Fraxinus oxyphylla M. Bieb; Jasminium fructicans L., Apocynum venetum L., Convolvulus lineatus L., Tournefortia sibirica L., Symphytum tauricum W., Scutellaria orientalis L., Statice tatarica L., Statice latifolia Sm., Ficus carica L., Celtis australis L., Ephedra vulagris Rich., Heliotropium suaveolens M. Bieb., Paliurus aculeatus Lam., Frankenia hispida D. C., Frankenia pulverulenta L., Momordica Elaterium L., Polypogon monspeliensis Desf., Scolymus hispanicus L., Medicago orbicularis All.

Pe de altă parte, există o legătură fórte strânsă între flora Dobrogieĭ şi a Românieĭ transdunărene, legătură care se face de către vegetaţiunea danubiană a Românieĭ. Ceva maĭ mult, dintre speciile care sunt óre-cum caracteristice Dobrogieĭ, sunt unele cum: Ficus carica L., Celtis australis L., Paronychia cephalotes Stev. şi Achillea compacta W., care cresc şi în partea despre Banat a Munteniei, iar Astragalus ponticus Pall., în Moldova către Galaţĭ. Nucul (Juglans regia L.) şi Liliacul (Syringa vulgaris L.), care cresc spontaneŭ prin pădurile munţilor stâncoşĭ dintre Vârciorova şi Balma, precum şi Dianthus giganteus d'Urv. care, afară de Dobrogia, Bulgaria, partea Românieĭ despre Vârciorova şi Banat, nu se maĭ găsesce nicăierĭ, sunt plante carĭ stabilesc şi maĭ intim legătura între flora Dobrogieĭ şi a Românieĭ transdunărene.

Doctorul Brândza a maĭ descoperit şi alte plante necunoscute până la dênsul exploratorilor anteriorĭ aĭ Dobrogieĭ: Zygophyllum Fabago L.; Genista albida W., Ficus carica L., Celtis australis L., Achillea leptophylla M. Bieb., Artemisia salsoloides W., Jurinea stœchadifolia D. C., Centaurea napulifera Roch., Centaurea Besseriana D. C., Inula glabra Bess., Galatella cana Bess., Senecio umbrosus W. Kit., Fraxinus oxyphylla M. Bieb., Polypogon monspeliensis Desf., Medicago marina L., Trifolium purpureum Lois, Potentilla cinerea Chx., Peucedanum longifolium W. Kit., Seseli varium Trev; Bupleurum apiculatum Friv.; Levisticum officinale K., Delphinium fissum W., Alyssum obtusifolium Stev., Anchusa Barrelieri D. C.

Regiunĭ Botanice.

Doctorul Brândza împarte Dobrogia în şése regiunĭ botanice:

1. *Regiunea septentrională.* Înălţimile carĭ compun acéstă regiune, sunt puţin desvoltate, căcĭ cele maĭ multe din ele nu ating nicĭ 500 metri înălţime d'asupra nivelului Mărĭĭ-Negre.

Aceste înălţimĭ sunt coprinse între Tulcea, Isaccea, Măcin, Cerna şi Babadag şi coprind cele maĭ frumóse pădurĭ ale Dobrogieĭ.

În ele întâlnim afară de Fag (Fagus sylvatica L.), care nu se găsesce de cât pe piscurile cele maĭ înalte de la Babadag, de Scorușul de munte (Scorbus Ancuparia L.) ce nu se află de cât în pădurea de la Nicoliţel; de Nuc (Juglans regia L.) şi de Tavalga (Spiraea crenata L.), care cresc în colinele de pe lângă Grecĭ şi în fine afară de Liliac (Siringa vulgaris L.), care cresce maĭ pretutindenĭ în regiunea silvatică, următoriĭ arborĭ şi arbuştĭ:

Quercus pedunculata Ehrh. (Gorun, Şlădun), Quercus pubescens Wild. (Tufă, T. rîiósă T. albă, Tufan), Quercus sessiliflora Sm (Stejar), Quercus Cerris L. (Cer), Corylus Avellana L. (Alun), Carpinus Betulus L. (Carpen), Ulmus campestris L. (Ulm), Ulmus suberosa Ehrh. (Ulm rîios), Acer Campestre L. (Jugastru), Acer tataricum L. (Gladiş, Verigar), Acer

www.ziuaconstanta.ro

platanoides L. (Arțar), Fraxinus ornus L. (Mojdrean. Urm), Viburnum Lantana L. (Dîrmoz, Dîrmoc), Cornus Mas. L. (Corn), Cornus sanguinea L. (Sînger), Crataegus oxyacantha L. (Păducel), Crataegus monogyna Jacq. (Păducel, Mărăcine), Crataegus monogyna var. laciniata Stev., Staphylea pinnata L. (Clocotiș), Evonymus vulgaris Scop. (Salbă-móle, Vonicer), Evonymus verrucosus Jacq. (Lemn rîios), Rhus Cotinus L. (Scumpie), Tilia alba W. Kit. (Teiŭ), Tilia parvifolia (Teiŭ), Pirus malus L. (Măr), Pirus communis L. (Păr sălbatec), Sorbus torminalis Crantz (Sorb), Prunus Mahaleb L. (Mălin), Prunus avium L. (Cireș de pădure), Cytisus hirsutus L. (Drob de munte), Vitis vinifera L. var. sylvestris (Gm.) (Viță sălbatecă, Aguridar, Leuruscă), Pirus elaeagnifolius Pall., care e speța lemnósă cea maĭ interesantă din punctul de vedere al geografieĭ botanice, pentru că, originar din Asia-Mică, nu se maĭ găsesce în alte părțĭ ale Europeĭ, de cât în Crimeia.

2. *Regiunea meridională.* Maĭ tóte pădurile din acéstă regiune sunt distruse și înlocuite cu tufărișurĭ în compositiunea cărora intră, exceptând Fagus Sylvatica L. și Pirus elaeagnifolius Pall., maĭ tot aceleașĭ specii lemnóse ca în pădurile din regiunea precedentă.

Tufărișurile sunt formate din: Paliurus aculeatus Lam., Rhamnus Cathartica L. (Verigar, Părul-Ciuteĭ), Jasminium fruticans L. (Iasomie), Rhus Cotinus L. (Scumpie), Periploca graeca L., Prunus spinosa L. (Porumbar), Prunus Mahaleb L. (Mălin), Prunus pumila Borkh., Berberis vulgaris L. (Drăcilă, Măcriș-de-rîurĭ), Asparagus verticillatus; iar în stâncile calcaróse de pe lângă Mangalia, cresc tuferișurĭ în compositia cărora intră: Ficus carica L. (Smochin), Jasminium fruticans L. (Iasomie), Paliurus aculeatus Lam, Evonymus vulgaris Scop. (Salbă móle),

Maĭ tóte satele din aceste stepe sunt înconjurate de adevĕrate pădurĭ de:

Onopordon tauricum W. și de Onop. Acanthium L., iar pe marginea drumurilor se vĕd:

Glaucum phoeniceum Cr., Tribulus terrestris L., Diplotaxis muralis D. C., Ajuga Dhamaedris Schb. var., Grandiflora Vis.

3. *Regiunea centrală.* Acéstă regiune, afară de partea despre malul Dunăriĭ, este constituită din stepe întinse, sterile și aride și cu o vegetațiune puțin interesantă. Dintre plantele erbacee ale acesteĭ regiunĭ, cea maĭ importantă din punctul de vedere botanico-geografic este: Achillea leptophylla M. Bieb., care e o specie rară din Rusia meridională Alte plante interesante maĭ sunt: Ficus carica L. (Smochin) și Celtis australis L., arbustĭ din Europa meridională.

S'a crezut, că în Insula supranumită a luĭ Ovidiŭ, cresc plante streine restuluĭ Dobrogieĭ; din contră se găsesc în acéstă insulă: Quercus pedunculata Ehrh. (Gorun), Carpinus Betulus L. (Carpen.), Sambucus nigra L. (Soc.), Prunus spinosa L. (Porumbar), Cerasus acida Fl. Wett. (Vișin), Vitis vinifera L. (Aguridar), la umbra cărora se adăpostesc: Conium maculatum L. (Cucută-mare), Urtica dioica L. (Urzică mare), Humulus Lupulus L. (Hameiŭ), Bryonia alba L. (Mutătóre, Cucurbețea), Convolvulus sepium L. (Cupa vaciĭ), Chelidonium majus L. (Rostopască), Alliaria officinalis Andrz (Usturóie, Aișor), Lappa major Gaertn. (Lipan, Brustur), Cannabis sativa L. (Cânepă), Leonurus Cardiaca L. (Talpa gâștiĭ, Iarbă flocósă), Galium Aparine L. (Turiță, Scaiŭ mĕrunt), Helianthus tuberosus L. (Nap., Nap turcesc, porcesc), Sonchus palustris L. (Susaiŭ de mlaștine), Epilobium hirsutum L. (Pufulețe, Sburătóre).

4. *Regiunea maritimă.* Banda fórte îngustă ce se întinde de-alungul Mării-Negre, de la Mangalia până la gurile Dunăriĭ, e formată, afară de țĕrmul stâncos și abrupt de la Constanța, de către nisipurile dunelor, care ofer vegetațiunea cea maĭ caracteristică și cea maĭ avută.

Florula Constanțeĭ, de și săracă, coprinde unele plante dintre cele maĭ rarĭ și maĭ importante din punctul de vedere al geografieĭ botanice, ast-fel sunt:

Zygoph ylum Fabago L., specie din Asia-Mică, ce aiurea nu se întâlnesce in Europa de cât numaĭ în Spania, Sardinia și Rusia meridională, precum și Tournefortia Argulia. R. S., specie din Rusia orientală și meridională, care se maĭ găsesce la Sulina și Mangalia.

Iată unele din speciile acesteĭ regiunĭ:

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Elymus sabulosus P. B., Panicum miliaceum L., Scirpus maritimus L., Plantago arenaria W. Kit., Medicago marina L., Cakile maritima Scop., Centaurea arenaria M. Bieb., Artemisia salsoloides W., Eryngium maritimum L., Mulgedium tataricum D. C., Crambe maritima Scop., Salicornia herbacea L., Euphorbia Gerardina L., Euphorbia Peplis L., Silene pontica Brandza, Cynanchum acutum L., Scirpus Holoschoenus L., Gypsophyla tricotoma Wender, Atriplex niteus Rebent., Asperula humifusa M. Bieb.

5. *Regiunea aquatică.* In numerósele gârle, lacurĭ, bălţĭ şi mlaştine ce se întind d'a-lungul braţelor Dunării, baza vegetaţiunii e formată din stufăriĭ, compuse maĭ ales din trestie (Phragmites communis Trin.). Cea maĭ interesantă plantă, ce merită o menţiune specială, este Leuşténul (Levisticum officinale K.), ce pare că cresce spontaneŭ în mare abondenţă pe la Medgidia, în asociaţiune cu:

Dipsacus laciniatus L., Rumex conglomeratus Murr., Galega officinalis L., Valeriana officinalis L., Eupatorium cannabinum L., Sium latifolium L.,

Alte plante din regiunea aquatică sunt, prin fâneţe, locurĭ nisipóse şi umede:

Chenopodium Botrys L., Potentilla Ansrina L., Pontentilla supina L., Tamarix gallica L., Triticum repens L., Erythraea pulchela Fr., Spergularia Salina Presl., Glycyrrhiza echinata L., Carex muricata L., Altaea officinalis L., Trifolium fragiferum L., Ranunculus Philonotis Ehrh.

Prin locurile mlăştinóse şi pe malurile apelor:

Ranunculus repens L., Ranunculus Lingula L., Ranunculus Flammula L., Ranunculus sceleratus L., Nasturtium officinale R. Br., Nasturtium austriacum Cr., Nasturtium amphibium R. Br., Nasturtium sylvestre R. Br., Scirpus palustris L., Scirpus maritimus L., Scirpus lacustris L., Lythrum Salicaria L., Lythrum virgatum L., Lythrum Hyssopifolia L., Polygonum Persicaria L., Polygonum Hydropiper L., Butomus umbellatus L., Typha augustifolia L., Sparganium ramosum Huds., Iris pseudoacorus L., Glyceria spectabilis, iar plutitóre pe apele stagnante saŭ lin curgătóre:

Nymphaea alba L., Nuphar luteum Sm., Myriophyllum spicatum L., Myriophyllum verticillatum L., Lymnanthemum nymphoides Link., Hidrocharis Morsus ranae L., Ceratophyllum demersum L., Ruppia rostellata Kock., Potamogeton lucens L., Potamogeton perfoliatus L., Potamogeton pectinatus L., Trapa natans L., Lemna gibba, Lemna minor L., Lemna trisulea L., Lemna polyrrhiza L.,

Trapa natans numită în termenĭ vulgarĭ castana saŭ nuca de baltă saŭ ciulinĭ, póte servi populaţiuniĭ mărginaşe bălţilor din Delta Dunăriĭ, căcĭ după analisa institutuluĭ chimic, fructul acesta copt saŭ fiert oferă un nutriment superior porumbuluĭ şi în stare făinósă nu e supus alteraţiuneĭ, ca mălaiul de porumb.

In seceta din anul 1899 o mare parte a populaţiuniĭ din Tulcea s'a hrănit, în lipsă de alt aliment, cu nuca de baltă [1]).

6. *Regiunea Delteĭ Dunăriĭ.* Plantele, carĭ par a fi maĭ propriĭ Delteĭ Dunăriĭ, sunt:

Nymphaea Candida Presl., Aldrovanda vesiculosa L., Utricularia vulgaris L., Typha stenophylla F. M., Salvinia natans Hoffm.

Dar ceea ce face ca flora Delteĭ Dunăriĭ să presinte un mare interes, este vegetaţiunea eĭ arborescentă. Pădurea Leti e o luncă întinsă, dar o luncă în condiţiunĭ excepţionale, căcĭ alăturĭ cu Plopiĭ albi şi negri (Populus alba L., Populus nigra L.,) cu Aniniĭ (Alnus glutinosa Gaertn.) şi cu diverse speciĭ de Salcie (Salix triandra L., Salix cinerea L., Salix rosmarinifolia L., var. argentea Sm.), cresc Stejarĭ secularĭ (Quercus pedunculata Ehrh.), acoperiţĭ de Loranthus europaeus L., şi amestecaţĭ cu o specie de Frasin din Rusia meridională (Fraxinus oxyphylla M. Bieb.), ce pare a înlocui Frasinul comun (Fraxinus excelsior L.,) din România trans-dunăréná.

Arbustiĭ din acéstă regiune sunt: Berberis vulgaris L., Periploca greaca L., Tamarix gallica L., (Cătină-roşie), Prunus pinosa L., Hippophaë rhamoides L., (Cătină-albă).

Alte plante erbacee maĭ interesante, sunt:

[1]) «Expunerea situaţieĭ Jud. Tulcea din 1899», pag. 19—20.

www.ziuaconstanta.ro

Cucubalus bacciferus L., Nepeta Cataria L., Teucrium scordium L., Veronica longifolia L., Galium rubioides L., Erigeron acre L., Scabiosa ucranica L., Salsola Kali L., Tribulus terrestris L., Sium latifolium L., Melampyrum arvense L., Lathyrus platyphyllos Retz., Thalictrum flavum L., Vincetoxicum officinale Mch., Asparagus polyphyllus Stev., Allium guttatum Stev., Allium longispathium Red., Plantago maritima. L.

Lipsa coniferelor din Flora Dobrogieĭ se explică prin altitudinea de mică importanţa a dĕlurilor eĭ.

Acéstă altitudine, care d'abia formézĕ baza regiuniĭ faguluĭ din România transdunăréná, permite crescerea faguluĭ, rar într'adevĕr, dar nu cu totul absent, după cum pretind uniĭ botaniştĭ:

«In Dobrogia fagul lipsesce cu totul, căcĭ în acéstă provincie ceĭ maĭ înalţĭ munţi, nisce creste granitice, n'ajung chiar altitudinea de 450 metri» [1]).

Doctorul Brândza citézĕ fagĭ la Babadag; apoĭ maĭ sunt fagĭ bătrânĭ în pădurile dintre Cilic şi Meidanchioĭ şi tinerĭ la S. de Luncaviţa, unde formézĕ o pădure în valea Ţiganca-Taila, spune fostul prefect Ion Neniţescu.

Se maĭ găsesce în Dobrogia pe la Başchioĭ, ephedra vulgaris Rich, din familia Gnetacee, speţă aprópe coniferă, o plantă din regiunile calde extra-tropicale.

Acésta se explică prin vecinătatea mării, prin mica altitudine şi prin latitudinea destul de meridională a localităţiĭ în care se găsesce.

CAPITOLUL IV

PĂDURI [2])

Pe timpul administraţieĭ guvernuluĭ Otoman, pădurile din Dobrogia, ca şi din întregul Imperiŭ, eraŭ proprietatea Statuluĭ, care înainte vreme poseda pădurile cele maĭ frumóse şi maĭ renumite şi carĭ ocupaŭ tot teritoriul eĭ până la malurile Dunăriĭ şi bălţilor (probă actualele petece de tufărişurĭ izolate).

Însă abondenţa pădurilor ce Imperiul Otoman poseda în diverse regiunĭ ale teritoriuluĭ sĕŭ, contribuiaŭ la lipsa de scrupul în exploatarea lor, cu tóte că legea otomană (art. 28 din codul proprietăţeĭ fonciare, din anul 1858) opresce tăierea esenţelor preţióse precum: stejarul, nucul, carpinul şi altele, totuşĭ era imposibil agenţilor administrativĭ, de a pune frîŭ manoperilor întrebuinţate de locuitorĭ, pentru a distruge arboriĭ din picióre.

Administraţia forestieră propriŭ zisă, lipsea cu desăvîrşire, şi ast-fel era imposibil de a face să se micşoreze întru cât-va efectele desastruóse ale dreptuluĭ us acordat locuitorilor, care de alt-fel eraŭ în mare parte aşezaţĭ în mijlocul pădurilor (legea otomană art. 5 şi 130 din cod permitea concedărĭ de pămênturĭ maĭ întinse numaĭ în acele localităţĭ nelocuite, unde se constata imposibilitatea de a se înfiinţa comune), unde aŭ căutat să defrişeze aşa numitele meşelicurĭ (cuvênt turc: méşé=cer, stejar; meşelic, loc acoperit cu acest fel de arborĭ) care, după spiritul general al legislaţiuniĭ otomane şi conform cu art. 19 din cod, ar urma să fie nisce tufĕrişurĭ compuse numaĭ din esenţe, care nu pot ajunge la o mare desvoltare, precum ar fi pernalikul (Quercus illex), menţional de art. 19 şi numaĭ aceste tufĕrişurĭ puteaŭ face obiectul de concesiunĭ individuale, pentru transformare în locurĭ de arătură, în realitate însă, multe din aceste meşelicurĭ (tufĕrişurĭ) eraŭ

[1]) «Conspectul Floreĭ Românieĭ» de *Dr. D. Grecescu*, pag. 732.

[2]) Estras din studiul D-luĭ Silvicultor *Grigorescu Petre* «Pădurile Dobrogieĭ» publicat în ziarul «Constanţa» No. 131 şi următoriĭ; după *G. Hüffel*, «Studiul sumar al Pădurilor Statuluĭ» şi «Studiŭ asupra Pădurilor Statuluĭ». Ediţia Ministeruluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

constituite din esenţe preţióse, care prin recepare, puteaŭ deveni masive importante şi de viitor.

Toleranţele admise de art. 19, 5 şi 130 din Codul Legislaţiuniĭ Otomane, aŭ contribuit ast-fel a schimba în scurt timp fisionomia Dobrogieĭ, care din ţéră pastorală a turmelor ce se coboraŭ din Carpaţĭ, se transformă în ţară agricolă.

Materialul lemnos exploatat din aceste păduri se întrebuinţa de locuitorĭ, fie pentru trebuinţele lor casnice, fie pentru comerţ, exportându-l în localităţile vecine (Basarabia) Brăila, Galaţĭ, etc.) şi la Constantinopol, în schimbul uneĭ taxe ce se plătea la bariera oraşuluĭ şi care s'a fixat maĭ târziŭ prin primul regulament al pădurilor din 1 Ianuarie 1870.

Ast-fel, populaţiunile rurale rĕŭ administrate de o parte, păşunatul abusiv, apoĭ desele rĕsbóie Ruso-Turce de alta, precum şi devastările aduse de echipele bastimentelor maritime şi fluviale, care pe fie-care an extrăgeaŭ cantităţĭ marĭ de lemne de cherestea pentru reparaţiunea bastimentelor şi material propriŭ, utilisabil la şantierele de construire a bastimentelor de la Constantinopol [1]) şi Syra, la arsenalele Marineĭ şi Artilericĭ Imperiale, la şantierele construcţiunilor publice, etc., tóte acestea aŭ contribuit la ruina completă şi devastarea acelor frumóse pădurĭ de altă dată; ast-fel că la anul 1878 aceste pădurĭ nu se presentaŭ de cât sub forma unor buchete, maĭ concentrate în judeţul Tulcea şi anume pe masivul muntos, care se întinde între Isaccea şi Babadag pe o lungime de 40 km. şi pe o lărgime de 30 km. la Nord către satele Grecĭ şi Frecăţeĭ, până în valea Babadaguluĭ, mergênd îngustându-se spre Sud. Spre Vest şi Nord acest grup are ca limite şirul de înălţimĭ, care merge paralel cu cursul Dunăriĭ până la Beştepe. Faţa acestor înălţimĭ despre Dunăre este lipsită de pădurĭ. Acest masiv este tăiat de douĕ văĭ maĭ principale, în care curg de la N.V. către S.E. micele rîurĭ Taiţa şi Slava; prin văĭ însă sunt aşezate maĭ multe sate şi aprópe tóte pădurile sunt defrişate. Pădurĭ aŭ rĕmas pe vîrfurile munţilor şi pe câte-va platourĭ din care cel maĭ însemnat între satul Meidanchioĭ şi Mănăstirea Cocoş şi Cilic. Alte grupe de pădurĭ, dar cu mult maĭ puţin importante, se întind între satele Malcocĭ şi Beştepe.

La Sud, pădurile înconjură oraşul Babadag şi se întind încă câţĭ-va kilometri spre Sud, Sud-Vest; aci începe regiunea lipsită de arborĭ până la Sudul Mangalieĭ şi de la Dunăre până la Mare (afară de porţiunea coprinsă în unghiul format către Dunăre şi Bulgaria, unde sunt câte-va grupe de tufĕrişurĭ), unde ochiul trecĕtoruluĭ nu întâlnesce nicĭ un arbore, privind la un câmp întins, ondulat prin văĭ numeróse şi prin dĕlurĭ în mare parte puţin productive.

Guvernul nostru ocupând Dobrogia aplică sistemul zis de Cantonament, pentru a scăpa restul pădurilor, fără însă a întrerupe exploatările, căcĭ în acest cas ar fi lipsit o provincie întrégă de lemnele necesare; şi de óre-ce locuitoriĭ aveaŭ drepturĭ ab antiquo a lua lemne pentru trebuinţele lor, din tóte pădurile, pe de o parte li s'a dat câte o porţiune de pădure, acolo unde existaŭ pădurĭ, care să devie proprietatea comunală, iar acolo unde nu eraŭ pădurĭ, li s'a destinat câte un hectar de teren despădurit de fie-care cap de familie, care cu timpul să se transforme în pădure prin îngrijirea guvernuluĭ. (Aşa este şi spiritul art. 23 din legea proprietăţiĭ imobiliare din 1882). In basa acestuĭ articol, în maĭ mulţĭ anĭ consecutivĭ s'a făcut încercărĭ de împădurire pe o scală destul de întinsă prin semănătură directă în bande, cu sămânţă de salcâm şi ghindă, care ar fi dat resultate sigure, dacă acest sistem de împădurire n'ar fi necesitat în timpul primăveriĭ lucrărĭ multiple de cultură şi întreţinere, care coincideaŭ cu muncile agricole, de la care nu s'aŭ putut distrage locuitoriĭ, fie că nu cunosceaŭ avantagiile împăduriręĭ, fie că administraţia puţin pătrunsă de importanţa acestor lucrărĭ, n'a căutat să inspire locuitorilor, că prin legea improprietăriręĭ chiar, eraŭ obligaţĭ la aceste sarcinĭ şi prin urmare să-ĭ execute la lucru, întocmaĭ după indicaţiunile silvicultoruluĭ.

[1]) *I. Ionesco.* «Excursion dans la Dobroudja», pag. 48.

www.ziuaconstanta.ro

Resultatul a fost nul, de și s'ar fi adus marĭ serviciĭ Dobrogieĭ și în special județuluĭ Constanța, lipsit maĭ în întregime de pădurĭ.

In primăvara anuluĭ 1887 s'a părăsit sistema împăduririlor directe și s'a hotărît înființare de pepiniere, în scop de a procura arbuștĭ pentru a se împăduri prin transplantărĭ, terenurile comunale, potrivit art. 23 din lege. S'a înființat o pepinieră la Murfatlar și una la Cumarova, fie-care de câte 5 hectare. Ele aŭ dat resultate bune, așa că pe lângă ele s'aŭ înființat școlĭ provizoriĭ în suprafețe tot de câte 5 hectare, în care s'a transplantat arbuștĭ din pepinieră (repicațĭ) în scop de a-ĭ rări și a le desvolta înrădăcinarea, așa că ambele pepiniere posedaŭ un numĕr de peste 3 milióne puețĭ în stare de transplantare.

Lucrările de întreținere ale pepinieriĭ din Camarova fiind părăsite, cea maĭ mare parte din rĕsad s'a perdut, fiind copleșit de plante sĕlbatice; așa era starea eĭ în 1889.

Cea din Murfatlar maĭ bine întreținută, a putut produce la început aprópe 2 milióne puețĭ, care în primăvara anuluĭ 1888 s'aŭ eliberat gratuit autorităților comunale, pentru împădurirea anuală a câte 5 hectare din terenul de plantație a fie-căreĭ comunĭ.

In unele localităților plantarea s'a făcut în bune condițiunĭ și ar fi dat resultate satisfăcĕtóre, dacă ar fi fost un serviciŭ bine aranjat de pază, fără de care bivoliĭ țiganilor și cămilele tătarilor, aŭ păscut în libertate terenurile sămănate cu salcâmĭ în aniĭ 1887 și 1888. Și vitele preferaŭ aceste locurĭ, pentru că pământul fiind scormonit de curênd producea maĭ multă iarbă, și maĭ ales după ridicarea recoltelor, părțile împădurite rĕmânênd în câmp deschis, eraŭ libere pășunatuluĭ vitelor; ast-fel că în al doilea an nu se maĭ putea distinge împădurirea.

In alte localităților, administrația a executat pe locuitorĭ, cum în comunele: Cicrâcci, Gargalik, Cara-Harman, etc., aducêndu-ĭ cu călărașĭ pe terenul destinat împăduriręĭ, dar în asemenea condițiunĭ plantarea făcêndu-se de formă, cea maĭ mare parte din locuitorĭ, căutând să-și rĕsbune, maĭ ales Bulgariĭ și Tătariĭ, plantaŭ arbuștiĭ cu vârfurile în pământ.

In curs de 8 anĭ nu s'a putut împăduri terenurile comunale.

In 1890 s'a făcut la Cumarova și Murfatlar plantațiĭ pe câte 112 și 50 hectare, cu salcâmĭ.

S'a maĭ întreprins a se face plantațiĭ pe proprietățile comunelor: Caranasuf, Tuzla, Caracoium și Caraomer.

Astăzĭ avem în Dobrogia următórele pepiniere:

a) Pepiniera Casâmcea înființată în 1886, în suprafață de 36.810 m. p. și costă 11.048 leĭ. Esențele aflătóre sunt: 176.500 salcâmĭ, 13.450 stejarĭ, 83.000 frasinĭ, 95.300 ulmĭ, 400 pinĭ și 3.700 nucĭ, adică în total 372.350 arborĭ.

b) Pepiniera volantă Valea-Țiganuluĭ, pe teritoriul comuneĭ Enișala. E înființată în 1895, în suprafață de 5286 m. p., costă 3330 leĭ. Conține 20.000 salcâmĭ, 10.000 ulmĭ, 6.000 frasinĭ 800 stejarĭ și 200 nucĭ, adică în total 37.000 arborĭ.

c) Pepiniera Murfatlar, înființată în anul 1887, are întindere de 48.200 m. p. Înființarea eĭ a costat 5.897 leĭ și s'a plantat 1.300.000 arbuștĭ. Astăzĭ e neglijeată și o bună parte din arborĭ s'a uscat.

d) Pepiniera Caracoium saŭ Cicrâcci, înființată în anul 1894; ocupă o suprafață de 79.365 m. p. și costă 8.749 leĭ. Conține 40.000 arbuștĭ: salcâmĭ, ulmĭ, stejarĭ, duzĭ, etc. Ar trebui maĭ bine îngrijită.

e) Pepiniera Cumarova, înființată în 1884 pe 19.862 m. p., iar în urmă s'aŭ maĭ plantat 5.637.703 m. p. Nu se scie cât costă; e aprópe abandonată. Speciile sunt: nucĭ, pinĭ, duzĭ și salcâmĭ.

f) Pepiniera Ciucurova, înființată în 1895; ocupă 2.002 m. p. suprafață și costă 3.575 leĭ. S'a plantat: 630 frasinĭ, 203 fagĭ, 558 ulmĭ și 250 stejarĭ; toțĭ s'aŭ uscat. Acum sunt: 516 molizĭ, 490 stejarĭ, 30 ulmĭ și 10 thuia orientalis. Azĭ e neîngrijită și va fi desființată, terenul fiind rĕŭ ales.

g) Pepiniera Telița, înființată în 1886, are 2 hectare suprafață și costă 7.406 leĭ. S'a plantat salcâmul. Azĭ este lăsată în părăsire.

www.ziuaconstanta.ro

h) Pepiniera Hagilar, înfiinţată în 1898, ocupă 5 hect. suprafată, costă 3.139 leĭ. Conţine: 500.000 puieţĭ salcâmĭ. E în fórte bună stare.

Plantaţiile comunale sunt:

a) Plantaţia Caraomer, înfiinţată în 1898, are 710 hect. şi costă 42.458 leĭ. Esenţele sunt: salcâm şi stejar.

b) Plantaţia Ericlia, din pădurea Testemel, înfiinţată în 1899, ocupă 500 hect. suprafaţă, din care s'a plantat cu pin numaĭ 4 hect. şi costă 244 leĭ.

c) Plantaţia Sarighiol, din satul Sarighiol, pl. Babadag, înfiinţată în anul 1899, are o suprafaţă de 3 hect., plantaţia este salcâm şi aylantus. Costă 6 leĭ.

d) Plantaţia Caranasuf, înfiinţată în 1893, ocupă 350 hect. suprafaţă; plantaţia este: salcâm, aylant, ulm, pin, dud, plop, salcie şi frasin. Costă 15.328 leĭ.

e) Plantaţia Cumarova, înfiinţată în 1886, ocupă o suprafaţă de 587 hect. şi costă 64.060 leĭ. Are numaĭ salcâm.

f) Plantaţia Tuzla, înfiinţată în 1895, are 130 hect. suprafaţă, costă 8921 leĭ. Salcâmul este principala specie, între care s'a intercalat 500 nucĭ.

g) Plantaţia Caracoium, înfiinţată în 1894, ocupă 540 hect. suprafaţă şi costă 14.770 leĭ. Are numaĭ salcâm.

h) Plantaţia Murfatlar, înfiinţată în 1886, are 200 hect. suprafaţă şi costă 69.607 leĭ Speciĭ sunt: salcâmul, nucul şi aylantus glandulosa.

Trebue să vorbim ceva şi despre douĕ pădurĭ, carĭ prin situaţiunea lor şi felul esenţelor ce le compun, sunt de un caracter fórte curios:

Pădurea Letea este celebră în Dobrogia şi are o legendă: Se pretinde a fi fost plantată în mod artificial, de un paşă turc din Tulcea, al căruĭ nume s'a uitat. Din cercetarea amănunţită a pădureĭ, nimic nu face să se confirme acéstă tradiţiune, dar nicĭ să se contrazică în totul. S'a adus în sprijinul artificialităţiĭ acesteĭ pădurĭ faptul, că arboriĭ sunt aliniaţĭ de la N. la S. Acésta nu provine din intervenţia omuluĭ, ci cauza este vêntul.

Esenţele carĭ populéză pădurea sunt: plopul cenuşiŭ (populus canescens), stejarul pedonculat, frasinĭ (Fraxinus exceltior şi F. oxyphylla), aninul negru (lipicios), diverse sălciĭ (Salix hyppophaëfolia, S. triandra, S. cinerea). Se maĭ observă pe marginea estică a pădureĭ Tamarix gallica, iar în interior câţĭ-va arbuştĭ saŭ arborĭ, ca drăcila (Berberis vulgaris) şi porumbariĭ (Prunus spinosa). Viţa sĕlbatică de asemenea este comună şi atinge câte o dată ast-fel de dimensiunĭ, în cât rupe sub greutatea sa stejariĭ, pe care ea se agaţă ca o ederă.

Intinderea actuală a pădureĭ póte fi evaluată la 2.800 hect., dar acéstă suprafaţă este departe de a fi întrégă împădurită. Nu se găsesc adevĕrate masive, de cât în partea estică a pădureĭ, pe o zonă de 80 m. lăţime şi cam de 15 km. lungime, în restul pădureĭ nu se vĕd de cât grupe de arborĭ, care forméză parcele de mică întindere, saŭ arborĭ isolaţĭ, Se póte evalua 2.800 hect. suprafaţa pe care o atribuim pădureĭ, că jumĕtate cel puţin este neîmpădurită.

Masivul părţiĭ de Est, care are o întindere cam de 120—150 hect., este singura parte a pădureĭ, care póte fi acum supusă uneĭ exploatărĭ regulate. Ea se presintă sub aspectul unuĭ masiv complect, format din plop cenuşiŭ $^{6}/_{10}$, stejar $^{3}/_{10}$ şi frasin.

Arboriĭ aŭ înălţimĭ carĭ ajung până la 28 m.; plopiĭ aŭ până la $1^{m}.50$ în circonferinţă, stejariĭ până la 2 m. Aceştia din urmă, cel puţin ceĭ maĭ groşĭ, sunt maĭ toţĭ ciopârţiţĭ şi fără mare valóre comercială. Li se tăiaŭ crăcile gróse, pentru a se fasona piese strâmbe, care se vindeaŭ fórte scump constructorilor de vase la Sulina şi Tulcea.

Populamentul în totul, adică cel maĭ mare numĕr de trunchiurĭ, presintă o vârstă, care se póte pune între 60 şi 80 anĭ, dar se găsesc şi mulţĭ stejarĭ care trec peste vârsta de un secol şi jumĕtate.

Solul este acoperit cu ierburĭ, lemne uscate căzute şi puieţĭ, în special puieţĭ de frasin; vlăstarele din rădăcinele de plopĭ sunt fórte abundente.

Peste tot, în cele-l'alte părţĭ, pădurea nu maĭ presintă masive întinse.

In partea de S.E. se găsesc plopĭ isolaţĭ, odinióră emondaţĭ, de $1^{m}.50$ circonferinţă

www.ziuaconstanta.ro

și de 10 m. înălțime, mare parte în rea stare și căzênd mereŭ. In partea vestică nu se găsesc de cât stejarĭ împrăștiațĭ, formând icĭ și colea câte-va buchete de arborĭ de un masiv rar.

Golurile, adică locurile unde arboriĭ lipsesc cu totul, sunt fórte întinse și pot fi estimate la maĭ mult de 500 hect. Aceste terenurĭ acoperite, câte o dată, de o vegetațiune rară de carice (carex), cânepă sĕlbatecă, câte-va graminee și salcie cu foĭ de hippophaë (cătină), de ordinar nu aŭ nimic pe ele și sunt mobile sub acțiunea vêntuluĭ.

Întinderea nisipurilor mișcătóre merge crescênd pe fie-care an, datorind acésta păș-unăriĭ oilor și a altor animale.

Pădurea Letea este înconjurată de 4 cătune: Periprava, Sfistofca Satu-Noŭ și Letea Cele d'întâĭ douĕ sunt populate cu locuitorĭ de rasă slavă, iar în cele-l'alte sunt Românĭ. Periprava este un sat de Lipovenĭ, fondat pe la 1878 de pescariĭ veniți din Basarabia. Sfistofca este de asemenea un sat de pescarĭ. Aceste douĕ localităţĭ posed puţine vite; la numĕrătórea făcută în 1889 s'a găsit că există 900 caĭ saŭ boĭ și vacĭ, și 120 oĭ saŭ porcĭ Satele române din contră, sunt cu totul agricole; aci se găsesc 2050 caĭ și boĭ și 2600 vite micĭ, maĭ cu sémă oĭ, care trebue să-și găsésca pe fie-care an nutriment în insula Letea, care are o suprafață de 21.500 hect.

Scăzênd suprafața pădureĭ, a satelor, a culturilor, a heleștaelor și a bălților, a nisipurilor mișcătóre, rĕmân aprópe 12.000 hect. de teren, din care unele sunt livezĭ pentru fân, populate maĭ cu sémă de graminee; altele formézĕ pășiunĭ fórte slabe, unde se vĕd predominând, după localităţĭ, ciuperaceele și trestiile saŭ plante, ca cânepa sĕlbatecă, inul, euforbiacee (laptele cuculuĭ), etc. Cea maĭ mare parte din aceste 12.000 hect. sunt inutilisabile, când apele sunt marĭ.

Resultă de aci, că totalul pășiunărilor din insulă este îndestulător în timpul ordinar pentru nutrirea vitelor care se găsesc acolo; cu tóte acestea, admiterea animalelor în pădure devine o necesitate în stare actuală a lucrurilor pe timpul crescériĭ apelor Dunăriĭ, care se întâmplă primă-vara. Acéstă necesitate devine încă mult maĭ imperiósă când, cum s'a întâmplat în primă-vara anuluĭ 1888, vitele comuniĭ vecine Chilia, aŭ fost nevoite să caute asil la Letea. Trebue dar a considera aci pășiunarea în pădure ca un rĕŭ necesar, pe cât timp locuitoriĭ vor practica crescerea în mod extensiv prin metoda izlazurilor, adică lăsând să pască liber animalele pe întinderĭ considerabile, în loc de a le nutri în grajd cu furage cultivate, care permit de a cresce acelașĭ numĕr de vite pe întinderĭ de 3—4 orĭ maĭ micĭ.

Pădurea Letea nu are de cât cam 150 hect. spre marginea sa orientală, care póte fi acum susceptibilă de o exploatare regulată.

Regimul de adoptat va fi acela al crânguluĭ compus. Se vor diviza aceste 150 hect. în 20 părțĭ egale, prin liniĭ orientate Est-Vest și se vor exploata treptat, începênd de la Sud câte o parte pe fie-care an. Exploatările se vor face à blanc étoc, oprindu-se cu tóte acestea, toțĭ stejariĭ, frasiniĭ, ulmiĭ, plopiĭ maĭ micĭ de 1 dm. în circumferință la înălțimea omuluĭ, plus 50—60 arborĭ la hectar, alesĭ dintre aceia carĭ vor părea a fi ceĭ maĭ bunĭ, fie pentru a dobândi dimensiunile care le vor da valóre în tăierile viitóre, fie de a contribui prin sĕmânța lor să asigure regenerarea.

După acéstă primă revoluțiune de 20 anĭ, se va împărți definitiv masivul în 30 părțĭ saŭ parchete anuale, care se vor exploata regulat în crâng compus, urmând regulelor care se găsesc în tóte tratatele de silvicultură.

In restul pădureĭ ne vom mulțumi de o cam dată cu extragerea arborilor uscațĭ și a celor căzuțĭ, cum s'a făcut până acum.

Punerea în valóre a pădureĭ presintă un óre-care interes din causa vecinătățiĭ orașuluĭ Sulina, port la Mare, la care se ajunge destul de lesnicios de la Letea, urmând cordonul de nisipurĭ litorale. Din ziua când pădurea Letea va furnisa regulat lemne de foc și din plop și stejar, lemne pentru mica construcție și pentru fierestruit, se va asigura ușor acestor produse un debușeŭ avantagios. Casa Goetz et C-nie, care construesce în acest moment marĭ usine de fierestraie la Sulina, va contribui a înlesni vênzarea lem-

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

nelor de lucru și maĭ cu sémă a celor de plop, care vor da scândurile subțirĭ (voliges), fórte căutate în tóte tîrgurile și care aŭ devenit rare în occidentul Europeĭ.

Pentru a deosebi partea de pădure ce trebue să fie exploatată regulat, pentru a delimita definitiv și în mod aparent pe teren porțiunea insuleĭ destinată a fi reservată culturiĭ forestiere, va trebui să se trimiță agenți silvicĭ cu acéstă însărcinare specială. Acești agenți se vor ocupa în acelaș timp cu studiarea în mod serios a chestiuniĭ pășiunatuluĭ. Eĭ vor stabili în acéstă privință, carĭ sunt adevĕratele trebuințe ale populațiuniĭ, și, cu aceste date dobândite, vor căuta partea de pădure, care póte să fie cu maĭ puțin inconvenient abandonată pășiunatuluĭ. Acéstă parte de pădure va fi delimitată pe teren într'un mod cu totul absolut și învederat, iar vitele cornute vor putea fi admise numaĭ în casul de absolută necesitate. Acéstă parte va putea ast-fel, încetul cu încetul, să se restaureze; iar golurile se vor închide fie cu timpul, fie în mod spontaneŭ, fie cu ajutorul plantațiilor ce se vor face.

Nisipurile mișcătóre de la Letea acoper 300—400 hect., carĭ se găsesc maĭ cu sémă la N. de Satul-Noŭ, unde forméză o bandă lungăréță de maĭ mulțĭ kilometri. Impădurirea lor va fi utilă, maĭ cu sémă din punctul de vedere al puneriĭ în valóre. Prima condițiune pentru a ajunge la acest resultat este de a suprima pășiunatul, care se practică încă. Acésta făcută, se va procede la impădurire, începênd de la Nord și înaintând progresiv spre Sud. Esențele de întrebuințat sunt: Salcâmul (Robinia pseudo-acacia) și Salcia (Salix hippophaëfolia).

Acéstă din urmă esență nu are nicĭ o valóre, dar cresce spontaneŭ cu mare vigóre în terenul de care ne ocupăm, ceea-ce ajunge pentru a o recomanda.

Salcâmul are mult maĭ mare valóre, dar nu credem solul pădureĭ destul de bogat pentru a'l produce în mod continuŭ; nu va fi de cât o esență transitorie, destinată a face loc maĭ târziŭ stejaruluĭ, plopuluĭ, frasinuluĭ, carĭ sunt esențele spontanee ale localităţiĭ.

Pădurea Cara-Osman. Intinderea actuală a pădureĭ póte fi evaluată la aprópe 1500 hect., din carĭ cel puțin $^{2}/_{3}$ sunt în stare de golurĭ. E populată de $^{8}/_{10}$ ștejar pedonculat; restul e format din plop cenușiŭ, frasin, ulm de câmp. Se maĭ găsesc puține sălciĭ, viță sĕlbatecă și ederă.

Pădurea nu coprinde în nicĭ un punct adevĕrate masive. In partea de N. nu se vĕd de cât ștejarĭ isolațĭ, ciopârțițĭ, adesea depărtațĭ unul de altul la 20—30 metri. Partea de S. este ceva maĭ bună; aci se găsesc chiar masive rare, sub carĭ cresc erburĭ.

In golurĭ nu se vede ca vegetație de cât caricea, oboraginee cu tigelul și foile aspre și păróse, carĭ par că nu plac animalelor, o euforbă cu suc veninos, și salcia cu foĭ de hippophaë.

Maĭ adesea nisipul este gol de tot și mișcător; aci dunele sunt maĭ întinse și maĭ periculóse ca la Letea. Se află în pădure cel puțin 500 hect. de aceste nisipurĭ, póte și maĭ mult în afară de perimetrul sĕŭ.

Satul Cara-Orman, singurul în insulă, a fost fondat acum 90 anĭ de către o colonie de Ruși, parte pescarĭ, parte cultivatorĭ. Astăzĭ se numĕră ca la 90 familiĭ, avênd 1200 boĭ și caĭ, iar oĭ și porcĭ 2200. Aceste cifre sunt prea marĭ față cu întinderea restrînsă a pămêntuluĭ de care se dispune.

De mult încă pășiunatul în părțile insuleĭ, periodic inundate, devenind insuficient de a nutri acéstă mare turmă pe cele 3000 hect. de pășiunat prost, s'a admis pășiunatul în pădure ca o necesitate. Acésta explică starea degradată și de plâns a acestuĭ masiv; altă-dată prosper, dacă luăm în sémă tradițiunea, ceea ce se confirmă și prin numele dat pădureĭ de către primele coloniĭ.

Treĭ din patru părțĭ ale pădureĭ pot fi considerate ca distruse, și în curând, adică mainte de a trece jumĕtate secol, dacă nu se va pune energie, nu va rĕmâne de cât aducerea aminte de ea și câțĭ-va ștejarĭ risipițĭ icĭ și colo.

Ar fi de regretat ca administrația nóstră să lase să dispară acéstă pădure care există de secole, una din curiositățile naturale ale țĕriĭ și care intereséză din tóte punctele de vedere.

www.ziuaconstanta.ro

Actualmente, pădurea nu póte fi supusă uneĭ exploatărĭ regulate; trebue să ne mulţumim cu extragerea arborilor uscaţĭ şi cu ridicarea celor desrădăcinaţĭ de vênturĭ.

S'aŭ făcut acum câţĭ-va anĭ încercărĭ de a se scóte din ruină ceea ce a maĭ rămas din Cara-Orman, interzicêndu-se păşiunatul în partea de Sud, pe o suprafaţă de aprópe 320 hect., dar fără nicĭ o reuşită.

Tocmaĭ în acéstă parte a pădurii locuitoriĭ din Cara-Orman aŭ construit, acum vre-o 40 anĭ, pe timpul resbóelor turco-ruse, adăpóste saŭ târle de iarnă pentru vitele lor.

Cum climatul este destul de dulce, aceste animale rătăcesc tótă iarna prin pădure şi cauzéză stricăciunĭ din ce în ce maĭ serióse.

Se propune ca târlele existente, în numĕr de şépte, să fie distruse. Locuitoriĭ din Cara-Orman îşĭ nutresc vitele pentru a face comerţ, nu pentru trebuinţa lor personală; eĭ aŭ făcut din păşiunatul în pădurea Statuluĭ o industrie fórte câştigătóre, care îmbogăţind pe mulţĭ dintr'înşiĭ, în schimb aŭ ruinat pădurea. Un asemenea fapt nu trebue respectat. Nu trebue a priva o populaţiune agricolă de păşiunele necesare vitelor ce o nutresc, dar în acest cas suntem nu în faţa cultivatorilor ci a cirezarilor, carĭ caută a se îmbogăţi prin speculaţiunĭ comerciale, carĭ aduc ruina unor proprietăţĭ ce nu le aparţin, pădurii Statuluĭ, a căreĭ conservare este de un interes public.

Aci ca şi la Letea, nu trebue să se permită păşiunatul de cât într'o anumită parte, într'o treime saŭ o pătrime a pădurii, cu rizicul de a suferi óre-carĭ perderĭ, chiar speculaţiunea pentru crescerea vitelor. In orĭ-ce caz, trebue a se veghia cu îngrijire asupra părţilor masivuluĭ bătrân, care maĭ există la Sud de sat; trebuesc distruse târlele şi vitele să fie isgonite, căcĭ de nu se va urma ast-fel şi s'ar lăsa lucrurile în voia întâmplăriĭ, de sigur se va ajunge la dispariţiunea complectă a Pădurii-Negre de la gurile Dunăriĭ.

Nisipurile mişcătóre trebuesc împădurite ca la Letea. S'a înfiinţat la Cara-Orman o pepinieră de salcămĭ; s'a ales rĕŭ locul, pentru că este expus inundăriĭ şi în timpul primăveriĭ apele stagnéză maĭ multe sĕptămânĭ. De aceea nu trebue să pară curios, că plantele nu sunt de nicĭ o întrebuinţare. Salcâmuluĭ nu-ĭ priesce terenurile expuse a fi acoperite cu apă.

Paza pădurii Cara-Orman este dificilă. Şeful de ocol, care locuesce în Sulina, n'o póte vizita de cât fórte rar, drumul fiind greŭ şi adesea chiar periculos. Locuitoriĭ satuluĭ, de rasă strĕină, sunt fórte ostilĭ dominaţiuniĭ române, care le-a fost impusă prin tratatul de la Berlin, ceea ce face că sarcina pădurarului este periculósă şi de multe orĭ se vede nevoit a se abţine de a interveni la împedicarea delictuluĭ.

Pădurile ocup astăzĭ în Dobrogia o suprafaţă de 135.452 hectare şi sunt împărţite în 14 ocóle silvice, carĭ aparţin Regiuniĭ III Silvică; ocolurile sunt:

I	Constanţa,	cu reşedinţa	în	Constanţa	Jud. Constanţa
II	Mangalia	»	»	» Mangalia	
III	Enisemlia	»	»	» Enisemlia	
IV	Ostrov	»	»	» Ostrov	
V	Cernavoda	»	»	» Cernavoda	
VI	Hârşova	»	»	» Hârşova	
VII	Casâmcea	»	»	» Casâmcea	Jud. Tulcea
VIII	Babadag	»	»	» Babadag	
IX	Ciucurova	»	»	» Ciucurova	
X	Cerna	»	»	» Cerna	
XI	Grecĭ	»	»	» Grecĭ	
XII	Nicoliţel	»	»	» Nicoliţel	
XIII	Tulcea	»	»	» Tulcea	
XIV	Satu-Noŭ	»	»	» Satu-Noŭ	

www.ziuaconstanta.ro

TABLOU

DE

NUMIREA ŞI INTINDEREA PADURILOR DIN DOBROGIA

www.ziuaconstanta.ro

a) Judeţul Constanţa

PLASA	NUMIREA PĂDURII	COMUNA	Goluri hect.	Goluri ar.	Neexploatate hect.	Neexploatate ar.	Exploatate saŭ în curs de exploatare hect.	Exploatate saŭ în curs de exploatare ar.	Total general hect.	Total general ar.	NUMIREA TRUPURILOR DE PĂDURE	Suprafaţa fie-căruĭ trup hect.	Suprafaţa fie-căruĭ trup ar.	Specii amestecate, (fag, stejar carpin) hect.	Specii amestecate, (fag, stejar carpin) ar.	Stejar pur saŭ predomin. hect.	Stejar pur saŭ predomin. ar.	Specii albe, (plop, salcie) hect.	Specii albe, (plop, salcie) ar.	Salcâm hect.
Constanţa	Şeremet	Pazarlia . .	144	—	120	—	—	—	264	—	Şeremet	264	—	—	—	120	—	—	—	—
	Sîrt-orman . . .	Cicrâcci . . .	—	—	56	50	—	—	56	50	Sîrt-Orman . . .	56	50	—	—	56	50	—	—	—
	Plantaţia Murfat	Murfatlar . .	—	—	310	—	—	—	310	—	Plant. Murfatlar	310	—	—	—	—	—	—	—	310
	Pl. Cara-Coium .	Cara-Coium .	—	—	200	—	—	—	200	—	Plant. C.-Coium.	200	—	—	—	—	—	—	—	200
	Total pe plasă . . .		144	—	686	50	—	—	830	50		830	50	—	—	176	50	—	—	510
HÂRŞOVA	Ciobanu	Ciobanu . . .	83	—	—	—	356	—	439	—	Prundu-Morii . .	41	—	—	—	—	—	356	—	—
											Catargea	380	—	—	—	—	—	—	—	—
											Sultanul	18	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ostr. Pastrama .	30	—	—	—	—	—	74	—	—
											» Tifanarĭ . .	6	—	—	—	—	—	—	—	—
	Dăienĭ	Dăienĭ . . .	7	—	—	—	74	—	81	—	Zatonul. . . .	15	—	—	—	—	—	—	—	—
											Prund. Dăenĭ . .	30	—	—	—	—	—	—	—	—
	Doeranĭ	Topolog . . .	60	—	740	—	—	—	800	—	Doeranĭ	800	—	740	—	—	—	—	—	—
			50	—	—	—	245	—	295	—	Zăvoiul	45	—	—	—	—	—	—	—	—
	Gârliciu	Gârliciu . . .									Cluciul	250	—	—	—	—	—	245	—	—
	Ghizdărescĭ . . .	Ghizdărescĭ .	48	—	—	—	2	—	50		Ghizdărescĭ . . .	50	—	—	—	—	—	2	—	—
										—	Baba-Lecu . . .	30	—	—	—	—	—	274	—	—
											Hafa cu p. gâştii	60	—	—	—	—	—	—	—	—
	Hârşova	Hârşova . .	80	—	—	—	274	—	354	—	Ostr. Asanbeĭ. .	260	—	—	—	—	—	—	—	—
											Baba şi Celea. .	4	—	—	—	—	—	—	—	—
	Osimbeĭ	Calfa	150	—	1250	—	—	—	1400	—	Osimbeĭ	1400	—	—	—	1250	—	—	—	—
											Prund. Ostrov .	110	—	—	—	—	—	153	50	—
	Ostrov	Ostrov . . .	6	50	—	—	153	50	160	—	Chiciu	50	—	—	—	—	—	—	—	—
	Topolog	Topolog . . .	30	—	—	—	1010	—	1040	—	Topolog	1040	—	1010	—	—	—	—	—	—
											Ostr. Balaban .	500	—	—	—	—	—	407	—	—
											» Zavalu . .	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	Topalu Boazgic .	Topalu . . .	131	—	—	—	407	—	538	—	Buazgic Mare .	16	—	—	—	—	—	—	—	—
											» Mic . .	20	—	—	—	—	—	—	—	—
	Urumbeĭ	Urumbeĭ . .	150	—	1060	—	—	—	1210	—	Urumbeĭ	1210	—	1060	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă . . .		795	50	3050	—	2521	50	6367	—		6367	—	2810	—	1250	—	1511	50	—
DIA	Meşelicu	Rasova . .	600	—	—	—	900	—	1500	—	Meşelicu	1500	—	—	—	900	—	—	—	—
											Mulciova	120	—	220	—	—	—	—	—	—
	Mulciova	Enigea . . .	180	—	—	—	220	—	400	—	Balaban Ceair .	280	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ostr. Hinogu . .	Cernavoda .	—	—	—	—	20	—	20	—	Ostr. Hinogu . .	20	—	—	—	—	—	20	—	—

www.ziuaconstanta.ro

MEDGI	Ostr. Seimenĭ	Seimenĭ	—	—	—	—	165	—	165	—	Troina	100	—	—	—	—	—	165	—	—
											Chiciu	25	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ostr. de la vale	40	—	—	—	—	—	—	—	—
	Polucci	Enige	150	—	—	—	200	—	350	—	Dede-Bali	250	—	—	—	200	—	—	—	—
											Uzum Culac Bair	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	Talaşman	»	170	—	—	—	290	—	460	—	Baslamuşu	100	—	—	—	290	—	—	—	—
											Ciraclar	180	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cara-Orman	180	—	—	—	—	—	—	—	—
	Uzun Ada	Rasova	170	—	—	—	250	—	420	—	Ostr. Lung	250	—	—	—	—	—	250	—	—
											Uzun Ada	170	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vlah-Kioĭ	»	100	—	—	—	170	—	270	—	Coriia	50	—	170	—	—	—	—	—	—
											Piatra lungă	45	—	—	—	—	—	—	—	—
											Calea Săpată	80	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cremenea	95	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă		1370	—	—	—	2215	—	3585	—		3585	—	390	—	1390	—	435	—	—
Mangalia	Plant. Cumarova	Mangalia	—	—	330	—	—	—	330	—	Pl. Cumarova	330	—	—	—	—	—	—	—	330
	» Tuzla	Tuzla	—	—	120	—	—	—	120	—	Plantaţia Tuzla	120	—	—	—	—	—	—	—	120
	Total pe plasă		—	—	450	—	—	—	450	—		450	—	—	—	—	—	—	—	450
SILISTRA-NOUA	Atmagea-Cula	Carvan	—	—	—	—	68	85	68	85	Atmagea-Cula	68	85	68	85	—	—	—	—	—
	Canaraua Fetiĭ	Lipniţa	—	—	138	75	—	—	138	75	Canaraua Fetiĭ	138	75	138	75	—	—	—	—	—
	Cara-Cealic	Carvan	18	1	81	26	—	—	99	47	Cara-Cealic	99	47	81	26	—	—	—	—	—
	Cara-Ali-Corusu	»	—	—	40	—	—	—	40	—	Ciara-Ali-Corusu	40	—	40	—	—	—	—	—	—
	Ciufutu	Oltina	30	—	104	24	—	—	134	24	Ciufutu	134	24	104	24	—	—	—	—	—
	Echin-Orman	Carvan	52	—	90	—	—	—	142	—	Echin-Orman	142	—	90	—	—	—	—	—	—
	Ghiurghenlic-C.	»	—	—	21	—	—	—	21	—	Ghiurghenlic-C.	21	—	21	—	—	—	—	—	—
	Iasi-Orman	»	—	—	33	48	—	—	33	48	Iasi-Orman	33	48	33	48	—	—	—	—	—
	Iortmacu	Oltina	—	—	132	30	—	—	132	30	Podu-Peiu	132	30	132	30	—	—	—	—	—
	Meşelic	Carvan	25	—	68	—	—	—	93	—	Meşelic	93	—	—	—	68	—	—	—	—
	Meşelic-Cula	Eskioĭ	15	—	—	—	236	—	251	—	Meşelic-Cula	251	—	—	—	236	—	—	—	—
	Nursuzu	»	—	—	106	27	—	—	106	27	Demecican	106	27	—	—	106	27	—	—	—
	Ostr. Beilic	Beilic	—	—	60	—	—	—	60	—	Ostr. de pietriş	30	—	—	—	—	—	60	—	—
											Hozun-Ada	30	—	—	—	—	—	—	—	—
	» Opa	Ostrov	60	—	—	—	106	—	166	—	Ostr. Opa	166	—	—	—	—	—	106	—	—
	» Vechiŭ	»	410	—	—	—	65	—	475	—	Păcuĭ d. l. móră	12	—	—	—	—	—	65	—	—
										—	Renia Păcuiuluĭ	38	—	—	—	—	—	—	—	—
										—	Păcuĭ Mare	50	—	—	—	—	—	—	—	—
	» Tilchia	»	415	—	—	—	172	—	587	—	Păcuĭ Tilchia	13	—	—	—	—	—	172	—	—
										—	Rupt. códa »	81	—	—	—	—	—	—	—	—
	» Păcuĭ luĭ S.	Bugeac	1	—	—	—	66	—	67	—	Păcuiul luĭ Sóre	67	—	—	—	—	—	66	—	—
	» Gogóna	Canlia	—	—	—	—	10	—	10	—	Ost. Gogóna	10	—	—	—	—	—	10	—	—
	» Veriga	Satu-Noŭ	2	—	—	—	8	—	10	—	» Veriga	10	—	—	—	—	—	8	—	—
	» Bimbaşa	»	2	—	—	—	120	—	122	—	» Bimbaşa	122	—	—	—	—	—	120	—	—
	» Pîrlitu	»	—	—	—	—	110	—	110	—	» Pîrlitu	110	—	—	—	—	—	110	—	—
	» Strîmb	Oltina	43	—	183	—	—	—	226	—	» Strîmbu	226	—	—	—	—	—	183	—	—

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *
769

www.ziuaconstanta.ro

PLASA	NUMIREA PĂDUREI	COMUNA	Goluri		Neexploatate		Exploatate saŭ în curs de exploatare		Total general		NUMIREA TRUPURILOR DE PĂDURE	Suprafața fie-căruĭ trup		Specii amestecate, (fag, stejar carpin)		Stejar pur saŭ predomin.		Specii albe, (plop, salcie)		Salcâm
			hect.	ar.	hect.	ar.	hect.	ar.	hect.	ar.		hect.	ar.	hect.	ar.	hect.	ar.	hect.	ar.	hect.
SILISTRA-NOUĂ	Saia-Coru	Carvan	—	—	147	42	—	—	147	42	Coru-Saia	147	42	147	42	—	—	—	—	—
	Sidi-Orman	Carvan	4	—	191	—	—	—	195	—	Sidi-Orman	195	—	2.191	—	—	—	—	—	—
	V. Cuzgun-Bacc.	Cuzgun	380	—	2.250	—	—	—	2.630	—	Ciair-Orman	375	—	250	—	—	—	—	—	—
											Bi-Orman	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ciatov-Orman	350	—	—	—	—	—	—	—	—
											Saia-Culac	800	—	—	—	—	—	—	—	—
											Sarpen	50	—	—	—	—	—	—	—	—
											Uzungeva	450	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ciatal-Orman	30	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ciair-Orman	75	—	—	—	—	—	—	—	—
											Tiuntiunluc	300	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Caranlic	Caranlic	150	—	570	—	—	—	720	—	Cişme-Culac	350	—	570	—	—	—	—	—	—
											Dorgut	100	—	—	—	—	—	—	—	—
											Doriner	210	—	—	—	—	—	—	—	—
											Caranlic	60	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Parachioĭ	Parachioĭ	120	—	1.560	—	—	—	1.680	—	Păd. Cătana	80	—	1560	—	—	—	—	—	—
											Asadic	50	—	—	—	—	—	—	—	—
											Tongea	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Taslâgea	150	—	—	—	—	—	—	—	—
											Buiuc-Orman	500	—	—	—	—	—	—	—	—
											Saia »	300	—	—	—	—	—	—	—	—
											Damechioĭ	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cogeacoru	200	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Dobrom.-Tek.	Dobromir	130	—	900	—	—	—	1.030	—	Caracoru	530	—	—	—	900	—	—	—	—
											Deris	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Oluc-Orman	100	—	—	—	—	—	—	—	—
											Caramanlia	200	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Enis.-Nastr.	Enişemlia	145	—	870	—	—	—	1.015	—	Ghioclomez	200	—	870	—	—	—	—	—	—
											Tailia	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ciuciuc-Algea	40	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cialmari	400	—	—	—	—	—	—	—	—
											Chiaşna	300	—	—	—	—	—	—	—	—
											Lesnicu	30	—	—	—	—	—	—	—	—
											Canaraua	70	—	—	—	—	—	—	—	—
											Corea	20	—	—	—	—	—	—	—	—
											Atcorus	30	—	—	—	—	—	—	—	—
											Lambrugea	25	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Asarlic	Asarlic	100	—	550	—	—	—	650	—	Telechi-Orman	250	—	—	—	550	—	—	—	—
											Delialibair	150	—	—	—	—	—	—	—	—
											Corea-Mare	100	—	—	—	—	—	—	—	—
											Discia	150	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Ghiolpunar	»	100	—	690	—	—	—	790	—	Panargic	150	—	690	—	—	—	—	—	—
											Orlu-Orman	300	—	—	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

SILISTRA-NOUA	V. Techederesi	Regep-Cuiusu	250	—	930	—	—	—	1.180	—	Canara-Orman	200	—	—	—	—	—	—	—	—
											Carsiorman	40	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cauculac	100	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cerkez	500	—	—	935	—	—	—	—	—
											Punarculac	15	—	—	—	—	—	—	—	—
											Sarpali-Orman	250	—	—	—	—	—	—	—	—
											Buiuc-Orman	400	—	—	—	—	—	—	—	—
											Chircisaias	15	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Sevendic	Hairam-Kioï	2 10	—	2.715	—	—	—	2.925	—	Sarp-Orman	800	—	2.715	—	—	—	—	—	—
											Gheviz-Orman	450	—	—	—	—	—	—	—	—
											Telchi-Orman	2 0	—	—	—	—	—	—	—	—
											Iriclia	350	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ceciculac	300	—	—	—	—	—	—	—	—
											Punarculac	300	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cuiungiuc	150	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cinginea-Orman	90	—	—	—	—	—	—	—	—
											Meşa-Orman	235	—	—	—	—	—	—	—	—
	V. Skender	»	155	—	1.460	—	—	—	1 15	—	Skender-Orman	350	—	1.460	—	—	—	—	—	—
											Domuz-Orman	500	—	—	—	—	—	—	—	—
											Telchi-Orman	300	—	—	—	—	—	—	—	—
											Chediculac	150	—	—	—	—	—	—	—	—
											Iesiculac	90	—	—	—	—	—	—	—	—
											Uzungea	35	—	—	—	—	—	—	—	—
											Pandaclik	90	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ciataculac	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă		2.817	21	13.891	72	961	85	17.670	78		16.8 2	78	5.722	20	686	27	2.344	—	—
	Total pe judeţ		5.126	71	18.078	22	5 698	35	2 8903	2 8		28903	28	1 .363	39	5.606	77	2 .845	50	960

b) Judeţul Tulcea

BABADAG	Alibichioï-Acad.	Alibichioï	—	—	—	—	2.467	—	2 .467	—	Alibichioï-Ac.	2.467	—	—	—	2 .4 57	—	—	—	—
	Armutlia-Camber	Armutlia	—	—	—	—	2 .2 92	—	2.292	—	Armut.- Camb.	2 .2 92	—	—	—	2.2 92	—	—	—	—
	Atmagea	Atmagea	—	—	—	—	4 .017	—	4.017	—	Atmagea	4.017	—	—	—	4.017	—	—	—	—
	Babadag	Babadag	—	—	—	—	7.005	—	7 .005	—	Babadag	7.005	—	—	—	7 .005	—	—	—	—
	Başchioï-Cineli	Başchioï	—	—	—	—	2 .2 3	—	2 .2 3	—	Başchioï-Cineli	2 2 2 3	—	—	—	2 .23	—	—	—	—
	Beidaut	Beidaut	—	—	—	—	2 .354	—	2.354	—	Beidaut	2.35 4	—	—	—	2.354	—	—	—	—
	Caranasuf	Caranasuf	—	—	—	—	35 0	—	350	—	Caranasuf	350	—	350	—	—	—	—	—	—
	Caramanchioï	Caramanchioï	—	—	—	—	3.160	—	3.160	—	Caramanchioï	3.160	—	—	—	3.160	—	—	—	—
	Casâmcea	Casâmcea	—	—	—	—	2 .503	—	2 .503	—	Casâmcea	2.5 03	—	—	—	2.503	—	—	—	—
	Ciamurli-de-sus	Ciamurli-d.-s.	—	—	—	—	9.4 92	—	9.492	—	Ciamurli-de-sus	9.492	—	—	—	9.492	—	—	—	—
	Ciucurova	Ciucurova	—	—	—	—	2 .840	—	2 .840	—	Ciucurova	2.840	—	—	—	2.840	—	—	—	—
	Enişala-Visterna	Enişala	—	—	—	—	3.7 08	—	3.708	—	Enişala-Vist.	3.708	—	—	—	3.708	—	—	—	—
	Caugagi	Ciamurli-d.-j.	—	—	—	—	375	—	375	—	Caugagi	375	—	—	—	375	—	—	—	—
	Chirişlic	Toxof	—	—	—	—	430	—	430	—	Chirişlic	430	—	—	—	430	—	—	—	—
	Ortachioï-Daut	Ortachioï	—	—	—	—	2 .1 66	—	2.166	—	Ortachioï-Daut.	2. 166	—	—	—	2.166	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

PLASA	NUMIREA PĂDUREĬ	COMUNA	Golurĭ hect.	Golurĭ ar.	Neexploatate hect.	Neexploatate ar.	Exploatate saŭ în curs de exploatare hect.	Exploatate saŭ în curs de exploatare ar.	Total general hect.	Total general ar.	NUMIREA TRUPURILOR DE PĂDURE	Suprafața fie-căruĭ trup hect.	Suprafața fie-căruĭ trup ar.	Specii amestecate (fag, stejar carpin) hect.	Specii amestecate (fag, stejar carpin) ar.	Stejar pur saŭ predomin. hect.	Stejar pur saŭ predomin. ar.	Specii albe (plop, salcie) hect.	Specii albe (plop, salcie) ar.	Salcm hect.
Babadag	Slava-Rusă . .	Slava-Rusă .	—	—	—	—	9.641	—	9.641	—	Slava-Rusă . . .	9.641	—	—	—	9.641	—	—	—	—
	Trestenic-Nalb.	Nalbant . .	—	—	—	—	1.085	—	1.085	—	Trestenic-Nalb. .	1.085	—	—	—	1.085	—	—	—	—
	Total pe plasă . . .		—	—	—	—	56.108	—	56.108	—		56.108	—	350	—	55.758	—	—	—	—
MĂCIN	Balabancea . .	Balabancea .	—	—	—	—	11.168	—	11.168	—	Balabancea . . .	1.355	—	11.168	—	—	—	—	—	—
											Hancérca . . .	1.052	—	—	—	—	—	—	—	—
											Tiganca	7.148	—	—	—	—	—	—	—	—
											Gĕlĕrca-rusă .	1.114	—	—	—	—	—	—	—	—
											Islam-Gelĕrca .	499	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cârjelarĭ	Cârjelarĭ . .	—	—	—	—	4.365	—	4.365	—	Cârjelarĭ	1.394	—	—	—	—	—	4.365	—	—
											Omurlar	747	—	—	—	—	—	—	—	—
											Jaila	830	—	—	—	—	—	—	—	—
											Carapelit	710	—	—	—	—	—	—	—	—
											Asanlar	684	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cerna	Cerna . . .	—	—	—	—	2.530	—	2.530	—	Cerna	2.530	—	2.530	—	—	—	—	—	—
	Chiciu-Carcaliu .	Carcaliu . .	—	—	—	—	9	—	9	—	Chiciu-Carcaliu .	9	—	—	—	—	—	9	—	—
	Coium-Punar . .	Coium-Punar	—	—	—	—	2.243	—	2.243	—	Aiorman	633	—	—	—	2.243	—	—	—	—
											Canat-Calfa . . .	520	—	—	—	—	—	—	—	—
											Coium-Punar . .	1.090	—	—	—	—	—	—	—	—
	Golăşeĭ	Măcin . . .	—	—	—	—	184	—	184	—	Golăşeĭ	184	—	—	—	—	—	184	—	—
	Jijila-Văcărenĭ .	Jijila . . .	—	—	—	—	750	—	750	—	Jijila-Văcărenĭ .	750	—	750	—	—	—	—	—	—
	Luncaviţa . . .	Luncaviţa . .	—	—	—	—	2.785	—	2.785	—	Luncav.-Rakel .	2.685	—	2.785	—	—	—	—	—	—
											Zăv. Ghidricĭ . .	100	—	—	—	—	—	—	—	—
	Măcin-Grecĭ . .	Grecĭ	—	—	—	—	5.222	—	5.222	—	Măcin-Grecĭ . .	5.222	—	5.222	—	—	—	—	—	—
	Picinéga	Picinéga . .	—	—	—	—	161	—	161	—	Picinéga	161	—	—	—	—	—	161	—	—
	Piatra-Fetiĭ . .	Măcin	—	—	—	—	45	—	45	—	Piatra-Fetiĭ . . .	45	—	—	—	—	—	45	—	—
	Reniĭ	Pisica	—	—	—	—	696	50	696	50	Reni-Găicénca .	447	50	—	—	—	—	696	50	—
											Pisica	140	—	—	—	—	—	—	—	—
											Popina	13	—	—	—	—	—	—	—	—
											Génina	96	—	—	—	—	—	—	—	—
	Turcóia	Turcóia . . .	—	—	—	—	635	50	635	50	Harmanul . . .	170	50	—	—	—	—	635	50	—
											Bedeloiu	380	—	—	—	—	—	—	—	—
											Chiciu-Dobre . .	85	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă . . .		—	—	—	—	30.794	—	30.794	—		30.794	—	22.445	—	2.243	—	6.096	—	—
SULINA	Cara-Orman . .	Cara-Orman .	—	—	—	—	1.500	—	1.500	—	Cara-Orman . .	1.500	—	—	—	1.500	—	—	—	—
	Calinova Sf. Gh.	Sf. Gheorghe.	—	—	—	—	95	—	95	—	Cal. Sf. George .	30	—	—	—	—	—	95	—	—
											Erenciuc	45	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ivancea . .	20	—	—	—	—	—	—	—	—
	Letea	Sfistofca . . .	—	—	—	—	2.000	—	2.000	—	Letea	2.000	—	—	—	2.000	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

SULINA	Ostr. Tătaru . .	Kilia-Veche .	—	—	—	—	164	—	164	—	Os. Tat. și Tataroĭ	120	—	—	—	—	—	164	—	—
											» Meslin, Salon.	30	—	—	—	—	—	—	—	—
											» Daler	14	—	—	—	—	—	—	—	—
	» Popina . .	Sfiștofca . . .	—	—	—	—	200	—	200	—	Periprava, Cerna	44	—	—	—	—	—	200	—	—
											Ost. Popina . . .	156	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă . . .		—	—	—	—	3.959	—	3.959	—		3.959	—	—	—	3.500	—	459	—	—
TULCEA	Cécatina . . .	Morughiol . .	—	—	—	—	50	—	50	—	Cécatina	35	—	—	—	—	—	50	—	—
											Faltanu-Dudăŭ .	15	—	—	—	—	—	—	—	—
	Isaccea						3.137	—	3.137	—	Isaccea . . .	2.950	—	3.137	—	—	—	—	—	—
											Ostr. Isaccea . .	112	—	—	—	—	—	—	—	—
											» Alunga . .	75	—	—	—	—	—	—	—	—
	Col.- Beș-Tepe	Mahmudia .	—	—	—	—	117	—	117	—	Col. Beș-Tepe .	117	—	—	—	117	—	—	—	—
	Creușa	» .	—	—	—	—	84	—	84	—	Creușa	84	—	—	—	—	—	84	—	—
	Cursus	Malcocĭ . . .	—	—	—	—	256	—	256	—	Cursus	256	—	—	—	256	—	—	—	—
	Dunavĕț	Morughiol . .	—	—	—	—	30	—	30	—	Dunavĕț	30	—	—	—	—	—	30	—	—
	Enichioĭ	Cataloĭ . . .	—	—	—	—	520	—	520	—	Enichioĭ . . .	520	—	—	—	520	—	—	—	—
	Telița	Telița	—	—	—	—	2.649	—	2.640	—	Amza	224	—	2.649	—	—	—	—	—	—
											Telița	2.425	—	—	—	—	—	—	—	—
	Frecățeĭ	Frecățeĭ . .	—	—	—	—	175	—	175	—	Frecățeĭ	175	—	—	—	175	—	—	—	—
	Agighiol	Agighiol . .	—	—	—	—	450	—	450	—	Agighiol	450	—	450	—	—	—	—	—	—
	Ivancea-Mică . .	Morughiol .	—	—	—	—	85	—	85	—	Ivancea-Mică . .	85	—	—	—	—	—	85	—	—
	Ostr. Ivancea . .	Tulcea . . .	—	—	—	—	255	—	255	—	Ostr. Ivancea . .	255	—	—	—	—	—	255	—	—
	Calinova	Morughiol .	—	—	—	—	130	—	130	—	Calinova	75	—	—	—	130	—	—	—	—
											Creușa	15	—	—	—	—	—	—	—	—
											Ende	40	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mahmudia . . .	Mahmudia .	—	—	—	—	58	—	58	—	Mahmudia . . .	10	—	—	—	—	—	58	—	—
											Ostr. Carasuhat	13	—	—	—	—	—	—	—	—
											Cioban-Gârla . .	30	—	—	—	—	—	—	—	—
											Zăv. Prislava .	5	—	—	—	—	—	—	—	—
	Meidanchioĭ . .	Meidanchioĭ .	—	—	—	—	1.520	—	1.520	—	Val. Boclogea .	975	—	1.520	—	—	—	—	—	—
											La treĭ morĭ . .	220	—	—	—	—	—	—	—	—
											Hârtopu roșu . .	325	—	—	—	—	—	—	—	—
	Nicolițel	Nicolițel . .	—	—	—	—	4.673	—	4.673	—	Nicolițel	4.673	—	4.673	—	—	—	—	—	—
	Parcheș	Parcheș . . .	—	—	—	—	397	—	397	—	Stânca mare . .	300	—	397	—	—	—	—	—	—
											Valea adâncă .	97	—	—	—	—	—	—	—	—
	Satu-Noŭ	Satu-Noŭ . .	—	—	—	—	546	50	546	50	Ciatalchioĭ . . .	220	—	—	—	—	—	546	50	—
											Satu-Noŭ	196	50	—	—	—	—	—	—	—
											Șoantea	45	—	—	—	—	—	—	—	—
											Podcoș, Pătlăg.	85	—	—	—	—	—	—	—	—
	Somova	Somova . . .	—	—	—	—	245	—	245	—	Somova	245	—	245	—	—	—	—	—	—
	Tătaru-Pardina .	Satu-Noŭ . .	—	—	—	—	53	—	53	—	Tătaru-Pardina .	53	—	—	—	—	—	53	—	—
	Zăv. G. Somova	Tulcea . . .	—	—	—	—	348	—	348	—	Gura g. Somova	100	—	—	—	—	—	348	—	—
											Ostr. Mila . . .	28	—	—	—	—	—	—	—	—
											Zăv. Tulcea . .	220	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total pe plasă . . .		—	—	—	—	15.778	50	15.778	50		15.778	50	1 3071	—	1198	—	1.509	50	—
	Total pe județ . . .		—	—	—	—	106.639	50	106.639	50		106.639	50	35.876	—	62.699	—	8.064	50	—
	Total pe Dobrogia . . .		5 126	71	18.0 78	22	112.337	85	135.542	78		112.337	85	50.2 39	30	68.306	77	10.91 1	—	9 6)

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL. V.

ANIMALE

A. Fauna.

Din punctul de vedere al cercetăriĭ animalelor sĕlbatice, Dobrogia este fórte săracă. Nicĭ o lucrare sciinţifică, sistematică şi pe regiunĭ zoologice, aşa cum avem pentru floră, monumentala operă a Doctoruluĭ Brândza, nu s'a făcut până astăzĭ.

Ne vom mulţumi numaĭ cu lista publicată a D-luĭ Licherdopol [1]), intocmită în parte după cercetările D-sale, în parte după scrierea Doctoruluĭ G. V. v. Almásy [2]).

a) Mamifere. Felis catus (Pisică sĕlbatecă); Lutra vulgaris (Vidră), Putorius lutreola (franţuz. Vison d'Europe), Putorius putorius (Dihor), Mustela foina, Mustela martes (Jder), Meles taxus (Viezure), Canis vulpes (Vulpe), Canis lupus (Lup), Talpa europaea (Sobol), Spalax typhlus, Spermophilus citillus, Arvicola amphibius (Şórece de apă), Mus decumanus (Şobolan), Lepus timidus (Iepure), Cervus elaphus (Cerb), Cervus capreolus (Căprióra), Sus europaeus (Porc mistreţ), Delphinus delpis (Delfin).

b) Paserĭ. Trypanocorax frugilegus, Corvus corax (Corb), Colaeus monedula (Ciócă, stăncuţă), Corone corone cornix (Cióră), Pica pica (Coţofană), Garrulus glaudarius (Gaiţă). Sturnus vulgaris intermedius (Graure), Oriolus oriolus (Grangure), Chloris chloris, Coccothraustes coccothraustes (Bot-gros), Fringilla coellebs (Ciuteză), Carduelis carduelis (Sticlete), Cannabina cannabina, Passer domesticus (Vrabie de casă), Passer montanus, Paser hispaniolensis (Vrabie de munte), Pyrrhula europaea, Emberize schoeniclus, E. citrinella, E. cia, E. hortulana, Miliaria calandra, Alanda arvenis, A. nigra, A. yeltoniensis (Ciocârlie), Melancoripha sibirica, Calandrella brachydactyla typica, Galerita cristata (Ciocârlan), Lullula arborea, Motacilla alba (Codobatură), M. melanope. M. flava typica, Anthus trivialis, A. pratensis, A. cervinus, A. campestris, Certhia familiaris brachydactyla, Sitta europaea caesia, Parus maior (Piţigoĭ), P. coerulaeus, P. lugubris, P. communis, P. communis stagnatilis, Aegithalus candatus typicus, Panurus biarmicus, Remiza pendulina, Regulus regulus, R. ignicapillus, Lanius minor, L. collurio, Ampelis garrulus, Sylvia nisoria, S. sylvia, S curruca, S. atricapilla, S. simplex, Phylloscopus trochilus, Ph. rufus, Hypolais philomela, Acrocephalus schoenobaenus, A. arundinaceus, A. streperus, A. palustris, Lisciniola melanopogon, Locustella luscinioides, Merula merula (Mierlă), Turdus musicus, T. viscivorus (Sturz, Cocoşar), Daulias luscinia. Erithacus rubecula, Ruticilla phoenicura, Saxicola ooenanthe, S. leucomela, Pratincola rubetra, P. rubicola, Tarrhaleus modularis, Muscicapa grisola, Fecidula atricapilla, Chelidonaria urbica (Lăstun de casă), Clivicola riparia (Lăstun de apă), Hirundo rustica (Rândunică), Gecinus viridis (Vardare), G. viridicanus, Deudrocopus minor, D. medius, D. maior (Ciocănitóre), D. leuconotus, Picus martius (Ghionóie), Jynx torquilla, Cuculus canorus (Cuc), Micropus apus, Caprimulgus europaeus (Iipitóre), Merops apiaster (Prigóre), Upupa epops (Pupază), Alcedo ispida, Coracias garrula (Cióră puturósă), Bubo bubo (Bufniţă), Carine noctua, Asio accipitrinus, Syrnium aluco, Paudion haliaëtus, Gypsfulvus (Vultur pleşuv), Vultur monachus (Vultur), Neophron percnopterus, Circus cynaeus, C. macrurus, C. pygargus, C. alruginosus, Astur palumbarius (Şoim de munte), Accipiter nisus (Herete), Astur brevipes, Buteo buteo typicus, Buteo buteo desertorum, Aquila penata, A. maculata promarina, A. m. tipyca. A. m. orientalis, A. rapax, A. melanaëtus, Haliaëtus albicilla, Circaëtus gallicus, Milvus milvus (Gaie), M. migrans, Permis apivorus, Falco peregrinus, E. subbuteo, Hierofalco lanarius, Cerchneis vespertinus, Pelecanus onocrotalus (Babiţă), Cerchneis tinnunculus (Uleŭ), Pelecanus crispus (Babiţă),

[1]) «Excursiunĭ în Dobrogia», pag. 101—126.

[2]) «Ornithologische recognoscirung der rumänischen Dobrudscha». Budapest. 1898.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Phalacrocorax carbo, Ph. pygmaeus (Baclăŭ mare), Anser anser (Gâscă), Cygnus olor (Lebădă), Tadorna tadorna (Călifar alb), Casarca casarca (Călifar roşu), Spatula clypeata, Anas boschas (Rață), Chaulelasmus streperus, Querquedula querquedula, Nyroca ferina, N. nyroca, Fuligula fuligula, F. marila, Claugula claugula, Oedemia nigra, O. fusca, Mergsu merganser, M. serrator, Phoyx purpurea (Cépură), Ardea Cinerea (Cocostîrc), Herodias alba (Cépură albă), Garzetta garzetta (Cépură albă mică), Nycticorax nycticorax, Ardeola ralloides, Ardetta minuta, Botaurus stellaris, Ciconia ciconia (Barză), C. nigra (Barză albă), Plegadis falcinellus, Platalea leucerodia (Cosar), Grus grus (Cocor), Anthropoides virgo (Cocor mic), Otis tarda (Dropie), Oedicnemus oedicnemus, Aegialitis hiaticola, A. dubia, A. alexandrina, Vanellus vanellus (Ciovlică), Arenaria interpres, Haematopus ostralegus, Recurvirostra avocetta (Culic), Himantopus himantopus, Scolopax rusticula (Sitar), Gallinago gallinago (Becațină), Pelidua alpina, Ancylochylus subarcuatus, Limonites minuta, Calidris arenaria, Pavoncella pugnax, Rhyacophyllus glareola, Glottis littoreus, Tringoides hypoleucus, Helodromas ochropus, Totanus fuscus, T. totanus, Numenius arcuatus, N. tennirostris, Hydrochelidon nigra (Martin negru), H. hybrida, Gelochelidon anglica (Martin cherhan), Hydroprogne caspia (Martin cerkez), Sterna fluviatilis (Pescăruş), S. cantiaca, S. minuta (Martin mic), Gelastes gelastes (Martin roşu), Larus minutus, L. melanocephalus, L. ridibundus (Martin mare), L. argentatus typicus, L. a. michahellessi, Colymbus, Lophaethyia griseigena, Proctopus nigricollis, Podocipes fluviatilis, Crex crex, Gallinula chloropus, Fulica atra (Lişita), Columba palumbus (Porumbel), C. oenas, C. livia typica, C. l. unicolor, Turtur turtur (Turturică), Perdix perdix (Potârniche) Coturnix coturnix (Prepeliță).

c) d) Reptile şi Amfibii. Despre aceste douĕ felurĭ de animale nu s'a publicat nimic pînă acum asupra Dobrogieĭ; voiŭ însera numaĭ după D-l Licherdopol: Testudo graeca (Brosca ţestósă) şi Tropidonotus natrix (Şiarpele comun).

e) Peşti. Fauna ichtiologică a Dobrogieĭ este cu mult maĭ bogată de cât speciile de maĭ jos, compilate după D-niĭ Antipa [1]) şi Almásy:

Mugil capito şi Mugil cephalus (Chefal; afumat: Licurin), Atherina hepsetus (Tiulcă) Gobius bathracocephalus şi G. niger (Guviḑĭ), Scomber scombrus (Scumbrie, când e marinat, Ţir, când e uscat), Thynnus vulgaris (Lacherdă, când e marinat, Ton, când e fiert şi conservat), Mullus barbatus (Barbun), Lucioperca marina, L. volgensis, L. Sandra (Şalcŭ de mare saŭ de Dunăre), Perca fluviatilis (Biban), Solea vulgaris (Limbă), Pleuronectes flesus şi P. platessa (Cambulă), Rhombus maximus (Calcan), Silurus glanis (Somn), Chondrostoma nasus (Scobar), Abramis brama şi A. ballerus (Cosac), Aspius rapax (Avat), A. clupeoides (Morunaş), Blicca argyrolena şi B. Bjoerkna (Plătică), Scardinius erythrophthalmus (Babuşcă), Leuciscus rutilus (Taranc), L. virgo (Vĕduviţă), Tinca vulgaris (Lin), Cyprinus carpio (Crap, Ciortan), Carassius vulgaris (Caracudă), Esox lucius (Ştiucă), Clupea pontica şi C. cultriventris (Scrumbiĭ de Dunăre), Engraulis encrasicholus (Sardea), Alausa vulgaris (Sardea). Anguilla anguilla, Acipenser Huso (Morun), A. Güldenstädtii (Nisetru), A. stellatus (Pastrugă), A. ruthenus (Cegă), A. Grübeni (Bogsar), A. glaber (Viză).

f) Insecte. Afară de naturalistul francez, A. Montandon [2]), nimenĭ altul nu s'a ocupat cu entomologia Dobrogieĭ. Lista D-luĭ Montandon nu e complectă.

In lipsă de altă lucrare vom reproduce pe acésta, şi nu după original, ci după scrierea D-luĭ Licherdopol [3]):

Cicindela hybrida, C. littoralis, C. germanica, Omophron limbatum, Notiophilus aquaticus, Procustes spretus, P. graecus, Carabus cavernicola, C. cancellatus, Leistus rufomarginatus, Panagaesus crux major, Licinus agricola, Badister bipustulatus, Brachinus immaculicornis, B. crepitans, B. Explodens, B. strepitans nitidulus, Polistichus vittatus, Cymindis lineata, Demetrias unipunctatus, Dromius linearis, Dromius Sp.? Metabletus

---

[1]) D-l *Licherdopol* spune, că D-l Antipa lucréză de maĭ mulţĭ anĭ la fauna ichtiologică a Românieĭ şi o va publica în treĭ marĭ volume.

[2]) «Excursion en Dobroudja» (Extrait du Bull. de la Soc. d'Etudes sc. d'Angers, 1887).

[3]) «Excursiunĭ în Dobrogia», pag. 113—121.

www.ziuaconstanta.ro

pallipes, Blechrus plagiatus, B. maurus, Lebia humeralis, L. turcica V. 4 maculata, Scarites laevigatus, S. l. v. tauricus, Dyschirius macroderus, Harpalus dardus, Ophonus cribricollis, O. rufilabris. Acupalpus conspectus, A. dorsalis derelictus, Pelor blaptoides, Steropus caspius, Stenolophus vespertinus, S. discophorus, Zabrus tagetanus, Z. gibbosus, Amara trivialis, Oodes helopioides, Chlaenius spoliatus Rossi, Pogonus littoralis, P. gracilis, Calathus fuscus, Agonum lugubre, Trechus minutus, Bembidium quinquemaculatum, B. Sturmii, B. obliquum, B. Velox, B. aspericolle, B. pusillum, B. articulatum, B. tessellum, B. assimile, B. varium, B. lampros, B. quadrimaculatum, Tachypus flavipes, T. bistriatus, T. scutellaris, Cybister Roesselii Curtis, Dysticus dimidiatus, Ilybius obscurus, Hydroporus confluens, Gyrinus marinus, Hydrophilus piceus, Helochares lividus, Cyclonotum orbiculare, Silpha polita, S. obscura, Falagria nigra, F. sulcata, Phloeopora major, Homalota sordida, Aleochara tennicornis, A. nitida, Phytosus spinifer Curtis, Gyrophaena dentilis, G. bihamata. Tachyporus hypnorum, T. nitidulus, Hypocyptus laevinsculus, Boletobius lunulatus, B. speciosus, Cafius xantholoma, C. sericeus, Emus maxilosus, Staphilinus niteus, S. ophthalmicus, S. picipennis, Philonthus ebeninus, Ph. aterrimus, Ph. salinus, Quedius molochinus, Cryptobium fracticorne, Lathrobium fulvipenne, L. quadratum, Lithocharis fuscula, L. melanocephala, Sunius bimaculatus, S. graecilis, S. filiformis, Stilicus orbiculatus, Bledius, Graellsi, B. dissimilis, Oxytelus nitidulus, Olibrus corticalis, O. millefolii, O. bicolor, Nitidula canaria, Meligethes lugubris, M. maurus, M. picipennis, M. coracinus, M. spinipes, M. subrugosus, Cerylon histeroides, C. augustatum, Laemophloeus corticinus, Brotes platanus Sylvanus sexdentatus, Cryptophagus saginatus, Mycetophagus fulvicolis, Dermestes undulatus, D. tesselatus, Attagenus pellio, Limnicus versicolor, Platyssoma depressum, Hister quadrimaculatus, Saprinus rufifrons, Pentodon punctatus, Trichius fasciatus, Cetonia vidua, C. aurata, C. hungarica, C. floricula, Oxythyrea sticta, O. squalida, Anomala solida, Anisoplia austriaca, Aphodius inquinatus, Psammodius basalis, Dorcus paralelepipedus, Anthaxia nitida, Coraebus rubi, C. oeratus, Thrachys minuta, T. pumila, Throscus obtusus, Th. Duvali, Ctenonychus filiformis, Melanotus fuscipes, M. aemulus, M. crassicollis, Athous Sp?, Cryptohypnus quadripustulatus, Drasterius bimaculatus, Agriotes Gurgistanus, Adrastus nanus, Cyphon variabilis, C. padi, C. coarctatus, C. fuscicornis, Malachius geniculatus, M. falcifer, M. genic, V. ambiguus, M. spinosus, M. aeneus, Troglops diminutus, Anthocomus sanguinolentus, Ebacus appendiculatus, E. rufipes, Calotes flavocinctus, Tillus rufofasciatus, Corynetes violaceus, Oligomerus brunneus, Xyletinus laticollis, Bruchus eryngii, B. picipes, Apion confluens, A. semisulcum, A. humile, A. radiolus, A. pubescens, A. cyaneum, A. viciae, A. apricans, A. flavipes, A. meliloti, A. minimum, A. atterimum, A. frumentarium, A. atomarium, Rhynchites auratus, R. Bacchus, Spermophagus cardui, Urodon suturalis, Tropideres bilineatus, Thylacites pilosus, Platytarsus setiger, Sciaphilus nov. sp., Eusomus ovulus, Tanymecus palliatus, Sitones lineatus, S. discoideus, S. saleifrons, S. flavescens, S. humeralis, Polydrusus picus, P. sericeus, Cleonus halophilus, Cleonutigrinus, Cl. affinis, Alophus trigutattus, Tanysphyrus lemnae, Hypera punctata, Phytos nomus variabilis, Rhytirrhinus?, Phyllobius sinuatus, Limobius dissimilis, Othiorynchus hispidus, O. multipunctatus, O. velutinus, Lixus Ascanii, L. elegantulus, Larinus latus, L. serratulae, Erirhinus scirpi, Dorytomus Silbermanni, D. variegatus, D. flavipes, Elleschus infirmus, Balanius nucum, Tychius junceus, T. Grenieri, T. aureolus, T. meliloti, T. tomentosus, T. flavicollis, Smicronyx cicus Schüppel, Sibynes phaleratus, Trachodes hispidus, Baridius artemisiae, Bagous binodulus, B. subcarinatus, B. fritt, B. lutosus, B. collignensis, B. argillaceus, Ceuthorynchus assimilis, C. Sulcicollis, C. tetrum, Rhinoncus inconspectus, Ciomis Similis, Gymnetron teter, G. Pascuorum, G. simum, Mecinus pyraster, Nanophyes chevrieri, Sphenophorus piceus, Mesites cunipes, Hylotrupes bajulus, Clytus ornatus, C. verbasci, C. plebejus, C. massiliensis, C. speciosus, Stenopterus rufus, Exocentrus adspersus, E. punctipennis, E. lusitanicus, Morimus funerarius, Dorcadion bilineatum, Agapanthia lineatocollis, Strangalia melanura, S. bifasciata, S. attenuata, Crioceris duodecim punctata, C. quatuordecim punctata, Lema melanopa, Hispa atra, Cassida atrata, C. equestris, C. nobilis, C. subreticulata, C. Subferrugenea, C. affinis, C. ferruginea, Galle-

www.ziuaconstanta.ro

ruca lineola, G. xanthomelaena, Pectroscelis major, P. chlorophana, P. tibialis, P. aridula, Phyllotreta diademata, Ph. ochripes, Ph. varipennis, Thyamis pellucidus, Chrysomela limbata, Ch. polita, Ch. violacea, Entomoscelis Adonidis, Pachnoporus arenarius, P. aspericollis, Clythra atrapaxides, Alexia pilifera, Dapsa trimaculata, Harmonia impustulata, Micraspis duodecimpunctata, Chilocorus bipustulatus, Anisosticta novemdecim punctata, Bullaea novemdecim notata, Adonia mutabilis, Calvia decemguttata, Propylea quatordecim punctata v. glomerata, Scymnus scutelaris, S. capitatus, S. ater, S. discoideus, S. Apetzi, Alphitophagus quatripustulatus, Opatrum Sabulosus, Crypticus quisquilius, Trachyscelis aphodioides, Phaleria cadaverina, Ph. cad. v. bimaculata, Ph. dorsigera, Gnaptor spinimanus, Blaps parvicollis, Pedinus helopioides, P. subdepressus, Pimelia Mongeneti, Asida sericea, Helops quisquilius, Cteniopus Sp? Scraptia minuta, Mycterus tibialis, Lagria hirta, Notoxus monoceros, N. cornutus, Anthicus antherinus, A. gracilis, A. hispidus, A. sabulosus v. inaegualis, A. floralis, A. minus, A. ustulatus, A. tristis, A. genei, A. Morawtzi, A. proximus, A. 4-maculatus, Xylophilus pruinosus, Anaspis flava, Cerocoma Mühlfeldii, Mylabris variabilis, M. flexuosa, Oenas Crassicornis, Epicuata dubia, E. verticalis, Zonites praeusta, Oedemera podagrariae.

g) Molusce. Dăm aci și lista ultimeĭ clase de animale dobrogene, după studiile făcute de d. Licherdopol [1])

Hyalina Malinowski Zelebor, Trigonostoma corcyreusis, Fruticicola strigella, F. fruticum, F. fr. var. rufula, F. carthusiana, Campylaea trizona, Tachea austriaca, T. aus. var. pallesceus, Xerophila instabilis, X. dejecta, X. derbentina, Helicogena pomatia, H. lutescens, Zebrina detrita, Z. det. var. radiata, Chondrula microtragus, Ch. pentodontus (cu var. eximia, albolimbatus, trideus, tumida, obesa, galiciensis), Zua lubrica, Torquilla frumentum, Orcula doliolum, Clausiliastra laminata, Alinda plicata cu var. implicata, Strigillaria cana, Amphibina hungarica, Limnus stagnalis, L. palustris cu var. corvus, turricula, Guluaria auri, cularia cu var. lagotis, G. ovata, Physa fontinalis, Coretus corneus cu var. elophila, ammonoceras, similis, Linné, Tropodiscus marginatus, Gyrorbis vortex, Planorbis? Cyclostomus elegans, Cyclostomus costulatum, Valvata piscinalis, Vivipara vera, V. fasciata, Bythinia tentaculata cu var. producta, Lithoglypus naticoides, Neritina transversalis, N. fluviatilis, Forma celleusis, F. piscinalis din clasa Pelecypode, fam. Unionidae, genul Anodonta, Unio pictorum, U. batavus și Dreissena polymorpha.

B. **Animalele domestice.**

Întinsele câmpiĭ ale Dobrogieĭ aŭ fost, din vremurile cele maĭ depărtate, priincióse crescerii vitelor și istoria ne probéză, că tóte popórele carĭ aŭ trăit pe acest mănos petic de pământ, s'aŭ ocupat nu atât cu agricultura, cât maĭ mult cu viticultura.

Ast-fel Geţiĭ, reputaţĭ ca fórte bunĭ călăreţĭ (ἱπποτοξόται) nu puteaŭ să nu fie și bunĭ crescĕtorĭ de caĭ.

Regele Filip al Macedonieĭ luă numaĭ de la gurile Dunăriĭ 20.000 iepe alese, pe care le trimese în Macedonia pentru prăsilă [2]).

Boiĭ eraŭ întrebuinţaţĭ pentru munca câmpuluĭ și pentru jug, iar vacile eraŭ ţinute pentru laptele lor, cel maĭ de sémă aliment al acestor barbarĭ. Se scie că uniĭ din Scythĭ, Hipemolgiĭ, se hrăneaŭ și cu lapte de iapă.

Oile eraŭ de sigur nu puţine la numĕr și produsul lor, lâna era destul de căutată când bumbacul nu era cunoscut pe aicĭ, iar inul și cânepa, nu puteaŭ îndestul apăra pe om contra friguluĭ.

Caprele eraŭ póte maĭ numeróse ca azĭ, căcĭ pe lângă hrana ce procuraŭ locuitorilor,

---

[1]) «Excursiunĭ în Dobrogia», pag. 122-6.

[2]) *Gr. G. Tocilescu.* Dacia înainte de Romanĭ, pag. 759.

www.ziuaconstanta.ro

pielea lor servia la fântânĭ pentru scóterea apeĭ; puţurĭ de acestea se maĭ vĕd incă şi astăzĭ în Dobrogia de Sud, unde apa se găsesce la marĭ adâncimĭ.

Porcul încă nu era necunoscut Geţilor.

Femeile se maĭ ocupaŭ pe lângă industria casnică, cu crescerea păsĕrilor domestice şi cu cultura albinelor, póte maĭ mult în vechime de cât astăzĭ, când ţĕranul are la indemână produsul industrieĭ: zahărul.

Mierea — ne spune Herodot [1]) — servia nu numaĭ pentru economia casnică, ci era şi un articol de sémă al comerciuluĭ.

Numaĭ nestatornicirea vremurilor s'a împotrivit ca acéstă, de Dumnezeŭ bine-cuvêntată ţară, să dea ceea ce ar fi putut să producă pământul sĕŭ rodnic şi îmbelşugat.

Numaĭ socotind câte năvălirĭ aŭ călcat Dobrogia, la câte rĕsbóie a servit ca teatrul luptelor între stăpânitor şi năvălitorĭ şi atuncĭ ne putem da séma cum de a maĭ rĕmas până la noĭ o parte din bogăţiile de odinióră.

Cât de nesecat isvor de productivitate a fost Dobrogia, resultă din faptul, că orĭ-care călător, care a vizitat-o în trécăt chiar, nu a uitat de a nu însemna în scrierile lor, bogăţia în vite de tot felul ce se hrăniaŭ pe pământul eĭ.

Numirile satelor, încă sunt o dovadă viue de hergheliile, cirezile şi turmele de vite, care păsciaŭ în mare numĕr de la Dunăre până la Mare; căcĭ mĕ întreb de unde numirile Văcărenĭ, Câşla, Coium-punar (fântâna oilor), Coium-Baba (tatăl oilor), Telița (Bulg. juncana), Esechioĭ (satul măgarilor), dacă nu sunt împrumutate de la animalele de acest fel? Şi câte alte numirĭ turcescĭ semnificative nu vor fi existând! Dar «vadul oilor» de lângă Hârşova; nu era óre pe aci trecĕtórea turmelor Mocanilor, care veniaŭ cu oile lor peste Dunăre la iernatec?

Condiţiunile climaterice ca şi vegetaţiunea soluluĭ aŭ fost propriĭ crescerii vitelor, numaĭ vremurile vitrege şi posiţiunea geografică a Dobrogieĭ, calea obligată a năvălirilor şi rĕsbóelor, numaĭ ele s'aŭ opus la desvoltarea economică a provincieĭ nóstre cis-dunărene. Şi astăzĭ, cu tótă vitrega aducătură a împrejurărilor, judeţele din Dobrogia staŭ, dacă nu în fruntea tuturor, dar a celeĭ maĭ marĭ părţĭ din judeţele nóstre, în ceea ce privesce crescerea vitelor, după cum vom arăta:

1. Specia Cavalină.

Să deschidem la întâmplare câte-va din notele călătorilor prin Dobrogia şi vom vedea, că nicĭ unul nu vorbesce de provincia nóstră de acum, fără să uite de a nu menţiona de rasa cailor.

Şi pentru a nu merge prea departe cu cercetările, vom începe cu secolul XVIII-lea.

Istoricul şi Domnul Moldoveĭ, Dumitru Cantemir, care a călătorit dese-orĭ prin Dobrogia, în drumul de la Constantinopol spre Moldova, în scrierea sa «Istoria Imperiuluĭ Otoman, vorbind despre Dobrogia, zice:

«Ţéra acésta produce şi caĭ fórte iuţĭ la fugă, pe care Turciĭ îĭ consideră de ceĭ maĭ bunĭ, după caiĭ moldovenescĭ» [2]).

Peyssonel, consul francez în Crimeia, în cartea sa despre comerţul Mării-Negre, scrisă în 1762, găsim la pagina 170 a volumuluĭ II-lea:

«Caiĭ bulgărescĭ, maĭ ales aceĭ din Dobrogia sunt fórte căutaţĭ; eĭ sunt micĭ şi forţĭ ca ceĭ Tătărescĭ, însă maĭ bine făcuţĭ şi maĭ gingaşĭ»

Ce fel de caĭ eraŭ în Dobrogia ne o spune Tott:

«Acéstă provincie e renumită printr'o rasă de caĭ micĭ buestraşĭ, fórte estimată la Turcĭ» [3]).

---

[1]) Cart. V, cap. 10, în *Tocilescu*, op. cit. p. 760.

[2]) «Istoria imperiuluĭ Otoman». Ed. română. Vol. I. pag. 309 nota 123. — Caiĭ moldovenescĭ eraŭ ceĭ maĭ estimaţĭ la Turcĭ, care aveaŭ proverbul: «Un tînăr persan şi un cal moldovenesc sunt maĭ lăudaţĭ de cât toţĭ cei-l'alţĭ. (*Cantemir*. «Descrierea Moldoveĭ», pag. 32).

[3]) Memoires du *Baron de Tott*. Vol. II. pag. 211 note 1.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *
779

Prin 1850 numaĭ Românii din Dobrogia aveaŭ 10.075 caĭ și anume:

660	în	districtul	Tulcea	1836	»	» Babadag
340	»	»	Isaccea	3395	»	» Silistra
1390	»	»	Măcin	750	»	» Kustendgé.
1684	»	»	Hârșova			

Valórea unuĭ cal era 6 galbenĭ[1]). Astăzĭ se găsesc în Dobrogia patru tipurĭ de caĭ:

a) Adevĕratul cal dobrogian nu este de cât calul turcesc, avènd aceleașĭ caractere. E de talie mică (1.30—1.35), capul ca al caluluĭ arab, gâtul scurt și gros, pieptul, crupa, etc. în fórte bune condițiunĭ. Acest fel de caĭ nu există de cât în comunele locuite de Turcĭ, cum în plasa Mangalia, unde de sigur aŭ păstrat vechile lor caractere.

Este maĭ ales bun pentru șea, neobosit, cal de cursă tot așa de bun ca și calul arab. Acest soiŭ de caĭ are tóte colorile, dar cea maĭ predominantă este gris. Este în obiceiul Turcilor și Tătarilor ca la sĕrbătorĭ marĭ, la nuntă saŭ botez a face curse de 30—40 kilometri, fără să se oprésca cu caiĭ lor, și acela care a ajuns întâiŭ primesce un bacșiș.

De aci se vede modul de antrenare al caluluĭ la aceste douĕ popóre, care aŭ un adevĕrat cult pentru caiĭ lor.

Ministerul agricultureĭ, pentru a putea constata fondul caluluĭ dobrogian, a instituit de douĕ orĭ pe an curse la Anadolchioĭ, lângă Constanța; unde la o cursă de 6000 m., în anul 1897, un cal dobrogian a parcurs acéstă distanță în 8 minute, 11¾ secunde, ceea ce dă 12 metri pe secundă, iuțélă vertiginósă, pentru un cal de 1.30—1.35 talie.

La Iașĭ, treĭ caĭ de Dobrogia aŭ concurat cu 3 pur sânge englez, pentru distanța de 8000 metri. Calul dobrogian ieșit cel d'întâĭ a parcurs acéstă distanță în 10 minute, ceea ce dă 13 metri pe secundă, fără a fi relativ obosit. Singurul defect al caluluĭ Dobrogian este talia sa prea mică; alt-fel nu ar fi aprópe nicĭ o deosebire între el și calul arab.

Ceĭ maĭ bunĭ caĭ de acest tip se găsesc în jud. Constanța și în special în comuna Cara-Omer, satul Dauluchioĭ. Din nenorocire numĕrul lor începe a scădea din ce în ce, de óre-ce Turciĭ nu se maĭ ocupă de crescerea lor cu atâta interes.

Statul a început a se interesa și încuraja cultura caluluĭ Dobrogian, atât prin înființarea uneĭ expoziţiunĭ anuale, cât și prin creiarea unuĭ deposit de armăsarĭ la tîrgul de vite de la Anadolchioĭ, pentru a putea procura comunelor celor maĭ importante, din puntul de vedere cavalin, caĭ reproducătorĭ, și prin acésta să pótă ridica talia caluluĭ de Dobrogia conservându-ĭ pe cât e posibil calitățile excelente.

b) Calul originar din Rusia (Basarabia). Acest tip se găsesce în comunele locuite de Germanĭ emigrațĭ din Basarabia și Rușĭ, cum: Caramurat, Copadin, 2 Maĭ, Osman-facă din jud. Constanța, Cogelac, Tariverde, Atmagea din jud. Tulcea.

Acesta nu e calul autochton, ci întrodus de Germanĭ saŭ Rușĭ. E o mare deosebire între acesta și precedentul.

Talia luĭ mijlocie este de 1m 55—1m 60; capul maĭ cărnos, ochiĭ micĭ, urechile lungĭ și maĭ puțin mobile, profilul aprópe drept, pieptul nu așa de desvoltat, greabanul ieșit, anselat, códa lungă, piciórele maĭ puțin solide ca ale caluluĭ Dobrogian; sunt limfaticĭ și maĭ puțin vioĭ.

Țĕranul german din Dobrogia aduce armăsarĭ din Basarabia, pentru bătaia iepelor; aceștia sunt cumpĕrațĭ de comună saŭ maĭ bine dicènd aparține colectivitățiĭ, căcĭ fiecare german plătesce pentru cumpĕratul armăsaruluĭ o sumă proporțională cu iepele ce are.

Ast-fel eĭ aŭ propriiĭ lor armăsarĭ și nu aŭ nevoie de intervenția Statuluĭ.

Nu se scie, dacă un cal născut în Dobrogia, de și de provenienţă basarabénă, îșĭ păstréză talia. Țĕraniĭ spun, că un cal de acest fel este maĭ mic de cât ceĭ aduși din Basarabia. Calul provenienţă basarabénă este bun pentru înhămat.

c) Calul originar din Transilvania. Este întrodus în Dobrogia de Mocanĭ și se găsesce prin comunele locuite de eĭ. E de talie înaltă, are capul cam încovoiat și e puțin armonios în formele corpuluĭ. Totușĭ este destul de resistent.

---

[1]) *Ionesco.* Op. cit., pag. 87—8.

www.ziuaconstanta.ro

d) *Calul provenit din încrucișarea acestor trei tipuri*, e calul ordinar, care nu merită nicĭ o atenţiune de a fi descris [1]).

Iată care era în 1890 numĕrul cailor în comunele rurale a celor două judeţe din Dobrogia [2]):

Clasificaţia în raport cu celelalte judeţe	JUDEŢELE	Mânjĭ	Armăsarĭ	Caĭ	Iepe	TOTAL
6	Constanţa	3467	1449	13843	12937	31696
9	Tulcea	3270	2819	9593	9058	24740
	Total	6737	4268	23436	21995	56436

După Domnul N. Filip, populaţiunea cavalină în 1897 era [3]):

Clasificaţia în raport cu celelalte judeţe	JUDEŢELE	Rasă Indigenă	Rasă Arabă	Rasă Engleză	Rasă Austro-Ungară	Rasă Rusĕscă	Rase nedeterminate	TOTAL
4	Constanţa . .	41468	—	—	—	—	—	41468
7	Tulcea . . .	32503	4	—	—	214	—	32721
	Total . . .	73971	4	—	—	214	—	74189

In judeţul Constanţa sunt următórele herghelĭĭ:

1. Herghelia luĭ *Stoian Avram* (Bulgar din comuna Tekirghiol), are 40 iepe de prăsilă de talie mică (1.30—1.35), tip de Dobrogia. Doĭ armăsarĭ din aceiaşĭ rasă servesc pentru bătaia iepelor. Herghelia e întreţinută în fórte rea stare.

2. Herghelia luĭ *Neicu Stoian* (Bulgar din aceiaşĭ comună), are 22 iepe din acelaş tip, ca cele de sus.

4. Herghelia luĭ *Curtagi* (Tătar din Agigea) cu 30 iepe tătărescĭ şi un armăsar.

Iepele sunt ţinute într'o stare miserabilă şi întrebuinţate la treierat. Nu pot servi pentru prăsilă.

4. Herghelia luĭ *Hagi Abdur Aman* (Turc din Hasiduluc) are 25 iepe de Dobrogia, micĭ de statură şi un armăsar de acelaş tip.

5. Herghelia D-luĭ *Pariano* (Hasancea). Domnul Pariano este un crescĕtor inteligent, a căutat de câţĭ-va anĭ, ca să desvolte statura iepelor de Dobrogia, prin încrucişarea celor maĭ bune, cu armăsar anglo-arab şi pare-se a rĕuşit.

D-sa a avut în cursele de la Constanţa caĭ din herghelie şi aŭ luat premiul I. Posedă caĭ de şea şi de înhămat.

Ministerul de Rĕsboiŭ cumpĕră de aci caĭ pentru cavalerie; în Bucurescĭ D-nul Pariano vinde cu 5—600 leĭ un cal.

6. Herghelia luĭ *Penciu Athanasoff* (Bulgar din Mahometcea), cu 40 iepe fătătóre din adevĕrata rasă de Dobrogia. Talia 1.40—1.45. Aŭ caracterele raseĭ arabe. Acum câţĭ-va anĭ avea şi un armăsar arab.

Astăzĭ acest proprietar preferă armăsarul rusesc şi voesce a face încrucişarea acestor două tipurĭ, de Dobrogia cu cel rusesc.

7. Herghelia *Ivan Pencioff* (Bulgar din aceiaşĭ comună). Iepele sunt din acelaş tip şi aŭ aceiaşĭ conformaţiune ca ale luĭ Athanasoff.

8. Herghelia fraţilor *Moţoĭ* (Mocanĭ din Taşpunar), are 100 de iepe din Basarabia.

Iacă în mod sumar istoricul acesteĭ herghelĭĭ: Fraţiĭ Moţoĭ, originarĭ din Transilvania, aŭ locuit maĭ întâiŭ în Basarabia, de unde aŭ trecut, în urma rĕsboiuluĭ 1877—78, în Dobrogia cu vitele ce aveaŭ.

---

[1]) *N. Filip.* «Les animaux domestiques», pag. 48—53.

[2]) Ministerul Agricultureĭ. «Buletin Statistic general», pag. 96—7.

[3]) *N. Filip.* Op. cit., pag. 3—4.

www.ziuaconstanta.ro

Iepele sunt provenienţă din tipul transilvănean cu cel basarabean.

Calul acesteĭ herghelii are talia 1.55, însă formele nu sunt destul de armonióse; totuşĭ caiĭ sunt destul de resistenţĭ. Proprietariĭ întrebuinţéză pentru bătaia iepelor armăsarul unguresc; acum aŭ cerut Statuluĭ armăsarul anglo-arab Fantome d'Orient.

Armata cumpĕră anual 30—40 caĭ din acéstă herghelie, pe preţ de 400 francĭ unul.

9. Herghelia *Dumitru Văleanu* (comuna Enigea, satul Arabagi), are 30—35 iepe, încrucişare din calul dobrogian cu cel unguresc. Sunt lipsiţĭ de conformaţiune. Uniĭ aŭ profilul capuluĭ drept, alţiĭ încovoiat. Sunt de statură înaltă şi se póte alege dintre eĭ câţĭ-va bunĭ. Herghelia datéză din 1882 şi întrebuinţéză armăsarul unguresc.

10. Herghelia *Vasilache Constantin* (din Enigea), are 40 iepe fătătóre şi un armăsar. Sunt de acciaşĭ conformaţiune ca cele din herghelia luĭ Dumitru Văleanu.

11. Herghelia *Enache Andrei* (Cocargea) cu 30—40 iepe fătătóre tip de Dobrogia, destul de bine ca conformaţie; nu le lipsesce de cât un armăsar anglo-arab, pentru a se obţine resultate satisfăcătóre.

12. Herghelia *Hagi-Suna-Seid-Mehemet* (Chetic-Punar), compusă din 40 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, talie mică, conformaţie rea. E înfiinţată din 1888.

13. Herghelia *Susu* (Caugagi, jud. Constanţa), cu un efectiv de 30 iepe fătătóre, din acelaş tip ca ale luĭ Moţoĭ. Proprietarul spune, că iepele le-a adus din judeţul Ialomiţa şi că provin din încrucişarea raseĭ rusescĭ (Basarabia) cu ungurésca. Iepele aŭ talia 1.55—1.60, de bună conformaţie, maĭ bune chiar de cât ale luĭ Moţoĭ. Vara staŭ la aer liber, iar iarna în nisce şopróne fórte primitive.

14. Herghelia *Murtaza-Beitula* (Bülbül), cu 35 iepe fătătóre, tip de Dobrogia; de şi micĭ la statură sunt de bună conformaţie. Nu s'a introdus în acéstă herghelie rasă streină. Are 3 armăsarĭ, din care unul cu adevĕrat frumos.

15. Herghelia *Sorescu-Martin* (Bülbül), cu 30 iepe fătătóre, tip de Basarabia, talia de 1.50—1.55, de bună conformaţie. Are şi 2 armăsarĭ de acelaş tip.

16. Herghelia *Manolescu* (comuna Bülbül, satul Turc-Murfat), cu 27 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, talie mică, conformaţie bună şi un armăsar de aceiaşĭ rasă.

17. Herghelia luĭ *Ion* şi *Nicolae Giurgea* (Demircea), are 50 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, încrucişate cu armăsar unguresc, talia 1.35 - 1.45; conformaţie bună. Un armăsar de acelaş tip servesce pentru bătaie.

18. Herghelia *George Stancioff* (Gheringec), cu 30 iepe fătătóre, tip dobrogian, talie mică, conformaţie rea. Nu se face aci nicĭ o selecţiune.

19. Herghelia *Ahmet Hagi Alil* (Erebiler), cu 22 iepe fătătóre, tip de Dobrogia încrucişate cu rasă ungurésca. Aŭ talia de 1.45 - 1.50 şi conformaţie bună.

20. Herghelia *Ismail Suleiman* (Erebiler), cu 22 iepe fătătóre, de aceiaşĭ origină şi conformaţie ca ale luĭ Ahmet.

21. Herghelia *Petru Ivanciu Hagi Stoian* (Casâmcea, jud. Constanţa), cu 40 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, talia mică şi conformaţia puţin defectuósă.

22. Herghelia *Mehemet Mustafa* (Hagilar, jud. Constanţa), 23 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, talie 1.30 - 1.35, conformaţie bună.

23. Herghelia *Cadir Ali Asan* (Topraisari), cu 25 iepe fătătóre, de acelaş tip şi aceiaşĭ conformaţie ca ale luĭ Mehemet Mustafa.

24. Herghelia *Suditu* (Caradurat), cu un efectiv de 47 iepe fătătóre, provenite din renumita herghelie din judeţul Ialomiţa a luĭ *N. Hagi Moscu*. Sunt încrucişare cu armăsar unguresc; talia 1.55—1.60; conformaţia bună.

25. Herghelia *Opran* (Amzalia), cu 30 iepe fătătóre; încrucişarea tipuluĭ dobrogian cu unguresc; talia 1.50 - 1.55; conformaţie bună.

26. Herghelia *Hagi Suna Seit Mehemet* (comuna Carabacâ, satul Ketic-Punar); un armăsar şi 45 iepe fătătóre, tip de Dobrogia. Talia mică (1.30—1.35), conformaţia rea.

Are însă câte-va cu forme frumóse.

27. Herghelia *Arghiropol* (Mangalia), cu 30 iepe fătătóre, tip de Dobrogia, talie mică; posedă câte-va destul de frumóse ca forme şi proporţiunĭ.

www.ziuaconstanta.ro

28. Herghelia *Hagi-Devlet-Azap* (Osmancea), cu 35—40 iepe fătătóre de acelaș tip și aceiașĭ conformație ca ale luĭ Arghiropol.

In județul Tulcea nu există nicĭ o herghelie, totușĭ se găsesce calul dobrogian prin satele Văcărenĭ, Ciamurli-de-sus, Poturu, Beidaut, Nalbant și Congaz [1]). La Duimgi este un prea frumos armăsar arab.

Tabloul populațiuniĭ cavaline în 1900

Intocmit pe județe, plășĭ și comune

a) Judeţul Constanţa [2])

PLASA	COMUNE	No. propriet. de animale (incl. stupi)	CAI: Armăsarĭ	CAI: Caĭ	CAI: Iepe	CAI: Mânzĭ	CAI: Total	Asinĭ	Catârĭ
CONSTANȚA	Caraharman	163	72	204	232	41	549	17	—
	Caramurat	264	52	208	467	103	830	5	—
	Carol I	287	32	498	322	78	930	13	—
	Cicrâcci	357	104	370	530	172	1.176	18	—
	Copadin	171	51	153	250	46	500	3	—
	Constanța	384	26	608	103	10	747	10	—
	Gargalîk	168	74	244	230	61	609	21	—
	Hasancea	121	14	234	282	96	626	10	—
	Murfatlar	50	11	95	83	26	215	5	—
	Omurcea	121	41	136	106	28	311	7	—
	Palaz	339	67	519	290	67	943	15	—
	Pazarlia	205	40	219	259	86	604	9	—
	Techirghiol	210	40	344	338	146	868	17	—
	Total	2.840	624	3.832	3.492	960	8.908	150	1
HÂRȘOVA	Calfa	494	77	523	511	178	1.289	15	—
	Ciobanu	245	37	220	260	63	580	—	—
	Dăienĭ	347	149	338	432	116	1.035	26	—
	Gârliciŭ	213	48	225	247	88	608	—	—
	Ghizdărescĭ	224	71	174	197	32	474	—	—
	Hârșova	271	39	271	151	40	501	7	—
	Ostrov	294	78	256	328	141	803	10	—
	Saraiŭ	393	92	596	575	215	1.478	1	—
	Șiriŭ	887	151	1.200	1.079	337	2.767	10	—
	Topal	397	8	634	310	30	982	1	—
	Topolog	310	40	185	268	101	594	5	—
	Urumbeĭ	244	76	237	277	108	698	—	—
	Total	4.319	866	4.859	4.635	1.449	11.809	75	—
MANGALIA	Agemler	76	22	43	105	30	200	8	—
	Azaplar	167	77	318	350	110	855	8	1
	Caraomer	683	190	596	995	342	2.123	38	—
	Cavaclar	166	19	131	161	53	364	5	—
	Cazil-Murat	160	58	113	186	41	398	3	—
	Chiragi	254	77	241	315	91	724	24	—
	Edilchioĭ	151	29	232	198	69	528	8	—
	Enghez	135	50	125	144	53	372	4	—
	Gheringek	288	65	435	412	209	1.121	13	—
	Mangalia	153	44	198	177	76	495	11	1
	Musurat	128	30	206	146	55	437	11	—
	Osmancea	99	26	112	149	34	321	2	—
	Osman-facâ	245	70	267	328	108	773	5	—
	Sarighiol	279	97	351	429	142	1.019	8	3
	Tatlageac	133	37	161	166	44	408	6	—
	Topraisar	128	16	185	215	60	476	4	—
	Tuzla	182	56	230	324	56	666	3	—
	Total	3.427	963	3.944	4800	1.573	11.280	161	5

[1]) *N. Filip.* Op. cit., pag. 29—40.

[2]) Tôte datele statistice asupra animalelor domestice din 1900 sunt luate după lucrarea d-luĭ *L. Colescu.* «Statistica animalelor domestice din Romania». Bucurescĭ, 1903.

www.ziuaconstanta.ro

PLASA	COMUNE	No. proprict. de animale (inci. stupi)	CAI					Asini	Calari
			Armăsari	Cai	Iepe	Mânzi	Total		
MEDGIDIA	Alacap	286	58	273	396	104	831	1	—
	Bülbül	247	29	287	363	102	781	19	—
	Carabacă	162	50	193	271	73	587	7	—
	Carataĭ	75	14	118	130	34	296	7	—
	Cernavoda	204	7	139	40	15	201	6	1
	Chioseler	162	45	127	185	71	428	6	—
	Cocargea	71	13	115	145	39	312	9	—
	Cochirleni	237	33	226	196	35	490	6	—
	Enigea	401	45	281	403	121	850	18	—
	Mamut-cuius	490	91	539	598	158	1.386	45	—
	Medgidia	237	3	330	56	13	402	5	—
	Rasova	310	26	286	143	38	493	17	—
	Scimeni	227	34	251	154	26	465	6	—
	Taşpunar	372	59	583	509	135	1.286	40	—
	Tortoman	402	72	416	577	192	1.257	24	—
	Total	3.883	579	4.164	4.166	1.156	10.065	216	1
SILISTRA-NOUĂ	Almalîu	265	31	317	123	49	520	4	—
	Aliman	128	22	104	27	4	157	4	—
	Asarlîk	259	40	172	184	56	452	13	—
	Bugeac	75	22	48	50	21	141	—	—
	Bairamdede	169	58	176	156	51	441	2	—
	Beilic	247	53	191	155	32	431	9	—
	Canlia	175	39	147	85	25	296	5	—
	Caranlîk	144	23	88	115	47	273	3	—
	Carvan	157	39	80	87	34	240	2	—
	Cuzgun	272	76	136	186	47	445	6	—
	Dobromir	188	76	113	153	38	380	4	—
	Esechioĭ	269	68	219	166	90	543	16	2
	Enişemlia	289	59	140	194	53	446	3	—
	Gârliţa	245	61	283	220	81	645	2	—
	Ghiuvegea	104	29	53	47	24	153	4	—
	Hairamchioĭ	314	61	201	260	107	629	16	—
	Lipniţa	245	10	323	124	51	508	1	1
	Marleanu	188	13	148	106	19	286	3	—
	Oltina	273	33	247	102	41	423	1	—
	Ostrov	333	34	200	145	63	442	12	2
	Parachioĭ	155	43	149	30	7	229	4	—
	Regep-cuiusu	104	21	78	89	33	221	1	—
	Satul-Noŭ	167	29	129	96	36	290	1	—
	Total	4.765	940	3.742	2.900	1.009	8.591	116	5
JUD. CONSTANŢA	Plasa Constanţa	2.840	624	3.832	3.492	960	8.908	150	1
	» Hârşova	4.319	866	4.859	4.635	1.449	11.809	75	—
	» Mangalia	3.427	963	3.944	4.800	1.573	11.280	161	5
	» Medgidia	3.883	579	4.164	4.166	1.156	10.065	216	1
	» Silistra-Nouă	4.765	940	3.742	2.900	1.009	8.591	116	5
	Total general	19.234	3.972	20.541	19.993	6.147	50.653	718	12

b) Judeţul Tulcea

SULINA	Caraorman	161	28	46	257	87	418	5	—
	Chilia-Veche	351	31	294	300	47	672	7	—
	Satul-Noŭ	193	10	52	93	39	194	11	—
	Sf. Gheorghe	97	13	60	230	78	381	7	—
	Sfiştofca	196	4	29	5	1	39	—	—
	Sulina	82	2	108	13	—	123	3	—
	Total	1.080	88	589	898	252	1.827	33	—

www.ziuaconstanta.ro

PLASA	COMUNE	No. proprietat. de animale (incl. stupii)	CAI					Asini	Catari
			Armăsari	Cai	Iepe	Mânzi	Total		
MĂCIN	Balabancea	308	68	275	309	92	744	4	—
	Carcaliu	234	4	121	57		200	9	—
	Cârjelarĭ	318	72	250	279	78	679	6	—
	Cerna	311	87	375	215	52	729	12	—
	Coium-punar	213	—	240	206	41	487	8	—
	Grecĭ	290	42	164	145	26	374	4	—
	Isaccea	408	44	354	100	50	548	15	4
	Jijila	221	70	203	105	25	403	7	—
	Luncaviţa	330	91	92	198	75	456	8	—
	Măcin	408	24	330	285	95	734	17	—
	Picinéga	230	14	283	203	81	581	4	—
	Pisica	212	27	1	151	55	246	5	—
	Satul-Noŭ	132	79	116	182	55	432	9	—
	Turcóia	239	74	96	128	24	322	3	—
	Văcărenĭ	345	152	173	247	57	629	6	4
	Total	4.199	848	3.082	2.810	824	7.564	117	8
TULCEA	Agighiol	274	87	347	381	62	877	6	—
	Beştepe	270	47	267	266	58	638	5	—
	Cataloĭ	314	156	286	502	174	1.118	10	—
	Càşla	85	53	86	108	30	277	2	—
	Frecăţeĭ	122	33	196	132	37	398	5	—
	Mahmudia	184	1	158	114	42	315	3	1
	Malcocĭ	224	72	128	269	76	545	4	—
	Meidanchioĭ	190	53	105	106	32	296	2	—
	Morughiol	306	46	240	317	74	677	18	—
	Nicoliţel	317	33	334	94	23	484	12	2
	Parcheş	109	17	74	51	23	165	2	—
	Sarighiol	284	113	328	296	71	808	5	—
	Sarinasuf	153	45	232	187	37	501	9	—
	Satul-Noŭ	132	47	80	226	144	497	2	—
	Somova	189	44	193	96	22	355	2	—
	Teliţa	199	27	172	145	47	391	5	—
	Tulcea	903	79	1.168	201	79	1.527	15	4
	Total	4.255	953	4.394	3.491	1.031	9.869	107	7
BABADAG	Alibeichioĭ	153	67	124	191	62	444	1	—
	Armutlia	172	52	159	282	84	577	8	1
	Atmagea	91	33	31	165	67	296	1	—
	Babadag	268	15	311	40	7	373	5	—
	Başchioĭ	279	175	286	409	149	1.019	9	—
	Beidaut	278	83	320	268	92	763	6	—
	Canlâ-bugeac	241	91	234	349	52	726	6	—
	Caramanchioĭ	188	93	173	253	76	595	3	—
	Caranasuf	211	55	357	314	69	795	20	—
	Casapchioĭ	271	114	473	440	83	1.110	26	—
	Casamcea	405	93	511	532	152	1.288	27	—
	Ciamurli-de-jos	216	91	275	245	45	656	15	—
	» de-sus	374	189	296	411	99	995	1	—
	Ciucurova	102	43	92	180	71	386	—	—
	Cogelac	372	118	276	652	165	1.211	6	—
	Congaz	301	37	488	451	101	1.077	6	—
	Enişala	117	18	160	83	20	281	—	—
	Jurilofca	164	4	165	47	—	216	—	—
	Nalbant	235	55	243	223	81	602	1	1
	Ortachioĭ	142	27	112	103	25	267	—	—
	Poturu	216	80	268	321	85	754	6	—
	Sarichioĭ	261	64	216	235	81	596	—	—
	Slava-Rusă	379	70	311	372	112	865	—	—
	Toxof	349	106	325	490	144	1.065	18	—
	Zebil	174	120	199	267	43	629	2	—
	Total	5.959	1.893	6.405	7.323	1.965	17.586	167	2

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

Judeţe	COMUNE	No. propriet. de animale (incl. stupi).	CAI					Asinĭ	Catărĭ
			Armăsarĭ	Caĭ	Iepe	Mânzĭ	Total		
Jud. Tul.	Plasa Babadag	5 959	1.893	6.405	7.323	1.965	17.586	167	2
	» Măcin	4.199	848	3.082	2.810	824	7.564	117	8
	» Sulina	1.080	88	589	898	252	1.827	33	—
	» Tulcea	4.255	953	4.394	3.491	1 031	9.869	107	7
	Total	15.493	3 782	14.470	14.522	4.072	36.846	424	17
Dobr.	Judeţul Constanţa	19.234	3.972	20.541	19.993	6 147	50 653	718	12
	» Tulcea	15.493	3.782	14.470	14.522	4.072	36 846	424	17
	Total	34.727	7.754	35 011	34.515	10.219	87.499	1.142	29

2. Specia Bovină.

Cu datele statistice ce avem, trebue cu mâhnire constatat, că acest fel de animale scade în mod vĕdit în Dobrogia şi maĭ ales în jud. Tulcea.

În 1850 numaĭ Româniĭ din Dobrogia aveaŭ 35.815 boĭ şi 722 bivolĭ:

	boĭ	bivolĭ
Tulcea	2888	—
Isaccea	3240	—
Măcin	4990	—
Hârşova	4680	170
Babadag	6842	—
Silistra	10260	360
Kustendjé	2915	192

Preţul unuĭ boŭ saŭ bivol era de 5 galbenĭ [1]).

Un-spre-ḑece anĭ după ocuparea Dobrogieĭ, adică în 1890, vitele cornute eraŭ aprópe ¼ din totalitatea boilor şi bivolilor din întréga Moldova, şi nu eraŭ judeţe în România propriŭ zisă, care să întrécă, sub raportul speţeĭ bovine, judetul Constanţa, iar pe Tulcea nu'l întrecea din Moldova de cât judeţul Bacăŭ.

Dar statistica este maĭ eloquentă de cât orĭ-ce comentariĭ.

Eraŭ în Dobrogia în 1890:

138.254 boĭ şi bivolĭ în judeţul Constanţa
77.872 » » » » » Tulcea
216.126 în întréga Dobrogie.

Iacă şi care era populaţia bovină în 1897, adică numaĭ după 7 anĭ:

83.949 în jud. Constanţa
51.958 » » Tulcea.
135.907 în întréga Dobrogie, adică o scădere de 80.219 capete.

In Dobrogia este tipul lalomiţean; cele maĭ bune specii de boĭ sunt la: Sandu Popa, R. Ionescu, S. Moldoveanu, E. Popa, Pariano.

[1]) *I. Ionesco*, op. cit., pag. 78—8.

www.ziuaconstanta.ro

Până în 1900, jud. Tulcea retrogradéză (53.240), iar Constanța începe a'și ridica numĕrul vitelor cornute (98.020).

Causele micșorării numĕrului vitelor cornute și al tuturor animalelor domestice (maĭ ales al oilor, după cum vom vedea) nu le voiŭ spune eŭ. Să citĕm o dare de sémă oficială a regretatului Prefect de Tulcea, acolo unde diminuarea a fost maĭ simțită:

Și voiŭ cita textul, ca să nu mi se atribuie vre-o învinuire.

«Nu este depărtat timpul când abondența vitelor în Dobrogia și în special a județului Tulcea, era ceva proverbial. De aci se alimentaŭ cu vite și maĭ cu sémă cu oĭ piața Constantinopolului și a altor orașe din Turcia, pentru că abondentele și întinsele pășiunĭ de aci produceaŭ vite bune și cu carne maĭ gustósă ca în alte localităţĭ.

«Astăzĭ însă, condițiunile de cultură a vitelor s'aŭ schimbat mult. Pe de o parte strîmtorarea locurilor de pășune prin parcelarea terenurilor, pe de altă parte oprirea pășunatuluĭ prin pădurĭ, și diferitele dispositiunĭ ale Ministeruluĭ Domeniilor, cam vexatoriĭ și asupritóre pentru pășunatul pe terenurile aparținênd Statuluĭ, a făcut ca numĕrul vitelor să diminueze într'un mod simțitor; ajungênd pe alocurea ca locuitoriĭ să nu maĭ țină din vite, de cât numĕrul de capete de carĭ aŭ nevoie, pentru lucrările agricole și pentru transporturĭ» [1]).

Dăm aci tabloul vitelor cornute marĭ din 1900, pe județe, plăși și comune:

a) Judeţul Constanţa

Plasa	COMUNE	Taurĭ	Boĭ și Juncanĭ	Vacĭ cu lapte	Vacĭ sterpe	Mânzațĭ și mânzate	Vițeĭ și viţele	Bivolĭ	Bivolițe	Malacĭ și Malace	Total
CONSTANȚA	Caraharman	15	545	147	302	169	68	1	9	5	1.261
	Caramurat	—	251	350	214	184	228	—	—	—	1.227
	Carol I	10	1.099	704	165	345	529	—	—	—	2.852
	Cicràcci	13	551	397	328	267	274	—	—	—	1.830
	Copadin	5	126	260	82	105	144	—	—	—	722
	Constanța	3	11	69	20	17	33	1	41	14	209
	Gargalîk	6	688	93	188	105	77	—	—	—	1.157
	Hasancea	9	380	174	99	92	109	—	2	—	865
	Murfatlar	5	254	37	89	58	37	—	7	3	490
	Omurcea	4	195	81	78	53	85	—	—	—	496
	Palaz	14	518	372	60	80	208	1	3	1	1.257
	Pazarlia	26	551	293	145	226	127	3	1	1	1.373
	Techirghiol	14	576	309	193	160	224	26	11	12	1.525
	Total	124	5.745	3.286	1.963	1.861	2.143	32	74	36	15.264
HÂRȘOVA	Calfa	6	792	318	243	173	241	—	—	—	1.773
	Ciobanu	22	450	263	204	157	178	—	—	—	1.274
	Dăienĭ	8	304	111	60	47	110	—	—	—	640
	Gârliciŭ	5	299	93	131	88	69	—	—	—	685
	Ghizdărescĭ	8	234	97	129	59	115	5	18	1	666
	Hârșova	9	209	160	137	122	150	—	28	12	827
	Ostrov	4	253	144	82	72	144	1	7	8	715
	Saraĭ	5	694	308	220	232	161	1	—	—	1.621
	Șiriŭ	24	2 276	899	627	502	590	—	—	2	4.920
	Topal	—	670	168	332	221	149	14	119	34	1.707
	Topolog	17	407	169	160	113	86	2	—	—	954
	Urumbeĭ	6	273	163	67	90	92	—	2	—	693
	Total	114	6.861	2.893	2.392	1.876	2.085	23	174	57	16.475

[1]) «Expunerea situațiuneĭ jud. Tulcea din 1898», p. 55.

www.ziuaconstanta.ro

Plasa	COMUNE	Tauri	Boi și Juncani	Vacĭ cu lapte	Vacĭ sterpe	Mânzatĭ și mânzate	Viţei și viţele	Bivolĭ	Bivoliţe	Malacĭ și Malace	Total
MANGALIA	Agemler	4	98	114	31	33	93	—	—	—	373
	Azaplar	19	613	328	125	186	307	11	25	12	1.626
	Caraomer	69	1.574	997	172	369	748	26	53	34	4.042
	Cavaclar	5	359	157	117	132	154	13	15	9	961
	Cazîlmurat	3	205	54	185	118	141	—	—	—	706
	Chiragi	35	729	366	199	179	356	9	12	12	1.897
	Edilchioĭ	14	459	95	204	166	97	20	35	18	1.108
	Enghez	12	292	146	105	92	143	6	5	5	806
	Gheringec	39	1.024	613	116	354	377	4	9	1	2.537
	Mangalia	7	99	228	9	85	88	—	10	6	532
	Musurat	11	443	267	69	98	169	—	—	—	1.057
	Osmancea	8	325	44	170	121	88	2	1	1	760
	Osmanţacà	24	594	208	226	148	153	7	8	5	1.373
	Sarighiol	11	752	486	146	178	349	8	13	19	1.962
	Tatlageac	9	346	272	62	132	148	9	5	7	990
	Topraisarĭ	11	415	229	83	126	61	—	—	—	925
	Tuzla	5	474	241	151	62	213	14	92	2	1.254
	Total	286	8.801	4.845	2.170	2.579	3.685	129	283	131	22.909
MEDGIDIA	Alacap	28	931	498	187	188	248	—	—	1	2.081
	Bülbül	5	725	341	220	169	325	1	2	3	1.791
	Carabacà	20	481	264	232	200	235	2	2	1	1.437
	Carataĭ	3	162	155	20	125	49	—	—	—	514
	Cernavoda	5	99	80	91	61	54	10	18	16	434
	Chioseler	9	279	82	138	116	80	1	7	6	718
	Cocargea	13	236	269	13	41	46	4	4	3	629
	Cochirlenĭ	2	463	151	141	119	53	1	4	2	936
	Enigea	8	778	266	466	455	276	22	32	14	2.317
	Mahmutcuius	37	1.284	567	533	428	450	7	9	4	3.319
	Medgidia	8	166	144	155	87	161	—	3	—	724
	Rasova	—	573	139	115	87	83	5	13	5	1.020
	Seimenĭ	3	387	184	49	78	93	10	46	31	881
	Taşpunar	30	1.317	406	461	291	203	—	—	—	2.708
	Tortoman	36	1.330	855	597	518	384	6	—	—	3.726
	Total	207	9.211	4.401	3.418	2.963	2.740	69	140	86	23.235
SILISTRA-NOUĂ	Almaliŭ	—	390	40	37	32	36	5	38	25	603
	Aliman	2	254	53	74	99	48	4	7	—	541
	Asarlic	11	495	283	29	162	103	5	11	13	1.112
	Bugeac	7	128	25	29	18	33	2	16	8	266
	Bairamdede	12	298	165	95	115	148	—	—	—	833
	Beilic	7	527	113	162	138	109	4	17	14	1.091
	Canlia	3	429	131	38	69	68	19	18	10	785
	Caranlic	3	242	90	45	123	56	16	17	10	602
	Carvan	10	251	130	42	111	93	34	9	8	688
	Cuzgun	7	613	167	189	184	160	5	14	9	1.348
	Dobromir	4	418	99	115	95	101	27	44	18	921
	Esechioĭ	7	546	139	150	193	178	39	63	60	1.375
	Enişemlia	8	549	212	291	315	218	46	17	17	1 673
	Gărliţa	2	483	77	84	81	86	20	26	28	887
	Ghinvegea	8	212	95	39	61	64	29	11	7	526
	Hairamchioĭ	9	634	236	295	217	235	13	15	6	1.660
	Lipniţa	3	538	98	132	141	84	11	35	22	1.064
	Mârlénu	3	319	78	96	67	27	37	35	20	682
	Oltina	2	498	155	73	114	66	2	8	—	918
	Ostrov	3	302	84	64	74	83	20	73	47	750
	Parachioĭ	3	378	51	71	73	38	6	3	—	623
	Regepcuiusu	1	198	82	26	40	41	20	22	19	449
	Satul-Noŭ	2	295	110	102	87	83	10	28	23	740
	Total	117	8.997	2.713	2.278	2.609	2.158	374	527	364	20.137
J. CONST.	Pl. Constanţa	124	5.745	3.286	1.963	1.861	2.143	32	74	36	15.264
	» Hârşova	114	6.861	2.893	2.392	1.876	2.085	23	174	57	16.475
	» Mangalia	286	8.801	4.845	2.170	2.579	3.685	129	283	131	22.909
	» Medgidia	207	9.211	4.401	3.418	2.963	2.740	69	140	86	23.235
	» Silistra-Nouă	117	8.997	2.713	2.278	2.609	2.158	374	527	364	20.137
	Total	848	39.615	18.138	12.221	11.838	12.811	627	1.198	674	98.02

www.ziuaconstanta.ro

b) Judeţul Tulcea

Plasa	COMUNE	Taurĭ	Boĭ şi Juncanĭ	Vacĭ cu lapte	Vacĭ sterpe	Mânzaţĭ şi Mânzate	Viţeĭ şi viţele	Bivolĭ	Bivoliţe	Malacĭ şi Malace	Total
BABADAG	Alibichioĭ	—	151	75	39	25	52	2	10	6	360
	Armutlia	3	162	55	54	44	54	6	46	18	442
	Atmagea	2	48	70	54	50	45	—	—	—	269
	Babadag	2	54	93	35	21	50	13	49	19	336
	Başchioĭ	8	108	81	56	22	68	5	48	24	420
	Beidaut	2	351	140	91	47	98	—	—	—	729
	Canli-Bugéc	—	213	101	75	30	53	5	11	3	491
	Caramanchioĭ	—	245	57	114	59	64	1	3	2	545
	Caranasuf	—	631	48	90	21	38	—	—	—	828
	Casapchioĭ	3	869	247	330	21	209	3	5	—	1.687
	Casamcea	9	642	299	315	235	171	—	—	—	1.671
	Ciamurli-de-jos	3	274	22	50	25	23	6	76	30	509
	Ciamurli-de-sus	2	443	113	169	134	115	1	8	1	986
	Ciucurova	4	21	60	67	30	61	—	—	—	243
	Cogelac	7	220	436	134	205	211	—	—	—	1.213
	Congaz	2	218	101	79	32	57	2	23	20	534
	Enişala	2	190	52	5	44	7	—	—	—	300
	Jurilofca	2	35	109	39	42	—	—	—	—	227
	Nalbant	4	163	116	80	65	96	2	2	3	531
	Ortachioĭ	1	82	58	61	33	39	34	78	—	386
	Poturu	7	372	43	115	41	36	3	27	10	654
	Sarichioĭ	2	22	1 19	76	54	87	2	—	—	362
	Slava-rusă	2	88	102	117	46	93	—	—	—	448
	Toxof	10	441	351	112	219	206	—	7	1	1.347
	Zebil	4	106	71	39	49	40	4	24	16	353
	Total	81	6.149	3.019	2.396	1.594	1.973	89	417	153	15.871
MĂCIN	Balabancea	6	309	243	63	80	146	5	9	7	868
	Carcaliu	—	84	83	113	85	100	—	—	—	465
	Carjelarĭ	14	408	163	248	169	143	7	5	5	1.162
	Cerna	3	395	133	91	63	84	5	5	4	783
	Coium-punar	5	252	80	175	101	64	—	—	—	677
	Grecĭ	3	370	124	91	103	89	2	11	6	799
	Isaccea	3	269	188	65	102	172	—	—	—	799
	Jijila	4	283	108	85	106	95	—	—	—	681
	Luncaviţa	—	478	155	76	159	166	3	6	5	1.048
	Măcin	4	519	161	269	207	170	2	8	7	1.347
	Picinéga	—	225	141	44	35	107	—	—	—	552
	Pisica	6	486	515	137	506	500	—	—	—	2.150
	Satul-Noŭ	3	179	117	10	46	59	2	17	10	443
	Turcóia	9	414	123	87	92	70	—	—	—	795
	Văcărenĭ	1	508	263	44	160	214	—	2	2	1.200
	Total	61	5.179	2.603	1.598	2.014	2.179	26	63	46	13.769
SULINA	Caraorman	10	272	484	292	351	458	3	—	—	1.870
	Chilia-Veche	29	474	642	520	517	668	—	—	—	2.850
	Satul-Noŭ	36	576	502	638	477	593	—	—	—	2.822
	Sf. Gheorghe	45	253	816	167	377	313	—	—	—	1.971
	Sfiştofca	2	251	97	199	159	173	—	—	—	881
	Sulina	2	54	70	1	29	23	—	—	—	179
	Total	124	1.880	2.611	1.817	1.910	2.228	3	—	—	10.573
TULCEA	Agighiol	2	210	125	100	55	83	3	9	—	587
	Beştepe	8	258	287	178	137	253	10	7	7	1.145
	Cataloĭ	3	227	192	172	59	173	—	1	1	828
	Casla	8	44	33	24	23	33	3	8	5	181
	Frecăţeĭ	1	72	83	24	39	44	3	1	—	267
	Mahmudia	1	103	236	58	51	171	—	—	—	620
	Malcocĭ	32	141	247	365	282	227	—	—	—	1 294
	Meidanchioĭ	1	183	71	24	24	59	—	—	—	362
	Morughiol	43	275	681	255	219	439	—	—	—	1.912
	Nicoliţel	1	212	115	69	73	78	9	1	—	558
	Parcheş	3	74	68	13	31	57	—	—	—	246
	Sarighiol	2	194	204	70	28	172	—	3	—	673
	Sarinasuf	9	174	120	290	107	119	—	—	—	819
	Satul-Noŭ	12	217	487	94	359	481	1	6	3	1.660
	Somova	2	97	139	39	46	115	1	2	—	441
	Teliţa	2	162	89	25	16	63	—	—	—	357
	Tulcea	8	176	321	169	115	200	16	51	21	1.077
	Total	138	2.819	3.498	1.969	1.664	2.767	46	89	37	13.027

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Plasa	COMUNE	Taurĭ	Boĭ și Juncanĭ	Vacĭ cu lapte	Vacĭ sterpe	Mânzatĭ și Mânzate	Viţeĭ și viţele	Bivolĭ	Bivolițe	Malacĭ și Malace	Total
J. TULC.	Pl. Babadag	81	6.149	3.019	2.396	1.594	1.973	89	417	153	15.871
	» Măcin	61	5.179	2.603	1.598	2.014	2.179	26	63	46	13.769
	» Sulina	124	1.880	2.611	1.817	1.910	2.228	3	—	—	10 573
	» Tulcea	138	2.819	3.498	1.969	1.664	2.767	46	89	37	13.027
	Total	404	16.027	11.731	7 780	7.182	9.147	164	569	236	53.240
DOB.	Jud. Constanța	848	39.615	18.138	12.228	11 888	12.811	627	1 198	674	98.020
	» Tulcea	404	16 027	11.731	7.780	7.182	9.147	164	569	236	53 240
	Total	1.252	55.642	29.869	20.001	19.070	21.958	791	1.767	910	151.260

3. Specia Ovină.

A opta parte din numĕrul total al oilor întregiĭ ţĕreĭ se află în Dobrogia și sub acest raport judeţul Constanţa are un numĕr aprópe egal cu jumĕtatea oilor din Moldova, iar Judeţul Tulcea este al 8-lea în ţĕră.

Și totuși în trecut cifra oilor în Dobrogia era cu mult maĭ mare.

Viscovich, consul austriac la Tulcea, estimĕză în 1863 numĕrul oilor la un milion [1]; trebue știut că sub Turcĭ, dările pe oĭ (beilicul) fiind marĭ (25 piastri de fie-care óie), ciobaniĭ nicĭ-odată nu arătaŭ numĕrul exact al oilor ce aŭ, ci tot-dea-una maĭ mic, așa că cifra dată de Viscovich trebuie mărită la peste un milion.

In 1850 numaĭ Româniĭ aveaŭ 66.050 oĭ:

Tulcea	4.200
Isaccea	2.800
Măcin	4.600
Hârșova	6.500
Babadag	14.250
Silistra	30.700
Kustengé	3.000

Preţul uneĭ oĭ era atuncĭ de ½ galben.

Inaintea ultimuluĭ rĕsboiŭ statisticile oficiale numĕraŭ în Dobrogia 645.400 oĭ; dar după cum arătaĭ maĭ sus ciobaniĭ ascundeaŭ numĕrul adevĕrat, funcţionariĭ fisculuĭ maĭ micșoraŭ și eĭ din numĕrul declarat de ciobanĭ, pentru că diferenţa din taxele percepute să rĕmână în profitul lor, așa că ne putem face o ideie cât de puţină basă putem pune pe statisticile oficiale din acele vremurĭ.

«Neguţătoriĭ în mĕsură a'mĭ da bune informaţiĭ — zice Baronul d'Hogguer [2]) — socoteaŭ în 1876 cel puţin 750.000 de oĭ».

Și maĭ adaogă autorul preţióseĭ informaţiunĭ: «Numĕrul oilor s'a mărit în ultimiĭ anĭ, care aŭ precedat rĕsboiul în mod considerabil». Și că ţĕraniĭ se îndeletniciaŭ cu creșterea oilor, cu atâta râvnă că speraŭ a face marĭ progrese. «Preţul uneĭ oĭ în 1876 era 12.55 fr. [3])».

Decĭ nu e de mirare, că odinióră Dobrogia hrănea peste un milion de oĭ, maĭ ales că agricultura nu luase proporţiunile de azĭ.

Desvoltarea agriculturiĭ a adus micșorarea numĕruluĭ animalelor ovine, după cum constată și D-l N. Filip, autoritate în ramura zootechnică [4]).

---

[1]) Zur Statistik dDobrutscha, 1863.

[2]) «Renseignements sur la Dobrodja», pag. 18—19 (Anul 1879).

[3]) *Baron d'Hogguer* op. cit. tabelul de la fine.

[4]) «Les animaux domestiques», p. 153.

www.ziuaconstanta.ro

Numĕrul vitelor cornute micĭ în 1890 era:

	Oĭ	Capre
Jud. Constanţa	423.629	7.697
» Tulcea . .	188.000	18.973
Total	611.629	26,670 [1])

Pentru anul 1892, găsim date şi maĭ interesante, adică: numĕrul proprietarilor de oĭ şi amănunte asupra lâneĭ.

Despre lână vom vorbi maĭ jos.

	Proprietarĭ	Oĭ	
Jud. Constanţa	1948	373.419,	cifră maĭ mare de cât oile întregiĭ
» Tulcea .	2448	188.356	Belgiĭ (365.400).
Total		561.775 [2])	

Cincĭ anĭ maĭ târziŭ, adică în 1897, numĕrul oilor în Dobrogia cresce:

Jud. Constanţa . . .	609.746
» Tulcea	256.773
Total	866.519 [3])

Şi în fine în anul 1900, cifra vitelor micĭ cornute e arătată în tabloul:

Jud. Constanţa,	oĭ 522.947	capre 8.038
» Tulcea	» 213.990	12.349
Total	736.934	20.387

Ceĭ treĭ anĭ nenorociţĭ: 1897 de inundaţiĭ, 1898 producţie slabă şi 1899 de secetă şi producţie aprópe nulă, aŭ redus numĕrul oilor cu 129.582 capete.

Oile din Dobrogia sunt de maĭ multe tipurĭ:

a) Tipul Spanca saŭ Pol-Spanca, adică jumĕtate merinos saŭ corciturā de merinos (de la Slavon. pol = ½ şi Spanca = de Spania, óie de Spania, merinos).

Se găsesce maĭ ales în jud. Constanţa şi e originar din Basarabia, de unde a venit cu Romànii emigraţĭ după rĕsboiul din 1877.

Se scie, că încrucişarea între óia merinos cu ţigaia s'a făcut în Basarabia, pe la începutul secoluluĭ trecut.

Acest tip are următórele caractere: talia maĭ mult mică (0.50 -0.60), formele corporale nu sunt complect ameliorate. La gât pielea e puţin cutată şi forméză o mică cravată, aceea ce probéză că merinosul întrebuinţat a forma acest tip era «Rambouillet». E o suposiţie ce se deduce din forma cravateĭ.

Lâna este désă în şuviţe perpendiculare şi acoperă tot corpul. La frunte are forma unuĭ breton. Piciórele până d'asupra unghiilor sunt acoperite cu lână.

Lâna, care este principalul produs al acestuĭ tip, are o lungime mijlocie de 5—6 c.m.; diametrul unuĭ fir e în mediŭ $0^{mm},025$, apropiindu-se de merinos. E dulce la pipăit şi uleios. Resistenţa firuluĭ la dinamometru, pentru o lungime de 3½ cm., e în mediŭ 10 gr. 50 c. gr.

Colórea lâneĭ este albă, însă sunt şi oĭ spanca al căror corp nu e tot alb. Lâna albă fiind maĭ valorósă, se caută a se obţine acéstă colóre.

O óie de acest tip póte da anual până la 3—3½ kg. lână şi dacă ar fi maĭ bine hrănită, şi maĭ mult.

Óia n'are córne în general, saŭ când are, sunt micĭ. Berbeciĭ aŭ córnele întórse, ceea ce 'i apropie de ţigaie.

Tipul spanca e fórte delicat şi cere multă îngrijire, însă dă lâna cea maĭ fină, albă şi căutată. Preţul lâneĭ variază între 1.30—1.40 nespălată.

Óia spanca e puţină la numĕr (50.000 în tótă ţéra); în Dobrogia, cred, se găsesce rar.

b) Tipul Ţigaia e de douĕ felurĭ: alb şi negru. Ţigaia albă numită şi óia mocă-

---

[1]) Ministerul agricultureĭ. «Buletin statistic general (p. animale pe anul 1890)», p. 97.

[2]) Idem, p. 103 şi 107.

[3]) *N. Fitip*, op. cit., pag. 153—4.

www.ziuaconstanta.ro

néscă, trebue să fie adusă în Dobrogia de maĭ multe secole, odată cu venirea aci a Românilor Transilvănenĭ.

Aprópe tóte oile din Dobrogia sunt de tipul ţigaia, căcĭ iată ce găsim în scrierea Baronuluĭ d'Hogguer [1]:

«Cea maĭ mare parte de lână, 90%, aparţine varietăţiĭ Ţigaia şi numaĭ 10% uneĭ varietăţĭ de rasă inferióră, care tinde din zi în zi a dispare».

«In districtul Tulcea aprópe 70% lână este albă şi restul (20%) neagră saŭ gris. Din contra spre miază-zi proporţia este inversă».

Preţul lăneĭ albe era în 1879 de leĭ 2.33 ocaua şi de 2.11, lâna négră [2]).

Maĭ sunt condus a crede, că cea maĭ mare parte din oile Dobrogieĭ aparţin tipuluĭ ţigaia, de tabloul oficial pe anul 1892, din Buletinul Ministeruluĭ Agricultureĭ:

Clasificaţia în raport cu celle-l'alte judeţe	JUDEŢE	No. proprietarilor de oĭ	Numĕrul oilor	FELUL ŞI CALITATEA LÂNEĬ (Kilograme)						Media lâneĭ de o óie în kg.	Preţul a 1 kilogr.						Valórea lâneĭ produsă
				Ţigaie	Ţurcană	Amestecat	Mită	Stogosa	Total		Ţigaie		Alte feluri		La un loc		
											L.	B.	L.	B.	L.	B.	
1	Constanţa . .	1.948	373.419	483.768	25.195	149.231	12.195	—	670.389	1.795	1	17	1	10	1	13	757.540
6	Tulcea	2.448	188.356	220.738	25.046	81.601	4.312	200	331.897	1.762	1	09	1	03	1	06	351.811

Cantitatea de 704.506 kgr. lână ţigaie represintă de 2 ½ aprópe numĕrul de kgr. a celor-l'alte feluri adunate la un loc, este o probă maĭ mult, că în Dobrogia óia ţigaie este cea maĭ numerósă, faţă de cele-l'alte tipurĭ.

Caracterele oieĭ ţigaie sunt:

Talie mijlocie (0.60—0.65), corp bine format, membrele solide, puţin maĭ lungĭ în raport cu desvoltarea corpuluĭ; óia n'are córne, iar berbecele, din contră, are nisce córne puternice, lungĭ în mediŭ aprópe de 0.60—0.70 şi întórse.

Oile acestuĭ tip sunt fórte îndrăsneţe şi chiar curagióse. Ţigaia dă lână bună de calitate şi în cantitate anuală de 2—2 ½ kgr. Preţul unuĭ kgr. de lână nespălată e de 1 fr.—1.20. Resistenţa firuluĭ de 4 ½ c.m. lungime, e de 11 gr. 77.

Din pielea oieĭ ţigaie se fac căciulĭ. Laptele ce dă, este bun şi în mare cantitate.

Ţigaia négră dă până la 2 kgr. lână anual; preţul unuĭ kgr. este 0.90—1 leŭ. In Dobrogia, unde se găsesce în mare parte acéstă speţă, graţie păşiunelor sărate, climatuluĭ maritim, carnea oilor este cea maĭ bună, şi restaurantele din Bucurescĭ se aprovisionéză cu carne de óie din Dobrogia, care e căutată şi pe pieţele Constantinopoluluĭ. Turciĭ aŭ un fel de cult pentru pilaful lor preparat cu carne de óie din Dobrogia.

c) Tipul Ţurcana, numită şi bârsană, nume împrumutat de la ţara «Bârsa» din Transilvania. Talia lor variază între 0.60—0.70, formele corpuluĭ disproporţionate. Berbeciĭ aŭ córne în spirală. Ţurcana este fórte resistentă la frig; iarna chiar poate trăi sub cerul liber.

Lâna ce produce e de calitate inferióră, şi în cantitate de 2 ½—3 ½ kgr. anual; preţul unuĭ kgr. este 0.60—0.70 nespălată. Colórea lăneĭ este variabilă: albă, gris, roşie, négră, etc.

Óia Ţurcană n'are nicĭ carne bună, în schimb însă lapte are abondent şi gras.

Acéstă speţă e puţin rĕspândită în Dobrogia.

d) Tipul Stogocĭ este şi maĭ rar şi provine din încrucişarea ţigaieĭ cu ţurcana, decĭ ţine mijlocia între aceste douĕ tipurĭ. Colórea lăneĭ este de ordinar albă, câte odată gris şi fórte rar négră.

---

[1]) «Renseignements sur la Dobrodja», p. 19 (1879).

[2]) Idem, tabloul de la fine.

www.ziuaconstanta.ro

O óie dă anual 2—3 kgr. lână; preţul unuĭ kgr. este cel mult un leŭ. Dă însă lapte bun şi în mare cantitate.

După datele statistice de sus, cred că tipul stogocĭ se găsesce maĭ numaĭ în judeţul Tulcea.

Cantitatea de lână ce dă o óie din ţéra nóstră este în mediŭ 1 k. 683 [1]).

Caprele.

Cele maĭ multe din acest fel de animale trăesc în judeţul Tulcea, maĭ propriŭ culturĭ caprelor, cărora le place a trăi prin pădurĭ şi locurĭ muntóse. Din nenorocire, numĕrul lor a scăzut în curs de 10 anĭ (de la 1890—1900) cu 6.500 capete.

Acéstă scădere se datoresce numaĭ celor 3 anĭ nenorociţĭ, deşi între cauze putem pune şi pe aceea, că păşunatul caprelor prin pădurĭ este oprit, sciut fiind câte stricăciunĭ fac arborilor.

Tabloul oilor şi caprelor din Dobrogia în anul 1900

Pe Judeţe, Plăşĭ şi Comune

a) Judeţul Constanţa.

COMUNE	OI			CAPRE			COMUNE	OI			CAPRE		
	Berbecĭ	Oĭ şi nótinĭ	Total	Ţapĭ	Capre	Total		Berbecĭ	Oĭ şi nótinĭ	Total	Ţapĭ	Capre	Total
Pl. Constanţa							*Pl. Hârşova*						
Caraharman	982	10.480	11.462	1	17	18	Calfa	1.287	11.207	12.494	31	343	374
Caramurat	396	5.478	5.874	1	15	16	Ciobanu	465	3.887	4.352	3	7	10
Carol I	638	6.524	7.162	2	1	3	Dăienĭ	1.068	11.226	12.294	71	307	378
Cicrăcci	1.556	12.709	14.265	—	1	1	Gârliciu	368	3.233	3.601	—	—	—
Copadin	109	2.100	2.209	—	3	3	Ghizdărescĭ	208	2.899	3.107	—	—	—
Constanţa	217	369	586	1	1	2	Hârşova	346	3.331	3.677	3	8	11
Gargalîc	878	8.191	9.069	—	2	2	Ostrov	624	5.357	5.981	1	10	11
Hasancea	644	5.698	6.342	5	92	97	Saraiu	591	5.439	6.030	4	12	16
Murfatlar	90	1.584	1.674	—	—	—	Siriu	1.481	13.040	14.521	5	51	56
Omurcea	288	2.988	3.276	—	—	—	Topal	309	4.931	5.240	—	—	—
Palaz	1.132	8.982	10 114	3	32	35	Topolog	549	3.916	4.465	59	1.007	1.066
Pazarlia	1.052	11.020	12.072	6	33	39	Urumbeĭ	378	3.620	3.998	36	527	563
Techirghiol	565	7.613	8.178	3	11	14							
Total	8.547	83.736	92.283	22	208	230	Total	7.674	72.086	79.760	213	2.272	2.485
Pl. Mangalia							*Pl. Medgidia*						
Agemler	499	4.085	4.584	—	—	—	Alacap	402	7.039	7.441	7	33	40
Azaplar	916	7.980	8.896	6	21	27	Bülbül	721	11.601	12 322	1	5	6
Caraomer	1.963	30.604	32.567	22	180	202	Carabacà	242	3.995	4.237	2	3	5
Cavaclar	179	3.043	3.222	—	2	2	Carataĭ	312	2.567	2.879	—	—	—
Cazîlmurat	238	2.747	2.985	2	5	7	Cernavoda	554	4.167	4 721	10	73	83
Chiragi	1.268	16.501	17.769	12	50	62	Chioseler	329	4.999	5 328	11	61	72
Edilchioĭ	685	5.675	6.360	5	46	51	Cocargea	274	6.206	6.480	—	—	—
Enghez	214	3.030	3.244	1	12	13	Cochirleni	209	3.448	3.657	—	2	2
Gheringec	1.354	13.399	14.753	16	30	46	Enigea	562	6.540	7.102	34	829	863
Mangalia	473	5.899	6.372	17	102	119	Mahmut cuius	1.253	19.648	20.901	3	27	30
Musurat	367	4.668	5.035	3	4	7	Medgidie	432	3 267	3.699	1	1	2
Osmanfacà	213	2.788	3.001	2	—	2	Raşova	604	6.055	6.659	62	328	390
Osmancea	416	5.737	6.153	—	—	—	Seimenĭ	310	3,872	4.182	2	14	16
Sarighiol	629	11.805	12.434	6	29	35	Taşpunar	1.684	16 381	18.065	2	14	16
Tatlageac	499	4.632	5.131	—	—	—	Tortoman	849	11.974	12 823	4	7	11
Topraisari	308	5.300	5.608	1	5	6							
Tuzla	328	4.870	5.198	—	8	8							
Total	10.549	132.763	143.312	93	494	587	Total	8.737	111.759	120.496	139	1.397	1.536

[1]) Ministerul Agriculturei. «Buletin statistic general» pe 1892, pag. 104.

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	OI			CAPRE			COMUNE	OI			CAPRE		
	Berbecĭ	Oĭ și nótinĭ	Total	Țapĭ	Capre	Total		Berbecĭ	Oĭ și nótinĭ	Total	Țapĭ	Capre	Total
Pl. Silistra-N.							*Jud. Constanța*						
Almaliu . .	168	2.549	2.717	—	18	18							
Aliman . . .	166	2.188	2.354	18	174	192							
Asarlîc . . .	277	5.124	5.401	15	233	248							
Bugeac . . .	65	1.363	1.428	—	—	—	Pl. Constanța	8.547	83.736	92.283	22	208	230
Bairamdede .	249	3.162	3.411	2	14	16							
Beilic	484	3.796	4.280	6	24	30							
Canlia . . .	256	3.539	3.795	4	94	98							
Caranlîc . .	276	2.644	2.920	21	243	264	» Hârșova .	7.674	72.086	79.760	213	2.272	2.485
Carvan . . .	155	2.605	2.760	11	70	81							
Cuzgun . . .	369	5.045	5.414	35	379	414							
Dobromir . .	322	4.133	4.455	32	349	381							
Esechioĭ . .	268	4.071	4.339	10	105	115	» Mangalia	10.549	132.763	143.312	93	494	587
Enișemlia . .	424	5.780	6 204	45	130	175							
Gârlița . . .	255	3.784	4.039	2	29	31							
Ghiuvegea .	122	1.414	1.536	6	137	143							
Hairamchioĭ .	619	9.509	10.128	129	391	520	» Medgidia	8.737	111.759	120.496	139	1.397	1.536
Lipnița . . .	258	4.056	4.314	4	46	50							
Mârlénu . .	111	2.149	2.260	—	2	2							
Oltina	319	3.808	4.127	1	10	11	» Silistra-N.	5.732	81.364	87.096	358	2.842	3.200
Ostrov . . .	227	3.969	4.196	1	1	2							
Parachioĭ . .	111	2.418	2.529	16	269	285							
Regepcuiusu .	87	1.992	2.079	—	124	124							
Satul-Noŭ . .	144	2.266	2.410	—	—	—							
Total . . .	5.732	81.364	87.096	358	2.842	3.200	Total . . .	41.239	481.708	522.947	825	7.213	8.038

b) Judeţul Tulcea.

COMUNE	OI			CAPRE			COMUNE	OI			CAPRE		
	Berbecĭ	Oĭ	Total	Țapĭ	Capre	Total		Berbecĭ	Oĭ	Total	Țapĭ	Capre	Total
Pl. Babadag							*Pl. Tulcea*						
Alibichioĭ . .	97	2.210	2.307	11	425	436	Agighiol . .	329	3.746	4.075	7	186	193
Armutlia . .	136	3.215	3.351	20	474	494	Beștepe . . .	133	2.059	2.192	1	42	43
Atmagea . .	20	197	217	—	—	—	Cataloĭ . . .	198	3.560	3.758	5	43	48
Babadag . .	68	1.582	1.650	1	295	296	Casla	71	1.462	1.533	9	52	61
Bașchioĭ . .	426	5.502	5.928	37	616	653	Frecățeĭ . .	97	1.613	1.710	5	84	89
Beidaut . . .	446	5.880	6.326	4	52	56	Mahmudia .	103	1.612	1.715	1	23	24
Canlî-Bugéc .	189	3.345	3.534	—	—	—	Malcocĭ . . .	81	1.243	1.324	9	137	146
Caramanchioĭ	143	2.352	2.495	—	—	—	Meidanchioĭ .	70	1 858	1.928	12	563	575
Caranasuf . .	451	6.616	7.067	—	2	2	Morughiol .	334	5.589	5.923	4	21	25
Casapchioĭ .	1.042	10.534	11.576	—	—	—	Nicolițel . .	104	1.848	1.952	44	1.044	1.088
Casâmcea .	1.603	16.381	17.984	2	22	24	Parches . . .	26	545	571	14	379	393
Ciamurli-d.-j.	326	5.420	5.746	—	1	1	Sarighiol . .	164	2.454	2.618	4	23	27
» d.-s.	318	6.408	6.726	8	49	57	Sarinasuf . .	139	2.504	2.643	—	2	2
Ciucurova . .	87	743	830	3	53	56	Satul-Noŭ .	54	453	507	14	122	136
Cogelac . . .	320	4.935	5.255	7	46	53	Somova . . .	105	1.741	1.846	7	341	348
Congaz . . .	289	4.604	4.893	2	54	56	Telița	52	1.250	1.302	16	733	749
Enișala . . .	31	1.192	1.223	2	—	2	Tulcea . . .	118	1.891	2.009	27	551	578
Jurilofca . .	17	309	326	2	4	6							
Nalbant . . .	87	1.637	1.724	11	310	321							
Ortachioĭ . .	101	1.258	1.359	4	49	53							
Poturu . . .	285	3.972	4.257	6	42	48							
Sarichioĭ . .	55	547	602	—	—	—							
Slava-rusă .	44	1.109	1.153	3	133	136							
Toxof	1.297	13.191	14.488	11	14	25							
Zebil	106	1.449	1.555	—	—	—							
Total . . .	7,984	104.588	112.572	134	2.641	2.775	Total . . .	2.178	35.428	37.606	179	4.346	4 525

www.ziuaconstanta.ro

COMUNE	OI			CAPRE			COMUNE	OI			CAPRE		
	Berbecĭ	Oĭ	Total	Ţapĭ	Capre	Total		Berbecĭ	Oĭ	Total	Ţapĭ	Capre	Total
Pl. Sulina							*Pl. Măcin*						
Caraorman .	166	2.418	2.584	—	—	—	Balabancea .	181	2.580	2.761	29	628	657
Chilia-Vechie	111	2.013	2.124	—	1	1	Carcaliu . .	195	2.042	2.237	—	27	27
Satul-Noŭ . .	198	2.963	3.161	6	101	107	Cârjelarĭ . .	385	3.994	4.379	36	489	525
Sf. Gheorghe	352	4.701	5.053	9	53	62	Cerna	397	3.995	4.392	20	475	495
Sfiştofca . . .	—	3	3	—	—	—	Coium-punar	516	5.046	5.562	49	509	558
Sulina . . .	180	67	247	6	16	22	Grecĭ	285	2.702	2.987	25	691	716
							Isaccea . . .	202	1.798	2.000	39	526	565
							Jijila	173	2.196	2.369	8	62	70
							Luncaviţa . .	198	2.150	2.348	24	546	570
							Măcin	475	5.672	6.147	13	323	336
							Picinéga .	220	2.263	2.483	—	—	—
							Pisica	497	4.452	4.949	10	70	80
							Satul-Noŭ . .	192	2.271	2.463	—	1	1
							Turcóia . . .	155	1.711	1.866	13	150	163
							Văcărenĭ . .	254	3.443	3.697	13	81	94
Total . . .	1.007	12.165	13.172	21	171	192	Total . . .	4.325	46.315	50.640	279	4.578	4.857
Jud. Tulcea							*Dobrogia*						
Pl. Măcin . .	4.325	46.315	50.640	279	4,578	4.857	Jud. Constanţa	41.239	481.708	522.947	825	7.213	8.038
» Babadag .	7.984	104.588	112.572	134	2,641	2.775							
» Sulina . .	1.007	12.165	13.172	21	171	192	» Tulcea .	15.494	198.496	213.990	613	11.736	12.349
» Tulcea .	2.178	35.428	37.606	179	4,346	4.525							
Total . . .	15.494	198.496	213.990	613	11.736	12.349	Total . . .	56.733	680.204	736.937	1.438	18.949	20.387

4. Specia Porcină.

Pe timpul Turcilor crescerea porculuĭ era oprită, dacă nu legalminte, dar în mod tacit. Trebuia ca Româniĭ şi Bulgariĭ să'şĭ ţină animalul închis, căcĭ orĭ pe unde Musulmaniĭ întâlneaŭ un porc îl omoraŭ şi păgubaşul nu avea nicĭ un drept la despăgubire. Acestea mi le-a spus un Român trăitor în Nicoliţel, încă de când Dobrogia aparţinea Turcilor. Totuşĭ într'o statistică din 1850 găsim la Româniĭ de aci 7400 porcĭ [1]):

Tulcea	550
Isaccea	500
Măcin	3200
Hârşova	2400
Babadag	100
Silistra	700
Total . . .	7400

Şi dacă vom socoti încă 4600 ţifra porcilor hrăniţĭ de Bulgarĭ, putem zice, că la data de sus, numĕrul acestor animale era de 12.000.

In anul 1890 aveam la populaţia rurală 24.635 porcĭ:

8679 capete în jud. Tulcea
15956 » » » Constanţa [2]).

Peste 7 anĭ, iată care era cifra generală a porcilor din Dobrogia:

21.376 în jud. Constanţa
32.916 » » Tulcea [3])
54.292 Total

[1]) *I. Ionescu*, op. cit., pag. 87.
[2]) Ministerul agriculturei. «Buletin statistic general», pag. 97.
[3]) *N. Filip*, op. cit., pag. 222.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUZEULUI CONSTANTA * ROMANIA *

În Dobrogia porcul nu se întrebuinţéză, de cât pentru consumaţia locală, de ăceea crescerea luĭ nu se face de cât în vederea trebuinţelor casnice.

Nu sciŭ de vor fi existànd diferite speciĭ de porcĭ, dar voiŭ spune numaĭ, că porcul de baltă, din causa nutrimentuluĭ, are carnea şi grăsimea nesănătóse, căcĭ miróse a peşte.

Cu tóte acestea populaţia Delteĭ se hrănesce cu acest fel de carne, cu care e deprinsă.

În vara anuluĭ 1897, într'o excursiune ce am făcut la Chilia, mi s'a servit carne de porc friptă, însă era imposibil a o mânca din causa mirosuluĭ; cu acéstă ocasie mi s'a spus, că pe aci locuitoriĭ se hrănesc chiar în Iulie cu carne de porc.

Mănăstirea Cocoşul are la puntul Caciatna pe braţul Sf. Gheorghe turmă de porcĭ de baltă, pe care îĭ vinde cu preţ bun locuitorilor Ruşĭ din Deltă şi Lagunele Razelm.

Tabloŭ de porciĭ din Dobrogia, pe anul 1900.

a) Jud. Constanţa.

PLASA CONSTANŢA	Porcĭ	PLASA HÀRŞOVA	Porcĭ	PLASA MANGALIA	Porcĭ
Caraharman	148	Calfa	543	Agemler	98
Caramurat	240	Ciobanu	324	Azaplar	57
Carol I	287	Dăenĭ	383	Caraomer	1.458
Cicràcci	292	Gâliciu	79	Cavaclar	302
Copadin	118	Ghizdărescĭ	217	Cazilmurat	174
Constanţa	469	Hârşova	476	Chiragi	292
Gargalîk	160	Ostrov	307	Edilchioĭ	69
Hasancea	68	Saraiŭ	333	Enghez	151
Murfatlar	82	Şiriŭ	1009	Gheringec	823
Omurcea	40	Topal	372	Mangalia	53
Palaz	238	Topolog	219	Musurat	66
Pazarlia	265	Urumbeĭ	203	Osmancea	109
Techirghiol	106			Osmanfacà	356
				Sarighiol	325
				Tatlageac	144
				Topraisarĭ	90
				Tuzla	98
Total	2.513	Total	4 465	Total	4.665
Plasa Medgidia		*Plasa Silistra-Nouà*		*Jud. Constanţa*	
Alacapo	529	Alimaliu	213	Pl. Constanţa	2.513
Bülbül	196	Aliman	152	» Hârşova	4.465
Carabacà	238	Asarlîk	422	» Mangalia	4 665
Carataĭ	4	Bugeac	111	» Medgidia	5.089
Cernavoda	210	Baĭramdede	92	» Silistra-Nouà	5.942
Chioseler	349	Beilic	316		
Cocargea	97	Canlia	300		
Cochirleni	171	Caranlîc	163		
Enigea	499	Carvan	219		
Mahmut-cuiusu	617	Cuzgun	385		
Medgidia	120	Dobromir	230		
Raşova	554	Esechioĭ	202		
Seimenĭ	266	Enişemlia	373		
Taşpunar	619	Gârliţa	366		
Tortoman	620	Ghiuvegea	89		
		Hairamchioĭ	487		
		Lipniţa	286		
		Mârlénu	177		
		Oltina	353		
		Ostrov	401		
		Parachioĭ	242		
		Regep-cuiusu	35		
		Satu-Noŭ	328		
Total	5.089	Total	5.942	Total	22.674

www.ziuaconstanta.ro

b) Judeţul Tulcea.

PLASA MĂCIN	Porcĭ	PLASA SULINA	Porcĭ	PLASA TULCEA	Porcĭ
Balabancea	343	Caraorman	162	Agi-ghiol	195
Carcaliŭ	175	Chilia-Veche	490	Beş-tepe	193
Cârjelarĭ	275	Satu-Noŭ	215	Cataloĭ	286
Cerna	141	Sf. Gheorghe	8	Câşla	206
Coium-punar	167	Sfiştofca	173	Frecăţeĭ	17
Grecĭ	122	Sulina	47	Mahmudia	352
Isaccea	214			Malcocĭ	423
Jijila	179			Meidanchioĭ	189
Luncaviţa	289			Morughiol	371
Măcin	370			Nicoliţel	235
Picinéga	465			Parcheş	55
Pisica	626			Sarighiol	205
Satu-Noŭ	246			Sarinasuf	95
Turcóia	433			Satu-Noŭ	171
Văcărenĭ	238			Somova	139
				Teliţa	144
				Tulcea	662
Total	4.283	Total	1.095	Total	3.938

PLASA BABADAG				JUDEŢUL TULCEA	Porcĭ
COMUNE	Porcĭ	COMUNE	Porcĭ		
Alibeichioĭ	36	Ciucurova	240	Pl. Babadag	5.208
Armutli	23	Cogelac	608	» Măcin	4.283
Atmagea	202	Congaz	257	» Sulina	1.095
Babadag	42	Enişala	165	» Tulcea	3.938
Başchioĭ	277	Jurilofca	111		
Beidaut	162	Nalbant	159	Total	14.524
Canlà-bugeac	155	Ortachioĭ	58		
Caramanchioĭ	116	Poturu	190		
Caranasuf	245	Sarichioĭ	232		
Casapchioĭ	211	Slava-rusă	353	DOBROGIA	
Casàmcea	405	Toxof	369		
Ciamurli-de-jos	187	Zebil	157	Jud. Constanţa	22.674
» » sus	248			» Tulcea	14.524
		Total	5.208	Total	37.198

Raporturĭ.

Intre cifra populaţieĭ şi numĕrul animalelor domestice se póte stabili proporţia la càţĭ locuitorĭ în Dobrogia corespunde un cal, un boŭ saŭ un porc, precum şi la câte oĭ corespunde un locuitor; acéstă comparaţie este arătată în tabloul întocmit pentru anul 1900:

JUDEŢE	Cifra populaţieĭ	La càţĭ locuitorĭ corespunde un cal	La càţĭ locuitorĭ corespunde o cornută mare	Câte cornute micĭ corespund unuĭ locuitor	La càţĭ locuitorĭ corespunde un porc
Tulcea	125.221	3,0	2,44	1,2	5,8
Constanţa	137.592	2,7	1,38	3,7	6,0
Total	262.813	2,8	1,70	2,6	5,9

O comparaţie destul de interesantă se póte face între numĕrul animalelor de muncă (caĭ, iepe şi boĭ) şi întinderea terenurilor de cultură în Dobrogia, pentru anul 1900.

www.ziuaconstanta.ro

Avem în anul acesta următórele vite de muncă:

JUDEȚE	Caĭ	Iepe	Boĭ	Total
Constanța	20.538	19.995	40.373	80.906
Tulcea	11.060	14.842	19.433	50.335
Total	36.598	34.837	59.806	131 241

Ar trebui, pentru a ne apropia de adevĕr, ca din totalul de sus să scădem numĕrul vitelor de muncă din comunele urbane, adică:

JUDEȚUL CONSTANȚA					JUDEȚUL TULCEA				
COMUNE urbane	Caĭ	Iepe	Boĭ	Total	COMUNE urbane	Caĭ	Iepe	Boĭ	Total
Constanța . . .	608	103	11	722	Babadag	342	87	93	522
Cernavoda . . .	139	40	99	278	Chilia-Veche . .	239	316	648	1203
Cuzgun	136	186	613	935	Isaccea	372	146	367	885
Hârșova	271	151	209	631	Măcin	300	238	730	1268
Mangalia . . .	198	177	99	474	Mahmudia . . .	157	181	129	467
Medgidia	330	56	166	552	Sulina	107	12	20	139
Ostrov	200	145	302	647	Tulcea	1371	210	158	1739
Total . .	1882	858	1499	4239	Total . .	2888	1190	2145	6223

Insă știut este, că comunele urbane din Dobrogia (afară de Constanța, Tulcea, Sulina și întru cât-va Cernavoda) abia merită acest nume, căcĭ populațiunea din ele se ocupă în mare parte cu munca câmpuluĭ; putem, fără a comite o greșală mare, ca din numĕrul vitelor de muncă al acestor quasi-orașe să scădem numaĭ $^1/_3$, ca întrebuințate la trăsurĭ, iar restul să le socotim pentru munca agricolă, ajungem la cifra de 6974, care adăogată la 131.241 ne dă 138.215 vite de muncă.

Acum putem întocmi tabloul comparativ între numĕrul vitelor de muncă și întinderea culturilor din anul 1900:

JUDEȚELE	Intinderea arăturilor hect.	Numĕrul vitelor de muncă	Câtă arătură vine de fie-care cap de vită hect.
Constanța .	328.188 [1])	83,732	3,91
Tulcea . . .	160.752	54,483	2,95
Total . .	488.940	138.215	3,53

Iată care era acest raport în 1892 [2]):

JUDEȚE	Intinderea arăturilor hect.	Numĕrul vitelor de muncă	Câtă arătură vine de fie-care cap de vită hect.
Constanța . .	245.932	74.000	3,32
Tulcea . . .	145.599	49.129	2,96
Total . .	391.531	123.129	3,14

[1]) Vezĭ Tabloul terenurilor cultivate.
[2]) Ministerul Agricultureĭ, «Buletin statistic general», pag. 98.

www.ziuaconstanta.ro

Aşĭ vorbi şi despre pasĕrile domestice: găinĭ, gâşte, raţe şi curcanĭ, dar din nenorocire nicĭ o numĕrătóre nu s'a făcut până acum, de şi nu ar trebui neglijată acéstă parte de bogăţie a uneĭ provinciĭ eminamente agricolă, cum e Dobrogia.

Aci crescerea pasĕrilor domestice costă pe ţĕran aprópe nimic şi nu e nevoie de cât de puţină bună-voinţă din partea sa, ca să tragă din acest isvor de productivitate maĭ mare folos de cât acum.

Şi voiŭ ilustra spusele mele cu un exemplu, care ar putea fi practicat de mulţĭ.

Cu ocazia uneĭ excursiunĭ făcute în tómna anuluĭ 1894, ajung la o comună, Agemler, unde avea pe atuncĭ moşia D-l Mandrea. Vechilul moşieĭ, un german, se ocupa cu crescerea pasĕrilor de curte.

Mi-a arătat podul caseĭ plin cu şuncĭ de gâscă şi curcan, iar în casă douĕ lăzĭ marĭ pline cu ouĕ bine aşezate în plévă, gata a fi transportate la Constanţa şi de aci la Bucurescĭ.

In nicĭ o parte a Dobrogieĭ n'am mâncat maĭ bună şuncă de gâscă, ca la germanul din Agemler.

Pe fie-care lună transporta la Bucurescĭ, şuncĭ, ouĕ şi pasĕrĭ viĭ cu care făcea un bun comerţ.

— Şi cât te costă întreţinerea pasĕrilor, l'am întrebat eŭ?

— Cât să mă coste? dar câmpul şi aria nu sunt pline de grăunţe?

— Dar cât câştigĭ cu acéstă afacere?

— In lunile de tómnă până la 4—500 leĭ lunar. Pasĕrile sunt dificile, numaĭ până le crescĭ de nu maĭ aŭ nevoie de cloşcă; până atuncĭ trebuesc îngrijite, căcĭ de aci încolo se îngrijesc singure.

Măsurile luate de Stat pentru îmbunătăţirea raseĭ animalelor domestice.

In Dobrogia maĭ mult de cât în orĭ-care parte a ţĕriĭ nóstre, iniţiativa privată este aprópe nulă.

Pentru a da un îndemn proprietarilor şi crescĕtorilor de vite, Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ şi Domeniilor, institui la Anadalchioĭ (lângă Constanţa) o exposiţie anuală, între 5—8 Septembrie.

Prima exposiţie s'a deschis în 1897 la Tîrgul de vite de la Anadalchioĭ, construcţiune destul de încăpătóre.

Pentru o maĭ bună organizaţie, D-l Aurelian, cunoscutul nostru economist, Ministrul Agricultureĭ, întocmi un regulament al exposiţiuniĭ, publicat în «Monitorul oficial» din 7 Martie 1897:

Art. 1. În scopul de a se stimula producţiunea şi încurajea îmbunătăţirea cailor, boilor şi oilor din Dobrogia, Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ şi Domeniilor institue anual, şi de o cam dată în oraşul Constanţa, în localul târguluĭ de vite, o exposiţie de animale din speciile maĭ sus citate.

Art. 2. Acéstă exposiţiune se va ţine de la 5—7 inclusiv.

Art. 3. Exposiţiunea va coprinde 3 secţiunĭ principale: *a)* Secţiunea specieĭ caluluĭ armăsarĭ, caĭ, iepe şi mânzĭ), *b)* Secţiunea specieĭ bouluĭ (taurĭ, vacĭ, boĭ, juncanĭ, juncĭ şi viţeĭ), *c)* Secţiunea specieĭ oeĭ (berbecĭ şi berbecĭ bătuţĭ).

Art. 4. Pentru fie-care secţiune, Ministerul va da un numĕr determinat de premiĭ.

Art. 5. Premiile ce se vor da pentru armăsarĭ şi caĭ vor fi în numĕr de 30, împărţite:

1 premiŭ	I-iŭ . . .	150 leĭ	Premiul I şi II se vor da armăsarilor ce nu vor fi maĭ micĭ de 4 anĭ şi maĭ marĭ de 10 anĭ.
3 premiĭ	II-lea . . .	100 »	
6 »	III-lea . . .	50 »	In categoria premiilor III şi IV pot intra şi armăsarĭ de 2—4 anĭ, de 10—15 anĭ, precum şi caiĭ şi mânziĭ.
20 »	IV-lea . . .	20 »	

Art. 6. Numĕrul premiilor, ce se va da iepelor destinate la reproducţiune, va fi de 30.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

1 premiŭ	I-iŭ	. . . 100	leĭ
3 premiĭ	II-lea	. . . 80	»
6 »	III-lea	. . . 50	»
20 »	IV-lea	. . . 20	»

Nu vor concura pentru premiul I și II, de cât iepele, carĭ vor avea cel puțin 4 anĭ și cel mult 12. Se va da preferință iepelor însoțite de mânzĭ. Premiile din a III-a și IV-a categorie pot fi date și iepelor de 2—4 anĭ, precum și a celor maĭ marĭ de 12 anĭ, asemenea și mânzilor.

Art. 7. Pentru taurĭ și boĭ se vor da 18 premiĭ:

1 premiŭ	I-iŭ	. . . 100	leĭ
3 premiĭ	II-lea	. . . 75	»
4 »	III-lea	. . . 40	»
10 »	IV-lea	. . . 20	»

Premiul I și II se vor da taurilor de 2—7 anĭ. In categoria premiilor III și IV pot intra și boiĭ și tineretul.

Art. 8. Pentru vacĭ vor fi 18 premiĭ.

1 premiŭ	I-iŭ	. . . 60	leĭ
1 »	II-lea	. . . 50	»
6 premiĭ	III-lea	. . . 30	»
10 »	IV-lea	. . . 20	»

Nu se vor premia de cât vacile care aŭ o etate coprinsă între 3—9 anĭ. La distribuirea premiilor se va avea în vedere și produsul vaceĭ saŭ aptitudinea sa lăptósă.

Art. 9. Premiile ce se vor da specieĭ oieĭ sunt: *a)* Premiĭ pentru tipul Pol-Spanka, *b)* Pentru tipul Țigaia, *c)* Pentru tipul Turcana, *d)* Pentru berbecĭ-bătuțĭ:

PREMII	POL-SPANKA		ȚIGAIA		ȚURCANA		Berbecĭ bătuțĭ și îngrășațĭ
	Berbecĭ	Oĭ	Berbecĭ	Oĭ	Berbecĭ	Oĭ	
I	40	30	30	20	20	20	20
II	30	20	20	15	15	15	15
III	15	10	15	10	10	10	10

Art. 10. Nu se vor premia de cât berbeciĭ de 1—5 anĭ. Nu se vor premia de cât oile care aŭ vârstă de 1—6 anĭ.

Art. 11. Tóte animalele premiate la o exposițiune pot fi premiate din noŭ la altele din aniĭ următorĭ, dacă se vor găsi că merită.

Art. 12. Tóte premiile acordate de juriŭ animalelor din cele 3 secțiunĭ se vor da la închiderea exposițiuneĭ.

Art. 13. In cas când printre animalele celor 3 secțiunĭ nu se vor găsi subiecte care merită premiul I, atuncĭ juriul va putea întrebuința suma alocată acestor premiĭ la fondul destinat premiilor III și IV, împărțind maĭ multe.

Art. 14. Animalele ce aŭ luat premiul I vor fi însemnate cu o marcă specială, cu consimțământul proprietarilor, spre a se putea distinge de cele-l'alte. Juriul va decide dacă trebuie marcate și animalele cu premiul II.

Art. 15. Tóte animalele din cele 3 secțiunĭ premiate cu premiul I saŭ II, vor fi trecute într'un registru anume, în care se va arăta pentru fie-care animal: semnalmentele, locul de unde provin și numele posesoruluĭ.

Registrul acesta, va fi înaintat de juriŭ, Ministeruluĭ.

Art. 16. Juriul se va compune conform art. 3 din legea din 4 Iulie 1881, împărțindu-se pentru cele 3 secțiunĭ.

Art. 17. Juriul nu va premia nicĭ un armăsar saŭ iapă cu anomaliĭ saŭ bóle hereditare.

Art. 18. Pentru clasarea animalelor din specia bouluĭ, juriul se va conduce după metoda punctelor.

Art. 19. Clasarea animalelor din speța óieĭ se va face după metoda punctelor, juriul va încuraja maĭ mult oile cu lână albă.

Art. 20. Odată clasificarea animalelor din cele 3 secțiunĭ terminată, juriul va face cunoscut expozanților recompensa dată.

www.ziuaconstanta.ro

Art. 21. De se va găsi cu cale, unul din membriĭ juriuluĭ și din fie-care secție, după terminarea clasăriĭ animalelor, va ține o conferință practică și cât se póte de populară, arătând modul cum ar trebui selecționate animalele și cum ar trebui crescute spre a putea obține de la ele maĭ multe beneficiĭ.

Art. 22. Decisiunile juriuluĭ luate cu majoritate de voturĭ sunt definitive.

Art. 23. Juriul fie-căreĭ secțiĭ, după terminarea expositieĭ, va înainta Ministeruluĭ, un raport în care va indica tóte observațiile sale asupra animalelor din secțiunea pentru care a fost destinat.

Art. 24. Inscrierea animalelor se va face la primăriĭ, sub-prefecturĭ saŭ prefectura județuluĭ.

Tóte înscrierile însă trebue înaintate veterenaruluĭ director al tîrguluĭ de vite de la Constanța, spre a le avea în vedere la examinarea animalelor.

Art. 25. In ḑiua de 4 și cel maĭ târḑiŭ 5 Septembrie diminéța, tóte animalele se vor afla la localul destinat expositieĭ.

Art. 26. Furagiul necesar consumațieĭ animalelor din expositie va fi procurat de Minister prin direcția tîrguluĭ.

Art. 27. Medicul veterinar director al tîrguluĭ de vite va examina animalele aduse la expositie, refuzând pe cele bănuite și pe cele bolnave.

Art. 28. Autoritățile administrative, cu cel puțin patru ḑile înainte de deschiderea expositieĭ și până în ḑiua închideriĭ sale, vor ține în curent pe veterinarul director al tîrguluĭ de vite, de orĭ și ce constatărĭ de bóle molipsitóre ivite printre animalele din Dobrogia.

Art. 29. Nimenĭ nu are voie a scóte din expositie animalele înainte de definitiva eĭ închidere.

Art. 30. Orĭ și ce transacțiune comercială, ca vênḑărĭ, cumpĕrărĭ, etc., se pot face în expositie, însă animalele vêndute nu se vor putea scóte din expositie, de cât după închiderea eĭ.

La expositia de la Anadalchioĭ sunt primite și animalele din jud. Ialomița.

Progresele ce s'aŭ realisat aŭ fost considerabile, căcĭ în al doilea an a fost adus un numĕr îndoit de animale.

Exposanțiĭ vĕḑênd că membriĭ juriuluĭ caută a încuraja caiĭ tipuluĭ dobrogian, aŭ adus un numĕr maĭ mare de caĭ, mărindu-se ast-fel gustul crescĕtorilor a se ocupa în mod serios de îmbunătățirea raseĭ cailor. Tot aci s'a organisat și un deposit de armăsarĭ.

Cursele ce se făceaŭ de multă vreme în Dobrogia, acum s'aŭ organizat și reglementat, pentru încurajarea proprietarilor de caĭ.

Iacă regulamentul acestor curse:

Art. 1. Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ și Domeniilor a hotărît să încurajeze cursele de primăvară și tómnă din Constanța.

Art. 2. Cursele de primăvară și tómnă vor avea loc pe un teren designat de Minister și în special făcut pentru acest scop. Cursele de primăvară vor avea loc în ziua de Sf. Gheorghe (23 Aprilie); cele de tómnă la Sf. Maria (7 Septembre). Aceste din urmă vor coincide cu expositia de animale de la Constanța.

Art. 3. Vor fi cincĭ curse, adică:

a) Cursa de fond (pentru iepe și armăsarĭ de 5—8 anĭ, distanță 6.000 metri).

b) Cursa de viteză (armăsarĭ și iepe de 5—8 anĭ, distanță 1.500 metri).

c) Cursa cu obstacole (armăsarĭ, caĭ și iepe, distanță 2.000 metri).

d) Cursa la trap (armăsarĭ, iepe, caĭ înhămațĭ, etate 6—10 anĭ, distanță 10.000 metri).

e) Curse comune (armăsarĭ, iepe, caĭ de orĭ-ce etate, distanță 2.000 metri).

Art. 4. Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ și Domeniilor, acordă pentru aceste 5 curse, 18 premiĭ, după cum urmĕză:

a) Pentru cursele de fond sunt 5 premiĭ:

www.ziuaconstanta.ro

I-iul	120 leĭ
II-lea.	80 »
III-lea	60 »
IV-lea	50 »
V-lea	40 »

b) Pentru cursele de viteză sunt 3 premiĭ:

I-iul	100 leĭ
II-lea	70 »
III-lea	40 »

c) Pentru cursele cu obstacol (Soldaţĭ cu caĭ dobrogenĭ) sunt 3 premiĭ:

I-iul	100 leĭ
II-lea.	70 »
III-lea	40 »

d) Pentru cursele la trap sunt 4 premiĭ:

I-iul	100 leĭ
II-lea.	70 »
III-lea	50 »
IV-lea	30 »

e) Pentru cursele comune sunt 3 premiĭ:

I-iul	70 leĭ
II-lea.	40 »
III-lea	30 »

Acestea sunt curse cu ţĕranĭ pe caĭ dobrogenĭ.

Art. 5. Un juriŭ numit de Minister va da premiile.

Art. 6. Inscrierea animalelor se va putea face la Primăria comuneĭ, la Sub-Prefecturĭ saŭ la Prefectura judeţuluĭ. In tot casul tabloul cailor înscrişĭ la curse va fi trimis Prefectureĭ Constanţa cel puţin cu 5 zile înainte de data fixată. In ajunul curselor toţĭ caiĭ înscrişĭ vor fi aduşĭ la tîrgul de vite din Constanţa, pentru a putea fi examinaţĭ de juriŭ şi de veterinarul tîrguluĭ, din punctul de vedere sanitar.

Art. 7. Armăsariĭ, iepele şi caiĭ cu cel maĭ mic defect ereditar saŭ cu maladiĭ contagióse nu sunt admişĭ la curse.

Art. 8. Nu va fi nicĭ o taxă de înscriere şi participare a cailor la curse.

Art. 9. La cele-l'alte curse se vor observa aceleaşĭ disposiţiunĭ, ca la acele din Constanţa.

Art. 10. După ce fie-care cursă va fi terminată, juriul pentru a judeca fondul cailor carĭ aŭ alergat, trebue să examineze la fie-care cal care a câştigat, gradul de obosélă, numĕrul respiraţiunilor pe minut, resistenţa membrelor, abondenţa sudoriĭ, vioiciunea animaluluĭ, etc. Tóte aceste observaţiunĭ vor fi specificate într'un proces-verbal, care va fi înaintat Ministeruluĭ şi va servi la organisarea curselor viitóre.

Art. 11. Armăsariĭ câştigătorĭ aĭ premiilor I şi II vor fi autorisaţĭ ca reproductorĭ, de vor poseda cele-l'alte calităţĭ.

Art. 12. Cursele terminate, juriul trimete Ministeruluĭ un raport detaliat, în care se va arăta modul procedăriĭ la curse, numĕrul animalelor înscrise, numĕrul şi localitatea acelor care aŭ fost premiate şi toate observaţiile relative.

Art. 13. Armăsariĭ şi iepele câştigătoare, care ar avea calităţĭ de bunĭ reproductorĭ vor fi însemnaţĭ, dacă proprietarul consimte, în partea stângă a gâtuluĭ, cu iniţialele B.R. (bun reproductor).

Art. 14. Animalele premiate, localitatea de unde provin, cum şi numele proprietaruluĭ, vor fi trecute într'un registru păstrat la Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerciuluĭ şi Domeniilor.

www.ziuaconstanta.ro

Pentru îmbunătățirea raseĭ oilor s'a înființat la Constanța în 1897 o oierie. D-l Locusteanu, directorul școleĭ veterinare din Bucurescĭ, a cumpĕrat de la D-l Parent, unul din ceĭ maĭ marĭ crescĕtorĭ din Franța, berbecĭ și oĭ merinos, pentru a le încrucișa cu oile spanca dobrogene, cu țigaia albă.

Efectivul acesteĭ oieriĭ a fost la început de 300 oĭ de Dobrogia: 100 spanca, 100 țigaia albă și 100 țigaia négră, acésta din urmă pentru încrucișare cu rasa Southdown.

Resultatele obținute aŭ fost excelente și acésta a fost un îndemn nu numaĭ pentru proprietariĭ de oĭ din Dobrogia, dar și din restul țĕriĭ, de a procede la încrucișarea tipuluĭ merinos cu spanca și țigaia albă.

D-l Pariano, vechiŭ elev al școleĭ de agricultură din Gembloux (Belgia), a introdus a moșia sa de la Hasancea, berbecĭ tipul Charmois, excelent sub raportul carneĭ, și l'a încrucișat cu țigaia négră.

La oieria din Constanța s'a maĭ încrucișat țigaia négră cu Southdown.

Dar afară de încrucișare se póte obține o rasă maĭ bună de oĭ, sub raportul carneĭ, prin selecțiune, așa după cum a procedat un crescĕtor de oĭ din Dobrogia, D-l Nicioff[1]).

În județul Tulcea, unde animalele domestice sunt maĭ degenerate și maĭ împuținate de cât în județul Constanța, s'aŭ luat mĕsurĭ de îndreptare în anul 1899, de către regretatul Prefect, Ion Neniţescu.

S'aŭ cumpĕrat: doĭ armăsarĭ din rasa transilvănénă nobilă și s'a dat unul la Satul-Noŭ (plasa Tulcea), și unul la Enișala.

Zece taurĭ «Pintzgau» de la ferma Statuluĭ «Laza» și s'a dat câte unul la comunele: Morughiol, Agighiol, Beștepe, Meidanchioĭ, Armutlia, Casâmcea, Coium-punar, Văcărenĭ, Cânlî-bugeac și Turcóia.

Și în fine 40 berbecĭ din rasa «Frise», procurațĭ tot de la ferma «Laza», distribuindu-se ast-fel: 4 la Armutlia, 5 la Agighiol, 2 la Beștepe, 2 la Morughiol, 5 la Nicolițel, 3 la Cerna, 4 la Cârjelarĭ, 4 la Picinéga, 4 la Luncavița, 3 la Coium-punar și 4 la Pisica[2]).

Bogăția în animale domestice a Dobrogieĭ.

Ministerul Domeniilor a întocmit tabloul de jos despre valórea medie, mare și mică a fie-căruia din animalele domestice, cum și cantitatea de lapte, lână și brânză ce dă o óie:

PLĂȘI	Prețul unuĭ cal				Prețul unuĭ boŭ				Prețul uneĭ vacĭ cu lapte	Prețul uneĭ oĭ	Berbec	Capră	Cât lapte dă o óie	Câtă lână	Câtă brânză	Observațiĭ
	Mare	Mediŭ	Mic	Media generală	Mare	Mediŭ	Mic	Media generală								
Constanța	281	154	78	154	142	99	73	99	73	9	12	10	5	2	4	
Hârșova	196	140	83	140	138	98	68	98	80	8	10	9	3	2	4	
Mangalia	260	157	75	157	138	95	65	95	76	9	12	11	4	2	5	
Medgidia	306	176	84	176	159	106	68	106	82	9	12	10	4	3	5	
Silistra-Nouă	206	142	86	142	125	89	61	89	66	8	10	10	3	2	4	
Jud. Constanța	246	153	82	153	138	96	66	96	74	8	10	10	3	2	4	
Babadag	236	145	73	145	131	92	61	92	79	8	10	9	3	2	5	
Măcin	172	113	70	113	124	93	67	93	76	9	11	8	3	2	5	
Sulina	291	173	95	173	144	105	80	105	79	10	11	9	3	2	4	
Tulcea	210	132	67	132	129	89	59	89	78	9	11	8	3	2	4	
Jud. Tulcea	219	137	73	137	130	93	64	93	78	8	11	8	3	2	4	
Dobrogea	233	145	78	145	134	95	65	95	76	8	11	9	3	2	4	

[1]) In cea maĭ mare parte acest capitol este luat după valorósa scriere a D-luĭ *N. Filip*. «Les animaux domestiques». Bucurescĭ, 1900.

[2]) «Expunerea situațieĭ județuluĭ Tulcea pe anul 1899», pag. 16—17.

www.ziuaconstanta.ro

Tabloul valorilor în banĭ a vitelor din Dobrogia.

PLĂȘI	Caĭ		Asinĭ		Boĭ		Bivolĭ		Vacĭ		Oĭ		Berbecĭ		Capre		Valórea totală
	Numĕrul	Valórea	Numĕrul	Valórea à 30 leĭ	Numĕrul	Valórea	Numĕrul	Valórea à 150 leĭ	Numĕrul	Valórea	Numĕrul	Valórea	Numĕrul	Valórea	Numĕrul	Valórea	
Constanța . . .	7.948	1.223.992	146	4.380	5.869	581.031	140	21.000	5.250	383.250	81.947	737.523	8.223	98.696	229	2.290	3.052.162
Hârșova	10.360	1.450.400	75	2.250	6.975	683.550	254	38.100	5.285	422.800	72.026	576.208	7.654	76.540	2.485	22.365	3.272.213
Mangalia	9.706	1.523.842	163	4.890	9.842	934.990	473	70.950	7.082	538.232	132.851	1.195.659	10.549	126.588	587	6.487	4.429.638
Medgidia	8.909	1.567.984	214	6.420	9 420	1.000.920	293	43.950	7.820	641.240	111.540	1.003.860	9.011	108.132	1.536	15.360	4.387.866
Silistra-Nouă . .	7.582	1.076.644	121	3.630	9.114	811.146	1.265	189.750	4.991	329.406	81.362	650.896	5.732	57.320	3.200	32.000	3.150.792
Jud. Constanța .	44.505	6.809.265	719	21.570	41.220	3.957.120	2.425	363.750	30.428	2.251.672	479.726	3.837.808	41.169	411.690	8.037	80.370	17.733.245
Babadag	16.428	2.382.060	168	5.040	7.721	710.332	542	81.300	6.867	682.493	83.291	666.328	10.653	106.530	2.227	20.043	4.654.126
Măcin	6.723	759.699	125	3.750	6.376	592.968	168	25.200	4.609	350.284	37.149	334.341	3.011	33.121	5.167	41.536	2.140.899
Sulina	1.665	288.045	34	1.020	2.510	263.550	—	—	4.363	344.767	8.724	87.240	573	6.303	163	1.467	992.392
Tulcea	9.569	1.263.108	114	3.420	3.283	292.187	117	17.550	5.110	398.580	36.099	324.891	2.107	23.177	4.940	39.520	2.362.433
Jud. Tulcea . . .	34.385	4.710.745	441	13.230	19.890	1.849.770	827	124.050	20.949	1.634.022	136.263	1.090.104	16.344	179.784	12.497	99.976	9.701.681
Dobrogia	78.890	11.439.050	1.160	34.800	61.110	5.805.450	3.252	487.800	51.377	3.904.652	615.989	4.927.912	57.513	632.443	20.534	184.806	27.416.913

Plășile cele maĭ bogate în vite sunt: Babadag, Mangalia și Medgidia.
In al doilea rând vin plășile: Hârșova, Silistra-Nouă și Constanța și în fine în al treilea, plășile Tulcea și Măcin.

www.ziuaconstanta.ro

Bogăţia în cereale, viĭ şi animale a Dobrogieĭ.

In tabloul de jos dăm bogăţia Dobrogieĭ în cereale, viĭ şi animale domestice, cum şi repartiţia acesteĭ bogăţiĭ pe cap de locuitor:

PLĂŞI	Culturĭ	Viĭ	Anim. dom.	Valórea totală	Numĕrul locuitorilor	Cât vine de un locuitor
	Valórea Leĭ	Valórea Leĭ	Valórea Leĭ			Leĭ
Constanţa	5.053.422	25.850	3.052.162	8.131.434	30.261	268
Hârşova	4.010.456	91.508	3.272.213	7.374.177	27.508	270
Mangalia . . .	5.650.274	8.473	4.429.638	10.088.385	22.824	442
Medgidia	5.768.791	10.474	4.387.866	10.167.131	27.159	374
Silistra-Nouă . .	3.915.683	198.595	3.150.792	7.255.070	29.840	243
Jud. Constanţa .	24.398.626	334.900	17.733.245	42.466.771	137.592	308
Babadag	6.068.830	956.940	4.654.126	11.679.866	43.719	267
Măcin	2.755.884	1.330.650	2.140.899	6.227.433	27.790	224
Sulina	220.957	23.440	992.392	1.236.789	12.365	100
Tulcea	3.716.304	1.532.900	2.362.433	7.611.637	41.347	184
Jud. Tulcea . . .	12.761.975	3.843.900	9.701.681	26.307.556	125.221	210
Dobrogia	37.160.601	4.178.800	27.416.913	68.756.314	262.813	261

C) PESCĂRII

I. Istoric şi organisare.

După crescerea vitelor, pescăriile eraŭ al doilea isvor de bogăţie al Dobrogieĭ.

Numerósele lacurĭ, privalurĭ, ghiolurĭ şi gârle de-alungul ţĕrmuluĭ drept al Dunăriĭ şi cóstelor Măriĭ, dădeaŭ Turcilor un însemnat venit, şi, cu tótă lipsa documentelor, îndrăsnesc a spune, că pescăriile din Delta Dunăriĭ şi laguna Razelm eraŭ cele maĭ marĭ din Europa.

Documentele lipsesc, dar avem scrierĭ demne de tótă încrederea, care ne împuternicesc a crede cele de sus zise:

În anul 1569, Andreĭ Taranowski în descrierea sa de călătorie vorbesce despre Chilia şi de locul din Dunăre, unde se prind morunii, la treĭ césurĭ de oraş [1]).

Maĭ multe amănunte găsim maĭ târziŭ în călătorul francez, François de Pavie, Baron de Fourquevaux, care a vĕzut în 1585 pescăriile cele marĭ de la gurile Dunăriĭ şi ne spune, că «morunul se vindea cu doĭ solizĭ, monedă franceză, şi produsul pescuituluĭ, extrem de îmbelşugat, servia maĭ ales la scóterea icrelor şi la facerea de peşte sărat» [2]).

Archidiaconul Paul din Alep în notele culese din călătoria Patriarchuluĭ Macarie de Antiochia (1653 - 1658), pomenesce «despre marile pescăriĭ de lângă oraşul Chilia, de cele 14 îngrăduturĭ cu parĭ, în care se prindea morunul, care era ucis apoĭ cu pariĭ».

«Pescăriile eraŭ arendate, dar Sultanul avea în oraş un vameş, care lua vama peştelui sărat şi icrelor».

«Se prindeaŭ atât de mulţĭ morunĭ, în cât acest funcţionar îĭ dădea gratuit corăbiilor care treceaŭ».

---

[1]) *Hurmuzaki*, II[1], pag. 595, No. 576; XI, p. 79-80, No. 123, în *Iorga*, Chilia, p. 199.

[2]) *Hurmuzaki*, III[1], pag. 39, în *Iorga*, op. cit., p. 205.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

«În comerţ un peşte de 80 oca se vindea obicĭnuit cu un galben veneţian, iar icrele se desfăceaŭ pe un preţ scăzut, de vameş, la Galaţĭ» [1]).

Jean Baptiste Tavernier (1663—1703) ne spune:

«La Chilia se face în fie-care an cel maĭ mare pescuit de morun» [2]).

Spusele luĭ Tavernier întăresc afirmaţiunile nóstre.

De atâtea orĭ citatul consul Peyssonel, un bun cunoscĕtor al ţinutuluĭ de la gurile Dunăriĭ, iată ce ne spune vorbind despre Chilia:

«Bogăţia principală 'ĭ-o formézā pescuitul morunilor, luat de cele maĭ multe orĭ în arendă de vameş, care primesce cu plăcere, în loc de banĭ, mărfurĭ. Se prind pe an atâţia morunĭ, în cât peştele sărat produce 100.000 piaştri venit (fie-care peşte trăgênd obicĭnuit 60—70 ocale şi se vinde cu 3½—4 piaştri); icre, se vênd 10.000 cântare anual (ocaua costă 8—12 parale). Peştele sărat se exportă în Turcia, în bolobóce de 18—20 cântare; icrele, găsesc debit maĭ mult în Moldova şi în oraşele dunărene. Sunt de calitate maĭ inferióră de cât cele din Crimeia şi Circasia» [3]).

Turciĭ dedeaŭ cea maĭ mare importanţă pescuituluĭ de la gurile Dunăriĭ şi maĭ cu sémă din bălţile dobrogene.

Aveaŭ o anume dregătorie, în cap cu un agă şi maĭ mulţĭ bulibaşĭ însărcinaţĭ cu supravegherea perceperiĭ arenţilor şi vămiĭ. Maĭ aveaŭ încă îndatorirea de a ţine în bună stare lagunele dobrogene, a feri şi preîntâmpina potmolirea saŭ secarea lor, a ţine în stare de scurgere permanentă gurile de revărsare din Dunăre în bălţĭ, a îngriji ca orificiile cu Marea să fie deschise şi plutirea să se ţină în bună stare, atât din Mare în bălţĭ cât şi din acestea în Dunăre.

Tóte acestea numaĭ în scopul de a garanta o stare normală a revărsăturilor dunărene şi lagunelor dobrogene, spre a se preîntâmpina pe de o parte potmolirea şi mlăştinarea bălţilor, iar pe de alta a garanta plutirea în spre lagune şi în afară atât a pescariilor, cât maĭ cu sémă a transportuluĭ peşteluĭ viŭ, fie în scopul de a se desface într'un centru maĭ mare de comerţ şi de consumaţie, fie de a fi transportat la locul de conservare şi fabricaţie [4]).

Bălţile din Dobrogia eraŭ arendate de Turcĭ cu 29.000 lire de aur pe an, adică 667.000 leĭ, de un singur antreprenor [5]).

Acesta avea dreptul de a percepe 15% din peştele prins de orĭ-ce alt pescar.

El avea dreptul de sub-arendare a o parte din bălţĭ; avea însă şi pescăriile luĭ propriĭ.

În scurtul timp al administraţieĭ rusescĭ (1877—78), bălţile de aci aŭ dat un frumos venit tesauruluĭ rusesc.

Peştele sărat se vindea în lăzĭ de 1300—1400 bucăţĭ şi cu preţul de 30 leĭ lada.

Icrele, en gros, se vindea ocaua cu 4,50—6,50, iar en detail cu 5,35—8,85 leĭ ocaua.

Astăzĭ tóte pescăriile din Dobrogia se exploatéză şi administréză de Stat, conform unuĭ regulament [6]).

La Ministerul Domeniilor se află un anume serviciŭ, încredinţat unuĭ inspector general, însărcinat cu administrarea pescăriilor din întréga ţară.

Tóte bălţile din Dobrogia sunt împărţite în 6 secţiunĭ:

Secţiunea I îmbrăţişază şanalele şi bălţile de pe partea dréptă a Dunăriĭ, de la oraşul Ostrov până la Boazgic [7]).

---

[1]) *Iorga*, op. cit., pag. 233.

[2]) «Les six voyages». Ed. din 1712. I, p. 415, în *Iorga*, op. cit., pag. 233.

[3]) «Commerce de la Mer Noire», vol. I, p. 320—1 şi *Iorga*, op. cit. p. 257.

[4]) *M. Martineanu*. «Cestiunea pescăriilor», pag. 6.

[5]) *C. P. Scheletti*. Dobrogia, p. 30. *Baronul d'Hogguer* (op. cit. p. 15), arata numaĭ 7000 lire, aceea ce cred a fi o greşală.

[6]) Publicat în «Monitorul Oficial», No. 113 din 19 August 1900.

[7]) A se vedea la partea hydrografică descrierea tuturor bălţilor.

www.ziuaconstanta.ro

Secţiunea II-a coprinde şanalele şi bălţile de pe partea dréptă a Dunăriĭ, de la Boazgic până la satul Ostrov.

Secţiunea III-a coprinde bălţile de pe cósta Măriĭ, cum şi pescuitul în Mare, de la Ilanlik până la Caraharman.

Secţiunea IV-a (Galaţĭ) coprinde din Dobrogia tóte bălţile din faţa Galaţilor, pe drépta Dunăriĭ.

Secţiunea V-a coprinde şanalele şi bălţile de pe lângă Dunăre, de la satul Ostrov până la Tulcea.

Secţiunea VI-a, cea maĭ importantă, coprinde tóte bălţile de pe litoralul Măriĭ, între Caraharman şi braţul Chilia.

Acéstă secţiune cu lagunele Razelm şi Delta Dunăriĭ, forma în timpul dominaţiuniĭ otomane cele maĭ marĭ pescăriĭ, care din nenorocire şi din causa uneĭ exploatărĭ neraţionale astăzĭ aŭ scăzut din valórea lor.

Pentru îndreptarea acesteĭ stărĭ a lucrurilor, Ministerul Domeniilor, prin energicul Inspector al pescăriilor, D-l Dr. Gr. Antipa, a luat tóte mĕsurile şi face tóte lucrările de îmbunătăţire a pescuituluĭ.

Am vĕzut la partea hydrografică, când am vorbit în mod sumar despre lagunele Razelm, şi mijlócele întrebuinţate pentru îndreptarea pescuituluĭ.

Ne rĕmâne a vorbi despre Deltă, din acelaş punct de vedere, şi pentru acésta vom împrumuta tot ideile unuĭ om competinte.

II. Imbunătăţirĭ.

DELTA DUNĂREĬ DIN PUNCTUL DE VEDERE AL ÎNLESNIRIĬ PESCUITULUĬ[1])

1. Câte-va cuvinte asupra hydrografieĭ delteĭ.

Cele treĭ braţe principale ale Dunăreĭ: Chilia, Sulina şi Sf. Gheorghe, coprind între ele douĕ marĭ regiunĭ: insula Letea la Nord coprinsă între braţul Sulina şi Chilia şi insula Sf. Gheorghe la Sud, coprinsă între braţul Sulina şi Sf. Gheorghe.

Aceste douĕ regiunĭ la un loc aŭ o suprafaţă totală de aprópe 250.000 Ha. cu o suprafaţă de apă liberă de stuf de peste 16.000 Ha.

Aluviunile aduse din timpurĭ de braţele Dunăreĭ aŭ avut de efect înălţarea malurilor lor. Ast-fel, înălţimea acestor malurĭ variază de la 2 m. 50 (de-asupra nivelului măreĭ) spre Ceatalul Tulceĭ, la 1 m., în vecinătatea măreĭ; pe când fundul depresiuneĭ dintre braţe variază între 1 m. 50—2 m. sub nivelul măreĭ.

Intinderea pe care se constată acéstă înălţare, care descresce pe măsură ce ne îndepărtăm de braţul respectiv spre interiorul insulelor, este de aprópe 1 km. pentru braţul Sf. Gheorghe şi Sulina, şi de aprópe 1 ½—2 km. pentru braţul Chilia. Acéstă deosebire provine din cauza proporţiuneĭ debitelor şi decĭ al aluviunilor transportate de fie-care braţ, proporţie care în raport cu Dunărea întrégă este:

Braţul Sulina.	7 %
» Sf. Gheorghe	25_3 %
» Chilia	67_7 %

Dacă apa de mare nu intră în interiorul Delteĭ, în depresiunile coprinse între braţe, depresiunĭ al căror fund se găsesce sub nivelul măreĭ, cauza este că dunele formate de nisipurĭ pe malul măreĭ o opresc întru cât-va. In timpul furtunilor marĭ însă, acest obstacol

[1]) Raportul D-luĭ Inginer Sclia. Publ. în «Buletinul Minist. Domeniilor» No. 3--4 din 1901, p. 167—189.

www.ziuaconstanta.ro

nu maĭ este suficient; de fapt apa măreĭ atuncĭ este aruncată peste dune, dar acţiunea eĭ este limitată pentru insula Letea de către grindul Leteĭ, cu ramificaţiile luĭ spre braţul Sulina, iar pentru insula Sf. Gheorghe de către marele grind Caraorman şi de grindurile maĭ micĭ: Lumineĭ, grindul Roşu şi grindul Ivancea.

In afară de grindurile aluvionare formate de-alungul braţelor, maĭ avem alte transversale, care împart cele douĕ marĭ insule în maĭ multe regiunĭ. Ast-fel, în insula Letea sunt: grindul mic al Şondeĭ, grindul Stipoculuĭ, care se continuă prin grindul Chilieĭ; grindul pădureĭ Letea. Iar pentru insula Sf. Gheorghe avem marele grind al Caraormanului cu grindurile maĭ micĭ: grindul Lumina, grindul Roşu şi grindul Ivancea; grindul Săraturile fórte întins, format pe malul stâng al braţuluĭ Sf. Gheorghe, la confluenţa acestuia cu marea.

Unele din aceste grindurĭ, cum de ex. grindul Şondeĭ, grindul Stipoculuĭ, sunt tot de origină aluvionară; ele s'aŭ format în vremurĭ prin depunerĭ de-alungul malurilor a vechĭ braţe ale Dunăreĭ, carĭ cu timpul s'aŭ transformat în simple gârle, cum sunt gârla Şondeĭ şi gârla Iacoba-Suhatu; iar altele, cum sunt: grindul Caraorman, grindul Letea, sunt formate din dune marĭ în timpurile îndepărtate, când litoralul măreĭ era prin vecinătatea lor. Acéstă origine se constată din resturile de corăbiĭ de mare şi din scoĭcĭ găsite în aceste grindurĭ.

Din examinarea curbelor grafice de variaţia nivelului apelor Dunăreĭ la Tulcea şi la gura braţuluĭ Sulina, dresate de către Comisiunea Europeană a Dunăreĭ pentru periodul de 29 de anĭ, de la 1872—1900, se vede că în tot acest interval de timp numaĭ în aniĭ 1885, 1887, 1890, 1894 şi 1899 apele nu aŭ ajuns cota 2 m. 50, adică numaĭ în aceştĭ 5 anĭ, din 29, ele nu s'aŭ revărsat peste malurĭ; chiar în aceĭ 5 anĭ însă, apele s'aŭ apropiat fórte mult de acéstă cotă, aşa că în lacurile din interior tot a pătruns apă próspĕtă prin numerósele gârle, carĭ brăsdéză malurile celor 3 braţe principale, punênd în comunicaţie lacurile cu braţele Dunăreĭ.

Ancheta făcută printre pescariĭ bătrânĭ, a întărit părerea, că în afară de regiunea coprinsă între grindul Caraorman, braţul Sulina, Marea Négră şi braţul Sf. Gheorghe, regiune ale căreĭ condiţiĭ speciale, se vor descri la locul cuvenit, în nicĭ unul din celelalte lacurĭ ale Delteĭ apa n'a riscat vre-odată să se împută şi să devie ast-fel improprie pisciculturei.

Vedem aşa dar, că importanţa acelor gârle din punctul de vedere al alimentăreĭ anuale a lacurilor este fórte mică (17%). Rolul lor se mărginesce la a servi, după scăderea apelor, la drenajul Delteĭ; şi, în orĭ-ce timp, orĭ-ce epocă, ca căĭ de comunicaţiune pentru diferitele bărcĭ ale pescarilor. Acest din urmă punct maĭ ales are o importanţă capitală din punctul de vedere al rentabilităţeĭ exploatăreĭ.

Aceste gârle astăzĭ sunt fórte numeróse, de aceea în general sunt fórte rĕŭ întreţinute. In vecinătatea fie-căruĭ ghiol mare sunt o serie de gârle, douĕ până la treĭ pentru unele ghiolurĭ, maĭ multe, până la zece pentru altele; ele se despart la mică distanţă unele de altele din braţul respectiv al Dunăreĭ, ca să ajungă în ghiol. Acéstă stare de lucrurĭ a fost creată de impozitul nelegal, pe care-l percepeaŭ ca drept de trecere (până la 3 leĭ pe an şi pe barcă) proprietariĭ saŭ pretinşiĭ proprietarĭ aĭ gârlelor; ceea ce făcea ca pescariĭ să se adune în tovărăşiĭ şi să-şĭ sape câte o gârlă, pe care puneaŭ stăpânire şi înfiinţaŭ pentru acea gârlă, aşa ţisă a lor, impozitul ce eĭ însuşĭ plăteaŭ înainte, trecênd pe gârlele altora. Acum însă, în urma intervenţiuneĭ energice a Serviciuluĭ Pescăriilor, acéstă stare de lucrurĭ s'a suprimat (gârlele însă aŭ rĕmas): nicĭ un proprietar saŭ pretins proprietar de gârlă nu maĭ are dreptul de a percepe vre-o taxă de trecere; singurul drept ce le-a rĕmas este exclusivitatea pescuituluĭ în gârlele lor prin gardurĭ, cotețe, etc.

Pe de altă parte, importanţa acestuĭ pescuit în gârle, faţă de pescuitul în ghiolurĭ, este fórte mică. Se dovedesce acésta printr'un exemplu: din statistica punctuluĭ Pardina se vede că în gârlele depinţênd de acest punct, gârla Cherim No. 1, Cherim No. 2, Josan, Retca, Comarnitschi, Andron Belibrov, Mitrofan Belibrov s'a pescuit de la 1 Aprilie 1900 până la 25 Octombre 1900, aproximativ 18.000 kgr. de peşte.

www.ziuaconstanta.ro

Pe când în intervalul de timp în tóte apele (ghiol, gârle, Dunăre) depindênd de acelaşĭ punct, s'aŭ pescuit în total 135.000 kgr. peşte, adică, la punctul Pardina, pescuitul în gârle reprezintă aprópe 15% din pescuitul total. Ceea ce se întâmplă la punctul Pardina, se petrece probabil şi în cele-l'alte puncte ale Delteĭ, de unde nu s'a putut aduna date statistice.

Avantajele existenţeĭ unuĭ aşa mare numĕr de gârle se vede aşa dar că sunt fórte reduse; inconvenientele din contra sunt fórte numeróse. Se vor cita în trécăt:

1. Intreţinerea defectuósă a gârlelor, aşa că ele nu maĭ corespund scopuluĭ lor principal, care este stabilirea comunicaţiuneĭ lesnicióse a diferitelor bărcĭ ale pescarilor. Acest neajuns se resimte tocmaĭ în ultimele lunĭ ale anuluĭ, când începe adevĕrata epocă de pescuit, atuncĭ apele fiind fórte aprópe de etiagiŭ este absolut necesar ca gârlele să aibă o adâncime suficientă sub acest nivel, pentru a putea servi de căĭ de comunicaţiune, condiţiune care astăzĭ nu este îndeplinită de cât de un fórte mic numĕr de gârle.

2. O supraveghere bună devine fórte grea, dacă nu imposibilă, căcĭ numĕrul agenţilor şi supraveghetorilor exploatăreĭ nu se póte mări dincolo de o limită determinată, fără a împovăra din cale afară cheltuelile de exploatare. Ca consecinţă imediată avem înmulţirea contrabandelor, carĭ azĭ, pentru braţul Chilia maĭ ales, aŭ o importanţă considerabilă.

S'a spus maĭ sus că starea în care se află azĭ aceste gârle este fórte rea. Intr'adevĕr, cea maĭ mare parte din ele, afară de câte-va care se vor cita maĭ la vale, sunt nisce şanţurĭ, carĭ aŭ la nivelul apeĭ (socotind apele la etiagiŭ) 1^m—1^m50 lărgime. Origina lor spre braţul Dunăreĭ, din care se alimentéză, este în general potmolită ca şi gura lor spre ghiolul pe care-l alimentéză, aşa în cât când apele Dunăreĭ sunt în vecinătatea etiagiuluĭ, cum aŭ fost în luna Octombre 1900, când s'aŭ făcut aceste cercetărĭ la faţa loculuĭ, barca relativ mică cu care s'a trecut pe acele gârle şi care abea avea 30 c.m. tirant de apă, abea putea fi târâtă, căcĭ pe 1—1 ½ km. de la braţul Dunăreĭ spre interior atingea fundul gârlelor. Işĭ póte cine-va lesne închipui ce muncă trebue să depună bieţiĭ pescarĭ ca să-şĭ aducă în ghiolurĭ bărcile grele (încărcate cu năvóde) şi să-şĭ scótă bărcile încărcate cu peşte; şi ce influenţă dăunătóre are acéstă stare de lucrurĭ asupra mersuluĭ exploatăreĭ.

Pentru ghiolurile maĭ depărtate de braţele Dunăreĭ, după ce gârla a străbătut pe acea distanţă de 1—1 ½ km., malul aluvionat al braţuluĭ, ajunge la depresiunea generală internă, regiune aprópe în totdeauna acoperită cu apă (fac excepţie numaĭ grindurile, de care s'a vorbit maĭ sus). In acest din urmă parcurs tăerea periodică a stufuluĭ şi a plantelor aquatice pe o lărgime potrivită este suficientă pentru stabilirea comunicaţiuneĭ.

In sfârşit, la vĕrsarea gârlelor în ghiolurĭ, pe distanţe variind între 100 şi 200 metri se constată din noŭ o potmolire, produsă la viiturĭ de micşorarea vitezeĭ curentuluĭ gârlelor la întâlnirea cu apele stătătóre ale ghiolurilor.

Din descrierea stăreĭ actuale a gârlelor se vede, că dacă alimentarea ghiolurilor cu apă próspĕtă nu lasă astă-zĭ de dorit, după cum s'a arătat maĭ sus, este nu din cauza gârlelor, ci din cauza revĕrsăturilor anuale ale apelor Dunăreĭ peste malurile celor treĭ braţe ale sale.

Ca concluziune imediată se vede ce marĭ avantage s'ar creia pe de o parte, supraveghereĭ exploatăreĭ, pe de alta pescarilor, dacă s'ar astupa cu totul cea maĭ mare parte din aceste gârle, lăsând în vecinătatea fie-căruĭ ghiol important saŭ grup de ghiolurĭ, câte una saŭ cel mult douĕ gârle. Acestea ar trebui însă atuncĭ adâncite, lărgite şi intreţinute anual.

Menţinêndu-se nivelul funduluĭ la cel puţin 50 cm. sub etiagiŭ, lărgimea la fund la 1^m,50, taluzele la 45^0, s'ar avea gârle care ar corespunde în totul scopuluĭ propus (comunicaţie lesniciósă).

Profilul longitudinal va avea fundul orizontal, căcĭ în aceste gârle curentul apelor este alternativ: de la braţ spre lac la viiturĭ, de la lac spre braţ, când scad apele.

Astuparea celor-l'alte gârle se póte face fórte uşor prin micĭ baraje constituite din câţĭ-va parĭ de 8—10 cm. diametru, de 3 metri înălţime, care ar fi înfipţĭ de 50 cm. în fundul gârleĭ. O împletitură sumară cu nuele şi stuf şi aruncarea a câtor-va metri cubĭ

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA ROMÂNIA 809

de pământ înaintea și înapoia acestuĭ gard, pământ luat din malurile gârleĭ, ar complecta baragiul. Evident, că aceste baraje trebue construite la apele micĭ, tómna, așa ca viiturile de primăvară, debordând peste ele să le complecteze, potmolind gârla maĭ departe. Se va exercita cât-va timp o supraveghere maĭ activă, căcĭ pescariĭ vor căuta să le distrugă; de aceea s'ar putea face douĕ până la treĭ asemenea baraje la óre-care distanță unul de altul, 20 - 30 m.

Să examinăm acum carĭ din gârlele actuale ar trebui păstrate și amenajate în chipul descris maĭ sus. Pentru acésta vom examina pe rând cele douĕ marĭ insule ale Delteĭ și în ele lacurile saŭ grupurile de lacurĭ importante, singurile de carĭ ne vom ocupa de o cam dată.

2. Insula Sf. Gheorghe.

Lacul Gorgova. — Are o suprafață de 1200 hect., la care se adaogă 170 hect. pentru câte-va ghiolurĭ micĭ, cum sunt Păparnicu, Catineț mare și mic, situate la Vestul luĭ și cu care comunică prin scurte drumurĭ deschise în stufăriș.

Acest lac, în care se face o pescărie fórte bună, comunică actualmente cu brațul Sulina între milele 29 și 30 prin douĕ gârle micĭ: gârla luĭ Greceff și gârla luĭ Simion Iacob. Aceea care se pretéză maĭ bine spre a fi adâncită și lărgită este:

Gârla luĭ Greceff. — Are o lungime totală 1400 m. Malurile aŭ la originea gârleĭ în brațul Sulina aprópe $2^m,50$ de-asupra etiagiuluĭ, cu o lărgime sus de $3^m,50$, iar la fund de aprópe $0^m,50$ cu adâncime de apă de aprópe $0^m,50$ la etiagiŭ; înălțimea lor se micșoréză necontenit, așa că la 1 km. de brațul Sulina gârla intră în zona mocirlósă. De și de aci înainte adâncimea apeĭ și lărgimea ar fi suficientă, avênd însă în vedere plantele aquatice, carĭ cresc pe fund și de care ar trebui să curățăm gârla, cum și potmolirea acesteia la vĕrsarea eĭ în lacul Gorgova, vom avea de executat în total, pentru a aduce acéstă gârlă în stare bună aprópe 6.200 m. c. săpătură.

Chiar la limita de Sud a laculuĭ Gorgova trece:

Litcovul. — A fost probabil în vremurĭ un braț al Dunăreĭ, ca maĭ tóte din gârlele importante, care brăsdéză astă-zĭ delta. Spre Vest de lacul Gorgova, Litcovul merge până la gârla Rușca; spre Est parcurge maĭ întâiŭ vre-o 12 km., apoĭ se îndreptéză spre Sud, pentru ca după alțĭ 18 km. să iasă în brațul Sf. Gheorghe la punctul Pârvoloca.

Nu maĭ are azĭ importanța pe care o avea în vremurĭ, ca cale de comunicație pentru că aprópe pe tot parcursul celor d'întâiŭ 12 km. de la eșirea din lacul Gorgova spre Est, este acoperit cu stuf. Câtă vreme nu era acoperit cu stuf, forma o excelentă cale de comunicațiune; azĭ însă, n'ar maĭ fi de nicĭ un interes să o restabilim, ci ar fi mult maĭ bine a se lărgi drumul prin stufăriș, creiat de pescarĭ, și care duce de la lacul Gorgova la grupul de lacurĭ situat între Litcov și punctul Uzlina, grup format de lacurile: Isăcelul Isacov, Uzlina, Uzlineț și alte ghiolurĭ și jepcĭ maĭ puțin importante. Acest drum are o lungime de aprópe 4 km.; astă-zĭ însă este fórte cotit și pe parcursul între diferitele jepcĭ n'are de cât cel mult o lărgime de 2 metri, lărgime cu totul nesuficientă pentru circularea lesniciósă a bărcilor. Cum adâncimea de apă este suficientă, dacă s'ar tăia stuful pe lărgime de la 8 până la 10 metri, cu cheltuială relativ mică s'ar avea o bună cale de comunicațiune, pe care pescariĭ din acel grup de lacurĭ 'și-ar putea transporta uneltele și produsele pescuituluĭ în brațul Sulina trecênd prin lacul Gorgova.

Grupul de lacurĭ Isacov-Uzlina. — Suprafața totală liberă de stuf este de aprópe 1564 hect. Pescariĭ carĭ pescuesc în aceste lacurĭ pot comunica:

1. Spre Gorgova, după cum s'a arătat maĭ sus;

2. Pe Litcov în jos, printr'un drum de aprópe 500 m. lungime, care unesce Litcovul cu Isacovul la Sud-Estul acestuia, acolo unde Isacovul se apropie maĭ mult de Litcov, drum care astă-zĭ este acoperit cu stuf și care s'ar putea curăți;

3. Spre brațul Sf. Gheorghe la punctul Uzlina, unde sunt instalate cherhanale ca și la

www.ziuaconstanta.ro

punctul Gorgova. Acéstă comunicaţie se face pe gârla luĭ Iancu (azĭ a luĭ Iosef Pavloff), care unesce braţul Sf. Gheorghe cu una din jepcele vecine cu lacul Uzlina. Acéstă gârlă întreţinută de proprietarul eĭ, nu sécă nicĭ-odată, are însă o lărgime cu totul nesuficientă; pentru a o aduce în stare maĭ bună ar trebui, ca şi pentru gârla luĭ Grecef de la Gorgova, să executăm vre-o 600 de metri cubĭ de săpătură.

Litcovul ajunge în braţul Sf. Gheorghe la punctul Pârvoloca. De la acéstă gură a sa, spre Nord, pe o lungime de vre-o 3 km., are aprópe 2 metri lărgime între malurĭ, cu adâncimĭ de apă la etiagiŭ care variază de la 30 la 40 cm. aprópe de Pârvoloca pe aprópe 1 km. lungime, şi apoĭ sporesce treptat până la 1m,50 adâncime, pe care o atinge la extremitatea celor d'întâĭ 3 km. De aci înainte lărgimea sa sporesce treptat, ca să se menţină la aprópe 20 metri pe un parcurs de aprópe 15 km.; iar adâncimea variază pe acest parcurs de la 2m,50 la 3 metri. Este necesar a se adânci acéstă gură a Litcovuluĭ, fiind-că pe aci trec pescariĭ, ca să pescuiască cu năvódele, fie în partea largă a Litcovuluĭ fie în:

Lacul Gorgoştel. — Acesta comunică cu Litcovul printr'un drum fórte scurt prin tufăriş la o distanţă de aprópe 8 km. de punctul Pârvoloca. Are o suprafaţă de 60 hect., cu o lungime de aprópe 2½ km. şi o lărgime medie de 300 m. In el se face o pescărie fórte bună, din cauză că forma sa lunguiaţă se pretéză fórte bine la pescuitul cu năvóde.

Pentru adâncirea şi lărgimea gureĭ Pâvoloca a Litcovuluĭ vom avea de executat aprópe 600 metri cubĭ de săpătură.

Mergênd de la Pârvoloca în aval pe br. Sf. Gheorghe cu vre-o 3 km. înainte de a ajunge la Ivancea-Nouĕ se află:

Lacul Erinciuc. — Are o suprafaţă de 287 hect., cu o lungime de aprópe 5 km. şi o lărgime medie de aprópe 500 metri. Forma sa lunguiaţă este avantagiósă pescuituluĭ cu năvóde. Acest lac comunică cu braţul Sf. Gheorghe prin douĕ gârle, dintre care numaĭ una, lungă de aprópe 500 m., funcţionează la apele micĭ.

Acéstă gârlă, proprietatea fraţilor Consulencĭ din Caraorman, este fórte bine întreţinută, de aceea şi dă proprietarilor eĭ resultate fórte bune atât ca comunicaţie cât şi ca pescărie.

Acest exemplu al uneĭ gârle deja existente şi care dă resultate aşa de satisfăcătóre, arată în destul ce avantage s'ar putea avea, căutând să se stabilésca şi pentru cele-l'alte lacurĭ saŭ grupurĭ de lacurĭ câte o asemenea gârlă.

De partea dréptă a braţuluĭ Sf. Gheorghe, în dreptul laculuĭ Erinciuc, se găsesce:

Lacul Belciuc. — Are o suprafaţă de 78 hect. Prin marea sa adâncime, 10 până la 15 m. la etiagiŭ, arată că a fost un vechiŭ braţ al Dunăreĭ. Comunică cu braţul Sf. Gheorghe printr'o gârlă de 500 metri lungime. Acéstă gârlă nu numaĭ că nu a fost întreţinută de către proprietarul sĕŭ, Ghermalaĭ Nichitof din Ivancea, care este unul din ceĭ maĭ marĭ, dar şi ursujĭ negustorĭ de peşte din deltă, dar ceva maĭ mult, acesta a şi astupat-o la gura din spre Sf. Gheorghe, făcênd ast-fel ca în anul 1900 să nu se pescuiască de loc pe lacul Belciuc; şi acésta fiind-că i se părea luĭ, că dijma ce i se cerea de către administraţia pescăriilor, era prea mare.

Acest fapt represintă o stare de lucrurĭ fórte dăunătóre pescuituluĭ; el stabilesce un fel de monopol în folosul câtor-va marĭ negustorĭ de peşte, proprietarĭ de cherhanale şi proprietarĭ de gârle. De şi în urma dispoziţiunilor serviciuluĭ pescăriilor, proprietariĭ de gârle numaĭ aŭ dreptul de a împedica pe vre-un pescar să trécă prin gârlele lor, de fapt însă, în mod indirect neîntreţinênd gârlele conform învoelilor cu administraţia, fac pescuitul imposibil. De aceea ar fi nemerit ca cel puţin în punctele, unde sunt asemenea ómenĭ îndărătnicĭ, întreţinerea gârlelor să o facă serviciul pescăriilor cu cheltuiala sa, sporind dijma, în consecinţă.

In aceiaşĭ ordine de ideĭ observăm că, din pricină că pescarul umil n'are el însuşĭ mijlóce de a'şĭ transporta peştele pe pieţele de desfacere, el este la dispoziţia acelor cherhanalagiĭ şi marĭ negustorĭ de peşte, carĭ sunt maĭ toţĭ nişte marĭ cămătarĭ, cărora e silit să le vîndă peştele pe nimic, şi care îl maĭ exploatează în chip neomenos şi prin alte mijlóce cum sunt: avansurĭ de alimente, îmbrăcăminte, unelte de pescuit etc., a căror valóre, pescarul o plătesce înzecit în natură prin munca şi prin peştele ce prinde.

www.ziuaconstanta.ro

Se vede deci marele interes pe care 'l are Statul, ca proprietar al pescăriilor, să infiinţeze şi să exploateze în regie câte-va cherhanale în puncte apropiate, precum şi să îşi creeze mijlóce de transport maĭ repezĭ şi maĭ sistematice, prin remorchere şi şlepurĭ, amenajate pentru transportul peşteluĭ.

Ca să revenim la lacul Belciuc, constatăm că pescuitul în acest lac are o importanţă fórte mare, maĭ ales pescuitul cegeĭ, din pricina adâncimeĭ marĭ a laculuĭ. Este aşa dar necesar să adâncim şi să lărgim gârla Belciuc, ceea ce represintă aprópe 3000 metri cubĭ de săpătură.

Regiunea lacurilor coprinse între grindul Caraorman şi Marea-Négră. — Coprinde lacurile: Puiuleţ (556 hect.), Lumina (259 hect.), Puiu (400 hect.), Potcóva (44 hect.), Roşu (1291 hect.), Roşuleţ (230 hect.), adică la un loc aŭ o suprafaţă liberă de stuf, 2780 de hect.

In acéstă regiune condiţiunile hydrografice sunt cu totul diferite de cât în restul Delteĭ. Intr'adevĕr, pe de o parte grindul Caraorman împiedică ca apele deja revărsate în insula Sf. Gheorghe să'şĭ urmeze direcţia lor naturală spre mare, iar pe de alta malul drept al braţuluĭ Sulina între Mila 12 (nouĕ) şi Mare este indigat şi pereat la o înălţime, pe care apele nu o întrec, de cât la viiturĭ absolut excepţionale şi neprevĕzute, cum a fost acea din 1897; *aşa că alimentarea acestor lacurĭ se face exclusiv la viiturĭ prin revărsarea braţuluĭ Sf. Gheorghe pe porţiunea coprinsă între lacurile Erinciuc şi grindul Sărăturile*, chiar şi acéstă revărsare este întârziată mult, dacă nu impedicată de către grindul Caraorman şi grindurile maĭ micĭ: Lumina, Roşu, Ivancea, şi prin cele două gârle carĭ plécă din braţul Sulina, una la Mila 7 (gârla luĭ Tudor Vătafu) şi alta la Mila 2 (gârla Bursuca, continuarea gârleĭ Impuţita).

Afară de acésta, gârla Impuţită comunică cu marea prin cele douĕ ramificaţiunĭ ale sale, una (gârla Bivol) care ese pe malul măreĭ la Mila 4 spre S. de Sulina, şi alta (prelungirea gârleĭ Impuţita) care ese la Mila 7. In timpul furtunilor marĭ, produse de vînturĭ carĭ bat de la larg spre ţĕrm, nivelul măreĭ se umflă în vecinătatea maluluĭ (variaţiile niveluluĭ Măreĭ-Negre în timp de furtunĭ ating plus saŭ minus 90 c. m.) şi valurile bagă o cantitate enormă de apă sărată pe aceste gârle. Influenţa apeĭ de mare se simte până aprópe de grindul Caraorman, adică pe o distanţă de aprópe 20 km. de la Mare şi se constată prin gustul apeĭ şi prin depozitele carĭ se găsesc peste tot pe grindurĭ, aşa că în aniĭ secetoşĭ încercările pescarilor, stabiliţĭ pe acolo, de a sămăna câte-ceva, nu reuşesc de loc. In anul 1900 s'a constatat de către pescarĭ, înaintea inundaţiunilor din primăvară, că crapiĭ eraŭ ca ameţiţĭ prin bălţĭ şi, dacă inundaţiunea ar fi întârziat saŭ ar fi fost maĭ mică de cât a fost, pescăria în aceste lacurĭ ar fi fost complect compromisă, cel puţin până la o nouĕ viitură mare. Ca o probă de degenerarea peştilor sunt numeroşiĭ peştĭ monştri, carĭ se găsesc în apele acesteĭ regiunĭ.

Se vede dar, că în acéstă regiune, pe lângă chestiunea comunicaţiuneĭ, chestiunea alimentăreĭ are importanţă fórte mare.

Pentru a asigura alimentarea cu apă próspĕtă în acéstă regiune, va trebui, *în afară de lărgirea şi adâncirea gârlelor luĭ Tudor Vătafu şi a Bursuceĭ, să maĭ deschidem cel puţin alte douĕ gârle din braţul Sulina, una în dreptul Mileĭ 12 şi alta între Mila 9 şi Mila 10.* Atât pentru cele d'intâiŭ douĕ gârle, cât şi pentru cele din urmă, să se sape un şianţ cu lărgimea la fund de 4 metri şi cu adâncimea sub etiagiŭ de un metru, pentru a spori în consecinţă volumul apeĭ intrate. După cum s'a arătat la stabilirea gârlelor de comunicaţiune în partea de V. a insuleĭ Sf. Gheorghe, va fi şi aci de ajuns să săpăm cu draga pe distanţă de aprópe 1 km. la braţul Sulina, iar de aci încolo să tăiem stuful pe lărgime de 8 până la 10 metri şi să curăţim fundul de plante aquatice. Malurile gârlelor se vor fixa maĭ târziŭ în chip economic prin piloţĭ subţirĭ şi stuf aruncat îndărătul lor.

Direcţia generală a gârleĭ de la Mila 12 va fi spre ghiolul Puiuleţ; aceia a gârleĭ dintre Mila 9 şi 10 spre ghiolul Puiul. Vom lărgi drumurile de comunicaţie prin stufăriş între Puiul şi Puiuleţ, între Puiul şi Lumina, între Puiul şi Roşu prin Potcóva. Apoĭ, după ce vom fi lărgit în acelaş chip gârla Bursuca, până la ghiolul Porculuĭ, vom prelungi-o de aci înainte până la ghiolul Roşu.

www.ziuaconstanta.ro

In sfârşit, *vom astupa complect, la o înălţime egală cu înălţimea generală a dunelor de pe malul mărei, cele douĕ ramificaţiŭ ale gârleĭ Impuţita, care es direct în mare*, făcênd astfel, la scăderea apelor braţuluĭ Sulina, apele intrate în acéstă regiune a Delteĭ să se scurgă înapoĭ tot pe aceste patru gârle. Cu chipul acesta, pe de o parte alimentarea cu apă dulce a acelor ghioluri va fi înbunătăţită, iar pe de alta apa de mare nu va maĭ intra în cantitate aşa de enormă, ca acuma pe timpul furtunilor marĭ.

Dacă s'a eliminat cu totul, cel puţin de-o-cam-dată, soluţiunea de a deschide gârle din braţul Sf. Gheorghe (care avênd debit mult maĭ mare şi maluri maĭ jóse de cât braţul Sulina, ar fi fost maĭ indicat ca isvor de alimentare) causa este motivul de economie care s'a avut în vedere. Într'adevĕr, asemenea gârle ar fi trebuit să străbată diversele grinduri şi grinduleţe de care s'a vorbit maĭ sus, decĭ am fi avut un cub de săpătură însemnat şi ca urmare, cheltuială mare. Dacă săparea nouilor gârle, propuse maĭ sus, ne va dovedi că alimentarea regiuneĭ maĭ lasă încă de dorit, am putea să o complectăm după aceea, deschizênd gârle nouĭ şi din braţul Sf. Gheorghe.

Astăzĭ, la apele micĭ, peştele se transportă cu carele pe grinduri, parte la Ivancea-Nouĕ (la cherhanaua luĭ Ghermalaĭ Nichitof), parte la Ciamurlia. Prin creiarea nouilor gârle pescarilor, le va fi maĭ la îndemână să-şĭ transporte peştele spre braţul Sulina, maĭ indicat ca cale de transport spre pieţele de desfăcere Galaţĭ şi Brăila, din causa mareĭ navigaţiunĭ, care se face pe el.

Să vedem acum ce cub total de săpătură ar reprezinta lucrările propuse:

1. Deschiderea a douĕ gârle nouĭ pe 1.000 metri lungime à 10.000 m. c. 22.000 m. c.
2. Lărgirea a douĕ gârle existente pe 1.000 metri lungime à 7.500 m. c. 15.000 m. c.
3. Curăţirea gârlelor:

De la Mila 12 la ghiolul Puiuleţuluĭ	9,0 Km.
» » » 9—10 » Puiu	10,5 »
Gârla luĭ T. Vătafu până la gârla Lumineĭ	9,0 »
» Mila 2 (Bursuca) la gârla Porculuĭ	7,5 »
» dintre gârla Porculuĭ şi gârla Roşu	3,5 »
» » » Roşu şi gârla Puiu, prin Potcóva .	2,0 »
» » » Puiul şi gârla Puiuleţ	2,5 »
» » » Puiul şi gârla Lumineĭ	1,5 »
Total	45,5 Km.

Socotind numaĭ câte 2 m. c. pentru metru liniar, în loc de 4, şi acésta fiind-că ne aflăm deja în depresiunea dintre braţe, adică acolo unde dragajul va fi maĭ mult o curăţire a rădăcinelor de trestie, avem 45,5 Km. à 2 m. c. . 91.000 m.c.

Totalul pentru tóte gârlele. . . . . 128.000 m.c.

În afară de lacurile, ale căror condiţiunĭ s'a studiat până acum, maĭ avem în insula Sf. Gheorghe lacul Obretin: de acesta ne vom ocupa maĭ departe.

3. Insula Letea.

Coprinde maĭ multe regiunĭ distincte:

Regiunea lacurilor dintre Ismail şi Tulcea. — În acéstă regiune se află 24 ghioluri importante cu o suprafaţă totală, liberă de stuf, de 2.329 hectare.

Alimentarea lacurilor din acéstă regiune se face anual în condiţiunĭ fórte bune prin revărsările peste maluri, atât ale braţuluĭ Chilia, cât şi ale braţuluĭ Sf. Gheorghe. De aceea vom studia acéstă regiune numaĭ din punctul de vedere al înlesnireĭ comunicaţieĭ: vom păstra dintre numerósele gârle care există astăzĭ numaĭ pe acelea care se potrivesc maĭ bine scopuluĭ, le vom lărgi şi adânci şi vom astupa pe tóte cele-l'alte. Acéstă astupare a

www.ziuaconstanta.ro

gârlelor inutile se impune maĭ ales pentru braţul de frontieră Chilia, unde contrabandele numeróse aduc astăzĭ marĭ neajunsurĭ și pagube Statuluĭ nostru.

Pentru a asigura comunicaţiunea acesteĭ regiunĭ cu Tulcea, care este o piaţă de desfacere și de transit pentru produsele pescărieĭ, vom adânci și lărgi una din cele treĭ gârle care plécă din braţul Sf. Gheorghe între Mila 51 și Mila 52 (gârlă al căruĭ nume nu s'a putut stabili prin cercetările locale). Acéstă gârlă are între braţul Sf. Gheorghe și ghiolul cel maĭ vecin aprópe 3 km. Pentru a o adânci și lărgi avem nevoe să facem un cub de săpătură de 7.750 m. c.

Comunicaţiunea cu braţul Chilia o vom asigura prin următórele gârle:

Gârla Vădaneĭ. Strĕbate, în vecinătatea satuluĭ Pătlăgénca, malul aluvionat al braţuluĭ Chilia pe o lungime de aprópe 1.500 de metri (s'a vĕzut maĭ sus că, din causa debituluĭ sĕŭ mare, braţul Chilia 'și-a înălţat malul drept pe o distanţă medie de $1\frac{1}{2}$ km. de la albie); apoĭ după ce a parcurs pe o mică distanţă regiunea internă, jósă, întâlnesce grindul, pe care este stabilit drumul de căruţe care duce de la Tulcea la Satul-Noŭ, trece pe sub așa numitul Pod Roșu al acestuĭ drum și ajunge la ghiolul Roșu. Acéstă gârlă ar trebui adâncită numaĭ de vre-o 100 de metri de la braţul Chilia, și în vecinătatea Poduluĭ Roșu, ale căruĭ palee prea apropiate, oprind crăcile și buruenile aduse de ape la viiturĭ, aŭ înlesnit potmolirea în acel loc. Acest pod ar trebui reconstruit (construcţie cât se póte de economică) cu o palee centrală de cel puţin 5 metri, pe sub care să trécă gârla. Vom admite ca cub total de săpătură aproximativ pentru acéstă gârlă 1.000 de m. c.

Gârla Aleoștĭ. Face să comunice braţul Chilia cu lacul Honţu și apoĭ de aci se trece în cele-l'alte lacurĭ prin drumurĭ în stufăriș. Are o lungime de aprópe 1.800 de metri, cu o înălţime de malurĭ care descresce de la 2^m50 de-asupra etiagiuluĭ (în vecinătatea braţuluĭ Chilia) spre ghiol. Lărgimea gârleĭ variază între 2^m și 4^m; iar adâncimea între 0^m50 până la 1 metru sub etiagiŭ. Ca să aducem acéstă gârlă la adâncimea dorită, vom avea de făcut o săpătură totală de aprópe 5.000 m. c.

La 2 km. în aval de gârla Aleoștĭ se găsesce grindul Șondeĭ format prin depositele gârleĭ cu acelaș nume, al căreĭ curs era pe aci. Astăzĭ însă acéstă extremitate a gârleĭ Șonda este complect astupată pe o depărtare de maĭ bine de 3 km., până în dreptul gârleĭ Christicoff, prin care comunică cu lacul Honțișor. N'ar fi avantagios să desfundăm gârla Șonda în spre braţul Chilia, maĭ întâiŭ fiind-că acésta ar cere prea mare cheltuială; și apoĭ fiind-că s'ar da drumul pescarilor de la Mila 23 spre braţul Chilia, favorizând ast-fel contrabandele. Se póte însă prea bine ca interesele de ordine administrativă, relative la exportul de pește în Rusia prin punctul Ismail, să aibă o importanţă, care să întrécă inconvenientele de care vorbim; și atuncĭ de va fi necesar, se va desfunda.

Odată stabilit accesul din Dunăre în acéstă regiune a lacurilor coprinse între Ismail și Tulcea, pentru a asigura o bună exploatare a regiuneĭ, trebue să înlesnim și comunicaţia între cele 14 diferite lacurĭ importante. Acésta se va face deschizènd drumurĭ în stufăriș pe o lărgime de la 8 până la 10 metri. Lungimea totală a acestor drumurĭ atinge 15 km., dintre acestea însă am putea începe prin a face pe cele maĭ indispensabile și a căror lungime totală atinge 9 km.

Lacurile Costin și Bacim. — Aŭ împreună o suprafaţă de aprópe 631 hectare. Lacul Costin (și prin el lacul Bacim) comunică actualmente cu braţul Chilia prin 4 gârle: Jossan, Retca, Comarnischi și Andreĭ Belibroff, numite ast-fel după numele proprietarilor saŭ maĭ bine zis al pretinșilor lor proprietarĭ. Dintre acestea însă maĭ bine întreţinute sunt gârlele Retca și Comarnischi: și acestea însă lasă fórte mult de dorit, în privinţa lărgimeĭ și în a adâncimeĭ apeĭ. Trebuie să se astupe tóte gârlele afară de a luĭ Comarnischi, care lărgită, este suficientă pentru a asigura comunicaţiunea cu lacurile. S'a ales acéstă gârlă, din cauza cherhanaleĭ aceluiaș proprietar, care se află la confluenţa eĭ cu braţul Chilia.

Cu orĭ-ce preţ va trebui redus numĕrul gârlelor la strictul necesar, cel puţin pentru braţul Chilia. Intr'adevĕr contrabandele, tocmaĭ pe acest braţ se fac în maĭ mare numĕr; pescariĭ, maĭ toţĭ ruși, după ce pescuesc în apele și bălţile nóstre, se strecóră ne observaţĭ nóptea prin numerósele gârle care brăzdéză braţul și trec în apele rusescĭ; iar când sunt

www.ziuaconstanta.ro

prinşĭ, se dă loc la contestaţiĭ interminabile de multe orĭ fără resultat. Pichetele nóstre militare sunt destul de depărtate; de asemenea şi agenţiile administraţieĭ pescăriilor; acestea din urmă nu se pot înmulţi fără o prea mare îngreunare a cheltuelilor de exploatare. Astupându-se cea maĭ mare parte din gârle, supravegherea exploatăreĭ de către agenţiĭ pescăriilor postaţĭ la gura gârlelor ce se va păstra, devine maĭ eficace şi Statul nu póte de cât să câştige. Pe de altă parte, lărgind aceste din urmă gârle şi adâncindu-le, comunicaţia devine maĭ lesniciósă şi pescăria va deveni maĭ înfloritóre.

Lărgimea gârleĭ, Comarnischi, pe lungimea sa de aprópe 1½ km., necesită o săpătură de aprópe 5.000 m.c.

Lacul Bacim, prin gârla Hliboca-Suhatu, comunică cu ghiolul Batacu, care e aşezat lângă grindul Chilia la S.-V. de acesta. Gârla este o fórte bună cale de comunicaţie, lipsită de stuf, cu adâncime suficientă (2 până la 3 metri).

Gârla Batacu. — Traverséză de la V. la E. grinduleţul servind de legătură între grindul Stipoculuĭ şi grindul Chilieĭ şi pune în comunicaţie ghiolul Batacu cu lacurile din grupul Babineĭ şi Matiţeĭ.

Plecând de la acelaş principiŭ, de a nu lăsa comunicaţia spre braţul Chilia, de cât acelor lacurĭ saŭ grupurĭ de lacurĭ, carĭ nu ar putea avea comunicaţie lesniciósă prin altă parte cu unul din cele-l'alte douĕ braţe în întregime ale nóstre, trebue închisă complect gârla Batacu. Cu chipul acesta pescariĭ din grupul Matiţeĭ ar putea să comunice numaĭ prin gârla Lopatna cu braţul Sulina şi prin gârla Sulimanca cu braţul Cernofca spre Periprava. Afară numaĭ dacă motive de ordine administrativă, nu vor atârna maĭ greŭ în balanţă.

Gârla Pardina. — (Extremitatea de la punctul Pardina). — Brăsdéză de-alungul sĕŭ micul grind cu acelaş nume, lung de 5 km.; este potmolită pe aprópe 2½ km. de la braţul Chilia. Nu este de nicĭ un interes a o despotmoli, căcĭ nu servă nicĭ ca cale de comunicaţiune nicĭ ca canal de alimentare. Între gârla Pardina şi gârla luĭ Ivan Zabara, sunt vre-o 5 gârle, care pórtă numele pretinşilor lor proprietarĭ: Anton Belibrov, Mitrofan Belibrov, Mitrofan Andrief, Sergie Ivanof, douĕ gârle ale popeĭ din Chilia. Tóte aceste gârle, după ce strĕbat malul aluvionat al braţuluĭ Chilia, după maĭ multe cotiturĭ prin stufăriş, ajung la lacul Tatanir.

Producţiunea propie a acestor gârle fiind neînsemnată, faţă de inconvenientele enorme pe carĭ le presintă prin înlesnirea contrabandelor, ele trebue astupate.

Lacul Tatanir. — Are o suprafaţă de 665 hectare. Iar lacurile maĭ micĭ carĭ comunică cu el, cum sunt: Pojareţ, Bisagi mic şi Bisagi lung, Cărpănos, aŭ o suprafaţă de 238 hectare, aşa că grupul întreg are o suprafaţă totală de aprópe 903 hectare. Comunicaţia lacurilor din acest grup între ele se face prin scurte drumurĭ în stufăriş, lacurile fiind vecine unele de altele.

Comunicaţia directă a laculuĭ Tatanir cu braţul Tătaru (ramificaţie pe teritoriul nostru a braţuluĭ Chilia) se face prin gârla luĭ Ivan Zabara, de o lungime totală de la braţul Tătaru până la lac aprópe 2½ km. şi care astăzĭ se află în aceleaşĭ condiţiunĭ rele, ca cele-l'alte gârle descrise maĭ sus. Acéstă gârlă trebue adâncită şi lărgită pe aprópe 1½ km., ceea ce represintă un cub de săpătură aprópe de 5.000 m. c.; pe restul lungimeĭ ar trebui curăţită de buruenĭ şi pe alocurea de stuf. Puţin în amonte de gârla luĭ Ivan Zabara se află gârla luĭ Ismailciuc, care dă în japca Slavonul, iar acésta comunică cu lacul Tatanir. Pentru motivele în de ajuns arătate până aci, şi acéstă gârlă va trebui astupată.

In aval de gârla luĭ Ivan Zabara, vecine cu braţul Tătaru, se află nisce ghiolurĭ puţin întinse, cum sunt: ghiolul Fudului, comunicând cu braţul prin gârla cu acelaş nume şi ghiolurile Maxinciu şi Baciu, comunicând prin gârla luĭ Chiriac.

Să se astupe complect aceste gârle de comunicaţiune. Intr'adevĕr, pe de o parte producţiunea proprie a acestor lacurĭ este neînsemnată faţă de lacul Tatanir; iar pe de alta prin aceste gârle se fac dese contrabande cu peşte vînat în Tatanir şi strecurat apoĭ pe braţul dintre ostróvele Daller şi Tătaru, în braţul Chilia, în apele ruseşcĭ. Agentul

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMANIA

administrațieĭ pescăriilor de la punctul Tatanir nu póte supraveghia gârle așa de depărtate de punctul sĕŭ. Astupându-se aceste gârle, pescariĭ, carĭ ar voi să pescuiască în acelé lacurĭ, ar putea să intre în ele din lacul Tatanir prin drumurĭ deschise anume în stufăriș.

Gârla Pardina. — (Extremitatea de la punctul Chilia-Veche). — Ajunge în brațul Tătaru la aprópe 1½ km. în amonte de orășelul Chilia-Veche. Posițiunea sa se păstréză fórte bĭne pentru a stabili comunicațiunea între piețele de desfacere Chilia-Nouă și Chilia-Veche cu regiunea lacurilor: Babina, Matița și Velichi-Merheĭ, prin gârla Batacu.

După cum s'a arătat maĭ sus, la gârla Batacu, dacă administrația pescăriilor va găsi necesar să stabiléscă acéstă comunicațiune, va trebui să regulăm maĭ întâiŭ gârla Batacul va trebui apoĭ să adâncim și să lărgim și acéstă extremitate a gârleĭ Pardina pe aprópe 1 km. de la confluența sa cu brațul Tătaru; acésta represintă un cub de săpătură de aprópe 4.000 m. c.

Gârla Sulimanca. — Se varsă în brațul Cernofca (altă ramificație pe teritoriul nostru a brațuluĭ Chilia) la aprópe 3 km. în amonte de punctul Periprava. Ea stabilesce comunicația între brațul Chilia și regiunea Babineĭ.

Acéstă gârlă se deosibesce de cele-l'alte gârle ale Delteĭ: într'adevĕr, chiar în timpul când cresc apele, ca și în timpul când scad, ea are un curent constant spre brațul Cernofca. Acest fapt se datoréză posițiuneĭ sale și aceleia a grindurilor, care limitéză regiunea în care se găsesce: gârla Sulimanca servă la orĭ-ce epocă de canal de drenaj al apelor aceleĭ regiunĭ a Delteĭ. Grație acestuĭ curent constant gârla îșĭ păstréză o adâncime suficientă de 2 metri sub etiajiul la gură. Lărgimea sa variază în vecinătatea brațuluĭ Cernofca între 4 și 5 metri și sporesce treptat spre Sud până la 15—20 de metri.

Acéstă gârlă nu are nevoe de a fi săpată, cel mult dacă ar trebui curățită de plante aquatice la 4—5 anĭ.

4. Regiunea centrală a Delteĭ.

S'a omis intenționat până acum a se vorbi de acéstă regiune și acésta din cauza condițiunilor hydrografice, carĭ se vor schimba în parte prin tăetura bucleĭ superióre a mareluĭ M, pe care Comisiunea Europeană a Dunăreĭ o execută actualmente între milele 18—27 pe brațul Sulina, tăietură care a fost deschisă navigațieĭ. In acéstă regiune se găsesc, la Nord de brațul Sulina:

1. Lacul Fortuna (suprafața 809 Hectare) comunicând azĭ cu brațul Sulina prin gârla Șondeĭ, care se varsă între Milele 24 și 25;

2. Lacul Liteanca saŭ Lighianca (cu o suprafață de 267 Hectare, pentru cele 2 ghiolurĭ cu acelaș nume) comunicând cu brațul Sulina prin gârla Eneĭ;

3. Grupul lacurilor: Babina, Matița, Velichi-Merheĭ și Japcile, depinzênd de ele (cu o suprafață totală de 2420 hectare), grup care comunică cu brațul Sulina între Milele 23 și 24 prin gârla Lopatna;

4. Grupul lacurilor: Carcevat, Triozoru, Cablovat, Bodaproste (cu o suprafață totală de 809 hectare) comunicând cu brațul Sulina între Milele 22 și 23 prin gârla Carcevat.

La Sud de brațul Sulina se află lacul Obretin (cu o suprafață de 941 hectare), comunicând în dreptul Mileĭ 22 cu brațul Sulina prin gârla Peritéșca.

Noua rectificare a brațuluĭ Sulina, care a împărțit lacul Obretin în douĕ părțĭ egale și a ajuns la Mila 27 a construit aci un dig care deviază apele brațuluĭ Sulina pe noua tăietură. Cursul vechiŭ între Milele 18 și 27, a rĕmas ca braț mort, comunicând cu brațul Sulina numaĭ prin aval, pe la Mila 18.

În anul 1894, pentru a deschide navigațiuneĭ tăietura bucleĭ inferióre a Mareluĭ M, care se terminase atuncĭ între Milele 8 și 18, serviciul technic al Comisiuneĭ Europene construise între Milele 17 și 18 un dig transversal pe vechiul curs, spre a devia apele în tăietura executată. Cum însă câțĭ-va pescarĭ grecĭ, care-șĭ aveaŭ locuința la Mila 23 și se

www.ziuaconstanta.ro

duceaŭ să pescuiască pe vechiul braț și prin ghiolurile vecine (cum e ghiolul Răduculuĭ) găsind că era prea mare înconjurul pe care-l făceaŭ, ca să intre în vechiul braț prin extremitatea aval (Mila 8) aŭ găsit cu cale să degradeze acel dig, ca să pótă trece pe acolo, chiar când apele aŭ scăzut. Breșa pe care o făceaŭ sistematic a fost de câte-va orĭ reparată de Comisiunea Europeană. Acésta din urmă însă, neavênd de alt-fel nicĭ un interes să se maĭ ocupe de vechiul braț, atât cât navigațiunea nu era periclitată pe canalul noŭ, s'a desinteresat complect. Și pe atuncĭ, serviciul pescăriilor nefiind organizat așa cum este astăzĭ, pescariĭ aŭ făcut tot ce aŭ voit.

Ca rezultat al acesteĭ stărĭ de lucrurĭ se constată în 1901, numaĭ după 7 anĭ de zile, că aprópe douĕ treimĭ din vechiul braț dintre Milele 8 și 18 este potmolit și că condițiunile extrem de favorabile, în carĭ acéstă fâșie de apă și de aprópe 270 hectare, cu adâncimĭ variind între 6 și 20 metri, s'ar fi aflat din punctul de vedere al pescuituluĭ, sunt complect anihilate. Acum este prea târziŭ pentru a repara răul.

Acésta însă ne va sluji de învĕțămênt în viitor: *nu trebue sub nicĭ un motiv să se permită deteriorarea noului dig, care va fi construit în dreptul Mileĭ 27, acum când tĕietura bucleĭ superióre a fost și ea terminată. Cu chipul acesta serviciul pescăriilor își va creia un venit însemnat* din fâșia de apă liniștită a vechiuluĭ curs, lungă de aprópe 16 km. și largă de aprópe 150 de metri în mediŭ (cu o suprafață de 255 hectare) și cu adâncimĭ variind de la 6 la 20 de metri, adică *în condițiunĭ excelente pentru pescuit.*

In ceea ce privesce comunicația laculuĭ Obretin cu noul canal, care-l împarte în douĕ, ea se va face menajându-se, după o prealabilă înțelegere cu serviciul technic al Comisiuneĭ Europene, douĕ locurĭ de trecere în digurile limitând canalul: unul la Nord și altul la Sud, ambele avênd aceleașĭ dimensiunĭ ca gârlele pe carĭ le propunem să le creem în cele-l'alte părțĭ ale Delteĭ. D-l Charles Kühl, inginerul rezident al Comisiuneĭ Europene, s'a obligat că, de i se va face cerere, ne va stabili asemenea comunicațiunĭ.

La Mila 23, în vecinătatea căreia actualmente se concentréză gârlele de comunicațiune cu tóte lacurile situate în acéstă regiune centrală la Nord de brațul Sulina, sunt instalate cherhanale dintre care cea maĭ importantă (nu atât ca instalație cât prin afacerile ce face) este aceea a D-luĭ Armarachi, mare negustor de pește din Tulcea. Acum, după executarea noueĭ tăieturĭ, *aceste cherhanale vor trebui mutate într'un alt punct, aprópe de noul canal*, din motive de transport lesnicios și repede la piețele de desfacere, prin remorchere. Punctul cel maĭ indicat pentru stabilirea de nouĭ cherhanale ar fi la întâlnirea diguluĭ maluluĭ stâng al nouluĭ canal cu malul Vest al laculuĭ Obretin. Atuncĭ comunicația cu grupul Babineĭ, cu grupul Triozoruluĭ și cu lacurile Lighianca se va face prin gârlele respective până la vechiul curs al brațuluĭ, și de aci prin gârla Peritésca de la Mila 22, se va intra în partea de Nord a laculuĭ Obretin și de aci se va comunica cu noul canal, printr'o gârlă deschisă în digul stâng.

În ce privesce lacul Fortuna, gârla Șondeĭ care astăzĭ servă să stabilésca comunicația între acest lac și brațul Sulina, nu va maĭ servi ca atare, căcĭ se va face prea mare înconjur pe acest drum. De aceea, drept cale de comunicație maĭ potrivită, se va redeschide gârla Cruglic, astăzĭ potmolită, și de aci trecênd prin lacul Cruglic, se va ajunge la lacul Fortuna, concentrându-se ast-fel exploatarea peșteluĭ din acest lac în apropiere de punctul Gorgova, unde sunt deja instalate cherhanale.

S'a arătat maĭ sus, că comunicația cu vechiul curs (dintre Milele 18 și 24) a laculuĭ Lighianca și a grupurilor Babineĭ și Triozoruluĭ se va face tot prin gârlele actuale. Acestea însă lasă fórte mult de dorit. Pentru a le transforma în bune gârle de comunicațiune, vom avea de executat următórele cuburĭ de săpătură:

Pentru regularea gârleĭ			Cruglic	aprópe	4.000 m. c.
»	»	»	Lighianca (grupul Eni)	»	4.000 » »
»	»	»	Lopatna	»	5.000 » »
»	»	»	Carcevat.	»	5.000 » »

www.ziuaconstanta.ro

Gârla Peritésca, care va face să comunice grupul Babineĭ și a Triozoruluĭ cu lacul Obretin, precum și cele douĕ gârle ce se vor deschide în digurile nouluĭ canal, pentru a stabili comunicaţiunea între acesta și cele douĕ jumĕtăţĭ ale laculuĭ Obretin, se vor executa de către Comisiunea Europeană a Dunăreĭ, care este fórte dispusă să ne facă tóte înlesnirile, avênd în vedere îngreunarea condiţiunilor de exploatare a pescăriilor în acéstă regiune, pe care ne-o causéză în mod indirect prin deschiderea nouluĭ canal.

Cele-l'alte gârle care se găsesc în acéstă regiune precum: gârla Șondeĭ, a căreĭ importanţă scade de fapt prin noua stare de lucruri creiată; gârla luĭ Eracli, care dă în Lopatna și plécă ceva maĭ în aval de acésta din urmă; a doua gârlă Carcevat, precum și cele douĕ gârle de la Milele 15 și 16; pe tóte acestea le vom lăsa în starea de astăzĭ, neavênd nicĭ un interes a le îmbunătăţi. Nu avem de asemenea nicĭ un motiv de a le astupa, fiind-că pe braţul Sulina nu avem să ne temem de contrabande.

5. Întreţinerea lucrărilor.

Pe mĕsură ce se vor fi executat *aceste lucrărĭ, ele vor trebui întreţinute în fie-care an. Nefăcênd acésta, în fórte scurt timp se vor presinta din noŭ inconvenientele pe care le constatăm astăzĭ.*

De aceea se vor forma echipe de lucrătorĭ, carĭ după viiturĭ, adică în general între lunile August și Octombrie, când apele sunt în vecinătatea etiagiuluĭ, vor curăţi fundul și malurile de plante aquatice precum și depunerile ce vor fi avut loc în diferitele puncte ale gârlelor și maĭ ales la gurile lor spre braţ și spre lac. Acésta se va face cu marĭ lopeţĭ îndoite, prevĕzute cu mâner lung; cu godeurĭ de dragă putênd fi târâte de nisce róte cu bandajul lat pe fundul gârleĭ; și cu alte unelte apropiate și cu carĭ serviciul pescăriilor ar face bine să se înzestreze în acest scop.

În aceiașĭ ordine de ideĭ, *se va interzice cu stricteţă lăsarea în albiile gârlelor, când apele încep a cresce, a piloţilor carĭ aŭ servit la construcţiunea gardurilor de închidere a peșteluĭ în bălţĭ și gârle.* Într'adevĕr, asemenea obstacole opuse curentuluĭ apelor, care intră din braţe în gârle, oprind buruenile și crăcile transportate de apă, provoc potmolirĭ însemnate în vecinătatea gardurilor și înlesnesc, prin micșorarea curentuluĭ, crescerea plantelor aquatice.

S'a constatat că, la sfârșitul luneĭ Octombrie 1900, în gârla Șonda, aprópe de braţul Sulina, vre-o 50 de piloţĭ de aprópe 20 c.m. diametru, eraŭ rĕmașĭ din gardul de închidere al peșteluĭ. Aceștĭ piloţĭ fórte apropiaţĭ unul de altul, pe de o parte împiedecaŭ comunicaţia, bărcile pescarilor riscând să se spargă de vre-o 2, 3 piloţĭ rupţĭ sub apă; iar pe de alta, la viitura anuluĭ 1901, aŭ concentrat în acel punct materiile transportate de curent, care alt-fel s'ar fi depus maĭ mult saŭ maĭ puţin uniform pe parcursul gârleĭ.

Trebue insistat asupra acestuĭ principiŭ: că este o economie rĕŭ înţelésă a nu înlătura cu totul orĭ-ce obstacol din calea apelor, când acestea sunt în viitură, adică tocmaĭ când sunt maĭ încărcate cu materiĭ în suspensiune. Graţie în mare parte a neobservăreĭ acestuĭ principiŭ, maĭ tóte gârlele importante, între care și Dunăvĕţul, aŭ ajuns în starea deplorabilă în care sunt astăzĭ (de la înfiinţarea serviciuluĭ pescăriilor datéză primele cercetărĭ în acéstă direcţiune).

Vedem așa dar, că va trebui să dăm o deosebită atenţiune întreţinereĭ anuale a gârlelor.

6. Cherhanale.

Starea cherhanalelor în tótă Delta Dunăreĭ este primitivă: cu podéla în multe locurĭ inundabilă, fără gheţăriĭ în mare parte, de o construcţiune maĭ mult de cât sumară. S'a constatat cu atât maĭ mare mâhnire acésta, cu cât veciniĭ noștri, Rușĭ, carĭ aŭ suprafeţe de pescuit cu mult maĭ puţin importante de cât avem noĭ, posedă în orașul Vâlcov (care

www.ziuaconstanta.ro

are aprópe 20.000 locuitorĭ, în mare parte pescarĭ) cherhanale, gheţărĭĭ şi afumătorĭĭ sistematice; cheiurĭ de debarcare, insubmersibile, etc. Tóte aceste lucrărĭ sunt cu totul apropiate scopuluĭ lor, de şi sunt făcute în chip cât se póte de economic, aşa ca să nu reprezinte o prea mare cheltuială de primă instalaţie.

Statul nostru, deşi proprietar al pescăriilor din întréga Deltă, care se urcă numaĭ pentru suprafeţele lacurilor libere de stuf, fără să maĭ ţinem socotélă de cursul braţelor, al gârlelor şi al jepcilor, la peste 16.000 de hectare, nu posedă nicĭ o singură cherhana. Este în interesul nu numaĭ în al sporireĭ veniturilor, dar şi în acel al claseĭ sărace a pescarilor, exploataţĭ în mod neomenos de către actualiĭ proprietarĭ aĭ cherhanalelor, ca Statul să înfiinţeze cu a sa cheltuială, cherhanale în diferite puncte ale Delteĭ anume alese. Ast-fel ar fi fórte bine a se construi cherhanale:

1. Una la punctul Sf. Gheorghe, pentru pescuitul de morun;

2. Una la Mila 2 a braţuluĭ Sulina, pentru regiunea lacurilor coprinse între grindul Caraorman şi Mare;

3. Alta pe malul Vest al laculuĭ Obretin şi pe malul stâng al nouluĭ canal dintre Mila 18 şi 27, pentru pescăriile din regiunea centrală a Delteĭ;

4. La punctul Aleoştĭ, pentru regiunea de Vest a Delteĭ, cherhana care va serv. şi la prepararea peşteluĭ de export prin punctul Ismail.

După acésta treptat ar fi bine să se construiască cherhanale de către Stat şi la punctul Periprava, Chilia-Veche, Tatanir, Pardina, Gârla Vădanĭ, Gorgova, Uzlina, pentru a scăpa pe bieţiĭ pescarĭ de exigenţile neomenóse, pe care le aŭ în general maĭ toţĭ proprietariĭ de cherhanale din Deltă.

Ar fi util să se redacteze din timp un proect tip de cherhana, cu tóte instalaţiunile dependinte, precum: gheţăriĭ, afumătoriĭ, cheiurĭ de debarcare cu decauville pentru transportul lesnicios al coşurilor de peşte, etc.

7. Rezumatul lucrărilor de executat în delta Dunăreĭ pentru înlesnirea exploatăreĭ pescăriilor

Suprafaţa Delteĭ Dunăreĭ 220.000 hectare
Suprafaţa lacurilor importante, libere de stuf, 16.000 hectare

A. Antemăsurarea lucrărilor

I. Adâncirĭ şi lărgirĭ de gârle:

1.	— Gârla luĭ Greceff (Lacul Gorgova)		6250	m. c.
2.	— » » Iancu (Pl. Iuslina)		6000	»
3.	— » Belciuc (Lacul Belciuc)		3000	»
4.	— » între Mila 51 şi 52 a braţul Sf. Gheorghe		7750	»
5.	— » Vădeneĭ (Pl. Pătlăgianca)		10000	»
6.	— » Alioştĭ (Pl. Alioştĭ)		5000	»
7.	— » Comarnischi (Pl. Pardina)		5000	»
8.	— » Ivan Zabara (Lacul Tatanir)		5000	»
9.	— » Pardina (Pl. Chilia-Veche)		4000	»
10.	— » Cruglic (Lacul Cruglic)		4000	»
11.	— » Lighianca (Lacul Lighianca)		4000	»
12.	— » Lopatna (Grupul Babineĭ)		2000	»
13.	— » Carcevat (Grupul Triozoruluĭ)		5000	»
14.	— » Litcovul (La punctul Pârvoloca)		6000	»
			76.000	m. c.

II. Lucrărĭ de făcut treptat în regiunea lacurilor dintre grindul Caraorman şi Marea Négră pentru îmbunătăţirea alimentaţiuneĭ cu apă dulce:

www.ziuaconstanta.ro

ROMÂNIA BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA 819

1. — Deschiderea a douĕ gârle nouĭ pe 1000 m. à 11000 mc. 22.000 mc.
2. — Lărgirea a 2 gârle existente pe 1000 m. à 7.500 mc. 15.000 »
3. — Curățirea și deschiderea din noŭ în interiorul regiuneĭ, a 45,5 km. lungime de gârle, a 2 m. lin . . . 91.000 »

128.000 mc.

III. Deschiderea de drumurĭ prin stufăriș spre a stabili comunicațiunea între lacurĭ, în interiorul Delteĭ, aprópe 30 km.

IV. Astuparea a 20 gârle pe brațul Chilia, pentru o maĭ bună supraveghere a pescuituluĭ din punctul de vedere al contrabandelor.

1. Lucrările de adâncire și lărgire a gârlelor se vor executa cu drage de mână. Dacă serviciul pescăriilor ar comanda 2 asemenea drage, à 6000 leĭ draga, adusă la punctul lucrăriĭ, total 12 000 leĭ, s'ar putea executa lucrările de la punctul A § I în 2 anĭ de zile De și poate s'ar interpreta legea drumurilor așa în cât să ne putem folosi de zile de prestație, pentru stabilirea acestor drumurĭ de comunicațiune, singurile din Delta Dunăreĭ, totuși, pentru o maĭ bună executare a lucrărilor ar fi bine să avem aceleașĭ echipe de lucrătorĭ, carĭ să lucreze în mod continuŭ.

La o dragă ca acésta, putênd draga până la 100 m.c. pe zi, avem nevoe de:

6 lucrătorĭ à 2 leĭ	12 leĭ
1 conductor à 3 leĭ	3 »
1 mecanic à 5 leĭ	5 »
	20 leĭ
Reparațiunĭ și material 25%	5 »
Total	25 leĭ pentru 100 mc.,

adică 0 leĭ 25 banĭ pe mc.

Ținênd sémă de perderile de timp pentru transportul drageĭ și accidente, se póte admite 0 leĭ 40 banĭ pe m. c., adică pentru lucrările de care e vorba:

76.000 m. c., leĭ 0,40 . . . . . 30.400 leĭ

repartizațĭ pentru doĭ anĭ.

După executarea lucrărilor, aceste drage vor maĭ servi la întreținerea lor și la lucrările de care s'ar simți nevoe ulterior.

2. Lucrările din acea regiune a delteĭ sunt fórte importante din cauză că în lacurile din acéstă regiune lipsa de alimentare cu apă próspétă se simte fórte mult, așa că producțiunea pește luĭ pentru o suprafață de apă liberă de stuf de 2800 hect. este azĭ fórte neînsemnată.

Aceste lucrărĭ al căror total destul de însemnat atinge cifra:

128.000 m. c., à leĭ 0,40 . . . . . 51.200 leĭ

se vor putea face treptat, folosindu-ne de cele douĕ drage de maĭ sus; după ce vom fi adus la bun sfârșit lucrările de la § I. Am putea ca să le terminăm în 6 anĭ, adică aprópe 8.500 leĭ pe an.

3. Deschiderea de drumurĭ prin stufăriș, fiind o lucrare de și necesară, dar fórte simplă, se va face de pescarĭ, prin zilele de prestație.

4. Astuparea a 20 din gârlele aflate azĭ pe brațul Chilia prin garduri împletite între piloțĭ subțirĭ și pământ aruncat în dosul lor, reprezintă o cheltuială aproximativă de:

20 à 200 leĭ . . . . . 4000 leĭ

5. In afară de aceste lucrărĭ de îmbunătățire, am maĭ avea construcțiunea de cherhanale ale statuluĭ, în diferite puncte importante, cherhanale avênd dispositiunĭ apropiate, gheţăriĭ, cheiurĭ de debarcare; tóte lucrărĭ care cu o mică cheltuială să corespundă scopuluĭ. — Pentru evaluarea acestor din urmă lucrărĭ, este maĭ întâiŭ necesar a se întocmi proiectele respective.

www.ziuaconstanta.ro

III. Venituri.

Exploatarea pescăriilor se face: prin arendare, în regie saŭ prin vêndarea cărţilor de pescuit; acest din urmă sistem constă în cărţĭ (autorizare) de a pescui în anume porţiunĭ de ape, anume specii de peştĭ şi cu anume instrumente. Cărţile sunt valabile pe un an, începênd de la 1 Aprilie.

Veniturile produse de bălţile din Dobrogia, aŭ fost [1]):

SECŢIUNI	Inainte de 1895 (leĭ)	1895		1896		1897		1898		1899		1900
		Brut (cu cheltuelĭ)	Net (scăděnd cheltuelile)	Brut	Net	Brut	Net	Brut	Net	Brut	Net	
Secţia I	60.880	60.880	60.880	60.880	60 880	60.880	60 880	101.217	70.609	74 521	40 632	80.000
« II	9.550	15 530	15 530	15.530	15 530	15 530	15.530	15.530	15.530	15.530	15 530	22 000
« III	19.480	22 980	22 980	16 689	14 302	18 571	12 145	21 206	13.684	30 350	24 342	25.000
« IV (Dobr.)	10.680	16 480	16.480	16 480	16.480	16.480	16 480	16.480	16.480	16 480	16.480	20 470
« V	101.500	126 480	126 480	126.480	126 480	126 480	126 480	126.480	126.480	132 756	132 756	225 000
« VI	408.000	484 064	373 550	617 849	520 251	535 851	439 330	666 542	588 993	804 590	703 724	900.000
Media totală .	101.682	121 069	102 650	142 318	125.654	128 965	111 812	157 909	137 462	179.038	155 577	211 578
Total general	610 091	726.414	615.900	853.908	753.923	773.790	670 875	947 455	831 77	1.074 227	933 464	1.269 470

Am ajuns dar după 22 anĭ de stăpânire a Dobrogieĭ, din causa exploatăriĭ neraţionale a bălţilor de aci, a nu avea un venit maĭ mare de cât aproximativ 450.000, ca acel pe care îl aveaŭ Turciĭ în 1876.

Aceea ce ne dovedesce, că din 1878 până în 1894, cât nu s'a ţinut date statistice riguróse, s'a pescuit din lacurile din Dobrogia până şi peştiĭ ceĭ maĭ micĭ, care serviaŭ pentru perpetuarea raseĭ.

Să sperăm, că cu mĕsurile actuale vom spori acest isvor de bogăţie al provincieĭ nóstre cis-dunărene şi vom aduce pescăriile din Dobrogia la renumele lor de odinióră.

---

[1]) După «Buletinul Ministeruluĭ Domeniilor» No. 1—2 din 1901, pag. 66—67.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL VI

GEOGRAFIA MINERALĂ

1. Istoric. Inzestrată de natură cu un sub-sol pe atât de variat, pe cât de bogat, Dobrogia a procurat din timpurĭ fórte depărtate, popórelor carĭ aŭ locuit-o, materiale îndestulătóre, nu numaĭ la construcţia locuinţelor lor, cât maĭ cu sémă la întărirea cetăţilor de atâtea orĭ dărîmate şi reconstruite.

La Monumentul de la Adam-Clissi, nu departe de el, s'aŭ dat peste urmele carieriĭ din care s'a estras materialul necesar pentru construcţia Tropaeuluĭ, probabil şi a Mausoleuluĭ şi Cetăţiĭ din apropiere.

De sigur că şi cetăţile ce se ţin lanţ pe malul Dunăriĭ şi cósta Măriĭ, cum şi lungul val de piatră dintre Cernavoda şi Constanţa aŭ fost construite cu piatră din Dobrogia, atât de abondentă în orĭ-ce parte a eĭ.

Peste tot locul şi aprópe la fie-care pas călătorul va vedea nu numaĭ casele, dar şi împrejmuirile curţilor făcute din piatră, în unele părţĭ lipite cu bălegar, iar în altele fără nicĭ o legătură.

Satele părăsite (care nu sunt puţine la numĕr) se cunosc numaĭ după grămeḑile de piatră.

In timpurile maĭ recente, Dobrogia, favorizată de înlesnirea transportuluĭ pe apă, a avut cariere exploatate în mod constant din timpul dominaţiuneĭ Otomane. Astăzĭ avem în Dobrogia cariere a căror organisare şi conducere e pe acelaş picior de egalitate cu cele din Occident, carierĭ carĭ ar putea lua şi vor lua o desvoltare cu mult maĭ mare datorită până astăzĭ nu numaĭ superioritățiĭ materialuluĭ lor, dar şi vecinătăţiĭ Dunăriĭ şi Măriĭ [1]).

In interior, Dobrogia ascunde în sub-solul sĕŭ imense bogăţiĭ, carĭ nu aştéptă de cât creiare de căĭ noue de comunicaţie şi capitalurĭ, pentru a fi exploatate.

Pare-se, că prin 1863 s'a început o exploatare regulată a pietriĭ de Dobrogia, de către Comisiunea Europeană Dunărénă.

Incă din 1860, în vederea uneĭ exploatărĭ, James Ferry îşĭ construesce în apropiere de Picinéga, o casă şi obţinu de la guvernul otoman concesiunea uneĭ porţiunĭ de teren, din care să estragă piatra necesară Comisiuniĭ Europene. Sub Turcĭ exploatarea pietriĭ nu era supusă nicĭ uneĭ legislaţiunĭ. Orĭ-cine putea să exploateze piatră fără altă condiţiune, de cât de a plăti 10 leĭ turcescĭ de stângen cubic în folosul comuniĭ, plus taxele de export în folosul guvernuluĭ. Se maĭ impunea exploatatorilor obligaţiunea ca să exploateze ogiacul deschis, căcĭ părăsit în timp de 3 anĭ putea să fie dat de guvern uneĭ alte persóne [2]).

---

[1]) Ministerul Domenilor. «Statistica carierelor», pag. 21—22

[2]) Raportul inspectoruluĭ domenial din 29 Martie 1879. Veḑĭ «Statistica carierelor», pag. 26—27.

www.ziuaconstanta.ro

Deci facultatea acordată unei persóne de a exploata cariere de piatră nu constituie un titlu de proprietate și nici de chiriaș al carierelor saŭ ogiacurilor exploatate.

Tot din acest timp maĭ exploataŭ cariera de la Picinéga și în aceleașĭ condițiunĭ ca James Ferry și alte 4 persóne: G. Caramlâŭ, H. Eftimiu, G. Nicola și V. Ion.

In 1874, Th. Trancu, antreprenor de pavagiĭ în Galațĭ, începu exploatarea carierelor din délurile Picinéga și Ortman.

Prin trecerea Dobrogeĭ sub administrațiunea românéscă, Administrația Domeniilor a întocmit un regulament, care prin art. II se prevedea, că toțĭ aceĭ carĭ exploataŭ, în momentul promulgăriĭ, ogiacurile deschise, vor putea continua și pe viitor exploatarea lor, după ce vor face maĭ întâiŭ declarațiune la primăria comuneĭ, unde se află cariera, că voesc a continua cu exploatațiunea eĭ și că se vor conforma întocmaĭ disposițiunilor regulamentuluĭ; în cas contrariŭ, ogiacurile se vor da la alțĭ exploatatorĭ.

In urma acestuĭ regulament, James Ferry, care încetase de mult cu exploatarea carieреĭ, este înlocuit cu Th. Trancu, iar casa ce 'și construise fără acte de proprietate trece în stăpânirea Comuniĭ Picinéga [1]).

Comisiunea Europeană încă din 1873 obținuse de la guvernul Otoman terenul necesar uneĭ carierĭ la Isaccea. După estragerea pietriĭ necesare, Comisiunea a încetat exploatarea aci, reservându-și drepturile în vederea uneĭ reexploatărĭ. Drepturile acestea aŭ fost recunoscute de Guvernul Român asupra carierelor de la Miry și Baterii [2]). Comisiunea maĭ ceru recunóscerea acestor drepturĭ și asupra carieriĭ de la Isaccea, guvernul îĭ încuviință reînceperea exploatăriĭ carieriĭ de aci, să-ĭ spună cantitatea de piatră de care are nevoie și numele antreprenoruluĭ însărcinat cu furnitura acesteĭ cantitățĭ [3]).

Direcțiunea C. F. R., în fața condițiunilor particulare ce i se presentă în Dobrogia, încheie un contract pentru exploatarea carierelor de la Omurcea, pe o întindere de 3 hect. 2800 m. p., de când linia Cernavoda-Constanța a intrat în posesiunea C. F. R. până la 1 Ianuarie 1886 și cu arenda anuală de 300 leĭ, plus taxele [4]).

Aceiașĭ direcțiune oferă 400 leĭ pentru cariera de la km. 20 și 53 al linieĭ Cernavoda-Constanța pentru un an, până la 31 Decembrie 1885 [5]).

Încheie un contract de arendare pentru cariera de la Murfatlar, numită Canara-Bair.

Tot direcțiunea C. F. R., conform înțelegeriĭ verbale, rógă să fie pusă în posesiunea carieriĭ de la Hârșova (Varoș) și Topal (Valea Alvănescilor) [6]).

Prima cerere de granit în Dobrogia o face Primăria Capitaleĭ [7]), cerând a i se permite să scótă un numĕr óre-care de pavele de pe proprietatea Statuluĭ de la Turcóia. La 20 Noembrie 1885 se încheie un contract între Ministerul Domeniilor și Primăria Capitaleĭ, deschizêndu-se ast-fel prima carieră de granit la Iacob-Deal. Acéstă carieră, exploatată la început în Regie de Primărie, în urmă prin D-l Rigali și actualmente prin Guyon și Lucas, a fost sîmburele desvoltăriĭ exploatăriĭ granituluĭ în Dobrogia.

În acelaș an, Emil Flamm din Galațĭ, vechiŭ exploatator de cariere, aduce la cunoscință Ministeruluĭ [8]), că a descoperit în Județul Tulcea, plasa Măcin, un granit fórte bun și cere să i se permită a-l exploata pe timp de 5—10 anĭ, fără a fi scos la licitație, de óre-ce e dreptul luĭ ca descoperitor.

Astăzĭ avem în Dobrogia cincĭ cariere de granit de prima importanță: Morsu saŭ Tugulea, Cara-Balu, Piatra-Roșie, Iacob-Deal și Grecĭ, cariere înzestrate cu decauvillurĭ,

---

[1]) Procesul verbal No. 1366 din 26 Iulie 1888 al Primărieĭ Comuniĭ Picinéga. A se vedea «Statistica carierilor», pag. 27.

[2]) Anul 1879 August 18, No. 26951.

[3]) Anul 1880 Ianuarie 18, No. 2541.

[4]) Anul 1884 Septembrie 7, No. 53464.

[5]) Anul 1884 Decembrie 10, No. 70404.

[6]) Anul 1886 Martie 31, No. 19038.

[7]) Anul 1883 Iulie 22, No 23332.

[8]) Anul 1885 August 5, No. 45743.

www.ziuaconstanta.ro

planurĭ înclinate și cu căĭ ferate înguste, pe maĭ mulțĭ chilometri, până la Dunăre și care sunt exploatate și conduse cu tóte prevederile technice [1]).

Asupra pietreĭ de la Iacob-Deal, Piatra Roșie și Grecĭ, iată cum se exprimă Domnul Alimănișteanu [2]): «Piatra de la aceste cariere suportă ca resistență, la o presiune, uneĭ încărcăturĭ de 2.500 kg. pe c. m. patrat și pierde la usură 7 grame în mediŭ pentru o mie de tururĭ cu mașina «Dorry» sub o încărcătură de 250 km. pe c.m. patrat. Granitele și porphyrele, din carĭ unele es la suprafață în Dobrogia pe malul drept al Dunăriĭ, pot fórte bine concura cu strĕinătatea, atât ca calitate cât și ca condițiunĭ de exploatare. Ele bat pe piața nóstră pavagele Quenast (Belgia) și St. Raphaël (Franța)».

«Peste curànd sperăm a elimina prin maĭ bun preț, piatra de Pyrgos (Bulgaria), care e fórte întrebuințată la construcțiile din Bucurescĭ. Va trebui să formăm lucrătorĭ de aĭ noștri, carĭ sunt maĭ ieftinĭ ca ceĭ italienĭ».

---

[1]) După «Statistica carierelor», pag. 26—28.

[2]) «L'éxploitation des Mines en Roumanie», pag. 23.

www.ziuaconstanta.ro

2. Piatră, pietriș, nisip și var. Cariere.

a) Judeţul Constanţa [1]).

Plasa Constanța.

NUMELE CARIEREI	Situaţiunea carierei, Comuna și locul saŭ posiţiunea ce ocupă cariera	Importanța carierei, suprafața eĭ, zăcământul, rolul economic al carierei, etc.	PROPRIETARUL CARIEREI	EXPLOATATORUL CARIEREI	Exploatarea carierei, numĕrul lucrătorilor și al gurilor de exploatare, data deschiderei carierei, metoda de exploatare, etc.	NATURA materialuluĭ	Intrebuinţarea materialuluĭ și cantităţile extrase	PREŢUL materialuluĭ	OBSERVAŢIUNI
1. *a)*	*Comuna Carol I.*		D-nu Ștefan Albu.		Din 1895.	Piatră.	In și afară din comună la clădirĭ și la facere de var 4.500 m³	2,50	
b)	Idem.		D-nu Tudorancea Drugiău.		Din 1896.	Idem.	Idem 1.500 m³	2,50	
2. *a)* Cogeală.	*Comuna Cicracci.*		Statul.		Din 1896.	Piatră.	Afară din com. la clădirĭ 180 m³	1,00	
b) Süt-Orman.	Idem.		Idem.		Din 1897.	Idem.	Idem 20 m³	1,50	
c) Cicracci.	Idem.		Idem.			Idem.	Pe șoséua naţională ca pietriș.		
d) Tașaul.	Idem.		Idem.			Idem.			
3. *a)* Cogălniceni.	*Com. Hasancea.*		D-nu C. D. Pariano.		Din 1895.	Idem.	In comună la clădirĭ 200 m³	4,00	
b) Tetre-Cula.	Idem.		Statul.		Din 1897.	Idem.	Afară din com. la clădirĭ 300 m³ și la construcţiĭ de poduri.	5,00	
4. *a)* Hagitilea.	*Com. Murfatlar.*		Idem.	D-niĭ Digr. Emirzian și Lazăr Leibovicĭ.	Din 1896.	Piatră și pietriș.	La Const. pentru clădirĭ 400 m³ și în judeţ la șosele 254 m³	Piatra 1,00; Pietrișul 0,50	Piatra s'a vîndut la Constanța cu 9 leĭ m³ și pietrișul cu 3 leĭ.
b) Biţa.	Idem.		D-nu Răileanu	Idem	Din 1896.	Pietriș și piatră de var.	La Const. pentru facere de var 746 m³ și în jud. la șosele 100 m³	Piatra 1,00; Pietrișul 0,50	Preţurile la Const. sunt 8 leĭ m³ de piatră și 3 leĭ m³ pietrișul.
5. *a)* Agigea.	*Com Techirghiol.*		Statul.		Din 1896.	Piatră.	Afară din com. la clădirĭ 850 m³	4,00	
b) Idem.	Idem.		D-nu Curtagi Ali.		Din 1893.	Idem.	Idem 950 m³	4,00	
c) Idem.	Idem.		D-nu Zeadin Arif.		Din 1895.	Idem.	Idem 800 m³	3,00	
d) Idem.	Idem.		D-nu Mehmet Ahmet.		Din 1892.	Idem.	Idem 3.000 m³	3,50	
e) Idem.	Idem.		D-nu Velicu Stoian.		Din 1897.	Idem.	Idem 400 m³	3,50	
f) Lacul Techirghiol.	Idem.		Statul.		Din 1896.	Pietriș.	In și afară din comună la împietruire de șosele 1.000 m³	Gratuit.	

www.ziuaconstanta.ro

6. *a)* Canara-Tàrla.	*Comuna Palaz.*	Idem.	Din 1892.	Piatră brut.	La portul Constanța 44.508 m.³	0,60	
b) Canara-Ceair.	Idem.	Idem.	Din 1896.	Idem.	Idem 5.762 m³	0,60	
c) Canara-Aurel.	Idem.	Idem.	Din 1897.	Idem.	La Const. pentru facere de var și clădiri 1.037 m³	1,00	
d) Sud Ghiol.	Idem.	Idem.	Din 1896.	Idem.	Idem 347 m³	1,00	
e) Sud Rainioi.	Idem.		Din 1893.	Idem.	Idem 512 m³	1,00	
f) Anadalchioi.	Idem.	Statul.	Din 1896.	Nisip.	Idem 994 m³	0,50	

Plasa Hârșova.

1. *a)* Atârnații.	*Com. Ghisdărescĭ.*	Statul.	Din 1895.	Piatră.	Afară din com. la clădiri și pentru facere de var 1.700 m³	5,00	
b) Muntele Pleș.	Idem.	Comuna.	Din 1891.	Idem.	Afară din com. la clădiri 1.500 m.³	4,50	Din 1893 este închisă.
c) Piatra-Inaltă.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem 800 m³	4,50	Idem.
d) Ostrovul.	Idem.	Statul.	Din 1896.	Nisip.	La împietruirea șoseleĭ Hârșova-Const. 1.200 m³		
e) Tichilescĭ.	Idem.	Idem.	Din 1894.	Piatră.	Afară din com. la clădiri 1 500 m³	5,00	
2. *a)* Raza orașuluĭ.	*Comuna Hârșova.*	Comuna.	Din 1888.	Nisip.	In și afară din comună la clădiri 1.486 m³		Din 1890 nu se maĭ extrage.
b) Dișmahale.	Idem.	Idem.	Idem.	Piatră.	In comună la facere de var 8 m³	2,50	Idem.
c) Varoșul.	Idem.	Idem.	Din 1890.	Idem.	In și afară din comună la facere de var și la clădiri 880 m³	2,50	Din 1890 Aprilie, până la 1896, Aprilie, s'aŭ extras 5.300 m³
3. *a)* Calachioiu.	*Comuna Topalu.*	Statul.	Din 1884.	Piatră brut.	Afară din com. 7209 m³	4,50	
b) Otmet (Vêrful Alvănescĭ).	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem 7.209 m³	4,50	
c) Val. Alvănescĭ.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem.	Idem 7.209 m³	4,50	
d) Arsănescĭ.	Idem.		Idem.	Idem.	Idem 7.209 m³	4,50	
e) Valea Canara (Zaval).	Idem.		Idem.	Idem.	Idem 7.209 m³	4,50	
f) Val. Tătaruluĭ.	Idem chiar in vatra satuluĭ.		Idem.	Idem.	Idem 7.209 m³	4,50	

[1]) După «Statistica carierelor», pag. 49—55.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA 825

www.ziuaconstanta.ro

NUMELE CARIEREI	Situaţiunea carierei, Comuna şi locul saŭ posiţiunea ce ocupă cariera	Importanţa carierei, suprafaţa ei, zăcământul, rolul economic al carierei, etc.	PROPRIETARUL CARIEREI	EXPLOATATORUL CARIEREI	Exploatarea carierei, numerul lucrătorilor şi al gurilor de exploatare, data deschiderei carierei, metoda de exploatare, etc.	NATURA materialuluĭ	Intrebuinţarea materialuluĭ şi cantităţile extrase	PREŢUL materialuluĭ	OBSERVAŢIUNI
Plasa Mangalia									
1.	*Comuna Agemler*, în vatra satuluĭ.				Din 1896.	Nisip.	In şi afară din comună la clădirĭ 140 m³	1,00	
2. Cavaclar.	*Comuna Cavaclar*, în vatra satuluĭ				Din 1895.	Idem.	In comună la împietruire de şosele 300 m³	Fără plată.	
2. *a)* Muratan-Mare.	*Comuna Musurat.*					Piatră.			
b) Muratan-Mic.	Idem.					Idem.			
c) Carlichioĭ.	Idem.					Piatră de var.			
d) Urluchioĭ.	Idem.					Piatră.			
e) Ciatmalar.	Idem.					Idem			
4. Ghiolul Tuzla.	*Comuna Tuzla.*				Din 1887.	Pietriş.	In şi afară din com. la împietruire de şosele 400 m³	Fără plată.	
Plasa Medgidia									
1. *a)* Alacapâ.	*Comuna Alacapâ.*				Din 1894.	Piatră.	In comună la clădirĭ 65 m³		
b) Idem.	Idem.		D-nu G. Picior.		Din 1896.	Idem.	Afară din com. la facere de var 115 m³	0,50	
c) Chiostel.	Idem.				Din 1893.	Idem.	In şi afară din comună la clădirĭ şi la căile ferate 1.600 m³	0,25	
d) Docuzolu.	Idem.				Din 1890.	Piatră şi pietriş.	In comună la clădirĭ 400 m³		
2. *a)* Bogdaproste.	*Com. Cerna-Vodă.*		Statul.		Din 1888.	Piatră	In şi afară din comună la împietruire de şosele şi la clădirĭ.	1,00	
b) Saligny.	Idem.		Idem.		Din 1890.	Nisip.	In şi afară din comună la clădirĭ.		
c)	Idem.		D-nu Constantin Ibiş.		Din 1893	Piatră.	In şi afară din comună la împietruire de şosele şi la clădirĭ.	0,50	

www.ziuaconstanta.ro

d)	Idem.	D-nu Memet Efendi.		Din 1893.	Piatră.	Idem.	0,50	
e)	Idem.	D-nu Ene Nedelcu		Din 1896.	Idem.	Idem.	0,50	
f)	Idem.	D-nu Nic. Sasu.		Idem.	Pietriș.	Idem.	0,20	
g) Malul Dunăreĭ	Idem.	Statul.			Nisip și piatră brută.			Maĭ multe guri de exploatare, cu o extragere neregulată.
3. Cocargea.	*Comuna Cocargea.*				Piatră.	In comună la clădirĭ și facere de var 40 m³		
4. Dâlboc (Cuptore).	*Com. Cochirleni.*	Idem.			Nisip.	Afară din com.		Din 1891 nu se maĭ extrage.
5. Alvantu la Caradurat.	*Comuna Mahmut-Cuius.*			Din 1893.	Piatră.	La calea ferată 20.000 m³	0,40	
6. *a)* Maria	*Com. Medgidie.*	Idem.		Din 1890.	Idem.	In și afară din comună la împietruire de șosele și clădirĭ.		
b) Medgidie.	*Com. Medgidie.*	Comuna.		Din 1891.	Idem.	In și afară din comună la împietruire de șosele și clădirĭ 2.092 m³ piatră spartă, 2.246 m³ piatră brută.	1,25 piatra spartă și 1.50 piatra brută.	
c)	Idem.	D-nu Lazăr Munteanu.		Din 1890.	Idem.	Afară din com.	0,35	
d)	Idem.	Preotul Ștefan Niculae.		Idem.	Idem.	Idem.	0,35	
e)	Idem.	D-nu Chemal Agi Ahmet.		Din 1897.	Idem.	Idem.	0,35	
7. *a)* Mal Suvat.	*Comuna Rașova.*				Idem.			
b) Val. Bisericeĭ.	Idem.				Idem.			
c) Piatra Lungă.	Idem.				Idem.			
d) Caram. Ceair.	Idem.				Pietriș.	In comună la împietruire de șosele.		
8. Mimțu Saragia.	*Com. Tașpunar.*			Din 1895.	Piatră.	In com. la clădirĭ și afară 200 m³	1,50	S'a făcut biserica comuneĭ cu acéstă piatră și cu prețul eĭ.
9. *a)* Celebichoĭ.	*Com. Tortoman.*			Idem.	Idem.	In și afară din comună la împietruire de șosele și la clădirĭ 200—250 m³	0,60 Cioplită 2,00	
b) Defcea.	Idem.	Statul.	Societatea de basalt.	Din timpul Turcieĭ.	Humă.	Afară din com.	Tona 20,00	

www.ziuaconstanta.ro

NUMELE CARIEREI	Situațiunea carierei, Comuna și locul saŭ posițiunea ce ocupă cariera	Importanța carierei, suprafața eĭ, zăcământul, rolul economic al carierei, etc.	PROPRIETARUL CARIEREI	EXPLOATATORUL CARIEREI	Exploatarea carierei, numĕrul lucrătorilor și al gurilor de exploatare, data deschidereĭ carierei, metoda de exploatare, etc.	NATURA materialuluĭ	Intrebuințarea materialuluĭ și cantitățile extrase	PREȚUL materialuluĭ	OBSERVAȚIUNI
Plasa Silistra-Nouă									
1. *a)* Códa Ghioluluĭ.	*Comuna Aliman.*					Piatră.			Nu s'a exploatat.
b) Sêrbu.	Idem.					Idem.			Idem.
2.	*Comuna Almalău.*					Idem.			Idem.
3. Canara.	*Comuna Bugeac.*					Idem.			Idem.
4. Direcli-Cara.	*Comuna Carvan,* în cătunul Velichioĭ la Canara.				Din 1890.	Piatră de construcție și de var.	In comună la clădirĭ și facere de var.	1,00	
5. *a)* Ac-Buba.	*Com. Caranlâc.*					Piatră.			Idem.
b) Ac-Cesme.	Idem.					Idem.			Idem.
6. Armeanca.	*Comuna Cantia.*		Statul.		Din timpul Turcieĭ.	Idem.	In și afară din comună la podurĭ.	1,50	Din 1889 nu s'a maĭ exploatat.
7. *a)* Derin.-Canara.	*Com Enișentia.*					Idem.			
b) Taș-Burun.	Idem.					Idem.			
c) Bag.-Canara.	Idem.					Idem.			
d) Cerchinez-Dolan.	Idem.					Idem.			
e) Tasl-Burun.	Idem.				Din 1893.	Idem.	In comună la împietruire de șosele 400 m³		
f) Calenderu.	Idem.					Idem.			
g) Chiuciuk-Hagi.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem 300 m³		
h) Gherdine-Cișme.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem 350 m³		
i) Tasl.-Uluc.	Idem.					Idem.			
j) Canara.	Idem.					Idem.			
k) Cesme-Bair.	Idem.					Idem.			
l) Ceatal-Derede.	Idem.					Nisip.			
m) Havele-Burun.	Idem.					Pietriș.			
n) Gurma-Cișme.	Idem.				Din 1897.	Piatră.	In comună pentru podurĭ 33 m³	1,50	
o) Ana-Baș.	Idem.					Piatră și pietriș.			
p) Te-Ke.	Idem.					Idem.			
q) Samni-Dolai.	Idem.				Din 1893.	Piatră și nisip.	In comună la șosele.		
r) Bozaurt Culac.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem.		
s) Goetlenoz.	Idem.				Idem.	Piatră.			
t) Bair.	Idem.					Idem.			
u) Chel-Tepe.	Idem.				Din 1895.	Idem.	Idem.		

www.ziuaconstanta.ro

8. *a)* Curuc-Canara.	*Comuna Esechioi.*			Din 1896.	Piatră.	In și afară din comună la clădiri 140 m³	3,00	
b) Mursus-Canara.	Idem în cătunul Cuiungiuc.			Idem.	Idem.	Idem 140 m³	3,00	
9. Margin.-Ghioluluĭ.	*Comuna Gârtița.*	Comuna.		Din 1897.	Idem.	Afară din comună la clădiri.	0,50	
10. Tasla-Burun.	*Com. Ghiuvegea.*			Din 1894.	Idem.	In comună la clădiri 35 m³ și la facere de var 55 m³		
11. *a)* Mărchița.	*Comuna Oltina.*	Idem.			Nisip.			Din 1896 nu s'a maĭ extras nimic din ambele cariere.
b) Cesmeaua.	Idem.	Idem.			Idem.			
12. *a)* Opa.	*Comuna Ostrov.*		D. Ștefan Ghenciu.	Din 1886.	Pietriș și nisip.	Afară din com. la împietruire de șosele 2.000 m³	0,50	Arendată cu 0.25 b. pe m³ de material extras.
b)	dem.	Frațiĭ Cuțaru.		Idem.	Nisip.	In comună la clădiri 50 m³	0,50	
c) Cainargeanu.	Idem.			Din 1897.	Idem.	Afară din com. la clădiri 120 m³	0,50	
13. Teche-Deresi.	*Com. Regep-Cuius*, în vatra satuluĭ				Piatră.	In comună la facerea casarmeĭ.	Gratuit.	Alt-fel nu se exploatéză.

b) Judeţul Tulcea [1])

Plasa Babadag

1. *a)* Saia-Cula.	*Com. Armutlia.*			Din 1883.	Piatră.	In comună la clădiri.		
b) Balar-Cula.	Idem.			Idem.	Idem.	Idem la împietruire de șosele.	56 m³	
c) Chereci-Baur.	Idem.			Idem.	Idem.	Idem.		
d) Clisi-Gie.	Idem.			Idem.	Idem.	Idem.		
2. *a)* Ac-Cairac.	*Com. Babadag.*				Pietriș.	Afară din comună la împietruire de șosele 1.500 m³		
b) Arab-Tabia.	Idem.				Idem.	Idem 1.600 m³		
c) Canara-Baba.	Idem.				Idem.	Idem 1.930 m³		
d) Baș-Cismele.	Idem.				Piatră.	Idem la clădiri 34 m³	1,00	
e) Sărapcea.	Idem.				Idem.	In comună la clădiri 123 m³	1,00	

[1]) După «Statistica Carierelor», pag. 139—143.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA * 678

www.ziuaconstanta.ro

NUMELE CARIEREI	Situaţiunea carierei, Comuna şi locul saŭ posiţiunea ce ocupă cariera	Importanţa carierei, suprafaţa eĭ, zăcământul, rolul economic al carierei, etc.	PROPRIETARUL CARIEREI	EXPLOATATORUL CARIEREI	Exploatarea carierei, numerul lucrătorilor şi al gurilor de exploatare, data deschiderei carierei, metoda de exploatare, etc.	NATURA materialuluĭ	Intrebuinţarea materialuluĭ şi cantităţile extrase	PREŢUL materialuluĭ	OBSERVAŢIUNI
3. *a)* Domus-Ciuc.	*Com. Başchioĭ.*				Din 1890.	Pietriş.	Idem la împietruire de şosele 300 m³		
b) Saia-Cula.	Idem.				Din 1897.	Piatră.	Idem la clădirĭ 800 m³		
4. Işil-Tepe-Bair.	*Com. Bei-Daud.*				Idem.	Piatră vênătă.	Idem la împietruire de şosele 2.099 m³		
5. *a)* Drăgaica.	*Comuna Caraman-Chioi.*		Statul.		Din 1882.	Pietriş.	In comună la împietruire de şosele 1.000 m³		
b) Tausan-Bair.	Idem.		Idem.		Idem.	Idem.	Idem 1.000 m³		
6. *a)* Gealtai.	*Comuna Ceamurli-de-sus.*				Din 1878.	Piatră.	In comună la împietruire de şosele şi la clădirĭ 100 m³	3,00	
b) Altân-Tepe.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem 20 m³	3,00	
c) Camena.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem 50 m³	3,00	
d) Percem-Bair.	Idem.				Idem.	Idem.	Idem 150 m³	3,00	
7. Piatra-Albă.	*Comuna Ceamurli-de-jos.*		D-na Colin Ghincu-Irina.		Din 1890.	Idem.	In comună la clădirĭ 200 m³		
8. Tari-Verde.	*Comuna Cogealac.*		Statul.		Din 1878.	Idem.	Idem la împietruire de şosele 600 m³	10,00	
9. *a)* Peştera.	*Comuna Enisala.*		Idem.		Din 1882.	Idem.	Idem la împietruire de şosele 250 m³	1,00	
b)	Idem.		D-nu Grişa Ivanoĭ.		Din 1889.	Idem.	Idem la var 1.000 m³	1,50	
c) Visterna.	Idem.		Statul.		Din 1882.	Idem.	Afară din comună la clădirĭ 400 m³	1,00	
10. Chel-Tepe.	*Comuna Nalbant.*		Idem.		Din 1888.	Idem.	In comună la împietruire de şosele.		
11. Tursun.	*Comuna Polur.*		Locuitoriĭ.		Din 1889.	Idem.	Idem la clădirĭ 200 m³	1,60	
12. *a)* Monastirea-Uspenia.	*Comuna Slava-Rusă.*		Statul.				Idem.		
b) Slava-Cercheză.	Idem.		Idem.		Din 1895.	Idem.	Idem 500 m³		
c) Bujor.	Idem.		Idem.		Din 1886.	Idem.	Idem 500 m³		
13. *a)* Găvana-mare.	*Comuna Zebil*		Idem.		Din 1865.	Idem.	Idem 152 m³	1,00	
b) Găvana-mică.	Idem.		Idem.		Idem.	Idem.	Idem 50 m³	1,00	
c) La Lutărie.	Idem.		Idem.		Din 1887.	Pietriş.	Idem la împietruire de şosele 150 m³	1,50	

www.ziuaconstanta.ro

d) Dealul-Roșu.	*Comuna Zebil.*	Statul		Din 1886.	Pietriș.	In comună la împietruire de șosele.	1,50	
e) Tatar-Mezaru.	Idem.	Idem.		Din 1890.	Idem.	Idem 214 m³	1,50	
14. Vatra comuneĭ.	*Comuna Jurilofca.*			Din 1882.	Piatră.	Idem la clădirĭ 200 m³	0,50	

Plasa Măcin

1. Carcaliu.	*Comuna Carcaliu.*				Idem.	In comună la clădirĭ 2—400 m³		
2. Cârjelarĭ.	*Com. Cârjelarĭ.*			Din 1856.	Piatră de var.	Idem 300 m³	2,00	
3. Piatra-Roșie.	*Comuna Cerna.*	Idem.	D-nu Daniel.	Din 1896.	Pavele (granit).	Export 5.000 m³	80,00	
4. Ai-Orman.	*Comuna Coium-Punar.*	Idem.		Din 1880.	Piatră de var.	Export 230 m³	1—	
5. *a)* Morsu.	*Greci.*	Idem.	D-nu I. Orghidan.	Din 1894.	Piatră (granit).	Idem pavagiŭ, clădirĭ 1.100 m³	10,50	
b) Carabal.	Idem.	Idem.	D-nu C. Orghidan.	Din 1896.	Idem.	Idem 761 m³	10,50	
6. *a)* Mahalaua Cerchează.	*Comuna Isaccea.*				Idem.			Nu s'a maĭ exploatat de pe timpul Turcilor.
b) Idem.	Idem.	D-nu P. Menenovicĭ.		Din 1875.	Piatră.	Export în Rusia 220 m³	4,50	
c) Idem.	Idem.	Idem.		Idem.	Pietriș.	Idem 200 m³	4,00	
d) Idem.	Idem.	Idem.		Idem.	Piatră de var.	Idem 200.000 kg.	45 mia	
e) Eschi-Cale.	Idem.	Statul.		Din 1890.	Nisip.	In comună la împietruire de șosele 30 m³	0,50	
f) Piatra-călcată.	Idem.	Idem.		Idem.	Pietriș.	In comună la împietruire de șosele.	0,50	Ne exploatată de la 1896.
g) Urloĭ.	Idem.	Idem.		Din 1896.	Pietriș (savură).	Idem 500 m³	0,50	
h) Dealul-Bădila.	Idem.	Idem.		Din 1893.	Idem.	Idem 1.500 m³	0,50	
i) Monastirea Cocoș.	Idem.	Idem.		Din 1890.	Idem.	Idem 1.000 m³	0,50	
7. *a)* Niona.	*Com. Luncavița.*	Idem.		Din 1885.	Idem.	Afară din com. la împietruire de șosele.		
b) Rachel.	Idem.	Idem.		Idem.	Idem.	Idem		
c) Movila-mare.	Idem.	Idem.		Idem.	Idem.	Idem.		
8. *a)* Cetatea.	*Comuna Măcin.*	Idem.	D-nu Gh. Callu.	Din 1879—1885, apoĭ din 1897.	Piatră și pietriș.	Exportă la împietruire de șosele și clădirĭ 168 m³	7,50	

www.ziuaconstanta.ro

NUMELE CARIEREI	Situațiunea carierei, Comuna și locul sau posițiunea ce ocupă cariera	Importanța carierei, suprafața ei, zăcământul, rolul economic al carierei, etc.	PRORIETARUL CARIEREI	EXPLOATATORUL CARIEREI	Exploatarea carierei, numărul lucrătorilor și al gurilor de exploatare, data deschiderei carierei, metoda de exploatare, etc.	NATURA materialului	Intrebuințarea materialului și cantitățile extrase	PREȚUL materialului	OBSERVAȚIUNI
b) Orliga.	*Comuna Măcin.*				Din 1893.	Pietriș.	In comună la împietruire de șosele 800 m³	7,00	
9. Iacob-Deal.	*Comuna Turcóia.*		Statul.	D-nu Rigali.	Din 1880.	Piatră și pietriș.	Exportă la împietruire de șosele și clădiri 20.000 m³	pietriș 0,50; piatră brută 3,50; piatră cioplită 70,00	
				Plasa Tulcea					
1. *a)* Uzum-Bair.	*Comuna Cataloi.*				Din 1890.	Piatră.	In comună la clădiri 496 m³	1,00	
b) Vatra comunei.	Idem.				Din 1879.	Idem.	Idem 248 m³		
2. Dendil-Tepe.	*Comuna Frecăței.*				Din 1894.	Idem.	Idem 76 m³	1,00	
3. Cara-Bair.	*Comuna Moru-Ghiol.*				Din 1893 neregulat.	Piatră și nisip.	In comună la clădiri.	1,00	
4. Malciu.	*Comuna Meidan-Chioi.*		Idem.		Din 1894.	Piatră.	Idem 50 m³		
5. *a)* Fontâna Smeului.	*Comuna Nicolițel.*					Piatră și savură.	Idem la împietruire de șosele și clădiri 447 m³	8,00	
b) Cărmăzău.	Idem.					Idem.	Idem.		
6. Drăgaica.	*Comuna Teliță.*				Din 1897.	Piatră.	Idem 4 m³	2,00	
7. *a)*	*Comuna Tulcea.*		Primăria.		Din 1890.	Piatră.	Idem la împietruire de șosele, pavagiu și construcție 1.800 m³	4,75	
						Pietriș.	Idem 500 m³	4,85	
b) Beledia.	Idem.		Statul.		Din 1867.	Piatră.	In comună la împietruire de șosele, pavagiu și construcție 2.000 m³	4.75	
						Pietriș.	Idem 750 m³	4,85	
c)	Idem.		Comisiunea europeană.		Din 1862.	Piatră brut.			
d) Sepele și Muria.	Idem.		D-nu I. Barșach.		Din 1893.	Piatră.	In comună și afară la clădiri și împietruire de șosele 5—700 m³	6,50	
						Nisip.	Idem 3—4000 m³	7,00	

www.ziuaconstanta.ro

TABLOU

DE

Cantitatea şi valórea materialuluĭ extras prin permisurĭ din Carierile Statuluĭ

www.ziuaconstanta.ro

3. *Cantitatea și valórea materialului ex*

a) Judeţul

No. curent	NUMIREA CARIEREĬ	COMUNA	FELUL MATERIALULUĬ și PREȚUL PE M³	ANI 1890—1891 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	Valórea B.	1891—1892 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	Valórea B.
1	*Alrănescĭ.*	Topalu.	Piatră brută a 1 leŭ m³. . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m.³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³. . . .	—	—	—	—	—	—
			» cioplită » 3 » m³. . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 » m³. . . .	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³.	—	—	—	—	—	—
			Diverse	—	—	—	—	—	—
2	*Anadolchioĭ.*	Palaz.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » 1 leŭ m³.	—	—	—	130	130	—
3	*Armancaia.*	Constanța.	Piatră brută a 1 leŭ m³. . . .	—	—	—	—	—	—
4	*Alărnași.*	Ghisdărescĭ.	» » » 1 » m³. . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³.	—	—	—	—	—	—
5	*Alărnași.*	Topalu.	» » 50 » m³	—	—	—	—	—	—
6	*Baroĭ.*	Hârșova.	Piatră brută a 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 10 » m³	—	—	—	—	—	—
			Argilă a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș » 50 » m³.	—	—	—	—	—	—
7	*Bogdaproste.*	Cerna-Voda	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³.	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	40	120	—	—	—	—
			» cioplită » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 » m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 10 » m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
8	*Balghiu.*	Saraĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
9	*Calaicea.*	Ghiuvegea.	» » » 1 » m³ . . .	—	—	—	—	—	—
10	*Calachioiŭ.*	Topalu.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Diverse	—	—	—	—	—	—
11	*Canara-Ciair.*	Palaz.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
12	*Canara-Aurel.*	Idem	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
13	*Canara.*	Canara.	Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
14	*Canara din drumul Tulceĭ.*	Idem	Piatră brută a 4 leĭ m³	—	—	—	115	460	—
15	*Canaraua-Feteĭ.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
16	*Canara-Ghiol.*	Canara.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
17	*Capul Hinoguluĭ.*	Cerna-Voda.	Piatră brută a 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	200	200	—
18	*Căsăcaia.*	Eseckioĭ.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
19	*Cașla.*	—	Nisip brut 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
20	*Cavaclar.*	Cavaclar.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Argilă a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
21	*Cazacioli.*	Cerna-Voda.	Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
22	*Celea-Mică I.*	Hârșova.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 leĭ m³	—	—	—	40	160	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
23	*Celea-Mijlocie.*	Idem	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
24	*Celea-de-Sus.*	Idem	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
25	*Chiciu.*	Idem	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » 1 leŭ m³	—	—	—	1.400	1.4 0	—
26	*Cichirgea.*	Idem	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită a 6 leĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

ROMÂNIA * BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * 835

tras prin permisuri din Carierile Statului

Constanța

IN CARI S'AŬ FĂCUT EXTRAGERILE																	
1892—1893			1893—1894			1894—1895			1895—1896			1896—1897			1897—1898		
Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea	
M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.213	8.213	—	15.144	15.144	—	23.466	23.466	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	150	—
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	54	—	—	—	—	12	36	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	331	1.986	—	33	198	—	12	72	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.379	1.189	50	853	426	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	—	—	90	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	52	50	2.276	1.138	—	1.633	816	50
530	530	—	765	765	—	1.120	1.120	—	225	225	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	190	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	100	—	5.098	5.098	—
625	1.875	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272	136	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.414	1.207	—	20	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	260	260	—	299	299	—	540	540	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	63	—	35	105	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	29,50	177	—	82,50	495	—	15	90	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,50	75	—	—	—	—	1	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.107	2.874	90	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	—	100	50	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	150	—	389	389	—	340	340	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	40	50	105	157	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	40	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	45	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	120	—	7	42	—	93	558	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	60	—	25	250	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.129	564	—	215	107	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	70	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	440	440	—	2.737	2.737	—	6.936	6.936	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	785	392	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	200	200	—	—	—	—	697	697	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	8	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1.114	557	—	—	—	—	326	163	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570	570	—	640	640	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	563	281	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.000	2.000	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	523	523	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	270	135	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	60	60	—	—	—	—	134	134	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	30	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	51	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	14	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 527	763	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	104	—	1.517	1.517	—	420	420	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	40	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.390	2.390	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	574	574	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	287	430	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	75	—
—	—	—	—	—	—	163	81	50	—	—	—	290	145	—	125	62	50
600	600	—	400	400	—	200	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	360	360	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12	—	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	NUMIREA CARIEREĬ	COMUNA	FELUL MATERIALULUĬ și PREȚUL PE M³	ANII 1890—1891 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	B.	1891—1892 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	B.
27	*Cișméua de la kilometrul 120.*	Palaz.	Piatră brută a 1 leŭ m³	293	293	—	—	—	—
28	*Cișméua.*	Tekir-Ghiol.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
29	*Cimitirul otoman.*	—	Piatră brută a 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
30	*Códa ghioluluĭ Bugeac.*	Eseckioĭ.	» » » 1 leŭ m³	900	900	—	—	—	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
31	*Cochirlenĭ.*	Cochirlenĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	100	100	—	—	—	—
32	*Corneliu.*	Cerna-Voda.	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
33	*Curu Canara.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
34	*Cucelia.*	Cicracci.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
35	*Defcea.*	Tortoman.	Materiĭ industriale a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Argilă kaolină a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 leŭ m³	3	3	—	—	—	—
36	*Douĕ-Maiŭ.*	Mangalia.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
37	*Dealul Simian.*	Gargalâc.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
38	*Diverse cariere.*	Constanța.	Materiale diverse	—	—	—	—	—	—
39	*Gârlița.*	—	Piatră brută a 3 leĭ m³	—	—	—	7	21	—
40	*Ghiuvegea.*	Ghiuvegea.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
41	*Ghiuvelemez.*	Enișenlia.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 leŭ 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
42	*Hagigea.*	Techirghiol.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
43	*Hagi-Tilea.*	Murfatlar.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
44	*Hârșova-Veche.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
45	*Hasancea.*	Hasancea.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
46	*Omurcea.*	—	Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
47	*Insula din fața comuneĭ Seimenĭ.*	Seimenĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	700	700	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	6.800	6.800	—
48	*Lagea.*	Hârșova.	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
49	*Malul Dunăreĭ.*	Cernavoda.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită a 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	1.040	1.040	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
50	*Malul băltei Oltina.*	Oltina.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
51	*Malul Roșu*	Ostrov.	» » » 1 leŭ m³	20	20	—	—	—	—
52	*Malul Roșu*	Bugeac.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
53	*Malul Mărei.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	100	100	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
54	*Maria.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 leŭ 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 » m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
55	*Margareta.*	—	Materiĭ industriale a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
56	*Marginea Ghioluluĭ*	Canara.	Piatră brută a 3 leĭ m²	—	—	—	—	—	—
57	*Marginea Ghioluluĭ*	Palaz.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
58	*Marginea Ghioluluĭ*	Techirghiol.	» » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
59	*Mamaia.*	—	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
60	*Medgidia.*	Medgidia.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
61	*Móra Pascĭ.*	Ghiuvegea.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
62	*Ostrovul Opa.*	—	» » 1 leŭ m³	—	—	—	300	300	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
63	*Pacuiu.*	Ostrov.	Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
64	*Pastramagi.*	—	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
65	*Piatra.*	Ostrov.	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
66	*Pietriș.*	Dăenĭ.	Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

N CARI S'AŬ FĂCUT EXTRAGERILE																	
1892—1893			1893—1894			1894—1895			1895—1896			1896—1897			1897—1898		
Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea	
M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	25	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	40	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	420	210	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	95	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	110	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	257	257	—	85	85	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	40	—	120	120	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.060	530	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	629,700	440	80	—	—	—
—	—	—	100	100	—	300	300	—	150	150	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—	17	17	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	863	65
—	—	—	157	471	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	130	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	72	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87,67	131	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	121	—	197	197	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	140	140	—	598	598	—	400	400	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	250	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	100	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	25	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.630,52	7.630	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	150	—	—	—	—	40	20	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	240	—	158	158	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	30	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	60	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	60	—	—	—	—
100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	20	20	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	—	241	120	50	158	79	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	97	97	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	270	135	—	50	25	—
—	—	—	408	408	—	—	—	—	10	10	—	80	80	—	194,50	194	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	37	—	156	88	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	26	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	21	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.882	941	—	—	—	—	600	300	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202,50	142	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	210	630	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.000	1.000	—
—	—	—	—	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	8	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	750	750	—
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	20	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.219	1.109	50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	672	672	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	614	307	—	450	255	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	56	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	25	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	—

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	NUMIREA CARIEREĬ	COMUNA	FELUL MATERIALULUĬ și PREȚUL PE M³	ANI 1890—1891 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	B.	ANI 1891—1892 Cantitatea estrasă M³	Valórea Leĭ	B.
67	*Prundu.*	Hârșova.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
68	*Rasova II (Caraman-Ciair).*	Rasova.	» » a 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
69	*Sirtoman.*	Cicracci.	Piatră brută a 1 leŭ 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
70	*Siut Ghiol.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³ .	—	—	—	—	—	—
71	*Tatlageac.*	Tatlageac.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
72	*Tașla Burum și Buiu-Orman.*	Ghiuvegea.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
73	*Techirghiol.*	Techirghiol.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
74	*Topalu.*	Topalu.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	200	600	—
			Pietriș-nisip a 50 banĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
75	*Valea Tătarului.*	—	Piatră brută a 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
76	*Varus.*	—	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	50	15	—
			Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
77	*Velichioi.*	Carvan.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
78	*Vêrful Verigeĭ.*	Topalu.	Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
79	*Veriga Topalu.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	2.800	2.800	—	—	—	—
			» și pietriș a 50 banĭ m³ .	—	—	—	—	—	—
			» a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
80	*Vërsătura.*	Hârșova.	Materiĭ industriale a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
81	*Volga.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
82	*Zazalu.*	Topalu.	Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Total Jud. Constanța .	4.853	4.936	—	10.382	11.361	—

b) Județul

1	*Ac-Punar.*	Cârjelarĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
2	*Ai-Orman.*	Coium-Punar.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 » m³	—	—	—	—	—	—
3	*Arab-Tabia.*	Babadag.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
4	*Alibei-chioĭ.*	Idem	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
5	*Hasanlarĭ.*	Cârjelarĭ.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 b. m³ .	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită a 3 leĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
6	*As-mandra.*	Cataloĭ.	» brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
7	*Babadag.*	Babadag.	» » a 3 leĭ m³	4	12	—	—	—	—
8	*Bariera Babadag.*	Tulcea.	Pietriș a 1 leŭ m³	50	50	—	—	—	—
9	*Baș-Cesme.*	Babadag.	Piatră brută a 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 b. m³ .	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
10	*Bașchioĭ.*	—	» » a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
11	*Bei-Daud.*	Bei-Daud.	» » a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Argilă a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
12	*Beledia.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 b. m³ .	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
13	*Beș-tepe*	Beș-tepe.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

IN CARI S'AŬ FĂCUT EXTRAGERILE

1892—1893			1893—1894			1894—1895			1895—1896			1896—1897			1897—1898		
Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea	
M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	250	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222	222	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	7	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	30	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	898,50	898	50	644	644	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183	141	50	119	59	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	23	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	16	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48,50	48	50	130	130	—
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	70	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	7	—
—	—	—	1.480	1.480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	100	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125	375	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1.000	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	300	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	—	54	54	—	—	—	—
—	—	—	3	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2.500	2.500	—	200	200	—	405	405	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	80	80	—
—	—	—	500	500	—	600	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	787	393	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9.666	4.833	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	140	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	100	—	530	530	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	110	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	30	—
12.110,52	13.610	52	4.233	4.856	—	11.232	7.670	50	20.396	17.544	—	44,043,70	37.466	20	61.791,17	56.933	15

Tulcea

—	—	—	—	—	—	50	50	—	—	—	—	10	10	—	2	2	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	86	—	39	78	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	18	—	—	—	—
50	200	—	60	240	—	30	120	—	4	12	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	200	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	—	5,50	5	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	—	15	30	—
25	75	—	6	18	—	10	30	—	30	90	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	15	—	—	—	—	15	15	—	21	21	—	—	—	—	37,5	37	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	9	—
—	—	—	—	—	—	127	381	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	50	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	21	—	50	35	—
—	—	—	30	30	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	100	—	1.300	1.300	—	1.116	1.116	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	802	1.203	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	10	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	50	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	36	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	50	—	1.060	530	—	12	6	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—	37	37	—

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	NUMIREA CARIEREĬ	COMUNA	FELUL MATERIALULUĬ și PREȚUL PE M³	ANI 1890—1891 Cantitatea estrasă M³	1890—1891 Valórea Leĭ	1890—1891 Valórea B.	1891—1892 Cantitatea estrasă M³	1891—1892 Valórea L.	1891—1892 Valórea B.
14	*Bisericuța.*	Jurilofca.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
15	*Bujor.*	Slava-Rusă.	» » 1 leŭ m³.	—	—	—	—	—	—
16	*Caciamac.*	Casimcea.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
17	*Casimcea.*	Idem	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
18	*Canara-Baba.*	Babadag.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
19	*Camber.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
20	*Câmpul Merelei Hagi-ghiol.*	Hagi-ghiol.	» » » 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
21	*Cara-Bair.*	Moru-ghiol.	» brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
22	*Cara-Balu.*	Greciĭ.	» cioplită a 3 leĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 6 » m³ . . .	—	—	—	—	—	—
23	*Cara-Suat.*	Cara-Suat.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
24	*Cara-Orman.*	Cara-Orman.	»	—	—	—	—	—	—
25	*Cariera din apropierea carierei Macus.*	—	Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
26	*Caramanchioĭ.*	Caramanchioĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
27	*Cârjelarĭ.*	Cârjelarĭ.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 b. m³ .	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită a 3 leĭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 » m³ . . .	—	—	—	—	—	—
28	*Caram-burum.*	—	» brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
29	*Casap-chioĭ.*	Casap-chioĭ.	» » » 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
30	*Cătunul Garvan.*	—	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
31	*Cauș u.*	—	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	8	24	—
32	*Cerna.*	Cerna.	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
33	*Ceaușul-Mare.*	Zebil.	» » » 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
34	*Ceaușul-Mic.*	Idem	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
35	*Celic-Dere (Délul Cerbului)*	Telița.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
36	*Cianga-Iara.*	Casap-chioĭ.	» » » 1 leŭ 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
37	*Chiosc-Culac.*	—	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
38	*Coium-Punar.*	Coium-Punar.	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
39	*Cula.*	Babadag.	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
40	*Délul Cetățeĭ.*	Măcin.	» » » 1 leŭ m³ . . .	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 1 m³	—	—	—	—	—	—
			» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
41	*Délul-cu-Petri.*	Văcărenĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
42	*Délul-Mare.*	Zebil.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
43	*Délul-Cireșu*	Greciĭ.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
44	*Délul-Orta-chioĭ.*	Orta-chioĭ.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
45	*Dendil-Tepe.*	Frecățeĭ.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 b. m³ . .	—	—	—	—	—	—
46	*Diverse cariere.*	Tulcea.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			Materiale diverse	—	—	—	—	—	—
47	*Dunavățul-de-sus.*	—	Piatră brută a 3 leĭ m³	—	—	—	35	105	—
			Savură a 1 leŭ m³	—	—	—	80	80	—
48	*Duingia.*	—	Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
49	*Drăgaira.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
50	*Enisala.*	—	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
51	*Eschi-Cale.*	Isaccea.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 2 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
52	*Fântâna Smeului.*	Nicolițel.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 leĭ m³	—	—	—	12	48	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
53	*Fântâna lui Bujor.*	Slava Cerchez.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
54	*Fântâna Maicilor.*	Nicolițel.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
55	*Găvanul-Mare.*	Zebil.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
56	*Găvanul-Mic.*	Idem	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
57	*Garvan.*	Garvan.	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
58	*Ghebolea.*	Orta-chioĭ.	Piatră brută a 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
59	*Ghiol și Ghiol Babadag.*	Babadag.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—

www.ziuaconstanta.ro

IN CARI S'AŬ FĂCUT EXTRAGERILE																	
1892—1893			1893 - 1894			1894—1895			1895 - 1896			1896 - 1897			1897—1898		
Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea	
M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	76	—	45	45	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	10	10	—	30	30	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	—	35	35	—
—	—	—	—	—	—	200	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	40	40	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	—	84	84	—	24	24	—
—	—	—	8	24	—	8	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,5	10	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,5	45	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	48	50	—	—	—
50	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—
—	—	—	—	—		—	—	—	8	12	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	10	—	45	90	—	15	30	—
—	—	—	—	—	—	13	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	66	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	40	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	35	35	—	—	—	—
—	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	—	24	24	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—
—	—	—	—	—	—	16	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	600	1.800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	10	—	19	9	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—
40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	56	—	114	114	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	31	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	367	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	24	24	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	14	—	—	—	—	8	8	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	17	50	25	12	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	102	—	664	664	—	292	292	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	16	—	30	15	—	24	12	—
—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	—	—	—	—
40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	90	—	—	—	—	5	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	102	102	—	—	—	—	15	15	—	—	—	—	—	—	—
8	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	50	12	6	—	19	9	50

www.ziuaconstanta.ro

No. curent	NUMIREA CARIEREĬ	COMUNA	FELUL MATERIALULUĬ și PREȚUL PE M³	ANI 1890—1891 Cantitatea estrasă M³	1890—1891 Valórea Leĭ	1890—1891 Valórea B.	1891—1892 Cantitatea estrasă M³	1891—1892 Valórea Leĭ	1891—1892 Valórea B.
60	*Gurgan.*	Măcin.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
61	*Hagi-Ghiol.*	Hagi-ghiol.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	4	4	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	48	144	—
62	*Haidàŭ.*	Casap-chioĭ.	» » » 3 » m³	—	—	—	—	—	—
63	*Hora-Tepe.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ	—	—	—	—	—	—
64	*Isaccea.*	Isaccea.	Piatrà brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
65	*Kirecilic.*	Toxoĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
66	*Lipca (Mare și Mică).*	Tulcea.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	245	735	—
			Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
67	*Màcin*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
68	*Macus.*	—	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	326,64	980	—
			Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	50	50	—
69	*Mimea.*	Luncaviță.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
70	*Morsu.*	—	Piatră brută a 4 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» cioplită a 6 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
71	*Malul Dunàreĭ.*	Tulcea.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Argilă a 70 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip și pietriș a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
72	*Moru-ghiol.*	Moru-ghiol.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
73	*Muntele Valea-Rece.*	Tulcea.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
74	*Nalbant.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
75	*Orliga.*	Jijila.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
76	*Ostrovul Mila 53.*	—	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
77	*Ostrovul Grădinăriei.*	—	» » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
78	*Oprea.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
79	*Piatra.*	Cășla.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
80	*Picinéga.*	Greciĭ.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 « 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Savură	—	—	—	—	—	—
81	*Popina.*	Luncaviță.	Piatră brută a 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
82	*Ripa.*	Cerna.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
83	*Sàcàr.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
84	*Saia-Culac.*	Baș-chioĭ.	» » » 3 leĭ m³	60	180	—	—	—	—
85	*Sari-ghiol.*	Sari-ghiol.	Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
86	*Sarapcea.*	—	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
87	*Slava-Cerchezéscă.*	Slava-Rusésca.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			Nisip a 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
88	*Slava-Rusésca.*	Slava-Rusésca.	» » banĭ m³	—	—	—	—	—	—
89	*Somova.*	Somova.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 4 leĭ m³	150	600	—	300	1.200	—
90	*Sulucu.*	Măcin.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
91	*Tatarlâc.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
92	*Tari-Verde.*	Cogelac.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
93	*Tarpcea.*	—	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
94	*Tulcea.*	Tulcea.	» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
95	*Uzum-Bair.*	Cataloĭ.	» » » 1 leŭ	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ	—	—	—	3	9	—
			» » » 4 »	—	—	—	—	—	—
96	*Varus.*	Hârșova.	» » » 3 »	—	—	—	—	—	—
97	*Văcăreni.*	Văcăreni.	» » » 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
98	*Valea-Adâncă.*	Parcheș.	» » » 1 » m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 3 leĭ m³	—	—	—	—	—	—
99	*Vàràriu Tulcea-Veche.*	Tulcea.	Pietriș a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
100	*Visterna.*	Enisala.	Piatră brută a 1 leŭ m³	—	—	—	—	—	—
			» » » 1 » 50 banĭ m³	—	—	—	—	—	—
			Total județul Tulcea	264	842	—	1099,64	3.339	—

www.ziuaconstanta.ro

IN CARI S'AŬ FĂCUT EXTRAGERILE																				
1892—1893			1893-1894			1894—1895			1895—1896			1896—1897			1897—1898					
Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea		Cantitatea estrasă	Valórea				
M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.	M³	Leĭ	B.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	50	—	—	—			
8	8	—	16	16	—	—	—	—	8	8	—	34	34	—	196	196	—			
40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	20	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	16	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	65	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	64	—	33	16	50	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	30	—	33	33	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	36	—	50	50	—			
80	240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	140	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	10	10	—	15	15	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—			
—	—	—	60	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	7	50	—	—	—			
—	—	—	300	1.200	—	200	800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	120	—	20	120	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	370	370	—	33	33	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	6	30	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	919	459	75	480,80	240	40	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	791	395	50			
28	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—			
—	—	—	40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	90	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	47	47	—	—	—	—	—	—	—	51	51	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	22	50	15	7	50	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	215	107	50	193	96	50	74	37	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	19	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	100	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.104	1.104	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	22	50	—	—	—			
400	1.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	1.000	700	—	—	—	—	—	—	—	155	77	50			
100	300	—	16	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
15	45	—	6	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	20	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	400	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	58,5	29	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	118	—	208	208	—	200	200	—			
300	1.200	—	250	1.000	—	100	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	54	—	216	216	—	28	28	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	12	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	60	180	—	40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	210	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	48	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	64	—	92	92	—	132	132	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	50	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
50	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
20	20	—	192	192	—	8	8	—	30	30	—	—	—	—	10	10	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	50	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	40	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
50	50	—	244	244	—	100	100	—	100	100	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	12	—	—	—	—	—	—	—			
1.413	4.079	—	1.762	4.192	—	4.422,5	7.599	25	3.168	2.669	05	6.027.80	5.639	40	4.989	5.007	50			

www.ziuaconstanta.ro

4. *Cantitatea materialului estras și venitul carierelor arendate și concedate.*

a) Judeţul Constanţa.

Pe anii	NUMELE CARIERII	Term. arend.	Suprafața	CANTITATEA MATERIALULUI ESTRAS — Minimum obligator: Piatră brută	Piatră cioplită	Pietriș	Nisip	Extras în plus: Piatră brută	Piatră cioplită	Pietriș	Nisip	VENITUL CARIERII — Arenda anuală		Minimum obligatoriu		Extras în plus		Suma totală	
		Ani	hect.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1890-91	Bogdaproste	3	5	1.000	—	—	—	—	—	—	—	300	—	2.000	—	—	—	2.300	—
	Defcea	5	10	—	—	—	61	—	—	—	—	616	23	42	57	—	—	658	80
1891—1892	Bogdaproste	3	5	—	1.000	—	—	—	—	—	—	300	—	2.000	—	—	—	2.300	—
	Alvănescĭ	4	10	6.000	—	—	—	—	—	—	—	1.400	—	3.000	—	—	—	4.400	—
	Arvănescĭ	5	5	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	450	—	2.000	—	2.000	—	4.450	—
	Atârnaţĭ	5	5	—	—	—	700	—	—	—	2.916	200	—	490	—	2.041	20	2.731	20
	Calachioĭ	5	4	—	3.400	—	—	—	180	—	—	3.700	—	6.800	—	360	—	10.860	—
	Canara-Ceair	5	9	—	700	—	—	—	—	—	—	750	—	1.400	—	—	—	2.150	—
	Cechirgea	4	4	6.000	—	—	—	—	—	—	—	1.080	—	3.000	—	—	—	4.080	—
	Celea-mică No. 1	5	5	—	1.000	—	—	—	50	—	—	500	—	3.000	—	150	—	3.650	—
	Cochirleni	5	5	—	—	—	300	—	—	—	500	200	—	210	—	350	—	760	—
	Defcea No. 1	5	10	—	—	—	100	—	—	—	—	1.000	—	70	—	—	—	1.070	—
	» » 2	3	5	—	—	—	250	—	—	—	—	200	—	175	—	—	—	375	—
	Lagea	5	1	—	—	—	1.000	—	—	—	2.000	510	—	700	—	1.400	—	2.610	
	Ostrovul-Opa	5	5	—	—	—	882,19	—	—	—	—	441	10	617	55	—	—	1.058	65
	Valea-Alvănescĭ	5	13	—	1.000	—	—	—	3.304,50	—	—	900	—	2.000	—	6.169	—	9.069	—
	Veriga	5	2	—	—	—	500	—	—	—	1.300	250	—	350	—	910	—	1.510	—
	Veriga-Topal	5	3	—	—	—	1.000	—	—	—	1.428,57	310	—	700	—	1.000	—	2.010	—
1892—1893	Bogdaproste	3	5	—	1.000	—	—	—	—	—	—	300	—	2.000	—	—	—	2.300	—
	Alvănescĭ	4	10	6.000	—	—	—	13.453,80	—	2.480,66	—	1.400	—	3.000	—	7.967	23	12.367	23
	Arvănescĭ	5	5	—	1.000	—	—	—	1.961	1.320	—	450	—	2.000	—	4.846	—	7.296	—
	Atârnaţĭ	5	5	—	—	—	700	—	—	—	9.491	200	—	490	—	6.643	70	7.333	70
	Calachioĭ	5	4	—	3.400	—	—	—	8.906,66	—	—	3.700	—	6.800	—	17.813	32	28.313	32
	Canara-Ceair	5	9	—	700	—	—	—	—	—	—	750	—	1.400	—	—	—	2.150	—
	Cechirgea	4	4	6.000	—	—	—	—	—	—	—	1.080	—	3.000	—	—	—	4.080	—
	Calea-mică No. 1	5	5	—	1.000	—	—	—	405	—	—	500	—	3.000	—	1.215	—	4.715	—
	Cochirleni	5	5	—	—	—	300	—	—	—	—	200	—	210	—	—	—	410	—
	Defcea No. 1	5	10	—	—	—	100	—	—	—	—	1.000	—	70	—	—	—	1.070	—
	» » 2	3	5	—	—	—	114,50	—	—	—	—	189	04	80	—		—	269	04
	Lagea	5	1	—	—	—	1.000	—	—	—	45	510	—	700	—	31	50	1.241	50
	Ostrovul-Opa	5	5	—	—	—	2.000	—	—	—	162,66	1.000	—	1.400	—	1.135	16	3.535	16
	Valea-Alvănescĭ	5	13	—	1.000	—	—	—	1.544	—	—	900	—	2.000	—	3.880	40	6.780	40
	Veriga	5	2	—	—	—	500	—	—	—	250	250	—	350	—	175	—	775	—
	Veriga-Topal	5	3	—	—	—	1.000	—	—	—	780	310	—	700	—	546	—	1.556	—
1893—94	Alvănescĭ	4	10	6.000	—	—	—	—	—	941,99	—	1.400	—	3.000	—	565	18	4.965	18
	Arvănescĭ	5	5	—	1.000	—	—	—	974	525	—	450	—	2.000	—	2.315	50	4.765	50
	Atârnaţĭ	5	5	—	—	—	700	—	—	—	1.405,82	200	—	490	—	984	08	1.674	08
	Calachioĭ	5	4	—	3.400	—	—	—	2.223,59	—	—	3.700	—	6.800	—	4.447	19	14.947	19
	Canara-Ceair	5	9	—	700	—	—	—	—	—	—	750	—	1.400	—	—	—	2.150	—

www.ziuaconstanta.ro

1893—1894	Cechirgea	4	4	6.000	—	—	—	—	—	—	—	1.080	—	3.000	—	—	—	4.080	—
	Celea-mică No. 1	5	5	—	1.000	—	—	—	510	70	—	500	—	3.000	—	1.579	—	5.079	—
	Cochirleni	5	5	—	—	—	30		—	—	—	200	—	210	—	—	—	410	—
	Defcea No. 1	5	10	—	—	—	100	—	—	—	26	1.000	—	70	—	18	20	1.088	20
	Lagea	5	1	—	—	1.000	—	—	—	—	—	510	—	700	—	—	—	1.210	—
	Valea Alvănesci	5	13	—	1.000	—	—	—	827	—	—	900	—	2.000	—	1.654	—	4.554	—
	Veriga	5	2	—	—	—	500	—	—	—	3.978	250	—	350	—	2.784	60	3.334	60
	Veriga Topal	5	3	—	—	—	1.000	—	—	—	3.969	310	—	700	—	2.778	30	3.788	30
	Vârful Alvănesci	5	2	—	58,90	—	—	—	1.635	—	—	75	40	117	80	3.270	19	3.463	39
1894—1895	Alvănesci	4	10	6.000	—	—	—	300	—	310	—	1.400	—	3.000	—	501	—	4.901	—
	Arvănesci	5	5	—	1.090	—	—	—	1.687,31	133,33	—	450	—	2.000	—	3.467	95	5.917	95
	Atârnați	5	5	—	—	—	700	—	—	—	2.046,66	200	—	490	—	1.432	65	2.122	65
	Calachioi	5	4	—	3.400	—	—	—	1.458,50	925,50	—	3.700	—	6.800	—	2.877	95	13.377	95
	Canara Ceair	5	9	—	700	—	—	—	35	—	—	750	—	1.400	—	70	—	2.220	—
	Cechirgea	4	4	6.000	—	—	—	—	—	—	—	1.080	—	3.000	—	—	—	4.080	—
	Celea-mică No. 1	5	5	—	1.000	—	—	—	839,65	—	—	500	—	3.000	—	3.726	85	7.226	85
	Cochirleni	5	5	—	—	—	30	—	—	—	—	200	—	210	—	—	—	410	—
	Celea-mică No. 2	5	4	—	251	—	—	—	—	—	—	174	—	753	—	—	—	927	—
	Defcea No. 1	5	10	—	—	—	100	—	—	—	71	1.000	—	70	—	49	70	1.119	70
	Lagea	5	1	—	—	1.000	—	—	—	—	—	510	—	700	—	—	—	1.210	—
	Valea Alvănesci	5	13	—	1.000	—	—	—	1.034,22	955,20	—	900	—	2.000	—	2.737	25	5.637	25
	Veriga	5	2	—	—	—	500	—	—	—	1.454,36	250	—	350	—	1.018	05	1.618	05
	Veriga Topal	5	3	—	—	—	1.000	—	—	—	17.357,49	310	—	700	—	12.150	24	13.160	24
	Vârful Alvănesci	5	2	—	250	—	—	—	904,66	1,149	—	320	—	500	—	2.613	72	3.433	72
	Arvănesci	5	5	—	1.000	—	—	—	83,30	544,66	—	450	—	2.000	—	544	92	2.994	92
	Atârnați	5	5	—	—	—	700	—	—	—	3.006	200	—	490	—	751	50	1.441	50
	Canara Ceair	5	9	—	700	—	—	24	—	—	—	750	—	1.400	—	24	—	2.174	—
1895—1896	Canara de la târlă	10	20	8.000	—	—	—	—	1.000	—	—	100	—	4.000	—	2.000	—	6.100	—
	Cochirleni	5	5	—	—	—	30	—	—	—	—	200	—	210	—	—	—	410	—
	Celea- mică No. 1	5	5	—	1.000	—	—	—	—	138,34	—	500	—	3.000	—	83	—	3.583	—
	» » » 2	5	4	—	300	—	—	294	—	—	—	275	—	900	—	176	40	1.351	40
	Defcea No. 1	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	411	10	—	—	—	—	411	10
	» » 2	5	5	—	—	—	1.000	—	—	—	—	200	—	500	—	—	—	700	—
	Lagea	5	1	—	—	1.000	—	—	—	—	—	510	—	710	—	—	—	1.210	—
	Valea Alvănesci	5	13	—	1.000	—	—	—	—	784	—	900	—	2.000	—	548	80	3.448	80
	Veriga	5	2	—	—	—	500	—	—	—	1.939,63	250	—	350	—	1.139	45	1.739	45
	Veriga Topal	5	3	—	—	—	1.000	—	—	—	863	310	—	700	—	215	75	1.225	75
	Vârful Alvănesci	5	2	250	—	—	—	626	—	170	—	320	—	225	—	707	—	1.252	—
1896—1897	Arvănesci	3	5	2.000	—	1.000	—	—	—	—	—	500	—	1.650	—	—	—	2.150	—
	Canara Ceair	5	9	—	—	—	—	8.924,70	—	—	—	—	—	—	—	8.924	70	8.924	70
	Canara de la târlă	10	20	40.000	2.000	—	—	—	—	—	—	400	—	24.000	—	—	—	24.400	—
	Celea-mică No. 2	5	4	124	—	—	—	—	—	—	—	138	34	372	—	—	—	510	34
	Defceа No. 1	20	10	—	—	—	500	—	—	—	317	1.100	—	250	—	158	50	1.508	50
	» » 2	5	5	—	—	—	1.000	—	—	—	—	200	—	500	—	—	—	700	—
	Ostrovul Opa	10	5	—	—	—	350	—	—	—	6.268	260	—	87	50	1.567	—	1.914	50
	Valea Alvănesci	3	13	2.000	—	750	—	—	—	—	—	500	—	1.587	50	—	—	2.087	50
	Vârful »	5	2	250	—	—	—	—	—	412	—	320	—	150		103	—	573	—
	» Celea-mare	5	5	250	—	—	—	1.382	—	713	—	300	—	150	—	1.116	70	1.566	70
1897—1898	Canara Târla	10	20	40 000	2.000	—	—	—	—	—	—	400	—	24000	—	—	—	24400	—
	Vârful Celea-mare	5	5	250	—	—	—	3.203	—	—	1.105	300	—	150	—	2.611	55	3.061	55
	Celea-mică No. 1	5	5	500	—	—	—	835	—	—	90	600	—	300	—	523	50	1.423	50
	Omurcea	10	5	1.000	—	—	—	—	—	—	—	100	—	250	—	—	—	350	—
	Cochirleni	5	1	800	—	—	—	1.162	—	—	—	20	—	480	—	697	20	1.197	20
	Medgidia	5	5	28	—	—	—	312	—	—	—	458	30	124	80	187	20	770	30

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMANIA
845

www.ziuaconstanta.ro

Pe anii	NUMIREA CARIERII	Term. arend.	Suprafata	CANTITATEA MATERIALULUI ESTRAS — Minimum obligatoriu: Piatră brută	Piatră cioplită	Pietriş	Nisip	Estras în plus: Piatră brută	Piatră cioplită	Pietriş	Nisip	VENITUL CARIERII — Arenda anuală		Minimum obligator		Estras în plus		Suma totală	
		Anii	H.a.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	M.C.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1897—1898	Murfatlar No. 1	20	9	2.000	—	—	—	—	—	—	42	180	—	1.200	—	10	50	1.390	50
	» » 2	20	23	8.000	—	—	—	—	10	—	—	460	—	4.800	—	12	—	5.272	—
	Ostrovul Opa	10	5	—	—	—	350	—	—	—	6.094	260	—	87	50	1.523	50	1.871	—
	Anadalchioĭ	5	5	—	—	—	350	—	—	—	—	1.509	—	87	50	—	—	1.596	50
	La cătunul Anadalchioĭ	20	2	—	—	—	2.000	—	—	—	—	40	—	500	—	—	—	540	—
	Canara Aurel	5	5	208	—	—	—	559	—	—	—	667	20	124	80	335	40	1.127	40
	» Ceair	6	10	20.000	1.000	—	—	—	—	80	—	200	—	12.000	—	20	—	12.220	—
	Rasova	2	1	800	—	—	—	1.400	—	—	—	20	—	480	—	840	—	1.340	—
	Arvănescĭ	3	5	2.000	—	1.000	—	—	—	—	—	500	—	1.650	—	—	—	2.150	—
	Valea Alvănescĭ	3	13	1.000		—	375	—	—	—	—	250	—	793	75	—	—	1.043	75
	Vârful Alvănescĭ	5	2	250	—	—	—	—	—	—	—	320	—	150	—	—	—	470	—
	Defcea No. 1	20	10	—	—	—	500	—	—	—	—	1.100	—	250	—	—	—	1.350	—
	» » 2	5	5	—	—	—	1.000	—	—	—	—	200	—	500	—	—	—	700	—
	Bogdaproste	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	85	—	—	—	—	75	85
	b) Judeţul Tulcea.																		
1890—91	Eschi-Cale	3	5	—	200	—	—	—	—	—	—	300	—	400	—	—	—	700	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	4.285,88	3.450	—	—	1.000	—	—	—	5.592	94	6.592	94
	Capotescĭ	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187	—	—	—	—	—	187	—
1891-92	Beledia	5	1/2	—	1.000	—	—	—	—	—	—	1.165	—	2.000	—	—	—	3.165	—
	Eschi-Cale	3	5	—	200	—	—	—	100	—	—	300	—	400	—	200		900	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	2.575	1.341	—	—	1.000	—	—	—	2.628	50	3.628	50
	Treĭ Fântânĭ	5	1	—	300	—	—	—	—	—	—	302	—	600	—	—	—	902	—
1892-93	Beledia	5	1/2	—	1.000	—	—	—	186,50	—	—	1.165	—	2.000	—	371	—	3.536	—
	Eschi-Cale	3	5	—	200	—	—		256	—	—	300	—	400	—	512	—	1.212	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	8.649	1.758	—	—	1.000	—	—	—	6.082	50	7.082	50
	Treĭ Fântânĭ	5	1	—	220	—	—	—	75,80	—	—	254	41	440	—	151	—	845	41
1893-94	Beledia	5	1/2	—	1.000	—	—	—	—	—	—	1.165	—	2.000	—	—	—	3.165	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	—	4.119,90	—	—	1.000	—	—	—	4.119	90	5.119	90
	Dealul Ţugulea	10	10	—	500	—	—	—	—	—	—	1.000	—	1.500	—	—	—	2.500	—
	Valea Carabalĭŭ	10	10	—	1.000	—	—	95	—	—	—	—	—	3.000	—	95	—	3.095	—
1894-95	Beledia	5	1/2	—	1.000	—	—	—	—	—	—	1.165	—	2.000	—	—	—	3.165	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	—	8.595	—		1.000	—	8.595	—	—	—	9.595	—
	Délul Ţugulea	10	10	—	500	—	—	—	699	80	—	1.000	—	1.500	—	2.153	—	4.653	—
1895-96	Beledia	5	1/2	—	1.000	—	—	—	—	—	—	1.165	—	2.000	—	—	—	3.165	—
	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	—	8.252	—	—	1.000	—	—	—	8.252	—	9.252	—
	Délul Ţugulea	10	10	—	1.000	—	—	1.122,27	125	42	—	1.000	—	2.100	—	878	86	3.978	86
	Carabalu	20	10	1.000	—	—	—	347	295,31	—	—	6.500	—	600	—	1.438	10	8.538	10
	Délul Ţugulea	10	10	—	1.000	—	—	127	—	—	—	200	—	1.200	—	76	20	1.476	20
1896—97	Iacob-Deal	15	—	—	—	—	—	10.929	—	—	—	1.000	—	—	—	10.929	—	11.929	—
	Piatra-Roşie	20	29	1.000	—	—	—	—	—	—	—	580	—	1.800	—	—	—	2.380	—
	Valea Carabalĭŭ	20	10	1.500	—	—	—	—	1.195	50	—	6.500	—	900	—	1.477	40	8.877	40
	Grecĭ	2	5	500	100	—	—	—	—	—	—	100	—	600	—	—	—	700	—
	Ţugulea	10	—	—	1.000	—	—	118	2.076	110	—	200	—	1.200	—	1.890	40	3.290	40
	Délul Cetăţiĭ	5	9	300	—	—	—	2.219	—	842	—	1.350	—	75	—	1.541	90	2.966	90
	Piatra Roşie	20	19	1.000	1.000	—	—	2.362	378	250	—	598	75	1.800	—	1.932	70	4.331	45
	Iacob-Deal	15	101	—	—	—	—	15.366	3.992	—	—	1.190	—	—	—	15.515	—	16.705	—

www.ziuaconstanta.ro

S'a estras dar în timp de 8 anĭ (de la 1890—98), din carierile Dobrogieĭ următórea cantitate de material prin permisurĭ și prin arendărĭ:

JUDEȚE	Prin permisurĭ			Prin arendărĭ			Total		
	Cantitate	Valóre		Cantitate	Valóre		Cantitate	Valóre	
	M. C.	Leĭ	B.	M. C.	Leĭ	B.	M. C.	Leĭ	B.
Constanța . . .	165.041,37	153.777	20	394.184	397.881	45	559.225,37	551.658	65
Tulcea	23.145,94	33.367	20	99.004	137.564	56	122.149,94	170.931	76
Dobrogia . . .	188.187	187.144	40	493.188	535.446	—	681.375	722.590	40

5. *Prețul mediŭ al pietriĭ, pietrișuluĭ și nisipuluĭ din Dobrogia.* Prețul pietriĭ la cariera Iacob-Deal (Turcóia) este, predată pe vapor la Măcin:

a) Piatra cioplită în pavele marĭ de 0.10×0.15×0.20 . . . 12 leĭ m. c.

b) » » » plăcĭ de 0.05 grosime pentru trotuare . . . 16 leĭ m. c.

Prețul mediŭ al pietriĭ, pietrișuluĭ și nisipuluĭ, este:

JUDEȚE	Bolovanĭ		Piatră brută						Piatră cioplită						Piatră de talie				Pietriș saŭ piatră spartă		Nisip	
			Pentru anrocamente 1 m.c.=1.800 kg.				Propriŭ zisă		Categoria I		Categoria II		Categoria III		Propriŭ zisă		Pentru cusineți					
	M. C.		M. C.		Tona																	
			M e t r u l c u b																			
	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.	Leĭ	B.
Constanța . .	—	—	9	—	—	—	11	—	—	—	70	—	55	—	—	—	—	—	9	75	5	50
Tulcea	—	—	10	—	—	—	12	—	120	—	—	—	50	—	190	—	—	—	8	40	7	35

6. *Analisa pietriĭ câtor-va cariere.* Ca să dăm o idee maĭ precisă de calitatea fórte bună a pietriĭ din Dobrogia, dăm după statistica carierelor (pag. 207—9) resultatele analiselor făcute în laboratorul de chimie al Șcóleĭ de Poduri și Sosele din Bucurescĭ:

a) Cariera de pe valea Carabalu (comuna Grecĭ). Granit.

1. Densitatea. Densitatea probeĭ este de 2.762.

2. Facultatea de absorbțiune pentru apă. O sută părțĭ din acest granit absorb până la saturație 0,09 părțĭ apă.

3. Resistența la usură s'a determinat cu mașina «Dorry», la 4 cuburĭ de 5 c/m latură.

Suprafața de frecare (25 c/m p.) s'a încărcat cu 290 grame pe c/m p. în care greutate se află coprinsă și greutatea proprie a cubuluĭ. Din câte opt experiențe (de către 1.000 de rotațiunĭ), la care aŭ fost supuse fie-care din cele 4 cuburĭ, resultă că un cub pierde în mediŭ 10 gr. 98, ceea ce revine, ținênd séma de densitate, 2.762 la un volum de 3 cm. c., 98.

4. Resistența la compresiune, reiese din următorul tabloŭ, care coprinde resultatele obținute în parte pentru fie-care cub de 5 c/m lature, supus la sfărîmare cu mașina «Werder».

Numĕrul total al cuburilor sfărâmate este de 20, din care jumătate s'a sfărâmat în stare saturată de apă, iar jumătatea cea-l'altă s'a sfărâmat în stare uscată.

Cuburĭ de 5 c/m pe lature sfărâmate în stare:

www.ziuaconstanta.ro

No. corent	USCATA		No. corent	SATURATE CU APA	
	Greutatea cuburilor uscate	Greutatea sub influența căreia se produce sfărâmarea pe c/m. p.		Greutatea cuburilor saturate cu apă	Greutatea sub influența căreia se produce sfărâmarea pe c/m. p. supr.
	Grame	Kilograme		Grame	Kilograme
1	328,5	1.820	1	343,5	1.440
2	343,7	1.460	2	333,7	1.360
3	338,2	1.480	3	334,1	1.560
4	340,0	1.560	4	343,0	1.520
5	333,0	1.440	5	337,5	1.760
6	336,0	1.600	6	331,5	1.420
7	344,2	1.660	7	327,2	1.380
8	331.5	1.420	8	329,0	1.600
9	339,5	1.540	9	330,7	1.460
10	329,0	1.560	10	343,0	1.600
Total . .	3.363,6	15.540	Total .	3.353,2	15.100
Media . .	336,36	1.554,00	Media . .	335,32	1.510,0

b) Cariera Iacob-Deal (Turcóia). Granit.

1. Densitatea este 2.676.

2. Facultatea de absorbțiune pentru apă. O sută părțĭ piatră absórbe până la saturațiune 0,1 părțĭ apă.

3. Resistența la usură s'a determinat cu mașina «Dorry» la douĕ cuburĭ de 5 c/m latură. Suprafața de frecare (25 c/m p.) s'a încărcat cu câte 250 grame pe c/m p., în care greutate se cuprinde și acea proprie a cubuluĭ. Din câte 8 experiențe făcute asupra fie-căruĭ cub (în total 16) resultă, că un cub pierde din masa sa la 1.000 de rotațiunĭ ale mașineĭ în mediŭ 6,45 grame.

4. Resistența la sfărâmare. Următorul tabloŭ coprinde resultatele obținute pentru fie-care cub în parte sfărâmat cu mașina «Werder». Numĕrul total al cuburilor sfărâmate a fost de 20, din care 10, înainte de sfărâmare, aŭ fost saturate cu apă și apoĭ supuse la înghet și desghet în 25 rânduri, iar restul de 10 s'a sfărâmat în stare naturală.

No. corent	Cuburĭ uscate	No. corent	Cuburĭ ude supuse înghețuluĭ și desghet.
	Resistența pe c/m. p.		Resistența pe c/m. p.
	Kilograme		Kilograme
1	2.800	1	3.000
2	2.820	2	2.880
3	2.940	3	2.900
4	3.200	4	2.800
5	3.000	5	2.820
6	2.800	6	2 860
7	2.880	7	3.100
8	2.820	8	2.900
9	2.920	9	2.940
10	2.860	10	2.780
Total . .	29.040	Total . .	28.980
Media . .	2.904,0	Media . .	2.898,0

5. Gelivitatea. Cuburile supuse înghețuluĭ în 25 de rânduri nu aŭ suferit nicĭ o alterațiе exterióră visibilă. Piatra nu este gelivă.

c) Cariera Piatra-Roșie (Cerna). Granit.

1. Densitatea este 2.67.

2. Facultatea de absorbțiune pentru apă. Una sută părțĭ piatră absórbe până la saturațiune 0,1 părțĭ apă.

3. Resistența la usură s'a determinat cu mașina «Dorry», la douĕ cuburĭ de 5 c/m latură. Suprafața de frecare (25 c/m p.) s'a încărcat în câte 250 grame pe c/m p., în care

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

greutate se coprinde şi greutatea proprie a cubuluĭ. Din câte opt experienţe făcute asupra fie-căruĭ cub (în total 16) resultă, că un cub pierde din masa sa la 1.000 rotaţiunĭ ale maşineĭ 8,7 grame.

4. Resistenţa la sfărâmare. Următorul tabloŭ coprinde resultatele obţinute pentru fie-care cub în parte sfărâmate cu maşina «Werder». Numĕrul totat al cuburilor sfărâmate a fost de 20, din care 10, înainte de sfărâmare, a fost saturate cu apă şi apoĭ supuse îngheţuluĭ şi desgheţuluĭ în 25 rânduri, iar restul de 10 s'a sfărâmat în stare naturală (uscat).

5. Gelivitatea. Cuburile supuse îngheţuluĭ şi desgheţuluĭ în 25 rânduri nu aŭ suferit nicĭ o alteraţiune exterióră vizibilă.

Piatra nu este gelivă.

No. corent	Cuburĭ uscate — Resistenţa pe c/m. p. — Kilograme	No. corent	Cuburĭ supuse îngheţuluĭ — Resistenţa pe c/m. p. — Kilograme
1	2.560	1	2.880
2	2.840	2	2.600
3	2.860	3	2.800
4	2.820	4	2.900
5	2.800	5	2.860
6	2.760	6	2.680
7	2.980	7	2.820
8	2.860	8	2.760
9	2.780	9	2 800
10	2.640	10	2.740
Total . .	27.940	Total . .	27.840
Media . .	2.794,0	Media . .	2.784,0

6. *Minereurĭ.* Formaţiunile fórte vechĭ din Nordul Dobrogieĭ aŭ atras de curênd atenţiunea ómenilor noştri de sciinţă, carĭ aŭ făcut sondagiĭ şi cercetărĭ în valea superióră a rîuluĭ Taiţa şi regiunea învecinată.

Dăm loc spuselor unuĭ cunoscător, D-luĭ Alimănişteanu, Şeful serviciuluĭ minelor şi carierelor din Ministerul Domeniilor [1]).

«În Dobrogia se află regiunea Lozova, cu Islam-Giaferca, Balabancea, Carapcea, regiunea Carapelituluĭ, care s'ar putea, din punctul de vedere al apropierii, să fie legată cu Lozova, de care însă trebue s'o despărţim din punctul de vedere al diferenţiĭ formaţiunilor.

«La Lozova, într'o fâşie de 0.10—0.60 cm. lărgime, 15 m. lungime şi 12 m. adâncime, între phylite şi quarţite archaice şi pe versantul sudic al Boclogeĭ s'aŭ găsit calcopirite, malachite şi alte minereurĭ de crupu.

«În straturile de quartz, phylite şi quarţite, ca şi printre vinele de porphyr s'a găsit fier oligist.

«La Islam-Giaferca, în aceleaşĭ formaţiunĭ tăiate de pegmatite, diabase şi porphire, s'a găsit fierul oligist singur saŭ însoţit de calcopyrite şi malachite; amestecul înfăţişéză o zonă de maĭ bine de 20 m. lărgime.

«Pe colina Carapcea, în formaţiunĭ paleozoice, representate prin schisturĭ argilóse (grauwakes), tofurile (tufs) porphyrice, s'a găsit vârîte bucăţĭ de malachite şi calcopyrite pe 1—2 m. lărgime.

«Pe délul Amzalâ în formaţiunĭ paleozoice s'a găsit oligist în quartz şi malachite intercalate în schisturĭ, pe o lărgime de 0 50—1 m. şi o lungime ce s'a putut urmări la suprafaţă pe maĭ mult de 150 m.

«La Carapelit, în formaţiunĭ paleozoice şi în vine porphirice s'a constatat treĭ zone de impregnaţiune (un corp străbătând printre moleculele altuia):

[1]) «L'exploitation des Mines en Roumanie», pag. 25—27 şi următórele.

www.ziuaconstanta.ro

«Întâia în valea Cornuluĭ, conține malachite pe 1.20—2.50 m. lărgime și maĭ mult de 100 m. lungime.

«A doua pe versantul nordic al déluluĭ, e formată de hematite roșiĭ, care are 1.50 m. adâncime și 1 m. lărgime, se continuă pe 90 m. lungime. Paralel cu ea maĭ sunt încă douĕ, representate prin hemalită și malachită.

«A treia se află pe versantul Sud-Estic, și conține malachită și chalcophyrită, pe o lungime de 0.50—1 m. și o lungime la suprafață de maĭ bine de 170 m.

«La Altân-Tepe, între philite și schisturĭ amphibolice, sunt impregnațiunĭ de fier manganez și aramă, care se întind pe maĭ bine de 30 m. lărgime și o lungime ce trece de 100 metri.

«Minereurile de la Lozova aŭ dat până la 10% Cu (cupru) și o analiză făcută la Geologische Reichanstadt din Viena, a găsit urme de aur, conține fier până la 20% și urme de manganez.

«Cele de la Amzalâ aŭ dat 39% Fe, 0.70% Cu și urme de Mn.

«Hemalitele din Carapelit aŭ dat până la 50% Fe și urme de Mn.

«Probele de la Altân-Tepe aŭ dat 60% Fe, 11% Mn. și 4% Cu».

* * *

Cum vedem principala bogăție a sub-soluluĭ Dobrogieĭ constă în piatră de calitate fórte bună și care se extrage în cantităţĭ destul de însemnate.

Extragerea mineralelor este încă la începutul eĭ și ne va trebui mult până să ajungem a avea o industrie metalurgică, de și cercetările făcute arată, că avem în nordul Dobrogieĭ destul fier și aramă și chiar aur.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL VII

INDUSTRIA

Ce avem azĭ ca industrie în Dobrogia, nu se pot satisface nicĭ trebuinţele locale. Se póte dar zice, că sub acest raport provincia nóstră de dincóce de Dunăre n'a început încă să păşiască pe acéstă cale şi 'ĭ va trebui mult timp şi marĭ sforţărĭ, până ce materiile prime — din care unele sunt în abondenţă — să fie transformate prin fabricaţiune.

În sânul sĕŭ, pământul Dobrogieĭ ascunde bogăţiĭ nenumĕrate, carĭ ar putea fi utilisate pentru întemeierea şi desvoltarea multor industriĭ: estractivă, olăria şi cărămidăria de tot felul, vărăria, cimentul, ocrurile, etc.

Agricultura cu produsele sale póte întreţine: morăria, brutăria şi fabricarea pastelor făinóse; apoĭ berăria, conservele alimentare, etc

Podgoriile bogate în vinurĭ pot nasce şi desvolta: fabricarea alcoolurilor, oţetăriile, cogniacurile şi liquerurile, vinurile spumóse, etc.

Pescăriile ar avea de alimentat cherhanalele şi diferite fabricate de peşte.

Animalele domestice şi maĭ ales oile, aŭ ca compliment industrial fabricarea postavurilor, preşurĭ, articole din pĕr şi córne, tăbăcăriile, etc.

Până şi prin mlaştine s'ar putea introduce: fabricarea coşurilor, rogojinilor, ostreţelor, cum şi fabricĭ de hârtie ordinară.

Până acum nu avem aprópe nimic fabricat din tot acest pământ rodnic, ci materiile brute se trimet în streinătate. Ancheta [1]) industrială clasifică industria în mare, mijlocie şi mică; iar resultatele obţinute pentru Dobrogia sunt:

A. Industria mare (Fabricĭ) [2]).

Judeţe	COMUNA	Anul înfiinţărĭ	FIRMA AŞEZĂMÊNTULUI şi NUMELE PROPRIETARULUI saŭ al EXPLOATATORULUI	FELUL FABRICAŢIUNEI	Numĕrul Calĭor vapori	Numĕrul Persónelor întrebuinţate	OBSERVAŢII
TULCEA — CONSTANŢA	Constanţa	1884	Fabrica Iulius Gruber	Bere	1½	16	
	Palaz . . .	1898	» Carol Schmidt	»			
	Constanţa	1897	» Steaua Română . . .	Bidóne şi lăzĭ p. petrol.	16	129	
	»	1897	Atelier mecanic G. I. Rignall .	Maşinĭ agricole	4	18	
	»	1880	Fabrica V. P. Murelli	Făină şi mălaiŭ	40	11	
	»	1860	Atelierul C. F. R.	Reparaţ. mater. rulant	22	84	
	»	1900	Trituratorul Fratelli Bach; repres. A. Cosma	Curăţitor de orz . . .	25	4	
	Cernavoda	1900	«Société anonyme des ciments Portland de l'Europe orientale»	Ciment, var hidraulic .	300	156	
	»	1900	Rafinerie şi destilerie de petrol «Helios»	Petrol, benz., uleiurĭ etc.	—	—	Inchisă.
	»	1901	Societ. de petrol «Cernavoda»	Petrol, etc.	—	3	Nu funcţionéză.
	Tortoman	1900	Fabrica T. Manicatide	Tibişir pulv., ocrurĭ, etc.	24	37	
	Cicrâcci . .	1897	Móra fraţilor Sarchis şi Agopcian	Făină, mălaiŭ	20	12	
	Tulcea . .	1896	Fabrica Al. Avramide şi N. Sotiriu	Cherestea	24	26	
	»	1895	Móra G. Nedelcu	Făină	120	6	
	»	1885	Tăbăcaria Prodanof	Tăbăcărie	12	41	Reinoită şi mărită în 1902.
	Sulina . .	1899	Atelierul Giovani Carnana . .	Turnătorie şi repar. navale	8	5	Funcţionéză intrerupt.
	»	1901	Uzina de apă a Serv. sanitar	Apă potabilă	18	5	
	»	1866	Atelierele Comisiuniĭ Europ. Dunărene	Reparaţiĭ de vapóre .	—	—	Lucréză numaĭ p. Comisiune.

[1]) Se datoresce acéstă minuţiósă lucrare sîrguinţeĭ D-luĭ *L. Colescu*, Şeful biurouluĭ statisticeĭ generale din Ministerul Agricultureĭ, Industrieĭ, Comerţuluĭ şi Domeniilor.

Ancheta s'a făcut în anul 1901 şi s'a imprimat în 1903. (Ediţie oficială. Douĕ volume).

[2]) «Ancheta industrială». Vol. I, pag. 32, 33 şi 51.

www.ziuaconstanta.ro

B. Industria mijlocie.

Intre industriile mijlocii s'ar putea numěra morile micĭ, piuele şi povernele :

a) Morile micĭ din Dobrogia [1]).

JUDEŢE	No. morilor	Capitalul ce reprezintă	Felul motorului: De vânt	De apă	De aburĭ	De caĭ	Forţa în caĭ (pentru morile de aburĭ)	No. perechilor de pietre	Felul combustibil: Paie	Lemne	Cărbunĭ	Cantitatea măcinată anual (în sute de kilogr.): Porumb	Grâŭ	Alte cereale	Total	Lucrătorĭ specialĭ: Morarĭ	Mecanicĭ	Fochiştĭ	Morĭ conduse de exploatăt.	Lucrătorĭ nespecialĭ	Durata lucruluĭ: Tot anul	Parte din an	Anexe la mórĭ: Darac p. lână	Piuă p. postav	Presă de ulĭ	Fierestraie
Constanţa . .	279	1.191.267	216	24	39	—	543	347	31	3	5	162.373	108.530	21.466	292.369	72	29	35	163	89	237	42	2	2	1	—
Tulcea . . .	637	1.006.570	526	88	22	1	380	820	15	5	2	125.390	220.227	78.250	423.867	63	16	13	574	32	566	71	1	6	—	2
Total . . .	916	2.197.837	742	112	61	1	923	1167	46	8	7	287.763	328.757	99.716	716.236	135	45	48	737	121	803	113	3	8	1	2

Sunt în Dobrogia 916 morĭ, cele maĭ multe sunt de vênt (742). Tóte macină anual 71.623 tone făină.

b) Piuele din Dobrogia [2])

JUDEŢUL	No. piulelor	Capitalul ce reprezintă piua	o. perechelor de ciocane	No. piuarilor	Durata lucruluĭ: Tot anul	Parte din an	Observaţiĭ
Constanţa . .	1	400	4	1	—	1	In jud. Tulcea, nu sunt.

c) Povernele

Sunt în numĕr de 143; cele maĭ multe în judeţul Tulcea (104).

Modul cum industria mijlocie este respândită prin comunĭ, se arată în tablourile lit. *d* şi *e*:

d) Industriĭ în comunele urbane [3])

Judeţul	ORAŞELE	Fabricĭ	Morĭ: Cu vênt	Cu apă	Cu aburĭ	Povernе	Ateliere alipite la institut. publice	Numĕrul meseriaşilor patronĭ	Observaţiĭ
Constanţa	Cernavoda	2	—	—	1	—	1	38	2 fabricĭ închise.
	Constanţa	5	4	—	2	2	8	273	
	Cuzgun	—	4	—	1	—	—	4	
	Hârşova	—	—	—	2	2	—	81	
	Mangalia	—	5	—	—	—	—	29	
	Medgidia	—	—	—	2	2	—	62	
	Ostrov	—	1	5	1	6	—	73	
	Total jud. Constanţa . . .	7	14	5	9	12	9	540	
Tulcea	Babadag	—	10	2	1	3	—	77	
	Chilia-veche	—	22	—	—	—	—	13	
	Isaccea	—	9	—	1	—	—	37	
	Mahmudia	—	6	4	—	2	—	11	
	Măcin	—	5	—	1	5	—	105	
	Sulina	3	1	—	2	—	—	69	
	Tulcea	2	36	—	3	2	1	317	
	Total jud. Tulcea . . .	5	89	6	8	12	1	629	
	Total Dobrogia . . .	12	103	11	17	24	10	1169	

[1]) «Ancheta industrială», Vol. II, pag. 144-145.
[2]) Idem., pag. 148.
[3]) Idem. Vol. II, pag. 375-376.

www.ziuaconstanta.ro

e) Industriile din comunele rurale[1])

JUDEȚE, PLĂȘI și COMUNE	Fabrici	Morĭ: Cu vênt	Morĭ: Cu apă	Morĭ: Cu aburĭ	Piue	Poverne	Numĕrul meseriașilor
Judeţul Constanţa							
Pl. Constanţa							
Caraharman	—	11	—	—	—	—	5
Caramurat	—	—	—	1	—	—	27
Carol I.	—	—	—	1	—	—	18
Cicrâcci	—	8	1	2(*)	—	—	4
Copadin	—	1	—	1	—	—	8
Gargalic	—	12	—	1	—	—	5
Hasancea	—	4	—	—	—	—	—
Murfatlar	—	—	—	—	—	—	11
Omurcea	—	—	—	1	—	—	2
Palaz	1(**)	5	—	3	—	—	19
Pazarli	—	—	—	1	—	—	5
Techirghiol	—	7	—	1	—	—	—
Pl. Medgidie							
Alacâp	—	1	—	—	—	—	7
Bülbül	—	—	—	—	—	—	3
Carabacâ	—	—	—	—	—	—	—
Cocargea	—	4	—	—	—	—	—
Cochirleni	—	—	—	—	—	—	1
Chioseler	—	1	—	—	—	—	3
Caratai	—	—	—	—	—	—	—
Enigea	—	4	—	—	—	—	4
Mahmut-Cuius	—	—	—	2	—	—	6
Rasova	—	4	1	—	—	—	—
Seimeni	—	—	—	—	—	—	—
Taşpunar	—	—	—	—	—	—	5
Tortoman	1(***)	—	—	—	—	—	4
Pl. Mangalia							
Azaplar	—	5	—	—	—	—	2
Agemler	—	—	—	—	—	—	—
Caraomer	—	—	—	—	—	—	6
Cavaclar	—	3	—	1	—	—	5
Cazil-Murat	—	3	—	—	—	—	1
Chiragi	—	5	—	—	—	—	2
Enghez	—	2	—	—	—	—	2
Edilchioĭ	—	3	—	—	—	—	3
Gheringec	—	6	—	—	—	—	4
Musurat	—	3	—	1	—	—	1
Osmancea	—	2	—	—	—	—	2
Osmanfacâ	—	2	—	1	—	—	3
Sarighiol	—	2	—	1	—	—	—
Tatlâgeac	—	2	—	—	—	—	—
Topraisarĭ	—	1	—	—	—	—	5
Tuzla	—	8	—	—	—	—	1
Pl. Hârşova							
Calfa	—	1	3	1	—	—	19
Ciobanu	—	4	—	—	—	—	6
Dăenĭ	—	7	—	1	—	1	17
Gârliciu	—	12	—	—	—	1	10
Ghizdărescĭ	—	6	—	—	—	—	8
Ostrov	—	8	2	—	—	3	5
Saraĭ	—	—	—	1	1	—	22
Şiriu	—	1	—	2	—	—	41
Topolog	—	3	—	—	—	—	14
Topal	—	2	—	—	—	—	12
Urumbeĭ	—	—	—	1	—	—	10
Pl. Silistr.-N.							
Almaliu	—	—	7	1	—	14	21
Aliman	—	4	—	—	—	—	—
Asarlic	—	4	—	1	—	—	8
Bugeac	—	—	—	—	—	1	3
Bairam-dede	—	1	—	1	—	—	6
Beilic	—	6	—	1	—	—	3
Canlia	—	—	4	1	—	3	5
Carvan	—	3	—	—	—	—	2
Caranlic	—	1	—	—	—	—	2
Dobromir	—	6	—	1	—	—	6
Esechioĭ	—	3	—	—	—	1	9
Enişemlia	—	5	—	—	—	—	5
Gârliţa	—	—	—	2	—	1	1
Ghiuvegea	—	—	—	1	—	—	1
Hairamchioĭ	—	—	—	—	—	—	6
Lipniţa	—	1	—	—	—	2	7
Mârleanu	—	6	1	—	—	—	2
Oltina	—	3	—	1	—	—	6
Parachioĭ	—	—	—	—	—	—	8
Regep-Cuiusu	—	—	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	—	6	—	—	—	—	3
Tot. J. Const.	2	202	34	1	27		454
Judeţul Tulcea							
Pl. Tulcea							
Agighiol	—	17	—	—	—	2	2
Beştepe	—	14	—	—	—	—	5
Cataloĭ	—	9	—	1	—	—	3
Câşla	—	8	—	—	—	—	1
Frecăţeĭ	—	9	—	1	—	—	1
Malcocĭ	—	5	—	—	—	—	4
Morughiol	—	7	—	—	—	1	6
Meidanchioĭ	—	—	11	—	—	26	8
Nicolițel	—	3	5	1	—	2	12
Parcheş	—	2	—	—	—	—	—
Satu-Noŭ	—	—	—	—	—	—	—
Sarighiol	—	21	—	—	—	1	4
Sarinasuf	—	13	—	—	—	—	2
Somova	—	5	—	—	—	1	5
Teliţa	—	—	10	—	—	—	—
Pl. Babadag							
Alibeichioĭ	—	—	6	2	—	—	3
Armutlia	—	—	1	1	—	—	2
Atmagea	—	—	2	—	—	—	6
Başchioĭ	—	3	4	1	—	—	8
Beidaut	—	23	1	—	—	—	4
Caramanchioĭ	—	17	—	—	—	1	12
Caranasuf	—	18	1	—	—	—	6
Canlĭ-bugeac	—	7	—	—	—	2	4
Casapchioĭ	—	37	—	—	—	—	14
Casâmcea	—	4	5	—	—	—	24
Ciamurli-de-j.	—	17	—	—	—	2	11
Ciamurli-de-s.	—	35	—	—	—	—	5
Ciucurova	—	—	—	1	—	—	14
Cogealac	—	9	3	1	—	—	23
Congaz	—	13	—	1	—	—	6
Enişala	—	9	—	—	—	5	3
Jurilofca	—	17	—	—	—	1	43
Nalbant	—	5	1	—	—	—	6
Ortachioĭ	—	—	—	—	—	—	1
Poturu	—	9	8	—	—	1	11
Sarichioĭ	—	22	—	—	—	1	31
Slava-rusă	—	3	8	—	—	—	33
Toxof	—	2	7	—	—	3	13
Zebil	—	18	—	—	—	—	4
Pl. Măcin							
Balabancea	—	—	5	—	—	2	27
Carcaliu	—	10	1	—	—	—	17
Cârjelarĭ	—	—	—	—	—	—	2
Coium-punar	—	1	—	—	—	—	7
Cerna	—	6	1	1	—	4	11
Grecĭ	—	—	1	1	—	6	12
Jijila	—	8	—	—	—	5	4
Luncaviţa	—	8	1	—	—	11	8
Picinéga	—	—	—	1	—	—	5
Pisica	—	—	—	—	—	2	—
Satu-noŭ	—	2	1	1	—	—	3
Turcóia	—	—	—	—	—	2	2
Văcărenĭ	—	9	—	1	—	8	6
Pl. Sulina							
Caraorman	—	3	—	—	—	—	9
Satu-Noŭ	—	9	—	—	—	—	1
Sf. Gheorghe	—	—	—	—	—	—	4
Şfiştofca	—	—	—	—	—	—	6
Tot. J. Tulcea	—	437	83	15	—	92	464
Tot. Dobrogia	2	639	492	1	119	9	8

[1]) «Ancheta industrială», Vol. II, pag. 158-160 (pentru jud. Constanţa); pag. 189-19 (pentru jud. Tulcea).

(*) O móră de al doilea rang. (**) O fabrică de bere. (***) O fabrică de produse chimice.

www.ziuaconstanta.ro

C. Industria mică.

a) Meseriașii din Dobrogia [1]).

GRUPAREA MESERIILOR	JUDEȚUL CONSTANȚA												JUDEȚUL CEA											
				Durata lucrului		Mașini la lucru No. meseriașilor										Durata lucrului		Mașini la lucru No. meseriașilor						
	Meser. (stăpâni)	Calfe	Ucenici	Tot anul	Parte din an	Nu întreb.	Intrebuint.	Maș. de mână sau picior	Maș. cu cai	» cu motor	Total general al meser. calf. uc.	OBSERVAȚII	Meser. (stăpâni)	Calfe	Ucenici	Tot anul	Parte din an	Nu întreb.	Intrebuințeză	Maș. de mână sau picior	Maș. cu cai	» cu motor	Total general meser. calf. uc.	OBSERVAȚII
Industria ceramică																								
Olăria	17	5	8	4	13	17	—	—	—	—	30		10	10	—	8	2	10	—	—	—	—	20	2 sunt și tinichigii
Cărămidăria	20	126	25	—	20	12	8	—	8	—	171	1 fabrică și țigle	12	32	2	—	12	12	—	—	—	—	46	
Industria materiilor minerale.																								
Vărăriile	6	8	—	2	4	6	—	—	—	—	14		6	15	—	5	1	6	—	—	—	—	21	
Sculptori și cioplitori în piatră și marmoră	4	—	32	4	—	4	—	—	—	—	35		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Industria metalelor.																								
Giuvaergii și argintari	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1		5	12	6	4	1	4	1	1	—	—	23	
Fierăria: ferari ord., potcovari, căruțari	234	66	56	198	36	821	52	52	—	—	356	3 și căruțași, 2 și rotari 18 și lemnari	206	49	54	171	35	168	38	38	—	—	309	1 e și rotar, 6 și lem. 1 și cojocar
Tapițeri și vopsitori de trăsuri	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lăcătușeria	2	4	4	2	—	—	2	2	—	—	10		3	—	2	3	—	—	3	3	—	—	5	
Mecanici și reparații de mașini	3	15	2	2	1	1	2	—	—	2	20		3	—	—	3	—	1	2	2	—	—	3	
Cuțităria și tocilăria	3	—	—	2	1	3	—	—	—	—	3		1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	
Turnătoriile de tuciu și altele	2	3	2	2	—	1	1	—	—	1	7		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tinichigeria	23	14	7	21	2	20	3	3	—	—	44		24	2	3	24	—	24	—	—	—	—	29	
Armurăria	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1		4	—	—	4	—	3	1	1	—	—	4	
Construcț. și repar. de vase plutitóre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	3	6	1	—	—	1	—	—	1	10	
Prelucrarea altor metale (Căld. de aramă)	4	5	2	4	—	4	—	—	—	—	11		3	2	2	3	—	3	—	—	—	—	7	
Ornamente și alte lucrări de zinc	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	3		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Instrumente și aparate: Ceasornicăria	9	2	—	8	1	7	2	2	—	—	11		9	—	1	9	—	7	2	2	—	—	10	
Industria lemnului și a mobilierului																								
Lemnari și dulgheri	39	14	2	26	13	35	4	4	—	—	55	1 și tîmplar, 1 și zidar	13	2	—	6	7	13	—	—	—	—	15	1 e ambulant
Lingurari, fluerari, mărgelari etc.	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dogăria	11	—	1	6	5	11	—	—	—	—	12		33	5	7	22	11	33	—	—	—	—	45	1 tîmplar
Rotăria și construcția căruțelor de lemn	25	10	4	22	3	16	9	9	—	—	39	1 și lemnar, 1 și ferar	55	19	24	34	21	38	17	17	—	—	98	2 sunt și ferari, 1 și ferari fabr de căruțe
Tâmplăria	48	24	19	43	5	45	3	3	—	—	91	1 și strungar 1 și dulgher	52	9	11	47	5	38	14	14	—	—	72	1 și rotar 3 și sculpt. în lemn, 1 și zidar
Sculptura	1	1	—	1	—	—	1	1	—	—	2		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Constructori de bărci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		17	7	3	14	3	15	2	2	—	—	27	
Cufere (Fabr. de . . .)	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	2		2	2	2	2	—	1	1	1	—	—	6	
Industria tăbăcăriei și a pielăriei																								
Tăbăcăria	4	12	—	3	1	3	1	1	—	—	16		5	11	6	5	—	5	—	—	—	—	22	
Curelăria și șelăria	18	11	7	15	3	14	4	4	—	—	36		24	23	11	24	—	16	8	8	—	—	58	2 sunt și opincari
Industria alimentațiunii																								
Apele gazóse și minerale	13	18	2	5	8	1	12	9	4	—	33		9	8	4	5	4	1	8	5	2 (*)	1	12	(*) cu petrol

www.ziuaconstanta.ro

Bragageria și alvițăria	14	23	3	13	1	14	—	—	—	—	40		22	9	2	16	6	22	—	—	—	—	33	
Brutăria: Brutarĭ și franzelarĭ	81	129	23	81	—	81	—	—	—	—	233	1 e și dărăcit. de lână	66	67	6	65	1	66	—	—	—	—	139	5 sunt și covrigarĭ
Covrigarĭ și plăcintarĭ	9	12	2	9	—	9	—	—	—	—	23		7	8	5	7	—	7	—	—	—	—	20	
Cofetăria	6	7	1	5	1	6	—	—	—	—	14		5	5	1	5	—	5	—	—	—	—	11	
Conserve alimentare, cherhanale, muștar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		56	200	29	13	43	56	—	—	—	—	285	
Paste făinóse	1	9	—	1	—	—	1	—	—	1	10		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Alcol și derivate (cognac, liqueurs etc.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	3	—	1	—	1	—	—	—	—	4	
Mezelurĭ și mățarĭ	4	9	1	3	1	4	.	—	—	—	14		1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	2	
Industriĭ textile																								
Dărăcitul și pieptănatul lâniĭ	17	—	—	2	15	3	14	12	2	—	17	1 e și brutar	32	2	—	21	11	1	31	26	5	—	34	
Fabricarea postavuluĭ (aba, dimie)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		5	9	3	5	—	2	3	3	—	—	17	
Țesătoriile de pânză	1	3	—	1	—	—	1	1	—	—	4		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ceaprazeria și pasmanteria	1	1	3	1	—	—	1	1	—	—	5		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Frânghieria și împletitul plășilor, mrejelor	2	2	2	1	1	1	1	1	—	—	6		26	4	2	2	24	24	2	2	—	—	32	
Industria împletiturilor.																								
Impletiturĭ de răchită	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		9	18	—	6	3	9	—	—	—	—	27	
» » păr (trăistarĭ)	2	6	—	—	2	—	2	2	—	—	8		5	9	—	5	—	2	3	3	—	—	14	
Măturarĭ	4	—	—	—	4	4	—	—	—	—	4		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rogojinarĭ	23	—	—	—	23	23	—	—	—	—	23		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Industria îmbrăcăm. și anexe.																								
Rufăria	3	—	—	3	—	—	3	3	—	—	3		2	—	—	2	—	—	2	2	—	—	2	
Croitoria de tot felul	107	63	63	79	28	10	97	97	—	—	233	1 e și fabr. de țigle	109	24	35	98	11	25	84	84	—	—	168	5 sunt și lingerițe
Boiangeria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	
Blănăria, cojocăria, căciulăria	69	19	12	31	38	66	3	3	—	—	100		37	24	12	20	17	36	1	1	—	—	73	
Pălăriĭ de bărb. și dame, florĭ artificiale	3	—	—	3	—	2	1	1	—	—	3		6	3	2	5	1	2	4	4	—	—	11	
Incălțăminte	131	117	96	113	18	40	91	91	—	—	344		128	141	123	118	10	31	97	97	—	—	392	1 e și trăistar
Industriĭ chimice																								
Fabricarea săpunuluĭ	2	2	—	1	1	1	1	1	—	—	4		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» lumînărilor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		3	7	3	2	1	3	—	—	—	—	13	
» uleiurilor vegetale	5	—	—	—	5	4	1	1	—	—	5		4	—	—	1	3	—	4	2	2	—	4	
Industria hârtieĭ																								
Legătoria de cărți	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	—	—	2	—	1	1	1	—	—	2	
Industria artelor grafice																								
Tipografĭ	3	18	2	3	—	—	3	3	—	—	23		4	5	3	4	—	—	4	4	—	—	12	1 soc. pe acțiunĭ
Fotografĭ	2	4	1	2	—	—	2	2	—	—	7		7	—	—	7	—	—	7	7	—	—	7	
Zugravĭ de firme	3	—	2	3	—	3	—	—	—	—	5		1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	
Industria construcțiunilor.																								
Zidarĭ și sobarĭ	17	17	—	5	12	17	—	—	—	—	34	Lucr. numaĭ vara	22	2	—	7	15	22	—	—	—	—	24	2 ambulanțĭ
Zugravĭ de case, bisericĭ și văpsit. de lemn	3	3	1	2	1	2	1	1	—	—	7		8	—	1	4	14	8	—	—	—	—	9	1 e și lemnar
Industriĭ diverse																								
Plăpămarĭ, mindirigiĭ	9	6	—	6	3	5	4	4	—	—	15		5	—	—	5	—	5	—	—	—	—	5	
Periĭ (Fabric. de . . .)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	
Cărbunarĭ (Mangalierĭ)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		21	—	—	21	—	21	—	—	—	—	21	
Totaluri pe județe	1.014	790	386	744	270	681	333	316	14	4	2.190		1.093	752	371	840	253	751	342	331	9	2	2.216	

[1]) «Ancheta industrială», vol. II. pag. 32—35 (pentru jud. Constanța); pag. 124—127 (pentru jud. Tulcea).

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA

www.ziuaconstanta.ro

b) Meseriașii din

Felul meseriei	GRUPAREA MESERIILOR	JUDEȚUL CONSTANȚA — Cernavoda: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Constanța: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Cuzgun: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Hârșova: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Mangalia: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Medgidia: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini	Ostrov: Patroni	Calfe	Ucenici	Total	Mașini
Min.Cer.	Olăria	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	—	7	—
	Cărămidăria	1	—	—	1	—	8	49	—	57	7	—	—	—	—	—	3	59	14	76	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—
	Vărăriĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Industria metalelor	Sculptorĭ în piatră și marmoră	—	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Giuvaergiĭ	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Argintarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ferarĭ ordinarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	2	—	—	2	—	1	1	—	2	—
	Potcovarĭ	—	—	—	—	—	9	3	3	15	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	2	1	1	4	—	1	—	1	2	—
	Constructorĭ de căruțe	5	—	2	7	1	15	21	21	57	11	1	—	—	1	—	11	7	3	21	6	4	—	1	5	1	4	3	2	9	2	5	5	4	14	5
	Văpsitorĭ de trăsurĭ	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Lăcătușierĭ	—	—	—	—	—	2	4	4	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mecanicĭ și reparat. de mașinĭ	—	—	—	—	—	3	15	2	20	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cuțitarĭ și tocilarĭ	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Turnătorĭ de tuciu și altele	—	—	—	—	—	2	3	2	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tinichigiĭ	2	1	—	3	—	14	10	6	30	3	—	—	—	—	—	3	1	—	4	—	1	—	—	1	—	2	2	—	4	—	1	—	1	2	—
	Armurierĭ	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Construct. și rep. de vase plutit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Căldărarĭ (de aramă)	1	—	—	1	—	1	3	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	1	1	1	3	—	—	—	—	—	—
	Ornamente și alte lucr. de zinc	—	—	—	—	—	1	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tăb. l. lemn. și m.	Ciasornicarĭ	1	—	—	1	—	6	2	—	8	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	Dulgherĭ	2	—	—	2	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
	Dogarĭ	1	—	—	1	—	4	—	1	5	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	4	—
	Rotarĭ și constr. căruț. de lemn	2	—	—	2	2	3	1	—	4	1	—	—	—	—	—	3	5	1	9	2	2	—	1	3	2	3	1	1	5	—	—	—	—	—	—
	Tâmplarĭ	—	—	—	—	—	20	22	12	54	1	—	—	—	—	—	6	2	2	10	1	2	—	—	2	—	2	—	3	5	—	—	—	—	—	—
	Sculptorĭ	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Constructorĭ de bărcĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cufărarĭ	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tăbăcarĭ	—	—	—	—	—	1	10	—	11	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	4	—
Ind. alimentației	Curelăria și șelăria	—	—	—	—	—	6	3	2	11	3	—	—	—	—	—	1	3	1	5	1	—	—	—	—	—	3	5	—	8	—	3	—	4	7	—
	Ape minerale și gazóse	1	1	1	3	2	3	9	—	12	3	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	1	3	—	4	1	2	2	—	4	2	1	—	—	1	1
	Bragageria și alviția	2	2	—	4	—	4	7	2	13	—	—	—	—	—	—	3	8	—	11	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	—	1	2	1	4	—
	Brutarĭ și franzelarĭ	6	9	1	16	—	16	55	7	78	—	—	—	—	—	—	7	16	—	23	—	1	5	—	9	—	9	15	2	26	—	5	4	6	15	—
	Covrigarĭ și plăcintarĭ	—	—	—	—	—	7	7	1	15	—	—	—	—	—	—	1	4	1	6	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—
	Cofetăria	—	—	—	—	—	6	7	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Conserve aliment. de tot felul	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cherhanale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Paste făinóse (Fabr. de . . .)	—	—	—	—	—	1	9	—	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cogniac, liqueurs etc.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mezeliccii	—	—	—	—	—	4	9	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I. text.	Dărăcitul și piept. lâneĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	4	—	—	4	4
	Fabric. abaleĭ și dimieĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Țesătoriile de pânză	—	—	—	—	—	1	3	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ceaprazeria și pasmant	—	—	—	—	—	1	1	3	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Frânghieria și impl. plăș. mrej.	—	—	—	—	—	1	2	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I. impl.	Impletituri de răchită	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	» de păr (trăistari)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Măturarĭ	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Rogojinarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	20	—
	Rufăria	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Div. Constr. A. gr. Chim. Ind. îmbrăcăm. și anexe	Croitoria nație. de ambe sexe	—	—	—	—	—	5	10	1	16	5	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	1	1	3	1	—	—	—	—	—
	» bărbătéscă	3	1	—	4	3	20	15	21	56	20	1	—	—	1	1	8	8	9	25	8	1	—	—	1	1	6	3	4	13	6	3	1	1	5	3
	» femeiască	1	1	—	2	1	14	15	21	50	14	—	—	—	—	—	5	1	2	8	5	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—
	» haine militare	—	—	—	—	—	5	7	3	15	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Reparator de haine	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Bolangeria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Blănăria, cojocăria, căciularĭ	1	—	—	1	—	3	3	1	7	—	—	—	—	—	—	6	4	3	13	—	2	2	—	4	—	6	3	1	10	—	2	3	—	5	—
	Pălăriĭ de bărbațĭ	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	» » dame și florĭ artific.	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cismăria grósă și subțire	3	6	2	11	3	31	31	28	93	26	1	—	—	—	1	17	25	14	46	7	6	1	4	11	6	6	6	8	20	6	6	4	3	13	5
	» »	—	—	—	—	—	9	14	10	33	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5	10	3	7	7	6	20	5
	» subțire	1	1	1	3	1	6	11	8	25	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Cârpacĭ	1	—	—	1	—	5	1	1	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—
	Opincarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Papucarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Fabr. de săpunuluĭ	—	—	—	—	—	1	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—
	» lumânărilor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	» uleiurilor veget	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hâr.	Legătorĭ de cărțĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tipografia	—	—	—	—	—	3	18	2	23	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Fotografia	—	—	—	—	—	2	4	1	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zugravĭ de firme	—	—	—	—	—	3	—	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zidarĭ	1	—	—	1	—	3	17	—	20	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	—
	Sobarĭ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zugravĭ de case	1	—	—	1	—	2	3	1	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pictorĭ de biserică	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Plăpămarĭ și mindirigiĭ	—	—	—	—	—	5	6	—	11	4	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	Perlĭ (Fabrică de . . .)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Total General	38	22	7	67	13	273	418	173	864	144	4	—	—	4	2	81	148	50	279	34	29	12	6	47	11	62	48	29	139	24	73	34	29	136	23

[1]) «Ancheta industrială» vol. II, pag. 398—399 (pentru Babadag); pag. 458—459 (pentru Cernavoda); pag. (pentru Hârșova); pag. 556—557 (pentru Isaccea); pag. 558—559 (pentru Mahmudia); pag. 560—561 (pentru pag. 646—647 (pentru Sulina); pag. 670—675 (pentru Tulcea).

www.ziuaconstanta.ro

comunele Urbane [1]).

| JUDEȚUL TULCEA | | |

c) Meseriașii din comunele rurale [1]).

GRUPAREA MESERIILOR	JUDEȚUL CONSTANȚA											JUDEȚUL TULCEA										
	Meser. (stăpâni)	Calfe	Ucenici	Durata lucrului: Tot anul	Durata lucrului: Parte din an	Mașini la lucru: Ne intreb.	Mașini la lucru: Intrebuințate	Mașini la lucru: Maș. de mână sau picior	No. meser.: Cu patentă	No. meser.: Fără »	OBSERVAȚII	Meser. (stăpâni)	Calfe	Ucenici	Durata lucrului: Tot anul	Durata lucrului: Parte din an	Mașini la lucru: Ne intreb.	Mașini la lucru: Intrebuințate	Mașini la lucru: Maș. de mână sau picior	No. meser.: Cu patentă	No. meser.: Fără »	OBSERVAȚII
Industria ceramicei.																						
Olăria	13	—	8	2	11	13	—	—	13	—		2	6	—	—	2	2	—	—	1	1	
Cărămidăria	6	18	11	—	6	6	—	—	6	—		3	19	2	—	3	3	—	—	2	1	
Industria mater. minerale.																						
Vărăriile	4	4	—	1	3	4	—	—	4	—		5	8	—	5	—	5	—	—	4	1	
Sculptori de piatră și marmoră	3	—	31	3	—	3	—	—	3	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Industria metalelor																						
Fierari ord., potcov., constr. de căruțe	169	25	18	140	29	143	26	26	124	45	3 și caret., 21 și rotari 18 și lemn., 6 și potcovari.	149	39	21	116	33	115	34	34	107	42	1 și rotar, 6 și lemnar, 1 și cojocar, 1 și potcovar
Mecanici și reparatori de mașini	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	—	—	1	—	—	1	1	1	—	
Industria lemnului și mobilierului.																						
Lemnari și dulgheri	34	14	2	25	9	30	4	4	16	18	1 și tîmp., 1 și zidar	6	2	—	—	6	6	—	—	—	6	
Lingurari etc.	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dogari	4	—	—	2	2	4	—	—	3	1		10	—	—	4	6	10	—	—	5	5	
Rotăria și constr. căruțelor de lemn	12	3	1	10	2	10	2	2	8	4	1 și lemn., 1 și ferar	33	—	—	13	20	29	4	4	27	6	2 și ferari
Tâmplăria	16	—	—	15	1	15	1	1	9	7	1 și strun. 1 și dulgher	17	1	2	14	3	11	6	6	10	7	1 și rotar
Constructori de bărci	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		8	2	—	6	2	8	—	—	4	4	
Industria tăbăcăriei și pielăriei.																						
Curelăria și șelăria	5	—	—	2	3	5	—	—	3	2		5	—	1	5	—	5	—	—	2	3	
Industria alimentației.																						
Apele minerale și gazóse	4	2	1	1	3	1	3	3	4	—		2	1	2	—	2	1	1	1	2	—	
Bragageria și alviția	3	2	—	3	—	3	—	—	3	—		13	5	—	8	5	13	—	—	10	3	
Brutăria	34	25	7	34	—	34	—	—	29	5		7	3	—	7	—	7	—	—	6	1	
Cherhanale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		48	180	29	6	42	48	—	—	25	23	

www.ziuaconstanta.ro

Industrii textile.																						
Dărăcitul și pieptănatul lâneĭ	10	—	—	—	10	3	7	7	9	1		23	—	—	12	11	1	22	22	13	10	
Frânghieria și împletitul plășilor	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1		24	—	—	—	24	24	—	—	—	24	
Industria împletiturilor.																						
Impletituri de richită	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		7	18	—	6	1	7	—	—	1	6	
» » pĕr (trăistarĭ)	2	6	—	—	2	—	2	2	2	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Măturarĭ	3	—	—	—	3	3	—	—	—	3		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rogojinarĭ	3	—	—	—	3	3	—	—	—	3		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Industria îmbrăcăm. și anexe.																						
Croitoria națională de bărbațĭ și femeĭ .	30	—	—	13	17	9	21	21	15	15	31 croit. de dame	28	2	4	19	9	14	44	14	6	22	
Cojocăria, căciulăria	49	4	7	17	32	46	3	3	25	24		22	3	4	8	14	21	1	1	8	14	
Incălțăminte: Cismăria grósă	37	5	9	20	17	24	13	13	20	17		24	7	8	18	6	9	15	15	13	11	
Industrii chimice.																						
Fabricația uleiurilor vegetale	5	—	—	—	5	4	1	1	5	—		2	—	—	—	2	—	2	2	2	—	
Industria construcțiilor.																						
Zidarĭ	4	—	—	3	1	4	—	—	2	2		2	—	—	2	—	2	—	—	—	2	
Zugravĭ și văpsitorĭ de case	—	—	—	—	—	—		—	—	—		1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	E și lemnar
Industrii diverse.																						
Plăpămarĭ, mindirigiĭ	2	—	—	—	2	2	—	-	2	—		1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	
Cărbunarĭ (Mangalierĭ)	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—		21	—	—	21	—	21	—	—	—	21	
Total pe județe . . .	454	108	92	292	162	371	83	83	305	149		464	287	73	273	191	364	100	100	250	214	

[1]) «Ancheta industrială», vol. II, pag. 224—227 (pentru jud. Constanța); pag. 290—291 (pentru jud. Tulcea).

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA
859

www.ziuaconstanta.ro

Ceĭ 4406 meseriaşĭ exercită 63 felurĭ de meseriĭ, care după numĕrul persónelor ce întrebuinţéză la lucru se pot clasifica: meseriaşĭ de încălţăminte (736 lucrătorĭ), fierarĭ de tot felul (665), croitorĭ de tot felul (401), brutarĭ (372), cherhanagiĭ (285), cărămidarĭ (217), blănarĭ de tot felul (173), tâmplarĭ (163), rotarĭ (137), curelarĭ (94), tinichigiĭ (73), bragagiĭ (73), dulgherĭ (70), fabricanţĭ de ape gazóse (64), zidarĭ (58), dogarĭ (57), dărăcitorĭ de lână (51), olarĭ (50), covrigarĭ (43), tăbăcarĭ (38), frânghierĭ şi împletitorĭ de plăşĭ (38), sculptorĭ în piatră (36), tipografĭ (35), vărarĭ (35), împletitorĭ de răchită (27), constructorĭ de bărcĭ (27), cofetarĭ (25), argintarĭ (24), rogojinarĭ (23), reparatorĭ de maşinĭ (23), trăistarĭ (22), cărbunarĭ (21), ciasornicarĭ (21), plăpămarĭ (20), căldărarĭ (18), abagiĭ (17), mezeliciĭ (16), zugravĭ de case şi bisericĭ (16), lăcătuşĭ (15), pălărierĭ de dame şi confecţiunĭ de florĭ (14), fotografĭ (14), lumânărarĭ (13), constructorĭ şi reparatorĭ de vase plutitóre (10), fabricanţĭ de paste (10), fabricanţĭ de uleiurĭ vegetale (9), cuferarĭ (8), turnătorĭ de tuciŭ (7), zugravĭ de firme (6), ceprăzarĭ (5), armurierĭ (5), lingerie (5), tocilarĭ (4), rachierĭ (4), ţesătorĭ de pânză (4), măturarĭ (4). săpunarĭ (4), lucrătorĭ de zinc (3), legătorĭ de cărţĭ (2), sculptorĭ în lemn (2), boiangiĭ, fabricanţĭ de periĭ, lingurarĭ şi văpsitorĭ de trăsurĭ (câte unul).

Stabilimente industriale[1])

afectate la instituţiunile publice

Şcolĭ	Regimente	ORAŞUL	GRUPA INDUSTRIEĬ	Conductorul Stabilimentuluĭ	Calfe	Ucenicĭ	Maşinĭ: Nu întrebuinţéză	Maşinĭ: Întrebuinţéză	Maşinĭ: De mână saŭ picior	Observaţiĭ
1	—	Babadag.	Rotărie şi tâmplărie	1	5	23	—	1	5	Şcóla de meseriĭ.
—	1	Cernavoda	Armurierĭ	1	—	—	—	1	1	La batalionul de vênătorĭ.
—	1	Constanţa	Ferarĭ	1	5	—	1	—	—	La spitalul militar.
—	3	»	Armurierĭ	3	5	—	2	1	1	La reg. 34, reg. 9 căl., bat. 2 vên.
—	2	»	Tâmplarĭ	2	4	—	2	—	—	La reg. 34, reg. 9 călăraşĭ.
1	—	»	Rufăria.	1	—	26	—	1	1	La şcóla profesională.
1	—	»	Croitoria de dame	1	—	37	—	1	1	Idem
	1	Tulcea.	Armurierĭ	1	—	—	1	—	—	La regimentul 33.

Industria casnică: ţesătoriile de pânză şi borangic, confecţionarea scórţelor şi chilimurilor n'a făcut obiectul ancheteĭ oficiale.

Acéstă ramură a industrieĭ este destul de desvoltată în unele părţĭ din Dobrogia, maĭ ales printre locuitoriĭ Românĭ şi Bulgarĭ.

Fabricarea brânzeturilor şi caşcavalurilor este încă o ramură însemnată de industrie dobrogiană.

Şi totuşĭ ea era maĭ înfloritóre altă-dată ca acum.

Numaĭ pe la Constanţa s'a exportat în 1879, la Constantinopol, 250.000 ocale brânză cu 60 banĭ până la un leŭ ocaua pe loc.

La Tulcea preţul era şi maĭ ridicat (0.92—1.33 ocaua)[2]).

Din causa împuţinăriĭ vitelor cornute micĭ, fabricarea brânzeturilor a descrescut simţitor.

Prin satele locuite de Germanĭ se practică pe o scală destul de mare fabricarea untuluĭ, din care o însemnată parte se exportă în streinătate.

---

[1]) «Ancheta industrială», vol. II, pag. 988, 992 şi 994.

[2]) *Baron d'Hougger*, op. cit., pag. 37.

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL VIII

GOSPODĂRIA RURALĂ

În Dobrogia, unde populaţia este aşa de rară, mănósele şi întinsele câmpiĭ, câte isvóre de bogăţiĭ nu oferă locuitorilor eĭ, numaĭ dacă aceştia ar sci să'şĭ întrebuinţeze munca lor raţională şi cu folos.

Dar starea actuală de lucrurĭ nu se póte îndrepta, cât timp nu ne vom gândi la o bună gospodărie a ţĕranuluĭ, la îndrumarea luĭ spre o aplicare a munciĭ, din care să tragă cele maĭ marĭ beneficiĭ, saŭ cel puţin proporţional cu munca ce desvoltă.

Nu am pretenţiunea de economist consumat, dar din spusele altora, cât şi din cele vĕdute de mine vreme de 13 anĭ de când cutreier Dobrogia în lung şi în lat, mĕ încerc a da câte-va directive, carĭ de vor fi aplicate, cred, că se va îmbunătăţi cu mult sórta sătĕnuluĭ, de care depinde aceea a provincieĭ nóstre.

Avem la sate şanţurĭ înconjurătóre, la reparatul cărora lucréză ţĕranul în toţĭ aniĭ.

Nu ar fi maĭ bine ca pe marginea exterióră a acestor şanţurĭ să se planteze o perdea de salcâmĭ, care tunşĭ şi întreţinuţĭ 10—15 anĭ, ar forma ca un zid de gard viŭ împrejurul satuluĭ?

Să se lase, bine înţeles, numaĭ porţile căilor de comunicaţie şi să se închidă nóptea prin bariere de felul celor de la drumul de fier (cumpene).

S'ar schimba cu desăvârşire aspectul morocănos şi trist de astăzĭ a celor maĭ multe din satele dobrogene.

S'ar atrage plóia, a căreĭ lipsă e aşa de mult simţită la aprópe $^2/_3$ din suprafaţa soluluĭ.

Dar câte alte folóse nu s'ar maĭ putea trage din aceste plantaţiĭ, dacă s'ar face asemenea perdele de salcâmĭ şi pe marginea izlazurilor!

Sătĕnul n'ar maĭ fi nevoit să plătéscă glóbă pentru vitele, carĭ sărind şanţul intră în sămănăturĭ.

Crengile resultate din tunderea salcâmilor ar putea înlocui ca combustibil tezichiul de astăzĭ, atât de nesănătos şi impropriŭ la prepararea alimentelor.

Apoĭ cât adăpost bine-făcĕtor nu ar găsi călătorul pe timpul căldurilor din Iulie dacă pe marginea şoselelor s'ar face plantaţiĭ de salcâmĭ!

În sate, înapoia perdelelor de gard viŭ, fie-care locuitor să-şĭ îngrădéscă terenul ce 'ĭ aparţine — după cum vom vedea — şi să-şĭ planteze o grădină de arborĭ fructiferĭ, carĭ nu cer nicĭ o cheltuială, ci numaĭ multă bună-voinţă şi maĭ ales stăruinţă fără preget. De câte orĭ ţĕranul venind la oraş nu cumpĕră felurite fructe.

Nu ar fi bine, ca sîmburiĭ în loc să-ĭ arunce, să-ĭ ducă acasă, să-ĭ îngrópe în grădină, să-ĭ ude la vreme, să îngrijéscă arbuştiĭ şi aşa pe nesimţite ar avea după 10—15 anĭ, cel puţin 10—15 arborĭ fructiferĭ, atât de folositorĭ vara şi chiar iarna, dacă fructele le-ar conserva şi le-ar întrebuinţa ca aliment, cum sunt prunele, gutuiele, nucile, etc.

Tot satul transformat ast-fel într'o grădină, pentru ce nu şĭ-ar cumpĕra ţĕranul nostru câţĭ-va stupĭ? Căcĭ sciut este cu câtă repeziciune se înmulţesc albinele şi cât de marĭ folóse aduc prin produsul lor.

Dar cultura duzilor aşa de desvoltată înainte în Dobrogia şi aşa de decăzută azĭ!

Dacă fie-care locuitor ar planta în curtea sa cel puţin doĭ duzĭ marĭ, frunza lor ar putea hrăni atâţia gândacĭ de mătase — 'mĭ spunea cine-va — câţĭ sunt de ajuns uneĭ familiĭ, ca din produsul lor, să aibă de lucru o iarnă întrégă femeia ţĕranuluĭ nostru; căcĭ gândaciĭ de mătase se înmulţesc tot aşa de repede, se cresc tot aşa de uşor, şi produc tot aşa de mult, ca şi albinele.

Şi cât de frumos îmbracă pe ţĕrancă cămaşa de borangic ţesută cu multă măiestrie şi în fel de fel de culorĭ!

Cu o vĕdită mulţumire 'mĭ-a arătat un gospodar Român din satul Nicoliţel, mahra-

www.ziuaconstanta.ro

mele, șervetele și țesăturile de borangic lucrate numaĭ de mâna femeeĭ sale. Nu m'am putut sătura privind finețea lucruluĭ și gustul cu care eraŭ aranjate pe pereții odăiĭ mosafirilor — după cum o numia gazda.

Mĕ credeam în mijlocul uneĭ exposițiunĭ de lucru manual.

Cultura legumelor e lăsată în Dobrogia, ca și în restul țĕriĭ, pe mâinile streinilor, fără să ne gândim cât de marĭ beneficiĭ trag eĭ din acéstă meserie.

Și nu vorbesc aci de cultura fasoleĭ, linteĭ, bobuluĭ saŭ a dovlecilor, de care se îngrijesce fie-care țĕran, cel puțin pentru casă.

Dar nu s'ar putea scăpa de tributul pe care 'l plătesce grădinaruluĭ Bulgar, pe ardeĭ, cépă, pătlăgele, cartofĭ, etc., dacă fie-care locuitor ar cultiva în grădina caseĭ acest fel de zarzavaturĭ?

Cu mâhnire am constatat pretutindenĭ, cu ocasia călătoriilor, că țĕranca nu pune în fiertură zarzavat, în ziua în care n'a trecut prin sat grădinarul cu căruța.

Ne speculéză Bulgariĭ și Sêrbiĭ grădinarĭ, carĭ vênd zarzavatul cu gramul și cu firul.

De ce bună-óră tómna să fie nevoit țĕranul să cumpere cépa, cartofiĭ, usturoiul, etc. de la grădinarĭ, când pe un preț minimal și cu o îngrijire nu tocmaĭ mare ar putea să-șĭ cultive în grădină tot ce-ĭ trebue pentru iarnă?

Apoĭ o grădină bine întreținută cu pomĭ și zarzavaturĭ este priinciósă albinelor, cunoscut fiind, că ele nu staŭ de cât printre plante, în locurĭ vesele, la florĭ.

Florile de grădină încă însémnă o bună gospodărie.

Ce aspect maĭ frumos, de cât o casă de țară cu grădiniță în față! Și câtă influență nu aŭ florile asupra sufletuluĭ!

Închipuiască-șĭ cine-va, un sat fără pomĭ, cu casele în mijlocul unor curțĭ sterpe și înconjurate cu zid de bălegar, așa cum se găsesc multe în Dobrogia sudică și va vedea câtă deosebire, ce monotonie, ce tristeță!

Bălegarul, un mijloc de îngrășăminte în alte părțĭ, aicĭ întrebuințat în alte scopurĭ, numaĭ ca îngrășăminte, nu.

În loc ca țĕranul să-șĭ înconjóre curtea cu zid de bălegar, care în nicĭ un cas nu póte fi sănătos, ar putea cu puțină cheltuială, dar maĭ multă muncă, să-și împrejmuiască curtea cu piatră, care se găsesce în abondență aprópe pretutindenĭ.

Am vĕzut asemenea împrejmuirĭ la Germanĭ și maĭ ales în Cogelac și Tariverde, unde locuitorul îșĭ are închisă tótă gospodăria ca într'o cetate de piatră.

Câtă regularitate, ce ordine și chibzuință în acțiunile lor! Sunt în adevĕr de invidiat, dar și de imitat.

Zidul înconjurător al curțiĭ e construit din lespezĭ de piatră regulat așezate, avênd ca legătură argil amestecat cu plévă, iar pereții lipițĭ cu acelașĭ amestec.

Detriturile vitelor ar putea fi întrebuințate ca îngrășăminte în grădinĭ, după ce maĭ întâiŭ vor fi putrificate în gropĭ săpate anume pentru acest scop.

În Dobrogia sudică, din causa lipseĭ de combustibil, balega se întrebuințéză la încălzit, după ce vara a fost uscată la sóre în galete marĭ.

* * *

În strânsă legătură cu desvoltarea stăreĭ economice a țĕranuluĭ stă Șcóla și Biserica.

Învĕțămêntul nostru rural ar trebui ast-fel predat, ca studiul să mérgă mână în mână cu practica asupra arboricultureĭ, grădinărieĭ, agricultureĭ, apicultureĭ, etc., și atâtea ramurĭ de activitate, de care are nevoe țĕranul în viața de tóte zilele.

Învĕțătoriĭ ca și preoțiĭ trebuesc aleșĭ nu numaĭ dintre absolvențiĭ șcólelor normale saŭ seminarelor, ci să fie obligațĭ să frecuenteze cel puțin doĭ anĭ o șcólă de agricultură (preoțiĭ și învĕțătoriĭ) saŭ de meseriĭ (numaĭ învĕțătoriĭ).

Cele zece hectare, ce fie-care Biserică rurală are, să nu se maĭ arendeze, ca până acum locuitorilor, ci să fie sub îngrijirea preotuluĭ satuluĭ, obligându-l să înființeze pe acest teren grădinĭ de arborĭ fructiferĭ, de zarzavaturĭ, etc., și preotul să se ocupe cu arboricultura — în special cu altoirea pomilor, — cu apicultura, cu cultura viteĭ, care maĭ

www.ziuaconstanta.ro

'nainte era un apanagiŭ al preoţimeĭ, cu cultura ďuzilor, care favorizéză crescerea gândacilor de mătase.

Preotul, cel d'întâiŭ să dea exemplu de o bună gospodărie; de la grădina Bisericeĭ să se împrumute tot satul cu pueţĭ de arborĭ fructiferĭ, cu viţă, cu semințe de zarzavaturĭ, de florĭ, de gândacĭ de mătase, și acestea pe preţ eftin, ca să le pótă plăti orĭ-ce locuitor, fie el cât de sărac, și nu odată, ci treptat.

Se scie câtă influenţă póte avea preotul asupra locuitorilor satuluĭ și ce exemple bune pot lua aceștia de la dênsul. Am vĕzut la multe sate aci în Dobrogia pe locuitorĭ aducênd de a lor bună voe parochuluĭ Bisericeĭ, fie-care după puterea sa, cantitatea de cereale necesară întreţinerii Bisericeĭ; și acésta este o obligaţie benevolă, cum nu va da locuitorul suma ce datoresce pentru arbuștĭ saŭ sămânţa împrumutată din averea Bisericeĭ?

Școla are și ea cedate zece hectare de teren, pe care acum învĕţătoriĭ îl arendéză locuitorilor; lor le este rușine de a'l cultiva. Și tot așa se póte întrebuinţa terenul școleĭ ca și acela al Bisericeĭ; ceva maĭ mult, învĕţătorul are la îndemână pe copiiĭ din școlă, cu care este obligat să facă practică.

Acești doĭ factorĭ aŭ menirea la sate să inspire ţĕranuluĭ dragostea de muncă cu chibzuinţă, profitabilă; căcĭ numaĭ prin carte îl împingem către funcţionarism.

Puneţĭ la un loc sutele de miĭ de brațe ale micilor funcţionarĭ, întrebuinţaţi-le în munca câmpuluĭ și veţĭ vedea ce mare deosebire; de sigur nu vom maĭ striga ca acum, că ne lipsesc brațe pentru agricultură.

Îmĭ pare rĕŭ, că nu am o statistică a funcţionarilor din Dobrogia, darașĭ putea să zic, că grupând la un loc pe toţĭ miciĭ slușbașĭ, așĭ putea să numĕr până la jumĕtate, dacă nu și maĭ mult din populaţia agricolă a provincieĭ.

Priviţĭ pe fie-care zi cum furnică pe stradele orașelor marĭ și micĭ o mulţme de postulanţĭ, de la gardistul de stradă și până la odăiașul autorităţilor, și mĕ întreb dacă acest furnicar n'ar putea aduce maĭ multe folóse agricultureĭ, de cât slujbelor pe carĭ le îndeplinesc.

In loc ca gardistul să tremure tótă nóptea pe stradă, pentru un salariŭ de 50 leĭ pe lună, nu ar fi fost maĭ bine ca fără acest exces de obosélă și neodihnă să câștige prin agricultură maĭ mult și cu maĭ puţină muncă?

Și ce este tot acest moșoroiŭ de furnicĭ, de cât foștĭ ţĕranĭ, carĭ învăţând patru clase primare, după ce aŭ făcut armata, s'aŭ crezut în drept ca să alerge la funcţionarism, de cât să se întórcă acasă și să apuce plugul de córne. De ce? Pentru că direcţia dată în școlă a fost greșită. L'a învăţat numaĭ carte, nu 'ĭ-a desvoltat gustul de muncă și nu 'ĭ-a arătat, că un plugar chibzuit e maĭ fericit de cât cel care, pentru 50 de leĭ pe lună, păzesce tótă nóptea lebedele de pe lacul Cișmegiuluĭ.

Nu zicem prin acésta să se oprésca în loc copilul ţĕranuluĭ și să fie dedat numaĭ agricultureĭ. Nu. Să se dea drumul inteligenţilor, la studiĭ maĭ înalte, din care Statul și persóna ar putea trage folos.

Dar este bine, ca în decursul celor cincĭ saŭ șése anĭ de școlă primară, să învăţăm pe copil, maĭ ales al ţĕranuluĭ, o meserie.

Astăzĭ nu avem în ţară de cât aprópe numaĭ făbricĭ de funcţionarĭ, căcĭ ce sunt mulţimea liceelor, gimnazielor, etc., pe lângă câte-va școlĭ de meserie, agricultură și comerţ?

Și iată cum cred că s'ar putea îndruma săteanul către o gospodărie rațională și profitabilă:

In locul liceelor la orașele capitale de judeţ, să se înfiinţeze școlĭ de agricultură, de meseriĭ saŭ de comerţ, după situaţia economică a localităţiĭ.

Aci să fie adevĕrata pepinieră a judeţuluĭ, în sensul cel maĭ larg al cuvêntuluĭ.

Tinerii să învețe nu numaĭ munca intelectuală, ci și pe cea manuală, asemenea și fetele menite să devie învĕţătóre.

Localul școleĭ să fie la marginea orașuluĭ, să aibă teren îndestulător pentru aplicaţiĭ la ale agricultureĭ, crescerii vitelor, fabricăriĭ brânzeturilor, apicultureĭ, grădinărieĭ, arboricultureĭ, etc.

www.ziuaconstanta.ro

La şcólele profesionale de fete să se predea, pe lângă carte, sericultura, ţesătoria, lucrul manual, croitoria, cusătoria, bucătăria, etc.

Să se înfiinţeze rĕsbóie sistematice de ţesut pânza. Tótă armata are nevoie de pânză în cantitate destul de mare pentru lingerie, de ce să nu se furniseze de către şcólele nóstre profesionale?

Dar ţesutul cergilor, velinţelor, chiar al rogojinilor, împletitul coşurilor şi alte împletituri de papură, richită, etc.

Pentru ce să cumpărăm de la străinĭ ciorăpăria, mănuşeria de lână, nu numaĭ a soldaţilor, ci şi chiar cele maĭ fine împletituri de lână, să se lucreze la şcólele nóstre profesionale.

S'ar putea înfiinţa ateliere pentru fabricarea dimieĭ, abalelor şi chiar a postavurilor maĭ fine, iar funcţionariĭ carĭ, după cum am arătat, nu sunt puţinĭ la numĕr, să fie obligaţĭ a purta haĭne de postav fabricat şi confecţionat în ţară.

Şi ce durabil este aşa numitul postav călugăresc!

Tot pe la oraşe să se înfiinţeze şcolĭ de meseriĭ pentru obiecte de prima necesitate agricultureĭ, ca: plugurĭ, grape, rariţe şi chiar batoze.

Dar maĭ ales să se înveţe rotăria, căruţăria şi potcovăria, treĭ meseriĭ atât de necesare ţĕranuluĭ nostru.

Ast-fel preparat învĕţătorul, preotul saŭ învĕţătórea la şcóla din capitala judeţuluĭ, vor fi trimişĭ la comune, unde să rĕspândéscă adevĕrata lumină sătĕnuluĭ, care sunt siguri că cu mult maĭ drag îşĭ va da copilul la şcólă, unde nu învaţă numaĭ, că în bătălia de la Călugărenĭ 'ĭ-a sărit luĭ Sinan-Paşa singurul dinte ce 'l maĭ avea în gură, ci şi cunoscinţe folositóre în viaţa de tóte zilele.

Şcólele rurale să fie organisate după modelul celor spuse pentru cele de la oraşe, bine înţeles pe o scală maĭ mică, şi atuncĭ vom avea în fie-care comună o mică fermă, grădinărie, un mic atelier de ţesătorie, de tors, o căruţărie, rotărie, etc.

Dăm aci numaĭ în trăsurĭ generale cum ar trebui reorganisat învĕţămêntul nostru primar rural, ca să fie în legătură cu agricultura şi industria casnică.

Nu avem pretenţia de a fi îmbrăţişat tótă chestiunea în amănuntele eĭ, acésta ar trece, póte, peste puterile mele şi peste cadrul acestuĭ articol.

Cestiunea reorganisăriĭ învĕţămêntuluĭ primar rural ar putea fi tratată în volume întregĭ, şi nu acésta ne este intenţiunea nóstră.

* * *

Să vorbim ceva şi despre instrumentele agricole, cu carĭ se face o speculă neînchipuit de mare în paguba ţĕranuluĭ nostru, care cumpĕră acest fel de instrumente vechĭ şi reparate, carĭ nu costă de cât 60—70, maximum 100 leĭ, pe preţ de 650 leĭ, pentru a nu se servi cu ele de cât cel mult un an.

Modul cum se face treieratul în Dobrogea este cu totul rudimentar. Treieratul cu ca face să se piardă timp, dar maĭ ales o mare cantitate de cereale, pe câtă vreme cu maşina se câştigă şi unul şi cea-l'altă; în plus din maşină ies cereale maĭ curate, decĭ cu preţ maĭ bun.

Pentru instrumentele agricole, şcólele de meseriĭ ce am propus a se înfiinţa în capitalele de judeţe, cred, că ar satisface populaţia rurală, ar avea ţĕranul nostru instrumente maĭ bune, maĭ ieftine, plătibile în rate şi am avea şi marele avantagiŭ, acela ca baniĭ să rĕmână în ţară.

Micele ateliere mecanice, ce propunem a se înfiinţa pe la sate, vor servi la reparatul instrumentelor agricole.

Pentru instrumentele marĭ, ca: batoze, maşinĭ cu aburĭ, etc., carĭ cer capitalurĭ marĭ şi carĭ pot satisface trebuinţele uneĭ comune întregĭ, să se înzestreze fie-care comună cu câte o maşină de treierat, plătibilă colectiv şi în rate anuale.

Locuitoriĭ să fie obligaţĭ tómna să-şĭ aducă bucatele pe rând la treierat.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA ROMÂNIA

Cât timp s'ar scuti prin acest procedeŭ! timp pe care țĕranul l'ar putea întrebuința la facerea ogórelor de tómnă.

Am auzit, că paiele de treierat cu caiĭ sunt maĭ propriĭ hraneĭ vitelor, de cât cele de mașină.

Să-și reserve dar fie-care țĕran o cantitate de bucate, pe carĭ să le treiere cu caiĭ, pentru a avea și paie pentru hrană.

Se înțelege, că înzestrarea fie-căruĭ țĕran și fie-căreĭ comune cu instrumente agricole perfecționate, ar întâmpina dificultățĭ la început, dar după 10—15 anĭ am avea aceste fabricațiunĭ în țară, iar celor aduse din străinătate să le aplice taxe așa de marĭ, în cât orĭ-ce concurență să fie imposibilă.

* * *

Dar după un an de muncă, de bine de rĕŭ, țĕranul își aduce la têrg produsul munciĭ luĭ: cerealele.

Aci este lăsat în prada speculanților.

Pe piețele marĭ de cereale, concurența devine imposibilă, căcĭ comercianțiĭ de cereale formézĕ între eĭ sindicate și când țĕranul vine la târg nu găsesce aci de cât un singur comerciant, căcĭ după învoială, ceĭ-l'alțĭ nu se arată pe piață.

Póte țĕranul să se întórcă cu bucatele înapoĭ, chiar de nu 'ĭ-a eșit prețul la care se aștepta? Nu. Este nevoit să le vêndă pe prețul ce voiesce cumpĕrătorul să-ĭ dea, saŭ maĭ bine să-ĭ 'l impună.

Și dacă în aceiașĭ zi se presintă pe piață un număr óre-care de căruțe cu cereale, ele sunt cumpărate de un singur negustător, care însă are grijă a le distribui pentru descărcare și la magasiile celor-l'alțĭ tovarășĭ aĭ săĭ.

Credețĭ că sistema de spoliare se mărginesce aci? Nu.

După ce nenorocitul de țĕran aștéptă jumĕtate ziua pe lângă magasie, tocmaĭ după ce a fost plictisit și enervat în de ajuns, tocmaĭ după amia-zĭ se începe descărcatul.

Acum alte manopere în măsuratul bucatelor, manopere care nu încap în mintea unuĭ om și în cadrul acestuĭ subiect, tóte pentru a-ĭ se fura cel puțin 10—15% din cantitate.

Intre altele: măsurĭ cu dublu fund, saŭ false, răzătorĭ recurbate cu concavitatea în jos, trântirea măsuriĭ de loitra caruluĭ, pentru ca cerealele să se îndese și chiar numĕrătóre falșă.

Nu știm ce mijlóce să propunem, pentru ca țĕranul nostru să nu maĭ fie înșelat în așa fel.

* * *

La noĭ țĕranul lucréză, póte maĭ mult ca orĭ unde, însă cât timp nu se vor îmbunătăți mijlócele, munca luĭ nu va fi spornică.

---

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL IX

COMERCIŬ

1. Comerţul pe Dunăre şi Marea-Négră

(Dobrogea şi ţările române)

Cu tot ponosul de *mare neospitalieră,* pe care antichitatea îl dedese Mării nóstre Negre, totuşĭ, din timpurile cele maĭ străvechĭ, ea nu a încetat de a servi ca una din marile căĭ de comunicaţie, între bogăţiile Orientuluĭ şi civilizaţia Occidentuluĭ.

Pentru acésta, nu puţin a fost favorisată de împrejurarea, că primesce cea maĭ importantă arteră fluvială, Dunărea, «regele fluviilor din Europa, drumul civilisaţieĭ şi al industrieĭ».

Marea-Négră a fost a nóstră, pentru că negréţa eĭ se datoresce Negrilor noştri Basarabĭ, care 'ĭ-aŭ ilustrat în timpurile medievalĭ ţĕrmurile [1]).

A fost a nóstră, pentru că în secolul XIV-lea cavalerul Iohann Schiltberger o numesce «*Marea-Muntenéscă*» [2]), iar maĭ în urmă Colson, în secolul XVII-lea: «*Pont Euxin de la «Moldavie*» [3]). Este a nóstră astăzĭ, pentru că vapórele nóstre duc şi vor duce peste mărĭ şi ţĕrĭ fala némuluĭ românesc, ocârmuit de o familie tot aşa de vechie şi de vitéză, familia Hohenzollernilor, ca şi familia Basarabilor medievalĭ.

Dunărea îşĭ are obârşia într'o Négră-Pădure, légănul familieĭ nóstre domnitóre, vine a se sfârşi într'o Négră-Mare, odinióră stăpânirea familieĭ Basarabilor, servesce dar ca trăsură de unire între aceste douĕ ilustre familiĭ.

Pentru a caracterisa numĕratele bogăţiĭ, ce se adunaŭ în vremurĭ depărtate pe cóstele apusane ale Pontuluĭ şi la gurile fluviuluĭ nostru, anticitatea grécă légă de aceste ţinuturĭ tradiţiunea, că prin secolul XIV-lea înaintea ereĭ creştine, Jason furând pe Medea de pe ţĕrmul râuluĭ Phasis şi lâna de aur a berbeceluĭ năsdrăvan al luĭ Phryxus, aduce la Constanţa un îndoit isvor de frumuseţe şi bogăţie.

Urmând o altă tradiţiune, în oraşul Istria exista o cerbóică cu córne de aur, alegorie despre întinsul comerciŭ, ce se făcea la gurile Dunăriĭ.

Dacă trecem de la legendă la date istorice, găsim că din secolul VI a. Chr. Herodot ne spune despre întinsul comerţ, pe care coloniile milesiane din Pont şi Dunăre, îl făcea din timpĭ imemorialĭ cu regiunile învecinate [4]).

Comercianţĭ din tóte ţĕrile peninsuleĭ balcanice vizitaŭ la gurile Dunăriĭ Istria, în legăturĭ comerciale cu o altă colonie, Olbia, de pe ţĕrmul nordic al Pontuluĭ [5]).

Polybiŭ trăitor în secolul II-lea a. Chr., ne relevéză un schimb bogat şi vioiŭ de mărfurĭ pe Marea-Négră [6]).

Pliniŭ cel bătrân, naturalist din primul secol al eriĭ creştine, scrie că mărfurile, ce veneaŭ din Orient, după ce coboraŭ Phasis, traversaŭ Pontul — probabil pe lângă ţĕrmul meridional [7]); maĭ exista şi un alt drum pe lângă cósta nordică, pe la Bosphorus (Kertch) şi Cherson [8]) în ţara Kazarilor.

---

[1]) *Hasdeŭ.* Istoria critică, p. 164.
[2]) *Schiltberger's.* Reise ed. Pelzel, München 1814, p. 83 în *Hasdeŭ*, op. cit., p. 164.
[3]) *Sturdza* VI[1], p. 216.
[4]) *Tocilescu.* Dacia înainte de Romanĭ, p. 51—2.
[5]) *Hasdeŭ.* Istoria critică, p. 204.
[6]) C. IV. Cap. 38 în *Iorga.* Kilia, p. 21.
[7]) Hist. Natur. VI. 17.
[8]) *Jornandes.* Get. 5.

www.ziuaconstanta.ro

In veacul de mijloc, Evreul Chazdaĭ [1]) și călătorul Ibn-Haukal [2]) arată, că între Chazarĭ și Bizantinĭ exista în secolul al X-lea întinse legăturĭ de comerciŭ, că ceĭ d'întâiŭ dădeaŭ în schimbul stofelor, mătăsăriilor, pietrelor prețióse, pieile, blănurile și grânele lor.

Acest schimb între Cherson și Constantinopolĭ se făcea pe douĕ căĭ: pe uscat și pe apă.

Pe uscat exista drumul așa de cunoscut pe la Isaccea, Babadag, Constanța, apoĭ peste munțiĭ Idrancia pe la Uscudama (Adrianopolĭ).

Pe aci a venit Dariŭ, Ovidiŭ, Traian; pe aci a fost drumul invazieĭ popórelor barbare, care atrase de bogățiile Imperiuluĭ de răsărit, îĭ sguduiră în nenumĕrate rândurĭ temeliile.

Pe aci în fine era drumul hospodarilor Moldoveĭ și ambasadorilor la curțile Polonieĭ, Rusieĭ și Chanuluĭ tătăresc.

Pe mare, orĭ-cât de desvoltat ar fi fost comerciul la ceĭ vechĭ, totuși navigațiunea ne-ajungênd la perfecțiunea modernă, ceĭ care călătoriaŭ pe apă, arare-orĭ se hazardaŭ să plutéscă pe întinsul mării și maĭ ales în Pontul neospitalier. Peste tot eĭ aŭ rĕmas navigatorĭ de țĕrm.

Aședate între douĕ căĭ, gurile Dunăriĭ adunaŭ de la Rușĭ și Bizantinĭ «tóte bunătățile pămêntuluĭ» — dice Marele Duce al Kievuluĭ, Sveatoslav, pe la 971: «de la Grecĭ mătăsurĭ, aur, vin, stofe și fructe de tot felul, de la Cehĭ și Ungurĭ argint și caĭ, de la Rușĭ pieĭ, ciară, miere și sclavĭ [3]).

De la gurile fluviuluĭ mărfurile urcaŭ cursul luĭ, rĕspândindu-le apoĭ pe ambele țĕrmurĭ.

In pinacoteca de la Münich se păstréză și până astăzĭ un tabloŭ representând descărcarea mărfurilor orientale pe țĕrmul Dunăriĭ [4]).

Dar despre relațiunile comerciale ale Munteniei și Moldoveĭ vom vorbi maĭ jos.

Căror popóre aparțineaŭ ținuturile de la Nord și Sud de gurile Dunăriĭ în secolul X-lea, ne spun douĕ isvóre contimporane:

Constantin Porphyrogenitul, Împĕratul Constantinopoluluĭ, vorbind despre cursele Rușilor către miază-zi, istorisesce, că aceștia sunt urmăriți de la Nistru până la Sulina de luntrile Pecenegilor, iar de la Sulina nu se maĭ tem de atacurĭ, ci merg în liniște prin țara Bulgarilor. Patriarchul cronicarilor rușĭ, călugărul Nestor, arată cum Sveatoslav, întorcêndu-se din Bulgaria la Kiew, Pecenegiĭ îĭ tăiară calea la Nistru [5]).

Comerțul Rușilor ese din cadrul subiectuluĭ nostru; despre acel al Pecenegilor vom vorbi în a doua parte. Ne vom ocupa de-ocamdată de regiunea de la Sudul guriĭ Sulina, care după cum am vĕdut, era sub stăpânirea Bulgarilor, saŭ maĭ bine a Imperiuluĭ Romano-Bulgar.

Tot comerțul orașelor maritime îl învârteaŭ Greciĭ-Bizantinĭ, care, prin intrigile lor, făcură să se nască rĕsboiul dintre Simion și Leon VI [6]). Eĭ probabil sunt ceĭ d'întâĭ carĭ aŭ fondat Chilia-Veche. Prin secolul XII, când geographul Edrissi face descrierea sa, Dobrogia era înfloritóre sub raportul comercial [7])

Contimporan luĭ Edrissi este evreul Benjamin de Tudèle, care a vizitat Constantinopolul pe timpul Impĕratuluĭ Emanuil Comneanul, descrie cu colorĭ viĭ traficul ce se făcea pe acéstă piață. «Numaĭ Bagdadul — dice el — se póte compara sub raportul comercial cu Constantinopolul; aci se întâlnesc negețătorĭ din Babilonia și din Mesopotamia, din Media și din Persia, din Egipt și Palestina, din Rusia și din Ungaria, *țĕrile Pecenegilor* și din Bulgaria» [8]).

Maĭ înainte de a păși maĭ departe, să mĕ explic ce înțelegea Benjamin de Tudèle, între 1143–1180 prin țĕrile Pecenegilor, acésta fiind o cestiune de o mare importanță pentru istoria comercială a țĕrilor române în secolul al XII-lea.

---

[1]) *Carmoly*. Itinéraires de la terre-sainte. Brux. 1874, p. 74.
[2]) *Frachn*. Veteres memoriæ Chasarorum in Mém. de l'Acad. de St. Peters. VIII, p. 605.
[3]) Chronica Nestoris, p. 30, Edit. Miklosich. Viena, 1860. In *Pap. Calimach*. Bĕrladul, pag. 106.
[4]) *Hasdeŭ*. Op. cit., p. 104—6.
[5]) *Iorga*. Op. cit., p. 28.
[6]) *Theophanes*. Ed. Bonn, p. 775, in *Heyd*. op. cit., p. 81, Vol. I.
[7]) *Lelewel*. Géographie du moyen-âge, Vol. III—IV, p. 127.
[8]) *Heyd*. Op. cit., Vol. I, p. 221.

www.ziuaconstanta.ro

Țările Pecenegilor coprindeau Moldova de jos până la Siret, în secolul X-lea, pe timpul Impĕratuluĭ Constantin Porphyrogenitul [1]), însă pentru epoca, ce ne intereséză, eĭ dispăruseră de mult din istorie.

Scriitórea Anna Comneana raportéză, că Alexe Comneanul îĭ sdrobise la 1091 (în bătălia de la Lebune).

«O ginte nu de 10.000 ómenĭ, ci întrecênd orĭ-ce numĕr, a fost stârpită până la nimicire, cu femeĭ și copiĭ» [2]).

«In secolul al XII-lea nicĭ n'a maĭ fost vorba de acest popor», ḑice istoricul Rambaud [3]).

Lelewel, comentând descrierea luĭ Edrissi (contimporan luĭ Emanuil Comneanul) cu drept cuvênt ḑice, vorbind de Moldova de jos:

«După distrugerea Pecenegilor se deschise câmp liber stabiliriĭ populațiunilor Valachice» [4]). O probă și maĭ ponderósă de existența Românilor în regiunea Dunăreĭ-de-jos, pe timpul împĕratuluĭ Emanuil Comneanul, ne-o dă Cinnamus, care istorisind atacul îndreptat de Bizantinĭ contra Ungurilor în 1161, zice:

«Pe Alexios îl trimese prin locurile, pe unde de obiceiŭ îĭ ataca (pe la apus), iar pe Leon Vatatzes îl trimese a-ĭ ataca pe la Marea-Négră. El avea o armată tot așa de puternică și numĕra, maĭ ales mulțĭ Valachĭ, ce se ḑic a fi o colonie italiană» [5]).

Am luat unul din cele douĕ exemple destul de ponderóse, citate de d. Xenopol, despre popularea câmpiilor Dunăreĭ de jos cu element românesc.

Așa dar, negutătoriĭ pomeniți de Benjamin de Tudèle, ca veniți din țĕrile Pecenegilor, eraŭ Românĭ. Vom reveni asupra acestuĭ punct.

Prin căderea imperiuluĭ Bizantin, la începutul secoluluĭ XIII-lea, Venețianiĭ înlocuiesc pe Grecĭ în comerciul Mării-Negre.

In imperiul româno-bulgar, care sub dinastia Aseniḑilor atinsese cel maĭ 'nalt grad de desvoltare, Rugusaniĭ obținuseră permisiunea de a străbate cu mărfurile lor peninsula Balcanică de la o mare la alta.

Rĕmân, până la un óre-care punct în întunericul vremurilor, privilegiile pe care Ioniță (1197—1207) le acordase Ragusanilor; se scie positiv că Ion Asan (1218—1241) îĭ numea «*óspețiĭ sĕĭ iubițĭ și credincioșĭ*» [6]).

Maĭ mult de cât Venețianiĭ și Ragusaniĭ, Genoveziĭ cu începere de la stabilirea celuĭ de al doilea imperiŭ grecesc, sub Mihail Paleologu, deveniră stăpânĭ pe comerțul Mării-Negre. Prin tratatul de la Nympheum din 13 Martie 1261, Paleologu garanta Genovezilor așezarea coloniilor lor în Imperiŭ, pentru ajutorul dat la restabilirea grecilor în Bizanț.

Genoveziĭ înlocuesc pe Venețianĭ, care un timp îșĭ reservară comerțul Archipelaguluĭ, Sirieĭ și Egiptuluĭ [7]); cât privesce de Bizantinĭ, marina lor ajunsese în așa stare de decadență în cât, orĭ-ce concurență Genovezilor deveni imposibilă [8]), iar căpitaniĭ acestora aveaŭ atâta experiență, în cât îndrăsneaŭ să se aventureze în Pontul neospitalier, chiar în mijlocul iernii — zice Pachymeres [9]).

Genoveziĭ stabiliți în Pera la 1204, încheiară îndată legăturĭ comerciale cu statele levantine, între altele cu Tătariĭ la 1261; aci fondéză Caffa, care maĭ în urmă deveni cea maĭ comerciantă colonie și capitala unuĭ mare stat mercantil, numit Officium Gazariæ,

---

[1]) *Hasdeŭ*. Op. cit., p. 158.

[2]) *Xenopol*. Istoria Românilor. Vol. II, p. 157 și *Segur*, op. cit., Vol. II, p. 207.

[3]) Histoire générale, Vol. I, p. 645.

[4]) Geogr. du Moyen-âge, Vol. III—IV, p. 173.

[5]) *Cinnamus*. Epitome. Bonn, p. 260 in *Xenopol*. Les Roumains au moyen-âge, p. 88—9.

[6]) *Miklosich*. Monum. Serb., p. 2 și urm. La Babadag era principalul stabiliment comercial al Raguzanilor. *Kanitz*. La Bulgarie, p. 417—18.

[7]) *Iorga*. Op. cit., p. 44.

[8]) *Pachymeres*. I, p. 419 și *Niceph. Gregor*. I, 175, 209.

[9]) In 1300, Gavino Tataro, representantul republiceĭ de Genua în Romania și Pont, dete ordonanță ca o galeră să plece din Pera pe Marea-Négră, unde stete de la începutul luĭ Decembrie până la jumătatea luĭ Martie. (*Vincens*. Vol. I, p. 333).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

care avea sub a sa ascultare tóte coloniile din Marea-Négră [1]). Aci găsim consul în 1289 pe Paulin Dorie [2]).

Prin colonia lor Caffa, Genoveziĭ sfărîmară însemnătatea Taneĭ Veneţiane.

Din Marea-Négră Genoveziĭ luaŭ materiĭ prime şi producte: peşte, pieĭ lucrate, sclavĭ [3]), carne sărată şi grâŭ. Acest din urmă aliment era fórte necesar Italieĭ.

După ce Veneţianiĭ se împăcară cu Genoveziĭ, obţinură şi eĭ dreptul de a exporta grâul de pe cóstele apusene ale mării, prin Mesembria, Anchial şi Varna; maĭ ales în acest din urmă oraş eraŭ Veneţienĭ în mare numĕr, între care se citéză Orsato di Boninsegna, care a fost jefuit de Bulgarĭ.

Aceea ce favoriză şi maĭ mult comerţul Veneţianilor, a fost ruperea relaţiunilor între Genovezĭ şi Bulgarĭ în 1314, cu ocasia jefuiriĭ unor negustorĭ aĭ republiceĭ, care dete ordin supuşilor sĕĭ, ca în termen de 40 zile nicĭ un genovez să nu se maĭ găsésca în oraşele luĭ Svetislav, care ocupase de la Bizantinĭ Sozopolis, un port însemnat genovez [4]).

Prin tratatul încheiat în 1352, Ţarul Alexandru acordă Veneţianilor privilegiĭ comerciale, cum: vamă redusă de treĭ la sută, responsabilitatea personală a negustorilor, conservarea corăbiilor înecate, scutirea de drept de transit, sequestrarea numaĭ după judecată, succesiunea regulată a negustorilor morţĭ, dreptul de a face biserică şi loggie unde voesc.

Nu se scie până la ce punct relaţiunile comerciale între Veneţianĭ şi Bulgarĭ, se desvoltară. Singurul act ce ne-a rĕmas, este cel din 1352 [5]).

Relaţiunile înăsprite durară şi pe timpul Ţaruluĭ Dobroticĭ, care avu neîncetate rĕsbóe cu Genoveziĭ [6]), aceştia probabil aŭ cucerit Chilia în 1381 şi aşezară într'ênsa coloniĭ comerciale [7]).

Cu mórtea luĭ Dobroticĭ, Genoveziĭ recâştigară iarăşĭ preponderenţa comerţuluĭ în Marea-Négră; eĭ încheiară cu Ivanco tratatul din 1387.

Privitor la stabilirea Genovezilor în Chilia şi comerţul făcut de dênşiĭ în acest oraş, până la căderea luĭ sub Turcĭ, se póte vedea la partea istorică [8]).

Genoveziĭ impănaseră Levantul şi mările cu activitatea lor comercială, prin vestita lor Banca di San-Giorgio. Din nenorocire puţine date avem adunate până astăzĭ, despre activitatea şi relaţiunile comerciale ale Genovezilor şi Veneţianilor cu ţĕrile nóstre.

Un studiŭ înadins al cronicarilor vechĭ italienĭ ar revĕrsa luminĭ nouĭ asupra istorieĭ nóstre comerciale [9]). Trebue o muncă fără preget de anĭ întregĭ, pentru a citi şi alege mulţimea de acte şi condice strĕvechĭ scrise pe pergament, legate cu scórţe de lemn, îmbrăcate cu piele şi prinse cu table şi cu ţinte de alamă.

Aceea ce a făcut Sylvestre de Sacy şi Prinţul Wisniewski ar trebui să fie continuat şi refăcut de cercetătoriĭ noştri specialiştĭ; de sigur că s'ar găsi multe detaliĭ asupra istorieĭ nóstre prea încurcate dintre secolele X—XIV, asupra vieţeĭ nóstre politice, activităţiĭ şi relaţiunilor nóstre comerciale din acele timpurĭ.

---

[1]) *Wiszniewski.* La Banque de S. Georges, p. 79.

[2]) *Vincens.* Op. cit., Vol. I, p. 372.

[3]) Destinaţĭ Egiptuluĭ (mamelucĭ). Principalele piete de sclavĭ eraŭ Adrianopoli şi Galipoli. Mih. Paleologu da voie numaĭ uneĭ corăbiĭ pe an să fie încărcată cu sclavĭ, dese-orĭ se strecuraŭ pe Bosfor câte douĕ saŭ treĭ (*Pachym.* I, 174—9. *Nic. Gregor.* I, 101). Eĭ eraŭ proveniţĭ parte din prădăciunĭ, parte eraŭ vênduţĭ de miserie şi maĭ ales fetele, chiar de părinţiĭ lor (*Chahabeddin*, p. 269, 270, 285; *Schiltberger*, 107. *Greg. Nic.* I, 102; *Laon. Chalc.* p. 135 şi urm). Ovreiĭ maĭ ales se ocupaŭ cu acest fel de comerţ. Papa Martin V. decretă ca comercianţiĭ de sclavĭ ovreĭ să pórte nisce semne distinctive pe îmbrăcăminte, iar creştiniĭ vor fi escomunicaţĭ (Bullarium Rom. Ed. Taurin, IV, 718). De alt-fel eraŭ şi sclavĭ din Orient vênduţĭ în Europa. Mahomed II interdise vinderea sclavilor mahomedanĭ şi permiţênd numaĭ a celor creştinĭ, care serviaŭ armateĭ şi haremuluĭ.

[4]) *Jirecek.* Gesch der Bulgaren, p. 286.

[5]) *Heyd.* Op. cit. Vol. I, p. 531.

[6]) Idem, p. 532.

[7]) *Iorga.* Op. cit. p. 53.

[8]) Maĭ în extenso în: Kilia şi Cetatea Albă de *Iorga*.

[9]) *Pap. Calimach.* Domniţa Olena, p. 118.

www.ziuaconstanta.ro

Cercetările de felul celeĭ asupra Chilieĭ și Cetăţeĭ Albe, atrage multe laude d-luĭ Iorga și ar trebui imitat de ómeniĭ noștri de sciinţă.

Numele acestor «marchands» și «guerriers» se maĭ pomenesce și astăzĭ, ca o tradiţiune a popórelor printre carĭ aŭ trăit, în ruinele construcţiunilor lor; ast-fel la Mangalia (Pangallia in portulanele medievale) și acum cu tótă furia valurilor furióse ale celeĭ maĭ furióse mărĭ, cheul Genovezilor stă aprópe neclintit; el se îndréptă în mare, de la Biserica Elenă în direcţia Sud-Estică pe 500 m. lungime cu o grosime de 5 m. Póte fi vĕzut de la ţĕrm ca o făşie roşiatică în albastru-verzuiŭ al apeĭ, care nu-l întrece de cât cel mult cu o palmă.

La Constanţa, cheul Genovezilor a fost înlocuit de Englezĭ în 1862 prin construcţiunĭ nouĭ, totuşĭ ruinele magaziilor lor și porţiunea diguluĭ din fundul golfuluĭ eraŭ în fiinţă, până la acoperirea lor de nouile construcţiunĭ românescĭ, începute în anul 1897.

Apoĭ cósta de la Nordul Constanţeĭ, Palaz, este o numire genoveză [1]), gura Sf. Gheorghe amintesce, saŭ numele Băncii San Giorgio, saŭ Sfântul Gheorghe, patronul republiceĭ, care figura pe drapelele eĭ.

Coloniile genoveze din Marea-Négră aŭ fost un isvor bogat și abondent pentru puterea și comerţul maritim al Genueĭ, care urmă chiar de la începutul fondăreĭ lor o politică comercială, lăsându-le autonomia propriuluĭ lor guvernămênt, primind de la patria mamă numaĭ sprijin în galere și arme pentru apărare, în schimbul unuĭ tribut ce se percepea pentru republică. Ast-fel coloniile genoveze numiaŭ ele singure pe propriĭ lor guvernatorĭ, pe căpitan saŭ pe castelanĭ (massari saŭ provisori), care ţineaŭ socotéla oraşuluĭ și giraŭ afacerile colonieĭ; maestrali, carĭ stabileaŭ preţul mărfurilor; fie-care colonie se bucura de privilegiul libertăţeĭ comerţuluĭ, avea concesiunea unuĭ cartier pentru locuit și pentru stabilirea magasiilor, privilegiul jurisdicţiuniĭ propriĭ consulatelor în materie civilă, comercială și corecţională, singurul «jus gladii» era reservat populaţiuniĭ dominante, aveaŭ facultatea reduceriĭ greutăţilor și mĕsurilor după tariful naţional [2]).

Până la ce grad de desvoltare ajunseseră coloniile genoveze din Marea-Négră se dovedesce din aceea, că pe timpul rĕsbóelor civile din lăuntrul statuluĭ, mulţĭ locuitorĭ veniră să locuiască prin ţĕrile cele maĭ depărtate [3]).

Cu totul alt-fel procedaŭ Veneţianiĭ cu politica lor în coloniĭ, cărora le trimiteaŭ ca guvernatorĭ nisce satrapĭ, care prin conduita lor slăbi simpatia coloniștilor pentru republică; acésta pentru a se menţine, recurse la puterea armată, întreţinênd cu cheltuelĭ considerabile regimentele de Dalmaţĭ.

Comerţul Veneţianilor și Genovezilor pe Marea-Négră dură în pace până în a doua jumĕtate a secoluluĭ XIV-lea, când Turciĭ punênd piciorul în Europa, la 1356, ocupară, după puţină vreme, tótă peninsula Balcanilor.

Totuşĭ, Genoveziĭ, prin tratatul încheiat în 1387 cu Sultanul Amurat I, obţinură libertatea comerţuluĭ pe cóstele apusene și de miază-nópte ale Mării.

Mahomed II, înainte de a cuceri Constantinopolul, puse a se construi în vara anuluĭ 1452 fortăréţa Rumili Hissari pe cósta Européná la eşirea din Bosfor; acésta, împreună cu cea construită de Baiazid pe cósta Asieĭ, interzicea orĭ-căror vase de a intra și eşi din Marea Négră fără voia Turcilor.

Prin acésta lovia în comerciul naţiunilor, după cum anunţa plin de temere consiliuluĭ de la Genua, Gabriel Doria, în şedinţa de la 13 Martie, 1452.

In 1453, Pera căzu în mâinile Turcilor; Republica, ocupată în alte afacerĭ, nu putu s'o apere; apoĭ vĕzênd că autoritatea sa nu se maĭ putea întinde până în Marea-Négră, vêndu Băncii Sf. George, la 15 Noembrie 1453, dreptul comerciuluĭ și autoritatea sa asupra acestor coloniĭ, al căror guvernămênt civil, politic, economic și militar trecu asupra Băncii [4]).

Tóte cheltuelile și forţările Băncii de a menţine coloniile pe Marea-Négră, rĕmaseră infructuóse; Cafa căzu în 1475 în puterea Turcilor.

---

[1]) *Pap. Calimach.* Domniţa Olena, p. 118.

[2]) *Wiszniewski.* Op. cit., p. 76 și urm.

[3]) *Vincens.* Op. cit., vol. I. p. 443.

[4]) Vezĭ în extenso acest act în *Vincens,* vol. II, p. 254—6.

www.ziuaconstanta.ro

Pierderea Cafeĭ, care în 1454 se vede că era încă vizitată de comercianţĭ munteni [1]), atrase după dênsa căderea în mâinile Turcilor şi a celor-l'alte coloniĭ genoveze de pe Marea-Négră [2]).

Raguzaniĭ, carĭ prin caravanele lor ajunseseră până la Chilia şi Cetatea Albă, avură aceiaşĭ sórtă, căcĭ magaziile lor fură jefuite de Turcĭ la ocuparea oraşelor [3]).

De asemenea şi Veneţianiĭ.

Incercărĭ de recuperare s'aŭ făcut după mórtea luĭ Mohamed II, din îndemnul luĭ Andreolo da Guasco, însă ele aŭ rĕmas numaĭ în proiect.

* * *

Am arătat maĭ sus cum neguţătoriĭ românĭ în secolul XII-lea ajunseseră până la Constantinopol; că eraŭ în bune relaţiunĭ cu Emanuil Comnénul, ne-o spune Nicetas Coniates [4]).

Şi în adevĕr, este dovedit documental, că în partea de jos a Moldoveĭ, peste judeţele Covurluĭ, Tecuciŭ şi Tutova cel puţin, se întindea pe la începutul secoluluĭ XII-lea înfloritórea republică a Bêrladuluĭ, faimósă prin pirateria de uscat şi de mare şi că stăpânirea eĭ coprindea şi gura Nistruluĭ [5]).

Maĭ 'nainte de a cita cronicele slavonescĭ şi scriitoriĭ contimporanĭ, carĭ vorbesc despre existenţa acestuĭ mic stat, iată coprinsul unuĭ document de cea maĭ mare ponderositate, găsit de tatăl eruditului nostru istoric, d-l B. P. Hasdeŭ, printre hârtiile Domnuluĭ Moldoveĭ, Dumitru Cantemir:

«In numele Tatăluĭ şi Fiuluĭ şi Sfântuluĭ Duh, eŭ Ivancu Rotislavovicĭ, de prin scaunul de Galiţia, principe al Bêrladuluĭ, mărturisesc neguţătorilor din Mesembria ca să nu plătéscă vamă la descărcarea în Bârlad, în Tecuciŭ şi în cele-l'alte oraşe ale nóstre, iar la exportarea diferitelor mărfurĭ locale, ungare, rusescĭ şi boeme să plătéscă numaĭ la Haliciul mic şi nu aiurea, iar plata o va spune voevodul şi întru acéstă promisiune ..... de la nascerea luĭ Hristos una mie, una sută, treĭ-zecĭ şi patru, luna Maiŭ în 20 zile».

Acest document publicat sub numele de «Diploma Bêrlădénă», a căreĭ autenticitate a fost contestată, este apărată prin actul din 1435, unde se găsesce întréga topografie a diplomeĭ din 1134 [6]).

Existenţa acestuĭ principat este confirmată de geograful arab Edrissi, care a scris pe la 1129 [7]), decĭ cu 5 anĭ înaintea diplomeĭ, cum şi de cronicile slavonescĭ; ast-fel Nowgorodskaja vorbesce sub anul 1136 despre Ivancu, Principe de Bêrlad.

Cronica de Kiew iarăşĭ pomenesce în mod destul de lămurit despre aflarea oraşelor din diploma bêrlădénă, când spune, că în anul 1158, Iaroslav, Ducele Galiţieĭ, căutând să dobândéscă de la Muscalĭ estrădarea Principeluĭ Ivancu, pretendent la tronul Galiţieĭ, căută prin fugă un adăpost la oraşele dunărene [8]).

Din redacţiunea diplomeĭ bêrlădene putem deduce:

a) Că principatul Bêrladuluĭ nu era cu totul sub autoritatea ducilor din Galiţia, ci se bucura de óre-care independenţă, de óre-ce acorda privilegiĭ comerciale Mesembrianilor;

b) Că acest principat trebuia să-şĭ fi avut fiinţa cel puţin din secolul al XI-lea, pentru ca la data diplomeĭ să ajungă la aşa grad de desvoltare, ca să întreţină relaţiunĭ comerciale tocmaĭ prin Boemia şi Mesembria.

Oraşul şi portul Mesembria era încă din secolul al X-lea unica staţiune comercială între gurile Dunăreĭ şi Constantinopol, în cât tóte vasele eraŭ silite a se opri aci [9]) şi că

---

[1]) *Heyd.*, vol. II, p. 393.
[2]) A se vedea istoricul Chilieĭ de *Iorga*.
[3]) *Heyd.*, vol. II, p. 347.
[4]) *Ed. Bonn*, p. 177, în *Xenopol.* Ist. Rom., vol. II, p. 189.
[5]) *Bălcescu*, Mag. Ist. pentru Dacia, tom. II, p. 43.
[6]) *Hasdeŭ*, Negru Vodă, p. XCVI.
[7]) *Lelewel*, Geogr. du moyen-âge, vol. III—IV, p. 175.
[8]) *Karamsin*, «Istoria Rusieĭ», tom. II, p. 103, 119, 122 şi *Xenopol.* «Ist. Rom.», vol. II, p. 177.
[9]) *Cons. Porphyrog.* «De admin. Imp.», tom. III, p. 74 şi 99.

www.ziuaconstanta.ro

dese lupte se încingeau între negutătorii Ruşi şi Daci, atunci când luntrele rusesci cercau să se cobóre pe Marea Négră, ca să facă negoţ cu acest tîrg important [1]).

c) Că mărfurile ce se importau în principatul Bêrladului, aveau scutire de vamă: «*să nu plătéscă vamă la descărcare*» — zice diploma.

d) Pentru export trebuia să plătéscă vamă la Haliciul mic (Galaţi, probabil o colonie a oraşului Halitz din Galiţia) [2]) şi nicăieri aiurea. Deci Galaţii erau punct obligat de trecere a mărfurilor ungurescĭ, boeme, rusescĭ şi locale.

Pe unde se putea face acest transport de cât pe Dunăre «calea cea mai scurtă pe care mergeau mărfurile către Ungaria» [3]), «ţara cea mai apropiată de obiectele de lux şi de comerţul bizantin, avea ca mijloc de transport Dunărea, gurile căreia erau fórte animate» [4]).

Un alt oraş pontic, cu care am avut dese relaţiuni comerciale este Varna: «l'entrepôt du riche commerce de la Valachie» [5]).

Lângă Galaţi vasele de comerţ aveau un adăpost şi loc sigur, lacul Brateş, care până în secolul nostru îşi avea apele sale unite cu ale Prutului [6]).

Aşa dar, în secolul al XII-lea Grecii Bizantini mai întâiŭ, apoi Veneţianii şi Genoveziĭ aduceau, fie pe la gurile Dunării sau pe uscat, în Moldova-de-jos, mătăsuri, perle, pietre preţióse, blănuri, pieĭ, fructe şi în fine «tóte bunătăţile pământului», după cum spune călugărul Nestor [7]).

Alte documente despre comerţul Moldovei cu ţările vecine, din vremuri aşa de depărtate, nu mai cunosc.

* * *

Tocmai peste un veac de la data diplomei bêrlădene găsim pe Veneţiani în sus pe cursul Dunării, peste Olt, după ce Cumanii trecuseră Dunărea pe la Vidin în 1239 ca, sub craiul lor Ioan, să se unéscă cu armatele cruciate ce mergeau în ajutorul lui Baldovin de Courtenay, noul împĕrat latin de la Constantinopol.

După ce Cumanii deşertaseră ţéra, knézul Mihail din Dolj este ales Voievod al ţinuturilor de peste Olt.

Reşedinţa acestui Mihail Vodă Liteanul (1245—1278) era — după cum arată Domnul Hasdeŭ — la Dunăre în oraşul pe atunci Ledian, adică în Nedeia de astăzi, până unde pluteau corăbiile venite din Marea-Négră şi unde se propaga catolicismul; pentru că Mihail îmbrăţişase acéstă religie [8]).

De la Mihail Liteanul a rĕmas în legendele slavone cuvêntul «letin» în înţeles de papistaş, cuvênt care mai apoi a trecut, sub aceiaşi formă şi cu acelaş înţeles, la Români.

Oraşul Ledian al lui Mihail Liteanul se găsesce sub forma de astăzi «Nedeia», în basmele noastre; ast-fel în basmul «Fiul vênătorului», cules de repausatul Petre Ispirescu, se vorbesce «despre meşterii de la Nedeia-cetate, de o sută corăbii încărcate cu sare, cu care fiul vênătorului plécă pe Mare şi după o călătorie lungă ajunge la Nedeia-cetate, vestită pentru meşterii ei, şi că voind să intre în lăuntru a fost oprit de ostaşi».

Aşa dar Nedeia din basmul românesc este acelaş oraş cu Ledian din baladele slavilor de peste Dunăre.

«Acéstă cetate ale cărei porţi sunt închise şi până unde călătoresc corăbii de pe Mare, fiind un oraş industrial vestit pentru meşterii sĕi, era Nedeia, ai cărei stăpâni căutau pretutindeni sare adusă din ţĕri depărtate, dând în schimb meşterii lor».

---

[1]) *Karamsin*. Op. cit., tom. I, p. 147 şi Letop. Mold., tom. I, p. 287.
[2]) «Arch. Ist. a Rom.», tom. I, p. 16.
[3]) *Hasdeŭ*. «Ist. Crit.», p. 104.
[4]) *Lelewel*. Op. cit., vol. III—IV, p. 216.
[5]) «Etude sur le commerce au moyen-âge par De la Primaudaie». Paris, 1848, p. 213.
[6]) *Pap. Kalimach*, «Istoria Bêrladului», p. 17.
[7]) «Chron. Nestoris.», *Ed. Miklosich*, p. 15.
[8]) Negru-Vodă, pag. CXXXIII.

www.ziuaconstanta.ro

In vécul de mijloc sarea se estrăgea nu atât din saline, cât din apa sărată a mării ce se capta în nisce basinuri țărmurene; în timpul căldurilor mari apa evaporându-se rămânea, la fundul acestor basinuri-lacuri, o crustă de sare.

Până mai deună-zi exista la Duimgi în Dobrogea deposite de sare extrasă prin acest procedeu, din apa sărată a lacului Tuzla.

In special Venețienii se ocupau în vécul de mijloc cu transportul sării, care era principalul articol al comerțului lor [1]).

In secolele XII și XIII, înainte d'a cunósce pe Genovezi, Românii cunoscuseră pe Venețieni mai întâiu (de unde și cuvêntul Venetic=strein); vasele lor patronate de Imperiul Bizantin cutreieraŭ Marea-Négră, și nu se putea ca de acolo să nu viziteze din când în când Dunărea, până la Vidin și Calafat cel puțin.

Insuși numele de Calafat este un termen italian care însemnéză, că corăbiile se opriau aci și se reparau pentru întórcere: italienesce calafată, calafare [2]).

Calafatul ne explică Corabia, prin care trebuiau mai întâiu să trécă corăbiile Venețiene; iar la mijloc între Corabia și Calafat, este Nedeia.

Se pare că Venețienii, cu mult înaintea lui Litean-Vodă de la Nedeia, aŭ cutreierat țările de la Dunărea-de-jos; ast-fel Samuel Klein, istoric transilvănean din secolul trecut, pomenesce că în satul Vineția-de-jos, în țara Făgărașului, a găsit zidită în peretele casei protopopului Ionaș Mone o piatră, inscripția căreia dovedesce, că în capul genealogiei unei familii de acolo era un venețian, în anul 1185.

«Vixit Gregorius primus Venetus Anno Domini 1185 [3]).

Pentru a termina cu Venețienii voiŭ adăoga, că o colonie de a lor se găsesce astăzi în Aurarii de la Novaci, după Domnul Hasdeŭ.

Lacul Nedeia era unit odată cu Dunărea și avea orașul Nedeia pe țărmul lui: deci era un port fluvial frequentat mult de corăbiile negutătorilor italieni în secolul XIII-lea.

După ce Genovezii înlocuiesc în comerțul pe Marea-Négră și Dunăre pe Venețieni — și există dovadă că Genovezii în 1370 locuiau în Vidin, cucerit de Vladislav-Vodă — Nedeia nu'și mai putu menține fosta-i strălucire.

In secolul XIV-lea cronicele rusesci o cunósce sub numirea slavonă de Nedingrad saŭ Medin.

Importanța Nedeii scade din ce în ce, așa că la 1530 Vlad-Vodă o dăruiesce mânăstirei Sadova [4]).

De pe timpul comerțului Genovezilor, din secolele XII-lea și XIII-lea, datéză fără îndoială fondarea și numirea orașului Giurgiu (San-Giorgio [5]).

Muntenia întinzêndu-se mereŭ către răsărit, prin deșertarea ei de Tătari, Alexandru Basarab (1310—1360) întemeiază cam pe la 1315 orașul de Floci, un însemnat punct strategic și militar.

In cronica lui Lucari, acest oraș figuréză sub numirea de «Floc», cu însemnare de orașul Valachilor.

Dacă coborîm cursul fluviului, găsim Brăila, pe care Laonic Chalcocondylas o numesce în secolul XV-lea, «cea mai bună piéță de comerț din tóte ale țării Dacilor» [6]).

După gonirea Genovezilor din porturile nóstre și mai ales după căderea Chilicei, Brăila

---

[1]) Vezi Mutinelli citat în *Hasdeŭ*. Op. cit, p. CXLVI, reprodus după *Marin* și *Heyd*, op. cit., vol. II, p. 10.

[2]) *Hasdeŭ*. Op. cit., p. CLVII; de părere contrară *Iorga*, «Chilia», p. 43.

[3]) *Hasdeŭ*. Op. cit., p. XII și CXL.

[4]) Idem, p. CXXXVII

[5]) *Xenopol*, «Ist. Rom.», vol. II, p. 193.

Jean de Wawrin, Seigneur de Forestel a vězut cu ochii sei fortăréța de la Giurgiu în 1445, armată cu bombarde, un turn rotund, mare și 'nalt, înconjurat cu ziduri de bolovani; sunt pe alocurea și turnuri patrate. Acest turn cronicarul belgian ne spune că era zidit de Mircea-cel-bătrân. (*Gion*. «Ist. Buc.», p. 551).

[6]) Lib. IX, cap. 502.

www.ziuaconstanta.ro

și Galațiĭ se ridicară, și comerțul era atât de întins, în cât Brăila era vizitată până și de vasele spaniole «venite din depărtatele țĕrmurĭ ale Barceloniĭ» [1]).

In secolul XVII-lea, Patriarchul Macarie de Alep găsi la Galațĭ corăbiĭ din Trapezunt și Sinope venite pentru grâŭ [2]).

Dar relațiunile de comerț ale țĕrilor nóstre cu Veneția niĭ și Genoveziĭ nu se mărgineaŭ numaĭ la Dunăre, unde, după cum spun legendele sêrbescĭ și basmele Românilor eraŭ 77 cetățĭ marĭ și bogate de la Mare până la Calafat, ci eĭ trebue să fi cutreierat tótă Moldova și Țara Muntenéscă în lung și în lat.

Oltenia, prin pasurile Lainicĭ și Turnu-roșu, Muntenia, prin al Prahoveĭ și Buzĕuluĭ, eraŭ în legătură cu importantele piețe comerciale Sibiul și Brașovul.

In lungul Moldoveĭ, pe la vechia capitală Sucéva exista un drum, care punea în legătură la început Cetatea Albă și Chilia, douĕ porturĭ însemnate Genoveze, cu Lembergul, cea maĭ mare piață comercială a Polonieĭ [3]).

După ridicarea Brăileĭ și Galaților, probabil acest drum s'a schimbat pe valea Siretuluĭ.

Frequentarea Sucéveĭ de Genovezĭ este afirmată în secolul XV-lea prin ruinele castelului lor de aci, a multor bisericĭ catolice și prin mulțimea de inscripțiunĭ genoveze, despre care starostele din Cernăuțĭ, Millo, dădea lămuririĭ învĕțatuluĭ Jesuit Ioseph Boscowich și ambasadoruluĭ Angliei, Jaques Porter, în 1762 [4]).

Prin posiția lor fericită geografică, țĕrile române așezate la gurile unuĭ mare fluviŭ, aŭ fost tot-deauna un isvor de bogăție al streinilor; maĭ întâiŭ Veneția niĭ și Genoveziĭ, maĭ apoĭ Greciĭ, Armeniĭ și acum Ovreiĭ aŭ tot supt și sug încă de la sînul acestor țĕrĭ.

Armeniĭ păstrară până în secolul XVIII-lea sarcina de mijlocitoriĭ comerțuluĭ în Principate, cu Polonia, Rusia și Imperiul Otoman.

Bogățiile lor ni le povestesc Paul din Alep în 1653; când Cazaciĭ prădară Moldova, eraŭ în Sucéva o mulțime de negustătorĭ Armenĭ «peste mĕsură de avuțĭ în aur, perle și pietre prețióse de o valóre imensă. Numaĭ cu aurul se puteaŭ umple douĕ buțiĭ» [5]).

Pe Ovreĭ, Cazaciĭ iĭ băgaŭ în turnurĭ, unde iĭ torturaŭ nopțĭ întregĭ «pentru ca săĭ facă să spună averile lor», zice acelaș călător [6]), care despre Grecĭ arată «că toțĭ negustoriĭ din țĕrile române sunt Grecĭ [7])

* * *

Ca fluturiĭ atrașĭ de lumina lămpiĭ, ast-fel și eŭ atras de dorința d'a istorisi avêntul comercial de odinióră, cred c'am înaintat prea repede și am trecut cu buretele uitării peste douĕ din figurile cele maĭ mărețe ale némuluĭ românesc din vécurile XIV și XV.

Mircea-cel-bătrân și Ștefan-cel-Mare aŭ fost, nu numaĭ pentru noĭ Românii, dar și pentru apusul Europeĭ, ca douĕ stâncĭ în care valurile mării Osmanlâilor bătură timp de douĕ vécurĭ. Le-aŭ copleșit cu mulțimea, dar nu le-aŭ putut urni din loc.

Când în 1396 «tótă flórea cea vestită a întreguluĭ Apus» veni să se măsóre în câmpiile Bulgarieĭ cu «întreg Aliotmanul», Frederich de Hohenzollern își găsi scăparea, după desastrul de la Nicopole, pe un vas al luĭ Mircea și coborând în josul Dunăriĭ, găsi la gurile eĭ flota veneția nă, cu care trecu Bosforul și se întórse prin Dalmația în Ungaria [8]).

---

[1]) *Hasdeŭ.* «Ion Vodă-cel-cumplit». Galațiĭ și Brăila prin comerțul lor îngrijiaŭ pe Rusia, de aceea pentru a da portuluĭ Odessa o activitate și avantagiile cele maĭ remarcabile. Rusia trebui să facă totul, ca să dobândéscă țara Moldoveĭ, căcĭ numaĭ nimicind comerțul Galaților și Brăileĭ, portul Odesseĭ póte ajunge la prosperitate, zice un act din 29 Iulie 1803. (*Urechia,* op. cit., Vol. IX, pag. 587).

[2]) *E. Cioran.* «Călătoriile Patriarchuluĭ Macarie», p. 261.

[3]) *Heyd.* Op. cit., vol. II, p. 731 și *Iorga.* Op. cit., p. 192.

[4]) «Journal d'un voyage de Constantinople en Pologne» par *J. Boscowich,* MDCCLXII, p. 254 și 308. Lausanne, 1772.

[5]) *E. Cioran.* Op. cit., p. 70.

[6]) Idem, p. 50.

[7]) Idem, p. 112.

[8]) *Urechia.* «Ist. Rom.», Vol. VI, p. 314; *Pap. Calim.* «Domnița Olena», p. 11—12 și *Hammer,* op. cit., vol. I, p. 327—334. A se vedea și partea istorică, pag. 551—552.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Cine ar fi putut prezice, acum cincĭ sute de anĭ, că modestul vas al luĭ Mircea din 1396, salvatorul zilelor luĭ Friderich de Hohenzollern, va deveni în 1896 măreţul vapor inaugurat de Carol I de Hohenzolern?

Marea-Négră saŭ cel puţin cósta vecină gurilor Dunăriĭ era numită «Valachiches Meer» la scriitorul contimporan Johann Schiltberger.

Şi în adevĕr, Mircea devenise stăpânitorul gurilor fluviuluĭ, după înfrângerea luĭ Baiazid de la Angora din 1402; acéstă stăpânire a durat până la 1412, când trece asupra Moldoveĭ [1]).

In ce împrejurărĭ grele pentru Europa chiar, ocupase Ştefan-cel-Mare scaunul Moldoveĭ!

Cu treĭ anĭ maĭ 'nainte Mahomed II-lea tipărise cu palma sa de sânge pe păretele Sfinteĭ Sofiĭ stăpânirea asupra imperiuluĭ fondat de Constantin în orientul Europeĭ, pe când apusul era sfâşiat de rĕsbóele lăuntrice: «Soldaţiĭ care pieriră în luptele din sînul creştinătăţiĭ — zice istoricul Michaud [2]) — ar fi fost de ajuns ca să împrăştie pe Turcĭ şi să-ĭ respingă până în fundul Asieĭ».

Cât timp ocupă tronul pontifical Papa Piu II, vestitul Aeneas Sylvius Picolomini, nu încetă de a trezi apusul din lâncezirea luĭ; din nenorocire expediţiunea cruciată proiectată şi realisată de Piu, nu se făcu:

«La mort du Pape et les discordes des Italiens firent évanouir cette expédition en fumée» conchide Cantù.

Şi de ar fi fost numaĭ neunirea apusuluĭ, tot era bine!

Ştefan, după ce se săturase de vorbele late ale Occidentuluĭ, sciuse a'şĭ găsi aliaţĭ în Răsărit, pe Uzum-Hasan, Şahul Persieĭ şi pe Impĕraţiĭ Trapezunteĭ, cu care intrase în legăturĭ de rudenie.

Dar maĭ eraŭ ochiĭ rĕĭ şi pizmătăreţĭ aĭ vecinilor noştriĭ Polonĭ şi Unguri, maĭ eraŭ vaĭ! o parte din Românĭ chiar, carĭ într'un ceas rĕŭ, într'o zi de rătăcire, aŭ ţinut cu Turciĭ.

Desbinările Apusuluĭ, într'un timp când puterea Turcilor devenise înspăimântătóre, veciniĭ noştriĭ îngâmfaţĭ şi lacomĭ, ura între ţĕrile surorĭ de la Dunărea de jos, iată ce aŭ făcut pe «Verus Christianae fidei athleta» (adevĕratul luptător al credinţeĭ creştine) — după cum aşa de pompos numesce pe Ştefan, Papa Sixt IV — să piardă stăpânirea sa la Marea-Négră, despicată în lung şi în lat de vase moldovenescĭ, Marea-Négră, «Pont Euxin de la Moldavie», «Lacul Moldovenesc» pe ţĕrmul căruia Ştefan avea douĕ porturĭ înfloritóre: Chilia şi Cetatea-Albă, grânarele Veneţianilor şi Genovezilor.

In istoria Chilieĭ sunt multe paginĭ pătate de sângele fraţilor Muntenĭ şi Moldovenĭ, carĭ s'aŭ răsboit pentru stăpânirea eĭ în cursul domnielor luĭ Vlad Ţepeş şi Ştefan-cel-Mare.

Prin căsătoria sa cu Maria de Mangup, Ştefan avea drepturĭ de stăpânire asupra Crimeieĭ de Sud, unde de multă vreme neguţătorĭ românĭ eraŭ stabiliţĭ în Cafa şi Mangupia.

La mórtea socruluĭ luĭ Ştefan, Mangupia rĕmăsese a se împărţi între ceĭ doĭ moştenitorĭ: Alexandru şi sora acestuia, Maria, soţia luĭ Ştefan, după cum dovedesce un document din 7 Decembrie 1474:

«Ştefan Voevodul Moldoveĭ dobândise Mangupul, după mórtea socruluĭ sĕŭ şi trimese pe cumnatul sĕŭ, Alexandru, să'l ia în stăpânire».

De aceea când Turciĭ atacară la 1475 Cafa, puneaŭ în pericol stăpânirea moldovenéscă în Crimea:

«Mahomed II-lea atacând Cafa, lovia Moldova în inima sa» — zice cronicarul.

Aşa se explică pentru ce Ştefan-cel-Mare trimesese o armată în ajutorul Cafeĭ, contra Turcilor, carĭ o înconjuraseră, comandaţĭ de Achmed-Paşa [3]); tot ast-fel se explică pentru ce, pe când vasele turcescĭ se întorceaŭ în 1475, după căderea Cafeĭ, încărcate de bogăţiĭ şi sclavĭ, sunt atacate în cale de vase moldovenescĭ din Chilia şi Acherman, carĭ pun mâna pe avuţiĭ, iar tineriĭ şi fetele aŭ fost duse în Sucéva şi alte oraşe din Moldova [4]).

Cu mórtea luĭ Ştefan-cel-Mare, păşim peste pragul timpurilor moderne.

---

[1]) *Iorga*. «Chilia», p. 66—77, cu tóte că d. Hasdeŭ pune data stăpânireĭ luĭ Mircea la Marea-Négră în 1387.

[2]) «Histoire des Croisades», tom. III, p. 399.

[3]) *Pap. Calim.*, «Domniţa Olena», p. 114.

[4]) *Urechiă*. Op. cit., vol. VI, p. 314.

www.ziuaconstanta.ro

* * *

Prin căderea sub Turcĭ a celor douĕ însemnate porturĭ moldovene, Chilia și Cetatea Albă, Marea-Négră deveni o Mare turcéscă, mult timp o Mare închisă, după aceea o Mare periculósă, nesigură [1]).

Cele douĕ drumurĭ marĭ: unul spre Tătaria și cel d'al doilea prin Valachia (Moldova) sunt părăsite [2]), comerciul îșĭ croise alt drum prin Moldova către douĕ orașe, Brăila și Galațiĭ, care până la a doua jumătate a secoluluĭ XVI-lea, eraŭ de maĭ puțină însemnătate.

Pe Mare relațiunile comerciale nesigure, din causa pirateriei organisate în regulă și maĭ ales la gurile Dunăriĭ, rĕmăsese singur numaĭ comerțul pe fluviŭ cu treĭ porturĭ marĭ, către care conduceaŭ importantele drumurĭ din Polonia și Ardeal. Din Brăila, Galațĭ (pentru Polonia) și Silistra (pentru țara Ardéluluĭ), negutătoriĭ Armenĭ, Ovreĭ, Grecĭ și Ragusanĭ, îșĭ îndreptaŭ mărfurile lor pe uscat către Adrianopol și Sofia.

Se întrevede de ce mare însemnătate se bucuraŭ pentru comerț porturile fluviale: Galațĭ, Brăila, Silistra și maĭ în sus Rusciucul și Vidinul, și cât de mult scăzuseră înfloritórele porturĭ maritime de odinióră.

Dar relațiunile comerciale ale Țĕrilor Române nu se mărgineaŭ numaĭ cu vecniĭ noștri, de óre-ce vedem pe Petru-Vodă Șchiopul încheind în 1588, prin intermediul luĭ Thomas Hareborne, ministrul regineĭ Elisabeta, la Constantinopol, cu Anglia — pare-se cel d'întâiŭ tratat de comerț, prin care se dă liberă voie negutătorilor englezĭ de a face afacerĭ în Moldova, cu îndatorire de a plăti 3% vamă la domnie [3]).

Vom vedea maĭ în urmă, cum scia Anglia să-șĭ apere interesele sale comerciale în Țĕrile nóstre.

Tot acest Domn, luă în privința comerțuluĭ o mĕsură fórte înțeléptă, de a alunga din Țéră pe Ovreĭ, fiind pernicioșĭ negoțuluĭ național [4]).

Dobrogia și partea de Sud a Moldoveĭ cu Bugécul, aŭ fost în decursul vécurilor al XVI-lea și XVII-lea, teatrul multelor rĕsbóie, pe care Turciĭ le avură cu Moldoveniĭ, Poloniĭ, Rușiĭ și cu Țĕrile Khănescĭ, și, cu tóte nenorocirile vremilor și nesiguranța navigațiuniĭ, tot se maĭ vedeaŭ prin Brăila, Galațĭ, Ismail și Chilia, corăbiĭ venite din Trapezunta, Sinope și Scalele Levantuluĭ.

Ast-fel Patriarchul Macarie al Antiochieĭ, care a călătorit prin Rusia și Țĕrile Române între aniĭ 1653—9 ne-a lăsat prin scrierea însoțitoruluĭ sĕŭ, Archidiaconul Paul din Alep, importante date despre bogățiile acestor Țĕrĭ.

In Galațĭ pe vremile acelea, veniaŭ corăbiĭ din Sinope și Trapezunta [5]).

Bandini vorbind despre Brăila în secolul XVII-lea, zice: «Acest oraș este portul tuturor mărfurilor, unde vin corăbiĭ din Marea-Négră» [6]).

Flota mercantilă și cea de rĕsboiŭ de pe Marea-Négră și Dunăre aparținea Turcilor și, până către sfârșitul veaculuĭ al XVII-lea, eĭ eraŭ aprópe singuriĭ stăpânitorĭ aĭ comerciuluĭ pe apă.

Din timpul acesteĭ nenorocite stăpânirĭ, importantele porturĭ maritime Constanța și Mangalia, aŭ fost lăsate părăsireĭ și din mărețele lucrărĭ ale Genovezilor, nu maĭ rĕmaseră de cât ruinele, pe care Turciĭ cu un fel de respect le numiaŭ «Geniviz-Kalma», adică resturĭ Genoveze și orĭ-căreĭ lucrărĭ mărețe, ca întărirĭ, eĭ le ziceaŭ «Giniviz-Khale», pentru că Turcul era în credință, că numaĭ Genoveziĭ aŭ fost în stare să facă asemenea construcțiunĭ.

* * *

---

[1]) «Relațiunile comerciale ale țĕrilor nóstre cu Lembergul». *N. Iorga*. Partea I-a, pag. 5.

[2]) *Iorga*. Chilia, p. 192.

[3]) *Gion*. «Istoria Bucurescilor», pag. 446; apud. *Hurmuzaki*, doc. III, pag. 103.

[4]) *I. Brezoianu*. «Vechile instituțiunĭ ale Românieĭ», pag. 76; apud. *Hasdeŭ*, «Arch. Ist. a Rom.», vol. I, partea I, p. 174.

[5]) *Em. Cioran*. «Călătoriile Patriarchuluĭ Macarie», p. 248 și 250.

[6]) *Hurmuzaki*, IV², pag. 569, No. 666, în *Iorga*, op. cit., pag. 194.

www.ziuaconstanta.ro

Cu începutul secoluluĭ XVIII-lea, douĕ puterĭ încep a isbi interesele Porţiĭ la Dunăre şi Marea-Négră, Austria pe la Apus şi Rusia pe la Răsărit.

Cea d'întâĭ, prin art. 2 al tratatuluĭ de pace de la Carlovitz din 1699, cerea ca: «l'usage de ce fleuve (Danube) sera commun aux sujets des deux empires»[1]).

Pe când Austria începuse să-şĭ vâre códa în cestiunea navigabilităţiĭ pe Dunăre, lovitura dată de Rusia a fost şi maĭ mare.

Petru-cel-Mare reuşesce în 1696 să cuceriască Azowul, şi, în timp de şése anĭ, prin mĕsurile cele maĭ energice, înfiinţéză pe Marea-Négră o flotă de 14 corăbiĭ marĭ, 9 galere şi 40 brigantinĭ; iar la 25 Iulie 1702, Rusia obţine între altele, dreptul ca corăbiile eĭ de negoţ să trécă prin Dardanele şi cele de rĕsboiŭ să pótă naviga pe Marea-Négră.

Unul din visurile cele marĭ ale acestuĭ monarch, acela de a deveni stăpân pe Marea-Négră prin marina sa, se realizéză[2]).

A fost destul ariciuluĭ să fie primit de şobolan în casă, căcĭ Austria, nouĕ-spre-zece anĭ maĭ în urmă şi şése zile după tratatul din 21 Iulie 1718, de la Pasarovicĭ, dobândesce de la Pórtă un al doilea tratat relativ la comerţ şi prin art. 2—5 se stipula, ca: «des marchands imperiaux pourront conduire leurs marchandises sur le Danube à Vidin et Roustchouck pour de là les faire voiturer par terre dans toutes les parties de l'Empire Ottoman, où ils le jugeront à propos».

Intrarea vaselor austriace în Marea-Négră, nu numaĭ că era oprită, dar chiar coborârea lor maĭ jos de Rusciuc nu le era permisă: «ne pouvoir point entrer avec des bâtiments de commerce dans le Pont-Euxin».

Austria se mulţumia cu stipulaţiunea, ca din jos de Vidin şi Rusciuk, mărfurile eĭ, să fie transportate pe uscat, saŭ să se pótă folosi maĭ departe de navigaţiunea pe Dunăre însă încărcându-se numaĭ pe vase turcescĭ, muntene saŭ moldovenescĭ: «Il leur sera permis aux marchands impériaux de louer des vaisseaux turcs, valaques et moldaves à Braïla, Galatz, Isakcea, Kilia, etc., à l'effet de transporter leurs marchandises».

Va să zică, pe la 1718 există o flotilă comercială turco-română de-alungul Dunăriĭ[3]).

Vine rĕsboiul terminat prin pacea de la Belgrad din 1739.

Austria conlucra cu Rusia contra Turcieĭ. Între alte scopurĭ noĭ am vĕzut ce planurĭ urmăreaŭ aliaţiĭ, dar maĭ lămurit pentru Rusia se vĕd din propunerile eĭ la congresul ţinut în 1736 la Nimirov, înaintea începeriĭ rĕsboiuluĭ.

Rusia cerea nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puţin de cât: «libera navigaţiune pe Marea Négră, Bosfor, Helespont şi Mediterana»[4]).

Dar planurile aliaţilor nu reuşesc; Austria este învinsă, şi acéstă înfrângere atrage şi pe Rusia — care de şi victoriósă, dar temêndu-se de complicaţiunĭ — încheiă tratatul din 18 Septembrie 1739, prin care se puse pentru cât-va timp stavilă intenţiunilor rusescĭ şi austriace, în afacerea comerţuluĭ pe Marea-Négră şi Dunăre.

Căcĭ privitor la Austria, iată cum sună art. 7 al tratatuluĭ: «dans les endroits où les rives du Danube... sont d'un côté à l'Empereur et de l'autre à la Porte, les cours des eaux sera commun aux deux États, jusqu'à la moitié du fleuve».

Drepturile de navigaţiune pe Dunăre ale Austrieĭ se restrâng acum numaĭ până la Orşova.

Însă prin art. 12 se stipuléză, că va fi permis supuşilor austriacĭ: «d'aller par le Danube, en payant les droits qui ont été payés» şi servindu-se de vase streine drapeluluĭ sĕŭ.

Decĭ exista o flotilă comercială pe Dunăre şi după pacea de la Belgrad[5]).

---

[1]) *Urechiă*. «Istoria Românilor», vol. VI, pag. 315.

[2]) Vezĭ scrisórea luĭ Leibnitz către Thomas Burnet în Zinkeisen. Vol. V, p. 358, reprod. în *Xenopol*, «Rĕsbóiele dintre Ruşĭ şi Turcĭ», vol. I, pag. 14—15.

[3]) *Urechiă*. Op. cit., vol. VI, pag. 315.

[4]) *Hammer*. «Histoire de l'Empire Ottoman dans la colection d'Histoire complètes de tous les états européens», III, p. 468 în *Xenopol*, op. cit., vol. I, p. 56.

[5]) *Urechiă*. Op. cit., vol. VI, p. 315—6.

www.ziuaconstanta.ro

Rusia pierde și ea din drepturile anterióre, căcĭ prin acest tratat îĭ este oprit a construi corăbiĭ pe Marea de Azow și Marea-Négră, precum și de a întreține o flotă acolo. Rușiĭ pot face comerț în Marea-Négră, însă numaĭ pe corăbiĭ turcescĭ [1]).

Înainte ca Rușiĭ să dea lovitura comerțuluĭ turcesc de pe Marea-Négră în rĕsboiul terminat prin pacea de la Küciuk-Kainargi, eĭ aŭ preparat-o din vreme.

Ne aducem aminte că, încă de pe vremea luĭ Petru-Vodă Șchiopul, Anglia intrase în relațiunĭ comerciale cu Țĕrile de la Dunărea-de-jos.

Sub ocrotirea Porțiĭ, Engleziĭ aŭ făcut bune afacerĭ de comerț, nu numaĭ la noĭ, ci și în tóte țĕrile, care depindeaŭ de Imperiul Otoman; pe la începutul secoluluĭ al XVIII-lea însă, comerțul Angliei în Orient începe să decadă cu o vĕdită repeziciune, așa că până la jumĕtatea acestuĭ secol dispăruse cu desăvîrșire.

Engleziĭ îșĭ deschid o nouĕ cale comerțuluĭ lor, căutând a se apropia de Rusia, unde îșĭ înfiinţéză comptuare și case marĭ de comerț la St. Petersburg, Riga, Rewel, Narva, Moscua, Kasan și Astrakan, și — pentru vremile de acum — obținură de la Caterina II-a un ucaz, care le permitea comerțul către Persia [2]).

De aceea în rĕsboiul de acum, Rusia este ajutată de Anglia, căcĭ flota rusésca din Baltica, sub comanda amiraluluĭ englez Elphinstone, ocolind Europa pe la apus și miază-zi amenință a intra prin Dardanele contra Constantinopoluluĭ.

Prin activitatea, silințele și politica luĭ Colbert, prin calitatea și ieftinătatea mărfurilor lor, Francezii nu întârziară a ocupa locul Englezilor în comerțul Imperiuluĭ Otoman, obținênd în 1740 un tratat comercial, prin care pieţele Orientuluĭ sunt deschise mărfurilor franceze.

«Consuliĭ francezĭ din Turcia și Tătaria se interesaŭ fórte de aprópe de bogățiile țĕrilor de pe lângă Marea-Négră și de avantagiile pe care Franța le-ar putea trage dintr'un comerț prin aceste locurĭ».

Așa se exprimă Peyssonel în prefața lucrăriĭ sale [3]).

Să ne întindem maĭ mult în acest capitol asupra importanteĭ scrierĭ a luĭ Peyssonel, în partea care privesce comerțul Dobrogieĭ și al Țĕrilor Române, din a doua jumĕtate a secoluluĭ al XVIII-lea.

Am vĕzut care era starea porturilor maritime din Dobrogia, la partea istorică; să ne ocupăm aci de comerț.

Exportul consista din:

Ciară galbenă în cantitățĭ marĭ, de calitate fórte bună și se vindea cu 38—42 parale ocaua.

Mătasea destul de multă, se găsea aprópe numaĭ mătase albă și se vindea cu 10 piastri (2 leĭ și 20 banĭ) ocaua (1 kgr. și 28).

Lâna nespălată se exporta în cantităţĭ imense; era de douĕ calităţĭ: crétă, cea maĭ fină și maĭ prețuită se vindea cu 8—10 parale ocaua; lâna linsă, cu preț de 5—6 parale ocaua. Aprópe $^1/_4$ din total era lână négră, restul albă.

Lâna din părțile de Nord ale Bulgarieĭ se exporta în Germania și în Austria, pe Dunăre. Dacă s'ar căuta — zice Peyssonel — cu de-a-mănuntul s'ar găsi lână de calitate superióră celeĭ din Spania.

Cu mult înainte, adaogă el, se ocupaŭ cu acest fel de comerț, Ragusaniĭ, care aŭ deschis ochiĭ Grecilor și Turcilor, și acum aceștia le-aŭ luat comerciul din mână.

Pieile de boĭ și bivolĭ; cele de bivolĭ se vênd cu 2—13 piastri, cele de boĭ cu $1^1/_2$—$3^1/_2$. Sunt de diferite calităţĭ.

Mierea era un articol însemnat al comerțuluĭ acestor ținuturĭ. Cea maĭ bună era din Muntenia și Moldova. Prețul era de 7—8 piastri ocaua și se exporta maĭ ales la Constantinopol.

---

[1]) *Xenopol.* Op. cit., vol. I, pag. 62.

[2]) *Xenopol.* «Rĕsbóiele dintre Rușĭ și Turcĭ», vol. I, p. 92—5.

[3]) «Traité sur le commerce de la Mer Noire». Paris, 1787, 2 volumes.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA

Untul era destul de mult în Bulgaria, dar nu așa ca în Moldova și Muntenia. Din ținuturile de pe lângă Dunăre se aduna în mărĭ cantităţĭ și se vindea cu 13—14 parale ocaua. Tot untul era destinat numaĭ pentru Constantinopol și nu se putea exporta alt-undeva, de cât prin contrabandă.

Seul se exporta în cantităţĭ mărĭ la Constantinopol, Adrianopol și Rodosto, pe preţ de 8—9 parale ocaua. Numaĭ prin contrabandă se putea trimete și alt-unde-va.

Tutunul care era de diferite calităţĭ.

Marochinurile care se fabricaŭ în multe părţĭ ale Bulgarieĭ, dar maĭ ales la Rusciuc.

Cu pastrama se făcea un întins comerciŭ și principalele debușeurĭ eraŭ porturile maritime.

Caiĭ și maĭ ales ceĭ de Dobrogia, eraŭ fórte apreciaţĭ [1]).

Grânele. Partea de nord a Bulgarieĭ și Ţĕrile Române eraŭ un isvor nesecat, grânarul Turcieĭ, iar Dunărea se numia pe acele vremurĭ «părintele care hrănesce Constantinopolul».

Exportul grâuluĭ era supus unuĭ control riguros, pentru a nu fi dus de cât în Capitala Imperiuluĭ Otoman, unde se vindea cu o mĕsură, quilotul, (120 ocale) și costa 60 parale.

Orzul cu 50 parale quilotul, ca și meiul; sezamul cu 65—70 parale quilotul.

Vinul roșu se exporta în destul de mare cantitate din Bulgaria și Dobrogia. Pe fiecare an veniaŭ din Polonia și Rusia neguţătorĭ pentru vinurĭ și se trimeteaŭ în aceste ţĕrĭ 5—6000 căruţe cu butóie de vin, care costa pe loc 50 parale quintalul (225 ocale [2]).

Monedele care circulaŭ în Turcia eraŭ: sequiniĭ veneţianĭ, olandezĭ saŭ turcescĭ; taleriĭ nemţescĭ și ragusanĭ; patinĭ de Spania, și în general orĭ-ce monedă, care avea valóre la Constantinopol.

In tóte orașele de pe malul Dunăriĭ eraŭ corăbiĭ anume construite pentru navigaţia și comerţul fluvial, ele aveaŭ 150—4000 quintale capacitate și se închiriaŭ, saŭ cu totul, saŭ numaĭ plătind chirie pentru mărfurile încărcate.

Vasele maĭ micĭ, ḑice autorul, convin maĭ bine ca cele marĭ, sunt maĭ ușóre, merg nóptea și ḑiua și pe orĭ-ce fel de timp, pot acosta pretutindenĭ. Cele marĭ nu merg de cât ḑiua, sunt fórte de temut din causa furtunilor, nu pot acosta orĭ și unde și nu se întrebuinţéză decât pentru transportul grânelor.

Chiria este maĭ scumpă în susul decât în josul apeĭ, de óre-ce când vêntul este contrariŭ vasul este luat la remorcă.

De la Rusciuc la Vidin cu vasele de 250 quintale capacitate costă transportul 14—15 piastri, iar înapoĭ numaĭ 6—7 piastri.

De la Vidin la Galaţĭ se închiriază de ordinar cu 28—30 piastri și de la Rusciuc la Galaţĭ cu 15—20; de la Vidin la Sunie (Sulina), care este una din gurile Dunăriĭ, se plătesce 50—55 piastri.

Mărfurile din Bulgaria dunăréná saŭ de mijloc sunt duse de ordinar la Varna pe uscat, și de aci sunt transportate pe Mare la Constantinopol, saŭ pentru diferite alte punte de destinaţie.

Transportul pe uscat se face în care cu boĭ saŭ cu caĭ.

Carele cu boĭ saŭ bivolĭ duc 5—600 ocale; cele cu caĭ 600—1500 ocale, după numĕrul cailor ce se înhamă. De la Rusciuc la Varna căruţele cu caĭ se plătesc 34—35 parale pentru suta de ocale; iarna până la un piastru. Acele cu boĭ saŭ bivolĭ sunt maĭ ieftine, fiind-că merg maĭ încet.

Raguzaniĭ aŭ fost multă vreme aprópe singuriĭ comercianţĭ în Bulgaria și aŭ fondat stabilimente considerabile la Rusciuc, Sofia și în diferite alte părţĭ, dar aceste stabilimente aŭ decăzut.

---

[1]) Veḑĭ cap. «Animalele domestice».

[2]) Veḑĭ capitolul «Viile».

www.ziuaconstanta.ro

La Sofia n'a maĭ rĕmas nicĭ unul și când am trecut pe la Rusciuc în Februarie 1759, nu maĭ eraŭ de cât douĕ saŭ treĭ case ragusane, care nu păreaŭ a mânui marĭ afacerĭ.

Francesiĭ dădură o mare extensiune comerciuluĭ în Bulgaria și maĭ ales la Andrianopolĭ, unde aveaŭ 4—5 case marĭ de comerț, primeaŭ mărfurĭ de import direct din Marsilia și exportul îl făceaŭ prin Rodosto și Enos.

Pe Dunăre, Muntenia avea douĕ puncte vamale: Giurgiu, intrepositul tuturor mărfurilor ce veneaŭ din Germania pe Dunăre, din Constantinopol, Andrianopolĭ și Uzungiova, saŭ care se exportaŭ către Varna și pe la gurile fluviuluĭ.

Al doilea punct Peyssonel îl numesce Laun, un oraș mic, așezat la rĕsărit de cel precedent vis-à-vis de Silistra. Nu sciŭ care putea fi acest oraș.

In fie-care punct eraŭ din partea Munteniei și Turcieĭ câte un vameș, acesta din urmă atârna de cel de la Rusciuc.

In Moldova, Peyssonel menționéză numaĭ orașul Galațĭ, unde veneaŭ cea maĭ mare parte din mărfurile destinate pentru import și export.

Vasele, adaogă autorul, nu iernéză de ordinar la Galațĭ, ci se duc la Sunie, una din gurile Dunăreĭ pe care cărțile o numesc impropriŭ Solina; aci este un port bun. Și la Galațĭ eraŭ douĭ vameșĭ: unul turc și altul moldovean [1]).

Mărfurile venite din Germania pe Dunăre eraŭ așa dar descărcate în orașele țĕrmurene, de unde se trimeteaŭ în Muntenia, Moldova saŭ Bulgaria. Corăbiile de comerț eraŭ turcescĭ, muntene saŭ moldovenescĭ.

Tocmaĭ pe la 1786, se vede a fi venit pe Dunăre la Chilia prima corabie germană [2]) De și maĭ 'nainte însă, negețătoriĭ germanĭ veneaŭ cu mărfurile lor pe Dunăre, așa avem în 1768 pe Kleemann, care ne-a lăsat notițe importante asupra Kilieĭ.

După ce am vĕzut starea comerciuluĭ în Țĕrile de la Dunărea-de-jos, să urmărim consecințele rĕsboiuluĭ din 1768—1774.

Prin art. 11 al tratatuluĭ încheiat la Kuciuk-Kainargi, în 21 Iulie 1774, se stipuléză: «il y aura une navigation libre et illimitée pour les vaisseaux marchands, dans toutes les mers qui baignent les terres des Etats contractants... Les sujets des deux empires jouiront réciproquement d'une entière liberté de commerce par terre et par mer, ainsi que sur le Danube».

Isbitura dată de Rușĭ deștéptă pe Românĭ și pe Turcĭ și douĭ anĭ după tratatul de la Kainargi, atât Alexandru Ipsilante cât și Grigorie Ghica, înzestréză Muntenia și Moldova, după o dispozițiune a Porțiĭ, cu câte un galion de 41 ½ coțĭ lungime, înarmat cu tunurĭ [3]).

Cum că acéstă încercare de reorganizare a floteĭ românescĭ pentru paza Dunăreĭ are urmare după aceea, se vede și din faptul că la 1786, în alaiul de intrare în Bucurescĭ a luĭ Nicolae Mavrogheni iaŭ parte obligatorie și un numĕr însemnat de galeongiĭ pe lângă bresla spătărieĭ, adică pe lângă armată, atârnând de Spătar.

Dar aceste începuturĭ de reorganizare stăteaŭ ca un ghimpe în gâtul Austrieĭ, de aceea prima grijă a Prințuluĭ de Saxa-Coburg, când intră în Bucurescĭ, cu ocazia rĕsboiuluĭ terminat prin pacea din 1792, fu de a desființa cu grăbire flotila.

In condica de la Archiva Statuluĭ cu No. 18, se află un act prin care, după ordinele Prințuluĭ de Saxa-Coburg, se publică licitațiune pentru vênzarea ultimuluĭ vas românesc, pe care Austriaciĭ îl consideraŭ de captură de la Turcĭ.

Prin pacea de la Șiștov din 1791, Austria dobândesce dreptul de navigabilitate pe Dunăre.

Rĕsboiul totușĭ continuă până la tratatul de pace de la Iașĭ din 1792, când ambele Principate încep să maĭ rĕsufle de ocupațiunile rusescĭ și austriace. Un an maĭ în urmă, Marele Spătar al Munteniei, Enache Văcărescu, printr'o abilitate diplomatică și justifi-

---

[1]) *Peyssonel*. Op. cit., vol. II, pag. 161—211.

[2]) *Hurmuzaki*. Supl. I², pag. 19 No. 32 in *Iorga*, Kilia, pag. 252.

[3]) *Urechia*. «Istoria Românilor». vol. I, pag. 139 și vol. VI, pag. 316.

www.ziuaconstanta.ro

când organizarea flotileĭ pe necesitatea de a servi Porţeĭ zaherele, cherestele, etc. transportându-le pe apă [1]), cere Domnuluĭ Muntenieĭ, Alexandru Moruzi, reînfiinţarea flotileĭ române pe Dunăre.

Acéstă nouĕ organizare a vaselor de comerţ pe Dunăre, nu putea fi bine privită de Austria şi maĭ cu sémă de Rusia, de aceea, când acésta din urmă ocupă Principatele între 1806—1812, avu grija de a desfiinţa flota românéscă pe Dunăre.

Maĭ avea şi un alt interes Ruşiĭ de a lovi în comerţul turcesc şi românesc pe Dunăre şi Marea-Négră.

Eĭ căutară prin tóte mijlócele a face să înceteze importanţa Galaţilor şi Brăileĭ, pentru a putea câştiga noul lor port maritim Odesa, care pe la sfârşitul véculuĭ XVIII-lea era un mic orăşel numit Khodja-Bey şi nu numĕra de cât vre-o 30 case. Odesa ajunge în prima jumĕtate a secoluluĭ XIX-lea cel maĭ important port de pe Marea-Négră [2]).

După rĕsboiul terminat prin tratatul de pace din 2 Septembrie 1829, Rusia devine stăpână pe navigaţia Dunăriĭ de jos:

«De la vărsarea Prutuluĭ în Dunăre până la Gura Sf. Gheorghe, Dunărea va aparţine Rusieĭ».

«Corăbiile rusescĭ şi acele ale tuturor naţiunilor ce sunt în pace cu Pórta, vor putea face negoţ în tótă libertatea şi vor putea trece prin Bosfor şi Dardanele» [3]).

Acum găsesce Rusia ocasie a se rĕsbuna contra Franţeĭ, impunênd mărfurilor francese importate în Principate o mulţime de taxe.

Şi tot în scopul de a favorisa comerţul în porturile rusescĭ de pe coasta Mării-Negre, Ruşiĭ întrebuinţéză tóte manoperile de a pune dificultăţĭ navigaţieĭ pe Dunăre, între altele căutaŭ a măli gura Sulineĭ, pentru a închide navigaţia fluvială cu Marea, stabilesc carantine etc. [4]).

Prin aceste măsurĭ Rusia punea piedicĭ marĭ comerţuluĭ Austrieĭ, care trăgea marĭ folóse din navigaţia pe Dunăre şi Marea Neagră, unde din 1835 compania Lloyd îşĭ avea vapóre:

a) De la Constantinopol la Galaţĭ prin porturile: Anchial, Burgas, Varna, Kustendgé Sulina, Tulcea.

b) De la Galaţĭ la Viena, deservia tóte porturile fluviale românescĭ şi bulgărescĭ [5]).

In urma dificultăţilor pe care Rusia le punea navigaţiuniĭ de la gura fluviuluĭ, Austria care câştiga din comerţul sĕŭ cu Turcia anual 70 milióne leĭ, îşĭ croesce un alt drum pentru pasagerĭ şi bagaje prin valea Carasuluĭ până la Constanţa, unde se îmbarcaŭ din noŭ pentru Constantinopolĭ. Trajeul între Cernavoda şi Constanţa se făcea în trăsurĭ, însă cu marĭ greutăţĭ din causa nesiguranţeĭ drumuluĭ [6]).

Totuşĭ vapórele maĭ coboraŭ pe braţul Sulina, ale căruĭ ape scădeaŭ din an în an acésta era starea navigaţieĭ pe braţul Sulina în 1850. La acéstă dată patru vapóre austriace făceaŭ serviciul pe Dunăre de la Viena la Galaţĭ şi douĕ rusescĭ de la Galaţĭ la Odesa.

Din transportul pe Dunăre compania Lloyd câştiga anual 5.000.000 piastri.

Principalele mărfurĭ de export eraŭ: lâna, seul, piele de capră, untul, brânza, cerealele şi lemnăria, iar ca import: lânurĭ, bumbacurĭ, mătăsurĭ, postavurĭ, fierul lucrat, oţelul şi mobilele.

Se maĭ făcea un comerţ întins cu lipitorile.

Lâna, pieile, seul şi lipitorile se exportaŭ în Germania, şi principalele porturĭ, unde se încărcaŭ aceste mărfurĭ eraŭ Silistra şi Rusciucul.

---

[1]) *Urechia.* Vol. V, pag. 97. A se vedea acest act la locul citat.

[2]) *Ubicini.* «Lettres sur la Turquie», première partie, pag. 275.

[3]) *Xenopol.* Op. cit., vol. II., p 36-37.

[4]) *Reynault.* «Histoire politique et sociale des Principautés», pag. 218. Vezĭ şi Capitolul «Comisiunea Europeană Dunăreană».

[5]) *Ubicini.* Op. cit., p. 286.

[6]) *I. Ionescu.* Op. cit., p. 36.

www.ziuaconstanta.ro

Untul şi brânza se încărcaŭ la Galaţĭ cu destinaţie pentru Constantinopole.

Principala schelă pentru încărcatul cerealelor din Dobrogia era Măcinul şi maĭ jos Ghecetul.

Lemnăria se încărca la Măcin, Isaccea şi Tulcea cu destinaţia pentru Constantinopol [1].

Plutirea pe Marea-Négră este deschisă tuturor corăbiilor de comerţ prin art. 11 al tratatuluĭ de pace de la Paris din 30 Martie 1856; iar prin art. 15, 16, 17 navigaţiunea pe Dunăre este pusă sub controlul uneĭ Comisiunĭ [2].

Iată care eraŭ principalele pieţe comerciale ale Dobrogeĭ în anul 1876:

a) Tulcea.

Exportul sub Turcĭ era fórte greŭ streinilor. Lâna, cerealele, pieile şi brânzeturile eraŭ în mâna negustorilor localĭ, carĭ trataŭ direct cu ţĕraniĭ. Din timp eĭ angajaŭ cerealele de pe câmp înaintea seceratuluĭ, saŭ lâna înainte de a fi tunsă de pe oĭ şi plăteaŭ arvună ţĕranilor şi aceştia se îndatoraŭ a'şĭ vinde marfa la timp negustoruluĭ cu care s'aŭ învoit.

In aşa mod cumpărăturile se făceaŭ cu un preţ fórte mic în paguba ţĕranuluĭ.

Comerţul Tulceĭ era în 1876 de 5,787,718 leĭ la export şi 3,920,494 leĭ import, adică un total de 9,708,272.

Ţĕrile unde s'aŭ făcut exportul în 1876 eraŭ:

Turcia (cereale şi brânzeturĭ)	leĭ	2.185.266
Anglia (idem)	»	1.340.979
Rusia (lânurĭ, peşte, icre)	»	714.192
Franţa (grâŭ, lână)	»	512.913
România (peşte etc.)	»	276.600
Austria (lână, secară)	»	199.119
Holanda (cereale)	»	193.117
Grecia (grâŭ)	»	195.979
Italia (cereale)	»	169.553
Total	»	5.787.718

Producţiunea cerealelor în anul 1876 se póte evalua la 20 milióne leĭ.

Lână s'a exportat în cursul acestuĭ an 1.344.000—1.456.000 kil. în valóre de 1.854,472—2.609.250 leĭ; numaĭ prin punctul Tulcea s'a exportat în acest an cantitatea de 607.776 kil. în valóre de 991.276 leĭ.

Brânzeturĭ se exportaŭ destul de multe din Dobrogia.

Peştele sărat s'a exportat în cursul anuluĭ 1876, cantitatea de 560.000 kil., în valorĭ de 294.000 leĭ.

La Tulcea se făcea un întins comerţ cu icre. Morunul se pescuia în Deltă în mare cantităţĭ.

Cele-l'alte articole de export eraŭ: pieile de vulpĭ şi de lup şi se vindeaŭ cu preţ de 6.65—13.50 una; apoĭ pieile de capră în Franţa şi Austria.

Importul consta din: orez, cafea, unt-de-lemn, zahar, spirt, săpun, ţesăturĭ de bumbac, petroleŭ, sticlărie, haĭne şi fer.

Cifra importuluĭ în anul 1876 era de 3.920.494 leĭ numaĭ în Tulcea.

Cafeaua se importa de 139.968 leĭ; alcoolul provenia din Rusia, ferul din Anglia, unt-

---

[1]) *I. Ionesco.* «Excursion dans la Dobroudja en 1850», p. 40-48.

[2]) Veḑĭ «Comisiunea Europeană Dunăreană».

www.ziuaconstanta.ro

de-lemnul din Grecia, Asia-mică, Siria și Insulele Archipelaguluĭ; zaharul din Franța, Olanda și Austria.

In cursul acestuĭ an s'a importat 172.800 kg. zahar în valóre de 193.500 leĭ.

Tutunul se aducea din Constantinopol și din alte părțĭ ale Imperiuluĭ Otoman, în valóre de 468.000 leĭ.

Scândurărie venia din Moldova și Bucovina.

TABLOU

De prețurile curente mijlocĭ a principalelor articole de comerț în Tulcea pe anĭ 1876-77.

MĂRFURI	MĂSURI	Valórea în 1876	Valórea în 1877
		Leĭ	Leĭ
Unt din țéră	Ocaua	2.44—5.33	2.60—4.00
» » »	»	2.66—4.00	3.20—4.00
Bere de Galațĭ	Butoiul de 4 vedre	20.00	20.00
» » Tulcea	» » » »	15.55	16.00— 18.00
Lemne de construcțiĭ	Plute de 22	141.33—235.55	300.00—360.00
» » » din Austria	» » 32	106.00—177.77	240.00—300.00
» » » » Moldova	» » 22	82.44—106.00	168.00—240.00
» » » » »	» » 32	58.88— 82.44	—
Scânduri	100 de bucățĭ	154.44—212.00	—
Luminărĭ en gros	» » kilogr.	190.00	28.50 (în lăzĭ)
» en detail	Pachet de 3 luminărĭ	0.55	0.70—1.90
» » »	» » 4-5 »	1.50	1.25
Cafea	Ocaua	2.77—3.44	3.00—4.40
Icre en gros	»	4.44—6.66	4.80—9.60
» en detail	»	5.35—8.88	—
Cleiŭ de pește	»	20.00	14.77—22.80
Grâŭ	Chila de Tulcea (1 H. 24)	17.33	16.47—19.00
Ovĕz	» » »	8.44	—
Porumb	» » »	9.33	7.30—8.44
Meiŭ	» » »	6.22	5.28—6.33
Orz	» » »	6.66	6.33—7.18
Secară	» » »	9.44	9.50—9.92
Fasole	Suta de ocale	23.33	16.00—22.00
Cuie		0.72	0.70—1.00
Piele	Ocaua	4.00	4.00—5.00
Spirt de vin	Vadra (10 ocale)	12.22	12.00—28.00
Făină	Sacul de o sută ocale	28.88	0.60—0.70(ocaua)
Fier în bare	Ocaua	0.36	0.50—1.10
» alb	în lăzĭ	33.33—35.55	45.00—60.00
Brânză din țară en gros	Ocaua	0.92	0.25
» » » en detail	»	1.33	—
Ghiață	»	0.03	—
Gudron de România	»	0.33	6.00—7.00(vadra)
» (păcură) de Rusia	»	0.77	—
Unt-de-lemn	»	1.66	1.40
Lână	»	2.11	1.80
»	»	2.33	—
Berbecĭ pe picióre	pe cap	12.55	22.00—26.00
Ouĕ	zece	0.44	0.25—0.70
Măsline	Ocaua	0.72	0.45—1.00
Petroleŭ	Lada de 25 ocale	17.77—31.11	20.00—32.00
Piper	Ocaua	2.44	1.40
Pește sărat	Cutia de 1.300 ocale	20.00—30.00	24.00—36.00
Pieĭ de boŭ	Perechia	50.00	38.00—40.00
» » berbecĭ	»	3.00	4.80—5.60

b) Măcin.

In acest port s'a încărcat în anul 1876 cantitatea de 4000 kile grâŭ și 2.000 kile de orz.

c) Sulina.

A căruĭ mișcare comercială este arătată la capitolul respectiv.

www.ziuaconstanta.ro

d) Kustendgé.

Importul acestuĭ punct e greŭ de stabilit, de óre-ce tóte actele relative aŭ fost luate de autorităţile turcescĭ.

Articolele de import se mărgineaŭ aprópe numaĭ la consumaţia locală şi eraŭ: bumbăcăria ordinară din Anglia; încălţămintea din Austria; îmbrăcămintea din Viena; fierăria din Austria şi Anglia; marchidănia din Germania şi Anglia; colonialele din Constantinopol; orezul, vinurile fine, liquerurile şi spirtósele din Franţa; lumânările din Triest, Franţa şi Odesa; făina din Brăila şi Odesa; petroleul din America.

Din aceste articole o parte se distribuia la Medgidia, Mangalia şi Cernavoda.

MĂRFURI	MĂSURI	Valórea în 1876	Valórea în 1877
		Leĭ	Leĭ
Pieĭ de cal	Perechia	8.88—12.22	14.00—20.00
» » cupră	»	6.66	4.80—5.60
» » berbecĭ	»	5.55	4.00—5.20
Vulpĭ	»	6.66—8.88	4.44—5.20
Lupĭ	»	6.66—13.33	6.00—8.00
Cartofĭ	Suta de ocale	18.33	10.00
Orez de Italia	Ocaua	0.66	9.20
» » India	»	0.55	8.40
Săpun	»	0.83—1 83	0.85—1.00
Sare ordinară	Suta de ocale	5.83—17.77	7.48—25.50
Zahăr	Ocaua	1.44—2.22	1.40—2.20
Pahare de sticlă	Lada	20.00—25.00	20.00—36.00
Vin alb	Vadra	3.77	3.60—6.00
» roşu	»	3.55	3.80—6.20

Exportul se făcea în douĕ felurĭ: de transit şi al produselor locale.

Afară de exportul cerealelor arătat în tabloul de jos, se maĭ trimetea prin portul Constanţa lână brută, pieĭ şi vite pe picióre.

S'a exportat în 1876 aprópe 18.000 mieĭ pentru Constantinopol, cu preţ de 5 leĭ bucata; 30.000 berbecĭ cu 12—14 leĭ.

Lână (zigaie) 300.000 ocale, cu preţ pe loc 1½—2 leĭ ocaua.

Pieĭ de miel şi berbecĭ 7.000 la Viena pe Dunăre, cu preţul de 3 leĭ perechia.

Brânza se exporta fórte multă la Constantinopol: calitatea I-a (0.80—1 leŭ) cantitatea de 200.000 ocale; calitalea II-a (0.60—0.70) până la 50.000 ocale.

Companiile Messageries Maritimes Françaises, Lloyd austriac, Florio, afară de alte vapóre transportă cerealele şi cele-l'alte articole la Constantinopol şi pe Dunăre.

e) Medgidia.

Pentru comerţul interior acest oraş avea un târg de douĕ orĭ pe an, primă-vara şi tómna; aci se făceaŭ afacerĭ considerabile.

f) Cernavoda.

Era intrepositul cerealelor carĭ se aduceaŭ pe Dunăre cu destinaţie pentru Constanţa[1].

[1]) *Baron d'Hoguer*. «Renseignements sur la Dobrodja».

www.ziuaconstanta.ro

Exportul Constanţeĭ în anul 1876.

PAVILIONUL	TONAJUL Cu pânze	TONAJUL Vapóre	TONAJUL Cu pânze	TONAJUL Vapóre	CEREALE TRANSIT Grâŭ	Orz	Porumb	Meiŭ	Ovĕz	Secară	Fasole	In	TOTAL	CEREALE DIN ŢÉRĂ Grâŭ	Orz	Meiŭ	Ovĕz	Secară	Fasole	In	Diferite	TOTAL	TOTAL GENERAL
					qrs[1]	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs
Anglia	10	74	4.000	50.011	74.985	53.804	197.852	3.929	—	6.443	—	—	—	337.013	629	153.965	5.332	2.235	—	1.330	9.406	2.829	175.726	512.739
Austria	6	—	2.229	—	—	1.126	7.507	—	—	—	—	—	—	8.633	—	2.874	—	—	—	—	3.000	—	5.874	14.507
Italia	22	—	9.564	—	12.798	9.618	37.723	—	—	—	—	—	—	60.139	—	12.403	—	—	—	—	—	—	12.403	72.542
Grecia	84	11	16.864	6.020	71.529	3.757	22.757	2.196	2.225	—	250	105	—	102.819	4.379	41.356	—	5.332	—	414	1.475	—	52.956	155.775
Turcia	180	—	15.370	—	62.427	1.917	546	28	—	—	635	—	—	65.553	15.476	16.048	—	92	—	4.615	220	—	36.451	102.004
Rusia	8	—	1.050	—	7.816	—	—	—	—	—	534	—	—	8.350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.350
România	4	—	410	—	3.894	—	—	—	—	—	—	—	—	3.894	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.894
Samos	3	—	457	—	3.069	—	—	—	—	—	—	—	—	3.069	278	—	—	—	—	—	—	—	278	3.347
Danemarca	—	2	—	1.964	—	—	8.254	—	—	—	—	—	—	8.254	—	7.375	—	—	—	—	—	—	7.375	15.629
Germania	—	1	—	78	—	7.260	—	—	—	—	—	—	—	7.260	—	1.748	—	—	—	—	—	—	1.748	9.008
Belgia	—	2	—	84	—	—	7.562	—	—	—	—	—	—	7.562	557	2.585	60	—	—	—	7.399	1.030	11.622	19.181
	317	90	49.944	757																				
C-nia Lloyd	—	47	—	700	872	—	—	—	—	—	—	—	—	872	2.639	92	—	—	—	538	—	575	3.844	4.716
» Messager.	—	78	—	6.800	—	—	49	—	249	—	—	—	—	298	—	336	—	302	—	3.183	176	47	4.044	4.342
» Florio	—	22	—		38.608	—	757	—	329	—	7.521	—	1.745	48.960	9.000	7.728	882	2.500	—	5.250	669	7.851	33.880	82.840
	317	237	49.944		275.998	74.482	283.007	6.153	2.803	6.443	8.940	105	1.745	662.676	32.958	246.510	6.274	10.461	—	15.330	22.336	12.332	346.201	1.008.877

[1]) Pentru greutate:
Quarter, un quarter = 290 litri.
1 quarter = 217 k. 500 pentru grâŭ, meiŭ, fasole, porumb.
1 » = 208 » 430 » secară, in.
1 » = 181 » 250 » orz.
1 » = 154 » 60 » ovĕz.

Cereale transit qrs 662.676
» din ţéră » 1.008.877
Total general 1.671.553

Exportul Constanţeĭ de la 1 Ianuarie până la 31 Maiŭ 1877.

PAVILIONUL	Cu pânze	Vapóre	TONAJUL Cu pânze	TONAJUL Vapóre	CEREALE TRANSIT Grâŭ	Orz	Porumb	Secară	Fasole	Meiŭ	Ovĕz		TOTAL	CEREALE DIN ŢÉRĂ Grâŭ	Orz	Porumb	Ovĕz	Fasole	Meiŭ	In	Diferite	TOTAL	TOTAL GENERAL
					qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs	qrs
Anglia	15	29	5.023	34.468	7.520	51.140	43.687	9.740	1.895	2.830	—	—	116.812	—	49.510	1.881	—	—	7.501	—	—	58.842	175.654
Turcia	82	—	8.068	—	43.902	3.712	6.741	21	22	—	1.752	—	56.150	12.901	7.491	280	231	—	6.237	—	—	20.903	77.053
Austria	8	1	3.304	1.115	—	9.212	19.302	—	168	—	—	—	28.682	—	1.857	—	—	—	—	—	—	1.857	30.539
Grecia	22	4	2.826	1.628	14.071	293	6.238	—	—	216	—	—	20.818	5.501	4.052	196	—	—	—	—	—	15.536	6.354
Italia	13	—	5.145	—	—	3.808	4.955	—	—	215	—	—	8.978	4.707	14.829	3.418	—	—	9.823	—	—	32.777	41.755
Francia	—	1	—	604	2.756	—	466	—	—	—	—	—	3.222	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.222
Rusia	2	—	301	—	953	1.030	—	—	—	99	—	—	2.082	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.082
Samos	1	—	204	—	970	—	—	—	—	—	—	—	979	—	—	—	—	—	—	—	—	—	979
Norvegia	—	1	—	1.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.807	—	—	—	—	—	—	11.807	11.807
	143	36	24 871	39.415																			
C-nia Lloyd	—	36	—	43.200	1.809	—	13.029	—	—	—	—	—	14.838	—	4.895	—	—	299	2.158	—	—	7.352	22.190
» Messageries	—	12	—	9.600	—	—	2.050	—	—	—	—	—	2.050	—	—	125	470	99	—	—	—	694	2.744
» Florio	—	8	—	7.483	2.433	—	7.674	—	945	256	282	222	11.812	1.461	704	32	4.136	486	743	529	50	8.141	19.953
	143	92	24.871	99.698	74.423	69.195	104.142	9.761	3.030	3.616	2.034	222	266.423	24.120	95.145	5.882	4.837	884	26.462	529	50	157.909	424.332

Cereale transit qrs 266.423
» din ţéră » 424.332
Total general 690.755

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ CONSTANŢA
585

www.ziuaconstanta.ro

II. Vămĭ

In Dobrogia sunt următórele puncte vamale: Caraomer, Cernavoda, Constanța, Ostrov, Sulina și Tulcea.

Mișcarea vamală a acestor puncte este arătată în tablourile întocmite pe timp de 10 anĭ, din 1891—1900:

a) Import

Clasificarea din 41 vămi din țéră	VĂMI	VALÓREA IN LEI A MĂRFURILOR IN:										Media la %
		1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	
8	Constanța	5.499.995	4.915.272	6.001.218	7.635.597	5.570.393	19.336.901	19.824.746	20.440.095	18.248.179	14.087.206	3.408
13	Tulcea	3.010.776	2.117.350	2.640.332	2.415.262	1.712.833	2.258.343	2.667.420	3.028.673	1.524.294	1.573.531	0.638
18	Cernavoda . . .	990.679	707.583	2.653.497	4.011.972	2.491.354	553.341	508.322	532.938	169.656	1.251.662	0.387
35	Sulina	76.092	65.333	160.920	173.568	57.912	97.840	79.710	92.449	165.082	119.883	0.030
36	Ostrov	118.939	108.008	165.914	140.267	59.603	107.386	89.066	93.482	58 123	21 636	0.025
39	Caraomer	—	—	30.662	106.816	43.466	32.826	78.261	73.449	76.876	48.487	0.014

b) Export

Clasificarea din 39 vămi din țéră	VĂMI	VALÓREA IN LEI A MĂRFURILOR IN:										Media la %
		1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	
7	Constanța	9.386.047	10.833.643	14.409.834	11.905.752	11.615.218	24.328.988	18.045.129	17.168.005	10.600.529	16.892.900	5.430
16	Tulcea	5.615.210	1.689.823	4.992.726	2.831.060	5.167.905	5 568.219	5.035.047	4.459.532	1.715.655	3.381.474	1.480
19	Cernavoda . . .	1.530.398	1.649.240	6.404.266	2.611.040	2.485.124	3.135.246	3.581.709	4.537 717	1.206.417	2.818.567	1.067
23	Ostrov	826.617	1.375.278	3.472.474	2.059.499	1.917.316	3.433.394	1.149.917	1.068.887	355.678	2.122.715	0.667
30	Sulina	510.773	738.684	202.822	275.012	371.126	305.730	368.350	732.030	769.471	457 202	0.192
36	Caraomer	—	—	246.394	342.830	168.564	224.319	277.142	78.903	183.181	193.800	0.085

In tabloul următor se póte vedea felul mărfurilor importate și exportate în anul 1900, întocmite pe punctele vamale din Dobrogia, clasificate după importanța lor în raport cu cele 41 saŭ 39 puncte vamale de import și export din întréga țéră:

www.ziuaconstanta.ro

1. Constanța.

IMPORT NUMIREA MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Tutun	Kg.	462.217	2.311.085
Cărbunĭ de pămênt și coks	»	42 212.026	1.105.301
Lămăĭ, portocale, chitre, etc.	»	1.797.554	1.078.532
Mașinĭ de tot felul	»	580.973	871.460
Fierărie și tinichea de tot felul	»	2.479.581	1.239.791
Fire de bumbac nevăpsite	»	344.360	688.720
Vehicule pe șine	»	275.598	551.196
Țesăturĭ de bumbac	»	57.314	401.198
Mașinĭ	»	188.451	376.902
Cafea	»	151.488	302.976
Obiecte de tablă de fier, etc.	»	216.047	259.256
Unt-de-lemn	»	201.957	242.348
Măsline	»	451.851	225.925
Fusurĭ, roțĭ de trăsurĭ, etc.	»	298.247	178.948
Țirĭ și haringĭ	»	171.509	171.509
Stofe de bumbac, etc.	»	42.118	168.472
Roșcove, smochine, stafide	»	383 065	153.226
Fructe și dulcețurĭ	»	59.276	148.190
Semințe de tot felul	»	94.437	141.656
Orz și malț	»	1.410.193	112.815
Pirône și cuie	»	22.454	111.227
Halva și turtă-dulce	»	70.880	106.320
Instrumente de oțel	»	33.051	99.153
Țesăturĭ de lână	»	3.730	93.250
Lacherdă	»	45.588	91.176
Orez	»	250.744	90.268
Uleiurĭ vegetale	»	98.766	88.889
Raliurĭ de fier	»	543.486	86.958
Legume și fructe conservate	»	277.475	166.213
Mașinĭ și accesoriĭ de tuciu	»	39.969	79.938
Marmoră	»	387.868	77.573
Aparate pentru usine, etc.	»	18.816	75.264
Draghe	tone	400	72.000
Legume făin. uscate, fisticurĭ	Kg.	193.905	129.554
Producte chimice	»	39.095	58.642
Fructe próspete	»	109.468	54.734
Confecțiĭ de stofe de lână	»	1.061	53.050
Caracatiță, stridiĭ, etc.	»	17.582	52.746
Șurupurĭ și piulițe	»	101.354	50.677
Sardele în butóie	»	47.127	47.127
Acid boric, citrat de calce, etc.	»	15.419	46.257
Mașinĭ și aparate diverse	»	8.689	43.445
Stofe de lână	»	3.121	37.452
Sodă și compuse	»	44.374	35.499
Stofe de bumbac	»	14.765	35.436
Cositor brut	»	20.992	33.587
Foĭ, florĭ, fructe, etc.	»	55.251	33.151
Bumbăcel	»	8.085	32.340
Legume uscate și ceaiŭ	»	60.710	58.878
Pânză cătrănite	»	9.001	27.003
Taninurĭ, etc. pentru argăsit	»	33.303	26.642
Oxid de zinc și cerusa	»	8.819	26.457
Pânză și sacĭ de jută	»	21.100	25.320
Bumbac brut	»	22.871	25.158
Bureți	»	1.251	25.020
Confecțiĭ, stofe de bumbac	»	1.248	24.960
Sfóră de tot felul	»	12.098	24.196
Giamurĭ	»	75.046	24.014
Tablă de fier	»	78.583	23.575
Mobile, etc.	»	7.826	23.478
Pieĭ și încălțăminte	»	15.523	43.890
Semințe oleióse, piper, etc.	»	73.757	41.847
Țesăturĭ și stofe de mătase	»	186	18.600
Rășină, catran, etc.	»	18.133	18.133
Alte articole	»	—	918.693
Total	—	—	14.087.206

EXPORT NUMIREA MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Petroleŭ brut și rafinat	Kg.	42.905.288	6.031.929
Orz și malț	»	35.544.433	2.843.555
Grâŭ	»	13.976.600	1.956.724
Semințe oleióse	»	6.720.006	1.680.001
Pieĭ crude	»	401.103	601.655
Făină de grâŭ	»	1.786.215	535.864
Porumb	»	4.224.918	337.993
Brânzeturĭ și cașcaval	»	481.193	336.835
Rămășițe de la fabr. uleielor	»	3.440.427	344.043
Meiŭ	»	3.289.310	328.931
Mașinĭ cu aburĭ	»	192.108	288.162
Spirtóse destilate	»	911.917	273.575
Legume făinóse	»	1.034.148	206.830
Ovĕz	»	2.393 884	191.511
Pește próspĕt saŭ sărat	»	110 230	110.230
Vite micĭ	Cap.	9.481	94.810
Fontă și fier brut	Kg.	921 261	91.226
Lemne de construcțiĭ	»	1.138.984	91.119
Unt și unsorĭ comestibile	»	19.115	47.788
Mobile	»	13.575	40.725
Uleiurĭ și unsorĭ minerale	»	51.848	36.294
Sticlărie	»	36.171	36.171
Tartru și benzină	»	17.687	28.299
Cauciuc neconfecționat	»	7.410	28.158
Vinurĭ	»	40.695	24.417
Vite cornute marĭ	Cap.	107	21.400
Zahăr	Kg.	41.021	20.510
Bere	»	23.712	18.970
Sare	»	500.200	18.507
Cartofĭ	»	217.670	17.414
Pânză de jută	»	13.775	16.530
Parafină	»	7.994	15.988
Mașinĭ de oțel	»	6.359	12.718
Aramă, alamă, bronz	»	8.417	12.626
Caĭ	Cap.	40	12.000
Cărțĭ și charte	Kg.	2.184	19.538
Lânurĭ	»	5.095	9.171
Fructe diferite	»	10.352	5.176
Bitum	»	45.592	4.559
Tărîte	»	17.414	4.113
Cărțĭ de citit în limbĭ streine	»	531	3.717
Fulgĭ	»	360	3.600
Pieĭ cu blană	»	295	3.540
Sosurĭ de masă	»	1.070	3.210
Cojĭ întrebuințate în medicină	»	399	3.192
Țesăturĭ și stofe de lână	»	629	6.073
Obiecte de papură	»	1.488	2.976
Fierărie grósă	»	5.751	2.876
Cărnurĭ afumate	»	926	2.778
Córne de animale	»	5.528	2.764
Pietre de măcinat	Per.	4	2.400
Trăsurĭ de lux	Buc.	3	2.400
Litografiĭ	Kg.	168	2.184
Instrumente de chirurgie	»	72	2 160
Pește afumat	»	2.127	2.127
Păruri	»	1.338	2.007
Alte articole	»	—	48.831
Total	—	—	16.892 900

www.ziuaconstanta.ro

2. Tulcea.

IMPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ	EXPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Orz şi malţ	kg.	2.110.000	168.800	Orz şi malţ	kg.	14.908.193	1.192.655
Porumb	»	1.552.771	14 2222	Gráŭ	»	4.376.980	612.777
Ţesăturĭ şi stofe de bumbac	»	15.690	109.830	Peşte diferit	»	804.072	583.166
Uleiŭ de măsline	»	81.985	98.382	Secară	»	3.306.407	330.641
Foĭ, florĭ, fructe	»	12.440	75.864	Lânurĭ	»	100.481	180.878
Stofe de lână	»	2.886	72.150	Pietre de construcţiĭ	»	2.093.400	83.736
Cafea şi ceaĭ	»	38.620	114.244	Legume făinóse	»	346.270	69.254
Zahăr	»	109.872	54.936	Brânzeturĭ	»	82.262	57.583
Orez	»	146.980	52.913	Seminţe oleióse	»	215.796	53.949
Lămăĭ, chitre, etc	»	65 697	39.418	Cretă, var, etc.	»	493 500	39.480
Roşcove, smochine, etc	»	88.208	35.283	Fontă şi fier	»	375.879	37.588
Confecţiunĭ din stofe de lână.	»	672	33.600	Pieĭ	»	12.906	19.359
Frânghiĭ	»	18.596	27.894	Unt şi alte grăsimĭ	»	5.404	13.510
Măsline	»	51 001	25.500	Porumb	»	127.920	10.234
Gráŭ	»	163.215	22.850	Icre negre	»	1.125	9.000
Bumbăcel	»	5.635	22.540	Ovĕz	»	103.500	8.280
Stofe de lână fine	»	1.646	19.752	Maşinĭ cu aburĭ	»	5.418	8.127
Plută	»	24.508	19.606	Pĕrurĭ	»	4.847	7.270
Seminţe oleióse	»	48.313	19.325	Papură, etc.	»	245.000	7.000
Ceprăzărie de lână	»	555	16.650	Legume verzĭ	»	34.245	6.849
Fructe conservate, etc.	»	6.432	16.080	Cleĭ de peşte	»	167	5.010
Seminţe diferite	»	10.247	15.371	Animale cornute marĭ	cap.	25	5.000
Maşinĭ de aburĭ	»	10.156	15.234	Alte articole		—	39.828
Piróne şi cuie	»	29.743	14.875				
Foĭ de aur	»	4	14.000				
Ţesĕturĭ de lână	»	2.294	13.764				
Halva şi turtă dulce	»	8.130	12.195				
Smólă, catran, etc.	»	10.744	10.744				
Sfóră de cânepă	»	5.105	10.210				
Alte articole		—	297.299				
Total	—	—	1.573.531	Total	—	—	3.381.174

3. Cernavoda.

Maşinĭ şi părţĭ de maşinĭ	kg.	465.449	725.315	Orz şi malţ	kg.	11.074.195	885.936
Ferărie grósă	»	462.530	231.265	Ovĕz	»	5.860.755	468.860
Fusurĭ şi osiĭ	»	127.785	76.671	Gráŭ	»	2 440.590	341.683
Maşinĭ şi părţĭ de tuciŭ	»	11.225	47.424	Meiŭ	»	2.954.928	295.493
Orz şi malţ	»	212.038	16.963	Petroleŭ	»	1.407.793	281.558
Ferărie laminată	»	84.609	16.922	Secară	»	2.286.000	228.600
Piróne şi cuie	»	25.338	12.669	Lânurĭ	»	118.403	213.125
Reşină, catran, etc.	»	11.894	11.894	Maşinĭ diferite	»	20.124	30.542
Aparate pentru uzinĭ	»	2.511	10.044	Seminţe uleióse	»	114.304	28.576
Tablă de fier	»	24.290	7.287	Pieĭ brute	»	11.583	17.375
Lignit, turbă	»	360.500	7.210	Porumb	»	113.850	9.108
Oxid de zinc.	»	2.265	6.795	Ouĕ de paserĭ	»	5.114	5.114
Unelte de fier	»	1.793	5.379	Unelte de fier	»	1 215	3.645
Cărbunĭ de pămênt	»	198.850	4.971	Scule de menaj	»	820	2.460
Articole de modă	»	49	4.900	Fierărie grósă	»	3.262	1.631
Ceprăzărie	»	130	3.900	Obiecte de tablă de fier	»	273	633
Plăcĭ de tuciŭ	»	13.093	3.142	Idem	»	510	612
Pentru construcţiĭ	»	2.826	2.826	Pânză de iută	»	482	578
Stofe de lână	»	301	5.081	Acid boric, oxalic, etc.	»	165	495
Sobe şi cazane de tuciŭ	»	9.195	2.759	Curele de piele	»	62	372
Stofe de mătase	»	27	2.700	Tinichea	»	565	282
Ciocolată	»	734	2.202	Paturĭ de fier	»	247	247
Stofe de bumbac	»	100	2.000	Pânză de cânepă, in	»	70	245
Table şi tuburĭ de plumb	»	3.958	1.979	Căldărărie	»	75	225
Obiecte de aramă	»	346	1.903	Oţet	»	550	220
Fructe próspete	»	3.198	1.599	Alte articole		—	946
Animale viĭ	cap.	35	1.400				
Ape minerale	kg.	2.754	1.377				
Alte articole		—	33.085				
Total	—	—	1.251.662	Total	—	—	2.818.561

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

4. Ostrov.

IMPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ	EXPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Ceprăzărie de lână	kg.	143	4.290	Grâŭ	kg.	8.886.863	1.244.161
Stofe de bumbac	»	353	4.236	Orz şi malţ	»	4.637.530	371.002
Caĭ	cap.	9	2.700	Ovĕz	»	2.727.900	218.232
Uleiurĭ şi unsorĭ minerale	kg.	2.225	1.558	Porumb	»	1.496.675	119.734
Cărbunĭ de pămênt, coks	»	43.350	1.084	Meiŭ	»	975.044	97.504
Fân, paie, etc.	»	551	826	Legume făinóse uscate	»	110.058	22.011
Pianine şi orgĭ	buc.	1	700	Peşte	»	11.895	11.895
Instrumente de oţel	kg.	197	591	Fructe próspete	»	31.500	9.450
Stofe fine de bumbac	»	76	532	Lucrurĭ comune de lemn	»	10.020	6.012
Foĭ, fructe şi licherurĭ	»	818	491	Icre negre	»	713	5.704
Fisticurĭ	»	112	336	Seminţe de tot felul	»	3.100	4.650
Iepe	cap.	1	300	Ouĕ de paserĭ	»	2.250	2.250
Alte articole		—	4.992	Căldărărie	»	604	1.812
				Caĭ şi epe	cap.	7	2.100
				Legume verzĭ	kg.	5.050	1.010
				Sticlărie	»	800	800
				Maşinĭ şi părţĭ	»	750	1.250
				Cornute marĭ	cap.	3	600
				Osiĭ de maşinĭ	kg.	850	510
				Alte articole		—	2.028
Total	—	—	21.636	Total	—	—	2.122.715

5. Sulina.

IMPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ	EXPORT FELUL MĂRFURILOR	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Fierărie şi piróne	kg.	116.988	58.494	Peşte uscat şi próspĕt	kg.	381.197	332.220
Confecţiunĭ de stofe şi lână	»	122	6.100	Icre negre	»	4.872	38.976
Catran	»	99.974	5.998	Fontă şi fier brut	»	33.342	33.134
Plută	»	6.132	4.906	Aramă şi bronz	»	16.397	24.596
Cărţĭ de citit streine	»	424	3.392	Cleĭ de peşte	»	299	8.970
Seminţe oleióse	»	6.015	2.406	Ţîrĭ şi haringĭ	»	5.144	5.144
Bumbăcel	»	576	2.304	Ţauciuc şi gutapercă	»	453	4.530
Stofe de lână	»	86	2.150	Buţĭ şi butóe	»	6.320	2.528
Mobile	»	716	2.148	Stofe de lână	»	70	1.750
Petroleŭ	»	10.199	2.040	Córne de animale	»	2.400	1.200
Spirtóse	»	1.443	2.020	Lânurĭ	»	626	1.127
Frînghiĭ şi sfóră	»	1.691	2.722	Lemne de construcţiĭ	»	10.000	800
Maşinĭ de tot felul	»	1.251	1.876	Mobile	»	200	600
Stofe şi confecţiĭ de bumbac	»	299	2.899	Icre diferite	»	628	502
Extracte tinctoriale	»	1.075	1.182	Ţiple, băşicĭ, maţe	»	412	412
Fructe şi lămăĭ	»	3.288	1.745	Alte articole		—	713
Ape minerale	»	2.002	1.001				
Spirtóse	»	295	885				
Uleiŭ de măsline	»	622	746				
Pianine	buc.	1	700				
Foĭ de lemn p. placagiŭ	kg.	335	670				
Orez	»	1.823	657				
Alte articole	»	—	2.872				
Total	—	—	119.883	Total	—	—	457.202

www.ziuaconstanta.ro

6. Caraomer.

IMPORT — Felul mărfurilor	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ	EXPORT — Felul mărfurilor	Unităţi	Cantităţi	Valórea în leĭ
Orz şi malţ	kg.	173.790	13.903	Maşinĭ şi accesoriĭ	kg.	103.535	155.502
Ceprăzărie	»	349	10.470	Caĭ	cap.	28	8.400
Grâŭ	»	22.990	3.218	Lânurĭ	kg.	3.278	5.900
Stupĭ cu albine	buc.	271	2.710	Lucrărĭ comune de lemn	»	8.870	5.322
Caĭ	cap.	9	2.700	Trăsurĭ fără arcurĭ	buc.	17	2.550
Miere	kg.	1.313	1.576	Cornute marĭ	cap.	7	1.400
Stofe şi ţesăturĭ de lână	»	345	2.297	Epe	»	8	2.400
Lucrărĭ fine de mobile	»	145	1.160	Cărbunĭ de pământ	kg.	53.050	1.326
Obiecte de aramă	»	83	996	Curele de piele, etc.	»	238	1.678
Confecţiunĭ de lână	»	18	900	Peşte próspět	»	2.400	1.200
Meiŭ	»	8.800	880	Hamurĭ şi şele	»	80	960
Şofran şi vanilie	»	6	600	Unt	»	357	892
Peşte próspět şi sărat	»	467	467	Trăsurĭ uşóre cu arcurĭ	buc.	1	800
Maşinĭ de tot felul	»	300	450	Brânzeturĭ	kg.	938	657
Unelte de fier	»	131	393	Pietre de móră	per.	1	600
Magiunurĭ	»	625	375	Porumb	kg.	5.290	423
Legume uscate	»	742	371	Piatră comuna	»	80	400
Cuţitărie	»	74	296	Mobile	»	114	342
Căldărărie	»	97	291	Alte articole	—	—	3.408
Alte articole	—	—	3.434				
Total	—	—	48.487	Total	—	—	193.800

III. Mişcarea Porturilor.

1. Portul Ostrov.

Anii	Intrate — Încărcate — Pânze	Intrate — Încărcate — Vapori	Intrate — Încărcate — Tone Cereale	Intrate — Încărcate — Tone alte măr.	Intrate — Deşerte — Pânze	Intrate — Deşerte — Vapori	Intrate — Pasageri	Intrate — Total	Eşite — Încărcate — Pânze	Eşite — Încărcate — Vapori	Eşite — Încărcate — Tone Cereale	Eşite — Încărcate — Tone alte măr.	Eşite — Deşerte — Pânze	Eşite — Deşerte — Vapori	Eşite — Pasageri	Eşite — Total
1879	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1880	59	—	—	1.655	77	—	—	136	34	—	1.434	420	92	—	—	126
1881	14	—	—	343	33	—	—	47	25	—	28	182	22	—	5	47
1882	36	1	—	2.063	231	2	13	270	68	—	3.062	627	201	1	12	270
1883	7	3	—	927	175	91	22	276	34	3	1.321	880	148	91	—	276
1884	4	—	—	271	41	2	4	48	29	—	1.141	51	17	2	—	48
1885	31	129	—	3.363	137	266	3.215	563	132	51	7.189	798	32	344	3.659	559
1886	22	105	—	4.177	118	260	2.878	505	74	52	6.400	1.964	36	333	2.385	495
1887	14	62	—	612	179	228	1.334	483	89	25	227	2.301	46	266	1.389	426
1888	18	73	—	1.271	133	209	2.099	433	126	26	1.720	4.167	8	256	1.990	416
1889	10	63	—	895	160	241	2.389	474	88	10	2.347	2.654	27	293	1.827	418
1890	25	76	—	591	210	241	2.464	552	170	14	5.284	8.533	57	302	2.512	543
1891	23	91	—	1.783	191	271	3.554	576	150	22	7.277	3.925	66	338	3.184	576
1892	15	92	—	1.713	240	216	2.578	563	168	19	7.221	9.315	67	294	2.367	548
1893	45	121	—	2.943	142	164	2.787	472	124	32	14.963	612	81	251	2.775	488
1894	30	196	—	2.560	97	147	3.661	470	85	74	6.876	1.256	64	270	3.288	493
1895	37	178	—	2.116	201	146	3.453	562	185	83	10.312	3.966	47	243	3.876	558
1896	22	180	—	3.585	157	257	3.236	616	132	74	16.087	8.115	37	354	3.283	597
1897	17	124	—	2.587	131	239	2.536	511	117	51	10.710	10.477	111	586	5.049	865
1898																
1899	N U S U N T D A T E															
1900																

www.ziuaconstanta.ro

2. Cernavoda.

Anii	INTRATE								EȘITE							
	Incărcate				Deșerte		Pasageri	Total	Incărcate				Deșerte		Pasageri	Total
	Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori			Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori		
1879	418	128	—	7.417	10	1	655	557	40	53	80	131	379	73	132	545
1880	463	276	—	43.323	55	113	12.444	907	67	157	6	1.761	440	239	7.975	903
1881	515	237	—	39.794	51	92	11.717	895	142	117	—	2.404	422	212	9.561	893
1882	630	269	—	31.650	56	103	12.001	1.058	142	140	1.543	1.251	544	232	9.757	1.058
1883	455	310	—	6.962	113	95	12.949	973	130	191	1.292	1.467	437	215	8.543	973
1884	275	319	—	7.032	84	114	9.384	792	144	205	2.782	2.971	214	229	7.325	792
1885	339	358	—	8.442	105	54	10.394	856	144	275	98.207	3.452	275	137	9.217	831
1886	406	364	—	10.682	80	85	10 294	935	135	267	2.540	2.756	365	182	8.439	949
1887	446	331	—	9.391	84	82	9.855	943	159	275	4.471	3.171	354	136	8.111	924
1888	412	306	—	8.301	26	53	8.370	797	71	224	769	1.666	376	136	8.008	807
1889	255	362	—	36 342	25	72	11.012	714	31	281	5.114	1.278	227	153	10.260	692
1890	266	412	—	43.400	61	136	15.178	875	71	272	938	4.434	263	275	12.305	881
1891	209	449	—	38.587	50	87	17.808	795	21	276	335	2.697	168	242	13.599	907
1892	409	478	—	57.586	55	74	13.857	1.016	35	371	1.072	4.257	380	177	10.137	964
1893	391	535	—	82.297	54	44	13.594	1.024	69	340	9.981	6.794	383	245	12.868	1.037
1894	337	535	—	61.559	81	50	15.755	1.003	77	382	6.250	5.859	351	195	13.522	1.005
1895	145	507	—	33.014	54	39	15.491	745	43	409	5.030	6.177	146	138	12.293	736
1898	92	473	—	27.585	50	35	8 558	650	46	348	4.413	1.055	94	99	6.938	587
1897	117	352	—	10.295	65	316	10.670	850	49	215	12.321	2.483	118	452	8.039	834
1898																
1899	N U S U N T D A T E															
1900																

3. Hârșova.

Anii	INTRATE								EȘITE							
	Incărcate				Deșerte		Pasageri	Total	Incărcate				Deșerte		Pasageri	Total
	Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori			Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori		
1879	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1880	114	—	—	1.214	—	—	—	114	14	—	408	28	100	—	—	114
1881	20	13	—	1.550	94		—	138	12	—	1.075	349	102	24	—	138
1882	8	25	—	1.093	104		—	194	68	16	3.425	2.729	30	80	—	194
1883	15	38	-	1.323	101		—	235	105	24	4.598	5.940	7	95	-	231
1884	33	338	—	2.117	68		—	449	112	262	1.585	4.229	18	53	—	445
1885	63	188	—	3.933	192	148	2.782	591	177	48	4.246	5.831	87	244	2.985	556
1886	102	157	—	5.178	199	28	1.131	486	222	52	9.654	14.903	67	133	657	474
1887	80	203	—	4.246	207	159	5.472	649	179	86	16.539	8.244	70	275	5.490	610
1888	49	169	—	2.741	287	176	5.256	681	265	98	9.501	13.530	76	245	5.032	684
1889	21	233	—	2.639	419	222	6.264	895	394	92	26.814	20.689	21	363	5.598	870
1890	37	287	—	4.264	393	204	6.837	921	359	142	9.633	40.667	21	356	5.716	878
1891	23	273	—	3.784	626	175	6.806	1.096	619	123	6.652	353171	34	352	1.477	1 128
1892	22	320	19	4.316	894	190	6.684	1.426	859	108	14.790	80.252	35	405	6.007	1.407
1893	35	348	74	20.151	636	142	6.738	1.235	638	153	30.615	43.531	31	343	6.188	1.165
1894	32	296	220	3.789	622	224	7.807	1.174	594	137	21.081	67.064	44	398	7.320	1.173
1895	25	312	229	3.155	392	203	8.010	939	368	166	13.391	35.290	44	348	5.503	926
1896	18	249	—	4.603	458	247	6.431	972	436	87	21.290	51.480	23	413	5.881	959
1897	26	218	—	5.779	639	444	8.238	1.327	615	59	47.235	62.572	29	602	8.930	1.305
1898																
1899	N U S U N T D A T E															
1900																

www.ziuaconstanta.ro

4. Măcin.

Anii	INTRATE							Total	EȘITE							Total
	Incărcate				Deșerte		Pasageri		Incărcate				Deșerte		Pasageri	
	Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori			Pânze	Vapori	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapori		
1880	82	—	—	—	169	1	—	252	146	—	—	—	29	1	—	176
1881	43	—	—	431	877	—	—	920	823	—	4.301	41.054	49	—	—	872
1882	47	—	—	1.036	510	1	—	538	463	—	3.076	17.767	30	—	—	493
1883	91	—	—	1.648	514	—	—	605	527	—	821	16.419	100	—	—	627
1884	7	—	—	239	542	10	—	559	399	—	1.269	26.768	16	4	—	419
1885	19	—	—	317	400	14	—	433	327	—	431	19.553	125	12	—	464
1886	92	—	—	1.013	317	9	—	418	228	1	2.232	9.282	136	10	—	375
1887	11	—	—	5.125	432	18	—	461	362	—	60.893	40.140	31	14	31	407
1888	58	1	—	18.559	561	19	—	639	481	1	15.937	24.115	43	8	—	533
1889	20	—	—	2.547	399	76	—	495	315	—	9.977	14.961	124	79	1.651	518
1890	23	2	—	239	319	11	159	355	223	2	6.023	18 828	66	11	152	302
1891	19	—	—	2.325	294	2	—	315	226	—	9.310	13.009	107	8	—	341
1892	11	—	—	498	429	9	—	440	270	—	6.778	19.756	26	2	—	298
1893	18	—	—	858	425	10	—	453	283	—	11.647	20.432	151	46	—	480
1894	11	—	—	703	488	9	—	508	346	—	4.017	33.208	152	11	—	509
1895	14	—	—	1.843	498	25	—	537	246	—	4.086	24.311	209	21	—	476
1896	10	—	—	649	422	7	—	439	354	—	8.472	39.522	217	14	—	585
1897	22	1	—	1.726	613	16	—	652	461	—	11.432	88.569	128	16	—	605
1898	NU SUNT DATE															
1899																
1900																

5. Isaccea.

1880	124	—	—	1.739	102	—	20	226	110	—	—	1.524	121	1	33	232
1881	129	—	—	1.587	104	—	24	233	103	—	—	328	85	—	20	188
1882	127	—	—	1.561	112	—	37	339	113	—	—	1.403	100	—	41	213
1883	137	—	—	1.520	132	—	42	269	145	—	—	1.307	135	—	44	280
1884	113	—	—	1.510	64	—	131	177	107	—	—	1.475	64	—	13	151
1885	113	—	—	1.221	199	—	435	312	242	—	—	2.669	72	—	296	314
1886	93	2	—	1.193	209	—	41	302	242	2	—	2.926	57	—	51	301
1887	63	—	—	691	39	—	30	102	95	—	—	1.188	7	—	30	102
1888	102	—	—	210	102	—	27	204	108	—	—	389	97	—	30	195
1889	46	—	—	—	89	—	21	135	104	—	—	—	34	—	9	138
1890	32	—	—	531	95	—	3	127	101	—	15	4.229	21	—	9	122
1891	27	—	—	308	143	—	—	170	142	—	34	3.027	17	1	—	160
1892	49	1	—	598	57	—	13	107	74	1	—	1.965	28	5	12	108
1893	66	—	—	2.034	74	1	—	141	92	—	20	2.983	43	1	36	136
1894	37	64	—	965	74	166	3	341	83	9	—	2.013	52	223	749	367
1895	33	81	—	743	93	296	1.285	503	86	20	47	2.724	32	357	1.190	495
1896	36	117	—	953	82	307	1.707	542	103	51	69	3.255	17	373	1.117	544
1897	28	123	—	760	86	273	1.861	510	87	55	44	2.214	24	342	1.640	508
1898	NU SUNT DATE															
1899																
1900																

6. Chilia-Veche.

1889	16	—	—	100	20	7	2	43	26	1	411	85	6	6	1	39
1890	10	4	—	114	23	14	83	51	21	—	637	41	12	18	65	51
1891	21	—	—	190	16	—	9	37	16	—	803	45	20	—	3	36
1892		—	—	179	7	2	—	22	8	—	—	19	12	2	1	22
1893	18	—	—	159	9	6	3	33	12	—	1.939	34	15	6	—	33
1894	12	—	—	176	8	—	—	20	5	—	—	20	15	—	—	20
1895	10	4	—	163	10	5	15	29	12	5	532	26	8	7	14	32
1896	6	—	—	89	28	2	5	36	21	—	605	46	13	2	6	36
1897	13	—	—	338	18	5	12	36	14	—	650	16	16	5	9	35
1898	NU SUNT DATE															
1899																
1900																

www.ziuaconstanta.ro

7. Tulcea.

Anii	INTRATE							Total	EȘITE							Total
	Incărcate				Deșerte		Pasageri		Incărcate				Deșerte		Pasageri	
	Pânze	Vapóre	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapóre			Pânze	Vapóre	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapóre		
1879	578	219	—	9.314	2.466	56	11.521	3.319	2.444	192	4.877	11.023	423	80	10.619	3.139
1880	547	284	—	14.956	2.661	110	11.836	3.402	2.572	226	32.464	11.158	619	168	12.419	3.585
1881	615	330	—	11.664	2.494	116	10.692	3.555	2.871	262	4.920	11.019	493	184	16.004	3.810
1882	704	364	—	12.816	2.220	323	14.218	3.611	2.519	287	10.784	14.057	415	460	14.013	3.681
1883	488	442	—	8.006	1.727	312	11.471	2.979	1.873	362	5.226	7.586	301	408	10.226	2.944
1884	530	399	—	10.334	1.645	208	9.720	2.782	1.815	333	1.669	8.783	372	276	8.251	2.796
1885	815	306	—	14.140	2.018	208	11.972	3.347	1.659	289	6.257	8.570	380	163	7.678	2.499
1886	481	380	—	10.255	1.325	147	7.930	2.333	1.479	361	10.402	7.270	356	166	7.430	2.362
1887	427	413	—	18.585	483	112	7.451	1.435	719	397	27.530	40.729	234	115	7.433	1.465
1888	260	488	—	75.494	293	150	6.941	1.191	393	500	40.706	45.064	157	141	6.769	1.191
1889	211	355	—	56.011	266	149	8.099	981	384	373	41.993	40.912	115	130	7.919	1.002
1890	187	408	—	46.310	304	119	8.876	1.018	381	374	47.306	29.607	106	140	9.418	1.001
1891	151	352	—	31.400	272	163	9.326	938	302	320	33.515	16.371	126	169	8.953	917
1892	123	281	—	11.377	306	395	9.614	1.105	225	274	7.930	3.549	171	404	8.794	1.074
1893	130	253	—	13.257	532	292	10.044	1.207	228	257	30.401	4.735	392	284	9.286	1.161
1894	80	383	—	18.358	327	416	11.973	1.206	260	395	36.561	3.523	135	425	11.218	1.215
1895	77	346	—	11.605	495	228	9.840	1.106	287	311	14.698	6.351	169	263	9.354	1.030
1896	101	452	—	20.281	278	176	11.748	1.007	250	439	43.986	6.038	120	314	7.485	1.123
1897	76	387	—	15.217	269	451	10.842	1.213	210	422	41.815	12.414	118	411	7.285	1.161
1898																
1899				N U S U N T D A T E												
1900																

8. Sulina.

1891 [1]	1.839	513	641.554	459.828	1.074	1.022	7.657	4.448	1.271	1.224	1.904.440	278.375	1.727	283	6.005	4.505
1892	1.416	479	434.526	473.606	984	1.209	8.336	4.088	973	1.091	1.825.698	174.782	1.454	583	5.575	4.101
1893	1.665		—	1.239.185	1.324	1.464	10.070	4.928	973	1.371	2.759.650	180.678	1.994	531	5.940	4.869
1894	1.941	528	—	1.318.482	1.105	1.412	11.921	4.985	986	1.206	2.065.122	231.050	2.180	770	8.645	5.142
1895	1.706	538	—	1.128.451	1.441	1.359	9.676	5.046	1.237	1 125	1.925.437	265.314	1.992	804	7.201	5.158
1896	1.970	662	—	1.262.361	1.336	1.528	11.156	5.494	1.351	1.305	2.427.000	231.802	1.688	658	6.210	5.002
1897	2.078	612	—	1.372.302	1.075	1.221	9.324	4.986	1.130	1.060	1.845.504	195.2[illegible]6	2.152	681	7.180	5.023
1898																
1899				N U S U N T D A T E												
1900																

9. Constanța.

1879	123	127	—	5.627	349	122	5.480	721	302	132	54.441	7.481	166	125	13.474	716
1880	205	220	—	2.553	203	54	7.962	682	214	168	158	2.864	189	107	11.637	678
1881	207	207	—	2.364	100	50	9.379	564	117	194	9.178	3.574	187	66	7.057	564
1882	188	177	—	14.299	139	67	4.620	571	142	185	92.209	1.994	185	58	10.138	570
1883	148	156	—	12.750	71	47	4.279	422	98	156	56.687	1.463	122	47	13.607	423
1884	89	158	—	11.811	34	36	3.120	317	21	141	28.286	1.397	100	53	5.702	315
1885	70	143	—	57.350	61	66	2.563	340	53	155	59.392	22.425	72	51	5.968	331
1886	86	139	—	11.360	87	72	2.843	384	78	151	70.255	2.030	102	60	3.184	391
1887	21	443	—	6.971	197	225	3.358	886	184	621	103.827	3.743	21	59	4.220	885
1888	72	158	—	14.105	71	107	3.235	408	74	197	128.934	1.371	67	66	3.010	404
1889	94	119	—	17.973	46	101	3.230	360	71	172	113.357	1.833	65	47	4.402	355
1890	73	125	—	9.077	36	64	4.060	298	49	152	82.757	1.862	63	40	8.454	304
1891	106	116	—	20.471	27	43	3.890	292	27	123	52.686	1.239	100	37	8.397	287
1892	82	93	—	18.533	43	55	3.664	273	59	115	75.112	10.260	67	28	3.367	269
1893	91	81	—	15.667	23	94	3.394	289	37	152	13.538	4.581	78	25	3.996	292
1894	78	208	—	23.751	53	76	3.492	415	75	208	90.085	3.351	57	74	9.036	414
1895	58	213	—	30.751	29	88	4.845	388	32	209	69.096	3.098	51	92	6.363	384
1896	136	401	—	64.320	16	207	12.232	760	32	327	168.820	6.694	116	275	12.315	753
1897	103	371	—	87.496	32	198	9.860	704	35	314	135.196	4.639	99	253	8.846	701
1898	81	359	—	126.315	36	178	14.748	659	45	309	127.877	10.448	70	232	13.955	656
1899	71	333	—	136.498	52	140	10.752	596	48	264	54.763	21.092	27	210	15.943	594
1900	46	287	—	57.467	87	138	8.372	558	80	279	70.483	54.136	53	143	12.993	560

[1]) Până în 1890 a se vedea la capitolul «Delta».

www.ziuaconstanta.ro

10. Mangalia.

Anii	INTRATE								EȘITE							
	Incărcate				Deșerte				Incărcate				Deșerte			
	Pânze	Vapóre	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapóre	Pasageri	Total	Pânze	Vapóre	Tone Cereale	Tone alte mărf.	Pânze	Vapóre	Pasageri	Total
1879	17	—	—	28	39	—	34	56	12	—	555	—	44	—	3	56
1880	55	2	—	149	75	3	7	135	27	4	1.723	52	100	1	9	135
1881	58	—	—	504	41	—	68	99	19	—	1.378	101	74	—	66	93
1882	64	—	—	366	21	1	13	86	42	1	1.232	251	43	—	1	86
1883	18	—	—	127.423	32	—	8	50	18	—	—	113.155	32	—	—	50
1884	31	1	—	311	11	—	39	43	15	1	96	211	25	—	39	41
1885	17	—	—	395	16	—	17	33	23	—	297	40	10	—	15	33
1886	20	—	—	381	11	—	15	31	26	—	246	—	5	—	19	31
1887	16	—	—	457	17	—	—	33	27	—	124	62	6	—	—	33
1888	13	1	—	386	29	12	—	55	17	—	182	1.119	27	11	—	55
1889	20	—	—	455	20	2	55	42	22	—	641	23	19	1	56	42
1890	28	—	—	522	26	9	58	63	24	8	2.364	17	29	1	43	62
1891	25	—	—	952	19	18	174	62	8	15	1.770	—	31	3	185	57
1892	18	—	—	959	9	2	11	29	12	—	2.498	—	15	2	—	29
1893	17	—	—	1.077	21	4	104	42	20	2	4.021	1	13	2	82	37
1894	21	—	—	1.045	24	9	9	54	27	7	4.275	683	16	2	8	52
1895	18	—	—	704	26	—	1	44	28	—	3.113	—	16	—	1	44
1896	33	—	—	886	63	1	4	97	73	1	5.135	32	23	—	4	97
1897	26	—	—	791	45	3	3	74	53	2	3.715	37	17	—	10	74
1898	NUSUNT DATE															
1899																
1900																

* * *

Pentru considerațiunile ce voim să tragem din cifrele statisticilor oficiale asupra comerțuluĭ exterior, este nevoe de întocmirea urmĕtórelor tablourĭ:

1. *Tablou de import și export în timp de 10 anĭ, prin punctele vamale din Dobrogia:*

TRAFICUL	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
Import. . .	9.696.481	7.911.546	11.652.543	14.483.482	9.935.541	22.386.137	23.247.525	24.261.086	20.242.210	17.102.405
Export . .	17.869.045	16.256.668	29.728.516	20.025.193	21.725.253	36.995.896	28.457.294	28.145.074	24.830.931	25.866.358
Diferința .	8.172.564	8.345.122	18.075.973	5.541.711	11.769.712	14.609.759	5.209.769	3.883.998	4.598.721	8.763.953

In general cifra exportuluĭ întrece importul cu: 3.883.998—18.075.973 leĭ; aniĭ ceĭ maĭ bunĭ de export aŭ fost:

anii bunĭ:
- I. 1893 în care diferența a fost . 18.075.973 leĭ
- II. 1896 » » » » 14.609.759 »
- III. 1895 » » » » 11.769.712 »

anii mijlociĭ:
- IV. 1900 » » » » 8.763.953 »
- V. 1892 » » » » 8.345.122 »
- VI. 1891 » » » » 8.172.564 »

anii rĕĭ:
- VII. 1894 » » » » 5.541.711 »
- VIII. 1897 » » » » 5.209.769 »
- IX. 1899 » » » » 4.598.721 »
- X. 1898 » » » » 3.883.998 »

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

2. *Tablou de producţiunea agricolă a ţĕriĭ în timp de 10 anĭ* [1]):

ANII	Grâŭ	Secară	Orz	Ovĕz	Porumb	Meiŭ	Rapiţă	Total	Clasare
	Media la hectar								
1891 . . .	11 09	11.22	14.85	14.70	12 .48	7.92	6.56	11.26	VII
1892 . .	15.06	12 .2	14.19	14.19	17.85	14.25	4.68	13.22	IV
1893 . .	16.43	18.98	2 1.2	2 163	13.23	9.55	11.71	16.10	I
1994 . . .	1 103	12 .70	10.65	13.44	5.96	0.64	9.53	9.30	IX
1895 . . .	16.80	15.—	14.3	13.5	13.6	4.4	12 .6	13.—	V
1896 . . .	16.70	17.7	18.4	18.4	11.9	6.8	12.1	15.3	II
1897 . . .	8.10	10.6	11.—	12 .—	15 2	16.3	8.2	11.6	VI
1898 . .	14.20	13.9	16.—	2 0—	16.9	10.6	9.—	14.3	III
1899 . .	5.50	3.7	2 .5	7.1	4.8	3.9	.4.2	4 .5	X
1900 . .	12.60	12 .9	11 .7	12 .—	14.7	4.6	8.9	11.—	VIII

3. *Tablou de cerealele eşite prin porturile Dobrogieĭ:*

Cantităţĭ	VII 1891	VI 1892	I 1893	III 1894	IV 1895	II 1896	V 1897	I 1898	III 1899	II 1900
								Numaĭ în portul Constanţa		
Tone . . .	1.375.2 78	1.506.873	2 876.775	2 .234.567	2 045.742	2 695.877	1.808.622	127.877	54.763	70.483

4. *Tablou de principalele articole exportate în anul 1900 prin punctele vamale din Dobrogia:*

MĂRFURI	Valórea	MĂRFURI	Valórea
Animale cornute marĭ	2 8400	Legume făinóse şi verdĭ	305.554
» » micĭ	94.810	Lemne de construcţiĭ	91.919
Aramă, alamă, bronz	39.259	Lână.	410.201
Acid boric, oxalic, etc.	495	Litografiĭ.	2 184
Brânzeturĭ diferite	395.075	Lucrurĭ comune de lemn	11.334
Bere	18.970	Meiŭ.	721.928
Bitum	4.559	Maşinĭ cu aburĭ şi de oţel	496.301
Buţiĭ şi butóie góle.	2 528	Mobile	41.667
Cauciuc neconfecţionat	32.688	Orz	5.293.148
Cartofĭ	17.414	Ovĕz	886.883
Caĭ	2 4900	Obiecte de papură	2 976
Cărţĭ şi charte.	2 3255	Ouĕ	7.364
Cojĭ medicinale.	3.192	Obiecte de tablă	1.245
Cărnurĭ conservate saŭ afumate .	2 778	Oţet	2 2 0
Córne de animale	3.964	Osiĭ de oţel	510
Cretă, var, etc.	39.480	Petrol	6.313.487
Cleĭ de peşte	13.980	Pieĭ crude şi cu blană	1.225.095
Curele	2.050	Porumb	809.712
Cărbunĭ de pămênt.	1.326	Peşte.	130.596
Diferite articole	95.806	Pânză de iută, in, cânepă, etc. . . .	17.353
Făinurĭ	535.864	Parafină	15.988
Fontă	161.948	Paturĭ de fier	2 4
Fructe	15.626	Pietre de măcinat	3.000
Fulgĭ.	3.600	» » construcţie	44.136
Fierărie grósă	4.507	Păruri	9.277
Grâŭ.	4.155.345	Papură	7.000
Hamurĭ şi şeĭ	960	Rĕmăşiţe de la fabricarea uleiurilor.	344.043
Instrumente de chirurgie	2 160	Secară	559.241
Icre negre	53.680	Spirtóse	2 3.575
» diferite.	502	Seminţe oleióse	1.767.176
Tinichea	2 8	Sare	18.507
Sosurĭ	3.210	Sticlărie	800
Unt şi untură	62 .190	Scule	2 460
Uleiurĭ minerale	36.171	Tărîţe	4.113
Unelte de fier	3.645	Tartru şi benzină	2 8299
Vin	2 4417	Ţesĕturĭ şi stofe de lână	7.823
Zahar	2 0510	Trăsurĭ.	5.750

[1]) După «Buletinele Ministeruluĭ Agriculturei» din anul 1895, pag. 80—99; idem din anul 1901 No. 3 - 4, pag. 160—161.

www.ziuaconstanta.ro

Din totalul exportuluĭ prin vămile Dobrogieĭ în 1900, adică din 25,866,358 leĭ, se póte vedea în ce constă bogăţiile acesteĭ provinciĭ, cu tóte că s'ar putea zice, că nu tóte mărfurile exportate prin cele şése puncte vamale din Dobrogia sunt produsele eĭ, totuşĭ se póte stabili, că din ţifra totală a exportuluĭ:

I

14,081,604 leĭ provin din cereale şi derivatele lor, adică maĭ mult de jumĕtate; din acestia:

1/5 ocupă orzul (5,293,148);
1/6 ocupă grâul cu derivatele luĭ (4 1/2 milióne).

II

2,264,154 leĭ provin din creşterea vitelor şi derivatele eĭ, adică 1/12 din exportul total; din acestia numaĭ pieile ocup jumĕtate, adică 1,225,095 leĭ; lânăria numaĭ 410,201 leĭ.

III

Pescăria şi derivatele eĭ produce un export de aprópe 200,000 leĭ, adică 1/130 din cifra totală a exportuluĭ prin Dobrogia.

Petroleul a produs un export de 6,313,348 leĭ; avem aşa dar un export de 22,958,003 leĭ.

Putem compara cifra exportuluĭ productelor acestor treĭ isvóre de bogăţie ale Dobrogieĭ, cu exportul ce se făcea sub dominaţiunea otomană, atât pe cât datele statistice de pe acele vremurĭ ne vor permite.

a) Producţiunea agricolă a Dobrogieĭ în 1900 este evaluată la 32,058,584 leĭ, pe când în 1876 era aproximativ de 20 milióne.

Grâŭ	646.500	hectolitri	à	10.64	=	6.878.760 [1])
Secară . . .	231.200	»	»	7.78	=	1.798.936
Orz	1782.100	»	»	6.70	=	11.940.070
Ovĕz . . .	392.350	»	»	5.00	=	1.961.750
Porumb . .	768.100	»	»	7.20	=	5.242.320
Meĭ	174.490	»	»	7.—	=	1.221.430
Rapiţă . . .	74.290	»	»	15.25	=	1.130.922
In	81.530	»	»	19.72	=	1.607.771
Fasole . . .	17.880	»	»	11.54	=	206.335
Mazăre . . .	1.260	»	»	11.54	=	14.540
Cartofĭ . . .	11.150	»	»	5.00	=	55.750
				Total		32.058.584

Principalele pieţe de export ale Dobrogieĭ eraŭ Tulcea şi Constanţa.

Neavênd date asupra Tulceĭ de cât cifra exportuluĭ în general de 5.787.718 leĭ, să luăm jumĕtate din acéstă sumă numaĭ pentru cereale:

Prin Tulcea s'a exportat cereale în 1876 de 2.893.859.

In portul Constanţa s'a încărcat din Dobrogia 100 milioane chilograme cereale, care socotite à 0.07 banĭ chilogramul aproximativ, ne dă cifra de 7 milióne leĭ.

Ast-fel dar putem zice, că exportul cerealelor în 1876 a fost de aprópe 10 milióne leĭ, adică jumĕtate din recolta anuluĭ.

b) Exportul vitelor şi produselor lor era maĭ mare ca acum:

Numaĭ mieĭ şi berbecĭ s'aŭ trimis la Constantinopol în 1876 de 510.000 leĭ, pe când în 1890, cifra exportuluĭ de oĭ şi boĭ abia este de 123.210 leĭ.

[1]) După «Buletinul Ministeruluĭ Agricultureĭ», No. 3—4 din 1901, pag. 148—166.

www.ziuaconstanta.ro

S'a exportat lână în 1876 de 2.609.250 leĭ; în 1900 numaĭ de 110.201 leĭ, și numaĭ prin Constanța s'a trimis în 1876 cantitatea de 300.000 ocale, adică în valóre de 600.000 leĭ.

Asupra exportuluĭ brânzeĭ nu avem date precise, dar numaĭ prin Constanța se trimitea de 235.000 leĭ brânză, pe când în 1900 prin tóte punctele vamale din Dobrogia se exportă de 395.000 leĭ.

Putem deduce că acum exportul vitelor și produselor lor s'a redus considerabil.

c) Pescăriile erau fórte rĕŭ speculate de Turcĭ, căcĭ tóte bălțile din Dobrogia eraŭ arendate cu 667.000 leĭ anual și numaĭ pește sărat se exporta de aci de aprópe 300.000 leĭ.

Dacă maĭ socotim icrele și peștele próspĕt, am ajunge aproximativ la cifra arendeĭ anuale, export de pește în 1876.

In 1900 s'a exportat pescărie abia pe jumĕtate din ceea ce se exporta acum 24 anĭ.

* * *

In perióda de 10 anĭ, de la 1891—900, am luat pe cel din urmă an, și acesta pentru că e maĭ bogat în date statistice ce posed asupra comerțuluĭ și agricultureĭ.

Dar trebue sciut, că anul 1900 ocupă al optulea rând în gradația din tabela No. 2 a producțiuniĭ agricole, cu un coeficient de 11 hectolitri la hectar.

Care trebue să fi fost exportul productelor nóstre agricole în aniĭ în carĭ coeficientul era de 16.10 (1893), 15.3 (1896) și aprópe tótă seria de la 1891—96!

Mișcarea porturilor din tabela 3 ne arată că în acestĭ anĭ am exportat cereale de la aprópe 3 milióne până la 1½ milióne tone anual.

Aceste cifre ne dovedesc, că comerțul nostru exterior stă în strînse legăturĭ cu principala avuție a ţĕriĭ, agricultura.

IV. Consulate [1].

In 1900

Anglia: Vice-consulat la Constanța și Sulina.
Austro-Ungaria: Consulat la Constanța și Sulina; agenție consulară la Tulcea.
Belgia: Consulat la Constanța; agenție consulară la Sulina.
Bulgaria n'are consulate.
Danemarca: Vice-consulat la Sulina.
Franța: Vice-consulat la Constanța.
Germania: Vice-consulat la Constanța.
Grecia: Consulat la Constanța; vice-consulat la Sulina.
Italia: Agenție consulară la Constanța.
Munte-Negru n'are consulate.
Olanda: Vice-consulat la Constanța și Sulina.
Portugalia n'are consulate.
Rusia: Vice-consulat la Constanța și Sulina; consulat la Tulcea.
Serbia n'are consulate.
Spania: Vice-consulat la Constanța.
Suedo-Norvegia: Vice-consulat la Constanța.
Turcia: Consulat general la Constanța; vice-consulate la Sulina și Tulcea.

[1]) D'après la liste de membres du Corps consulaire en Roumanie.

www.ziuaconstanta.ro

V.

COMPANII DE VAPÓRE

A) Pe Mare.

a) Serviciul maritim român (S. M. R.).

Este creiat în 1895 și dispune de următórele vase:

2 vapóre postale: Regele Carol I și Principesa Maria.
1 vapor mixt: Medea.
5 vapóre de mărfurĭ: Dobrogia, Bucurescĭ, Iașĭ, Turnu-Severin și Constanța.
1 remorcher cu róte, ca vas de salvare: Sulina.
2 șalupe ca bastiment de servitudine: Evelin și Viitorul.
3 mahóne: Tuzla, Midia și Singhiol.

Cu aceste vapóre se deservesc următórele liniĭ: I. Constanța-Constantinopol (linia orientală) direct, fără oprirĭ în alte porturĭ; II. Constanța-Pireŭ și Constanța-Salonic (linia Archipelaguluĭ) cu oprirĭ la Constantinopol și facultativ la Dardanele și Dedeagacĭ; III. Linia occidentală de la Brăila, Galațĭ, Sulina și Constanța la portul olandez Rotterdam, cu cele 5 vapóre de marfă.

Venitul tuturor acestor liniĭ de la 1896—1899 a fost:

LINIA	1896	1897	1898	1899
Orientuluĭ	437.002	520.046	805.222	681.605
Occidentuluĭ	—	533.684	2.021.962	2.225.539
Total . .	437.002	1.053.730	2.827.184	2.907.144

b) Deutsche Levante-Linie (D. L. L.).

Are sediul la Hamburg și dispune de următórele vase:

3 vapóre rapide: Pera, Stambul și Therapia.

24 chargo-boats: Millos, Skyros, Pylos, Paros, Imbros, Lipsos, Delos, Leros, Patmos, Tinos, Pyrgos, Lesbos, Rhodos, Samos, Andros, Chios, Argos, Athos, Naxos, Seriphos, Thasos, Volos, Enos, Kythnos, cu care vizitéză porturile nóstre, ast-fel:

Brăila, de douĕ orĭ pe lună, de la începutul luĭ Februarie, până la sfârșitul luĭ Octombrie (în Noembrie, Decembrie și Ianuarie navigațiunea este întreruptă).

De la Hamburg via Anvers, către 5 și 20 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe de 34 zile.

De la Anvers direct, către 13 și 28 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe 26 zile.

Galațĭ, de douĕ orĭ pe lună, de la începutul luĭ Februarie până la sfârșitul luĭ Octombrie.

De la Hamburg via Anvers, către 5 și 20 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe de 32 zile.

De la Anvers direct, către 13 și 28 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind de 24 zile.

Sulina, de douĕ orĭ pe lună, de la începutul luĭ Februarie până la sfârșitul luĭ Octombrie.

De la Hamburg via Anvers, către 5 și 20 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind de aprópe 31 zile.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Direct de la Anvers, către 13 și 28 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe 23 zile.

Constanța odată pe lună.

De la Hamburg via Anvers, către 20 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe 30 zile.

Direct de la Anvers, către 28 ale fie-căreĭ lunĭ, durata voiajuluĭ fiind aprópe de 22 zile.

Traficul făcut în porturile române în timp de 10 anĭ (1890—1900) este arătat în tabloŭ :

TRAFICUL	1890	1895	1896	1897	1898	1899	1900
Export (în miĭ de mărcĭ)	10.626	11.955	20.745	11.240	8.368	4.414	9.259
Import (» » » »	1.050	1.410	1.710	2.482	3.355	2.424	1.409

c) Societatea «Lloyd Austriac».

Fondată la 1836. Are sediul la Triest și dispune de următórele 66 vase:

Imperatrix, Imperator, Cleopatra, Semiramis, Habsburg, Boemia, Poseidon, Amphitrite, Elektra, Maria Teresa, Orion, Styria-Lloyd, Carinthia, Carniolia, Urano, Vorwärts, Thalia, Euterpe, Hungaria, Achille, Helios, Ettore, Daphne, Castore, Aurora, Ceres, Medea, Espero, Saturno, Venus, Vesta, Tebe, Memfi, Minerva, Apollo, Jupiter, Calipso, Juno, Flora, Selene, Galatea, Leda, Thetis, Graf Wurmbrand, Metcovich, Almissa, Ferd. Massim., Arc-Carlotta, Danubio, Sultan, Psyche, Bosnia, Erzh. Franz Ferd., China, Silesia, Trieste, Marchis Bacquehem, Vindibona, Gisela, Maria Valerio, Moravia, Melpomene, India, Istria, Polluce și Aglaja.

Vapórele acesteĭ societățĭ vizitéză porturile nóstre ast-fel :

În fie-care Mercurĭ, la orele 8 diminéța, plécă din Galațĭ un vapor cu destinație spre Sulina, Constanța-Constantinopol.

În fie-care Joĭ, la orele 2 după amiazĭ, pornesce din Constantinopol un vapor cu destinație spre Constanța, Sulina-Galațĭ.

Aci e în legătură cu vapórele de navigațiune pe Dunăre ale companieĭ «I. S. R. pr.».

d) Societatea «Florio & Rubatino».

Are direcțiunea generală la Roma și dispune de 97 vase, din care numaĭ cincĭ aŭ destinațiune pentru porturile române, adică: Bosnia, Bulgaria, Muntenegru, România și Serbia.

Visitéză porturile nóstre ast-fel:

Plecare din Constantinopol dumineca, ajunge lunĭ la Constanța.

» » Constanța lunea și ajunge la Sulina marțea.

» » Sulina marțea și ajunge în aceiașĭ zi la Galațĭ.

» » Galați mercurea și ajunge în aceiașĭ zi la Brăila.

» » Brăila sâmbăta și în aceiașĭ zi ajunge la Galațĭ.

» » Galațĭ sâmbăta și ajunge dumineca la Sulina.

» Sulina dumineca și ajunge la Constanța lunea și în fine plécă din Constanța lunea, iar marțea ajunge la Constantinopol.

Opririle în Tulcea sunt facultative.

Aceste patru companiĭ aŭ vapóre numite de poștă și pasagerĭ.

Cele următóre sunt pentru mărfurĭ.

e) Linia «Johston» (W. J & Co.).

Are sediul la Londra. N'are itinerariŭ regulat pentru porturile nóstre. Totuși visitéză de douĕ orĭ pe lună Sulina, Galațĭ și Brăila și eventual Constanța.

www.ziuaconstanta.ro

f) Linia «Westcott» (W. & L).

Are sediul la Anvers și dispune de 16 vase, care visitéză neregulat și de maĭ multe orĭ pe an porturile Constanța, Sulina, Galațĭ și Brăila.

g) Compania «Messageries Maritimes».

Administrațiunea Centrală a companieĭ se află la Paris, iar Direcția de exploatare la Marsilia. Compania dispune de o flotă de 69 vase, din care numaĭ 16 sunt destinate pentru serviciul Mărĭĭ Mediterane și Mărĭĭ Negre, adică: Portugal, Melburn, Sagalien, Equator, Orenoc, Congo, Oxus, Niger, Senegal, Peiho, Ortegal, Tigru, Cambodge, Memphis, Sidon și Bagdad.

Până în 1892 acéstă companie visita regulat cele douĕ porturĭ: Sulina și Constanța. De atuncĭ vapórele eĭ nu vin de cât eventual și fórte rar, totuș̆ĭ compania are doĭ agenţĭ corespondenţĭ la Constanța și Sulina.

h) Compania «Egee» (P. M. Curtgi & C-nie).

Sediul acesteĭ companiĭ este la Mitilene și dispune de 12 vapóre, care fac curse regulate de la Canea la Brăila, cu oprirĭ facultative la Constanța, Tulcea și Galațĭ; obligatorĭĭ la Sulina și Brăila.

B) Pe Dunăre.

a) Navigațiunea Fluvială Română (N. F. R.)

Dispune de următórele vase: 13 Paquebots: Principele Carol (construit la Severin în 1895), Orientul (fost al Companieĭ Austriace de navigațiune pe Dunăre și construit în 1870), Domnul Tudor și Vasile Lupu (construite în 1900 la Severin), Giurgiu și Călărașĭ (construite în 1901 la Severin), Cernavoda și Măgurele (construite în 1899 la Budapesta), Independența (1894), Dorobanțul (1877), Vulturul (aceste treĭ foste proprietatea Petcusi & C-nie), Calafat (construit la Severin în 1898), Călugărenĭ (construit în 1880 la Kornenburg).

11 Remorchere: Basarab (1893), Petru Rareș (1891), Severin (1891), Despina Dómna (1869, fost propr. Danubius), Stefan-cel-mare și Mihaĭ-Viteazul (ambele construite la Severin în 1900), Radu-Negru (1899), Brâncoveanu (1891), Dragoș (1892), Miron Costin 1883; (tóte aceste 4, foste proprietatea Societățiĭ Porților-de-Fer), Gherdap (1893).

53 Schlepurĭ: No. 171 (1899 Severin), No. 172 (1899 la Severin), No. 304 (1853 la Altofen), No. 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412 (tóte construite în 1891 la Linz, Allgemeine Ost. Baugesellschaft), No. 613, 614, 615, 616 (tóte construite în 1892 la Budapesta, Schoen.-Hartmann) No. 617, 618, 619, 620 (tóte construite în 1892 la Lintz, Allgemeine Ost. Bau-ges), No. 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628 (tóte construite în 1892 la Budapesta «Danubius»), No. 629, 630, 631, 632 (tóte construite în 1892 la Linz Allgemeine Oster. Bau-ges), No. 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640 (tóte construite în 1892—93 la Budapesta, Schoenichen-Hartman), No. 641, 642, 643, 644, 645, 646 (tóte construite în 1893 la Budapesta, «Danubius»), No. 647, 648, 649, 650, 658, 659, 661, 1360 (tóte construite 1897—1900 la Severin).

7 Tranks: No. 352 (1897), 353 (1897), 356 (1899), 357 (1899), 651 (1897), 654 (1899), și 655 (1899), tóte costruite la Budapesta «Danubius».

b) Societatea Rusă «Gagarin».

Acéstă societate are sediul în Odessa și o agenție pentru navgațiunea pe Dunăre la Galațĭ. Ea dispune de următórele vase: 4 Vapóre cu helice: Kujaz Gagarin, Russ, Bolgaria (aceste 3 fac curse între Odesa-Corabia), Ismail (Odesa-Galațĭ-Ismail-Vilkov). 8 cu pânze: Svjatij-Sergij, Korolj Alex. I (aceste douĕ fac remorcaj între Renĭ-Belgrad), Bessarabec, Graf Ignatiev (fac remorcaj între Renĭ-Vâlcov-Odesa prin canalul Ociacov), Ruminia, Serbia, Cernogoria și Patriot (fac curse și remorcaj între Renĭ și Cladova). 15

www.ziuaconstanta.ro

Barges de fer: Ialta, Voronez, Kiev, Harkov, Cernigov, Sevastopol, Poltava, Kursk, Moskova Kilia, Reni, Vilkov, Olga, Ypered și Uspjech.

12 Tranks de fier: Baku, Batun. Poti, Tiflis, Derbent, Leukoran, Erivan, Kutais, Surahani, Balahanĭ, Kars și Erzerum. In plus, Compania maĭ are: un vapor «Calarașĭ», 4 pontóne de fier: Kerciŭ, No. 1, 2, 3; șése pontóne de lemn: No. 3, 5, 1, 6. 12 și 26 și opt platforme de lemn: No, 4, 13, 14, 15, 21, 22, 23, 24.

c) *Societatea austriacă de navigațiune pe Dunăre (D. D. S. G.)*

Are sediul în Viena și un inspectorat la Galațĭ. Dispune de 810 schleps.

d) *Societatea anonimă ungară (M. F. T. B).*

Are sediul la Budapesta și agenția generală la Galațĭ.

Dispune de următórele vase:

14 Paquebots de fier (de la No. 1—14).

28 Remorquere: Oranka, Baross, Böös, Fátra, Fertö, Garam, Gr. Szapány Gyula, Győz, Hernád, Ihékes, Ipolysag, Kinizsy, Latorcza, Lukács, Béla, Mátra, Medve, Norma, Pontius, Rábeza, Salvator, Tátra, Tisza, Kálmán, Torontál, Trinitas, Vértes, VI, Wekerle Sándor, Zagyva. Din acestea, 17 sunt cu pânze, restul cu helice. Maĭ are și 249 chalands de fier.

e) *Compania «I. & R. pr.» de navigație pe Dunăre*

Are sediul în Viena, e inființată la 1829 și dispune de 52 vapóre de pasagerĭ și 867 de mărfurĭ.

De treĭ orĭ pe săptămână vapórele acesteĭ companiĭ fac curse între Budapesta și Galațĭ, oprindu-se între alte porturĭ dunărene la Cernavoda, Brăila și Galațĭ.

De la Galațĭ la Tulcea sunt vapóre care fac curse locale.

La Galațĭ e în legătură cu vapórele «Lloyd austriac» pentru mare.

VI.

INSTITUȚIUNI DE CREDIT [1])

1. Băncĭ.

a) *Banca Națională a Românieĭ.* In fruntea instituțiunilor nóstre de credit, care în timpiĭ din urmă aŭ luat un avênt îmbucurător, stă acéstă bancă fondată în 1880 ca bancă de scompt și circulațiune, învestită pentru emisiunea biletelor de bancă cu un privilegiŭ exclusiv, care a fost prelungit până în 1930. Are în fie-care din orașele Constanța și Tulcea câte o agenție.

Principalele sale operațiunĭ consistă în scomptul și încasarea efectelor de comerț, în avansurĭ pe titlurĭ garantate de Stat, în păstrarea depositelor de valorĭ mobiliare ce i se încredințéză, în virimente și în deposite în compt curent; în curênd Banca va face și serviciul de casierie pe séma Statuluĭ.

Mișcarea medie a scomptuluĭ comercial în aniĭ 1899—1900 a fost: 3,3 milióne leĭ pentru Constanța și 9 milióne leĭ pentru Tulcea.

Stocul eĭ osciléză între 50 și 80 milióne, iar circulația biletelor între 100 și 160 milióne leĭ.

b) *Banca Generală a Românieĭ.* (Capital 10 milióne leĭ), fondată în scopul de a face

[1]) După «Comerțul Românieĭ» de *G. Christodorescu*, Buc. 1902, pag. 30—36.

www.ziuaconstanta.ro

ori-ce operaţiune financiară şi de bancă, inclusiv operaţiunile de deposit şi de report, precum şi cele de comision şi de avansuri pe mărfuri. Reşedinţa ei este la Bucureşti şi are sucursală la Constanţa.

c) *Banca Agricolă.* (Capital 12 milióne, din care 9 milióne vĕrsate). Societate anonimă înfiinţată în scop de a veni în ajutorul marilor proprietari agricoli şi arendaşilor prin împrumuturi pe termene scurte, acordate fără saŭ cu gagiŭ în producte, vite saŭ unelte agricole. Sediul societăţei este la Bucuresci şi are sucursale la Constanţa şi Tulcea.

d) *Creditul Agricol.* Instituţiune de mare importanţă pentru România şi care lipsesce din multe ţĕri. Casele de credit agricol aŭ fost înfiinţate la noi în ţéră pentru prima óră, printr'o lege din 1882 şi după ce aŭ primit óre-care modificări, aŭ fost reorganisate în 1892. Sediul Creditului agricol e la Bucuresci şi are sucursale la Constanţa şi Tulcea. Ea se compune din două secţiuni: cea dintâiŭ cu un capital de 20 milióne de lei, vĕrsat întreg de Stat, împrumută agricultorilor şi industriaşilor agricoli, sumele necesare agriculturei şi industriilor derivate dintr'ênsa; a doua secţiune, al căruĭ capital nu e precisat, face avansuri sătenilor pentru a subveni la primele cheltuieli de instalaţiune pe moşiile vîndute lor de către guvern în urma legei din 1889, pentru înstreinarea bunurilor Statului şi rĕscumpĕrarea embaticurilor.

e) *Creditul funciar rural.* Asociaţiune mutuală. Are sediul la Bucuresci. Imprumută pe ipoteci de moşii. Până în 1897, Creditul a efectuat împrumuturi de 306 milióne, iar moşiile ipotecate aveaŭ până la acéstă dată o întindere de aprópe 2 milióne hectare. Este primul institut economic, instalat, organizat şi condus de Români. Sunt şi în Dobrogia moşii ipotecate la Creditul funciar rural. Numĕrul şi întinderea lor n'o cunosc.

f) *Creditul funciar urban din Bucuresci.* Face împrumuturi pe clădiri urbane. Are în circulaţiune scrisuri în valóre nominală de 179 milióne lei. Acestuĭ credit sunt ipotecate multe imobile din Constanţa.

g) *Creditul funciar urban din Iaşi.* Face aceleaşi operaţiuni, ca şi cel din Bucuresci şi are în Constanţa maĭ multe imobile.

h) *Casa de depuneri, consemnaţiuni şi economie.* Are sediul la Bucuresci şi la fie-care Administraţiune financiară din capitalele de judeţe are câte o sucursală a casei de economie.

i) *Banca de scont din Constanţa.* E o societate anonimă înfiinţată la 1 Iulie 1899 şi are capital de 400.000 lei împărţit în 4000 acţiuni. Operaţiunile ei sunt: cumpĕră şi vinde efecte publice din ţéră, face împrumuturi pe efecte publice, ia parte la tot felul de titluri, face schimb de monetă, scontéză polite, face împrumuturi cu gagii, face avansuri în compt curent pe deposite de titluri saŭ efecte comerciale, împrumută pe mărfuri, cumpĕră imobile, primesce cu procente bani, se împrumută pe efecte, póte emite obligaţiuni cu termeni lungi, etc.

Bilanţul ei la sfârşitul luĭ 1900 era de 627.449 lei.

2. Societăţi de asigurare.

Sunt de două feluri: unele cu prime fixe, cum *Dacia-România*, *Naţionala*, *Generala* şi *Patria*, altele mutuale: *Universala* şi *Unirea*. Tóte aŭ afaceri în Dobrogia, nu cunosc în ce limite.

www.ziuaconstanta.ro

VII.

SOCIETĂŢI

A) Jud. Constanţa.

a) Societatea Meseriaşilor. Are sediul în oraşul Constanţa şi e înfiinţată in anul 1893. Are un capital de 12.000 leĭ, cu care se împrumută societariĭ şi se dă ajutor în cas de bólă membrilor săracĭ.

b) Societatea «Tomis». Are sediul în oraşul Constanţa şi dispune de un capital de 6.000 leĭ, cu care se împrumută membriĭ. A fost înfiinţată în 1895.

c) Societatea «Macedo-Română», fondată în anul 1897 şi are sediul în oraşul Constanţa. Dispune de un capital de 5.000 leĭ, care se întrebuinţéză pentru ajutor Macedonenilor şi Albanezilor fără mijlóce, cum şi pentru împrumuturĭ între societarĭ.

d) Societatea «Mihaĭ-Bravul» din oraşul Medgidia. A fost înfiinţată în anul 1896 şi dispune de un fond de 64.000 leĭ, cu care se împrumută numaĭ societariĭ.

e) Societatea «Aurora» din oraşul Hârşova, a fost fondată la anul 1893 şi are un capital de 45.000 leĭ, cu care se împrumută numaĭ membriĭ.

B) Jud Tulcea.

In acest judeţ, după cum îmĭ face cunoscut Prefectura cu adresa No. 3515 din 7 Maĭ 1902, nu există asemenea societăţĭ.

VIII.

TÎRGURI ŞI BÂLCIURI

A) Jud. Constanţa.

1. Bâlciul cel maĭ vechiŭ şi cel maĭ mare din întrégă Dobrogie este fără îndoială cel de la *Medgidie.*

Acest oraş aşezat la încrucişarea maĭ multor drumurĭ naturale ale provincieĭ, a atras acum 150 anĭ atenţiunea Sultanuluĭ Mahmud I, care l'a înfiinţat pentru prima óră în 1752 — se ḑice. El puse să se construiască, pe délul Panaghiruluĭ în apropiere de fostul sat tătărăsc Carasu, maĭ multe barace, unde o dată pe an veniaŭ neguţătorĭ din Turcia şi chiar din Provinciile Dunărene, cu marfă. Bâlciul se făcea primă-vara.

Comunicaţiile maĭ eraŭ înlesnite şi prin navigabilitatea braţuluĭ Carasu, care de la Cernavoda, pe atuncĭ Bogaz-Kioĭ, permitea vaselor să intre până la locul bâlciuluĭ, maĭ ales într'un ano-timp, când apele eraŭ marĭ.

Maĭ în urmă, pe la începutul veaculuĭ XIX-lea, bâlciul se ţinea de douĕ orĭ pe an, primăvara şi tómna [1]), şi ţinea 15 ḑile fie-care. Din lipsă de documente nu se póte sci transacţiunile ce se făceaŭ la acest bâlciŭ pe timpul Turcilor, dar de sigur ele trebue să fi fost destul de marĭ, maĭ ales după ce Sultanul Abdul Medgid fondă oraşul Medgidia, tocmaĭ în vederea importanţeĭ tîrguluĭ.

Pe timpul cât dura bâlciul, tribunalele de comerţ din Tulcea şi Constanţa se mutaŭ la Medgidia, de aci se deduc transacţiunele colosale ce se făcea aci [2]).

---

[1]) *I. Ionesco.* «Excursion dans la Dobrodja», pag. 18 şi 39.

[2]) *D'Hoguer.* «Renseignements sur la Dobrodja», pag. 41-42.

www.ziuaconstanta.ro

Astăzĭ bâlciul se ţine tot de douĕ orĭ pe an: 15—30 Junie şi 15—30 Octombrie.

Principalele mărfurĭ ce se vînd sunt: vite în primul rând, apoĭ căruţărie, instrumente agricole, curelărie, braşovenie şi manufacturĭ.

Transacţiunile variază între 1.200.000 şi 800.000 leĭ la fie-care bâlciŭ.

2. Bâlciul de la *Hârşova*. A fost înfiinţat în 1886 şi a durat până în 1893.

Acum s'a reînfiinţat. Acest tîrg durézĕ 15 ḑile (1—14 Septembrie) pe fie-care an. Transacţiunile de aci sunt fórte nesemnificative.

3. In tot cursul anuluĭ se ţine la *Oltina* un tîrg de vite, la date fixe, adică la: 22 şi 23 Aprilie, 21 Maiŭ, 29 Iunie, 15 August, 1 Octombrie şi 9 Decembrie.

4. Tîrgurĭ de cereale se ţin tómna în tóte ḑilele la: Constanţa, Murfatlar, Medgidia, Cernavoda, Hârşova, Boazgic, Rasova, Oltina, Dervent şi oraşul Ostrov.

5. Tîrgurĭ sĕptămânale sunt: La Medgidia în fie-care Vineri, la Cuzgun şi Mangalia în fie-care Duminecă.

B) Jud. Tulcea.

1. In oraşul Babadag se fac tîrgurĭ sĕptămânale (Duminecă), pentru cereale, vite şi alimente.

2. In Chilia-Veche, în fie-care Lunĭ este un tîrg de vite.

3. In Tulcea:

In fie care zi tîrgurĭ de cereale.

De douĕ orĭ pe sĕptămână (Marţea şi Sâmbăta) se face tîrg de vite în piaţa Sf. Gheorghe.

In fie-care Marţĭ se face un tîrg de alimente în piaţa Carol I şi Sâmbăta în piaţa Sf. Gheorghe.

Alte tîrgurĭ nu sunt.

(Adresa Prefecturĭĭ No. 3515 din 7 Maiŭ 1902).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

CAPITOLUL X.

STATISTICA

In Dobrogia, care pe o suprafaţă de 15,600 km. p. hrănesce zece némurĭ de populaţiunĭ principale şi un îndoit numĕr de popóre diferite, venite ca să-şĭ găsésca aci o nouă patrie, cum: Sêrbĭ, Muntenegrenĭ, Albanezĭ, Italienĭ, Englezĭ, Francezĭ, Polonĭ, Belgienĭ, până şi din extremul orient, ca Persanĭ, Curzĭ, Indienĭ; într'o ţéră cu un amestec aşa de variat de popóre, fie-care cu obiceiurile sale, o statistică rigurósă, dacă n'ar fi imposibilă, dar maĭ greŭ de realisat, maĭ ales la începutul ocupăriĭ Dobrogieĭ de către Românĭ.

Ast-fel Găgăuţiĭ sunt numĕraţĭ une-orĭ între Românĭ, alte orĭ cu Bulgariĭ, de aceea numĕrul lor este nesigur.

Ţiganiĭ, carĭ sunt de douĕ felurĭ: turciţĭ şi creştinĭ, s'aŭ numĕrat cu Românii şi cu Turciĭ, până maĭ aniĭ trecuţĭ.

Scopiţiĭ, nicĭ astăzĭ nu se cunósce exact numĕrul lor, de şi sunt o sectă cu totul diferită de Lipovenĭ, cu care iĭ confundă statisticele.

Lipoveniĭ chiar sunt de maĭ multe secte, fără a fi impărţiţĭ la numĕrătóre.

La început, greutăţile eraŭ marĭ, mulţĭ din locuitoriĭ Dobrogieĭ se susträgeaŭ unuĭ control riguros al autorităţilor, din causa temeriĭ ce aveaŭ de a face armata; registrele stăriĭ civile nu se puteaŭ ţine cu exactitudine.

«Ceĭ morţĭ — zice Domnul D. Sturdza [1]) — se înscriŭ la sunetul clopotuluĭ înmormântăriĭ, iar strigătul celor ce se nasc nu iese din casa părintéscă, ca să'l audă ceĭ carĭ ţin registrele».

Mi-ar fi fost greŭ, dacă nu imposibil de a duce la un bun sfârşit acest capitol, din causa lipseĭ de isvóre, dacă n'aş fi obţinut nisce date destul de preţióse, pe cât de exacte, pentru ambele judeţe de la neobosiţiĭ Prefecţĭ, Domniĭ Luca Ionescu şi Scarlat C. Vârnav [2]).

Cu ajutorul acestor douĕ preţióse isvóre, am putut întocmi tabloul de populaţiunea Dobrogieĭ pe timp de 20 anĭ, din 5 în 5, pe judeţe şi naţionalităţĭ principale:

NAŢIONALITĂŢI	1880		1885		1890		1895		1900	
	Constanţa	Tulcea	Constanţa	Tulcea	Constanţa	Tulcea	Constanţa	Tulcea	Constanţa	Tulcea
Românĭ	15.251	25.248	29.100	29.886	39.829	32.593	57.971	38.555	74.792	50.243
Bulgarĭ	8.038	21.402	7.971	21.851	9.076	24.671	11.671	24.668	12.665	26.617
Turcĭ	11.126	5.322	9.394	4.624	8.014	5.014	7.870	8.308	7.920	3.588
Tătarĭ	23.498	4.408	28.989	5.336	25.682	3.828	22.068	—	26.531	1.944
Ţiganĭ	—	706	—	840	—	823	—	—	790	1.493
Ruşĭ	35	8.313	47	17 812	92	21.022	226	22.331	221	13.431
Lipovenĭ	513	9.170	844	—	932	—	1.204	—	1.245	
Grecĭ	2.121	4.360	2.573	4.694	2.201	5.202	3.586	6.697	4.357	4.748
Armenĭ	215	756	596	889	533	694	898	753	1.445	902
Ovreĭ	285	2.862	620	3.206	653	3.253	1.063	3.291	1.268	2.147
Germanĭ	75	2.955	1.108	3.129	1.310	2 683	4.195	3.936	4.518	4.233
Diferite naţiunĭ	404	183	54	476	576	1.188	897	1.363	1.309	2.327
Total pe judeţe	61.561	85.685	81.206	92.246	88.898	101.061	114.649	109.902	137.061	124.429
Total general	147.246		173.452		189.959		224.551		261.490	

[1]) «Suprafaţa şi populaţia Regatuluĭ Românieĭ», p. 13.

[2]) A se vedea «Darea de sémă a Judeţuluĭ Tulcea pe anul 1903 şi a Jud. Constanţa pe anul 1902».

www.ziuaconstanta.ro

Din datele acestuĭ tabloŭ [1]) putem deduce:

a) Densitatea.

Densitatea locuitorilor pe km. patrat este arătată în tabloul:

DENSITATEA PENTRU:	1880	1885	1890	1895	1900
Judeţul Constanţa	8.75	11.34	12.43	16.03	19.17
» Tulcea	10.14	10.91	11.96	13.00	14.71
Intreaga Dobrogie	9.43	11.11	12.18	14.38	16.76

Aşa dar am primit Dobrogia cu o populaţie de 147.246 suflete, ceea ce represinta în 1880 o densitate de 9.43 locuitorĭ pe un km. □ şi după 20 anĭ, acéstă populaţie aprópe s'a îndoit.

Dacă comparăm între dènsele cele douĕ judeţe vedem:

Că în 1880 Judeţul Tulcea întrece pe Constanţa cu 24.124 suflete; iar din ce în ce scade; ast-fel:

In 1885 Judeţul Tulcea întrece pe Constanţa numaĭ cu 11.040.

In 1890 întrecerea este de 12.163, pentru ca

In 1895 întrecerea să trécă de partea Judeţuluĭ Constanţa, cu cifra de 4.747 suflete, iar în 1900, cu 12.632 suflete.

Acésta se datoresce în mare parte construiriĭ poduluĭ de la Cernavoda.

Se datoresce acéstă crescere şi excedentuluĭ născuţilor asupra morţilor?

Statistica tace. Totuşĭ este de bănuit, că maĭ sunt şi imigraţiunile care aŭ sporit numĕrul populaţiuniĭ şi cred că maĭ mult acestuĭ din urmă factor se atribue o crescere aşa de mare a populaţieĭ Dobrogieĭ în general şi a Judeţuluĭ Constanţa în special.

b) Crescerea la %.

Crescerea la sută în timp de 20 anĭ, din 5 în 5 anĭ e representată prin tabloul:

CRESCEREA LA %	1880—85	1885—90	1890—95	1895—900
Pentru Judeţul Constanţa . .	31.94	9.47	29.00	19.55
» » Tulcea .	7.66	9.55	8.75	13.22
» Intréga Dobrogie . .	17.80	9.52	18.21	16.45

In termen general, Judeţul Constanţa a crescut în timp de 20 anĭ cu 122.76%, pe când Judeţul Tulcea cu 45.26% numaĭ, iar întréga Dobrogie cu 77.61%.

Crescerea anuală este representată în tabloul:

CRESCEREA ANUALĂ LA %	1880—85	1885—90	1890—95	1895—900	Med. Gener.
Pentru Judeţul Constanţa . .	6.38	1.89	5.80	3.91	4.49
» » Tulcea . . .	1.53	1.91	1.75	2.64	1.95
» Intréga Dobrogie . .	3.56	1.90	3.64	3.29	3.09

[1]) Nepotrivirea între cifrele din tabloŭ şi cele-l'alte numĕrătorĭ, provine din uşurinţa cu care se făceaŭ dările de sémă ale celor douĕ judeţe dobrogene.

Primele statisticĭ şi dărĭ de sémă riguróse şi exacte sunt făcute pentru Jud. Tulcea de regretatul Ion Neniţescu, dar maĭ ales de D-l Luca Ionescu, iar pentru Jud. Constanţa de D-l Vârnav.

Se pot dar lua datele acestuĭ ultim tabloŭ ca definitive şi maĭ exacte.

www.ziuaconstanta.ro

c) **Naţionalităţi.**

Am primit Dobrogia cu o populaţie românéscă de 40.499 suflete şi după 20 anĭ de stăpânire, cifra s'a urcat la 125.035 adică de peste 3 orĭ maĭ mare. Crescerea e arătată în tabloul:

LA % PENTRU	1880—85		1885—90		1890—95		1895-900		1880—1900
	General	Anual	General	Anual	General	Anual	General	Anual	Anual
Judeţul Constanţa	91.11	18.22	36.87	7 37	45.60	9.12	29.05	5.81	10.13
» Tulcea	18.40	3.68	9 09	1.82	18.03	3.60	32.43	6.48	3.89
Intréga Dobrogie	54.75	10.85	22.98	4 59	31.81	6.36	30.74	6.14	7.00

Bulgarĭ eraŭ în 1880 un numĕr de 29.440 suflete, care după 20 anĭ aŭ atins cifra de 39.282, crescerea anuală la % fiind de:

2.89 pentru judeţul Constanţa
1.22 » » Tulcea
1.67 » Dobrogia

Am găsit în Dobrogia la ocuparea eĭ 16.448 Turcĭ, carĭ anual aŭ emigrat, aşa că numĕrul lor a scăḑut după 20 anĭ la 11.508 suflete.

Tătarĭ eraŭ 27.906 suflete în 1880, iar în 1900 sunt 28.475, decĭ numĕrul lor s'a mărit cu 569 suflete, acum emigréză pe fie-care an.

Asupra Ţiganilor nu se póte face raportul crescerĭĭ, datele statistice lipsind.

In 1880 eraŭ 8.348 Ruşĭ, care după 20 anĭ aŭ sporit la cifra de 13.652 suflete, crescerea la % anuală fiind de:

0.28 pentru judeţul Constanţa
3.13 » » Tulcea
3.18 » Dobrogia

Lipovenĭ eraŭ 9.683 în 1880, iar după 20 anĭ numĕrul lor a crescut la 13.300, crescerea la % anuală fiind de:

7.00 pentru judeţul Constanţa
1.58 » » Tulcea
1.88 » Dobrogia

Am avut în Dobrogia la ocuparea eĭ, 6.481 Grecĭ, iar acum avem 9.105, crescerea anuală este de:

5.30 pentru judeţul Constanţa
0.48 » » Tulcea
2.50 » Dobrogia

Armenĭ eraŭ 971, iar acum sunt 2.347 suflete; crescerea la % anuală este de:

30.75 pentru judeţul Constanţa
1.40 » » Tulcea
7.65 » Dobrogia

Ovreĭ am avut la ocuparea Dobrogieĭ 3.147, iar acum sunt 3.415, crescerea la % anuală e aşa dar de:

26.30 pentru judeţul Constanţa
în descrescere » » Tulcea
0.43 » Dobrogia

Germanĭ am găsit în 1880, un numĕr de 3.030 suflete şi acum avem 8.751; crescerea decĭ anuală la % a fost:

286 pentru judeţul Constanţa
2.20 » » Tulcea
9.53 » Dobrogia

Recapitulând sporul diferitelor naţionalităţĭ, cum şi crescerea anuală la %, în timp de 20 anĭ, de la ocuparea Dobrogieĭ, avem tabloul:

www.ziuaconstanta.ro

NAȚIUNI	Județul Constanța		Județul Tulcea		Dobrogia	
	Sporul în 20 ani	Crescerea anuală la %	Sporul în 20 ani	Crescerea anuală la %	Sporul în 20 ani	Crescerea anuală la %
Romàni	59.541	10.13	24 995	3.89	84.536	7.00
Bulgari	4.627	2.89	5.215	1.22	9.842	1.67
Ruși	186	0.28	5.118	3.13	5.304	3.18
Lipoveni	732	7.00	2 885	1 58	3.617	1.88
Greci	2.236	5.30	388	0.48	2.624	2.50
Armeni	1 230	30.75	146	1.40	1.376	7.65
Ovrei	983	26.30	în descrescere		268	0.43
Germani	4.443	286	1.278	2.20	5.721	9.53
Tătari	3.033	0.65	în scădere		569	0.10
Turci	I N S C Ă D E R E					

TABLOU

Arătând mișcarea populației Dobrogiei în cursul anului 1900.

JUDEȚE	Populația la începutul anului 1900	Căsătorii	Divorțuri	NĂSCUȚI VII									MORȚI								Născuți morți	EXCEDENT													
					Sex		Stare civilă		Religiune					Sex		Religiune								Masc.		Fem.		Ortod.		Catol.		Ovrei		Alte	
				Totalul	Băieți	Fete	Legitimi	Neleg.	Ortodoxi	Catolici	Ovrei	Alte	Total	Bărbați	Femei	Ortodoxi	Catolici	Ovrei	Alte			Născuți	Morți	Născuți	Morți	Născute	Morți	Născuți	Morți	Născuți	Morți	Născuți	Morți	Născuți	Morți
Constanța	135.050	630	10	5.671	2.975	2.696	5.461	210	4.107	259	48	1.257	3.129	1.718	1.411	2.027	108	29	965	69	2.542	—	1.527	—	1.285	—	2.080	—	151	—	19	—	292	—		
Tulcea	123.192	731	5	5.059	2.623	2.436	4.831	228	3.957	267	86	749	3.030	1.595	1.435	2.399	93	46	492	72	2.029	—	1.028	—	1.001	—	1.558	—	174	—	40	—	257	—		
Total	258.242	1.361	15	10.730	5.598	5.132	10,292	438	8.064	526	134	2.006	6.159	3.313	2.846	4.426	201	75	1.457	141	4.571	—	2.555	—	2.286	—	3.638	—	325	—	59	—	549	—		

Populația Dobrogiei a crescut deci, în mod natural (fără imigrări) cu 4.571 suflete, adică 2.542 în județul Constanța și 2.029 în județul Tulcea. Acest spor adăogat la cifra populației de la începutul anului 1900, găsim la finele acestui an:

137.592 pentru județul Constanța
125.221 » » Tulcea
262.813 » întréga Dobrogie.

Cifra exactă a populației provinciei la sfârșitul anului 1900.

www.ziuaconstanta.ro

Acéstă populaţie repartizată pe comunele urbane şi rurale stă ast-fel:

a) Populaţia urbană pe judeţe:

COMUNELE URBANE pe JUDEŢE	Populaţia la începutul anului 1900	Căsătorii	Divorţuri	NASCUŢI VII: Totalul	Sex: Băeţi	Sex: Fete	Stare civilă: Legitimi	Stare civilă: Nelegitimi	Religie: Ortodoxi	Religie: Catolici	Religie: Ovrei	Religie: Alte	MORŢI: Totalul	Sex: Bărbaţi	Sex: Femei	Religie: Ortodoxi	Religie: Catolici	Religie: Ovrei	Religie: Alte	Născuţi morţi	EXCEDENT: Născuţi	Morţi	Masc. Născuţi	Masc. Morţi	Fem. Născuţi	Fem. Morţi	Ortod. Născuţi	Ortod. Morţi	Cat. Născuţi	Cat. Morţi	Ovrei Născuţi	Ovrei Morţi	Alte Născuţi	Alte Morţi
Constanţa: Cernavoda	2.259	8	—	107	57	50	94	13	76	10	1	20	75	49	26	58	3	1	13	5	32	—	8	—	24	—	18	—	7	—	—	—	7	—
Constanţa	12.725	56	3	400	221	179	368	32	221	43	43	93	316	203	113	171	27	27	91	9	84	—	18	—	66	—	50	—	16	—	16	—	2	—
Cuzgun	1.352	8	—	62	35	27	58	4	62	—	—	—	29	16	13	29	—	—	—	1	33	—	19	—	14	—	33	—	—	—	—	—	—	—
Hârşova	3.088	9	1	136	79	57	127	9	95	—	1	40	59	35	24	34	—	1	24	3	77	—	44	—	33	—	61	—	—	—	—	—	16	—
Mangalia	1.459	4	—	52	28	24	49	3	22	13	—	17	48	30	18	25	3	—	20	1	4	—	—	2	6	—	—	3	10	—	—	—	—	3
Medgidia	3.251	20	—	132	75	57	128	4	38	2	1	91	100	52	48	27	—	—	73	5	32	—	23	—	9	—	11	—	2	—	1	—	18	—
Ostrov	3.097	18	1	113	66	47	105	8	111	—	1	1	74	52	22	73	—	—	1	1	39	—	14	—	25	—	38	—	—	—	1	—	—	—
Total	27.231	123	5	1.002	561	441	929	73	625	68	47	262	701	437	264	417	33	29	222	25	301	—	124	2	177	—	208	3	35	—	18	—	40	3
Tulcea: Babadag	3.376	16	1	126	66	60	120	6	94	—	10	22	103	56	47	74	1	4	24	2	23	—	10	—	13	—	20	—	—	1	6	—	—	2
Tulcea	Chilia-Veche	2.565	16	—	112	60	52	103	9	88	—	3	21	58	30	28	53	—	2	3	—	54	—	30	—	24	—	35	—	—	—	1	—	18	—
Tulcea	Isaccea	3.335	17	—	117	61	56	109	8	101	—	2	14	97	56	41	70	3	3	21	6	20	—	5	—	15	—	31	—	—	3		1	—	7
Tulcea	Mahmudia	1.834	2	—	63	30	33	61	2	38	1	5	19	31	15	16	16	—	4	11	1	32	—	15	—	17	—	22	—	1	—	1	—	8	—
Tulcea	Măcin	4.063	25	1	126	63	63	116	10	98	2	1	25	100	57	43	72	4	2	22	2	26	—	6	—	20	—	26	—	—	2	—	1	3	—
Tulcea	Sulina	5.611	22	—	236	135	101	205	31	197	21	10	8	132	80	52	105	10	2	15	8	104	—	55	—	49		92	—	11	—	8	—	—	7
Tulcea	Tulcea	18.880	71	2	570	288	282	523	47	452	12	45	61	464	257	207	351	8	26	79	15	106	—	31	—	75	—	101	—	4	—	19	—	—	18
Total	39.664	169	4	1.350	703	647	1.237	113	1.068	36	76	170	985	551	434	741	26	43	175	34	365	—	152	—	213	—	327	—	10	6	33	2	29	35
Total general	66.895	292	9	2.352	1.264	1.091	2.166	186	1.693	104	113	432	1.686	988	698	1.158	59	72	397	59	666	—	276	2	390	—	535	3	45	6	51	2	69	38

b) Populaţia rurală pe judeţe:

Constanţa	107.819	507	5	4.669	2.414	2.255	4.532	137	3.482	191	1	995	2.428	1.281	1.147	1.610	75	—	743	44	2.241	—	1.133	—	1.108	—	1.872	—	116	—	1	—	252	—
Tulcea	83.528	562	1	3.709	1.920	1.789	3.594	115	2.889	231	10	5.9	9.045	1.044	1.001	1.658	67	3	317	38	1.664	—	876	—	788	—	1.231	—	164	—	7	—	262	—
Total	191.347	1.069	6	8.378	4.334	4.044	7.926	252	6.371	422	11	1.574	473	2.325	2.148	2.268	142	3	1.060	82	3.905	—	2.009	—	1896	—	3.103	—	280	—	8	—	514	—

Densitatea populaţieĭ pe un kil. patrat la finele anuluĭ 1900 este:

19·24 pentru judeţul Constanţa
14.81 » » Tulcea
16.84 » întréga Dobrogie

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANŢA ROMANIA
606
www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

CARTEA V-A

GEOGRAFIA MILITARA

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

CAPITOLUL I

PAZA FRONTIERII DE SUD A DOBROGIEI

Inainte de a intra în considerațiunĭ asupra sistemuluĭ de apărare al provincieĭ nóstre, să tratăm cestiunea privitóre la modul de pază al frontieriĭ de Sud, care în felul cum este organizat astăzĭ, îmĭ pare defectuos.

Propunem un alt sistem, care bazat pe principiĭ militare, cu puțin maĭ multe trupe, însă cu oboselĭ maĭ micĭ și economiĭ maĭ marĭ, să se pótă păzi frontiera maĭ bine.

Este vorba de un sistem de pază, care să radieze din douĕ puncte centrale.

Acum paza frontieriĭ de Sud a Dobrogieĭ e încredințată următórelor trupe:

Un batalion permanent este așezat la Ostrov și are treĭ companiĭ în Ostrov, iar una la Asarlîk, adică la aprópe 69 km., de vom lua traseul frontieriĭ.

Tot în Asarlîk maĭ este și o companie teritorială din Regim. Constanța No. 34.

Intre Ostrov și Asarlîc, paza se face: cele 3 companiĭ din Ostrov ocup pichetele 1—14 inclusiv (pichetul No. 14 este așezat la piatra frontieră No. 14).

De la pichetul 15 până la 22 inclusiv (în dreptul pietriĭ frontieră No. 18), regiunea de frontieră e ocupată de compania teritorială din Regim. Constanța No. 34, la stânga, căreia pichetele sunt ocupate până la No. 28 inclusiv (aprópe de piatra frontieră No. 22), de compania permanentă din Asarlîc și care aparține de batalionul de la Ostrov.

Ast-fel dar frontiera pe o lungime de 68.440 m. este păzită de cincĭ companiĭ.

De semnalat este intercalarea uneĭ companiĭ din Regim. 34, între cele patru ale batalionuluĭ din Ostrov.

Avem ast-fel o fracționare de la drépta către stânga; o porțiune de frontieră păzită de ómenĭ din trupa cu schimbul, locuitorĭ vecinĭ, decĭ în legătură cu populațiunea din Bulgaria, fie de interese și chiar de rudenie.

Orĭ-cine îșĭ póte închipui câte dificultățĭ întâmpină o companie din Ostrov ca să aprovizioneze, să schimbe ómeniĭ și maĭ ales să-ĭ supravegheze pe ceĭ din pichetul No. 14, așezat pe frontieră la maĭ bine de 48 km.

Aceleașĭ dificultățĭ întâmpină compania teritorială din Asarlîc, care trebue să trimétă, până dincolo de 20 km. spre Apus de reședință, aprovizionărĭ și ómenĭ de schimb, pe care trebue să-ĭ supravegheze.

Spre Răsărit de Asarlîk, paza frontieriĭ e făcută de douĕ companiĭ, carĭ staŭ în Caraomer și de una la Mangalia.

In Caraomer se află o companie teritorială din Regim. Constanța No. 34, care ocupă pichetele: 29, 30, 31, 33, 37, 38, 39 și 40.

Compania permanentă din Caraomer se află întrețesută în compania teritorială, căcĭ ocupă pichetele: 32, 34, 35, 36.

Așa dar între pietrele de frontieră No. 22—28 (pichetele 29—40 inclusiv) se află douĕ companiĭ, carĭ păzesc împreună o zonă de aprópe 37 km.

Și aci avem a semnala, pentru compania teritorială aceleașĭ dificultățĭ, ca și pentru cea din Asarlîk și aceleașĭ inconveniente.

Forțele aci sunt distribuite de la stânga spre drépta.

Compania permanentă din Mangalia păzesce frontiera de la piatra No. 28—31, avênd a ocupa 5 pichete (41—45). Supraveghiază dar o zonă de peste 27 km. și are forțele distribuite de la stânga spre drépta.

In definitiv, frontiera de Sud a Dobrogieĭ, lungă de 131 km. se păzesce de 8 companiĭ adică douĕ batalióne, distribuite ne-egal, în care forțele se împart când de la drépta la stânga (cum este casul celor treĭ companiĭ din Ostrov), când de la stânga spre drépta (cum este casul celor douĕ companiĭ teritoriale din Asarlîk și Caraomer și al celeĭ permanente din Mangalia), când în fine și la drépta și la stânga (cum este casul celor douĕ companiĭ permanente din Asarlîc și Caraomer).

www.ziuaconstanta.ro

Astfel, cum se păzesce acum frontiera presintă următórele desavantagiĭ: *a)* că aprovizionarea este fórte dificilă, maĭ ales că tóte văile taie frontiera și decĭ a merge de la un pichet la altul cu trăsura trebue un înconjur; *b)* pentru aceleașĭ motive controlul și schimbarea ómenilor este dificilă; *c)* că o dată trecut frontiera, un contrabandist, un dezertor saŭ chiar un tâlhar, nu are a maĭ întâlni înapoia frontiereĭ, nicĭ patrulă, nicĭ măcar un agent al armateĭ de care s'ar putea teme, căcĭ geandarmeria e așa de puțină și de rĕspândită, că nu póte patrula pe tótă zona din 'napoia frontieriĭ.

* * *

Sistemul de pază ce propunem, se bazéză pe principiul radieriĭ de la douĕ centrurĭ, așezate în interior, către frontieră. Aceste douĕ centrurĭ ar fi Cuzgun și Enghez, așezate aproximativ la egală distanță de frontieră.

Maĭ întâiŭ propunem ca cele douĕ companiĭ teritoriale ale Regim. Constanța No. 34, care acum se găsesc la Asarlîk și Caraomer, să fie strămutate la Cuzgun și Enghez, așezate la centrul teritoriuluĭ acestor douĕ companiĭ, ast-fel că ómenilor din trupa cu schimbul, le-ar fi maĭ ușor de a veni în fie-care Duminecă la companie, pentru instrucție, de cât acum când reședințele sunt așezate la marginea teritoriuluĭ companiilor.

Vom avea așa dar douĕ centre marĭ: Cuzgunul și Enghezul, ocupate fie-care de câte un batalion permanent, avênd a păzi:

Cel din Cuzgun, o zonă de 67 km., de la punctul terminus până la piatra No. 20.

Cel din Enghez, o zonă de 64 km., restul frontieriĭ până la Mare.

Batalionul din Cuzgun, îșĭ va împărți cele patru companiĭ ast-fel:

O companie la Ostrov, care va păzi frontiera de la punctul terminus până la piatra No. 9, adică pe o lungime de 14 km.

A doua companie așezată la Cuiugiuk, va păzi frontiera pe o lungime de aprópe 20 km., de la piatra No. 9 până la No. 12.

A treia companie așezată în Parachioĭ și care va păzi frontiera între pietrele No. 12 și 17, adică o zonă de aprópe 19 km.

In fine a patra companie așezată la Asarlîk, va păzi frontiera pe o lungime de 15 km. de la piatra No. 17 până la No. 20.

Batalionul permanent din Enghez să-șĭ împartă companiile ast-fel:

O companie la Bairam-dede, pentru paza aprópe a 16 km. frontieră, între pietrele No. 20—23.

O companie la Caraomer, care ar avea de păzit frontiera pe distanță de 21 km., între pietrele No. 23—27.

O companie la Sarighiol, va avea să păziască frontiera pe distanță de peste 17 km. între pietrile No. 27—29.

In fine o companie în Mangalia va avea de păzit o zonă de peste 10 km. de la piatra No. 29 până la Mare.

Cele 8 compănii sunt aședate, după acéstă normă, cam la centrul zoneĭ de frontieră, ce are de păzit fie-care, căcĭ de la fie-care reședință până la punctele extreme ce are de supraveghiat, nu ar avea de străbătut comandanțiĭ companiilor pentru inspecțiĭ, de cât cel mult 18 km., cea maĭ lungă distanță.

Pentru a concretiza maĭ bine cestiunea, dăm maĭ jos tabloul distanțelor de la reședință până la punctele extreme de pe frontieră:

I-a	e	departe	de	puntele	extreme	de	7	și	10	km.
II-a	»	»	»	»	»	»	10	»	9	»
III-a	»	»	»	»	»	»	5	»	13	»
IV-a	»	»	»	»	»	»	9	»	6	»
V-a	»	»	»	»	»	»	11	»	14	»
VI-a	»	»	»	»	»	»	18	»	7	»
VII-a	»	»	»	»	»	»	16	»	8	»
VIII-a	»	»	»	»	»	»	14	»	8	»

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Pe câtă vreme acum, de la reşedinţele unora din companiĭ până la punctele extreme sunt 36 km.

Numaĭ examinând traseul frontieriĭ ne putem da séma de avantagiile ce procură sistemul de pază ce propunem şi care se pot rezuma:

I. Că se bazéză pe principiul avant-posturilor: cele două reşedinţe ale Bataliónelor şi în acelaş timp şi al companiilor teritoriale ar juca rolul unor reserve de avant-posturĭ; cele 8 companiĭ, de garde marĭ, împărţite în posturĭ micĭ (pichetele).

II. Că distanţele ce sunt de străbătut de la centrele companiilor până la pichete sunt micĭ şi în lungul văilor, care sciut este că taie frontiera, decĭ dificultăţile de a le străbate sunt micĭ; de aci aprovizionarea, schimbarea şi inspecţiunile sunt maĭ înlesnicióse.

III. Că înapoia frontieriĭ am avea o altă perdea de pază formată din cele 8 companiĭ permanente, iar ómeniĭ cu schimbul din cele două companiĭ teritoriale să fie întrebuinţaţĭ a patrula de la o companie la alta, supraveghiaţĭ de gradaţiĭ trupelor permanente.

IV. Diferitele cazurĭ întâmplate pe frontieră pot fi resolvite de comandanţiĭ de companiĭ aflaţĭ în apropiere; iar în cas de agresiune din partea unor bande de tâlharĭ, pichetele pot fi întărite în grabă.

In fine maĭ propunem ca centrele şi sub-centrele de pază (Bataliónele şi Companiile) să fie legate între ele şi cu pichetele prin şosele şi telefon.

Lucrările de şosele să fie executate cu soldaţĭ din trupa cu schimbul şi de ómeniĭ permanenţĭ, aşa că în 10—15 anĭ, am avea o reţea complectă de căĭ de comunicaţie pe frontiera de Sud a Dobrogieĭ, reţea care ar fi şi în interesul economic, în acéstă parte a provincieĭ, unde căile de comunicaţie lipsesc.

CAPITOLUL II

IMPORTANŢA MILITARĂ A DOBROGIEI

Consideraţiunĭ generale

Dobrogia, prin situaţiunea sa dincolo de frontierele naturale ale Românieĭ, ni se înfăţişéză ca un trunchiŭ de care se sprijină corpul întregiĭ nóstre Ţărĭ.

In adevĕr, de vom compara Muntenia şi Moldova cu corpul unuĭ om (România) stând jos, şi avênd piciórele întinse în susul Dunăriĭ, iar bustul încovoiat spre miază-nópte, ar avea mijlocul, representat prin curbătura ce descrie Dunărea între Ostrov şi Azaclăŭ, rezemat înapoĭ pe un trunchiŭ format de stâncile străvechĭ ale Dobrogieĭ.

In acéstă ordine de ideĭ, dacă am considera regiunea Focşanĭ-Nămolósa-Galaţĭ ca o cingătóre de oţel cu care Maiorul Schumann a înzestrat Ţéra nóstră, acéstă cingătóre nu ne va servi la nimic, cât timp nu vom căuta să păstrăm neatins trunchiul de reazim, Dobrogia, acest dar preţios născut din sacrificiĭ de sânge ale armateĭ nóstre, condusă de vitézul şi înţeleptul eĭ căpitan, *Regele Carol I.*

Studiul celor patru rĕsbóie ale véculuĭ al XIX-lea dintre Ruşĭ şi Turcĭ ne dovedesce, că pentru îndeplinirea testamentuluĭ luĭ Petru-cel-Mare, Ruşiĭ nu uitaŭ să coprindă în planul combinaţiunilor lor strategice, pe lângă Ţĕrile Române şi Dobrogia.

Şi póte că cea din urmă era maĭ în drumul atingeriĭ maĭ repede a punctuluĭ de miră al armatelor moscovite, Constantinopolul.

Lunga campanie din 1806—12 este o dovadă viue a intenţiunilor rusescĭ.

Ruşiĭ de şi ocup milităresce ambele Principate, însă tótă atenţiunea lor se îndréptă către Dobrogia.

Aŭ în cósta lor, pe teatrul de operaţie de la Smolensk întréga Europă condusă de puternicul Napoleon, şi totuşĭ Ruşiĭ trimet la Dunărea-de-jos 80.000 ómenĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Resultatul scim, că a fost luarea Basarabieĭ în 1812, de și aŭ suferit marĭ pierderĭ în Polonia.

Care aŭ fost trecĕtorile Rușilor în Dobrogia?

Importanta posițiune de la Bugeac, care le-a servit maĭ apoĭ și în 1877, cum și trecerea de la Ismail la Tulcea, ajutațĭ fiind și de flota stabilită la Sulina.

In timpul durateĭ acesteĭ campaniĭ, eĭ aŭ avut un pod solid așezat la Hârșova, peste Dunăre la Gura Ialomițeĭ.

În rĕsboiul următor, trupe însemnate moscovite, în cap cu Impĕratul forțéză trecerea de la Isaccea, de și Principatele eraŭ ocupate cu alte douĕ corpurĭ de armată.

Numaĭ observațiunile trase din aceste douĕ campaniĭ ne îndreptățesc să ne punem întrebarea: De ce n'aŭ operat Rușiĭ cu masa forțelor prin Muntenia? De ce n'aŭ trecut Rușiĭ Dunărea între Olt și Călărașĭ, iar prin Dobrogea să fi trimis numaĭ un corp de armată, așa după cum aŭ făcut în 1877?

Nu lungimea liniilor lor de operație aŭ călăuzit pe Rușĭ să graviteze către gurile Dunăriĭ, nicĭ temerea ce putea să le inspire quadrilaterul bulgar.

Se scie că amândouĕ aceste cause n'aŭ împiedicat pe Rușĭ să-șĭ ducă grosul forțelor lor pe la Șistov, în 1877.

Rĕspunsul acesteĭ întrebărĭ ni-l va da însășĭ urmările acestor douĕ rĕsbóie: este tendința ce aŭ avut în tot-deauna Rușiĭ de a face din Marea-Négră un lac rusesc și a pune stăpânire pe gurile Dunăriĭ și pe regiunea învecinată[1]).

Rĕsboiul din 1854—55 era proiectat a se desfășura prin Dobrogia, pe care Rușiĭ o ocupaseră și campania s'ar fi continuat pe aci, dacă nenorocitul flagel, holera, n'ar fi forțat pe Francezĭ să-șĭ schimbe linia lor de operație, transportând armatele în Crimea.

Resultatul acesteĭ campaniĭ a fost depărtarea Rușilor de planul lor, saŭ maĭ bine o stavilă vremelnică a proiectuluĭ lor de cucerire.

De și prin constituirea uneĭ Comisiunĭ Europene s'a pus întru cât-va frâŭ aspirațiunilor moscovite la gurile Dunăriĭ, totușĭ vedem ca consecință a rĕsboiuluĭ din 1877, că Rușiĭ se apropie de malul fluviuluĭ și că acum în urmă aŭ canalizat brațul Ociacov, al doilea din delta Chilieĭ.

Și să nu se crédă, că aspirațiunile rusescĭ se opresc aci; eĭ vor avea în tot-deauna ochiĭ ațintițĭ peste Dunăre, de care așa de ușor și repede s'aŭ apropiat.

Orĭ-carĭ ar fi complicațiunile de pe teatrul de rĕsboiŭ din Polonia, unde se crede că vor fi viitoarele ciocnirĭ rusescĭ cu apusul Europeĭ, Rusia nu va negligea de a trimete forțe îndestulătóre la Dunăre, pe care de vor reuși să o trécă pe la Isaccea saŭ pe alt-unde-va, eĭ se vor întórce apoĭ pe la Hârșova, regiunea nóstră întărită Focșanĭ-Nămolósa-Galațĭ.

Iacă pentru ce spuneam la începutul acestuĭ capitol, că trebue cu orĭ-ce preț să ne apărăm acest trunchiŭ de reazim al Țĕriĭ nóstre.

O dată stăpân Rusul pe Dobrogia, cu greŭ ne-am putea închipui, c'ar părăsi ușor acest punct câștigat din testamentul luĭ Petru-cel-Mare, afară numaĭ dacă am admite, că sorțiĭ de isbândă ar fi nenorocoșĭ vecinilor noștri de la răsărit pe cel-l'alt teatru de operațiune, și chiar în casul acesta cestiunea e o problemă ca acea din 1812.

În caz de reușită, Rușiĭ ocupând Dobrogia, ce va deveni Comisiunea Européná, de cât o insulă cosmopolită în mijlocul uneĭ mărĭ rusescĭ?

Care ar fi autoritatea aceste Comisiunĭ? De sigur, nulă, dacă nu chiar isgonită de la gurile Dunăriĭ, devenit atuncĭ un fluviŭ rusesc.

Așa dar apărarea Dobrogeĭ nu e numaĭ o cestiune pur românéscă, ci e de interes general european.

Cred, că ese în de ajuns din aceste considerațiunĭ, necesitatea de a studia apărarea frontieriĭ formată de Dunăre, punctele favorabile de trecere Rușilor în Muntenia, în casul că eĭ ar rĕuși să ocupe Dobrogea, cum și apărarea litoraluluĭ maritim, plămânul economic al Țĕriĭ nóstre.

---

[1]) A se vedea firul acesteĭ cestiunĭ la partea istorică, relativă la pacea din 1812 și 1829.

www.ziuaconstanta.ro

Fig. 98. — Vederea generală a dealului Bugeacul. (A se vedea pag. 615—616).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA ROMÂNIA

Maĭ avem către Sud o linie de frontieră deschisă. Apărarea eĭ se bazéză numaĭ pe formele terenuluĭ, neavênd de acéstă parte nicĭ un element geografic de resistenţă.

Pretenţiunile, pe care neîncetat le aŭ Bulgariĭ asupra Dobrogeĭ, ne obligă să studiem cu tótă atenţiunea mijlócele de apărarea frontieriĭ sudice a provincieĭ nóstre cis-dunărene, acest mĕr al discordieĭ aruncat din Berlin pe ţĕrmurile Mării-Negre, de puterile semnatoare tratatuluĭ din 13 Iulie.

Decĭ apărarea Dobrogieĭ se bazéză pe studiul valoriĭ militare a celor patru laturĭ ce o conturnéză:

I. Dunărea ca frontieră;
II. Dunărea coprinsă între Ostrov şi cotul Pisica;
III. Litoralul maritim;
IV. Frontiera de Sud.

1. Apărarea frontieriĭ formată de Dunăre.

Dunărea forméză frontiera Dobrogieĭ despre Rusia pe o lungime de 54.634 metri (29½ mile marine, de la 54—82½; o milă = 1852m.) de la Gura Prutuluĭ până la Ceatal-Ismail.

De aci frontiera urméză braţul Chilia şi gura Stari-Stambul până la Mare, o lungime de 104.700 metri.

Dunărea de la Gura Prutuluĭ până la Ceatal forméză un obstacol serios trecerii trupelor rusescĭ în Dobrogia. Lăţimea albieĭ fluviuluĭ, de acéstă parte în timpul apelor mijlociĭ, este coprinsă între 400 şi 1500 metri [1]).

Natura maluluĭ drept (dobrogian) este stâncósă; de partea Basarabieĭ argilósă. De partea Dobrogieĭ, peste tot, ţĕrmul drept domină pe cel stâng.

De o parte ca şi de cea-l'altă, fluviul traverséză o regiune mlăştinósă şi acoperită cu lacurĭ, nelăsând terenul ferm a se apropia de albia fluviuluĭ, de cât numaĭ în câte-va puncte, care pot fi favorabile uneĭ trecerĭ.

De partea Dobrogieĭ avem treĭ pintenĭ muntoşĭ: Bugeacul, Eski-Kale şi Tulcea [2]).

In Basarabia, ultimele ramificaţiĭ de déluri sunt tăiate de la S. la N. de lacurile Cahul şi Ialpug-Cogurluĭ. Avem aşa dar de acéstă parte: *a)* Délul de la Renĭ, care cobóră în pantă uşóră între Prut şi lacul Cahul până la Dunăre, formând chiar malul fluviuluĭ, *b)* Délul dintre lacurile Cahul şi Ialpug-Cogurluĭ, care la rândul sĕŭ se împarte în douĕ, spart de lacul Cartal aşezat între aceste douĕ, în faţa orăşeluluĭ Isaccea.

Ramura din spre apus este délul Cartaluluĭ, care se termină la satul rusesc Cartal, departe de ţĕrmul fluviuluĭ ca la 1,700 metri.

Ramura de la răsărit, subţiindu-se din ce în ce de la Satul noŭ (rusesc) către S. vine a se termina în formă de pinten la Monastirea Teraponti, douĕ chilometre departe de ţĕrmul fluviuluĭ.

Contra trecerii pe care Ruşiĭ ar încerca-o pe la Renĭ s'ar opune regiunea mlăstinósă din cotul de la Pisica, sămănată cu o mulţime de lacurĭ marĭ. Dacă acéstă trecere s'a efectuat de corpul al XIV-lea rusesc în 1877, ea a avut loc în punctul Galaţĭ situat pe teritoriul Ţĕriĭ nóstre.

Depărtarea de aci până la pintenile Bugeaculuĭ era numaĭ de la 7—8 chilometri prin mlaştinĭ, pe când din orĭ-care punct al ţĕrmuluĭ rusesc, de la Renĭ până la înălţimile de la Bugeac, depărtarea este îndoită, în plus că trupele, carĭ ar încerca o trecere pe aci, ar avea la jumĕtate distanţa, de trecut peste lacurile Crapina, Popina şi altele maĭ micĭ ce se ţin lanţ până la Gura Prutuluĭ.

Ideia uneĭ încercărĭ de trecerĭ din partea Ruşilor la délul Bugéculuĭ nu trebue cu tóte acestea exclusă şi prin posiţia sa naturală tare şi dominantă, înălţimea este favora-

[1]) Vezĭ maĭ sus «Lăţimea Dunăriĭ în diferite puncte».
[2]) Vezĭ maĭ sus «Natura maluluĭ Dunăriĭ».

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANTA ROMANIA

bilă unei energice apărări. Numai câte-va baterii ar interzice cu desăvârşire o încercare de trecere a fluviului în acéstă parte.

În faţa celei mai probabile treceri de la Cartal şi Teraponti se află importanta posiţiune de la Isaccea.

Încerca-vor Ruşii să trécă Dunărea pe la Cartal? Putea-vor ei să construiască un drum prin mlaştinile ce despart ţĕrmul fluviului de înălţimile satului? Şi chiar de vor reuşi a face acest drum, ei vor avea în faţă, fluviul, a căreĭ lăţime este coprinsă între 1000 şi 1250 m., dincóce de care vor avea de străbătut o regiune mlaştinósă şi lacul Piatra Călcată pe o distanţă de 3000 metri până la ţĕrmul nostru, unde pot fi întâmpinaţĭ de o plóie de glónţe şi obuze trimese de pe înălţimile dintre Isaccea şi Rachel.

Decĭ tótă atenţiunea nóstră trebue îndreptată asupra posiţiuniĭ de la Eski-Kale, pe care fortificându-o, vom putea resista cu succes, orĭ-care ar fi sacrificiile ce am face, neścăpând din vedere, bine înţeles, de a opune unei tentative de trecere la Cartal o parte din forţele nóstre, lucru ce nu este imposibil din causa apropieriĭ acestor două posiţiunĭ.

Şi pentru a fi maĭ prevĕzĕtorĭ, campania din 1828 servindu-ne de exemplu, vom supraveghia de aprópe tótă populaţia ruséscă din Dobrogia, şi cred maĭ nemerit a depărta de la începutul ostilităţilor acéstă populaţie de frontiera ameninţată.

O simplă inspecţiune a crochiului[1]) ne dă măsura aprecieriĭ valoriĭ militare a acesteĭ importante posiţiunĭ, care din timpurile luĭ Dariu, la anul 513 a Chr. şi până la resboiul din 1828 a servit ca trecere de pe ţĕrmul drept pe cel stâng al Dunăriĭ. Vadul de la Obluciţa saŭ vadul luĭ Isac, de atâtea orĭ citat la partea istorică, arată însemnătatea posiţiuniĭ şi cât de mult preţ puneaŭ Turciĭ în apărarea luĭ.

Prin legătura ce se va face oraşuluĭ cu o cale ferată[2]) apărarea posiţiuniĭ va deveni şi ea înlesniciósă.

In jos de Isaccea ambele ţĕrmurĭ nu sunt favorabile uneĭ treceri.

Promontoriul pe care era clădită vechea cetate Tulcea, distrusă în 1828, va servi de minune la instalarea unor baterii puternice, care să oprésca flota ruséscă ce ar voi să urce cursul fluviului.

Posiţiunea dominantă de la Tulcea nu póte fi bătută cu focurĭ de pe malul opus, căcĭ mlaştinele şi revărsăturile lacului Cogurluĭ se întind până la marĭ depărtărĭ de la ţĕrm.

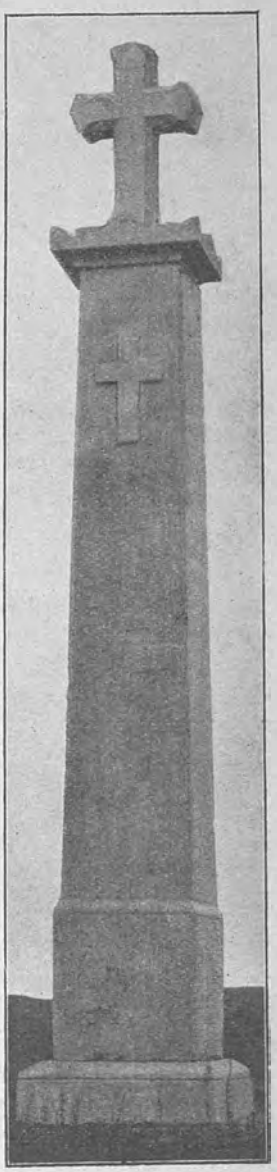

Fig. 99. — Monumentul de la Bugeac. (A se vedea pag. 193).

La Ceatal va trebui aşezat un baraj de torpile.

O trecere în Deltă ar putea fi cu anevoie de admis, greutăţile ce ar avea de învins Ruşii în această parte ar fi marĭ.

Intrarea uneĭ flote pe braţul Sulina s'ar lovi de posiţiunea întărită de la Tulcea. Pentru siguranţă va trebui iarăşĭ a păzi braţul Sf. Gheorghe, cu tóte puţinele temerĭ ce am avea, că pe aci ar îndrăsni flota ruséscă să pătrundă şi să debarce trupe pe ţĕrmul Dobrogian.

---

[1]) A se vedea crochiul No. 3.

[2]) A se vedea capitolul «Căile de comunicaţie».

www.ziuaconstanta.ro

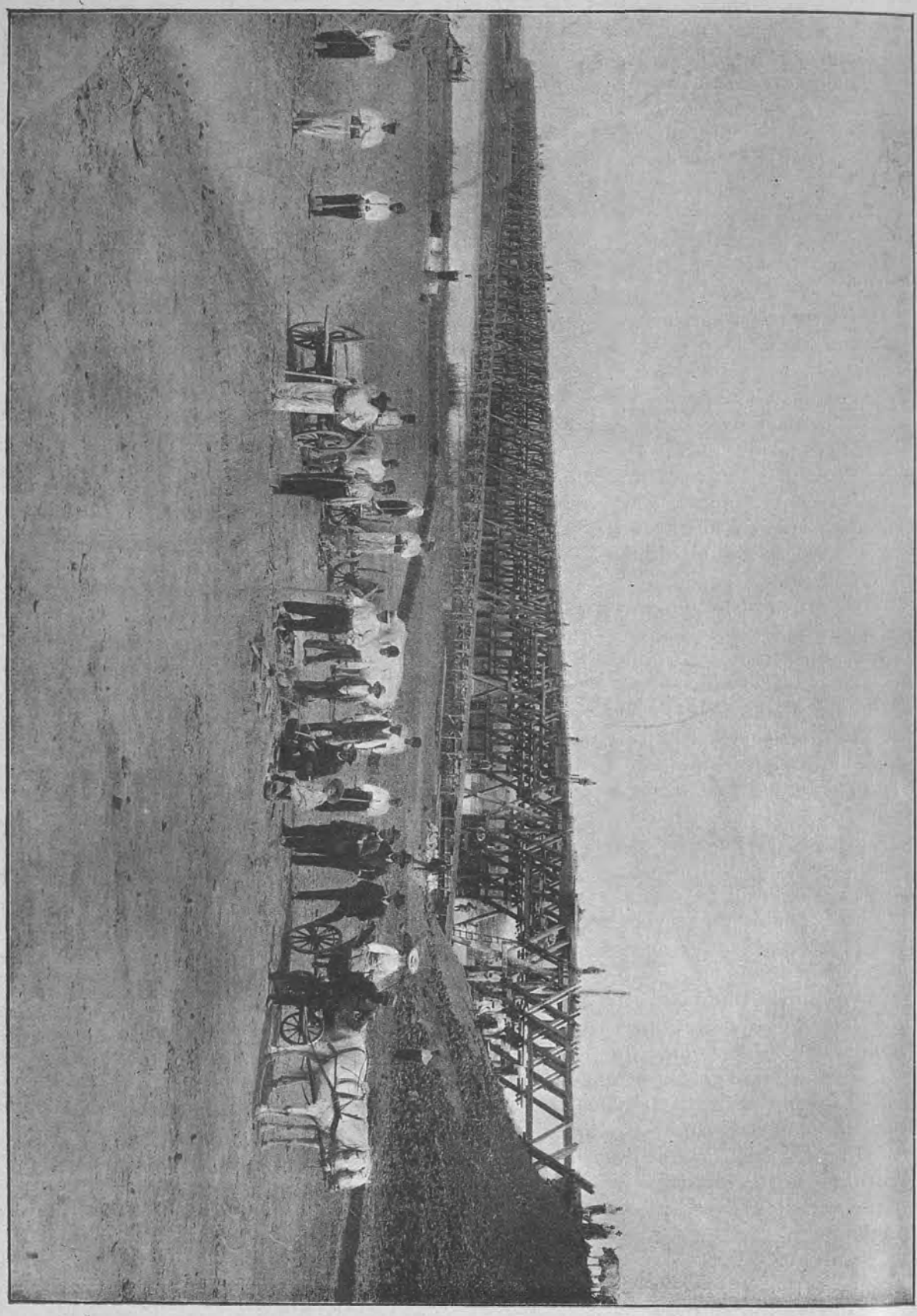

Fig. 400. — Podul de la Lăţimea. (A se vedea pag. 688, No. 7).

www.ziuaconstanta.ro

In fine pentru complectarea sistemuluĭ de apărare, avem în lungul Dunăriĭ șoseaua de la Mahmudia la Azaclaŭ, care este o fórte bună linie de rocadă.

Centrul apărăriĭ se va afla la jumĕtatea distanțeĭ și în apropierea punctuluĭ celuĭ maĭ amenințat. Bogatul sat Nicolițel îmĭ pare c'ar corespunde scopuluĭ.

Perdută linia Dunăriĭ, configurația terenuluĭ și trasculsoselelor din Nordul Dobrogieĭ ne arată, că Rușiĭ îșĭ vor duce grosul forțelor lor către Babadag.

Aci se póte iarășĭ opune o resistență prin bateriile A, B, C și D, care vor bate în tot lungul eĭ soseaua și podul de la Toprac-Kiopru[1]).

Resistența de la Babadag nu póte fi însă de lungă durată, Rușiĭ avênd de obiectiv cele douĕ puncte de trecere peste Dunăre: Hârșova și Cernavoda.

2. Apărarea Dunăriĭ între Ostrov și Azaclăŭ.

Douĕ sunt punctele către care este probabilitatea, că vor converge forțele rusescĭ, după ce ar reuși să trécă Dunărea-frontieră. Aceste puncte sunt: Hârșova și Cernavoda.

Intre Brăila și Galațĭ malul stâng al fluviuluĭ domină pe cel drept, de óre-ce tot cotul dintre Măcin și Azaclăŭ este acoperit cu mlaștinĭ, peste care Rușiĭ nu vor încerca să trécă, pentru a veni la malul fluviuluĭ dominat de pe ţĕrmul stâng.

Tentativele făcute în campaniile din 1806—12 și 1877—78 ne dovedesc, că o trecere pe aci a fost imposibilă de pe malul stâng pe cel drept; cu atât maĭ mult nu vor putea să trécă din Dobrogia în Muntenia.

Rămâne dar de studiat valórea defensivă a Hârșoveĭ și Cernavodeĭ.

Pentru a opri flota rusă devenită stăpână pe Dunăre până la Galațĭ, va trebui să așezăm pe înălțimele de la Brăila nisce baterii puternice să ia în cóstă vasele rusescĭ, carĭ ar urca cursul fluviuluĭ. Tot-de-odată în dreptul Azaclăuluĭ se va așeza un baragiŭ de torpile.

Dacă și acéstă resistență ar fi învinsă, nu ne rĕmâne de cât în acțiunea câmpuluĭ întărit de la Hârșova, în cotul de la Grópa Ciobanuluĭ, să se așeze un noŭ baragiŭ de torpile, care să împiedice flota ruséscă de a cădea în spatele posițiuniĭ întărite de la Hârșova și ast-fel să taie trupele apărăriĭ așezate pe malul drept, de linia lor de retragere către Gura Ialomițeĭ.

«Hârșova, zice Mareșalul de Moltke[2]), situată în puntul cel maĭ favorabil de trecerea Dunăriĭ, este un cap de pod stabilit, pentru a zice ast-fel, de natură, contra Turcilor».

In campania din 1806—12, Rușiĭ aŭ stabilit la Hârșova (saŭ maĭ bine zis la Vadul Oiĭ) un pod, la capătul căruia eĭ construiră nisce retransamente tarĭ pentru apărare.

Acest fapt deștéptă atențiunea Turcilor, care întăriră posițiunea de la Hârșova prin uvrage regulate în afară de încingĕtórea de zid a orașuluĭ.

Asupra tărieĭ posițiuniĭ de la Hârșova, tot Mareșalul Moltke crede, «că contra unuĭ atac venit din Dobrogia s'ar putea opune o resistență vigurósă».

Ultimele ramificațiunĭ ale déluluĭ Ciobanul, ce par a coborî, cu cât înaintéză către apus, din contră de la Cadi-Càsla urcă în formă de glacis și se termină la gârla Băroiul până la cota 84 metri, dominând tot terenul până la 8—10 chilometri spre răsărit[3]).

Pe punctele dominante ale acestor contra forturĭ se maĭ vĕd încă și astă-zĭ urmele lucrărilor de fortificație A, B, C și D, înconjurate de alte maĭ micĭ împreună cu care fac întregul sistem al unuĭ câmp retranșat, după tipul propus de generalul Brialmont în lucrarea sa «Defense des état»[4]).

In punctele de minune alese în trecut s'ar putea reconstrui uvragiĭ fortificate, carĭ

---

[1]) Vezĭ crochiul posițiuniĭ de la Babadag.

[2]) «Campagnes des Russes dans la Turquie d'Europe en 1828 et 1829», vol. I, p. 76.—7.

[3]) Vezĭ crochiul posițiuniĭ de la Hârșova.

[4]) Pag. 159—172.

www.ziuaconstanta.ro

să interţlică cu desăvârşire trecerea Ruşilor pe ţĕrmul stâng, de unde ar putea întórce linia fortificată Focşanĭ-Nămolósa-Galaţĭ.

Inapoia câmpuluĭ retranşat de la Hârşova să se construiască la Vadul Oiĭ, saŭ prin mijlocul ostrovuluĭ Gâsca mare, un pod peste Dunăre, care să ne servéscă a reîmprospata forţele şi a face din Hârşova o posiţiune inexpugnabilă.

Cred, că apărarea Cernavodeĭ ese din sistemul defensiv al punctelor de pe Dunăre contra unuĭ atac venit dinspre Nord, din Rusia.

Odată pierdute cele douĕ puncte de trecere, Isaccea şi Hârşova, apărarea Cernavodeĭ o găsesc de prisos, Ruşiĭ putênd trece Dunărea pe la Hârşova în Muntenia, va cădea pe linia de retragere a trupelor din Cernavoda şi vor întórce regiunea întărită Focşanĭ-Nămolósa-Galaţĭ, îndreptându-şĭ forţele către Bucurescĭ.

Cernavoda face sistem maĭ mult cu o apărare contra uneĭ invaziĭ venind de la Sud, de aceea ne reservăm descrierea pentru acéstă parte.

3. Apărarea litoraluluĭ maritim

Am văzut, când am vorbit despre curbele bathymetrice, că în tot lungul cósteĭ Dobrogieĭ despre Marea-Négră, atteragiul vaselor marĭ (cum sunt cele de rĕsboiŭ), nu este posibil, de cât la Constanţa şi Sulina.

Mangalia capătă şi ea o importanţă militară, putênd adăposti în lacul de la sudul oraşuluĭ, flota nóstră.

Lacul Mangalia prin forma sa întortochiată feresce flota de un bombardament de pe Mare din partea Ruşilor, contra cărora vasele nóstre de rĕsboiŭ nu ne-ar servi.

Bulgariĭ aŭ o flotă puţin de temut şi în acest cas vasele nóstre vor sta în portul Constanţa.

Un atac de pe Mare al Ruşilor nu va fi nicĭ-odată îndreptat asupra Mangalieĭ aşezată. excentric faţă de obiectivul lor, Cernavoda, decĭ fortificarea acestuĭ port o găsesc de prisos.

Portul Sulina a căreĭ neutralitate e garantată în vederea Comisiuniĭ Dunărene, póte lăsa liberă trecerea vaselor rusescĭ în Dunăre, unde se vor isbi de fortificaţiile Tulceĭ.

Constanţa, cel maĭ mare port al Românieĭ, va fi în viitor primul obiectiv al unuĭ atac îndreptat din spre Mare, de aceea apărarea luĭ se impune maĭ ales cu desvoltarea ce vor lua în curând lucrările de îmbunătăţire ale portuluĭ.

Oraşul este aşezat pe un promontoriŭ escarpat, iar portul în fundul golfuluĭ Constanţa, care din causa umplerii cu nisipul adus de valurĭ era inaccesibil vaselor de tonagiŭ mic chiar.

Astăzĭ lucrările de îmbunătăţirea portuluĭ sunt prelungite în mare până la aprópe 1400 metri în afara promontoriuluĭ celuĭ maĭ înaintat al oraşuluĭ, aşa că putem zice că golful Constanţeĭ este o lucrare omenéscă.

Aşa dar, un atac venit de pe Mare va găsi portul Constanţa pe 2/3 părţĭ descoperit şi un bombardament din orĭ-care direcţiune de pe Mare, 'l-ar putea distruge numaĭ în câte-va ore.

Necesită decĭ, orĭ-carĭ ar fi sacrificiile ce am face, să ţinem pe inamic la o distanţă aşa de mare, în cât loviturile trimese de pe vasele de rĕsboiŭ, să nu pótă ajunge până în port.

Daneziĭ în fortificarea capitaleĭ lor aŭ călcat peste orĭ-ce sacrificiĭ bănescĭ şi astăzĭ Copenhaga e înzestrată pe uscat şi pe apă de o încingĕtóre întărită, care o pune la adăpostul orĭ-căruĭ atac.

Şi-'mĭ pare, că Danemarca nu e ţéră maĭ mare saŭ maĭ bogată, ca a nóstră.

Afară de numeróse uvragiĭ de uscat şi de Mare, Daneziĭ aŭ construit în faţa oraşuluĭ la 4½ km. în largul Măreĭ, unde adâncimea apeĭ era 20 m. o insulă artificială fortificată, Middelgrund, armată cu 5 tunurĭ de calibru mare, 12 mijlociĭ şi 13 tunurĭ cu tragere repede.

www.ziuaconstanta.ro

Inceputul fortificăreĭ se datoresce inițiativeĭ oficerilor și inițiativeĭ private[1]).

In Francia numaĭ digul din fața portuluĭ Cherbourg a costat 69 milióne leĭ [2]).

Pentru apărarea orașuluĭ și portuluĭ Constanța, unul maĭ expus ca cel-l'alt, propunem:

A se construi la biserica Arménă, la hotel Carol și pe micul promontoriŭ de la Viĭ, câte o baterie de cóstă, armate cu tunurĭ de calibru mare și cu tunurĭ cu tragere repede.

In largul Măreĭ și la $2^1/_2$ km. înaintea diguluĭ din spre larg (a căruĭ lungime va fi de 1377 metri) și unde adâncimea apeĭ nu póte fi maĭ mare ca 20 metri, să se construiască un dig de apărare, care să facă sistem cu cele douĕ bateriĭ de cóstă de la hotel Carol și Viĭ.

Acest dig format dintr'o linie frântă sub un unghiŭ de 140°, avênd laturile neegale, să fie prevĕzut la mijloc cu un fort central, iar la ambele extremităţĭ cu douĕ forturĭ laterale, va putea ține în respect la marĭ depărtărĭ o flotă inamică, fie ea orĭ-cât de puternică.

In fine, pentru apărarea interióră a portuluĭ să se construiască pe înălțimile de la Spitalul Militar un fort, tipul celuĭ propus de generalul Brialmont și care s'ar cam asemăna cu Spithead din întăririle de la Porthsmut, saŭ Cronstadt în fața Petersburguluĭ [3]).

Fortificarea Constanțeĭ din spre uscat o cred de prisos; inamicul stăpân pe Dobrogia, în zadar am căuta să apărăm orașul de acéstă parte.

4. Apărarea contra unuĭ atac venind de la Sud.

In nicĭ unul din tratatele nóstre de geografie militară nu se găsesce care ar fi cea maĭ bună linie de apărare contra unuĭ atac venind din spre Bulgaria.

Cea maĭ complectă scriere asupra Dobrogeĭ, din punct de vedere militar, este aceea a Locotenentuluĭ Ath. Napoleon [4]). Autorul găsesce treĭ liniĭ de apărare, care însă sunt departe de a se adapta formelor terenuluĭ.

In adevĕr: Putea-va îndeplini condițiunile uneĭ bune apărărĭ o linie ce s'ar sprijini pe traseul actual al frontiereĭ și pe punctele: Arab-Tabia, Tabaculuĭ (localitate ce nu există), Asarlîc, Calfachioĭ și Mangalia? Când între aceste puncte sunt distanțate de maĭ multe zecimĭ de chilometri și între ele văĭ prăpăstióse și neaccesibile.

A doua linie după autorul maĭ sus citat ar fi Rasova, Cocargea, Copadin, Musurat. Am avea dar și în acest al doilea cas o lungime de apărat de peste 100 km., iar linia trasată de D-sa ar traversa în diagonal o vale fórte importantă: Diordumgi-Orman, ceea-ce mi se pare o greșélă strategică.

După modul defectuos cum este trasată frontiera de Sud a Dobrogeĭ, după direcția văilor carĭ o traverséză și vin a se deschide la Dunăre și după situația obiectivuluĭ uneĭ armate năvălitóre către Nord, putem face următórele considerațiunĭ:

Că unghiul intrând al frontiereĭ în punctul Asarlîc ne este defavorabil nouă, decĭ de la început trebue să renunțăm nu numaĭ la apărarea frontiereĭ actuale, dar chiar la tótă regiunea coprinsă în triunghiul dintre Asarlîc, Cuzgun, Ostrov.

Că direcția forțelor bulgărescĭ nu va fi în lungul șoseleĭ Ostrov-Cuzgun, de óre-ce în acéstă parte va avea de traversat o regiune accidentată de déluri și văĭ, ceea-ce le ar întârzia și periclita marșul. A merge cu grosul forțelor direct către obiectiv, însémnă a apuca taurul de córne, și la acésta nu se vor expune vecinii noștriĭ de la miază-zi. Apoĭ marșul contra Cernavodeĭ ar expune drépta armateĭ bulgare.

De aceea, cred, că în direcția Ostrov-Cuzgun vor opera numaĭ câte-va detașamente, iar masa forțelor venind de la Hagi-Oglu-Bazargic, va străbate frontiera în partea

---

[1]) *Brialmont.* «Défense des états», pag. 239—301.
[2]) *E. Réclus.* «Géographie», vol. II, pag. 660.
[3]) *Brialmont.* Op. cit., p. 189—190.
[4]) «Dobrogea și gurile Dunăreĭ», Bucurescĭ, 1896, pag. 69—70.

www.ziuaconstanta.ro

eĭ cea maĭ puţin accidentată, adică în direcţiunea Bairamdede-Copadin-Medgidia, spre a face o conversiune cu aripa dréptă înainte.

Obiectivul armateĭ bulgare va fi podul de la Cernavoda, pentru a forţa trupele apărăreĭ să părăséscă Dobrogea; căcĭ trebue sciut, că acţiunea întreprinsă pe acest teatru secundar de operaţiune nu va avea alt scop de cât ocuparea provincieĭ nóstre, dacă nu în întregul eĭ, cel puţin numaĭ până la valea Carasu.

Din aceste consideraţiunĭ reiese, că apărarea nóstră trebue să se bizue pe formele terenuluĭ, pe care trebue să le alegem cu mult înaintea văeĭ Carasu, iar centrul apărăreĭ în aşa fel aşezat, în cât să putem face faţă direcţiunilor urmate de amândouĕ forţele bulgare.

De la Aliman pornesce către Sud importanta vale Urluia, în care dă maĭ la Sud de satul Ghiol-Punar o altă vale tot aşa de importantă din punctul de vedere al apărăreĭ, este valea Borungea, perpendiculară pe cea d'întâiŭ.

Văile Urluia şi Borungea pot să ne servéscă de prima linie de apărare, iar centrul acesteĭ apărărĭ va fi la Enigea pe valea căreia ne putem mişca spre Sud către Chioseler, pentru a face faţă grosuluĭ forţelor bulgare ce s'ar îndrepta în direcţiunea Bairamdede-Copadin.

La Cuzgun, posiţiune fortificată de natură, după cum o probéză rĕsbóiele trecute, putem aşeza un detaşament care să oprésca înaintarea Bulgarilor pe şoséua Ostrov-Cuzgun.

Apărarea Cuzgunuluĭ se găsesce în condiţiunĭ tactice avantagióse prin délurile ce înconjóră orăşelul, înapoia căruia linia de retragere cobóră panta la Iusufunar în valea Urluia şi în legătură cu trupele din Enigea.

Pierdută acéstă primă linie de apărare, avem o a doua formată de valea Pesterea şi secundara eĭ Ikingi-Dere, cu centrul apărăreĭ în Medgidia.

Urmele valuluĭ celuĭ mic de pământ «Traian» prelungesce acéstă linie de apărare pe la Endec-Carachioĭ şi Küciuk-Murfat, până la Murfatlar.

Tabia franţuzéscă este un punct judicios ales la centrul acesteĭ a doua linie de apărare.

Aceste ar fi cele douĕ liniĭ de apărare contra unuĭ atac ce ar veni de la Sudul Dobrogeĭ.

Flota nóstră de Dunăre ne póte sprijini drépta apărăreĭ.

Acestea sunt consideraţiunile ce se pot face asupra frontierelor provincieĭ nóstre şi litoraluluĭ eĭ maritim.

In aceste consideraţiunĭ nu aŭ intrat ca factorĭ de cât în mod isolat cele douĕ state limitrofe ale Dobrogeĭ; căcĭ în casul uneĭ acţiunĭ comune din partea amêndorora, am fi copleşiţĭ şi de forţe şi de împrejurărĭ.

Dar în acest cas problema se complică; avênd de partea nóstră armate aliate, cine póte prezice în care parte se pot desfăşura marile acţiunĭ.

---

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

CONCLUSIUNI

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

Sire,
Alteţă Regală,
Doamnelor şi Domnilor.

Introducere[1]). Sunt 28 de anĭ, de când *Majestatea Vóstră* a profetisat la întemeierea acesteĭ *Societăţĭ*, că va avea menirea «*de a scóte Ţéra nóstră din regiunile necunoscutuluĭ*».

Aceste cuvinte pline de adevăr şi înţelepciune întrupéză chintesenţa scopuluĭ *Societăţeĭ nóstre Geografice*, aĭ căreĭ membri, adunaţĭ din tóte ramurile activităţiĭ omeneştĭ, aŭ lucrat fără preget acest pătrar de veac, sub îndemnul cuvintelor *Majestăţiĭ Vóstre*.

Nu ştiŭ întru cât, prin modestele mele cunoscinţe, voiŭ putea atinge scopul Societăţiĭ, acela d'a arunca măcar o slabă rază de lumină asupra stăriĭ economice a provincieĭ nóstre trans-dunărene, pe care o cunosc de 12 anĭ, şi pe care am cutreierat-o în lung şi în lat.

Consideraţiunĭ generale. Dobrogia, cu o suprafaţă de 15,600 k. p., ne înfăţişéză caracteristica unuĭ ţinut, din care geologul, meteorologistul, medicul, etnograful, archeologul, istoricul, economistul, ca şi militarul, póte trage atâtea exemple, câte sunt şi punctele de privire de a'l studia.

In adevĕr, în nicĭ o parte a Europeĭ nu găsim, pe o suprafaţă aşa de restrînsă, o varietate aşa de mare de terenurĭ, un climat aşa de curios şi de schimbător, de aci condiţiunĭ aşa de felurite de traiŭ — căcĭ într'un fel trăesce locuitorul din desfătătórea vale a Taiţeĭ, alt-fel Lipoveanul din Lagune şi cu totul alt-fel plugarul din câmpiile arse de sóre ale Caraomeruluĭ — un mozaic maĭ împestriţat de popóre, fie-care cu datinele, eresurile şi deprinderile luĭ, un maĭ bogat material archeologic, un teren maĭ cutreierat de invaziĭ şi maĭ călcat de răsbóie şi în fine un câmp maĭ deschis exploatăriĭ soluluĭ şi subsoluluĭ, ca în Dobrogia.

Dar nota cea maĭ caracteristică acestuĭ petic de pământ, aşezat la vărsarea uneĭ marĭ artere fluviale şi pe cósta uneĭ Mărĭ, cea maĭ furiósă şi odinióră cea maĭ neospitalieră, este, că natura a înzestrat Dobrogia cu un sol şi un sub-sol fórte bogat, că posiţiunea eĭ geografică este din cele maĭ fericite, dar că numaĭ vitrega aducătură a împrejurărilor şi omul s'aŭ opus desvoltăriĭ sale economice.

Şi póte, că tocmaĭ situaţiunea eĭ fericită geografică a făcut, ca în tóte timpurile ochiĭ cotropitorilor nesăţioşĭ să fie aţintiţĭ asupra eĭ.

De la primele năvălirĭ ale barbarilor, din a doua jumĕtate a véculuĭ al III-lea şi până în ultimul pătrar al véculuĭ trecut, Dobrogia a fost necontenit frământată de răsbóie şi invaziĭ, iar când acestea încetaŭ, veniaŭ bólele, fómetea, tâlhariĭ şi pe de-asupra o administraţie fără dor de inimă încheia seria nenorocirilor.

Tuturor li da din belşug acest rodnic petic de pământ, care nu primia în schimb nicĭ o îmbunătăţire.

---

[1]) Acéstă parte a făcut obiectul uneĭ conferinţe ţinută la Societatea Geografică Română, în séra de 23 Februarie 1903, în presenţa M. S. Regeluĭ şi A. S. R. Principeluĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Și numaĭ când ne gândim la câte năvălirĭ a fost expusă, de câte orĭ mănósele eĭ câmpiĭ aŭ fost călcate în picĭórele cailor, în câte rândurĭ orașele și satele sale aŭ fost distruse și reîntemeiate, iar locuitoriĭ ucișĭ saŭ luațĭ robĭ, să nu ne mire de ce, în nesiguranța zileĭ de mâine, Dobrogia a rĕmas o păragină, așa cum am găsit-o noĭ, să nu ne uimiască de ce pe întinsele și rodnicele sale câmpiĭ cresceaŭ bălăriile nesupĕrate de plugul agricultoruluĭ, de la o primăvară până la alta.

Dacă ne aruncăm privirea în apusul Europeĭ, am vedea că progresele economice sunt din ce în ce maĭ slabe, cu cât înaintăm către rĕsăritul Continentuluĭ nostru, și dacă pentru deslegarea acesteĭ probleme am cerceta istoria diferitelor State, așa după cum sunt ele astăzĭ alcătuite, am putea stabili, că desvoltarea economică generală stă în raport invers cu furia năvăliriĭ popórelor și cu timpul cât acestea aŭ locuit o regiune óre-care.

Să luăm d. ex. Belgia: — comparația între ea și provincia nóstră ar părea îndrăsnéță și totușĭ în câte-va părțĭ nu e așa — acest mic Stat, în care progresele economice aŭ ajuns la o desvoltare uimitóre, vedem că pe o suprafață aprópe îndoită de cât a Dobrogieĭ, să hrănesce o populație de 23 de orĭ maĭ numerósă și așa de densă, că se póte zice, că locuitoriĭ se lovesc cu cotul.

Dar Belgia n'are nicĭ 6% teren neproductiv, pe când în Dobrogia găsim 17% teren productiv, dar necultivat.

Așa este. Comparația între starea economică a Dobrogieĭ și aceea a Belgieĭ pare la prima vedere disproporționată, însă nu trebue uitat un adevĕr istoric, care vine în sprijinul teorieĭ mele.

Pe câtă vreme cea d'a doua s'a bucurat de o pace îndelungată și la adăpostul timpurilor fericite, a trăit nesupărată și în linisce, întrebuințându-șĭ tótă energia numaĭ în direcția desvoltăriĭ stăriĭ sale economice, Dobrogia a fost — ca și Țéra nóstră întrégă, — scut și apărare pentru apusul Europeĭ.

In Occident, natura însășĭ a răsboiuluĭ a fost maĭ dulce, popórele maĭ civilisate și decĭ relele ce lăsaŭ în urmă maĭ lesne de îndreptat, de cât aci în răsărit.

Numaĭ în decursul celor treĭ d'întîĭ sferturĭ ale véculuĭ ce trecu, Dobrogea a servit în patru rândurĭ ca bază de operație armatelor rusescĭ saŭ turcescĭ, în patru rândurĭ a fost pustiită și tot de atâtea orĭ a renăscut.

Dar nu numaĭ situațiunea geografică și împrejurările s'aŭ opus la desvoltarea economică a Dobrogieĭ, ci omul însușĭ, locuitor saŭ vecin, a ținut în loc, prin starea luĭ înapoiată, progresele ce ar fi putut face acéstă de Dumnezeŭ bine-cuvântată provincie.

Dobrogia a fost locuită până maĭ acum 25 anĭ, de tot ce Rusia și Imperiul Otoman a avut maĭ sălbatec, maĭ rebel și maĭ fioros.

Majoritatea Turcilor, Tătariĭ, Cercheziĭ, Laziĭ, Curziĭ și Lipoveniĭ, nu se îndeletniciaŭ de cât cu prădăciunile, care se practicaŭ pe o scară destul de întinsă și chiar ziua; nu zic la drumul mare, căcĭ drumurĭ de asemenea natură abia se pomeniaŭ.

Singurele némurĭ muncitóre eraŭ Româniĭ, Bulgariĭ și Germaniĭ, în sarcina cărora trăiaŭ cele-l'alte.

Dar relele lăsate de rĕsbóie tot ar fi putut fi îndreptate, dacă bandele de Cerchezĭ, Curzĭ și Tătarĭ nu complectaŭ în scurtul timp de pace opera de distrugere, de jaf și nenorocirĭ, rămasă cum-va nedesăvârșită de rĕsbóie.

Ce dor de muncă putea să maĭ aibă populațiunea pacĭnică, când tómna se aștepta la depradațiunile bandiților?

Iar ce bruma maĭ scăpa de furia jefuitorilor, cădea în mâinile fisculuĭ, prisosul în punga neguțătorilor viclenĭ și răpitorĭ, nerămânênd nenorocituluĭ sătean, de cât abia cu ce să-șĭ pótă duce zilele dintr'un an într'altul.

Din acéstă lipsă a mijlócelor de traiŭ se încingeaŭ bólele, care domniaŭ în pace aci, unde ajutorul medical nu exista.

Toțĭ scriitoriĭ, carĭ vorbesc de Dobrogia până pe la a 6-a decenie a véculuĭ al 19-lea, o numesc «stepa dobrogiană», teren arid, lipsit de ape, fără drumurĭ; un ținut locuit de neamurĭ semi-sălbatice.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Aşa era şi aşa am găsit noĭ Dobrogia la reîntruparea eĭ cu Patria-Mamă. Insă «Quantum mutatus ab illo!».

Nimic nu ne póte zugrăvi maĭ bine icóna progreselor făcute în Dobrogia, ca o comparaţie între starea în care am găsit-o şi aceea din pragul véculuĭ al XX-lea.

Datele statistice fiind maĭ elocvente de cât vorbele, să controlăm dările de sémă oficiale ale celor douĕ judeţe dobrogene, din ceĭ 20 de anĭ de stăpânire românéscă.

Să cântărim, după aceea datele statistice ale provincieĭ nóstre de peste Dunăre, cu părţĭ din ţéra nóstră saŭ ale celor-l'alte ţĕrĭ din Europa şi vom vedea, că de multe orĭ balanţa înclină de partea Dobrogeĭ.

Oraşele şi satele. La începutul ocupăreĭ nóstre, Dobrogia era o grămadă de ruine. Puţinele sate ce am găsit, abia puteaŭ merita acest nume. Numaĭ câte-va colibe sărăcăcióse adăposteaŭ 10—15 familiĭ miserabile, carĭ formaŭ populaţia satuluĭ. Restul, dărâmăturĭ, peste care glasul cobitor al cucuvaieĭ vestea călĕtoruluĭ, că pe aci miseria a domnit de vremurĭ îndepărtate.

Aşa eraŭ satele în Dobrogia la 1880. Figuraŭ în adevĕr pe hărţĭ un numĕr de 296, însă fórte multe neputênd suporta cheltuelile celeĭ maĭ modeste administraţiunĭ, eraŭ notarĭ carĭ funcţionaŭ la câte 2, 3 şi chiar 4 comune, atuncĭ când depărtarea de la una la alta le permitea.

Cu tóte stăruinţele puse, totuşĭ aŭ maĭ rĕmas înmormîntate—póte pentru vecie—115 localităţĭ, despre a căror existenţă nu ne maĭ vorbesc de cât scrierile din trecut, pentru cele fórte vechĭ; ruinele, urmele cimitirelor şi spusele bĕtrânilor, pentru cele, despre carĭ scriitoriĭ nu fac nicĭ o menţiune.

Patru-spre-zece oraşe am primit noĭ de la Turcĭ. Singurul Tulcea, capitala Sangiaculuĭ, era la drept vorbind, un oraş. Tóte cele-l'alte, un amestec de bordeie şi căsuţe rĕspândite fără nicĭ o ordine, şi 2 saŭ 3 case maĭ de sémă; una din ele servia de reşedinţă Caimacanuluĭ saŭ Mudiruluĭ; acésta era Conacul.

Astăzĭ avem în Dobrogia 14 oraşe şi 360 sate, formând 129 comune rurale.

Pe fie-care an se întemeiază sate nouĭ românescĭ, cu case solide şi higienice; iar aspectul celor vechĭ s'a schimbat cu desĕvârşire.

S'aŭ construit aprópe pretutindenĭ localurĭ pentru primăriĭ şi şcolĭ. Bisericĭ mărețe s'aŭ ridicat şi se ridică încă; multe din ele ar putea face fală Capitaleĭ Regatuluĭ, căcĭ Românul aşa de sobru pentru existenţa luĭ chiar, este mână spartă, când e vorba să dea pentru sfîntul locaş al luĭ Dumnezeŭ.

Dintre oraşe, numaĭ cele rĕmase în afară uneĭ mişcărĭ comerciale însemnate, aŭ progresat fórte încet. Babadagul, Mahmudia, Chilia şi Cuzgunul, oraşe carĭ pe la începutul secoluluĭ al XIX-lea numĕraŭ între 30—40.000 locuitorĭ, acum abia aŭ 2—6.000 suflete.

Populaţie. Când am luat în stăpânire Dobrogia, am avut o populaţie de 147.000 suflete, adică 9 locuitorĭ pe 1 k. p.

La sfîrşitul anuluĭ 1900, cifra populaţieĭ a fost de 263.000, ceea-ce represintă o densitate de 17 locuitorĭ pe 1 km. p., densitate aprópe egală cu a Rusieĭ şi îndoit superióră Suedo-Norvegieĭ.

Pe suprafaţa Dobrogeĭ se pot hrăni în condiţiunĭ bune peste 900.000 suflete, căcĭ pămêntul eĭ este rodnic şi virgin.

Şi aci este, cred, locul de a vorbi despre colonisarea Dobrogieĭ, care în modul cum s'a făcut până azĭ a dat resultate negative, căcĭ nouĭ coloniştĭ aŭ trecut din Patria-Mamă, unde aŭ rĕmas locurĭ góle şi aŭ venit în Dobrogia, care trebuia colonisată cu Românĭ de peste Prut şi Carpaţĭ, din Macedonia şi Albania şi chiar cu Italienĭ şi Germanĭ, la cas de neajungere.

Dacă din întréga suprafaţă a provincieĭ nóstre scădem pe cea ocupată de vetrele satelor, bălţĭ, drumurĭ, cariere şi pădurĭ, ne rĕmân 1.092.000 hectare teren propriŭ pentru cultură.

Populaţiunea agricolă este acum prea rară faţă chiar cu suprafaţa cultivată. In

www.ziuaconstanta.ro

Dobrogia, un plugar lucréză în mediŭ 22 hectare, pe când în Francia un agricultor cultivă 5 hectare; în Italia, Belgia și Germania, 1 hectar, iar în Anglia, numaĭ 8.900 m. p.

In raport cu întréga suprafață proprie cultureĭ, densitatea populațieĭ agricole este și maĭ slabă: 1 plugar la 52 hectare.

Este dovedit din experiență, că pentru ca pământul să dea în mod aprópe constant cea maĭ bună producțiune, trebue ca agricultura să fie făcută în mod rațional.

Orĭ, nu putem ajunge la acest sfârșit, de cât dând unuĭ sătean atât teren, cât să-l pótă munci cu ceĭ doĭ boĭ de care dispune.

Când voiŭ vorbi despre animale, voiŭ arăta câte hectare ară o vită de plug în Dobrogia, și câte în cele-l'alte țĕrĭ din Occident.

Aci voiŭ spune numaĭ, că cel maĭ bun sistem agricol de adoptat în Dobrogia, ar fi de a se încuraja proprietatea mică, ca cea maĭ bună pentru desvoltarea eĭ economică și a se da unuĭ locuitor cel mult 15 hectare teren de cultură.

Acum plugarul de peste Dunăre are 25 hectare proprietate absolută și maĭ închiriază încă pe atâta de la Stat saŭ moșier.

De aceea resultatele munciĭ agricole sunt așa de slabe, maĭ ales în plășile Mangalia, Medgidia, Constanța și Babadag, unde, din causa slabeĭ densităţĭ, un agricultor cultivă în mediŭ între 30—32 hectare, așa că și media producţiuniĭ la hectar abia atinge, în aceste plăși, cifra de 9 hectolitri în aniĭ bunĭ.

«În cele maĭ multe părţĭ — zicea un fost prefect bine-cunoscător în ale gospodărieĭ rurale — numaĭ se sgârie pământul, care nu produce nicĭ jumĕtate din ceea ce ar trebui să dea».

Plugul, așa de primitiv la mulţĭ din locuitoriĭ noștri trans-dunărenĭ, ară 30 hectare pe an, pe când în Franța — de unde am date statistice amănunțite — un plug ară 8 hectare.

Nu maĭ vorbesc despre cele-l'alte mașinĭ agricole, carĭ abia de cât-va timp s'aŭ introdus în Dobrogia, pe când Franța posedă una, la 35 hectare.

Băncile populare, care acum sunt la începutul organizăriĭ lor, vor trebui, cred, să ia desvoltarea asociațiunilor sindicale și cooperative din Franţa.

Din fericire avem în Dobrogia câte-va exemple de micĭ asociațiunĭ agricole.

Sunt sate, în care locuitoriĭ aŭ cumpĕrat în comun mașina de treerat și locomobila, necesare trebuințelor obștieĭ, care plătesce în rate, proporțional cu averea fie-căruĭ sătean.

Încurajându-se dar proprietatea mică și dându-se unuĭ agricultor 15 hectare teren de cultură, Dobrogia ar putea hrăni o populaţie rurală de 3½ orĭ maĭ mare ca cea actuală, saŭ 717.500 suflete, în loc de 205.000.

Maĭ trebue de adăogat populația orașelor.

Cu desvoltarea pe care aŭ luat-o unele orașe din Dobrogia, desvoltare și maĭ mare într'un viitor fórte apropiat, nu exagerez, de voiŭ socoti ţifra populaţieĭ celor 14 orașe la 204.500 suflete, adică aprópe întreitul celeĭ actuale.

Am ajunge dar la o populație de 922.000 locuitorĭ, trăind din belșug și exploatând cu pricepere o suprafață de 15.600 km. p.; decĭ am avea o densitate de aprópe 60 locuitorĭ pe km. p., adică 3½ orĭ maĭ mare de cât cea actuală.

Multă vreme a subsistat ideia, că Dobrogia este un focar de bóle. Acéstă credință póte să fi fost adevĕrată în trecut. Însă astăzĭ datele statistice ne dovedesc, că în nicĭ o parte a Europeĭ crescerea populațieĭ nu este maĭ mare ca în Țéră la noĭ și în special în Dobrogia.

În cursul anuluĭ 1900, populația provincieĭ nóstre trans-dunărene a crescut în mod natural (fără imigrărĭ) cu aprópe 4.600 suflete, ceea-ce dă un coeficient anual de 17 la mie, coeficient pe care nu-l întâlnim nicăierĭ în Europa.

Coeficienţiĭ crescerĭĭ anuale la mie a populațieĭ din statele Europeĭ sunt:

România	18,7.
Dobrogia	17,0.
Rusia	15,6.

www.ziuaconstanta.ro

Bulgaria, Olanda și Germania între 14 și 15.
Grecia . . . . . 12,0.
Portugalia . . . . . 11,5.
Turcia . . . . . 10,5.
Belgia, Austro-Ungaria, Danemarca și Peninsula Scandinavică . 10,0.
Serbia, Elveția și Insulele Britanice între 9 și 10.
Spania . . . . . 4,7.
Italia . . . . . 2,4.
Franța . . . . . 1,7.

Așa dar condițiunile climaterice și higienice sunt prielnice crescerii populațiunii dobrogene.

Colonizarea Delteĭ și insuleĭ Dranovuluĭ, douĕ regiunĭ cu terenurĭ întinse de cultură, pășunĭ și bogate în pescării, va trebui să atragă în deosebĭ luarea aminte din partea administrațieĭ județuluĭ Tulcea.

Un început îmbucurător se făcuse în acest sens de regretatul Prefect Nenițescu; îmĭ pare că nu se maĭ continuă cu aceiașĭ perseverență, ci din contră; în tómna anuluĭ trecut am vĕzut părăsite câte-va din satele înființate de curênd în lungul tăieturiĭ buclelor mareluĭ M.

Dranovul, până în 1900 nu se scia încă de ce fel de némurĭ de ómenĭ este locuit; raportul prefecturiĭ de Tulcea din 1899 vorbesce despre acest ținut ca despre o lume din poveștĭ.

Căile de comunicație. Am moștenit de la Turcĭ 100 km. șosele; în 1900, Dobrogia avea 840 km., ceea-ce reprezintă 54 metri pentru un km. p.

Față de județele Țĕriĭ nóstre, cele dobrogene staŭ numaĭ înaintea Vasluiuluĭ, Brăileĭ și Ialomițeĭ.

Dobrogia este aprópe egală cu Bulgaria și Spania, întrece Portugalia, Peninsula Scandinavică și Grecia și este îndoit superióră Rusieĭ în privința șoselelor.

Este însă mult săracă în căĭ ferate.

Podul «Regele Carol». Vorbind despre căile de comunicație, nu trebuesc trecute cu vederea douĕ lucrărĭ de o fórte mare importanță pentru Dobrogia.

Mărețul pod de peste Dunăre «Podul Regele Carol» unesce nu numaĭ Dobrogia cu Țara-Mamă, ci Orientul cu apusul Europeĭ.

Asupra colonizăreĭ Dobrogieĭ, Podul «Regele Carol» a avut o influență considerabilă. Datele statistice ne dovedesc, că de la stabilirea acesteĭ comunicațiunĭ înlesnicióse, populația a crescut prin imigrărĭ cu 70.000 suflete, în mare parte Românĭ veniți din stânga Dunăriĭ, pentru a înființa sate nouĭ.

Podul «Regele Carol» nu e numaĭ o lucrare măréță, e un monument neperitor, în care architectura și industria secoluluĭ al XIX-lea îșĭ aŭ expuse resultatele progreselor lor; căcĭ în adevĕr, podul nostru de peste Dunăre póte fi citat în capul operilor de artă.

Dacă Elveția și Italia se fălesc cu lungile lor tunelurĭ; Rusia, cu podul de la Syzram lung de 1.500 metri și care a costat 20 milióne leĭ, iar Olanda cu podul dintre Breda și Dordrecht, lung de 2½ km., din care 1½ km. numaĭ podul propriŭ zis, apoĭ Dobrogia se póte mândri cu măréța lucrare de la Dunărea-de-jos.

Cele treĭ podurĭ dintre Fetescĭ și Cernavoda aŭ o lungime totală de 4.088 metri și costă numaĭ ele singure 24.240.000 leĭ. 1663 metri este numaĭ lungimea Poduluĭ «Regele Carol», cu podul de inundație.

Portul Constanța. O a doua lucrare tot așa de măréță este portul Constanța, care a început să dea de pe acum un mare avênt comerciuluĭ țĕrcĭ nóstre în general și al Dobrogieĭ în special.

Se zice, că o țéră respiră prin porturile eĭ de mare; acest adevĕr este învederat prin portul Constanța, plămânul Țĕriĭ nóstre. Dovadă:

www.ziuaconstanta.ro

In 1880, mişcarea acestuĭ port a fost de 6.500 tone; peste 20 anĭ, acéstă mişcare s'a mărit de 50 orĭ aprópe, urcându-se la 312.500 tone.

Numaĭ cereale s'a exportat într'un an 163.000 tone, cifră îmbucurătóre pentru o ţéră agricolă, cum este a nóstră.

O a doua dovadă este valórea mărfurilor trecute prin vama Constanţa în ultima perióda decenală

De la 14½ milióne, valórea s'a urcat la 43½ milióne, adică de peste treĭ orĭ maĭ mult.

Se înţelege, că şi podul a contribuit mult asupra mişcăriĭ comerciale a portuluĭ.

Am cumpĕrat în 1884, de la Compania Englesă de exploatare, portul Constanţa, care avea atuncĭ 800 m. desvoltare de cheŭ, dar numaĭ pe 300 m. puteaŭ acosta vasele.

La terminarea lucrărilor vom avea 3360 m. lungime de cheiurĭ, carĭ vor adăposti treĭ bazinurĭ cu o suprafaţă de 78 hectare.

Treĭ-zecĭ de vapóre marĭ vor putea să acosteze în portul nostru dobrogian.

Marina nóstră de comerţ numĕră 8 vapóre, carĭ plutesc până în Mările din apusul Europeĭ, ducênd în ţĕrile cele maĭ civilizate numele némuluĭ românesc.

Lucrările Comisiuniĭ europene dunărene. Ca lucrărĭ de o fórte mare importanţă, maĭ ales pentru desvoltarea economică a Dobrogieĭ, sunt şi cele executate la una din gurile fluviuluĭ nostru, de către Comisiunea europeană dunăreană.

Aci, ca şi în Olanda, omul a avut să lupte contra naturiĭ, căreia 'ĭ-a pus stavilă şi a modulat-o după trebuinţele luĭ.

Braţul şi gura Sulina aveaŭ la începerea lucrărilor o adâncime de 2.50 m.; plutirea era nesigură şi chiar periculósă.

Astăzĭ avem pretutindenĭ 7.30 m. adâncime, care permite vaselor de cel maĭ mare tonaj de a intra şi încărca în porturile nóstre fluviale.

Prin îndreptarea coturilor şi tăerea mareluĭ M s'a scurtat distanţa pe braţ cu 11 Mile.

Tonagiul mediŭ anual s'a urcat de la 146, cât era în 1861, până la 1051.

Patru-zecĭ şi douĕ milióne hectolitri cereale aŭ eşit prin portul Sulina într'un an, acum în urmă, pe când în 1867 nu s'a exportat de cât 7 milióne.

Taxa de transport pentru cereale a scăzut de la 61 leĭ, cât era în 1860, la 14 leĭ de tonă, de la Brăila saŭ Galaţĭ, în orĭ-care din porturile Angliei.

Şi tóte lucrările făcute pentru îmbunătăţirea şi îndreptarea braţuluĭ şi gureĭ Sulina aŭ costat 42 milióne leĭ, cheltuelĭ acoperite, plus 2 milióne fondul de rezervă al Comisiuneĭ.

Consideraţiunĭ economice. Dacă ne uităm pe o hartă geologică a Dobrogieĭ, vedem că ⅔ din suprafaţa eĭ este acoperită cu löss, peste care este aşternut un strat de pământ negricios asemenea «Cernoziomuluĭ» rusesc, adânc de 0.50—1.00 m.

Acest pământ vegetal dă provincieĭ nóstre de peste Dunăre — ca şi Ţĕriĭ nóstre întregĭ — o mare putere de fertilitate.

Din întréga suprafaţă a Dobrogieĭ, 30% ocup vetrele satelor, lacurile, mlaştinele, drumurile şi carierele, 17% este teren necultivat, 21% ocupă izlazurile şi pădurile, şi numaĭ 32% sunt întrebuinţate pentru culturĭ şi viĭ.

Aşa era în 1900.

Cu tótă insuficienţa datelor statistice, progresele ce a făcut Dobrogia sub raportul agricol, în ceĭ 20 anĭ aĭ stăpânireĭ nóstre, sunt destul de repezĭ.

In 1880, culturile ocupaŭ 123.000 hectare culturĭ, carĭ daŭ un randament de 7 hectolitri.

Acum avem în mediŭ 500.000 hect. culturĭ, carĭ daŭ un randament de 10 hectolitri.

Cerealele. Intr'o perióda cincinală, cerealele aŭ ocupat o întindere în mediŭ de 408.000 hect. şi aŭ produs 4.890.000 hl., adică un randament de 12.

Dobrogia este superióră ca productivitate la hectar, tuturor ţĕrilor din Sudul Europeĭ (afară de Grecia), Elveţieĭ, Suedo-Norvegieĭ şi Rusieĭ.

Principala producţiune este *orzul,* şi sub acest raport judeţul Tulcea este al 4-lea clasificat între judeţele Ţĕriĭ, după Romanaţĭ, Botoşanĭ şi Dorohoĭ.

Ceva maĭ slab este judeţul Constanţa (afară de plasa Silistra-Nouă). Cultura e prea întinsă şi populaţia agricolă prea rară.

www.ziuaconstanta.ro

Totuşĭ Dobrogia dă 13,60 randament şi dintre ţĕrile agricole e întrecută numaĭ de Anglia, Austro-Ungaria, Germania, România şi Franţa.

Rusia, reputată între cele d'întâĭ ţĕrĭ agricole, nu dă de cât 11.7 hl. randament.

Plăşile carĭ daŭ cel maĭ mult orz sunt: Tulcea şi Silistra-Nouă; iar între comune: Somova (40), Ostrov (30), Teliţa şi Tulcea (25), Malcocĭ (23) şi Regep-Cuiusu (18).

Un bun randament dă şi *ovĕzul* (14.2 hl. la hect.) şi se cultivă cu succes în Sudul Dobrogieĭ, unde se produc 23 hl. la hectar.

In al doilea rând stă cultura *grâuluĭ* şi a *secareĭ*, care daŭ 10.60 randament.

In Nordul şi Sudul Dobrogieĭ, producţiunea este cea maĭ bună.

Porumbul şi *meiul* ocupă cel din urmă rând între culturile cerealelor din Dobrogia.

Turciĭ şi Tătariĭ nu se ocupă cu cultura acestor douĕ felurĭ de cereale, ci numaĭ Romàniĭ şi Bulgariĭ; de aceea avem şi acum plăşile, carĭ din vechime aŭ fost locuite de aceştĭ din urmă, dând cel maĭ bun randament: Tulcea şi Silistra-Nouă.

Plantele oleoginóse. Plantele oleoginóse abia de câţĭ-va anĭ aŭ început a se cultiva; totuşĭ datele statistice pun judeţele Dobrogieĭ la mijlocul judeţelor Ţĕriĭ.

Tutunul. Dintre plantele industriale mĕ opresc puţin asupra culturiĭ tutunuluĭ.

Tutunul şi via eraŭ sub Turcĭ ocupaţiunile de căpetenie a locuitorilor din Nordul Dobrogieĭ.

Baronul d'Hogguer spunea în 1879, că tóte satele d'a-lungul Dunăriĭ, de la Parkeş până la Grecĭ, cultivaŭ pe o scară fórte întinsă şi cu mult succes tutunul.

De aceea şi Regia noastră a construit în Isaccea ateliere şi magaziĭ, pentru conservarea şi împachetarea tutunuluĭ.

Astăzĭ aceste construcţiunĭ abia îşĭ maĭ aŭ întrebuinţare, căcĭ locuitoriĭ nu se maĭ ocupă cu acest fel de cultură. Dovadă, că în 1892, tutunul ocupa o întindere de 620 hect., iar peste 8 anĭ a fost redusă la jumĕtate.

Cunosc în Isaccea locuitorĭ, carĭ aŭ pĭerdut capitalurĭ însemnate şi aŭ rĕmas săracĭ numaĭ din cauza culturiĭ tutunuluĭ.

Frumósa vale a Capaclieĭ, odinióră renumită prin producţiunea tutunuluĭ de calitate superióră, acum este acoperită cu cereale şi viĭ.

Locuitoriĭ din Parkeş, Somova, Nicoliţel, Rakel, Văcărenĭ şi Garvan s'aŭ lăsat cu desăvârşire de a maĭ cultiva spre paguba lor acéstă plantă.

Viile. Intre principalele isvóre de bogăţie şi póte cel maĭ de sémă, sunt viile.

Din renumitele podgoriĭ ale Sariceĭ se exporta anual, sunt acum 150 anĭ, atâta vin, cât astăzĭ abia ne vine să credem datelor, pe care ni le-a lăsat un bun cunoscĕtor al Dobrogieĭ de pe acele vremurĭ.

Peyssonel, care a trăit 12 anĭ ca consul francez la curţile Sultanilor şi Khanilor Tătărescĭ din Crimea, în tratatul sĕŭ asupra comerciuluĭ de pe Marea-Négră, scris în 1762, zice:

«La Isaccea, Tulcea şi Măcin, vin în fie-care an din Rusia şi Polonia, 5 – 6000 căruţe, pentru a încărca vinurĭ din Dobrogia, unde se produce în destul de mare cantitate».

Tot el arăta, că o căruţă putea încărca până la 5 quintale, care după mĕsurătorile de azĭ cântăresce 1340 kilograme.

Aşa dar, anual se exportaŭ 8 milióne kilograme vinurĭ, în Rusia şi Polonia.

Pentru a ne face o ideie de marea productivitate de vinurĭ a Dobrogieĭ din a doua jumĕtate a véculuĭ al XVIII-lea, vom spune, că Ţéra nóstră a exportat în cel maĭ bun an, în 1888, o cantitate de 9½ milióne kilograme vin.

Cifrele întăresc zicătoarea rĕmasă până acum în gura locuitorilor din Nicoliţel: «că podgoriile Sariceĭ eraŭ beciurile împĕrăteseĭ Caterina II-a».

Datele statistice actuale ne îndreptăţesc să credem, că spusele luĭ Peyssonel nu sunt de loc exagerate.

În 1900, producţiunea vinuluĭ în Dobrogia a fost evaluată la 4.178.800 leĭ, adică atât cât n'a produs tótă regiunea Carpatină a Munteniei, de la Buzĕŭ până la Severin.

Numaĭ judeţul Tulcea a produs vin de 3.843.900 şi, afară de judeţul Putna, nicĭ un alt judeţ nu l'a întrecut, nicĭ ca producţiune totală, nicĭ ca randament.

www.ziuaconstanta.ro

Și trebue sciut, că, din causa greutăților de transport, vinurile Tulceĭ s'aŭ vêndut cu leĭ 1.25 decalitrul, maĭ eftin de cât în orĭ-care altă parte a Țĕriĭ.

Județul Tulcea a dat 52 hectolitri la hectar.

Sub raportul randamentuluĭ, Dobrogia cu aprópe 40 hectolitri, cât a produs în 1900, este superióră tuturor Țĕrilor din Europa.

Clasificația țĕrilor vinicole ar fi:

Dobrogia	dă 40	hectolitri la hectar
Elveția	» 33	» » »
Franța	» 28,68	» » »
România	» 26	» » »
Grecia	» 22	» » »
Portugalia	» 20	» » »
Austro-Ungaria	» 14,30	» » »
Spania și Turcia	» 14	» » »
Serbia	» 12,50	» » »
Bulgaria	» 12	» » »
Italia și Germania	» 8,20—10	» » »

Plășile carĭ produc cel maĭ mult vin sunt:

Tulcea	» 64,5	» » »
Măcin	» 57	» » »
Babadag	» 45	» » »

Avem în Dobrogia comune, ca: Agi-Ghiol, Baș-Chioi, Beidaut, Câșla, Cerna și Turcoaia, carĭ aŭ dat în 1900 între 100 și 200 hectolitri la hectar.

Alte 16 comune aŭ dat între 50 și 100 hectolitri.

Păduri. Pădurile ocup $^1/_8$-a parte din suprafața Dobrogieĭ și, s'ar fi putut numĕra între bogățiile provincieĭ nóstre, dacă exploatarea vitregă a guvernuluĭ Otoman n'ar fi distrus întinsele și bătrânele pădurĭ, carĭ acoperiaŭ tótă partea de la Nordul văiĭ Casâmcea până în Dunăre.

Baronul de Tott, călătorind prin Dobrogia în a doua jumĕtate a secoluluĭ al XVIII-lea, ne lasă să întrevedem în volumul al II-lea al memoriilor sale, că pădurile se întindeaŭ până la Tulcea.

În primele treĭ sferturĭ ale véculuĭ al XIX-lea, Dobrogia a furnisat lemnăria necesară șantierelor pentru construcțiunea bastimentelor din Constantinopol și Syra, arsenalelor marineĭ și artilerieĭ imperiale, iar maĭ apoĭ Comisiuniĭ Europene Dunărene; așa că esențele prețióse aŭ fost distruse, și nu ne-a maĭ rĕmas ca moștenire de cât teiul, ceva carpen și fórte rar stejar.

Azĭ, pădurile sunt grupate pe văile superióre ale râurilor Taița, Telița, Slava și Casâmcea, acoperind câte o pătrime din plășile Măcin și Babadag.

Pădurile din Deltă, Letea și Caraormanul, aŭ fost la îndemâna Comisiuniĭ Europene.

Deliormanul dobrogian are câte-va pădurĭ tinere, care nu pot fi încă exploatate.

Lipsa pădurilor a făcut ca centrul Dobrogieĭ și maĭ ales litoralul maritim să fie puțin favorizat de ploĭ, de aceea s'aŭ luat mĕsurĭ a se planta în aceste regiunĭ salcâmul și resultatele sunt mulțumitóre.

Avem astăzĭ în diferite părțĭ din Dobrogia peste 3.000 hectare plantațiĭ, care costă în mijlociŭ câte 90 leĭ hectarul.

Animale domestice. Nu unul, ci aprópe toțĭ călătoriĭ carĭ aŭ vizitat numaĭ în trécăt Dobrogia, nu aŭ uitat să însemne în scrierile lor bogăția în vite de tot felul, ce se hrăniaŭ pe acest petic de pămênt, prelungit ca o peninsulă între Dunăre și Mare.

Numirile geografice, ca: Văcărenĭ, Câsla, Coium-Punar, Cara-Coium, Coium-Baba, Telița, Ese-Chioi, Checige, Checi-Deresi, etc., sunt încă o dovadă, că pe aci a fost pe vremurĭ

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMANIA

un ţinut propriŭ crescerii animalelor domestice. Vadul-Oiĭ, de lângă Hârsova, era locul de trecere peste Dunăre a turmelor Mocanilor, veniţĭ cu oile la iernatic în Dobrogia.

Şi datele statistice întăresc spusele călătorilor. «*Caii* — scrie Domnul şi istoricul Moldoveĭ, Dumitru Cantemir — sunt fórte iuţĭ la fugă».

«Micĭ şi puternicĭ, ca ceĭ tătărescĭ, însă maĭ bine făcuţĭ şi maĭ gingaşĭ» — adaogă Peyssonel.

«Dobrogan — zice Baronul de Tott — e renumită printr'o rasă de caĭ micĭ buestraşĭ, fórte estimaţĭ de Turcĭ».

La cursele ce s'aŭ făcut maĭ acum câţĭ-va anĭ la Constanţa şi Iaşĭ, calul dobrogian n'a dat de minciună laudele ce i se aduceaŭ acum douĕ sute de anĭ.

Dobrogia a intrat în veacul al XX-lea cu o populaţie cavalină de 91.000 capete.

Se socotesc 6 caĭ la 100 hectare şi, din acest punct de privire, Dobrogia e superióră Moldoveĭ, tuturor peninsulelor din Sudul Europeĭ, Elveţieĭ, Peninsuleĭ Scandinavice şi Rusieĭ.

Cu tóte relele răsboiuluĭ trecut, am avut în Dobrogia, în primiĭ anĭ aĭ ocupaţiuniĭ nóstre, un numĕr de 300.000 capete de *cornute marĭ*.

Prin întinderea terenurilor de cultură s'a tot micşorat locurile de păşiune şi cu ele numĕrul vitelor de plug, din a căror lipsă agricultura suferă.

Am zis maĭ sus, că pentru ca pământul să fie cultivat raţional, ar trebui încurajată proprietatea mică, nedând unuĭ agricultor maĭ mult de 15 hectare, atât cât póte să lucreze cu cele douĕ vite de plug de care dispune.

Aceiaşĭ ţifră găsim, dacă ne raportăm la timpul de muncă. Este sciut, că un plug cu 4 boĭ, pentru a face o muncă agricolă în condiţiunĭ bune, póte ara zilnic 35 ariĭ.

La noĭ se ară în mediŭ 80 zile pe an, adică un agricultor póte lucra cu 4 boĭ 28 hectariĭ, saŭ 7 hectariĭ revin pentru fie-care vită de plug. Cifra este cam exagerată pentru Dobrogia, de óre-ce — după datele statistice — o vită póte ara până la 4 hectare pe an, din causa releĭ întreţinerĭ.

Luând însă maximum de 7 hectare, revine că pentru un plug cu 2 boĭ nu putem da agricultoruluĭ dobrogian maĭ mult ca 14—15 hectare.

În raport cu întréga suprafaţă proprie a fi cultivată, Dobrogia stă ast-fel: la 100 hectare corespund 24 vite de plug, pe când Moldova şi Muntenia aŭ 36, de aceea cerealele daŭ un randament maĭ slab dincolo, de cât dincóce de Dunăre.

Comparate cu cele-l'alte Ţĕrĭ, este natural ca Dobrogia să fie superióră acelora care daŭ relativ maĭ puţine cereale de cât ea la hectar. Aşa bună óră:

Portugalia	are	10	vite	la	100	hectare
Rusia	»	9	»	»	»	»
Peninsula Balcanică şi Spania	»	7	»	»	»	»
Peninsula Scandinavică	»	5	»	»	»	»

Face excepţie Elveţia, ţéră eminamente muntósă şi cu păşiunĭ întinse. Aci majoritatea vitelor o forméză vacile, al căror produs a dat nascere industrieĭ destul de bine cunoscută a brânzeturilor.

Provincia nóstră este egală cu Italia şi inferióră:

Franţeĭ	care	are	30	vite	la	100 hectare
Austro-Ungarieĭ	»	»	31	»	»	» »
Germanieĭ	»	»	38	»	»	» »
Angliеĭ	»	»	40	»	»	» »
Olandeĭ	»	»	53	»	»	» »
Danemarceĭ	»	»	56	»	»	» »
Belgieĭ	»	»	57	»	»	» »

Am avut în Dobrogia la începutul veaculuĭ al XX-lea un numĕr de 151.000 vite cornute marĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Vitele *cornute mici* eraŭ cu mult maĭ numerósc altădată ca acum; o notiță a D-luĭ Viscovicĭ, consul austriac la Tulcea, dădea pentru anul 1863 peste un milion de oĭ, ce se hrăneaŭ numaĭ în Nordul Dobrogieĭ.

Aceiașĭ cifră o găsesce în 1876 Baronul d'Hogguer.

Dobrogia hrănea în 1900 peste a 8-a parte a oilor și caprelor din întréga Țéră.

În raport cu suprafața sa, Dobrogia vine în al treilea rând după Insulele Britanice și Grecia.

Proporția este:

Insulele Britanice	hrănesc	100	oĭ	pe	100	hectare
Grecia	»	92	»	»	»	»
Dobrogia	»	47	»	»	»	»
România	»	43	»	»	»	»
Portugalia	»	42	»	»	»	»
Franța	»	41	»	»	»	»
Spania	»	35	»	»	»	»
Danemarca	»	33	»	»	»	»
Germania și Austro-Ungaria	»	32	»	»	»	»

Raportată la cifra populațieĭ, Dobrogia este superióră orĭ-căreĭ țĕrĭ din Europa: Proporția este de 3 oĭ pentru un locuitor în Dobrogia, pe câtă vreme Grecia are numaĭ 2½, Bulgaria 2, Serbia 1½, România 1, Spania, Portugalia și Anglia maĭ puțin de o vită cornută mică pentru un locuitor.

Plășile cele maĭ bogate în animale domestice sunt: Babadagul (cu vite în valóre de 4.700.000 leĭ), Mangalia (4½ milióne), Medgidia (4.400.000), Hârșova (3.300.000) și Constanța (3.100.000), adică acolo unde agricultura este maĭ slabă și locurile de pășunat maĭ întinse. Acéstă bogăție o forméză maĭ mult oile și caiĭ de hergheliĭ.

După datele statistice am putea împărți azĭ Dobrogia în douĕ regiunĭ:

I. Regiunea agricolă, vinicolă și forestieră saŭ dunăreană;

II. Regiunea pastorală saŭ maritimă.

Pescăriile. Pescăriile de la gurile Dunăriĭ și lagunele Razelm aŭ fost înainte vreme, póte, cele maĭ marĭ din Europa.

In lipsă de date certe și statistice oficiale, avem scrierĭ demne de tótă încrederea, care împuternicesc afirmările nóstre.

In 1569, Andreĭ Taranovsky vorbește în scrierea sa: «despre locul din Dunăre aprópe de Chilia, unde se prind moruniĭ».

Maĭ târziŭ călătorul francez, François de Pavie ne spune: «c'a vĕzut pescăriile cele marĭ de la gurile Dunăriĭ».

Archidiaconul Paul de Alep, în notele culese din călătoria Patriarhuluĭ Macarie de Antiochia, între 1653—59, pomenește de pescăriile cele marĭ de lângă Chilia: «Se prindea atâta morun, că vameșul îl dădea gratuit corăbiilor ce treceaŭ pe acolo».

«La Chilia se face în fie-care an cel maĭ mare pescuit de moruni», adaogă Jean Baptiste Tavernier.

In treĭ rânduri, citatul Consul Peyssonnel, vorbind despre Chilia, ne spune:

«Bogăția-ĭ principală o forméză pescuitul morunilor».

De la o margine până la cea-l'altă a Europeĭ se dusese vestea despre pescăriile din Dobrogia.

Cu puțin înaintea stăpânireĭ nóstre, bălțile de la gurile Dunăriĭ eraŭ arendate de Turcĭ cu 29.000 lire anual și bĕtrâniĭ spun, că antreprenorul scotea până la 35.000 lire, adică 805.000 leĭ pe an.

In 1895, bălțile din Dobrogia nu maĭ produceaŭ de cât 610.000 leĭ venit anual și grație mĕsurilor de îmbunătățire luate de neobositul Șef al pescăriilor, D-l Dr. Antipa, venitul s'a urcat în 1900 la cifra de 1.300.000 leĭ anual, adică aprópe cât jumĕtate din acel similar al Belgieĭ.

www.ziuaconstanta.ro

Cariere și minereurĭ. Stâncile străvechĭ din cotul N.V. al Dobrogieĭ ascund în sânul lor un nesecat isvor de bogăţie, care aştéptă nu atât capitalurĭ marĭ de exploatare, cât căĭ înlesnicióse pentru transport.

Un început îmbucurător s'a făcut de Capitala Regatuluĭ cu exploatarea granituluĭ pentru pavele de la Iacob-Deal (azĭ Carol I).

Și azĭ avem în Dobrogia cincĭ cariere de granit, care, după afirmările D-luĭ Alimăniştianu, pot concura cu străinătatea și bat pe piaţa nóstră pavelele de Quenast și Saint Raphaël.

Sute de lucrătorĭ sunt întrebuinţaţĭ la carierele: Carol I, Piatra Roșie, Ţugulea, Cara-Balî și Grecĭ.

Dacă pentru exploatarea granituluĭ natura a favorizat Dobrogia, să aibă în apropiere Dunărea, ca mijloc de transport, nu tot ast-fel stă cu cele-l'alte bogăţiĭ ale sub-soluluĭ eĭ.

Vreaŭ să vorbesc de ferul, cuprul și chiar aurul, ce se găsesce în basinul superior al Taiţeĭ, unde căile marĭ de comunicaţie lipsesc.

Minereurile scóse până acum aŭ dat între 20—70% fer, 10% cupru, iar în unele părţĭ urme de aur și de mangan.

Incheiere. Datele statistice neîndoelnice și descoperirile sciinţifice dovedesc, că pământul Dobrogieĭ este rodnic și îmbelșugat în tóte: ţelina de odinióră a fost spartă de plugul agricultoruluĭ și dă cereale din destul; pășiunile hrănesc mulţime de animale domestice; podgoriile produc o cantitate uimitóre de vin; bălţile sunt pline cu peşte, iar sub scórţa sa, pământul a ascuns barbarilor și ignoranţilor bogăţiĭ, nu necunoscute, dar neînchipuite până maĭ acum câţĭ-va anĭ.

Dar aceste avuţiĭ ale soluluĭ și sub-soluluĭ Dobrogieĭ suferă de un mare neajuns economic.

Dacă o cale ferată ar uni Constanţa cu Tulcea, ar fi de mare folos pentru pescăriile Razelmuluĭ; iar o ramificaţie prin valea Teliţeĭ, pe la podgoriile Sariceĭ, până în regiunea minieră a Lozoveĭ și Carapelituluĭ, ar da vinurilor valórea ce merită, avânt exploatăreĭ feruluĭ, cupruluĭ și cine știe dacă nu și auruluĭ, într'un viitor fórte apropiat de noĭ.

Acéstă provincie reîntrupată cu Ţéra nóstră, în scurtul timp de 25 anĭ a dat dovezĭ că sub raportul economic merge cu paşĭ giganticĭ pe calea progresuluĭ, sub blânda și înţelépta *Domnie a Majestăţiĭ Sale Regeluĭ Carol I.*

---

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

ROMÂNIA * BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA *

INDEX ALFABETIC

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANȚA * ROMÂNIA *

Mĕ sînt dator să fac cunoscut cititorilor munca stăruitóre şi fără preget depusă de nevasta mea, JOSEPHINA M. D. JONESCU, la întocmirea Indexului alfabetic şi la facerea corecturilor, pentru care îi aduc mulţumirile mele.

AUTORUL.

www.ziuaconstanta.ro

www.ziuaconstanta.ro

INDICE

Numirile topice dobrogene sunt tipărite cu caractere cursive. Prefața, bibliografia și notele din josul paginilor, nu intră în index

A

Aadil-Ghirai (Khan), 566.
Aali-Bei (delegat C. E. D.), 281.
Aasli-dere (vale), 120, 213, 240.
Abariţiĭ (Episcopul-), 633.
Abaza-Pașa, 573.
Abder (num. geog.), 516.
Abdi-Pașa, 573, 575.
Abdul-Aziz (Sultan), 378, 400, 456, 611.
Abdul-Hamid I-iŭ (Sultan), 576.
Abdul-Hamid II-lea (Sultan) 511.
Abdul-Medjid (Sultan), 71, 342, 355, 453, 454, 600, 603, 610, 611, 903.
Abdulah (sat), 178, 210, 425, 442, 445, 458, 463, 467, 469, 647.
Abdulah-derasi No. 1, (vale), 178, 237.
Abdulah-derasi No. 2, (vale), 178, 237.
Abdulah-derasi-bair (deal), 178.
Abdulah-Pașa, 575.
Abdulin (colonel), 581.
Abdurizac (general), 575, 576.
Abieniĭ (popor), 513.
Abruzzi (provincie), 430.
Absyrthe (n. mit.), 430, 512.
Abu-Hanifah (n. pr.), 337.
Abydos (oraș), 317.
Acacie (n. pr.), 629.
Acadân (deal), 113, 129.
Acadân (pâraŭ și vale), 113, 232, 241, 360, 365, 687.
Acadân (sat), 113, 232, 359, 360, 361, 375, 402, 654, 687.
Academia din Viena, 244.
Acairac-bair (deal), 118, 130, 225, 227.
Acargea (sat), 103, 104, 207, 350, 458, 461, 468.
Acargea-bair (deal), 102, 127, 174, 175.
Acargea-dere (vale), 102, 103, 175, 452.
Acargea-Hoșcadin (vale), 207, 239.
Acargea-Tuc (movilă), 102.
Acbași (sat), 41, 103, 207, 208, 458, 468, 647, 695.
Acbași-Culac (vale), 208, 239.
Ac-Buba (Cariera), 828.
Ac-Cairac (Cariera), 829.
Acciașlic (deal), 97, 126, 170.
Accișme (Cariera), 828.
Acheilor (Portul), 309.
Achilea (Chilia), 260.
Achille (n. mit.), 260, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 511, 514.
Achille (templul luĭ-), 306, 307, 308, 309, 310, 311, 314, 315, 316.
Achille (vapor), 899.
Achillea (Ins. Șerpilor). 307, 308, 309, 312.
Achmed (fiul luĭ Baiazid), 558.
Achmed-Beĭ (vezĭ și Ciaicovski), 330.
Achmed-Pașa (de la Caffa), 875.
Acik-dere (vale), 107, 108, 199, 239.
Acik-suhat (deal), 121, 132, 223.
Acik-tepe (vîrf), 107, 199, 685.
Acontiu (n. pr.), 49.
Acropolita George (scriitor), 327, 544.
Acsan-Demir-Tabiassi (fort. vechie), 176, 453.
Ac-Topraclik (deal), 118, 130.
Aculina Ivanovna (n. pr.), 333.
Ad-Novas (loc. v.), 532.
Ad-Salices (loc. ?), 537, 630.
Ad-Stoma (loc. ?), 530.
Adachioĭ (orașul Ostrov), 32.
Ada-Tarla-Culac (vale), 118, 230, 231, 241.
Adam-Clissi (monumentul de la-), 70, 71, 100, 171, 475, 522, 524, 525, 599, 821.
Adam-Clissi (sat), 64, 100, 166, 325, 446, 449, 452, 642.
Adam-Clissi-Bair (deal), 100, 127, 171, 476.
Adam-Clissi-Ceair (vale), 166, 236.
Adam-Clissi-Tarlfi-Bair (deal), 100, 127, 166, 171.
Abjebeg (General), 546.
Adramythium (loc. v.), 317.
Adrian (Impĕr.), 248, 310, 523, 528, 529, 530, 626.
Adrian II (Papă), 635.
Adrianof (general), 618, 621.
Adrianopolĭ (oraș), 317, 432, 522, 537, 542, 544, 547, 549, 554, 559, 561, 565, 567, 576, 593, 600, 602, 606, 624, 630, 633, 636, 867, 876, 879, 880.
Adrianopolĭ (Tratatul de la-), 31, 262, 270, 599, 610.
Adriatica (Mare), 221, 247, 512, 544, 555, 645.
Æa (loc. v.), 510, 511.
Ægea (Mare), 511.
Ægyssus (Tulcea), 344, 411, 529, 530.
Ælianus (n. pr.), 434.
Ælius Catus (n. pr.) 521.

www.ziuaconstanta.ro

Æneas Silvius Picolomini (n. pr.), 335, 875.
Æolos (n. mit.), 510.
Æson (n. mit.). 511.
Ætes (n. mit.), 247, 510, 511, 512.
Ætiopida (scriere), 307.
Ætiopiĭ (popor), 513.
Afghinca (vale), 99, 169, 170, 236.
Africa (contin.), 432, 625, 659.
Africani (fam. Impĕr.), 531.
Aganim (deal), 105, 106, 128, 191, 194, 391.
Agemler (carieră), 826.
Agemler (comună), 62, 66, 100, 167, 168, 169, 440, 441, 448, 457, 458, 459, 461, 463, 464, 467, 468, 647, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 782, 787, 792, 795, 798, 826, 853.
Agenția (grind), 254, 268.
Agenția (punct), 147, 200, 699.
Agigea (cap.), 203, 209.
Agigea (carieră), 824, 836.
Agigea (lac), 88, 104, 211, 240, 244.
Agigea (sat), 83, 211, 426, 444, 445, 464, 470, 692, 695, 697, 780.
Agigea (vale), 210, 211, 240.
Agighiol (carieră), 842.
Agighiol (comună), 76, 77, 78, 87, 88, 110, 112, 140, 200, 227, 234, 325, 372, 377, 380, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 404, 405, 406, 652, 685, 686, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 773, 784, 788, 793, 796, 802, 840, 842, 853, 934.
Agighiol (lac), 87, 88, 218, 227, 396, 405, 686.
Agighiol (pădure), 112, 773.
Agighiol (vale), 234, 241.
Aglaja (vapor), 899.
Agrippa (n. pr.), 249.
Ahmed (discip. luĭ Mahomed), 337.
Ahmed (fântâna luĭ-), 477.
Ahmed I (sultan), 561.
Ahmed II (sultan), 569.
Ahmed III (sultan), 570, 571, 572.
Ahmed-Hagi-Alil (herghelia luĭ-), 781.
Ahmed-Koeprülü (mare vizir), 567.
Ahmed-Razim-Paşa, 218.
Ahmudia (loc isol.), 262.
Ai-Orman (carieră). 831, 838.
Ai-Orman (pădure), 772.
Ai-Orman (pârâŭ), 78, 115, 116, 118, 119, 130, 131, 136, 149, 189, 190, 225, 226, 229, 238, 362, 384, 385, 392, 425, 543, 689.
Ai-Orman (sat), 119, 187, 189, 381, 384, 385, 392, 393, 422, 652, 689.
Ai-Orman (vale), 115, 116, 118, 119, 130, 131, 150, 185, 189, 238, 363, 697.
Aichemberg Fr. d'- (n. pr.), 281.
Aidemir (deal), 586.
Aidemir (sat), 586.
Aigâr-Ahmet (sat). 187, 189, 358, 385, 392, 417, 419, 420, 422, 642.
Aigâr-Ahmet-Dere (vale), 187, 238, 358, 425.
Aimone de Grimaldi (n. pr.), 547.
Aitan-Dere (vale), 210, 239.
Aivalic-Bair (deal), 40, 94, 95, 125, 161, 162.
Ajace (n. mit.), 310, 312, 313.
Ak-Punar (carieră), 838.
Ak-Punar (deal) 190, 688.
Ak-Punar (sat), 75, 115, 135, 190, 229, 381, 382, 383, 384, 385, 392, 393, 659, 688, 697.
Ak-Punar-Dere (vale), 190, 238.
Akangi (sat), 41, 206, 207.
Akangi (vale), 41, 206, 239.
Akerman (oraş), 260. 270, 433, 434, 528, 547, 556, 558, 560, 561, 562, 564, 565, 566, 568 569, 570, 571, 573, 576, 577, 592, 610, 619, 870, 871, 874, 875, 876.
Akimof (colonel), 618.
Akinfief (general), 599.
Akinfief (I-t colonel), 616.
Alacap (carieră), 826.
Alacap (comună), 102, 124, 176, 177, 178, 213, 425, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 454, 456, 647, 673, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 726. 728, 733, 734, 736, 742, 750, 755, 783, 787, 792, 795, 826, 853.
Aladin saŭ Alaedin (sult.), 335, 545.
Alah-Bair (deal), 76, 80, 82, 123, 132, 135, 180, 423, 455, 691.
Alain Condax (şef hun.), 538.
Alâm-Ghiraĭ, 572.
Alani (popor) 531, 532.
Alar-Cula (vale), 115, 229, 241.
Alatheŭ (şef got), 537, 538.
Alavivus (şef got), 536, 630.
Albanezĭ (popor), 267, 347, 359 381, 395, 399, 458, 544, 903, 905.
Albania (prov.), 929.
Albert Kiraly, 51, 420, 560, 561.
Alceac-Dere (vale la Azaplar), 153, 208, 239.
Alceac-Dere (vale sec. a Casâmceĭ), 121, 216, 240, 357, 371.
Alceac-Punar-Culac (vale), 113, 114, 233, 241, 361, 365.
Aleuticele (insule), 54.
Alexander (episcop), 631.
Alexandria (din Egipt) 308, 627, 628, 636.
Alexandrof (general), 620.
Alexandru (de Mangup), 875.
Alexandru (episcop. Alexandrieĭ), 627.
Alexandru (czar. Tĕrnoveĭ), 546, 547, 869.
Alexandru I (Impĕr. Rus.), 394, 578.
Alexandru II (Imp. Rus.) 618.
Alexandru cel bun (Domn), 260, 344, 553.
Alexandru cel mare (Reg. Mac.), 222, 244, 322, 517.
Alexandru Cornea (Domn), 559.
Alexandru Cuza (Domn), 661.
Alexandru Ipsilante (Domn), 576, 577, 637, 638, 880.
Alexandru Moruzi (Domn), 577, 592, 881.
Alexandru Negru (preot), 640,
Alexandru Vodă Basarab (Domn), 546, 547. 873.
Alexie (maestrul), 390.
Alexios (general), 868.
Alexiu (n. pr.) 445.
Alföld, 242.
Algeria, 352, 606.
Ali-Beĭ (ciflic), V. Susus-Ali-Beĭ.
Ali-Beĭ (sat părăsit), 350.
Ali-Beĭ (de la Inan-Cisme), 371.
Ali-Beĭ (altul), 448.
Ali-Beĭ-Ceair (sat), 178, 446, 448, 454, 621, 694.
Ali-Beĭ-Ceair-Bair (deal), 102, 127, 178, 454.
Alibichioĭ (carieră), 838.
Alibichioĭ (comună), 113, 228, 232, 346, 359, 360, 361, 365, 375, 382, 387, 402, 651, 685, 686, 687, 688, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 756, 771, 784, 788, 793, 796, 853.
Alibichioĭ (deal), 99, 126, 153, 169, 688.
Alibichioĭ (sat), 99, 167, 169, 170, 458, 460, 622, 625.
Alibichioĭ (vale), 113, 153. 169, 236.
Alibichioĭ-Acadân (pădure), 771.
Aliculac (pârâŭ), 216, 240.
Aliculac-Bair (deal), 121, 132, 216.
Aliculac-Dere (vale), 121, 216, 240, 371, 428.
Ali-facâ (deal) 121, 132 214.
Ali-facâ (sat), 122, 213, 214, 224, 244, 336, 360, 368.
Ali-fakilar (sat). 39.
Aliman (comună), 32, 97, 98, 164, 165, 166, 451, 452, 455, 470, 471, 472, 474, 480, 642, 693, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 783, 787, 793, 795, 828, 853, 924.
Aliman (deal), 165.
Alimănişteanu (inginer), 823, 849, 937.
Alimpiŭ (archiereŭ), 331, 640.
Alionte (ostrov), 180.
Aliosti (cotul-), 254, 256, 259, 268, 818.
Aliosti (gârla) 254, 813, 818.

www.ziuaconstanta.ro

Aliosti (grind), 254.
Aliosti (pichet), 259.
Aliosti (punct), 259.
Ali-Pașa (de la Babadag), 356, 364.
Ali-Pașa (din 1877), 611.
Ali-Pașa (de la Coslugea), 479.
Ali-Pașa (cucer. Dobr.), 550.
Ali-Pașa (de la Ianina), 586.
Ali-Pașa (Mare Vizir), 572.
Ali-Pașa (de la Silistra), 565.
Ali-Pașa (de la Tulcea), 414.
Allard (Dr.), 52, 58, 321, 325, 412.
Almali (sat părăsit), 36.
Almali-culac (movilă), 93, 94, 161.
Almali-culac (vale) 93, 160, 235.
Almalia (deal), 114, 115, 129, 152, 189, 190, 228, 229, 382, 384, 386.
Almaliculuĭ (vale), 93, 161, 235.
Almaliu (comună), 32, 34, 39, 62, 90, 91, 154, 155, 156, 157, 350, 470, 471, 472, 473, 477, 478, 481, 497, 498, 499, 586, 642, 695, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 752, 755, 756, 783, 787, 793, 795, 828, 853.
Almaliu (pâràŭ) 83, 89, 90, 91, 155, 156, 235, 472.
Almaliu (vale), 90, 156.
Almasy (Dr.) 773, 775.
Almisa (vapor), 899.
Alte naționalităţĭ 67, 417, 418, 426, 446, 471, 905, 907.
Altîn-Tepe (carieră) 830, 850.
Altîn-Tepe (deal), V. Ciamurli.
Alunga (ostr. cu pădure), 773.
Alvănescĭ (carieră), 79, 825, 834, 844, 845, 846.
Alvănescĭ (vale) 149, 181, 238, 822, 825.
Alvantu la Caradurat (carieră), 827.
Alvensleben (deal C. E. D.), 281.
Amastris, 317.
Amazónele, 314.
Amedia-Tabia (fort). 90.
America, 549, 884.
Amet-Uzum (sat părăsit), 350.
Ami-Boué, 69 70, 434, 475.
Ammian-Marcelin. V. Marcelin.
Amofalki (sat părăsit), 350.
Amores, 431.
Amphithrite (vapor), 899.
Amphithrite (Zeiță), 313.
Amurat I (Sultan), 547, 550, 870.
Amurat II (Sultan) 553, 554.
Amurxa-Beĭ, 342
Amullu-Culac (vale), 225, 240, 241.
Amyntas, 247, 464.
Amza (pădure), 773.
Amzacea (sat), 62, 100, 167, 168, 169, 209, 210, 458, 459, 462, 464, 469, 470, 647, 693.
Amzacea-Bair (deal), 100, 126, 167, 169.
Amzacea-Borungea, 169, 236.
Amzacea-Dere (vale), 100, 103, 167, 169, 236.
Amzalar (nu Amzalăĭ, deal), 115, 130, 152, 189, 190, 229, 382, 384, 688, 849, 850.
Amzali-Bair (deal), 102, 127, 174, 175, 179, 453.
Amzalia (sat), 82, 446, 781.
Amze-Saisi (deal), 121, 132, 223.
Ana-Baș (carieră), 828.
Anadolchioĭ (carieră), 825, 834, 846.
Anadolchioĭ (lac). V. Tăbăcaria
Anadolchioĭ (sat), 124, 211, 212, 336, 426, 429, 434, 435, 442, 443, 444, 445, 502, 647, 670, 684, 694, 697, 779, 798.
Anadolchioĭ (târgul de vite de la-), 443, 670, 682, 684, 798, 800, 801, 802.
Anastasie (Impĕrat), 540, 541, 632.
Anastasiu Victor, 72, 77, 78, 79, 80, 81, 82.
Anatolia, 443, 565, 573.
Anauros (rîu), 511.
Anchialos (oraș), 317, 542, 869, 881.
Ancona (oraș), 432, 522.
Andrassy (n. pr.), 624.
André Lavertujon, 281.
Andreĭ (apostolul), 625, 626.
Andreĭ II (Regele Ungarieĭ), 544.
Andreĭ Barcsai (n. pr.), 560.
Andreĭ Taranowsky (n. pr.), 261, 804, 936.
Andreolo da Guasco (n. pr.), 871.
Andronic II (Impĕrat), 546.
Andronic Comnénul, 250.
Andros (vapor), 898.
Andrusof (geolog), 219, 242.
Angelus (vas), 302.
Anghelescu G. (gen.), 494, 495, 499.
Anglia (țară), 36, 267, 271, 272, 282, 285, 304, 435, 551, 554, 601, 624, 874, 876, 878, 882, 884, 885, 897, 930, 932, 933, 935, 936
Angora (oraș), 552, 553, 875.
Ankodinow (gură), 252.
Anselm (gen. rus.). 589.
Antiloc (n. pr.), 310, 312, 313.
Antiochia (Patriarchie), 636.
Antipa (călugăr), 388.
Antipa (Doctorul), 775, 806, 936.
Antonin Pius (Impĕr.), 205.
Antoninii (fam. Impĕr.), 435, 526, 530, 531, 536.
Antoniŭ (Imp.), 519.
Antonius (Episc.), 637, 638.
Anvers (port), 898, 899, 900.
Apa Calistrei (v. Calistra).
Apa Visterna (v. Visterna. Casâmcea).
Apollo (vapor), 899.
Apollodor (scriitor), 511.
Apolon (zeŭ), 312, 317.
Apollonia, (oraș), 307.
Apollonia din Caria (oraș), 317.
Apolloniu de la Rodos (n. pr.), 247, 249, 344.
Apsimar (Impĕr.), 542.
Aquilea (oraș în Italia), 512.
Arabagi (sat), 100, 101, 171, 446, 452, 455, 472, 781.
Arabagi (vale), 100, 171, 236, 237.
Arabagi-Bair (deal), 100, 127, 171.
Arabĭ (popor), 343, 622, 659.
Arabi-Alciala (deal), 101, 127, 168.
Arabi-Alciala (vale), 101, 168, 236.
Arabi-Iuk (movilă), 102.
Arabi-Iuk-Bair (deal), 102, 127, 168,
Arab-Tabia (carieră), 829, 838.
Arab-Tabia (fort.), 34, 36, 38, 90, 154, 501, 586, 591, 603, 605, 923.
Araci (?) 41.
Araklar (movilă), 119, 186.
Araklar (sat părăsit), 422.
Aralo-Caspiană (depresiune), 72.
Aram-Dere-Ceșme (vale), 226, 241.
Arc-Carlota (vapor), 899.
Arcadiŭ I (Episcop), 330, 331.
Arcadiŭ II (Episcop), 330, 331, 640.
Arcadiŭ III (Episcop), 331.
Archipelagul (mare), 522, 868, 883, 898
Arctinus din Milet (n. pr.), 307, 308, 514.
Ardagh (căpitan), 31, 33.
Ardali (sat bulg.), 95.
Ardali-Ceair (vale), 95.
Ardeal (v. Transilvania).
Ardelenĭ (v. Transilvănenĭ).
Ardeskos (rîŭ), 513.
Arendt (n. pr.), 281.
Ares (zeŭ), 510, 511.
Argagnis-mare saŭ super., 293, 295, 296.
Argagnis-mic saŭ infer., 293, 295.
Argeș (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Argeș (rîŭ), 513.
Arghiropol (herghelia luĭ), 781, 782.
Argonauților (expediția), 247, 510, 511, 512.
Argos (n. pr.), 511.
Argos (vapor), 898.
Ariadneĭ (firul), 85.
Arianism (doctrină), 534, 627, 630.
Arie (n. pr.), 534, 627, 628.
Arietis frons (promont.), 308.
Ariminium (oraș), 629.
Arion (colonel), 31, 36.
Arios (gură), 247.
Aristot (n. pr.), 247, 249, 250, 512.
Armancaia (carieră), 834.
Arman-cesme (vale), 116, 117, 152, 226, 240, 362, 370.
Arman-cesme (vîrf), 75.
Arman-Tepe (deal), 122, 132, 214, 215, 357.

www.ziuaconstanta.ro

Armarachi (cherhana), 816.
Armeanca (carieră), 828.
Armenĭ (popor), 67, 68, 267, 346, 347, 348, 359, 381, 395, 396, 413, 414, 416, 417, 418, 426, 440, 446, 450, 458, 465. 471, 610, 644, 874, 876, 905, 908.
Armenia (țéră), 537, 543.
Armut-Bair (deal), 124, 133. 152, 176, 177, 179, 451.
Armut-Conac (deal), 109, 128, 199, 233.
Armutlia (comună), 113, 117, 226, 228, 229, 230, 232, 233, 359, 361, 362. 364, 365, 372, 375, 378, 494, 651, 687, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736. 743, 750, 753, 755, 771, 784, 788, 793, 796, 802, 829. 853.
Armutlia (sat părăsit), 35, 40, 41, 96, 166, 474, 479.
Armutlia (valc pe frontieră), 41. 96, 97, 166, 236, 479.
Armutlia (vale pl. Babadag). 230, 241.
Armutlia-Camber (pădure), 771.
Armutlu-Bair (deal), 102.
Arnăut-Bostan-Dere (vale), 209, 239,
Arnăut-Pașa (n. pr.), 411.
Arnăuțiĭ, 555, 586.
Aron (Domn), 560, 561.
Arpad (vapor), 414.
Arpalî-Iuk (movilă), 103, 207.
Arpali-Iuiuk (deal), 209.
Arpalik (deal), 95, 126, 164.
Arrian Flaviŭ (n. pr.), 244, 249, 250, 251, 310, 311, 312, 530.
Arrubium (Măcin), 391, 525, 529, 530, 637.
Ars amandi (scriere), 432.
Arsănescĭ (carieră), 825.
Arsenius (Arch. de Sugdae), 637.
Arta-Burun (deal), 99, 100, 126, 153, 168, 169, 208.
Artamonof (Colonel) 620.
Artemidor (n. pr.), 249.
Artin Effendi (n. pr.), 281.
Artiscos (rîŭ), 514, 515.
Arvali (n. pr.), 522.
Arvanescĭ (carieră), 844, 845, 846.
Asadîc-orman (pădure), 95, 770.
Asan (muntele luĭ), 107, 128.
Asan-Beĭ (pădure), 768.
Asan Ion I (Impĕr.), 544, 635.
Asan Ion II (Impĕr.), 544, 545, 636.
Asan Ion III (Impĕr.), 546.
Asan Pehlivan (tîlhar), 350.
Asan-Oba-Tepe (movilă și deal), 103, 208.
Asarlîk (comuna), 35, 40, 96, 97, 162, 163, 350, 448, 452, 470, 471, 472, 473, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 497, 498, 502, 503, 508, 622, 642, 693, 697, 706, 709, 711, 714, 715, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 743, 750, 755, 770, 783, 787, 793, 795, 853, 913, 914, 923.
Asarlic (deal), 40, 83, 96, 126.
Asarlic No. I (p. trigon.), 96.
Asarlic No. II (p. trigon.), 96.
Asarlic-Vale (pădure), 770.
Ascilar (sat), 103, 208, 209, 458, 464, 469, 647, 695.
Asaniziĭ (familie), 544, 545, 868.
Asia, 247, 517, 537, 553, 554, 556, 558, 559, 560, 624, 628, 870, 875.
Asia-mică, 204, 336, 347, 379, 431, 444, 514, 543, 625, 626, 627, 629, 631, 758, 883.
Aslama-Sirti (deal), 95, 125, 161, 162, 476.
Asmala-Bair (deal), 117, 130, 162, 230, 361, 364.
As-mandra (carieră), 838.
Aspar (n. pr.), 540.
Asparuch (Rege), 541.
Assar-i-Tevfik (vapor), 624.
Aste (Marquis d'-), 280, 281.
Astrakan (oraș), 878.
Asyria (țéră), 516.
Asyrienĭ (popor), 513.
Atcurusu (pădure), 770.
Athamas (n. mit.), 510.
Athanaric (Rege), 536, 628, 629.
Athanasie din Alex. (n. pr.), 628.
Athanasie Oteț (Archim.), 407, 408, 409, 410, 641.
Athanasius (Episc.), 637, 638.
Athena (oraș), 431.
Athena (zeiță), 511.
Athos (vapor), 898.
Atila (Rege), 538, 631.
Atirnați (car. Ghizdăr.), 825, 834.
Atirnați (car. Ostrov), 146, 181.
Atîrnați (car. Topal), 834, 844, 845.
Ațâ-Sadîc (sat părăsit), 41, 166, 479.
Atmagea (comună), 54, 58, 74, 75, 82, 87, 116, 135, 187, 189, 190, 226, 229, 230, 345, 359, 362, 365, 370, 375, 384, 424, 425, 654, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 771, 779, 784, 788, 793, 796, 853.
Atmagea (deal), 225, 226, 230, 689.
Atmagea (pădure), 771.
Atmagea (pârâŭ), 116, 117, 226, 241,
Atmagea (vale), 116, 117, 226, 241, 362, 370.
Atmagea (vîrf), 74, 75, 116, 152, 226.
Atmagea-cula (pădure), 769.
Atticus (n. pr.), 243.
Aubigny Cogordan (Conte d'-) 281.
Audieniĭ (secta), 629.
Audius (n. pr.), 629.
August (Impĕrat. Octavian), 431, 432, 433, 435, 521.
Aurariĭ (sat), 873.
Aurelian (Impĕr.), 533, 626.
Aurelian P. S. (Economist), 789.
Aurelius Fuscus (n. pr.), 431.
Auriates (popor.), 518.
Aurora (vapor), 899.
Austria (p. pe br. Sulina), 294, 296.
Austria-inferioră (idem.), 294.
Austria-lavola (idem.), 294.
Austro-Ungaria (țéră), 31, 36, 37, 42, 52, 69, 141, 265, 267, 270, 271, 272, 273, 275, 279, 280, 281, 284, 325, 330, 381, 395, 396, 416, 571, 576, 577, 601, 606, 624, 877, 878, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 897, 931, 933, 934, 935, 936.
Austriacĭ (popor), 267, 877, 880.
Autorul anonim, 308.
Avien, 312.
Avariĭ (popor), 541.
Avram N. (preot), 752.
Avramide & Sotiriu (fabr.), 851.
Avretüc-Tepe (movilă), 124, 429, 502.
Avril (Baron d'-), 281.
Avril Ph. (misionar), 569.
Axiopolis (cetate veche), 529, 637.
Aza-Beĭ (din Tighina), 568,
Azarlăŭ (pichet), 147.
Azarlăŭ (sat), 43, 106, 107, 134, 146, 147, 152, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 381, 391, 392, 394, 581, 582, 613, 615, 652, 683, 686, 688, 697, 915, 921.
Azaplar (comună), 89, 99, 103, 153, 169, 208, 457, 458, 459, 460, 462, 463, 464, 647, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 726, 728, 729, 732, 735, 742, 755, 782, 787, 792, 795, 853.
Azaplar (deal), 208.
Azarian Effendi (n. pr.), 281.
Azeddin (Prinț Seleucid), 545.
Azizia (sat), 446, 456, 642.
Azow (Mare), 204, 245, 329, 571, 878.
Azow (oraș), 270, 564, 567, 569, 570, 571, 877.

Traducerea numirilor streine.

Aaslâ (trebue zis Agâslâ) = gură.
Abdulah = n. pr.
Ac = alb.
Acargea = curgĕtor.
Aci = lemn.
Acic = deschis.
Acsan-Demir = (trebue zis Acsac-Demir). Așa numiaŭ Turciĭ pe Erdogrul.
Ada = insulă
Adam = om.
Adassi = vezĭ Ada.
Adil = n. pr.
Adin = închinătorĭ.
Aga = Aga, în înțeles de șef. De la vechiul turcesc Aka.
Aganim = genetivul luĭ Aga.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANTA

Agemler = Al Agemilor. Agemiĭ eraŭ un trib Turc.
Aghacĭ = arborĭ.
Agi = amar.
Agige = amara.
Ahmet = n. pr.
Ahmut = n. pr.
Aĭ = urs.
Aidanlîk = luminos. (De unde conrupt Aitan).
Aigâr = armăsar.
Aitemir = n. pr.
Aiva = gutuĭŭ. (De unde Aivalîc).
Akîngi = curgĕtor.
Ala = vărgat.
Alah = Dumnezeŭ.
Alar (maĭ corect Aglar) = plângere.
Alcea, alcĭa, alceac saŭ algea = jos (prin extens vale).
Ali = n. pr.
Almalî = (trebue zis Elmalî) vezĭ acest nume.
Altîn = aur.
Amet (iar nu Amat) = n. pr.
Amuzacĭ = (trebue zis Hamzacĭ), V. acest nume.
Amzalăĭ = (trebue zis Amzalar), genetivul de la Hamza. V. acest nume.
Ana = mamă.
Arabagĭ = căruţaş.
Araliclar = trecătóre. (Conrupt s'a zis Araclar).
Aram = spurcat.
Ardalî = cu rapiţă.
Arman = arie de treierat (se maĭ zice şi Harman).
Armut = păr (pom).
Armutlî = cu perĭ.
Arnăut = Albanez.
Arpalî = orz.
Arta = (trebue zis Orta). V. acest nume.
Artassî = (trebue zis Ortassî). V. acest nume.
Asadîc = n. pr.
Asan = n. pr
Asarlîc = loc de spânzurătóre. (De la Asmak = a spânzura).
Ascilar = bucătar.
Aslama = (trebue zis Asmalar) = spânzurătóre.
Asma = cumpănă de puţ.
At = cal.
Aţâ Sadic = a luĭ Sadic.
Atmagea = şoim.
Avretŭk (de la Avret) = femeie.
Aul = (trebue zis Oul). V. acest nume.
Azaplar = liberat.

B

Baarlic-Bair (deal), 174.
Baba-Bair (deal), 119, 131, 187.
Baba şi Celea (pădure), 768.
Baba Hasan (gură), 30, 203, 252.
Babadag (barieră), 110, 415, 682, 685.
Babadag (carieră la Tulcea), 838.
Babadag (carieră în malul laculuĭ), 838, 840.
Babadag (caza), 31, 327, 347, 348, 353, 625, 779, 785, 789, 794.
Babadag (culme), 111, 116, 118, 130, 225, 685, 747, 753.
Babadag (lac), 78, 109, 114, 118, 140, 141, 218, 219, 227, 228, 230, 231, 241 251, 363, 364, 372, 377, 379, 682, 684, 685, 686.
Babadag (munţĭ), 82, 135, 218, 244, 323, 350, 593, 757.
Babadag (oraş), 54, 57, 62, 64, 65, 68, 69, 70, 78, 80, 82, 84, 109, 110, 111, 112, 117, 118, 140, 185, 191, 199, 218, 220, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 233, 234, 252, 325, 330, 335, 336, 341, 346, 347, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 383, 384, 385, 386, 398, 399, 404, 406, 407, 411, 414, 417, 424, 427, 434, 483, 494, 496, 497, 498, 499, 500, 502, 508, 509, 559, 561, 562, 563, 565, 566, 567, 568, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 580, 581, 582, 583, 592, 602, 606, 608, 611, 619, 638, 639, 641, 646, 651, 654, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 756, 757, 760, 761, 766, 771, 784, 788, 793, 796, 797, 829, 838, 840, 852, 857, 860, 867, 904, 909, 921, 929.
Babadag (pădure), 244, 444, 504, 771.
Babadag (pirĭŭ, 230, 241, 685.
Babadag (plasă), 328, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 357, 358, 360, 365, 380, 395, 425, 492, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 740, 741, 743, 744, 746, 747, 750, 751, 752, 753, 755, 756, 763, 771, 772, 784, 785, 788, 789, 793, 794, 796, 802, 803, 804, 829, 853, 930, 934, 936.
Babadag (vale), 227.
Babair (culme), 75.
Babba (Babadag), 434.
Babalecu (pădure), 768.
Babilonia (ţĕră), 867.
Babina (insulă), 253.
Babina (lac), 255, 256, 814, 815, 816, 817, 818.
Babucci-Culac (vale), 95, 164, 236.
Bacăŭ (Jud.), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 785.
Baccesarai (capitala Hanilor), 575.
Baccuiusu (pădure), 476.
Baccuiusu (sat părăsit), 97, 98, 164, 471, 472, 474, 476, 480, 693.
Baccuiusu-Culac (vale), 98, 164, 236.
Bach (fraţiĭ), 851.
Bachus (zeŭ), 435.
Bacim (lac), 255, 813, 814.
Baciu (deal), 101, 127, 148, 165.
Baciu (lac), 100, 101, 148, 165, 170, 171, 172, 236, 237, 452, 692, 693.
Bacin (lac în Deltă), 255, 394, 397, 814.
Bădălan (sat), 29.
Badalar (movilă), 103, 208.
Bădila (valea viilor de la-), 108, 199, 231, 239.
Bădila (viĭ), 108, 199, 231, 382, 386, 388, 389, 404, 687, 751, 752.
Baër (legea luĭ), 138, 139, 245.
Bagdad (oraş), 867.
Bagdad (vapor), 900.
Bayelà Canara (carieră), 828.
Baghieĭ (grind), 192.
Bagofsky (colonel), 598.
Bagration (Prinţ), 583, 584, 585, 586, 587, 588.
Bahna (munţiĭ), 757.
Baiazid (fiul luĭ Soliman), 559.
Baiazid I (Sultan), 550, 551, 552, 553, 636, 637, 870, 875.
Baiazid II (Sultan), 555, 557, 558.
Băĭ (linie), 682.
Bair (carieră), 828.
Bair-Iuiuk (deal), 99, 126, 153, 169.
Bair-Mezarlik (dél), 99, 126, 167.
Bairac (deal), 118, 130, 227, 364.
Bairactar (Mare Vizir), 579.
Bairam (sĕrbătóre), 337.
Bairamdede (comună), 40, 99, 100, 167, 169, 170, 441, 445, 448, 460, 461, 470, 471, 473, 474, 478, 479, 647, 695, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 743, 783, 787, 793, 795, 853, 914, 924.
Bairamdede-Bair (deal, ramif. luĭ Derechioĭ), 99, 126, 166, 169.
Bairamdede-Bair (ram. luĭ Baş-Punar), 99, 126, 167, 170.
Bak-Ceauş (deal), 117, 130, 225, 226, 230, 362, 365, 370.
Bak-Ceauş (vale), 117, 230, 241, 365.
Bakmentiew (general), 591.
Bakt Ghiraĭ (general), 575.
Baku (vapor), 901.
Balaban (căpitan), 176.
Baluban (ostrov), 146, 180, 181.

www.ziuaconstanta.ro

Balaban (pădure). 768.
Balaban-ceair (pădure), 768.
Balabancea (comună), 75, 105, 112, 115, 189, 190, 191, 228, 229, 232, 361, 375, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 389, 390, 402, 404, 652, 655, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743 750, 755, 772, 784, 788, 794, 796, 849, 853.
Balabancea (pădure) 772.
Balabancea (munţĭ), 75.
Bălăceanu (n pr.) 281.
Bălăceanu (vale), 184, 238
Balahani (vapor), 901.
Bălanul (gârlă), 188, 392.
Balar-Bair (deal), 117, 130, 229 230.
Balar-Cula (carieră), 829.
Bălăşeştĭ (baltă), 193.
Bal-Bair (dél), 120, 131.
Balcanĭ (munţĭ), 89, 136, 242, 327, 363, 432, 513, 514 515, 518, 521, 523, 532, 533, 537, 541, 544, 551, 569, 576, 622, 623, 674.
Balcaniĭ-Orientalĭ, 99, 135, 515.
Balcano-Carpatin (unghiul), 51. 55, 242.
Balcic (caza), 353.
Balcic (port), 554, 575, 598, 607, 623.
Balcic-Iuk (deal), 206, 207.
Baldarâk-Ceair (vale), 98, 166, 170, 236, 470, 476.
Baldaran-Iuk (movilă), 103, 209.
Baldouin (Impărat), 636, 872.
Balghiu (carieră), 834.
Balgiu (deal), 119, 131, 184, 186.
Balgiu (sat), 119, 184, 185, 186, 417, 419, 420, 422.
Balibeg Malgociogli (general), 558.
Bali-Iuk (movilă) 99, 153.
Balta (între Borcea şi Dunăre), 677, 678, 679, 680.
Balta (podul din), 678, 679.
Baltă (insulă între Dunăre şi Cremenea), 182, 645.
Balta-Bair (deal), 118, 130, 231, 364.
Balta de mijloc (la gura Buaz.), 217.
Balta mare (la gura Buaz.), 217.
Balta satuluĭ (vale şi lac), 106, 198.
Băltăgescĭ (sat), 82, 122, 123, 180, 181, 336, 417, 424, 444, 446, 455, 456, 694
Baltagi Mohamet (Vizir), 570.
Baltica (Mare), 536, 878.
Banatul (provincie), 70, 242, 756, 757.
Banca Agricolă, 902.
Banca Naţională, 901.
Banca Generală, 901.
Banca Germană, 282.
Banca Otomană, 282.
Banca de Scont, 902.
Bandini (n. pr.), 564, 876.
Bărăganul (regiune), 351.
Barage (p. pe br. Sulina), 293.
Barboşĭ (podul de la-), 579.
Barbot de Marny (n. pr.), 242.
Barbotaşi Orman (pădure), 39, 125.
Barcelona (oraş), 874.
Barcelonette (oraş), 53.
Barceman (sat bulg.), 39.
Barcley Trewor (n. pr.), 437, 661.
Barcsay Acat (Domn), 565.
Barrère (n. pr.), 273, 281.
Băroĭ (carieră), 79, 834.
Băroĭ (gârlă), 149, 183, 184, 186, 419, 921.
Baross (vapor), 901.
Barrow (oraş), 302.
Bârsa (ţinut), 791.
Barsach (n. pr.) 832.
Barotzi (colonel şi general), 43, 500, 502.
Basa-Iuk (movilă), 171.
Basarab (vapor) 900.
Basarabia (provincie), 27, 31, 136, 137, 242, 245, 262, 271, 317, 327, 341, 346, 365, 379, 380, 384, 387, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 398, 404, 405, 406, 407, 408, 413, 560, 562, 566, 568, 570, 576, 578, 579, 582, 583, 593, 594, 610, 611, 624, 646, 761, 764, 779, 780, 781, 790, 916, 918.
Basarabiĭ-Negri, 202, 547, 866.
Baş-buzucĭ (trupe), 581, 582, 606, 608, 611, 613, 616, 622.
Baş-ceşme (carieră), 829, 838.
Baş-chioĭ (carieră), 838.
Baş-chioĭ (comună), 76, 78, 113, 116, 117, 228, 229, 230, 232, 233, 359, 361, 362, 363, 365, 370, 372, 375, 378, 494, 651, 687, 688, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 760, 771, 784, 788, 793, 796, 830, 842, 853, 934.
Bas-chioĭ (vale), 116, 117, 229, 230, 241.
Baş-chioĭ-Cineli (pădure), 771.
Başculac (vale), 179, 237.
Basla-musu (pădure), 769.
Baş-punar (deal ramif. Ciucuroveĭ), 119, 131, 225, 226, 357.
Baş-Punar (sat pl. Bab.), 118, 119, 120, 185, 214, 224, 225, 226, 360, 369, 377, 378, 424, 651.
Baş-Punar (vale pl. Bab.), 119, 120, 225, 240, 241, 357, 370.
Baş-Punar (sat părăsit pl. Mang.), 206, 207, 208, 458, 464, 695.
Baş-Punar (sat pl. Silistra-Nouă), 99, 167, 169, 170, 448, 461, 471, 474, 479, 647, 695.
Baş-Punar-Bair (deal ram. Caraomer), 99, 126, 169.
Baş-Punar-Sirtĭ (deal ram. Sarî-Iol-B.), 95, 125, 161, 167.
Baş-Punar-Sîrtĭ (deal ram. Sînîr-Iol-B.), 95, 96, 126, 162, 164, 476.
Bassoli (n. pr.), 306.
Bastarni (popor), 515, 520.
Bastarniĭ-Peucini (v. Peuci).
Bataclĭ (sat părăsit), 350.
Bataclĭ-Alceac (vale), 226, 230, 241,
Bataclĭ-Başa (deal), 120, 131, 185, 357.
Bataclĭ-Dere (vale), 181, 238.
Batacu (gârlă), 255, 814, 815.
Batacu (lac), 255, 814.
Batalionul Dorobanţĭ Dobrogea, 500, 502.
Batalionul I Vânătorĭ, 494, 496, 497, 501, 502, 504, 505, 506.
Batalionul II Vânătorĭ, 502, 503, 504, 506, 507, 860.
Batalionul III Vânătorĭ, 504.
» IV » 494, 495, 497.
Batalionul V » 505, 506.
» VI » 505, 506.
» VII » 860.
Batatzes Ion Duca (Impăr.), 544.
Bateriĭ (cariere), 822.
Bathori (Rege), 560.
Bathori (Prinţ), 560.
Batmich Cavac (p. pe. br. Sulina), 293, 295, 296.
Batmich-Cavac super. (p. pe. br. Sulină), 294.
Batu (Kan), 545.
Batum (vapor), 901.
Baudry (n. pr.), 527.
Bauduin I (Impăr.), 544.
Bavaria (ţară), 271.
Bavi-Bülbül-Kiuciuk (deal), 101, 127, 168.
Bazancourt (n. pr.), 53, 71.
Bazarghian (sat), 95, 97, 98, 161, 163, 164, 471, 475, 476, 477, 481, 647.
Bazarghian (vîrf), 95.
Bazargic (caza), 353.
Bazargic (oraş bulg.), 38, 40, 85, 135, 154, 156, 157, 341, 356, 450, 453, 476, 567, 575, 584, 585, 590, 592, 593, 595, 597, 598, 599, 606, 607, 620, 621, 622, 623, 674, 923.
Baziaşĭ (oraş), 242.
Bechet (Dolj), 277.
Becke (n. pr.), 280, 281.
Bedeloĭ (pădure), 772.
Bedje (Satul-Noŭ, pl. Babad.), 372.
Bedreddin (n. pr.), 552.
Bei-Aslan-Bair (deal), 102, 127, 175.
Bei-Aslan-Culac-Dautlar (vale), 102, 175, 237.
Bei-bugeac (sat), 79, 234, 342, 396, 401, 403, 404, 406, 653, 655, 669.
Beidaut (carieră), 838.
Beidaut (comună), 120, 121, 224, 225, 359, 366 368, 369, 371, 372,

www.ziuaconstanta.ro

375, 376, 378, 379, 406, 651, 689, 690, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 771, 782, 784, 788, 793, 796, 830, 838, 853, 934
Beidaul (pădure), 771.
Beidaul (rîŭ), 76, 90, 120, 121, 131, 132, 141, 214, 216, 224, 225, 240, 366, 369, 375, 689, 690.
Beilic (baltă), 98, 162, 163, 235, 236, 474.
Beilic No. 1 (vale), 94, 96, 125, 126, 163, 164, 235, 236, 474.
Beilic No. 2 (vale), 164, 236.
Beilic (comună), 32, 96, 162, 163, 164, 452, 470, 471, 472, 474, 475, 476, 480, 623, 642, 706, 709, 711, 714, 717, 718, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 752, 755, 769, 783, 787, 793, 795, 853.
Beilic (pădure), 769.
Beilic (sat, jud Ialomița), 642.
Beilic-Ceair (vezĭ Almalîŭ).
Beilic-Ceair (altă vale), 96, 97, 98.
Beily (deal), 110, 129, 201.
Beĭ-Orman-Bair (deal), 39, 92, 125, 155, 158.
Bekiraga-Bair (deal), 124, 133, 176, 178.
Bekiraga-Culac (vale), 178, 237, 451.
Bekiraga-Gilcazar (vale), 178, 237.
Bekter (sat), 82, 99, 167, 169, 170, 448, 458, 461, 473, 590, 647, 695.
Bela IV (Rege), 544, 636.
Bela (vapor), 901.
Belciugata (lac), 183.
Belciugul (gârlă), 811, 818.
Belciugul (lac), 258, 269, 810, 811, 818.
Belciugului (grindul-), 258.
Beledia (carieră), 832, 838, 846.
Beledia (Constanța), 439
Beledia (Tulcea), 78.
Belezliki-Sirti (deal), 39, 91, 125, 155, 156, 157.
Belgarod (gură), 252.
Belgia (țéră), 349, 678, 790, 802, 823, 885, 897, 928, 930, 931, 935, 936.
Belgienĭ, 347, 381, 905.
Belgrad (cap. Serbieĭ), 544 900.
Belgrad (tratatul de la-) 571, 877,
Belibrov (gârla luĭ-), 255, 807, 813, 814.
Belizariŭ (gen.), 541.
Bender (Tighina), 561. 562, 565, 572, 573, 576, 577.
Benkendorf (general), 599.
Benjamin de Tudèle (n. pr.), 867, 868.
Bentului (vale), 184, 238, 419, 422.
Beoția (provincie), 312, 510.
Berber Hagi Ahmet (n. pr.), 392.
Berbotasi Orman (pădure), 92.
Berdari (sat părăsit), 350.
Bedzan (Dobrogia), 27, 28, 244.
Berechet-su-cesme (fôntână), 477.
Berezan (insulă), 307, 309.
Bergner (n. pr.), 52.
Berio (cavaler), 281.
Berke (Kan), 335, 545.
Bèrlad (oraș), 506, 547, 871.
Bèrlad (republica), 871, 872.
Berlie (colonel), 589.
Berlin (tratatul de la-). 30, 31, 32, 37, 262, 272, 273, 279, 624, 625, 676, 766, 918.
Beris-Tepessi (movilă), 123, 214, 215, 428.
Bernard (doctor), 87.
Beroë (în Dobrogia), 529.
Beroë (Eski-zagra). 532.
Bertesci (vale), 119, 149, 150, 186, 238, 419.
Beșaul (sat). 102, 167, 168, 441, 445, 446, 448, 459, 461, 464, 647.
Beșaul-dere (vale), 101, 168, 236.
Bespopovi (sectă), 66, 329, 331, 332, 359, 377, 378, 381, 390, 395, 396, 401, 416, 653, 654.
Bessarabec (vapor), 900.
Bessi (popor), 48, 518, 519, 520.
Beștepe (carieră), 838.
Beștepe (munțĭ), 69, 70, 71, 77, 78, 111, 112, 129, 135, 136, 137, 139, 195, 201, 246, 397, 399, 400, 412, 593, 761.
Beștepe (pădure), 773.
Beștepe (vale), 201, 239.
Beștepe-romîn (sat părăsit), 350, 397, 400.
Beștepe-turc (comună), 110, 111, 112, 152, 201, 350, 379, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 404, 405, 406, 573, 639, 652, 655, 686, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 761, 784, 788, 793, 796, 802, 838, 853.
Bestepenilor (mahala), 640.
Betirchiŭ (sat), 590.
Bezac (n. pr.), 585.
Bielev (regim. de-), 618.
Bilarlar (deal, ramif. Dorobanțul), 124, 132, 179.
Bilarlar (sat, vezĭ Dorobanțul).
Bilarlar-Bair (deal, vezĭ Dorobanțul).
Bilarlar-Tepessi (movilă), 123, 124, 425.
Bimbașa (ostrov), 146, 155.
Bimbașa (pădure), 769.
Bi-orman (pădure), 770.
Biringi-Medgidie-Dere (vale), 102, 178, 237.
Bisagi lung (lac), 255, 814.
Bisagi mic (lac), 255, 814.
Bischoffscheim (bancă), 282.
Bisericuța (carieră), 840.
Bisericuța (cetate la Garvan), 196.
Bisericuța (cet. la Dolojman), 82, 218.
Bisericuța (cetate la Mahmudia), 111, 201, 397.
Bisericuța (gură), 224.
Bisericuța (p. trig. la Doloj), 224.
Biserica arméně (Constanța), 429, 437, 642, 923.
Biserica grécă (Const.) 84, 429, 642.
Biserica grécă (Mangalia), 465, 645, 870.
Bistonieniĭ (popor), 432.
Bița (carieră), 824.
Bitinia (provincie), 627.
Bitter (n. pr.), 280, 281.
Bivolul (gârlă), 257, 811.
Bizantin (Imperiul), 538, 542, 543, 633, (vezĭ și Imperiul Bizantin).
Bizantiniĭ, 260, 261, 335, 404, 436, 437, 546, 632, 633, 634, 635, 636, 867, 868, 869, 872.
Bizantiŭ (oraș), 317, 335, 625, 637, 868.
Bizone (oraș), 84, 247, 248, 434, 521.
Blasova (ins.), 75 187, 385.
Boazgic (rîŭ), 90, 122, 123, 149, 172, 180, 423, 424, 455, 659.
Boazgic (sat), 43, 62, 79, 172, 173, 180, 181, 417, 418, 424, 425, 455, 456, 642, 670, 805, 806, 904.
Boazgic (vale), 122, 123, 149, 180, 237, 417, 445, 694.
Boazgic-mare (ostrov), 146, 173, 417.
Boazgic-mare (pădure), 768.
Boazgic-mic (ostrov), 146, 173.
Boazgic-mic (pădure), 768.
Boazgic-Tepe (movilă), 123, 180.
Boazului (gură), 30, 76, 89, 217, 218, 223, 427.
Boboc N. (n. pr.), 752.
Boclogea (deal), 75, 109, 112, 129, 229, 231, 232, 358, 380, 382, 402, 849.
Boclogea (pădure), 773.
Boclogea (vale și pârîŭ), 112, 113, 232, 241, 402.
Boemia (țéră), 343, 551, 555, 871.
Boemia (vapor), 899.
Boemieĭ (munțiĭ), 73.
Boémond de Tarent (șef cruciat), 543.
Boerebiste (Rege), 519.
Boerescu (ministru), 676.
Bogaz-chioĭ (Cernavoda), 69, 141, 357, 449, 577, 638, 670, 903.
Bogdaproste (carieră) 826, 834, 844. 846.
Bogdaproste (lac), 255, 815.
Bogdan (Domn), 547.
Bogdanof (general), 618.
Bogomiliĭ (sectă), 636.
Bogoris saŭ Boris (Rege), 542, 633, 634, 635.

www.ziuaconstanta.ro

Bogulubow (n. pr.), 31, 32, 37.
Bohemiens (ţiganĭ), 343.
Boian (şef avar), 541.
Boleslawski (cavaler de-), 281.
Bolgaria (vapor), 900.
Bolgrad (judeţ), 610.
Bolgrad (oraş), 613.
Bolonia (oraş), 53.
Bone-Sirti (deal), 91, 92, 125, 155, 157.
Bonn (oraş), 53.
Böös (vapor), 901.
Borănescu (colonel), 494.
Borcea (canal), 29, 32, 154, 155, 156, 182, 585, 591, 677, 678, 679.
Borcea (haltă), 680.
Borcea (pod peste-), 677, 678, 679.
Bordeaux (oraş), 53, 376.
Boreostoma (gură), 248, 249, 521.
Borgström (colonel), 618.
Borhek (De-), 281.
Boris Antonovicĭ (inginer), 36.
Bortak (Chiostel), 447, 621.
Borodino (regim. de-), 618.
Borreion (gură), 248, 250, (v. şi Boreostoma),
Borun-Bair (deal), 116, 130, 189, 190.
Borungea (deal), (v. Mezarlik-Borungea-Bair).
Borungea (movilă), 100.
Borungea (pădure), 100.
Borungea (sat), 99, 100, 167, 170, 446, 448.
Borungea (vale), 79, 81, 83, 89, 98, 99, 100, 102, 126, 167, 168, 169, 170, 208, 209, 210, 236, 441, 445, 448, 449, 452, 453, 461, 473, 474, 479, 691, 695, 924.
Borysthene (Dnipru), 307, 308, 309, 310, 313, 514, 529.
Borysthenis (insulă), 309, 310, 311, 312.
Boscovitch Iosef (n. pr.), 874.
Bosforul Cimeric (strîmtóre), 47.
Bosforul Thracic (saŭ Bosfor), 202, 204, 296, 309, 535, 551, 556, 599, 870, 874, 877, 881.
Bosnia (provincie), 242, 549, 551.
Bosnia (vapor Florio), 899.
Bosnia (vapor Lloyd), 899.
Bosniac-Aga (n. pr.), 578.
Bosquet (general), 606.
Bosphorus (Kertsch), 866.
Bostănăriilor (deal), 113, 129, 232.
Bostanelor (vale), 105, 194, 238.
Botoşanĭ (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 932.
Boucicaut (mareşal), 551.
Bozaurt-Culac (carieră), 828.
Bozlutak-Iuk (deal), 210.
Brăila (gârlă), 197.
Brăila (grind), 197.
Brăila (judeţ), 62, 380, 383, 391, 392, 393, 394, 416, 419, 646, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 931.
Brăila (oraş), 84, 106, 135, 137, 143, 144, 147, 150, 188, 219, 220, 261, 277, 279, 283, 285, 296, 304, 391, 392, 393, 421, 494, 495, 499, 502, 528, 561, 571, 573, 579, 580, 583, 584, 587, 588, 593, 595, 596, 598, 599, 601, 602, 611, 612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 669, 700, 761, 812, 873, 874, 876, 877, 881, 884, 898, 899, 900, 901, 921, 932.
Bran (pas şi sat), 550, 646.
Bran (valea lui-), 106, 194, 238, 389.
Brâncoveanu (vapor), 900.
Brândză (doctor), 756, 757, 760, 774.
Brant III (general), 618, 621.
Braşov (oraş), 874.
Brateş (lac), 137, 872.
Brătianu I. C. (om de stat), 496, 624.
Brézului (deal), 107, 108, 128, 195, 199, 231, 382, 386, 392.
Breda, 931.
Bretannion (Episcop), 536, 629, 630.
Brialmont (general), 921, 923.
Britania (ţéră), 625.
Britania (vapor), 609.
Brutus (n. pr.), 243, 431.
Brusa (oraş), 549, 550.
Bruzen la Martinièrre (n. pr.), 434.
Büching (n. pr.), 248, 249, 250.
Bucovina (provincie), 135, 330, 689, 883.
Bucurescĭ (oraş), 36, 43, 278, 280, 334, 374, 466, 494, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 578, 579, 588, 638, 639, 646, 675, 676, 677, 681, 780, 791, 798, 802, 822, 823, 880, 902, 922.
Bucurescĭ (tratatul de la...), 270, 592, 599.
Bucurescĭ (vapor). 898.
Bucurescĭ-Cernavoda (linie), 501.
Bucurescĭ-Feteştĭ. 501.
Buda-Pesta (oraş). 900, 901.
Bugeacul Basarabieĭ, 27, 324, 327, 341, 403 561, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 579, 610, 639, 876.
Bugeacul (sat în Basarabia), 30, 138, 252, 259.
Bugeac (baltă V. Golovița Ezer).
Bugeac (comună), 62, 96, 146, 154, 155, 156, 159, 160, 470, 471, 472, 473, 474, 478 481, 482, 642, 691, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725. 728, 733, 736, 743, 750, 755, 769, 783, 787, 793, 795, 828, 836, 853.
Bugeac (culme), 90, 106, 107, 128, 142, 150, 152, 191, 193, 194, 195, 196, 473, 612, 613. 614, 615, 616, 617, 688, 916, 917, 918, 919
Bugeac (deal, pl. Silistra), 91, 125, 148, 153, 154, 155, 156.
Bugeac (vale), 91, 156, 235.
Bugek (şef tătar), 545.
Bug (rîŭ), 204, 598.
Buiuk-Beily (deal), 201.
Buiuk-Bilarlar-dere (vale), 179, 237.
Buiuk Bülbül (comună), 62, 100, 102, 168, 178, 425, 440, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 453, 454, 459, 467, 468, 622, 647, 691, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725 726, 728, 729, 733, 736, 742, 781, 783, 787, 792, 795, 853.
Buiuk-Bülbül-Bair (deal), 102, 127, 447.
Buiuk Caceamac (veţĭ Caceamac).
Buiuk Cainardgi (sat bulg.), 39.
Buiuk-Cara-Tepe (movilă) 113, 233.
Buiuk-Cartalik (vale), 232, 241.
Buiuk-Carvan (v. Carvan mare).
Buiuk-Ceral-Ceair (vale), 100, 171, 236.
Buiuk-Coyelac-Tepe (mov.) 121, 216, 371.
Buiuk-Dere (vale sec a Borungei). 89, 99, 169, 236.
Buiuk-Dere (vale la Tatlageac), 209, 239.
Buiuk-Dere (vale sec. a Tibrinuluĭ) 179, 237.
Buiuk-Dere-Seid-Curt-Culac (vale), 102, 174, 237.
Buiuk-Enghez (v. Enghez mare).
Buiuk-Iuiuk (movilă), 122.
Buiuk-Mezarlik-Bair (deal), 101, 127, 171.
Buiuk-Muratan (sat), 458, 467, 649.
Buiuk-Orman (carieră), 838.
Buiuk-Orman (pădure Parachioĭ), 94, 160, 161. 770.
Buiuk-Orman (pădure Regep-Cuiusu), 771.
Buiuk-Orman-Bair (deal), 118, 130 227, 366, 367.
Buiuk-Orman-Culac (vale), 94, 95.
Buiuk-Paşa (amiral), 612.
Buiuk-Tatlageac (v. Tatl. mare).
Buiuciu (deal), 97, 163.
Bujor (carieră), 830, 840.
Bujor (deal), 115, 130, 189, 190, 384.
Bulatow (general), 581, 582.
Bulbuler (póte Bülbül), 450, 674.
Bulgaria (ţéră), 27, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 64, 81, 85, 90, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 103, 135, 136, 137, 154, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 166, 167, 170, 204, 206, 207, 235, 242, 273, 275, 277, 350, 351, 353, 416, 434, 457, 459, 460, 462, 468, 470, 472, 473, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 502, 507, 541, 546, 547, 549, 550, 551, 552, 554, 561, 584, 588, 598, 624, 625, 631, 632, 633, 634, 635, 661, 676,

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

700, 757, 761, 823, 867, 874, 878, 879, 880, 897, 913, 923, 931, 934, 936.
Bulgaria (vapor), 899.
Bulgarii (popor), 28, 51, 57, 62, 67, 68, 140, 259, 260, 267, 321, 323, 325, 326, 327, 328, 330, 336, 342, 343, 347, 348, 349, 350, 351, 359, 365, 366, 367, 368, 369, 371, 374, 375, 376, 378, 379, 381, 384, 387, 393, 395, 396, 398, 406, 413, 414, 415, 417, 418, 426, 428, 433, 434, 435, 440, 446, 448, 453, 458, 461, 464, 465, 471, 472, 496, 498, 501, 541, 542, 543, 544, 547, 548, 549, 581, 582, 583, 585, 600, 607, 610, 611, 613, 618, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 639, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 653, 762, 780, 794, 860, 862, 867, 869, 905, 907, 908, 918, 922, 923, 924, 928, 933.
Bulgaro - Română (frontieră, v. frontiera de Sud).
Bumbac (colțul, mlaștină) 217.
Burbaki (colonel), 606.
Burgas (golf), 203, 514.
Burgas (oraș), 70, 881.
Burghelea Gr. (n. pr.), 640.
Burgundia (provincie), 551, 555.
Buri (șef Tătar), 545.
Buran-Sirti (deal), 91, 125, 155, 157.
Burlacu Stefan (n. pr.), 361.
Burman (scriitor), 434.
Bursuc (vale), 693.
Bursuca (gârlă), 257, 811, 812.
Bursucu (movilă), 112.
Butirsk, 618.
Buzău (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 933.
Buzău (oraș), 84, 506, 579, 584.
Buzău (pas), 874.

Traducerea numirilor străine.

Baarlîc = primă-vara.
Baba = tată.
Babuccĭ = papugiŭ, care face papucĭ.
Bac = vie (loc unde se plantéză viță).
Badalar = (trebue zis Bagelar) = coș de fum. Genitiv.
Bagelà = coș de fum.
Bair = deal.
Bairac = steag.
Bairam = sĕrbătóre la Turcĭ.
Bal = miere.
Balaban = (în tătăresce) mare (grand).
Baldaran = (trebue zis Baldârgan) cu cucută.
Baldarîc = (trebue zis Baldârgan) cucută.
Balîc = pește.
Baș = cap, șef, început, întâiul.
Bașĭ-buzucĭ = fără căpătâiŭ.
Bașĭ-ceauș = Sergent-Major.
Batac = mlaștină.
Batacli = mlăștinos.
Batar = care se scufundă.
Batmîs = supus înecului, înecat.
Bavi = (trebue zis Mavî). V. acest nume.
Bazarghian = negustor.
Bazargic = târgușor.
Beghir = cal.
Beĭ = titlu de nobleță.
Beilic = corvadă.
Beledie = primărie.
Belezlichi = belciug.
Bender = n. pr.
Bendge = n. pr.
Berdari = (slavon) spată de țesut pânză.
Berechet = abondent.
Beriki = de dincóce.
Beriș = (trebue zis Barîs)=cârtiță.
Beș = cincĭ.
Betirchiŭ = (trebue zis Beder-chioĭ). Beder = răŭ.
Bilal = n. pr.
Bilalar = în loc de Bilarlar) = a luĭ Bilal.
Bimbașa = Maior.
Biringi = întâiul.
Boaz saŭ Bogaz = canal, gâtlej.
Boazgic = diminutivul luĭ Boaz.
Boclogea = murdărie.
Borlac, burlac = neînsurat.
Borun, burun = nas, promontoriŭ.
Borungea = în formă de nas.
Bostan = dovleac.
Bozaurt = cenușiŭ.
Bozlutac = (de la Bozli) = cu ghiață.
Buba = tată.
Bugeac = colț.
Buiuc = mare.
Buiucce = mărișor.
Bülbül = privighetóre.
Bülbüler = pluralul luĭ Bülbül.
Burun = vezĭ borun.

C

C. F. R. (atelier), 851.
C. F. R. (haltă), 205.
Câble-Bair (deal), 124, 132, 179, 180.
Cabloval (lac), 255, 815.
Cabula-Bair (deal), 102, 127, 167.
Caciamac (carieră), 840.
Caciamac (sat, pl. Babadag), 121, 214, 350, 360, 368, 424, 690.
Caciamac (sat, pl. Medgidia), 101, 171, 174, 441, 446, 448, 449, 452, 453, 643, 647.
Caciamac (vale pe frontieră), 41.
Caciamac (vale sec. a Casimcei), 214, 240.
Caciamac-Dere (vale) 452.
Caciamac-mare (sat părăsit), 41, 103, 207, 350, 468.
Caciamac-mic (sat părăsit), 350.
Caciamac-Orman-Bair (deal), 101, 127, 171.
Cacialna (loc. isolată) 403, 795.
Cacique (vapor), 608.
Cadan (șef tătar), 545.
Cadâr-Ali-Asan (herghelia luĭ...) 781.
Cadi-Câșla (deal), 122, 132, 149, 181, 184, 185, 186, 419, 694.
Cadi-Câșla (sat), 184, 185, 350, 417, 419, 420, 423, 424, 619, 620, 921.
Cadichioĭ (sat bulg.), 36, 40, 94, 95.
Cadichioĭ (sat, pl. Mangalia), 41, 103, 207, 458, 461, 462, 497, 498, 499, 648.
Cadiŭ (judecător), 337, 338, 341, 355.
Cadiului (deal), 107, 108, 128, 195, 197, 229, 231, 382, 386.
Cadiului (pîrîŭ), 107, 197, 231, 241.
Cadiului (vale), 107, 197, 231, 241.
Cadmos (n. pr.), 510, 511.
Cadmular Aleea (vale), 169, 236.
Caelino Calgagnini (n. pr.), 433, 434.
Cafia (oraș), 260, 545, 546, 556, 557, 868, 869, 870, 871, 875.
Cahul (județ), 610.
Cahul (lac), 138, 594, 918.
Cahul (oraș), 573.
Cai-culac (vale), 225, 240, 241, 357.
Cailderе (deal), 120, 132, 224.
Cailderе (sat), 216, 224, 359, 366.
Cailderе (vale), 120, 224, 240, 366.
Caillard (locotenent), 36.
Caïmacli-dere (vale), 122, 182, 238, 419, 420, 422.
Caimaclia (deal), 149.
Caimaclia (vale), 149.
Cainac (fântână), 223, 240.
Cainac (pîrîŭ), 223, 240.
Cainac-baș (loc. isolată), 371.
Cainardgi (vezĭ Kainardji).
Cainargeanu (carieră), 829.
Cairac (deal), 119, 131, 186, 419.
Cairic-Cairac (culine principală. Sarighiol), 120, 132.
Cairic-Cairac (ram. din Dolama), 120, 131, 224.
Cairacil (deal), 110, 111, 129, 195, 201, 234, 397, 400, 405, 406.
Ckiracului (câmpia), 112, 234.
Calabalîk-bair (deal), 118, 130, 228, 231, 364.
Calachioĭ (carieră), 825, 834, 844, 845.
Calachoĭ (ruine), 79, 146, 181, 424, 525, 529.

www.ziuaconstanta.ro

Calachioĭ (vale), 149, 181, 237.
Calacula-bair (deal). Vezĭ Culacula.
Caladuca (sat părăsit), 350.
Calafat (oraş), 84, 544, 593, 873, 874.
Calafat (vapor), 900.
Calaicea (carieră), 834.
Calaigi (deal), 97, 126, 166, 170.
Calaigi (p. trigon), 41, 95, 97, 164.
Calaigi (sat), 34, 40, 94, 161, 471, 475, 477, 478, 480, 481, 482, 648.
Calaigi-ceair (vale), 161, 162, 235.
Calaigi-dolojan (vale), 225, 240.
Călăraşi (oraş), 32, 33, 156, 277, 481, 494, 579, 585, 587, 590, 591, 602, 619, 669, 678, 700, 916.
Călăraşi (vapor), 900.
Călăraşi (» rus), 901.
Calburgina (deal), 96, 126, 162, 474.
Calburgina (vîrf), 96.
Cale (deal, ram. lui Haidân). 121, 132, 223.
Culea săpată (pădure), 769.
Cale-bair (deal, ram. lui Ciubucluc), 115, 130, 189, 362.
Calenderu (carieră), 828.
Calfa (vale sec. a Urluici), 96, 99, 167, 236.
Calfa saŭ Cesme-Culac (vale sec. a Diordumgi), 101, 171, 236.
Calfa (comună), 119, 122, 184, 185, 214, 368, 369, 417, 418, 419, 420, 422, 424, 425, 644, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 768, 782, 786, 792, 795, 853.
Calfa (vale), 224.
Calfachioĭ (sat), 96, 99, 167, 458, 459, 460, 4 3, 474, 923.
Calfadere saŭ Caramcea (vale), 173, 237.
Calga (Kan), 565.
Calica (deal), 110, 129, 234.
Calica (mlaştine), 227.
Calica (sat), 64, 110, 140, 234, 325, 396, 404, 405, 406, 653.
Calichioĭ (sat părăsit), 350.
Caligeorge (ostrov), 155.
Caliman I (Imperator), 545, 636.
Caliman II (»), 545.
Călinescu (n. pr.) 752.
Calinova (grind), 258, 269.
Calinova (pădure), 773.
Calinova (pescărie), 139, 246, 250, 269, 394.
Calinova-Sf. Gheorghe (pădure), 772.
Cali-Petri-Ceair (vale în Bulg.), 38.
Cali-Petru (rîuşor în Bulg.), 586.
Cali-Petrovo (deal), 586.
Cali-Petrovo (vale), 586.
Calipso (vapor), 899.
Calistra (pârâŭ), 104, 105, 114, 115, 129, 190, 191, 238.
Calistra (vale), 115, 129, 190, 238.
Callatis (Mangalia), 247, 248, 307, 317, 321, 430, 434, 464, 513, 517, 518, 521, 525, 529.
Calliope (muza), 313.
Callipziĭ (popor), 317.
Callistrat (n. pr.) 307.
Callistus (episcop), 637.
Calon saŭ Calonstoma (gură), 247, 248, 249, 250, 310, 521.
Caloianes (v. Asan Ion II).
Calpurnius Iulianus (general), 522.
Calu (n. pr.), 831.
Călugăreni (bătălia de la-) 561, 864.
Călugăreni (vapor), 900.
Călugăruluĭ (vale), 226, 229, 241, 370.
Caluluĭ (grind), 256.
Calypso (corabie), 609.
Camber (carieră), 840.
Camber (sat), 117, 226, 228, 229, 230, 325, 328, 359, 361, 362, 370, 372, 378, 573, 651, 687.
Camber (vale), 230, 241.
Camber-Tepessi (deal), 119, 131, 187.
Cambodge (vapor), 900.
Camcik (rîŭ), 136, 554.
Camena (carieră). 830.
Camena (deal), 117, 130, 364.
Camena (ram. celuĭ de sus), 117, 130.
Camena (pârâŭ), 120, 226, 240, 369.
Camena (sat), 120, 225, 226, 330, 360, 369, 378, 640, 651.
Camenka (Carcaliu), 136, 383.
Camenica (oraş), 567, 569.
Câmpul-Lung (oraş), 547.
Câmpul Merelei Agighiol (car.), 840.
Cand-Mesea (pârâŭ), 187, 238.
Canagic-Bair (deal), 113, 129, 233.
Canara (carieră), 80, 684, 834.
Canara (carieră com. Bugeac), 828.
Canara (» » Enişemlia), 828.
Canara (lac V. Sălghiol).
Canara (sat), 124, 153, 212, 213, 426, 427, 428, 442, 443, 444, 449, 648, 670, 681, 684, 690, 695, 697, 699, 700, 701, 834, 836.
Canara (vale la Boazgic), 149, 181. 237.
Canara-Aurel (carieră), 825, 834, 846.
Canara-Baba (carieră), 829, 840.
Canara-Baba (deal), 118, 130, 228, 231.
Canar-Bair (carieră), 822.
Canara-Bair (dél), 102, 127, 178, 362.
Canara-Ceair (carieră), 825, 834, 844, 845, 846.
Canara-Ceair (deal), 117, 130, 230.
Canara-Ceair (vale), 39, 40, 89, 92, 93, 94, 96, 125, 161, 235, 472, 475.
Canara-Ceair (vale sec. a Taiţeĭ), 116, 117, 230, 241.
Canara-Dere (vale), 103, 168, 236.
Canara-ghiol (carieră), 834
Canaru-Orman (pădure), 771.
Canara-Tarla (carieră), 825, 845.
Canaraua (pădure), 770.
Canaraua din drumul Tulcii, 834.
Canaraua fetii (carieră), 834.
Canaraua fetii (pădure), 769.
Canal-Calfa (deal), 119, 131, 189. 358.
Canal-Calfa (pădure), 772.
Canal-Calfa (rîŭ), 119, 189, 238, 385.
Canal-Calfa (sat), 78, 79, 189, 336, 381, 384, 385, 425, 652.
Canal-Calfa (vale), 119, 189, 238.
Candiano (colonel). 463.
Candiano P. (general), 506.
Canea (oraş), 900.
Canen-Gurse (deal), 100, 127, 167, 168.
Canli (dél), 101, 127, 171, 173.
Canli-Bugéc (comună), 118, 224, 227, 231, 359, 364, 366, 367, 368, 369, 372, 374, 651, 689, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 784, 788, 793, 796, 802, 853.
Canli-Cicur (sat), 35, 41, 103, 207, 458, 460, 462, 648.
Canli-Dere (deal), 94, 125, 148, 155, 159, 160.
Canli-Dere (vale), 94, 148, 159.
Canlia (comună), 32, 37, 93, 94, 159, 160, 161, 350, 470, 471, 474, 478, 480, 482, 623, 643, 691, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 769, 783, 787, 793, 795, 828, 853.
Caulia (vale), 159, 235, 474.
Canlia-veche (vale), 159, 235.
Canoski (sat părăsit), 350.
Canrobert (general), 604, 606, 608, 609.
Cantacuzen (regent), 546.
Cantacuzen (scriitor), 546.
Cantemir D. (istoric şi Domn), 248, 249, 324, 344, 363, 558, 568, 570. 778, 871, 935.
Cantemirescĭ (fam. tătară) 546, 566,
Cantili (colonel şi general), 495. 504.
Cantu (istoric), 875.
Capaclia (baltă), 199, 386.
Capaclia (vale), 108, 119, 239, 380, 386, 389, 685, 739, 933.
Capadocia (provincie), 310, 630.
Cap-de-drac (ostrov), 252.
Capalan-culac (vale), 168, 236.
Capidava (oraş vechiŭ), 424, 525, 529.
Căpitănceanu (Lt.-Colonel), 502.
Capitolin (scriitor), 532.
Capitoliŭ (la Roma), 431.

www.ziuaconstanta.ro

Caplevata (grind), 256.
Capotescĭ (carieră), 846.
Capreĭ (valea), 116, 189, 238.
Capugi (deal), 122, 132, 184.
Capugi (sat), 181, 417, 420, 423, 424, 425, 648.
Capugi (vîrf), 180.
Capul Hinogului (carieră), 834.
Capuschioĭ-bair (deal), 94, 125, 161, 162.
Cara (scriitor), 433
Cara-aci (vezĭ Sarapcea Cara-aci).
Cara-aci-alcea (deal), 78, 126, 476.
Cara-aci-alcea (vale), 170, 236.
Cara-acic-Bair (deal), 102, 127, 178.
Cara-aci-curusu (pădure), 94.
Cara-ali-corusu (pădure), 39, 769.
Cara-amat (sat), 97, 98, 162, 163, 170, 471, 476, 478.
Cara-amat-bair (deal), 97, 126, 163, 170.
Cara-bacà (comună), 100, 167, 169, 171, 440, 441, 445, 446, 448, 453, 459, 461, 643, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 781, 783, 787, 792, 795, 853.
Cara-bair (carieră), 832, 840.
Cara-bair (deal), 78, 79, 111, 129, 140, 170, 403.
Cara-balu (carieră), 822, 831, 840, 846, 847, 937.
Carabĕţ (n. pr.), 558.
Cara-burun (carieră), 840.
Cara-burun (deal, ram. luĭ Haidàn), 121, 132, 223, 224, 225, 366, 368.
Cara-burun (deal, ram. Testemel), 120, 131, 224, 225, 226.
Cara-burun-Bair (deal, ramif. luĭ Carvan), 39, 93, 125, 158, 159.
Caracala (Impĕrat), 433, 435, 464, 531.
Cara-ceallic (pădure), 769.
Cara-ceallic (vale), 230, 241.
Cara-ceallic-culac (vale), 98, 170, 236.
Cara-chioĭ (sat), 100, 153, 167, 168, 169, 208, 409, 458, 459, 463, 464, 648.
Carachioĭ-bair (deal ramificaţia luĭ Armut-Bair, 124, 133, 213, 214.
Carachioĭ-bair (deal ramificaţia luĭ Buiuk-Bulbul), 102, 127, 174.
Caracicula (deal ramif. luĭ Priopcea), 115, 130, 190, 384.
Caracicula (sat), 41, 206, 207, 458, 468, 642.
Caracli (sat bulg.), 586.
Cara-coium (pepinieră), 762.
Cara-coium (plantaţie), 763, 768.
Caracoium (sat), 43, 62, 65, 141, 213, 217, 336, 426, 428, 442, 646, 648, 690, 768, 934,
Cara-coru (pădure), 770.
Cara cuiusu-dere (vale), 102, 176, 178, 237.
Cura-culac (vale), 158, 235.
Carada-bair (deal), 117, 118, 130, 225, 226, 227, 230, 231, 364, 378, 689.
Caradede-bair (deal ramificaţia luĭ Muuruazliki; [g']; 74, 175.
Caradede-bair (altă ramif. tot a luĭ Muuruazliki [n'], 102, 127.
Caradere (vale) 103, 207, 239.
Caradgilar (sat bulg.), 36, 41.
Caradurac-bair (deal), 102, 127, 179, 451.
Caradurac-culac (vale), 178, 237.
Caradurat (sat părăsit), 350, 452, 781.
Caragea (Domn), 592, 639.
Caragea (movilă), 94, 125.
Caraghios-ceair (vale), 93, 159, 235, 475.
Caraghios-cuiusu (sat bulg.). 623.
Caragia-punar (deal), 120, 132, 214, 216, 224.
Caragidi-bair (deal), 117, 130, 361, 364.
Caraharman (comună), 54, 80, 141, 217, 222, 223, 342. 367, 368, 426, 427, 428, 434, 441, 444, 572, 575, 648, 706, 708, 711, 714, 716, 719. 725, 726, 728, 732, 735, 742, 750, 762, 782, 786, 792, 795, 806, 853,
Caraibil (mlaştină), 227.
Caraibil (sat), 110, 234, 325, 350, 396, 397, 398, 401, 405, 406, 655, 686.
Cara-iuk (deal), 153.
Cara-iuk (movilă), 122.
Cara-iuiuk, (ramif. din dealul Caraomer, basinul Dunărean, deal), 99, 126, 169.
Cara-iuiuk, (ramif. din dealul Caraomer, basinul Pontic, deal), 103, 128, 207, 208.
Cara-iuk-dere (vale), 210, 239.
Cara-iuk-tepe (deal), 103, 128.
Cara-iuk-tepe (mov. pe vallum). 153.
Caralmus-Orman (deal), 95, 125, 126,
Caralmus-uzum-culac (vale), 40, 95, 96.
Caraman-ceair (carieră), 827, 838.
Caramancea (deal), 101, 127, 173.
Caramancea (vale), 89, 100, 101, 148, 173, 174, 237, 445, 451, 455.
Caramanchioĭ (carieră), 840.
Caramanchioĭ (comună, 118, 231, 327, 359, 360, 367, 372, 374, 651, 689. 706, 709, 711. 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 771, 784, 788, 793, 796, 830, 840, 853,
Caramanchioĭ (deal), 118, 130, 227, 367, 689.
Caramanchioĭ (pădure), 771,
Caramanlia (pădure), 770.
Caramideĭ (deal), 91, 125, 155, 156, 472, 473.
Caramişea-Tepe (deal), 120, 131, 184, 185.
Caramlăŭ (n. pr.), 822.
Caramurat (comună), 54. 62, 90, 123, 124, 133, 152, 177, 213, 426, 427, 428, 444, 449, 508, 575, 642, 646, 648, 682, 684, 691. 695, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 779, 782, 786, 792, 795, 853.
Caramurat (deal), 123, 132, 215, 427, 428, 684, 690.
Caramurat (movilă), 152.
Caramurat-Ceair, (vale), 124, 177, 213, 237.
Caramurat-Tepe, (movilă). 124, 153.
Cara Mustafa-Paşa (Mare Vizir), 567.
Caranasuf (comună), 62, 71, 76, 121, 140, 218, 222, 223, 359, 360, 367, 368, 371, 427, 442, 698, 644, 651, 684, 690, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 771, 784, 788, 793, 796, 853.
Caranasuf (deal) 121, 132, 222, 223, 368.
Caranasuf (pădure) 771.
Caranasuf (pepinieră), 762.
Caranasuf (pârèŭ), 223, 240.
Caranasuf (plantaţie), 763.
Caranlic (comună), 95. 160, 161, 162, 163, 164, 470, 471, 474, 475, 476· 477 478, 480, 481, 644, 648, 694, 706. 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 739, 743, 750, 755, 770. 783, 787, 793, 795, 828, 853.
Caranlic (pădure). 770.
Caranlic (p. trig.). 96.
Caranlic (vale), 164, 236.
Caranlic-vale (pădure). 770.
Carantina (pichet), 147.
Cara-Oba-Bair (deal), 102, 127, 168, 214, 217.
Caraomer (comună), 41, 54, 55, 99, 103, 153, 170, 207, 208, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 467, 468, 473, 479, 497, 498, 499, 503, 508, 623, 642, 648, 693, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732. 735, 742, 755, 779, 782, 787, 792, 795, 853, 886, 890, 913, 914, 927.
Caraomer (pepinieră), 762.
Caraomer (plantaţie). 763.
Caraomer-Bair (deal) 99, 103, 126, 128, 169, 208, 693.
Caraorman (carieră), 840.
Caraorman (comună), 28, 256, 257, 263, 264, 395, 403, 652, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 765, 766, 772, 783, 788, 794, 796, 810, 840, 853.

www.ziuaconstanta.ro

Caraorman (grind), 256, 257, 263, 264, 268, 807, 811, 818.
Caraorman (insulă), 254, 256.
Caraorman (pădure) 137, 139, 254, 255, 257, 765, 766, 772, 934
Caraorman (pădure pl. Medgidie), 769.
Caraorman, (sat bulgăr.), 34, 39.
Carapat-daga (deal). 124, 132, 179, 180, 451, 455.
Carapcea (deal), 115. 130, 152, 190, 229, 382, 849.
Carapcea-Balabancea (deal, ram. luĭ Amzalar), 75, 115, 130.
Carapeletli (deal), 97, 126.
Carapeletli (vale), 170, 236.
Carapelielic (deal) 99, 126, 166, 167.
Carapelit (munţĭ), 75, 119, 131, 849, 850, 937.
Carapelit (pădure). 772
Carapelit (sat) 119, 184, 185, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 644, 648.
Carapelit-bair (deal), 119, 131, 184, 185, 694.
Caraperetlic-artassi (deal) 40, 94, 125, 162.
Carapi-corusu (pădure), 161.
Cărărilor (deal) 73, 106, 128, 152, 193, 194, 195, 197.
Carasan (vale), 98, 148, 165, 236.
Carasu (baltă), 175, 176, 237, 355, 437, 447, 449, 450, 451, 452, 453, 455, 587, 597, 673, 674, 675, 684, 903.
Carasu, (sat părăsit) 244, 342, 350, 450, 453, 566, 575, 584, 587, 599, 670, 674, 683, 903.
Carasu (vale), 57, 69, 70, 81, 83, 84, 89, 90, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 108, 124, 125, 128, 134, 148, 173, 175, 176, 177, 178, 210, 211, 237, 242. 243, 244, 336, 342, 425, 442. 443, 445, 447, 449, 452, 456, 598, 659, 670, 672, 673, 731, 747, 881, 924.
Carasufu-dere (vale), 178, 237.
Cara-suhat (carieră), 840.
Cara-suhat (lac), 397, 400.
Cara-suhat, (pădure), 773.
Cara-suhat, (sat), 151, 152, 200, 201, 396. 400, 401, 653, 840.
Cara-suhat (vîrf). 110, 201.
Carasuluc-bair (deal), 99, 126, 169.
Carasuluc-ceair (vale), 169, 236.
Carasuluc-dere (vale). 102.
Caratai, (comună), 177, 213, 350, 425, 427, 428, 442, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 456, 598, 647, 670. 673, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 783, 787, 792, 795. 853.
Caratai (deal), 124, 133, 176, 117.
Caratai (vale), 124, 177, 237, 449.
Caratai-Alceac (vale), 177, 237.
Cara-Tepe (deal în dealul Ramazan) 119, 131, 186, 214.
Cara-Tepe (movilă), 102. 152, 214.
Cara-Tepe-Bair (deal în dealul Dorobanţul), 123, 132, 179, 180, 214, 215, 357, 368.
Caratheodory (n. pr.), 281.
Caraula (deal, ramif. din Cadi-Casla), 122, 132, 149, 184, 419, 422.
Caraula (alt deal, ramif. din Ghiol-Punar), 97, 126.
Caraula (p. trig.), 98, 164.
Caraulac-Alcea (vale), 168, 236.
Carbuccia (general), 606.
Cărbunaria (vale), 229, 241, 361.
Cărbunarilor (vale), 108, 109, 113, 233, 241.
Cărbunelor (vale), 195.
Carcaliu (balta), 06, 150, 188, 191, 383, 391.
Carcaliu (carieră), 831.
Carcaliu (comună), 29, 63, 147, 188, 194, 380, 381, 383, 384, 386, 391, 392, 394, 640, 653, 688, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 772, 784, 788, 794, 796, 831, 853.
Caccaliu (deal), 106, 128, 191, 383, 386, 391.
Carcaliu (gârlă), 188, 191.
Carcaliu (insulă), 187, 383.
Carcaliu (movilă), 106, 383, 386, 391, 688.
Carcaman-Bair (deal), 113, 129, 232, 361.
Carceval (gârlă), 815, 816, 817, 818.
Carceval (lac), 255, 815.—
Cardam (Rege), 542.
Cardonuluĭ (movilă), 196,
Cardonuluĭ (vale), 110, 112, 195, 234, 241, 399.
Cariera de lângă Macus, 840.
Carierelor (deal), 392.
Carierilĭ (deal), 110, 129, 200.
Cari-Iol-dere (vale), 364.
Carinthia (vapor), 899.
Cârjelarĭ (carieră). 831, 840.
Cârjelarĭ (comnnă) 76, 78 79, 118, 187. 189, 190, 226 336, 362, 363, 375, 380, 381, 382, 384, 385, 393, 424, 425, 652. 689, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726. 728, 733, 736, 743 750, 755, 772, 784. 788, 794, 796, 802, 831, 838, 840, 853.
Cârjelarĭ (pădure). 772.
Cârjelarĭ (pîrîŭ), 116, 118, 119, 159, 238, 384.
Cârjelarĭ (vale), 116, 118, 119, 189, 238.
Cârjelarĭ (vîrf), 74.
Carlar-Bair (deal), 228.
Carlichioĭ (carieră), 826.
Carlichioĭ (sat), 209, 210, 458, 467, 692.
Carlichioĭ (vale). 210, 239.
Carlovitz (tratatul de la -) 569, 877.
Carmazăŭ (carieră). 832.
Carmen-Silva (sat în Deltă), 256, 257. 263, 268.
Carmen-Silva (sat la Techirghiol). 445, 692.
Carniolia (vapor), 899.
Cârnu Munteanu (n. pr.), 751.
Carol I (cariere), 937.
Carol I (comună), 62, 71, 82. 123, 124, 177, 179, 215, 426, 427, 428, 444, 449, 456 642, 644, 648, 691, 706, 708, 711, 714. 716, 719, 725, 728, 732 735, 742, 782, 786. 792, 795, 824, 853.
Carol I (deal), 425, 427, 428, 691.
Carol I (hotel), 83, 104, 203, 429, 438, 923.
Carol I (piaţă), 904.
Carol I (Regele României), 142, 172, 264, 292, 388, 414, 494, 496, 503, 505 506. 624, 875, 915, 937.
Carol Quintul, 335.
Carol VI, 551.
Carol XII, 570.
Carol Schmidt (n. pr.), 851.
Carol Winke Olbendorf, 670.
Carolus Primus (vapor), 302.
Cărpănos (lac), 255, 814.
Carpaţii Munteniei (judeţele din-), 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724. 727, 731, 745, 754, 933.
Carpaţĭ (munţiĭ-), 73, 242, 324, 761, 929.
Carpaţii Moldoveĭ (judeţele din —), 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 754.
Carpiĭ (popor), 532.
Carsi-dere (vale), 211, 240.
Carsi-orman (pădure), 771.
Carsium (Hârşova), 525, 529.
Carst (ţinut), 57, 85.
Cartal (deal). 122. 132 152, 214, 215.
Cartal (deal în Basarabia), 918.
Cartal (lac în Basarabia), 594, 918.
Cartal (sat în Basarabia), 151. 350, 417, 572, 573, 581, 613, 918, 919.
Cartal (pîrîŭ), 122, 152, 185, 423.
Cartal (vale), 122, 152, 185.
Cartal Seleuş (sat), 215, 423, 619, 620, 644.
Cartal-Tepe (deal, ramif. dealuluĭ Căşla. Tulcea), 110, 129, 195, 233, 398.
Cartal-Terzichioĭ (vale, vezĭ Terzichioĭ).
Carus (scriitor), 431.
Carvan (p. trig.), 92.
Carvan-Bair (deal), 39, 83, 92, 125, 155, 158, 159.
Carvan-Mare (comună), 34 39, 92, 93, 158, 159, 160, 161, 350, 470, 471, 475, 477, 478, 480, 481, 497,

www.ziuaconstanta.ro

498, 499. 501, 503, 504, 508, 684 706, 709. 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736. 743, 750, 755, 769, 770, 783, 787, 793 795, 828 838, 853.
Carvan-Mare (v.), 39, 92. 93. 159. 235.
Carvan-Mic, (sat) 39 93, 158, 471, 475.
Carvan-Mic (vale), 92, 93, 475,
Casa de depuneri, consemn. și economie, 902
Casacaia (carieră), 834.
Casâcci (sat). 99, 100, 167, 169, 458, 459, 461, 463, 467. 648
Casâmcea (carieră). 840.
Casâmcea (com. Tulcea), 54, 121. 122, 184, 185, 214, 216. 357, 359, 360, 366, 368, 369, 371, 376, 379. 418, 423, 424, 651, 685, 686 689, 690, 697. 706, 709, 711, 714. 717, 720, 725, 728. 733 736. 743, 750, 766, 771, 784, 788 793, 796, 802, 840, 853.
Casâmcea (deal), 208
Casâmcea (pădure) 771.
Casâmcea (pepinieră), 762.
Casâmcea (rîu) 76, 90, 120, 122 123, 132, 152, 213, 214, 215. 216, 224, 240, 342, 351, 357, 368, 378 423, 425, 428, 444. 659, 682, 684. 689, 690, 747, 934.
Casâmcea (sat, pl. Mang.). 208. 458, 461, 464, 781.
Casâmcea (vale, pl. Mang.). 103, 132, 208, 239, 598.
Casâmcea (vale, pl Tulcea) 57, 76, 121, 122, 123.
Casapchioi (carieră). 840.
Casapchioi (comună). 199, 223, 251, 321, 327. 359, 360, 367, 368. 369, 371, 372, 375, 525, 651, 684, 690, 706, 707, 709. 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733. 736, 743 750. 753, 784, 788, 793, 796, 840, 842, 853.
Casapchioi (pîriu), 223, 240.
Casapchioi (vale), 223, 240.
Casapchioi (vîrf), 121.
Casavet-Bair (deal), 118, 130, 367.
Cascalâk-Bair (deal). 121 132. 214, 216 223, 357, 371. 427, 428.
Câșla (carieră la Esechioi). 834.
Câșla (comună, pl. Tulcea), 62, 110 200, 395. 396, 398, 399, 406, 414, 653, 685. 706, 709. 712 714, 717, 720, 726. 728, 733, 736, 743. 750, 753, 778, 784, 788, 793. 796, 842, 853, 934.
Câșla (deal, v. dealul de d'asupra Câșleï).
Câșla (deal, pl. Tulcea), 78, 110, 129, 200.
Câșla (lac). 109, 398.
Câșla (sat la Oltina), 32, 96, 164, 471, 480, 642.
Câșla (valea Afighinea), 169, 236.
Câșla (valea sec. a Silișteï). 180, 237.
Câșla (valea sec. a Enisaraï), 184, 238.
Câșla-Alibichioi (sat), 169.
Câșla-Alibichioi (vale), 99.
Câșla-Bair (deal), 87.
Câșla-lui-Căciulă (loc. isolată). 177.
Câșla-lui-Ion (loc. isolată). 216.
Câșla-lui-Manasie-Jecu (loc. isol.), 177.
Câșla-Punar (vale) 96, 164, 236.
Câșla-Spinăului (loc. isol.), 192, 194.
Câșla-Târcă (punct), 184. 186.
Câșlă-Teodorof (loc. isol) 393.
Câșla-Zaharia-Țiței (loc. isol). 216, 371
Castamuni (oraș), 552.
Castilia (provincie). 52. 54.
Castore (vapor). 899.
Castrul-de-la-Nicolițel, 108, 231, 404.
Cataloi (carieră). 832.
Cataloi (comună), 62. 78, 109, 110. 114, 200. 233, 234, 325, 345, 361, 362, 372, 375, 377, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402. 406, 414, 492, 509, 652, 654, 682. 685, 687, 688. 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 734, 736, 743, 751, 773. 784, 788, 793, 796 832. 838, 842, 853.
Cataloi (deal), 113, 129, 229, 233, 399.
Catana (pădure), 95, 770.
Cataractele Dunării (v. Porțile-de-fier).
Catargia (pădure). 768.
Catedrala (Constanța), 642.
Catedrala (Tulcea), 639.
Catellianus (Episcop), 632.
Caterina II (Impărătească), 330, 333, 570, 576, 595, 748. 878, 933.
Catineț-ul-mare (lac), 256, 809.
Catineț-ul-mic (lac), 256, 809.
Catița (deal), 98, 126, 162. 163, 165, 166.
Catița (vale), 98, 165. 166, 236
Caucas (M-ți). 77.
Caucular (pădure) 771.
Caugagi (pădure). 771.
Caugagi (sat pl. Babadag). 82 117, 118 120. 225, 226, 227. 231, 327, 360, 369, 370 378. 685, 689.
Caugagi (vale pl. Babadag). 227. 241.
Caugagi (sat pl. Medgidia). 100 102, 167, 168. 446, 448, 461, 781.
Caugagi (p trig.). 102.
Caula-Ceair (vale), 169, 236.
Căușanî (localit.), 559.
Căușu (carieră), 840.
Căușul-mare (carieră). 840.
Căușul-mare (dcal), 112. 129, 234.
Căușul-mic (deal) 77, 78.
Căușul-mic (carieră), 840.
Cavac-Culac-Ceair (vale). 158. 253.
Cavac-Culu-Ceair (vale) 39, 92.
Cavaclac-Cairac (pîriu), 120, 224, 240.
Cavaclar (carieră), 826, 834.
Cavaclar (com.). 83, 99, 167, 169, 448. 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 467. 474, 648, 691, 692, 693, 694, 695, 697, 706, 708, 711, 714, 116, 719, 725, 728, 732, 735, 742. 750, 782, 787, 792, 795, 826, 834, 853.
Cavalerii de Rodos, 555.
Cavargic (sat), 121, 216, 371, 372, 426, 427, 428, 442. 444, 684.
Cavarna (oraș). 434, 554, 575, 585. 589, 598, 607. 622.
Câz-bair (deal), 116, 130.
Cazaci (popor). 28, 321, 328. 329, 330, 331. 341, 347, 369, 560, 561. 562, 563, 564. 565, 566, 567, 568, 569, 570, 573, 579, 581, 583. 584, 588, 591, 598, 599, 600, 602, 606, 608, 614, 618, 619, 620, 621, 622, 640, 874.
Cazacicli (carieră), 834.
Cazacul (grind), 257.
Cazacului (gârla-), 197.
Cazâlgic-Bair (deal) 112, 129, 233.
Cazâlgic-Dere (vale), 102, 174, 175, 237.
Cazâlmă (vîrf), 97.
Cazangia (vale), 112, 233, 234, 241, 359, 376, 379.
Cazaria și Cazarii, 542, 866.
Cazarma Infanteriei (Constanța), 84, 203.
Cazarma Infant. (Mangalia), 692.
Cazarma Infant. (Galați), 29.
Cazarma Caval. (Const.), 429, 684.
Cazil-Murat (comună), 99, 167, 169, 448, 457, 458, 459. 460, 461, 463, 473, 474, 479. 642, 648 691. 693, 695, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 782, 787, 792, 795, 853.
Cazil-Murat (vîrf), 99.
Cazil-Murat-Bair (deal), 169.
Cazil-Murat-Ceair (vale), 169, 236.
Câzlar-Bair (vîrf), 116.
Ceacaria (Ins. Șerp.). 318
Ceacatina (pădure). 773.
Ceairelor (vale), 231, 241, 364, 372.
Ceair-Orman (pădure), 770.
Ceair-Orman (alt trup de pădure), 770.
Ceair-Orman (vale). 97, 163, 235, 476.
Ceairul de mijloc (vale), 101, 172, 237.
Ceairului (valea-), 107, 198, 239.
Cealâ-Perde (deal), 99, 126, 169, 170.
Cealâ-Perde (movilă), 99.
Ceanac-Cale (fort), 183.

www.ziuaconstanta.ro

Ceatal (pichet), 259.
Ceatal saŭ Satul noŭ (insulă), 254, 256, 259, 268, 578, 581, 582.
Ceatal-Bair (deal), 112, 129, 233, 234, 399, 441.
Ceatal-derede (carieră), 828
Ceatal-Iol-Bair (deal), 92, 155, 158.
Ceatal-Ismail, 29, 30, 110, 111, 138, 143, 146, 147, 198, 200, 221, 245, 246, 252, 253, 254, 259, 279, 291, 293, 296, 398, 414, 699, 700, 701, 806, 918, 919.
Ceatal-Iuiuk (movilă), 122.
Ceatal-Iuk (movilă lângă Const.), 124, 153, 211.
Ceatal-Iuk (movilă în Edilchioi-Tepe), 100.
Ceatal-chioi (cot), 252.
Ceatal-chioĭ (pădure), 773.
Ceatal-chioĭ (pichet), 259, 499, 503,
Ceatal-chioi (sat), 254, 259, 268, 396, 406, 652.
Ceatal-orman (deal Bulgaria), 91.
Ceatal-orman (ramificaţia dealuluĭ Coslugea). 93, 125, 160, 161.
Ceatal-orman (deal, ramif. luĭ Distrail). 96, 126, 164.
Ceatal-orman (pădure Cuzgun), 770,
Ceatal-orman (» pl. Sil. Nouă), 97.
Ceatal-orman (sat bulg.), 39.
Ceatal-orman (sat, Pantelimon), 123, 180, 215, 342, 369, 423, 444.
Ceatal-orman (vale), 123, 215, 240, 357, 423.
Ceatal Sf. Gheorghe, 138, 146, 147, 253, 283, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 301, 669.
Ceatal-Tepe (deal), 110, 129, 195, 405, 414.
Ceatal-Tepe (movilă). 102.
Ceatmalar (carieră). 826.
Ceatmalar (sat părăsit), 209, 210, 458, 467, 692.
Ceatmalar (vale), 210, 239.
Ceatov-Orman (pădure), 770.
Ceaus-chioi (sat), 122, 214, 350, 357, 360, 368, 418.
Ceĉi-culac (pădure), 771.
Cecige (v. Kilege).
Cecina Severus) (n. pr.), 432.
Cedrenus (n. pr.), 51.
Ceelin-chioi (vale), 118, 225, 227, 231, 241, 366, 682.
Ceemsicu-Bair (deal). 119, 131, 184.
Celiĭ (popor), 867.
Celaclar-Ceair (vale), 171, 172 237, 582, 583.
Celea (deal) 122, 132.
Celea mare, 79.
Celea mică No. 1 (car.), 834, 844, 845.
Celea mijlocie (»). 834.
Celea de sus (»), 834.
Celebi Mustafa (n. pr.), 580, 581,
Celsius (scriitor), 431, 432.
Cechirgea (carieră), 834, 844, 845.
Cechirgea (movilă). 122, 132, 181.
Cechirgea (sat părăsit), 350.
Cechirgea (vale), 122, 180, 181, 238, 420, 424.
Cechirgea (vîrf), 78, 79.
Cechirgeleĭ (piciorul-), 181, 238
Cerbuluĭ (cariera-) 840.
Ceres (vapor) 899.
Cerkez (pădure). 771.
Cerkezi (popor). 264 325, 354, 377, 418, 479, 608, 610, 611, 613, 616, 619, 621, 622, 623, 646, 928.
Cerkez-Iuk-Bair (deal), 103, 128, 167.
Cerkez-Paşa (beglerbeg), 575.
Cerkez-Kioĭ (sat). 64, 96, 99, 166, 167, 458, 459, 460, 623.
Cerkez-Kioĭ (vale), 41, 96 98, 99, 167, 236, 459.
Cerkinez-Dolan (carieră), 828.
Cerna (carieră), 840.
Cerna (comună), 54, 74, 115, 189, 190, 191, 229, 336, 380, 381, 382, 384, 385, 386, 392, 393, 394, 399, 508, 652, 655, 687, 688, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 757, 766, 772, 784, 788, 794, 796, 804, 831, 840, 842, 848, 853, 934.
Cerna (deal), 115, 129, 130, 190.
Cerna (Munţiĭ). 75, 114, 115.
Cerna (pădure), 772.
Cerna » în Deltă), 773.
Cerna (ramificaţie), 129.
Cerna (rîŭ). 114, 115, 130, 152, 190, 229, 238, 384, 392, 393, 688.
Cerna (vale), 114, 115, 130, 135 152, 190, 229, 238, 688.
Cerna (vîrf), 115, 384.
Cernagoria (vapor), 900.
Cernasuf (sat părăsit), 350.
Cernăuţĭ (oraş), 874.
Cernavoda (baltă), 176, 178.
Cernavoda (deal) 124, 133, 148, 149, 179.
Cernavoda (district), 348
Cernavoda (murdiclik), 357.
Cernavoda (oraş), 29, 54, 62, 64, 66, 69, 72, 80, 81, 89, 124, 141, 146, 147, 149, 172, 175, 176, 178, 179, 242, 244, 357, 420, 424, 425, 436, 441, 445, 446, 447, 449, 450, 451, 453, 455, 456, 483, 492, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 502, 504, 505, 506, 507, 508, 561, 576, 577, 583, 584, 587, 588, 592, 597, 600, 601, 612, 613, 620, 621, 622, 623, 638, 639, 642, 643, 647, 661, 664, 669, 670, 676, 678, 681, 683, 692, 693, 694, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717, 720 725, 728, 733, 736, 742, 750, 766, 768, 783, 787, 792, 795, 797, 826, 834, 836, 851, 852, 856, 860, 884, 886, 888, 891, 901, 903, 904, 909, 921, 922, 923, 924
Cernavoda (pichet), 147.
Cernavoda (punct trigon), 692.
Cernavoda (staţie). 450 671, 676, 677.
Cernavoda (vapor), 900.
Cernavoda-Constanţa (cale ferată), 53, 69, 80, 89, 153 175, 176, 177, 178, 212, 284, 356, 425, 429, 435, 437, 442, 443, 447, 449, 450, 453, 601, 613, 617, 620, 621, 622, 661, 669, 670, 675, 676, 677, 680, 699, 822.
Cernavoda-Constanţa (drumul-), 69, 601, 670, 821, 881.
Cernavoda-Pod (staţie), 102, 451, 671, 675, 676, 680, 681, 700.
Cerneţ (gârlă), 218, 258, 394, 403,
Cerneţ (grind), 258.
Cerneţ Floriĭ gârlă), 258, 394.
Cerneţ Floriĭ (grind), 258, 269.
Cerneţ Floriĭ (punct trigon), 394.
Cernica (lac), 183.
Cernichioĭ (sat părăsit), 350.
Cernigow (vapor). 901.
Cernofca (braţ), 255, 814, 815.
Cernofca (ins.), 29, 253.
Cesar Durando (cavaler), 281.
Cesarea din Palestina, 625.
Cesma (vapor), 624.
Cette (oraş), 667.
Cetatea (carieră). 831.
Cetatea-Albă (v. Akierman).
Cetatea de la Nicoliţel, 108, 199.
Cetatea Oiĭ (v. Vadul Oiĭ).
Cetatea veche de la Caranasuf. 218 222 (v și Istropolis).
Cetatea Zaporojenilor, 258.
Cetăţuia (de la Morugiol), 402.
Chafeĭ (disc. luĭ Mahomed), 337.
Chalciope (n. pr.), 511.
Chalcocondylas (scriitor). 260, 547, 873.
Chanitus (n pr.), 317.
Charmois (tip de oaie), 802.
Chata (ţară). 335.
Chaten (ţară), 335.
Chazaria (ins. Serp.), 318.
Chazariĭ (popor), 318, 867.
Chazdaĭ (n. pr.), 867.
Checi-deressi (v. Keci-deressi).
Chedi-culac (pădure), 771.
Cheia (deal). 105, 128, 191, 194, 389, 391.
Cheilbasek (sat părăsit) 350.
Chele (oraş). 250.
Cheltepe (cariera Enişemlia), 828.
Cheltepe (cariera Nalbant), 830.
Cheltepe (vîrf) 78.
Chemal-Agi-Amet (n. pr.) 827.
Cherbourg (port), 923.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Chereci-Baur (carieră). 829.
Chereslic-Orman (pădure), 94.
Chermside (inginer), 33.
Cherim No. 1 (gârlă), 807.
Cherim No. 2 (gârlă), 807.
Chernei (movilă)) 100, 171.
Chersonesul Tauric (Taurida) 308, 528, 534.
Chersonesul Thracic, 315.
Chestakoĭ (locotenent). 612.
Chetic-Punar. (V. Ketic-Punar).
Chiaşna (pădure), 770.
Chiciu (carieră). 834.
Chiciu (gârlă), 196.
Chiciu (ostr. pl. Hârşova). 146, 182.
Chiciu (ostr. pl. Măcin). 196.
Chiciu (ostr. în faţa Călăraşilor), 585, 587.
Chiciu (sat), 32.
Chiciu (pădure), 768.
Ciciu (altă pădure), 769.
Chiciu Carcaliu (altă pădure) 772.
Chiciu Dobre (pădure). 772.
Chilia (braţ), 29. 31. 137, 138. 139, 143, 250, 252, 253 254, 255, 256, 259, 260, 262. 268. 270 279, 284, 286, 291, 305, 394, 395, 553, 582, 592, 600, 610, 625 806, 808, 812, 813, 814, 815, 819, 918.
Chilia (caza). 31, 348. 610, 625.
Chilia (grind), 254. 255. 268, 807, 814.
Chilia nouă (oraş), 30, 137, 248, 260, 262, 407, 553, 557, 558, 560, 563, 565, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 576, 577, 578, 579, 582, 588, 592, 610, 613. 815.
Chilia veche (oraş), 29, 30, 54, 65, 138, 246, 250, 251, 252. 255. 256, 259, 260, 261. 262, 263, 265. 268, 358, 395. 397, 483, 495, 497, 498, 499, 503, 508. 552, 553, 554, 556, 559, 561, 562, 592, 610, 652, 653, 654, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717. 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 756, 764. 773, 783, 788, 794, 795, 796, 797, 804. 805, 814, 815, 818. 852, 857, 867, 869. 870, 871, 873. 874, 875, 876, 877, 880, 892, 904, 909, 929, 936,
Chilia veche (pichet), 259, 499.
China (Ţară), 53, 569,
China (vapor), 899.
Chioghercin-Punar-Ceair (vale), 169, 236.
Chioĭ-deressi (vale), 102, 174, 237.
Chior-cuiusu (culme principală, Ghiol-Punar), 97. 126, 166.
Chior-cuiusu (alt deal, ram. celuĭ d'Întâĭ), 98. 126, 164, 165, 472, 474.
Chiorciŭ (vale), vezĭ Kiorciŭ.
Chiorcu-Bair (deal), 100, 127, 171.
Chios (ins.), 317.
Chios (vapor), 898.
Chioşc-culac (carieră), 840.
Chiosseler (com. V. Kiosseler).
Chioserelic (vale), 113, 232, 241.
Chiostel (carieră), 826.
Chiostel (deal), 124, 133, 176, 177.
Chiostel (vale), 124, 177, 237.
Chiostel (sat), 124, 176, 177, 428, 446, 447, 448, 647. 670, 673.
Chiperescĭ (loc), 568.
Chircisaias (pădure), 771.
Chiresli-Orman (pădure), 93.
Chiriaşlic (movilă), 109.
Chiri-glik (»), 200.
Chiriac (gârla luĭ-). 255, 814.
Chirişlik (carieră), 842.
Chirişlik (vale), 123, 215, 240.
Chirişlik (pădure) 771.
Chirişlic (sat), 121, 123, 214, 215, 216, 360, 378, 379, 417, 424, 425, 444, 655. 690, 697.
Chireşlic-Bair (deal, ram. luĭ Muuruazliki-Bair), 101, 127, 173.
Chireşlic-Bair (déal, ram. luĭ Ghelingec). 123, 132, 214, 215, 357.
Chireşlic-Culac (vale), 101, 173, 237.
Chiron (centaur). 511.
Chişinĕŭ (oraş), 568.
Chiustenze (Constanţa). 434.
Chreteus (n. pr.), 511.
Ciacal (sat părăsit), 350.
Ciacal-Bair (deal, ram. din dealul Distrail), 96, 126, 160, 162.
Ciacal-Bair (deal, ram luĭ Muuruazliki), 102. 127, 174, 175.
Ciacal-dere (vale), 102, 175, 237.
Ciaikovsky (n. pr.), 330.
Ciali-Ceair (vale), 94, 161, 235.
Cialicavac (pas), 561.
Cialic-cum-ceair (vale), 99, 167, 168, 236.
Cialmargea (sat), 96, 99, 167. 461, 471, 473, 474, 479, 648.
Cialmari (pădure), 770.
Ciamurli (deal), 120, 131, 224. 225, 226.
Ciamurli (p. pe br. Sulina), 257, 268, 295, 700, 701, 812
Ciamurli (vîrf), 120.
Ciamurlia (baltă), 160. 161, 235.
Ciamurli de jos (comună), 118, 224, 225, 227, 230, 231, 327, 359, 360, 364, 366, 367, 368, 369, 372. 373, 375, 376, 651, 682, 689, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 753, 771, 784, 788, 793, 796, 830, 853.
Ciamurli de sus (comună). 120, 225, 359, 360, 366, 368, 369, 370, 371, 372, 375, 376, 378, 651, 689, 690, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 753, 755, 771. 782, 784, 788, 793, 796, 830, 853.
Ciamurli de sus (pădure), 771.
Ciamurli Turcesc (sau Hagi Avat), 376.
Ciamurlu (câmpie la Samakov), 550.
Cianga-iara (carieră), 840.
Ciardak (sat părăsit), 350.
Ciarânci (vale), 120, 224, 240.
Ciatacułac (pădure), 771.
Ciatirik-ceair (vale), 101, 171, 236.
Cibucci (p. pe br. Sulina), 295.
Cicero (n. pr.), 430.
Ciconi (popor). 512.
Cicrâcci (carieră), 824.
Cicrâcci (comună), 124, 177, 213, 426, 427, 428, 441, 444, 449, 684, 690, 695. 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 762, 768, 782, 786, 792, 795, 824, 836, 838, 851, 853.
Cicrâcci (deal). 213.
Cicrâcci (vale), 213, 240.
Cicur (lac). 86, 87, 103, 208,
Ciĭut-Cuiusu (sat bulg.), 35, 41.
Cigains (Ţiganĭ), 343
Cigala-Zade (amiral), 562.
Cilibichioĭ (carieră), 827.
Cilibichioĭ (sat), 62. 124, 177, 350, 446, 453. 456, 670, 675.
Cilibichioĭ (vale), 177, 237, 454. 456.
Cilibichioĭ-Bair (deal), 124, 133, 179.
Cilibiuluĭ (deal), 119, 131, 184, 186. 419.
Cilicul (deal), 113, 114, 129, 229, 232, 233, 402.
Cilicul (monăstire). 58, 109. 113, 233. 325, 390, 396, 399, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 640, 641, 651, 687, 697, 753, 760, 761.
Cilic-dere (carieră), 840.
Cilic-dere (pîrîŭ), 113, 233 241, 410.
Cilic-dere (vale), 113. 233, 241, 410,
Cimeriĭ (popor), 513.
Cimitirul-Otoman (car.), 836.
Cimericum litus (ţară). 520.
Cinamon din Adrianopoli (n. pr.), 633.
Cinganiĭ (popor), 344.
Cinghene (Ţiganiĭ), 343, 344.
Cinghene-Orman-Bair (deal), 101, 127, 171.
Cinghene-Orman-Ceair (vale), 100, 101, 171, 236, 448.
Cinginea-Orman (pădure). 771.
Cineli (deal), 113, 229.
Cineli (munte), 75
Cineli (sat). 116, 228, 229. 232. 325, 359, 361, 365, 651, 687.
Cinnamus (istoric), 868.
Ciobanul (deal), 122, 132, 149, 419, 422, 921.
Ciobanul (gârlă), 397, 400.
Ciobanul (lac şi sat). Vezĭ Groapa Ciobanuluĭ.
Ciobanul (pădure), 768.

www.ziuaconstanta.ro

Ciobanul (vale), 153, 443, 449.
Ciobanului (grindul-), 254.
Cioban-dere (deal), 177, 213. 425.
Cioban-Cuiusu (sat bulg.), 623.
Cioban-Gârlă (pădure), 773.
Cioban-iuiuk (movilă), 103.
Cioban-Gârlă (p pe br. Sulina). 294.
Ciobanisa (sat), 100, 102, 167, 168, 169, 457, 458, 459, 647.
Ciobanisa-Bair (deal), 101, 127, 167, 168.
Ciobanisa-Dere (vale sec a Borungeĭ)) 168, 236.
Ciobanisa-Dere (vale prel. a Horoslar). 177, 237.
Ciocanului (dealul-). 101, 127, 172.
Ciocănului (valea-), 101, 172. 237.
Ciocurak-Bair (deal). 124, 133, 176, 177, 178.
Cionga (gârlă), 139, 254, 268, 397, 400, 582, 807, 815, 816, 817.
Ciornofca (ins. v. Cernofca).
Ciornoiu (insulă). 253.
Cioroiu (baltă) 183, 184, 238, 419
Cioroiu (sat), 37.
Cioroiu-Ceair (vale), 169, 236.
Ciradar (pădure), 769.
Circa (n. pr.). 325.
Circasia (provincie), 338, 805.
Ciriagi-Iol-Bair (deal). 39, 93, 125, 159.
Cirit-Misir-Ceair (deal), 158, 235.
Cirini (sat părăsit), 350.
Cisme (deal, ramif. luĭ Muuruazliki-Bair), 101, 127, 172, 173.
Cişmeaua (carieră), 829, 836.
Cişmeaua de la K. 120 (car.), 836.
Cismegiu (lac), 863.
Cişme-bair (ram. luĭ Ciali-Perde). 99, 126. 169, 170.
Cişme-bair (ram. luĭ Mezarlîk-Borungea-Bair). 100, 126, 166, 167, 170, 171.
Cişme-bair (carieră), 828.
Cişme-bair (ram. culmeĭ Sarighiol), 120, 132, 224.
Cişme-Culac (pădure), 770.
Cişme-Culac (vale la Ciucurchioi), 95, 164, 236.
Cişme-Culac (vale sec. a Borungeĭ), 100, 101, 102, 170, 236.
Cişme-Culac, saŭ *Calfa* (vale a Diordumgi), 171, 236, 452.
Cişme-Culac (vale a lac. Cochirleni), 174, 237.
Cişme-Culac (valea Enisaraĭ), 185, 238.
Cişme-Culac-Bair (deal ramif. luĭ Mangala-Culac-Bair), 102, 127.
Cişme-Doloĭ (deal), 644.
Cişmeliĭ (vale sec. a Carasu), 178, 237.
Cişmeliĭ (vale sec. a Enisaraĭ), 122, 185, 238.
Cişmeliĭ saŭ Acadân (vale sec. a Taiţeĭ) 113, 232, 241, 402.
Cişmeaua Ostrovenilor, (fônt.), 90, 91, 156.
Cişmeaua Ulucelor (fônt.) 687.
Ciubărciu (loc.), 559.
Ciubucluk-Bair (deal), 115, 116, 130, 189, 190, 362.
Ciuciugea-Culac (vale), 122, 185, 238.
Ciuciuc-Algea (pădure), 770.
Ciukur-Kioĭ (deal), 164.
Ciukur-Kioĭ (sat). 164, 471, 475, 476, 477, 478, 481, 648.
Ciurkur-Kioĭ (vale), 95, 164, 236,
Ciucurova (comnnă), 80, 82, 117. 119, 185, 189, 226, 230, 345, 359, 360, 362, 363, 365, 370, 375, 378, 384, 418, 419, 422, 424, 425, 651, 654, 655, 687, 688, 689, 691, 693, 694, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 762, 766, 771, 784, 788, 793, 796, 853.
Ciucurova (deal), 118, 119, 131, 226, 370.
Ciucurova (vale), 226, 241, 370
Ciucurova (pădure), 771.
Ciucurova (pepinieră), 762.
Ciufutu (pădure), 769.
Ciulneţul (gârlă), 106, 196, 197, 386, 390, 615.
Ciulniţa (gară), 669.
Ciumacul (grind), 258, 269.
Ciumacul (lac), 258.
Ciungile (lac), 183.
Ciupitóicĭ (grindul-), 196.
Cius (cetate veche), 525, 529.
Civitas Tropœensium (cet. veche), 525, 536.
Cladova (oraş), 900.
Claudiană (cale), 431.
Claudiŭ (Imper), 519, 521.
Claudiŭ II (Imper.), 533, 534, 626.
Clecea mare (grind), 192, 194.
Clement VIII (Papă), 560.
Cleopatra (vapor), 899.
Clineţul (gârlă), 258, 403.
Clineţul (grind), 258.
Clineţul (gura-), 258.
Clisi-gie (carieră), 829.
Clotar (Rege) 541.
Cluciu (baltă), 196.
Cluciu (grind), 196.
Cluciu (pădure). 183, 768.
Coazima (deal), 110, 129, 200, 398.
Coba-Iuk (deal). 121, 132.
Coba-Iuk (movilă), 121, 223, 368.
Cobailiĭ (trib.), 371.
Cocarcea (carieră) 827.
Cocargea (com.), 78, 79, 101, 171, 342, 445, 446, 448. 449, 452, 453. 454, 495, 643, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 781, 783, 787, 792, 795, 827, 853, 392.
Cocargea (movilă), 101.
Cochirleni (carieră), 836, 844, 845.
Cochirleni (comună), 62, 80, 81, 146, 172, 173, 175, 357, 445, 446, 451, 452, 453, 455, 456, 474, 497, 643, 692, 706, 709, 711, 714, 717, 720. 725, 728, 733, 736, 742, 750, 783. 787, 792, 795, 827, 836, 853,
Cochirleni (lac), 101, 148, 173, 451, 453, 692, 693.
Cochirleni (vale), 148. 237.
Coci-Tepe (movilă). 114, 229, 233, 358.
Cocoşul (deal). 71, 107, 108, 128, 198, 199, 231. 382.
Cocoşul (monastire). 58, 75, 108, 198, 199, 229, 231. 258, 325, 361, 380, 381, 382, 383, 386, 387, 388, 389, 390, 404, 405, 410, 582, 640, 650, 684, 687, 697, 739, 751, 753, 761, 795.
Cocoşul (vale), 108, 231.
Cocorĕscu (sluger), 576.
Códa-bălţiĭ (baltă). 112, 228, 233, 379, 404, 406, 682, 685.
Códa Ghiolului (car. Aliman), 828.
Códa Ghiolului (car. Esechioĭ), 836.
Códa Spinaului (grind), 192, 194.
Codrului (movila-) 106, 198.
Codrului (valea-). 106, 198, 239.
Coea (gârla saŭ privalul luĭ-), 192, 193.
Coea (balta luĭ-), 192.
Cogălniceanu, 334, 466, 610, 624.
Cogălniceanu (cărieră), 824.
Cogeali (sat), 124, 212, 213, 426, 427, 428, 442, 444, 449, 646, 648, 684, 690, 697.
Cogeali (carieră), 824.
Cogelac (comună), 54, 88, 121, 122, 216, 223, 358, 359, 360, 366, 367, 368, 371, 372, 375, 378. 379, 427, 428, 444, 508, 509, 654, 655, 690, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717. 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 779, 784, 788, 793, 796, 830, 842, 853. 862.
Cogelac (deal), 684.
Cogelac (pîriŭ), 223, 240, 371.
Cogelac (vale), 223, 240.
Cogea-Bair (deal. V. Gogea-Bair).
Cogea-Ceair (vale sec. a Beidaut), 224, 240.
Cogea-Ceair (vale sec. a Borungeĭ), 40, 97, 170, 236.
Cogea-Cara-Bair (ramif. deal. Cilicul). 113, 129, 233.
Cogea-Coru (pădure). 770.
Cogea-Iuk (movilă), 101.
Cogea-Iuiuk (movilă), 99.
Cogea-Sîrti-Bair (deal, ramif. din Caraomer). 100. 103, 126, 153, 208, 209.
Cogurluĭ (lac), 594, 918, 919.

www.ziuaconstanta.ro

Cojanĭ, 62, 324,
Cojocaru (pădure), 95, 161.
Coim-Iuk (movilă), 103, 208, 209.
Coium-Baba (deal), 118, 130, 778, 934.
Coium-Punar (carieră), 840.
Coium-Punar (comună), 119, 187, 189, 325, 358, 380, 381, 384, 385, 392, 393, 422, 425, 652, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 772, 778, 784, 788, 794, 796, 802, 831, 838, 840, 853, 934.
Coium-Punar (deal), 119, 131, 149, 150.
Coium-Punar (pădure), 772.
Coium-Punar (alt trup de pădure), 772.
Coium-Punar (pîrîŭ), 187, 238.
Coium-Punar (vale), 187, 238, 385.
Colbert (ministru), 878.
Colcea (deal), 149.
Colceac-Alcea (vale), 168, 236.
Colchida (țară), 202, 510.
Colchiĭ (popor), 512, 520.
Colias (șef got), 537.
Coliba popiĭ (loc. isolată), 256, 260.
Coliŭ Ghincu Irina (n. pr.) 830.
Colnicul Horeĭ (movilă), 414, 415, vedĭ și Hora-Tepe.
Colona I, 494.
Colona II, 495.
Colona III, 495.
Colona IV, 496.
Colson Felix (n. pr.), 866.
Columnele luĭ Hercule, 307,
Comachio (în Italia), 221.
Comarnitschy (gârla-), 255, 807, 813, 814, 818.
Comârzan (grind) 257.
Combreĭ (gârlă), 192, 193, 391.
Combreĭ (grind), 192, 194, 391.
Comisiunea Europénă Dunăreană, 53, 70, 72, 111, 138, 147, 151, 204, 245, 246, 253 263, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 353, 413, 415, 444, 609, 610, 624, 625, 660, 668, 669, 699, 701, 807, 815, 816, 817, 821, 822, 832, 851, 882, 916, 922, 932, 934,
Comisiunea Europeană de delimitare, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 496, 501, 625, 676.
Comisiunea mixtă, 273, 274, 275, 276, 277, 279.
Comisiunea riverană, 271, 272.
Comisiunea de supraveghere, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279.
Comisinnea technică internațională, 285.
Comneana Ana (scriitóre), 248, 249, 543, 868.
Comneanul Alexie, (Impĕrat.), 543, 868.
Comneanul Emanuil (Impĕrat.), 543, 867, 868, 871.
Comnen Ion Caloianes, (Impĕrat.), 555.
Comoriĭ (deal), 109, 110, 129, 199, 200, 233, 685.
Compania I. & R. (pr. nav. pe Dunăre), 900, 901.
Compania II Geniŭ, 494, 495, 497
Compania V subsist., 503, 508.
Compania apărăriĭ port. Const., 505, 508.
Compania flot. Chilia, 259, 503, 508.
Compania flot. Isaccea, 505, 508.
Compania flot. Sulina, 259, 503, 508.
Comp. geandarmĭ ruralĭ (Const.), 508.
Compania geandarmĭ ruralĭ (Tulcea), 509.
Conacul luĭ Manole (loc isol.), 182, 183.
Concordia (vas), 302.
Congaz (comună), 112, 233, 359, 360, 361, 364, 365, 372, 375, 377, 379, 380, 389, 397, 399, 651, 682, 685, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 782, 784, 788, 793, 796, 853.
Congaz-Bair (deal, pl. Medgidia), 102, 127, 174, 175, 176, 454.
Congo (vapor), 900.
Conopa (?), 543.
Conopon diabasis (?), 248.
Conoveica (grind), 256.
Constant (Impĕrat), 628.
Constanța (cap.), 30, 203, 211, 429, 665.
Constanța (capul de la viĭ), 104, 203, 205, 211, 429, 697, 923.
Constanța (gara-), 443, 670, 671, 673, 675, 682.
Constanța (golf), 71, 140, 209, 211, 429, 665, 922.
Constanța (județ), 43, 54, 61, 62, 64, 65, 67, 81, 118, 122, 148, 185, 187, 212, 213, 214, 328, 334, 336, 342, 343, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 357, 358, 367, 368, 369, 370, 371, 380, 384, 385, 392, 416, 417, 425, 460, 483, 484, 486, 488, 490, 492, 509, 642, 688, 690, 694, 696, 698, 700, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 734, 735, 737, 738, 739, 740, 741, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 761, 766, 768, 779, 780, 781, 782, 783, 785, 786, 787, 789, 790, 791, 792, 794, 795, 796, 797, 801, 802, 803, 804, 824, 834, 835, 836, 837, 838, 844, 847, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 858, 859, 901, 903, 906, 907, 908, 909, 932.
Constanța (oraș), 53, 54, 57, 64, 66, 67, 70, 71, 72, 78, 79, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 98, 103, 104, 118, 121, 123, 124, 133, 135, 140, 141, 152, 153, 175, 176, 180, 181, 184, 202, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 217, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 230, 233, 234, 242, 243, 244, 321, 336, 340, 345, 346, 347, 350, 354, 356, 357, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 371, 372, 375, 378, 379, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 426, 427, 428, 429, 430, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 447, 448, 451, 454, 457, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 473, 474, 478, 483, 494, 495, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 513, 521, 525, 554, 562, 582, 584, 585, 587, 588, 600, 606, 607, 608, 609, 613, 620, 621, 622, 623, 624, 642, 646, 647, 664, 665, 669, 670, 673, 677, 681, 682, 683, 684, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 699, 700, 701, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 752, 753, 758, 766, 779, 780, 782, 786, 792, 795, 797, 798, 824, 825, 834, 836, 851, 852, 856, 860, 866, 867, 870, 881, 884, 885, 886, 887, 896, 897, 898, 899, 900, 902, 903, 904, 909, 922, 923, 932, 935, 937.
Constanța (plasă), 167, 328, 342, 345, 346, 357, 358, 416, 417, 425, 426, 427, 445, 457, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 734, 735, 737, 738, 740, 741, 742, 744, 746, 747, 750, 755, 768, 782, 783, 786, 787, 792, 793, 795, 802, 803, 804, 824, 853, 930, 936.
Constanța (port), 80, 140, 141, 204, 209, 212, 351, 352, 429, 443, 453, 495, 505, 597, 599, 660, 661, 662, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 671, 672, 676, 677, 681, 682, 825, 870, 876, 893, 895, 922, 923, 931, 932.
Constanța (sala de cură), 203, 609.
Constanța (vapor), 898.
Constunța (valea de la Nordul-), 104, 211, 240.
Constantia saŭ *Constantiana* (Constanța), 434, 435, 437, 535, 538, 626, 630, 631, 635.

www.ziuaconstanta.ro

Constantia (sora luĭ Constantin-cel-Mare) 534, 535.
Constantinea (Constanța). 434.
Constantie (Impĕr.), 628.
Constantin (vapor), 624.
Constantin Asan (Impĕr.), 545, 546.
Constantin-cel-Mare (Impĕr.), 323, 435, 534, 535, 536, 554, 625, 627, 628, 629 630, 875
Constantin Moruzi (Domn), 539.
Constantin IV Pogonatul (Impĕr.), 541.
Constantin V Copronymul (Imp.), 344, 542.
Constantin Porphyrogenitul (Imp.). 27, 265, 433, 464, 542, 867, 868.
Constantin Cantemir (Domn). 568, 569.
Constantin Ibiș (n. pr.), 826.
Constantin Șerban (Domn), 565.
Constantin Tech (Impĕr.). 545, 546.
Constantinus (Arch. de Sugdae) 637.
Constantinescu (Doctor), 58.
Constantiŭ Cloru (Impĕr.). 533.
Constantinopol (oraș), 27, 31, 33, 36, 37. 42, 51, 69, 141, 175, 220, 265, 284, 303, 330, 331, 335, 337, 340, 342 344. 379, 388, 409, 435, 436, 534 540, 541, 542, 543. 544, 545, 550, 554, 555, 556, 557, 558, 561, 562, 563, 564, 566, 568, 569, 572, 580, 583, 592 606, 607, 621, 624, 626, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 661, 761, 778, 786, 791, 860, 867, 870, 871, 872, 876, 878, 879, 880, 881, 882, 883. 884. 896, 898, 899, 915, 934
Consul (deal). 116, 117, 130, 228, 229, 232, 361, 365, 687, 688.
Consul (munte), 75, 117, 130, 375.
Consulencĭ (gârla fraților-), 810.
Copăceni (sat), 591.
Copadin (comună), 62, 89, 100, 101, 168, 171, 425, 426, 440, 445, 447, 448, 452, 453, 459, 463, 467, 468, 646, 648, 659, 682, 691, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 779, 782, 786, 792, 795, 853, 923, 924.
Copadin (deal), 101. 127, 168.
Copadin (p. trig.), 101, 168, 445.
Copadin-Dere, (vale), 185, 238
Copadin-Vest (p. trig.). 101, 171.
Copceak (regiune), 335.
Copenhaga (oraș), 922.
Copucci (movilă și deal) 103, 207.
Copucci (sat), 103, 208, 209, 458 459, 462, 464, 468, 642.
Corabia (oraș), 873, 900.
Coralli (popor), 520.
Coran (cartea sfântă Mahom.), 336, 339, 340, 355.
Coray (n. pr.), 464.
Corea (pădure), 770.
Corea (țéră), 53
Coriia (pădure), 769.
Coriia-Mare (pădure), 770.
Corina (n. pr.), 431
Corint (istm), 432, 522
Corint (oraș), 630.
Corneliu (carieră), 836.
Cormesius (Rege), 542.
Cornelius Fuscus (gen.), 522.
Corneliu Roman (n. pr.) 751.
Cornilă Săbăreanu (starița), 388.
Cornutuĭ (valea-), 850.
Coroclik-Bair (deal), 97, 126, 166, 170.
Corréard (n. pr.), 72 298.
Cortel (deal), 110, 129, 200, 398.
Corti (n. pr.), 624.
Coru-Bair (ram. din Adam-Clisi-Tarâfĭ), 100, 127, 171.
Coru-Bair (ram. din Dolama), 120, 122, 131, 152, 184, 185, 214.
Coru-Bair (ram. din Sarĭ-B.), 99, 126.
Coru-Sarĭ (deal), 153.
Coru-Sirtĭ (ram. din Caraomer), 103, 128, 169, 208.
Cosgulin (n. pr.), 375.
Cosiu-Iuc (movilă), 102.
Cosiu-Sŭl (deal), 228.
Coslige (sat bulg. v. Coslugea),
Coslug (deal). 105, 114, 129, 190, 191, 229.
Coslugea (deal pl. Babad.), 112, 129, 229, 232.
Coslugea (deal pl. Silistra), 93, 94, 125, 159, 160, 161.
Coslugea (movilă), 93, 159.
Coslugea (sat). 32, 93, 94. 158, 160, 161, 471, 474, 479, 480, 482, 623, 643
Coslugea (sat bulg.), 575, 576, 599, 607.
Coslugea (vale pl. Silistra), 160, 161, 235.
Coslugea (vale sec. a Taițeĭ), 112, 232, 241, 382.
Coslugea mŏră (movilă), 94.
Cosma (n. pr.). 851.
Cosowo (câmpie), 28, 550, 554.
Costa (trimesul luĭ Ivanco), 548.
Costin (lac), 255, 813.
Costache D. Bómbă (n. pr.), 640.
Cotelas (n. pr.), 517.
Coticeruluĭ (gârla saŭ privalul-), 105, 191, 192, 391.
Coticeruluĭ (grindul-), 191, 192, 194.
Cotta (consul), 431.
Cotu (în lacul Razelm), 377, 379.
Cotyso (Rege), 432.
Courcelle Seneuil (n. pr.), 352.
Coucy (Le Sire de-), 551, 552,
Coutouly (n. pr.), 609.
Cowes (oraș), 302.
Covaciul (gârlă), 254
Covaciul (lac). 254.
Covurluĭ (județ), 280, 380, 393, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 871.
Cozulgik-dere (vale). 174, 175, 237.
Crăciu-ceair (vale), 99, 170, 236.
Crăciun Moș (n. pr.), 392.
Crăiniceanu (Doctor), 61.
Craiova (oraș), 278, 500, 502, 506, 579.
Cranova (sat bulg.), 34, 39, 40, 94, 158, 161, 4.5.
Cranova saŭ Dermen-Sirt (deal), vedĭ Dermen-Sîrt.
Crapina (lac), 106, 196, 197, 390, 918.
Crapina (pichet). 504.
Crasescu V. (n. pr.), 264.
Crasnicola (grind), 258, 269.
Creditul agricol, 902.
Creditul funciar rural, 902.
Creditul funciar Urban, 902.
Cremenea (braț), 182.
Cremenea (pădure), 769.
Creușa (păd. Mahmudia), 773.
Creușa (păd. Morughiol), 773.
Creuzot (casă), 678.
Crîm (Crimea), 330.
Crimea (peninsulă), 28, 53, 84, 135, 141, 205, 308, 335, 385, 389, 453, 528, 529, 545, 557, 562, 563, 564, 566, 567, 569, 570, 571, 573, 576, 577, 593, 606, 609, 756, 757, 758, 778, 805, 875, 916, 933.
Crimea (resboiul-), 53, 71, 262, 329, 330, 342, 343, 346, 369, 371, 372, 375, 379, 382, 383, 384, 392, 393, 398, 401, 407, 418, 422, 423, 424, 453, 610, 640, 643, 644, 674.
Crîm-Ghiraĭ (Kan), 572.
Crispus (fiul luĭ C-tin cel mare), 534.
Cristicof (gârlă), 254, 813.
Criu Metopon (cap.), 308.
Croațiĭ (pop), 551.
Crobyziĭ (popor), 515, 521.
Cronica moldo-polonă, 554.
Cronstadt (fort la Petersb.), 923
Crotonațiĭ (popor), 315.
Crucea (sat părăsit), 350.
Crucea luĭ Agian (loc isol.), 73, 382.
Crucelarĭ (vale), 104, 105, 191, 238.
Cruciadele (expedițiĭ), 436, 543, 545, 550, 554, 560, 872, 875.
Crugli-Mare (lac), 201, 816, 818.
Crugli-Mic (lac), 201.
Cruglic (grind), 257.
Cruglic (gârlă), 816, 818.
Crum (Rege), 542, 632, 633.
Crușow (general). 591.
Cruțescu (colonel), 501.
Cuan-Derasi (vale), 178, 237.
Cuan-Derassi-Bair (deal), 178.
Cuba-Dere (vale), 210, 239.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Cuban (rîŭ), 341.
Cubascoie (gură), 252.
Cubrat (Rege), 541.
Cucelia (carieră), 836.
Cuci (vale) 200, 239.
Cuiu-culac saŭ Toxof (vale), 121, 216, 240.
Cuiu-Tepe (movilă), 104.
Cuiuc-culac (vale). 170, 236.
Cuiu-Iuk-uluì (vale), 93, 94, 158, 159, 235.
Cuiugiuk (pădure), 771.
Cuiugiuk (p. trig.), 93.
Cuiugiuk (mov. pe front.), 39, 92, 158.
Cuiugiuk (sat), 39, 92, 93. 158. 159, 351, 471. 475 477, 480. 644, 648, 829. 914.
Cuiugiuk-Ceair (vale), 39, 92, 93, 158, 235, 477.
Cuiugiuk-culac (vale), 95, 161, 235.
Cuiugiuk-Iol-Bair (deal), 93, 152, 155, 157, 158, 159.
Cula (carieră), 840.
Culac-Alcea (vale), 216, 240.
Culac-Bair (deal), 99, 126 167, 168, 169, 231.
Culacula-Bair (deal). 118, 130, 231, 364.
Culac-Carlar (vale), 113. 232, 241.
Culac-Ceair (vale), 169, 236.
Culac-Punar-Ceair (vale), 39, 92, 158, 235.
Culac-Simir (vale), 185, 186, 238.
Culcer (căpitan), 33.
Culelia (sat), 216, 360, 369, 378, 379, 654, 690.
Cultimes-Bair (deal), 169, 169.
Cultimes-Ceair (vale), 167, 168, 169, 236.
Culuc-Bair (deal), 102, 127, 176.
Cumaniĭ (popor), 544, 546, 547, 872.
Cumarova (lac), 86, 87, 208.
Cumarova (movilă), 103, 104, 208, 209.
Cumarova (pepinieră), 762.
Cumarova (plantație), 763, 769.
Cumarova (sat), 104, 209, 458, 464, 466, 469, 692.
Cunesi-iuk (movilă), 124.
Curcusu-Mare (vale), 110, 152, 201, 239, 397, 401.
Curdeli (deal), 93, 125, 155, 159, 160.
Curdiĭ (popor), 905, 928.
Cario Scribonius (n. pr.), 518.
Cursa luĭ Achille, 307, 308, 309, 310, 311, 315.
Cursus (pădure), 773.
Curtagi (hergheha luĭ —) 780.
Curtagi Ali (n. pr.), 824.
Curt-Baba-iuk (mov.) 102.
Curt-Bair (deal), 114, 115, 130, 190.
Curt-Bulâc (vale), 216, 240.
Curt-Beĭ-Est (insulă), 223.
Curt-Beĭ-Vest (insulă), 223.
Curt-Culac (vale), 101, 171, 236. 237.
Curt-Orman (pădure). 160.
Curdgi (comp. de vapóre), 900.
Curu-Alceac-Bair (deal), 98, 126, 170.
Curu-Bair (deal. ram. Cilic), 113. 129, 361.
Curu-Giugiuk-Bair (deal, ramific. luĭ Muuruazliki-Bair). 100, 103, 127, 168. 169, 171.
Curu-Alceac (vale), 168, 236.
Curu-Canara (vale). 39, 91, 92. 157, 235.
Curu-Culac (vale), 100, 171, 237, 357.
Curu-dere (vale sec a Casâmceĭ), 214, 240.
Curu-dere (vale sec. Ràmnic). 216, 240.
Curu-Orman (sat), 96, 160, 164, 471, 475, 478, 481, 623, 648.
Curu-Orman (vale). 96.
Curuc-Canara (car. Enișemlia). 829.
Curuc-Canara (car. Cernavoda). 836.
Curugea (sat). 122, 185, 357, 369, 417, 418, 423, 424.
Curu-Saia (pădure), 770.
Cuțaru frațiĭ (n. pr.), 829.
Cutuclia (sat bulg.), 39, 475.
Cuuiu-Culac (vale), 98.
Cuzgun (deal), 97, 126, 164, 476.
Cuzgun (oraș). 54, 57, 91, 93, 94. 96, 97, 98, 100, 101, 151, 161, 162, 163, 164. 170. 171, 356, 449, 451, 452, 453 455, 470, 471, 472, 473. 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 483, 496, 497, 585, 587, 590, 597, 599, 622, 643, 644, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 743, 750, 755, 756, 770, 783, 787, 793, 795, 797, 852, 856, 904, 909, 914, 923, 924, 929.
Cuzgun (vale), 163, 235.
Cuzgun-Barruiusu (pădure), 770.
Cuzluç (loc.). 385.
Cuzu-Mare (deal), 117, 130, 229, 230.
Cyrill (călugăr). 634.
Cyrrillus (Arch. de Axiopolis), 637.
Cyzic (oraș), 317.
Czerno-Bolgaria (țară), 27.
Czikaun (baron de Wahlborn), 281.

Traducerea numirilor străine.

Cable = de la miază-zi.
Cabula = primitor.
Caciamac = fugarĭ, caĭ iuțĭ la fugă.
Cadàn = nevastă.
Cadi = judecător.
Cadmular = (trebue zis Cadànlar) = al femeilor.
Cai = potrivit.
Cai = (trebue zis Caia).
Caia = stîncă.
Cail = (trebue zis Caialĭ).
Caialĭ = stàncos.
Caimac = smântână.
Caimaclĭ = smântânos.
Cainac = isvor.
Cainargi = fierbător.
Cairac = gresie.
Cairàc = pir (iarbă).
Cairacil = de gresie.
Cala = (trebue zis Caleh) v. acest nume.
Calabalàc = mulțime.
Calaigi = spoitor.
Calburgina = ciur.
Caleh = fortăreață.
Calfa = calfă.
Calica = săraca.
Camber = n. pr.
Camcic = biciŭ.
Camena (rusesc) = piatră.
Cana = sînge.
Canagic = sócră.
Canara = carieră.
Canat = aripă.
Cangali = certat.
Canlĭ = sângeros.
Capaclĭ = acoperit.
Capalan = închis.
Capù = pórtă.
Capugi = portar.
Capulan = tigru.
Capus = închisóre.
Car = zăpadă.
Càr = câmp.
Cara = negru.
Cara-amat = (Trebue zis Cara-Amet) v. aceste nume.
Carabacà = tot-de-una negru.
Caraci = ulm.
Caraclĭ = (tălăresce) hoț.
Carada = (Trebue zis Cara-Dagh) v. aceste nume).
Caradurat = (Trebue zis Cara-durac) v. aceste nume.
Caraecil = (trebue zis Cara-cil) v. aceste nume.
Caragea = négricios, saŭ căprióră sălbatică. Mai bine acésta din urmă.
Caragilar = care înegresce; saŭ Cara-Hagilar (v. aceste nume),
Carâlmiș = spart.
Caraman = blând.
Caramancea = a blândilor.
Caranasuf = (De la Cara-Nasuf) v. aceste nume.
Caranlîc = întunecos.
Carapcea = arțar.
Carasan = (Trebue zis Corasan) v. acest nume.
Carasuluc = umed.
Carataĭ = mânz.
Caraula = streajă.

www.ziuaconstanta.ro

Cardon = (rusesce) pichet.
Càrjelarĭ = de la Càrjeali (un trib).
Carlar = càmpenesc.
Carlĭ = cu zăpadă.
Carsĭ = de vis-à-vis
Cartal = vultur.
Cartalic = cu vulturĭ.
Carvan = ólă.
Casâcci = lingurar.
Casavet = necaz.
Casàmcea = Sf. Dumitru. Măsură de timp.
Casap = măcelar.
Casla = fermă, turmă.
Catîrlez = Sf. Gheorghe. Măsură de timp.
Caugagi = bătăuș, arțăgos
Càvàrgic = oĭ cu codĭ late.
Càz = fată.
Càzîl = roșu.
Càzîlgic = córne (póme).
Cazîlma = (Trebue zis Cazîl-Alma) v. aceste nume.
Càzlar = al fetelor.
Caza = Plasă.
Cea = La sfârșitul cuvintelor are înțelesul rom. de: escu saŭ eanu.
Ceair = vale.
Ceanac = strachină.
Ceatal = furcă.
Ceauș = sergent.
Cechirgea = lăcustă.
Cecĭ = (Maĭ propriŭ Checĭ) = capră.
Cecĭge = căpriță.
Ceelin = vesel.
Ceemșicu = (Trebue zis cemșic) = fulger.
Celaclar = argațĭ.
Celea = (trebue zis Cilea) = cuptor.
Celebi = fiŭ de hoge.
Cenghel = càrlig.
Cerdac = foișor.
Cerna = (slavon) = negru.
Checĭ = capră.
Checige = căpriță.
Chedi = pisică.
Cheilbasec = humă.
Chel = pleșŭv.
Chenge = tênăr.
Cherecĭ = var.
Chessen = care taie.
Chetic = știrb.
Chezlen = (Trebue zis Ghezilen).
Chilege = care măsóră cu chila
Chioĭ = sat.
Chior = orb.
Chiorcu = (Trebue zis Corcu) = frică.
Chiorgherciu = (Trebue zis Chior-Chircĭ) v. aceste nume.
Chiosc = umbrar.
Chioseler = al spânilor.
Chioserelic = (Trebue zis Chioselelic) = gresie.
Chiostel = pripon.
Chiragi = Chirigiŭ, care transportă cu chirie.
Chircĭ = n. pr.
Chirișlic = vărărie.
Chisle = (Trebue zis Chilise, clise), Biserică.
Chiuciuc = mic.
Chiumbet = cocóșe.
Clissi = biserică.
Clissi-gie = a bisericeĭ.
Ciacal = bréz.
Cialmargea = (De la Cialmac) a fura.
Cialmalĭ = hoț.
Ciailic = cosit.
Cialĭ = mărăcine
Ciamur = noroĭ.
Ciamurlĭ = cu noroĭ.
Ciașĭlik = piață.
Ciatlĭ = otgon.
Ciatîrîc = rĕspântie.
Ciatmalar = incrucișat.
Cibuc = lulea.
Cibucci = ca luleaua.
Cicràcci = cel care face rodane.
Cicur = grópă.
Cicurova = gropenĭ.
Ciflic = moșie.
Cifut = jidan.
Cil = potîrniche.
Cilic = oțel.
Cinghene = țigan.
Ciocuràc = (Tătăresce) isvor.
Ciraclar = vezi Celaclar.
Cirîl = scorboros.
Cisme = fôntână.
Ciubucluc = nuiele.
Ciuciugeac = (Trebue zis Giugiugeac) v. acest nume.
Coba = (Trebue zis Caba) afânat.
Cocargea = puturósă.
Cociŭ = Locul unde se strîng călărețiĭ pentru a alerga. La nunțile turcescĭ.
Cogea = (Trebue zis Gogea) v. acest nume.
Cogelac = bărbătesc.
Cogiular = (Trebue zis Hogialar) v. acest nume.
Coium = óie.
Colceac = (Trebue zis Alceac) v. acest nume.
Conac = casă de pază.
Congaz = (De la gaz) gâscă.
Cop = mulțĭ.
Copadin = (De la cop-adin) v. aceste nume.
Copucci = rupt.
Corasan = asfalt.
Coru = păzit.
Coruclic = de păzit.
Corusu = locul unde se ține o herghelie.
Coslugea = păreche.
Cuan = stup.
Cuiu = fôntână.
Cuiugiuc = fôntànică.
Cuiusu = fontână,
Culac = ureche. Prin extens. vale.
Culeli = turn.
Cum = nisip.
Cumarova = șes întins.
Cumessi = (iar nu cunesi) = nisipos.
Curcusu = fricos.
Curdeli = al Curzilor. (Un trib.).
Curt = lup.
Curu = uscat.
Curudgea = puțin uscat.
Cutuclĭ = buturugă.
Cuzu = miel.

D

Dabija (n. pr.), 318.
Dacĭ (popor). 142, 515, 516, 518, 519, 520, 521, 522, 524, 629, 872, 873.
Dacia Aureliană (prov.), 326, 637,
Dacia Mediteraneă (prov.), 632.
Dacia Ripensis (prov.), 632.
Dacia Traiană (prov.), 350, 533, 541, 625, 626, 637.
Dacia-Romania (soc. de asigur.), 902.
Dăenĭ (comună), 29, 59, 137, 142, 146, 149, 183, 184, 186, 187, 417, 418, 419, 422, 423, 425, 644. 670, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 755, 756, 768, 782, 786, 792, 795, 836, 853.
Dăenĭ (pădure), 768.
Daghistan Ali-Pașa (general), 572, 573, 575.
Daiaman-Bair (deal), 73, 76, 114, 129, 189, 190, 382, 384, 386.
Daicul (Achim.), 388.
Daluclâ (deal), 120, 131, 225.
Dalboc (carieră), 827.
Dalckessen-basa-culac (vale), 185, 238.
Daler I saŭ mic (ostrov), 29, 252, 814.
Daler II saŭ mare (ostrov), 29, 252, 259. 814.
Daler (pichet), 259, 499.
Daler (pădure), 773.
Dalmați (Regim. de-), 870.
Dalmația (prov.), 57, 552, 874.
Damasc I (papă), 629.
Damechioĭ (pădure), 770.
Danachioĭ (sat, v. Carol I).
Danemarca (țéră), 885, 897, 922, 931, 935, 936.
Danezĭ (popor), 267, 343, 347, 395, 922.

www.ziuaconstanta.ro

Danu (Dunărea), 28.
Daniel (n. p.), 831.
Danielescu N. R. (n. pr.), 72.
Dan Vodă I (Domn), 546.
Dan Vodă II (Domn) 553.
Danubio (vapor), 899.
Danubius (Dunărea), 142, 516, 519, 520, 521, 553.
Danubius (comp. vap.), 900.
Dardan (n. pr.), 314.
Dardania (prov.), 632.
Dardanele (strimtóre), 270, 510, 599, 877, 878, 881, 898.
Darî-Iuiuk (movilă și deal), 103, 206, 207.
Dariŭ Hystaspe (Impĕr.), 321, 514, 516, 867, 919.
Dărmoiu (gârlă), 110, 201.
Darstorul (Silistra), 637.
Daphné (vapor), 899.
Dapyx (n. pr.), 519.
Dasius (Episc. Silistrei), 637.
Dauluchioĭ (sat), 35, 41. 103, 169, 207, 208, 458, 460, 462, 498, 648, 779.
Dauluchioĭ-cula (vale), 153, 208, 239.
Daurinchioĭ (pădure), 160.
Dautcea (deal), 116, 117, 130, 229, 230, 362, 365.
Dautcea (pârâŭ), 75, 116, 229, 230, 232, 241, 361.
Dautcea (sat), 75, 116, 229, 230, 360, 361, 362, 365, 375, 655.
Dautlar (sat părăsit), 350.
Dautlar-buiuk-dere (vale), 102, 175, 237.
Dautlar-dere (vale), 102, 174, 175, 237.
David (deal). 114, 115, 152, 189, 190, 229, 382, 384.
David (grind), 256.
David (vale), 115, 130, 229, 241.
Davila (Doctor), 414.
Decebal (Rege), 522.
Deciŭ (Impĕr.), 532, 533.
Dede-agacĭ (port), 898.
Dede-bali (pădure), 769.
Dede-bali (sat părăsit), 98, 170, 452, 472, 476.
De la Parent (n pr.), 72, 249.
Deleurusi (sat), 103, 207, 458, 459, 461, 462, 648, 695.
Deli-Ali (tâlhar), 350, 504.
Deli Ali-Bair (pădure), 770.
Deli-Iusuf-Cuiusu (sat bulg.), 40, 163.
Deli-Orman (regiune). 28, 85, 326, 470, 552, 934.
Delta (vas), 302.
Delta Chilieĭ, 138, 218, 253, 259, 284, 916.
Delta Dunăriĭ, 29, 31, 53, 58, 61, 62, 68, 69, 70, 72, 83, 84, 111, 134, 135 136, 137, 138, 139, 198, 217, 218, 242, 245, 246, 248, 251, 252, 253, 254, 255, 259, 262, 263, 265, 267, 268, 269, 270, 282, 288, 291, 297, 329, 394, 395, 400, 401, 406, 501, 502, 505, 507, 515, 521, 528, 542, 553, 556, 592, 610, 624, 625, 652, 759, 795, 804, 806, 807, 808, 809. 810, 811, 812 815, 816, 817, 818, 819, 881, 919, 931, 934.
Delos (vapor), 898.
Delphiĭ (oracolul de la-), 510, 511.
Delphin (vas), 302.
Dealul Bădila (carieră), 831.
Dealul Cetăţii (carieră Măcin), 840, 846.
Dealul cu Cetate (de la Morughiol), 110, 111, 129, 195. 201.
Dealul Cireșul (carieră) 840.
Dealul cu Cunună, 112, 129, 234.
Dealul cu Movila Caragia, 94, 125, 161.
Dealul cu Monument, 106, 128, 152, 194, 195, 197.
Dealul cu Pietri (carieră). 840.
Dealul cu Pomi, 112 129, 234.
Dealul de la Cetate, 93, 125, 148, 160.
Dealul de dincolo de Silistĕ, 93, 125, 160.
Dealul de d'asupra Câșleĭ, 96, 126, 160, 162, 164.
Dealul de la Movila Greculuĭ, 123, 132, 180, 424, 455.
Dealul din fundul Găvanuluĭ, 112, 129, 228 233, 379.
Dealul Fetiĭ, 116, 130.
Dealul la două Movile, 93, 125, 148, 419.
Dealul la treĭ Movile, 122, 123 132, 181, 182, 184.
Dealul luĭ Manole, 115, 130.
Dealul din Izlaz, 124, 132, 149, 179, 180.
Dealul Mare (carieră), 840.
Dealul Mare (deal între lacul Baciu și valea Caramancea), 148, 173, 455.
Dealul Mare (culme principală). 109, 128, 195, 200.
Dealul Mare (la răsărit de Tulcea), 110, 112, 113, 129, 195, 200, 201, 233, 234, 399.
Dealul Mare (ram. luĭ Cesme), 101, 127.
Dealul Moriĭ (pe frontieră), 41, 69, 126, 167.
Dealul Morilor (podgorie), 752.
Dealul Ortachioĭ (carieră), 840.
Dealul Roșu (carieră), 831.
Dealul Simian (carieră), 836.
Dealul Valului de Nord, 148.
Dealul Valuluĭ de Sud, 148.
Dâmbovița (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Demecican (pădure), 769.
Demecican-Cula-Ceair (vale), 39, 92, 158, 235
Demen-Culac (vale), 102, 175, 237,
Demetriu (istoric). 309.
Demir-Beĭ (n pr.), 371.
Demircea (deal, ramif. dealuluĭ Docuzacĭ), 96, 126, 166.
Demircea (alt deal, ram. din Mârleanu) 98, 126 163.
Demircea (sat al Beiliculuĭ). 97, 98, 99, 163, 164, 166, 471, 472, 474, 476, 644, 648, 781.
Demircea (sat al Hairamchioĭ) 96, 471. 474, 479.
Demircea (vale a Beilici). 163, 235, 236.
Demircea (vale a Urluieĭ), 96, 99, 166 167, 236.
Demircea (vale sec. a Urluieĭ), 97, 98, 99. 166, 167, 236, 479.
Demoniĭ (pers. mitol.), 313.
Dendil-Tepe (carieră), 832, 840.
Deniz-Talassi-Bair (deal), 103, 104, 128, 211.
Deniz-Tarâfâ-Tepe (mov.). 104.
Deniz-Tepe (munte), 78, 114, 129, 228 229. 233, 359, 372, 685.
Dennet (Colonel), 618.
Deolniuk-Bair (deal), 120, 131, 226.
Derasî-Cairac (vale), 120.
Derbent (vapor), 901.
Derechioĭ (ramif. luĭ Armut-B.), 41, 124, 133, 177.
Derechioĭ (sat la Caraomer), 35, 41, 99, 167, 459.
Derechioĭ saŭ *Deerinchioĭ* (sat la Tortoman), 124, 179, 446, 447, 456, 619, 694.
Derechioĭ (vale a Tibrinuluĭ), 124, 179, 237, 425.
Derechioĭ (vale Afighinea), 99, 153, 169, 236.
Derechioĭ-Bair (culme principală pe frontieră), 99, 126, 153, 167.
Derea-Ceair (vale), 93, 161, 235.
Dere-Cula (vale), 230, 241.
Dere Iol-Carî (vale), 117, 226, 241.
Derinea-Ceair (vale), 94, 95, 96, 97, 98, 163, 164, 235, 236.
Derin-Alceac (vale), 102, 174, 237.
Derindere (vale), 682
Deriner Cunara (carieră), 828.
Deris (pădure), 770.
Dermen-Bair (deal), 103, 128, 209, 210.
Dermen-Ceair (vale), 92, 94, 161, 235.
Dermengiuluĭ (deal), 124, 133, 178, 179.
Dermen-Iuiuk (movilă), 97.
Dermen-Sirtî (câmpie), 106, 191.
Dermen-Sirtî (deal la Cranova), 94, 125, 161.

www.ziuaconstanta.ro

Derment-Sirti (deal la Dobromir), 40, 95, 96, 126.
Dertmuth (oraș), 302.
Derven Tepe (deal), 110, 129, 200. 201.
Dervent (deal), 94, 125, 146, 148, 155.
Dervent (gârlă), 94, 155, 473, 585, 670, 691, 904.
Derviș-Pasa (begl. Sil.), 565.
Desaint (colonel), 606.
Descriptio orbis terrae, 310.
Desli-Cairac (deal), 112, 129, 399.
Desjardins (n. pr.), 435.
Despina Dómna (vapor), 900.
De Thou (Cronicar), 561.
Deutsche Levante Linie (comp. de vapóre), 898.
Deutcher Fischereĭ Verein, 220.
Deveatca (gârlă). 227, 258.
Devcea (carieră), 827, 836, 844, 845, 846.
Devcca (sat), 124, 178, 179, 446, 456, 648.
Devcea-Bair (deal), 124, 133, 177, 179.
Develtum (oraș), 633.
Devlet (Kan), 566.
Devno (oraș), 602.
Devno (rîŭ), 136.
Diana (zeiță), 317.
Dichisenĭ (sat), 31, 37.
Didiŭ Marcu (n. pr.), 518.
Diebicĭ (Contele), 605.
Diermen Tabiassi (fort), 34, 37, 38.
Dieu (colonel), 605
Dimcea (n. pr.), 752.
Dimitrio (șef de trib. tătar), 341, 547.
Dimoticum (oraș), 544, 558.
Dinogetia (cetate). 106, 530.
Dijkadael-Bair (deal), 116, 130, 190.
Dijon (oraș), 551.
Dikili-Taș (deal), 99, 126, 169.
Dikili-Tas-Alceac (vale), 121, 216, 237.
Dikili-Taș-Bair-Sîrti (deal), 101, 127, 171.
Dikili-Taș-Dere (vale), 102, 175, 240.
Dio Cassius (n. pr.), 515.
Diocletian (Imperat.), 27, 533, 534, 626, 627, 637.
Dione Chrysostom (n. pr.), 308.
Dionisie (Episc. la Tulcea), 641.
Dionisie (Episc. Corint.), 630.
Dionisie Periegetul (n, pr.), 309, 310.
Diordumgi-Orman-Ceair (vale), 89, 100, 101, 171, 172, 236, 237, 445, 448, 452, 923.
Diordumgi-Orman-Bair (deal), 101, 127, 171.
Dionysopolis (oraș), 27, 317, 533.
Direcli Cara (carieră), 828.
Discia (pădure), 770.
Dismahale (carieră), 825.
Distrail-Bair (deal), 95, 96, 126, 160, 162, 163, 164.
Ditcov (vale), 105, 107, 191, 195, 229, 238.
Diuc (deal), 100, 127, 165.
Divizia activă, 176, 494, 495, 496, 497, 499, 500, 501, 505, 506, 507, 508.
Divizia de mare 506, 508.
Divizia I, 503.
Divizia III. 497, 503.
Dlugosz (cronicar), 557.
Dnipru (v. Nipru).
Dobrogia (vapor). 898.
Dobromir din deal (sat), 40, 95. 96, 164, 350. 471. 476.
Dobromir din vale (comună), 94, 95, 96, 162, 163, 164, 351, 470, 471, 473, 476. 477, 478, 481, 482, 499. 500, 644, 691. 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725. 728, 729, 733, 736, 743, 750, 755, 756, 770, 783, 787, 793, 795, 853.
Dobromir din vale (deal), 95. 125.
Dobromir din vale (p. trig.), 95.
Dobromir-Izir (v. Iukari Mahale).
Dobromir-Techechioĭ-Vale (pădure), 770.
Dobrotitz (Domn) 28, 547, 548, 549, 550, 869.
Docuzacĭ saŭ *Dokuz-agacĭ* (sat), 35, 40, 41, 96, 166, 343, 458. 459, 460, 474, 479, 496, 622, 648.
Docuzacĭ (deal), 41, 96, 126, 166, 167.
Docuzacĭ (vale), 41, 96, 166, 167, 236.
Docuzol (carieră), 826.
Docuzol (pârâŭ), 177.
Docuzol (p. trig.), 124.
Docuzol (sat), 54, 124, 177, 427. 428, 446, 447, 456, 621, 644, 648, 673, 674.
Docuzol-Bair (deal). 124. 133. 176. 177. 179. 454. 694.
Docuzol-Ceair (vale), 176, 177, 237.
Dodona (oraș), 511.
Doeranĭ (pădure), 768.
Doeranĭ (sat), 120, 122, 185. 418, 424, 644.
Doeranĭ (vîrf) 120, 152, 185.
Dolama (platoŭ), 120, 122, 131. 214. 224, 225, 226.
Dolașma-Culac (vale), 181, 238.
Dolgoruky (Prinț), 575, 589.
Dolj (județ), 696. 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 751, 754.
Dolojan (deal), 120, 131, 225.
Dolojan (vale), 120, 225.
Dolojman (cap), 65, 82, 90, 116, 118, 140. 141, 218, 224, 227, 669.
Dolojman (deal), 118. 130.
Dolufacâ (deal), 124, 133, 427, 428.
Dolufacâ (sat părăsit), 213, 215, 426, 427. 428.
Dolufacâ (vale), 213, 240, 428.
Domitian (Imperat.), 522, 529.
Domneasca-mare (lac), 149, 179.
Domneasca-mică (lac), 179, 693.
Domnica Belci-Cânci (n. pr.), 259.
Domnul Tudor (vapor), 900.
Domuz-Ciuc (carieră), 830.
Domuz-Culac (pârâŭ), 190, 238.
Domuz-Orman (pădure), 771.
Don (fluviul), 204, 564, 569, 573, 588.
Donasoubow (general), 623.
Donaurov (general). 618
Dordrecht 931.
Dorgut (pădure), 770.
Doriner (pădure), 770.
Dorobanțul (deal), 123, 124, 132, 152, 179, 214, 215, 425, 427, 444, 691.
Dorobanțul (sat), 123, 179, 180, 426, 427, 428, 444, 456, 620, 621, 644. 648, 691.
Dorobanțul (vapor), 900.
Dorohoĭ (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 751, 754, 932.
Dorohoĭ (oraș), 568.
Dorotheĭ (Patr. Tèrnova), 636.
Dositheĭ (scriitor), 629, 631, 632, 633
Dottain (n. pr.). 348.
Două Maĭ (carieră), 836.
Două Maĭ (sat), 334, 458, 466, 468, 779.
Dovinca (lac), 255.
Dovleceluluĭ (vale), 184, 238.
Draca (deal), 94, 125, 155, 159.
Dradaular (sat părăsit), 350.
Drăgaica (cariera Caramanchioĭ), 830.
Drăgaica (cariera Telița), 832, 840.
Dragoș (vapor), 900.
Drăghicescu (n. pr.), 244.
Drăgușanĭ (sat pe Prut), 84.
Dranov (gârlă), 394, 403.
Dranov (gură), 227, 258, 394.
Dranov (grind), 258.
Dranov (insulă), 139, 253, 254, 258, 259, 267, 268, 269, 931.
Dranov (lac), 218, 227, 258, 269, 394, 403.
Drăstiorul (Silistra), 577, 637, 638.
Dravarschi (movilă), 121.
Dresda (oraș) 302.
Drigalschy (n. pr.), 280.
Drigiasa (?), 550.
Dristra (Silistra), 543.
Dromichete (Rege), 322, 517.
Dromul luĭ Achille (vezĭ Cursa-).
Drouyn de Lhuys (n. pr.). 272.
Drumul luĭ Justin, 392.
Drumul-Pădureĭ (la Sarichioĭ), 377.
Duanchioĭ-Orman (pădure), 96, 162

www.ziuaconstanta.ro

Dubasow (Locotenent), 612, 615, 617.
Duca (inginer), 43.
Dudungi (loc), 553.
Dădălăk-Cucu-Cinalcea (vale), 97, 163, 235.
Duguesclin (n. pr.), 551.
Duimgi (carieră), 840.
Duimgi (deal), 222, 427.
Duimgi (movilă), 357.
Duimgi (pârâŭ), 121, 122, 214, 223, 224, 240, 367, 371, 684, 690.
Duimgi (sat), 76, 121, 122, 140, 222, 223, 358, 360, 367, 368, 371, 427, 608. 651, 655, 682, 684, 690, 697, 782, 873.
Duimgi-dere (vale), 223, 240, 690.
Dulgea (vale), 120, 224, 240.
Dulgherul (deal), 122, 132, 152, 184, 185, 214, 215, 357.
Dulgherul (pârâŭ). 122, 185, 238, 422.
Dulgherul (sat), 185, 215, 350, 368, 369, 417, 418, 422, 424, 619, 620, 644.
Dulgherul (vale a Slaveĭ), 117, 226, 241, 362, 370.
Dumaşew (Colonel), 421.
Dumitraşcu Cantacuzino (Domn), 567.
Dumitrache Medelniceru (n. pr.), 576.
Dumitru Exar (n. pr.), 375.
Dumitru Ivanciu (n. pr.), 361.
Dumitru Văleanu (herghelia luĭ-), 781.
Dumont (geolog), 69.
Duna (vapor), 302.
Dunărea (basinul dunărean), 54, 72, 89, 134, 135, 189.
Dunărea (basinul Nord-dunărean), 107, 109, 110, 134, 152, 191, 193, 195, 197, 198, 228, 229, 233, 239.
Dunărea (basinul Vest-dunărean), 116, 134, 152, 153, 167, 191, 194, 195, 196, 197, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 224, 225, 229, 235.
Dunărea (braţele), 72, 111, 242, 250, 251, 252, 271, 759, 806, 807, 808, 809, 810.
Dunărea (braţul al V), 84, 109, 195, 199, 233.
Dunărea (braţul la Constanţa), 84, 243, 244.
Dunărea (fluviul), 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 43, 49, 50, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 85, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 115, 116, 119, 122, 123, 124, 125, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 162, 165, 172, 173, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 204, 218, 219, 220, 221, 222, 224, 233, 234, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 258, 259, 260, 261, 265, 266, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 277, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 289, 290, 291, 292, 295, 298, 300, 301, 302, 304, 305, 318, 321, 323, 324, 325, 326, 328, 331, 334, 336, 341, 344, 349, 351, 356, 358, 363, 380, 383, 386, 387, 389, 390, 391, 392, 393, 395, 398, 403, 404, 405, 406, 407, 411, 412, 414, 415. 416, 417, 419, 420, 421, 422, 424, 425, 436, 437, 445, 449, 450, 451, 453, 455, 470, 472, 473, 474, 478, 480, 481, 482, 483, 494, 496, 497, 498, 501, 503, 505, 507, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 526, 528, 529, 531, 532, 533, 534, 536, 537, 538, 541, 543, 544, 545, 546, 547, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 605, 606, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 618, 619, 621, 622, 624, 625, 626, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 637, 639, 642, 645, 646, 659, 667, 668, 669, 670, 674, 675, 676, 677, 678, 679 680, 684, 685, 686, 688, 689, 691, 692, 693, 694, 695, 699, 700, 748, 758, 760. 761, 764, 778, 804, 805, 806, 807, 808, 813, 821, 823, 851, 866, 867, 868, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878. 879, 880, 881, 882, 884, 899, 900, 915, 916, 918, 919, 921, 922, 923. 924, 927, 929, 930. 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937.
Dunărea (gurile), 28, 47, 48, 65, 70, 71, 137, 140, 202, 219, 221, 245, 246, 247, 249, 250, 252, 254, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 275, 280, 282, 284, 311. 321, 363, 403, 432, 434, 514, 516, 517, 519, 520, 521, 526, 528, 529, 531, 537, 541, 542, 543, 544, 548. 551, 552, 553, 556, 557, 558, 560, 561, 562, 563, 564, 566, 572, 573, 576, 577, 579, 595, 599, 600, 601, 610, 611, 623, 660, 669, 758, 766, 777, 804, 805, 866, 867, 871, 872, 874, 875, 876, 879, 880, 916, 936.
Dunărea (haltă), 680.
Dunărea (Judeţele din şesul-) 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 754.
Dunărea (valea-), 84, 545, 609, 723 731, 739, 747.
Dunărea-d.-j. (Episcopie), 388, 414.
Dunărea-veche, 29. 182,183, 188, 189, 191, 192, 391, 393, 394, 580, 583.
Dunastru (vezĭ Nistru).
Dunaveţ (gârlă). 77, 79, 84, 109, 110, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 143, 147, 151, 152, 195, 201, 202, 218, 219, 220, 221, 222, 227, 250, 252, 253, 258, 401, 402, 403, 404, 669, 817.
Dunavet (grind), 258.
Dunavet (gură), 152, 219, 222, 258.
Dunavet (pădure), 773.
Dunavet-de-jos (sat), 111, 220, 221, 234, 257, 258, 342, 350, 396, 402, 403, 404, 406, 653, 686, 697.
Dunavet-de-sus (carieră), 840.
Dunavet-de-sus (deal), 152.
Dunavet-de-sus (p. trigon.), 111, 195.
Dunavet-de-sus (sat), 111, 202, 220, 221, 258, 269, 342, 350, 396, 402, 403, 404, 406, 653, 686.
Dunca (general), 501, 504.
Durac (n. pr.), 566.
Durac (pichet), 29, 188.
Durale (deal), 120, 131, 224, 225.
Duran-Bair (deal), 124, 133, 177, 211.
Duran-Cula (sat bulg.), 41.
Duran-Tepe (movilă), 153.
Durasâ-Caĭrac (pârâŭ), 120, 224, 240.
Durasi (sat bulgăresc), 40.
Durazzo (oraş), 544.
Durostorum (Silistra), 27, 323, 525, 529, 533, 549, 637.
Duruy (istoric), 522, 527, 531, 533.
Dupont (n. pr.), 568.
Duva (podul-), 118, 231, 378, 689.
Dyonisos Sabazius (div.), 322,.

Traducerea numirilor străine.

Dagh = munte.
Dalac = splină.
Dalaclâ = cu splină.
Dana = viţel.
Darĭ = meiŭ.
Daut = n. pr.
Dautlar = al luĭ Daut.
Daulu = Tobă.
Dede = călugăr.
Deli = nebun.
Delic = găurit.
Demür = de fier (conrupt se zice «demir»).
Deniz saŭ Denghiz = mare (mer

www.ziuaconstanta.ro

Deolniuc = (trebue zis delic), v. acest nume.
Derassî = în formă de vale (maĭ bine zis deressî).
Dere = vale, pârâŭ.
Derin = adânc.
Deriner = plural de la «Derin».
Dermen = móră.
Dervent = drum în săpătură, trecătóre.
Dij = din afară.
Dijcadael = din afara cetăţiĭ.
Dikili = fundament, temelie.
Diordumgi = al patrulea.
Dislî = cu dinţĭ.
Diuc = (trebue zis Dikĭ), prăpăstios.
Doice = (trebue zis deiuce), zmeŭ (dragon).
Dokuz = nouĕ.
Dolama = împrejmuit.
Dolasma = înconjurător.
Dolojan = (trebue zis Dolacĭan), care se învârtesce.
Dolojman = (trebuezis Delaşman), ca nebun.
Dolü = plin.
Domuz = purcel.
Duan = care nasce.
Duimgi = (trebue zis Dughimgi), nuntaşĭ.
Dülüc = (vezĭ Dolü).
Durac = staţie, loc unde staŭ căruţele pentru a poposi.
Duran şi Durasî = care stă.

E

Ebechioĭ (sat. v. Elibechioĭ).
Ebechioĭ-ceair (vale), 168, 236.
Ebreĭ (v. Ovreĭ).
Ebrul (fluviŭ), 432, 522, 532.
Echenli-Orman-Bair (deal), 160.
Echerli-Orman (pădure), 93.
Echin-Orman (pădure), 769.
Editchioĭ (comună), 100, 103, 167, 168, 210, 457, 458, 459, 462, 463, 464, 467, 468, 469, 648, 693, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 755, 782, 787, 792, 795, 853.
Editchioĭ-Tepe (deal), 100, 126, 167, 169.
Edmond Mehler (n. pr.), 280.
Edrissi (n. pr.), 27, 28, 244, 867, 868, 871.
Edward Bruce Stamley (n. pr.), 36.
Efes (oraş), 317, 631.
Eforia spitalelor civile, 68.
Efrasiiap palatul Perşilor, 554.
Eftimie (Patriarch Tĕrnova), 636, 637.
Eftimiu H. (n. pr.), 822.
Egee (comp. de vapóre), 900.
Egi-Iuiuk (deal), 103, 128, 207, 208.
Egipt (ţéră), 313, 516, 558, 568, 625, 627, 867, 868.
Egiptenĭ (popor), 142.
Egira (eră la Turcĭ), 337, 552.
Ekerli-Orman-Bair (deal), 95, 125,
Eki-Iuk-Orman (deal), 163.
Eki-Iuiuk-Alceak (deal), 97, 126, 163, 164, 166, 170, 474.
Ekrene (oraş), 27, 523, 533.
Elada (ţinut), 629
Elba (fluviŭ), 541.
Elchingen (Ducele d'-), 606.
Elektra (vapor), 899.
Elena (fiica lui Asan II), 544.
Elena (n. mitol.), 310, 313, 314, 315.
Elenĭ (popor), 142, 307, 313, 315, 316, 318, 321, 404, 512, 513, 516, 519, 520.
Elhagi Isperaga (general), 575.
Eli (oraş), 517.
Elibechioĭ (movilă), 103.
Elibechioĭ (sat), 103, 167, 168, 441, 448, 458, 463, 467, 468, 648.
Elibichioĭ-Bair (deal) 103, 128, 168.
Elik-Oglu (comand. Silistreĭ), 584, 587, 589.
Elisaveta (Reg. Românieĭ), 388, 505, 506.
Elisaveta (Reg. Angliei), 876.
Elisaveta (Bulevardul), 429.
Elisaveta (Crucişĕtor), 507, 508.
Elmeliki-Bair (deal), 119, 131, 184.
Elphinstone (amiral), 878.
Elzener (Sub-Lt.), 616.
Elveţia (ţéră), 344, 931, 932, 934, 935.
Elveţienĭ, 347.
Emanuel (Episc. Provatonuluĭ), 635.
Emil Flamm (n. pr.), 822.
Eminek (cap.), 136.
Emirzian Degr. (n. pr.), 824.
Emir Asan Culac (vale), 116, 230, 241.
Enache Andreĭ (herghelia luĭ-), 781.
Enache Văcărescu (Spătar), 880.
Ende (Pădure), 773.
Endec-Carachioĭ (mov.), 102.
Endec-Carachioĭ (sat), 89, 102, 174, 443, 446, 447, 449, 453, 644, 648, 673, 674, 924.
Endec-Tepe (movilă), 102.
Eneĭ (gârlă), 815, 816.
Ene Nedelcu (n. pr.), 827.
Engelhardt (n. pr.), 246, 252, 280, 281.
Enghez Mare (sat părăsit). 167, 169, 458, 463, 693.
Enghez mic (comună) 99, 100, 167, 169, 457, 458, 459, 460, 461, 467, 648, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 782, 787, 792, 795, 853, 914.
Enghez (vale). 99.
Englezĭ (popor), 135, 212, 219, 265, 267, 343 347, 381, 395, 426, 437, 450, 602, 604, 609 661, 870, 876, 878, 905.
Englitera (v. Anglia).
Eni Bülbül (v. Kiuciuk Bülbül sat), 447.
Enicerĭ (deal) 120, 131, 224, 225, 226.
Enichioĭ (pădure). 112, 773
Enichioĭ (sat), 62, 233, 372, 377, 396, 398, 399, 414, 652, 682, 685.
Enichioĭ (sat bulgar) 39.
Enichioĭ (v. satul noŭ pl. Tulcea).
Enigea (comună), 79, 100, 166, 170, 171, 173, 174, 445, 446, 448, 449, 451, 452, 453, 455, 463, 473, 474, 476, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 755, 768, 769, 781, 783, 787, 792, 795, 853, 924.
Enigea (vale), 109, 171, 237, 452.
Enige saŭ Inge Mahale (sat) 103, 167, 168, 210, 441, 458, 462, 463 648.
Eni-Ormangic-Tepe (deal), 113, 129, 232, 361.
Enişala (carieră). 840.
Enişala (comună), 76, 78, 118, 140, 141, 218, 231, 325, 359, 360, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 372, 374, 377, 379, 651, 686, 689, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 752, 762, 771 784, 788, 793, 796, 802, 830, 842, 853.
Enişala (deal), 367.
Enişala (mlaştine), 227.
Enişala (vârf), 367.
Enişala-Visterna (pădure) 771.
Eni-Sarai (deal), 119, 131, 186.
Eni-Sarai (riŭ), 90, 118, 119, 120, 122, 131, 184, 189, 214, 215, 238.
Eni-Sarai (sat v. Saraĭ).
Eni-Sarai (vale), 118, 119, 120, 131, 215, 238.
Enisemlia (comună), 35, 40, 95, 96, 97, 98, 161, 162, 163, 164, 170, 416, 470, 471, 473, 475, 476, 477, 478, 508, 649, 691, 693, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 755, 766, 783, 787, 793, 795, 828, 836, 853,
Enisemlia (vale), 40. 94, 96, 97. 163, 235, 236, 477.
Enisemlia-Nastradin Vale (pădure). 770.
Enos (oraş), 880.
Enos (vapor), 898.
Epictet (n. pr.), 317
Ephoros (n. pr.), 247, 249.
Epsibol' (n. pr.), 377.
Equator (vapor) 900.
Eraclea (v. Heraclea).

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA ROMÂNIA

Eracli (gârla luĭ), 817.
Eratosthene (n. pr.), 247, 249.
Ercule (zeŭ), 142.
Erdogrul (n. pr.), 335.
Ereb (Infernul), 310.
Erebiler (sat), 100, 167, 169, 458, 459, 461, 462, 464, 648, 693, 781.
Erenciuc (lac), 257, 269, 810, 811.
Erenciuc (pădure), 257, 772.
Eremia Popa (n. pr.), 785.
Erghinanlâk (deal), 100, 127.
Er-Ghiobea-Tepe (p. trig.), 120, 152.
Ericlia (plantaţie), 763.
Ericlic-Culac (vale), 226, 240.
Erim-iuk (movilă), 122.
Erithrea (mare), 512.
Erivan (vapor), 901.
Erkesek (movilă), 181, 417.
Erkesek (sat), 122, 123, 181, 350, 418, 420, 423, 425, 456, 644, 691, 694, 697.
Erkesek Bair (deal), 122, 132, 180, 181, 419, 420, 423, 424.
Ermon (Patr. Erusalim), 626.
Erzerum (vapor), 901.
Erzh. Frantz. Ferd. (vapor), 899.
Eşara (n. pr.), 377.
Esc. II Tren 494, 495, 497, 498, 499.
Esc. III Tren, 147, 499, 500, 506.
Esc. V Tren 506, 508.
Esc. de Călăraşĭ de Dobrogia, 500, 504.
Eschi-Baba (sat), 120, 225, 360, 366, 369, 370, 376, 651, 689, 690, 697.
Eschi-Baba (vale), 120, 225, 240.
Eschi-Balâc (deal), 113, 129, 229, 232, 361.
Eschi-Balâc (vale), 113, 232, 241.
Eschi-Bülbül (v. şi Buiuk Bülbül), 447.
Eschi-Cale (carieră), 831, 840, 846.
Eschi-Cale (loc.), 107, 146, 150, 151, 198, 199, 380, 389, 525, 530, 594, 597, 669, 918, 919.
Eschi-Cale (pichet), 147, 504.
Eschi-Duran-Iol-Tabiassi (fort), 425.
Eschi-Iuiuk-Bair (deal), 89.
Eschi-Kili (v. Chilia Veche).
Eschi-Sarai (deal), 122, 132, 149, 184, 186.
Eschi-Sarai (pârâŭ), 119, 186, 238.
Eschi-Sarai (sat părăsit), 119, 149, 184, 419, 422.
Eschi-Sarai (vale), 119, 186, 238.
Eschi-Tepe (movilă), 153.
Eschi-Zagra (oraş), 532.
Eschili-Orman (deal), 117, 130, 230.
Esechioĭ (comună), 34, 39, 79, 91, 92, 155, 156, 157, 158, 159, 351, 470, 471, 472, 477, 478, 497, 499, 502, 503, 504, 644, 649, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 755, 769, 778, 783, 787, 793, 795, 829, 834, 836, 853, 934.
Esechioĭ (p. trig.), 91, 92, 157.
Esechioĭ-Ceair (vale), 91, 92, 157, 158, 235, 477.
Eşil-Iuiuk (movilă), 97.
Eşil-Tepe (deal), 119, 131, 233, 361, 365.
Eşil-Tepe (movilă), 113.
Espero (vapor), 899.
Espinasse (general), 53, 606, 607, 608, 609.
Essen I (general), 581.
Essen III (general), 579, 580, 587, 589.
Ester (sat), 179, 213, 215, 216, 426, 427, 428, 444, 649.
Ester (vale), 123, 215, 240.
Ester-Cara-Tepe (mov.), 123.
Ethnica (scriere), 308.
Etiénne (Contele de Perche), 544.
Ettore (vapor), 899.
Ettore-Ferari (sculptor), 433.
Eudoxiŭ (Archiepiscop), 629.
Eufrate (fluviŭ), 555.
Eugeniŭ IV (papă), 554.
Eumene (autor), 533.
Eurabota (n. pr.), 633.
Euripide (n. pr.), 307, 308, 312.
Europa (contin.), 52, 53, 58, 69, 76, 175, 202, 220, 221, 245, 247, 251, 270, 327, 335, 340, 343, 344, 345, 356, 438, 515, 516, 536, 542, 543, 546, 547, 550, 553, 554, 555, 556, 560, 572, 593, 600, 601, 602, 610, 611, 624, 659, 757, 758, 765, 804, 866, 870, 874, 875, 878, 915, 916, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 934, 935, 936.
Eusebiŭ (scriitor), 433, 534, 625, 627.
Eusebius (Arch. de Sugdae), 637.
Eustatie Plachida (sfânt), 626.
Euterpe (vapor), 899.
Evangelius saŭ Evangelico (Episcop), 627.
Evelin (vapor), 898.
Ewlia (scriitor), 335, 564.
Eyub Ahmed (general), 573.
Ezekiel (profet), 548.

Traducerea numirilor străine.

Ebe = moşe.
Echerlĭ = (trebue zis Egherlĭ), cu şea.
Echim = cultivat.
Edi = şépte.
Edil-Chioĭ = (trebue zis Adil-Chioĭ), v. aceste nume.
Ekenlĭ = cu culturĭ.
Eki = dos.
Elangic = al mireseĭ.
Elibichioĭ = (trebue zis Ali-beĭ-Chioĭ), v. aceste nume.
Elmalĭ = cu mere (iar nu Almalĭ).
Elmeliki = (trebue zis Ilmekli) cu nod.
Endec = şianţ.
Eni = noŭ.
Enige = aprópe noŭ.
Enisala = (trebue zis Eni-Hisar), v. aceste nume.
Erghiven = (trebue zis Erghivanĭ, liliac (plantă).
Erghivenlic = trebue zis Erghivanlic), cu liliac.
Ericli = Primărie.
Erkesek = (trebue zis Ierkesik) = abrupt.
Eski = vechiŭ.
Eskili = cu vechiturĭ.
Eşek = măgar.
Eşil = verde.

F

Făcăienĭ (sat), 646.
Facria (sat) 446 456, 646.
Făgăraş (în Trans.), 388, 547, 873
Făgăraş noŭ (sat), 62, 119, 186, 187, 385, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 644.
Fahri-Bey (n. pr.), 281, 354.
Fălciŭ (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754
Fălciŭ (oraş), 572, 581.
Fălcoianu (colonel), 31, 32, 36, 43,
Faltanu-Dudăŭ (pădure) 773.
Fântâna Albă (în Bucovina), 330, 331, 689.
Fântâna luĭ Bujor (carieră), 840.
Fântâna Cerbuluĭ, 687.
Fântâna Dulce (sat) 254, 255, 260, 268.
Fântâna Maicilor (carieră), 840.
Fântâna Nedeliĭ (Nicoliţel), 350, 404.
Fântâna Smeuluĭ (în Nicoliţel), 404, 640.
Fântâna Smeuluĭ (carieră), 832, 840.
Fantôme d'Orient (armăsar), 781.
Farul dela Puzla 469.
Farul dela Constanţa 437.
Farul din Ins. Şerpilor 273, 297, 298, 305.
Faruri le din Deltă 139, 246, 267, 287, 297, 298, 600.
Farul saŭ baliza engleză 227, 359, 367, 394.
Farul dela Sf. Gheorghe 253, 296, 297, 298.
Farao Nemzetzeg (Tiganĭ), 343.
Fatra (vapor), 901.
Fazel-Ullah-Rasid (crouicar), 545.
Fazli-Paşa (Serasch. Silistrei), 565.
Felix (Episcop), 627.
Fenicienĭ (popor), 142, 510, 512, 513, 516.
Fental (sat părăsit), 350.

www.ziuaconstanta.ro

Ferae (oraş), 317.
Ferara (oraş), 433.
Ferd. Maxim. (vapor), 899.
Ferichide Mih (deputat), 31, 32.
Fertö (vapor), 901.
Fessler (n. pr.), 344.
Festu Rufu Avien (n. pr.), 310.
Fetescĭ (sat), 507, 678.
Fetescĭ (staţie), 450, 677, 680.
Fetescĭ-Bucurescĭ (linie ferată) 676.
Fetescĭ-Cernavoda (» »), 677, 680, 931.
Feth-i-Bulend (vapor), 624.
Fidonissi (Ins. Şerpilor), 135, 318.
Fieruluĭ (deal), 382
Filip II (Reg. Macedoniei) 517, 777.
Filip II (« Franţeĭ), 560.
Filip Arabul (Impĕr), 435, 532.
Filip N. (n pr.), 780, 789.
Filipescu (n. pr). 661
Filipopoli (oraş), 532, 544, 547.
Firaşelizade-Mahomet-Aga (gen.), 573.
Fives-Lille (Comp.), 680.
Flacus Pomponius (n. pr.), 520.
Flaminiană (cale), 431.
Flandra (prov.), 555.
Flavius Arrianus (vezĭ Arrian Flaviŭ).
Fligely (Feldmareşalul-), 69.
Flocĭ (oraşul de-), 560, 873.
Flora (vapor), 302.
Flora (vapor Lloyd), 899.
Florenţa (oraş), 637.
Florescu (n. pr.), 752.
Floriile (sat), 256, 257, 263, 268.
Florio & Rubattino (comp. de vapoare), 884, 885, 899.
Focşanĭ (oraş), 278, 499, 501, 503, 504, 506, 575.
Föëroer (insule), 55.
Formosus (papă), 635.
Fortuna (lac), 254, 397, 815, 816.
Forum Terebtoniĭ (?), 533.
Franţa (ţéră), 30, 31, 36, 37, 42, 52, 53, 58, 271, 272, 273, 280, 281, 284, 344, 551, 554, 555, 571, 601, 609, 611, 661, 666, 802, 823, 878, 881, 882, 883, 884, 885, 897, 923, 930, 931, 933, 934, 935, 936.
Francezĭ (popor), 57, 71, 205, 222, 267, 343, 347, 381, 395, 417, 418, 426, 446, 471, 551, 552, 555, 563, 577, 602, 604, 606, 607, 608, 778, 878, 880, 905, 916, 933, 936.
François de Pavie (Baron de Fourquevaux), 708, 936.
Frasinul (grind), 258.
Frantzius (inginer), 661.
Frecăţeĭ (comună), 78, 109, 199, 200, 233, 234, 252, 325, 361, 372, 375, 387, 389, 395, 396, 398, 399, 406, 407, 653, 682, 687, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 761, 773, 784, 788, 793, 796, 832, 840, 853.
Frecăţeĭ (pădure), 773.
Frederic Barberose (şef cruciat), 543
Frederic VI (Comite de Zollern), 551, 552, 874, 875.
Fredutius de Ancona (n. pr.), 318.
Fridigern (şef ostrogot) 536, 537, 629, 630.
Friede (general), 618.
Frise (rasă de berbec), 802.
Frontiera de Sud, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. 39, 40, 41, 42, 43, 57, 64, 83, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 104, 134, 146, 148, 152, 153 154, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 170, 182, 206, 207, 208, 235, 236, 237, 239, 350, 351, 416, 422, 456, 459, 460, 461, 468, 470, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 481, 482, 494, 496, 497, 498, 499, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 586, 592, 622, 623, 624, 625, 659, 669, 695, 913, 914, 915, 918, 923.
Frumósa (sat în Basar. de jos), 579.
Fudulul (gârlă), 255.
Fudulul (lac), 255, 814
Fudulul (loc isol.), 256, 268.
Fulgerul (vas), 611.
Fundul Burţiĭ (deal), 113, 129, 229, 232, 233, 234, 402.
Furiile (n. mit.), 313.
Furdogador (gârlă), 615.

Traducerea numirilor străine

Facă = evlavios.
Fachilar = evlavioşĭ.
Ferit = n. pr.

G

Gabriel Doria (n. pr.), 870.
Gabriel Effendi Naradoungham (n. pr.), 36.
Gabroviţa (mov.). 39, 91, 156.
Gabrovita (pichet), 154.
Gabrovita (podgorie), 752.
Gabrovita (vale), 156, 235.
Gaërtner (casă), 678.
Gafencu (n. pr.), 53.
Gagarin (soc. de navigaţie), 900.
Găgăuţĭ (popor), 267, 343, 359, 361, 381, 395, 396, 468, 646, 905.
Galata (în C-pol), 545.
Galaţĭ (grind), 196.
Galaţĭ (oraş), 29, 84, 90, 106, 107, 135, 136, 137, 138, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 191, 219, 220, 244, 245, 271, 272, 273, 277, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 296, 301, 304, 334, 392, 393, 466, 497, 498, 500, 503, 569, 572, 576, 577, 579, 581, 582, 583, 585, 588, 601, 602, 611, 612, 613, 614, 615, 618, 688, 699, 700, 757, 761, 805, 806, 812, 822, 872 874, 876, 877, 879, 880, 881, 882, 883, 898, 899, 900, 901, 918, 921, 932.
Galatea (vapor), 899.
Gaidar (sat părăsit), 350.
Galĭ (popor), 518.
Galia (ţéră), 625.
Galeriŭ (Imper.), 533, 62 .
Galita (deal), 155.
Galita (sat), 32, 94, 156, 159, 351, 471, 474, 477, 478, 480, 497, 623, 644.
Galita (vale), 94, 159, 235.
Galicea (sat în Transilv.), 325.
Galiţia (prov.), 871, 872.
Galipoli (oraş), 335, 546, 547, 553 602, 606, 607.
Galitzin (Prinţul), 580.
Gallien (Impĕr.), 533.
Gallus (guv. Moesieĭ şi Impĕrat.), 532, 533.
Gallus (scriitor), 431.
Galma-mare (deal), 107, 108, 128, 198, 229.
Galmele înşirate (deal), 107, 108, 128 197, 198, 229, 382, 386, 390.
Ganahl (Maior), 69.
Ganciu N. (n. pr.), 752.
Garam (vapor), 901.
Gargalîk (lac), 122, 213, 217, 240, 441, 690.
Gargalîk (pâraŭ), 122, 217, 240, 441.
Gargalîk (vale), 122, 217, 240.
Gargalîk-mare (sat), 122, 217, 222, 327, 426, 441, 442, 608, 644, 690.
Gargalîc-mic (com.), 54, 122, 211, 213, 217, 327, 426, 427, 428, 441, 442, 644, 684, 690, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725 728, 732, 735, 742, 750, 762, 782, 786, 792, 795, 836, 853.
Gargalîc-Buiuk-Iuiuk (mov.) 122, 441.
Gârlu Ciobanuluĭ (pescărie), 254, 260.
Gârla-Ciobanuluĭ (gârlă), 254.
Gârla-mare (gârlă), 106, 193, 196.
Gârla-noroiósă (gârlă), 188.
Gârla-nouă (gârlă) 197.
Gârla gâsciĭ (gârlă), 610.
Gârliciu (comună), 29, 119, 146, 149, 182, 183, 184, 186, 325, 417, 418, 419, 420, 422, 425, 645, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 853.
Gârliciu (deal), 119 131, 149, 150, 186.

www.ziuaconstanta.ro

Gârliciu (pădure), 768.
Gârliţa (carieră), 836.
Gârliţa (comună), 32, 34, 39, 78, 82, 91, 92, 93, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 351, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 477, 478, 480, 496, 497, 623, 644, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725 728, 729, 733, 736, 743, 750, 756, 783, 787. 793, 795, 829, 853.
Gârliţa (deal), 93, 125, 155, 157, 159, 477.
Gârliţa (vale), 89, 91, 92. 125, 158, 235, 475, 477, 478.
Gârliţa (lac), 39, 82, 91, 93, 94, 148, 155, 156, 157, 159, 235, 472, 473, 474, 477, 478, 691.
Gârluţa (baltă), 183.
Garvan (carieră), 840.
Garvan (baltă), 193.
Garvan (sat), 62, 73, 106, 152, 195, 196, 197, 381, 390, 393, 394, 615, 616, 617, 618, 652, 685, 686, 688, 697, 840, 933.
Garvan (vale), 152, 195, 197, 239.
Gâsca-mare (ostrov), 146, 182, 922.
Gâscă (fam.), 400, 416.
Gaspar Bruchius (scriitor), 433.
Gătilescĭ (sat), 613.
Găvana-mare (carieră), 830, 840.
Găvana-mică (carieră), 830, 840.
Gazi-Fezil (general), 546.
Gazi-Ghirai (general), 566
Geabacu (sat), 65, 179. 446, 456.
Geabac-Bair (deal), 124, 132, 179, 451.
Geabac-Ceair (vale), 124, 179, 237, 456.
Geabac-Culac (vale). 124, 179, 237, 451.
Geam-Paşa (deal),. 101, 127, 173.
Geanina (pădure), 772.
Geatlaĭ (carieră), 830.
Geatlai-deressi (vale), 227, 241, 364.
Geaun-Mârza (şef Tătar), 571.
Gebeleizis (zeŭ), 322
Gembloux (oraş), 802.
Gemenii (grind), 196.
Gemenii (pădure), 196.
Generală (soc. de asigur.), 902.
Gengis-Kan, 545.
Genoveziĭ, 28, 140. 218, 260, 261 262. 264, 400, 403. 436, 437. 465, 466, 513, 545, 547. 548, 549, 553, 556, 557, 592, 660. 661, 868, 869, 870, 871, 872, 873 874, 875, 876.
Gentile de Grimaldi (n. pr.) 548.
Genua (oraş), 53. 548 667, 870.
Genucla (?), 322 519.
George (Arch. Bulg.) 635.
George (Episc. Develtuluĭ), 633.
Georgia (ţéră), 204, 338.
Georgescu (chimist). 67.
Georgescu (doctor), 672.
Germania (ţéră), 31, 36, 37, 42, 273, 280, 281, 344, 515, 554, 555, 556, 560, 569 600, 601, 611, 625, 878, 880, 881, 884, 885. 897, 930, 931, 933 934, 935, 936.
Germaniĭ (popor), 61, 62, 68, 267, 324, 343, 345, 346, 347, 348, 350, 351, 359, 370, 371, 381, 395, 396, 401, 413, 415, 417, 418, 420, 426, 427, 446, 458, 460, 463, 470, 471, 537, 551, 571, 779, 798, 860, 862, 880, 905, 907, 908, 928, 929.
Gerontius (episcop), 538, 630, 631.
Germeli (deal), 100, 127, 165.
Geta (Impĕrat), 435
Geţiĭ (popor) 48, 50, 51, 142, 244, 321, 322, 323, 430, 432, 433, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522. 525, 532, 777, 778.
Getruziĭ (popor). 536, 629.
Getulia (ţéră). 625.
Ghebelea (carieră). 840
Ghebelche (v. Ghiobilche).
Ghecet (pichet). 147, 499.
Ghecet (sat), 29, 43. 146, 147, 150, 187, 188, 191, 192, 194. 358, 381, 391, 392, 393, 494, 580, 583, 612, 613, 614, 618, 619, 669, 684, 685, 686, 697, 882.
Gheci-Orman-Bair (deal), 95, 125, 126.
Ghel-Tepe (deal), 113, 129, 228, 229, 232, 233, 361, 365.
Ghel-Tepe (movilă), 113.
Ghelangic-Tepe (vîrf), 152.
Ghelingek (sat, pl Constanţa), 123, 180, 215, 424, 426, 428, 444, 456. 648.
Ghelingek-Bair (deal), 123, 132, 215, 357.
Ghelingek-Tepe (movilă), 123, 124, 215.
Ghenadie Enăceanu (scriitor), 629.
Gheneiu (valea luĭ-), 96, 164, 236.
Gheneiu (podul luĭ-), 405.
Gheniz-Bair (deal). 102, 127, 174, 175.
Gheorghe Ştefan (Domn), 565.
Gheorghe Ghica (Domn), 565.
Gheorgheni-Orman (pădure), 164.
Gheorgheni-Orman-Bair (deal), 95, 96, 126.
Gherase (cârciuma luĭ-), 256, 268.
Gherdap (vapor) 900
Gherdine-Cesme (carieră), 828.
Gheren-Ceair (vale), 94, 95 96, 97, 163 164, 235, 236.
Gheringik (comună), 54, 62, 100, 103, 208, 209, 457, 458, 459, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 470, 642, 692, 695, 697, 706, 708, 711, 714, 716 719 725, 728, 732, 735, 742, 750, 781, 782, 787, 792, 795, 853,
Gheringik (movilă), 103.
Ghermalaĭ Nichitof (gârla luĭ-), 810, 812.
Ghermea (cetăţuie), 194, 394.
Gherme-Bair (deal), 124, 133, 176.
Gherontie (n. pr.), 388.
Gheşova (gârlă , 610.
Gheviz-Orman (pădure), 771.
Ghica Ion (Prinţul-), 279.
Ghica Ion Grigorie (del C. E. D.), 280, 281
Ghidricĭ (pădure), 772.
Ghidricĭ (gârlă). 197.
Ghidricĭ (grind), 197.
Ghido (lac), 254.
Ghiacenco Gr. (n. pr.), 752.
Ghiaur Amzali (sat părăsit), 350, 453.
Ghiaur Amzali (vale), 102, 179, 237.
Ghide-Punar (deal), 163.
Ghiobilche (vale), 75, 87, 116, 117, 230, 241, 362.
Ghiobilche-Bair (deal), 116, 130, 229, 230, 362.
Ghioclomez (pădure), 770.
Ghiol-Bascu (sat părăsit), 452.
Ghiol-Ciair (vale), 93, 161, 235.
Ghiol-Ghelic-Bair (deal), 97, 126, 163.
Ghiol-Rasca (sat părăsit), 165.
Ghiol-Punar (deal), 97, 126, 163, 166, 170.
Ghiol-Punar (sat), 78, 79, 97, 98, 100, 166, 170, 448, 471, 473, 476, 644, 924.
Ghiol-Punar (vale), 97, 166, 236.
Ghiol-Punar-vale (pădure), 770.
Ghiolgik-Bair (deal), 118, 119, 131, 184, 187, 189, 357, 358, 380, 425, 688, 694.
Ghiolgik-Tepe (movilă), 119.
Ghiulele-Tepe (deal), 114, 129, 233, 399.
Ghiun-Ghiurmes (deal), 118, 119, 131, 149, 150, 187, 189, 358, 385, 392, 425.
Ghiun-Ghiurmes-Dere (vale), 187, 238.
Ghiurgeamrîc (deal), 120, 132, 224.
Ghiurghelic-Cula (pădure), 769.
Ghiuvegea (carieră), 836.
Ghiuvegea (comună), 67, 94, 95, 96, 160, 161, 164, 448, 455, 470, 471, 475, 477, 478, 480, 481, 482, 691, 693, 694, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 783, 787, 793, 795, 829, 834, 836, 838, 853.
Ghiuvelemez (carieră), 836.
Ghiuvenli (sat), 99, 167, 169, 208, 458, 459, 460, 461, 464, 474, 623, 644, 649, 693, 695.
Ghiuvenli II (mov.), 99, 153.
Ghiuvenli-Bair (deal), 99, 126, 169, 695.

www.ziuaconstanta.ro

Ghiuvenli-Ceair saŭ *Ghiuvegea* (v. in lac. Oltina), 94, 95, 161, 235.
Ghiuvenli-Ceair (vale a Borungeĭ), 169, 236, 695.
Ghivizlicu-mare (vale), 159, 235.
Ghizdăresci (comună), 62, 78, 79, 146, 149, 180, 181. 182, 417, 419, 420, 422, 423, 424, 646, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 825, 834, 853.
Ghizdăresci (ostrov), 182.
Ghizdăresci (pădure), 768.
Giaferca (deal), 75, 112, 129, 229, 232.
Giaferca-rusă (pădure), 772.
Giaferca-rusă (sat), 109, 112, 228, 229. 231, 232, 381, 382, 383, 402, 405.
Giannone del Bosco (n. pr.), 548.
Gialri-Bair (deal), 100, 127, 171.
Gibbon (istoric), 555.
Giovanni Carnana (atelier), 851.
Giovanni Muazzo (n. pr.), 548.
Giovanni de Mezzano (n. pr.), 548.
Gisela (vapor), 899.
Gitanos (Ţiganiĭ), 343.
Giumifa-Ceşme (fontână), 164.
Giumna-Cesme (»), 96, 163.
Giuge-Aga (n. pr.), 580, 583.
Giura-Paşa (n. pr.), 371.
Giurgea Ion şi Niculae (hergheliĭ), 781.
Giurgiu (oraş), 279, 532, 552, 568, 873, 880.
Giurgiu (vapor), 900.
Gladki (hatman), 329, 595.
Glodului (vale), 106, 152, 195, 197, 239.
Glycas (n. pr.), 51.
Gobi (deşert), 54.
Godefroy de Bouillon (şef cruc.), 543.
Goetlenoz (carieră), 828.
Goetz (casa), 764.
Gogea-Ahmed (podul luĭ-), 122, 215, 357.
Gogea Bair (deal, ramif. lui Cairik-Cairac), 121, 132, 224.
Gogĭ (numele Tătarilor), 371.
Gogona (pădure), 769.
Gogoncea (grind), 196, 197.
Gogoncea (deal), 105, 197, 198, 382, 385, 386, 390.
Goldschmidt (bancă), 282.
Golăşeĭ (pădure), 391, 771.
Golăşeilor (pădure), 193, 194.
Gol-Tepe (deal), 230.
Golovâr-Bair (deal), 118, 130, 227, 367.
Goloviţa (ezerul), 118, 121, 218, 224, 225, 366, 374.
Goloviţa (lac), 121, 218, 222, 223, 224, 227, 366, 368, 369, 374, 375, 669.
Golubacĭ (loc), 553,
Golubincev (colonel), 618.
Gonciarof Osip Semenovicĭ (n. pr.), 330, 331. 640.
Gorciacof (Prinţ), 30, 272, 602, 605, 624.
Gordian III (Imper), 532.
Gordon (n. pr.), 280, 281.
Gorgoştel (lac), 257, 810.
Gorgova (deal), 115, 130, 190.
Gorgova (sat), 139, 256, 263, 268, 396, 400, 401, 652, 810, 816, 818.
Gorgova (lac), 256, 257, 400, 403. 809, 810.
Gorgova (p. pe br. Sulineĭ), 294, 295, 296, 699, 700. 701.
Gorj (judeţ). 696 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Gojan (colonel), 495.
Goţia (ţéră), 628.
Goţiĭ (popor). 51, 321, 531, 532 533, 534, 535, 536, 527, 538, 626 628, 629 630.
Gotticus (Episcop). 629.
Grădina luĭ Omer (loc isol.), 262.
Grădiştea (ins.), 227.
Grado (loc. în Italia), 221.
Graecinus C. Pomponius (n. pr.), 243, 520, 521.
Graf Ignatiew (vapor), 900.
Graf Wurmbrandt (vapor), 899.
Gras (dealul), 118, 130, 689
Gratian (Imper), 537, 538.
Gratz (oraş), 242.
Gratzosky (n. pr.), 678.
Greacă (limbă), 267.
Grecef (gârlă), 256, 809, 810, 818
Grecĭ (comună), 73, 74, 76, 90, 105, 106, 114, 115, 190, 191, 194, 229, 336, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 389, 390, 391, 392, 394, 652, 655, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 739, 743, 750, 752, 753, 755, 757, 761, 766, 772, 784, 788, 794, 796, 831, 840, 842, 847, 853, 933.
Grecĭ (pârâŭ), 73, 150, 152, 385, 389, 688.
Grecĭ (popor), 27, 57, 67, 68, 265, 267, 330, 343, 346, 347, 348, 359, 381, 395, 396, 411, 41', 414, 415, 417, 418, 426, 436, 440, 446, 450, 453, 458, 471, 545, 548, 592, 635, 637, 867, 868, 874, 876, 878, 905, 907, 908.
Grecĭ (vârf), 73, 114, 152, 191.
Grecia (ţéră), 416, 431, 432, 510, 518, 538, 625, 882, 883, 885, 897, 931, 932, 934, 936.
Grecĭ (carieră), 822, 823, 846, 937.
Grecilor (deal), 104. 106, 128, 191, 386, 391.
Grecilor (pârâŭ, afl al Calistreĭ), 104, 191, 238.
Grecilor (pârâŭ, afl. al Jijileĭ), 104, 105, 191, 238.
Grecilor (vale), 105, 106, 194, 198.
Greciĭ Byzantinĭ (vezĭ Bizantiniĭ).
Greciĭ vechi (vezi Elenii).
Greculuĭ (grind), 258.
Greenwich (meridianul din-), 33, 38, 54, 298.
Grellmann (n. pr.), 344.
Grieg (amiral), 315.
Grigorie (Mitr. bulg. la Tulcea), 641.
Grigorie IX (Papă), 544, 636.
Grigorie Duca (Domn), 566.
Grigorie Ghica (I Domn), 566, 571, 637, 638, 639, 880.
Grigorie Ghica (II Domn), 638.
Grindul-mare (deal), 101, 127, 172.
Grindușele (grind), 257.
Grişa Ivanow (n. pr.), 830.
Gröller (Cavaler de-), 281.
Gróţa Ciobanului (com.), 146, 183, 184, 186, 325, 417, 419, 420, 422, 423, 643, 695, 697, 706, 707, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 755, 756, 768, 782, 786, 792, 795, 853, 921.
Gróţa Ciobanului (baltă), 183, 419.
Grosselin (n. pr.), 464.
Gruhlia (grind), 258.
Gruhlia (lac), 258.
Gsiller Carol, 281.
Györ (vapor), 901.
Gyula (»), 901.
Gypsies (Ţiganiĭ), 343.
Gudovicĭ (general), 577.
Guérard (Ing.), 661, 665, 667.
Gulanti Tabia (fort), 603.
Guilelm de Prata (n. pr.), 553.
Gumeĭ Ilie (n. pr.), 361.
Gura gârliĭ Somova (pădure), 773,
Gura Ialomiţeĭ (sat), 84, 183, 579, 584, 611, 613, 619, 678, 916, 921.
Gura văiĭ (sat), 135.
Gura Smeului (deal), 379.
Gurgan (carieră), 842.
Gurgóia (viile de la-), 389, 404, 687, 751.
Gurma Ceşme (carieră), 828.
Gurobala (?), 575.
Guy de la Tremouille (n. pr.), 551.
Guyon (n. pr.), 822.
Guzerat (pen.), 344.

Traducerea numirilor străine

Geabac = alipit.
Ghelancic = (trebue dis Elangic) v. acest nume.
Ghelingic = nevestică.
Gheren = aprópe.
Gheringic = v. Ghelingic.
Ghezilen = loc de plimbare.
Ghiaur = fără religie

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *
969

Ghide = (trebue ḑis Edi) v. acest nume.
Ghiobilche = Fluture.
Ghiol = lac.
Ghiolgiu = lăcuşor.
Ghiun-Ghiurmes = nu vede ziua.
Ghiurghelic = carpiniş.
Ghiurghenĭ = carpen.
Ghiuvegea = (trebue ḑis Ghiuveige) ginere.
Ghiuvelemez = (trebue ḑis Ghiuvenilmez) nesigur.
Giugiugeac = copilaş.
Giumna = (trebue ḑis Giumma) Vineri.
Gogea = mare (grand).
Gol = (trebue ḑis Ghiul) trandafir.
Gurma = (trebue ḑis Curma) ţévă.

H

Haan (Baron de-), 281.
Habsburg (vapor), 899.
Haernius (n. pr,), 515.
Hafa cu puiul găscii (pădure), 768.
Hagi-Abdur-Aman (herghelia luĭ-) 780.
Hagi-Avat (deal), 121, 132, 223, 224.
Hagi-Avat (sat părăsit), 121, 225, 376.
Hagi-Avat saŭ Beidaut (râŭ), 121, 224, 225, 240, 371.
Hagi-Avat (pâraŭ, afl. al Beidautuluĭ), 121, 225. 240.
Hagi-Avat-Dere (vale, afl. al Hagi-Avat), 121, 225, 240.
Hagi-Bairam-Tepe saŭ Bair (deal), 123, 132, 152, 180, 214, 215.
Hagi-Bairam-Tepe (movilă), 123.
Hagi-Cabul (deal), 124, 133, 177, 425, 427, 449.
Hagi-Cabul (sat părăsit), 124, 177, 427, 428, 446, 447, 449.
Hagi-Cabul (vale), 124, 177, 237.
Hagi-Devlet-Azap (herghelia luĭ-), 782.
Hagi-Durac-Sirti (deal), 39, 91, 92, 125, 157.
Hagi-Ghiraĭ (Serasch. de Bugeac), 572.
Hagi-Husein-Aga (general), 262.
Hagi-Ilbeki (general), 550.
Hagi-Kapar-Tepe (deal), 119, 131, 184.
Hagi-Mehmet-Aga (n. pr.), 465.
Hagi-Niculae Ghiţă Poenaru (n. pr.), 388.
Hagi-Oglu-Bazargic (v Bazargic).
Hagi-Omer (sat), 120, 122, 185, 224, 225, 360, 369, 370, 418, 424.
Hagi-Omer-Dere (vale), 119, 120, 122, 185, 214, 238, 357, 369, 424.
Hagi-Pandele (n. pr.), 467.
Hagi-Suma Seit-Mehemet (herghelia luĭ-), 781.
Hagi-Talip (n. pr.), 479.
Hagi-Tepe (vârf), 116, 362.
Hagi-Virt-Dere (vale), 179, 237.
Hagilar (deal), 207.
Hagilar (plantaţie), 763.
Hagilar (sat, pl. Babadag), 114, 233, 360, 361, 362, 365, 372, 399, 651.
Hagilar (sat, pl Mangalia), 41. 104, 206, 207, 458, 468, 649, 781,
Hagilar (vale şi pâraŭ), 114, 233, 241, 372, 685.
Hagilar (vale), 206, 207, 239.
Hagilar-Balcik-Iuk (movilă), 104.
Hagitilea (carieră), 824, 836.
Haidân (carieră), 842.
Haidân-Bair (deal), 121, 132, 223, 225, 368, 371, 684.
Haidar (pâriu), 184, 185, 238.
Haidar (sat), 184, 185, 186, 417, 418, 419, 420.
Haidarchioĭ (sat părăsit), 103, 458, 464, 695.
Hairamchioĭ (comună), 40, 41, 57, 97, 166, 170, 448, 460, 461, 470. 471, 473, 474, 478, 479, 645, 649, 695, 697, 706, 709. 711, 714, 715, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 743, 755, 771, 783. 787, 793, 795, 853
Hairamchioĭ (deal), 41, 97, 126, 166, 170.
Hiramchioĭ (vale), 41, 97, 170, 236, 479.
Haisarlâk (sat bulgăresc), 41.
Halicarnas (oraş), 514.
Halil Effendi (din Babadag), 573.
Halil Paşa (general), 570.
Haliciul mic (oraş), 871, 872.
Halitz (oraş în Galiţia), 558, 872.
Hallier (antreprenorul port. Constanţa), 668.
Halling (n. pr.), 513.
Halmyris (golf), 247, 248, 250, 251, 521.
Hamamgi (sat), 62, 120, 121, 224, 225, 231, 327, 360, 366, 368, 369, 370, 372, 374, 375, 376, 651, 685, 690, 697.
Hamamgi (vârf), 121.
Hamazli-Ceair (vale), 157, 235.
Hambaruluĭ (gârlă), 197.
Hamburg (oraş), 282.
Hamburg (port), 898, 899.
Hammer (scriitor), 558, 562, 563, 566, 573.
Hamper (general), 591.
Hamza-Paşa (Mare Vizir), 572.
Hancearca (deal), 75, 115, 130, 152, 229.
Hancearca (pădure), 772.
Hancearca (sat), 75, 189, 190, 228, 229, 381, 382, 383, 385, 402, 652.
Hancearca (vârf), 115.
Harami (Ţiganĭ), 343.
Hardali (sat bulg.), 40.
Harem (la Turcĭ), 338, 339.
Harmanul (pădure), 772.
Hârşova (carieră), 822, 825.
Hârşova (caza), 31, 347, 348, 353, 625, 779, 785, 789, 794.
Hârşova (pădure), 768.
Hârşova (pichet), 147.
Hârşova (plasă), 64, 85, 328, 342, 345, 346, 347, 357, 358, 380, 416, 418, 445, 492, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 734, 735, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 744, 745, 746, 747, 750, 751, 753, 755, 756, 768, 782, 783, 785, 786, 787, 789, 792, 793, 794, 795, 802, 803, 804, 825, 853.
Hârşova (oraş), 29, 51, 54, 62, 64, 67, 69, 70, 78, 79, 85, 106, 122, 123, 124, 135, 136, 137, 142, 146, 147, 149, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 213, 215, 225, 244, 325, 355, 356, 369, 370, 377, 384, 385, 386, 392, 393, 394, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 427, 444, 455, 456, 483, 495, 499, 508, 525, 529, 550, 560, 561, 573, 575, 580, 582, 583, 584, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 596, 597, 598, 599, 600, 602, 611, 613, 614, 617, 618, 619, 645, 649, 669, 674, 678, 683, 684, 688, 690, 691, 693, 694, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 766, 768, 778, 782, 786, 792, 795, 797, 825, 834, 836, 838, 842, 852, 856, 891, 904, 909, 916, 921, 922, 935, 936.
Hârşova veche (car. Murfatlar), 836.
Harting (general), 581, 583, 590.
Harkow (vapor), 901.
Hartley Sir Charles (Inginer C. E. D.), 280, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 661, 664, 665, 666, 667.
Hartley Sir Charles (vapor), 302,
Hârtop (movilă), 111.
Hârtopul roşu (pădure), 773.
Hasamceasaŭ Hasanchi (sat bulg.), 35.
Hasan (deal), 199.
Hasan (Paşă), 343.
Hasan-Ali-Paşa (general), 579.
Hasan-Beg (Paşă la Chilia), 559.
Hasan-Orman (deal), 96, 126, 163. 164.
Hasan Paşa Capudan (gen.), 576.

www.ziuaconstanta.ro

Hasancea (car.), 836.
Hasancea (comună), 176, 178, 211, 213, 426, 442, 444, 445, 649, 672, 691, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 726, 728, 732, 735, 742, 780, 782, 786, 792, 795, 802, 824, 836, 853.
Hasancea (vale), 104, 124, 176, 177, 178, 211, 237.
Hasanescĭ (sat părăsit), 350.
Hasanlar (carieră), 838.
Hasanlar (deal), 116, 130, 190, 384.
Hasanlar (pădure), 772.
Hasanlar (sat), 74, 116, 188, 190, 325, 336, 381, 384, 385, 392, 393, 655.
Hasanki (sat bulg.), 40, 41, 97.
Hasdĕŭ (scriitor). 27, 48, 248, 249, 432, 547, 548, 871, 872, 873.
Hasnale Tepe (movilă), 119.
Hasi-Dülük (deal), 176, 178.
Hasi-Dülük (sat), 211, 336, 426, 442, 444, 445, 467, 468, 508, 622, 623, 649, 672, 693, 694, 697, 780.
Havale Burun (carieră), 828.
Havale Canara Bair (deal), 100, 126, 166, 167.
Havzi Rahman (vas), 612.
Hazaplar (v. Azaplar),
Hazarlik (v. Asarlîc).
Hazarlik (deal), 122, 132, 149, 184,
Hazarlîk (vale), 149.
Hazarlik-Ghiol (lac), 122, 149, 183 184, 238, 419, 422, 525, 529.
Hector (n. pr.), 314
Helespontul (strimtóre), 510, 515, 546, 877.
Helios (fabrică), 851.
Helios (vapor), 899.
Hêlles (n. mit.), 510.
Hellis (?), 322.
Hemus saŭ Haemus (v. Balcanĭ), 515.
Heniochĭ (popor), 520.
Henri de Bar (n. pr.), 551.
Henri de Flandra (Impĕr. Latin), 544.
Hepites (scriitor), 53, 54, 55.
Hera (zeiță), 511.
Heraclea (oraș dispărut), 84, 248, 521.
Heraclea (oraș), 632.
Heraclea din Bithinia, 317.
Heraclea din Ionia, 317.
Heracleienĭ (coloniștĭ), 247, 464.
Heraclea Kersonesus (oraș), 529.
Heraclea de la Enișala, 118, 140, 141, 218, 227, 362, 373, 689.
Herbette (n. pr.), 281.
Hercule (vezĭ Ercule).
Hercule Ciofano de Sulmona (n. pr.), 433, 434.
Hermanarich (Rege got). 536, 629.
Hermes (Mercur), 510.
Hernad (vapor), 901.
Hernak (fiul luĭ Atila), 538, 631.
Herodian (scriitor), 531.
Herodot (scriitor), 47, 50, 199, 245, 247, 249, 250, 251, 321. 322, 335, 344, 513, 514, 515, 778, 866.
Heroica (scriere), 308, 314.
Hertzegovinenĭ (popor), 611.
Hesiod (n. pr.), 510, 513.
Heruli (popor), 531.
Hesychiŭ (n. pr.), 308
Heyde (maior), 36.
Heydens (Țiganĭ) 343.
Hieroclès (n. pr.), 433, 464.
Hieron (gură), 248, 249, 251.
Hierotheus (Episc. Sil.), 637, 638.
Higeret (Egira). 337.
Hileru (gârla luĭ-), 193.
Hilkoff (Prinț), 43.
Hîncu (boer), 566.
Hinog (insulă), 81, 146, 172.
Hinog (pădure), 768.
Hiperboreĭ (popor), 312.
Hippemolgĭ (popor), 513, 777.
Hisarlik saŭ Hazarlik (v. Asarlîc).
Hister (Dunărea), 247.
Hlibova-Suhat (gârlă), 255, 814.
Hobart Pasa (amiral), 611.
Hochsteter (n. pr.), 242.
Hofmann (n. pr.), 434.
Hogea Ahmet (podul luĭ-), 378.
Hogiŭ (valea-), 150, 187, 238, 358.
Hogguer (n. pr.), 58, 60, 348, 748, 789, 791, 933, 936.
Hohenzolern (fam.), 866.
Holbina (golf), 227, 258.
Holuclŭ (vale), 112, 231, 241, 382.
Home Robert (n. pr.), 31, 37.
Homer (poet), 47, 307, 308, 311, 312, 313, 510, 512, 513, 515.
Homurlar (pădure), 772.
Homurlar (pârâŭ), 115, 116, 189, 238.
Homurlar (sat), 75, 115, 116, 189, 375, 381, 384, 393, 655.
Homurlar (vale), 115, 116, 189, 238.
Honțul-mare (lac), 254, 813.
Honțul-mic (lac), 254, 268, 813.
Hopa (carieră), 829, 836, 844, 845, 846.
Hopa (insulă), 33, 146, 153, 154, 591.
Hopa (pădure), 769.
Horațiu (n. pr.), 431.
Hora-Tepe (carieră), 842.
Hora-Tepe (moviiă), 76, 78, 253, 414, 639, 670.
Horoslar (sat), 177, 213, 426, 428, 442, 443, 444, 447, 649, 672.
Horoslar-Alceac (vale). 124, 177, 237, 442, 443.
Horoslar-Bair (deal), 177.
Horoslar-Ceair (deal), 124, 177, 237, 425, 443.
Horoslar-Iol-Bair (deal), 124, 133, 176, 177.
Hosa-Iuk (movilă), 207.
Hoscadin (deal), 103, 128, 207, 208.
Hoscadin (sat) 35, 41, 103, 207, 208, 458, 461, 468.
Hoscadin, (vale), 103.
Hotaruluĭ (vale), 179, 237.
Hotin (oraș) 567, 572, 576, 577.
Hovaitzki (general), 590.
Hoyos (n. pr.), 676.
Hozun Ada (insulă), 89, 97, 146, 165.
Hribesio-Hară (deal), 227.
Hribesio-Hară (vale), 117, 227, 241, 364.
Hronet Hruet Hromot (n. pr.), 558.
Hygea (zeiță), 317.
Hygin (scriitor), 431.
Hudiul (grind), 258, 269.
Hugues (șef cruciat), 543
Hungaria (vapor), 899.
Hunii (popor), 321, 536, 538, 630, 631.
Hurmuzachi Constantin (n. pr.), 610.
Hurmuzachi Eudoxiŭ (n. pr.), 591.
Husein (beglerb. Oceacovuluĭ), 562.
Husein (Muteferica), 567.
Husein (Pașa Silistrei), 567.
Husein-Cechioĭ (sat bulg.), 35, 41.
Husein-Pașa (seraschier), 599.
Husein-Efendi (n. pr.), 398.
Hușĭ (oraș), 570.

Traducerea numirilor străine

Hagi = Hagiŭ.
Hagilar = al hagiilor.
Hagitilea = (trebue zis Hagitölö), = n. pr.
Haidân = luminos.
Haidar = n. pr.
Hairam = lapte bătut, saŭ surprindere.
Haisarlîc = v. Asarlîc.
Hamamgi = al băiașuluĭ.
Hamzaci = al luĭ Amza.
Hardalî = v. Ardalî.
Hasancea = a luĭ Hasan.
Hasanlar = frațiĭ Hasan.
Hasnale = cu comoară.
Havale = cu aer curat.
Hisar = fortăreață.
Horos = cocoș.
Hos = plăcut.
Hoscadin = (trebue zis Hos-cadîn), v. acest nume.
Hogilar = al hogilor.
Huseince = al luĭ Husein.

I

Iacob-Deal (carieră), 386, 822, 823, 832, 846, 847, 848.
Iacob-Deal (deal), 74, 76, 115, 130, 136, 142, 150, 187, 188, 190, 385, 393, 394, 937.

www.ziuaconstanta.ro

Iacob-Deal (sat), 688.
Iacob Mogh (vârf), 110, 414.
Iacoba Suhat (gârlă), 807.
Iaeger (colonel), 36.
Iaguda-Ceair (vale), 91, 156, 235.
Iakimov (n. pr.) 580, 582.
Iakutzk (oraş), 55.
Iai-Ceair (vale), 171, 236.
Ialar-Ceair (vale), 169, 236.
Iali Agassi (şef tătar), 568.
Ialomiţa (judeţ), 31, 62, 154, 155, 172, 180. 182, 380, 416, 420, 424, 445, 451, 645, 646, 669, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 781, 785, 800, 931.
Ialomiţa (râŭ), 84, 183, 421, 613.
Ialpug (lac), 138, 594, 918.
Ialta (vapor), 901.
Iamboli (oraş), 550.
Iancina (cap), 82, 90, 118, 227, 373.
Iani Milan (n. pr,), 264.
Iantra (râŭ), 136, 515.
Ianthrus (râŭ), 532
Iancu (gârlă), 810, 818.
Ianow (general), 618, 619, 622, 623.
Iapcea-Bair (deal), 91, 125, 148, 155, 156.
Iarâm-Başa (movilă), 40, 97.
Iaram-Culac (vale), 40, 97.
Iarâm-Iuk (movilă), 97.
Iarâm-Iuk (deal) 121, 132, 214, 371.
Iarâm-Meselic (deal), 214, 216.
Iarca Dimitrie (inginer), 678.
Iaroslaw (Ducele Galiţieĭ), 871.
Iaşĭ (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Iaşĭ (oraş), 334, 466, 498, 499, 501, 502, 568, 569, 578, 636, 779, 902, 935.
Iaşĭ (tratatul de la-), 262, 577, 880.
Iaşĭ (vapor), 898.
Iasĭ-Tepe-Ceair (vale), 38, 101, 154, 586.
Iasĭ-Iuk (movilă), 99, 153.
Iasĭ-Orman (pădure), 93, 161, 769.
Iasĭ-Orman (pădure în délul Polucci), 98.
Iasĭ-Orman (deal), 117, 130, 230, 362, 365.
Iasĭ-Iuiuk (movilă), 103.
Iasigiĭ (popor), 520.
Iason (n. pr.), 202, 511, 512, 866.
Ibas de Edesa (scriitor), 632.
Ibn Haucal (geograf), 867.
Ibraim (Sultan), 564, 565.
Ibraim-Paşa-Cesme (cişmeaualuĭ-), 154, 477.
Ibraim (Nazirul Brăileĭ), 579.
Ibraim-Adassi (Ins. Ovidiŭ), 443.
Ibrişoru (deal), 119, 131, 226.
Ibycus de Rhegium (n. pr.), 307,
Icetirah (la Turcĭ), 340.
Iconia (oraş), 335, 545.
Icral-Ceia-Bair (deal), 38, 39, 90, 91, 125, 148, 154, 155, 156, 472.
Idacius (autor), 533
Idialih (vapor), 624.
Idrancia (munţĭ), 432, 867.
Idris (cronicar), 552.
Idris-cuiusu (sat), 101, 174, 446, 448, 452, 453, 649.
Idris-Kernos (p. trig.), 102.
Idriţa (dealul de la movilă. Vezĭ şi .Merea-Bair-Cara-Iuiuk, 103, 173.
Iegni-Pangola (oraş), 434.
Ieletz (colonel), 618.
Ienichioi (Satul noŭ, pl. Tulcea), 259.
Ienige-Dzedid (sat bulg.), 40.
Ieni Kazak (Ciamurli de sus), 369.
Ienĭ-Sale, 552, 553.
Ieni-Suben (Sale), 552.
Ieremia (Mitrop. Tèrnoveĭ), 637.
Ieremia Movilă (Domn), 561.
Ierusalim (oraş), 543, 626, 636.
Iesi-culac (pădure), 771.
Iezuiţiĭ (ordin religios), 560.
Igliciora-mare (deal) 115, 130.
Igliciora-mică (deal), 115, 130.
Igliţa (baltă), 106, 150, 188, 191, 229, 383.
Igliţa (sat), 29, 75, 115, 146, 147, 150, 187, 188, 323, 381, 383, 384, 386, 393, 525, 528, 529, 670.
Ignatie (Patriarch C-pol), 634.
Ignatie (» Tèrnoveĭ), 636.
Ignatie Irodeanu (n. pr), 388.
Ignatief (contele), 624.
Ignatz Hoffart (n. pr.), 401.
Ihekès (vapor), 901.
Iiri-culac (vale), 175, 273.
Ikingi-Medjidie-Dere (vale), 102, 174, 237, 924.
Ikosthenos (n. pr.), 317.
Ilan Adassi (Ins. Şerpilor), 305, 318.
Ilan Tabia (fort), 586.
Ilanlâc (sat), 30, 33, 36, 37, 41, 43, 63, 84, 104, 203, 206, 207, 334, 343, 458, 466, 468, 498, 499, 622, 806.
Ilanlâc (vale), 41, 104, 206, 239.
Ilanlic-Bair (deal), 177.
Ilanlic-Bair (deal, între dealúl Dorobanţul şi dealul Armut-Bair), 124, 133, 154, 179, 213, 427.
Ilenilor (baltă), 191, 192, 389, 391.
Ilfov (judeţ), 639, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Ilganiĭ de jos (sat). 256, 263, 268, 396, 401.
Ilganiĭ de sus (sat), 254, 256, 259, 268, 396, 401.
Iliada (scriere), 307, 308.
Ilie (Domn), 553, 554.
Ilie Moţoc (boer), 568.
Ilie Stoian (n. pr.), 752.
Ilios (n. pr.), 317.
Iliria (prov.), 628.
Ilirienĭ (popor), 518.
Ilericĭ (famil. imper.), 531.
Ilium (Troia), 314.
Imalâc (deal), 110, 129, 195, 401, 414, 686.
Imamĭ (preoţĭ turcĭ), 337.
Imbros (vapor), 898.
Imperator (vapor), 899.
Imperatrix (vapor), 899.
Imperiul de Orient saŭ Byzantin, (vezĭ şi Bizantiĭ), 544, 545, 546, 547, 554, 627, 868, 873, 875.
Imperiul grec de la Nicea, 544, 545.
Imperiul Latin din C-pol, 544, 636. 872.
Imperiul Roman, 27, 626.
Imperiul I Romàno-Bulgar, 541, 542, 543, 633, 635, 636, 867, 868.
Imperiul II Romàno-Bulgar, 544, 545, 546.
Impuţita (gârlă), 257, 811, 812.
Inalta Poartă (v. Turcia).
Inan-Bair (deal), 121, 132, 214, 223.
Inau-cesme (sat), 121, 216, 223, 360, 366, 371, 376, 651.
Inan-dere (vale), 121, 223.
Inarakion (gură), 248.
Independenţa (vapor) 900.
India (ţără), 344.
India (vapor), 899.
Indienĭ (popor), 347, 395, 905.
Inge saŭ Enige Mahale (sat) v. Enige Mahale.
Inge-Burun (cap.).
Inge-Dere (vale), 187, 238.
Inismeus (Rege), 317.
Ino (n. mit.), 510.
Inocentiŭ III (papă), 635, 636.
Inocentiŭ IV (papă), 636.
Insirâtelor (deal), 122, 123, 132, 152, 180, 214, 215, 423.
Inşirâtelor (movilă), 122.
Institutul geologic din Viena, 69.
Institutul meteorol. din Bucur., 53.
Institutul meteorol. din Viena, 53.
Institul geografic Buc., 429, 501.
Insulele Britanice, 931, 936.
Ioanes (Episcop), 631.
Ioakim I (Arch. la Tèrnova), 636.
Ioakim II (Patr. la Tèrnova), 636.
Iookim III (Patr. la Tèrnova), 636.
Ioanichie I Patr. la Tèrnova), 636.
Ioanichie II (Patr. la Tèrnova), 636.
Iolcos (oraş), 511.
Iol-Carĭ-Bair (deal), 103, 128, 168.
Iolganĭ (v. Ilganĭ).
Iomer-Beĭ-Iutlu (deal), 100, 101, 127, 691.
Iomer-Beĭ-Iutlu (vale), 171, 236.
Ion (Arch. la Thesalonic), 633.

www.ziuaconstanta.ro

Ion (Regele Cumanilor), 872.
Ion V. (n. pr.), 822.
Ion III (Tzar), 555.
Ion Corvin de Hunyade (Rege), 554, 555.
Ion Lascaris (Impĕr.), 335.
Ion Cesarini, 554.
Ion Negru (preot), 640.
Ion de Nevers (Ion fără frică), 551, 552.
Ion Paleologu (Impĕr.), 546.
Ion Provana (Architect), 260.
Ion Tulimeŭ (n. pr.), 392.
Ion Vodă cel cumplit (Domn), 559.
Ion Zimices (Impĕr.), 344, 542, 543, 635.
Ionaș Mone (preot), 873.
Ionescu I. (scriitor), 28, 52, 71, 323, 325, 349, 355, 375, 385, 436, 450, 453, 465, 674, 683.
Ionienì (coloniști), 265, 308, 516.
Ioniță (fratele luĭ Asan), 635, 636, 868.
Iortmac (baltă), 94, 96, 160, 161.
Iortmac (pădure), 769.
Iortmac (p. trig.), 96.
Iortmac (vale), 79, 96, 235.
Iort-Culac (vale), 97, 163, 235.
Iorga (scriitor), 548, 549, 553, 566, 870.
Iossef (Archiep. bulg.), 635.
Iosef (Episcop), 388, 414.
Iosef II (Impĕrat), 330, 576.
Iosef Pavlow (gârla luĭ-), 257, 810.
Ipatescu (general), 504.
Ipolysàg (vapor), 901.
Irasli-Bair (deal), 40, 96, 126.
Iriclia (pădure), 771.
Irinarch (Episcop), 331, 640, 689.
Iroftie (valea luĭ-), 160, 235.
Isaccea (barieră), 415, 685.
Isaccea (braț), 196, 197.
Isaccea (carieră), 822, 842.
Isaccea (casa), 31, 347, 348, 353, 625, 779, 785, 789, 794.
Isaccea (culme), 107, 108, 128, 387, 751.
Isaccea (oraș), 30, 54, 59, 64, 65, 68, 70, 84, 106, 107, 108, 109, 138, 146, 147, 150, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 231, 234, 245, 251, 252, 271, 280, 296, 301, 331, 341, 347, 351, 355, 358, 360, 363, 380, 381, 382, 383, 386, 387, 389, 390, 392, 494, 398, 402, 404, 405, 406, 407, 411, 421, 483, 495, 497, 498, 499, 508, 525, 528, 552, 553, 557, 558, 559, 562, 563, 566, 567, 568, 569, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 579, 581, 572, 588, 594, 595, 596, 598, 602, 612, 613, 614, 617, 618, 619, 640, 652. 655, 669, 670, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 739, 743, 748, 750, 752, 753, 755, 756, 757, 761, 773, 784, 788, 794, 796, 797, 831, 840, 842, 852; 857, 867, 877, 882, 892, 909, 916, 918, 919, 922, 933.
Isaccea (ostrov), 146, 147, 196, 389, 669.
Isaccea (pădure), 773.
Isaccea (pădure din ostrovul-), 773.
Isaccea (pichet), 147.
Isaccea (plasă), 358, 371, 387.
Isaccea (p. tigron.), 107.
Isacelul (lac), 257, 809.
Isacciu Anghel (Impĕr.), 327.
Isacov (lac), 257, 809.
Isaia (călugăr), 388.
Isaiew (general), 579.
Isauria (prov.), 629.
Isfendiar (Emirul de Castamuni), 552.
Isiacienilor (baltă), 248.
Isacienilor (portul), 311.
Iș-Tepe-Bair (carieră), 830.
Iskerul (rîu), 136, 515.
Islam-Giaferca (pădure), 772.
Islam-Giaferca (sat), 112, 232, 381, 382, 383, 402, 652, 849.
Islam-Tepe (movilă), 124, 153, 211.
Islamismul (religie), 330, 336.
Islanda (insulă), 54.
Ismail (județ), 610.
Ismail (orș), 30, 138, 139, 252, 254, 259, 317, 334, 407, 411, 420, 495, 560, 562, 563, 566, 568, 570, 573, 576, 577, 578, 579, 581, 582, 583, 585, 588, 592, 595, 596, 602, 614, 643, 812, 813, 818, 876, 900, 916.
Ismail (Epitropia din-), 408.
Ismail (vapor), 900.
Ismail-bey (delegat C. E. D.), 281.
Ismail-iuk (movilă), 97, 163.
Ismail Suleiman (herghelia luĭ-), 781.
Ismailciuc (gârlă), 255, 814.
Ismailov (colonel), 618.
Ister (Dunărea), 135, 142, 199, 251, 520.
Ister (vas), 302.
Istrangiadaghi (M-te), 337.
Istria (colonie în Italia), 512.
Istria (provincie), 57, 85, 247, 512.
Istria (vapor), 899.
Istria (v. Istropolis).
Istriana (oraș), 322.
Istrienilor (baltă), 248.
Istropolis (oraș), 199, 218, 222, 247, 248, 249, 251, 307, 308, 317, 321, 322, 351, 357, 430, 434, 513, 517, 518, 521, 525, 531, 866.
Istru (Dunărea), 48, 49, 243, 247, 248, 251. 308, 309, 310, 311, 313, 512, 513, 514, 515, 516, 521, 551.
Istru (plasă), 358, 371.
Isvórelor (deal), 112, 113, 129.
Isvorului (deal), 109, 128, 233, 399, 402.
Isvorului (pâraŭ), 233, 241, 358.
Isvorului (vale), 41.
Isvorul morilor (vale), 197.
Isvorul Telița (râŭ), 112, 228, 233, 241, 379.
Isus Christos saŭ Christos, 625, 626, 627, 634.
Italia (țară), 31, 36, 37, 42, 50, 51, 53, 267, 270, 271, 272, 273, 280, 281, 284, 432, 531, 551, 554, 555, 556, 624, 625, 629, 869, 882, 885, 897, 930, 931, 934, 935.
Italienĭ (pop.), 68, 267, 343, 347, 350, 359, 381, 384, 395, 396, 417, 418, 426, 446, 823, 873, 875, 905, 929.
Itch-Tchenguel-Tabiassi (fort.), 30, 33, 34, 37, 153.
Itinerarul lui Antonin, 464.
Iucari-Mahale saŭ Dobromir Izir (sat bulgăr.), 35, 40, 497, 498.
Iucari-Mahale-Ceair (vale), 95, 96, 164, 236.
Iuci-Culac (vale), 178, 237.
Iuci-Iuk-beriki (deal), 211.
Iuci-Iuk-beriki (movilă), 153.
Iuci-Tepe-Bair (deal), 121, 132, 216, 689, 690.
Iuk (deal), 118, 130.
Iuk-Mezarli (deal), 92, 93, 125.
Iuk-Mezarli (vârf), 93.
Iuliŭ Cesar (Impĕr.), 431, 519.
Iuliŭ Christu (n. pr.), 752.
Iuliŭ C. Solin (scriitor), 309.
Iulius Gruber (n. pr.), 851.
Iunkalan-dere (văĭ), 211, 240.
Iurtlà (vale), 225, 240.
Iurtluk-bair (ramif. luĭ Testemel), 120, 131, 224, 225.
Iurtluk (vale), 103, 207, 239.
Iusuf (general în 1854), 606, 607, 608, 609.
Iusuf-Aga (general), 599.
Iusuf-Pașa (Serasch. Babad.), 570, 577.
Iusufunar (sat), 100, 166, 170, 325, 446, 449, 452, 476, 924.
Iusufunar-Bair (deal), 100, 127, 170, 171.
Iusufunar-Ceair (vale), 170, 236.
Iutluk-bair (deal, ramificația luĭ Muuruazliki-Bair), 101, 127.
Iuuruk-dere (vale), 102, 175, 237.
Ivan-Bair (deal), 367.
Ivan-Penciof (herghelie), 780.
Ivan-Zabara (gârlă), 814, 818.
Ivancea (grind), 269, 807, 811.
Ivancea (pădure), 772.
Ivancea (ostr. cu pădure), 773.
Ivancea-mică (pădure), 773.
Ivancea-nouă (pescărie), 139, 257, 269, 404, 810, 812.

www.ziuaconstanta.ro

Ivanceu-veche (pescărie), 269,
Ivanciu Dobre (n. pr.), 361.
Ivanco (fiul luĭ Dobrotitz), 28, 547, 548, 549, 550, 869.
Ivanco Rotislavovicĭ (n. pr.), 871.
Ivaneschi Tătar (ostrov), 29, 252.
Ivanof (colonel), 618.
Ivrinez (deal), 173, 174, 175.
Ivrinez (sat părăsit), 82, 173, 174, 175, 350, 451, 452.
Ivrinez (stuf), 173, 174, 175, 237, 451.
Ivrinez-mare (sat), 179, 446, 451, 452, 453, 455, 622, 675.
Ivrinez-mic (sat), 451.
Iza (fiul luĭ Baiazid), 553.
Izet-Mehmed-Pașa (Mare Vizir), 576.

Traducerea numirilor străine.

Iai = întins.
Iaguda = dud.
Ialasî = margine.
Iapcea = potrivit de 'nalt.
Iarîm = jumătate.
Iasî = strîmb
Iaslîc = umed.
Ibil = de mijloc.
Icral = Rege.
Idriș = n. pr.
Ieni = v. Eni.
Ieșil = v. Eșil.
Iglun = (trebue zis Iuklu), încărcat.
Iirî = din lături.
Ikindgi = a doua.
Ilan = șérpe.
Ilanlîk = cu șerpĭ.
Ilmalic = de la vale.
Inan = credință.
Indge = subțire.
Iol = drum.
Iocarî = de sus.
Iort = (trebue zis Iurt) = siliște.
Iortomac = buestraș.
Iucĭ = treĭ.
Iurtluc = (trebue zis Iurtuc), părăsit.
Iusuf = n. pr.
Iusufunar = (trebue zis Iusuf-punar), v. aceste nume.
Iuuruc = alergător.
Itch = din 'năuntru.
Iuk = movilă.
Iuiuk = moviliță.

J

Jacobus (Episcop), 637.
Jafet, 335.
Jaila (pădure), 772.
Jaila (râŭ), 115, 116, 190, 238, 384.
Jaila (sat), 115, 190, 226, 229, 381, 384, 392, 393, 655, 688.
Jaila (vale), 116, 152.
Jaila-Bair (deal), 117, 130, 228, 230, 361.
Jaila-Nord (vârf), 115, 358, 380.
Jaila-Sud (vârf), 116.
Jailea-Ceair (vale), 93, 159, 235.
James-Ferry (n. pr.), 821, 822.
Janchi-Bair (deal), 118, 130, 230.
Japonia (țéră), 53.
Japsia Rahova (baltă), 197.
Jaques Porter (n. pr.), 874.
Jean de Vienne (n. pr.), 551, 552.
Jemaziul-Ewel (lună), 337.
Jemaziul-Ochir (lună), 337.
Jermolof (Lt.), 616.
Jidanuluĭ (grind.), 256.
Jidini (deal), 117, 130, 226, 229, 230, 370, 688.
Jidini (vale a Slaveĭ), 117, 226, 241, 370.
Jidini (vale a Taițeĭ), 230, 241, 365.
Jidini (vârf), 117, 226, 229, 370.
Jijila (baltă), 106, 191, 192, 193, 194, 389, 615, 616, 686.
Jijila (comună), 62, 73, 105, 106, 150, 191, 192, 194, 197, 380, 381, 389, 390, 391, 392, 394, 582, 617, 652, 686, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 752, 755, 772, 784, 788, 794, 796, 842, 853.
Jijila (râŭ), 104, 105, 106, 150, 194, 238, 385, 389, 686.
Jijila (vale), 73, 104, 105, 106, 150, 191, 194, 389.
Jijila-Văcărenĭ (pădu e), 772.
Jirecek (n. pr.), 28.
Joc (movilă), 371.
Jocuj-Bair (deal), 101, 127.
Johann Schildberger, (v. Schildberger).
John Cockerill (n. pr.), 678, 679.
Johston (com. de vapóre), 899.
Jolpani (trimesul lui Ivanco), 548.
Jornandès (n. pr.), 310, 532, 536.
Josan (gârlă), 255, 807, 813.
Juciuucuzi (sat părăsit), 375.
Jules I (Papă), 629.
Jules Michel (inginer), 435.
Julia (fiica lui August), 431, 432.
Julia (nepoata lui August), 431, 432.
Junius Sauranus (guvern.), 630.
Juno (vapor), 899.
Jupiter (vapor), 899.
Jupiter (zeŭ), 309, 310, 317, 435, 510, 531, 533.
Jurilca (n. pr.), 374.
Jurilofca (carieră), 831.
Jurilofca (comună), 54, 63, 118, 140, 219, 220, 224, 227, 231, 330, 359, 360, 364, 365, 366, 367, 368, 372, 374, 376, 497, 653, 685, 686, 689, 690, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 753, 784, 788, 793, 796, 831, 840, 853.
Jurilofca (pichet), 499.
Justin (Episcop), 331, 640.
Justin (scriitor), 512.
Justin (Imper.), 541.
Justin II (Imper), 542.
Justinian (Imper), 392, 541, 630, 632.
Justinian II Rhinotmetos (Imp.), 633.
Justinianea prima (Diocesă), 632.
Juvenal (n. pr.), 522.

Traducerea numirilor străine.

Jaila = (trebue zis Iaila) = loc înalt (platoŭ).
Janchi = din lături.
Jocuj = (trebue zis Jocuș) = urcând).
Juciuucuzi = (trebue zis Chiuciuccuzu) v. aceste nume.

K

Kadîrlez (Sf. Gheorghe), 264, 600.
Kadlubeg (șef de trib), 341, 547.
Kagul (lac în Basar.), v. Cahul.
Kainardgi (pâràŭ), 85.
Kainardgi (tratatul de la-), 262, 270, 576, 585, 599, 878, 880.
Kainardgi (sat), v. Kiuciuk-Kainardgi.
Kaitzibeg (șef de trib), 341, 547.
Kalil-aga (samsungibașa), 573.
Kalil-Pașa (general), 562.
Kalil-Pașa (ser. Babadag), 566.
Kalil-Pașa (Mare Vizir), 572.
Kalliacra saŭ Kallacecra (oraș), 547, 549.
Kalman (vapor), 901.
Kalon (braț), 247, 248 (vezĭ și Calon).
Kalos Ayros (p. pe br. Sulina), 294.
Kalveti (derviș), 572.
Kamcik (v. Camcik).
Kaminski (general), 576.
Kamensky N. Mihailovicĭ (conte), 588, 589, 590, 591.
Kamensky Sergiŭ (general), 421, 579, 584, 585, 587, 588, 589, 590, 592.
Kangri (Sangiacul de-), 567.
Kanitz (scriitor), 28, 52, 134.
Kapin (act de căsătorie), 338.
Kara-Deniz saŭ Kara-Denghiz (M. Négră), 202.
Kara-arman (v Caraharman).
Kara-Iflak (Muntenĭ), 202.
Karacla (sat părăsit), 350.
Kara Mihailof (inginer), 36.

www.ziuaconstanta.ro

Karischef (inginer), 36.
Karl Peters (geolog), 69, 70, 72, 73. 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 105, 108, 111, 117, 123, 135, 138, 139, 151, 188, 212, 218, 219, 242, 244, 324, 404, 412, 413, 421, 443, 449, 452, 454.
Kars (vapor), 901.
Kartal (vas), 624.
Kartali (lac în Bulgaria?), 41.
Kayserling (contele-), 281.
Kazan (oraș rus.), 878.
Kazanlik (oraș bulg.), 135.
Kazarii saŭ Kozarii (v. Cazarii).
Kazâklü-Vodă (Domn), 556.
Kazil-cum (ins.), 118, 373.
Kazilsar (satul Slava-rusă), 377.
Kecege (sat părăsit), 85, 207, 934.
Keci-deressi (vale), 35, 40, 934.
Kedreanu (deal), 102, 127, 167, 168.
Kedrilles (v. Kadârlez).
Keduk Ahmed Pașa (general), 557.
Kenaan-Pașa (general), 563.
Kenchreai (oraș), 522.
Kerhanaua (loc. isol. la Seimenĭ), 179.
Kerhanaua arsă (grind), 258.
Kerhanaua arsă (loc. isol.), 227.
Kerhanaua de la brațul Sf. Gheorghe, 400, 403.
Kerhanaua de pe țărmul Razelm, 403.
Kerhanaua de la gura Dranovului, 403.
Kerhanaua de la gura Dunavățului, 403.
Kerhanaua de la Lata, 197, 393.
Kerhanaua pe țărmul lac. Babadag, 364, 377, 379.
Kerhanale de la Gargalic, 217.
Kerhanale de la Dranov, 403.
Kerhanale de la Palaz, 212.
Kerkenes-Bair (deal), 119, 131, 184.
Kerim-Cuiusu (sat), 97, 98, 166, 170, 471, 473, 476.
Kerson (regiune), 541, 866, 867.
Kerson (oraș), 542, 543.
Kersones (cap.), 204.
Kertch (oraș), 529, 866.
Kertch (vapor), 901.
Kertch (strîmtóre), 204.
Kesmagaku (n. pr.), 317.
Ketic-punar (sat), 167, 168, 169, 446, 448, 461, 647, 781.
Kezlen-Sirti (deal), 100, 127, 167.
Kiegeci (localitate), 558.
Kiepert (n. pr.), 434.
Kiew (oraș), 331, 433, 434, 545, 560, 867, 871.
Kiew (vapor), 901.
Kiivan-Alceac (vale), 99, 100, 168, 208, 236.
Kilburn (oraș), 576.
Kilege (sat păsit), 458, 468.
Kilege-Ceair (vale), 39, 92, 157, 235.
Kili (Chilia), 600.
Kilia (v. Chilia).
Kilia (vapor), 901.
Kiniszi (vapor), 901.
Kiorciŭ (vale), 168, 236.
Kior-Cesme-Roman (sat), 71, 124, 179, 180, 215, 425, 428, 444, 446, 455, 456, 643, 647, 684.
Kior-cesme-Tatar (sat), 455.
Kior-Culac (vale), 201, 239.
Kior-Curu-Ceair (vale), 101, 173, 237.
Kior-Dere (vale), 184, 185, 238.
Kiosseler (comună), 79, 82, 100, 167, 171, 445, 446, 448, 449, 452, 453, 461, 479, 691, 693, 695, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 750, 783, 787, 792, 795, 853, 924.
Kiosseler (deal), 100, 127.
Kiosseler (p. trig), 100.
Kiosseler-Ceair (vale), 100, 171, 236.
Kipciak (Tătarii din-), 335, 545.
Kiragi (comună), 103, 104, 207, 208, 457, 458, 459, 461, 462, 464, 468, 648, 695, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725. 726, 728, 732, 735, 742, 755, 782, 787, 792, 795, 853.
Kiragi (deal), 104, 128, 207.
Kiragi I (p. trig), 103.
Kiragi (vale), 104, 207, 239, 461, 462, 622.
Kirișlik (v. Chirislic).
Kirești-iuk (movilă), 103.
Kirigi-luk (deal), 103, 128, 207, 208, 209.
Kirisliva (deal), 119, 131, 226, 357, 370.
Kirișliva (vale), 119, 226, 240, 370.
Kiril (Mitrop. de la Fântâna Albă), 330.
Kisle-Buroa (în Mangalia), 465.
Kislegik (movilă), 361.
Kiseleff (general), 593.
Kitachia (țară), 335.
Kitlăŭ (mov.), 106, 152, 195, 389.
Kitlis (vârf), 390.
Kitu (movilă), 119.
Kituk (dune), 223.
Kiuciuk-Ada (insulă), 213.
Kiuciuk-Bair (deal), 120, 131, 224, 225, 226.
Kiuciuk-Beily (vârf), 110, 201.
Kiuciuk-Bülbül (sat), 101, 102, 178, 446, 447, 448, 642, 647. 691.
Kiuciuk-Bülbül (p. trig), 101.
Kiuciuk-Bülbül-Nord (p. trig), 102.
Kiuciuk-Bülbül-Bair saŭ Bair-Kiuciuk-Bülbül (a se vedea Bavi-Kiuciuk-Bulbul).
Kiuciuk-Cara (deal), 116, 130, 189, 190.
Kiuciuk-Cara-Tepe (mov.), 113, 233.
Kiuciuk-Cesme-Bair (deal), 100, 127, 167, 171.
Kiuciuk-Cesme (vale), 691.
Kiuciuk-Chioĭ (sat), 214, 216, 357, 360, 368, 369, 424, 619, 651, 655, 690.
Kiuciuk-Chioĭ-Bair (deal), 121, 132, 214, 216, 357.
Kiuciuk-Dere-Culac (vale), 207, 239.
Kiuciuk-Enghez (vale), 169, 236.
Kiuciuk-Enghez (v. Enghez mic).
Kiuciuk-Hagi (carieră), 828.
Kiuciuk-Hagi-Sirti (deal), 95, 125, 164, 476.
Kiuciuk-Kainardgi (sat bulg.), 39, 92, 158, 270, 475, 496, 575, 585, 590.
Kiuciuk-Kessen-Ceair (vale), 91, 92, 157, 235.
Kiuciuk-Muratan (sat), 458, 467, 649.
Kiuciuk-Murfat (sat) vezĭ Turc-Murfat.
Kiuciuk-Murfat-Bair (deal), 102, 127, 178.
Kiuciuk-Mustafa-Tabia (fort), 586.
Kiuciuk-Suhat (deal), 228, 364.
Kiuciuk-Tatlageac (v. Tatlageac-mic).
Kiuciuk-Tuzla-Bair (deal), 210.
Kiuciuk-Tuzla-Dere (vale), 210, 239.
Khogea-Beĭ (Odesa), 881.
Klandki (v. Gladki).
Kleemann (n. pr.), 248, 249, 250, 261, 880.
Klevetzky (general), 618.
Klimenco (Lt.-col.), 614.
Klitca (maior). 622.
Kniva (Rege Ostrogot), 532.
Kogălniceanu (om de stat), 31, 414, (v. și Cogălniceanu).
Kogiular (sat bulg.), 92.
Koium-Punar (v. Coium-Punar).
Köhler (n. pr.), 305, 307, 313, 315, 316, 318.
Kolb (n. pr.), 348.
Komely (n. pr.), 585.
Komulovicĭ (corpul de cazacĭ aĭ luĭ-), 560.
Konstendsche (Constanța), 434.
Koroly Alex. I (vapor), 900.
Kos-Tepe-Bair (movilă), 123, 152, 180, 214, 215.
Kossova (bătălia de la-), 551.
Kostantia (Constanța), 543.
Kozarii (vezĭ Cazarii).
Krahmer (căpitan), 31.
Kremer (cavaler), 281.
Kritzky (căpitan), 315, 316.
Kythnos (vapor), 898.
Kühl (Inginer), 53, 280, 285, 816.
Kühn Adam (n. pr.), 362.
Kulhora (vale), 34.
Kulniew (general), 588.
Kujaz Gagarin (vapor), 900.

www.ziuaconstanta.ro

Kunicki (şef cazac), 568.
Kurse (vapor), 901.
Kusteli (sat părăsit), 350.
Küstendgé (caza), 31, 347, 348, 349, 353, 779, 785, 789.
Küstendge (district), 357, 625.
Küstendgé (oraş), 434, 435, 436, 437, 453, 548, 572, 575, 596, 597, 598, 599, 601, 602, 606, 881, 884.
Kutais (vapor), 901.
Kutuclia (vezĭ Cutuclia).
Kutusoĭ (general), 579, 582.
Kutzephane (insulă), 580.

Traducerea numirilor străine.

A se vedea Ch.

L

Lacanas (împĕr.), 546.
Lacea (pichet), 147.
La cişmele (loc. isolată), 443.
Laconica (scriere), 310.
Lagea (carieră), 836, 844, 845.
Lagunele (regiune), 139, 140, 217, 240, 394.
Lahovari (general), 506.
Lainicĭ (pas), 874.
Lalanne (inginer), 36.
Lalasachin (beglerberg), 547, 550.
La lutărie (carieră), 830.
Lamartine (scriitor), 339.
Lambrugea (pădure), 770.
Lamarche (conte), 551.
Lamburlu-Culac (vale), 159, 235.
La mila 77, 146.
La mila 72, 146,
La mila 23 (sat), 254, 255, 256, 260.
La mila 79 (punct), 146.
La mila 78 (pichet), 504.
Lampsac (sinodul de la-), 636.
Lampsac (oraş), 317.
Langeron (general), 578, 579, 580, 581, 583, 584, 586, 587, 588, 589, 590, 591.
La plopĭ (grind.), 257.
La plopĭ (loc. în baltă). 645.
Larga (vale la Jijila), 194, 238.
Larousse (n. pr.), 28.
Lasă-hard (vale), 117, 227, 241.
Lascaris II (Impĕr.), 545.
Lata (gârlă), 197.
Lata (pichet), 504.
La târca (deal), 119, 131, 186.
Lăţimea (baltă), 106, 192, 193, 391, 393, 615, 688, 920.
Lăţimea (gârlă), 106, 107, 191, 193, 194, 196, 615, 616.
Lăţimea (grind), 107, 193, 194, 196, 688.
Lăţimea (vad), 194, 196, 393.
Latinĭ (v. Romanĭ).
Latoca (ins.), 201.
Latorcza (vapor), 901.
La treĭ morĭ (pădure), 773.
Laun (oraş), 880.
Launitz (colonel), 623.
Laz-Mahale (sat), 104, 211, 426, 429, 442, 444, 445, 649, 670, 672, 692.
Laziĭ (popor), 444, 928.
Laza (fermă), 802.
Lazăr (Ţarul Serbieĭ), 550.
Lazăr Munteanu (n. pr.), 752, 827.
Lebune (bătălia de la-), 868.
Leda (vapor), 899.
Ledian (oraş), 872.
Leandru (n. pr.), 49.
Leca (colonel), 414.
Le Flô (general), 30.
Lechaion (oraş), 522.
Ledcov (Lt.-col.), 618
Leg. I Jovia, 404, 529.
Leg. I Italica, 529.
Leg. II Herculea, 108, 323, 404, 529.
Leg. IV. Scitică, 521.
Leg. V. Macedonică. 323, 521, 528, 529.
Legiunea XI Claudia, 323, 529.
Leibovicĭ (n. pr.), 824.
Lelewel (scriitor), 28, 244, 379, 868.
Lemberg (oraş), 569, 874.
Lemoyne (n. pr.), 31, 32, 36, 37.
Leo (Episc. Silistra), 637.
Leon (Episc. Nicea Thracieĭ), 633.
Leon IV (Imper.), 542.
Leon V Armeanul (Imper.), 542.
Leon VI (Imper.), 867.
Leon Vatatzes (general), 868.
Leon Gramaticul (scriitor), 634.
Leonim (n. pr.), 310, 315.
Leopold (Imper.), 569.
Lerescu (căpitan), 472, 642.
Lerici (castel), 556.
Leros (vapor), 898.
Leroy-Beaulieu (economist), 351.
Lesbos (vapor), 898.
Lesnicu (pădure), 770.
Letea (grind), 254, 256, 262, 263, 268, 807.
Letea (insulă), 254, 255, 256, 260, 553, 610, 806, 807, 812.
Letea (sat), 254, 256, 257, 263, 395, 652, 764.
Leti (pădure), 137, 139, 254, 256 759, 763, 764, 765, 766, 772, 807, 934.
Leti (vas), 302.
Leti-ceatal (dublă ins.), 139.
Leuce (v. şi Ins. Şerpilor), 246, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 514.
Levant, 868, 869, 876.
Leukoran (vapor), 901.
Leunclavius (scriitor), 547, 550, 552.
Lewis (general), 589, 591.
Libère (papă), 629.
Libia (ţară), 625.
Libidius (chimist). 219.
Licaonia (prov.), 344, 542.
Licen (n. pr.), 699.
Licherdopol (scriitor), 88, 263, 264, 266, 328, 374, 376, 774, 775, 777.
Licinius (Impĕr.), 529, 534, 627.
Licinsky (bandit), 350, 504.
Licina (vale), 94, 148, 159, 253.
Licostom (oraş), 553.
Lille (oraş), 555.
Limes Scythicus, 529.
Limpezişul (baltă), 165, 236, 237. 427, 693.
Linia convenţională (v. frontiera de Sud).
Linz (oraş), 302, 900.
Lipca-mare (carieră), 842.
Lipca mică (»), 842.
Lipinski (căpitan), 617.
Lipsos (vapor), 898.
Lipniţa (comună), 32. 94, 95, 158, 159, 160, 161, 164, 351, 470, 471, 474, 475, 478, 479. 480, 481, 482, 623, 645. 691, 706, 709, 711, 714, 715, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 734, 736, 743, 750, 755, 769, 783, 787, 793, 795, 853.
Lipoveni (popor), 63, 66, 68, 259, 262, 263, 267, 328, 329, 330, 331, 332, 347, 348, 359, 374, 377, 378, 381, 383, 384, 414, 415, 416, 417, 418, 420, 426, 446, 585, 640, 646, 653, 654, 689, 764, 905, 907, 908, 927, 928.
Lipovenilor (gârlă), 202.
Litean-Vodă (v. Mihail, Liteanul).
Liteanca (gârlă), 255, 816, 818.
Liteanca (lac), 254, 255, 815, 816, 818.
Litca (Letea), 263.
Litcov (gârlă), 257, 394, 397, 400, 403, 809, 810, 818.
Litcov (sat), 256, 264.
Lituania (provincie) 547, 555.
Livia (soţia luĭ August), 432.
Liviŭ Drusu (n. pr.), 518.
Lodygensky (Del. C. E. D.), 281.
Lochr (De-), 281.
Locusteanu (n. pr.), 802.
Logothetti (Contele-), 281.
Lom (râŭ), 622, 623.
Londra (oraş), 272, 273, 279, 280, 282, 302, 899.
Lopatna (gârlă), 255, 394, 400, 814, 815, 816, 817, 818.
Lord Raglan (general), 602.
Louis (Contele de-), 544.
Lloyd (comp. de vapóre), 356, 450, 577, 669, 699, 881, 884, 885, 899, 901.
Lozova (sat), 113, 232, 697.

www.ziuaconstanta.ro

Lozova (munții), 75.
Lozova (pârâŭ și vale), 113, 388, 849, 850, 937.
Lybia (țără), 47, 52.
Lycophron (n. pr.), 308, 312.
Lydia (țără), 516.
Lydus (n. pr.), 142.
Lysimach (Rege), 317, 322, 517.
Lytrostomon (Kilia), 260.
Luca Ionescu (Prefect), 905
Lucari (cronica luĭ), 873.
Lucas (n. pr.), 822.
Lucacs (vapor), 901.
Lucius Quintus Maurus, 523
Lucius Verrus (n. pr.), 434.
Luculus (fratele luĭ Ovidiŭ), 430.
Luculus (n. pr.), 518, 519.
Lufti-Djelil (vapor), 612.
Lumina (grind), 257, 807, 811.
Lumina (gârlă), 812.
Lumina (lac), 257, 811.
Lunca plopilor (vale), 114, 190, 238,
Luncăviciora (vale), 106, 198, 239, 382, 386, 390.
Luncavița (comună), 62, 73, 105, 106, 107, 191, 194, 196, 197, 198, 324, 380, 381, 382, 383, 386, 387, 389, 390, 392, 393, 394, 651, 652, 685, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 739, 743, 750, 752, 755, 760, 772, 784, 788, 794, 796, 802, 831, 842, 853.
Luncavița (râŭ), 105, 106, 107, 150, 152, 197, 198, 229, 231, 239, 382, 390, 686.
Luncavița (vale), 73, 75, 105, 106, 107, 150, 152, 195, 197, 231, 239, 390, 685.
Luncavița-mare (pârâŭ), 105, 107, 197, 228, 239, 390.
Luncavița-mică (pârâŭ), 105, 107, 197, 239, 385.
Luncavița-Rakel (pădure), 772.
Lung (ostrov), 146, 165.
Lungă (pădurea din ostrovul), 769.
Lungu Ion (n. pr.), 640.
Lupicinius (general), 536.
Lupilor (insulă), 223.
Lupului (vale), 107, 114, 229, 241, 382, 386.
Lutul-alb (vale), 195, 201, 239.
Lutul-roșu (deal), 77, 78.

Traducerea numirilor străine

Lamburlu = cu teĭ.
Laz = al Lazilor (un trib).
Lar = sat.

M

M. (cotul de la Renĭ), 195, 245, 392.
M. (cotul de pe br. Sulina), 139, 255, 256, 263, 268, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 815, 931.
M. (cotul de pe br. Sulina), 139, 250, 289, 290, 292, 294.
Maadem-Bair (deal), 121, 132, 223, 224, 368.
Macarie (Patr. Tèrnoveĭ), 636.
Macarie de Antiochia (Patriarch.), 565, 804, 874, 876, 936.
Macarius (Episcop. Silistra), 637, 638.
Macaron (ins. Șerpilor), 309, 312.
Macedonia (țără), 350, 464, 518, 532, 543, 544, 625, 629, 777, 929.
Macedonianismul saŭ Maratonianismul (doctrină), 630.
Macedonienĭ (popor), 323, 516, 517, 903.
Macedonius (Patriarch), 541, 632.
Macer (poet), 431.
Măcin (carieră), 842.
Măcin (caza), 31, 347, 348, 353, 625, 779, 785, 789, 794.
Măcin (culme), 105, 106, 128.
Măcin (munți), 71, 73, 105, 593, 596.
Măcin (oraș), 29, 54, 64, 65, 68, 69, 70, 73, 74, 87, 90, 105, 106, 135, 136, 137, 142, 146, 147, 150, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 197, 198, 229, 346, 360, 361, 362, 363, 365, 375, 390, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 399, 419, 420, 422, 483, 494, 497, 498, 499, 509, 525, 530, 561, 573, 575, 577, 580, 582, 583, 584, 585, 588, 596, 597, 598, 600, 602, 606, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 637, 652, 655, 669, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 739, 743, 748, 750, 752, 753, 756, 772, 784, 788, 794, 796, 797, 831, 832, 840, 842, 847, 852, 857, 882, 883, 892, 909, 921.
Măcin (pichet), 147, 504.
Măcin (plasă), 328, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 357, 358, 380, 381, 382, 395, 417, 492, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 743, 744, 746, 747, 750, 751, 752, 753, 755, 756, 772, 784, 785, 788, 789, 794, 796, 802, 803, 804, 822, 831, 853, 933, 934.
Măcin-Grecĭ (pădure), 772.
Maclacov (colonel), 618.
Macmedi-Culac (vale), 96.
Macmora (deal), 94, 125, 162.
Macrian (Impĕr.), 631.
Macuc (deal), 96, 126, 148, 155, 160, 162.
Macus (carieră), 842.
Madatoff (Prinț), 421, 598, 599.
Madgid Bey (del. C. E. D), 281.
Maghiarĭ (v. Unguri).
Magnan (Comandant), 608.
Magnenco (Maior), 589.
Măgurele (vapor), 900.
Mahalaua Cerchezéscă (car.), 831.
Mahale-Orman-Bair (deal), 39, 91, 125, 157.
Mahale-Orman-Ceair (vale), 39, 157, 235.
Mahomed (profet), 337, 338, 354, 462.
Mahomed I (Sultan), 552, 553.
Mahomed II (Sultan), 260, 554, 555, 556, 557, 870, 871, 875.
Mahomed III (Sultan), 560, 561.
Mahomed IV (Sultan), 565, 566, 567, 569, 570.
Mahomed-Bair (deal), 124, 132, 179, 180, 428.
Mahomedanĭ (v. Turcĭ).
Mahomedanism (religie), 336.
Mahometcea (pârâŭ), 185, 238, 418.
Mahometcea (sat, pl. Constanța), 103, 178, 425, 426, 442, 444, 445, 622, 623, 649, 672, 673, 694, 780.
Mahometcea (sat, pl. Hârșova), 185, 417, 418.
Mahometcea-Bair (deal), 122, 132, 178, 184, 185.
Mahometcea-Ceair-Dere (vale), 102, 103, 153, 178, 210, 211, 237, 442, 694.
Mahmud I (Sultan), 411, 571, 572, 903.
Mahmud II (Sultan), 355, 356, 400, 579, 593, 600, 670.
Mahmud-Cuiusu saŭ Mahmudchioĭ (comună), 82, 102, 171, 174, 325, 342, 355, 440. 441, 445, 446, 447, 448, 449, 451, 452, 453, 454, 455, 508, 622, 649, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 726, 733, 736, 742, 755, 783, 787, 792, 795, 827, 853.
Mahmud Tiranul (n. pr.), 585.
Mahmudia (barieră), 78, 110, 415, 686.
Mahmudia (caza), 31, 348, 625.
Mahmudia (lac), 201.
Mahmudia (oraș), 65, 77, 111, 112, 139, 152, 195, 200, 201, 202, 220, 234, 252, 263, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 403, 404, 405, 406, 414, 483, 497, 530, 653, 654, 655, 670, 686, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 773, 784, 788, 793, 796, 797, 852, 857, 909, 921, 929.
Mahmudia (pădure), 773.
Mahmudia (vale), 234.

www.ziuaconstanta.ro

Mahmudul (grind), 257.
Mahr (dotă), 338.
Maiacli-Oba (movilă), 124.
Maiacul (loc.), 559.
Maiendorf (general), 578.
Makadem-i-hair (vapor), 624.
Mal-Suvat (carieră), 827.
Malagenilor (deal), 101, 127, 172
Malceno (lac), 218, 224, 367.
Malciu (carieră), 832.
Malcoci (baltă), 110, 152, 200, 401.
Malcoci (comună), 110, 200, 201, 259, 263, 345, 395, 396, 397, 399, 401, 402, 405, 406, 414, 654, 686, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 761, 773, 784, 788, 793, 796, 853, 933.
Malcoci (sat părăsit), 167, 170, 448, 471, 479.
Malcoci (vale, pl. Tulcea), 200, 239.
Malcoci-Mezarlik (deal), 97, 126.
Malcoci-Oglu (Pașe de Kilia), 559.
Malek (profet), 337.
Malieva-Balca (vale), 117, 226, 241.
Maltezi (locuitori din Malta), 265.
Malul Dunării (carieră), 827, 836, 842.
Malul Mării (carieră), 836.
Malul Roșu (car. Bugeac), 836.
Malul Roșu (» Ostrov), 836.
Mamaia (carieră), 836.
Mamaia (sat), 84, 211, 212, 213, 426, 428, 696, 697.
Mamele (deal), 101, 127, 172.
Mamutusta (deal), 104, 128, 206, 207, 208.
Mamutusta-Iuk (movilă), 104.
Mamuzli (sat), 99 167, 458, 459, 460, 646.
Mamuzli-Bair (deal), 99, 126, 167.
Man-Corman (deal), 123, 132, 214, 215.
Mandalac-dere (vale), 215, 240, 357.
Mandrea (n. pr.), 457, 798.
Mangaci (sat), 99, 167, 169, 458, 459, 460, 649, 695.
Mangaci-Ceair (vale), 99, 169, 236.
Mangala-Culac (»), 178, 237.
Mangala-Culac-Bair (deal), 102, 127, 168, 176, 178.
Mangalia (apele sulfurose), 83, 85, 86, 87, 206, 208, 466, 468.
Mangalia (apele sulfurose de la Ezer), 208.
Mangalia (barieră), 691, 692.
Mangalia (caza), 347, 349, 353, 465.
Mangalia Ezer (v. Ciukur, lac).
Mangalia (lac), 83, 84, 85, 86, 87, 103, 104, 206, 208, 209, 239, 461, 464, 465, 466, 468, 660, 661.
Mangalia (oraș), 30, 32, 33, 37, 41, 54, 57, 62, 63, 72, 83, 86, 87, 98, 100, 103, 104, 141, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 321, 334, 348, 351, 355, 429, 434, 441, 444, 445, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 473, 479, 480, 483, 495, 497, 498, 499, 500, 502, 503, 508, 513, 525, 572, 575, 576, 585, 598, 599, 606, 607, 609, 622, 624, 625, 645, 646, 649, 670, 681, 682, 683, 692, 693, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 748, 750, 755, 758, 761, 766, 769, 782, 787, 792, 795, 797, 836, 852, 856, 870, 884, 894, 904, 909, 913, 914, 922, 923.
Mangalia (plasă), 61, 85, 167, 328, 342, 345, 346, 347, 357, 416, 425, 440, 445, 456, 457, 458, 466, 469, 470, 492, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 734, 735, 737, 738, 740, 741, 742, 744, 745, 746, 747, 750, 751, 755, 756, 769, 779, 782, 783, 787, 792, 793, 795, 802, 803, 804, 826, 853, 930, 936.
Mangalia (pod), 207.
Mangalia (port), 41, 203, 351, 465, 466, 660, 661, 876.
Mangalia (vale), 89, 208, 209, 239.
Mangalia (valea lacului), 103, 206, 208, 209, 239, 464.
Mangalic-dere (vale), 179, 237.
Mangea-Punar (lac), 209.
Mangea-Punar (sat al Topraisari), 209, 458, 469, 692.
Mangea-Punar (sat al Tuzlei), 209, 458, 469, 470, 646, 692.
Mangea-Punar (vale), 209, 210, 239.
Mangina (sat părăsit), 350.
Mangupia (oraș), 875.
Manca-Tepe-Dermen (mov.), 357.
Mankalia (Mangalia), 434.
Manicatide (fabrică), 851.
Mannert (geograf), 434.
Manolescu (herghelia lui-), 781.
Mansei (general), 622, 623.
Manuel (Patriarch), 633.
Maramureș (prov.), 547.
Marchița (carieră), 829.
Marcelin Ammian (n. pr.), 249, 250, 306, 308, 315, 434, 464, 537.
Marcianopolis (oraș), 317, 523, 532, 533, 534, 536, 537.
Marcomanii (popor), 522.
Marcu Aureliu (Impărat), 434.
Mărculescu (colonel), 494.
Marcus Licinius Crassus (n. pr.), 519.
Markoff (n. pr.), 582, 583, 584, 585, 586, 589, 590.
Marcof (colonel, 1877), 618.
Marc-Album (M.-Négră), 242.
Marc-Nitasch (M.-Négră), 28.
Marea-Aralo-Caspiană (Maregeologică), 242.
Marea-Bretanie (Regat), 31, 37, 42, 280, 281, 284.
Marea-cea-Mare (M.-Négră), 28, 548, 549.
Marea-Ionică, 432.
Marea Mediterană, 877, 900.
Marea Muntencască (M.-Négră), 202, 866.
Marea-Négră, 27, 28, 29, 30, 33, 36, 37, 38, 41, 43, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 57, 58, 62, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 77, 79, 80, 83, 84, 85, 87, 89, 98, 103, 104, 114, 116, 122, 124, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 173, 175, 177, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 227, 229, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 261, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 272, 273, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 296, 297, 298, 299, 300, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 321, 330, 331, 335, 336, 344, 349, 351, 357, 359, 362, 363, 367, 368, 374, 394, 403, 404, 411, 416, 425, 427, 428, 429, 430, 432, 434, 435, 436, 437, 438, 440, 441, 444, 445, 453, 457, 465, 466, 468, 469, 496, 500, 514, 519, 520, 525, 526, 529, 530, 531, 537, 542, 543, 545, 547, 548, 549, 551, 552, 553, 554, 556, 557, 558, 560, 561, 562, 563, 566, 569, 570, 571, 572, 573, 575, 576, 577, 582, 585, 592, 593, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 606, 607, 608, 609, 611, 613, 614, 622, 624, 625, 626, 627, 659, 660, 662, 665, 667, 668, 669, 670, 677, 682, 684, 690, 691, 692, 696, 699, 752, 756, 757, 758, 761, 764, 778, 804, 805, 806, 807, 811, 812, 818, 821, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 881, 882, 898, 900, 901, 914, 916, 918, 922, 923, 927, 933, 934.
Marea-Négră (basin), 54, 89, 134, 176, 185, 187, 189, 198, 206, 211, 239, 456.
Marea-Négră (versant), 89, 110, 116, 195, 723, 731, 747.
Marea neospitalieră (M.-Négră), 47, 58, 866.
Margarela (carieră), 836.
Marginea Ghiolului (car. Canara), 836.
Marginea Ghiolului (car. Palaz), 837.
Marginea Ghiolului (car. Techirghiol), 836.

www.ziuaconstanta.ro

Marginea Ghioluluĭ (gârlița), 829.
Margus (rîŭ), 533.
Maria (carieră), 827, 836.
Maria (Maica Domnuluĭ), 631.
Maria (soția luĭ Asan II), 544.
Maria (soția luĭ C. Tetch.), 546.
Maria de Mangup (n. pr.), 875.
Maria-Teresa (vapor), 899.
Maria Valerio (vapor), 899.
Marin (Archiepiscop), 635.
Marin Petcu (n. pr.), 752.
Mariță (fluviŭ), 330, 547, 550.
Markel (gârlă), 397, 400, 403.
Markel (lac), 257.
Mârleanu (comună), 32, 97, 98, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 470, 471, 472, 474, 480, 622, 623, 645, 670, 693, 695, 696, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 783, 787, 793, 795, 853.
Mârleanu (deal), 97, 126, 480, 696.
Mârleanu (lac), 96, 98, 146, 148, 162, 164, 235, 236, 474, 480.
Mârleanu (sat, jud. Ialomița), 642.
Mârleanu (vale), 98, 164, 236.
Marmara (mare), 624.
Marquis Bacquehem (vapor), 899.
Marsilia (oraș), 606, 880.
Marsilia (port), 661, 667, 900.
Marte (zeŭ), 314, 317.
Martianus Capella (n. pr.), 312.
Martin de mare (căpitan) 547.
Masurale (p. pe br. Sulina), 293, 295, 296.
Mateĭ Basarab (Domn), 341.
Mathîeu de Valaincourt (n. pr.), 544.
Matița (lac), 255, 256, 814, 815.
Matra (vapor), 901.
Matrosca (mahala), 407.
Mauretania (provincie), 625.
Mauriĭ (popor), 343.
Mavro-Bulgaria (ținut), 27.
Maxențiŭ (Impĕr.), 534, 627.
Maxim (Impĕr.), 528, 529, 531.
Maxim Daia (Impĕr.), 534.
Maxim din Tyr (n. pr.), 310, 313.
Maxim Effendi (del. C. E. D.), 281.
Maxima (n. pr.), 431.
Maximian (Imperator), 533
Maximilian (Archiduc.), 562.
Maxinciu (lac), 255, 814.
Mazepa (hatman), 570.
Meca (oraș), 337.
Mecnop (general), 411.
Mecknow (maior), 574.
Medea (haltă), 443, 670, 672, 681.
Medea (n. mitol.), 430, 511, 512, 866.
Medea (vapor Lloyd), 899.
Medea (vapor Român), 898.
Medgidia (baltă), 176, 178, 694.
Medgidia (carieră), 827, 836.
Medgidia (caza), 31, 60, 348, 625.
Medgidia (caimacamlîc), 357.
Medgidia (gară), 453, 455, 671, 674, 684, 694, 699.
Medgidia (oraș), 40, 54, 59, 60, 62, 64, 79, 81, 82, 85, 97, 98, 100, 101, 102, 171, 173 174, 175, 176, 177, 178, 206, 244, 341, 342, 355, 356, 357, 364, 422, 425, 427, 428, 441, 445, 446, 447, 448, 449, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 466, 472, 473, 474, 475, 476, 480, 481, 483, 495, 496, 497, 501, 502, 508, 512, 584, 587, 610, 620, 621, 622, 623, 645, 649, 673, 674, 675, 682, 683, 684, 691, 693, 694, 697, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 759, 783, 787, 792, 795, 797, 827, 836, 845, 852, 856, 884, 903, 904, 909, 924.
Medgidia (plasă), 167, 328, 342, 345, 346, 347, 348, 357, 416, 417, 425, 440, 445, 446, 447, 457, 470, 492, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 740, 741, 742, 744, 746, 747, 750, 751, 755, 756, 768, 769, 783, 787, 792, 793, 795, 802, 803, 804, 826, 853, 930, 936.
Medgidia-Tabia (fort), 33, 34, 38, 586, 591, 603, 605.
Medgidie-Bair (deal), 454.
Media (țără), 867.
Meḑiĭ (popor), 322.
Medin (Nedea), 873.
Medina (oraș), 337.
Medve (vapor), 901.
Medopa (n. pr.), 517.
Megabyse (n. pr.), 516.
Megara (oraș în Sicilia), 317.
Megina (deal), 114, 115, 130, 189, 190, 384, 386.
Megina (pârâŭ), 115, 190, 238.
Mehadia (oraș), 142.
Mehedinți (județ), 547, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Mehemed Ali-Pașa (din Egipt), 599.
Mehemed-Bey (colonel), 605.
Mehemed-Mustafa (herghelia luĭ-), 781.
Mehemed-Pașa (generalul luĭ Soliman), 559.
Mehemed-Pașa (general), 564.
Mehemed-Pașa (de la Silistra), 564
Mehemed-Ruzdi-Pașa (Mare Vizir), 611.
Mehmed-Said-Pașa (del. C. E. D.), 281.
Mehmet-Amet (n. pr.), 824.
Mehmet-Effendi (n. pr.), 827.
Meidanchioĭ (comună), 78, 113, 232, 235, 358, 361, 375, 382, 387, 395, 396, 402, 404, 405, 653, 685, 686, 687, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 755, 760, 761, 784, 788, 793, 796, 802, 832, 853.
Meidanchioĭ (deal), 75.
Meidanchioĭ (pădure), 773.
Meidanchioĭ (pârâŭ), 232, 241.
Meidanchioĭ (vale), 113, 232, 241, 768,
Meklemburg-Strelitz (Prinț), 585.
Melburn (vapor), 900.
Melek-Ahmed-Pașa (guv. Sil.), 565.
Meletie (geograf), 248, 249, 464.
Meletie (Kerhanaua-), 390.
Melfa (sat părăsit), 689.
Melkisedek (Episcop), 332.
Melodita (sat părăsit), 350.
Melpomene (din Herodot), 245.
Melpomene (vapor), 899.
Memendeni-Tepe (movilă), 215.
Memet (Cara-coium), 428.
Memphis (vapor Lloyd), 899.
Memphis (vapor Mes. Mar.), 900.
Menelau (n. pr.), 307.
Menenovicĭ (n. pr.), 831.
Menipp de Pergam (n. pr.), 310.
Meragi-Bair (deal), 103, 128, 153, 167, 168, 210.
Meragi-Iuk (movilă), 103, 210.
Mercur (zeŭ), 317, 510.
Merdeven-ceair (vale), 99, 169, 236.
Merdevenli-Bair (deal), 99, 126, 169.
Merdevenli-Punar (sat), 102, 167, 169, 448, 458, 459, 461, 649.
Merea-Bair-Kara-Iuiuk (deal), 101, 127, 173, 174.
Merhei (lac), 255.
Merkez (dealul de la-), 96, 126, 160, 162, 164.
Mesa-Orman (pădure), 771.
Meșelic (pădure la Carvan), 769.
Meșelic (» » Rasova), 768.
Meșelic-Bair (deal), 122, 132, 184, 185, 557.
Meșelic-Cula (pădure), 769.
Mesembria (oraș), 28, 141, 247, 317, 542, 543, 547, 562, 86 , 871.
Mestinul (ins.), 29, 253.
Mestinul (pădure), 773.
Mesopotamia (țără), 629, 867.
Mesopotamia Croată (regiune), 242.
Messageries Maritimes (Comp. de vapoare), 699, 884, 885, 900.
Messalinus C. Prastina (n. pr.), 205.
Metamorfosele (luĭ Ovid), 84, 432.
Metcovicĭ (vapor), 899.
Metereĭ (popor), 520.
Metodiŭ (creștin-bulgar), 634.
Mezarlîc (movilă), 124.
Mezarlîk (vale la Enisarai), 184, 186, 238.
Mezarlîk-Bair (deal, ramif. a luĭ Caraomer în basinul Pontic), 103, 128, 207, 208.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

Mezarlic-Bair (deal, ramificaţia luĭ Derechioĭ), 99, 126, 167.
Mezarlic-Bair (altă ramif. a dealuluĭ Derechioĭ), 99, 126, 179.
MezarlicBair (deal, la Dobromir, ram. luĭ Uzum-Bair) 95, 125, 476
Mezarlic-Bair (altă ramif. a luĭ Uzum-Bair, Distrail), 96, 126, 160, 162, 164.
Mezarlic-Bair (Dorobanţul, deal), 124, 132, 180.
Mezarlic-Bair (contin. luĭ Caraomer), 99, 126, 169.
Mezarlic-Bair (ramificaţie din cel de sus, continuarea Caraomeruluĭ), 99, 126, 169.
Mezarlic-Borungea-Bair (deal), 100, 126, 127, 128, 166, 170.
Mezarlic-Ceair (vale), 178, 237.
Mezarlic-Iuk (mov. pe malul Măriĭ), 104, 210, 211.
Mezarlic-Sirti (deal), 103, 128, 207, 208.
Mezetul (deal), 119, 131, 149, 150, 186.
Mezetul (vale), 186, 238, 419.
Michaud (istoric), 875.
Micomanti (sat părăsit), 350.
Michel M. (geolog), 80.
Michaĭ (preot), 390.
Michail Bogoris (v. şi Bogoris), 634.
Michail (fiul luĭ Ion Asan II), 545.
Michail (fiul luĭ Constantin Asan), 546.
Michail (fiul luĭ Mircea), 549.
Michail Liteanul (cneaz), 872, 873.
Michail (mare Duce), 598.
Michail (Regele Polonieĭ), 563.
Michail Latas (croat), 601.
Michail Racoviţă (Domn), 571.
Michail Rhangabé (Impĕrat), 542.
Michaĭ Viteazul (Domn), 51, 420, 494, 560, 561.
Michaĭ Viteazul (vapor), 900.
Michail II (Impĕrat), 542.
Michail III (»), 542, 634.
Michail Paleologu, 335, 544, 545, 546, 868.
Micheiev (colonel), 618.
Midansky (n. pr.), 752.
Middelgrund (insulă), 922.
Midhat-Paşa (n. pr.), 354, 356.
Midia (cap.), 30, 76, 78, 80, 122, 141, 203, 211, 212, 217, 244, 342, 441, 690.
Midia (vapor), 898.
Migeleti (vale), 97, 163, 235.
Mighali-Thermae (Cernavoda), 449.
Mihalcea (banul), 560, 561.
Mihelson (general), 578, 579.
Mihnea III (Domn), 420.
Miron Costin (cronicar), 562.
Miron Costin (vapor), 900.
Mirzea Cantemir (şef tătar), 562, 563, 564.
Mircea cel mare (Domn), 28, 260, 324, 336, 416, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 874, 875.
Mircea (brikul), 508.
Mircea-Vodă (grădină Constanţa), 439.
Mircea-Vodă (sat), 446, 452.
Mircea-Vodă (staţie), 80, 81, 178, 453, 456, 671, 675, 677, 700.
Mila (pădure), 773.
Milan (deal), 106, 128.
Milan (edictul din-), 627.
Milcov (deal), 106, 128, 194, 389.
Milet (oraş), 199, 247, 251, 430, 437.
Milesianĭ (coloniştĭ), 513, 528, 866.
Miloş Obilicĭ (n. pr.), 550.
Miloradovicĭ (general), 575, 579, 588.
Millo (staroste), 874.
Millos (vapor), 898.
Mil-Vel-Alceac (vale), 118, 227, 241, 366, 367.
Mil-Vel-Culac (vale), 224, 240.
Mimea (carieră), 842.
Minerva (vapor), 899.
Mingrelia (provincie), 510.
Minţu Saragea (carieră), 827.
Miry (carieră), 822.
Mithridate (Rege), 518, 519.
Mitilene (oraş), 900.
Mitrofan Andriew (gârla luĭ-), 814.
Mitroviţa (oraş), 142.
Miulten Tepe (movilă şi deal), 124, 179, 180.
Mocanĭ (Transilvănenĭ), 57, 60, 61, 62, 139, 324, 325, 349, 357, 375, 388, 421, 422, 423, 425, 447, 643, 644, 778, 779, 780, 791, 935.
Mocanuluĭ (baltă), 193, 391, 393.
Mocanuluĭ (grind), 257.
Modena (oraş), 53.
Moeotis Palus (M. Azow), 245, 313, 315, 629.
Moesia Prima (prov.), 541, 632.
Moesia Secunda saŭ Inferior (prov.), 27, 205, 308, 310, 344, 432, 434, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 528, 529, 530, 532, 533, 535, 536, 538, 541, 544, 630, 631, 632, 653, 637.
Mohamed-beg (Sangiac de Nicopoli), 559.
Mohamed-Beg (Serasch. Silistreĭ), 565.
Mohamed-Ghiraĭ (Kan), 566.
Mohamed-Paşa (general), 566.
Moise Movilă (Domn), 563.
Mojsisovics (n. pr.), 77.
Mokan-Iuglum-Uba (movilă), 217.
Moldova (ţéră), 31, 54, 135, 242, 252, 261, 262, 271, 324, 331, 341, 344, 363, 379, 389, 392, 547, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 577, 578, 579, 588, 592, 593, 599, 601, 606, 607, 631, 637, 713, 757, 778, 785, 789, 865, 867, 868, 871, 872, 874, 875, 876, 878, 879, 880, 881, 883, 915, 935.
Moldoveni (popor), 260, 324, 375, 411, 413, 551, 553, 555, 556, 557, 559, 561, 568, 600, 875, 876.
Moldoveanu S. (n. pr.), 785.
Molfa (deal), 118, 130, 228, 231.
Moltke (Mareşal), 70, 593, 594, 599, 600, 921.
Molocaniĭ (sectă), 331, 332, 333.
Molomir (Impĕr.), 633.
Mommsen (istoric), 212, 434.
Monastirea Cocoşu (carieră), 831.
Monastirea Uspenia (carieră), 830.
Moncastro (Akerman), 556, 557, 560.
Monyol (sat părăsit), 350.
Mongolia (ţéră), 545.
Monodendri (punct pe br. Sulina), 256, 294.
Monophilus (Episc. Silistra), 637.
Montandon (naturalist), 775.
Montebello (vapor), 609.
Montraye (n. pr.), 434.
Montreux (scriitor), 560.
Mont Ventoux (Franţa), 53.
Móra Ali Iuzet (loc. isolata), 232.
Móra Calugerilor (loc. isolată), 232,
Móră Cocóneĭ (loc.), 214, 215, 216, 357, 360, 378, 379.
Móra Chiriac (loc. isol.), 232.
Móra Duma Gheorghe (loc isol.), 232,
Móra Frecăţeĭ (loc. isol.), 233.
Móra Hagi-Dima Gh. (loc. isol.), 232.
Móra Hagi-Mamet (iaz), 214.
Móra Hagi-Velicu (loc. isol.), 233, 399.
Móra Iordache (loc. isol.), 232.
Móra Ivanciu Nic. (loc. isol.), 232.
Móra Mamic (loc. isol.), 146, 165, 692, 693, 696.
Móra Mon. Cocoşul (loc. isol.), 108, 231, 382.
Móra Nedelcu (loc. isol.), 233.
Móra Nicolaŭ (loc. isol.), 229, 232,
Móra Paseĭ (carieră), 836.
Móra Pasiĭ (loc. isol.), 475, 476, 478, 480, 481, 482, 691.
Móra Petcu (loc. isol.), 233.
Móra Salciĭ (loc. isol.), 477.
Móra Stan Nedelcu (loc. isol.), 232.
Móra Trandafir (loc. isol.), 229, 231, 390.
Móra Tudorache (loc. isol.), 232.
Morava (riŭ Serbia), 533.
Moravia (Ţéră), 634.
Moravia (vapor), 899.
Morile luĭ Rizu (loc. isol.), 232.
Morilor (vale), 108, 109, 112, 113, 195, 232, 233, 241, 687.

www.ziuaconstanta.ro

Mormintelor (dealul), 121, 132, 223.
Moreri (scriitor), 434.
Moroni (scriitor), 631.
Morsu (carieră), 822, 831, 842.
Mortagon (Impĕr.), 633.
Morughiol (car.), 842.
Morughiol (comună), 63, 111, 152, 201, 256, 263, 269, 342, 395, 396, 402, 403, 406, 509, 653, 655, 669, 670, 686, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 755, 773, 784, 788, 793, 796, 802, 832, 840, 842, 853.
Morughiol (deal), 78, 110, 111, 129, 195, 201, 234, 400, 403.
Morughiol (lac), 201, 402.
Morughiol (vale), 234.
Morus (podgorie), 752.
Moruzi (Domn), vezĭ Alexandru Moruzĭ.
Moscoviţiĭ (pupul), 328, 329, 413.
Moscova (vapor), 901.
Moscua (Regim. de-), 617, 618, 621.
Moscua (oraş), 52, 331, 545, 554, 555, 560, 565, 878.
Moscu Hagĭ N. (herghelia luĭ-), 781.
Moş Çazacu (grind), 257.
Moş Dinu (insulă), 175, 237.
Moş Dobre (insulă), 146, 147, 187, 188.
Mosorali (cap), 30, 256, 259, 263, 268.
Mosorali (pichet), 259.
Mosorali (pescărie), 263.
Mostistea (vale), 84.
Moşuluĭ (dealul-), 119, 131, 149, 150, 186.
Moşuluĭ (valea-), 119, 150, 186, 238, 419.
Moţoĭ fraţi (herghelia), 780, 781.
Möves (colonel de-), 618.
Movilă (n. pr.), 443, 692.
Movila Ahmet, 119.
Movila Arnăutuluĭ, 101.
Movila Beiluĭ, 122.
Movila Cadiasu, 107, 198.
Movila Căldăriĭ (deal), 122, 132, 211, 217, 427, 441.
Movila Cinstituluĭ, 186.
Movila Căpitanuluĭ (Araclar), 119, 186.
Movila Ceardacului, 110, 195, 397, 405.
Movila Cazacilor (deal), 119, 131, 142, 146, 150, 186, 187, 188, 189, 358, 380, 392, 417.
Movila Comoriĭ, 97, 98, 126, 165.
Movila Drăgaica (la Topal), 122, 180.
Movila Drăgaiceĭ (măgura), 97, 98, 126, 148, 162, 165.
Movilele din Dobrogea (v. Tumuli),
Movila Dagăĭ (măgura), 146.
Movila Epuraş, 96.
Movila Fuseĭ, 106, 152, 194, 195, 197.
Movila Îmbinată, 124.
Movila Lazăr Nadoleanu, 106.
Movila mare (în dealul Sevatin), 106.
Movila mare (în deltă), 254, 255.
Movila mare (pe frontieră), 41, 166.
Movila mare (deal, ramif. Caranasuf), 121, 132, 224, 225, 368.
Movila mare (carieră), 831.
Movila mare (pe Vallum), 175.
Movila moş Oprea, 102, 175.
Movila moş Staicu, 106.
Movila moş Toma, 107.
Movila Dobre, 113.
Movilă Popiĭ, 119, 146, 182, 183, 186.
Movila de Piatră, 216.
Movila Săpată (la Făgăraş), 119.
Movila Săpată (la Rasova), 101.
Movila Săpată (la Urumbeĭ), 119.
Movila Săpată (ramif. deal. Pietros), 110, 129, 195, 233.
Movila cu Soci, 379.
Movila Stanciu, 96.
Movila din Tarla, 122, 222.
Movila Tóder, 357.
Movila Verde (deal), 120, 131, 224, 225.
Movilele Săpate, (movile), 106, 152, 194, 195, 197.
Mouette (vas), 302.
Moustique (vapor), 302.
Mrazec (n. pr.), 72.
Mucinicul (grind), 256.
Muctar-Paşa (general), 586.
Mucuca (movilă), 106.
Muezzin (la Turcĭ), 337.
Muharrem (lună), 337.
Mühlbach (n. pr.), 434.
Muhsinzade (Mare Vizir), 575.
Mulciova (pădure), 768.
Mulciova (sat), 101, 171, 172, 173, 446, 448, 449, 452, 455, 472, 622, 649, 691, 693, 694, 697.
Mulciova Ianîr-Iuiuk (p. Trig.), 101.
Mulver Acceuci (deal), 97, 126, 163.
Münich (Feldmareşal), 571.
Munich (oraş), 867.
Muntele Pleş (carieră), 825.
Muntele Valea rece (carieră), 842.
Muntenia (ţără), 54, 69, 136, 242, 244, 271, 324, 344, 545, 546, 547, 548, 549, 553, 555, 556, 558, 560, 561, 562, 563, 565, 566, 569, 572, 576, 577, 578, 579, 584, 585, 586, 587, 588, 593, 599, 601, 606, 607, 610, 638, 713, 757, 867, 872, 873, 874, 878, 879, 880, 881, 915, 916, 921, 922, 935.
Muntenĭ (popor), 260, 324, 550, 551, 552, 554, 555, 556, 557, 871, 873, 875.
Muntenegru (ţără), 897.
Muntenegru (vapor), 899.
Muntenegrenĭ (popor), 267, 347, 381, 395, 396, 426, 446, 471, 611, 905.
Muraacĭ (sat bulg.), 35, 41.
Murat-Bair (deal), 124, 133, 177, 179, 427.
Muratan (vale), 168, 209, 210, 236, 239.
Muratan (sat), 209, 210, 463, 464, 470. (Vezĭ şi Buiuk şi Kiuciuk-Muratan).
Muratan mare (carieră), 826.
Muratan mic (»), 826.
Murad III (Sultan), 559, 560.
Murad IV (»), 564.
Murad V (»), 611.
Murad Ghiraĭ (Kan), 567.
Murad Paşa (general), 564.
Mureli (fabrică), 851.
Murfat (délul de la-), 102, 127, 174, 176, 178.
Murfatcea-Cairac (deal), 103, 128.
Murfatcea-Ceair (vale), 207, 239.
Murfatlar (carieră), 822, 846.
Murfatlar (comună), 82, 89, 102, 176, 178, 426, 442, 443, 447, 448, 467, 468, 587, 649, 673, 691, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735 742, 768, 782, 786, 792, 795, 824, 836, 853, 904, 924.
Murfatlar (pepinieră), 762.
Murfatlar (plantaţie), 763, 768.
Murfatlar (staţie), 82, 437, 671, 673, 699, 700.
Murgescu (maior), 611, 612.
Mursus-Canara (carieră), 829.
Murtaza-Beitula (herghelia luĭ-), 781.
Murzak-Tepe (movilă şi deal), 207.
Murzakevicĭ (n. pr.), 306, 316, 317.
Musafir-Culac (vale), 116, 117, 230, 241, 362, 365.
Musaisi-Ormau (pădure), 162.
Musait-Beĭ (sat bulg.), 40, 622, 623.
Musca (grind), 258, 269.
Muscelul (venitul-), 546.
Muscel (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Muslu (sat), 181, 185, 418, 419, 423, 424, 619, 620, 649.
Muslu-Beĭ (deal), 181, 420.
Muslu-Beĭ (sat), 181, 182, 418, 420, 423, 619, 645.
Muslu-Beĭ (vale), 181, 185, 238, 423.
Mustafa I (Sultan), 561.
Mustafa II (Sultan), 569, 570.
Mustafa III (Sultan), 572, 576, 579.
Mustafa (Sang. Silistreĭ), 560.
Mustafa (Serasch. Silistreĭ), 565.
Mussafa (pretendent la tron), 559.
Mustafa-Paşa (beglerbeg), 573.
Mustafa-Paşa (general), 602.
Mustafaci (sat), 99, 100, 153, 167, 169, 208, 458, 459, 693.

www.ziuaconstanta.ro

Mustana (deal), 100, 127, 165, 172.
Mustan-Aga (n. pr.), 392.
Mustegep (sat părăsit), 458, 468.
Musulmanĭ (v. Turcĭ).
Musur-Cuiuk (vale), 169, 236.
Mușurat (comună), 62, 153, 210, 445, 457, 458, 463, 467, 468, 469, 470, 649, 693, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 782, 787, 792, 795, 826, 853, 923.
Musurat (deal), 210, 211.
Musurat (pârâŭ), 210, 211. 239, 467, 607.
Musurat (vale), 210, 239.
Muszynsky (n. pr.), 221.
Mutilescĭ (n. pr.), 402.
Muuruazlichĭ-Alceac (vale), 100, 171, 236.
Muuruazlichĭ-Bair (deal), 100, 127, 128, 167, 171.
Muza (Ceauș din Dobrogia), 561.
Muza (fratele luĭ Soliman), 552. 553.
Muza-Pașa (general), 605.
Muzaisi-Orman (pădure), 96.
Muzait (sat părăsit), 480, 696.
Muzeul de Antiq. din Bucureștĭ, 317, 435.
Muzeul din Odesa, 317.
Mycale (oraș), 516.
Mynieniĭ (pop.), 510.
Mysiĭ (pop.), 515.

Traducerea numirilor străine.

Maadem = (corect maaden) metalic.
Macmedi = n. pr.
Mahale = suburbic.
Maiaclĭ = (de la Maia) șef de trib. tătar.
Mamutusta = Maestrul Mamut.
Mamuzli = cu pintenc.
Mand lic = al bivolilor.
Mangalic = de cărbune.
Mangea = n. pr.
Mavi = albastru.
Meidan = loc viran.
Meragi — păzitor de câmp.
Merdeven = treaptă.
Merdevenlĭ — cu trepte.
Merca = coprins.
Mesea = stejar.
Meșelic = cu stejar.
Mezarlic = cimitir.
Mil-Vel = (trebue zis Mülver) soc.
Moru = cenușiŭ.
Mulver-Acceuci = (trebue zis Mülver-Agaci). V. aceste nume.
Murad = n. pr., insémnă voitor.
Muratan = al luĭ Murat.
Murfat, Murfatlar saŭ Murfatcea = n. pr.
Musafir = óspe.
Musaissĭ = n. pr.
Muslu = n. pr.
Mustafacĭ = n. pr.
Mustana = n. pr.
Musurat = (de la Misir), porumb.

N

Nacian (scriitor), 350, 351.
Nadacu (deal), 123, 132, 180.
Nadejdin (n. pr.), 334.
Naissus (oraș), 533.
Nalbant (carieră), 842.
Nalbant (comună), 113, 233, 325, 359, 360, 361, 365, 372, 374, 375, 389, 399, 651, 655, 685, 687, 688, 689, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 772, 782, 784, 788, 793, 796, 830, 853.
Nalbant (sat părăsit), 103, 207, 350, 458, 461, 462.
Nalciac (câmpie), 100, 101, 102, 691.
Namic-Pașa (n. pr.), 31.
Nămolescĭ (deal), 119, 131, 186.
Nămolescĭ (vale), 186. 238.
Namekrem (lege la Turcĭ), 337.
Naracon saŭ *Naracustoma* (gură), 248, 249, 250, 521.
Napoleon I (Impĕr.), 578, 915.
Napoleon III (Impĕr.), 331, 609.
Napoleon (Prinț), 607.
Napoleon Ath. (locotenent), 923.
Narbut (general), 614, 618, 620, 621, 623.
Nargilar (sat), 97, 98, 166, 473.
Narva (oraș). 878.
Nasone (v. Ovidiu).
Nastradin (sat), 97, 98, 163, 170, 471, 473, 476, 478, 649.
Nastradin-Bair (deal), 163.
Nastradin-Ceair (vale), 97, 163, 235.
Nastradin-Culac (vale), 98, 170, 236.
Națională (soc. de asigurare), 902.
Naum (n. pr.), 370.
Navigația fluvială română, 900.
Naxos (vapor). 898.
Nazârcea (deal), 124, 133, 177.
Nazârcea (sat), 177, 213, 425, 426, 442, 447, 449, 649, 672.
Neamțu (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Neapole (oraș), 302, 556.
Necrasovĭ (sectă), 330.
Nedea (lac), 873.
Nedeia (sat), 872, 873.
Nedelcu (móra luĭ-). 851.
Nedelcu Gâscă (n. pr.), 639, 640.
Nedilchioĭ (Letea), 263.
Nedingrad (Nedea), 873.
Negoiu (deal), 114, 129, 152, 229, 382, 384, 386.
Negri-Basarabi (v. Basarabi).
Negru (lac, v. Cicur).
Neicu-Stoian (herghelia luĭ-), 780.
Nelidow (n. pr.), 624.
Nemțĭ (v. Germanĭ).
Nenițescu (prefect), 65, 268, 401, 414, 760, 802, 931.
Nenu (Târla luĭ-), 269.
Nepheles (n. mitic), 510.
Nepokoicinski (general), 614.
Neptun (zeŭ). 311, 313, 316, 510.
Nerone (Impĕr.), 522, 528, 625.
Nereiadele (n. mit.), 313.
Neșri (scriitor), 550.
Nestor (călugăr slav), 27, 543, 867, 872.
Nestor (Patr. C-poluluĭ), 631.
Neumann (n. pr.), 27.
Nerestelnițeĭ (vale), 106, 197, 239, 390.
Nica (grind.), 257.
Nicea (oraș), 317, 335, 534, 544.
Nicephor Gregoras (scriitor), 335, 546.
Nicephor (Impĕr.), 344.
Nicephor Phocas (Impĕr.), 542, 543.
Nicephor (Patriarch), 626.
Nicetas Choniates (scriitor), 250, 260, 871.
Nichita (Sfântul), 628.
Niciof (n. pr.), 802.
Nicita Paphlagonianul (scriitor), 634.
Nicola G. (n. pr.), 822.
Nicolae Mavrogheni (Domn), 880,
Nicolae IV (Papă), 636.
Nicolae (Marele Duce), 31, 612, 614,
Nicopoli (pe Dunăre), 261, 277, 317, 550, 554, 558, 559, 562, 602, 634,
Nicopolis ad Istrum (Stari Nikup), 523, 532, 551, 552, 874.
Nicon (Patriarch), 329, 332.
Nicomedia (oraș), 317, 533, 534, 627.
Nicoli (grind), 257.
Nicolițel (comună), 62, 108, 109, 113, 200, 231, 232, 233, 324, 325, 382, 383, 387, 389, 390, 395, 396, 402, 404, 405, 407, 640, 650, 653, 685, 686, 687, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 748, 750, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 766, 773, 784, 788, 793, 794, 796, 802, 832, 840, 853, 861, 921, 933.
Nicolițel (deal), 107, 108, 109, 128, 195, 199, 231.
Nicolițel (munțĭ), 75.
Nicolițel (râŭ), 109, 685, 687.
Nicolițel (vale), 108, 109, 231, 687.
Nicolițel (pădure), 773.
Nicolae Peiciu (n. pr.), 361.
Nicolae Tololoĭ (n. pr.), 398.

www.ziuaconstanta.ro

Nicolas (capitan), 31.
Niculcea (cronicar), 571.
Niconof (Lt.), 617, 618.
Nicolae I (Czar), 612.
Niger (vapor), 900.
Nikolsky II (sub-locotenent), 617.
Nikialhus (căsătorie), 338.
Nilul (fluviŭ), 48.
Nimirow (congresul de la-), 571, 877.
Niona (carieră), 831.
Nippon (insulă), 53.
Niprul (fluviŭ), 203, 204, 265, 307, 529, 542, 556, 560, 564, 571.
Niș (oraș), 28, 533, 544, 550.
Nistrul (fluviŭ), 204, 248, 309, 341, 363, 528, 542, 547, 558, 560, 562, 568, 569, 570, 571, 575, 577, 592, 629, 867, 871.
Nogaĭ Rușĭ (pop.), 610.
Nogaĭ Tătarĭ (pop.), 564, 610.
Nogaĭ din Bugeak (pop.), 341, 566, 572.
Nogaya (Kan), 546.
Norma (vapor), 901.
Nordmann (n. pr.), 306.
Northfield (n. pr.), 53.
Norvegia, 885.
Novacĭ (în Gorj), 873.
Notitia dignitatum, 534.
Noul Stambul (gură), 252.
Noviodunum (Isaccea), 248, 251, 323, 386, 404, 525, 529, 530, 531, 536, 629.
Nowgorodskaia (cronică), 871.
Nucarilor (vale), 110, 234.
Nucetul (monăstire), 549.
Nucilor (vale, pl. Bab), 118, 227, 231, 241.
Nucilor (vale, pl. Măcin), 106, 194, 238, 389.
Nucilor-Vale (podgorie), 752.
Nureddin Sultan (Kan), 569, 572.
Nursus (pădure), 769.
Nursus-Ceair (vale), 91, 92, 93, 158, 235.
Nuuman-Pașa (general), 575.
Nymphaeum (tratatul de la-), 868.

Traducerea numirilor străine.

Nalbant = potcovar.
Nalciac = potcóvă.
Nargilar = fochist.
Nasuf = n. pr.
Nazircea = supraveghetor.
Nur = lumină.

O

Oba-Bair (deal), 124, 133, 178, 179, 451.
Oba-Culac (vale), 124, 178, 237, 451.
Obedenaru (n. pr.), 52.
Obeliscul din Delta, 256, 263, 292, 588, 589.
Obilescĭ (sat), 589.
Obluciița (vadul), 363, 386, 558, 559, 561, 562, 919.
Oborul din Constanța, 682, 694.
Obretin, (lac), 246, 256, 394, 400, 403, 812, 815, 816, 817, 818.
Ochrida (oraș), 632, 635.
Ociacof (gură), 138, 252, 253, 610, 900, 916.
Ociacow (oraș), 529, 562, 565, 570, 571, 573, 576, 577.
Octavian (Impĕr.), 519.
Odagi-Bair (deal), 102, 127, 174, 175.
Odagi-Culac (vale), 102, 174, 175, 237.
Odesa (oraș), 220, 306, 317, 345, 578, 598, 611, 624, 668, 881, 884, 900.
Odessos (Varna), 317, 513, 517, 529, 626.
Odessos saŭ Odessus (alt oraș), 248.
Odi-Culac (vale), 123, 215, 240, 444.
Odobescu A. I. (scriitor), 591.
Odryssiĭ (popor), 317, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 523.
Odysea (scriere), 47.
Oescus (râŭ), 515.
Offemberg (Baron d'...), 280, 281.
Officium Gazariae, 868.
Ogurlui (vale), 109, 199, 239.
Oiĭ (baltă), 192, 389, 391.
Oiĭ (gârlă), 192.
Oiĭ (grind), 192.
Oiĭ (vadul). V. Vadul Oiĭ.
Oileŭ (n. pr.), 310.
Oițelor (Episcopat), 635.
Olacu (deal), 122, 132, 149, 181, 420.
Olacu (movilă), 122.
Olacu (vale), 149, 181, 237.
Olanda (țéră), 266, 267, 882, 883, 897, 931, 932, 935.
Olandezĭ (popor), 343.
Olănescu (inginer), 36.
Olbia (oraș), 307, 308, 318, 513, 529, 531, 543, 866.
Olga (vapor), 901.
Olgerd (Ducele Lithuanieĭ), 547.
Olelor (grind), 193
Olinca (grind), 258, 269.
Olinca (gură), 253.
Olinca (insulă), 298.
Olinca (vas), 302.
Oliotman, 335.
Olivier de la Marche (poet), 555.
Olt (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Olt (râŭ), 547, 550, 872, 916.
Oltenia, 54, 242, 547, 874.
Olteniița (oraș), 591, 619.
Oltina (carieră), 836.
Oltina (comună), 32, 54, 96, 155, 160, 162, 470, 471, 474, 475, 480, 482, 587, 645, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 734, 736, 743, 750, 755, 756, 769, 783, 787, 793, 795, 829, 836, 853, 904.
Oltina (sat în jud. Ialomița), 642.
Oltina (lac), 32, 37, 39, 93, 94, 96, 146, 148, 155, 160, 161, 235, 474, 475, 479, 480, 482.
Oltina (movilă), 96.
Oltina (pe trig. al Deal Macuc), 96, 155, 160, 162.
Oltina (vale), 474.
Oltoi (deal), 106, 128, 191, 198.
Olsufiew (general), 589.
Oltuc-Orman (pădure), 164, 770.
Olucli (deal), 93, 125, 157, 159.
Omer-Bei-Bair (vezĭ Iomer Beiutlu).
Omer-Pașa (Mușir), 601, 602, 605.
Omer-Fevzi-Pașa (n. pr.), 280, 281.
Omurcia (carieră), 822, 836.
Omurcia (comună), 82, 102, 176, 177, 178, 425, 426, 442, 444, 445, 447, 448, 449, 467, 468, 649, 672, 691, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 782, 786, 792, 795, 845, 853.
Omurcia (deal), 178.
Omurcia (vale), 442, 694.
Oppius Sabinus (n. pr.), 522.
Opran (herghelia luĭ-), 781.
Oprea (carieră), 842.
Opreanu Remus (n. pr.), 212.
Oranka (vapor), 901.
Orak (șef tătar), 564.
Orbis descriptio, 309.
Orcen-Bair (deal), 102, 127, 175.
Orcen-Mezarlik (deal), 102, 127, 175.
Orchomenos (oraș), 510.
Orda (șef tătar), 545.
Ordu-Tabia (fort), 33, 34, 38, 154, 586.
Ordu-Tabia (movilă), 444.
Orenoc (vapor), 900.
Orero pal. Alex. (n. pr.), 31, 37.
Orghidan (n. pr.), 831.
Orient (Imperiul de- V. Bizantin.
Orient (vapor), 900.
Orion (vapor), 899.
Origen (scriitor), 625.
Orliga (carieră), 832, 842.
Orliga (gârlă), 615.
Orliga (movilă), 73, 105, 150, 191, 192, 194, 391, 392.
Orlof Denisof (colonel), 621.
Orlu-Orman (pădure), 770.
Orkan (Sultan), 546.
Orman (vale), 98, 165, 236.
Orman-Bair (deal, ramif. luĭ Muuruazliki-Bair), 102, 127.
Orman-Bair (deal, ramif. dăluluĭ Carada), 117, 130.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA

Orman-Cuiusu (sat bulg.), 623.
Orman-Bair (deal la Bülbül), 178, 211.
Ormangi-Cula (vale), 113, 232, 241, 361, 365.
Ormangic-Tepe (deal), 402.
Ormanul lung (deal), 101, 127, 172.
Ormanul mic (vale), 160, 235.
Oroles (Rege), 519.
Orpheu (n. pr.), 510.
Orsato di Boninsegna (n. pr.), 869.
Orșova (oraș), 135, 142, 242, 877.
Orta-Bair (culmea princ. de la Estul Babadaguluĭ), 118, 130, 230, 367.
Orta-Bair (deal, prelung. luĭ Uzum-Bair, Tulcea), 112, 129, 234, 399.
Orta-Bair (ramif. din Visterna), 118, 130, 227.
Orta-Burun (deal), 95, 125, 160.
Orta-Burun (vale), 117, 230, 241.
Orta-Burun-Bair (deal), 101, 127, 171.
Orta-Cairac (deal), 189, 190.
Orta-Cairac (p. trig), 115, 116, 152.
Ortachioĭ (comună), 75, 87, 112, 115, 116, 189, 190, 191, 226, 228, 229, 230, 231, 232, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 375, 380, 382, 383, 384, 399, 402, 494, 651, 654, 655, 688, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 771, 784, 788, 793, 796, 840, 853.
Ortachioĭ (deal), 190.
Ortachioĭ (vale), 232.
Ortachioĭ-Dautcea (pădure), 771.
Orta-Dere (vale), 226.
Orta-Dere (vârf), 115, 190.
Orthman (carieră), 822.
Ortegal (vapor), 900.
Ortelius (n. pr.), 433, 434.
Osip Semenovicĭ Gonciarov (v. Gonciarov).
Osimbeĭ (pădure), 768.
Osenbeĭ (sat părăsit), 418.
Osman I (Sultan). 335.
Osman II (»), 561, 562, 663.
Osman III (»), 572.
Osmanfacă (comună), 54, 102, 103, 168, 178, 425, 442, 443, 444, 447, 448, 457, 458, 463, 467, 468, 469, 645, 646, 649, 693, 694, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 755, 779, 782, 787, 792, 795, 853.
Osman-Iol (vale), 103, 168, 236.
Osmancea (comună), 100, 103, 167, 168, 441, 447, 448, 457, 458. 459, 463, 464, 467, 468, 649, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 782, 787, 792, 795, 853.
Osmancea-Bair (deal), 103, 128, 167, 168.
Osman-Pașa (Serasch.), 575.
Osman-Pașa (de la Hârșova), 421.
Osmanliĭ (v. Turcĭ).
Ostanda (oraș), 175, 438.
Ostrovul (carieră), 825.
Ostrovul (comună), 29, 119, 146, 149, 184, 186, 187, 188, 189, 358, 385, 391, 392, 393, 417, 419, 422, 425, 480, 645, 670, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 755, 756, 768, 782, 786, 792, 795, 896, 853.
Ostrovul (oraș), 29, 32, 54, 57, 64, 82, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 146, 148, 153, 154, 155, 156, 157, 161, 162, 164, 170, 171, 173, 174, 175, 178, 325, 351, 422, 443, 447, 448, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 494, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 506, 507, 508, 529, 590, 591, 645, 669, 673, 683, 691, 693, 694, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 714, 717, 718, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 751, 752, 755, 756, 766, 769, 783, 787, 793, 795, 797, 805, 829, 836, 852, 856, 886, 889, 890, 904, 909, 913, 914, 915, 918, 921, 923, 924, 933.
Ostrovul (pichet), 499.
Ostrovul (pădure), 769.
Ostrovul de la Vale (insulă), 172, 417.
Ostrovul de la Vale (pădure), 769.
Ostrovul Grădinariĭ (carieră), 842.
Ostrovul de la Mila 53 (carieră), 842.
Ostrovul de Pietriș (insulă), 146, 162.
Ostrovul de Pietriș (pădure), 769.
Ostrovul Vechiŭ (ins.), 146, 154, 591.
Ostrovul Vechiŭ (pădure), 769.
Ostrovoc (insulă), 253.
Ostrogotha (Rege), 532.
Ostrogoțiĭ (popor), 536, 629.
Othman (fond. Imp. Otom.), 335.
Oltogul (grind), 192, 194, 389, 391.
Otlukioĭ (oraș), 611.
Olmet (vîrful Alvanescĭ, carieră), 825.
Otnoino (gură), 252.
Otrascovicĭ (sub-locot.), 616.
Otomanĭ (v. Turcĭ).
Ouvidonne-Jezeore, 434.
Ovidiŭ (poet), 47, 48, 50, 51, 52, 53, 56, 58, 84, 142, 242, 243, 249, 250, 321, 322, 430, 431, 432, 433, 434, 438, 439, 443, 519, 520, 521, 533, 748, 867.
Ovidiŭ (insulă), 212, 213, 443, 758.
Ovidiŭ (haltă), 205, 682.
Ovidevizero (lac), 433.
Ovidoli (lac), 434.
Ovidopol (fort), 434.
Ovreĭ (popor). 259, 267, 338, 340, 341, 343, 346, 347, 348, 359, 381, 395, 396, 413, 414, 415, 417, 418, 426, 440, 446, 453, 458, 471, 512, 628, 647, 874, 876, 905, 907, 908, 909.
Oxus (fluviŭ), 515.
Oxus (vapor), 900.
Ozinga F. K. (n. pr.), 678, 679.
Ozol (n. pr.), 518.

Traducerea numirilor străine

Oba = movilă (tătăresce).
Odagi = odăiaș.
Olu = (trebue dis Oul) v. acest nume.
Oluc = (trebue dis Uluc) v. acest nume.
Oluclĭ = (trebue dis Uluclĭ) v. acest nume.
Omurcea = a luĭ Omur.
Ordu = trupă ; corespunde cu un corp de armată.
Orman = pădure.
Ormangic = pădurice.
Ormangi = pădurar.
Orta = din mijloc.
Ortassi = mijlociŭ.
Orülü = des (rĕŭ se dice Orlu).
Osmancea = a luĭ Osman.
Otlu = cu foc.
Oul = curte.

P

Pachymeres (istoric), 868.
Pacuiul (carieră), 836.
Pacuiul-mare (ostrov), 154.
Pacuiul-mare (pădure), 769.
Pacuiul-mijlociŭ (ostrov), 154.
Pacuiul-mic (ostrov), 154.
Pacuiul de la moră (pădure). 769.
Pacuiul luĭ Sóre (insulă), 146, 155, 159.
Pacuiul luĭ Sóre (pădure), 769.
Pacuiul-Tilchia (»), 769.
Padul (fl.), 221.
Pădurea Négră, 866.
Pădurea Négră, 766.
Pădurea Mare, 367, 386.
Pădurea cu Salciĭ 199.
Paganel (scriitor), 555.
Pahani-Hrani (p. trigon.), 227, 367.
Pahotnicaĭ-Hará (deal), 117, 130, 227.
Paillard Ducléré, 281.
Palaz (p. trig.), 153.
Palaz Mare (comună), 82, 84, 124, 177, 211, 212, 213, 426, 428, 442, 443, 444, 445, 608, 649, 672, 684, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719,

www.ziuaconstanta.ro

725, 726, 728, 729, 732, 734, 735, 742, 782, 786, 792, 795, 825, 834, 836, 851, 853, 870.
Palaz Mic (sat), 121, 214, 215, 216, 426, 427, 428, 442, 444, 684.
Palaz Mic (vale), 121, 123, 215, 240.
Paleologu (v. Michail Paleologu).
Palestina (țéră), 625, 867.
Pallas (zeitate), 317.
Palota (canal pe Pô), 221.
Palus Moeotide (v. Moeotide).
Pampur-Ghiolgiŭ-Ceair (pàrăŭ) 39, 90, 91, 125.
Pampur-Ghiolgiŭ-Ceair (vale), 89, 91, 156, 235.
Pamuc (mlastină), 217.
Panaghir (deal), 176, 177, 454, 675, 903.
Panaghir (loc.), 674, 675.
Panair (movilă), 185.
Panair (târg), 447, 449, 454, 501, 694.
Pànăr-Bair (deal), 123, 132, 149, 180, 417, 424, 696.
Panargic (pădure), 770.
Panait Tănase (n. pr.), 361.
Pandaclàc (pădure), 771.
Panga (vale). Vedĭ Valea viilor de la Panga.
Pantagallia (Mangalia), 464, 870.
Panonia (prov.), 242, 631, 632.
Panticapea (oraș), 529, 543.
Pantilimon (sat, v. și Ceatalorman), 215, 418, 423, 645.
Papadia (p. pe br. Sulina), 294, 295.
Papadia (gàrlă), 254, 301.
Papadopol (căpitan), 582.
Papadopol (colonel), 586.
Papadopol (general), 590, 591.
Pappalepore (Marquis), 281.
Paparnicul (lac), 256, 809.
Păpușa-Tepe (mov.), 120, 185.
Para-Bair (deal), 114, 115, 130, 190.
Parachioĭ-vale (pădure), 770.
Parachioĭ (comună), 54, 57, 67, 94, 95, 160, 161, 470, 471, 475, 478, 481, 645, 691, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 729, 733, 736, 743, 750, 755, 756, 770, 783, 787, 793, 795, 853, 914.
Para-giclăŭ (n. pr.), 645.
Pardina (gàrlă), 255, 814, 815, 818,
Pardina (pichet), 255, 259, 499.
Pardina (sat), 252, 254, 255, 256, 259, 260, 268, 396, 401, 406, 652, 807, 808, 814, 818.
Parent (n. pr.), 802.
Pariano (n. pr.), 442, 672, 780, 785, 802, 824.
Paris (oraș), 53, 82, 138, 202, 245, 285, 298, 331, 416, 429, 434, 609, 900.
Paris (tratatul de la-), 262, 266, 270, 271, 284, 609, 882.
Pàrjóia (deal). 148.
Pàrjóia (movilă), 160.
Pàrjóia (sat), 32, 37, 93, 94, 146, 148, 155, 159, 160, 471, 474, 478, 480, 482, 645, 670.
Parker (amiral), 265.
Parkeș (baltă), 109, 198, 199, 200.
Parkeș (comună), 109, 110, 146, 198, 199, 200, 387, 395, 396, 404, 405, 406, 407, 653, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 773, 784, 788, 793, 796, 842, 853, 933.
Parkeș (pădure), 773.
Pàrlita (deal, culme principală), 112, 113, 129.
Pàrlita (deal, ramif. a Nicolițel), 109, 128, 229, 231, 232, 382.
Pàrlita (sat), 110, 152, 201, 234, 395, 397, 398, 401, 405, 406, 652.
Pàrlita (vale sec. a Taițeĭ), 108, 112, 199, 231, 241, 382, 388.
Pàrlita (vale secund. a precedenteĭ 231, 241.
Pàrlita-mare (vale), 108, 112.
Pârlita-mică (vale), 108, 112.
Pârlița (vale), 241.
Pàrlitu (ostrov.), 146, 155, 160.
Pàrlitu (pădure), 769.
Paros (vapor), 898.
Parthenius (Episc. Silistreĭ), 637, 638.
Pàrvoloca (p. pe br. Sf. George), 257, 809, 810, 818.
Pașa-Càșla (sat), 118, 224, 227, 231, 325, 359, 366, 367, 372, 651, 689.
Pașa Conac-dere (vale), 103, 168, 236
Pasarovitz (pacea de la-), 571, 877,
Pasaŭ (oraș), 142.
Pascal Corti (n. pr.), 281.
Pascu (n. pr.), 72.
Paskievicĭ (general), 602, 605.
Paspala-Bair (deal), 124, 132, 179, 425.
Pastele, 627, 628, 629.
Pastramagi (carieră), 836.
Pastramagi (ostrov), 153, 591.
Pastramagi (pădure), 768.
Patara (oraș), 317.
Paternus (Episcop), 632.
Pătlăgeanca (cot), 252.
Pătlăgeanca (pădure), 773.
Pătlăgeanca (pichet), 259, 503.
Pătlăgeanca (sat), 254, 259, 268, 396, 406, 813, 818.
Patmos (vapor), 898.
Patras (oraș), 626.
Pătrașcu (movilă), 361.
Patria (soc. de asigurare), 902.
Patriarchii Constantinopoluluĭ, 631, 635, 636.
Patriot (vapor), 900.
Patroclu (n. pr.), 310, 311, 312, 313, 314.
Patronas (n. pr.), 542.
Paul de Alep (archidiacon), 261, 804, 874, 876, 936.
Paul Emilian (n. pr.), 518.
Paul de Reza (căpitan), 548.
Paulienĭ (schismaticĭ), 542.
Paulin Dorie (consul), 869.
Paulo Giovio (n. pr.), 335.
Pausania (istor.), 310, 311, 312.
Pazarlia (comună), 71, 179, 215, 379, 423, 426, 427, 428, 444, 456, 645, 649, 684, 690, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 853.
Pecenegiĭ (popor), 189, 265, 321, 392, 542, 543, 544, 867, 868.
Peching (oraș), 53.
Perlic (deal), 121, 132, 224, 225.
Pehlivan (din Izmail), 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 585, 586, 587, 591, 592, 643.
Peiho (vapor), 900.
Pelettia (rîŭ), 121, 222, 240, 357, 427.
Pelettia (sat), 121, 122, 217, 222, 368, 372, 426, 427, 428, 442, 645, 650, 682, 690.
Pelettia (vale), 121, 222, 240, 427.
Peleŭ (n. mit., 307, 312.
Pelias (n. pr.), 511.
Pelitu (deal), 117, 130, 230, 370.
Pelopones (prov.), 515.
Penciu Atanasof (herghelia luĭ-), 780.
Pencovicĭ (general), 273, 280, 281.
Penderaklia (golf), 203
Peninsula Balcanică, 47, 70, 71, 77, 326, 518, 532, 533, 538, 541, 543, 546, 550, 602, 611, 630, 632, 866, 868, 870, 935.
Peninsula Scandinavică, 531, 931, 935.
Peonienĭ (popor), 512.
Pera (suburbie în C-pol.), 548, 868, 870.
Pera (vapor), 898.
Percem-Bair (carieră), 839.
Percy Sanderson (n. pr.), 281.
Percy Sanderson (vas), 392.
Perdea-Bair (deal), 102, 127, 174, 175.
Perdea-Culac-Bair (deal), 102, 127, 175, 176, 179.
Perdea-Dere (vale), 102, 174, 237.
Perga (oraș), 317.
Pericli-Iol-Tepe (vârf), 121, 357.
Periclic (deal), 119, 120, 131, 152, 184, 185, 213, 214, 225, 357.
Periclic-Culac (vale), 119, 120, 214.
Periegesis (scriere), 310.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ CONSTANTA ROMANIA 985

Perila (n. pr.), 432.
Periprava (pădure), 773.
Periprava (pichet), 259, 499.
Periprava (sat), 29, 30, 253, 255, 256, 259, 262, 263, 268, 395, 509, 653, 764, 814, 815, 818.
Periplus Arriani, 248, 310, 530.
Perișor (grind), 227, 258, 269.
Perrot G. (n. pr.), 435.
Persia (țară), 516, 554, 555, 564, 867, 878.
Persiĭ (popor), 267, 347, 516, 554, 905.
Perseŭ (Rege Maced.), 518.
Perveli (sat), 103, 209, 210, 458, 463, 464, 467, 469, 470, 649, 692.
Pescceanoĭ (gură), 252.
Pesta (oraș), 69.
Peștera (carieră), 830.
Peștera (sat), 62, 82, 85, 102, 350, 446, 452, 453, 622, 645.
Peștera-Bair (deal), 101, 102, 127, 174.
Peștera-Ceair saŭ Dere (vale), 89, 100, 101, 102, 173, 174, 175, 237, 445, 452, 924.
Petcuș (comp. de vapóre), 900.
Peters Karl (v. K. Peters).
Petrel (vas), 392.
Petrescu Mich. (n. pr.), 640.
Petru (apostol), 625, 626.
Petru (Domn), 554.
Petru (martir), 633.
Petru (fratele luĭ Asan), 635.
Petru succesorul luĭ Simeon), 635.
Petru III Aron (Domn), 556, 557.
Petru-cel-Mare (Czar), 329, 569, 570, 687, 915, 917.
Petru-cel-Mare (vapor), 617.
Petru Ispirescu (n. pr.), 872.
Petru Ivanciu Hagi Stoian (herghelia luĭ-), 781.
Petru-Mușat (Domn), 547.
Petru Pelin (n. pr.), 392.
Petru Rareș (Domn), 249, 558, 559.
Petru Rareș (vapor), 900.
Petru Stanislavov (Episcop), 261.
Petru III Theodorovicĭ (scopit), 333.
Petru Vodă Schiopul (Domn), 876, 878.
Peuce (gură), 248, 249, 250, 251, 521.
Peuce (braț), 109, 248, 251, 252, 521.
Peuce (insulă), 199, 247, 248, 251, 252, 309, 516, 521.
Peuce (peninsulă), 109, 129.
Peuciĭ (popor), 248, 249, 252, 515, 521.
Peucki (v. Peuce).
Peyssonnel (n. pr.), 466, 571, 572, 748, 778, 805, 878, 880, 933, 935, 936.
Pfuel de- (n. pr.), 281.
Phanagoria (oraș), 543.
Phasis (rîŭ), 307, 314, 511, 512, 866.
Phenicia (țară), 516.
Phidonisi (Ins. Șerpilor), 305, 318.
Philaret (Mitr. Moscua), 331.
Philipopolĭ (v. Filipopolĭ).
Philippe d'Artois (n. pr.), 551.
Philippe de Bar (n. pr.), 551.
Philippe le Bon (n. pr.), 555,
Philostrat (scriitor), 306, 308, 311, 312, 313, 314, 315
Philus (Episcop), 627.
Phison (fl.), 142.
Phlorilas (Impĕr.), 544.
Phrantzes (istoric), 553.
Photie (Patriarch), 632, 633, 634, 635.
Photius (scriitor), 626.
Phrigia (prov.), 344, 542.
Phrixus (n. pr.), 510, 511, 866.
Piale-Pașa (gener.), 564.
Piatra frontieră No. 1, 38, 42.
Idem No. 2, 34, 38, 42.
Idem No. 3, 38, 42.
Idem No. 4, 34, 38, 42, 154.
Idem No. 5, 38, 39, 42, 90, 154.
Idem No. 6, 39, 42, 91, 156.
Idem No. 7, 39, 42, 89, 91, 92, 156,
Idem No. 8, 39, 42, 89, 91, 156, 157.
Idem No. 9, 39, 42, 91, 92, 157, 158, 477, 914.
Idem No. 10, 39, 42, 89, 92, 157, 158, 475, 477, 914.
Idem No. 11, 39, 42, 89, 93, 94, 158, 161, 914.
Idem No. 12, 34, 39, 42, 89, 161, 477, 914.
Idem No. 13, 40, 42, 94, 478, 481, 914.
Idem No. 14, 35, 40, 42, 95, 481, 913, 914.
Idem No. 15, 40, 42, 95, 481, 914.
Idem No. 16, 40, 42, 95, 476, 481, 914.
Idem No. 17, 40, 42, 96, 163, 477, 481, 914.
Idem No. 18, 35, 40, 42, 94, 163, 476, 477, 913, 914.
Idem No. 19, 40, 42, 89, 94, 97, 163, 170, 472, 478, 479, 914.
Idem No. 20, 40, 42, 170, 457, 478, 479, 914.
Idem No. 21, 40, 42, 89, 97, 170, 479, 914.
Idem No. 22, 41, 42, 913, 914.
Idem No. 23, 41, 42, 166, 479, 913, 914.
Idem No. 24, 40, 41, 42, 459, 913, 914.
Idem No. 25, 40, 41, 42, 913, 914.
Idem No. 26, 35, 41, 42, 89, 99, 152, 153, 167, 913, 914.
Idem No. 27, 40, 41, 42, 207, 459, 913, 914.
Idem No. 28, 41, 42, 43, 89, 103, 208, 461, 913, 914.
Idem No. 29, 41, 42, 207, 468, 913, 914.
Idem No. 30, 41, 42, 104, 206, 207, 468, 913, 914.
Idem No. 31, 39, 41, 42, 104, 206, 209, 913, 914.
Piatra (carieră), 836.
Piatra (cariera Câșla), 842.
Piatra-albă (carieră), 830.
Piatra ascuțită (deal), 114, 115, 130, 189, 190, 386.
Piatra-călcată (baltă), 107, 147, 197, 198, 386, 390, 919.
Piatra călcată (carieră), 831.
Piatra călcată (pichet), 147, 504.
Piatra feliĭ (gărlă), 192, 194.
Piatra feliĭ (pădure), 772.
Piatra-lungă (carieră), 827.
Piatra-lungă (pădure), 769.
Piatra-Marieĭ (deal), 114, 129, 190, 191.
piatra 'naltă (carieră), 825.
Piatra rîŭsă (deal), 115, 130, 190, 191, 386.
Piatra rîŭsă (movilă), 115, 191, 386.
Piatra roșie (carieră), 822, 823, 831, 846, 848, 937.
Piatra roșie (deal), 74, 107, 108, 109, 128, 190, 195, 199, 231, 384.
Piatra roșie (ram. deal Priopcca), 115, 130.
Piatra roșie (sat), 381, 384, 688.
Pichetul No. 1 (trecătoarea Ostrov), 38, 42, 913.
Idem No. 2 (Arab-Tabia), 38, 42, 913.
Idem No. 3 (Gabrovița), 38, 42, 154, 913.
Idem No. 4 (Topcisol), 39, 42, 913.
Idem No. 5 (Moara de la sălciĭ), 39, 42, 913.
Idem No 6 (Essechioĭ), 39, 42, 157, 913.
Idem No. 7 (Gârlița), 39, 42, 157, 913.
Idem No. 8 (Valea Neagră), 39, 42, 157, 913.
Idem No. 9 (Cainargi), 39, 42, 92, 158, 913.
Idem No. 10 (Cuiugiuk), 39, 42, 92, 93, 158, 913.
Idem No. 11 (Carvan), 39, 42, 93, 158, 913.
Idem No. 12 (trecătoarea Carvan), 39, 42, 158, 913.
Idem No. 13 (Velichioĭ), 39, 42, 94, 161, 913.
Idem No. 14 (Canara), 39, 42, 161, 913.
Idem No. 15 (Calaigi), 40, 42, 913,
Idem No. 16 (Cranova), 40, 42, 94, 913.
Idem No. 17 (Regep-Cuiusu), 40, 42, 94, 913.

www.ziuaconstanta.ro

Idem No. 18 (Cadichioĭ), 40, 42, 95, 913.
Idem No. 19 (Techederessi) 40, 42, 166, 913.
Idem No. 20 (Valea Terzconduru), 40, 42, 913.
Idem No. 21 (Terzconduru), 40, 42, 95, 913.
Idem No. 22 (Dobromir), 40, 42, 913.
Idem No. 23 (Techechioĭ) 40,42, 913.
Idem No. 24 (Azarlik), 40, 42, 163, 913.
Idem No. 25 (Trecătoarea Azarlic), 40, 42, 913.
Idem No. 26 (Sevendic), 40, 42, 170, 913.
Idem No. 27 (Skender), 40, 42, 913.
Idem No. 28 (Hairamchioĭ), 41, 42, 170, 913.
Idem No. 29 (Demircea), 41, 42, 913.
Idem No. 30 (Armutlia), 41, 42, 166, 913.
Idem No. 31 (Enigea), 41, 42, 166, 913.
Idem No. 32 (Docuzacĭ), 40, 41, 42, 505, 913.
Idem No. 33 (Cerkezkioi), 41, 42, 166, 913.
Idem No. 34 (Derekioĭ), 41, 42, 167, 913.
Idem No. 35 (Trecătoarea Caraomer), 41, 42, 99, 505, 913.
Idem No. 36 (Caraomer), 41, 42, 913.
Idem No. 37 (Canli-Cicur) 41, 42, 913.
Idem No. 38 (Dauluchioĭ), 41, 42, 913.
Idem No. 39 (Huseincekioĭ), 41, 42, 208, 913.
Idem No. 40 (Valalĭ), 41, 42, 913.
Idem No. 41 Cadichioĭ), 41, 42, 207, 913.
Idem No. 42 (Caceamac), 41, 42, 207, 913.
Idem No. 43 (Hagilar) 41, 42, 913.
Idem No. 44 (Akangi), 41, 42, 206, 913.
Idem No. 45 (Trecătoarea Ilanlĭk), 41, 42, 206, 505, 913.
Picineaga (comună), 29, 76, 119, 136, 146, 147, 150, 187, 188, 189, 380, 381, 385, 392, 393, 422, 652, 670, 689, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 755, 772, 784, 788, 794, 796, 802, 821, 822. 853.
Picineaga (carieră), 822, 842.
Picineaga (culme), 116, 130, 822.
Picineaga (pădure), 772.
Picineaga (pichet), 147.
Picineaga (râŭ, v. Aiorman).
Picineaga (vale), 79, 149, 189, 226.
Picior G. (n. pr.), 826.
Piciorul Cekirgeleĭ (v. Cekirgea).
Pietrŭ (délul, ramif. din délul Coslugea, pl. Silistra), 93, 125, 160, 161.
Pietriș (carieră), 836.
Pietrișuluĭ (vale), 119, 149, 150, 186, 238, 419.
Pietros (ram. luĭ Boclogea), 112, 129.
Pietros (» » Desli Cairac), 112, 129.
Pietrosul (deal, pl. Tulcea), culme princ, 110, 129, 200, 234, 361.
Pietrosul (deal, pl. Măcin) culmea Bugeaculuĭ, 105, 106, 128, 152, 191, 194, 195, 197, 198, 389, 390.
Pietrosul (ramif. luĭ Uzum-Bair, culmea Babadaguluĭ, 117, 130, 229, 230, 365.
Pietroiuluĭ (grind), 192.
Pilat (general), 504.
Pindar (n. pr.), 307, 308, 351, 512.
Pinga-Dere (vale), 187, 238.
Pinirlic-Bair (deal), 39, 92, 125. 155, 157.
Pinzgau (rasă de taurĭ), 802.
Pipiliga-Iuk (movilă), 211.
Piritésca (gârlă în Deltă), 816, 817.
Piritésca (gură), 30, 218, 222, 223, 357, 358 368, 416, 425.
Piritésca-mare (lac), 218, 227, 367.
Piritésca-mică (lac), 227.
Piribeĭ (deal), 101, 127, 171.
Piribeĭ-Iuiuk (mov.), 101.
Pireu (oraș), 606, 607, 898.
Pisani (chimist), 67.
Pisani (coloniști), 513, 545.
Pisandru (n. pr.), 247. 249.
Piscul Dascăluluĭ (vîrf), 105, 194.
Piscul 'nalt și țuțuiat (vîrf), 57, 90, 104, 105, 106, 107, 114, 128, 152, 191, 194, 195, 198, 385, 389, 390.
Piscul părului (vîrf), 113, 229, 232.
Piscul roșu (deal), 106, 128, 198.
Pisica (comună), 150, 195. 196, 197, 380, 381, 390, 391, 392, 393, 394, 652, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 772, 784, 788, 794, 796, 802, 853.
Pisica (cot), 29, 146, 147, 150, 195, 196, 670, 918.
Pisica (grind), 196, 197, 390, 393.
Pisica (pădure), 196, 772.
Pisica (pichet), 147, 504.
Pitescĭ (oraș), 494.
Piu II (Papă), 335, 875.
Piua Petriĭ (sat), 183.
Plane Tabia (fort), 605.
Platow (general), 579, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588.
Plautila (n. pr.), 435.
Plautius M. Silvanus Aelianus (n. pr.), 522, 528.
Plevna (oraș), 623.
Pliniu cel bătrân (n. pr.), 84, 176, 248, 249, 250, 251, 309, 311, 312, 335, 433, 515, 521, 866.
Ploiescĭ (oraș), 506, 618.
Plopi (grind), 257.
Plopilor (vale), 109, 195, 232, 233, 241.
Plosca (lac), 137, 138, 193, 615.
Plosca (braț), 153
Ploștită (movilă), 185.
Plotius Grippus (n. pr.), 431.
Plocnie (lupta de la-), 549.
Pluton (vapor), 608.
Pò di primaro (braț), 221.
Pò di volano (braț), 221.
Pocaca (n. pr.), 262.
Pocorascilor (grind), 256.
Pocuția (prov.), 568,
Pod (Balta lătimea), 615.
Podolia (prov.), 547, 569.
Podul draculuĭ negru (loc. isolată), 222.
Podul Nalt (Racova), 557.
Podul Peiu (pădure). 769.
Podul Regele Carol 32, 36, 37, 80, 81, 142, 146, 148, 172, 173, 174, 177, 351, 450, 501, 503, 505, 507, 508, 625, 667, 669, 676, 677, 679, 680, 906, 924, 931.
Podul Roșu (pădure), 773.
Podul Roșu (punct în Deltă), 254, 813.
Poenarĭ (sat Trans.), 325.
Poenaru (general), 504, 505.
Poiana (sat, Dolj), 624.
Poiana (sat, Trans.), 388.
Poiraschioĭ (sat bulg.), 40.
Pojarețl (lac), 255, 814.
Pola, 512.
Polensis (rep.), 512.
Polonezĭ (popor), 267, 347, 349, 381, 395, 458, 557, 558, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 875, 876, 905.
Polonia (țără), 328, 331, 341, 363, 389, 494, 549, 554, 555, 558, 560, 562, 563, 564, 566, 567, 568, 578, 609, 748, 867, 874, 876, 879, 916, 933.
Poltava (vapor), 901.
Polybiŭ (n. pr.), 245, 866.
Polyhistor (scriere), 309.
Poluce (vapor), 899.
Polucci (sat), 78, 79, 97, 98, 166, 446, 452, 455, 472, 480.
Polucci (deal), 98, 126, 165, 166, 470, 474.
Polucci (pădure), 769.
Polucci-Ceair (vale), 98, 166, 236, 470, 472.
Pomana-Ceair (vale), 124, 179, 237.
Pompeĭ (n. pr.), 519.
Pomponiŭ de Mela (n. pr.), 247. 249, 251, 309, 335, 434.
Pons Milvius (bât. de la-), 534, 627.

www.ziuaconstanta.ro

Pont (prov.), 631.
Pontic (versant), 98, 103, 128, 135, 136, 137, 244.
Ponticele (scriere), 48, 242, 243, 432, 520.
Pontius (vapor), 901.
Pont Euxin de la Moldavie, 836, 875.
Pontus Axenos, 202.
Pontus Euxinus, 47, 49, 50, 51, 57, 199, 202. 243, 244. 245, 247, 248, 250, 251, 305. 307, 308, 309, 310, 312, 313, 315, 323, 344, 363. 430, 432, 434, 510, 511, 512, 513. 514, 515, 516, 519, 520, 521, 526. 529, 536, 541, 543, 545, 552, 866, 867, 868, 877.
Popeĭ (vale), 106.
Popescu Mich. (general), 505, 506,
Popescu N. D. (scriitor), 586.
Popina (ostrov cu pădure), 773.
Popina (pădure), 197, 772.
Popina (carieră), 842.
Popina mare (ins. la gura Kiliei). 30, 252, 259, 268.
Popinu mică (ins. la gura Kilieĭ). 252.
Popina (ins. în lac. Razelm), 65, 71, 77, 140, 227, 228. 258, 405.
Popina (ins. în lac. Popina), 197.
Popina (lac), 196, 197, 390, 393, 918.
Popina (pichet), 259.
Popina (sat bulg,), 585, 586.
Popina ascunsă (ins.), 197, 390.
Popina mare (ins.), 197.
Popina mică (»), 197, 390.
Popoveţĭ (sectă), 262, 329, 331, 332, 359, 377, 378, 381, 395, 396. 401, 416, 653, 654.
Popovicĭ (chimist), 67.
Popovicĭ Em. (n. pr.), 640.
Popucci (sat), 207, 458, 61.
Popucci (vale), 103, 207, 239, 461.
Porcilor (baltă), 192, 194.
Porculuĭ (gârlă), 812.
Porculuĭ (lac), 811.
Porculuĭ (movilă), 187.
Porokownikow (general), 618.
Portiţa (gură), 30, 141, 203, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 227, 368, 494, 573, 669.
Porţile de fier, 70, 73, 135, 136, 141, 142, 244, 272, 273, 277, 279, 551.
Porţile de fier (societ. nav.), 900.
Portius Latro (n. pr.), 431.
Portsmuth (oraş), 923.
Portugal (vapor), 900.
Portugalia (ţară), 897, 931, 934, 935, 936.
Porumbiştea (şes), 184, 186.
Poseidon (vapor), 899.
Posta (sat), 109, 113, 233, 358, 396, 398, 399, 402, 406, 407, 411, 653.
Potróva (lac), 257, 811, 812.
Potenkin (general), 262, 411. 421, 575, 576, 577.
Poti (oraş), 203.
Poti (vapor), 901.
Poturu (comună), 76, 120, 121, 224, 225, 359, 360, 366, 368, 371, 372, 375, 376, 651, 690, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 753, 782, 784, 788, 793, 796, 830, 853.
Poturu (rîŭ), 120, 225, 226, 240, 369, 685, 689, 690.
Poturu (vale). 120, 226, 240.
Praeses Scythiae. 27.
Praga (oraş), 562.
Prahova (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713. 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Prahova (pas), 874.
Pravadi (oraş), 532, 542, 635.
Preda Buzescu (Spătarul), 420, 561.
Prefectura Pretoriuluĭ de Oriént, 27, 533.
Presba (oraş), 543.
Preslav (oraş), 636.
Preuil (căpitan), 608.
Priam (n. pr.), 314.
Priboina (gârlă), 201.
Priboina (grind). 258.
Priboina (lac). 258.
Pricopanuluĭ (deal), 73, 104. 105, 106, 128, 191, 194, 385, 386, 389, 391, 686.
Primo (colonel), 618.
Principatele unite, 265, 271, 280, 296, 401.
Principele Bulgarieĭ, 506.
Principesa » 506.
Principele Carol (sat), 256, 263, 268, 396, 324.
Principele Carol (vapor), 900.
Principele Ferdinand (sat), 254, 255, 260, 268, 396, 406.
Principele Ferdinand (vas). 302.
Principele Românieĭ, 292, 505. 506.
Principesa Românieĭ. 292, 505 506.
Principesa Maria (vapor). 506, 898.
Priopcea (deal), 114, 115. 130, 189, 190, 384, 688.
Priscian (n. pr.), 309.
Priscus (guvern. Maced.). 532.
Prislav (sat), 78, 110, 151, 152, 200, 201, 256, 263, 329, 350, 396, 397, 401, 402, 406, 639, 653. 670.
Prislava (pădure). 773.
Prislăvenilor, (mahala), 640, 641.
Probus (Imper.), 533.
Procopiu (scriitor), 464, 541, 630.
Prodanof (tăbăcărie), 851.
Profuturus (general), 537, 538.
Projovo (satul Parjóia), 32.
Propertiu (scriitor), 431.
Propontidea (M. Marmara), 511, 522.
Prosorowsky (Prinţ), 579, 580, 581, 582, 583.
Protesilaŭ (n. pr.), 315.
Protoc (?), 582.
Provaton (Pravadi), 635.
Prundul (carieră), 838.
Prundul-Dăenĭ (pădure), 768.
Prundul morii (»), 768.
Prundul ostrov (»). 768.
Prusia (oraş în Asia), 317.
Prusia (ţară), 69, 280, 281, 284, 331.
Prutul (rîŭ), 84, 135, 136, 137, 142, 146, 147. 244, 532, 536, 557, 566. 570, 571, 572, 592, 593, 599, 611, 613. 872. 881, 918, 929.
Prutuluĭ (gura-). 29. 30, 380, 918.
Prutuluĭ (judeţele din şesul-). 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731. 745, 754,
Pseudostoma (gură), 248, 249. 521.
Psilon (gură), 248, 249, 250, 310, 311.
Pskow (guvernămînt) 329.
Psyche (vapor). 899.
Ptolomeŭ (geograf), 248, 249, 250, 251. 252. 308, 310, 434, 464, 531.
Publius Titus (n. pr.). 434.
Puiul gâsciĭ (ins.), 182.
Puiul-strâmbuluĭ (ins.), 146, 162.
Puiul (grind), 257.
Puiul (gârlă). 812.
Puiul (lac). 257, 811, 812.
Puiuleţ (gârlă), 812.
Puiuleţ (lac). 257, 811. 812.
Punar-Culac (păd. Hairamchioĭ), 771.
Punar-Culac (păd. Regepcuiusu), 771
Punar-Orman-Bair (deal), 157.
Punar-Orman-Ceair (vale), 39, 92, 157, 235.
Punctul terminus, 29, 32, 33, 37, 38, 134, 152, 153, 182, 669, 914.
Purcăreţĭ (lac), 146, 149, 179, 445, 451, 455, 693.
Purcelul (grind), 257.
Purgia A (n. pr.), 53.
Puschin (locotenent), 624.
Putna (judeţ). 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 933.
Puţul popiĭ (vale), 106, 198, 239, 390.
Puţul luĭ Moş Chiriac (loc. isol.), 106.
Puturósa (baltă), 183.
Puturosuluĭ (vale), 112, 234, 241.
Pydna (oraş). 518.
Pylos (oraş), 317.
Pylos (vapor), 898.
Pyrgos (carieră), 823.

www.ziuaconstanta.ro

Pyrgos (vapor), 898.
Pythagora (n. pr.), 322.

Traducerea numiriior străine.

Pamuc = bumbac (trebue zis Pambuc).
Pampur = papură.
Panair = târg, bâlciŭ.
Pânar = (trebue zis punar), v. acest nume.
Pânargic = (trebue zis punargic), v. acest nume.
Pandaclic = aluniș.
Pătlagan = detunătură.
Para = ban.
Pazarlia = cu târg.
Peclic = țelină, loc nearat.
Pehlivan = atlet.
Pelit = stejar.
Peletlia = (trebue zis Pelitlĭ) = cu stejar.
Per = bătrân.
Perde = perdea.
Perveli = (Din Per-Veli). V. aceste nume.
Pinirlic = cu pantă dulce.
Piribeĭ = (Din Ferit-Beĭ), v. aceste nume.
Plane = neted (trebue zis Planlĭ).
Pojar = foc.
Poiras = de miază-nópte.
Polucci = plugar.
Punar = puț.
Punargic = puț mic.

Q

Quaziĭ (popor), 522.
Quadrilaterul bulgar, 585, 602 620, 916.
Quenast (cariere), 823, 937.
Quien Le (scriitor), 626, 629, 630, 631, 632, 633, 636, 637.

R

Rabeza (vapor), 901.
Racoți (Prinț), 420, 565.
Racova saŭ Podul 'nalt (bătălia de la), 260, 557.
Răchitoasa (asil), 65.
Racoviță (general), 499.
Racoviță Ștefan (Domn), 344.
Radovitz (de... n. pr.), 281.
Răducu (grind), 256.
Răducu (lac), 255, 816.
Răducu (gârlă), 255.
Raduluĭ (grind), 258, 269.
Radu Negru Basarab (Domn), 545, 547, 549.
Radu Basarab (Domn, tatăl luĭ Mircea), 548.
Radu Prasnaglava (n. pr.), 553.
Radu cel frumos (Domn), 260, 556.
Radu Comisul Calonfirescu (n. pr.), 420, 561.
Radu Șerban (Domn), 563.
Radu Ionescu (n. pr.), 785.
Radu Negru (vapor), 900.
Raffauff (n. pr.), 281.
Ragusani (colonis.), 261, 545, 553, 868, 871, 876, 878, 879, 880.
Rahman (sat), 119, 184, 185, 336, 417, 418, 419, 420, 425.
Rahoveĭ (pâraŭ și vale), 105, 191, 197, 238.
Rahova (oraș), 551, 579, 602.
Râioasă (movilă), 688.
Raiewsky (general), 589, 591.
Răileanu (n. pr.), 824,
Rajevski (colonel), 621.
Rakel (carieră), 831.
Rakel (sat), 43, 62, 107, 108, 147, 198, 229, 231, 381, 390, 652, 685, 919, 933.
Rakof (gură), 252.
Ramazan (lac), 179, 451, 455.
Ramazan (deal), 118, 119, 131, 185, 694.
Raman-Bair (deal), 115, 129.
Rambouillet (tip de oaie), 790.
Ramband (istoric), 868.
Ramazanchioi (sat), 185, 417, 418, 419, 420.
Râmnic-Bair (deal), 121, 122, 132, 216, 371, 690.
Râmnic-dere (pâraŭ), 121, 214, 216, 357, 378, 690.
Râmnic-de-jos saŭ *Romàn* (sat), 121, 216, 360, 366, 369, 378, 379, 651, 690.
Râmnic-de-sus saŭ *Turc* (sat), 216, 360, 366, 369, 376, 378, 690.
Râmnic-Sărat (județ), 646, 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Râmnic-Sărat (oraș), 587.
Ramundere (pâraŭ), 244.
Rândunica (vas), 611.
Rășcan, 280, 281.
Rasgrad (oraș), 561, 591.
Rașid-Mustafa, (mare vizir), 362.
Rasid-Pașa (del. C. E. D.), 280, 281.
Rastarof Ștefan (n. pr.), 752.
Rasova (carieră), 838, 846.
Rasova (comună), 29, 32, 62, 69, 70, 80, 81, 93, 101, 135, 136, 146, 147, 148, 165, 170. 171, 172, 173, 182, 242, 355, 357, 445, 446, 451, 452, 455, 472, 474, 480, 587, 599, 602, 606, 622, 624, 625, 645, 670, 674, 683, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 750, 768, 769, 783, 787, 792, 795, 827, 838, 853, 904, 923.
Rasova (murdiclic), 357.
Rasova (pichet), 147.
Ratisbona (oraș), 551, 560.
Rausimond (Rege), 534.
Ravena (oraș), 53.
Ravennat (anonimul), 318.
Raymond IV (șef cruciad), 543.
Razelm (lac), 77, 79, 84, 87, 89, 109, 111, 112, 114, 118, 139, 140, 197, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 227, 228, 231, 234, 247, 250, 251, 253, 258, 327, 351, 359, 367, 368, 372, 373, 374, 376, 377, 379, 394, 396, 397, 402, 403, 405, 406, 582, 639, 668, 669, 686, 795, 804, 806, 927, 936, 937.
Rebiul-Achir (lună), 337.
Rebiul-Ewel (»), 337.
Recea (vale la Mon. Tichilescĭ), 107, 198, 239, 386.
Recea (numită la Recea, vale), 104, 105, 191, 238.
Reclus Elisée (geograf), 244.
Redeluia (gârlă), 188.
Redeni (sat Trans.), 325,
Redi (deal), 112, 129, 195, 233, 234, 399, 414.
Redlich (n. pr.), 77.
Regeb (lună), 337.
Regederessi-Ceair (vale), 38, 90, 154, 235, 472, 586.
Regene-Bair (deal), 39, 92, 125, 157, 158.
Regene-Ceair (vale), 38, 92, 157, 235, 475.
Regep-Cuiusu (comună), 34, 40, 64, 94, 95, 160, 161, 470, 471, 475, 476, 477, 478, 481, 482, 650, 706, 709, 711, 714, 715, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 755, 756, 771, 783, 787, 793, 795, 829, 853, 933.
Regep-Cuiusu-Ceair (v.), 40, 94, 95,
Regele Carol (vapor). 505, 506, 898.
Regimentul I Linie, 498, 499, 501, 503, 642.
Idem II Linie, 494, 496, 497, 499, 500, 502.
Idem III Linie, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504.
Idem IV Linie, 494, 495, 496, 497, 498, 500, 502, 503
Idem V Linie, 494, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503
Idem VI Linie, 498, 499, 500, 501, 502, 503.
Idem VII Linie, 494, 495, 497, 498, 500, 501, 502, 503.
Idem VIII Linie, 499, 500, 501, 502, 503.
Regimentul I Artilerie, 494, 495, 497.
Idem II Artilerie, 498, 499.
Idem III » 498, 501, 502, 503, 504.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA ROMÂNIA

Idem IV Artilerie, 500, 501.
Idem V » 499, 500.
Idem VII » 501, 502, 504.
Idem VIII » 499, 500, 501, 503.
Idem XI » 504.
Regimentul I Roșiorĭ, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504.
Idem II Roșiorĭ, 494, 495, 497, 499, 500, 501, 502.
Idem III Roșiorĭ, 502, 503, 504.
Regimentul IX Călărașĭ, 504, 508, 860.
Idem XII Călărașĭ saŭ Reg. de Geandarmĭ, 498, 499, 500.
Idem de Căl. perm., 494, 496, 497.
Regimentul Buzĕŭ No. 8, 506.
Idem Cantemir No. 12, 506.
Idem Constanța No. 34, 504, 505, 506, 507, 508, 860, 913, 914.
Idem Dâmbovița No. 22, 504.
Idem Dolj No. 1, 506.
Idem Dorobanțĭ Dobrogea, 502, 503.
Idem Gorj No. 18, 507.
Idem Ialomița No. 23, 504, 505, 506.
Idem Prahova No. 7, 506.
Idem Radu-Negru No. 28, 504.
Idem Râmnic, No. 9, 503, 504.
Idem Rovine No. 26, 506.
Idem Tulcea No. 33, 365, 416, 503, 504, 505, 506, 508, 685, 860.
Regiunea Focșanĭ-Nămoloasa-Galațĭ, 915, 916, 922.
Reichersdorf (n. pr.), 249, 250.
Reis-Efendi (n. pr.), 592.
Reknova (?), 28.
Rekran (?), 28.
Remazan saŭ Ramazan (lună), 337.
Renfrew (oraș), 302.
Renĭ (cot), 150, 195, 197, 392.
Rĕnĭ (oraș), 30, 106, 138, 146, 147, 150, 195, 245, 392, 566, 570, 581, 611, 613, 900, 918.
Renĭ (pădure), 196, 197.
Renĭ (pichet), 504.
Renĭ (vapor), 901.
Renĭ-Găceanca (pădure), 772.
Renia Pacuiului (pădure), 769.
Renaud de Montmirail, 544.
Repnin (Prinț), 411, 573, 576.
Rĕsboienĭ (mov. în Deltă), 254, 255.
Rĕsboienĭ (lupta de la-), 557.
Reșid-Pașa (general), 623.
Rĕșinaru (sat în Trans.), 325.
Resvory (general), 590.
Retca (gârlă), 255, 807, 813.
Retymo (vas), 611.
Revĕst Nicolas (cavaler), 281.
Reverseaux (marquis de-), 281.
Revista Științifică, 72.
Rewel (oraș), 878.
Rhescuporis (rege), 521.
Rhodos (vapor), 898.
Rholu (rege), 518, 519, (vezĭ și Oroles).
Riazam (Regim. de-), 193, 615, 616, 617, 618.
Riaze (Regim.), 615, 616, 617, 618.
Ribas (general), 411.
Richard (n. pr.), 75.
Richelieu (liceŭ), 306.
Riga (oraș), 878.
Rigali (antreprenor), 822, 832.
Rignal (atelier), 851.
Rimini (oraș), 432, 629.
Ripa (carieră), 842.
Ripp (n. pr.), 31, 37.
Ripheĭ (m-ții.), 312.
Riva I. P. de (n pr.), 281.
Robert Charles (n pr.), 435.
Robescu C. F. (n. pr.), 496.
Rodop (m-ții), 515.
Rodop (provincie), 632.
Rodos (insulă), 247, 251, 252, 563.
Rodosto (port), 879, 880.
Roemtalkes (Rege), 317, 521.
Roger (Rege), 27.
România (Principat) 31, 32, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 137, 330, 408, 409, 552, 611, 624, 625, 637, 661, 676, 883, 885, 916.
România (Regat), 53, 54, 57, 62, 86, 203, 272, 273, 275, 277, 279, 281, 297, 329, 333, 345, 347, 349, 350, 376, 378, 379, 414, 419, 457, 496, 499, 507, 509, 661, 667, 668, 676, 698, 708, 757, 759, 760, 785, 822, 915, 922, 927, 930, 931, 933, 934, 936, 937.
Romania (vapor), 611.
România (vapor Florio), 899.
Roma (oraș), 48, 50, 51, 431, 520, 523, 531, 554, 555, 626, 628, 629, 635, 899.
Roma nouĕ (v. Constantinopol).
Roman (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Roman (Patriarchul Tĕrnoveĭ), 636.
Romanĭĭ (popor), 205, 321, 323 363, 404, 430, 431, 437, 465, 516, 518, 519, 521, 522, 526, 528, 529, 531, 533, 534, 536, 537, 541, 545, 625, 626, 629, 632, 660.
Românĭĭ (popor), 61, 62, 67, 68, 142, 259, 260, 262, 263, 267, 268, 307, 318, 323 324, 325, 326, 327, 328, 334, 336, 339, 342, 343, 347, 348, 349, 350, 355, 357, 359, 361, 365, 372, 375, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 385 387, 389, 390, 391, 393, 394, 395, 396, 398, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 407, 410, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 433, 437, 446, 450, 452, 455, 458, 460, 467, 468, 469, 471, 481, 495, 503 505, 542, 546, 547, 549, 550, 560, 561, 609, 629, 632, 633, 635, 639, 640, 641, 643, 644, 645, 646, 674, 684, 764, 779, 785, 789, 790, 794, 860, 861, 866, 868, 872, 873, 874, 875, 880, 882, 905, 907, 908, 928, 929, 933.
România (din Turcia Europénă), 552
Românĭĭ Ardelenĭ (v. Mocanĭ).
Romanați (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 932.
Romanenco A. (del. C. E. D.), 281.
Romano-Bulgar (Imperiul), 335.
Romano-Susino (Comandor), 281.
Romantzow (general), 421, 572, 573, 575, 576, 584.
Romula (sat în Deltă), 396.
Romnicel (Țiganĭ), 343.
Roquerbe (n. pr.), 43.
Rosca (lac), 255.
Rosculeț (câșla), 214.
Rosculeț (movilă), 214.
Rosescĭ (sat părăsit), 350.
Rosian (sat), 102, 447.
Rosia Isola (Ins. Șerpilor), 318.
Rosti (deal), 119, 131, 150, 186, 187.
Rosti (pârîŭ), 118, 119, 131, 186, 187, 238, 422, 425.
Rosti dere (vale), 119, 131, 150, 186, 187, 238.
Roșu (grind), 807, 811.
Roșu (gârlă), 812.
Roșu (lac în ins. Ceatal), 254, 414, 813.
Roșu (lac în ins. Caraorman), 257, 811.
Roșuleț (lac), 257, 811.
Roth (general), 593.
Rottemberg (C-nie), 677, 679.
Rotterdam (port), 898.
Rotthoff (general), 578, 579.
Rotunda (baltă), 183, 199, 380, 386.
Rotunduluĭ (privalul-), 183.
Rousset Camille (n. pr.), 71.
Roxolanĭ (popor), 528.
Rubrius Gallus (n. pr.), 522.
Rudacov (Lt.-colonel), 618.
Rudolf II (Impĕr.), 560.
Rudgevicĭ (general), 593, 595.
Rudiger (general), 598, 599.
Rufin (questor), 431.
Rufinus (amicul luĭ Ovid.), 243.
Ruginósa (pădure), 146, 182, 183.
Rumbeca (sat părăsit), 350.
Rumelia (prov.), 204, 515, 573.
Rumili-Hissari (fort), 870,
Ruminia (vapor), 900.
Ruprecht (Palatinul Rinuluĭ), 551.
Ruppert (general), 595.
Ruptura Códeĭ Pacuiuluĭ (pădure), 769.
Rușava (oraș), 577.
Rusca (grind), 269, 400.
Rusca (gârlă), 400, 809.

www.ziuaconstanta.ro

Rusca (gârlă în ins. Sf. Gheorghe), 257.
Rusciuc (oraş), 242, 353, 354, 356, 532, 561, 571, 575, 586, 591, 599, 602, 623, 876, 877, 879, 880, 881.
Rusciuc (sangeac), 357.
Ruşiĭ (popor), 27, 62, 63, 68, 70, 74, 107, 139, 150, 193, 253, 259, 260, 262, 263, 264, 265, 268, 269, 270, 315, 326, 328, 329, 330, 331, 334, 341, 342, 343, 348, 349, 359, 370, 377, 381, 382, 383, 389, 393, 395, 396, 397, 403, 404, 407, 411, 412, 413, 414, 417, 418, 420, 421, 422, 426, 434, 437, 446, 453, 458, 465, 471, 496, 497, 498, 542, 543, 544, 565, 570, 571, 573, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 591, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 611, 612, 614, 617, 622, 623, 624, 639, 641, 643, 645, 653, 779, 795, 817, 867, 871, 872, 876, 878, 881. 905, 907, 908, 915, 916, 918, 919, 921, 922.
Rusia (imperiŭ), 29, 31, 36, 37, 42, 53, 54, 69, 92, 204, 242, 247, 252, 262, 270, 271, 272, 279, 280, 281, 284, 327, 329, 330, 331, 333, 341, 345, 363, 377, 380, 389, 409, 410, 416, 421, 434, 494, 495, 543, 567, 570, 571, 572, 576, 577, 584, 592, 597, 599, 600, 601, 610, 611, 624, 640, 646, 712, 748, 756, 757, 758, 759, 779, 813, 831, 867, 874, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 885, 897, 916, 918, 922, 928, 929, 930, 931, 932, 933. 935.
Russ (vapor), 900.
Rutenĭ (popor), 28, 328, 329.

Traducerea numirilor străine.

Rahman = Dumnezeŭ.
Ramazan = post.
Ramundere = (trebue zis Rahmandere). V. aceste nume.
Rasova = cimitir de vite.
Razim = n. pr.
Regederessi = (trebue zis Regepderessi). V. aceste nume.
Regene-Bair = (trebue zis Regepbair), V. aceste nume.
Regep = n. pr.
Rusciuc = fus de tors.

S

Saadi-Effendi (n. pr.). 335.
Saban-Bair (deal), 39, 91, 92, 125, 157.
Şaban-Ceair (vale), 39, 91, 92, 157, 235.
Sabangia (pădure), 112.
Sabangia (sat), 112, 234, 325, 372, 377, 380, 396, 397, 399, 404, 652, 686.
Sabangeak (mlaştine), 227.
Sabaria (oraş), 434.
Sabie (deal), 224.
Sabri-Paşa (del. C. E. D.). 231.
Sacâr (carieră), 842.
Sacrum (gură), 521 (vezĭ şi sfântă).
Sadama (?), 432.
Sadik-Paşa (v. şi Ceaicowsky), 330, 331.
Sadova (monastire), 873.
Sadulah-Beĭ (general), 624.
Safarik (v. Schafarik).
Safer (lună), 337.
Sagadava (?), 529.
Sagalien (vapor), 900.
Sayzim (Isaccea), 552.
Sahara (ţéră), 222, 453.
Şahin Ghiraĭ (Kan), 563, 564.
Sahman (deal), 217, 441.
Sahman (sat), 213, 217, 426, 427, 428, 441, 442, 650, 690.
Saia Coru Orman (pădure), 94, 161, 770.
Saia-Cula (car. Başchioĭ), 830, 842,
Saia-Cula (deal), 115, 129, 190.
Saia-Cula (car. Armutlia), 829.
Saia-Culac (pădure), 770.
Saia-Orman (pădure), 770.
Saiana Doire (vale), 101, 172, 237.
Said-Paşa (n. pr.), 60, 342, 354.
Saidi-Orman (pădure), 39, 93.
Saidia (sat), 355, 446, 452, 694.
Saint Arnaud (general), 602, 606, 607.
Saint-Pierre de- (n. pr.), 281.
Sakalin (insulă), 203, 247, 253.
Sakar-Bair (deal), 74, 75, 115, 116, 130, 135, 152, 226.
Sakar-Bair (ram. luĭ Testemel), 120, 131, 225.
Sakar-Dere (vale), 116, 226, 240.
Salamina (insulă), 516.
Sale (Sulina ?), 552.
Sale (căpitan), 36.
Sali-beĭ-dere (vale), 124, 180, 237.
Saligny (carieră), 826.
Saligny (chimist), 67.
Saligny (inginer), 668.
Saligny (staţie), 81, 102, 450, 451, 456, 669, 671, 675, 676, 677, 680, 681, 700.
Saline (Sulina), 265.
Salonel (ostr. cu pădure), 773.
Salonic (port), 898.
Salsovia (?), 111, 379, 400, 530.
Saltuk-dede (profet), 335, 545, 558, 559, 572, 637.
Salvator (vapor), 901.
Samakov (oraş), 135, 550.
Samaldar-Bair (deal), 118, 130, 231,
Sâmbăta de sus (sat), 646.
Sâmbăta de jos (sat), 322, 646.
Samos (insulă), 885.
Samos (vapor), 898.
Samoil (Rege), 543.
Samotrake (?), 432.
Samovar (vas), 302.
Samni Dolaĭ (carieră), 828.
Samsongi Aga (n. pr.), 411.
Samuil Klein (cronicar), 873.
Sânâr-Bair (deal), 95, 125, 160, 162, 163, 164, 476.
Sânâr-Dere (vale sec. a Borungeĭ), 100, 103, 153, 167, 169, 209, 210, 236.
Sânâr-Dere (vale în balta Toprac-Kiopru), 117, 230, 231, 241, 364.
Sânâr-Iol-Bair (deal), 94, 95, 162, 163.
Sânâr-Tepe (movilă între Tatlageac şi Tuzla), 103,
Sânâr-Tepe (movilă în dealul Sarighiol, la Nordul laculuĭ Mangalia), 104.
Sânâr-Tepe-Cadichioĭ (movilă), 104.
Sânâr-Taş-Tepessi (deal), 119, 131, 358.
Sancal (deal), 176.
Sandu Popa (n. pr.), 785.
San-Francisco (oraş), 53.
Sanscrita (limbă), 343.
San Stefano (tratatul de la-), 31, 623, 624.
Saphrax (şef got), 537, 538.
Saonul (baltă), 198, 199.
Saonul (baltă în Deltă), 255.
Saonul (monastire), 109, 147, 151, 199, 233, 251, 252, 396, 404, 405, 409, 410, 594, 595, 650, 685.
Saonul (pichet), 147, 504.
Sapunar (v. Spapunar).
Saraĭ (comună), 119, 122, 181, 184. 185, 186, 187, 342, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 646, 691, 694, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 750, 782, 786, 792, 795, 834, 853.
Saraĭ (mlaştine), 185, 186, 244.
Saraiŭ (râŭ), 132, 149, 152, 184, 185, 225, 417, 419, 422, 423, 424, 747.
Saraiŭ (vale), 76, 132, 149, 152, 184, 185, 424, 425.
Saragea (sat), 123, 180, 215, 424, 428, 444, 446, 456, 645.
Saragea-Bair (deal), 123, 132.
Saragea-Dere (vale), 123, 180, 237, 455.
Sârâm-Culac (vale), 170, 236.
Sarapcea (carieră), 829, 842.
Sarapcea (vale), 96, 99, 167, 236.
Sarapcea-Cara-Aci (sat), 167, 170, 448, 471, 479, 648.
Sarapci-Culac (movilă), 175.
Sarapci-Culac (vale), 175, 237.

www.ziuaconstanta.ro

Sărăria (deal), 105, 128, 191, 194, 391.
Sarasinĭ (pop.), 542.
Sărate (treĭ lacurĭ la Beĭ-bugeac), 234, 400, 403.
Sărăturile (gârlă), 228.
Sărăturile (grind), 257, 269, 807, 811.
Sărăturile (lac), 257.
Sarchis și Agopcian (moră), 851.
Sardinia (Regat). V. Italia.
Sardinia (insulă), 758.
Saricea (sat bulg.), 35.
Sarî-Bair (deal), 99, 126,
Sarî-Burum (deal), 178.
Sarichioĭ (comună), 54, 63, 66, 112, 140, 220, 228, 234, 330, 359, 360, 372, 376, 377, 379, 380, 397, 399, 404, 494, 640, 653, 685, 686, 689, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 784, 788, 793, 796, 853.
Sarichioĭ (mlaștine), 227.
Sarichioĭ (pădure), 112.
Sarica (deal), 233, 685, 687.
Sarica (Valea viilor de la-), 195.
Sarica (viĭ), 109, 233, 351, 389, 404, 407, 748, 752, 933, 937.
Sarica (sat), 396, 407.
Sarighiol (carieră), 842.
Sarighiol (com., pl. Tulcea), 110, 200, 201, 234, 325, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 405, 406, 653, 686, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 753, 784, 788, 793, 796, 842, 853.
Sarighiol (com., pl. Mang.), 103, 104. 207, 457, 458, 459, 460, 462, 464, 466, 468, 646, 650, 695, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 782, 787, 792, 795, 853, 914.
Sarighiol (culme), 120.
Sarighiol (deal, pl. Babadag), 120, 121, 132, 216, 224, 225, 689.
Sarighiol (deal, pl. Mang.), 103, 104, 128, 207.
Sarighiol (plant., pl. Babadag), 763.
Sarighiol (sat, pl. Babadag), 120, 121, 216, 224, 225, 359, 366, 369, 376, 379, 651, 689, 690, 697, 763,
Sarighiol (vale, pl. Bab.), 121, 366.
Sarighiol (vale, pl. Tulcea), 110, 195, 234, 241, 401, 405, 414.
Sarighiol (vîrf), 121.
Sarighiol Est dere (vale), 216, 240.
Sarighiol Vest » (»), 216, 240,
Sarî-beg-Mahomed-Aga (ceauș), 566.
Sarî-Iol-Bair (deal), 95, 125, 126.
Sarî-Iuk (mov. pe malul Măriĭ), 104, 429.
Sarî-Iuk-Bair (deal), 101, 127, 169, 171.
Sarî-Iukler (movilă și deal), 103, 209, 210.
Sarî-Mese (podgorie), 752.
Sarî-Meselic (deal), 120, 131, 224.
Sarî-Mesea-Bair de Est (deal), 39, 91, 125, 156.
Sarî-Mesea-Bair de Vest (deal), 91, 125, 156.
Sarî-Mesea-Ceair (vale), 156, 235.
Sarî-Tepe (lângă Deniz Tepe), 114, 129, 229, 233, 365.
Sarinasuf (comună), 219, 234, 325, 395, 396, 397, 401, 403, 404, 405, 406, 653, 686, 706, 709, 712. 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 784, 788, 793, 796, 853.
Sarinasuf (lac), 218, 258.
Sarinasuf (mlaștine), 227.
Sarim Ibraim Pașa (general), 573.
Sariurt (pîrîĭ), 121, 223, 240, 368, 684, 690.
Sariurt (sat), 121, 223, 327. 360. 368, 371, 376, 428, 651, 682, 684, 690, 697.
Sariurt (vale), 121, 240.
Sarmația (țară), 433, 519, 625.
Sarmațiĭ (popor), 48, 49, 50, 243, 520, 534, 537.
Sarmatica (insulă), 248.
Sarmatica (mare geolog), 242.
Sarmis (Rege), 517.
Sarmisegetuza (?), 517.
Sarnicius saŭ Sarniki (scriitor), 433, 547.
Sarp-dere (vale), 114, 115, 229, 241.
Sarp-Orman (padure), 771.
Sarp-Orman-Ceair (vale), 40, 94.
Sarpali-Orman (pădure), 95, 771.
Sarpei dere (vale), 103, 168, 236.
Sarpen (pădure), 770.
Sarpu (baltă), 98, 165, 166, 236, 237, 472.
Sârt-Bair (deal), 695.
Sârtî (vale), 103, 208, 239.
Sârtî-Meselic (deal), 225.
Sasîk-Corai (vale), 215, 240.
Sasîk-Culac (vale), 215, 240.
Saslâ-Culac (vale), 214, 240, 368.
Sasu (herghelia luĭ-), 781.
Sasu Nicolae (n. pr.), 827.
Satichioĭ-Ceair (vale), 39, 40, 92, 94, 161, 235, 475.
Satischioĭ-dere (vale), 82, 180, 237, 691.
Satischioĭ-Roman (sat), 123, 180, 418, 419, 423, 424, 425, 444, 456, 646, 650, 691.
Satischioĭ Turc (sat), 123, 180, 336, 418, 419, 423, 424, 425, 444, 456.
Satul Monastireĭ (Nicoliței). 404.
Satul noŭ (com., pl. Silistra), 93, 94, 155, 160, 161, 470, 471, 474, 480, 482, 646, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 752, 769, 783, 787, 793, 795, 853.
Satul noŭ (podgorie, Silistra), 752.
Satul noŭ (com., pl. Sulina), 254, 256, 262, 395, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 764, 765, 766, 783, 788, 794, 796, 853.
Satul noŭ (com., pl. Măcin), 74, 116, 119, 187, 189, 190, 191, 380, 381, 384, 385, 391, 392, 393, 394, 652, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 784, 788, 794, 796, 853.
Satul noŭ (com., pl. Tulcea). 254, 259, 260, 395, 396, 401, 406, 414, 495, 652, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 750, 773, 784, 788, 793, 796, 802, 813, 853.
Satul noŭ (sat, pl. Babad.), 118, 228, 229, 230, 233, 234, 325, 360, 361, 362, 364, 365, 371, 379, 398, 399, 651, 687.
Satul noŭ (sat, pl. Medg.), 62, 446, 456.
Satul noŭ (în Basarabia), 147, 594, 595, 596, 597, 613, 918.
Satul noŭ (pădure), 773.
Satul noŭ (pichet), 259, 499.
Satul noŭ (sat părăsit ?), 350.
Satului (vale), 225, 240.
Saturnin (general), 537.
Saturno (vapor), 899.
Sava (Episcop. Preslav.), 636.
Sava (rîŭ), 512, 541.
Sava (sfîntul), 630.
Sava Zaharia (n. pr.), 374
Savca (lac), 254.
Savfet-Pașa (n. pr.), 624.
Savin Smucilă (boer), 568.
Saxa-Coburg (Prinț), 880.
Saxancairac (deal), 121, 132, 214.
Saxancula (deal), 121, 132, 214, 216.
Sayd Pașa (n. pr.), 452, 453, 455, 599, 610, 674.
Sayd Pașa (podul luĭ-), 684, 694.
Scamandru (n. mitol.), 314.
Scarlat Ghica (n. pr.), 661.
Schaffarik (n. pr.), 434, 464.
Schamtcheff (general), 618, 619, 620, 621, 622, 623.
Scherff (colonel), 31, 37.
Scheia (loc.), 558.
Scheleti Const. (n. pr.), 362, 371.
Schildtberger (n. pr.), 202, 547, 549, 552, 866, 875.
Schilders (general), 605.
Schmoldow Behr (conte), 220.
Schumann (maior), 915.
Schönhaber (inginer), 69.
Schuller (n pr.), 513.
Schlehta (baron de-), 281.
Schwedler (n. pr.), 678.
Sciuca (colonel), 618.

www.ziuaconstanta.ro

Scopiţiĭ (sectă), 63, 331, 333, 334, 381, 458, 466, 905.
Scorci (deal), 94, 125, 155, 159, 475.
Scorci (vale), 94, 159, 235.
Scordisciĭ (popor), 518.
Scutari (oraş), 602.
Scylace (n. pr.), 308.
Scythiĭ (popor), 47, 142, 243, 247, 314, 318, 321, 363, 513, 514, 515, 519, 520, 630, 777.
Scythia (ţéra), 313, 514, 516, 520, 534.
Scythia-minor (Dobrogia), 27, 323 433, 514, 533, 534, 536, 538, 539, 540, 625, 626, 629, 630, 631, 632,
Scythia-pontică (Dobrogia), 27, 344, 512, 533, 535, 541, 542.
Scythia-nouă (ţéra), 514.
Scymnus de Chios (n. pr.), 247, 249, 252, 308, 464, 512.
Seadeddin (scriitor), 550, 552.
Seadet-Ghiraĭ(Serasch de Bugéc), 572.
Sebastian (general roman), 537.
Sebastian Monachul (n. pr.), 262.
Secaru (deal), 114, 129, 190, 191, 229.
Sëcele (sat în Trans.), 325.
Secţia V sanitară, 508.
Seid-Curt-Culac (v. Buiuk-dere-Seid-Curt-Culac).
Seimenĭ (carieră), 836.
Seimenĭ (pădure), 769.
Seimeniĭ-marĭ (comună), 146, 172, 179, 180, 424, 445, 446, 451, 455, 456, 495, 693, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 750, 755, 769, 783, 787, 792, 795, 836, 853.
Seimeniĭ-micĭ (ostrov), 146.
Seimeniĭ-micĭ (sat), 62, 80, 123, 124, 179, 446, 455, 646, 693.
Seimeniĭ-micĭ (vale), 149.
Seik-ul-Islam (la Turcĭ), 355.
Seitan-Ibraim-Paşa (gen.), 567.
Selcovnicov (colonel), 615, 616, 618.
Selda Kopac (p. trig.), 113, 233.
Selene (vapor), 899.
Seleucia (oraş), 629.
Selcucizi (familie), 335, 545, 572.
Selina (Ins. Şerpilor), 318.
Selim I (Sultan), 558.
Selim II (Sultan), 559.
Selim III (»), 576, 577, 578, 579.
Selim Ghiraĭ (şef tătar), 575.
Selinas (Sulina), 235.
Selivanof (n. pr.), 333.
Selman (şef tătar), 564.
Semiramis (vapor), 899.
Semşiler (sat părăsit), 422, 425.
Sénac (n. pr.), 699.
Senegal (vapor), 900.
Sendresciĭ (n. pr.), 402.
Şepele şi Muria (carieră), 832.
Septimiŭ Sever (Impĕr.), 531.
Sera-Ceaia-Bair), 156.
Serafetin-Efendi (n. pr.), 31.
Seraschierul Babadag, 494.
Serapis (zeitate), 317.
Seraphimus (Episc. Silistra), 637, 638.
Serbia (ţéră), 271, 273, 275, 277, 544, 545, 546, 549, 636, 897, 931, 934, 936.
Sêrbiĭ (popor), 347, 417, 418, 426, 446, 471, 550, 566, 611, 862, 905.
Şerban Cantacuzino (Domn), 569.
Serbia (vapor, Florio), 899.
Serbia (vapor, Gagarin), 900.
Serbu (carieră), 828.
Seremet (pădure), 768.
Seremet (sat) 123, 214, 215, 216, 357, 372, 426, 427, 428, 444, 650, 697.
Seremet-Bair (deal), 123, 132, 214, 215, 357.
Seremet-Culac (vale), 215, 240.
Serecu (pădure), 257.
Serecu (grind), 269.
Sergie Ivanof (gârla luĭ-), 814.
Seriavoco (Sarichioĭ), 330.
Serionne (căpitan), 608.
Seriphos (vapor), 898.
Şerpilor (insula), 31, 70, 71, 72 76, 136, 142, 246, 272, 298, 305, 306, 307, 309, 310, 311, 314, 315, 316, 317, 318, 358, 624, 625.
Serpla-Culac (vale), 102, 178, 237.
Server-Paşa (n. pr.), 31.
Serviciul Maritim Român, 506, 898.
Serviciul de geniŭ al Div. Active, 176, 500, 505.
Seşmiler (v. Semşiler).
Seuthes (n. pr.), 516.
Seyssel d'Aix de Samariva (marquis), 281.
Sevaiova-Hară (deal), 117, 130, 227, 364.
Sevastopol (oraş), 53, 606.
Sevastopol (vapor, Gagarin), 901.
Sevastopol (vapor), 529.
Sevatin (deal), 106, 128, 152, 194, 195, 197, 198.
Severin (oraş), 143, 503, 900, 933.
Severin (vapor), 898.
Severin (vapor, soc. nav. Rom.), 900.
Severin (banatul) 547.
Sevendic (sat părăsit), 35, 40, 97, 170, 448, 471, 473, 478, 479.
Sevendic (deal), 97, 126, 166.
Sevendic (vale), 97, 99, 166, 236.
Sevendic-vale (pădure), 771.
Sevri-Bair (deal), 227, 362, 365, 367, 370.
Sextus Pompejus (n. pr.), 431.
Sf. Chrysostom, 630, 631.
Sf. Gheorghe (bancă), 869, 870.
Sf. Gheorghe (braţ), 84, 109, 110, 111, 135, 139, 143, 147, 151, 152, 200, 201, 202, 206, 217, 218, 219, 221, 246, 250, 253, 256, 257, 263, 264, 269, 270, 279, 284, 285, 290, 298, 394, 397, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 589, 599, 600, 610, 619, 639, 669, 699, 795, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 813, 818, 919.
Sf. Gheorghe (capul), 30, 203.
Sf. Gheorghe (comună), 63, 250, 256, 257, 258, 259, 264, 395, 403, 652, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 772, 783, 788, 794, 796, 818, 853.
Sf. Gheorghe (farul), 30, 297, 298.
Sf. Gheorghe (gura), 63, 247, 253, 256, 285, 297, 298, 599, 870, 881.
Sf. Gheorghe (insulă între braţe), 139, 256, 263, 269, 806, 807, 809, 811, 812.
Sf. Gheorghe (insulă saŭ Sakalin), 203. Vezĭ şi Sakalin.
Sf. Gheorghe (piaţă), 904.
Sf. Gheorghe (pichet), 259, 499.
Sf. Grigorie Nazianzinul 630.
Sf. Jerôme, 630.
Sf. Munte, 388, 408.
Sf. Niculae (Monast. în Basarabia), 138.
Sf. Niculae (din Chilia), 260.
Sf. Paraschiva, 636.
Sf. Sofia, 554, 875.
Sf. Theophan, 633.
Sf. Treĭ-Ierarchĭ, 636.
Sfantă (gură), 248, 251.
Sfendislav (pretendent la tron. Bulg), 546.
Sfistofca (sat), 254, 256, 262, 395, 653, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 764, 772, 773, 783, 788, 794, 796, 853.
Sgriţa (sat părăsit), 350.
Siaban (lună). 337.
Siavus Paşa (beglerb. Silistreĭ, 565.
Siberia (ţéră), 51, 52.
Sibiŭ (oraş), 874.
Siborne (n. pr.), 281.
Sicilia (Regat), 27.
Sicilia (ins.), 317, 431.
Sideri (n. pr.), 317.
Sideri (lac), 254.
Sidi-Orman (pădure), 770.
Sidon (vapor), 900.
Sidonius-Apollinaris (n. pr.), 431.
Sidonianĭ (coloniştĭ), 512.
Sieval (lună), 337.
Siekierzinsky (boer polon), 567.
Sienkievicz (n. pr.), 281.
Siget (oraş), 559.
Sigebert (n. pr.), 541.
Sigismund (Rege), 550, 551, 552, 553.

www.ziuaconstanta.ro

Sigismund Batori (Prinț, v. Batori).
Siil-Olu-Sirti (deal), 38, 90, 154.
Sila (n. pr.), 519.
Silcade (lună), 337.
Silesia (vapor), 899.
Silhige (lună), 337.
Silișteа (vale), 123, 124, 149, 179, 237, 445, 455, 456, 457.
Silișteа (sat în Transilvania), 325.
Silișteа (șes), 181, 237.
Silișteа (vîrf), 185.
Silișteа Saxancula (sat părăsit), 369.
Silișteа (sat părăsit), 122, 369, 418.
Silistra (oraș), 27, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 41, 43, 51, 59, 89, 90, 92, 136, 142, 143, 146, 147, 153, 154, 156, 157, 277, 321, 341, 348, 355, 356, 363, 421, 476, 481, 502, 525, 548, 549, 550, 552, 553, 558, 559, 560, 562, 565, 566, 567, 570, 572, 573, 575, 578, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 596, 598, 599, 601, 602, 605, 606, 613, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 637, 638, 639, 669, 676, 695, 697, 760, 876, 880, 881.
Silistra (punct trigon.), 90.
Silistra (vilaietul), 353, 779.
Silistra nouă (plasă), 167, 328, 342, 345, 346, 347, 349, 351, 357, 416, 445, 457, 470, 471, 472, 481, 496, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 743, 744, 746, 747, 750, 751, 752, 753, 755, 756, 769, 770, 771, 783, 785, 787, 789, 793, 794, 795, 802, 803, 804, 828, 853, 932, 933.
Silistra nouă (județ), 357.
Silistra (district turcesc), 347, 610, 785, 789, 794.
Silov (Alexandru Ivanovicĭ), 333.
Silvestre de Sacy (scriitor), 548, 869.
Simeon (Rege), 542, 635, 867.
Simeon (Patriarch. Tèrnoveĭ), 636.
Simeon Magistru (scriitor), 634.
Simeon (n. pr.), 392.
Simeon Iacob (gârla luĭ-), 256, 809.
Siminoca (lac), 254.
Simonide de Ceos (n. pr.), 307.
Simon Efendi-Papazian (n. pr.), 31.
Simondetti M. (cavaler), 281.
Sinan-Pașa (de la Călugărenĭ), 560, 561, 864.
Sindiĭ (popor), 47.
Singhiol (vapor), 898.
Sinodul I de la Nicea, 626, 627, 628, 629, 630, 631.
Idem II de la Constantinopol, 628, 629, 630.
Idem III de la Efes, 631, 632, 637.
Idem IV » » Calcedon, 631.
Idem V » » C-tantinopol, 632.
Idem VI » » Trula, 633.
Idem (de la Constantin. 1147), 637.
Sinoe (lac), 84, 88, 121, 141, 217, 218, 222, 223, 224, 357, 367, 368, 427.
Sinoicĭ (gura), 223
Sinope (oraș), 552, 562, 571, 577, 874, 876.
Siria (prov.), 344, 542, 625, 868.
Șipca (pas), 135.
Siran-Culac-Bair (deal), 40, 94, 125, 161, 162.
Sira-Iuk (movilă), 103, 208.
Siret (rîŭ), 135, 136, 142, 146, 196, 244, 528, 579, 868, 874.
Siret șesul (județele din șesul), 705, 707, 710, 713 715, 718, 724, 727, 731, 745, 754.
Sirf Sindughi (câmpia), 550
Siria (țéră), 883.
Șiriu (comună), 123, 152, 417, 418, 419, 420, 422, 423, 424, 444, 456, 650, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 756, 782, 786, 792, 795, 853.
Șiriu (deal), 181.
Sirienĭ (fam. imperială), 531.
Sirmium (oraș), 142.
Sirte (golf), 512.
Sirtĭ-Caia-Bair (deal), 102, 127, 167, 168.
Sirt-Iol-Bair (deal), 93, 94, 125, 158, 159, 160, 161, 475.
Sirt-Orman (carieră), 838.
Sirt-Orman (pădure), 768.
Sisman Ibraim Pașa (general), 567.
Șisman (Prinț), 546, 547, 548, 549, 550.
Sissek (oraș), 560.
Siștov (oraș), 602, 612, 916.
Sistov (pacea de la-), 880.
Sitalkes (n. pr.), 515, 516.
Sitma-Bair (deal), 96, 126.
Sivri-Tepe (vîrf), 117.
Sivriu Ion (n. pr.), 752.
Sixt IV (Papă), 557, 875.
Slamuni-Culac (deal), 113, 129, 229, 361, 365.
Slănic (Ocnele de la-), 637, 638, 639.
Slăniceanu (colonel), 31.
Slateia (lac), 183.
Slatina (vale și câmpie), 73, 106, 191, 688.
Slava rusă (carieră), 842.
Slava rusă (comună), 63, 66, 80, 117, 118, 119, 120, 225, 226, 227, 330, 359, 360, 361, 364, 365, 368, 369, 370, 377, 378, 424, 640, 653, 685, 689, 697, 703, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 228, 733, 736, 743, 750, 755, 772, 784, 788, 793, 796, 830, 840, 842, 853.
Slava rusă (pădure), 772.
Slava rusă (rîŭ), 74, 82, 90, 116, 117, 118, 119, 120, 131, 141, 152, 187, 189, 190, 214, 224, 225, 226, 227, 231, 240, 241, 357, 369, 378, 640, 685, 688, 689, 747, 761.
Slava rusă (vale), 116, 117, 118, 119, 120, 131, 185, 187, 214, 226, 240, 241, 363, 369, 377, 694, 697, 934.
Slava Cerkezéscă (sat), 117, 118, 119, 226, 229, 230, 231, 360, 361, 362, 365, 370, 377, 378, 653, 689, 849,
Slava Cerkezéscă (carieră), 830, 842.
Slava Cerkezéscă (rîŭ), 118, 119, 131, 226, 230, 241, 362, 370, 377, 747.
Slavaschy (v. și Uspenia), 331.
Slavĭ (popor), 27, 872.
Slavonul (lac), 255, 814.
Slivno (oraș), 623.
Slobozia (oraș), 499, 502, 579, 584, 588, 589.
Slugariew (colonel), 618, 623.
Slusselburg (Regim. de-), 587.
Skender (deal), 99, 126, 166, 170, 695.
Skender (sat), 40, 99, 166, 167, 471, 474, 479, 650.
Skender saŭ *Urluia* (vale), 99, 166, 236.
Skender (vale sec. a Urluieĭ), 97, 99, 167, 236, 449.
Skender-beĭ (n. pr.), 554, 555.
Skender-vale (pădure), 771.
Skender-Orman (pădure), 771.
Skyros (vapor), 898.
Smolensk (în Rusia), 915.
Soanlik (comuna Grecĭ), 385.
Soantea (pădure), 773.
Sobiesky (Rege), 567, 568, 569.
Socariciu (sat), 591.
Societatea Română de Construcțiĭ, 679, 680.
Societatea de istorie și antiquit. din Odesa, 306, 316, 317.
Societatea austriacă de navigațiune pe Dunăre, 901.
Societatea anonimă Ungară, 901.
Societatea Aurora (Hârșova), 903.
Societatea geografică română, 927.
Societatea Michaĭ-Bravul (Medgidia, 903.
Societatea Macedo-Română (Constanța, 903.
Societatea Meseriașilor (Constanța), 903.
Société de petrole (Cernavoda), 851.
Société anonyme des ciments, 851.
Socrat (scriitor), 629.
Sodak (dotă), 338.
Sofia (oraș), 602, 876, 879, 880.
Sofular (sat), 83, 99, 100, 102, 167, 168, 169, 441, 448, 457, 458, 459, 461, 463, 464, 467, 646.
Sofular (vale sec. a Borungeĭ), 89 167, 168, 236.

www.ziuaconstanta.ro

Sofular (vale, pl. Tulcea), 110, 201, 239, 397, 401.
Sofular (Borungea), 169, 236.
Șoimul (ostrov), 146, 155, 482.
Soliman (Sultan), 552, 553.
Soliman Magnificul (Sultan), 558, 559.
Soliman II (Sultan), 569.
Soliman Pașa (apăr. Brăileĭ), 598.
Soliman Pașa (serasch. de Babadag), 568, 569.
Solina (Sulina), 880.
Solonțul (grind), 257.
Soloview (n. pr.), 317.
Solugean (deal), 120, 131, 225, 366, 689.
Somova (baltă), 109, 192, 194, 389, 391.
Somova (carieră), 842.
Somova (comună), 62, 109, 110, 146, 198, 200, 387, 395, 396, 398, 399, 405, 406, 407, 653, 685, 706, 707, 709, 711, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 755, 773, 784, 788, 793, 796, 842, 853, 933.
Somova (deal), 685, 686.
Somova (gârlă), 109, 138, 151, 198, 200, 398, 405, 406.
Somova (grind), 191, 192, 391.
Somova (pădure), 773.
Somova (prival), 109, 192.
Somova (vale), 109, 110, 200.
Sonda (grind), 268, 807, 813.
Sonda (pescărie), 250, 254.
Sondeĭ (gura-), 30, 259.
Sonda saŭ *Somga* (v. Cionga).
Sonzilli (maior), 36.
Sorescu Martin (herg. luĭ-), 781.
Soroca (oraș), 559, 562, 565, 571.
Sotirescu (n. pr.), 640.
South-down (tip de óie), 802.
South-Shields (oraș), 302.
Sozopolis (oraș), 869.
Spania (țéră), 344, 554, 625, 758, 790, 878, 879, 897, 931, 934, 935, 936.
Spanioli (popor), 343.
Spahiĭ de orient (trupe), 606.
Spanka (tip de óie), 790, 799, 802.
Spapunar (sat părăsit), 101, 171, 448.
Spinăuluĭ (gârlă), 192.
Spinăuluĭ (grind), 192, 194.
Spireostoma (gură), 248, 249, 521.
Spitalul Militar Constanța 429, 435, 500, 503, 670, 860, 923.
Spithead (fort), 925.
Spratt (n. pr.), 69, 71, 77, 135, 138, 141, 219, 221.
Stachis (Episcop), 626.
Staja (sat părăsit), 350.
Stânca (vale), 186, 238.
Stânca-mare (deal), 109, 110, 129, 200.
Stânca-mare (pădure), 773.
Stânca-mică (deal), 109, 110, 129.
Stânca séca (vale), 186, 238.
Stancheĭ (vale), 106, 198, 239.
Stanciof Gh. (herghelia luĭ-), 781.
Stanciu (deal), 119, 131, 186.
Stâncele (sat părăsit), 350.
Stănilescĭ (sat), 570.
Stambul (vapor), 898.
Stanimir (baltă), 193.
Stari-Stambul (gură), 29, 30, 31, 43, 137, 252, 268, 625, 918.
Starobratzy (sectă), 329.
Starowiertzy (sectă), 329, 330.
Statele Unite (țéră), 53, 352.
Statius (n. pr.), 249, 250.
Steaua Românieĭ (deposit de gaz), 851.
Ștefan Albu (n. pr.), 824.
Ștefan Belibow (n. pr.), 260.
Ștefan-cel-Mare (Domn), 260, 554, 555, 556, 557, 558, 874, 875.
Ștefan-cel-Mare (vas), 611, 900.
Ștefan Dușan (Rege), 636.
Ștefan din Bizantiŭ (n. pr.), 308.
Ștefan Ghenciu (n. pr.), 829.
Ștefan (fiul luĭ Alex. cel Bun), 553.
Ștefan Milutin (Rege), 546.
Ștefan Lascovicĭ, 551.
Ștefan Lăcustă (Domn), 559.
Ștefan Niculae (preot), 827.
Ștefan Petriceicu (Domn), 566, 567, 568.
Ștefan Tomșa (Domn), 563.
Ștefan Uroș (Rege), 545.
Ștefănescĭ (sat pe Prut), 557.
Ștefănescu Grigorie (geolog), 72, 77, 80, 81, 182.
Ștefănescu Saba (profesor), 72, 83.
Ștefăniță Vodă (Domn), 558.
Stegemann (general), 581.
Stein-am-anger (oraș), 434.
Stella (istoric), 545.
Sthenostoma (gură), 249, 250.
Stepa Dobrogieĭ, 69.
Stephan (Archiep. de Sugdae), 637.
Sterpul (grind), 257.
Stesihor (n. pr.), 315.
Stetter (general), 591.
Stipanuluĭ (vale), 112, 232, 241.
Stipoc (grind), 254, 255, 256, 260, 394, 397, 400, 807, 814.
Styria (Lloyd, vapor), 899.
Stiria (țéră), 551.
Stogocĭ (tip de óie), 791, 792.
Stoian Avram (herghelia luĭ-), 780.
Stoian Dimitrof (n. pr.), 375.
Stoian Ilie (n pr.), 361.
Stokes Iohn Sir (L-t. general), 280, 281, 282, 285.
S-t. Petersburg (oraș), 30, 272, 331, 576, 585, 586, 592, 878, 923.
S-t. Raphael (carieră), 823, 937.
Strabo (n. pr.), 246, 248, 249, 250, 251, 252, 309, 344 430, 434, 464 513, 514, 515, 516, 521.
Strambio (Cavalerul-), 280, 281.
Strasimir (Impĕrat), 546, 547, 550.
Stratonikia (oraș vechiŭ), 469.
Strelbytzky (n. pr.), 203.
Strieliția (sat), 611.
Strâmbul (ostrov), 146, 155, 160, 162.
Strâmbul (pădure), 769.
Strîmtoarea Bosforuluĭ (v. Bosforul Thracic).
Strogonoff (ambasador), 592.
Strogonof Paul (conte), 591.
Stroia N. (n. pr.), 752.
Struwe (general), 36.
Stuart (baron), 281.
Stubeiuluĭ (deal, ramif. déluluĭ Cheiŭ), 105, 128, 194.
Stubeilor (deal, culmea principală a Cerneĭ), 114, 129, 152, 229, 382, 386.
Stuparĭ (deal), 118, 130, 231.
Stuparĭ (pâraŭ), 232, 241.
Stuparĭ (vale), 112, 113.
Stupina (vale la Calachioĭ), 122, 149, 237.
Stupina (vale la Grecĭ), 106, 112 191, 198, 239.
Stupina (deal), 227.
Stupiskin (general), 575.
Sturdza Dim. (om de stat și de litere), 348, 905.
Styx (rîŭ în infern), 142.
Sual-Iuk (mov.), 100.
Sül-Bair (deal), 398, 399.
Sublima Poartă, 31.
Sucéva (județ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Sucéva (oraș), 557, 568, 874, 875.
Sucidava (ruine), 525, 529. 637.
Suditu (herghelia luĭ-), 781.
Süd Rainof (carieră), 825.
Sudzal (oraș), 331.
Suedo-Norvegia (țéră), 54, 267, 897, 929, 932.
Suerid (șef got), 537.
Suess (geolog), 72, 77, 242.
Sugdae (Sucidava), 637.
Suiacli (sat parăsit), 350.
Suillius (n. pr.), 431.
Sule-nouĕ (Sulina), 552.
Suleĭ-Orman (pădure), 40, 97.
Suleiman (Sultan), 546.
Suleiman-Pașa (deleg. C. E. D.), 281.
Suleiman-Pașa (Serasch. Silistreĭ), 565.
Sulgin (colonel), 615, 616, 618.
Sulfaru (riul Casamcea), 213, 214, 240.
Sulina (braț), 72, 111, 138, 139, 143, 146, 147, 200, 246, 247, 250

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI CONSTANTA * ROMÂNIA *

253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 266, 269, 270, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 301, 304, 305, 394, 397, 400, 401, 411, 498, 581, 582, 592, 599, 600, 601, 619, 624. 667, 699, 700, 806, 807, 809, 811, 814, 815, 816. 817, 818, 881, 919, 932.
Sulina (caza), 31, 348, 625.
Sulina (canal). Vezĭ braţ.
Sulina (gură), 138, 139, 147, 204, 265, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 296, 297. 298, 303, 304, 573, 581, 600, 601, 669, 807, 867, 881, 932.
Sulina (oraş), 30, 53, 54, 55, 57, 63, 64, 65, 68, 84, 139, 140, 143, 144, 205, 219, 246, 250, 254, 256, 258, 259, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 280, 283, 284, 288, 289, 290, 292, 293, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 334, 336, 345, 346, 395, 483, 495, 496, 497, 498, 499, 501, 503, 505, 508, 509, 542. 552, 572, 578, 581, 582, 588, 597, 611, 621, 624. 652, 654, 655, 660, 661, 667, 668, 669, 670, 699, 700, 701, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 744, 750, 758, 764, 766, 783, 788, 794, 796, 797, 811, 812, 851, 852, 857, 867, 879, 881, 883, 886, 889, 893, 897, 898, 899, 900, 909, 916, 922, 932.
Sulina (pichet), 259, 499.
Sulina (plasă). 255, 258, 262. 328, 342, 343, 345, 346, 347, 357, 358, 394, 395, 403, 493, 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 743, 744, 746, 747, 750, 751, 756, 772, 773, 783, 785, 788, 789, 794, 796, 802, 803, 804, 853.
Sulina (vas), 302.
Sulina (vapor), 898.
Sulina (în faţa sat.), 263.
Sulimanca (gârlă), 255, 256, 814, 815.
Sulimanca sécă (gârlă), 262, 268.
Sulimanceĭ (gura), 221.
Sulma Pallagean (câmpie), 100, 102.
Sulmo saŭ Sulmona (în Italia), 48, 430.
Sulmki (?), 611.
Sultan-Bair (deal), 118, 119, 131, 152, 184, 185, 225, 357.
Sultan-Tepe (mov.), 118, 228.
Sultan (vapor), 899.
Sultan (pădure), 768.
Sulugea (deal), 121, 132, 216.
Sulugea (vale), 121, 216, 240.
Sulugeak-Bair (deal), 122, 132, 184, 185, 214.
Sulugeak-Dere (vale), 185, 214, 238,
Suluk (carieră), 842.
Suluk (vale), 105.
Suluk saŭ *Sulukulak* (vîrf), 73, 105, 194, 385, 389, 391.
Sultzer (scriitor), 433.
Sumla (oraş), 135, 575, 577, 585, 589, 590, 591, 593, 599, 602, 613, 620, 635.
Sunie (Sulina), 572, 879, 880.
Süne (vas), 624.
Surahan (vapor), 901.
Surec-Ceair (vale), 179, 237.
Suscof (sub-locot.), 616.
Susus Alibeĭ (ciflic şi sat). 171, 488.
Susus-Tarîf-i-Bair (deal), 101, 127, 171.
Süt-Bair (deal), 115, 130, 190.
Süt-Ghiol (carieră), 825, 838.
Süt-Ghiol (satul Cogeali), 428, 572,
Süt-Ghiol (lac), 71, 79, 80, 82, 84, 141, 203, 211, 212, 213, 425, 428, 435, 443, 606, 608, 684, 696.
Süt-Orman (carieră), 824.
Sutzu-Michail (numismat), 435.
Suvaloff (contele), 624.
Suvaroff (general), 575, 576.
Svetislav (Prinţ bulg.), 869.
Sviatoslav (şef rus), 543, 867.
Svjatij-Sergij (vapor), 900.
Symplegadele (n. mitol.), 202.
Syzram (pod), 931.
Synginiĭ (popor), 343.
Synocdemus, 433.
Syra (oraş), 761, 934.
Szabo (n. pr.), 69, 72.
Szapany (vapor), 901.
Szombately (oraş), 434.

Traducerea numirilor străine.

Saban = n. pr.
Sacar = bréz..
Sadîc = capabil.
Sagâr = surd.
Sahman = (trebue zis Saban). V. acest nume.
Sah = drépta.
Saia = tîrlă.
Saiana = tîrlă mică.
Saiassî = tîrla luĭ-.
Samaldar = paie.
Sânâr = hotar.
Sangiac = ţinut.
Saragea = scrofuros.
Sarai = palat.
Saràm = subţire.
Sarapcea = (trebue zis sarafcea) al zarafuluĭ.
Sarî = galben.
Sarp = periculos.
Sârt = din dos.
Sasâc = împuţit.
Saslî = stuf.
Satis = călător.
Saxan = coţofană.
Sebil = drum drept.
Şeitan = drac.
Selda = (trebue zis Solda) la stînga.
Şemşiler = n. pr.
Sèra = rînd.
Seremet = (trebue zis Selamet) sănătos.
Serplâ = mărăcine.
Sevatin = (trebue zis Suatin), genetivul de la Suat.
Sevendic = (trebue zis Sevindic) vesel,
Sevri = ascuţit.
Sfiştofca = (rusesce) fluerătură.
Sidi-orman = (trebue zis Saidi-orman), a luĭ Said.
Sîil = (trebue zis Sîgîl) vacă.
Silişte = sat părăsit.
Siran = (trebue zis Sigran) urzică.
Şişman = gros.
Sitma = friguri.
Skender = Alexandria.
Soanlîc = loc unde se cultivă ceapa.
Sofu = evlavios.
Sofular = al evlavioşilor.
Sol = stînga.
Spa = (trebue zis Asma). V. acest nume.
Stari = (rusesce) vechiŭ.
Su = apă.
Suhat = loc de păşunat vitele.
Suiaclî = apătos.
Sulei = (trebue zis Sulî), cu apă.
Sulman = (iar nu sulma) încet.
Suluc = lipitóre.
Sulugeac = apos.
Sus = fără.
Süt = lapte.

T

Tăbăcăria (lac), 211, 429, 443.
Tăbăcăria (loc. isol.), 211, 429.
Tabacul (?), 923.
Tabia franţuzească (deal), 102, 127, 174, 176, 178, 454, 924.
Tabia-Kioprü (fort), 183.
Tabia rusească (movilă), 102.
Tabia turcească (mov.), 102.
Tabula Peutingeriană 247, 249, 433, 464.
Tacit (scriitor), 249.
Tafaliĭ (popor), 537.
Tahir-Paşa (general), 31, 37.
Taibout de Marigny (scriitor), 72, 139, 141, 246.

www.ziuaconstanta.ro

Tailia (pădure), 770.
Tăili-Sirti-Havale-Burun (deal), 95, 125.
Tair-Buaz (gârlă), 182, 183.
Taiţa (afluent al rîuluĭ Taiţa), 107.
Taiţa (deal), 108, 128, 229, 231.
Taiţa (monastire), 75, 107, 228, 229, 231, 382, 383, 390, 640.
Taiţa (pădure), 107, 195, 198, 231, 382.
Taiţa (rîŭ), 75, 76, 78, 90, 105, 107, 108, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 129, 141, 152, 189, 190, 197, 198, 199, 213, 214, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 232, 241, 360, 361, 365, 372, 375, 382, 383, 394, 402, 685, 687, 688, 761, 849, 934, 937.
Taiţa (sat părăsit), 325, 381, 382.
Taiţa (vale). 55, 57, 58, 73, 75, 77, 82, 107, 108, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 129, 135, 152, 195, 197, 198, 199, 226, 229, 231, 241, 365, 639, 685, 688, 927.
Taiţa de Est (vale), 231, 241.
Talaşman (movilă), 100, 171.
Talaşman (pădure), 769.
Talaşman (sat), 100, 170, 171, 446, 452, 455, 694.
Talaşman-Bair (deal), 100, 127, 166.
Talerul (ostrov), 146, 162.
Talina-Tepe (movilă) 429.
Tamerlan, 344.
Tana (oraş), 556, 869.
Tana-Saia (vale), 160, 235
Tanai-Tiubesi (deal), 102, 127, 174.
Tanais (oraş), 543.
Tanas-Ceair (vale), 158, 235.
Tanas-Sirti (deal), 39, 92, 125, 157, 158.
Tănase (gârla luĭ-), 193.
Taoba-Tepe (movilă), 122.
Taplic (deal), 94, 125, 155.
Ţara (ostrov), 146.
Tarban (lac), 137.
Ţarevicĭ (vas), 612.
Targitaos (popor), 335.
Ţarigrad, v. Constantinopol.
Tari-verde (carieră), 830, 842.
Turi-verde (sat), 121, 223, 360, 368, 371, 372, 427, 654, 684, 690, 697, 779, 862.
Turpcea (carieră), 842.
Tartares (ţiganĭ), 343.
Tarutino (regimentul de-), 618.
Taşaul (carieră), 79, 824.
Taşaul (deal), 213.
Taşaul (lac), 76, 80, 124, 141, 213, 214, 217, 240, 428, 441, 684, 690.
Taşaul (sat), 213, 217, 426, 427, 428, 442, 650, 682.
Taşaul (pârîŭ şi vale), 122, 217, 240, 428.
Taşaul-dere saŭ *Casâmcea* (vale), 214, 240, 244.
Taşaul-sîrti (deal), 121, 132, 213, 217, 428, 441.
Taş-Bair (deal, ramificaţia luĭ Caradgilar), 117, 130.
Taş-Bair (deal, ramificaţia luĭ Testemel), 120, 131, 225.
Taş-Bair (deal, ramific. luĭ Uzum-Bair-Peuce), 112, 129, 228, 229, 230, 234, 361, 364.
Taş-Burun (carieră), 828.
Taş-Burun (ciflic), 187.
Taş-Burun (deal), 78, 118, 130, 367.
Taş-Burun (sat părăsit), 187, 422.
Taş-Ceşme (fântână), 477.
Taş-Cula (vale), 217, 240, 428.
Taş-Culac (deal, ramif. luĭ Râmnic-Bair), 122, 132.
Taşli-Bair (deal, culmea Babadag), 117, 130, 225, 230, 362, 364, 365.
Taşli-Bair (deal, ramificaţia luĭ Testemel), 120, 131, 226, 361.
Taşlî-Bair (movilă), 124, 176.
Taşli-Burun (carieră), 828.
Taşli-Burun (carieră Ghiuvegea), 829, 838.
Taşli-Burun (deal), 155, 157.
Taşli-Burun-Ceair (vale), 93, 158, 235.
Taslî-Culac (deal, ramificaţia luĭ Râmnic-Bair), 121, 132, 214, 216, 357.
Taslî-Culac (vale, secund. a Casâmceĭ), 215, 240.
Tasli-Culac (vale, secund. a Taiţeĭ), 230, 231, 241.
Tasli-Culac (vale, secund. la Toxof), 216, 240.
Tasli-Dere (vale), 215, 240.
Tasli-Iuk (deal şi movilă), 103, 206. 207, 209, 210.
Tasli-Iuk (movilă lângă Constanţa), 124, 153, 211.
Tasli-Iuk-Dere (vale), 124, 179, 237.
Taslî-Iuiuk (movilă), 97.
Tasli-Iuiuk (movilă pe délul Coru-Bair), 99.
Taslî-Uluc (carieră), 828.
Taslîc-Bair (deal), 115, 116, 130, 189.
Taslîgea (pădure), 770.
Tasos (insulă), 516.
Taşpunar (comună), 62, 123, 124, 179, 180, 350, 423, 424, 425, 428, 444, 445, 446, 455, 456, 646, 650, 694, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 742, 750, 780, 783, 787, 792, 795, 827, 853.
Taş-Tepe (deal), 121, 132.
Taş-Tepessi-Iuk (deal), 216.
Taşuluc (cismea), 478.
Taşuluc-ceşme (fântână), 163.
Tatanir (lac), 255, 260, 814, 815, 818.
Tatanir (pescărie), 256, 260, 268, 815, 818.
Tatar-Bair (deal, ramif. luĭ Arta-Burun), 100, 126, 167.
Tatar-Bair (deal, ramif. luĭ Cilic), 113, 129, 229, 232.
Tatar-Ceair (vale), 122, 171, 236.
Tatar-Ieni (v. lacul Tatanir).
Tatarlik (carieră), 842.
Tatar-Mezarlik (carieră), 831.
Tatar-Orman-Dere (vale), 102, 178, 237.
Tatar-Pardina (pădure), 773.
Tataria (ţară), 333, 341, 389, 545, 571, 876, 878.
Tataria dobrogiană, 558, 602.
Tatariĭ (popor), 52, 56, 61, 62, 67, 260, 261, 267, 321, 324, 325, 335, 340, 341, 385, 389, 494, 544, 545, 546, 547, 552, 555, 561, 563, 565, 566, 567, 570, 571, 576, 593, 636, 867, 868, 873.
Tătariĭ din Bugeac, 390, 392, 398, 403, 418, 558, 561, 562, 563, 564, 565, 567, 568, 569, 570, 571, 576, 579, 933.
Tătariĭ din Dobrogia, 336, 341, 342, 343, 347, 348, 349, 352, 354, 359, 362, 363, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 378, 381, 393, 395, 396, 398, 406, 413, 414, 415, 417, 418, 422, 423, 424, 426, 427, 428, 437, 441, 442, 444, 446, 447, 449, 453, 455, 456, 458, 462, 464, 467, 469, 470, 471, 481, 501, 559, 560, 563, 577, 579, 600, 622, 644, 646, 650, 708, 762, 779, 780, 965, 907, 908, 928, 933.
Tătarul (braţ), 255, 814, 815.
Tătarul (pădure), 773.
Tătarul (vale), 149, 181, 238.
Tătarul-mare (insulă), 29, 252, 260, 394, 814.
Tătarul-mic (insulă), 29, 252, 814.
Tatariţa (deal), 586.
Tatariţa (sat), 586.
Tataroĭ (pădure), 773.
Tatiana, 626.
Tatlageac (carieră), 838.
Tatlageac (lac), 103, 104, 208, 209, 210, 239, 468, 469.
Tatageac (movilă), 103.
Tatlageac (pârîŭ), 208, 209, 210, 239, 464, 692.
Tatlageac (vale secund. a pârîuluĭ), 209, 210.
Tatlageac-mare (comună), 103, 104, 203, 209, 210, 342, 457, 458, 464, 466, 467, 468, 469, 650, 692, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 782, 787, 792, 795, 838, 853.
Tatlageac-mic (sat), 208, 209, 210, 458, 468, 650.
Tatlâ-Suhat (câmpie), 224, 366.
Tatra (vapor), 901.

www.ziuaconstanta.ro

Tatla (regiune), 344.
Tauşan-Bair (carieră), 830.
Tauşan-Bair (deal), 103, 128, 209, 210.
Tauşan-Iol (vale), 110, 200, 239, 398, 414.
Tauşan-Orman (deal), 214.
Tauşan-Orman (pădure), 122, 185.
Tauşan-Tepe (deal, culme principală «Peuce»), 110, 129, 195, 200, 233, 398, 685.
Tauşan-Tepe (deal, prelungirea luĭ Uzum-Bair), 112, 129.
Tauşan-Tepe (movilă), 110.
Taurida (Crimea), 30.
Tauriĭ (popor), 520.
Tauro-Scythiĭ (popor), 250.
Tavernier-Jean-Baptiste (n. pr.), 804, 935.
Tchichatcheff (n. pr.), 69, 84.
Tebe (vapor), 899.
Techechioĭ (sat), 35, 40, 95, 96, 163, 164, 471, 473, 477, 650, 691.
Techechioĭ (vale), 96, 163, 164, 691.
Techechioĭ-Bair (deal), 96, 126, 474.
Techechioĭ-Ceair (vale), 95, 96. 236.
Techederessi (carieră), 829.
Techederessi (sat), 35, 40, 85, 95, 471, 477, 481, 482, 503, 504, 650.
Techederessi (vale), 35, 95.
Techederessi-vale (pădure), 771.
Techio de Bajo (n. pr.), 281.
Tecucĭ (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754, 871.
Tecucĭ (oraş), 871.
Teilor (deal), 90, 105, 107, 128, 195, 197, 198, 228, 229, 231, 380, 386.
Telamon (n. pr.), 310.
Telchiorman (pădure), 771.
Telchiorman (alt trup de pădure), 771.
Telechiorman (pădure), 770.
Telecea (sat Trans.), 325.
Telegraf Tepessi (deal), 103, 128, 210, 211.
Tellek (băieşiţe), 339.
Teleki (n. pr.), 569.
Teleorman (judeţ), 696, 698, 705, 707, 710, 713, 715, 718, 724, 727, 731, 745, 749, 754.
Teleph (n. pr.), 515.
Teletzis (Rege), 542.
Teliţa (comună), 109, 233, 325, 361, 375, 387, 389, 395, 396, 398, 399, 402, 404, 405, 406, 407, 411, 509, 653, 685, 687, 697, 706, 707, 709, 711, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 736, 743, 751, 752, 753, 755, 773, 778, 784, 788, 793, 796, 832, 840, 853, 933, 934.
Teliţa (deal), 687.
Teliţa (pădure), 773.
Teliţa (alt trup de pădure), 773.
Teliţa (pepinieră), 762.
Teliţa (pârîŭ), 113, 114, 233, 241.
Teliţa (rîŭ), 78, 90, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 129, 141, 229, 233, 241, 251, 361, 365, 372, 375, 379, 398, 399, 407, 685, 688, 934.
Teliţa (vale), 75, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 129, 233, 241, 252, 407, 682, 687, 688, 937.
Teliţa (vârf), 109.
Teke (carieră), 828.
Teke (sat părăsit), 225, 377.
Teke-Trestenic (loc. isol.), 375.
Tekirghiol (carieră), 824, 826, 838,
Tekirghiol (comună), 84, 209, 210, 211, 426, 442, 444, 445, 467, 468, 469, 682, 692, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 780, 782, 786, 792, 795, 824, 836, 838, 853.
Tikirghiol (lac), 67, 68, 84, 87, 88, 103, 104, 209, 210, 239, 425, 444, 445, 456, 467, 469, 506, 607, 650, 692.
Tikirghiol (sanatoriŭ), 67, 68, 86. 211, 445, 692.
Temişóra (oraş), 434.
Tempyra (?), 432.
Tenedos (ins.), 548.
Teodor (preót), 331.
Teodor de Mossuestia (scriitor), 632.
Teodorit de Cyr (scriitor), 632.
Teodorof (n. pr.), 317.
Teodorof (bulgar în Tulcea), 641.
Teodorof Ştefan (n. pr.), 752.
Teraponti (monastire), 151, 594, 612, 918, 919.
Terbeliŭ (rege), 542.
Teres (n pr.), 516.
Târgu-Jiŭ, 507,
Târgovişte (oraş), 500, 503.
Teriul mare (ins.), 162.
Teriul mic (»), 162.
Teriachiu A. (n. pr.), 281.
Ternobium (Tèrnova), 541.
Tèrnova, 135, 541, 544, 545, 546, 547, 635, 636, 637.
Tersconduru saŭ Tershondu (sat bulg.), 35, 40, 95.
Tersconduru Ceair (vale), 40, 95,
Terter Sfentislav, 636.
Tertulian de Cartagina (scriitor), 625.
Terzichioĭ (sat), 123, 215, 336, 369, 418, 423, 424, 650.
Terzichioĭ (pârîŭ şi vale), 123, 214, 215, 216, 240.
Terzi-Veli (sat), 99, 167, 169, 458, 461, 650.
Tepe-Bair (deal la Kirişlik), 123, 132, 214, 215.
Tepe-Bair (deal la Caramurat), 124, 133, 177.
Tessalonic (Mitropolia din-), 632.
Tessi Chevalier, 281.
Testemel (deal), 120, 131, 224.
Testemel (pădure), 763.
Testemel (pârîŭ), 224, 240.
Testemel (sat), 76, 120, 224, 225, 360, 369, 370, 378. 655.
Testimo (Episcop), 631.
Tetera-Bair (deal), 102, 127, 148, 176.
Tetre-Cula (carieră), 824.
Teugea-Orman (pădure), 95.
Thalia (scriere), 627.
Thalia (vapor), 899.
Thasule (şef turc), 558.
Thasos (vapor), 898.
Theodor Anagnostul (scriitor), 629.
Theodora (Impărătésă), 633.
Theodor Lascaris (Impăr.), 335.
Theodor Moruianu (n. pr.), 388.
Theodorus (Arch. de Sugdae), 637.
Theodosie Kuphara (călugăr), 634.
Theodosiu (mölul luĭ-), 29.
Theodosiu I (Patr. Tèrnoveĭ), 635.
Theodosiu II (Patr. Tèrnoveĭ), 636.
Theodosiu-cel-bătrân (Impăr.), 538, 630.
Theodosiu cel tîner (Impăr.), 631.
Theophana (n. mit.), 510.
Theophanus (Arch. de Sugdae), 637.
Theophanus (n. pr.), 51.
Theophil (Impăr.), 542.
Theophil (Episcop), 626, 628.
Theotim I (Episcop), 631.
Theotim II (Episcop), 631.
Therapia (vapor), 898.
Thermae Herculanae (băĭ), 142.
Thermodonte (rîŭ), 313, 314.
Thessalia (prov.), 316, 511, 512.
Thesalonic (oraş), 633.
Thetis (n. mit.), 307, 308, 311, 312, 313, 314, 316.
Thetis (haltă), 205, 682.
Thetis (vapor), 899.
Thiagola (baltă), 248.
Thiagola (gură), 248.
Thiafel (comand. Acherm.), 561.
Thogarma (Turciĭ), 335.
Thomas Hareborne (n. pr.), 876.
Thimotheus (Episcop), 631.
Thracia (ţéră), 316, 330, 344, 432, 512, 514, 516, 517, 519, 520, 521, 537, 541, 542, 543, 544, 546, 547, 625, 629, 631, 632, 633.
Thracĭ (popor), 318, 513, 514, 515, 517, 518, 521.
Thracia diocesis, 27, 533.
Thucidide (scriitor), 515.
Tiberiopol (Varna), 633.
Tiberiŭ (Rege), 542.
Tiberiŭ (Impăr.), 430, 433.
Tibrinul (lac), 179, 237, 451, 455.
Tibrinul (vale), 124, 179, 237, 451, 455.

www.ziuaconstanta.ro

Tibul (scriitor), 431.
Tifanarĭ (pădure), 768.
Tiflis (vapor), 901.
Ţigaie (tip de oie), 790, 791, 799, 802.
Ţiganĭ (popor), 57, 343, 344, 345, 347, 348, 359, 381, 396, 458, 542, 549, 905, 907.
Ţiganca (pădure), 772.
Ţiganca (pârîŭ), 107, 114, 229, 231, 382.
Ţiganca (vale), 107, 114, 229, 231.
Ţiganca Taiţeĭ (deal) 114, 129, 228, 229.
Ţiganca Taiţeĭ (sat), 107, 108, 114, 198, 228, 229, 381, 382, 383, 385, 390, 402, 405, 652, 754, 760.
Tiganes (Ţiganĭ), 343.
Ţigänceĭ (vale), 198, 241.
Tighina (oraş), 559, 560, 561, 565, 566, 568, 570, 571, 576.
Tigru (vapor), 900.
Tikilescĭ (carieră), 825.
Tikilescĭ (sat), 149, 180, 181, 345, 417, 420, 424, 425, 646.
Tikilescĭ (vale), 149, 181, 238, 420, 423, 424, 691.
Tikilescĭ (monastire), 107, 198, 381, 390, 641, 651, 685.
Tikilescĭ (valea mon.-), 198, 239.
Tikilescĭ (dealul monastireĭ-), 198.
Tilchia (insulă), 146, 154, 591.
Tilgrotin (sat), 568.
Tilsit (tratatul de la-), 578.
Timar-ows (?), 572.
Timok (rîŭ), 277.
Timoteĭ (Patriarch), 540, 632.
Tinos (vapor), 898.
Tios (oraş), 317.
Tirasco (şef cazac), 568.
Tirol (prov.), 457.
Tirpan-dere (vale), 103, 208, 239.
Tisza (vapor) 901.
Ţiţerev (general), 588.
Titus (Impĕr.), 435.
Tiulia Babalik (deal), 40, 97, 126, 166.
Tiumbet-Bair (deal), 39, 92, 125, 155, 157.
Tiuntiunluc (pădure), 770.
Tiutiuluc-Ceair (vale), 98, 166, 236,
Tobak (sat), 568.
Tobias Gherghel (n. pr.), 357.
Tocilescu (Archeol.), 55, 100, 251, 513, 637.
Toximiu (movilă), 376, 377.
Toximiur (movilă), 379.
Tocsof (comună), 121, 216, 359, 360, 366, 368, 371, 372, 378, 379, 424, 444, 651, 655, 689, 690, 697, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 736, 743, 750, 771, 784, 788, 793, 796, 842, 853.
Tocsof (pârîŭ), 214, 216, 240.
Tofanarĭ (ins.), 183.
Toghanbeg (gener.), 551.
Tohan-beĭ (şef lătar), 565.
Tomis (haltă), 205, 682.
Tomis (societate), 903.
Tomis (oraş), 27, 48, 141, 205, 242, 243, 248, 317, 321, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 443, 464, 513, 517, 518, 519, 520, 524, 525, 529, 530, 531, 533, 534, 535, 536, 538, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633.
Tomiswar (oraş), 433, 434.
Ţone Niculae (n. pr.), 752.
Tongca (pădure), 770.
Topaazler (deal), 99, 126, 167.
Topal (car.), 822, 838.
Topal (com.), 59, 62, 78, 79, 80, 122, 146, 180, 181, 417, 418, 420, 423, 424, 455, 456, 495, 646, 670, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 825, 834, 838, 853.
Topal (deal), 82, 122, 132.
Topal-Boazgic (pădure), 768.
Topârsciu (vale), 119, 150, 186, 238, 419.
Topciĭ-Bair (deal), 155.
Topciĭ-Iol (vale), 156, 235.
Topciĭ-Iol (deal), 91, 154, 156.
Topci-Sîrtĭ (deal), 90.
Topolog (comună), 54, 118, 120, 123, 184, 185, 187, 189, 362, 363, 370, 417, 418, 424, 425, 508, 646, 650, 688, 691, 693, 694, 725, 728, 729, 732, 735, 742, 750, 755, 768, 782, 786, 792, 795, 853,
Topolog (deal), 119, 131, 189, 225, 226, 357, 370.
Topolog (rîŭ), 118, 152, 424.
Topolog (vale), 118, 120.
Topolog (pădure), 768.
Topolog-Culac (vale), 184, 238.
Topolog-dere (vale), 119, 120, 184, 185, 238.
Topolog-Român (sat), 185, 350, 424.
Topolog-Tătar (sat), 185, 424, 646.
Topraisarĭ (comună), 62, 103, 153, 168, 178, 210, 457, 458, 459, 460, 463, 464, 467, 468, 469, 470, 650, 692, 693, 695, 697, 706, 708, 711, 714, 716, 719, 725, 728, 732, 735, 742, 781, 782, 787, 792, 795, 853,
Topraisarĭ-Bair (deal), 103, 128, 153, 168, 178, 210, 469.
Toprac-Kiopru (pod), 684, 685, 688, 921.
Toprac-Kiopru (baltă), 112, 228, 230, 361, 364, 372, 379, 494.
Torcy (colonel), 613.
Torontal (vapor), 901.
Tornaghi (căpitan), 31.
Tornycroft (vapor), 624.
Tort-Karaboni (sat părăsit), 350.
Tortoman (com.), 62, 124, 177, 179, 180, 350, 427, 428, 445, 446, 447, 449, 451, 453, 454, 455, 456, 620, 621, 646, 659, 694, 706, 709, 711, 714, 717, 720, 725, 728, 733, 734, 736, 742, 783, 787, 792, 795, 827, 836, 851, 853.
Tortoman (deal), 179, 425, 694.
Tortoman (movilă), 124,
Tortoman (vale), 124, 179, 237, 456.
Tott (baronul de-), 336, 339, 340, 341, 350, 778.
Toula, 934, 935.
Toxof, vezĭ Tocsof (n. pr.), 72, 81, 242.
Traian (general), 537, 538.
Traian (Impĕrat), 323, 522, 523, 626, 867.
Traian (plasă), 416, 470, 477.
Traian (sat), 426, 427, 690, 697.
Traianopolis (Nicoliţel ?), 404, 522.
Trakan (oraş), 28.
Tramontana (p. pe braţul Sulina), 295.
Trancoviţa (deal), 90, 91, 125, 156, 472.
Trancoviţa (vale), 90, 91, 156, 157 235.
Trancu Th. (n. pr.), 822.
Trandafir (podul luĭ-), 197, 198 382.
Transilvania 52, 242, 324, 325, 388, 420, 421, 555, 556, 558, 560, 561, 564, 565, 606, 640, 646, 756, 779, 780, 791, 876.
Transilvănenĭ. Vezĭ Mocanĭ.
Trapezundeĭ (Imperiul), 554, 555, 875.
Trapezus (oraş), 571, 874, 876.
Treĭ fôntânĭ (carieră), 846.
Treĭ morĭ (loc. isol.), 232.
Tremurus (insulă), 431.
Trenarĭ (pichet), 147.
Trestenic (sat), 113, 233, 325, 360, 361, 374, 375, 399, 402.
Trestenic-Nalbaut (pădure), 772.
Triandafil (n. pr.), 752.
Tribalia (prov.), 632.
Tribaliĭ (popor), 513, 515, 516, 517, 518, 521.
Triest (oraş), 221, 302, 669, 884, 899
Triest (vapor), 899.
Trinitas (vapor), 901.
Tristele (scriere), 48, 56, 242, 243, 432, 433, 748.
Tritonice (Tomis), 434.
Tritonis (lac), 512.
Triozorul (lac), 255, 400, 815, 816, 817, 818.
Troesmis (Igliţa), 187, 188, 323, 393, 520, 521, 525, 526, 527, 528, 529, 541.
Troiana (ins.), 146, 172, 179.
Troia (oraş), 309, 312, 313, 314, 316, 513, 515.

www.ziuaconstanta.ro

BIBLIOTECA * ROMÂNIA * JUDEȚULUI CONSTANȚA

Troglodyții (popor), 249, 322, 379, 453, 515, 521.
Troina (pădure), 769.
Tropaeum Trajani, 318, 452, 523, 821.
Tropaemsium Civitas (v. Civitas Tr).
Trotter (lt.-colonel), 281.
Tudorancea Drugean (n. pr.), 824.
Tudor Vătafu (gârla lui-), 257, 811, 812.
Tugarlea-Bair (deal), 112, 129, 228, 233, 379.
Tugulea (carieră), 822, 846, 937.
Tugulea (deal), 108, 128, 199.
Tula (Regim. de), 618, 619, 620.
Tulcea (braț), 138, 147, 200, 253, 254, 291, 401, 414.
Tulcea (carieră), 842.
Tulcea (caza), 31, 347, 348, 353, 625, 779, 785, 789, 794.
Tulcea (deal), 110, 129, 151, 414, 415, 685.
Tulcea (județ), 30, 43, 54, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 77, 116, 118, 122, 148, 185, 187, 213, 214, 217, 268, 325, 328, 334, 336, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 357, 358, 362, 369, 371, 377, 380, 385, 392, 395, 416, 418, 425, 483, 484, 486, 488. 490, 492, 509, 644, 645, 650, 659, 682, 686, 688, 690, 694, 696, 698, 700, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 734, 735, 737, 738, 739, 740, 741, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 759, 761, 766, 771, 779, 780, 782, 783, 785. 786, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 802, 803, 804, 822, 829, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 846, 847, 851, 852, 853, 854, 855, 857, 858. 859, 901, 903, 904, 906, 907, 908, 909, 931. 932. 933. 934.
Tulcea (munți), 77.
Tulcea (oraș), 29, 54, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 77, 78, 80, 84, 87, 88, 108, 109, 110, 112, 121, 138, 146, 147, 151, 194, 198, 199, 200, 213, 214, 219, 220, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 230, 233, 234, 253, 254, 259, 262, 268, 280, 283, 296, 297, 301, 302, 324, 325, 330, 331, 334, 335, 344, 346, 347, 348, 350, 351, 353, 354, 355, 356, 357, 360, 361, 362, 363, 364. 365, 366, 367, 368, 370, 371, 372, 376, 379, 386, 387, 389, 390, 391, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 421, 428, 433, 443, 444, 454, 483, 494, 495, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 506, 508, 509, 529, 530, 572, 573, 574, 575, 577, 578, 579, 581, 582, 596, 597, 598, 601, 602, 606, 611, 613, 614, 617, 619, 639, 640, 641, 653, 654, 655, 669, 670, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 690, 695, 697, 699, 700, 701, 706, 709, 711, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 733, 734, 736, 743, 748, 751, 753, 757, 763, 766, 773, 784, 788, 789, 793, 796, 797, 806, 807, 812, 813, 816, 832, 838, 840, 842, 851, 852, 857, 860, 882, 883, 886, 888, 893, 896, 897, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 909, 916, 918, 919, 922, 929, 933, 934, 936, 937.
Tulcea (pădure), 773.
Tulcea (plasă), 254, 255, 258, 328, 342, 343, 345, 346, 347, 348, 357, 358, 380, 394, 395, 396, 399, 403, 492. 702, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723 724, 726, 727, 728, 729, 730, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 743, 744, 746, 747, 751, 752, 753, 755, 756, 773, 784, 785, 788, 789, 793, 794, 796, 802, 803, 804, 832, 853, 933, 934,
Tulcea (p. trigon.), 110, 112.
Tulcea (sangeac), 31, 353, 355, 411, 495, 625, 929.
Tulcea (vale), 110, 112, 151, 200, 233, 234, 239, 414.
Tulon (oraș), 606.
Tumuli (movile), 71.
Tuna-Orman (deal), 96, 126, 146. 148. 162. 474.
Tundgea (rîu), 432, 513, 514, 550.
Turbencea (movilă), 122. 152, 357.
Turbencea (sat părăsit), 369.
Turbencea-Bair (deal) 122, 132, 185, 214, 357.
Turc Amzali (sat părăsit), 350.
Turc-Murfat (sat), 102, 178, 425, 442, 443, 446, 447, 453, 468, 673, 781, 924.
Țurcana (tip de óie), 791. 799.
Turcia (țéră), 31, 36, 37, 42, 52, 69, 71, 92, 141, 252, 270, 271, 280 281, 282, 283, 284, 328, 329, 330, 331, 334, 338, 341, 345, 347, 352, 356, 409, 412, 416, 420, 421, 434, 437, 454, 558, 560, 563, 565, 567, 570, 576, 577, 578, 592, 593, 595, 599, 601, 606, 610, 611, 624, 640, 643, 786, 805, 874, 877, 878, 879, 880, 881, 883, 885, 897, 903, 928, 931, 934.
Turcii (popor), 28, 57, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 70, 74, 111, 140, 202, 218, 221, 260, 261, 262, 263, 264 266, 267, 285, 298, 321, 324, 325, 326, 327, 330, 331, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 356, 359, 361, 363, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 374, 375, 377, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 391, 392, 393, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 408, 409, 411, 413, 414, 415, 417, 418, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 434, 435, 436, 437, 440, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 452, 453, 455, 457, 458, 460, 462, 463, 465, 467, 469, 471, 472, 494, 497, 498, 501, 503, 516, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 589, 590, 591, 592. 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 605, 609, 610, 611, 612, 614, 615, 616, 617, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 637, 640, 642, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 660, 661, 682, 683, 695, 699, 708, 739, 760, 761, 778, 779, 780, 789, 791, 794, 804, 805, 806, 820, 821, 822, 827, 828, 831, 869, 870, 871, 874, 875, 876, 878, 880, 881, 882, 897, 903, 905, 907, 908, 915, 919, 921, 928, 929, 931, 933, 935, 936,
Turcóia (pădure), 772.
Turcóia (baltă), 188, 190.
Turcomanî (v. Turcî).
Turcóia (comună), 29, 63, 74, 115, 136, 146, 147, 150, 187, 188, 190, 191, 380, 381, 383, 384, 385, 386, 392, 393, 394, 652, 697, 706, 709, 712, 714, 717, 720, 726, 728, 732, 736, 743, 750, 755, 772, 784, 788, 794, 796, 802, 822, 832, 847, 848, 853, 934.
Turcóia (gârlă), 115, 190.
Turculuĭ (deal), 124, 133, 178.
Turculuĭ (vale), 178, 179, 237.
Turchi ceamila (s. Hagi Avat), 376.
Tureț (gârlă), 218.
Turia (vale), 110, 201, 239.
Turiaculuĭ (vale), 107, 198, 231, 239.
Turin (tratatul de la-). 548.
Turkestan (țéră), 53.
TurlacBair (deal), 99 126, 169, 170.
Turla Mezarlik-Bair (deal), 99, 126, 169. 170.
Turnu Roșu (pas), 874.
Turnu Severin (v. Severin).
Tursun (carieră), 830.
Turtucaia (oraș), 28, 51, 585, 587, 591, 599, 602.

www.ziuaconstanta.ro